KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF

1989

GEÏLLUSTREERD DAGBOEK
VAN HET HEDENDAAGS
WERELDGEBEUREN
MET VOORTDUREND BIJGEWERKTE
ALFABETISCHE INDEX

SYSTEMEN KEESING B.V.
AMSTERDAM

NEDERLAND

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Geen geld voor armoedeplan oppositie

De vakbonden FNV, CNV en de oppositiepartijen CDA en GroenLinks besloten op 4 december 1998 samen actie te voeren voor een plan om de armoede in Nederland te bestrijden. Voor minima, met name jonge gehandicapten, zou jaarlijks 350 miljoen extra aan inkomenssteun uitgetrokken moeten worden. De regeringspartij PvdA was vol lof over het plan, maar minister Klaas de Vries van Sociale zaken en PvdA-fractieleider Ad Melkert stelden dat er geen geld voor te vinden was. Paars II had op papier twee miljard gulden voor armoedebestrijding uitgetrokken voor de 973.000 Nederlanders die van het 'sociale minimum' (bijna tweeduizend gulden bruto) of minder moeten rondkomen. Tijdens het debat op 10 december over de begroting van Sociale Zaken, zegde minister De Vries toe vijftig miljoen gulden extra te zoeken voor aanvullende bijstand en eenzelfde bedrag voor jonge gehandicapten. Alleen de VVD was tegen, omdat de partij twijfelde of De Vries voldoende dekking voor de uitgaven kon vinden. PvdA en VVD bleven tegen een structurele verhoging van het sociaal minimum.

Uitkeringen vaak fout berekend

Uitkeringen voor werknemers, zoals de kinderbijslag, WW en de Toeslagenwet worden vaak fout berekend en te hoog vastgesteld, constateerde het College van Toezicht Sociale Verzekeringen (CTSV). Op 21 december 1998 werd bekend dat het College daarom afkeurende accountantsverklaringen had afgegeven voor de instellingen die deze uitkeringen verstrekken, zoals Cadans, GAK, GUO en SFB.

Turkse fraude met kinderbijslag

In de tweede week van december 1998 kreeg het ministerie van Sociale zaken ook de uitslag van een onderzoek van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) naar de omvang van gezinnen in Turkije, waarvoor de Nederlandse overheid kinderbijslag betaalt. Van de onderzochte 463 gezinnen hadden er 164 twee of meer niet-bestaande kinderen opgegeven.

Vele flexwerkers op straat

Als gevolg van de Wet Flexibiliteit en Zekerheid, die per 1 januari 1999 inging, dreigde eind 1998 ontslag voor duizenden uitzendkrachten, aldus FNV Bondgenoten. Als gevolg van de wet moesten uitzendbureaus eind december beslissen of zij uitzendkrachten die meer dan twee jaar bijna onafgebroken voor hen werkten, in vaste dienst zouden nemen of niet. Veel mensen kregen te horen dat zij geen vast contract zouden krijgen, omdat hun inzetbaarheid onvoldoende was. Volgens de nieuwe wet konden zij echter ook niet blijven werken op tijdelijke contracten of als uitzendkracht. FNV Bondgenoten is de nieuwe benaming voor de in 1998 gefuseerde voedingsbond, industriebond, dienstenbond en vervoersbond van de vakcentrale.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Scheepswerf De Schelde krijgt staatssteun

Op 1 december 1998 werd bekend dat de werf Koninklijke De Schelde staatssteun ter waarde van vijftig miljoen gulden zou ontvangen om de noodlijdende werf 'klaar te maken voor overname'. Hiertoe was daags tevoren besloten in een overleg tussen de ministeries van Economische zaken en Defensie en de top van het bedrijf. De dreiging van surséance van betaling was hiermee van de baan, nadat huisbankier ABN-Amro dreigde de kredietverlening stop te zetten. Samen met de provincie Zeeland is de staat de grootste aandeelhouder in de werf, maar minister Jorritsma van EZ kondigde aan op zoek te gaan naar andere aandeelhouders. Doorslaggevend voor de steunverlening was de belofte van Defensie om De Schelde langer aan bouwopdrachten voor marineschepen te helpen, aldus *de Volkskrant*. Onbekend bleef in hoeverre de steun past binnen de criteria die voormalig minister Wijers had opgesteld in een brief aan de Tweede Kamer inzake steun aan 'Ondernemingen in moeilijkheden'.

Rapport commissie-Scholten

De commissie-Scholten, die het gedrag van banken en verzekeringsmaatschappijen jegens joodse klanten in en na de Tweede Wereldoorlog onderzocht, presenteerde op 16 december 1998 haar verslag. Ze kwam tot de conclusie dat het 'hoogst onwaarschijnlijk' is dat banken zich hebben verrijkt met de tegoeden van joodse oorlogsslachtoffers. De meeste tegoeden waren in opdracht van de Duitse bezetters overgeheveld naar de 'roofbank' Lippmann-Rosenthal. Commissievoorzitter Scholten was tevreden over de 'open en gedegen' medewerking van de banken aan het onderzoek. Hella Rottenberg constateerde echter in *de Volkskrant* in een commentaar dat slechts 39 van 122 door de commissie aangeschreven banken had gereageerd en dat slechts het gedrag van elf banken werd onderzocht. Ze verweet de commissie daarom 'losse feiten en oncontroleerbare uitspraken' te hebben gepresenteerd.

Beurs neemt afscheid van gulden

Op 30 december 1998 nam de Amsterdamse beurs afscheid van de gulden. Per 1 januari 1999 vinden alle beurstransacties in euro's plaats. Als gevolg hiervan werd ook het puntenaantal van de AEX-index gehalveerd. Deze stond op 30 december op 1138,38 punten.
Op 31 december werd de afschaffing van nationale munten op de beurzen van de Europese Unie gevierd met een feestje van de ministers van Financiën. De feestvreugde werd getemperd door een nieuwe rel over de ambtstermijn van Wim Duisenberg als voorzitter van de Europese Centrale Bank. In een interview met het Franse dagblad *Le Monde*, dat op 30 december verscheen, stelde Duisenberg nogmaals dat hij zal opstappen wanneer hij wil, en niet halverwege zijn ambtstermijn om plaats te maken voor een opvolger uit Frankrijk. Dit zette kwaad bloed bij de Franse regering en leidde ook bij andere regeringen tot kritiek.

Wettelijk minimum (jeugd)loon per 1 januari 1999

De brutobedragen van het wettelijk minimumloon en het minimumjeugdloon stijgen per 1 januari 1999 met 1,63 procent. Dit is het gevolg van de toepassing van de Wet Koppeling met afwijkingsmogelijkheid (WKA), die voorschrijft dat de koppeling moet worden toegepast als de verhouding tussen het aantal inactieven en actieven lager ligt dan 82,6. Voor 1999 wordt deze verhouding geraamd op 73,3.
Voor een werknemer van 23 jaar of ouder is

Nederland

het bruto minimumloon bij een volledig dienstverband per 1 januari 1999:

per maand	*f* 2.345,20	per week	*f* 541,20

De nettobedragen zijn, anders dan de brutobedragen, niet wettelijk bepaald. Ze kunnen per bedrijfstak of bedrijf verschillen. Dit komt door verschillen in inhoudingen op het loon, onder meer in verband met de premieheffing voor de sociale zekerheid.

In onderstaande bedragen zijn pensioenpremies buiten beschouwing gelaten, evenals de nominale premies voor de Ziekenfondswet en de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten. De bedragen geven daarom alleen een globale aanduiding.

Voor werknemers van 23 jaar en ouder zijn de netto minimumloonbedragen globaal afgerond als volgt:

belastinggroep	1998 p/maand	1999 p/maand	1999 p/week
0	*f* 1.391	*f* 1.428	*f* 330
1	1.493	1.537	354
2	1.724	1.796	414
3	1.990	2.049	472
4	1.940	1.999	461
5	2.035	2.095	483

Tariefgroep 0 is in 1998 ingevoerd. Deze tariefgroep geldt voor mensen met twee (deeltijd)banen. Zij kunnen hun hele belastingvrije som aanwenden voor het inkomen uit één deeltijdbaan. Voor de andere deeltijdbaan vallen zij dan in tariefgroep 0, waarin geen belastingvrije som geldt.
In tariefgroep 1 vallen mensen die hun belastingvrije som hebben overgedragen aan de meerverdienende partner. Er blijft een niet-overdraagbaar deel over, dat aftrekbaar is in tariefgroep 1.

Voor alleenstaande werknemers van 22 jaar en jonger, ingedeeld in tariefgroep 2, bedraagt het bruto minimumloon per maand globaal:

leeftijd	1998 p/maand	1999 p/maand	1990 p/week
22	*f* 1.934,90	*f*1993,40	*f* 460,00
21	1.650,30	1700,30	392,40
20	1.399,90	1442,30	332,80
19	1.195,10	1231,20	284,10
18	1.035,70	1067,10	246,20
17	899,10	926,40	213,80
16	785,30	809,10	186,70
15	682,90	703,60	162,40

Bijstands-, IOAW- en IOAZ-uitkeringen per 1 januari 1999

De bijstandsuitkeringen en de (netto)- IOAW- en IOAZ-grondslagen worden per 1 januari 1999 verhoogd. Dit is het gevolg van de aanpassing van het minimumloon aan de ontwikkeling van de lonen. De netto uitkering voor gehuwden en ongehuwd samenwonenden stijgt per 1 januari met *f* 39,70 per maand.

De Algemene bijstandswet kent drie landelijke normen voor mensen van 21 jaar en ouder. De wet maakt onderscheid tussen echtparen of ongehuwd samenwonenden, alleenstaande ouders en alleenstaanden. Voor elk van deze drie groepen geldt een apart normbedrag. Voor echtparen en samenwonenden is dat 100 procent van het netto minimumloon, voor alleenstaande ouders 70 procent en voor alleenstaanden 50 procent. Het uitgangspunt bij de norm voor alleenstaande ouders en alleenstaanden is dat de (woon)kosten met anderen kunnen worden gedeeld. Is dat niet of slechts gedeeltelijk het geval, dan kan de gemeente hen een toeslag geven van maximaal 20 procent van het netto minimumloon.

Hieronder worden de normbedragen voor drie categorieën mensen met betrekking tot een bijstandsuitkering opgenomen.

21 jaar en ouder:	p/maand	vakantiegeld p/maand
Echtparen of ongehuwd samenwonenden	*f* 1.999,22	*f* 109,66
Alleenstaande ouders	1.399,46	76,76
Alleenstaanden	999,81	54,83
Maximale toeslag	399,85	21,93
Jonger dan 21 jaar: (Deze bedragen zijn afgeleid van het niveau van de kinderbijslag.)		
Echtparen, beide partners jonger dan 21 jaar	690,86	37,90
Echtparen, één partner jonger dan 21 jaar	1.345,04	73,78
Alleenstaanden	345,43	18,95
Voor jongeren onder de 21 jaar met een of meer kinderen, gelden hogere bedragen:		
Echtparen	1.090,71	59,83
Alleenstaanden	745,28	40,88

Eigen vermogen

Niet al het spaargeld behoeft te worden aangesproken, voordat men voor bijstand in aanmerking komt. Het vrij te laten vermogen is:

f 19.700	voor gezinnen
9.850	voor alleenstaanden

Voor mensen die een bijstandsuitkering ontvangen en een eigen huis bewonen, geldt een extra vrijstelling. Bij hen wordt van het vermogen in het huis namelijk nog eens f15.000,- buiten beschouwing gelaten en van het meerdere de helft. Voor gezinnen wordt maximaal *f* 79.700 buiten beschouwing gelaten en voor alleenwonenden *f* 69.850,-.

Ziekenfonds-/ziektekostenpremie

Wie verplicht verzekerd is bij een ziekenfonds moet van zijn/haar uitkering de nominale ziekenfondspremie betalen. Wie niet verplicht verzekerd is, ontvangt bij het normbedrag een vergoeding voor de betaling van een particuliere ziektekostenverzekering, die dezelfde risico's dekt als de verplichte ziekenfondsverzekering. De vergoeding wordt verminderd met het bedrag dat een verplicht verzekerde in dezelfde omstandigheden als nominale premie aan het ziekenfonds moet betalen.

IOAW en IOAZ

De IOAW is bestemd voor oudere, langdurig werklozen die 50 jaar of ouder waren op het moment dat zij werkloos werden en voor gedeeltelijk arbeidsongeschikte werklozen, ongeacht hun leeftijd. De IOAW geldt, nadat de uitkeringsperiode voor de werkloosheidswet inclusief de vervolguitkering is verstreken.
Voor de IOAZ komen mensen van 55 jaar of ouder en gedeeltelijk arbeidsongeschikte zelfstandigen (ongeacht hun leeftijd) in aanmerking die noodgedwongen hun bedrijf of beroep moeten beëindigen. De IAOW en IOAZ-uitkeringen zijn netto gelijk aan de bijstandsnormen.

WIK

Per 1 januari 1999 is de Wet Inkomensvoorziening Kunstenaars (WIK) in werking getreden. Een uitkering volgens de WIK bedraagt voor alleenstaande kunstenaars 70

procent van de landelijke bijstandsnorm, inclusief de maximale toeslag voor een alleenstaande. Alleenstaande ouders of gehuwden of ongehuwd samenwonenden krijgen een iets hoger percentage.
In 1999 geldt een overgangspercentage voor kunstenaars die op 1 januari 1999 in de Bijstand zaten. Zij konden zich ook voor de WIK aanmelden en krijgen in 1999 een uitkering van 80 procent van de bijstandsnorm.

AOW

Gehuwde of samenwonende partners hebben elk een zelfstandig recht op een AOW-pensioen dat netto gelijk is aan 50 procent van het netto minimumloon. De AOW voor een oudere alleenstaande is gelijk aan 70 procent van het netto minimumloon. Eén-oudergezinnen ontvangen een pensioen dat netto gelijk is aan 90 procent van het netto minimumloon. Het gaat om ongehuwde bejaarden met een kind jonger dan 18 jaar voor wie zij kinderbijslag ontvangen. Een gehuwde met een partner jonger dan 65 jaar ontvangt een pensioen van 50 procent van het minimumloon (de uitkering voor een gehuwde) en een toeslag van maximaal hetzelfde bedrag (bruto *f* 1.162,27). Is het recht op pensioen ingegaan vóór 1 februari 1994 en is de partner nog geen 65 jaar, dan komt het pensioen overeen met 70 procent van het netto minimumloon en is de toeslag maximaal 30 procent.

Bruto AOW-uitkeringen per 1 januari 1999:

	p/maand	vakantiegeld p/maand
Gehuwden	*f* 1.162,27	*f* 66,35
Gehuwden met maximale toeslag	2.324,54	132,70
Gehuwden zonder toeslag (partner jonger dan 65 jaar en AOW vóór 1-2-1994)	1.684,70	92,88
Ongehuwden	1.684,70	*f* 92,88
Ongehuwd met kind tot 18 jaar	2.088,14	119,42

De hoogte van de toeslag is afhankelijk van het inkomen van de jongere partner. Van dit inkomen (indien verkregen uit arbeid) wordt eerst een deel buiten beschouwing gelaten. Deze vrijlating bedraagt 15 procent van het bruto minimumloon met inbegrip van de overhevelingstoeslag (*f* 359,67) en eenderde deel van het meerdere aan bruto-inkomsten. Wat daarna overblijft, wordt in mindering gebracht op de toeslag. Als recht bestaat op een maximale toeslag van 30 procent van het minimumloon (bruto *f* 639,84), is er bij een bruto-inkomen van de jongere partner van meer dan *f* 1.319,43 per maand (met inbegrip van de overhevelingstoeslag), geen recht meer op toeslag. Wanneer de maximale toeslag 50 procent van het minimumloon (bruto *f* 1.162,27) bedraagt, dan bestaat bij een bruto-inkomen (met inbegrip van de overhevelingstoeslag) van *f* 2.103,06 of meer geen recht meer op toeslag.
Inkomen in verband met arbeid, bijvoorbeeld een sociale verzekeringsuitkering, wordt geheel gekort op de toeslag.

Anw

De uitkering krachtens de Algemene nabestaandenwet (Anw) bedraagt maximaal 70 procent van het minimumloon. Nabestaanden die een halfwees onder de 18 jaar verzorgen, krijgen een inkomensonafhankelijke uitkering van 20 procent van het minimumloon.

Nabestaanden met een oude AWW-uitkering krijgen, indien na deze inkomenstoets een lager uitkeringsbedrag overblijft, in ieder geval een bodemuitkering van 30 procent

Bruto Anw

	p/maand	vakantiegeld p/maand
Nabestaandenuitkering	*f* 1.830,02	*f* 118,76
Halfwezenuitkering	406,80	33,92
Wezenuitkering (tot 10 jaar)	585,61	38,00
Wezenuitkering (10 tot 16 jaar)	878,41	57,00
Wezenuitkering (16 tot 21/27 jaar)	1.171,21	76,01

AOW en Anw: bijzondere bepalingen

Naast deze pensioenbedragen worden tevens zogeheten fictieve pensioenbedragen vastgesteld die zouden hebben gegolden als in 1990 niet de nieuwe regeling voor de belasting- en premieheffing (Commissie-Oort) was ingevoerd. De reële pensioenbedragen worden daartoe verminderd met een fictieve overhevelingstoeslag. De effecten van een maatregel op het gebied van de ziekenfondspremie is ook in deze fictieve overhevelingstoeslag verwerkt.
De zogenoemde 'vóór-Oortse AOW/Anw-bedragen' zijn in tweeërlei opzicht van belang. In de eerste plaats kunnen deze bedragen worden gehanteerd bij de berekening van de pensioenaanspraken. Hiermee wordt voorkomen dat de verhoging van de AOW/Anw-uitkering op grond van de Oort-maatregelen zou leiden tot een kleiner aanvullend pensioen. In de tweede plaats kunnen deze 'vóór-Oortse bedragen' worden gebruikt bij de vaststelling van het franchisebedrag, waarover geen premies voor de aanvullende pensioenen worden geheven.

AOW Bruto vóór-Oortse bedragen

	p/maand	vakantiegeld p/maand
Gehuwden	*f* 961,11	*f* 68,03
Gehuwden met maximale toeslag	1.922,22	136,06
Gehuwden zonder toeslag (partner jonger dan 65 jaar) (AOW vóór 1-2-1994)	1.359,90	95,25
Ongehuwden	1.359,90	95,25
Ongehuwden met kind tot 18 jaar	1.728,49	122,45
Maximale toeslag (AOW vóór 1-2-1994)	562,32	
Maximale toeslag (AOW vanaf 1-2-1994)	961,11	

Anw Bruto vóór-Oortse bedragen

	per maand	vakantiegeld p/maand
Nabestaanden met kind tot 18 jaar die vóór 1-7-1996 AWW-uitkering hadden	*f* 1.640,88	*f* 126,53
Nabestaanden- en halfwezenuitkering	1.571,79	117,34
Nabestaanden-uitkering	1.235,53	91,28
Wezenuitkering tot 10 jaar	395,37	29,21
Wezenuitkering van 10 tot 16 jaar	593,05	43,81
Wezenuitkering van 16 tot 21/27 jaar	790,74	58,42

Kinderbijslag

De kinderbijslagbedragen worden halfjaarlijks aangepast aan de ontwikkeling van de prijzen. De hoogte van de kinderbijslag is afhankelijk van de leeftijd van het kind. Het basisbedrag per kind is per 1 januari 1999 *f* 459,89 per kwartaal.

Vanaf 1 januari 1999 gelden in de kinderbijslag de volgende bedragen per kind per kwartaal.

Nederland

Kinderbijslag	
0-6 jaar	*f* 321,92
6-12 jaar	390,91
12-18 jaar	459,89
Deze bedragen blijven gelijk, ongeacht de gezinsgrootte.	

Voor kinderen die zijn geboren voor 2 oktober 1994 verandert er in eerste instantie niets. Kinderen jonger dan zes krijgen 70 procent. Kinderen tussen zes en twaalf of tussen achttien en vijfentwintig krijgen 100 procent. Kinderen van twaalf tot achttien 130 procent. De bedragen nemen toe met de omvang van het gezin, overeenkomstig onderstaande tabel.
Voor kinderen die zijn geboren na 1 oktober 1994 en vóór 1 januari 1995 en voor kinderen die na 1 oktober 1994 zes, twaalf of achttien jaar zijn geworden geldt een overgangsregeling. Kinderen tot en met vijf jaar krijgen 70 procent, kinderen tussen zes en twaalf jaar en achttien en vijfentwintig jaar krijgen 85 procent, en kinderen van twaalf tot en met zeventien krijgen 100 procent.

In verband met de Wet op de Studiefinanciering is het recht op kinderbijslag voor kinderen van achttien tot vijfentwintig jaar afgeschaft. Maar als een kind in die leeftijd geen recht heeft op studiefinanciering, kan toch recht op kinderbijslag bestaan.

Vanaf 1 januari 1999 gelden in de kinderbijslag de volgende bedragen per kind per kwartaal.

I. Kinderen geboren vóór 2 oktober 1994

Gezinnen met	0t/m 5j	6 t/m 11 en 18 t/m 24j	12 t/m 17j
1 kind	*f* 321,92	*f* 459,89	*f* 597,86
2 kinderen	367,91	525,58	683,25
3 kinderen	383,23	547,47	711,71
4 kinderen	416,21	594,58	772,95
5 kinderen	435,99	622,84	809,69
6 kinderen	449,18	641,69	834,20

II. Kinderen die zijn geboren na 1 oktober 1994 en vóór 1 januari 1995 en kinderen die na 1 oktober 1994 zes, twaalf of achttien jaar zijn geworden

Gezinnen met	0t/m 5j	6 t/m 11 en 18 t/m 24j	12 t/m 17j
1 kind	*f* 321,92	*f* 390,91	*f* 459,89
2 kinderen	367,91	446,74	525,58
3 kinderen	383,23	465,35	547,47
4 kinderen	416,21	505,39	594,58
5 kinderen	435,99	529,41	622,84
6 kinderen	449,18	545,44	641,69

In beginsel bestaat er voor kinderen vanaf 18 jaar geen kinderbijslag meer. Voor een overgangscategorie van studerende kinderen bestaat nog recht zolang de studie duurt, mits over het vierde kwartaal 1995 voor hen kinderbijslagrecht bestond.

Waz/Wajong

De grondslag van de Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (Waz) en Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong), voorheen AAW-grondslag, wordt per 1 januari 1999 verhoogd. Ook de grondslagen voor WAZ/Wajong-gerechtigden beneden de 23 jaar, die worden afgeleid van de minimumjeugdlonen, worden op die datum aangepast. Het kabinet zal in het kader van het belastingplan 2000, met terugwerkende kracht tot 1 januari 1999, fiscale maatregelen uitwerken die tot een verbetering van de inkomenspositie van jonggehandicapten zullen leiden.

Deze grondslagen (exclusief vakantietoeslag) zijn per 1 januari 1999:

leeftijd	bedrag
vanaf 23 jaar	*f* 107,83
22 jaar	91,65
21 jaar	78,17
20 jaar	66,31
19 jaar	56,61
18 jaar	49,06

De individuele grondslagen in de WAZ/Wajong worden per 1 januari 1999 met 1,63 procent verhoogd. Deze grondslag wordt gehanteerd als iemand in deeltijd werkte en daardoor minder verdiende dan het minimumloon.

Sociale premies per 1 januari 1999

	werkgevers	werknemers	totaal	maximum premie-inkomen
AOW[1]	-	17,90	17,90	48.175,- p.j.
Anw[1]	-	1,40	1,40	idem
AWBZ[1]	-	10,25	10,25	idem
WAO-basis[2]	6,95	0,0	6,95	310,- p.d.
WAO-rekenpremie[2]	0,81	0,0	0,81	idem
WAZ[3]	8,42	0,00	8,42	84.000,- p.j.
Wachtgeldverzek.[4]	0,95	0,00	0,95	310,-p.d.
Werkl. verzek.[5]	4,00	6,10	10,1	idem
ZFW[6]	5,85	1,55	7,40	210,-p.d
Vorstverlet	0,14	-	0,14	
VUT	1,42	0,88	2,30	

De overhevelingstoeslag die door werkgevers bovenop het brutoloon wordt betaald, ter compensatie van de AWBZ-premie die voor rekening van de werknemer komt, bedraagt 2,20 procent van het loon waarover premie wordt geheven. De toeslag wordt berekend over maximaal *f* 83.200,-.

1) Voor de volksverzekeringen geldt een premievrije voet van *f* 8.799,- per jaar.
2) Geen franchise.
3) Met een franchise van *f* 29.000,- per jaar.
4) Gemiddelde voor bedrijven. De gemiddelde wachtgeld rekenpremie werkgevers, welke door het Lisv wordt vastgesteld, bedraagt per 1 januari 1999 0,92 procent.
5) Vanaf 1 januari 1999 bedraagt de premie 10,10 procent; de marginale premie voor werkgevers is berekend op 4,0 procent met een franchise van *f* 108,- per dag en de marginale werknemerspremie AWf bedraagt 6,10 procent met een zelfde franchise.
6) De loongrens bedraagt *f* 64.300,- voor mensen jonger dan 65 jaar en *f* 40.900,- voor 65-plussers. Verder is een nominale premie ZFW verschuldigd. De hoogte hiervan wordt door de ziekenfondsen zelfstandig vastgesteld. De gemiddelde nominale premie ZFW bedraagt *f* 356,- (conform de MEV 1999) per jaar per volwassene. Voor meeverzekerde kinderen is geen premie verschuldigd.

Daglonen

De daglonen waarnaar de uitkeringen op grond van de WAO en de WW worden berekend, worden per 1 januari 1999 eveneens verhoogd met 1,63 procent.

Kopjes op de uitkeringen

Teneinde te voorkomen dat de loondervingsuitkeringen op minimumniveau van alleenstaanden van 21 jaar of ouder bij werkloosheid of volledige arbeidsongeschiktheid beneden het voor hen geldende sociale minimum dalen, zijn in de Invoeringswet stelselherziening sociale zekerheid bepalingen opgenomen. Deze voorzien in een verhoging van de uitkering tot dat minimumniveau.
Dit zijn de zogeheten kopjes op de uitkering. Deze uitkeringsbedragen zijn aangepast ten opzichte van het niveau van 1 juli 1998, omdat ze zijn gekoppeld aan het netto minimumloon.

Deze kopjes bedragen zijn per 1 januari 1999 als volgt vastgesteld en exclusief vakantiegeld:

ZW/WW/WAO/WAZ/Wajong	
Alleenstaanden:	
vanaf 23 jaar	*f* 80,95
van 22 jaar	63,52
van 21 jaar	51,93

Vereveningsbijdrage/premieheffing over uitkeringen per 1 januari 1999

Het equivalent van de gedifferentieerde Wgf-premies voor 1999 wordt gebaseerd op de gemiddelde premies wachtgeldfondsen zoals die door het Lisv worden vastgesteld. De gemiddelde wachtgeldrekenpremie werkgevers bedraagt per 1 januari 1999 0,92 procent. Aangezien de vereveningsbijdrage gelijk is te stellen aan de door werknemers verschuldigde premies WW/WAO, dienen waar nodig de daarop betrekking hebbende bepalingen uit de Coördinatiewet Sociale Verzekering te worden toegepast. In de Werkloosheidswet is voor wat betreft de premieheffing over uitkeringen bepaald dat voor de inhouding op uitkeringen van premiepercentages die per risicogroep verschillen, een gemiddelde moet worden gehanteerd.
Overigens moet worden opgemerkt dat dit gemiddelde percentage niet geldt wanneer de uitvoeringsinstelling de uitkering via de werkgever uitbetaalt. In dat geval wordt het bedrijfstakpercentage toegepast.

Maximumdagloon

Het maximumdagloon voor de berekening van de WW- en WAO-uitkeringen wordt per 1 januari 1999 vastgesteld op *f* 310,-. Hetzelfde maximum geldt voor zowel de wachtgeldregeling als de Werkloosheidswet (WW).

Bron: *Ministerie SZW, NRC Handelsblad*

Wet Flexibiliteit en Zekerheid

In de wet Flexibiliteit en Zekerheid, de zogenaamde 'Flex-wet', die per 1 januari 1999 is ingegaan, beoogde het kabinet de flexibilisering van arbeid vast te leggen. Met deze wet wil het kabinet tegemoet komen aan de huidige ontwikkelingen, namelijk dat veel bedrijven een werknemer niet vaak meer een contract voor onbepaalde tijd aanbieden, maar veelal een tijdelijk contract. Ook is het aantal uitzendkrachten, freelancers, oproepkrachten, telewerkers en thuiswerkers in het laatste decennium sterk toegenomen.
Het kabinet denkt met de wet Flexibiliteit en Zekerheid de wettelijke barrières voor bedrijven weg te nemen om te werken met tijdelijk personeel. Anderzijds wil het kabinet dat de rechtspositie van flexibel personeel wordt geregeld.
In het Burgerlijk Wetboek komt een aparte regeling voor uitzendkrachten.

JUSTITIE

Rechercheur veroordeeld

Op 8 december 1998 veroordeelde de Haagse rechtbank voormalig rechercheur K. Langendoen tot vier maanden gevangenisstraf wegens meineed tijdens de parlementaire enquête (IRT) naar illegale opsporingsmethoden. De officier van justitie had negen maanden gevangenisstraf gevraagd.

'Iran veilig'

Op 9 december 1998 publiceerde het ministerie van Buitenlandse zaken een ambtsbericht waarin werd gesteld dat Iran veilig genoeg is om vluchtelingen terug te sturen.
De Kamer stemde op 16 december in met de beslissing van het kabinet om asielzoekers uit delen van Somalië, Noord-Irak en Noord-Soedan terug te sturen. Dat die gebieden veilig zouden zijn, werd in twijfel getrokken door onder andere Amnesty International.

Witte illegalen in hongerstaking

In december 1998 gingen 132 voornamelijk Turkse werknemers in hongerstaking in de Haagse Agneskerk omdat zij uitgezet dreigden te worden. Tevergeefs hadden zij geprobeerd een permanente verblijfsvergunning te bemachtigen; zij voldeden niet aan het criterium van de Immigratie- en Naturalisatiedienst in de afgelopen zes jaar tenminste 200 dagen per jaar 'wit' te hebben gewerkt. De hongerstakers gaven hun hongerstaking op 17 december op na bemiddeling van onder andere FNV-voorzitter Lodewijk de Waal en na tussenkomst van staatssecretaris Cohen van Justitie, die beloofde hun dossiers individueel te bekijken. Cohen zei tegenover journalisten dat er duidelijk iets mis was met de 'witte illegalen'-regeling. Niettemin had hij eerder laten weten de wet niet te willen veranderen onder druk van een hongerstaking.

Wijziging in controletaak Kamer

De Tweede Kamer nam op 17 december 1998 het besluit om voortaan elk jaar op de derde woensdag van mei de uitvoering van het beleid door het kabinet te evalueren. Een Kamerwerkgroep, onder leiding van de PvdA'er Van Zijl, had deze innovatie voorbereid. De derde woensdag van mei, in de wandelgangen inmiddels 'woensdag gehaktdag' gedoopt, is gerelateerd aan de derde dinsdag van september, wanneer de Miljoenennota wordt gepresenteerd en de toekomstplannen van het kabinet worden besproken.
De Kamer wilde beter controleren wat er van eerdere voornemens terecht is gekomen en zal een beroep doen op de Algemene Rekenkamer om de evaluaties goed te onderbouwen. Van Zijl: 'Aan de hand van de Algemene Rekenkamer leren we juiste vragen te stellen, waardoor de Kamer minder kans loopt met een kluitje in het riet te worden gestuurd. De controlerende taak van de Kamer kan veel beter.'

ONDERWIJS

Onderhandelingen onderwijs-CAO vastgelopen

Het CAO-overleg tussen de bonden en het ministerie van Onderwijs over de lerarensalarissen liep op 9 december 1998 vast, omdat minister Hermans bij zijn loonbod van 2,25 procent loonsverhoging bleef. Op 15 december sloegen de bonden een informeel bod van Hermans van 0,4 procent extra af en daags erna gingen door het hele land onderwijzers één dag in staking. Voor het eerst in de geschiedenis besloten schoolbesturen de gestaakte uren niet door te betalen. Bonden en minister waren het eens dat de loonontwikkeling in het onderwijs achterliep bij de markt.

MILIEU

Onderzoek naar ombouwen kernreactor in Petten

De Europese Commissie, eigenaar van de kernreactor in Petten, onderzocht in december 1998 of deze reactor op laagverrijkt uranium zou kunnen werken, in plaats van

Nederland

het hoogverrijkte uranium dat nu wordt gebruikt. De Verenigde Staten zouden tien jaar geleden niet alleen Petten, maar ook 41 andere onderzoeksinstellingen die over kernreactors beschikken, verzocht hebben om te schakelen op het laagverrijkte uranium. Dit berichtte *de Volkskrant* op 3 december 1998. De VS zouden bang zijn dat het hoogverrijkte materiaal in de handen van terroristen zou vallen. De Europese Commissie zei in januari 1999 een besluit te nemen over eventuele ombouw van Petten.

Schiphol mag fors groeien

Het kabinet loste op 18 december 1998 slechts gedeeltelijk zijn belofte in om vóór eind 1998 een besluit te nemen over de uitbreiding van vliegveld Schiphol. Die dag werd besloten dat Schiphol fors mocht groeien, maar het exacte aantal landingen en starts zou pas in 1999 worden berekend. Tevens werd geen besluit genomen over de vraag of Schiphol zou moeten uitbreiden via een kunstmatig eiland in de Noordzee of op de huidige locatie.

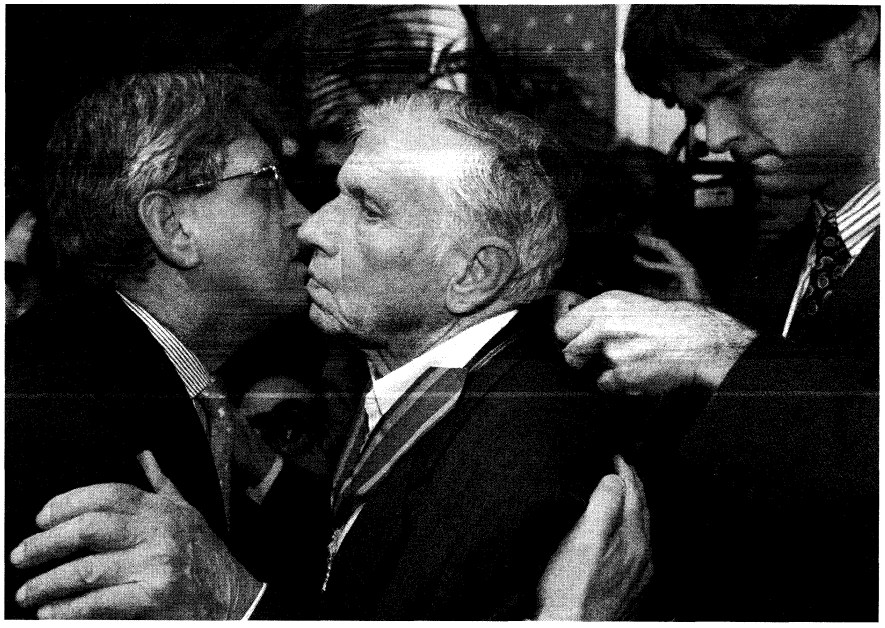
Transportverbod op kernstofstaven opgeheven

Minister Pronk van VROM hief op 28 december 1998 het transportverbod op kernstofstaven op. Het verbod was eerder in het jaar ingesteld na berichten dat de vaten waarin de staven werden vervoerd, aan de buitenkant verhoogde radioactiviteit vertoonden. Volgens deskundigen was de straling echter verwaarloosbaar en niet gevaarlijk. Pronk beloofde dat er strengere controles inzake de naleving van veiligheidseisen zou plaatsvinden.

BUITENLANDSE ZAKEN

Herfkens zet mes in ontwikkelingshulpgelden EU

Minister Herkens van Ontwikkelingssamenwerking maakte op 2 december 1998 bekend de financiële bijdrage aan de Europese Unie voor ontwikkelingshulp terug te draaien. De EU-hulp zou 'rampzalig' en 'geldverspilling' zijn. In de loop van 1998 had de Europese Rekenkamer vijf kritische rapporten over de EU-hulp geproduceerd. Nederland stuurde tot voor kort 600 miljoen gulden naar Brussel voor projecten in de hele wereld. In 1997 en 1996 waren ambtenaren en externe uitvoeringsbureaus van de Europese Commissie in opspraak gekomen wegens malversaties met ontwikkelingsgelden. In een debat met de Tweede Kamer zei Herfkens ook de Nederlandse bijdrage aan het Ontwikkelingsprogramma van de VN (UNDP) te zullen evalueren en de bilaterale hulp aan Zuid-Afrika in stand te willen houden. Particuliere hulporganisaties moeten voortaan subsidieverzoeken in Den Haag indienen, aldus de minister.
Herfkens herhaalde haar voornemen de hulp op minder landen te gaan concentreren. Criteria voor hulpverlening waren goed sociaal-economisch beleid, goed bestuur en grote armoede. Armoedebestrijding blijft het centrale doel van het beleid, zo verklaarde de minister. Zij is van plan te korten op de steun aan Nederlandse bedrijven die naar ontwikkelingslanden exporteren en meer steun uit te trekken voor ondernemers die in ontwikkelingslanden investeren.

Schrijver Gerard Reve wordt door minister Peper van Binnenlandse zaken gefeliciteerd met zijn benoeming tot Commandeur in de Orde van de Nederlandse Leeuw, terwijl staatssecretaris Van der Ploeg druk bezig is met het omhangen van de onderscheiding. *(foto ANP)*

Ex-diplomaat in hongerstaking

Op 23 december 1998 begon voormalig diplomaat J. Boerland een hongerstaking. Hij verweet de overheid medeschuldig te zijn aan de dood van zijn vrouw. Zij werd in 1987 het slachtoffer van een roofmoord, nadat het ministerie uit bezuinigingsoverwegingen de bewaking had geschrapt van de woning van Boerland in Kingston, Jamaica.

WETENSCHAP EN CULTUUR

Gerard Reve koninklijk onderscheiden

Op 21 december 1998, op zijn 75e verjaardag, werd de schrijver Gerard Reve door minister Peper van Binnenlandse zaken benoemd tot Commandeur in de Orde van de Nederlandse Leeuw, de hoogste koninklijke onderscheiding. Tijdens de besloten plechtigheid in het Haagse Mauritshuis, noemde de minister zijn 'vriend' Reve 'een dwarsligger zonder pretenties met een aardse, toegankelijke visie op mens en maatschappij'. Volksschrijver Reve, zoals hij zichzelf noemt, riep in zijn slotwoord uit: 'Moedig voorwaarts! Waarheen?'

OVERLEDEN

Ger Klein, ex-staatssecretaris van onderwijs

Politicus Ger Klein, voormalig PvdA-staatssecretaris van onderwijs in het eerste kabinet-Den Uyl, overleed op 9 december 1998. Klein werd 73 jaar oud. Hij werd bij leven geplaagd door psychische stoornissen die hem echter niet beletten zijn politieke werk, ook als kamerlid, voort te zetten. In 1946 werd hij lid van de PvdA en in 1992 zegde hij zijn lidmaatschap op, omdat de partij volgens hem niet meer socialistisch genoeg

was. Hij zei toen: 'Kijk, socialisten hebben een droom, sociaal-democraten kurieren am Symptom.'

Wim Hora Adema, oprichtster *Opzij*

Op 10 december 1998 overleed Wim Hora Adema, oprichtster van het feministische maandblad *Opzij* in 1972. Zij werd 84 jaar. Zij begon haar journalistieke loopbaan bij het *Algemeen Handelsblad* en trad in 1945 in dienst van *Het Parool.*

(Vorige berichten pag. 717/1 e.v. - 1998)

DUITSLAND

BINNENLAND

'Duitsland op schema bij reductie broeikasgassen'

Minister van Milieu, Angela Merkel, verklaarde op 13 juli 1998 dat Duitsland op schema ligt bij de reductie van de hoeveelheid broeikasgassen: 'Ik ben zeer optimistisch over het halen van ons doel: een reductie van de uitstoot van kooldioxyde met 25 procent in 2005.'
Duitsland kwam dit overeen tijdens de klimaatconferentie in 1997 in Kyoto. Men beloofde zelfs een grotere reductie dan de andere landen van de Europese Unie. Deze stelden echter dat Duitsland dit streven makkelijk kon halen door de industrie in de voormalige DDR te sluiten of te moderniseren. Alleen al hierdoor nam de uitstoot van kooldioxyde van 1990 (het ijkjaar voor Kyoto) tot en met 1997 af van 1015 miljoen ton tot 888 miljoen ton.

Nieuwe spellingswet van kracht

Op 1 augustus 1998 werd in Duitsland, Zwitserland en Oostenrijk de nieuwe spellingswet van kracht. De wet is een gevolg van de Conferentie van Wenen in 1996 waarbij een uitgebreide spellingshervorming werd afgesproken. Zo zijn tegenstrijdigheden in de spelling verdwenen, is het aantal regels voor het gebruik van de komma teruggebracht van 54 naar 9 en wordt 'ß' ('Ringel-s') in veel gevallen vervangen door 'ss'.
De hervormingen waren omstreden. Prominente schrijvers verzetten zich ertegen en de stad Lübeck diende een klacht in bij het Constitutionele Hof in Karlsruhe. Deze besliste echter op 14 juli 1998 dat de spellingshervorming niet in strijd was met de grondwet.
Scholen moesten de nieuwe spelling in het nieuwe schooljaar invoeren, maar tegelijk werd bepaald dat de oude spelling tot 2005 niet fout wordt gerekend. Veel kranten en tijdschriften maakten overigens duidelijk de nieuwe spelling voorlopig niet in te voeren.

Aanloop naar de verkiezingen

Recordaantal kandidaten

Voor een plaats in de Bondsdag bij de verkiezingen van 27 september 1998 stelden zich het recordaantal van 5.062 personen kandidaat. Dat waren er 1.129 meer dan tijdens de verkiezingen van 1994. 29 procent van de kandidaten was vrouw.
De kandidaten vertegenwoordigden de 33 partijen, die op 17 juli 1998 door de Federale Verkiezingscommissie waren toegelaten tot de verkiezingen. Deze commissie kijkt alleen of een politieke partij een organisatie is die voldoende leden heeft. Er wordt niet naar het partijprogramma gekeken. Zo kon het gebeuren dat de anarchistische Pogopartij werd toegelaten met programmapunten als een volledig salaris voor werklozen, het periodiek uitdelen van geld en de omvorming van gevangenissen tot attractieparken. De Pogopartij werd tot de verkiezingen toegelaten, omdat men kon aantonen dat deze 702 geregistreerde leden had.

Twijfelende kiezers konden voor het eerst gebruik maken van een speciaal verkiezingsprogramma op internet, ontwikkeld door een wetenschapper van de Universiteit van Passau. Op de internetsite konden kiezers hun mening geven over de zes belangrijkste politieke thema's van de dag. Aan de hand van die mening bepaalde een computerprogramma welke partij het beste bij de kiezer paste. Volgens de maker van het programma ontdekten veel CDU-kiezers dat zij eigenlijk dichter bij de SPD stonden. 'Hoewel het soms ook andersom is.'

SPD behoudt eenheid tijdens campagne

De campagne van de SPD verliep zonder incidenten en onderlinge ruzies. Kanselierskandidaat Gerhard Schröder zei op 25 september op de slotbijeenkomst van zijn partij: 'We hebben een goede campagne gevoerd en we bleven één, terwijl de CDU verdeeld is. Dat is de belangrijkste reden waarom we nu in de peilingen voorliggen.'
Het was inderdaad opvallend dat SPD-kopstukken ditmaal niet openlijk onderling ruzie maakten, zoals in het verleden wel het geval is geweest. Zelfs de linkervleugel hield zich rustig toen Schröder met zijn goede contacten met het zakenleven als lijsttrekker werd gekozen. Dat kwam waarschijnlijk omdat al snel duidelijk werd dat Schröder eindelijk de gematigde kiezers naar de partij wist te trekken. Verder speelde mee dat Schröder innig samenwerkte en een hecht team vormde met Oskar Lafontaine, de lieveling van links.

De SPD had haar campagne deels gebaseerd op die van Tony Blair en Bill Clinton. Zo voerde de partij campagne op slechts enkele overzichtelijke en duidelijke thema's. De belangrijkste daarvan was: 'Zestien jaar Kohl is genoeg'. Andere thema's waren een ingrijpende belastinghervorming die het gemiddelde Duitse gezin 2.500 mark (ca. 2.800 gulden) zou opleveren en de 'Alliantie voor banen', waarin de overheid, werkgevers en werknemers naar Nederlands voorbeeld moeten samenwerken om meer banen te creëren. Verder beloofde de SPD enkele omstreden wetten ongedaan te maken, zoals de wet die de ontslagbescherming aan banden legt en de wet waarmee het ziektegeld werd verlaagd.

Schröder wist ook goed te manoeuvreren tussen de Groenen, zijn toekomstige coalitiepartner en de zakenwereld. Werkgeversorganisaties riepen kiezers meerdere malen op om niet op de SPD te stemmen. De boodschap daarbij was dat Schröder wel was te vertrouwen, maar de linkervleugel van de SPD niet. 'Niemand kan de Duitse industrie vertegenwoordigen en tegelijkertijd het economische programma van de SPD steunen', zei Hans-Olaf Henkel nog op 29 juni 1998. Henkel is de voorzitter van de Vereniging van Duitse Industrie.

Een minder populair punt bij de zakenwereld was Schröders voornemen om de speculatiewinsten op de beurs aan te pakken. Op 20 augustus 1998 zei hij dat de G7 – de conferentie van de zeven grootste geïndustrialiseerde landen – een gecoördineerde actie hiertegen moest ondernemen. De SPD sprak ook over een nieuwe belasting op speculatiewinsten, maar onduidelijk bleef hoe

die er precies uit zou zien. Dit leidde vlak voor de verkiezingen tot onrust in financiële kringen en tot de waarschuwing dat het belasten van beurswinsten een negatieve invloed zou hebben op de beurshandel, dat het buitenlandse investeerders zou afschrikken en ten koste zou gaan van vele kleine beleggers. Joachim Schwarzes, de woordvoerder van Oskar Lafontaine, wist de onrust 25 september 1998 enigszins te temperen: 'We willen alleen dat de onrust op de markten verdwijnt door middel van samenwerking en maatregelen gebaseerd op de vrije markt.'

De vakbonden stonden wel aan Schröders kant, hoewel ze geen stemadvies uitbrachten. Maar op 12 september 1998 demonstreerden tienduizenden vakbondsleden in verschillende Duitse steden voor 'een andere richting in de politiek'. Daarbij hamerden de vakbondsleiders telkens op meer banen, hèt verkiezingsthema van de SPD.

Schröder wist ook behendig om te gaan met De Groenen. In juli probeerde de CDU de immigrantenproblematiek tot inzet van de verkiezingen te maken. De SPD verklaarde in een reactie op 27 juli dat criminele buitenlanders harder moesten worden aangepakt en desnoods het land moesten worden uitgezet.
De Groenen waren kwaad over het feit dat de SPD op deze populistische manier reageerde op het buitenlandersthema. Otto Schily verklaarde snel hierop: 'We hebben natuurlijk een groter vertrouwen in preventieve maatregelen.'

Aan de andere kant moest Schröder de Groenen regelmatig corrigeren, om zo de gematigde kiezers niet af te schrikken. Begin augustus stelden de Groenen en de linkervleugel van de SPD dat binnen vier jaar elf van de negentien kerncentrales konden worden gesloten. Schröder wilde hier niets van weten. Alleen de sluiting van de zes oudste centrales vóór 2002 was voor hem bespreekbaar als onderdeel van een langetermijnplan dat zou kunnen leiden tot de sluiting van meer kerncentrales.

CDU-campagne weinig effectief

In tegenstelling tot de geoliede verkiezingscampagne voor Gerhard Schröder, kwam die voor Helmut Kohl maar moeizaam uit de verf. De CDU presenteerde Kohl als de wijze, oude staatsman die het land economische voorspoed en de hereniging had gebracht. Het probleem was dat veel kiezers niet meer geloofden in dit imago. Illustratief was dat Kohl gedurende zijn campagne vaak in het oosten vertoefde om het daar verloren vertrouwen terug te winnen. Zijn populariteit was daar door de enorme werkloosheid fors gedaald. Kohl kwam daarom steeds met dezelfde boodschap: 'Het gaat goed met de economie. De werkgelegenheid neemt weer toe. Heb vertrouwen in de CDU.'

Een maand voor de verkiezingen besloot de CDU de campagne harder te spelen. De CDU riep op tot patriottisme en waarschuwde dat het land zou worden overspoeld met vreemdelingen als de SPD in de regering zou komen. Verder werd opnieuw ingespeeld op de angst voor het rode gevaar. Steeds probeerde de CDU in de campagne de links-rechts tegenstelling uit te spelen, maar liep daarbij aan tegen het feit dat Schröder zich telkens als uiterst gematigd presenteerde.
Er bleven daarom slechts speldenprikken over. Zoals op 24 juli 1998 toen de SPD liet weten dat de subsidies op de kolenindustrie moesten worden afgebouwd. De CDU reageerde direct, want de SPD had zich in 1997 juist tegen het afschaffen van de subsidies getoond. Kohl: 'Dit laat zien hoe schaamteloos en hypocriet de SPD is.'

FDP-campagne in schaduw CDU

Kohls coalitiepartner, de liberale Vrije Democratische Partij FDP, voerde een campagne die geheel in de schaduw stond van de CDU. De partij wist bij vrijwel geen enkele deelstaatverkiezing de kiesdrempel van 5 procent te halen. Het probleem daarbij was dat de FDP zich al zestien jaar zo had vereenzelvigd met de CDU, dat veel kiezers het verschil niet meer zagen.
De partij hamerde weliswaar op belastingverlagingen, een traditioneel liberaal thema, maar ditmaal kondigden de CDU, de SPD en zelfs de Groenen forse belastingverlagingen aan.
Begin dit jaar distantieerde de FDP zich meermalen van de CDU om te illustreren dat zij een onafhankelijke koers voer. Deze koers werd echter in de laatste maand voor de verkiezingen verlaten. Partijvoorzitter Wolfgang Gerhardt benadrukte toen dat de CDU alleen kon blijven regeren als de FDP voldoende stemmen zou behalen. De FDP zou de CDU aan de meerderheid kunnen helpen die de CDU nooit op eigen kracht zou kunnen krijgen.

Roerige campagne Groenen

De Groenen wisten pas op 31 augustus 1998 hun campagne in rustiger vaarwater te krijgen. Toen lanceerde de partij drie duidelijke verkiezingsitems:
- verlaging van de inkomstenbelasting, gefinancierd uit het schrappen van aftrekposten voor hogere inkomens;
- een einde aan de toepassing van atoomenergie;
- een kortere werkweek als wapen tegen de werkloosheid.

'Alleen wij kunnen een nieuwe politiek maken na een conservatief-liberaal bewind van zestien jaar', stelden de Groenen in een persverklaring.

De campagne was tot dan toe een opeenstapeling van blunders. Het partijcongres lanceerde in maart onder andere het voorstel de benzineprijs te verdrievoudigen, waarna de aanhang van de Groenen in de peilingen halveerde. Begin juli pleitten de Groenen voor een maximumsnelheid van 100 km/u op de autowegen. Na een golf van verontwaardiging, zei Bärbel Höhn, minister van Milieu in Rijnland-Westfalen: 'De maximumsnelheid is absoluut geen breekpunt in de formatiebesprekingen. Alles is onderhandelbaar.'

Vice-voorzitter Jürgen Trittin moest 16 augustus 1998 zijn opmerking afzwakken dat de wereldtentoonstelling Expo 2000 in Hannover het beste kon worden geannuleerd omdat deze de belastingbetaler teveel geld zouden kosten. FDP-minister van Buitenlandse zaken Kinkel reageerde verontwaardigd en zei dat een annulering 'het imago van de tweede exporteur en derde economie van de wereld enorm zou schaden.'
Ook het affiche dat de Groenen op 27 juli 1998 lanceerden was controversieel. 'We willen dingen losmaken', stond boven een foto van twee mannen die samen de tango dansten. Hiervan bestond ook een versie met twee vrouwen. De Groenen wilden met deze affiches de stemmen winnen van de mannelijke en vrouwelijke homoseksuelen, die volgens sommige onderzoeken in enkele stedelijke gebieden 10 procent van het electoraat uitmaken.

Uiterst rechts verdeeld de verkiezingen in

Politicologen zeiden voorafgaand aan de verkiezingen dat uiterst rechts op 10 tot 15 procent van de kiezers kon rekenen. Volgens hen hadden de partijen de beste uitgangspositie sinds de Tweede Wereldoorlog. Vooral in het oosten zou uiterst rechts goede kansen maken, vanwege de hoge werkloosheid en het geringe vertrouwen in de gevestigde partijen. Men speelde hierop in met een campagne die zich richtte tegen buitenlanders en de Europese samenwerking.

De vraag was echter of men de kiesdrempel van 5 procent zou halen, omdat uiterst rechts verdeeld was in drie partijen: de Nationaal Democratische Partij (NDP), de Duitse Volksunie (DVU) en de Republikeinen. Hun campagnes kenmerkten zich door marsen van hun jeugdige aanhang en processen. Zo verloor de DVU op 21 juli 1998 een proces in Schwerin. De partij had de gemeente gevraagd om de adressen van mensen tussen de 18 en de 30 jaar, zodat zij deze persoonlijk konden aanschrijven. De gemeente weigerde en de rechter stelde de gemeente in het gelijk.

De Republikeinen wonnen 1 september 1998 een proces van de televisiezender SAT1. Deze had geweigerd een spotje uit te zenden, waarin werd gesteld dat Konrad Adenauer en Kurt Schumacher op de Republikeinen zouden stemmen als ze nu nog zouden leven. SAT1 vond dit een belediging voor de voormalige kopstukken van CDU en SPD. De rechter besloot echter dat SAT1 het spotje toch moest uitzenden. Een woordvoerder verklaarde hierop de het geld dat SAT1 hiermee verdiende, zou worden overgemaakt naar een fonds voor de slachtoffers van rechts-extremistisch geweld.

Schröder wint verkiezingen

SPD'er Gerhard Schröder heeft de Bondsdagverkiezingen van 27 september 1998 gewonnen. Hij wist 40,9 procent van de kiezers achter zich te krijgen. Daarmee werd de SPD verreweg de grootste partij. De CDU/CSU bleef ver achter met 35,1 procent van de stemmen. De SPD had de CDU/CSU sinds de Tweede Wereldoorlog nog nooit zo fors verslagen. Het was bovendien voor het eerst sinds 1972 dat de SPD weer groter was dan de CDU/CSU.

Verder wisten de FDP, de Groenen en de PDS de kiesdrempel van 5 procent te halen.

Verkiezingsuitslag

	1998 %	1998 zetels	1994 zetels
Sozialdemokratische Partei Deutschland	40.9	298	252
Christlich-Demokratische Union/Christlich Soziale Union (CDU/CSU)	35.1	245	294
Bündnis 90/Die Grünen (Grüne)	6.7	47	49
Freie Demokratische Partei (FDP)	6.2	43	47
Partei des Demokratischen Sozialismus(PDS)	5.1	36	30
Die Republikaner	1.8	-	-
Deutsche Volksunion	1.2	-	-
Overige partijen	3.0	-	-
totaal	100	669	672

Opvallend was dat uiterst-rechts het veel slechter deed dan voorspeld. Politicologen hadden in de aanloop van de verkiezingen nog voorspeld dat uiterst-rechts een goede kans zou maken om de kiesdrempel te halen, maar de rechtse partijen haalden samen nog niet eens 5 procent van de stemmen.

Alle Duitse kranten noemden de nederlaag van Helmut Kohl de volgende dag het einde van een tijdperk. 'Het einde van het tijdperk Kohl', kopte *Die Welt*. De linkse *Berliner Tageszeitung* kopte slechts 'Eindelijk'.

SPD wil kabinet vormen met Groenen

Op 29 september 1998, twee dagen na de verkiezingsoverwinning, verklaarde Gerhard Schröder dat hij zijn nieuwe regering al in oktober wil presenteren. Hij zei tegelijk vertrouwen te hebben in de Groenen: 'We moeten streven naar een coalitie die vier jaar meegaat en in staat is om belangrijke beslissingen te nemen. De meeste Groenen zijn daarvoor klaar. Misschien zijn er nog een of twee afvalligen, maar we hebben een ruime meerderheid van 21 zetels.'

Schröder zei ook dat hij de verhuizing van de Bondsdag van Bonn naar Berlijn het liefst vóór de zomer van 1999 wil afronden.

Oskar Lafontaine, de beoogd minister van Financiën, verklaarde dezelfde dag dat de nieuwe regering voortvarend aan de slag zou gaan met de belastinghervormingen: 'Ons doel is de belastingdruk van een gemiddeld gezin te verlagen met 2.500 Duitse mark (ca. 2.800 gulden) per jaar. Dat doel moeten we stap voor stap zien te naderen.' En de eerste stap, zo voegde Lafontaine er aan toe, zou al op 1 januari 1999 moeten worden gezet.

Heide Rühle, partijmanager van de Groenen, maakte diezelfde dag duidelijk dat de Groenen in snel tempo de partij willen omvormen, zodat een betrouwbare coalitiepartner zou ontstaan. Rühle: 'We zijn nu nog een soort collectief van plaatselijke groepen met elk hun eigen regels.' De be-

Gerhard Schröder

'Vanavond vieren we feest. Hier hebben we zestien jaar op gewacht.' Dit was een van de eerste reacties van Schröder op zijn verkiezingsoverwinning. Zijn grootste verdienste tijdens de campagne was dat hij eenheid wist te brengen in zijn partij. Verder wist hij door zijn goede contacten met de zakenwereld kiezers uit het midden te trekken.

Hieronder de belangrijkste data uit de levensloop van Gerhard Fritz Kurt Schröder.

1944 geboren op 7 april in Mosseberg, Nedersaksen.
1963 lidmaatschap van de SPD.
1968 Huwelijk met zijn jeugdvriendin Eva Schubach.
1972 Tweede huwelijk met Anne Taschen macher, een socialistische studente-activiste.
1976 Afsluiting avondstudie doctoraal rechten aan de Universiteit van Göttingen. Advocaat op een kantoor in Hannover.
1978 Voorzitter van de Jusos, de jongerenorganisatie van de SPD. Schröder noemt zich bij die gelegenheid 'een consistent Marxist'.
1980 Gekozen als lid van de Bondsdag voor de SPD.
1984 Derde huwelijk, ditmaal met Hiltrud Hampel, een feministe en milieu-activiste.
1986 Schröder neemt het tijdens de deelstaatverkiezingen in Nedersaksen op tegen de CDU'er Ernst Albrecht. Hij verliest en wordt oppositieleider in Nedersaksen. Gekozen in de landelijk leiderschap van de SPD.
1990 Premier van de deelstaat Nedersaksen. Hij leidt daar een rood-groene coalitie.
1993 Schröder stelt zich kandidaat als leider van de landelijke SPD, maar verliest van Rudolf Scharping.
1994 SPD in Nedersaksen behaalt bij de deelstaatverkiezingen een absolute meerderheid. Schröder opnieuw premier van een regering zonder de Groenen.
1997 Vierde huwelijk, met de journaliste Doris Köpf.
1998 Schröder wint voor de derde achtereenvolgende maal de deelstaatverkiezingen in Nedersaksen met 48 procent van de stemmen. SPD-partijleider Oskar Lafontaine nomineert Schröder vervolgens als kanselierskandidaat. Tijdens het SPD-congres wordt hij met 93,4 procent van de stemmen gekozen.

doeling was volgens Rühle dat de partij omgevormd wordt tot een federale partij met een landelijke leiding die een belangrijkere stem in de besluitvorming krijgt. In het verleden werd de landelijke leiding vaak voor de voeten gelopen door het congres, met als dieptepunt het congres in maart 1998 dat besloot dat de benzineprijs verdriedubbeld moest worden, waarna de aanhang van de Groenen halveerde.
De Groenen maakten overigens ook hun inzet voor de formatiebesprekingen duidelijk: vier ministersposten en het afschaffen van de kernenergie.

Werkgevers ongelukkig met rood-groene coalitie

De werkgevers gaven 28 september 1998 aan dat ze weinig voelden voor een rood-groene-coalitie. Hans-Olaf Henkel, de voorzitter van de Vereniging van Duitse Industrie, riep de hervormingsgezinde krachten uit SPD en CDU op om samen te werken: 'Een grote coalitie is het beste.'
De financiële wereld toonde zich evenmin gelukkig met een rood-groene coalitie. Men vreesde vooral voor de stabiliteit van de Duitse mark. Die zou gevaar lopen omdat de Groenen een onbetrouwbare coalitiepartner zouden zijn, waardoor de regering niet daadkrachtig zou kunnen opereren, aldus enkele beurshandelaren.
Dieter Hundt, de voorzitter van de Duitse werkgeversvereniging, waarschuwde de SPD dezelfde dag om de hervormingen van Helmut Kohl niet terug te draaien. Hij doelde in het bijzonder op het lagere ziektegeld en de soepeler ontslagregeling die onder Kohl tot stand waren gekomen. 'Ik zal al mijn invloed gebruiken om het terugdraaien van die besluiten te voorkomen.' Hundt dreigde daarbij onder andere dat hij niet met Schröder zou praten over een werkgelegenheidsprogramma.

De grote industriële onderneming Siemens AG toonde zich 15 oktober 1998 bezorgd over de werkgelegenheid in de nucleaire industrie, omdat het sluiten van de bestaande kerncentrales een van de belangrijkste verkiezingsonderwerpen van de Groenen was. Siemens zei te hopen dat de toekomstige coalitiepartners vooral pragmatisch naar het onderwerp kernenergie zouden kijken. Het alternatief van kolen-, olie- of gasgestookte centrales zou een veel hogere uitstoot van kooldioxyde opleveren. Bovendien zouden vooral belangrijke high-techbanen voor Duitsland verloren gaan. Siemens haalt 20 procent van zijn inkomsten uit de atoomenergie.

Coalitie-besprekingen

Nieuwe wet op Duits staatsburgerschap

Het vooraanstaande SPD-lid Otto Schily nam 30 september 1998 een voorschot op de coalitie-onderhandelingen met De Groenen. Hij verklaarde die dag dat de wet op het Duitse staatsburgerschap binnenkort zal worden gewijzigd. 'De wet mag geen horde zijn op weg naar integratie', verklaarde hij.
De huidige wet stamt uit 1913 en stelt dat het Duitse staatsburgerschap wordt bepaald door afkomst en niet door de geboorteplaats. Hierdoor hebben 7 miljoen mensen die wel in Duitsland zijn geboren niet het Duitse staatsburgerschap. Zij mogen hierdoor onder andere niet stemmen en zijn uitgesloten van bepaalde overheidsfuncties.
De SPD wil dat buitenlanders gemakkelijker de Duitse nationaliteit kunnen krijgen, omdat dit de integratie zou bevorderen. Een voorstel daartoe werd op 27 maart 1998 door de Bondsdag afgewezen. Nu SPD en de Groenen de meerderheid in de Bondsdag hebben, bracht de SPD het voorstel ter sprake tijdens de coalitie-onderhandelingen. Beide partijen werden het er 14 oktober 1998 over eens dat vreemdelingen die in Duitsland zijn geboren het Duitse staatsburgerschap kunnen krijgen. Hetzelfde geldt voor vreemdelingen die al langer dan acht jaar in Duitsland wonen. Verder kwamen de partijen overheen dat het mogelijk moet zijn een dubbele nationaliteit te hebben in de overgang van de vreemde naar de Duitse nationaliteit. 'Dit is de kans waar miljoenen vreemdelingen zo lang op hebben gewacht', zei SPD'er Herta Däubler-Gmelin in een reactie.

'Homohuwelijk' en heroïneverstrekking

De SPD en de Groenen bereikten op 14 oktober 1998 overeenstemming over het 'homohuwelijk' en de verstrekking van heroïne aan ernstig verslaafden. Beide partijen spraken af dat er een wettelijke regeling moet komen voor mannelijke en vrouwelijke homoseksuele relaties. Verder zou op beperkte schaal en onder strenge medische begeleiding heroïne en methadon worden versterkt aan ernstig verslaafden. Een voorstel van de Groenen om cannabis dezelfde status als alcohol te geven werd door de SPD van de hand gewezen.

Belastinghervorming en maximumsnelheid

De belastinghervorming was een van de moeilijke onderwerpen tijdens de coalitiebesprekingen. De financieel expert van de SPD, Joachim Poss, pleitte 14 oktober 1998 om de belastinghervorming met minimaal een jaar uit te stellen. Hij wilde vooral een doorrekening van de gevolgen van invoering van een vermogensbelasting voor particulieren die meer dan 1 miljoen Duitse mark bezitten. Economen hadden er al op gewezen dat de introductie van deze belasting zou leiden tot een kapitaalvlucht. Poss: 'We moeten eerst onderzoeken of de introductie van een belasting op het particuliere vermogen de moeite waard is als ook de heffing op het bedrijfsvermogen wordt verhoogd.'
Toch bereikten de coalitiepartners drie dagen later een akkoord op hoofdlijnen. Daarbij viel vooral op dat de Groenen hadden moeten toegeven op het gebied van de ecotax. De benzineaccijns zouden stijgen met 6 pfennig per liter, de accijns op stookolie met 4 pfennig per liter en de heffing op elektriciteit met 2 pfennig per kilowatt/uur. Het vrijgekomen geld zou worden aangewend om de sociale lasten te verlagen waardoor de arbeid goedkoper kon worden.
Hoewel de Groenen niet kregen wat ze wilden, toonden ze zich toch tevreden, omdat er een begin was gemaakt met de ecotax. De beoogd minister van Financiën, de SPD'er Oskar Lafontaine zei: 'Deze maatregelen bieden mensen de gelegenheid om geld uit te sparen als ze zuinig met energie zijn.'

Op 17 oktober werd er ook overeenstemming bereikt over enkele andere onderwerpen:

- Er wordt geen extra geld meer gestoken in de Hoge Snelheids Lijn, een prestige-object van Helmut Kohl. Er zal geen pfennig meer worden uitgegeven dan de 6,8 miljard gulden die hiervoor is begroot. Dit zal onder andere tot gevolg hebben dat de rails van Hamburg naar Berlijn niet wordt aangelegd.
- Burgemeesters krijgen de bevoegdheid om in bepaalde stadswijken een maxi-

mumsnelheid van 30 km/u in te voeren.
- Automobilisten die worden betrapt, terwijl ze meer dan 0,5 gram alcohol per liter bloed hebben, raken hun rijbewijs kwijt. Nu ligt die grens nog op 0,8 gram per liter.
- Er zal strenger worden opgetreden tegen automobilisten die te hard rijden.

De laatste maatregel was absoluut niet hetgeen de Groenen wilden. Zij hadden voorgesteld om op de autobaan een maximumsnelheid van 100 km. per uur in te voeren, maar dit leidde tot heftige reacties van de betrokkenen.
Volgens het Duitse Auto Verbond VDA zou een dergelijke maatregel leiden tot massaontslagen in de automobielindustrie waar 700.000 Duitsers werken. Voorzitter Bernd Gottschalk op 15 oktober 1998 in een verklaring: 'We zouden beter af zijn als de coalitie zich wat meer zou bezig houden met werkgelegenheid en wat minder met de maximumsnelheid en de ecotax.' Een dergelijke maatregel zou volgens Gottschalk bovendien de doodklap betekenen voor de verkoop van snelle auto's.
Volkswagendirecteur Ferdinand Piech, tevens een persoonlijke vriend van Gerhard Schröder, mengde zich een dag later in de discussie: 'De maximumsnelheid is een belachelijk idee, omdat het desastreuze gevolgen heeft voor de economie en vrijwel geen effect heeft op het milieu.'
De Groenen kregen uiteindelijk niet meer dan de belofte dat snelheidsovertreders harder zullen worden aangepakt op de 25 procent van de autobanen waar wel een maximumsnelheid geldt.

Koppen rollen na nederlaag CDU/CSU

De verkiezingsnederlaag van de CDU/CSU op 27 september 1998 kwam hard aan. Een belangrijk deel van de partijleiding besloot op te stappen om zo de weg vrij te maken voor een nieuwe generatie.
Helmut Kohl maakte direct na de nederlaag duidelijk dat hij op zou stappen als partijleider. Bij die gelegenheid benoemde hij fractievoorzitter Wolfgang Schäuble tot nieuwe partijleider. Die benoeming leidde twee dagen later al tot kritiek van de voormalige minister van Defensie, Volker Rühe, de derde man in de partijhiërarchie: 'Dit kan niet van boven worden opgelegd en zeker niet door degenen die verantwoordelijk zijn voor de nederlaag.'
Behalve Kohl stapten binnen drie dagen na de verkiezingsnederlaag ook de volgende mensen op: Peter Hintze, secretaris-generaal en campagneleider; Norbert Blüm, voormalig minister van Arbeid en CDU-leider in Noordrijn-Westfalen; Christoph Berger, vice-voorzitter van de CDU; Karl-Heinz Dähre, partijleider in Saksen-Anhalt.
Verder stelde Theo Waigel zijn functie beschikbaar als voorzitter van de CSU. De Beierse premier Edmund Stoiber werd direct genomineerd als nieuwe voorzitter. Stoiber wordt hierdoor de eerste man sinds Franz-Josef Strauss die beide functies van partijvoorzitter en premier in zijn persoon verenigd. Analisten vermoeden dat Stoiber hiermee een basis legt om in 2002 namens de CDU/CSU kanselierskandidaat te worden.

Schäuble wordt nieuwe partijleider

Het 43 leden tellende partijbestuur van de CDU nomineerde Wolfgang Schäuble op 6 oktober 1998 als nieuwe partijleider en volgde daarmee de nominatie door Helmut Kohl. Slechts Kurt Biedenkopf uit Saksen onthield zich van stemming. De overige 42 leden stemden unaniem voor. De 56-jarige Schäuble was onder andere minister van Binnenlandse Zaken onder Helmut Kohl. Hij zit in een rolstoel, nadat hij aan beide benen verlamd raakte als gevolg van een moordaanslag in 1990. Schäuble beloofde 'een kritische, geïnspireerde en actieve oppositie te voeren'. 'We zullen vier jaar oppositie voeren en dan weer terugkeren in de regering.'

Het CDU-partijcongres koos Schäuble vervolgens op 7 november 1998 officieel als partijleider. Hij nam daarmee de functie over die Helmut Kohl 25 jaar lang had bekleed. Kohl en Schäuble benadrukten op het congres dat de CDU dezelfde koers zou blijven varen. Kohl: 'De CDU blijft een centrumpartij met conservatieve principes.' Schäuble: 'Waar de CDU voor staat dat is het politieke midden.' De nieuwe partijleider hekelde de SPD die zich tijdens de verkiezingen presenteerde als het nieuwe midden. Onzin, meende Schäuble. De SPD is volgens hem geen middenpartij, maar een socialistische partij. Hij verwees daarbij naar het optreden van minister van Financiën Oskar Lafontaine die de Bundesbank en de Europese Centrale Bank onder druk had gezet om de rente te verlagen. Schäuble zei dat de overheid zich niet mag bemoeien met het bankbeleid: 'Handen af van de Bundesbank en de Europese Centrale Bank.'

Afscheid van Kohl

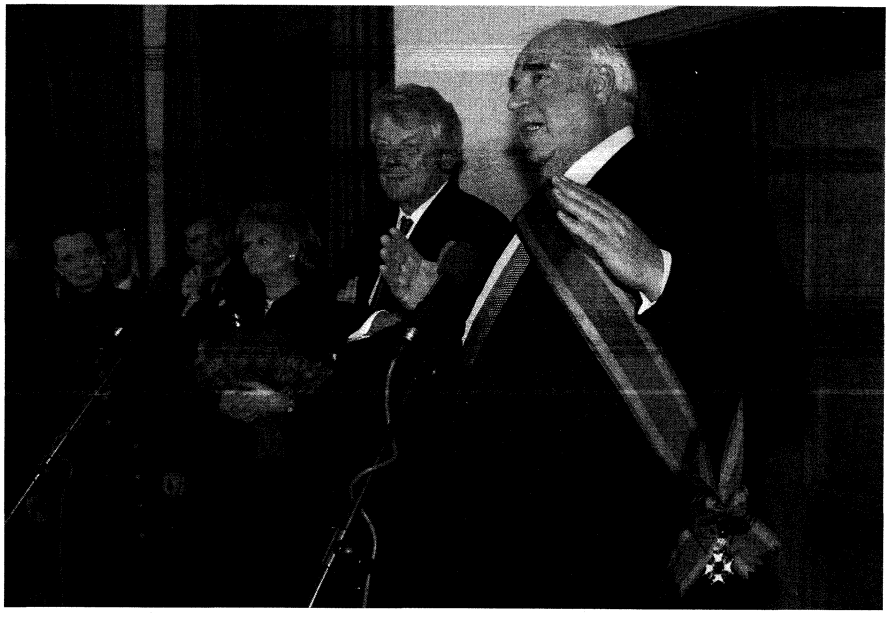
26 oktober 1998 was de laatste dag van Helmut Kohl als Bondskanselier. Na 16 jaar en 16 dagen moest hij het ambt overdragen aan Gerhard Schröder. Schröder prees zijn voorganger en president Roman Herzog gaf hem voor zijn verdiensten voor Duitsland en Europa het 'Grote Kruis'. Kohl was na Konrad Adenauer de tweede kanselier die deze hoge onderscheiding kreeg. Het emotioneerde de oud-kanselier zichtbaar.
Op 7 november 1998 gaf hij op het partijcongres van de CDU na 25 jaar ook de functie van partijleider op. Voormalig minister Norbert Blüm noemde hem bij deze gele-

Helmut Kohl

Helmut Kohl was zestien jaar lang bondskanselier. Hij was hiermee de langstzittende kanselier sinds Otto von Bismarck. In die zestien jaar zette hij zich in voor een verenigd Europa, een sterke Frans-Duitse-as en de hereniging van Oost- en West-Duitsland die in 1990 zijn beslag kreeg.

Hieronder de belangrijkste data uit de carrière Helmut Kohl.
1930 Geboren op 3 april in Ludwigshafen.
1959 Lid voor de CDU in het parlement van de deelstaat Rijnland-Palts.
1969 Gekozen als premier van Rijnland-Palts.
1973 Landelijk leider van de CDU.
1976 Kohl verliest de landelijke verkiezingen van Helmut Schmidt.
1982 Kohl wordt bondskanselier, nadat de FDP de coalitie met de SPD verbreekt en overloopt naar de CDU.
1983 CDU/CSU wint onder leiding van Kohl vervroegde verkiezingen.
1987 Kohl is de gastheer van DDR-leider Erich Honecker die voor het eerst de Bondsrepubliek bezoekt. Hij wordt herkozen als kanselier.
1989 Kohl is gastheer van Sovjet-president Michael Gorbatsjov en voorspelt bij die gelegenheid dat de muur zal vallen. Op 9 november valt de muur inderdaad. Kohl begint direct te ijveren voor de hereniging van Duitsland, ondanks tegenwerking van Rusland en een aantal westerse bondgenoten.
1990 Op 3 oktober worden de twee Duitslanden herenigd. Kohl wordt herkozen als kanselier.
1994 De laatste westerse en Russische troepen verlaten Duitsland. Kohl wordt voor de vierde keer als kanselier gekozen.
1998 Kohl tekent de overeenkomst voor een gezamenlijke Europese munt, waarvoor hij lang geijverd had.

Duitsland

Na zijn aftreden bracht de voormalige Duitse bonskanselier Helmut Kohl een afscheidsbezoeken aan een aantal van zijn vroegere collega's. In Nederland werd hij onderscheiden met het Grootkruis in de Orde van de Nederlandse Leeuw. Naast hem premier Kok, daarnaast Hannelore Kohl en Rita Kok. *(foto ANP)*

genheid de 'vredeskanselier van deze eeuw', wat werd gevolgd door een staande ovatie van de bijna duizend gedelegeerden. Kohl liet hierop zijn tranen de vrije loop. De voormalig kanselier zal namens de CDU wel gewoon lid blijven van het parlement.

Nieuw kabinet

De nieuwe bondskanselier, Gerhard Schröder, maakte 20 oktober 1998 zijn nieuwe kabinet bekend, dat op 27 oktober werd beëdigd.

Opmerkelijk was de benoeming van Werner Müller op de post Economische zaken. Gerhard Schröder had namelijk voorafgaand aan de verkiezingen bekend gemaakt dat de succesvolle en partijloze zakenman Jost Stollman deze post zou gaan bekleden. Het was een van zijn troeven tijdens de verkiezingscampagne.
Een woordvoerder van Schröder moest echter 19 oktober 1998 'tot zijn grote spijt' bekend maken dat Stollman voor de post had bedankt. De zakenman zou ontevreden zijn over de hervormingen op Economische zaken en over enkele onderdelen uit het regeerakkoord.
Stollman had een groot meningsverschil met de beoogd minister van Financiën, Oskar Lafontaine, die van Financiën een superministerie wilde maken. Lafontaine won. Schröder besloot namelijk dat Financiën voortaan het jaarlijks economisch rapport mag publiceren en de coördinatie zou krijgen van het Europese beleid. Beide taken vielen oorspronkelijk onder Economische Zaken.

Samenstelling regering

Bondskanselier
Gerhard Schröder (SPD)
Vice-premier en Buitenlandse zaken
Joschka Fischer (Groenen)
Arbeid en Sociale Zaken
Walter Riester (SPD)
Binnenlandse Zaken
Otto Schily (SPD)
Defensie
Rudolf Scharping (SPD)
Economische Zaken
Werner Müller (partijloos)
Financiën
Oskar Lafontaine (SPD)
Gezinszaken
Christine Bergmann (SPD)
Justitie
Herta Däubler-Gmelin (SPD)
Landbouw
Karl-Heinz Funke (SPD)
Milieu
Jürgen Trittin (Groenen)
Minister zonder protefeuille, hoofd van de kanselarij
Bodo Hombach (SPD)
Onderwijs en onderzoek
Edelgard Bulmahn (SPD)
Ontwikkelingssamenwerking
Heidemarie Wieczorek-Zeul (SPD)
Transport en bouwnijverheid
Franz Müntefering (SPD)
Volksgezondheid
Andrea Fischer (Groenen)

Hoofdpunten uit het regeringsprogramma

- **Alliantie voor banen.** De regering wil samen met vakbonden en werknemers afspraken maken over maatregelen om de werkloosheid te bestrijden. Daarbij gaat het onder andere om het creëren van meer deeltijdbanen en het tegengaan van overwerk. Verder zal er een speciaal werkgelegenheidsproject voor jongeren komen, waarin 100.000 banen worden gecreëerd.
- **Belastinghervorming.** De inkomsten- en de vennootschapsbelasting worden in drie stappen tot 2002 verlaagd. De laagste schaal van de inkomstenbelasting zal van 25,9 naar 19,9 procent gaan. De hoogste schaal daalt van 53,0 naar 48,5 procent. Tegelijk worden zeventig aftrekposten geschrapt.
- **Ecotax.** De belasting op energie gaat in drie stappen tot 2002 omhoog. Het uiteindelijke doel hiervan is dat er zoveel geld vrijkomt dat de sociale lasten voor werkgevers en werknemers zullen dalen van 42,3 procent nu naar minder dan 40 procent in 2002.
- **Buitenland.** De NAVO wordt beschouwd als 'een belangrijk instrument voor de stabiliteit in Europa.' De Verenigde Staten worden gezien als de belangrijkste buitenlandse bondgenoot van Duitsland. Duitsland zal verder gaan op de weg van Europese integratie.
- **Defensie.** Duitsland wil een actieve rol spelen in vredesmissies, mits daar een officieel mandaat voor is. Verder zal worden gekeken naar mogelijkheden om de 340.000 man tellende krijgsmacht in te krimpen.
- **Atoomenergie.** Alle Duitse kerncentrales worden gesloten, maar hiervoor wordt geen uiterste datum bepaald. De regering begint een overleg met de nucleaire industrie met als doel dat er binnen een jaar een plan ligt om de kerncentrales te sluiten. Ligt dat plan er niet binnen een jaar, dan maakt de regering zelf een plan.
- **Sociale zekerheid.** De regering schrapt de omstreden kortingen op de pensioenen

die Helmut Kohl een jaar eerder had doorgevoerd. In plaats daarvan komt de regering in 2000 met een eigen plan om de pensioenen te hervormen.

- **Staatsburgerschap.** Kinderen van vreemdelingen die in Duitsland zijn geboren en vreemdelingen die langer dan acht jaar in Duitsland wonen, kunnen het Duitse staatsburgerschap krijgen. Tevens wordt de mogelijkheid van een dubbele nationaliteit ingevoerd.
- **Misdaad.** De regering komt met een plan om de sociale oorzaken van criminaliteit te bestrijden. Tegelijk zal de kleine criminaliteit, zoals winkeldiefstal, hard worden aangepakt.

Schröder kondigt nieuw midden aan

Bondskanselier Gerhard Schröder hield 10 november 1998 zijn eerste rede als bondskanselier in het parlement. Daarbij profileerde hij zijn regering als het nieuwe midden. 'We zullen niet alles anders doen, maar wel beter', zei hij in zijn twee uur durend betoog. Daarin legde hij vooral de nadruk op werkgelegenheid en sociale rechtvaardigheid, zowel in Duitsland als in Europa.
Oppositieleider Wolfgang Schäuble zei dat hij weinig nieuws had gehoord. 'In uw inaugurele rede en in uw regeerakkoord heb ik niets van een nieuw midden gevonden, maar des te meer van oud links.'

Lafontaine profileert zich als tweede man

De vertegenwoordiger van de linkervleugel van de SPD, Oskar Lafontaine, profileerde zich nog voor zijn beëdiging op 27 oktober 1998 als tweede man van het kabinet. Als eerste wist hij de macht van zijn ministerie van Financiën fors uit te breiden ten koste van het ministerie van Economische Zaken. Vervolgens zette hij de Duitse Bundesbank en de Europese Centrale Bank onder druk om de rente te verlagen om op die manier de economie te stimuleren. Deze actie riep veel bevreemding op, omdat de banken een onafhankelijk beleid voeren, waar de politiek zich niet in hoort te mengen. Met zijn voorstel doorbrak hij een conservatief dogma. Bovendien werd de stabiliteit van de Duitse mark altijd gezien als de belangrijkste voorwaarde voor de naoorlogse economische groei in Duitsland. Lafontaine dacht er anders over: 'Economische groei en werkgelegenheid zijn belangrijker dan de stabiliteit van een munt.' De minister van Financiën verwees daarbij naar de centrale bank van de Verenigde Staten die zich ook politieke doelen stelt.
Lafontaine kreeg bijval van onder andere Frankrijk en Italië. Zij meenden dat het een goede zaak zou zijn als de politiek meer invloed zou krijgen op het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB). Een Franse econoom: 'De ECB heeft nu alle macht. Ze kan regeringen dwingen het overheidstekort terug te dringen. Het is beter als er sprake is van een machtsevenwicht.'

Lafontaine kwam op 27 oktober 1998 met een revolutionair plan om het sociale zekerheidsstelsel te financieren uit de belastingopbrengsten en niet meer te door de sociale lasten van werkgevers en werknemers. Werkgevers toonden zich enthousiast over het plan. Werknemers waren juist tegen, omdat hierdoor de relatie tussen werk en uitkering verloren zou gaan. Economen wezen er op dat het eigenlijk ging om een verlegging van geldstromen, zonder ook maar iets te besparen.

De macht van Lafontaine werd op 12 november 1998 iets ingeperkt. Schröder benoemde op die dag de hoogleraar economie Klaus Gretschmann tot hoofd van de financiële en economische afdeling van de kanselarij. Gretschmann werd daarmee de belangrijkste adviseur van de bondskanselier en zal onder andere de G7-top (de bijeenkomst van de zeven meest geïndustrialiseerde landen) moeten voorbereiden. Normaal gesproken is deze functie weggelegd voor de staatssecretaris van Financiën. Schröder passeerde hem. Volgens waarnemers om de macht van Lafontaine in te perken. Schröder zei echter dat de beslissing in overleg met Lafontaine was genomen

Wrijvingen in coalitie

Bondskanselier Gerhard Schröder besloot op 3 december 1998 een maandelijks topoverleg in te stellen tussen de regering en de fractieleiders van SPD en Groenen. Aanleiding hiervoor waren oplopende irritaties tussen de coalitiepartners. Zo zou de SPD nieuwe belastingvoorstellen hebben ingebracht zonder de Groenen eerst re raadplegen. Bovendien presenteerden eerst de Groenen en vervolgens de SPD een eigen voorstel voor hervormingen in de welzijnssector.
Schröder weet de irritaties aan slechte communicatie en ziet het maandelijks overleg als een belangrijke oplossing. Rezzo Schlauch, fractieleider van de Groenen, was het met hem eens: 'Dit lijkt me een goede basis om toekomstige irritaties te voorkomen.'

Verkiezingen Beieren

Op 13 september 1998 waren er verkiezingen in de deelstaat Beieren. De CSU, de zusterpartij van de CDU, wist daar haar absolute meerderheid te behouden. Belangrijker nog was dat de ultra-rechtse Republikeinen de kiesdrempel van 5 procent niet haalden. Aanvankelijk was men daar wel bang voor, zeker nadat de DVU in april tijdens de verkiezingen in Saksen-Anhalt 13 procent van de stemmen wist te halen. De Republikeinen hadden in 1994 namelijk al 3,9 procent van de stemmen gehaald.
De CSU legde na april daarom meer nadruk op rechtse thema's. Zo pleitte zij meermalen tegen de komst van vluchtelingen en voor het uitzetten van criminele vreemdelingen.
Republikeinenleider Rolf Schlierer weet zijn verlies aan deze opstelling: 'Natuurlijk heeft de ruk naar rechts van de CSU ons stemmen gekost. Net zoals hun presentatie als de partij die staat voor recht en orde.'
CSU-leider Edmund Stoiber: 'Dit is een overwinning voor de democratie, maar ik herhaal nog eens dat het belangrijk is uiterst-rechts te bestrijden door enkele rechtse items over te nemen.'

Uitslag verkiezingen Beieren 13 september 1998

CSU	123
SPD	67
Groenen	14
totaal	204

Verkiezingen Mecklenburg-Vorpommern

Gelijktijdig met de landelijke verkiezingen, werden er op 27 september 1998 deelstaatverkiezingen gehouden in Mecklenburg-Vorpommern, de armste deelstaat van Duitsland. Ook hier leed de CDU een enorm verlies, terwijl de SPD fors wist te winnen. Ook de PDS won licht. Verder gelukte het geen enkele partij om de kiesdrempel van 5 procent te halen. Ook niet de gevreesde rechts-extremisten die in april nog 13 procent van de stemmen wisten te halen in Saksen-Anhalt.

De uitslag bood de mogelijkheid dat de huidige SPD/CDU-coalitie wordt vervangen door een SPD/PDS-coalitie, hoewel de SPD deze mogelijkheid voor de verkiezingen nog uitsloot.

Uitslag verkiezingen Mecklenburg-Vorpommern 27 september 1998	
CDU	24
SPD	27
PDS	20
totaal	71

Oud-communisten voor eerst in deelstaatregering

Een maand na de verkiezingen bereikten de SPD en de PDS in Mecklenburg-Vorpommern een akkoord. Op 3 november 1998 werd de SPD'er Harald Ringstorff de nieuwe premier. Tegelijk werden vijf SPD-ministers en drie PDS-ministers beëdigd. Hiermee namen de voormalig communisten voor het eerst sinds de val van de Berlijnse muur weer deel aan een regering. Ringstroff zei dat de nieuwe coalitie een afspiegeling van de politieke werkelijkheid was. 'Hiermee is weer een beetje eerlijkheid teruggekomen.' PDS-leider Helmut Holter: 'Dit zorgt voor een nieuw sociaal klimaat van verbroedering en integratie.'
Kritiek was er ook. De CDU noemde het een zwarte dag voor de democratie. En de ledenraad van de SPD stemde met 63 leden vóór en 22 tegen de coalitie met de PDS. Hierna bedankten enkele vooraanstaande leden en voormalige Oostduitse dissidenten voor het lidmaatschap van de SPD.

Partijhervorming Groenen

De Groenen hielden van 10 tot 12 december 1998 een partijcongres in Leipzig. Het was het eerste congres nadat de partij in de regering was gekomen. Belangrijk onderwerp was de omvorming van een decentrale naar een centrale partij-organisatie. De partij van de Groenen heeft haar wortels in de protestbeweging van de jaren zeventig en mede daardoor hebben de afdelingen de macht. Dit resulteerde erin dat de partijleiding op congressen geregeld werd teruggefloten door de afdelingen. Berucht is het partijcongres van maart 1998 waarin onder andere het plan werd gelanceerd de benzineprijs te verdrievoudigen. De partij zakte vervolgens in de opiniepeilingen binnen een week van 11 naar 6 procent.

Het congres van december 1998 besloot dat dit niet nog eens mocht gebeuren. Er werd een partijraad van dertig leden ingesteld die de partijpolitiek moet coördineren. In deze partijraad hebben ministers, landelijke en regionale parlementsleden zitting. Groenen-leider Joschka Fischer toonde zich na afloop tevreden: 'Het besluit laat zien dat we in staat zijn onszelf te organiseren.' Verder zei hij: 'Het zorgt er ook voor dat we niet nog eens zo'n verkiezingscampagne hoeven mee te maken.'

Verder koos het congres Antje Radcke en Gunda Röstel als partijvoorzitters in een duobaan. Normaal worden de belangrijke partijposten eerlijk onder mannen en vrouwen verdeeld. Dit keer werd daar van afgezien. De feministische vleugel was namelijk verbolgen over het feit dat twee van de drie ministersposten van de Groenen naar een man gingen. Radcke riep de regering vervolgens op bij de Alliantie voor Banen meer aandacht te besteden aan vrouwen: 'Het debat moet niet automatisch gaan over het creëren van fulltime banen voor mannen.'

Sluiting kerncentrales

Fel verzet nutsbedrijven

De drie grootste nutsbedrijven van Duitsland, Preussen Elektra AG, RWE Energie AG en Bayernwerk AG, verklaarden op 26 oktober 1998 dat zij één lijn zouden trekken tijdens de onderhandelingen over de sluiting van kerncentrales. De roodgroene coalitie heeft in haar regeerakkoord opgenomen dat de Duitse kerncentrales dicht moeten, zonder daarbij een uiterste datum te noemen. Wel moet de overheid binnen een jaar overeenstemming met de atoomindustrie zien te bereiken over een plan om de centrales te sluiten. Duitsland heeft negentien kerncentrales die voorzien in eenderde van zijn energiebehoefte.
De nutsbedrijven dreigden verder met schadeclaims. Woordvoerder Hans-Dieter Harig: 'Degene die een kerncentrale wil sluiten, kan een forse schadeclaim tegemoet zien.' De nutsbedrijven reageerden hiermee op uitspraken van Minister van Milieu Jürgen Trittin. Hij zei: 'Ik verwacht nog dat we nog deze regeerperiode een aantal kerncentrales kunnen sluiten. We hebben daarvoor op zich geen consensus met de industrie nodig. We beschikken namelijk over een parlementaire meerderheid.'

CSU-leider waarschuwt voor banenverlies

De atoomindustrie kreeg 29 oktober 1998 steun van Edmund Stoiber, leider van de CSU en premier van Beieren. Stoiber noemde de sluiting van kerncentrales 'de grootste banenvernietiging uit de Duitse geschiedenis'. 'Als we ons van de kernenergie afwenden, zal dat alleen al in de energiesector leiden tot een verlies van 40.000 banen.'

Minister van Economische Zaken, Werner Müller, noemde die bewering van Stoiber op 3 november onzin. De kerncentrales moeten volgens hem namelijk worden vervangen door gas- en kolencentrales. De werkgelegenheid zal zich dus verplaatsen. Müller had wel kritiek op de verloop van de discussie: 'Er wordt teveel gesproken over het sluiten van kerncentrales en te weinig over de alternatieven voor kernenergie.'
Müller was voor zijn ministerschap directeur van het nutsbedrijf Vega AG, dat ook over kerncentrales beschikt. Zijn uitspraak over gas- en kolencentrales viel niet goed bij de Groenen omdat deze centrales zorgen voor een hogere uitstoot van kooldioxyde. De Groenen zien meer in vormen van duurzame energie, maar Müller noemde het alternatief zonne-energie te duur.

Kanselier verbolgen op minister Trittin

In de loop van december 1998 ontstond een conflict tussen bondskanselier Gerhard Schröder en milieuminister Jürgen Trittin. De laatste had besloten twee commissies op het gebied van atoomenergie op te heffen zonder Schröder hierin te kennen. De bondskanselier was hierover verbolgen omdat deze materie zeer gevoelig ligt. Hij ontbood Trittin 23 december 1998 bij hem. Schröder na afloop: 'Ik heb hem uitgelegd dat we over deze zaken eerst overeenstemming moeten zien te bereiken met de nucleaire industrie.' Hij zei verder dat er absoluut geen sprake was van ruzie: 'We zijn het eens over het uiteindelijke doel dat we geen gebruik meer moeten maken van kernenergie. We verschillen alleen van mening over de manier waarop we dat doel moeten bereiken.'

Belastinghervorming

OESO eist belastinghervorming

De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) publi-

ceerde op 6 augustus 1998 een rapport waarin Duitsland werd opgeroepen zijn belastingstelsel ingrijpend te hervormen: 'Er is een urgente behoefte aan ingrijpende belastinghervormingen, onder andere moet de belastingdruk omlaag en moeten er minder uitzonderingen komen.'
Zowel de SPD als de CDU hadden aangekondigd de belastingen pas na de verkiezingen te hervormen.

Kritiek op belastingplannen Schröder

De Groenen en de SPD waren in het regeerakkoord overeengekomen dat de inkomsten- en de vennootschapsbelasting in drie stappen tot 2002 zou worden verlaagd. De laagste schaal van de inkomstenbelasting zou van 25,9 naar 19,9 procent gaan. De hoogste schaal zou dalen van 53,0 naar 48,5 procent. Tegelijk zouden zeventig aftrekposten worden geschrapt.
Schröder moest al op 29 oktober 1998 water bij de wijn doen. Een plan om belasting op bedrijfswagens te heffen liet hij vallen omdat deze belasting vooral het kleinbedrijf zou treffen. Schröder: 'Ik ben met de minister van Financiën overeengekomen dat dit strijdig is met het doel van onze hervormingen.'

De grootste kritiek kwam echter op het plan om in eerste instantie alleen de laagste schaal van de inkomstenbelasting te verlagen van 25,9 naar 23,9 procent. De hoogste schalen zouden voorlopig ongemoeid blijven. Kritiek was er ook van enkele regionale SPD-leiders die de verlaging absoluut onvoldoende vonden en zeker geen basis om de werkloosheid te bestrijden.
Schröders woordvoerder zei echter dat met de voorgenomen belastingverlaging een bedrag van 15 miljard Duitse mark was gemoeid en dat er geen financiële mogelijkheden waren voor een verdere belastingverlaging. Schröder verdedigde zich op 25 november 1998: 'Het ideaal kan alleen stap voor stap worden bereikt. Onze schouders kunnen een verdere belastingverlaging op het ogenblik niet dragen. We doen wat verantwoord is binnen de huidige financiële situatie.'

De Groenen lanceerden 29 november vervolgens het plan om de benzineaccijns in 1999 niet met 6 pfennig per liter te verhogen, maar tweemaal met 10 pfennig. Hierdoor zouden de sociale lasten met 0,8 procent kunnen dalen. De SPD nam het voorstel niet over. Schröder was overigens al eerder met de Groenen overeengekomen dat de energiebelasting niet op 1 januari 1999 zou worden ingevoerd, maar pas op 1 april 1999.

Parlement akkoord met belastinghervorming

Ondanks alle kritiek ging de Bundestag op 4 december 1998 met grote meerderheid akkoord met de eerste stap van de belastinghervorming. 328 afgevaardigden stemden voor, 220 tegen. Ook de Bundesrat ging op 18 december 1998 met grote meerderheid akkoord.

Meningsverschil tussen Scharping en Fischer over NAVO

Minister van Defensie, Rudolf Scharping, maakte op 3 november 1998 bekend dat hij zich wil oriënteren op een nieuwe strategie van de Duitse krijgsmacht. Dit vanwege de uitbreiding van de NAVO met Polen, Hongarije en Tsjechië en het feit dat de NAVO haar militaire doctrine wil herzien nu de dreiging van de Sovjet-Unie is weggevallen.
Scharping: 'De nieuwe oriëntatie van de NAVO en het Duitse leger moeten in harmonie met elkaar zijn.'
Scharping voegde er aan toe dat dit niet automatisch een troepenreductie betekent. Evenmin zei hij voorstander te zijn van het afschaffen van de militaire dienstplicht: 'De militaire dienstplicht is een belangrijk anker van de krijgsmacht in de samenleving.'

Minister van Buitenlandse zaken, Joschka Fischer, baarde 22 november 1998 opzien door in een interview met het weekblad *Der Spiegel* te verklaren dat hij een discussie wilde aangaan over het feit dat de NAVO bereid is als eerste kernwapens te gebruiken. 'Wij zien dat anders', aldus Fischer.
De Verenigde Staten lieten direct weten dat van een verandering van deze doctrine geen sprake kon zijn. Hierin werden ze bijgevallen door Groot-Brittannië. Ook minister van Defensie Scharping nam afstand van de uitspraken van Fischer. De woordvoerder van de minister van Buitenlandse zaken zei echter dat Fischer zijn voorstel ter sprake zou brengen op de NAVO-raad van 7 en 8 december 1998 in Brussel.

Bondskanselier Gerhard Schröder zei in een reactie op het conflict tussen de twee ministers dat Fischer het recht heeft om voor zijn mening uit te komen, maar dat Duitsland zich zal committeren aan de NAVO-besluiten. Hij voegde er aan toe dat er amper sprake was van een ruzie, maar dat de pers de zaak had opgeblazen.

Alliantie voor banen

Bondskanselier Gerhard Schröder ging voortvarend van start met zijn belangrijkste verkiezingsbelofte: de Alliantie voor Banen om de werkloosheid te bestrijden. Op 10 november 1998 maakte hij bekend dat werkgevers en vakbonden hadden ingestemd met een eerste sessie van ronde tafelbesprekingen in december. 'Deze alliantie zal een permanent instrument worden om de werkloosheid te bestrijden', zei Schröder in het parlement. Hij riep bij die gelegenheid werkgevers en vakbonden op platgetreden paden en gevestigde belangen te mijden om zo te komen tot nieuwe ideeën.

De besprekingen vonden uiteindelijk 7 december 1998 plaats. Werkgevers en werknemers kwamen daarbij onder andere overeen dat:
- de vennootschapsbelasting voor het midden- en kleinbedrijf niet in 2002, maar al in 2000 wordt verlaagd van 48 naar 35 procent;
- er 100.000 stageplaatsen worden gecreëerd voor jonge werklozen;
- overwerk zal worden bestreden door een grotere flexibiliteit;
- de tweede ronde van de besprekingen zal worden gehouden op 25 februari 1999.

Grote geschilpunten kwamen niet ter tafel, zoals de door de vakbonden gewenste verlaging van de pensioengerechtigde leeftijd van 65 naar 60 jaar. Toch toonden alle aanwezigen zich op de persconferentie na afloop zeer positief. Schröder: 'De goede sfeer tijdens de besprekingen stemt mij optimistisch.'
De reacties op het akkoord waren ook positief. Bernhard Jagoda van de Arbeidsbureaus: 'Ik verwacht geen wonderen, maar wel een blijvend effect. Je kunt niet verwachten dat de werkloosheid halveert na een overleg van drie uur.'
Alleen minister van Financiën Oskar Lafontaine toonde zich kritisch: 'Het is makkelijk om de belasting te verlagen voor allerlei belangengroepen, maar het is moeilijker om te zeggen hoe je die belastingverlaging moet financieren.'

Duitsland

'Geen begrotingstekort door lagere pensioenpremie'

De staatssecretaris van Financiën, Karl Diller, ontkende op 13 december 1998 berichten dat de lagere pensioenpremies voor 1999 zouden leiden tot een gat in de begroting van enkele miljarden Duitse mark. 'Berichten in de media over gaten in de begroting zijn niet gebaseerd op feiten', aldus Diller.
Het weekblad *Der Spiegel* had berekend dat een korting op de pensioenpremie van 0,8 procentpunt zou leiden tot een begrotingstekort van enkele miljarden mark. Diller zei echter dat *Der Spiegel* niet alle inkomsten in haar berekening had meegenomen.

Rijke deelstaten willen arme niet meer helpen

De Hessische deelstaatpremier Hans Eichel maakte op 29 december 1998 bekend dat Hessen naar het Constitutioneel Hof in Karlsruhe zal stappen om de 48 jaar oude wet ongedaan te maken die rijke deelstaten verplicht een deel van hun belastininkomsten af te staan aan arme deelstaten. Beieren en Baden-Württemberg waren om deze reden al in juli 1998 naar het Constitutioneel Hof gestapt.
De deelstaten zijn door deze wet vooral na de Duitse hereniging veel geld kwijt aan de arme Oostduitse deelstaten. Volgens Eichel verzwakt het systeem de rijke deelstaten, terwijl het de arme nauwelijks helpt. Hij zei verder dat de wet goed financieel beleid straft en slecht financieel beleid beloont.

NPD-leider krijgt celstraf

De Berlijnse rechtbank veroordeelde op 29 oktober NPD-leider Frank Schwerdt tot een gevangenisstraf van zes maanden wegens het verheerlijken van geweld. Schwerdt had 2500 cd's met rockmuziek verspreid waarin wordt opgeroepen om politie-agenten te vermoorden. Ten tijde van zijn veroordeling zat Schwerdt overigens een gevangenisstraf van negen maanden uit wegens het aanzetten tot raciaal geweld.

Nasleep Duitse hereniging

Twee Oost-Duitse rechters veroordeeld

De rechtbank in Berlijn heeft op 2 juli 1998 Karl-Heinz Knoche (74) en Heinz Kadgien (68) tot vier jaar gevangenis veroordeeld. Beiden werden schuldig bevonden aan doodslag. Knoche en Kadgien waren in de DDR militaire rechters. Ze hadden in 1979 en 1981 twee Stasi-officieren veroordeeld tot de doodstraf, omdat zij vertrouwelijke documenten hadden verzameld, waarmee ze naar het westen zouden hebben willen vluchten.

Gysi mag Stasi-spion worden genoemd

Het Constitutionele Hof in Karlsruhe heeft op 20 juli 1998 een klacht van PDS-leider Gregor Gysi niet ontvankelijk verklaard. Gysi wilde dat de bewering dat hij voor de Stasi zou hebben gespioneerd uit een parlementair rapport zou worden geschrapt. In dit rapport staat dat Gysi als advocaat in de DDR informatie over zijn cliënten aan de Stasi heeft doorgespeeld. De rechters waren het met Gysi eens dat de beschuldiging onvoldoende gefundeerd was, maar ze stelden tevens dat het parlement recht heeft op een eigen mening.

Nasleep Tweede Wereldoorlog

Duitsland loog over geroofd goud

De Duitse historicus Hersch Fischler maakte op 23 juli 1998 bekend dat Duitsland Italiaanse en Nederlandse diplomaten heeft voorgelogen over de archieven van de Reichsbank. De Nederlandse diplomaten onderzochten in 1956 wat er met het goud was gebeurd dat Duitsland tijdens de Tweede Wereldoorlog uit hun land had geroofd. Duitsland verklaarde toen dat dat goud in 1943 naar Italië was gebracht. Toen Nederland inzage vroeg in de archieven, verklaarde de Duitse minister van Economische zaken dat de Russen deze archieven hadden meegenomen na de bevrijding.
Fischler trof de archieven echter gewoon aan bij de Deutsche Bundesbank. Uit zijn onderzoek bleek dat Duitsland in 1954 wel degelijk wist waar de archieven waren, maar bang was voor herstelbetalingen.

Compensatie voor slachtoffers holocaust

De Duitse overheid en de Joodse Wereldorganisatie voor Teruggave kwamen 8 augustus 1998 definitief overeen dat Duitsland 220 miljoen gulden stort in een fonds, waarmee de Oost-Europese slachtoffers van de holocaust kunnen worden gecompenseerd. 18.000 van hen zouden nog in leven zijn.

Duitsland eert regisseur Spielberg

President Roman Herzog decoreerde filmregisseur Steven Spielberg op 10 september 1998 met het Federale Kruis van Verdiensten. Dit vanwege zijn werk om de nagedachtenis van de holocaust te bewaren. Spielberg maakte niet alleen de film 'Schindler's List', maar ook een educatieve cd-rom over de holocaust. Verder zorgde hij ervoor dat in het project 'Overlevenden van de Shoah' de getuigenis van 50.000 overlevenden van de holocaust op videobanden werd vastgelegd.

Vergoeding voor dwangwarbeiders

Volkswagen AG maakte 11 september 1998 bekend dat zij een fonds zou oprichten voor de dwangarbeiders die gedurende de Tweede Wereldoorlog in haar fabrieken hadden gewerkt. Daar maakten zij onder andere landmijnen, V1-raketten en anti-tankwapens. Volkswagen stortte een bedrag van 22 miljoen gulden in het fonds. Woordvoerder Klaus Kock liet weten dat het fonds een eigen initiatief van Volkswagen was en dat dit niet wettelijk was afgedwongen.

Siemens AG kondigde twaalf dagen later eveneens aan 22 miljoen gulden te storten in een fonds ter compensatie van haar dwangarbeiders. Een deel van de nog levende dwangarbeiders toonde zich tevreden met de compensatie. Maar Michael Witti, een advocaat die dwangarbeiders vertegenwoordigt, verklaarde 24 september 1998 dat de fondsen onvoldoende waren en dat hij zes Duitse bedrijven voor de rechter zou slepen om hen te dwingen tot een rechtvaardiger compensatie. 'Elk bedrijf dat buiten ons om een oplossing zoekt, krijgt te maken met onnodige problemen', zo verklaarde hij.

Volkswagen maakte in november 1998 bekend dat de voormalige Israëlische premier Shimon Peres het fonds zou leiden. Een maand later plaatste Volkswagen advertenties in 22 landen waarin voormalige dwangarbeiders werden opgeroepen een beroep te doen op het fonds. Mede naar aanleiding hiervan zei Volkswagen te verwachten dat ze nog in december 1998 de eerste betalingen zou kunnen verrichten. Het bedrijf weigerde overigens bekend te maken hoeveel compensatie de slachtoffers kunnen verwachten. Wel was bekend dat minder dan

duizend voormalige dwangarbeiders nog in leven waren. De meeste van hen zouden wonen in Oost-Europa en de voormalige Sovjet-Unie. Volkswagen kocht gedurende de oorlog in totaal 7.000 dwangarbeiders van de SS om te werken in de fabrieken.

Gerechtshof wijst compensatie dwangarbeiders af

Het gerechtshof in Keulen wees op 3 december 1998 een schadeclaim van Rywka Merin af. De Poolse Merin, die in de jaren zestig naar Israël emigreerde, had in de Tweede Wereldoorlog als dwangarbeider in het concentratiekamp Auschwitz gewerkt. Zij had een schadevergoeding gevraagd op grond van de Wet voor de Compensatie van Oorlogsslachtoffers die Duitsland vlak na de Tweede Wereldoorlog aannam. De rechtbank van Bonn had haar die vergoeding in november 1997 ook toegekend, maar het Keulse gerechtshof oordeelde anders. Volgens het hof vielen mensen die alleen dwangarbeid hadden verricht niet onder de wet, omdat de economische situatie van Duitsland dat destijds niet toestond. 'Een rechter kan de wet niet veranderen', zei de rechter in een toelichting op het vonnis. Verder zei hij dat Merin wel schadevergoeding kon krijgen omdat ze was mishandeld.

Uitgever Bertelsmann in opspraak

De historisch onderzoeker Hersch Fischler presenteerde op 16 december 1998 een onderzoek naar de activiteiten van Bertelsmann AG tijdens de Tweede Wereldoorlog. Bertelsmann heeft zich altijd laten voorstaan op haar verzet tegen de nazi's. Zo zouden verschillende boeken van Bertelsmann zijn verboden en moest een deel van het bedrijf op last van de nazi's sluiten.
Fischler onthulde dat Bertelsmann in nauwe samenwerking met de Wehrmacht en de luchtmacht ontspanningslectuur voor de soldaten had geproduceerd. Hierin werd de oorlog verheerlijkt en het 'Arische ras' als superieur voorgesteld.

Bertelsmann ontkende niet, maar stelde direct een onafhankelijke onderzoekscommissie in die de beschuldiging moest onderzoeken. Een woordvoerder zei wel dat Fischler alleen onderzoek had gedaan naar de omstreden boeken en niet had gekeken naar de andere activiteiten die het concern tijdens de oorlog ondernam.

ECONOMISCHE ZAKEN

Grote armoede onder kinderen

Op 16 juli 1998 lekte een rapport uit over de kinderarmoede in Duitsland dat in opdracht van de overheid was opgesteld door een onafhankelijke onderzoekscommissie. In het rapport staat dat 1 miljoen kinderen in Duitsland van de bijstand leven. 12 procent van de kinderen in het westen en 22 procent in het oosten leven onder de armoedegrens. Verder telt Duitsland 180.000 dakloze kinderen.
De oppositie vroeg zich af waarom de pers wèl en het parlement niet over het rapport beschikte. De SPD beschuldigde de regering ervan het rapport te hebben willen achterhouden vanwege de komende verkiezingen. Minister van Familiezaken, Claudia Nolte, noemde dit onzin. Ze zei dat het rapport nog niet officieel gepubliceerd kon worden, omdat de regering zich nog over een standpunt hierover moest beraden.

Laatste verzet tegen euro gebroken

Het Constitutionele Hof in Karlsruhe bepaalde op 24 juli 1998 dat de invoering van de euro niet in strijd was met de grondwet. Manfred Brunner van de Alliantie van Vrije Burgers had een klacht ingediend nadat de Raad van Ministers had besloten dat Wim Duisenberg zijn termijn als president van de Europese Bank niet zou volmaken. Volgens Brunner was dit in strijd met het Verdrag van Maastricht. Het hof oordeelde anders.

Oost-Duitse industrie klimt uit dal

Het Duits Instituut voor Economisch Onderzoek, het Instituut voor de Wereldeconomie en het Economisch Onderzoeksinstituut publiceerden 12 augustus 1998 een positief rapport over de Oost-Duitse economie. Volgens het rapport is er op de puinhopen van de oude industrie een nieuwe groep moderne en concurrerende ondernemingen gebouwd. 'De industrie in de regio groeit sterk en ontwikkelt zijn eigen dynamiek', stelde het rapport. De instituten concludeerden wel dat de groei nog niet voldoende is om de economie in het oosten er weer bovenop te helpen.

Protest vrachtwagenchauffeurs

Duitse vrachtwagenchauffeurs blokkeerden op 8 september 1998 samen met hun Frans collega's enkele Duits-Franse grensovergangen. Ze deden dit om te protesteren tegen hun lange rijtijden. De Internationale Bond van Transportarbeiders (ITF) had tot de actie opgeroepen.

Werknemers Daimler Benz krijgen grote bonus

Daimler Benz AG verklaarde op 14 september 1998 dat zijn 140.000 arbeiders in 1998 een aandeel in de winst krijgen van 1.700 markt (ca. 1.900 gulden). Dit was 70 procent meer dan in 1997. Daimler Benz AG baseerde dit optimisme op de bedrijfswinst van 3,76 miljard mark (ca. 4,24 miljard gulden), een verdubbeling vergeleken met het jaar daarvoor.

Akkoord over omstreden mijn

De SPD en de Groenen bereikten op 30 oktober 1998 een akkoord over de uitbreiding van een grote kolenmijn in Noordrijn-Westfalen. Het energiebedrijf RWE AG kreeg toestemming een open kolenmijn van 40 vierkante kilometer te graven ten zuidwesten van Düsseldorf. Als gevolg hiervan zullen elf dorpen met 7.500 inwoners worden verplaatst. De Groenen waren eerst uit milieuoverwegingen sterk gekant tegen deze nieuwe mijn.

MINDERHEDEN

CSU wil taalexamen vluchtelingen

De Beierse CSU lanceerde op 9 juli 1998 het voorstel dat vluchtelingen die zich in Duitsland willen vestigen eerst moet aantonen dat ze Duits spreken. Wolfgang Schäuble, fractievoorzitter van de CDU, noemde het voorstel een goede basis voor integratie: 'Je kunt als vreemdeling alleen integreren als je Duits spreekt. Hoe moet je je anders verstaanbaar maken.' De linkse oppositie noemde het voorstel slechts een stunt om kiezers weg te trekken bij de ultra-rechtse partijen.

Vrouw met hoofddoekje geweigerd als docent

De minister van Onderwijs van de deelstaat Baden-Württemberg, Annette Schavan, weigerde 13 juli 1998 een lerares aan te stellen, omdat zij een islamitisch hoofddoekje

droeg. Schavan: 'In een openbare school moet de docent een voorbeeld zijn. Ze vertegenwoordigt de overheid alsmede haar normen en waarden.'
De Centrale Raad van Moslims reageerde twee dagen later verontwaardigd en sprak van religieuze discriminatie. De minister van Onderwijs en Onderzoek, Jürgen Rüttgers verdedigde Schavan echter. Hij zei dat het uitdragen van een religie niet past binnen het Duitse grondwettelijk principe van tolerantie. Onderwijs hoorde volgens hem neutraal te zijn.

BUITENLANDSE ZAKEN

Duitsland wil einde afpersing Kosovaren

Het Duitse ministerie van Buitenlandse zaken heeft op 2 juli 1998 de gematigde leider van de Albanezen in Kosovo, Ibrahim Rugova, gevraagd zijn invloed aan te wenden om een einde te maken aan het innen van 'oorlogsbelasting' van Kosovaren in Duitsland. Volgens berichten van de geheime dienst worden zij afgeperst om geld te geven voor het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK). Soortgelijke praktijken zouden zich voordoen in België, Zwitserland en Denemarken. De 'oorlogsbelasting' is een belangrijke inkomstenbron van het UCK.

Polen boos over motie Bondsdag

De Poolse overheid heeft op 3 juli 1998 woedend gereageerd op een motie die de Bondsdag op 29 mei heeft aangenomen. In deze motie eist de Bondsdag dat Duitsers zich vrij kunnen vestigen op het grondgebied dat na de oorlog van Duitsland naar Polen is overgegaan. De Bondsdag wilde dat minister van Buitenlandse zaken Klaus Kinkel de eis als voorwaarde zou gebruiken voor de toetreding van Polen tot de Europese Unie. Kinkel wilde dit niet, omdat hij de Europese onderhandelingen niet wilde vertroebelen met bilaterale conflicten. Wel stelde Kinkel zich op het standpunt dat het om een gerechtvaardigde eis ging. Polen reageerde kwaad: 'De motie van de Bondsdag laat gevaarlijke tendensen herleven.'

Twee spionnen gearresteerd

De aanklager in Karlsruhe maakte op 16 september 1998 bekend dat hij de 49-jarige zakenman Hans-Joachim R. zou aanklagen wegens industriële spionage voor Syrië. R. had in Stuttgart een importbedrijf dat failliet ging. Vervolgens probeerde hij in opdracht van de Syrische geheime dienst grondstoffen voor chemische wapens te kopen.

De politie wist 24 september 1998 Karl-Heinz Schaab (63) te arresteren op het vliegveld van Frankfurt. Daar kwam hij aan met een vlucht uit Sao Paulo. Schaab wordt ervan verdacht in 1989 en 1990 de techniek voor uraniumverrijking te hebben verkocht aan Irak.

Twee bezoeken aan Groot-Brittannië

Gerhard Schröder bracht op 2 november 1998 zijn eerste officiële bezoek als bondskanselier aan Groot-Brittannië, waar hij zijn Britse ambtgenoot Tony Blair ontmoette. Beide regeringsleiders besloten daar een commissie in te stellen die moet bestuderen hoe de moderne markteconomie gecombineerd kan worden met sociale rechtvaardigheid. Blair: 'De werkgroep zal de ideeën uitwerken van wat wij 'Neue Mitte' en 'Third Way' noemen.'

Een maand later, op 1 december 1998, bracht de Duitse president Roman Herzog een staatsbezoek aan Groot-Brittannië. Daar werd hij onder andere ontvangen door koningin Elizabeth. Zijn bezoek stond vooral in het teken van de verzoening tussen beide landen. Aanleiding voor het bezoek was onder andere de aanstaande Britse schenking van een zes meter hoge vergulde appel en kruis aan Dresden als symbool van verbroedering tussen beide landen. Een geallieerd bombardement verwoestte in 1945 vrijwel de gehele stad Dresden.

Andere accenten in relatie met Rusland

Bondskanselier Gerhard Schröder bracht 16 en 17 november 1998 een bezoek aan Rusland. Anders dan zijn voorganger Helmut Kohl bezocht hij niet alleen president Boris Jeltsin. Schröder had eerder al gezegd dat de relatie met Rusland te veel afhankelijk was van de 'een-dimensionale vriendschap' tussen Kohl en Jeltsin. Verder betwijfelde Schröder of het aanblijven van Jeltsin de enige garantie voor stabiliteit zou zijn.
De Bondskanselier bezocht zelfs de communistische oppositieleider Gennadi Zjoeganov. In een gesprek met premier Jevgeni Primakov beloofde hij Duitse hulp bij het opstellen van een plan om de economische crisis te bezweren. Inzet hiervoor was het krijgen van multilaterale hulp van de Wereldbank en het Internationale Monetaire Fonds. Speciale bilaterale hulp uit Duitsland zou volgens Schröder tot het verleden behoren.

Banden met Frankrijk aangehaald

Bondskanselier Gerhard Schröder en de Franse president Jacques Chirac hielden op 29 november 1998 een topconferentie in Potsdam, waar ook een groot aantal ministers aanwezig was. Belangrijkste doel van de topconferentie was het aanhalen van de Frans-Duitse banden die in de nadagen van Bondskanselier Kohl wat lauw waren geworden. Een woordvoerder van Chirac noemde de topontmoeting 'een nieuwe impuls voor Frans-Duitse solidariteit en vriendschap'. Duitsland sprak over het 'wegblazen van stof' die over de relatie was gevallen.
Frankrijk en Duitsland wilden weer een voortrekkersrol bij de Europese integratie gaan spelen. Belangrijkste probleem was echter dat beide landen fundamenteel van mening verschillen over cruciale punten. Zo wilde Duitsland minder aan de Europese Unie afdragen, terwijl Frankrijk tegen elke aantasting van het landbouwbudget was.

Duitsland vraagt geen uitlevering PKK-leider

Bondskanselier Gerhard Schröder liet zijn Italiaanse ambtgenoot Massimo D'Alema op 27 november 1998 weten dat Duitsland niet om de uitlevering zou vragen van Abdullah Öcalan, de leider van de Koerdische Arbeiderspartij (PKK). Italië had de PKK-leider op 12 november 1998 gearresteerd op basis van een Duits opsporingsbevel uit 1990. Duitsland zocht Öcalan onder andere vanwege betrokkenheid bij aanslagen tegen Turkse doelen in Duitsland.

Turkije vroeg als eerste om uitlevering van Öcalan, maar Italië weigerde dit, omdat Turkije de doodstraf kent. Uitlevering zou om die reden volgens het Europees recht niet mogelijk zijn.
Italië verzocht Duitsland om de uitlevering van Öcalan te vragen. Dat land had immers het opsporingsbevel uitgevaardigd. Schröder weigerde op 27 november 1998 uit vrees

Duitsland

dat de 2,2 miljoen Turken en de half miljoen Koerden in Duitsland hierop een onderlinge oorlog zouden uitvechten. 'We hebben gekozen voor de vrede in Duitsland', zei Schröder. 'Ik heb de Italiaanse premier om begrip gevraagd voor het feit dat wij niet om uitlevering zullen vragen. Wij zijn namelijk het Europees land met de meeste Koerdische en Turkse burgers.'
Schröder noemde het 'de moeilijkste beslissing' die hij de afgelopen tijd had moeten nemen. Wel bood hij zijn Italiaanse collega aan mee te werken om Öcalan voor een internationaal gerechtshof te brengen.

De Duitse pers reageerde vernietigend op het besluit van Schröder. Ze beschuldigde hem van lafheid en een gebrek aan moed. 'Lafaard' kopte de *Frankfurter Allgemeine Zeitung* en schreef verder: 'De regering toont een onthutsend gebrek aan moed.' De linkse *Tageszeitung* noemde het 'een zwarte dag voor justitie. Het is hard dat een staat capituleert voor de dreiging met geweld.'

De Italiaanse rechtbank besloot op 16 december 1998 om Öcalan vrij te laten, omdat Duitsland niet om zijn uitlevering had verzocht. De Duitse minister van Buitenlandse zaken, Joschka Fischer, toonde zich in een reactie verbaasd: 'Wij willen nog steeds nauw met onze Italiaanse collega's samenwerken om Öcalan voor een internationale rechtbank te brengen.' Een woordvoerder van Binnenlandse zaken zei: 'Wij zullen Öcalan ook arresteren als hij Duitsland binnenkomt, maar als hij in een ander land vastzit, hoeven wij niet om uitlevering te vragen. Het gaat er om dat hij voor een internationaal hof wordt gebracht.'
Drie dagen later, op 19 december 1998, verzamelden zich 40.000 Koerden in Bonn om te demonstreren voor de vrijlating van Öcalan. Hij had op dat moment nog huisarrest. Verder drongen de demonstranten aan op een internationale vredesconferentie over het Koerdische vraagstuk.

Duitsland levert vermeende terrorist uit

Duitsland heeft op 20 december 1998 de 40-jarige Mamduh Salim uitgeleverd aan de Verenigde Staten. Een speciale politie-eenheid had Salim in september in München gearresteerd na een verzoek daartoe van de Verenigde Staten. Salim zou een handlanger zijn van de Arabische terrorist Osama bin Laden. Bin Laden werd verantwoordelijk gehouden voor de bomaanslagen op de Amerikaanse ambassades in Nairobi en Tanzania, waarbij meer dan 200 doden vielen. Salim zou de bommen hiervoor hebben geleverd. De Verenigde Staten beschuldigden hem van samenzwering tot moord.

(Vorige berichten pag. 402/2 - 1998)

Estland

ESTLAND

BINNENLAND

Doodstraf wordt afgeschaft

Het parlement stemde op 18 maart 1998 in met ratificatie van het zesde protocol van de Europese Conventie ter Bescherming van de Rechten van de Mens, wat inhoudt dat het land zich verplicht de doodstraf af te schaffen. Opiniepeilingen lieten zien dat de helft tot tweederde van de bevolking voorstander van handhaving van de doodstraf was. Politici stelden echter dat het niet mogelijk was tot de Europese Unie toe te treden zonder de doodstraf af te schaffen.

Veteranen Rode Leger zonder pensioen

Duizenden veteranen van het Rode Leger die zich na de onafhankelijkheid in Estland vestigden, hadden in juli 1998 al in geen maanden meer pensioen ontvangen. Ze schreven de Russische president Jeltsin een brief met het verzoek de helpende hand te bieden. De veteranen hebben nooit de Estse nationaliteit gekregen en bleven voor hun levensonderhoud geheel afhankelijk van Moskou.

Minister van Buitenlandse zaken treedt af

De minister van Buitenlandse zaken Too mas Hendrik Ilves, die campagneleider was geweest om Estland lid van de EU te maken, trad op 30 september 1998 af. Hij wilde zijn conservatieve Volkspartij op de verkiezingen gaan voorbereiden. Ilves is een van de populairste politici in het land en nam als enige van de Volkspartij deel aan het kabinet. President Lennart Meri benoemde op 14 oktober de carrière-diplomaat Raul Malk (46) tot opvolger. Malk was adjunct-directeur van de Estlandse staatsradio en vervulde al verscheidene functies bij Buitenlandse zaken.

Wrijving over begroting

De laatste maanden van 1998 werden gekenmerkt door veel wrijvingen tussen kabinet en parlement over de begroting. De Conservatieve Partij van premier Mart Siiman, die dankzij een bondgenootschap met kleine boerenpartijen het grootste aantal zetels bij de verkiezingen van 1995 veroverde, ging in november op zoek naar steun voor de boeren die door het slechte weer een groot deel van hun oogst hadden verloren. Op 4 november kondigde de premier aan dat zijn kabinet de begrotingen van 1998 en 1999 zou herzien om geld voor het platteland te vinden. Het parlement stelde voor 250 miljoen kroon (ongeveer 38 miljoen gulden) van het stabilisatiefonds te lenen, maar de premier wilde dat alleen in uiterste nood doen. Eerder had het parlement de ontwerpbegroting voor 1999 verworpen. Ze wilde de regering nu dwingen de geplande uitgaven met 800 miljoen kroon te verminderen, aangezien de parlementariërs ongerust waren over eventuele gevolgen van de economische crisis in Rusland. De regering kon echter een half miljard kroon toevoegen aan het budget door de geplande privatisering van de telefoonmaatschappij Eesti Telekom.

Begroting goedgekeurd

Het parlement keurde op 29 december 1998 de begroting voor 1999 goed met 61 stemmen voor, 20 tegen en zeven onthoudingen. Het totale budget voor uitgaven bedroeg bijna 18,5 miljard kroon (ongeveer 2,8 miljard gulden). De Estlandse wet verbiedt begrotingstekorten. De begroting omvat ook een stabilisatiefonds ter waarde van 1,2 miljard kroon. Deze werd door de regering in 1997 in het leven geroepen uit ongerustheid over mogelijke oververhitting van de economie.

Parlementsverkiezingen voor 1999 aangekondigd

President Lennart Meri kondigde op 1 december 1998 aan dat de volgende parlementsverkiezingen op 7 maart 1999 zouden plaatsvinden. Velen hoopten dat deze een meerderheidsregering op zou leveren. Enkele weken eerder werd een wet aangenomen door het parlement die het partijen verbiedt ten behoeve van verkiezingen gelegenheidscoalities te vormen. De verwach-

Estland

ting was dat deze manoeuvre vooral nadelig kon uitpakken voor de Conservatieve Partij van premier Mart Siiman, die na de verkiezingen van 1995 met enkele boerenpartijen een minderheidsregering vormde. Volgens Meri had dit tot een weinig slagvaardig kabinet geleid. 'Ik reken op de wil van de kiezers', verklaarde hij. 'Hopelijk zullen dit verkiezingen tegen stagnatie worden.'

Versoepeling regels naturalisatie

Het parlement nam op 8 december 1998 enkele amendementen aan die het de leden van de statenloze Russische minderheid makkelijker maakt de Estse nationaliteit te verkrijgen. Hierdoor zouden onder meer de 6.500 kinderen van Russischtalige ouders, die na de onafhankelijkheid van 1991 waren geboren, genaturaliseerd kunnen worden. De amendementen werden met 55 van de 101 stemmen aangenomen en gaan in per 1 juli 1999. Naar schatting eenderde van de 1,5 miljoen inwoners is van Russische origine. De amendementen kwamen tot stand met steun van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Bescherming kleine spaarders

Om kleine spaarders bij commerciële banken te beschermen, nam het Estse parlement op 15 april 1998 een wet aan ter oprichting van een fonds, dat bij faillissement van banken maximaal 20.000 kroon (ongeveer 3.000 gulden) per spaarder zou uitkeren. Het maximumbedrag zou tegen het jaar 2010 gegroeid moeten zijn naar 20.000 ecu per spaarder (ruim 40.000 gulden), zoals EU-richtlijnen voorschrijven.

Personele wijzigingen bij de Centrale Bank

Het parlement benoemde op 18 juni 1998 Mart Sorg tot hoofd van het toezichthoudende bestuur van de Centrale Bank. Eerder waren twee door de regering voorgedragen kandidaten geweigerd. Het getouwtrek tussen de partijen over wie deze belangrijke post mocht vervullen, heeft lange tijd geduurd. Sorg is hoogleraar geldpolitiek en bankwezen aan de universiteit van Tartu.
Premier Mart Siiman had 25 mei het hoofd van de beleidsafdeling van de Bank, Aare Jarvan, tot zijn economisch adviseur benoemd. Jarvan volgde Adro Hansson op die eind 1997 een post bij de Wereldbank had aanvaard.

Finland

BUITENLANDSE ZAKEN

Russisch stadje wil deel van Estland worden

Vijfhonderd Russische burgers uit het stadje Ivangorod stuurden in juni 1998 een brief aan de Russische president Jeltsin met het verzoek hun stad aansluiting bij Estland toe te staan. Volgens ambtenaren kon met de 500 handtekeningen een referendum over aansluiting worden afgedwongen. Het stadje heeft te kampen met een watertekort sinds de nabijgelegen Estlandse stad Narva de toevoer met driekwart verminderde, omdat zo'n 800.000 gulden aan waterrekeningen niet was betaald.

(Vorige berichten pag. 153/2 e.v. - 1998)

FINLAND

BINNENLAND

Reeks van moties van wantrouwen tegen regering

Het Finse kabinet kreeg een golf van kritiek over zich heen als gevolg van dreigende massa-ontslagen in het onderwijs. Op 5 mei 1998 leidde dit tot een stemming over een motie van wantrouwen, die werd ingediend door de oppositionele Centrumpartij (KESK). Het kabinet overleefde de motie met gemak, dankzij de ruime meerderheid van de links-groene coalitie in het parlement (141 van de 200 zetels).
In meer dan dertig van de vierhonderd gemeenten hadden de besturen begin mei de onderwijzers voor twee weken naar huis gestuurd of waren van plan dat te doen. Op deze wijze wilden zij geld besparen en ontslagen voorkomen. Het kabinet wees elke verantwoordelijkheid voor deze maatregelen af en stelde dat de gemeentebesturen beter met hun geld moesten omgaan
.
Op 23 oktober diende de Centrumpartij opnieuw tevergeefs een motie van wantrouwen in – de elfde sinds 1995 – nu wegens een geval van vriendjespolitiek. Premier Paavo Lipponen had het initiatief genomen om de boete te schrappen die zijn sociaaldemocratische partijgenoot Ulf Sundqvist was opgelegd, wegens verliezen bij zijn bank begin jaren '90. Ook Lipponens coalitiegenoten bekritiseerden het besluit om de boete van ongeveer vier miljoen gulden te schrappen.
Eerder was de sociaal-democratische minister Arja Alho gedwongen geweest ontslag te nemen vanwege deze zaak. Alho klapte begin oktober echter uit de school met de verklaring dat zij in opdracht van de premier de boete geschrapt had. Lipponen beloofde te proberen zijn beslissing terug te draaien.

Op 27 november lag de volgende motie van wantrouwen op tafel: de Centrumpartij was van mening dat er onvoldoende personeel voor de gezondheids- en bejaardenzorg ter beschikking werd gesteld. Ook deze motie werd weggestemd, zij het na een marathondebat dat pas in vroeg in de ochtend eindigde. De Finse televisie wist te melden dat enkele parlementariërs tegen de tijd van de stemming dronken waren, maar volgens de vice-voorzitter van het parlement waren zij alleen 'aangeschoten' geweest.

In diezelfde maand werd duidelijk dat het schandaal rond Sundqvists boete de sociaal-democraten geen goed had gedaan. In opiniepeilingen behaalden ze een derde plaats, na de Conservatieven en de Centrumpartij. Verkiezingen werden aangekondigd voor maart 1999. Door de verzwakking van de sociaal-democraten kondigde de kleine Communistische Partij (6.000 leden) op 2 november aan dat de tijd rijp was om voor het eerst door het hele land eigen kandidaten te stellen.

Nieuwe voorzitter Linkse Alliantie

Op 23 mei 1998 koos de regerende Linkse Alliantie vice-voorzitter Suvi-Anne Siimes als nieuwe voorzitter. De 34-jarige econoom Siimes volgde minister van Cultuur Claes Andersson op, die in 1997 had aangekondigd het voorzitterschap te willen neerleggen.

Nieuwe voorzitter Centrale Bank

De regering benoemde op 5 juni 1998 Matti Vanhala als nieuwe president van de Centrale Bank. Op 2 juli koos de regering Esko Ollila, ook lid van het bestuur van de Bank van Finland, als haar vertegenwoordiging in

het Europees Monetair Comité, dat besluiten van de EU-ministers van Financiën voorbereidde.

Politica populair door boek over haar seksleven

Parlementsvoorzitster Riita Uosukainen (56) verwierf in juli 1998 ongekende populariteit onder de bevolking, nadat zij onthullingen had gedaan over haar gelukkige seksleven. Twee jaar eerder verscheen haar boek 'Wapperende Vlam' dat insloeg als een bom. Het boek werd ook gewaardeerd vanwege de pittige commentaren op verscheidene politieke collega's. Alom was voorspeld dat de vroegere lerares politiek afgebrand zou worden en dat de meeste Finnen zich beledigd van haar zouden afkeren. Het tegenovergestelde gebeurde.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Presentatie begroting 1998

Op 2 september 1997 diende de regering de begroting voor 1998 in bij het parlement met de belofte dat aan de criteria voor toetreding tot de Europese Economische en Monetaire Unie (EMU) zou worden voldaan.
De begroting bedroeg 187 miljard Finse markka (ca. 55 miljard gulden), 1 miljard markka minder dan in 1997. Premier Paavo Lipponen beloofde dat hij het tekort geleidelijk zou terugbrengen. Het begrotingstekort voor 1998 werd geraamd op 15 miljard markka, 6 miljard minder dan in 1997 en bleef binnen de EMU-norm van 3 procent. De groei van het bnp werd geraamd op 4,5 procent in 1997 en 3,5 procent in 1998.

Reductie begrotingstekort 1999

De Finse regering stelde op 31 juli 1998 de ontwerp-begroting voor 1999 vast, waarin de uitgaven werden geraamd op 187,5 miljard markka (ca. 70 miljard gulden) waardoor een tekort werd begroot van twee miljard. De raming van de economische groei werd bijgesteld van 4,5 naar 5,5 procent. De regering achtte het niet uitgesloten dat dankzij die groei het begrotingstekort in 1999 uiteindelijk weggewerkt kon worden.
De ontwerp-begroting werd op 18 december bijna ongewijzigd aangenomen door het parlement en vertoonde een 'technisch overschot' van 0,8 miljoen markka. Het was voor het eerst sinds 1990 dat de begroting geen tekort vertoonde maar dit was alleen dankzij opbrengsten uit privatiseringen, waarschuwde minister van Financiën Sauli Niinisto. De minister stelde dat er een blijvend structureel tekort was van vijf tot zes miljard markka (ca. 2 miljard gulden).

Vakbond wil belastingverlaging voor lage inkomens

De grootste Finse vakbondsfederatie SAK pleitte op 25 augustus 1998 voor voortzetting van de nauwe samenwerking tussen bonden en regering om de werkloosheid omlaag te brengen. Dankzij overheidsmaatregelen en de hoogconjunctuur was de werkloosheid sinds 1995 al gezakt van 18 naar 10 procent maar de SAK wilde dat dit cijfer in 2003 nog eens gehalveerd zou zijn. De federatie, die 1,1 miljoen leden telt, bepleitte een verlaging van de inkomstenbelasting van de lage inkomens en meer belasting op vermogenswinsten, bezit en onroerend goed. Verder bepleitte ze boetes voor bedrijven die schade aan het milieu aanrichten. Om de sociale zekerheid betaalbaar te houden, is de bond voorstander van verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd, nu zestig jaar. De federatie kondigde aan de invoering van een 35-urige werkweek tot uitgangspunt van alle CAO-onderhandelingen te maken.

Regering wil niet-EU zeelieden toelaten

Het ministerie van Transport gaf op 29 september 1998 een verklaring uit waarin het betoogde dat het mogelijk moest worden op Finse schepen ook zeelieden uit niet-EU landen in dienst te nemen. Daarmee wilde het de concurrentie aangaan met onder meer Nederlandse schepen, die vaak voor de helft een niet-EU en dus goedkopere bemanning hebben. De Finse zeeliedenbond wees erop dat tot 2000 een akkoord van kracht is, waardoor alleen Finnen op Finse schepen mogen werken. In ruil hiervoor hebben de Finse zeelieden beloofd tot dat jaar niet te staken. Het ministerie speelde ook nog met het voorstel de winstbelasting voor scheepvaartbedrijven te vervanging door een veel lagere heffing, gebaseerd op het tonnage van schepen.

Anti-trust-wet van kracht

Op 1 oktober 1998 trad een anti-trust-wet in werking waardoor de overheid voor het eerst te sterke machtsconcentraties in de industrie kon aanpakken.
Het Bureau voor Vrije Mededinging zou onderzoek plegen naar bedrijven die na fusie meer dan twee miljard markka (ca. 700 miljoen gulden) omzet haalden en naar gevallen waarbij het over te nemen bedrijf een omzet van 150 miljoen markka (ca. 55 miljoen gulden) of meer had.
De controle op fusies zou niet meer dan een maand in beslag nemen, met uitzondering van vijf tot zes grotere fusies, die aan een onderzoek van drie maanden onderworpen zouden worden. Fusies die in strijd waren met EU-richtlijnen, zouden het domein van Brussel blijven. Na invoering van deze wet, hadden van alle EU-lidstaten alleen Denemarken en Luxemburg nog geen nationale anti-trust wetgeving.

BUITENLANDSE ZAKEN

Bescherming voor getuigen van oorlogsmisdaden

De Finse regering bood op 25 mei 1998 bescherming en levensonderhoud aan voor getuigen van oorlogsmisdaden in voormalig Joegoslavië, die uit vrees voor wraak of vervolging niet voor het oorlogstribunaal in Den Haag wilden verschijnen. Zij hoopte ermee te bereiken dat meer getuigen hun medewerking zouden willen verlenen.

Finland vecht Russische regels aan

Op 29 mei 1998 liet de Finse regering weten de Europese Unie om steun te vragen tegen nieuwe regels in Rusland voor mensen die dit land wilden verlaten. Rusland was van plan hen een vertrekbelasting van ongeveer twintig gulden te laten betalen, en ook een heffing in te stellen voor motorvoertuigen die de grens over gaan. De maatregelen leken bedoeld om de grensbewaking te financieren. Finland meende echter dat de plannen in strijd waren met een wegtransportakkoord tussen Finland en Rusland en ook strijdig waren met de geest van verdragen tussen de EU en Rusland.

Rusland steunt Finse 'Noordelijke Dimensie'

Een Fins initiatief om de economische banden tussen Rusland en de EU te helpen versterken, is ook in Rusland in goede aarde

Finland

gevallen, zo liet de Russische minister van Buitenlandse zaken Primakov op 30 mei 1998 tijdens een bezoek aan Finland weten. Het Finse project, dat de naam 'Noordelijke Dimensie' meekreeg, werd door sommige waarnemers betiteld als een poging van Finland hét doorvoerland van Russisch gas en olie voor Europese afnemers te worden. Eind 1998 wachtte Finland nog op een reactie van de Europese Unie op het project. Letland, dat het belangrijkste doorvoerland voor energie uit Rusland is, vreest dat Finland geen oog heeft voor Letse belangen en zal proberen een van de meest winstgevende activiteiten over te nemen.

'Lipponen werkte voor Sovjet-Unie'

Premier Paavo Lipponen ontkende op 10 juni 1998 de beschuldigingen die door de Noorse geheime dienst in een boek aan zijn adres werden geuit. Lipponen zou in de jaren '70 volgens een anonieme Noorse geheim agent 'de lange arm van Rusland in de Finse Sociaal-Democratische Partij' zijn geweest. Het boek, getiteld 'De geheime oorlog', werd in opdracht van het Noorse ministerie van Justitie geschreven en gaat vooral over de vroegere Noorse minister van Buitenlandse zaken Thorvald Stoltenberg, die de Noorse spionagediensten nerveus maakte door zijn frequente contacten met Russische diplomaten ten tijde van de Vietnam-oorlog.

Estlanders willen in Finland werken

Een kwart van de Estlanders tussen 15 en 74 jaar zou graag in Finland werken zodra Estland lid wordt van de Europese Unie en zij het recht krijgen om zich vrij in Finland te vestigen. Dit was de uitslag van een opiniepeiling die in maart 1998 in Estland werd gehouden en waarvan de resultaten op 15 juni 1998 door de koepel van Finse vakbonden bekendgemaakt werden. Bijna de helft van de Finnen was bang voor de gevolgen van dergelijke immigratie, maar niettemin bleef 70 procent voorstander van Estlands toetreding tot de Europese Unie.

Fusie Enso met Stora

Het Finse parlement keurde op 18 juni 1998 de fusie van het houthandelsconcern Enso met het Zweedse Stora goed. De Finse regering was grootaandeelhouder in Enso en had toestemming van het parlement nodig om haar invloed in de nieuwe combinatie terug te mogen brengen tot eenderde van de aandelen. De staat beschikte na de fusie over 18 procent van de aandelen en 21 procent van de stemmen in Stora Enso, dat na de fusie de grootste papier- en kartonproducent ter wereld werd.
De Centrumpartij stemde tegen omdat de regering een te lage prijs bedongen zou hebben en op zoek had moeten gaan naar Finse partners. De Europese Commissie stelde later een onderzoek in naar de fusie, onder meer omdat op het gebied van verpakkingen voor 'natte' producten een monopolie dreigde te ontstaan.

Geen aanspraken op Karelia

Eind juli 1998 verzekerde de Finse minister van Europese zaken, Ole Norrback, de Russische ambassadeur in Helsinki ervan dat Finland niet van plan was om Karelia op te eisen. Dit gebied van 40.000 vierkante kilometer rond het Ladoga-meer bij Sint-Petersburg werd na bloedige gevechten in 1944 aan Rusland afgestaan. Discussie erover was ten tijde van de Koude Oorlog taboe in Finland en na de ineenstorting van de Sovjet-Unie besloten de Finse en Russische regering de kwestie te laten rusten. Een Finse generaal had echter in juli gesuggereerd dat Finland het gebied toch wilde terugkrijgen. De generaal werd berispt en verontschuldigde zich later voor zijn opmerkingen.

(Vorige berichten pag. 431/2 e.v. - 1997)

GROOT-BRITTANNIË

Groot-Brittannië

BINNENLAND

Gemeenteraadsverkiezingen

De gemeenteraadsverkiezingen van 8 mei 1998 leverden een verlies op voor de regerende Labourpartij. In de landelijke verkiezingen ruim een jaar daarvoor kreeg Labour 44% van de stemmen tegen 39 % nu. Toch bleef Labour de grootste partij, omdat de conservatieven nauwelijks winst boekten. In 81 van de 143 gemeenteraden veroverde Labour een meerderheid. In Liverpool kregen de Liberaal-democraten voor het eerst de meerderheid in de gemeenteraad. In totaal bezetten de gemeenteraadsleden ruim vierduizend zetels

Verkiesbare burgemeester in Londen

In Londen werd tegelijkertijd met de gemeenteraadsverkiezingen een referendum gehouden over de vraag of de burgemeester direct gekozen moest worden, een plan van premier Blair. Driekwart van de kiezers stemde voor het voorstel.

In 2000 eerste gekozen burgemeester

Op 14 december 1998 maakte de regering bekend dat Londen op 4 mei 2000 voor het eerst zelf zijn burgemeester zal kiezen. De burgemeester zal volgens vice-premier Prescott 'echte macht en verantwoordelijkheden' krijgen, iets wat voor de andere Britse burgemeesters nauwelijks geldt. Er hebben zich al twee kandidaten aangediend: de radicale socialist Livingstone en de conservatieve bestsellerauteur Archer.

Vergroting betrokkenheid bij lokale poltiek

De gemeenteraadsverkiezingen hadden een opkomst van slechts veertig procent. Bovendien vond tijdens de verkiezingscampagne een aantal schandalen plaats. Het ging onder meer om corruptie, fraude met onkostenvergoedingen, de benoeming van een notoire pedofiel en wraakacties van dissidente Labourpolitici. Om de betrokkenheid van de bevolking bij de lokale politiek te vergroten kwam vice-premier Prescott op 30 juli met een regeringsvoorstel. Dit bevatte drie modellen om de democratische structuur in gemeenten te verbeteren:

- er komt een 'kabinet' van gekozen raadsleden met een gekozen burgemeester aan het hoofd;
- de burgemeester krijgt een 'raadsmanager' toegewezen;
- er komt een 'kabinet' van raadsleden zonder burgemeester.

Gemeenteraden zouden een van deze modellen moeten kiezen. Als ze kiezen voor de gekozen burgemeester, dient de bevolking zich hierover in een referendum uit te spreken.

Wijziging kiesstelsel

Uit een opiniepeiling op 2 juni 1998 bleek dat een meerderheid van de Britten voorstander was van een verandering van het huidige Britse kiesstelsel. In het huidige districtenstelsel telt per district slechts de win-

naar. Hierdoor kunnen partijen met relatief weinig stemmen soms toch veel parlementszetels veroveren, en omgekeerd. In een systeem van evenredige vertegenwoordiging is het aantal zetels gekoppeld aan het stemmenpercentage in het hele land. Dit systeem zou in het voordeel werken van kleinere partijen als de Liberaal-democraten, terwijl de twee grote partijen – Labour en conservatieven – erop achteruit zouden gaan.
Premier Blair wil graag een referendum over de wenselijkheid van een nieuw kiesstelsel. Naar aanleiding van de opiniepeiling liet minister Straw van Binnenlandse zaken het parlement weten dat de verkiezingen van 2002 mogelijk gehouden zouden worden volgens een systeem dat meer op evenredigheid is gebaseerd, gesteld dat de bevolking zich daarvoor in een referendum zou uitspreken.
De Labourparty en de Liberaal-democraten spraken zich op 11 juni gezamenlijk uit voor de wenselijkheid van hervorming. Beide partijen willen ook af van een Hogerhuis waarin de leden hun stemrecht te danken hebben aan hun adellijke afkomst. De twee partijen hebben eerder ook samengewerkt aan de voorstellen voor aparte parlementen in Schotland en Wales.

Verzet tegen wijziging kiesstelsel

Labourparlementsleden onder leiding van Stuart Bell lanceerden op 30 oktober een campagne tegen verandering van het Britse kiessysteem. Volgens Bell heeft hij veel steun van parlementsleden, vakbonden en het bedrijfsleven. De conservatieve partij is in zijn geheel fel tegen het voorgestelde systeem van evenredige vertegenwoordiging. De bedoeling van de campagne is het door de regering beloofde referendum onder de bevolking tegen te houden.

Steun van Liberaal-democraten

De Britse Liberaal-democraten lieten op 16 november weten de plannen van voorman Ashdown te steunen om hun banden met de Labourpartij te versterken. Ashdown en premier Blair hadden overeenstemming bereikt over het instellen van een gezamenlijke raadgevende commissie ter ondersteuning van het kabinet, om zo de Liberaal-democraten de kans te geven invloed uit te oefenen op de regeringspolitiek met betrekking tot hervorming van het kiesstelsel.

Competentiestrijd over wijziging kiesstelsel

Voor de komende Europese verkiezingen was er al een regeringsvoorstel gedaan voor evenredige vertegenwoordiging. Dit werd echter op 17 november 1998 voor de vierde maal door het Hogerhuis afgekeurd. Hierom laaide tussen het Lager- en het Hogerhuis een competentiestrijd op. De regering was echter niet bereid tot verandering van haar voorstel. Het zat de regering dwars dat het niet gekozen Hogerhuis kostbare parlementaire tijd opslokte. Zij beschouwde het stemgedrag van de Lords ook als een protest tegen de voorgenomen hervorming van het Hogerhuis.
De Conservatieve Partij liet op 19 november weten haar meerderheid in het Hogerhuis te blijven gebruiken om zich te verzetten tegen het wetsvoorstel. De Labourregering zag de kansen op een tijdige afhandeling van de wet hiermee klein worden, maar hoopte dat de opstandigheid van de Lords het publiek de noodzaak van een hervorming van het Hogerhuis zou laten inzien.

Hervorming Hogerhuis

Bij de opening van het parlementaire jaar op 24 november kondigde koningin Elizabeth de regeringsplannen aan voor afschaffing van erfelijke adel in het Britse Hogerhuis (House of Lords). Ze sprak van 'een proces van hervorming om het House of Lords democratischer en representatiever te maken'. Het wetsvoorstel wil de betreffende 759 Lords hun rechten, ontleend aan hun vaak eeuwenoude titel, ontnemen om zitting te nemen en te stemmen in het Hogerhuis. Wel zouden ze in de toekomst het recht krijgen te stemmen voor de parlementsverkiezingen en verkozen te worden in het House of Commons. In dat geval mogen ze hun titel houden.

De regering buigt zich nog over een systeem hoe niet-erfelijke adel kan plaatsnemen in een nieuw soort Hogerhuis. Premier Blair wil snel af van het Hogerhuis in zijn huidige vorm, omdat de conservatieven er altijd in de meerderheid zijn, hetgeen volgens hem leidt tot 'feodale overheersing van één partij'. De erfelijke adel kan momenteel zijn macht gebruiken om regeringsvoorstellen te dwarsbomen, zoals onlangs bleek bij de voorstellen tot verandering van het kiessysteem bij de Europese verkiezingen. Het is nog onduidelijk wanneer de hervormingen hun beslag krijgen.
Op 29 november maakte het Britse koninklijk huis bekend af te zien van zijn stemrecht in het Hogerhuis als de regering haar hervormingsplannen gaat uitvoeren. De prinsen Charles en Andrew en hun vader prins Philip hebben stemrecht in het House of Lords, maar maken er zelden gebruik van.

Crisis bij conservatieven door hervormingsplannen

De voorgenomen veranderingen van het Hogerhuis leidden op 3 december tot de grootste crisis in de Conservatieve partij sinds de verkiezingsnederlaag in mei 1997. Vier gezichtsbepalende Lords in het Hogerhuis gaven hun leidinggevende posities op en twee anderen verlieten de partij, nadat partijleider William Hague de conservatieve leider van het Hogerhuis, Robert Cranborne, had ontslagen. Dat ontslag vond plaats, omdat Cranborne volgens Hague achter zijn rug om een afspraak met premier Blair had gemaakt over de hervorming van het Hogerhuis.
Blairs plan hield in dat van de 759 erfelijke Lords er in het eerste stadium nog 75 mogen blijven zitten in afwachting van verdere hervormingen. Een meerderheid van de conservatieve Lords steunde met Cranborne het plan, maar Hague sprak zijn veto erover uit, omdat Cranborne volgens hem als tegenprestatie de onacceptabele belofte aan Blair had gedaan hem in het Hogerhuis niet dwars te zitten bij andere regeringsvoorstellen.

Kabinetswijzigingen

Premier Blair bracht op 27 en 28 juli belangrijke verschuivingen aan in zijn kabinet:
- Jack Cunningham werd hoofd van het Cabinet Office en kreeg een coördinerende in het kabinet.
- Peter Mandelson nam het departement van Handel en Industrie over van Margaret Beckett, die wel in het kabinet bleef als leider van het Lagerhuis.
- Barones Margaret Jay kwam in het kabinet als leider van het Hogerhuis.
- Stephen Byers werd minister van Financiën.
- Alistair Darling werd minister van Sociale Zekerheid in plaats van Harriet Harman.
- Patricia Hewitt verving Helen Liddell als staatssecretaris van Financiën.

- Brian Wilson werd de nieuwe minister van Internationale Handel op het departement van Peter Mandelson.
- Het Cabinet Office werd versterkt met een Performance and Innovation Unit. Deze nieuwe afdeling zal de departementen kritisch gaan volgen (in aanvulling op Financiën), en zal zich daarnaast bezighouden met kwesties die meer dan één departement betreffen en met het doorvoeren van door de regering gewenste vernieuwingen.
- Verder kreeg het Cabinet Office een centrum voor studies van bestuur en politiek om te zorgen dat 'de overheid een lerende organisatie blijft'.

Ontslag Davies

De minister voor Wales, Ron Davies, nam op 28 oktober ontslag na een bizar incident in een Londens park. Naar eigen zeggen was hij aangevallen en beroofd door een man, met wie hij in eerste instantie zelf contact had gezocht. Volgens de Britse roddelpers zou Davies verwikkeld zijn geweest in een homoseksueel schandaal. Op 29 oktober maakte Davies, die gehoopt had de eerste premier van Wales te worden, bekend dat hij niet meer verkiesbaar zou zijn voor het parlement van Wales.

Ontslag Mandelson en Robinson

Minister van Handel en Industrie Peter Mandelson en onderminister van Financiën Geoffrey Robinson boden op 23 december hun ontslag aan. Mandelson had van de rijke voormalige zakenman Robinson eerder 373.000 pond geleend om in een luxe wijk van Londen een huis te kunnen kopen. Na de commotie die bij het bekend worden ervan ontstond, leek het beide ministers beter het kabinet niet verder in diskrediet te brengen. Robinson was al vaker beschuldigd van vermenging van zakelijke en politieke belangen.

Labourpartij

Regels bij kandidatenverkiezingen

De leiding van de Britse Labourpartij besloot op 26 mei 1998 de regels voor de verkiezing van parlementskandidaten te veranderen. Indien een parlementslid vervangen moet worden, zal in het vervolg de National Executive Committee (NEC, het dagelijks bestuur van de partij) een lijst met mogelijke kandidaten samenstellen, voordat de lokale afdelingen hun selectieproces beginnen.
Tot nu toe kwamen de lokale afdelingen met voorstellen, waarna het soms voorkwam dat de NEC zich genoodzaakt zag een kandidaat af te keuren. Een andere verandering is dat zittende parlementsleden zich niet meer via vele stemrondes bij vakbonden en andere groeperingen van stemmen hoeven te verzekeren.

Nieuwe leden NEC

Op 27 september zijn vier nieuwe leden in de National Executive Committee (het dagelijks bestuur van de partij) gekozen. Twee ervan zijn scherpe critici van de in hun ogen te rechtse premier Blair: Mark Seddon en Liz Davies. De andere twee zijn de meer gematigde Michael Cashman en Diane Jeuda.

Labourconferentie

Op 29 september hield premier Blair zijn toespraak op de jaarlijkse Labourconferentie. Hij sprak vooral over de noodzaak van stabiliteit en zekerheid in een snel veranderende wereld. Hieronder de hoofdpunten uit zijn speech:
- De regering houdt vast aan de inflatiebeteugeling en aan de vrijheid van de Bank of England om rentetarieven vast te stellen. Er komt geen interventie om de waarde van het pond te verminderen.
- Het Verenigd Koninkrijk beslist zelf of en wanneer het meedoet aan de Europese muntunie. De regering treft voorbereidingen om de invoering van de euro te doen slagen.
- De regering komt met een plan voor hogere beloning van leerkrachten, waarbij sprake is van loon naar prestatie. De komende drie jaar zullen 20.000 klassenassistenten worden aangesteld en opgeleid.
- Het pensioenstelsel wordt herzien, arbeidsbureaus en instanties voor werkloosheidsuitkeringen komen in één organisatie.
- Er komen veel meer ziekenhuizen, de zorg wordt gemoderniseerd en er komt meer openheid.
- De misdaad moet de komende vijf jaar met dertig procent afnemen.
- Ouders en kinderen krijgen ondersteuning, er komt meer aandacht voor armoedebestrijding, het huiselijk geweld en het aantal tienerzwangerschappen moet teruggedrongen worden.
- Als er in Londen een gekozen burgemeester komt, krijgt die middelen uit belastingopbrengsten om transportproblemen op te lossen met belastingen en te investeren in het openbaar vervoer.

Conservatieve partij

Sponsoring bemoeilijkt

De Britse Conservatieve partij meldde op 22 mei 1998 grote financiële problemen en hield een pleidooi voor handhaving van de anonimiteit van grote politieke geldschieters. Een commissie die onderzoek deed naar de fondsenwerving bij politieke partijen wilde de anonimiteit opheffen om meer openheid te krijgen. De conservatieven waren bang dat de partij hierdoor nog minder gesponsord zal worden, terwijl ze al te kampen had met een teruglopend ledenbestand. De partij verzette zich tegen het voorstel van Labour om een maximum te stellen aan de fondsen die een politieke partij ontvangt. De conservatieven wezen erop dat Labour die regel zelf kon omzeilen door de ontvangst van vakbondsgelden. Wel zijn beide partijen het er over eens dat ze niet financieel afhankelijk willen zijn van de staat.

Verschuivingen in parlementsfractie

In een poging een tegenwicht te bieden aan premier Blairs dominantie in de Britse politiek, bracht de conservatieve oppositieleider William Hague op 1 juni een aantal veranderingen aan in het woordvoerderschap binnen de parlementsfractie. Francis Maude en Ann Widdecombe werden verantwoordelijk voor respectievelijk economie en volksgezondheid. Beiden staan bekend als sprankelende debaters. Door deze en andere veranderingen schoof de partij op naar rechts en ging ze een meer 'Euro-sceptische' koers varen.

Gedragscode ambtenaren

Minister-president Blair publiceerde op 27 juli een lijst met voorschriften over hoe overheidspersoneel zich dient te gedragen in contact met lobbyisten. De lijst kwam tot stand na een artikel in de *Observer* waaruit bleek hoe sommige lobbyisten zich via ambtenaren toegang hadden verschaft tot

de Labourregering. De nieuwe gedragscode verbood geen contacten tussen overheidspersoneel en lobbyisten, maar benadrukte een aantal principes, zoals het niet te koop lopen met kennis om indruk te maken.

Blair: Labour moet koers vasthouden

Bij de opening van het parlementaire jaar op 21 oktober 1998 drukte premier Blair parlementsleden van de Labourpartij op het hart niet van koers te veranderen, nu het met de economische groei tegenviel. Hij zei dat de extra uitgaven aan onderwijs en gezondheid vruchten zouden afwerpen, al beweerden de conservatieven dat deze onbetaalbaar zouden blijken, als het economisch bleef tegenzitten.

Blair: Geen manipulatie bij selectie

Premier Blair ging op 20 november 1998 in de aanval tegen 'een kleine minderheid' in zijn partij die in de media het beeld lieten ontstaan dat hij de selectie van kandidaten voor posten in bijvoorbeeld Schotland, Wales en Londen zou manipuleren om zijn aanhangers in het zadel te helpen. Blair ontkende verantwoordelijk te zijn voor de selectieprocedures, maar zei wel dat deze bedoeld waren om het Labourbeleid zo succesvol mogelijk uit te voeren.

Vrijheid van informatie

Vijfenveertig nationale organisaties lieten op 23 november 1998 in een brief aan premier Blair weten 'ontzet' te zijn over de mogelijke intrekking van een wetsvoorstel over vrijheid van informatie. In zes achtereenvolgende verkiezingscampagnes van Labour was zo'n wet beloofd en de organisaties verlangden de zekerheid dat het uitstel niet tot afstel zou leiden. De wet zou de Britten het recht geven op het verkrijgen van informatie in het bezit van officiële instanties, tenzij daar een groot publiek belang mee geschaad wordt. Onder de ondertekenaars waren onder meer organisaties van hoge ambtenaren, milieugroeperingen, journalistenverenigingen en kerkgenootschappen.

Spoorwegen

Een parlementaire commissie sprak zich op 18 maart 1998 uit voor de oprichting van een invloedrijke raad om de geprivatiseerde Britse spoorwegen te coördineren. In het huidige, gefragmenteerde systeem zou te weinig 'strategische visie' bestaan. Een wetsontwerp om zo'n 'Strategic Rail Authority' mogelijk te maken, zou waarschijnlijk in oktober worden voorbereid.

Monarchie

Minder pracht en praal

Buckingham Palace liet op 15 oktober 1998 weten dat koningin Elizabeth wilde bezuinigen op de pracht en praal tijdens de feestelijke opening van het parlementaire jaar. Het initiatief werd genomen om de monarchie te moderniseren en het koningshuis wat minder afstandelijk te laten lijken. Het koningshuis kampt al geruime tijd met een verminderde populariteit.

Prins Charles

Naar aanleiding van een Britse televisiedocumentaire waarin gesuggereerd werd dat prins Charles hoopte op een spoedige troonafstand van zijn moeder ten gunste van hem, reageerde de kroonprins furieus. In een zeldzame persoonlijke verklaring noemde de prins op 7 november zijn moeder een 'uitstekende monarch', voor wie hij een 'blijvende genegenheid en bewondering' koesterde.

Geroofde kunst

Op 17 november 1998 begon een grote zoektocht naar door nazi's in de Tweede Wereldoorlog geroofde kunstwerken. Lord Greville Janner van de Holocaust Educational Trust kreeg van zowel staats- als particuliere musea in Groot-Brittannië toestemming om gedetailleerd onderzoek te doen naar de herkomst van schilderijen.

Joodse tegoeden

De van oorsprong Britse Barclays Bank maakte op 17 december 1998 bekend overeenstemming te hebben bereikt met nabestaanden van joodse nazi-slachtoffers die vorig jaar in de Verenigde Staten een proces tegen de bank hadden aangespannen. De bank zou zich in de Tweede Wereldoorlog in Frankrijk bezittingen van joodse nazi-slachtoffers hebben toegeëigend. Barclays beloofde 3,6 miljoen dollar aan hun nabestaanden uit te keren.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Vakbonden

Vakbondserkenning

De belangrijkste Britse vakbondsleiders kwamen op 27 april 1998 bij premier Blair bijeen om te pleiten voor wettelijke vakbondserkenning, indien een meerderheid van werknemers van een bedrijf daarvoor in een geheime stemming kiest. Er werd echter geen overeenstemming bereikt, omdat de door Blair voorgestelde gekwalificeerde meerderheid van veertig procent voor de vakbondsleiders te hoog was. Ook de Confederation of British Industry liet op 29 april tot ongenoegen van de bonden weten niet akkoord te gaan met een 'gewone' meerderheid.

Rechten werknemers

Het Trades Union Congress (TUC) publiceerde 26 juli een rapport waarin instemming betuigd werd met de plannen van de Labourregering met betrekking tot de rechten van de werknemers. Het betrof met name de volgende zaken:

- de afschaffing van een maximumbedrag bij uitkeringen in geval van ongeoorloofd ontslag;
- het automatische recht van vakbondserkenning als de meerderheid van de werknemers in een bedrijf lid is van een vakbond;
- het recht op vertegenwoordiging door een vakbondsdeskundige bij smartengeld- of disciplinaire procedures.

Toespraak Mandelson

In zijn eerste grote toespraak liet minister Mandelson van Handel en Industrie op 17 september het Trades Union Congress (de overkoepelende vakbondsorganisatie) weten dat de vakbonden weer een belangrijke rol kunnen gaan spelen als ze zich aanpassen aan de veranderende tijden en de eisen van de wereldeconomie. Mandelson waarschuwde de vakbonden, die steeds verder terugvallen in ledental, dat zij nooit meer moesten proberen zoveel macht te krijgen over de regering als in de door stakingen geteisterde jaren zeventig. De toespraak werd goed ontvangen door de vakbondsleiders, die veel vertrouwen hadden in de samenwerking met Mandelson.

Minimumloon

Het Britse Hogerhuis nam op 20 juli 1998 een amendement aan op het wetsontwerp voor een nationaal minimumloon. Volgens het amendement moest de minister van Werkgelegenheid de mogelijkheid krijgen om bepaalde bedrijfstakken, bepaalde leeftijdsgroepen of bepaalde delen van het land vrijstelling van het minimumloon te geven als daar een (economische) aanleiding voor zou bestaan.

Salarissen raad van bestuur

Op 11 augustus 1998 besprak de regering opnieuw de excessieve stijgingen van de salarissen van leden van de raad van bestuur van grote particuliere ondernemingen. Minister van Financiën Byers zei dat alle uitgaven in een bedrijf, van hoog tot laag, verantwoord moesten kunnen worden. Het afgelopen jaar stegen de betalingen aan bestuursleden van particuliere ondernemingen met achttien procent. Volgens Byers moest er een duidelijkere relatie komen tussen de beloning voor leden van de raad van bestuur en de mate van prestaties van het betreffende bedrijf.

Bedrijfsleven tegen bescherming werknemers

Het Britse bedrijfsleven uitte op 30 september 1998 kritiek op de regeringsvoorstellen om werknemers met lange werkdagen en weinig vrije tijd meer bescherming te geven. Het maximumaantal werkuren per week werd daarin op 48 gesteld, met een minimum van vijftien betaalde vakantiedagen, meer pauzes en nieuwe rechten voor nachtwerkers. Het bedrijfsleven vreesde voor aantasting van de internationale concurrentiepositie en voorzag ingewikkelde rechtszaken ten gevolge van de nieuwe complexe wetgeving. De vakbonden steunden de nieuwe plannen, die het leven van een op de zes Britten zouden beïnvloeden.

Sociale zekerheid

De regering kondigde op 28 oktober 1998 ingrijpende veranderingen aan in de sociale zekerheid. De nieuwe maatregelen moesten een einde maken aan de kritiek op 'het zwalkende beleid' sinds twee ministers op dat terrein kort na elkaar het veld moesten ruimen. De belangrijkste wijziging was dat aanvragers van een uitkering eerst een gesprek met een ambtenaar moeten voeren om alle mogelijkheden om een baan te vinden te bespreken. Voor mensen die al een uitkering hadden, zou de situatie bij het oude blijven. Er zou verder flink ingegrepen worden in de Incapacity Benefit, de Britse WAO, omdat het aantal aanvragen hiervan de laatste twintig jaar verdrievoudigd is.

Betere afstemming sociale voorzieningen

De regering kondigde op 1 december aan de verschillende sociale voorzieningen beter op elkaar af te stemmen. Hiervoor komen wettelijke, onafhankelijke organisaties die toezien op plaatselijke instanties in zowel de overheids- als de particuliere sector. Voor dit plan zou circa tien miljard gulden worden uitgetrokken.

Pensioenen

Op 15 december maakte de regering een ingrijpende verandering in het pensioenstelsel bekend. Kern van het voorstel was dat de armste mensen de hulp kunnen krijgen die ze nodig hebben en dat anderen aangemoedigd worden te sparen via een eigen pensioenregeling. De wijziging was nodig, omdat het bedrag dat binnenkomt aan pensioenpremies, ontoereikend is om het staatspensioen te financieren. Het basispensioen zal blijven bestaan, maar de inkomensafhankelijke aanvulling zal vervangen worden door het vrijwillige State Second Pension, dat flexibeler en goedkoper zal zijn.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Mededingingswet

De Britse regering maakte op 9 juni 1998 een amendement van het Hogerhuis op de Mededingingswet ongedaan, door haar meerderheid te gebruiken in een commissie van het Huis van Afgevaardigden ter bestudering van deze wet. Het Hogerhuis had dit amendement aangenomen om het mediamagnaten als Rupert Murdoch onmogelijk te maken bepaalde kranten tegen een onrendabele prijs te verkopen en zo concurrenten te verzwakken. Volgens minister van Economische Zaken McCartney bevatte de oorspronkelijke wet voldoende waarborgen tegen dergelijk machtsmisbruik.
Na het mislukte amendement van het Hogerhuis, lukte het op 8 juli ook Chris Mullin, de Labour-voorzitter van de Commissie voor binnenlandse zaken in het Lagerhuis, niet de voorgestelde Wet op de Mededinging te veranderen om de macht van mediamagnaat Murdoch in te dammen. Murdoch wil, door zijn krant *The Times* ver onder de prijs van andere kranten te verkopen, andere bladen zoals *The Independent* uit de markt prijzen. Mullins poging was de laatste mogelijkheid het wetsvoorstel te wijzigen. Veel Labourleden stemden tegen, terwijl de Conservatieven zich van stemming onthielden.

Euro

Campagne tegen euro

Op 11 juni 1998 ging een miljoenen ponden kostende campagne van start om de Britten te overtuigen niet aan een gezamenlijke Europese munteenheid mee te doen. De organisatie achter de campagne noemde zich 'Business for Sterling' en telde veel bekende zakenlieden onder haar leden. Volgens hen zou de munteenheid uiteindelijk tot politieke integratie leiden, hetgeen zij onwenselijk vonden.

Geen referendum

De Britse Labourregering reageerde op 21 juli negatief op het voorstel van de Liberaal-democraten om een referendum te houden over invoering van de euro. Volgens de Liberaal-democraten zou een vroege beslissing tot deelname de rentestand naar beneden brengen en het samenvloeien van de Britse economie met de andere elf euro-landen makkelijker maken. Labour had een referendum beloofd, maar wilde het land eerst aan vijf economische tests onderwerpen om een gegronde beslissing te kunnen nemen.

Conservatieven tegen euro

Leden van de conservatieve oppositie stemden op 5 oktober met overweldigende meerderheid tegen het opgaan van Groot-Brittannië in een Europese munteenheid. Hiermee zijn de conservatieve voorstanders van de euro Heseltine en Clarke meer geïsoleerd geraakt in hun partij.

Geen devaluatie pond

Naar aanleiding van vragen van conserva-

tieve parlementsleden deelde premier Blair op 29 juli mee geen heil te zien in het devalueren van de Britse pond. Het sterke pond zorgde voor onrust onder Britse fabrikanten. Blair voegde eraan toe dat de huidige rentestand, ondanks een stijging, nog altijd een stuk lager is dan onder de vorige, conservatieve regering.

Samenwerking Commonwealth

De leiding van de Wereldbank en de in de Commonwealth verenigde voormalige Britse koloniën besloten op 26 november 1998 nauwer te gaan samenwerken. De samenwerking betrof schuldenbeheer, hervorming van de publieke sector, privatisering en bedrijfsmanagement. Onder de Commonwealthlanden zijn veel arme landen met een kleine bevolking. Vooral de kwetsbaarheid van dergelijke landen zal nader bestudeerd worden.

Jersey

Op het Britse eiland Jersey werd op 21 december 1998 een nieuwe wet van kracht, die het witwassen van geld en belastingontduiking moeilijker gaat maken. De wet sluit aan bij de overige Britse wetgeving.

GEZONDHEID EN ZORG

Roken

De belangrijkste Britse anti-rookorganisatie, Action on Smoking and Health (ASH), drong er op 24 juni 1998 bij de overheid op aan sigarettenfabrikanten verantwoording af te laten leggen over hun 'systematische pogingen het publiek te misleiden over de gevaren van tabak'. 'We kunnen niet doorgaan met een rookindustrie waarin miljarden omgaan, die publiekelijk ontkent wat ze zelf heel goed weet', zei ASH directeur Bates. Hij vroeg de minister van Volksgezondheid Dobson om een onderzoek, mede omdat het aantal rokende tieners de laatste tien jaar sterk steeg. John Carlisle, woordvoerder van de tabaksfabrikanten, twijfelde aan de motivatie van ASH en vroeg zich af of het roken in Groot-Brittannië net zo streng aan banden moest worden gelegd als in de VS, iets waar hij fundamenteel op tegen was. Hij zei dat de tabaksindustrie zou blijven samenwerken met de overheid, zeker als het zou gaan om zaken als roken door minderjarigen.

Handel in eicellen gereguleerd

De Britse regering kondigde op 10 december 1998 aan bij vruchtbaarheidsbehandelingen de handel in eicellen niet te verbieden, maar te gaan reguleren. De Human Fertilisation and Embryology Authority, een overheidsorganisatie, had graag gezien dat dit op basis van vrijwilligheid zou gebeuren, maar vond een verbod op betaling niet juist. Het zou kunnen leiden tot een vermindering van het aanbod.

LANDBOUW

Vossenjacht

Op zondag 2 maart 1998 vond in Londen een grote mars plaats, georganiseerd door boeren en andere liefhebbers van het platteland. Ze protesteerden tegen een wetsvoorstel dat de vossenjacht verbood en tegen de verwaarlozing van hun belangen. Ook de conservatieve oppositie beschuldigde de Labourregering ervan tot enkele dagen voor de mars nooit notie van de plattelandsproblemen te hebben genomen. De regering zei echter een brede politiek te bedrijven, waarvan ook het platteland voordeel heeft, vooral de armere streken. De wet op het verbod van de vossenjacht zal het, ondanks grote steun van Labour, door gebrek aan tijd bij de parlementaire behandeling waarschijnlijk niet halen.

Crisis in het boerenbedrijf

Hoge stand van het pond

Vertegenwoordigers van Britse boerenbedrijven hadden op 27 mei 1998 een gesprek met de regering over de crisis in hun bedrijfssector als gevolg van de hoge stand van het Britse pond. Volgens de National Farmers' Union verslechterde de internationale concurrentiepositie van de Britse boeren hierdoor. Volgens NFU-voorzitter Gill waren de inkomens van boeren het afgelopen jaar bijna gehalveerd. Minister van Landbouw Cunningham schatte de omvang van de crisis minder ernstig in dan de boeren, maar zei te hopen dat het uitvoerverbod van Brits rundvlees als gevolg van de gekke koeienziekte (BSE) de volgende maand zou worden opgeheven.

BSE

Onafhankelijke bronnen meldden op 8 juli dat de totale kosten ten gevolge van de gekke koeienziekte (BSE) circa twaalf miljard gulden zouden belopen. Daarbij waarschuwde de National Audit Office dat het wel tot 2003 kon duren voordat alle voorraden vlees, botten en vet van het betreffende vee vernietigd zouden zijn. Sinds het uitbreken van BSE in maart1996 zijn 1,35 miljoen stuks vee gedood.
Minister van Landbouw Nick Brown kondigde op 16 november een hulppakket van 120 miljoen pond aan voor de geteisterde boeren uit de veeteeltsector. Brown zei ook de Europese Commissie toestemming te zullen vragen om 48,3 miljoen pond voor de rundvleessector uit te geven als compensatiemaatregel.

NATUUR EN MILIEU

Protest tegen Georgisch uranium

Schotse nationalisten protesteerden op 21 april 1998 tegen het hergebruik van Georgisch nucleair materiaal in hun land, nadat de Britse regering een geheime overeenkomst hierover had bekendgemaakt. De regering beweerde hiertoe besloten te hebben om redenen van veiligheid en non-proliferatie. Bovendien zou het om verrijkt uranium gaan dat meteen te gebruiken was bij de behandeling van kanker. De Britten accepteerden het uranium, nadat de VS het uit angst voor acties van milieuactivisten geweigerd hadden. Daarvóór zou ook Frankrijk het materiaal geweigerd hebben. Salmond, leider van de Schotse nationalisten, vroeg zich af waarom schijnbaar onschuldig materiaal door deze landen geweigerd was en beschuldigde de premier ervan Schotland als een goedkope 'nucleaire afvalbak' te zien.
Op 26 april nam Anthony Pointer, de hoogste politiefunctionaris die belast was met de veiligheid van alle Britse nucleaire installaties, ontslag, omdat hij naar eigen zeggen over te weinig personeel beschikte. Hij zei dit vlak na de bekendmaking van het accepteren van Georgisch uranium door de Britse regering. *The Sunday Times* schreef dat Pointer eerder gewaarschuwd had dat nucleaire installaties een te makkelijk doelwit vormden voor terroristen en milieuactivisten. Een regeringswoordvoerder ontkende dat er veiligheidsproblemen waren.

Ongelukken met nucleaire wapens

Volgens een rapport dat 28 juni 1998 verscheen en dat gebaseerd was op uitgelekte in-

formatie van een medewerker van het Britse ministerie van Defensie, hebben er gedurende de Koude Oorlog buiten Groot-Brittannië zo'n twintig ongevallen plaatsgevonden met Britse nucleaire wapens. De regeringen van de betreffende landen zouden nooit op de hoogte gesteld zijn. Eddie Goncalves, auteur van het rapport en voorstander van nucleaire ontwapening, zei dat de ernstigste ongelukken zich hadden voorgedaan in Duitsland, Cyprus en Malta. In geen van de gevallen zou er straling vrijgekomen zijn.

Rapport over nucleaire verwerkingsinstallatie Dounreay

Na een jaar van geheimhouding heeft minister van Energie Battle op 1 juli 1998 een kritisch rapport vrijgegeven over de veiligheid van de nucleaire verwerkingsinstallatie van Dounreay. Pas toen er in juni 1998 een eind kwam aan het commerciële gebruik van de installatie voor het verwerken van kernafval, besloot de regering tot publicatie.

Waterbedrijven

De Britse waterbedrijven toonden zich, evenals milieuorganisaties, op 23 september 1998 blij met de nieuwe milieurichtlijnen van de overheid. De richtlijnen geven aan hoe de bedrijven milieubewust en efficiënt kunnen plannen en investeren, waardoor bovendien een prijsdaling voor de consumenten mogelijk wordt.

Hongerstaking

De dierenrechtenactivist Barry Horne gaf op 13 december 1998 na 68 dagen zijn hongerstaking uit protest tegen experimenten met proefdieren op. Volgens een verklaring van de Animals Betrayed Coalition gaf Horne, die een straf van achttien jaar uitzit wegens bomaanslagen, zijn actie op nadat een parlementaire commissie beloofd had het onderwerp vivisectie nader te bestuderen. Volgens de overheid was er geen sprake van onderhandelingen met Horne. Een militante actiegroep had eerder aangekondigd tien mensen die zich met dierproeven bezighielden te zullen vermoorden als Horne zou sterven.

CULTUUR EN WETENSCHAP

BBC

Minister van cultuur Smith verklaarde op 14 oktober 1998 een verplichte kijk- en luisterbijdrage voor de staatsomroep BBC voorlopig te steunen, al vond hij het geen ideale oplossing. Huishoudens met een televisie zouden er jaarlijks ruim driehonderd gulden aan kwijt zijn. Een onafhankelijke commissie zou gaan onderzoeken hoe de omroep in de toekomst gefinancierd moet gaan worden. Er wordt gezocht naar een evenwicht tussen het publieke belang en de commerciële belangen van de BBC. De omroep hoopt in 2006 zijn inkomsten uit commerciële activiteiten verviervoudigd te hebben.

MENSENRECHTEN

Lijfstraffen

Na het verbod op lichamelijke straffen op Britse staatsscholen in 1986, werd op 25 maart 1998 ook een verbod afgekondigd op lijfstraffen op privé-scholen. Met een ruime meerderheid nam het parlement het voorstel van de Liberaal-democraat Don Foster aan. Groot-Brittannië was het enige Europese land waar lijfstraffen nog waren toegestaan.

Asielzoekers

Zigeuners

Minister van Binnenlandse zaken Straw liet op 9 april 1998 weten dat Tsjechische en Slowaakse zigeuners niet voor asiel in Groot-Brittannië in aanmerking zouden komen. Hij zei dit naar aanleiding van berichten over een uittocht van honderden families uit Oost-Europa die naar eigen zeggen op de vlucht waren nadat dertig zigeuners door racistische 'skinheads' vermoord zouden zijn.
De Britse regering liet op 7 oktober weten dat Slowaakse burgers voortaan een visum nodig hadden om het land in te komen. De maatregel werd genomen naar aanleiding van de grote golf Slowaakse zigeuners die een asielaanvraag hebben ingediend. Minister Straw zei dat deze maatregel bedoeld was om misbruik van het Britse asielsysteem te voorkomen, omdat deze zigeuners in meerderheid economische motieven zouden hebben.

Rapport over opvang

Op 16 april 1998 verscheen een rapport van Sir David Ramsbotham, hoofdinspecteur van het Britse gevangeniswezen, over de gebrekkige organisatie bij de opvang van asielzoekers. Sommige asielzoekers kwamen in gevangenissen naast veroordeelde criminelen terecht, anderen kwamen in 'immigratie-detentiecentra' en weer anderen werden helemaal niet vastgehouden vanwege ruimtegebrek. Het rapport werd opgesteld naar aanleiding van rellen in een van de detentiecentra. De belangrijkste conclusie van het rapport was dat het aantal detentiecentra fors uitgebreid diende te worden. Ook werd ervoor gepleit dat rechtbanken beslissen welke asielzoekers gedetineerd dienen te worden en werd aangedrongen op duidelijkere regels voor het personeel van de centra. Sinds het midden van de jaren tachtig is het aantal asielzoekers in Groot-Brittannië vertienvoudigd.

Striktere regels

Minister van Binnenlandse zaken Straw liet op 26 juli weten dat zijn land striktere regels voor asielzoekers zou gaan hanteren. Hij zei dat de behandeling van asielaanvragen 'sneller, eerlijker en fermer' moet gebeuren. Ook zou er opgetreden worden tegen mensen die onder de immigratiecontrole probeerden uit te komen, tegen economische vluchtelingen en tegen zogenaamde 'immigratie-adviseurs', die volgens Straw banden met de georganiseerde misdaad hadden. Asielzaken zouden binnen zes maanden bij de rechtbank in één procedure uitgezocht worden. De rechtsgang en het hoger beroep daartegen brachten de laatste jaren samen met de huisvesting, het onderwijs en de gezondheidszorg voor de asielzoekers steeds hogere kosten met zich mee. Mensenrechtenactivisten reageerden positief op de voorstellen, maar waarschuwden wel dat het nieuwe systeem eerlijk moest zijn en er niet gebruikt moest worden om snel de achterstand in de behandeling van beroepsprocedures in te lopen.

Antiracisme-wet

De Britse regering kondigde op 19 juni 1998 een nieuwe antiracismewet aan om moslims te beschermen tegen vijandig gedrag. Minister van Binnenlandse zaken Straw maakte dit bekend na protesten van moslimorganisaties, die vonden dat er naast raciale vijandigheid ook sprake was van religieuze vijandigheid.

Leeftijd voor homoseksueel contact verlaagd

Het Britse Lagerhuis stemde op 22 juni 1998 met grote meerderheid voor het verlagen van de leeftijd waarop homoseksuelen geslachtsgemeenschap met elkaar mogen hebben van 18 naar 16 jaar. Het voorstel werd door de leiders van de drie grootste politieke partijen gesteund. De uitslag werd in homo-kringen toegejuicht, waarbij wel opgemerkt werd dat op andere gebieden de strijd voor gelijke rechten van homoseksuelen zou doorgaan.

Buitenlands personeel

Vanaf 23 juli 1998 mochten buitenlandse werkgevers geen buitenlands huishoudelijk personeel meer meenemen naar Groot-Brittannië. Dit besluit werd genomen naar aanleiding van een aantal gevallen van geweld en misbruik tegen personeel. Alleen kindermeisjes en personeel met andere verzorgende taken werden na het besluit nog toegelaten. De nieuwe maatregelen maakten het voor reeds in Groot-Brittannië aanwezig personeel ook mogelijk om van werkgever te veranderen als er sprake was van misbruik. Volgens de pressiegroep Anti-Slavery International waren er zo'n tweeduizend zaken bekend van misbruik van buitenlands personeel door hun buitenlandse werkgevers.

Pinochet gearresteerd

Nadat hij een rugoperatie in Londen had ondergaan, werd op 16 oktober 1998 de Chileense ex-dictator Augusto Pinochet op verzoek van de Spaanse rechter Baltasar Garzón door de Britse politie gearresteerd. Garzón had dit gevraagd om uitlevering aan Spanje mogelijk te maken, waar aanklachten tegen hem lopen met betrekking tot genocide, marteling en terrorisme. Volgens de advocaat van Pinochet was de arrestatie onwettig, omdat hij als voormalig staatshoofd diplomatieke onschendbaar zou genieten.

Voormalig Brits premier Thatcher pleitte voor de vrijlating van Pinochet, omdat het volgens haar een interne Chileense kwestie betrof en hij tijdens de Falklandoorlog veel gedaan zou hebben om Britse levens te redden. Premier Blair en minister van Buitenlandse zaken Cook benadrukten echter dat het hier ging om een juridische affaire, waar de politiek zich buiten diende te houden. De huidige Chileense president Eduardo Frei vroeg op 24 oktober de Britse regering de diplomatieke onschendbaarheid van Pinochet te respecteren, die hem als voormalig staatshoofd zou toekomen en hem vrij te laten. De zoon van Pinochet kondigde vanuit Chili sancties aan.

Op 28 oktober besliste het Britse Hooggerechtshof dat Pinochet als voormalig staatshoofd immuun was voor rechtsvervolging, maar dat hij in afwachting van het hoger beroep in het ziekenhuis zou moeten blijven onder permanente politiebewaking.

De Spaanse rechter Garzón diende op 3 november een formeel verzoek in bij de Spaanse overheid om uitlevering van Pinochet te vragen en daarmee berechting in Spanje mogelijk te maken. Daarbij presenteerde Garzón een document van ruim 400 pagina's, waarin de redenen voor berechting werden uiteengezet. Onder het Pinochet-regime in Chili, dat van 1973 tot 1990 duurde, vielen meer dan 3.000 doden. Volgens het uitleveringsverdrag tussen Spanje en Groot-Brittannië zou de ex-dictator binnen 40 dagen na zijn arrestatie aan Spanje uitgeleverd moeten worden. De Spaanse premier Aznar zou een uitspraak in hoger beroep van het hoogste Britse beroepscollege, het House of Lords, tot vrijlating goed uitkomen. Hij hoefde in dat geval niet te beslissen over uitlevering. Aznar wilde zich enerzijds niet tegen de zich achter Garzón scharende publieke opinie keren maar anderzijds de goede relatie met Chili niet op het spel zetten.

Op 6 november besloot het Spaanse kabinet Groot-Brittannië om uitlevering van Pinochet te vragen, waarop Chili zijn ambassadeur in Spanje terughaalde.

In een verklaring op 8 november liet Pinochet weten zich verraden te voelen door Groot-Brittannië en sprak hij over 'onbewezen beschuldigingen'. Hij zei een 'showproces' in Spanje geen gerechtigheid te vinden. Naar aanleiding van de onstabiele situatie in Chili na zijn arrestatie verklaarde hij dat verzoening de beste weg naar vrede was en wees daarbij op de situatie in Spanje na het dictatorschap van Franco.

Intussen stroomden honderden Chileense bannelingen uit diverse Europese landen naar Trafalgar Square in Londen om te demonstreren tegen de ex-dictator.

Na zes dagen van verhoren werd op 25 november de uitspraak in hoger beroep van de vijf Law Lords van het Hogerhuis over Pinochet bekendgemaakt. Met drie tegen twee stemmen was besloten dat Pinochet geen beroep kon doen op zijn onschendbare status als voormalig staatshoofd. Doorslaggevend was het argument dat de aard van zijn misdaden niets te maken had met zijn functioneren als staatshoofd.
Rechtsgeleerden zeiden na afloop dat deze uitspraak vergaande gevolgen kan hebben voor het internationale strafrecht met betrekking tot misdaden begaan door staatshoofden.

Een menigte van Chileense bannelingen, die zich bij het ziekenhuis van Pinochet verzameld had, reageerde verheugd op het nieuws.
De uitspraak betekende dat minister Straw van Binnenlandse zaken moest beslissen over definitieve uitlevering. Inmiddels waren er ook in Frankrijk, Zwitserland, Italië, Duitsland, België en Zweden aanklachten tegen Pinochet uitgebracht. Ook deze landen zouden om uitlevering kunnen vragen.

Op 27 november werd vanwege de toegenomen spanning tussen de beide landen het Britse consulaat in het Chileense Valparaíso gesloten en een bezoek van een Brits oorlogsschip aan Chili afgezegd. Minister van Buitenlandse zaken Cook wees een verzoek van zijn Chileense ambtgenoot om uitwijzing van Pinochet af. Intussen kondigden de Chileense Mapuche-indianen aan ook aanklachten te zullen indienen tegen Pinochet, als hij zou worden uitgeleverd aan Spanje. Door zijn toedoen zouden 300 indianen vermoord zijn, stammen zijn opgesplitst en grote delen van hun territorium zijn ingenomen voor bosbouw en energiebedrijven.

Op 9 december besloot Minister Straw dat Pinochet uitgeleverd kon worden aan Spanje, waarop Chili uit protest zijn ambassadeur uit Groot-Brittannië terugtrok.

Op 10 december drongen de advocaten van Pinochet aan op nieuwe berechting door het House of Lords, omdat een van de rechters, Lord Hoffman, vooringenomen zou zijn vanwege zijn grote betrokkenheid bij

Amnesty International, dat een van de partijen was die door de Law Lords was gehoord. Op 17 december besloot het House of Lords inderdaad de zaak met betrekking tot de onschendbaarheid van Pinochet opnieuw voor de Law Lords te brengen. Hoffman werd gediskwalificeerd, omdat hij zijn banden met Amnesty International eerder openbaar had moeten maken.

Discriminatie in het leger

Minister van Defensie Robertson zei op 10 november 1998 bij een conferentie over gelijke kansen dat hij korte metten wilde maken met racisme en seksuele intimidatie in het leger. De zwarte Amerikaanse generaal Colin Powell was ook aanwezig om het initiatief te steunen.
De noodzaak ervan werd steeds groter, omdat het leger de laatste tijd meer moeite doet om vrouwen en etnische minderheden aan te trekken.

MILITAIRE ZAKEN

Privatisering

De parlementaire commissie voor Defensiezaken sprak zich op 6 juli 1998 uit tegen elke vorm van privatisering van het Defence Evaluation and Research Agency (DERA). Dit instituut is het belangrijkste wetenschappelijke en technische adviesorgaan van het ministerie van Defensie. De parlementaire commissie, waarin alle politieke partijen vertegenwoordigd zijn, vreesde dat het instituut door privatisering zijn onafhankelijkheid en kritische karakter zou verliezen. Het instituut doet onder meer onderzoek naar chemische en biologische wapens. De commissie zei dat ze bij het onderzoek naar de mogelijkheden tot privatisering door de regering was tegengewerkt, doordat ze geen inzicht had gekregen in het bedrijfsplan van DERA. Het instituut is nu voor negentig procent financieel afhankelijk van de overheid.

Defensiebedrijven

De Britse regering weigerde op 5 november 1998 financiële steun aan defensiebedrijven die kampten met een teruglopend aantal militaire opdrachten. Wel wilde de regering een instelling opzetten die de bedrijven zou helpen met het exploiteren van militaire technologie voor burgerdoeleinden. Deze Defence Diversification Agency (DDA) zou onder de wetenschappelijke tak van het ministerie van Defensie vallen.

Blair bepleit meer militaire macht voor EU

Premier Blair zei op 13 november 1998 in een toespraak voor NAVO-parlementariërs een manier te willen zoeken om de Europese Unie meer militaire macht te geven. Zonder met gedetailleerde voorstellen te komen, sprak hij over strijdkrachten die snel zouden kunnen reageren en samenwerken en die zelfstandig strategische beslissingen zouden kunnen nemen in Europese militaire operaties waarbij de Verenigde Staten niet betrokken willen raken. Blair zei te hopen dat er voor de NAVO-topconferentie in april voorstellen zouden komen die tot een nieuw strategisch concept voor het bondgenootschap zouden leiden. Secretaris-generaal van de NAVO Solana was blij met het Britse initiatief, maar enkele NAVO-afgevaardigden noemden het plan te weinig specifiek.

BUITENLANDSE ZAKEN

Montserrat

Op 21 mei 1998 liet de Britse regering weten dat geëvacueerden uit het Britse, door een vulkaanuitbarsting geteisterde eilandje Montserrat zich voor onbepaalde tijd in Engeland mochten vestigen.

Bezoek Japanse keizer

Op 26 mei 1998 bracht de Japanse keizer Akihito een vier dagen durend staatsbezoek aan Groot-Brittannië. Het bezoek werd gekenmerkt door protesten van oorlogsveteranen en sympathisanten. Zij vinden dat Japan nooit voldoende spijt heeft betuigd en voldoende compensatie heeft aangeboden voor de aangedane wreedheden in de Tweede Wereldoorlog. De keizer uitte wel zijn droefenis over de behandeling van de toenmalige krijgsgevangenen, maar zijn constitutionele positie verhinderde hem politieke uitspraken te doen.

Ambassades

Minister van Buitenlandse zaken Cook pleitte in een interview met de *Daily Telegraph* op 16 juli 1998 voor modernisering van het ouderwetse imago van Britse ambassades in het buitenland. Cook pleitte vooral voor meer vrouwelijke diplomaten, en wilde in sommige landen ook modernere gebouwen. Daarnaast vond hij dat er in de olierijke landen rond de Kaspische Zee veel meer diplomaten moesten komen, om niet achter te blijven bij landen als Frankrijk en Duitsland.
Op 23 oktober meldde de regering dat overwogen werd een aantal ambassades en consulaten te sluiten en de diplomatieke aanwezigheid op andere plaatsen te versterken. Hoewel er nog geen definitieve beslissingen genomen waren, leken de vestigingen in de volgende plaatsen grote kans op sluiting te maken: Aden (Jemen), Casablanca (Marokko), Chiang Mai (Thailand), Cleveland (VS), Kuching (Maleisie), Port Moresby (Papoea Nieuw-Guinea), Pusan (Zuid Korea) en Sevilla (Spanje). Goede kandidaten voor versterking waren: Adelaide en Brisbane (Australie), Alexandrië (Egypte), Florence (Italie), Kingstown (St. Vincent), Lyon (Frankrijk), Managua (Nicaragua), St. Georges (Grenada) en Tegucigalpa (Honduras).

Wapenembargo Sierra Leone

Minister van Buitenlandse Zaken Cook werd op 28 juli 1998 door het parlement aan de tand gevoeld over een schending van het VN-wapenembargo voor Sierra Leone. Cook had zelf het onderzoek in gang gezet naar aanleiding van beschuldigingen dat Britse militairen heimelijk zouden zijn aangemoedigd om de afgezette president Kabbah te voorzien van wapens. Uit het onderzoek kwam naar voren dat ambtenaren van Cooks ministerie en de Britse ambassadeur van Sierra Leone fouten gemaakt hadden, maar dat er geen sprake was van opzettelijke misleiding. De conservatieve woordvoerder van Buitenlandse zaken Howard was van mening dat Cook niet duidelijk had kunnen maken hoe Groot-Brittannië zijn sanctiepolitiek toepaste.

Ambassadeur uit Soedan

Groot-Brittannië besloot op 27 augustus 1998 zijn ambassadeur terug te roepen uit Soedan. Eerder die week had Soedan zijn ambassadeur uit Londen teruggeroepen en Londen gevraagd ook de Britse afvaardiging terug te roepen. De Soedanese autoriteiten waren boos over de Britse steun aan de Amerikaanse aanval op een fabriek bij

Groot-Brittannië

Khartoum die volgens president Clinton wapens voor terroristische aanslagen produceerde. Britse burgers kregen het advies Soedan te verlaten.

Bezoek Argentijnse president

Tijdens een zesdaags bezoek aan Groot-Brittannië bracht de Argentijnse president Menem met zijn dochter Zulema in Londen een bezoek aan St. Paul's Cathedral om de 252 Britse soldaten te herdenken die gevallen waren in de Falklandoorlog in 1982. Prins Andrew, die tijdens de oorlog helikopterpiloot was, was ook aanwezig. De dag erna sprak Menem het Britse parlement toe en beloofde de wensen van de Falklandeilandbewoners te respecteren.
Op 1 november 1998 was hij te gast bij een diner van de Confederation of British Industry, waar hij Brazilië en Mexico aanspoorde de economische hervormingen voort te zetten om zich zo te verzekeren van internationale steun. Een crisis in Brazilië zou heel Latijns Amerika, waaronder Argentinië, kunnen meeslepen in een recessie. In Menems eigen land hebben hervormingen sinds 1989 voor stabiliteit en forse economische groei gezorgd. Vroegere aartsvijand Groot-Brittannië is nu zelfs de op een na grootste Europese investeerder in Argentinië.

Spion Shayler niet door Frankrijk uitgeleverd

Op 18 november 1998 besloot een Franse rechtbank dat de Franse regering de voormalige Britse spion David Shayler niet hoefde uit te leveren aan Groot-Brittannië. Shayler kondigde op 23 november aan nog meer beschuldigingen over de Britse veiligheidsdiensten naar buiten te zullen brengen. Vanuit Frankrijk, dat weigert hem uit te leveren aan Groot-Brittannië wegens het schenden van staatsgeheimen, meldde de ex-medewerker van de contra-spionagedienst MI5 over bewijzen te beschikken voor de Britse betrokkenheid bij de mislukte bomaanslag op de Libische leider Kadhafi in 1996. Shayler beweerde nog meer belastend materiaal te hebben en zei al vaker op een onafhankelijk onderzoek aangedrongen te hebben, dat hem 'zeker zou zuiveren'. Volgens hem gebeurde dat niet uit 'politieke schaamte en bescherming van de veiligheidsdiensten'. De Britse regering liet weten vrijwel zeker in beroep te gaan tegen de beslissing van de Franse rechtbank.

Noord-Ierland

Lockerbie

De Libische leider Gadhafi zei in een interview met de Nederlandse televisie op 20 december 1998 dat hij de berechting van de twee verdachten van de bomaanslag op het Pan Am-vliegtuig boven het Schotse Lockerbie in 1988 wilde laten plaatsvinden voor een internationale rechtbank. Daarin zouden volgens hem rechters van de VS, Libië, Engeland en andere landen zitting moeten nemen. Eerder had Gadhafi een rechtszitting geëist in een neutraal land voor een Schotse rechtbank onder Schotse wetgeving. Nederland heeft aangeboden het proces op zijn grondgebied te laten plaatsvinden. De VS en Groot-Brittannië waarschuwden Libië op 21 december 1998 dat het land nog meer sancties kon verwachten als de twee verdachten niet vóór februari 1999 zouden zijn uitgeleverd om berecht te worden.

(Vorige berichten pag. 154/2 - 1998)

NOORD-IERLAND

Vredesproces

Vredesbesprekingen in het slop

Hoewel de hoofdrolspelers in het vredesproces eind 1997 een bestand hadden afgekondigd, pleegden zowel pro- als anti-Britse guerrillastrijders in de eerste drie maanden van 1998 verscheidene moorden. Hierdoor raakten de vredesbesprekingen in het slop.

Ierse protestactie voor vrede

Op 12 februari 1998 vond in Ierland een grote protestactie voor de vrede plaats. Overal in het land werd op scholen en in bedrijven het werk twee minuten stilgelegd om te bidden. Minstens 600.000 mensen (zeventig procent van de werkende bevolking) deden mee. Het protest was georganiseerd door 'Solidarity To Organise Peace' (STOP), en werd ondersteund door de werknemersorganisatie IBEC. Ook de Ierse premier Ahern en de leiders van alle politieke partijen betuigden hun steun. STOP-leider Paul Burton legde een rouwkrans bij het stadhuis van Belfast om de 3200 slachtoffers van dertig jaar guerrillastrijd in Noord-Ierland te herdenken.

Sinn Fein tijdelijk van onderhandelingstafel verbannen

Sinn Fein, de politieke tak van de IRA, werd op 20 februari 1998 door Groot Brittannië en Ierland verbannen van de onderhandelingstafel in verband met twee moorden waarvoor de IRA volgens de politie verantwoordelijk was. De Britse premier Tony Blair kondigde op 5 maart 1998 echter aan dat hij Gerry Adams, de leider van Sinn Fein, wilde uitnodigen voor besprekingen over de toekomst van Noord-Ierland. Eerder had Blair telefonisch met de Ierse premier Ahern de vooruitgang in het vredesproces besproken. Ondanks het voortdurende geweld in Noord-Ierland waren er volgens Blair 'echte redenen tot optimisme'. Toen Sinn Fein op 9 maart toestemming had weer mee te doen, weigerde de partij aanvankelijk haar zetel weer in te nemen. Pas op 21 maart verklaarde Sinn Fein zich bereid terug te keren naar de onderhandelingstafel.

Mortieraanval op politiebureau

De IRA werd op 10 maart 1998 beschuldigd van een mortieraanval op een politiebureau in Armagh waarbij geen slachtoffers vielen. Gerry Adams, de leider van Sinn Fein, zei niet te geloven dat de IRA hier achter zat, omdat de organisatie nadrukkelijk verklaard had de afgesproken wapenstilstand te handhaven. Sinn Fein beweerde overigens als legale partij los te staan van de zelfstandig opererende IRA. De partij voelde zich door de tijdelijke uitsluiting van de vredesbesprekingen daarom ook onrechtvaardig behandeld door de Britse en Ierse regering

Moord in Maze-gevangenis

Nadat op 16 maart 1998 in de Noord-Ierse Maze-gevangenis een man vermoord in zijn cel was aangetroffen, ontstond er in Groot-Brittannië een rel over de veiligheid in Europa's grootste gevangenis voor guerrillastrijders. Minister Adam Ingram, die verantwoordelijk was voor de veiligheid in Noord-Ierland, zei dat gevallen als deze onvermijdelijk waren in een dergelijke gevangenis en vond dat noch hij noch anderen hiervoor zouden moeten opstappen. Volgens hem zou een strenger regime zowel binnen als buiten de gevangenismuren tot nog meer geweld leiden. Ook een openbaar onderzoek naar de dood van de protestantse Da-

vid Keys, die waarschijnlijk door andere pro-Britse guerrillastrijders werd omgebracht, wees hij af. Ingram werd er in het parlement door de pro-Britse protestantse Ulster Unionist Party (UUP) van beschuldigd toe te geven aan chantage vanuit de gevangenis. Keys was beschuldigd van de moord op een katholiek en een protestant die met elkaar bevriend waren.
In december 1997 werd Billy Wright, leider van de pro- Britse 'Loyalist Volunteer Force', doodgeschoten in de Maze-gevangenis. Deze moord had gewelddadige onlusten tot gevolg die het vredesproces verstoorden.

Bemoeienis Clinton

Op 16 en 17 maart 1998 sprak de Amerikaanse president Clinton in Washington tijdens de bijeenkomsten ter gelegenheid van St. Patrick's Day, de Ierse nationale feestdag, met alle hoofdrolspelers in het Noord-Ierse vredesoverleg. Hij zei de gelegenheid te willen gebruiken om de vredesbesprekingen een duwtje in de goede richting te geven, maar waarschuwde alle partijen dat er een eind moest komen aan het steeds oplaaiende geweld. Na gesprekken met Sinn Fein-leider Adams, de Ierse premier Ahern, de Britse minister van Noord-Ierland Mowlam en leiders van katholieke en protestantse partijen was de stemming hoopvol. Volgens de Britse premier Blair waren de partijen 'angstwekkend dichtbij' een oplossing. Hij gaf aan zelf een grotere persoonlijke rol in de besprekingen te willen spelen. De besprekingen in Washington moesten de weg vrijmaken voor de onderhandelingen in Belfast onder leiding van voormalig VS-senator Mitchell. De partijen hoopten daar op 9 april een vredesakkoord te bereiken.

Mortieraanval bedreigt vredesproces

Een mortieraanval op een Britse veiligheidsbasis iets ten noorden van de grens met Ierland wierp op 24 maart 1998 een nieuwe schaduw over de vredesbesprekingen. Het was olie op het vuur voor de pro-Britse 'Unionisten' die als vertegenwoordigers van de meerderheid van de protestantse gemeenschap heftig aandrongen op ontwapening van de guerrillastrijders. De Ulster Unionist Party (UUP) liet weten Sinn Fein opnieuw van de onderhandelingstafel te willen verbannen als de IRA verantwoordelijk zou blijken voor de aanslag. Bronnen binnen de gematigde Catholic Social Democratic Party en Labour vonden het ontwapeningsvraagstuk niet opportuun. De voornaamste republikeinse en protestantse guerrillagroepen weigerden hun wapens in te leveren voordat er een vredesakkoord was.

Optimisme over vredesbesprekingen

Op 26 maart 1998, vijftien dagen voor het geplande vredesakkoord, toonden alle partijen zich optimistisch over de uitkomst van de besprekingen. Groot-Brittannië stelde Noord-Ierland alvast economische hulp in het vooruitzicht. Wel bestonden er nog diepgaande meningsverschillen tussen de partijen over de vormgeving van het nieuwe politieke bestuur in Noord-Ierland. Zo pleitten katholieken voor een 'Noord-Zuidraad' van ministers, die hun Ierse identiteit zou benadrukken, terwijl de protestanten vreesden door zo'n machtige raad hun banden met Groot-Brittannië te verliezen.

Vredesakkoord gereed

Na 22 maanden van intensieve onderhandelingen kwam op 10 april 1998 het vredesakkoord voor Noord-Ierland gereed. Dit moest een eind maken aan dertig jaar geweld. Het 96 bladzijden tellende akkoord kwam tot stand door de inspanningen van acht belangrijke protestantse en katholieke politieke partijen in samenwerking met de Britse en Ierse regeringen. Hier volgen de belangrijkste afspraken uit het verdrag:

- Noord-Ierland blijft onder Brits gezag, tenzij een daar wonende meerderheid het anders wil;
- Ierland geeft zijn grondwettelijke claim op het grondgebied van Noord-Ierland op;
- er komt een Noord-Iers parlement van waarschijnlijk negentig (uiteindelijk 108) leden, waarin alle partijen evenredig vertegenwoordigd zijn;
- het parlement kiest een bestuur dat evenredig wordt samengesteld en dat een aantal van de taken gaat uitvoeren die voorheen bij de Britse regering thuishoorden;
- er komt een grensoverschrijdende Ierse Ministeriële Raad met beperkte bevoegdheden;
- protestanten en katholieken zullen gelijk behandeld worden.

Besloten werd op 22 mei in Noord-Ierland en Ierland referenda te houden over het vredesakkoord.

De voormalige Amerikaanse senator George Mitchell, die de onderhandelingen leidde, riep samen met de Britse premier Blair alle partijen op hun goede wil te tonen.

Reacties op het vredesakkoord

Drie dagen na het akkoord, op 13 april 1998, hielden zowel protestanten als katholieken in Noord-Ierland grote marsen door Belfast om hun slachtoffers te herdenken. In tegenstelling tot vorige jaren kwam het niet tot gewelddadigheden. Toch hadden maar weinigen in Noord-Ierland er vertrouwen in dat het vredesakkoord deze groeperingen op korte termijn dichter bij elkaar zou brengen.
Wel lieten de belangrijkste guerrillagroeperingen van beide kanten weten geen geweld meer te zullen plegen en kondigde de Ierse regering op 14 april aan negen IRA-gevangenen vrij te zullen laten. Benadrukt werd dat daar geen moordenaars onder zouden zijn.
Een protestantse splintergroep, de Loyalist Volunteer Force (LVF), kondigde een ondubbelzinnige wapenstilstand af, maar zei het akkoord niet te zullen steunen.

Dominee Paisley

Dominee Ian Paisley van de militante protestantse Democratic Unionist Party (DUP), die eerder de vredesonderhandelingen de rug had toegekeerd, zei ervoor te zullen ijveren dat de Noord-Ierse bevolking massaal nee zou stemmen bij het referendum over het vredesakkoord. Hij vond dat het verbond met de Britten gehandhaafd moest blijven. Hij beschuldigde de Britse en Ierse regeringen van 'verraad, leugens en tirannie'. Ook andere fanatieke voorstanders van Britse overheersing in Noord-Ierland verwierpen het akkoord.

Orange Order

De Orange Order, een van de meest invloedrijke protestantse bewegingen, wilde het akkoord aanvankelijk niet steunen. Dit tot teleurstelling van David Trimble van de Ulster Unionist Party (UUP), die zelf tot de Orange Order behoort, maar als een van de belangrijkste onderhandelaars zo veel mogelijk steun voor het vredesakkoord probeerde te vinden in zijn partij. Veel andere orangisten maakten zich zorgen over de toekomst van de Noord-Ierse politiemacht

en de vrijlating van gevangenzittende guerrillastrijders. Ook de rol van het nieuwe parlement was een discussiepunt. Zoals de meeste protestanten zagen ze hun vertegenwoordiging het liefst bedeeld met voornamelijk administratieve bevoegdheden, terwijl de meeste katholieken graag een meer gezaghebbend parlement zouden willen hebben.

Ulster Unionist Party

Op het partijcongres van de Ulster Unionist Party (UUP) op 18 april slaagde partijleider en vredesonderhandelaar David Trimble erin met een meerderheid van 540 tegen 210 stemmen steun te krijgen voor het vredesakkoord. Hij zei te hopen dat het akkoord in het referendum door minstens zeventig procent van de bevolking gesteund zou worden. Zelf vond hij het schrappen van de Ierse claim op Noord-Ierland het belangrijkste.
Terwijl Trimble binnen een staande ovatie kreeg, werden buiten Britse vlaggen verbrand door een luidruchtige menigte die borden met zich meedroeg waarop 'geen uitverkoop' stond. Veel protestanten verzetten zich tegen het akkoord, mede omdat het Sinn Fein-leiders toestond een politieke functie uit te oefenen terwijl de IRA zijn wapens niet hoefde in te leveren.
Bij een conferentiezaal in Belfast hielden honderden protestanten uit diverse groeperingen op 23 april een demonstratie tegen het vredesakkoord Onder leiding van drie parlementsleden van de UUP, die als partij het akkoord wel steunde, werd opgeroepen tot gezamenlijke strijd tegen het verdrag. Zes van de tien UUP-parlementsleden bleken zelfs tegen het akkoord te zijn. Vele protestanten beschouwden het als een overgave aan het geweld van de IRA en vreesden te veel zeggenschap over Noord-Ierland vanuit Dublin.
Een deel van de UUP liet op 5 mei weten samen met de Democratic Unionist Party (DUP) van dominee Ian Paisley en de UK Unionist Party (UKUP) tegen het akkoord te zullen blijven vechten. De partijleden noemden het akkoord 'het begin van het einde van de Unie' en vreesden de macht in het parlement te moeten delen met de 'aan terroristen gelieerde' Sinn Fein.

Sinn Fein

The 32 County Sovereignty Committee, een dissidente republikeinse groepering, beschuldigde Sinn Fein op 18 april van 'censuur en auroritair gedrag'. De politieke vleugel van de IRA zou volgens de dissidenten ondemocratisch te werk gaan door tegenstanders van het vredesakkoord de mond te snoeren en soms zelfs uit de partij te zetten.
Op het Sinn Fein-congres van 19 april was er inderdaad veel steun voor het akkoord, zelfs van een aantal voormalige IRA-strijders, maar de definitieve stemming werd uitgesteld. Er werd wel bezorgdheid uitgesproken over het voornemen van Ierland om zijn grondwettelijke aanspraak op het noordelijk grondgebied te laten vallen. Toch zag Sinn Fein-leider Adams het akkoord als 'een voorbijgaande fase op weg naar eenheid' met Ierland. Tijdens de partijbijeenkomst werd verder gevraagd naar een statutenwijziging om het Sinn Fein-leden mogelijk te maken in het nieuwe Noord-Ierse parlement te laten plaatsnemen, hoewel sommigen zich daar sterk tegen verzetten. Een van de leden zei aan zo'n parlement geen macht te willen geven omdat het voor alles stond waartegen ze al die jaren gevochten hadden. Hij was bang dat het over een paar jaar 'een stok zal zijn om onze eigen mensen mee te slaan.'
Tijdens het partijcongres van Sinn Fein op 10 mei schaarden partijleden zich massaal achter het vredesakkoord en verklaarden ze zich bereid zitting te nemen in het nieuwe Noord-Ierse parlement. 'Vandaag maakten we de weg vrij voor de toekomst. Morgen beginnen we aan die toekomst te bouwen. De toekomst, mijn vrienden, is vrijheid', zei partijleider Adams. De Britse regering had speciaal voor dit congres vier IRA-gevangenen voor een dag vrijgelaten om zo de kans op een 'ja' van Sinn Fein zo groot mogelijk te maken. De vier gevangenen, bekend als de Balcombe Street Four en verantwoordelijk voor vijftig bomaanslagen en zestien moorden in de jaren zeventig, werden met wild applaus begroet.
Buiten de IRA en Sinn Fein was er veel kritiek op de vrijlating van het viertal, vooral bij nabestaanden van slachtoffers van IRA-terreur. De Britse minister van Noord-Ierse zaken Mowlam zei dat te kunnen begrijpen, maar verdedigde de tijdelijke vrijlating met een beroep op het vredesproces. De steun van Sinn Fein was volgens haar cruciaal voor het slagen van het vredesproces.
Een woordvoerder van premier Blair waarschuwde Sinn Fein dat steunen van het akkoord impliceerde dat er geen geweld meer zou mogen plaatsvinden. De partij liet zich nog niet uit over ontwapening.

Geweldsslachtoffers

Verreweg de meeste slachtoffers van geweld in Noord-Ierland betuigden hun steun aan het vredesakkoord, om verder bloedvergieten te voorkomen. Tijdens de vredesonderhandelingen had Sir Kenneth Bloomfield, voormalig hoofd van de Noord-Ierse ambtelijke dienst een onderzoek gedaan naar de Ierse slachtoffers van het Noord-Ierse geweld. Daaruit bleek dat hun lijden nooit algemeen onderkend was geweest. Er werd geopperd een monument op te richten ter nagedachtenis aan de slachtoffers van de bomaanslagen in Dublin en Monaghan in 1974.

Grondwetswijzigingen Ierse parlement

In het Ierse parlement werd op 22 april 1998 besloten tot een referendum op 22 mei over een aantal grondwetswijzigingen waarin het grondgebied van de Ierse Republiek opnieuw zou worden vastgesteld en waarin de claim van Ierland op Noord-Iers grondgebied geschrapt zou worden. De 2,6 miljoen Ierse stemgerechtigden zouden bij het referendum de volgende vraag voorgelegd krijgen: 'Bent u het eens met de voorstellen in het negentiende amendement van de Grondwet?'

IRA wil wapens niet inleveren

Op 30 april 1998 lieten IRA-strijders weten hun wapens niet in te leveren, omdat het akkoord geen basis zou zijn voor een blijvende regeling en te weinig nadruk op zelfbeschikking zou leggen. Wel noemden ze het verdrag 'een belangrijke ontwikkeling'. Ze wilden geen stemadvies uitbrengen voor de referenda van 22 mei. De IRA, die zijn geweld sinds juli 1997 een halt had toegeroepen, zei verder te streven naar rechtvaardigheid en vrede. De weigering van enkele, ook protestantse, guerrillagroeperingen om de wapens neer te leggen vormde een probleem, omdat in het akkoord alle partijen werden opgeroepen om zich in te zetten voor de totale ontwapening van paramilitaire organisaties.

Afscheiding splintergroep uit IRA

Een kleine groep extremisten liet op 9 mei

1998 in twee Ierse kranten weten zich afgescheiden te hebben van de IRA uit protest tegen het Noord-Ierse vredesakkoord en kondigde een nieuwe oorlog tegen de Britse overheersing aan. De splintergroep noemde zich 'Oglaigh nah Eireann' (Ierse Vrijwilligers) en vond dat de rest van de IRA verraad had gepleegd door toe te staan dat politici zouden plaatsnemen in het nieuwe parlement. De vijftig tot honderd leden tellende groepering leek over weinig wapens te beschikken en had waarschijnlijk geen toegang tot het grote IRA-wapenarsenaal. Toch was deze groep wellicht verantwoordelijk voor een aantal recente aanslagen in de Ierse Republiek, waar de groep de meeste steun had. Ook verschenen er berichten in de media dat een hooggeplaatste IRA-officier was overgelopen naar deze groep.

Mitchell krijgt onderscheiding

Bij een bezoek aan Dublin op 1 mei 1998 kreeg voormalig VS-senator Mitchell een academische onderscheiding uitgereikt voor zijn verdiensten als voorzitter van de onderhandelingen die tot het vredesakkoord leidden. Mitchell, zelf ook van Ierse oorsprong, kreeg daarnaast ook een warm onthaal van de Ierse bevolking.

Britse regering belooft financiële steun

De Britse minister van financiën Brown stelde op 12 mei 1998 ruim 1 miljard gulden steun in het vooruitzicht van het door de guerrillastrijd geteisterde Noord-Ierland. Er zou 490 miljoen gulden worden uitgetrokken voor transport, scholen, huizen, toerisme en bedrijfsinnovatie, 326 miljoen gulden voor belastingverlaging aan kleine en middelgrote bedrijven om investeringen te stimuleren en 212 miljoen gulden voor werkloosheidsbestrijding in de vorm van werkgelegenheidsprojecten.

Oproepen voor en tegen steun aan het vredesakkoord

Terwijl opiniepeilingen in de dagen voor het referendum afnemende steun voor het vredesakkoord te zien gaven, grepen sympathiserende politici overal de kans aan mensen tot een 'ja' aan te sporen. President Clinton van de VS en de Britse premier Blair riepen op 14 mei 1998 nogmaals iedereen op het vredesakkoord te steunen en vroegen gewapende guerrillagroeperingen hun strijd te beëindigen. Clinton riep alle stemgerechtigden op de last van dertig jaar van zich af te werpen. Blair bracht kort achter elkaar drie bezoeken aan Noord-Ierland. Europese socialistische leiders die op 18 mei in Oslo bijeen waren, benadrukten de unieke kans op vrede.
Paisley en Robinson van de Democratic Unionist Party (DUP) grepen kort voor het referendum hun laatste kans om hun weerstand tegen het akkoord kenbaar te maken. Paisley waarschuwde voor een 'uitverkoop aan de katholieke nationalisten' en Robinson zei Blair een leugenaar te vinden als hij zou verkondigen dat de IRA wapens zou inleveren voordat er gevangenen vrijgelaten zouden worden of Sinn Fein-leden in het parlement zouden plaatsnemen. Volgens Robinson zou de Unionistengemeenschap in Noord-Ierland geen parlementszetels aan terroristen ter beschikking willen stellen.

Overtuigend 'ja' bij referendum

De officiële uitslag van het referendum over het vredesakkoord wees op 23 mei 1998, een dag na de stemming, uit dat 71,12 procent van de Noord-Ieren het akkoord steunde. In Ierland sprak 95 procent zich voor het akkoord uit, waardoor de totale steun op het hele eiland op ruim 85 procent kwam te liggen. De Britse premier Blair sprak van 'een dag van vreugde' en zei dat het nu zaak was de tegenstanders van het akkoord te overtuigen. Ook de Ierse premier Ahern was opgetogen over de uitslag. In interviews die tijdens het Ierse referendum waren afgenomen, leek de Ierse bevolking zich eerder druk te maken over de vrijlating van guerrilla-strijders dan over het laten vallen van de Ierse grondwettelijke claim op het Noord-Ierse gebied.
Vlak voor de bekendmaking van de referendumresultaten werden twee auto's met explosieven door de politie onderschept die onderweg waren van Ierland naar Noord-Ierland.

Reacties op referendumuitslag

Op veel plaatsen in de wereld was blijdschap over de ruime steun voor het vredesakkoord in deze 'first all island vote' sinds 1918. In Noord-Ierland zelf was de reactie minder uitbundig. Na jaren van geweld waren velen enigszins sceptisch gestemd. David Trimble van de Ulster Unionist Party (UUP), de grootste protestantse partij, was zeer opgelucht en blij met het grote percentage ja-stemmen uit protestantse hoek. Fervent tegenstander van het akkoord dominee Paisley van de Democratic Unionist Party (DUP) was echter van mening dat een significant deel van de protestanten zich tegen het akkoord had uitgesproken. Paisley kondigde een felle strijd aan voor de verkiezingen van het nieuwe 108 zetels tellende parlement in juni.

Ontwapening guerrillastrijders

De Britse staatsomroep BBC meldde op 26 mei 1998 dat guerrillastrijders die hun wapens zouden inleveren, ontslag van rechtsvervolging zou worden aangeboden. De omroep zei verder bijzonderheden te kennen over hoe een eventuele ontwapening in zijn werk zou gaan. In het vredesakkoord staat vermeld dat alle wapens vóór mei 2000 ingeleverd moeten zijn. Bij veel mensen leefde grote angst en bezorgdheid over de vraag of de IRA zijn grote wapenarsenaal zou inleveren.
Sinn Fein-leider Adams klaagde tijdens een bezoek aan de Amerikaanse president Clinton in Washington op 29 mei over de druk die op de IRA gelegd werd om snel te ontwapenen. Hij zei dat de uitvoering van het vredesakkoord in het gedrang kon komen als er zo eenzijdig naar de IRA werd gekeken. Volgens hem maakten het Britse leger en protestantse milities zich evenzeer schuldig aan wandaden. Sinn Fein wilde graag de aanwezigheid van het Britse leger in Noord-Ierland terugdringen.
Verder ging het gesprek over de economische en sociale gevolgen van het vredesakkoord, met name over gelijke behandeling van alle bevolkingsgroepen en economische opbouw.

Bezoek Blair

De Britse premier Tony Blair bracht op 2 juni 1998 een bezoek aan Noord-Ierland om met zowel voor- als tegenstanders van het nieuwe vredesverdrag te spreken. Vooral bij een aantal protestantse partijen bestond er verbittering over het akkoord, die ook doorwerkte in hun verkiezingscampagnes voor het op 25 juni te kiezen nieuwe parlement. Blair sprak met de Democratic Unionist Party (DUP) en de United Kingdom Unionist Party (UKUP), die zich samen met de dissidenten van de Ulster Unionist Party (UUP) verzetten tegen het akkoord. Vele

protestanten zeiden te vrezen dat Sinn Fein te veel macht zou krijgen, zonder dat de IRA-strijders hun wapens zouden hoeven in te leveren. Hoewel de grotere partijen het akkoord steunden, meenden sommige protestantse politici dat het verdrag tot stand was gekomen onder druk van militante Ierse republikeinen die streefden naar een Ierse eenheidsstaat.
Een dag eerder had premier Blair in Dublin van zijn Ierse collega Ahern een uitnodiging geaccepteerd om als eerste Britse minister-president het Ierse parlement toe te spreken.

Britse regering zoekt compromis over vrijlating gevangenen

De Britse regering liet op 17 juni 1998 weten te werken aan een compromis over de vrijlating van Noord-Ierse guerrillagevangenen om zo te proberen ook de steun te krijgen van David Trimble van de Ulster Unionist Party (UUP), de grootste pro-Britse protestantse partij. Trimble zei 'hoopvol' te zijn, terwijl de conservatieve oppositie dreigde tegen het nieuwe ontwerp te zullen stemmen, tenzij er 'belangrijke wijzigingen' zouden komen. De Britse regering was Trimble al tegemoet gekomen in het ontwerp, dat voorzag in een verkorting van de straffen die uitgezeten werden door zowel katholieke als protestantse guerrillastrijders. De UUP had ook graag gezien dat vrijlating van gevangenen afhankelijk zou worden gemaakt van het inleveren van wapens door de betreffende groepen. Voor minister Mowlam van Noord-Ierse zaken was dit onacceptabel, en ook premier Blair zei dat de overeenkomst niet herschreven kon worden. Wel benadrukte hij het belang van ontwapening. Tot dan toe had geen van de guerrillagroeperingen wapens ingeleverd, maar enkele IRA-leden lieten zich wel uit over mogelijke medewerking daaraan.

Verkiezingen

Op 25 juni 1998 vonden de verkiezingen voor het nieuwe parlement van Noord-Ierland plaats. In achttien kiesdistricten, die elk recht gaven op zes zetels, werd voor het 108 plaatsen tellende parlement gestemd.

De aanhangers van het vredesakkoord verkregen samen 80 zetels, tegenover 28 zetels voor de tegenstanders (de Democratic Unionist Party van dominee Ian Paisley, de UK Unionist Party en de Independent Unionist Party). Hierdoor kwam het parlement in een sterke positie om het akkoord uit te voeren. De Britse minister Mowlam van Noord-Ierse zaken sprak over 'een cruciale stap in de richting van vrede en politieke stabiliteit in Noord-Ierland'. Een deel van haar macht ging nu naar de nieuwe volksvertegenwoordiging waarin protestanten en katholieken moesten gaan samenwerken.
Verwacht werd dat David Trimble van de UUP de premier van Noord-Ierland zou worden. Ook leken John Hume, de leider van de nationalistische Social Democratic & Labour Party en Gerry Adams van Sinn Fein een goede kans te maken voor een positie in de nieuwe Noord-Ierse regering.
Op 29 juni wees minister Mowlam Lord Alderdice, de net afgetreden leider van de door zowel protestanten als katholieken gesteunde Alliance Party, aan als voorzitter van het parlement.

Verkiezingsuitslag Noord-Iers parlement

partij	verkregen zetels
Ulster Unionist Party	28
Social Democratic & Labour Party	24
Democratic Unionist Party	20
Sinn Fein	18
Alliance Party	6
UK Unionist Party	5
Independent Unionist Party	3
Progressive Unionist Party	2
Women's Coalition	2

Eerste bijeenkomst parlement

Op 1 juli 1998 kwam in Belfast voor het eerst het nieuwe Noord-Ierse parlement bijeen. Onder leiding van Lord John Alderdice van de door zowel protestanten als katholieken gesteunde Alliance Party vond de inaugurele zitting plaats. De ruggengraat van het parlement werd gevormd door de twee grootste partijen, de Ulster Unionist Party (UUP) en de Social Democratic & Labour Party (SDLP), beide grondleggers van het vredesakkoord. Onder de 108 parlementsleden bevonden zich ook de aartsvijanden Gerry Adams van Sinn Fein en Ian Paisley van de Democratic Unionist Party (DUP). Verder maakten een vroeger veroordeelde IRA-strijder en twee protestantse guerrillastrijders deel uit van het parlement. David Trimble van de UUP werd tot premier gekozen en Seamus Mallon van de SDLP tot plaatsvervanger. De 26 leden van het parlement die zich tegen het vredesakkoord hadden uitgesproken en zich verzetten tegen samenwerking met Sinn Fein, lieten meteen van zich horen. Trimble werd regelmatig onderbroken met 'Shame!' als hij steun kreeg van medestanders.

Brits wetsontwerp voor parlement

Op 15 juli werd een Brits wetsontwerp gepresenteerd dat gedetailleerde plannen voor het nieuwe Noord-Ierse parlement bevatte. Het 64 pagina's tellende ontwerp moest er onder meer voor zorgen dat beslissingen door zo veel mogelijk partijen gedragen zouden worden. Als ministers of hun partij zich niet voor geweldloosheid inzetten, konden zij volgens het ontwerp voor twaalf maanden verwijderd worden. Ook de afspraak uit het vredesakkoord waarin staat dat Noord-Ierland Brits blijft, tenzij een meerderheid het anders wil, was onderdeel van het wetsontwerp. Verder werd vastgelegd dat het nieuwe tienkoppige bestuur over zaken als onderwijs en gezondheid mag beslissen, maar dat veiligheidszaken onder de Britse regering blijven vallen.

Oranjemars

Na vier aanslagen op protestantse en katholieke gebouwen in de week ervoor, vond op 5 juli 1998 de traditionele Oranjemars plaats in het Noord-Ierse Portadown. Hierbij wordt jaarlijks een bloedbad uit 1641 herdacht, waarbij Ierse katholieken hun Engelse en Schotse protestantse overheersers afslachtten. De duizenden leden van de 'Orange Order' weigerden een door een Britse commissie opgelegde routewijziging (niet meer door een 'katholieke' straat) te volgen, waardoor het Britse leger zich genoodzaakt zag de route deels af te zetten met prikkeldraad en barricades. De Oranjemannen beschouwden dit als onderdeel van een complot om hun beweging te vernietigen en vormden ploegen om de barricades dagenlang bezet te houden, om zo de Britse autoriteiten ertoe te bewegen de barricades te verwijderen. Duizenden sympathisanten lieten weten mee te zullen helpen. Na een impasse van zes dagen stelde de Britse premier Blair voor dat zowel de Oranjemannen als de katholieke bewoners elk vier afgevaardigden zouden aanwijzen om over hun probleem te onderhandelen. Ook dat kon niets aan de situatie veranderen. In de loop van de maand verliep het protest. Op 21 juli was er nog slechts een handjevol demonstranten over.

Bomaanslagen

Twee winkels en een café in Belfast werden op 2 augustus getroffen door brandbommen. De dag ervoor raakten in Banbridge 35 mensen gewond en tweehonderd huizen beschadigd door een autobom. Een republikeinse splintergroepering die zichzelf 'The Real IRA' noemde, eiste de verantwoordelijkheid voor de aanslag op. Deze groepering was een van de drie dissidente groepen die niet ingestemd hadden met de wapenstilstand.

Bomaanslag in Omagh

Op 16 augustus 1998 ontplofte een grote bom in een drukke winkelstraat in het Noord-Ierse Omagh, waarbij 28 mensen om het leven kwamen en meer dan 220 gewonden vielen. Het grote aantal doden werd volgens de politie mede veroorzaakt doordat de onbekende daders even daarvoor bewust een foutieve waarschuwing hadden gegeven, wardoor mensen juist in de richting van de bom waren gedreven. Republikeinse splintergroeperingen die tegen het vredesakkoord waren, werden van de aanslag verdacht. David Trimble, de nieuwe premier van Noord-Ierland en leider van de gematigde protestantse Ulster Unionist Party (UUP), zei dat de aanslag voorkomen had kunnen worden als het Ierse Republikeinse Leger (IRA) zijn voorraad wapens en explosieven had ingeleverd. Gerry Adams, leider van de IRA's politieke vleugel Sinn Fein, veroordeelde de aanslag ongekend fel. Ook Britse leiders en koningin Elizabeth spraken hun afschuw uit. De meest bloedige aanslag tot dan toe vond plaats in augustus 1979, toen achttien soldaten de dood vonden bij een bomaanslag door de IRA op een vrachtwagen.

Na de bomaanslag in Omagh volgde een week van rouw en begrafenissen, die door duizenden mensen van alle gezindten werden bijgewoond. Verenigd in hun afschuw en verdriet spraken zij zich massaal uit tegen het recente geweld, maar hun solidariteit gaf ook reden tot hoop.

Op het kantoor in Dublin van een krant uit Belfast werd op 18 augustus telefonisch de verantwoordelijkheid van de Omagh-bom opgeëist door The Real IRA. De mannelijke beller excuseerde zich voor de slachtoffers en zei dat het in tegenstelling tot berichten in de media niet de bedoeling was burgers te doden: 'Het was onderdeel van de voortdurende oorlog tegen de Britten.' De Britse minister voor Noord-Ierse zaken Mowlam noemde deze uitspraken een belediging voor de bewoners van Omagh en legde de verantwoordelijkheid voor de doden bij de daders van de bomaanslag.
Op de dag ervoor werden vijf verdachten gearresteerd. De Britse en Ierse regeringen zeiden van plan te zijn strengere veiligheidsmaatregelen te nemen om The Real IRA van de straat te houden.
De Ierse premier Ahern sprak zich in harde bewoordingen uit tegen het geweld. Hij zei elke wettelijke mogelijkheid met alle macht te zullen aangrijpen om die organisaties aan te pakken die nog geen wapenstilstand afgekondigd hadden. Hij doelde daarmee naast The Real IRA op de Irish National Liberation Army (INLA) en op The Continuity Army Council (CAC), ook wel bekend als Continuity IRA.
Premier Ahern verwelkomde op 22 augustus de aankondiging van de militante INLA zijn wapens neer te leggen. De INLA zei zich de vredeswil van zo veel mensen in Noord-Ierland en Ierland aan te trekken. Ook The Real IRA had vlak daarvoor bekend gemaakt de vijandelijkheden te zullen staken. Ahern riep de laatste dissidente beweging, de CAC, op om hetzelfde te doen.

Brits-Iers overleg over arrestatie guerrillastrijders

In een overleg op 26 augustus 1998 spraken de Britse premier Blair en de Ierse minister Ahern af dat beide landen hun wetgeving zouden aanpassen om het gemakkelijker te maken leden van guerrillabewegingen te arresteren. Uit republikeinse hoek volgde kritiek hierop. Martin McGuinness van Sinn Fein vergeleek de nieuwe maatregelen met het beleid van 'internering zonder berechting' die de Britse overheid in de jaren zeventig in Noord-Ierland had toegepast. Hij vreesde dat een politieverklaring voldoende zou zijn om iemand te veroordelen, terwijl het weigeren om relevante vragen te beantwoorden door de rechtbank als een aanwijzing van schuld gezien zou worden.

Uitvoering vredesakkoord

Eind september werd een aantal afspraken uit het vredesakkoord uitgevoerd.
Er werden een uitkijktorens en 'checkpoints' verwijderd, met name langs de grens met Ierland. Sinds april was de Britse infanterie al teruggetrokken uit Belfast, nu werd het aantal Britse soldaten in Noord-Ierland van 17.000 naar 16.000 teruggebracht. Ook werden de veiligheidsmaatregelen rond het vliegveld versoepeld en leverden de soldaten van het protestantse Royal Irish Regiment een deel van hun wapens in.

Stagnatie in onderhandelingen

Gerry Adams, de leider van Sinn Fein, sprak op 9 november 1998 in Londen met de Britse premier Blair over het gebrek aan vooruitgang in de onderhandelingen over de samenstelling van de nieuwe Noord-Ierse regering en de nieuw te vormen 'All-Ireland Council', de raad die grensoverschrijdende bevoegdheden moest krijgen. De stagnatie was volgens Adams het gevolg van de protestantse eis dat de IRA eerst moest ontwapenen, voordat Sinn Fein zou kunnen deelnemen aan de regering. Hij zei de IRA niet te kunnen dwingen zijn wapens in te leveren, maar zich wel aan het akkoord te hebben gehouden door iemand af te vaardigen voor de ontwapeningscommissie. Hij gaf ook aan geen vooruitgang te verwachten zonder de constante betrokkenheid van de Britse regering. Volgens hem zou het vredesakkoord in april nooit gesloten zijn als de premiers Blair en Ahern en de Amerikaanse president Clinton er niet voortdurend bij betrokken waren geweest.
Op 8 december sprak premier Blair met de vice-voorzitter van de pro-Britse Ulster Unionist Party (UUP), John Taylor, over de stagnatie. Taylor toonde zich optimistisch, maar hield vast aan de protestantse voorwaarde dat er pas leden van Sinn Fein tot de regering konden toetreden als de IRA tot ontwapening zou overgaan. Maar volgens Sinn Fein was bij de vredesbesprekingen slechts afgesproken dat de IRA binnen twee jaar ontwapend zou moeten zijn.
Beweringen van de plaatselijke media dat de IRA in een geheime vergadering tot (gedeeltelijke) ontwapening had besloten, werden op 11 december door de IRA tegengesproken.

Wapens gevonden

In een huis in het Ierse Dundalk, vlak bij de Noordierse grens, werd op 7 december een grote voorraad wapens gevonden. De politie vermoedde dat de wapens bedoeld wa-

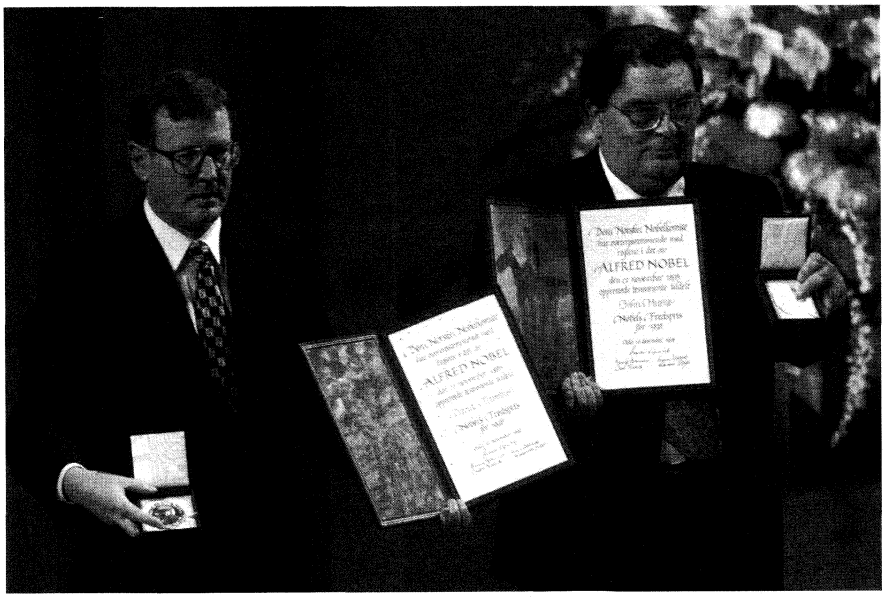
ren voor The Real IRA, een radicale afsplitsing van de IRA.

Ongeregeldheden

Naar aanleiding van een mars van de Protestant Apprentice Boys in het Noordierse Londonderry, braken op 12 december ongeregeldheden uit. Nationalisten hadden zich langs de route verzameld en gooiden flessen naar de marcherende Apprentice Boys.

Nobelprijs voor Trimble en Hume

De leiders van de protestantse Ulster Unionist Party (UUP) en de de Social Democratic and Labour Party (SDLP), David Trimble en John Hume, kregen op 10 december 1998 in Oslo de Nobelprijs voor de Vrede uitgereikt voor hun rol in het Noord-Ierse vredesproces. Trimble en Hume zeiden de prijs in ontvangst te nemen namens allen die gestreden hadden om een eind te maken aan het dertig jaar durende conflict. Trimble haalde vervolgens fel uit naar Sinn Fein en naar de IRA, die weigerde zich te ontwapenen.

De Noord-Ierse Nobelprijswinnaars voor de Vrede David Trimble (links) en John Hume (rechts) poseren in Oslo met hun medailles en oorkondes. *(foto ANP)*

Nog steeds onenigheid over ontwapening

Op 13 december 1998 viel de Noord-Ierse premier David Trimble opnieuw Sinn Fein aan over zijn 'plichtsverzuim' druk uit te oefenen op de IRA om zich te ontwapenen. Sinn Fein-leider Adams was op zijn beurt boos op Trimble vanwege zijn toespraak bij de uitreiking van de Nobelprijs voor de Vrede in Oslo. De tweede man van de Ulster Unionist Party (UUP), John Taylor, riep de Britse regering op geen IRA-gevangenen meer vrij te laten voordat de IRA tot ontwapening zou overgaan. Premier Blair zei zo'n stap echter niet verstandig te vinden.

Protestantse guerrillagroep levert wapens in

Op 18 december kondigde de protestantse guerrillaorganisatie Loyalist Volunteer Force (LVF) aan zijn wapens in te leveren. Daarmee was het de eerste guerrillagroep in dertig jaar die daartoe overging. De ontwapening kwam tot stand door bemiddeling van een ontwapeningscommisie en legde een grotere druk op de IRA hetzelfde te doen. Sinds mei hield de LVF zich al aan een wapenstilstand.

Regering gevormd

De Ierse premier Ahern reageerde op 18 december 1998 verheugd op het bereikte akkoord in Noord-Ierland om een regering van tien ministers te vormen en zes commissies op te richten ter bevordering van de samenwerking met Ierland. Ahern noemde het 'een significante en bemoedigende stap voorwaarts in het implementeren van het vredesakkoord'. Op 18 januari 1999 werd het akkoord door het Noord-Ierse parlement aangenomen met 74 tegen 27 stemmen. Definitieve ratificatie zou op 15 februari plaatsvinden. De Britse regering zou haar taken op 10 maart overdragen aan het Noord-Ierse bestuur en daarmee een deel van zijn macht in de 'provincie' opgeven.

Samenwerking Britse leger met doodseskaders

De Londense krant *The Sunday Telegraph* meldde op 29 maart 1998 dat de inlichtingendienst van het Britse leger in de jaren tachtig zou hebben samengewerkt met protestantse doodseskaders om leden van de IRA te doden. De dubbelagent Brian Nelson zou geïnfiltreerd zijn in de verboden Ulster Defence Association (UDA). Zijn rol zou zijn geweest ervoor te zorgen dat de UDA alleen IRA-leden zou ombrengen die omschreven waren als 'legitieme doelen.' De dossiers die *The Sunday Telegraph* zou hebben gezien, zouden aantonen dat het leger een onderzoek naar deze zaak gedwarsboomd had.

De leider van Sinn Fein, de politieke vleugel van de IRA, eiste een internationaal onderzoek naar de zaak, nadat de Britse regering geweigerd had commentaar te geven op het verhaal.

Volgens de dossiers was Nelson betrokken bij vijftien moorden, vijftien moordpogingen en 62 samenzweringen tot moord. Omdat Nelson vijf ten laste gelegde samenzweringen tot moord bekende, kwamen er geen bewijzen naar buiten omtrent zijn banden met het leger en werden de onderzoeksresultaten nooit gepubliceerd, aldus *The Sunday Telegraph*. Vorig jaar werd Nelson vrijgelaten nadat hij een deel van zijn tienjarige straf uitgezeten had.

Volgens de krant, die normaal bekend staat om zijn anti-IRA-houding, bevestigde het verhaal vermoedens dat het leger een politiek van 'moord bij volmacht' had bedreven.

Medeplichtige bomaanslag krijgt 25 jaar

Op 25 juni 1998 werd de 29-jarige James McCardle veroordeeld tot 25 jaar gevangenisstraf wegens medeplichtigheid aan een bomaanslag in 1996 in Londen, waarbij twee doden vielen. Deze IRA-aanslag maakte een eind aan een achttien maanden durende wapenstilstand. Het einde van dit bestand mondde uit in verschillende bomaanslagen in Groot-Brittannië en Duitsland.

(Vorige berichten pag. 154/2 - 1998)

IERLAND

BINNENLAND

Presidentsverkiezingen

Robinson treedt af

Op 12 september 1997 trad Mary Robinson, drie maanden voor het verstrijken van haar ambtstermijn van zeven jaar, af als president van Ierland. Ze verruilde haar functie voor de baan van Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de VN.

McAleese wordt president

Regeringskandidaat Mary McAleese werd op 30 oktober 1997 tot president gekozen. De eerste ronde wees al op een duidelijke overwinning voor McAleese, en in de tweede ronde behaalde zij bijna 59 procent van de stemmen. Op de tweede plaats kwam Mary Banotti van de oppositiepartij Fine Gael en lid van het Europese Parlement.

Een van de grootste verrassingen van de verkiezingen was de prestatie van de onafhankelijke kandidaat Rosemary Scallon, beter bekend als Dana, een populaire zangeres in de jaren zeventig. Zij eindigde op de derde plaats. De opkomst was met 47,4 procent de laagste ooit bij presidentsverkiezingen met meer dan één kandidaat.

De 46-jarige McAleese is een in Belfast geboren hoogleraar in de rechtsgeleerdheid. Ze was genomineerd door de regeringspartij Fianna Fáil (FF) en de centrum-rechtse Progressieve Democraten. Ze passeerde Albert Reynolds (FF-premier van 1992-1994), die duidelijk te kennen had gegeven dat hij zich kandidaat wilde stellen.

De campagne van McAleese werd overschaduwd door beschuldigingen dat ze sympathiseerde met Sinn Fein. Eoghan Harris, een belangrijke figuur in Robinsons campagne in 1990, zei op 15 oktober dat McAleese 'allerlei tribale bagage met zich mee zou slepen (...). Ze is een arrogante kandidate die de verkiezingen gebruikt om haar carrière vooruit te helpen'.
McAleese sprak de beschuldigingen tegen en zei: 'Ik ben mijn hele leven tegenstander van geweld en een fel tegenstander van de IRA geweest.'

Uitslagen presidentsverkiezingen

kandidaat	stemmenpercentage eerste ronde	tweede ronde
Mary McAleese (Fianna Fáil)	45,24	58,67
Mary Banotti (Fine Gael)	29,3	41,33
Rosemary Scallon (onafhankelijk)	13,82	-
Adi Roche (Arbeiderspartij)	6,96	-
Derek Nally (onafhankelijk)	4,69	-

Leider Arbeiderspartij treedt af

Op 5 november 1997 trad voormalig vicepremier Dick Spring af als leider van de Arbeiderspartij.
Spring had de partij vijftien jaar geleid en was een invloedrijk figuur geweest in de Ierse politiek. Hij was vice-premier in drie regeringen en speelde een sleutelrol binnen het Noord-Ierse vredesproces.
Spring trad terug na de zware nederlaag van de presidentskandidaat van de Arbeiderspartij en de slechte resultaten van zijn partij bij de parlementsverkiezingen van 6 juni, waarbij de partij de helft van haar parlementszetels verloor

Regeringscoalitie verliest zetel

De centrum-rechtse regeringscoalitie van Ierland zag zijn parlementaire meerderheid op 12 maart 1998 terugzakken tot één zetel na twee tussentijdse districtsverkiezingen. De coalitie van Fianna Fail, Progressieve Democraten en onafhankelijken verloor een zetel aan de oppositionele Arbeiderspartij en kwam uit op 83 zetels in het 166 zetels tellende parlement.
Omdat de voorzitter van het parlement traditioneel niet meestemt, kan de coalitie rekenen op een meerderheid van één zetel. De arbeiderspartij bezette 18 zetels. Uit opiniepeilingen bleek dat er ondanks deze uitslagen nog steeds brede steun voor de coalitieregering bestond.

Naturalisatieregels aangepast

De Ierse regering maakte op 21 april 1998 een einde aan de regel die het mogelijk maakt de Ierse nationaliteit te verwerven in ruil voor een financiële bijdrage aan werkgelegenheidsprojecten en de verplichting tot aankoop van een huis. Deze wetgeving had verscheidene malen tot investeringen geleid, waar politici hun voordeel mee deden.

Immigratie toegenomen

De toegenomen welvaart leidde in 1998 tot een recordaantal immigranten. De helft ervan bestond uit naar hun land terugkerende Ieren.
Eeuwenlang verlieten Ieren hun arme land, op zoek naar rijkdom in andere landen, zoals de VS. Het immigratiecijfer steeg naar 22.800 mensen, in vergelijking met 15.000 in 1997.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Begroting 1999

Minister van Financiën McCreevy maakte op 12 december 1998 tijdens zijn begrotingstoespraak zijn plannen voor 1999 bekend. In de begroting lag een sterk accent op welzijn: er werd veel geld uitgetrokken voor kinderbijslag, kinderopvang en gehandicapten. Voor ouderen kwamen er verlaagde belastingtarieven en verhoogde pensioenen.
Ook voor bedrijven ging de belasting omlaag: van 32 naar 28 procent. In 2003 moet dit percentage naar 12,5 procent zijn teruggebracht. Deze stimulans tot economische groei had eerder al tot kritiek van Frankrijk en Duitsland geleid. Beide landen zijn met hun hogere tarieven bang voor hun concurrentiepositie en bepleitten bij de Europese Unie harmonisatie in belastingwetgeving van de aangesloten landen.

De inkomstenbelasting voor particulieren zou, ondanks de sterke groei van de economie, niet omlaag gaan. Dit voorstel werd in het parlement met protestkreten ontvangen.
De regering zei te kiezen voor lange termijnpolitiek, waar ook loonmatiging bij hoort om de inflatie laag te houden. Dit laatste was belangrijk voor de invoering van de euro.

Verder zou volgens de begroting veel geld uitgetrokken worden ter verbetering van de infrastructuur en de accijns voor sigaretten zou omhoog gaan. Belastingmaatregelen zouden het gebruik van kleinere, zuiniger auto's moeten stimuleren.

Economische en budgettaire verwachtingen tot 2001

- De groei in 1999 van het bnp zal 6 procent

bedragen en in de jaren 2000 en 2001 gemiddeld 5,5 procent. Deze bedroeg in 1998 8,5 procent.
- Investeringen groeien naar een gemiddelde van ruim 9 procent per jaar.
- Werkgelegenheid groeit met ruim 100.000 banen in de volgende drie jaren.
- Werkloosheid daalt onder de 6 procent in 2001.
- Inflatie daalt naar 2 procent.
- Het begrotingsoverschot zal een gemiddelde van 1,6 procent van het bnp bedragen.

JUSTITIE

Onderzoeken naar corrupte politici

Voormalig premier verschijnt voor tribunaal

Op 15 juli 1997 legde de voormalige Ierse premier Charles Haughey onverwacht een verklaring af voor het tribunaal dat onderzoek deed naar vermeende betalingen aan politici door zakenman Ben Dunne, voormalig directeur van de warenhuisketen Dunnes Stores. Hij werd ervan beschuldigd 1,3 miljoen Ierse pond (ca. 3,7 miljoen gulden) in 1997 te hebben aangenomen van Dunne.

Haughey gaf toe dat hij zijn eigen advocaten tot twee dagen voor zijn bekentenis had misleid over de betalingen en verklaarde dat hij het geld tussen 1987 en 1991 in termijnen had ontvangen. Hij beweerde echter pas in 1993, nadat hij zijn ambt had neergelegd, achter de identiteit van zijn weldoener te zijn gekomen. Haughey benadrukte dat Dunne geen politieke gunsten had gevraagd of ontvangen.

In een lijvig rapport dat op 25 augustus verscheen, noemde het tribunaal Haugheys herhaalde ontkenningen 'onacceptabel'. Volgens het tribunaal waren veel verklaringen die hij onder ede had afgelegd eveneens 'onacceptabel en onwaar' en had hij nagelaten de belastingdienst in te lichten over de betalingen. Het tribunaal deed de aanbeveling hem te vervolgen.

De voormalige Ierse premier verscheen op 30 juli 1998 voor een rechtbank in Dublin. Haughey is vaak achtervolgd geweest door schandalen, zoals vermeende betrokkenheid bij wapensmokkel naar Noord-Ierse guerrilla's in 1970, toen hij minister van Financiën was.

Minister van Buitenlandse zaken treedt af

Op 29 september 1997 maakte premier Bertie Ahern, onder druk van de oppositie, bekend dat een gerechtelijk onderzoek zou worden gestart naar corruptiebeschuldigingen tegen minister van Buitenlandse zaken Ray Burke.
Er zou een onderzoek worden ingesteld naar de omstandigheden waaronder in 1989 een betaling van 30.000 Ierse pond (ca. 90.000 gulden) aan Burke was gedaan. Volgens Burke betrof het een ongevraagde politieke donatie. Er zou ook onderzoek worden gedaan naar de beschuldigingen rond de 'bemiddeling' bij een vergunning voor een ontwikkelingsproject van 24 hectare in Dublin.
Het onderzoek naar Burke stond los van het onderzoek naar de betalingen aan oud-premier Charles Haughey.
Op 7 oktober 1997 trad Ray Burke, na minder dan vier maanden, af als minister van Buitenlandse zaken en trok hij zich tevens terug uit de Dail (Tweede Kamer van het parlement). De volgende dag werd David Andrews door premier Bertie Ahern benoemd tot zijn opvolger. Andrews' portefeuille van Defensie en Europese zaken ging naar Michael Smith.

De positie van Burke was onhoudbaar geworden nadat de pers op 4 en 5 oktober aandacht had besteed aan zijn rol in een andere affaire aan het begin van de jaren negentig, toen hij minister van Justitie was. Daarbij waren elf paspoorten voor 20 miljoen pond (ca. 60 miljoen gulden) aan een Saoedische zakenman verkocht.

Priester veroordeeld

Op 25 juli 1997 werd de 71-jarige pater Brendan Smyth veroordeeld tot twaalf jaar gevangenisstraf, nadat hij schuldig was bevonden aan 74 gevallen van seksueel misbruik van twintig jonge personen over een periode van 36 jaar. Smyth was vier maanden daarvoor in Noord-Ierland uit de gevangenis ontslagen, waar hij voor soortgelijke misdrijven een gevangenisstraf van vier jaar had uitgezeten. In 1994 had zijn zaak geleid tot de val van de regering van premier Albert Reynolds, toen bekend werd dat het openbaar ministerie de behandeling van verzoekschriften van de Britse autoriteiten had vertraagd. De Britten hadden verzocht Smyth uit te leveren aan Noord-Ierland.

Buitenlandse bedrijven beschuldigd

Op 26 februari 1998 werd in een regeringsmemorandum melding gemaakt van buitenlandse bedrijven die zich in Ierland met illegale activiteiten zouden bezighouden, zoals fraude en het witwassen van geld. Het zou gaan om bedrijven, voornamelijk afkomstig uit de VS, die zich onttrokken aan het betalen van belasting in hun eigen land. Ze zouden ook niets bijdragen aan de Ierse belastingen, omdat ze zich niet met lokale activiteiten bezig hielden. Het nieuws leidde tot commotie, omdat minister Harney van Economische zaken ervan werd verdacht de informatie achter te hebben gehouden en de regering verklaarde geen idee te hebben om hoeveel bedrijven het ging.

BUITENLANDSE ZAKEN

Geen bezwaren tegen toetreding Europese munt

Ierland werd op 26 maart 1998 toegevoegd aan de lijst met landen die mee mochten doen aan de Europese munteenheid, waarmee het aantal deelnemende landen op 11 kwam. Ondanks de verwachte verdubbeling van de inflatie in 1998, maakte de Europese Commissie geen bezwaar tegen toetreding. Zij voerde als argument aan dat de economische verwachtingen voor Ierland goed waren.

Ratificatie Verdrag van Amsterdam

Op 30 juli 1998 ratificeerde Ierland formeel het Verdrag van Amsterdam, dat leidt tot meer integratie binnen de Europese Unie. Met 61,7 procent stemmen voor, stonden de Ieren positief tegenover samenwerking met de andere 14 EU-landen.

Verzoek stopzetting radioactieve lozing door Sellafield

Ierland vroeg de Britse regering op 23 oktober 1998 geen toestemming meer te geven voor het lozen in zee van radioactief afval door de kernreactor in Sellafield. Ook drong de Ierse regering er bij de Britten op aan, de opening van een nucleaire opwerkingsinstallatie bij Sellafield niet toe te staan. Milieuactivisten en de Ierse regering zijn kwaad over de verhoogde hoeveelheid van het radioactieve technetium in zeewier en schelpdieren sinds 1994. Dit technetium

kan volgens milieugroeperingen leiden tot allerlei ziektes en afwijkingen.

(Vor. ber. pag. 565/3 e.v. - 1997)

LETLAND

BINNENLAND

Problemen met Russische minderheid

Rusland begon een diplomatiek offensief tegen Letland, nadat de Letse politie in de hoofstad Riga op 3 maart 1998 een einde had gemaakt aan een vreedzame demonstratie van ongeveer honderd bejaarden die protesteerden tegen hun slechte sociale situatie. Rusland beschuldigde de Letse regering daarop van schending van de mensenrechten van de Russen, die sinds de onafhankelijkheid van Letland statenloos burger zijn. De Letse president Guntis Ulmanis repliceerde dat ook veel autochtone Letten het moeilijk hadden vanwege de overgang naar een markteconomie, de inkomstendalingen en de huur- en prijsverhogingen. Op 10 maart bood de Letse regering aan met Moskou te overleggen, maar de Russische regering wees elke discussie af.

Sinds de onafhankelijkheid, toen onder meer een zwaar taalexamen werd ingevoerd voor Russen die de Letse nationaliteit wilden verkrijgen, hadden van de naar schatting 600.000 Russen slechts enkele duizenden de proef doorstaan en de Letse nationaliteit verkregen.
Max van der Stoel, die op 2 april 1998 een bezoek aan Riga bracht namens de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa, wees Russische uitspraken als zouden de Russen in Letland 'als slaven leven' van de hand. Wel moest het land stappen nemen om de integratie van de Russen te bespoedigen. Volgens een enquête van de Letse regering had 26 procent van de Russen onder de dertig en 37 procent van de oudere Russen geen belangstelling voor naturalisatie. Estland en Litouwen verklaarden zich solidair met Letland.

Letlands internationale imago liep tezelfdertijd een deuk op toen 500 voormalige Letse SS'ers op 16 maart een parade hielden ter herdenking van de oprichting van hun bataljon. Van het kabinet nam niemand aan de mars deel, maar legercommandant Juris Dalbinsh en parlementsvoorzitter Alfreds Chepanis werden wel ter plekke gesignaleerd. Dalbinsh werd ontslagen. Rusland en Israël protesteerden.

Op 2 april ontplofte een bom bij de synagoge van Riga en op 6 april nog een bij de Russische ambassade. Bij de Israëlische ambassade kwam een bommelding binnen, maar er werden geen explosieven gevonden. De Nationale Veiligheidsraad eiste daarop het ontslag van de commandant van de Letse politie omdat zijn dienst niet geanticipeerd had op mogelijke aanslagen in de gespannen situatie. Commentatoren zagen in de aanslagen ook de hand van Russische nationalistische groeperingen die steun zouden geven aan Russische jongeren in Letland.

Vanaf het eerste incident begin maart dreigde Rusland met economische sancties tegen Letland maar die bleken mee te vallen. De Letse minister van Economische zaken, Atys Sausnitis, werd ontslagen omdat hij de gevolgen van de sancties overdreven zou hebben. Zijn opvolger Laimonis Strujevich stelde in mei dat Letland niet méér te lijden had van teruglopende Russische exporten voor de Letse transithandel dan de andere twee Baltische staten.

De EU en VS drongen aan op overleg. De eerste officiële contacten tussen Rusland en Letland vonden pas plaats op 23 april, toen de Letse minister van staat voor Buitenlandse zaken Maris Riekstinsh naar Brussel afreisde voor een ontmoeting met de Russische vice-minister van Buitenlandse zaken Aleksej Avdejev.

Wijziging wet op het burgerschap

Na lange discussies zette het Letse parlement op 22 juni 1998 de stap om enkele cruciale wijzigingen in de Wet op het Burgerschap door te voeren. De partij Vaderland en Vrijheid was de enige die tegenstemde. Alle kinderen van Russische ouders, die na 1991 waren geboren, zouden voortaan automatisch de Letse nationaliteit krijgen. Het quotasysteem voor naturalisatie werd afgeschaft. Dit waren de twee belangrijkste eisen van de OVSE en de EU geweest. Vaderland en Vrijheid, de partij van de premier, kondigde aan de vereiste 130.000 handtekeningen te gaan verzamelen om een referendum af te dwingen dat tot doel zou hebben het besluit van het parlement terug te draaien.
Op 25 augustus werd officieel bevestigd dat er meer dan voldoende handtekeningen verzameld waren: ruim 226.000. Dat betekende dat de vernieuwingen van de naturalisatieprocedures bevroren werden.
Het referendum werd op 3 oktober 1998 gehouden, tegelijk met de parlementsverkiezingen. Een kleine meerderheid (53,02 procent) stemde voor handhaving van de nieuwe regels voor naturalisatie. De uitslag werd bejubeld door de OVSE, de EU en de VS. In november vroegen 1.769 Russen om naturalisatie, terwijl in de eerste tien maanden van 1998 3.374 Russen daarom hadden gevraagd.

Op 5 oktober kondigde de Russische minister van Energie Sergej Generalov aan dat hij het ministerie van Buitenlandse zaken zou vragen de sancties tegen Letland op te heffen en de export van Russische olie via de Letse haven Ventspils drastisch op te voeren. Het wachten was vervolgens nog op een grensverdrag tussen Rusland en Letland, volgens waarnemers de betrouwbaarste indicatie dat Rusland zijn betrekking met Letland eindelijk zou willen normaliseren.

Kabinetscrisis rond privatisering

Premier Guntar Krasts probeerde begin maart 1998 de onvrede over de uitvoering van privatiseringsplannen de kop in te drukken. De op één na grootste regeringspartij, Letlands Weg, klaagde dat Krasts had geprobeerde de uitvoering van de privatiseringen te vertragen en bereidde een motie van wantrouwen voor. Andere coalitiepartners wisten een stemming te voorkomen, maar de coalitie werd verzwakt door de interne ruzies.

Na het ontslag van minister van Economische zaken Sausnitis, stapten op 9 april 1998 ook de andere ministers uit de linkse Democratische Partij op. Zij beschuldigden de nationalistische Krasts ervan de betrekkingen met Rusland te laten verslechteren. Krasts was gedwongen vervolgens een nieuwe minderheidsregering te vormen die over 47 van de 100 zetels in het parlement beschikte. Krasts beloofde beterschap op alle punten, maar zijn woorden werden al gauw door de praktijk gelogenstraft. Zo steunde hij bijvoorbeeld het initiatief van zijn partij om een referendum af te dwingen met als doel de amendementen op de Wet

op het Burgerschap terug te draaien. Op 3 oktober 1998 zouden parlementsverkiezingen worden gehouden.

Het Letse privatiseringsbureau moest het Internationaal Monetair Fonds op 28 april meedelen dat er, wegens binnenlandse politieke problemen, vertraging was opgetreden in de plannen voor privatisering van het energiebedrijf Latvenergo, een staatsscheepswerf en Latvia Gas. Privatisering van deze bedrijven was op 9 maart met het IMF overeengekomen. Het bureau klaagde dat het bestuur, dat is samengesteld uit politici, besloten had om toch een meerderheidsaandeel in Latvia Gas te houden.

Doodstraf niet afgeschaft

Het Letse parlement negeerde op 11 mei 1998 internationale druk om de doodstraf af te schaffen. De doodstraf werd opnieuw opgenomen in het nieuwe wetboek van strafrecht. In september 1996 had de president wel alle executies laten stoppen. De minister van Buitenlandse zaken leverde kritiek op het besluit, omdat dit de toetreding tot de EU extra zou bemoeilijken. De regering kondigde aan niettemin het zesde protocol van het Europese Verdrag ter Bescherming van de Rechten van de Mens te tekenen (dat afschaffing van de doodstraf impliceert) en zei te zullen proberen het parlement ervan te overtuigen tot ratificatie over te gaan.

Steun voor boeren

Op 15 september 1998 keurde de regering een pakket steunmaatregelen voor de agrarische sector goed, die was getroffen door verregende oogsten en het wegvallen van de export naar Rusland. Het kabinet wilde ook een beroep doen op de buurlanden Estland en Litouwen om tijdelijk hun export van landbouwproducten naar Letland stop te zetten. Reden was dat het land met grote overschotten kampte, onder meer van boter. Op de EU werd druk uitgeoefend om de quota voor producten zoals boter te verruimen.

Parlementsverkiezingen

De belangrijkste partijen

Meer dan twintig partijen stelden kandidaten voor de parlementsverkiezingen die op 3 oktober 1998 werden gehouden. De belangrijkste partijen waren:

- De Volkspartij (Tautas Partija): deze partij zet zich in voor de belangen van het bedrijfsleven en wordt geleid door de ondernemer en hervormer Andris Skele. Deze man hield het in 1996 slechts zes maanden uit als premier. Hoewel hij alom gewaardeerd werd als de man die Letland uit de bankencrisis van 1995 redd, leek Skele alle andere politici definitief tegen zich in het harnas gejaagd te hebben door zijn autoritaire manier van regeren. De partij is voorstander van toetreding tot de NAVO en de EU en appelleert sterk aan kiezers die een snelle oplossing voor de sociale problemen willen.
- Vaderland en Vrijheid (Tevzemei un Brivibai): de meest anti-Russische partij die hangt aan een strenge begrotingsdiscipline. Ook voorstander van toetreding tot de EU en de NAVO.
- Letlands Weg (Latvijas Cels): een sterk westers-georiënteerde middenpartij en nadrukkelijk in de media aanwezig toen ze pleitte voor soepele naturalisatie van de Russen. De partij beschouwt zichzelf als sleutel voor Letlands toetreding tot EU en NAVO.
- Nieuwe Partij: de populaire jazz-pianist Raimonds Pauls (62), die jarenlang een door Moskou getolereerd pop-idool was, richtte in 1998 de Nieuwe Partij op. Na de onafhankelijkheid was hij adviseur van de president en minister van Cultuur. De partij probeerde vooral jonge professionals aan zich te binden, van rechts tot links. De partij was voorstander van goede relaties met Rusland, maar wilde ook de economische ongelijkheid verminderen die na de onafhankelijkheid enorm is toegenomen.
  Pauls wilde echter geen lijsttrekker worden, maar een gooi doen naar het presidentschap bij de verkiezingen van 1999. Pauls vrouw is een Russin die kort voor de verkiezingen slaagde voor de taaltest en de Letse nationaliteit verkreeg.
- Letlands Sociaal-Democratisch Bondgenootschap (Latvijas Socialdemocratu Apvieniba): deze partij, die wordt aangevoerd door Juris Bojars, rekent op de kiezers die zich het slachtoffer voelen van de economische hervormingen. De partij is voorstander van een progressieve inkomstenbelasting die de middenstand en de armen ontziet en van handhaving van enkele staatsmonopolies.
- Coalitie 'Harmonie voor Letland' (Tautas Saskanas Partijas koalicija): deze partij die veel Russischtalige leden heeft, zou het meest profiteren van een versoepeling van de naturalisatieprocedures. De partij wordt geleid door de voormalige voorvechter van Letlands onafhankelijkheid, Janis Jurkans, en is voorstander van een 'zachte' monetaire politiek en zware overheidscontrole op de economie. Indien nodig, moeten begrotingstekorten mogelijk zijn, zo meent deze partij.

Winnende partij uitgesloten van regeringscoalitie

Na de rustig verlopen verkiezingen van 3 oktober eindigde de Volkspartij als grootste partij met 24 zetels. Door de kiesdrempel van vijf procent lukte het vijftien partijen, waaronder ook de Boerenunie, de christendemocraten en de Groenen niet om een zetel in het parlement te veroveren. Van de 1,3 miljoen kiezers bracht 53,02 procent zijn stem uit (inclusief tienduizenden in het buitenland). De uitslag was als volgt:

partij	zetels	%
Volkspartij	24	21,1
Letlands Weg	21	18,05
Vaderland en Vrijheid	17	14,65
Harmonie	16	14,12
Sociaal-democraten	14	12,81
Nieuwe Partij	8	7,31
totaal	100	

Letlands Weg liet voor de verkiezingen weten dat een coalitie met de Volkspartij uitgesloten was, door de vijandschap tussen deze partij en Skele. Letlands Weg hield vast aan zijn eigen kandidaat voor het premierschap, de demissionaire minister van Transport Vilis Kristopans, die op 31 oktober ook de goedkeuring kon wegdragen van Vaderland en Vrijheid. Kristopans werd op 3 november door de president tot formateur benoemd en maakte een dag later een vredesgebaar naar de Volkspartij: hij was bereid ministers van deze partij in het kabinet op te nemen, ook als de partij geen deel van de regeringscoalitie zou uitmaken.
De Volkspartij had haar steun toegezegd voor een minderheidsregering. Vaderland en Vrijheid zegde ook steun toe, maar stelde als voorwaarde dat een minderheidsregering geen officieus akkoord met de Sociaaldemocraten mocht sluiten. Een parallel plan van Vaderland en Vrijheid om een meerderheidsregering te vormen samen

met de Volkspartij, Letlands Weg en de Nieuwe Partij mislukte.
Uiteindelijk bleven zowel de Volkspartij als de Sociaal-democraten buiten het kabinet, en werd een regering gevormd door Letlands Weg, Vaderland en Vrijheid en de Nieuwe Partij. Het minderheidskabinet, dat op 26 november werd gevormd, kon op de stemmen van de Sociaal-democraten rekenen. Skele's partij stemde tegen toen de regering het vertrouwen van het parlement vroeg. Het regeringsakkoord lag in het verlengde van het vorige kabinetsbeleid: harmonisering van de wetgeving met EU-richtlijnen, geen begrotingstekorten en voortzetting van de privatisering.

Samenstelling regering

President
Guntis Ulmanis
Premier
Vilis Kristopans
Vice-premier
Guntars Krasts

Ministers:
Binnenlandse zaken
Roberts Jurdzs
Buitenlandse zaken
Valdis Birkavs
Cultuur
Karina Petersone
Defensie
Girts Valdis Kristovskis
Economie
Ainars Slesers
Europese integratie
Guntars Krasts
Financiën
Ivars Godmanis
Justitie
Ingrida Labucka
Milieu- en Regionale ontwikkeling
Vents Balodis
Onderwijs en Wetenschappen
Janis Gaigals
Samenwerking met internationale monetaire instituten
Roberts Zile
Transport
Anatolijs Gorbunovs
Welzijn
Vladimirs Makarovs

Staatsministers:
Milieu
Inese Vaidere
Overheidsinkomsten
Alja Poca

(Vorige berichten pag. 159/1 e.v. - 1998)

LITOUWEN

BINNENLAND

Vagnorius blijft aan als premier

President Valdas Adamkus, die op 5 januari 1998 was gekozen, vroeg op 6 maart premier Gediminas Vagnorius aan te blijven als premier. Op 10 maart stemde ook het parlement in met herbenoeming van Vagnorius, die beloofde snelle toetreding tot de Europese Unie de hoogste voorrang te geven.

Samenstelling regering

Op 25 maart 1998 werd een afgeslankt kabinet gepresenteerd. Tien minister behielden hun portefeuille.

Minister-president
Gediminas Vagnorius
Bestuurlijke hervorming en Gemeentelijke zaken
Kestutis Skrebeys
Binnenlandse zaken
Mecys Laurinkus
Buitenlandse zaken
Algirdas Saudargas
Cultuur
Saulius Saltenis
Defensie
Ceslovas Vytautas Stankevicius
Economie
Vincas Kestutis Babilius
Financiën
Algirdas Semeta
Gezondheid
Laurynas Mindaugas Stankevicius
Justitie
Vytautas Pakalniskis
Land- en Bosbouw
Edvardas Makelis
Milieubescherming
Algis Ciaplikas
Onderwijs en Wetenschappen
Kornelijus Platelis
Sociale zekerheid en Arbeid
Irene Degitiene
Transport
Rimantas Didziokas

Vagnorius bracht Mindaugas Stankevichius terug in de regering, een voormalig premier die in de oppositie werkzaam was. Twee maanden later werd Stasys Shedbaras, een voormalige rechter van het constitutionele hof, benoemd tot minister van Binnenlandse zaken. Hij volgde minister Zhiemelis op die begin mei was ontslagen, waarvoor formeel als reden werd gegeven dat hij niet krachtdadig genoeg de misdaad aanpakte, met name de aanhoudende bomaanslagen in het land.
Waarschijnlijker was dat Zhiemelis het veld moest ruimen omdat het dagblad *Lietuvos rytas* onthulde dat zijn ministerie een speciale afdeling kende die politici en topambtenaren bespioneerde. Informatie zou zijn doorgespeeld aan Zhiemelis en aan de voorzitter van het parlement Vyautas Landsbergis, een van de helden van de Litouwse onafhankelijkheid. De oppositie eiste het aftreden van Landsbergis.

Neo-nazi-partij niet erkend

De president verwierp op 30 maart 1998 een verzoek van de neo-nazistische Unie van Nationaal-Socialistische Eenheid van Litouwen om erkend te worden als partij. De partij trok verscheidene keren de aandacht wegens het drukken van lectuur waarin gepleit werd voor een zuiver Litouwse staat en waarin geweld tegen minderheden, zoals Polen en joden, werd aangemoedigd. Volgens justitie deed de partij echter niets onwettigs.

Constitutioneel probleemna vertrek minister

President Adamkus steunde op 26 november 1998 het voornemen van het kabinet om het constitutionele hof om een oordeel te vragen over de noodzaak het parlement te laten stemmen over een vertrouwensmotie. De Litouwse grondwet schrijft voor dat het parlement het kabinet opnieuw formeel zijn vertrouwen moet geven, als meer dan de helft van de ministers vervangen wordt.
De kwestie werd actueel nadat de minister van Transport Algis Zhvaliauskas zijn ontslag had genomen na een breed uitgemeten schandaal. Hij had een vliegtuig van de overheid gebruikt om vanuit Zweden, na een jachtpartij, naar huis terug te keren. Van de oorspronkelijke 14-koppige bezetting van het kabinet was nog maar de helft over na het vertrek van Zhvaliauskas.

Het constitutionele hof oordeelde op 18 december dat het kabinet niet opnieuw een mandaat van het parlement behoefte te vragen.

Nieuwe douanebaas

Het ministerie van Financiën benoemde op 17 december 1998 Stasys Stazhys tot hoofd

van de douane. Stazhys werkte eerder bij een van de controleorganen van het parlement. Hij volgde Alvydas Budrys op die was ontslagen omdat hij de smokkel, vooral via de haven Klaipeda, niet energiek genoeg had aangepakt waardoor de overheid veel inkomsten misliep.

Doodstraf afgeschaft

Het parlement keurde op 22 december 1998 wetgeving goed om de doodstraf af te schaffen. Naar verwachting zou ook president Adamkus de wet zonder mankeren tekenen, te meer daar het constitutionele hof eerder in december had geoordeeld dat de doodstraf een schending van de grondwet was.
Alle hangende doodstraffen zouden worden omgezet in levenslang; direct effect had de maatregel voor negen gevangenen. De stemming was 76 vóór en slechts drie tegen.
De laatste executie was die van de Litouwse maffiabaas Boris Dekanidze, die in juli 1995 werd geëxecuteerd wegens zijn medeplichtigheid aan de moord op een Litouwse journalist twee jaar eerder.

ECONOMISCHE ZAKEN

Butinge-olieterminal in problemen

De regering vroeg het parlement op 21 april 1998 om een extra bedrag ter hoogte van ongeveer 150 miljoen gulden om de kolossale Butinge-terminal voor opslag van olie af te bouwen. Het project werd al langer geplaagd door financiële problemen. 72,85 procent van de aandelen van de terminal zijn in handen van de staat, de rest berust bij het Duitse Preussag Wasser & Rohrtechnic. De geplande capaciteit van de terminal is acht miljoen ton ruwe olie en 2,5 miljoen ton olieproducten.
De terminal ligt op zeven kilometer van de Letlandse kust. Bij een olieramp zou die ernstig vervuild kunnen raken. Milieuactivisten in Letland kwamen in actie omdat Litouwen zich bij de bouw van de terminal niet aan internationale normen zou hebben gehouden. De Letse president Ulmanis zei tegen het Letse dagblad *Diena* dat Litouwen met Letland zou moeten onderhandelen over preventieve maatregelen tegen ecologische risico's. Ook zou onderhandeld moeten worden over de vraag wie er opdraait voor de kosten van een eventuele milieuramp, conform internationale conventies.
Op 8 oktober 1998 zette president Adamkus zijn handtekening onder een wet die het groene licht gaf voor de fusie van drie in de olie actieve maatschappijen. De wet regelde tevens de verkoop van eenderde van de aandelen aan het Amerikaanse U.S. Williams International.
Van dit bedrijf, dat naar verwachting 600 miljoen gulden in het project zou stoppen, verwachtte de overheid een 'reorganisatie' van de oliemaatschappijen (de raffinaderij Mazheiku Nafta, pijplijn-eigenaar Naftoteikis en de Butinge-terminal) alsmede 'bespoediging van de voltooiing van de Butinge-terminal'.
De oppositie vond de prijs die Williams International moest betalen te laag en meende dat de overheid een tender had moeten uitschrijven.

Monopolie telecommunicatie tot 2003

Het parlement nam op 9 juni 1998 een ingrijpende wet aan die het Litouwse staatsbedrijf Telecom tot 2003 een volledig monopolie garandeert. Telecom stond op het punt geprivatiseerd te worden. Tele Danmark en het Fins-Zweedse consortium Sonera-Telia waren de enige bieders voor een meerderheidsaandeel van 60 procent.

Sluitende begroting in 1999

Minister van Financiën Algirdas Shemeta zei op 18 juni 1998 dat het kabinet besloten had pas in 2000, in plaats van in 1999, tot een sluitende begroting te komen. Dit was ook de wens van het parlement. In 1999 zou het tekort volgens Shemeta wel gehalveerd moeten worden tot 0,8 procent van het bnp. Verder verwachtte het kabinet dat het nog tot 2004 of 2005 zou duren voordat de inflatie – ook een middel om de waarde van schulden te verminderen – het niveau van de EU-landen zou hebben bereikt.

Niettemin besloot het kabinet later, blijkbaar vanwege de verwachte hoge economische groei van zes procent, toch voor 1999 een sluitende ontwerp-begroting te presenteren. Het kabinet stelde op 22 oktober voor om accijnzen op tabak en olieproducten te verhogen, ambtenarensalarissen te bevriezen, de kosten van de overheid omlaag te brengen en de defensie-uitgaven te verminderen.
Op 24 december 1998 kon de president zijn handtekening onder de definitieve, sluitende begroting zetten. De geplande inkomsten bedroegen 7,21 miljard litas (ruim 3,4 miljard gulden) en de uitgaven evenveel.
Om het groeiende tekort op de handelsbalans te bestrijden, verplichtte de overheid gemeenten en andere overheidsdiensten en staatsbedrijven begin oktober om zoveel mogelijk Litouwse producten en diensten te kopen, tenzij de kwaliteit daarvan te veel te wensen over liet.

Goedkeuring uitgaven pensioenen en uitkeringen

Het kabinet keurde op 16 december 1998 de begroting van het fonds voor staatspensioenen en sociale uitkeringen (SoDra) goed, dat werd vastgesteld op 4,597 miljard litas (ongeveer 2,5 miljard gulden), met een overschot van 104 miljoen litas.

Ondertekening akkoord met EIB

Het parlement ratificeerde op 23 juni 1998 een raamakkoord met de Europese Investeringsbank (EIB), die sinds 1994 148 miljoen ecu aan leningen aan Litouwen had toegezegd om projecten te financieren, voornamelijk op het gebied van milieubescherming, energiebesparing en transport.
Litouwen was het enige Oost-Europese land waarmee een dergelijk akkoord nog niet gesloten was.

Meer geld voor sluiting kerncentrales

Het kabinet kondigde op 24 juli 1998 zijn voornemen aan om de bijdragen aan het fonds ter financiering van de twee Ignalina-kerncentrales te verhogen; van gemiddeld 4,4 procent naar 6 procent van de inkomsten uit de verkoop van elektriciteit. Meer dan 80 procent van de Litouwse stroom wordt opgewekt met kernenergie. De kosten van sluiting van de Tsjernobyl-achtige centrales, mede op aandringen van de EU, zijn geraamd op 2,4 miljard litas (ongeveer 1,6 miljard gulden). De eerste zou in 2005 en de tweede in 2010 gesloten moeten zijn.

Veto tegen nieuwe belasting op vermogenswinst

President Adamkus sprak op 24 juli 1998 zijn veto uit tegen een nieuwe belasting van 29 procent op vermogenswinsten en stelde voor de heffing te beperken tot 15 procent. Winsten die opnieuw geïnvesteerd worden, zouden van de belasting uitgesloten moe-

ten worden, vond Adamkus. Na een veto kan het parlement een wet toch ongewijzigd aannemen, als er een meerderheid voor te vinden is. Dit gebeurde niet.

Meer compensatie voor getroffen spaarders

Het kabinet besloot op 30 december 1998 tot een tweede compensatieronde voor spaarders die in de chaotische nadagen van de Sovjet-Unie al hun spaargeld kwijtgeraakt waren. Voor deze ronde zouden bejaarden die ouder waren dan 70 in aanmerking komen, alsmede gehandicapte spaarders en grote gezinnen. De vermoedelijke kosten zouden bijna 400 miljoen gulden bedragen. Ook in deze tweede ronde zouden maatregelen getroffen worden om te stimuleren dat mensen de compensatie op hun bankrekening zouden laten staan.

BUITENLANDSE ZAKEN

Grensverdrag getekend

De ministers van Buitenlandse zaken van Wit-Rusland, Letland en Litouwen sloten op 25 maart 1998 een grensverdrag. Eerder sloten deze landen bilaterale grensverdragen. Niet alle problemen waren hiermee uit de weg geruimd. Zo moesten Wit-Rusland en Litouwen nog tot overeenstemming komen over een zeegrens.

Deportatie van Litouwse collaborateur

De Amerikaanse autoriteiten besloten op 23 april 1998 de 81-jarige Jonas Stelmokas uit te wijzen. De advocaat van deze voormalige Litouwse nazi ging in beroep. De man zou als lid van de 'Schutzmannschaft' van de nazi's in Litouwen geholpen bij de vervolging van joden en anderen en zou tevens de Duitsers hebben geholpen bij militaire operaties tegen de VS.

Liberalisering handel met Polen

Begin mei 1998 tekende Litouwen een overeenkomst met Polen om de handel verder te liberaliseren. Het betrof met name de handel in industrieproducten en regels inzake de herkomst van goederen. Een eerdere liberalisering, in 1997, had niet veel om het lijf gehad. Het nieuwe protocol ging per 1 juli 1998 in.

De Poolse president Kwasniewski had op 2 april 1998 Litouwen alle steun toegezegd bij de inspanningen tot de EU toe te treden. Begin april toonde de voormalige Amerikaanse bemiddelaar in ex-Joegoslavië, Richard Holbrooke, zich tijdens een bezoek aan Litouwen onder de indruk van de economische vooruitgang in het land. Hij meende dat de EU die onvoldoende waardeerde.

(Vorige berichten pag. 159/3 e.v. - 1998

WIT-RUSLAND (BJELAROES)

BINNENLAND

Protesten tegen economische problemen

Op 15 juli 1998 protesteerden zo'n drieduizend mensen namens de vakbonden in de hoofdstad Minsk tegen de slechte economische omstandigheden. Dit berichtten Russische persbureaus. De demonstranten hadden ook kritiek op de handelwijze van president Loekasjenko in zijn geschil met Westerse staten over de locatie van ambassades in Minsk.

Een oppositiegroep in Wit-Rusland liet op 5 november weten dat acht deelnemers aan een illegale demonstratie tegen president Loekasjenko in Minsk waren opgepakt. De acht werden naar een politiebureau gebracht, nadat de demonstranten een brief met eisen voor hogere lonen en betere levensomstandigheden aan een overheidsfunctionaris hadden aangeboden. Ongeveer duizend arbeiders en leden van onafhankelijke vakbonden eisten dat Loekasjenko zou aftreden. Een overheidsfunctionaris die de menigte toesprak gaf de schuld voor de economische problemen aan Westerse saboteurs.

Bevolking moet helpen bij oogst

President Loekasjenko riep op 31 juli 1998 de gehele bevolking op te helpen de oogst binnen te halen om voedseltekorten te vermijden. 'Iedereen die leeft en kan bewegen moet ertoe worden aangezet de oogst binnen te halen', zei de president voor de televisie. Als de oogst niet zou worden binnengehaald, zou volgens de president sociale onrust kunnen ontstaan en zouden 'buitenlandse krachten' het land kunnen destabiliseren. Loekasjenko uitte ernstige kritiek op overheidsfunctionarissen vanwege de voedseltekorten en beschuldigde hen van sabotage. Overstromingen eerder in het jaar hadden er al toe geleid dat de prognose van de omvang van de graanoogst naar beneden was bijgesteld van 6,3 miljoen ton naar 6,1 miljoen. Het uiteindelijke cijfer kon volgens overheidsfunctionarissen nog veel lager uitvallen.

Ex-parlementariërs willen presidentsverkiezingen

Parlementariërs die in 1996 door president Loekasjenko uit hun functie werden gezet lieten op 25 november 1998 weten dat zij van plan waren in 1999 presidentsverkiezingen te organiseren. Een van hen, Anatoli Lebedko, liet tegenover het persbureau *Reuters* weten presidentsverkiezingen in 1999 noodzakelijk te achten, omdat het parlement de veranderingen die in de grondwet zijn aangebracht als illegaal beschouwt. Na een controversieel referendum in 1996 vormde Loekasjenko zonder verkiezingen een nieuw parlement met twee kamers. Hij voerde ook een nieuwe grondwet in die hem verstrekkende bevoegdheden gaf en zijn ambtstermijn verlengde tot 2001. Lebedko gaf toe dat het organisatorisch zeer moeilijk zou zijn de voorgenomen verkiezingen te houden. Een dag vóór de uitspraken van Lebedko demonstreerde een groep van ongeveer tweeduizend mensen in de straten van Minsk om te protesteren tegen het referendum uit 1996.

Ministers ontslagen

President Loekasjenko ontsloeg op 4 december 1998 de minister van Buitenlandse zaken en twee andere ministers en creëerde een nieuw 'superministerie' dat een 'pragmatisch' buitenlands beleid zou gaan voeren. Dat deelde Ivan Pasjkevitsj, een naaste medewerker van de president, in Minsk mee. De ontslagen ministers waren Ivan Antonovitsj van Buitenlandse zaken, Michail Marinitsj van Buitenlandse economische betrekkingen en Valentin Velitsjko van GOS-aangelegenheden. Hun ministeries zouden worden samengevoegd en onder leiding komen van Loekasjenko's adviseur voor buitenlandse politiek Oeral Latypov, een voormalige KGB-kolonel. Pasjkevitsj zei

dat de president overigens niet ontevreden was over het werk van Antonovitsj.

Wijziging in verkiezingswet benadeelt oppositie

President Loekasjenko liet op 15 december 1998 weten dat hij het parlement een wet wilde laten aannemen die het personen onmogelijk moest maken aan de plaatselijke verkiezingen in maart 1999 deel te nemen, als zij zich schuldig hadden gemaakt aan kleine overtredingen. Een dergelijke wet zou de oppositie tegen de president benadelen, omdat velen onder hen in het verleden zijn veroordeeld wegens 'vergrijpen' als het meelopen in een verboden demonstratie of het dragen van protestborden met verboden leuzen. De presidentiële persdienst liet na een vergadering van de president met de centrale kiescommissie van Wit-Rusland weten dat Loekasjenko van plan was de veranderingen per decreet in te voeren als het parlement de voorgestelde wet niet zou goedkeuren. Loekasjenko sprak ook zijn goedkeuring uit over voorstellen van parlementariërs het opkomstpercentage dat vereist is om de lokale verkiezingen geldig te verklaren, drastisch te verlagen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Loekasjenko beveelt verandering economisch beleid

President Loekasjenko beschuldigde op 11 november 1998 overheidsfunctionarissen ervan de economie van het land te laten verslechteren door een westers aandoend marktbeleid. Hij gaf ze tot 1 december de tijd om de situatie te verbeteren. De prijzen van basisgoederen zoals eieren, boter, margarine en suiker zijn in Wit-Rusland allemaal strikt gereguleerd, maar er is weinig van die goederen in de staatswinkels aan te treffen. 'Waarom worden mensen elke maand armer, als industrie en landbouw zich zo dynamisch ontwikkelen', vroeg Loekasjenko tijdens een bijeenkomst die aan de prijzen en het aanbod van consumptiegoederen was gewijd. Ongeveer een week later viel Loekasjenko in een uitzending op de staatstelevisie heftig uit tegen premier Sergej Ling, omdat hij had toegestemd in een prijsverdubbeling van wodka. 'Waarom moest de prijs van wodka worden verdubbeld? U haat mensen', riep de president uit. Het gevolg van de prijsverhoging was dat de nog voorradige wodka onmiddellijk uit de winkels werd weggekocht. Loekasjenko zei dat de situatie aan het prijzenfront in december zou verbeteren.
In september waren de consumentenprijzen met 17,6 procent gestegen. Ondanks pogingen de prijzen in bedwang te houden, was er toch een stijging van 21 procent in oktober, van 25 procent in november en van 21,7 procent in december. De prijsinflatie gerekend over geheel 1998 bedroeg 181,7 procent.

Loekasjenko wil vereenvoudiging belastingstelsel

President Loekasjenko gaf het ministerie van Financiën en de belastingdienst op 22 december 1998 opdracht in het eerste kwartaal van 1999 het belastingstelsel in Wit-Rusland te vereenvoudigen. Hij zei echter dat de belastingen niet zouden worden verlaagd. De president drong er op aan de belastingheffing beter te organiseren en overheidsgelden efficiënter te besteden. Loekasjenko zei dat het belastingstelsel, dat zeventig soorten betalingen kent, lokale functionarissen te veel gelegenheid voor corruptie bood.
Een dag later legde de regering de president een ontwerpbegroting voor 1999 voor waarin sprake was van een toename van overheidsinkomsten met een factor 2,8. De uitgaven zouden 2,7 keer toenemen in vergelijking met 1998. Het begrotingstekort voor 1999 zou hierdoor dalen tot 2 procent van het bnp, in vergelijking met 3,5 procent over 1998.

BUITENLANDSE ZAKEN

Geen EU-visum voor leiders Wit-Rusland

Het ministerie van Buitenlandse zaken van Wit-Rusland liet medio juli 1998 in Minsk weten dat de Europese Unie had besloten president Loekasjenko en andere hoge functionarissen geen visa meer te verlenen. De maatregel was een uitvloeisel van het geschil tussen EU-landen en Wit-Rusland over de locatie van ambassades in Minsk, in het stadsdeel Drozdy. De president, die zijn residentie in dezelfde wijk heeft, had de ambassades laten ontruimen wegens 'dringende onderhoudswerkzaamheden'. Vijf EU-landen (Duitsland, Italië, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en Griekenland), de VS, Japan en enkele andere landen hadden in juni gepikeerd hun ambassadeurs uit Minsk teruggeroepen. Het ministerie meldde dat president Loekasjenko de EU had laten weten dat zijn standpunt inzake het geschil ongewijzigd bleef.
Op 10 december werd met de landen van de Europese Unie toch een compromis bereikt over de ambassadekwestie, zo liet de minister van Buitenlandse zaken Oeral Latypov weten. De ruzie met de VS bleef bestaan. Latypov zei dat de EU had ingestemd met de terugkeer van de ambassadeurs en dat zij elders nieuwe residenties zouden krijgen. Eind december verklaarde president Loekasjenko tijdens een televisietoespraak dat de EU-ambassadeurs vóór 14 januari 1999 zouden terugkeren.

Wit-Rusland wil Joegoslavië militair steunen

President Loekasjenko verklaarde op 9 oktober 1998 in een televisietoespraak dat Wit-Rusland bereid was Joegoslavië wapens te leveren om tegen het Westen te gebruiken. Hij dacht echter dat het niet zover hoefde komen, omdat de NAVO voor gewapend ingrijpen in Kosovo zou terugschrikken. Loekasjenko zei ook dat, na Servië, Rusland, Wit-Rusland en Oekraïne het doelwit zouden worden van agressie door het Westen.
Onduidelijk was of Wit-Rusland financieel en technisch in staat zou zijn de Joegoslaven militaire bijstand te verlenen. Het land heeft niet langer de beschikking over kernwapens, maar beschikt nog wel over een aanzienlijk luchtverdedigingsarsenaal. Enkele dagen later had Loekasjenko scherpe kritiek op Roemenië en Bulgarije, omdat die landen bereid waren hun luchtruim door de NAVO te laten gebruiken voor mogelijke militaire acties tegen Joegoslavië in verband met de crisis in Kosovo. De twee landen namen volgens hem deel aan 'misdaden die in de Balkan worden gepland' en zij schonden ook het principe van de eenheid der Slaven.

Prijs voor journalist in Wit-Rusland

De in de VS gevestigde organisatie *Committee to Protect Journalists* (CPJ) reikte op 8 december 1998 een onderscheiding uit voor persvrijheid aan de Wit-Russische journalist Pavel Sjeremet. Sjeremet is hoofd van de Russische televisiezender *ORT* in

Minsk en hoofdredacteur van de krant *Belaroesskaja Delovaja Gazeta.* De uitreiking vond plaats in Minsk omdat de regering van Wit-Rusland Sjeremet had verboden naar New York te reizen. Sjeremet is vanaf 1997 diverse keren gearresteerd, gevangen gezet en gehinderd bij zijn pogingen in Wit-Rusland te reizen en journalistiek werk te doen.

Rusland en Wit-Rusland willen nieuwe 'unie-staat'

De presidenten Jeltsin en Loekasjenko ondertekenden op 25 december 1998 in Moskou een verklaring waarin zij opriepen tot de vorming van een 'unie-staat' tussen Rusland en Wit-Rusland, zonder dat beide landen daarbij hun soevereiniteit zouden opgeven. Dit berichtten Russische persbureaus uit Moskou. Het akkoord geeft ruime volmachten voor 'verenigde structuren' met jurisdictie over beleid op het gebied van economie, buitenland en defensie. Medio 1999 zouden douanecontroles tussen de twee landen moeten zijn verdwenen, terwijl het monetaire- en belastingenbeleid en de munteenheid geïntegreerd zouden moeten worden. Er zou geen sprake zijn van volledige samenvoeging van de twee staten, want zij zouden beide volwaardig en soeverein lid blijven van de internationale gemeenschap.
Diezelfde dag werden in Minsk tijdens een demonstratie tegen de verklaring veertien mensen gearresteerd.

(Vorige berichten pag. 401/1 e.v. - 1998)

ZWEDEN

BINNENLAND

Bijscholing over jodenvervolging

In mei 1998 besloot de Zweedse regering, in samenwerking met de Verenigde Staten en Groot-Brittannië, in het onderwijs meer aandacht aan de geschiedenis van de holocaust te besteden. Uit onderzoek was gebleken dat tien procent van de Zweedse schoolkinderen nooit van de holocaust had gehoord.

Kinderporno strafbaar gesteld

Op 13 mei 1998 nam het Zweedse parlement een voorstel aan om de grondwet na de verkiezingen te wijzigen. Bezit, verhandelen, exporteren en importeren van kinderpornografie zou strafbaar worden gesteld, inclusief de handel via internet. De maximumstraf voor overtredingen zou vier jaar moeten worden.

Strijd over sluiting kerncentrales

Op 25 mei 1998 kondigde minister van Industrie en Handel Anders Sundstrom aan dat het kabinet vóór de verkiezingen, als gevolg van een rechterlijke uitspraak, niet mocht overgaan tot sluiting van de twee kerncentrales in Barseback. De eigenaar van de centrales, Sydkraft, had een procedure aangespannen omdat sluiting in strijd zou zijn met de mededingingsregels van de EU. Eerder in het jaar hadden de sociaaldemocraten een principebesluit genomen dat alle twaalf kerncentrales in het land tegen 2010 gesloten moesten zijn. Een van de twee centrales in Barseback zou op 1 juli de eerste zijn. Voor dit programma werd twaalf miljard kroon (ca. 3,1 miljard gulden) gereserveerd.
De Zweden stemden in 1980 bij referendum tegen gebruik van kernenergie.

In de aanloop naar de verkiezingen, kwamen de drie belangrijkste oppositiepartijen tot de conclusie dat zij vermoedelijk de stemmen van de Centrumpartij of de Groenen nodig zouden hebben om een meerderheidscoalitie te vormen. Probleem was dat deze partijen de sociaal-democraten juist hadden gesteund in de campagne voor sluiting van de Barseback-centrales.
Op 14 december oordeelde een rechtbank dat Sydkraft ongelijk had en dat de sluiting kon worden voortgezet.

Proces tegen moordenaar ex-premier blijft gesloten

Een rechtbank verwierp op 29 mei 1998 het verzoek van Justitie om het proces te heropenen tegen Christer Pettersson, de vermeende moordenaar van de vroegere premier Palme. Pettersson werd in 1988 gearresteerd en tot levenslang veroordeeld, maar vier maanden later weer vrijgelaten aangezien een rechtbank zijn schuld niet bewezen achtte. In Zweden is het mogelijk om tot 25 jaar na een moord heropening van processen te vragen. De media meenden dat de uitspraak een zware klap was voor de geloofwaardigheid van Justitie en vreesden dat de moord nooit opgelost zou worden.

'Helft van nazi-goud van slachtoffers'

Een regeringscommissie publiceerde op 9 juli 1998 een tussentijds rapport over haar onderzoek naar de herkomst van goud, waarmee de nazi's in de oorlog hun handel met Zweden financierden. De helft van dit goud is vermoedelijk gestolen van slachtoffers van de nazi's, aldus de commissie. Het onderzoek is onderdeel van een breder onderzoek naar de handel tussen Hitlers Duitsland en destijds neutrale landen. Zweden ontving in totaal 37,3 ton goud van de Duitse Centrale Bank tussen 1939 en 1944. De nazi's verzekerden dat het niet afkomstig was van joden, zigeuners of andere vervolgden.

Parlementsverkiezingen

Oppositie vormt front

Drie Zweedse oppositiepartijen vormden op 8 juni 1998 een front om samen de verkiezingen van 20 september in te gaan. Het blok van de conservatieve Gematigde Partij, liberalen en christen-democraten legden alle nadruk op bestrijding van de werkloosheid door belastingverlagingen om 300.000 nieuwe banen te scheppen. Volgens de partijen waren de regerende sociaal-democraten verantwoordelijk voor het verlies van een half miljoen banen sinds het begin van de jaren '90. De gematigden pleitten voor afschaffing van de onroerend-goedbelasting, terwijl de regering niet verder wilde gaan dan het terugdraaien van een verhoging van deze belasting. Deze was in 1996 doorgevoerd en had veel kwaad bloed onder de bevolking gezet. Op 10 juni zegde premier Goran Persson de gemeenten meer geld toe om werk te scheppen.

De conservatieven publiceerden op 21 augustus een verkiezingsmanifest met een waslijst aan belasting- en accijnsverlagingen en nieuwe of hogere sociale uitkeringen (zoals herinvoering van het weduwenpensioen), ter hoogte bijna 80 miljard kroon (ca. 20 miljard gulden).

De Zweedse verkiezingscampagne ontkwam in 1998 niet aan enig moddergooien. Allereerst werd premier Persson door de oppositie aangepakt, omdat hij in een inter-

view stelde dat werkende stellen een bijdrage aan de maatschappij leverden en belasting en premies in het laatje brachten en dat de regering thuiszittende ouders niet moest subsidieren. Persson bood na het relletje dat ontstond zijn excuses aan voor zijn opmerkingen.
De sociaal-democraten werden in het nauw gebracht toen op 18 september naar buiten kwam dat minister van Arbeid Margareta Winberg via een werklozenproject hulp in de huishouding had. Probleem was dat Winberg nooit iets heeft willen doen om hulp in de huishouding betaalbaar te maken. Zij heeft er altijd voor gepleit dat mensen 'hun eigen rommel opruimen' en geen vrouwen of immigranten inhuren om huishoudelijk werk te doen. De leider van de excommunistische Linkse Partij, mevrouw Gudrun Schyman had soortgelijke standpunten verkondigd, maar bleek in zes maanden 380 gulden aan een huishoudelijke hulp gespendeerd te hebben. De opschudding bleef beperkt.

Verkiezingsvideotape valt slecht

Op 19 augustus 1998 bleek dat de jongerenorganisatie van de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij (SAP) geblunderd had door een videotape te distribueren aan meer dan 100.000 jonge kiezers die in september voor het eerst van hun leven zouden gaan stemmen. De tape begon met enkele seksscènes, waarna jongeren vertelden over hun eerste ervaring. Vervolgens werd een verband gelegd met de eerste keer gaan stemmen. De videotape werd in een envelop zonder afzender verstuurd. Bij het zien van de eerste beelden dachten sommige jongeren als klant voor pornofilms geworven te worden. De tape leidde tot een golf van klachten.

Verschillen tussen partijen

De parlementsverkiezingen van 20 september werden, zoals gebruikelijk, samen met de gemeenteraads- en districtsverkiezingen gehouden.
De 6,7 miljoen stemgerechtigde kiezers stonden voor een moeilijke keuze: de twee grootste partijen, de sociaal-democraten (SAP) en de conservatieven (Gematigde Partij) waren beide voor het terugdringen van de staatsschuld. De SAP wilde de welvaart verhogen door werkloosheidsbestrijding voorrang te geven, de conservatieven door verlaging van de inkomstenbelasting en hervorming van de sociale zekerheid. De conservatieven stonden als enigen voor langzame terugdringing van de vermogens- en onroerend-goedbelasting en privatisering van staatsbedrijven en gemeentelijke diensten. De sociaal-democraten waren niet voor toetreding tot de Europese Monetaire Unie, de conservatieven wel.

Aangezien ook de bevolking verdeeld bleef over de kwestie, was een mogelijke coalitiepartner van de SAP, de Linkse Partij (excommunisten), voorstander van een referendum over de EMU, evenals de Groenen, ook al waren deze twee partijen net zoals de Centrumpartij tegen invoering van de euro. De liberalen lieten zich niet echt uit over de euro, terwijl de christen-democraten ook een referendum wilden. De Centrumpartij, voortgekomen uit de boerenbewegingen en gesteund door kleine zelfstandigen en milieubeschermers, was evenals de Linkse Partij en de Groenen voorstander van vermindering van de belastingdruk vooral voor de lagere en modale inkomensgroepen.
Sinds Zweden de immigratie fors aan banden heeft gelegd, is dit onderwerp geen verkiezingsissue meer. De conservatieven zeiden eind augustus bij monde van hun lijstaanvoerder Carl Bildt dat zij, als hun Gematigde Partij als grootste uit de stembus zou komen, voorstander zouden zijn van een nationaal pact tussen alle partijen om de euro in te voeren. De SAP ging er niet op in en onthield zich in de aanloop naar de verkiezingen van uitspraken over de vraag met welke partijen ze het liefst zou regeren.

SAP verliest fors, maar blijft grootste partij

De uitslag van de verkiezingen van 20 september week weinig af van de opiniepeilingen: de SAP bleef met 36 procent van de stemmen de grootste partij, maar moest een coalitie vormen met andere partijen. De klap die de SAP kreeg, was niet gering: in 1994 had men nog 45 procent van de stemmen behaald. Het was het laagste percentage voor de SAP sinds 1920.

Uitslag parlementsverkiezingen

partij	zetels	percentage
Sociaal-Democratische Arbeiderspartij	131	36.4
Gematigde Partij	82	22.9
Linkse Partij	43	12
Christen-Democraten	42	11.8
Centrumpartij	18	5.1
Liberale Volkspartij	17	4.7
Groenen	16	4.5

Informele coalitie gevormd

De vorming van een nieuwe coalitieregering liet niet lang op zich wachten, hoewel die niet betiteld werd als coalitie maar als een 'akkoord om op vijf gebieden nauw samen te werken met de twee andere partijen'. Op 5 oktober 1998 maakte premier Persson bekend dat de sociaal-democraten in zee zouden gaan met de Linkse Partij en de Groenen. Samen waren zij goed voor een meerderheid met 190 van de 349 zetels.
In het regeerakkoord werden afspraken gemaakt over het te volgen beleid in economische zaken, werkgelegenheid, justitie, gelijkheid en milieu. De Groenen werd beloofd dat er meer geld zou worden uitgetrokken om grond met oude bossen te kopen. Gezinnen met lage inkomens zouden tijdelijk een belastingverlaging krijgen.

Overeenkomst over een referendum over de EMU zat er begin oktober tot verrassing van veel waarnemers nog niet in. Een voorstel van de Linkse Partij om het referendum tegelijk te houden met de Europese parlementsverkiezingen van juni 1999 haalde het niet. Persson zei op 6 oktober dat die datum 'veel te vroeg' was. Op 10 oktober begon het ministerie van Financiën niettemin aan een massale informatiecampagne over de euro. Ondertussen was ook overleg tussen de federaties van werkgeversorganisaties en vakbonden op gang gekomen, onder meer over de EMU.

Dat de 'informele coalitie' niet wankel was maar toch verre van stabiel, bleek binnen enkele dagen, toen de Linkse Partij zich beklaagde dat sociaal-democraten informatie over onderhandelingen tussen de 'coalitiepartners' naar de pers hadden gelekt. Ook werd de partij, naar zeggen van partijleider Gudrun Schyman, amper enige invloed gegund op de samenstelling van de ontwerpbegroting van 1999. De SAP zou gewoon vasthouden aan haar uitgangspunten van vóór de verkiezingen en dat vond Schyman 'ondemocratisch'.
De Groenen stelden een belangrijke wettelijke ontslagregel ter discussie die bij de vakbonden, de steunpilaren van de SAP, als heilige koe gold: wie het laatst is aangenomen, vliegt er het eerst uit bij ontslagen. De

Zweden

Groenen wilden de ontslagregel verzachten voor kleinere bedrijven, waar ontslagen het vaakst voorkwamen, zodat jongeren minder bang hoefden zijn om daar een baan te accepteren.

Kabinetswijzigingen

Na het akkoord begon de dans om de ministersposten. Bij de opening van het parlement op 6 oktober 1998 kondigde premier Persson enkele kabinetswijzigingen aan. De vroegere minister van Milieu Anna Lindh kreeg de portefeuille van Buitenlandse zaken, tot dan het domein van Lena Hjelm-Wallen. Zij werd vice-premier. Bjorn Rosengren werd minister van Industrie en Handel en volgde in die post Anders Sundstrom op die vertrok naar het ministerie van Gezondheidszorg. Staatssecretaris op het ministerie van Industrie werd Mona Sahlin, ooit in de schijnwerpers omdat ze een creditcard van de regering gebruikt had voor privé-aankopen. De bevoegdheden van het ministerie van Financiën, waar Erik Asbrink de scepter bleef zwaaien, werden uitgebreid met de financiën van gemeenten en de financiering van woningbouw. Het bureau van de premier zou de coördinatie van het Zweedse beleid in de EU op zich nemen.

Samenstelling regering

Premier
Goran Persson
Vice-premier
Lena Hjelm-Wallen

Ministers:
Buitenlandse zaken
Anna Lindh
Cultuur:
Marita Ulvskog
Defensie
Bjorn Von Sydow
Financien
Erik Asbrink
Gezondheidszorg
Anders Sundstrom
Handel en Industrie
Bjorn Rosengren
Justitie
Laila Freivalds
Landbouw en zaken betreffende Lapland
Margareta Winberg
Milieu
Kjell Larsson
Onderwijs
Thomas Ostros
Sociale Zaken
Lars Enqvist

Staatssecretarissen:
Buitenlandse zaken (Handel en Baltische zaken)
Leif Pagrotsky
Buitenlandse zaken (Ontwikkelingssamenwerking en Migratie)
Pierre Schori
Cultuur
Ulrika Messing
Financien:
Lars-Erik Lovden
Handel en Industrie
Mona Sahlin
Justitie
Britta Liejon
Onderwijs
Ingegerd Warnersson
Sociale zaken
Maj-Inger Klingvall

Motie van wantrouwen weggestemd

Op 8 oktober overleefde het nieuwe kabinet-Persson met gemak een motie van wantrouwen die door Bildts conservatieven was ingediend. De drie centrumpartijen in de oppositie – Liberalen, Centrumpartij en christen-democraten – steunden de motie niet. Ze werd weggestemd met slechts 82 stemmen vóór. De media concludeerden dat de conservatieven 'geïsoleerd' waren. De partij dempte de hoop van met name de bondgenoten van de conservatieven, dat Bildt, die nu twee verkiezingen verloren had, zou opstappen als partijleider.

Riksbank op termijn onafhankelijk

Op 25 november 1998 gaf het parlement zijn goedkeuring aan het proces de centrale bank te verzelfstandigen. De Riksbank kende nog steeds een mede uit politici bestaand en formeel door het parlement benoemd bestuur. Het besluit was de opmaat voor toetreding tot de EMU, ook al had het land dan nog steeds geen besluit genomen tot de EMU toe te treden.
Op 2 december werd Sven Hulterstrom tot bestuursvoorzitter van de Riksbank gekozen; diezelfde dag maakte het parlement zijn elf benoemingen voor het Riksbankbestuur bekend.

Rapport communistische zuiveringen afgewezen

De Groenen en de Linkse Partij verklaarden begin december 1998 geen genoegen te nemen met een rapport over de anti-communistische regeringscampagne in de jaren '50 en '60. Van naar schatting vijfduizend Zweden die in de defensie-industrie, de mijnen of energiebedrijven werkten of die naar Oost-Europa reisden, werden dossiers aangelegd waardoor zij gebrandmerkt werden als 'communisten'. Sommigen werden ontslagen. Het onderzoek naar vermeende communistische sympathieën werd verricht door een Onderzoeksbureau (de IB) dat werd opgezet door de Sociaal-democratische Arbeiderspartij, het leger, werkgeversorganisaties en vakbondsgroepen. Er was geen enkele parlementaire controle over de IB, concludeerde het rapport.
Aanleiding voor de zuiveringen was de wens van de toenmalige Zweedse regering, die in de Koude Oorlog formeel neutraal was, Amerikaanse wapentechnologie te kopen. De VS zouden communistische zuivering als voorwaarde hebben gesteld. Volgens sommigen droeg de IB informatie over aan de SAPO, de Zweedse geheime dienst. Deze zou de gegevens hebben doorgespeeld aan de CIA.
In 1973 hoorden de Zweden voor het eerst over de IB, dankzij onthullingen van de journalist Peter Bratt en de spionageromanschrijver Jan Guillou. Guillou ging er enkele maanden voor de gevangenis in.

Brazilië

BUITENLANDSE ZAKEN

Sancties tegen India en Pakistan

Om te protesteren tegen de kernproeven in India en Pakistan schortte de Zweedse regering op 13 mei 1998 de in 1997 toegezegde hulp aan India op, ter waarde van bijna een kwart miljard gulden. Het fonds voor exportkredieten zette op 5 juni 1998 de garanties voor export naar Pakistan stop. Aangekondigd werd dat een bescheiden programma voor technische ondersteuning in Pakistan niet vernieuwd zou worden.

(Vorige berichten pag. 239/3 e.v. - 1998)

BRAZILIË

BINNENLAND

Algemene en presidentsverkiezingen

Collor uitgesloten van presidentsverkiezingen

Het Federale Hooggerechtshof heeft begin september 1998 ex-president Fernando

Collor de Mello uitgesloten van de presidentsverkiezingen van 1998. Collor werd in 1989 gekozen vanwege zijn programmapunt de corruptie te willen bestrijden, maar trad in 1992 af toen het Huis van Afgevaardigden een onderzoek instelde naar het vermoeden dat hij zich aan nepotisme schuldig maakte. Na zijn aftreden werd hij door het Hooggerechtshof vrijgesproken van de beschuldiging van corruptie. De ontzegging van passief kiesrecht voor acht jaar, die de Senaat bij zijn aftreden instelde, bleef echter gehandhaafd. 'In 2002 zullen wij winnen', zei een woordvoerder van Collor na de uitspraak van het Hooggerechtshof.

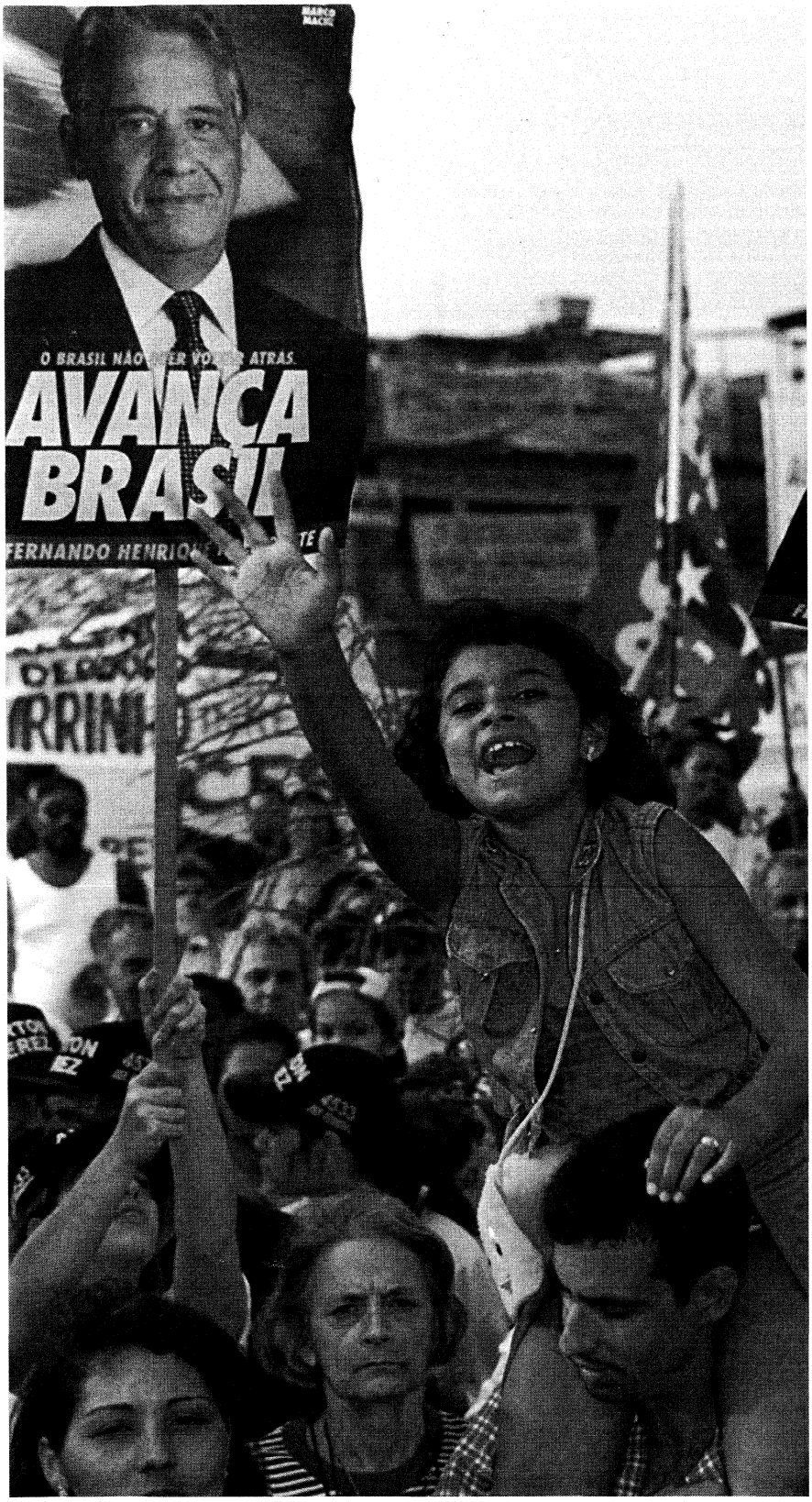
Cardoso in eerste ronde herkozen als president

De zittende president Fernando Henrique Cardoso is bij de verkiezingen van 4 oktober 1998 in de eerste ronde overtuigend als president verkozen. Om een tweede stemronde onnodig te maken, was vereist dat één kandidaat méér stemmen behaalt dan alle andere kandidaten samen. Dit is Cardoso met gemak gelukt. De belangrijkste tegenkandidaat, Luis Ignacio da Silva van de Arbeiderspartij, kreeg minder dan eenderde van de stemmen. De overwinning van Cardoso, die de voorspellingen van opiniepeilers ruim overtrof, werd op een vergadering van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) in Washington met applaus begroet. Cardoso had verdergaande bezuinigingen, een straf fiscaal regime en forse vergroting van de werkgelegenheid als voornaamste programmapunten voor zijn herverkiezing. Cardoso is de eerste president in de geschiedenis van Brazilië die herkozen is.

Uitslag van de presidentsverkiezingen	
Fernando Henrique Cardoso (sociaal-democraat, PSDB)	53,1
Luis Ignacio da Silva (socialist, PT)	31,7
Ciro Gomes (Socialistische Volkspartij, PPS)	11,0
Enéas Ferreira Carneiro (Partij van de Wederopbouw van de Nationale Orde, PRONA)	2,1

Samenstelling Kamer van Afgevaardigden en Senaat

De Kamer van Afgevaardigden (Câmera dos Deputados, CdD) telt 513 leden die direct worden gekozen volgens evenredige vertegenwoordiging. De leden van de Federale Senaat (Senado Federal, SF) worden voor

Een klein meisje op de rug van haar vader zwaait naar de pers in een steundemonstratie voor de Braziliaanse presidentskandidaat Fernando Henrique Cardoso. *(foto ANP)*

Na de algemene verkiezingen van 4 oktober 1998 waren de beide kamers van het federale Congres als volgt samengesteld		
partij	CdD	SF
Liberale Frontpartij (PFL)	106	20
Sociaal-democratische Partij (PSDB)	99	16
Democratische Beweging van Brazilië (PMDB)	82	27
Progressieve Partij (PPB)	60	5
Arbeiderspartij (PT)	58	7
Partij van de Arbeid (PTB)	31	-
Democratische Partij van de Arbeid (PDT)	25	2
Socialistische Partij (PSB)	19	3
Liberale Partij (PL)	12	-
Communistische Partij van Brazilië (PCdoB)	7	-
Overige partijen	14	1

acht jaar gekozen, waarbij afwisselend eenderde resp. tweederde van de zetels bij vierjaarlijkse verkiezingen vervangen worden.
De regering-Cardoso werd gesteund door PFL, PSDB, PMDB en PL, een combinatie die in beide nieuwe kamers van het Congres een ruime meerderheid heeft. Doordat parlementsleden nogal eens tussentijds van partij veranderen is deze meerderheid echter minder zeker dan zij lijkt.

President waarschuwt nieuwe ministers

Bij het aanstellen van zijn nieuwe kabinet heeft president Cardoso verklaard dat wanneer ministers zeker wilden zijn van hun ambt, zij zich hard moesten inzetten in het Congres om wetgeving aanvaard te krijgen. De regering stond voor de zware taak te voldoen aan de eisen van het IMF, dat een krediet van ruim 80 miljard gulden had verbonden aan de eis het begrotingstekort te bestrijden. Bij zijn aantreden voor een tweede termijn kondigde minister van Financiën Malan op 30 december 1998 nieuwe belastingverhogingen aan.

Gouverneursverkiezingen probleem voor Cardoso

Bij gouverneursverkiezingen werd in de deelstaat Bahia in de eerste ronde van 4 oktober Cesar Borges, een regeringsgezinde kandidaat, verkozen, en in de grote en belangrijke deelstaat São Paulo versloeg Mário Covas de populistische oppositiekandidaat Paulo Maluf overtuigend in de tweede ronde van 25 oktober. De gouverneur van São Paulo heeft zijn herverkiezing te danken aan zijn coalitie met linkse oppositiepartijen, en is gebonden aan een belofte dat er geen ontslagen onder de ambtenaren zouden vallen.
Hoewel de meerderheid van de gekozen gouverneurs lid is van een partij die geacht wordt de regering-Cardoso te steunen, werd de uitslag door leden van het Congres en de Braziliaanse media geïnterpreteerd als een mogelijk toekomstig probleem voor Cardoso's programma van economische hervormingen.
In Minas Gerais won ex-president Itamar Franco van de door Cardoso gesteunde kandidaat Azeredo, en in Rio Grande do Sul en Rio de Janeiro wonnen kandidaten van oppositiepartijen, respectievelijk Olivo Dutra van de Arbeiderspartij en Anthony Garotinho van de Democratische Partij van de Arbeid (PDT).

Samenstelling nieuwe regering
Arbeid en werkgelegenheid
Francisco Oswaldo Neves Dornelles
Begroting en financieel beleid
Paulo de Tarso Almeida Paiva
Buitenlandse zaken
Luiz Felipe Palmeira Lampreia
Communicatie
João Pimenta da Veiga Filho
Cultuur
Francisco Corrêa Weffort
Financiën
Pedro Sampaio Malan
Justitie
José Renan Vasconcelos Calheiros
Landbouw
Francisco Sérgio Turra
Landhervorming
Raul Belens Jungmann Pinto
Landmacht
Gleuber Vieira
Luchtmacht
Walter Werner Bráuer
Marine
Sérgio Gitirana Florencio Chagasteles
Mijnbouw en energie
Rodolfo Tourinho
Milieu
José Sarney Filho
Onderwijs
Paulo Renato Souza
Ontwikkeling, industrie en handel
Celso Lafer
Sociale zekerheid
Waldeck Vieira Ornélas
Speciale projecten
Ronaldo Mota Sardenberg
Sport en toerisme
Rafael Valdomiro Greca de Macedo
Verkeer
Eliseu Lemos Padilha
Volksgezondheid
José Serra
Wetenschap en technologie
Carlos Bresser Pereira
Speciale projecten (toezicht op het ruimtevaartprogramma en op de satellietbewaking van het Amazonegebied)
Ronaldo Mota Sardenberg
Staatssecretarissen
Administratie en cultureel erfgoed
Cláudia Maria Costin
Mensenrechten
José Gregori
Sociale bijstand
Wanda Engel Aduan
Institutionele relaties
Eduardo Graeff
Nationale communicatie
Andrea Matarazzo
Planning en evaluatie
Edward Amadeo
De drie laatstgenoemde staatssecretarissen zijn rechtstreeks verantwoording aan de president verschuldigd.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

De financieel-economische crisis

Diepe val aandelenkoersen gevolgd door kapitaalvlucht

De Braziliaanse aandelenkoersen daalden ten gevolge van de internationale onrust op de financiële markten, die de crisis in Rusland in augustus 1998 veroorzaakte, met 40 procent en bereikten daarmee het niveau van twee jaar tevoren. In de laatste week van augustus heeft de centrale bank de belasting op buitenlandse investeringen verlaagd en de rente tot 50 procent op jaarbasis verhoogd, om daarmee de vlucht van dollars tot staan te brengen. Niettemin verdween al in de eerste twee dagen van september bijna 1,4 miljard dollar uit het land. De reserves aan buitenlandse valuta bedroegen op 23 september minder dan 50 miljard dollar.

Ook na de presidentsverkiezingen van 4 oktober hield de kapitaalvlucht aan, doordat investeerders de parlementaire steun voor de herverkozen president Fernando Henrique Cardoso onzeker vonden. Met deze uitstroom zou zelfs een (denkbeeldig) hulppakket van het IMF ter waarde van 200 miljard dollar niet voldoende zijn, zo citeerde de *Folha de São Paulo* een Argentijnse econoom op de dag na de verkiezingen.
Het IMF heeft als voorwaarde voor hulp gesteld dat het begrotingstekort verkleind zou

worden en de hervorming van pensioenen en belastingen zou worden voortgezet. Deze was tot de verkiezingen tegengehouden door het Congres. Braziliaanse economen schatten dat de regering ten minste 17 miljard dollar aan bezuinigingen moest doorzetten, het mes moest zetten in de pensioenen voor ambtenaren en eventueel de belastingen zou moeten verhogen. De regering had kort voor de verkiezingen een bezuiniging van 5 miljard dollar aangekondigd.

Cardoso: 'Crisis is geïmporteerd'

President Fernando Henrique Cardoso heeft op 23 september 1998 een beroep gedaan op de groep van zeven grote industrielanden (G7) om geld af te staan aan het Internationaal Monetair Fonds voor de opbouw van een noodfonds voor Latijns-Amerika, teneinde het werelddeel door de opkomende crisis heen te helpen. In een toespraak in Brasilia wees Cardoso er op dat de crisis geïmporteerd is 'net als de Mexicaanse pesocrisis van 1995 en de Aziatische crisis van 1997, alleen nu komt zij uit Rusland.' Een verdere uitstroom van dollars moest voorkomen worden. Cardoso sprak zijn volledige bereidheid uit in te gaan op alle mogelijke eisen van het Internationale Monetaire Fonds, de Wereldbank en de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank. 'Als het in het belang is van het land om tot een overeenstemming te komen met deze instellingen, zullen we het doen', zei de president, die met deze woorden het volste vertrouwen in zijn aanstaande herverkiezing leek uit te drukken.

Lula: 'Crisis is schuld van regeringsbeleid'

Luiz Ignacio 'Lula' da Silva, de belangrijkste oppositiekandidaat bij de presidentsverkiezingen, sprak voor de verkiezingen de vrees uit dat de dreigende financieel-economische crisis niet aan de zittende regering zou worden geweten. Hij was het oneens met berichten in de belangrijkste media, die worden beheerst door Cardoso-gezinde ondernemers, dat de stijgende werkloosheid het effect was van de crises in Oost-Azië en Rusland, en niet het resultaat van het regeringsbeleid dat gericht is op vrije handel en bestrijding van inflatie. Lula, die voor de derde keer kandidaat is voor de Arbeiderspartij (PT) bij de presidentsverkiezingen, sprak in een interview met *Reuters* de verwachting uit dat Cardoso bij herverkiezing volledig zou buigen voor het Internationaal Monetair Fonds. 'Dit fonds staat ten dienste aan de bankiers, niet aan het volk. Als Cardoso aan de eisen van het IMF voldoet, zal Brazilië het lot van Zuid-Korea, Indonesië, Thailand en Rusland volgen', zei Lula.

Crisis treft indianen zwaar

De bezuinigingen van de Braziliaanse regering hebben de inheemse bevolking zwaar getroffen. De meeste van de naar schatting 330.000 indianen (0,2 procent van de bevolking) zijn voor gezondheidszorg en veel andere belangrijke diensten afhankelijk van de Nationale Stichting van Indianen FUNAI. Alle uitgaven van deze dienst zijn vanwege de bezuinigingen van de Braziliaanse overheid bevroren.
Op 15 oktober werd door strijders van het Kaiapó-volk gedemonstreerd in Brasilia tegen de bezuinigingen. Onder de Kaxinauwa in de deelstaat Acre zouden al doden gevallen zijn door een cholera-epidemie die niet bestreden kon worden. Het stamhoofd Megaron van de Kaiapó zei bij de demonstratie: 'De regering moet begrijpen dat er levens afhangen van de activiteiten van de FUNAI. Als er indianen doodgaan komen er moeilijkheden.' Marcos Terena, leider van het Terena-volk en medewerker van FUNAI verklaarde dat de 215 indiaanse volken van Brazilië niet de dupe mochten worden van de onderhandelingen met het IMF: 'De indianen hebben op geen enkele manier schuld aan deze crisis.' De Braziliaanse regering kondigde de dag na de demonstratie aan dat er een noodfonds van ongeveer 3,2 miljoen gulden gevormd was om de ergste nood in de Indiaanse dorpen te lenigen. De FUNAI had op dat ogenblik al een schuld van bijna 25 miljoen gulden.

Extra bezuinigingen op begrotingen voor 1998 en 1999

Het ministerie van Financiën maakte op 8 september bekend dat er extra bezuinigd zou worden op de federale begrotingen voor 1998 en 1999, met de bedoeling het begrotingstekort in de publieke sector terug te dringen.
Op 28 oktober, twee weken na de presidentsverkiezingen, kondigde minister van Sociale zaken Ornélas een bezuiniging van 9,9 miljard real (ca. 16,5 miljard gulden) op sociale voorzieningen aan. Bij arbeiders uit de particuliere sector zou een kleine 3,8 miljard real en in de publieke sector 6,1 miljard real weggesneden worden. Deze maatregelen hielden onder meer in dat pensioengerechtigden in het vervolg premies voor hun pensioen moesten betalen en dat de premies van ambtenaren met een relatief hoog inkomen verhoogd zouden worden.
De bezuinigingen maakten deel uit van een meeromvattend plan van president Fernando Henrique Cardoso. De president stelde op 29 oktober aan het Congres belastingverhogingen voor en daarnaast maatregelen om begrotingsoverschrijdingen van deelstaten en gemeenten tegen te gaan. Dit laatste zou op forse tegenstand van de op 4 oktober gekozen gouverneurs uit oppositiekringen kunnen stuiten. De voorzitter van de Kamer van Afgevaardigden, Temer, verwachtte dat de bezuiniging op sociale voorzieningen moeilijk te verkopen zou zijn, maar dat zij wel zou worden aangenomen. In de meeste gevallen zou het namelijk om goedkeuring achteraf gaan, omdat de maatregelen per presidentieel decreet konden worden ingevoerd.

Crisisbegroting versneld door Congres behandeld

Vervolgens werd op 9 november de aangepaste begroting voor 1999, waarin uiteindelijk voor bijna 15 miljard gulden zou worden bezuinigd, versneld behandeld door het Congres. De begroting ging uit van een daling in de productie met 1 procent voor 1999, een inflatie van 1,6 procent en een rentepercentage van 24,7 (waarbij uitgegaan werd van een forse renteverlaging). De grootste bezuinigingen zouden plaatsvinden bij infrastructurele projecten, zoals de aanleg van snelwegen en havens. Het ging om een verlaging van 40 procent van de geraamde uitgaven. Ook fondsen voor de hervestiging van landlozen zouden worden wegbezuinigd. Doordat driekwart van de Braziliaanse federale begroting is bestemd voor lonen, het afbetalen van schulden en andere posten waarop niet te bezuinigen is, kon volgens het ministerie van Planning alleen in deze uitgaven diep gesneden worden.
De versnelde procedure weerspiegelde het besef van de ernst van de crisis bij de leden van het Congres. Zij hadden de behoefte vertrouwen te herwinnen bij buitenlandse investeerders. De Nationale Bisschoppenconferentie van Brazilië sprak zich in een

verklaring juist tegen de bezuinigingen uit, die de bestaande armoede in het land alleen maar verder zou vergroten. 'Moeten wij werkelijk onze maatschappelijke problemen vergroten om onze binnenlandse en buitenlandse schulden af te kunnen betalen?', luidde het in deze verklaring.

De maatregelen op het gebied van de pensioenen, de begrotingsverlagingen voor de diverse ministeries en verhoging van de sociale lasten voor bedrijven werden op 20 november aangenomen.

Grenzen gesteld aan overheidsuitgaven

Het ministerie van Planning diende op 7 december 1998 een wetsontwerp in dat grenzen stelde aan de uitgaven van de federale overheid, de deelstaten en de gemeenten. Minister Paiva van Planning zei dat het de bedoeling was dat deze overheden geen uitgaven zouden doen die een toekomstige belastingverhoging nodig zouden maken. Bij begrotingsoverschrijdingen door lagere overheden zou de federale overheid niet meer financieel bijspringen, zoals tot nu toe gebruikelijk was.
Op 8 december bepaalde het ministerie van Financiën de limieten per afzonderlijk federaal ministerie. Het stellen van een begrotingsplafond kwam neer op een extra bezuiniging van ruim een miljard gulden. De maatregel was in overeenstemming met de voorwaarden voor het internationale krediet van onder andere het IMF. De Braziliaanse regering streefde in 1999 naar een overschot op de betalingsbalans ter grootte van 1,8 procent van het bnp.

Internationale financiële steun

Ontwikkelingsbank geeft grootste lening ooit

Op 23 september 1998 keurde de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank (IADB) een lening van ruim 2 miljard gulden goed om de ontwikkeling van het midden- en kleinbedrijf in Brazilië te stimuleren. Dit was de grootste lening uit de geschiedenis van de IADB tot dan toe. De Ex-Imbank van Japan overwoog dit bedrag met een even grote bijdrage aan te vullen, en ook de Braziliaanse regering zou aan het project bijdragen. Deze lening werd los gezien van toekomstige hulp om de financiële problemen van Brazilië op te lossen.

Internationaal steunpakket van 80 miljard gulden

Op 13 november maakte het Internationaal Monetair Fonds (IMF) bekend een kredietpakket voor Brazilië ter waarde van ruim 80 miljard gulden te verstrekken. Het pakket zou worden betaald door IMF, de Wereldbank, de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank en de rijke industrielanden. Van deze laatste zouden de Verenigde Staten de grootste contribuant zijn (10 miljard gulden). De landen van de Europese Unie zouden gezamenlijk in totaal ruim 15 miljard gulden bijdragen. Het krediet moest het vertrouwen van investeerders en de steun voor de real herstellen.
De beurs van São Paulo reageerde op de toezegging met een forse stijging van de aandelenkoersen en ook de uitstroom van dollars leek tot staan gebracht. Het krediet, waarvan ongeveer 70 miljard gulden al vóór het kalenderjaar 1999 beschikbaar zou zijn, is gegeven in de vooronderstelling dat de rentetarieven zouden worden verlaagd en dat het Braziliaanse Congres de bezuinigingsplannen van president Cardoso zou goedkeuren.

Beschuldiging tegen president betiteld als laster

Beschuldigingen dat president Fernando Henrique Cardoso miljoenen zou hebben verstopt op een geheime bankrekening in een Caribisch belastingparadijs, zijn na onderzoek door de politie als vals van de hand gewezen. De belangrijkste militaire adviseur van de regering, generaal Alberto Cardoso (geen familie van de president) deed in een interview voor het dagblad *O Globo* op 15 november 1998 de documenten waarin de beschuldigingen werden geuit af als een doorzichtige truc en een lastercampagne.

Schandaal rond privatisering telefoonmaatschappijen

Op 15 november 1998 publiceerde het blad *Veja* delen van telefoongesprekken, die aannemelijk moesten maken dat ministers en hoge ambtenaren persoonlijk belang hadden gehad bij de privatisering van de telefoonmaatschappij Telebras. De illegaal verkregen opnamen waren zeer belastend voor minister voor Communicatie Luiz Carlos Mendonça de Barros, die een bevriend consortium leek te begunstigen. De privatisering van Telebras was een transactie waarmee een kleine 40 miljard gulden gemoeid was. Volgens Mendonça de Barros was deze 'geslaagd, correct, competent en eerlijk' uitgevoerd. Toch trad hij op 23 november af. Ook zijn broer José Roberto Mendonça de Barros, staatssecretaris voor Buitenlandse handel, en het hoofd van de Nationale Ontwikkelingsbank André Lara Resende traden af.
Op 26 november trad de directeur buitenland van de federale Banco do Brasil, Ricardo Sérgio de Oliveira, af. Deze zou volgens de weergave van de afgetapte telefoongesprekken op verzoek van de minister van Communicatie de kredietwaardigheid gegarandeerd hebben van het consortium dat Tele Norte Leste zou kopen. Deze aankoop ging niet door. President Cardoso verklaarde dat het aftreden van de betrokkenen tegen zijn zin gebeurde en dat hij niets laakbaars in hun handelen had kunnen zien.

Nieuwe president Banco do Brasil

Op 30 december 1998 heeft het ministerie van Financiën Andreas Sandro Calabi benoemd tot president van de Banco do Brasil. Hij verving Paulo Cesar Ximenes. Deze wijziging aan de top van de bank werd door het ministerie gemotiveerd als maatregel om de hervormingen te kunnen doorvoeren. Verder zou de positie van de Bank als financieel agent van de regering versterkt moeten worden, alsmede de positie van de Bank als commerciële instelling. Calabi was al lid van de raad van bestuur van de Bank. Het aftreden van Ximenes was op diens eigen verzoek.

MENSENRECHTEN

Indianen protesteren tegen illegale sterilisatie

De leiders van de inheemse bevolkingsgroep Pataxo Ha-ha-hae hebben een klacht wegens gedwongen sterilisatie ingediend bij de hoofdofficier van Justitie in de hoofdstad van Bahia, Salvador. Dat werd bekend gemaakt door de Indiaanse Missieraad CIMI op 4 september 1998. De leiders beschuldigden de arts en vertegenwoordiger van de Liberale Frontpartij voor de deelstaat Bahia, Roland Lavigne, ervan illegale sterilisaties uitgevoerd te hebben. Hij zou daarmee landeigenaars, die het land van de

inheemse gemeenschap willen innemen, hebben gesteund ten behoeve van zijn campagne voor de algemene verkiezingen van 1994. Volgens de leiders hebben zij de bedoeling de inheemse bevolking geheel uit te roeien.
In het noordoosten van Brazilië is het aanbieden van gratis medische hulp gebruikelijk in verkiezingstijd om daarmee stemmen te kopen, ook al is het illegaal. Een woordvoerster van het ministerie van Volksgezondheid bevestigde dat uit een onderzoek in 1994 was gebleken dat er in de privé-kliniek van Lavigne 'onregelmatigheden' hadden plaatsgevonden: er werd gesteriliseerd onder het mom van operaties of de vrouwen werden slecht voorgelicht. De kliniek was daarna uitgesloten van de publieke gezondheidszorg, maar mocht gewoon doorgaan met particuliere gezondheidszorg.

Leiders landlozenbeweging vermoord

Venceslau Pereira da Silva, een leider van de Braziliaanse Beweging van Landlozen (MST) is op 25 september 1998 vermoord in zijn huis in zijn woonplaats Nova Italia in de deelstaat Minas Gerais. De door landlozen gevormde gemeenschap ligt vlak bij het landgoed van president Cardoso in Buritis. De MST legde geen verband met de president of de federale regering en zei geen enkel motief te kunnen bedenken. Er bestond geen conflict tussen de bezetters enerzijds en de politie en landeigenaars anderzijds. De moord is uitgevoerd door mannen in politie-uniformen. Onduidelijk is of zij ook echt tot de politie behoorden.

Op 25 december werd bekend dat in São José dos Campos (São Paulo) de lijken waren gevonden van de vermiste Jurandir dos Santos en Roberto Oliveiro. Zij speelden een leidende rol bij de bezetting van het landgoed Santa Rita in Vale do Paraiba. Er bestond onzekerheid over de precieze datum van hun verdwijning en ook over het tijdstip waarop hun stoffelijke overschotten precies waren gevonden. Het dagblad *Folha de São Paulo* meldde dat het tweetal overvallen was, daarna gemarteld en vervolgens vermoord in de stijl van een executie. In het gebied waar de gebeurtenissen plaatsvonden, is de spanning over het landgebruik hoog opgelopen. Het genoemde landgoed was in september 1998 gekraakt.

De MST bezet landgoederen die volgens haar niet productief gebruikt worden. De verdeling van landeigendom is in Brazilië zeer onevenwichtig: 2 procent van de landeigenaren bezit meer dan de helft van het bouwland. De MST stelt dat 4,8 miljoen gezinnen nog op landbouwgrond wachten.

Botsingen tussen inheemse bevolking en goudzoekers

In de eerste week van november 1998 hebben ernstige botsingen plaatsgevonden tussen goudzoekers (garimpeiros) en de indiaanse bewoners van het Tumucumaquereservaat, aan de grens met Suriname en Frans Guyana. De illegaal werkende goudzoekers hadden brand gesticht, waarbij een indiaanse vrouw en haar kind waren omgekomen. Uit wraak zouden enkele indianen op 3 november elf goudzoekers gedood hebben. De politie en ambtenaren van de Nationale Stichting van Indianen (FUNAI) zeggen in hun onderzoek naar de gebeurtenissen belemmerd te worden door de bezuinigingen van de federale overheid. De Indiaanse Missieraad (CIMI) gaf een verklaring uit dat de politie en de FUNAI in het algemeen niet kunnen optreden tegen de illegale activiteiten van de goudzoekers op inheems grondgebied. De afwezigheid van duidelijke grenzen in het junglegebied van Tumucumaque, dat in oppervlakte overeenkomt met België, maakt controle vrijwel onmogelijk.

Politieagenten vrijgesproken van schuld aan bloedbad

Op 27 november 1998 zijn tien politieagenten door een gerechtshof in Rio de Janeiro vrijgesproken van deelname aan een schietpartij waarbij 21 doden vielen. In augustus 1993 hadden twintig gemaskerde mannen in zwarte kleding blindelings geschoten op de inwoners van de sloppenwijk Vigário Geral. Het openbaar ministerie kwam met bewijs in de vorm van een verklaringen van een voormalig politie-informant. Veder beschikte ze over opnamen van gedetineerde agenten, waaruit bleek dat de vrijgesprokenen wel bij de schietpartij betrokken waren geweest. De schietpartij zou een wraakactie zijn geweest voor het doodschieten van vier politieagenten, de dag ervoor.
De vrijspraak werd door vertegenwoordigers van Braziliaanse mensenrechtenorganisaties gezien als toekomstige vrijbrief voor eigenmachtig politieoptreden en als klap in het gezicht van de nabestaanden van de slachtoffers.

Reservaten voor inheemse bevolking officieel ingesteld

In een officiële plechtigheid waarbij verscheidene prominente stamhoofden aanwezig waren, zijn op 11 december 22 indianenreservaten ingesteld, met een oppervlakte van totaal 2,4 miljoen hectare. Bij de ondertekening van het decreet door president Cardoso werd nog eens 14,6 miljoen hectare als 'indiaans land' erkend. Dit was een eerste stap naar de instelling van meer reservaten, die in totaal bijna elf procent van de oppervlakte van Brazilië moeten gaan uitmaken. De president beklemtoonde dat de erkenning van de rechten van de inheemse bevolking een belangrijk onderdeel van de strijd voor mensenrechten is. Het grootste inheemse territorium dat werd vastgesteld is de Javari-vallei in het grensgebied met Peru, waar regelmatig gewelddadige botsingen plaatsvinden tussen houtkappers en goudzoekers enerzijds en de inheemse bevolking anderzijds. De Indiaanse Missieraad CIMI verwijt de Braziliaanse regering van onsamenhangend beleid ten aanzien van de inheemse bevolking.

JUSTITIE

Alternatieve straf als middel tegen overvolle gevangenissen

President Fernando Henrique Cardoso tekende op 25 november 1998 een wet die het rechters mogelijk maakt andere straffen op te leggen dan gevangenisstraf. De wet moet het onder andere mogelijk maken mensen die een misdaad hebben begaan waarbij geen geweld aan te pas is gekomen, compensatie te laten betalen aan slachtoffers en diensten aan de gemeenschap te laten verrichten. Een oogmerk van de wet is de bestrijding van de overbezetting van de Braziliaanse gevangenissen. Volgens minister van Justitie José Renan Vasconcelos Calheiros zou de wet van toepassing kunnen zijn op 58.000 van de huidige gevangenen. Brazilië telt 148.000 gedetineerden, 72.000 meer dan de capaciteit van de gevangenissen toelaat.
Deze situatie in de gevangenissen werd bekritiseerd in een op 14 december 1998 ge-

presenteerd rapport van de Amerikaanse mensenrechtenorganisatie Human Rights Watch. Het rapport stelde dat het gevangenissysteem in een permanente crisis verkeert. Gevangenen worden in politiecellen gedetineerd, die niet op langdurig verblijf berekend zijn. Het rapport maakt melding van een gevangenis in de deelstaat Minas Gerais waar gevangenbewaarders zeker zes jaar lang dagelijks gedetineerden folterden. Ook vermeldt het rapport dat afranselingen of spitsroeden lopen gebruikelijke wraakmiddelen zijn tegen opstanden of ontsnappingspogingen, en dat deze wraak wel eens dodelijk afloopt. Bij de presentatie van het rapport werd meer inspectie en controle op politie en gevangenbewaarders aanbevolen.

(Vorige berichten pag. 564/1 e.v. - 1998)

CANADA

BINNENLAND

Premier wil liberale senatoren benoemen

Op 17 september 1997 werd bekend dat premier Jean Chrétien vijf nieuwe liberale senatoren zou benoemen om daarmee de controle over de Senaat (eerste kamer van het parlement) te krijgen. Op dat moment bestond de Senaat uit 48 liberalen, 48 leden van de Progressieve Conservatieve Partij (PCP) en drie onafhankelijken.

De vijf vacatures in de Senaat, waaronder twee in Quebec, waren ontstaan nadat senatoren met pensioen waren gegaan of waren overleden. Volgens commentatoren kon de premier ondanks de aanstaande benoemingen nog lang niet verzekerd zijn van de door hem begeerde werkbare meerderheid. De slechte gezondheid van een aantal liberale senatoren en de traditie van onafhankelijk handelen die kenmerkend was voor de leden van de Senaat zouden hiervoor de redenen zijn.

Hoge regeringsfunctionaris treedt af

Los hiervan werd op 15 september 1997 bekendgemaakt dat Penny Collenette, directeur benoemingen in het bureau van de premier en een van de belangrijkste medewerkers van Chrétien, met ingang van eind december 1997 ontslag zou nemen.

Schikking in zaak-Mulroney goedgekeurd

Op 7 oktober 1997 werd een in januari overeengekomen schikking in een smaadzaak van oud-premier Brian Mulroney tegen de Koninklijke Canadese Bereden Politie (RCMP) officieel goedgekeurd door een rechtbank. Hierbij ging de RCMP akkoord met de betaling van de door Mulroney gemaakte proceskosten die werden geschat op C$ 1 miljoen (ca. 1,35 miljoen gulden).
Mulroney had de smaadzaak aangespannen na beschuldigingen dat hij geld had aangenomen in verband met de aankoop van Airbusvliegtuigen door Air Canada in 1988.

Regeringswijziging in Ontario

Op 10 oktober 1997 maakte premier Mike Harris van Ontario een regeringwijziging bekend in een poging de populariteit van de regering van de Progressieve Conservatieve Partij (PCP) in zijn provincie te vergroten. Harris noemde zijn vernieuwde regering een 'banen-kabinet', waarmee hij het politieke belang van de bestrijding van de werkloosheid benadrukte.

Poging oorlogsmisdadigers uit te zetten

De regering heeft op 23 december 1997 bekendgemaakt dat het zal proberen elf in Canada wonende immigranten die betrokken zijn geweest bij gruweldaden tijdens de Tweede Wereldoorlog, het land uit te zetten. Hiermee wil de regering de kritiek weerleggen dat zij nazi's en nazi-collaborateurs beschermt, die aan het eind van de Tweede Wereldoorlog uit Europa zijn gevlucht.
De Amerikaanse detective Steve Rambam zorgde in 1996 voor beroering toen hij beweerde dat hij in Canada 157 nazi-oorlogsmisdadigers had ontdekt. Hij stelde dat er in Canada tussen de duidend en drieduizend nazi-oorlogsmisdadigers zijn. De Canadese autoriteiten hebben sinds 1995 veertien oorlogsmisdadigers vervolgd.

Conservatieven zoeken naar oriëntatie

De Progressieve Conservatieve Partij bezette in 1998 slechts 19 van de 301 zetels in het nationale parlement. De partij was tientallen jaren een van de belangrijkste partijen in Canada, maar bij de verkiezingen van 1993 leed ze een verpletterende nederlaag. De kiezers ergerden zich aan plannen voor nieuwe belastingen en aan de gladde stijl van toenmalig premier Mulroney. Ze zochten hun heil bij de Hervormingspartij uit West-Canada en de Liberale Partij van Jean Chrétien, de huidige premier.

Op 1 april 1998 werd mevrouw Elsie Wayne tot fractieleider gekozen om Jean Charest op te volgen die naar Quebec vertrok om daar de (conservatieve) Liberale partij te leiden in de strijd tegen de nationalisten van het Parti Québecois. De 65-jarige voormalige burgemeester van St John in New Brunswick verklaarde geen ambities te hebben om partijleider te blijven of premier te worden.
De conservatieven hoopten een partijleider met charisma te vinden. Ze organiseerde voorverkiezingen in Amerikaanse stijl in alle 301 kiesdistrikten van het land, in plaats van op een nationale conventie een leider te benoemen. Belangrijkste kandidaten waren oud-premier Joe Clark, voormalig minister Hugh Segal en Brian Pallister, een minister uit Manitoba.

Clark won de verkiezing op 14 november in een tweede ronde met 75 tegen 25 procent van David Orchard, een boer uit Saskatchewan en fel tegenstander van NAFTA, het Noord-Amerikaanse Vrijhandelsakkoord. Clark wilde de partij opnieuw uitbouwen tot een nationale partij en hèt alternatief bieden voor de liberalen van premier Chrétien. Een fusie met de Hervormingspartij om zo rechts te verenigen sloot hij echter uit.

Winst voor liberalen bij verkiezing in Vancouver

Bij tussentijdse verkiezingen voor het district Port Moody-Conquitlam bij Vancouver, won de Liberale Partij op 31 maart 1998 een zetel van de Hervormingspartij. Sharon Hayes, parlementslid voor de Hervormingspartij, was in 1997 teruggetreden vanwege familieomstandigheden.

Opiniepeilingen altijd toegestaan

Op 29 mei 1998 stelde het Hooggerechtshof dat een verbod op het publiceren van opiniepeilingen in de laatste drie dagen van

een verkiezingscampagne een forse inperking van het recht op vrije meningsuiting is. Opperrechter Bastarache zei dat de regering niet 'de slechtst geïnformeerde en meest onwetende kiezer' als norm mocht nemen. De zaak was aangespannen door de krantenuitgevers Thompson en Southam.

Swissair toestel neergestort: 229 doden

Op 3 september 1998 stortte een MD-11 van Swissair met onbekende oorzaak neer voor de kust van Nova Scotia. Niemand van de 229 passagiers en bemanningsleden overleefde de ramp. Het toestel was onderweg van New York naar Genève, toen rook de cabine vulde en de bemanning probeerde een noodlanding te maken op het nabijgelegen Halifax. Dat lukte niet meer en het vliegtuig stortte in zee. Er waren geen aanwijzingen voor een aanslag.

Ontwikkelingen in Quebec

Verklaring van Calgary over 'uniek' karakter van Quebec

Tijdens besprekingen op 13 en 14 september 1997 in Calgary (Alberta) werden de premiers van negen van de tien Canadese provincies en de afgevaardigden van de twee territoria het eens over de erkenning van het 'unieke' karakter van de cultuur en maatschappij van Quebec. De separatistische premier van Quebec, Lucien Bouchard, boycotte de besprekingen.

De verklaring van Calgary was een poging om de Franstalige Canadezen te verzoenen met de Engelstalige meerderheid. Veel Franstalige Canadezen vinden dat Quebec moet worden erkend als een afzonderlijke samenleving. De Engelstalige meerderheid van Canada meent daarentegen dat alle provincies en etnische groeperingen in het land gelijke status moeten krijgen. De uiteindelijke verklaring werd een compromis tussen deze twee standpunten: alle provincies kregen gelijke status, maar Quebec werd erkend als een gebied met een 'uniek karakter' dat moest worden behouden binnen de context van de Canadese natie. Tevens bevestigde de verklaring het principe dat een toename van de constitutionele bevoegdheden van één provincie voor alle provincies zou gelden.

Bij vorige pogingen om de kwestie op te lossen was Quebec erkend als een 'afzonderlijke samenleving'. Maar het Meech Lake-akkoord uit 1987 en het Charlottetown-akkoord uit 1992, die beide deze formule hadden bevat, waren mislukt na tegenstand vanuit andere delen van Canada. Met de erkenning van het 'unieke karakter' van Quebec streefde de Verklaring van Calgary naar een minder politiek gevoelige formulering om de eigen achtergrond en traditie van Quebec tot uitdrukking te brengen.

Vervroegde verkiezingen

Premier Lucien Bouchard van Quebec kondigde op 28 januari 1998 de mogelijkheid van vervroegde verkiezingen aan. Er werd over gespeculeerd dat Bouchard en zijn partij, Parti Québecois, munt willen slaan uit de populariteit die de regering ten deel viel door de wijze waarop ze handelde tijdens de heftige ijsstorm in die maand. Bouchard had tot september 1999 de tijd om nieuwe verkiezingen uit te roepen. Volgens geruchten had hij beloofd dat, als de Parti Québecois de verkiezingen zou winnen, er weer een nieuw referendum zou worden gehouden over onafhankelijkheid van Quebec. Tijdens deze regeringsperiode bleek uit een referendum dat 50.6 procent van de stemmers voor en 49.4 procent tegen afscheiding was. Volgens de wet in Quebec mag een regering niet twee referenda houden over hetzelfde onderwerp.

Hooggerechtshof oordeelt over afscheiding

Op 16 februari 1998 maakte de regering bekend dat het Hooggerechtshof zal oordelen of Quebec het recht heeft zich af te scheiden. De regering stelde voor dit te doen om jurisprudentie te krijgen over afscheiding. Ze wil de regels van het spel duidelijk hebben, voordat de procedure voor een nieuw referendum over onafhankelijkheid wordt gestart. Separatisten in Quebec beschuldigden de regering ervan hun het recht op zelfbeschikking te ontnemen. Ze stellen dat afscheiding een politieke aangelegenheid is en geen juridische.

Een week later demonstreerden tweeduizend separatisten in Quebec tegen de hoorzitting. De demonstratie vond plaats voorafgaand aan een bijeenkomst van de leidende Parti Québecois.
Uit een opiniepeiling van Léger & Léger op dezelfde dag, bleek dat driekwart van de stemmers in Quebec vindt dat het Quebecse electoraat en niet het Canadese Hooggerechtshof moet beslissen of de Franstalige provincie het recht heeft zich eenzijdig af te scheiden van Canada. Uit de opiniepeiling voor de *Globe and Mail* en *Journal de Montreal* bleek dat 69.8 procent tegen het beroep van de regering voor het Hooggerechtshof is.

Charest leidt pro-eenheid beweging

Op 27 maart 1998 maakte de leider van de conservatieven, Jean Charest, bekend de pro-eenheid beweging te zullen leiden. Degene die het meest zou verliezen door de entree van Charest in de Quebecse politiek, was de 27-jarige Mario Dumont, leider van de rechts-nationalistische Action Démocratique. Dumont zei niet van plan te zijn terug te keren naar de door Charest geleide Liberale Partij in Quebec. 'Er is hoop dat Charest de Parti Québecois verslaat en dat Quebec in zijn hol terugkruipt. Het probleem van Quebec is echter diepgaander dan het simpele idee Bouchard te verslaan', aldus Dumont.

Onduidelijkheid over nieuw referendum

Na het referendum in 1995 over onafhankelijkheid van Quebec, dat door de nationalisten maar net verloren werd, vroeg de federale regering in Ottawa het Hooggerechtshof, of Quebec zich eenzijdig onafhankelijk mocht verklaren. Op 20 augustus 1998 verklaarde het Hof eenstemmig, dat Quebec dat volgens Canadees en internationaal recht niet mocht, maar dat de federale regering wel moest onderhandelen met Quebec als de bevolking van de provincie zich in een referendum met een heldere vraagstelling met een duidelijke meerderheid had uitgesproken voor onafhankelijkheid. Hoe groot de meerderheid dan precies moest zijn, zei het Hof niet.
De regerende partij in Quebec, de Parti Québecois van premier Lucien Bouchard, concludeerde daaruit dat een meerderheid van vijftig procent plus één van de stemmen voldoende was, maar daar waren de federale regering en de provinciale Liberal Party van Jean Charest het niet mee eens.
In een reactie op de uitspraak zei toenmalige premier van Quebec, Parizeau, zelf voorstander van afscheiding, dat de vraagstelling in 1995 onduidelijk was geweest en dat

Canada

zijn regering toen niet van plan was geweest Quebec eenzijdig onafhankelijk te verklaren.

Bouchard kondigt verkiezingen aan

Premier Bouchard kondigde op 28 oktober nieuwe verkiezingen aan. Mocht zijn partij op 30 november een klinkende overwinning behalen, dan wilde hij een nieuw referendum uitschrijven.
Jean Charest was zijn voornaamste tegenstander. De leider van de Quebec Liberal Party zat tot 2 april 1998 in het federale parlement in Ottawa als leider van de conservatieven. Als fervent tegenstander van de afscheiding van Quebec besloot deze tweetalige zoon van een Franstalige vader en Ierse moeder over te stappen naar de Quebec Liberal Party en de handschoen op te nemen tegen Bouchard. Charest deed het heel goed in de opiniepeilingen.

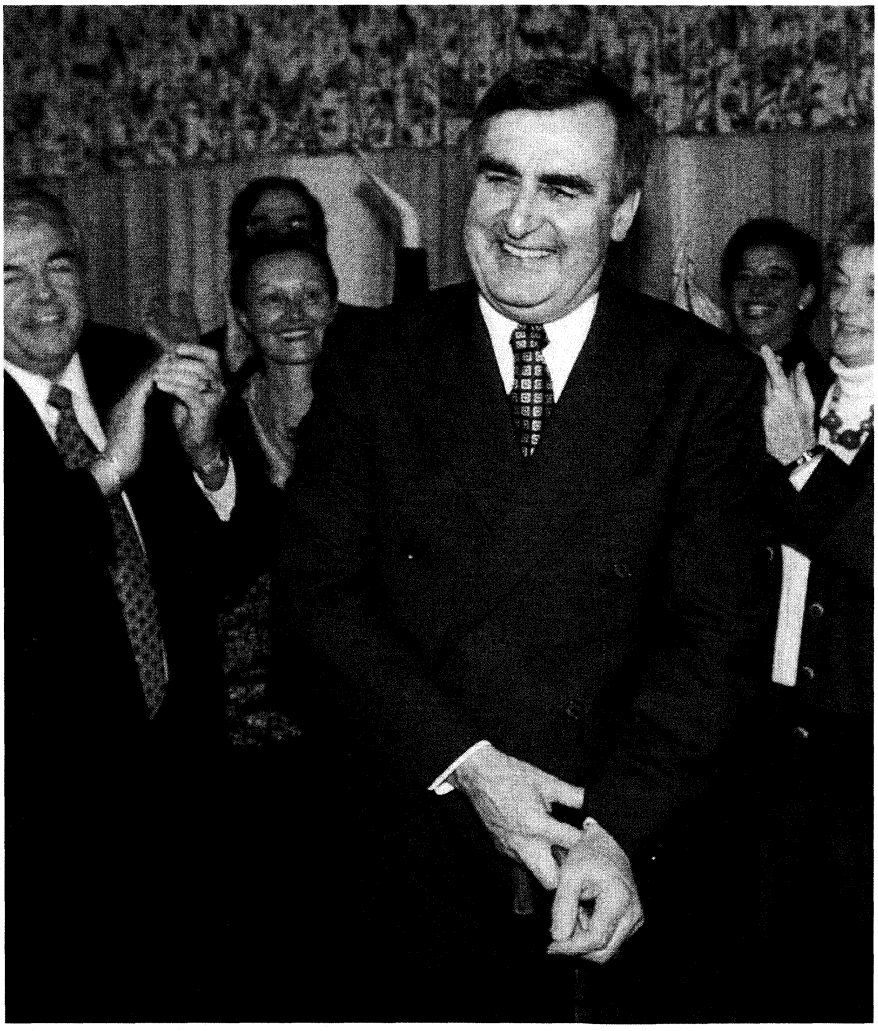
Teleurstellende uitslag voor liberalen

De uitslag van de verkiezingen was in eerste instantie teleurstellend voor de liberalen. Ze behaalden de meerderheid in 48 districten, een winst van twee, terwijl de Parti Quebecois (PQ) 75 zetels behaalde, een verlies van een. De liberalen kregen wel 43,62 procent van de stemmen tegen 42,94 voor de PQ en 11,8 voor de Action Démocratique. De AD behield haar ene zetel. In één district zijn de verkiezingen uitgesteld wegens het overlijden van een kandidaat. Journalisten meldden een opkomst van rond de 80 procent, ondanks sneeuw, ijs en regen.
Het districtenstelsel is onvoordelig voor de liberalen omdat zij hun stemmen vooral halen op het eiland van Montreal en de voorsteden van die stad en in het westen van Quebec in de omgeving van de federale hoofdstad Ottawa.

Kans op referendum klein

De verkiezingen stonden in het teken van een mogelijk nieuw referendum over autonomie of onafhankelijkheid voor Quebec. De liberalen hadden daar fel actie tegen gevoerd. Volgens hen was de onzekerheid over zo'n nieuw referendum een belangrijke reden waarom de groei in Quebec flink achterbleef bij die in de rest van Canada. Zonder zo'n referendum kon die achterstand snel worden ingelopen, waardoor de inkomsten van de provinciale overheid zouden toenemen en de belastingen omlaag konden. De PQ verweet hen gegoochel met cijfers en beklemtoonde dat haar eigen voorspellingen veel realistischer waren en dat Quebec daarmee wel een evenwicht op de begroting zou bereiken in 2000.

Premier Bouchard had gezegd dat hij het referendum zou doorzetten als de PQ voldoende kans maakte om te winnen. In zijn opvatting is dat met 50 procent van de stemmen plus één. Met een percentage van 42,94 bij de verkiezingen voor de provinciale Nationale Assemblée lijkt die kans klein. Op 1 december gaf Bouchard dat toe en verklaarde dat een eventueel referendum over afscheiding pas over enkele jaren weer aan de orde zou komen. Bouchard heeft een mandaat van vijf jaar. Hij weet het zetelverlies van zijn partij aan het slechte weer en aan de noodzakelijke bezuinigingen op volksgezondheid en onderwijs.
Charests belangrijkste medewerkster, Suzanne Poulin, zei op 30 november, dat hij aan zou blijven als leider van de grootste oppositiepartij.

De premier van Quebec, Bouchard, wordt toegejuichd door zijn campagnestaf na het bekend worden van de uitslag van de verkiezingen van 30 november 1998. *(foto ANP)*

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Publicatie Bre-X-rapport

Op 7 oktober 1997 publiceerde de Canadese mijnbouwmaatschappij Bre-X Minerals een rapport waarin stond dat de hoofdgeoloog van het bedrijf, Michael de Guzman, verantwoordelijk was voor het grootste bedrog uit de mijnbouwgeschiedenis. Hij zou de indruk hebben gewekt dat er goud was gevonden in de Busang-mijn in het Indonesische Oost-Kalimantan.

In het rapport werd onthuld dat De Guzman samen met vier Filippijnse collega's drie jaar lang proefmonsters had verrijkt met gouderts, terwijl tijdens eerdere proefboringen was vastgesteld dat de mijn geen goudaders bevatte. Als gevolg van de vermeende goudvondst waren de aandelen van Bre-X sterk in waarde gestegen en De Guzman was, zo meenden velen, bijna 5 miljoen gulden rijker toen hij in maart 1997 zelfmoord pleegde.

Cijfers begrotingstekort 1996-'97 bekendgemaakt

Op 25 oktober 1997 werd bericht dat minister van Financiën Paul Martin had bekendgemaakt dat het federale begrotingstekort voor het fiscale jaar 1996-'97 was gedaald tot C$ 8,9 miljard (ca.12,7 miljard gulden), het laagste cijfer sinds twintig jaar. Het stond gelijk aan 1,1 procent van het bnp, het laagste percentage in verhouding tot het bnp sinds 1970-'71.

Het tekort was lager dan Martin in februari had geraamd en aanzienlijk lager dan het record van C$ 42 miljard (ca. 59 miljard gulden), bijna 6 procent van het bnp, in 1993-'94. Deze verbetering was te danken aan een combinatie van sterke groei (5 procent in het tweede kwartaal van 1997) en strenge controle op de overheidsuitgaven die, met uitzondering van de betaling van de rente op schulden, met 6 procent waren gedaald in het jaar voorafgaand aan de parlementsverkiezingen van juni 1997.

Oppositie beschuldigt minister van Financiën

Vier oppositiepartijen hebben op 20 februari 1998 gevraagd een onderzoek in te stellen naar de minister van Financiën, Paul Martin. De partijen beschuldigen de liberale minister van belangenverstrengeling. Dit vanwege een wetsvoorstel dat belastingvoordeel wil geven aan buitenlandse scheepsbedrijven die hun werkzaamheden naar Canada verplaatsen, terwijl Martin een alom gerespecteerde scheepsmagnaat is met grote buitenlandse maatschappijen.

Vliegtuig Aeroflot in beslag genomen

Op 31 maart 1998 liet een Canadese deurwaarder beslag leggen op een Airbus van de Russische luchtvaartmaatschappij Aeroflot op het vliegveld Dorval bij Montreal. Hij deed dat namens de IMP Group uit Halifax. Aeroflot en IMP bezaten ieder de helft van het luxueuze Aerostar hotel in hartje Moskou, maar Aeroflot had de helft van zijn aandeel doorverkocht aan het Russische Hoofdbureau voor Luchtverbindingen. IMP meende daarom recht te hebben op een vergoeding van US$ 5,8 miljoen (ca. 11,5 miljoen gulden) van Aeroflot, een claim die na een uitspraak van een internationaal arbitrage-instituut in Stockholm erkend werd door het Russische Hooggerechtshof. Maar de Russische openbare aanklager hield de uitvoering tegen. In plaats daarvan kreeg IMP te maken met chicanes van Russische belasting- en politieambtenaren, toen ze weigerde haar aandeel aan Aeroflot en het Hoofdbureau voor Luchtverbindingen te verkopen.
Omdat bemiddelingspogingen van de Canadese premier Chrétien en van de ministers van Buitenlandse zaken en Buitenlandse handel, Axworthy en Marchi, niets uithaalden, klaagde IMP haar partner aan bij de Canadese rechter. Het Hooggerechtshof van Quebec oordeelde op 16 maart dat Aeroflot het bedrag moest betalen op straffe van inbeslagname van een vliegtuig. Dat laatste gebeurde.

Valery Okulov, de hoogste baas van Aeroflot en getrouwd met president Jeltsins oudste dochter, Yelena, reageerde woedend. Volgens hem was het geld op 31 maart overgemaakt. Het vliegtuig werd teruggegeven, maar de passagiers waren al met andere vluchten naar Moskou vertrokken. Aeroflot dreigde de kosten op de Canadese autoriteiten te verhalen.

Rel over fondsen werkloosheidsverzekering

Op 28 mei 1998 werd minister van Financiën Martin fel bekritiseerd door de oppositie en de pers, omdat hij weigerde de grote overschotten bij het werkloosheidsverzekeringsfonds te gebruiken voor werkscheppende maatregelen of belastingverlaging. In plaats daarvan wendde Martin de overschotten aan om de overheidskas te spekken. De regering is bij wet verplicht voldoende reserves te creëren bij het fonds om in een periode van laagconjunctuur werkloosheidsuitkeringen te garanderen. Naar schatting is daarvoor C$ 15 miljard (ca. 20 miljard gulden) nodig, terwijl er bijna 20 miljard in het fonds zat. De minister antwoordde dat hij het overschot had gebruikt om de schuld van de federale overheid terug te dringen en de belasting te verlagen. Bovendien was de werkloosheid sinds het aantreden van de Liberale regering in 1993 gedaald van 11,5 tot 8,4 procent in april 1998.

Privatisering elektriciteitsvoorziening in Ontario

Op 9 juni 1998 introduceerde de provinciale regering van Ontario een wetsvoorstel om het provinciale elektriciteitsbedrijf gedeeltelijk te privatiseren. De centrales en de hoogspanningsleidingen bleven in overheidshanden, maar de verkoop van stroom werd geliberaliseerd. Ontario Hydro was de grootste elektriciteitsproducent van Noord-Amerika, maar had een schuldenlast van C$ 32 miljard (ca. 43 miljard gulden). Die was voornamelijk veroorzaakt door de twintig kerncentrales, waarvan er acht zijn gesloten omdat ze niet meer aan de moderne eisen voldeden en waarvan de rest niet op volle kracht werkt.

Provincies vragen terugdraaien van bezuinigingen

In 1995 besloot de centrale regering C$ 6,2 miljard (ca. 8,4 miljard gulden) te bezuinigen op het Overdrachtsfonds voor gezondheid en sociale zaken, een korting van 35 procent. In Canada zijn de provincies en territoria verantwoordelijk voor gezondheid, welzijn en vervolgonderwijs. Op zijn eigen begroting bezuinigde Ottawa slechts 6 procent. Omdat er weer een overschot was op de federale begroting, eisten de provincies tijdens overleg met minister van Financiën Martin op 15 juni 1998, dat Ottawa de bezuinigingen binnen drie jaar weer ongedaan maakte.

Vissers kwaad over ondermaatse steun

In 1992 werd een moratorium uitgevaardigd op de vangst van kabeljauw voor de oostkust. Duizenden vissers en werknemers in de visverwerkende industrie zijn sindsdien werkloos. Een hulpprogramma van C$ 730 miljoen (ca. 985 miljoengulden), dat op 19 juni 1998 bekend werd gemaakt, moest hen werk buiten de visserij bezorgen. Volgens de getroffen bevolking zou dat de economische dood worden voor New-

Canada

foundland. In het westen is de zalm door overbevissing en verstoring van het broedgebied in de bergrivieren sterk in aantal teruggelopen. De regering kondigde daarom strenge vangstbeperkingen af. De vissers gaven de schuld aan Amerikaanse vissers uit Alaska en dreigden met acties.

Gelijke beloning voor vrouwenarbeid

Op 29 juli 1998 oordeelde het Canadese Mensenrechtenhof, dat de regering het salaris van 200.000 ambtenaren moest verhogen en wel met terugwerkende kracht tot 1985. De uitspraak was gebaseerd op een gezamenlijke studie van regering en vakbond, die het werk van secretaressen en kantoorbeambten, werk dat voornamelijk door vrouwen verricht wordt, gelijkstelde met dat van in hoofdzaak mannelijke zeelui en ambachtslieden. De studie concludeerde dat de vrouwen onderbetaald werden. De dienstenbond had de zaak in 1994 aangespannen. De regering erkende het uitgangspunt, maar zag op tegen de geschatte kosten van C$ 5 miljard (ca. 6,7 miljard gulden). Ze besloot daarom op 27 augustus in beroep te gaan. Het Mensenrechtenhof is een federaal gerechtshof, wiens uitspraken kracht van wet hebben. Beroep is mogelijk bij het Federaal Gerechtshof en uiteindelijk bij het Hooggerechtshof.

Staking piloten Air Canada ten einde

Op 14 september 1998 beëindigden de piloten van Air Canada een staking van bijna twee weken nadat het bedrijf op bijna al hun eisen was ingegaan. Naast een verhoging van hun salaris met negen procent in twee jaar tijd (geëist was twaalf procent), kregen ze gunstigere arbeidsvoorwaarden, een betere pensioenvoorziening en een winstdelingsregeling. Voornaamste grief van de piloten, die zo'n C$ 100.000 (ca. 135.000 gulden) per jaar verdienden, was dat ze veel minder ontvingen dan hun Amerikaanse en Europese collega's.

JUSTITIE

Benoeming hooggerechtshof

Op 1 oktober 1997 werd bekendgemaakt dat rechter J.E. Michel Bastarache van het Hof van Beroep van New Brunswick met onmiddellijke ingang was benoemd bij het Canadese Hooggerechtshof.

Extreem-rechtse propaganda op Internet

De autoriteiten van het stadje Oliver in Brits Columbia verhinderden een bijeenkomst op 21 maart 1998 van Canadese extreem-rechtse activisten. De politie was bang voor mogelijke gewelddadigheden, als anti-racistische demonstranten de bijeenkomst zouden willen verstoren.

De bijeenkomst was via Internet georganiseerd door Bernard Klatt, de eigenaar van Fairview Technology Centre Ltd. Het bedrijfje fungeerde als Internetprovider voor extreem-rechtse groeperingen die op hun websites opriepen tot blanke suprematie en antisemitisme. In februari had de Franse politie dertien mensen gearresteerd in verband met een racistische, antisemitische website. De site van Charlemagne Hammer Skinheads opereerde via Fairview en bevatte doodsbedreigingen aan de Britse toneelschrijfster Julia Pascal. Klatt zelf zei op te komen voor de vrijheid van meningsuiting, die volgens hem bedreigd werd door het instituut van Simon Wiesenthal en de media. Na klachten van de joodse organisatie B'nai Brith over Fairview huurde BC Telecom, de provinciale telefoonmaatschappij van Brits Columbia, een externe advocaat in. Hij kwam tot de conclusie dat websites, die via het bedrijf opereerden, de Canadese wet op haatcampagnes overtraden. BC Telecom vroeg daarop op 17 april aan de politie een onderzoek in te stellen naar Klatts firma, temeer omdat de wettelijke voorschriften over de rol van telecommunicatiemaatschappijen bij het bestrijden van uitwassen op het Internet niet duidelijk waren. Minister van Justitie van Brits Columbia Ujjal Dosanjh zei de uitkomsten van het onderzoek nauwkeurig te zullen volgen: 'Laat niemand geloven, dat hij buiten de wet mag opereren.'

Uitlevering oorlogsmisdadigers

Op 5 mei 1998 diende de regering een wetsontwerp in om uitlevering van verdachten aan oorlogstribunalen of een internationaal hof te vergemakkelijken. Canada is voorstander van een internationaal strafhof en steunt het werk van het Rwanda- en het Joegoslavië-tribunaal. Er bestond echter nog geen wet die uitlevering aan dergelijke instanties regelde. Ook de vorm, waarin andere landen bewijzen moesten leveren bij een uitleveringsverzoek, was in het voorstel geregeld.

Geweldsmisdrijven jongeren strenger bestraft

Jongeren in de leeftijd van twaalf tot zeventien jaar die zich schuldig maken aan geweldsmisdrijven of die recidiveren zullen zwaarder worden gestraft, verklaarde minister van Justitie, Anne McClellan op 12 mei 1998. Dat betekende dat ze 'volwassen' gevangenisstraffen opgelegd konden krijgen en opheffing van hun anonimiteit. Voor jongere kinderen en voor tieners die voor het eerst een misdrijf zonder geweld hebben gepleegd, bleef gelden dat de regering meer ziet in inschakeling van de jeugdhulpverlening en in dienstverlening dan in gevangenisstraf. De maatregelen betekenden het einde van de Wet op Jonge Overtreders van 1984, die publicatie van persoonlijke details verbood om de rehabilitatie van de jongeren niet in gevaar te brengen. McClellan gaf toe dat ze haar beleid veranderd had als gevolg van enkele recente wrede misdaden door kinderen.

Wapens in beslag genomen in indianenreservaat

Op 16 juni 1998 maakte de politie bekend dat ze in een Mohawk-reservaat, bij Montreal, vier mannen had gearresteerd wegens verkoop van illegale automatische wapens en bezit van 250 kilo marihuana. Het reservaat was in 1990 het toneel van een gewapende confrontatie tussen Mohawk-indianen en leger en politie, waarbij een politieman werd gedood.

Demonstratie tegen wapenregistratie

Op 22 september 1998 demonstreerden duizenden Canadese wapenbezitters tegen de invoering op 1 december van een wet die niet alleen registratie van wapenbezitters, maar ook van vuurwapens zelf verplicht stelt. De wet verbiedt het bezit van wapens met een korte loop; andere kunnen met een eenvoudige beschikking verboden worden. Drie miljoen Canadezen hebben een vuurwapen. De regering schat het aantal wapens op negen miljoen, andere schattingen lopen op tot twintig miljoen. Tachtig procent van de Canadezen steunt de nieuwe wet. Maar op het platteland, waar veel gejaagd wordt, zijn veel tegenstanders.

Canada

Super PG Scott afgetreden

Op 23 november 1998 diende Andy Scott, hoofd van het Openbaar Ministerie en lid van het kabinet, zijn ontslag in omdat hij in een vliegtuig te loslippig commentaar had gegeven over een lopend juridisch onderzoek. Het betrof de rol van de politie bij de APEC-top in Vancouver in 1997, toen ze probeerde demonstranten weg te houden van Aziatische leiders zoals voormalig president Suharto. De oppositie nam het Scott niet alleen kwalijk dat hij commentaar leverde op een lopend onderzoek en dat zo beïnvloedde, maar vooral dat hij de zaak aanvankelijk ontkende.

Scott werd snel vervangen door Lawrence MacAuley, die als minister van Arbeid weer werd opgevolgd door Claudette Bradshaw, een parlementslid uit New Brunswick.

GEZONDHEID EN ZORG

Nieuwe hoop voor slachtoffers bloedschandaal

Op 27 maart 1998 gingen de ministers van Gezondheidszorg van de provincies akkoord met een voorstel van de regering C$ 1,1 miljard (ca. 1,5 miljard gulden) uit te keren aan de 22.000 mensen, die in de periode 1986-'90 door wanbeheer bij de nationale bloedtransfusiedienst besmet zijn geraakt met hepatitis C, een soms dodelijke leverziekte. Wie voor of na die tijd besmet geraakt was, viel buiten de regeling. Volgens de regering zou de nationale gezondheidszorg anders failliet gaan. Het besluit veroorzaakte veel onvrede binnen en buiten het parlement. Dankzij een strakke fractiedicipline overleefde de regering van premier Chrétien, wiens Liberale Partij een absolute meerderheid van 11 zetels heeft, een motie van wantrouwen in het Lagerhuis.

Volgens de oppositie zou een uitkering aan de mensen die buiten de regeling vielen niet meer dan een miljard Canadese dollar kosten. Dat kon betaald worden uit het fonds van 3 miljard voor onvoorziene uitgaven, dat de regering wilde gebruiken voor vermindering van de staatsschuld. Premier Harris van Ontario verhoogde de druk op de regering door op 5 mei 1998 bekend te maken dat zijn provincie wel 100 tot 200 miljoen extra wilde bijdragen om alle slachtoffers te helpen.

Bewijsmateriaal over gevaren van roken vernietigd

De Non-Smokers' Rights Association (NSRA), een actiegroep tegen het roken, maakte op 15 september 1998 bekend dat Imperial Tobacco, een dochteronderneming van het Britse B.A.T., bewijsmateriaal had vernietigd over de gevaren van het roken. Het materiaal bevatte onder meer wetenschappelijke studies over de effecten van tabak en roken op de gezondheid. De vernietiging van onderzoeksmateriaal zou het moeilijker maken de resultaten via de rechter op te eisen. Drie inwoners van Quebec hebben een procedure aangespannen tegen Imperial Tobacco, dat 68 procent van de markt in handen heeft, terwijl de provincie Brits Columbia een rechtszaak voorbereidde om de kosten van het roken voor de provinciale gezondheidszorg op de tabaksproducenten te verhalen.
Volgens een woordvoerder van Imperial waren slechts kopieën vernietigd en waren de originelen elders in de wereld bewaard gebleven.

Hoog sterftecijfer in Sydney, Nova Scotia

Volgens een regeringsrapport van Health Canada, dat op 24 september 1998 werd vrijgegeven, lag het sterftecijfer in Sydney, Nova Scotia, in de periode 1951 – 1994 zestien procent boven het Canadese gemiddelde. Met name kanker en hart- en longziekten eisten veel slachtoffers. De regeringsonderzoekers hebben geen eenduidige verklaring, maar de plaatselijke bevolking wijst op de stortplaats van de lokale staalindustrie, de 'Sydney Tar Pools'. Daar herinnert de 700.000 ton giftige drab met een hoog gehalte aan arseen en andere verontreinigende stoffen aan honderd jaar staal maken. Volgens de provincie, sinds 1963 eigenaar van de fabriek, was er geen direct gevaar voor de volksgezondheid. Nova Scotia en de federale regering hadden enkele dagen tevoren een akkoord bereikt over de verdeling van de kosten voor het opruimen van de stortplaats.

MENSENRECHTEN

Hoge raad erkent landrechten van inheemse bevolking

De Hoge Raad heeft op 11 december 1997 de uitspraak gedaan dat bepaalde landrechten van indianen niet ongeldig zijn geworden, doordat zich Europeanen in Canada hebben gevestigd.
Het gaat om ongeveer 58.000 vierkante kilometer land van Brits Columbia. De uitspraak kan tot gevolg hebben dat indianen vergoedingen kunnen vragen aan hout- en mijnbedrijven die in deze gebieden zijn gevestigd.
De Gitxsan, een groep van rond de 5.000 indianen en de 1.500 Wet'suwet'en-indianen stellen dat ze nooit een contract of verdrag hebben ondertekend waarmee ze afstand deden van hun landrechten. De Hoge Raad besliste dat de zaak opnieuw voor de rechter dient te komen en stelde dat de federale overheid en Brits Columbia er verstandig aan zouden doen met de indianen overeenstemming te bereiken.

Formele verontschuldiging aan inheemse bevolking

De regering heeft op 8 januari 1998 formeel haar verontschuldigingen aangeboden aan de inheemse bevolking voor tientallen jaren van discriminatie, waaronder mishandeling van kinderen op nationale kostscholen. De verontschuldiging kwam na de publicatie van een regeringscommissie over de wijze waarop de inheemse bevolking werd behandeld. Het rapport beval de provincie Ottawa aan een betere relatie te onderhouden met Canadese indianen en Inuit. De minister van Minderheden Jane Stewart zei dat het de regering speet dat aan het einde van de vorige eeuw door de kerk geleide kostscholen zijn opgericht, met als doel de indianen in de blanke samenleving te integreren. De leraren zouden de kinderen psychisch en seksueel hebben mishandeld en van hun eigen cultuur hebben vervreemd.

Innu dagen Hydro-Quebec voor gerecht

De Betsiamites, een Innu-volk uit Quebec, hebben de Canadese en de Quebecse regering en Hydro-Quebec op 18 februari 1998 voor de rechter gedaagd, vanwege de bouw van een elektrische centrale op grondgebied dat al generaties lang eigendom van de inheemse bevolking is. De Betsiamites eisen C$ 500 miljoen (ca. 675 miljoen gulden) compensatie voor overtreding van de eigendomsrechten.
De kern van het geschil ligt in een overeen-

Canada

komst uit 1973, waarin de Canadese regering namens de Innu C$ 150.000 (ca. 200.000 gulden) van Hydro-Quebec ontving voor de bouw van een waterkrachtcentrale in het noordoosten van de provincie. Het is een klein bedrag vergeleken bij de C$ 395 miljoen die de afgelopen 23 jaar is uitbetaald is aan Cree, Inuit en andere inheemsen van Innu afkomst, waardoor gelijksoortige projecten voortgezet konden worden.

Rechtsgelijkheid voor homoseksuelen

In 1991 was Delwin Vriend ontslagen op een christelijke school in Alberta, omdat hij homoseksueel was. In Alberta was ontslag om deze reden wettelijk toegestaan. Vriend ging in beroep bij het Hooggerechtshof dat hem op 9 april 1998 in het gelijk stelde en de wetgeving in Alberta discriminerend noemde en in strijd met het Canadese Handvest voor Rechten en Vrijheden uit 1982. In het Handvest wordt discriminatie op grond van ras, etnische achtergrond, huidkleur, religie, geslacht, leeftijd of handicap verboden. Seksuele geaardheid ontbrak in de lijst, maar volgens het Hooggerechtshof was de opsomming niet uitputtend.
Het Centrum voor Vernieuwingen in politiek beleid, een denktank in Ottawa, wees er echter op dat het parlement indertijd bewust akkoord gegaan was met het weglaten van 'seksuele geaardheid' uit de wetstekst.
Het besluit van het Hooggerechtshof deed het debat oplaaien over in hoeverre de rechterlijke macht correcties mag aanbrengen in besluiten van gekozen volksvertegenwoordigers. Volgens opperrechter Bastarache mag 'de meerderheid de minderheid niet discrimineren of tot zwijgen brengen.'

Slachtoffers van de 'nationale veiligheid'

In de jaren '50 en '60 zijn duizenden Canadezen het slachtoffer geworden van veiligheidsmaatregelen van regering, veiligheidsdiensten en politie. Ze verloren hun baan of maakten nooit promotie. Onderzoekers van de Laurentia Universiteit in Ottawa publiceerden op 14 april 1998 een rapport over die veiligheidscampagnes en riepen de regering op de duizenden slachtoffers te compenseren. Onder hen bevinden zich vakbondsleiders en leden van linkse partijen, separatisten uit Quebec, immigranten, vredesactivisten en leiders van de inheemse en zwarte bevolking. Ook homo's en lesbiennes hoorden tot de gediscrimineerde groep. In Canada was 'actieve' homoseksualiteit tot 1969 een misdrijf. De Koninklijke Canadese Bereden Politie (RCMP) had haar handen vol aan het bijhouden van wie wel of niet homoseksueel was. In 1967-'68 maakte de Bereden Politie bekend dat in de regio Ottawa 9.000 mensen op hun lijsten van verdachte of bewezen homoseksuelen stonden.

Verdrag met Nisga'a in Brits Columbia

Op 4 augustus 1998 tekenden vertegenwoordigers van de Nisga'a, de provincie Brits Columbia en de federale regering een verdrag over de teruggave van 1930 vierkante kilometer land, uitgebreid zelfbestuur en een schadeloosstelling van in totaal C$ 490 miljoen (ca. 660 miljoen gulden) aan dit indianenvolk. Het verdrag is het eerste in zijn soort in Brits Columbia en het kwam tot stand na twintig jaar onderhandelen. De Canadese indianen, verenigd in de First Nations Summit, waren gematigd optimistisch over het verdrag en zagen het als een voorbeeld voor de aanspraken van vijftig andere indianenvolken. Het verdrag werd getekend door de linkse Nieuw Democratische Partijregering van Brits Columbia, maar de Hervormingspartij, de provinciale afdeling van de Liberale Partij en de invloedrijke krant de *Globe and Mail* uit Toronto waren tegen. Zij eisten dat niet alleen de Nisga'a, maar ook de andere inwoners van Brits Columbia in een referendum over het verdrag mochten stemmen. Ze beklaagden de niet-indiaanse inwoners van het gebied, wier rechten zouden worden uitgehold. De liberalen in Brits Columbia spanden een rechtszaak aan, omdat ze vonden dat de bestuursrechten die de Nisga'a kregen, een nieuwe bestuurslaag creëerden. Dat betekende een verandering van de Canadese grondwet en daar zouden alle inwoners van de provincie over moeten beslissen.

Een andere tegenstander van het verdrag was David Black, uitgever van zo'n 80 kleinere kranten en weekbladen in Brits Columbia, Alberta en Washington. Hij had de redacteuren van de bladen verboden commentaren over het verdrag te schrijven. Ze mochten alleen negatieve stukken opnemen. Dat kwam hem op felle kritiek te staan van de Canadese Journalisten Associatie, die hem in een verklaring op 22 september verweet het publiek eenzijdig voor te lichten. Indiaanse leiders en premier Glenn Clark van Brits Columbia deelden die kritiek.
Clark wilde de zaak direkt voorleggen aan het Hooggerechtshof. Het verdrag zou voor de lente van 1999 besproken worden in het federale parlement en dat van de provincie.
Jean Chrétien, de liberale premier van de federale regering, vond het verdrag geen verandering van de grondwet, maar de inlossing van een constitutionele verplichting.
Op 6 en 7 november stemden de Nisga'a in ruime meerderheid voor het verdrag.

Conflict over houtkap in Quebec

Op 17 augustus 1998 bereikte de regering van Quebec met de Micmac-indianen uit het Listuguy-reservaat in Oost-Quebec een akkoord over extra kaprechten. Ze mochten 5.000 kubieke meter hout kappen bovenop de 10.000 kubieke meter die hun al eerder waren beloofd. In ruil daarvoor hieven de indianen de blokkade op van een belangrijke toeristische weg. De overeenkomst gold voor vijf jaar. Minister Chevrette van Natuurlijke Hulpbronnen was tevreden met de vreedzame afloop, maar zijn collega Belanger van Openbare Veiligheid zei, dat de blokkade de belastingbetaler C$ 2,5 miljoen (ca. 3,4 miljoen gulden) had gekost en dat het onderzoek naar strafbare feiten zou worden voortgezet.

Moord op Sikh-voorman

Op 18 november 1998 werd Tara Singh Hayer, uitgever van de Indo-Canadese *Times*, de grootste Punjabi-talige krant in Noord-Amerika, vermoord in zijn huis in Surrey bij Vancouver. Hayer was een scherp criticus van Sikh-fundamentalisten die een onafhankelijk thuisland willen in India. Hij was eerder met vijf andere gematigde Canadese Sikhleiders geëxcommuniceerd door de Akal Takht, het geestelijk gezag van de Sikhs in Amritsar in India, omdat hij te soepel met de regels omsprong. Zijn krant mocht niet meer gelezen worden.
De Sikh gemeenschap in Brits Columbia is met 70.000 leden de grootste buiten India. Ze is echter ernstig verdeeld over de religieuze doctrine en het eigen thuisland, dat herhaaldelijk leidde tot geweld. Hayers aanhangers hebben een beloning van C$ 25.000 (ca. 34.000 gulden) uitgeloofd voor inlichtingen over de moord. Zijn familie geloofde dat 'internationale terroristen' de daders waren.

Veel indiaanse talen dreigen uit te sterven

Op 14 december 1998 publiceerde Statistics Canada een onderzoek, waaruit bleek, dat slechts drie inheemse talen (Cree, Inuktitut en Ojibway) door minimaal twintigduizend mensen gesproken worden, voldoende om de dominantie van het Engels en het Frans te kunnen overleven. De meeste van de ongeveer vijftig inheemse talen worden slechts door een paar duizend en soms slechts een paar honderd mensen gesproken. En dat is volgens de onderzoekers absoluut onvoldoende om een taal in stand te houden.
Van de 30 miljoen Canadezen voelen 800.000 mensen zich indiaan of Inuit ('eskimo'). Slechts 26 procent daarvan noemde een inheemse taal zijn of haar moedertaal en slechts een deel daarvan sprak die taal ook thuis.
De Assembly of First Nations, de grootste organisatie van indianen en Inuit in Canada, beschouwt deze ontwikkeling als een verlies van cultuur en een bewijs voor het assimilatieproces waaraan de inheemse bevolking onderworpen is. Een woordvoerder wees er echter op dat in het Yukon Territory in Noordwest-Canada veel inheemse groepen proberen de tendens tegen te gaan door hun taal op schrift te stellen en taallessen in het onderwijs te organiseren.

MILITAIRE ZAKEN

Rapport over vredesoperatie in Somalië

Op 2 juli 1997 publiceerde een Koninklijke Onderzoekscommissie onder voorzitterschap van rechter Gilles Letourneau de conclusies van haar onderzoek naar beschuldigingen van marteling en moord door soldaten van het Canadian Airborne Regiment tijdens hun deelname aan de VN-vredesmissie (UNOSOM) in Somalië in 1993.

Het onderzoek, dat meer dan twee jaar had geduurd en waarbij 116 getuigen waren gehoord, was in 1994 ingesteld na twee incidenten in Somalië waarbij Canadese soldaten waren betrokken. Bij het eerste incident bij een Canadees kamp in de buurt van Mogadishu op 4 maart 1993, schoten soldaten twee vermoedelijke plunderaars op de vlucht neer, waarbij een van hen werd gedood. Bij het tweede incident, dat niet officieel was onderzocht door de Commissie, zouden Canadese soldaten op 16 maart 1993 een 16-jarige Somalische jongen hebben doodgemarteld.

Het rapport van de Commissie, getiteld *Dishonoured Legacy*, bevatte ernstige kritiek op hoge militairen en in het algemeen op de manier waarop de vredesmissie was uitgevoerd. Volgens het rapport waren de desbetreffende gebeurtenissen symptomatisch voor 'systematisch' slecht leiderschap, planning en discipline. Onder degenen die als verantwoordelijken werden aangewezen, bevonden zich de toenmalige onderminister van Defensie Robert Fowler en vice-admiraal Larry Murray, op dat moment waarnemend stafchef. Ook de twee onmiddellijke voorgangers van Murray (die eveneens betrokken waren bij de operatie), generaal John de Chastelain en generaal Jean Boyle, werden ervan beschuldigd hun taak niet naar behoren te hebben vervuld.

Naast de kritiek op operationele en bestuurlijke zaken beschuldigde het rapport hoge militaire bevelhebbers en de federale autoriteiten van pogingen om het onderzoek naar de incidenten te belemmeren. De opstellers van het rapport verklaarden dat zij waren gestuit op 'een muur van stilte, duidelijk een strategie bedoeld om te misleiden'.
De conclusies werden onmiddellijk verworpen door minister van Defensie Art Eggleton. Volgens hem was de commissie er niet in geslaagd te bewijzen dat hoge officieren hadden gelogen en kwam zij tot ondeugdelijke generalisaties op basis van het gedrag van een paar soldaten.

Chef defensiestaf benoemd

Op 17 september 1997 benoemde premier Chrétien luitenant-generaal Maurice Baril tot chef van de defensiestaf. De 53-jarige Baril werd de opvolger van generaal Jean Boyle in plaats van waarnemend stafchef vice-admiraal Larry Murray. Deze werd gepasseerd na kritiek op zijn rol bij de uitvoering van de Canadese vredesoperatie in Somalië in 1993.

Canada beoordeelt rol betreffende nucleaire wapens

De voorzitter van de commissie Buitenlandse zaken van het Lagerhuis heeft op 6 februari 1998 gezegd te gaan kijken hoe landen kunnen worden geholpen bij nucleaire ontmanteling. Onder leiding van de links georiënteerde minister van Buitenlandse zaken, Lloyd Axworthy, is in Canada het debat heropend over de vraag hoe te balanceren tussen de verplichting van Canada aan allianties die nucleaire wapens gebruiken en het Canadese beleid landen aan te zetten tot nucleaire ontmanteling.

Europeanen maken ruzie over helikopterdeal

De regering bevestigde op 5 januari 1998 dat een contract voor 15 reddingshelikopters ter waarde van C$ 593 miljoen (ca. 810 miljoen gulden) was toegekend aan hetzelfde consortium, waarmee ze vier jaar eerder een contract had afgebroken. Minister van Defensie Art Eggleton bevestigde dat de deal was gesloten met het Britse GKN Westland, het Italiaanse Agusta en het Canadese Bombardier. Het consortium had op 22 december 1997 gedreigd naar de rechter te stappen als ze het contract niet zou krijgen. Drie andere bedrijven hadden zich sterk gemaakt voor het contract. Eurocopter, een van de bedrijven stelde dat de selectieprocedure oneerlijk was verlopen.
Problemen rond helikoptercontracten ontstonden in 1994, toen de liberale regering een contract voor 50 helikopters ter waarde van C$ 4,8 miljard (ca. 6,5 miljard gulden) introk, dat een jaar eerder door de toen regerende Conservatieve Partij was afgesloten. De huidige premier Jean Chrétien betaalde daarvoor C$ 487 miljoen (ca. 660 miljoen gulden) aan Westland-Agusta. Oppositiepartijen waren boos en zeiden dat er nu twee keer voor de helikopters was betaald. Chrétien heeft familiebanden met het Canadese Bombardier, één van de bedrijven waarmee het contract was gesloten.

Kritiek op toekenning Navo-contract aan Bombardier

Tijdens een heftig debat in het parlement op 1 juni 1998 bekritiseerde de Hervormingspartij de onderhandse toekenning van een vluchttrainingscontract van C$ 2,85 miljard (ca. 3,9 miljard gulden) aan Bombardier. Andere bedrijven hadden geen kans gehad te bieden op het servicecontract, hoewel een openbare aanbesteding verplicht is bij opdrachten boven C$ 25.000

(ca. 34.000 gulden). Volgens de regering bestonden daarop twee uitzonderingen: als niemand anders het kon doen en als er haast geboden was. Die golden in dit geval beide. Volgens de oppositie hadden andere bedrijven twee weken de tijd moeten krijgen om een concurrerend bod te doen. Dat was niet gebeurd. Zij suggereerde dat de uit Quebec afkomstige top van de regerende Liberale Partij Bombardier had willen belonen voor de steun aan de federale regering tegen de afscheiding van Quebec.

BUITENLANDSE ZAKEN

Handelsmissie bezoekt Latijns-Amerika

Een delegatie van vijfhonderd Canadese politici en leiders uit het bedrijfsleven zijn op 12 januari 1998 in Mexico begonnen aan een handelsmissie naar Latijns-Amerika. Het was de grootste handelsmissie ooit. Premier Jean Chrétien moest op het laatste moment afzeggen, vanwege de ijsstorm die tot gevolg had dat miljoenen Canadezen in het oosten van Ontario en het zuiden van Quebec zonder verwarming en elektriciteit zaten.

Canada en Mexico ondertekenden een dag later een overeenkomst om een beschermd bos aan te leggen voor bijzondere geel en zwarte koninklijke vlinders. Miljoenen van deze vlinders vliegen vierduizend kilometer tussen het gebied waar ze ontpoppen in het oosten van de VS en Canada naar hun overwinteringsgebied in Mexico. Zowel het Canadese International Development Research Center als het Mexicaanse ministerie van Milieuzaken zullen C$ 1,2 miljoen (ca. 1,7 miljoen gulden) bijdragen aan de oprichting van een reservaat van 2 miljoen hectare.

Mercosur botst met Canada over subsidies

Op 15 januari 1998 begon 'Team Canada' zijn handelsmissie naar Brazilië. Premier Chrétien maakte een dag later alsnog onderdeel uit van de handelsmissie. Vooraf werd aangenomen dat dit een vriendschappelijk bezoek zou worden. Het tegendeel bleek toen een meningsverschil tussen Canada en Brazilië over subsidies aan vliegtuigfabrikanten uitgroeide tot een internationaal handelsgeschil. Mercosur – de handelsgemeenschap van Brazilië, Argentinië, Paraguay en Uruguay – wilde gesprekken met Ottawa over een overeenkomst ter bevordering van de handel beëindigen.

Een week daarvoor had Brazilië gezegd te overwegen een klacht tegen Canada in te dienen bij de Wereldhandelsorganisatie (WTO), omdat de Canadese vliegtuigfabriek Bombardier wordt gesubsidieerd. Bombardier is een concurrent van de Braziliaanse vliegtuigfabriek Embraer voor middellange afstandsvliegtuigen. In december heeft Brazilië sterk geprotesteerd tegen de weigering van Bombardier een overeenkomst met Embraer te sluiten over de aankoop van Braziliaanse Super Tucano-vliegtuigen voor een NAVO-trainingsprogramma. Canadese autoriteiten stellen dat de Braziliaanse regering Embraer subsidieert voor exportactiviteiten, wat in strijd is met regels van de WTO.

Handelsovereenkomsten met Argentinië en Chili getekend

Op de laatste dag van het bezoek aan Argentinië, op 20 januari, hebben Canada en Argentinië 75 handelsovereenkomsten ondertekend, met een totale waarde van C$ 143 miljoen (ca. 195 miljoen gulden). De Argentijnse president, Carlos Menem, zei te hopen dat Canada binnen zes maanden een samenwerkingovereenkomst kan ondertekenen met Mercosur, ondanks het meningsverschil tussen Canada en Brazilië over hun vliegtuigfabrieken.
Tijdens het bezoek aan Chili, een dag later, hebben de Chileense president Eduardo Frei en premier Chrétien een bilateraal akkoord ondertekend, waarmee dubbele belastingheffing op export wordt opgeheven. Beide landen hebben ook handelsovereenkomsten ondertekend.

Chrétien spreekt over mensenrechten in Cuba

De Cubaanse vice-president Carlos Lage heeft op 12 februari 1998 met premier Chrétien en Canadese afgevaardigden over mensenrechten gesproken. Ook werd een overeenkomst gesloten over het luchtverkeer tussen de twee landen. Met een bilaterale handel ter waarde van C$ 700 miljoen (ca. 960 miljoen gulden) is Canada de op drie na grootste handelspartner van Cuba, aldus de Cubaanse ambassade.

Canada neemt politieke gevangenen op

Aan het eind van februari werden de banden tussen beide landen nog eens benadrukt nadat Cuba bekendmaakte dat 19 politieke gevangenen mochten uitwijken naar Canada. Premier Chrétien zei hen te willen opnemen. De politieke gevangen stonden op een lijst die Paus Johannes Paulus II tijdens zijn bezoek aan Cuba een maand eerder, bekendmaakte. Er werden toen 299 gevangenen vrijgelaten.
Op 7 april kwamen 12 Cubanen in Canada aan, samen met enkele gezinsleden. Een aantal van hen wilde gelijk doorreizen naar Miami. Sommigen zeiden dat de Cubaanse regering de garantie had gegeven dat ze na een jaar weer terug konden. Een enkeling had kritiek op de Canadese regering die 'uit veiligheidsoverwegingen' niet alle gevangenen had opgenomen die haar door Cuba waren aangeboden, waarschijnlijk omdat ze zich met gewapende acties hadden ingelaten.
Op 5 mei arriveerden opnieuw drie politieke gevangenen. Twee van hen hadden zich bezig gehouden met het organiseren van oppositie tegen de Cubaanse regering, terwijl de derde betrokken was bij een vluchtpoging waarbij drie Cubaanse politiemannen waren gedood.
Bij zijn bezoek aan Cuba op 27 en 28 april 1998 had premier Jean Chrétien om de vrijlating van vier andere dissidenten gevraagd.

Generaal getuigt over genocide in Rwanda

Generaal Romeo Dallaire heeft op 25 februari 1998 tijdens de rechtzaak tegen Jean Paul Akayesu voor het Internationale Rwanda-tribunaal (ICTR) in Arusha, Tanzania, getuigd over genocide. Akayesu werd verdacht van genocide en andere overtredingen die hij zou hebben begaan in de periode dat hij burgemeester was van Taba. Dallaire, die speciale dispensatie had gekregen om te getuigen van de VN, was getuige van de verdediging. Waarnemers veronderstelden dat de getuigenis niet in het voordeel van de verdediging zou zijn. Die stelde namelijk dat de moorden onderdeel uitmaakten van normale oorlogsvoering in plaats van genocide. 'Ik wil dit geen genocide noemen. Dit was een holocaust', aldus Dallaire. Zijn vrijheid van spreken was beperkt. Een VN-deskundige zei dat hij geen

informatie mocht geven uit bepaalde VN-documenten.

Sancties tegen Joegoslavië vanwege Kosovo

Op 9 maart 1998 sloot Canada zich aan bij de internationale sancties tegen Joegoslavië vanwege het repressieve optreden tegen etnische Albanezen in Kosovo. De sancties hielden onder meer het opschorten in van exportkredieten en van de onderhandelingen over landingsrechten voor de Joegoslavische luchtvaartmaatschappij. Het wapenembargo bleef van kracht, terwijl Canada overwoog humanitaire hulp te sturen. De sanctiemaatregelen volgden naoverleg met de Verenigde Staten

VS akkoord met gasleiding naar Chicago

Op 23 september 1998 ging het Alliance-consortium, een consortium van zeven Amerikaanse pijpleidingbedrijven, akkoord met de voorwaarden die de Amerikaanse Federale Energie Commissie had verbonden aan de aanleg van het Amerikaanse deel van een gasleiding van noordoost Brits Columbia naar Chicago. Canada moest nog toestemming verlenen voor het project van C$ 3,7 miljard (ca. 5,1 miljard gulden).
Nadat het consortium in het voorjaar van 1998 haar verzet had opgegeven tegen de overname door het Canadese NOVA Corp, lieten de Canadezen in ruil andere pijpleidingexploitanten toe.

Mandela dankt Canada

Op zijn afscheidstournee door Noord-Amerika bezocht de Zuid-Afrikaanse president Nelson Mandela Canada, waar hij op 23 september 1998 met alle égards werd ontvangen. Mandela, die als eerste buitenlandse leider benoemd werd tot lid van de Orde van Canada wegens zijn verdiensten voor de mensheid, bedankte het Canadese volk voor de enorme steun in de strijd tegen de apartheid.

Blokkade Zuid-Dakota aanhangig gemaakt bij NAFTA en WTO

Na een week van vergeefse onderhandelingen met de autoriteiten van de VS, besloot Canada op 24 september 1998 een handelsblokkade door de Amerikaanse staat Zuid-Dakota aanhangig te maken bij de NAFTA en de Wereldhandelsorganisatie (WTO). Zuid-Dakota klaagde dat Canadese producten veel gemakkelijker de VS binnenkomen dan andersom. Daarom begon het vrachtwagens met Canadees graan en vee aan strenge gezondheids- en veiligheidsinspecties te onderwerpen. Andere staten deelden de klacht, maar zijn nog niet tot een blokkade overgegaan. Volgens de Amerikaanse Handelsmissie in Canada stonden de staten in hun recht met de inspecties. De Amerikanen vroegen een paar weken geduld, maar dat duurde de Canadezen te lang.

Canadese paspoorten gebruikt door Mossad

Op 4 november 1998 gaf minister van Buitenlandse zaken Axworthy toe dat het niet zeker was dat de Israëlische geheime dienst, de Mossad, niet opnieuw Canadese paspoorten zou gebruiken bij geheime operaties.
Agenten van de Mossad probeerden in 1997 tevergeefs Hamasleider Khaled Meshal te vermoorden in Jordanië. Zij bleken Canadese paspoorten te hebben, tot grote woede van de Canadese regering. De Israëlische premier Netanyahu en minister van Buitenlandse zaken Levy bezworen toen dat Israël bij toekomstige operaties geen gebruik meer zou maken van Canadese paspoorten. Volgens Leslie Lewis, een chassidische jood met zowel de Canadese als de Israëlische nationaliteit die tot aan berichten over de aanslag zijn Canadese paspoort had 'uitgeleend', hadden Israëlische agenten hem ook in 1998 gevraagd zijn paspoort en dat van zijn dochter te mogen gebruiken. De Israëlische regering ontkende de beschuldigingen. Volgens Axworthy kon de Canadese veiligheidsdienst Lewis' beschuldigingen niet staven.

Handel en mensenrechten in Oost-Azië

Premier Chrétien en zijn ministers Axworthy van Buitenlandse zaken en Marchi van Buitenlandse Handel namen deel aan de top van de APEC, de organisatie voor economische samenwerking van landen uit Oost-Azië en het gebied van de Stille Oceaan. De top vond plaats op 17 en 18 november 1998 in de Maleisische hoofdstad Kuala Lumpur. Tevoren bezocht Chrétien Singapore, waar hij een aantal handelsverdragen tekende en een akkoord over gezamenlijke steun aan de door de economische crisis zwaar getroffen landen in de regio.

In Maleisië spraken Axworthy en Marchi op 14 november met de vrouw van Anwar Ibrahim, de voormalige vice-premier van Maleisië, die na kritiek op premier Mahathir aan de kant was geschoven en nu in voorarrest zat op beschuldiging van corruptie en homoseksueel gedrag. Ze spraken ook met vertegenwoordigers van vakbonden, mensenrechtengroepen en vrouwenorganisaties en steunden de oproep van de Asia-Pacific Peoples' Assembly om op de APEC-top ook de mensenrechten te bespreken. Volgens de Canadese ministers mag liberalisering van de handel geen doel op zich zijn, maar gaat het uiteindelijk om verbetering van de levensomstandigheden. Premier Mahathir zegde vervolgens zijn bilaterale ontmoeting met Chrétien af.

Na afloop van de top reisden de Canadezen naar China, waar Chrétien met premier Zhu Ronghi sprak over de wederzijdse handel, de Canadese steun voor China's toetreden tot de Wereldhandelsorganisatie (WTO) en Canadese investeringen in met name de mijnbouw en de telecommunicatie. Door de recente overstromingen was China toegankelijker geworden voor discussies over het milieu. Chrétien en Zhu Ronghi spraken ook over godsdienstvrijheid en de vrijheid van meningsuiting, maar niet over individuele dissidenten. Canada gaat bijdragen aan een systeem voor juridische hulp in China.

Vertrek geëist van Canadese oliemaatschappij uit Soedan

De Interkerkelijke Coalitie voor Afrika en andere kerkelijke en vakbondsorganisaties eisten op 18 november 1998 van de Canadese regering dat ze stappen zou ondernemen om Talisman Energy, een van de grootste Canadese oliemaatschappijen, te bewegen zich terug te trekken uit Soedan. Talisman neemt met het Maleisische Petronas, China National Petroleum en de Soedanese regering deel in een groot olieproject in Zuid-Soedan en is betrokken bij de aanleg van een pijpleiding naar de Rode Zee. Volgens de kerken maakt de Soedanese regering zich schuldig aan etnische zuiveringen in het zuiden en gebruikt ze daarvoor inkomsten uit de olie-export.

(Vorige berichten pag. 640/3 e.v. - 1997)

Aflevering nr. 3137

BRAZILIË

Algemene en presidentverkiezingen 52
De financieel-economische crisis 54
Internationale financiële steun 56
Beschuldiging tegen president betiteld als laster 56
Leiders landlozenbeweging vermoord 57
Reservaten voor inheemse bevolking officieel ingesteld 57
Alternatieve straf als middel tegen overvolle gevangenissen 57

CANADA

Conservatieven zoeken naar oriëntatie 58
Ontwikkelingen in Quebec 59
Provincies vragen terugdraaien van bezuinigingen 61
Gelijke beloning voor vrouwenarbeid 62
Geweldsmisdrijven jongeren strenger bestraft 62
Canadese paspoorten gebruikt door Mossad 67

DUITSLAND

Nieuwe spellingswet van kracht 11
Schröder wint verkiezingen 13
SPD wil kabinet vormen met Groenen 13
Koppen rollen na nederlaag CDU/CSU 15
Alliantie voor banen 19
Rijke deelstaten willen arme niet meer helpen 20
Oost-Duitse industrie klimt uit dal 21

ESTLAND

Doodstraf wordt afgeschaft 23
Wrijving over begroting 23
Versoepeling regeling naturalisatie 24
Russisch stadje wil deel van Estland worden 24

FINLAND

Reeks van moties van wantrouwen tegen regering 24
Politica populair door boek over haar seksleven 25
Vakbond wil verlaging voor lage inkomens 25
Finland vecht Russische regels aan 25

GROOT-BRITTANNIË

Gemeenteraadsverkiezingen 26
Hervorming Hogerhuis 27
Vakbonden 29
Sociale zaken 30
Crisis in het boerenbedrijf 31
Pinochet gearresteerd 33
Wapenembargo Sierra Leone 34

IERLAND

Presidentsverkiezingen 42
Regeringscoalitie verliest zetel 42
Naturalisatieregels aangepast 42
Onderzoek naar corrupte politici 43
Buitenlandse bedrijven beschuldigd 43
Geen bezwaren tegen toetreding Europese munt 43

LETLAND

Problemen met Russische minderheid 44
Kabinetscrisis rond privatisering 44
Doodstraf niet afgeschaft 44
Steun voor boeren 45
Parlementsverkiezingen 45

LITOUWEN

Vagnorius blijft aan als premier 46
Monopolie telecommunicatie tot 2003 47
Meer geld voor sluiting kerncentrales 47

NEDERLAND

Geen geld voor armoedeplan oppositie 5
Staatssteun voor scheepswerf De Schelde 5
Mimimum (jeugd)loon per 1-1-'99 5
Bijstands-, IOAW- en IOAZ-uitkeringen per 1-1-'99 6
AOW, Anw, kinderbijslag per 1-1-'99 7
Waz/Wajong per 1-1-'99 8
Witte illegalen in hongerstaking 9
Wijziging in controletaak Kamer 9
Schiphol mag fors groeien 10
Herfkens zet mes in ontwikkelingshulpgelden EU 10

NOORD-IERLAND

Vredesproces 35
Samenwerking Brits leger met doodseskaders 41

WIT-RUSLAND (BJELAROES)

Protesten tegen economische problemen 48
Bevolking moet helpen bij oogst 48
Ex-parlementariërs willen presidentsverkiezingen 48
Ministers ontslagen 48
Wijziging in verkiezingswet benadeelt oppositie 49
Loekasjenko beveelt verandering economisch beleid 49
Wit-Rusland wil Joegoslavië militair steunen 49

ZWEDEN

Kinderporno strafbaar gesteld 50
Strijd over sluiting kerncentrales 50
Parlementsverkiezingen 50
Riksbank op termijn onafhankelijk 52
Sancties tegen India en Pakistan 52

KHA

uitgevers
Systemen Keesing B.V.
Hogehilweg 13
1101 CA Amsterdam
telefoon: 020 - 564 1111
Postbus 1118
1000 BC Amsterdam
telefoon: 020 - 5 64 1222 (abonneeservice)
Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing
Keesinglaan 2-20
B 2100 Deurne-Antwerpen.
telefoon: 03 - 360 5300

redactie
Keesings Historisch Archief
J. J. Viottastraat 21
1071 JN Amsterdam
telefoon: 020 - 470 4303
e-mail: kha@knoware.nl

© Keesings Historisch Archief

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

NEDERLAND

BINNENLAND

Begin Bijlmer-enquête

Op 27 januari 1999 begonnen de openbare verhoren onder ede door de parlementaire enquêtecommissie om verloop en afhandeling van de Bijlmerramp van 1992 te onderzoeken. In dat jaar stortte een Boeing van de Israëlische vliegtuigmaatschappij El Al neer op een flat in de Bijlmer in Amsterdam, waarbij een woonblok werd verwoest en minstens 43 doden vielen. De commissie bestond uit de volgende leden van de Tweede Kamer: Th. Meijer (CDA), voorzitter, R. Oudkerk (PvdA), vice-voorzitter, T. Oedayraj Singh Varma (GroenLinks), M. Augusteijn-Esser (D66), M. van den Doel (VVD), leden.

In de aanloop naar het openbare gedeelte van de enquête wist *de Volkskrant* met een beroep op de Wet Openbaarheid van Bestuur, beslag te leggen op de verhoren van agenten die op de plek des onheils waren geweest en daar 'mannen in witte pakken' hadden gezien wier identiteit nooit bekend werd. Volgens de agenten waren het geen medische hulpverleners. Zij kwamen aan in twee touringcars, aldus de agenten, en gingen naar de puinhoop van het vliegtuig en de ingestorte flat 'alsof zij daar iets zochten'. Journalisten en omstanders hadden al eerder 'witte pakken' gemeld, maar dat was nooit in de officiële lezing meegenomen. Hoofdofficier van Justitie J. Vrakking stelde na het verhoor van de agenten dat hun verklaringen 'geen nieuwe feiten aan het licht hadden gebracht'.
Op 20 januari bleek dat het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne (RIVM) niet was ingeschakeld om, zoals gebruikelijk bij grote rampen, metingen te doen waarmee gezondheidsrisico's voor hulpverleners en omwonenden kunnen worden vastgesteld. Een verklaring voor deze omissie kon de commissie niet vinden.

VNG telt veel afhakende raadsleden

Sinds de gemeenteraadsverkiezingen van april 1998 haakten tussen de 250 en 300 nieuwe raadsleden af, aldus een hernieuwde telling van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in januari 1998. Eerder had de VNG een getal van ruim 400 genoemd, maar hierbij bleek een 'rekenfout' te zijn gemaakt.

Spreekrecht leden Europees Parlement

In de Tweede Kamer bleek half januari 1999 een meerderheid te vinden te zijn voor het geven van spreekrecht aan leden van het Europees Parlement in het Nederlandse parlement. De VVD was als enige grote partij aanvankelijk tegen, maar bleek toch bereid tot een compromis.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Weer onenigheid over WAO

Begin 1999 ontstond opnieuw een discussie over de uitvoering van de Wet Arbeidsongeschiktheid (WAO). Het aantal WAO'ers steeg volgens zowel werkgevers als overheid veel te snel. Tussen 1993 en 1996 was het aantal WAO'ers gedaald van een record van 921.000 naar 855.000 door strengere keuringsregels die werden ingevoerd na de parlementaire enquête over het misbruik van de WAO. In 1998 kwam echter de grens van 900.000 WAO'ers weer in zicht. De werkgeversorganisatie VNO-NCW eiste op 7 januari harde ingrepen in duur en hoogte van de WAO als de stijging in '99 zou doorzetten. De werkgevers legden de verantwoordelijkheid bij het parlement, dat ook volgens sommige keuringsartsen van het GAK slappe knieën zou hebben gekregen na protesten tegen de aanscherping van de keuringsregels en weer een versoepeling van de keuringen zou hebben bedongen.
Op 13 januari lekte een vertrouwelijke brief van staatssecretaris Hoogervorst van Sociale zaken uit, waarin deze plannen ontvouwde om de controle op de keuringsartsen te verbeteren en het niet meer aan de uvi's (uitvoeringsinstellingen sociale zekerheid) over te laten om te bepalen hoe intensief zieke of arbeidsongeschikte werknemers worden herkeurd. Dat verschilde per instelling van één keer in de drie maanden tot één keer in de vijf jaar. Tegelijkertijd werd duidelijk dat werkgevers weinig of geen moeite doen om zieke of arbeidsongeschikte werknemers weer aan het werk te krijgen, omdat zij zich toch tegen de kosten van doorbetaling van loon bij ziekte hebben verzekerd. Dit gedrag was voor minister Zalm van Financiën de reden om zich te verzetten tegen aantasting van de bestaande WAO-regelingen.

'Verhaalplicht levert niets op'

Pogingen van de overheid om met terugwerkende kracht een deel van de bijstand te verhalen op voormalige partners leveren alleen maar hoge invorderingskosten op, stelde de Stichting Onderzoek naar de Nederlandse Rechtspleging in Familiezaken (SOR) op 13 januari 1999. Van de verwachte jaaropbrengst van 175 miljoen gulden komt niets terecht, aldus de SOR. Het ministerie van Sociale zaken bestreed de cijfers van de SOR. In 1994 zou 45 miljoen verhaald zijn. Ook zou door de verhaalplicht het beroep op de bijstand preventief verminderd zijn.

AOb niet samen met Abvakabo en NPB

Op het allerlaatste moment besloot de Algemene Onderwijsbond (AOb) op 21 januari 1999 geen fusie aan te gaan met de ambtenarenbond Abvakabo FNV en de politiebond NPB. Volgens de AOb kon de nieuwe federatie niet garanderen dat de service aan de leden op peil bleef. Het besluit kwam kort nadat was gebleken dat na een fusie van enkele FNV-bonden tot 'FNV Bondgenoten' in 1998 een tekort van tientallen miljoenen was ontstaan.

Staking politie afgewend

Op 16 januari 1999 bereikten de politiebonden en minister Peper van Binnenlandse zaken na achttien uur onderhandelen een akkoord over een nieuwe politie-CAO, waardoor de meeste agenten er 5 procent in salaris op vooruit zouden gaan. Aangekondigde acties waren daarmee van de baan. In de CAO zal de VUT-leeftijd worden opgetrokken van 60 naar 61 jaar.
Het akkoord dreigde tot grote woede van de bonden echter weer onderuitgehaald te worden, toen ambtenaren van Binnenlandse zaken op 27 januari vaststelden dat er in de onderhandelingen een 'rekenfout' was gemaakt, waardoor de politie-CAO de overheid 35 miljoen gulden méér kostte dan aangenomen. Dit nieuws verstoorde ook de CAO-onderhandelingen voor het onderwijs waar minister en bonden een voorbeeld wilden nemen aan de politie-CAO.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Euro maakt goede start

In de eerste drie dagen van 1999 gingen de

Nederland

aandelenbeurzen van de Europese Unie geheel over op de euro en voerden banken en andere financiële instellingen de euro in het girale verkeer in. De nieuwe munt onderging op 3 januari haar vuurdoop op de beurs van Sydney in Australië, waar de munt gelijk na de opening een waarde van 1,1747 Amerikaanse dollar noteerde.
De invoering van de euro had ook invloed op de notering van de Amsterdamse beurs die op 4 januari opende met 538,36 punten in plaats van de op guldens gebaseerde notering.
Op de eerste dag van de aandelenhandel in de EU klom de euro omhoog naar 1,1805 dollar. Op de beurs van New York eindigde de euro op 4 januari op 1,826 dollar.
Computerstoringen en andere problemen die het vertrouwen van de EU-burgers in de omschakeling op de euro hadden kunnen ondermijnen, bleven uit. Het enige incident deed zich voor in Amsterdam, waar minister Zalm van Financiën twee taarten in het gezicht gedrukt kreeg door een lid van de actiegroep T.A.A.R.T (Tegen Autoritaire en Anti-Revolutionaire Types). De groep tekende verzet aan tegen wat zij de ondemocratische besluitvorming over de euro noemden.

In Gorinchem werd met een stille tocht op 16 januari 1999 massaal geprotesteerd tegen slachtoffers van 'zinloos geweld'. Aanleiding was de schietpartij door de deur van een disco in dezelfde stad een week eerder, waardoor twee meisjes om het leven kwamen. *(foto ANP)*

JUSTITIE

Massale reactie op doodschieten twee meisjes

Op 9 januari 1999 werden twee meisjes gedood in Gorinchem. Zij waren in een disco toen Turkse mannen van buitenaf door de toegangsdeur schoten, vermoedelijk met de bedoeling een portier te treffen. Zoals eerder bij geweldsgebeurtenissen in Amsterdam, Leeuwarden, Tiel en Eindhoven protesteerde de bevolking massaal tegen wat in de openbare discussie 'zinloos geweld' was gaan heten. Het incident in Gorinchem maakte ook een debat los over de vraag of bij misdaadberichtgeving de nationaliteit van verdachten genoemd moest worden.

Naar aanleiding van een schietpartij bij een discotheek in Arnhem op 16 januari bepleitte burgemeester P. Scholten van deze stad een onderzoek naar het groeiende wapenbezit in Nederland. In 1998 was een artikel in het *Algemeen Politieblad* verschenen waarin twee Amsterdamse rechercheurs stelden dat het 'zwartwassen' van legale wapens in Nederland makkelijk was omdat de wapenregistratie eenvoudig te vervalsen zou zijn. Ook zou er sprake zijn van bestuurlijke chaos. Controlerende diensten zouden een woud van instanties vormen waarin veel wordt geregistreerd, maar weinig gecommuniceerd. Volgens wapenhandelaar R. Drenth valt de politie legale wapenhandelaren lastig om de schijn te wekken iets aan het groeiende illegale wapenbezit te doen.

Nieuwe voorzitter van college PG's

Op 15 januari 1999 droeg minister Korthals van Justitie landsadvocaat jhr. mr Joan de Wijkerslooth de Weerdesteijn voor als nieuwe voorzitter van het college van procureurs-generaal, dat leiding geeft aan de ruim 2300 werknemers van het Openbaar Ministerie en in samenspraak met de minister de grote lijnen bepaalt van het opsporings- en vervolgingsbeleid in Nederland. Hij volgde de ontslagen Arthur Docters van Leeuwen op.

Het advocatenkantoor waartoe De Wijkerslooth de Weerdesteijn sinds 1977 behoorde, Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn, behartigde in een groot aantal zaken de belangen van de overheid. De Wijkerslooth de Weerdesteijn studeerde rechten in Leiden en was van 1971 tot 1977 wetenschappelijk medewerker aan deze universiteit.

Leasen gevangenissen veel te duur

De Algemene Rekenkamer publiceerde op 28 januari 1999 een rapport over de leaseconstructie waarmee de overheid de afgelopen jaren onder meer de bouw van nieuwe gevangenissen en rechtbanken heeft gefinancierd. Door deze constructie, waarbij projectontwikkelaars op eigen kosten gebouwen neerzetten voor ministeries, was de overheid minstens 400 miljoen gulden extra kwijt. De Rijksgebouwendienst had de gebouwen beter zelf kunnen aanbesteden, aldus de Rekenkamer. Volgens het rapport ontbrak het bij de opstelling en uitvoering van de contracten met de projectontwikkelaars ook aan interne controle. Over het raamcontract voor vijf gevangenissen werd onderhandeld door één ambtenaar die achteraf ook belast werd met de controle over zijn eigen beslissingen.

ONDERWIJS

Geld volwasseneneducatie beter verdeeld

Na protesten van vooral grote gemeenten tegen een nieuwe verdeling van de 427 miljoen gulden voor volwasseneneducatie, beloofde minister Hermans van Onderwijs dat hij per 1 maart 1999 met een betere verdeelsleutel zou komen. De gemeenten hadden

Nederland

laten weten niet voor de wachtgelden van ontslagen onderwijzers te willen opdraaien als de situatie gehandhaafd zou worden.

NewMetropolis krijgt drie maanden respijt

Het Amsterdamse wetenschaps- en techniekcentrum NewMetropolis kreeg op 7 januari 1999 een overbruggingskrediet voor drie maanden. Het in 1997 geopende centrum kampte met grote tekorten en werd met sluiting bedreigd. Het ministerie van Onderwijs eiste dat het centrum een commerciële partner voor de exploitatie zou zoeken en was niet bereid het structurele exploitatietekort van 2,5 miljoen gulden per jaar te dekken. Een brede Kamermeerderheid had dit gevraagd.

Estafettestaking in basis- en middelbaar onderwijs

Op maandag 18 januari 1999 begonnen ruim veertienduizend onderwijzers in Limburg en Noord-Brabant aan een estafettestaking die later ook in de rest van het land een succes zou worden. De bonden stelden minister Hermans van Onderwijs voor een ultimatum. Als er binnen twee weken geen nieuwe CAO zou zijn, zou een landelijke staking worden uitgeroepen. Hermans wilde aanvankelijk niet verder gaan dan een loonsverhoging van 2,8 procent in anderhalf jaar. Veel leraren streden niet zozeer om een loonsverhoging, maar meer tegen de voortdurende bezuinigingen op het onderwijs. Op 22 januari beloofde Hermans met een bod te komen dat vergelijkbaar zou zijn met de loonsverhogingen voor de politie.

GEZONDHEID EN ZORG

Voorrangsbehandeling rijkere zieken

In de tweede week van januari 1999 bepleitte de directeur van het Academisch Ziekenhuis Groningen (AZG), J. Hamel, dat rijkere patiënten tegen forse betaling sneller door ziekenhuizen geholpen moesten kunnen worden. Die zouden dan niet langer uitwijken naar het buitenland en hun geld zou behouden blijven voor Nederlandse gezondheidsinstellingen. Dit standpunt zwengelde opnieuw de discussie aan over een tweedeling in de gezondheidszorg en over de noodzaak het aantal plaatsen voor opleiding tot arts te verruimen. Eerder was al een idee gelanceerd en weer afgeschoten om zieke werknemers sneller te behandelen. Minister Borst van Volksgezondheid zei op 19 januari in de Tweede Kamer verbaasd te zijn over Hamels voorstellen aangezien de regering al besloten had 130 miljoen gulden in te zetten om de wachtlijsten weg te werken.

NATUUR EN MILIEU

Kritiek op RIVM

Op 20 januari 1999 reageerde de Tweede Kamer geschokt op kritiek van een onderzoeker van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne (RIVM), J. de Kwaadsteniet, die in een artikel in *Trouw* had gesteld dat het jaarlijkse RIVM-rapport over het milieu, de Milieubalans, niet deugde en de regering naar de mond praatte. Er zou teveel met modellen worden gewerkt en te weinig werkelijk worden gemeten. De directie van het RIVM, waarvan nog niet zo lang geleden de onafhankelijkheid wettelijk werd vastgelegd, bestreed dat er sprake was van politieke invloed op de research. De Kwaadsteniet werd geschorst.

MILITAIRE ZAKEN

Notitie over toekomst krijgsmacht

Op 25 januari 1999 presenteerde minister De Grave van Defensie een Hoofdlijnennotitie over de toekomst van de krijgsmacht. Daarin werd het ouderwetse concept van landsverdediging tegen een invasie niet geheel opgegeven ten gunste van het idee dat het Nederlandse leger en de NAVO vooral buiten NAVO-grondgebied zal optreden bij burgeroorlogen en humanitaire crises. Tot 1 juli zou Defensie een maatschappelijke discussie organiseren om meer draagvlak voor de jaarlijkse defensie-uitgaven van 14 miljard gulden te scheppen, maar het NAVO-lidmaatschap mocht daarin niet worden betrokken.

BUITENLANDSE ZAKEN

'Top BZ verwikkeld in machtsstrijd'

Bij een toespraak half januari 1999 tot zijn ambassadeurs wees minister Van Aartsen van Buitenlandse zaken zijn ambtelijke top aan als oorzaak voor tal van problemen op zijn ministerie. Volgens de minister zou te vaak 'smekend naar boven gekeken worden met de vraag wat de bevelslijn is' in plaats van de onderlinge communicatie te verbeteren. *De Volkskrant* van 16 januari schreef: 'De secretaris-generaal en de vier directeuren-generaal op BZ zijn verwikkeld in een loopgravenoorlog over competenties. Daardoor is van de herijking van het buitenlands beleid niet veel terecht gekomen.'

Armenië

OVERLEDEN

Aldo van Eyck, architect

De internationaal bekende architect Aldo van Eyck overleed op 16 januari 1999 op 80-jarige leeftijd aan een hartstilstand. Van Eyck werd gewaardeerd door zijn humaan bouwen met aandacht voor de behoeften van de gebruiker en 'om het gevoel van beschutting'. Zijn denken was verwant met de Cobra-groep. Later sloot hij zich aan bij de architectenbeweging 'De 8 en Opbouw'.
Zijn entree maakte Van Eyck bij de gemeente Amsterdam waar hij speelplaatsen ontwierp. Met het bureau dat hij samen met zijn vrouw Hannie dreef, was hij de ontwerper van de uitbouw van de Algemene Rekenkamer in Den Haag, het Estec-complex in Noordwijk, het Amsterdamse Burgerweeshuis en het Tripolis-kantorencomplex. Zijn kleurgebruik bij woningen werd op grote schaal nagebootst.
Niet elke potentiële opdrachtgever deelde Van Eycks ideeën. 'Nederland wilde de afgelopen decennia protserig en patserig zijn', schreven Hilde Haan en Ids Haagsma in *de Volkskrant* van 15 januari 1999. 'Nederland wilde zich spiegelen aan de 'grootsheid' van een nieuwe tijd. Maar juist in de werken van Aldo van Eyck werd het humanistisch verleden van ons land geopenbaard. De grootste vertegenwoordiger, zeg maar drammer, van het menselijk bouwen is niet meer.'

(Vorige berichten pag. 5/1 e.v. - 1999)

ARMENIË

BINNENLAND

Geestelijke gearresteerd op verdenking van corruptie

Een hoge Armeense geestelijke is gearresteerd op verdenking van corruptie, zo werd op 11 juli 1998 bekendgemaakt door het

Samenstelling regering (17 november 1998)

President (geïnstalleerd op 9 april 1998):
Robert Kotsjarjan
Premier (benoemd op 10 april 1998)
Armen Darbinjan

Ministers:
Binnenlandse zaken en Nationale veiligheid
Serzj Sarkisjan
Buitenlandse zaken
Vardan Oskanjan
Cultuur, Sport en Jeugdzaken
Roland Sjarojan
Defensie
Vazgen Sarkisjan
Economie en Financiën
Edvard Sandojan
Economische hervormingen
Vachram Avanesjan
Energie
Meroezjan Mikaelajan
Gezondheidszorg
Haik Nikogosjan
Industrie en Handel
Haik Gevorkjan
Justitie
David Aroetoenjan
Landbouw
Vladimir Movsisjan
Natuurlijke hulpbronnen
Gevork Vardanjan
Onderwijs en Wetenschap
Levon Mkrtsjan
Privatisering
Pavel Kaltachtsjan
Regionale zaken
David Zadojan
Sociale zekerheid
Gagik Eganjan
Statistiek
Stepan Mnatsakanjan
Stedenbouw
Felix Piroemjan
Transport
Ervan Zakarjan
Verbindingen en Post
Artak Vardanjan

Voorzitter van de Nationale Vergadering
Chosrov Aroetoenjan
Voorzitter van het Hooggerechtshof
Tariel Barsegjan
Voorzitter van de Centrale Bank
Tigran Sarkisjan

openbaar ministerie. Bisschop Asochik Aristakesjan van de Armeense Apostolische Kerk werd ervan verdacht een mogelijke rol te hebben gespeeld bij het verduisteren van ongeveer twee miljoen gulden, afkomstig van de defensiebegroting. De arrestatie maakt deel uit van een campagne van president Robert Kotsjarjan tegen corruptie. Aristakesjan was bisschop van Armavir sinds 1996. Kerkelijke functionarissen zeiden dat hij de eerste geestelijke was die werd gearresteerd sinds de terreur onder Stalin in de tweede helft van de jaren '30. Samen met de bisschop werd een functionaris van het ministerie van Defensie gearresteerd. Een andere verdachte ambtenaar van Defensie pleegde eind juni zelfmoord.

Moordaanslagen op overheidsfunctionarissen

De Armeense openbare aanklager Genrich Chatsjatrjan is op 6 augustus 1998 vermoord, zo liet de presidentiële persdienst weten. Volgens de staatstelevisie werd Chatsjatrjan doodgeschoten in zijn kantoor in de hoofdstad Jerevan rond vijf uur in de middag door Aram Karapetjan, een medewerker van het bureau van de openbare aanklager. Een motief voor de moord werd niet gegeven. Chatsjatrjan was chef van het openbaar ministerie sinds mei 1997.
Op 14 december loofde het ministerie van Defensie een beloning uit van ongeveer 200.000 gulden voor informatie over de moord, een week eerder, op onderminister van Defensie Vagram Chorchoroeni. Chorchoroeni werd buiten zijn woning in Jerevan doodgeschoten.

Wijzigingen in de regering

President Kotsjarjan voerde op 17 november 1998 een aantal wijzigingen in zijn regering door. Het ontslag van de minister van Industrie en Handel Garnik Nanagoeljan was een van de belangrijkste wijzigingen. In diens plaats kwam Haik Gevorkjan.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

President positief over economie in 1998

Na de eerste honderd dagen van zijn presidentschap liet president Kotsjarjan zich op 22 juli 1998 positief uit over de economische ontwikkelingen in die periode. Kotsjarjan wees op een toename van het bnp in de eerste helft van 1998 met 6,7 procent, vergeleken met 2,1 procent over dezelfde periode een jaar eerder. De inflatie bedroeg in het eerste half jaar van 1998 0,9 procent tegen 15,3 procent in dezelfde periode van 1997. De export nam in de eerste helft van 1998 toe met 31,1 procent, terwijl de import daalde met 0,4 procent. De buitenlandse reserves waren gestegen tot 309 miljoen dollar in vergelijking met 240 miljoen dollar in het begin van het jaar. Kotsjarjan erkende overigens dat de economische problemen nog niet waren opgelost en dat veel Armeniërs nog in armoede leefden.

Begroting 1999 goedgekeurd

Het parlement keurde op 29 december 1998 de begroting voor 1999 goed met 122 stemmen voor, 22 tegen en 3 onthoudingen. Het begrotingstekort zou 5,1 procent bedragen van het bnp. De overheidsinkomsten werden geraamd op 191,692 miljard dram (ongeveer 734 miljoen gulden) ofwel 17,4 procent van het bnp. De uitgaven werden geraamd op 248,310 miljard dram ofwel 22,6 procent van het bnp. Een tekort van 56,618 miljard dram werd gedekt door binnenlandse tegoeden, de uitgave van schatkistpapier en door kredieten van internationale financiële organisaties en donorlanden. De begroting voorzag een inflatie op jaarbasis van 9,9 procent in vergelijking met een raming van 1 à 2 procent voor 1998. De reële groei van het bnp werd geraamd op 4 tot 6 procent in vergelijking met 6 procent in 1998. De defensie-uitgaven zouden stijgen tot 40 miljard dram (21,7 procent van de totale uitgaven) in vergelijking met 33,3 miljard dram voor 1998. Commentatoren zeiden dat de Armeense economie niet maximaal zal groeien zolang het slepende territoriale conflict met Azerbeidzjan niet was opgelost.

BUITENLANDSE ZAKEN

President wil niet naar Azerbeidzjan

President Kotsjarjan zei op 12 augustus 1998 dat hij niet in zou gaan op een persoonlijke uitnodiging van de Azerbeidzjaanse president Alijev om een regionale conferentie bij te wonen in Bakoe. Een naaste adviseur van Kotsjarjan zei dat de persoonlijke veiligheid van de president niet kon worden gegarandeerd. Alijev had de Armeense president ruim een week eerder uitgenodigd een topbijeenkomst bij te wonen van TRACECA, een door de Europese Unie financieel gesteund project dat tot doel heeft een nieuwe zijderoute te openen van Europa naar Azië via de Kaukasus en Centraal-Azië. Armenië en Azerbeidzjan zijn al ongeveer tien jaar praktisch in oorlog

met elkaar vanwege Nagorno-Karabach. Tussen de twee staten bestaan geen diplomatieke betrekkingen en wordt geen handel gedreven. Sinds de twee staten in 1991 onafhankelijk werden is over en weer door geen enkele hoge staatsfunctionaris een bezoek gebracht. Er is formeel een wapenstilstand tussen de twee staten maar jaarlijks vinden nog zo ongeveer vierhonderd mensen de dood bij botsingen aan de grens.

OVSE-plan voor Nagorno-Karabach aanvaard

Armenië heeft op 26 november 1998 een nieuw voorstel van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) geaccepteerd voor vredesbesprekingen met Azerbeidzjan over de omstreden enclave Nagorno-Karabach. Enkele weken eerder was dit zelfde voorstel door Azerbeidzjan verworpen. De Azerbeidzjaanse president Alijev bleef ook nu het plan afwijzen. De Armeense minister van Buitenlandse zaken Vardan Oskanjan zei dat zijn land het OVSE-voorstel accepteerde, waarin Azerbeidzjan en Nagorno-Karabach werd gevraagd een 'gezamenlijke staat' te vormen. De regering van Nagorno-Karabach verklaarde zich bereid tot dialoog. Nagorno Karabach wordt voornamelijk bevolkt door etnische Armeniërs, verklaarde zich onafhankelijk van Azerbeidzjan tien jaar geleden en zoekt aansluiting bij Armenië,
Alijev bleef bij zijn afwijzing van het voorstel. Hij herhaalde dat het niet sterk genoeg de territoriale integriteit van Azerbeidzjan benadrukte en dat dit in tegenspraak was met eerder geformuleerde principes van de OVSE.

Georgië en Armenië willen spanningen verminderen

Armenië en Georgië verklaarden op 20 augustus 1998 te zullen proberen een toename van spanningen te vermijden. De verklaring kwam na een incident waarbij ongeveer 25 gewapende mannen een Georgisch militair konvooi tegenhielden in een deel van Georgië dat voornamelijk door etnische Armeniërs wordt bewoond. Het konvooi was op weg naar een artillerieoefening met Russische troepen die een basis hebben in het regionale centrum Achalkalaki. 'Wij zijn geïnteresseerd in een krachtig en stabiel Georgië', zei de Armeense minister van Buitenlandse zaken Vartan Oskanjan aan het eind van een tweedaags bezoek aan de buurstaat. Oskanjan en de voorzitter van het Georgische parlement Zoerab Zjvania zeiden dat niet nader aangeduide 'destructieve krachten' schuldig waren aan het incident in Javacheti.

(Vorige berichten pag. 397/3 e.v. - 1998)

AZERBEIDZJAN

BINNENLAND

Presidentsverkiezingen

Oppositie boycot verkiezingen

Een naaste medewerker van president Alijev, Ramiz Mechtijev, deed op 5 augustus 1998 een oproep aan de oppositie om haar boycot van de komende presidentsverkiezingen in oktober op te geven. Oppositiepartijen meenden dat de organisatie van de verkiezingen en de meegaandheid van het Azerbeidzjaanse parlement ertoe leidden dat president Alijev de verkiezingen gemakkelijk kon manipuleren. Belangrijk strijdpunt was de samenstelling van de Centrale Kiescommissie, die volgens hen sterk in het voordeel van Alijev was. Ook wilden zij opheffing van perscensuur en vrijlating van politieke gevangenen. Begin augustus hadden vertegenwoordigers van de president de oppositiepartijen het aanbod gedaan de presidentsverkiezingen enkele weken uit te stellen om hun een langere voorbereidingstijd te geven.
Oppositieleider Alboefaz Eltsjibej liet medio september weten dat vooral de samenstelling van de Centrale Kiescommissie niet acceptabel was. Hij betwistte het recht van president Alijev 18 van de 24 leden van de commissie te benoemen. In het interview bekritiseerde hij het Westen omdat het zijn beleid zou laten bepalen door grote oliemaatschappijen en andere bedrijven die uit zijn op lucratieve contracten voor de winning van olie en gas in het Azerbeidzjaanse deel van de Kaspische Zee. Tijdens een verkiezingsredevoering op 25 september verwierp president Alijev eisen van de oppositie de presidentsverkiezingen uit te stellen en de samenstelling van de Centrale Kiescommissie te wijzigen. Hij zei dat het feit dat de oppositie actief is in het politieke leven, op televisie verschijnt en kranten uitgeeft, bewijst dat Azerbeidzjan een democratie is.

Samenstelling regering (18 oktober 1998)

President
Hajdar Alijev
Premier
Artoer Rasizade

Vice-premier (Landbouw, Voedsel, Economische betrekkingen met Rusland)
Abbas Abbasov
Vice-premier (Cultuur)
Eltsin Efendijev
Vice-premier (Vluchtelingen)
Ali Hasanov
Vice-premier zonder protefeuille
Tofig Azizov (3 december 1998 overleden)
Izzat Roestamov, Abid Sjarifov

Ministers:
Arbeid en Sociale verzekering
Ali Nagijev
Binnenlandse zaken
Ramil Oesoebov
Buitenlandse zaken
Tofik Zoelfoegarov
Cultuur
Polat Boelboelogloe
Defensie
Safar Abijev
Douane
Kamaleddin Hajdarov
Economie
Namig Nasroellajev
Financiën
Fikret Joesifov
Transport
Hoessein Hoesseinov
Gezondheidszorg
Ali Insanov
Handel (a.i.)
Farchad Alijev
Justitie
Soedaba Hasanova
Landbouw
Irsjad Alijev
Nationale Veiligheid
Namig Abbasov
Onderwijs
Misir Mardanov
Pers en Informatie
Sirus Tebrizli
Verbindingen
Nadyr Achmedov

Hoofden van Staatscomités:
Bouwnijverheid en Architectuur
Abid Sjarifov
Eigendom
Nadyr Nasibov
Vluchtelingen
zie vice-premier
Statistiek
Arif Velijev

Parlementsvoorzitter
Moertoez Aleskerov
Hoofd Openbaar Ministerie
Eldar Hasanov
Voorzitter Centrale Bank
Elman Roestamov

Azerbeidzjan

Geweld tegen demonstranten

Politie en troepen van het ministerie van Binnenlandse zaken vochten op 12 september 1998 in het centrum van Bakoe urenlang met honderden demonstranten, die protesteerden tegen het bewind van president Alijev. Volgens oppositiegroepen raakten meer dan honderd demonstranten gewond en werd een vrouw gedood. De demonstranten probeerden samen te komen op het Vrijheidsplein voor een bijeenkomst van oppositiepartijen tegen de geplande presidentsverkiezingen. Het plein was door militaire vrachtwagens afgezet. Europese waarnemers, waaronder de Duitse ambassadeur in Azerbeidzjan Kristian Zibek, veroordeelden het optreden van de autoriteiten. Tien dagen later werden 28 opgepakte oppositieleden weer vrijgelaten. Onder hen was Panach Hoeseinov, premier in 1992-1993 onder de toenmalige president Eltsjibej. Tegen de vrijgelaten oppositieleden liep nog wel een gerechtelijke procedure.

Eerlijkheid presidentsverkiezingen betwist

De presidentsverkiezingen die op 11 oktober plaatsvonden, werden scherp bekritiseerd door internationale organisaties, waaronder de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) en de Raad van Europa. Vertegenwoordigers van die organisaties stelden in Bakoe in een verklaring dat er 'zeer ernstige onregelmatigheden' bij sommige stembureaus hadden plaatsgevonden. De verkiezingen waren volgens hen niet in overeenstemming met 'internationale normen'. Medewerkers van Alijev zeiden dat hij 75 procent van de stemmen had gekregen, terwijl een van zijn tegenstanders, Etibar Mamedov, 11 procent behaalde.
Mamedov beschuldigde Alijev van verkiezingsbedrog. Hij verklaarde enkele dagen later ongeveer 35 procent van de stemmen te hebben gekregen, wat zou betekenen dat er een tweede ronde nodig zou zijn. Alijev zou volgens hem slechts zestig procent hebben behaald, zelfs 'na vervalsing van de uitslag'. Verschillende oppositiefiguren hadden vanaf het begin de verkiezingen geboycot omdat zij van mening waren dat Alijev de uitslag naar zijn hand zou zetten.

Alijev geïnstalleerd als president

Alijev werd op 18 oktober geïnstalleerd als nieuwe president voor een ambtstermijn van vijf jaar, nadat de Centrale Kiescommissie officieel had vastgesteld dat hij 76,1 procent van de stemmen had gekregen. Nadat hij een eed op de Koran had afgelegd hield Alijev een toespraak waarin hij onder meer zei dat de kwestie Nagorno-Karabach met vreedzame middelen moest worden opgelost. Zes demonstranten werden gearresteerd, op het moment dat Alijev in zijn auto bij het gebouw arriveerde waar de installatie zou plaatsvinden.

Alijev nieuwe monarch?

Volgens de politieke partij AzerSjach zou president Alijev de nieuwe sjah (constitutionele monarch) van het land moeten worden. Dat verklaarde de partijleider Elgar Kerimov op 27 oktober 1998. Hij zei dat de 75-jarige Alijev zo onmisbaar was voor de stabiliteit van het land, dat hij tot monarch moest worden uitgeroepen. Er is in Azerbeidzjan rond Alijev al langere tijd een persoonlijkheidscultus gaande en het lijkt erop dat de president erop uit is zijn zoon Ilcham, vice-president van de staatsoliemaatschappij SOCAR, tot zijn opvolger te maken. Veel verwanten van Alijev, die net als de president afkomstig zijn uit de zuidelijke enclave Nachitsjevan die gescheiden is van Azerbeidzjan, bekleden belangrijke posities.

Demonstranten gearresteerd

Op 7 november 1998 leidde de verslagen oppositiekandidaat bij de presidentsverkiezingen van 11 oktober, Etibar Mamedov, een verboden demonstratie door het centrum van Bakoe. Het kwam daarbij tot botsingen met de politie, waarbij volgens de oppositie tientallen mensen werden gearresteerd. Een dag later vond er een toegestane protestbijeenkomst plaats in Bakoe tegen de door Alijev gewonnen verkiezingen. Tegen het einde van de bijeenkomst begonnen plotseling zo'n dertig ongewapende mannen op de sprekers van de oppositie in te slaan. De aanwezige politiemensen, die wel gewapend waren, hielden zich daarbij afzijdig.

Nieuwe oppositiebeweging opgericht

Op 9 november 1998 ondertekenden 23 partijen een verklaring waarbij de 'Beweging voor Democratie' werd gevormd, een overkoepelende organisatie die tot doel heeft president Alijev ten val te brengen. Het Volksfront van ex-president Aboelfaz Eltsjibej ondertekende de verklaring. De Nationale Onafhankelijkheidspartij van Etibar Mamedov, tweede bij de presidentsverkiezingen in oktober, deed dat niet.

Mamedov verwierp begin december een voorstel van president Alijev om gesprekken te beginnen met de oppositie om de politieke crisis in het land te bezweren. Mamedov zei in het parlement dat er geen sprake kon zijn van een dergelijk overleg zolang de officiële protocollen van de presidentsverkiezingen niet waren gepubliceerd.

Begroting 1999 goedgekeurd

Het parlement keurde op 24 december 1998 de begroting voor 1999 goed. De begroting had een tekort van ongeveer vier procent van het bnp. Dat was hoger dan verwacht als gevolg van de lage olieprijs op de wereldmarkt. Het totale bnp werd geraamd op 18,6 triljoen manats (ongeveer 9,6 miljard gulden). De uitgaven voor defensie zouden met 21,6 procent stijgen in verband met het nog steeds voortwoekerende conflict met Armenië over Nagorno-Karabach.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Vervolging oppositie wegens belediging president

De belangrijkste openbare aanklager in Azerbeidzjan, Eldar Hasanov, verklaarde op 10 november 1998 dat leidende oppositiefiguren kans maakten op gevangenisstraffen wegens het beledigen van president Alijev tijdens de demonstraties. Hij beschuldigde oppositieleiders ervan, president Alijev uit zijn ambt te willen zetten en zei dat er vijf gerechtelijke procedures waren geopend vanwege uitspraken tijdens bijeenkomsten die 'de eer en waardigheid van de president aantastten'. In Azerbeidzjan is dat een misdaad. Hasanov noemde drie oppositieleiders met name tijdens een zitting van Milli Majlis, het parlement. Dat waren ex-president Aboelfaz Eltsjibej van het Volksfront, Isa Gambar van de Moesavatpartij (Gelijkheidspartij) en Etibar Mamedov van de Nationale Onafhankelijkheidspartij. Mamedov verklaarde tegenover *Reuters* niet gevoelig te zijn voor de dreigende taal van Hasanov, omdat hij in de jaren

'80 al als dissident had vastgezeten in een beruchte KGB-gevangenis in Moskou.

Persbreidel

Redacteuren in hongerstaking

Redacteuren van negentien onafhankelijke kranten in Azerbeidzjan gingen op 18 november 1998 in hongerstaking uit protest tegen wat zij zien als een intimidatiecampagne tegen hen door president Alijev. De redacteuren zeggen dat er gerechtelijke procedures zijn geopend tegen lokale kranten vanwege kritiek op de president. In augustus had president Alijev, na internationale kritiek en aan de vooravond van de presidentsverkiezingen, een einde gemaakt aan de censuur.

Veroordeling wegens 'ondermijnend artikel'

Op 27 november werd een aanhanger van de oppositie veroordeeld tot anderhalf jaar gevangenisstraf wegens het schrijven van een artikel voor een oppositieblad dat door de regering van president Alijev als ondermijnend wordt beschouwd. De 23-jarige Foead Gachramanly, een van de leiders van de oppositiepartij Volksfront, werd veroordeeld wegens 'verstoring van de sociale orde' en 'het aanzetten tot misdrijven tegen de staat'.

Kranten beboet wegens beledigen president

Rechtbanken in Azerbeidzjan veroordeelden medio december enkele oppositiekranten tot zware boetes vanwege belediging van president Alijev en leden van de regering. De krant *Azadlig* (Vrijheid) moest ongeveer 260.000 gulden betalen omdat ze onder meer had geschreven dat familieleden van Alijev bezittingen in het buitenland hadden ter waarde van drie miljoen gulden. Azadlig werd, samen met een andere krant, ook veroordeeld tot een boete van ongeveer 80.000 gulden. De twee bladen hadden beschuldigingen van ex-president Aboelfaz Eltsjibej aan het adres van Alijev gepubliceerd. Eltsjibej beweerde in de artikelen dat Alijev in de jaren '70 als belangrijk Sovjetfunctionaris betrokken was geweest bij de oprichting van de Koerdische onafhankelijkheidsbeweging PKK. Dat zou toen zijn gedaan om het NAVO-lid Turkije de voet dwars te zetten.

Wet bestraft illegale bijeenkomsten

Eind november 1998 nam het parlement, de Milli Majlis, met overweldigende meerderheid een wet aan die het mogelijk maakte organisatoren en deelnemers aan illegale bijeenkomsten maximaal drie jaar gevangenisstraf te geven. Ook werden boetes mogelijk ter waarde van vijftig minimum maandsalarissen, ongeveer tweeduizend gulden. De Milli Majlis wordt gedomineerd door aanhangers van president Alijev.

Amnestie voor gevangenen

Eind december 1998 keurde het parlement een decreet van president Alijev goed waarmee gehele of gedeeltelijke amnestie werd verleend aan in totaal twaalfduizend gevangenen. Er zouden onder meer drieduizend gevangenen rechtstreeks worden vrijgelaten. Tweeduizend personen in voorarrest en duizend tegen wie al een proces liep, zouden ook worden vrijgelaten.

BUITENLANDSE ZAKEN

Protest over akkoord Iraanse olie

Azerbeidzjan stuurde op 15 december 1998 brieven aan de regeringen van het Verenigd Koninkrijk en Nederland waarin werd geprotesteerd tegen de afspraken, die twee oliemaatschappijen uit die landen met Iran hebben afgesloten, voor een verkennende studie naar olie in de Kaspische zee. Ook bij de twee maatschappijen, het Britse bedrijf LASMO en het Brits-Nederlandse Shell, had de Azerbeidzjaanse regering geprotesteerd. Met de studie zou een kleine veertig miljoen gulden gemoeid zijn. Azerbeidzjan meent dat de studie betrekking heeft op haar deel van de Kaspische Zee.

Azerbeidzjan verwerpt OVSE-voorstel inzake Nagorno-Karabach

Azerbeidzjan verwierp op 9 november 1998 een voorstel van de OVSE om te komen tot een compromis inzake de kwestie Nagorno-Karabach. De adviseur van president Alijev, Vafa Goeloezade, verklaarde dat het voorstel geen verwijzing bevatte naar de territoriale integriteit van Azerbeidzjan en daarom niet acceptabel was. Volgens hem is dat een essentieel principe van de OVSE zoals vastgelegd tijdens een topbijeenkomst in 1996. Ook Nagorno-Karabach en Armenië hebben in het verleden OVSE-voorstellen afgewezen die de regio autonomie zou geven binnen Azerbeidzjan.

(Vorige berichten pag. 399/3 e.v. - 1998)

ITALIË

BINNENLAND

Regering-Prodi valt, D'Alema vormt nieuw kabinet

Heropgerichte Communisten brengen regering-Prodi ten val

Premier Romano Prodi diende op 9 oktober 1998 het ontslag van zijn regering in bij president Oscar Luigi Scalfaro. Dit nadat zijn regering een vertrouwensstemming in het parlement niet had overleefd. Scalfaro accepteerde het ontslag, maar vroeg Prodi aan te blijven tot een nieuwe regering was benoemd.
Met het ontslag van Prodi kwam een einde aan het eerste linkse Italiaanse kabinet sinds de Tweede Wereldoorlog. Prodi leidde de 55ste en op één na langst zittende Italiaanse regering sinds de oorlog. Zijn regering werd in mei 1996 geïnstalleerd.
Prodi viel uiteindelijk over het regeringsvoorstel voor de begroting van 1999. Die bevatte forse bezuinigingen om te kunnen voldoen aan de criteria van de Europese Monetaire Unie (EMU). Prodi had hiertoe eerder het Strategisch Economisch Driejarenplan (DPEF) opgesteld. Fausto Bertinotti, leider van de Heropgerichte Communisten, eiste in ruil voor zijn steun aan de begroting meer geld voor de allerarmsten. Prodi weigerde dit.

De regering Prodi was afhankelijk van de gedoogsteun van de Heropgerichte Communisten. Deze afhankelijkheid zorgde ervoor dat de Heropgerichte Communisten grote invloed uitoefenden op de regering. In ruil voor hun steun eisten ze eerder concessies op het gebied van de pensioenen, de 25-urige werkweek en de privatisering van staatsbedrijven.
Op een speciale partijraad van 4 oktober besloten de Heropgerichte Communisten de regering Prodi niet langer te steunen. Dit had een splitsing in de partij tot gevolg. Voorzitter Armando Cossutta besloot uit protest af te treden en fractievoorzitter Oli-

viero Diliberto zei dat partijleider Bertinotti te ver was gegaan. Enkele dagen later stapten de eerste twee uit de Heropgerichte Communisten en richtten de Italiaanse Partij van Communisten op.

Het conflict binnen de Heropgerichte Communisten zorgde voor een spannende vertrouwensstemming in het parlement, omdat onduidelijk was hoe de afgevaardigden van deze partij precies zouden stemmen. Uiteindelijk verloor Prodi met de kleinst mogelijk meerderheid: 312 leden stemden vóór zijn regering en 313 leden tegen.
De financiële wereld reageerde geschokt op de val van de regering. De Mibtel-index van de Beurs van Milaan sloot 2,36 punt lager. De belangrijkste zorg gold het uitstel van een beslissing over de begroting, waardoor de sanering van de Italiaanse overheidsuitgaven voorlopig ook naar voren werd geschoven.
Oppositieleider Silvio Berlusconi zei in een reactie dat vervroegde verkiezingen nu onvermijdelijk waren.

Prodi weet geen tweede kabinet te vormen

President Scalfaro vroeg Romano Prodi op 13 oktober parlementaire steun te zoeken voor een nieuwe regering. Prodi had drie dagen eerder al aangegeven dat hij de kans hierop niet groot achtte. Om een nieuwe regering te vormen, moest het tegenover de kiezers voorgestelde beleid kunnen worden uitgevoerd. Gegeven de parlementaire situatie, beschouwde Prodi dit niet als realistisch.
Ondanks zijn scepsis accepteerde Prodi de naar zijn zeggen 'delicate opdracht'. Maar al snel was duidelijk dat hij samen met de overlopers van de Heropgerichte Communisten geen parlementaire meerderheid kon verwerven. Hij zocht daarom steun van de Democratische Unie van de Republiek (UDR), de nieuwe middenpartij van voormalig president Francesco Cossiga. Deze stelde echter als voorwaarde voor steun dat Prodi expliciet zou verklaren dat zijn nieuwe regering geen centrum-links karakter zou hebben. Bovendien moest Prodi afzien van de plannen voor een 35-urige werkweek. Tenslotte zou hij het parlement openlijk om de steun van de UDR moeten vragen.
Prodi wenste niet op deze voorwaarden in te gaan en deed op 14 oktober een oproep aan de partijen die in mei 1998 het DPEF hadden gesteund om alleen de begroting voor 1999 goed te keuren, zodat Italië de deelname aan de EMU niet in gevaar zou brengen. Prodi gaf zijn opdracht terug toen ook dit geen effect had.

D'Alema leidt nieuw Italiaans kabinet

Nadat het Romano Prodi niet lukte een nieuw kabinet te vormen, vroeg president Scalfaro de 49-jarige Massimo D'Alema om een nieuw kabinet te vormen. D'Alema, leider van de Democraten van Links, slaagde waar Prodi faalde. Het lukte hem om de Partij van Italiaanse Communisten bij de regering te betrekken. Deze partij bestond uit mensen die uit de Heropgerichte Communisten waren gestapt. Oliviero Diliberto, de voormalige fractievoorzitter van de Heropgerichte Communisten, werd benoemd tot minister van Justitie en Katia Bellillo kreeg de portefeuille van Regionale zaken.

Massimo D'Alema, gematigd marxist

Massimo D'Alema speelde een grote rol in de omvorming van de Communistische Partij van Italië (PCI) tot een acceptabele regeringspartij. Al in 1996 verklaarde hij het als de plicht van zijn generatie te beschouwen om ervoor te zorgen dat links in de regering zou komen. Hij wist toen nog niet dat Romano Prodi in datzelfde jaar de eerste centrum-linkse Italiaanse regering zou gaan leiden.
D'Alema is getrouwd en heeft twee kinderen. Hij is de zoon van Giuseppe D'Alema, die in de Tweede Wereldoorlog vocht tegen Benito Mussolini en na de oorlog werd gekozen als parlementslid van de PCI. Hij werd partijlid in 1968, het jaar waarin de Praagse Lente werd neergeslagen. Niet veel later leidde hij de jongerenvleugel van de partij.
Zijn grote doorbraak kwam na de val van de Berlijnse muur in 1991. D'Alema leidde de gematigde communisten naar een nieuwe linkse partij, de Democraten van Links.
De orthodoxe vleugel splitste zich af en vormde de Heropgerichte Communisten. In 1994 werd D'Alema gekozen tot leider van de Democraten van Links. Hierna begon hij aan de vorming van de olijftak-coalitie, die een alternatief moest worden voor de centrum-rechtse regering van mediamagnaat Silvio Berlusconi. Dit leidde in 1996 tot de centrum-linkse regering van Romano Prodi.
Massimo D'Alema wordt wel vergeleken met de sociaal-democratische partijleiders Tony Blair en Gerhard Schröder, die in plaats van de oude dogma's het socialisme een modern gezicht wensen te geven. Veelzeggend is dat in 1998 op initiatief van D'Alema de hamer en sikkel als partijsymbool werden afgezworen en vervangen door de rode roos.

D'Alema wist ook de UDR van Francesco Cossiga bij zijn kabinet te betrekken. Dit was een prestatie van formaat, omdat D'Alema en Cossiga gezworen vijanden leken.

Samenstelling regering (21 oktober 1998)

Premier
Massimo D'Alema
Vice-Premier
Sergio Mattarella

Ambtenaren
Angelo Piazza
Arbeid en Zuidelijke zaken
Antonio Bassolino
Begrotingszaken
Carlo Azeglio Ciampi
Binnenlandse zaken
Rosa Russo Jervolino
Buitenlandse handel
Piero Fassino
Buitenlandse zaken
Lamberto Dini
Communicatie
Salvatore Cardinale
Cultuur
Giovanna Mellandri
Defensie
Carlo Scognamiglio
Europese zaken
Enrico Letta
Financiën
Vincenzo Visco
Gelijkberechtiging
Laura Balbo
Gezondheidszorg
Rosaria Bindi
Industrie
Pierluigi Bersani
Institutionele hervormingen
Giuliano Amato
Justitie
Oliviero Diliberto
Landbouw
Paolo de Castro
Milieu
Edo Ronchi
Onderwijs
Luigi Berlinguer
Openbare werken
Enrico Micheli
Regionale zaken
Katia Bellillo
Relaties met het parlement
Gian Guido Folloni
Sociale zaken
Livia Turco
Transport
Tiziano Treu
Universiteit en Onderzoek
Ortensio Zecchino

Secretaris van het Kabinet
Franco Bassanini

D'Alema noemde Cossiga bij de oprichting van de UDR 'een vertegenwoordiger van het oude, corrupte Italië'. Cossiga vergeleek op zijn beurt D'Alema met 'een padvinder in korte broek die vuil spuit alsof hij de Derde Communistische Internationale van 1919 toespreekt'.
Beiden begroeven echter hun strijdbijl omdat ze de noodzaak inzagen dat de begroting van 1999 door het parlement zou worden goedgekeurd, zodat de deelname van Italië aan de Europese Monetaire Unie niet op het spel zou worden gezet. De UDR kreeg drie ministersposten in het kabinet, waaronder de invloedrijke portefeuilles van Defensie en Communicatie.
De regering die D'Alema op 21 oktober 1998 presenteerde, de 56ste sinds de Tweede Wereldoorlog, was echter vooral een voortzetting van het kabinet-Prodi. De belangrijkste posten bleven namelijk in handen van dezelfde mensen. Dat gold met name voor de departementen die een centrale rol speelden in de financiële en Europese politiek. Carlo Azeglio Ciampi bleef op Begrotingszaken, Vincenzo Visco op Financiën terwijl Lamberto Dini minister van Buitenlandse zaken bleef.
Ondanks deze stabiliteit kende het kabinet-D'Alema twee primeurs: marxisten maakten voor het eerst deel uit van de regering en het kabinet telde een record aantal van zes vrouwen.

D'Alema belooft lijn Prodi voort te zetten

Premier D'Alema beloofde op 22 oktober tijdens zijn eerste toespraak voor het parlement 'fiscale eerlijkheid en sociale gerechtigheid'. Hij verklaarde de begrotingsplannen voor 1999 in zijn geheel van Romano Prodi over te willen nemen om de voortgang die deze had gemaakt, niet te verstoren. Het beleid voor overheidsuitgaven en de financieel-economische strategie die aansluiting bij de Europese Monetaire Unie mogelijk had gemaakt, zou worden voortgezet.
D'Alema kondigde aan dat zijn regering ook de privatiseringen zou voortzetten. Daarbij noemde hij ook privatiseringen van overheidsdiensten, waaraan Prodi zich uit angst voor de Heropgerichte Communisten niet had gewaagd.
D'Alema beloofde verder dat hij banen wilde creëren door hervorming van het belastingsysteem, waardoor de arbeid goedkoper zou worden. Tevens zegde hij toe de infrastructuur te verbeteren, het Zuiden verder te ontwikkelen en stappen te zetten naar verkorting van de werkweek. Hij liet echter in het midden hoe lang die kortere werkweek zou moeten worden.
Tenslotte zegde D'Alema toe te werken aan politieke hervormingen. Het huidige politieke systeem wordt gezien als belangrijkste reden waarom het niet lukt om stabiele regeringen te vormen. Volgens d'Alema had het land behoefte aan een sterke regering met een brede basis in het parlement.

D'Alema won op 23 oktober het vertrouwen van de Kamer van Afgevaardigden. 333 leden stemden voor, 281 tegen en 3 onthielden zich van stemming. De Senaat volgde vier dagen later met 188 stemmen voor, 116 tegen bij 1 onthouding.
Vakbonden en werkgevers reageerden positief op de plannen van de nieuwe regering. Hetzelfde deed Wim Duisenberg, directeur van de Europese Centrale Bank. Deze was van mening dat de plannen continuïteit in het beleid zouden betekenen.

Op 30 oktober verklaarde D'Alema in een interview dat zijn regering de eerste honderd dagen twee prioriteiten zou hebben, namelijk de acceptatie van de begrotingsplannen voor 1999 en het creëren van nieuwe banen. Hij voegde er aan toe dat zijn regering de begrotingsplannen van Romano Prodi op twee punten zou aanpassen. Zij zou iets meer geld uittrekken voor het onderwijs en voor een verkorting van de werkweek.

Cossiga treedt af als leider UDR

Oud-premier Francesco Cossiga besloot op 19 januari 1999 om terug te treden als leider van de UDR. Hij was van mening dat de UDR steun verleende aan een regering met een te links karakter. Hij riep de drie UDR-ministers op het kabinet te verlaten. Deze bleven echter op hun post en de UDR steunde de ministers. De partij verklaarde op 21 januari dat de regering goed functioneerde en dat er voldoende overeenstemming was om regeringsdeelname te continueren.

Veltroni volgt D'Alema op

Walter Veltroni werd op 6 november 1998 gekozen tot secretaris van de Democraten van Links, de grootste regeringspartij. Veltroni was de enige kandidaat. Hij volgde Massimo D'Alema op die op 21 oktober 1998 werd benoemd als nieuwe premier.

D'Alema loodst begroting door parlement

De Kamer van Afgevaardigden zette op 16 november 1998 de eerste stap op weg naar goedkeuring van de ontwerpbegroting voor 1999. De Kamer besloot namelijk 60 procent te vergoeden van de extra 'Eurobelasting' die de Italianen in 1997 betaalden om te kunnen voldoen aan de criteria voor toetreding tot de Europese Monetaire Unie. De 60 procent zou worden terugbetaald tussen december 1998 en februari 1999.
Vier dagen later ging de Kamer van Afgevaardigden akkoord met bezuinigingsmaatregelen ter waarde van ongeveer 18 miljard gulden. Doel hiervan was het terugbrengen van het begrotingstekort van 2,6 procent van het bnp in 1998 naar 2,0 procent in 1999.
Na enkele lichte wijzigingen besloot de Senaat op 19 december de ontwerpbegroting goed te keuren. De Kamer van Afgevaardigden volgde een dag later.

Constitutioneel Hof akkoord met referendum over kiesstelsel

Het Constitutioneel Hof ging op 19 januari 1999 akkoord met een referendum over het Italiaanse kiesstelsel. In het referendum wordt voorgesteld het systeem van evenredige vertegenwoordiging te laten vervallen en in haar geheel te vervangen door een districtenstelsel waarbij alleen de kandidaat met de meeste stemmen een zetel zou krijgen. Hervorming van het kiessysteem werd noodzakelijk geacht om een einde te maken aan de instabiliteit van Italiaanse regeringen. Het referendum zal plaatsvinden op een zondag tussen 15 april en 15 juni 1999.

JUSTITIE

Mafia

Ontlastende verklaring voor Andreotti

Een Siciliaanse politie-agent uit Palermo heeft op 22 september 1998 een ontlastende verklaring afgelegd in het proces tegen Giulio Andreotti. De voormalige premier stond in Palermo terecht op beschuldiging van bescherming van de mafia. Cruciaal in de aanklacht is de ontmoeting die Andreotti op 20

september 1987 zou hebben gehad met de mafiabaas Salvatore 'Toto' Riina. Beide mannen zouden bij deze gelegenheid een 'kus van vertrouwen' hebben uitgewisseld.
Deze ontmoeting zou tot stand zijn gebracht door Europarlementariër Salvo Lima. Volgens de getuigenis van de agent kon dit niet het geval zijn, omdat Lima zich op 20 september 1987 niet in de nabijheid van Andreotti bevond.
Tegelijk met deze aanklacht liep er tegen Andreotti nog een proces in Perugia. Hij werd beschuldigd van medeplichtigheid aan de moord op een journalist van een sensatieblad.
Andreotti is altijd vol blijven houden dat hij onschuldig is. Nog op 31 augustus 1998 zei hij in een interview met de *Corriere della Sera*: 'Ik beschouw mezelf niet als een deugdzaam persoon, maar contacten met de mafia behoren niet tot mijn zonden'.

Frankrijk levert Licio Gelli uit

De Franse autoriteiten hebben de leider van de vrijmetselaarsloge P2, Licio Gelli, op 16 oktober 1998 uitgeleverd aan Italië. Gelli werd direct overgebracht naar de gevangenis van Rome, waar hij een gevangenisstraf van twaalf jaar moet uitzitten vanwege de fraude die in 1982 leidde tot de ondergang van de Banco Ambrosiano.
De 79-jarige Gelli verdween in mei 1998 uit zijn huis in Arezzo, vlak voordat hij zijn gevangenisstraf zou moeten uitzitten. Niet lang daarna dook hij op in het Franse Cannes. Zijn uitlevering liep vertraging op door zijn zwakke gezondheid. Gelli kreeg na zijn arrestatie in Frankrijk eerst een lichte hartaanval, waarna hij ook nog een zelfmoordpoging deed.

Siciliaanse politie arresteert mafiabaas

De politie van Sicilië arresteerde op 29 januari 1999 mafiabaas Salvatore Di Gangi. De 29-jarige Di Gangi stond vijfde op de lijst van meest gezochte personen. Hij was eerder bij verstek veroordeeld tot een gevangenisstraf van veertien jaar wegens het leiden van een criminele organisatie.

Corruptieprocessen

Hooggerechtshof vernietigt vonnis Craxi

Het Hooggerechtshof van Rome vernietigde op 28 november 1998 het vonnis van de rechtbank van Milaan, waarbij vier politici werden veroordeeld wegens corruptie. De rechtbank van Milaan veroordeelde hen tot gevangenisstraffen van één tot vier jaar. Onder hen bevonden zich ex-premier Bettino Craxi, die een gevangenisstraf van vier jaar kreeg, en voormalig minister van Binnenlandse zaken Claudio Martelli, die tot één jaar werd veroordeeld.

Craxi veroordeeld wegens aannemen smeergeld

De rechtbank van Milaan veroordeelde op 22 januari 1999 Bettino Craxi en twintig anderen wegens het aannemen van smeergeld. De rechtbank achtte bewezen dat de veroordeelden in de jaren tachtig smeergeld hadden aangenomen van het staatsbedrijf Enel. Craxi kreeg een gevangenisstraf van vijf jaar en vijf maanden. De oud-premier leeft overigens in een zelfgekozen ballingschap in Tunesië.

Ex-vrouw Gucci veroordeeld wegens moord op man

De rechtbank van Milaan heeft op 3 november 1998 de vijftigjarige Patrizia Reggiani veroordeeld tot een gevangenisstraf van 29 jaar. Zij werd schuldig bevonden aan het beramen van de moordaanslag op haar man, de modekoning Maurizio Gucci. Gucci werd in 1995 doodgeschoten op de trappen van zijn kantoor in Milaan. De vier daders van de aanslag kregen gevangenisstraffen die varieerden van 25 tot 29 jaar.
Reggiani ontkende schuld. Volgens haar was een van de vier daders het brein achter de aanslag. Deze zou het hebben gemunt op het geld van Gucci en haar de schuld in de schoenen willen schuiven.
Gucci verliet Reggiani in 1983, vlak nadat hij 50 procent van het Gucci-imperium erfde. Hij wilde van haar scheiden, maar Reggiani nam geen genoegen met de haar aangeboden financiële compensatie van 1 miljoen dollar. Reggiani liet daarna aan iedereen weten dat zij haar man het liefst dood zag. Dat gebeurde uiteindelijk in 1995. Twee jaar later werd de vrouw die in de media de 'Zwarte Weduwe' werd genoemd, gearresteerd.

Overheid veroordeeld in bloedschandaal

De rechtbank van Rome veroordeelde het ministerie van Gezondheid op 1 december 1998 tot het betalen van een schadevergoeding aan 385 hemofiliepatiënten. Zij hadden in de jaren tachtig bij een bloedtransfusie bloed gekregen dat besmet was met het HIV-virus en het Hepatitis C-virus. De rechtbank oordeelde dat het ministerie nalatig was geweest bij de controle van het bloed.
Een burgerrechtenbeweging maakte op dezelfde dag bekend dat sinds de jaren '80 2.000 mensen besmet waren geraakt door transfusies met besmet bloed. Van hen zouden 700 inmiddels zijn overleden.
Het ministerie van Gezondheid wilde geen reactie geven op het vonnis. Wel had de overheid eerder een wet aangenomen ter compensatie van de slachtoffers van de transfusies met besmet bloed. Het ministerie had hiertoe een bedrag gereserveerd variërend van 17.000 gulden voor besmette personen die nog leefden tot 190.000 gulden voor degenen die inmiddels waren overleden. Hoe hoog de schadevergoeding volgens de rechtbank moest zijn, werd niet bekendgemaakt.
Mario Lana, woordvoerder van de burgerrechtenbeweging, noemde de schadevergoeding door de overheid volstrekt onvoldoende, zeker in vergelijking met de bedragen die andere Europese landen in soortgelijke gevallen betalen.
De advocaten van de 385 hemofilie-patiënten kondigden aan dat ze verder zouden procederen. Ze wilden, evenals in Frankrijk, de gezagdragers voor het gerecht brengen.

Illegale immigratie

Duizenden vreemdelingen landen op Italiaanse kust

In 1998 onderschepte de Italiaanse kustwacht bijna dagelijks een of meer bootjes met illegale vreemdelingen. Alleen al in juli 1998 ging het om 3.000 immigranten, van wie de meesten uit Noord-Afrika kwamen. Ook kwamen er veel immigranten uit Turks-Koerdistan, Iraaks-Koerdistan en Albanië.
De stroom vluchtelingen hield ook in augustus aan. Zo onderschepte de kustwacht bij Lampedusa op 10 augustus een schip met 63 immigranten uit Marokko, Tunesië en Koerdistan. Dezelfde dag bracht de kustwacht in Salerno een schip met 44 Albanezen op.
Niet alle vluchtelingen kwamen over zee naar Italië. Op 13 augustus onderschepte de verkeerspolitie bij Vicenza bij toeval een vrachtwagen waarin 85 illegale vreemdelin-

gen waren verstopt achter een dubbele wand. De politie hield de vrachtwagen aan tijdens een verkeerscontrole en kreeg argwaan toen ze verdachte geluiden onder de wagen hoorde. De chauffeur had de vermoedelijk Roemeense illegalen, onder wie 34 kinderen en een zwangere vrouw, via Praag naar Italië gebracht. Zij hadden drie dagen in een ruimte van twaalf vierkante meter opgesloten gezeten. Volgens de politie waren ze hongerig en uitgedroogd. 'Het deed me denken aan de schepen die slaven vervoerden', vertelde een agent. De Oostenrijkse chauffeur van de vrachtwagen zou om die reden waarschijnlijk mishandeling ten laste worden gelegd.

Massale ontsnappingen uit 'welkomstcentra'

Het bleef ook na juli 1998 onrustig in de 'Welkomstcentra', de detentiecentra voor illegale vreemdelingen. De overheid zette deze centra begin juli op in het kader van de nieuwe Vreemdelingenwet die het parlement op 26 maart had aangenomen. Deze wet bepaalde dat mensen die illegaal Italië binnenkwamen, zouden worden overgebracht naar een welkomstcentrum, zodat ze zo snel mogelijk het land konden worden uitgezet.
De welkomstcentra waren binnen een maand overvol en dat leidde al in juli tot opstanden en rellen. Deze werden in augustus gevolgd door enkele massale ontsnappingen. Op 1 augustus wisten 40 Noord-Afrikaanse immigranten uit het kamp Siracusa op Sicilië hun bewakers te overmeesteren en te ontsnappen. Vijf agenten en drie immigranten raakten gewond en moesten worden overgebracht naar het ziekenhuis. De politie startte direct een grote zoekactie waarbij helikopters werden ingezet. Hierbij werden 34 immigranten opgepakt. Zes wisten er definitief te ontkomen.
Op 7 augustus ontsnapten 54 Noord-Afrikanen uit het welkomstcentrum van Caltanissetta, eveneens op Sicilië. Hierbij wist uiteindelijk de helft definitief te ontkomen. De politie maakte twee dagen later bekend dat zij wel de Marokkaan had gearresteerd van wie werd vermoed dat hij het brein achter de ontsnapping was.

Italië laat vreemdelingen uit detentiecentra vertrekken

De Italiaanse overheid moest vanaf 12 augustus 1998 honderden vreemdelingen laten vertrekken uit de 'Welkomstcentra'. De nieuwe Vreemdelingenwet bepaalde namelijk dat een illegale vreemdeling binnen dertig dagen het land moest zijn uitgezet. Als dat niet lukte, dan moest deze worden vrijgelaten om op eigen gelegenheid Italië binnen vijftien dagen te kunnen verlaten.
Van de drieduizend vluchtelingen die Italië in juli binnenkwamen, konden er naar schatting enkele honderden niet worden uitgezet. De Italiaanse pers sprak over 600 tot 700 mensen. De overheid wilde echter geen cijfers geven.
Italië kon de vreemdelingen niet uitzetten omdat het land van herkomst hen niet terug wilde nemen of omdat hun identiteit niet te achterhalen was. Veel illegale vreemdelingen plachten namelijk hun reisdocumenten te vernietigen.
In de dagen vóór 12 augustus nam de druk op de regering toe om de vreemdelingen langer in detentie te houden. Velen vreesden dat zij zich niets zouden aantrekken van de last tot uitzetting, maar in Italië zouden blijven of zouden doorreizen naar een ander Europees land. De *Corriere della Sera* kopte op 10 augustus: 'De grote ontsnapping begint over twee dagen'. Giorgio La Malfa van de Republikeinse Partij noemde het een ernstige zaak dat vluchtelingen in Italië mochten blijven en dat het onmogelijk was ze uit te wijzen. Hij vreesde dat de vrijlating tot gevolg zou hebben dat Italië niet meer zou worden toegelaten tot het Verdrag van Schengen.
De minister van Sociale zaken liet op 10 augustus weten dat de regering de wet gewoon zou uitvoeren en de immigranten niet langer dan dertig dagen in de centra zouden worden gehouden. Zij voegde er wel aan toe dat zij Italië direct moesten verlaten: 'Als de illegalen denken dat ze vrij door Italië kunnen reizen of kunnen vertrekken naar een ander Europees land, dan hebben ze het mis. De last tot uitzetting is een serieuze zaak.'

Italië en Tunesië eens over terugkeerregeling

Minister van Buitenlandse zaken Lamberto Dini en zijn Tunesische ambtsgenoot Said Ben Mustapha tekenden op 6 augustus 1998 een akkoord over een terugkeerregeling. Tunesië verplichtte zich het aantal kustpatrouilles uit te breiden en ingezetenen van de Maghreb-landen terug te nemen die via Tunesië illegaal naar Italië waren overgestoken.
Volgens het Italiaanse ministerie van Buitenlandse zaken was het akkoord een belangrijke doorbraak in de bestrijding van de illegale immigratie, omdat de meeste mensen via Tunesië illegaal naar Italië zouden komen.
Het akkoord hing op het laatst aan een zijden draadje door een ernstig conflict tussen beide landen. Italië verweet Tunesië een lankmoedige houding. De spanningen liepen verder op toen de Tunesische kustwacht op 4 augustus een Italiaans vissersschip opbracht dat zou hebben gevist in de territoriale wateren van Tunesië. Het incident zorgde ervoor dat de ondertekening van de terugkeerregeling met een dag werd uitgesteld. Italië ontkende echter dat het incident met de vissersboot de oorzaak voor dit uitstel was. Buitenlandse zaken sprak over 'technische problemen met de vertaling van enkele juridische termen'.

Italië en Albanië tekenen akkoord over immigratie

De Italiaanse premier Massimo D'Alema en zijn Albanese ambtsgenoot Pandeli Majko tekenden op 10 november 1998 een overeenkomst die voorzag in het tegengaan van illegale immigratie uit Albanië. D'Alema bepleitte 'een hechte samenwerking om de uittocht te stoppen' en sprak over 'een monstrueuze manier van reizen'. Veel mensen hadden namelijk de dood gevonden tijdens de oversteek naar Italië in gammele bootjes. Nog in oktober waren vijf Albanezen verdronken toen zij in aanvaring kwamen met een ander schip.
D'Alema en Majko kwamen onder andere overeen dat Italië de Albanese kustwacht bij zou staan. Het gevolg van deze maatregel was dat Italië begin 1999 200 soldaten, 250 carrabinieri, 80 douanebeambten en 100 man kustwacht in Albanië had gelegerd.
De uittocht van Albanezen ging echter onverminderd door. Het Albanese persbureau *ATA* had op 4 augustus al bekend gemaakt dat sinds juli ook etnische Albanezen uit Kosovo via Albanië naar Italië vluchtten. Het zou gaan om de helft van het aantal vluchtelingen uit Albanië.
Minister van Defensie, Carlo Scognamiglio, stelde op 25 januari 1999 voor de Italiaanse troepenmacht in Albanië uit te breiden om de uittocht van Albanezen nog effectiever tegen te kunnen gaan.

Italië

Misdaadgolf in Milaan leidt tot raciale spanningen

Milaan werd begin januari 1999 opgeschrikt door een misdaadgolf. In de eerste tien dagen van het jaar werden negen mensen vermoord. Onderminister Diego Masi van Binnenlandse zaken verklaarde hierover op 11 januari: 'Onze veiligheidsdiensten zeggen dat de moorden het werk van de mafia zijn en dat ze bewijzen hebben dat de Albanese mafia samenwerkt met onze eigen criminele organisaties.' De Albanezen zouden volgens Masi voor de Italiaanse mafia het werk in Noord-Italië opknappen en zowel de prostitutie als de drugshandel al voor een belangrijk deel beheersen. Overigens hadden slechts twee van de negen vermoorde mensen de Italiaanse nationaliteit.

De moorden leidden tot veel onrust. Op 16 januari demonstreerden 10.000 aanhangers van de oppositionele Vrijheidsalliantie van ex-premier Berlusconi voor meer veiligheid. Een dag later demonstreerden enkele duizenden aanhangers van de Lega Nord. Deze demonstratie was voornamelijk gericht tegen de komst van immigranten. Volgens Legaleider Umberto Bossi waren veiligheid en illegale vreemdelingen niet alleen een probleem van de veiligheidstroepen: 'De realiteit is dat we geen multiculturele samenleving willen.'

Tienduizenden illegale vreemdelingen gelegaliseerd

De regering diende op 31 juli 1998 een plan in bij het parlement dat voorzag in de legalisering van de illegale vreemdelingen die vóór 26 maart 1998 een baan in Italië hadden. Later verscherpte de overheid de maatregel. Er zouden 38.000 verblijfsvergunningen worden uitgegeven aan illegale vreemdelingen die vóór die datum in Italië werkten, beschikten over huisvesting en niet in aanraking waren geweest met justitie. Zij konden deze vergunningen tussen 6 november en 15 december aanvragen bij verscheidene politiebureaus.
Het aantal van 38.000 uit te geven verblijfsvergunningen was veel lager dan het aantal illegale vreemdelingen in Italië. Dit werd geschat op 230.000, terwijl er 1,2 miljoen vreemdelingen in Italië verbleven die wèl over een verblijfsvergunning beschikten.
Het resultaat van de maatregel was dat er op 6 november lange rijen wachtenden voor de politiebureaus stonden. Op verschillende plaatsen leidde dat tot vechtpartijen. Zo probeerden in Milaan vreemdelingen door een politiekordon te breken om zo een betere plaats in de rij te bemachtigen. Minister Rosa Russo Jervolino van Binnenlandse zaken zei zich 'beschaamd' te voelen door de gang van zaken. Ze beval de politie meer posten te openen en sneller te werken. Uiteindelijk hadden op 15 december 280.000 vreemdelingen een aanvraag voor een verblijfsvergunning ingediend.

De maatregel had ook invloed op illegale vreemdelingen in andere Europese landen. Velen probeerden naar Italië te komen in de hoop daar een verblijfsvergunning te bemachtigen. Italië besloot daarop de controle aan de grens met Frankrijk te verscherpen. Dit had weer tot gevolg dat illegale vreemdelingen in kleine Franse grensplaatsjes strandden; zo kwamen binnen enkele dagen 2.000 van hen aan in het plaatsje Modane. De Franse politie voerde daarom op 17 november verscherpte controles uit op het Gare de Lyon in Parijs, met name op de treinen Parijs-Rome en Parijs-Milaan.

De kwestie-Öcalan

Politie arresteert Öcalan

De Italiaanse politie arresteerde op 12 november 1998 Abdullah Öcalan op het vliegveld van Rome. Öcalan is de leider van de in Turkije verboden Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK). De Koerdische leider reisde vanuit Moskou met een vals paspoort en werd gearresteerd omdat er een internationaal opsporingsbevel tegen hem liep. De politie bracht Öcalan nog diezelfde avond over naar een geheime plaats in Rome. Later bleek dat een ziekenhuis te zijn.
De ongeveer vijftigjarige Öcalan richtte in 1978 de PKK op. Deze begon in 1984 een gewapende strijd voor Koerdische onafhankelijkheid. Dit leidde tot een burgeroorlog in Zuidoost-Turkije, die tot 1998 29.000 mensen het leven kostte. Bovendien ontvolkte het Turkse leger gedurende de oorlog enkele duizenden Koerdische dorpen.
Na de militaire staatsgreep van 1980 moest Öcalan Turkije ontvluchten. Hij woonde eerst in Libanon en later in Syrië. Dat laatste land moest de PKK-leider in oktober 1998 verlaten, omdat Turkije dreigde Syrië binnen te vallen als dit land Öcalan nog langer onderdak zou bieden.

Turkije vraagt om uitlevering Öcalan

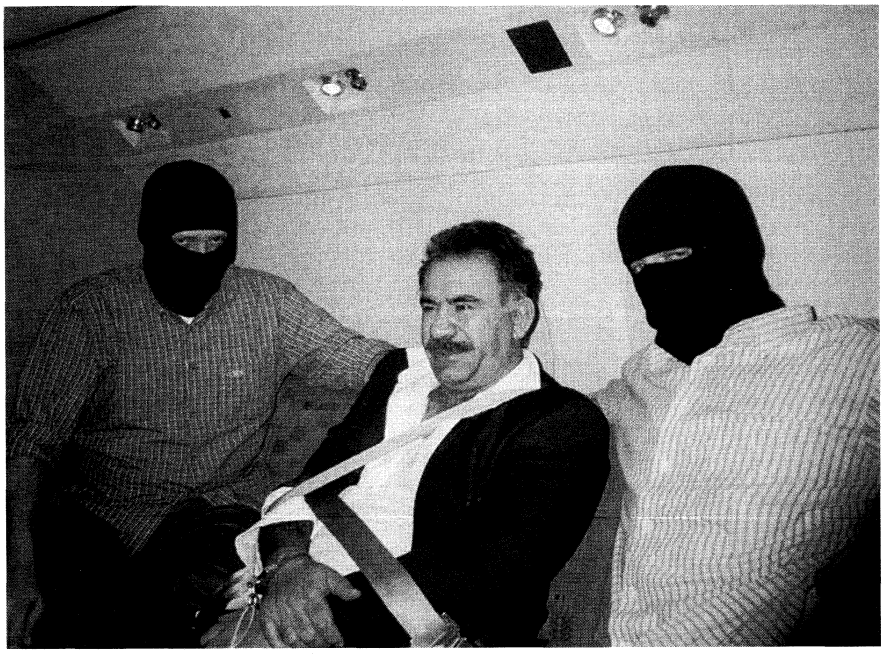
Turkije vroeg direct na Öcalans arrestatie om diens uitlevering. Ambassadeur Inal Batu verklaarde op 13 november 1998 dat Turkije hem verantwoordelijk hield voor de dood van 30.000 mensen in de afgelopen twaalf jaar en tevens voor de verwoesting van sommige delen van het land.
De Turkse premier Mesut Yilmaz liet weten dat hij alle medewerking van Italië verwachtte: 'We hebben er niet de minste twijfel over dat onze NAVO-bondgenoot Italië alle medewerking zal verlenen in deze kwestie die voor Turkije van vitaal belang is'.
Direct rees echter de vraag of Italië de PKK-leider wel mocht uitleveren. Vice-voorzitter van de Senaat, Stefano Boco, meende dat Öcalan niet uitgewezen mocht worden omdat Turkije de doodstraf kent en de Italiaanse wet in dat geval uitlevering verbiedt.
De rechtbank van Rome kwam op 20 november tot dezelfde conclusie. Ze besloot dat Öcalan moest worden vrijgelaten, maar dat hij zich wel dagelijks bij de politie moest melden omdat Duitsland ook om opsporing van Öcalan had gevraagd. Dat land had volgens de Italiaanse wet veertig dagen de tijd om uitlevering te vragen.

Als reactie hierop vonden in enkele Turkse steden anti-Italiaanse demonstraties plaats. Italiaanse producten werden op grote schaal geboycot en de Turkse premier Mesut Yilmaz zei dat 'Italië zijn armen had geopend voor de bloedigste terrorist van de wereld. (...) De wereld moet weten dat als Italië volhardt in haar schaamteloosheid, Turkije dit niet onbeantwoord kan laten'.
Premier Massimo D'Alema toonde zich verbaasd over de felle Turkse reactie: 'In Italië respecteren we de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht. Ik begrijp eerlijk gezegd niet dat onze Turkse vrienden niet inzien dat dit de realiteit van ons land is'. Wel verzekerde hij Yilmaz dat Italië Öcalan scherp in de gaten zou houden en niet zou tolereren dat de PKK-leider anti-Turkse activiteiten zou ontplooien.
Turkije ging in beroep tegen de weigering Öcalan uit te leveren, maar het Hof van Beroep stelde op 16 december eveneens dat het wettelijk gezien niet mogelijk was de PKK-leider uit te wijzen naar Turkije.

Öcalan krijgt geen asiel

De ERNK, de Europese tak van de PKK,

maakte op 14 november 1998 bekend dat Abdullah Öcalan politiek asiel in Italië had aangevraagd. Belangrijk bij die aanvraag was dat Öcalan al op 28 augustus een eenzijdig staakt-het-vuren had afgekondigd. In een verklaring die op 16 november via de ERNK werd verspreid, zei de PKK-leider: 'Ik ben bereid een einde te maken aan het terrorisme. Ik ben naar Italië gekomen om te werken aan een politieke oplossing van de Koerdische kwestie.'
De Italiaanse premier D'Alema zei in een reactie hierop dat het makkelijker was politiek asiel te verlenen aan iemand die zich uitsprak tegen geweld. Inmiddels bleken ook de meeste regeringspartijen voor het verlenen van politiek asiel. Dat kwam in december anders te liggen toen D'Alema stelde dat Öcalan eerst voor een internationale rechtbank moest verschijnen op beschuldiging van terrorisme.

Geflankeerd door twee gemaskerde agenten van de Turkse veiligheidsdienst zit Abdullah Öcalan, de leider van de Koerdische PKK , geboeid in het vliegtuig dat hem van Kenia, waar hij op 16 februari 1999 werd gearresteerd, overbracht naar een gevangenis op een eilandje in de Zee van Marmara. *(foto ANP)*

Duitsland vraagt geen uitlevering PKK-leider

Bondskanselier Gerhard Schröder liet zijn Italiaanse ambtsgenoot D'Alema op 27 november 1998 weten dat Duitsland niet om uitlevering van Öcalan zou vragen. Schröder weigerde uit vrees dat de 2,2 miljoen Turken en de 500.000 Koerden in Duitsland hierop een onderlinge oorlog zouden uitvechten. Hij verklaarde te hebben gekozen voor 'de vrede in Duitsland' en de Italiaanse premier om begrip te hebben gevraagd. 'Wij zijn namelijk het Europees land met de meeste Koerdische en Turkse burgers'.
Schröder bood zijn Italiaanse collega wel aan mee te werken om Öcalan voor een internationaal gerechtshof te brengen.
De Duitse pers reageerde vernietigend op het besluit van Schröder. Ze beschuldigde hem van lafheid en een gebrek aan moed. De Italiaanse pers had evenmin een goed woord over voor Duitsland en hekelde 'de zogenaamde Europese solidariteit'.

Öcalan wil worden berecht voor Internationaal Hof

Nadat Duitsland weigerde om de uitlevering van Öcalan te vragen, gingen Rome en Bonn op zoek naar een mogelijkheid de PKK-leider voor een internationaal gerechtshof te brengen. Öcalan liet op 29 november 1998 via zijn advocaat weten hier niet afwijzend tegenover te staan. Een berechting voor een internationaal gerechtshof zou hem namelijk de kans geven zijn onschuld te bewijzen. Bovendien zou een dergelijke rechtszaak bijdragen aan een oplossing voor de Koerdische kwestie.
De Nederlandse minister van Justitie, Benk Korthals, liet op 1 december weten niet veel te voelen voor een zaak tegen Öcalan voor het Internationaal Gerechtshof in Den Haag. Hij zei dat Nederland evenmin van plan was om mee te werken aan een tijdelijk gerechtshof voor de berechting van Öcalan.
De Italiaanse premier D'Alema riep op 2 december nog eens de hulp van zijn Europese partners in, daar de kwestie-Öcalan volgens hem een zaak van de hele Europese Unie was. Hij wees er op dat het op grond van het Internationaal Verdrag tegen Terrorisme uit 1977 mogelijk was Öcalan in een derde land te berechten vanwege zijn terroristische daden. Daarbij moest gezorgd worden voor een eerlijk proces, waarbij Öcalan de gelegenheid zou krijgen zich te verdedigen, aldus D'Alema.
Uiteindelijk verliet Italië het idee om de PKK-leider voor een internationaal gerechtshof te brengen. Minister van Buitenlandse zaken Lamberto Dini noemde op 17 januari 1999 als reden dat het op grond van het internationaal recht niet mogelijk was om dit te doen zonder hulp van Turkije. Dat land had echter elke medewerking geweigerd, omdat het Öcalan alleen zelf wilde berechten.

Öcalan verlaat Italië

Nadat het Hof van Beroep op 16 december 1998 besliste dat Abdullah Öcalan niet aan Turkije mocht worden uitgeleverd, was het onduidelijk wat er met de PKK-leider zou gebeuren. Op 21 december maakte zijn advocaat echter bekend dat Öcalan bereid was Italië uit vrije wil te verlaten als het niet tot een proces zou komen.
De Italiaanse premier D'Alema kondigde op 23 december aan dat Öcalan in elk geval niet zou worden uitgeleverd en dat het waarschijnlijk niet zou lukken om hem voor een internationaal gerechtshof te brengen. Het meest waarschijnlijk achtte hij het dat Öcalan uit vrije wil het land zou verlaten. Hij hekelde de halsstarrige Turkse houding die uitlevering en berechting onmogelijk maakte. Volgens D'Alema bood deze gelegenheid de Turkse overheid de kans om een stap te zetten in de richting van de Europese Unie.

Uiteindelijk verliet Öcalan Italië op 17 januari 1999 met onbekende bestemming, naar later bleek Moskou. Minister van Buitenlandse zaken Dini toonde zich na het vertrek van de Koerdische leider opgelucht. Hij

stelde dat Italië in deze zaak voorbeeldig had gehandeld: 'We hebben onze plicht gedaan en zijn daarbij trouw gebleven aan het recht, de grondwet, het internationaal recht en ons geweten. Waarschijnlijk kan niet iedereen dat zeggen.' Dit laatste was een duidelijk verwijt aan Duitsland. Volgens Dini had de zaak-Öcalan laten zien dat de Europese landen nog niet samen optrokken bij veiligheidskwesties.

Turkije reageerde naar verwachting woedend op Öcalans vertrek. Het ministerie van Buitenlandse zaken stelde in een verklaring: 'Het blijkt dat Italië heeft gefaald in het oplossen van een probleem dat het zelf heeft gecreëerd door het internationaal recht niet te volgen.'
De nieuwe Turkse premier Bulent Ecevit zei te verwachten dat 'de leider van deze bloedige terroristische organisatie' niet in staat zou zijn ergens onderdak te vinden. Ecevit beweerde op 31 januari dat Öcalan zich weer in Italië zou bevinden. De Italiaanse regering ontkende dit gerucht echter onmiddellijk en verklaarde dat Öcalan niet meer welkom was.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Ciampi presenteert hervormingsplan voor arme Zuiden

De minister van Begrotingszaken, Carlo Azeglio Ciampi, presenteerde op 26 november 1998 het 770 pagina's tellende document 'Honderd ideeën voor het Zuiden'. Het document moest een aanzet geven tot een discussie over de hervorming van het arme Zuiden, zodat in de jaren 2000 tot 2006 daadwerkelijk actie kon worden ondernomen. Ciampi verklaarde dat hij hiertoe een bedrag van ongeveer 120 miljard gulden uit de Europese begroting wilde aanwenden.
De ideeën waren gerangschikt rond vijf thema's: natuurlijke hulpbronnen, culturele en menselijke middelen, steden en openbare instellingen, lokale productie en telecommunicatie en transport.
Op 3 december besloot het kabinet een speciale instelling voor het Zuiden in het leven te roepen. De instelling met de naam 'Ontwikkeling Italië' zou per 1 januari 1999 gaan werken en als belangrijkste taken krijgen om de hervormingen in het Zuiden te initiëren en de financiële bronnen daarvoor aan te boren.

BUITENLANDSE ZAKEN

Italiaan benoemd tot directeur ECOSOC

VN-ambassadeur Francesco Paolo Fulci is op 20 januari 1999 benoemd tot directeur van de Economische en Sociale Raad (ECOSOC) van de Verenigde Naties. Fulci volgt daarmee de Chileen Juan Somavia op. De Italiaan was de enige kandidaat voor de post.

(Vorige berichten pag. 611/3 - 1998)

COLOMBIA

BINNENLAND

Kabinetswisseling

Diplomaat Alfonso Lopez Caballero werd op 9 januari 1998 benoemd tot minister van Binnenlandse zaken. Rodrigo Marin trad tezelfdertijd aan op het departement van Transport en Carlos Bula werd minister van Arbeid.
Lopez (48), zoon van een voormalig president, was in het begin van de jaren negentig minister van Landbouw. Hij trad af na beschuldigingen van illegale verrijking.
Volgens president Samper was dit de laatste geplande kabinetswisseling tot hij in augustus plaats zou maken voor zijn opvolger.

Grote overwinning voor Liberale Partij

De Liberale Partij van president Samper kwam als grote overwinnaar uit de bus bij de parlementsverkiezingen van 8 maart 1998. Die werden verder gekenmerkt door geweld van de kant van de guerrillabeweging en door een lage opkomst van tussen de 30 en 35 procent.
Ondanks de dood van elf soldaten en acht guerrillastrijders bij sabotage-acties sprak president Samper van verkiezingen 'in volledige rust'. Van de maximaal 7,6 miljoen uit te brengen stemmen gingen er 3,1 miljoen (37 procent) naar de Liberale Partij en 1,1 miljoen naar de Conservatieven. Dat leverde de liberalen de helft van de 102 zetels op in de Senaat. In het Huis van Afgevaardigden (161 zetels) zou de verhouding Liberaal - Conservatief zelfs uitkomen op 2:1.
Daarmee kwam de voorspelling uit van politieke deskundigen die hadden betoogd dat het goed geoliede partijapparaat van de Liberalen belangrijker zou blijken te zijn dan de schandalen die de partij onder Samper hadden geteisterd.

Presidentsverkiezingen

Drugsgeld legt opnieuw schaduw over stembus

Op 28 mei 1998, drie dagen voor de presidentsverkiezingen, kondigde een openbare aanklager een nieuw onderzoek aan tegen twee ex-medewerkers van president Samper. Fernando Botero, leider van Samper's campagne in 1994, en Santiago Medina, penningmeester van die campagne, zouden geld van het drugskartel in de stad Cali, bedoeld voor de campagnekas, in eigen zak hebben gestoken.
In 1995 werden Botero en Medina al veroordeeld tot gevangenisstraffen van respectievelijk 2,5 en 5 jaar. Bewezen werd dat zij 6 miljoen dollar van het Cali-drugskartel hadden doorgesluisd naar de campagnekas. Het tijdstip van de nieuwe beschuldiging leek erg ongelukkig voor de door de vertrekkende president naar voren geschoven kandidaat Horacio Serpa. Nu kwam de schaduw van corruptie en drugsgeld over zijn eigen campagne.
De 55-jarige Serpa, voormalig minister van Binnenlandse zaken en gesteund door de

Samenstelling regering

Op 31 juli 1998 werd de volgende lijst bekend van de leden van het kabinet die op 7 augustus 1998 tegelijk met de nieuwe president werden beëdigd

Binnenlandse zaken
Nestor Humberto Martinez (Lib.)
Buitenlandse zaken
Guillermo Fernandez (Cons.)
Communicatie
Claudia de Francisco (Cons.)
Defensie
Rodrigo Lloreda (Cons.)
Financiën
Juan Camilo Restrepo (Cons.)
Justitie
Parmenio Cuellar (Lib.)
Mijnbouw en Energie
Luis Carlo Valenzuela (Lib.)
Milieu
Juan Mayr (Liberale Partij)
Nationale Planning
Jaime Ruiz (Lib.)
Verkeer
Mauricio Cardenas (Cons.)

Liberale Partij, had ook al moeten opboksen tegen het gerucht dat hij ooit lid is geweest van een guerrillabeweging. Die geruchten waren volgens hem louter gebaseerd op de door hem beleden overtuiging dat het conflict tussen overheid en guerrilla via onderhandelingen diende te worden opgelost.
Volgens peilingen had Serpa overigens een duidelijke achterstand op Andres Pastrana (43), voor de tweede maal kandidaat voor het presidentschap. De door de Conservatieve Partij gesteunde, onafhankelijke Pastrana verloor in de race om het presidentschap van 1994 nipt van Samper. Van 1988 tot 1991 was hij (gekozen) burgemeester van de hoofdstad Bogotá.

Serpa en Pastrana naar tweede ronde

Op 31 mei 1998 konden 20,9 miljoen kiezers hun stem uitbrengen. Na telling van 95 procent van de stemmen werd duidelijk dat Horacio Serpa en Andres Pastrana in een tweede ronde moesten uitmaken wie president zou worden.
Serpa (34,5 procent) en Pastrana (34,3 procent) kwamen beiden ruim tekort om met meer dan de helft van de stemmen de verkiezingen in de eerste ronde te beslissen. Wel lieten zij de onafhankelijke kandidaat Noemi Sanin (27 procent van de 10,4 miljoen uitgebrachte stemmen) beslissend achter zich. Sanin had de eerste vrouwelijke president van het land willen worden. Hoewel haar poging mislukte om het meer dan een eeuw oude machtsblok van de twee grote partijen te splijten, maakte zij indruk met de overweldigende voorkeur van de kiezers in de hoofdstad Bogotá.
De tweede ronde van de verkiezingen werd uitgeschreven voor 21 juni. Ofschoon op de verkiezingsdag zestien mensen werden gedood als gevolg van guerrilla-geweld, noemde de overheid de verkiezingen een 'volledig succes'.

Pastrana president

Andres Pastrana werd in de tweede verkiezingsronde van 21 juni 1998 de nieuwe president van Colombia. Na telling van 97 procent van de 12,3 miljoen stemmen, bleek hij 50,4 procent te hebben verzameld, 4 procent meer dan opponent Horacio Serpa. Na zijn verlies vier jaar eerder tegen Ernesto Samper maakte Pastrana luttele dagen later de 'narco-cassettes' openbaar, die verband legden tussen de campagne van de gekozen president en het Cali-drugskartel. Het werd hem destijds niet in dank afgenomen: hij zou zich een slecht verliezer hebben betoond en een knecht van de CIA. Pastrana ging in ballingschap naar Japan en de Verenigde Staten om in 1997 terug te keren en zich opnieuw kandidaat te stellen.
De vertrekkende regering werd door Pastrana, behalve vanwege de verscherping van het conflict met de guerrillastrijders, gehekeld vanwege het begrotingstekort en de hoge inflatie. Pastrana, die de steun kreeg van de Conservatieve Partij, van tientallen gerespecteerde dissidenten uit het liberale kamp en van Nobelprijswinnaar Gabriel García Marquez, zegde toe vrede te zullen stichten met de rebellen en de paramilitaire organisaties te ontmantelen. Dat zou zijn weerslag hebben op de drugshandel, waaruit beide partijen hun wapens financierden.
Pastrana beloofde in zijn campagne het begrotingstekort terug te dringen, maar stelde tegelijk het bedrijfsleven belastingverlaging in het vooruitzicht, noodzakelijk voor het scheppen van nieuwe banen. Verder zou de BTW omlaag gaan van 16 naar 12 procent. De liberale meerderheid in het Congres zou echter veel van Pastrana's hervormingen kunnen tegenhouden.
Andres Pastrana werd op 7 augustus worden beëdigd als opvolger van Samper, waarmee een einde kwam aan een periode van twaalf jaar liberale presidenten.

Politiek geweld eist tal van levens

Tenminste 24 burgers, guerrillastrijders en leden van de strijdkrachten verloren in de eerste week van het jaar het leven in een golf van politiek geweld in het noorden van Colombia. Dat werd door de autoriteiten bekendgemaakt op 9 januari 1998.
De doden vielen bij botsingen in de provincies Sucre, Antioquia, Magdalena en Guajira tussen het leger en rebellen van de guerrillabewegingen FARC en ELN. In Antioquia werden negen burgers, verdacht van banden met de guerrilla, omgebracht door rechtse paramilitairen. De pas gekozen burgemeester van Coloso (provincie Sucre) werd volgens de politie doodgeschoten door leden van de FARC.

Ex-aanklagers vermoord

Op 8 februari werden drie vrouwen, van wie twee juist waren ontslagen als openbaar aanklager, bij een aanslag gedood. Motorrijders openden het vuur op hun auto in een dorp ten oosten van de stad Cali. Eerder die morgen werden in een zwembad in Sasaima, 70 kilometer ten noordwesten van de hoofdstad Bogotá, vier mannen door schutters gedood. Dat gebied was eerder het toneel van geweld tussen paramilitairen en eigenaars van smaragdmijnen.
Eveneens op 8 februari doodden militairen zes rebellen van de ELN in een kort vuurgevecht bij een wegblokkade in het zuidwesten van het land. In de voorgaande tien dagen werden, tijdens twee incidenten bij blokkades op dezelfde weg naar de havenstad Buenaventura, tien burgers bij vergissing gedood door militairen.

Bloedbad in Puerto Assis

Tenminste 48 mensen werden vermoord, van wie een aantal levend verbrand, in een vijf weken durende 'orgie van geweld'. Dat meldde burgemeester Nestor Hernandez van Puerto Assis, een 65.000 inwoners tellende rivierstad in het zuiden van het land, op 11 februari. Hij stelde een rechts doodseskader verantwoordelijk. De 300 leden daarvan zouden de slachtoffers stuk voor stuk hebben geselecteerd en omgebracht. Sommige paramilitairen zouden volgens getuigen per legerhelikopter zijn aangevoerd, hetgeen door twee generaals krachtig werd ontkend.
De omgeving van Puerto Assis, in het grensgebied met Ecuador, gold als thuisgebied van de guerrillabeweging FARC. In december 1997 werden er 4.000 militairen gestationeerd om rebellen op te sporen.

FARC brengt leger slag toe

Tijdens drie dagen durende gevechten zouden de rebellen van de FARC 83 soldaten van het elitekorps Derde Mobiele Brigade hebben gedood, 43 verwond en 27 in gijzeling genomen. Hun wapens zouden zijn buitgemaakt. Dat verklaarde Fabian Ramirez, commandant van de rebellen, op 4 maart in een radioboodschap. Het zou gaan om de grootste nederlaag van het leger in 30 jaar guerrilla.
De gevechten tussen het 600 man sterke 'Zuidelijke Blok' van de FARC en de 154 man mobiele troepen vonden plaats langs de oevers van de Caguan in het regenwoud van de provincie Caqueta, dichtbij het 'Pentagon van de guerrillabeweging'. Minister van Defensie Gilberto Echeverri noemde een

aantal van negen slachtoffers aan de kant van het leger, maar gaf toe dat het radiocontact met de elitetroepen een dag eerder totaal was verbroken.
Op 4 maart bracht het leger versterkingen naar een luchtmachtbasis in het betrokken gebied. Een nieuwe eenheid van 5.000 man, bestaande uit landmacht, marine en politie, zou moeten voorkomen dat de guerrillastrijders een permanente basis in het gebied konden onderhouden. Een week later werden de lichamen van 69 soldaten teruggevonden. Volgens een verklaring van het leger zouden ook tenminste 100 guerrillastrijders zijn omgekomen, in plaats van de zes waar de FARC zelf melding van maakte.

Rebellen gedood

Op 21 maart werden twaalf rebellen door het leger gedood bij gevechten in de centrale, koffie producerende provincies Risaralda en Caldas. Drie dagen later veroorzaakten rebellen een bloedbad op een belangrijke snelweg, vijftig kilometer van de hoofdstad Bogotá. Negen automobilisten werden gedood, veertien gewond en twintig in gijzeling genomen toen militairen poogden een barricade op te ruimen die de rebellen van de FARC daar zeven uur eerder hadden opgeworpen.

Bomaanslagen op politieke doelen

Tenminste vijf bommen ontploften op 27 april in de hoofdstad Bogotá. Daarbij kwam een straatkind om het leven en werden de kantoren van twee presidentskandidaten vernield.
Ongeveer op dezelfde tijd werd een politiebureau in het zuiden van de stad door rebellen onder vuur genomen. De vernielde kantoren waren die van Horacio Serpa, kandidaat namens de Liberale Partij, en van de onafhankelijke Harold Bedoya. De aanslagen werden niet direct opgeëist.

Paramilitairen doden 21 dorpsbewoners

Paramilitairen brachten op 5 mei tenminste 21 inwoners van het dorp Puerto Alvira in de provincie Meta om het leven. Het doodseskader bestond uit 200 gewapende mannen. De uitvoerders van deze terreurcampagne zouden een namenlijst bij zich hebben gehad van te executeren personen. Onder de doden was een kind van vier jaar.
President Samper stuurde een elitekorps van politie en leger naar de regio om de 'duistere krachten' op te sporen. De laatste jaren verhoogden doodseskaders hun activiteiten tegen burgers die zij verdachten van sympathieën voor de rebellen van de FARC. De president beloofde herhaaldelijk zich tot het uiterste in te zullen spannen om het oplaaien van de 'vuile oorlog' te voorkomen. Hij werd echter gehinderd door een verlies aan geloofwaardigheid nadat was uitgelekt dat zijn presidentscampagne deels met drugsgeld werd gefinancierd.
Een week eerder werden in hetzelfde gebied 22 boeren onder vergelijkbare omstandigheden vermoord.
Op 8 mei vond in de directe omgeving van Puerto Alvira een botsing plaats tussen een speciale eenheid van het leger, ondersteund met helikopters en bommenwerpers, en de FARC. Daarbij zouden 25 rebellen en vier soldaten zijn omgekomen.

Schutters vermoorden ex-minister van Defensie

Ex-generaal en voormalig minister van Defensie Fernando Landazabal Reyes (75) werd op 12 mei 1998 vanuit een auto doodgeschoten bij het verlaten van zijn huis in het noorden van de hoofdstad Bogotá.
President Samper veroordeelde de aanslag als een poging angst en chaos te zaaien in de aanloop naar de verkiezingen van 31 mei en het voorgenomen overleg tussen overheid en rebellen te torpederen.

Staking na slachting door paramilitairen

De vakbond Union Sindical Obrera (USO) van arbeiders in de olie-industrie riep op 18 mei een 48-uurs staking uit in de noordoostelijk gelegen stad Barrancabermeja, waar tweederde van de dagelijks benodigde hoeveelheid benzine wordt geraffineerd. De staking was een reactie op de slachting die daar een dag eerder werd aangericht door paramilitairen. Tenminste elf personen werden bij een aanval vlak voor zonsopgang op zondag gedood. Vijfentwintig personen werden nog vermist.
In het hele land, waaronder in de hoofdstad Bogotá, gingen op 19 mei miljoenen mensen rond het middaguur de straat op om te betogen voor beëindiging van het geweld van de 'vuile oorlog'. Een dag eerder wierp secretaris-generaal van Amnesty International, Pierre Sané, president Samper voor de voeten dat deze er maar niet in slaagde 'de duistere krachten te beteugelen'.
Op 4 juni liet de paramilitaire beweging AUC (United Self-Defence Forces of Colombia) in een communiqué weten dat de 25 door gemaskerde mannen ontvoerde burgers inmiddels waren berecht en gedood. De lijken zouden zijn verbrand. De USO schreef onmiddellijk een 24-uurs staking uit in Barrancabermeja.

Leger brengt FARC zware verliezen toe

Een legereenheid onder leiding van generaal Mario Hugo Galan zou 25 guerrillastrijders van de FARC hebben gedood bij de inval in een rebellenkamp met drugslaboratorium, in de buurt van de stad Vista Hermosa in de provincie Meta. Dat maakte Galan op 13 juli bekend.
Het laboratorium kon volgens Galan 400 kilo cocaïne per week produceren. Van slechts enkele guerrillastrijders werden de lichamen teruggevonden. In de lezing van het leger echter leed de FARC hiermee een van de zwaarste verliezen in jaren. In hetzelfde weekeinde werd gemeld dat paramilitairen negen boeren hadden gedood en 250 anderen op de vlucht hadden gejaagd in de buurt van Sabanalarga in de noordwestelijke provincie Antioquia.

'Rebellen houden 111 burgers vast'

Van de 185 burgers die ergens in Colombia volgend op hun ontvoering nog steeds werden vastgehouden, zouden er 111 in handen zijn van linkse rebellen. Dat verklaarde op 29 september 1998 Ruben Dario Ramirez, hoofd van het overheidsbureau tegen ontvoeringen.
Ramirez reageerde op een uitlating van Jorge Briceno, top-strateeg van de guerrillabeweging FARC. Die had een dag eerder verklaard dat de FARC 'geen enkele burger' gevangen hield. Ramirez specificeerde dat volgens zijn gegevens de FARC 45 burgers, onder wie drie buitenlanders, in handen had en de ELN 50.
In 1997 werden 163 slachtoffers van ontvoering uiteindelijk door hun kidnappers gedood.

Opblazen pijpleiding doodt 56 mensen

De overheid stelde op 19 oktober 1998 de rebellen van de ELN verantwoordelijk voor het opblazen in de vroege zondagochtend

van de Ocensa oliepijpleiding bij Segovia. Daarbij kwamen 56 mensen om het leven, van wie de helft kinderen. Ongeveer 80 mensen liepen ernstige brandwonden op.
Minister van Defensie Rodrigo Lloreda veroordeelde de actie als een daad van terrorisme. De twee in het noordwesten gelegen dorpen Machuca en Fraguas werden in de as gelegd door brandende olie die met een rivier meekwam na de door dynamiet veroorzaakte explosie. Sommige senatoren spraken hardop de vrees uit dat de deur voor vredesbesprekingen door deze 'genocide' in het slot was gegooid.
De ELN gaf later toe de explosie te hebben veroorzaakt, maar ontkende ten stelligste de wegstromende olie te hebben aangestoken.

Politie onder vuur

Op 2 november werden 80 politiemensen gedood en 45 ontvoerd bij een aanval van de FARC op een politiebureau in Mitu, hoofdstad van de jungle-provincie Vaupes.
De aanval, onder meer uitgevoerd met 200 zelfgemaakte raketten, kwam juist een week voordat de overheid als gebaar van goede wil alle troepen terugtrok uit een flink deel van het zuidoosten van het land. Dit als opstapje naar spoedig daarna te beginnen vredesbesprekingen.
In het daaropvolgende weekeinde kwamen over het hele land 53 mensen, van wie de helft burgers, om het leven bij politiek geweld. Het ergste incident deed zich op 8 november voor in de provincie Antioquia, waar paramilitairen zeven burgers doodden. Negentien anderen werden ontvoerd.
In de eerste negen maanden van 1998 moesten volgens officiële cijfers bijna een kwart miljoen Colombianen huis en haard verlaten op de vlucht voor geweld, een record in de laatste vijftien jaar.

Bloedbad toegegeven

Een van de leiders van de ELN, Nicolas Rodrigues, kwam op 12 november terug op eerdere ontkenningen. Hij gaf toe dat zijn guerrillabeweging verantwoordelijk was voor het bloedbad dat een maand eerder in Machuca aan zeventig dorpelingen het leven kostte.
Rodrigues sprak van een 'ernstige fout'. Het opblazen van de Ocensa oliepijplciding leidde tot het branden van olie die via een rivier een waar inferno ontketende. Hij zegde toe de schuldigen te straffen.
De overheid verwelkomde de open houding van de ELN als een 'stimulans voor de dialoog', maar drong erop aan de schuldigen over te dragen aan de rechter.
Op 23 december volgde de 78e aanslag van de ELN in 1998, op de Cano Limon pijpleiding. Het was de derde aanslag in een week. Vierduizend vaten ruwe olie stroomden weg; het oppompen moest worden stilgelegd.

Doodseskaders lanceren offensief

Zevenentwintig kerkgangers in Playon de Orozco behoorden op zaterdagmiddag 10 januari 1999 tot de slachtoffers van rechtse doodseskaders van de AUC. Het dodental in de bloedige campagne waaraan de paramilitairen op 7 januari in het noorden van het land begonnen, stond na vier dagen op 140.
De uit 5000 strijders bestaande AUC kondigde eerder eenzijdig een achttiendaags bestand af rond Kerstmis en Nieuwjaar. De FARC maakte daarvan gebruik door op 27 december een aanval te doen op het bolwerk van AUC-leider Carlos Castano. Daarbij kwamen dertig medestanders van Castano om het leven. Op 7 januari liep het bestand af.
Bij het incident in Playon bestormden 70 zwaarbewapende mannen de dorpskerk. Na raadpleging van lijsten met namen werden de slachtoffers — onder wie ook kinderen — geselecteerd en naar buiten gesleept. Vervolgens werden ze voor de ogen van priester en gelovigen doodgeschoten. Op zondagmiddag 11 januari werden in El Tigre ongeveer twintig mensen gedood door paramilitairen; het eerste incident van 1999 in een van de zuidelijke provincies.
Op dezelfde dag verklaarde de eerder dood gewaande Castano dat de acties van de AUC nodig waren om verloren terrein te herwinnen. De doden zouden linkse rebellen zijn geweest.

Oproeren in gevangenissen

Een 24-uurs protest in de gevangenis van San Isidro in het zuidwestelijke Popayan werd op 12 januari 1998 vreedzaam beëindigd. Na onderhandelingen besloot een afvaardiging van de 1100 gedetineerden de gijzelaars te laten gaan.
De meer dan 560 gijzelaars — voornamelijk de eigen vrouwen en kinderen van de gedetineerden — waren op zondagmiddag na het bezoekuur vastgehouden. De gevangenisleiding zegde schoon drinkwater toe, betere medische verzorging en een matras voor elke gevangene. Ook zou er iets worden gedaan aan de overbevolking in de strafinrichting.

Op 4 februari liep een oproer in de gevangenis van Modelo in Cucuta, aan de grens met Venezuela, gewelddadig af. Er vielen zes doden en bijna veertig gewonden bij een poging van zestig zwaar-gestraften om vanuit een geïsoleerde vleugel het hoofdgebouw binnen te komen. Daar verdedigden gedetineerden hun territorium. Er werd gevochten met messen, vuurwapens en zelfgemaakte handgranaten.

Een rebellenmacht van tweehonderd man bevrijdde op 24 mei na een bestorming van de gevangenis van San Isidro 326 gevangenen. Onder hen waren veroordeelde guerrillastrijders en gevaarlijke gedetineerden. Bij deze grootste uitbraak in de Colombiaanse geschiedenis werd gebruik gemaakt van dynamiet.
De volgende middag waren 46 voortvluchtigen weer opgepakt. In de hele provincie Cauca werd door leger en politie intensief gezocht naar de anderen.
Twee dagen eerder ontsnapten 20 rebellen door een zelf gegraven tunnel uit de zwaarbeveiligde Modelo-gevangenis in de hoofdstad Bogotá. Door chronische overbevolking in Colombia's 168 gevangenissen zou de beveiliging zeer te wensen overlaten.

Vredesonderhandelingen met guerrillabewegingen

ELN wil onderhandelen

Op 25 maart 1998 werd bekend dat guerrillabeweging ELN en de overheid inleidende vredesbesprekingen wilden gaan houden. Het overleg met de op Cuba georiënteerde rebellen zou volgens de autoriteiten moeten plaatsvinden van 5 tot 7 juni, een week na de presidentsverkiezingen van 31 mei. Het zou het pad moeten effenen voor een 'nationale conventie' over de vreedzame beëindiging van de guerrilla-oorlogen.
De ELN, gespecialiseerd in ontvoeringen, economische sabotage en aanslagen op de olie-industrie, weigerde vooralsnog in overleg te treden met de door haar als 'onwettig' bestempelde regering van president Samper. Al op 31 maart temperde de ELN de hooggespannen verwachtingen. Het overleg met

de overheid werd geschrapt omdat het voorlopige, in Madrid bereikte akkoord zou zijn 'gemanipuleerd door opportunisten'. Niettemin zou de ELN zich blijven inzetten voor een 'nationale conventie'.

FARC roept ELN op tot samenwerking

Op 6 april 1998 deed Colombia's grootste guerrillabeweging FARC een oproep om alle revolutionaire krachten te bundelen teneinde de bemoeienis van de Verenigde Staten met de binnenlandse aangelegenheden een halt toe te roepen. Op dat moment waren er ongeveer 200 Amerikaanse adviseurs in het land in verband met wat de regeringen van de Verenigde Staten en Colombia 'anti-narcotica operaties' noemden.
Op 14 april bleek de eerste vorm van samenwerking tussen de FARC en de guerrilla's van de ELN bij drie gelijktijdige aanvallen op steden in de olie-producerende provincie Arauca. Daarbij vielen vijf doden en een aantal gewonden en werd het politiebureau van Puerto Rondon verwoest. In het zuidwesten van het land werden vijf boeren om onduidelijke redenen door de FARC vermoord.

Pastrana opent weg voor overleg met FARC

Gekozen president Andres Pastrana opende op 9 juli 1998 de weg voor overleg over 'vrede en sociale rechtvaardigheid' met de guerrillabeweging FARC, te beginnen binnen 90 dagen na zijn beëdiging op 7 augustus. Hij maakte dat bekend na een onderhoud met commandant Manuel Marulanda van de FARC, op een geheimgehouden plek in het oosten van Colombia.
Pastrana beloofde de guerrilla-leider gebieden ter grootte van 40.000 vierkante kilometer in het oosten en zuiden, samen zo groot als Zwitserland, te demilitariseren. De bespreking tussen Pastrana en Marulanda was gearrangeerd door het Rode Kruis. In een op video-tape vastgelegde verklaring liet de FARC weten deze eerste ontmoeting ooit tussen een president en een rebellenleider te beschouwen als historisch en van onschatbare betekenis voor alle Colombianen'.
Zittend president Samper was tevoren niet op de hoogte gesteld van de ontmoeting. Hij concludeerde dat, gevoegd bij het aanstaande overleg met de guerrillabeweging ELN in Mainz, het vredesproces 'onherroepelijk' in gang was gezet. Samper probeerde zelf in 1994 besprekingen te beleggen met de rebellen, maar zij wezen dat van de hand omdat zijn bewind 'onwettig' zou zijn. Zij doelden daarmee op de financiering van Samper's verkiezingscampagne met drugsgeld.

Ook paramilitairen willen vredesoverleg

De alliantie van paramilitaire organisaties, de AUC (United Self-Defence Forces of Colombia), verantwoordelijk gehouden voor de dood van duizenden ongewapende burgers, verklaarde op 15 juli 1998 bereid te zijn tot overleg over vrede met de overheid.
De AUC sloot daarbij uit dat er op korte termijn sprake kon zijn van het inleveren van de wapens. In een communiqué van twaalf punten werd gekozen president Andres Pastrana uitgenodigd een gebied in het noorden te demilitariseren om het pad naar verdere onderhandelingen te effenen. Het aantal actieve paramilitairen zou naar schatting 4.000 bedragen.
De eerste groepen paramilitairen werden in de jaren zeventig op legale wijze onder supervisie van de strijdkrachten opgezet, onder meer om inlichtingen te verzamelen over de activiteiten van guerrillastrijders. In 1988 werden ze echter illegaal verklaard omdat ze zich meer en meer aan overheidscontrole begonnen te onttrekken en zich toelegden op het vermoorden van burgers die zij verdachten van betrekkingen met de guerrillastrijders.

ACCU veroordeelt bod ELN voor vrede

Colombia's meest gevreesde doodseskader ACCU (zelfverdedigingsleger van boeren in Cordoba en Uraba) liet op 17 juli 1998 weten de weg naar de vrede die de guerrillastrijders van de ELN wilden inslaan, te beschouwen als een oorlogsverklaring. De ACCU doelde daarmee op verklaringen van ELN-commandant Pablo Beltran na het juist afgesloten driedaags overleg in het Duitse Würzburg tussen diens guerrillabeweging en vertegenwoordigers van de Colombiaanse samenleving. Daaruit bleek dat de ELN van plan was ook na een eventueel vredesakkoord macht te blijven uitoefenen in gebieden die thans gewapenderhand worden gecontroleerd.
'Een opdeling van de staat wordt door ons geïnterpreteerd als een oorlogsverklaring,' aldus Carlos Castano, leider van de ACCU. Hij maakte duidelijk dat de ACCU ook na een eventueel akkoord zou doorgaan de guerrillastrijders aan te vallen, zelfs in hun 'eigen gebieden'. 'Ook het leger zal ons daar niet van weerhouden,' voegde de leider van de paramilitairen eraan toe.
De ELN en haar gesprekspartners kwamen overeen op 12 oktober in het oosten van Colombia een 'nationale conventie' te beleggen tijdens welke formeel vredesoverleg zou worden geopend. Intussen zou er geen sprake zijn van eenzijdige ontwapening en zouden de gevechten gewoon doorgaan, een standpunt dat werd gedeeld door de grootste rebellenbeweging van het land, de FARC.

'Prijs van de vrede hoger dan die van de oorlog'

Terwijl de hoop op vrede toenam, rekenden de partijen in het conflict elkaar meer en meer voor dat de prijs van de vrede wel eens heel wat hoger zou kunnen uitvallen dan de prijs van voortzetting van de burgeroorlog.
Militairen betoogden op 24 juli 1998 dat de marxistische rebellen zich helemaal geen vrede zouden kunnen veroorloven: de netto opbrengst van hun 'oorlogsbelastingen', afpersingen en ontvoeringen zou 790 miljoen dollar per jaar bedragen.
Woordvoerders van de regering gaven op hun beurt toe dat de prijs van de vrede, het tegemoetkomen aan de eisen van de rebellen wat betreft een sociaal rechtvaardiger samenleving, wel eens heel hoog zou kunnen zijn. Maar het verlies aan mensenlevens zou volgens dezelfde bronnen intussen 'ondraaglijk' zijn geworden.
Overigens zou het voeren van de strijd tegen de rebellen jaarlijks vier procent van het bnp opslokken, ongeveer 4 miljard dollar. Bovendien zou het de economische groei met 1,5 tot 2 procent vertragen.

Paramilitairen bereid tot overleg

Colombia's paramilitaire doodseskaders lieten op 27 juli 1998 in een gezamenlijk communiqué weten af te zien van geweld tegen burgers en overleg te willen openen met de overheid. Dat zou moeten leiden tot het einde van de 'vuile oorlog' tegen de marxistische rebellen en hun sympathisanten.
De stap van de paramilitairen kwam na geheim overleg in het voorafgaande weekeinde in de noordelijke provincie Cordoba met vertegenwoordigers van de zakenwereld, de vakbeweging en de kerk. Het was onduidelijk wanneer het overleg met de overheid

zou moeten beginnen, wel verklaarden de paramilitairen onder geen beding tegelijk met de guerrillastrijders aan de onderhandelingstafel te willen plaatsnemen.

Referendum over amnestie voor guerrillastrijders

Minister van Binnenlandse zaken Nestor Humberto Martinez kondigde op 13 september 1998 een referendum aan over amnestie voor alle misdaden begaan door guerrillastrijders in de dertig jaar durende burgeroorlog.
Als er geen meerderheid voor het 'totale pardon' zou komen of als de opkomst bij het in 1999 te houden referendum erg laag zou zijn, betekende dat volgens de minister het einde van het vredesproces en een harde slag voor de regering en de democratie.

ELN-leiders tijdelijk uit cel

De leiders en belangrijkste woordvoerders van guerrillabeweging ELN, Francisco Galan en Felipe Torres, kregen op 9 oktober 1998 te horen dat ze tijdelijk hun cel mochten verlaten om deel te nemen aan een tweede ronde van overleg ter voorbereiding van vredesoverleg tussen overheid en guerrillastrijders.
Het ongewone gebaar van president Pastrana werd nog eens ondersteund door een verklaring waarin de ELN de status van politieke beweging kreeg toegemeten. De twee dienden zich uiterlijk 14 oktober weer te melden in de zwaarbewaakte strafgevangenis van Itaqui.
Op maandag 12 oktober, na afloop van het tweedaags overleg op een geheim gehouden plaats in het noordwesten, maakte de ELN een strak tijdschema bekend voor vervolgbesprekingen. De op een na grootste guerrillabeweging kondigde aan tussen februari en oktober 1999 vijf conventies te zullen voorzitten met vertegenwoordigers uit alle maatschappelijke bewegingen. Tegelijk zouden directe onderhandelingen plaatsvinden met de regering Pastrana over een vreedzame regeling ter beëindiging van de gewapende strijd.
Op 14 oktober zette president Pastrana formeel de terugtrekking in van 4.000 soldaten uit een gebied in het zuidoosten ter grootte van Zwitserland. In die gedemilitariseerde omgeving zou de overheid op 7 november rechtstreekse onderhandelingen beginnen met de guerrillabeweging FARC.
Zowel de ELN als de FARC kondigden overigens aan ook na een eventueel vredesakkoord niet te zullen ontwapenen of demobiliseren.
Het Congres nodigde op dezelfde dag de leiders van beide guerrillabewegingen uit om vóór 16 december met de parlementariërs te komen praten over het traject naar vrede.
De president kondigde op 16 oktober aan dat de FARC een uitruil had voorgesteld van 452 gevangen kameraden tegen de 245 soldaten en politiemensen die de rebellen nog altijd vasthielden. Van elk van de guerrillastrijders zou worden bekeken of die voor vrijlating in aanmerking kwam.

'Totale oorlog'

Op 9 december waarschuwde de rebellenbeweging FARC een 'totale oorlog van het volk' te beginnen als de regering het pad niet zou effenen naar de lang verwachte vredesbesprekingen. Tegelijk wezen de rebellen verzoeken om een staakt-het-vuren met Kerstmis en om vrijlating van 300 gevangen militairen resoluut af. Rechtse paramilitairen kondigden eerder wel een achttiendaags bestand af.
De FARC nam het president Pastrana met name kwalijk dat hij 130 militairen achterhield op de luchtmachtbasis San Vicente del Caguan, centraal gelegen in het gebied dat hij beloofde te demilitariseren. De president vond dat echter noodzakelijk om de veiligheid te garanderen van de onderhandelaars die daar zouden worden ingevlogen.
Op 12 december kondigde Pastrana aan dat de datum voor de opening van de eerste onderhandelingen in zes jaar tussen regering en FARC was vastgesteld op 7 januari 1999. Half februari zouden afzonderlijke onderhandelingen beginnen met de rebellen van de ELN.
Bij een aanval op een nabijgelegen kamp van Carlos Castano, leider van de paramilitaire beweging AUC in de noordelijke provincie Cordoba, maakte de FARC op 30 december tal van slachtoffers onder de boerenbevolking. Er vielen tenminste dertig doden, onder wie twee kinderen en een baby. De FARC claimde dat Castano bij de aanval was omgekomen, maar dat werd door de paramilitairen ontkend.

Vredesbesprekingen zonder Marulanda

President Pastrana kwam op 7 januari 1999 naar San Vicente del Caguan voor onderhandelingen met de guerrillabeweging FARC die zouden moeten leiden tot het einde van meer dan dertig jaar burgeroorlog. Veteraan-guerrillaleider Manuel Marulanda verscheen onverwacht niet aan de onderhandelingstafel; volgens sommige commentatoren een bewijs van de halfslachtige houding van de FARC ten aanzien van het vredesproces.
President Pastrana werd begeleid door zestig man elite-politietroepen, die schouder aan schouder stonden met honderden zwaarbewapende rebellen op het centrale plein van de zuidoostelijke junglestad. Guerrilla-scherpschutters hadden postgevat op de daken rond de plaza, vanwaar de staatstelevisie rechtstreeks verslag deed van de openingsceremonie. Onder de 600 speciale gasten waren Nobelprijswinnaar Gabriel García Marquez en Amerikaanse ambassadeur Curtis Kamman.
Rebellenleiders verklaarden de afwezigheid van Marulanda met plannen die zouden zijn ontdekt om een aanslag op hem te plegen. Een dag later kwam de verklaring dat vlak voor de ceremonie twee huurmoordenaars zouden zijn aangehouden die gestuurd waren door paramilitairen.

President Pastrana zag in het ontbreken van de hoogste guerrillaleider geen aanleiding om niet door te gaan op de ingeslagen weg naar vrede. Hij wijdde zich vooral aan het opstellen van een agenda voor vervolgbesprekingen. Die zouden volgens sommigen wel eens tien jaar kunnen gaan duren terwijl anderen voorspelden dat vastlopen van de onderhandelingen zou leiden tot een verheviging van het gewapende conflict.
Op 19 januari schortte de FARC de onderhandelingen op, tot de overheid 'bevredigende resultaten' zou boeken bij de bestrijding van paramilitaire bendes. Op 7 januari namelijk, de dag van de opening van de vredesonderhandelingen, lanceerden de doodseskaders van de paramilitaire beweging AUC een offensief dat in vier dagen 140 mensen het leven kostte.
Aanvankelijk bezwoor president Pastrana de paramilitairen gewapenderhand 'tot zwijgen te brengen', maar kort daarna koos hij voor de tactiek afzonderlijke onderhandelingen met hen te beginnen.
Op 22 januari verklaarde de president in een interview voor televisie dat een algemeen pardon voor guerrillastrijders onmogelijk was. Hij liet in het midden hoeveel van de 400 gevangen guerrillastrijders wel

en hoeveel niet in aanmerking konden komen voor uitruil tegen 350 gevangen militairen. Maar Colombia zou volgens hem misdaden tegen de mensheid nooit vergeven. Hij zou hooguit strafvermindering willen overwegen voor rebellen die zich schuldig hadden gemaakt aan ontvoering.
De verklaring van de president werd beschouwd als een nieuw obstakel in het vredesproces. Guerrillaleider Marulanda maakte het algemeen pardon tot een absolute voorwaarde vooraf.

Internationale bemiddeling in vredesproces

Presidentskandidaat wil vredesmacht Verenigde Naties

Andres Pastrana, favoriet voor de presidentsverkiezingen van 31 mei, riep op 8 mei 1998 de Verenigde Naties op een fundamentele rol te spelen bij de beëindiging van de burgeroorlog in Colombia, desnoods door het sturen van blauwhelmen van het Vredeskorps.
Pastrana, de kandidaat van de Conservatieve Partij, zag geen andere uitweg in de situatie waarin marxistische rebellen ongeveer 40 procent van Colombia's grondgebied beheersten. Hij benadrukte dat inzetten van blauwhelmen diende te gebeuren in het kader van onderhandelingen met de guerrillastrijders.
Drie jaar eerder werd een soortgelijke oproep gedaan door de gouverneur van de provincie Antioquia, Uribe Velez. Een week voor Pastrana herhaalde Velez die nog eens. Velez werd gezien als de toekomstig leider van de regerende Liberale Partij en als presidentskandidaat voor de verkiezingen van 2002.

VS willen bemiddelen in burgeroorlog

Ambassadeur Curtis Kamman bood op 25 juni de juist tot president gekozen Andres Pastrana aan de Verenigde Staten een rol te laten spelen in mogelijke vredesbesprekingen met de guerrillastrijders. Hij besprak tevens de mogelijkheden om de militaire steun te vergroten.
President Clinton meldde in een brief met gelukwensen aan Pastrana dat hij hoopte de banden tussen de landen nauwer aan te halen. Eerder kwamen Spanje, Mexico, Cuba en Groot-Brittannië al met een aanbod om te helpen een einde te maken aan de dertig jaar durende burgeroorlog, die een miljoen boeren dakloos maakte en alleen al in de laatste tien jaar 35.000 levens eiste.
Onder het presidentschap van Ernesto Samper namen de aanvallen door guerrillastrijders alleen maar toe, ondanks een verdrievoudiging van het budget van de strijdkrachten: tot ongeveer 2,65 miljard dollar per jaar ofwel vier procent van het Bruto Nationaal Product.
Enige uren na het onderhoud tussen Pastrana en de Amerikaanse ambassadeur liet de op een na grootste guerrillabeweging van Colombia, de door Cuba geïnspireerde ELN, weten dat zij openstond voor een dialoog met de aanstaande nieuwe regering. De kleinere, maoïstische People's Liberation Army (EPL) sloot zich daarbij aan.

VN ondersteunen vredesbesprekingen

Op 1 juli schaarden ook de Verenigde Naties zich achter de pogingen om vredesbesprekingen op de rails te krijgen. Pastrana ontving een rapport waarin experts van de Verenigde Naties een aantal kwesties aansneden die onontbeerlijk zouden zijn voor het bereiken van vrede.
Zonder de inhoud openbaar te maken, zei de aankomend president dat dit het eerste document was waaruit 'verzoening' bleek 'tussen alle gewapende partijen'. Het rapport zou grotendeels bestaan uit vraaggesprekken met marxistische rebellen, paramilitairen en vertegenwoordigers van het leger ten aanzien van de vooruitzichten voor vrede.
VN-coördinator Vincenti benadrukte dat de Verenigde Naties hun invloed zouden kunnen aanwenden om Colombia te verzekeren van buitenlandse steun bij de wederopbouw van het land na een eventueel vredesakkoord.

Garcia Marquez niet naar vredesoverleg

Gabriel Garcia Marquez liet op 2 juli vanuit zijn huis in Mexico weten dat hij een uitnodiging had afgewezen voor besprekingen over vrede in het Duitse Mainz op 12 juli. De guerrillabeweging ELN had hem uitgenodigd voor het overleg, dat zou worden gevoerd met veertig vertegenwoordigers uit verschillende hoeken van de samenleving, waaronder de zakengemeenschap, de kerk en de vakbonden.
Als voornaamste reden gaf de 71-jarige schrijver een aanstaande operatie aan de galblaas op. Verder zou hij er de voorkeur aan geven achter de schermen te werken, zoals hij 'in het verleden' steeds had gedaan. Hij doelde daarbij op zijn stille diplomatie voor Fidel Castro.
Marquez voerde openlijk campagne voor Pastrana, die aankondigde de schrijver te zullen benoemen tot ambassadeur voor de vrede. Overigens noemde Marquez de aanstaande besprekingen een 'eerste geweldige stap van beide kanten van de loopgraven'.

Castro biedt bemiddeling aan in burgeroorlog

In de wandelgangen van de top van Niet-gebonden landen in het Zuidafrikaanse Durban bood de Cubaanse president Castro zijn ambtsgenoot Pastrana op 1 september zijn persoonlijke bemiddeling aan bij pogingen de burgeroorlog via onderhandelingen te beëindigen.
Castro legde er daarbij de nadruk op dat 'geduld' geboden was. Het Cubaanse staatshoofd zou nog altijd aanzienlijke invloed kunnen uitoefenen op de guerrillabewegingen van Colombia, de oudste en grootste van Latijns-Amerika. Niettemin liet hij ooit optekenen dat de dagen voorbij waren dat linkse opstandelingen de macht konden grijpen door gewapende strijd.
President Pastrana droeg op de top het elke drie jaar roulerende voorzitterschap van de 113 Niet-gebonden landen over aan Nelson Mandela van Zuid-Afrika.

Aardbeving verwoest koffie-regio

Een aardbeving van 6.0 op de schaal van Richter trof in de vroege middag van 25 januari 1999 het gebied rond de centraal gelegen stad Armenia. Het dodental zou oplopen tot ruim 900 en het aantal gewonden tot 4.000. Een kwart miljoen mensen raakte dakloos.
Twintig steden in vijf provincies liepen grote schade op en koffieplantages en wegen hadden te lijden onder aardverschuivingen. De kosten van wederopbouw werden geschat op één tot anderhalf miljard dollar.
De provinciehoofdstad Armenia, hoog gelegen in de Andes, werd het zwaarst getroffen. Bijna drie kwart van de gebouwen in de 280.000 inwoners tellende stad werd verwoest of moest uiteindelijk gesloopt worden. Bij gebrek aan middelen werd tot diep in de nacht na de ramp met blote handen gezocht naar overlevenden onder het puin.

Zoekacties werden bemoeilijkt door spontaan uitgebroken branden.
Tegen de avond deden zich in het gebied zware naschokken voor. President Pastrana brak zijn reis in Europa af om naar het rampgebied te vliegen. Kort na zijn aankomst kondigde hij er de noodtoestand af.
Op 26 januari werden in Armenia de eerste honderden doden verzameld in het sportstadion van de stad. Er was een schreeuwend gebrek aan doodkisten, waarvoor woekerprijzen tot 1.500 dollar werden gevraagd.
Een volgend nijpend probleem werd de opvang van een kwart miljoen mensen in het gebied, die geen voedsel en water hadden en geen dak meer boven hun hoofd. De aanvoer van hulpgoederen kwam maar traag op gang via het kleine vliegveld van Armenia en werd verder bemoeilijkt doordat er veelal geen elektriciteit was.
Volgens de eerste berichten zou de koffieoogst van eind maart geen gevaar lopen. Er werd weinig schade aan de gewassen gemeld, daarentegen wel aan de infrastructuur. De koffieprijzen op de internationale markten liepen na het nieuws van de aardbeving direct omhoog.

Door honger gedreven plunderden honderden mensen de winkels van Armenia, nadat een zware aardbeving op 25 januari 1999 een groot deel van de stad had verwoest. *(foto ANP)*

Op 28 en 29 januari sloegen honderden inwoners van Armenia aan het plunderen van voedsel en kleding uit winkels en supermarkten. Zij trotseerden de traangasgranaten van vers aangevoerde troepen. De meer dan 4.000 politiemensen en militairen hadden er moeite mee om geweld te gebruiken tegen door honger gedreven plunderaars. Geleidelijk aan werden de botsingen echter gewelddadiger; 120 plunderaars - sommige van buiten de stad - werden gearresteerd.
De president kondigde aan bij de Wereldbank en de IADB leningen te vragen voor 400 miljoen dollar, nodig voor herstel van de schade. Spanje zegde een zachte lening toe van 200 miljoen dollar.

DRUGSHANDEL

Verenigde Staten laten drugssancties vallen

De Verenigde Staten hieven op 26 februari 1998 de drugssancties tegen Colombia op. Tegelijk werd verklaard dat het land nog altijd niet genoeg deed om de handel in narcotica te bestrijden.
Op de nieuwe, jaarlijks door de Verenigde Staten vast te stellen lijst van drugsproducerende en -transporterende landen werd Colombia volgens president Clinton nu aangemerkt als 'coöperatief' in de strijd tegen drugs. Maar uitsluitend 'omdat dat in het nationaal belang was van de Verenigde Staten'. De voorafgaande twee jaar werd Colombia deze status ontzegd en kwam het niet in aanmerking voor financiële hulp en steun van de Verenigde Staten bij leningen.
De Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken Allbright merkte op dat Colombia's politie en anti-drugs eenheden effectieve pogingen hadden ondernomen om de drugshandel uit te roeien, maar dat de huidige regering geen 'volledige politieke steun' had geboden.
Dat Colombia desalniettemin de status van 'coöperatief' was toegekend, moest gezien worden als fundament voor een nieuwe politiek die na de verkiezingen voor Congres en president gestalte zou kunnen krijgen.

Zwaardere straffen voor leiders kartel

De broers Gilberto en Miguel Rodriguez Orejuela, voormalige leiders van het drugskartel in de stad Cali, kregen op 6 mei 1998 in hoger beroep veel zwaardere straffen opgelegd dan de zes jaar cel die ze een jaar eerder kregen. Het nationaal tribunaal veroordeelde hen tot respectievelijk vijftien en veertien jaar. Daarnaast kregen ze boetes voor een totaal van 52,3 miljoen dollar.
De broers hadden in 1997 in ruil voor strafvermindering schuld bekend aan het smokkelen van cocaïne. De openbare aanklager ging tegen de uitspraak in beroep. De Verenigde Staten vroegen om uitlevering, maar de Colombiaanse wet maakte een uitleve-

ring van staatsburgers vooralsnog onmogelijk. De broers zouden in de twintig jaar dat ze een wereldwijd smokkelnet onderhielden een persoonlijk vermogen van meer dan een miljard dollar hebben opgebouwd.
De Verenigde Staten gingen ervan uit dat 80 procent van de cocaïne op de wereldmarkt afkomstig was uit Colombia evenals zo'n 63 procent van de onversneden heroïne op de Amerikaanse markt.
Colombia zou volgens de Verenigde Staten niet kunnen beschikken over voldoende helikopters voor de opsporing en vernietiging van hooggelegen plantages van cocabladeren en papaver (tussen 2.000 en 3.660 meter).

'Vernietiging cocaplantages een mislukking'

Het anti-drugs hoofd van de Colombiaanse overheid, Ruben Olarte, noemde bij zijn benoeming op 9 september 1998 het programma om plantages van cocabladeren en papaver te vernietigen 'een mislukking'.
Het door de Verenigde Staten gesteunde, meest ambitieuze programma van Latijns-Amerika voorzag vooral in het besproeien van verdachte plantages met herbiciden. Olarte kondigde een grondige herziening aan van de strategie. Vier jaar geleden zou Colombia 45.000 hectare illegale coca-aanplant hebben bezeten. Volgens cijfers van de Amerikaanse ambassade zouden het er begin 1998 79.500 zijn geweest.
De guerrillabeweging FARC suggereerde, als onderdeel van de uitvoering van een vredesakkoord, te willen helpen bij het handmatig vervangen van coca en papaver door alternatieve, voor de boeren lonende gewassen.

VN: 1 miljard dollar voor drugsbestrijding

In de wandelgangen van een zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in New York kreeg president Pastrana op 22 september 1998 van het VN anti-drugs hoofd Pino Arlacchi 1 miljard dollar toegezegd. Pastrana zou die gedurende tien jaar kunnen gebruiken voor de vernietiging van plantages van cocaplanten en papaver.
Tijdens zijn verkiezingscampagne beloofde Pastrana de boeren om, na vernietiging van de cocaplanten en papavervelden, te zullen zorgen voor beplanting met andere gewassen die een legale winst konden opleveren.

Hoofd luchtmacht weg na vondst cocaïne

Generaal Manuel Sandoval nam op 10 november 1998 ontslag na de vondst van 640 kilo cocaïne aan boord van een Hercules transportvliegtuig. De douane ontdekte de drugs kort na de landing op het internationale vliegveld van Fort Lauderdale (Verenigde Staten).
Sandoval verklaarde dat het incident schadelijk was, en niet alleen voor het aanzien van de luchtmacht.
President Pastrana zegde op 19 november toe alle plantages van grote drugstelers te vernietigen. Tegelijk wilde hij de kleinere boeren (1 tot 3 hectare) helpen om over te schakelen op legale gewassen. Een maand eerder keurde het Congres van de Verenigde Staten een pakket van 200 miljoen dollar goed ten behoeve van de strijd tegen drugs in Colombia in 1999, ruim een verdubbeling ten opzichte van 1998. Dat bedrag was grotendeels bestemd voor wapens en militaire goederen voor de anti-narcotica afdeling van de nationale politie. Slechts 15 miljoen dollar was beschikbaar voor vervanging van gewassen.

Op 1 december zegden de Verenigde Staten Colombia meer steun toe tijdens een bespreking met ministers van Defensie van de Latijns-Amerikaanse staten in de havenstad Cartagena. Er werd een akkoord gesloten, dat onder meer voorzag in ruimere trainingsprogramma's voor Colombiaanse militairen. Het akkoord werd beschouwd als een bewijs voor de verbeterde relaties sinds het aantreden van Pastrana.

Recordvangst cocaïne in 1998

In 1998 werd in Colombia in totaal 54.000 kilo cocaïne en 350 kilo heroïne onderschept, een recordvangst die in de Verenigde Staten ongeveer 1 miljard dollar zou hebben opgebracht. Dat werd bekend in een politierapport dat op 19 december 1998 werd gepubliceerd.
De illegale opbrengsten die in 1998 weer in de officiële economie terugvloeiden, zouden tussen de 3 en 5 miljard dollar belopen. Daarmee waren drugs—vóór olie en koffie—het belangrijkste exportproduct.
58.000 hectare cocabladeren en 8.000 hectare papaver werden door sproeivliegtuigen vernietigd; nog 78.400 hectare drugsplantage bleef over.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Problemen rond oliewinning

BP geeft contract olieveld terug

British Petroleum liet op 5 februari 1998 weten af te zien van de exploitatie van een 114.000 hectare groot gebied in het westen van Piedemonte. Dat gebeurde 'om veiligheidsredenen'. BP zou bij nader inzien liever hebben dat de in totaal 11.000 militairen die betrokken waren bij de bescherming van de olie-industrie tegen aanslagen van de guerrilla, elders werden ingezet.
De beslissing van BP, de grootste buitenlandse investeerder in Colombia, kwam tegen de achtergrond van slepende contractbesprekingen met de Colombiaanse staatsonderneming Ecopetrol over de verdeling van de winsten uit de exploitatie van het centrale deel van Piedemonte.
Het was voor het eerst dat een oliemaatschappij een schijnbaar lucratief contract teruggaf aan de staat. Minister van Financiën Antonio Urdinola, voormalig directeur van Ecopetrol, waarschuwde dat investeringen in de oliesector volledig afhankelijk waren van de bereidheid van de overheid om de veiligheid te garanderen. Niet alleen BP, maar ook alle andere oliemaatschappijen zouden zich grote zorgen maken.

Aanslag op pijpleiding

Na een vijf dagen durende afsluiting leverde het Cusiana-veld in het oosten van het land op 17 april 1998 weer 75.000 vaten ruwe olie per dag. De afsluiting was het gevolg van een aanslag door rebellen op de pijpleiding van het olieveld naar het verwerkingsstation. BP verwachtte tegen het eind van het jaar 500.000 vaten per dag uit dit veld te kunnen leveren.
Een dag eerder werd de grootste pijpleiding van het land, van Caqo Limon naar Covenas, afgesloten na een bomaanslag waarbij een hoeveelheid van 2.000 vaten wegstroomde. Het was de vijftiende aanslag van het jaar en vanwege de onveiligheid in het gebied bleef het onduidelijk wanneer de reparatiewerkzaamheden konden worden gestart.

Indianen houden olieboringen tegen

De stam van de U'wa slaagde er de laatste jaren in te voorkomen dat Occidental Petro-

leum een begin maakte met olieboringen in het noordoosten van Colombia. Stamhoofd Roberto Cobaria bezocht op 1 mei 1998 voor de tweede achtereenvolgende keer de jaarvergadering van Occidental in Santa Monica, Californië.
Hij maakte daar duidelijk dat de inheemse bevolking de olie beschouwde als het bloed van Moeder Aarde. Eerder dreigde zij al om alle 5.000 zelfmoord te plegen door van een klif te springen in het geval Occidental apparatuur voor boringen zou aanvoeren.
Occidental en de Colombiaanse overheid verwachtten in het betrokken gebied een rijk olieveld te vinden. De oliemaatschappij, die voor het gebied in 1992 een concessie verkreeg, zou zijn totale winst hiermee kunnen verdubbelen.

Oliestad lamgelegd door landloze boeren

Zo'n tienduizend landloze boeren legden op 10 september 1998 oliestad Barrancabermeja plat door massale betogingen. De door geweld van het omliggende platteland verdreven boeren eisten onder meer huisvesting. Arbeiders in de olie-industrie legden uit solidariteit het werk neer.
De vakbond USO van arbeiders in de olie-industrie riep een 24-uurs staking uit. De avond tevoren voerden guerrillastrijders van de ELN in een buitenwijk aanvallen met explosieven uit op pantserwagens die 50 soldaten aanvoerden uit de hoofdstad Bogotá.

Staking verlamt publieke sector

De 800.000 werknemers in de publieke sector begonnen 23 september 1998 op het middaguur aan een 48-uurs staking. De ambtenaren protesteerden tegen de bezuinigingen waarover het Congres twee dagen later een besluit zou nemen. De regering-Pastrana stelde onder meer een feitelijke verlaging van salarissen voor en een uitbreiding van producten en diensten die onder het hoogste BTW-tarief zouden vallen.
De acties veroorzaakten een totale ontregeling van scholen, ziekenhuizen, rechtbanken, gevangenissen en telefoonverkeer. Het was de eerste ernstige arbeidsonrust waarmee de nieuwe regering werd geconfronteerd. Pastrana stelde voor de buikriem aan te halen om het enorme begrotingstekort terug te brengen van 4,5 naar 2 procent van het BNP en de inflatie van 18,5 procent in te dammen, een situatie die zijn voorganger Samper hem naliet.
Op 7 oktober legden de ambtenaren opnieuw het werk neer voor een staking die 21 dagen zou duren. Deze culmineerde in de moord op vice-voorzitter Jorge Louis Ortega van Colombia's grootste vakbond CUT (Unitary Workers' Federation) en op zeven andere activisten. De stakingen gingen door ondanks de uitspraak van een rechter die na enkele dagen de acties illegaal verklaarde.
President Pastrana weigerde aanvankelijk te onderhandelen, omdat hij niet 'aan tafel wenste te gaan zitten met een minderheid terwijl de toekomst van de gehele natie op het spel stond'.
Uiteindelijk ging Pastrana akkoord met een salarisverhoging van 15 procent (in plaats van de geboden 14 procent). Die zou de schatkist 79,8 miljoen dollar extra kosten, terwijl de rest van zijn soberheidsprogramma onaangetast bleef.

Koffieteelt in problemen

'Aanpassen of verdwijnen'. Die harde boodschap hield president Pastrana medio november 1998 de koffietelers voor. Nadat Colombia's beroemde koffie tien generaties een levensonderhoud had verschaft, belandden de afgelopen jaren steeds meer koffiewerkers (ongeveer 32 procent) ver onder het bestaansminimum. Colombia, tweede koffieproducent ter wereld, zou snel terrein verliezen op marktleider Brazilië.
Op een driedaags congres (20-22 november) in Cartagena van de Colombiaanse koffieexporteurs van 'Asoexport' stond de noodzaak van radicale verandering centraal. Volgens president Rosas Vega van Asoexport werd niet alleen het product koffie, maar de hele sociale orde in de tot voor kort zo rustige koffie-provincies bedreigd. Bijna de helft van de koffieplantages zou geen winst maken en het gemiddelde inkomen van de 555.000 werknemers in de sector bedroeg de helft van het minimumloon.
Bijna 90 procent van de plantages zou kleiner zijn dan 3 hectare, hetgeen de productiekosten omhoog stuwde. Op 40 procent van de plantages zou de aanplant moeten worden verjongd om rendabele oogsten te krijgen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Oorlogsbudget 59 procent hoger

Terwijl Andres Pastrana de eerste president sinds zes jaar leek te worden die onderhandelingen met de linkse guerrillastrijders zou beginnen, werd op 30 juli 1998 — een week voor zijn beëdiging als president — bekend dat hij tegelijk de militaire druk op wilde voeren. Het budget voor de strijdkrachten en de politie zou in 1999 naar 4,2 miljard dollar gaan — een verhoging van 59 procent in vergelijking met de 2,6 miljard dollar op de begroting van 1998.
De aanzienlijk ruimere financiële armslag voor de militairen kan worden gezien tegen de achtergrond van een groeiende kritiek binnen de overheid zelf op de inefficiëntie van leger en politie. Het leeuwendeel van de begroting zou opgaan aan salarissen en administratie, terwijl rebellen het leger afgelopen jaar slag op slag wisten toe te brengen.

Pastrana boekt succes in Congres

Het Congres ging op 20 oktober 1998 akkoord met de begroting voor 1999. De uitgaven sloten op 45,3 triljoen pesos (ca. 55 miljard gulden), een flinke verhoging vergeleken met de 38,3 triljoen in het lopende begrotingsjaar.
De helft van de uitgaven werd gereserveerd voor lopende kosten, een toename van 19,1 procent. Zo'n 32,6 procent zou worden besteed aan de aflossing van schulden, een toename van 33,2 procent. Voor investeringen werd 8 triljoen pesos opzij gezet, 7,5 procent meer dan een jaar eerder.
De commissies Financiën van het Congres schaarden zich al op 25 september met overweldigende meerderheid achter de plannen. De behandeling daar was vooraf omschreven als 'kritiek' vanwege de strenge bezuinigingen in de begroting.

Miljarden voor duurzame vrede

President Pastrana maakte op 22 oktober 1998 openbaar dat hij 7 miljard gulden had gereserveerd voor de ontwikkeling van projecten in door de burgeroorlog verscheurde gedeelten van het land.
Het zou volgens de president gaan om een soort Marshall-plan dat de volgende vier jaar zou moeten bijdragen aan een duurzame vrede door een verhoging van de levensstandaard in de verpauperde en achtergebleven delen van Colombia. De helft van het fonds zou worden gefinancierd uit leningen.

Noodtoestand ter bescherming banken

Op 16 november 1998 stelde president Past-

rana een beperkte noodtoestand in om bij decreet wetten te kunnen invoeren ter voorkoming van een 'catastrofe in de financiële sector'.
De banken en financiële instellingen kampten met de ernstigste crisis sinds zestien jaar, toen het Colombiaanse banksysteem op een haartje na volledig instortte. De huidige problemen bestonden uit verliezen die de helft van de 33 banken troffen, terwijl de rente torenhoog opliep en 10 procent van de leningen te laat werd afgelost.
Over de eerste negen maanden van 1998 leden de banken een netto verlies van 120 miljoen gulden tegen een winst van 800 miljoen gulden over dezelfde periode van 1997. Twee middelgrote banken gingen bankroet, alsmede 40 kleinere spaarcoöperaties.
Pastrana liet weten ruim 3 miljard gulden uit te trekken voor noodmaatregelen. Daarmee kon onder meer een verlaging en herfinanciering van schulden in de hypotheeksector worden doorgevoerd. De president weet de problemen aan de financiële wereldcrisis, de hoge rentestanden van de voorgaande drie jaar en de stijgende werkloosheid (16 procent).
Critici legden de schuld bij de overheid zelf, die na het aantreden van Pastrana in augustus te weinig zou hebben gedaan om de bestaande begrotingstekorten terug te dringen. Officiële cijfers maakten op 16 december ook nog duidelijk dat via corruptie bij de overheid in 1998 voor 2 miljard gulden was weggelekt.

Ontwikkelingsplan

Op 18 november 1998 maakte de regering een vierjarig ontwikkelingsplan bekend ter waarde van ca. 75 miljard gulden. Bijna 60 procent was bestemd voor sociale projecten, 25 procent voor infrastructuur en 10 procent voor een vredesfonds voor investeringen in de door de burgeroorlog zwaarst getroffen regio's.
Het leeuwendeel van de fondsen zou uit de schatkist moeten komen en ongeveer 8 miljard gulden uit particuliere bronnen. 'Dit hele plan is gericht op het stichten van vrede', aldus president Pastrana. Van Colombia's 38 miljoen inwoners woonde een derde op het platteland, waar nauwelijks voorzieningen bestonden op het gebied van gezondheid en onderwijs. Pastrana zou door een evenwichtiger verdeling van middelen de guerrilla de wind uit de zeilen willen nemen.
Het parlement aanvaardde op 9 december een regeringsvoorstel om particulieren en bedrijven met een vermogen van meer dan 250.000 gulden te verplichten vredesobligaties te kopen. Die kregen een looptijd van zeven jaar en zouden bij afloop 10 procent rente opleveren (plus compensatie voor inflatie). Verwachte opbrengst: 2 miljard gulden.

Belastinghervorming

De Senaat ging op 15 december 1998 akkoord met een pakket belastinghervormingen, gericht op terugdringing van het begrotingstekort (4,5 procent van het BNP).
Centraal stond de heffing van BTW over een groter aantal producten en diensten, zoals ook over eerste levensbehoeften als spijsolie en margarine. Belastingontduiking en smokkel zou veel strenger worden aangepakt.
De voorziene opbrengsten bedroegen bijna 2 miljard gulden.

JUSTITIE

Onderzoek naar steekpenningen

Een onderzoek naar corruptie in het openbare leven strekte zich uit tot ten minste 10.000 cheques, uitbetaald door stromannen van het drugskartel in Cali, de tweede stad van Colombia. Dat verklaarde waarnemend openbaar aanklager Jaime Cordoba op 6 januari 1998 tegenover het toonaangevende dagblad *El Tiempo*. De cheques zouden zijn geïncasseerd door politici, ambtenaren, financiers en zelfs door journalisten. Cordoba noemde geen totaalbedrag.
Op 29 januari werd senator Alvaro Mejia Lopez, lid van de oppositionele Conservatieve Partij, door de politie aangehouden in zijn huis in Cali. Hij zou een schenking van 10.000 dollar door het drugskartel hebben gebruikt voor de verkiezingscampagne die hem in 1994 zijn zetel opleverde.

'Top-aanklagers vervalsten bewijs'

Vijf top-aanklagers die erin slaagden 24 politici achter de tralies te krijgen vanwege corruptie en banden met de drugsmaffia, werden geschorst vanwege vervalsing van bewijsmateriaal. Zo meldde een woordvoerder van het bureau van de Openbare Aanklager op 3 februari 1998.
Om veiligheidsredenen werden hun namen niet bekendgemaakt. De vijf werden gedwongen ontslag te nemen en gedurende twee jaar het recht op een openbaar ambt ontzegd. Volgens procureur-generaal Jaime Bernal hadden ze de getuigenverklaring 'in elkaar gezet' die leidde tot de veroordeling van Juan Manuel Avella, de voormalige leider van president Samper's verkiezingscampagne. De aanklagers ontkenden elke schuld.

Smaragdenkoning thuis aangehouden

Veertig gewapende politie-agenten namen op 25 februari 1998 de miljardair en 'smaragdenkoning' Victor Carranza in zijn eigen huis gevangen. Hij werd beschuldigd van het opzetten van een rechts doodseskader. Tegelijk met Carranza werden twee lijfwachten aangehouden en een aantal ongeregistreerde wapens in beslag genomen.
Carranza werd eind jaren tachtig eigenaar van twee van de vier grootste smaragdmijnen in Colombia en kreeg een groot aandeel in een derde mijn. Dat was de uitkomst van een zes jaar durende oorlog tussen rivaliserende mijnbedrijven, die tenminste 3.000 mensen het leven kostte. Sommige van die bedrijven werden gesteund door het drugskartel van Medellin, de derde stad van Colombia.
Volgens bewegingen voor mensenrechten zou Carranza's privé-leger 2.000 man sterk zijn. Het zou honderden linkse activisten hebben gedood en boeren hebben verdreven van potentiële mijnbouwgrond in de centrale provincie Boyaca en van olierijke vlaktes in het oosten des lands.

Washington legt zich neer bij uitleveringswet

Bij een bezoek aan de hoofdstad Bogotá liet Rand Beers, een hoge functionaris van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken, op 6 oktober 1998 weten dat Washington voornamelijk blij was met het bekrachtigen van een uitwijzingswet door het Colombiaans Hooggerechtshof.
Beers verklaarde dat er ook enige teleurstelling heerste dat de wet alleen zou gelden voor misdaden door Colombianen in het buitenland gepleegd vanaf december 1997. Zou de wet met terugwerkende kracht hebben gegolden, dan zou Washington met succes hebben kunnen vragen om uitlevering van de voormalige aanvoerders van het Cali-drugskartel, de gebroeders Orejuela.

Politierapport meldt toename ontvoeringen

Het jaarrapport van de politie dat op 19 december 1998 werd gepresenteerd, maakte melding van 2.388 ontvoeringen. Dat betekende een toename met 30 procent ten opzichte van 1997. Meer dan de helft van de ontvoeringen in de wereld vond daarmee plaats in Colombia.
De 26.350 gemelde moorden betekenden een teruggang van 9 procent. Maar met 53 moorden per 100.000 inwoners per jaar (70 per dag) was Colombia nog altijd een van de onveiligste streken ter wereld. De meeste moorden werden toegeschreven aan 'gewone' misdaad en niet aan de burgeroorlog.
President Pastrana noemde op 10 december Colombia een land 'waar het leven niets waard is'. Hij hekelde de mentaliteit van 'ieder voor zich' als de grootste boosdoener.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Amnesty sluit kantoor in Colombia

Amnesty International bevestigde op 4 februari 1998 dat het al in juli 1997 haar kantoor in de hoofdstad Bogotá voor onbepaalde tijd had gesloten. Dat gebeurde na een serie dreigementen tegen werknemers van Amnesty en twee maanden na de moord op twee ijveraars voor mensenrechten in de hoofdstad.
De bedreigingen vormden volgens een woordvoerder van Amnesty 'onderdeel van een campagne tegen verdedigers van mensenrechten in Colombia'. Vooral paramilitairen zouden zich hieraan te buiten gaan. In hun ogen schenken activisten te weinig aandacht aan mensenrechtenschendingen door linkse guerrillastrijders.

Ontvoeringen

In de aanloop naar de parlementsverkiezingen van 8 maart 1998 ontvoerden marxistische rebellen in een week tijd tenminste tien burgemeesters, onder wie een priester. Veiligheidsdiensten verklaarden op 2 maart dat dit kennelijk was gebeurd in een poging kiezers af te schrikken en de verkiezingen te saboteren.
De rebellengroepen FARC en ELN riepen op tot een boycot van de verkiezingen. Die zouden alleen maar leiden tot handhaving van een corrupt politiek systeem.
Op 30 maart werd de linkse burgemeester van Fortul in het noordoosten van het land bij zijn huis doodgeschoten. Hij was de vierde burgemeester die dit lot beschoren was sinds de verkiezingen van oktober 1997.
In de eerste drie maanden van 1998 werden in totaal 509 mensen ontvoerd, twintig procent meer dan in dezelfde periode van het jaar daarvoor. Volgens de onafhankelijke groepering Pais Libre die gevallen van ontvoering in kaart brengt, zouden rebellen verantwoordelijk zijn voor 267 ontvoeringen. Slechts één geval zou kunnen worden toegeschreven aan paramilitairen, vijftig aan 'gewone' misdadigers en de overige gevallen bleven onduidelijk. Er werd 366 keer losgeld geëist, aan de andere ontvoeringen lagen politieke motieven ten grondslag. Met 1822 ontvoeringen kende Colombia in 1997 een van de hoogste ontvoeringscijfers van de wereld.

Advocaat Umana gedood in Bogotá

Arbeiders in de hoofdstad Bogotá legden op 20 april 1998 het werk neer om deel te nemen aan een protestactie van 10.000 studenten die uitliep op een emotioneel vaarwel aan Eduardo Umana Mendoza. De advocaat en ijveraar voor mensenrechten was twee dagen eerder in zijn kantoor in de hoofdstad doodgeschoten.
Umana was een strijdbaar jurist, die het opnam voor vakbondsleden, gedetineerde guerrillastrijders, politieke gevangenen en familieleden van vermisten. De studenten en arbeiders brachten de laatste eer aan zijn doodskist, die stond opgesteld in het auditorium van de universiteit waar Umana onderwijs gaf. De 15.000 leden van de Union Sindical Obrera (USO), de vakbond van arbeiders in de olie-industrie, legden voor 24 uur het werk neer, gevolgd door leden van andere vakbonden.
Umana had in februari onthuld dat er plannen bestonden om hem te vermoorden. Volgens een vriend van hem, tevens adviseur van president Samper, moesten de daders worden gezocht in kringen van veiligheidsdiensten van de staat en de Colombiaanse staatsonderneming Ecopetrol.

Vooral burgers dupe burgeroorlog

Een op 8 oktober 1998 in de hoofdstad Bogotá gepubliceerd rapport van Human Rights Watch maakte eens te meer duidelijk dat er in de dertig jaar durende burgeroorlog vooral burgerslachtoffers vielen. Omdat er geen afgebakende slagvelden bestonden, zou het voor burgers onmogelijk zijn om een veilige wijkplaats te vinden.
De in Washington gestationeerde mensenrechtenbeweging gaf in het vuistdikke rapport aan dat in 1997 onder de burgerbevolking 2183 slachtoffers vielen, tegen 1250 onder de gewapende partijen. Paramilitairen, gesteund door het leger, zouden verantwoordelijk zijn voor zestig procent van de schendingen van mensenrechten, maar ook de guerrillastrijders werden hevig bekritiseerd. Zij zouden zich schuldig maken aan een kwart van de gerapporteerde massamoorden, ontvoeringen en afpersingen.
Op 14 oktober werd in Bogotá een formeel onderzoek ingesteld tegen 22 militairen en politiemensen vanwege steun aan rechtse doodseskaders.

MILITAIRE ZAKEN

Rebellen waarschuwen VS voor 'nieuw Vietnam'

De rebellen van de FARC waarschuwden de Verenigde Staten op 13 mei 1998 via internet dat bemoeienis met het binnenlandse conflict in Colombia ernstiger gevolgen zou kunnen hebben dan destijds in Vietnam.
De ongeveer 200 Amerikaanse militairen in Colombia zouden zich bezighouden met het trainen van politie- en legermensen in antidrugs operaties. De Amerikaanse autoriteiten ontkenden tot nog toe dat er ook training werd gegeven in contra-revolutionaire activiteiten. Zij benadrukten dat Washington er niets voor voelde betrokken te raken bij het meer dan dertig jaar oude binnenlandse conflict.

Op 2 juni 1998 werd bekend dat de regering-Clinton zou overwegen meer steun te bieden aan de Colombiaanse strijdkrachten voor hun conflicten met rebellen.
Doel daarvan zou zijn om de toevoer van illegale drugs naar de Verenigde Staten terug te dringen. De autoriteiten beseften dat het steeds moeilijker werd om de twee campagnes te scheiden: de ene gericht tegen de productie en export van drugs, de andere tegen de guerrillastrijders.

Verenigde Staten sturen hulp aan twee legereenheden

Op 31 juli 1998 werd bekend dat de Verenigde Staten begonnen waren met het sturen

Colombia

van militaire hulp aan twee Colombiaanse legereenheden. Volgens nieuw beleid in Washington werden de eenheden eerst uitgebreid bekeken op hun staat van dienst inzake mensenrechten.
De hulp ter waarde van 30 miljoen dollar bestond onder meer uit nachtkijkers, communicatie-apparatuur, rivierboten en watervliegtuigen. Deze waren nadrukkelijk bedoeld voor operaties tegen drugssmokkelaars. Carlos Salinas, Colombia-expert van Amnesty International in Washington, wees erop dat de hulpgoederen ook tegen de guerrillastrijders zouden kunnen worden ingezet. Met name de rebellen van de FARC houden zich vooral schuil in het oosten en zuiden van het land, ruwweg het teeltgebied van de cocabladeren.

Opheffing legeronderdeel 'geen pr-stunt'

Colombia ontkende op 20 mei 1998 dat het schrappen van een schimmige militaire inlichtingendienst een directe knieval was geweest voor de Verenigde Staten. Wel verwachtten de autoriteiten dat het verdwijnen van de 20e Brigade de internationale relaties van het land zou helpen verbeteren.
Bewegingen voor mensenrechten en het ministerie van Buitenlandse zaken van de Verenigde Staten beschuldigden de 20e Brigade in het verleden van steun aan rechtse doodseskaders en van een reeks politieke moorden. In april werd de brigade nog genoemd in verband met de moord op mensenrechten-advocaat Eduardo Umana. Vorig jaar werden drie brigade-leden gearresteerd voor de moord in 1995 op Alvaro Gomez, die tweemaal presidentskandidaat was.

Militairen gearresteerd vanwege banden met doodseskaders

Vier legerofficieren werden op 23 juli 1998 gearresteerd op beschuldiging van het onderhouden van banden met een rechts doodseskader.
De kapitein, luitenant en twee korporaals waren gelegerd in het noordwestelijke Uraba, een bananen producerende regio die gold als de thuisbasis van de paramilitaire organisatie ACCU.
Mensenrechtenbewegingen beschuldigden het Colombiaanse leger al langer van stille of zelfs actieve steun aan paramilitairen, maar zelden werden militairen in actieve dienst om die reden voor een rechter gebracht.

BUITENLANDSE ZAKEN

OAS sluit kantoor in Bogotá

De Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) kondigde op 1 september 1998 aan haar kantoor in de hoofdstad Bogotá met ingang van 15 september om financiële redenen te sluiten. De OAS zou zich willen concentreren op minder ontwikkelde landen in de regio.

De OAS werd in 1948 in Bogotá opgericht ten tijde van bloedige rellen na de moord op politiek leider Gaitan. De regering van president Pastrana droeg onlangs voormalig Colombiaans president Cesar Gaviria voor om een tweede vijfjarige termijn te dienen als secretaris-generaal van de organisatie.

OVERLEDEN

Manuel Perez, leider ELN

Op 6 april 1998 kwam de guerrillabeweging ELN met het nieuws naar buiten dat haar legendarische leider Manuel Perez (54) op 14 februari was overleden aan hepatitis B. De in Spanje geboren, voormalige roomskatholieke priester leed volgens andere bronnen aan prostaatkanker. Hij werd begraven in de bergen in het noordoosten, niet ver van de plek waar een groep van achttien mannen in 1964 de wapens opnam tegen de staat, onder de vlag van de ELN.
Perez, die in 1968 naar Colombia kwam om als priester werk te doen voor de armen, meldde zich een jaar later met zijn christelijk-marxistische idealen bij de ELN. Eind jaren zeventig werd hij de leider van de tot zestig leden uitgedunde beweging. Hij ontpopte zich tot politiek strateeg en liet een guerrillaleger achter van 5.000 man.
Perez werd opgevolgd door Nicolas Rodriguez (48), alias 'Gabino', een militair strateeg die al vanaf de oprichting bij de ELN betrokken was.
Bij het nieuws van zijn dood riep de overheid op een hoofdstuk in de geschiedenis van het gewapende conflict af te sluiten, in de hoop dat de herinnering aan Perez zou kunnen bijdragen 'aan verzoening van alle Colombianen'.
De guerrillabeweging FARC bracht de ELN condoléances over voor het verlies van 'een van de beste leiders van de Colombiaanse revolutie'.

(Vorige berichten pag. 107/3 e.v. - 1998)

Haïti

HAÏTI

BINNENLAND

Planning verkiezingen probleem

President René Préval schoof op 16 juli 1998 Jacques Edouard Alexis naar voren als kandidaat-premier. Alexis verklaarde dat zijn overgangsregering de organisatie van eerlijke verkiezingen voor parlement en gemeenteraden tot eerste prioriteit zou maken. Die zouden iets later dan de geplande datum in november moeten plaatsvinden.
Maar voordat Alexis aan het werk kon, moest het Haïtiaanse parlement nog akkoord gaan met zijn kandidatuur.

Sinds premier Rosny Smarth in juni 1997 zijn ontslag had aangeboden, had het parlement tot drie keer toe geweigerd vertrouwen te stellen in de nieuw voorgedragen premiers. De constitutionele crisis die dit opleverde verergerde doordat verschillende ministers van Smarths kabinet achtereenvolgens hun ontslag indienden. De ministers die wel op hun post bleven kregen de openvallende portefeuilles erbij. Zo werd bijvoorbeeld Alexis behalve minister van Onderwijs ook minister van Cultuur. De crisis leidde tot opschorting van de uitbetaling van miljoenen dollars aan internationale hulp.

Op 24 juli ruimde het eerste obstakel voor Alexis zichzelf op, toen de laatste twee zittende leden van de nationale kiesraad hun ontslag indienden. Oppositiepartijen hadden namelijk de instelling van een nieuwe kiesraad als voorwaarde gesteld voor medewerking aan eventuele verkiezingen. De thans opgeheven kiesraad zou verantwoordelijk zijn geweest voor fraude bij de verkiezingen van april 1997.

Verkiezingen uitgesteld

Op 20 oktober viel het besluit om de voor november geplande verkiezingen dan maar voor onbepaalde tijd uit te stellen, vanwege de inmiddels 16 maanden durende politieke crisis. Maar het parlement weigerde nog steeds goedkeuring te verlenen aan de benoeming van Alexis tot premier. Evenmin werd een oplossing gevonden voor de invulling van de parlementszetels die vanaf de verkiezingen van april 1997 onbezet waren gebleven als gevolg van destijds moge-

lijk gepleegde stembusfraude. De Volksorganisatie in de Strijd (OPL) beschuldigde de Fanmi Lavalas, de partij die werd opgericht door de vorige president Jean-Bertrand Aristide, van onrechtmatige toe-eigening van een aantal Senaatszetels.
Haïti's parlement bestond op papier uit 83 leden in het Huis van Afgevaardigden en 27 leden in de Senaat. In de praktijk waren er eind oktober nog 78 afgevaardigden en 17 senatoren actief.

Een regeringswoordvoerder sprak van een patstelling, omdat het technisch gezien onmogelijk was verkiezingen uit te schrijven in afwezigheid van een minister-president. Senator Paul Denis (OPL) achtte het in elk geval noodzakelijk een voorlopige kiesraad te benoemen. Het zou dan nog zes tot acht maanden duren voordat nieuwe verkiezingen konden worden gehouden. Volgens Denis had president Préval erin toegestemd de zittende parlementariërs en gemeenteraadsleden tot de verkiezingen te laten aanblijven. Een woordvoerder van de president wees er evenwel op dat hun mandaat in januari afliep. Langer aanblijven zou onderwerp worden van onderhandelingen tussen president en parlement.

Regeringscrisis houdt aan

De pogingen om een regering op de rails te krijgen liepen op 4 november andermaal een terugslag op. De reputatie van beoogd premier Alexis liep een flinke deuk op door de publicatie van een accountantsrapport over zijn ministerie van Onderwijs. Een aantal in de onderwijsbegroting opgevoerde uitgaven zou niet deugdelijk zijn gestaafd, aldus senator Planchet van de OPL. De Kamer van Afgevaardigden en de Senaat zouden hun eventuele instemming met het premierschap van Alexis laten afhangen van een evaluatie van het op hun verzoek opgestelde rapport.

Op 26 november besloot de Senaat de eigen zittingstermijn, die volgens de kieswet in januari 1999 afliep, te verlengen tot de uitslag van de volgende verkiezingen. Het besluit kon tot stand komen dankzij de zeldzame samenwerking tussen de elkaar bevechtende partijen OPL en Fanmi Lavalas.

Senaat doorbreekt impasse

De Senaat verraste op 15 december vriend en vijand door een debat af te breken over het accountantsrapport betreffende Alexis' ministerie en vervolgens over te gaan tot de goedkeuring van Alexis als premier. Jacques Edouard Alexis kreeg twaalf stemmen voor, één tegen en drie onthoudingen.
De verrassende zet van de Senaat zou het gevolg zijn van onderhandelingen tussen president Préval en de grootste partij, OPL. Het Huis van Afgevaardigden volgde twee dagen later het voorbeeld van de Senaat. Van de 61 aanwezige parlementariërs spraken 46 hun vertrouwen in Alexis uit. Het parlement moest zich nog wel buigen over de door Alexis voor te dragen ministersploeg, voordat hij daadwerkelijk kon aantreden.

Préval vergroot druk

President Préval verklaarde op 11 januari 1999 in een televisietoespraak dat wat hem betreft het parlement niet meer in functie was. Hij had evenwel noch de bevoegdheid de zittingstermijn te verlengen, noch om het parlement naar huis te sturen. De president waarschuwde het door de OPL gedomineerde parlement dat hij per decreet zijn fiat aan het nieuwe kabinet van Alexis zou kunnen geven.
Ondanks dat de president de meeste telefoonlijnen in het parlementsgebouw had laten afsnijden en salarissen niet werden uitbetaald, gingen parlementsleden door met het houden van zittingen. In het land bestookten demonstranten gemeentehuizen. Sommige burgemeesters werden door hen weggejaagd 'omdat hun termijn erop zat'.

Honderden demonstranten barricadeerden op 12 januari het centrum van de hoofdstad in een vergeefse poging de opening van het nieuwe parlementaire jaar te verhinderen. Autobanden werden in brand gestoken en van tientallen voertuigen werden de ruiten ingeslagen.

Ook werd die dag Prévals jongere zus Calvin gewond bij een aanslag die haar chauffeur het leven kostte. Bovendien beschuldigden verschillende parlementariërs, onder wie de voorzitter van de Senaat, de president van een poging tot staatsgreep. Hij zou slechts beogen zijn persoonlijke macht en die van zijn politieke achterban, de Fanmi Lavalas, uit te breiden. Daarmee zou het pad geëffend worden voor zijn vriend en mentor Jean-Bertrand Aristide om in 2001 opnieuw een gooi te doen naar het presidentschap.
Het Witte Huis sprak direct bezorgdheid uit over de moordaanslag op de zuster van de president en herhaalde de bereidheid met alle partijen samen te werken op zoek naar een uitweg uit de crisis.

Op 21 januari kondigde Senaatsvoorzitter Leblanc aan het geschil tussen parlement en president aan het Hooggerechtshof voor te leggen. Het Hof moest volgens hem beslissen of de kieswet (het argument van de president) dan wel de Grondwet (het argument van het Huis van Afgevaardigden en Senaat) werd toegepast bij een beslissing over de zittingstermijn van het parlement.
De president reageerde enige uren later dor de diplomatieke paspoorten van de parlementariërs in te trekken. Zij werden bovendien gesommeerd staatseigendommen zoals auto's en wapens in te leveren. De minister van Financiën kreeg de opdracht een inventarisatie op te stellen van roerende zaken in het parlement. Voorts moest hij de financiële boeken van het Huis van Afgevaardigden afsluiten en de bankrekeningen van burgemeesters en gemeentelijke autoriteiten bevriezen.
De voorzitter van het Huis van Afgevaardigden Vasco Thernelan legde de schuld voor de escalatie van de crisis nadrukkelijk bij de uitvoerende macht. De president zou hebben verzuimd te antwoorden op een uitnodiging tot overleg van Senaat en Huis van Afgevaardigden.

Algemene staking

Op 22 januari bleven scholen en grote winkelbedrijven in Port-au-Prince gesloten tijdens een nationale staking, uitgeroepen door parlementsleden en politieke groeperingen. Ze gaven daarmee uiting aan hun protest tegen het beleid van president Préval. De president zou in de ogen van de stakers hebben besloten om in zijn eentje verder te regeren.
Buiten de hoofdstad werd weinig gehoor gegeven aan de stakingsoproep. Ook de winkeltjes en markten in de volkswijken van de stad zelf bleven gewoon open. 'Staken is een luxe die armen zich niet kunnen veroorloven', was een veelgehoorde klacht. In de sloppenwijken werd de politieke crisis omschreven als een conflict tussen politici over het vullen van hun zakken. Het gemid-

deld jaarinkomen in het armste land van het westelijk halfrond daalde in 1998 van ongeveer 600 gulden naar circa 520 gulden.

Amnesty blijft kritisch over Haïti

In een op 21 juli 1998 gepubliceerd rapport stelde Amnesty International dat vier jaar na het herstel van de democratie de mensenrechten in Haïti nog altijd onder zware druk stonden. De mensenrechtenorganisatie signaleerde met name marteling, mishandeling, buitenrechtelijke executies en moordpartijen onder verdachte omstandigheden.
Hoewel schendingen van de mensenrechten volgens Amnesty veel minder vaak voorkwamen dan onder het militaire regime, zou Haïti moeite hebben het teruggewonnen terrein te consolideren. Zo zouden sinds 1994 niet meer dan drie klachten wegens schending van mensenrechten voor de rechter zijn gebracht.

Samenzweerders gearresteerd

Tenminste tien personen werden op 30 juli 1998 aangehouden op verdenking van samenzwering tegen de overheid. Een voormalige kolonel van het Haïtiaanse leger, in wiens woning automatische wapens en munitie waren gevonden, bleef voortvluchtig.
Nog eens acht mensen werden op 18 augustus aangehouden in de centraal gelegen stad Hinche. Deze voormalige militairen en leden van de paramilitaire organisatie FRAPH zouden erop uit zijn geweest de in 1986 bij een volksopstand afgezette dictator 'Baby Doc' Duvalier opnieuw aan de macht te brengen. Deze Jean-Claude Duvalier liet vanuit zijn ballingsoord in Frankrijk een paar weken eerder weten dat hij niet werkloos zou blijven toezien hoe de overheid Haïti in een crisis stortte.
In de woningen van de aangehouden personen werden geen wapens aangetroffen, wel plannen op papier voor een gewelddadige machtsovername, alsmede uniformen van de Tontons Macoute. De Macoute was de gevreesde geheime dienst tijdens het dertig jaar durende bewind van Duvalier en zijn vader, 'Papa Doc'.

Unesco brengt saluut aan slavenopstand

De Unesco bracht een eresaluut aan Haïti met de instelling van een internationale dag voor de viering van de afschaffing van de slavernij, op 23 augustus. Dat werd 22 augustus 1998 bekendgemaakt bij de opening van een herdenkingstentoonstelling in het Museum voor de Kunsten in Port-au-Prince.
In de nacht van 22 op 23 augustus 1791 begon in Haïti een opstand, waarbij negerslaven er uiteindelijk in slaagden zichzelf en hun land te bevrijden van de overheersing door het Europese koloniale bewind. De onafhankelijkheid van Frankrijk werd een feit in 1804. Het enige land op het westelijk halfrond dat eerder onafhankelijkheid verwierf was de Verenigde Staten, maar daar bleven de slaven langer geketend dan op Haïti.

Lijfwacht president slachtoffer roofmoord

Een lid van de veiligheidsdienst van president Préval werd op 1 september 1998 doodgeschoten toen hij langs een weg buiten de hoofdstad Port-au-Prince bezig was een band te verwisselen. Zijn handwapen en radio werden door de overvaller(s) buitgemaakt.
Volgens de politie werd ook een vriend van veiligheidsagent Clotard ter plaatse doodgeschoten.
Of er politieke motieven ten grondslag lagen aan de aanslag bleef onduidelijk. In voorgaande maanden werd Haïti opgeschrikt door een aantal bloedige aanslagen. In augustus werd een rooms-katholieke priester vermoord, waarschijnlijk vanwege zijn inzet voor de armen.

VN-missie haalt uit naar politiemacht

De missie van de Verenigde Naties in Port-au-Prince haalde op 10 september 1998 in een rapport uit naar de nationale politie, die ze beschuldigde van bruut optreden. Verder zou een toenemend aantal politiemensen zich bezighouden met drugssmokkel.
Het VN-rapport stelde dat slechte behandeling en bruut optreden te vaak voorkwamen en dat sommige superieuren te weinig disciplinaire maatregelen durfden nemen tegen de betrokken politiemensen. Over het geheel genomen zou het gedrag van de politie in sommige opzichten echter zijn verbeterd ten opzichte van het voorgaande jaar.
In de eerste vijf maanden van 1998 schoot de politie 13 mensen dood, tegen 22 in de vergelijkbare periode van het jaar daarvoor. In dezelfde vijf maanden van 1998 werden 292 agenten geschorst wegens wangedrag, terwijl tegen 332 disciplinaire maatregelen werden getroffen. De VN vonden zo'n 150 gevallen van bruut optreden; het uitdrukken van sigaretten op de huid van aangehouden personen en het met knuppels op de oren slaan behoorde tot de standaardprocedures. Veel mensen zouden onwettig zijn vastgehouden vanwege schulden en 'bijgelovige praktijken'. Verder stelde de VN-missie dat drugsmokkel door politiemensen 'verontrustend' was toegenomen. Deze beschuldigingen volgden op rapporten van de Amerikaanse anti-narcoticabrigade die aanvoerde dat Haïti een belangrijk doorvoerpunt was geworden voor drugs uit Latijns Amerika, bestemd voor de VS.
De 7.000 man sterke politiemacht werd drie jaar geleden gevormd, toen in 1994 president Jean-Bertrand Aristide zijn rechten terugkreeg door ingrijpen van VS-troepen. Zij ontbonden de bestaande politiemacht en het leger vanwege hun steun aan de militaire coup in 1991. Hoewel de nieuwe politiemensen werden opgeleid door buitenlandse instructeurs, deden een gebrek aan middelen en onervarenheid zich sterk gelden.

VN: rechtssysteem Haïti problematisch

Vier jaar na de vestiging van een VN-missie in Port-au-Prince, behoeft het rechtssysteem nog altijd dringend hervorming. Dat verklaarde adjunct-directeur van de missie Rodolfo Mattarollo op 27 oktober 1998. Het mandaat van de VN-missie, in 1994 ingesteld toen president Aristide zijn positie herwon, zou eind 1998 aflopen. De Haïtiaanse overheid had nog niet om verlenging gevraagd.
De missie was vooral behulpzaam bij het hervormen van de politie, het gevangeniswezen en het rechtssysteem. Mattarollo liet in een interview weten dat er vooral op dat laatste terrein nog het nodige te doen was. Dat zou voor een deel het gevolg zijn van het ontbreken van financiële middelen. Erger was dat het probleem van structurele aard zou zijn. De rechtbanken functioneerden volgens de VN-topman slecht en het hele systeem zou archaïsch zijn opgezet. Er zouden te weinig rechters zijn en te weinig opgeleide advocaten. Zo'n 82 procent van de gedetineerden zou nog zonder te zijn veroordeeld in de gevangenis zitten. Mattarollo verklaarde persoonlijk te weten van

gevangenen die hun straf al hadden uitgezeten, maar die als gevolg van de bureaucratie nog altijd achter tralies verbleven. Een hoopvol signaal noemde hij dat begin 1999 een proces van start zou gaan tegen paramilitairen, verdacht van een bloedbad in 1994 in de stad Raboteau. Deze zaak was uitgegroeid tot een symbool voor alle wandaden begaan tijdens het militaire regime van 1991-1994.

Veiligheidsraad verlengt mandaat politiemacht

De Veiligheidsraad van de VN verlengde op 25 november 1998 het mandaat van de internationale politiemacht op Haïti met één jaar tot 30 november 1999. De buitenlandse politiemensen hielden zich de afgelopen drie jaar bezig met de opleiding van de Nationale Politie.
De internationale afvaardiging bestond uit 145 politiemensen uit elf landen en een speciale beveiligingseenheid van 140 man, afkomstig uit Argentinië.
Het besluit van de Veiligheidsraad werd genomen met 13 stemmen voor en geen enkele tegen. Rusland en China onthielden zich van stemming omdat de V-raad een jaar geleden beloofd had dat een dergelijke steun in 1998 voor het laatst zou worden verleend. Sommige parlementsleden tekenden fel verzet aan tegen de aanwezigheid van gewapende buitenlandse functionarissen. President Préval zelf verzocht de V-raad echter om assistentie.

Haïti betwist VS recht op eilandje

De Haïtiaanse minister van Buitenlandse zaken Fritz Longchamp betwistte op 14 september 1998 de Verenigde Staten publiekelijk het recht op bezit van Navassa, een rotsachtig en onbewoond eiland op 56 kilometer ten westen van Haïti. De Amerikaanse ambassadeur had een week eerder aangevoerd dat de Verenigde Staten het eilandje, rijk aan vogelmest, vanaf 1858 hadden bestuurd en dat het 'derhalve' Amerikaans grondgebied was. Longchamp repliceerde dat Navassa volgens de grondwet deel uitmaakte van Haïtiaans territorium.
In 1865 begon een Amerikaans bedrijf de guano (vogelmest) te ontginnen. In 1901 ging dit bedrijf failliet, waarna het eiland verlaten bleef tot 1917, toen de Amerikaanse kustwacht er een vuurtoren bouwde ten behoeve van het scheepvaartverkeer naar het inmiddels geopende Panamakanaal. De kustwacht bleef het eiland twee keer per jaar bezoeken, tot een wetenschappelijke expeditie van de VS er in 1997 bijzondere levensvormen ontdekte. 'Nu wordt het eiland van ecologisch belang geacht,' aldus een perswoordvoerder van de Amerikaanse ambassade.

Bootvluchtelingen gered

Meer dan 400 Haïtiaanse vluchtelingen werden op 14 september 1998 door de Amerikaanse kustwacht gered van een vissersboot op veertig kilometer ten oosten van Key Largo, Florida. Het was het grootste aantal illegale immigranten dat tot dusverre dit jaar op één vaartuig werd onderschept. De 243 mannen, 123 vrouwen en 60 kinderen zouden zo spoedig mogelijk worden gerepatrieerd.
De overvolle vissersboot met een lengte van niet meer dan 25 meter was ontdekt door een passerend schip. De opvarenden moesten hozen om zinken van het houten schip te voorkomen. Na vier dagen op zee waren alle brandstof en drinkwater verbruikt. De boot was gestolen in de noordelijke haven Port-de-Paix. De Amerikaanse kustwacht maakte bekend in 1998, tot op dat moment, in totaal 696 Haïtianen op zee te hebben onderschept.
Op 23 en 24 juni waren 12 Haïtianen en 60 Cubanen aangetroffen in bootjes op weg naar het vasteland van Florida. De kalme zee verlokte de laatste jaren in de zomermaanden tallozen tot een illegale oversteek. Bij ontdekking worden ze onveranderlijk teruggestuurd naar het land van herkomst.
Een zeilboot met 43 Haïtiaanse vluchtelingen, onder wie een kind van zeven maanden, strandde op 7 juni op de kust van buureiland Jamaica. De vluchtelingen hadden negen dagen op zee doorgebracht in een tien meter lange boot in een poging Florida te bereiken. Ze zouden wel in de gelegenheid worden gesteld politiek asiel aan te vragen, maar de kans op succes achtte men gering. In het recente verleden stuurde Jamaica vrijwel alle bootvluchtelingen terug naar Haïti.

Orkaan Georges eist 95 levens

Het officiële dodental op Haïti als gevolg van de orkaan Georges werd op 26 september 1998 vastgesteld op 95. Daarmee kwam het totale cijfer voor het Caribisch gebied op 298. In het buurland Dominicaanse Republiek vielen tenminste 180 doden.
Daarmee behoorde het voormalige Hispaniola tot het zwaarst getroffen gebied: in Puerto Rico kwamen door de stormen 11 mensen om, op Cuba vijf. Op St. Kitts werden vier slachtoffers gemeld, op Antigua en Barbuda twee, en op de Bahama's een.

Ballingen willen 'Baby Doc' voor de rechter

Haïtiaanse ballingen verklaarden op 8 december 1998 de in Frankrijk wonende 'Baby Doc' voor de rechter te willen brengen vanwege 'misdaden tegen de mensheid'. De 47-jarige Duvalier liet daarop weten niet van plan te zijn op te draaien voor de problemen van zijn vader, François 'Papa Doc' Duvalier. Een woordvoerder van de ballingen zei 'Baby Doc' verantwoordelijk te houden voor 60.000 politieke moorden, begaan onder zijn 15-jarige regering en onder de 14 jaar dat zijn vader aan de macht was.
De Franse politie zei echter niet te weten waar 'Baby Doc' verbleef, sinds hij in 1986 een volksopstand in zijn land was ontvlucht en zich aan de Rivièra vestigde.

Op 11 december riep de Haïtiaanse overheid slachtoffers van wandaden van de voormalige dictator op zich te melden en aanklachten in te dienen. Op grond daarvan zou een verzoek tot uitlevering aan Frankrijk kunnen worden gedaan. De VN-missie in Port-au-Prince verklaarde zich bereid te helpen een zaak tegen Duvalier te beginnen.
Een Franse burger diende een klacht tegen Duvalier in, die op 23 december door de rechter werd gehonoreerd. 'Baby Doc' zou op 11 maart 1999 ter hoorzitting dienen te verschijnen in het Zuid-Franse Grasse, inzake een aanklacht dat hij niet zou beschikken over een geldige verblijfsvergunning. Daarop zou een jaar gevangenisstraf staan en verbanning. Eerder wees de Franse overheid een asielverzoek van Duvalier af.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

EU geeft voedselhulp

De Europese Unie maakte op 29 september 1998 bekend dat het de inschrijving opende voor het verlenen van voedselhulp in de vorm van gepelde rijst aan Haïti en Uganda. Het totale contingent zou 1.921 ton mogen

bedragen. Daarvan zou de helft, 960 ton rijst, bestemd zijn voor Haïti.

Privatisering komt traag op gang

Eind november 1998 werd de privatisering van Haïti's meelfabriek een feit, de eerste van negen staatsondernemingen die daarvoor waren aangewezen. In de eerste maanden na het machtsherstel van president Aristide in 1994 werd tot privatisering van alle staatsbedrijven besloten, maar de politieke crisis vertraagde deze ontwikkeling.
De meelfabriek Minoterie d'Haïti sloot in 1992 de poorten als gevolg van falend beleid en corruptie. De fabriek werd daarna voor 70 procent eigendom van Unibank, American Grain Co. en Seabord Corp. De overheid behield 30 procent. De als Les Moulins d'-Haïti heropende fabriek bood werk aan 250 mensen.
De verkoop van de nationale cementfabriek was nog slechts een kwestie van de handtekening van de minister-president, maar die functie stond al sinds juni 1997 open. Soortgelijke problemen blokkeerden de privatisering van de telefoonmaatschappij, de elektriciteitsfabriek, de zeehavens, de luchthaven, de twee nationale banken en de spijsoliefabriek.
Internationale telecommunicatiebedrijven zouden plannen smeden om niet langer te wachten op de privatisering, maar zelf draadloze telefonie mogelijk te maken op het eiland. Haïti telt niet meer dan 60.000 telefoonaansluitingen op een bevolking van zeven miljoen. De elektriciteitsmaatschappij trok maar weinig belangstelling uit het buitenland. Van de totale productie zou naar schatting 55 procent verloren gaan als gevolg van het illegaal aftappen van leidingen door particulieren en bedrijven.
De zakenwereld verwachtte van privatisering een vergroting van de productie. Ook zou er een eind komen aan praktijken als nepotisme en vriendjespolitiek bij de aanstelling van werknemers. Sommige politieke en sociale groeperingen spraken echter geregeld de vrees uit dat producten en diensten voor veel Haïtianen onbetaalbaar zouden worden.

BUITENLANDSE ZAKEN

Relatie met Dominicaanse Republiek verbetert

Met de ondertekening van een akkoord over rechtstreekse postbezorging werd op 19 juni 1998 de deur opengezet voor een verbetering van de relaties tussen de buurlanden Haïti en de Dominicaanse Republiek. De voorgaande zestig jaar ging de verzending van de post tussen de twee landen, die samen het grondgebied van het voormalige koloniale eiland Hispaniola delen, via Miami. Haïti's president René Préval en zijn Dominicaanse collega Leonel Fernández tekenden in Port-au-Prince ook verdragen over toerisme, grensbelastingen en culturele uitwisselingen. Het was voor het eerst in zeventig jaar dat een Dominicaans staatshoofd een bezoek bracht aan Haïti.
De betrekkingen tussen de twee landen zijn slecht sinds de vorige eeuw, toen Haïti de Dominicaanse Republiek enige tijd bezet hield. In het recente verleden liepen de spanningen soms hoog op omdat duizenden Haïtianen illegaal de grens overstaken voor werk op de suikerrietplantages van het buurland. Het gemiddelde jaarinkomen in de Dominicaanse Republiek bedroeg in 1994 zo'n 800 dollar, tegen 300 dollar in Haïti. In 1960 was het in beide landen nog gelijk: 360 dollar. Over migratie tekenden de twee presidenten wel een memorandum, maar bereikten ze geen volledig akkoord. President Préval erkende dat in zijn land structurele hervormingen nodig waren om de oorzaken van de illegale immigratie weg te nemen.
De twee presidenten maakten verder afspraken over de bestrijding van de smokkel van drugs en andere contrabande en over de aanpak van autodiefstal.

Washington helpt Florida

Op 19 oktober 1998 sloten vertegenwoordigers van de immigratiedienst van de staat Florida en van de centrale overheid in Washington een akkoord over de opvang van illegale immigranten. Washington zegde de fondsen en mankracht toe voor het geval Florida opnieuw te maken zou krijgen met massale immigratie van grote groepen tegelijk. Dat gebeurde onder meer in 1980 toen 120.000 Cubanen probeerden via Florida vaste voet aan de grond te krijgen in de Verenigde Staten. In 1994 probeerden 40.000 Haïtianen en nog eens 20.000 Cubanen hetzelfde. Het kostte de staat Florida in 1994 naar schatting 100 miljoen gulden om een deel van die immigranten op te nemen dan wel op te vangen en terug te sturen. In augustus 1995 was Florida de eerste staat die

middelen kreeg vanuit Washington om de opvang van tienduizenden Cubaanse immigranten te vergemakkelijken. Het ging toen om een bedrag van ongeveer 35 miljoen gulden.
Het was nu echter voor het eerst dat een staat en de federale overheid over dit probleem een akkoord sloten. Gouverneur Lawton Chiles van Florida, die in 1994 nog de noodtoestand uitriep, verwelkomde de regeling maar verklaarde tegelijk geen reden te hebben om aan te nemen dat er opnieuw illegale immigratie op een dergelijke schaal op handen was.

(Vorige berichten pag. 346/2 e.v. - 1998)

VERENIGDE STATEN

BINNENLAND

Verkiezingen

Onverwachte winst voor Democraten

Tegen de verwachting in boekte de Democratische partij bij de verkiezingen op 4 november 1998 voor het voltallige Huis van Afgevaardigden, 34 senaatszetels en 36 gouverneursposten een kleine winst.
De Republikeinen hadden verwacht een winst van 30 zetels in het Huis binnen te slepen. In plaats daarvan behaalden juist de Democraten vijf zetels winst, terwijl hun zeteltal in de Senaat en hun aantal gouverneursposten gelijk bleven. De zetelverhouding in het Huis is nu 223 Republikeinen, 211 Democraten en een onafhankelijke Afgevaardigde, die meestal met de Democraten meestemt. De Democraten wonnen senaatszetels in New York, Indiana en North Carolina, maar moesten posten in Illinois, Kentucky en Ohio prijsgeven. Er kwamen Democratische gouverneurs in Californië, Alabama, Iowa en South Carolina, maar de Republikeinen wonnen in Florida, Colorado, Nebraska en Nevada. De Republikeinen verloren Minnesota aan een onafhankelijke kandidaat: voormalig bokser Jesse Ventura.
De opkomst was met 36,1 procent de laagste sinds 1942. Vooral de Republikeinen hadden daar last van: er ging 4,3 procent minder Republikeinen naar de stembus vergeleken met 1994 en 2,1 procent minder Democraten.
Het aandeel van de zwarte stemmers steeg van 6 naar 11 procent en dat van de Spaans-

taligen van 3 naar 6 procent. Daar profiteerden vooral de Democraten van: 89 procent van de zwarte Amerikanen stemde Democratisch en slechts 10 procent Republikeins. De Democraten scoorden ook beter onder de vrouwelijke kiezers. Gemiddeld stemde 6 procent meer vrouwen dan mannen op de Democratische kandidaten.

Verkiezingsthema's

De keuze van vrouwen en zwarten voor de Democraten had alles te maken met de verkiezingsthema's van de partij. Zij zetten in op verbetering van onderwijs, sociale zekerheid en gezondheidszorg. Democratische kandidaten lagen ook beter bij actiegroepen op het terrein van milieu en vrouwenrechten. Milieugroepen als de *League of Conservation Voters* voerden in 43 gevallen actief campagne voor 'groene' kandidaten: 38 van hen werden gekozen. In een aantal gevallen voerden ze vooral campagne tegen kandidaten. Van het 'Dirty Dozen' van overigens dertien Republikeinen werden er negen niet herkozen. Milieugroepen waren vooral belangrijk in de strijd om de senaatszetels in North Carolina, Wisconsin en Nevada, waar onrust over opslag van nucleair afval, ongebreidelde groei van de steden, vervuiling door varkensmest en de zorg voor veilig drinkwater bijdroegen aan het verlies van de Republikeinen. Ook waar milieukandidaten niet wonnen had de verkiezingscampagne bijgedragen aan een groeiend bewustzijn onder het publiek over de gevaren van nucleaire opslag in Texas en het recht op informatie over giftige stoffen in Indiana.
Voorstanders van het recht op abortus waren blij met de (her)verkiezing van de Democratische senatoren Barbara Boxer en Charles Schumer in Californië en New York en de nederlaag van Matt Fong en Alfonse D'Amato. De anti-abortusorganisatie *American Life League* erkende dat er geen anti-abortusmeerderheid was in Huis noch Senaat.
Opmerkelijk was dat de Lewinsky-affaire de Democraten geen kwaad deed. President Bill Clinton trad weinig op de voorgrond, terwijl zijn vrouw Hillary juist actief campagne voerde in de belangrijke staten Californië en New York.

Gingrich treedt af als voorzitter van het Huis

De nederlaag bij de verkiezingen werd door de Republikeinen vooral op het conto geschreven van hun leider in het Huis, Newt Gingrich. Hij had de campagne te veel gericht op het seksschandaal in het Witte Huis in plaats van op belastingverlaging en een sterke defensie. Op 6 november trad Gingrich af als woordvoerder van het Huis van Afgevaardigden en werd Bob Livingston uit Louisiana gekozen als opvolger. Livingston had naam gemaakt door forse bezuinigingsmaatregelen en vanwege zijn bekwaamheid deals te sluiten.
Op 19 december trok Livingston zich echter alweer terug nadat bekend was geworden dat hij zijn vrouw ontrouw was geweest. Zelf stelde hij zijn besluit ten voorbeeld aan president Clinton, maar veel collega's betreurden zijn beslissing, zowel vanwege Livingstons vermeende kwaliteiten als vanwege het klimaat waarin hij tot zijn besluit gekomen was.
In plaats van Livingston stelden de Republikeinen Dennis Hastert (57) uit Illinois voor als opvolger van Gingrich. Op 6 januari werd hij door het Huis tot voorzitter gekozen. Hastert is een no-nonsense conservatief uit het middenwesten, tegenstander van abortus en drugs en voorstander van een amendement op de Grondwet, dat verplicht tot een evenwicht op de begroting. Hij stelt groot belang in een goede gezondheidswetgeving en staat bekend als een verzoener.
Hastert was de belangrijkste assistent van de Republikeinse chief whip Tom DeLay. In die functie werd hij op 22 januari opgevolgd door Roy Blunt uit Missouri.

Gingrich treedt terug als Afgevaardigde

Op 7 november besloot Gingrich tevens terug te treden als Afgevaardigde om de nieuwe Republikeinse ploeg niet voor de voeten te lopen. Als ideoloog en intellectueel leider werd hij door zijn partijgenoten geprezen, maar riep ook veel weerstanden op en speelde de Democraten in de kaart door fouten te maken in wetsvoorstellen.
De nummers twee en drie in de Republikeinse fractie, fractievoorzitter Dick Armey, en de verantwoordelijke voor de fractiediscipline (chief whip) Tom DeLay, beiden uit Texas, behielden hun post, al kreeg Armey te horen dat hij beter naar de achterban moest luisteren. De enige zwarte Afgevaardigde in de Republikeinse fractie, J.C. Watts uit Oklahoma, werd voorzitter van de Republikeinse conferentie, de vierde post in de partijhiërarchie.

Democratische top blijft aan

Door de verkiezingszege veranderde er weinig in de top van de Democratische fractie in het Huis. Fractievoorzitter Richard Gephardt uit Missouri en chief whip David Bonior werden bij acclamatie herkozen. Gephardt zei dat hij hoopte dat het impeachment-onderzoek tegen Clinton nog vóór januari 1999 kon worden afgerond, zodat de Afgevaardigden zich weer volledig aan hun wetgevende taken konden wijden. Als belangrijkste punten noemde hij betere patiëntenbescherming, hervorming van de sociale zekerheid en verhoging van het minimumloon.

Recordbedrag aan overheidsobligaties goedgekeurd

Onderdeel van de verkiezingen waren referenda over obligaties met een totale waarde van 25 miljard dollar, uit te geven door gemeenten en staten. 93 procent van de obligaties (waarde: 23 miljard dollar) kreeg de goedkeuring van de kiezers. Het grootste deel van de obligaties was bestemd voor onderwijs- en milieuprojecten in het westen van het land. Bij onderwijs ging het om een recordbedrag van 18 miljard dollar, waarvan ruim 12 miljard dollar in Californië. Schoolgebouwen zijn slecht onderhouden en er is een tekort aan lokalen.
Dat er zoveel obligaties werden goedgekeurd was volgens analisten te danken aan de tevredenheid bij de kiezers over de regering en de economische situatie, waardoor men niet bang was voor belastingverhogingen om die obligaties af te kunnen lossen. Investeerders waren tevreden over het feit dat een aantal maatregelen om belastingverhogingen wettelijk te verbieden werd weggestemd en in plaats daarvan obligaties werden uitgeschreven.

Nieuwe voorzitter subcommissie energie

Op 15 december werd de Republikein Joe Barton benoemd tot voorzitter van de subcommissie voor energie van het Huis. Hij was sinds 1995 voorzitter van de subcommissie voor toezicht en onderzoek op de handel en had onderzoeken geleid naar het functioneren van diverse semi-overheidsinstanties. Daarvoor was hij al tien jaar lid van de subcommissie voor energie. Barton volgde Dan Schaefer uit Colorado op. Zijn belangrijkste taak is de herstructurering

van de elektriciteitsmarkt en het vergroten van de concurrentie in de stroomvoorziening aan kleine afnemers.

Al Gore presidentskandidaat in 2000

Op 31 december 1998 liet vice-president Al Gore zich als eerste Democratische kandidaat voor de presidentsverkiezingen van 2000 registreren bij de Federale Verkiezingscommissie (FEC). Aan Republikeinse kant heeft John McCain, senator voor Arizona en voormalig krijgsgevangene in Vietnam, zich als eerste bij de FEC gemeld.

Afzettingsprocedure tegen Clinton

Op 2 oktober 1998 gaf de Juridische Commissie van het Huis nog eens 4600 pagina's bewijsmateriaal vrij in verband met zijn onderzoek naar gronden voor een afzettingsprocedure tegen president Clinton: getuigenissen voor de Grand Jury van Vernon Jordan, Betty Currie en Bruce Lindsey, interviews van de FBI en de telefoongesprekken van Linda Tripp met Monica Lewinsky.

Op 5 oktober begon het debat in de Juridische Commissie van het Huis over een afzettingsprocedure tegen president Clinton. Pogingen van de Democratische commissieleden om het debat te beperken tot de zaak-Lewinsky en voor Thanksgivingsday af te ronden stuitten op bezwaren van de Republikeinse meerderheid.

De Republikeinse onderzoeker David Schipper noemde vijftien redenen waarom Clinton zou moeten aftreden: vijf wegens meineed of valse getuigenissen, vier wegens belemmering van de rechtsgang, een wegens omkoping van getuigen en vijf nieuwe, waaronder samenzwering en verheling. Op Schippers lijst ontbraken Starrs klachten over machtsmisbruik van Clinton wegens zijn beroep op zijn presidentiële voorrechten en zijn weigering vrijwillig te getuigen.
Terwijl de Republikeinen zich beriepen op hun morele plicht als volksvertegenwoordiger om de misdragingen van de president te onderzoeken, vroegen de Democraten zich af of het overspel van Clinton vergelijkbaar was met de politieke vergrijpen in de Watergate-affaire die Nixon tot aftreden hadden gedwongen. In de grondwet wordt gesproken over 'high crimes and misdemeanors', zware misdaden en ernstige vergrijpen als redenen voor afzetting van de president. Daar had Clinton zich volgens hen niet aan bezondigd. Ze wezen er bovendien op dat de Amerikaanse bevolking genoeg had van de hele affaire en vond dat regering en Congres zich weer met echt belangrijke zaken moesten bezighouden.

Op 8 oktober besloot het Huis dat de Juridische Commissie na de verkiezingen voor het Congres begin november zou beginnen met hoorzittingen als eerste stap op weg naar een mogelijke afzetting van de president. Daarbij zou niet alleen de zaak-Lewinsky aan de orde komen, maar ook de Whitewateraffaire, de financiering van Clintons herverkiezingscampagne, de ontslagen bij het reisbureau van het Witte Huis en de slordige omgang met FBI dossiers.
Op 8 oktober ook gaf de federale rechter opdracht de getuigenis van Clinton en andere verklaringen in de zaak Paula Jones openbaar te maken. Clinton ontkende daarin categorisch dat hij een seksuele relatie had met Monica Lewinsky.

Hoge kosten en productieverlies

Op 29 oktober onthulde de *Los Angeles Times* dat het onderzoek van Starr tegen Clinton in vijf jaar tijd 40 miljoen dollar had gekost. Daarvan was 4,4 miljoen voor het onderzoek naar Clintons verhouding met Lewinsky, geld dat volgens de krant was besteed aan dure adviseurs en luxe huisvesting voor stafleden.

Volgens een bedrijf dat software levert waarmee werkgevers kunnen nagaan welke Internetpagina's hun werknemers opslaan, hadden 13,5 miljoen mensen op hun werk het verslag van Kenneth Starr of het getuigenverhoor van president Clinton opgeslagen. Als ze aan het bekijken daarvan een uur hadden besteed, had dat de Amerikaanse ondernemers 470 miljoen dollar gekost. Nog eens 13,5 miljoen mensen hadden de Internetpagina's thuis opgeslagen.

Kritiek op Kenneth Starr

Op 6 november 1998 publiceerden 430 hoogleraren in de rechten een open brief aan Newt Gingrich, toen nog de speaker van het Huis van Afgevaardigden. Ze meenden dat Starr te ver was gegaan. Zijn beschuldigingen rechtvaardigden geen afzettingsprocedure tegen president Clinton. Volgens de grondwet is daar alleen reden toe in geval van hoogverraad, omkoping en andere 'high crimes en misdemeanors'.

Advocaten en lijfwachten president verplicht tot getuigenis

Op 9 november 1998 verwierp het Hooggerechtshof de bezwaren van het Witte Huis en de regering, die vonden dat de lijfwachten en de advocaten van de president niet mochten worden gedagvaard om te getuigen in de zaak-Lewinsky. Zij beriepen zich op de speciale vertrouwensband tussen een advocaat en zijn cliënt, op de speciale privileges die een president geniet en in het geval van de lijfwachten op de absolute discretie die nodig was om de president optimaal te kunnen beschermen. De uitspraak had geen praktische consequenties, aangezien Starr zijn rapport al had ingeleverd, maar kon wel gevolgen hebben voor toekomstige zaken. Overigens waren de ministeries van Justitie en Financiën al in overleg met het Congres over wetgeving die de speciale positie van de lijfwachten van de president moet regelen.

Akkoord over affaire-Jones

Op 13 november 1998 troffen president Clinton en Paula Jones een regeling over de rechtszaak die zij had aangespannen, omdat Clinton haar seksueel lastig zou hebben gevallen. Jones liet de aanklacht vallen en in ruil daarvoor betaalt de president haar 850.000 dollar, zonder dat hij overigens zijn verontschuldigingen aanbood of toegaf dat hij iets verkeerd had gedaan. Jones was blij met de uitkomst, omdat de zaak eindelijk was afgedaan. John Whitehead, de voorzitter van het Rutherford Institute dat Jones juridisch had bijgestaan, was blij met alle aandacht voor de zaak, omdat vrouwen beter beschermd moesten worden tegen ongewenste intimiteiten op het werk en ook de hoogste gezagsdragers niet boven de wet dienden te staan.
Terwijl Clinton en Jones een regeling troffen, stuurde speciale onderzoeker Starr op 13 november 1998 nieuw bewijsmateriaal naar de Juridische Commissie van het Huis. Het betrof een vrijwilligster Kathleen Willey, die door Clinton zou zijn lastig gevallen in het Witte Huis. Nathan Landow, een kennis van haar en fondsenwerver voor de Democratische partij, zou haar hebben overreed haar getuigenis te wijzigen. Clinton ontkende de beschuldigingen.

De Lewinsky-affaire in kort bestek

1995

Juni Monica Lewinsky, 21, komt als vrijwilliger werken op het Witte Huis.

1996

April Lewinsky krijgt een baan op het Pentagon, waar ze Linda Tripp ontmoet en haar in de zomer begint te vertellen over haar amoureuze relatie met president Clinton.

1997

Najaar Tripp maakt opnames van haar telefoongesprekken met Lewinsky over haar relatie met de president, zonder dat aan Lewinsky te zeggen.

Oktober Tripp laat de opnames horen aan journalisten van *Newsweek*.

December Lewinsky gaat weg uit het Pentagon.

8 december Clintons privésecretaresse Betty Curry, vraagt Clintons vriend Vernon Jordan een baan te zoeken voor Lewinsky in New York. Hij geeft haar enkele dagen later een paar tips.

17 december Lewinsky wordt gedagvaard door de advocaten van Paula Jones, die een aanklacht heeft ingediend tegen Clinton omdat hij haar seksueel zou hebben lastig gevallen.

28 december Lewinsky gaat voor het laatst naar het Witte Huis. Ze zou toen met Clinton hebben afgesproken 'ontwijkende' antwoorden te geven in de zaak-Jones.

1998

7 januari In een beëdigde verklaring ontkent Lewinsky dat ze ooit een seksuele relatie had met Clinton.

12 januari Tripp zoekt contact met onafhankelijk aanklager Kenneth Starr, die de Whitewater-affaire onderzoekt, en overhandigt de bandopnames met details over Lewinsky's verhouding met Clinton en het advies dat Clinton en Jordan Lewinsky gegeven zouden hebben om te liegen onder ede over die verhouding.

16 januari Minister van Justitie Janet Reno geeft Starr toestemming de Lewinsky-zaak te onderzoeken

17 januari In een verklaring onder ede in de Jones zaak ontkent Clinton dat hij een seksuele relatie had met Lewinsky, maar roddeljournalist Matt Drudge zet de aantijgingen over Clintons relatie met Lewinsky op Internet. De grote media herhalen de beschuldigingen enkele dagen later. De president bezweert zijn ministers dat hij onschuldig is. Op 26 januari herhaalt Clinton nogmaals met nadruk dat hij nooit een seksuele relatie had met 'die vrouw' Lewinsky, en nooit opdracht gegeven had aan iemand daarover te liegen.

27 januari Starr begint met het horen van getuigen. Betty Curry is de eerste. Intussen onderhandelt Starr met Lewinsky en haar advocaat over vrijwaring van vervolging vanwege mogelijke meineed.

29 januari De rechter in de Paula Joneszaak besluit dat het getuigenis van Lewinsky niet tot de kern van de zaak hoort en in de oordeelsvorming niet wordt meegenomen.

18 februari Bruce Lindsey, een naaste adviseur van Clinton, weigert tijdens zijn verhoor door de onderzoeksjury in de Whitewaterzaak, antwoorden op vragen over gesprekken met de president en beroept zich op het prerogatief van de uitvoerende macht. Andere adviseurs van de president als Stanley Blumenthal en ook Clinton zelf doen daar een beroep op.

1 april Rechter Susan Webber wijst de beschuldigingen aan Clinton in de zaak Jones af.

5 mei Rechter Norma Holloway Johnson wijst het beroep van Clinton op prerogatieven voor de uitvoerende macht af. Hij en zijn medewerkers moeten de gevraagde informatie geven. Op 22 maart oordeelt zij ook dat ook leden van de veiligheidsdienst verplicht zijn informatie te verstrekken. Die uitspraak wordt op 7 juli door het Hof van Beroep bevestigd.

15 mei Het Hof van Beroep bevestigt een eerdere uitspraak van een federale rechter dat Lewinsky geen overeenkomst had met Starr over vrijwaring van vervolging had.

2 juni Lewinsky ontslaat haar advocaat Ginsburg en huurt Jacob Stein en Plato Cacheris in. Zij onderhandelen verder over immuniteit voor Lewinsky.

17 juli Starr dagvaardt Clinton, De onderzoeksjury begint aan het verhoor van diverse veiligheidsagenten.

28 juli Starr garandeert Lewinsky volledige immuniteit als ze bereid is de volledige waarheid te vertellen.

29 juli Clinton is bereid tot een vrijwillig getuigenis voor de onderzoeksjury op 17 augustus. Starr laat de dagvaarding vallen.

30 juli Lewinsky overhandigt de aanklagers een blauwe jurk, naar ze zegt, met spermavlekken van de president. Die wordt door de FBI onderzocht.

31 juli Paula Jones gaat in St. Louis in beroep tegen de uitspraak van rechter Webber.

3 augustus Clinton wordt bloed afgenomen om na te gaan of het sperma op de jurk van hem is.

6 augustus Lewinsky zegt voor de onderzoeksjury, dat ze sex heeft gehad met Clinton. Ze hadden afgesproken daar niets over los te laten, maar Clinton had haar nooit expliciet verteld erover te liegen.

17 augustus Clinton geeft toe aan de jury dat hij een ongepaste verhouding had met Lewinsky, en zegt na afloop op een wereldwijd uitgezonden persconferentie dat de relatie verkeerd was.

3 september Enkele Democraten beginnen zware kritiek op Clinton te uiten, maar ze vragen niet om zijn aftreden.

9 september Starr overhandigt zijn verslag en 18 dozen bewijsmateriaal aan het Huis van Afgevaardigden. Zijn woordvoerder zegt dat het materiaal 'substantieel en geloofwaardig' materiaal bevat om de president af te zetten.

10 september Clinton biedt zijn verontschuldigingen aan aan zijn ministers en de Democraten in de Senaat, de volgende dag ook aan Lewinsky en haar familie en aan het Amerikaanse volk.

21 september Het Huis zet het rapport van Starr op Internet en geeft op 21 september de videobanden vrij van Clintons getuigenis op 17 augustus. De tv-uitzending ervan wordt door miljoenen Amerikanen bekeken.

2 oktober Het Huis geeft nog eens 4600 pagina's aanvullend bewijsmateriaal vrij, met inbegrip van de transcripties van de telefoongesprekken tussen Lewinsky en Tripp.

5 oktober De Juridische Commissie van het Huis besluit met de stemmen van de Republikeinse leden voor en die van de Democraten tegen, een onderzoek te doen naar de aanklachten tegen Clinton, de eerste stap in de afzettingsprocedure.

8 oktober Het Huis besluit tot een onderzoek naar redenen om Clinton af te zetten. 31 Democraten stemmen met de Republikeinse meerderheid mee 258 - 176.

13 november Advocaten van Clinton en Jones treffen een regeling. Clinton betaalt 850.000 dollar, maar bekent geen schuld.

19 november Na de voor de Republikeinen teleurstellend verlopen verkiezingen opent de Juridische Commissie van het Huis de hoorzittingen over een mogelijke afzetting met een getuigenverhoor van speciale aanklager Starr.

27 november Clinton geeft schriftelijk antwoord op 81 vragen van de Juridische Commissie over zijn relatie met Lewinsky. Hij geeft toe dat hij het Amerikaanse volk heeft misleid, maar hij ontkent onder ede gelogen te hebben. De Republikeinen vinden zijn antwoorden 'ontwijkend en legalistisch'.

8-12 december Volgens zijn verdedigers was Clintons gedrag 'moreel laakbaar', maar geen grond om hem af te zetten. De Republikeinse meerderheid in de Juridische Commissie is niet onder de indruk en stelt vier gronden voor afzetting vast: belemmering van de rechtsgang, machtsmisbruik, meineed tegenover de onderzoeksjury en meineed in de zaak Paul Jones.

18-19 december Na een debat in het voltallige Huis blijven twee gronden voor afzetting gehandhaafd: meineed en belemmering van de rechtsgang.

Verenigde Staten

Hoorzittingen Juridische Commissie van het Huis van Afgevaardigden

Op 19 november 1998 begon de Juridische Commissie van het Huis met haar hoorzitting over een mogelijke afzetting van president Clinton. Eerst lichtte Starr zijn rapport toe. Clinton had onder ede gelogen over zijn relatie met Monica Lewinsky en hij had de rechtsgang belemmerd door te proberen die relatie geheim te houden. Dat machtsmisbruik rechtvaardigde de start van een afzettingsprocedure. Clintons advocaten verzochten Starr te mogen ondervragen, maar dat werd door commissievoorzitter Hyde afgewezen. Starr was opgeroepen als getuige in een hoorzitting en niet in een proces. Hyde beklemtoonde vervolgens de constitutionele plicht van de commissieleden te achterhalen of er feiten waren die een afzetting van de president rechtvaardigden.
Starr stelde dat niet de relatie van Clinton met Lewinsky, maar zijn meineed en belemmering van de rechtsgang reden waren voor een afzettingsprocedure. Hij gaf toe dat het niet fraai was hoe Linda Tripp na een gesprek met zijn medewerkers naar de advocaten van Paula Jones was gestapt met de informatie uit de stiekem opgenomen gesprekken met Lewinsky over haar relatie met Clinton. Hij gaf ook toe dat de bewijzen tegen de Clintons in de Whitewaterzaak onvoldoende waren en dat er helemaal geen bewijs was van laakbaar optreden van Clinton bij het ontslag van medewerkers van het reisbureau van het Witte Huis en van oneigenlijk gebruik van FBI-gegevens.
De Democraten meenden dat hij dit alles wel wat eerder had mogen zeggen in plaats van alle details van Clintons relatie met Lewinsky breeduit te belichten. Zij beschuldigden hem van partijdigheid en vooringenomenheid. Starr ontkende dat. In zijn onderzoek had hij Clinton leren kennen als een man met vele talenten en een groot inlevingsvermogen, die zijn medewerkers wist te inspireren.

Op 21 november besloot de commissie het onderzoek tegen Clinton uit te breiden met de klachten van mevrouw Willey en vier nieuwe getuigen op te roepen, twee juridische adviseurs van Clinton en de kennis en de advocaat van Willey.

Intussen nam Sam Dash, de ethisch adviseur van Starr en een man met ervaring uit de Watergatezaak, ontslag, omdat Starr met zijn pleidooi voor afzetting van Clinton niet meer onpartijdig was en zijn functie te schande maakte. Starr vond dat hij slechts getuigd had op uitnodiging van de commissie van het Huis.

Terwijl de commissie haar werk deed, groeide er onrust in de Republikeinse partij over de verkiezingsnederlaag, die voor een deel werd toegeschreven aan onvrede van de kiezers met het verloop van de Lewinsky-zaak. Opiniepeilingen hadden uitgewezen, dat 89 procent van de kiezers vond dat Clinton onder ede gelogen had en 59 procent dat hij de rechtsgang belemmerd had, maar 64 procent was tegen een afzetting en slechts 33 procent voor. Stemmen die pleitten voor een minder zware straf als een 'censure', een officiële berisping, waar ook veel Democratische Congresleden voor te vinden zijn, leken aan invloed te winnen.

Clinton beantwoordt 81 vragen

Na enige aandrang van de commissie leverde Clinton op 27 november antwoorden in op 81 vragen. Hij hield vast aan zijn eerdere verklaringen. Hij gaf toe zijn staf en het publiek misleid te hebben met zijn erg beperkte definitie van een seksuele relatie. Maar hij had Lewinsky of andere personen niet gevraagd over hun relatie te liegen. Hij had zijn secretaresse, Betty Currie, niet gevraagd cadeautjes terug te vragen van Lewinsky; hij had niet gesuggereerd dat ze naar New York moest verhuizen om zich te onttrekken aan een ondervraging door de advocaten van Paula Jones en hij had haar ook niet voorgespiegeld dat zijn vriend Vernon Jordan haar daar wel aan een ban kan helpen. In een voorwoord bij zijn antwoorden stelde Clinton, dat het niet meer om een juridische of politieke zaak ging, maar dat hij persoonlijk werd aangevallen. Zijn advocaat David Kendall herhaalde in een toelichting, dat Clinton geen meineed had gepleegd, niet geprobeerd had getuigen te beïnvloeden, de rechtsgang niet had belemmerd en evenmin misbruik had gemaakt van zijn macht.
Hyde en de andere Republikeinse commissieleden vonden Clintons antwoorden echter ontwijkend en zagen geen reden de afzettingsprocedure te staken.

Intussen was gebleken dat de getuigenis van Landow geen bewijs tegen Clinton had opgeleverd in de Willey-zaak. Ook haar advocaat was gehoord.

Huis besluit tot afzettingsprocedure

Op 1 december besloot de Juridische Commissie op aandrang van de Republikeinse meerderheid de mogelijke gronden voor een afzettingsprocedure uit te breiden met een onderzoek naar vermeend misbruik door de president van zijn ambt bij fondsenwerving voor verkiezingscampagnes. Twee dagen later verklaarde voorzitter Hyde, na een onderzoek van twee stafleden van de commissie van interne memo's van het ministerie van Justitie, dat deze beschuldiging geen onderdeel zou uitmaken van het debat over de afzettingsprocedure.

Op 8 en 9 december kregen de advocaten van Clinton de gelegenheid om in een betoog van vele uren de president punt voor punt tegen de beschuldigingen in het rapport van onafhankelijk aanklager Starr te verdedigen. Advocaat Charles Ruff betoogde in zijn slotpleidooi dat het gedrag van Clinton in de Lewinsky-zaak weliswaar 'moreel laakbaar' was, maar geen afzettingsprocedure rechtvaardigde. 'De president beseft dat wat hij deed, verkeerd was', aldus Ruff. 'Hij heeft dat toegegeven. En hij heeft daar zowel privé als publiekelijk onder geleden. Maar de president heeft geen zware misdaden of ernstige vergrijpen begaan.'
Op 11 december verklaarde Clinton nog eens in het openbaar dat hij zijn gedrag in de Lewinsky-affaire 'diep betreurde'. Hij zei ook: 'Ik had nooit het land, het Congres, mijn vrienden en mijn gezin mogen misleiden. Maar dat kwam, omdat ik toegaf aan mijn schaamte.'
De Republikeinse meerderheid in de Juridische Commissie liet zich door betoog van de advocaten echter niet overtuigen en evenmin vermurwen door Clintons publiekelijke verontschuldiging en stelde uiteindelijk op 12 december vier gronden voor afzetting vast: belemmering van de rechtsgang, machtsmisbruik, meineed tegenover de onderzoeksjury en meineed in de zaak van Paul Jones. Het voorstel van de Democraten om Clinton officieel te berispen in plaats van een afzettingsproces te starten, werd afgestemd.
Op 16 december gaf president Clinton bevel tot luchtaanvallen op Irak. Het debat in het Huis over de afzettingsproces werd hierdoor een dag uitgesteld.

Na diverse publicaties in de media voelde op 17 december Bob Livingston, de gekozen, maar nog niet in functie getreden voorzitter van het Huis en opvolger van Newt Gingrich, zich gedwongen toe te geven dat ook hij een buitenechtelijke affaire had gehad. Hij verklaarde daarbij echter dat hij, in tegenstelling tot president Clinton, daarover nooit onder ede had gelogen.

Op 18 en 19 december, na een debat van ruim 13 uur, besloot het Huis tot twee gronden voor een afzettingsprocedure: meineed van Clinton tegenover de onderzoeksjury en belemmering van de rechtsgang.
28 afgevaardigden achtten Clinton schuldig aan meineed, 206 niet. Vijf Democraten stemden met de Republikeinen mee en vijf Republikeinen met de Democraten. 221 afgevaardigden bevonden Clinton schuldig aan belemmering van de rechtsgang, 212 niet. Twaalf Republikeinen steunden de Democraten. De twee andere gronden voor een afzettingsprocedure haalden geen meerderheid. Een Democratisch voorstel voor een officiële berisping van Clinton werd ook door het voltallige Huis afgestemd.

Voorbereiding afzettingsproces

Hierna begon de Senaat aan de voorbereiding van het eigenlijke afzettingsproces, waarbij de honderd senatoren als jury zouden optreden, 13 Republikeinse leden van het Huis als aanklagers en de president van het Hooggerechtshof, Rehnquist, als voorzitter.
Tijdens het kerstreces werd duidelijk, dat er verschillen van mening waren over de procedures rond het afzettingsproces in de Senaat. Veel Republikeinse senatoren voelden weinig voor het opnieuw oproepen van getuigen.

Intussen bereidden de vooraanstaande Democratische senatoren Moynihan (New York) en Byrd (West Virginia) de tekst van een berisping voor die in de senaat kon worden aangenomen. Ook Robert Dole, Clintons Republikeinse tegenstander bij de verkiezingen van 1996, en de oud-presidenten Carter en Bush waren voorstander van een berisping in plaats van een afzettingsproces. Het was duidelijk dat Clinton een proces in de Senaat niet kon vermijden, maar afgezet zou hij niet worden. Daarvoor was een tweederde meerderheid nodig en de Republikeinen hadden slechts 55 zetels.
Een aantal Republikeinen wilde wel akkoord gaan met een berisping mits Clinton zou erkennen dat hij meineed gepleegd had, zowel in zijn verklaring voor de onderzoeksjury van Starr op 17 augustus als eerder in de zaak-Jones. Clinton en zijn advocaten wensten hierop echter niet in te gaan.

Afzettingsproces in de Senaat tegen president Clinton

Op 7 januari 1999 begon het proces in de Senaat over de afzetting van president Clinton. Hij was door de meerderheid van het Huis van Afgevaardigden beschuldigd van meineed in zijn verklaring op 17 augustus 1998 voor de onderzoeksjury en van belemmering van de rechtsgang.

Nadat opperrechter Rehnquist en de senatoren waren beëdigd als voorzitter en juryleden, kreeg president Clinton een officiële dagvaarding. Het Witte Huis ontkende de gronden voor de aanklacht, terwijl de 13 leden van het Huis van Afgevaardigden die als aanklagers oprtraden, een lang document overlegden, waarin zij beargumenteerden waarom Clinton moest worden afgezet. Clinton advocaten reageerden daar weer op met een tekst waarin zij de hoofdlijnen van hun verdediging van Clinton weergaven.

Op 14 januari begon daarop het eigenlijke proces. De aanklagers zetten nogmaals hun beschuldigingen uiteen. In de dagen daarna groeide de druk om toch getuigen op te roepen. Ook de Democratische senatoren leek dat onvermijdbaar. Daarna kwamen Clintons verdedigers aan het woord in de Senaat. Zij stelden dat Clintons misdragingen geen reden waren om hem af te zetten.
Het debat over de vraag of Clinton en anderen moeten worden opgeroepen om getuigenis af te leggen resulteerde er uiteindelijk in dat Lewinsky, Clintons vriend Jordan en Clintons adviseur Blumenthal achter gesloten deuren werden ondervraagd. De videoopnamen daarvan werden later aan de Senaatsleden getoond. Lewinsky bleef bij haar verklaring dat Clinton haar nooit had aangespoord een valse getuigenis af te leggen in de zaak van Paula Jones. Op 8 februari sloten de 13 Afgevaardigden hun aanklacht af met een pleidooi voor de afzetting van de president.

De Senaat ging daarop achter gesloten deuren in beraad. Intussen waren Democratische en Republikeinse senatoren al in overleg getreden om een manier te vinden om Clinton te bestraffen zonder hem uit zijn ambt te ontslaan.

Op 12 februari volgde de uitspraak. Clinton werd op beide aanklachten vrijgesproken. Vijftig van de honderd senatoren meenden dat hij zich had schuldig gemaakt aan belemmering van de rechtsgang, de vijftig anderen, waaronder vijf Republikeinen, niet. Slechts 45 Republikeinse senatoren achtten Clinton schuldig aan meineed, de overige 55 senatoren niet.
Het voorstel van de Democraten om Clinton te berispen kreeg 56 stemmen, niet voldoende, omdat ook daarvoor een tweederde meerderheid vereist was.

Clinton reageerde op uitdrukkelijk advies van zijn staf ingetogen op de vrijspraak en legde de nadruk op verzoening en op de vele wetgevende arbeid die hij nog met het Congres wilde verrichten. Hij sprak nogmaals zijn verontschuldigingen uit voor zijn gedrag, dat het politieke leven in Washington meer dan een jaar lang had beheerst. De Republikeinen en vooral de Republikeinse aanklagers uit het Huis van Afgevaardigden waren teleurgesteld, maar ook de Democraten hadden veel kritiek op Clinton.

Opiniepeilingen toonden echter aan, dat Clintons populariteit niet onder het schandaal had geleden. 64 procent van de ondervraagden was het eens met de vrijspraak en 66 procent vond dat hij het goed deed als president. 64 procent vond overigens wel dat Clinton meineed had gepleegd voor de onderzoeksjury en 49 procent vond dat hij de rechtsgang belemmerd had in de zaak van Paula Jones.

State of the Union

In zijn *State of the Union,* de Amerikaanse troonrede, legde president Clinton op 19 januari 1999 het Congres een aantal ambitieuze plannen voor. Naar verwachting zal het overschot op de federale begroting in de komende jaren ongeveer 4 biljoen dollar bedragen. Clinton riep het Congres op dat bedrag niet aan de burgers terug te geven middels een algemene belastingverlaging, maar te besteden aan een versterking van de Amerikaanse samenleving.
Clinton stelde voor 62 procent van het ver-

wachte overschot, ofwel 2,7 biljoen dollar, te reserveren voor het betaalbaar houden van de basis oudedagsvoorziening, een soort AOW. Verder wilde hij 12 procent stoppen in een nationaal spaarplan ter aanvulling op die 'AOW', 15 procent (600 miljard dollar) gebruiken voor het ziektekostenfonds voor bejaarden Medicare. Met de resterende 11 procent wilde hij een aantal maatregelen financieren op het gebied van onderwijs, veiligheid en defensie.
Het huidige systeem van oudedagsvoorziening is zonder kortingen betaalbaar tot 2013, maar in 2032 zijn alle reserves uitgeput. Als Clintons plan wordt aangenomen, zijn de uitkeringen gedekt tot minstens 2055. Om de reserves op peil te houden, stelde Clinton voor een deel van het sociale zekerheidsfonds te beleggen in aandelen, zoals de meeste particuliere en overheidspensioenfondsen doen. Het nationale spaarplan voor de AOW is bedoeld als premie op individuele spaarplannen voor de oude dag. Ook Medicare heeft extra financiering nodig om betaalbaar te blijven. Daarnaast kondigde Clinton een aantal hervormingen aan in de gezondheidssector.
De plannen om de verwachte overschotten te gebruiken om de sociale zekerheid te financieren zouden ook bijdragen aan een verlaging van de Amerikaanse staatsschuld. Die bedraagt nu 45 procent van de totale omvang van de Amerikaanse economie en zou kunnen dalen naar 10 procent over 15 jaar.

De Republikeinen waren bereid een deel van het overschot te reserveren voor de oudedagsvoorziening, maar ze bleven voorstander van een belastingverlaging van 10 procent. Sommigen van hen zijn tegen Clintons plan een deel van het sociale zekerheidsfonds te beleggen in aandelen, omdat de staat daardoor invloed krijgt in het particuliere bedrijfsleven.
Hun kritiek werd gedeeld door Alan Greenspan, de voorzitter van de Federal Reserve Bank. Hij geloofde niet dat de politiek de verleiding zou kunnen weerstaan zich met de bedrijfsvoering van particuliere ondernemingen te bemoeien en dat zou de efficiency van de ondernemingen schaden. Dat was te voorkomen door het kapitaal op particuliere rekeningen te storten die door individuele personen werden beheerd, aldus Greenspan. Dan zou het kapitaal op de meest profijtelijke manier belegd worden. Verder waarschuwde Greenspan ervoor plannen te baseren op optimistische voorspellingen over voortdurende overschotten op de begroting.

Onderwijs en gezin

Clinton stelde voor financiering van het onderwijs afhankelijk te maken van een aantal verbeteringen. Leerlingen mogen slechts bevorderd worden als ze voldoen aan strenge eisen. Staten en schooldistricten krijgen steun van de overheid om slecht draaiende scholen te verbeteren of te sluiten. Het functioneren van nieuwe leraren wordt getest. Rapportkaarten van scholen moeten ouders in staat stellen een goede schoolkeuze te maken. Staten en schooldistricten moeten het leerklimaat op scholen verbeteren door de discipline te handhaven. Er komen nieuwe schoolgebouwen en oude worden opgeknapt.
Om de zorg voor kinderen te verbeteren stelde Clinton voor het minimumloon met een dollar per uur te verhogen en gezinnen met kinderen te laten profiteren van belastingaftrek en subsidies. Verlofregelingen in verband met geboorte en ziekte en zorg voor oudere familieleden gaan ook gelden voor kleinere bedrijven. Er komt meer en betere naschoolse opvang.
De medische wetenschap is met sprongen vooruitgegaan in Amerika, maar de medische zorg voor de minder draagkrachtigen blijft daar ver bij achter, constateerde Clinton. Hij spoorde het Congres aan aan die achterstelling een eind te maken en de Verklaring van de Rechten van de Patiënt aan te nemen. Hij drong aan op betaalbare gezondheidszorg voor mensen zonder verzekering.
De acties tegen de tabaksproducenten worden voortgezet om kinderen tegen de gevaren van het roken te beschermen en de behandeling van patiënten met rokersziekten als longkanker vergoed te krijgen.

Economie

De Amerikaanse economie stond er goed voor. Clinton gaf aan door te willen gaan met scholingsprogramma's van werklozen, belastingaftrek en subsidies voor bedrijven die investeren in arme binnensteden of op het afgelegen platteland. Verder wil hij de boeren steunen en het millenniumprobleem aanpakken.
Tot voor kort was een derde van de economische groei te danken aan een grotere export. Door de crisis in Azië wordt die groei bedreigd. Amerika heeft daarom met andere landen het afgelopen jaar de rente verlaagd en het IMF versterkt. Clinton wilde daarmee doorgaan.
De liberalisatie van de internationale handel achtte de president noodzakelijk en een gemeenschappelijk belang van Amerikaanse werkgevers en werknemers, milieuactivisten, boeren en overheid. Hij wil optreden tegen landen die hun grenzen dichthouden, maar de Amerikaanse markt overspoelen met goedkope producten. Amerikaanse bedrijven die daar het slachtoffer van zijn wil hij ondersteunen.

Verhoging defensieuitgaven

Clinton zei de komende zes jaar de defensieuitgaven te willen verhogen en meer geld te besteden aan modernisering van het materieel, verhoging van de paraatheid en een hogere soldij. Hij benadrukte de belangrijke Amerikaanse rol in de conflicten in voormalig Joegoslavië en het Midden-Oosten. Hij wilde doorgaan met het verminderen van het aantal atoomwapens door akkoorden met Rusland en andere nucleaire mogendheden. Hij stelde zich open op tegen China, maar hield vast aan een harde lijn tegen Irak, Noord Korea, Cuba en terroristische groeperingen. Clinton is voorstander van een sterke VN en hij stelde het Congres dan ook voor de achterstallige contributies te betalen.

Begrotingsvoorstel voor 2000

Op 1 februari 1999 presenteerde president Clinton zijn begroting voor 2000. De uitgaven stegen tot 1,77 biljoen dollar, vooral door hogere uitgaven voor onderwijs en defensie. Hij verwachtte voor 2000 een overschot op de begroting van 117,3 miljard dollar. Die overschotten zijn het gevolg van bezuinigingen en een forse groei van de economie, maar ook van deels onverklaarbare hogere belastingopbrengsten. De regering verwachtte dat de economische groei in 2000 en 2001 ongeveer twee procent zal bedragen en 2,4 procent in de periode 2002 - 2004, bij een jaarlijkse inflatie van 5,3 procent.
Nieuw was de belastingaftrek voor wie voor oude of zieke verwanten of voor kleine kinderen zorgt. Nieuwe plannen zouden worden gefinancierd door het dichten van mazen in de belastingwetten voor ondernemingen. De belasting op een pakje sigaretten gaat omhoog met 55 dollarcent. Verder

wil de federale regering aanspraak maken op een deel van de miljarden uit het akkoord dat de verschillende staten met de tabaksfirma's hebben afgesloten in 1998.

Burgemeesters

Washington DC

In november 1998 werd Anthony Williams met grote meerderheid tot burgemeester van Washington DC gekozen. Williams had in korte tijd de gemeentefinanciën op orde gekregen. Hij had deze opdracht gekregen omdat de vorige burgemeester slecht functioneerde. Deze Marion Barry werd in 1990 door de FBI betrapt op het roken van crack. Hij zat een half jaar gevangen, maar keerde terug in de politiek, eerst als gemeenteraadslid en vanaf 1994 wederom als burgemeester. De grote schulden van de stad, de slechte stedelijke dienstverlening en de alomtegenwoordige misdaad deden het Congres besluiten tot de aanstelling van een raad van toezicht. Barry behield nog slechts ceremoniële bevoegdheden. Een daarvan was dat hij een onafhankelijk hoofd van de financiële administratie moest aanstellen. Zijn keus viel op Anthony Williams, een man met een opleiding aan een gerenommeerde universiteit en evenals Barry een zwarte Amerikaan. De raad van toezicht was zo tevreden over hem, dat ze de verantwoordelijkheid voor de dagelijkse gang van zaken, bij de installatie van Williams op 21 december 1998, herstelde. De raad blijft nog twee jaar bestaan en kan besluiten van de burgemeester terugdraaien.

Chicago

In Chicago stelde Richard M. Daley zich op 8 december 1998 voor de vierde keer sinds 1989 kandidaat als burgemeester van de stad. Zijn vader, de legendarische Democratische partijbons Richard J. Daley, bestuurde de stad van 1955 tot 1976. Daley jr. noemde zich een partner voor de minderheden, maar volgens zijn tegenstanders had hij slechts cosmetische veranderingen tot stand gebracht.

Minderheden

Spaanstaligen grootste bevolkingsgroep in Californië

Volgens een notitie van 17 december 1998 van het departement van Financiën van Californië zal de meerderheid van de bevolking van de staat in 2001 niet langer blank zijn. Haar aandeel is dan gedaald tot 49,7 procent. 31,3 procent zal Spaanssprekend zijn, 11,7 procent bestaat uit Aziaten en mensen uit het gebied van de Stille Oceaan, 6,7 procent is zwart en 0,6 procent is van Indiaanse komaf. Tegen 2040 bestaat de bevolking voor bijna de helft uit Spaanstaligen en voor 31,3 procent uit blanken. De totale bevolking bedraagt dan 58,7 miljoen tegen 29,8 in 1990; bijna een verdubbeling in vijftig jaar.

Engels als overheidstaal niet verplicht

Op 11 januari 1999 bevestigde het Amerikaanse Hooggerechtshof de uitspraak van de hoogste rechtbank in Arizona, die de verplichting ongrondwettig had genoemd dat overheidspersoneel altijd Engels dient te spreken. Het Hof vond de verplichting een oneigenlijke beperking van het recht van niet-Engelstaligen op overheidsinformatie en -dienstverlening en van de vrijheid van spreken van ambtenaren. In meer dan twintig staten bestaan dergelijke wetten, maar die in Arizona ging het verst.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Gemeenten bepalen 'eigen minimumloon'

Op 17 november 1998 besloot de gemeenteraad van San José, de op twee na grootste stad van Californië, dat bedrijven, die voor aanzienlijke bedragen subsidies of opdrachten van de gemeente ontvangen, hun werknemers minimaal 9,50 dollar per uur moeten betalen. Het minimumloon in Californië bedraagt 5,75 dollar per uur. Tegenstanders wezen op de extra kosten die de gemeente nu moest maken in verband met duurdere contracten. Na Baltimore, in 1994, zijn er minstens dertien andere steden gekomen met een 'eigen minimumloon'.

Nieuwe voorzitter van vervoersbond gekozen

James Hoffa werd in december 1998 gekozen tot nieuwe voorzitter van de U.S. Teamsters, de 1,4 miljoen leden tellende Amerikaanse vervoersbond. Zijn vader was voorzitter van 1957 tot 1971 en had van de bond een machtsfactor gemaakt in de Amerikaanse vakbeweging. Volgens de federale justitie was dat gepaard gegaan met maffiapraktijken als afpersing en corruptie. In 1989 had justitie die aanklacht laten vallen, in ruil voor de instelling van een door de overheid aangestelde raad van toezicht. Op 7 december 1998, nog voor de officiële uitslag, beloofde Hoffa dat hij de bond naar een nieuw tijdperk van activiteit, tolerantie en integriteit zou leiden. Hij zag uit naar de komende onderhandelingen over de CAO van 10.000 vrachtwagenchauffeurs.

Van uitkering naar betaald werk

De nieuwe federale bijstandswet verplicht staten mensen met een uitkering aan betaald werk te helpen. Op 30 december 1998 maakte het ministerie van Gezondheid en Maatschappelijk Werk (HHS) bekend dat op een na alle 37 staten en het district Columbia, die daar op dat moment toe verplicht waren, het eerste doel van de wet bereikt hadden: 25 procent van de mensen met een bijstandsuitkering had betaald werk gekregen of door omscholing uitzicht op een baan. Hadden de staten het doel niet gehaald, dan hadden ze minder federale hulp gekregen. Het percentage van 25 moet in de loop der jaren omhoog. Een andere doelstelling, 75 procent van de een-oudergezinnen in de bijstand aan een betaalde baan te helpen, werd door de helft van de staten niet gehaald.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Belasting op Internet voorlopig verboden

Na het Huis van Afgevaardigden stemde op 8 oktober 1998 ook de Senaat tegen belasting op Internet en Internetdiensten. De wet verbiedt staten en steden de eerstkomende drie jaar belasting te heffen op het gebruik van Internet. Dat verbod geldt ook voor belasting op zoekmachines, voor 'bit'-belasting en e-mail toeslagen, maar niet voor digitaal geleverde producten. In een amendement op de wet werden de eigenaars van pornosites verplicht de toegang te reguleren via creditkaarten of identiteitsbewijzen.
President Clinton was blij met de belastingvrijheid die Amerika's leidende positie in het informatietijdperk zou verstevigen. Het bedrijf International Data had in augustus voorspeld dat de handel via het Web in 2002

een omzet zou bereiken van ruim 400 miljard dollar, ofwel een jaarlijkse verdubbeling over de periode 1997-2002.

Ondernemingen mogen niet langer omkopen

Op 20 en 21 oktober 1998 namen Huis en Senaat een wet aan die een einde moet maken aan het concurrentienadeel dat Amerikaanse ondernemingen en werknemers ondervinden op de wereldmarkt. Amerikaanse zakenlui is het sinds 1977 verboden steekpenningen te betalen om contracten binnen te halen. In andere landen is omkoping niet alleen geoorloofd, maar zijn steekpenningen zelfs aftrekbaar voor de belasting.
Het ministerie van Handel schat dat sinds 1994 bij internationale commerciële contracten ruim 100 miljard dollar is besteed aan omkoping. In december 1997 tekenden echter 33 van de belangrijkste handelspartners van de VS de OECD de Conventie ter Bestrijding van Omkoping van Buitenlandse Ambtenaren bij Internationale Handelstransacties. Met de nieuwe wet is die Conventie in de Amerikaanse wetgeving geïncorporeerd.

Overeenstemming over begroting

Op 15 oktober 1998 maakte president Clinton bekend dat hij overeenstemming had bereikt met het Congres over de begroting voor het nieuwe jaar, dat per 1 oktober was ingegaan. Hij was tevreden met het extra geld voor onderwijs, de handhaving van het bestaande milieuprogramma en het uitstel van belastingverlagingen tot er duidelijkheid is over de toekomst van de sociale zekerheid. Op 21 oktober tekende Clinton een 'verzamelbegroting' van 500 miljard dollar waarin acht van de dertien begrotingswetten waren opgenomen. Zonder die goedgekeurde verzamelbegroting had de regering geen uitgaven mogen doen.

Lager begrotingsoverschot

Op 5 november 1998 maakte de Begrotingsdienst van het Congres (CBO) bekend, dat het begrotingsoverschot over 1999 63 miljard dollar zou bedragen. In juli had het CBO nog een overschot verwacht van 80 miljard dollar, maar het Congres en Clinton hadden in oktober besloten ongeveer 20 miljard dollar uit te trekken voor extra uitgaven voor defensie, nationale veiligheid, de boeren en de millenniumbug. Het overschot zal in 1999 inzet zijn van fel debat: moet het geld besteed worden aan een hervorming van de sociale zekerheid, en met name de oudedagsvoorziening, of moet het terug naar de burgers in de vorm van belastingverlaging.

Vergroting strategische oliereserve

Op 7 december 1998 zei de voorzitter van de senaatscommissie voor energie, dat hij de plannen van minister van Energie Bill Richardson zou steunen om in 1999 voor 100 miljoen dollar extra aankopen te doen voor de strategische oliereserve (SPR). De SPR bestond nu uit 564 miljoen barrel olie en lag opgeslagen in zoutlagen in Texas en Louisiana. Er was nog ruimte voor 117 miljoen barrel olie. De Amerikaanse regering heeft de plannen van Richardson nog niet goedgekeurd.

JUSTITIE

Maatregel tegen pedofilie via Internet

Op 12 oktober 1998 keurde na de Senaat ook het Huis een wet goed die het gemakkelijker maakt op te treden tegen pedofielen die via Internet contact zoeken met minderjarigen voor seks of pornografisch materiaal. Ook andere misdaden tegen kinderen kunnen met de nieuwe wet harder worden aangepakt. De maatregel volgde op een toename van geweld tegen kinderen, met wie de daders contact hadden gezocht via Internet.

Onderzoek naar campagnefinanciering

Op 9 november 1998 ondervroegen ambtenaren van het ministerie van Justitie president Clinton over mogelijk misbruik van algemene verkiezingsfondsen ('soft money') van de Democratische partij voor de verkiezingscampagnes van hemzelf en vice-president Al Gore in 1995 en 1996. Accountants van de Federale Verkiezingscommissie (FEC) hadden de campagne onderzocht en zij meenden dat zowel Clinton als zijn Republikeinse rivaal Robert Dole zich schuldig hadden gemaakt aan misbruik van door hun partij betaalde spotjes. Het voorstel van de accountants om Clinton en Dole een boete op te leggen van respectievelijk 7 en 17,7 miljoen dollar werd op 10 december door de leiding van de FEC verworpen.
Ook vice-president Gore werd verdacht. Minister van Justitie Reno besloot echter geen onafhankelijke onderzoeker aan te stellen om te achterhalen of Gore de regels voor fondswerving met opzet had geschonden door vanuit zijn kantoor 'soft money' te werven voor zijn partij — dat mag. En of hij daarna met zijn medewerkers had besproken hoe dat geld gebruikt kon worden voor de herverkiezing van president Clinton en hemzelf — dat mag beslist niet. Volgens Reno waren daar geen harde bewijzen voor. Haar beslissing was een opluchting voor Gore, wiens campagne om in 2000 tot president gekozen te worden anders grote averij had opgelopen. De Republikeinen in het Congres waren woedend en noemden de beslissing van Reno partijdig. Ze dreigden haar de zaak te ontnemen.

Op 7 december 1998 besloot Reno tevens geen onafhankelijke aanklager aan te stellen om te onderzoeken of president Clinton in 1996 de regels voor campagnefinanciering hadden geschonden. Minister Reno had zich bij haar beslissing laten leiden door de vraag of er sprake was geweest van misdadig opzet bij Clinton en Gore. Over de inhoud van de spotjes had ze zich niet uitgelaten, want dat was een zaak van de FEC. De Republikeinen in het Congres beschuldigden Reno van partijdigheid. Haar besluit zou het einde betekenen van de wet op de onafhankelijke aanklager.

In de periode 1 januari 1997 – 30 september 1998 waren de Republikeinen veruit favoriet geweest bij het Amerikaanse bedrijfsleven. Zij ontvingen 100 miljoen dollar aan 'soft money', de Democraten 76 miljoen. Dat is inclusief de bijdragen van vakbonden en advocaten, die vooral de Democraten steunen. Grootste individuele donor aan de Republikeinen was tabaksgigant Philip Morris, gevolgd door AT&T (telecommunicatie) en RJR Nabisco (voedsel en tabak). Verdeeld naar sector kwamen de hoogste bijdragen van de financiële dienstensector, energie en mijnbouw en landbouw en visserij, zo bleek op 27 oktober 1998 uit onderzoek van een campagne-onderzoeksgroep.

Democratische fondsenwerver Trie beschuldigd

Op 9 november 1998 werd Charlie Trie, een tot Amerikaan genaturaliseerde Taiwanees en een goede vriend van de Clintons, door

een federale onderzoeksjury in Arkansas in staat van beschuldiging gesteld. Hij zou het onderzoek van de Senaat hebben belemmerd naar zijn rol in de financiering van de herverkiezingscampagne van president Clinton in 1996. Trie had honderdduizenden dollars in contanten en cheques willen bijdragen, maar het Nationaal Comité van de Democraten had het geld geweigerd omdat men vreesde dat de regels voor campagnefinanciering werden overtreden. De senaatscommissie wilde onderzoeken of de Chinese regering door de bijdragen had geprobeerd invloed te kopen bij de Amerikaanse regering. Trie had om een ondervraging door de senaatscommissie te ontlopen het land tijdelijk verlaten, maar was in februari 1998 teruggekeerd. De senaatscommissie had overigens geen strafbare feiten ontdekt. Trie zelf verklaarde zich onschuldig voor de federale onderzoekscommissie.

Topmedewerker van Clinton niet onderzocht

Op 29 januari 1999 besloot Reno verder dat er onvoldoende reden was om een onafhankelijk aanklager onderzoek te laten doen naar beschuldigingen tegen Clintons voormalige topmedewerker Harold Ickes. Hij zou hebben gelogen over zijn activiteiten ten gunste van de Teamsters, de grote Amerikaanse vervoersbond. Voor een senaatscommissie, die onderzocht of het Witte Huis de Teamsters in een aantal gevallen had geholpen in ruil voor grote schenkingen aan de verkiezingskas van de Democratische partij, had Ickes gezegd dat het Witte Huis rond de staking bij Diamond Walnut in 1995 niets had ondernomen. Hijzelf had Mickey Kantor, de Amerikaanse toponderhandelaar bij internationale handelsverdragen, laten bemiddelen bij de leiding van Diamond Walnut. Volgens Reno had Ickes geen reden om te liegen; over andere veel beschamender zaken had hij eerlijk informatie gegeven.

Nieuwe beschuldigingen in Whitewaterschandaal

Op 23 november 1998 werd Webster Hubbell, een voormalige collega van mevrouw Clinton en golfpartner van Clinton zelf, geconfronteerd met beschuldigingen van onafhankelijk aanklager Kenneth Starr. Het ging om fraude, meineed en belemmering van het onderzoek van twee federale instanties naar de rol van de Clintons in Castel Grande, een mislukt onroerend-goedproject in Arkansas. Hubbell die voor een andere aan Whitewater gerelateerde zaak al anderhalf jaar in de gevangenis had gezeten, verklaarde dat hij onschuldig was. Zijn advocaten wezen erop, dat een aantal punten van de aanklacht reeds afgedaan waren in een akkoord met justitie uit 1994.

Starr beschuldigde Hubbell ook van belastingfraude. Die klacht werd afgewezen omdat die buiten zijn onderzoeksopdracht viel. Maar op 26 januari 1996 oordeelde een federaal hof van beroep, dat onafhankelijk aanklager Starr en zijn collega's voldoende speelruimte moesten hebben om misdaden te onderzoeken en voor de rechter te brengen, die in verband stonden met hun eigenlijke opdracht. In het geval van Hubbell ging het om zwijggeld dat hij zou hebben ontvangen om geen informatie te verstrekken over de rol van de Clintons in de Whitewateraffaire. Hij zou dat geld hebben gekregen als betaling voor advieswerkzaamheden. Hij had over dat inkomen echter nooit belasting betaald. Die betaling van zwijggeld aan Hubbell beschouwde Starr als een mogelijke belemmering van de rechtsgang.

Controle op kopers van vuurwapens

Op 30 november 1998 werd het *National Instant Criminal Background Check System* van de FBI ingevoerd. De FBI heeft een centrale computerregistratie gemaakt van personen aan wie geen wapens mogen worden verkocht, onder meer aan voortvluchtige personen, criminelen, geesteszieken en druggebruikers. Verkopers van vuurwapens kunnen voortaan met een simpel telefoontje naar de FBI achterhalen of hun klanten iets op hun kerfstok hebben. De verplichte wachttijd van vijf dagen uit de Wet Brady kwam daarmee te vervallen, behalve in staten waar de wetgeving strenger was. De meeste wapenhandelaren zijn ontevreden over de wet, omdat ze klanten afschrikt. De voorstanders van de wet, waaronder president Clinton, willen de mazen echter uit het net halen en de FBI-controle ook toepassen op de verkoop op wapenbeurzen en vlooienmarkten.

In de VS worden jaarlijks meer dan 12 miljoen vuurwapens verkocht, vooral in het jachtseizoen en voor kerst.

ONDERWIJS

Verantwoordelijkheid schoolbestuur voor lesstof versterkt

Op 5 oktober 1998 bevestigde het Hooggerechtshof in hoger beroep de uitspraken van lagere rechtbanken die een lerares toneel, Margaret Boring, in het ongelijk hadden gesteld. Het schoolbestuur had haar overgeplaatst vanwege een controversieel toneelstuk dat zij haar leerlingen in 1991 had willen laten opvoeren. Het handelde over spanningen in een ontregeld een-oudergezin, seksuele vrijheid en lesbisch-zijn. Volgens Borings advokaten had het schoolbestuur niet het recht een docent te bestraffen vanwege bezwaren tegen haar ideeën die voortkomen uit de lesstof. Zij beriepen zich daarbij op het grondwettelijke recht van vrije meningsuiting. Dat gold volgens het Hooggerechtshof niet voor docenten. Het schoolbestuur is verantwoordelijk voor de lesstof.

Nieuwe Hoger Onderwijswet getekend

Op 7 oktober 1998 ondertekende president Clinton de nieuwe wet op het hoger onderwijs, die onder meer de rente op studieleningen beperkt houdt en meer en hogere beurzen biedt aan arme studenten. Clinton toonde zich verheugd over de goede samenwerking tussen Republikeinen en Democraten bij de debatten in het Congres. Hij pleitte tegelijkertijd voor meer geld voor het basis- en middelbaar onderwijs. Hij wil meer leraren aantrekken, nieuwe scholen bouwen en naschoolse opvang regelen en zo voorkomen dat kinderen in de problemen komen. De Republikeinen zijn over die plannen minder enthousiast.

Elf miljard voor scholen New York

Op 18 november 1998 gaf burgemeester Giuliani van New York zijn steun aan een vijfjarenplan van in totaal 10,9 miljard dollar. Daarmee moeten 64 nieuwe scholen worden gebouwd en 350 van de ruim duizend bestaande scholen grondig worden opgeknapt. Giuliani wil zo de 1,1 miljoen kinderen in de stad een school geven waar het 'warm, veilig en droog' is met 'voldoende bijdetijdse boeken'.
Dertig jaar lang is er weinig geld uitgegeven aan het onderhoud van schoolgebouwen. De vorige voorzitter van de Onderwijsraad

zocht de oplossing voor het groeiend aantal leerlingen vooral in grotere klassen. Dat leidde tot lekkende schoolgebouwen, overvolle klassen en een tekort aan elementaire leermiddelen. Plannen om de zaak grondig aan te pakken werden afgewezen als te kostbaar.
De stad New York heeft een begroting van bijna 35 miljard dollar. Ruim 10 miljard daarvan wordt besteed aan onderwijs.

New York aangeklaagd wegens slechte kwaliteit zwarte scholen

Vanwege de schokkende verschillen tussen blanke scholen en zo'n 150 scholen met voornamelijk leerlingen uit minderheden spande de *New York Civil Liberties Union* op 3 december 1998 een proces aan tegen de staat New York wegens discriminatie. Zij deed dit namens alle leerlingen uit minderheidsgroepen buiten de stad.
Volgens het in april 1998 verschenen jaarverslag van het Onderwijsdepartement van de staat New York hebben zwarte scholen buiten de stad New York de minst ervaren en slechtst opgeleide en betaalde leraren. Ze beschikken over minder leermiddelen en de resultaten van de leerlingen zijn slechter dan op blanke scholen.
Er is een groot verloop onder de docenten.

Nieuwe opzet schoolbussen St. Louis

Het ministerie van Justitie meldde op 6 januari 1999 dat het systeem tegen rassendiscriminatie in het onderwijs mogelijk omgezet kan worden in een vrijwillige overeenkomst. De kiezers van St. Louis moeten dan instemmen met een verhoging van de omzetbelasting om het plan te financieren en de rechter moet akkoord gaan. De bussen blijven nog tien jaar rijden, de scholen in de binnenstad worden vernieuwd, de kleine klassen blijven bestaan evenals de succesvolle 'magneetscholen'. De scholen in de omgeving nemen nog minstens drie jaar leerlingen uit de binnenstad op en die mogen hun middelbare school afmaken.

In 1972 spanden de ouders van zwarte studenten en de zwarte belangenorganisatie NAACP een proces aan tegen de Onderwijsraad van St. Louis City, de staat Missouri en de omliggende districten, omdat zij hen deels verantwoordelijk achtten voor een onwettige rassenscheiding in het onderwijs. De rechter wees de klacht toe. Dit leidde tot een systeem waarbij kinderen per bus uit de binnenstad naar de omliggende districten werden vervoerd en omgekeerd. Daarnaast kwam er een programma van speciale scholen en kleine klassen in de binnenstad.

GEZONDHEID EN ZORG

Abortus

Abortusarts vermoord

Op 23 oktober 1998 werd dr. Barnett Slepian doodgeschoten in zijn huis bij Buffalo, New York. Slepian was een mikpunt van actiegroepen tegen abortus als *Operation Rescue* en *Pro-Life*. Zijn naam kwam voor op een antiabortuswebsite en was later doorgestreept met de vermelding 'dood door geweld'. Politici, voor- en tegenstanders van abortus, spraken hun afschuw uit over de moord. Maar ds. Spits, directeur van *Pro-Life Virginia*, noemde de schutter een held die een seriemoordenaar had uitgeschakeld. Bij het onderzoek werkten politie, FBI en het Bureau voor Alcohol, Tabak en Vuurwapens samen met Canadese politieorganisaties, omdat daar vier jaar geleden soortgelijke aanslagen werden gepleegd op abortusartsen.

Onderzoekscommissie naar geweld tegen abortusklinieken

Op 9 november 1998 kondigde minister Reno van Justitie de instelling aan van een speciale onderzoekscommissie naar geweld tegen abortusklinieken. Die commissie met vertegenwoordigers van de FBI, het Bureau voor Alcohol, Tabak en Vuurwapens, de politie en de postale recherche zou gaan samenwerken met lokale autoriteiten en het Openbaar ministerie. Er zou een centraal informatiesysteem komen en de autoriteiten moesten aangeven welke klinieken gevaar liepen. De eenheid kwam onder leiding van Bill Lann Lee, de plaatsvervangend onderminister voor Burgerrechten op het ministerie van Justitie. Mevrouw Reno beklemtoonde dat iedere vrouw het grondwettelijke recht had om voor abortus te kiezen en dat de staat dat recht moest beschermen. De eenheid werd ingesteld na de moord op Dr. Slepian, een bekende abortusarts uit de staat New York en aanslagen op collegae in Canada en de VS.
Onderzoek tussen 1994 en 1996 had geen nationale samenzwering tegen abortusklinieken kunnen aantonen. In verschillende staten van de VS was wel sprake van dreigbrieven die miltvuurbacteriën zouden bevatten aan abortusklinieken, brandstichtingen en bomaanslagen op abortusklinieken. Op 13 november werden vier klinieken in Utah ontruimd na ontvangst van verdachte postpakketten uit New York.

Minder mogelijkheden tot abortus

Volgens de *National Abortion Rights and Reproductive Health Action League* (NARAL), een organisatie die opkomt voor het recht van vrouwen op een vrije keuze voor abortus en geboortenregeling, stelden in het jaarlijkse overzicht *'Who Decides?'*, dat NARAL op 15 januari 1999 aan de pers presenteerde, dat de mogelijkheden van Amerikaanse vrouwen om voor abortus te kiezen kleiner waren dan in 1973. Toen erkende het Hooggerechtshof in de zaak van Roe versus Wade het grondwettelijk recht van vrouwen om voor abortus te kiezen. Volgens NARAL zijn in veel staten de gouverneurs en de volksvertegenwoordiging in meerderheid tegen abortus en zouden ze de ingreep verbieden zodra het Hooggerechtshof terugkwam op zijn beslissing.

Geld voor betere beveiliging abortusklinieken

President Clinton ondersteunde de vrijheid van vrouwen om voor abortus te kiezen. Dat bleek toen hij in oktober 1998 zijn veto uitsprak over een wetsvoorstel dat de betaling van een miljard dollar achterstallige contributie aan de Verenigde Naties afhankelijk stelde van een verbod op steun van de VS aan internationale organisaties die een liberalisering van de abortuswetgeving bepleitten. Mevrouw Clinton maakte op 22 januari het regeringsvoorstel bekend om 4,5 miljoen dollar beschikbaar te stellen voor een betere beveiliging van abortusklinieken. Zij zei dat het huidige beleid van keuzevrijheid had geleid tot een daling van het aantal abortussen met twaalf procent en een forse vermindering van tiener- en ongewenste zwangerschappen. Tegelijkertijd demonstreerden tegenstanders in Washington voor afschaffing van de wettelijke mogelijkheid tot abortus. De plannen voor een betere beveiliging kwamen nadat er zeven medewerkers van abortusklinieken waren vermoord in de laatste tien jaar.

Ambtenaren tegen medicinaal gebruik van marihuana

In vier staten en de hoofdstad Washington konden de kiezers zich op 4 november 1998 uitspreken over het toestaan van marihuana als pijnbestrijder voor ernstig zieken en terminale patiënten. Ambtenaren van de drugsbestrijding hadden op 27 oktober 1998 gezegd tegen het medicinaal gebruik van marihuana te zijn, omdat roken slecht is voor hersens, hart, longen en het immuunsysteem en legalisering hun drugsprogramma's zou ondermijnen. THC, het actieve bestanddeel in cannabis, was bovendien al vijftien jaar in pilvorm verkrijgbaar. Een lobbyorganisatie voor legalisering van marihuana, de *NORML Foundation*, haalde veertig medische organisaties aan die juist voorstander zijn van medisch gebruik van marihuana, of dat onderzocht willen zien. Naar verwachting zou het Medisch Instituut van de *National Academy of Sciences* in januari 1999 rapport uitbrengen aan de regering over medisch gebruik van marihuana.

Tabaksakkoord

Op 20 november 1998 bereikten de ministers van Justitie van acht staten en vijf grote tabaksproducenten een akkoord over de vergoeding door de industrie van de medische kosten van behandeling van door het roken veroorzaakte ziekten. Het akkoord houdt in dat de tabaksindustrie in 25 jaar tijd 206 miljard dollar bijdraagt en zich daarnaast beperkingen oplegt bij reclame en verkoop van tabak.
Het akkoord komt in plaats van een strenger wetsvoorstel dat in 1997 schipbreuk leed in het Congres. Volgens dat voorstel moest de industrie 368,5 miljard dollar betalen en werd ze onderworpen aan de regelgeving van de Voeding en Drugs overheidsinstelling (FDA). Ook de regels voor verkoop en reclame van tabak waren strenger. Het voorstel haalde het toen niet omdat een conservatieve minderheid van invloedrijke Republikeinse senatoren gebruik maakten van verdeeldheid tussen de voorstanders van maatregelen tegen de tabaksindustrie. Een nieuw voorstel in het voorjaar van 1998 van de Republikeinse senator John McCain uit Arizona om de prijs van een pakje sigaretten in vijf jaar met 1,10 dollar te verhogen en de verkoop van tabak aan nieuwe regels voor gezondheid en reclame te binden haalde het ook niet, omdat de tabaksindustrie erin slaagde het voorstel af te schilderen als een verkapte poging tot belastingverhoging en meer overheidscontrole.
Naar verwachting zouden alle staten akkoord gaan met het nu gesloten akkoord. Critici wezen erop dat de FDA geen regulerende bevoegdheid kreeg en dat de industrie nog steeds tabak mag verkopen aan kinderen. Via de rechter werd geprobeerd de FDA die wettelijke bevoegdheid wel te geven. De acht ministers hadden er overigens bij het Congres op aangedrongen om de FDA de gewenste bevoegdheid wel te geven Edward Kennedy en andere Democratische senatoren bereidden een dergelijke wet voor die ook voorziet in een accijnsverhoging om antirookcampagnes te financieren.

Meer daklozen overleden op straat in San Francisco

De Gezondheidsdienst van de stad San Francisco publiceerde op 15 december 1998 een rapport waaruit bleek dat 157 daklozen op straat waren overleden in 1998, het hoogste aantal sinds 1987. De dienst wijt het hoge aantal aan de hoge huren, goedkope drugs en de effecten van El Niño met al zijn winterstormen. Door de hoge huren en het tekort aan betaalbare gemeentelijke overnachtingsplaatsen, zijn psychiatrische patiënten, drugsverslaafden en suikerzieken onder de daklozen moeilijk te behandelen. Drugs en alcohol waren de belangrijkste doodsoorzaken; 86 daklozen overleden aan een overdosis. De toevloed van goedkope heroïne had veel mensen verslaafd gemaakt. De stedelijke methadon programma's waren daar niet op berekend. Daklozen werden bovendien verwijderd uit de toeristische delen van de stad, waardoor het nog moeilijker werd hen te bereiken.

Kinderbescherming in problemen door drank- en drugmisbruik ouders

Door het sterk toegenomen drank- en drugmisbruik van ouders nam het aantal mishandelde of verwaarloosde kinderen toe van 1,4 miljoen in 1986 tot meer dan 3 miljoen in 1997. De kinderbescherming en de kinderrechters waren niet opgewassen tegen die enorme aantallen. Slechts één op de drie gevallen werd onderzocht. Dat stond in een rapport dat op 11 januari 1999 gepresenteerd werd door Joseph Califano, voormalig minister van Gezondheid, Onderwijs en Maatschappelijk werk en tegenwoordig hoofd van het Centrum voor verslaving en misbruik van de Columbia Universiteit.
In zeven van de tien gevallen van kindermishandeling of -verwaarlozing was er sprake van drank- en/of drugmisbruik door de ouders. Kinderen van verslaafde ouders hadden driemaal zoveel kans om mishandeld te worden als andere kinderen.
Califano schatte de totale kosten voor de Amerikaanse samenleving van de verslaving van de ouders op 20 miljard dollar per jaar, waarvan 10 miljard dollar bestond uit de kosten van het maatschappelijk werk en de rest uit uitgaven voor gezondheidszorg, bijstand, rechtspraak en productiviteitsverliezen. Califano wees er verder op dat kinderen die door hun ouders mishandeld werden op latere leeftijd vaak vervreemd raakten of zelf gewelddadig werden en dat de maatschappij dat nog meer kostte. Het zou geen zin hebben om de kinderen uit huis te plaatsen, want slechts een kwart van de kinderen die daarvoor in aanmerking kwam, werd ook werkelijk geadopteerd. Hij pleitte er voor kinderen zoveel mogelijk thuis te houden bij hun ouders, maar dan moest het misbruik en de verslaving van die ouders wel worden aangepakt. Dat vroeg om een intensieve begeleiding in het gezin. Helaas was juist die begeleiding enorm teruggelopen: van 1,2 miljoen gezinnen in 1977 tot 500.000 in 1994.

Verklaring van de Rechten van de Patiënt

Op 19 januari 1999 presenteerde senator Tom Daschle uit South Dakota een wetsvoorstel om de Rechten van de Patiënt vast te leggen. Zijn voorstel garandeerde dat iedere patiënt recht heeft op specialistische hulp indien nodig en dat artsen alle opties met de patiënt mogen bespreken en niet alleen de goedkoopste. Patiënten mogen hun huisarts houden, ook als hun werkgever naar een andere verzekeraar verhuist, en ze kunnen met hun kind naar een kinderarts. Bovendien zou er een onafhankelijke instantie komen waarbij patiënten in beroep kunnen gaan als hen een bepaald medicijn of behandeling wordt onthouden. Patiënten zouden hun verzekeraar kunnen aanklagen, als zij ernstige schade ondervinden wanneer een behandeling wordt uitgesteld of niet vergoed. Het voorstel is een uitwerking van plannen die Clinton in de *State of the Union* presenteerde.

Verenigde Staten

De verzekeraars reageerden afwijzend. De plannen zouden slechts voordelig zijn voor advocaten en zorgverschaffers, maar slecht voor de beheersing van de kosten. Bovendien zou het nog moeilijker worden betaalbare zorg te verschaffen aan de mensen die niet verzekerd zijn.

LANDBOUW

Veto Clinton over landbouwbegroting

Op 7 oktober 1998 sprak president Clinton zijn veto uit over de landbouwbegroting van 60 miljard dollar, omdat die te weinig steun bood aan de boeren die getroffen waren door slecht weer en lage prijzen. Het Congres had 4,2 miljard dollar willen uitgeven aan noodhulp en exportpremies, terwijl Clinton 7,7 miljard dollar nodig vond voor prijssubsidies om de financiële problemen van de boeren te verlichten. In de begroting van 21 oktober werd uiteindelijk 5,9 miljard dollar uitgetrokken voor steun aan de boeren.

Eerherstel voor oud-minister van Landbouw Mike Espy

In 1994 had Clinton Mike Espy ontslagen, de eerste zwarte minister op het ministerie van Landbouw. Hij was door onafhankelijk aanklager Donald Smaltz beschuldigd van het ongeoorloofd aannemen van giften en reisjes van bedrijven met grote belangen in de landbouwsector. Espy werd echter vrijgesproken. Op 10 december 1998 werd het officiële portret van de oud-minister onthuld in het ministerie in bijzijn van president Clinton. Espy was populair bij zijn personeel door zijn belangstelling voor minderheden en kleine boeren en de open omgang met zijn eigen ambtenaren.

NATUUR EN MILIEU

Gevangenis dreigt voor walvisredders

Na meer dan 70 jaar wilde de kleine Indianenstam van de Makah uit Washington weer vanuit kano's jagen op walvissen, een traditie die centraal stond in hun cultuur. Tegenstanders van de walvisjacht zoals de *Sea Shepherd Conservation Society* wilden de walvissen wegjagen met het geluid van aanvallende orca's, hun doodsvijanden. Dat stond volgens de *National Marines Fisheries Service* in Seattle gelijk aan lastig vallen van walvissen en daar stond 20.000 dollar boete op of één jaar gevangenisstraf. De dierenbeschermers zeiden op 12 oktober 1998 dat er met twee maten werd gemeten, want walviskijkers en de Indiaanse jagers liet men rustig hun gang gaan. Overigens genieten jagers in Washington net als in andere staten wettelijke bescherming tegen dierenrechtenactivisten.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Mars tegen politiegeweld toegestaan

Op 22 oktober 1998 bevestigde een federaal hof van appel een uitspraak van een lagere rechtbank dat de stad New York een voor die dag geplande demonstratie tegen geweldsmisbruik door de politie moest toestaan. Rechter Martin oordeelde dat de stad de demonstratie verboden had omdat men het niet eens was met de inhoud ervan. Dat was een schending van het grondwettelijk recht van vrije meningsuiting. De vergunning was een maand na de aanvraag zonder opgave van redenen geweigerd. Martin aanvaardde niet de bij het appel aangevoerde gemeentelijke verordening die demonstraties in het spitsuur verbiedt. Ook elders werd gedemonstreerd tegen politiegeweld.

Sanctiewet ter bevordering van godsdienstvrijheid getekend

Op 27 oktober 1998 ondertekende president Clinton een wet die de vrijheid van godsdienst in de wereld moet bevorderen. De wet geeft de president vijftien mogelijkheden om op schending van de godsdienstvrijheid in andere landen te reageren: van diplomatieke démarches tot het stopzetten van exportvergunningen en het blokkeren van leningen door internationale financiële instituten. Aan de sancties zijn voorwaarden verbonden: ze moeten daadwerkelijk op het beëindigen van religieuze vervolging gericht zijn, ze mogen maximaal twee jaar duren, de president moet eerst met andere landen overleggen en als Amerikaanse nationale belangen in het spel zijn mag hij de maatregel schorsen. Het ministerie van Buitenlandse zaken kreeg de opdracht onderzoek te doen naar klachten over religieuze onderdrukking en daarover jaarlijks aan het Congres te rapporteren. Tot de voorstanders van de wet hoorden vooral christelijke en joodse organisaties. De zakenwereld had zich verzet tegen de verplichte sancties in een eerdere versie van de wet, omdat het Amerikaanse belangen overzee zou schaden. Zij waren met Clinton tevreden dat die verplichting in de definitieve wet was verdwenen.

Homo-emancipatie

Proefproces tegen verbod op homoseks in Texas

Op 17 september 1998 viel de politie van Houston een appartement binnen na een melding van een opstootje waarbij gewapende mannen betrokken zouden zijn. De melding bleek onjuist, maar wel trof de politie twee mannen aan die werden opgebracht wegens homoseksueel gedrag. In veertien staten en in Puerto Rico is sodomie d.w.z. oraal en anaal geslachtsverkeer tussen homo- en heteroseksuele paren verboden, in vijf andere, waaronder Texas, geldt het verbod alleen voor homo's. De straffen variëren van 200 dollar boete in Texas tot maximaal 20 jaar gevangenisstraf in Georgia of Virginia.
Pogingen om de wetgeving afgeschaft te krijgen strandden in 1994 op de conservatieve meerderheid in het Huis van Afgevaardigden van Texas. Ook in de nieuwe samenstelling was er een meerderheid tegen afschaffing. Het Openbaar ministerie wilde sodomie blijven vervolgen zolang de wet van kracht bleef, zeker als er voldoende bewijs was.
De twee gearresteerde mannen probeerden de wet via de rechter afgeschaft te krijgen. Op 20 november verschenen ze voor de kantonrechter en uiteindelijk wilden ze doorprocederen tot het federale Hooggerechtshof in Washington. Ze kregen daarbij steun van de *American Civil Liberties Union*, een belangrijke burgerrechtenorganisatie. In 1986 had het Hooggerechtshof de staat Georgia, die homoseks bij wet verbood nog in het gelijk gesteld. De ACLU verwachtte echter dat de opvattingen van het Hof waren bijgesteld: in 1996 mocht de staat Colorado speciale bescherming voor homoseksuelen niet verbieden.

Homohuwelijk

Op 17 november 1998 werd bekend dat bij de voorverkiezingen in Californië in maart 2000 de kiezers kunnen aangeven of de definitie van een huwelijk moet worden uitgebreid zodat ook homo's een wettig huwelijk kunnen sluiten. Op 3 november hadden de kiezers in Hawaii en Alaska zich nog tegen

een dergelijke verruiming uitgesproken.
Een dag later stonden drie homoseksuele paren voor de hoogste rechter in Vermont. Zij eisten het recht op een wettig huwelijk met alle bijbehorende bescherming. Hun advocaten vergeleken de zaak met een uitspraak van het Hooggerechtshof van Californië uit 1948 die een streep haalde door het verbod op interraciale huwelijken. Vermont verbood discriminatie op basis van ras, geslacht of seksuele geaardheid bij huisvesting, op het werk, in openbare gelegenheden en bij het verschaffen van krediet. De vice-minister van Justitie van Vermont noemde het homohuwelijk echter iets totaal nieuws waarover de volksvertegenwoordiging en niet de rechter moest beslissen.

Doodstraf

Op 18 december 1998 werd in South Carolina Andrew Smith, een 38-jarige zwarte Amerikaan die in 1983 twee mensen had vermoord, met een dodelijke injectie geëxecuteerd. Sinds 1977 worden doodstraffen in Amerika weer uitgevoerd en Smith was sindsdien de vijfhonderdste. De VS zijn de enige westerse democratie waar de doodstraf bestaat. Steeds meer Amerikanen vinden de doodstraf een goede zaak. Waren in 1966 nog 42 procent van de Amerikanen voorstander van de doodstraf, in 1976 was dat 66 procent en in 1996 79 procent. Volgens de voorstanders is de doodstraf de opperste vorm van rechtvaardigheid voor moordenaars en heeft ze een afschrikwekkende werking: het aantal gewelddadige misdrijven is de laatste zes jaar gedaald en er zijn minder moorden dan in 1967. Tegenstanders veroordelen het wrede karakter van de doodstraf. Sommige studies zouden aantonen dat de doodstraf moorden in de hand werkt, omdat het aan zou geven dat het leven van een mens maar weinig waarde heeft. Volgens hen was de daling van de misdaad eerder te danken aan demografische veranderingen en een sterke economie.

In 1997 werd aan 74 mensen de doodstraf voltrokken, in 1998 was Smith het 67ste slachtoffer. Volgens het *Death Penalty Information Centre* in Washington bevonden zich eind december 1998 ongeveer 3500 mensen in de Amerikaanse dodencellen. Ieder jaar komen daar zo'n 300 veroordeelden bij. Voor *Amnesty International* is de strijd tegen de doodstraf in Amerika in 1999 het belangrijkste actiepunt.

MILITAIRE ZAKEN

Hogere uitkering voor invalide veteranen

Op 11 november 1998, Veteranendag, maakte president Clinton bekend dat de uitkeringen voor de 2,3 miljoen invalide veteranen en 300.000 weduwen en kinderen van gesneuvelde soldaten met 1,3 procent zouden worden verhoogd. Tijdens een plechtigheid op de nationale begraafplaats Arlington, zei Clinton ook dat hij opdracht had gegeven de gezondheid van Amerikaanse soldaten beter te beschermen. Hoe noodzakelijk dat was bleek uit het Golfoorlogsyndroom, een reeks van onverklaarbare aandoeningen, waarmee Amerikaanse soldaten in 1991 terugkeerden uit Irak. Clinton had bovendien 1,1 miljard dollar uitgetrokken om de paraatheid van de strijdkrachten ook in de toekomst te verzekeren door betere training, meer aandacht voor de werving van nieuwe soldaten en aanschaf van voldoende reserveonderdelen.

Terrorismebestrijding in de 21e eeuw

In een rede voor de Nationale Academie van Wetenschappen schilderde president Clinton op 2 januari 1999 een schrikbeeld van terroristische acties in de komende eeuw. Hij vroeg het Congres om 2,85 miljard dollar om het land te beschermen tegen chemische en biologische acties en om de belangrijkste computernetwerken van overheid en bedrijfsleven te beveiligen. Op de begroting stond al 7 miljard dollar voor conventionele terreurbestrijding.
Clinton toonde zich vooral berucht voor hackers van terroristische staten en groepen of misdaadkartels die schade konden toebrengen aan de nationale economie en veiligheid. Ook was hij bang voor acties van kleine groepen die het publiek konden bedreigen met chemische en biologische wapens, zoals de aanslag door een kleine sekte op het metropubliek van Tokio in 1995. Clinton wilde een nationale reservevoorraad medicijnen aanleggen en personeel trainen om de burgerbevolking te beschermen.

BUITENLANDSE ZAKEN

Voorwaarden aan het IMF

Op 15 oktober 1998 kwamen het Congres en president Clinton overeen de financiering van het IMF afhankelijk te maken van een aantal hervormingen. Het IMF moest aan leningen de voorwaarde verbinden dat landen een einde maken aan vriendjespolitiek in het toewijzen van contracten en een faillissementswetgeving invoeren die buitenlanders eerlijk behandelt. Alle belangrijke IMF-documenten moesten binnen drie maanden nadat ze in de hoofddirectie zijn besproken openbaar gemaakt worden, zoals dat ook bij de Amerikaanse *Federal Reserve Bank* gebeurt. Als landen betalingsbalansproblemen krijgen door een grote behoefte aan korte-termijnkredieten als gevolg van een plotseling verlies aan vertrouwen van de markt, dan mag de rente op aan hen geleend kapitaal niet lager zijn dan 3 procent boven het renteniveau van de belangrijkste IMF-leden. Dat geld moet bovendien binnen één à tweeëneenhalf jaar terugbetaald worden. Die strafrente en die korte renteduur moeten zorgen voor snelle terugbetaling en al te ambitieuze meerjarenplannen voorkomen.
De overeenkomst ging vooraf aan de begroting waarin ook een noodfinanciering voor het IMF was opgenomen en volgde op een oproep aan het Congres van president Clinton. Op 2 oktober vroeg hij 18 miljard dollar aan het IMF toe te kennen om de economische crises in de wereld te bestrijden. Hij kondigde aan dat Robert Rubin, minister van Financiën, en Alan Greenspan, voorzitter van de Federal Reserve Bank, met hun collegae van de G-7 zouden overleggen over een nieuw kredietprogramma om landen te helpen die door de economische problemen van hun buren in de problemen kwamen.

Crisis rond Irak

Op 31 oktober 1998 staakte Irak met onmiddellijke ingang alle samenwerking met de wapeninspecteurs van de Speciale VN-commissie UNSCOM, die onder leiding stond van de Australiër Richard Butler. Volgens Irak zou UNSCOM nooit verklaren dat Irak alle biologische, chemische en nucleaire wapens had opgeruimd en zou Irak dus nooit van de sancties afkomen.
Op 8 november vroeg VN secretaris-generaal Kofi Annan Irak tevergeefs op zijn besluit terug te komen. Op 11 november gaf Butler het personeel van UNSCOM opdracht Irak te verlaten.
Op 12 november dreigde de Amerikaanse

Verenigde Staten

minister van Defensie William Cohen met forse militaire acties, maar de Iraakse vicepremier Tarik Aziz zei dat er geen vreedzame oplossing mogelijk was, zolang de VS niet akkoord gingen met een beëindiging van de sancties. De volgende dag waarschuwde Rusland Bagdad dat het de Amerikanen menens was en Rusland haalde de gezinnen van zijn diplomaten terug uit Irak.
In de vroege morgen van zaterdag 15 oktober brak Clinton een luchtaanval op Irak af terwijl Amerikaanse bommenwerpers met kruisraketten al onderweg waren. Op het laatste moment had Irak verklaard akkoord te gaan met de eis volledig samen te werken met de inspecteurs van UNSCOM en de resoluties van de Veiligheidsraad na te leven. De Amerikanen waren echter ontevreden over de verklaring en bereidden voor de volgende nacht een tweede aanval voor. Ook die werd afgeblazen toen de Irakezen verduidelijkten dat hun aanbod aan UNSCOM onvoorwaardelijk was en de inspecties met onmiddellijke ingang mochten worden voortgezet.
President Clinton zei dat hij tot afbreken van de aanvallen besloten had, omdat die het einde van UNSCOM zouden hebben betekend, terwijl militaire acties de aanmaak van massavernietigingswapens door Irak hooguit konden vertragen, maar niet onmogelijk maken.
De Amerikanen en de Engelsen hadden overigens weinig vertrouwen in de oprechtheid van het Irakese regime en ze kondigden aan, mocht Irak zich niet aan de afspraken houden, opnieuw toe te slaan, ditmaal zonder waarschuwing vooraf. Clinton zei verder dat de VS hun inspanningen om een nieuwe regering aan de macht te helpen in Irak die zich wilde inzetten voor vrede zouden intensiveren.
Voor de Veiligheidsraad waren de toezeggingen van Irak en het afblazen van de aanval door de Amerikanen voldoende reden om op zondagmiddag 16 oktober te bevestigen dat de crisis over zijn hoogtepunt heen was. Butler gaf het personeel van UNSCOM opdracht om op 17 november weer in Bagdad te zijn. Hulpverleners keerden al een dag eerder terug naar Irak en in VN-kringen in New York verwachtte men dat het olie-voor-voedselakkoord, dat eind november afliep, weer verlengd zou worden. Op 17 november was de olieprijs gedaald tot het laagste niveau in tien jaar tijd; een teken dat de handelaren zich meer zorgen maakten over een dreigend overschot op de wereldmarkt dan over een dreigende oorlog in Irak.
In de Irakese pers werd het afblazen van de aanvallen door de Amerikanen na het aanbod van Saddam Hussein gevierd als een overwinning. Tarik Aziz omschreef het Amerikaanse voornemen een ander regering in Bagdad te steunen als een schending van de resoluties van de Veiligheidsraad en van het internationaal recht.
In de VS, Groot-Brittannië en Israël overheerste wantrouwen ten aanzien van Saddam Hussein, maar Rusland, China en Frankrijk waren blij dat het niet tot een aanval gekomen was. Zij waren en bleven voorstander van een diplomatieke oplossing. Rusland vond dat er een einde aan de sancties moest komen en waarschuwde dat de crisis nog niet voorbij was. Frankrijk had kritiek op de aangekondigde Amerikaanse steun voor tegenstanders van Saddam, maar hoopte wel dat er een democratische regering zou komen in Bagdad. De Arabische staten hoopten dat het inbinden van Irak zou bijdragen aan een vreedzame oplossing. De Europese Unie wilde het aanbod van Irak zorgvuldig bestuderen, maar vond het wel een bemoedigend teken, dat militaire actie kon worden vermeden.

Sancties tegen Soedan vernieuwd

Op 5 november 1998 maakte een woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse zaken bekend dat president Clinton de handelssancties tegen Soedan met een jaar verlengd had. Volgens Clinton blijft Soedan het internationaal terrorisme steunen en schendde het de mensenrechten van zijn burgers. Dat beschouwde hij als een buitengewone bedreiging voor de nationale veiligheid en het buitenlands beleid van de VS. Amerika bracht Soedan in verband met de aanslagen op de ambassades in Kenia en Tanzania en met de groep die in 1995 probeerde de Egyptische president Mubarak te vermoorden. Handel en veel financiële transacties met Soedan blijven verboden. Met 70 miljoen dollar was die handel tussen beide landen gering.

CIA waarschuwde Arafat voor aanslagen

Op 13 november 1998 onthulde Frank Anderson, voormalig hoofd operaties van de CIA in het Midden-Oosten, in het Israëlische blad *Ha'aretz* dat er sinds 1969 geheime contacten bestonden tussen de CIA en de PLO. In 1974 kwamen die overeen dat de PLO geen guerrilla-aanvallen zou doen buiten Israël en dat de Amerikanen hun bezwaren zouden laten varen tegen een optreden van PLO-voorzitter Arafat in de Algemene Vergadering van de VN. In de jaren zeventig waarschuwde de CIA Arafat herhaalde malen voor aanslagen door Abu Nidal.
Volgens Anderson was Ali Hassan Salameh, het hoofd van Arafats lijfwacht, de belangrijkste contactpersoon van de CIA binnen de PLO. Salameh werd door Israël verantwoordelijk geacht voor de aanslag op de Israëlische atleten tijdens de Olympische Spelen in München in 1972 en ze vermoordden hem in 1979. Anderson achtte het niet uitgesloten dat Salameh was vermoord vanwege zijn diplomatieke contacten met de VS, meer dan om zijn rol in München.

Meer hulp voor slachtoffers Mitch

President Clinton maakte op 14 november 1998 bekend dat de VS 45 miljoen dollar extra zouden uitgeven aan hulp aan de Midden-Amerikaanse staten die getroffen waren door de orkaan Mitch. Amerika had al 80 miljoen dollar uitgetrokken voor noodhulp en 1300 Amerikaanse soldaten waren ingezet om de slachtoffers te helpen en een begin te maken met herstelwerkzaamheden. Die 45 miljoen extra werden vooral gebruikt voor dat werk van de Amerikaanse soldaten. Daarnaast werkten de VS in overleg met de internationale gemeenschap aan plannen voor schuldsanering en financiële noodhulp voor de getroffen landen.

Maleisië boos over toespraak Gore

Op 16 november 1998 zwaaide vice-president Gore in een toespraak aan de vooravond van een tweedaagse top van de APEC in de Maleisische hoofdstad Kuala Lumpur lof toe aan de 'dappere mensen' in Maleisië die hervormingen eisten. Gore stelde dat de landen in de regio slechts door meer democratie en zelfbestuur uit de economische crisis konden komen. De regering van Maleisië interpreteerde Gores woorden als een steunbetuiging aan de gearresteerde voormalige vice-premier en minister van Financiën, Anwar Ibrahim. Ibrahim, voorstander van een liberale marktwerking, had zich verzet tegen premier Mahathirs plan om de financiële crisis te bestrijden door het kapitaalverkeer met het buitenland aan strenge beperkingen te onderwerpen. Kort na zijn ontslag in september 1998 werd Ibrahim

gearresteerd en beschuldigd van corruptie en homoseksuele praktijken. Zijn aanhangers demonstreerden voor zijn vrijlating en eisten het vertrek van premier Mahathir. De Maleisische regering was al geprikkeld door het bezoek van mevrouw Albright, de Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken aan de vrouw van Anwar, maar reageerde nu furieus. Steun van Amerika aan de aanhangers van de 'reformasi' zou de rust en het evenwicht in het land verstoren, terwijl de regering toch democratisch was gekozen. En was de Amerikaanse geschiedenis niet vol van schendingen van de mensenrechten?
De Amerikanen begrepen de opschudding niet en wezen erop dat Clinton in Juni 1998 in China over de mensenrechten had gesproken en dat in een eerlijke en open discussie over democratie en de rechtsstaat de Chinese leiders niet waren gespaard.

President Kennedy was geschokt door moord op Diem

Op 24 november 1998 maakte het *Johan F. Kennedy Library and Museum* opnames openbaar van vergaderingen en telefoongesprekken van de in november 1963 vermoorde president waaruit bleek dat Kennedy geschokt was door de moord op de Zuid-Vietnamese president Ngo Dinh Diem op 3 november 1963, een dag nadat hij in een coup was afgezet. Kennedy voelde zich moreel verantwoordelijk omdat hij op aanraden van minister van Buitenlandse zaken Averell Harriman, begin augustus in een telegram een coup tegen Diem had voorgesteld. De president had er spijt van dat hij dat telegram had laten verzenden zonder eerst te overleggen met Robert McNamara, zijn minister van Defensie, en Generaal Taylor, de voorzitter van de gezamenlijke chefs van staven. Die waren, zo bleek uit de opnamen, net als Kennedy's broer Robert tegen een coup tegen Diem.

Luchtaanvallen op Irak

Op 15 december 1998 klaagde Richard Butler, het hoofd van het VN inspectieteam UNSCOM, dat onderzoek deed naar geheime Irakese programma's voor de ontwikkeling van nucleaire, chemische en biologische wapens, dat de Irakese regering de werkzaamheden van zijn team systematisch tegenwerkte.
De volgende dag, 16 december, enkele dagen voor het begin van de ramadan, gaf president Clinton bevel tot een reeks bombardementen op militaire doelen in Irak om de wapenprogramma's te vernietigen en het regime van Saddam Hussein de mogelijkheden te ontnemen zijn buren te bedreigen. De Amerikanen beschikten op dat moment in de Perzische Golf over twintig oorlogsschepen, waaronder het vliegdekschip Enterprise en diverse kruisers en torpedobootjagers. Acht schepen hadden kruisraketten aan boord. Ze beschikten over tweehonderd vliegtuigen, waaronder vijftien zware B-52 langeafstandsbommenwerpers op het eiland Diego Garcia, uitgerust met kruisraketten. In totaal beschikten ze over vierhonderd kruisraketten en andere bommen. Verder waren nog vijftig vliegtuigen in aantocht waaronder tien F117A 'stealth' bommenwerpers en het vliegdekschip Carl Vinson met zestig vliegtuigen. De Britten die ook aan de actie deelnamen, stelden enkele schepen en tien Tornado-straaljagers beschikbaar.
Clinton had de beslissing genomen op unaniem advies van zijn medewerkers. Hij wees op de onwil en meedogenloosheid van Saddam en op het gevaar dat niet ingrijpen opleverde voor de landen in de regio, de wereld en de inwoners van Irak zelf. Een echte oplossing was volgens Clinton pas mogelijk met een nieuwe Irakese regering die in vrede wilde leven met haar buren en de rechten van haar eigen bevolking respecteerde.
In eigen land was het besluit van Clinton niet onomstreden. Republikeinse Congressleden wezen op het afzettingsproces tegen de president in het Huis van Afgevaardigden dat op 18 december zou beginnen.
Op 19 december staakte Clinton de aanvallen op Irak. Amerika was tevreden met de schade die aan het Irakese militaire potentieel was toegebracht. Hij hoopte dat UNSCOM en het Internationaal Atoomagentschap IAEA spoedig naar Irak zouden terugkeren, maar alleen op voorwaarde dat Irak loyaal meewerkte aan hun taak. Zou die medewerking uitblijven en zou Irak verder gaan met de ontwikkeling van ABC wapenprogramma's dan zouden de VS en hun bondgenoten opnieuw toeslaan.

UNSCOM beschuldigd van betrokkenheid bij Amerikaanse spionage

Op 6 januari 1996 meldden de *Washington Post* en de *Boston Globe* dat UNSCOM-personeel betrokken zou zijn bij afluisterpraktijken van de Amerikaanse geheime dienst in Irak. Zij beriepen zich daarbij op niet nader genoemde bronnen binnen het ministerie van Buitenlandse zaken en de VN. Wanneer de aantijgingen op waarheid berustten, zou dit UNSCOM-personeel in strijd met het mandaat van de VN hebben gehandeld. De VN mag zich niet bezig houden met het omverwerpen van de regering van een van haar eigen lidstaten. Het zou ook het werk van UNSCOM onmogelijk maken. De leider van UNSCOM, Butler, ontkende de beschuldigingen. UNSCOM had gebruik gemaakt van informatie van de VS en ander lidstaten, maar hij had nooit goedkeuring gegeven voor enigerlei hulp aan lidstaten voor hun eigen doeleinden.

Oproep leiders Rode Khmer te berechten

Op 29 december 1998 herhaalde Amerika zijn oproep aan de Cambodjaanse regering twee voormalige leiders van de Rode Khmer te berechten voor hun aandeel in de terreur die hun partij in de periode 1975-1979 uitoefende in Cambodja en die aan 1,7 miljoen mensen het leven kostte. Mensenrechtenorganisaties en burgers van Phnom Penh vonden dat hun regering zich aan haar belofte moest houden Khieu Sampan en Nuon Chea te berechten voor volkerenmoord en misdaden tegen de menselijkheid. Woordvoerder Foley van het *State Department* zei, dat het besluit van de Cambodjaanse regering van invloed zou zijn op de toekomstige betrekkingen met Amerika.

Contacten met Colombiaanse guerrillabeweging FARC

Op 5 januari 1999 maakte het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken bekend dat er in december in Costa Rica gesprekken waren gevoerd met de Colombiaanse guerrillabeweging FARC. De gesprekken vonden plaats op verzoek van FARC en met medewerking van de Colombiaanse regering. De Amerikanen verzochten FARC om opheldering over het lot van ontvoerde Amerikanen en vroegen hen de aanvallen op Amerikaanse burgers en bedrijven te staken. Ze maakten duidelijk dat ze niet van plan waren een eind te maken aan de samenwerking met de Colombiaanse regering in de strijd tegen de drugshandel en dat ze zouden doorgaan met de vernietiging vanuit de lucht van cocavelden. De Colom-

Verenigde Staten

biaanse regering beschuldigde FARC van samenwerking met drugshandelaars, maar FARC zei dat de regering onder het mom van bestrijding van de cocaïnehandel, de guerrillabeweging bestreed.
Op 7 januari 1999 zouden regering en FARC praten over een vredesakkoord dat een eind moest maken aan de burgeroorlog die al dertig jaar duurde en aan 35.000 mensen het leven heeft gekost.
Veel concreets leverden de gesprekken met FARC niet op, maar de Amerikaanse regering bleef bereid tot verder contact. Dat was niet in strijd met het officiële beleid om de terroristen van FARC te isoleren, want de Amerikaanse belangen waren met gesprekken juist gediend, aldus een woordvoerder van Buitenlandse zaken.

Verontrusting over mensenrechten in China

Op 11 en 12 januari 1999 waren delegaties van het Amerikaanse en Chinese ministeries van Buitenlandse zaken bijeen in Washington om te spreken over de mensenrechten in China. De Amerikanen waren verontrust door de zware straffen die Chinese activisten in december 1998 hadden gekregen omdat ze een nieuwe partij, de Chinese Democratisch Partij, wilden oprichten om het monopolie van de Communistische Partij te doorbreken. In juni 1998, tijdens het bezoek van Clinton aan China, leek het beter te gaan met de mensenrechten. In maart had de Amerikaanse regering tijdens de jaarlijkse bijeenkomst van de Mensenrechtencommissie van de VN in Genève haar goedkeuring onthouden aan een kritische resolutie over China en China had daarna de VN-Conventie over Burgerlijke en Politieke Rechten ondertekend, die de vrijheid van meningsuiting en vergadering, vrije verkiezingen en vrije deelname aan het openbare leven vastlegt.
Leden van het Congres en mensenrechtenorganisaties als *Amnesty International* riepen de regering op de dialoog met China uit te stellen. Die zou een 'verkeerde boodschap' geven aan China. De Congresleden pleitten voor een veroordeling van China op de komende zitting van de Mensenrechtencommissie in Genève.
Dat zou consequenties hebben voor het bezoek van premier Zhu Rongji aan Washington in april 1999, al zouden daar volgens Stanley Roth, de Amerikaanse vice-minister van Buitenlandse zaken, gezien Zhu's achtergrond vooral economische onderwerpen aan de orde komen. Mevrouw Albright zei dat mensenrechten slechts een aspect waren in de verhouding met China naast economische en strategische belangen.

OVERLEDEN

Lawton Chiles, gouverneur van Florida

Op 12 december 1998 overleed gouverneur Lawton Chiles (1930) van Florida aan een hartaanval. In 1995 onderging hij een zware hartoperatie ondergaan en hij had zich niet herkiesbaar gesteld. Chiles was gouverneur sinds 1990. Hij was een gematigde, populistische Democraat die moeilijke zaken in eenvoudige woorden kon uitleggen. Zijn grootste overwinning was de miljardenvergoeding die hij de tabaksindustrie afdwong in augustus 1997. Chiles kwam in 1958 in het Huis van Afgevaardigden van Florida en werd in 1971 senator in Washington. Kinderen en het gezin waren politiek belangrijke onderwerpen voor hem. Als senator streed hij voor een hervorming van *Medicaid* en als gouverneur zorgde hij voor meer geld voor zwangerschapszorg en inenting van kinderen. Chiles werd tijdelijk opgevolgd door zijn plaatsvervanger Buddy Mackay en in januari 1999 door de in november 1998 gekozen Republikein Jebb Bush.

Morris Udall, voormalig Afgevaardigde uit Arizona

Eveneens op 12 december 1998 overleed Morris Udall (1922) in zijn slaap in een ziekenhuis in Washington. De Demokraat Udall zat van 1961 tot 1991 in het Huis van Afgevaardigden voor Arizona. Hij was een uitgesproken liberaal, een van de eerste tegenstanders van de oorlog in Vietnam en initiatiefnemer van een aantal belangrijke milieu- en natuurbeschermingswetten. Zijn pogingen om gekozen te worden tot *speaker* in het Huis (1969) of leider van de Democratische meerderheid (1971) mislukten evenals zijn presidentscampagne van 1976, toen hij het in de voorverkiezingen moest afleggen tegen de latere president Carter. Udall was een sportieve, humoristische man, bij wie in 1976 Parkinson werd geconstateerd. De ziekte bemoeilijkte hem uiteindelijk het spreken, zodat hij zich in 1990 niet meer herkiesbaar stelde. Udall kwam uit een politieke familie, zijn broer was minister onder Kennedy en een van zijn zoons en een neef waren in het Huis van Afgevaardigden gekozen.

(Vorige berichten pag. 636/3 - 1998)

India

INDIA

BINNENLAND

Regeringspartij BJP verliest deelstaatverkiezingen

Eind november 1998 keerden kiezers zich af van de Bharatiya Janata partij (BJP) die de nationale coalitieregering aanvoerde, in verkiezingen voor de deelstaatassemblee in de vier deelstaten Delhi, Rajasthan, Madhya Pradesh en Mizoram. De Congrespartij (CP) boekte winst. In de hoofdstad Delhi behaalde de CP 51 van de 69 zetels; de BJP slechts 14. In Rajasthan won de CP ook een absolute meerderheid, nadat deze deelstaat acht jaar werd geregeerd door de BJP. In het centraal gesitueerde Madhya Pradesh was het verlies van de BJP minder groot, maar ook daar won de CP met 151 zetels van de 320, tegenover 105 voor de BJP. In het noordoostelijke Mizoram ging de strijd tussen de CP en een regionale partij, aangezien de BJP in deze door christenen gedomineerde staat geen vertegenwoordiging had.
Indiaas premier Atal Behari Vajpayee liet weten aan de in zijn ogen verrassende uitslag geen consequenties te verbinden voor zijn door de BJP geleide coalitieregering. De CP en de communisten zeiden bij de opening van het parlementaire winterseizoen op 30 november dat er wel landelijke conclusies getrokken moesten worden uit de verkiezingsuitslag. Volgens Congrespartijvoorzitter Sonia Gandhi legden de resultaten het falen van de regering bloot. Zij nomineerde partijgenoot Sheila Kishit, die de CP in de hoofdstad Delhi naar de overwinning had geleid, voor de positie van deelstaatpremier van Delhi. Bij het binnenkomen van de eerste uitslagen in de hoofdstad had de zittende deelstaatpremier Susham Swaraj van de BJP al te kennen gegeven op te stappen.
Dat velen van de 80 miljoen stemgerechtigden zich afkeerden van de BJP, die in maart 1998 aan de nationale macht was gekomen, kwam voort uit onvrede met de stijging van prijzen voor eerste levensbehoeften onder het stringente economische beleid van de BJP. Ook zou de interne verdeeldheid in de partij ertoe hebben bijgedragen.

Wijzigingen in nationaal kabinet

Na het verlies in de deelstaatverkiezingen een week eerder benoemde premier Vajpayee op 5 december 1998 drie senioren van zijn eigen BJP als nieuwe kabinetsministers. Jaswant Singh, plaatsvervangend voorzitter van de Planningscommissie en Vajpayee's speciale afgezant in de wapenbesprekingen met de Verenigde Staten, als minister van Buitenlandse zaken. Pramod Mahajan en Jagmohan werden door president K.R. Narayanan respectievelijk beëdigd tot minister van Informatie en Uitzendingen en tot minister van Communicatie.

Minister voor Parlementaire zaken en Toerisme, Madan Lal Khurana, nam op 30 januari 1999 ontslag. Eerder had hij al zijn bezorgdheid geuit over het gedrag van rechtse haviken binnen de BJP. Kranten hadden het ontslag van Khurana zien aankomen, omdat hij in botsing was gekomen met het leiderschap van de hindoe Rashtriya Swayamsevak Sangh (RSS). Deze grote hindoe vrijwilligersorganisatie kan beschouwd worden als de ideologische inspiratiebron van de partij. RSS gelooft dat de oude glorie kan worden hervonden als het land terugkeert naar de hindoeïstische manier van leven. Khurana, de voormalige deelstaatpremier van Delhi en veteraan van de BJP zag het imago van zijn partij beschadigd na het geweld tegen de christelijke minderheid. Veel speculaties gingen er vanuit dat ultrarechtse hindoes samen met de BJP achter de aanvallen zouden zitten. Rechtse groeperingen ontkenden dit in alle toonaarden.

Nieuwe deelstaatpremiers in Arunachal en Maharashtra

Op 18 januari 1999 nam Gegong Apang, premier van de noordoostelijke deelstaat Arunachal na 19 jaar ontslag. In een vertrouwensstemming binnen de assemblee had hij slechts 24 van de 60 stemmen ontvangen. De stemming was uitgevaardigd nadat Apang door een groep dissidenten was beschuldigd van het negeren van hun stammen. Een dag later werd Mukit Mithi ingezworen als nieuwe premier. Enkele maanden eerder was Mithi nog uit het kabinet van Apang gezet.
Op 30 januari 1999 nam ook de premier van Maharashtra, Manohar Joshi, ontslag. Zijn partijhoofd Bal Thackeray van Shiv Sena, een rechtse hindoepartij, had hem hiertoe verzocht. Volgens mediarapporten verschilden beide heren van mening over de te nemen budgettaire maatregelen in voorbereiding op de deelstaatverkiezingen van 2000. Een overheidsfunctionaris beweerde dat deelstaatminister van Inkomsten, Narayan Rane, was uitverkoren om Joshi op te volgen.

Aanslagen op christenen

Alle partijen ontkennen betrokkenheid bij aanslagen

Na kerstmis 1998 en in de eerste maanden van 1999 vonden in India een groot aantal aanvallen plaats op de christelijke minderheidsgemeenschap. Deze vormt met ruim 22 miljoen aanhangers ongeveer 2,3 procent van de naar schatting 960 miljoen Indiërs. Met name in de westelijke staat Gujarat werden kerken in brand gestoken en zowel nonnen als priesters geterroriseerd. Hoewel niemand de verantwoordelijkheid voor de aanslagen opeiste, meenden christelijke activisten dat rechtse hindoe-extremisten erachter zaten.
Hindoeactivisten van uiteenlopende pluimage, inclusief de extremistische organisatie Bajrang Dal en de Vishwa Hindu Parishad (VHP), de Wereldraad van Hindoes, ontkenden echter iedere betrokkenheid. Beide partijen kunnen net als premier Vajpayee's BJP beschouwd worden als zijtakken van dezelfde ideologische RSS-stam, de Rashtriya Swayamsevak Sangh die meent dat het hindoeïsme niet zo snel groeit als de islam en het christelijke geloof en daarom onder vuur ligt. In India is ongeveer tachtig procent van de bevolking hindoe en twaalf procent moslim; de rest is jain, boeddhist of christen.
Verschillende rechtse hindoe-organisaties waaronder de VHP beschuldigden op hun beurt missionarissen van het dwangmatig bekeren van armen, maar missionarissen en christelijke activisten beweerden slechts liefdadigheid aan armen en afgezonderde stammen te schenken.

Verbranding missionaris en kinderen

De zaak wekte internationale bezorgdheid toen op 23 januari 1999 in Orissa de Australische missionaris Graham Staines en zijn twee zoons om het leven kwamen, nadat de auto waarin zij sliepen in brand werd gestoken. De politie verdacht hindoe-extremisten van de Bajrang Dal ervan de aanslag te hebben gepleegd en zette een grootscheepse zoekactie naar hen op touw.
Premier Vajpayee, die overigens lid is van de RSS, distantieerde zich van de kritiek op missionarissen en nam stelling tegen de uitspraken van de VHP. Vajpayee beloofde bescherming van religieuze minderheden en riep op tot respect voor alle religies. Hoewel de premier bezwoer dat de schuldigen zwaar gestraft zouden worden en een diepgaand onderzoek van de Nationale Mensenrechten Commissie (NHRC) verwelkomde, kwam de BJP door haar ideologische banden met de RSS, VHP en Bajrang Dal onder vuur te liggen. John Dayal, bestuurder van het Verenigd Christelijk Forum voor Mensenrechten (UCFHR), zette vraagtekens bij de seculiere geloofsbrieven van India en drong er bij de zeventien partners van de regerende coalitie op aan de steun aan de BJP in te trekken. Veel leverde dat niet op, al beweerden enkele lokale media dat Mamta Banerjee, de leider van Trinamool Congress in West Bengal, in ruil voor loyaliteit aan de coalitie een einde aan de aanvallen op minderheden eiste.

Mishandeling christelijke studenten

Op de dag van de begrafenis van missionaris Graham Staines en zijn twee zoons, 25 januari 1999, werden in het zuidelijke Kerala drie christelijke studenten door tien mensen aangevallen toen zij van de zondagsmis naar huis terugkeerden. Een van hen moest met ernstige verwondingen in een ziekenhuis worden opgenomen. Snel daarna werden zeven RSS-activisten aangehouden, terwijl tientallen anderen werden opgepakt omdat zij protesteerden tegen de arrestaties. De activisten beschuldigden de studenten van het willen bekeren van dorpsbewoners.
Ondanks de door alle partijen geuite ontkenningen, noteerde het Verenigd Christelijk Forum voor Mensenrechten (UCFHR) in 1998 meer dan zestig gevallen van kerken bijbelverbranding, verkrachting van en geweldpleging tegen christenen, vooral in Gujarat. In 1997 werden vijftien gevallen genoteerd. Uit de voorgaande drie decennia zijn in totaal veertig gevallen bekend.

Separatisme

Kashmir

De negen jaar durende separatistische strijd

van een groot aantal militante groeperingen in Jammu en Kashmir ging voort in 1998. Volgens politie en ziekenhuizen vielen bij de rebellie in de enige Indiase staat met een moslimmeerderheid reeds meer dan 25.000 doden en ontelbare gewonden. Eind 1998 kwamen er bij verscheidene schietpartijen en granaatontploffingen nog eens meer dan twintig mensen om het leven en raakten er vijfentwintig gewond. Onder de slachtoffers waren een groot aantal Indiase soldaten.

Op 26 januari 1999 bleven winkels en bedrijven in de hoofdstad Srinagar gesloten, terwijl de meeste mensen zich niet op straat vertoonden. Separatisten hadden opgeroepen tot een staking en niet meedoen aan de feestelijkheden rondom de Dag van de Republiek. Getuigen meldden dat ook in de meeste andere stadjes aan de stakingsoproep gehoor werd gegeven.

Sinds de gewapende opstand in de Himalaya-staat uitbrak voeren separatistische guerrilla's aanslagen uit bij vieringen van Onafhankelijkheidsdag en de Dag van de Republiek. Zo vermoordden vorig jaar gemaskerde mannen de avond voor de viering van Dag van de Republiek in Srinagar 23 hindoes.

In een in lokale kranten gepubliceerde verklaring van Hurriyat (Vrijheid), een organisatie waarin meer dan twintig politieke, religieuze en sociale groeperingen uit de deelstaat zijn verenigd, werd 26 januari als een zwarte dag bestempeld en India aangewezen als de agressor in Kashmir. Tevens werd benadrukt dat de kwestie naar de wensen van de bevolking opgelost zou moeten worden.

Assam

Ook in de deelstaat Assam riepen separatisten op om de viering van 26 januari te boycotten. Eén van de zeven militante groeperingen, het voor zelfbestuur strijdende Verenigd Bevrijdingsfront van Assam (ULFA), had drie dagen daarvoor de verantwoordelijkheid opgeëist voor het opblazen van vier pijpleidingen van Oil India. Functionarissen van het Indiase staatsbedrijf ontkenden echter dat het om sabotage ging en beweerden dat de pijpen vanwege ouderdomsverschijnselen enkele zwakke plekken vertoonden. Twee maanden eerder had de oliemaatschappij nog wel toegegeven dat in de noordoostelijke staat drie pijpleidingen door de ULFA waren opgeblazen. Het bevrijdingsfront beschuldigde de federale overheid ervan de mineralen in de deelstaat te exploiteren en daarbij de lokale economie te verwaarlozen.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Staking tegen economisch beleid

Op 11 december 1998 vond met steun van elf oppositiepartijen en meer dan vijftig vakbonden een landelijke vakbondsstaking van tienduizenden arbeiders plaats die gericht was tegen de 'door het vrijemarktbeleid veroorzaakte ernstige economische situatie'.

De vakbonden die industriële en agrarische arbeiders, studenten, vrouwen en jeugdgroeperingen vertegenwoordigden, eisten een gegarandeerd minimumloon, het stopzetten van privatiseringen en het niet openen van de verzekeringssector voor buitenlandse investeerders.

In een gezamenlijke verklaring hadden de elf voornamelijk linkse oppositiepartijen een dag eerder de regering van economisch wanbeleid beschuldigd. Men beweerde dat het sluiten van industrieën en het onttrekken van geld uit de publieke sector leidde tot een daling in industriële productie en exporten, hogere overheidsschuld en een ongehoorde toename van de inflatie.

Ondanks de sterk gestegen prijzen en de daaruit voortvloeiende protesten en slechte resultaten in de eerder gehouden deelstaatverkiezingen, zei de leiding van de BJP het hervormingspad te blijven volgen. De partij maakte tevens bekend dat de controversiële wetgeving voor het openen van de door de staat gecontroleerde verzekeringssector voor buitenlandse investeerders gewoon in het parlement behandeld zou worden.

Hervormingen arbeidswetten

Met in het achterhoofd de economische liberalisatie en globalisering, heeft de Indiase regering op 11 januari 1999 toegezegd een commissie te zullen opzetten die hervormingen op het gebied van arbeidswetten moet aanbevelen.

Minister van Arbeid, Satyanarayan Jatiya, verklaarde dat de Nationale Commissie van Arbeid 24 maanden de tijd zou krijgen om arbeidswetten voor zowel de georganiseerde als de ongeorganiseerde sector aan een onderzoek te onderwerpen. Sinds het begin van de economische hervormingen in 1991 heeft India weinig politieke aandacht geschonken aan de politiek gevoelige arbeidswetten, terwijl buitenlandse investeerders minder restricties op het ontslaan van werknemers en het sluiten van onrendabele bedrijven eisten.

De commissie, die zou gaan bestaan uit drie voltijd- en zeven deeltijdmedewerkers, zou de arbeidswetten ook gaan bestuderen in relatie tot sociale zekerheid, gezondheid en veiligheid op het werk, en bescherming van vrouwen en gehandicapten op het werk aan productiviteit gelieerde lonen.

Wat betreft de georganiseerde sector moest de commissie zich vooral gaan bezighouden met de rationalisatie van bestaande wetten, zodat ze beter aansluiten bij een open economie.

Volgens Jatiya zou de commissie op zoek gaan naar een overkoepelende wetgeving voor alle arbeiders in de ongeorganiseerde sector. De ongeorganiseerde sector omvat met 320 miljoen werknemers het leeuwendeel van de in totaal 350 miljoen arbeiders en een groot aantal aparte wetten zijn binnen de sector van toepassing.

Sociale ontreddering oorzaak slachting in Bihar

Op 25 januari 1999 schoten in Bihar leden van de Ranvir Sena, een illegaal privé-leger van landeigenaren van hoge kasten, 24 mensen dood in het dorp Chiraribigha. Lokale media meldden dat de slachting waarschijnlijk een wraakactie was voor de moord van een Ranvir Sena-activist. Volgens analisten waren de neergeschoten dorpsbewoners slachtoffer van de sociale strijd die aangewakkerd wordt door het langzaam maar zeker verzwakken van het 2500 jaar oude kastenstelsel. Chiraribigha ligt op 10 kilometer afstand van Lakshmanpur Bath, waar in december 1997 64 mensen werden vermoord bij de grootste kaste gerelateerde moordpartij in de geschiedenis van de door armoede geteisterde deelstaat.

Sinds de jaren zestig eist een maoïstische beweging herverdeling van land in het rurale Bihar. Als reactie formeerden de grootgrondbezitters in de jaren tachtig privé-legers als de Ranvir Sena.

Volgens verschillende sociale wetenschappers was de bedoeling van deze aanval om te laten zien dat landeigenaren nog steeds de baas zijn op het platteland, al begint nu de traditionele sociale structuur van mees-

ter-werknemer in staten als Bihar, Orissa en Madhya Pradesh af te brokkelen. Mede door het toegenomen bewustzijn van onderdrukte groepen als de dalits (voorheen bekend als onaanraakbaren) en religieuze groeperingen is volgens hen de maatschappij op zoek naar vervanging van de traditionele structuren.
De regering van Bihar beloofde de families van de slachtoffers financieel te compenseren en de schuldigen in een speciaal gerechtshof te vervolgen. Dezelfde beloften werden ook gedaan na de slachtpartij in 1997, maar van vervolging was tot dan nog niets terecht gekomen. Critici beweerden dat dit komt doordat de politie voor het grootste deel uit hogere kasten is opgebouwd.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Hervormingen energiesector

Minister van Energie van Tamil Nadu, N. Veerasamy, maakte op 21 november 1998 bekend dat de zuidelijke deelstaat binnen tien dagen een staatscommissie voor regulering van de electriciteit (SERC) ging opzetten. In april had India voor zowel de federatie als de deelstaten de creatie van deze reguleringscommissies, die energietarieven moeten vaststellen en lokale regulateurs aanstellen, al aangekondigd.
Onder het economische hervormingsprogramma werd het besluit als essentieel beschouwd voor het aantrekken van buitenlandse investeerders bij het opwekken van electriciteit. Die werden tot dusver ontmoedigd door noodlijdende staatsvoorzieningen. Van de reguleringscommissies werd verwacht dat zij de subsidiëring van electriciteit zouden verminderen. Zo zou de zogeheten kruissubsidie, het berekenen van hoge tarieven voor de industriële sector om lage prijzen aan politiek cruciale segmenten als landbouw mogelijk te maken, onder de loep worden genomen.
Hoewel in Tamil Nadu electriciteit zelfs gratis aan boeren werd verschaft, zei Veerasamy dat de regering van de deelstaat nadacht over het privatiseren van de opwekking en distributie van electriciteit. De deelstaat prees zichzelf aan als de ideale locatie voor onafhankelijke energieproducenten en meldde reeds een aantal energieprojecten binnen te hebben gehaald. Volgens premier van Tamil Nadu, Muthuvel Karunanidhi, zou de deelstaat voor het jaar 2000 liefst 2.500 megawatt aan de opwekkingscapaciteit toe willen voegen.

Hervormingen verzekeringen

Op 12 december 1998 had de Indiase minister van Financiën, Yashwant Sinha, een hervormingswet voor de verzekeringssector geïntroduceerd in het lagerhuis. Onder luid protest van linkse oppositiepartijen werd onder de naam Insurance Regulatory Authority Bill 1998 een wetsvoorstel ingediend waarin werd gepleit voor de afschaffing van het staatsmonopolie op verzekeringen. In het voorstel stond dat buitenlandse investeerders 26 procent van het aandelenkapitaal van de binnenlandse verzekeringsbedrijven zouden mogen bezitten, terwijl een additionele 14 procent van de aandelen in handen zou mogen komen van buitenlandse institutionele beleggers, niet in eigen land wonende Indiërs en overzeese bedrijfsorganen.
Het Nationaal Democratisch Front (Rashtriya Loktantrik Morcha), bestaande uit partijen van lage kasten, probeerde samen met de communisten de introductie van het wetsvoorstel uit alle macht te verhinderen.

Amendement op Patentwet

Op 5 januari 1999 keurde het Indiase kabinet een presidentiële verordening goed die de eerder door het hogerhuis aangenomen Patentwet op onderdelen wijzigde, waarna die ook door het lagerhuis van het parlement kon worden geloodst. De wet was eerder niet door het lagerhuis gekomen omdat oppositiepartijen een bredere discussie over de inhoud wensten. India was gedwongen om de Patentwet te wijzigen, omdat het land de Wereldhandelsorganisatie (WTO) had beloofd voor april 1999 de wet aan te passen. De regering wilde exclusieve marketingrechten toestaan aan buitenlandse bedrijven en uiteindelijk ook productpatenten invoeren. India had tot dan alleen procespatenten erkend.

Vijfjarenplan

Op 9 januari 1999 ging het Indiase kabinet akkoord met een ontwerp van een vijfjarenplan dat voorziet in een jaarlijkse economische groei van 6,5 procent, totale uitgaven tot 2002 van 8.590 miljard roepies (203,07 miljard dollar) en overheidssteun ter waarde van 3.740 miljard roepies (88,41 miljard dollar).
Secretaris van de Planningscommissie, S.R. Hashim, zei dat in het jaar 1998-'99 de economische groei niet hoger zou zijn dan 6 procent en dat het begrotingstekort voor de periode van vijf jaar geschat was op 5 procent. India worstelde met het naar beneden brengen van het financieringstekort van 6,1 procent van het bnp in 1997-'98 naar 5,6 procent in 1998-'99. Het gemiddelde groeicijfer van de agrarische sector gedurende de planperiode blijft overigens achter bij andere sectoren en werd geschat op 4,5 procent per jaar. Hoewel Hashim tekenen van herstel in de economie meende te herkennen, moest hij er wel aan toevoegen dat de economische groei ondersteund diende te worden door een fysieke exportgroei van 13 à 14 procent. Hashim zei verder dat het vijfjarenplan ook 220 miljard roepies bevat voor een speciaal actieplan van de premier voor informatietechnologie, infrastructuur en onderwijs.

Amnestie belastingen

Een amnestieplan voor belastinggeschillen, dat op 31 januari 1999 eindigde, zou volgens het ministerie van Financiën ongeveer 16 miljard roepies (375 miljoen dollar) opleveren. Dit bedrag werd gebaseerd op 50.000 aangiftes die sinds september 1998 onder het *Tax Dispute Settlement Scheme* werden ingevuld. Het plan wilde belastinggeschillen oplossen door gunstige tarieven voor de belastingplichtigen te hanteren.

JUSTITIE

Corruptiezaak tegen Jayalalitha

Op 3 november 1998 gaf het hooggerechtshof van Madras het groene licht voor de voortgang van de corruptierechtzaak tegen Jayaram Jayalalitha, leider van de regionale partij All-India Anna Dravida Munnetra Kazhagam. Jayalitha werd beschuldigd van het illegaal vergaren van meer dan 30 miljoen gulden tijdens haar bewind als premier van Tamil Nadu. Deze voormalige leider van een van de belangrijkste coalitiepartners van de BJP heeft altijd alle beschuldigingen ontkend. Volgens haar werden die verzonnen door haar opvolger en aartsrivaal Muthuvel Karunanidhi.
Jayalalitha had eerder in een petitie de oprichting van drie speciale anticorruptierechtbanken die haar zaak zouden moeten

behandelen, aan de kaak gesteld. De rechters van het Hooggerechtshof in Madras zagen echter niets onrechtmatigs in de oprichting van deze gerechten en beslisten dat zij de zaak mochten behandelen.

Voormalig premier van Bihar vrijgelaten

Op 7 januari 1999 liet het Opperste Gerechtshof van India Laloo Prasad Yadav, voormalig premier van Bihar, vrij op borgtocht voor een periode van drie maanden. Hij werd net als vijf anderen tijdelijk vrijgelaten, na op 28 oktober 1998 gevangen te zijn gezet. Eerder had zowel een federale rechtbank als het gerechtshof in Patna geweigerd hem op borgtocht vrij te laten. Al in 1997 was Yadav beschuldigd van betrokkenheid bij een schandaal met verduistering van fondsen die bedoeld waren als subsidie voor veevoeder. Yadav heeft altijd iedere betrokkenheid ontkend. In 1997 nam hij wel ontslag als premier van Bihar en benoemde onmiddellijk zijn ongeletterde vrouw, Rabri Devi, tot zijn opvolger.
Een dag na zijn vrijlating gaven duizenden mensen hem een warm onthaal in de hoofdstad van de deelstaat.

ONDERWIJS

Onderwijsminister Uttar Pradesh ontslagen

Op 5 december 1998 ontsloeg de in Uttar Pradesh aan de macht zijnde BJP de minister van Onderwijs, Ravindra Shukla. Aanleiding was de invoering van een controversieel plan voor het zingen van religieuze liederen op school, zonder eerst daarvoor de deelstaatregering om goedkeuring te hebben gevraagd.
In oktober 1998 was de onrust in onderwijskringen reeds begonnen, toen onderwijsministers van verscheidene deelstaten uit een nationale conferentie liepen. De federale regering lanceerde daar plannen om het leren en bestuderen van religieuze hindoeteksten en de Sanskriet taal op school verplicht te stellen. De Indiase moslim minderheid beschouwde het plan als niet-islamitisch. Ook rivalen van de BJP meenden een vooroordeel tegen de moslims te herkennen. Premier Vajpayee heeft echter steeds gezegd dat het zijn partij louter ging om het volgen van het met de coalitiepartners afgesproken regeerakkoord.

GEZONDHEID EN ZORG

Aids

Tijdens een seminar over aids op 12 december 1998 riep premier Vajpayee de particuliere sector op de regering te steunen om mensen bewust te maken van de gevaren van aids en hoe de ziekte is te voorkomen.
Vajpayee stelde dat in India tussen de drie en vier miljoen mensen leven met het Human Immunodeficiency Virus (HIV), wat uiteindelijk leidt tot het dodelijke aids. De helft van deze mensen is tussen achttien en veertig jaar oud en een groot deel van hen is vanwege schuldgevoelens en het risico op stigmatisering, bang om medische hulp te zoeken. Vajpayee benadrukte dat de jongere generatie meer geleerd moest worden over veilige seks. Minister van Gezondheid en Familiewelzijn, Dalit Ezhilmalai, liet hierop weten dat één op de vier gerapporteerde gevallen van aids in India een vrouw betreft. Tevens verklaarde zij dat India de ziekte als een nationaal probleem beschouwt en in het gezondheidsbeleid als een maatschappelijke kwestie aangepakt zou worden.

CULTUUR EN WETENSCHAP

Museum Sikhs

Vijftigduizend mensen gaven op 22 november 1998 in Anandpur Sahib het startsein voor een project om de driehonderdste verjaardag te vieren van de onder Sikhs invloedrijke Khalsa-orde. Het door Moshe Safdie, een Joodse ontwerper uit New York, ontworpen project bevat een museumcomplex inclusief bibliotheek en auditorium ter waarde van 591 miljoen dollar. De deelstaat Punjab en de federale regering zouden veel van het benodigde geld ophoesten. Verwacht werd dat de uitvoering van de plannen tussen de twee en vier jaar in beslag zou gaan nemen. De opening zou op de driehonderdste gedenkdag, 3 april 1999 zijn. Daarbij zou de regering van Punjab de paus, de Engelse koningin en de Pakistaanse premier uitnodigen om een internationale vertrouwensconferentie te beleggen.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Kinderrechten

Honderden voormalige kinderarbeiders vormden op 20 november 1998 in Delhi een menselijke ketting om een week vóór de deelstaatverkiezingen kiezers aan te sporen op kandidaten te stemmen die kinderarbeid bestrijden. Voorzitter van de organiserende Zuid-Aziatische Coalitie tegen Kinderslavernij, Kailash Satyarthi, zei dat activisten van zijn organisatie al met meer dan honderd kandidaten hadden gesproken om misbruik van kinderen op de politieke agenda te krijgen. Volgens Satyarthi behoefde India een sterke politieke wil en bewustzijn onder de massa's om kinderarbeid aan te pakken.
In 1948 werd in India het te werk stellen van kinderen onder de veertien jaar officieel verboden en in 1986 werd kinderarbeid in zeventien industrieën geweerd omdat het te gevaarlijk werd beschouwd. Toch werken volgens het ministerie van Arbeid in India ongeveer elf miljoen kinderen die eigenlijk naar school zouden moeten gaan. Satyarthi schatte dit aantal zelfs op zestig miljoen.

Reservering zetels voor vrouwen

Op 14 december 1998 introduceerde de Indiase regering een controversieel wetsvoorstel in het lagerhuis om eenderde van de zetels in parlement en staat aan vrouwen toe te kennen. Zowel leden van de coalitie als van de Congrespartij toonden zich tevreden, maar door afgevaardigden van regionale groeperingen werd luidruchtig geprotesteerd tegen het niet reserveren van zetels voor moslimvrouwen en vrouwen van lage kasten.
In juli 1998 was de regering nog gedwongen de introductie van het wetsvoorstel uit te stellen, nadat kwade parlementariërs papieren uit de handen van de minister van Justitie, M. Thambi Durai, hadden gegrist. Vrouwengroepen hadden reeds lange tijd campagne gevoerd voor het reserveren van zetels, aangezien vrouwen minder dan tien procent van de 545 zetels in het huidige lagerhuis bezetten. Voor goedkeuring in het lagerhuis zou overigens een wijziging van de grondwet noodzakelijk zijn en dus de steun van een tweederde meerderheid.

Tibetaanse kwestie

Aan het begin van 1999 kwam de relatie tussen India en China onder druk te staan toen twintig Tibetaanse activisten na een voettocht van 250 kilometer de Chinese ambassade in Delhi bestormden en voor korte tijd

bezetten. Na door de Chinese veiligheidsdienst te zijn verwijderd werden buiten de poort Chinese vlaggen verbrand onder het roepen van leuzen voor een vrij Tibet. Vicepresident van het Tibetaanse Jeugd Congres, Karma Yeshi, had een brief voor de Chinese president, waarin het einde van de bezetting van Tibet werd geëist. De activisten wensten tevens dat de Verenigde Naties het debat over de autonomie van Tibet zouden heropenen, een mensenrechtenrapporteur voor het gebied zouden aanwijzen en een speciale afgezant zouden benoemen die voor een vreedzame afwikkeling van de kwestie moest zorgen. Verder werd de Chinese regering gevraagd alle politieke gevangenen, inclusief de negen jaar oude Panchen Lama, vrij te laten.
Een dag na de korte bezetting werd India door het buurland fel bekritiseerd over de slechte beveiliging rondom de ambassade. Een woordvoerder van de ambassade eiste ook dat India de eerder gedane belofte om op eigen grondgebied Tibetanen geen politieke activiteiten tegen China toe te staan, zou nakomen. Daarop liet het Indiase ministerie van Buitenlandse zaken weten de korte bezetting te veroordelen en het principe van diplomatieke onschendbaarheid volledig te ondersteunen.
Tibet is een gevoelige kwestie tussen beide landen, aangezien sinds de Chinese bezetting in 1950 duizenden Tibetanen en hun spirituele leider de Dalai Lama naar India uitweken. Vanuit de noord-Indiase stad Dharamsala leidt de Dalai Lama een regering in ballingschap. China weigert onderhandelingen met de Dalai Lama over zijn terugkeer, totdat hij erkent dat Taiwan een Chinese provincie en Tibet een deel van China is.

MILITAIRE ZAKEN

Nationale veiligheidsraad

India beschikt sinds 19 november 1998 over een Nationale Veiligheidsraad (NSC), die militaire, economische en politieke bedreigingen voor het land gaat analyseren. De raad wordt geleid door de premier en bestaat uit de ministers van Binnenlandse zaken, Defensie, Buitenlandse zaken en Financiën, en de plaatsvervangend voorzitter van de planningscommissie. De eerste secretaris van premier Vajpayee, Brajesh Mishra, werd als nationaal veiligheidsadviseur aangewezen.
De regeringscoalitie had vóór haar aantreden in maart 1998 reeds een veiligheidsraad beloofd, nadat militaire deskundigen bij opeenvolgende Indiase regeringen hadden aangedrongen om een geïntegreerd veiligheidsorgaan op te zetten dat politici moest adviseren over bedreigingen op de lange termijn.

Minimale nucleaire afschrikking

Tijdens de wapenbesprekingen tussen India en de Verenigde Staten heeft de Indiase minister van Buitenlandse zaken, Jaswant Singh, zijn gesprekspartner Strobe Talbott laten weten minimale nucleaire afschrikking noodzakelijk te achten voor de verdediging van 's lands veiligheid. In een geschreven verklaring aan het hogerhuis op 10 december 1998 liet Singh weten dat de dialoog tussen beide landen, die op gang kwam nadat India in mei 1998 een aantal nucleaire tests had uitgevoerd, meer begrip voor de zorgen en behoeften van India had opgeleverd.
Singh liet tevens weten dat de gesprekken met de plaatsvervangend minister van Buitenlandse zaken van de Verenigde Staten vanaf december 1998 gericht zouden zijn op het ondertekenen van een wereldwijd verdrag tegen ondergrondse nucleaire explosies, het opstellen van een voorstel om de productie van splijtbaar materiaal uit te bannen en het invoeren van exportcontroles op gevoelige technologie. Na lang tegen globale non-proliferatie akkoorden te hebben gestreden op grond van het discriminerende karakter, had India na de uitvoering van de nucleaire tests verklaard bereid te zijn zich te houden aan het verbod op nucleaire proeven. Ook beloofde het land mee te zullen doen aan onderhandelingen over de andere twee kwesties.

Ontslag hoofd marine

De regering van India heeft op 30 december 1998 het hoofd van de marine, admiraal Vishnu Bhagwat, ontslagen. Aanleiding was een verschil van mening met de burgerlijke autoriteiten over de aanwijzing van zijn opvolger. In een regeringsverklaring werd gesteld dat Bhagwat stappen had ondernomen die in strijd waren met de gevestigde controle van het kabinet over de defensie van het land en daardoor de structuren van de democratie niet had gerespecteerd. Viceadmiraal Sushil Kumar werd aangewezen als het nieuwe hoofd van de marine. De defensie secretaris Ajit Kumar wisselde van functie met de secretaris van Industrie, T.R. Prasad.

BUITENLANDSE ZAKEN

Dialoog met Pakistan

India en Pakistan begonnen een zesdaagse dialoog in Delhi op 6 november 1998, die een vervolg was op de vredesbesprekingen van een maand eerder in Islamabad. Daar werden onder andere vrede, veiligheid en het twistpunt Kashmir aan de orde gesteld. Voordat in het ministerie van Defensie de formele besprekingen van start gingen had de Pakistaanse delegatie een ontmoeting met de Indiase minister van Defensie, George Fernandes. Belangrijkste gesprekspunt was de veertien jaar durende confrontatie over de Siachen-gletsjer in de noordelijke Himalaya-regio van het betwiste Kashmir.
De besprekingen die in november begonnen waren de eerste poging in zes jaar om de uitputtingsoorlog over het hooggelegen gebied, met volgens sommige militaire experts betwistbare strategische waarde, te beëindigen. Sinds het begin van de oorlog in 1984 bereikten de landen twee keer bijna overeenstemming over het terugtrekken van de troepen, maar beschuldigden zij elkaar daarna van het schenden van afspraken. Na afloop van de gesprekken werden geen mededelingen over de inhoud gedaan. Analisten benadrukten dat de confrontatie een zware financiële last betekent en dat beide landen zich wel zouden willen terugtrekken uit het gebied.
In de daaropvolgende dagen werd aandacht besteed aan andere, minder in het oog springende grensgeschillen, nauwere culturele contacten, (drugs)handel en terrorisme. Ook het twistpunt over de wateren van de door Kashmir stromende Jhelum-rivier kwam aan de orde, maar vooruitgang werd er niet geboekt. India zou van plan zijn een stuwdam te bouwen om in het droge seizoen land te irrigeren, terwijl dit volgens Pakistan indruist tegen afspraken die de landen in het Indus Water Verdrag van 1960 hadden gemaakt.

Grensschermutselingen

Hoewel volgens analisten beide landen sinds de nucleaire proeven het belang van een constructieve dialoog duidelijk onder-

kenden, gingen tijdens de vredesbesprekingen tussen India en Pakistan de schermutselingen aan de grens tussen beide landen gewoon door. Zo kwamen op 12 november 1998 bij vuurgevechten langs de Controlelijn van de Verenigde Naties (LOC) in de regio Kashmir drie Indiase soldaten en een Pakistaanse burger om het leven. Vuurgevechten langs de 720 kilometer lange LOC, die de Himalaya-regio over India en Pakistan verdeelt, zijn aan de orde van de dag en kosten jaarlijks honderden levens.

(Vorige berichten pag. 676/3 - 1998)

KAZACHSTAN

BINNENLAND

Nazarbajev wil strijd tegen corruptie

Op 10 juli 1998 tijdens een buitengewone zitting van de Kazachse Veiligheidsraad in de nieuwe hoofdstad Astana riep president Nazarbajev op tot een strijd tegen corruptie niet met repressie, maar door herwinnen van het vertrouwen in de staatsinstellingen. Terwijl hij de aanwezige ministers aankeek zei Nazarbajev: 'Dit is een waarschuwing voor alle aanwezigen.'
Begin september werd een naaste medewerker van Nazarbajev, Noertaj Abykajev, benoemd tot hoofd van het Comité voor Nationale Veiligheid, de opvolger van de KGB in Kazachstan. Een officiële woordvoerder liet weten dat de benoeming een uitvloeisel was van de strijd tegen corruptie. Medio september werd de minister van Transport en Verbindingen, Jerkin Kalijev, door de president ontslagen. Hij was met andere functionarissen van zijn ministerie beschuldigd dat hij zijn positie gebruikte om gratis te vliegen. Kalijev werd opgevolgd door Serik Boerkitbajev.

Optreden tegen islamitische sekte

De procureur-generaal van Kazachstan, Joeri Chitrin, verklaarde op 27 oktober 1998 in een krantenInterview dat er een radicale islamitische sekte was opgerold. De sekte had volgens hem de plaats Koelsary in het olierijke gebied Atyrau geterroriseerd door islamitische wetten met geweld op te leggen en mensen aan te zetten tot ongehoorzaamheid aan de autoriteiten. Kinderen werden verhinderd naar school te gaan. Chitrin zei dat de sekte behoorde tot de wahhabisten. Dat is een conservatieve stroming binnen de soennitische islam waartoe ook de koninklijke familie in Saoedi-Arabië behoort.

Eerste verjaardag nieuwe hoofdstad Astana

Astana was op 10 december 1998 één jaar hoofdstad van Kazachstan. Volgens officiële cijfers was er gedurende de laatste twee jaar meer dan 1,2 miljard gulden uitgegeven om de tot voor kort grauwe stad die midden in de kale steppe ligt, op te knappen. Nog eens 8 miljoen gulden zou het volgende jaar worden uitgegeven. Critici waaronder de oppositionele politicus Kazjegeldin vonden dat veel te veel in een land waar het gemiddelde maandinkomen gelijk is aan 250 gulden.

Presidentsverkiezingen

Aanloop naar de presidentsverkiezingen

De Kazachse hervormingsgezinde politicus Akezjna Kazjegeldin maakte op 29 september 1998 bekend dat hij zich in de actieve politiek zou begeven, maar hij liet in het midden of hij zich kandidaat zou stellen voor het presidentschap. Kazjegeldin was premier van 1994 tot oktober 1997 toen hij ontslagen werd en vervangen door Noerlan Balgimbajev.

President Nazarbajev kwam op 30 september 1998 in zijn jaarlijkse toespraak tot de natie met een voorstel voor veranderingen in de grondwet die zijn aanzienlijke eigen macht zouden beperken en die van het parlement bestaande uit twee kamers, zouden vergroten. De 58-jarige Nazarbajev deed alsof de voorgestelde veranderingen zijn eigen idee waren en niet het gevolg van kritiek op zijn bewind die onder andere door ex-premier Kazjegeldin was geuit. Het parlement zou onder meer het recht krijgen de grondwet te amenderen, wat tot dusver was voorbehouden aan de president. Ook ministers zouden meer verantwoording moeten afleggen aan het parlement. Belangrijk leek ook het voornemen van de president enkele staatsmedia te privatiseren.

Presidentsverkiezingen vervroegd

Het parlement besloot plotseling op 8 oktober 1998 de presidentsverkiezingen te vervroegen van 2000 naar 10 januari 1999. Door de vervroegde verkiezingen werd het voor eventuele tegenstanders van de president zeer moeilijk zich op de verkiezingen voor te bereiden en dus werd de weg vrijgemaakt voor Nazarbajev om president te blijven. Het parlement had een dag eerder al ingestemd met de verlenging van de presidentiële ambtstermijn van vijf naar zeven jaar. Daardoor zou Nazarbajev bij een overwinning in januari 1999 tot 2006 aan het bewind blijven.

Kandidaatstelling ex-premier afgewezen

Op 10 oktober maakte ex-premier Kazjegeldin bekend zich kandidaat te stellen voor de presidentsverkiezingen. Hij eiste dat de verkiezingen zouden worden uitgesteld en dat de controle van de president over de media zou worden verminderd. Een rechtbank in Kazachstan kwam op 20 oktober met de uitspraak dat Kazjegeldin de wet had overtreden door een verkiezingsbijeenkomst bij te wonen van een organisatie die niet geregistreerd was, de Beweging voor Eerlijke Verkiezingen. De rechtbank concludeerde dat Kazjegeldin daarom geen kandidaat kon zijn bij de presidentsverkiezingen. Kazjegeldin zei dat het de bedoeling was hem de deelname aan de verkiezingen onmogelijk te maken. President Nazarbajev stelde zich op diezelfde dag kandidaat voor de presidentsverkiezingen van januari.
Kazjegeldin verklaarde op 22 oktober dat hij diezelfde dag naar de hoofdstad Astana zou vliegen om zich officieel kandidaat te stellen. Hij zou zich daar ook medisch laten keuren en een examen afleggen in de Kazachse taal zoals de wet vereist.
De kiescommissie van Kazachstan verwierp op 5 november de kandidatuur van Kazjegeldin vanwege zijn deelname aan de eerder genoemde bijeenkomst. De kiescommissie keurde wel de presidentskandidatuur van vier andere kandidaten goed waaronder de leider van de communistische partij Serikbolsyn Abdildin. Kazjegeldin zei enkele dagen later dat de presidentsverkiezingen van januari doorgestoken kaart waren. De Kazachse regering liet weten dat Kazjegeldin zich nog officieel kandidaat kon stellen als de rechtbank de aanklacht tegen hem ongeldig verklaarde. Op 24 november bevestigde het Kazachse Hooggerechtshof echter de uitspraak van de lagere rechtbank die de kandidatuur van Kazjegeldin had afgewezen.

Kazachstan

In Astana, de nieuwe hoofdstad van Kazachstan, kijkt een klein jongetje naar een sculptuur. Op de achtergrond een verkiezingsaffiche van een lachende president Noersoeltan Nazarbajev. Deze werd op 10 januari 1999 opnieuw tot president gekozen. *(foto ANP)*

Tijdens zijn verkiezingscampagne verklaarde Nazarbajev medio november dat hij zijn land verder zou voeren op de weg van markthervormingen. 'Alle industriële bedrijven die goederen produceren moeten in privé-handen zijn. Alle banken behalve de centrale bank moeten ook in privé-handen zijn,' verklaarde hij.

Buitenlandse kritiek op verkiezingen

De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) drong er op 4 december 1998 bij de Kazachse regering op aan de presidentsverkiezingen uit te stellen. De OVSE achtte door de onverwachte vervroeging van de verkiezingsdatum een democratische verkiezing vrijwel onmogelijk. De weigering kandidaten te registreren noemde de OVSE verontrustend. Vanuit Washington was al eerder kritiek geuit op de komende verkiezingen.

Ex-premier Kazjegeldin maakte enkele dagen later de oprichting van een nieuwe politieke partij bekend: de Volkspartij. Het oprichtingscongres zou op 16 december in Semipalatinsk plaatsvinden. Kazjegeldin zei dat de nieuwe partij aan parlementsverkiezingen en lokale verkiezingen zou deelnemen. Op 3 maart 1999 meldde een vertegenwoordiger van de politieke beweging van Kazjegeldin, die inmiddels aangeduid werd als de Republikeinse Nationale Partij van Kazachstan, dat de partij nog niet door de autoriteiten was geregistreerd.

De voorzitter van de Centrale Kiescommissie in Kazachstan, Zagipa Balijeva, wees intussen alle kritiek op de verkiezingen en de weigering Kazjegeldin als kandidaat te laten registreren, van de hand. Ook van onevenredige toegang tot de media ten gunste van president Nazarbajev was volgens haar geen sprake. De communistische presidentskandidaat Abdildin liet op 8 december weten dat hij de kritiek van de OVSE op de verkiezingen deelde. Een andere kandidaat, Gani Kasymov, chef van de douane in Kazachstan, verklaarde het niet eens te zijn met de kritiek. De vierde en laatste officiële kandidaat bij de verkiezingen was parlementslid Engels Gabbasov.
Een woordvoerder van de OVSE in Almaty liet op 24 december nog eens weten dat de organisatie niet gelukkig was met de aanloop tot de verkiezingen van januari. De OVSE zou ook geen officiële waarnemingsmis-

sie naar de verkiezingen sturen, wel een kleine vertegenwoordiging van vijftien mensen. De in de VS gevestigde mensenrechtenorganisatie Human Rights Watch gaf op 6 januari, vier dagen voor de presidentsverkiezingen, in Almaty ook een verklaring uit waarin zij het verkiezingsproces als 'zeer oneerlijk' betitelden. 'Dwang, bedreigingen en repressie tegen activisten van de oppositie zijn kenmerken van de presidentsverkiezingen in Kazachstan' werd gezegd.

Op 11 januari, een dag na de verkiezingen, werd door de voorzitter van de Centrale Kiescommissie Zagipa Balijeva bekendgemaakt dat president Nazarbajev de verkiezingen had gewonnen met 78,33 procent van de stemmen. Tweede was de communistische kandidaat Serikbolsyn Abdildin met 13,5 procent. De opkomst bedroeg volgens officiële bronnen meer dan 86 procent. Nazarbajev was daarmee gekozen voor een termijn van zeven jaar.
Abdildin verklaarde een dag later dat de verkiezingen een farce waren geweest. Hij zei tijdens een persconferentie in Almaty dat zijn waarnemers hadden vastgesteld dat hij niet minder stemmen had gekregen dan Nazarbajev. De Russische president Jeltsin feliciteerde Nazarbajev echter met zijn overwinning en liet weten dat de Kazachse president 'een oprecht vriend en betrouwbaar partner voor Rusland' was.
Sergej Teresjtsjenko, ex-premier van Kazachstan en de belangrijkste organisator van de verkiezingscampagne van president Nazarbajev, kwam korte tijd later met de aankondiging dat hij een politieke partij zou oprichten en president Nazarbajev zou vragen de leiding ervan op zich te nemen. De nieuwe partij zou aan de parlementsverkiezingen later in 1999 meedoen en Nazarbajev als kandidaat voordragen voor de presidentsverkiezingen in 2006.

Noersoeltan Nazarbajev werd op 20 januari geïnstalleerd als president met een ceremonie die bestond uit een mengeling van oosterse en westerse tradities. Terwijl hij de eed aflegde stond Nazarbajev op een wit tapijt dat leek op het kleed waarmee de ouderlingen van Kazachse clans hun nieuwe chans (leiders) vroeger in de hoogte tilden. Nazarbajev droeg een net pak van Europese makelij met daarop bevestigd de symbolen van de macht in Kazachstan: de Altyn Kran (gouden adelaar) en een zware gouden ketting met een medaillon. Over een lang wit tapijt stak hij te voet het plein over en werd door duizenden mensen toegejuicht. De dag van zijn inauguratie was uitgeroepen tot nationale feestdag.

Samenstelling van de regering (22 januari 1999)

President
Noersoeltan Nazarbajev

Premier
Noerlan Balgimbajev

Vice-premiers
Oeraz Dzjandosov (tevens minister van Financiën)
Zjanybek Karibzjanov (tevens minister van Landbouw)
Alexander Pavlov
Ajtkoel Samakova

Ministerraad:
Hoofd van het Regeringsapparaat
Alichan Bajmenov
Hoofd van het Presidentieel Apparaat
Achmetzjan Jesimov

Ministers:
Arbeid en Sociale bescherming
Natalja Korzjova
Binnenlandse zaken
Kairbek Soeleimenov
Buitenlandse zaken
Kasymzjomart Tokajev
Bureau voor Strategische planning en Hervormingen
Jerzjan Oetembajev
Commissie voor de Verhuizing van de hoofdstad naar Astana (voorheen Akmola geheten)
Farit Galimov
Defensie
Moechtar Altynbajev
Ecologie en Biologische hulpbronnen
Nikolaj Bajev
Energie, Industrie en Handel
Moechtar Abljazov
Financiën
Oeraz Dzjandosov
Informatie en Publieke instemming
Altynbek Sarsenbajev
Justitie
Baöerzjan Moechametzjanov
Landbouw
Zjanybek Karibzjanov
Milieu en Natuurlijke hulpbronnen
Serikbek Daöekejev
Onderwijs, Cultuur en Gezondheidszorg
Krymbek Koesjerbajev
Transport en Communicatie
Serit Boerkitbajev
Wetenschap en Technologie
Vladimir Sjkolnik

De dag na de inauguratie werd op voorstel van de president Noerlan Balgimbajev bijna unaniem opnieuw tot premier gekozen door de twee kamers van het parlement. Op 22 januari voerde premier Balgimbajev enkele wijzigingen in zijn regering door.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Nazarbajev: 'Privatisering moet eerlijk en doorzichtig'

President Nazarbajev liet op 8 juni 1998 weten dat de privatisering in zijn land niet ongedaan zou worden gemaakt, maar wel eerlijk en doorzichtig moest verlopen. Hij zei dat op een persconferentie in de nieuwe Kazachse hoofdstad Astana. Hij merkte ook op dat bij privatiseringen geen voorrang zou worden gegeven aan binnenlandse investeerders.

Overheidsuitgaven teruggedraaid

Premier Noerlan Balgimbajev meldde op 4 augustus 1998 dat de overheidsuitgaven voor 1998 met 45 miljard tenge (1,16 miljard gulden) moesten worden verminderd. De inkomsten, met name die uit privatiseringen, zouden volgens hem aan de ramingen voldoen. De Kazachse financiën hadden geleden onder de lage wereldprijzen voor olie en metalen. Volgens anonieme bron werd de hoogste functionaris voor privatisering, Maksoetbek Rachanov, op diezelfde dag ontslagen. Hij zou worden opgevolgd door Orazaly Jerzjanov.
President Nazarbajev maakte eind september bekend dat de regering een bedrag van 600 miljoen gulden zou reserveren voor sociale uitgaven. De uitspraak kwam kort nadat Kazachstan enkele olie-, gas- en investeringscontracten had getekend met Japanse en Amerikaanse firma's ter waarde van 1 miljard gulden.

Begroting 1999 goedgekeurd

Het Kazachse parlement keurde op 14 december 1998 de begroting voor 1999 goed, hoewel de begroting volgens een parlementaire woordvoerder nog niet helemaal rond was. Hij zei dat het begrotingstekort werd geraamd op 3,1 procent van het bruto binnenlands product, maar gaf geen definitief cijfer. Overheidsinkomsten werden geraamd op 291 miljard tenge (7 miljard gulden). Eerste vice-premier Oeraz Dzjandosov verklaarde echter al weer op 9 januari dat de begroting moest worden aangepast door de daling van de prijzen op de wereld-

markt. Vanwege de crisis in Azië en Rusland werd verwacht dat goederenprijzen waarschijnlijk nog verder zouden dalen.

MILIEU

VN-rapport wil hulp tegen nucleaire verontreiniging

Een VN-rapport constateerde op 15 december 1998 dat Kazachstan internationale hulp nodig heeft om de problemen op te lossen van verontreinigde landbouwgronden, vernietigde ecosystemen en de toename van kanker. Dat alles was het gevolg van meer dan vijfhonderd kernproeven in de regio Semipalatinsk in de Sovjettijd. De regio was sterk afhankelijk van het militaire apparaat en na het einde van de USSR is de economie er sterk achteruitgegaan.

BUITENLANDSE ZAKEN

Overleg met Turkije en China

President Nazarbajev begon op 15 juni 1998 een bezoek aan Turkije voor gesprekken met president Demirel. Daarbij zou ook de aanleg van een nieuwe oliepijplijn van de Azerbeidjaanse hoofdstad Bakoe naar de Turkse Middellandse-Zeehaven Ceyhan aan de orde komen. Kazachstan bestudeerde de mogelijkheid van een verbinding vanuit eigen land met die pijplijn.

Bij een bezoek van de Chinese president Jiang Zemin aan Almaty in Kazachstan op 4 juli ondertekenden hij en president Nazarbajev een grensverdrag tussen de twee landen. Nazarbajev sprak zich ook uit voor toename van de wederzijdse handel. De Chinese president was in Almaty voor een topontmoeting met leiders van Kazachstan, Kirgizstan, Rusland en Tadzjikistan over de onderlinge grenzen.

Brits bedrijf moet belangen in metaalfabrieken afstaan

Het in Londen gevestigde bedrijf Trans-World Group (TWG) liet op 8 juli 1998 in een verklaring weten dat het in beroep zou gaan tegen een uitspraak van het Hooggerechtshof van Kazachstan dat het een deel van zijn belangen in diverse Kazachse metaalbedrijven aan zijn vroegere zakenpartner moest teruggeven. Die partner was Kazakhstan Mineral Resources Corporation (KMRC). TWG vond de beslissing van het Hooggerechtshof 'onrechtvaardig' en 'een zaak van grote zorg niet alleen voor onszelf, maar ook voor alle andere huidige of potentiële investeerders in Kazachstan'. Het bedrijf had gevraagd aan de regeringen van de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk te interveniëren in het conflict. De inzet van het conflict is de controle over bedrijven die grondstoffen verwerken in Kazachstan. Het Kazachse hof had vastgesteld dat KMRC recht had op vijftig procent van de aandelen in de bedrijven. De Kazachse overheid heeft ook aandelen in handen.
Op 27 juli besliste het hoogste rechtscollege van de Britse Virgin Islands in deze zaak ten gunste van TWG. De zaak was aan die rechtbank voorgelegd omdat TWG en KMRC beide officieel daar gevestigd zijn. Het geld dat voor TWG in Kazachstan op het spel stond bedroeg meer dan 750 miljoen dollar aan belangen in bedrijven, werkkapitaal en vorderingen op KMRC.

Presidentiële families van Kazachstan en Kirgizstan door huwelijk verbonden

President Akajev van Kirgizstan en zijn familie arriveerden op 15 juli 1998 in Kazachstan om het aanstaande huwelijk te vieren van zijn oudste zoon Ajdar (23) met de jongste dochter van president Nazarbajev, Alia (18). De families van Akajev en Nazarbajev kwamen bij elkaar voor de traditionele ceremonie van het 'wegzenden' van de bruid, in het Kazachs 'kyz oezatoe' genoemd. Alia zou naar het naburige Kirgizstan gaan voor het officiële huwelijk, dat gesloten zou worden in de badplaats Tsjolpon Ata aan de oevers van het meer Issyk Koel.

Overeenkomst met Vaticaan

Op 24 september 1998 werd er in Vaticaanstad een overeenkomst getekend tussen het Vaticaan en Kazachstan die de rooms-katholieke kerk volledige godsdienstvrijheid toestaat in Kazachstan, haar het recht geeft om sociale en onderwijsactiviteiten te ontplooien en toegang tot de media verschaft. De meerderheid van de Kazachse bevolking is moslim. Slechts 1,9 procent is rooms-katholiek; 315.000 mensen.

Bezoek Jeltsin afgebroken

Een bezoek van de Russische president Jeltsin aan Kazachstan werd op 12 oktober 1998 voortijdig afgebroken wegens ziekte. Jeltsin keerde terug naar Moskou op last van zijn artsen. Een dag eerder was president Jeltsin al onwel geworden tijdens een ceremonie in de Oezbeekse hoofdstad Tasjkent. Hij kon zich nauwelijks staande houden en werd door de Oezbeekse president Karimov opgevangen.

Verbetering betrekkingen met Oezbekistan

President Nazarbajev ondertekende op 1 november 1998 tijdens een tweedaags bezoek aan Tasjkent overeenkomsten op het gebied van economische samenwerking. President Karimov van Oezbekistan zei dat de twee staatshoofden een 'overeenkomst voor eeuwige vriendschap' hadden getekend. Karimov reikte zijn bezoeker een nationale Oezbeekse onderscheiding uit. Economen staan sceptisch tegenover economische samenwerking tussen de twee landen, vooral omdat Kazachstan op het gebied van privatisering veel verder is dan het buurland.

Banden met Rusland aangehaald

Rusland en Kazachstan spraken zich op 23 december 1998 uit voor een intensivering van de politieke en economische contacten. Dat gebeurde tijdens een tweedaags bezoek aan Astana door de Russische premier Primakov. Premier Primakov en president Nazarbajev verklaarden dat er overeenstemming was over de uitbreiding van het transport van olie, gas en elektriciteit over de gezamenlijke grens. Functionarissen bij de staatsoliemaatschappij Kazakhoil zeiden dat er 1,5 miljoen ton olie extra uit Kazachstan zouden worden getransporteerd via Russische oliepijplijnen. Ook werd de modernisering besproken van een bestaande pijplijn van Atyrau in West-Kazachstan naar een raffinaderij in Samara in centraal Rusland.

(Vorige berichten pag. 369/3 - 1998)

KIRGIZSTAN

BINNENLANDSE ZAKEN

President Akajev kan kandideren voor derde termijn

Het Constitutioneel Hof van Kirgizstan

kwam op 13 juli 1998 tot de uitspraak dat president Akajev zich kandidaat mag stellen voor een derde termijn als president bij de verkiezingen in het jaar 2000. Een groep parlementariërs had het hof om een dergelijke uitspraak gevraagd. Het hof stelde dat Akajev voor de derde keer kon kandideren omdat de huidige grondwet die kandideren voor het presidentschap voor meer dan twee keer achtereen verbiedt, pas is ingevoerd in mei 1993. Akajev is op basis van die grondwet democratisch gekozen in 1995, nadat hij in 1990 was gekozen tot voorzitter van de Opperste Sovjet van de republiek Kirgizië. Toen was de huidige grondwet echter nog niet van toepassing.

Referendum over veranderingen in grondwet

President Akajev kondigde op 3 september 1998 voor medio oktober een referendum aan over wijzigingen in de grondwet, uit ergernis over de traagheid van het parlement betreffende wetgeving die privé-eigendom van grond mogelijk moet maken. Het parlement had daar nog steeds niet over gestemd en Akajev wilde een vraag daarover met daaraan gekoppeld grondwetswijzigingen in een referendum aan de bevolking voorleggen. Akajev verklaarde te hopen dat de invoering van privé-eigendom van grond de agrarische sector zou stimuleren. Die sector zou in 1998 slechts een groei laten zien van vijf procent tegen dertien procent in 1996. Een jaarlijkse groei van minstens tien procent is nodig om gelijke tred te houden met een algehele economische groei van zeven tot acht procent. Een andere grondwetswijziging die in het referendum aan de orde zou komen was het ontnemen van het recht aan de twee kamers van het parlement om wijzigingen in de begroting aan te brengen zonder toestemming van de regering. President Akajev had reeds enkele keren geklaagd dat het parlement zich 'te veel met de economie bemoeide'.

Het op 18 oktober gehouden referendum leverde een overweldigende meerderheid op voor de door president Akajev voorgestelde grondwetswijzigingen. Volgens de voorzitter van de centrale kiescommissie Soelaiman Imanbajev was 90,92 procent van de uitgebrachte stemmen voor de voorgestelde wijzigingen. De vijf amendementen konden door de kiezers alleen als pakket worden aangenomen of verworpen.

Kirgizstan werd door de uitslag van het referendum de eerste staat in Centraal-Azië waar privé-eigendom van grond mogelijk is. De 53-jarige Akajev beschikte al over ruime bevoegdheden. Hij kan naar believen ministers benoemen en ontslaan en benoemt zelfs districtsrechters persoonlijk. Een parlementariër bekritiseerde tegenover persbureau *Reuters* de beknotting van de rechten van het parlement en zei dat de uitslag van het referendum de weg vrijmaakte voor 'de dictatuur van Akajev'.

Zeven hoge functionarissen wegens corruptie gearresteerd

Minister van Binnenlandse zaken Omoerbek Koetoejev maakte op 14 december 1998 bekend dat zeven hoge functionarissen waren opgepakt op verdenking van verduistering, het aannemen van steekpenningen en misbruik van bevoegdheden. Het ging daarbij om onderministers en hoge ambtenaren van de ministeries van Financiën, Handel en Natuur en Milieu.

Samenstelling nieuwe regering (6 januari 1999)

President (herkozen op 24 december 1995)
Askar Akajev
Premier (benoemd op 25 december 1998)
Dzjoemabek Ibraimov
Eerste vice-premier
Boris Silajev

Ministers:
Arbeid en Sociale zekerheid
Mira Dzjangaratsjeva
Binnenlandse zaken
Omoerbek Koetoejev
Buitenlandse zaken
Moeratbek Imanalijev
Defensie
Myrzakan Soebanev
Douane
Doktoerbek Koermanalijev
Financiën
Marat Soeltanov
Gezondheid
Naken Kasijev
Industrie en Handel
Esengoel Omoeralijev
Justitie
Nelja Bejsjenalijeva
Landbouw
Emil Oezakbajev
Milieu
Tynybek Alykoelov
Nationale veiligheid
Misir Asjirkoelov
Rampen en Noodsituaties
Soeltan Oermanajev
Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
Sovetbek Toktobysjev
Sociaal Fonds
Roza Oetsjkempirova
Staatscomité voor Eigendom
Soeltan Mederov
Transport en Verbindingen
Zjantoro Satybaldijev

Voltallige kabinet ontslagen

President Akajev ontsloeg op 23 december 1998 het voltallige kabinet inclusief premier Koebanytsjbek Zjoemalijev vanwege, naar hij zei, het falend economisch beleid. Twee dagen later stemde het parlement in met de benoeming tot premier van Dzjoemabek Ibraimov, voormalig hoofd van het Staatscomité voor Eigendom. Ibraimov zei op een persconferentie in Bisjkek dat hij een vicepremier uit de vorige regering, Boris Silajev, tot eerste vice-premier had benoemd. Hij zei dat hij nieuwe regeringsplannen zou opstellen, waarbij de nadruk zou liggen op de bestrijding van corruptie en belastingontduiking en de verbetering van de positie van de industrie.
Tijdens een persconferentie op 30 december liet premier Ibraimov weten dat hij zeven nieuwe ministers in zijn kabinet had benoemd. President Akajev verklaarde voor de staatstelevisie dat de nieuwe kabinetsploeg een verbetering was ten opzichte van de vorige. Hij zei ook dat de belangrijkste prioriteit voor de nieuwe regering de gezondmaking van de industrie was, vooral die takken die voor de export produceren. Het ministerie van Financiën zou volgens de president belast worden met het afbetalen van de achterstand in lonen en pensioenen in de eerste helft van 1999. Die achterstand bedroeg volgens Akajev 700 miljoen soms, dat wil zeggen zes weken tot twee maanden.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Kirgizstan lid van Wereldhandelsorganisatie

Kirgizstan zou als een van de eerste voormalige Sovjet-republieken toetreden tot de Wereldhandelsorganisatie (WTO), zo werd op 14 oktober 1998 bekend. Voorwaarden voor het lidmaatschap voor Kirgizstan en Letland waren goedgekeurd door het hoogste orgaan van de WTO, de Algemene Raad. Presidentieel woordvoerder Kanybek Imanalijev verklaarde dat de toetreding van Kir-

gizstan was geaccepteerd vanwege de doorgevoerde markthervormingen, het liberale handelsregime en het betrouwbare rechtssysteem in het land. De parlementen van de twee landen moesten de toetreding ook officieel goedkeuren.

Regering dient sobere begroting in

De regering diende op 3 december 1998 een herziene begroting voor 1999 in bij het parlement waarin de minder gunstige economische prognoses van de laatste tijd waren verwerkt. De nationale munt, de som, was sterk in waarde gedaald en daar was bijvoorbeeld in de begroting rekening mee gehouden. Minister van Financiën Talaibek Koitsjoemanov zei in het parlement dat de nieuwe versie van de begroting uitging van een wisselkoers van 33 som voor 1 dollar in 1999 wat een aanzienlijke waardevermindering was in vergelijking met de eerder verwachte koers van 20 voor 1 dollar. De waarde van de som was begin december 1999 29 voor 1 dollar. Koitsjoemanov zei dat de overheidsinkomsten voor 1999 waren gesteld op 6,7 miljard som tegen uitgaven van 7,5 miljard. Dat zou leiden tot een begrotingstekort van 800 miljoen som voor 1999, wat neer zou komen op twee procent van het bnp. De begroting ging uit van een groei van het bnp van 3,2 procent. De eerste negen maanden van 1998 gaven een groei te zien van het bnp van 1,4 procent in vergelijking met dezelfde periode in 1997. Dat was aanzienlijk minder dan het percentage dat was voorspeld, voordat de Russische crisis zijn invloed liet gelden. Koitsjoemanov zei dat Kirgizstan geen bankbiljetten zou drukken om uit de moeilijke economische situatie te komen.

President ziet probleem met aflossing buitenlandse schulden

President Akajev waarschuwde zijn regering op 9 januari 1999 dat het land gevaar liep zijn schulden aan internationale instellingen niet te kunnen aflossen, als lokale bedrijven hun overheidssubsidies niet zouden terugbetalen. Dat zei een woordvoerder van de president in Bisjkek. Deze verklaarde ook dat staats- en privé-bedrijven de regering 5,5 miljard som schuldig waren. Minstens 1 miljard som (op dat moment ongeveer 67 miljoen gulden) zou in 1999 moeten worden terugbetaald om de regering in staat te stellen buitenlandse schulden af te lossen zonder zelf in gebreke te blijven bij het uitbetalen van lonen. Volgens officiële bronnen moet Kirgizstan in 1999 zeventig miljoen dollar aan buitenlandse schuld afbetalen.

BUITENLANDSE ZAKEN

Trein met munitie terug naar Iran

Het hoofd van de veiligheidspolitie KNB, Misir Asjirkoelov, verklaarde op 2 november 1998 in Bisjkek dat een trein die uit Iran afkomstig was ongeveer zevenhonderd ton munitie en aanverwant materiaal bevatte en naar het land van herkomst was teruggestuurd. De lading bestaande uit handgranaten, anti-tankmijnen, patronen, gewone granaten en mortiergranaten was verstopt in een humanitaire lading meel en zou bedoeld zijn geweest voor de troepen van Ahmad Shah Masud die in Afghanistan tegen de Talibaan strijden. De trein was al op 10 oktober op weg naar Afghanistan in het zuiden van Kirgizstan aangekomen. Hij was vanuit Iran via Oezbekistan en Toerkmenistan naar Kirgizstan gereden. Uiteindelijk werd hij via dezelfde route weer teruggestuurd.

(Vorige berichten pag. 441/1 - 1998)

OEZBEKISTAN

BINNENLANDSE ZAKEN

Processen tegen moslim-extremisten

Het Hooggerechtshof veroordeelde op 5 juni 1998 zeven personen in de leeftijd van 25 tot 38 jaar tot gevangenisstraffen van zes tot tien jaar vanwege 'het ondermijnen van de constitutionele orde, het aanzetten tot godsdienst- en rassenhaat en het illegaal overschrijden van de grens'. Zij waren afkomstig uit de oostelijk regio Namangan. De rechter verklaarde in de slotverklaring van het proces in Tasjkent dat de aangeklaagden aanhangers waren van het Wahabisme. De aanklager had tijdens het proces verklaard dat sommige van de aangeklaagden in het geheim in het naburige Tadzjikistan waren geweest om daar een bezoek te brengen aan de lokale islamitische oppositie. De aanklager had hogere straffen geëist dan uiteindelijk werden uitgesproken.
Het proces was het tweede in korte tijd en volgde op een verklaring van de autoriteiten dat zij een ondergronds netwerk van 'islamitische extremisten' hadden ontdekt, dat volgens hen verantwoordelijk was voor een reeks moorden in Namangan in 1996-1997. In mei had een regionale rechtbank in Namangan twaalf mensen al veroordeeld tot gevangenisstraffen van vijf tot acht jaar. President Karimov is vastbesloten in Oezbekistan een seculiere staat te vestigen naar Turks model. Hij had eerder in het parlement verklaard dat hij zo nodig zelf islamisten zou doodschieten. Hij had ook gezegd dat de radicale islam vanuit het buitenland werd aangemoedigd. Mensenrechtenactivisten die anoniem bleven verklaarden tegenover persbureau *Reuters* dat de werkelijke reden voor de groei van de islam niet van externe aard is, maar gelegen is in het autoritaire regime van president Karimov en de moeilijke economische situatie in het land.

Tijdens een derde proces in Tasjkent verklaarde een van de acht aangeklaagden op 15 juni dat hij had behoord tot een criminele groepering die twaalf mensen had vermoord. De 31-jarige Talib Mamadzjanov verklaarde voor het Hooggerechtshof dat de moorden waren uitgevoerd van 1994 tot 1997. De slachtoffers waren onder andere acht politieagenten en een regionale functionaris in de Ferganavallei, het belangrijkste centrum van de radicale islam in Oezbekistan. Mamadzjanov was de enige van de aangeklaagden die van moord werd beschuldigd. De anderen, in de leeftijd van 17 tot 42 jaar, werden beschuldigd van het herbergen van criminelen en wapenbezit.

Op 15 oktober maakten activisten voor de mensenrechten in Tasjkent bekend dat er eerder die week en de week daarvoor weer twee processen waren begonnen tegen in totaal twintig jongemannen die ervan werden verdacht moslim-extremisten te zijn. In het eerste proces stonden vijftien jongemannen terecht uit de oostelijke regio Andizjan.op beschuldiging van het ondermijnen van de constitutionele orde, beroving en afpersing en illegaal bezit van wapens en drugs.
Bij het andere proces werden de aangeklaagden ervan beschuldigd een lokale religieuze leider te hebben gesteund, Kori Nazarov, die eerder in het jaar op mysterieuze wijze was verdwenen. Functionarissen van het ministerie van Justitie weigerden commentaar op de processen.

Oezbekistan

Invloedrijk minister ontslagen

Op 4 november 1998 werd door president Karimov het ontslag bekend gemaakt van de invloedrijke eerste vice-premier Ismail Dzjoerabekov. De 67-jarige Dzjoerabekov bekleedde zijn functie vanaf 1985 en was tegelijkertijd minister van Landbouw en Irrigatie. Hij werd officieel ontheven van zijn post 'vanwege zijn leeftijd'. Twee dagen later werd bekend dat de president twee nieuwe ministers had benoemd. Bachtijer Alimd zjanov, voorheen voorzitter van een staatscomité voor landbouw, werd benoemd tot eerste vice-oremier belast met landbouw. Islam Babadzjanov, voorheen eerste vice-minister van Landbouw, werd tot minister van Landbouw gepromoveerd.

MILIEU

Zorgen om Aralmeer

Het Aralmeer kan tegen 2015 vrijwel verdwenen zijn, met ernstige consequenties voor de naburige bevolking en het milieu. Dat verklaarden milieufunctionarissen in Oezbekistan op 22 september 1998. Aschad Chabiboelajev, hoofd van het Staatscomité voor Milieu, stelde tijdens een milieuconferentie in Tasjkent dat zonder tegenmaatregelen het wateroppervlak van het Aralmeer zal verminderen van 41.000 km^2 in 1998 tot 9000 km^2 in 2015. Dat laatste zou betekenen dat het grote meer zou veranderen in een aantal kleine zoutmeren. Een andere functionaris, Ozod Moechamedzjanov, zei tijdens de conferentie die werd gesponsord door de OVSE, dat de inkrimping van het meer zou leiden tot grootschalige migratie. Bij dat migratieproces in het begin van de volgende eeuw zouden naar zijn zeggen mogelijk tien miljoen mensen betrokken zijn. De oorsprong van de ecologische ramp met het Aralmeer ligt in de jaren '60 toen de Sovjet-leiders besloten grote hoeveelheden water aan de toevoerrivieren naar het meer te onttrekken voor irrigatie, vooral ten behoeve van de verbouwing van katoen.
Plannen van Oezbekistan om minder afhankelijk te worden van het verbouwen van katoen kunnen pas over jaren worden gerealiseerd. Door de harde valuta die de export van katoen oplevert zijn er sterke krachten die de huidige situatie in stand houden. Katoen leverde in 1997 36 procent van de harde valuta op die binnenkwamen en de landbouw, die door de katoenteelt wordt gedomineerd, was de grootste sector in de economie met meer dan een kwart van het bnp. Op beperkte schaal is er wel land dat werd gebruikt voor de katoenteelt, aangewend voor het aanplanten van graan. Op die manier zou de dure graanimport kunnen worden verminderd.

Pakistan

BUITENLANDSE ZAKEN

Rusland en Oezbekistan samen tegen 'militante islam'

De ministers van Binnenlandse zaken van Rusland en Oezbekistan verklaarden op 4 juni 1998 in Tasjkent op een persconferentie dat zij een gezamenlijke coördinerende instantie zullen oprichten ter bestrijding van de militante islam. De Oezbeekse minister Zakirdzjon Almatov wees op 'het gevaar van het Wahabisme' naar aanleiding van een recent proces tegen twee jonge islamitische radicalen in de Oezbeekse regio Namangan. De bezoekende Russische minister Sergej Stepasjin verklaarde dat het Wahabisme in Rusland ook aan invloed wint in regio's in de Noord-Kaukasus als Tsjetsjenië en Dagestan.

Gezondheidsproblemen van Jeltsin bij bezoek

President Jeltsin ondertekende op 12 oktober 1998 een aantal samenwerkingsovereenkomsten tijdens een bezoek aan Tasjkent, maar de gebeurtenis werd overschaduwd door twijfels over zijn gezondheid. Kort nadat Kremlinfunctionarissen hadden gezegd dat hij zich beter voelde, kreeg hij een zware hoestaanval toen hij het woord voerde tijdens de ondertekeningsceremonie met president Karimov. Een dag eerder leek het alsof Jeltsin op het punt stond om te vallen bij een begroetingsceremonie in de woning van de Oezbeekse president in Tasjkent. Karimov pakte Jeltsin snel bij de arm, waarna de ceremonie voortijdig werd beëindigd.

(Vorige berichten pag. 443/1 - 1998)

PAKISTAN

BINNENLAND

Islamitische wetgeving

Premier Sharif riep op 17 november 1998 op tot de directe invoering van islamitische wetgeving in Talibaanse stijl. Hij verklaarde dat, net als in Afghanistan, hiermee onderdrukking en geweld gestopt zouden kunnen worden en dat welvaart in het verschiet lag. Het was de eerste keer dat Sharif openlijk een verband legde tussen zijn visie op de islamitische sharia en de Talibaanse wijze van rechtspraak. Hij joeg de oppositie en mensenrechtengroeperingen hiermee tegen zich in het harnas.
In augustus 1998 had Sharif reeds een constitutionele wijziging ingevoerd die ervoor moest zorgen dat de koran en de soenna's de belangrijkste basis voor de wetgeving in Pakistan zouden vormen. De wet kwam met groot gemak door de assemblee, die door de Pakistaanse Moslim Liga wordt gedomineerd. Een groot aantal senatoren in de Senaat verklaarde echter de wet te zullen blokkeren. De leider van de tegenstanders in de Senaat, Shahbaz Bhatti, zei dat geen enkele wijziging in de wet door de Senaat zou worden geaccepteerd.
Toch verklaarden Pakistaanse autoriteiten op 16 januari 1999 de sharia in de noordwestelijke regio aan de Afghaanse grens te hebben geïntroduceerd. Gebieden aan die grens worden bewoond door conservatieve Pashtunstammen, die al geruime tijd een beperkte vorm van zelfbestuur wordt toegestaan. Ook de Afghaanse Talibaan behoren tot de Pashtun.
Wetten die lichamelijke straffen voor sommige misdrijven opleggen, werden reeds in 1994 in deze Noordwestelijk Grensprovincie aangenomen. Dat gebeurde na een campagne voor invoering van de sharia. Deze campagne werd ondersteund door een beslissing van het Hooggerechtshof om Britse koloniale wetten, die al meer dan een eeuw van kracht waren, te schrappen. Sindsdien legden Pakistaanse rechtbanken islamitische straffen zoals steniging op, maar deze werden nooit uitgevoerd.
In de Noordwestelijke Grensprovincie bleef de invoering van de nieuwe wetten niet zonder problemen. In november van dat jaar vielen veel slachtoffers bij vuurgevechten tussen aanhangers van de militante beweging Tehrik Nifaz Shariat-i-Mohammadi (TNSM) en paramilitaire troepen, die naar het gebied waren gezonden om een opstand te voorkomen.

Leger gaat geweld bestrijden

Op 20 november 1998 vaardigde premier

Sharif een speciaal decreet uit die de vestiging van militaire rechtbanken in Karachi mogelijk maakte. Tevens kregen gewapende troepen 'bij gepaste zaken' de supervisie over politieonderzoek. Zes dagen later bepaalde de Pakistaanse president Mohammad Rafiq Tarar zonder een officiële verklaring dat de strijdkrachten ook bevoegdheden zouden krijgen om zelf misdrijven te onderzoeken.

Op 4 december 1998 werden in Karachi de eerste drie militaire rechtbanken geïnstalleerd. De procedure schreef voor dat binnen drie dagen na een aanklacht uitspraak moest volgen. Veroordeelden kregen het recht bij een hoger militair gerechtshof tegen de beslissing in beroep te gaan, waar vervolgens ook binnen drie dagen recht moest worden gesproken. Al snel bleek dit echter een onwerkbare situatie en werden de tijdslimieten overboord gezet.
Oppositiepartijen en mensenrechtengroeperingen in de provincie Sind verzetten zich heftig tegen de beslissingen van het kabinet en de president, waarbij de oppositie de regerende Pakistaanse Moslim Liga (PML) ervan beschuldigde op deze manier controle over de provincie te willen heroveren. Op 29 oktober had de Mohajir Qaumi Mahaz (MQM) zich opnieuw uit de coalitie teruggetrokken, waarna premier Sharif direct bestuur over Karachi instelde. Uitspraken van militaire rechtbanken hadden volgens de oppositie geen enkele waarde voor burgerlijke rechtbanken. De MQM stapte met succes naar de rechter. Op 11 januari 1999 verbood het Hooggerechtshof nieuwe, door militaire rechtbanken opgelegde ophangingen in Karachi, totdat over de geldigheid van de tribunalen was beslist.
De regering nam met de beslissing echter geen genoegen en vroeg op 13 januari op haar beurt aan de Hoge Raad om deze te herroepen. De regering stelde dat de instelling van militaire rechtbanken het geweld reeds sterk had gereduceerd en dat dit proces tot een goed einde gebracht moest worden. Twee dagen voordat de Hoge Raad zich weer over de kwestie zou buigen, vaardigde president Tarar in naam van premier Sharif op 30 januari een decreet uit waarin het opzetten van militaire rechtbanken voor het gehele land werd geautoriseerd. Premier Sharif was niet bang voor een aanvaring met de Hoge Raad, aangezien hij het experiment in Karachi als geslaagd beschouwde en dit het landsbelang diende.

Assemblee Sind mag weer aan het werk

Op 12 januari 1999 besliste het Hooggerechtshof dat de beslissing om de provinciale assemblee van Sind van haar rechten te ontdoen, onwettig was en daarom geen consequenties mocht hebben. Aan het einde van de maand kwam de assemblee in Karachi daarom weer voor het eerst bij elkaar, maar bleef zonder resultaten omdat er een agenda ontbrak. De voorzitter van de assemblee Jalal Mahmood vroeg de centrale regering van premier Sharif daarop binnen een week met een agenda op de proppen te komen.

Geweld in Punjab

Aanslag op premier Sharif

Op 3 januari 1999 vond een bomaanslag plaats op een weg in de buurt van Lahore die aan drie mensen het leven kostte. Minister Mushahid Hussain van Informatie was ervan overtuigd dat de bom voor premier Sharif bedoeld was, omdat het tijdstip van de explosie overeenkwam met de tijd dat de premier daar normaal gesproken voorbij zou rijden. Hussain zei dat het onderzoek in volle gang was, maar dat de autoriteiten nog geen conclusie hadden getrokken over de identiteit en motieven van de daders.

Sektarisch geweld

Op 4 januari 1998 openden gewapende mannen het vuur op bezoekers van een moskee, 35 kilometer ten oosten van Multan in Punjab. Daarbij kwamen veertien sjiitische moslims om het leven en viel een groot aantal gewonden. Hoewel de verantwoordelijkheid voor de aanslag niet werd opgeëist, was ze volgens de politie onderdeel van vergeldingsacties tussen rivaliserende facties van de soennitische meerderheid en sjiitische minderheid.

Sjiieten vormen ongeveer 15 procent van de meer dan 130 miljoen voornamelijk soennitische Pakistani, maar zijn in buurland Iran in de meerderheid. Soennitische groeperingen beschuldigen Iran ervan sjiitische militanten in Pakistan te financieren. Sjiieten beweren dat het door soennieten gedomineerde Saoedi-Arabië hulp verstrekt aan soennitische militanten. De sektarische aanvallen in de Punjab hebben de laatste jaren reeds aan tientallen mensen het leven gekost.

Bomexplosie bij Indiase grens

Vier mensen kwamen om het leven toen op 30 januari 1999 in de buurt van de stad Silakot, nabij de Indiase grens, een bom ontplofte. Regelmatig beschuldigt Pakistan het buurland ervan als vergelding bomaanslagen in Punjab uit te voeren, omdat Pakistan in Kashmir militante separatisten zou ondersteunen en trainen. Pakistan heeft dit echter altijd ontkend en gezegd slechts morele steun aan de bevolking in Kashmir te verlenen. Ditmaal werd er van Pakistaanse kant echter geen beschuldiging aan het adres van India geuit.

Ruzie tussen regering en persgroep

De regering verklaarde op 25 januari 1999 haar belastingconflict met 's lands grootste persgroep te willen beëindigen als deze zogenaamde Janggroep zich bereid toonde 'een meer constructieve rol' te willen spelen. De persgroep werd door de overheid verdacht van belastingontduiking. In ruil zou de overheid de belastingverplichtingen van de kranten aanpassen, het papierquotum heroverwegen en meer advertenties plaatsen. Ook een gesprek met premier Sharif, waar de president-directeur van de Janggroep Shakilur Rehman eerder om had verzocht, behoorde tot de mogelijkheden.

Senator Saifur Rehman, voorzitter van de Pakistaanse commissie voor financiële verantwoording die is opgericht om corruptie te onderzoeken, kwam met zijn aanbod kort nadat de persgroep te kennen had gegeven naar de rechter te willen stappen. Ze beschuldigde de regering van intimidatie en van een aanval op haar onafhankelijkheid. De persgroep had kritische stukken over premier Sharif gepubliceerd. Saifur Rehman verklaarde echter dat het een pure belastingkwestie betrof en niets te maken had met persvrijheid. Hij verweet de Janggroep het conflict te politiseren.

Shakilur Rehman verklaarde tijdens een persconferentie dat Saifur Rehman aan hem had gevraagd 16 journalisten te ontslaan en ze door regeringsgezinde personen te vervangen. Ook zou de senator hebben gezegd dat de persgroep moest stoppen met het afdrukken van kritische verhalen over het beleid van de regering en de handel en wandel van Sharifs familiebedrijven.

Pakistan

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Relatie met IMF

IMF eist oplossing geschil met onafhankelijke energieproducenten

Op 20 oktober 1998 stelde het Internationale Monetaire Fonds (IMF) de geplande gespreksdatum met Pakistan voor onbepaalde tijd uit, omdat het eerst vooruitgang wilde zien in de oplossing van de onenigheid tussen de regering en de Onafhankelijke Energie Producenten (IPP's). De regering Sharif heeft de IPP's beschuldigd van corruptie en van te hoog berekende tarieven aan de door de staat geleide Water en Energie-ontwikkelingsautoriteit (WAPDA).
Toch bleef Pakistan zoeken naar wegen om leningen bij het IMF los te krijgen voor het dichten van het gat in de betalingsbalans, ter waarde van ongeveer 10 miljard gulden. Binnen twee weken kondigde de overheid aan dat een comité van bankiers, industriëlen en advocaten was opgezet om de IPP's voor gesprekken over tarieven aan de onderhandelingstafel te krijgen.

De voorzitter van dit comité, Sikander Khan, liet weten zich niet te zullen buigen over de kwesties rond de Hub Power Company (Hubco) en de Kot Addu Power Company (KAPCO). Alleen de zaken van IPP's die overeenkomsten hadden ondertekend onder het energiebeleid van 1994 zouden worden behandeld. Khan voegde er overigens aan toe dat de regering misschien wel naar Hubco en KAPCO wilde kijken, aangezien zij in september 1998 een strafrechtelijk corruptieonderzoek tegen beide energieproducenten was gestart. Daarnaast beschuldigde de regering KAPCO van 'onregelmatigheden' bij de privatisering die onder de regering van voormalig premier Benazir Bhutto had plaatsgevonden.

Veranderingen in economisch team voor bezoek IMF

In afwachting van de op 9 november 1998 verwachte IMF-delegatie, voerde premier Sharif grote veranderingen in zijn economische team door. Zo werd de sinds augustus 1998 vacante functie van minister van Financiën ingevuld door de minister van Handel, Ishaq Dar. Deze had in zijn vorige functie nog gezegd dat Pakistan de prijzen voor elektriciteit niet zou verhogen en de roepie zou devalueren, terwijl het IMF juist het tegenovergestelde had geëist.
Verder vertrokken de staatssecretaris van Financiën, Mueen Afzal, en het hoofd van de belastingdienst, Moinuddin Khan. Zij werden vervangen door de ervaren topambtenaren Khalid Javed en Mian Iqbal Farid.

Overeenkomst met IMF

De delegatie van het IMF kwam naar Islamabad om te onderhandelen over het uitgestelde krediet van ongeveer 3 miljard gulden en over de afbetalingsregeling van een schuld van 60 miljard gulden. Een overeenkomst met het IMF zou Pakistan nieuwe mogelijkheden bieden om bij de Wereldbank en andere instituties geld te kunnen lenen. Na enige tijd van onderhandelingen maakte minister van Financiën Ishaq Dar op 25 november bekend dat Pakistan en het IMF inderdaad een overeenkomst hadden gesloten. Zo zegden het IMF, de Wereldbank en de Aziatische Ontwikkelingsbank een kleine drie miljard gulden toe en nog eens zeven miljard gulden voor het aflossen en herstructuren van de schulden. Verder kon Pakistan ook nog eens rekenen op 800 miljoen gulden van bilaterale bronnen.
Dar verklaarde dat de overeenkomst met het IMF geen devaluatie van de roepie of onmiddellijke verhoging van de elektriciteitsprijzen vereiste.

JUSTITIE

Activisten ter dood veroordeeld

Op 16 december 1998 veroordeelde het gerechtshof van Multan in Punjab 14 activisten van rivaliserende islamitische facties tot de dood voor hun rol in twee schietpartijen waarbij 34 doden vielen. Acht soennieten werden veroordeeld voor de moord op een Iraanse functionaris en op zeven sjiitische werknemers van een cultureel centrum in Multan, in februari 1997. Daarnaast werden zes sjiitische activisten veroordeeld voor de aanslag op een soennitische moskee in 1996, waarbij 26 mensen om het leven kwamen. Voor de veroordeelden stond beroep open bij het provinciale Hooggerechtshof van Punjab.

Bhutto mag naar buitenland

Ex-premier en oppositieleider Benazir Bhutto vloog op 30 december 1998 van Karachi naar Dubai, nadat ze twee dagen eerder op het vliegveld door de immigratie-autoriteiten was tegengehouden. Volgens de autoriteiten liepen er verschillende rechtszaken tegen de oppositieleider en mocht zij het land niet verlaten. Bhutto's advocaten tekenden bij een rechtbank in Lahore met succes beroep aan tegen de beslissing. Daarop vertrok Bhutto voor een aantal weken naar Dubai om haar twee dochters en zoon te bezoeken. Verschillende rechtszaken wegens corruptie en wanbeleid zijn door de regering tegen Bhutto ingediend, nadat zij in november 1996 ontslagen was als premier.

Bevriezen buitenlandse valuta illegaal

Op 27 januari 1999 kreeg de Pakistaanse regering een zware klap te verduren toen het Hooggerechtshof in Lahore de regeringsmaatregel om de handel in buitenlandse valuta te bevriezen onwettig verklaarde. De maatregel was genomen na de nucleaire tests, in mei 1998, en beoogde kapitaalvlucht tegen te gaan. De overheid was namelijk bang voor eventuele sancties na de nucleaire tests en confisqueerde miljarden dollars die op onbelastbare buitenlandse rekeningen stonden. Na bevriezing van de rekeningen—het ging om meer dan twintig miljard gulden—bood de overheid aan 46 in plaats van de officiële 44 roepies voor een dollar te betalen. Het enthousiasme onder de Pakistaanse middenklasse over de nucleaire tests verdween snel toen zij hun buitenlandse rekeningen kwijtraakten, die zij als buffer hadden gebruikt tegen stijgende prijzen en de devaluerende roepie.
Het Hof meende nu dat de regering buiten haar bevoegdheden was getreden en dat de beslissing in strijd was met de grondwet. Het Hooggerechtshof gaf de Centrale Bank drie weken de tijd voor het opstellen van regels die de bevroren valutarekeningen moesten omzetten in deposito's met een looptijd van drie jaar.

BUITENLANDSE ZAKEN

Dialoog Pakistan en India

Halverwege de onderhandelingen tussen India en Pakistan in Delhi verklaarde de Pakistaanse minister van Buitenlandse zaken Sartaj Aziz op 7 november 1998 dat er in de relatie tussen beide landen vooruitgang was geboekt. Hij benadrukte dat

het ging om complexe problemen en dat niemand had verwacht dat er concrete resultaten behaald zouden worden. Toch was er met name onder Indiase diplomaten en legerofficieren sprake van teleurstelling, nadat een Indiaas voorstel was afgewezen om tot een staakt-het-vuren te komen bij de omstreden Siachengletsjer. De Indiase staatssecretaris van Defensie Ajit Kumar had gehoopt hiermee de spanningen tussen de twee landen te verlichten. Pakistaanse functionarissen zeiden een staakt het vuren in het noorden van Kashmir niet los te kunnen koppelen van de bevrijding van geheel Kashmir.

Premier Sharif ontmoet president Clinton

Op 2 december 1998 had premier Nawaz Sharif in Washington een ontmoeting met president Bill Clinton. Sharif drong er bij de Amerikaanse president op aan te bemiddelen in de vredesbesprekingen met India over het betwiste Kashmir. Op een persconferentie, een dag later, benadrukte Sharif het historisch onvermogen van beide landen om tot een bilaterale oplossing te komen. Hij achtte de betrokkenheid van een derde partij hoogst noodzakelijk. India heeft altijd beweerd dat Kashmir een integraal deel van haar grondgebied is en dat de problemen over Kashmir bilateraal opgelost moeten worden.

De Amerikaanse president heeft er eerder bij beide landen op aangedrongen het Comprehensive Test Ban Treaty (CTBT), het verdrag tegen een wereldwijd verbod op kernproeven, te ondertekenen, geen nucleaire raketten te ontwikkelen en de exportcontroles op nucleaire en rakettentechnologie aan te scherpen. Clinton zei verder tegen Sharif dat Pakistan meer moest doen aan de inperking van haar nucleaire- en rakettenprogramma om in aanmerking te komen voor verdere verlichting van de sancties.
Sharif verontschuldigde zich niet voor de nucleaire tests van mei 1998, maar riep de internationale gemeenschap op begrip voor de Pakistaanse veiligheidssituatie op te brengen. Hij noemde de economische sancties onrechtvaardig en liet weten dat zijn regering het CTBT niet zou ondertekenen zolang de sancties gehandhaafd bleven en er geen vooruitgang in de kwestie Kashmir werd geboekt.

(Vorige berichten pag. 695/2 e.v. - 1998)

TADZJIKISTAN

BINNENLANDSE ZAKEN

Vier VN-medewerkers vermoord

De VN maakte op 21 juli 1998 in de hoofdstad Doesjanbe bekend dat vier medewerkers van de organisatie in Tadzjikistan 'in koelen bloede' waren vermoord. Het ging daarbij om twee militaire waarnemers, een Pool en een Uruguayaan, een Japanner en een Tadzjiekse tolk. In reactie op het gebeurde gaf het hoofd van de VN-operaties in Tadzjikistan, de Slowaak Jan Kubis, opdracht aan alle personeel om naar Doesjanbe terug te keren. De vier slachtoffers waren ongeveer tweehonderd kilometer ten oosten van de hoofdstad vermoord aangetroffen.
Op 13 september verklaarde een woordvoerder van het ministerie van Binnenlandse zaken in Doesjanbe dat drie leden van de islamitische oppositie hadden bekend de moord op de vier VN-medewerkers op 20 juli te hebben gepleegd. Volgens de woordvoerder hadden zij bekend tijdens een ondervraging, in aanwezigheid van advocaten. De drie waarschijnlijke daders waren opgepakt door eenheden van de Verenigde Tadzjiekse Oppositie (VTO), naar Doesjanbe overgebracht en aan de politie overgedragen.

Nog meer regeringsposten naar oppositie

President Rachmonov ondertekende op 3 augustus 1998 een decreet waarbij de officiële oppositiepartij nog vier belangrijke ministersposten toegewezen kreeg, zo liet een presidentiële woordvoerder weten. Dat betekende dat de islamitische oppositie tien ministersposten zijn toebedeeld sinds er een vredesovereenkomst was getekend in juni 1997. Volgens dat akkoord zou de Verenigde Tadzjiekse Oppositie (VTO) aanspraak kunnen maken op dertig procent van de kabinetsposten, d.w.z. veertien ministerszetels. De benoemingen moesten nog worden bekrachtigd door het parlement, dat in mei 1998 twee oppositiekandidaten die door de president waren voorgedragen had verworpen. De voorgedragen kandidaten waren Sjodi Kabirov als minister van Landbouw, Salamsjoch Moechabatov als voorzitter van het Comité voor Olie en Gas, Machmadzjon Davlatov als voorzitter van het Comité voor Kostbare Metalen en Machamdroezi Iskandarov als voorzitter van het Comité voor Noodsituaties. Ongeveer een week later werd hun benoeming door het parlement bekrachtigd.
Op 8 oktober werd een ander lid van de oppositie, Zokir Vazirov, benoemd tot vicepremier. Vazirov, een vijftigjarige hoogleraar aan de universiteit, brengt het totale aantal kabinetsposten voor de oppositie op twaalf.

Geweld en opstand tijdens verzoeningsproces

Prominent lid oppositie doodgeschoten

Een leidende figuur binnen de Tadzjiekse islamitische oppositie, Otachon Latifi, is op 22 september 1998 in Doesjanbe vermoord. Een woordvoerder van de oppositie verklaarde dat Latifi bij het verlaten van zijn huis door aanvallers werd doodgeschoten. Hij was lid van de Nationale Verzoeningscommissie, die is samengesteld uit vertegenwoordigers van regering en oppositie. De woordvoerder zei dat Latifi meestal geen gebruik maakte van zijn lijfwachten.
In 1992-1997 had Latifi in Afghanistan en Iran gewoond. Hij was een naaste medewerker van een leider van de oppositie, Akbar Toeradzjonzoda, die eerder in 1998 tot eerste vice-premier was benoemd. Drie dagen later dreigde de islamitische oppositie dat zij haar deelname aan het vredesproces zou staken als de moordenaars van Latifi niet zouden worden opgepakt en berecht. Ook wilde de oppositie verscherping van de veiligheidsmaatregelen ter bescherming van haar andere leiders. Op 29 september liet de oppositie weten dat zij weer volop aan de werkzaamheden van de regering en de Nationale Verzoeningscommissie zou deelnemen. Zij deed dit nadat president Rachmonov had toegezegd de veiligheidsmaatregelen rond oppositieleiders te zullen verscherpen.

Laatste islamitische strijders terug uit Afghanistan

Een woordvoerder van de grenswacht liet op 24 september 1998 weten dat de laatste groep islamitische strijders, bestaande uit 157 personen, uit Afghanistan naar Tadzjikistan was teruggekeerd. Dit was een uitvloeisel van het vredesakkoord dat na de burgeroorlog in Tadzjikistan is gesloten. Tijdens de

burgeroorlog in 1992-1996 waren vele strijders van de islamitische oppositie naar buurlanden gevlucht. Al eerder in juli was een groep van 153 personen teruggekeerd.

Drie explosies in Doesjanbe

Drie explosies deden de hoofdstad doesjanbe op 15 oktober 1998 op zijn grondvesten schudden, maar er waren volgens het ministerie van Veiligheid geen doden. De eerste ontploffing was bij het gebouw van de Nationale Verzoeningscommissie, de andere twee vonden plaats in de buitenwijken van Doesjanbe.

Botsingen met opstandelingen

Bij operaties tegen gewapende opstandelingen die over een periode van tien dagen door regeringstroepen in en rond Doesjanbe werden uitgevoerd werden zestien rebellen en een regeringssoldaat gedood. Ook werden bergplaatsen van wapens en munitie ontdekt. Dat maakte het ministerie van Binnenlandse zaken op 21 oktober 1998 bekend.

De regering beschuldigde begin november een opstandige legerkolonel, Machmoed Choedojberdjev, ervan bomaanslagen te hebben gepleegd op openbare gebouwen in de zuidelijke stad Koergan-Tjoebe. Daarbij werd één persoon gedood. Het ministerie van Binnenlandse zaken zag de bomaanslagen als pogingen het vredesproces in het land te ondermijnen. Choedojberdjev had in augustus 1997 een couppoging gedaan en vertegenwoordigde een soort 'derde kracht' die zich zowel tegen de regering als de islamitische oppositie keerde.

Begin november maakte een presidentiële woordvoerder ook bekend dat aan de zijde van regering en opstandelingen in totaal 89 mensen waren gesneuveld bij twee dagen van gevechten zo'n driehonderd kilometer ten noorden van Doesjanbe, in de provincie Leninabad. Rebellenleider Choedojberdjev liet in een schriftelijke verklaring aan persbureau *Reuters* weten dat hij alleen met de regering wilde onderhandelen als de eisen van zijn beweging op de nationale televisie en radio werden voorgelezen. Een dag later, op 6 november, kwam het ministerie van Defensie met een verklaring dat bij gevechten met rebellen in dezelfde regio alles bij elkaar meer dan tweehonderd mensen waren omgekomen, waaronder ook gewone burgers. Er was een tegenspraak met de verklaring een dag eerder over het aantal gesneuvelden aan regeringszijde.
Minister van Defensie Sjerali Chairoellajev verklaarde dat een groep rebellen in de noordelijke stad Chodzjand nog negentig regeringssoldaten in gijzeling hield die men dreigde te doden.
Op 9 november kwam het bericht dat het regeringsleger erin was geslaagd tijdens een nachtelijke operatie de gegijzelde soldaten te bevrijden. Volgens een presidentiële woordvoerder waren er nog steeds enkele honderden rebellen actief in de regio Ainskom, ongeveer 160 kilometer ten noorden van Doesjanbe. Tijdens vijf dagen van gevechten in die regio waren volgens de woordvoerder honderden mensen gedood, waaronder ook burgers.

Hooggerechtshof verbiedt politieke partij

Het Hooggerechtshof verbood op 8 december 1998 een oppositiepartij, de Partij van Nationale Eenheid, omdat zij de wet zou hebben overtreden en betrokken zou zijn geweest bij de gewapende opstand van begin november. In een verklaring zei het Hooggerechtshof dat de activiteiten van de partij waren verboden en dat haar bezittingen werden overgedragen aan de staat. De Partij van Nationale Eenheid maakte geen deel uit van de Verenigde Tadzjiekse Oppositie. Het Hooggerechtshof stelde in de verklaring dat de partij sinds de oprichting in 1994 geen bijeenkomsten had gehouden en niet was gevestigd op het adres dat in haar registratiedocumenten was aangegeven. Het hof verklaarde ook dat de partijleider en ex-premier Abdoemalik Abdoellodzjanov werd verdacht van betrokkenheid bij de gewapende opstand.

Oppositieleider veroordeelt schietpartij

De leider van de Verenigde Tadzjiekse Oppositie Said Abdoello Noeri veroordeelde op 31 december 1998 in een verklaring een schietpartij tussen rivaliserende fracties van zijn partij waarbij vijf mensen werden gedood. De schietpartij vond plaats in Doesjanbe buiten het gebouw van de Nationale Verzoeningscommissie. De leiders van de twee rivaliserende groepen, Chodzjiali Pirmoechamadov en Rachmon Sangi-nov, waren voor onderhandelingen opgeroepen om hun vete te beëindigen.

Opstandelingenleider zou zijn gedood

Een regeringswoordvoerder verklaarde op 25 januari 1999 dat de opstandelingenleider Saidmoechtor Jorov een dag eerder was gedood bij een gewapend treffen met regeringstroepen. Een andere opstandelingenleider, Ravsjan Gafoerov, werd bij dezelfde operatie met vijf van zijn aanhangers gevangen genomen. Drie van Jorovs lijfwachten zouden bij de gewapende botsing zijn omgekomen, die in de oostelijke buitenwijken van Doesjanbe plaatsvond. Jorov en Gafoerov werden door de regering en door de Verenigde Tadzjiekse Oppositie die samen een coalitieregering vormen, beschuldigd van ontvoeringen en aanvallen op burgers. Een dag later verklaarde een regeringswoordvoerder dat de gearresteerde Gafoerov had bekend eerder in september de moord op Otachon Latifi te hebben gepleegd, een belangrijk persoon binnen de Verenigde Tadzjiekse Oppositie.

Gijzelnemers ter dood veroordeeld

Het Hooggerechtshof veroordeelde op 9 oktober 1998 een opstandelingenleider ter dood die betrokken was geweest bij minstens een gijzeldrama. De man, Bachram Sadirov, stond samen met een medeplichtige terecht die ook de doodstraf kreeg. Zij werden veroordeeld tot het vuurpeloton. Of er een mogelijkheid was tot hoger beroep, was niet duidelijk. Sadirov en zijn groep hadden in februari 1997 veertien mensen in gijzeling genomen, waaronder VN-personeel en een Tadzjieks minister. Sadirov en zijn medeplichtige werden door veiligheidstroepen gevangen genomen; de gijzelaars werden vrijgelaten.

Parlement keurt begroting 1999 goed

Het parlement keurde op 13 november 1998 de begroting voor 1999 goed. Daarin was voorzien in een toename van het tekort tot 4,8 procent van het bnp in vergelijking met 3,7 procent over 1998. De voorzitter van de begrotingscommissie van het parlement, Safar Safarov, verklaarde dat de begroting uitging van inkomsten voor een bedrag van 202,2 miljard Tadzjiekse roebels (ca. 510 miljoen gulden) in vergelijking met 160 miljard (ca. 400 miljoen gulden) over 1998. De uitgaven zouden stijgen van 160 miljard naar 256,2 miljard roebel (ca. 640 miljoen gulden), aldus Safarov. Het begrotingste-

kort zou volgens hem worden gedekt door kredieten van de Wereldbank en het Internationale Monetaire Fonds. Hij zei ook dat het bnp zou stijgen van 847 miljard roebel (ca. 2,1 miljard gulden) geraamd voor 1998 naar 1,12 biljoen roebel (ca. 2,8 miljard gulden) voor 1999. Safarov verklaarde verder dat de buitenlandse schuld zou stijgen van 922,4 miljoen dollar in 1998 naar 984,7 miljoen dollar in 1999. De begroting voor 1999 voorzag uitgaven voor terugbetaling van schulden van 29,1 miljoen dollar in vergelijking met 29,6 miljoen dollar voor 1998.

President noemt drugs uit Afghanistan bedreiging

Bij de opening van een internationale drugsconferentie in Doesjanbe op 15 januari 1999 verklaarde president Rachmonov dat de toenemende stroom drugs uit Afghanistan een bedreiging voor zijn land vormden. Het aantal mensen in Tadzjikistan dat zelf drugs gebruikt was volgens hem de laatste tijd sterk gestegen. Het land is ook al bezig een belangrijke doorvoerroute te worden vooral voor opium en heroïne vanuit het zuiden. Rachmonov zei dat ongeveer één ton drugs elke dag vanuit Afghanistan het land binnenkwam. Hij zei over informatie te beschikken dat ongeveer tweeduizend ton dichtbij de grens was opgeslagen en gereed was voor transport.

BUITENLANDSE ZAKEN

VN besluit tot voortzetting waarnemersmissie

De Veiligheidsraad van de VN in New York besloot op 12 november 1998 de waarnemersmissie in Tadzjikistan (UNMOT) voort te zetten tot 15 mei 1999. UNMOT bestaat uit dertig militaire waarnemers en 170 personen burgerpersoneel. De missie houdt toezicht op het vredesakkoord dat in juni 1997 tussen de regering en de islamitische oppositie is gesloten. Een vredesmacht van het GOS onder Russische leiding is ook in het land gestationeerd.

19 miljoen dollar aan internationale hulp

Tadzjikistan zal in 1999 19 miljoen dollar aan internationale hulp ontvangen van internationale donors om zijn financiële crisis te bestrijden. Dat verklaarde een vertegenwoordiger van de Wereldbank voor Tadzjikistan, Moestafa Roeïs, op 16 december 1998. Hij zei dat vertegenwoordigers van de Wereldbank, het IMF, de Asian Development Bank, de Europese Unie en donorlanden daarmee hadden ingestemd op een bijeenkomst in Washington. De donorlanden waren volgens hem de Verenigde Staten, Canada, Zwitserland en Nederland.

(Vorige berichten pag. 443/1 - 1998)

TURKMENISTAN

BINNENLAND

Militaire kopstukken ontslagen na schietpartij

Zeven personen kwamen om toen deserteurs uit het leger betrokken raakten bij een schietpartij en een ontvoering op 12 september 1998. Vijf soldaten in de West-Turkmeense stad Kazandzjik forceerden de toegang tot een depot en namen wapens en munitie mee. Buiten de stad kwam het tot een incident en twee burgers in een passerende auto vonden de dood. De soldaten raakten in gevecht met eenheden van het ministerie van Binnenlandse zaken, waarbij vier van de vijf soldaten en een politieman de dood vonden.

Naar aanleiding van dit voorval ontsloeg president Saparmoerat Nijazov enkele dagen later minister van Defensie Danatar Koepekov, de chef van de generale staf Akmoerad Moelkamanov en de vice-voorzitter van het Comité van Nationale Veiligheid Farid Atamoeradov. Nijazov had zich persoonlijk met het onderzoek naar het incident beziggehouden. Op de televisie was te zien hoe hij woedend tegen enkele ministers uitviel.

Soldaten krijgen over het algemeen in Turkmenistan slecht betaald en met de discipline in het leger was het somber gesteld. President Nijazov gaf miljoenen guldens uit voor de bouw van een groot nieuw paleis in het centrum van de hoofdstad Asjgabat. Hij liet ook een toren bouwen te zijner ere met een ronddraaiend restaurant en een standbeeld van hemzelf.

Viering onafhankelijkheid

Turkmenistan vierde op 27 oktober 1998 de zevende verjaardag van zijn onafhankelijkheid met veel lof aan het adres van president Nijazov en beloftes om de islamitische cultuur in het land te laten herleven. Nijazov kondigde een amnestie af voor achtduizend personen die voor kleine vergrijpen vastzaten. Ongeveer vijftienhonderd gevangenen hadden al officieel kwijtschelding van straf gekregen door in een ritueel de Koran te kussen en te zweren niet meer de wet te overtreden. President Nijazov ontving voor de derde keer de Gouden Halve Maan als 'held van Turkmenistan'.

Nieuwe minister van Landbouw

Koerbanmoerat Rosyjev werd op 27 januari 1999 bij presidentieel decreet tot minister van Landbouw benoemd als opvolger van Koerban Velmoeradov, die zijn plaatsvervanger werd. De 46-jarige Rosyjev was al vice-premier belast met landbouw- en industriesectoren.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Moratorium doodstraf

President Nijazov kondigde volgens een regeringswoordvoerder een moratorium op de doodstraf af tijdens een bijeenkomst van het Hooggerechtshof op 5 januari 1999. Uit het afgekondigde moratorium zou de bereidheid blijken van Turkmenistan aan de democratische normen te voldoen die door de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) werden verlangd.

OVSE opent kantoor

Het ministerie van Buitenlandse zaken liet op 29 januari 1999 weten dat de OVSE een officieel bureau in Turkmenistan had geopend. Een woordvoerder zei dat president Nijazov het hoofd van het bureau, Paul Ullmann, officieel in Asjgabat had ontvangen. De regering en de afdeling mensenrechten van de OVSE zouden volgens de woordvoerder binnen afzienbare tijd een intentieverklaring tot samenwerking tekenen. IJveraars voor mensenrechten hadden kritiek op het bewind van Nijazov, omdat dit fundamentele rechten als vrijheid van meningsuiting en informatie niet zou respecteren.

(Vorige berichten pag. 449/2 - 1998)

Aflevering nr. 3138

ARMENIË
Geestelijke gearresteerd op verdenking van corruptie 71
Moordaanslagen op overheidsfunctionarissen 72
Wijzigingen in de regering 72
President positief over economie in 1998 72
President wil niet naar Azerbeidzjan 72

AZERBEIDZJAN
Presidentsverkiezingen 73
Demonstranten gearresteerd 74
Nieuwe oppositiebeweging opgericht 74
Vervolging oppositie wegens belediging president 74
Persbreidel 75
Wet bestraft illegale bijeenkomsten 75
Amnestie voor gevangenen 75
Protest over akkoord Iraanse olie 75
Azerbeidzjan verwerpt OVSE-voorstel over Nagorno-Karabach 75

COLOMBIA
Presidentsverkiezingen 82
Politiek geweld eist tal van levens 83
Vredesonderhandelingen met guerrillabewegingen 85
Aardbeving verwoest koffie-regio 88
'Vernietiging cocaplantages een mislukking' 90
Problemen rond oliewinning 90
Miljarden voor duurzame vrede 91
Washington legt zich neer bij uitleveringswet 92
Amnesty sluit kantoor in Colombia 93
Rebellen waarschuwen VS voor 'nieuw Vietnam' 93

HAÏTI
Planning verkiezingen probleem 94
Unesco brengt saluut aan slavenopstand 96
VN-missie haalt uit naar politiemacht 96
Bootvluchtelingen gered 97
EU geeft voedselhulp 97

INDIA
Regeringspartij BJP verliest deelstaatverkiezingen 114
Staking tegen economisch beleid 116
Sociale ontreddering oorzaak slachting in Bihar 116
Hervormingen energiesector 117
Tibetaanse kwestie 118
Dialoog met Pakistan 119

ITALIË
Regering-Prodi valt, D'Alema vormt nieuw kabinet 75
Veltroni volgt D'Alema op 77
Corruptieprocessen 78
Overheid veroordeeld in bloedschandaal 78
Illegale immigratie 78
De kwestie Öcalan 80
Ciampi presenteert hervormingsplan voor arme Zuiden 82
Italiaan benoemd tot directeur ECOSOC 82

KAZACHSTAN
Optreden tegen islamitische sekte 120
Presidentsverkiezingen 120
Overheidsuitgaven teruggedraaid 122
VN-rapport wil hulp tegen nucleaire verontreiniging 123
Overeenkomst met Vaticaan 123
Banden met Rusland aangehaald 123

KIRGIZSTAN
President Akajev kan kandideren voor derde termijn 123
Voltallige kabinet ontslagen 124
Kirgizstan lid van Wereld Handels Organisatie 124

NEDERLAND
Begin Bijlmer-enquête 69
Spreekrecht leden Europees Parlement 69
Weer onenigheid over WAO 69
Euro maakt goede start 69
Massale reactie op doodschieten twee meisjes 70
Leasen gevangenissen veel te duur 70
Estafettestaking in basis- en middelbaar onderwijs 71
Voorrangsbehandeling rijkere zieken 71
Kritiek op RIVM 71
'Top BZ verwikkeld in machtsstrijd' 71

OEZBEKISTAN
Processen tegen moslim-extremisten 125
Zorgen om Aralmeer 126
Rusland en Oezbekistan samen tegen 'militante islam' 126

PAKISTAN
Islamitische wetgeving 126
Leger gaat geweld bestrijden 126
Geweld in Punjab 127
Ruzie tussen regering en persgroep 127
Relatie met IMF 128

TADZJIKISTAN
Vier VN-medewerkers vermoord 129
Geweld en opstand tijdens verzoeningsproces 129
President noemt drugs uit Afghanistan bedreiging 131

TURKMENISTAN
Militaire kopstukken ontslagen na schietpartij 131
Viering onafhankelijkheid 131
Moratorium doodstraf 131

VERENIGDE STATEN
Verkiezingen 98
Afzettingsprocedure tegen Clinton 100
Ondernemingen mogen niet langer omkopen 106
Vergroting strategische oliereserve 106
Onderzoek naar campagnefinanciering 106
Nieuwe beschuldigingen in Whitewaterschandaal 107
Nieuwe opzet schoolbussen St. Louis 108
Abortus 108
Tabaksakkoord 109
Mars tegen politiegeweld toegestaan 110
Homo-emancipatie 110
Doodstraf 111
Voorwaarden aan het IMF 111
Crisis rond Irak 111
Maleisië boos over toespraak Gore 112
Luchtaanvallen op Irak 113
Contacten met Colombiaanse guerrillabeweging FARC 113

KHA

uitgevers
Systemen Keesing B.V.
Hogehilweg 13
1101 CA Amsterdam
telefoon: 020 - 564 1111
Postbus 1118
1000 BC Amsterdam
telefoon: 020 - 5 64 1222 (abonneeservice)
Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing
Keesinglaan 2-20
B 2100 Deurne-Antwerpen.
telefoon: 03 - 360 5300

redactie
Keesings Historisch Archief
J. J. Viottastraat 21
1071 JN Amsterdam
telefoon: 020 - 470 4303
e-mail: kha@knoware.nl

© Keesings Historisch Archief

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

TURKIJE

BINNENLAND

Regering-Yilmaz valt

De minderheidsregering van Mesut Yilmaz verloor op 25 november 1998 een vertrouwensstemming in het parlement, waarmee een einde kwam aan deze zestien maanden oude regering van de Moederlandpartij. Yilmaz bood nog dezelfde dag zijn ontslag aan bij president Suleyman Demirel. Die accepteerde het ontslag, maar vroeg Yilmaz aan te blijven tot een nieuwe regering zou zijn geformeerd.
De vertrouwensstemming volgde na aanhoudende beschuldigingen van corruptie bij de verkoop van de Turkbank. De zakenman Korkmaz Yigit had hiervoor in augustus 1998 het hoogste bod gedaan, maar dreigde de bank desondanks niet in bezit te krijgen. Hierop beschuldigde hij de regering van corruptie. De verkoop van de bank werd vervolgens op 14 oktober opgeschort, om de beschuldigingen te onderzoeken.
De leider van de Republikeinse Volkspartij (CHP), Deniz Baykal, zegde hierop het vertrouwen in de regering op. Het was de CHP van welker steun Yilmaz afhankelijk was. Deze probeerde op 19 november nog tevergeefs de motie tegen te houden.

Mesut Yilmaz was op 30 juni 1997 benoemd tot premier van een minderheidsregering, nadat de Nationale Veiligheidsraad zijn voorganger Necmettin Erbakan eerder had gedwongen om af te treden. De generaals van de Nationale Veiligheidsraad waren namelijk niet tevreden met de islamitische koers van Erbakan en zijn Welzijnspartij.

Moeizame regeringsformatie

Partij van de Deugd mag geen regering formeren

De leider van de grootste partij mag in Turkije normaal gesproken een nieuwe regering proberen te vormen. In dit geval zou dat Recai Kutan van de Partij van de Deugd zijn, de opvolger van de verboden islamitische Welzijnspartij. Kutan zei op 28 november 1998 bereid te zijn een regering te vormen: 'Ik heb meer kans dan Yilmaz om een regering te vormen. Ik maak me daarbij geen zorgen om de militairen. Ik krijg namelijk signalen dat de militairen niet meer afwijzend staan tegenover onze partij.'
Dat was niet het geval. De Nationale Veiligheidsraad reageerde twee dagen later op de uitspraken van Kutan: 'We beschouwen het in het belang van iedereen dat de politici de bevolking correct informeren en uitspraken vermijden die het leger dwingen tot ingrijpen.' De generaals stelden verder dat de politici 'de noodzakelijke zorgvuldigheid en gevoeligheid' moesten betrachten.

Eerste formatie Ecevit mislukt

President Suleyman Demirel benoemde op 2 december 1998 oud-premier Bulent Ecevit tot formateur. Hij kreeg de opdracht binnen 45 dagen na de val van de regering-Yilmaz een nieuwe regering te formeren. De Turkse grondwet schrijft die 45 dagen dwingend voor. Is er dan nog geen regering, dan benoemt de president zelf een regering, ontbindt hij het parlement en mag hij nieuwe verkiezingen uitschrijven.
Ecevit kreeg de partijen niet op één lijn. Evenmin wist hij gedoogsteun te vinden voor een eventuele minderheidsregering. Hij gaf de formatie-opdracht daarom op 21 december terug aan de president.

Formatie Yalim Erez mislukt eveneens

President Suleyman Demirel benoemde 27 december 1998 de onafhankelijke Yalim Erez tot formateur. Erez was op dat moment minister van Handel en Industrie. Demirel riep de politici daarbij op tot eenheid: 'Ik doe een beroep op u. Laat de ruzies rusten, werk samen en vorm een nieuwe regering.' Hij voegde er aan toe dat hij geen gebruik zou maken van het recht om zelf een regering te benoemen en het parlement te ontbinden. Hiermee maaide hij het gras voor de voeten weg van de politici die dachten op die manier meer kans te hebben om in de regering te komen.
Erez begon besprekingen met de Partij van de Deugd, waarop de seculiere politici echter niet meer met hem wilden samenwerken. Ook de generaals lieten weten dat ze niet nogmaals een islamitische regering zouden dulden.
De doorbraak kwam toen voormalig premier Tansu Çiller op 5 januari 1999 een ommezwaai maakte. In december weigerde ze nog een minderheidsregering van Bulent Ecevit te steunen. Nu liet ze weten dat wel te willen. De volgende dag gaf Erez zijn formatie-opdracht terug aan Demirel.

Ecevit vormt nieuwe regering

Bulent Ecevit kreeg op 7 januari 1999 voor de tweede keer de opdracht een regering te vormen. Dit maal lukte hem dat binnen vier dagen. Op 11 januari kon hij een regering presenteren die voornamelijk bestond uit leden van zijn Partij van Democratisch Links (DSP) en enkele onafhankelijke leden.

Bulent Ecevit (rechts) heeft op 17 januari 1999 een ontmoeting met president Demirel, nadat hij het vertrouwen van het parlement had gekregen voor zijn minderheidskabinet. *(foto ANP)*

Samenstelling regering (11 januari 1999)

Premier
Bulent Ecevit (DSP)
Vice-premier
Husamettin Ozkan (DSP)
Vice-premier
Hikmet Ulugbay (DSP)

Ministers:
Arbeid
Nami Cagan (DSP)
Binnenlandse zaken
Cahit Bayar (Onafhankelijk)
Bosbouw
Arif Sezer (DSP)
Buitenlandse zaken
Ismail Cem (DSP)
Cultuur
Istemihan Talay (DSP)
Defensie
Hikmet Sami Turk (DSP)
Energie
Ziya Aktas (DSP)
Financiën
Zekeriya Temizel (DSP)
Gezondheidszorg
Mustafa Guven Karahan (DSP)
Handel en Industrie
Metin Sahin (DSP)
Huisvesting
Ali Iliksoy (DSP)
Justitie
Selcuk Oztek (onafhankelijk)
Landbouw
Mahmut Erdir (DSP)
Milieu
Fevzi Aytekin (DSP)
Onderwijs
Metin Bostancioglu (DSP)
Toerisme
Ahmet Tan (DSP)
Transport
Hasan Basri Aktan (onafhankelijk)

De 73-jarige Bulent Ecevit is vooral bekend omdat hij in 1974 de opdracht gaf tot de Turkse invasie van Cyprus, nadat er een Grieks-Cypriotische coup was gepleegd. Belangrijk is ook dat Ecevit het volste vertrouwen van het leger heeft. De generaals zagen in hem een belangrijke voorvechter van de seculiere Turkse samenleving. Ze hoopten dat hij een dam zou opwerpen tegen de islamitische Partij van de Deugd. Dit vooral vanwege de verkiezingen van april 1999.

Ecevit haalde al direct bij de presentatie van zijn regering uit naar de Partij van de Deugd. Hij verklaarde dat hij de anti-islamitische plannen van de vorige regering zou doorzetten en riep de bevolking op om op 18 april niet te stemmen op de Partij van de Deugd: 'Ik vertrouw op onze burgers die weten dat ze hun stem gewetensvol moeten gebruiken. Dat is de beste manier om het fundamentalisme te voorkomen.' Verder zei hij: 'Niemand mag de hoofddoekjes als verkiezingsitem gebruiken. De verkiezingen mogen niet worden overschaduwd door hoofddoekjes en fundamentalisme. Anders kunnen er ernstige problemen ontstaan.'

Regering Ecevit wint vertrouwensstemming

Bulent Ecevit presenteerde zijn regering op 17 januari 1999 aan het parlement. Daar kreeg hij het vertrouwen van 188 van de 306 parlementsleden. Zijn minderheidskabinet steunt vooral op de Moederlandpartij van Mesut Yilmaz en de Partij van het Juiste Pad van Tansu Çiller.
Ecevit zei dat zijn belangrijkste doel de organisatie van de verkiezingen van 18 april zou zijn: 'We zullen Turkije naar de verkiezingen van april loodsen door een onafhankelijke koers te varen.'
Ecevit beloofde verder de begroting voor 1999 bij het parlement in te dienen, het sociale zekerheidsstelsel te hervormen en de privatisering van de banken voort te zetten.

Minister van Financiën treedt af

De minister van Financiën, Zekeriya Temizel, besloot op 24 februari 1999 af te treden. Dit omdat hij zich kandidaat had gesteld voor de verkiezing van het burgemeestersambt van Istanbul.
Temizel werd opgevolgd door Nami Cagan, die tot dan toe de portefeuille van Arbeid had.

Aanloop naar de verkiezingen van 18 april 1999

De kleine partijen vroegen op 26 november 1998 om een verandering van de kieswet. De huidige kieswet kent een drempel van 10 procent, met als gevolg dat de kleine partijen geen enkele kans maken om in het parlement te komen. Het belangrijkste slachtoffer van deze regel is de Volkspartij voor de Democratie (HADEP). Deze partij haalde tijdens de verkiezingen van 1995 in het Koerdische Zuidoosten van Turkije meer dan 30 procent van de stemmen. Landelijk bleef de partij echter steken op 4,1 procent, waardoor zij niet is vertegenwoordigd in het parlement. Volgens HADEP-leider Osman Ozcelik moet 'deze barrière verdwijnen als we willen dat de democratische wil van de bevolking wordt weerspiegeld in het parlement'.

Corruptieprocessen

Özer Çiller vrijgesproken

De rechtbank van Ankara heeft op 4 december 1998 de echtgenoot van voormalig premier Tansu Çiller vrijgesproken van het misleiden van een parlementaire onderzoekscommissie. Özer Çiller zou de winst van een van zijn holdings niet hebben opgegeven aan een commissie die de rijkdom van het echtpaar-Çiller onderzocht. De rechtbank heeft hem hiervan nu vrijgesproken.

Özer Çiller was eerder dat jaar wel veroordeeld voor het overhandigen van een valse vertaling van zijn Amerikaanse documenten aan de commissie. Hiervoor kreeg hij een gevangenisstraf van vijf maanden, die later werd omgezet in een lichte boete.

Onderzoekscommissie wil vervolging Yilmaz

Een parlementaire onderzoekscommissie adviseerde op 17 december 1998 Mesut Yilmaz voor het Hooggerechtshof aan te klagen wegens corruptie. Het ging hier overigens om oude aanklachten en niet om de aanklacht die leidde tot de val van zijn kabinet, drie weken eerder.

Armeense christenen kiezen nieuwe leider

De Armeense christenen hebben op 14 oktober 1998 Mesrob Mutafyan met overweldigende meerderheid gekozen als hun nieuwe spirituele leider. De in de Verenigde Staten opgeleide Mutafyan werd de 84ste patriarch van de Armeense christenen. Hij volgde de in maart overleden Karekin II op.
De verkiezingen werden in een gespannen sfeer gehouden, omdat de gouverneur van Istanbul had geprobeerd een eigen kandidaat als patriarch te benoemen. De 60.000 Armeense christenen straften deze bemoeienis af door massaal te komen stemmen en hun eigen kandidaat te kiezen.

ISLAMITISCH ACTIVISME

Nieuw onderzoek tegen leider van de Partij van de Deugd

De openbare aanklager begon op 12 oktober 1998 een nieuw onderzoek tegen Recai Kutan, de leider van de Partij van de Deugd. Kutan zou alavieten hebben uitgemaakt voor 'pervers'. Dit zou zijn gebeurd in zijn commentaar op de onderhandelingen die Turkije met Syrië voerde over de positie van de Arbeiderspartij van Koerdistan, de PKK.
Tegen Kutan liep al een klacht omdat hij met 78 anderen fondsen zou hebben verduisterd van de Welzijnspartij, de voorganger van de Partij van de Deugd.
Op 28 oktober werd Kutan formeel aangeklaagd wegens belediging van de 8 miljoen alavieten in Turkije. Kutan ontkende, maar de aanklager vroeg zijn parlementaire onschendbaarheid op te heffen, zodat Kutan zou kunnen worden veroordeeld. Een rechter zette dit verzoek op 3 december kracht bij door zich niet bevoegd te verklaren om Kutan te veroordelen, omdat hij parlementaire onschendbaarheid genoot.

Burgemeester Istanbul uit ambt gezet

Op 19 oktober 1998 vroeg het Hof van de stad Diyarbakir om uitvoering van de straf tegen Tayyip Erdogan, de populaire burgemeester van Istanbul. Erdogan was in september van dat jaar veroordeeld tot een gevangenisstraf van tien maanden omdat hij een gedicht had voorgedragen waarin werd opgeroepen tot verzet tegen de militairen.
Erdogan vroeg naar aanleiding van het verzoek van het Hof van Diyarbakir om uitstel van de uitvoering van de straf, omdat zijn legale middelen nog niet waren uitgeput. Hij wilde namelijk zijn zaak voor het Europees Hof van de Rechten van de Mens brengen. De Administratieve Rechtbank van Istanbul ging op 27 november akkoord met het uitstel.
De rechtbank besloot op 11 december echter wel dat Erdogan uit zijn ambt van burgemeester moest worden gezet. Dit vooruitlopend op zijn straf. In november had de gemeenteraad echter al een nieuwe burgemeester gekozen: Ali Mufit Gurtuna, eveneens een islamist.
Gurtuna kwam vrij snel in conflict met de seculiere autoriteiten. Zo wees hij op 8 januari 1999 een overheidsplan om een derde brug over de Bosporus te bouwen resoluut van de hand: 'Zorgvuldig onderzoek laat ons zien dat de derde brug het verkeersprobleem niet oplost.' Gurtuna wil in plaats van de brug een uitgebreid metronet bouwen, waarvan vooral de arme inwoners van Istanbul kunnen profiteren.

Verzet tegen hoofddoekjes duurt voort

Op 12 oktober 1998 vonden er op verschillende plaatsen demonstraties plaats tegen het verbod om islamitische kleding te dragen op universiteiten. De politie greep hard in en arresteerde 260 demonstranten.
Duizenden islamitische betogers raakten op 6 november opnieuw slaags met de politie. Zij demonstreerden in Istanbul onder het motto 'Breek de handen van degene die onze hoofddoekjes aanraakt'. De politie gebruikte de wapenstok en zette het waterkanon in. Twintig mensen werden gearresteerd.

Militairen nemen steeds scherper stelling tegen islamitisch activisme

De generale staf van het leger gaf op 14 oktober 1998 een verklaring uit waarin hij de demonstraties voor het dragen van hoofddoekjes scherp veroordeelde: 'Het is onmogelijk dat ook maar één lid van de Turkse strijdkrachten deze protesten steunt, omdat ze het fundament ondermijnen van onze staat en onze grondwet.'
Stafchef Huseyin Kivrikoglu kwam op 22 december met een verklaring: 'De anti-seculiere activiteiten van vandaag kunnen de grondwettelijke orde niet verstoren. Deze orde kan rekenen op de steun van het heldhaftige Turkse leger. (...) De Turkse strijdkrachten, die nu sterker zijn dan ooit, staan klaar om de principes van onze grote leider Atatürk te beschermen.'

Aanslag op mausoleum Atatürk verijdeld

Op 5 november 1998 werden 23 islamisten in staat van beschuldiging gesteld vanwege het beramen van diverse bomaanslagen op de Dag van de Republiek. Zij zouden van plan zijn geweest om onder andere een vliegtuig vol explosieven te laten neerstorten op het mausoleum van Mustafa Kemal Atatürk, de stichter van de republiek Turkije. De 23 zouden deel uitmaken van een 2.000 leden tellende islamitische groep die onder leiding staat van Metin Kaplan. Deze man woont in Duitsland en noemt zichzelf de 'Kalief van de islam'.
Zijn uitlevering is niet mogelijk, omdat hij inmiddels de Duitse nationaliteit bezit. Wel beval de rechtbank van Istanbul op 7 november de arrestatie van Kaplan. Dit arrestatiebevel was echter alleen geldig in Turkije.
Op 31 december maakte de politie van Istanbul bekend dat ze opnieuw vier islamisten had gearresteerd. Ditmaal ging het om mensen die van plan waren bomaanslagen te plegen tijdens de Nieuwjaarsvakantie. Volgens de politie ging het om Salih Mirzabeyoglu en drie van zijn aanhangers. Mirzabeyoglu is de leider van het Groot Islamitisch Front van de Oosterse Overvallers (IBDA-C), een organisatie die begin jaren negentig geregeld aanslagen pleegde.

Hof vernietigt doodstraf 33 islamisten

Het Hof van Beroep in Ankara heeft op 24 december 1998 de doodstraf tegen 33 islamisten ongedaan gemaakt omdat er procedurefouten waren gemaakt. Zij moeten nu opnieuw worden berecht. Hetzelfde geldt voor elf van 46 islamisten die tot gevangenisstraffen tot twintig jaar waren veroordeeld. In deze elf gevallen beoordeelde het Hof de straf als te laag.
De islamisten waren veroordeeld voor hun deelname aan de rellen van 1993 in Sivas. Ze vielen toen een hotel aan waar de vrijzinnig-islamitische alavieten een bijeenkomst hielden onder leiding van de Turkse uitgever van de Duivelsverzen van Salman Rushdie. De islamisten staken het hotel in brand, waardoor 37 mensen om het leven kwamen.

Zes islamitische bedrijven aangeklaagd

De inspectie voor de kapitaalmarkt heeft op 2 februari 1999 zes islamitische bedrijven aangeklaagd en een onderzoek gestart naar de activiteiten van drie andere islamitische bedrijven. De bedrijven worden ervan beschuldigd dat ze de Wet op de Kapitaalmarkt hebben overtreden. De zes hadden volgens islamitisch gebruik geen aandelen via een bank uitgegeven om aan kapitaal te komen, maar hun geldschieters een kwitantie gegeven die ze later zouden kunnen verzilveren. Deze handelswijze is volgens de Turkse wet niet toegestaan.

Turkije

Erbakan mag zich niet verkiesbaar stellen

De kiesraad besloot op 27 februari 1999 dat Necmettin Erbakan zich niet verkiesbaar mag stellen voor de verkiezingen van april 1999. Erbakan had verzocht of hij zich kandidaat voor het parlement mocht stellen in het district Konya. De kiesraad besloot unaniem dat dit niet mocht. Met deze beslissing lijkt de kans verkeken dat Erbakan op korte termijn terugkeert aan het politieke front.
Erbakan werd als premier van een islamitische regering in juni 1997 door de militairen gedwongen af te treden. Zijn Welzijnspartij werd vervolgens in januari 1998 verboden, waarbij onder andere werd bepaald dat Erbakan vijf jaar lang geen politieke functie meer mocht uitoefenen.

Justitie verbiedt maagdelijkheidstest

Het ministerie van Justitie heeft op 6 januari 1999 een verbod ingesteld op het testen van de maagdelijkheid. Deze omstreden tests waren vooral gangbaar op het platteland, waar kinderen te ver van school woonden en daarom overnachtten in slaapzalen van de school. De tests leidden verscheidene malen tot zelfmoord van meisjes, bij wie niet kon worden aangetoond dat hun maagdenvlies nog intact was. Justitie in een verklaring: 'Men moet mensen niet eerst onderzoeken en vervolgens straffen op een manier die hun gevoelens en eerbaarheid ernstig schendt.'

KOERDISCHE KWESTIE

Turkije en Syrië tekenen PKK-akkoord

Na geheime besprekingen tussen Syrië en Turkije bereikten beide landen op 21 oktober 1998 een akkoord over de positie van de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK) in Syrië. Een Syrische woordvoerder noemde de besprekingen positief en openhartig en zei dat Syrië de PKK geen onderdak meer zou verlenen. Syrië bevestigde nogmaals dat de PKK illegaal was en geen recht had op verblijf, basis of kampen in Syrië. Tevens zou PKK-leider Abdullah Öcalan in het land niet langer welkom zijn.
De overeenkomst kwam tot stand na grote druk van Turkije. Het was de Turken al jaren een doorn in het oog dat de PKK aanvallen op Turkije kon ondernemen vanuit bases in Syrië.
Necati Utkan, woordvoerder van het Turkse ministerie van Buitenlandse zaken: 'Syrië heeft zijn hand naar ons uitgestoken. Als alles gaat volgens deze overeenkomst, dan zullen we die hand schudden.' Utkan voegde er echter aan toe dat als Syrië zich niet aan de afspraken zou houden, die met militaire middelen zouden worden afgedwongen.

Turks offensief in Koerdistan

Om Syrië onder druk te zetten, begonnen Turkse troepen in oktober 1998 een offensief tegen de PKK-guerrilla's in de Koerdische provincies nabij de Syrische grens. Turkije breidde het offensief in november uit tot Noord-Irak, omdat hier de PKK-strijders naar toe zouden vluchten die Syrië inmiddels het land zou hebben uitgezet. Bij het offensief waren duizenden soldaten en duizenden dorpswachten betrokken. Turkije zette bovendien in Noord-Irak enkele F16-gevechtsvliegtuigen in die PKK-bases moesten bombarderen.
Het Turkse persbureau *Anatolia* claimde al snel grote successen. Op 3 oktober zouden dertien PKK-strijders in de provincie Hakkari zijn gedood en twee in de provincie Tunceli. Eén Turkse soldaat zou hierbij het leven hebben verloren. Probleem hierbij was dat de berichtgeving van *Anatolia* niet als erg betrouwbaar bekend staat.
Het offensief verhevigde zich nadat Syrië en Turkije het akkoord hadden getekend. *Anatolia* meldde dat op 24 oktober 69 PKK-strijders en tien soldaten tijdens gevechten in Sirnak om het leven waren gekomen. Twee dagen later zouden acht PKK-ers en twee soldaten zijn omgekomen in Mardin.

De PKK claimde op 10 november een groot succes. De Koerdische organisatie zou twintig soldaten in een hinderlaag hebben gedood. Turkije weigerde dit bericht te bevestigen. Wel zei Anatolia twee dagen later dat Turkse troepen 85 Koerdische guerrilla's hadden gedood in Noord-Irak en nog eens 21 in Zuidoost-Turkije. Er werden geen mededelingen gedaan over eventuele verliezen aan Turkse kant. Een Turkse generaal verklaarde dat de PKK trainingskampen had in Noord-Irak en dat deze operatie door zal gaan tot de kampen volledig vernietigd waren.

Nieuwe offensieven na arrestatie PKK-leider

Turkije lanceerde in november en december 1998 een aantal nieuwe offensieven tegen de Koerdische rebellen, nadat PKK-leider Abdullah Öcalan op 12 november in Italië was gearresteerd. Turkije verwachtte na zijn arrestatie ontreddering en wanorde onder de PKK-guerrilla's en hoopte hiervan gebruik te maken.
Op 26 november begonnen 6.000 soldaten, gesteund door helikopters, een nieuw offensief in de provincie Sirnak. Een dag later maakte de gouverneur van het gebied bekend dat er tijdens gevechten negentien guerrilla's en drie soldaten waren gedood.
Het offensief verlegde zich enkele dagen later naar de provincie Mardin toen PKK-strijders daar op 28 november een Sikorsky-helikopter van de Turkse luchtmacht uit de lucht hadden geschoten. De achttien inzittenden van de helikopter kwamen om het leven. De generale staf bevestigde dit incident een dag later en meldde dat het Turkse leger zeven PKK-rebellen in Mardin had gedood.

Het Turkse leger begon begin december een offensief in de provincie Tunceli. Dit offensief werd ondersteund door Sikorsky- en Cobra-helikopters en F16-gevechtsvliegtuigen. Het Turkse leger meldde op 10 december dat het inmiddels tien PKK-rebellen had gedood.

Eind december werd er weer een offensief gelanceerd in Sirnak. Ook dit offensief werd ondersteund door helikopters. Op 27 december meldde het Turkse leger dat het tijdens dit offensief achttien PKK-guerrilla's had gedood. Drie dagen later verklaarde het leger dat er nog eens tien PKK'ers waren gedood.

Winter maakt tijdelijk einde aan strijd

De winter maakte rond de jaarwisseling een einde aan de offensieven van het Turkse leger tegen de PKK. Sneeuw en barre koude maakten de bergen van Turks-Koerdistan vrijwel onbegaanbaar. Alleen in Mardin vonden in januari 1999 twee incidenten plaats, waarbij volgens Turkse berichten in totaal 27 PKK-strijders en twee soldaten zouden zijn gedood.
Pas eind februari namen de gevechten weer toe. Het Turkse leger meldde dat het op 23 februari veertien PKK-strijders, op 24 februari vijf PKK-strijders en op 27 februari zeventien rebellen had gedood. De slachtoffers vielen bij gevechten in de provincies

Siirt, Sirnak en Batman. Er waren geen mededelingen over slachtoffers aan Turkse kant.

Justitie sluit krant

De Turkse Justitie besloot op 28 oktober 1998 de krant *Ulkede Gundem* voor een maand te sluiten. Aanleiding hiervoor was een artikel over de economische gevolgen van de strijd in Turks-Koerdistan. Volgens Justitie had de krant met dit artikel aangezet tot haat tussen verschillende bevolkingsgroepen.
Volgens de uitgever zou de krant waarschijnlijk voorgoed worden gesloten, omdat er nog 181 klachten tegen de krant bij Justitie lagen. Het ene sluitingsbevel zou zo door het andere worden opgevolgd.

Justitie maakte op dezelfde manier reeds het verschijnen van andere kranten onmogelijk, waaronder de bekende dagbladen *Ozgur Gundem, Ozgur Ulke* en *Yeni Politica.* Deze kranten probeerden te berichten over de Koerdische kwestie, maar werd het verschijnen onmogelijk gemaakt. Volgens de uitgever van *Ulkede Gundem* toonde het optreden van Justitie eens te meer aan dat er in Turkije geen persvrijheid en geen vrijheid van meningsuiting bestaat.
Kantoren van *Ulkede Gundem* waren eerder het doelwit van bomaanslagen, terwijl een aantal journalisten van dit dagblad gevangen zit.

Arrestatie Öcalan leidt tot acties

De arrestatie van PKK-leider Abdullah Öcalan op 12 november 1998 in Italië, leidde in Turks-Koerdistan tot verschillende acties. Op 17 november blies een vrouw in Yuksekova zichzelf op voor een hoofdbureau van politie. Doelwit was een militair konvooi dat net langs kwam. De vrouw miste. Ze kwam zelf om het leven en zes omstanders raakten gewond, onder wie vier politieagenten. Eén agent zou later als gevolg van zijn verwondingen overlijden.
Op 1 december blies een vrouw zichzelf op in een supermarkt in Lice. Ditmaal vielen er veertien gewonden. Onduidelijk was hoeveel militairen zich onder de slachtoffers bevonden. Getuigen meldden dat de vrouw vlak voordat ze de bom liet afgaan het gas in de supermarkt had opengedraaid om het effect van de aanslag te vergroten.

PKK treft infrastructuur olie-industrie

De Turkse overheid meldde op 26 november 1998 dat de PKK een aanslag had gepleegd op de oliepijplijn van Irak naar de havenstad Ceyhan. Vijftig ton olie was hierbij in brand komen te staan. Een woordvoerder meldde echter dat de brandweer het vuur na enkele uren onder controle had. Op 16 januari 1999 pleegde de PKK een raketaanval op een olieraffinaderij in Batman. Hierbij kwamen twee mensen om het leven en raakten er drie gewond. Het Turkse leger sloeg direct terug: een dag later werden vier PKK-strijders gedood.

Iran en Turkije besluiten tot militaire samenwerking

Turkije en Iran kwamen op 3 februari 1999 overeen samen te werken bij de bestrijding van de activiteiten van Koerdische rebellen in de grensstreek. Turkije meldde dat er een directe telefoonlijn zou komen tussen de Turkse en Iraanse commandant. Verder zouden er geregeld ontmoetingen plaatsvinden tussen militairen van beide landen. Turkije verklaarde verder dat deze overeenkomst noodzakelijk was omdat de PKK in Zuidoost-Turkije vrijwel is verslagen, maar dat de rebellen nog steeds activiteiten vanuit de buurlanden ondernemen. In oktober 1998 sloot Turkije al een overeenkomst met Syrië, terwijl het geregeld Noord-Irak binnenviel om Koerdische bases te bestoken.
Mohsen Eminzade van het Iraanse ministerie van Buitenlandse zaken wilde niet zeggen of Turkije en Iran ook gezamenlijke militaire operaties zouden uitvoeren: 'We hebben een principe-overeenkomst gesloten. De details worden later uitgewerkt.'

HADEP

Politie pakt leden HADEP op

De politie van Istanbul arresteerde op 25 oktober 1998 483 leden van de Volkspartij van de Democratie (HADEP). De HADEP-leden wilden een bijeenkomst houden waar zou worden gepleit voor een vreedzame oplossing van de Koerdische kwestie. Nog vóór de eerste spreker aan het woord kwam, greep de politie in.

HADEP houdt partijcongres

De HADEP hield op 1 november 1998 haar partijcongres. Meer dan 20.000 leden waren hiervoor afgereisd naar Ankara. De politie was massaal aanwezig om het congres nauwlettend in de gaten te houden.

HADEP-leider krijgt één jaar cel

De rechtbank van Ankara heeft op 17 november 1998 HADEP-leider Murat Bozlak en 14 andere HADEP-leden veroordeeld tot een gevangenisstraf van een jaar. Zij kregen deze straf omdat ze schuldig waren bevonden aan separatistische propaganda.
Tegen Bozlak lopen nog meer aanklachten, die uiteindelijk kunnen leiden tot een verbod van de HADEP. Bozlak werd twee dagen later in staat van beschuldiging gesteld wegens lidmaatschap van de PKK.

Politie arresteert duizenden HADEP-leden

De Turkse politie begon op 17 november 1998 met een groot aantal invallen in de regionale kantoren van de HADEP. Aanleiding hiervoor was het feit dat families van gevangen PKK-leden in deze kantoren een hongerstaking waren begonnen. Deze acties waren een gevolg van de arrestatie van PKK-leider Öcalan in Italië. De invallen gingen met veel geweld gepaard en op 21 november overleden twee HADEP-leden in de gevangenis: een 18-jarige jongen in Diyarbakir en een 46-jarige man in Kocaeli. Volgens de HADEP waren de twee overleden als gevolg van de verwondingen die zij opliepen bij hun arrestaties.
Op 23 november maakte een woordvoerder bekend dat er inmiddels duizenden HADEP-leden waren gearresteerd: 'De afgelopen tien dagen zijn in totaal 3064 van onze leden opgepakt tijdens de politie-invallen in onze regionale kantoren.'

De HADEP begon op 6 december een tweedaagse hongerstaking uit protest tegen de arrestaties. Hieraan deden 1.500 mensen mee, verspreid over vijftig partijkantoren. Veel gevangen HADEP-leden sloten zich bij de hongerstaking aan, onder wie voorzitter Murat Bozlak. De politie viel een dag later de kantoren weer binnen en arresteerde ditmaal 200 HADEP-leden.

Op 28 december werden Murat Bozlak en 47 andere leiders van de HADEP in staat van beschuldiging gesteld wegens medeplichtigheid aan de activiteiten van de PKK. Vol-

gens de aanklager had de hongerstaking na de arrestatie van Abdullah Öcalan duidelijk gemaakt waar de HADEP stond. Hij had hiervoor ook bewijzen, zei hij: 'De eenheid en het duidelijke verband tussen de PKK en de HADEP wordt bewezen door de documenten die wij in beslag hebben genomen tijdens de doorzoekingen van de partijkantoren.'

Aanklager vraagt uitsluiting HADEP van verkiezingen

De openbare aanklager heeft op 25 februari 1999 het Constitutionele Hof in Ankara verzocht de HADEP uit te sluiten van de verkiezingen van april 1999. Dit omdat er een onderzoek naar de partij loopt vanwege vermeende banden met de PKK. De aanklager voegde er aan toe dat hij alarmerende berichten ontving uit Zuidoost-Turkije, waar de PKK-militanten de bevolking zouden bedreigen: 'Als jullie niet op de HADEP stemmen, dan steken we jullie dorp in brand'.

Abdullah Öcalan

PKK-leider Öcalan verlaat Syrië

Nadat Turkije en Syrië op 21 oktober 1998 een overeenkomst tekenden ter bestrijding van de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK), moest Abdullah Öcalan het laatstgenoemde land verlaten. Öcalan verbleef op dat moment echter al op een geheime plek, naar later bleek in Moskou.
Tien Koerdische gevangenen staken zich twee dagen na het akkoord in brand om zo steun te betuigen aan de PKK-leider. Vijf van hen moesten hun actie met de dood bekopen. Verder namen Koerdische gevangenen verspreid over het land enkele tientallen bewakers in gijzeling. Öcalan riep via het Koerdische persbureau DEM de gevangenen op hun acties te staken.
Nazmi Gur van de mensenrechtenvereniging IHD maakte op 14 november bekend dat inmiddels zeventien gevangenen zichzelf in brand hadden gestoken; zeven van hen waren overleden.

Öcalan in Italië gearresteerd

Op 12 november 1998 werd Abdullah Öcalan, teruggekeerd vanuit Moskou, op het Romeinse vliegveld Fiumicino gearresteerd op grond van een Duits aanhoudingsbevel. Turkije vroeg direct om uitlevering van de PKK-leider. Ambassadeur Inal Batu: 'We houden hem verantwoordelijk voor de dood van 30.000 mensen in de afgelopen twaalf jaar en tevens voor de verwoesting van sommige delen van ons land.'
De Rechtbank van Rome besloot op 20 november echter dat Öcalan niet kon worden uitgeleverd, omdat Turkije de doodstraf kent en de Italiaanse wet in dat geval uitlevering verbiedt. Turkije heeft de doodstraf in de wet staan, hoewel deze straf sinds 1984 niet meer is voltrokken.

Bulent Ecevit diende na de Italiaanse beslissing in het parlement een voorstel in om de doodstraf af te schaffen. Zijn idee werd echter doorkruist door de val van de regering-Yilmaz op 25 november. Ondanks de kabinetscrisis probeerde Ecevit zijn voorstel er door te krijgen: 'Als we de doodstraf afschaffen, zal Italië hem wel willen uitleveren aan Turkije. Ik hoop dat de verschillende partijen in het parlement dit onderwerp nog eens willen bezien.' Dat wilden zij echter niet en Ecevits voorstel sneuvelde.

Duitsland vraagt geen uitlevering PKK-leider

Bondskanselier Gerhard Schröder liet zijn Italiaanse ambtsgenoot Massimo D'Alema op 27 november 1998 weten dat Duitsland niet om uitlevering van Öcalan zou vragen. Schröder weigerde uit vrees dat de 2,2 miljoen Turken en de 500.000 Koerden in Duitsland hierop een onderlinge oorlog zouden uitvechten. 'We hebben gekozen voor de vrede in Duitsland', zei Schröder.
Turkije reageerde in eerste instantie laconiek: 'We willen dat Öcalan in Turkije wordt berecht en hebben daartoe een verzoek ingediend. Wat er verder allemaal gebeurt is niet ons probleem.' Later trok Turkije bij. Demissionair premier Mesut Yilmaz noemde de Duitse beslissing ongelukkig en stelde dat het standpunt van Turkije onveranderd bleef. Hij voegde er aan toe dat Turkije inmiddels 900 pagina's aan documenten naar Italië had gestuurd om het uitleveringsverzoek te ondersteunen.

Turkije tegen Duits-Italiaans plan

De Italiaanse minister van Buitenlandse zaken Lamberto Dini en zijn Duitse ambtsgenoot Joschka Fischer kwamen op 28 november 1998 met het voorstel voor een Europees vredesinitiatief voor het conflict in Zuidoost-Turkije en het idee om Öcalan voor een internationaal gerechtshof te brengen. Turkije wees beide plannen resoluut van de hand. Mesut Yilmaz zei op 29 november dat Turkije geen enkele behoefte had aan enig vredesinitiatief: 'We spreken over problemen tussen Turkije en een deel van zijn burgers van Koerdische afkomst. De oplossing van dit probleem ligt dan ook alleen bij Turkije.'
Minister van Buitenlandse zaken Ismail Cem reageerde op het andere voorstel: 'Er kan absoluut geen sprake van zijn dat de leider van de separatisten voor een internationaal gerechtshof wordt gebracht.' Hij herhaalde daarbij nog eens het standpunt dat Öcalan voor een Turkse rechter moet verschijnen.
Dat idee werd doorkruist toen het Italiaanse Hof van Beroep op 16 december besliste dat Öcalan niet aan Turkije mocht worden uitgeleverd en op vrije voeten moest worden gesteld. Turkije reageerde woedend: 'Deze uitspraak zal de Turks-Italiaanse betrekkingen en het international recht ernstig schaden.'
Uiteindelijk verliet Öcalan Italië op 17 januari 1999 met onbekende bestemming, naar later bleek Moskou. Minister van Defensie Hikmet Sami beloofde twee dagen later dat Turkije Öcalan zou blijven opjagen: 'Waar Apo ook gaat, we zullen hem blijven volgen'. 'Apo' (oompje) is de bijnaam van de PKK-leider.

Turkije pakt Öcalan op in Kenia

Een duidelijk geëmotioneerde premier Bulent Ecevit vertelde op 16 februari 1999 op een persconferentie dat PKK-leider Abdullah Öcalan zich in Turkije bevond: 'De leider van de separatistische organisatie bevindt zich sinds vanmorgen drie uur in Turkije.' Ecevit wilde op dat moment nog niet in details treden: 'Ik kan alleen maar vertellen dat hij is opgepakt zonder dat er ook maar één persoon bij gewond is geraakt. (...) We hebben hem opgepakt nadat we hem twaalf dagen onopvallend hadden gevolgd. (...) Slechts tien mensen in Turkije wisten van deze operatie. We hebben een moeizame taak volbracht. Wat nu volgt, is het terrein van de onafhankelijke Justitie.'
De Turkse televisie toonde een dag later beelden van een geblinddoekte en geboeide Öcalan in een klein vliegtuig. Commando's met zwarte bivakmutsen feliciteerden elkaar uitbundig met het resultaat. Vervol-

gens haalden ze Öcalans blinddoek weg en zeiden 'welkom thuis'. Een zeer vermoeide en waarschijnlijk gedrogeerde Öcalan antwoordde: 'Dank u. Ik houd van Turkije en de Turkse bevolking.'
Op 17 februari werden ook meer details van de operatie bekend. Een onbekend aantal leden van een speciale eenheid was met een privé-vliegtuig van een Turkse zakenman naar Oeganda gevlogen. Daar waren zij op 13 februari aangekomen. Öcalan verbleef op dat moment in de Griekse ambassade van Nairobi in Kenia. Op 15 februari moest de PKK-leider de ambassade verlaten. Hij zou naar het vliegveld worden gebracht, waar een vliegtuig klaar zou staan om hem naar Nederland te brengen. Buiten de ambassade wachtten Keniaanse agenten hem op om hem naar het vliegveld te escorteren. Daar voegden de Turkse agenten zich bij hen. Ze namen de auto van Öcalan apart en leidden deze inderdaad naar het vliegveld. Alleen stond daar het Turkse vliegtuig klaar en niet een vliegtuig dat hem naar Nederland zou brengen.
Onduidelijk bleef welke hulp de Turken bij hun actie hadden ontvangen. Turkije verklaarde dat het de actie geheel op eigen kracht had uitgevoerd. Waarschijnlijk waren echter wel de Keniaanse agenten betrokken bij de actie, gezien het feit dat de Turken zonder veel moeite de auto van Öcalan van de rest konden isoleren.
De Grieken bezwoeren dat ze absoluut niet wisten dat Öcalan gevangen zou worden genomen. De Turken en Amerikanen hadden hen alleen onder druk gezet Öcalan uit de ambassade te zetten.
Verder waren er vermoedens dat de Amerikaanse en de Israëlische geheime dienst betrokken waren bij de actie, maar ook de CIA en de Mossad ontkenden in alle toonaarden.

Öcalan overgebracht naar Imrali

Abdullah Öcalan werd op 18 februari 1999 overgebracht naar het gevangeniseiland Imrali, ongeveer vijftig kilometer van Istanbul in de Zee van Marmara. Tot die tijd zat de PKK-leider waarschijnlijk gevangen op een marinefregat.
Normaal verblijven er op Imrali 250 gevangenen, maar deze waren een dag eerder van het eiland gehaald. De accommodatie zou nu nodig zijn voor het leger van bewakers, aanklagers en rechters dat betrokken zou zijn bij het proces tegen Öcalan.

Turkse regering waarschuwt moskeeën

De Turkse overheid gaf op 18 februari 1999 de religieuze voorgangers de opdracht de misdaden van Öcalan tijdens de diensten in de moskee aan te halen. Mehmet Nuri Yilmaz, die namens de regering is belast met religieuze aangelegenheden: 'Deze gebeurtenissen hebben laten zien hoe sterk de Turkse staat is. Laat uw gemeenschap weten wat Öcalan heeft gedaan en welke lessen daaruit kunnen worden geleerd.'

Acties na arrestatie Öcalan in Europa

De arrestatie van PKK-leider Abdullah Öcalan leidde in heel Europa tot acties. Koerden in verschillende Europese steden hielden demonstraties, bezetten Griekse ambassades en gingen soms over tot gijzeling van de aanwezigen. Koerden in onder andere Groot-Brittannië en Duitsland staken zichzelf in brand. Op 16 februari 1999 vielen er in Berlijn drie doden toen Israëlische veiligheidsagenten het vuur op Koerden openden die het Israëlische consulaat bestormden.
Cemil Bayik, een vooraanstaand commandant van de PKK, maande de Europese Koerden op 17 februari tot kalmte. 'Onze mensen moeten actie voeren binnen de democratische mogelijkheden', zei hij in een telefoongesprek met de Koerdische tv-zender *MED-tv.* Bayik veroordeelde het eveneens dat Koerden zichzelf in brand staken: 'Dit is absoluut geen goede manier van actievoeren. Het leiderschap neemt hiervan dan ook afstand.'

Acties in Turkije

In Zuidoost-Turkije en de buitenwijken van de grote steden leidde de arrestatie van Abdullah Öcalan eveneens tot acties. In de Gazi-wijk van Istanbul wierpen demonstranten barricades op, die de politie probeerde op te ruimen. Hierop werd vanuit de demonstranten het vuur geopend, waardoor vijf agenten zwaar gewond raakten. In de avond na de protesten arresteerde de politie in Gazi 380 Koerden.
De situatie in Turks-Koerdistan was gespannen. Winkels en kantoren bleven drie dagen dicht uit protest tegen de arrestatie van de PKK-leider. Demonstraties waren er in verschillende steden, maar duidelijke berichten waren hierover niet voorhanden omdat de pers uit het gebied werd geweerd.
PKK-commandant Hasan Ali riep op 20 februari 1999 via *MED-tv* de Koerden in Turkije op geweld te gebruiken. 'Vandaag is de dag. De Koerdische bevolking moet de wapens opnemen om te strijden tegen de Turkse staat. Ze moeten iedere politieagent, iedere ambtenaar en iedere aanhanger van de Turkse staat aanvallen.'

Turkije eist uitleg van Griekenland

Turkije eiste van de Europese Unie dat ze Griekenland en Cyprus zou aanspreken op hun hulp aan Öcalan. Turkije stelde dat de PKK-leider twaalf dagen gastvrijheid had genoten in de Griekse ambassade in Nairobi en dat hij reisde met een Grieks-Cypriotisch paspoort. Het ministerie van Buitenlandse zaken in een verklaring: 'De Griekse en Grieks-Cypriotische regering moeten de internationale gemeenschap uitleggen waarom ze een terroristisch monster hebben geholpen dat duizenden mensen heeft vermoord.'

Ecevit biedt PKK-strijders amnestie aan

De Turkse premier Bulent Ecevit hoopte van de arrestatie van Abdullah Öcalan gebruik te maken om PKK-strijders te bewegen de wapens neer te leggen. Hij vertelde daarom op 20 februari 1999 dat hij overwoog om na de verkiezingen van april een amnestiewet bij het parlement in te dienen. Volgens deze wet zouden PKK-strijders niet worden vervolgd als ze waardevolle informatie zouden leveren en bereid waren een scholing te volgen zodat ze weer als normaal lid van de samenleving zouden kunnen functioneren.
Op 23 februari wierpen helikopters tienduizenden pamfletten uit boven de Koerdische bergen. In de pamfletten werd de PKK-strijders gevraagd zich over te geven. De pamfletten waren gericht 'aan de misleide jonge mensen in de bergen'. 'Jullie hebben genoeg geleden', staat er in. 'Kom en laten we samen dit land en haar bevolking dienen. Maak gebruik van de amnestiewet die nu wordt voorbereid.'

Rechter stelt Öcalan in staat van beschuldiging

De Turkse rechtbank heeft Abdullah Öcalan op 23 februari 1999 officieel in staat van beschuldiging gesteld wegens hoogverraad. Als Öcalan hieraan schuldig wordt bevonden, kan hij worden veroordeeld tot de doodstraf.

Turkije

Verschillende Europese landen hebben er bij Turkije op aangedrongen Öcalan een eerlijk proces te geven. Turkije reageerde hierop met de mededeling dat de Turkse rechtbanken onafhankelijk en onpartijdig zijn.
Zorg was er over het verloop van de procesgang. Zo werden de drie Nederlandse advocaten van Öcalan op 17 februari bij hun aankomst in Turkije direct weer het land uitgezet, omdat ze sympathisanten van de PKK zouden zijn. Vervolgens werd er een Turks advocatenteam gevormd, bestaande uit vijftien advocaten. Zij werden echter ook niet bij Öcalan toegelaten. Zo werd hij op 23 februari in staat van beschuldiging gesteld, zonder dat hij ook maar één advocaat had gezien.
Pas drie dagen later, op 26 februari, werden twee van zijn advocaten toegelaten op Imrali, waar ze korte tijd met de PKK-leider konden spreken. De advocaat Ahmet Zeki Okcuoglu verklaarde op een persconferentie na afloop dat Öcalan fysiek in orde was, maar dat hij psychische schade had opgelopen door de continue verhoren: 'Hij zag er goed uit, maar klaagde over pijn in zijn oren en ogen.' Op de vraag of Öcalan gedrogeerd werd, antwoordde Okcuoglu: 'Waarschijnlijk. Zijn ogen waren nogal glazig.'
De advocaten eisten van de Turkse overheid dat ze normaal hun werk moesten kunnen doen. Ze wezen er op dat zij en hun families met de dood werden bedreigd en dat een lid van het advocatenteam diezelfde ochtend al was gearresteerd.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Amnesty constateert verbetering mensenrechten

Jonathan Sugden, een onderzoeker van Amnesty International, verklaarde op 20 november 1998 op een persconferentie in Istanbul dat hij een verbetering ziet van de mensenrechtensituatie in Turkije. Hij noemde vooral het voornemen van de Turkse overheid om de detentieperiode te verminderen een stap in de goede richting. Sudgen voegde er overigens aan toe dat Turkije zich nog wel steeds schuldig maakt aan verdwijningen, buitengerechtelijke executies, martelingen en het opsluiten van gewetensgevangenen.

Belangrijke mensenrechtenactivist veroordeeld

Op 27 oktober 1998 veroordeelde de Turkse rechtbank de belangrijke Turkse mensenrechtenactivist Akin Birdal tot een gevangenisstraf van één jaar. Birdal, voorzitter van de mensenrechtenvereniging *IHD*, kreeg deze straf omdat hij in een toespraak had opgeroepen tot een vreedzame oplossing van de Koerdische kwestie. Volgens de rechtbank had Birdal zich in deze kwestie schuldig gemaakt aan het aanzetten tot haat.

BUITENLANDSE ZAKEN

Betrekkingen met Griekenland blijven gespannen

De Griekse premier Costas Simitis had tijdens de Balkantop in Antalya op 13 oktober 1998 een bilateraal overleg met zijn Turkse ambtsgenoot Mesut Yilmaz. Na afloop zei Simitis: 'We hebben gesproken over bilaterale kwesties en hebben geconstateerd dat er problemen zijn.' Hij voegde er aan toe dat er voor die problemen geen oplossingen waren gevonden. Yilmaz deed na het overleg geen enkele uitspraak.

Cyprus plaatst raketten op Kreta

Glafcos Clerides, de president van Cyprus, maakte op 29 december 1998 bekend dat Cyprus de omstreden Russische S-300 luchtdoelraketten niet op Cyprus zou willen plaatsen, maar op het Griekse eiland Kreta. Hiermee zouden de raketten geen bedreiging meer vormen voor Turkije, omdat de raketten vanaf Kreta het Turkse grondgebied niet kunnen bereiken. Begin 1997 leidde de mededeling dat Cyprus de Russische raketten had gekocht tot grote spanningen met Turkije. De Turken dreigden de raketbases te vernietigen als Cyprus daadwerkelijk zou overgaan tot stationering van de raketten.
Met het idee de S-300's op Kreta te plaatsen, redde Clerides zijn gezicht, terwijl Turkije niet langer zou worden bedreigd. De Turkse minister van Buitenlandse zaken, Ismail Cem, was minder gelukkig met deze oplossing: 'Het plan om de S-300-raketten op Kreta te stationeren zal de spanning in de Aegeïsche Zee alleen maar vergroten.' Verder zei hij: 'Ik vind het onbegrijpelijk dat het ene Navo-land raketten stationeert om het andere Navo-land te bedreigen.'
Griekenland en Cyprus bereikten op 8 februari 1999 uiteindelijk overeenstemming over plaatsing van de raketten op Kreta. Turkije reageerde twee dagen later furieus. Een woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse zaken beschuldigde Cyprus en Griekenland van het opvoeren van de spanning in de regio. Hij dreigde verder dat Turkije de raketten op Kreta zou vernietigen: 'Turkije zal geen enkele bedreiging onbeantwoord laten.'

(Vorige berichten pag. 627/1 e.v. - 1998)

China

CHINA

BINNENLAND

'Jiang Zemin maakte China tot grootmacht'

Op 15 juli 1998 meldde een officiële bron in Peking dat voorzitter Mao een nieuw China had opgebouwd waarvan patriarch Deng Xiaoping de economie had ontwikkeld en dat Jiang herinnerd wil worden als de man die China tussen de supermachten plaatste. 'In de dagen van Mao en Deng werd China vooral gezien als gidsland voor de Derde Wereld. Dankzij Jiangs leiderschap heeft China nu een status die vergelijkbaar is met een grootmacht uit de Eerste Wereld.'
Deze redenering maakt deel uit van de zogenaamde Jiang Zemin-theorie die door adviseurs van de Chinese president werd geformuleerd. Het vormen van een eigen theorie is een traditie onder de grote leiders van China. Na de afschaffing van de monarchie in 1911 werd China geregeerd aan de hand van de theorie van Sun Yat-sen, de zogenaamde 'drie principes van het volk'. Deze werd opgevolgd door de theorie van Mao Zedong, die te lezen was in het Rode Boekje. De Deng Xiaoping-theorie, waaruit de 'open deur politiek' en de economische liberalisering volgde werd nog steeds op scholen onderwezen. Door een eigen theorie plaatste Jiang zichzelf tussen de grootste Chinese leiders uit de geschiedenis.
De theorie van Jiang stelt dat na een sprong voorwaarts in de internationale politiek problemen als de kwestie Taiwan en de strijd om de Spratly-eilanden in de Zuid-Chinese Zee, die door vrijwel alle landen uit de regio worden geclaimd, als vanzelf worden opgelost. Jiang gelooft niet alleen in de politieke vooruitgang van zijn land, op 30 december zei hij te verwachten dat China in 2049, het jaar waarin de Volksrepubliek zijn

honderdste verjaardag viert, ook op economische gebied tot de ontwikkelde landen gerekend kan worden.

Corruptie

Tien jaar anti-corruptie meldpunt

Op 21 juli 1998 vierde China het tienjarige bestaan van de officiële anti-corruptie meldpunten in het land. In die tien jaar werden in totaal 1,47 miljoen klachten ingediend, waarvan er 1,025 miljoen behandeld werden. In 642.000 gevallen werd een nader onderzoek ingesteld.

Voormalige burgemeester van Peking veroordeeld

China's Hoogste Volksgerecht stemde op 20 augustus 1998 in met de veroordeling van Peking's voormalige burgemeester Chen Xitong tot zestien jaar gevangenisstraf. De veroordeling was al op 31 juli bekend gemaakt door het Hooggerechtshof te Peking, maar behoefde nog de formele goedkeuring van het Hoogste Volksgerecht. Chen, die al in 1995 werd gearresteerd, zou zich schuldig hebben gemaakt aan het overtreden van de regels en het accepteren van dure cadeaus. Hij zou ook publieke middelen hebben gebruikt om huizen voor zichzelf te laten bouwen.
Het officiële *Volksdagblad* schreef: 'Vanaf vandaag zal ieder die gelooft dat hij boven de wet staat op dezelfde manier te gronde worden gericht als Chen Xitong'.

Anti-corruptie groepering verboden

In Xinyang, provincie Henan, heeft een anti-corruptie groepering op last van de overheid de activiteiten moeten staken, zo meldde het in Hongkong gevestigde *Information Centre of Human Rights and Democratic Movement in China* (ICHRDMC) op 31 oktober 1998. De groepering die als onafhankelijke partij praktijken van corruptie en machtsmisbruik onder de aandacht van de overheid wilde brengen, had Peking verscheidene malen om erkenning gevraagd maar nooit een reactie gekregen, tot de lokale overheid het verbod instelde.

Topambtenaren verantwoordelijk voor corruptie

In wat de Chinese media op 5 november 1998 China's grootste zaak van belastingfraude aller tijden noemden, werden 89 lokale ambtenaren, waaronder hoge partijbonzen uit de provinciale politiek, veroordeeld tot celstraffen van maximaal 15 jaar. De directeur van een lokaal bureau voor belastinginspectie kreeg de doodstraf. Volgens persbureau *Xinhua* zouden deze ambtenaren en honderden betrokken ondernemingen tussen 1994 en 1997 met valse facturen de belastingdienst voor 1,53 miljard gulden hebben opgelicht.
Diezelfde dag werd op het eiland Hainan een voormalige voorzitter van de lokale Communistische Partij voor de rechter gedaagd wegens het aannemen van steekpenningen.

Op 3 december maakte de Chinese overheid via de media bekend dat topambtenaren in het vervolg aansprakelijk zullen worden gesteld voor de daden van hun ondergeschikten. Persbureau *Xinhua* meldde dat topambtenaren moeten aftreden of anders van hun posten verwijderd zullen worden wanneer serieuze corruptiezaken op terreinen waarvoor zij verantwoordelijk zijn, uitlopen op grote verliezen voor de staat of particulieren, het verlies van levens of beschadiging van het imago van de Partij of de overheid.

Overheid wil banden met bedrijfsleven verminderen

De Chinese media maakten op 31 december 1998 bekend dat de Communistische Partij en de Chinese overheid in het kader van de strijd tegen de corruptie hun banden met het bedrijfsleven wilden verminderen. Volgens persbureau *Xinhua* zouden gezonde industrietakken in het vervolg door nationale of lokale beleidsteams worden bestuurd, terwijl verliesgevende bedrijven de poorten zouden sluiten.
'De beslissing is genomen om het protectionisme uit te bannen dat bepaalde departementen bedreven, monopolies van een aantal industrieën te doorbreken, ministeries in staat te stellen hun plichten op eerlijke wijze uit te voeren, de herstructurering en ontwikkeling van staatsbedrijven te stimuleren en bedrijven te laten concurreren in de markteconomie', aldus persbureau *Xinhua*. Deze maatregel maakte deel uit van een nationale economische hervorming die ook het leger, de politie en de rechterlijke macht uit het bedrijfsleven weerde.

Hervorming volksbevrijdingsleger

China's machtige Centrale Militaire Commissie stemde op 6 en 7 oktober 1998 in met het plan van president Jiangs Zemin om het leger te weren uit het bedrijfsleven. Jiang Zemin is ook voorzitter van de Centrale Militaire Commissie.
Volgens het officiële *Volksdagblad* trok het Volksbevrijdingsleger zich inderdaad terug uit alle commerciële ondernemingen waarin het belangen had. Op 15 december zou het laatste van de 15.000 bedrijven zijn overgedragen aan lokale overheden. Dat was ruim voor de deadline die Peking op 20 december had gesteld. De overdracht werd gecontroleerd door de Nationale Commissie voor Economie en Handel.

Het Chinese Volksbevrijdingsleger was in 1985 op verzoek van de toenmalige leider Deng Xiaoping begonnen met de ontplooiing van commerciële activiteiten. Deng hoopte dat het leger minder overheidsgelden zou consumeren wanneer het ook eigen inkomsten had. Begin jaren negentig had het leger zich ontwikkeld tot een van China's belangrijkste werkgevers. Het was actief in alle lucratieve sectoren, van transport en mijnbouw tot de farmaceutische industrie, auto-industrie, horeca en handel in vastgoed. Steeds vaker bleek dat corruptie en smokkel aan de orde van de dag waren. Daarom had de overheid in 1993 het leger al gesommeerd zich terug te trekken uit 40 procent van alle bedrijven waarin het belangen had.
Het besluit definitief een einde te maken aan de commerciële activiteiten van het leger werd volgens analisten genomen omdat de smokkel en corruptie slecht waren voor het imago van de Communistische Partij en het Volksbevrijdingsleger, die onlosmakelijk aan elkaar zijn verbonden. Ook zou de discipline binnen het leger zijn verslapt doordat de aandacht te zeer verlegd was naar de commercie.

Naast de genoemde commerciële beperkingen was China ook bezig zijn leger goedkoper, moderner en professioneler te maken. In het kader daarvan moesten in drie jaar tijd 500.000 manschappen gedemobiliseerd worden. Op 11 september 1998 waren reeds 100.000 soldaten ontslagen. Voor de hervormingen telde het Volksbevrijdingsleger meer dan drie miljoen manschappen.

Twintig jaar open-deur-politiek, maar angst voor 'sociale chaos' in 1999

Op 18 december 1998 vierde China dat exact twintig jaar geleden werd overgestapt van de Maoïstische economie op het liberalere beleid van Deng Xiaoping. In die periode vervijfvoudigde het bruto nationaal product. Er werd echter niet alleen gejuicht in Peking. President Jiang Zemin zei tijdens een tv-toespraak van 75 minuten ter ere van de verjaardag dat de overheid in 1999 activiteiten die tot sociale chaos leiden hard zal aanpakken. 'Iedere destabiliserende factor die de kop op steekt dient resoluut in de kiem te worden gesmoord', aldus Jiang die ook opmerkte dat Westerse politieke modellen nooit door China gekopieerd zullen worden. 'We moeten alert zijn op infiltratie, subversieve activiteiten en separatistische activiteiten vanuit nationale en internationale kringen'.

Ter afsluiting van een driedaagse conferentie voor topambtenaren van de politie en de rechterlijke macht, enkele dagen na de tv-toespraak, kondigde de president wederom aan dat de stabiliteit van China in 1999 bijzonder streng zal worden bewaakt. Jiang vroeg om politieke en ideologische educatie van het grote publiek 'ter versterking van hun bewustzijn en het vermogen te vechten tegen de infiltratie door zowel binnenlandse als buitenlandse vijandige krachten'.

De Chinese overheid maakte zich om diverse redenen nerveus over 1999: het jaar van de vijftigste verjaardag van de Volksrepubliek; het jaar van de teruggave aan China van de Portugese kolonie Macau aan de Zuid-Chinese kust; het jaar van de herdenking dat de Dalai Lama 40 jaar geleden uit Tibet naar India moest vluchten en van het neerslaan van de opstanden op het Plein van de Hemelse Vrede te Peking tien jaar geleden. Bovendien zouden de economische problemen en de herstructurering van de economie in 1999 volgens velen tot grote protestacties kunnen leiden.

Verhuizing van 1,13 miljoen mensen

Eind 1998 bracht China 168.000 bewoners van het stroomgebied van de Yangzi over naar woningen in andere delen van het land om de aanleg van 's werelds grootste stuwdam te realiseren, zo meldde het *Chinese Economische Dagblad* op 15 februari 1999. Ook in 1999 zouden mensen en bedrijven moeten verhuizen. Verwacht werd dat de stuwdam en het stuwmeer, dat 660 km lang moet worden, in 2009 voltooid zijn. In totaal dwingt het project 1,13 miljoen mensen naar andere gebieden te verhuizen.

Nieuwe burgemeester Peking

Op 10 februari 1999 werd de 54-jarige Liu Qi beëdigd als nieuwe burgemeester van Peking, zo meldde persbureau *Xinhua*. Liu is afkomstig uit de door de overheid beheerde staalindustrie. Sinds 1997 was hij lid van het machtige Centrale Comité van de Communistische Partij en hij bekleedde ook hoge administratieve functies in de Chinese hoofdstad. Hij verving Jia Qingling die een aanstelling als hoofd van de CP-afdeling Peking had aanvaard. Jia had in 1995 Chen Xitong vervangen, die wegens corruptie tot 16 jaar cel veroordeeld werd.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Massaontslagen

In 1998 streefde de Chinese overheid er naar minimaal 3,5 miljoen werknemers te ontslaan om de staatssector weer gezond te maken. Het Chinese Bureau voor statistiek maakte in augustus 1998 bekend dat de Chinese overheden eind juni van dat jaar gezamenlijk 105 miljoen mensen in dienst hadden. Dat was 2,7 miljoen minder dan een half jaar daarvoor.
De nationale overheid riep het particuliere bedrijfsleven op zoveel mogelijk werklozen op te nemen om sociale onrust tegen te gaan en de staat te helpen de toenemende financiële druk van de sociale uitkeringen te verlichten. In de eerste helft van 1998 werd 33,2 procent meer aan sociale zekerheid besteed dan in dezelfde periode van het jaar daarvoor.
Hoewel een deel van de ontslagen werknemers nieuw werk vond in de particuliere sector schatten de Chinese autoriteiten het aantal werklozen in augustus op 11,51 miljoen. Schattingen door Chinese economen en Westerse waarnemers waren pessimistischer. Sommigen meenden dat het reële aantal op 200 miljoen lag.

Het Chinese ministerie van Werkgelegenheid en Sociale zekerheid maakte op 1 december in het *Volksdagblad* bekend 8 miljard yuan (ca. 1,95 miljard gulden) te lenen aan provincies die het niet meer lukte alle ontslagen werknemers van staatsbedrijven een sociale uitkering te geven. Op 15 januari 1999 drong premier Zhu Rongji er bij alle verantwoordelijke instellingen op aan de uitkeringen hoe dan ook uit te betalen. In 1998 ontstonden op verscheidene plaatsen rellen omdat werklozen meenden niet te krijgen waar ze volgens de wet recht op hadden: 200 tot 400 yuan (ca. 49 tot 98 gulden) per maand, huisvesting en basale medische zorg. De nationale overheid gaf te kennen bang te zijn dat dergelijke rellen in 1999 uit zouden lopen op omvangrijkere sociale onrust.

Onrust op het platteland

Een op 12 oktober 1998 begonnen driedaags plenum van de Communistische Partij hield zich bezig met het tegengaan van armoede en sociale onrust op het platteland. Door bekend te maken dat de pachtcontracten van kleine boeren mogen worden verlengd, ontzenuwde president Jiang Zemin het gerucht dat de overheid op grote schaal landbouwgronden zou willen privatiseren.
Het pachtsysteem werd in 1979 door Deng Xiaoping ingevoerd als alternatief voor de Maoïstische landbouwcommunes, waarin toen vrijwel alle Chinese boeren woonden en werkten en was bedoeld om hen in staat te stellen een eigen bedrijf op te zetten. De te pachten gronden bleven eigendom van de staat.

De problemen op het platteland waren ook onderwerp van een tv-toespraak die president Jiang Zemin op 30 december hield. Hij kondigde aan dat het verhogen van de inkomsten op het platteland, het herstellen van de stabiliteit aldaar en het ontwikkelen van de infrastructuur in 1999 de hoogste prioriteit had. 'Het is niet makkelijk de agrarische productie op te krikken, maar wel om haar in te laten zakken. We moeten hier het grootste belang aan hechten, van het begin tot het eind', zei hij. Zijn toespraak markeerde het einde van een vergadering van het Centrale Agrarische Arbeiderscomité.
Op 21 januari 1999 werd nogmaals onderstreept dat de Chinese overheid de ontwikkeling van het platteland serieus neemt. Persbureau *Xinhua* citeerde op die dag vice-premier Wen Jiabao die gezegd had dat het inkomen van de boeren het afgelopen jaar omlaag was gegaan door natuurram-

pen en andere factoren zoals de laksheid onder provinciale ambtenaren en corruptie. Hij erkende dat 40 miljoen boeren in absolute armoede leven.

Volgens internationale waarnemers is de Communistische Partij bang zijn prestige onder de boeren te verliezen, een bevolkingsgroep waar het Chinese communisme van oudsher zwaar op steunt. In de revolutionaire jaren dertig en veertig spande de Partij zich met name in voor de rechten van de boeren. Talloze landeigenaren en ambtenaren die in de ogen van de CP corrupt of wreed waren, werden ten val gebracht. De Partij ziet zichzelf nog altijd graag tegen deze achtergrond. Zonder de steun van de boeren zou zij een van haar belangrijkste bestaansgronden kwijt zijn.

Des te pijnlijker was het dat in 1998 de inkomsten op het platteland wederom beduidend minder snel stegen dan de kosten. De koopkracht van de stedelingen groeide daarentegen wel. Het gemiddelde inkomen op het platteland bedroeg in 1998 2150 yuan (ca. 524 gulden) en in de steden 5454 yuan (ca. 1331 gulden). Het resultaat was dat de stroom boeren die de armoede op het platteland ontvluchtten en hun heil in de steden zochten in 1998, net als in de jaren daarvoor, enorm was.
Ook had China in 1998 en begin 1999 op grote schaal te maken met boeren die protesteerden tegen de corruptie, hoge belastingen en de lauwe manier waarop lokale ambtenaren de armoede en de werkloosheid probeerden aan te pakken.

Volgens het *Information Centre of Human Rights and Democratic Movement in China* gevestigd in Hongkong liepen sommige van deze protesten uit op hevige gevechten met de politie, waarbij doden en gewonden gevallen zouden zijn. In januari 1999 zouden er één dode en honderd gewonden zijn gevallen toen vierduizend protesterende boeren in de provincie Hunan naar een lokaal overheidsgebouw trokken. Er zouden duizend politiemensen tegen hen zijn ingezet.
Deze opstand leek geen incident: ook uit Shanxi, Jiangsu, Sichuan en andere provincies kwamen afgelopen jaar dergelijke berichten.

Westerse waarnemers betwijfelden of de voortzetting van het pachtsysteem zou bijdragen aan een structurele oplossing van de problemen. Zij zagen het eerder als middel om de gemoederen voorlopig te sussen.

Hoofd van het nationale bureau voor graandistributie ontslagen

Luo Zhiling, directeur van het nationale bureau voor graandistributie, werd op 14 juli 1998 ontslagen wegens het tegenhouden van de hervorming van het nationale graandistributiesysteem. Deze hervorming zou met name corruptie, illegale handel in granen en inefficiënte graandistributie tegen moeten gaan. Ook zou de hervorming de inkomsten van individuele boeren moeten vergroten ten koste van de coöperaties.

Kabinet wil hervorming huisvestingsbeleid

Op 22 juli 1998 droeg de nationale overheid de lagere overheden op te stoppen goedkope of gratis woonruimte te verstrekken aan werknemers en hun families. In plaats daarvan zou geleidelijk overgestapt moeten worden op een commercieel huisvestingsbeleid, gebaseerd op koopwoningen. Er zouden subsidies komen om werknemers te helpen een eigen woning te kopen en lokale banken zouden gestimuleerd moeten worden gunstige hypotheken te verstrekken, aldus een persbericht van de Chinese overheid.
Volgens een eerder plan had het nieuwe huisvestingsbeleid al vanaf 1 juli toegepast moeten worden, maar door protesten van arbeiders en de tegenvallende economische groei trad vertraging op. Het nieuwe beleid riep weerstand op omdat de verstrekking van voordelige huurwoningen werd gezien als een van de belangrijkste verworvenheden van het Chinese socialisme.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

'WTO stelt te hoge eisen'

'Gezien de huidige ontwikkelingsfase van de lokale economie stellen China's handelspartners te hoge eisen voor de toetreding van het land tot de Wereldhandelsorganisatie (WTO).' Dit zei China's handelsminister Shi Guangsheng op 29 juli 1998 tegen de Franse minister van Landbouw Le Pensec.
De Verenigde Staten en andere geïndustrialiseerde landen wijzen al twaalf jaar China's verzoek van de hand om tot de WTO toegelaten te worden op de soepele voorwaarden die voor economisch minder ontwikkelde landen gelden. Zij menen dat de Chinese economie te groot is en de door de overheid gecontroleerde export te omvangrijk om de voorwaarden toe te passen die bedoeld zijn om 's werelds armste landen vooruit te helpen. Als China toe wilde treden tot de WTO zou het land volgens de VS en de EU in ieder geval zijn hoge tarieven op producten als auto's en chemicaliën moeten aanpassen.

Zhu Rongji prijst de Chinese economie; IMF waarschuwt

De toespraak van premier Zhu Rongji op 1 oktober 1998 ter ere van de Dag van de Revolutie omvatte naast de gebruikelijke loftuitingen over het socialisme en de Partij, opmerkingen over China's vermogen aan de Aziatische economische crisis te ontkomen. Zhu zei dat de mensen weer meer geloof in de economische groei hebben doordat China op grote schaal staatsbedrijven reorganiseerde en de bureaucratie vereenvoudigde, corruptie en smokkel aanpakte en de consumptie stimuleerde.
Zijn constatering stond in schril contrast met de cijfers die het IMF te Washington bijna gelijktijdig publiceerde. Daarin werd de economische groei over 1998 voorlopig geschat op 5,5 procent, in tegenstelling tot de 8 procent waar de Chinese overheid in 1998 mee rekende. Het rapport meldde tevens dat China's staatsschuld in 1998 te snel steeg en het IMF raadde het land aan op korte termijn structurele hervormingen door te voeren, met name in de financiële dienstverlening en de staatssectoren. Vooral een sanering van het bankwezen werd uiterst noodzakelijk genoemd. Volgens het IMF werden in de eerste helft van 1998 nog altijd te veel kredieten verstrekt aan staatsbedrijven die niet in staat zouden zijn de gelden productief te maken, laat staan af te betalen.

Financiële instellingen gesloten

Op 6 oktober 1998 besloot de nationale overheid dat China's op één na grootste investerings- en kredietmaatschappij, de *Guangdong International Trust and Investment Corporation* (GITIC), moest sluiten. Honderden buitenlandse banken, die miljarden aan het bedrijf hadden geleend, raakten hun geld kwijt. Omdat ook andere investerings- en kredietmaatschappijen fi-

China

nanciële problemen bleken te hebben, sloot de overheid in januari 1999 nog 200 van de 240 vestigingen. Premier Zhu verklaarde dat de sluitingen bedoeld waren om de Chinese financiële markt te zuiveren.

De *International Trust and Investment Corporations* (ITIC's) zijn officiële financiële instellingen die begin jaren tachtig werden opgericht, toen buitenlandse banken nog niet rechtstreeks geld in Chinese staatsbedrijven mochten steken. De ITIC's hadden wel het recht buitenlands kapitaal naar Chinese bedrijven door te sluizen. Omdat de ITIC's alsmaar meer problemen kregen om hun buitenlandse schulden af te betalen, begonnen ze binnenlandse kredieten te verwerven, te investeren in onroerend goed — een markt die in 1994 inzakte — en in aandelen te handelen. Dit kon het tij niet keren; de problemen werden alsmaar groter, mede doordat op de aandelenbeurzen op onverantwoorde wijze werd gespeculeerd en de ITIC's onder sterke invloed van de provinciale overheden staan, waardoor veel regionale politici de kans kregen hun eigen zakken te vullen.
Hoewel de ITIC's minder dan 4 procent van China's gezamenlijke activa beheerden, werd verwacht dat de effecten van de sluitingen groot zouden zijn. Chinese bedrijven zouden nog moeilijker kredieten kunnen vinden dan voorheen en buitenlandse beleggers zouden China met grotere voorzichtigheid benaderen.

Afname export en buitenlandse investeringen

De groei van de Chinese export, die in 1997 nog 20,9 procent bedroeg, nam gedurende de eerste tien maanden van 1998 af tot slechts 1,3 procent, zo meldde *NRC Handelsblad* op 12 november 1998. Er werd vooral minder naar Japan en Rusland geëxporteerd. De export naar de VS en de EU nam nog wel toe met 20 en 25 procent. Omdat de importen met 0,7 procent afnamen kwam China uit op een handelsoverschot van 38,4 miljard dollar. Dit was 7,8 procent meer dan in 1997.
In dezelfde periode zou volgens de UNCTAD het aantal buitenlandse investeringen in China met 13 procent zijn afgenomen. Als reden werd de economische crisis in Oost- en Zuid-Oost Azië gegeven waar driekwart van alle buitenlandse investeerders vandaan kwam.

Nieuwe beurswet

Het permanente comité van het Volkscongres nam op 29 december 1998 voor het eerst een beurswet aan. Hiermee kwam de chaotische regelgeving uit het verleden te vervallen. De nieuwe wet verbiedt staatsbedrijven, gemengde Chinees-buitenlandse fondsen en het bank- en verzekeringswezen in aandelen te handelen. Volgens beurskenners bestond het kapitaal dat voorheen op de beurs omging voor tweederde uit Chinese overheidsgelden. Niemand voelde zich er persoonlijk voor verantwoordelijk, dus werd er hevig en volgens de overheid dikwijls op onverantwoorde wijze mee gespeculeerd. De nieuwe wet zou de heftige koersschommeling, die de Chinese beurzen sinds de oprichting hebben getergd, egaliseren, maar ook de liquiditeit van de beurzen dramatisch laten krimpen en Chinese financiële instellingen beknotten in hun mogelijkheden kapitaal te genereren.

Zogenaamde A-aandelen zouden vanaf 1 juli 1999 ingangsdatum van de nieuwe wet, niet meer te koop zijn voor buitenlanders. Die moeten het dan stellen met de kleinere en minder aantrekkelijke B-aandelen.

Economische groei vooral afkomstig uit particuliere sector

Volgens de officiële Chinese media zei president Jiang Zemin op 31 januari 1998 voorstander te zijn van een dusdanige herziening van de Chinese grondwet, dat de particuliere sector een sleutelrol binnen de nationale economie kan gaan spelen. Jiang zei dat deze aanpassing van groot belang is voor de ontwikkeling van de socialistische markteconomie.

Zhao Xiao van het Chinese Centrum voor Economisch Onderzoek van de Universiteit van Peking meldde op 5 februari aan een niet nader omschreven denktank van de Chinese overheid dat de genoemde grondwettelijke verandering enig effect zal hebben, maar niet al te veel. Hij meende echter dat de verandering het voor particuliere bedrijven eenvoudiger maakt kredieten en garanties van banken te krijgen, waardoor op de lange termijn wel aanzienlijk effect te verwachten valt. Nationale banken verstrekten liever kredieten aan staatsbedrijven, omdat ze gestraft werden wanneer leningen aan de particuliere sector hun geld niet opbrachten.
Zhao Xiao zei ook dat de snelle groei van de Chinese economie gedurende de afgelopen 20 jaar vooral te danken was aan de particuliere sector. De totale industriële productie van de particuliere bedrijven groeide tussen 1981 en 1997 jaarlijks met gemiddeld 47 procent. De productie van de collectieve bedrijven groeide in die periode met 20 procent en die van de staatsbedrijven met 7,5 procent. De niet-overheidssector, zoals Peking de marktgerichte bedrijven noemt waarin zowel particulieren als de staat aandelen kunnen bezitten, was in 1997 verantwoordelijke voor 75 procent van de totale industriële productie, tegenover 25 procent in de vroege jaren tachtig.
Zhao Xiao zei verder dat de economische groei in 1997 weliswaar 7,8 procent bedroeg, maar sterk was opgedreven door de enorme staatsinvesteringen in de infrastructuur. Hierdoor zou een vertekend beeld gecreëerd zijn ten aanzien van de stabiliteit van de Chinese economie. De investeringen in de niet-overheidssectoren bleven gelijk ten opzichte van 1997, maar in de staatssectoren groeiden ze met 22 procent.

ONDERWIJS

Nieuwe wet vergroot invloed CP op universiteiten

Op 24 augustus 1998 werd een voorstel ingediend voor een nieuwe wet die de Communistische Partij het recht geeft in te grijpen wanneer ze het niet eens is met het beleid van universiteiten. De Partij zou onder andere verantwoordelijk worden voor de bekrachtiging van het beleid en de uitgangspunten van de CP en het begeleiden van projecten voor politieke, ideologische en morele educatie.
Volgens een hoogleraar van de Qinghua Universiteit te Peking was de nieuwe wet een stap terug ten opzichte van de uitgangspunten uit de vroege jaren tachtig die de nadruk legden op een scheiding van de Partij en het beleid van de overheid, het bedrijfsleven en de universiteiten.

GEZONDHEID EN ZORG

Bevolkingsaanwas neemt af

De Chinese bevolking groeide in 1998 met 0,95 procent. Voor zover bekend was dat het

laagste groeicijfer uit de geschiedenis. Eind 1998 telde China 1,248 miljard inwoners. Persbureau *Xinhua* publiceerde deze cijfers op 15 februari 1999. Het lage groeicijfer paste binnen de verwachtingen van de Nationale Commissie voor Geboortebeperking die op 11 juli 1998 had gezegd dat China halverwege de 21-ste eeuw 1,6 miljard inwoners zal hebben. De commissie schatte dat rond 2046 de geboorte- en sterftecijfers op gelijk niveau liggen en de bevolking dan dus niet verder zal toenemen.
China had in 1954 slechts 600 miljoen inwoners. Mao Zedong pleitte voor een grote bevolkingsaanwas omdat hij veel arbeidskrachten nodig had voor de opbouw van het land. Na Mao's dood in 1976 begon de Chinese overheid echter met een strikt geboortebeperkingsbeleid. De één-kind-politiek werd en wordt alleen in de grote steden consequent toegepast. Elders wordt vaak een tweede kind getolereerd als het eerste een meisje is. Sommige dunbevolkte delen van het land hoefden zich helemaal niet aan de geboortebeperkingswetten te houden.
Het dalende groeicijfer had niet alleen te maken met de geboortebeperkingswetten, maar ook met een sterke afnemende vruchtbaarheid van de Chinese bevolking, zo maakte de *China Daily* op 14 december 1998 bekend. Het percentage stellen dat geen kinderen kon krijgen zou in twintig jaar tijd zijn toegenomen van 3 tot 13 procent. De krant citeerde deskundigen die de oorzaak hiervoor zagen in de toename van water- en luchtvervuiling, consumptie van alcohol en sigaretten, seksueel overdraagbare aandoeningen en de elektromagnetische golven uit telecommunicatie en huishoudelijke apparaten. Met name de seksueel overdraagbare aandoeningen zouden de boosdoeners zijn. Die staan derde op de ranglijst van veel voorkomende ziektes, waarschijnlijk doordat de Chinese bevolking op dit gebied slecht geïnformeerd is.

NATUUR EN MILIEU

Natuurrampen

Het Chinese ministerie van Burgerzaken meldde op 12 januari 1999 dat de schade veroorzaakt door overstromingen, aardbevingen, droogte en andere natuurrampen in 1998 op 73,1 miljard gulden werd geraamd. De rampen zouden 50 miljoen hectare akkerland hebben aangetast, 8 miljoen gebouwen hebben verwoest en aan 5.511 mensen het leven hebben gekost.
Alleen al bij de overstromingen van zomer 1998 vielen 3.656 slachtoffers en werden 20 miljoen mensen dakloos. Ongeveer 20 procent van de totale Chinese bevolking leed onder de wateroverlast. De situatie rondom de Yangzi (Chiang Jiang), China's grootste rivier was het meest ernstig. De miljoenenstad Wuhan werd zwaar getroffen en ook grote delen van het platteland in het stroomgebied van de rivier kwamen onder water te staan. De Wereldbank had in september al aangekondigd China te willen helpen met een lening van 80 miljoen dollar om de schade rondom de Yangzi te herstellen.

Maatregelen tegen milieuvervuiling

De Amerikaanse president Clinton zei op 1 juli 1998 tijdens zijn staatsbezoek aan China dat een strenge milieuwetgeving niet per se ten koste hoeft te gaan van de economische groei. Hij plaatste deze opmerking omdat China in december 1997 tijdens een conferentie over het broeikaseffect te Kyoto had geweigerd gehoor te geven aan de Westerse roep om een mondiale aanpak van het broeikaseffect. Het land had gezegd te vrezen dat de binnenlandse economie er te zeer onder zou lijden
In het najaar van 1998 bleek dat China van gedachte was veranderd. Persbureau *Xinhua* maakte op 20 november melding van de sluiting van 150 fabrieken die te veel giftige stoffen in de rivier de Yangzi (Chiang Jiang) loosden. De *China Daily* maakte op 14 december melding van de mogelijke invoering van brandstofbelasting in 1999 en de druk die de Chinese overheid uit zou oefenen op autofabrikanten om schonere auto's te produceren.
Het stadsbestuur van Peking verbood op 18 december het gebruik van steenkool, een brandstof waarop alom werd gestookt. Peking's onderburgemeester Wang Guangtao raadde iedereen aan over te stappen op schonere brandstoffen. Ook werden nieuwe regels bekend gemaakt voor de uitstoot van uitlaatgassen van auto's.

Chinese steden zwaar vervuild

Op 25 januari 1999 publiceerde het in Washington gevestigde *World Resources Institute* een lijst met de tien zwaarst vervuilde steden ter wereld. Op die lijst stonden negen Chinese steden door hun luchtverontreiniging. De situatie zou het ergst zijn in de stad Lanzhou, provincie Gansu. Het instituut waarschuwde China voor de nadelige gevolgen van de vervuiling, maar prees het land omdat de overheid het probleem inmiddels had onderkend.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Dissidenten redelijk tevreden over bezoek Clinton

Chinese dissidenten beoordeelden het staatsbezoek van de Amerikaanse president Clinton aan hun land van 25 juni tot 3 juli 1998 als 'ruim voldoende', zo meldde het persbureau *Reuters* op 3 juli 1998. Toch was er ook ontevredenheid. Voorafgaand aan het staatsbezoek hadden vooraanstaande dissidenten de Amerikaanse president in brieven verzocht de voormalige partijleider Zhao Ziyang te ontmoeten. Zhao werd in 1989 afgezet nadat hij gesympathiseerd had met de opstandige studenten op het Plein van de Hemelse Vrede. Ook hadden dissidenten te kennen gegeven zelf Clinton te willen ontmoeten.
De Amerikaanse president ging op geen van de verzoeken in.

Xu Wenli, een van de hoofdrolspelers in de beweging *Muur van Democratie* van 1978-'79, vond dat Clinton een gouden kans had laten liggen door hem niet te ontmoeten. 'Er is een Chinese politieke oppositie gevormd, maar de reactie van de Amerikanen hierop is traag', zei hij tegen *Reuters*. Clinton's openlijke veroordeling van het bloedbad op het Plein van de Hemelse Vrede in 1989 noemde hij 'diplomatiek en niet dapper genoeg'. De Amerikaanse president had live op de Chinese tv gezegd: 'Ik geloof, en het Amerikaanse volk gelooft, dat het gebruik van geweld en het tragische verlies van levens fout was.'
Andere dissidenten waren milder en zeiden dat nog nooit een buitenlandse president tijdens een bezoek aan China zoveel moed had getoond als Clinton. Dissident Lin Xinshu merkte op: 'We mogen niet al onze hoop op Clinton vestigen. Er zijn dingen die we zelf moeten doen en zeggen.'
Clinton zei op een persconferentie in Hongkong op 3 juli te hopen dat zijn bezoek aan China niet alleen zou leiden tot de vrijlating van politieke gevangenen die veel in de belangstelling staan, maar van 'hele catego-

rieën mensen'. Dan pas zou er sprake zijn van een structurele verandering en niet alleen van incidentele vrijlatingen die het resultaat zijn van onderhandelingen met de VS, aldus Clinton.

Veroordelingen na oprichting Chinese Democratische Partij

Hoewel veel Chinese dissidenten hadden verwacht dat Peking zich tijdens en na het staatsbezoek van de Amerikaanse president Clinton van 25 juni tot 3 juli 1998, milder op zou stellen, werden volgens mensenrechtenorganisaties in Hongkong juist meer mensen gearresteerd. Een deel van hen zou ook weer zijn vrijgelaten.
De belangrijkste zaak betrof de oprichting van de Chinese Democratische Partij (CDP) op 25 juni, de eerste dag van het staatsbezoek van Clinton. Hoewel de oprichters hun activiteiten enkele dagen later alweer hadden gestaakt, naar eigen zeggen omdat de risico's te groot waren, werden ze toch verhoord. De groep werd vrijgelaten, maar vijf van hen werden op 10 juli wederom gearresteerd. De belangrijkste waren Wang Youcai, een voormalig studentenleider, en Qin Yongmin. De twee werden in december 1998 tot elf en twaalf jaar gevangenisstraf veroordeeld.

Ook een van China's belangrijkste voorvechters van de democratie, Xu Wenli, had met de oprichting van de Chinese Democratisch Partij te maken. Xu was in 1979 een prominent lid van de beweging Muur van Democratie. Na twaalf jaar gevangenschap werd hij in 1991 vrijgelaten. Op 21 december 1998 werd Xu echter opnieuw veroordeeld, ditmaal tot dertien jaar gevangenisstraf. Volgens persbureau *Xinhua* werd hij beschuldigd van poging tot ondermijning van de staat. 'In november had hij heimelijk geprobeerd in Peking en Tianjin nieuwe afdelingen van de CDP op te richten. Om het omverwerpen van de staat te plannen, organiseren en uit te voeren zocht en accepteerde Xu ook financiële hulp van vijandige buitenlandse organisaties', aldus *Xinhua*. Er werden geen namen of nationaliteiten van de betreffende organisaties gegeven.
De officiële Engelstalige krant *China Daily* meldde op 25 december dat Xu niet veroordeeld was om zijn politieke ideeën, want officieel kent China vrijheid van meningsuiting, maar omdat hij justitie ervan had beschuldigd andersdenkenden het zwijgen op te leggen. Volgens het dagblad misleidde hij de internationale gemeenschap en gooide opzettelijk modder naar China.
In een verklaring die Xu vlak na zijn veroordeling door zijn advocaat de gevangenis uit liet brengen schreef hij dat politiek pluralisme historisch onvermijdelijk is en benadrukte ervan overtuigd te zijn dat China vroeg of laat een democratisch land zou worden. Verder liet hij weten dat hij geen medewerking aan de rechtszaak had verleend omdat deze uitsluitend politieke vervolging ten doel had. Onder de verklaring stond: 'geschreven met handboeien aan'.
Xu's vrouw zei dat de rechtszaak niet eerlijk was verlopen. Zo had Xu pas vier dagen voor het proces een advocaat gekregen en zich dus niet goed kunnen voorbereiden. Sinds zijn detentie werd Xu Wenli beschouwd als China's belangrijkste dissident.

Het in Hongkong gevestigde *Information Centre of Human Rights and Democratic Movement in China* (ICHRDMC) meldde dat tientallen dissidenten protestbrieven naar de Chinese overheid hadden gestuurd. Onder de briefschrijvers waren bekende dissidenten als China's meest vooraanstaande voorvechter van democratie, de in de VS woonachtige Wei Jingsheng, Wang Dan, voormalig studentenleider, en Fang Lizhi, astrofysicus en politiek criticus. Ook Westerse landen, waaronder de Verenigde Staten, Duitsland, Frankrijk en Groot-Brittannië, spraken zich uit tegen de veroordelingen van Xu en andere democraten. Ze verweten China zich niet te houden aan het *UN International Covenant on Civil and Political Rights*, dat het land in oktober ondertekende.
Woordvoerder van het Chinese ministerie van Buitenlandse zaken Zhu Bangzhao, zei dat China deze kritiek niet kon accepteren en benadrukte dat de rechtszaak tegen Xu Wenli een interne Chinese aangelegenheid was waarin geen enkel land zich mocht mengen. Zhu stelde dat de veroordeling van de dissidenten niet in strijd was met het Chinese mensenrechtenbeleid. China's ervaring in de afgelopen 20 jaar van hervorming zou hebben geleerd dat stabiliteit de basis is voor ontwikkeling en een stabiele ontwikkeling van het land is een prioriteit van het Chinese mensenrechtenbeleid. Xu zou dat hebben gedwarsboomd.

In februari 1999, twee maanden na de veroordeling van Xu, had de Democratische Partij meer dan 1.000 leden verspreid over afdelingen in 23 provincies. Van de oprichters van de lokale afdelingen zaten er negen vast. Aldus rapporteerde het ICHRDMC vanuit Hongkong.

Vakbondsleiders en sympathisanten gearresteerd

Op 21 juli 1998 werd de Chinese zakenman en voormalige politiek activist Fan Yiping veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf voor het helpen vluchten van dissident Wang Xizhe. Volgens een in Hongkong gevestigde mensenrechtenorganisatie was de werkelijke reden voor Fans arrestatie diens betrokkenheid bij de oprichting van onafhankelijke vakbonden.
Op diezelfde dag werd Zhang Shanguang aangehouden, een dissident uit de provincie Hunan. Zhang had een onafhankelijke belangengroep voor werklozen opgericht. Hij werd op 27 december tot tien jaar cel veroordeeld in een proces achter gesloten deuren door een rechtbank in de stad Huaihua, provincie Hunan. De officiële aanklacht luidde dat Zhang een 'nationaal geheim' doorgegeven had aan *Radio Free Asia*, een zender die door de Amerikaanse overheid wordt gesteund en door Peking als Amerikaanse propagandazender wordt beschouwd. Het geheim betrof een boerenopstand in de provincie Hunan die in maart 1998 door de Chinese politie met geweld was beëindigd. 'Iedereen wist wat er gebeurd was, dus hoe kan dit als nationaal geheim beschouwd worden?', vroeg Zhang's vrouw Hou Xuezhu zich af in het bijzijn van buitenlandse journalisten. Wegens zijn aandeel in de studentenopstanden van 1989 had Zhang al zeven jaar in de cel doorgebracht.

Bescherming voor journalisten

De Chinese Bond voor Journalisten, een overheidsorgaan, richtte op 19 augustus 1998 het Comité ter Bescherming van de Rechten van Journalisten op. De ongeveer 500.000 journalisten die China rijk is klaagden in toenemende mate over bedreiging en intimidatie wanneer ze zich kritisch uitlieten over bepaalde personen, bedrijven of instellingen. Het comité wil hen bescherming bieden.
Niet bij naam en toenaam genoemde journalisten zeiden te verwachten dat de bescherming niet zou gelden wanneer China's

topleiders openlijk bekritiseerd zouden worden.

China koploper executies

Amnesty International maakte op 9 september 1998 bekend dat in 1997 in China 3.152 mensen ter dood werden veroordeeld en 1.876 executies werden voltrokken. Dat waren er meer dan in alle andere landen van de wereld bij elkaar, maar wel minder dan in 1996 toen in het kader van de anticriminaliteitscampagnes extreem veel executies plaatsvonden. *Amnesty* baseerde zich op officiële Chinese rapporten en zei dat het werkelijke aantal mogelijk hoger ligt. De mensenrechtenorganisatie maakte ook melding van oneerlijke processen, extreme vormen van snelrecht en onder dwang afgelegde bekentenissen.

Dissidenten willen meedoen aan lokale verkiezingen in Peking

Het in Hongkong gevestigde *Information Centre of Human Rights and Democratic Movement in China* meldde dat de Chinese politie op 25 september 1998 campagnemateriaal in beslag nam van drie dissidenten die wilden meedoen aan de lokale verkiezingen voor de stad Peking en wier kandidatuur door de autoriteiten reeds was geaccepteerd. Het ging om Gao Hongming, He Depu en Wang Zhixin.
Op 20 november kwam het volgens de genoemde mensenrechtenorganisatie opnieuw tot een aanvaring toen He Depu campagne wilde voeren op de campus van het Instituut voor Informatietechnologie te Peking. He zou door mensen van de veiligheidsdienst geslagen en van de campus verwijderd zijn. Later werden hij en de twee anderen van de kandidatenlijst geschrapt. Zij mochten niet aan de verkiezingen meedoen.
China kent sinds de stichting van de Volksrepubliek verkiezingen voor volkscongressen in dorpen en steden. Volgens de Chinese wet hebben ook niet-communisten passief kiesrecht, zolang ze maar geen tegenstanders van de Partij zijn. In het algemeen is de publieke belangstelling voor deze verkiezingen minimaal.

Ondertekening VN-mensenrechtenverdrag

China ondertekende op 5 oktober 1998 een VN-convenant over mensenrechten. Het verdrag garandeert vrijheid van meningsuiting en religie, eerlijke rechtspraak en bescherming tegen marteling en willekeurige detentie.
Zhu Muzhi, voorzitter van de Chinese Vereniging voor Mensenrechtenstudies, liet op 8 oktober weten dat Peking dit *International Covenant on Civil and Political Rights* had ondertekend onder voorbehoud van nationale condities: 'Omdat China geen aandeel heeft gehad in de formulering van de overeenkomst en het te maken heeft met nationale condities die anders zijn dan in andere landen, zal de Chinese overheid speciale aandacht besteden aan het op juiste wijze aanpassen van de overeenkomst aan de bestaande situatie.'
Het Chinese persbureau *Xinhua* meldde op 22 oktober dat China's ondertekening van het VN-verdrag niet inhield dat het land zijn mensenrechtenbeleid verandert. De officiële Engelstalige krant *China Daily* schreef dat China hoopte via de ondertekening van het verdrag de wereld beter uit te kunnen leggen wat het voor ogen heeft met het eigen mensenrechtenbeleid: 'het recht op overleving, vrijheid van armoede en sociale stabiliteit'.

Internationaal mensenrechtensymposium in Peking

Op 20 oktober 1998 werd voor het eerst in de geschiedenis op Chinees grondgebied een internationale conferentie over mensenrechten geopend. Vice-president Qian Qichen zei tijdens de openingsceremonie van het *International Symposium on World Human Rights Toward the 21st Century* dat China veel had bereikt op het gebied van mensenrechten. 'Er bestaan vele sociale systemen in de wereld en ze hechten allemaal waarde aan mensenrechten', aldus Qian. Hij voegde hier aan toe dat terwijl Europese landen de rechten van het individu promoten, Aziatische landen de nadruk leggen op collectieve rechten en de verantwoordelijkheid voor familie en samenleving.
De conferentie werd bijgewoond door meer dan 100 vertegenwoordigers van universiteiten en overheden uit 27 landen, waaronder Cuba, Rusland en de belangrijkste Westerse landen. Omdat onafhankelijke Chinese groeperingen niet tot de conferentie werden toegelaten spraken lokale dissidenten van 'een eenzijdige overheidsvertoning'. Een week na het symposium opende de Chinese overheid een website op internet om haar mensenrechtenbeleid nader toe te lichten.

Vervolging dominees

De Chinese overheid arresteerde in november 1998 meer dan 70 protestantse dominees. Dit zei de in New York gevestigde organisatie *Human Rights in China* op 25 november 1998. Ze zouden na hun arrestatie mishandeld en vernederd zijn. In december meldde de organisatie de arrestatie van nog eens 25 protestanten.
Het *Information Centre of Human Rights and Democratic Movement in China* uit Hongkong maakte op 25 januari 1999 melding van de arrestatie van een dominee en 45 kerkgangers in de provincie Hunan. De aanklacht luidde: 'betrokkenheid bij illegale religieuze activiteiten'. Het protestantisme is niet verboden in China, maar alle gearresteerde dominees leidden zogenaamde 'huiskerken' die zich onttrekken aan de controle van de officiële staatsorganen voor religie.

Liu Nianchun in New York

Op 21 december 1998 arriveerde de Chinese schrijver en voorvechter voor onafhankelijke vakbonden Liu Nianchun met zijn familie in New York. Hij was uit een Chinese gevangenis ontslagen en op medisch advies naar de VS gestuurd. Liu was in 1995 zonder vorm van proces veroordeeld tot drie jaar dwangarbeid nadat hij had gevraagd om een officiële veroordeling van het bloedbad op het Plein van de Hemelse Vrede in 1989. Later werd de straf verlengd, wederom zonder proces. Zijn protest hiertegen zou volgens de in de VS gevestigde groepering *Human Rights in China* bestraft zijn met mishandeling en de weigering hem voedsel en water te geven. *Human Rights Watch*, eveneens een Amerikaanse organisatie, bevestigde dit. Liu was de derde dissident in een jaar tijd die om medische redenen werd verbannen. De genoemde mensenrechtenorganisaties vermoedden dat Liu werd vrijgelaten om de internationale aandacht af te leiden van het proces tegen Xu Wenli dat op 21 december plaatsvond.

Dissidenten op internet

Op 21 januari 1999 werd Lin Hai door een

rechtbank in Shanghai tijdens een twintig minuten durende zitting veroordeeld tot twee jaar gevangenisstraf. Lin, een computerdeskundige, werd ervan beschuldigd de Chinese staat omver te willen werpen door 30.000 lokale e-mail adressen door te geven aan het *VIP Reference Network*, een in de VS gevestigde dissidente organisatie die veelvuldig gebruik maakt van het internet. Lin zei dat hij de adressen had verkocht, maar zich er niet van bewust was wat er uiteindelijk mee gedaan zou worden.
Voor zover bekend was dit voor het eerst dat in China een internetdissident voor de rechter werd gedaagd.

Op 5 februari werd het internet forum op *www.sina.com.cn/forum/richtalk.news/forum* verboden. Het was een platform waar gevoelige zaken als het neerslaan van de opstanden van 1989 openlijk werden besproken. Het was het drukst bezochte internetforum van China. Volgens het *Information Centre of Human Rights and Democratic Movement in China* werd het alleen al in december en januari door 600.000 internetgebruikers bezocht.

XINJIANG

Aanpak smokkel en illegale wapenhandel

Premier Zhu Rongji's kruistocht tegen smokkelarij gaat zich intensiever op China's meest westelijke provincie Xinjiang richten, berichtte het officiële *Xinjiang Dagblad* op 17 augustus 1998. In Xinjiang dat overwegend bevolkt wordt door Uygurse moslims en regelmatig toneel is van anti-Chinese aanslagen en opstanden, lijkt de campagne gericht tegen de illegale wapenhandel uit buurlanden.

Elders in het land pakte Zhu de smokkel vooral streng aan omdat de schatkist er jaarlijks miljoenen guldens door misliep. Zhu zei overigens dat in Xinjiang niet alleen de illegale import van wapens moest worden aangepakt, maar ook van drugs en reactionaire propaganda.
Een week voordat dit nieuwe beleid bekend werd kwamen in de stad Kashgar (Kashi), niet ver van de grens met Kirgizstan en Tadzjikistan, acht politiemensen om het leven bij een bomaanslag die gepleegd zou zijn door Uygurse opstandelingen.

Vergadering Uyguren in Ankara veroordeeld

De Chinese overheid veroordeelde op 15 december 1998 een vergadering die naar schatting driehonderd inwoners van Xinjiang in de Turkse hoofdstad Ankara hadden belegd. De activisten werden het eens over de vorming van een 'Centrum voor Minderheden uit Oost-Turkestan'. De naam Xinjiang is Mandarijn en betekent 'Nieuwe Territoria'. Voor het gebied door China werd ingelijfd heette het Oost-Turkestan en separatisten gebruiken deze naam nog altijd. Bijna de helft van Xinjiangs zeventien miljoen inwoners spreken een Turkse taal en voelen zich meer bij de Turkse dan bij de Chinese cultuur betrokken.

Executies en arrestaties

Op 28 januari 1999 werden Yibulayin Simayi en Abudureyimu Aisha ter dood gebracht, onder andere wegens hun betrokkenheid bij de anti-Chinese opstanden van februari 1997 in de prefectuur Yili, waarbij negen doden en tweehonderd gewonden vielen. Volgens het *Yili Avondnieuws* waren zij de meest gezochte criminelen van Xinjiang.
Op 10 februari werd ook Rouzi Keymoumu ter dood gebracht wegens gewelddadige terroristische activiteiten. Keymoumu zou verscheidene bomaanslagen hebben gepleegd.

Volgens een verklaring die *Amnesty International* op 5 februari uitgaf zijn sinds de opstanden van 1997 vele Uyguren gearresteerd omdat ze politieke gevangenen of voortvluchtigen kenden of er familie van waren, en soms alleen omdat ze Uygurs zijn. Velen zijn zonder proces maandenlang vastgehouden, iets dat volgens de Chinese grondwet niet mag. Familieleden ontvingen geen nieuws over hen.
Zhang Qiyue, woordvoerder van het Chinese ministerie van Buitenlandse zaken, noemde de berichten van *Amnesty International* ongefundeerd en onverantwoordelijk.
De lokale overheden van Yili erkenden wel dat er na de opstanden van 1997 duizend paramilitaire troepen in de prefectuur zijn gestationeerd. Sinds die tijd zouden er volgens officiële Chinese bronnen honderden guerrilla's, religieuze extremisten en etnische separatisten zijn gearresteerd. 'Het is hier nu veel veiliger, de economie groeit sneller en er is eenheid onder de etnische minderheden', aldus een bericht dat de lokale overheid op 5 februari te Yining, de hoofdstad van Yili, publiceerde.

Op 17 februari vielen in Ürümqi (Wulumuqi), de hoofdstad van de provincie Xinjiang, vijf gewonden toen een groep van 300 jongeren op straat anti-Chinese leuzen had geroepen en in aanvaring met de politie kwam. Er werden 150 arrestaties verricht.

Kazachstan levert separatisten uit

Op 16 februari werden Hemit Memet, Kasim Mehpir en Illyas Zordun uitgewezen door Kazachstan waar ze politiek asiel hadden aangevraagd. De bevolking van Kazachstan is cultureel sterk aan die van Xinjiang verwant. In China wacht het drietal volgens *Amnesty International* marteling en doodstraf wegens hun betrokkenheid bij separatistische activiteiten. China sloot in 1997 voor 19,1 miljard gulden aan oliecontracten met het Centraal-Aziatische land op voorwaarde dat het de Xinjiangse separatistische beweging niet zou steunen. Volgens de Kazachse president Noersoeltan Nazarbajev ging het om het contract van de eeuw en de grote kans voor zijn land om economisch onafhankelijker te worden van Rusland.

TIBET

Mensenrechtencommissaris bezoekt geen Tibetaanse gevangenissen

Mensenrechtencommissaris van de VN, Mary Robinson, bracht van 6 tot 16 september 1998 een bezoek aan China. Ze ontmoette vooral Chinese leiders. Volgens ooggetuigen werden dissidenten onder verscherpte politiecontrole geplaatst en zelfs met geweld uit de omgeving van Robinson gehouden. 'Ik vind het volstrekt onacceptabel dat mensen die mij willen bezoeken op dit soort problemen stuiten', was de reactie van Robinson.
Robinson bezocht ook Tibet, maar wilde daar geen gevangenissen aandoen uit angst dat gedetineerden zichzelf in gevaar zouden brengen. Na het bezoek van een VN-delegatie in oktober vorig jaar zouden gevangenen mishandeld en zelfs vermoord zijn omdat ze te vrijelijk over hun lot hadden gesproken.
China hoopte dat het bezoek van mevrouw Robinson het wederzijdse begrip en de sa-

menwerking tussen China en de VN op het gebied van mensenrechten zou stimuleren, aldus de woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse zaken, Zhu Bangzao.

Monniken met pensioen gestuurd

Een Chinese krant meldde op 28 oktober 1998 dat het bestuur van de lama-boeddhistische tempel Youning in Qinghai, allemaal oudere monniken, met pensioen was gestuurd en vervangen door functionarissen van de lokale overheid, omdat het bestuur te chaotisch functioneerde. Qinghai is een provincie die grenst aan Tibet met een overwegend Tibetaanse cultuur. Het in Londen gevestigde *Tibet Information Network* (TIN) zei dit te zien als een poging van de Chinese overheid om het Tibetaanse boeddhisme te ontwrichten omdat oudere monniken een cruciale rol spelen in de overdracht van religieuze kennis.

China versus de Dalai Lama

Bezwaren tegen ontvangst Dalai Lama op het Witte Huis

De Chinese overheid maakte in november 1998 ernstige bezwaren tegen de ontvangst in het Witte Huis te Washington van de Dalai Lama, de Tibetaanse spirituele leider in ballingschap. China vroeg de Amerikaanse overheid deze fout recht te zetten. Nadat de Amerikaanse ambassadeur te Peking de kwestie met de Chinese autoriteiten had besproken werd er weinig meer over vernomen. We willen de zaak niet op de spits drijven was de enige reactie van Chinese zijde.

Dalai Lama en Shoko Asahara

In november beschuldigde het officiële *Tibetaanse Dagblad* de Dalai Lama van samenwerking met de Japanse sekteleider Shoko Asahara. Asahara, die beweert een aanhanger van de Tibetaanse leider te zijn, pleegde in 1995 een aanslag op een metrostation in Tokio waarbij twaalf mensen om het leven kwamen. De Dalai Lama zou volgens het *Tibetaanse Dagblad* geld van Asahara gebruiken voor sabotage, bomaanslagen en moord.
De Dalai Lama zelf had in 1995 tijdens een bezoek aan Japan al gezegd dat het fanatisme van Asahara en de grote nadruk die hij op bovennatuurlijke krachten legt tegen de ware aard van het boeddhisme indruisen.

Lunch voor Dalai Lama in Frankrijk

Op 8 december vroeg China aan Frankrijk om de Dalai Lama niet uit te nodigen voor een officiële lunch voor Nobelprijswinnaars, die ter ere van de vijftigste verjaardag van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens te Parijs werd gegeven. De Dalai Lama kreeg in 1989 de Nobelprijs voor de vrede wegens zijn geweldloze inzet voor grotere Tibetaanse autonomie.
Zhu Bangzhao, woordvoerder van het Chinese ministerie van Buitenlandse zaken, zei Frankrijk dat de Dalai Lama volgens China een separatist was en dat hij in de tijd dat Tibet nog theocratisch werd bestuurd op wrede wijze de fundamentele mensenrechten van enorme aantallen Tibetaanse lijfeigenen had vertrapt. De Dalai Lama werd echter wel tot de lunch toegelaten en zei tegen de Franse pers dat het leek of er een nieuwe Culturele Revolutie gaande was in Tibet. Hij verwees hiermee naar het toenemende aantal arrestaties van al dan niet vermeende politieke activisten in Tibet en de opleving van anti-boeddhistische acties van Chinese zijde. *Amnesty International* en andere mensenrechtenorganisaties bevestigden dit vermoeden.

Dalai Lama wil open dialoog met China

Op 12 december maakte de Dalai Lama bekend open te staan voor een officiële dialoog met China omdat de onofficiële kanalen die hij lange tijd gebruikte niet meer zouden werken. Hij zei dit in het bijzijn van journalisten in de Oost-Indiase stad Patna.
De Dalai Lama woont al sinds 1959 in India. China heeft sindsdien geweigerd met hem te praten zolang hij blijft pleiten voor een onafhankelijk Tibet. De Tibetaanse leider zei op 12 december: 'Wat mij betreft zoek ik geen onafhankelijkheid. Ik zoek werkelijke autonomie, zelfbestuur.' Peking zou in zijn optiek buitenlandse zaken en defensie voor Tibet waar kunnen nemen.

Hardere aanpak Tibetaanse opstandelingen

Op 15 december 1998 riep Raidi, de vertegenwoordiger van de Communistische Partij in Tibet en voorzitter van het Tibetaanse parlement, op tot waakzaamheid tegen infiltratie, subversiviteit en separatistische activiteiten van buitenlandse en binnenlandse vijandige krachten. De Dalai Lama noemde hij een gewillig werktuig van internationale anti-Chinese krachten. Hij beloofde het prestige van de Dalai Lama weg te vagen.
Raidi deed zijn uitspraken in het officiële *Tibetaanse Dagblad*. Ze sloten aan op de mededelingen die de politie van Lhasa, de hoofdstad van Tibet, op 30 oktober had gedaan. Er werd toen gewaarschuwd voor een hardere aanpak van de criminaliteit. Hiertoe werd ook de Tibetaanse onafhankelijkheidsstrijd gerekend waarvan de Dalai Lama het symbool is.

Atheïstische campagne

Het *Tibetaanse Dagblad* meldde op 11 januari 1999 dat de Communistische Partij was begonnen met een nieuwe anti-religieuze campagne. 'Atheïstische propaganda is een belangrijke maatregel om de strijd tegen het separatisme te verdiepen, om krachtig weerstand te bieden aan de reactionaire infiltratie van de Dalai Lama-kliek en om herders en boeren te beschermen tegen de negatieve invloeden van religie', schreef de krant.

HONGKONG

Overheid koopt aandelen

De Hongkongse overheid besteedde in de tweede helft van augustus 1998 naar schatting 100 tot 120 miljard Hongkong dollars (25,9 tot 31,2 miljard gulden) voor de aankoop van lokale topaandelen en opties. De bedoeling was de door de crisis aangetaste Hang Seng-index een extra impuls te geven. De graadmeter van de beurs in Hongkong steeg daarna in twee weken tijd met 17,56 procent.
James To van de Hongkongse Democratische Partij reageerde woedend op de aankoop omdat het vertrouwen van de investeerders er door geschaad zou worden. Hij vroeg zich af aan wie de overheid de aandelen uiteindelijk zal verkopen. 'Of het nu de hoogste bieder of de grootste aandeelhouder van het betreffende bedrijf wordt, het feit dat de overheid nu de belangrijkste aandeelhouder van veel bedrijven is, zal vragen doen rijzen over eerlijk spel.' Met name buitenlandse investeerders zouden kunnen denken dat de Hongkongse bedrijven waar-

van de overheid aandelen bezit worden voorgetrokken. Ook uitte To de angst dat de overheid als aandeelhouder zich te veel zou mengen in de vrije markteconomie, die traditioneel het visitekaartje van Hongkong was. Financieel secretaris Donald Tsang verzekerde echter dat de overheid de aandelen op den duur op nette wijze van de hand zou doen.
Politici uit pro-Chinese kringen reageerden positief op de aankopen. Zij verwezen naar een onderzoek dat tussen 29 en 31 augustus werd gehouden en waaruit zou blijken dat de meerderheid van de Hongkongse investeerders en niet-investeerders het overheidsingrijpen steunde. Tsang Yok-sing, lid van de Wetgevende Raad, zei: 'Als de overheid niets had gedaan zou dat tot een instabiele rentevoet en een scherpe daling van de Hang Seng-index hebben geleid. Dat zou voor de bevolking van Hongkong een sterke afname van de welvaart hebben betekend.'

Beleidsplannen van Tung Chee-hwa slecht ontvangen

De door China aangestelde gouverneur Tung Chee-hwa maakte in oktober 1998 de economische beleidsplannen voor het komend jaar bekend. Tung pleitte voor de bouw van meer goedkope huurwoningen om de bouwsector te stimuleren en het door de crisis getroffen deel van de bevolking tegemoet te komen. Ook zei hij de Hongkongse economie minder eenzijdig te willen maken, bijvoorbeeld door de aanleg van een wetenschapscentrum dat zich met de ontwikkeling van hightech bezig gaat houden.
Uit een onderzoek van de Universiteit van Hongkong bleek dat 63,8 procent van de vijfhonderd ondervraagden niet geloofde dat Tungs beleid de economische crisis, de werkloosheid en de sterk dalende vastgoedprijzen kon beteugelen. Ook het bedrijfsleven en de oppositiepartijen reageerden teleurgesteld of maar matig enthousiast. De plannen werden in het algemeen te mager gevonden en het bedrijfsleven en de Democratische Partij, de grootste oppositiepartij van Hongkong, klaagden dat Tung met zijn neiging tot economisch ingrijpen de principes van de vrije markteconomie schond.
De populariteit van Tung was al langer dalende. Politieke en economische analisten verweten hem in de zomer van 1998 al dat hij traag en met gebrek aan inzicht reageerde op de economische crisis, de daling van de vastgoedprijzen en andere items die in Hongkong speelden, zoals de epidemie van zieke kippen.

Bezoek oud-gouverneur Chris Patten

Chris Patten, de laatste Britse gouverneur van Hongkong, bracht eind oktober 1998 voor het eerst sinds de Chinese machtsovername in 1997 op persoonlijke titel een bezoek aan de voormalige Britse kroonkolonie. Hij kwam naar eigen zeggen vooral om zijn pas verschenen boek *East and West* te promoten.
Als gouverneur was Patten sceptisch over de toekomst van de kroonkolonie, maar tijdens zijn bezoek in 1998 zei hij dat Hongkong nog altijd een vrije samenleving had en geregeerd werd aan de hand van de wet. Toch gaf hij ook te kennen weinig op te hebben met de huidige en voormalige Chinese leiders. Vooral Mao moest het ontgelden.

Hongkongse gangsters in China ter dood veroordeeld

In de Zuid-Chinese stad Guangzhou (Kanton) werden de Hongkonger Cheung Tze-keung en zes anderen op 12 november 1998 ter dood veroordeeld. De reden was illegale handel in explosieven volgens Li Gua, voorzitter van de betreffende rechtbank in Guangzhou. De gangsters waren echter gearresteerd en in het nieuws gekomen wegens de spraakmakende ontvoering van twee belangrijke tycoons uit de voormalige Britse kroonkolonie. Voor deze daad werd levenslang opgelegd.

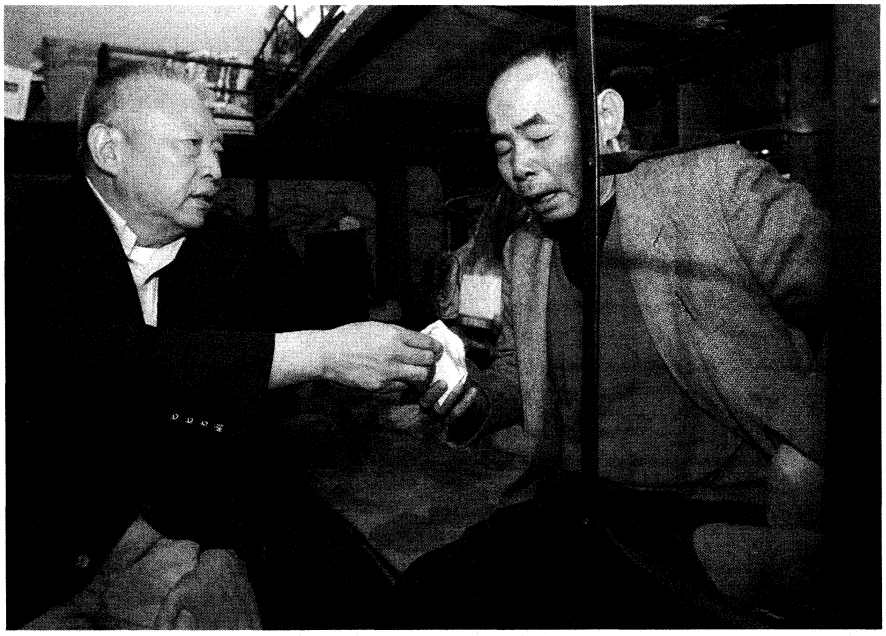
In Hongkong kwam de rechtszaak vooral in opspraak omdat pro-democratische politici en Hongkongse media vonden dat Cheung niet voor een Chinese rechter had moeten verschijnen. De vraag rees of de Hongkongse rechtelijke macht nog wel onafhankelijk functioneerde. Voor de Chinese machtsovername was beloofd dat Hongkong het Britse rechtssysteem mocht handhaven en daarin volledige autonomie zou krijgen. Volgens de Hongkongse grondwet moeten in Hongkong begane misdaden in die stad afgehandeld worden en niet in China. Bovendien kent Hongkong geen doodstraf.
De Hongkongse autoriteiten ontkenden dat de onafhankelijkheid van de rechtspraak bedreigd werd. Ze zeiden dat een deel van Cheungs misdaden in China waren gepleegd en de families van de ontvoerden bovendien nooit officieel aangifte hadden gedaan, waardoor de zaak wat Hongkong betrof feitelijk niet bestond. Later zei de woordvoerder van het Hongkongse Veiligheidsbureau echter dat Hongkong een overeenkomst met China wilde over de uitlevering van criminelen die hun misdaden in Hongkong hebben begaan. Toch lieten de Hongkongse autoriteiten diezelfde week na om aan Peking de uitlevering te vragen van een man die in China gearresteerd werd wegens meervoudige moord in Hongkong.

'Werkloosheidsuitkeringen zware financiële last'

Katherine Fok, staatssecretaris van Gezondheid en Welzijn, zei op 9 december 1998 dat de werkloosheidsuitkeringen een te zware financiële last voor Hongkong dreigden te worden en andere vormen van sociale dienstverlening, zoals educatie en gezondheid, in gevaar brachten.
Hongkong had in oktober te maken met een werkloosheidscijfer van 5,3 procent, een record over de afgelopen vijftien jaar. De uitgaven van de sociale diensten werden voor 1998 geschat op 13 miljard Honkong dollars (ca. 3,37 miljard gulden). In 1993/94 was dit nog 2,4 miljard Hongkong dollars (ca. 622 miljoen gulden).

'Kooibewoners' krijgen huizen

In Hongkong, een stad waar Rolls-Royces heel normaal zijn en de grondprijzen ondanks de recessie van 1998 tot de hoogste ter wereld behoren, wonen duizenden arme mensen in gehuurde 'kooien' die zo klein zijn dat de huurder er alleen in kan zitten en liggen. De 'kooien' staan op elkaar gepakt in particuliere pensions waar hygiëne en veiligheid veel te wensen over laten. In januari 1999 noemde Shelley Lau, voorzitter van het Hongkongse huisvestingsbureau, de leefomstandigheden van deze mensen 'de schande van Hongkong'. Ze deed deze uitspraak in een interview met persbureau *Reuters* naar aanleiding van een overheidsbesluit om de 'kooibewoners', zoals deze mensen in Hongkong genoemd werden, goedkope, maar kwalitatief goede eenpersoonskamers aan te bieden. In 2005 zouden er voldoende kamers moeten zijn voor tweeduizend mensen.
Sociaal werkers uit Hongkong meenden dat de hulpactie van de overheid tekort schoot

De Chinese gouverneur van Hongkong, Tung Chee-hwa, sprak tijdens een bezoek aan een pension in deze stad op 22 januari 1999 met een huilende, 72 jaar oude 'kooibewoner' over diens armoede en eenzaamheid. *(foto ANP)*

omdat de stad minstens tienduizend 'kooibewoners' zou tellen.

Geschil met Peking over *Basic Law*

In januari en februari 1999 hadden Hongkong en China voor het eerst sinds juli 1997 een geschil over de interpretatie van de Hongkongse grondwet, de 'Basic Law', die afwijkt van de Chinese grondwet. Het ging om de vraag of in China woonachtige kinderen van in Hongkong wonende ouders al dan niet recht hadden op een verblijfsvergunning voor Hongkong. Sinds 1997 hoort Hongkong weliswaar bij China, maar doordat het als Speciale Administratieve Regio (SAR) een bijzondere positie inneemt kunnen Chinezen uit andere delen van het land niet zonder visum naar Hongkong reizen, laat staan zich er vrij vestigen.
De vraag naar de immigratierechten voor Chinese kinderen had Hongkong al maanden bezig gehouden, omdat gebleken was dat de *Basic Law* ambivalent was in deze. In januari hakte het Hongkongse Hof van Beroep de knoop door en bepaalde dat permanente inwoners van Hongkong hun in China woonachtige kinderen over mochten laten komen, ook als ze buitenechtelijk waren of de ouders op het moment van geboorte van de kinderen nog niet in Hongkong woonden. Door deze maatregel zouden tienduizenden, of volgens sommige schattingen honderdduizenden, Chinezen het recht krijgen zich bij familie in de Speciale Administratieve Regio te voegen.
Peking meende echter dat dit besluit in strijd was met de *Basic Law* en vroeg de Hongkongse autoriteiten om herziening. Ook werd medegedeeld dat het Nationale Volkscongres te Peking het laatste woord hoorde te hebben wanneer in de *Basic Law* onduidelijkheden werden aangetroffen. Hierop beschuldigden diverse Hongkongse media en oppositiepartijen China van bemoeizucht en pogingen de autonomie van de SAR aan te tasten. Ook veel Hongkongse rechtsdeskundigen meenden dat niet het Chinese Volkscongres maar het Hongkongse Hof van Beroep of het Hongkongse parlement het laatste woord zou moeten hebben als er onduidelijkheden in de *Basic Law* werden aangetroffen.
Op 28 februari gaven de Hongkongse autoriteiten Peking echter volledig gelijk. De nieuwe regeling ging dan ook niet door en de invloed van het Volkscongres werd geaccepteerd.

BUITENLANDSE ZAKEN

Bezoek van president Clinton (vervolg)

De Amerikaanse president Clinton bracht van 25 juni tot 3 juli 1998 een staatsbezoek aan China. Het was voor de eerste keer sinds het bloedbad op het Plein van de Hemelse Vrede in 1989 dat een Amerikaanse president China bezocht.

China ontkent beïnvloeding Amerikaanse verkiezingen

China heeft geen geld gegeven aan de Democratische Partij om de Amerikaanse verkiezingen van 1996 te beïnvloeden. Dat zei de Chinese president Jiang Zemin tijdens het staatsbezoek van Clinton aan China. Jiang probeerde hiermee beschuldigingen uit Amerikaanse Republikeinse kringen te ontzenuwen. Clinton sprak na afloop van het staatsbezoek in Hongkong over de ontkenning door Jiang en zei dat hij de Chinese president geloofde.

Onenigheid over handelsbelemmeringen

Voorafgaand aan en tijdens het bezoek van Clinton tekenden China en de VS zakelijke overeenkomsten waarmee in totaal 3,1 miljard dollar gemoeid was, maar beide landen werden het tijdens het staatsbezoek van Clinton niet eens over een verdere opening van de Chinese markt voor Amerikaanse bedrijven. De VS meenden dat de Chinese markt vooral voor financiële dienstverleners te gesloten bleef. De VS besluiten jaarlijks in juni welk land de zogenaamde 'meest begunstigde handelspartner' wordt, een status die China sinds enkele jaren toekwam en dat land op gunstige voorwaarden toegang tot de Amerikaanse markt bood. Clinton kaartte tijdens het staatsbezoek aan dat het Amerikaanse handelstekort hierdoor was opgelopen tot 60 miljard dollar. China schatte dit bedrag op 21 miljard, maar rekende goederen die via de havens van Hongkong werden verhandeld niet mee. Clinton vroeg de Chinezen hun binnenlandse markt verder te openen voor Amerikaanse bedrijven om zo een evenwichtigere handelsbalans mogelijk te maken. 'Als dit niet gebeurt kunnen we geen parlementaire steun vinden om China's status als meest begunstigde handelspartner permanent te maken', waarschuwde Clinton. Ook gaf hij aan dat de genoemde verandering noodzakelijk was voor China's eventuele toetreding tot de wereldhandelsorganisatie WTO.
Peking had echter voor het bezoek van Clinton al aangegeven dat de VS zelf te veel barrières opwerpen voor Amerikaanse bedrijven die naar China willen exporteren. Pe-

king riep Washington daarom op te beginnen met de afbouw van die belemmeringen. Het zou vooral gaan om exportbeperkingen voor bedrijven uit de hightech branche. Bovendien zei Peking dat een verdere opening van de Chinese markt zou kunnen leiden tot de devaluatie van de Chinese munt en dat zou de economie van het hele Verre Oosten nadelig beïnvloeden.

Clinton toont vertrouwen in Chinese leiders

Op 3 juli 1998 sloot Clinton zijn negendaagse staatsbezoek aan China af. De Amerikaanse president gaf op die dag een persconferentie in Hongkong. Hij zei dat er duidelijke aanwijzingen waren dat China aan het veranderen was, hoewel er machtsfactoren waren die dit tegenwerkten, wat zou blijken uit de beperkte vrijheid van meningsuiting, vergadering en godsdienst.
Clinton toonde begrip voor het trage tempo waarin China structurele economische hervormingen doorvoerde. Hij zei dat het land tijd nodig had om oplossingen te vinden voor de enorme problemen die komen kijken bij de sanering van de staatssector, een ingreep die ook noodzakelijk is om lid te kunnen worden van de wereldhandelsorganisatie WTO. Hij doelde hiermee vooral op de massaontslagen van werknemers die bij de sanering onvermijdelijk zouden zijn.
Ook zei Clinton te geloven dat China uiteindelijk een democratie zal worden en op het juiste moment de juiste leiders heeft om de huidige golf van veranderingen in goede banen te leiden. Hij gaf aan vooral vertrouwen te hebben in president Jiang Zemin en premier Zhu Rongji. Over Jiang zei hij: 'Ik denk dat hij over kwaliteiten beschikt die juist op dit moment uitermate belangrijk zijn. Hij heeft een goed voorstellingsvermogen, hij heeft visie, hij kan visualiseren en hij kan zich een toekomst voorstellen die anders is dan het heden.'

Reacties in het Chinese Volksdagblad

Het officiële *Chinese Volksdagblad* schreef op 4 juli 1998 naar aanleiding van het Amerikaanse staatsbezoek dat de de open uitwisseling van ideeën tussen Jiang en Clinton demonstreerden dat de Sino-Amerikaanse betrekkingen volwassen werden. Het bezoek van Clinton werd beoordeeld als positief, constructief en vruchtbaar.
Over het feit dat Clinton in het openbaar had gesproken over de studentenopstanden van 1989 en China had opgeroepen de besprekingen met de Dalai Lama te hervatten, werd niet gedetailleerd geschreven. De krant meldde slechts dat de twee partijen vasthielden aan hun eigen opvattingen over mensenrechten en dat meningsverschillen over een aantal onderwerpen onvermijdelijk waren, maar dat die de verbetering van de bilaterale betrekkingen niet in de weg hoefden te staan. Verder waarschuwde het dagblad dat inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van andere landen en het opdringen van eigen ideeën aan andere landen de oplossing van problemen niet ten goede komen.

Bezoek EU-voorzitter Santer

In oktober 1998 bracht voor het eerst sinds twaalf jaar een voorzitter van de Europese Commissie een bezoek aan China. Het doel was de economische betrekkingen tussen de EU en China te intensiveren. Jacques Santer, die begeleid werd door EU vicevoorzitter Leon Brittan, had ontmoetingen met o.a. Zhu Rongji, Li Peng en Jiang Zemin. Santer stelde de te grote geslotenheid van de Chinese markt aan de orde. Op het Europese verzoek de invoerrechten op een aantal producten te verlagen, beschuldigde China de EU ervan zelf protectionistisch te handelen, bijvoorbeeld bij de import van gevogelte en schaaldieren uit China. Over mensenrechten zei Santer: 'Mensenrechten zijn een essentieel element van de EU-relaties met alle landen, inclusief China.'

Bezoek Britse premier Tony Blair

Tijdens een staatsbezoek dat de Britse premier Tony Blair in oktober 1998 aan China en Hongkong bracht noemde hij president Jiang Zemin en premier Zhu Rongji liberale hervormers. Hij feliciteerde hen met de succesvolle overname van de voormalige Britse kroonkolonie Hongkong. Ook merkte hij op dat de Chinese overheid de afspraken over de toekomst van Hongkong, zoals ze gemaakt waren tijdens de Sino-Britse onderhandelingen van 1984, tot dan toe werkelijk was nagekomen.

Kritiek op bezoek Britse premier

Amnesty International vond dat Blair kansen had laten liggen om de Chinese mensenrechtensituatie aan te kaarten en Martin Lee, voorzitter van de populaire Democratische Partij Hongkong en verklaard tegenstander van de Chinese Communistische Partij, zei dat Blair tijdens het staatsbezoek alleen aandacht had voor handel en verder voor niets. Blair verdedigde zich door te zeggen dat hij in Peking wel degelijk over mensenrechten had gesproken. Hij zei dat een dialoog achter gesloten deuren in China nu eenmaal meer effect heeft dan het openlijk uiten van beschuldigingen. Dat laatste zou volgens Blair de goede Sino-Britse betrekkingen kunnen schaden en verder niets positiefs opleveren.
Martin Lee probeerde Blair ervan te overtuigen dat de correcte manier waarop China Hongkong had overgenomen slechts een tijdsbeeld was. Hij zei dat de geschiedenis van de Volksrepubliek China wel had aangetoond dat het roer ieder moment weer kon worden omgegooid. China diende volgens Lee dusdanig te veranderen, dat dergelijke omwentelingen niet meer mogelijk zijn.

Bezoeken aan Moskou versterken economische samenwerking

De Chinese president Jiang Zemin bracht van 22 tot 25 november 1998 een informeel bezoek aan Rusland. Hij sprak daar met president Jeltsin en premier Primakov. Het bezoek werd door analisten bestempeld als protocolbezoek omdat er geen belangrijke twistpunten bestonden tussen de twee landen die in de jaren zestig en zeventig nog aartsvijanden waren. Sinds de jaren tachtig waren de banden steeds hechter geworden.
De belangrijkste doelen van het bezoek waren de onderstreping van deze warme betrekkingen en het intensiveren van de economische samenwerking.
Er zou ook gesproken zijn over de dominante militaire rol van het Westen in het Midden-Oosten. China en Rusland, beide lid van de VN-Veiligheidsraad, werken samen op militair-technologisch gebied en hadden zich eerder in 1998 tevergeefs verzet tegen het Amerikaanse en Britse militaire ingrijpen in Irak.
Ook de verstrekking van humanitaire hulp door China aan Rusland stond op de agenda, een punt dat door Rusland als nogal pijnlijk werd ervaren. In het verleden waren de rollen omgekeerd en kreeg China hulp uit Rusland.
Een ander agendapunt was het definitief beëindigen van de grensconflicten tussen de twee landen, die met name in de jaren

zestig regelmatig tot gewapende confrontaties leidden.

Op 24 februari 1999 ontving Rusland wederom hoog Chinees bezoek. Het was Zhu Rongji die voor het eerst sinds zijn aanstelling als premier in Moskou was. Hij sprak met Jeltsin en Primakov. Hoewel besloten werd tot de aanleg van een telefonische hotline tussen Moskou en Peking, werd wederom voornamelijk over economische samenwerking gesproken. Volgens Westerse waarnemers werd besloten onderzoek te doen naar de aanleg van gasleidingen, waardoor jaarlijks 10 miljard m^3 Russisch aardgas naar China getransporteerd zou moeten worden, en een oliepijpleiding tussen Siberië en China. Ook werd overeengekomen dat Rusland een kerncentrale in de Chinese provincie Jiangsu zou bouwen.

Het intensiveren van de economische betrekkingen was van belang omdat Rusland en China streefden naar een bilaterale handel met een jaarlijkse omvang van 20 miljard dollar in 2000. De omvang van de in- en exporten waren volgens officiële Chinese cijfers in 1998 ten opzichte van 1997 echter met 10,5 procent gekrompen en er was slechts 5,48 miljard dollar mee gemoeid. Dit zou met name te wijten zijn aan de zwakke Russische economie. Premier Primakov bleef echter optimistisch. Hij zei tegen journalisten: 'We hebben wat vertraging opgelopen, maar maken progressie.'

Staatsbezoek aan Japan in gespannen sfeer

Voor het eerst in de geschiedenis bracht een Chinese staatshoofd een officieel bezoek aan Japan. Het begon op 25 november 1998 en duurde vijf dagen. Hoewel tijdens het bezoek de twintigste verjaardag van het Sino-Japans Verdrag van Vrede en Vriendschap werd gevierd, was de sfeer gespannen. De bedoeling was dat met name economische thema's aan de orde zouden komen, maar het staatsbezoek werd overschaduwd door de Chinese wens officiële, schriftelijke verontschuldigingen te krijgen voor de Japanse oorlogsmisdaden tijdens de Tweede Wereldoorlog in China. Japan had nooit officiële verontschuldigingen aangeboden, iets wat de goede betrekkingen met China al jaren in de weg stond.
Tijdens de top in Tokio zei de Japanse premier Keizo Obuchi 'grote spijt' te hebben, maar een schriftelijke verontschuldiging bood hij niet aan. Ook de Chinese vraag om een schriftelijke verklaring dat Japan nooit op zal komen voor de onafhankelijkheid van Taiwan, dat van 1895 tot 1945 een Japanse kolonie was en sinds 1949 beschouwd werd als een afvallige Chinese provincie, werd niet gehonoreerd. China had graag gezien dat Japan dezelfde verklaring af zou leggen als de Amerikaanse president Clinton in juni in Shanghai. Deze verklaring staat bekend als 'de drie nee's': 'nee' tegen onafhankelijkheid voor Taiwan, 'nee' tegen lidmaatschap van Taiwan van internationale organisaties voor soevereine staten en 'nee' tegen Taiwan en China als twee afzonderlijke staten.

Tijdens een toespraak in de Waseda Universiteit te Tokyo werd Jiang Zemin onderbroken door studenten die te kennen gaven tegen China als nucleaire mogendheid te zijn. Buiten de universiteit werd door honderd studenten gedemonstreerd tegen China's mensenrechtenbeleid. Ook waren er demonstraties van conservatieve groeperingen die wilden voorkomen dat Japan schriftelijke excuses voor zijn oorlogsverleden aan zou bieden.
China en Japan besloten dat er een samenwerkingsverdrag opgesteld moest worden, maar Jiang Zemin en Keizo Obuchi lieten allebei tijdens het staatsbezoek al weten zo'n verdrag niet te zullen ondertekenen.

Economische samenwerking intensiever

Japan is China's belangrijkste handelspartner en omgekeerd is China de op één na belangrijkste handelspartner van Japan. China's exporten naar Japan daalden in de eerste negen maanden van 1998 echter met 6,5 procent en de Japanse investeringen in China lagen in de eerste zes maanden van dat jaar 30 procent lager dan in diezelfde periode van 1997. Tijdens het staatsbezoek besloten China en Japan intensiever te samenwerken aan de ontwikkeling van nieuwe energiebronnen, hogesnelheidstreinen en informatiesystemen. Ook werden de partijen het eens over de kredieten die Japan in 1999 en 2000 aan China zou verstrekken voor de realisatie van diverse nationale projecten, met name op het gebied van milieubescherming en landbouw. Verder verklaarden beide landen er alles aan te doen de nationale munt sterk te houden. In de zomer had Peking Tokio nog verweten dat het moedwillig de yen liet verzwakken en diverse Aziatische landen vreesden al maanden dat China zijn munt zou devalueren.

China wil strategische driehoek met Rusland en India

Op 21 december 1998 zei de Russische premier Primakov in de Indiase hoofdstad New Delhi achter China's wens te staan om met Rusland en India een 'strategische driehoek' te vormen, die de regionale geopolitieke stabiliteit moet waarborgen. Het plan was een reactie op de bombardementen op Irak door Groot-Brittannië en de VS. De drie genoemde landen waren hier fel tegen.
Op 30 december besloten de Russische minister van Buitenlandse zaken Igor Ivanov en zijn Chinese collega Tang Jiaxuan tijdens een telefoongesprek dat Rusland en China aan een strategisch partnerschap gaan werken.

RELATIE MET TAIWAN

Rechtszaak tegen Taiwanese zakenmensen

Op 12 augustus 1998 werd de Taiwanese zakenman Kou Chien-ming door een rechtbank te Peking veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf. Kou werd beschuldigd van het verzamelen van politieke, economische en militaire informatie tijdens zakenreizen in China. Deze beschuldigingen golden ook voor drie andere Taiwanezen, maar zij werden vrijgesproken omdat ze hadden meegewerkt de zaak op te lossen.
Taipei reageerde terughoudend. 'Wij respecteren de jurisdictie van het Chinese vasteland', zei Wu Hsin-hing van Taiwans semi-officiële *Straits Exchange Foundation.* Vertegenwoordigers van de Taiwanese overheid hadden in mei echter gewaarschuwd dat een veroordeling van de drie zakenmensen de banden tussen China en Taiwan, die wat hartelijker geworden waren, weer zouden verslechteren. Ook werd gezegd dat de interesse onder Taiwanese zakenmensen om in China te investeren erdoor zou afnemen.

Moeizame ontwikkeling economische betrekkingen

Op 18 augustus 1998 weerhield Taipei de Taiwanese plastic tycoon Wang Yung-ching ervan om 6,02 miljard gulden te investeren in een elektriciteitscentrale in de Chinese

provincie Fujian. Het was de tweede keer dat Taipei plannen van Wang dwarsboomde. De Taiwanese overheid verbood rechtstreekse handel op en investeringen in China. De regering zei bang te zijn dat ongecontroleerde investeringen op het vasteland de communistische overheid een middel geven om pressie uit te oefenen op Taipei.
Taiwanese bedrijven mochten wel via achterdeuren in China investeren. Dikwijls gebeurde dit via Hongkong of onder de vlag van buitenlandse ondernemingen.
Op 29 januari 1999 maakte de Taiwanese Investeringscommissie bekend dat de indirecte investeringen in China in 1998 3,05 miljard gulden hadden bedragen. Dit was 5,9 procent minder dan in 1997. Volgens de commissie maakten de overstromingen, lage winsten en de Chinese jacht op belastingontduikers China minder aantrekkelijk. Sinds de politieke ontspanning eind jaren tachtig zouden Taiwanese ondernemingen volgens Taipei in totaal 76,3 miljard gulden verspreid over 30.000 bedrijven in China hebben geïnvesteerd.

Impasse in contacten doorbroken

Taiwan wordt sinds het beëindigen van de Chinese burgeroorlog in 1949 door Peking beschouwd als afvallige provincie. Het eiland dat zich 'Republiek China' noemt, wordt democratisch bestuurd door de Nationalistische Partij (Kwomintang), die regeerde voor de communistische machtsovername over China inclusief de provincie Taiwan.
Sinds 1949 zijn de betrekkingen tussen het vaste land en het eiland bijzonder gespannen geweest, hoewel in 1993 enige verbetering te bespeuren viel nadat beide partijen in Singapore met elkaar om de tafel hadden gezeten. In 1995 brak China de dialoog echter weer af, nadat de Taiwanese president Lee Teng-hui tijdens een privé-bezoek aan de VS had geprobeerd het diplomatieke isolement van het eiland te doorbreken. Toen Taiwan in 1996 zijn eerste vrije presidentsverkiezingen beleefde, dreigde China met militair ingrijpen uit angst voor een Taiwanese stap richting formele onafhankelijkheid. Sindsdien waren er geen officiële contacten meer geweest, tot de impasse in oktober 1998 werd doorbroken.

Scheepvaartverbinding tussen China en Taiwan

In oktober 1998 meerde voor het eerst sinds de communistische revolutie van 1949 een Taiwanees schip met toestemming van zowel de Chinese als de Taiwanese autoriteiten af in de haven van Shanghai. Eerder dat jaar werden al Taiwanese vrachtschepen ontvangen in minder belangrijke Chinese havensteden als Xiamen en Fuzhou. Het verbod op rechtstreekse scheepvaartverbindingen tussen China en Taiwan bleef echter bestaan zodat vrachten via Hongkong of het buitenland verscheept moesten blijven worden. Of er werd gebruik gemaakt van in het buitenland geregistreerde schepen.

Chinees-Taiwanese besprekingen hervat

Een Taiwanese delegatie onder leiding van de voorzitter van de semi-officiële *Straits Exchange Foundation* (SEF), Koo Chen-fu bracht van 14 tot 19 oktober 1998 een bezoek aan Shanghai. De SEF onderhoudt namens de Taiwanese overheid de betrekkingen met China. Koo sprak voornamelijk met Wang Daohan, voorzitter van de Chinese *Association for Relations Across the Taiwan Strait* (ARATS), die de Chinese overheid vertegenwoordigde inzake de Taiwan-kwestie. Ook ontmoette hij de Chinese president Jiang Zemin. De sfeer zou open en ontspannen zijn geweest.
Doel van de besprekingen was het weer op gang brengen van de vastgelopen dialoog tussen China en Taiwan. Concrete doorbraken werden niet bereikt, maar China accepteerde wel een uitnodiging voor een tegenbezoek aan het eiland. Over de exacte datum werden beide partijen het nog niet eens.

Lee Teng-hui ontvangt dissident Wei Jingsheng en propageert democratie

Op 29 december 1998 ontving de Taiwanese president Lee Teng-hui China's belangrijkste dissident, Wei Jingsheng. Wei, die het grootste deel van de jaren tachtig en negentig in Chinese gevangenissen doorbracht omdat hij openlijk gepleit had voor de invoering van een meerpartijenstelsel in China, woonde daarna in de VS. Lee en Wei spraken over democratie en waren het roerend met elkaar eens. 'Democratie is de huidige trend en de mensen willen vrijheid', zei Lee. De grootschalige publiciteit rondom de ontmoeting was waarschijnlijk bedoeld om Peking uit te dagen. De democratisering van China is een van belangrijkste voorwaarden van Taiwan voor eventuele heraansluiting bij China.

Deze eis werd op 29 januari 1999 nogmaals onderstreept door Chang King-yuh, voorzitter van de Taiwanese Raad voor Vastelandzaken, die zei dat Taiwan niet streeft naar onafhankelijkheid maar naar hereniging met China. Het principe van 'een land, twee systemen', dat China voorstaat en waarbinnen Taiwan, net als Hongkong, zijn eigen politieke, economische en sociale systeem zou kunnen behouden, vindt Taipei echter niet acceptabel. Chang benadrukte dat Taiwan alleen aan een hereniging wil meewerken als er in heel China sprake is van volledige democratie, vrijheid en spreiding van welvaart.
Tang Shubei van de Chinese *Association for Relations Across the Taiwan Straits* (ARATS) reageerde in de *China Daily*, de Engelstalige spreekbuis van de Communistische Partij, dat mensen die de democratie als voorwaarde voor hereniging stellen feitelijk het herenigingsproces willen vertragen.

China richt raketten op Taiwan

China stelt aan de kust ballistische raketten en kruisraketten op en zou binnen vijf jaar Taiwan militair kunnen overrompelen. Dit meldde het Pentagon op 26 februari 1999. De verklaring suggereerde niet dat China een aanval op Taiwan voorbereidde en merkte zelfs op dat de situatie aan de Straat van Taiwan rustig was. Het Pentagon wilde alleen duidelijk maken dat China tegen het jaar 2005 in staat zal zijn Taiwan met superieure wapens in te nemen, iets wat tot dan technisch onhaalbaar leek.

Onenigheid over Macedonië

Het Zuidoost-Europese land Macedonië ging op 27 januari 1999 diplomatieke betrekkingen aan met Taiwan. Dit tot grote woede van China, waarmee de Balkanstaat sinds 1993 officiële betrekkingen onderhield en dat geen enkel land toestaat zowel met Peking als Taipei op goede voet te staan. Na het besluit van Macedonië sloot China zijn ambassade in Skopje en overwoog om zijn vetorecht in de VN-Veiligheidsraad te gebruiken om te voorkomen dat de aanwezigheid van VN-Veiligheidstroepen, die in de Balkanstaat gelegerd waren om eventuele uitbreiding van het geweld in buurland Joegoslavië te voorko-

men, na 28 januari zou worden voortgezet. De Taiwanese minster van Buitenlandse zaken, Jason Hu, sprak vervolgens van machtsmisbruik door de Chinese communisten en hun hegemonistische houding ten aanzien van de wereldvrede. Op 6 februari zei een Chinese woordvoerder voor de VN in New York dat het te vroeg was om een besluit te nemen over de VN-troepen in Macedonië.

Het bezegelen van de vriendschap met Taiwan was vooral de wens van de Macedonische minister van Buitenlandse zaken, Alexander Dimitrov. Taiwan had hem beloofd enkele honderden miljoenen dollars in Macedonië te investeren. Taiwan onderhield in februari 1999 officiële diplomatieke betrekkingen met 28 landen. In Europa zijn dat alleen Macedonië en Vaticaanstad.

OVERLEDEN

Oud-president Yang Shangkun

Op maandag 13 oktober 1998 overleed oud-president Yang Shangkun. Yang was een van de laatste nog overgebleven revolutionairen van het eerste uur. In 1934, nog voor de legendarische Lange Mars, bekleedde hij al een hoge functie binnen het Rode Leger, dat toen opereerde vanuit Mao's volkscommune in de Zuid-Chinese provincie Jiangxi. Na de revolutie werd hij directeur van het hoofdkantoor van de Communistische Partij, maar in 1966, de tijd van de Culturele Revolutie, werd hij door de Rode Gardes als contra-revolutionair voor twaalf jaar verbannen omdat hij telefoongesprekken van Mao afgeluisterd zou hebben. Na zijn rehabilitatie werd hij een trouwe aanhanger van Deng Xiaoping en diens hervormingsgezinde beleid. Hij werd toegelaten tot het politbureau en van 1988 tot 1993 was hij president van de Volksrepubliek China. In 1989 was Yang een van de politici achter de gewelddadige beëindiging van de studentenopstanden op het Plein van de Hemelse Vrede te Peking. In diezelfde tijd werd nog alom aangenomen dat hij Deng Xiaoping zou opvolgen als sterke man van China. Yang was echter een vooraanstaand generaal en Deng vreesde dat het leger via hem te veel invloed zou krijgen. Daarom werd hij in 1993 met pensioen gestuurd. Yang Shangkun is 92 jaar geworden.

(Vorige berichten pag. 436/2 - 1998)

ALGERIJE

BINNENLAND

Dertig partijen verboden

Een rechtbank verbood op 19 mei 1998 dertig politieke partijen, omdat zij hun organisatie niet aan de 'Wet op de politieke partijen' aangepast hadden. Zes andere zouden uit voorzorg met andere partijen zijn gefuseerd of hadden zichzelf vrijwillig opgeheven, aldus de staatsradio. De namen van de verboden partijen werden niet gegeven.

Zeroual wil vervroegde presidentsverkiezingen

President Liamine Zeroual verraste het land op 11 september 1998 met zijn besluit voor februari 1999 vervroegde presidentsverkiezingen uit te schrijven. In november 1995 was hij voor vijf jaar gekozen en hij had in september dus nog 26 maanden te gaan. In 1995 was hij als minister van Defensie de kandidaat van de door militairen gedomineerde regeringsraad.
Zijn besluit leek ingegeven te zijn door verdeeldheid in de militaire top en dan met name meningsverschillen met de belangrijkste militaire machthebber Khaled Nazzar.

Zeroual (56), die in 1989 opperbevelhebber van de landmacht werd, was ambassadeur in Roemenië ten tijde van de parlementsverkiezingen van 1992, toen het *Front islamique du salut* (FIS) de grootste partij werd. Op 29 september deed de grootste regeringspartij *Rassemblement National pour la Démocratie* (RND) tevergeefs een beroep op Zeroual om aan te blijven.

Formeel om de politieke partijen meer tijd te gunnen zich op de verkiezingen voor te bereiden, kondigde de president op 31 oktober aan dat de verkiezingen werden uitgesteld tot april 1999. In de tweede week van oktober hadden anti-islamitische groepen het Burgercomité ter Verdediging van de Republiek opgericht, dat de seculiere krachten zou moeten bundelen om een eigen kandidaat te stellen. Deze zou de verkiezingen moeten ingaan met 'een blauwdruk gebaseerd op vooruitgang, moderniteit, democratie en eerbiediging van een meerpartijensysteem'.

Oproep tot vredesconferentie

Prominente politici, onder wie de eerste president van Algerije, Ahmed Ben Bella, riepen op 27 oktober alle partijen op om een vredesconferentie te houden die een strategie voor stopzetting van het geweld zou moeten uitwerken. In een verklaring stelden de politici: 'De conferentie zou alle politieke krachten moeten samenbrengen die overtuigd zijn van de noodzaak om voorafgaand aan de presidentsverkiezingen een alomvattende politieke oplossing voor de crisis te bereiken.' Tot de ondertekenaars behoorden ook Abdelkader Hachani van het FIS en Abdelhamid Mehri, een vooraanstaand politicus en oud-minister van de vroegere regeringspartij *Front pour la Libération Nationale* (FLN). In 1995 liet de regering verstek gaan bij een vredesconferentie van alle partijen in Rome.

Eerder hadden dertig voornamelijk orthodoxe soennitische leiders en conservatieve islamitische intellectuelen uit verscheidene landen een oproep gedaan aan Algerijnse verzetsgroepen die niet tot het FIS behoren, om zich aan te sluiten bij het staakt-het-vuren dat de gewapende vleugel van het FIS al enkele maanden in acht nam. De oproep werd gedaan in een verklaring die op 11 oktober in Parijs werd uitgegeven. Het was de eerste keer dat islamitische geestelijke leiders van buiten Algerije een dergelijke oproep deden, sinds het begin van de burgeroorlog in 1992.

Machtsstrijd in de top

Dat het besluit tot vervroegde presidentsverkiezingen veel te maken had met een machtsstrijd in de top, werd voor vele waarnemers een vaststaand feit door het aftreden van minister van Justitie Mohamed Adami en door de felle kritiek in enkele media op een topadviseur van Zeroual, Mohamed Betchine. Deze bekleedde voorheen een hoge positie bij de militaire veiligheidsdienst en zou zich toen aan wreedheden tegen gevangen moslim-activisten te buiten zijn gegaan.
Betchine werd door enkelen als de gedoodverfde opvolger van Zeroual gezien. Een voormalige officier van de militaire veiligheidsdienst, Hicham Abboud, had over Betchine's wangedrag een open brief gestuurd aan drie dagbladen, die op 14 oktober werd gepubliceerd. Hij beschuldigde

Betchine en zijn familie ook van zelfverrijking.
Een deel van de top van het leger zou Zeroual tot vervroegd aftreden hebben gedwongen, nadat deze geweigerd had Betchine te ontslaan ondanks eerdere berichten in juni en juli dat Betchine zijn machtspositie misbruikte om een zakenimperium op te bouwen. Het staatspersbureau *APS* publiceerde daarop een reeks steunverklaringen aan Betchine en schreef dat hij een 'vaderlandslievende steunpilaar van het regeringsapparaat' was.

Staatsdrukkerij weigert vier dagbladen te drukken

Op 17 oktober 1998 verschenen vier dagbladen niet meer omdat de staatsdrukkerij weigerde de kranten te drukken zolang de uitgeverijen hun schulden niet hadden betaald. De problemen troffen *Le Matin, El Watan, Le Soir d'Algérie* en *La Tribune,* die als critici van het beleid van president Zeroual werden beschouwd. De uitgevers van de kranten stelden dat de kwestie van de schulden werd misbruikt om de kranten het zwijgen op te leggen. Uit solidariteit verschenen ook de kranten *Liberté, Al Khabar* en *Alam Assiassi* niet meer. Drie dagen later voegde zich *Le Quotidien d'Oran* bij de groep.
Het plotselinge besluit van de staatsdrukkerij om betaling van uitstaande rekeningen te eisen, werd algemeen in verband gebracht met het aftreden van minister Mohamed Adami van Justitie die in het nauw was geraakt door berichten over wanbeleid. Zijn ministerie heeft een sleutelrol te vervullen bij het toezicht op verkiezingen en radicale seculiere krachten zouden bij president Zeroual op Adami's aftreden hebben aangedrongen. Deze radicalen waren volgens insiders vooral bij de vier getroffen kranten te vinden die toen het slachtoffer waren geworden van meer gematigden die bij de staatsdrukkerij de dienst zouden uitmaken.
Half november begon de ene na de andere krant weer te verschijnen, na een akkoord met de staatsdrukkerij over de uitstaande schulden.

Premier treedt af

Premier Ahmed Ouyahia (46) trad op 14 december 1998 af. De belangrijkste oppositiepartijen hadden zijn aftreden geëist omdat hij bij de gemeenteraadsverkiezingen in 1997 zou hebben toegestaan dat de regeringspartij RND op grote schaal met stemmen sjoemelde. Ook bij de vakbonden was Ouyahia de gebeten hond, omdat hij meer dan duizend 'noodlijdende' staatsbedrijven liet sluiten waardoor 400.000 Algerijnen werkloos werden. Hij werd opgevolgd door Ismail Hamdani, een 68-jarige beroepsdiplomaat die ambassadeur in Frankrijk was geweest. Hamdani was adviseur van de legendarische president Boumédienne.

Hamdani bereikte binnen enkele dagen overeenstemming met de drie regeringspartijen (RND, FLN en MSP) over de vorming van een nieuw kabinet dat op 19 december aantrad en waarin slechts drie ministers werden vervangen. Abdelmalek Sellal, voormalig ambassadeur in Hongarije, verving Mustapha Benmansour op Binnenlandse zaken. Ghaouti Mekamcha werd minister van Justitie om de al eerder afgetreden Mohamed Adami op te volgen. Habib Chawki Hamraoui moest als minister van Communicatie en Cultuur het veld ruimen voor Abdelaziz Rahabi, voormalig ambassadeur in Spanje.
Op 12 januari 1999 keurde een meerderheid in het parlement na drie dagen debat het nieuwe regeringsprogramma goed.

Aanloop naar de presidentsverkiezingen

Oppositie tegen kandidatuur Bouteflika

De leiders van vijf oppositiepartijen kwamen op 12 januari 1999 bijeen om een gemeenschappelijk standpunt uit te werken over de kandidaatstelling van Abdelaziz Bouteflika voor de presidentsverkiezingen van 15 april. Hoewel het leger beloofd had neutraal te blijven in de verkiezingen, werd al snel duidelijk dat Bouteflika de kandidaat van de militairen was om Zeroual op te volgen. Bouteflika (61) heeft zich verre gehouden van de Algerijnse politiek sinds 1977, het jaar dat president Boumedienne overleed. Hij was werkzaam als adviseur van verscheidene Golfstaten.
Dat de militaire top zich toch in de verkiezingen mengde, leidde ook tot grote verdeeldheid binnen de *Rassemblement National pour la Démocratie* (RND). Verscheidene leden zeiden onder druk te zijn gezet om met Bouteflika's kandidatuur in te stemmen.
De regeringspartij *Mouvement de la Société pour la Paix* (MSP) wilde zijn leider Mahfoud Nahnah kandidaat stellen. Het *Front pour la Libération Nationale* (FLN) had als kandidaat de voormalige premier Mouloud Hamrouche naar voren geschoven. Op 23 januari stelde de Arbeiderspartij het parlementslid Louisa Hanoune kandidaat. Haar partij is voorstander van een dialoog tussen alle partijen, inclusief het *Front islamique du salut* (FIS). In de voorafgaande weken hadden zich nog elf anderen kandidaat gesteld. Half februari was de groep kandidaten gegroeid tot dertig.
Het FIS pleitte op 14 januari voor een overgangsperiode van maximaal een jaar voorafgaand aan de presidentsverkiezingen. Volgens een verklaring van het FIS die in Marokko werd uitgegeven en waarvan de echtheid niet geverifieerd kon worden, zou er een presidentiële raad gevormd moeten worden die een interimregering zou moeten benoemen. Deze regering zou de vrede eerst moeten herstellen zodat de verkiezingen werkelijk een nieuw begin zouden vormen.

Leider RND ook tegen Bouteflika

De leider van de grootste regeringspartij *Rassemblement National pour la Démocratie* (RND), Tahar Benbaibeche, werd op 26 januari 1999 met een grote meerderheid van stemmen door de partijraad weggestuurd als secretaris-generaal van de partij. Hij werd opgevolgd door premier Ouyahia. Benbaibeche had een beroep op de partij gedaan om niet akkoord te gaan met de kandidatuur van Bouteflika. Hij stelde dat het besluit van de partijraad ongeldig was omdat alleen een volledig congres een andere partijleider had kunnen kiezen. Hij zwoer gewoon op zijn post te blijven en een congres te organiseren waarop de partij zijn eigen presidentskandidaat zou kunnen kiezen. Zerouals adviseur Mohamed Betchine noemde de afzetting van Benbaibeche een actie van 'putschisten'. Niettemin werd Ouyahia op 31 januari officieel geregistreerd als secretaris-generaal van de partij.

Berberpartij RCD boycot verkiezingen

De door fanatieke Berbers gedomineerde *Rassemblement pour la Culture et la Démocratie* (RCD) die voornamelijk in het westen aan de kust enige aanhang heeft, maakte op 4 februari 1999 bekend de presidentsverkiezingen te zullen boycotten. De RCD was als

een van de weinige oppositiepartijen voorstander van uitstel van de verkiezingen.

Ait Ahmed kandidaat namens Socialistisch Front

Op 5 februari koos het *Front des Forces Socialistes* (FFS) zijn bejaarde leider Hocine Ait Ahmed (72) als kandidaat voor de presidentsverkiezingen. Hij kreeg tijdens een partijcongres 439 van de 452 stemmen en versloeg daarmee twee vrouwelijke rivalen, Chetti Louisa en Zenia Yamina. Ait Ahmed keerde op 2 februari 1999 na zeven jaar ballingschap in Zwitserland terug naar Algerije.

Bouteflika roept op tot dialoog

Op 5 februari trad Bouteflika voor het eerst naar buiten tijdens een persconferentie en las daar een verklaring voor waarin hij stelde: 'We moeten erkennen dat Algerije van alle Algerijnen is, wat ook hun politieke overtuiging is... We moeten de dialoog weer nieuw leven inblazen, onbevooroordeeld, rationeel en zonder verkettering,' aldus de voorkeurskandidaat van het leger, die inmiddels ook de steun had verworven van het *Front pour la Libération Nationale* (FLN) en de oppositionele Nahda-partij.

De meest kansrijke kandidaten, behalve Bouteflika, stuurden op 26 februari een gezamenlijke verklaring de wereld in waarin zij om buitenlandse waarnemers bij de verkiezingen vroegen.

Wrijvingen tussen Nezzar en Zeroual

Op 16 februari 1999 reageerde de voormalige legerleider Khaled Nezzar op kritiek van president Zeroual, die, zonder Nezzar met name te noemen, in het openbaar zijn afkeuring had uitgesproken over 'mensen die zich ten onrechte het recht aanmatigden namens staatsinstellingen te spreken'. Nezzar, die tot 1993 minister van Defensie was en daarna achter de schermen aan de touwtjes trok, is de laatste jaren doorgegaan in het openbaar de rol van het leger in de politiek te verdedigen. Zo zouden 'falende politici' het leger hebben gedwongen de voornamelijk door jongeren gedragen opstand van 1988 bloedig te onderdrukken. Nezzar heeft ook regelmatig tegengesproken dat het leger president Chadli Benjedid in 1992 dwong zijn ambt neer te leggen toen het FIS op het punt stond de algemene verkiezingen te winnen.

Binnenlands geweld en internationale pressie

Aanslagen en moordpartijen

In maart 1998 werden bij aanslagen, moordpartijen en militaire operaties volgens de Algerijnse media ruim 300 burgers, militairen en moslim-rebellen gedood en raakten meer dan 200 mensen gewond. Het leger, dat ook vliegtuigen inzette, concentreerde zijn offensieven op het zuiden en westen van het land en bestookte rebellenkampen met artillerie. Plaatsen waar fel gevochten werd, waren Djelfa, Mascara, Tipaza en Tlemcen.

Nieuw leiderschap FIS

Anwar Haddam, een woordvoerder van het *Front islamique du salut* (FIS) die in de Verenigde Staten woont, drong er op 10 maart 1998 bij de Algerijnse militaire leiding op aan het vijf maanden oude staakt-het-vuren te erkennen, als eerste stap om tot onderhandelingen te komen. President Zeroual had eerder gesteld dat zijn regering nooit meer met het FIS om één tafel zou gaan zitten. 'Het FIS-boek is dichtgeslagen', zei hij. Het handhaven van het staakt-het-vuren door de gewapende tak van het FIS, zorgde voor veel verdeeldheid in de verboden partij. Op 30 maart werden nieuwe leiders gekozen die de eenheid in het front moesten herstellen, onder wie Moussa Kraouche en de advocaat Ahmed Simozrag die door Frankrijk naar een Afrikaans land verbannen was. In een verklaring, ondertekend door FIS-leider Ahmed Zaoui, stond verder dat de onder huisarrest geplaatste Abassi Madani voorzitter bleef en dat Ali Belhadj, die in een onbekende gevangenis in het zuiden vastzit, vice-voorzitter bleef.

Bezoek Indyk. Appèl ICG

Op 14 maart 1998 bracht een topfunctionaris van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken, Martin Indyk, een bezoek aan premier Ahmed Ouyahia en minister van Buitenlandse zaken Ahmed Attaf, om te bespreken hoe de Verenigde Staten zouden kunnen helpen 'politieke en economische hervormingen' door te voeren.
Parlement en topambtenaren spraken twee dagen later met een kleine Oostenrijkse delegatie, aangevoerd door de sociaal-democraat Alfred Gusenbauer.
De in Brussel gevestigde Internationale *Crisis Group* (ICG), die geleid wordt door de voormalige Amerikaanse senator George Mitchell, meende dat de internationale gemeenschap van de Algerijnse regering moest eisen de beperkingen waaraan de media onderhevig zijn, te verminderen. Van de groep waren ook ex-ministers, zakenmensen en parlementariërs lid. Algerije zou de vrijheid en onafhankelijkheid van de pers moeten garanderen, het verbod op berichtgeving over het leger moeten versoepelen, meer buitenlandse journalisten moeten toelaten en uitzendingen van particuliere tv- en radiostations moeten toestaan, aldus de ICG.

Moordenaars bisschop ter dood veroordeeld

Op 23 maart 1998 veroordeelde een Algerijnse rechtbank zeven moslim-militanten tot de doodstraf wegens de moord die zij begaan zouden hebben op de Franse bisschop in Oran, Pierre Claverie, en diens chauffeur. De geestelijke werd in 1996 vermoord. Vijf andere verdachten kregen twee tot drie jaar gevangenisstraf.

AIS samen met leger in actie tegen GIA

In april 1998 lieten volgens Algerijnse media meer dan 400 burgers, moslim-rebellen, militairen en leden van de volksmilitie het leven in de burgeroorlog. De rebellen maakten een grote hoeveelheid wapens buit bij een overval op een militair kamp. Bij beschietingen van de garnizoensstad Blida zouden 43 soldaten het leven hebben gelaten. Opmerkelijk was een nieuwe gezamenlijke actie van het leger en de gewapende vleugel van het FIS, de *Armée Islamique du Salut* (AIS), ditmaal in het Jijel-gebied. Ze zouden samen strijd geleverd hebben tegen een groep rebellen van de *GIA*, een van het FIS afgesplitste groep die het staakt-het-vuren als uitverkoop van de islamitische zaak beschouwt. Tien GIA-leden zouden bij de actie gedood zijn.

Aanslag op gaspijplijn

Op 11 april 1998 zouden rebellen tijdens een militair offensief in het Bir el Ater gebied de gaspijplijn naar Tunesië en Italië ge-

saboteerd hebben. De laatste aanval op deze pijplijn dateerde van november 1997, waardoor de pijp drie dagen buiten gebruik was.

Tientallen politie-agenten en militieleden gearresteerd

Een Algerijnse krant schreef op 19 april 1998 dat 120 politieagenten en militieleden waren gearresteerd op verdenking van corruptie, diefstal, machtsmisbruik en moord. In afwachting van een proces zouden ze zijn overgebracht naar de Serkadji-gevangenis in Algiers. Ze zouden zich aan tientallen buitengerechtelijke executies hebben schuldig gemaakt. De autoriteiten onderzochten twee massagraven, één in Relizane waar de lijken van 62 burgers waren teruggevonden, en één in het nabijgelegen Sidi M'hamed Benaouda-gebied, waar 17 lijken werden geborgen die in een put waren gegooid. De overheid had destijds moslim-rebellen de schuld in de schoenen geschoven, maar leek er in april van overtuigd dat door de overheid bewapende milities de moorden op hun geweten hadden. Tussen november 1997 en januari 1998 lieten in heel Algerije 1.400 burgers het leven bij soortgelijke bloedbaden.

Abortusverbod voor slachtoffers verkrachtingen

De hoogste religieuze instantie van Algerije vaardigde op 27 april 1998 een decreet uit dat vrouwen die het slachtoffer zijn geworden van verkrachting, verbiedt abortus te plegen. Door de toevoeging dat 'in extreme gevallen' een uitzondering op het verbod kon worden gemaakt, was de strekking van het decreet niettemin onduidelijk. Honderden vrouwen zijn volgens de media verkracht door moslim-rebellen.

Militaire 'schoonmaakoperaties'

Bij militaire 'schoonmaakoperaties' in de buurt van de hoofdstad Algiers en bij overvallen op dorpen en veiligheidstroepen raakten volgens berichten in de Algerijnse media in de maand mei 1998 ruim 150 mensen gewond en werden meer dan 200 mensen gedood. Moslim-rebellen zouden verscheidene keren op drukke markten bommen tot ontploffing hebben gebracht, onder meer in Khemis Miliana en de voorstad el Harach in Algiers.

G8 prijst Algerije

De ministers van Buitenlandse zaken van de grote industrielanden, verenigd in de G8, gaven op 9 mei 1998 een verklaring uit waarin zij 'Algerije's inzet voor de mensenrechten en democratie' verwelkomden evenals 'de inspanningen van de regering om de democratische instellingen verder te versterken'.

'Layada wil onderhandelen'

Een gevangen genomen leider van de GIA, Abdelhaq Layada, zou volgens het dagblad Le *Matin* in mei een brief aan de autoriteiten hebben geschreven met het aanbod te onderhandelen. Layada, een van de oprichters van de GIA, werd in 1993 door een rechtbank ter dood veroordeeld.

Meer veiligheidstroepen in hoofdstad

Volgens de krant *El Watan* van 4 juni 1998 had de regering in de voorafgaande dagen meer troepen in en rond de hoofdstad gelegerd, in de hoop daarmee het aantal aanslagen door moslim-rebellen te verminderen. In mei waren in verscheidene Europese landen tientallen vermeende moslim-rebellen gearresteerd.

Van 4 tot 6 juni zouden volgens de media 26 rebellen zijn gedood, vooral bij pogingen door het cordon rond de hoofdstad te breken. Op 8 juni vond volgens de krant *La Tribune* een groot offensief plaats bij Sidi Djilali, waarbij honderden moslim-rebellen vanuit de lucht beschoten werden.

In heel juni stierven volgens berichten in de media ruim 300 mensen, van wie 17 bij een bomaanslag op een passagierstrein bij het dorp Condeck. Tientallen rebellen zouden gesneuveld zijn bij een offensief bij Relizane in het westen van het land. Opvallend was ook het grote aantal aanvallen op door de regering bewapende milities. Naar schatting een kwart miljoen burgers heeft wapens van de regering gekregen om zich zelf te verdedigen.

Piloot beschuldigt regime

Een Algerijnse piloot vloog begin juni 1998 zijn helikopter naar Spanje en vroeg daar politiek asiel aan, omdat hij niet langer wilde meedoen aan 'de uitroeiingscampagne van het regime tegen haar eigen burgers', aldus het Spaanse dagblad *El Pais* van 9 juni 1998. De krant citeerde de jonge luitenant uitvoerig: 'Het Algerijnse leger duwt de hele samenleving een eindeloze donkere tunnel in en voert een uitroeiingsoorlog tegen de hele bevolking', zei hij.

Aanslag op gaspijplijn

Op 21 juni 1998 kwamen volgens de krant *El Watan* drie stadjes enkele dagen zonder gas te zitten als gevolg van een bomaanslag op de pijplijn vanuit het gasveld van Hassi R'-mel. Dit veld voorziet Algerijnse huishoudens van gas.

Meer visa voor Algerijnen

Frankrijk kondigde op 30 juni 1998 aan meer visa aan Algerijnen te verstrekken, maar de regering was niet van plan de vier gesloten consulaten in Algerije te heropenen.

'GIA-leider Khalifi Athmane gedood'

Volgens berichten in de media werden in juli 1998 ruim 150 mensen gedood bij bomaanslagen, overvallen op kazernes en moordpartijen in dorpen. Volgens het leger vond een van de leiders van de radicaal-islamitische GIA, Khalifi Athmane, beter bekend onder zijn *nom de guerre* Hossein Flicha, op 9 juli de dood bij een treffen met moslim-rebellen in de beboste heuvels bij de hoofdstad. Het was echter niet de eerste keer dat de autoriteiten verklaarden de jonge Athmane gedood te hebben.

Protesten tegen arabisering

Eind juni en begin juli 1998 vonden onlusten plaats in Tizi Ouzou, na de moord op de populaire Berber-zanger Lounes Matoub. Vier jongeren werden daarbij doodgeschoten door de politie en er zou voor ongeveer 200 miljoen gulden schade zijn aangericht. Matoub werd op 28 juni onder massale belangstelling begraven. Een voorheen onbekende groep, de *Gewapende Berber Beweging* (MBA), kondigde in een persverklaring aan de moordenaars te zullen opsporen en Matoubs dood te wreken.

Na de onlusten gingen duizenden Berbers op 5 juli in onder meer Algiers en Bejaia de straat op om te protesteren tegen de invoe-

Op 4 juli 1998 demonstreerden Algerijnse Berbers in de stad TiziOuzou in de regioKabylië tegen de invoering van een nieuwe wet die het Arabisch tot de enige officiële taal van het land maakt. Zij dragen posters mee van de enkele dagen eerder vermoorde Berber-zanger Lounes Matoub. *(foto ANP)*

ring van een nieuwe wet die het Arabisch als voertaal voor officiële documenten en activiteiten invoerde. De Berbers spreken meestal Frans of hun eigen taal, het Tamazight, een taal die pas de laatste jaren met behulp van vooral Franse taalwetenschappers in geschreven taal wordt omgezet.
In de islamitische wereld, waar het Arabisch meestal niet alleen de officiële taal is maar ook als heilige taal wordt beschouwd, hebben de autoriteiten sinds de jaren vijftig vaak de bestudering van en het onderwijs in dialecten en andere talen verboden.

In de jaren zeventig mislukte de Algerijnse arabiseringscampagne. Veel hoge politici, militairen en zakenlieden wensen anno 1998 alleen het Frans te bezigen. Op Arabischsprekende afgestudeerden wordt neergekeken. Alleen het gerechtelijk apparaat en de openbare registers waren in 1998 'volledig gearabiseerd', aldus het persbureau *Reuters* in een bericht op 5 juli. De nieuwe wet zet een boete van maximaal 10.000 dinar (ongeveer 350 gulden) op niet in het Arabisch gestelde of getekende contracten.

Op 9 juli vond weer een grote demonstratie van duizenden Berbers in de hoofdstad Algiers plaats, enkele uren nadat daar een bom was ontploft die minstens tien burgers doodde. Bij de demonstratie liepen FFS-leiders voorop.

Journalisten in hongerstaking

Op 24 juli 1998 beëindigden twaalf journalisten na drie weken hun hongerstaking, die zij begonnen waren omdat de regering hen niet langer wenste te huisvesten in het toeristische Mazafran-complex, 30 kilometer buiten Algiers. Daar genoten zij bescherming tegen aanslagen door moslim-rebellen. De regering wilde hen herhuisvesten in een hotel in Matares, 75 km van de hoofdstad, maar de journalisten vonden de plek levensgevaarlijk, omdat deze niet ver verwijderd was van een bolwerk van moslimrebellen.
In 1993 nam de regering maatregelen om ongeveer vijfhonderd, voornamelijk regeringsgetrouwe journalisten bescherming te bieden. Sindsdien zijn niettemin rond de vierhonderd journalisten naar Europese landen gevlucht, met name naar Frankrijk.

Bloedbad bij bomexplosie op markt

In september 1998 lieten volgens berichten in de media ruim honderd mensen het leven. Het grootste aantal doden viel op 19 september bij een bomaanslag op de markt van Tiaret, waarbij 26 burgers gedood en tientallen gewond werden.
Meer dan 90 moslim-rebellen van de *Armée Islamique du Salut* (AIS) zouden volgens krantenberichten in september de wapens hebben neergelegd en zich aan de autoriteiten hebben overgegeven. Het AIS nam al maanden een staakt-het-vuren in acht.

Groot offensief tegen rebellen

Volgens verscheidene kranten werden bij een offensief in de provincie Mouaskar op 4 oktober 1998 meer dan honderd moslimrebellen gedood. Bij aanslagen en overvallen op dorpen lieten in oktober volgens berichten tegen de 180 burgers het leven.

Algerije

Moslimstrijders ter dood veroordeeld

Op 18 oktober 1998 werden negen vermeende moslimrebellen door een rechtbank in Tlemcen bij verstek ter dood veroordeeld, wegens aanvallen op het leger en burgers, aldus een bericht van het staatspersbureau *APS*. Sinds Algerijnse rechtbanken aan het eind van 1993 het islamitisch verzet begonnen aan te pakken, zijn meer dan duizend islamitische activisten ter dood veroordeeld.

Staking van rechters

Op 26 oktober 1998 gingen magistraten van het regeringsgetrouwe Nationale Verbond van Rechters in staking om te protesteren tegen kritiek in de media op hun functioneren. De stakende rechters spraken van een al twee jaar durende campagne om hun geloofwaardigheid te ondermijnen. Vooral berichten in de Franstalige dagbladen *Liberté* en *El Watan* hadden de toorn van de rechters opgewekt. *El Watan* had geschreven dat de rechterlijke macht beheerst werd door 'fundamentalistisch denkende rechters'. Evenals *Liberté* had de krant in september melding gemaakt van een incident in 1997 waarbij 32 gevangenen door verstikking om het leven kwamen, omdat de ventilatie in de bus waarmee zij van de rechtbank naar een detentiecentrum in Relizane werden vervoerd, niet deugde. Dit kwam de rechters op beschuldigingen van incompetentie te staan.
De kleine bond van onafhankelijke rechters deed niet mee aan de staking. Advocaten zeiden dat het vermoedelijk leden van deze bond waren die informatie over falende rechters aan de pers doorspeelden. De onafhankelijken probeerden al langer de rechterlijke macht los te weken van het politieke establishment, stelden zij. Volgens één rechter was de staking uiting van een machtsstrijd tussen de twee bonden en bedoeld als graadmeter voor de aanhang aan de basis.
Naar aanleiding van andere berichten, voornamelijk in *El Watan*, over wangedrag en wanbestuur door de minister van Justitie Mohammed Adami, was deze half oktober afgetreden.

Rebellen beschieten Blida

In november 1998 leek het initiatief in de strijd om controle over bepaalde steden en gebieden geheel bij de rebellen te liggen. De garnizoensstad Blida, een stad van 700.000 inwoners op 50 kilometer van de hoofdstad, werd op 9 november zes uur lang door de rebellen met 'zelfgemaakte' artillerie beschoten, waarbij verscheidene gewonden zouden zijn gevallen. Op 24 november raakten tientallen mensen gewond toen een bus op een mijn reed, op een weg ten zuiden van de hoofdstad. Bij legeracties, bomaanslagen en overvallen op militairen verloren volgens berichten in november rond de vijftig mensen het leven.

Massagraven geopend

Na twee weken onderzoek in een massagraf niet ver van de hoofdstad, lieten de autoriteiten op 13 december 1998 in een verklaring weten de lijken van 110 mensen gevonden te hebben. Volgens de krant *El Watan* verwachtte de politie in een grote waterput bij het gehucht Haouch Germain in december de lijken van 200 verdwenen mensen te vinden.
Op 9 december zouden bij een overval door moslim-rebellen op het dorp Tadjena in het Chlef-gebied rond de vijftig mensen het leven hebben gelaten. Bij de bestorming door moslim-rebellen van het bergdorp Zmala op 27 december werden volgens berichten 19 dorpelingen vermoord. De aanval volgde op een beschieting vanuit helikopters die het leger op 22 december op een kamp van moslim-rebellen in de bergen van Ain Defla uitvoerde, waarbij minstens veertig rebellen gedood zouden zijn.

Aanvallen op dorpen houden aan

Op 1 januari 1999 zouden moslim-rebellen de keel van 22 dorpelingen van het gehucht Oued al Aatchaane hebben doorgesneden. Het sinds december 1998 oplaaiende geweld tegen dorpen werd in verband gebracht met de vastenmaand ramadan die half december begon en door fundamentalisten als een actiemaand zou worden beschouwd. Op 6 januari sloeg het leger terug met een nieuwe aanval op een rebellenkamp in het Tafrentbos in het Ain Defla-gebied waarbij veertig rebellen gedood zouden zijn.
Op 1 februari zouden 34 inwoners van de dorpen El Merdja, Saharidji en Telassa door moslim-rebellen zijn vermoord, aldus het dagblad *El Youm*.

Protesten tegen compensatie voor 'terrorisme-slachtoffers'

De Algerijnse regering beloofde op 13 januari 1999 bij monde van minister van Binnenlandse zaken Abdelmalek Sallal de wet aan te passen die uitkeringen regelt voor nabestaanden van wie een familielid door het leger of door moslim-rebellen gedood is.
Het leger had duidelijk gemaakt niet ingenomen te zijn met het feit dat ook familieleden van 'terroristen' een uitkering kregen (6.000 Algerijnse dinar per maand, ongeveer 200 gulden), als zij waren gesneuveld bij een gewapend treffen met het leger. Honderden nabestaanden protesteerden vanaf 10 januari enkele dagen tegen veranderingen in de wet en pleitten ervoor de wet helemaal af te schaffen, aldus de correspondent van *Reuters*.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Algerijnen leven in 'sociale hel'

Op 1 april 1998 gaf premier Ahmed Ouyahia toe dat de economische achteruitgang in Algerije dramatische vormen aannam. 'We zijn ons ervan bewust dat mensen in een sociale hel leven', zei hij tot het parlement. De slechte situatie werd deels geweten aan de miljardenleningen van de voormalige linkse regeringspartij FLN in de jaren tachtig. Het bnp per hoofd van de bevolking was volgens cijfers van de regering sinds 1989 met ruim een derde gedaald tot ongeveer drieduizend gulden in 1996. Het land zou inmiddels wel over grote buitenlandse valutareserves ter hoogte van ruim 17 miljard gulden beschikken en zijn schulden op tijd aflossen. Officieel is 28 procent van de zes miljoen zielen tellende beroepsbevolking werkloos.

Universitaire docenten beëindigen staking

Op 28 februari 1999 legden stakende docenten aan vier universiteiten zich neer bij de uitspraak van een rechtbank dat zij het werk moesten hervatten. Docenten van de universiteiten van Oran, Setif, Constantine en van Bab Ezzouar in Algiers waren op 17 oktober 1998 in staking gegaan voor hoger loon, meer geld voor de aanschaf van boeken en onderhoud van de gebouwen. Algerije telt rond de 370.000 studenten. Docen-

ten verdienen gemiddeld 29.000 dinars (bijna 1.000 gulden per maand), bijna vijf keer het minimumloon.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Voortzetting privatisering

Het hoofd van het Algerijnse privatiseringsprogramma, Abdelrahman Mabtoul, verklaarde op 15 september 1998 dat de overheid van plan was tegen eind 1998 89 staatsbedrijven te privatiseren, waaronder enkele brouwerijen en hotels. Voor 34 bedrijven was al een bod gevraagd. Met de Europese Unie zouden onderhandelingen lopen over financiële steun ter hoogte van 80 miljoen gulden om de privatisering uit te voeren. Van de 384 dochterbedrijven die aan de 89 staatsbedrijven gelieerd waren, zouden 200 eind 1998 in particuliere handen kunnen overgaan, aldus Mabtoul. Deze was verder kritisch over het uitblijven van de benodigde nieuwe wetgeving in Algerije en de belemmeringen waarmee investeerders te maken hadden bij overname van een staatsbedrijf. Zo was er een verbod op ontslagen, moesten investeerders contant betalen voor overnames en schriftelijk kunnen aantonen ook eigenaar van de grond te zijn geworden.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Geen actie tegen Algerije in VN-mensenrechtencommissie

Op 3 maart 1998 waarschuwde Hocine Ait Ahmed, leider van het *Front des Forces Socialistes* (FFS), dat het geweld zich ook naar buurlanden en naar Frankrijk zou kunnen verspreiden. Hij riep westerse regeringen op de Algerijnse regering nog meer onder druk te zetten om toestemming te geven voor een internationaal onderzoek naar de moordpartijen.
Minister van Buitenlandse zaken Ahmed Attaf wees op 20 maart opnieuw een verzoek van VN-rapporteur Mary Robinson van de hand en herhaalde zijn standpunt dat 'Algerije geen problemen heeft met de mensenrechten. Algerije's probleem is het terrorisme'.

Op 24 april had *Amnesty International* geen goed woord over voor het feit dat de delegaties van de landen van de Europese Unie en van de Verenigde Staten geen resolutie inzake mensenrechtenschendingen in Algerije in stemming wilden brengen in de vergadering van de VN-Commissie voor de Mensenrechten van die maand.
Naar schatting ruim 65.000 Algerijnen hebben sinds het begin van de gewelddadigheden in 1992 tot begin 1998 het leven gelaten. 'Ondanks de verschrikkelijke mensenrechten-tragedie heeft de Commissie opnieuw besloten niets te doen,' aldus AI.

Amnesty International benadert oliemaatschappijen

Amnesty International kondigde op 13 mei 1998 aan een beroep te doen op oliemaatschappijen om hun invloed te doen gelden in landen als Algerije, Nigeria, Myanmar en Colombia. Zouden de bedrijven niets doen, dan zou de organisatie niet aarzelen campagne tegen hen te voeren. 'Zij hebben meer invloed dan VN-organen of andere regeringen, omdat zij van levensbelang zijn voor de betrokken regimes', verklaarde secretaris-generaal Pierre Sané van Amnesty International.

Bezoek VN-delegatie

Op 22 juli 1998 arriveerde een *fact-finding* missie van de Verenigde Naties in Algiers, officieel niet om mensenrechtenschendingen te onderzoeken en op voorwaarde dat zij geen contact zou zoeken met het verboden *Front islamique du salut* (FIS). De voorgeschiedenis van het 'panel' werd niet duidelijk uit de berichtgeving. Formeel was de missie een initiatief van de secretaris-generaal van de VN, Kofi Annan.
Toch waren de schendingen van de mensenrechten, vooral door leger, milities en politie, het voornaamste onderwerp van gesprek met militairen, regering, journalisten en oppositiepartijen. De delegatie bestond uit politieke zwaargewichten zoals Mario Soares, voormalig premier van Portugal, Simone Veil, ex-voorzitster van het Europese Parlement, I.K. Gural, oud-premier van India, de Jordaanse ex-premier Abdul Karim al-Karabiti, de Amerikaanse diplomaat Donald McHenry, voormalig ambassadeur bij de VN, en de Kenyaanse procureur-generaal Amos Wako.
De vrijheid die het 'panel' in Algerije genoot, was groot. De eerste dag werd besteed aan gesprekken met premier Ouyahya en hoge officieren van de ministeries van Binnenlandse zaken en Defensie. Later volgde een gesprek met de ministers zelf, alsmede met de ministers van Buitenlandse zaken en Justitie en verscheidene buitenlandse ambassadeurs.

Gedurende het gehele bezoek, dat twee weken in beslag nam, werd door alle partijen weinig meegedeeld over de inhoud van de gesprekken. Op 24 juli luisterde de delegatie naar journalisten van twee onafhankelijke dagbladen, *La Tribune* en *Ach-Chourouq*, de leiders van twee mensenrechtenorganisaties en vertegenwoordigers van het *Front des Forces Socialistes* (FFS). Assam Yahya, lid van de jongerenorganisatie van de FFS, beloofde de delegatie de dossiers van 150 verdwenen Algerijnen te bezorgen.

Er zouden 'zeer harde vragen' gesteld zijn tijdens een onderhoud op 26 juli met de stafchef van het leger, generaal Mohamed Lamari, die aan het hoofd staat van de offensieven tegen de islamisten. Onderwerp was onder meer de vraag waarom leger en veiligheidstroepen vaak zo traag of helemaal niet in actie komen bij aanvallen op burgers door moslim-rebellen.

Op 27 juli bezocht het VN-panel het bergdorp Beni Messous waar moslim-rebellen in september 1997 58 burgers zouden hebben afgeslacht. Zij spraken daar met de overlevenden, die in gesprek met journalisten te bang waren om hun volledige naam te geven. Eerder op de dag bezocht het panel de zwaar bewaakte Serkadji-gevangenis in de hoofdstad, vlakbij een gebouw van het ministerie van Defensie. Al jaren deden beschuldigingen van martelingen en buitengerechtelijke executies in Serkadji de ronde. Bij een gevangenisopstand in 1995 vonden 98 gevangenen, voor het merendeel moslim-rebellen, de dood. De delegatie sprak zes uur met gevangenen. Journalisten mochten het VN-panel niet vergezellen.
Op 28 juli ontmoette het VN-panel voor de derde maal minister van Buitenlandse zaken Attaf. Ook vond een ontmoeting plaats met twee advocaten, Mustapha Bouchachi en Ali Yahia Abdennour die tevens een mensenrechtenorganisatie leidt. Een dag later mocht ook Taher Benbaibeche van de grootste regeringspartij *Rassemblement National pour la Démocratie* (RND) zijn zegje doen tegenover de delegatie.

Terwijl het panel nog in Algerije was, kwam een ander VN-orgaan met nieuwe kritiek op

de naleving door Algerije van het Internationale Convenant inzake Burgerrechten en Politieke Rechten. Dit orgaan, dat wordt voorgezeten door de Franse mensenrechtenexpert Christine Chanet, bestaat uit achttien juridische experts. Men beschreef de contacten met Algerije over schendingen van burgerrechten als 'een dialoog tussen doven'.

Felle kritiek op rapport VN-delegatie

Op 16 september 1998 verscheen het rapport van de VN-missie die in juli en augustus Algerije bezocht. Het rapport ging niet zozeer in op wat er gebeurde in het land, als wel op wat er zou moeten gebeuren, waardoor het verslag van het werkbezoek onder vuur van *Amnesty International* en ook van het *Front islamique du salut* (FIS) kwam te liggen.
Zo stelde het rapport dat 'politie, veiligheidstroepen en militia's te allen tijde verantwoordelijk moeten worden gehouden voor hun daden, zodat de Algerijnse bevolking en de internationale gemeenschap (...) er vertrouwen in hebben dat in Algerije de wet gehandhaafd wordt. (...) Het is belangrijk dat er binnen de rechterlijke macht, de instellingen die de rechten van de mensen moeten garanderen, de politie, het leger en de Algerijnse politieke organen vastberaden aan een mentaliteitsverandering wordt gewerkt. (...) Het terrorisme behoort bestreden te worden met meer democratie en meer respect voor mensenrechten.'
Indirect gaf de missie toe dat de autoriteiten voortdurend aanleiding gaven voor vergeldingsacties van het moslim-verzet en burgers: 'Wij veroordelen elke vorm van extremisme of fanatisme die als excuus kan dienen voor daden van terrorisme. (...) Er is geen excuus voor terrorisme.' Ondanks die conclusie was de delegatie van mening dat de Algerijnse regering 'de steun van de internationale gemeenschap verdient bij haar inspanningen om dit fenomeen te bestrijden.'

Het FIS concludeerde op 23 september in een te Parijs uitgegeven verklaring dat de VN-missie het regime alleen maar in bescherming wilde nemen en 'noch neutraal noch geloofwaardig was. (...) Wij zijn er nu van overtuigd dat er alleen maar een Algerijnse oplossing voor de crisis is.' 'De belangrijkste tekortkoming van het rapport', aldus het FIS, 'ligt in de manier waarop het de voor iedereen zichtbare schendingen van de mensenrechten door de staat behandelt evenals de verantwoordelijkheid van de autoriteiten voor acties die door de heersende klassen zonder enig onderscheid als "strijd tegen het terrorisme" worden gekwalificeerd'.

Amnesty International reageerde aldus: 'De tendens in het rapport om de visie van de regering over te nemen dat 'terrorisme' het probleem is en het feit dat men geen aandacht schenkt aan de schendingen van mensenrechten door overheidsorganen, ondermijnt (...) de geloofwaardigheid van het rapport.'

Rode Kruis mag gevangenissen bezoeken

Op 22 juli 1998 kondigde de regering aan de Internationale Commissie van het Rode Kruis (IRCC) weer toestemming te geven gevangenissen te bezoeken. Sinds 1992 werd het Rode Kruis geweerd uit Algerije. Interventies van het ICRC plegen een verschil van leven en dood te maken voor individuele gevangenen, waardoor dit besluit enorm gewicht had. Het ICRC stelt doorgaans als voorwaarde dat men toegang krijgt tot alle gevangenissen, inclusief militaire, en dat haar vertegenwoordigers gevangenen onder vier ogen kunnen interviewen.

Algerijnse vrouwen zoeken steun tegen 'verdwijningen'

In de laatste week van juli rondde een groep Algerijnse vrouwen in Londen een tournee door Europa af, opgezet om steun te vergaren voor een onderzoek naar de duizenden verdwijningen in Algerije. Fatima Yous vertelde tijdens een bezoek aan *Amnesty International* in Londen over arrestaties van familieleden door leger en politie, die vervolgens verdwenen en over wie geen enkele informatie werd verstrekt. De hoop dat zij nog in leven waren, werd gevoed door voorbeelden van mannen die na drie, vier jaar gevangenschap naar huis terugkeerden. Volgens de vrouwen lag het aantal 'verdwijningen' vermoedelijk rond de 17.000, duizenden meer dan tijdens de 'vuile oorlog' in Argentinië.

Onderzoek naar verdwijningen

Het ministerie van Binnenlandse zaken gaf op 8 oktober 1998 voor het eerst inzicht in het onderzoek naar vermisten. In een verklaring stelde het departement dat men 1.735 verzoeken had ontvangen om onderzoek te doen naar verdwenen personen. Er zouden 212 mensen worden vastgehouden door het leger, van 140 mensen had men geen enkel spoor kunnen vinden en naar het lot van de overigen werd een onderzoek ingesteld.

BUITENLANDSE ZAKEN

Zwitserse ambassade heropend

Zwitserland besloot op 2 maart 1998 zijn ambassade in Algerije te heropenen. De veiligheid van de werknemers moest onder meer gegarandeerd worden door een team van twaalf Zwitserse militairen.

Samenwerking met Irak

Algerije en Irak tekenden op 7 juli 1998 enkele samenwerkingsovereenkomsten op het gebied van handel, cultuur, wetenschap en economie. Algerije neemt de Iraakse belangen in de Verenigde Staten waar sinds 1990, toen Amerika en Irak hun diplomatieke betrekkingen verbraken.

'Frankrijk chanteert vluchtelingen'

Het Franse dagblad *Libération* schreef op 26 oktober 1998 dat Algerijnse vluchtelingen werden gechanteerd door de Franse politie. De krant had zes voormalige politieagenten uit Algerije geïnterviewd die geweigerd hadden als informant voor de Franse politie te werken en om die reden geen politiek asiel hadden gekregen. De vluchtelingen waren ondergedoken omdat zij met uitzetting bedreigd werden. De Franse contraspionagedienst DST zou met behulp van de vluchtelingen vooral willen infiltreren in kringen van Algerijnse fundamentalistische groepen en daarvoor ook Arabieren van andere nationaliteiten recruteren. Het ministerie van Binnenlandse zaken weigerde elk commentaar op de zaak.

FIS-leider uitgezet

Het *Front islamique du salut* (FIS) veroordeelde op 1 november 1998 de uitzetting van FIS-leider Ahmed Zaoui. Zaoui werd eind oktober met vrouw en kinderen door de Zwitserse regering gedeporteerd naar

Burkina Faso. Het FIS stelde in een verklaring dat Zaoui behandeld diende te worden als een politieke vluchteling, omdat hij in Algerije ter dood was veroordeeld.
Zaoui was vijf maanden voor zijn deportatie verhoord door een Franse rechter, omdat hij betrokken zou zijn bij wapensmokkel vanuit Europa naar Algerije. Hij had zich in 1992 als politiek vluchteling in België gevestigd. Waarschijnlijk vanwege de innige samenwerking tussen Belgische en Franse inlichtingendiensten vertrok Zaoui met zijn gezin in 1998 naar Zwitserland. In 1995 had Frankrijk al twintig Algerijnse moslim-fundamentalisten naar Burkina Faso gedeporteerd. De Algerijnse regering liet later weten het onaanvaardbaar te vinden dat Burkina Faso, dat op dat moment het voorzitterschap van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid bekleedde, onderdak verschafte aan een 'terrorist'.

(Vorige berichten pag. 187/3 e.v. - 1998)

ANGOLA

BINNENLAND

Vredesproces stokt in eindfase

In april 1998 stokte het vredesproces tussen de Angolese regering en UNITA, de rebellenbeweging van Jonas Savimbi. Op 1 april 1998 kwam António Dembo, de secretaris-generaal van UNITA naar Luanda voor de opening van het partijkantoor in de hoofdstad, maar omdat de overdracht van het hoofdkwartier van UNITA in Bailundo en Andulo was uitgesteld, kwamen de andere UNITA-leiders niet. De propagandazender van UNITA, radio VORGAN sloot wel op 2 april en op 9 april volgde de overdracht van de diamantstad Mussende. Dembo zei bij die gelegenheid dat de overdracht van het resterende UNITA-gebied afhing van het gedrag van de Angolese politie. Die zou zich in gebieden die al overgedragen waren schuldig hebben gemaakt aan vernietiging van UNITA-symbolen en -partijstructuren.
Op 15 april gingen alle partijen in het parlement akkoord met het besluit een nieuwe grondwet op te stellen, al bleef er onenigheid over de bijzondere status van Savimbi en over de grootte van zijn lijfwacht.

Eind april bezocht de Zuid-Afrikaanse president Mandela Angola. Hij merkte op dat de Angolese regering genoeg concessies had gedaan en dat de beurt aan UNITA was. Het vredesproces was inmiddels helemaal tot stilstand gekomen. In acht van de achttien provincies was het onrustig en tienduizenden mensen waren het platteland ontvlucht na militaire acties van onbekenden.
De altijd zo geduldige VN-bemiddelaar Alioune Beye dreigde op 19 mei met vertrek als beide partijen het vredesproces niet vóór 1 juni hadden afgerond. Hij stelde voor dat UNITA de 63 gebieden die het nog in handen had, zou overdragen en dat de regering een eind zou maken aan de felle propaganda tegen UNITA in haar media en de politie zou opdragen de vervolging van UNITA-functionarissen in gebieden die reeds overgedragen waren, te staken.
Op het allerlaatste moment kwam UNITA op 31 mei met een voorstel voor nieuwe data voor de laatste stappen van het vredesproces. Anders dan UNITA toen beweerde, waren niet al haar militairen gedemobiliseerd. Van de oorspronkelijke 87.000 rebellen bleven er 30.000 bewapend. UNITA controleerde nog grote delen van het land, inclusief diamantmijnen en in sommige gebieden werd gevochten.

Dood Beye markeert einde vredesproces

Op 26 juni verongelukte VN-bemiddelaar Alioune Blondin Beye in Ivoorkust. De dag ervoor had hij van Savimbi te horen gekregen dat UNITA niet zou buigen voor scherpere VN-sancties en niet van plan was nog gebieden over te dragen aan de regering. Volgens westerse diplomaten was Savimbi niet geïnteresseerd in een politieke oplossing, omdat hij geloofde dat de regering in grote problemen zou komen door de zware ziekte van president Dos Santos, door de economische problemen die de oppositie zouden versterken en door de naderende val van de regeringen in de Democratische Republiek Kongo en Kongo Brazzaville die door Luanda aan de macht waren geholpen. Ook de Angolese regering zou een hervatting van de oorlog overwegen. De VN wees op het intensief ronselen van soldaten; anderen vonden dat de oorlog al begonnen was. In Kwanza Sul vochten beide partijen met zware wapens.

Internationaal overleg

Terwijl de gevechten doorgingen en tienduizenden Angolezen hun heil zochten in de steden of vluchtten naar de Democratische Republiek Kongo, overlegden de presidenten van Angola, Namibië en DR Kongo, Dos Santos, Nujoma en Kabila op 14 juli over de situatie in Angola. Ze kwamen overeen hun onderlinge grenzen beter te beschermen en stelden dat er snel weer een bemiddelaar in Angola moest komen.

Op 28 juli kwamen de leiders van de SADC-landen in Namibië bijeen om te bespreken hoe de dreigende oorlog te voorkomen. De secretaris-generaal van de VN, Kofi Annan, stuurde op 31 juli zijn speciale gezant Lakhdar Brahmini naar Angola om te rapporteren over de kansen op vrede. Brahmini was nog enigszins optimistisch, vooral omdat UNITA's toponderhandelaar Isaías Samakuva na twee maanden afwezigheid weer terug was in Luanda en de felle propaganda tegen UNITA in de staatsmedia wat was afgenomen.

Weer oorlog

Brahmini's missie kwam echter al te laat. Op 22 juli vond er een bloedbad plaats in het dorpje Mbula bij de diamantstad Cafunfo in Lunda Norte. Daarbij vielen 215 doden volgens de regering die de schuld gaf aan UNITA. UNITA ontkende en suggereerde dat het bloedbad een afrekening was door een bende diamantzoekers. De VN achtte dat niet onmogelijk. De aanval leek echter wel te passen in een reeks van aanvallen op steden en dorpen door UNITA. Ook twee konvooien van de VN werden in die periode overvallen. Daags na Brahmini's vertrek op 8 augustus werd het afgelegen stadje Kunda dia Base in de provincie Malanje overvallen. Daar vielen 150 doden. De regering hield UNITA verantwoordelijk. In de week daarvoor waren er al meer incidenten geweest in de provincie. Buitenlandse hulpverleners kregen het advies in Malanje-stad te blijven. De VN rapporteerde op 11 augustus zware gevechten in het noorden van Malanje.

President Dos Santos bezocht begin augustus Brazilië, Frankrijk en Rusland om steun te vragen voor zijn regering. In Rusland kocht hij straaljagers en gevechtshelikopters en bereidde hij een contract voor over de bouw van een fabriek in Angola waar wapens van Russische en Sovjetmakelij door Russische technici kunnen worden gereviseerd en gemoderniseerd.

Angola

Schorsing UNITA-vertegenwoordigers

Op 12 augustus 1998 riep de regering UNITA op voor 28 augustus haar troepen te ontwapenen en haar gebieden over te dragen op straffe van schorsing van haar vertegenwoordigers. UNITA noemde de datum onrealistisch en stelde 15 oktober voor.
Op 24 augustus verbrak UNITA de banden met de VS, Rusland en Portugal, omdat ze de kant van de regering gekozen hadden. De nieuwe VN-bemiddelaar Issa Diallo toonde zich bij zijn aankomst in Luanda op 28 augustus zeer bezorgd over dat besluit. De regering zette haar voornemen door en schorste op 31 augustus alle UNITA-vertegenwoordigers in parlement en regering.

Afsplitsing van UNITA

Enkele UNITA-voormannen, onder wie Jorge Valentim, de UNITA-minister voor Hotels en Toerisme, en de voormalige secretaris-generaal, Eugénio Manuvakola, verklaarden de leiding van UNITA onbekwaam en benoemden zichzelf tot interim-bestuur totdat een nieuw congres een nieuw bestuur zou hebben gekozen. *UNITA Renovada*, zoals de groep ging heten, verklaarde het Protocol van Lusaka te willen uitvoeren en kreeg direct steun van de Angolese regering, maar verder nauwelijks. Slechts een enkel parlementslid en een aantal provinciebestuurders kozen de kant van Valentim. Anderen, waaronder hoge UNITA-officieren die in het nationale regeringsleger de FAA, waren opgenomen, wilden niet kiezen voor Valentim of voor Savimbi. Een derde groep bleef Savimbi trouw ondanks de druk die de regering op hen uitoefende. Hun salaris en de huur van hun huis werden niet meer betaald, hun auto's moesten ze inleveren.

Uiteindelijk schorste de regering op 25 september vijftien UNITA-parlementariërs, onder wie fractievoorzitter Abel Chivukuvuku, onderhandelaar Samakuvu en cultureel secretaris Jaka Jamba. Volgens de fractievoorzitter van de regeringspartij MPLA zou Valentim hun vervangers benoemen.

UNITA herovert 90 plaatsen

Intussen slaagde UNITA erin negentig plaatsen te heroveren die het eerder aan de regering had overgedragen, vooral in de provincies Lunda Norte, Lunda Sul, en Moxico. Daarmee kreeg UNITA diamantmijnen terug en de toegang tot Zambia en de Democratische Republiek Kongo. Beide partijen gebruikten zware wapens in de strijd.

MPLA congres kiest voor hardere opstelling

Op het vierde partijcongres van de MPLA, gehouden van 5 tot 10 december 1998, werd president Dos Santos herkozen als partijvoorzitter. In zijn openingstoespraak beklemtoonde hij dat een militaire overwinning op UNITA de enige manier was om vrede te bewerkstelligen. Hij had kritiek op de regering die de verwachtingen van de bevolking niet had kunnen waarmaken. De harde toon van de president werkte door in de verkiezingen voor het nieuwe centraal comité. Secretaris-generaal Lopo do Nascimento, premier França Van-Dunem en oud-premier Marcolino Moco, die als gematigd gelden, werden niet herkozen. De nieuwe secretaris-generaal werd João Lourenço, fractievoorzitter van de MPLA in het parlement, secretaris voor informatie van de partij en een vertrouweling van de president.

Offensief tegen Bailundo en Andulo

Aan de vooravond van het MPLA-congres startte het regeringsleger FAA een groot offensief tegen het hoofdkwartier van UNITA in Bailundo en Andulo. UNITA bleek echter veel beter bewapend dan verwacht en de FAA leed zware verliezen. UNITA voerde beschietingen uit op de steden Huambo, Kuito en Malanje. Daarbij vielen tientallen doden. Het aantal vluchtelingen in de grotere provinciesteden liep op naar 200.000. Twee transportvliegtuigen van de VN werden tijdens dat offensief op 26 december en 2 januari nabij Huambo neergehaald.
VN-vertegenwoordiger Diallo drong er op 12 januari 1999 bij beide partijen op aan terug te keren naar het Protocol van Lusaka. UNITA-topman Sakala meende dat scherpere sancties UNITA niet op de knieën zouden krijgen, maar hij erkende dat regering en UNITA uiteindelijk over drie, vier of vijf jaar toch weer zouden moeten onderhandelen.

De gevechten concentreerden zich op Malanje volgens UNITA om de druk van het FAA op Andulo te verminderen, volgens diverse experts om te voorkomen dat UNITA klem zou komen te zitten tussen de hoofdmacht van de Angolese troepen en uit de Democratische Republiek Kongo terugkerende Angolese elitetroepen. Anderen meenden dat UNITA zich voorbereidde op een aanval op Luanda. Weer anderen dachten dat UNITA probeerde het Angolese leger met *hit-and-run* acties uit te putten.

De regering bereidde zich intussen voor op nog meer strijd. Op 15 januari 1999 beschuldigde de Angolese regering Zambia van steun aan UNITA. Een dag later werd de dienstplicht aangescherpt. De Angolese regering ontkende op 19 januari met nadruk berichten in de Portugese pers over Cubaanse adviseurs en manschappen in het regeringsleger.

UNITA bedreigt oliewinning

UNITA breidde intussen de acties uit naar het noorden. Op 27 januari veroverde UNITA de provinciehoofdstad M'banza Kongo en dreigde op te rukken naar de havenstad Soyo, logistiek hoofdkwartier voor buitenlandse oliemaatschappijen die offshore olie winnen. De oliewinning is de kurk van de Angolese economie en de belangrijkste bron van inkomsten voor de regering. De FAA wist M'banza Kongo spoedig te heroveren en dat versterkte het vertrouwen van de olieconcerns in het regeringsleger. Angolakenners meenden dat UNITA niet in staat zou zijn de FAA te verslaan, omdat de regering dankzij de olie nu eenmaal over de meeste middelen beschikte. Volgens een westerse diplomaat probeerde UNITA met zijn aanvallen geen steden te veroveren (dat was in 1992 - '93 verkeerd uitgepakt), maar de oliemaatschappijen te bewegen te vertrekken. Op 3 maart beweerde UNITA dat het de slag om Andulo gewonnen had. Ondanks de inzet van zesduizend à achtduizend man was het regeringsleger er niet in geslaagd de stad te veroveren.

Vertrek van de waarnemingsmissie van de VN in Angola

Na de dood van VN-bemiddelaar Blondin Beye in juni 1998 verslechterde de verhouding tussen de VN en de Angolese regering. De regering verweet de VN-waarnemers dat UNITA zich onder hun ogen had kunnen herbewapenen en stond op 22 september

1998 VN-waarnemer Diallo niet meer toe naar Bailundo te gaan voor overleg met UNITA-leider Savimbi. De regering was teleurgesteld dat de VN en de westerse landen UNITA wel verantwoordelijk stelden voor het mislukken van het vredesproces en economische sancties uitvaardigden, maar weigerden *UNITA Renovada*, de afsplitsing van UNITA, te erkennen als opvolger van UNITA.

Op 15 januari 1999 stelde president Dos Santos dat het beter was het mandaat van de waarnemingsmissie van de VN in Angola, MONUA, niet meer te verlengen. In zijn rapport aan de Veiligheidsraad van 18 januari erkende VN secretaris-generaal Kofi Annan de mislukking van MONUA en stelde voor deze per 20 maart 1999 te beëindigen. De humanitaire VN-organisaties zouden wel moeten blijven. De Veiligheidsraad ging akkoord en op 15 maart verliet Diallo Angola. De VN- en niet-gouvernementele hulporganisaties bleven achter om humanitaire hulp te verlenen aan de ongeveer 600.000 binnenlandse vluchtelingen in en rond de steden Huambo, Kuito en Malanje.

Samenstelling regering (30 januari 1999)

President en sinds 29 januari 1999 ook premier
José Eduardo dos Santos

Ministers:
Administratie, Werkgelegenheid en Sociale zaken
Antonio Neto
Binnenlandse zaken
Fernando Da Piedade Dias Dos Santos
Buitenlandse zaken
Joao Bernardo De Miranda
Cultuur
Ana Maria De Oliveira
Defensie
Kundy Payama
Energie en Water
Luis Filipe Da Silva
Financiën
Joacquim Duarte Da Costa David
Gebiedsadministratie
Fernando Faustino Muteka
Geologie en Mijnbouw
Manuel Bunjo
Gezondheid
Adelino Manacas
Handel
Victorino Domingos Hossi
Industrie
Albina Faria Assis
Informatie
Pedro Hendrik Vaal Neto
Jeugd en Sport
José Marcos Barrica
Justitie
Paulo Tjipilica
Landbouw en Plattelandsontwikkeling
Gilberto Buta Lutukuta
Olie
José Maria De Vasconcelos
Onderwijs
Antonio Burity Da Silva
Oorlogs Veteranen
Pedro José Van Dunem
Openbare Werken & Stedelijke zaken
Antonio Henriques Da Silva
Planning
Ana Dias Lourenco
Post en Telecommunicatie
Licinio Tavares Ribeiro
Sociale herintegratie en Assistentie
Albino Malungo
Toerisme
Jorge Valentim
Transport
Andre Luis Brandao
Visserij.
Maria De Fatima Jardim
Vrouwenzaken
Candida Celeste Da Silva
Wetenschap en Technologie
Joao Baptista Ngandagina

Staatssecretarissen:
Koffie
Gilberto Buta Lutucuta
Milieu
Manuel David Mendes

Nieuwe regering

Op 30 januari 1999 maakte president Dos Santos de vorming van een nieuwe regering bekend, die hij zelf zou gaan leiden. De post van premier werd afgeschaft. Opvallend in de nieuwe regering was de benoeming van haviken op de posten van defensie, binnenlandse veiligheid en binnenlands bestuur. Daarnaast waren op financieel-economische posities deskundige mensen benoemd met goede banden met het IMF en het internationale bedrijfsleven. Dos Santos stelde een kernkabinet in met de vier ministers van Defensie, Buitenlandse zaken, Binnenlandse zaken en Planning en Financiën dat tot taak kreeg een oplossing te vinden voor de 'militaire, politieke, sociale en economische crisis' van het land. De ministers van de kleine partijen werden gehandhaafd evenals die van UNITA voorzover die niet trouw waren gebleven aan Savimbi.

BUITENLANDSE ZAKEN

Interventie in DR Kongo

Medio augustus 1998 raakte Angola betrokken bij de burgeroorlog in de Democratische Republiek Kongo die op 2 augustus oplaaide. Elite-eenheden van het Angolese leger vielen op 24 augustus DR Kongo binnen en riepen voor het eind van de maand een halt toe aan de opmars van de rebellen uit het oosten naar Kinshasa. De Angolese bemoeienis in DR Kongo werd vooral ingegeven door het belang van DR Kongo als achterland voor UNITA en de rebellen van het FLEC, de afscheidingsbeweging van de olieprovincie Cabinda.
De bemoeienis van de Angolezen beperkte zich hoofdzakelijk tot het uiterste westen van DR Kongo. Wel nam de Angolese luchtmacht deel aan bombardementen op eenheden van de rebellen in het oosten van het land.

(Vorige berichten pag. 241/2 e.v. - 1998)

DEMOCRATISCHE REPUBLIEK KONGO

BINNENLAND

Nieuwe regering

Nadat Mobutu in ballingschap naar Marokko was gegaan op 16 mei 1997 en zijn troepen waren verslagen, namen Laurent Kabila en zijn Alliantie van Democratische Krachten voor de Bevrijding van Kongo (AFDL) de macht over. Kabila vaardigde een verbod op politieke activiteiten uit voor een overgangsperiode van twee jaar en benoemde zichzelf tot president met grote uitvoerende macht. Hij stelde een overgangsregering aan, zonder premier. Dat was een tegenslag voor de belangrijkste leider van de burgerlijke oppositie tegen Mobutu, Etienne Tshisekedi, die op deze post had gerekend. De uitsluiting leidde tot felle betogingen van zijn aanhangers.

In de overgangsregering zaten wel twee leden van de partij van Etienne Tshisekedi, de

Unie voor Democratie en Sociale Vooruitgang (UDPS). Zij bleven in de nieuwe regering die Kabila op 1 juli 1997 beëdigde en die vooral uit leden van zijn eigen AFDL bestond. Daarnaast zaten er enkele leden in van het Patriottisch Front (PF) en enkele aanhangers van de in 1960 vermoorde oud-premier Patrice Lumumba. Een van de UDPS-ministers, mevrouw Kasa-Vubu, de dochter van Kongo's eerste president Kasavubu, werd korte tijd later benoemd tot ambassadeur in Brussel.
Op 8 augustus 1997 maakte de regering bekend dat voormalige soldaten van Mobutu die in juli het Sankuru district in Kasai waren binnengevallen en de bevolking terroriseerden, verdreven waren.
Op 24 november 1997 traden twee leden van de Coalitie van Progressieve Liberalen (RPL), een afsplitsing van de UDPS, toe tot de regering.

Mobutu overleden

De verdreven president Mobutu overleed aan prostaatkanker op 7 september 1997 in ballingschap in Marokko. Op 24 december zei Kabila dat aanhangers van de oud-president Mobutu bij terugkeer niet voor straf hoefden te vrezen, mits ze bereid waren het geld dat ze aan corruptie en verduistering hadden overgehouden, te investeren in de wederopbouw. Kabila riep Mobutu's familie op om Mobutu een herbegrafenis te geven in zijn geboorteplaats Lisala in de provincie Equateur in DR Kongo.

Gevechten in het oosten

De oorspronkelijke bevolking van de oostelijke provincies Noord- en Zuid-Kivu zagen de Tutsi's en Hutu's, die de laatste tweehonderd jaar vanuit Oeganda, Rwanda en Burundi hun gebied waren binnengetrokken als indringers die hun grond in bezit hadden genomen. Na de massamoord in Rwanda in 1994 op honderdduizenden Tutsi's en gematigde Hutu's vluchtten ongeveer één miljoen Hutu's naar Kongo. Dat versterkte de spanningen in het gebied. In 1996 sloten de Banyamulenge, Kongolese Tutsi's, zich aan bij de opstandelingen van Kabila die met steun van buurlanden Mobutu verdreven.
Dankzij hun steun aan Kabila verwierven de Tutsi's een dominante positie in Oost-Kongo, tot frustratie van de oorspronkelijke bewoners die zich verenigden onder de naam Mai-Mai. De Mai-Mai verbonden zich met resten van het leger van Mobutu, met Interahamwe en andere verdreven Hutu's uit Rwanda en Burundi.
De Kongolese mensenrechtenorganisatie *AZADHO* verklaarde op 5 september 1997 dat in de voorgaande weken er in de strijd tussen Kabila's leger en de Mai-Mai en hun bondgenoten duizenden burgers waren gedood in Noord-Kivu. Tegen het eind van de maand september werd de situatie rustiger en gaf een deel van de Mai-Mai zich over aan het leger, anderen verscholen zich in het oerwoud. Op 9 december 1997 deden Hutu-rebellen, die onderweg waren naar Rwanda, een aanval op de grensstad Bukavu.

Arrestatie politieke tegenstanders

Nadat Kabila in mei 1997 de macht overgenomen had en politieke activiteiten had verboden, waren tientallen politici en activisten gearresteerd en had het leger demonstraties van tegenstanders van Kabila beëindigd. Daarbij waren verschillende keren doden en gewonden gevallen.
Op 25 november 1997 arresteerde de politie Z'Ahidi Ngoma, een voormalig UNESCO-medewerker en criticus van Mubutu, en vijf van zijn aanhangers. Ngoma leidde de Krachten voor de Toekomstpartij en had Kabila verweten een nieuwe dictatuur in te stellen. Ook Commandant Masasu Nindanga, plaatsvervangend opperbevelhebber van het leger en tijdens Kabila's opstand een van de leiders van zijn partij, de AFDL, werd gearresteerd.
Enkele dagen na Masasu's arrestaties braken er gevechten uit in Kinshasa tussen groepen soldaten en de politie, waarbij twintig doden vielen. Oorzaken waren onvrede over de soldij en spanningen tussen Katangese en Tutsi-soldaten.

Uitbreiding regering

Op 4 januari 1998 breidde Kabila zijn kabinet opnieuw uit en benoemde zijn naaste adviseur Gaethan Kakudji tot minister van staat voor Binnenlandse zaken. Kakudji moest het binnenlandse bestuur herstellen na dertig jaar wanbeheer en corruptie onder Mobutu. Een tiental ministers wisselde van portefeuille. Kabila eiste van de kabinetsleden, dat ze de huizen en auto's zouden opgeven die ze van aanhangers van Mobutu hadden afgenomen.

Politieke processen

Op 23 januari 1998 werden professor Mathieu Kalele en Jean-François Kabanda, twee partijleiders van de Unie voor Democratie en Sociale Vooruitgang (UDPS) door een militair tribunaal veroordeeld tot twee jaar gevangenisstraf, omdat ze geruchten over een opstand hadden verspreid. De UDPS werd aangevoerd door de belangrijkste leider van de burgerlijke oppositie tegen Mobutu, Etienne Tshisekedi, die evenwel niet door Kabila in zijn regering was opgenomen. Overtredingen van het verbod op politieke activiteiten golden als een aanslag op de staatsveiligheid in oorlogstijd en werden door militaire rechtbanken behandeld. Kabila had de tribunalen in augustus 1997 ingesteld om een einde te maken aan de onveiligheid en het gebrek aan discipline in het leger.

Tshisekedi gearresteerd

Op 12 februari 1998 werd Etienne Tshisekedi gearresteerd wegens herhaalde overtreding van het verbod op politieke activiteiten en verbannen naar zijn geboortedorp in Kasai.

Hoge straffen voor politici

Op 19 mei 1998 werd Z'Ahidi Ngoma, een voormalig UNESCO-medewerker en criticus van Mubutu, tot één jaar voorwaardelijk veroordeeld. Voormalig legerleider Nindanga kreeg twintig jaar en UDPS-politicus Joseph Olenghankoy werd tot vijftien jaar cel veroordeeld. De straffen voor de laatste twee vielen zo hoog uit omdat ze bij een ontsnapping uit een militaire gevangenis in Katanga de bewakers hadden aangezet tot desertie.

Ontwerp grondwet

Op 30 maart 1998 overhandigde een speciale commissie een ontwerp voor een nieuwe grondwet aan Kabila. De Democratische Republiek Kongo zou een presidentiële democratie worden naar Amerikaans model met federalistische trekken. De president werd gekozen voor vijf jaar en was eenmaal herkiesbaar. Engels werd een tweede officiële taal. Aan het voorstel was een lijst van ongeveer 250 mensen toegevoegd, waaronder Tshisekedi, die niet verkiesbaar waren omdat ze zich schuldig hadden gemaakt

aan politieke of criminele vergrijpen of schendingen van de mensenrechten. Het ontwerp van de nationale conferentie van 1992 had een parlementaire democratie voorgesteld met een sterke premier en een symbolische rol voor de president.

Ministers ontslagen wegens corruptie

Zes ministers van Kabila's partij werden op 1 juni 1998 ontslagen op beschuldiging van corruptie. Ook Tala Ngai,de minister van Financiën van de liberale RLP was aangehouden; hij werd echter weer vrijgelaten en mocht aanblijven in de nieuwe regering die president Kabila samenstelde. Belangrijkste nieuwkomer in het grotere kabinet was Deogratias Bugera, de secretaris generaal van de Alliantie van Democratische Krachten voor de Bevrijding van Kongo (AFDL) van Kabila. Hij werd minister van staat, belast met het Kabinet van de president.

Kabila had weinig buitenlandse steun gekregen voor zijn wederopbouwprogramma. Potentiële donors eisten waarborgen voor de mensenrechten en democratische hervormingen. Bovendien beschuldigde de VN Kabila van het saboteren van een onderzoek naar massamoorden op Rwandese Hutu-vluchtelingen in 1977 tijdens zijn opstand tegen Mobutu. De aanstelling van een minister voor Mensenrechten leek een gebaar naar de critici.

Tshisekedi vrijgelaten

Op 7 juli 1998, enkele dagen na zijn vrijlating, zei Etienne Tshisekedi, de belangrijkste leider van de burgerlijke oppositie tegen Mobutu, die op 12 februari 1998 was gearresteerd door de nieuwe regering, dat hij met Kabila wilde samenwerken bij het ontwerpen van een nieuwe grondwet. Hij bleef bij zijn kritiek dat Kabila's regeerstijl nauwelijks democratischer was dan die van Mobutu. Vanwege die kritiek nam de politie twaalf medewerkers van Tshisekedi een aantal dagen in hechtenis. Eind juli, begin augustus werden ruim vierhonderd politieke gevangenen vrijgelaten uit de Makalagevangenis in Kinshasa. Ze waren gearresteerd door de geheime dienst, maar nooit in staat van beschuldiging gesteld.

Rebellie

Op 13 juli 1998 verving president Kabila de opperbevelhebber van zijn leger, de Rwandees James Kabare, door Celestine Kifwa, die net als Kabila afkomstig was uit Katanga. Op 27 juli gaf Kabila de Rwandese soldaten die hem in 1997 aan de macht hadden geholpen, opdracht naar huis terug te keren. Dat besluit veroorzaakte grote onrust en op 2 augustus braken er schietpartijen uit in de hoofdstad Kinshasa. De onrust verspreidde zich over het hele land en Banyamulenge soldaten in de oostelijke provincie Kivu kwamen in opstand. De Banyamulenge zijn Tutsi's die tweehonderd jaar geleden vanuit Rwanda naar het oosten van Kongo zijn getrokken, maar door de oorspronkelijke bevolking nog steeds als indringers werden gezien. Bizima Karaha, Kabila's minister van Buitenlandse zaken liep over naar de rebellen evenals het in de stad Goma in de oostelijke streek Kivu gestationeerde Tiende Bataljon van het leger.

Nieuwe grondwetscommissie

Vanwege de rebellie die op 2 augustus 1998 was uitgebroken zag Kabila af van het plan om een nieuwe grondwet door een driehonderd leden tellende grondwetgevende vergadering te laten goedkeuren. In plaats

Samenstelling regering (4 juni 1998)

President en minister van Defensie
Laurent Kabila (AFDL)

Ministers van Staat:
Binnenlandse zaken
Gaetan Kakudji (AFDL)
Kabinet van de president
Pierre Victor Mpoyo (AFDL)
Deogratias Bugera (AFDL)
Planning
Badimanyi Dilembu Mulumba

Ministers:
Ambtenaren
Paul Kapita (voorheen UDPS)
Arbeid en Sociale zekerheid
Thomas Kanza (MNC)
Buitenlandse zaken
Bizima Karaha (AFDL)
Economie
Nyembo Kamemba
Energie
Eleko Botuna
Financiën
Fernand Tala Ngai (RPL)
Gezondheid
Jean-Baptiste Sondji (PF)
Handel
Paul Bandoma (voorheen UDPS)
Industrie
Babi Mbayi (AFDL)
Informatie
Didier Mumengi
Internationale samenwerking
Celestin Lwanghy (AFDL)
Jeugd en Sport
Nduba Kimbaya (AFDL)
Justitie
Mwenze Kongolo (AFDL)
Kunst en Cultuur
Juliana Lumumba (Lumumbist)
Land
Bishikwabo Tshiumbaka (AFDL)
Landbouw
Mawapanga Mwana Nanga (AFDL)
Mensenrechten
She Okitundu (AFDL)
Milieu en Bossen
Eddie Angulu (AFDL)
Mijnbouw
Frederic Kibassa Maliba (UDPS fractie)
Onderwijs
Kamara Waka Ikira (AFDL)
Openbare werken
Bruno Luwaula (AFDL)
Overheidsbedrijven
Prosper Kibwe Mulambu
Post en Telecommunicatie
Kinkela Vi Kan'si (PF)
Strategische ontwikkelingsgebieden
Umba Kyamitala (AFDL)
Toerisme
Pascaline Birinio Toyini
Transport
Henri Mova (AFDL)

Onderministers:
Basis- en Middelbaar Onderwijs
Ebamba Boboto
Binnenlandse zaken
Mutombo Katshi (voorheen UDPS)
Faustin Munene (AFDL)
Buitenlandse zaken
David Mbwankiem
Handel en distributie van olieproducten
Banyaku Lwape
Ontwikkeling van de olie-industrie
Jean-Pierre Kalema Losona
Sociale zaken
Milulu Mamboleo (AFDL)

President van de Centrale Bank
Jean-Claude Masangu Mulongo

Partijen
AFDL Alliantie van Democratische Krachten voor de Bevrijding van Kongo
MNC Kongolese Nationalistische Beweging
PF Patriottisch Front
RPL Coalitie van Progressieve Liberalen
UDPS Unie voor Democratie en Sociale Vooruitgang

Democratische Republiek Kongo

daarvan benoemde hij op 21 september een commissie die een nieuwe grondwet moest opstellen voor de parlementsverkiezingen in april 1999. Het ontwerp was op 23 oktober klaar en zou door diverse sociale en politieke groepen worden bekeken. Daarna kon de bevolking er in een referendum over stemmen, als de oorlogssituatie dat tenminste zou toestaan.

Ministers gearresteerd

Nadat minister van Financiën Tala Ngai was ontslagen in verband met een gerechtelijk onderzoek, werd hij op 24 oktober 1998 door de nationale veiligheidsdienst naar de Makala-gevangenis in Kinshasa gebracht. Hij was al tweemaal eerder gearresteerd na terugkeer van overleg met het IMF in Washington. Hij zou verantwoordelijk zijn voor de val van de nieuwe Kongolese Franc. Sommige waarnemers vonden dat hij tot zondebok gemaakt werd voor de slechte economische situatie, andere dachten dat hij in verband gebracht werd met de opstand, die begin augustus was uitgebroken.

Op 13 november 1998 werd Jean-Baptiste Sondji,de minister van Gezondheid, door Kabila ontslagen en gearresteerd vanwege kritiek op de gang van zaken rond het nieuwe grondwetsvoorstel. Sondji was lid van de burgerlijke oppositie tegen Mobutu en erg populair onder studenten en in de arme wijken van Kinshasa. Na drie dagen werd hij weer vrijgelaten.

Op 17 januari 1999 werden volgens de mensenrechtenorganisatie *Voix des sans voix*, Stem van de Stemlozen, opnieuw zes oppositieleiders gearresteerd, waarschijnlijk omdat ze het verbod op politieke activiteiten hadden overtreden. Tijdens een reis naar Europa eind 1998 had Kabila laten weten, dat het verbod eind januari 1999 zou worden afgeschaft met het oog op de voor april geplande parlementsverkiezingen.

Gouverneur veroordeeld wegens verraad

Fuko Unzola, de gouverneur van de provincie Bas-Zaire ten tijde van het rebellenoffensief in augustus 1998 en een naaste medewerker werden op 2 december 1982 door een militair tribunaal in Kinshasa wegens hoogverraad veroordeeld tot vijftien en tien jaar. Unzola was na de inname van de zeehaven Matadi aanwezig geweest op een bijeenkomst van de rebellen en had daarna hun hoofdkwartier bezocht in Goma in het oosten van het land.

Regels voor politieke partijen

Op 31 januari 1999 maakte Kabila een eind aan het verbod op politieke activiteiten. De leiders van de partijen moesten echter wel aan een groot aantal voorwaarden voldoen. De oprichters moesten afkomstig zijn uit alle provincies. Zijzelf en allebei hun ouders moesten de Kongolese nationaliteit hebben. Ze moesten voor de oprichting van hun partij minstens één jaar in Kongo gewoon hebben. Ze moesten in perfecte lichamelijke en geestelijke gezondheid verkeren en mochten na de onafhankelijkheid in 1960 nooit verwikkeld zijn geweest in economische of politieke delicten. De oppositie dacht dat niemand aan al die voorwaarden kon voldoen.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Begroting

Op 30 april 1998 besprak de nieuwe regering van president Kabila haar eerste begroting ter waarde van 744 miljoen dollar. Daarvan zou 77 procent gaan naar vaste kosten, terwijl slechts 12,7 procent was gereserveerd voor wederopbouw. Een groot deel van de uitgaven was bestemd voor achterstallige salarissen van ambtenaren. Het aandeel dat ging naar militaire uitgaven werd niet gespecificeerd, maar regeringswoordvoerder Raphael Ghenda verklaarde dat 8 procent zou gaan naar 'openbare orde'. De buitenlandse schuld van Kongo bedroeg 14 miljard dollar. Onderhandelingen met het IMF over herschikken of mogelijk schrappen van de schulden verliepen echter uiterst moeizaam. Kongo klaagde over de geringe steun van buitenlandse donors en over de eisen die ze stelden met betrekking tot de naleving van de mensenrechten.

SASMIP opgeheven

Diamant is het belangrijkste exportproduct van DR Kongo. In september 1998 had de regering SASMIP opgericht, een staatsinkoopbureau voor goud en diamanten, om fraude te bestrijden. Op 25 oktober 1998 werd dat bureau weer opgeheven, omdat de centrale bank niet over voldoende valuta beschikte. Onzekerheid over de toekomst van SASMIP en de oorlog tegen de rebellen hadden tot een enorme waardevermindering geleid van de Kongolese Franc.

JUSTITIE

Militaire tribunalen ingesteld. Zestig mensen geëxecuteerd

In augustus 1997 stelde president Kabila militaire tribunalen in om politieke tegenstanders uit te schakelen, maar ook om hard op te treden tegen de misdaad en het gebrek aan discipline in het leger.
Op 16 mei 1998 zei de president van het militaire tribunaal in Kinshasa dat sinds begin van dat jaar zestig mensen, burgers en militairen, waren geëxecuteerd.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

VN-onderzoek naar massamoorden op Hutu-vluchtelingen

Na de massamoord door radicale Hutu's op Tutsi's en gematigde Hutu's in Rwanda in 1994 vluchtten meer dan een miljoen Hutu's naar het toenmalige Zaïre uit vrees voor represailles. In december 1996 waren de meesten weer teruggekeerd. De opstand van Kabila en zijn Tutsi-bondgenoten uit Rwanda en elders was toen inmiddels begonnen. Tijdens die opstand verdwenen ongeveer tweehonderdduizend Hutu-vluchtelingen. De VN stelden een onderzoek in naar beschuldigingen dat Kabila en zijn Tutsi-bondgenoten bij hun opmars honderden Hutu-vluchtelingen hadden gedood. VN-onderzoeker Roberto Garreton, een Chileense mensenrechtenadvocaat, onderschreef die beschuldigingen. Kabila noemde Garreton bevooroordeeld en eiste dat het onderzoek zou worden uitgebreid tot misdaden begaan vanaf 1993. Acht Afrikaanse buurlanden steunden die eis op 20 juli 1997. Kofi Annan was bereid Garreton te vervangen en het mandaat van het team uit te breiden tot de periode vanaf maart 1993 om het onderzoek niet te schaden. *Amnesty International* drong er bij de VN op aan het onderzoek voort te zetten.

Volgens ooggetuigen had het leger van Kabila op 13 mei 1997 honderden Hutu-vluchtelingen vermoord bij het dorp Mbandaka in het noordwesten. Volgens mensenrechtenorganisaties zouden ook op andere plaat-

sen dergelijke massaslachtingen hebben plaatsgevonden.

Na een bezoek van de Amerikaanse VN-ambassadeur Bill Richardson kreeg een team van forensische en mensenrechtendeskundigen op 26 november 1997 eindelijk toestemming naar Mbandaka te gaan. Daar werd het geconfronteerd met demonstraties van de bevolking en eisen van de stamhoofden. In maart 1998 kon het onderzoeksteam eindelijk aan de slag, maar op 28 maart moest het opnieuw vertrekken toen de plaatselijke bevolking de teamleden beschuldigde van het ontwijden van een traditioneel graf.

In Goma in het oosten hadden de VN-onderzoekers vergelijkbare problemen. Toen een van de onderzoekers in het grensgebied met Rwanda werd gearresteerd, besloot Kofi Annan op 17 april het hele team voortijdig terug te trekken. Hij beschuldigde de regering van Kabila van een totaal gebrek aan medewerking en van het intimideren van getuigen.

Begin juli publiceerde de VN het onderzoeksrapport dat vaststelde dat Kabila's troepen tijdens de opstand tegen Mobutu betrokken waren geweest bij de moord op grote aantallen Hutu-vluchtelingen. Er waren aanwijzingen voor volkerenmoord en de onderzoekers vonden nader onderzoek nodig.
Ook het Rwandese leger was bij de moordpartijen betrokken geweest, maar de onderzoekers hadden geen gelegenheid gehad vast te stellen hoe groot die betrokkenheid was. De publicatie leidde tot demonstraties van Kabila-aanhangers tegen de VN.
Op 11 januari 1999 stelde de regering van DR Kongo echter voor het onderzoek te heropenen. VN-onderzoeker Garreton mocht terugkomen. De regering beschuldigde de voormalige Tutsi-bondgenoten van de moordpartijen op de Hutu's.

Onderzoek naar moord op Lumumba

Op 4 juli 1997 kondigde minister van Justitie, Celestin Luangy aan, dat de regering een onderzoek zou openen naar de moord in 1960 op Patrice Lumumba, de eerste premier van Kongo, en ook naar andere politieke moorden in het begin van de jaren '60. Lumumba en president Kasavubu waren in een machtsstrijd verwikkeld die door het leger van de latere dictator Mobutu werd beslecht ten gunste van de president. Kabila ziet zichzelf als een aanhanger van Lumumba.

Driehonderd burgers gedood in Butembo

Volgens de Kongolese mensenrechtenorganisatie *AZADHO* had het Kongolese leger minstens driehonderd burgers gedood, toen het op 20 februari 1998 probeerde opstandige Mai-Mai strijders uit Butembo in het oosten van het land te verdrijven.

Rekruten overleden

Nadat in de Kapalata-kazerne in Oost Kongo 380 rekruten waren gestorven aan ondervoeding en cholera, werden op 23 februari 1998 enkele officieren gearresteerd, omdat ze het voedsel voor de drieduizend soldaten in de kazerne, leden van de Mai-Mai die zich net weer met Kabila hadden verzoend, hadden verkocht voor eigen baten.

Mensenrechtenorganisaties gekneveld

Op 3 april 1998 verbood de regering van DR Kongo *AZADHO*, de belangrijkste mensenrechtenorganisatie in het land, omdat die buiten de wet opereerde en zich met de politiek bemoeide. Na protest van het *Human Rights Now Committee*, de mensenrechtenkoepel waar AZADHO lid van was, en kritiek van België en de VS, stelde de regering een aantal richtlijnen op voor mensenrechtenorganisaties. Op 11 april kregen slechts 22 van de ruim 130 mensenrechtengroepen in Kongo een vergunning.

Op 8 mei arresteerde de Kongolese autoriteiten Suliman Ali Baldo, een onderzoeker van *Human Rights Watch*. Deze internationale mensenrechtenorganisatie had de donors van DR Kongo gevraagd verdere hulp te laten afhangen van een verbetering in de mensenrechtensituatie.
Eerder waren een Duitse journalist voor spionage opgepakt en ook twee lokale activisten. Op 15 mei arresteerden twintig veiligheidsagenten Pascal Kambale, de president van *AZADHO*, nadat hij zich vernietigend had uitgelaten over het eerste regeringsjaar van Kabila. Ook *Amnesty International* bekritiseerde Kabila's optreden tegen de oppositie.

BUITENLANDSE ZAKEN

Relatie met Congo Brazzaville

Op 5 juni 1997 begon in het buurland Congo Brazzaville een militaire confrontatie tussen de zittende president Lissouba en zijn voorganger Sassou Nguesso. Die strijd leidde in de maanden augustus en september tot schietpartijen, waarbij ook Kinshasa, de hoofdstad van de Democratische Republiek Kongo herhaaldelijk getroffen werd. Daarbij vielen ruim dertig doden. Lissouba en Nguesso beschuldigden elkaar van de beschieting van het buurland. In DR Kongo dacht men ook aan aanhangers van oud-president Mobutu en zijn Hutu-bondgenoten.
Angolese troepen gaven de doorslag en bezorgden Sassou Nguesso de overwinning. Op 25 oktober werd hij geïnstalleerd als nieuwe president en op 29 oktober ging de grens tussen Congo Brazaville en DR Kongo weer open. Volgens de VN waren er toen 50.000 vluchtelingen uit Brazzaville in Kinshasa.
De relatie tussen beide landen verbeterde snel. Op 7 mei 1998 ontmoetten Kabila en Sassou Nguesso elkaar in Kinshasa en enkele dagen later arresteerde de politie van Kabila tientallen vluchtelingen uit het buurland, aanhangers van ex-president Lissouba.

Verhouding met Rwanda en Oeganda bekoeld

In de eerste maanden van 1998 bekoelde de relatie van Kabila met Oeganda en Rwanda, welker troepen hem aan de macht geholpen hadden. Beide landen waren ontevreden over de onrust in het oosten van DR Kongo door het optreden van leger en politie daar en de schending van de mensenrechten en over de voortdurende aanwezigheid van Interahamwe en andere gewapende Hutu's. Ze weigerden daarom naar de top te komen die Kabila had georganiseerd over veiligheid en ontwikkeling in het Grote Merengebied en die samenviel met de eerste verjaardag van Kabila's bewind op 17 mei 1998.

Oorlog bij de Grote Meren

Terugsturen Rwandese soldaten leidt tot onrust en opstand

Op 13 juli 1998 verving de president van de Democratische Republiek Kongo, Laurent

Democratische Republiek Kongo

Kabila, de opperbevelhebber van zijn leger, de Rwandees James Kabare, door Celestine Kifwa, die net als Kabila afkomstig was uit Katanga. Op 27 juli gaf Kabila de Rwandese soldaten die hem in 1997 aan de macht hadden geholpen, opdracht naar huis terug te keren.
Dit besluit veroorzaakte grote onrust en op 2 augustus braken er schietpartijen uit in de hoofdstad Kinshasa. De onrust verspreidde zich over het hele land en Banyamulenge soldaten in de oostelijke provincie Kivu kwamen in opstand. De Banyamulenge zijn Tutsi's die tweehonderd jaar geleden vanuit Rwanda naar het oosten van Kongo zijn getrokken, maar door de oorspronkelijke bevolking nog steeds als indringers werden gezien.

Bizima Karaha, Kabila's minister van Buitenlandse zaken liep over naar de rebellen evenals het in de stad Goma in de oostelijke streek Kivu gestationeerde Tiende Bataljon van het leger. Op 4 augustus sloot DR Kongo de grens met Rwanda. Er werd gevochten bij het vliegveld van Kisangani, de grootste stad in het noordoosten. De opstandelingen openden ook een front in het westen. Op 7 augustus meldden de rebellen dat ze de oliehaven Moana en de marinebasis Banana hadden veroverd. Rwanda ontkende dat het de opstandelingen zou steunen. Op een kleine Afrikaanse top in Victoria Falls in Zimbabwe riepen Kabila en president Bizimungu van Rwanda op tot beëindiging van de strijd.

Op 9 augustus verklaarde DR Kongo, dat Oegandese troepen de grens overtrokken. Twee dagen later meldde het Kongolese regeringsleger de dood van achttien Rwandezen in een gevecht bij de hoofdstad. Kabila gaf opdracht de burgerbevolking te bewapenen voor de strijd tegen de aanvallers. Tutsi's werden in preventieve hechtenis genomen. De rebellen heropenden de grens met Rwanda en maakten de vorming bekend van een nieuw politiek front tegen Kabila, de Kongolese Democratische Coalitie (KDC). Op 13 augustus veroverden ze de Ingadam, die de stroom levert voor Kinshasa en Brazzaville, hoofdstad van de Republiek Congo en voor de koper- en kobaltmijnen in het zuidoosten. Kabila ontsloeg zijn nieuwe opperbevelhebber en benoemde zijn zoon Joseph tot zijn voorlopige plaatsvervanger. De westerse landen begonnen met de evacuatie van hun burgers.

Militaire interventie buurlanden

Op 18 augustus 1998 maakte de Zimbabwaanse president Mugabe als voorzitter van het veiligheidsorgaan van de SADC, na overleg met de presidenten van Angola, Namibië en DR Kongo bekend, dat SADC DR Kongo militair zou steunen. De Zuid-Afrikaanse president Mandela verwierp die plannen. Intussen waren ministers van Na-

In Kinshasa werkte de straatverlichting niet meer, nadat Tutsi-rebellen op 21 augustus 1998 de stroomvoorziening hadden afgesneden . De inwoners van de Kongolese hoofdstad moesten hun voedsel kopen bij met kaarsen verlichte marktkramen. *(foto ANP)*

mibië, Tanzania, Zambia en Zimbabwe aangekomen in Goma om met de rebellen te praten. Die sloten onderhandelingen niet uit, maar eisten dat Kabila zou aftreden.

Op 20 augustus arriveerden de eerste soldaten uit Zimbabwe, spoedig gevolgd door troepen uit Angola en Namibië. Ze slaagden er in binnen een week de opmars van de rebellen naar Kinshasa te stuiten en de belangrijke Ingadam te heroveren. Kinshasa kreeg weer stroom. De aanvoer van goederen uit de havenstad Matadi bleef moeizaam door guerrilla-acties van de rebellen.

Een door Mandela bijeengeroepen SADC-top in Pretoria leverde slechts een oproep op tot een staakt-het-vuren. De rebellen beschuldigden de regering van corruptie en machtsmisbruik. Kabila speelde de nationalistische kaart en noemde de rebellen marionetten van Rwanda en Oeganda. Niet zonder succes. Jonge mannen verdrongen zich voor de mobilisatiebureaus en de volkswoede in Kinshasa ontaardde in een klopjacht op Tutsi's, die honderden mensen het leven kostte.

Amnesty International beschuldigde op 3 september alle partijen van mensenrechtenschendingen of van nalatigheid in het voorkomen daarvan. De regering maakte zich schuldig aan arbitraire detentie of zelfs aan executie van Tutsi's en mensen met banden met Rwanda. Ook de rebellen hadden honderden onschuldige burgers gedood.

Bemiddelingspogingen mislukken

Op de top van de Niet-gebonden landen in Durban, Zuid-Afrika, eiste Kabila op 2 september 1998 de terugtrekking van de Rwandese en Oegandese troepen. Op een aansluitende top van zuidelijk Afrika steunde Zuid-Afrika plotseling het militaire ingrijpen van Angola, Zimbabwe en Namibië. Door dat ingrijpen moesten de rebellen hun strategie in het westen opgeven en zich op het oosten van het land concentreren. Ze gaven toe dat hun opstand minder steun genoot dan die van Kabila tegen Mobutu.

Op 8 september eindigde een top van zuidelijk Afrika in Victoria Falls over DR Kongo zonder resultaat, omdat Kabila weigerde direct met de rebellen te praten. Ook overleg tussen militaire leiders van de betrokken landen in Ethiopië leverde niets op.
In het westen van DR Kongo dreigde intussen een hongersnood, omdat de spoor- en wegverbinding van Matadi naar Kinshasa nog steeds niet te gebruiken was. Hulpacties van westerse landen en het Rode Kruis brachten enige verlichting.

De rebellen verstevigden met de inname van steden in het oosten hun positie en beheersten ongeveer eenderde van het land, toen de landen van zuidelijk Afrika op 14 september op Mauritius opnieuw over de crisis in DR Kongo spraken. Kabila weigerde ook daar directe onderhandelingen met zijn tegenstanders.

Intensivering van de strijd langs etnische lijnen

Tijdens de SADC-top op Mauritius in september deden Hutu-strijders van het voormalige Rwandese leger (FAR), Interahamwe en Mai Mai een aanval op de stad Goma in het oosten van DR Kongo die in handen was van de rebellen. De Mai Mai zijn net als de Nande, de Hundu en de Nyanga, oorspronkelijke inwoners van het oosten van Kongo. Zij beschouwen de rebellen die bestaan uit Banyamulenge en hun Tutsi-bondgenoten uit Rwanda als indringers en werden daarom bondgenoten van Kabila. Rwanda beschuldigde Kabila ervan, dat hij Hutu-strijders trainde voor de oorlog tegen de Tutsi's en Rwanda. Kabila probeerde zijn leger te versterken door voormalige generaals van Mobutu op hoge posten te benoemen.

Duizenden mensen vluchtten naar Tanzania. Sommige vluchtelingen vertelden dat de rebellen gesteund werden door troepen van Burundi. Burundi ontkende dat en zei dat juist etnische Hutu's, die naar Tanzania gevlucht waren, vandaar de grens met DR Kongo overstaken om tegen de door Tutsi's geleide rebellen te vechten.

Buurlanden houden troepen in de strijd

De Oegandese president Museveni zei op 16 september 1998 dat zijn troepen in DR Kongo zouden blijven om de veiligheid van zijn land te waarborgen tegen aanvallen van de Verenigde Democratische Krachten (ADF), een beweging die zijn regering sinds 1996 bestreed vanuit het Ruwenzori-gebergte op de grens van Oeganda en DR Kongo. Ook Zimbabwe wilde zijn troepen in DR Kongo houden. De Zimbabwaanse minister van Defensie Mahachi verdedigde de interventie als steun aan een legitieme regering tegen een buitenlandse invasie, geheel volgens de resoluties van de SADC. Hij werd bekritiseerd door eigen parlementariërs die zich zorgen maakten over de hoge kosten van een oorlog in een land, waar Zimbabwe ook geen belangen had. Ze klaagden ook dat ze niet vooraf waren ingelicht.

Kabila zelf meende dat de oorlog in een beslissend stadium was gekomen met de aanvallen op Goma en andere steden in het oosten. Hij koerste af op een militaire overwinning. Volgens westerse diplomaten zocht en vond Kabila steun bij uit Rwanda verdreven Hutu's, niet alleen in eigen land, maar ook in Tsjaad, Gabon en de Centraal Afrikaanse Republiek. Hij zou ook militaire steun krijgen van Soedan. Op 19 september overlegden de presidenten van Tanzania en Zambia namens de SADC met de Oegandese president Museveni. Alledrie zeiden ze dat de rebellen bij onderhandelingen moesten worden betrokken.
De top van francofone landen in Midden-Afrika gaf op 25 september unaniem steun aan Kabila. Op 29 september bevestigde Tsjaad dat het Kabila steunde met troepen.

Op 10 oktober maakte Oeganda bekend verder in het noordoosten van DR Kongo te zijn doorgedrongen om een aanval door Soedan op Oeganda te voorkomen. DR Kongo beschuldigde Burundi ervan samen met Oeganda en Rwanda de rebellen te steunen. Duizenden Soedanese vluchtelingen in het noorden van DR Kongo trokken terug naar Soedan, omdat ze volgens de UNHCR door rebellen van het Soedanese Volksbevrijdingsleger (SPLA) werden teruggestuurd. Volgens het SPLA en de Amerikaanse hulporganisatie *World Vision* waren de vluchtelingen aangevallen door troepen van Kabila. Andere hulporganisaties zeiden dat de Soedanezen waren gevlucht vanwege gevechten van het leger van Kabila en Mai-Maistrijders tegen het SPLA.

Op 13 oktober 1998 viel de stad Kindu in handen van de rebellen. Daarmee verloor Kabila zijn laatste grote luchtmachtbasis voor aanvallen op de rebellen in het oosten. Buitenlandse verslaggevers waren getuige van de steun van het Rwandese leger aan de rebellen. Na Kindu trokken de rebellen op

naar de strategische diamantstad Mbuji-Mayi en de mijnprovincie Katanga. In Katanga lagen troepen uit Zimbabwe. Op 21 oktober beloofden Zimbabwe, Angola en Namibië troepen en materieel voor het oostfront. Kabila benoemde Commandant Eddy Capend tot nieuwe opperbevelhebber.

Een nieuw overleg in Lusaka op 26 en 27 oktober 1998 leverde opnieuw geen staakt-het-vuren op, maar gaf wel de aanbeveling dat president Chiluba van Zambia moest doorgaan met zijn bemiddelingspogingen. De rebellen rukten nu ook in het noorden op. Hun militaire leider Jean-Pierre Ondekane zei op 29 oktober dat ze 45 procent van het land beheersten. Op 31 november riepen negen Midden-Afrikaanse landen in Kameroen op tot een staakt-het-vuren in DR Kongo en vroegen de VN een conferentie te organiseren over de wapenhandel in centraal Afrika.

Terwijl de regering van DR Kongo op 6 november bekend maakte dat Angolese troepen het front bij Mbuji-Mayi kwamen versterken, gaf Rwanda toe dat het troepen had in DR Kongo. Die moesten de veiligheid van Rwanda beschermen, omdat er in het noordwesten van het land nog steeds gevochten werd door het regeringsleger en Hutu-rebellen. Volgens de VN waren 630.000 mensen voor die gevechten gevlucht.

Op 10 november vormden Rwanda en Oeganda een gezamenlijk commando in DR Kongo dat ook het rebellenleger moest adviseren. Op 19 november veroverden de rebellen de haven Bumba aan de rivier de Kongo.

Steun betaald met diamanten en olie

Kabila betaalde de steun van Angola, Zimbabwe en Namibië met Kongolese bodemschatten. Een dochter van de Angolese oliemaatschappij Sonangol kreeg op 9 oktober grote belangen in de winning en verkoop van olie en olieproducten. Een diamantmaatschappij uit Namibië, waarin een zwager van president Nujoma van Namibië grote belangen had, werd grootaandeelhouder van de diamantmaatschappij MIBA en het Zimbabwaanse Richmont ging nauw samenwerken met Gecamines. Eigenaar Rautenbach van Richmont werd begin november benoemd tot president-directeur van datzelfde Gecamines.

Akkoord over staakt-het-vuren

In Gaborone hield de Zuid-Afrikaanse president Mandela op 21 november 1998 een top met de SADC-landen, de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid en de VN en de leiders van de rebellen. Kabila was niet uitgenodigd. De rebellen eisten dat de regering in Kinshasa beschuldigd zou worden van genocide, dat er directe onderhandelingen zouden komen en dat ook de rol van Tsjaad en Soedan besproken zou worden. De top mislukte. De SADC vond de eisen van de rebellen te hoog.

Tot veler verbazing bereikten de oorlogvoerende landen een week later in Parijs op de Frans-Afrikaanse top wel een akkoord over een onmiddellijk staakt-het-vuren. De rebellen waren buiten de onderhandelingen gehouden.
Uit vrees dat hun belangrijkste steunpilaren hen zouden ontvallen, verklaarden de rebellen zich bereid tot onderhandelingen. Hun positie was ook verzwakt door onderlinge verdeeldheid.
In de Kongolese Democratische Coalitie (KDC) van Ernest Wamba dia Wamba waren drie groepen actief: voormalige medewerkers van Mobutu, voormalige medewerkers van Kabila en ontevreden jonge politici. Naast de KDC opereerde in het noorden ook de Kongolese Bevrijdingsbeweging (MLC) van Jean-Pierre Bemba. Hij bleef buiten de KDC evenals belangrijke oppositieleiders, waaronder Etienne Tshisekedi, de belangrijkste oppositieleider tegen Mobutu.

De rebellen kregen weinig steun van de bevolking. Die was oorlogsmoe, leed onder grote prijsstijgingen en zag het rebellenleger als een bezettingsmacht, omdat het door buitenlandse troepen gesteund werd. Veel KDC-leiders spraken bovendien geen Kiswahili of Lingala, de belangrijkste lokale talen.

Gevechten gaan door

Op 3 december 1998 begon het regeringsleger van DR Kongo aan een tegenoffensief in het noorden en het zuidoosten, volgens de rebellen met steun van Angolese en Zimbabwaanse troepen, ondanks het akkoord over een staakt-het-vuren dat eind november in Parijs was bereikt.

Zambia kwam met een voorstel voor een staakt-het-vuren dat gevolgd zou moeten worden door een bestand, de terugtrekking van de buitenlandse troepen en de komst van een neutrale vredesmacht, en uiteindelijk politieke onderhandelingen over een regering met een brede basis. Kabila bleef weigeren met de rebellen te praten. Daarop ketste tot tweemaal toe het plan af voor een grote vredesconferentie in Zambia.

Op 5 januari 1999 meldde de katholieke missiepersdienst *MISNA* dat Banyamulenge rebellen met de jaarwisseling minstens vijfhonderd burgers hadden vermoord in een dorp bij Uvira in Oost-Kivu als vergelding voor een aanval van Mai-Mai-strijders. Het bericht werd niet bevestigd door hulpverleners in het gebied, maar de rebellen beloofden de schuldigen streng te straffen, mocht het bericht waar zijn. Vanwege de onzekere situatie vluchtten eind januari dagelijks zo'n duizend mensen naar Tanzania.

Op 4 januari 1999 zetten de regeringstroepen van DR Kongo vanuit de Centraal Afrikaanse Republiek waarmee in 1997 een defensieakkoord gesloten was, de tegenaanval in tegen de Kongolese Bevrijdingsbeweging (MLC) van Jean-Pierre Bemba en heroverden enkele steden. Volgens de rebellen gebeurde dat door de hulp van bombardementen van de luchtmacht van Soedan. Op 10 januari lieten Kabila's vliegtuigen bommen vallen op Kisangani, de grootste stad die in handen was van de rebellen.

Nieuw akkoord over wapenstilstand

Op 17 januari 1999 mislukte de top in Lusaka die Zambia maandenlang had voorbereid. De rebellen weigerden te komen. Wel werden twee werkgroepen samengesteld, een om een kader op te stellen voor een wapenstilstand en een andere om veiligheidswaarborgen voor Oeganda en Rwanda te formuleren. In de dagen daarop slaagden Rwanda, Oeganda, Namibië, Zimbabwe en Angola er in Windhoek wel in een wapenstilstandsakkoord op te stellen. Volgens dat akkoord zouden de buitenlandse troepen in DR Kongo blijven totdat de internationale vredesmacht was gearriveerd. De rebellen wilden een apart bestand tekenen onder voorwaarde dat er concrete afspraken zouden worden gemaakt voor onderhandelingen over democratische hervormingen.

Afsplitsing bij de rebellen

Op 26 januari 1999 besloten de rebellen hun beweging te verbreden door de vorming van een tienkoppige politieke raad, een assemblee van 147 leden en een uitvoerend comité, een soort regering met 23 departementen. Z'Ahidi Ngoma, een van de rebellenleiders vond die opzet zo ondemocratisch, dat hij de Kongolese Democratische Coalitie (KDC) verliet.

Nieuw vredesplan

Terwijl de gevechten doorgingen zonder dat partijen grote terreinwinst boekten, kwam de Zambiaanse president Chiluba op 22 februari 1999 met een uitwerking van zijn eerdere vredesplan. Hij stelde voor dat de partijen eerst een document over de veiligheid van Rwanda en Oeganda zouden tekenen. Aanvallen door Hutu's vanuit DR Kongo waren immers de reden geweest troepen te sturen. Daarna zouden alle strijdende partijen een wapenstilstandsakkoord tekenen en moesten de buitenlandse troepen DR Kongo verlaten. Een VN-macht van enkele duizenden soldaten zou vervolgens de vrede bewaren. Op het voorstel van Chiluba volgde druk diplomatiek overleg.
De verhouding tussen Zambia en Angola was nog steeds gespannen. Volgens Chiluba beschuldigde Angola zijn land van steun aan de Angolese rebellen van UNITA, omdat hij weigerde toestemming te geven voor aanvallen van het Angolese leger op UNITA vanuit Zambia.

Toch leken de vooruitzichten voor een wapenstilstand eind februari iets gunstiger. VN-organisaties als UNICEF mochten opereren in het rebellengebied met toestemming van de regering. Kabila hief het verbod op politieke partijen op, zij het onder voorwaarden, terwijl Roberto Garreton, de VN-onderzoeker voor de mensenrechten in DR Kongo, die eerder door Kabila geweigerd was, het land weer in mocht.
Volgens de Britse onderminister voor Buitenlandse zaken, Tony Lloyd, had Kabila hem verzekerd, dat hij nu bereid was 'overal en altijd' met de rebellen te praten. Sommige analisten voerden die bereidheid terug op oorlogsmoeheid bij zijn voornaamste bondgenoten Angola, Zimbabwe en Namibië.

(Vorige berichten pag. 583/1 e.v. - 1997)

LIBIË

BINNENLANDSE ZAKEN

Gerucht over nieuwe aanslag op Kadhafi

De Egyptische en Libische staatspersbureaus ontkenden op 12 juni 1998 geruchten dat de Libische leider Kadhafi en velen van zijn lijfwachten gewond zouden zijn geraakt bij een aanslag in Benghazi. De geruchten waren de wereld ingestuurd door reizigers die vanuit Libië in Egypte arriveerden. Kadhafi had begin juni onverwacht een tiendaags bezoek aan Egypte afgezegd. Op 6 juli 1998 onderging Kadhafi volgens officiële berichten een operatie aan zijn heup waarvan hij zeer langzaam herstelde. Gebruikmakend van de gedeeltelijke opheffing door de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) van het VN-embargo op alle luchtverkeer van en naar Libië, kreeg Kadhafi ziekenbezoek van onder anderen de Eritrese president Isayas Afewerki, de president van de Centraal Afrikaanse Republiek Ange-Felix Patasse en de Tunesische president Zine Abidine Ben Ali. Op 21 juli verscheen de Libische leider in het openbaar om een betoging bij te wonen tegen de Amerikaanse bombardementen op Khartoum die maand.

Reorganisatie ministeries en portefeuillewisselingen

Op 15 december 1998 werd aan het slot van het acht dagen durende Algemene Volkscongres, Libië's hoogste wetgevende orgaan, bekend dat enkele ministeries zouden worden samengevoegd. De voorheen gescheiden ministeries van Justitie en Openbare orde zouden weer één departement vormen. Hetzelfde zou gelden voor het ministerie van (Pan-Arabische) Eenheidszaken en dat van Buitenlandse zaken.
Het gecombineerde ministerie van Justitie en Openbare orde zou toevallen aan huidig Justitieminister Mohamed Belgacem Zwai. Zijn collega van Openbare orde, Mohamed al-Higazi, zou verhuizen naar het ministerie voor Jeugd en Sport, terwijl Jomaa al-Fezzani (Eenheidszaken) tot minister van Cultuur werd benoemd. Minister van Buitenlandse zaken Omar Mustapha al-Montasser werd gehandhaafd op zijn uitgebreide departement Buitenlandse betrekkingen en Internationale samenwerking.
Landbouwminister Ali ben Romadhan keerde niet in het kabinet terug en werd vervangen door Ali Youssef Jomaa. Tenslotte werd Maatouq Mohamed Maatouq benoemd tot minister van Onderwijs en Opvoeding.

Samenstelling Algemeen Volkscomité (regering)
(29 december 1998)

Algemeen Secretaris (Premier)
Mohamed Ahmed al-Mangoush

Secretarissen (Ministers):
Buitenlandse betrekkingen en Internationale samenwerking
Omar Mustafa al-Montasser
Communicatie en Transport
Ezzedin Mohamed el-Hinshiri
Cultuur
Jomaa al-Fezzani
Dierlijke hulpbronnen
Messaoud Abousout
Economie en Handel
Abdel Hafidh Zlitni
Energie
Abdullah Salem al-Badri
Financiën
Mohamed Beit al-Mal
Gezondheidszorg en Sociale zekerheid
Htiwech Frej Htiwech
Industrie en Mijnbouw
Muftah Azzouza
Informatie en Volksmobilisatie
Fawzia Bashir Challabi
Jeugd en Sport
Mohamed al-Higazi
Justitie en Openbare orde
Mohamed Belgacem Zwai
Landbouw
Ali Youssef Jomaa
Maritieme hulpbronnen
Bachir Ramadhan Boujenah
Onderwijs en Opvoeding
Maatouq Mohamed Maatouq
Openbare werken en Volkshuisvesting
Mubarak Abdallah al-Shamikh
Planning
Jadallah Azzouz al-Talhi
Toerisme
Boukhari Hawda

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Bezuinigingen begroting 1999

Het Algemene Volkscongres, het belangrijkste wetgevende orgaan in Libië, nam op 15

december een versoberde begroting aan. De geplande uitgaven daalden van 5,3 miljard dinar in 1998 naar 4,9 miljard dinar (bijna 11 miljard dollar) in 1999.
Als belangrijkste reden voor de bezuinigingen werd de daling van de wereldolieprijzen gezien. De inkomsten uit olie lagen in 1998 ongeveer 35 procent lager dan was voorzien.
Minister van Financiën Mohamed Beit al-Mal kondigde aan dat in de uitgaven voor investeringen gesnoeid zou worden, met enkele uitzonderingen waaronder die voor de olie-industrie. Dit om het tekort van rond 650 miljoen dinar terug te dringen. Tegelijkertijd zouden ter verhoging van de staatsinkomsten de belastingen en douanetarieven verhoogd worden.
Het Volkscongres adviseerde de regering om voor 1999 te streven naar begrotingsevenwicht zonder dat dit zou leiden tot een stijging van de binnenlandse staatsschuld of ingeteerd zou moeten worden op de nationale reserve.

BUITENLANDSE ZAKEN

Lockerbie-affaire

In 1998 werd na tien jaar een doorbraak bereikt in de Lockerbie-affaire. Eind 1988 kwamen 270 mensen om het leven toen een Pan Am Boeing boven het Schotse plaatsje Lockerbie explodeerde. Libische terroristen zouden een bom in het toestel geplaatst hebben. Libië weigerde de twee verdachten uit te leveren met het argument dat zij in Groot-Brittannië geen eerlijk proces zouden krijgen. De Britse en Amerikaanse regering gaven hun verzet op tegen het voorstel van de Libische regering en familieleden van de slachtoffers om het proces in een neutraal land te houden. Nederland was de enige kandidaat. Verworpen werd het Libische voorstel om de berechting te laten plaatsvinden voor een internationaal panel van rechters.

De doorbraak leek verband te houden met de groeiende internationale kritiek op de Amerikaanse embargo- en sanctiepolitiek in het algemeen en het embargo tegen Libië in het bijzonder. Op 18 mei bereikten de Verenigde Staten en de Europese Unie overeenstemming over het buiten werking stellen van een Amerikaanse wet die voorzag in sancties tegen niet-Amerikaanse bedrijven die investeren in Iran en Libië.

Chronologie van de Lockerbie-affaire

1998

20 maart De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties houdt een marathondebat over de Lockerbie-affaire waarbij Libië brede steun krijgt voor het idee het proces tegen de twee verdachten in een neutraal land te laten plaatsvinden.

21 april De Libische advocaat Ibrahim Legwell die aan het hoofd staat van het Libische team advocaten die op de Lockerbie-zaak gezet zijn, maakt bekend een overeenkomst met advocaat Robert Black en de familieleden van de slachtoffers bereikt te hebben. Aan de Verenigde Staten en Groot-Brittannië wordt voorgesteld het proces tegen de twee verdachten, Abdel Baset Ali Mohammed al-Megrahi en Al-Amin Khalifa Fhimah, in een neutraal land te houden, volgens Schots recht.
Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken verwerpt het voorstel onmiddellijk.

23 april Jim Swire, de vertegenwoordiger van dertig betrokken Britse families van slachtoffers, doet in Cairo een beroep op Londen en Washington om op het voorstel in te gaan. Swire heeft kort tevoren overlegd met de voorzitter van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE), Salim Ahmed Salim, en met de secretaris-generaal van de Arabische Liga, Esmat Abdel Meguid.

9 juni De OAE besluit het VN-embargo op alle luchtverkeer van en naar Libië gedeeltelijk te negeren. Luchttransporten om humanitaire en godsdienstige redenen zijn voortaan toegestaan, alsmede vliegreizen voor OAE-zaken. De OAE-leden roepen de Verenigde Naties op alle sancties tegen Libië op te schorten.
De Verenigde Staten veroordelen het besluit als een 'kortzichtige actie die een directe aanval vormt op het gezag van de Veiligheidsraad en ... dus op het systeem van de VN zelf'.

16 juni Tijdens een hoorzitting van het Amerikaanse Congres proberen politici het 'misbruik' van sancties door de Amerikaanse regering aan de orde te stellen. Afgevaardigde Lee Hamilton, een Democraat uit de staat Indiana, stelt - 'Sinds de Tweede Wereldoorlog hebben wij in ons buitenlandse beleid honderd keer sancties afgekondigd tegen andere landen. Zestig van die besluiten zijn na 1993 genomen. Vijfenzeventig landen worden getroffen door sancties of worden ermee bedreigd.'
Centraal in het Amerikaanse debat staat een onderzoeksrapport uit 1997 van de *National Association of Manufacturers* die concludeerde dat de Verenigde Staten door de sancties miljarden aan export verloren, de weg vrijmaakten voor buitenlandse concurrenten en de goede reputatie van Amerikaanse bedrijven aantastten. Andere stemmen uit het bedrijfsleven wezen er bovendien op dat veel van de sancties geen enkel effect sorteerden. Meer dan 600 bedrijven hadden zich verenigd in een anti-sanctielobby. Begin juni had een andere afgevaardigde uit Indiana, de Republikeinse senator Richard Lugar, een wetsvoorstel ingediend, de Sanctions Reform Act, die het Congres zou verplichten voortaan eerst de gevolgen van sancties te bestuderen.
De Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken Madeleine Albright steunde Lugars initiatief. Volgens haar was het overdadig gebruik van het sanctiewapen de schuld van het Congres, niet van president Clinton. Leden van het Congres stelden dat zij nieuwe sanctiewetgeving steeds strenger hadden moeten maken, omdat Clinton telkens manieren vond om er onderuit te komen. Anderen bekritiseerden het Congres omdat het veel te kwetsbaar zou zijn voor pressie van de vele gemeenschappen van immigranten in de Verenigde Staten om maatregelen te nemen tegen regeringen van hun land van herkomst.

21 juli Een doorbraak wordt bereikt als de Amerikaanse regering laat weten het voorstel te bestuderen om de verdachten in de Lockerbie-zaak in Nederland te berechten. De Britse regering aarzelt.

23 juli De Libische advocaat Legwell herhaalt nog eens dat het Libische parlement, het Algemene Volkscongres, al in 1992 akkoord is gegaan met berechting in een neutraal land, als de twee verdachten besluiten daar 'vrijwillig' aan mee te werken. Hij zegt dat de verdachten daartoe bereid zijn. Hij licht toe wat de andere voorwaarden van Libië zijn: een internationaal panel van rechters onder supervisie van een Schotse rechter; alleen de rechters mogen verdachten verhoren, die verder alleen contact met hun advocaten mogen hebben 'om te voorkomen dat wie dan ook druk op hen uitoefent'; de verdachten moeten hun eigen dokter en voedsel krijgen en in de gelegenheid worden gesteld om contact met hun familie te onderhouden en hun religieuze plichten te vervullen; de veiligheid van de verdachten moet absoluut gegarandeerd worden.
Libië lijkt er op dat moment nog van uit te gaan dat het proces zal plaatsvinden in het Internationale Hof van Justitie te Den Haag.
Op 29 juli laten Britse en Amerikaanse vertegenwoordigers bij de Verenigde Naties in New York weten dat, als het aan hun regeringen ligt, een internationaal panel van rechters geen onderdeel van de nieuwe opzet zal zijn.

25 augustus Washington en Londen leggen de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties een resolutie voor waarin staat dat de sancties tegen Libië onmiddellijk opgeheven zullen worden zodra de verdachten in Nederland zijn gearriveerd om terecht te staan. De verdachten zouden in afwachting van het proces in een Nederlandse gevangenis worden opgesloten.
Kenners van de Amerikaanse en Europese olielobbies menen dat de oliemaatschappijen zich tot het uiterste verzet zouden hebben tegen verdere verscherping van de sancties tegen Libië. Europese bedrijven die in Libië in de olie-industrie of de

exploratie actief zijn, zijn onder andere het Franse Total, het Italiaanse AGIP, het Noorse Saga, het Britse LASMO, het Duitse BASF en VEGA AG, het Spaanse Repsol en het Oostenrijkse OMV.
Bijna 90 procent van de één miljoen vaten olie die Libië halverwege 1998 produceerde, ging naar Europa. In 1993 legden de Verenigde Naties ook de Libische import van materiaal voor olieraffinaderijen en olietransporten verder aan banden.

28 augustus De Veiligheidsraad neemt met vijftien tegen nul stemmen de resolutie aan die het mogelijk maakt in Nederland het proces tegen de twee verdachten te houden. In de resolutie wordt verwezen naar 'mededelingen' van de OAE, de Arabische Liga, de Beweging van Niet-Gebonden Landen en de Islamitische Conferentie. Onder hoofdstuk VII van het Charter van de Verenigde Naties wordt geregeld dat de embargo-maatregelen uit de resoluties 748 (1992) en 883 (1993) 'onmiddellijk' opgeheven zullen worden zodra de verdachten voor berechting in Nederland arriveren. Een andere voorwaarde is dat Libië alle medewerking verleent aan het gerechtelijk onderzoek naar een bomaanslag op een vliegtuig (vlucht UTA 772) boven Niger in 1989 waarbij 171 mensen omkwamen.

20 september Libië zegt bedenkingen te hebben tegen de locatie die Nederland, de Verenigde Staten en Groot-Brittannië overeengekomen zijn voor het proces — kamp Zeist, deel van de vliegbasis Soesterberg.

23 september De Libische regering stuurt advocaat Ibrahim Legwell naar huis en stelt de voormalige minister van Buitenlandse zaken Kamal Maghour aan als hoofd van het team van Libische advocaten. Volgens Legwell zou dit 'een sterk signaal kunnen zijn dat de verdediging van de twee verdachten in toenemende mate de officiële Libische politieke belangen zullen weerspiegelen en dat juridische aspecten minder belangrijk worden'.
Het nieuws van de benoeming komt een dag nadat Kadhafi Jim Swire en Robert Black heeft ontvangen in Tripoli.

29 oktober De Veiligheidsraad verlengt de sancties tegen Libië. In een brief aan de raad stelt Libië als eis dat de verdachten, als zij veroordeeld worden, hun straf in Nederland mogen uitzitten. Ook meent Libië dat het proces niet kan plaatsvinden op een vliegbasis die ook 'door andere betrokken partijen gebruikt wordt'.
Het Libische advocatenteam overlegt van 30 september tot 19 oktober met Washington en Londen, via juridische bemiddelaars van de Verenigde Naties. Het overleg levert niets op wat de eerste voorwaarde betreft. Een tweede overleg dat op 9 november begint, evenmin.

6 december Secretaris-generaal van de Verenigde Naties Kofi Annan verklaart, na overleg met de Libische leider Kadhafi, dat overeenstemming over uitlevering van de verdachten niet ver meer is. Een woordvoerder van de Amerikaanse regering laat echter weten teleurgesteld te zijn over het nog steeds uitblijven van een overeenkomst.

7 december Libië laat de Verenigde Naties in een rapport weten een schade van 23.6 miljard dollar te hebben geleden als gevolg van de in 1992 van kracht geworden sanctiemaatregelen. In het rapport wordt verder melding gemaakt van grote menselijke en materiële verliezen op het gebied van gezondheidszorg, landbouw en veeteelt, het transportwezen, de industrie, de economie en de energievoorziening.

15 december Het Algemene Volkscongres, het hoogste wetgevende orgaan in Libië, spreekt haar tevredenheid uit over het plan de twee Lockerbie-verdachten in een neutraal land te berechten. Het vraagt van de betrokken landen — Libië, de Verenigde Staten en Groot-Brittannië — om alle obstakels hiervoor uit de weg te ruimen en spreekt tevens haar waardering uit voor de inspanningen van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties Kofi Annan.

21 december In een exclusief interview voor de Nederlandse televisie geeft de Libische leider Kadhafi als zijn wens te kennen dat de verdachten voor een internationaal gerechtshof worden gebracht. Hij verklaart zich bereid tot een compromis te komen met de Verenigde Staten en Groot-Brittannië.

31 december Het persbureau JANA meldt dat Libië de uitlevering verlangt van negen leden van de Reagan-regering vanwege hun rol bij de luchtaanvallen op de steden Tripoli en Benghazi in april 1986. Het land overweegt daarvoor indien nodig de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties in te schakelen.
De door JANA geciteerde procureur-generaal trekt een parallel tussen deze zaak en de verlangde uitlevering van de Libische verdachten in de Lockerbie-affaire. De aanvallen op Libië destijds waren een vergelding voor de vermeende betrokkenheid van het land bij de dood van twee Amerikanen in een Berlijnse discotheek. Evenals in de Lockerbie-zaak ontkent Libië ook hier elke betrokkenheid.

1999

13 januari De Britse minister van Buitenlandse zaken Robin Cook doet een beroep op Libië om de Lockerbie-verdachten uit te leveren. Hij verklaart dat de sancties tegen Libië worden opgeschort zodra de verdachten op Nederlands grondgebied zijn geland. Cook noemt dit een eerste stap naar volledige opheffing van de sanctiemaatregelen.

13 februari De Libische regering maakt bekend dat dankzij inspanningen van Saoedi-Arabië en Zuid-Afrika een doorbraak in de diplomatieke impasse rond de Lockerbie-kwestie is bereikt. Het nieuws wordt bevestigd door een topmedewerker van de Zuid-Afrikaanse president Nelson Mandela, Jakes Gerwel. Deze verklaart dat de overeenstemming zich ook uitstrekt tot de plaats van het proces en de gevangenis waar de verdachten, indien veroordeeld, hun straf zullen ondergaan.

24 februari Het officiële Libische persbureau JANA ontkent dat Libië barrières heeft opgeworpen tegen de berechting van de Lockerbie-verdachten. Het land verlangt slechts garanties voor een eerlijke rechtsgang, aldus een woordvoerder. Met deze verklaring reageert Libië op uitspraken van westerse diplomaten bij de Verenigde Naties over Libische tegenwerking en op Amerikaanse voorstellen in dat geval de sancties tegen Libië aan te scherpen.

19 maart De Libische leider Kadhafi verklaart in te kunnen stemmen met de garanties van de zijde van Zuid-Afrika en Saoedi-Arabië betreffende de berechting van de Lockerbie-verdachten. Kadhafi doet deze uitspraak in een redevoering die rechtstreeks door de Libische televisie wordt uitgezonden. In aanwezigheid van president Mandela en de Saoedische afgezant prins Bandar laat hij weten dat overeenstemming is bereikt over het verschijnen van de verdachten voor een Schotse rechter en over de plaats waar deze hun eventuele straf zullen uitzitten.
Tevens is duidelijk geworden dat het einde van de sancties tegen Libië in zicht is. Kadhafi — 'De aan Libië sinds 1992 opgelegde sancties worden opgeschort zodra de twee verdachten in Nederland arriveren. Zij worden opgeheven na 90 dagen, als de secretaris-generaal van de Verenigde Naties verslag heeft uitgebracht aan de Veiligheidsraad'.
De Libische ambassadeur bij de Verenigde Naties, Abuzed Omar Dorda, overhandigt secretaris-generaal Kofi Annan een officiële brief. Daarin wordt aangekondigd dat het land op 6 april de verdachten in de Lockerbie-zaak zal uitleveren.

5 april De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties schort de sancties tegen Libië op na de officiële bekendmaking door Kofi Annan dat de twee verdachten in Nederland zijn aangekomen. Zij zullen na ongeveer zes maanden verschijnen voor een hoog Schots gerechtshof.
De secretaris-generaal van de VN meldt bovendien dat Frankrijk tevreden is met de Libische medewerking aan het gerechtelijk onderzoek naar de bomaanslag op het vliegtuig boven Niger in 1989. Verder verwelkomt Kofi Annan het bereikte resultaat en spreekt de hoop uit dat hiermee een cruciale stap is gezet naar normalisering van de betrekkingen tussen Libië en de rest van de internationale gemeenschap.

Noorse regering akkoord met investeringen

De Noorse regering gaf op 21 april 1998 de oliemaatschappij Saga Petroleum toestemming om in Libië te investeren. Saga is de grootste particuliere oliemaatschappij van Noorwegen en wil al sinds 1995 400 miljoen

kronen in het Libische olieveld Mabruk investeren. De Noorse regering wilde echter onderzoeken of de investeringen wel toegestaan waren, gezien de sancties van de Verenigde Naties tegen Libië in verband met de Lockerbie-affaire. Minister van Buitenlandse zaken Knut Vollebaek, wiens regering vooral kritiek heeft op de aanhoudende schendingen van mensenrechten in Libië, stelde in een verklaring dat de toestemming aan Saga 'geen enkele steun inhield voor activiteiten van het Noorse bedrijfsleven' in Libië.

'Geen wapens uit Zuid-Afrika'

Volgens de *Sunday Times* van 22 juni 1998 zouden Libië en Zuid-Afrika een akkoord hebben bereikt over de aankoop van Zuid-Afrikaanse wapens en reserve-onderdelen voor Libische Migs in ruil voor olie. Beide landen deden het bericht een dag later af als een verzinsel.

'Verenigde Staten en Israël willen Libië aanvallen'

Het Libische ministerie van Buitenlandse zaken verspreidde op 26 juni 1998 een verklaring dat de Verenigde Staten en Israël van plan waren om Libië aan te vallen. Als excuus zou gelden dat Irak een deel van zijn massavernietigingswapens naar Libië overgebracht zou hebben.
Het Witte Huis had echter in februari 1998 laten weten geen enkele aanwijzing te hebben voor de juistheid van een rapport van de directeur van de Amerikaanse *Task force on Terrorism and Non-Conventional Warfare* van het Huis van Afgevaardigden, dat Irak zulke wapens had overgebracht naar Libië, Soedan, Jemen en Algerije.

Olie-akkoord met Tsjaad

Op 10 juli 1998 maakte de regering van Tsjaad bekend een bedrijf te hebben opgezet voor de bouw en exploitatie van een oliepijplijn van Tsjaad naar Kameroen. Daardoor zou de omstreden exploitatie van olievelden in Tsjaad door onder andere westerse oliemaatschappijen weer een stapje dichterbij komen. Op 14 juli tekenden Libië en Tsjaad een contract voor de exploratie, import en distributie van olie in Tsjaad.

Turks protest tegen PKK-ceremonie

De Turkse regering riep op 11 september 1998 haar ambassadeur uit Libië terug voor overleg. Aanleiding was het feit dat leden van de Koerdische verzetsgroep PKK in uniform en met portretten van PKK-leider Abdullah Öcalan hadden deelgenomen aan de 29e viering van Kadhafi's machtsovername. Ter gelegenheid daarvan werd op 1 september in Tripoli een parade gehouden, die werd bijgewoond door de Libische leider. In 1996 ontstonden soortgelijke wrijvingen toen Kadhafi tijdens een bezoek van de Turkse premier Necmettin Erbakan voor een eigen staat voor de Koerden pleitte.

Immigratie-akkoord met Tsjaad

Libië en Tsjaad tekenden op 21 november 1998 een overeenkomst om illegale immigratie vanuit Tsjaad tegen te gaan. Het verdrag is erop gericht te voorkomen dat verzetsgroepen uit Tsjaad Libië als uitvalsbasis gebruiken. Beide landen waren in de jaren tachtig verwikkeld in een bloedige oorlog om een groot grensgebied. De relaties tussen de twee landen verbeterden nadat president Idriss Deby in 1990 de macht in Tsjaad had overgenomen.
De Libische regering beloofde te onderzoeken of immigranten uit Tsjaad wel over de vereiste papieren beschikken. Is dat niet het geval, dan zouden zij tot eind 1999 de kans krijgen hun situatie op orde te brengen. Beide landen zouden grensposten en consulaten openen voor het afwikkelen van immigratieformaliteiten.

'Britten wilden Kadhafi vermoorden'

Op 26 november 1998 toonde de Libische televisie opnieuw beelden van, naar men zei, een mislukte moordaanslag op de Libische leider Kadhafi in 1996. Deze waren op 10 september al vertoond op de satellietomroep ANN, met een commentaar van Kadhafi. De beelden lieten Kadhafi zien tijdens een bezoek aan een manifestatie in Wadi Achatt in het zuiden van het land. Er was te zien hoe een granaat naar Kadhafi werd gegooid die blijkbaar niet ontplofte. Ook waren er beelden van een jongeman, een zekere Abdallah Radwan, die de granaat gegooid zou hebben en die later in de hoofdstad werd gearresteerd, samen met een Arabier die hem moest helpen Libië te verlaten, ene Hassan Assabri Chahed. De televisie toonde voor het eerst beelden van een verhoor van Chahed, die bevestigde door een Britse agent van Arabische komaf, Abu Abdallah Assadek, gerecruteerd te zijn.
In februari 1996 verklaarde een voormalige medewerker van een van de Britse inlichtingendiensten, David Shayler, dat Assadek opdracht had gekregen Kadhafi uit de weg te ruimen met behulp van een autobom. Moslim-extremisten zouden de bom echter onder de verkeerde auto hebben geplaatst, waardoor alleen omstanders werden gedood. Shayler werd in augustus 1998 in Frankrijk gearresteerd, op verzoek van de Britse regering die hem wilde vervolgen omdat hij staatsgeheimen openbaar had gemaakt. Een Parijse rechtbank besloot Shayler echter niet uit te leveren en op vrije voeten te stellen.
Op 16 augustus had de Libische regering om een onafhankelijk onderzoek naar de mislukte aanslag gevraagd.
De Britse minister van Buitenlandse zaken Robin Cook ontkende op 9 augustus na een onderzoek bij de inlichtingendienst MI6 dat deze dienst de hand in enig moordcomplot tegen Kadhafi gehad zou hebben. Shayler had volgens Cook niet voor de MI6 gewerkt maar voor de MI5, de binnenlandse veiligheidsdienst. Shaylers vriendin, Annie Michon, bevestigde tegenover journalisten dat Shayler bij MI5 had gewerkt als hoofd van de Libië-afdeling.

(Vorige berichten pag. 245/3 e.v. - 1998)

MAROKKO

BINNENLAND

Demonstratie tegen echtscheidingswetten afgeblazen

Na een gesprek met premier El Youssoufi besloten enkele vrouwenorganisaties een grote demonstratie tegen de bestaande echtscheidingswetten af te blazen. De demonstratie was gepland voor internationale vrouwendag op 8 maart 1998 en er werden ruim tienduizend demonstranten verwacht. Vrouwen kunnen ondanks verscheidene hervormingen nog steeds alleen in uitzonderlijke situaties echtscheiding eisen. Ze worden ook gediscrimineerd bij de toekenning van voogdij over de kinderen.

Sleutelposten voor koningsgetrouwen

In het nieuwe kabinet dat op 14 maart 1998

Samenstelling van de regering

Premier:
El Youssoufi (USFP)

Staatsministers:
Buitenlandse zaken
Abdellatif Filali
Binnenlandse zaken
Driss Basri

Ministers:
Administratieve hervormingen
Hocine Aziz (RNI)
Communicatie
Larbi Messari (PI)
Cultuur
Mohamed Achaari (USFP)
Energie en mijnen
Youssef Tahiri (PI)
Financiën en Economie
Fathallah Oualalou (USFP)
Gezondheidszorg
Abdelouahed el Fassi (PI)
Handel, Industrie en Nijverheid
Alami Tazi (RNI)
Hoger Onderwijs
Zerouali Najib (RNI)
Islamitische zaken
Abdelkabir Alaoui M'Daghri
Justitie
Omar Azziman
Landbouw, Plattelandsontwikkeling en Visserij
Habib Maliki (USFP)
Mensenrechten
Mohamed Aoujar (RNI)
Nationaal onderwijs
Ismail Alaoui (PPS)
Openbare werken
Bouamar Tighouane (PI)
Privatisering
Rachid Filali (PI)
Ruimtelijke ordening, Urbanisatie en Milieu
Mohamed el Yazghi (USFP)
Solidariteit, sociale ontwikkeling, werkgelegenheid en training
Khalid Alioua (USFP)
Toerisme
Hassan Sebbar (USFP)
Transport
Mustapha Mansouri (RNI)

Onderministers:
Buitenland (Maghreb, Arabische en islamitische zaken)
Abdeslam Znined (RNI)
Hoger onderwijs
Omar el Fassi (PPS)
Huisvesting
Ahmed Laraki (USFP)
Milieu
Ahmed al Iraqi (USFP)
Nijverheid, Jeugd en Sport
Hassan Maaouni (MNP)
Ruimtelijke ordening
Mohamed M'Barki (USFP)
Post en telecommunicatie
Larbi Ajjoul (USFP)
Samenwerking
Aicha Belarbi (USFP)
Werkgelegenheid (gehandicapten)
Nezha Chekrouni (USFP)
Werkgelegenheid (sociale zekerheid, familie en kinderen)
Said Saadi (PPS)
Werkgelegenheid (solidariteit en humanitaire actie)
Hammou Ouhalli (FFD)

Partijen
FFD: Front des Forces Démocratiques
MNP: Mouvement Nationale Populaire
PI: Parti d'Índependence
PPS: Parti du progrès et du socialisme
RNI: Rassemblement National des Indépendents
USFD: Union Socialiste des Forces Populaires

door koning Hassan II werd benoemd, namen figuren die als trouwe monarchisten bekend staan hun oude ministersposten weer op. Het betrof Buitenlandse zaken, Binnenlandse zaken, Justitie en Godsdienstzaken. De Socialistische Unie van Volkskrachten (USFP), de partij van premier El Youssoufi, kreeg de belangrijke departementen Financiën en Economie en Landbouw en het vice-ministerschap bij het ministerie van Post en Telecommunicatie. Er waren in totaal dertig ministersposten en tien vice-ministerschappen te verdelen. Voor het eerst werd op 22 juni 1998 een burger benoemd als directeur-generaal van het ministerie van Defensie, Abderrahmane Sbai. Hij volgde generaal Mohamed Achahbar op.

Bijbanen voor kabinetsleden verboden

Op 12 juni maakte de krant *Le Matin* bekend dat de premier alle kabinetsleden verboden had gedurende hun ambtstijd bijbanen in het bedrijfsleven te behouden. Later eiste hij dat alle ambtenaren, inclusief topfunctionarissen, hun privé-rijkdom openbaar zouden maken. Zij kregen tot 31 augustus 1998 de tijd, aldus de krant van Youssoufi's partij.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Werkloze afgestudeerden protesteren

Honderden jonge afgestudeerden hielden op 18 juni 1999 een sit-in voor het ministerie van Werkgelegenheid. In de weken daarvoor hadden zij ook al sit-ins gehouden, onder meer voor het parlement in de hoofdstad Rabat waaraan veiligheidstroepen hardhandig een einde maakten. Marokko telt naar schatting meer dan 300.000 werkloze afgestudeerden van universiteiten en hogescholen.
In augustus en september hielden 200 afgestudeerden 54 dagen lang een sit-in bij het parlement, die zij pas opgaven toen de regering deze groep werk beloofde.
Op 27 oktober verhinderde de politie met geweld dat drieduizend werkloze afgestudeerden uit het hele land het parlementsgebouw bereikten. Volgens de vereniging van werkloze afgestudeerden raakten 200 jongeren gewond en werden 95 gearresteerd. Ook lokale en buitenlandse journalisten moesten het ontgelden. De regering veroordeelde het optreden van de politie en zei op zoek te zijn naar 'creatieve ideeën' om de 200.000 jongeren die elk jaar de arbeidsmarkt opgaan, aan werk te helpen.
Het weekblad *Le Journal* meldde dat bijna 90 procent van de jonge Marokkanen tussen de 20 en 29 jaar wil emigreren, zo bleek uit een enquête. Het blad vreesde voor een toekomstige brain-drain, aangezien 70 procent van de afgestudeerden zich graag in een ander land zouden vestigen.

Illegale emigratie gaat voort

De Spaanse kustwacht arresteerde in 1998 naar schatting bijna 2.000 jonge Marokkanen die Spanje illegaal probeerden binnen te komen. Italië arresteerde in de eerste vier maanden, na aanscherping van de grensbewaking eind maart, naar eigen zeggen 16.000 illegale immigranten uit vooral Marokko, Tunesië en Albanië.
Op 26 augustus 1998 besloot het Marokkaanse kabinet een speciale commissie in het leven te roepen om de illegale emigratie naar Spanje en Italië tegen te gaan, door maatregelen 'op het politieke, sociale en wettelijke front' te treffen. Op 1 september werd bekend dat hierin ook enkele ministers zouden plaatsnemen. Enkele dagen eerder waren voor het eerst vier Marokkaanse schippers tot gevangenisstraffen van acht jaar veroordeeld wegens mensensmokkel.
De Straat van Gibraltar is de laatste tien jaar een waar massagraf geworden van Marokkanen die in 'varende doodskisten' Spanje probeerden te bereiken. Naar schatting drieduizend mensen zijn er volgens Marok-

kaanse immigrantenorganisaties in Spanje al verdronken. Voor de gevaarlijke overtocht moet tussen de 1.200 en 5.000 gulden betaald worden.
De vluchtelingenopvangkampen in de Spaanse enclaves Melilla en Ceuta, die zo'n duizend mensen kunnen bergen, zaten ook in 1998 voortdurend vol, voornamelijk met vluchtelingen uit de oorlogsgebieden in Centraal-Afrika en Algerije.

Wereldbank wil fonds voor werklozen opzetten

Marokko en de Wereldbank maakten op 14 december 1998 een plan bekend om een fonds voor werkloosheids- en armoedebestrijding op te zetten. Het fonds zou aan het eind van het jaar 2000 ongeveer 200 miljoen gulden bevatten. Volgens de regering is 17 procent van de beroepsbevolking werkloos, volgens vakbonden 23 procent. Marokko is een van de grootste leners bij de Wereldbank: er staat acht miljard aan schulden uit.
Diezelfde dag werd bekendgemaakt dat de overheid verscheidene overeenkomsten had getekend om nieuwe scholen te openen, voor een bedrag van 163 miljoen gulden. Het bedrijf van de zakenman Othman Benjelloun zou vooral op het platteland jaarlijks honderd scholen neerzetten. Het ministerie van Sociale zaken ondertekende overeenkomsten met niet-gouvernementele organisaties en staatsbedrijven om educatieve centra in dorpen te openen. Het percentage kinderen en volwassenen dat niet kan lezen en schrijven, behoort tot de hoogste ter wereld. Premier El Youssoufi zei dat alleen grote investeringen het land uit het slop konden halen, maar dat investeringen in 1998 drastisch waren afgenomen.
Het Marokkaanse Conjunctuurcentrum (CMC) kwalificeerde in september de eigen bijdrage van de regering aan sociale sectoren zoals huisvesting, werkloosheidsbestrijding en gezondheidszorg als veel te laag.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Privatisering niet voltooid

Eind 1998 hadden 114 staatsbedrijven geheel of gedeeltelijk geprivatiseerd moeten zijn, conform een plan uit 1993. Ondanks het feit dat dit slechts in 58 gevallen gerealiseerd was, weigerde een meerderheid van de Majlis al-Mustasharin (Senaat) de deadline te verlengen naar eind 1999. Men wilde liever over een nieuw privatiscringsplan stemmen.
In het fiscale jaar 1998/1999 was gerekend op twee miljard dirham (ca. 428 miljoen gulden) opbrengsten uit de verkoop van staatsbedrijven. Het voorstel tot verlenging was eerder wel goedgekeurd door het Huis van Afgevaardigden van het parlement. Tot de reeds geprivatiseerde bedrijven behoren de Samir-olieraffinaderijen en de Société Cherifienne des Pétroles.

Vermindering schuldenlast

Bij de presentatie van het regeringsprogramma van het nieuwe kabinet op 24 april 1998 werd bekend dat Marokko's buitenlandse schuld inmiddels 57,7 procent van het bnp bedroeg. Het land betaalde jaarlijks 6,2 miljard gulden aan rente en aflossingen, oftewel tweederde van de overheidsbegroting. Met wat er nog overbleef van de begroting wilde het nieuwe kabinet volgens premier El Youssoufi vooral de werkloosheid bestrijden — rond de 23 procent van de beroepsbevolking — en aan ontwikkeling van het platteland werken. Daar heeft 70 procent van de dorpen geen drinkwater en 85 procent geen stroom. Ruim de helft van de plattelandskinderen ging niet naar school en het analfabetisme buiten de steden lag op 67 procent, aldus de premier. Om 'de fouten van vorige regeringen' recht te zetten wilde de regering het bestuursapparaat stroomlijnen en de stroomsector decentraliseren. Volgens het weekblad *Jeune Afrique* liep er reeds een project om dorpelingen leningen te verstrekken, zodat zij zonnepanelen konden aanschaffen.

Frankrijk scheldt schuld kwijt

De Franse regering zegde de Marokkaanse regering op 6 oktober kwijtschelding van twee miljard franc schuld toe (bijna 700 miljoen gulden) en nog eens ruim eenzelfde bedrag voor economische hulp aan het midden- en kleinbedrijf. Dit werd verklaard tijdens een bezoek van premier El Youssoufi aan de Franse socialistische premier Lionel Jospin. Ook werden enkele samenwerkingsovereenkomsten getekend op het gebied van voedsel, water en energie.

'Hervorming ambtenarenapparaat nodig'

De Nationale Raad voor de Jeugd en de Toekomst (CNJA) adviseerde de regering op 21 mei 1998 het ambtenarenapparaat te hervormen en moderniseren om meer investeerders aan te trekken, ook uit het buitenland. Deze Raad heeft voornamelijk tot taak de arbeidsmarkt te onderzoeken en aanbevelingen te doen aan overheid en bedrijfsleven. Het overheidsapparaat telde begin 1998 750.000 ambtenaren, inclusief die van het leger en de veiligheidstroepen. Samen eisen zij tien procent van het bnp op, dat wordt geschat op 66 miljard gulden. 'Bijna 73 procent van de jongere ambtenaren is van mening dat het potentieel van de werknemers in het overheidsapparaat niet volledig benut wordt', stelde een CNJA-rapport.

Ontwikkelingsplan platteland

Het kabinet keurde op 19 februari 1999 een wetsontwerp goed om een organisatie op te richten die met 1 miljard dirhams (ca . 200 miljoen gulden) in kas de ontwikkeling van het platteland ter hand zou nemen. Honderden dorpen die nog verstoken zijn van drinkwater en stroom zouden allereerst geholpen worden. Volgens een ambtenaar was er sprake van honderden miljoenen dirhams van vroegere ontwikkelingsprogramma's die nooit gebruikt waren.

MENSENRECHTEN

Mensenrechten lijken te verbeteren

Diverse sociale organisaties kwamen in de loop van 1998, sinds de komst op 4 februari van de socialistische premier El Youssoufi, steeds openlijker op voor de verdediging van mensenrechten. Hierdoor leek een verbetering waar te nemen in de mensenrechtensituatie. Niettemin was het vertrouwen in politici en politie minimaal: bij een opiniepeiling onder duizend Marokkanen, waarvan de uitslag op 27 juli 1998 door de krant *Le Matin* werd gepubliceerd, zei slechts 3,1 procent het meeste vertrouwen in politici te hebben, terwijl 3,9 procent het volste vertrouwen in de politie had. Artsen bijvoorbeeld scoorden met 53,2 procent veel hoger, journalisten genoten het vertrouwen van slechts 8,5 procent.

Op 15 maart 1998 werd het nieuwe kabinet beëdigd waarin een minister van Mensenrechten was opgenomen: Mohamed Aoujar, een jurist die tot de oprichters van de onafhankelijke mensenrechtenorganisatie *Or-*

ganisation Marocaine des Droits de l'Hommes (OMDH) behoorde. Op 16 maart eiste de OMDH een onderzoek naar de dood van drie gevangenen in de overbevolkte gevangenis van Kenitra. Zij stierven op 23, 24 en 25 februari, terwijl zij lange straffen van tenminste vijftien jaar uitzaten.

Op 20 april werden zes studenten gearresteerd en zonder proces gevangen gezet na botsingen met veiligheidstroepen op het terrein van de universiteit van Casablanca, waar zij een vergadering van de Nationale Bond van Marokkaanse Studenten wilden bijwonen.

Op 12 mei begon het proces tegen 23 linkse activisten die volgens de regering niet het recht hadden om bij de verkiezingen van enkele maanden eerder op te roepen tot een kiezersboycot. Eerder waren vier activisten om dezelfde redenen tot voorwaardelijke straffen en geldboetes veroordeeld.

Op 1 juni, tijdens de opening van een kantoor van *Amnesty International* in de hoofdstad Rabat, zei de secretaris-generaal van deze organisatie Pierre Sané dat hij de Marokkaanse regering had verzocht uitsluitsel te geven over het lot van tientallen mensen die sinds de jaren zestig waren verdwenen. Ook had hij gevraagd de locaties van enkele geheime gevangenissen prijs te geven. Op 16 juni vestigde de door de regering ingestelde Marokkaanse mensenrechtenassociatie *Association Marocaine des Droits de l'Hommes* (AMDH) de aandacht op twee studenten die in 1997 op raadselachtige wijze verdwenen waren. Een maand later, op 17 juli, beklaagde de AMDH zich erover dat veel politieke gevangenen die in 1994 waren vrijgelaten, nog steeds geen paspoort hadden kunnen bemachtigen. Een dag tevoren had het Hooggerechtshof een verzoek van de verbannen communistische politicus Abraham Serfaty afgewezen om naar Marokko terug te keren.

Op 18 augustus kregen 762 gevangenen gratie en werd de doodstraf van drie mensen omgezet in levenslang. Aanleiding was de jaarlijkse herdenking van de dag in 1953 dat de vader van de huidige koning Hassan II, Mohammed V, naar Madagascar werd verbannen. Marokko was van 1912 tot 1955 een Frans protectoraat.

Een delegatie van de Raad van Europa overlegde op 1 september met premier El Youssoufi onder meer over eerbiediging van de mensenrechten en individuele vrijheden. Volgens berichten sprak de delegatie ook met de minister voor Mensenrechten Mohammed Aujar en Marokkaanse journalisten.

Op 16 oktober maakte de regering via de Adviesraad voor de Mensenrechten (CCDH), samengesteld uit vertegenwoordigers van alle Marokkaanse partijen, de namen bekend van 56 personen die sinds de jaren zestig en zeventig in geheime gevangenissen het leven hadden gelaten. Onder hen waren dertig militairen die betrokken zouden zijn geweest bij twee staatsgrepen tegen de koning in 1971 en 1972 en die allen tussen 1973 en 1991 in de gevangenis van Tazmamart stierven.
Een commissie van het in Londen gevestigde Islamitisch Observatie Centrum vroeg om een onderzoek naar de omstandigheden waaronder zij gestorven waren en eiste dat zou worden uitgezocht wie er verantwoordelijk voor waren.

Op 25 januari 1999 deed de AMDH een beroep op de regering de doodstraf af te schaffen. Onder de 75 personen die in Marokko begin 1999 op executie wachtten, waren twaalf mensen die in 1998 waren veroordeeld en ook vijf Algerijnen.

Blinde demonstranten zouden op 15 februari 1999 door de politie mishandeld zijn bij een betoging tegen de werkloosheid in de hoofdstad Rabat. De mensenrechtenorganisatie OMDH riep de regering op een onderzoek in te stellen. Tientallen blinde werklozen hadden eerder meer dan honderd dagen een sit-in gehouden op een busstation van Rabat.

Verdrag tegen kinderarbeid getekend

Op 9 september 1998 tekende de Marokkaanse regering het verdrag van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) tegen kinderarbeid. In het land werken volgens mensenrechtenorganisaties duizenden kinderen in de tapijtindustrie, als huisbedienden en in kleine fabrieken. Volgens woordvoerder Khalid Alioua zal de regering de inspecties in fabrieken opvoeren en educatieve programma's voor kinderen opzetten die niet meer mogen werken.

BUITENLANDSE ZAKEN

EU-subsidie tegen hasjteelt

Op 2 maart 1998 werd bekendgemaakt dat Marokko opnieuw subsidie van de Europese Unie zal ontvangen om de teelt van hasjiesj te vervangen door andere producten. In het land werd volgens de regering 60.000 hectare bebouwd met hasjiesj. De EU stelde twee miljoen gulden ter beschikking.

Kritiek op Algerijnse pers

De minister van Binnenlandse zaken Driss Basri beschuldigde de Algerijnse pers op 6 mei 1998 van vijandige berichtgeving. Berichten in Algerije als zou de Marokkaanse luchtmacht bombardementen op Algerijns grondgebied hebben uitgevoerd, betitelde hij als 'pure leugens'. Op 12 mei berichtte het regeringsgetrouwe dagblad *Al-Alam* dat bewoners uit de grensstreek met Algerije moesten vluchten wegens operaties van het Algerijnse leger tegen moslim-fundamentalisten. Het leger ging niet in op de beschuldigingen. Wel herhaalde de Algerijnse regering later haar idee dat Marokko bescherming bood aan het islamitische verzet. Op 23 juni pleitte premier El Youssoufi, die naar eigen zeggen het islamitische verzet in Marokko middels hervormingen de wind uit de zeilen wil nemen, voor heropening van de grens met Algerije. Burgers van beide landen hadden nog steeds visa nodig.

Bezoek Portugese president

Op 13 mei 1998 arriveerde de Portugese president Jorge Sampaio in de hoofdstad Rabat voor een officieel bezoek. De gesprekken met het paleis en het kabinet zouden vooral in het teken staan van miljarden kostende water- en stroomprojecten die Marokko wil uitbesteden aan Portugal.

Bezoek aan Egypte

Koning Hassan II bracht van 26 tot 28 mei 1998 een bezoek aan Egypte, waar hij met president Hosni Moebarak 24 akkoorden tekende op het gebied van handel, economie en justitie. Het was zijn eerste buitenlandse reis sinds 1995.

Bezoek Soedanese delegatie

Een veertig man sterke delegatie uit Soe-

dan, geleid door president Omar Hassan al-Bashir, bracht op 9 september 1998 een bezoek aan Marokko. Koning Hassan maakte een uur vrij voor een onderhoud met al-Bashir. In een verklaring van het Marokkaanse ministerie van Financiën werd aangekondigd dat beide landen snel werk zouden maken van overleg over visserij in een gezamenlijke commissie.

Marokko krijgt financiële hulp

In het verlengde van de samenwerkingsovereenkomst tussen Marokko en de Europese Unie stelde de EU op 21 september 130 miljoen gulden beschikbaar. Daarmee zouden zowel particuliere als staatsbedrijven geholpen worden de kwaliteit van hun producten en diensten te verbeteren. Het doel was dat zij tegen het jaar 2000, als Marokko en de EU een gezamenlijke vrijhandelszone instellen, de concurrentie beter aankunnen, zo heette het officieel. Ook het basisonderwijs kreeg geld voor verbeteringen. De EU wilde ook investeren in het aanpakken van het wijdverbreide analfabetisme (gemiddeld 55 procent).

Europese Commissie neemt plan vrijhandelszone aan

In vervolg op de Verklaring van Barcelona van november 1995 nam de Europese Commissie op 23 september 1998 een plan aan voor verdere maatregelen om met alle landen rond de Middellandse Zee plus Jordanië en met uitzondering van Libië, in het jaar 2010 één groot vrijhandelsgebied te creëren.
Het programma van de Commissie moest nog goedgekeurd worden door de afzonderlijke lidstaten van de Europese Unie. De laatste voorgestelde maatregelen hebben vooral betrekking op modernisering van de douane van de niet-EU-landen, modernisering van hun belastingsystemen, het opzetten van een regulerend raamwerk voor financiële diensten en het wegnemen van diverse technische handelsbarrières. De Commissie stelde ook voor om wetten te ontwikkelen voor openbare aanbestedingen en bescherming van dataverkeer.

Spaans vliegtuig verongelukt

Een Spaans vliegtuig sloeg op 25 september 1998 in een bos bij de kust te pletter, op ongeveer 30 kilometer van Nador. Alle 38 inzittenden kwamen om. Het vliegtuig was op weg naar de Spaanse enclave Melilla.

Belastingverdrag met Zuid-Korea

Zuid-Korea en Marokko tekenden op 27 januari 1999 een belastingverdrag en een investeringsovereenkomst. Marokko hoopte dat de verdragen tot meer Zuid-Koreaanse investeringen zouden leiden. Bedrijven uit Zuid-Korea, onder meer Daewoo, behoren al tot de grootste investeerders in het land.

(Vorige berichten pag. 189/2 e.v. - 1998)

NAMIBIË

BINNENLAND

Derde termijn Nujoma

Op 4 november 1998 ging de Nationale Vergadering, Namibië's Tweede Kamer, akkoord met een voorstel tot wijziging van de grondwet zodat president Nujoma zich bij de presidentsverkiezingen van eind 1999 voor de derde keer kandidaat kon stellen. De Nationale Raad, de Eerste Kamer, moest het voorstel daarna nog goedkeuren. Bij de verkiezingen van 1994 had SWAPO, de partij van Nujoma, een tweederde meerderheid gekregen en kon daarom zelf de grondwet veranderen zonder overleg met de oppositie.
Ben Ulenga, een bekend lid van SWAPO's centraal comité, vond het voorstel ondemocratisch en nam daarom ontslag als ambassadeur in Groot-Brittannië. Emil Appolus, onafhankelijk politiek commentator en voorheen een van de oprichters van SWAPO, vond het voorstel onwettig en vroeg de rechter om een uitspraak. Rechtsgeleerden gaven hem weinig kans, omdat alleen de grondwetsartikelen die de mensenrechten garanderen niet mogen worden veranderd. Volgens Appolus was het voorstel een zwaktebod van SWAPO dat niet in staat was een opvolger voor Nujoma aan te wijzen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Transkalahari-snelweg geopend

Op 20 maart 1998 werd de Transkalaharisnelweg officieel in gebruik genomen. Deze weg verbindt Gabarone, de hoofdstad van Botswana, met Gobabis in het oosten van Namibië. Daarmee was er een doorgaande verbinding tot stand gebracht van de Mozambikaanse hoofdstad Maputo naar de Namibische haven Walvisbaai dwars door het industriële hart van Zuid-Afrika. Namibië en Botswana verwachtten van de nieuwe verbinding een stimulans voor de ontwikkeling van de aanliggende gebieden en schatten hun extra inkomsten op 300 miljoen dollar per jaar.

Hogere belastingen

Op 25 maart 1998 maakte minister van Financiën Mbumba de begroting bekend voor 1998/99 en kondigde belastingverhogingen aan om niet teveel te hoeven lenen. Hij riep zijn collegae op tot fiscale discipline en stelde voor 'zondaars' te straffen met kortingen op hun begroting.
Onderwijs (25,5 procent) en gezondheidszorg (13,5 procent) waren de belangrijkste posten op de begroting van 2,5 miljard gulden. Ongeveer 175 miljoen gulden ging naar de aflossing van de buitenlandse schuld. Het begrotingstekort werd geschat op ongeveer 260 miljoen gulden ofwel 3,8 procent van het bnp, iets lager dan de 4 procent van het lopende jaar. De totale overheidsschuld in verhouding tot het bnp zou naar verwachting uitkomen op 23,4 procent tegen 21 procent in 1997/98.

Afslanking overheid

In zijn jaarlijkse *State of the Nation* kondigde president Nujoma op 9 april 1998 aan dat hij het ambtenarenapparaat kleiner en efficiënter wilde maken. Van de 66.000 banen bij de overheid zouden er 10.000 moeten verdwijnen. Overheidsdiensten zouden verzelfstandigd worden en moesten winstgevend gaan werken. Dat was al gebeurd met de elektriciteitsvoorziening, de post en de telecommunicatie en dat stond te gebeuren met de vliegvelden, de wegen en de toeristische trekpleisters. De vakbonden waren mordicus tegen de plannen voor verzelfstandiging. Die zagen het als een eerste stap naar privatisering, wat verlies van banen en inkomen zou betekenen.

BUITENLANDSE ZAKEN

Koloniale erfenis

Op 4 maart 1998 erkende de Duitse presi-

dent Herzog op staatsbezoek in Namibië dat de oorlog tegen de Herero's in Namibië (1904-1907) een 'erg zwarte bladzijde' was in de Duitse koloniale geschiedenis. De Herero's, een Bantoe-sprekend volk, werden toen bijna uitgeroeid. Herzog voegde er aan toe dat de Herero's geen recht hadden op herstelbetalingen, omdat de internationale rechtsregels ter bescherming van opstandelingen en burgers toen nog niet bestonden.

Net als de toenmalige kanselier Helmut Kohl in 1995 vond ook president Herzog dat Namibië te weinig deed voor de positie van het Duits. Er leefde nog een kleine groep Duitsers in Namibië en er was zelfs nog een Duitse krant. De belangrijkste talen zijn er Engels, Afrikaans en Oshiwambo, de taal van de Ovambo.
Duitsland bleef zich bewust van zijn bijzondere historische verplichtingen jegens Namibië. Van alle buitenlandse hulp aan Namibië komt 30 procent uit Duitsland. Geen land ontving per inwoner meer Duitse hulp.

Mensenrechtenactivist uitgewezen naar Angola

Op 18 mei 1998 werd de Angolees Manuel Neto op grond van 'vertrouwelijke en geheime informatie' door het Namibische ministerie van Binnenlandse zaken tot persona non grata verklaard.
Hij werd een dag later uitgewezen naar Angola. Neto was een erkende vluchteling die in januari 1997 naar Namibië was gekomen.
Vlak voor zijn uitwijzing had hij in Windhoek de Angolese Liga voor de Rechten van de Mens opgericht. Na zijn arrestatie hadden Namibische en internationale mensenrechtenorganisaties nog actie gevoerd tegen zijn 'verdwijning'.

Vluchtelingen verwacht uit Angola

Na de dood van VN-bemiddelaar Blondin Beye in juni 1998 en de toenemende dreiging van een nieuwe oorlog tussen de Angolese regering en de rebellenbeweging UNITA verwachtte Namibië grote aantallen vluchtelingen uit Angola. In nauwe samenwerking met de UNHCR, het Rode Kruis, de kerken en andere hulporganisaties trof de Namibische regering medio juli voorbereidingen voor hun opvang.

Namibië stuurt troepen naar de Democratische Republiek Kongo

In een toespraak op 26 augustus 1998 ter gelegenheid van *Hero's Day* maakte president Nujoma bekend dat Namibië troepen naar de Democratische Republiek Kongo had gestuurd. Eerder hadden de Namibische autoriteiten nog ontkend dat ze president Kabila van DR Kongo militair steunden

Asiel in Botswana voor Caprivi-separatisten

Op 7 november 1998 vroeg president Nujoma aan Botswana om uitlevering van gevluchte separatisten waaronder Mishake Muyongo, voormalig leider van de oppositiepartij DTA die streefde naar afscheiding van de Caprivi-strip van Namibië. De Caprivi-strip is een smalle corridor tussen Angola en Botswana die Namibië verbindt met de Zambezi-rivier. De Namibische regering beschouwde Muyongo en zijn aanhangers als verraders. In overleg met de UNHCR wilde Botswana niet overhaast te werk gaan. Op 11 februari 1999 kregen Muyongo en veertien andere vluchtelingen asiel tot grote ergernis van Namibië. Botswana vroeg de UNHCR wel de vluchtelingen in een derde land te huisvesten. In 1998 vluchtten 2100 Namibiërs naar Botswana.

(Vorige berichten pag. 262/3 e.v. - 1997)

NIGERIA

BINNENLAND

Overgang naar een gekozen burgerbewind (juli 1998 - maart 1999)

Nieuwe president ontslaat beschermelingen Abacha

Na de vrijlating van de voormalige militaire president Olusegun Obasanjo en andere politieke gevangenen door de nieuwe president, Abubakar, maakte die een begin met de zuivering van het staatsapparaat. Op 30 juni 1998 werden vier speciale adviseurs van de overleden militaire dictator Abacha ontslagen 'met dank voor aan de natie bewezen diensten'. Een van de ontslagenen, Abacha's veiligheidsadviseur Ismaila Gwarzo, werd vervangen door majoor b.d. Abdallahi Mohammed, eerder hoofd van de geheime politie en de militaire inlichtingendienst. Gwarzo werd gezien als de belangrijkste man in de campagne om Abacha de enige presidentskandidaat te doen zijn. Op 3 juli werd schout-bij-nacht Mike Akhigbe, benoemd tot chef generale staf en tevens tot vice-voorzitter van de Voorlopige Regeringsraad. Akhigbe werd beschouwd als voorstander van democratie en was betrokken bij onderhandelingen over de vrijlating van de nog gevangen zittende politicus Moshood Abiola.

Moshood Abiola in gevangenschap overleden

De man die algemeen beschouwd werd als de winnaar van de door het militaire bewind ongeldig verklaarde presidentsverkiezingen van 1993, Moshood Abiola, overleed op 7 juli 1998 in de gevangenis te Abuja aan een hartaanval, terwijl hij onderhandelde met vertegenwoordigers van het Nigeriaanse militaire bewind en een Amerikaanse delegatie onder leiding van staatssecretaris voor Buitenlandse zaken Pickering. In een gesprek met de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Kofi Annan, zou Abiola gezegd hebben af te zien van presidentiële ambities. Dit werd vervolgens namens Abiola uitdrukkelijk ontkend.

Moshood Kashimawo Abiola (60) was in 1993 de kandidaat van de Sociaal-Democratische Partij, een van de twee destijds toegestane partijen. Behorend tot de moslimminderheid van het overwegend christelijke Yoruba-volk uit het zuidwesten van Nigeria werd hij gezien als de kandidaat die de etnische en religieuze tegenstellingen in het land kon overbruggen. Het militaire bewind werd gedomineerd door moslims uit het noorden van Nigeria. Abiola werd als een onwaarschijnlijke kandidaat voor links beschouwd, maar was als student in Glasgow lid van de Labourparty geweest. Hij profileerde zich als pan-Afrikanist, die campagne voerde voor herstelbetalingen voor de 500 jaar slavernij en kolonialisme waaronder Afrika heeft geleden. Van beroep accountant was hij in de loop der jaren een van de rijkste mannen van Nigeria geworden, eigenaar van een luchtvaartmaatschappij, een dagblad, bakkerijen, een visverwerkingsfabriek en een voetbalclub. Van 1969 tot 1988 was hij verbonden aan het Amerikaanse concern ITT, vanaf 1971 als vi-

ce-president voor Afrika en het Midden-Oosten. Hij stond in zijn woonplaats Abeokuta bekend als filantroop. In de door de militaire machthebber Babangida ongeldig verklaarde presidentsverkiezingen van 1993 stond hij ruim voor. Abiola zou Abacha hebben aangespoord een staatsgreep te plegen, in de verwachting dat deze hem alsnog tot president zou benoemen. Toen dit een misrekening bleek riep hij zich in juni 1994 alsnog tot president uit, waarna hij werd gearresteerd. Zijn gezondheid ging tijdens zijn gevangenschap sterk achteruit en er was al meermalen gewaarschuwd voor de kans dat hij zou overlijden.

Autopsie wijst op natuurlijke dood Abiola

Moshood Abiola is op 11 juli 1998 begraven nadat autopsie had uitgewezen dat hij een natuurlijke dood was gestorven. Voor het onderzoek waren op verzoek van de nabestaanden deskundigen uit Groot-Brittannië, de Verenigde Staten en Canada overgekomen. Hun onderzoeksverslag vermeldde dat het uiterst onwaarschijnlijk was dat de prominente politieke gevangene was vergiftigd, zoals in oppositiekringen algemeen werd geloofd. De familie van de overledene accepteerde deze verklaring, maar liet wel weten dat het overlijden van Abiola te wijten was geweest aan gebrekkige medische zorg in de gevangenis. Het verwijt van nalatigheid werd bevestigd door de Amerikaanse organisatie Physicians for Human Rights in een verklaring over het resultaat van de autopsie.

Bij de begrafenis van Abiola probeerden demonstranten zich meester te maken van het stoffelijk overschot, omdat dit naar hun mening met de eer die Abiola als feitelijk gekozen president toekwam, begraven had moeten worden. De familie drong aan op kalmte en respect voor de overledene. De meeste demonstranten werden door wegblokkades van de begrafenis geweerd.

Tientallen doden bij oproeren na dood Abiola

De dood in gevangenschap van Moshood Abiola en de geruchten dat de oppositiepoliticus vermoord zou zijn, leidden tot oproer in het zuidwesten van Nigeria. In Lagos, de belangrijkste stad van het land, moesten auto's en winkels van Noord-Nigerianen het ontgelden. Op de dag dat het nieuws bekend werd, 7 juli 1998, kwamen in Lagos zeker 20 mensen om het leven bij rellen waarbij 55 mensen werden gearresteerd. De hoofdcommissaris van politie van Lagos, Abubakar Tsav, sloot niet uit dat er in de stad nog meer doden gevallen waren. Onafhankelijke bronnen schatten het totaal aantal doden op zestig. Na het bekendmaken van het autopsierapport dat bevestigde dat Abiola aan een hartaanval was overleden keerde de rust in het zuidwesten terug.

Abubakar ontslaat regering

Op 8 juli 1998 ontbond president Abdulsalami Abubakar de Federale Uitvoerende Raad, het kabinet dat werd gevormd door 34 ministers, deels burgers, deels militairen. De geheel uit militairen bestaande Voorlopige Bestuursraad, het orgaan dat de feitelijke beslissingsmacht had, werd gehandhaafd.

Vrijlating 'vergeten' gevangenen, intrekken doodvonnissen

Het militaire bewind beval op 15 juli 1998 de vrijlating van alle gevangenen die hun straftijd hadden uitgezeten. Een onbekend aantal gevangenen in de overvolle gevangenissen van Nigeria was blijkbaar door justitie en gevangenisautoriteiten 'vergeten'. In een verklaring namens de president werd het decreet een poging tot beter beheer van de uitpuilende gevangenissen genoemd, en heette het een bewijs van het voornemen van de regering de vrijheid en grondrechten van het individu te verdedigen en te beschermen. Er werd geen melding gemaakt van politieke gevangenen, van wie op verzoek van de president door de veiligheidsdienst juist een lijst was voltooid. Bij deze inventarisatie van politieke gevangenen werd bekendgemaakt dat de doodvonnissen van vermeende complotteurs tegen de overleden dictator Abacha, waren ingetrokken.

Openbare gebedstonde voor Abiola verboden

Oproerpolitie en soldaten hebben in Lagos op 18 juli 1998, acht dagen na de begrafenis van Moshood Abiola, een openbare gebedstonde van moslims voor de overledene tegengehouden. Abubakar Tsav, hoofd van de politie in Lagos liet weten het overlijden van Abiola oprecht te betreuren en met de familie mee te leven, maar waarschuwde dat nieuwe rellen desnoods met grof geweld zouden worden voorkomen. De bedoeling van aanhangers van Abiola was na het gebed een grote demonstratie te houden. De meeste markten in Lagos, de economische hoofdstad van het land, waren gesloten, als teken van rouw en waarschijnlijk ook uit angst voor rellen en plundering.

Abubakar maakt plannen voor democratisering bekend

Op 20 juli 1998 maakte president Abubakar zijn plannen voor de democratisering van Nigeria bekend. Deze zou voltooid moeten zijn op 29 mei 1999, als de militairen de macht aan een burgerregering zouden overdragen. Voor die datum zou het militaire bewind de grondwet invoeren, die al in 1995 opgesteld was. Deze grondwet zou voorzien in verplichte afwisseling van noorderlingen en zuiderlingen voor het presidentschap, en in een groter aandeel voor de deelstaten in de opbrengst van bodemschatten.
De datum die onder president Abacha werd genoemd voor de overdracht van de macht aan een gekozen burgerpresident, 1 oktober 1998, werd niet realistisch geacht. De vijf politieke partijen, die alle Abacha als enige presidentskandidaat hadden gesteund, waren bij decreet ontbonden. Abubakar riep politici op nieuwe, onafhankelijke partijen op te richten. Er zou ook een nieuwe, onafhankelijke Kiesraad worden ingesteld en buitenlandse waarnemers zouden bij de komende verkiezingen welkom zijn. Alle onder Abacha gehouden verkiezingen werden ongeldig verklaard.

President Abubakar verklaarde geen heil te zien in een regering van nationale eenheid, maar zou nieuwe ministers benoemen die alle politieke belangengroepen vertegenwoordigden. Alle politieke gevangenen waren volgens zijn verklaring inmiddels vrijgelaten en alle aanklachten op politieke gronden waren ingetrokken. De president riep iedereen die in ballingschap verbleef op, terug te keren.
Verder kondigde de president de ontbinding van staatsmonopolies aan. Wetten die concurrentie beperkten zouden worden opgeheven. De overheid zou niet meer dan 40 procent belang in ondernemingen mogen hebben. De olie-industrie zou voldoen-

de fondsen krijgen voor exploratie en productie. In overleg met de Wereldbank en het Internationaal Monetair Fonds zou een programma voor de middellange termijn opgesteld worden om de economische crisis in het land te bestrijden. Ook werd de democratisering van de vakbeweging aangekondigd.

Levensloop Abdulsalami Abubakar

Generaal Abdulsalami Abubakar (56) is afkomstig uit Minna in het noorden van Nigeria. Hij was als tweede man in de militaire hiërarchie door het overlijden van Sani Abacha naar eigen zeggen volkomen onverwacht tot het presidentschap geroepen. Hij werd beschreven als onopvallend beroepsmilitair die geleidelijk carrière binnen het leger had gemaakt, zonder blijk te geven van politieke ambities. In 1963 kwam hij in dienst bij de luchtmacht en al spoedig stapte hij over naar de landmacht. Zoals de meeste hoge officieren in Nigeria vocht hij aan de federale zijde in de burgeroorlog van 1967 tot 1970. In de jaren zeventig volgde hij een tweejarige opleiding in de Verenigde Staten. Hij nam deel aan de Nigeriaanse vredesmacht in Libanon, tot hij garnizoenscommandant voor Zuidoost- en Noord-Nigeria werd. In 1993 werd hij benoemd tot algemeen chef-staf. In 1997 probeerde hij te bemiddelen in het conflict tussen de bevolking van de Nigerdelta en de oliemaatschappijen. Abubakar stond op het punt met pensioen te gaan toen de militaire dictator Abacha plotseling overleed. Abubakar was bevriend met Abacha's voorganger, Ibrahim Babangida, die in 1993 de verkiezingen ongedaan maakte, die Moshood Abiola het presidentschap leken op te gaan leveren.

Positieve reacties op plannen Abubakar

De Nationale Democratische Coalitie (NADECO) verwelkomde in een verklaring op 23 juli 1998 de plannen van president Abubakar voor vrije vorming van politieke partijen. NADECO streefde naar een onafhankelijke nationale conferentie die de overgang naar een burgerbestuur moest leiden.

Na een vergadering van de ministers van Buitenlandse zaken van de Europese Unie werd bekendgemaakt dat contacten op hoog niveau met Nigeria hervat zouden worden. In de nieuwe omstandigheden zou bezoek van hoge vertegenwoordigers van de EU gepast zijn. Voortdurende schendingen van de mensenrechten onder Abacha, met de executie van de schrijver Ken Saro-Wiwa als dieptepunt, hadden geleid tot opschorting van de betrekkingen. De luchtvaartverbinding met Groot-Brittannië die sinds mei 1997 was verbroken, werd hersteld als teken van de dooi in de verhoudingen met de internationale gemeenschap.

Yoruba geven voorwaardelijke steun aan plannen van Abubakar

Een vergadering van meer dan vijfhonderd leiders van het Yoruba-volk uit Zuidwest-Nigeria gaf op 3 augustus 1998 voorwaardelijke steun aan de plannen van president Abubakar voor de overgang naar een burgerbewind. Als woordvoerder van de bijeenkomst in Ibadan sprak de politicus Bola Ige het voorbehoud uit dat het land een echt federaal bewind moet krijgen waarbij de centrale regering nog maar heel weinig macht heeft. Steun uit het hoofdzakelijk door Yoruba bewoonde zuidwesten werd als belangrijk gezien voor het slagen van een vreedzame overgang. Sinds de arrestatie van presidentskandidaat Abiola, een moslim van Yoruba-afkomst was het zuidwesten een bolwerk van verzet tegen het militaire bewind geweest.

Hofhouding Abacha weggezuiverd

Op 5 augustus 1998 werd bekendgemaakt dat de eerder ontslagen veiligheidsadviseur van president Abacha, Ismaila Gwarzo, was gearresteerd. Hem werd verduistering van ongeveer 5 miljard gulden ten laste gelegd. Hij zou dit geld onttrokken hebben aan de Centrale Bank van Nigeria. Ook andere adviseurs van de overleden dictator zouden voor ondervraging zijn aangehouden. Familieleden van Abacha hadden een uitreisverbod opgelegd gekregen. Eerder was al luitenant-generaal Jeremiah Useni, minister voor de hoofdstad Abuja en belangrijk lid van de persoonlijke hofhouding van Abacha 'eervol ontslagen'. De directeur van de militaire inlichtingendienst brigadegeneraal Ibrahim Sabo werd met pensioen gestuurd. Met deze maatregelen was de gehele entourage van de overleden machthebber verwijderd.

Leider voormalig Biafra richt partij op

Emeka Ojukwu, die van 1967 tot 1970 aan het hoofd stond van het onder de naam Biafra afgescheiden zuidoosten van Nigeria, maakte op 7 augustus 1998 de oprichting van een eigen partij bekend: People's Democratic Congress (PDC). Hij sloot niet uit dat hij zich kandidaat zou stellen voor de presidentsverkiezingen. De kansen voor de PDC werden bij voorbaat niet hoog aangeslagen, omdat deze bijna uitsluitend steun in het zuidoosten van het land zou krijgen. De oprichting van deze partij verstevigde de rol van het grootste volk uit dit gebied, de Igbo, in het overgangsproces naar een burgerbewind.

Nieuwe verkiezingscommissie beëdigd

Een nieuwe verkiezingscommissie (Independent National Electoral Committee, INEC) werd op 11 augustus beëdigd door president Abubakar. De voormalige opperrechter Ephraim Omorose Akpata werd benoemd tot voorzitter van het veertien leden tellende comité. Bij de beëdiging waarschuwde president Abubakar de leden dat er hard gewerkt moest worden om door eerlijke en vrije verkiezingen de machtsoverdracht op 29 mei 1999 mogelijk te maken. Deze datum noemde hij onwrikbaar en hij gaf de commissie veertien dagen de tijd om richtlijnen en een tijdschema voor verkiezingen op te stellen.

Vrijheid van vakbeweging hersteld

Een presidentieel decreet van 11 augustus 1998 heeft de vrijheid van organisatie van de Nigeriaanse vakbeweging hersteld. Hiermee werd ook het stakingsrecht opnieuw ingevoerd. De vrijheid van de vakbeweging was afgeschaft in 1994 nadat arbeiders in de olie-industrie wekenlang de uitvoer van Nigeria's belangrijkste exportproduct hadden stilgelegd. Met dit decreet werd aan een van de belangrijkste eisen van de oppositie tegen het militaire bewind tegemoetgekomen.

Abubakar bezoekt nabestaanden Abiola

Maandagavond 17 augustus 1998 bracht president Abubakar onaangekondigd een bezoek aan het huis van de nabestaanden van de vermoedelijk gekozen presidentskandidaat Abiola te Lagos. Hij kwam zijn condoleances aanbieden. Bij deze gelegenheid zei de president: 'Abiola's dood is niet tevergeefs. Moge Nigeria in de toekomst vrede beleven. Laat Abiola's dood geen tweedracht binnen de natie zaaien.' Abubakar's voorganger Abacha had zich tijdens zijn bewind nooit durven vertonen in Zuidwest-Nigeria waar Abiola vandaan kwam.

Nigeria

Benoeming nieuw kabinet

In het nieuwe kabinet dat op 22 augustus werd beëdigd, werden vijf ministers gehandhaafd die ook onder Abacha hadden gediend. Opvallend was dat er geen nieuwe minister voor oliezaken werd benoemd. Zaken met betrekking tot de oliewinning zouden rechtstreeks onder de president gaan vallen. In het kabinet zouden zo veel mogelijk deelstaten en volken vertegenwoordigd zijn. Het kabinet werd geacht aan te blijven tot 29 mei 1999, de datum die was vastgesteld voor de overdracht van de macht aan een burgerregering.

Samenstelling regering (22 augustus 1998)

Staatshoofd, tevens voorzitter Voorlopige Regeringsraad, opperbevelhebber van de strijdkrachten, minister van defensie en voorzitter van de Federale Uitvoerende Raad
Abdulsalami Abubakar

De Voorlopige Regeringsraad (Provisional Ruling Council, PRC) bestaat uit militairen:
Vice-voorzitter, tevens vice-voorzitter van de Federale Uitvoerende Raad en chef-staf
Mike Akhigbe

Belangrijkste overige leden:
chef-staf defensie
Al-Amin Daggash
chef-staf landmacht
Ishaya Bamaiyi
chef-staf marine
Jubril Ayinla
chef-staf luchtmacht
Nsikak Eduok
inspecteur-generaal politie
Ibrahim Coomassie

Federale Uitvoerende Raad (Kabinet)

Arbeid en werkgelegenheid
Onyeamaechi Udogu
Binnenlandse zaken
Musa Yakubu
Buitenlandse zaken
I.C. Olisiemeka
Communicatie
vice-luchtmaarschalk Canice Uwenwaliri
Energie en staalvoorziening
Bello Suleiman
Federale hoofdstad
majoor Mohammed Kontagora
Financiën
Ismaila Usman
Gezondheidszorg
Debo Adeyemi
Handel en toerisme
majoor Patrick Aziza
Industrie
Onikepo Akande
Informatie en cultuur
John Nina Nwondo
Jeugdzaken en sport
luchtmachtcommandant Emeka Omeruah
Justitie
Abdullahi Ibrahim
Landbouw
Alfa Wali
Luchtvaart
kapitein Benomi Briggs
Nationale planning
Rasheed Gbadamosi
Onderwijs
Samuel Olaiya Oni
Openbare werken en huisvesting
majoor Garba Ali Mohammed
Transport
schout-bij-nacht Festus Porbeni
Vaste delfstoffen
Patrick Ibrahim Yakowa
Vrouwenzaken
Laraba Gambo Abdullahi
Watervoorziening
Hamza Sakwa
Wetenschap en technologie
majoor Sam Momah

Data voor verkiezingen vastgesteld

De nieuwe verkiezingscommissie INEC maakte na de twee weken die president Abubakar als tijdslimiet had vastgelegd, op 25 augustus 1998, de data voor verschillende verkiezingen bekend. De voorzitter van de commissie, Ephraim Akpata, noemde 20 februari 1999 als datum voor parlementsverkiezingen. Een week daarna zouden presidentsverkiezingen volgen. President Abubakar vernam het nieuws in Zuid-Afrika, tijdens zijn eerste staatsbezoek in functie. 'Onze vastberadenheid om in democratisch opzicht te groeien blijkt hier duidelijk uit,' verklaarde president Abubakar op een persconferentie. 'Hopelijk zullen wij in mei de macht overdragen aan wie er dan gekozen is. De voortekenen voor de vooruitgang zijn goed.'
De Zuid-Afrikaanse vice-president Thabo Mbeki had kort na de dood van president Abacha diens opvolger, Abubakar, geadviseerd over de planning voor de overgang naar een gekozen burgerbewind.

Hongerstaking van bankiers

Tenminste 163 managers van failliet verklaarde banken zijn op 31 augustus 1998 in hongerstaking gegaan. Er werd een verklaring uitgegeven dat de bankiers tot deze actie zijn overgegaan uit protest tegen het feit dat zij zonder vorm van proces in sommige gevallen al vier jaar gevangen werden gehouden. Binnen drie weken na hun arrestatie had een aanklacht tegen hen ingediend moeten zijn. De arrestaties kwamen na de instorting van het economisch systeem van Nigeria onder Abacha, door daling van de olieprijs en veranderde regelgeving. De hongerstaking was ook gericht tegen de omstandigheden in de gevangenis.

Vijfentwintig partijen aangemeld voor verkiezingen

Op de sluitingsdatum van 9 september 1998 hadden zich vijfentwintig partijen voor registratie gemeld bij de verkiezingscommissie INEC. De partijen zouden worden geregistreerd als de aanvragen echt bevonden werden en partijen konden aantonen in verschillende delen van het land aanhang te hebben. Volledige registratie zou volgen na de deelstaatverkiezingen die op 5 december 1998 gehouden zouden worden. Partijen die bij deze verkiezingen meer dan 10 procent van de stemmen in tweederde van de 37 deelstaten zouden behalen, zouden definitief worden geregistreerd.
De drie grootste partijen bij de aanmelding waren: de All People's Party (APP), waarin de voormalige entourage van overleden dictator Abacha overheerste; de Alliance for Democracy (AD), die al in een vroeg stadium van de APP was afgesplitst en uit tegenstanders van Abacha bestond; en de People's Democratic Party (PDP) met prominente politici als voormalig vice-president van het burgerbewind tussen 1979 en 1983, Alex Ekwueme, en de vroegere militaire president Olusegun Obasanjo, die onder Abacha gevangen had gezeten.
Een coalitie van twaalf groepen die zich inzetten voor de mensenrechten in Nigeria kondigde de Transition Monitoring Group (TMG) aan, die toezicht ging houden op het overgangsproces naar een burgerbewind.

Nieuwe leden benoemd in voorlopige regeringsraad

Voor de vergadering van de Voorlopige Regeringsraad (PRC) van 17 september 1998 werden vijf nieuwe leden beëdigd: de majoors van de landmacht S.B. Said, Idris Garuba en Rufus Kupolati, de marinecom-

mandant E.A. Acholonu en de luchtmachtgroepscommandant Innocent N'namani.

Aanklacht hoogverraad tegen oppositieleden ingetrokken

De aanklacht wegens hoogverraad tegen Nobelprijswinnaar Wole Soyinka en veertien andere oppositieleden is op 18 september 1998 ingetrokken. Van de aangeklaagden bevonden behalve Soyinka ook de politicus Anthony Enahoro, het vroegere hoofd defensie Alani Akinrinade en Amos Akingbe zich in ballingsschap. Zij waren beschuldigd van medeplichtigheid aan een reeks bomaanslagen tegen militaire doelen in 1996 en 1997, waarbij vier mensen om het leven waren gekomen. De aangeklaagden die zich in Nigeria bevonden, onder wie voormalig minister van financiën Olu Falae, waren al snel na de dood van president Abacha vrijgelaten. Uit deze vrijlating werd de conclusie getrokken dat de geruchten dat het bewind de bomaanslagen zelf had georganiseerd om de oppositie in opspraak te brengen juist waren.

Militairen maken hun persoonlijk vermogen bekend

De Voorlopige Regeringsraad (PRC) heeft op 29 september 1998 besloten dat de militaire machthebbers hun persoonlijke vermogen bekendmaken. De militaire bestuurder van de deelstaat Abia, Anthony Obi, verklaarde in een radiotoespraak dat deze maatregel bedoeld was om de persoonlijke aansprakelijkheid van het nieuwe militaire bewind onder president Abubakar duidelijk te maken. De PRC besloot ook wetgeving in te voeren tegen de corruptie en persoonlijke verrijking, die al sinds de onafhankelijkheid van Nigeria als 'nationale ziekte' worden aangeduid. Leden van de PRC en territoriale commandanten van wie het persoonlijk vermogen nog niet bekend was moesten dit onmiddellijk bekendmaken.

Presidentieel adviseur oliezaken benoemd

Aret Adams, voormalig directeur van de Nigeriaanse staatsoliemaatschappij (NNPC), werd op 6 oktober 1998 benoemd tot presidentieel adviseur inzake oliekwesties. De nieuwe adviseur werd omschreven als voorstander van terugtreden van de overheid in de oliewinning. Nog voor het aftreden van het militaire bewind zou de olie-industrie moeten worden geprivatiseerd. Adams was lid van de Vision 2010-groep, ingesteld door president Abacha, die een blauwdruk voor de ontwikkeling van Nigeria moest opstellen. De geoloog Adams, die ook in dienst was geweest bij Shell, is afkomstig uit de zuidoostelijke staat Edo, het oliegebied van Nigeria. Voor de benoeming was de huidige directeur van de NNPC, Dalhatu Bayero, gepasseerd, omdat deze noorderling is. Gevreesd werd dat door de benoeming van iemand van buiten het oliegebied de onrust daar zou toenemen.

Ballingen teruggekeerd

Vijf prominente politieke ballingen zijn op 7 oktober 1998 teruggekeerd naar Nigeria: voormalig deelstaatgouverneur John Oyegun, luchtmachtcommandant Dan Sylei-man, oud-senator Bola Tinubu, Peter Obadan en Tokunbo Afikuyomi. De woordvoerder van de *National Democratic Coalition* (NADECO), dominee Tunji Adebiyi, verwelkomde de terugkeerders op het vliegveld van Lagos en sprak de hoop uit dat zij zich konden inzetten voor de overgang naar een democratisch bewind.

Een week later, op 14 oktober 1998, kwam de schrijver en Nobelprijswinnaar Wole Soyinka terug. Dominee Adebiyi zei over deze teruggekeerde balling — tegen wie een aanklacht wegens hoogverraad eerder was ingetrokken — dat Wole Soyinka zelfs als hij zou willen de kans niet zou krijgen rustig toe te kijken bij de politieke ontwikkelingen. In ballingschap gaf Soyinka leiding aan de *National Liberation Council* (NALICON), de radicaalste oppositiebeweging van ballingen tegen het militaire regime. Soyinka had aangedrongen op sancties tegen het bewind en sloot gewapend verzet tegen Abacha niet uit. De schrijver, die tijdens de burgeroorlog van 1967 tot 1970 had getracht te bemiddelen en daarvoor in de gevangenis had gezeten, was in 1980 actief betrokken geraakt in de politiek. In 1994 was hij zijn land ontvlucht.

Veiligheidsadviseur Abacha vrijgelaten

Ismaila Gwarzo, de veiligheidsadviseur van president Abacha, werd op 16 oktober 1998 vrijgelaten na drie maanden detentie. Tijdens zijn gevangenschap was hij ondervraagd over verduistering van miljarden guldens. Gwarzo weigerde commentaar te geven op zijn vrijlating.

Europese unie verlicht sancties tegen Nigeria

De Europese Unie hief op 30 oktober 1998 de diplomatieke sancties en die op sportgebied op. Het embargo op wapenleveringen en militaire samenwerking werd gehandhaafd. De directeur-generaal van het Nigeriaanse Instituut voor Internationale zaken, George Obizor, zag in deze maatregel van de EU een bewijs van steun aan het proces van democratisering. Hij sprak de verwachting uit dat alle sancties nog voor de machtswisseling zouden worden opgeheven.

Vermiste miljoenen van veiligheidsadviseur opgespoord

Mohammed Haruna, de officiële woordvoerder van president Abubakar, maakte op 9 november bekend dat 1,5 miljard gulden die verduisterd waren door de voormalige presidentiële veiligheidsadviseur Gwarzo, teruggevonden waren. Een deel van het bedrag was enkele dagen eerder aangetroffen in contanten in het huis van Gwarzo. Een ander deel was opgespoord op zijn persoonlijke bankrekeningen en de rest van het bedrag was omgezet in 5 auto's, 16 vrachten kunstmest en 37 stukken land. Majoor Hamza El Mustapha, die verantwoordelijk was geweest voor de persoonlijke veiligheid van Abacha, werd nog ondervraagd over zijn aandeel in de zaak van de vermiste miljarden.

De voormalige minister van financiën van Abacha, Anthony Ani, verklaarde dat Gwarzo in 1997 en 1998 zeker 2,7 miljard gulden aan de schatkist had onttrokken, zogenaamd voor beveiligingsdoeleinden. Een deel van het geld zou zijn gedeponeerd op een bankrekening in Beiroet. Ani stelde dat hij als minister niet bij machte was geweest de verduisteringen uit de staatskas tegen te houden, doordat in de laatste maanden van het bewind van Abacha steeds meer mensen zich met het financiële beleid zouden hebben bemoeid. Woordvoerder Haruna zei dat alleen de door hem genoemde cijfers als officieel golden en dat ex-minister Ani voor eigen verantwoordelijkheid sprak.

Waarnemer Verenigde Naties op bezoek

Het Nigeriaanse Comité voor de mensenrechten vertelde de speciale afgezant van de Verenigde Naties, Soli Sorabjee, die op 23 november 1998 voor onderzoek naar Nigeria kwam, dat er tenminste nog 295 mensen werden vastgehouden om politieke redenen. Het comité wees er op dat vertegenwoordigers van het bewind van Abacha, mensen die waren beschuldigd van een poging tot staatsgreep tegen Abacha en sjiitische activisten nog in de gevangenis zaten. Het comité drong aan op vrijlating van alle gevangenen. Op 26 november bracht rapporteur Solabjee een bezoek aan Ogoniland om na te gaan in hoeverre daar de mensenrechten werden geschonden.

Miljardenfraude rond staalindustrie

Op 2 december 1998 maakte de presidentiële perschef Mohammed Haruna bekend dat de overleden president Abacha en diens familie zeker 4 miljard gulden hadden verduisterd. Het geld zou nodig zijn geweest voor de opbouw van een nationale staalindustrie die met Russische hulp zou worden opgezet. Voor het staalproject was echter niet meer dan één miljard gulden gebruikt, de rest van het geld zou zijn opgestreken door de familie van Abacha. Twee vroegere ministers zouden dit bij ondervraging verteld hebben. De voormalige minister van Financiën Ani ontkende dat er zoveel geld was verduisterd. Volgens hem zou er in 1996 alleen 1,3 miljard gulden zijn overgeboekt voor de werkzaamheden aan de staalindustrie in Ajaokuta. Deze is al meer dan twintig jaar in aanbouw.

Abubakar: 'Leger moet voorgoed terugtreden'

In een persoonlijke boodschap aan politie en strijdkrachten riep president Abubakar op 2 december 1998 op alle aspiraties tot staatsmacht te laten vallen. Bij de machtsoverdracht in mei 1999 zou het daarmee definitief afgelopen moeten zijn. Hij merkte ook op: 'Het plegen van staatsgrepen is al lang uit de mode en wie dit nog niet tot zich heeft laten doordringen bedriegt zichzelf. Een belangrijk gevolg van het langdurige militaire bewind is dat de professionele instelling van officieren en manschappen ernstig is afgenomen, u bent hier allen getuige van. De corpsgeest is gevaarlijk ondermijnd en de samenhang en effectiviteit van de strijdkrachten zijn gevaarlijk afgesleten.' Op één periode van zes jaar na en één van vier werd Nigeria sinds de onafhankelijkheid (1960) bestuurd door militairen.

Drie partijen kwalificeren zich bij gemeenteraadsverkiezingen

Bij de verkiezingen voor gemeenteraden van 5 december 1998 voldeden drie partijen aan de eisen voor landelijke verkiezingen die gesteld werden door de verkiezingscommissie INEC. Slechts de *People's Democratic Party* (PDP) en de *All People's Party* (APP) kwamen over de drempel van 5 procent in tweederde van de deelstaten. Dat was een van de eisen van INEC om regionale partijvorming en daarmee eventueel afscheidingsgevaar te voorkomen. De *Alliance for Democracy* (AD) zou als derde nationale partij worden toegelaten. Deze partij had haar grootste aanhang in het zuidwesten en haalde landelijk 13 procent van de stemmen. De *Movement for Democracy and Justice*, de *People's Redemption Party* en de *United Peoples Party* kregen slechts enkele gemeenteraden in handen. Andere partijen kwalificeerden zich in het geheel niet. De opkomst was hoog en de verkiezingen verliepen vreedzaam.
De PDP onder leiding van voormalig militair-president Obasanjo behaalde ruim zestig procent van de stemmen. Obasanjo verklaarde naar aanleiding van deze winst vastbesloten te zijn zich kandidaat te stellen voor het presidentschap. De APP werd door tegenstanders ook Abacha's People's Party genoemd, omdat er veel voormalige medestanders van de overleden dictator in actief waren. De AD werd gezien als de partij van de aanhangers van wijlen Moshood Abiola. De voorzitter van de INEC, Akpata, verklaarde in een persconferentie op 9 december, dat de onregelmatigheden die bij de gemeenteraadsverkiezingen waren opgemerkt bij de volgende verkiezingen verholpen zouden zijn. Hij sprak zijn overtuiging uit dat de uitslag de wil van het volk goed weergaf.

Begroting belooft bezuinigingen en privatisering

In een toespraak bij de begroting voor 1999, gehouden op nieuwjaarsdag, kondigde president Abubakar grootscheepse privatisering en bezuinigingen aan. Het nationaal inkomen van Nigeria was door de voortdurende daling van de olieprijs met 54 procent afgenomen. De prijs voor een vat olie was in de loop van een jaar gehalveerd. De begroting had een tekort van ongeveer 800 miljoen gulden, iets meer dan 1 procent van het bruto nationaal product. De dubbele wisselkoers van de naira, die vooral bepaalde legeronderdelen bevoordeelde, zou afgeschaft worden. Van de buitenlandse schuld zou 3 miljard gulden worden afgelost, in plaats van de gebruikelijke 4 miljard. Abubakar riep op tot loonmatiging, zeker voor overheidspersoneel, om het toekomstige burgerbewind niet bij voorbaat met economische moeilijkheden op te zadelen. De regering kon niet doorgaan noodlijdende bedrijven te subsidiëren en zag als enige oplossing voor dit probleem het doorzetten van omvangrijke privatisering.

PDP wint ook deelstaatverkiezingen

Bij de verkiezingen voor gouverneurs en wetgevende vergaderingen, gehouden in 35 deelstaten op 10 januari 1999, kwam de PDP opnieuw als grootste partij naar voren met ongeveer de helft van de stemmen. De APP had ruim eenderde van de kiezers achter zich gekregen, de AD won in de zes zuidwestelijke deelstaten. De verkiezingscommissie INEC verklaarde na de sluiting van de stembussen dat de onregelmatigheden die zich nog bij de gemeenteraadsverkiezingen hadden voorgedaan nu achterwege waren gebleven. De verkiezingen waren vreedzaam verlopen. In de deelstaat Bayelsa, waar kort tevoren nog de noodtoestand had geheerst wegens voortdurende onlusten, werden de verkiezingen uitgesteld tot 31 januari, waarbij de PDP won. Deze partij behaalde in totaal 21 gouverneursposten, de APP negen en de AD zes.

Verkiezingspact voor presidentsverkiezingen tussen APP en AD

De *All People's Party* (APP) en de *Alliance for Democracy*(AD) besloten op 26 januari 1999 een gezamenlijke kandidaat naar voren te schuiven bij de voor 27 februari geplande verkiezingen. Met deze samenwerking probeerden de partijen te voorkomen dat Nigeria een eenpartijstaat zou worden met een voormalige militair aan het hoofd. Hetgeen een toespeling was op de grote kans op een overwinning voor de People's Democratic Party (PDP) en haar meest

waarschijnlijke presidentskandidaat, voormalig president Obasanjo. De verkiezingscommissie INEC reageerde op het pact met de mededeling dat het gecombineerde partijsymbolen op verkiezingsbiljetten niet zou toestaan.

Europese unie geeft geld voor verkiezingen

Het staatsnieuwsagentschap van Nigeria maakte op 30 januari bekend dat de Europese Unie ruim 8 miljoen gulden beschikbaar stelde voor het goede verloop van de volgende verkiezingen in Nigeria. De regering begroette deze steun als aankondiging van het volledig herstel van de betrekkingen met de EU. De Europese Unie zou onderhandelen met de regering over het hervatten van de ontwikkelingshulp die in 1995 was stilgelegd. Het toegezegde geld zou besteed worden aan computers, voertuigen en de opleiding van waarnemers bij de verkiezingen.

Voorzitter vakcentrale gekozen

Met meer dan tweederde van de stemmen werd op 28 januari 1999 Adams Oshiomole tot voorzitter van de vakcentrale Nigeria Labour Congress gekozen. De verkiezing kon plaatsvinden doordat het militaire bewind het verbod had opgeheven op vakbondsactiviteiten dat in 1994 was ingesteld. Kort voor de verkiezing van een voorzitter had de vakbeweging door te dreigen met stakingen een verlaging van de benzineprijs afgedwongen, maar niet tot het niveau van voor de deregulering.

Grondwet Abacha waarschijnlijk geschrapt

De militaire Voorlopige Regeringsraad besloot op 1 februari 1999 dat de grondwet die in 1979 voor het kortstondige burgerbewind was opgesteld zou dienen als uitgangspunt voor een nieuwe grondwet. Eerder was gezegd dat de grondwet die onder Abacha was ontworpen die rol zou spelen. Het roteersysteem voor het presidentschap zou zeker niet in de nieuwe grondwet worden opgenomen. Deelstaten en gemeenten zouden meer bevoegdheden krijgen.

Presidentskandidaten gekozen, Obasanjo favoriet

Olusegun Obasanjo is op een verkiezingscongres van de PDP in Jos op 11 januari 1999 met meer dan tweederde van de stemmen tot kandidaat bij de presidentsverkiezingen gekozen. Voormalig vice-president Alex Ekwueme eindigde als tweede.
De combinatie van APP en AD wees voormalig minister van Financiën Olu Falae aan als haar kandidaat. Aanvankelijk bestond er onduidelijkheid over de uitslag van de conventie van beide partijen gehouden te Kaduna. Doordat de PDP de gemeenteraads- en deelstaatsverkiezingen had gewonnen en de meerderheid in het noorden en zuidoosten had verworven, werd Obasanjo als favoriet voor de verkiezingen beschouwd. Falae profileerde zich als de kandidaat die een echte breuk met het militaire bewind symboliseerde.

PDP wint ook verkiezingen volksvertegenwoordiging

De opkomst was zeer mager bij de verkiezingen van het Huis van Afgevaardigden en de Senaat op 20 februari 1999. Uit veiligheidsoverwegingen werden de verkiezingen niet gehouden in twee districten voor de Senaatsverkiezingen en in vijf voor het Huis. Bij de verkiezingen in beide Kamers behaalde de People's Democratic Party de absolute meerderheid: 58% in de Senaat en 59% in het Huis van Afgevaardigden.

Obasanjo onduidelijk over economische plannen

Terwijl van presidentskandidaat Falae, voormalig minister van financiën, bekend was dat hij warm voorstander was van het structurele aanpassingsplan (SAP) van het Internationaal Monetair Fonds, heeft de kandidaat met de beste kansen, oud-president Obasanjo, zich minder duidelijk uitgesproken over zijn economische plannen. Op een verkiezingsbanket met zakenlieden in Lagos, gehouden op 25 februari 1999, zei hij dat hij voorstander was van verdere privatisering, zoals aanbevolen in het plan Vision 2010, dat nog aan president Abacha was voorgelegd. Maar hij sprak tegen dat in Nigeria 'de markt' de oplossing voor alle economische problemen zou kunnen zijn. Overheidssubsidies konden op bepaalde gebieden nodig blijven. Obasanjo was de kandidaat met de grootste verkiezingskas, die ook vanuit het buitenland gevuld zou zijn.

Obasanjo wint presidentsverkiezingen

De verkiezingscommissie INEC meende dat slechts 40 miljoen Nigerianen kiesgerechtigd waren, maar 53 miljoen mensen stonden geregistreerd als kiezer voor de presidentsverkiezingen, gehouden op 27 februari 1999, het sluitstuk van het door president Abubakar ingezette democratiseringsproces. Het Amerikaanse team van waarnemers bij de verkiezingen, onder leiding van oud-president Carter, merkte op dat er een groot verschil was tussen de opkomst en het aantal geregistreerde kiezers, en dat er door waarnemers stembussen opgemerkt zijn die al vol waren aan het begin van de verkiezingen. De verkiezingen werden gewonnen door oud-president Obasanjo, met 62,8 procent van de stemmen. De verslagen kandidaat Falae, die officieel 37,2 procent van de stemmen had gekregen, noemde de uitslag 'een verkapte staatsgreep' en zou deze aanvechten. De verkiezingscommissie meldde op 1 maart dat 29,8 miljoen mensen hadden gestemd en dat er geen reden was te twijfelen aan de rechtmatigheid van Obasanjo's overwinning. Obasanjo had 18,7 miljoen stemmen gekregen, Falae 11,1 miljoen.

Toekomstige president roept op tot verzoening

In zijn eerste toespraak na zijn verkiezingsoverwinning, op 2 maart 1999 in Abuja, verklaarde de toekomstige president Olusegun Obasanjo dat hij zou streven naar verzoening van het etnisch zozeer verdeelde volk van Nigeria. De wonden, zo zei hij, die geslagen waren door de onaanvaardbare en ondemocratische manier waarop het land bestuurd was, zouden geheeld worden. Belemmeringen voor investeringen van binnen- en buitenlandse ondernemingen zouden afgeschaft worden en de bestrijding van de economische neergang zou de eerste prioriteit hebben. Obasanjo zei dat hij besefte dat hij zijn mandaat dankte aan de wens van de bevolking dat corruptie en armoede bestreden zouden worden, en verklaarde zich hiervoor te zullen inzetten.
Tevens nodigde hij de verslagen kandidaat Olu Falae uit zijn nederlaag te accepteren en zich in te zetten voor de wederopbouw van het land, waarvoor hij zeker nodig zou zijn. Falae maakte bezwaar tegen de uitslag en liet weten dat hij zich, ondanks verzoeken van vooraanstaande leden van zijn ei-

Olusegun Obasanjo tijdens de verkiezingscampagne op 24 februari 1999 in de hoofdstad Lagos. Op 27 februari werd hij tot president gekozen. *(foto ANP)*

Levensloop Olusegun Obasanjo

Olusegun Obasanjo werd op 5 maart 1937 geboren in Abeokuta, behoort tot het volk der Yoruba en is vrijzinnig baptist. In 1958 trad hij toe tot het leger en hij volgde militaire opleidingen in Groot-Brittannië en India. Tijdens de burgeroorlog van 1967 tot 1970 gaf hij leiding aan een commando dat het leger van Biafra in een beslissende veldslag tot overgave dwong. Na de burgeroorlog was hij minister van Openbare werken in de regering van president Gowon, en in 1976 volgde hij — naar eigen zeggen tegen zijn zin — de vermoorde militaire president Murtala Muhammed op. In 1979 droeg hij de macht over aan een gekozen burgerbewind. Na zijn terugtreden werd hij boer. Obasanjo heeft een Afrikaans Leiderschapsforum opgericht, dat een beter bestuur in dit werelddeel beoogt te bevorderen, en werd in 1991 getipt als kandidaat voor de post van secretaris-generaal van de Verenigde Naties. Obasanjo zou een rol gespeeld hebben bij de onderhandelingen die geleid hebben tot de vrijlating van Nelson Mandela en is bevriend met de Zuid-Afrikaanse president. Onder Abacha sprak hij zich meermalen uit voor de democratie, hetgeen hem op de beschuldiging van een poging tot staatsgreep kwam te staan. Van 1995 tot na de dood van Abacha in 1998 zat hij gevangen. Hoewel hij zei geen politieke ambities meer te hebben, stelde hij zich 'na aandringen van vrienden' kandidaat voor het presidentschap. Door zijn tegenstanders werd hij sindsdien gezien als de kandidaat van het terugtredende militaire bewind.

gen partij in de uitslag te berusten, hiertegen zou blijven verzetten.

Obasanjo benoemt overgangsteam

Op 5 maart werd bekendgemaakt dat de toekomstige president Obasanjo een ploeg van veertien mensen had samengesteld die de overgang naar het burgerbewind zou voorbereiden. Voorzitter was luitenant-generaal b.d. Theophilus Yakubu Danjuma, derde man onder het militaire bewind waaraan Obasanjo zelf leiding had gegeven tot 1979, thans een geslaagd zakenman. Andere leden van het team dat het toekomstige beleid zou ontwikkelen waren de politici Adamu Ciroma en Jim Nwobodo, de econoom Dotun Phillips en de ex-voorzitter van de organisatie van vrouwenbonden, Laila Dogonyaro.

Verdachten coup tegen Abacha vrijgelaten

De meeste verdachten van een staatsgreep tegen de overleden president Abacha, opgepakt in respectievelijk 1995 en 1997, werden op 4 maart 1999 vrijgelaten. De militaire vice-president Mike Akhigbe verklaarde dat de 45 gevangenen gratie hadden gekregen als teken van verzoening en met de bedoeling af te rekenen met het onfraaie verleden. De belangrijkste vrijgelatene was luitenant-generaal Oladipo Diya, die bij zijn arrestatie in 1997 nog de tweede man van het regime was geweest. Enkele arrestanten die tijdens hun gevangenschap waren overleden werden postuum gegratieerd.

Op 24 maart zijn acht soldaten die verdacht werden van medeplichtigheid aan een couppoging in 1990 vrijgelaten. Er zouden geen mensen meer vervolgd worden voor deze poging tot staatsgreep.

Voormalige ministers beschuldigd van verduistering

De woordvoerder van president Abubakar maakte op 22 maart 1999 bekend dat opnieuw 150 miljoen gulden, die verduisterd zouden zijn uit de staatskas, teruggevonden waren. Een deel van het geld zou zich bij de familie van Abacha bevinden. De voormalige minister van financiën, Anthony Ani, zou

ongeveer 65 miljoen gulden verduisterd hebben en Bashir Dalhatu, de voormalige minister van energie- en staalvoorziening 35 miljoen. Beiden ontkenden de beschuldigingen. De verduisteringen zouden verband houden met het opzetten van een nationale staalindustrie met Russische hulp. De industrie is nooit van de grond gekomen.

Conflicten in de oliegebieden

Oliewinning 'onder beleg van opstandige jongeren'

Een woordvoerder van een van de oliemaatschappijen in de zuidoostelijke havenstad Port Harcourt liet op 23 juli 1998 aan een correspondent van Reuters weten dat de oliewinning plaatsvindt 'onder uiterst zorgwekkende omstandigheden.' 'Wij hebben het gevoel alsof wij werken onder een staat van beleg.' Op die dag was het pompstation van Shell in Nun River afgesloten, nadat dorpelingen een petitie hadden afgeleverd waarin om banen en voorzieningen voor hun dorp werd gevraagd. Eerder die week was in Nembe Creek een helikopter gekaapt en het personeel van Shell gedwongen te vertrekken. Het kantoor van Agip zou naar woonboten bij de olieterminal van Brass verplaatst zijn, nadat jongeren het kantoor bestormd hadden om schadevergoeding te eisen voor een olielek. Drie medewerkers van Texaco waren tijdelijk in gijzeling genomen.
Het verzet tegen de schade aan het milieu die de bewoners van de oliewinningsgebieden ondervinden, richtte zich sinds de executie van Ogoni-activisten, van wie de schijver Ken Saro-Wiwa de bekendste was, in toenemende mate tegen de federale regering. Op 20 juli werd het gouvernementshuis van Yenagoa bezet en overhoop gehaald door opstandige jongeren van het Ijaw-volk, die bij deze actie hun gevangen zittende leider Timi Ogoriba bevrijdden. Bij deze bezetting werden door de Ijaw-jongeren ook wapens buitgemaakt.

Gijzelingsacties tegen Texacopersoneel

Bewoners van het dorp Fishtown hebben op 17 augustus 1998 een werkvaartuig van Texaco gekaapt en de Nigeriaanse bemanning in gijzeling genomen. De actievoerders eisten compensatie voor een olielek van het Okubie-platform ter grootte van honderd vaten. Eerder waren arbeiders die het lek zouden gaan repareren in gijzeling genomen. deze gijzelaars waren inmiddels vrijgelaten, maar de dorpelingen hielden wel de vaartuigen in bezit. Texaco produceert in joint venture met Chevron en de Nigeriaanse staatsoliemaatschappij dagelijks 70.000 vaten die worden uitgevoerd via de Pennington Terminal.

Ogoni-activisten vrijgelaten

Het hooggerechtshof van Port Harcourt heeft op 7 september 1998 twintig leden van de *Movement for the Survival of the Ogoni People* (MOSOP) vrijgesproken van de aanklacht wegens moord op vier regeringsgezinde stamhoofden. Drie jaar eerder was de schrijver Ken Saro-Wiwa met acht medeactivisten op grond van deze aanklacht geëxecuteerd. Een van de vrijgelaten gevangenen, Nyieda Nasikpo, verklaarde dat de omstandigheden waaronder hij en zijn medestrijders gevangen waren gehouden allererbarmelijkst waren geweest. Een van de gevangenen was gestorven, een ander was blind geworden. Bijna allen hadden inmiddels hartklachten, astma of dermatitis overgehouden aan hun detentie. Enkelen waren in de gevangenis gebeten door slangen. 'In de gevangenis leefde je van minuut tot minuut, je was nooit zeker van je leven', zei Nasikpo.

Etnische groepen vechten over olie

Plaatselijke kranten in Zuid-Nigeria maakten op 24 september 1998 melding van zware gevechten in olie-exploratiegebieden. De strijd zou gaan tussen leden van het Ijaw-volk en rivalen van de Ilaje, en zou zich afspelen in het Apata-district. Het onafhankelijke dagblad *Vanguard* ging uit van zeker 23 doden, maar kon geen zeker aantal noemen. Dorpelingen zouden op de vlucht geslagen zijn voor het geweld en in de waterlopen zouden tientallen lijken drijven.

Olieproductie daalt met 25 procent door protestacties

Acties in de Nigerdelta hebben in de eerste week van oktober geleid tot een vermindering van de olieproductie met 440.000 vaten per dag. De totale productie in Nigeria bedroeg tot dan ruim twee miljoen vaten per dag. Radicale jongeren hadden een boorinstallatie van Shell bezet. Op 12 oktober werden vier arbeiders van Chevron gegijzeld, waardoor de productie met zeker 105.000 vaten per dag verder verminderd werd. Een woordvoerder van Chevron stelde dat gijzelingsacties als deze juist tot verdere vervuiling van de waterwegen leidden, doordat kundig personeel wegviel. Buitenlandse bezoekers in het oliegebied beschreven de situatie als 'uiterst gespannen'. Shell en Agip hadden hun beveiliging opgeschroefd, maar verwachtten in laatste instantie niet de druk van actievoerders te kunnen weerstaan. Vooral leden van het Ijaw-volk zouden in opstand zijn tegen de situatie dat de boorstations van alle gemakken voorzien zijn, terwijl in de vlakbij gelegen dorpen geen drinkwater of voedsel te vinden is. De verarming van de oliestreek is schrijnend, omdat die voorziet in 90 procent van de export van Nigeria. President Abubakar heeft de *Oil Mineral Producing Areas Development Commission* (OMPADEC) opdracht gegeven ervoor te zorgen dat zij in 13 procent van de deelstaatbegrotingen in het oliegebied zou voorzien. Op een seminar van managers in de olie-industrie, gehouden te Lagos op 5 oktober, werd opgeroepen deze maatregel snel en doeltreffend door te voeren.

Verdere acties tegen oliewinning aangekondigd

De oliemaatschappijen in het Niger-deltagebied noemden de situatie op 14 oktober 1998 'uitzichtloos', terwijl verdere acties van Ijaw-jongeren de olieproductie stillegden. Een woordvoerder van Shell stelde dat de bezettingen en gijzelingen in feite tegen de federale regering gericht waren. Uitspraken van leden van de actiecomités leken dit te bevestigen. Kennedy Orubene van de *Federated Niger Delta Izon Communities* zei dat er geen sprake van hervatting van de olieproductie kon zijn zolang de regering niet aan de eisen van de Ijaw voldeed. In een verklaring namens de stafchef van de nationale strijdkrachten werd zorg uitgesproken over de op grote schaal aangerichte vernielingen, over de instorting van orde en gezag en over de onderbreking van een belangrijk deel van de olieproductie.

Ruim zevenhonderd doden bij brand in pijplijn

Brand in een gebarsten pijplijn bij Jesse in de Delta Staat heeft op 17 oktober 1998 aan

meer dan zevenhonderd mensen het leven gekost. Meer dan driehonderd doden die niet geïdentificeerd konden worden zijn begraven bij de plaats van de ramp. Duizenden mensen waren olie aan het verzamelen bij een breuk in een pijplijn, toen er brand uitbrak. In het ziekenhuis van de deelstaathoofdstad Warri zijn meer dan duizend mensen opgenomen, van wie binnen een dag meer dan tweehonderd overleden. Gevreesd werd dat het aantal slachtoffers nog zou oplopen als gevolg van infecties in brandwonden.
President Abubakar bezocht het rampgebied op 20 oktober en zegde toe dat de regering de medische verzorging van de slachtoffers zou betalen. De staatsolieonderneming NNPC zou een onderzoek instellen naar de oorzaak van de ramp. Vertegenwoordigers van buitenlandse oliemaatschappijen legden verband tussen het ongeluk en de voortdurende acties van dorpelingen die protesteren tegen de vervuiling die de oliewinning met zich meebrengt zonder dat de bewoners hiervoor gecompenseerd worden. In de weken voorafgaande aan de brand zou eenderde van alle olieinstallaties gesaboteerd zijn.

Ogonileider keert terug uit ballingschap

Ledum Mitee, voorzitter van de Ogoni-beweging MOSOP, is op 22 oktober teruggekeerd in Nigeria na drie jaar ballingschap. Mitee had tegelijk met de schrijver Saro-Wiwa en acht andere activisten terechtgestaan, maar werd vrijgesproken. Mitee verklaarde bij aankomst blij te zijn dat hij terug in Nigeria was en zou binnen een dag naar Ogoniland vertrekken om MOSOP opnieuw te organiseren en te zien wat er voor de beweging verder te doen zou zijn.

Avondklok ingesteld in Warri na gevechten

In de dagen volgend op de grote olieramp zijn in de stad Warri gevechten uitgebroken tussen militanten van de Ijaw en leden van het Itsekiri-volk. Hierbij zouden zeker 10 mensen omgekomen zijn en 85 huizen in brand gestoken zijn. De militaire commandant van de Delta Staat heeft op 25 oktober de avondklok ingesteld voor Warri, en riep in een radiotoespraak de strijdende partijen op het geweld te staken. Olie-installaties, de raffinaderij en de kantoren van oliemaatschappijen werden door soldaten bewaakt. Vertegenwoordigers van beide groepen hebben op 26 oktober 1998 besprekingen gevoerd over de gewelddadigheden met vertegenwoordigers van de regering.
In Bomadi en Burutu, eveneens in de Delta Staat, werden op 25 oktober politiebureaus bestormd door opstandige Ijaw-jongeren, die alle aanwezige geweren en munitie meenamen en een tijdlang politieagenten in gijzeling hielden.

Mobil kondigt verliezen aan

Randy Broiles, directeur van Mobil Nigeria, kondigde op 12 november aan dat zijn bedrijf in 1998 meer dan 125 miljoen gulden verlies had geleden. De verliezen zouden het gevolg zijn van lekkages en branden. Verder verlies zou volgens Broiles moeten worden tegengegaan door de veiligheidsregels strenger in acht te nemen, en de milieubeschermingsregels voor exploratie, boren en productie serieus te nemen.

Opnieuw gijzelingsacties in zuidoosten

Zeven buitenlandse werkers, onder wie een staflid van Texaco, en één Nigeriaan, allen werkzaam op een boorplaats bij Pennington in de staat Bayelsa, zijn op 12 november 1998 in gijzeling genomen door opstandige jongeren. Met de actie wilden de bewoners van het dorp Foropah compensatie afdwingen voor schade door weggelekte olie. Deze compensatie zou onder andere de vorm moeten hebben van werkgelegenheid voor de dorpsbewoners. De gijzelhouders beloofden de gijzelaars niet te zullen krenken en er zouden onderhandelingen volgen over de voorwaarden tot vrijlating. Tijdens de onderhandelingen, die werden gevoerd met Texaco en bestuursambtenaren van Bayelsa, stelden de gijzelhouders voor de gijzelaars één voor één vrij te laten, hetgeen werd afgewezen door de onderhandelaars. Op 17 november zijn alle gegijzelden tegelijk vrijgelaten. Texaco weigerde bekend te maken of op de eisen van de ontvoerders was ingegaan.

Olieterminal bezet door actievoerders

Terwijl tien pompstations al langer bezet werden gehouden, namen actievoerders op 7 december 1998 bezit van de olieterminal van Shell te Forcados. De bezetters eisten schadevergoeding voor vroegere olielekken. Op 10 december werd de terminal vreedzaam vrijgegeven, maar Shell durfde de werkzaamheden niet te hervatten vanwege de gespannen situatie. De productie kwam pas in de loop van januari 1999 geleidelijk op gang tot 220.000 vaten per dag. De normale productie bedroeg 400.000 vaten per dag.

Noodtoestand in Bayelsa na afloop ultimatum

Op 30 december liep een ultimatum aan de gezamenlijke oliemaatschappijen af, waarbij Ijaw-militanten het vertrek van alle maatschappijen eisten. Bij een demonstratie die het einde van het ultimatum moest onderstrepen vielen in de hoofdstad Yenagoa drie doden. Hierna riep de militaire gouverneur de noodtoestand uit. In de dagen volgend op de instelling van de avondklok kwam het op verscheidene plaatsen tot botsingen tussen Ijaw-activisten en legereenheden. Op 1 januari 1999 verklaarde president Abubakar dat de regering alle gepaste maatregelen zou nemen om de rust te herstellen, en werden extra troepen naar het gebied gestuurd. De cijfers over het aantal dodelijke slachtoffers van de onlusten liepen uiteen: de politie gaf op dat er zes doden waren gevallen, de actievoerders spraken van tenminste 26 doden. Op 4 januari werd de noodtoestand ingetrokken, maar er bleef een verbod op demonstaties gehandhaafd. De ambassadeur van de Verenigde Staten had opgeroepen de crisis door dialoog te beëindigen.
Op de dag dat de noodtoestand werd ingetrokken werd door tienduizenden Ogoni's vreedzaam gedemonstreerd in de stad Bori, waarbij de onlangs teruggekeerde leider van MOSOP, Mitee, in een toespraak de oliemaatschappijen opriep metterdaad het lot van de bevolking te verbeteren.

Vrouwendemonstratie in Port Harcourt

Oproerpolitie dreef op 10 januari 1999 met traangas en schoten in de lucht een demonstratie van Ijaw-vrouwen in Port Harcourt uiteen. De ruim duizend demonstranten protesteerden tegen de mishandeling van vrouwen en het doden van jongeren door de troepen die als versterking van de aanwezige legermacht naar het oliegebied gestuurd waren Bij de demonstratie werd een pamflet verspreid, waarin de vraag werd gesteld waarom het bloed vergoten werd en vrouwen en meisjes verkracht werden, ter-

wijl de bevolking gerechtigheid en beëindiging van de vervuiling door de oliewinning wenste.

Amerikaans gezant bekritiseert oliemaatschappijen

Als speciale afgevaardigde van de Amerikaanse president heeft dominee Jesse Jackson op 11 maart 1999 de oliemaatschappijen, in de eerste plaats Shell, opgeroepen hun verantwoordelijkheid te nemen voor de schade die zij aan het milieu in het Niger-deltagebied aanrichten.
Jackson zei dit nadat hij in Lagos was teruggekeerd van een bezoek aan het oliewinningsgebied. Jackson was diep getroffen door de verwoestingen en armoede in het gebied. Vlak voor zijn bezoek had Shell laten weten niet te zullen betalen voor de schade die in januari was aangericht door een lek in een pijpleiding, omdat dit het gevolg zou zijn geweest van een aanslag met dynamiet.

Sjiieten in botsing met politie

Sjiitische moslims in het noorden van Nigeria zijn verscheidene keren in botsing gekomen met de politie bij demonstraties voor de vrijlating van hun leider, Ibrahim El-Zak-Zaky. Op 11 september 1998 kwamen in Kaduna twee mensen om, in Kano op 17 september zeker vijf. De politie zou in beide gevallen eerst traangas gebruikt hebben om de menigte te verspreiden, en daarna hebben geschoten. Het was niet duidelijk of de doden door kogels waren getroffen of vertrapt waren door de in paniek vluchtende menigte.
El-Zak-Zaky was in september 1996 gearresteerd en was niet onder het nieuwe bewind van president Abubakar vrijgelaten zoals andere politieke gevangenen dat wel waren. El-Zak-Zaky gold als een radicale voorganger, die gesteund zou worden door Iran en de invoering van de islamitische wetgeving voor geheel Nigeria zou nastreven.

Sjiitische leider El-Zak-Zaky alsnog vrijgelaten

Het gerechtshof van Kaduna beval op 18 december 1998 de onmiddellijke vrijlating van de sjiitische leider El-Zak-Zaky. De radicale voorganger verklaarde bij zijn vrijlating dat hij had gedacht al bij de dood van Abacha vrijgelaten te worden. 'Dit bewind wil de islamitische beweging vernietigen en heeft daartoe zijn uiterste best gedaan, maar het zal niet lukken', zei El-Zak-Zaky. Sjiieten vormen een kleine minderheid onder de moslims van Nigeria, die overwegend soennitisch zijn en op hun beurt geen meerderheid van de bevolking uitmaken.

Gevechten door hoge benzineprijzen

Bij een protestdemonstratie tegen de benzineprijzen zijn in Lagos op 5 januari 1999 vijf mensen om het leven gekomen. De prijzen zouden na het vrijgeven van de prijsvorming door de regering onaanvaardbaar gestegen zijn. Demonstranten hadden barricaden opgeworpen en het verkeer tot stilstand gebracht. De maatschappijen die de benzinevoorziening in handen hadden stelden dat de regering door de accijnsheffing verantwoordelijk bleef voor de opgelopen prijzen.

(Vorige berichten pag. 451/2 - 1998)

TUNESIË

BINNENLANDSE ZAKEN

Huurmoordenaars Cools veroordeeld

Op 2 juni 1998 werden door een Tunesische rechtbank twee Tunesiërs tot twintig jaar gevangenisstraf veroordeeld voor de moord op de Belgische socialistische politicus André Cools in 1991.
Abdelmajid el-Almi en Abdeljelil Ben Brahim werden veroordeeld wegens 'opzettelijke doodslag'. Hiernaast kregen beiden ook nog vijf jaar voor de mislukte doodslag op de vrouw die bij de moord gewond raakte. De advocaat van de familie Cools zei dat de twee straffen tegelijkertijd zouden worden uitgezeten. Cools' familie kreeg het symbolische smartengeld van één dinar.
De advocaat van de verdachten, Abada Kefi, stelde dat de mannen zich gedwongen voelden om Cools te vermoorden, omdat de Italiaanse mafia gedreigd had hen om te brengen als zij Cools niet zouden doden. De openbaar aanklager zei dat beide mannen ingehuurd waren voor de moord door een Siciliaan, 'Jackino'. Volgens de verdachten had deze hen wijsgemaakt dat Cools 'een hoge Belgische politieagent was die een grote drugs-deal in de weg stond' en daarom uit de weg geruimd moest worden.
Het proces gaf geen antwoord op de vraag wie uiteindelijk opdracht tot de moord had gegeven. Voor André Cools' zoon Marcel, die bij het vonnis in Tunis aanwezig was, vormde het proces tegen de huurmoordenaars dan ook 'het begin van een nieuw proces. Nu de kleine jongens berecht zijn, moeten we teruggaan naar degene die de opdracht gaf'.
Het onderzoek naar de moord op Cools leidde uiteindelijk tot een onderzoek naar corruptie van politici, het ontslag van de Belgische politicus Willy Claes als secretaris-generaal van de Navo en 'het proces van de eeuw' tegen een reeks politici en partijmedewerkers.

Ben Ali opnieuw presidentskandidaat

De Tunesische president Zine Abidine Ben Ali kreeg op 2 augustus 1998 de steun van zijn partij om zich opnieuw kandidaat te stellen voor het presidentschap bij de verkiezingen in 1999. Hij werd al eerder, in 1989 en 1994, gekozen. Volgens de grondwet kan hij maximaal twee keer herkozen worden.
De datum voor de verkiezingen stond nog niet vast en evenmin of er enige hoop was op werkelijk vrije verkiezingen. De *Rassemblement constitutionnel démocratique* (RCD), de regeringspartij die 144 van de 163 zetels in het parlement bezet, hield begin augustus haar partijcongres. Tweeduizend afgevaardigden namen een slotverklaring aan waarin werd gesteld dat in de naaste toekomst alleen nog arme Tunesiërs in aanmerking zouden mogen komen voor gratis onderwijs en medische zorg en voor subsidie op voedsel. Eerdere pogingen om bijvoorbeeld de subsidie op brood af te schaffen, leidde enkele jaren eerder tot grote sociale onrust.

President staat oppositie bij presidentsverkiezingen toe

De Tunesische president Zine Abidine Ben Ali maakte op 7 november 1998 bekend dat de grondwet zou worden aangepast om het ook kandidaten van oppositiepartijen mogelijk te maken aan de presidentsverkiezingen van 1999 deel te nemen. Deze mogelijkheid zou geschapen worden voor de leiders van de zes geregistreerde oppositiepartijen, mits zij die positie minstens vijf jaar bekleden.

Volgens de bestaande grondwet heeft elke kandidaat de steun van minstens 30 burgemeesters of parlementsleden nodig. Aan deze eis kunnen in de praktijk alleen kandidaten voldoen die de actieve steun van de leidende partij genieten. Alle burgemeesters zijn namelijk leden of bondgenoten van de *Rassemblement constitutionnel démocratique* (RCD), de regeringspartij die de overgrote meerderheid van de parlementszetels bezet.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Ksila beëindigt hongerstaking

Khemais Ksila, vice-voorzitter van de Tunesische Liga ter Verdediging van de Rechten van de Mens (LTDH), stopte op 26 juni 1998 na enkele dagen met een hongerstaking die hij was begonnen om een betere behandeling in de gevangenis af te dwingen. De gevangenisdirecteur zou hem beloofd hebben aan zijn klachten tegemoet te komen.
Ksila werd op 29 september 1997 gearresteerd en later veroordeeld wegens 'aantasting van de openbare orde', 'het verspreiden van onjuiste informatie' en 'het aanmoedigen van burgers om de wet te overtreden'. Aanleiding was een communiqué dat Ksila verspreidde waarin hij zei wegens zijn politieke activiteiten ontslagen te zijn bij het staatsbedrijf waar hij werkte. Ook zou de overheid zijn paspoort afgenomen hebben.
Op 5 juni 1998 had de secretaris-generaal van Amnesty International, Pierre Sané, Tunesië nog bekritiseerd omdat 'onze Tunesische collega's nog steeds te leiden hebben van intimidatie door de veiligheidsdiensten'. 'De repressie in Tunesië is net zo efficiënt als in Algerije', zei Sané. 'De autoriteiten proberen de buitenwereld wel het image te verkopen van een modern land dat de mensenrechten respecteert, maar dat is een leugen'.

Amnesty beschuldigt Tunesië van martelingen

Op 4 november 1998 beschuldigde Amnesty International in een rapport de Tunesische autoriteiten van het martelen van mensenrechtenactivisten. De organisatie wijst er bovendien op dat in toenemende mate gebruik wordt gemaakt van subtiele methoden om dissidente geluiden te onderdrukken. De autoriteiten zouden onder meer telefoons aftappen, faxberichten en post onderscheppen en verdedigers van mensenrechten verdacht maken door van hen foto's en video-montages te publiceren. Intimidatie en vervolging zouden niet alleen van overheidswege worden getolereerd, maar tot in de hoogste regionen van de Tunesische staat worden aangemoedigd.

BUITENLANDSE ZAKEN

Samenwerking met Spaanse bedrijven

De Spaanse minister van Industrie en Energie, Josep Pique, bracht op 15 en 16 april 1998 een bezoek aan Tunesië om de handelsbetrekkingen aan te halen. Hij werd tijdens zijn gesprekken met diverse kabinetsleden vergezeld door een delegatie van 23 zakenlieden. Na afloop zei de minister dat Tunesische en Spaanse bedrijven nauwer zullen gaan samenwerken op het gebied van energieproductie, de textiel-, schoenen- en leerindustrie. Spaanse bedrijven waren ook geïnteresseerd in de privatisering van de cementsector en van de spoorwegen. De handel tussen beide landen bedroeg in 1997 rond de 900 miljoen gulden.

Bezoek Turkse delegatie

Een 55 man sterke delegatie van de Turkse werkgeversorganisatie UTICA bracht onder leiding van president Suleyman Demirel op 4 mei 1998 een bezoek aan de Tunesische president Zine Abidine Ben Ali. Doel, aldus Demirel, was de verbetering van de samenwerking op economisch, technisch en cultureel gebied. De handel tussen beide landen bedroeg in 1997 ruim 325 miljoen gulden.

Overeenkomst met Italië over illegalen

De Italiaanse minister van Binnenlandse zaken Giorgio Napolitano voerde op 26 augustus 1998 overleg met zijn Tunesische ambtsgenoot Ali Chaouch over regulering van de immigratie naar Italië via jaarlijkse quota. Beide landen tekenden eerder die maand een raamovereenkomst, die Tunesië verplicht illegalen terug te nemen, de activiteiten van de kustwacht op te voeren en tot betere samenwerking te komen met de Italiaanse autoriteiten bij de vaststelling van de identiteit van illegalen.

(Vorige berichten pag. 249/3 e.v. - 1998)

ZIMBABWE

BINNENLAND

Onteigening grote landbouwbedrijven aangekondigd

Zwarte boeren bezetten boerderijen

Op 17 juni 1998 bezetten 4.000 zwarte boeren drie grote landbouwbedrijven in Marondera en Goromonzi in het noordoosten. Ongeveer 4.500 blanke boeren bezitten 70 procent van de beste landbouwgrond in Zimbabwe. Met de aankondiging door president Mugabe in november 1997 dat de regering 1.500 commerciële boerderijen, die voornamelijk in blanke handen waren, wilde onteigenen en verdelen onder 100.000 zwarte boerenfamilies zonder land, was er onrust ontstaan. Mugabe wilde slechts compensatie betalen voor de opstallen en de verbetering van de grond.
Op 1 juli zei Joseph Msika, minister zonder portefeuille en belast met de coördinatie van de landhervorming, dat er over een ruimere compensatie voor de te onteigenen boeren te praten viel als de internationale donorgemeenschap wilde bijdragen aan de 2 miljard dollar die dat zou kosten. Donoren lieten weten daar alleen over te willen denken als de plannen rekening hielden met de rechten van de huidige eigenaren en de landbouw van Zimbabwe niet schaadden.

Inmiddels hadden de honderden dorpelingen op verzoek van de regering de boerderijen verlaten die ze bezet hadden. Die bezettingen waren vreedzaam verlopen en de eigenaars waren niet gehinderd in hun werkzaamheden.
In een toespraak op 14 juli bij de opening van het nieuwe parlementaire jaar zei Mugabe dat hij onder grote druk stond van de landhonger van de zwarte bevolking. Hij herhaalde dat hij slechts de opstallen en de grondverbetering wilde vergoeden, want de blanken hadden het land ook maar gestolen, toen ze Rhodesië in 1890 koloniseerden.

Op de jaarvergadering op 5 augustus van de *Commercial Farmers' Union*, een organisatie van blanke boeren, zei onderdirecteur Jerry Grant dat politici uit de top van ZANU-PF en de bond van oud-strijders uit de onafhankelijkheidsstrijd achter de landbezet-

tingen zaten. Hij suggereerde daarmee dat Mugabe de druk van de landlozen zelf organiseerde.

Meer compensatie voor onteigende boeren beloofd

Op een conferentie begin september 1998 over de landkwestie adviseerden internationale donors de regering de omvang van het onteigeningsprogrammma terug te schroeven, de rechten van de eigenaars te beschermen en zich te concentreren op de effecten voor de bestrijding van de armoede. Voorts moest de regering overleg plegen met alle belanghebbenden.
Op 15 september meldde de regeringskrant *Herald* dat de regering besloten had 442 boerderijen te schrappen van de lijst van te onteigenen bedrijven. Dat zou gebeurd zijn omdat de grond niet vruchtbaar genoeg was, of het gebied te droog, waardoor de bedrijven ongeschikt waren voor akkerbouw. Bovendien bleek een aantal bedrijven zwarte eigenaars te hebben.

Op 20 november maakte het ministerie van Landbouw bekend dat 841 voornamelijk blanke boerderijen onteigend werden. Zoals afgesproken met de donors op de landconferentie in september zouden de eigenaars een compensatie ontvangen. Die zou echter later worden vastgesteld. De regering had tot een versnelling van haar onteigeningsprogramma besloten in verband met een toenemende onrust onder zwarte boeren. Illegale bezettingen van boerderijen, zoals recentelijk bij de hoofdstad Harare, zou ze niet toestaan.
President Mugabe had lang volgehouden dat hij alleen een vergoeding wilde geven voor de opstallen en de verbetering van de grond. Begin februari 1999 liet hij echter aan potentiële donors weten dat de boeren een compensatie zouden krijgen volgens de bestaande wetgeving. Hoe die betaald zou worden bleef onduidelijk. De *Commercial Farmers' Union* toonde zich op 9 februari tevreden met de belofte van Mugabe en de toezegging dat onteigeningsplannen ruimschoots op tijd zouden worden aangekondigd.

Op 8 februari 1999 oordeelde de rechter dat de regering bij 520 van de 841 boerderijen te laat was geweest met het aanmelden van haar voornemen om te onteigenen en dat de regering dat alsnog moest doen. Het betekende zes maanden uitstel.

President en parlement verschillen over grondwetsherziening

Parlementscommissie komt met voorstel grondwetsherziening

Op 22 mei 1998 publiceerde een parlementaire hervormingscommissie een rapport waarin ze aandrong op versterking van de macht van het parlement ten opzichte van president Mugabe. Sterke parlementscommissies moesten de ministers kunnen controleren en er moest meer openbare discussie over wetsontwerpen komen. Om hun onafhankelijkheid te garanderen zou het parlement en niet de regering de thesaurier-generaal en de ombudsman moeten benoemen. Voorzitter van de hervormingscommissie was de vrij onbekende parlementariër Mike Mataure, maar er zaten ook vier ministers in. De commissie was in 1997 ingesteld door parlementsvoorzitter Cyril Ndebele. President Mugabe zag de instelling van de commissie als onderdeel van een plan van rebellen binnen zijn eigen partij ZANU-PF om hem zijn macht te ontnemen.

Oppositiegroepen verwerpen constitutionele plannen Mugabe

Een brede coalitie van burgerrechtenorganisaties en oppositiegroepen verwierp op 18 februari 1999 de uitnodiging van president Mugabe zitting te nemen in een commissie die de grondwet moest herschrijven. Sinds de onafhankelijkheid in 1980 had de regering de grondwet al veertien keer gewijzigd. Volgens Morgan Tsvangirai, de secretaris-generaal van de vakcentrale ZCTU eiste de coalitie dat een nieuwe grondwet op een open en democratische manier werd opgesteld en slechts via een referendum kon worden veranderd en niet door een enkele persoon of groep. De coalitie wilde een grondwet met een verklaring van de rechten van de burgers, een onafhankelijke rechterlijke macht en een regering die verantwoording aflegt aan het parlement.

Gibson Sibanda, de voorzitter van de ZTCU, eiste op 26 februari, dat de vrijheid van vergadering en het stakingsrecht opgenomen werd in de grondwet. Een duurzame ontwikkeling van Zimbabwe zou gediend zijn met eerbied voor mensen- en vakbondsrechten.

Jaarvergadering ZANU-PF

Op de jaarvergadering van de regeringspartij ZANU-PF in Gweru op 12 en 13 december 1998 vroegen de leden om duidelijke en snelle besluiten over de landkwestie. De vergadering stelde ook dat eerst een commissie de ideeën over een nieuwe grondwet onder de bevolking moest peilen, alvorens een groep juristen die zou gaan schrijven. De regering moest verder maatregelen nemen om de Zimbabwaanse dollar te steunen, de hoge inflatie te bestrijden, de rente te verlagen en de corruptie bij de overheid en het bedrijfsleven te bestrijden.
Minister van Handel Shamuyarira zei dat de regering weer subsidies wilde verstrekken om de prijzen van enkele basisproducten laag te houden. De vijfduizend afgevaardigden wilden het politbureau van de partij voortaan kiezen en niet meer door Mugabe laten benoemen.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Onrust door banenverlies en prijsverhogingen

Ontslag ambtenaren

Op 28 augustus 1998 maakte de regering bekend binnen drie maanden 10.000 van de 180.000 arbeidsplaatsen bij de overheid te willen schrappen. De regering moest bezuinigen en wilde zich daarom gaan beperken tot kerntaken. Om de uitgaven in het buitenland te verminderen waren de salarissen van de diplomaten in maart 1998 al verlaagd. Eind augustus gingen 72 diplomatieke posten dicht.

Prijsverhogingen

Op 24 september 1998 meldden de kranten dat de regering akkoord was gegaan met een prijsverhoging van gemiddeld 20 tot 40 procent voor primaire consumptiegoederen. Door de sterk gestegen prijzen van geïmporteerde goederen en speculaties met de Zimbabwaanse dollar kon de regering volgens minister Shamuyarira van Handel en Industrie niet anders dan de prijsverhoging toestaan. Soortgelijke prijsverhogingen hadden in januari geleid tot rellen waarbij zes doden vielen en winkels werden geplunderd. De regering had toen opdracht gegeven een prijsverhoging met

25 procent van het basisvoedsel maismeel ongedaan te maken.

Prijscontroles na rellen

Op 31 oktober 1998 verhoogde de regering de brandstofprijzen met 67 procent, om te voorkomen dat de nationale distributiemaatschappij NOCZIM failliet zou gaan. Buskaartjes werden daarop 100 procent duurder. Dat leidde tot rellen in Harare en twee andere steden. Minister Shamuyarira van Handel en Industrie bracht de prijsverhoging van het openbaar vervoer daarop terug tot maximaal 25 procent. Basisproducten als maismeel mochten helemaal niet meer duurder worden
De vakbonden staakten op 11 november tegen de forse verhoging van de brandstofprijzen en tot die ongedaan gemaakt was zouden ze iedere woensdag staken.

Confrontatie tussen regering en vakbonden

Op 23 november overhandigde de vakbonden de regering een lijst van eisen en aanbevelingen. Om de regering de gelegenheid te geven daarover rustig na te denken, zou er op 25 november niet gestaakt worden tegen de verhoging van de brandstofprijzen. De vakcentrale ZCTU stelde dat als de regering zich een kostbare oorlog in DR Kongo kon veroorloven, ze de brandstofprijzen ook wel kon subsidiëren. De financiële positie van de overheid zou verder aanzienlijk verbeteren als het aantal ministers werd teruggebracht van 55 naar 15, als de regering een schikking kon bereiken met de donorgemeenschap over een vermindering van de schulden, als er een betere accountantscontrole zou komen bij overheidsopdrachten en als al het geld dat aan corruptie verloren was gegaan werd teruggevorderd. De politieke situatie in het land — en daarmee de economische vooruitzichten — zouden erop vooruit gaan, als er garanties kwamen voor de journalistieke vrijheid bij de overheidsmedia en als er in 1999 een goede nieuwe grondwet kwam. De ZTCU eiste ook duidelijkheid over de kosten van de oorlog in DR Kongo.

De regering toonde zich bereid om met de vakbonden te overleggen over nijpende economische problemen. De ZTCU schortte daarom de woensdagse stakingen op.
Op 27 november vaardigde president Mugabe echter per decreet een tijdelijk verbod op politieke stakingen uit. De ZTCU besloot dat bij de rechter aan te vechten. Op 3 december kondigde de regering aan dat ze het parlement in 1999 een nieuwe Arbeidswet zou voorleggen met een verbod op politieke stakingen. Florence Chitauro, minister van Arbeid, zei in een toelichting dat de regering met de vakbonden en de werkgevers wel de dialoog wilde voortzetten over de economische crisis.

Op 11 februari 1999 stelde de bondsraad van de ZTCU vast dat de regering te weinig had gedaan om de inflatie te bestrijden, de nationale schuld en de corruptie te verminderen en de snelle stijging van de voedselprijzen en de devaluatie van de nationale dollar een halt toe te roepen. De raad twijfelde aan de oprechtheid van de regering om de economische crisis te bestrijden en dreigde zich terug te trekken uit het overleg met overheid en werkgevers als het stakingsverbod van november 1998 niet werd opgeheven.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Begrotingstekort daalt

Toen minister Murerwa van Financiën de begroting indiende voor de periode juli 1997 tot januari 1999 — Zimbabwe wilde het begrotingsjaar gelijk gaan laten lopen met het kalenderjaar — had hij een begrotingstekort verwacht van 7,6 procent van het bnp. Op 15 oktober 1998 meldde hij dat het tekort waarschijnlijk 6,6 procent zou bedragen en dat ondanks de kosten van de oorlog in DR Kongo en niet-begrote verhogingen van de ambtenarensalarissen. De meevaller was te danken aan een efficiëntere belastingheffing en extra bezuinigingen bij de overheid. Voor 1999 verwachtte Murerwa een tekort van 6 procent.

Hulp IMF gestaakt

In juni 1998 had het IMF en lening van 175 miljoen dollar toegezegd. In november had het IMF 53 miljoen dollar betalingsbalanssteun moeten overmaken, maar het fonds weigerde. Het maakte zich zorgen over de kosten van de militaire steun aan DR Kongo en over de plannen om privé-boerderijen te onteigenen. In december had minister van Financiën Murerwa al verklaard dat de operatie in de DR Kongo weinig gevolgen had voor de begroting.

Op 4 januari 1999 kwamen twee topfunctionarissen van het IMF naar Zimbabwe om het overheidsbudget van het laatste kwartaal van 1998 te controleren. Ze waren vooral geïnteresseerd in de kosten van de oorlog in DR Kongo.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Beperking vrijheid van vergadering en demonstratie

Op 31 juli 1998 voerde de regering nieuwe regels in die organisatoren van politieke en sociaal-economische bijeenkomsten en demonstraties verplichtten ruim tevoren schriftelijk toestemming te vragen van de politie en zich te houden aan een aantal andere beperkende voorwaarden. De maatregel leek vooral gericht tegen de vakbonden die stakingen voorbereidden tegen bepaalde belastingen.

Persvrijheid bedreigd, journalisten vervolgd

Sinds de verscherping van de sociale en economische problemen in Zimbabwe die leidden tot voedselrellen in januari 1998 was president Mugabe zeer gevoelig geworden voor kritiek. Vooral de kleine onafhankelijke media moesten het ontgelden. Bij de opening van het parlementaire jaar op 14 juli 1998 beschuldigde hij hen van leugens en riooljournalistiek.
Op 10 januari 1999 meldde het zondagsblad de *Standard* dat op 17 december 23 soldaten onder wie 7 officieren waren gearresteerd op verdenking van deelname aan een poging tot staatsgreep medio december. Onvrede over Mugabe's wanbeheer van de economie en de militaire interventie in DR Kongo zou de reden zijn geweest voor de couppoging. Minister van Defensie Mahachi ontkende dat er een couppoging was geweest en zei dat er niemand was gearresteerd. Hij noemde de schrijvers van de artikelen vijanden van de staat.

Op 14 januari werd redacteur Mark Chavunduka van de *Standard* gearresteerd door de militaire politie, die weigerde gehoor te geven aan een gerechtelijk bevel hem vrij te laten. Omdat hij zich met militaire zaken had bemoeid, was hij volgens het ministerie van Defensie onderworpen aan het militaire recht. Chavunduka bleef opgesloten in een kazerne in Harare. De mensenrechten-

organisatie *Zimright* sprak van een schending van de persvrijheid.
Behalve Chavanduka werd ook verslaggever Ray Choto gearresteerd. Beide mannen werden twee dagen gemarteld door de militaire politie en agenten van de veiligheidsdienst CIO voordat ze op donderdag 21 januari werden aangeklaagd wegens het verspreiden van valse informatie. Ze kwamen op borgtocht vrij. Op 22 januari werd ook hun directeur Clive Wilson gearresteerd, maar weer vrijgelaten wegens gebrek aan voldoende belastende feiten.

Op 26 januari demonstreerden advocaten en journalisten tegen de marteling van de twee journalisten. De betoging werd met harde hand uiteengedreven. Nationale en internationale mensenrechtenorganisaties eisten een onafhankelijk onderzoek naar de martelingen, maar minister Mahachi van Defensie deed de beweringen af als leugens. Een medisch onderzoek van de twee mannen toonde echter aan dat ze gemarteld waren.

Op 4 februari arresteerde de politie vier journalisten in verband met een verhaal in de *Zimbabwe Mirror* over een onthoofde soldaat. Twee van hen werden later op borgtocht vrijgelaten in afwachting van hun proces. Eind oktober had het onafhankelijke weekblad *Zimbabwe Mirror* een artikel gepubliceerd over een soldaat, Douglas Maforere, die in DR Kongo was overleden aan malaria. Volgens de krant beweerde een familielid dat Maforere onthoofd was en dat zijn familie slechts zijn halfverteerde hoofd had ontvangen. Om aan de geruchten een eind te maken zag het leger zich genoodzaakt het lichaam op te graven. Volgens de politie had het verhaal te maken met een familieruzie over de overlijdensuitkering.

Kritiek van rechters en oppositie

Drie leden van het Hooggerechtshof schreven op 25 januari 1999 in een brief aan president Mugabe dat het leger en de veiligheidsdienst CIO niet bevoegd waren om burgers te arresteren en dat martelingen niet thuis hoorden in het rechtsstelsel van Zimbabwe. Mugabe antwoordde hen dat leden van de rechterlijke macht geen orders mochten geven aan de president en dat ze maar beter konden opstappen.
Volgens de *National Constitutional Assembly*, een coalitie van kerken, mensenrechtenorganisaties en vakbonden, ondermijnden de arrestatie en marteling van de journalisten en de kritiek van Mugabe op de rechterlijke macht de rechtsstaat. De regering verkeerde in een crisis en Mugabe kwam steeds meer onder invloed van de militaristische vleugel in zijn regering.

Mugabe: 'Homo's erger dan beesten'

In 1995 had de regering van Zimbabwe de homobeweging GALZ, *Gays and Lesbians Association of Zimbabwe*, verboden deel te nemen aan de Internationale Boekenbeurs in Harare. De rechter draaide dat verbod in 1996 terug, maar de stand van GALZ werd vernield en de boeken in brand gestoken.
Toen bekend werd dat de Wereldraad van Kerken GALZ had uitgenodigd voor deelname aan een bijeenkomst over menselijke seksualiteit en seksuele geaardheid tijdens haar Achtste Assemblee in december 1998 in Harare, wekte dat de wrevel van president Mugabe. Op 22 april 1998 noemde Mugabe homo's en lesbiennes erger dan wilde dieren uit het oerwoud, 'want die wisten tenminste nog wat een mannetje en een vrouwtje was'. Hij hekelde ook de Wereldraad: 'Zal God ons niet straffen voor dit soort praktijken?'
In de daaropvolgende dagen bleek dat Mugabe's opvattingen gedeeld werden door een aantal christelijke kerken uit Zimbabwe. Die drongen er bij de Wereldraad op aan de uitnodiging aan GALZ in te trekken om te voorkomen dat christenen de Assemblee zouden boycotten. De Wereldraad weigerde.
Tijdens de Assemblee verspreidde GALZ op 9 december 1998 een pamflet waarin het Zimbabwe een flagrant voorbeeld noemde van een land waar mensen vanwege hun homoseksualiteit beroofd werden van hun mensenrechten. GALZ spoorde de Wereldraad aan Mugabe tot een verzachting van zijn standpunt over homoseksualiteit te bewegen.

Oud-president Banana veroordeeld wegens homoseksueel gedrag

Op 18 januari 1999 werd Canaan Banana, de eerste president van Zimbabwe, schuldig bevonden aan homoseksueel gedrag, poging tot homoseksueel gedrag en aanranding en veroordeeld tot tien jaar gevangenisstraf, waarvan negen voorwaardelijk. Na afloop van het proces, maar voordat de rechter zijn vonnis had uitgesproken, was Banana naar Botswana en daarna naar Zuid-Afrika gevlucht.
Tijdens het proces hadden de getuigen à charge geschilderd hoe zij door de toenmalige president waren verleid of verkracht. Banana's advocaat wees op tegenstrijdigheden in hun verklaringen en eiste vrijspraak. Banana zelf had de beschuldigingen steeds ontkend.

BUITENLANDSE ZAKEN

Interventie in DR Kongo

Troepen uit Zimbabwe leverden in augustus 1998 een belangrijke bedrage aan de verdediging van Kinshasa, de hoofdstad van de Democratische Republiek Kongo, tegen rebellen die de regering van president Kabila wilden omverwerpen.
Toen er berichten kwamen over gesneuvelde Zimbabwaanse soldaten groeide de kritiek op de noodzaak van de interventie in DR Kongo. Eind oktober waren er volgens president Mugabe acht Zimbabwaanse soldaten gesneuveld. De rebellen hielden het op zestig. Zestien Zimbabwanen waren gevangen genomen.
Op 11 december 1998 bleek uit een onderzoek in opdracht van vier mensenrechtenorganisaties dat 70 procent van de geënquêteerden in de grote steden tegen het ingrijpen was; slechts 23 procent steunde Mugabe. Veel ondervraagden dachten dat belangen van de politieke leiders, zakelijke belangen van Mugabe zelf en de vriendschap tussen Mugabe en Kabila, de belangrijkste redenen voor de steunoperatie waren. Mensenrechtengroepen en oppositiepartijen waren ook tegen de interventie en stelden dat Zimbabwe zich die economisch niet kon veroorloven.

Na de slag om Kabalo in het noorden van de provincie Katanga in DR Kongo meldde de Zimbabwaanse legerleiding op 18 december dat het totaal aantal verliezen toen 26 doden en 33 gewonden bedroeg. De rebellen zeiden dat er alleen al bij Kabalo tientallen Zimbabwanen waren gesneuveld.
De *Standard* van 20 december meldde dat Mugabe had besloten de soldij te verdubbelen per 1 januari 1999. Volgens de krant was de verhoging bedoeld om het moreel van de 6.000 Zimbabwaanse soldaten in DR Kongo te verbeteren.

(Vorige berichten pag. 250/3 - 1998)

Aflevering nr. 3139

ANGOLA
Vredesproces stokt in eindfase 163
Offensief tegen Bailundo en Andulo 164
Vertrek van de waarnemingsmissie VN 164
Nieuwe regering 165
Interventie in DR Kongo 165

ALGERIJE
Dertig partijen verboden 155
Vervroegde presidentsverkiezingen 155
Aanloop naar de presidentsverkiezingen 156
Binnenlands geweld en internationale pressie 157
Algerijnen leven in 'sociale hel' 160
Voortzetting privatisering 161
Geen actie tegen Algerije in VN-mensenrechtencommissie 161
Amnesty benadert oliemaatschappijen 161
Bezoek VN-delegatie 161
Rode Kruis mag gevangenen bezoeken 162
Algerijnse vrouwen zoeken steun tegen 'verdwijningen' 162
Samenwerking met Irak 162
FIS-leider uitgezet 162

CHINA
Jiang Zemin maakte China tot grootmacht 140
Corruptie 141
Hervorming volksbevrijdingsleger 141
Verhuizing van 1,13 miljoen mensen 142
Nieuwe burgemeester van Peking 142
Onrust op het platteland 142
Kabinet wil hervorming huisvestingsbeleid 143
'WTO stelt te hoge eisen' 143
Zhu Rongji prijst de Chinese economie, maar IMF waarschuwt 143
Financiële instellingen gesloten 143
Nieuwe beurswet 144
Economische groei vooral afkomstig uit particuliere sector 144
Bevolkingsgroei neemt af 144
Natuurrampen 145
Maatregelen tegen milieuvervuiling 145
Chinese steden zwaar vervuild 145
Dissidenten redelijk tevreden met bezoek Clinton 145
Vakbondsleiders gearresteerd 146
China koploper executies 147
Ondertekening VN-mensenrechtenverdrag 147
Mensenrechtensymposium in Peking 147
Aanpak smokkel en illegale wapenhandel 148
Vergadering Uyguren in Ankara veroordeeld 148
VN-mensenrechtencommissaris bezoekt geen Tibetaanse gevangenissen 148
China versus de Dalai Lama 149
Hardere aanpak Tibetaanse rebellen 149
Overheid koopt aandelen 149
Beleidsplannen Tung Chee-hwa slecht ontvangen 150
'Werkloosheidsuitkeringen zware last' 150
'Kooibewoners' krijgen huizen 150
Geschil van Honkong met Peking over *Basic Law* 151
Bezoek van president Clinton (vervolg) 151
Bezoek EU-voorzitter Santer 152
Bezoek Britse premier Tony Blair 152
Bezoeken Moskou versterken samenwerking 152
Staatsbezoek Japan in gespannen sfeer 153
Moeizame ontwikkeling economische betrekkingen met Taiwan 153
Impasse in contacten met Taiwan doorbroken 154
China richt raketten op Taiwan 154

DEMOCRATISCHE REPUBLIEK KONGO
Nieuwe regering 165
Mobutu overleden 166
Arrestatie politieke tegenstanders 166
Uitbreiding regering 166
Politieke processen 166
Ontwerp grondwet 166
Ministers ontslagen wegens corruptie 167
Tshisekedi vrijgelaten 167
Nieuwe grondwetscommissie 167
Regels voor politieke partijen 168
Begroting 168
SASMIP opgeheven 168
Militaire tribunalen ingesteld. Zestig mensen geëxecuteerd 168
VN-onderzoek naar massamoorden op Hutu-vluchtelingen 168
Mensenrechtenorganisaties gekneveld 169
Relatie met Congo Brazzaville 169
Verhouding Rwanda en Oeganda bekoeld 169
Oorlog bij de Grote Meren 169

LIBIË
Gerucht over nieuwe aanslag op Kadhafi 173
Reorganisatie ministeries 173
Bezuinigingen begroting 1999 173
Lockerbie-affaire 174
Turks protest tegen PKK-ceremonie 176
Britten wilden Kadhafi vermoorden' 176

MAROKKO
Sleutelposten voor koningsgetrouwen 176
Illegale emigratie gaat voort 177
Wereldbank wil fonds voor werklozen opzetten 178
Privatisering niet voltooid 178
Vermindering schuldenlast 178
'Hervorming ambtenarenapparaat nodig' 178
Mensenrechten lijken te verbeteren 178
Ontwikkelingsplan platteland 178
Verdrag tegen kinderarbeid getekend 179
Marokko krijgt financiële hulp 180
Europese Commissie neemt plan vrijhandelszone aan 180
Belastingverdrag met Zuid-Korea 180

NAMIBIË
Derde termijn Nujoma 180
Transkalahari-snelweg geopend 180
Hogere belastingen 180
Afslanking overheid 180
Mensenrechtenactivist uitgewezen 181

NIGERIA
Overgang naar een gekozen burgerbewind 181
Toekomstige president roept op tot verzoening 187
Conflicten in de oliegebieden 189
Sjiieten in botsing met politie 191

TUNESIË
Huurmoordenaars Cools veroordeeld 191
Oppositie presidentsverkiezingen toegestaan 191
Amnesty beschuldigt Tunesië van martelen 192
Samenwerking met Spaanse bedrijven 192
Overeenkomst met Italië over illegalen 192

TURKIJE
Regering-Yilmaz valt 133
Moeizame regeringsformatie 133
Aanloop naar verkiezingen 134
Corruptieprocessen 134
Verzet tegen hoofddoekjes duurt voort 135
Erbakan niet verkiesbaar 136
Turkije en Syrië tekenen PKK-akkoord 136
Offensieven na arrestatie PKK-leider 136
Justitie sluit krant 137
Arrestatie Öcalan leidt tot acties 137
PKK treft olie-industrie 137
Iran en Turkije gaan militair samenwerken 137
HADEP 137
Abdullah Öcalan 138
Mensenrechten verbeterd volgens Amnesty 139
Betrekkingen Griekenland gespannen 140

ZIMBABWE
Onteigening grote landbouwbedrijven aangekondigd 192
President en parlement verschillen over grondwetsherziening 193
Confrontatie regering en vakbonden. 194
Begrotingstekort daalt 194
Hulp IMF gestaakt 194
Persvrijheid bedreigd 194
Kritiek van rechters en oppositie 195
Interventie in DR Kongo 195

KHA

uitgevers:
Systemen Keesing B.V.
Hogehilweg 13
1101 CA Amsterdam
telefoon: 020 - 564 1111
Postbus 1118
1000 BC Amsterdam
telefoon: 020 - 564 12 22 (abonneeservice)
Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing
Keesinglaan 2-20
B 2100 Deurne-Antwerpen.
telefoon: 03-360 5300

redactie:
Keesings Historisch Archief
J. J. Viottastraat 21
1071 JN Amsterdam
telefoon: 020 - 470 43 03
e-mail: kha@knoware.nl

© Keesings Historisch Archief

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

NEDERLAND

BINNENLAND

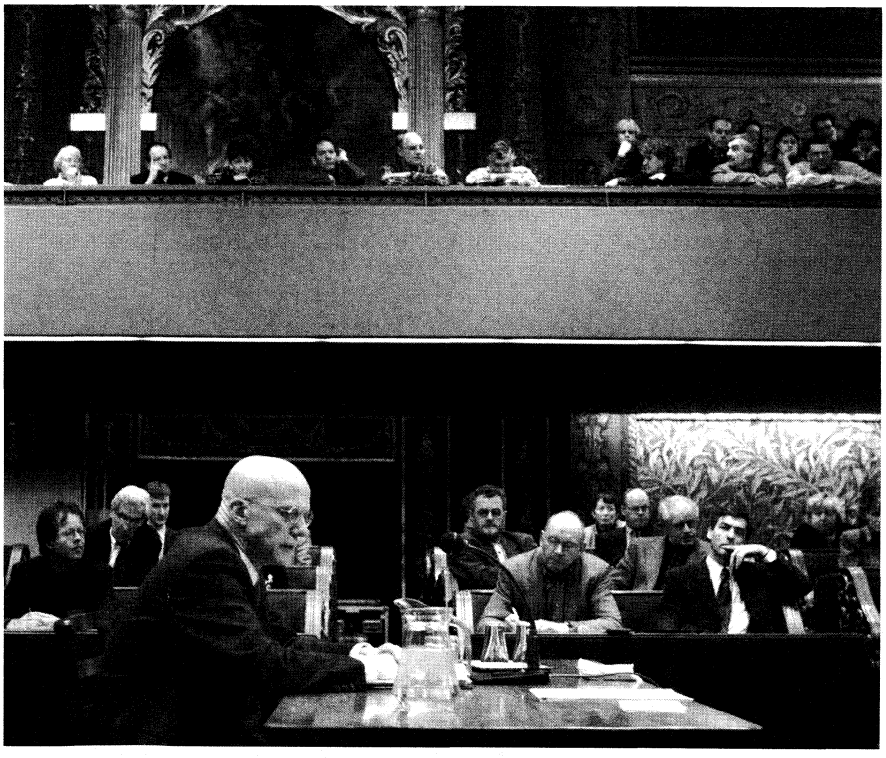
Vervolg parlementaire enquête Bijlmerramp

Lading El Al-Boeing verzwegen

Op 3 februari 1999 bleek tijdens de verhoren door de parlementaire enquêtecommissie die de vliegramp in de Bijlmermeer van 1992 onderzocht, dat luchtverkeersleiders destijds besloten om informatie over de lading van de El Al-Boeing achter te houden. S. Koopmans, destijds adjunct-hoofd van de verkeersleiders, vertelde in zijn verhoor er toen pas kort tevoren achter te zijn gekomen dat zijn medewerkers zes jaar geleden tot geheimhouding besloten. Dit bleek uit een teruggevonden tape met daarop de gesprekken tussen verkeersleiders en een El Al-medewerker. Betrokken politici reageerden verbijsterd. Minister Jorritsma van Verkeer en Waterstaat meende dat een strafrechtelijk onderzoek op zijn plaats was.
Op 5 februari publiceerde *de Volkskrant*, die de hand op de transcriptie van de tape had weten te leggen, de letterlijke tekst van de conversatie. De El Al-medewerker vraagt daarin de luchtverkeersleiding 'geen uitspraken' over de vracht te doen en de verkeersleider reageert daarop met: 'Nee, uiteraard niet. Nee, dat zullen ze van ons niet horen'. De El Al-medewerker had tijdens dat gesprek een lijst van de lading voor zich waaruit hij concludeerde dat er gif en explosieven aan boord waren. Deze zouden volgens de veiligheidsbepalingen van de International Civil Aviation Organization (ICAO) echter wel vervoerd mogen worden in een vrachtvliegtuig van de burgerluchtvaart. Bij een latere zitting op 12 februari bleek dat al op de dag van de ramp bekend was dat de El Al-medewerker een verkeerde vrachtlijst in zijn bezit had.
In een eveneens op de dag van de ramp opgenomen gesprek tussen voorlichter G. Knook van de Luchtverkeersbeveiliging (LVB) en de chef van de luchtverkeersleiders, Th. Croon, werd besloten 'geen ruchtbaarheid' aan de lading te geven, omdat het gif en de explosieven 'niet gevaarlijk' waren en omdat 'El Al ons uiteraard natuurlijk bidt om dat onder de pet te houden'. Croon en Knook besloten in dat gesprek ook om 'verder niemand te bellen' met informatie over de lading, omdat het naar hun mening voldoende was dat 'de politie, de wachtmeteoroloog en de operator' ervan op de hoogte waren. Knook verklaarde op de avond van de crash zijn superieuren ingelicht te hebben, onder wie J. Weck, topman bij de RLD. Deze bleek de informatie over de lading niet overgebracht te hebben aan de toenmalige minister van Verkeer Maij-Weggen, want zij stelde destijds dat de lading uit parfum en elektronica bestond. Op 19 februari ontkende Weck tijdens zijn verhoor van de lading op de hoogte te zijn geweest.
Op 17 februari ontving de enquêtecommissie een memorandum van El Al-topman J. Feldschuh, waarin stond dat El Al de ontbrekende gegevens over twintig ton lading niet meer kon achterhalen. De Nederlandse autoriteiten zouden er pas vijf jaar na de ramp om gevraagd hebben. Feldschuh verweet de commissie ten onrechte de indruk te hebben gewekt dat El Al op de dag van de crash moedwillig informatie over de lading had achtergehouden.

Geen metingen verricht naar giftige stoffen

Op 5 februari berichtte *de Volkskrant* dat de hoofdinspectie voor de milieuhygiëne het direct na de ramp niet nodig had gevonden metingen naar eventuele giftige stoffen te verrichten. Die beslissing werd genomen op grond van informatie van de RLD en van de brandweer, die zelf enkele standaard-metingen had gedaan.
In de praktijk bleken ladingen nauwelijks door bevoegde organisaties als de Economische Controle Dienst en de Rijksverkeerinspectie gecontroleerd te worden, hoewel men wist dat vrachtbrieven, met name over wapentransporten, vaak verkeerde informatie bevatten. Intensieve controles zouden het luchtverkeer vanaf Schiphol ontregelen, men had niet genoeg mankracht en niet de bevoegdheid vliegtuigen te controleren die de luchthaven alleen voor een tussenstop aandoen.
Medewerker T. Polman van de Luchtverkeersbeveiliging verklaarde dat het aan personeel van de LVB 'verboden was om iets te zeggen over onregelmatigheden rond El Al'. Volgens Croon genoot de Israëlische vliegmaatschappij al sinds 1973 een uitzonderingspositie op Schiphol. El Al-vliegtuigen zouden onder meer niet gebonden zijn aan normen voor geluidshinder en personeel van El Al zou zelf taxiënde vliegtuigen begeleiden, wat geen enkele andere maatschappij zou zijn toegestaan.

De voormalige directeur-generaal van de Rijksluchtvaartdienst , J. Weck, tijdens zijn verhoor op 16 februari 1999 door de enquêtecommissie voor de vliegramp in de Bijlmermeer. *(foto ANP)*

Nederland

Verkeersleiders geschorst

Het kabinet besloot op 5 februari de betrokken verkeersleiders onmiddellijk te schorsen. De voormalige directeur-generaal van de RLD, J. Weck, die inmiddels was opgeklommen naar een topfunctie bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat, besloot 'op eigen initiatief' op non-actief te gaan, totdat de verhoren afgerond zouden zijn.
Enkele parlementsleden namen aanstoot aan de termen die premier Kok had gebezigd op de persconferentie waar de schorsing bekendgemaakt werd. Kok had het gedrag van de verkeersleiders bestempeld als 'onvergeeflijk'. Kok was 'razend' en 'van zijn stoel gevallen' toen hij kennis nam van hun stilzwijgen. Tweede Kamerleden meenden dat Kok en het kabinet door direct maatregelen tegen de verkeersleiders te nemen, de enquêtecommissie 'voor de voeten liepen'.

Aanwezig uranium snel bekend

Dat in de neergestorte Boeing verarmd uranium was gebruikt als balansgewicht, was al drie dagen na de ramp bekend dankzij onderzoek van een internationaal team onderzoekers. Dit verklaarde de RLD-inspecteur H. Pruis tijdens de zitting op 11 februari. Deze informatie werd direct doorgegeven aan de leider van het ramponderzoek, H. Wolleswinkel van de RLD. Deze maakte het feit echter niet openbaar waardoor inwoners van de Bijlmermeer er pas maanden later van hoorden. Ook mensen die op de rampplek aan het werk waren, zoals brandweerlieden, werden niet gewaarschuwd. In de hangar waar de wrakstukken van het vliegtuig lagen, zouden een stralingsdeskundige van de KLM en de brandweer onmiddellijk metingen hebben verricht en hebben vastgesteld dat de straling geen kwaad kon.

Verhoren bewindslieden

Oud-minister van Verkeer en Waterstaat H. Maij-Weggen verklaarde op 11 maart dat op de avond van de ramp niet zij maar oud-minister van Binnenlandse zaken Ien Dales als coördinerend minister voor de afwikkeling van het ongeluk werd aangewezen. Haar voormalige CDA-collega van Justitie E. Hirsch Ballin had kort tevoren juist verklaard dat zij die rol kreeg toebedeeld. 'Het was een verschrikkelijke tijd', zei Maij-Weggen over december 1992, toen er ook ongelukken plaatvonden met een trein bij Hoofddorp en met een vliegtuig in Faro.
Het Tweede Kamerlid R. Van Gijzel stelde dat Maij-Weggen en haar opvolgster Jorritsma de Kamer regelmatig onjuist en onvolledig hadden ingelicht. Jorritsma zou van alle kabinetsleden wel het meeste haar best hebben gedaan bij de afwikkeling van de Bijlmerramp. Kamerleden die vóór hem verhoord werden, erkenden dat ook het nodige ontbroken had aan de daadkracht van het parlement.
Premier Kok en ex-premier Ruud Lubbers laakten op 11 maart tijdens hun verhoor de houding van Israël. Zij bevestigden dat El Al op Schiphol meer mag dan andere luchtvaartmaatschappijen, maar de privileges hielden volgens hen uitsluitend verband met de veiligheid van passagiers en bemanning, om terroristische acties te voorkomen.
Kok verklaarde dat hij als premier nooit was benaderd door ministers of Kamerleden om in te grijpen, ondanks de zichtbare bestuurlijke verkokering in de afwikkeling van de Blijmerramp.
In haar verhoor stelde minister Sorgdrager dat de strafrechtelijke aspecten van de zaak zonder resultaat onderzocht waren. Zij beaamde dat zij de Tweede Kamer een onjuiste, 'te geserreerde' voorstelling van zaken had gegeven over het onderzoek naar de 'mannen in de witte pakken'. Als minister had zij gesuggereerd dat er maar één getuige was, terwijl het er in feite negen waren.
Minister Borst van Volksgezondheid verdedigde zich tegen kritiek van de commissie dat zij te weinig had ondernomen na het groeiende aantal gezondheidsklachten van inwoners van de Bijlmer en van degenen die op de rampplek aan het werk waren geweest. Zij stelde van deskundigen in Amsterdam steeds te horen te hebben gekregen dat de klachten te divers waren en dat een breed gezondheidsonderzoek onterechte verwachtingen zou hebben gewekt. Wel stelde Borst dat in de toekomst na een ramp meteen met epidemiologisch onderzoek moest worden begonnen
Op 12 maart werden de bijna honderd openbare verhoren door de enquêtecommissie beëindigd.

Commotie over uitlekken gesprek van koningin Beatrix met parlementariërs

Na een onderbreking van zes jaar ontving koningin Beatrix op 26 januari 1999 weer Kamerleden voor een informeel gesprek. Op 10 februari publiceerde *de Volkskrant* de inhoud van haar gesprek met zestien Kamerleden in paleis Noordeinde. De koningin vroeg de Kamerleden of zij suggesties hadden om het cellentekort op te lossen en vroeg hen of er niet meer haast gemaakt kon worden met het toelaten van pepperspray, een spuitbus waarmee belagers snel voor korte tijd uitgeschakeld kunnen worden. De koningin liet ook blijken dat het gekozen burgemeesterschap naar haar mening zo snel mogelijk ingevoerd moest worden en vroeg de Kamerleden, onder wie Paul Rosenmöller (GroenLinks) en D.W. de Cloe (PvdA), wat hun mening was over de kritiek van de Raad van State op de voorstellen voor invoering van een referendum.

Enkele dagen later ontstond commotie in Den Haag over de loslippigheid van de parlementariërs. Aangezien de Koningin onschendbaar is en formeel de premier verantwoordelijk is voor haar uitspraken, hadden de Tweede Kamerleden niets over het gesprek naar buiten mogen brengen, zeker omdat de uitspraken van de Koningin de indruk wekten van meningsverschillen tussen kabinet en koningin. De koningin liet via haar woordvoerder weten aan het nut van verdere contacten met de Tweede Kamer te twijfelen nu 'het gegeven vertrouwen is beschaamd'. Kamervoorzitter Jeltje van Nieuwenhoven overwoog de mores van de contacten tussen parlement en staatshoofd op papier te laten zetten en deze aan de Tweede Kamerleden te sturen. In een brief vroeg zij om 'uiterste discretie' in de toekomst. Premier Kok vond het gedrag van de Kamerleden 'absoluut onfatsoenlijk' en betichtte de *Volkskrant* ervan de 'rapporteur' van onfatsoen te zijn. De voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Journalisten, Ron Abram, protesteerde tegen deze voorstelling van zaken en betoogde dat de pers geen zelfcensuur hoefde toe te passen als parlementariërs buiten hun boekje gingen.

Bezetting Griekse ambassade

Op 16 februari 1999 bezetten tientallen Koerden de woning van de Griekse ambassadeur in Den Haag, uit protest tegen de medewerking van de Griekse regering aan de arrestatie van Abdullah Öcalan, leider van de Koerdische Arbeiderspartij PKK. De vrouw van de ambassadeur, haar kind en

een Filippijnse huishoudelijke hulp werden in gijzeling genomen. Nadat voldaan was aan de eisen van de Koerden, werd de bezetting opgeheven. Meer dan tachtig van hen werden gearresteerd en op diverse plaatsen in het land vastgezet. Na een week gingen zij in hongerstaking omdat hen beloofd zou zijn dat zij alleen mee moesten naar het politiebureau om hun personalia achter te laten.
De drie Nederlandse advocaten van Öcalan kregen op 18 februari bescherming toegezegd, nadat de Turkse regering in een persverklaring haar ambassades had opgeroepen 'protesten' te organiseren tegen de drie. Op de avond van de bezetting braken rellen uit in de Haagse Schilderswijk waarbij vele ruiten van Turkse winkels sneuvelden. Zevenhonderd Koerden hielden twee dagen later een vreedzame demonstratie in Den Haag, waarna het ministerie van Justitie een petitie met hun eisen en standpunten in ontvangst nam.

PvdA kiest Marijke van Hees tot voorzitter

Op het PvdA-partijcongres van 20 februari 1999 werd Marijke van Hees met ruim zestig procent van de stemmen tot voorzitter gekozen. Zij versloeg de kandidaten Lennart Booij en Erik van Bruggen die een duovoorzitterschap beoogden. Het tweetal had campagne gevoerd om vooral de positie van jonge (kader-)leden te versterken. De kandidatenlijsten die het partijbestuur voor de Eerste Kamer en het Europees Parlement had opgesteld, werden ongewijzigd door het congres goedgekeurd.
Enkele PvdA-jongeren kondigden direct aan hun lidmaatschap op te zeggen, zoals de Amsterdamse voorzitter van de Jonge Socialisten Van Goethem. De PvdA zou 'voor jongeren een onneembare veste zijn gebleken'.

Paspoorten voortaan centraal vervaardigd

Om fraude beter tegen te gaan besloot het kabinet op 26 maart 1999 dat paspoorten per 1 januari 2001 niet meer door de gemeenten maar centraal aangemaakt zullen worden. De centrale aanmaak zal naar verwachting vijf dagen in beslag nemen. In het verleden zijn honderden paspoorten uit gemeentehuizen gestolen en bleek geen enkel paspoort-model bestand tegen fraude.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Weduwen ten onrechte gekort op WAO-uitkering

De rechtbank in Assen oordeelde op 1 februari 1999 dat WAO-ers die in het verleden ook een uitkering kregen op grond van de Algemene Weduwen- en Wezenwet (AWW) ten onrechte op hun WAO-uitkering zijn gekort. Vrouwen van de actiegroep Weduwen in de Kou hadden met steun van de vakbond FNV de korting aangevochten die inging na de invoering in juli 1996 van de nieuwe Algemene Nabestaandenwet (ANW), de opvolger van de AWW. De rechter achtte de korting in strijd met het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, omdat nabestaanden met een inkomen uit arbeid veel minder worden gekort.

Alarm over toename WAO-ers

Begin februari 1999 werd alarm geslagen over de snelle toename van het aantal mensen dat in de WAO terechtkomt. Op 2 februari werd bekend dat vooral werknemers bij grote bedrijven zoals KPN en Philips een beroep op een WAO-uitkering moesten doen.

Oplossing voor 'rekenfout' in politie-CAO

Kort na het akkoord over een nieuwe politie-CAO, dat op 16 januari 1999 was gesloten, bleek dat de onderhandelaar van Binnenlandse zaken een grote rekenfout over het hoofd had gezien, die het ministerie op een schadepost van 35 miljoen gulden zou komen te staan. Het kabinet weigerde dit bedrag bij te passen. De politiebonden weigerden de nieuwe CAO weer open te breken. Tijdens een geheim overleg op 2 februari kwamen ministerie en bonden tot een oplossing voor de impasse nadat zij op zoek waren gegaan naar allerhande 'potjes' in de begroting van het ministerie en de secundaire arbeidsvoorwaarden.

Onderwijsbonden accepteren vijfde bod Hermans

Op 4 februari 1999 gingen de onderwijsbonden akkoord met het vijfde loonbod van onderwijs-minister Hermans. Na twee maanden onderhandelen en een week stakingen zetten zij hun handtekening onder een nieuwe onderwijs-CAO voor veertien maanden, met een loonsverhoging van 2,5 procent en een eindejaarsuitkering van 0,6 procent. De 340.000 werknemers zullen bovendien sneller hun maximumsalaris bereiken doordat 'stops' in het periodiekensysteem worden afgeschaft.
Het ministerie zegde toe eenmalig vier miljoen gulden voor kinderopvang ten behoeve van leraren op tafel te leggen en vanaf augustus 2001 mogen schoolbesturen goede leerkrachten extra betalen. Voor deze maatregel werd 215 miljoen uitgetrokken.

Ontslag uitzendkrachten teruggedraaid

FNV Bondgenoten en de ABU, de grootste bond van uitzendbureaus, sloten op 10 februari 1999 een akkoord over duizenden uitzendkrachten die rond de jaarwisseling waren ontslagen. Per 1 januari 1999 trad de Wet Flexibiliteit en Zekerheid in werking en vele werkgevers probeerden onder de verplichtingen uit te komen die deze wet met zich meebrengt. De uitzendbureaus zegden in februari toe uitzendkrachten in dienst te nemen of te compenseren.
Op 18 februari werd een akkoord bereikt in het confessioneel basisonderwijs. Omdat de 'flexwet' werkgevers verplicht mensen na drie tijdelijke contracten in vaste dienst te nemen (het zogenaamde kettingbeding), weigerden de schoolbesturen nog langer vervangers voor zieke onderwijzers aan te stellen en werden kinderen bij ziekte van onderwijzers naar huis gestuurd. De werkgevers hadden dit kunnen voorkomen door in de CAO andere afspraken te maken maar over de CAO werd nog onderhandeld.
Na onderhandelingen met de onderwijsbonden was het kettingbeding van tafel, behielden de werkgevers het recht een slecht presterende vervanger niet aan te nemen en alleen vaste contracten aan te bieden als er vacatures zijn.

Meer recht op zorgverlof

Staatssecretaris Verstand van Sociale Zaken presenteerde op 17 februari 1999 haar plannen voor meer zorgverlof. Als het aan Verstand lag, zouden werknemers maximaal tien dagen betaald verlof per jaar moeten krijgen om voor een ziek gezinslid te kunnen zorgen. Daarna zou onbetaald verlof mogelijk moeten zijn, waarvoor de werknemer al dan niet gespaard had. De kritiek was

groot omdat in andere landen van de Europese Unie veel soepeler regelingen gelden, tot wel veertig dagen betaald verlof voor ouders met jonge kinderen.
Het ministerie wilde alle verlofregelingen opnemen in een nieuwe kaderwet die onder meer ook een regeling moet omvatten voor werknemers die in het parlement gekozen worden. Zij zouden net als ambtenaren na vier jaar bij hun werkgever moeten kunnen terugkeren.
Op 26 februari keurde de ministerraad een voorstel van het ministerie van Financien goed om werknemers tot maximaal tien procent van hun salaris te laten sparen voor later zorgverlof. De belastingbetaling daarover zou uitgesteld worden tot men het verlof opneemt.

Emotioneel SOTO-congres

De Stichting Onderzoek Terugkeer en Opvang (SOTO) hield op 23 februari 1999 in Den Haag haar tweede congres over de opvang van joden, zigeuners, dwangarbeiders en Indische Nederlanders na het einde van de Tweede Wereldoorlog. Historici presenteerden hun onderzoeksopzet. De kloof tussen de afstandelijkheid van de wetenschappers en de emoties van de mensen in de zaal was zo groot dat sommige betrokkenen zich na afloop afvroegen of het onderzoek wel moest doorgaan. Doel van het onderzoek is erkenning van het feit dat overheid en samenleving de slachtoffers meestal kil behandelden na terugkeer. Het wantrouwen bleek groot te zijn dat het onderzoek niet zal bewijzen dat veel mensen aan hun lot werden overgelaten.

Privatisering sociale zekerheid

Het kabinet presenteerde op 23 maart 1999 zijn plannen voor de totale privatisering van de sociale zekerheid. Sociale diensten en arbeidsbureaus zullen opgaan in één loket bij de zogeheten Centra voor Werk en Inkomen (CWI's), terwijl GAK (onder meer uitbetaling WW-uitkeringen) en Cadans (onder meer uitbetaling thuiszorg) geprivatiseerd zullen worden. Gemeenten, werkgevers- en werknemersorganisaties zullen toezicht op de CWI's houden in een LIWI, een Landelijk Instituut voor Werk en Inkomen. Het kabinet hield echter vast aan een strikte scheiding tussen toekenning van uitkeringen, die het domein van de overheid zou blijven, en de uitbetaling ervan, die geheel geprivatiseerd zou moeten worden. Het kabinet meende zeker te weten dat de uitvoering in die constellatie veel goedkoper zou kunnen worden.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Beursfondsen hebben 25 miljard onzichtbare schuld

Het effectenhuis Merryll Lynch maakte op 2 februari 1999 het resultaat bekend van een onderzoek naar de schulden van 52 beursfondsen uit de AEX- en Midkap-index. Hiervan hadden 28 fondsen een lange-termijnschuld van meer dan 25,7 miljard gulden door lease- en huurverplichtingen die echter niet zichtbaar zijn omdat zij buiten de boeken blijven.

Reparatiewetje tegen extra belastingaftrek

Staatssecretaris Vermeend van Financiën maakte op 12 februari 1999 bekend dat zijn departement reparatiewetgeving had ontworpen na het zogenaamde Baksteen-arrest van de Hoge Raad van 26 augustus 1998. In dit arrest bepaalde de Raad dat een steenfabriek belastingvrije reserveringen voor mogelijke tegenvallers mocht treffen, zelfs zonder bewijsmateriaal. Deze verruiming van de fiscale mogelijkheden dreigde de schatkist miljarden te kosten. De reparatiewet die naar verwachting van het ministerie probleemloos door de Tweede Kamer zou worden goedgekeurd, zou met terugwerkende kracht ingaan.

Ahold koopt wederom supermarktketen in VS

Ahold maakte op 9 maart 1999 bekend de Amerikaanse keten *Pathmark* met 132 supermarkten in vooral de staat New York over te nemen voor 3,5 miljard gulden. Ahold kwam hiermee in het bezit van zijn vijfde supermarktketen in de VS en behoorde daardoor tot de vijf grootste spelers op de Amerikaanse markt.

Deutsche Post koopt Van Gend & Loos

Het transportconcern NedLloyd maakte op 18 maart 1999 bekend zijn bedrijven Van Gend & Loos en Selektvracht voor 1,75 miljard gulden aan Deutsche Post en haar dochter Danzas te verkopen. De twee bedrijven, gespecialiseerd in pakketvervoer, waren in 1998 goed voor een omzet van 3,2 miljard en telden ruim 11.500 werknemers, van wie 5.000 in Nederland.

Hogesnelheidstreinen op binnenlands spoor

De Nederlandse Spoorwegen ontvingen van minister Netelenbos van Verkeer en Waterstaat op 23 maart 1999 de toezegging dat de NS in de toekomst exclusief met hogesnelheidstreinen op binnenlandse trajecten mag gaan rijden. De toezegging was vervat in de beleidsnota *De derde eeuw spoor*. De NS-top had hierom al ten tijde van het vorige kabinet gevraagd maar nul op het rekest gekregen. De NS kreeg tot 2010 ook het alleenrecht op het zogeheten kernnet van winstgevende intercity- en sneltreinverbindingen.

Verlaging Nederlandse contributie aan Brussel

Tijdens een top van regeringsleiders op 26 maart 1999 in Berlijn wist de Nederlandse delegatie te bereiken dat de Nederlandse contributie aan de Europese Unie in het jaar 2002 met 1,3 miljard gulden wordt verminderd. Minister Zalm van Financiën kon niet zeggen wat de vermindering voor 2000 en 2001 zou zijn. De oppositie in de Tweede Kamer twijfelde aan de hardheid van de afspraken.

JUSTITIE

Besluit Cohen over 'witte illegalen'

Staatssecretaris Cohen maakte op 1 februari 1999 zijn besluit inzake 132 witte illegalen bekend. Van de 132 personen die enkele weken eerder in de Haagse Agneskerk in hongerstaking waren gegaan om een verblijfsvergunning af te dwingen, kregen slechts dertien het begeerde document. Sommige afgewezen arbeiders voldeden volgens Cohen 'net niet' aan de toelatingscriteria die voornamelijk 'klemmende redenen van humanitaire aard' betroffen en 'vele anderen zelfs bij benadering niet'. De hongerstakers en het actiecomite 'Plus-zes-min-zes' waren zeer teleurgesteld. Zij braken op 17 december 1998 de hongerstaking af in de hoop dat Cohen soepel van zijn bevoegdheid gebruik zou maken om de beslissingen van de Immigratie- en Naturali-

satiedienst (IND) te herzien. Deze dienst had zich strikt gehouden aan de zogeheten witte-illegalenregeling die behelst dat alleen illegalen die zes jaar achtereen en tweehonderd dagen per jaar wit hebben gewerkt, een verblijfsvergunning krijgen.
FNV-voorzitter Lodewijk de Waal, een van de bemiddelaars die de hongerstakers wist te bewegen hun actie op te geven, verklaarde op 18 februari dat Cohen zich niet aan zijn toezegging had gehouden om bij zijn oordeel zwaar te laten meewegen dat sommige mensen vele jaren in Nederland hadden gewerkt.
Op 19 februari opperde Paul Rosenmöller (GroenLinks) een parlementair onderzoek naar het asielbeleid en dan met name de IND in te stellen. Hij kreeg hiervoor echter geen steun van andere partijen behalve het CDA.

Op 23 februari berichtten de media dat de Ondernemingsraad van de IND naar de rechter was gestapt omdat de OR voortdurend gepasseerd zou worden bij de reorganisatieplannen voor de dienst. Het personeel zou zijn vertrouwen in de leiding van de dienst verloren hebben. Het personeelsverloop bij de IND bedroeg in 1998 rond de dertig procent.
Op 12 maart beëindigden vijftien Turkse vrouwen in Amsterdam na 39 dagen de hongerstaking die zij waren begonnen, ook om verblijfsvergunningen af te dwingen. Burgmeester Patijn nam naar aanleiding van hun actie enkele dagen eerder het initiatief een adviescommissie van burgemeesters in te stellen die de regering mogelijk alternatieve oplossingen voor de kwestie van de witte illegalen zou aanbieden. Meer dan dertig Marokkaanse mannen zetten hun hongerstaking voort.

WODC: misdaadbestrijding richten op ondergeschikten

Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie bracht op 1 februari 1999 verslag uit van zijn onderzoek naar de bestrijding van de georganiseerde misdaad. Veertig zaken uit 1996 en 1997 werden onderzocht. Het WODC concludeerde dat de recherche zich te vaak alleen op de top van bendes richtte en zich meer zou moeten bekommeren om personen die hand- en spandiensten verrichten zoals vervalsers van documenten en geldwisselaars. Ook de rol van vrouwen in de zware misdaad werd volgens het WODC onderschat. Aangezien veel criminele activiteiten aangepakt konden worden na loslippigheid van een verdachte, beval het WODC aan dat meer van kroongetuigen gebruik zou worden gemaakt.

Lange gevangenisstraffen voor mariniers

Tegen drie mariniers die betrokken waren bij cocaïnesmokkel van de Antillen naar Nederland, werden op 5 februari 1999 celstraffen van drie tot tien jaar geëist. Tegen twee leden van de Antilliaanse militie eiste het Openbaar Ministerie straffen van zeven jaar.

Opening proces tegen Bouterse

Op 22 maart 1999 begon in Den Haag het proces tegen de van cocaïnehandel in Nederland verdachte Desi Bouterse, voormalig legerleider van Suriname en adviseur van Staat van de huidige Surinaamse regering. Het proces kon geopend worden nadat de rechtbank van Den Haag alle wrakingsverzoeken en andere bezwaren van de advocaat van Bouterse, Abraham Moszkowicz, had verworpen. Aan het gerechtelijk vooronderzoek tegen Bouterse hadden Nederlandse rechercheurs van de zogenaamde CoPa-teams (Colombia-Paramaribo) sinds 1992 gewerkt. Een strafdossier van negentig ordners was het resultaat. Over het politieonderzoek naar Bouterse's vermeende betrokkenheid bij cocaïnehandel verschenen in maart boeken van Marcel Haenen (NRC) en John van den Heuvel (Telegraaf) die gebaseerd waren op de geheime strafdossiers.
Aan het proces ging een schikking vooraf met de president van de Centrale bank van Suriname, H. Goedschalk. Half maart ging Goedschalk akkoord met het betalen van een boete, hoogte onbekend, voor het aannemen van smeergeld van Nederlandse bedrijven die in Suriname zaken wilden doen. Daarmee verdween Goedschalk van de lijst van verdachten die behalve Bouterse wegens lidmaatschap van het 'Suri-kartel' zouden worden aangeklaagd. De politie zou geen bewijs hebben bemachtigd dat Goedschalk betrokken was bij het witten van zwart drugsgeld in Suriname.

Advocaat-generaal A. Korvinus stapt op

Uit onvrede met de reorganisaties bij het ministerie van Justitie kondigde A. Korvinus, advocaat-generaal bij het Amsterdamse gerechtshof, eind maart 1999 haar ontslag aan. Bedrijfsmatig efficiency-denken zou bij Justitie te veel de boventoon zijn gaan voeren en de onafhankelijkheid van de magistratuur aantasten. Korvinus deed een oproep aan de Eerste Kamer om het wetsvoorstel voor de reorganisatie van het Openbaar Ministerie niet klakkeloos te aanvaarden. Deze oproep werd haar op 24 maart niet in dank afgenomen door haar minister, Benk Korthals. Volgens hem verliep de reorganisatie voorspoedig.

Dutchbatters niet vervolgd

Het Openbaar Ministerie in Arnhem verklaarde op 24 maart 1999 dat er onvoldoende aanleiding was de Nederlandse militairen strafrechtelijk te vervolgen die tijdens de val van Sebrenica in Bosnië over vluchtelingen zouden zijn gereden. Het OM meende dat niet met zekerheid kon worden vastgesteld of er door hun toedoen doden waren gevallen. In een brief aan de Tweede Kamer onderschreef minister Korthals van Justitie de bevindingen van het OM.

Etienne U. vrijgesproken

Zoals verwacht sprak het gerechtshof in Amsterdam op 29 maart 1999 de van hasjhandel verdachte Etienne U. vrij. Het hof achtte het niet wettig en overtuigend bewezen dat de man lid was van een misdaadorganisatie en zich aan grootschalige hasjhandel had schuldig gemaakt. Wel veroordeelde het hof Etienne U. tot achttien maanden wegens belastingontduiking, een straf die hij overigens niet hoeft uit te zitten door aftrek van het voorarrest van 2,5 jaar. Het Openbaar Ministerie had begin februari in hoger beroep zes jaar geëist, evenveel als de rechtbank van Amsterdam in januari 1998 had opgelegd. Advocaat C. Korvinus kondigde aan niet alleen in cassatie te gaan om de veroordeling wegens belastingontduiking van tafel te krijgen maar ook stappen te overwegen tegen journalisten die Etienne U. stelselmatig als 'drugsbaron' hadden afgeschilderd.

ONDERWIJS

Vernieuwing van beurzensysteem

Op 4 februari 1999 maakte minister Hermans van Onderwijs bekend dat vanaf het

studiejaar 2000-2001 enkele veranderingen in het stelsel van de studiefinanciering worden doorgevoerd. Studenten kunnen voortaan tot aan hun dertigste studeren (was 27 jaar) en mogen tien jaar over hun studie doen (was zes jaar). Studenten die in het propedeusejaar niet de vereiste 21 studiepunten behalen, zien hun beurs straks alsnog omgezet in een gift als ze binnen tien jaar afstuderen. In de toekomst kunnen studenten per maand beslissen of zij hun beurs verzilveren.

Hoofddoekje toch toegestaan

De Haarlemse basisschool De Piramide heeft in 1997 ten onrechte een islamitische stagiaire weggestuurd, omdat zij een hoofddoekje droeg. Dat oordeelde de Commissie Gelijke Behandeling op 11 februari 1999 na een onderzoek van de feiten. Volgens de commissie mag een openbare school zoals die in Haarlem wel eisen dat onderwijzers en dus ook stagiaires hun geloof niet uitdragen, maar de school had de 18-jarige PABO-studente niet eens naar haar godsdienstige opvattingen gevraagd. De school had in zijn verweer gesteld dat het dragen van een hoofddoek als 'bedreigend' ervaren zou kunnen worden door meisjes uit islamitische milieus die zich 'met grote moeite het recht op een vrijere leefwijze hebben verworven'.

Wachtlijst voor speciale scholen

Op 17 februari 1999 werd bekend dat staatssecretaris Adelmund van Onderwijs de onderwijsinspectie opdracht had gegeven een onderzoek in te stellen naar wachtlijsten voor kinderen die soms al maanden thuis zaten in afwachting van een plek op een school voor moeilijk lerende of opvoedbare kinderen. In theorie had sinds de invoering van maatregelen in het kader van het project 'Weer samen naar school' het aantal kinderen op deze zogenaamde lom/mlk- en zmok-scholen fors moeten afnemen. Gewone scholen kregen geld om bijvoorbeeld 'remedial teachers' voor kinderen met leerproblemen aan te stellen.

Onbevoegde leraren voor de klas

De Algemene Onderwijsbond (AOB) stelde op 26 maart 1999 aan minister Hermans van Onderwijs voor om ook onbevoegde personen les te laten geven vanwege het almaar toenemende tekort aan leraren. De bond wilde hiermee een al lang bestaande praktijk 'legaliseren'. Wel zouden die leraren contractueel verplicht moeten worden zich bij te scholen en uitzicht krijgen op een officiële bevoegdheid.
De werving van oud-onderwijzers bleek uitermate moeizaam te verlopen. Van de 17.000 potentiële herintreders die zich spontaan meldden na een oproep van staatssecretaris Netelenbos in de vorige kabinetsperiode, stonden er in maart 1999 slechts 36 weer voor de klas.

GEZONDHEID EN ZORG

Experiment gratis heroïne uitgebreid

Minister Borst van Volksgezondheid gaf op 3 februari 1999 het groene licht voor het uitbreiden van een experiment met gratis heroïneverstrekking. De proef draaide al sinds juni 1998 in Amsterdam en Rotterdam en zou uitgebreid worden naar Utrecht, Heerlen en Den Haag. Een meerderheid in de Tweede Kamer bleef haar twijfels over de zin van het experiment hebben.

Schadevergoeding voor longkanker door asbest

De rechter in Middelburg bepaalde op 3 februari 1999 dat een ex-werknemer van scheepswerf De Schelde recht had op een schadevergoeding, omdat hij door het werken met asbest longkanker opliep. Op grond van een rapportage door deskundigen bepaalde de rechter echter dat de schadevergoeding aan de erven niet meer dan 26 procent van het totaalbedrag mocht bedragen, omdat de longkanker ook toegeschreven zou kunnen worden aan het rookgedrag van de inmiddels overleden werknemer. Het was de eerste rechtszaak in Nederland waarbij smartegeld voor longkanker door blootstelling aan asbest werd toegewezen.
Voor asbestslachtoffers die aan de ziekte mesothelioom (longvlieskanker) lijden en die geen verhaal meer bij hun vorige werkgever kunnen halen, kondigde het ministerie van Volksgezondheid op 30 maart aan dat zij per 1 oktober recht krijgen op een eenmalige uitkering van 25.000 gulden.

Verzekeraars steken 600 miljoen in gezondheidszorg

Zorgverzekeraars Nederland maakte op 9 maart 1999 bekend dat zij de komende twintig jaar reserves ter waarde van 600 miljoen gulden in de gezondheidszorg zullen steken. De reserves ontstonden in 1986 toen het vrijwillige ziekenfonds en het ziekenfonds voor bejaarden werden opgeheven. Er werd al jaren met de regering gediscussieerd over de besteding ervan. Het fonds zal twintig jaar lang tien miljoen gulden investeren in projecten in de farmacie (zoals elektronisch recepten schrijven), de AWBZ-zorg, regionale en lokale projecten en de invoering van een zorgpas.

Borst eist honderden miljoenen van apothekers

Minister Borst van Volksgezondheid bleek op 15 februari 1999 vast te houden aan het 'terughalen' van bonussen en kortingen, die de 1500 apothekers in Nederland van de industrie en tussenhandel krijgen.
Dit zou gemiddeld op een bedrag van twee ton per apotheek uitkomen. De apothekers hadden gemeend dat de maatregel van de baan was, nadat zij hadden ingestemd met een onderzoek naar de kortingen en bonussen en het vrijwillig inleveren van 150 miljoen gulden.
Op 25 maart kondigde de apothekersorganisatie KPMP aan Borst voor de rechter te dagen omdat zij afspraken zou schenden die in november 1998 tussen ministerie en KPMP waren gemaakt.
Kort tevoren, op 24 maart, hadden de ministeries van Economische Zaken en Justitie plannen gepresenteerd in het kader van MDW-II (Marktwerking, Deregulering en Wetgevingskwaliteit) waarin het openbreken van de geneesmiddelenmarkt expliciet werd genoemd als middel om op de kosten van de gezondheidszorg te besparen.

Doden door besmetting met legionellabacterie

Eind maart 1999 waren achttien mensen overleden aan het type longontsteking dat wordt veroorzaakt door een bepaalde stam van de legionellabacterie. Bron van de besmetting was de Westfriese Flora in Bovenkarspel. Het ministerie van Volksgezondheid kondigde op 24 maart 'extra' maatregelen aan om nieuwe besmettingen te voorkomen, nadat minister Pronk van VROM al eerder voornamelijk extra regels had aangekondigd. Van de 231 meldingen van vermoedelijke besmetting in de derde week

van maart bleek het in 94 gevallen daadwerkelijk om de gevaarlijke legionella-stam te gaan. Onbekend bleek waarom sommige mensen binnen enkele dagen aan de legionellose of veteranenziekte bezweken en anderen slechts last hadden van een mild soort griep. Minister Borst vroeg het Academisch Medisch Centrum hiernaar meer onderzoek te doen.

LANDBOUW

Varkenswet teruggedraaid

De Nederlandse Vakbond Varkenshouders dwong op 23 februari 1999 voor de Haagse rechtbank af dat zijn leden zonder een schadevergoeding niet gedwongen kunnen worden het aantal varkens in hun stallen te beperken.
Door de nieuwe varkenswet moesten de varkenshouders vorig jaar hun veestapel met tien procent oftewel een miljoen varkens inkrimpen. In 2000 zou nog minimaal eenzelfde aantal moeten verdwijnen. De varkenswet voorzag niet in compensatie. De Tweede Kamer had minister Apotheker van Landbouw al maanden eerder gewaarschuwd voor mogelijke mislukking van zijn plannen nadat de Haagse rechtbank in een andere zaak had gesteld dat de boeren schadeloos gesteld moesten worden en ook de Raad van State en de Eerste Kamer aan het juridisch gelijk van Landbouw twijfelden. Het ministerie ging echter in beroep, waardoor de kwestie op de lange baan werd geschoven.
Op 26 februari besloot het kabinet de hele varkenswet terug te draaien. De regering overwoog op basis van vrijwilligheid varkens te gaan opkopen en zou ondertussen aan een noodwet werken om de tekortkomingen van de Wet Herstructurering Varkenshouderij te repareren.

Miljarden voor plattelandsvernieuwing

'Het platteland is inmiddels een woon- en werkplek voor zes miljoen burgers. En bijna zestien miljoen Nederlanders zoeken er regelmatig rust, ruimte en stilte op.' Met die feiten verdedigde het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij op 23 maart 1999 in de nota *Kracht en Kwaliteit* een budget van rond de 650 miljoen gulden per jaar om aan 'plattelandsvernieuwing' te doen. De aan economisch belang steeds meer inboetende landbouwsector 'moet op zoek naar een nieuw contract met de samenleving', aldus de nota die de nadruk legt op ontwikkeling van de recreatiefunctie van het platteland en op milieuvriendelijkere boerenbedrijven.

Boerenfederatie tevreden met EU-plannen

De federatie van land- en tuinbouworganisaties LTO-Nederland was 'niet ontevreden' met de uitkomst van de onderhandelingen over de nieuwe landbouwpolitiek van de Europese Unie. Op 26 maart 1999 werden de regeringsleiders het in Berlijn na twintig uur politiek goochelen eens over een sterk afgezwakte versie van de plannen in het kader van 'Agenda 2000' om de subsidies op onder meer rundvlees, zuivel en granen fors te verminderen.
Het afbouwen van de interventieprijzen gaat pas in het jaar 2004 in en de huidige quotaregelingen blijven tot 2006 gehandhaafd. De EU-prijzen voor rundvlees (momenteel bijna het dubbele van de prijs op de wereldmarkt) gaan vanaf 2000 elk jaar met twintig procent omlaag; tot 2006 mag de Europese Commissie andere maatregelen voorstellen als er overschotten dreigen. De graanprijzen dalen vanaf 2000 in twee stappen van 7,5 procent. Tot 2006 blijft een verplichting van kracht om tien procent van het akkerbouwareaal braak te leggen. De hervorming van de zuivelsector werd uitgesteld tot het jaar 2005.

Tweederde molens in slechte staat

Begin maart 1999 sloeg de Vereniging De Hollandsche Molen alarm over het gebrek aan geld en vakmensen om tweederde van de ruim duizend molens tijdig te restaureren. De kosten per molen kunnen oplopen tot meer dan een miljoen, de subsidie van de provincie is te weinig en het is moeilijk sponsors te vinden, aldus ingewijden. Volgens Luc Verbij van een reparatiebedrijf in Hoogmade 'is het structureel nooit goed gegaan met de molens' omdat moleneigenaren vele jaren niets aan het onderhoud hebben gedaan.

BUITENLANDSE ZAKEN

Onthulling over oorlog Nieuw-Guinea

Op 10 februari 1999 onthulde de *Volkskrant* dat in augustus 1962 een Sovjet-troepenmacht op het punt stond het Nederlandse leger in Nieuw-Guinea aan te vallen, het eiland dat toen nog een kolonie van Nederland was die werd opgeëist door Indonesië. N. Schmelzer, destijds minister in het kabinet-De Quay, verklaarde tegenover de krant dat de ministerraad destijds veronderstelde dat er een zuiver Indonesische aanval op handen was.

Verdere hervorming ontwikkelingshulp

Minister Herfkens van Ontwikkelingssamenwerking stelde particuliere hulporganisaties op 23 februari 1999 van haar plannen op de hoogte om hen te weren uit het twintigtal landen waartoe zij de ontwikkelingshulp wil gaan beperken. De Novib, Hivos, Icco en Cord Aid, die samen tien procent van de 6,5 miljard aan hulp mogen uitgeven, zouden in andere landen actief moeten worden en zich vooral op samenwerking met maatschappelijke organisaties moeten richten.
De Rekenkamer constateerde in een op 25 maart gepubliceerd rapport dat Herfkens' voorganger Pronk tussen 1994 en 1997 meer dan de helft van de zogenaamde Programmahulp in landen heeft besteed die niet voldeden aan in 1994 vastgestelde criteria van goed bestuur en democratie. Deze hulp, gemiddeld 560 miljoen gulden per jaar, was bedoeld voor het kwijtschelden van schulden en algemene financiering van overheidsactiviteiten.

Tweede Kamer steunt NAVO-aanval op Joegoslavië

In een avondlijk spoeddebat op 24 maart 1999 stemde de overgrote meerderheid van de Tweede Kamer in met NAVO-luchtaanvallen op Joegoslavië. De aanvallen begonnen de avond van de 24e, waarbij Nederlandse F-16's met personeel van het 322 en 323 squadron ondersteuning boden aan Amerikaanse en Britse bommenwerpers.
Alleen de Socialistische Partij (SP) stemde tegen, omdat de aanvallen niet gebaseerd waren op een besluit van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties. Minister Van Aartsen van Buitenlandse zaken noemde de bombardementen 'onafwendbaar en onvermijdelijk' omdat 'alle diplomatieke middelen uitgeput waren'. Doel van de aanvallen was, aldus de minister, de Servische agressie in Kosovo een halt toe te roepen en zo 'een humanitaire catastrofe te voorko-

men'. Het Servische bewind zette de verdrijving van honderdduizenden Kosovaren en de uitschakeling van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK echter door, ondanks de bombardementen, zo bleek al snel na het begin van de luchtaanvallen.
Behalve de F-16's zette Nederland ook een fregat, Apache-helikopters, een verkenningsvliegtuig en een mortierenopsporingsbatterij in. Met de 1.353 Nederlandse SFOR-troepen in Bosnië meegerekend, bevonden zich eind maart bijna tweeduizend Nederlandse militairen in en nabij het oorlogsgebied.

(Vorige berichten pag. 69/1 e.v. - 1999)

BELGIË

BINNENLAND

Politieke hervormingen

Stemrecht voor Belgen in het buitenland

De Kamer keurde op 22 oktober 1998 het wetsontwerp goed dat Belgen die in het buitenland wonen, stemrecht geeft. Zij moeten zich straks inschrijven in een apart register in hun gemeente van herkomst en kunnen iemand machtigen om in hun plaats een stem uit te brengen. Na de Kamer moest de Senaat nog akkoord gaan met de wet. De regeringspartijen, de PRL en de Groenen stemden voor, de Volksunie was tegen, de VLD en het Vlaams Blok onthielden zich. Stemrecht voor Belgen in het buitenland was een van de eisen om het stemrecht voor burgers uit landen van de Europese Unie te steunen.

Nieuwe regels voor referendum

De Kamer keurde op 29 oktober het wetsvoorstel goed dat nieuwe, soepeler regels vastlegt voor gemeentelijke en provinciale volksraadplegingen. De regeringspartijen en de PRL keurden de tekst goed terwijl VLD, Groenen en Vlaams Blok tegenstemden. De Volksunie onthield zich van stemming.
Deze niet-bindende referenda kunnen in de toekomst door de gemeenteraad of door tien procent van de bevolking gevraagd worden, voor kwesties waarvoor de gemeenten bevoegd zijn. Voor gemeenten van minder dan 25.000 inwoners ligt de drempel op twintig procent. De uitslag wordt alleen berekend indien het aantal deelnemers minstens even hoog is als het aantal aanvragers. Gaat het initiatief uit van de gemeenteraad, dan moet de opkomst tien of twintig procent bedragen. Alle inwoners van zestien jaar of ouder kunnen het initiatief tot een volksraadpleging steunen en kunnen stemmen.

Bijbanen burgemeesters en schepenen beperkt

De Senaat keurde op 18 november een wetsvoorstel goed dat cumulatie van bestuursfuncties door burgemeesters en schepenen beperkt door een maximumgrens te stellen aan het inkomen dat zij daarmee mogen verdienen.
Het voorstel was gebaseerd op aanbevelingen van de werkgroep-Langendries, die gevormd werd door vertegenwoordigers van de regeringspartijen en de PRL. Deze werkgroep hield zich van december 1996 tot juni 1997 bezig met het doen van voorstellen voor het verbeteren van de kwaliteit van het democratisch bestuur. Het totaal aan vergoedingen mag niet hoger liggen dan anderhalf maal het honorarium van parlementariërs. Deze regel gaat ook gelden voor voorzitters van de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW).

Eenvoudige versie van Handvest Openbare Diensten

Het ministerie van Ambtenarenzaken publiceerde op 1 december een samenvatting van het *Handvest van de Gebruiker van de Openbare Diensten.* Het Handvest moet iedere federale ambtenaar stimuleren tot klantvriendelijkheid en de ambtenarij doorzichtiger en toegankelijker voor burgers maken.

Eerste verzoekschrift van burger in parlement

De VRT-radio (voorheen BRT) moet in zijn nieuwsbulletins 's ochtends vroeg meer aandacht besteden aan de Vlaamse feestdag op 11 juli. Zo luidde het eerste verzoekschrift van een burger, dat op 1 december in de mediacommissie van het Vlaamse parlement werd behandeld. Deze mogelijkheid om het parlement tot wetgeving te bewegen werd in juli 1998 ingevoerd na de Witte Mars tegen het vermeende falen van de Belgische justitie en politie tijdens de affaire-Dutroux. De primeur viel te beurt aan Jef Van den Brande uit Wolvertem, die de commissieleden uitlegde dat hij al dertien jaar een kruistocht voerde om de Vlaamse feestdag op 11 juli aangekondigd te krijgen op de VRT-radio. Mediaminister Van Rompuy wees erop dat de VRT-radio reeds vanaf 10 juli 's avonds tot 11 juli 's avonds uitvoerig verslag uitbrengt van de toespraken van de Vlaamse parlementsvoorzitter en de minister-president. Van Rompuy benadrukte dat de journalisten van de VRT redactioneel onafhankelijk zijn.
Afgesproken werd om bij de VRT de uitgeschreven teksten van de ochtendbulletins van 11 juli sinds 1985 op te vragen en op basis daarvan eventueel aan de VRT te vragen op welke wijze de omroep aandacht aan de Vlaamse feestdag wil schenken. De juridische diensten van het parlement zouden intussen onderzoeken hoe de behandeling van het verzoekschrift verder diende te verlopen, want daarover bestond deze eerste maal onduidelijkheid.

Oprichting dienst wetsevaluatie

De senaatscommissie institutionele hervormingen nam op 3 december het voorstel van Hugo Vandenberghe (CVP) over om binnen de Senaat een dienst wetsevaluatie op te richten. De dienst moet de wetsontwerpen en -voorstellen doorlichten om de kwaliteit van de wetgeving te verbeteren. De dienst moet onder meer toezien op rechtszekerheid, rechtsgelijkheid en uitvoerbaarheid van wetten, de effectiviteit en de efficiëntie van rechtsregels bevorderen en ervoor zorgen dat voor het realiseren van doelstellingen geen onevenredig grote offers gebracht moeten worden. De dienst zal zowel uit juristen als niet-juristen bestaan en na toestemming van het Bureau van de Senaat ook een beroep mogen doen op derden.

Stemrecht voor EU-burgers bij gemeenteraadsverkiezingen

De Senaat stemde op 10 december in met actief en passief stemrecht voor burgers van de Europese Unie bij gemeenteraadsverkiezingen. De nieuwe tekst van artikel 8 van de grondwet werd aanvaard met 48 stemmen vóór (regeringspartijen, PRL en Groenen) en 15 tegen (Vlaams Blok, VLD en Volks-

unie), bij 3 onthoudingen. De tekst was al eerder goedgekeurd door de Kamer. De EU-burgers die zich laten registreren, kunnen voor het eerst deelnemen in het jaar 2000. Zij kunnen ook kandidaat zijn. De invoering van het vreemdelingenstemrecht voor iedereen, dus ook voor burgers van buiten de Europese Unie, wordt mogelijk vanaf de gemeenteraadsverkiezingen van 2006. Voorwaarde is dat men vijf jaar in België heeft gewoond.

Senator voor de Volksunie Jan Loones hekelde in zijn stemverklaring de houding van de Vlaamse senatoren van de regeringspartijen. Zij hadden in het Vlaams parlement een eisenpakket goedgekeurd dat aan het EU-stemrecht gekoppeld moest worden, zoals bijkomende garanties voor de Vlamingen in Brussel. Nu stemden zij toch in met de invoering zonder dat de Vlaamse eisen gerealiseerd werden, aldus Loones.

Agalev stemde vóór de grondwetswijziging, hoewel zij tegen verder uitstel van het stemrecht voor niet-EU-burgers was. De partij wilde niet dat de grondwettelijk vereiste tweederde meerderheid in het gedrang zou komen. Fractieleider Eddy Boutmans onthield zich wel bij de stemming.

De emoties over het stemrecht voor buitenlanders waren bij het woelige debat op 28 oktober in de Kamer veel feller geweest. Dit ondanks het feit dat de Vlaamse regeringspartijen de bijzondere voorwaarden voor de Vlamingen in Brussel zeker zouden afwijzen. Er ontspon zich toen een voorspelbaar duel tussen de CVP en de Vlaamse oppositiepartijen VLD, Volksunie en Vlaams Blok waarin Patrick Dewael (VLD) de CVP stigmatiseerde als 'de grootste Vlaamse partij die in de Belgische geschiedenis nog nooit voor Vlaanderen heeft gekozen'. Omdat driekwart van de potentiële kiezers in landen van de Europese Unie 'romaanstalig' is dan wel uit 'Latijnse landen' komt, meende de oppositie dat zij bijna automatisch vanwege hun vermeende affiniteit met de Franse taal en cultuur op de Franstalige partijen zouden stemmen. Enkele parlementariërs relativeerden deze opmerkingen. Onder hen CVP-fractieleider Paul Tant, die stelde dat 'wanneer wij erin slagen om gemiddeld één op de vijf nieuwe kiezers te overtuigen om op een Vlaamse lijst te stemmen, de verhouding in gunstige zin wordt beïnvloed: 75 procent voor Franstaligen is één op vier voor Vlamingen.'

Premier Dehaene hekelde het 'minderwaardigheidscomplex' van sommige Vlaamse partijen: 'Ik weiger er nu al vanuit te gaan dat de Vlamingen er bij de verkiezingen in Brussel op achteruit zullen gaan. Als je kwaliteit biedt – zoals dat in de hoofdstad met het Nederlandstalig onderwijs momenteel het geval is – hoef je daar niet voor te vrezen'. De premier verwierp ook de wens vanuit het Vlaamse parlement om fiscale voorwaarden aan het stemrecht te koppelen, daar men hiermee een vorm van censuskiesrecht zou introduceren.

Het Vlaams Blok uitte bij monde van Bart Laeremans haar ongenoegen over de grondwetswijziging. Hij meende dat de strijd niet gestreden was en kondigde aan dat het vreemdelingenstemrecht hèt thema van de verkiezingen zou worden. Het EU-stemrecht bestempelde hij als een 'beschamende uitverkoop van Brussel en Vlaams-Brabant'.

Het Franstalige Front National stelde voor dat 'het algemene vreemdelingenkiesrecht pas in het jaar 3001 zou worden ingevoerd'. De andere Franstalige partijen waren tevreden over de regeling. De uitspraak van Georges Clerfayt (FDF) dat de wetswijziging een 'overwinning is van de democratie op het nationalisme' werd bij de Vlaamse oppositie op boegeroep onthaald.

Over de definitieve goedkeuring van de grondwetswijziging werd op 29 oktober gestemd: 96 leden van partijen die samen de parlementaire meerderheid vormen alsmede van de PRL, stemden vóór, terwijl 34 leden van VLD, VU en Vlaams Blok tegen stemden. De negen leden van Agalev-Ecolo onthielden zich van stemming.

Financiële sancties voor racistische partijen

Met een ruime meerderheid van 109 tegen 21 stemmen keurde de Kamer op 10 december 1998 het wetsvoorstel goed dat partijen die zich aan racisme bezondigen financieel bestraft. CVP, PSC, SP, PS, PRL-FDF, de Groene partijen Agalev en Ecolo en twee van de vijf VU-kamerleden steunden het voorstel, terwijl de VLD en de andere VU-kamerleden zich van stemming onthielden. Een eerdere versie van het wetsvoorstel was al op 4 februari in de Senaat goedgekeurd maar door de aangebrachte wijzigingen kon de parlementaire behandeling pas aan het einde van het jaar worden afgerond.

Aan de stemming ging een langdurige behandeling van ingediende amendementen vooraf. Het Vlaams Blok had drieduizend wijzigingsvoorstellen ingediend, die alle werden behandeld, soms groepsgewijs. Het wetsontwerp werd vooral beschouwd als gericht tegen deze groepering, die dan ook tegen stemde. De leden van de fractie van het Vlaams Blok hadden zich zelf bij de stemming met een rode band de mond gesnoerd.

Het voorstel bepaalde dat vijf leden van de commissie ter controle van de partijfinanciën een klacht zouden kunnen indienen bij de Raad van State. Tegen de uitspraak van dit rechtscollege zou beroep mogelijk zijn bij het Hof van Cassatie. Deze beroepsmogelijkheid werd op het laatste moment ingebouwd om te voorkomen dat het Europese Hof voor de Rechten van de Mens de wet zou afkeuren. Een veroordeling van een partij zou kunnen leiden tot gehele of gedeeltelijke inhouding van overheidssubsidie.

De Senaat ging ook akkoord met een wetsvoorstel van SP-voorzitter Fred Erdman over de rechten van burgerlijke partijen bij criminele zaken. Alleen het Vlaams Blok stemde tegen. Elke burgerlijke partij zou volgens dit voorstel de Kamer van Inbeschuldigingstelling bij eenvoudig verzoekschrift kunnen vragen zich over een criminele affaire of een persmisdrijf uit te spreken, ook na een besluit van het parket-generaal om de zaak te seponeren. De bedoeling van de wet was organisaties als het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding de kans te bieden om zich als burgerlijke partij op te stellen bij racistische persmisdrijven. Dit tegen de achtergrond van het werven van leden en kiezers door het Vlaams Blok in onder meer Brussel. In folders die het verspreidt, zouden vooral immigranten van Arabische afkomst in een negatief daglicht worden gesteld.

Bernard Hubeau nieuwe Vlaamse ombudsman

Het Vlaamse Parlement ging op 15 december na een door de VLD gevraagde geheime stemming akkoord met de aanstelling van Bernard Hubeau als Vlaams ombudsman. Van de parlementsleden stemden 93 vóór, 12 tegen terwijl 7 zich onthielden. Hubeau zou waarschijnlijk per 1 maart 1999 beginnen. Het selectiebureau De Witte Morel deed een voorselectie van kandidaten, die werd beoordeeld door een jury van academici en buitenlandse experts.

De rechtsgeleerde Hubeau (1953) is gespe-

cialiseerd in ruimtelijke ordening en huisvestingsrecht. Hij werkte in de Wetswinkel van Antwerpen, voor de voormalige BRT en als docent aan de universiteit van Utrecht. Sinds 1996 was hij ombudsman voor Antwerpen.

Aanloop naar confederatie

Peeters voert voorkooprecht langs taalgrens in

Door middel van een rondzendbrief kondigde de Vlaamse minister van Binnenlandse zaken Leo Peeters op 18 oktober 1998 aan dat huis- en grondeigenaren in een aantal gemeenten langs de taalgrens en rond Brussel hun bezit niet meer mogen verkopen aan wie zij willen. Sociale huisvestingsmaatschappijen, gemeenten, de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW's) en het Vlaams Gewest moeten per 1 november als eerste op de hoogte worden gebracht als woningen en bouwpercelen in de verkoop worden gebracht. Alleen voor verkoop aan afstammelingen en mede-eigenaars is een uitzondering gemaakt.
De minister verklaarde op die manier inwoners van die gemeenten aan een betaalbare woning te willen helpen. Deze doelstelling werd echter in twijfel getrokken aangezien Peeters bekend staat om zijn streven naar 'vervlaamsing' van de faciliteitengemeenten in Vlaams Brabant (gemeenten met een gemengde bevolking van Vlamingen en Walen). De maatregel zou volledig passen in het tienpuntenprogramma uit 1997 van de Vlaamse premier Luc Van Den Brande. De werkelijke bedoeling was, zo meenden velen, om woningen en grond aan Vlamingen toe te wijzen.

Twee getroffen gemeenten, Linkebeek en Wezembeek-Oppem, dienden eind december een bezwaar in bij de Raad van State, gebaseerd op artikel 10 en 11 van de grondwet omdat Peeters' rondzendbrief ongelijke behandeling van eigenaars van bouwgrond en huizen zou introduceren. Op 29 december bleek dat het protest niet beperkt bleef tot de getroffen 26 Vlaamse gemeenten. Ook de VLD-burgemeesters Stefan Platteau van Dilbeek en Francis Vermeiren van Zaventem protesteerden. De laatste noemde de beslissing 'een bijzonder ernstige aanslag op het eigendomsrecht'. De maatregel miste bovendien haar doel, meende hij, omdat deze vooral potentiële kopers met een middelmatig inkomen zou treffen. De overheid was immers niet geïnteresseerd in villa's maar in kleine en middelgrote woningen. Na twee maanden praktijk was ook gebleken dat de maatregel gepaard ging met een 'kafkaiaanse' bureaucratie, aldus Vermeiren. Hij stelde dat de overheden, om de woningnood voor mensen met lage inkomens op te lossen, beter zouden moeten samenwerken, meer aan sociale woningbouw moeten doen, het huidige huizenbestand moeten renoveren en het huursubsidie-systeem drastisch moeten uitbreiden door invoering van een huurcheque.
De burgemeesters van zes faciliteitengemeenten hadden premier Dehaene op 19 augustus 1998 om een onderhoud gevraagd over een eerdere rondzendbrief van Peeters. Eind maart had Dehaene het gesprek nog steeds niet toegezegd, wat hem onder meer op kritiek van de Franstalige christendemocraten kwam te staan.

Voorstellen fiscale autonomie

In een advies stelde de Hoge Raad van Financiën op 27 oktober dat er, als de gewesten meer bevoegdheden kregen, een sanctiemechanisme moest komen voor een gewest dat via gunstige belastingen met de andere gewesten of de hele confederatie zou willen concurreren.
De fiscale autonomie moest naar de mening van de Raad worden erkend door de grondwet. Ook zou een duidelijk onderscheid gemaakt moeten worden tussen de verschillende vormen ervan. Volgens de Hoge Raad van Financiën was de fiscale autonomie van de Belgische gewesten groter dan die van de Duitse en Oostenrijkse deelstaten en kleiner dan die van de Spaanse regio's en de Zwitserse kantons.

Oprichting vriendenkring Vlaamse en Waalse gemeenten

De burgemeesters van zeven Vlaamse en zeven Waalse gemeenten langs de taalgrens ten zuiden van Brussel richtten op 27 november in de raadszaal van Tubeke een vriendenkring op. Het gaat om de gemeenten Beersel, Bever, Braine-le-Chateau, Braine-le-Comte, Ecaussinnes, Enghien, Galmaarden, Halle, Herne, Ittre, Pepingen, Rebecq, Sint-Pieters-Leeuw en Tubeke. Ze liggen in de provincies Vlaams-Brabant, Waals-Brabant en Henegouwen aan weerszijden van de taalgrens en tellen samen ongeveer 200.000 inwoners.
De gemeenten wilden regelmatig overleggen over gemeenschappelijke problemen in hun regio, de contacten tussen hun inwoners bevorderen en hun gevoel burgers van België te zijn versterken. Koning Albert was te gast bij de ceremonie. Verwijzend naar opiniepeilingen waren de burgemeesters overtuigd van de wens van de grote meerderheid van de Belgen 'om samen te blijven' in het kader van een 'reëel eenheidsfederalisme'.
Veiligheid, mobiliteit, milieu, taaluitwisselingsprogramma's, permanente vorming, toerisme, sport en culturele uitwisselingen werden in een gemeenschappelijke verklaring genoemd als mogelijke thema's voor overleg. Voor 1999 planden de initiatiefnemers onder meer een sportcompetitie en een groot volksfeest tijdens de finale daarvan.

Volksunie bereidt herziening grondwet voor

De Volksunie (VU) maakte op 22 december bekend 53 van de 198 artikelen van de grondwet voor herziening vatbaar te achten. De partij presenteerde die dag haar bijdrage aan de op te stellen verklaring tot herziening van de grondwet. De nieuwe ronde in de staatshervorming zou België niet alleen moeten omvormen tot een confederatie, maar ook benut moeten worden voor een radicale democratisering van de overheidsinstellingen, aldus de Kamerleden van de Volksunie tijdens een persconferentie. Zij meenden dat hiervoor een 'onafhankelijk, ongebonden, niet bevoogd Vlaanderen' nodig was: 'Het Belgische niveau kan slechts een bilateraal akkoord zijn tussen twee regio's die volwaardig deelnemen aan een federaal Europa van volkeren en regio's'.
Het plan van de VU voorzag in een gezamenlijk bestuur van Brussel door Vlaanderen en Franstalig België. De twee regio's zouden fiscaal autonoom moeten worden en geld afstaan aan de federale overheid. De democratisering zou niet alleen betrekking hebben op het invoeren van een wetgevend referendum waartoe de bevolking het initiatief zou kunnen nemen. Ook viel te denken aan het afschaffen van de opkomstplicht bij verkiezingen, het onmogelijk maken van regeren per decreet, het toekennen van het voorzitterschap van het parlement aan de oppositie, de invoering van het enquêterecht voor de oppositie, een limiet aan de tijd dat een persoon minister kan

zijn en het afschaffen van het adeldom en de staatkundige rol van de monarchie. Op bestuurlijk niveau zou gezorgd moeten worden voor 'een redelijke verhouding' tussen mannen en vrouwen. Overheidsdiensten dienden toegankelijkheid te kunnen garanderen, democratisch te functioneren en correct jegens hun burgers op te treden.

Omstreden resoluties over staatshervorming aangenomen

Het Vlaams Parlement keurde op 3 maart vijf resoluties met de Vlaamse eisen voor een verdere staatshervorming goed. De resoluties hadden betrekking op de financiële en bestuurlijke bevoegdheden van de nieuwe deelstaten die naar de opvatting van de Vlaamse politieke partijen samen de confederatie België zouden moeten vormen. CVP, VLD en Volksunie ondersteunden de vijf resoluties, de SP ging met vier van de vijf akkoord.
Oorspronkelijk was er sprake van één resolutie. Omdat de SP echter afwijzend stond tegenover een overheveling van de financieringsbevoegdheid voor de gezondheidszorg en het gezinsbeleid (kinderbijslag) naar de deelstaten, werd de tekst opgesplitst in vijf resoluties.
De teksten werden ook aangepast omdat enkele parlementariërs meenden dat Vlaanderen de Franstaligen niet kon opleggen hoe zij het bestuur van hun deelstaat zouden moeten inrichten. De federale overheid zou in de toekomst voor een deel van haar inkomsten afhankelijk zijn van de deelstaten, die waar nodig een beroep op de personenbelasting zouden kunnen doen. De vaststelling en inning daarvan moest volgens het Vlaams parlement de taak van de deelstaten worden.
De Brusselse Raad reageerde op 12 maart op de resoluties van het Vlaamse parlement door een motie aan te nemen die het statuut van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zoals geregeld door de bijzondere wet van januari 1989 bevestigde. Inkrimping van de gewestelijke autonomie van Brussel viel niet te rijmen met het begrip van federale loyaliteit, aldus de Franstalige ondertekenaars van de motie.
Ook het Franse Gemeenschapsparlement veroordeelde de Vlaamse plannen. Het keurde op 30 maart unaniem een resolutie goed, waarin scherpe kritiek geleverd werd op 'het systematisch in twijfel trekken van vroegere afspraken en de destabilisering van België die kan leiden tot de ontwrichting van de federale staatsstructuren'. Het parlement bepleitte eveneens dat er snel een definitieve verdeelsleutel voor de BTW-gelden werd uitgewerkt. Verder mocht volgens de parlementariërs niet aan de status van Brussel als onafhankelijk gewest en aan het statuut van de faciliteitengemeenten getornd worden. Een directe aanval op pogingen daartoe van de Vlaamse minister voor Binnenlandse zaken Leo Peeters bleef echter uit.

Fred Erdman nieuwe SP-voorzitter

De Antwerpse jurist Fred Erdman werd op 10 oktober 1998 met 98 procent van de stemmen gekozen tot voorzitter van de Socialistische Partij (SP). Hij vervulde die functie al sinds april, toen Louis Tobback minister van Binnenlandse zaken werd en aftrad als partijvoorzitter.
Erdman wilde de nieuwe onderhandelingen over de federale begroting ingaan met als inzet vooral een verhoging van de laagste pensioenen. Hij bleef mild voor de coalitiepartners. Eerder al had hij in een interview met het dagblad *De Standaard* verklaard een nieuwe rooms-rode coalitie te verkiezen boven paars vanwege de meningsverschillen over sociaal-economische zaken met de liberalen. De SP profileerde zich ook als tegenstander van het Vlaams Blok. Tuur Van Wallendael toonde het congres een foto van de gevel van de Antwerpse SP-federatie, waarop onbekenden geschreven hadden: 'Geen jood als SP-voorzitter'. 'Schouder aan schouder moeten wij ervoor zorgen dat dit bruin-zwarte krapuul verdwijnt', besloot hij, hetgeen hem een minutenlang applaus opleverde. Partijgenoot Jef Sleeckx bepleitte dat de SP opnieuw actief zou worden in de probleemwijken, omdat deze niet aan het Vlaams Blok overgelaten zouden moeten worden.
De nieuwe SP-voorzitter werd op 13 augustus 1933 geboren in Antwerpen. Hij maakte vooral naam als jurist, nadat hij in respectievelijk 1956 en 1958 zijn diploma in de rechten en de politieke en de administratieve wetenschappen had behaald. Van 1984 tot 1986 was hij stafhouder van de orde van advocaten in Antwerpen. Erdman stapte in 1984 in de actieve politiek als gemeenteraadslid van Antwerpen. Als senator werd hij de enige woordvoerder van de partij in de Augusta-zaak. Als voorzitter zou hij de verkiezingscampagne van de SP in 1999 leiden, samen met ex-minister Johan Vande Lanotte, Norbert De Batselier en Steve Stevaert.

Coalitie in Antwerpen onder druk

De VLD dreigde op 16 oktober 1998 uit de coalitie gezet te worden die Antwerpen bestuurt. Aanleiding was een advertentie van de VLD die een dag eerder in de Antwerpse kranten was verschenen. Onder de kop 'Meer blauw op straat voor uw veiligheid' vroeg de VLD-fractie de medewerking van de lezers 'om van het stadsbestuur te eisen dat Antwerpen veiliger wordt' en deel te nemen aan een telefonische enquête over de misdaad in de stad. De fractieleiders Marcel Bartholomeeussen (SP), Marc Van Peel (Antwerpen 94/CVP) en Erwin Pairon (Agalev) verklaarden verontwaardigd te zijn dat de VLD bij monde van fractieleider Ward Beysen voortdurend oppositie voerde binnen de meerderheid. Ze stelden de 'andere' VLD, die van voorzitter Ludo Van Campenhout en de schepenen Leo baron Delwaide en André Gantman, een ultimatum: die VLD moest zich binnen een week distantiëren van Beysen en openlijk verklaren het beleid van het schepenencollege te steunen. Zo niet, dan zouden zij 'hun conclusies trekken'.
Guy Verhofstadt van de landelijke VLD had toen al schriftelijk afstand genomen van Beysen. Laatstgenoemde verdedigde de advertentie en verklaarde dat de oppositie in Antwerpen niet louter aan het Vlaams Blok overgelaten mocht worden. Hij ontkende met klem dat hij met zijn campagne deze groepering in de kaart zou spelen. Fractieleider Filip Dewinter van het Vlaams Blok had namelijk verklaard dat de VLD-advertentie 'naadloos' aansloot bij de campagne van zijn eigen partij voor meer veiligheid. Dewinter had daarom de VLD opgeroepen de zijde van het Blok te kiezen.

13 juni 1999: drie verkiezingen tegelijkertijd

De verkiezingen voor het federale parlement, de gewestraden en het Europees parlement zullen tegelijkertijd plaatsvinden op 13 juni 1999, besloot de Kamer op 22 oktober 1998. De parlementariërs gingen ook akkoord met een proef tijdens de verkiezingen om stembriefjes optisch te lezen en met een wet waardoor de kosten van deze drie verkiezingen over de federale staat (75 procent) en de gewesten (25 procent) verdeeld worden.

België

Formatie coalitie van Franstalige partijen

Om sterker te staan in de verkiezingen en in de nieuwe ronde van staatshervormingen en ook om grotere eenheid te bewerken aan het Franstalige front gingen drie Franstalige partijen op 1 december 1998 een bondgenootschap aan: de Parti Réformateur Libéral (PRL), het Front Démocratique des Francophones (FDF) en de Mouvement des Citoyens pour le Changement (MCC).
PRL-voorzitter Louis Michel stelde dat middels deze alliantie een nieuw politiek machtscentrum in Wallonië en binnen de Franse Gemeenschap zou worden gevormd om de 'vernieuwende politieke krachten' te groeperen. Het zou 'een offensief centrum met democratische bedoelingen, een sterke debatcultuur en dynamische projecten met het oog op de 21ste eeuw' moeten zijn, aldus Michel.
Olivier Mangain (FDF) verklaarde dat de tijd rijp was om de Walen en Brusselaars zelf 'de institutionele, politieke, economische, sociale en culturele instrumenten in handen te geven om de solidariteit en het welzijn van hun gemeenschap en gewesten te smeden'.
Voormalig PSC-voorzitter en geestelijke vader van de MCC, Gérard Deprez, legde de nadruk op het aanpakken van de economische problemen in Wallonië.
In het manifest van de alliantie heette het: 'De Franstalige realiteit beperkt zich niet tot de territoriale grenzen, maar is gebaseerd op de solidariteit tussen de Franstaligen in Wallonië, Brussel, de Brusselse Rand en de Voerenaars'. Ook het gemeenschappelijke tienpuntenprogramma opende met de noodzaak van een steviger band tussen Wallonië en Brussel. 'Voor de 4,2 miljoen Walen en Brusselaars verhindert het grote aantal politieke instanties om zich met één politieke macht te identificeren, die zich om hun lot bekommert', aldus het manifest.
Didier Reynders (PRL) kon de regeringspartijen in de Kamer op 18 maart 1999 niet overtuigen om met spoed een wetsvoorstel te bespreken dat langere namen op de stembrieven mogelijk zou maken. Een partijaanduiding mag hoogstens acht tekens tellen, te weinig voor de tenaamstelling van de PRL-FDF-MCC-federatie.

Agalev en Ecolo leggen samenwerking vast

De milieupartijen Agalev en Ecolo hebben de intentie na de verkiezingen samen deel uit te maken van de regering of samen oppositie te voeren, zo werd op 13 januari 1999 bekend. Op 6 maart werd dit standpunt formeel bekrachtigd door de politieke raden van de Vlaamse en Franstalige Groenen.
Agalev en Ecolo werken in de Kamer al achttien jaar samen en delen er het fractielokaal. Beide partijen hebben voorts een federaal bureau dat regelmatig gemeenschappelijke standpunten inneemt, bijvoorbeeld over het asielbeleid. Ook in gevoelige communautaire aangelegenheden treden Agalev en Ecolo al samen naar buiten. In Brussel verloopt de samenwerking problematischer. 'We hebben altijd tweetalige lijsten gewild, maar dat is niet toegestaan', aldus Isabelle Durant, federaal secretaris van de partijen.

Partij Marchal valt verder uiteen

De politieke partij van Paul Marchal, vader van een van de slachtoffers van kindermoordenaar Marc Dutroux, viel in januari 1999 verder uiteen. Een tiental leden maakte op 11 januari bekend een nieuwe tweetalige partij op te richten, de Union Démocratique/Democratische Unie (UDDU), die zich vooral op justitie en milieu zal concentreren. Marchals Partij voor Nieuwe Politiek verloor in 1998 al enkele vooraanstaande leden die Marchal dictatoriaal gedrag verweten.

Martens weigert tweede plaats op lijst EP-verkiezingen

Wilfried Martens, voormalig premier van zes kabinetten, kondigde op 25 februari aan zich niet verkiesbaar te stellen voor het Europese parlement omdat zijn partij hem op de tweede plaats had gezet, na minister van Arbeid Mien Smet. Als een van de oprichters van de Europese Volkspartij en 'boegbeeld van Europa' meende hij tekort gedaan te zijn. Tijdens een persconferentie in het Europees Parlement verklaarde hij dat de CVP had gebroken met een partijtraditie. Volgens de oud-premier werd hem persoonlijk de toetreding tot de EVP-fractie in het Europese Parlement aangerekend van Forza Italia, de partij van de Italiaanse mediamagnaat Silvio Berlusconi. Martens sprak ook van een jarenlange campagne van bepaalde CVP-kopstukken zoals de huidige Vlaamse minister van Economische zaken Eric Van Rompuy, om hem politiek te beschadigen. Die zouden zich bezondigd hebben aan 'voortdurende suggesties' dat hij als enige verantwoordelijk is voor de hoge staatsschuld. Ook zou hij niet langer gewenst zijn als unionistisch federalist, aldus Martens. Tenslotte zouden verschillende vooraanstaande politici hebben bevestigd dat velen in de CVP aanstoot nemen aan het feit dat Martens gescheiden en opnieuw gehuwd is en bovendien op zijn 61ste vader van een tweeling werd.
Premier Dehaene (ook CVP) reageerde pas drie dagen later op het vertrek van Martens, dat voor grote politieke opschudding zorgde. De CVP was bereid Wilfried Martens verder te steunen opdat hij een belangrijke rol zou blijven spelen in Europa, tot en met het voorzitterschap van het Europees parlement, zei Dehaene. Er zou gewerkt kunnen worden met een dubbel lijsttrekkerschap maar ook dat aanbod wees Martens af, aldus Dehaene in het VRT-programma *De zevende dag*. Martens zou zich blind hebben gestaard op de symboliek van de eerste plaats op de lijst.

Mark Eyskens minister van Staat

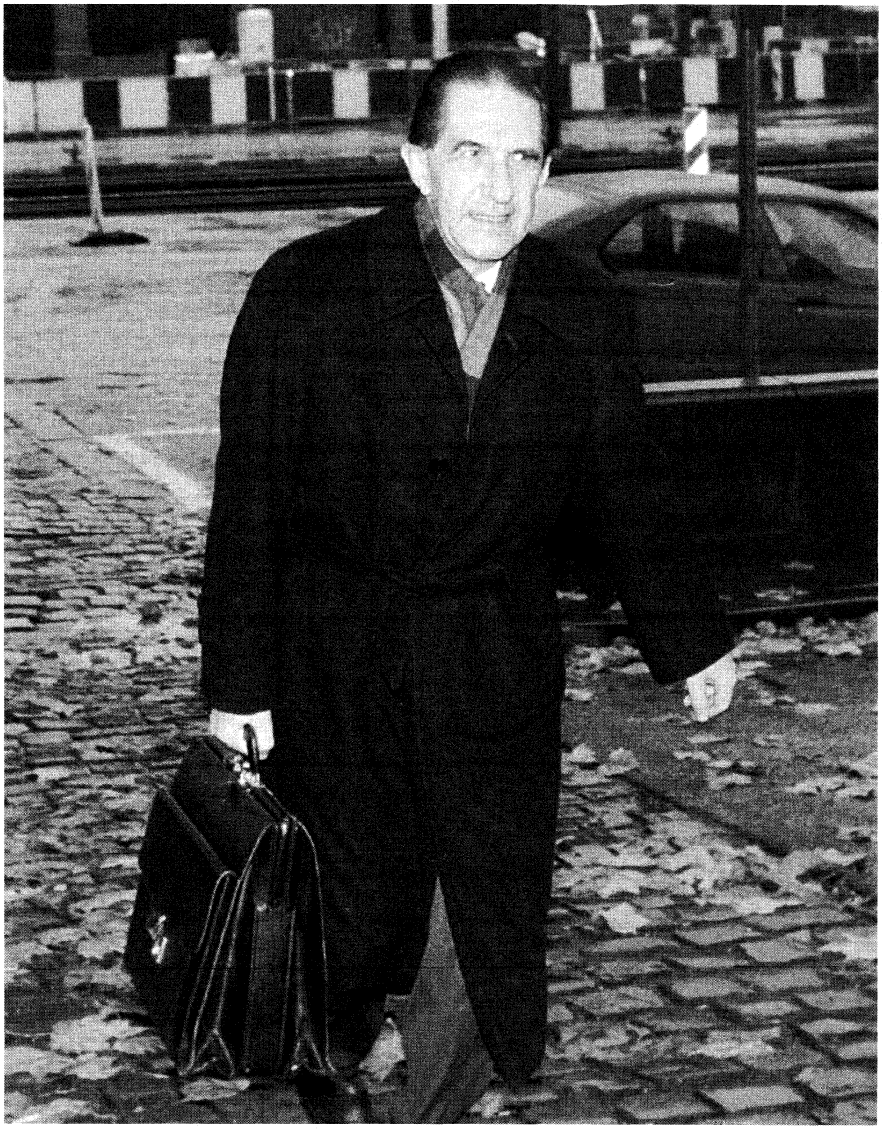
Op voorstel van eerste minister Dehaene benoemde koning Albert op 18 november 1998 Mark Eyskens, oud-premier en nu Kamerlid, tot minister van Staat.

Brandstichting in Koerdische huizen

Vermoedelijk als wraakactie voor het feit dat de Italiaanse regering weigerde Abdullah Öcalan uit te leveren, de leider van de Koerdische Arbeiderspartij PKK, drongen Turken in Brussel tijdens een demonstratie op 18 november 1998 twee Koerdische huizen binnen en staken die in brand. Volgens omstanders greep de politie niet in. Bij de brandstichting zou het volgens aanwezigen om een geplande actie van Turkse rechtsextremistische Grijze Wolven gaan.
In november onderzocht de Duitse justitie of Koerdische jongeren uit andere landen al dan niet onder dwang een militaire training in PKK-kampen in België volgden. Het Belgische gerecht was een onderzoek begonnen naar vermeende witwaspraktijken van de Koerdische zender Med-TV in Denderleeuw. De zender zou geld witten van Koerden die in wapens en drugs handelen en die landgenoten afpersen.

Klachten over belastingdienst en vreemdelingenzaken

De federale ombudslieden ontvingen in 1997 en 1998 vooral klachten over de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) en de belas-

Voormalig secretaris-generaal van de NAVO Willy Claes op weg naar het Hof van Cassatie in Brussel. Op 23 december 1998 werd hij veroordeeld wegens corruptie in de Agusta-Dassault-affaire. *(foto ANP)*

tingdienst. Meer dan de helft van de 1282 ontvankelijk verklaarde klachten had betrekking op deze diensten. 'De DVZ past informele procedures toe die zich situeren in de rand van de vreemdelingenwet of zelfs erbuiten', aldus het rapport dat op 2 december 1998 aan de Kamercommissie verzoekschriften werd gezonden. Bij de belastingdienst, de grootste overheidsdienst van het land, betroffen de meeste klachten 'onzorgvuldigheid'. De dienst zou zich regelmatig niet aan bepaalde termijnen houden.
Bij klachten gaan de ombudslieden na of de overheidsdiensten het principe van behoorlijk bestuur naleven en 'billijk' optreden. In 181 van 765 afgehandelde dossiers stelden ze vast dat dat niet het geval was.

De federale ombudsdienst zou volgens de huidige ombudslieden Herman Wuyts en Pierre-Yves Monette in de grondwet erkend moeten worden, zoals dat in de meeste landen van de Europese Unie het geval is. Zij laakten de 'ombudsomanie': teveel ombudslieden op teveel niveaus. Ook wensten zij zelf aan het Arbitragehof pre-judiciële vragen te mogen stellen over het gelijkheidsbeginsel, zoals vastgelegd in artikel 10 en 11 van de grondwet.

Nieuwe gouverneur van Brussel

De regering droeg op 18 december 1998 de 50-jarige Franstalige magistrate Veronique Paulus de Chatelet voor als nieuwe gouverneur van Brussel. Zij volgde Raymonde Dury (PS) op, die op 13 november was afgetreden na een aanvaring met de Vlaamse minister van Binnenlandse zaken, Luc Vanden Bossche. Deze had haar, na een langdurig juridisch steekspel waarbij verscheidene instanties betrokken werden, op 7 november gedwongen het Vlaams Blok toestemming te geven een congres in de Brusselse Congressenhal te houden. Dury kondigde toen ook aan niet meer op de kieslijst van de PS te willen staan.
Paulus de Chatelet was in de voorafgaande vier jaar voorzitter van het Comité I, dat in opdracht van het parlement toezicht houdt op de inlichtingendiensten. Eerder was deze juriste advocaat, onderzoeksrechter en voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg in Nijvel.

Uitspraak in smeergeldproces Agusta-Dassault

Het Hof van Cassatie deed op 23 december 1998 uitspraak in de smeergeld-affaires, waarbij het Italiaanse bedrijf Agusta en het Franse Dassault betrokken waren. De bedrijven zouden een aantal kopstukken van de Socialistische Partij en Parti Socialiste hebben omgekocht om, met uitschakeling van concurrerende bedrijven, orders te verwerven voor de aanschaf van helikopters en materiaal voor het Belgische leger.
Het Hof achtte de beschuldigingen bewezen. De vijftien raadsheren van het Hof vermeldden in hun vonnis dat zij zwaar hadden laten wegen dat de aangeklaagde politici de belangen van de samenleving hadden opgeofferd aan het belang van hun partij. En dit was volgens het Hof des te erger omdat de betrokkenen naar het voorbeeld van de georganiseerde misdaad gebruik maakten van schijnfirma's om het smeergeld naar hun partijen te loodsen.

Vonnissen

Hoofdverdachte Willy Claes, voormalig vicepremier, minister van Economische zaken en secretaris-generaal van de NAVO, werd veroordeeld tot drie jaar voorwaardelijke gevangenisstraf, een boete van 60.000 frank en ontzetting uit zijn politieke en burgerlijke rechten voor een periode van vijf jaar.
De Fransman Serge Dassault, topman van het betrokken bedrijf Dassault Industries, kreeg twee jaar voorwaardelijk en een boete van 60.000 frank wegens actieve corruptie.

Guy Coëme, oud-minister van Landsverdediging, Guy Spitaels, gewezen voorzitter van de PS, Luc Wallyn, voormalig adjunct-nationaal secretaris van de SP en Alfons Puelinckx, advocaat, werden veroordeeld tot twee jaar voorwaardelijke gevangenisstraf, een boete van 60.000 frank en vijf jaar ontzetting uit hun burgerlijke en politieke rechten.
Johan Delanghe, voormalig kabinetschef van Willy Claes en op het moment van de uitspraak secretaris-generaal van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, kreeg 18 maanden voorwaardelijke gevangenisstraf, een boete van 60.000 frank en vijf jaar ontzetting uit zijn burgerlijke en politieke rechten. Dit laatste betekende tevens dat hij ambtshalve zou moeten worden ontslagen uit zijn functie van secretaris-generaal.
Merry Hermanus, gewezen medewerker van verscheidene PS-ministers en Etienne Mangé, voormalig penningmeester van de SP, kregen één jaar voorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd plus een boete van 30.000 frank en vijf jaar ontzetting uit hun burgerlijke en politieke rechten.
André Bastien en Jean-Louis Mazy, respectievelijk voormalig kabinetschef en adjunct-kabinetschef van Guy Coëme, werden veroordeeld tot zes maanden voorwaardelijke gevangenisstraf en een boete van 6.000 frank; François Pirot, een medewerker van Guy Spitaels, kreeg eenzelfde boete opgelegd plus een voorwaardelijke gevangenisstraf van drie maanden.

Naast deze straffen werden Claes, Delanghe, Mangé en Wallyn, allen leden van de Socialistische Partij, veroordeeld tot terugbetaling van het van Agusta en Dassault ontvangen smeergeld van ongeveer 110 miljoen frank. De veroordeelde leden van de Parti Socialiste, Spitaels, Coëme, Bastien, Mazy, Hermanus en Pirot, werden verplicht het van Dassault ontvangen smeergeld van bijna 50 miljoen frank terug te betalen aan de staat. Tenslotte oordeelde het Hof van Cassatie dat alle twaalf veroordeelden gezamenlijk 60 procent van de gerechtskosten, begroot op 21 miljoen frank, moesten betalen.

SP wil smeergeld terugbetalen

Eerder had de toenmalige SP-voorzitter Louis Tobback toegezegd dat zijn partij het geld dat in de partijkas terecht kwam zou terugbetalen, indien het tot een veroordeling zou komen. Hoewel de veroordeelden zelf hoofdelijk aansprakelijk waren gesteld voor het terugbetalen van het smeergeld, verklaarde de nieuwe voorzitter Fred Erdman dat de SP de personen zal bijstaan die zich niet persoonlijk hebben verrijkt, waarmee hij doelde op Claes, Mangé en Delanghe, maar niet op Luc Wallyn, die heeft toegegeven een deel van het smeergeld in eigen zak te hebben gestoken. In de SP moeten maatregelen tot 'zuivering' en 'louter ing' worden genomen, aldus de partijvoorzitter, die eraan toevoegde: 'Moreel, ethisch en politiek is corruptie nooit aanvaardbaar geweest, en het zal dat ook nooit zijn.' Erdman ging niet in op vragen hoe de partij het bedrag dacht op te brengen en of de verkiezingscampagne die in januari 1999 van start zou gaan, niet zwaar zou lijden onder terugbetaling van het smeergeld, dat volgens ingewijden bijna evenveel was als de SP op dat moment in kas had.

Willy Claes kondigde na zijn veroordeling aan naar het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg te stappen. 'De val is dichtgeklapt. De logica van de vervolging, die reeds eerder leidde tot mijn ontslag als secretaris-generaal van de NAVO, vereiste een veroordeling. Deze is totaal onrechtvaardig', aldus Claes in een verklaring.

Uitvoering taalhoffelijkheidsakkoord

In 1998 werden in totaal 66 benoemingen en bevorderingen in het Brusselse Gewest vernietigd, omdat ambtenaren niet voldeden aan eisen van tweetaligheid, zo blijkt uit de cijfers die vice-gouverneur Nys op 13 januari 1999 bekendmaakte. Nys schorste 502 van de 2.460 benoemingen en bevorderingen, terwijl de regering er 66 vernietigde: 40 bij de gemeenten en 26 bij de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW's).
De Brusselse regering keurde eind 1997 het taalhoffelijkheidsakkoord goed. Dat verplichtte gemeenten en OCMW's in Brussel om bij voorkeur personeel met een brevet voor Nederlands of Frans als tweede taal te werven. Mensen zonder brevet zouden binnen twee jaar hun kennis van de andere taal moeten bewijzen. De bevoegde Franstalige ministers, Picqué en Gosuin, verbonden er zich toe om onwettige benoemingen voortaan ook effectief te vernietigen.
Sven Gatz (VU) en Guy Vanhengel (VLD) beschouwden de daadwerkelijke vernietiging van benoemingen als een positieve ontwikkeling, maar meenden dat er meer gedaan moest worden om twee- en meertaligheid te bevorderen. Het Vlaams Blok achtte de resultaten absoluut onvoldoende, omdat een meerderheid van de geschorste benoemingen niet werd vernietigd.

'Burgerinspectie' van legerbasis Kleine Brogel mislukt

Op 21 februari 1999 trokken ongeveer 150 actievoerders op initiatief van het Forum voor Vredesactie en Voor Moeder Aarde naar de legerbasis van Kleine Brogel om 'op een actief-geweldloze wijze de opslag van illegale nucleaire massavernietigingswapens op de basis' te inspecteren. De 'burgerinspectie' mislukte omdat de legerleiding slechts met een delegatie van vier mensen wilde spreken. Toen de activisten zich vervolgens toegang tot de basis verschaften door de omheining door te knippen, werden er honden op hen losgelaten en werden 120 actievoerders gearresteerd. Bij de actie waren enkele nationale en lokale politici aanwezig. Een van hen, Johan Malcorps van Agalev, moest met verwondingen in het ziekenhuis worden opgenomen.

Pact Vlaamse regering en lokaal bestuur

Op aandringen van gemeenten en Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW's) werd op 8 maart 1999 een pact met de Vlaamse regering gesloten om fricties over regelgeving te voorkomen. Het pact, dat tot meer overleg en samenwerking moet leiden, bestaat uit 63 actiepunten, zoals een versoepeling van het toezicht op de gemeentebegrotingen, die voortaan binnen vijftig dagen goedgekeurd moeten worden. Onderzoek naar lokale investeringen met een waarde van meer dan tien miljoen frank zal plaats maken voor steekproefsgewijze controle.
De Vlaamse regering verwacht in de toekomst veel van de instelling van een adviserende Hoge Raad voor Binnenlands Bestuur, die zal bestaan uit vertegenwoordigers van gemeenten en provincies enerzijds en wetenschappers anderzijds. De Vlaamse regering start in 1999 met enkele pilotprojecten op het gebied van intergemeentelijke samenwerking. De OCMW's zullen de mogelijkheid krijgen om samen te werken met verenigingen zonder winstoogmerk of vennootschappen met sociale doelstellingen. Het pact lost niet alle knelpunten op, zoals op het gebied van financieringsmechanismen voor gemeenten en OCMW's.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Grensarbeid moet gemakkelijker worden

De gouverneurs van Nederlands en Belgisch Limburg schreven op 25 november 1998 een brief aan hun respectievelijke premiers met het verzoek maatregelen te nemen om grensarbeid te ontdoen van diverse belemmeringen in de sfeer van belastingen en sociale zekerheid. Concreet dachten de gouverneurs onder meer aan de toepassing van een grenslandtoets bij wijzigingen van fiscale regels of in de sociale zekerheid. Volgens die toets zouden grensarbeiders geen negatieve gevolgen mogen ondervinden van veranderde regelgeving in Nederland of België. Ook wilden de gouverneurs dat er zo snel mogelijk een eenvormige belastingregeling voor grensarbeiders zou komen. Premie- en belastingheffing zouden bij voorkeur moeten plaatsvinden in het land waar gewerkt wordt. Daarnaast zou er een centraal meldpunt moeten komen voor problemen van grensarbeiders.

39-urige werkweek voor iedereen

De ministerraad keurde op 4 december 1998 een Koninklijk Besluit goed waardoor de werktijdverkorting tot 39 uur per week ook zou gelden voor werknemers die niet onder een CAO vallen waarin dit al geregeld is. De arbeidsvermindering zou geen loonverlies tot gevolg mogen hebben.

Opruiming industrieterreinen

Op 4 december 1998 werd begonnen met het opruimen en renoveren van de eerste van vijftig vervallen industrieterreinen in Wallonië. Met bulldozers werd een einde gemaakt aan de 'visuele verontreiniging' van het terrein 'Gautier et Chericoux', waar de haven van Namen moet komen. Voor de grote schoonmaak is een budget van anderhalf miljard frank in twee jaar beschikbaar.

EU geeft 1,6 miljard voor werkloosheidsbestrijding

Het Europees Sociaal Fonds zal in 1999 1,6 miljard frank ter beschikking stellen voor de opleiding van ongeveer 24.600 moeilijk plaatsbare werklozen in Vlaanderen, aldus het Vlaamse ministerie voor Tewerkstelling op 17 december 1998. De instellingen die zich inzetten voor werklozen zoals het regulier onderwijs, VDAB (Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling), het Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap en VIZO (Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen), kunnen volgend jaar 1,1 miljard frank verdelen. Particuliere en lokale opleidings-en tewerkstellingsinitiatieven krijgen 500 miljoen frank.

Daling bestaansminimumtrekkers

Voor het eerst in 25 jaar daalde in 1998 het aantal bestaansminimumtrekkers. Dat bleek uit cijfers die de staatssecretaris voor Maatschappelijke Integratie Jan Peeters op 26 februari 1999 bekendmaakte. In september 1998 waren er 81.150 mensen met een uitkering op het bestaansminimum, 2.500 minder dan in de topmaand januari. De Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW's) maken steeds meer gebruik van de mogelijkheid om bestaansminimumtrekkers zelf tewerk te stellen, vooral voor schoonmaakwerk. De OMCW's worden hiervoor volledig vrijgesteld van werkgeverslasten. Dat kost de federale overheid jaarlijks anderhalf miljard frank (40 miljoen euro). Ook de vele federale werkgelegenheidsprogramma's zoals de Smet-banen zijn opengesteld voor bestaansminimumtrekkers.

Actieplan werkgelegenheid

Het Vlaams Economisch en Sociaal Overlegcomité (VESOC) rondde op 23 maart 1999 haar bijdrage af aan het Belgische Actieplan voor de Werkgelegenheid (BAW), dat op verzoek van de Europese Unie wordt opgesteld. De Vlaamse plannen moeten later met de Waalse en federale actiepunten gebundeld worden.
Het VESOC, het overlegorgaan van de Vlaamse regering, de Vlaamse vakbonden en de Vlaamse werkgeversorganisaties, wil geld vrijmaken voor bijscholing, kinderopvang, werkervaringsplaatsen en trajectbegeleiding voor 78.000 werklozen. Het bedrijfsleven krijgt in de toekomst een belastingverlaging van drie miljard frank die aan scholing voor de werknemers uitgegeven moet worden. Daarnaast zal op de lange termijn 1,9 procent van de salarissen aan scholing worden besteed. In maart 1998 kregen 7.454 Vlaamse bedrijven al 1,438 miljard frank zogeheten Vlaminov-steun van de Vlaamse overheid. Dit is een vermindering van de onroerende voorheffing voor bedrijven als zij in 1997 hun personeelsbestand op het peil van 1996 hadden weten te houden. Van de 11.280 bedrijven die een Vlaminov-aanvraag indienden, kregen 1.475 bedrijven een negatief antwoord omdat ze niet aan alle voorwaarden voldeden. Ongeveer duizend dossiers waren begin 1999 nog in behandeling en in nog eens ruim duizend gevallen wordt met betalen gewacht tot de onroerende voorheffing die de bedrijven moeten betalen, bekend is. De Vlaminov-steun bedroeg gemiddeld 192.870 frank per bedrijf.
Uit een studie van het *Center for International Management and Development* in Gent, verricht in opdracht van de Amerikaanse Kamer van Koophandel in België, bleek dat de Amerikaanse investeringen in het land steeds verder teruglopen als gevolg van de hoge belastingen en hoge sociale premies. Andere Europese landen waaronder Nederland lukte het de afgelopen jaren meer investeringen en Europese hoofdkwartieren van Amerikaanse bedrijven aan te trekken.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Petrofina in handen van Total

Het Franse olieconcern Total kondigde op 1 december 1998 aan 41 procent van de aandelen van het Belgische Petrofina over te nemen, voor een prijs per aandeel van 19.500 frank. Half januari moesten de aandeelhouders de overname nog goedkeuren. In Belgische kringen werd betreurd dat het land opnieuw een 'kroonjuweel' kwijtraakte aan het buitenland. De nieuwe groep zou zesde komen te staan op de wereldranglijst van grootste olieconcerns en derde op de Europese lijst. Aanvankelijk deden geruchten de ronde dat het Franse staatsoliebedrijf Elf Aquitaine Petrofina zou overnemen.

Waals parlement keurt begroting 1999 goed

Het Waals parlement in Namen keurde op 16 december 1998 de begroting voor 1999 goed. Dat gebeurde na een tweedaags debat over de 172,2 miljard frank aan uitgaven die gepland staan voor 1999, 2,5 procent meer dan de aangepaste begroting voor 1998.

Stabiliteitsprogramma 1999-2000 vastgelegd

Op 18 december 1998 keurde de regering het stabiliteitsprogramma voor de periode 1999-

2002 goed. Het plan is ook bindend voor de volgende regering, aldus premier Jean-Luc Dehaene. In het programma, gericht op het verminderen van het overheidstekort en de afbouw van de overheidsschuld, wordt voorzien dat het tekort in 2002 0,3 procent van het bruto binnenlandse product (bbp) zal bedragen en dat de schuld verminderd zal zijn tot 106 procent van dit bbp. Volgens de normen van de Europese Unie mag dit laatste percentage niet meer dan 60 procent bedragen, maar de Generale Bank becijferde dat dit niveau pas in 2013 bereikt zal zijn. Het bbp lag in 1998 rond de 9.000 miljard frank. Als de groei van de economie de komende jaren tussen 2,3 en 2,7 procent van het bbp ligt, zal een derde van de extra ruimte gebruikt worden voor een versnelde schuldafbouw, aldus minister van Financiën Jean-Jacques Viseur.
Het stabiliteitsprogramma faseert de daling van het jaarlijkse begrotingstekort en de overheidsschuld in procenten van het bbp als volgt:

	1998	1999	2000	2001	2002
overheidstekort	1,6	1,3	1,0	0,7	0,3
overheidsschuld	118	114,5	112,2	109,6	106,8

Werkelijke cijfers wapenuitvoer openbaar

Half december 1998 gaf de regering voor het eerst de werkelijke cijfers van de Belgische wapenuitvoer over de voorafgaande jaren vrij. Volgens een bericht in de *Financieel-Economische Tijd* (FET) van 19 december had de Nationale Bank van België (NBB) jarenlang op verzoek van de regering verhullende statistieken over de wapenexport gepubliceerd. Uit cijfers van de NBB bleek de wapenuitvoer in de eerste negen maanden van 1998 bijna te zijn vervijfvoudigd vergeleken met dezelfde periode in 1997 en rond de 6,7 miljard frank te bedragen.

De NBB had eerder gepubliceerd dat de wapenexport in 1993 goed was voor 1,4 miljard frank, in 1994 voor 1,4 miljard, in 1995 voor 1,6 miljard, in 1996 voor 1,4 miljard en in 1997 voor 1,6 miljard frank. De werkelijke cijfers waren echter: 11,6 miljard frank (1993), 11,4 miljard (1994), 8,2 miljard (1995), 8,1 miljard (1996) en 7,4 miljard frank (1997). 'Het verschil tussen de gepubliceerde en de werkelijke wapenexport werd weggemoffeld in de rubriek 'goederen onder geheimhouding', aldus de FET.

Koppeling loodsgeldtarieven wordt afgeschaft

Tijdens een werkbezoek aan Nederland op 19 februari kwamen de Vlaamse minister van Verkeer Steve Stevaert en zijn ambtscollega Tineke Netelenbos overeen de koppeling tussen de loodsgeldtarieven voor de Scheldevaart en die voor de vaart op Rotterdam zo snel mogelijk af te schaffen. Volgens Stevaert zou de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van loodsdiensten meer bij de loodsen zelf moeten worden gelegd om tot een meer open samenwerking te komen. Modernisering van de loodsen op de Westerschelde zou moeten bestaan uit een uitbreiding van de radarketen, dat een toepassing van het 'loodsen op afstand' zou toelaten. De Westerschelde zou uitgediept worden.

JUSTITIE

Uitvoering hervormingen

Kamer keurt nieuwe politie-structuur goed

De Kamer keurde op 22 oktober 1998 met overgrote meerderheid het wetsvoorstel goed dat de basis vormt voor de hervorming van de politie. De politiediensten worden geïntegreerd tot een politie op twee niveaus. Dit is een van de basiselementen uit het Octopus-akkoord om in de toekomst een nieuwe 'guerre des flics' zoals tijdens de Dutroux-affaire te voorkomen. Het wetsvoorstel werd goedgekeurd met 128 stemmen vóór, 12 tegen (Vlaams Blok en FN) en 2 onthoudingen van de Groene partijen.
De Kamer keurde, met de oppositiepartijen tegen, ook de 'kleine politiewet' goed waardoor de spoorwegpolitie, zeevaartpolitie en luchtvaartpolitie onder de rijkswacht zullen ressorteren.

Grenzen gerechtelijke kantons aangepast

De ministerraad gaf op 23 oktober haar goedkeuring aan een wijziging van de grenzen van de gerechtelijke kantons die nog gebaseerd waren op de gemeentegrenzen van vóór de fusie-operatie van 1976. Daardoor raakten gemeenten soms verdeeld over twee kantons. Het aanpassen van deze grenzen was volgens het kabinet ook belangrijk voor de werking van de interpolitiezones, die in het kader van de hervorming van politie en justitie zouden worden ingevoerd. De regering verklaarde de vredegerechten per kanton te willen behouden als instantie die dicht bij de burger staat. Elk vredegerecht zou bevoegd zijn voor 50.000 tot 60.000 mensen, al diende bij de indeling ook rekening te worden gehouden met de werklast.

Nieuwe tuchtprocedure rijkswacht niet discriminerend

Het Arbitragehof verwierp op 4 november het verzoek tot vernietiging van het nieuwe tuchtstatuut van de Rijkswacht. De Syndicale Federatie van de Belgische Rijkswacht had aangevoerd dat dit statuut discriminerend was. De minister van Binnenlandse zaken kan in het geval van Rijkswachters zelf een procedure starten en de strafmaat vaststellen. De minister van Justitie heeft diezelfde bevoegdheid niet voor zijn personeel bij de gerechtelijke politie, waardoor de Rijkswacht eerder door disciplinaire maatregelen wordt getroffen. De vakbond beschouwde dit als discriminerend omdat beide politiediensten hetzelfde werk doen.
Het Hof verklaarde het verzoek van de Syndicale Federatie echter niet-ontvankelijk, omdat vakorganisaties in feite verenigingen zijn die bij het Hof geen beroep tot vernietiging kunnen instellen. Van discriminatie was bovendien geen sprake, aldus het Hof: 'Het staat aan de wetgever te bepalen welke de overheden zijn die het meest geschikt zijn om de tuchtvordering in te stellen. Doordat de wetgever de minister aanwijst als tuchtoverheid brengt hij geenszins de waarborgen in het geding die de tuchtrechtelijk vervolgde rijkswachters genieten'.

Hoge raad voor justitie ingesteld

De Senaat keurde op 19 november het nieuwe artikel 151 van de grondwet goed waarmee de instelling van een Hoge Raad voor Justitie werd ingeluid. Volgens dit artikel zou de Senaat moeten gaan waken over het functioneren van de Raad. Het Vlaams Blok stemde tegen, de Groene partijen onthielden zich van stemming. Voorts werd het principe van de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht in de grondwet opgeno-

men, werd het mandaat van korpschefs in de tijd beperkt en werd binnen elk rechtscollege een evaluatiesysteem voor het functioneren van magistraten ingevoerd. Aangezien de tekst niet werd gewijzigd en de Kamer reeds op 22 oktober haar fiat gaf, kon het nieuwe artikel direct in de grondwet worden opgenomen.
Parlementariërs onderstreepten nadrukkelijk het historische karakter van het besluit en de cultuurschok die het in de Belgische rechtsstaat teweeg zou brengen. Over de instelling van een Hoge Raad voor Justitie werd al sinds de jaren zestig gesproken. Een van de doelstellingen was vooral politieke benoemingen bij het gerechtelijk apparaat onmogelijk te maken.

Oprichting dienst justitiehuizen

De ministerraad keurde op 19 november twee voorontwerpen van wet goed over de reorganisatie van de parajustitiële diensten binnen justitie, de hervorming van de psychosociale diensten bij de strafinrichtingen en de reorganisatie van de rechtshulp.
In april 1997 had de regering al beslist om binnen het ministerie van Justitie een bestuursafdeling externe parajustitiële diensten op te richten. Alle ambtenaren die zijn ingezet voor sociaal werk buiten de gevangenissen en alle assistenten die zich bezighouden met voorwaardelijke invrijheidsstelling, bemiddeling in strafzaken en slachtofferopvang, zouden naar deze afdeling, kortweg Dienst Justitiehuizen genoemd, worden overgeplaatst. Ook zou elk gerechtelijk arrondissement een lokaal justitiehuis krijgen.

Door de voorontwerpen van wet werden een aantal 'technische' wijzigingen aangebracht in het Gerechtelijk Wetboek, het Strafwetboek, het Wetboek voor Strafvordering en een aantal basiswetten. De veranderingen maakten deel uit van een grote hervorming van justitie en politie. In het kader hiervan werd op 8 oktober 1998 al een akkoord gesloten tussen de federale overheid, de Vlaamse gemeenschap en het Waals gewest over verbetering van de therapeutische begeleiding van seksuele delinquenten. De verontwaardiging onder de bevolking was groot toen bekend werd dat kindermoordenaar Marc Dutroux na diens arrestatie vanwege 'goed gedrag' vervroegd was vrijgelaten en 'begeleid' was door een stokoude psychiater die hij nauwelijks zag.
In acht gevangenissen zullen psychosociale teams worden opgezet die instaan voor de therapeutische begeleiding van de seksuele delinquent. Op basis van een wetenschappelijke evaluatie moeten zij advies uitbrengen over voorwaardelijke vrijlatingen. Vijf centra voor algemeen welzijnswerk (één in elke provincie) nemen de reclassering van ex-gedetineerden op zich en moeten het aantal recidivisten terugdringen. In België worden jaarlijks honderden mannen wegens ontucht met kinderen veroordeeld. Justitieassistenten moeten het werk van de welzijnscentra controleren. Volgens minister van Justitie Van Parys zal elke assistent in het jaar 2000 ongeveer dertig delinquenten voor zijn rekening nemen. Dat cijfer beantwoordt volgens hem aan een internationale norm. Tenslotte subsidieert justitie drie steuncentra in Antwerpen, Doornik en Brussel. Zij leveren alle betrokken instanties de nodige wetenschappelijke ruggesteun.

Oprichting federaal parket

De Kamer keurde op 17 december de wet op de verticale integratie van de parketten goed. Alleen de Groene partijen onthielden zich van stemming, terwijl de twee afgevaardigden van het Front National tegen stemden. Het wetsontwerp was de vrucht van één van de afspraken uit het Octopusakkoord. De integratie houdt in dat de parketten in de toekomst zaken zowel in eerste aanleg als in beroep behandelen. Strafzaken zullen voortaan geheel worden afgewerkt door de procureurs. Daarnaast voorziet de tekst in de oprichting van een federaal parket, dat zich landelijk kan richten op de bestrijding van zware en grensoverschrijdende criminaliteit. Een dergelijke dienst was een suggestie geweest van de commissie die zich over de vervolging van de Bende van Nijvel had gebogen. Deze veranderingen worden algemeen beschouwd als een historische hervorming van een justitieel systeem dat sinds de vorige eeuw geen ingrijpende veranderingen heeft ondergaan.

Het nieuwe federale parket bestaat uit een federale procureur en federale magistraten die voor vijf jaar benoemd worden en twee keer herbenoemd kunnen worden, telkens na een beoordeling van hun functioneren. Met een dergelijke beoordeling wil de wetgever een moment inbouwen om vriendjespolitiek bij benoemingen te bestrijden en een professionele aanpak van de vervolging te bevorderen. De federale magistraten houden toezicht op het werk van de federale politie. De leden van het federale parket hebben de hoedanigheid van officier van de gerechtelijke politie en beschikken over de bevoegdheden van een procureur des konings.
Het college van Procureurs-Generaal krijgt er een opdracht bij: de evaluatie van de wijze waarop de federale procureur zijn bevoegdheden gebruikt en de richtlijnen van het strafrechtelijk beleid uitvoert, alsmede evaluatie van de prestaties van het hele federale parket. De federale procureur maakt daarom geen deel uit van het College van Procureurs-Generaal, maak kan wel aan de vergaderingen deelnemen. Hij wordt aangewezen voor een periode van zeven jaar.
Er zal sprake moeten zij van taalpariteit. Omdat drie van de vijf procureurs-generaal Nederlandstalig zijn, wordt de eerste federale procureur een Franstalige. De volgende zal dan weer Nederlandstalig zijn.

Binnen het parket wordt een nieuwe economische, financiële en sociale afdeling opgericht, die auditoraat zal heten, met aan het hoofd een eerste substituut-auditeur. Het auditoraat neemt onder meer de taken over van de arbeidsauditoraten. Bij de behandeling van de wet in de Senaat wees Fred Erdman (SP) erop dat men bij de hervorming van de parketten de goed werkende arbeidsauditoraten niet heeft willen ontmantelen. Hun specifieke rol wordt vastgelegd en ze blijven als autonome cellen bestaan, aldus Erdman.
De wet voorziet tenslotte in de oprichting van een raad van de procureurs des konings. De raad heeft een adviesbevoegdheid ten aanzien van de harmonisering en de uniforme toepassing van de regels en van elke zaak die verband houdt met de opdrachten van het Openbaar Ministerie.

De Volksunie verklaarde bij monde van Jan Loones ook andere gerechtelijke hervormingen nodig te achten, zoals de instelling van een anti-corruptiedienst, de vervanging van de probatiecommissies voor voorwaardelijke invrijheidstelling, de afschaffing van de militaire gerechten en de oprichting van twee magistratenscholen.
Minister van Justitie Tony Van Parys sprak de hoop uit dat de hervormingen het aantrekkelijker voor jonge juristen zou maken een loopbaan bij justitie te kiezen

België

Kamer keurt anti-corruptiewet goed

De Kamer keurde op 4 februari 1999 een reeds door de Senaat aangenomen wetsontwerp goed dat niet alleen corruptie in de openbare sector maar ook omkoping in de privé-sfeer strafbaar stelt. Bovendien werden de straffen verhoogd: boetes kunnen oplopen tot twintig miljoen frank en er werd een gevangenisstraf van minstens zes maanden ingevoerd. Personen die smeergeld aanvaarden, kan verboden worden om mee te dingen naar overheidsopdrachten of om bepaalde beroepen uit te oefenen. Het aanbieden van smeergeld is voortaan op zich al strafbaar, onafhankelijk van de reactie erop.

Nieuw tuchtstatuut voor magistratuur

In samenwerking met de magistratuur werd een nieuw tuchtstatuut voor de rechterlijke macht uitgewerkt dat op 31 maart 1999 door de Kamer werd goedgekeurd. Gehoopt werd dat het nog onder de huidige regering ook door de Senaat aanvaard zou worden. Het nieuwe tuchtrecht kent een groter arsenaal lichte en zware disciplinaire straffen dan het vorige. Straffen reiken van waarschuwingen, berispingen, bescheiden kortingen op het salaris tot langdurige schorsing en ontslag. Alle partijen die tijdens het plenair debat het woord namen – PS, SP, CVP, VU en PRL-FDF – schaarden zich achter het wetsontwerp.

Groeiende achterstand politierechtbanken

De achterstand van de politierechtbanken nam ondanks uitbreiding van het personeel tussen 1995 en 1997 verder toe, zo bleek op 9 maart 1999 uit het antwoord van minister van Justitie Tony Van Parys op Kamervragen. In die jaren werden 513.594 zaken aan de politierechtbanken overgedragen, terwijl er 489.051 vonnissen werden uitgesproken. Bij de Hoven van Beroep daarentegen werd de achterstand ingelopen, aldus de minister. Uit het jaarverslag over 1997-1998 van het Hof van Cassatie dat op 18 november 1998 werd gepubliceerd, blijkt dat de achterstand ook daar gegroeid was als gevolg van nieuwe taken. In dit verslag werd gesteld dat het Hof ernaar streefde de afhandeling van civiele zaken terug te brengen van de gemiddeld 4,5 jaar die in 1998 tot aan behandeling verstreek, naar 1,5 jaar tegen het jaar 2002.

Zwager mag voortaan met schoonzus trouwen

Zwagers en schoonzussen mogen voortaan met elkaar trouwen. De ministerraad besloot op 30 oktober 1998 de desbetreffende artikelen (162 en 164) van het Burgerlijk Wetboek te wijzigen. Tot nu toe kon pas getrouwd worden zodra de echtgenoot die de aanverwantschap had doen ontstaan, was overleden. De koning kon uitzonderingen toestaan en reageerde ook al jaren positief op de meeste verzoeken.

Senaat keurt nieuwe wet op verjaring goed

De Senaat keurde op 10 december 1998 een wetsontwerp over de verjaring van misdrijven goed. Vijftien senatoren van PRL, Vlaams Blok en VU onthielden zich van stemming, omdat zij de wet niet afdoende vonden. Het wetsvoorstel kwam eind november in de Kamer in een stroomversnelling na berichten over de dreigende verjaring van de zaak rond Securitas, de groepering die in 1987 een reeks bloedige overvallen pleegde. Verjaring kan nu worden geschorst zodra een zaak in behandeling is bij een rechtbank, op voorwaarde dat de rechtbank in eerste aanleg en het Hof waar men in beroep gaat beide binnen één jaar tot een uitspraak komen. Daarna kan de zaak weer verjaren.
De nieuwe wet was direct van toepassing op de Securitas-zaak die bij de rechtbank in Hasselt loopt. Op 16 november had minister van Justitie Van Parys om een disciplinair onderzoek gevraagd naar de redenen voor 'de manke wijze' waarop de strafvordering in de Securitas-zaak verlopen was, hetgeen tot een opeenstapeling van vertragingen had geleid.

Anti-stalkingwet van kracht

Op 17 december 1998 werd de wet van kracht die stalken (het hinderlijk volgen en/of lastigvallen van een persoon) strafbaar stelt. Tot op die datum kon de politie vaak moeilijk bescherming geven aan slachtoffers of een onderzoek instellen omdat stalken niet strafbaar was.

Kamer keurt wet op schijnhuwelijken goed

De Kamer keurde op 18 maart 1999 een wetsontwerp goed dat de ambtenaar van de burgerlijke stand meer mogelijkheden geeft om op te treden tegen schijnhuwelijken die worden afgesloten met de bedoeling één van de partners aan een verblijfsvergunning te helpen. Groenen, VU en Vlaams Blok stemden tegen.

ONDERWIJS

Duitse gemeenschap wil eigen universiteit

In de marge van de viering van de oprichting, 25 jaar geleden, van de Duitstalige gemeenschap in België, werd op 15 november 1998 door vertegenwoordigers van de 70.000 Duitstaligen de oprichting van een eigen universiteit bepleit, het liefst op de Kaperberg te Eupen. Ondanks alle beleden trouw aan België en het koningshuis kwam het niet direct tot een toezegging.

Onderzoek naar grensscholen

Voor elke Vlaming die onderwijs volgt in Nederland zijn er 25 Nederlandse scholieren die in Vlaanderen naar school gaan. Dit was een van de bevindingen van een onderzoek naar scholen in de grensstreken dat op verzoek van de Nederlandse en Vlaamse ministers van Onderwijs werd ingesteld. Het onderzoek werd uitgevoerd door het Limburgs Universitair Centrum Diepenbeek en het Kohnstamm-Instituut in Amsterdam.
In het onderzoeksrapport *Is het gras aan de overkant altijd groener?* dat op 18 november 1998 werd gepresenteerd, werd gemeld dat kinderen die over de grens studeren, vaak uit een gemengd huwelijk zijn voortgekomen. Hun ouders vinden de afstand die de kinderen moeten afleggen naar school, blijkbaar minder belangrijk dan andere zaken. Zo zijn de Vlaamse kleuterscholen en middelbare scholen alsmede het volwassenenonderwijs voor Nederlanders vaak goedkoper. Ook voorzieningen die in Nederland vaak ontbreken zoals warme maaltijden, internaten en na-schoolse opvang, zijn voor Nederlandse ouders aantrekkelijk. Het onderwijs in Vlaanderen wordt door Nederlandse opvoeders vooral gewaardeerd om zijn aandacht voor tucht en discipline, terwijl het onderwijs in Nederland voor Vlaamse ouders juist aantrekkelijker is vanwege de nadruk op persoonlijke ontwikkeling en assertiviteit. Nederland kent ook een ruimer aanbod aan alternatieve onderwijsmethoden.

Katholieke scholen fuseren

In maart werd de fusie afgerond van honderden katholieke secundaire scholen in Vlaanderen. Het Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs (VSKO) maakte bekend dat er per 1 september 1999 75 scholengemeenschappen met gemiddeld 4.200 leerlingen gevormd zullen zijn, ruim een derde minder dan het decreet op het secundair onderwijs toelaat. Het Lemmensinstituut in Leuven is de enige katholieke school die geen onderdeel van een scholengemeenchap wordt.

NATUUR EN MILIEU

Schoonmaak van rivieren en kanalen

Wallonië begon in oktober 1998 met een grote schoonmaak van rivieren en kanalen. De waterwegen waren jaren lang niet meer uitgebaggerd en ernstig vervuild door de industrie. De onderhoudswerken vloeiden voort uit een akkoord dat begin oktober werd gesloten tussen de Waalse ministeries van infrastructuur, transport en milieu. Metaal- en cementfabrieken en steengroeves hadden veelvuldig aangedrongen op een beter baggerbeleid. Het was het staalbedrijf Duferco/Clabecq dat uiteindelijk het proces in gang zette. Het bedrijf stelde een beter onderhoud van het kanaal Charleroi-Brussel als voorwaarde voor de aankoop van Forges de Clabecq. Binnenschepen vervoeren jaarlijks ongeveer 33.000 ton vracht over het 450 kilometer lange netwerk. Door beter onderhoud zou deze hoeveelheid verdubbeld kunnen worden.

OESO: meer actie nodig voor gezond milieu

De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) meende in een op 22 oktober 1998 gepresenteerd rapport over het Belgische milieu dat de kwaliteit van het grondwater nog veel te wensen over laat en de overheid te weinig doet om het afvalwater te zuiveren. Bovendien zouden de boeren via bemesting nog te veel nitraten in het grondwater laten weglekken en te veel schadelijke pesticiden gebruiken.
In het lijvige rapport *Milieubeleidsevaluatie* van België schrijven de deskundigen van de OESO verder dat de luchtkwaliteit 'globaal gezien bevredigend is'. Wel is een 'strategische transportplanning' noodzakelijk om de milieuproblemen en files aan te pakken. Het Belgische afvalbeheer is 'over het algemeen up to date' en de uitgangspunten voor milieuwetgeving zijn 'modern'. Op gewestniveau bestaan 'goed georganiseerde milieu-administraties' en procedures voor het verkrijgen van vergunningen zijn vereenvoudigd. Ook pakken rechtbanken milieudelicten vaker aan.
De 1,1 procent van het bnp die het land besteedt aan de bestrijding van en het toezicht op de vervuiling, is onvoldoende. De OESO pleit voor meer stortterreinen en afvalverbrandingsovens, hoewel een deel van de Belgische milieubeweging liever ziet dat de afvalberg wordt verminderd. Verder dient er meer voorrang te worden gegeven aan natuurbehoud. De beschermde gebieden moeten uitgebreid worden, de plannen voor natuurbescherming moeten effectief worden toegepast en het natuurbewustzijn bij de bevolking zal moeten toenemen. Een 'meer realistisch programma' voor de reductie van broeikasgasemissies wordt noodzakelijk geacht. Tenslotte zal de Belgische milieuhulp aan ontwikkelingslanden verhoogd moeten worden, aldus de OESO in haar rapport.

Aanpak van lekkende stookolietanks

Om het probleem van de lekkende ondergrondse stookoliereservoirs aan te pakken richtten de federale en gewestelijke overheden, de petroleum- en verzekeringssector en de waterproductie- en waterdistributiebedrijven op 18 november 1998 samen het Premaz-project ('Preventie Mazout') op dat in 1999 in het hele land proefprojecten zal opzetten. In België staan naar schatting 750.000 ondergrondse reservoirs waaruit als gevolg van veroudering vermoedelijk twee tot drie procent van de olie lekt. Deze olie vervuilt het grondwater. In het kader van een proefproject zullen ondergrondse tanks gratis op lekkage worden gecontroleerd. De eigenaar krijgt een subsidie van maximaal 1,5 miljoen frank van Premaz om de saneringskosten in geval van lekkage te bestrijden.

Nieuwe natuurreservaten

De Vlaamse minister van Leefmilieu Theo Kelchtermans erkende op 19 november 1998 het gebied Blauwschuurbroek in Bierbeek (groot drie ha) als natuurreservaat. Het zal beheerd worden door de vereniging Natuurreservaten. Ook werd het natuurreservaat De Graaf in Retie en Arendonk (groot vijf ha) erkend, dat beheerd zal worden door de vereniging Wielewaal. Verder keurde de minister de uitbreiding tot 86 ha goed van het reservaat de Potpolder bij Mechelen en Bonheiden

Minder dioxine in Vlaamse lucht

De dioxine-uitstoot in Vlaanderen neemt af, maar er is een stijging van de stikstof- en koolstofdioxiden in de lucht waar te nemen, aldus het rapport *Lozingen in de lucht* van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) dat op 20 november 1998 werd gepubliceerd.
Volgens de metingen, die alleen in april en mei 1998 plaatsvonden, kon een daling van de dioxineneerslag worden waargenomen. In de omgeving van verbrandingsovens in Menen, Gent en Diegem werden echter te hoge waarden gemeten, terwijl in de industriegebieden in Olen en Hoboken een verhoging werd vastgesteld.
De concentratie zwaveldioxide (SO_2) was tussen 1990 en 1997 met 31 procent afgenomen, vooral door de invoering van zwavelarme diesel in het wegverkeer, meende de VMM. De grenswaarden voor stikstofdioxide (NO_2), dat verantwoordelijk is voor de productie van ozon, werden in Vlaanderen nergens overschreden.
De afname van de uitstoot in het wegverkeer schreef de VMM toe aan het gebruik van katalysatoren. De invoering van loodvrije benzine in de steden en bij verkeersknooppunten had het loodgehalte in de lucht sterk doen dalen.

Electrabel bouwt windenergiepark

Samen met het Zeeuwse elektriciteitsbedrijf Delta Nutsbedrijven zal Electrabel in Zandvliet-Reimerswaal een windenergiepark gaan bouwen, zo maakten de bedrijven op 25 november 1998 bekend. Het park zal uit veertien windmolens bestaan die een vermogen van 25 megawatt kunnen leveren. De stroom is vooral bedoeld om een bijdrage te leveren aan vermindering van de Belgische CO_2-uitstoot, aldus Electrabel.

Geen kernafval meer naar Frankrijk

De federale regering besloot op 4 december 1998 het contract met de Franse opwerkingsfabriek voor kernafval Cogema in La

België

Hague niet te verlengen. Voor het kernafval uit de centrales van Doel en Tihange werd in 1991 een contract ondertekend voor de opwerking van 225 ton kernafval. Behalve 17 ton kernafval die nog op grond van oude contracten ter opwerking moest worden aangeboden, zou België geen kernbrandstof meer laten opwerken in La Hague. De milieuorganisatie Greenpeace die al lange tijd actie voerde bij de centrale van Doel om transport van (opgewerkt) kernafval te verhinderen, was ingenomen met de beslissing. Minister van Energie Jean-Pol Poncelet kondigde aan een commissie van deskundigen een discussie te laten voorbereiden over vervanging van kernenergie in de toekomst. De kerncentrales zouden volgens Poncelet nog bijna tien jaar veilig kunnen functioneren.

Brussel krijgt zeven nieuwe natuurreservaten

Het stadsbestuur van Brussel gaf op 10 december het statuut van Natuurreservaat aan zeven locaties die samen 42 ha groot zijn. Het hoofdstedelijk gewest telt nu zestien natuurgebieden met een gezamenlijke oppervlakte van 75 ha. De nieuwe reservaten liggen in Jette (moeras, deel Poelbos en deel Laarbeekbos), Ganshoren (moeras), St-Lambrechts-Woluwé (deel Bronpar), Oudergem (delen Rood Klooster) en Ukkel (Kinsendal).

Waals parlement voert nieuwe milieuvergunning in

Het Waalse parlement voerde op 3 maart 1999 een nieuw systeem voor milieuvergunningen in. Milieu- en bouwvergunningen worden vervangen door één vergunning. De tijd die de ambtenarij mag nemen voor het behandelen van een aanvraag en een beroep wordt bekort. Sommige kleine bedrijven zonder veel overlast kunnen volstaan met een melding bij het schepenencollege. Dat kan wel bijzondere voorwaarden verbinden aan de vergunning. Voor andere bedrijven moet een vergunningsprocedure gevolgd worden die uitmondt in een milieu-effectrapportage.

Vlaming produceert minder afval

Het niet voor hergebruik geschikte huishoudelijk afval dat de gemiddelde Vlaming in 1998 produceerde, daalde tot 193 kg per inwoner. Dat bleek op 9 maart 1999 uit cijfers van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG). In 1997 lag deze hoeveelheid nog 23 kg hoger.

Start verspreiding jodiumtabletten

De overheid startte op 11 maart 1999 een informatiecampagne rond het beschikbaar stellen van jodiumtabletten aan omwonenden van de kerncentrales van Doel en Tihange, de kerncentra van Mol-Dessel en Fleurus en het kernpark in het Noord-Franse Chooz. In een straal van tien kilometer rond die punten, vijf kilometer vóór Fleurus, zouden gratis bonnen worden verspreid, waarmee de bewoners bij de apotheker tabletten zouden kunnen afhalen. Bij een kernramp kan het slikken van jodiumtabletten schildklierkanker voorkomen. Ook het aantal van 220 snuffelpalen in het land zou worden uitgebreid. De informatiecampagne zou 33 miljoen frank kosten en de pillen (uit Zweden) 50 miljoen frank. In een gebied tot 30 kilometer rond de kerncentrales zouden enkele centrale depots met 800.000 doosjes worden aangelegd.

Mest Actie Plan opgeschort

Op 12 maart 1999 keurde de Commissie Leefmilieu van het Vlaamse parlement het ontwerp-mestdecreet 'MAP2' goed, nadat het Vlaamse kabinet het begin februari had goedgekeurd. Tegelijkertijd echter werd de uitvoering ervan opgeschort totdat het door de Europese Unie zou zijn goedgekeurd en de vergoedingen voor boeren zijn geregeld die hogere kosten maken omdat zij minder mest mogen uitrijden. De boeren wachten overigens nog steeds op uitbetaling van de in 1997 en 1998 beloofde vergoedingen.
Doel van het Mest Actie Plan is het verminderen van het nitraat dat via mest in de grond terechtkomt. Boeren dumpen hun overtollige mest op het land, waardoor onder meer het grondwater vervuild raakt. Tot 2004 mag er krachtens het decreet 'geen kilo mest' extra meer op het land terechtkomen en zal er meer mest verwerkt moeten worden. Boeren zullen kunnen kiezen voor fosfaatarm voer of andere methoden om het mestoverschot terug te dringen.
Al tien jaar lang meten leerlingen van het vijfde en zesde studiejaar van het basisonderwijs in maart en oktober het nitraatgehalte van bronnen en waterputten, tegenwoordig onder leiding van het Wereld Natuur Fonds. Op 24 maart 1999 maakten de jonge 'bronwachters' bekend dat steeds meer bronnen een hoger nitraatgehalte krijgen (tussen de 25 en 50 mg per liter). Van de bronnen overschrijdt 17 procent en van de putten 30 procent het door de Europese Unie toegestane nitraatgehalte van 50 mg per liter.
De Belgische Boerenbond was tevreden over de opschorting van het decreet maar de Commissie Leefmilieu was er naar de mening van de bond niet in geslaagd 'om het te complexe ontwerp van decreet te vereenvoudigen, om de talloze onduidelijkheden eruit weg te werken en om een aantal technische en quasi onuitvoerbare knelpunten bij te sturen'.

De Vlaamse regering stemde in februari al in met de 'nulbemesting' in natuurgebieden. Voor akkers en intensief bemeste graslanden geldt een overgangsregeling terwijl voor ecologisch waardevolle agrarische gebieden strengere bemestingsnormen gaan gelden. Die gaan echter pas in wanneer het vergoedingensysteem voor de boeren in die gebieden het fiat van de Europese Unie heeft gekregen.

De Agalev-fractie in het Vlaamse parlement vond MAP2 een bedroevende knieval voor de belangen van de boeren. De partij stelde zich op één lijn met de milieu-organisaties die begin februari uit de Stuurgroep Mest stapten, het overlegorgaan over de Vlaamse mestproblematiek. 'Het is politiek onfatsoenlijk om een MAP in te dienen in het parlement waar de ganse milieubeweging zich tegen verzet en waar ook vele zelfstandige boeren niet mee akkoord zijn omdat zij ook moeten opdraaien voor de vervuiling veroorzaakt door de intensieve veelteelt', aldus Vera Dua van Agalev. Volgens Dua was het MAP2 het 'zoveelste bewijs dat deze coalitie niet bereid is om serieuze milieuproblemen op een duurzame wijze op te lossen'.

CULTUUR EN WETENSCHAP

Nieuw cultureel akkoord met Frankrijk

De Vlaamse regering besloot op 27 oktober 1998 formele onderhandelingen met Frankrijk te beginnen om te komen tot een samenwerkingsakkoord op het gebied van cultuur, onderwijs en wetenschappen. Er werden ook verdragsonderhandelingen met

de Oekraïne aangekondigd. De Franse regering had voorgesteld een nieuw en afzonderlijk cultureel verdrag met Vlaanderen (en de Franse gemeenschap) te sluiten om het huidige cultureel akkoord met België te vervangen. Het verdrag tussen Vlaanderen en Frankrijk zou worden afgestemd op het Vlaams-Nederlands verdrag.
Op 22 maart 1999 ondertekenden de Franse regering en de Franse gemeenschapsregering een nieuw cultureel akkoord ter aanvulling en wijziging van het akkoord dat in 1970 werd gesloten.

Nieuwe encyclopedie van de Vlaamse beweging

In het Vlaamse parlement werd op 19 november 1998 de Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging (NEVB) gepresenteerd. Het naslagwerk, dat ook op CD-rom verkrijgbaar is, maakt op basis van historisch-wetenschappelijk onderzoek over bijna 4.000 pagina's de balans op van de Vlaamse Beweging, een verzamelnaam voor zeer uiteenlopende pro-Vlaamse groeperingen. Het project kwam mede tot stand dankzij een in 1993 verstrekte subsidie van 22 miljoen frank van de Vlaamse regering. De daarvoor verantwoordelijke voormalige Vlaamse minister van Onderwijs Van den Bossche besliste dat elke Vlaamse school een exemplaar van de encyclopedie zou krijgen. Het was een kwart eeuw geleden dat de eerste, tweedelige Encyclopedie van de Vlaamse Beweging verscheen. Alle artikelen werden herzien, aangevuld of vervangen.
De Vlaamse parlementsvoorzitt/""er Norbert de Batselier sprak in zijn toespraak de hoop uit dat de meer wetenschappelijke aanpak tot grotere afstandelijkheid had geleid. De eerste encyclopedie was zijns inziens het werk geweest van auteurs die nadrukkelijk hun sympathie lieten blijken voor de Vlaamse Beweging, waarin ze zelf actief waren geweest. In Belgische universitaire kringen was vóór het verschijnen van de nieuwe encyclopedie al hardop aan de wetenschappelijke objectiviteit getwijfeld.

Het onderzoek vond plaats binnen een samenwerkingsverband van vijf universiteiten en twee hogescholen. De redactie van de NEVB stond onder leiding van professor Reginald De Schryver, die evenals Gaston Durnez ook al aan de totstandkoming van de eerste encyclopedie had bijgedragen. De vier anderen waren Bruno De Wever, Lieve Gevers, Pieter Van Hees en Machteld De Metsenaere. Daarnaast was een uit twaalf leden bestaande adviesraad bij het onderzoek betrokken. De leiding van de encyclopedie was pluralistisch samengesteld, aldus De Schryver.

Bob van Reeth Vlaanderens Bouwmeester

Bob Van Reeth werd op 1 december 1998 benoemd tot de Bouwmeester die moet waken over de kwaliteit van de bouwwerken van de Vlaamse gemeenschap. De Vlaamse regering stelde hem aan per 1 januari 1999 voor een periode van vijf jaar. De Bouwmeester zou de Vlaamse overheid begeleiden in haar streven naar een goede en kwaliteitsvolle openbare architectuur. In eerste instantie zou hij de eigen bouwprojecten van de Vlaamse overheid begeleiden.
Van Reeth is een autoriteit in binnen- en buitenland, heeft dertig jaar ervaring als architect en is hoogleraar architectonische ontwerpen aan het Antwerpse Henri Van de Velde-Instituut. Sinds 1972 staat hij aan het hoofd van de Architectenwerkgroep AWG.

Vlaams Instituut van de Zee

De Vlaamse regering maakte op 21 december 1998 de oprichting bekend van een Vlaams Instituut van de Zee dat een coördinatieplatform en aanspreekpunt voor onderzoek naar de zee zou worden en ook het Vlaams Maritiem Data Centrum zou herbergen. In dit veld van onderzoek zijn ruim 350 wetenschappers en technici actief. Ook de provincie West-Vlaanderen zou aan het instituut meebetalen.

BUITENLANDSE ZAKEN

Di Rupo in Japan en India

Op 20 november 1998 begon minister Elio di Rupo van Economie en Telecommunicatie, tevens belast met buitenlandse handel, aan een bezoek aan ministeries en bedrijven in vier Japanse steden. Daarna vloog hij naar India, in gezelschap van een grote delegatie van het Belgische bedrijfsleven dat de handel met India wil uitbreiden. De handel draait nu nog voornamelijk om diamant. De Belgisch-Luxemburgse Economische Unie (BLEU) staat nummer vijf op de lijst van India's grootste leveranciers.

'Topmilitairen treft geen blaam voor Rwanda'

Minister van Landsverdediging Jean-Pol Poncelet pleitte op 8 december 1998 in een brief aan Senaatsvoorzitter Frank Swaelen enkele topmilitairen vrij die betrokken waren geweest bij het mislukte Belgische optreden in Rwanda in 1994. Hij baseerde zijn pleidooi om geen verdere maatregelen tegen de militairen te nemen op een vertrouwelijk rapport van stafchef Willy Herteleer, die meende dat de Belgische generale staf ten tijde van de Rwandese volkerenmoord in 1994 geen cruciale fouten maakte.
Met Herteleer was Poncelet ook van mening dat de generale staf geen blaam kon treffen, omdat de hele operatie onder supervisie van de Verenigde Naties werd uitgevoerd. De enquêtecommissie van de Senaat was eerder tot geheel andere conclusies gekomen en twee leden van deze commissie, Guy Verhofstadt (VLD) en Alain Destexhe (PRL), reageerden dan ook furieus. De laatste hekelde ook het feit dat het leger in deze zaak rechter en partij is.
Verhofstadt beschuldigde Herteleer van 'intellectuele oneerlijkheid'. 'Hij heeft zich op manifest onjuiste informatie gebaseerd en komt tot conclusies die helemaal niet getrokken kunnen worden', verklaarde hij. Hij toonde dat later ook aan in de commissie van Buitenlandse zaken van de Senaat. Verhofstadt wilde de minister via een resolutie aanzetten om zich te baseren op het lijvige rapport van de Rwanda-commissie en alsnog sancties te treffen tegen de vier topmilitairen. Hij drong aan op de oprichting van een onderzoeksraad die de betrokken militairen adequaat zou kunnen straffen.
De beschuldigingen van wanbeleid hadden betrekking op de toenmalige stafchef luitenant-generaal Charlier, admiraal Verhulst, kolonel Flament en luitenant-kolonel Briot. Zij betroffen onder meer de met maanden vertraagde aanlevering van benodigde munitie en het opsplitsen van de Belgische troepen over veertien locaties in en rond de Rwandese hoofdstad Kigali. Als gevolg van deze situatie werden tien Belgische blauwhelmen gedood door enkele Hutu's die geloofden dat het Belgische troepen waren geweest die het vliegtuig van hun president hadden neergehaald.
Herteleer schoof de verantwoordelijkheid voor de versnippering van het toch al kleine Belgische contingent in de schoenen van de Canadese Unamir-bevelhebber Romeo Dal-

laire. 'Maar Dallaire heeft nooit gezegd dat dat zo moest gebeuren', aldus Verhofstadt. De Belgische bevelhebbers in Kigali wilden drie grote kantonnementen inrichten, 'maar ze kregen daarvoor nooit het groene licht vanuit Brussel', signaleerde Verhofstadt conform het rapport van de Rwanda-commissie en de dossiers van individuele militairen.
Tegenover de bewering in het legerrapport dat de zes lichte pantserwagens waarover de Belgen in Rwanda beschikten, wel degelijk operationeel waren, stelde Verhofstadt dat 'iedereen weet dat de helft ervan het voortdurend liet afweten'. Hij was ook verontwaardigd dat Herteleer c.s. 'Belgische politici' verantwoordelijk stelden voor het niet invullen van het overeengekomen contingent van 450 manschappen. 'Er bestaat geen enkel document waaruit blijkt dat toenmalig stafchef Charlier bijkomende troepen vroeg, maar op een 'njet' stootte van toenmalig Defensieminister Delcroix, zoals Herteleer het in zijn verslag voorstelt', merkte Verhofstadt op. Over de supervisie door de Verenigde Naties stelde hij: 'Het is niet omdat de VN de leiding heeft over de operatie, dat de Belgische legertop geen verantwoordelijkheid draagt'.
De lankmoedige houding tegenover de topmilitairen stak schril af tegen de maatregelen die Poncelet op 29 oktober 1998 aankondigde tegen drie officieren die betrokken waren bij de gebeurtenissen in Rwanda in 1994 en de dood van de tien Belgische blauwhelmen. Poncelet onthief kolonel Dewez en de majoors Choffray en Maggen van hun post. Poncelet besloot geen enkele maatregel te nemen tegen kolonel Marchal en majoor Hock, aldus een mededeling die verspreid werd na een bijeenkomst achter gesloten deuren van de Senaatscommissie Buitenlandse zaken.

Hervorming ontwikkelingssamenwerking

De Kamer keurde op 17 december 1998 het herziene wetsontwerp op de Belgische Technische Coöperatie (BTC) goed. Het ontwerp werd aangenomen met 75 tegen 32 stemmen, bij 14 onthoudingen. De VLD, het Vlaams Blok en de Volksunie stemden tegen, PRL en de Groenen onthielden zich.
De wet beoogde een grondige hervorming van de Belgische ontwikkelingssamenwerking te bewerkstelligen, die bekend stond om zijn vele 'witte olifanten' in Afrika en gunsten aan het Belgische bedrijfsleven. De BTC zou worden omgezet in een Naamloze Vennootschap, onder controle van de overheid. De VLD'er Geert Versnick noemde de BTC een voorbeeld van 'pseudo-privatisering' en stelde voor nieuwe bestuurders door een professioneel selectiebureau te laten recruteren om een mogelijke oververtegenwoordiging van kabinetsleden te voorkomen.
Daarnaast keurde de Kamer unaniem het wetsontwerp op het Belgisch Overlevingsfonds goed. Dit fonds was in de plaats gekomen van het Overlevingsfonds voor de Derde Wereld uit 1983 dat werd opgericht voor hulp aan door droogte getroffen Sahellanden.
Op 26 november beantwoordde minister van Ontwikkelingssamenwerking Reginald Moreels (CVP) vragen over het verder teruglopen van de hulp aan de Minst Ontwikkelde Landen (MOL's). Die hulp daalde in de periode 1990-1996 van 0,2 procent naar 0,08 procent van het bnp. Moreels verklaarde de daling uit de afbouw van de hulp aan Congo. Maar volgens Moreels behoorden 15 van de 25 landen waarop de Belgische steun zich concentreert, tot de categorie van de MOL's.

Schendingen internationaal humanitair recht strafbaar

De Kamer keurde op 4 februari 1999 unaniem het wetsontwerp goed dat ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht strafbaar stelt. Deze tekst, die al eerder werd goedgekeurd door de Senaat, vormt de rechtsgrond voor het vervolgen van oorlogsmisdaden, misdaden tegen de menselijkheid en genocide. Het wetsontwerp loopt vooruit op de oprichting van een Internationaal Strafgerechtshof, waarvan het statuut reeds door België werd ondertekend. Het ontwerp bevat ook een clausule die stelt dat de onschendbaarheid die een persoon uit hoofde van een officiële functie genoot of geniet, niet kan worden ingeroepen om aan de toepassing van de nieuwe wet te ontsnappen.

GGC keurt Verdrag van Amsterdam goed

De Brusselse Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie keurde op 5 februari 1999 het Verdrag van Amsterdam goed. De stemming leverde de vereiste dubbele meerderheid op. Het Brusselse parlement was de laatste assemblee in België die het Verdrag nog moest goedkeuren.
Aan Vlaamse kant stemden de VLD'ers Guy Vanhengel en Leo Goovaerts mee met de meerderheid. Dat had de VLD maandenlang geweigerd te doen na het opstappen van Vic Anciaux uit de Brusselse regering, waardoor een patstelling in het parlement was ontstaan.

Samenwerkingsakkoorden met Nordrhein-Westfalen

De Waalse minister-president Robert Collignon en zijn ambtgenoot Wolfgang Clement van het Duitse Nordrhein-Westfalen ondertekenden op 11 februari 1999 een samenwerkingsovereenkomst. Het akkoord voorzag onder meer in een uitbreiding en verbetering van de communicatie- en transportnetwerken. Zo zou de HST-lijn tussen Brussel en Keulen voor 2005 klaar moeten zijn en de uitbreiding van de binnenvaart over de as Parijs, Namen en Luik naar Oost-Europa via Maas, Rijn en Donau gerealiseerd moeten worden.
Een dag later werd een soortgelijk akkoord ondertekend met Vlaanderen. Hoofdpunt was hier de uitbouw van de 'IJzeren Rijn', de spoorlijn tussen Antwerpen en het Ruhrgebied, waardoor de Antwerpse haven een belangrijker functie als doorvoerhaven naar Oost-Europa zou verkrijgen. Nederland, dat werkt aan de Betuwelijn voor de Rotterdamse haven, verzet zich tegen dit project, formeel om redenen van milieubescherming.

OVERLEDEN

Frans Grootjans

Frans Grootjans, de ideoloog van de Vlaamse liberalen, overleed onverwacht op 20 februari 1999. Geboren in Wilrijk in 1922 maakte hij al jong van Antwerpen zijn politieke thuisbasis. Hij kreeg in 1946 de leiding van de Antwerpse redactie van het dagblad *Het Laatste Nieuws*. Elf jaar later, in 1957, werd hij directeur-generaal c.q. hoofdredacteur van *De Nieuwe Gazet*. Tegelijk bouwde hij aan een politieke loopbaan bij de Liberale Partij. Van 1946 tot 1954 was hij landelijk voorzitter van de liberale jongerenorganisatie en provinciaal raadslid.
Als jongste liberaal volksvertegenwoordiger ooit verkozen deed Grootjans op 11 april

1954 zijn intrede in het parlement, waar hij zich sterk maakte voor de belangen van de Antwerpse haven. Hij werd secretaris van de Kamer en nadat de Liberale Partij in 1961 werd omgevormd tot Partij voor Vooruitgang en Vrijheid (PVV) – op haar beurt voorloper van de huidige, in 1992 tot stand gekomen VLD – werd hij eerste ondervoorzitter van de PVV-fractie. Hij nam die functie waar tot 1966. In Antwerpen stond hij aan de leiding van de PVV-federatie en werd hij bovendien verkozen tot gemeenteraadslid.
Zijn politieke belangstelling ging vooral uit naar financiën en onderwijs, dat in zijn visie als welvaartsfactor moest blijven groeien. Hij was meer dan eens verslaggever voor de rijksbegroting. Van maart 1966 tot juni 1968 was hij minister van nationale opvoeding in de regering Vandenboeynants-De Clercq.
Op 4 maart 1973 werd Grootjans PVV-voorzitter en hij zou dat blijven tot 1977. Op 18 oktober 1974 werd hij benoemd tot minister van Staat. In de vijfde regering-Martens was hij minister van Financiën en Middenstand, alsmede vice-premier. Eind 1985 werd hij voorzitter van de Vlaamse Raad, tot aan de val van de zesde regering Martens in oktober 1987. Daarna trok hij zich terug uit de actieve politiek.
Oud-minister en europarlementslid van de VLD Willy De Clercq, die vaak samen met Grootjans en de liberale voorman Herman Vanderpoorten opereerde, zei dat zij gedrieën 'de basis hadden gelegd voor het moderne, sociaal-gerichte liberalisme, het begin van de doorbraak van de liberale gedachte in Vlaanderen'. Volgens De Clercq was Grootjans 'de filosoof van de partij, de grondlegger van het manifest *Steeds meer*, dat stond voor steeds meer vrijheid, meer welvaart, meer weten(schap) en meer democratie'.
Onder invloed van de jongeren binnen de PVV onderging de partij in 1979 een ideologische radicalisering in de richting van een meer principieel liberalisme. De huidige VLD-voorzitter Guy Verhofstadt, die ook al jong de politieke arena betrad, merkte hierover op dat Grootjans 'de jongeren binnen de partij steeds alle kansen gaf en ons aanmoedigde om politiek te bedrijven op basis van principes'. De humanist Grootjans was weliswaar de partijideoloog die ook partijbesturen dwong tot intellectuele bezinning, maar als democraat bleef hij altijd open staan voor de dialoog met andersdenkenden, aldus Verhofstadt. Grootjans schreef *Bouwstenen voor het Centrum, de Ontvetting van de Staat* en *De Vrije Onderneming*. 'Liberalisme zonder solidariteit is egoïsme', was een van zijn belangrijkste credo's.

Albert Coppé

Voormalig minister Albert Coppé (CVP) overleed op 31 maart 1999. Hij werd 87 jaar oud. Coppé was vanaf 1952, na zijn Kamerlidmaatschap voor de CVP sinds 1946, minister van Openbare werken, Economische zaken en Wederopbouw in de opeenvolgende regeringen. Hij nam ontslag als minister om vice-voorzitter te worden van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS). Bij de totstandkoming van de Europese Gemeenschap in 1967 werd hij lid van de Europese Commissie, waar hij verantwoordelijk werd voor begrotingszaken en, van 1969 tot 1972, voor sociale zaken. Hij was ook actief als hoogleraar economie en statistiek aan de Katholieke Universiteit van Leuven en van 1977 tot 1981 was hij voorzitter van de Raad van Bestuur van de Generale Bankmaatschappij.

(Vorige berichten pag. 599/2 e.v. - 1998)

GRIEKENLAND

BINNENLAND

Herschikking kabinet na verkiezingsnederlaag

De Griekse premier Costas Simitis ontsloeg op 29 oktober 1998 vier van zijn ministers. Onder hen bevonden zich de minister van Openbare Orde George Romeos, die in opspraak was geraakt door enkele blunders bij politie-acties, en de minister van Landbouw Stephanos Tzoumakas, die verweten werd weinig daadkrachtig te hebben opgetreden tijdens de bosbranden die Griekenland de afgelopen zomer teisterden. Verder moesten ook de minister van Gezondheid en de minister voor Noord-Griekenland het veld ruimen.
De herschikking van het kabinet volgde nadat de regerende PASOK een zware nederlaag had geleden tijdens de lokale verkiezingen van 11 en 18 oktober 1998. De PASOK verloor veel van haar burgemeesters en districtgouverneurs. De oppositionele Nieuwe Democratie kwam als grote winnaar tevoorschijn. Zij won de helft van de 54 posten voor districtgouverneur en de helft van de burgemeestersposten in gemeenten met meer dan 70.000 inwoners. Hieronder bevonden zich onder andere Thessaloniki en Piraeus. Athene ging naar een onafhankelijke kandidaat die werd gesteund door Nieuwe Democratie. De PASOK haalde hier slechts 16 procent van de stemmen. Analisten weten het verlies van de PASOK aan de groeiende criminaliteit in Griekenland, maar vooral aan het sobere economische klimaat dat het gevolg is van de inspanningen om Griekenland in 2001 deel te laten nemen aan de Europese Monetaire Unie (EMU).

Samenstelling regering (18 februari 1999)

Premier
Costas Simitis

Ministers

Arbeid en Sociale Zekerheid
Miltiadis Papaioannou
Binnenlandse zaken
Vasso Papandreou
Buitenlandse zaken
George Papandreou
Cultuur
Elizabeth Papazoi
Decentralisatie
Alexandros Papadopoulos
Defensie
Akis Tsohatzopoulos
Egeïsche Zee
Elisavet Papazoi
Financiën en Economie
Yannos Papandoniou
Gezondheidszorg
Lambros Papadimas
Justitie
Evangelos Yannopoulos
Koopvaardij
Stavros Soumakis
Landbouw
George Anomeritis
Macedonië en Thracië
Yannis Magriotis
Milieu, Stadsontwikkeling en Openbare Werken
Costas Laliotis
Onderwijs en Religie
Gerassimos Arsenis
Ontwikkeling
Evangelos Venizelos
Openbare Orde
Michalis Chrysohoidis
Parlementszaken
Costas Geitonas
Pers en Voorlichting
Dimitris Reppas
Transport en Communicatie
Tasos Mandelis

Premier Costas Simitis zei in een reactie: 'De resultaten zijn beneden onze verwachting. We zullen niet ontkennen dat dit een negatief effect heeft op ons werk.' Twee weken later leidde dat dus tot een herschikking van de regering.
Het verbeteren van de levensstandaard van de individuele burger zou het belangrijkste doel zijn van het nieuwe kabinet. Tegelijk zei Simitis echter dat de aansluiting tot de EMU de hoogste prioriteit zou houden. Veelzeggend was ook dat Simitis geen enkele minister wisselde die op een sleutelpost zat. De beurs van Athene steeg dan ook met 2,75 procent na het bekend worden van het nieuws.
Simitis vroeg na de herschikking van zijn kabinet direct om het vertrouwen van het parlement. Hij hoopte hiermee de critici van de PASOK de mond de snoeren die in opstand waren gekomen na de verkiezingsnederlaag. Zij wilden minder strenge economische maatregelen. De oppositie sprak in een reactie van 'paniekmaatregelen die alleen het partijbelang dienen en niet het landsbelang.' De linkse krant *Eleftherotypia* sprak echter haar waardering uit: 'Het is duidelijk dat de heer Simitis met deze vertrouwensstemming een waarschuwing geeft aan alle afgevaardigden van de PASOK. Hij wil partijdiscipline en zal geen dissidenten accepteren.'
Op 3 november 1998 won Costas Simitis de vertrouwensstemming in het parlement met 163 stemmen voor en 136 tegen. Hij kwam er echter niet zonder kleerscheuren vanaf. In een gezamenlijke verklaring stelden elf afgevaardigden van de PASOK dat zij het niet eens waren met het economische beleid, maar dat ze de motie van vertrouwen alleen steunden omdat ze geen vervroegde verkiezingen wilden.

PKK-leider Öcalan veroorzaakt politieke crisis

Op 15 februari 1999 arresteerden Turkse commando's de leider van de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK), Abdullah Öcalan, nadat hij de Griekse ambassade van Kenia had verlaten. De Koerdische leider verbleef toen al twaalf dagen in de ambassade in Nairobi. Hij zou naar het vliegveld worden gebracht, waar een vliegtuig klaar zou staan dat hem naar Nederland zou brengen. Buiten de ambassade wachtten Keniaanse agenten hem op om hem naar het vliegveld te escorteren. Daar voegden Turkse commando's zich bij hen. Ze namen de auto van Öcalan apart en leidden deze inderdaad naar het vliegveld. Alleen stond daar een Turks vliegtuig klaar en niet een vliegtuig dat hem naar Nederland zou brengen.
Griekenland werd door deze situatie ernstig in verlegenheid gebracht. Aan de ene kant waren de landen van de Europese Unie kwaad, omdat Griekenland hen niet had ingelicht over het verblijf van de PKK-leider in zijn ambassade. Aan de andere kant voelde de Griekse bevolking, die sympathiseert met de Koerdische strijd, de arrestatie van Öcalan als een vernedering van Griekenland door aartsvijand Turkije. Duidelijk was in elk geval dat Griekenland ernstige fouten had gemaakt.
Premier Costas Simitis greep direct in en ontsloeg op 18 februari drie ministers die hij mede verantwoordelijk hield voor de fouten: Theodoros Pangalos van Buitenlandse zaken, Alekos Papadopoulos van Binnenlandse zaken en Philipos Petsalnikos van Openbare Orde. Regeringswoordvoerder Dimitris Reppas: 'Deze ministers hebben verkeerd gehandeld in zaken die de Griekse veiligheid aangaan.' De drie werden opgevolgd door respectievelijk George Papandreou, Vasso Papandreou (geen familie) en Michalis Chrysohoidis. Simitis schoof verder nog wat heen en weer met posten, waardoor de regering een geheel ander aanzien kreeg. Dimitris Reppas sloot vervroegde verkiezingen overigens uit: 'Ik ontken het categorisch. Vervroegde verkiezingen zijn in het geheel niet aan de orde.'
Een dag later, op 19 februari, ontsloeg Costas Simitis het hoofd van de inlichtingendienst, Haralambos Staurakakis, in verband met de affaire Öcalan. Simitis kondigde tegelijkertijd een diepgaand onderzoek aan.

Gevolgen arrestatie PKK-leider Öcalan

Simitis geeft EU uitleg

Costas Simitis verklaarde op 19 februari 1999 dat hij zijn Europese partners de rol van Griekenland in de kwestie Öcalan zou uitleggen. Hij zei dat Öcalan na tal van omzwervingen door Europa uiteindelijk naar Griekenland was gekomen. Koerdische sympathisanten zouden hem illegaal binnen hebben gesmokkeld. Griekenland weigerde hem echter politiek asiel te verlenen, omdat dit de relatie met aartsvijand Turkije ernstig zou verstoren. De Koerdische leider werd daarop overgebracht naar de Griekse ambassade in Nairobi. Simitis erkende dat Griekenland daarbij grove fouten had gemaakt, maar hij verweet ook de Europese Unie dat ze weinig doortastend had opgetreden in de kwestie-Öcalan. Toen de PKK-leider in november 1998 politiek asiel aanvroeg in Italië, probeerden de landen van de Europese Unie het probleem naar elkaar toe te spelen. Door dit gebrek aan samenwerking bleef volgens Simitis een oplossing uit. 'De landen van de Europese Unie zijn daarom mede verantwoordelijk voor de daaropvolgende ontwikkelingen.'
Simitis vervolgde met de opmerking dat de veiligheid van Abdullah Öcalan en een eerlijk proces prioriteit genoten. Hij vroeg de Europese Unie daarom waarnemers te sturen naar het proces tegen Öcalan en de kwestie-Koerdistan bovenaan de agenda te zetten bij de gesprekken met Turkije.

Onderzoek kwestie-Öcalan wijst achttien schuldigen aan

De resultaten van het regeringsonderzoek naar de kwestie-Öcalan werden op 11 maart 1999 openbaar gemaakt. De juridische commissie die door premier Costas Simitis was ingesteld, wees achttien schuldigen aan. Zij zouden moeten worden vervolgd voor misdrijven uiteenlopend van het vervalsen van documenten tot het in gevaar brengen van de Griekse buitenlandse relaties. Onder de beschuldigden bevond zich Abdullah Öcalan zelf, omdat hij illegaal Griekenland was binnengekomen. Ook een parlementslid zou zich schuldig hebben gemaakt aan een strafbaar feit, omdat hij Öcalan naar Griekenland zou hebben gehaald. De commissie vroeg daarom om de opheffing van zijn parlementaire onschendbaarheid.
Het Griekse parlement kondigde een dag later een eigen onderzoek aan. Dit zou zich voornamelijk moeten richten op de politiek verantwoordelijken voor het fiasco met Abdullah Öcalan.

Bomaanslag PASOK-kantoor

De stadsguerrillagroep 'Zeventiende november' vuurde op 1 april 1999 een anti-tankraket af op het hoofdkwartier van de PASOK in Athene. Het projectiel ging echter niet af. De raket werd afgevuurd vanaf een parkeerplaats achter het hoofdkwartier. De politie verklaarde dat dezelfde methode was gebruikt als bij de aanslag op de Citibank een

jaar eerder. De 'Zeventiende November' is al sinds 1975 actief en heeft inmiddels 22 mensen gedood. In een verklaring stelde de 'Zeventiende november' dat de bomaanslag een reactie was op de houding van de Griekse overheid in de kwestie-Öcalan.

Europese Unie

Parlement keurt EMU-gezinde begroting goed

Het Griekse parlement heeft op 21 december 1998 de begroting voor 1999 goedgekeurd met 161 stemmen voor en 135 tegen. Alle afgevaardigden van de PASOK stemden voor, terwijl de gehele oppositie tegen stemde.
De nieuwe begroting wordt gezien als de blauwdruk voor Griekenlands uiteindelijke stap naar de Europese Monetaire Unie (EMU). Zo is een begrotingstekort voor 1999 voorzien van 1,9 procent, ver beneden de EMU-norm van 3 procent. De hoogte van de inflatie zal voor Griekenland echter het moeilijkste criterium zijn om aan te voldoen. Volgens de begroting daalt de inflatie van 4,2 procent in 1998 naar 2,0 procent in 1999, waarmee Griekenland aan de EMU-criteria zou voldoen. Het land moet dan alleen nog werken aan zijn grote staatsschuld.
De begroting gaat verder uit van een groei van het bnp met 3,7 procent en een rentedaling tot 2001 van 6 procent.
Een positief signaal voor de toetreding tot de EMU werd op 8 januari 1999 afgegeven door minister van Financiën Yannos Papandoniou. Hij maakte die dag bekend dat volgens voorlopige berekeningen de belastingopbrengsten in 1998 waren gestegen met 13,7 procent, veel meer dan de door hem begrote 10,7 procent. Papandoniou: 'Dit is voor het eerst in de recente geschiedenis van Griekenland dat de overheid de gestelde belastingdoelen heeft gehaald.'

Griekenland ratificeert verdrag van Amsterdam

Op 18 februari 1999 heeft het Griekse parlement na een debat van drie dagen met overtuigende meerderheid ingestemd met de ratificatie van het Verdrag van Amsterdam. Vóór het verdrag stemden 246 afgevaardigden, negentien stemden tegen, terwijl negen afgevaardigden zich van stemming onthielden. Het Verdrag van Amsterdam legt de basis voor de uitbreiding van de Europese Unie met negen landen, waaronder ook Cyprus.

Simitis versterkt positie in PASOK

De Griekse premier Costas Simitis behaalde op 21 maart 1999 een onbetwiste overwinning toen hij met 65,7 procent van de stemmen opnieuw werd gekozen tot voorzitter van de PASOK. De kritiek op Simitis was de laatste maanden toegenomen nadat de regering in opspraak was gekomen door de kwestie Öcalan en na het verlies in de regionale verkiezingen van november 1998. Critici verweten Simitis geen socialistische koers meer te varen en dat zijn politieke programma inmiddels weinig verschilde van dat van Nieuwe Democratie.
Simitis wilde de eenheid van zijn partij herstellen met het oog op de Europese verkiezingen van juni 1999 en de landelijke verkiezingen die in 2.000 worden verwacht. Verder had hij zijn partij hard nodig om zijn economische hervormingen te kunnen doorvoeren die ertoe moeten leiden dat Griekenland zich kan aansluiten bij de EMU.
Om zijn campagne voor het voorzitterschap kracht bij te zetten had Simitis Yasser Arafat uitgenodigd. De Palestijnse leider deed wat van hem werd verwacht. Hij zei: 'Het is goed om te zien dat de PASOK haar koers onder Costas Simitis voortzet'.
Simitis won overigens niet alleen het voorzitterschap. Zijn sympathisanten kregen ook de meerderheid in het 180 leden tellende Centraal Comité van de PASOK. Simitis na afloop: 'Kameraden. We hebben onze kracht laten zien door onze zwakheid te bevechten. We moeten nu de vlag voor sociale verandering hijsen. Het land verwacht dat we aan het werk gaan.'

Onderwijshervorming leidt tot scholierenopstand

De onderwijshervormingen van minister Gerassimos Arsenis leidden tot maanden van onrust in Griekenland. Arsenis wijzigde in november 1998 de toelatingseisen tot de universiteit. Middelbare scholieren moesten nieuwe examens afleggen als ze toegelaten wilden worden tot de universiteit. Volgens de scholieren zouden ze door deze hervormingen minder kans maken om tot de universiteit te worden toegelaten.
De demonstraties begonnen eind november toen duizenden middelbare scholieren de straat opgingen om het verkeer te blokkeren. 'Ze komen er niet door', riepen ze. De scholieren werden ondersteund door hun docenten. In het kielzog van de scholieren trokken relschoppers mee die twee auto's in brand staken en winkelruiten ingooiden.
Gerassimos Arsenis kondigde naar aanleiding van de demonstraties aan dat hij een rondreis zou maken langs de scholen om de hervormingen uit te leggen. Volgens hem zouden de scholieren het verzet staken als ze de wet zouden begrijpen.
De onrust nam de maanden daarna echter verder toe. Bij de jaarwisseling hadden scholieren ongeveer een derde van de 3.000 Griekse middelbare scholen bezet en een demonstratie op 15 januari 1999 liep volkomen uit de hand. Scholieren verbrandden bij het Graf van de Onbekende Soldaat een vlag van de Europese Unie en een pop van Gerassimos Arsenis. Anarchistische jongeren gooiden molotovcocktails naar de politie en voerden onderling en met de politie felle gevechten. Eén agent kwam in brand te staan en moest gewond worden opgenomen in het ziekenhuis. De politie verrichte tien arrestaties.
Een dag later werd er een motie van wantrouwen ingediend tegen minister Arsenis. Volgens Nieuwe Democratie had hij gefaald in de uitleg van de wet. Arsenis overleefde de motie: 163 afgevaardigden stemden tegen, 127 voor.
Hierna nam het verzet van de scholieren af. Eind januari 1999 waren nog maar minder dan honderd scholen bezet. Een demonstratie van 4.000 scholieren op 5 februari 1999 verliep vreedzaam. Scholieren droegen zelfs een man aan de politie over die van plan was een molotovcocktail te gooien.

Griekenland herdenkt studentenopstand

Duizenden mensen liepen op 17 november 1998 mee in een demonstratieve tocht om de opstand te herdenken die 25 jaar eerder plaatsvond op de Technische Universiteit van Athene. Studenten kwamen toen in opstand tegen het kolonelsregime. Dat zette tanks in om de opstand neer te slaan. Zeker twintig studenten verloren hierbij het leven.
De politie had 4.000 agenten ingezet om de orde te bewaren, omdat eerdere herdenkingen waren uitgelopen op ernstige rellen met anarchistische jongeren. Er waren ook

tachtig van hen in preventieve hechtenis genomen. De demonstratie verliep dit keer echter rustig.
Premier Costas Simitis had een dag eerder een krans gelegd bij de Technische Universiteit. Hij zei bij die gelegenheid: 'De herdenking van de opstand bij de Technische Universiteit herinnert ons eraan dat we waardevolle zaken moeten verdedigen, zoals democratie, vrijheid en sociale rechtvaardigheid.' Simitis werd tijdens de kranslegging beschermd met paraplu's omdat een regen van fruit en muntjes op hem neerdaalde.

Douane-staking onwettig verklaard

De Rechtbank van Athene verklaarde op 4 december 1998 de al vijf dagen durende staking van douane-personeel onwettig. De minister van Financiën, Yannos Papandoniou, gaf hen hierop het bevel om weer aan het werk te gaan: 'De overheid is verplicht om het gemeenschappelijk belang te beschermen.' De vakbonden legden zich schoorvoetend bij het bevel neer: 'Dit maakt ons tot soldaten die het bevel krijgen om terug te keren naar hun post'.

De douane-beambten staakten uit protest tegen de hervormingen van het pensioenstelsel. Deze komen er volgens de vakbonden op neer dat mensen meer premie moeten betalen, maar een lager pensioen krijgen. De vijf dagen durende staking leidde er toe dat er in Griekenland vrijwel geen benzine meer was te krijgen en dat bij de grens honderden vrachtwagens vast stonden.

NATUUR EN MILIEU

Greenpeace protesteert tegen afvaldumpingen

Greenpeace heeft begin september 1998 geprotesteerd tegen het dumpen van afval in de Middellandse Zee. Activisten van de milieuorganisatie verhinderden verscheidene malen dat een schip met afval van nikkel- en ijzerproducent Larco uit kon varen. De politie greep in en arresteerde op 6 september twaalf activisten en vijf dagen later nog eens negen actievoerders. Zij werden beide malen na een dag zonder aanklacht vrijgelaten.
Greenpeace wil dat Larco haar afval eerst ontdoet van toxische stoffen. Larco ontkent echter dat haar afval giftige stoffen bevat.

BUITENLANDSE ZAKEN

Relatie met Turkije

Griekenland verontrust over Turks–Israëlische samenwerking

Het Turks-Israëlische defensieverdrag vergroot de spanning in de regio. Dat stelde de Griekse minister van Defensie, Akis Tsohatzopoulos, op 9 september 1998 in een reactie op de nauwe banden tussen Turkije en Israël. Volgens Tsohatzopoulos zal Turkije 'de hoogwaardige Israëlische technologie gebruiken om zijn eenzijdige claims op de buurlanden kracht bij te zetten.' De Turkse premier Mesut Yilmaz noemde dit onzin: 'De Turks-Israëlische samenwerking is niet gericht tegen enig ander land'.

Griekenland dreigt EU met proces vanwege Turkse hulp

De Griekse minister van Buitenlandse zaken, Theodoros Pangalos, heeft de Europese Unie op 20 oktober 1998 gedreigd dat Griekenland naar het Europees Hof zal stappen als de Europese Commissie Turkije financiële hulp biedt. Pangalos uitte zijn dreigement in een brief aan zijn Oostenrijkse collega Wolfgang Schuessel. Oostenrijk was op dat moment voorzitter van de Europese Unie.

Griekenland blokkeerde met zijn veto al twee jaar lang een bedrag van 240 miljoen dollar steun aan Turkije. De Europese Commissie wilde dit veto omzeilen door de hulp aan Turkije aan te merken als ontwikkelingshulp. Griekenland verzet zich fel tegen deze omweg.

Bomaanslag op Turks consulaat

De Griekse overheid heeft in scherpe bewoordingen een bomaanslag veroordeeld die op 9 februari 1999 werd gepleegd op het Turkse consulaat in Komotini, in het noorden van Griekenland. 'Er bestaat geen twijfel over dat degenen die achter deze criminele aanslag zitten alleen de Grieks-Turkse relatie willen beschadigden.' De aanslag werd niet opgeëist, maar wel van te voren gemeld. Hierdoor viel er slechts één gewonde, namelijk de bomexpert die de bom onschadelijk had moeten maken.

Cyprus

Griekenland plaatst Cypriotische raketten op Kreta

De Russische S300-raketten die Cyprus in 1997 had besteld, leidden eind 1998 tot grote problemen. Turkije dreigde al direct na het bekend worden van het plan met militaire maatregelen omdat de raketten met hun reikwijdte van 550 kilometer niet alleen Turks-Cyprus bestreken, maar ook een deel van het Turkse vasteland.
De Verenigde Staten en de Europese Unie hadden de druk op Cyprus zo hoog opgevoerd dat het wilde afzien van de koop. De Russische minister van Defensie, Igor Sergeyev, hield het land echter aan de koopovereenkomst. 'We zullen het contract nakomen', zei hij op 6 oktober 1998.

Griekenland en Cyprus dachten hierop een plan uit. Op 29 januari 1999 zei de Griekse minister van Buitenlandse zaken Theodoros Pangalos dat Griekenland bereid was de raketten op Kreta te plaatsen. Wel liet hij weten ongelukkig te zijn met de situatie: 'De regering is van mening dat de koop van de raketten een vergissing is'. Premier Costas Simitis had eerder al gezegd dat Cyprus met de aanschaf van de raketten de toetreding tot de Europese Unie ernstig in gevaar had gebracht.

Turkije reageerde furieus op het plan de raketten op Kreta te stationeren. Opnieuw dreigde Ankara met militair ingrijpen. Cyprus en Griekenland tekenden ondanks deze dreigementen op 9 februari 1999 een verdrag over de plaatsing van de S300's op Kreta. Een regeringswoordvoerder noemde de stationering het gevolg van het defensieverdrag waarbij Griekenland de veiligheid van Cyprus garandeert. 'De raketten blijven eigendom van Cyprus, maar Griekenland is verantwoordelijk voor het operationele deel.'

Griekenland dreigt EU met veto in kwestie-Cyprus

Duitsland, Frankrijk, Nederland en Italië verklaarden op 9 november 1998 dat de Europese Unie voorzichtig moest zijn met de toelating van Cyprus, zolang er geen oplossing is voor het geschil met Turkije over het noordelijke deel van het eiland. Turkse troepen houden dit deel al sinds 1974 bezet.

Griekenland

De Griekse minister van Buitenlandse zaken, Theodoros Pangalos, noemde een dag later de opstelling van de Europese Unie een beloning voor de Turkse invasie van het eiland. Pangalos zei verder: 'De toelating van andere landen tot de Europese Unie zal niet doorgaan als de toelating van Cyprus leidt tot politieke problemen'. Cyprus startte op 10 november de onderhandelingen met de EU over haar toelating.

Griekenland eist van Duitsland oorlogslening terug

De Griekse minister van Buitenlandse zaken, Theodoros Pangalos, zei op 11 november 1998 in een toespraak tijdens de presentatie van een boek over de joodse gemeenschap dat Griekenland een oorlogslening van Duitsland terug eist. Pangalos: 'De afgedwongen lening is nog een openstaande bilaterale kwestie die een oplossing behoeft. (...) Duitsland heeft tot nu toe geweigerd om over deze lening te praten, maar ik vermoed dat de nieuwe Duitse regering, die gevoeliger is voor mensenrechtenkwesties, open staat voor een gesprek over de terugbetaling van de lening.'
De Duitse bezetter nam van 1942 tot 1944 een bedrag ter waarde van 7 miljard gulden van de Bank van Griekenland. Vermeerderd met rente, zou dit bedrag inmiddels zijn opgelopen tot 26 miljard gulden. Duitsland weigert te praten over teruggave van de lening, met het argument dat Griekenland via de Europese Unie al genoeg geld van Duitsland ontvangt.

Kroatische president bezoekt Athene

De Kroatische president Franjo Tudjman begon op 23 november 1998 met een driedaags bezoek aan Griekenland, met als doel het versterken van de banden tussen beide landen. Griekenland is namelijk de traditionele bondgenoot van Servië met welk land Kroatië twee jaar oorlog voerde. Tudjman sprak tijdens zijn bezoek onder andere met president Costis Stephanopoulos en premier Costas Simitis. Tudjman: 'Onze economische banden hebben zich niet ontwikkeld zoals we wilden. Er kan op dit gebied nog veel worden gedaan'. De beide landen ondertekenden onder andere verdragen op het gebied van het stimuleren van het toerisme en de bestrijding van de misdaad en de drugssmokkel.

Voorzichtige toenadering tot Macedonië

Minister van Buitenlandse zaken, Theodoros Pangalos, bracht op 21 december 1998 een bezoek aan de Voormalige Joegoslavische Republiek van Macedonië. Het bezoek stond vooral in het teken van een toenadering tussen de twee landen. Griekenland keerde zich in 1991 bij de onafhankelijkheidsverklaring van Macedonië fel tegen de naam van de nieuwe republiek. Volgens Griekenland suggereerde de naam namelijk een claim op een deel van Noord-Griekenland dat ook Macedonië heet. Mede naar aanleiding van deze kwestie stelde Griekenland in 1994 een handelsboycot in tegen de voormalige Joegoslavische republiek. Een jaar later werd deze boycot opgeheven na zware druk van de Verenigde Staten.
Een Griekse regeringswoordvoerder zei over het bezoek: 'Behalve het aanhalen van de handel en de economische betrekkingen, moet dit bezoek vooral het ijs breken in de discussie over de kwestie van de naamgeving.'

Kosovo-oorlog leidt tot verwijdering Servië

Het begin van de NAVO-aanvallen op Servië, naar aanleiding van de Servische invasie van de provincie Kosovo, leidde op 26 maart 1999 nog tot fel verzet bij NAVO-partner Griekenland. Griekenland riep de NAVO op de bombardementen te staken en terug te keren naar de onderhandelingstafel. Diezelfde avond waren er grote demonstraties in Thessaloniki en Athene tegen het NAVO-optreden. In Thessaloniki werden verfbommen gegooid naar het Amerikaanse consulaat. De Amerikaanse ambassade in Athene was het doelwit van stenen, terwijl demonstranten branden stichtten in de straat vóór de ambassade. De Amerikaanse ambassadeur had diezelfde middag nog om extra veiligheidsmaatregelen gevraagd.
Griekenland is een trouwe bondgenoot van het eveneens christelijk-orthodoxe Servië. De Servische president Slobodan Milosevic vroeg Griekenland daarom op 28 maart of het haar belangen wilde vertegenwoordigen in Duitsland en de Verenigde Staten, nadat Servië de politieke betrekkingen met die landen had verbroken.
De houding van Griekenland veranderde op 29 maart, onder andere na zware druk van de Verenigde Staten. Verder raakte Griekenland bevreesd door de enorm grote groep vluchtelingen uit Kosovo. Costas Simitis riep Slobodan Milosevic daarom op de etnische zuiveringen in Kosovo te stoppen. Het was voor het eerst dat Griekenland de Servische president afviel.

(Vorige berichten pag. 538/1 e.v. - 1998)

Oekraïne

OEKRAÏNE

BINNENLANDSE ZAKEN

Ex-premier Lazarenko in Zwitserland gearresteerd

Ex-premier Pavlo Lazarenko werd op 2 december 1998 bij Bazel in Zwitserland gearresteerd toen hij het land binnenkwam met een Panamees paspoort. Twee dagen later werd hij door een Zwitserse magistraat aangeklaagd wegens het witwassen van geld. Lazarenko was premier van Oekraïne van juni 1996 tot juni 1997. Als parlementslid en leider van de linkse Hromada (Gemeenschap)-beweging was Lazarenko een geducht tegenstander van president Koetsjma en hij werd gezien als een grote rivaal van Koetsjma bij de presidentsverkiezingen in oktober 1999.

Rol geheime dienst Oekraïne

Een andere leidende figuur van Hromada verklaarde tegenover *Reuters* dat de arrestatie van Lazarenko het werk was van de Oekraïense geheime dienst die Lazarenko op die manier wilde uitschakelen voor de presidentsverkiezingen. Volgens een Zwitsers persbureau werden Lazarenko en een collega door de Oekraïense autoriteiten gezocht op verdenking van het verduisteren van overheidsgelden ter waarde van twintig miljoen dollar, die op een Zwitserse bankrekening zouden zijn geplaatst. De ex-premier had de beschuldigingen tegen hem herhaaldelijk ontkend. Het parlement in Kiev had in maart 1998 een verzoek van de Oekraïense regering afgewezen de parlementaire immuniteit van Lazarenko op te heffen.

Lazarenko zou asiel in VS zoeken

Hromada kwam op 24 februari 1999 met een verklaring dat Lazarenko in de Verenig-

de Staten zou zijn aangekomen en daar politiek asiel hebben aangevraagd. Amerikaanse instanties verstrekten daarover geen mededelingen. De ex-premier was door de Zwitserse overheid op borgtocht vrijgelaten en naar de VS gegaan. De Oekraïense regering had de VS al om uitlevering van Lazarenko gevraagd.

Parlement keurt constitutie voor de Krim goed

Het Oekraïense parlement keurde op 23 december 1998 de constitutie voor de Krim goed, een regio van Oekraïne waarmee Kiev al tijden lang een gespannen relatie heeft. De parlementsvoorzitter van de Krim, Leonid Gratsj, noemde de uitslag van de stemming historisch. Hij zei dat de constitutie van de Krim volledig in overeenstemming was met die van Oekraïne. Het parlement van de Krim had de eigen constitutie al twee maanden eerder goedgekeurd.

Wijzigingen in de regering

Op 27 januari 1999 werden een aantal personele veranderingen in de regering doorgevoerd. Andri Hontsjaroek werd benoemd tot minister van Buitenlandse handel, terwijl de voormalige minister van Buitenlandse handel Serhi Osyka tot vice-minister van Economie werd benoemd. Raisa Bohatyrjova werd benoemd tot minister van Gezondheid. De nieuwe functie van haar voorganger Andri Serdjoek was onbekend.
Twee weken eerder waren er al twee andere benoemingen geweest: Volodymyr Koeratsjenko tot eerste vice-premier en was daarmee de opvolger van Anatoli Holoebtsjenko; Mychajlo Hladi werd benoemd tot vicepremier belast met landbouw.
Premier Valeri Poestovojtenko verklaarde tegenover journalisten dat Koeratsjenko speciaal belast zou worden met het orde op zaken stellen in de olie- en gassector.

Op 11 februari ondertekende president Koetsjma een decreet inhoudende het ontslag van minister van Energie Olexi Sjeberstov vanwege ernstige tekortkomingen in de nationale energiesector, zoals de presidentiële persdienst verklaarde. Koetsjma had een dag eerder toegezegd de minister te ontslaan, nadat een congres van landbouwers ernstige kritiek had geuit op de energietekorten op het platteland tijdens de winter.

President ondertekent wet op de presidentsverkiezingen

President Koetsjma ondertekende op 23 maart 1999 een nieuwe wet op de presidentsverkiezingen, ook al had hij de nodige kritiek. Volgens zijn persdienst vond Koetsjma onder andere de periode van zes maanden voor de verkiezingscampagne te lang. De verwachting was dat Koetsjma zich weer kandidaat zou stellen bij de presidentsverkiezingen in oktober 1999. Over een eerdere versie van de wet had de president een veto uitgesproken. Het parlement had echter exact dezelfde versie opnieuw aangenomen en daarmee het veto ongedaan gemaakt.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Oekraïne drukt geld om lonen en pensioenen te betalen

Premier Valeri Poestovojtenko verklaarde op 23 december 1998 dat de regering in 1999 geld zal gaan drukken om achterstallige lonen en pensioenen te betalen. Hij zei dat er met dat doel een geldemissie zou komen van 1,7 miljard hryvnia (op dat moment bijna 1 miljard gulden). Hij zei dat het geld waarover de bevolking zou gaan beschikken indirect ook aan producenten in Oekraïne ten goede zou komen. Er waren op dat moment achterstallige lonen en pensioenen van in totaal 6,5 miljard hryvnia. Daarbij was 1 miljard hryvnia achterstallig loon voor personeel dat werd betaald uit de staatsbegroting. Het bedrag aan achterstallige lonen stond eind 1997 op 5,144 miljard hryvnia.

Privatisering gaat moeizaam

President Koetsjma ondertekende op 24 februari 1999 een decreet over het privatiseringsprogramma van 1999, waarbij hij enkele elementen waar het parlement niet over zou gaan wegliet. Een wet van dezelfde strekking werd vervolgens door het parlement op 23 maart verworpen, zonder dat overigens het decreet van een maand eerder werd afgestemd. Het parlement had al diverse eerdere privatiseringsvoorstellen verworpen. Het was de bedoeling dat er in 1999 voor 800 miljoen hryvnia (ongeveer 418 miljoen gulden) aan staatsbezit zou worden verkocht. Vele parlementsleden waren vooral fel tegen het idee dat buitenlanders economisch belangrijke ondernemingen in handen konden krijgen.

Anti-IMF-resolutie door parlement verworpen

Het parlement verwierp op 26 maart 1999 een harde resolutie van de communisten waarin werd opgeroepen tot het verbreken van de relaties met het IMF door Oekraïne. De resolutie stelde ook voor persoonlijke verantwoordelijkheid in te voeren voor ministers die met het IMF zaken doen. Het parlement nam uiteindelijk een veel mildere resolutie aan waarin werd gesteld dat de regering haar bevoegdheden had overschreden toen zij in 1998 een memorandum over drie jaar economisch beleid samen met het IMF ondertekende.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Begroting 1999 goedgekeurd

Het parlement in Kiev keurde op 31 december 1998 de begroting voor 1999 goed met een meerderheid van een stem. Die dag was er al twintig keer over de begroting gestemd, zonder resultaat. Het hoofd van de centrale bank Viktor Joesjtsjenko verklaarde tegenover *Reuters* dat het goedkeuren van de begroting de kans op succesvolle onderhandelingen met het IMF over nieuwe leningen zou vergroten. Eerder in december had een IMF-missie in Oekraïne verklaard dat nieuwe leningen alleen mogelijk waren na de aanname van een stringente begroting voor 1999 inclusief een belastinghervorming en andere structurele maatregelen. De begroting voor 1999 voorzag een tekort van 1,24 miljard hryvnia oftewel 1 procent van het bruto binnenlands product. Dat was minder dan het tekort van de begroting voor 1998.

Teleurstellende overheidsinkomsten over 1998

Minister van Financiën Ihor Mitjoekov verklaarde op 22 januari dat Oekraïne in 1998 14,59 miljard hryvnia (op dat moment ongeveer 8,5 miljard gulden) aan inkomsten had gehad. Dat was slechts 71 procent van het bedrag dat oorspronkelijk was begroot.
President Koetsjma ondertekende de begroting voor 1999 vier dagen later. Het hoofd van een bezoekende IMF-missie, Mohammad Shadman-Valavi, had kort tevoren verklaard dat de begrote overheidsinkomsten niet realistisch waren.

Parlement keurt leningen Wereldbank goed

Het parlement keurde op 23 maart 1999 twee leningen van de Wereldbank goed ter waarde van 350 miljoen dollar. Het ging om een lening van 200 miljoen dollar aan het gemeentebedrijf Kievenergo die de modernisering van het elektriciteitsnetwerk en de verwarming in Kiev tot doel had. Een lening van 150 miljoen dollar zou worden besteed aan de herstructurering van de kolenindustrie. De Wereldbank had eerder zijn teleurstelling uitgesproken over de lange tijd die nodig was om zijn projecten door het parlement in Kiev te laten goedkeuren. De bank had daarom eerder alle leningen voor onbepaalde tijd opgeschort.

JUSTITIE

Doodvonnis voor seriemoordenaar

Een rechtbank in Zjytomyr veroordeelde op 1 april 1999 Anatoly Onoprijenko ter dood wegens moord op 52 mensen. Een andere persoon werd tijdens hetzelfde proces tot dertien jaar veroordeeld omdat hij de seriemoordenaar bij vijf van zijn moorden zou hebben geholpen. De misdaden vonden tussen 1989 en 1996 plaats en werden veelal op gruwelijke wijze uitgevoerd. Beide veroordeelden kunnen tegen het vonnis in beroep gaan. In Oekraïne is feitelijk een moratorium op uitvoering van de doodstraf van kracht. De regering heeft in 1995 aan de Raad van Europa waarvan Oekraïne lid is, toegezegd de doodstraf formeel af te schaffen.

MILITAIRE ZAKEN

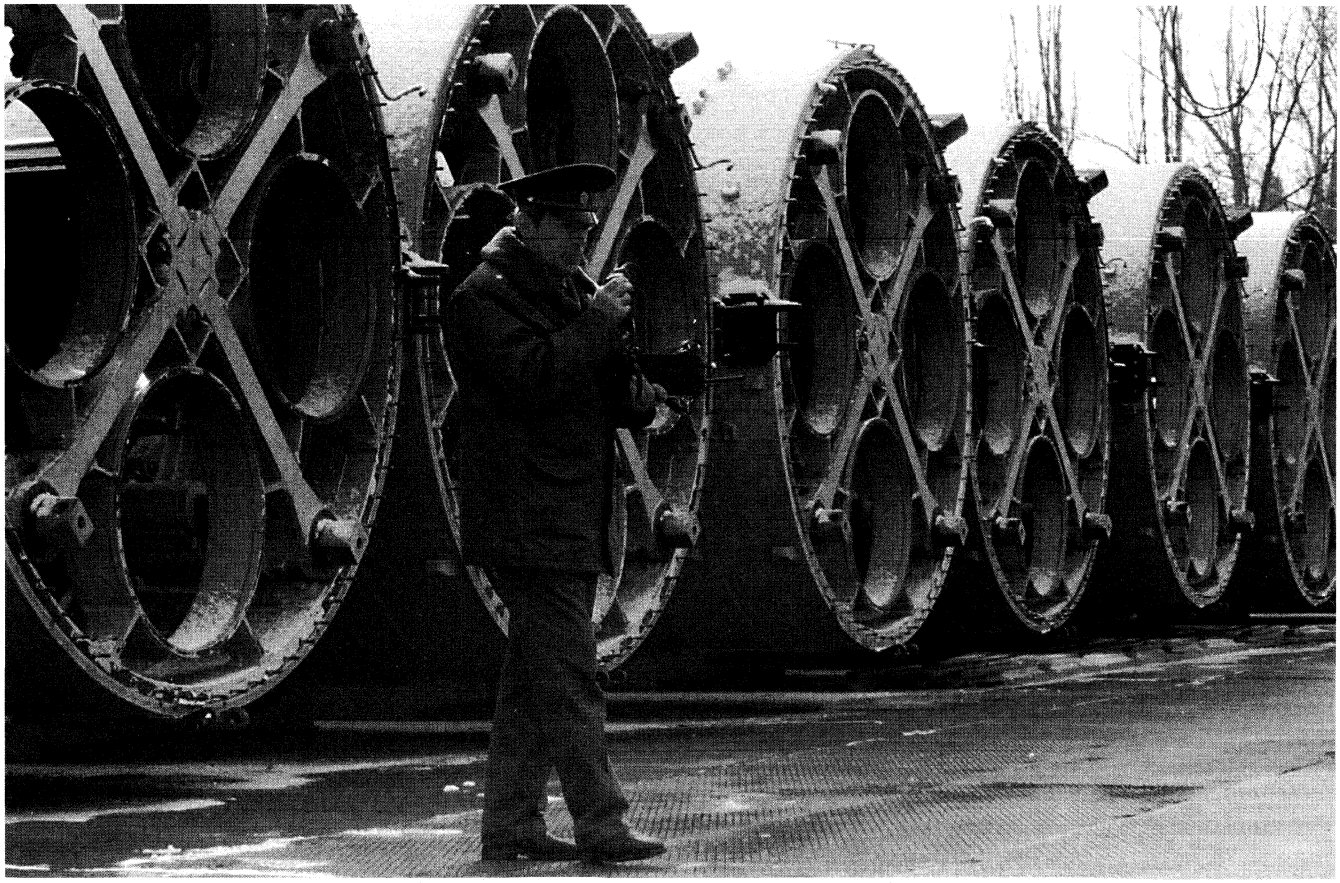
Laatste SS-19 raketten vernietigd

In aanwezigheid van Amerikaanse en Oekraïense functionarissen werden op 26 februari 1999 de laatste SS-19 raketten vernietigd die tijdens de Koude Oorlog op het Westen waren gericht. De ceremonie vond plaats bij een fabriek waar een groot deel van deze raketten werd gemaakt. De demontage was een uitvloeisel van het START I verdrag dat in 1994 door Oekraïne werd ondertekend. De vernietiging van 44 bommenwerpers van het type TU-160 en TU-95 was al begonnen. Ook was een begin gemaakt met het uit de silo's halen van 46 SS-24 raketten en de vernietiging van die silo's. Extra probleem in het geval van de SS-24 was dat de vaste brandstof van die raketten moeilijker eruit te halen was dan de vloeibare brandstof van de SS-19.

NATUUR EN MILIEU

Oekraïne wil hulp bij sluiting Tsjernobyl

Een woordvoerder van president Koetsjma liet op 10 maart 1999 tegenover journalisten weten dat Oekraïne zijn belofte zou houden de kerncentrale in Tsjernobyl te sluiten, maar alleen als het Westen voldoende financiële bijstand zou verlenen. Oekraïne had de Groep van Zeven industriële naties beloofd de centrale te sluiten

Dnepropetrovsk in Oekraïne: een officier staat voor lege hulzen van ontmantelde SS-19 raketten. Op 26 februari 1999 werden in Oekraïne de laatste nucleaire raketten vernietigd die tijdens de Koude Oorlog op het Westen gericht waren. *(foto ANP)*

in ruil voor financiële hulp bij de bouw van twee vervangende reactoren. De bouw daarvan zou volgens Oekraïense en buitenlandse experts 1,2 miljard dollar kosten. De centrale in Tsjernobyl had vier reactoren waarvan er nog een in bedrijf was.

Overeenkomst met VS over kernenergie goedgekeurd

Het parlement in Kiev ratificeerde op 19 maart 1999 een overeenkomst over vreedzame nucleaire samenwerking tussen Oekraïne en de Verenigde Staten. De overeenkomst was een uitvloeisel van het feit dat Oekraïne in maart 1998 op aandringen van de VS toezegde geen turbines te produceren voor de kerncentrale in Bushehr in Iran. Met behulp van Amerikaanse technologie kon Oekraïne de veiligheid in de eigen kerncentrales vergroten. In vijf kerncentrales in het land waren nog veertien reactors uit de sovjettijd in bedrijf. Een dag later werd bekend dat de regering een beslissing over de sluiting van Tsjernobyl voorlopig had uitgesteld.

BUITENLANDSE ZAKEN

Oekraïne en Wit Rusland willen handel bevorderen

Oekraïne en Wit Rusland ondertekenden op 11 december 1998 een overeenkomst voor economische samenwerking met een looptijd tot 2008. De bedoeling was een einde te maken aan de dubbele belasting van goederen om de wederzijdse handel te bevorderen. De ondertekening vond plaats tijdens een bezoek van president Koetsjma aan Wit Rusland. President Koetsjma zei dat er nog maar een onopgeloste kwestie restte tussen de twee staten, namelijk schulden. De schuld van Oekraïne aan Wit Rusland die nog uit de sovjettijd dateerde, bedroeg 170 miljoen dollar.

Communisten boycotten ratificatie verdragen

De communistische fractie in het parlement begon op 15 december 1998 de ratificatie van alle buitenlandse verdragen van Oekraïne te boycotten. Overeenkomsten met de Europese bank (EBRD)en de Nederlandse overheid waren de eerste slachtoffers. De communisten met 122 van de 448 zetels in het parlement, hadden gedreigd met de boycot nadat fracties van het centrum en aan de rechterzijde een week eerder hadden geweigerd te stemmen voor de toetreding van Oekraïne tot de Interparlementaire Unie van het GOS. Deze unie heeft weinig reële macht, maar toetreding door Oekraïne was zowel voor communisten als voor Oekraïense nationalisten een emotioneel geladen onderwerp, omdat Rusland binnen het GOS zo'n dominante rol speelt.

Uiteindelijk besloot het parlement pas begin maart tot de Interparlementaire Unie van het GOS toe te treden, waarmee een einde kwam aan de communistische boycot. Een nationalistische afgevaardigde had de communisten tijdens het debat nog wel toegeroepen dat zij vijanden van Oekraïne en van het Oekraïense volk waren. Inmiddels lagen er 94 documenten te wachten op ratificatie of toestemming door het parlement, waaronder een overeenkomst met de Wereldbank die honderden miljoenen dollars waard was. Alle voormalige republieken van de Sovjet Unie met uitzondering van de Baltische staten zijn nu lid van de Interparlementaire Unie van het GOS.

Duitsland neemt deel aan Antonov-project

Een Oekraïense overheidsfunctionaris verklaarde op 25 januari 1999 tegenover *Reuters* dat Duitse bedrijven zouden gaan deelnamen aan een Russisch-Oekraïens project voor een nieuw militair vrachtvliegtuig ter vervanging na 2002 van de Amerikaanse Hercules die verouderd was. Het project werd voorlopig de Antonov An-7-X genoemd.

Canada en VS dringen aan op hervormingen

Tijdens een bezoek van de Canadese premier Jean Chretien op 28 januari 1999 ondertekenden bedrijven uit Canada een aantal overeenkomsten die Oekraïne 163 miljoen Canadese dollar aan investeringen zou opleveren. Chretien drong er tijdens zijn bezoek ook op aan dat president Koetsjma en zijn regering de koers van economische hervormingen zouden voortzetten.

Op 18 februari verklaarde de Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken Madeleine Albright tegenover het Congres dat Oekraïne voldoende vooruitgang had geboekt op het punt van economische hervormingen om in aanmerking te komen voor het volledige krediet van 195 miljoen dollar voor 1999. In de verklaring zei Albright echter ook dat de Amerikaanse regering en het Congres zich nog steeds zorgen maakten over het tempo van de hervormingen.

Poolse steun voor Oekraïne

Tijdens een bezoek van president Koetsjma aan Polen verklaarde president Kwasniewski op 15 januari 1999 dat de Poolse toenadering tot het Westen geen verwijdering van Oekraïne inhield. Polen hoopte in 2003 tot de Europese Unie toe te treden. 'Polen zal Oekraïne steunen in zijn wens dezelfde weg te volgen die Polen gekozen heeft,' zo verklaarde de Poolse president. De Poolse regering zag een democratisch en westers georiënteerd Oekraïne als vitaal voor de eigen veiligheid, vooral omdat de relaties met Wit Rusland onder druk stonden door het autoritaire bewind van president Loekasjenko.

Bezoek Poolse minister van Defensie en premier

De Poolse minister van Defensie Janusz Onyszkiewicz verklaarde tijdens een bezoek op 10 februari 1999 dat Oekraïne een strategische militaire partner voor Polen zou blijven, ook nadat zijn land tot de NAVO zou zijn toegetreden. Onyszkiewicz bracht een tweedaags bezoek en voerde gesprekken met president Koetsjma en minister van Defensie Olexander Koezmoek. De Poolse minister verklaarde ook dat de angst dat de uitbreiding van de NAVO een nieuw ijzeren gordijn in Europa zou doen ontstaan, ongegrond was.

De Poolse premier Jerzy Buzek was twee weken later op bezoek in Oekraïne voor gesprekken over economische samenwerking en handelskwesties. Hij verklaarde bij aankomst in Kiev dat ook gesproken zou worden over een gezamenlijke project om Kaspische olie via Oekraïne en Polen verder naar Europa te transporteren.

Oekraïense minister in Warschau

Tijdens een bezoek van de Oekraïense minister van Buitenlandse zaken Borys Taras-

joek aan Warschau eind maart 1999 kwam ook het conflict in Kosovo ter sprake. De Poolse minister van Buitenlandse zaken Bronislaw Geremek stelde zich namens zijn land achter de NAVO-luchtaanvallen op Joegoslavië, terwijl Tarasjoek zei dat een militaire interventie tegen een soevereine staat slechts kon geschieden met expliciete toestemming van de Verenigde Naties. Geremek stond achter de wens van Oekraïne tot toenadering tot de Europese Unie en de NAVO.

Overeenkomsten over Zwarte-Zeevloot goedgekeurd

Het Oekraïense parlement keurde op 24 maart 1999 enkele overeenkomsten met Rusland over de status en verdeling van de voormalige sovjet Zwarte-Zeevloot goed. Daardoor werd de uitvoering van een vriendschaps- en samenwerkingsverdrag tussen Rusland en Oekraïne mogelijk. Dat was door de Russische Staatsdoema afhankelijk gesteld van de goedkeuring van de vlootovereenkomsten door Oekraïne. De nationalisten in het parlement in Kiev waren tegen de overeenkomsten gekant omdat de grondwet geen buitenlandse militaire bases op Oekraïens gebied toestaat. Volgens de overeenkomsten zou het Russische deel van de vloot tot 2017 in de haven van Sevastopol op de Krim zijn gestationeerd, samen met de Oekraïense marine. Tijdens een bezoek van president Koetsjma aan Moskou begin april uitte president Jeltsin zich positief over het vriendschapsverdrag tussen de twee staten.

OVERLEDEN

Vjatsjeslav Tsjornovil verongelukt

Duizenden mensen stonden op 29 maart 1999 in de rij om afscheid te nemen van de nationalistische leider Vjatsjeslav Tsjornovil die bij een auto-ongeluk was omgekomen. President Koetsjma en premier Poestovojtenko waren ook onder de rouwenden. Tsjornovil had als dissident meer dan tien jaar in sovjetkampen doorgebracht. Hij was een van de drijvende krachten achter het besluit in 1991 de onafhankelijkheid van Oekraïne uit te roepen. Zijn rechtse nationalistische partij Narodny Roech (Volksbeweging) had de laatste tijd erg te lijden gehad onder interne tegenstellingen.

(Vorige berichten pag. 761/2 - 1998)

RUSSISCHE FEDERATIE

BINNENLAND

Constitutioneel hof: 'Geen derde ambtstermijn voor Jeltsin'

Het Constitutioneel hof kwam op 5 november 1998 tot de uitspraak dat president Jeltsin geen kandidaat kon zijn voor de presidentsverkiezingen in 2000. Het hof stelde dat Jeltsin aan zijn tweede en laatste termijn bezig was en dat men had besloten niet verder te onderzoeken of hij recht had op een derde termijn.
De grondwet van 1993 stelt dat de president slechts recht heeft op twee ambtstermijnen. Medewerkers van Jeltsin hadden echter beweerd dat de president pas bezig was aan een eerste volledige ambtstermijn onder deze grondwet en daarom nog aanspraak kon maken op een volgende termijn.

Partijen geven voorzichtig steun aan crisisplan

De regering kreeg op 10 november 1998 voorzichtige steun van communisten en centrumpolitici voor een plan ter bestrijding van de crisis, waarin voor de staat een grotere economische rol was weggelegd. Het plan zelf was nog niet bekendgemaakt en het meest omstreden onderdeel ervan, de begroting, zou nog weken op zich laten wachten. De communistische leider Gennadi Zjoeganov liet weten dat hij geen bezwaar had tegen een harde begroting voor 1999. De fractieleider van de centrumpartij Ons Huis Is Rusland in de Staatsdoema, Alexander Sjochin, liet zich ook gematigd positief uit over het beoogde anti-crisisplan.

Veranderingen in de staf van Jeltsin

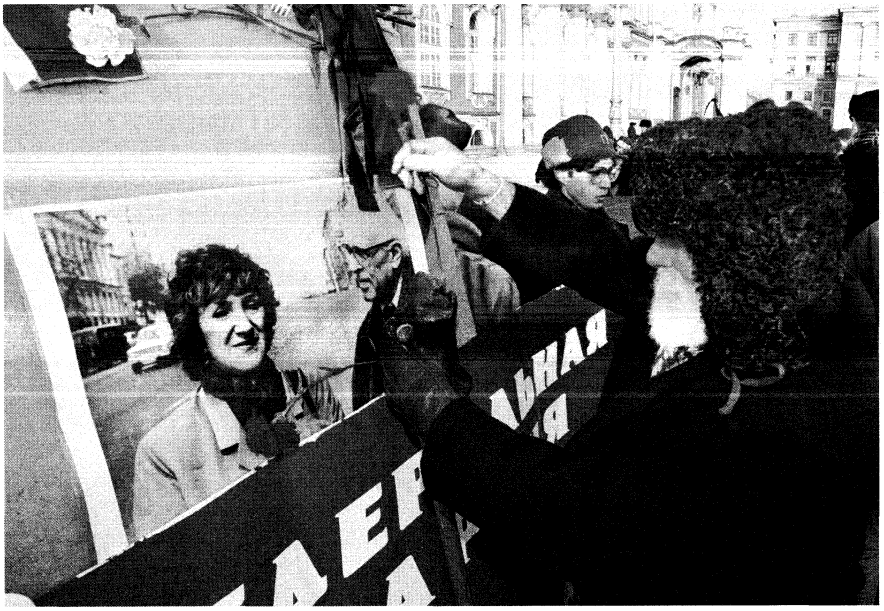
Op 7 december 1998 wijzigde president Jeltsin zijn staf. Nikolaj Bordjoezja (49), secretaris van de Veiligheidsraad, werd daarnaast stafchef in plaats van Valentin Joemasjev (40), Jeltsin's invloedrijke stafchef en een voormalig journalist. Bordjoezja verenigde door zijn benoeming twee belangrijke functies in zijn persoon. Een jaar eerder was hij nog chef van de Federale Grensdienst (FPS) tot hij in september 1998 tot secretaris van de Veiligheidsraad werd benoemd.
Joeri Jarev (56) werd ontslagen als eerste plaatsvervangend chef van het Kremlin en benoemd tot vertegenwoordiger van Jeltsin bij de Federatieraad, een van de twee kamers van het parlement. Michail Kommissar (45) plaatsvervangend stafchef belast met relaties met politieke partijen werd ontslagen. Vladimir Makarov volgde Jevgeni Savostjanov (46) op als plaatsvervangend stafchef verantwoordelijk voor personeel en relaties met de veiligheidsdiensten. Volgens een Kremlin-woordvoerder was Makarov een voormalig KGB-employé.
De ontslagen en benoemingen op 7 december werden door Jeltsin doorgevoerd toen hij even in het Kremlin was. Na een verblijf van drie uur ging hij meteen weer terug naar het ziekenhuis. Een woordvoerder van Jeltsin zei dat de personele veranderingen waren ingegeven door de angst van de president dat zijn staf niet genoeg optrad tegen corruptie, politiek extremisme en regionaal separatisme, temidden van een ernstige economische crisis. Het Kremlin stelde nog eens dat de president van plan was zijn ambtstermijn tot 2000 volledig uit te dienen.
Op 11 december begaf president Jeltsin zich weer naar het Kremlin, ditmaal voor een onderhoud met zijn nieuwe stafchef Nikolaj Bordjoezja. Commentatoren zagen de verschijning van Jeltsin als een poging zijn gezag opnieuw te vestigen in een economisch moeilijke situatie waarin steeds meer verantwoordelijkheid voor de dagelijkse gang van zaken bij premier Primakov was gekomen. Op dezelfde dag boekte Jeltsin een kleine overwinning door de uitspraak van het Constitutioneel hof dat de president het recht had dezelfde persoon tot drie keer toe voor te dragen voor de functie van premier. Tegenstanders van Jeltsin hadden naar aanleiding van de derde benoeming van premier Kirijenko in april 1998 gesteld dat de grondwet het voordragen van drie keer dezelfde persoon niet toestond.

Verkiezingen gemeenteraad Sint-Petersburg

Politica Galina Starovojtova vermoord

Tijdens de campagne voor de gemeenteraad van Sint-Petersburg werd de hervormingsgezinde politica Galina Starovojtova (52) op 20 november 1998 in het trappenhuis van haar flat in Sint-Petersburg door twee onbekenden doodgeschoten. Zij was de eerste vrouwelijke politicus in Rusland die dit lot trof. Een van haar naaste medewerkers,

Russische Federatie

Een oude man bevestigt bloemen aan de foto van Galina Starovojtova tijdens een herdenkingsplechtigheid. Starovojtova, onafhankelijk lid van de Staatsdoema, werd op 20 november 1998 in het trappenhuis van haar woning in Sint Petersburg doodgeschoten. *(foto ANP)*

Roeslan Linkov, werd bij de aanslag zwaar gewond. Bij de begrafenis van Starovojtova drie dagen later waren tal van prominenten aanwezig, waaronder de ex-premiers Tsjernomyrdin, Gajdar en Kirijenko.

Progressieven winnen

De verkiezingen voor de gemeenteraad eindigden relatief vreedzaam op 20 december 1998 na een felle campagne die werd ontsierd door de moord op de prominente politica Galina Starovojtova. Verkiezingsfunctionarissen maakten geen melding van onregelmatigheden en zeiden na sluiting van de stembureaus dat minstens 30 procent van de 3,7 miljoen stemgerechtigden had gestemd. Een progressieve groepering geleid door Joeri Boldyrev won de meeste zetels, namelijk vijftien van de in totaal vijftig. Tweede partij met zeven zetels werd Jabloko, die werd geleid door de waarschijnlijke presidents-kandidaat Grigori Javlinski. Boldyrev was een medeoprichter van Jabloko maar brak met Javlinski om persoonlijke verschillen van mening. Starovojtova's groepering Soglasije (Akkoord) kreeg twee zetels. In totaal wonnen de progressieve groeperingen bijna de helft van het totale aantal zetels in de gemeenteraad. De communisten verloren drie van hun vijf zetels. Een bondgenoot van de communisten kreeg één zetel.

De verkiezingen in het relatief progressieve Sint-Petersburg werden door waarnemers niet als graadmeter gezien voor de politieke stemming in heel Rusland.

Eerste regulier gekozen gemeenteraad in Vladivostok

In de havenstad Vladivostok in het Russische Verre Oosten was voor het eerst sinds de val van het communisme een reguliere gemeenteraad gekozen, zo werd op 17 januari 1999 gemeld. Volgens de plaatselijke kiescommissie stond de opkomst bij het sluiten van de stemlokalen op 27,8 procent, net boven de 25 procent die nodig waren om de verkiezing geldig te maken. Nadat president Jeltsin in de herfst van 1993 na zijn confrontatie met het parlement in Moskou alle sovjets (raden) uit de communistische tijd had ontbonden, was Vladivostok er niet in geslaagd een nieuwe gemeenteraad te kiezen. Dertien eerdere pogingen een gemeenteraad te kiezen waren ongeldig verklaard wegens een te lage opkomst of ernstige verkiezingsonregelmatigheden. De vete tussen de regionale gouverneur Jevgeni Nazdratenko en burgemeester Viktor Tsjerepkov bemoeilijkte ook een reguliere verkiezing. Eerder in januari had president Jeltsin Tsjerepkov ontslagen, nadat de burgemeester bij een eerder ontslag in zijn functie was hersteld door een rechtbank.

Ons Huis Is Rusland kiest nieuwe fractieleider

Ons Huis Is Rusland, de centrumpartij geleid door ex-premier Tsjernomyrdin, koos op 19 januari 1999 Vladimir Ryzjkov tot fractieleider in de Staatsdoema. Ryzjkov was al eerste vice-voorzitter van de Staatsdoema en zou die post volgens de regels moeten opgeven. De vorige fractieleider, Alexander Sjochin, was door Tsjernomyrdin aan de kant gezet vanwege zijn harde kritiek op de ex-premier. Tsjernomyrdin was zelf geen lid van de Staatsdoema.

Rusland ving dertien spionnen in 1998

De veiligheidsdienst FSB pakte volgens een woordvoerder van de FSB op 22 januari 1999 in 1998 dertien Russische burgers op die spioneerden voor buitenlandse mogendheden. De FSB, een van de organisaties die de vroegere KGB opvolgden, liet ook weten negentien pogingen van Russische burgers om geheime informatie te verkopen, te hebben verhinderd. Een van deze pogingen had Rusland volgens de woordvoerder meer dan honderd miljoen dollar kunnen kosten. In 1997 maakte de FSB een einde aan de activiteiten van achtentwintig agenten van buitenlandse mogendheden.

Jeltsin stemt in met beperkingen van zijn macht

President Jeltsin stemde op 5 februari 1999 in met voorstellen waardoor hij minder gemakkelijk de regering zou kunnen ontslaan. Dat liet de chef van zijn staf Nikolaj Bordjoezja weten. Bordjoezja zei dat Jeltsin had ingestemd met de verplichting uitvoerige consultaties te houden alvorens het kabinet eventueel te ontslaan. Bordjoezja zei ook dat de president formeel geen van zijn ruime constitutionele bevoegdheden opgaf. De voorstellen waren slechts een 'werkdocument' dat kon worden veranderd en voorlopig niet zou worden gepubliceerd.

Jeltsin: reis naar Jordanië verliep goed

Tijdens een ontmoeting in het Kremlin met premier Primakov zei president Jeltsin volgens *Itar-Tass* dat zijn bezoek aan Jordanië in februari 1999 ter gelegenheid van de begrafenis van koning Hoessein goed was verlopen. Daarmee was volgens de president bewezen dat de zorgen van zijn artsen over

zijn gezondheid overdreven waren. Tijdens het bezoek zag hij er echter zo bleek en zwak uit, dat volgens Russische kranten juist het tegendeel werd bevestigd.

Staatsdoema wil dat GOS secretaris Berezovski ontslaat

De Staatsdoema nam op 19 februari 1999 unaniem een niet-bindende resolutie aan, waarin er bij de twaalf staten van het GOS op werd aangedrongen Boris Berezovski als secretaris van de organisatie te ontslaan. Politieke commentatoren zagen de resolutie als onderdeel van een campagne van premier Primakov de politieke dreiging die Berezovski voor hem betekende, uit te schakelen. Berezovski werd algemeen gezien als iemand die nauwe banden onderhoudt met de familie van president Jeltsin, maar begin maart werd bekend dat president Jeltsin de presidenten van de andere GOS-staten had opgebeld om bij hen aan te dringen op het ontslag van Berezovski. Hij deed dat vanuit het ziekenhuis waar hij herstellende was van een maagzweer.

Geen president voor Dagestan

In de republiek Dagestan werden op 7 maart 1999 verkiezingen gehouden voor het parlement van de regio. Tevens werd er een referendum gehouden onder de kiezers over de mogelijke instelling van het ambt van president voor de republiek. Van de kiezers sprak 70 procent zich uit tegen de instelling van het presidentschap. Dagestan grenst aan Tsjetsjenië en werd geplaagd door geweld met een etnische, religieuze en algemeen politieke achtergrond.

Jeltsin in botsing met Federatieraad over openbare aanklager

De Federatieraad waarin de regionale leiders van Rusland zitting hebben, stemde op 17 maart 1999 tegen het door president Jeltsin voorgestelde ontslag van de hoogste openbare aanklager Joeri Skoeratov. Jeltsin had onmiddellijk een bijeenkomst met premier Primakov in het ziekenhuis waar hij werd behandeld voor een maagzweer, waarna beiden de Federatieraad vroegen op haar beslissing terug te komen. De gang van zaken was een tegenvaller voor Jeltsin omdat de Federatieraad als een van de laatste bolwerken van steun voor hem gold. Skoeratov had begin februari plotseling zijn ontslag ingediend en was toen voor enige weken in hetzelfde ziekenhuis als Jeltsin opgenomen. Skoeratov had de Federatieraad vóór de stemming gezegd dat hij zijn ontslagaanvraag zou intrekken als de raad hem zou steunen. Op de dag van de stemming in de Federatieraad was op de staatstelevisie een foto te zien, ontleend aan een video-opname, van een man die eruit zag als Skoeratov en in bed lag met twee jonge vrouwen. Skoeratov zei de volgende dag dat zijn politieke vijanden hem valselijk beschuldigden om zich tegen justitiële onderzoeken te beschermen.
Op 18 maart had Skoeratov een onderhoud met president Jeltsin en premier Primakov in het ziekenhuis waar Jeltsin was opgenomen vanwege zijn maagzweer. Het Kremlin liet daarna weten dat de president een commissie van de Veiligheidsraad, een adviserend orgaan, had opgedragen misstappen van Skoeratov te onderzoeken.

Bomaanslag in Vladikavkaz

Op 19 maart 1999 vond er een zware ontploffing plaats op een drukke markt in de Zuid-Russische stad Vladikavkaz in de republiek Noord-Ossetië. Volgens de eerste berichten werden er meer dan zestig mensen gedood en ongeveer honderd gewond. Een dag later werd het dodental officieel geschat op 51. Niemand eiste de verantwoordelijkheid voor de bomaanslag op. President Jeltsin die een dag eerder het ziekenhuis had verlaten, vroeg voor de televisie om vergeving aan de verwanten van de slachtoffers, omdat hij naar hij zelf zei, voor alles verantwoordelijk was. Vladikavkaz ligt ongeveer vijftig kilometer van Tsjetsjenië. Het Kremlin kondigde voor 21 maart een dag van nationale rouw af voor de slachtoffers van de aanslag en van een grote brand eerder in de week die twintig slachtoffers eiste in een andere regio.

Bordjoezja, chef presidentiële staf en secretaris Veiligheidsraad, ontslagen

Jeltsin ontsloeg op 19 maart 1999 plotseling de chef van zijn staf Nikolaj Bordjoezja die hij in december 1998 had benoemd, zonder hem een nieuwe functie aan te bieden. Ook de andere functie van Bordjoezja, die van secretaris van de Veiligheidsraad, een belangrijk adviserend orgaan van de president, kwam daarmee vrij. Tien dagen later benoemde Jeltsin de directeur van zijn veiligheidsdienst FSB Vladimir Poetin tevens tot secretaris van de Veiligheidsraad. Een woordvoerder zei dat Poetin beide functies zou combineren. Tot chef van de staf van de president was inmiddels Alexander Volosjin benoemd.

Jeltsin maakt balans op in jaarlijkse rede voor parlement

In zijn jaarlijkse rede voor de twee kamers van het Russische parlement op 30 maart 1999 maakte president Jeltsin de balans op van de huidige politieke toestand. Hij zei onder meer dat markthervormingen nog steeds voor Rusland de juiste weg waren, ook al verkeerde het land in een 'misvormd overgangsstadium' tussen een centraal geleide economie en een markteconomie. De markteconomie was niet schuldig aan de huidige crisis, verklaarde de president. Hij zei ook dat de economische crisis van 1998 het probleem van de buitenlandse schuld acuut had gemaakt. Jeltsin verklaarde dat de gebreken van de begroting voor 1999 inmiddels duidelijk waren en dat de begroting op basis van de wet elk kwartaal zou worden bijgesteld. De begroting voorzag bijvoorbeeld een inflatie op jaarbasis van dertig procent en een gemiddelde koers van 21,5 roebel voor een dollar. Beide cijfers moesten inmiddels als weinig reëel worden beschouwd.

Tsjetsjenië

Noodtoestand in Tsjetsjenië afgekondigd

Met ingang van 16 december 1998 werd in Tsjetsjenië de noodtoestand afgekondigd voor dertig dagen. Het parlement had een dag eerder daartoe besloten als reactie op een golf van wetteloosheid waarin o.a. enkele dagen eerder vier westerse gijzelaars waren onthoofd. De vier waren drie Britten en een Nieuw-Zeelander, die in Grozny waren voor de aanleg van een netwerk voor mobiele telefonie. President Maschadov deed op 16 december voor de televisie een beroep op zijn medeburgers de volgende dag in Grozny bijeen te komen om tegen ontvoeringen en andere vormen van misdaad te protesteren.
Volgens een correspondent van *Reuters* kwamen er geen extra militairen en controleposten in de straten van de hoofdstad Grozny. De Russische minister voor Nationaliteiten Ramazan Abdoelatipov verklaar-

de tegenover *Interfax* dat de formele afkondiging van de noodtoestand in Tsjetsjenië feitelijk niet veel betekende, omdat de separatistische republiek al sinds het einde van de oorlog met Rusland in 1996 in wezen een noodtoestand kende.
De lichamen van de vier onthoofde gijzelaars werden uiteindelijk pas op 27 december in een bos in een buitenwijk van Grozny gevonden, nadat hun hoofden al begin december waren ontdekt. De Tsjetsjeense openbare aanklager Mansoer Tagirov ontkende dat de overheid een van de gearresteerde ontvoerders had vrijgelaten in ruil voor de lichamen.
Ongeveer een maand later kwam er het bericht uit Grozny dat de oudste gegijzelde in Tsjetsjenië, een 72-jarige gepensioneerde Rus, na een gevangenschap van achttien maanden was vrijgelaten. Volgens het persbureau *Itar-Tass* was er voor hem geen losgeld betaald.

Rusland wil ontvoerde generaal in Tsjetsjenië bevrijden

Het ministerie van Binnenlandse zaken verklaarde op 6 maart 1999 dat het plannen had opgesteld een hoge Russische officier te bevrijden die een dag eerder in de afvallige republiek Tsjetsjenië was ontvoerd. De vertegenwoordiger van het ministerie in Tsjetsjenië, generaal-majoor Gennadi Sjpigoen, werd overvallen toen hij op het punt stond vanuit Grozny naar Moskou te vliegen. Op 7 maart werd bekend dat Rusland al het eigen personeel uit Tsjetsjenië had teruggetrokken.

Moordaanslag op president Tsjetsjenië

Op 21 maart 1999 ontkwam de Tsjetsjeense president Aslan Maschadov ternauwernood aan een bomaanslag. De bom ontplofte vlakbij het presidentieel paleis in Grozny toen zijn stoet met auto's langskwam. Maschadov had de laatste tijd kritiek gekregen van invloedrijke militaire bevelhebbers die vonden dat hij te verzoeningsgezind was tegenover Moskou. Ook wilden zij van Tsjetsjenië een islamitische staat maken gebaseerd op de Sharia-wet.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Minister naar Kamtsjatka in crisis

Premier Primakov stuurde op 3 november 1998 zijn minister verantwoordelijk voor noodsituaties, Sergej Sjojgoe, naar het schiereiland Kamtsjatka in het Russische Verre Oosten. De minister zou zich gaan buigen over de ernstige energiesituatie in de regio die ongeveer zevenduizend kilometer van Moskou vandaan ligt. De brandstofvoorziening in Kamtsjatka was sterk achteruitgegaan door de economische crisis en de regionale overheid legde de elektriciteitsvoorziening regelmatig stil om energie te sparen voor de komende winter. Woningen kregen nog maar voor enkele uren per dag elektriciteit en verwarming. De vloot van nucleaire onderzeeërs die zijn basis had in de belangrijkste stad op het schiereiland, Petropavlovsk-Kamtsjatski, had niet onder stroomstoringen te lijden gehad.

Staatsdoema verwerpt wet landhervorming

De Staatsdoema verwierp op 23 december 1998 met een kleine meerderheid van negen stemmen een wet die de beperkte koop en verkoop van land mogelijk moest maken. Het ging daarbij om de stukjes land die miljoenen Russen hebben bij hun datsja's (buitenhuisjes) waar zij voornamelijk groenten op telen. Ook al werd de wet niet aangenomen, toch konden regio's als Samara en Saratov in Centraal-Rusland doorgaan met experimenten van beperkte koop en verkoop. De Communistische Partij in de Staatsdoema stemde voor het grootste deel tegen de voorgestelde wet. Maar ook de hervormingsgezinde Jabloko-partij stemde tegen, omdat zij vond dat de wet het recht om land te kopen en te verkopen nog te zeer aan banden legde. In Rusland bestaat grote weerstand tegen privé-bezit van land dat men als nationaal bezit beschouwt.

Doema voor drastische verhoging minimumloon

De Staatsdoema stemde op 12 februari 1999 voor een drastische verhoging van het wettelijk minimumloon van 83,49 roebel tot 200 roebel per maand, op dat moment ongeveer zeventien gulden. Het nieuwe minimumloon zou officieel van kracht worden op 1 juli, maar eerst moest de maatregel nog in twee lezingen door de Staatsdoema worden aangenomen, door de Federatieraad worden goedgekeurd en door de president worden ondertekend. De vice-minister voor Arbeid en Sociaal beleid Valeri Janverev zei tegen journalisten dat hij tegen de verhoging was omdat die niet in de begroting voor 1999 was opgenomen en de financiële middelen ervoor ontbraken.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Rusland wil herschikking schuld van acht miljard dollar

Eerste vice-premier Masljoekov liet volgens *Interfax* op 14 november 1998 weten dat de Russische regering een herschikking van afbetaling van buitenlandse schuld nastreefde ter waarde van acht miljard dollar. Masljoekov had een week eerder al gezegd dat Rusland een herschikking van de aflossingen voor 1998 en 1999 wilde die neerkwam op meer dan twintig miljard dollar. Masljoekov zei dat Rusland door de herschikking van acht miljard dollar negen miljard dollar zou kunnen uitgeven voor de sociale sfeer en de ontwikkeling van de industrie.

Regering worstelt met crisis, waarde roebel daalt verder

Directeur van het IMF, Michel Camdessus, beëindigde gesprekken in Moskou op 2 december 1998 zonder toezeggingen te doen voor vrijgave van nieuwe leningen. De regering had die nodig om achterstallige lonen te betalen en schulden in 1999 af te lossen. Een prominent lid van de Communistische partij, Staatsdoemavoorzitter Gennadi Seleznjov, verklaarde dat Rusland met het IMF moest breken. 'We moeten die boeien van Ruslands benen afhalen,' zo zei hij. Selez njov verklaarde ook te betwijfelen of de begroting op tijd, vóór 1 januari, zou worden goedgekeurd. De waardevermindering van de roebel ging intussen gestaag door en kwam voor het eerst sinds september op twintig roebel voor één dollar. Een functionaris van een westerse bank in Moskou stelde vast dat de Russische centrale bank niet langer intervenieerde en alles aan de markt overliet.

President Jeltsin was op 22 november in het ziekenhuis opgenomen met een longontsteking. Renat Aktsjoerin, de chirurg die Jeltsin twee jaar eerder opereerde, drong erop aan dat de president niet al te snel weer aan het werk zou gaan, maar zei tegenover *Itar-Tass* te vermoeden dat de president zich niet zou kunnen inhouden en zo snel mogelijk weer aan de slag zou gaan.

Begroting 1999 inclusief belastinghervorming goedgekeurd

Negentien belastingvoorstellen ingediend

Een pakket met negentien voorstellen voor wijzigingen in het belastingstelsel werd op 8 december 1998 bij de Staatsdoema ingediend. De voorstellen maakten deel uit van de begroting voor 1999 en waren de aanleiding tot een geschil tussen de belastingdienst en het ministerie van Financiën. Een woordvoerder van de Staatsdoema zei dat de voorstellen een verlaging van de BTW inhielden van 20 naar 15 procent en een nieuw belastingsysteem voor de brandstof- en energiesector. Minister van Financiën Zadornov had de BTW echter op 20 procent willen laten, omdat die belasting naar zijn zeggen de enige belasting was die door de regering doeltreffend werd geïnd. De chef van de Belastingdienst Georgi Boos wilde de BTW nog verder verlagen dan 15 procent, omdat hij vond dat die belasting te zwaar drukte op de industrie.
Twee dagen later keurde de regering de begroting voor 1999 goed, die daarna nog door de twee kamers van het parlement moest worden goedgekeurd. De geplande uitgaven voor 1999 zouden komen op 14,4 procent van het BNP, wat aanzienlijk minder was dan de 17 procent van het BNP over 1998. Minister van Financiën Zadornov zei dat de gevolgen van de voorgestelde belastingverlagingen, met name van de BTW, voor de overheidsinkomsten onduidelijk waren. De Russische krant *Kommersant* was van mening dat de belastingverlagingen, die vanaf maart hun uitwerking zouden doen gelden, zouden leiden tot een catastrofale daling van de overheidsinkomsten.
President Jeltsin, die op 7 december een aantal naaste medewerkers had ontslagen, verbleef herstellende van longontsteking in zijn residentie buiten Moskou.

Compromis bereikt over begroting 1999 volgens Primakov

Premier Primakov liet op 26 december 1998 weten dat hij met regionale leiders een compromis had bereikt over de verdeling van belastingopbrengsten. Door een geschil daarover met de Federatieraad, waar de 89 regio's van Rusland zijn vertegenwoordigd, was de goedkeuring van de begroting voor 1999 opgehouden. Volgens Primakov zouden de belastingopbrengsten volgens de sleutel 50-50 worden verdeeld tussen de federale overheid en de regio's. De Federatieraad zou zich over de begroting gaan buigen nadat die in vier lezingen door de Staatsdoema zou zijn goedgekeurd. Primakov had de sobere begroting in eerste lezing in de Staatsdoema goedgekeurd gekregen door twee dagen eerder met aftreden te dreigen als de stemming negatief zou uitvallen.

Begroting 1999 goedgekeurd

De laatste barrière voor de begroting voor 1999 werd op 17 februari 1999 genomen toen de Federatieraad de begroting goedkeurde met 130 tegen 18 stemmen en 3 onthoudingen. De goedkeuring door de Federatieraad volgde op eerdere goedkeuring door de Staatsdoema. Alleen president Jeltsin moest de begroting nog ondertekenen. Vele parlementsleden hadden gezegd dat ze voor de begroting stemden als uiting van steun voor premier Primakov. De Federatieraad besloot dat de begroting elk kwartaal opnieuw moest worden bekeken en zo nodig bijgesteld. De begroting voorzag in overheidsinkomsten van 473,82 miljard roebel (op dat moment ongeveer 44 miljard gulden), wat niet veel was voor een land met de omvang van Rusland. De geplande uitgaven stonden op 575,09 miljard roebel, wat zou leiden tot een tekort van 2,53 procent van het bruto binnenlands product. Het IMF had kritiek op de voorgestelde begroting.

Belastingdienst wordt ministerie

De belastingdienst werd door president Jeltsin op 23 december 1998 in status verhoogd tot een volwaardig ministerie. De chef van de belastingdienst Georgi Boos werd minister van het nieuwe ministerie dat ook toezicht zou gaan houden op de betalingen aan instanties als het Staatspensioenfonds. De lage belastingopbrengst in Rusland werd algemeen gezien als een van de oorzaken van de ernstige financiële crisis. Ook het Internationale Monetaire Fonds had meermalen laten weten een groot voorstander te zijn van een betere inning van belastingen in Rusland.

Parlement keurt amendementen op wet over productiedeling goed

De Federatieraad, het Russische Hogerhuis, keurde op 23 december 1998 amendementen op de basiswet over productiedeling goed, terwijl de Staatsdoema soortgelijke wetgeving aannam. De wet over productiedeling stelde een speciaal belastingregime in voor producenten die een deel van de door hen gewonnen grondstoffen, voornamelijk aardolie, steenkool en goud, delen met de overheid. De regering hoopte zo ook meer buitenlandse investeerders aan te trekken. De basiswet over productiedeling kon pas van kracht worden als er ook andere wetgeving, waaronder die betreffende de douane, werd aangepast. De Staatsdoema had het aannemen van amendementen op verwante wetgeving afhankelijk gemaakt van de goedkeuring van de president van amendementen op de basiswet. De nieuwe basiswet stelde dat minstens 80 procent van alle werknemers bij productiedelingsprojecten en minstens 70 procent van alle uitrusting en apparatuur van Russische oorsprong moet zijn.

Minister voor privatisering treedt af om gezondheidsredenen

De minister verantwoordelijk voor privatisering Farit Gazizoellin werd op 20 januari 1999 om gezondheidsredenen opgevolgd door zijn plaatsvervanger Alexander Braverman als minister ad interim. Het Russische privatiseringsprogramma was sterk teruggedraaid door de economische crisis en de vlucht van buitenlandse investeerders.

Tsjernomyrdin in raad van bestuur Gazprom

Ex-premier Tsjernomyrdin accepteerde op 15 februari 1999 naar eigen zeggen een aanbod om de staatsvertegenwoordiger te worden in de raad van bestuur van het gasbedrijf Gazprom. Tsjernomyrdin was hoofd van Gazprom voordat hij in 1992 premier werd.

Chef belastingpolitie ontslagen

Het Kremlin verklaarde op 18 februari 1999 dat president Jeltsin het hoofd van de federale belastingpolitie Sergej Almazov had ontslagen. Een reden werd niet gegeven. Almazov, een voormalige KGB-officier, stond aan het hoofd van de belastingpolitie sinds de oprichting in 1993. Hij had onlangs toegegeven dat er veel corruptie was bij zijn dienst.

Staatsdoema en Federatieraad willen verlaging BTW

De door communisten gedomineerde Staatsdoema stemde op 12 maart 1999 unaniem voor een verlaging van de BTW per 1 juli van 20 naar 15 procent ondanks bezwaren van het IMF tegen de maatregel. De chef van de federale belastingdienst Georgi Boos deed een beroep op afgevaardigden af te zien van de verlaging omdat die nog onderwerp van gesprek zou zijn met het IMF. De regering had oorspronkelijk zelf de verlaging voorgesteld als een manier om de binnenlandse industrie te stimuleren en daardoor op termijn de inning van belastingen te verbeteren. Het IMF vreesde echter dat de voorgenomen BTW-verlaging zou leiden tot een vermindering van de toch al lage overheidsinkomsten. De Federatieraad stemde vijf dagen later ook voor de verlaging van de BTW per 1 juli. Het voorstel moest nog door de president worden ondertekend om van kracht te worden. De Federatieraad nam ook een wet aan waarin het maximumtarief voor de inkomstenbelasting werd verhoogd van 35 naar 45 procent per januari 2000.

JUSTITIE

Mogelijke vervolging parlementslid wegens anti-joodse uitlatingen

Het Openbaar ministerie begon op 28 januari 1999 een gerechtelijk onderzoek tegen het vooraanstaande communistische lid van de Staatsdoema generaal Albert Makasjov wegens anti-joodse uitlatingen die hij in oktober tijdens een demonstratie tegenover een menigte had gedaan. Aanklagers overwogen een aanklacht tegen hem vanwege het aanzetten tot etnische haat, wat bij de Russische wet is verboden. Makasjov had het Russische scheldwoord 'zjid' voor joden gebruikt en had gezegd dat sommigen van hen moesten worden opgepakt en gevangen gezet. Naar aanleiding van de mogelijke strafzaak tegen hem verklaarde hij het woord 'zjid' te hebben gebruikt voor alle bloedzuigers los van hun etnische afkomst. Russische woordenboeken omschrijven het woord echter als een pejoratieve term en een scheldwoord voor jood. Als lid van de Staatsdoema was Makasjov gevrijwaard van rechtsvervolging. De openbare aanklager kan het parlement echter verzoeken die immuniteit op te heffen. Het Kremlin en andere politici waaronder de burgemeester van Moskou Joeri Loezjkov, vroegen openlijk om een proces tegen Makasjov.
Communistische afgevaardigden in de Staatsdoema weigerden een motie van afkeuring tegen Makasjov aan te nemen naar aanleiding van zijn uitlatingen. Verschillende communistische afgevaardigden zeiden dat de joden verantwoordelijk waren voor genocide van het Russische volk. De communistische leider Zjoeganov liet in december weten dat communisten niets hadden tegen joden als zodanig, maar alleen bezwaar hadden dat zionisten in het geheim probeerden de wereld te overheersen.

Hoge politieofficieren ontslagen wegens extreem-rechtse mars

De Moskouse politiechef Nikolaj Koelikov ontsloeg op 3 februari 1999 twee van zijn hoge officieren omdat zij een mars door ultranationalisten met nazi-achtige armbanden niet hadden verhinderd. Koelikov zei tijdens een persconferentie dat vanaf dat moment hard zou worden opgetreden tegen degenen die de wet ten aanzien van openbare bijeenkomsten overtraden. De mars was gehouden door de organisatie Russische Nationale Eenheid (RNE) van Alexander Barkasjov.

Voormalige minister van Justitie gearresteerd

Een woordvoerder van het ministerie van Binnenlandse zaken liet op 3 februari 1999 weten dat de voormalige minister van Justitie Valentin Kovaljov was gearresteerd op verdenking van verduistering van een grote som geld en het illegaal bezit van een vuurwapen. Kovaljov was in juli 1997 afgetreden, nadat onduidelijke foto's, afkomstig van een video-opname, waarop hij met naakte vrouwen in een sauna te zien zou zijn in een krant waren afgedrukt.

CULTUUR EN WETENSCHAP

Lebed ontslaat hoofd tv-zender

Gouverneur Lebed van de Siberische regio Krasnojarsk ontsloeg op 23 januari 1999 het regionale hoofd van het belangrijkste kanaal van de staatstelevisie. De meeste andere Russische televisiezenders uitten scherpe kritiek op Lebed, omdat zij deze actie zagen als een poging de media in zijn greep te krijgen. Lebed verklaarde voor de televisie dat hij Konstantin Protopopov had ontslagen vanwege slechte managementkwaliteiten. Protopopov zei dat de werkelijke reden van zijn ontslag lag in feit dat bepaalde berichtgeving van de zender de gouverneur niet beviel. Het nieuwe hoofd van de regionale televisie, Oleg Melzin, was volgens de commerciële zender *NTV* een trouwe bondgenoot van Lebed.

Federatieraad wil toezicht op televisie

De Federatieraad nam op 18 maart 1999 met grote meerderheid een controversiële wet aan die het staatstoezicht op radio en televisie zou verscherpen. De wet voorzag in de instelling van een orgaan dat maatregelen zou kunnen nemen tegen een radio- of tv-station dat de spanningen tussen godsdiensten, rassen of nationaliteiten zou aanwakkeren. Volgens critici was de wet een stap terug in de richting van de censuur uit de tijd van de Sovjet Unie. De wet was al goedgekeurd door de Staatsdoema, maar de verwachting was dat president Jeltsin er zijn veto over uit zou spreken.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Minister wil doodstraf afschaffen

Minister van Justitie Krasjeninnikov riep op 9 december 1998 op tot afschaffing van de doodstraf in Rusland, maar dat voorstel zou op grote weerstand stuiten. Binnen de Staatsdoema was het aantal voorstanders van de doodstraf groot. Krasjeninnikov had een wetsontwerp aan de regering voorgelegd dat voorzag in een maximumstraf van levenslang of vijfentwintig jaar voor ernstige misdrijven. Als de regering het voorstel zou steunen moest het nog worden goedgekeurd door de Staatsdoema, de Federatieraad en president Jeltsin. Nadat Rusland was toegetreden tot de Raad van Europa stelde de president in 1996 een moratorium op de doodstraf in. De statuten van de Raad van Europa verbieden de leden in vredestijd executies te voltrekken.

Op 2 februari 1999 kwam het Constitutioneel Hof tot de uitspraak dat rechters in het land geen doodvonnissen meer moesten uitspreken, totdat het parlement een manier had gevonden om rechtspraak door middel van een jury te garanderen voor alle zaken waarbij de doodstraf mogelijk is. Te-

gen de uitspraak van het hof is geen beroep mogelijk. Leden van het hof zeiden dat de uitspraak niet in verband stond met een eerdere Russische belofte aan de Raad van Europa de doodstraf af te schaffen. Volgens de Russische grondwet kunnen doodvonnissen worden uitgesproken, maar de beklaagde kan in een zaak waar de doodstraf kan worden geëist de aanwezigheid van een jury eisen en niet van een rechter alleen. Pas negen van de 89 regio's in Rusland hebben echter een jurysysteem, omdat lokale overheden klagen dat zij zich financieel zo'n systeem niet kunnen veroorloven.

MILITAIRE ZAKEN

Rusland toont nieuwe versie MiG-29

Russische media meldden op 29 december 1998 de presentatie van de verbeterde MiG-29 jager, de MiG-29 SMT. Volgens de hoofdontwerper van het vliegtuig, Valeri Novikov, zou daarmee het militaire vermogen van de Russische luchtmacht worden vergroot tot 2020. Daarna zou er een nieuwe generatie jagers in dienst moeten komen. Een correspondent van een televisiestation zei dat de nieuwe machine het kon opnemen tegen de beste Amerikaanse vliegtuigen. Twee extra brandstoftanks vergroten het bereik van het vliegtuig van 1850 km tot 2200 km zonder dat de manoeuvreerbaarheid minder wordt. Het gewicht aan bewapening ging omhoog van drie naar vijf ton. Ook is de machine uitgerust met de nieuwe radarontwijkende stealth-technologie. Volgens *Tass* zouden 150 tot 180 oudere MiG-29's worden aangepast en verbeterd tot de nieuwe versie. De MiG-29 SMT kan niet alleen met Russische wapens worden uitgerust, maar ook met raketten en andere wapens van de NAVO.
Tijdens een andere ceremonie rond de nieuwe MiG-29 SMT twee weken later verklaarde minister van Defensie Igor Sergejev dat de gevechtskwaliteit van de luchtmacht erdoor zou worden verdrievoudigd. Het vliegtuig was volgens de minister ook goedkoop en minder duur dan vergelijkbare westerse machines.

Ministerie van Defensie erkent millenniumprobleem

Een woordvoerder van het ministerie van Defensie verklaarde op 25 januari 1999 dat het millenniumprobleem ook voor de Russische militairen bestond. Hij kon echter niet bevestigen dat experts van het Amerikaanse Pentagon Rusland de helpende hand zouden bieden bij de oplossing ervan. *Interfax* had bericht dat experts van het Pentagon in de eerste helft van februari met dat doel naar Moskou zouden komen. Het werd niet duidelijk wat precies de aard van het Russische millenniumprobleem was en of er bijvoorbeeld het risico bestond van een vals nucleair alarm, zoals door sommige Amerikaanse experts was beweerd. Minister van Defensie Sergejev had overigens eerder in 1998 verklaard dat er in Rusland juist geen sprake was van een millenniumprobleem.

Gevangenisstraf voor veertien generaals

Een woordvoerder van de militaire openbare aanklager verklaarde op 22 februari 1999 tegenover *Reuters* dat in het afgelopen jaar veertien Russische generaals tot gevangenisstraffen van maximaal vijf jaar waren veroordeeld wegens financiële misdrijven of machtsmisbruik. Tot de veroordeelden hoorde ook admiraal Igor Chmelnov, een voormalige stafchef van de marine, die vijf jaar kreeg wegens misbruik van gelden. De woordvoerder zei dat zestien andere generaals nog voor de rechter moesten verschijnen.

BUITENLANDSE ZAKEN

Akkoord Rusland en VS over voedselhulp

De Verenigde Staten en Rusland kwamen op 6 november 1998 tot afspraken over voedselhulp. Drie protocollen werden ondertekend na een week van onderhandelingen en uitstel van een eerder geplande ondertekeningsceremonie. De VS zouden Rusland een krediet geven van 600 miljoen dollar voor voedsel, een schenking doen van 1,5 miljoen ton graan en 100.000 ton ander voedsel. Dat verklaarde een stafmedewerker van een van de Russische delegatieleden bij de onderhandelingen tegenover *Reuters*. De lening moest binnen twintig jaar worden terugbetaald en had een jaarrente van 2 procent.

Het uiteindelijke akkoord over de voedselhulp zou op 23 december in Moskou door beide partijen worden ondertekend. De behoefte aan voedselhulp was voor Rusland acuut geworden door de devaluatie van de roebel in augustus die de import van voedsel onbetaalbaar maakte, en door de mislukte graanoogst in 1998. Die bedroeg slechts 47 miljoen ton tegen 88,5 miljoen ton in 1997.

Rusland zoekt fondsen voor vernietiging chemische wapens

President Jeltsin liet premier Primakov op 11 november 1998 weten dat er meer gedaan moest worden om buitenlandse investeringen aan te trekken voor de vernietiging van chemische wapens in Rusland. Het Kremlin zei dat Jeltsin de opdracht gaf na verzoeken van leiders van regio's die voorraden chemische wapens op hun grondgebied hadden. Rusland ratificeerde in 1997 de Conventie voor Chemische Wapens maar experts zeiden dat het land door de economische crisis niet in staat was de vereiste hoeveelheid chemische wapens uit zijn arsenaal te vernietigen.

De Organisatie voor de Preventie van Chemische Wapens (OPCW) verwelkomde op 23 december een Nederlands-Russische overeenkomst voor samenwerking bij de vernietiging van chemische wapens in Rusland, die een dag eerder was getekend.
OPCW-vertegenwoordiger Sergej Batsanov zei tijdens een persconferentie in Den Haag dat Nederland zou assisteren bij de bouw van een destructie-installatie bij een opslagplaats van chemische wapens bij Kambarka in de republiek Oedmoertië. Batsanov zei dat daar 40.000 ton aan chemische wapens lag. Hij kon niet zeggen wanneer de destructie-installatie in bedrijf zou komen, maar hij hoopte dat het zou gebeuren vóór eind 2000.

Bondskanselier Schröder ontmoet minister van Buitenlandse zaken

De nieuwe Duitse bondskanselier Schröder had op 17 november 1998 in Moskou een ontmoeting met minister van Buitenlandse zaken Igor Ivanov. Later op de dag zou de bondskanselier ook president Jeltsin ontmoeten, wiens gezondheidstoestand onduidelijk was. Een dag eerder had Schröder al een onderhoud gehad met premier Primakov. Het was het eerste bezoek van Schröder aan Moskou sinds hij bondskanselier werd.

Russische Federatie

Chinese president prijst Russische wetenschap in Novosibirsk

Tijdens een bezoek aan Rusland prees de Chinese president Jiang Zemin op 24 november 1998 in de Siberische wetenschapsstad Novosibirsk de prestaties van de Russische wetenschap en zei dat de huidige financiële crisis van tijdelijke aard was. Een dag eerder had Jiang in een ziekenhuis in Moskou een informeel onderhoud gehad met president Jeltsin die daar werd behandeld voor longontsteking.

India betaalt helft schuldaflossing in natura

India stemde er op 28 november 1998 mee in de helft van de jaarlijkse aflossing van schulden uit de Sovjettijd aan Rusland in natura te voldoen, met name in de vorm van voedsel, medicijnen en computers. Dat verklaarde de Russische eerste vice-minister voor Handel Igor Mitrofanov in Moskou na een ontmoeting met Indiase functionarissen. De totale jaarlijkse aflossing bedroeg dertig miljard Indiase roepies, wat ongeveer gelijk is aan 1,4 miljard gulden. De andere helft van de jaarlijkse aflossing bestaande uit niet-convertibele roepies zou worden verkocht aan Russische privé-ondernemingen die daarmee aankopen in India konden doen. De Indiase delegatie bij de besprekingen werd geleid door minister van Financiën Yashwant Sinha en minister van Buitenlandse zaken Krishnan Raghunath.

Kremlin wil eind aan Amerikaanse en Britse luchtaanvallen op Irak

Het Kremlin deed op 18 december 1998 opnieuw een oproep tot beëindiging van de Amerikaanse en Britse luchtaanvallen op Irak. Verbreking van de diplomatieke banden met Irak werd echter door presidentieel woordvoerder Dmitri Jakoesjkin uitgesloten. Tijdens een persconferentie bevestigde Jakoesjkin dat het Russische militair apparaat in verhoogde staat van paraatheid was gebracht. Volgens hem was dat echter gebruikelijk in tijden van internationale spanning. Een militaire woordvoerder had die verhoging van de militaire paraatheid eerder ontkend.
Twee dagen later uitte president Jeltsin zich positief over het einde van de luchtaanvallen op Irak en zei dat de internationale gemeenschap serieuze conclusies moest verbinden aan de zinloze aanvallen. Hij stelde dat het gebruik van geweld zonder goedkeuring van de Verenigde Naties de oplossing van de crisis over Irak alleen maar moeilijker maakte.

Rusland wil unie met Wit Rusland, ratificeert vriendschapsverdrag met Oekraïne

President Jeltsin en zijn collega uit Wit Rusland Loekasjenko kwamen op 25 december 1998, precies zeven jaar na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie, in Moskou overeen de vorming van een unie-staat na te streven. In een verklaring werd gesteld dat er maatregelen genomen zouden worden om tot eenheid te komen op het terrein van belastingen, de begroting en monetair beleid. Ook zouden er supranationale organen voor de unie worden opgericht. Tegelijkertijd werd echter gesteld dat de twee landen hun nationale soevereiniteit volledig zouden behouden. Al snel na de ondertekeningsplechtigheid liet een woordvoerder van Jeltsin weten dat er nog geen sprake zou kunnen zijn van een gezamenlijke begroting, leger of munteenheid.
Tezelfdertijd ratificeerde de Staatsdoema een vriendschapsverdrag met Oekraïne dat al in 1997 door de presidenten van Rusland en Oekraïne was ondertekend en ook door het parlement in Kiev was geratificeerd. In de Staatsdoema bestond enige oppositie tegen het verdrag omdat men vond dat Rusland daardoor aanspraken op de Krim zou opgeven waar de Zwarte-Zeevloot zijn basis heeft. Oekraïne zou daarentegen volgens deze critici niet bereid zijn toetreding tot de NAVO uit te sluiten.

Eerste vice-premier dringt aan op ratificatie START-2

Eerste vice-premier Joeri Masljoekov, een communist, drong op 29 december 1998 nog eens aan op een spoedige ratificatie van het START-2 verdrag met de Verenigde Staten dat de reductie van strategische nucleaire wapens regelt. Volgens *Interfax* had Masljoekov gezegd dat ratificatie van START-2 het Rusland mogelijk zou maken tegen minimale kosten zijn verouderde nucleaire wapens te moderniseren en aan onderhandelingen over START-3 te beginnen. START-2 was ondertekend door beide regeringen in 1993 en al door de Amerikaanse Senaat geratificeerd. START-2 zou het aantal kernkoppen van de twee landen met tweederde verminderen, van ongeveer 6000 elk tot niet meer dan 3500 elk in 2007.
Russische regeringsfunctionarissen hadden er herhaaldelijk op gewezen dat ratificatie van START-2 door het eigen parlement belangrijk is in de onderhandelingen met het IMF over kredieten voor de wankele Russische economie. De Amerikaanse regering heeft grote invloed op het IMF. Masljoekov zei dat Rusland START-2 meer nodig heeft dan de Verenigde Staten.

Felle kritiek op Amerikaanse sancties tegen wetenschappelijke instituten

Het ministerie van Buitenlandse zaken tekende op 13 januari 1999 in een harde verklaring protest aan tegen Amerikaanse sancties tegen drie Russische wetenschappelijke instituten die volgens Washington Iran assisteren bij de constructie van raketten en kernwapens. Het ministerie noemde de Amerikaanse beschuldigingen ongegrond.
De sancties tegen de drie instituten waren een dag eerder door de Amerikaanse nationale veiligheidsadviseur Sandy Berger in Washington aangekondigd. Premier Primakov zei tegen verslaggevers dat hij de Amerikaanse beschuldigingen nog moest bestuderen, maar verklaarde dat sancties contraproductief zijn voor de betrekkingen tussen de Verenigde Staten en Rusland. Amerikaanse functionarissen zeiden dat twee van de instituten, NIKIET (Wetenschappelijk Instituut voor Onderzoek naar en Ontwerp van Energietechnologie) en de Mendelejev Universiteit voor Chemische Technologie, ervan werden verdacht dat ze bijdragen leverden aan het Iraanse nucleaire wapenprogramma. De derde instelling, het Moskouse Instituut voor Luchtvaart, zou hebben geholpen bij het Iraanse raketprogramma. In juli 1998 had president Clinton om soortgelijke redenen al sancties afgekondigd tegen zeven andere Russische instellingen.

Rusland wil niet opnieuw onderhandelen over ABM-verdrag

Minister van Buitenlandse zaken Ivanov liet op 22 januari 1999 in Moskou weten dat Rusland niet van plan was het *Anti-Ballistic Missile Treaty* (ABM-verdrag) met de Verenigde Staten uit 1972 te amenderen. Hij zei ervan overtuigd te zijn dat men er in Washington ook zo over dacht. Ivanov wees erop

dat er in Moskou ongerustheid bestond over signalen uit het Amerikaanse Congres en het militaire apparaat dat die wijzigingen in het verdrag wilden aanbrengen. Het ABM-verdrag beoogt wederzijdse nucleaire afschrikking te bevorderen door een verbod op de ontwikkeling van een anti-raketverdedigingssysteem.

Polen en Rusland willen handel bevorderen

Tijdens een bezoek van de Poolse minister van Buitenlandse zaken Geremek aan Moskou op 27 januari 1999 kwam onder meer de bevordering van wederzijdse handel ter sprake. De Russische minister van Buitenlandse zaken Ivanov verklaarde de terugval in de wederzijdse handel over 1998 als een onwenselijke zaak te beschouwen. Geremek zei dat toenadering tussen de twee landen belangrijk was voor het creëren van een verenigd Europa. President Jeltsin had een bezoek aan Polen in december om gezondheidsredenen moeten afzeggen. Geremek had ook nu geen ontmoeting met de Russische president omdat die in het ziekenhuis verbleef vanwege een maagzweer.

Vriendschapsverdrag met Oekraïne onder voorwaarde goedgekeurd

De Federatieraad keurde op 17 februari 1999 het vriendschapsverdrag met Oekraïne goed met 106 tegen 25 stemmen, maar stelde de voorwaarde dat het Oekraïense parlement eerst drie afzonderlijke overeenkomsten over de Zwarte-Zeevloot moest goedkeuren, volgens welke Rusland bepaalde bases op de Krim van Oekraïne kon huren om daar zijn deel van de vloot onder te brengen. De door de Federatieraad gestelde voorwaarde kon het vriendschapsverdrag in gevaar brengen want het Oekraïense parlement, waar nationalisten in de meerderheid zijn, was namelijk niet van plan de overeenkomsten over de vloot goed te keuren. Het vriendschapsverdrag was door de presidenten van Rusland en Oekraïne al in mei 1997 ondertekend. De overeenkomsten over de Zwarte-Zeevloot waren al eerder ondertekend.

Rusland en Cyprus spreken definitieve regeling af over stationering raketten

Rusland en Cyprus hebben de laatste details geregeld over de installatie van Russische raketten op Kreta die door Cyprus zijn gekocht, zo werd op 18 februari 1999 door functionarissen in Moskou gezegd. De installatie op Kreta kwam na waarschuwingen van Turkije aan het adres van Cyprus, het luchtverdedigingssysteem S-300 niet op het eigen grondgebied te plaatsen. Eerder in februari had de Cypriotische minister van Defensie Yiannakis Chrisostomis al een overeenkomst getekend met zijn Griekse ambtgenoot, waarbij Griekenland de operationele controle kreeg over de raketten.

Chinese premier bespreekt handel in Moskou

Op de derde en laatste dag van een bezoek aan Moskou heeft de Chinese premier Zhu Rongji op 26 februari 1999 met de Russische eerste vice-premier Joeri Masljoekov uitbreiding van de wederzijdse handel besproken. Er werd onder andere een project besproken voor de vestiging van Chinese winkels in Moskou voor de verkoop van hooggekwalificeerde producten. Een ander project betrof een mogelijke joint venture in Rusland voor de productie van kleurentelevisietoestellen en andere consumptiegoederen met Chinese onderdelen. Russische leiders hadden toegegeven dat uitbreiding van de wederzijdse handel met China tot meer dan twintig miljard dollar in 2000, zoals eerder afgesproken, niet haalbaar was. In 1998 daalde de wederzijdse handel met 10,5 procent, voornamelijk als gevolg van de Russische economische crisis.

Rusland lanceert vier Amerikaanse Globalstar-satellieten

Persbureau *Interfax* haalde op 15 maart 1999 overheidsfunctionarissen aan die meedeelden dat Rusland vier satellieten voor het Amerikaanse bedrijf Globalstar had gelanceerd vanaf het ruimtevaartcentrum Baikonoer in Kazachstan. De lancering was de tweede in twee maanden sinds Washington had gedreigd de lanceringen door Amerikaanse bedrijven te verminderen als Moskou de samenwerking met Iran op nucleair gebied en op het terrein van rakettechnologie niet zou beëindigen. Vóór mei waren er nog twee lanceringen gepland. Globalstar, dat al zestien satellieten in bedrijf had, wilde per december 1999 52 stuks instrumenten en apparaten in de ruimte hebben.

Reactie Moskou op NAVO-aanvallen op Joegoslavië

Jeltsin schort samenwerking met NAVO op

Na het begin van de NAVO-luchtaanvallen op Joegoslavië op 24 maart 1999 schortte president Jeltsin de samenwerking met de westerse alliantie op. Jeltsin zei in een verklaring dat Rusland geschokt was door de militaire acties van de NAVO tegen het soevereine Joegoslavië. Hij sprak van pure agressie. Jeltsin vroeg om een bijeenkomst van de Veiligheidsraad van de VN en zei dat gesprekken over de opening van een militaire missie van de NAVO in Moskou zouden worden opgeschort. President Clinton en de Franse president Chirac hadden Jeltsin voor het begin van de luchtaanvallen opgebeld. De leider van de Russische Communistische partij Gennadi Zjoeganov verklaarde tegenover *Reuters*: 'Dit is de zwartste dag van de naoorlogse periode. De Verenigde Staten gaan dezelfde kant op als het fascistische Duitsland.'

Primakov keert terug, Jeltsin sluit extreme maatregelen uit

Premier Primakov was op het moment dat de luchtaanvallen begonnen onderweg naar Washington voor gesprekken met de Amerikaanse regering en het IMF. Hij besloot uit protest naar Moskou terug te keren. Sommige Russische kranten hadden kritiek op Primakovs besluit omdat daardoor nieuwe leningen van het IMF voor Rusland in gevaar zouden komen. De dag na het begin van de NAVO-luchtaanvallen verklaarde Jeltsin dat extreme maatregelen van Russische zijde als reactie op de NAVO-acties waren uitgesloten. Wel zei hij dat de luchtaanvallen een grote fout waren, die president Clinton zou worden aangerekend.

Eerste EU-voedselhulp komt toch aan

Ondanks de spanningen tussen het Westen en Rusland over Joegoslavië kwam de dag na het begin van de NAVO-luchtaanvallen de eerste voedselhulp met een totale waarde van vijfhonderd miljoen dollar aan in de Russische stad Smolensk. Het ging om 24 vrachtwagens met elk 18 ton vlees uit Duitsland. Een EU-functionaris verklaarde dat er tot medio juni in totaal 600 vrachtwagens met vlees uit Duitsland zouden arriveren.

Primakovs bemiddelingspoging mislukt

Premier Primakov verklaarde in een interview met de Russische televisie vanuit Bonn op 31 maart niet ontmoedigd te zijn door de afwijzing door de NAVO van de vredesvoorstellen van president Milosevic. Hij had een dag eerder zes uur met president Milosevic in Belgrado gesproken en had de Joegoslavische voorstellen aan de Duitse bondskanselier Gerhard Schröder overgebracht. Milosevic had gezegd dat Joegoslavië de sterkte van zijn troepen in Kosovo zou verminderen en de Albanese vluchtelingen zou laten terugkeren. De NAVO wilde echter volledige terugtrekking van de Joegoslavische troepen en een eind aan het geweld tegen de vluchtelingen voordat de bombardementen zouden stoppen.

(Vorige berichten pag. 659/3 - 1998)

SPANJE

BINNENLAND

Wisselingen in de regering

Op 18 januari 1999 veranderde het Spaanse kabinet van samenstelling. Minister van Arbeid Javier Arenas verliet de regering omdat hij was gekozen tot secretaris-generaal van de Partido Popular. Hij werd opgevolgd door Manuel Pimentel, de staatssecretaris voor Werkgelegenheid. Minister van Onderwijs en Cultuur, Esperanza Aguirre, verliet het kabinet om de senaat te gaan voorzitten. Zij werd opgevolgd door de minister van Openbaar bestuur, Mariano Rajoy. Die werd op zijn beurt weer opgevolgd door Angel Acebes.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Sociale zekerheid minder afhankelijk van staat

Staatssecretaris Juan Carlos Aparicio van Sociale zekerheid maakte 8 oktober 1998 bekend dat de staat in 1999 nog maar 210 miljard peseta's (ongeveer 2,8 miljard gulden) hoefde bij te dragen aan de sociale zekerheid. In 1998 was dat nog 350 miljard peseta's (ongeveer 4,6 miljard gulden). De belangrijkste reden hiervoor was een forse toename van het aantal mensen dat premie betaalde. Dit aantal was in september 1998 gestegen tot 13,9 miljoen. Door deze meevaller kon het begrotingstekort volgens Aparicio met 0,1 procentpunt extra dalen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Parlement keurt begroting 1999 goed

Het Spaanse congres ging 22 december 1998 akkoord met de begroting van 1999 die Spanje klaar moest maken voor de invoering van de euro. De begroting ging uit van een economische groei van 3,8 procent en een inflatie van 1,8 procent. De begroting voorzag verder in een begrotingstekort van 1,6 procent, terwijl dat in 1998 nog 1,9 procent was.

Spanje start laatste serie privatiseringen

De Spaanse overheid maakte 3 december 1998 bekend dat de laatste serie privatiseringen in 1999 van start zou gaan. De meest opmerkelijke privatisering was die van de staatsluchtvaartmaatschappij Iberia. De staat wilde in de herfst van 1999 55 tot 60 procent van het aandelenpakket verkopen. Verder werden nog vijf bedrijven genoemd die zouden worden geprivatiseerd: pulpproducent Ence; de producent van defensie-elektronica Indra; de im- en exportfirma Iniexport; de producent van hoogwaardige industrie TGI; de defensiegroep Santa Barbara. Onduidelijk was of ook vliegtuigproducent CASA geprivatiseerd zou worden.

Energiebedrijven mogen obligaties uitgeven

De Spaanse senaat ging 15 december 1998 akkoord met de wet die het de energiebedrijven toestaat voor 1 biljoen peseta's (ongeveer 13 miljard gulden) obligaties uit te geven. Deze wet was het gevolg van de liberalisering van de stroomvoorziening in Spanje. De Spaanse overheid besloot in 1996 dat de energiebedrijven vanaf 1998 vrij met elkaar mochten concurreren. Consumenten mochten voortaan kiezen van welke producent zij hun elektriciteit wilden afnemen. De liberalisering zou in fasen worden doorgevoerd en in 2007 volledig een feit zijn. De elektriciteitsprijzen zouden dan fors zijn gedaald. De overheid becijferde in 1996 ook dat de liberalisering de energiebedrijven ongeveer 2 biljoen peseta's (ongeveer 26 miljard gulden) zou kosten. Om dit bedrag deels te compenseren werd besloten de obligaties uit te geven.

JUSTITIE

Italiaanse ex-premier staat terecht voor belastingontduiking

Op 12 november 1998 begon de rechtszaak tegen de voormalige Italiaanse premier Silvio Berlusconi. Hij werd er van beschuldigd dat hij met zijn holding Finivest de Spaanse belasting in 1990 en 1991 voor een bedrag van 17 miljoen dollar had benadeeld. Dit zou gebeurd zijn via zijn deelname aan het Spaanse televisiestation *Telecinco*. Berlusconi was zelf tijdens de rechtszaak aanwezig en sprak van een vergissing: 'Het is allemaal een ernstig misverstand. Ik en Finivest waren slechts verantwoordelijk voor de programmering en de advertentieafdeling.' Volgens Berlusconi waren zijn mede-eigenaren, blindenloterij Once en uitgever Anaya, verantwoordelijk voor de administratieve en fiscale zaken. De Italiaanse ex-premier was in Italië al drie keer veroordeeld wegens corruptie. In juli 1998 was hij nog veroordeeld wegens omkoping van belastinginspecteurs.

MILIEU

Twee bedrijven lozen tonnen verzuurd water

Twee chemische bedrijven, Fertiberia en Foret, loosden 50.000 kubieke meter verzuurd water op de rivier Huelva op 4 januari 1999. Het ging volgens de bedrijven om een ongeluk. Tijdens een storm zou het waterreservoir zijn gebarsten. Ze voegden er verder aan toe dat het verzuurd water geen gevaar vormde voor het milieu. Twee milieugroepen dachten hier anders over. Zij meenden dat het verzuurd water wel degelijk gevaarlijk was, vooral omdat het zware metalen zou bevatten. Het Wereld Natuur Fonds ondersteunde deze visie twee dagen later: 'De zuren veroorzaken op korte termijn schade aan de visstand. De zware metalen veroorzaken op lange termijn schade aan de visstand en de mensen omdat deze metalen in de voedselketen terecht komen.'

Omstreden zinkmijn mag weer open

De lokale autoriteiten van Andalusië besloten 24 maart 1999 dat de zinkmijn Los Frailes, nabij het plaatsje Aznalcollar, weer in bedrijf mocht worden gesteld. Dit werd bekend gemaakt door Guillermo Gutierrez belast met de industrie in Andalusië. De zinkmijn van het Canadees-Zweedse bedrijf Boliden was sinds april 1998 gesloten nadat door een damdoorbraak tonnen giftige modder terecht kwamen in het Donana Natuurpark, waar zich een milieuramp voltrok. Boliden vertelde dat ze inmiddels beschikte over een veilige afvalopslag. 'Technische rapporten nemen alle twijfel weg.' Het Canadees-Zweedse bedrijf weet de damdoorbraak aan een constructiefout waarvoor de bouwer verantwoordelijk was. Deze ontkende in felle bewoordingen. Milieuorganisaties noemden de heropening van de zinkmijn onverantwoordelijk.

ETA

Politieke vleugel ETA heet voortaan Euskal Herritarrole

Herri Batasuna, de politieke vleugel van de ETA besloot op 3 september 1998 haar naam te veranderen uit angst dat de overheid de partij zou verbieden om aan de regionale verkiezingen in oktober deel te nemen. Opvolger werd Euskal Herritarrole.

ETA kondigt eenzijdig bestand af

De Baskische afscheidingsbeweging ETA kondigde 17 september 1998 'een onbepaald en totaal staakt-het-vuren' af. De wapenstilstand zou het einde kunnen inleiden van een strijd die al dertig jaar duurde en meer dan achthonderd mensen het leven had gekost. Het was niet de eerste wapenstilstand die de ETA afkondigde, maar wel de eerste zonder einddatum. Het laatste staakt-het-vuren dateerde van midden 1996 en duurde slechts een week. Het recente staakt-het-vuren hing al een tijdje in de lucht. De Spaanse krant *El Pais* schreef op 31 augustus 1998 dat de Baskische Nationalistische Partij (PNV), de grootste partij van Baskenland, onderhandelde over een wapenstilstand met Herri Batasuna, de politieke vleugel van de ETA. Beide partijen ontkenden toen het bericht, maar 14 september 1998 riep Herri Batasuna (Euskal Herritarrole) de ETA op een staakt-het-vuren in acht te nemen. Die oproep was uitzonderlijk omdat de ETA en Herri Batasuna altijd één lijn trokken.

Positieve en voorzichtige reacties op het bestand

In Baskenland werd positief gereageerd op de wapenstilstand. De Baskische president José Antonio Ardanza sprak van een historische mijlpaal en riep de partijen op nu verder te gaan op de weg van vrede. PNV-leider Xavier Arzallus zei: 'Nu komt het op ons aan, de politieke en sociale krachten. We zullen positief moeten reageren. Het is onze verantwoordelijkheid dat dit initiatief leidt tot een uiteindelijke oplossing.' Ook de lokale leden van de regerende Partido Popular toonden zich positief. Zij waren de afgelopen jaren geregeld het slachtoffer van moordaanslagen. Ze zeiden zich na het afkondigen van het bestand weer vrij te kunnen bewegen.

De Spaanse regering reageerde echter uiterst terughoudend op het bestand. Premier José Maria Aznar zei tijdens zijn staatsbezoek in Peru: 'Er zijn wel eerder bestanden geweest en we hebben nog nooit gemerkt dat de ETA luistert naar de verzoeken om vrede van de bevolking in Baskenland en daarbuiten.' Minister van Binnenlandse zaken, Jaime Mayor Oreja zei dat de strijd tegen de ETA onverminderd zou doorgaan. Hij sprak bovendien het vermoeden uit dat de ETA een rookgordijn opwierp met als doel een hergroepering van de organisatie die in het laatste jaar forse klappen had opgelopen. De regering wees er verder op dat de ETA haar wapens niet wilde inleveren en dat ze haar doel, een onafhankelijk Baskenland, nog niet had afgezworen.

De regering kwam op 20 september 1998 onder druk te staan zich iets toegeeflijker op te stellen. Aanleiding hiervoor was een interview met een anonieme ETA-zegsman in de Spaanse krant *El Mundo*. Deze zei dat de ETA het bestand ten minste zes maanden zou handhaven: 'Het vredesproces zal voor- en tegenspoed kennen, maar is onomkeerbaar. Als je een onbepaald en onvoorwaardelijk staakt-het-vuren afkondigt, dan kun je die niet een maand later alweer intrekken. (...) We moeten op z'n minst zes maanden hieraan besteden zonder dat er ook maar een kogel wordt verschoten.'
Premier José Maria Aznar was op 19 september 1999, direct na zijn aankomst uit Peru, naar koning Juan Carlos gegaan om de situatie te bespreken. De voormalige premier Felipe Gonzalez had hem toen al opgeroepen zich iets inschikkelijker te tonen: 'Als je wordt geconfronteerd met een dergelijk vredesaanbod, dan moet je niet zo defensief reageren. In plaats daarvan moet je onvoorwaardelijk de vrede aanbieden.' Gonzalez sloot niet uit dat het bestand een valstrik van de ETA was, maar hij zei tevens dat het een unieke kans was die je wel met beide handen moest pakken.

Bestand houdt stand bij regionale verkiezingen

Het staakt het vuren hield ook stand tijdens de regionale verkiezingen van 25 oktober 1998. Op de verkiezingsavond verscheen een gemaskerd ETA-lid voor de camera's van de Britse *BBC*. Hij verklaarde dat het bestand 'hard en duidelijk' was. Hij weigerde echter verontschuldigingen aan te bieden voor de acties van de ETA. 'Het is de Spaanse staat die haar verontschuldigingen moet aanbieden (...) omdat ze de Baskische bevolking het recht hebben ontzegd uitdrukking te geven aan hun bestaansrecht.'

Premier Aznar stemt in met onderhandelingen

Vlak na de verkiezingen deed de Spaanse overheid haar eerste handreiking. Een ambtenaar van Binnenlandse zaken verklaarde op 1 november 1998 in de krant *El Pais* dat de regering overwoog de schulden op zich te nemen die ETA-leden verschuldigd waren aan hun slachtoffers. Volgens de Vereniging van Slachtoffers van het Terrorisme zou het gaan om een bedrag van 60 miljard peseta's, ongeveer 800 miljoen gulden. De woordvoerder deed geen harde toezegging en sprak slechts van een plan dat de regering wilde voorleggen aan het parlement. 'Het is de regering echter wel duidelijk dat de slachtoffers een belangrijke rol kunnen spelen in het vredesproces.'
El Pais meldde dat de overheid ook niet meer vasthield aan haar eis dat ze pas wilde praten nadat de ETA haar wapens had ingeleverd. De Spaanse regering zou volgens *El Pais* slechts nog eisen dat de ETA voorgoed afstand zou doen van geweld.

Premier José Maria Aznar liet 4 november 1998 weten dat de regering open stond voor

een dialoog met de ETA. Het betekende een belangrijke doorbraak. Zowel de huidige conservatieve als de vorige socialistische regering hadden contacten met de ETA verboden. Aznar zei wel dat de besprekingen doorzichtig, duidelijk en op basis van consensus moesten plaatsvinden. Verder zei hij dat er geduld nodig was: 'Alles heeft z'n tijd nodig. We zullen zien wat er gebeurt. Het gaat hier niet om een probleem dat in een, twee of drie dagen kan worden opgelost. We gaan wel aan die oplossing werken en we hopen dat die er komt. Maar dat kost tijd.'
Vanuit het hele politieke spectrum werd positief gereageerd op de stap van Aznar. Arnaldo Otegi van Euskal Herritarrole, de politieke vleugel van de ETA: 'Als de regering echt wil praten, dan is er geen enkel probleem om op alle niveaus besprekingen te beginnen.'

Gevangen ETA-leden overgebracht naar het vasteland

De regering maakte op 18 december 1998 nog een gebaar van goede wil. Vanaf gevangenissen op de Canarische en Belarische eilanden en de Spaanse enclaves in Afrika werden 21 gevangen ETA-leden overgebracht naar het Spaanse vasteland. Hiermee kwam de regering tegemoet aan een oude eis van de ETA. De organisatie drong er al jaren op aan dat gevangen ETA-leden dichter bij huis zouden worden geplaatst. Verder liet regeringswoordvoerder Josep Pique weten dat er 'veelbetekenende contacten' met de ETA waren geweest, maar hij liet zich hierover niet verder uit.
Premier José Maria Aznar liet tegelijk weten dat hij bij de vredesdialoog in Baskenland geen enkele partij meer van deelname uitsloot. Dit betekende dat Euskal Herritarrole ook aan de besprekingen deel zou mogen nemen. Josep Pique nuanceerde deze uitspraak later weer. Euskal Herritarrole mocht alleen meedoen aan de vredesdialoog als ze het geweld zou afzweren: 'We willen allemaal vrede. De regering zal al het nodige doen om dat te bereiken, maar ze kan niet onderhandelen met een organisatie die tegengestelde politieke doelen heeft.'

Straatgeweld leeft weer op

In januari 1999 nam het straatgeweld in Baskenland weer toe. Begin januari gooiden jongeren molotovcocktails naar vier posten van de Guardia Civil. In februari 1999 waren onder andere de huizen en winkels van leden van de Partido Popular en de Socialistische partij het doelwit. Eind februari 1999 werd er een molotovcocktail gegooid naar een Spaans televisiestation. Alle aanslagen toonden de kenmerken van de jongerenorganisatie van de ETA. De Spaanse overheid riep de ETA op de jongeren tot de orde te roepen om te laten zien dat ze echt vrede wilde.
Het dagblad *ABC* publiceerde 6 maart 1999 een artikel, waarin werd gesteld dat de golf aanslagen het werk was van een ETA-splinter die zich niet wilde neerleggen bij het bestand. De splinter zou worden geleid door de vrouwelijke commandant Anboto die sinds 1981 lid was van de ETA. De krant baseerde zich op bronnen binnen de ETA en de politie. 'Het kan zijn dat de ETA gebruik maakt van dit bestand. Niet om zich te hergroeperen, maar om een nieuwe organisatie op te zetten, met nieuwe activiteiten en een geheel nieuwe infrastructuur', aldus de politiebron. Hij noemde dit een slechte ontwikkeling, omdat er een organisatie zou ontstaan waarvan de politie totaal geen beeld had.

ETA bevestigt bestand

De ETA gaf op 25 februari 1999 een verklaring uit waarin ze stelde dat er een atmosfeer van hoop was ontstaan. Verder zei de verklaring: 'De ETA heeft besloten het bestand te handhaven, om zo de hoopvolle ontwikkelingen een kans te geven.'
De ETA veroordeelde wel de weinig toegeeflijke houding van de overheid, maar prees de regionale politici in Baskenland 'die het raamwerk leggen voor een Baskische staat'.
Regeringswoordvoerder Josep Pique reageerde voorzichtig op de verklaring van de ETA. Volgens hem bevatte deze niets nieuws.

Arrestaties bedreigen bestand

De ETA kreeg in het weekeinde van 9 en 10 maart 1999 te maken met een forse tegenslag. Op dinsdag arresteerde de Franse politie zes ETA-leden, onder wie José Javier Arizcuren, het hoofd van de militaire organisatie. Arizcuren werd verdacht van tenminste twintig moorden en betrokkenheid bij de mislukte aanslag op koning Juan Carlos in 1995.
Een dag later werden negen ETA-leden gearresteerd in Spanje. Volgens de politie ging het om leden van het Donosti-commando dat verantwoordelijk werd gehouden voor de moordaanslagen op regionale en plaatselijke politici van de Partido Popular.
Minister van Binnenlandse zaken, Jaime Mayor Oreja, verdedigde de arrestaties met het argument dat er aanwijzingen waren dat de ETA informatie verzamelde voor nieuwe aanslagen. Politici in Baskenland betreurden de arrestaties omdat ze het broze vredesproces zouden verstoren. Spaanse politici meenden dat de arrestaties de druk op de ETA zou vergroten om verder te onderhandelen.
De arrestaties werden echter gevolgd door een golf van geweld. De jongerenorganisatie van de ETA gooide molotovcocktails en op 15 maart werd er een bomaanslag gepleegd op een meubelzaak van een gemeenteraadslid van de Partido Popular. De verhoudingen raakten nog meer verstoord toen de politie op 15 maart 1999 de kantoren van de Euskal Herritarrole in San Sebastian binnenviel voor een huiszoeking.
De gemoederen raakten verder verhit toen het ETA-lid José Luis Geresta op 21 maart 1999 in de bossen bij Renteria werd gevonden met een kogel in zijn hoofd. Geresta was lid van het Donosti-commando en werd door de politie gezocht wegens medeplichtigheid aan verscheidene moorden. Een politiewoordvoerder sprak van een mogelijke zelfmoord. Euskal Herritarrole hield de Spaanse overheid echter verantwoordelijk: 'Deze gebeurtenis, deze moord is een nieuw hoofdstuk in de smerige oorlog van de overheid tegen de ETA.' De partij riep de Basken op hiertegen te protesteren.

De standpunten verharden zich

De standpunten verhardden zich hierna snel. Jaime Mayor Oreja van Binnenlandse zaken zei 16 maart 1999 dat hij twijfelde aan de goede intenties van de ETA: 'Er is weliswaar een bestand, maar geen wil om tot vrede te komen.' Regeringswoordvoerder Josep Pique eiste dat de ETA eerst een eind zou maken aan het geweld voor er verder gepraat kan worden. Sinn Fein, de politieke vleugel van de Noord-Ierse IRA, zei in een reactie dat ze twijfelde aan de wil van Madrid 'om de oude zekerheden van het conflict te verlaten en te zoeken naar een oplossing die leidt tot vrede en democratie'. De mening van Sinn Fein was belangrijk omdat het Noord-Ierse vredesproces in Baskenland als voorbeeld werd gezien.

Twee ETA-leden met een witte kap over hun hoofd verschenen 29 maart 1999 voor de Baskische televisie en vertelden dat de ETA niets te maken had met het recente straatgeweld en dat ze het bestand voorlopig zouden respecteren. Ze wilden echter nog geen definitief bestand afkondigen. Hiervan kon volgens de twee pas sprake zijn als de Spaanse overheid de Baskische provincie zelfbestuur zou geven. Ze zeiden wel te willen praten met de overheid, maar: 'We hebben tot nu toe nog niet met de regering gesproken.'
De toegeeflijkheid die premier José Maria Aznar in november 1998 vertoonde, was echter verdwenen. Jaime Mayor Oreja zei op 30 maart 1999 dat hij geen vooruitgang zag in het standpunt van de ETA. 'De ETA was en blijft bang voor een werkelijke dialoog.' Twee dagen later, op 1 april 1999, werden echter weer drie ETA-gevangenen overgebracht naar gevangenissen nabij Baskenland. Dit werd weer uitgelegd als een gebaar naar de ETA.
Het Baskische parlement nam ondertussen een motie aan waarin de Verenigde Naties werd gevraagd om onafhankelijke waarnemers naar Baskenland te sturen die zouden kunnen toezien op het verloop van het vredesproces.

PNV wint Baskische verkiezingen

De Basken gingen 25 oktober 1998 massaal naar de stembus om hun regionale parlement te kiezen. De opkomst was 70 procent, een record in de achttienjarige geschiedenis van het parlement. De hoge opkomst werd vooral toegeschreven aan het feit dat de ETA voor het eerst niet met geweld had gedreigd.
De verkiezingen stonden volledig in het teken van het staakt-het-vuren dat de ETA op 17 september 1998 had afgekondigd. Veel politici spraken over de verkiezingen dan ook als een vredesreferendum.

De Baskische Nationalistische Partij (PNV) bleef de grootste partij. De partij verloor wel één zetel en kwam daarmee op 21 zetels. Euskal Herritarrole kwam op veertien zetels. Euskal Herritarrole, was de opvolger van de Herri Batasuna, de politieke vleugel van de ETA, die elf zetels in het parlement had. Euskal Herritarrole won er dus in feite drie.
Niet alleen de nationalisten wonnen. Ook de Spaanse partijen boekten een forse zetelwinst. De Partido Popular steeg van elf naar achttien zetels, de Socialistische partij won twee zetels en kwam uit op veertien zetels. Ondanks de winst van deze Spaanse partijen hield het blok van Baskische partijen met 41 zetels een meerderheid in het 75 zetels tellende parlement.

De winst van zowel het Spaanse als Baskische blok vergrootte de tegenstellingen. De PNV riep op door te gaan op de weg van verzoening. Een woordvoerder van Euskal Herritarrole zei: 'De Basken hebben 'ja' gezegd tegen de vrijheid, 'ja' tegen de vrede en 'ja' tegen het recht op zelfbeschikking.' Een woordvoerder van de Socialistische partij zei dat de verkiezingsuitslag duidelijk maakte dat de Basken het geweld van de ETA afwezen.

Het nieuwe Baskische parlement werd op 19 november 1998 geïnstalleerd. Opmerkelijk was dat daarbij ook twee gevangen ETA-leden aanwezig waren: José Antonio Urrutikoetxea en José Antonio Etxeberria. Zij waren beiden in het parlement gekozen namens Euskal Herritarrole. De twee ETA-leden mochten voor hun inauguratie een dag uit de gevangenis. 's Avonds werden ze weer teruggebracht.

Nationalistische Basken vormen regering

De formatieonderhandelingen voor een nieuwe Baskische regering na de regionale verkiezingen van 25 oktober 1998 liepen in het begin stroef. De PNV en de Socialistische partij vormden samen de vorige regering, maar de Socialistische partij was in juli 1998 uit de regering gestapt omdat de PNV de banden had aangehaald met de Herri Batasuna. In de aanloop naar de verkiezingen werd de tegenstelling tussen beide partijen niet uitgespeeld en was er zelfs sprake van enige toenadering.
Uiteindelijk kwam er echter een nationalistische regering uit de bus. Juan José Ibarretxe van de PNV werd de nieuwe president en zijn nationalistische minderheidsregering was afhankelijk van de gedoogsteun van Euskal Herritarrole. Dit leverde felle reacties op uit Spanje. De krant *El Pais* schreef op 9 januari 1999 in een redactioneel commentaar: 'Wat in Baskenland gebeurt is dat er een regering is gevormd die afhankelijk is van de steun van een groep die geweld als een legitiem middel ziet om haar doel te bereiken.'
De reacties namen in felheid toe toen de PNV-leider en de leider van de Euskal Herritarrole op 9 januari 1999 samen voorop liepen in een demonstratie van honderdduizend mensen die eisten dat de gevangen ETA-leden zouden worden overgeplaatst naar gevangenissen in de buurt van Baskenland. Het was voor het eerst in 25 jaar dat de PNV en de Euskal Herritarrole samen in een demonstratie liepen.

ETA royeert voormalige leider

Euskadi Informacion, opvolger van het in juli 1998 verboden en met de ETA-gelieerde dagblad *Egin*, maakte 3 september 1998 bekend dat de ETA haar voormalige leider José Luis Alvarez had geroyeerd als lid. Alvarez, die op dat moment in Frankrijk een gevangenisstraf van tien jaar uitzat, werd gezien als een van de ideologische leiders van de ETA. De ETA verweet hem dat hij ideologische en politieke geschillen binnen de organisatie openbaar had gemaakt. Het royement van Alvarez was opmerkelijk, omdat hij zich verscheidene malen voor een staakt-het-vuren had uitgesproken om op die manier de weg te openen voor vredesonderhandelingen. Twee weken na het royement kondigde de ETA namelijk een wapenstilstand af.

Frankrijk wijst ETA-leider uit

Frankrijk wees op 24 november 1998 de voormalige nummer twee van de ETA, José Javier Zabaleta, aan Spanje uit. Zabaleta, beter bekend als Baldo, leidde de militaire tak van de ETA in 1989 en 1990. Hij werd in 1990 in Frankrijk gearresteerd en daar veroordeeld tot een gevangenisstraf van acht jaar, onder andere vanwege het bezit van wapens en explosieven. In Spanje moet hij terecht staan voor zeven moorden.

Afwikkeling 'vuile oorlog'

Voormalig minister gevangen gezet

Op 10 september 1998 verdwenen voormalig minister van Binnenlandse zaken José Barrionuevo, en het voormalige hoofd van de Spaanse inlichtingendienst Rafael Vera, voor tien jaar in de gevangenis. Zij moesten zich die dag bij de Guadalajara-gevangenis ten noordoosten van Madrid melden. De twee werden uitgezwaaid door enkele duizenden geestverwanten, onder wie voor-

malig premier Felipe Gonzalez. Het was voor het eerst in de Spaanse geschiedenis dat een minister achter de tralies verdween. Barrionuevo en Vera werden in juli 1998 samen met tien anderen schuldig bevonden aan deelname aan de 'vuile oorlog' tegen de ETA. Deze oorlog werd van 1983 tot 1987 gevoerd door de schimmige Antiterrorisme Bestrijdingsgroep GAL, die later bleek te zijn opgezet door enkele hooggeplaatste leden van de Socialistische partij. De GAL doodde in totaal 28 mensen, van wie een belangrijk deel geen banden met de ETA had.
Barrionuevo en Vera werden door het Hooggerechtshof tot tien jaar gevangenis veroordeeld, maar gingen tegen die uitspraak in cassatie. De Hoge raad besloot echter op 8 september 1998 dat de twee niet op vrije voeten mochten blijven in afwachting van de behandeling van de cassatie. Twee dagen later verdwenen ze dus in de gevangenis.

Gratie voor Barrionuevo en Vera

De Spaanse regering besloot op 24 december 1998 José Barrionuevo en Rafael Vera tweederde van hun straf kwijt te schelden. Hetzelfde gold voor tien anderen die samen met hen waren veroordeeld. De regering volgde hiermee het advies van de Hoge raad. Deze had een gedeeltelijke kwijtschelding van straf aanbevolen omdat het onwaarschijnlijk was dat de twaalf zich nogmaals aan hetzelfde feit schuldig zouden maken. Dit omdat de GAL niet meer bestond.
Barrionuevo en Vera kregen direct te maken met een milder regime en konden 24 december 1998 de gevangenis tijdelijk verlaten om thuis de kerstdagen te vieren. De twee werden buiten de gevangenis opgewacht door duizenden aanhangers.

Sancristobal opnieuw vastgezet

Een rechter in Bilbao besloot 13 maart 1999 dat Julian Sancristobal opnieuw moest worden vastgezet. Sancristobal, de voormalige directeur-generaal staatsveiligheid, was samen met Barrionuevo en Vera veroordeeld wegens deelname aan de 'vuile oorlog'. Hij profiteerde eveneens van de gratie, maar de rechter in Bilbao gelaste direct zijn arrestatie nadat hem een nieuw feit ten laste was gelegd. Sancristobal zou overheidsgeld hebben gebruikt om de moord op Santiago Brouard te betalen. Brouard maakte deel uit van het leiderschap van Herri Batasuna.

BUITENLANDSE ZAKEN

Drama in Straat van Gibraltar

Op 11 december 1998 trof een passerend schip in de Straat van Gibraltar twee Noord-Afrikaanse mannen aan die aan de kiel van een omgeslagen schip hingen. Zij vertelden dat ze samen met dertig anderen van Marokko naar Spanje hadden willen varen. De kustwacht startte direct een grote zoekactie waarbij een helikopter en een reddingsvaartuig werden ingezet. Een dode werd gevonden. Na tien uur zoeken zei een woordvoerder van de kustwacht: 'We weten niet precies hoeveel mensen aan boord waren, want in dit soort situaties heb je altijd te maken met tegenstrijdige informatie. We zetten de zoekactie voort, maar we denken niet dat we nog overlevenden vinden.'
Jaarlijks steken duizenden Noord-Afrikanen in bootjes illegaal de Straat van Gibraltar over. Velen vinden daarbij de dood.

Nieuwe ruzie over Gibraltar

De Spaanse premier José Maria Aznar overhandigde op 3 maart 1999 aan zijn Britse ambtsgenoot Tony Blair een rapport over de georganiseerde misdaad in Gibraltar. Volgens het rapport was de omstreden Britse enclave een broeinest van criminaliteit, omdat de autoriteiten onvoldoende toezicht zouden houden op financiële zaken. Misdaadorganisaties zouden Gibraltar daarom vooral gebruiken voor witwaspraktijken. Verder zou Gibraltar een cruciale rol spelen bij de drugsmokkel naar Spanje. De autoriteiten van Gibraltar ontkenden met klem. Ze spraken van leugens. Volgens hen was het rapport slechts een manier om de Spaanse claim op de Britse enclave kracht bij te zetten. Spanje voerde de druk op Gibraltar op door verscherpte controles aan de grens te houden. Dit leidde al snel tot wachttijden van twee uur. De autoriteiten van het schiereiland vroegen Spanje daarom op 16 maart 1999 de verscherpte controle stop te zetten.

Spaanse rechter komt met nieuwe zaken tegen Pinochet

De Spaanse rechter Baltasar Garzon kwam op 26 maart 1999 met 33 nieuwe zaken tegen Augusto Pinochet. Tevens handhaafde hij zeven oude zaken tegen de voormalige Chileense dictator. Garzon legde Pinochet in deze zaken marteling en moord ten laste. Alle zaken speelden zich na 1988 af. De Spaanse rechter kwam met deze nieuwe zaken, nadat de Britse Law Lords twee dagen eerder besloten dat de arrestatie van Pinochet weliswaar rechtmatig was, maar dat hem alleen zaken van na 1988 ten laste mochten worden gelegd. Dit was namelijk het jaar waarin Groot-Brittannië het VN-verdrag tegen marteling ratificeerde.
De Chileense dictator was in oktober 1998 in Londen gearresteerd op grond van een internationaal arrestatiebevel dat was uitgevaardigd door Baltasar Garzon. Oorspronkelijk had hij Pinochet genocide, terrorisme en marteling ten laste gelegd. Die aanklacht moest hij dus aanpassen naar aanleiding van de beslissing van de Law Lords.

(Vorige berichten pag. 548/3 e.v. - 1998)

WIT RUSLAND

BINNENLANDSE ZAKEN

Protestbetogingen tegen beleid Loekasjenko

In de hoofdstad Minsk vond op 17 januari 1999 de eerste officieel toegestane protestbetoging plaats tegen de voorgenomen unie van Wit Rusland met Rusland. Er waren enkele honderden aanhangers van de oppositie op de been die liepen met spandoeken met de tekst 'Onafhankelijk Wit Rusland' en riepen om het aftreden van president Loekasjenko. Tien dagen later vond er een grotere demonstratie plaats van zo'n zevenduizend mensen, die ook officieel was toegestaan. De protesten waren deze keer vooral gericht tegen het economisch beleid van de president. Men riep leuzen als: 'Loekasjenko betekent rijen en honger'. Bij beide demonstraties werd de roodwitte vlag meegedragen van de eerste onafhankelijke regering van Wit Rusland na 1991. Die vlag was inmiddels verboden.

Minister van Binnenlandse zaken treedt af

President Loekasjenko aanvaardde op 9 februari 1999 het ontslag van minister van Binnenlandse zaken Valentin Agolets, zo liet de persdienst van de Veiligheidsraad

Wit Rusland

van de president weten. De plaatsvervanger van Agolets, Joeri Sivakov, werd als opvolger benoemd. Agolets was een dag eerder bevorderd tot luitenant-generaal en zou volgens de staatstelevisie worden ingezet voor diplomatiek werk.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Parlement keurt begroting 1999 goed

De tweede kamer van het parlement van Wit Rusland keurde op 4 februari 1999 de begroting voor 1999 goed. Het begrotingstekort zou volgens de ramingen 1,8 procent van het bruto binnenlands product bedragen tegen 3,5 procent in de begroting voor 1998. Het tekort van 33.500 miljard roebel (ongeveer 480 miljoen gulden) zou volledig worden gedekt door binnenlandse leningen. De overheid zou 23.500 miljard roebel aan obligaties uitgeven en de centrale bank zou de overheid 10.000 miljard roebel beschikbaar stellen in 1999. De begroting ging uit van twee verschillende koersen van de roebel ten opzichte van de dollar: 178.000 roebel voor een dollar voor sommige transacties en ongeveer 230.000 voor een dollar voor andere. De begroting ging ook uit van een inflatie in 1999 van 80 tot 100 procent tegen 27 tot 30 procent in de begroting voor 1998. De inflatie in 1998 was in feite 182 procent. Op 1 maart ondertekende president Loekasjenko de begroting voor 1999.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Oppositie kiest datum voor symbolische verkiezingen

Leden van het vroegere parlement in Wit Rusland dat twee jaar eerder door president Loekasjenko was ontbonden, kondigden op 10 januari 1999 aan dat zij op 16 mei presidentsverkiezingen zouden houden. Een woordvoerder gaf toe dat het een symbolisch protest zou zijn en dat er geen reële kans was dat verkiezingen werkelijk zouden worden gehouden. De reguliere ambtstermijn van de president zou zijn afgelopen in juli als hij die niet had verlengd tot 2001 na een omstreden referendum in 1996. Op 20 januari vond er een officieel toegestane demonstratie plaats in Minsk van ongeveer drieduizend mensen die presidentsverkiezingen eisten. De menigte riep: 'Weg met de president', maar de demonstratie verliep verder vreedzaam.

Leden oppositie opgepakt

Ongeveer twintig politieagenten vergezeld van personen in burger vielen op 25 februari 1999 in Minsk een bijeenkomst van de oppositie binnen. Zij namen zeventien activisten mee die plannen maakten voor de alternatieve presidentsverkiezing. De zeventien werden 's middags vrijgelaten, maar zouden later voor de rechter moeten komen.
Het tijdelijk hoofd van de OVSE-missie in Minsk, Hanspeter Kleiner, riep op 10 maart op tot een beschaafde dialoog tussen regering en oppositie, die zou moeten resulteren in een nieuwe grondwet. Kleiner zei echter ook dat hij de kans op een compromis gering achtte. Zeventien leden van de oppositie waren inmiddels veroordeeld tot boetes of enkele dagen hechtenis. Op14 maart was er weer een demonstratie in Minsk van zo'n drieduizend mensen die Loekasjenko onder andere opriepen zich aan zijn oorspronkelijke ambtstermijn te houden en verkiezingen uit te schrijven. De overheid begon een gerechtelijke procedure tegen Viktor Gontsjar, de voorzitter van de kiescommissie van de oppositie. Leiders van de oppositie hielden op 31 maart een symbolische bijeenkomst waarbij twee kandidaten werden aangemeld voor de alternatieve presidentsverkiezing. Een van de kandidaten, Michail Tsjigir, bevond zich op dat moment in de gevangenis en de ander, Zenon Poznjak, bevond zich sinds 1996 in ballingschap in de Verenigde Staten.

BUITENLANDSE ZAKEN

EU-ambassadeurs terug in Wit Rusland

Ambassadeurs van vijf EU-landen keerden op 17 januari 1999 terug in Minsk na een afwezigheid van meer dan een half jaar vanwege een geschil met de autoriteiten van Wit Rusland over hun behuizing. Het ging om de Britse ambassadeur en die van Duitsland, Frankrijk, Italië en Griekenland. De Verenigde Staten stuurde hun ambassadeur nog niet terug naar Minsk, omdat Washington vond dat duidelijke garanties voor de behuizing van hun ambassadeur ontbraken. Wit Rusland had met de EU afgesproken dat het voor nieuwe behuizing voor de ambassades zou zorgen en de kosten voor de verhuizing zou dragen.

Verenigde Staten

Protest tegen Poolse oproep tot democratie

Het ministerie van Buitenlandse zaken in Minsk tekende op 25 januari 1999 protest aan tegen een door het Poolse parlement een week eerder aangenomen motie die de regering van Wit Rusland opriep de democratie te herstellen. Het ministerie zag de motie als een poging zich te bemoeien met de interne aangelegenheden van een soevereine staat.

Visa tussen Wit Rusland en Joegoslavië afgeschaft

De ministers van Buitenlandse zaken van Wit Rusland en Joegoslavië ondertekenden op 4 maart 1999 in Minsk een overeenkomst waardoor visa voor burgers voor wederzijds bezoek van de twee landen werden afgeschaft. Ook zeiden ze dat de twee landen overwogen een militaire overeenkomst af te sluiten. De laatste maanden was er sprake van toenadering tussen Wit Rusland en Joegoslavië. De twee landen hadden opgeroepen tot Slavische eenheid als tegenwicht tegen de invloed van de Verenigde Staten. Parlementariërs uit Joegoslavië waren in januari toegetreden tot een parlementaire unie van Rusland en Wit Rusland en president Loekasjenko had in het verleden herhaaldelijk militaire steun beloofd aan de 'broeders' in Servië. Over de inhoud van een mogelijke militaire overeenkomst werden door de ministers geen mededelingen verstrekt.

(Vorige berichten pag. 401/3 - 1998)

VERENIGDE STATEN

BINNENLAND

Burgemeester Daley herkozen in Chicago

Voor de vierde achtereenvolgende maal werd Richard M. Daley op 24 februari 1999 gekozen tot burgemeester van Chicago, de derde stad van de Verenigde Staten. Hij kreeg 73 procent van de stemmen. In de afgelopen tien jaar heeft Daley de stad veiliger gemaakt en het onderwijs verbeterd. Door de economische opgang in de Verenigde Staten is ook in Chicago de werkge-

legenheid gegroeid. Daley leek erin geslaagd te zijn bruggen te slaan naar de zwarte en Spaanstalige bevolking van zijn stad, die met respectievelijk 42 en 20 procent samen een meerderheid vormen. Bovendien had hij de volle steun van de belangrijkste media in de stad.
Ook Miriam Santos, de hoogste ambtenaar van financiën, werd herkozen hoewel er een aanklacht tegen haar loopt wegens afpersing van verkiezingsbijdragen van bedrijven, die zaken doen met de stad.

Privatisering in Washington DC

Bij de bekendmaking op 15 maart 1999 van de stadsbegroting voor 2000 van $4,7 miljard kondigde burgemeester Anthony Williams van Washington DC een totale reorganisatie van het stadsbestuur en de gemeentelijke diensten aan. Hij stelde voor bepaalde overheidstaken als de zorg voor drugsverslaafden en het beheer van gemeentelijke gebouwen te laten uitvoeren door particuliere bedrijven en om groepen ambtenaren – na scholing – met particuliere ondernemingen te laten concurreren om andere diensten. In andere Amerikaanse steden werkte men al met dit model van 'geleide' concurrentie. De ambtenarenbonden waren erg sceptisch over de plannen; elders waren deze al mislukt. Een pluspunt was dat er geld zou komen voor bijscholing van ambtenaren. Williams wilde verder de belastingen voor kleine ondernemers verlagen en $400 miljoen steken in het opknappen van scholen. De Universiteit van het District of Columbia zou naar een arme wijk moeten verhuizen en de vrijkomende grond en gebouwen konden dan met winst worden verkocht. Williams wilde zijn plannen betalen door een herschikking van de stedelijke schulden, door obligaties uit te geven en door gebruik te maken van de schadevergoeding die de tabaksindustrie aan de overheid moet betalen.

Joe Andrew nieuwe voorzitter Democratische Partij

Op 19 maart 1999 trad Joe Andrew aan als voorzitter van de Democratische Nationale Commissie, het partijbestuur van de Democraten. Andrew (39) is groot geworden in de Democratische Partij in Indiana. Als jongen van twaalf deelde hij bumperstickers uit voor Ed Roush, een afgevaardigde in Washington, die nog voor president Kennedy gewerkt had. Hij werd actief in de jongerenafdeling en werkte na zijn studie rechten in Yale als advocaat in Wallstreet, maar keerde al snel terug naar Indiana en werd weer actief in de Democratische partij. In 1994 werd hij voorzitter in de staat Indiana en onder zijn leiding slaagden de Democraten erin alle belangrijke posities te heroveren. Voor- en tegenstanders zijn het erover eens dat hij weet hoe het politieke spel gespeeld moet worden. Andrew is een echte partijman met een grote bewondering voor John F. Kennedy. De Democraten hebben hem nu belast met de dagelijkse leiding van de partij en verwachten dezelfde successen als in Indiana.

Gingrich naar conservatieve denktank

Op 22 maart 1999 werd Newt Gingrich, de voormalige speaker van het Huis van Afgevaardigden, benoemd tot senior medewerker van het American Enterprise Institute, een conservatief onderzoeksinstituut in Washington. Hij zal zich daar bezighouden met binnenlands- en veiligheidsbeleid, te beginnen met de gezondheidszorg. Gingrich trad af na het onverwachte verlies door de Republikeinen van enkele zetels in het Huis in november 1998.

Indianen

Op het terrein van een voormalige federale munitiefabriek bij de hoofdstad Kansas City, wil de staat Kansas in samenwerking met Oz Entertainment een groot themapark van $600 miljoen bouwen. De Verenigde Shawnee Indianen hebben echter een rechtszaak aangespannen tegen de Amerikaanse regering omdat volgens verdragen die sinds 1825 met de Shawnee gesloten zijn, de grond alleen voor militaire doelen mocht worden gebruikt. Nu de grond daar niet meer voor gebruikt wordt, zou deze aan hen moeten worden teruggegeven, zei hun advokaat op 19 februari 1999. De Shawnee zijn niet principieel tegen het themapark, maar ze willen wel dat hun recht op het land wordt erkend.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Belastingverlaging of meer sociale zekerheid

In zijn State of the Union had president Clinton in januari 1999 aangekondigd dat hij de verwachte overschotten op de federale begroting wilde gebruiken om een reservefonds te creëren, waarmee de oudedagsvoorziening van de komende generatie gepensioneerden en een betere ziektekostenregeling gefinancierd zouden kunnen worden. Volgens de Republikeinen waren de te verwachten overschotten zo groot, dat de belastingen met tien procent verlaagd konden worden, zonder de verbetering van de oudedagsvoorziening in gevaar te brengen. Alleenstaanden en tachtig procent van de gezinnen met een modaal inkomen zouden direct van de verlaging profiteren. De stimulering van de economie was goed voor iedereen.
De Democraten stelden echter op 9 februari dat 47 miljoen gezinnen niets zouden opschieten met de verlaging en dat honderdduizenden er zelfs op achteruit zouden gaan. Dat zouden de lagere en middeninkomensgroepen zijn, omdat voor hen belangrijke aftrekposten zouden wegvallen. Grote gezinnen zouden het zwaarst getroffen worden. Nu betalen zij de zogenaamde alternatieve minimumbelasting, waarin alle aftrekposten zijn meegenomen en die werd in het plan van de Republikeinen juist uitgesloten van verlaging.
De Republikeinse plannen waren verwerkt in een begrotingsvoorstel voor het belastingjaar 2000, dat zij op 17 maart indienden in het Congres. Een dergelijk voorstel heeft, als het wordt aangenomen, geen kracht van wet en kan ook niet getroffen worden door een presidentieel veto, maar geeft een idee van het raamwerk waarbinnen later in het jaar de verschillende begrotingswetsvoorstellen zullen worden bediscussieerd. Het Republikeinse voorstel gaat uit van federale uitgaven van in totaal $1,735 miljard, van een belastingverlaging van $15 miljard in tien jaar tijd oplopend tot in totaal $800 miljard, van hogere uitgaven voor defensie en onderwijs en van een overschot van $141,3 miljard. Dat overschot zou moeten worden gebruikt om de overheidsschuld te verlagen, zodat er later meer geld beschikbaar zou zijn voor de oudedagsvoorziening. Voor wetsvoorstellen die inhielden dat er meer geld geleend werd en de schuld stegen, zou een meerderheid van zestig in de Senaat vereist zijn.
De Democraten noemden het voorstel onrealistisch. Het hield in dat op niet-militaire overheidsuitgaven 7,5 procent bezuinigd moest worden en nog meer als de onderwijsuitgaven omhoog gingen.

Nieuwe bankwet

Op 12 maart 1999 ging de Commissie voor het Bankwezen van het Huis akkoord met een wetsvoorstel om de financiële dienstverlening in Amerika te moderniseren door banken, verzekeringsmaatschappijen en makelaars toe te staan zich op elkaars terrein te begeven en te fuseren. Het voorstel van het Huis laat de Community Reinvestment Act ongemoeid, die voorschrijft dat banken leningen moeten verschaffen in de arme wijken waar ze spaargelden innen. Bank mogen in het voorstel allerlei andere financiële diensten aanbieden, maar moeten zich verre houden van herverzekeringen en projectontwikkeling. De structuur van banken met activa van meer dan $10 miljard moet voldoen aan de eisen van de Federale Reserve Bank. Het voorstel bevat ook bepalingen ter bescherming van privacy van polishouders, maar consumentenorganisaties en sommige Democraten vrezen dat grote financiële conglomeraten toch ongeoorloofd gebruik zullen maken van persoonlijke gegevens van hun klanten.

Discriminatie door kredietverleners

In een toespraak tot de National Black Business Council, een organisatie van zwarte ondernemers, stelde directeur Roger Ferguson van de Federale Reserve Bank (FED) op 16 maart 1999 dat de bank elke vorm van discriminatie bij het verstrekken van leningen aan minderheden scherp in de gaten hield. Discriminatie was niet alleen in strijd met de wet en moreel verwerpelijk, maar zou ook nadelig zijn voor de economie. Ferguson, pas de derde zwarte directeur in de geschiedenis van de FED, maakte bekend dat de bank onderzoek liet doen naar de beschikbaarstelling van kapitaal. Uit de drie eerste onderzoeken was gebleken dat zwarte ondernemers die om een lening vroegen, vaker nee kregen te horen. De achtergronden daarvan zullen nader onderzocht worden.

Plutonium als brandstof in kerncentrales

Op 22 maart verleende het ministerie van Energie aan een consortium onder leiding van Duke Energy een contract voor de omzetting van plutonium, dat gebruikt kan worden in kernwapens, in brandstof voor drie Amerikaanse kerncentrales. Vier procent plutonium wordt daarbij vermengd met 95 à 96 procent uranium, de gebruikelijke brandstof voor kerncentrales. In Amerika is het principe nieuw, maar in Europa wordt het al in 31 centrales toegepast. In het consortium werd Duke daarom onder meer samen met het Franse Cogema, dat ervaring heeft in het ontwerpen, bouwen en exploiteren van fabrieken voor het maken van deze 'gemengde-oxide brandstof'.
De opdracht met een waarde van $130 miljoen is onderdeel van een internationaal programma van Rusland en de Verenigde Staten om het militair gebruik van plutonium en ander overtollig materiaal, dat geschikt is voor atoomwapens, te voorkomen.

Comptabiliteit

Op 31 maart 1999 verklaarde vice-minister van Financiën Donald Hammond voor een subcommissie van het Huis, dat er vooruitgang zat in de rapportage over de overheidsfinanciën, maar dat 1998 pas het tweede jaar was waarover een integraal accountantsrapport was verschenen met gegevens over alle zeventig overheidsdiensten. Groot probleem was de verslaggeving van regeringseigendommen en van inkomsten en uitgaven tussen overheidsdiensten onderling, terwijl er een jaarlijks betalingsverkeer is van miljarden dollars tussen het ministerie van Financiën en andere federale organen. Met de Centrale Afdeling Comptabiliteit en de Federale Reserve Bank werkte het ministerie van Financiën aan een totaal nieuw concept om de financiële verslaggeving van de federale overheid te versnellen en te verbeteren. Maar dat kostte tijd.

JUSTITIE

Rassendiscriminatie

In zijn State of the Union had president Clinton in januari al aangekondigd dat hij streefde naar een Amerika voor al zijn inwoners ongeacht ras of afkomst. Daarom installeerde hij op 5 februari 1999 het *White House Office on the President's Initiative for One America.* Hoofd van dit nieuwe bureau werd Ben Johnson, tot dan toe belast met de contacten met minderheden. Het bureau komt voort uit de aanbevelingen van een presidentiële adviescommissie inzake rassenrelaties. Die had geconstateerd dat er nog steeds grote ongelijkheid tussen de rassen bestond en dat een speciale raad van advies aan de president meer leiding moest geven om deze ongelijkheid te verminderen.

Doodstraf

In Jasper, Texas, werd op 25 februari 1999 John William King (24) ter dood veroordeeld, omdat hij een zwarte man, James Byrd (49), had vermoord door hem achter zijn bestelauto over een landweg te slepen tot hij onthoofd werd. King, die lid was van de blanke racistische organisatie *Confederate Knights of America,* toonde tijdens zijn proces geen spoor van berouw. De openbare aanklager vreesde zelfs, dat hij in de gevangenis bewakers of medegevangenen uit minderheidsgroepen zou doden. Dat was mede een reden om de doodstraf te eisen. Volgens de verdediging was Kings racisme het gevolg van zijn ervaringen met een bende van zwarte gevangenen toen hij van 1995 tot 1997 een straf uitzat voor inbraak. Twee medeplichtigen worden later berecht.

Op 30 maart kreeg Robert Excell White een dodelijke injectie toegediend in Huntsville, Texas. White had op 11 mei 1974 de eigenaar en twee klanten van een plattelandswinkel neergeschoten met een machinegeweer, dat hij van een wapenverzamelaar in Waco had gestolen. Die verzamelaar had hij ook vermoord. White was in augustus 1974 ter dood veroordeeld en wachtte bijna 25 jaar op de voltrekking van zijn het vonnis.

Beroep bommenlegger Oklahoma City verworpen

Op 8 maart 1999 verwierp het Amerikaanse Hooggerechtshof het beroep van Timothy McVeigh tegen zijn veroordeling tot de doodstraf wegens een bomaanslag op een regeringsgebouw in Oklahoma City op 19 april 1995. Daarbij kwamen 168 mensen om het leven en raakten meer dan 500 gewond. De aanslag was een vergelding voor de overval in 1993 door federale agenten op een boerderij van een sekte in Waco in Texas, waarbij meer dan 80 mensen gedood waren.
Volgens McVeigh waren een ofverscheidene leden van de jury al voor het proces overtuigd van zijn schuld en was zijn zaak geschaad door mediaberichten dat hij tegenover zijn advocaten had bekend. Het Hooggerechtshof verwierp de bezwaren. Het volgde het ministerie van Justitie dat stelde dat de

grootst mogelijke voorzorgen waren genomen om McVeigh te verzekeren van een eerlijk proces en onpartijdige juryleden.
In een aparte zaak handhaafde een Hof van Appèl in januari 1999 de veroordeling tot levenslang van McVeighs medebeklaagde Terry Nichols.

Leiders Freemen veroordeeld tot lange straffen

Op 16 maart 1999 werden de leiders van een militante anti-regeringsorganisatie in Montana, de 'Freemen', veroordeeld tot lange gevangenisstraffen wegens een samenzwering tot fraude bij banken en regering en beroving van een tv-ploeg. De 'Freemen', die het gezag van de Amerikaanse regering verwerpen, weigerden alle medewerking aan het proces. Ze noemen zich politieke dissidenten. De leiders van de groep, LeRoy Schweitzer en Daniel Petersen, werden tot respectievelijk 22,5 en 15 jaar cel veroordeeld. De andere kregen lagere, deels voorwaardelijke straffen.
In het voorjaar van 1996 belegerden agenten van de FBI wekenlang een boerderij van de Freemen bij Jordan in Montana. De actie verliep zonder bloedvergieten.

Onderzoek tegen politie New York

Op 18 maart 1999 besloot de minister van Justitie van de staat New York tot een onderzoek naar het optreden van de politie van de stad New York tegen minderheden. Aanleiding was het neerschieten van de uit West-Afrika afkomstige Amadou Diallo, een ongewapende venter. Vooral in wijken waar veel minderheden wonen, worden mensen op straat aangehouden en gefouilleerd. Slechts eenvijfde van de aangehouden personen wordt ook gearresteerd. De dood van Diallo heeft geleid tot grote protesten en bijna dagelijkse demonstraties bij het stadhuis. Leiders van zwarte organisaties, oud-burgemeester Dinkins en senatoren en afgevaardigden in het staats- en federale parlement zijn daarbij gearresteerd. De protesten hangen samen met het harde beleid van burgemeester Giuliani, dat geleid heeft tot een daling van de misdaad, maar tot een toename van de klachten over politiegeweld.
De minister zei dat hij wilde samenwerken met de federale Burgerrechtencommissie die een hoorzitting over deze zaak voorbereidt. Een groep van zwarte en Puertoricaanse Amerikanen heeft een aanklacht ingediend tegen de politie van New York, omdat de afdeling straatcriminaliteit een racistisch aanhoudingsbeleid zou voeren.

Tegoeden Holocaustslachtoffers

Op 19 maart 1999 maakte het Joods Wereldcongres bekend dat de Amerikaanse regering de staten had gevraagd mee te werken aan een onderzoek van de Presidentiële Onderzoekscommissie naar Bezittingen van Holocaustslachtoffers. Voorzitter van die commissie is Edgar Bronfman, de leider van het Joods Wereldcongres. Anders dan in Europa, waar de banken slapende rekeningen aanhouden, worden zulke fondsen in de VS na verloop van tijd overgedragen aan de afzonderlijke staten. De commissie zal onderzoek doen naar joodse tegoeden bij Amerikaanse banken en tegoeden die zijn overgedragen aan de staten, naar geroofde kunst en andere waardevolle bezittingen van Holocaustslachtoffers. Veel door de nazi's geroofde kunst is na de oorlog opgekocht door Amerikaanse musea en particulieren. De waarde van het nog niet achterhaalde gestolen joodse bezit wordt geraamd op miljoenen dollars.

ONDERWIJS

Internet

Op 1 maart 1999 maakte het Ministerie van Onderwijs bekend dat meer dan de helft van alle Amerikaanse klaslokalen en bibliotheken was aangesloten op het Internet. Dat was mede te danken aan een federale subsidie, de zogenaamde education-rate of e-rate, die gefinancierd wordt door een extra heffing op lange-afstandstelefoongesprekken. Sommige Republikeinen vonden het programma geldverspilling, maar de regering beklemtoonde dat de e-rate ook kinderen van arme scholen toegang verschafte tot het Internet en bekwaamde voor high-tech banen met hoge salarissen. Hoe armer een school, hoe hoger de vergoeding van Internetkosten. Resultaat was dat de achterstand van arme op rijke scholen grotendeels is ingelopen (80 versus 87 procent). Wel hebben rijke scholen veel meer aansluitingen.

Schoolbestuur Detroit

Op 26 maart 1999 tekende gouverneur John Engler van Michigan een wet op de hervorming van de openbare scholen in Detroit, die geënt is op die in Chicago die in 1995 werd ingevoerd. Onderdeel van de nieuwe wet is de instelling van een nieuw benoemd schoolbestuur onder leiding van de onderwijsinspecteur van Michigan. Het huidige gekozen schoolbestuur krijgt een adviserende functie. Over vijf jaar mogen de kiezers besluiten of ze het hervormingsbestuur willen houden of een nieuw bestuur kiezen.
Het openbaar onderwijs in Detroit is slecht: slechts dertig procent van de leerlingen haalt het middelbare schooldiploma.

GEZONDHEID EN ZORG

Abortusstrijd

Op 2 februari 1999 gaf een federale jury veertien anti-abortusactivisten opdracht $107 miljoen schadevergoeding te betalen, omdat ze namen en foto's van artsen die abortussen uitvoeren, op Internet en elders hadden vermeld. Volgens de jury hadden de aangeklaagden zich met hun website 'Nuremberg Files' en hun 'Opsporing Verzocht'-folders schuldig gemaakt aan overtreding van federale bepalingen tegen chantage en van de wet uit 1994 op de vrije toegang tot klinieken. De aangeklaagden hadden zich verdedigd met een beroep op de vrijheid van meningsuiting. De voorstanders van een vrije keus voor abortus legden een verband met de gewelddadige acties tegen abortusklinieken en de zeven doden, die daar de laatste vijf jaar bij zijn gevallen. Een van de artsen op de lijst was Barnett Slepian. Enkele uren nadat hij in oktober 1998 vermoord was, was zijn naam op de webpagina doorgestreept.
Op 13 maart 1999 ontplofte er een bom bij de Femcare abortuskliniek in Asheville, North Carolina. Niemand raakte gewond. Agenten van de FBI en het Bureau voor Alcohol, Drugs en Vuurwapens stelden een onderzoek in. Asheville ligt niet ver van een afgelegen nationaal park, waar naar men vermoedt Eric Robert Rudolph zich schuil houdt. Rudolph wordt verdacht van een dodelijke bomaanslag op een abortuskliniek in januari 1998 in Alabama en in het Olympisch park in Atlanta. De kliniek in Asheville was een van de abortusklinieken die dit jaar een pakje kregen met de mededeling dat het de dodelijke miltvuurbacterie bevatte. Die werd overigens niet aangetroffen.
In 1998 had het parlement van Alaska alle subsidie ingetrokken aan 'General Relief Medical', een staatsfonds, omdat een deel

van dat geld was gebruikt om de abortus van minvermogende vrouwen te betalen. Het parlement bepaalde dat overheidsgeld alleen gebruikt mocht worden om de abortus van arme vrouwen te betalen, als de zwangerschap haar dood zou betekenen of het gevolg was van incest of verkrachting. Een medisch therapeutische abortus, uitgevoerd omdat zwangerschap de toch al slechte gezondheid van vrouwen met kanker, epilepsie of een hartafwijking nog verder zou schaden, werd niet meer vergoed. In een zaak, aangespannen door de afdeling Alaska van Gepland Ouderschap, oordeelde rechter Sen Tan op 16 maart 1999 dat de weigering om overheidsfondsen ter beschikking te stellen voor abortussen van arme vrouwen met medische problemen indruiste tegen het grondwettelijk recht op abortus. Welgestelde vrouwen hadden dat recht nu wel en arme niet.

Proces tegen de tabaksindustrie

Op 14 maart 1999 zei Bruce Lindsey, een topadvocaat van het Witte Huis, dat de regering-Clinton druk bezig was met de samenstelling van een juridisch team voor een proces tegen de tabaksindustrie. Het team, dat gestuurd gaat worden vanuit het ministerie van Justitie en deskundigen telt op het gebied van burgerrechten, milieuzaken en de anti-trustwetgeving, moet de kosten terugvorderen die de federale regering gemaakt heeft voor mensen met rokersziekten. Het plan voor een proces werd geboren in juni 1998, toen een anti-rookwet, die $516 miljard had moeten opleveren, sneuvelde in de Senaat. In november van dat jaar bereikte de industrie een akkoord met 46 staten over een vergoeding van $206 miljard; een akkoord met de federale regering zou de industrie $150 à $200 miljoen kosten.
Op 10 maart 1999 had Philip Morris, een van de grootste tabaksproducenten in Amerika en bekend van het merk Marlboro en voedselprodukten als Kraft kaas, aangeboden $100 miljoen bij te dragen aan de strijd tegen de honger in de Verenigde Staten. De helft daarvan gaat cash naar liefdadigheidsorganisaties en de rest in de vorm van Kraftproducten.

Verpleeghuizen

Op 25 maart tekende president Clinton een wet, die het verpleeghuizen verbiedt bewoners, wier verblijf door Medicaid betaald wordt, de deur te wijzen. In april 1998 had Vencor Inc. een boete gekregen van $260.000, omdat het 53 bewoners uit een verpleeghuis in Tampa, Florida, had laten zetten, nadat het het contract met Medicaid had opgezegd. Particuliere patiënten leveren de verpleeghuizen meer op, maar als hun spaarcenten op zijn, raken veel bewoners aangewezen op Medicaid, het ziekenfonds voor de armen. Het verblijf in een verpleeghuis kost gemiddeld $40.000 per jaar. Tweederde van de bewoners zijn afhankelijk van Medicaid. Onder de nieuwe wet mogen bestaande rechten niet worden aangetast, maar nieuwe particuliere bewoners kunnen te horen krijgen dat ze moeten verhuizen als ze geen eigen geld meer hebben.

LANDBOUW

Extra financiële steun voor de boeren

Op 26 februari 1999 vroeg president Clinton het Congres een miljard dollar extra beschikbaar te stellen voor leningen aan de boeren, bovenop de $2,8 miljard die het ministerie van Landbouw al aan leningen mocht uitgeven. Door de lage prijzen van graan en vlees wordt het voor de boeren steeds moeilijker leningen te krijgen bij commerciële banken en kredietinstellingen. In het najaar van 1998 had het Congres al $5,9 miljard ter beschikking gesteld als noodhulp voor de boeren. De voortdurende extra steunmaatregelen voor de landbouw wakkerden de discussie aan over een verbetering van het verzekeringssysteem voor tegenvallende resultaten en prijzen. Nu vallen er alleen gewassen onder, maar het systeem zou aantrekkelijker moeten worden voor de boeren door dekking van levende have en door inkomensgaranties. In 1996 is de landbouw verregaand gedereguleerd en de boeren krijgen nog steeds aanpassingssubsidies en andere federale steun. Het overwegend Republikeinse Congres wil de overheidssteun terugdringen om begrotingsoverschrijdingen te vermijden.

Braaklegging

In het kader van het CRP, het Natuurbeschermingsprogramma van het ministerie van Landbouw, kunnen boeren een vergoeding krijgen als ze hun land minstens tien jaar braak laten liggen. Stukken land die het hoogst scoren op de Milieuvoordelenindex (EBI) van het ministerie komen het eerst in aanmerking. In de EBI worden de aanwezige fauna, de kwaliteit van water en lucht, de bodemerosie en de kosten meegewogen. Doel van het programma dat in 1985 begon, is uiteindelijk bijna 150.000 km2 ecologisch kwetsbare landbouwgrond uit productie te nemen. Het ministerie van Landbouw maakte op 4 maart 1999 bekend dat er in de afgelopen periode ongeveer 20.000 km2 aan het CRP-areaal was toegevoegd, waardoor de totale hoeveelheid braakgelegde grond op bijna 127.000 km2 kwam.

Normen voor mestuitstoot bio-industrie

De Amerikaanse regering maakte op 9 maart 1999 bekend dat er een vergunningensysteem komt voor de grootste en meest vervuilende bio-industriële bedrijven. De 450.000 Amerikaanse boerenbedrijven met koeien, varkens, kippen en ander (pluim)vee produceren jaarlijks 1,4 miljard ton mest, wat gevaar kan opleveren voor drink- en oppervlaktewater en kan bijdragen aan de verspreiding van ziekten.
Milieubeschermers vonden de aangekondigde maatregel, die overigens pas in 2009 volledig van kracht zal zijn, niet voldoende om de kwaliteit van het water te garanderen. Zij pleitten voor een volledige stopzetting van de bouw van nieuwe en uitbreiding van bestaande bio-industriële bedrijven, totdat er betere normen waren. Agrarische belangenorganisaties als het American Farm Bureau bagatelliseerden de gevaren. Slechts in 200 van de 3000 districten in Amerika zou de mestuitstoot een probleem vormen. Volgens het bureau probeerde de regering greep te krijgen op het gebruik van het land. De maatregel zou leiden tot het vertrek van de grote ondernemingen naar het buitenland, terwijl kleine boeren failliet zouden gaan. Het regeringsplan ontziet de kleine boeren en daar was de Nationale Kippenraad blij mee. Deze organisatie prees ook de vrijheid die het plan producenten liet om zelf manieren te vinden om de mestuitstoot te beperken. De Nationale Raad van Producenten van Varkensvlees kon zich wel vinden in het plan en vroeg om federale steun voor het onderzoek en de kosten van de bestrijding van stankoverlast en mestoverschotten.

MILITAIRE ZAKEN

Eerherstel eerste zwarte officier

Op 19 februari 1999 verleende president Clinton postuum gratie aan luitenant Henry Flipper, een voormalige slaaf die als eerste zwarte afstudeerde aan de militaire academie van West Point. Hij werd onderscheiden als soldaat van het zwarte keurkorps, de 'Buffalo Soldiers', dat vocht tegen de Sioux en de Apachen. In 1881 werd Flipper door zijn superieur beschuldigd van het verduisteren van commissiegelden. Ten onrechte, stelde de krijgsraad vast, maar Flipper werd veroordeeld voor onbetamelijk gedrag en oneervol uit de dienst ontslagen. De toenmalige president Chester Arthur weigerde gratie te verlenen, hoewel was bewezen dat Flipper ontslagen was omdat hij zwart was. Flipper werd daarna een bekend civiel en mijnbouwkundig ingenieur die de Amerikaanse regering vele malen van advies diende.
Flipper – en later zijn familie – bleef volhouden dat hij onschuldig was. Met succes. In 1976 herzag het leger het vonnis en Flipper kreeg een herbegrafenis met militaire eer. Generaal Colin Powell b.d. was een bewonderaar van Flipper. Diens foto sierde zijn kantoor in het Pentagon, toen hij voorzitter was van de chefs van staven.

Overspel en corruptie

Op 17 maart 1999 werd tweesterrengeneraal David Hale b.d. door een krijgsraad veroordeeld tot een boete van $22.000 wegens overspel met de vrouwen van vier ondergeschikte officieren en omdat hij daar in een officiële verklaring over gelogen had. Overspel is een misdrijf in het Amerikaanse krijgsrecht, omdat het het moreel zou ondermijnen. Generaal Hale was in 1998 vervroegd eervol met pensioen gegaan, terwijl het onderzoek in deze zaak al liep. Tegelijkertijd was sergeant-majoor Gene McKinney wegens vergelijkbare vergrijpen veroordeeld door de krijgsraad, hetgeen de vraag opriep of het leger hoge officieren een speciale behandeling gaf.
In december 1998 was een eensterrenadmiraal met vervroegd pensioen gestuurd, inclusief degradatie en een lager pensioen, omdat hij een vrouw met wie hij een verhouding had voor $150.000 aan overheidscontracten had toegespeeld.
Op 22 maart 1999 werd schout-bij-nacht Paul Semko ontheven van zijn functie als bevelhebber van de luchtstrijdkrachten van de Amerikaanse marine in de Middellandse Zee, omdat hij gelogen had over een overspelige relatie met een burgervrouw.

Verdedigingsschild tegen raketten

Op 18 maart 1999 ging het Huis akkoord met een wetsvoorstel dat de bouw van een verdedigingsschild tegen inkomende raketten tot een nationale prioriteit maakt. Een dag eerder had de Senaat een vergelijkbaar wetsvoorstel aangenomen. Geen van beide wetten specificeert het tijdsbestek of de kosten van het schild. De dreiging van 'bandietennaties' die over intercontinentale raketten en atoomwapens beschikken, was de reden voor het schild. Voorstanders wezen op recente raketproeven door Noord-Korea en Iran en de Chinese spionage in een Amerikaanse atoomwapenfabriek. Tegenstanders zijn bezorgd over de technische uitvoerbaarheid, de kosten en de gevolgen voor de wapenbeheersingsonderhandelingen. President Clinton zei pas in juni 2000 een beslissing te willen nemen. Het Witte Huis was voorstander van de Senaatsversie van het wetsvoorstel, die inhield dat het plan de onderhandelingen met Rusland over wapenbeheersing niet in gevaar mocht brengen en dat het Congres jaarlijks over de kosten zou debatteren.
Clinton vreesde dat het plan het Verdrag tegen Ballistische Raketten, het ABM-Verdrag uit 1972, zou ondergraven, dat Amerika en (toen nog) de Sowjet-Unie beperkingen oplegde bij de bouw van anti-raketsystemen. Rusland had een vermindering van zijn strategische wapens afhankelijk gemaakt van naleving van het ABM-Verdrag.

BUITENLANDSE ZAKEN

Verkoop satelliet aan China verboden

Op 23 februari 1999 verbood de Amerikaanse regering de verkoop door Hughes Space and Communications van een satelliet van $450 miljoen aan een Chinees-Singaporees consortium. De Amerikaanse regering vreesde dat de Chinezen zo in het bezit konden komen van gevoelige Amerikaanse militaire technologie.
De Amerikaanse satellietenindustrie sprak de vrees uit haar leidende positie op de satellietenmarkt te verliezen aan Europese concurrenten als het Franse Alcatel Alsthom, het Britse GEC-Marconi en het Duitse Dasa, een dochter van Daimler Chrysler, die wel aan China mogen leveren Volgens deskundigen wordt twintig procent van de satellieten in de wereld in China gelanceerd of verkocht aan consortia waarin de Chinezen deelnemen. Een lancering in China kost $30 miljoen tegen $100 miljoen in de Verenigde Staten.

Anti-Amerikaanse aanslagen voorkomen

Volgens een bericht in *US Today* van 24 februari 1999 zouden sinds de bomaanslagen op de Amerikaanse ambassades in Kenia en Tanzania (augustus 1998) Amerikaanse veiligheidsdiensten nieuwe aanslagen hebben weten te voorkomen van het 'Wereldwijd Islamitisch Front voor een Heilige Oorlog tegen de Joden en de Kruisvaarders'. Het zou gaan om een luchtmachtbasis en zes Amerikaanse ambassades in Saoedi-Arabië. De ambassades bevonden zich in oudere gebouwen zonder moderne beveiligingsapparatuur. Met een spionagesatelliet konden de Amerikanen de telefoongesprekken afluisteren van de Saoedi-Arabische leider van het Front, Osama bin Laden. Ze waarschuwden de lokale autoriteiten die tientallen mensen arresteerden. De Talibaan, die het grootste deel van Afghanistan beheersen, hadden de Amerikanen inmiddels laten weten dat Bin Laden hun gebied had verlaten.

Amerikaanse troepen terug uit Haïti

Op 25 februari 1999 drong generaal Charles Wilhelm, commandant van het U.S. Southern Command, in een getuigenis voor een commissie van het Huis aan op terugtrekking van de Amerikaanse troepen uit Haïti, omdat zij niet in staat waren gebleken stabiliteit te creëren in het land. Van de 20.000 Amerikaanse militairen, die in 1994 de eerste vrij gekozen president van het land Jean-Bertrand Aristide weer aan de macht hielpen, waren er nog ongeveer 500 over. De regering van Aristide's opvolger René Préval was verlamd door politiek gekrakeel en politieke moorden. De politieke onrust bedreigde de veiligheid van de Amerikaanse militairen, aldus Wilhelm.

Strafverlaging Noriega

Op 4 maart 1999 verminderde rechter Hoeveler in Miami de straf die tegen de voorma-

lige Panamese dictator Noriega was uitgesproken met tien jaar. Noriega was in januari 1990 opgepakt nadat Amerikaanse troepen zijn land waren binnengevallen en werd in april 1992 tot veertig jaar veroordeeld wegens drugshandel en afpersing. Als krijgsgevangene werd Noriega in zijn gevangenis in Miami bijna volledig geïsoleerd. Rechter Hoeveler vond een lagere straf op zijn plaats, omdat Noriega was aangeklaagd voor misdaden tegen de Verenigde Staten, waarvoor zijn medebeklaagden veel lagere straffen hadden gekregen. Hoeveler had de politieke achtergronden van Noriega's arrestaties niet in beschouwing genomen. De ex-dictator kan nu in 2006 of 2007 op vrije voeten komen.

VS en China verstevigen militaire betrekkingen

Het Amerikaanse leger maakte op 9 maart 1999 bekend de banden met het Chinese leger te verstevigen. In februari was er overleg tussen beide partijen over een eerste gezamenlijke oefening, een humanitaire operatie in China. Daarnaast trof men voorbereidingen voor een Chinees vlootbezoek in juni aan Pearl Harbour en Seattle. De aankondiging vond plaats tegen de achtergrond van groeiende spanningen tussen China en de Verenigde Staten over de mensenrechten in China, de positie van Taiwan en de beschuldiging van de Amerikanen dat een Chinese wetenschapper in het Atoomcentrum Los Alamos militaire geheimen had gestolen. De man was op 8 maart ontslagen.

VS betrokken bij mensenrechtenschendingen in Guatemala

Op 11 maart 1999 berichtte de *Washington Post* dat uit recent vrijgegeven Amerikaanse regeringsdocumenten bleek, dat de Verenigde Staten nauw betrokken waren bij de uitrusting en training van de Guatemalteekse veiligheidsdiensten. Tijdens de burgeroorlog in Guatemala, die duurde van de jaren zestig tot 1996, hadden deze diensten duizenden burgers omgebracht. Op 4 januari 1966 meldde een Amerikaanse diplomaat dat hij een 'betrouwbaar pand' had opgezet in het presidentieel paleis voor gebruik door Guatemalteekse veiligheidsagenten en hun Amerikaanse contacten. Dat 'betrouwbare pand' werd later het hoofdkwartier voor de 'vuile oorlog' tegen linkse opstandelingen en hun bondgenoten. Uit de documenten, waaronder talrijke telegrammen, bleek dat het State Department en de CIA uitstekend op de hoogte waren van de aard (kidnapping, martelingen, standrechtelijke executies) en omvang van de operaties van de Guatemalteekse veiligheidsdiensten.
Op 10 maart had president Clinton toegegeven, dat de Amerikaanse steun aan de 'wijdverbreide onderdrukking' in Guatemala verkeerd was. In februari had de Guatemalteekse waarheidscommissie, die na de burgeroorlog was ingesteld, gezegd dat de Amerikaanse militaire steun en de CIA-adviseurs een sleutelrol hadden gespeeld in de bloedige strijd in het land.

Nucleair potentieel Noord-Korea

Op 16 maart 1999 ging Noord-Korea akkoord met Amerikaanse controles van een ondergronds nucleair centrum in Kumchang-ri. In 1994 hadden de Verenigde Staten en Noord-Korea een akkoord gesloten, waarbij laatstgenoemd land zich verplichtte zijn verouderde kerncentrales die materiaal konden leveren voor kernwapens te sluiten, in ruil voor olie en nieuwe kerncentrales die daar minder geschikt voor waren. De Amerikanen weigerden compensatie te betalen voor de inspectie van Kumchang-ri, maar wilden wel bijdragen aan een verbetering van de aardappelproductie. De beide landen zouden verder praten over de productie en verkoop van raketten door Noord-Korea.

Palestijnse staat

Op 16 maart 1999 riep het Huis, in navolging van de Senaat, president Clinton op zich te verzetten tegen een eenzijdige onafhankelijkheidsverklaring van een Palestijnse staat. Volgens de akkoorden van Oslo uit 1994 zouden Israël en de Palestijnen op 4 mei een definitief vredesakkoord moeten hebben bereikt, maar de onderhandelingen over de zogenaamde 'finale statuskwesties' moeten eigenlijk nog beginnen. De Palestijnse president Yasser Arafat had gedreigd op 4 mei eenzijdig de onafhankelijkheid uit te roepen.

Goedkope staalimporten

Met een meerderheid van 289 tegen 141 stemmen nam het Huis op 17 maart 1999 een wetsvoorstel aan om de invoer van goedkoop staal aan quota's te binden. Tegenstanders van het voorstel, waaronder de regering, waarschuwden dat een dergelijke quotaregeling inging tegen de regels van de Wereld Handelsorganisatie WTO en zou kunnen leiden tot vergeldingsacties tegen Amerikaanse producten. Voorstanders van het voorstel, waaronder de vakbond Steelworkers of America en de meeste Democratische Afgevaardigden wezen op de Amerikaanse staalbedrijven die failliet gegaan waren en de duizenden banen die verloren waren gegaan.

VN-contributie

Op 23 maart 1999 blokkeerden de Republikeinen in het Huis een poging van de Democraat Tony Hall om tenminste eenderde van de achterstallige contributie van $1,6 miljard aan de Verenigde Naties te betalen, zodat de VS hun stemrecht in de Algemene Vergadering niet verliezen. De Republikeinen willen de contributie alleen voldoen als de VN geen steun meer geven aan internationale organisaties voor gezinsplanning, die landen onder druk zetten hun abortuswetgeving te liberaliseren. In oktober 1998 weigerde Clinton daarmee akkoord te gaan. Volgens het Witte Huis vinden nu juist meer abortussen plaats en wordt de gezondheid van arme vrouwen bedreigd, omdat hun regeringen zich geen veilige gezinsplanning kunnen veroorloven.

Olie-industrie tevreden met beperking sancties

De olie-industrie reageerde tevreden op een wetsvoorstel om beperkingen te stellen aan eenzijdige sancties door de Amerikaanse regering. De Sanctions Process Reform Bill, die op 25 maart 1999 werd voorgelegd aan het Congres, verplicht de regering een gedetailleerde uitleg te geven van de doelen van de sancties en de mogelijke consequenties voor Amerikaanse bedrijven. Het voorstel leek steun te krijgen van zowel Republikeinen als Democraten en het Witte Huis maakte de weg vrij voor verzachting van de sancties tegen bijvoorbeeld Iran. Amerikaanse ondernemingen hoopten daar binnenkort mee te kunnen dingen naar miljardencontracten in de oliesector. Ook de landbouw en de landbouwstaten waren blij met het voorstel. Een eerste teken van het nieuwe beleid was de unanieme goedkeuring door de Senaat van de verkoop van

Verenigde Staten

$500 miljoen Amerikaanse tarwe aan Iran op 18 maart.

Ongeluk Italiaanse kabelbaan

Op 4 april 1999 werd de Amerikaanse marinepiloot die op 3 februari 1998 bij het Italiaanse Cavalese met zijn vliegtuig tegen een kabelbaan was aangevlogen, waardoor twintig mensen dodelijk verongelukten, door een Amerikaanse militaire rechtbank vrijgesproken van doodslag. De Italianen waren zeer verbolgen over die vrijspraak, maar premier d'Alema zei na een gesprek met president Clinton dat de Italianen niet op zoek waren naar een zondebok. Ze waren tevreden als de schuldige aan het ongeluk werd gevonden en gestraft. Piloot Asby en navigator Schweitzer moeten nog terecht staan omdat ze de video-opnamen van de rampvlucht zouden hebben verborgen en vernietigd.
De Amerikaanse regering heeft de families van de verongelukten $5.000 gegeven voor reis-en begrafeniskosten. De Italiaanse regering keerde later $60.000 uit, dat door de Amerikanen werd terugbetaald. Daarnaast is de Amerikaanse regering krachtens een 'Status of Forces-akkoord' verplicht 75 procent van het bedrag uit te keren dat Italiaanse rechtbanken toewijzen aan de nabestaanden. Die hebben bij de Italiaanse regering wegens dood door schuld een schadevergoeding geëist van $800.000 tot $5,4 miljoen.

OVERLEDEN

John Ehrlichman (1925-1999)

Op 14 februari 1999 overleed John Ehrlichman in Atlanta aan diabetes. Ehrlichman werd geboren in Tacoma in de staat Washington en diende in de Tweede Wereldoorlog als navigator in de luchtmacht. Na een studie rechten was hij jarenlang partner in een advocatenkantoor in Seattle, voordat hij in 1969 naar Washington kwam als belangrijkste adviseur voor binnenlandse politiek van president Nixon. In zijn eerste jaren maakte hij zich verdienstelijk door de oprichting van de Environmental Protection Agency en door een aantal milieuwetten. In 1972-1973 raakte Ehrlichman betrokken bij het Watergate-schandaal. Inbrekers, die banden hadden met de herverkiezingscampagne van Nixon, werden op 17 juni 1972 betrapt toen ze probeerden afluisterapparatuur te plaatsen in het Partijbureau van de Democraten in het Watergatecomplex. Ehrlichman en andere naaste medewerkers van Nixon probeerden tevergeefs diens betrokkenheid te verdoezelen. Ehrlichman werd in april 1973 ontslagen, maar uiteindelijk moest Nixon in 1974 zelf ontslag nemen om aan afzetting te ontkomen. Nixon kreeg gratie van zijn opvolger Ford, maar Ehrlichman moest achttien maanden de gevangenis in. Na zijn vrijlating werkte hij nog als schrijver en politiek commentator en was hij actief voor het milieurecht.

(Vorige berichten pag. 98/3 e.v. - 1999)

Thailand

THAILAND

BINNENLAND

Nieuwe grondwet

Op 27 september 1997 nam het Thaise parlement een nieuwe grondwet aan en op 11 oktober gaf ook Koning Bhumibol zijn goedkeuring. De nieuwe constitutie, die de eerste volksconstitutie van Thailand werd genoemd, onderscheidde zich vooral van de vorige door de verscherpte wetgeving tegen corruptie en het kopen van stemmen tijdens verkiezingen. Het was voor Thailand de zestiende constitutie sinds de afschaffing van de absolute monarchie in 1932.
Met de invoering van de nieuwe grondwet moesten verkiezingen gecontroleerd gaan worden door een onafhankelijk comité bestaande uit lieden die de koning aanwees op advies van de senaat. Om corruptie en het kopen van stemmen te bestrijden moesten politici en andere ambtenaren inzage in hun financiën geven. Wie bepaalde inkomsten of uitgaven niet kon verantwoorden of betrapt werd op het indienen van een onjuiste inkomstenverklaring, kon voor vijf jaar worden geschorst. Om de kwaliteit van het overheidsapparaat te verbeteren en te voorkomen dat invloedrijke politici relaties op hoge posten plaatsen zonder op hun capaciteiten te letten, een praktijk die in de Thaise politiek heel gebruikelijk was, werd in de nieuwe grondwet ook de opleidingseisen voor politici en andere ambtenaren verhoogd. De nieuwe constitutie moest de democratie ook stabieler maken. Geen enkel kabinet in Thailand was er ooit in geslaagd de grondwettelijk voorgeschreven regeringsperiode af te maken. Deze instabiliteit werd slecht geacht voor het land en daarom maakte de nieuwe grondwet het moeilijker, maar niet onmogelijk, om een regering ten val te brengen, het parlement naar huis te sturen en tussentijdse verkiezingen te houden. Gehoopt werd dat parlement en kabinet hierdoor een minder agressief machtsspel zouden gaan spelen en zich constructiever zouden wijden aan het regeren van het land. Tot slot werd de invloed van het leger op de nationale politiek aan banden gelegd.

Politieke analisten en oppositieleider Chuan Leekpai van de Democratische Partij waarschuwden dat de nieuwe grondwet hier en daar multi-interpretabel was en het dus alsnog van de welwillendheid van politici afhing of hij zijn doel zou bereiken of niet. Ook zouden corruptie, machtsmisbruik en vriendjespolitiek niet plotseling verdwijnen, maar hooguit langzaam afnemen. Chuan riep daarom het Thaise volk op alert en kritisch te blijven.
Veel politici hadden zich aanvankelijk tegen de invoering van de nieuwe grondwet verzet uit angst er zelf het slachtoffer van te worden, maar de meesten van hen gingen uiteindelijk onder druk van de publieke opinie toch akkoord. Toen bekend werd dat de nieuwe grondwet was aangenomen vierden duizenden mensen feest in de straten van Bangkok. Ze staken vuurwerk af, zwaaiden met vlaggen en brachten in herinnering dat in november 1996 door een onafhankelijk onderzoekscomité was vastgesteld dat de partij van de zittende premier Chavalit Yongchaiyudh miljoenen guldens had besteed om stemmen te kopen.

Wijzigingen in het kabinet Chavalit

Op 15 augustus 1997 werd Virabongsa Ramangkura benoemd tot vice-premier, verantwoordelijk voor de economie. Virabongsa, een voormalige minister van Financiën, werd door economen gezien als een aanwinst voor het kabinet Chavalit.
Communicatie-tycoon Thaksin Shinawatra werd tot nieuwe vice-premier benoemd. Verder werden acht ministers en onderministers van Chavalits eigen partij, de Partij van de Nieuwe Hoop, en twee van de belangrijkste coalitiepartner, de Chart Pattana Partij, naar huis gestuurd. Het meest

spraakmakende aftreden betrof de vice-premier annex minister van Onderwijs, Sukavit Rangsitphol, die van corruptie werd beschuldigd. Hij trad af als minister, maar mocht wel als vice-premier aanblijven. Chingchai Mongkoltham werd de nieuwe minister van Onderwijs.
De wijzigingen werden bekend gemaakt nadat het kabinet uit diverse hoeken scherp was bekritiseerd. Het zou corrupt zijn en niet kundig genoeg om de zware economische crisis die Thailand teisterde te bestrijden.

Amper twee maanden later werd de samenstelling van het kabinet opnieuw gewijzigd. Op 10 oktober 1997 maakte Thanong Bidaya zijn aftreden bekend. Hij was vier maanden lang minister van Financiën geweest. Volgens analisten trad hij af omdat hij, net als zijn voorganger, onder Chavalit niet genoeg bewegingsvrijheid kreeg om zijn werk goed te kunnen doen. Sommige noodzakelijke hervormingen zouden door de premier gedwarsboomd zijn. Ook stond hij onder zware druk omdat hij de accijns op benzine had verhoogd, hetgeen geleid had tot grote publieke woede. Thanong zelf zei echter dat dit alles er niets mee te maken had. Hij zei de fundamenten voor de oplossing van de economische problemen gelegd te hebben en de verdere uitwerking ervan aan zijn opvolger over te laten. Zijn taak was wat hem betrof volbracht.
Op 24 oktober 1997 werd Kosit Panpiemras, voormalig president van de invloedrijke Bangkok Bank, tot zijn opvolger benoemd. Kosit zei dat premier Chavalit hem verzekerd had dat hij alle ruimte zou krijgen om de binnenlandse economie te hervormen conform de voorwaarden die het Internationale Monetaire Fonds (IMF) had gesteld, toen het Thailand in augustus een lening van 17,2 miljard dollar toe kende om de crisis te bestrijden. De minister van Handel, Narongchai Akrasanee, werd in diezelfde week opgevolgd door Som Jatusipitak, voormalig president van de Siam City Bank. Ook een groot aantal onderministers werd vervangen.
De wijzigingen van oktober kwamen na een motie van wantrouwen die het kabinet eind september met 212 tegen 170 stemmen had overleefd, maar niet herhaald wilde zien. Het kabinet was door de oppositie wederom beschuldigd van incompetentie om de economische crisis op te lossen. De aanstelling van technocratische bestuurders moest het parlement, de Thaise bevolking en de internationale financiële wereld ervan overtuigen dat het kabinet Chavalit werkelijk poogde de juiste mensen op de juiste plaats te krijgen en de economische crisis zo snel mogelijk te beëindigen.

Kabinet Chavalit valt; Chuan Leekpai nieuwe premier

Veel aandacht was er niet voor de kabinetswijzigingen die premier Chavalit in oktober 1997 doorvoerde, omdat bijna iedereen er vanuit ging dat het weinig populaire kabinet Chavalit geen lang leven meer beschoren was. Op 9 september had de Kamer van Koophandel, in Thailand een invloedrijke vertegenwoordiger van het bedrijfsleven, Chavalit al verzocht plaats te maken voor een meer kundige coalitie. Sindsdien werd in de straten van Bangkok op steeds grotere schaal gedemonstreerd door zakenmensen, medewerkers van universiteiten en hogescholen, studenten, politici, journalisten en andere intellectuelen. Ze hielden het kabinet verantwoordelijk voor het ontstaan van de economische en financiële crisis. Ook bestempelden ze de pogingen de problemen de baas te worden als economisch mismanagement. Chavalit wilde naar aanleiding van de demonstraties de persvrijheid aan banden leggen en een avondklok instellen, maar de opperbevelhebber van het leger Chettha Thanajaro en koning Bhumibol wisten hem hiervan te weerhouden. Op 7 november 1997 trad premier Chavalit af en daarmee viel het hele kabinet. Chavalit had ongeveer een jaar geregeerd. Niet lang na zijn aantreden in 1996 was de economische crisis begonnen.

Omdat de nieuwe grondwet ingevoerd op 11 oktober 1997 verkiezingen op korte termijn verbood, verzocht koning Bhumibol oppositieleider Chuan Leekpai op basis van het zittende parlement een nieuw kabinet te formeren. Er zouden verkiezingen volgen zodra de grondwet het toestond: op z'n vroegst in de eerste maanden van 1998 en op z'n laatst in 2000. Het kabinet werd op 14 november 1997 beëdigd. Chuan Leekpai werd de 23e premier in Thailand sinds 1946. De coalitie bestond uit zes partijen waaronder de eigen partij van Chuan, de Democratische Partij. De regeringspartijen bezetten samen 208 van de 393 zetels in het parlement.
Het nieuwe kabinet werd door het leger, het bedrijfsleven, vrijwel alle media, het IMF en politieke analisten gezien als een sterk economisch team dat de binnenlandse problemen beter te lijf kon gaan dan het kabinet van Chavalit. Er was met name waardering voor de benoeming van de voormalige bankier Tarrin Nimmanahaeminda tot minister van Financiën en de gerespecteerde econoom en voormalige president van de Centrale Bank Supachai Panitchpakdi tot vice-premier en minister van Handel.
Het aantreden van de nieuwe premier Chuan als minister van Defensie werd verrassend genoemd. In het verleden had Chuan bekend gestaan als aartsvijand van het le-

Samenstelling regering (14 november 1997)

Premier
Chuan Leekpai (PP)

Vice-premiers
Supachai Panitchpakdi (PP)
Bhichai Rattakul (PP)
Panja Kesornthong (CT)
Suvit Khunkitti (PKS)

Ministers

Algemene zaken
Decha Sukharom (CT)
Binnenlandse zaken
Sanan Kachomprasart (PP)
Buitenlandse zaken
Surin Pitsuwan (PP)
Defensie
Chuan Leekpai (PP)
(tevens premier)
Financiën
Tarrin Nimmanahaeminda (PP)
Handel
Supachai Panitchpakdi (PP)
(tevens vice-premier)
Industrie
Somsak Thepsuthin (PKS)
Justitie
Suthas Ngernmuen (PP)
Landbouw en Coöperaties
Pongpol Adireksam (CT)
Onderwijs
Chumphol Silpa-archa (CT)
Vervoer en Communicatie
Suthep Thaugsuban (PP)
Volksgezondheid
Rakkiat Sukthana (PKS)
Werkgelegenheid en Sociale zekerheid
Trairong Suwankhiri (PP)
Wetenschap, Technologie en Milieu
Yingphan Manasikarn (PT)

Partijen
PP = Pak Prachatipat ('Democratische Partij')
CT = Chart Thai ('de Thaise Natie')
PKS = Pak Kil Sanghkom ('Sociale Actie Partij')
PT = Prachakorn Thai ('Thaise Burgers')

ger. Legerofficieren hadden hem in de jaren tachtig, toen zij de Thaise politiek nog domineerden, herhaaldelijk voor communist uitgemaakt, iets wat in het Thailand van toen een zeer ernstige beschuldiging was.

Nieuwe regering belooft crisis aan te pakken

Op 20 november 1997 zei premier Chuan op een persconferentie om het regeerakkoord toe te lichten dat zijn kabinet de economische crisis, inmiddels de ergste sinds vijftig jaar, aan wilde pakken aan de hand van een tweefasen plan. De eerste fase zou zes maanden beslaan en gebruikt worden om de meest nijpende problemen op te lossen. In de tweede fase, van zes tot twaalf maanden na het aantreden van het kabinet, zou de economie gesaneerd en de stabiliteit hersteld worden. De wijze waarop dit moest gebeuren zou in overleg met het IMF worden bepaald. Het vorige kabinet was dikwijls verweten adviezen van het IMF te negeren. De nieuwe minister van Financiën zei dat de overheid bereid was verregaand te bezuinigen en de economische wetgeving ingrijpend te wijzigen. Het regeerakkoord werd met gematigd enthousiasme ontvangen. Men wilde eerst zien of het kabinet zijn beloftes inderdaad waar kon maken.

Minister van Volksgezondheid treedt af na corruptieschandaal

De minister van Volksgezondheid trad af op 15 september 1998 nadat was aangetoond dat zijn ambtenaren geld hadden verdiend aan medicijnen die bestemd waren voor plattelandsziekenhuizen. Minister Rakkiat Sukthana van de Sociale Actie Partij zou zelf niets met het corruptieschandaal te maken hebben gehad, maar was naar eigen zeggen afgetreden om zijn verantwoordelijkheid als minister te tonen.
Premier Chuan zei het besluit van Rakkiat te respecteren en te hopen dat diens aftreden door de Thaise bevolking zou worden ervaren als aanmoediging om regeringsleden openlijk te bekritiseren. Met Rakkiat vielen ook enkele topambtenaren die niet goed gefunctioneerd hadden of bij corruptiezaken en andere illegale praktijken waren betrokken.

Vergroting van de coalitie

Op 5 oktober 1998 trad de Chart Pattana Partij (CPP) toe tot de regeringscoalitie, nog voordat er een opvolger voor de gevallen minister van Volksgezondheid was aangewezen. Premier Chuan Leekpai vond het nodig zijn coalitie een bredere parlementaire steun te geven om noodzakelijke, maar weinig populaire maatregelen ter sanering van de economie makkelijker geaccepteerd te krijgen. Na de Democratische Partij met 123 zetels werd de CPP met 51 zetels de grootste van de zeven coalitiepartners.
Na de uitbreiding van de coalitie werd de afgetreden minister van Volksgezondheid opgevolgd door CPP-voorzitter Korn Dhabarangsi. Ook werd een aantal andere ministers vervangen. Secretaris-generaal Suwat Liptapallop van de CPP werd benoemd tot minister van Industrie en CPP'er Sompong Amornviwat tot minister van Werkgelegenheid en Sociale zekerheid. De minister van Onderwijs werd om gezondheidsredenen vervangen door Panja Kesornthong van de Chart Thai (CT).
Minister van Binnenlandse zaken Sanan Kachornprasart, tevens vice-voorzitter van de DP, werd vice-premier.

Of de toetreding van de CPP tot het kabinet het overheidsbeleid zou veranderen was aanvankelijk moeilijk in te schatten. De meeste Thaise politieke partijen onderscheiden zich onderling niet zozeer op politieke kleur, maar op het momentane imago van de partijtop en de kwaliteit van de contacten met de bureaucratie, het bedrijfsleven en het leger.
De CPP had zich in 1993 afgescheiden van de Chart Thai, de partij van de beruchte generaal Suchinda die in mei 1992 opdracht had gegeven te schieten op pro-democratische demonstranten in Bangkok. Van 1996 tot 1997 had de partij deel uit gemaakt van het weinig populaire kabinet Chavalit. Bekend was dat de CPP veel moeite had met het economische beleid van die coalitie. Verwacht werd dat de samenwerking met de Democratische Partij van premier Chuan Leekpai beter zou werken. De voorzitter van de CPP zei dat zijn partij 'een ondersteunende rol zal spelen in de pogingen van het kabinet om de economische crisis aan te pakken'.
Critici zeiden echter dat de nieuwe CPP-ministers allemaal politieke vetaren waren met een bezoedeld verleden. Aangezien ook de Chart Thai en de Sociale Actie Partij – partijen met een rijke traditie op het gebied van machtsmisbruik en corruptie – deel uitmaakten van de coalitie, zou premier Chuan meer dan ooit op moeten passen dat zijn ministers niet in oude patronen vervielen en de positieve hervormingsidealen van de DP gedwarsboomd zouden worden.

De tegenpolen Chuan Leekpai en Chavalit Yongchaiyudh

Chuan Leekpai werd in 1938 geboren en studeerde Rechten. Na een loopbaan als advocaat belandde hij in 1969 in het parlement. In 1992 werd hij voor de eerste maal premier, niet lang nadat Suchinda tot aftreden was gedwongen. Dat was de generaal die via een staatsgreep premier was geworden en in het voorjaar van 1992 opdracht had gegeven het vuur te openen op pro-democratische demonstranten in Bangkok. Het eerste kabinet Chuan wist voor stabiele economische groei te zorgen en had aandacht voor binnenlandse problemen als kinderprostitutie, het slecht functionerende onderwijs en aids. Ook werd persvrijheid ingevoerd, de rol van het leger teruggedrongen en de benoeming van de premier democratischer geregeld. Chuan kwam bekend te staan als een ietwat verlegen leider 'met schone handen' die met name geliefd was onder intellectuelen en zakenmensen uit binnen- en buitenland.
Toch moest Chuan in 1995 aftreden wegens een door leden van zijn kabinet veroorzaakt corruptieschandaal. Hij was inmiddels al wel recordhouder, want geen enkele democratisch gekozen Thaise premier had ooit zo lang een kabinet staande gehouden als hij.
De verkiezingen die volgden werden gewonnen door de Chart Thai, een partij die een kabinet vormde onder premier Banharn Silpa-archa en er later van werd beschuldigd op grote schaal stemmen gekocht te hebben op het Thaise platteland. In september 1996 viel Banharn en werd opgevolgd door het kabinet van Chavalit en zijn Partij van de Nieuwe Hoop, dat op zijn beurt in november 1997 plaats moest maken voor het tweede kabinet Chuan. Hiermee stond Chavalit, een man met een militaire achtergrond die in het verleden bij diverse staatsgrepen en corruptieschandalen betrokken was geweest, echter nog niet buiten spel. Eenmaal in de oppositie probeerde hij het eerste kabinet Chuan de schuld van de economische crisis in de schoenen te schuiven. Hij diende doorlopend moties van wantrouwen in, die echter niet voldoende parlementaire steun kregen.
In december 1998 en de eerste maanden van 1999 werd Thailand opgeschrikt door enkele bomaanslagen waarvoor geen verantwoordelijken gevonden konden worden. In de Thaise pers werd alom aangenomen dat Chavalit erachter zat. Hij zou met de aanslagen hebben willen bewijzen dat Chuans regering niet in staat was de orde in het land te bewaken en dus maar beter af kon treden.

Kritiek op gebrekkige veiligheidsvoorschriften na hotelramp

Negentig mensen kwamen om het leven bij een hotelbrand in de badplaats Pattaya op 13 juli 1997. Uit onderzoek bleek dat op het moment van de brand de nooduitgangen afgesloten waren en het brandalarm defect was. De hotelramp leidde tot een discussie over tekort schietende veiligheidsvoorschriften en de onverschillige controle op de naleving ervan. Thailand was in enkele jaren tijd verscheidene malen opgeschrikt door grote ongelukken. In 1993 waren136 mensen om het leven gekomen toen een relatief nieuw hotel in de noordelijke provincie Korat instortte en 200 jeugdige werknemers hadden de dood gevonden bij een brand in een fabriek te Nakon Pathom. Steeds was gebleken dat de rampen voorkomen hadden kunnen worden als de veiligheidsvoorschriften waren nageleefd. Na de hotelbrand beloofde de overheid de veiligheidsvoorschriften voor openbare gebouwen te verscherpen.

Thaise nationale instellingen functioneren slecht

Het in Singapore gevestigde *Political and Economical Risk Consultancy* (PERC) publiceerde in augustus 1998 de resultaten van vraaggesprekken met vierhonderd leidinggevende personen uit diverse Aziatische landen. Zij zouden gesuggereerd hebben dat er een nauw verband bestaat tussen de kwaliteit van nationale instellingen als het politieapparaat, rechtbanken, banken, aandelenbeurzen en financiële overheidsorganen en de kracht waarmee economische problemen bestreden kunnen worden. In Oost-Azië zouden de nationale instellingen van Hongkong en Singapore volgens hen het best functioneren. De ondervraagden plaatsten Vietnam en Thailand helemaal onderaan de lijst. Met name de Bank of Thailand, de centrale bank van Thailand, moest het ontgelden.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Extra hulp voor slachtoffers van de crisis

Het ministerie van Werkgelegenheid en Sociale zekerheid maakte op 8 augustus 1997 bekend dat in het najaar van 1997 naar verwachting veertigduizend mensen hun baan zouden verliezen als gevolg van de economische crisis. Het zou vooral gaan om arbeiders uit de textielindustrie die te laag opgeleid waren om te solliciteren op een van de honderdduizend openstaande vacatures in het land. De overheid zei een bedrag van 10.000 baht (volgens de koers van toen ca. 646 gulden) per persoon uit te willen lenen om de werklozen te helpen bij de oprichting van een eigen bedrijf.
Toen eenmaal bekend was hoeveel schade de crisis werkelijk aanrichtte werd duidelijk dat er meer geld voor bijstand nodig was. In 1998 was volgens de Economische en sociale commissie voor Azië van de VN naar schatting 10 procent van de Thaise beroepsbevolking werkloos en 10 procent van de totale bevolking zou met ernstige financiële problemen te kampen hebben. De Wereldbank berekende dat toen inmiddels van de zestig miljoen Thais één miljoen onder de armoedegrens leefden.
Omdat er te weinig geld was om deze mensen te helpen besloot het kabinet Chuan op 12 mei 1998 in totaal 700 miljoen dollar te lenen bij de Wereldbank, de Aziatische Ontwikkelingsbank en het Overseas Economic Cooperation Fund of Japan. Het geld werd grotendeels besteed voor incidentele hulp. Volgens de Thaise wet konden mensen tot zes maanden na het verliezen van hun baan bij de overheid aankloppen voor bijzondere bijstand. Deze periode werd verlengd tot twaalf maanden.
Volgens de overheid werden ruim 63 procent van de verzoeken om bijzondere bijstand ingediend om medische redenen en 23,5 procent vanwege de geboorte van een kind. Thailand kende naast de incidentele bijstand geen structurele financiële hulp voor werklozen.

Gewelddadige beëindiging arbeidsonrust

Protesten in de auto-industrie

Voor het eerst sinds jaren gebruikte de Thaise politie op 21 januari 1998 geweld tegen demonstrerende werknemers. De politie dreef duizenden werknemers uit de autoindustrie uiteen die protesteerden tegen een loonmatiging en een autosnelweg even buiten Bangkok bezet hielden. Enkele van hen zouden stenen naar auto's hebben gegooid en openbare vernielingen hebben aangericht. Er vielen gewonden onder demonstranten en politie, en er werden 58 arrestaties verricht.
'Ik zal in het vervolg actie ondernemen tegen demonstranten die voor openbare overlast zorgen', zei minister van Binnenlandse zaken Sanan Kachomprasart naar aanleiding van de ongeregeldheden. De overheid en vertegenwoordigers van de werkgevers vroegen om begrip voor de benarde positie van het Thaise bedrijfsleven, dat door de economische crisis met grote financiële problemen worstelde.

Stakende textielarbeiders

Negen textielarbeiders raakten gewond toen de Thaise politie op 12 april 1998 met geweld een einde maakte aan een staking in Bangkok. Volgens de *Bangkok Post* had ook de provincie Samut Prakan met arbeidsonrust in een textielfabriek te maken. Vijf politiemensen zouden daar gewond zijn geraakt toen zij met een groep van honderd een al twee maanden durende staking wilden beëindigen. In beide gevallen eisten de stakers een jaarlijkse bonus en loonsverhoging, die ze niet kregen omdat hun werkgevers zware verliezen zouden hebben geleden.

Uitzetting illegale arbeiders

In de eerste helft van 1998 wees Thailand 270.000 illegale arbeiders uit en op 15 juli van dat jaar maakte ministerie van Werkgelegenheid en Sociale zekerheid bekend nog eens 500.000 mensen naar het eigen land te willen terugsturen om zo banen vrij te maken voor Thaise werklozen. De illegalen kwamen vooral uit Myanmar, maar ook uit Cambodja, Bangladesh en Laos.
Aan 95.000 andere illegalen werd een vergunning verstrekt om nog een jaar in Thailand te blijven. Deze uitzondering werd gemaakt nadat in bedrijfstakken was geprotesteerd tegen de uitwijzingen. Vooral de rijstverwerkende industrie zei gedupeerd te worden, omdat die op goedkope illegale arbeid dreef en naar eigen zeggen te zeer door de economische crisis getroffen was om op korte termijn de hogere salarissen van legale arbeiders op te kunnen brengen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

De economische crisis: oorzaken en gevolgen

De economische crisis die Thailand al sinds maart 1997 had geteisterd bereikte in juli 1997 een nieuw dieptepunt. De vastgoed-

handel stortte nog verder in dan in het voorjaar al was gebeurd, de aandelenkoersen kelderden, de Thaise baht verloor in korte tijd bijna 20 procent van zijn waarde en de staatskas raakte leeg. De Thaise overheid kreeg voor het eerst sinds tien jaar te maken met begrotingstekorten.
Volgens Amaret Sila-on, voorzitter van de *Financial Sector Restructuring Authority* (FRA), een in december 1998 door het kabinet Chuan in het leven geroepen orgaan dat de Thaise financiële sector moest herstructureren, was de economie in 1997 ingezakt doordat de hoogconjunctuur van de jaren tachtig en begin jaren negentig tot overmoed had geleid. In die periode was het aantal banken en financieringsmaatschappijen explosief gegroeid. Zij probeerden winst te maken door in het buitenland relatief goedkope dollars te lenen en die vervolgens in de vorm van Thaise bahts tegen hogere rentetarieven in eigen land te belenen. De kredieten gingen met name naar de onroerend goedsector, want daarin zou snel geld te verdienen zijn.
'Van veel van de financieringsmaatschappijen en nieuwe banken straalde de onvolwassenheid af', zei Amaret op 15 december 1998 in *NRC-Handelsblad*. 'Ze huurden veel te grote kantoren die ze overdreven mooi inrichtten. Het was echt overconsumptie op grote schaal.' Na verloop van tijd waren er zoveel kantoren en appartementen gebouwd dat er geen kopers meer voor waren en werd het voor de vastgoedondernemingen steeds moeilijker hun leningen af te betalen. De kredietinstellingen zagen vaak geen cent van de belegde gelden terug en raakten op hun beurt ook in de problemen. Toen vervolgens de waarde van de Thaise munt kelderde ten opzichte van de dollar en de kredietinstellingen dus veel meer bahts nodig hadden om hun dollarschulden af te kunnen betalen, kregen ze met ernstige liquiditeitsproblemen te kampen. Het geld raakte op en de bankactiviteiten stagneerden. Sindsdien konden zelfs gezonde bedrijven die niets met de vastgoedsector te maken hadden zo moeilijk aan geld komen, dat ze mee naar beneden werden getrokken.

President centrale bank moet aftreden

Op 29 juli 1997 trad Rerngchai Marakanond af als president van de Bank of Thailand, de centrale bank van Thailand omdat hij verantwoordelijk werd gehouden voor de enorme koersval van de Thaise baht. Hij werd opgevolgd door Chaiyawat Wibulswasdi, de vice-president van de Centrale Bank. Volgens critici hadden veel problemen voorkomen kunnen worden als Rerngchai beter naar de adviezen van het Internationale Monetaire Fonds (IMF) en andere deskundigen had geluisterd. Volgens hen had hij de koers van de Thaise munt in een eerder stadium flexibel moeten maken. Rerngchai had er echter voor gekozen de vaste koers van de baht, die overgewaardeerd was en daarom in het voorjaar van 1997 onder grote druk van de internationale financiële markten was komen te staan, niet vrij te geven. In mei en juni 1997 had hij enorme hoeveelheden dollars uit de staatskas gebruikt voor de massale aankoop van bahts, in de hoop zo de koers op te drijven. Terwijl Thailand zijn buitenlandse deviezenvoorraad hierdoor in een maand tijd zag slinken van 36 miljard tot 2,5 miljard dollar, kelderde de waarde van de munt uiteindelijk alsnog. Rerngchai verdedigde zich door te zeggen dat hij al die tijd in nauw overleg met de toenmalige minister van Financiën Amnuay Viravan en premier Chavalit had gehandeld.

IMF schiet te hulp

Het kabinet Chavalit kondigde in augustus 1997 economische hervormingen aan die de overheid 12 tot 15 miljard dollar op moesten leveren en voorwaarden waren voor een lening van 17,2 miljard dollar die door het IMF in augustus was toegezegd en in fasen zouden worden uitgekeerd, telkens wanneer een vereiste hervorming een feit was geworden. De accijnzen op diverse producten werden verhoogd en de overheidsuitgaven met 100 miljard baht (volgens de koers van toen ca. 6,45 miljard gulden) gesnoeid ten opzichte van de begroting van 1996. Van de 91 kredietinstellingen werden er 58 op non-actief gesteld tot een oplossing voor hun enorme schulden en liquiditeitsproblemen gevonden zou zijn.
Volgens IMF-directielid Stanley Fischer kon de economie hersteld worden door de koers van de Thaise baht niet meer te koppelen aan andere valuta maar flexibel te maken, de financiële sector te genezen en fiscale maatregelen te nemen.

Regering hervormt financiële sector

Ondanks Chavalits maatregelen bleef de koers van de baht dalen in het najaar van 1997. In november kostte een dollar ongeveer 38 baht, tegenover nog 26 baht op 2 juli. Omdat het kabinet Chavalit er niet in slaagde de crisis binnen de perken te houden, trad het af. De nieuwe premier Chuan Leekpai kondigde in november ingrijpende hervormingen in de financiële sector aan die in nauw overleg met het IMF zouden gebeuren om het internationale vertrouwen in de Thaise munt te herstellen.

Protest tegen sluiting financieringsmaatschappijen

Voor 56 van de 58 noodlijdende financieringsmaatschappijen, die het kabinet Chavalit nog had willen redden door er overheidsgelden in te pompen, viel in december 1997 definitief het doek. Het kabinet Chuan wilde alleen nog gezonde bedrijven toelaten tot de Thaise financiële markt. Op 12 november 1997 werd in Bangkok tegen de liquidaties gedemonstreerd door medewerkers van de betreffende ondernemingen. De demonstranten wezen erop dat het de centrale bank was geweest die in juni 1997 zestien financiële instellingen had gesloten omdat ze met ernstige liquiditeitsproblemen kampten. Hoewel de centrale bank beloofd had dat er niet nog meer poorten gesloten hoefden te worden begon het publiek in paniek massaal spaartegoeden op te nemen, buitenlandse valuta en goud te kopen en creditcards terug te trekken, waardoor veel andere financiële instellingen op hun beurt ook liquiditeitsproblemen kregen en door de centrale bank op non-actief gesteld moesten worden. 'De fouten hebben niet alleen 30.000 mensen hun banen gekost, maar ook debiteuren en crediteuren benadeeld', zeiden de demonstranten. Ze meenden dan ook dat de centrale bank verantwoordelijk gehouden moest worden voor het vastlopen van de financiële sector en eisten een onderzoek naar het functioneren van die instelling. De overheid gaf aan dit laatste gehoor en er kwam een onderzoeksteam geleid door Nukul Prachaubmoh, een voormalige president van de centrale bank.

Centrale bank krijgt nieuwe president na onderzoek

Resultaten van het onderzoek naar het functioneren van de centrale bank lekten uit via de *Bangkok Post*. Chaiyawat Wibulswasdi die sinds zomer 1997 president van

die bank was geweest, werd door het team verantwoordelijk gehouden voor de val van de baht in 1997 en het verdwijnen van bijna de volledige nationale deviezenvoorraad. Als medeverantwoordelijken werden de voormalige premier Chavalit, diens minister van Financiën Amnuay Viravan en de toenmalige president van de centrale bank, Rerngchai Marakanond, aangewezen. De genoemde topfunctionarissen traden af.
Op 6 mei 1998 ging het Thaise kabinet akkoord met de benoeming van Chatu Mongol Sonakul tot nieuwe president van de centrale bank. Tanya Sirivedhin werd de nieuwe vice-president. Chatu Mongol stond bekend als een integer man die goede contacten met de Democratische Partij onderhield. Hij was een voormalig topambtenaar van het ministerie van Financiën en had ten tijde van de grote koersval van de baht en de ineenstorting van de vastgoedhandel het monetaire beleid van de centrale bank fel bekritiseerd. In november 1997 was hij vanwege zijn aanhoudende kritieken door de toenmalige premier Chavalit op non-actief gesteld.
Binnen- en buitenlandse bankiers verwelkomden het aantreden van Chatu met enige voorzichtigheid. Ze geloofden in zijn kundigheid, maar wilden eerst zien of hij werkelijk de kans kreeg een onafhankelijke en neutrale positie in te nemen.
Niet lang na het aantreden van Chatu maakte minister van Financiën Tarrin bekend dat er een comité gevormd zou worden dat de centrale bank moest adviseren over noodzakelijke interne hervormingen. Het comité zou bestaan uit voormalige presidenten van de centrale banken van Singapore, Engeland en de VS.

Crisis duurt voort ondanks ingrepen

Ook het nieuwe beleid van het kabinet Chuan kon een verdere ontwaarding van de baht niet voorkomen in de winter van 1997-1998. De economische crisis elders in Zuidoost-Azië, de instabiliteit van de Indonesische en Maleisische munten, de aanhoudende zwakke positie van de Thaise financiële sector en de grote binnenlandse vraag naar dollars maakten koersstabilisatie op korte termijn onmogelijk.
In een campagne Thais-helpen-Thais had de overheid opgeroepen dollars aan de banken te verkopen om zo iets te doen aan het nijpende tekort aan buitenlandse valuta waarmee de financiële sector te kampen had. Particulieren in Thailand bezaten naar schatting gezamenlijk 70 miljard dollar. Op 11 januari 1998 gingen 8.000 mensen de straat op om demonstratief hun eigen dollars om te zetten in bahts. Het mocht niet baten, want op 12 januari 1998 werd voor één dollar 55,2 baht betaald en later korte tijd zelfs meer dan 56 baht, de slechtste koers aller tijden.

De Thaise premier Chuan Leekpai spreekt op 18 mei 1998 in Hongkong een groep financiële deskundigen toe tijdens een conferentie over investeren in Azië. *(foto ANP)*

Extra geld voor sanering economie

Op 25 mei 1998 gaf de Thaise senaat het kabinet toestemming om een bedrag ten waarde van 18 miljard dollar te lenen, het maximaal toelaatbare plafond van de buitenlandse schuldenlast te verhogen, structurele hervormingen door te voeren in de financiële sector en iets te doen aan het liquiditeitsprobleem waarmee het land kampte. Dit laatste zou vooral gedaan worden door in het buitenland geleend geld in de vorm van obligaties in omloop te brengen. Het bedrijfsleven zou hier baat bij hebben. Ook het *Financial Institutions Development Fund* (FIDF), een orgaan van de centrale bank dat bevoegd is om aan noodlijdende particuliere banken en andere financiële instellingen geld te lenen, kreeg financiële injecties om weer te kunnen functioneren.
Terwijl de Kamer debatteerde over de bovengenoemde maatregelen werd buiten het parlementsgebouw gedemonstreerd. Het bedrijfsleven had zijn ineenstorting grotendeels aan het eigen wanbeleid te danken, zo meenden de demonstranten. Het gaf volgens hen dan ook geen pas om hulpacties uit publieke middelen te financieren. Ook werd beweerd dat de verhoging van de buitenlandse schuldenlast de Thaise economie uiteindelijk alleen maar verder in het slop zou helpen.
Het kabinet wist echter de senaat, en later ook het parlement, ervan te overtuigen dat een grotere liquiditeit van de financiële sector stimulerend zou werken voor de hele economie. Een gezondere economie zou op den duur ook de individuele Thaise burgers baten. Onafhankelijke analisten waren het hiermee eens. Zij meenden dat het overheidsbesluit een kundige stap was in de richting van economisch herstel en bovendien een noodzakelijke stap om te kunnen voldoen aan de eisen die het IMF in augustus 1997 aan Thailand had gesteld.

Hervorming van het bankwezen

Het parlement nam op 28 augustus 1998 vier decreten aan die de banken moesten helpen hun liquiditeit te vergroten en oplossingen te vinden voor de enorme hoeveelheid uitstaande zogenaamde 'slechte leningen', een term die gebruikt werd voor leningen die in tijden van hoogconjunctuur waren verstrekt, maar na de ineenstorting van de economie niet meer werden afgelost. Volgens deskundigen bestond meer dan 30 procent van alle uitstaande kredieten uit 'slechte leningen'.
De nieuwe decreten gaven de overheid toestemming de liquiditeit van het commerciële bankwezen te vergroten met 300 miljard baht (volgens de toenmalige koers ca. 14,5 miljard gulden). Dit bedrag werd niet geschonken, maar geruild voor nieuwe aandelen en obligaties.
Banken konden alleen van de overheidshulp gebruik maken wanneer ze de verplichting accepteerden om weer kredieten te gaan verstrekken. Sinds de ineenstorting van de vastgoedsector in 1996 was de kredietverstrekking bijna helemaal gestagneerd, doordat de banken enerzijds geen geld meer hadden en anderzijds bang waren opnieuw 'slechte leningen' te verstrekken. Deze situatie had op den duur geleid tot een afname van consumptie en investeringen, met alle gevolgen van dien.

Thailand

Banken die niet voldeden aan de door de overheid gestelde voorwaarden mochten geen gebruik maken van de nieuwe regeling. Ze werden definitief bankroet verklaard of opgenomen door financiële instellingen die eigendom waren van de staat.

Meer mogelijkheden voor buitenlandse investeerders

Door een verandering van de regelgeving voor buitenlandse investeerders die premier Chavalit in november 1997 had doorgevoerd, was de internationale interesse voor de Thaise markt in de loop van 1998 licht toegenomen. Chavalit had bepaald dat Thaise bedrijven door het buitenland mochten worden opgekocht, mits de nieuwe eigenaar ermee akkoord ging dat binnen tien jaar ten minste 40 procent van de aandelen weer in Thaise handen moest zijn. Ook nieuw te vestigen buitenlandse bedrijven moesten binnen tien jaar Thaise partners toelaten. Dit was een versoepeling ten opzichte van de oude wet, die voorschreef dat buitenlandse ondernemers van het begin af aan met Thaise partners moesten samenwerken.

Na de invoering van de wetswijziging nam de DBS Bank uit Singapore de Thaise Danu Bank over en in maart 1998 verwierf de Nederlandse ABN Amro een belang van 75 procent in de Bank of Asia. Ook Amerikaanse investeringsmaatschappijen toonden weer interesse in Thailand, onder andere in de onroerend goedsector.

In augustus 1998 liet het kabinet Chuan de grens van tien jaar los waardoor Thaise bedrijven voor onbepaalde tijd voor 100 procent in handen van buitenlanders kwamen. Voor een beperkt aantal bedrijfstakken bleef echter gelden dat ten minste 40 procent van de onderneming in handen van Thaise staatsburgers moest zijn en in sommige gevallen moesten buitenlanders net als voorheen toestemming aan het kabinet of ministerie vragen voor ze actief mochten worden.

Ondanks de beperkingen bezorgde de nieuwe wet Thailand een markt met een openheid die uniek was voor Azië. Critici zeiden echter te vrezen dat de nieuwe wetgeving Thailand op den duur compleet uit zou leveren aan buitenlandse investeerders.

Financiële instellingen definitief geliquideerd

Op 15 december 1998 werden de bezittingen van 56 financiële ondernemingen geveild. Ze waren een jaar eerder door het kabinet Chuan geliquideerd. Dat het buitenland interesse toonde lag deels aan het feit dat de meeste Thaise ondernemingen te sterk verarmd waren om zelf te kunnen investeren, maar het had zeker ook te maken met de veranderde Thaise wetgeving voor buitenlandse ondernemingen.

De liquidatie van de 56 ondernemingen werd geregeld door de in december 1998 opgerichte *Financial Sector Restructuring Authority* (FRA), een overheidscommissie die de Thaise financiële sector moest herstructureren. Amaret Sila-on, voormalig zakenman en voorzitter van de Bangkokse effectenbeurs, was tot voorzitter van de FRA benoemd.

Tekenen van licht herstel

De waarde van de Thaise munt nam weer toe. In december werd voor een dollar zelfs nog maar 35 baht betaald en dat was de beste koers sinds 14 maanden. Volgens Reza Mooghadam, de vertegenwoordiger van het IMF te Bangkok, was dit een teken dat het internationale bedrijfsleven zijn vertrouwen in de Thaise economie herwon. Het overheidsbeleid en de verlaging van de rentevoet hadden volgens hem veel goeds aangericht.
Niet alleen met de baht, maar ook met de beurs ging het beter. In de periode tussen september en december 1998 stegen de aandelenkoersen met gemiddeld 80 procent. Ze waren daarmee echter nog niet terug op het niveau van voor de crisis.
Ondanks deze positieve geluiden werd eind december bekend gemaakt dat de inflatie in 1998 gemiddeld meer dan 10 procent had bedragen en het Thaise bedrijfsleven een gezamenlijke buitenlandse schuld van 58 miljard dollar had. Verder was de binnenlandse consumptie in 1998 met 15 procent afgenomen en de Thaise economie met 8 procent gekrompen. In 1996 had Thailand nog een economische groei van 6,4 procent beleefd.
In de eerste maanden van 1999 waren er nog altijd tekenen van licht herstel. De koers van de Thaise munt daalde ten opzichte van december 1998 echter wel weer iets. In april 1999 werd voor een dollar 40,15 baht betaald.

Gevoelige wetswijzigingen doorgevoerd

Ondertussen slaagde de overheid erin nog meer wetswijzigingen door het parlement geaccepteerd te krijgen. Het betrof hervormingen die nogal gevoelig lagen en maandenlang door de oppositie waren tegengewerkt. Hieronder worden de belangrijkste wetswijzigingen uit de periode januari tot en met maart 1999 besproken.

Privatiseringswet

Op 5 maart 1999 werd een wet aangenomen die het privatiseren van staatsbedrijven moest vereenvoudigen. De wet was nodig om de Thaise markt vrijer en efficiënter te maken; eisen die het IMF had gesteld voor de toekenning van een miljardenlening.
De belangrijkste privatiseringen die door de nieuwe wetgeving mogelijk werden betroffen bedrijven die actief waren op het gebied van telecommunicatie en energiewinning- en distributie.
Volgens de *Far Eastern Economic Review* bezat de Thaise staat begin 1999 67 bedrijven die gezamenlijk 316.451 werknemers in dienst hadden. Ze zouden in het algemeen winstgevend zijn, maar verouderde en bureaucratische managementmethodes gebruiken.

Faillissement- en liquidatiewetten

Op 17 maart 1999 keurde het parlement een nieuwe liquidatiewet goed. Niet lang daarvoor had het al een nieuwe faillissementswet aangenomen.
De nieuwe liquidatiewet maakte het eenvoudiger om bedrijven en particulieren die wanbetalers waren failliet te verklaren en hun bezittingen te veilen. Onder de oude wetgeving moesten schuldeisers na een faillissement soms tot zeven jaar wachten voor er overgegaan kon worden tot de openbare verkoop van onderpanden.

De twee nieuwe wetten waren belangrijk voor Thailand omdat de economische crisis had kunnen ontstaan doordat het land geen effectieve liquidatiewet had en debiteuren als het ware werden aangemoedigd om hun financiële verplichtingen niet na te komen. Tenminste 30 procent van alle schuldenaren zou na het ontstaan van de crisis ge-

stopt zijn de geleende gelden af te lossen, omdat ze toch niet makkelijk tot betalen gedwongen konden worden. Hierdoor waren de banken in de problemen gekomen en was de kredietverlening gestagneerd.

Bijval en kritiek voor het nieuwe beleid

Met de nieuwe wetten was de mogelijkheid gecreëerd om honderdduizenden Thais, zowel bedrijven als particuliere hypotheekhouders, op korte termijn failliet te verklaren en hun bezittingen te verkopen, terwijl velen van hen geen aanstichters maar slachtoffers van de crisis zouden zijn. Critici meenden dan ook dat zij niet geliquideerd maar geholpen moesten worden.
Kenners van de Thaise zakenwereld zeiden verder dat de nieuwe wet niet zou werken omdat Thaise banken en hun cliënten problemen traditioneel liever onderling en achter gesloten deuren oplossen. Thaise zakenpartners zouden niet snel naar de rechter stappen. 'De faillissementswet is een knuppel, maar ik denk dat de banken terughoudend zullen zijn om ermee te slaan', zei Pakorn Thavisin, president van de Thai Danu Bank op 25 maart 1999 in de *Far Eastern Economic Review*.
Tot slot zou volgens een veel gehoord punt van kritiek de nieuwe liquidatiewet in combinatie met de veranderde investeringswetten kunnen leiden tot een uitverkoop van zwakkere Thaise bedrijven aan buitenlandse ondernemingen.
Minister van Financiën Tarrin ontkende niet al deze minder gunstige kanten van de nieuwe wetten, maar zei dat het niet invoeren ervan het nationale kredietsysteem en het economische herstel in gevaar zou brengen. Enerzijds maakten de wetten het mogelijk dat de banken in ieder geval een deel van de 'slechte leningen' alsnog zouden innen, hetgeen goed was voor hun liquiditeit; anderzijds zouden kredietverleners zich in het vervolg meer door de wet beschermd voelen en dus weer moed krijgen om nieuwe kredieten te gaan verstrekken.
Tarrin zei ook te hopen dat in de problemen geraakte debiteuren door de nieuwe wetten in het vervolg sneller naar oplossingen zouden gaan zoeken en niet meer zouden wachten tot hun financiële situatie werkelijk hopeloos werd. En aangezien de Thaise wet voorschreef dat de overheid zich garant moest stellen voor deposito's was het volgens de minister van Financiën ook in het belang van de belastingbetaler dat debiteuren werden aangemoedigd hun afbetalingsproblemen zelf op te lossen en ze niet af te wentelen op de staatskas, zoals in het verleden dikwijls was gebeurd.
Omdat veel critici van de nieuwe wet zeiden dat de crediteuren geholpen werden ten koste van de debiteuren, werd de periode waarin het faillissement van een bedrijf of individu verjaart verkort van tien jaar tot drie jaar. Het verzoek om de faillissementsgrens op te trekken van een structurele schuld van 1 miljoen baht (ca. 49.500 gulden) voor individuen en 2 miljoen (ca. 99.000 gulden) voor bedrijven tot resp. 2 en 5 miljoen baht (ca. 99.000 en 247.500 gulden) werd echter niet ingewilligd.

GEZONDHEID EN ZORG

Aids

Boeddhistische kolonie voor aids-patiënten

Phra Alongkot, abt van een boeddhistisch klooster, zei op 6 maart 1998 in een telefoongesprek met persbureau *Reuters* dat zijn orde een aids-kolonie ging bouwen voor tienduizend mensen. Volgens de plannen zouden er 2540 huizen, een tempel, scholen en een ziekenhuis met vijfhonderd bedden komen. De totale kosten schatte hij op 1,5 miljard baht (volgens de koers van toen ca. 68 miljoen gulden), te betalen uit giften die het klooster in de loop der tijd bijeen had gespaard.
Phra Alongkot, die zich al sinds 1992 had ingezet voor aids-patiënten, zei dat de economische crisis zijn plannen behoorlijk had tegengewerkt. Enerzijds waren de kosten door de inflatie gestegen en anderzijds ontving de boeddhistische gemeenschap maandelijks nog slechts 400.000 baht aan giften, tegenover 1 miljoen voor de crisis. Toen Phra Alongkot het nieuws wereldkundig maakte was men in het dorp Nongmuang in Lopburi, zo'n 150 km ten noorden van Bangkok, al begonnen met de bouw van de kolonie. De abt schatte dat het project in 2001 klaar zou zijn.

Onenigheid over aantal aids-patiënten en HIV-geïnfecteerden

Sinds 1985 waren 222.000 Thais overleden aan aids. Dat maakte Alessio Panza, hoofd van het EU-aidsprogramma in Bangkok, bekend op 20 oktober 1998. Dat was negen keer meer dan de officiële Thaise cijfers aangaven. Ook het aantal nog levende aidspatiënten zou drie keer hoger liggen dan de Thaise autoriteiten beweerden. Volgens het Thaise ministerie van Volksgezondheid telde Thailand in 1996 meer dan 800.000 seropositieven (mensen die drager zijn van het HIV-virus, maar de ziekte aids nog niet hebben ontwikkeld) op een bevolking van 60 miljoen. Panza schatte dit aantal op 1 miljoen.
Panza baseerde zijn cijfers op onderzoeken die waren uitgevoerd in opdracht van de EU en het Instituut voor Bevolkingsonderzoek van de Chulalongkorn Universiteit te Bangkok. Hij weet het verschil tussen zijn cijfers en de officiële Thaise berichten aan het stigma van de ziekte. Veel HIV-besmettingen en aids-gevallen zouden uit schaamte niet gemeld worden en dus buiten de officiële statistieken blijven.
Panza en de Thaise autoriteiten waren het er wel over eens dat het aantal besmettingen met het HIV-virus tussen 1993 en 1996 sterk was afgenomen, waarschijnlijk doordat de overheid intensieve en effectieve voorlichting over preventie had gegeven. Daarna was er echter weer een toename geconstateerd, met name in het noorden. De reden hiervoor werd gezocht in de toename van prostitutie en intraveneus heroïnegebruik aldaar. In 1998 herbergde het noorden ongeveer de helft van alle Thaise seropositieven, waaronder naar schatting 60.000 kinderen die al in de baarmoeder besmet waren geraakt. In dat jaar zou circa 80 procent van alle sterfgevallen in de leeftijdscategorie 25 tot 29 jaar er door de ziekte aids zijn veroorzaakt. De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) bevestigde de ernst van de situatie.

Sociale en medische problemen door economische crisis

Kritiek van Unicef

Op 12 november 1998 zeiden vertegenwoordigers van Unicef tijdens een congres in Bangkok dat de wereld te weinig aandacht had voor de problemen van kinderen in door economische crises getroffen gebieden. 'Wanneer de belangen van de mondiale financiële markten op het spel staan zijn er tientallen miljarden dollars beschikbaar', zei Unicef-voorzitter Carol Bellamy, 'maar wanneer er relatief bescheiden bedragen

nodig zijn om in de landen waar de nood het hoogst is basale hulp te bieden (...) is het verantwoordelijkheidsgevoel van de wereld verre van adequaat.' Ze verweet de rijke landen dat ze in 1997 gemiddeld nog maar 0,22 procent van hun bruto nationaal product aan officiële ontwikkelingshulp hadden besteed, tegenover 0,33 in 1992. 'Als de geschiedenis ons iets leert', zei Bellamy, 'is het wel dat een voortdurende ondersteuning van de sociale sector en met name programma's voor kinderen, de beste investering is die een land in zijn toekomst kan maken, ongeacht hoe zwaar de crisis op dat moment is.'
De Thaise premier Chuan Leekpai gaf vervolgens toe dat de crisis in zijn land een bedreiging was voor de zwaar bevochten terugdringing van de kindersterfte en de verbeterde situatie op het gebied van scholing en medische en sociale zorg voor kinderen. Hij zei dat de Thaise overheid zich bewust was dat economische ontwikkeling niet mogelijk is zonder erkenning van de werkelijke waarde van de menselijke hulpbronnen en dat de internationale gemeenschap de invloed van de crisis op kinderen kon helpen terugdringen door meer gelden beschikbaar te stellen voor sociale hulpprogramma's.

Congres van de Wereldbank

Op 18 januari 1999 zei de directeur van de Thaise afdeling van de Wereldbank, J. Shivakumar, dat de economische recessie zijn weerklank vond in het Thaise sociale leven en dat de traditionele Thaise waarden erdoor werden bedreigd. Er zouden door de toenemende armoede meer conflicten binnen families ontstaan en kinderen in de steek gelaten worden of als arbeidskrachten gebruikt. Volgens de traditie zouden in tijden van crisis familieleden elkaar juist moeten bijstaan, maar de cultuur veranderde dusdanig dat mensen in toenemende mate aan hun lot werden overgelaten. Verder zei hij dat Thailand meer dan voorheen te kampen had met voortijdig schoolverlaten, (kinder-)prostitutie, zelfmoord, misdaad en misbruik van drugs. Veel Thaise deskundigen beschouwen de erosie van sociale waarden als een serieuze bedreiging voor de cohesie van de Thaise samenleving, aldus Shivakumar die zich baseerde op een rapport genaamd *Thailand Social Monitor: Challenge for Social Reform.*
Shivakumar deed zijn uitspraken aan de vooravond van het congres 'Menselijke Dimensies van de Aziatische Economische Crisis: de Sociale Gevolgen van Macro-beleid' dat op 21 en 22 januari 1999 door de Wereldbank te Bangkok werd gehouden. Topambtenaren van Aziatische landen en multilaterale organisaties concludeerden daar dat de neveneffecten van de economische crisis zorgwekkend waren.

Het Bevolkingsfonds van de VN bekritiseerde de Thaise overheid omdat het de budgetten voor aids-controle met 24,8 procent had laten krimpen, terwijl op andere fronten gemiddeld slechts 5,5 procent was bezuinigd. De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) had een paar dagen daarvoor ook al beweerd dat de enorme bezuinigingen op de gezondheidszorg in verscheidene Aziatische landen zouden kunnen leiden tot een zorgwekkende toename van het aantal slachtoffers van de ziektes aids en tuberculose.
Ook de prostitutie onder werkloze vrouwen kwam aan de orde. Er werd gesteld dat er te weinig voor hen werd gedaan en dat zij als prostituees dikwijls nog minder verdienden dan onder hun voormalige werkgevers, omdat de clientèle weinig te besteden zou hebben en de concurrentie groot was.
De *International Confederation of Free Trade Unions* bekritiseerde vooral het IMF en de Wereldbank. Deze organisaties zouden te weinig oog hebben voor de sociale en humanitaire problemen die hun economische hervormingsprogramma's teweeg brachten. De vakbonden stelden dat financiële en sociale stabiliteit onderling nauw zijn verbonden en dat maatregelen die de economie stabiliseren maar tot sociale explosies leiden uiteindelijk zullen mislukken en de geloofwaardigheid van het IMF en de Wereldbank ondermijnen.

LANDBOUW

Oogst bedreigd door droogte

In de eerste maanden van 1999 had Thailand te maken met de ergste droogte in tientallen jaren. De gigantische stuwmeren in het noorden van het land die gebruikt worden als nationale waterreservoirs, bevatten nog maar 3,69 miljard m^3 water tegenover 14,5 miljard m^3 in 1996.
Ieder voorjaar heeft Thailand met droogte te kampen, maar die treedt normaliter pas in maart en april in. In 1999 begon de droge tijd al in januari. Volgens de Thaise overheid was dit te wijten aan El Niño, een meteorologisch verschijnsel dat het weer in Zuid-oost-Azië en andere delen van de wereld ingrijpend beïnvloedde.
In sommige delen van het land werd het gebruik van water aan banden gelegd en veel boeren zagen hun oogst verdorren. Hoewel de agrarische productie in 1998 nog met 3 procent gegroeid was en de landbouw vergeleken met de rest van de economie dus redelijk had gescoord, voorspelde het ministerie van Handel voor 1999 een afname met 16 procent veroorzaakt door de droogte. Aangezien meer dan de helft van de Thaise beroepsbevolking in de landbouw werkte baarde dit vooruitzicht grote zorgen.

Compromis met protesterende boeren

Begin februari 1999 kreeg Bangkok te maken met vijfduizend demonstrerende boeren afkomstig uit het arme noordoosten van Thailand. Ze wilden dat de Bank voor Landbouw en Coöperaties, eigendom van de overheid, vijf jaar uitstel gaf voor de terugbetaling van leningen. Zij vonden dat de overheid de door de economische crisis getroffen boeren te hulp moest komen, omdat ze dat immers ook met de noodlijdende financiële sector had gedaan. In 1998 hadden de boeren ook al voor dit doel gedemonstreerd.
Op 9 februari 1999 werden de overheid en de vertegenwoordigers van de boeren het met elkaar eens. Minister van Financiën Tarrin kondigde de vorming van een comité aan dat op individuele basis zou onderzoeken of lastenverlichting noodzakelijk was. Dit onderzoek zou jaarlijks herhaald worden gedurende een periode van ten minste vijf jaar. Tarrin zei verder dat de overheid snel iets wilde doen om de levensstandaard van de boeren structureel te verhogen en de boerencoöperaties te hervormen.
Volgens de banken hadden 135,155 boeren in het hele land begin 1999 een gezamenlijke schuld van 8,9 miljard baht (ca. 441 miljoen gulden). Daarnaast hadden 53.895 boeren ook nog privé-schulden met een totale omvang van 5,1 miljard baht (ca. 252 miljoen gulden).

Rijstpact met Singapore

Op 2 maart 1999 meldde de krant *The Straits Times* uit Singapore dat Thailand en Singapore het vrijwel eens waren over een rijstpact waarin werd overeen gekomen dat

in tijden van nood Thailand, na in eigen behoefte aan rijst te hebben voorzien, voorrang zou geven aan Singapore. Pas als Singapore genoeg had zouden andere landen aan de beurt komen. Thailand is 's wereld grootste rijstexporteur. Het sloot nooit eerder een dergelijk pact met een soevereine staat.

NATUUR EN MILIEU

Smog boven Zuid-Thailand

In de nazomer van 1997 hadden Maleisië, Singapore, Indonesië en zes Zuid-Thaise provincies langdurig te kampen met ernstige smog die veroorzaakt was door bosbranden in Indonesië. Volgens milieudeskundigen ging ca. 600.000 ha Indonesisch bos in vlammen op. De zwaarst getroffen Thaise provincie was Phuket. De situatie was ook voor het verkeer gevaarlijk, omdat het zicht minimaal was.

Bouw energiecentrale

In december 1998 vielen zeventig gewonden toen de politie slaags raakte met duizenden gewapende actievoerders die protesteerden tegen de aanleg van een energiecentrale in de Zuid-Thaise provincie Prachuab Khiri Khan en daarbij een belangrijke verkeersader blokkeerden. De demonstranten waren Thaise milieuactivisten die zeiden dat deze en twee andere geplande centrales een bedreiging voor de volksgezondheid vormden, omdat het milieubelastende bruinkool als brandstof gebruikt zou gaan worden.
Op 12 februari 1999 zei de Thaise energiemaatschappij Gulf Electric Plc. dat de centrale toch gerealiseerd zou worden. De kosten werden geraamd op 800 miljoen dollar en men verwachtte dat de bouw in oktober 2001 klaar zou zijn.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

ASEAN over mensenrechten en democratie

Tijdens een ontmoeting van de ministers van Buitenlandse zaken van de ASEAN-landen op 26 juli 1998 in de Filippijnse hoofdstad Manilla opperden Thailand en de Filippijnen dat de lidstaten vaker met elkaar zouden moeten praten over 'controversiële onderwerpen als democratie en milieu'. De in 1967 opgerichte *Association of Southeast Asian Nations* (ASEAN) was tot dan toe een louter economisch samenwerkingsverband geweest dat er naar streefde de onderlinge handel te vereenvoudigen en een vrijer verkeer van kapitaal en goederen mogelijk te maken. In de statuten stond dat de lidstaten zich niet met elkaars interne aangelegenheden mochten bemoeien.
'Of we het leuk vinden of niet, democratie en mensenrechten zijn onderwerpen waarmee we in toenemende mate te maken krijgen in onze contacten met de rest van de wereld', zei de Thaise minister Surin Pitsuwan. Hij drukte zich in Manilla voorzichtiger uit dan hij op 13 juli in de Australische stad Sydney had gedaan. Hij had daar gezegd te hopen en te verwachten dat de ASEAN op den duur naar het model van de EU zou gaan werken en er 'een democratisch, pluralistisch Zuidoost-Azië' zou ontstaan.
De Filippijnse minister Domingo Siazon gaf te kennen het met zijn Thaise collega eens te zijn. Hij zei dat de grensoverschrijdende problemen van de afgelopen jaren – zoals de economische crisis, vluchtelingenproblematiek, illegale migratie, drugsbestrijding en milieuproblemen – de lidstaten er reeds toe hadden gebracht intensiever samen te werken op punten die niet uitsluitend economisch waren. Hij voorspelde een vruchtbaardere samenwerking als er een meer open sfeer werd gecreëerd.
Hoewel met name Vietnam, Myanmar, Singapore, Indonesië en Maleisië fel tegen de opvattingen van de twee ministers ageerden en het principe van non-interventie in de interne aangelegenheden van de lidstaten overeind bleef, kregen Thailand en de Filippijnen deels gelijk en werd er besloten dat er in het vervolg 'verdergaande interactie' tussen de lidstaten mocht bestaan inzake grensoverschrijdende kwesties.
Terwijl vooraanstaande politicologen als professor Lee Lai To van de Nationale Universiteit van Singapore zeiden dat 'verdergaande interactie' een vaag en rekbaar begrip is en dus nog afgewacht moest worden waar het feitelijk voor stond, reageerde de Maleisische minister van Buitenlandse zaken Abdullah Ahmad Badawi woedend. Hij suggereerde dat het principe van non-interventie de samenwerking tussen zeer diverse landen mogelijk had gemaakt en dat sommige lidstaten wellicht op zouden stappen wanneer ze door hun buren openlijk bekritiseerd mochten worden.

Amnesty International prijst en bekritiseert Thailand

Op 20 januari 1999 feliciteerde mensenrechtenorganisatie Amnesty International Thailand met zijn mensenrechtenbeleid. Sinds 1992, toen de invloed van het leger op de Thaise politiek sterk werd verkleind, zou de situatie aanzienlijk verbeterd zijn. Lof was er voor het kabinet van premier Chuan Leekpai omdat het had gepleit voor een meer kritische houding ten aanzien van mensenrechten binnen de *Association of Southeast Asian Nations* (ASEAN). Hoewel het voorstel weinig concrete navolging had gekregen zou het Thailand toch een regionale voortrekkersrol op het gebied van mensenrechten hebben bezorgd.
Ondanks de lofuitingen zei de mensenrechtenorganisatie zich zorgen te maken om de toename van het aantal executies in Thailand. In 1996 was voor het eerst sinds negen jaar de doodstraf toegepast en sindsdien zouden er nog vier mensen zijn geëxecuteerd. Amnesty riep Thailand op de doodstraf af te schaffen.
Verder zei de organisatie dat Thailand zijn grondwet, waarin mishandeling wordt verboden, niet consequent naleefde. Mishandeling van gedetineerden kwam volgens Amnesty nog altijd voor, zij het incidenteel en Thailand had zich recentelijk schuldig gemaakt aan het met geweld neerslaan van protestdemonstraties. Verder was er kritiek op het vluchtelingenbeleid. Met name asielzoekers uit buurland Myanmar zouden willekeurig gearresteerd en veroordeeld worden wegens illegale immigratie.

Vluchtelingen

Laatste VN-kamp voor vluchtelingen uit Cambodja sluit

Op 26 maart 1999 sloot de VN het laatste VN-vluchtelingenkamp voor Cambodjanen in Thailand. Het ging om het kamp Huay Cherng in de provincie Surin. De laatste 705 vluchtelingen in het kamp zouden volgens een woordvoerder van de Vluchtelingenorganisatie van de VN (UNHCR) vrijwillig naar Cambodja zijn teruggekeerd, nadat een einde gekomen was aan de gewelddadigheden in dat land.
Het eerste Thaise UNHCR-kamp was in 1975 geopend, nadat Pol Pot in Cambodja aan de macht was gekomen en de extreem maoïstische Rode Khmer begonnen was

met het uitmoorden van ca. 1,7 miljoen mensen. Begin jaren tachtig zag Thailand veel vluchtelingen komen. In mei 1998 verbleven nog zo'n 87.000 Cambodjanen in de kampen. De meeste van hen waren in 1997 en 1998 op de vlucht geslagen voor gevechten waarbij aanhangers van de Cambodjaanse prins Ranariddh, premier Hun Sen en de laatste troepen van de Rode Khmer betrokken waren. In totaal zouden 670.000 Cambodjanen voor kortere of langere tijd in de kampen onderdak hebben gevonden.

Vluchtelingen uit Myanmar

Na de sluiting van het kamp Huay Cherng verliet de UNHCR Thailand niet, maar verlegde zijn aandacht naar het grensgebied met Myanmar. Volgens het Karen Vluchtelingencomité, een Thaise organisatie, verbleven daar op dat moment zo'n honderdduizend vluchtelingen uit het buurland. De UNHCR had al veel eerder actief willen worden in het grensgebied met Myanmar, maar de Thaise autoriteiten hadden pas op 26 maart 1998 toestemming gegeven, naar eigen zeggen omdat de Thaise staat de kosten van de hulpacties niet meer zelf op kon brengen.
De toestemming uit Bangkok kwam niet lang nadat de door de Thaise overheid opgerichte kampen waren aangevallen door het Democratisch Karen Boeddhistisch Leger, een organisatie die in tegenstelling tot andere rebellenbewegingen van de Karen juist wel door het leger van Myanmar werd gesteund. Veel vluchtelingen hadden uit angst de kampen verlaten en waren ondergedoken in de jungle. Om de vluchtelingen meer veiligheid te bieden kreeg de UNHCR toestemming om nieuwe kampen te bouwen op grotere afstand van de grens met Myanmar.

Vluchtelingen of economische migranten

Het Thaise leger zei op 1 februari 1999 dat het achthonderd leden van het Karen-volk naar hun vaderland Myanmar wilde terugsturen omdat het economische migranten zouden zijn die zich voordeden als vluchtelingen voor het geweld in het buurland. Het was niet voor het eerst dat Thailand Karen uit Myanmar bestempelde als economische migranten, terwijl die zelf zeiden dat ze vluchtelingen waren. Volgens vluchtelingenorganisaties werden er regelmatig mensen ten onrechte naar Myanmar teruggestuurd, soms naar gevaarlijke gebieden.

MILITAIRE ZAKEN

Nieuwe rol voor het leger

Nadat de nieuwe grondwet van najaar 1997 de invloed van het leger op de politiek al aanzienlijk had beperkt, maakte generaal Surayudh Julanond op 30 september 1998 bekend dat het militaire apparaat wilde breken met het verleden en zich in het vervolg niet meer met politiek zou bemoeien. Hij deed deze uitspraak tijdens de ceremonie rondom zijn benoeming als nieuwe opperbevelhebber. Surayudh verving generaal Chettha Thanajaro, die met pensioen ging. 'Van nu af aan zal het leger zich strikt wijden aan zijn plicht de soevereiniteit van het land te verdedigen. Staatsgrepen zijn uit de tijd', aldus Surayudh.

Sinds het afschaffen van de absolute monarchie in 1932 telde Thailand zeventien keer een militaire coupe of poging daartoe en al die tijd was het leger een van de belangrijkste binnenlandse machtsfactoren geweest, zowel op politiek als op economisch gebied. Thailand had verscheidene periodes gekend waarin het werd bestuurd door autoritaire militaire junta's, en als er al een burgerregering aan de macht was, behield het leger zijn invloed via het grote aantal militaire leden van de senaat of door corruptie en vriendjespolitiek. Een van de vele dieptepunten in de geschiedenis van het leger was het voorjaar van 1992, toen vijftig pro-democratische demonstranten werden gedood omdat ze het aftreden hadden geëist van generaal Suchinda die door een staatsgreep aan de macht was gekomen.
Op 25 februari 1999 kondigde het Thaise leger vervolgens aan zich grotendeels terug te willen trekken uit de belangrijke Thaise Militaire Bank, waarin het ongeveer 30 procent van de aandelen bezat. In Thailand werd dit als een revolutionaire stap ervaren die zelfs enkele maanden daarvoor ondenkbaar was geweest.

Thailand en Cambodja vegen grensgebied schoon

Op 10 februari 1999 besloten generaal Ke Kim Yan van het Cambodjaanse en generaal Mongkon Ampompisit van het Thaise leger te gaan samenwerken in de strijd tegen smokkel van drugs, hardhout, auto's, motorfietsen en Cambodjaanse kunstvoorwerpen. Thailand en Cambodja delen een 600 km lange grens, die voornamelijk door ruig en bebost gebied loopt. Omdat het op zich al moeilijk toegankelijke gebied ook nog eens vol lag met landmijnen uit de tijd van de Cambodjaanse leider Pol Pot, had het zich kunnen ontwikkelen tot een vrijplaats voor zowel Thaise als Cambodjaanse smokkelaarsbendes.

BUITENLANDSE ZAKEN

Intensievere samenwerking met China

De Thaise minister van Buitenlandse zaken Surin Pitsuwan en zijn Chinese collega Tang Jiaxuan tekenden op 5 februari 1999 een 'Actieplan voor de 21e eeuw' waarin beide landen stelden te streven naar intensivering van de samenwerking op politiek, wetenschappelijk, militair-technologisch, militair-strategisch en diplomatiek gebied. Ook erkende het Actieplan de noodzaak van meer overleg op het gebied van macro-economisch beleid, met name financiën. Bovendien zou in het kader van de regionale veiligheid gezamenlijk aan misdaadbestrijding en aanpak van smokkel gewerkt moeten gaan worden.
Volgens Surachia Sirikrai, politiek analyst van de Thammasat Universiteit in Bangkok, zocht China strategische bondgenoten om de invloed van de VS in de regio in te dammen. Binnen de *Association of Southeast Asian Nations* (ASEAN) onderhield China alleen met Singapore en Thailand werkelijk hartelijke contacten. China zou de banden met Thailand willen uitbuiten om zijn contacten met andere ASEAN-lidstaten te verbeteren.

Relatie met de VS

Thaise premier in de VS

Premier Chuan Leekpai reisde op 11 maart 1998 naar de VS voor een vierdaags bezoek om uit leggen waarom de crisis in Thailand niet vergeleken kon worden met die van Indonesië. De VS, die in augustus 1997 hadden besloten niet mee te willen betalen aan de lening van 17,2 miljard dollar die het Internationale Monetaire Fonds aan Thailand had toegekend, waren in zijn ogen te sterk geneigd de twee landen in één adem te noemen. Washington prees overigens de wijze waarop premier Chuan de crisis in Thailand bevocht.

Amerikaanse minister op bezoek

De Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken Madeleine Albright arriveerde op 2 maart 1999 in de Noord-Thaise stad Chiang Mai. Ze bezocht enkele ontwikkelingsprojecten en vloog toen door naar Bangkok, waar ze koning Bhumibol, premier Chuan Leekpai en minister van Buitenlandse zaken Surin Pitsuwan ontmoette.

De Amerikaanse minister noemde de Thaise economische en democratische hervormingen in veel opzichten voorbeeldig. Ook de inspanningen van minister Surin om verkiezingen in Cambodja te organiseren en mensenrechtenkwesties bespreekbaar te maken binnen het verband van de *Association of Southeast Asian Nations* (ASEAN) werden geprezen. Verder werd er gesproken over de opvolging van de voorzitter van Wereldhandelsorganistie (WTO), die naar verwachting in april 1999 af zou treden. Thailand had zijn vice-premier Supachai Panitchpakdi naar voren geschoven als opvolger, maar zijn kandidatuur werd niet door de VS gesteund. Albright zei dat de Amerikanen meer voelden voor de kandidaten die Canada en Nieuw-Zeeland hadden voorgedragen 'omdat hun beleidsopvattingen en ideeën over de WTO dichter bij de onze liggen dan die van de andere kandidaten'. De kandidatuur van Supachai werd wel door veel Aziatische landen en de EU gesteund.

Relatie met Myanmar

Brug over de Mae Nam Mai

Op 15 augustus 1997 werd bij Mae Sot een nieuwe brug over de Mae Nam Mai, de grensrivier tussen Thailand en Myanmar geopend. De twee landen waren al in 1992 begonnen met aanleg ervan, maar vanwege territoriale geschillen hadden ze het werk later weer neergelegd. Dat de brug uiteindelijk toch werd afgebouwd werd gezien als een stap vooruit in de betrekkingen tussen de buurstaten die al eeuwen vijanden van elkaar waren.
Omdat Myanmar in 1997 was toegetreden tot de *Association of Southeast Asian Nations* (ASEAN), een samenwerkingsverband waaraan naast Thailand vrijwel alle Zuidoost-Aziatische landen deelnamen, waren de twee landen min of meer gedwongen de contacten te verbeteren.

Chaiyasam in Myanmar

De Thaise minister van Buitenlandse zaken Prachuab Chaiyasam bracht op 29 oktober 1997 een bezoek aan Myanmar. Hij sprak over de recente toetreding van dat land tot de ASEAN en de manier waarop de overheid van Myanmar de betrekkingen met Aung San Suu Kyi zou kunnen verbeteren. Aung San Suu Kyi had eerder de Nobelprijs voor de Vrede gekregen voor de wijze waarop zij het ondergrondse verzet in Myanmar leidde en pleitte voor de verbetering van de mensenrechtensituatie in haar land.
Enkele weken later werd vanwege een lokaal geschil de grensovergang bij Mae Sot gesloten. De omvang van de handel in het grensgebied slonk daarna van meer dan 300 miljoen tot zo'n 70 miljoen baht per maand (volgens de toenmalige koers respectievelijk 14,77 en 3,44 miljoen gulden). De totale bilaterale handel tussen de twee landen had in 1997 een omvang van 968,4 gulden.
Pas op 9 september 1998 besloten de Thaise vice-premier en handelsminister Supachai Panitchpakdi en zijn collega uit Myanmar generaal Kyaw Than dat de grens per 17 september weer open mocht en dat koopwaar in het vervolg in Amerikaanse dollars betaald moest worden omdat de twee landen te weinig vertrouwen hadden in elkaars munteenheden.

Than Shwe in Thailand

Op 9 maart 1999 ontmoette de militaire leider en premier van Myanmar Than Shwe de Thaise premier Chuan Leekpai in het Noord-Thaise Chiang Rai. Het was voor het eerst sinds 1985 dat een regeringsleider van Myanmar een officieel bezoek aan Thailand bracht. Een belangrijk gespreksonderwerp was de samenwerking in de strijd tegen de drugshandel. Volgens het Amerikaanse US Enforcement Agency was Myanmar in de jaren negentig de grootste opiumproducent ter wereld. Zo'n 70 procent van alle heroïne in de VS zou afkomstig zijn uit dat land. De drugs zouden hoofdzakelijk via Thailand worden verhandeld.
De voorzitter van het Thaise Bureau voor drugsbestrijding Jurin Laksanavisit argumenteerde dat een serieuze aanpak van het drugsprobleem het internationale imago van Myanmar zeker ten goede zou komen. Imagoverbetering was op dat moment een belangrijk streven van de overheid van Myanmar.
Ook de problematiek rondom de duizenden uit Myanmar afkomstige Karens in Thailand kwam aan de orde. De meeste van hen waren op de vlucht geslagen voor de gevechten tussen het leger van Myanmar en de rebellerende guerrilla's van de Karen Nationale Unie. Het leger van Myanmar had zich al enige tijd kwaad gemaakt om de bescherming die hen in Thailand werd geboden, terwijl Bangkok vond dat Myanmar maatregelen moest treffen om de vluchtelingenstroom in te dammen. Than Shwe reisde vanuit Chiang Rai door naar Bangkok, waar hij de Thaise koning Bhumibol Adulyadej ontmoette.

OVERLEDEN

Voormalig premier Chatichai Choonhaven

Chatichai Choonhaven, voormalig premier en leider van de politieke partij Chart Pattana, overleed op 6 mei 1998 in een ziekenhuis te Londen. Hij werd op 7 november te Bangkok gecremeerd in bijzijn van naar schatting tienduizend mensen, waaronder koning Bhumibol en koningin Sirikit. Chatichai was van 1988 tot 1991 premier. Zijn regeringsperiode kenmerkte zich door grote economische groei, maar ook door enorme corruptie. Zijn regering werd in 1991 afgezet na een militaire coupe. Chatichai werd 78 jaar.

Voormalig premier Seni Pramoj

De Thaise politicus Seni Pramoj overleed op 28 juli 1997 op 92-jarige leeftijd aan hart- en nierproblemen. Seni had drie kabinetten geleid, maar ook naam gemaakt als ambassadeur, advocaat, parlementariër en voorzitter van de Democratische Partij. Seni, familie van koning Bhumibol, stond echter vooral bekend als oorlogsheld. In 1941 had hij als Thais ambassadeur te Washington geweigerd de oorlogsverklaring van de toenmalige pro-Japanse marionettenregering van zijn land te overhandigen aan de Amerikaanse autoriteiten. Hiermee had hij het uitbreken van een Thais-Amerikaanse oorlog voorkomen. Na terugkeer in Thailand was hij leider van het ondergrondse verzet geworden. Na de Tweede Wereldoorlog had hij als premier leiding gegeven aan een overgangskabinet en de eerste naoorlogse verkiezingen voorbereid.

(Vor. ber. pag. 544/3 e.v. - 1997)

Aflevering nr. 3140

BELGIË

Politieke hervormingen 204
Aanloop naar confederatie 206
Fred Erdman nieuwe SP-voorzitter 207
Coalitie in Antwerpen onder druk 207
13 juni 1999: drie verkiezingen tegelijkertijd 207
Uitspraak in smeergeldproces Agusta-Dassault 209
Uitvoering taalhoffelijkheidsakkoord 210
Pact Vlaamse regering en lokaal bestuur 210
Grensarbeid moet gemakkelijker worden 211
39-urige werkweek voor iedereen 211
Daling bestaansminimumtrekkers 211
Actieplan werkgelegenheid 211
Petrofina in handen van Total 211
Waals parlement keurt begroting 1999 goed 211
Stabiliteitsprogramma 1999-2000 vastgelegd 212
Werkelijke cijfers wapenuitvoer openbaar 212
Uitvoering hervormingen 212
Groeiende achterstand politierechtbanken 214
Senaat keurt nieuwe wet op verjaring goed 214
OESO: meer actie nodig voor gezond milieu 215
Aanpak van lekkende stookolietanks 215
Nieuwe natuurreservaten 215
Minder dioxine in Vlaamse lucht 215
Vlaming produceert minder afval 216
Mest Actie Plan opgeschort 216
Nieuwe encyclopedie Vlaamse beweging 217
'Topmilitairen treft geen blaam voor Rwanda' 217
Hervorming ontwikkelingssamenwerking 218
Schendingen internationaal humanitair recht strafbaar 218
GGC keurt Verdrag van Amsterdam goed 218

GRIEKENLAND

Herschikking kabinet na verkiezingsnederlaag 219
Gevolgen arrestatie PKK-leider Öcalan 220
Onderwijshervorming leidt tot scholieren-opstand 221
Griekenland herdenkt studentenopstand 221
Relatie met Turkije 222
Cyprus 222
Voorzichtige toenadering tot Macedonië 223
Kosovo-oorlog leidt tot verwijdering Servië 223

NEDERLAND

Vervolg parlementaire enquête Bijlmerramp 197
PvdA kiest Marijke van Hees tot voorzitter 199
Paspoorten voortaan centraal vervaardigd 199
Weduwen ten onrechte gekort op WAO-uitkering 199
Alarm over toename WAO-ers 199
Onderwijsbonden accepteren vijfde bod van minister Hermans 199
Meer recht op zorgverlof 199
Emotioneel SOTO-congres 200
Privatisering sociale zekerheid 200
Beursfondsen hebben 25 miljard onzichtbare schuld 200
Verlaging Nederlandse contributie aan EU 200
Besluit Cohen over 'witte illegalen' 200
Lange gevangenisstraffen voor mariniers 201
Opening proces tegen Bouterse 201
Dutchbatters niet vervolgd 201
Etienne U. vrijgesproken 201
Vernieuwing van beurzensysteem 201
Doden door besmetting met legionellabacterie 202
Varkenswet teruggedraaid 203
Miljarden voor plattelandsvernieuwing 203
Boerenfederatie tevreden met EU-plannen 203
Verdere hervorming ontwikkelingshulp 203
Kamer steunt NAVO-aanval op Joegoslavië 203

OEKRAÏNE

Ex-premier Lazarenko in Zwitserland gearresteerd 223
Parlement keurt constitutie voor de Krim goed 223
Wijzigingen in de regering 224
Privatisering gaat moeizaam 224
Anti-IMF-resolutie verworpen 224
Begroting 1999 goedgekeurd 224
Laatste SS-19 raketten vernietigd 225
Communisten boycotten ratificatie verdragen 226
Overeenkomsten over Zwarte-Zeevloot goedgekeurd 227

RUSSISCHE FEDERATIE

Constitutioneel hof: 'Geen derde ambtstermijn voor Jeltsin' 227
Partijen geven voorzichtig steun aan crisisplan 227
Veranderingen in de staf van Jeltsin 227
Verkiezingen gemeenteraad Sint-Petersburg 228
Eerste regulier gekozen gemeenteraad in Vladivostok 228
Staatsdoema wil dat GOS secretaris Berezovski ontslaat 229
Geen president voor Dagestan 229
Ontwikkelingen in Tsjetsjenië 229
Staatsdoema verwerpt wet landhervorming 230
Begroting 1999 inclusief belastinghervorming goedgekeurd 231
Minister wil doodstraf afschaffen 232
Rusland toont nieuwe versie MiG-29 233
Gevangenisstraf voor veertien generaals 233
Akkoord Rusland en VS over voedselhulp 233
India betaalt helft schuldaflossing in natura 234
Rusland wil niet opnieuw onderhandelen over ABM-verdrag 234
Vriendschapsverdrag met Oekraïne onder voorwaarde goedgekeurd 235
Rusland en Cyprus spreken definitieve regeling af over stationering raketten 235
Reactie Moskou op NAVO-aanvallen op Joegoslavië 235

SPANJE

Wisselingen in de regering 236
Sociale zekerheid minder afhankelijk van staat 236
Parlement keurt begroting 1999 goed 236
Spanje start laatste serie privatiseringen 236
Omstreden zinkmijn mag weer open 237
Ontwikkelingen m.b.t. ETA 237
Nieuwe ruzie over Gibraltar 240
Spaanse rechter komt met nieuwe aanklachten tegen Pinochet 240

THAILAND

Nieuwe grondwet 248
Wijzigingen in het kabinet Chavalit 248
Kabinet Chavalit valt; Chuan Leekpai nieuwe premier 249
Nieuwe regering belooft crisis aan te pakken 250
Vergroting van de coalitie 250
De economische crisis: oorzaken en gevolgen 251
Oogst bedreigd door droogte 256
Compromis met protesterende boeren 256
Rijstpact met Singapore 256
Smog boven Zuid-Thailand 257
ASEAN over mensenrechten en democratie 257
Intensievere samenwerking met China 258
Relatie met de VS 258
Relatie met Myanmar 259

VERENIGDE STATEN

Burgemeester Daley herkozen in Chicago 241
Joe Andrew voorzitter Democratische Partij 242
Gingrich naar conservatieve denktank 242
Onderzoek tegen politie New York 244
Abortusstrijd 244
Proces tegen de tabaksindustrie 245
Verdedigingsschild tegen raketten 246
Verkoop satelliet aan China verboden 246
Anti-Amerikaanse aanslagen voorkomen 246
Amerikaanse troepen terug uit Haïti 246
Strafverlaging Noriega 246
VS en China versterken militaire betrekkingen 247
VS betrokken bij mensenrechtenschendingen in Guatemala 247

WIT RUSLAND

Protestbetogingen tegen beleid Loekasjenko 240
Minister van Binnenlandse zaken treedt af 240
Parlement keurt begroting 1999 goed 241
Oppositie kiest datum voor symbolische verkiezingen 241
EU-ambassadeurs terug in Wit Rusland 241

uitgevers:
Systemen Keesing B.V.
Hogehilweg 13
1101 CA Amsterdam
telefoon: 020 - 564 1111
Postbus 1118
1000 BC Amsterdam
telefoon: 020 - 564 12 22 (abonneeservice)
Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing
Keesinglaan 2-20
B 2100 Deurne-Antwerpen.
telefoon: 03-360 5300

redactie:
Keesings Historisch Archief
J. J. Viottastraat 21
1071 JN Amsterdam
telefoon: 020 - 470 43 03
e-mail: kha@knoware.nl

© Keesings Historisch Archief

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

NEDERLAND

BINNENLANDSE ZAKEN

Enquêtecommissie Bijlmerramp publiceert eindrapport

De parlementaire enquêtecommissie Vliegramp Bijlmermeer publiceerde op 22 april 1999 haar eindrapport, dat de titel *Een Beladen Vlucht* meekreeg. De commissie, bestaande uit voorzitter Th. Meijer (CDA), M. van den Doel (VVD), R. Oudkerk (PvdA), M. Augusteijn-Esser (D66) en T. Oedayraj Singh Varma (GroenLinks), was unaniem van mening dat alle betrokken ministers de Tweede Kamer herhaaldelijk 'ontijdig', 'onvolledig' en 'onjuist' hadden ingelicht. Vooral over minister Borst van Volksgezondheid was de commissie kritisch.

De commissie heeft alle vrachtpapieren kunnen achterhalen en geen fraude hiermee kunnen ontdekken. De lading was ongevaarlijk. Bij het ophalen van de vrachtpapieren op de avond van de ramp, op 4 oktober 1992, zijn waarschijnlijk fouten gemaakt. Het verarmd uranium dat in het vliegtuig als balansgewicht werd gebruikt, is niet de oorzaak van de gezondheidsklachten. De commissie verweet de betrokken ambtenaren langs elkaar heen te hebben gewerkt en de ministers, inclusief premier Kok, weinig slagvaardig te zijn opgetreden. (Zie het kader met de letterlijke tekst van de conclusies.)

Minister-president Kok kondigde direct aan de conclusies van de commissie te zullen weerleggen. De fractieleiders van VVD en D66 hadden zware kritiek op de werkwijze en oordeelsvorming van de commissie. Half mei zou in de Kamer het grote debat over het rapport beginnen. In april bereikten de commissie honderden Kamervragen.

Eindconclusies van de enquêtecommissie Vliegramp Bijlmermeer

De letterlijke tekst van de eindconclusies van de enquêtecommissie luidde aldus:

Toedracht

1. De Commissie concludeert op basis van feitenonderzoek dat het rapport van de Raad voor de Luchtvaart inzake de toedracht van het ongeval onvolledig en oppervlakkig is daar waar het gaat om de controle op de inspectie van de motorophanging van de AXG.
2. De route van de vlucht is in het rapport van de Raad voor de Luchtvaart niet exact weergegeven.
3. De Commissie concludeert op basis van feitenonderzoek dat nader strafrechtelijk onderzoek naar vermiste elementen, inclusief de CVR, van de AXG had moeten en kunnen plaatsvinden in de eerste maanden na de ramp.

Rampenbestrijding en berging

4. De rampenbestrijding en identificatie van slachtoffers is, gegeven de omstandigheden, adequaat verlopen.
5. De berging van elementen van het vliegtuigwrak is onzorgvuldig verlopen.
6. Er had aangifte gedaan moeten worden van de verdwijning van de vermiste elementen.
7. Het onderzoek van de Rijksrecherche naar de mannen in de witte pakken is onzorgvuldig uitgevoerd.
8. De maatschappelijke reactie op de aanwezigheid van het verarmd uranium is onderschat. De risico's van verspreiding van verarmd uranium zijn onvoldoende herkend.
9. De opperbevelhebber bij rampenbestrijding, zijnde de burgemeester van Amsterdam, en zijn adviseurs hebben zich bij de rampenbestrijding onvoldoende afgevraagd of er, naast de gemelde gevaarlijke stoffen in het vliegtuig, zich andere gevaren voor de betrokkenen konden voordoen.

Lading

10. De Commissie concludeert op basis van haar feitenonderzoek dat de ladingpapieren van vlucht LY 1862 compleet zijn en heeft geen aanwijzingen dat fraude heeft plaatsgevonden.
De Commissie doet geen uitspraken over de fysieke lading, daar deze vrijwel geheel is verbrand.
11. De Commissie constateert dat de Rijkspolitie op Schiphol op de avond van de ramp slecht georganiseerd is. Hierdoor is het inzicht in de vrachtdocumentatie belemmerd.
12. De Commissie constateert dat de inspanningen van de regering om alle vrachtdocumentatie te krijgen tot onvoldoende resultaten heeft geleid. De maatschappelijke onrust had ertoe moeten leiden dat in een eerder stadium andere wegen werden bewandeld.

Gezondheid

13. Er bestaat een directe relatie tussen gezondheidsklachten en de ramp in de Bijlmermeer.
14. Traagheid en onderschatting bij lokale en landelijke overheden in combinatie met te weinig uitgaan van klachten en teveel van mogelijke oorzaken heeft uiteindelijk de gezondheidsklachten in aantal en aard doen toenemen.
15. De Inspectie voor de Gezondheidszorg heeft ten aanzien van het initiëren van individueel lichamelijk onderzoek en voor wat betreft autoimmuunziekten, met onvoldoende gevoel voor maatschappelijke en medische verantwoordelijkheid haar taak uitgeoefend.

Overheid

16. De regering heeft onvoldoende aandacht gegeven aan al dan niet op waarheid berustende maatschappelijke onrust.
17. Het aantal malen dat de Tweede Kamer onduidelijk, onvolledig, ontijdig of onjuist is geïnformeerd, is naar de mening van de Commissie te groot, juist ook gezien de langdurige nasleep van de ramp.
18. De Commissie is buitengewoon verontrust over het door ambtenaren niet doorgeven van maatschappelijk gezien cruciale informatie aan bestuurlijk verantwoordelijken en zet vraagtekens bij de bestuurlijke aansturing.
19. De Commissie is verontrust over het feit dat de aanpak van maatschappelijke vraagstukken door de departementale en parlementaire werkwijze niet leidt tot gecoördineerd optreden.

Prins Willem-Alexander mag IOC-lid worden

Premier Kok liet de Tweede Kamer op 6 april 1999 in een brief weten dat het kabinet geen bezwaren meer had tegen beëdiging van kroonprins Willem-Alexander als lid van het International Olympisch Comité. Nadat het IOC schoon schip had gemaakt en enkele van corruptie beschuldigde leden had geroyeerd, had staatssecretaris Vliegenthart van Sport eind maart al een positief advies gegeven over de benoeming. Ook de oppositie legde zich ondanks bezwaren bij het besluit van het kabinet neer.

Vliegenthart raakte op 8 april zelf in opspraak. Die dag meldde *de Volkskrant* dat zij de Kamer onjuiste informatie had gegeven over de bemoeienis van ministeries bij het binnenhalen van de Zomerspelen van 1992 door de stad Amsterdam. Zij had de Kamer meegedeeld dat ministeries geen rol speelden 'bij gunsten of cadeaus aan IOC-leden' maar uit documenten waarop *de Volkskrant* de hand had weten te leggen, bleek dat de ambassades hadden geholpen 160 videorecorders te verdelen onder de IOC-leden. Ook bemiddelde Buitenlandse zaken bij het regelen van 'een tax-free Mercedes' voor het Japanse IOC-lid Igaya. De ambassades boden IOC-leden ook uitwisselingsprogramma's aan voor atleten en trainers, soms in samenwerking met het ministerie van VWS. De mislukte Amsterdamse poging om de

Nederland

Olympische Spelen binnen te halen kostte de overheid uiteindelijk 21,5 miljoen gulden, aldus de krant.

Inzameling voor Kosovo; Nederland neemt vluchtelingen op

Tijdens een tv-inzamelingsactie voor vluchtelingen uit Kosovo op 15 april 1999 werd in één avond ruim 40 miljoen gulden onder de Nederlandse bevolking opgehaald. Voor het eerst werkten publieke en commerciële omroepen samen in een programma waaraan talloze artiesten en journalisten meewerkten. Premier Kok zei dat de regering al tussen de 50 en 60 miljoen gulden beschikbaar had gesteld. In het gehele land werden in april en mei acties gevoerd om de vluchtelingen te helpen.
Op 13 april liet staatssecretaris Cohen van Justitie weten dat er nog geen behoefte was aan opvang. De Raad van ministers van Justitie en Buitenlandse zaken van de Europese Unie had weliswaar besloten 100.000 vluchtelingen in Albanië financieel te 'adopteren' maar dit hield geen streven in om hen naar de EU-landen te halen. Op 19 april veranderde Cohen van mening en kondigde hij aan dat Nederland 1.000 tot 2.000 Kosovaren zou gaan ophalen, vooral uit Macedonië. Op 20 april werd bekend dat vluchtelingen die als gevolg van oorlogsgeweld ontheemd zijn geraakt, pas na anderhalf jaar asiel kunnen aanvragen. Hierover was het kabinet het eens geworden. De regeling zou in 2001 ingaan. Na een bezoek aan de vluchtelingenkampen in Macedonië en Albanië concludeerde Paul Rosenmöller, de fractieleider van GroenLinks, dat de organisatie in de kampen 'een puinhoop' was. De vluchtelingenorganisatie van de Verenigde Naties UNHCR 'kan het niet aan', verklaarde hij. Daarom moest de Nederlandse regering niet passief blijven afwachten tot de Verenigde Naties om verhuizing van de vluchtelingen zouden vragen.

Kamer stemt in met vorming Twentestad

Een meerderheid in de Tweede Kamer stemde op 27 april 1999 in met de vorming van Twentestad, een fusie tussen Enschede, Hengelo en Borne. D66 stemde tegen, waardoor onzeker werd of het wetsvoorstel van minister Peper van Binnenlandse zaken het zou halen in de Eerste Kamer, waar VVD en PvdA geen meerderheid hebben. Meer dan 90 procent van de Hengelose bevolking had zich bij referendum uitgesproken tegen het samengaan met Enschede en Borne. D66 meende dat de regionale economie ook gestimuleerd zou kunnen worden via intergemeentelijke samenwerking.

Gemeenten beheren kasgeld slecht

Slechts een zesde van de Nederlandse gemeenten voert bewust beleid voor efficiënt gebruik van liquide middelen. Dit bleek uit een studie van BCS, de adviespoot van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), die op 28 april 1999 openbaar werd gemaakt. De VNG is de huisbankier van de meeste gemeenten. De gemeenten zouden ruim zeven miljard gulden in kas hebben die zij niet direct nodig hebben maar toch niet in veilige activiteiten investeren. Dit gebrekkige beheer kostte de gemeenten veel extra inkomsten, aldus de studie.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Ontslagen bij CBS

Op 1 april 1999 kregen de werknemers van de Heerlense vestiging van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) te horen dat ruim 500 van de 1100 medewerkers hun baan zouden verliezen en 270 personeelsleden naar Voorburg zouden moeten verhuizen. Alleen de dienst Gegevensverzameling zou in Limburg gevestigd blijven. Minister Jorritsma van Economische zaken wilde van de CBS-vestiging in Voorburg het nieuwe hoofdkwartier maken en 33 miljoen gulden per jaar bezuinigen. Het reorganisatieplan kwam voor de werknemers als een totale verrassing.
De overheid kondigde aan 100 miljoen uit te trekken voor omscholing, verhuiskosten en wachtgelden. Als argument gaf Jorritsma dat de twee vestigingen efficiënter moesten samenwerken, dat ook haar ministerie vijf procent moest bezuinigen op personeelskosten en dat de afstand tussen Voorburg en Heerlen bezwaarlijk was. Ook verklaarde Economische zaken dat het moeilijk is geschoold academisch personeel in Limburg te vinden. Met circa 2300 werknemers is het CBS de grootste dienst van het ministerie.
Veel personeelsleden meenden dat de reorganisatie een ordinaire bezuiniging was en gingen de volgende dag in staking. Zij demonstreerden in het stadscentrum en legden het verkeer lam. Ook de Tweede Kamer toonde zich op 8 april niet overtuigd dat Economische zaken vooral bij het CBS moest bezuinigen.
Grote bedrijven bleken onmiddellijk belangstelling te tonen voor het hoog gekwalificeerde CBS-personeel.

Staatssecretaris laat instellingen voor thuiszorg doorlichten

Staatssecretaris Vliegenthart van Volksgezondheid maakte op 9 april 1999 in een interview met *de Volkskrant* bekend dat zij alle instellingen voor thuiszorg zou laten doorlichten door de Ziekenfondsraad en de Economische Controle Dienst (ECD). Zij wilde beter toezicht op de besteding van collectieve middelen, nadat uit een officieel rapport over onder meer de Pantheon Zorggroep in Drenthe was gebleken dat deze organisaties publieke en private geldstromen niet goed scheiden. Pantheon had een deel van haar vermogen aan commerciële activiteiten besteed. De staatssecretaris meende dat 'de overheid duidelijkheid moet scheppen, regels waarover geen misverstand kan bestaan', onder meer over de vergoeding van onderaannemers in de thuiszorg.

Staking afgewend in de bouw

Op 17 april 1999 bereikten werkgevers en vakbonden een CAO-akkoord voor de bouwsector. De bonden hadden gedreigd op 19 april naar het stakingswapen te grijpen, als de werkgevers niet akkoord gingen met meer loonsverhoging. Uiteindelijk kregen de 160.000 bouwvakkers er in 1999 4 procent bij, in 2000 2,25 procent. Verder kregen ze een eenmalige bonus van 350 gulden, zowel in 1999 als in 2000. De bonden hadden 3,5 procent loonsverhoging geëist en een bonus van 1.000 gulden.

Latere uitbetaling AOW

De Sociale Verzekeringsbank die de AOW uitbetaalt, maakte op 19 april 1999 bekend dat een miljoen mensen vanaf juni hun AOW vier dagen later uitbetaald krijgen. De SVB wil uiteindelijk dat alle staatspensioenen, evenals de nabestaanden-uitkeringen, op de 23e van elke maand worden uitbetaald, naar eigen zeggen om te besparen op administratie- en rentekosten. Voor zover bekend zouden de AOW'ers niet gecompenseerd worden voor het verlies.

Zware verliezen bij PGGM-dochter

Het pensioenfonds PGGM moest in 1998 130 miljoen gulden in haar dochter PGGM Verzekeringen steken om de verliezen op de ziekteverzuim-verzekering te compenseren, zo werd op 27 april 1999 bij de presentatie van het jaarverslag bekendgemaakt. PGGM kondigde eerder aan de premies met 40 procent te verhogen en de dekking te verminderen, hetgeen tot een uittocht van klanten uit de gezondheidszorg leidde.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

'Kabinet moet vijf miljard bezuinigen'

In een 'kaderbrief' kondigde minister Zalm van Financiën op 8 april 1999 aan dat het kabinet in het jaar 2000 vijf miljard zou moeten bezuinigen, vooral als gevolg van hogere loonkosten en tegenvallers bij de opvang van asielzoekers, die in 2002 drie miljard zou kunnen kosten. De VVD-bewindsman wilde vooral bezuinigen op kinderopvang, onderwijs, gezondheidszorg, uitbreiding van de politie, grote bouwprojecten en instellingen voor thuiszorg

Saskia Stuiveling nieuwe president Rekenkamer

Half april 1999 werd bekend dat drs. Saskia J. Stuiveling (PvdA) was voorgedragen als nieuwe president van de Algemene Rekenkamer. Zij volgde Henk Koning (VVD) op die met pensioen ging. Stuiveling kondigde aan dat de Rekenkamer de komende jaren vooral de uitgaven in de gezondheidszorg nauwgezet zou controleren.
Stuiveling (53) is sinds 1 oktober 1984 lid van de Rekenkamer. Daarvoor was zij onder meer staatssecretaris van Binnenlandse zaken en coördinator van de parlementaire enquête naar de staatssteun aan Rijn-Schelde-Verolme (de RSV-enquête). In 1991 zag zij de hoogste plaats in de Algemene Rekenkamer aan haar neus voorbij gaan. Toen werd zij, hoewel voorgedragen door de toenmalige minister van Binnenlandse zaken Dales, gepasseerd door de VVD'er Koning.

Technolease-constructie toegestaan

Eurocommissaris Karel van Miert (Mededinging) maakte op 21 april 1999 bekend dat de omstreden technolease-constructie van de Rabobank en het elektronica-concern Philips de Nederlandse schatkist uiteindelijk geld oplevert en dus geen verkapte vorm van staatssteun is.
In 1994 verkocht Philips een reeks patenten en octrooien voor 2,8 miljard aan de Rabobank en huurde deze vervolgens weer terug. Philips kreeg daarmee de beschikking over liquide middelen en de Rabobank kon een enorme aftrekpost voor de vennootschapsbelasting opvoeren. Van Mierts medewerkers, die twee jaar geleden een onderzoek naar de constructie begonnen, becijferden dat de fiscus uiteindelijk 68 miljoen zou overhouden aan de door Financiën en Economische zaken gedoogde regeling, omdat Philips door de hogere winst meer belasting betaalde. Van Miert oordeelde ook dat niet alleen materiële activa maar ook knowhow voor de belasting kan worden afgeschreven, maar waarschuwde dat zijn oordeel over de technolease van Philips en Rabobank geen automatische toestemming voor soortgelijke afspraken tussen andere bedrijven inhield.

EU geeft 91,4 miljoen gulden voor aanleg spoor

Nederland krijgt 91,4 miljoen voor de aanleg van spoorwegen die van belang zijn voor grensoverschrijdende verbindingen, zo werd op 27 april 1999 bekend. Vooral de Betuwelijn en het traject voor de hogesnelheidstrein van Amsterdam naar België profiteren van de subsidie.

BBP herberekend

Door een aanpassing van de definities en berekeningsmethodes aan die van de Europese Unie werd het Nederlandse bruto binnenlands product (bbp) in april op papier 32 miljard groter. Een gevolg hiervan was dat het vorderingentekort van de overheid (het EMU-tekort) daalde van 0,9 naar 0,7 procent. De staatsschuldquote (de staatsschuld als percentage van het bbp) valt hierdoor structureel twee procent lager uit, aldus de *NRC* van 27 april 1999. Opvallend was ook dat de in- en uitvoer fors stegen, met respectievelijk 15,7 en 11,8 procent.
De aanpassing geschiedde in het kader van het wereldwijd toegepaste Amerikaanse *System of National Accounts* en het daarmee samenhangende Europese Systeem van Nationale en Regionale Rekeningen. De voorschriften daarvan werden op 1 mei 1999 van kracht.

JUSTITIE EN POLITIE

Hoge Raad verwerpt beroep van 'de Hakkelaar'

De Hoge Raad verwierp op 6 april 1999 het beroep van Johan V., alias De Hakkelaar, die door de Amsterdamse rechtbank was veroordeeld tot vijfeneenhalf jaar cel en een boete van een miljoen gulden wegens grootschalige hasjsmokkel. De Raad bevestigde ook het vonnis tegen zijn compagnon, Koos R. De advocaten hadden gesteld dat de verklaringen van de twee kroongetuigen, waarop het vonnis grotendeels was gebaseerd, onrechtmatig waren omdat de rol van kroongetuigen nog steeds niet wettelijk was geregeld.

Staat stelt criminoloog schadeloos

De Nederlandse staat bleek op 12 april 1999 bereid de 150.000 gulden smartegeld te betalen die de criminoloog H. van de Bunt volgens een tussenvonnis van de Arnhemse rechtbank begin april moest betalen aan advocaat F. Salomonson. De hoogleraar zou de advocaat ten onrechte beschuldigd hebben van betrokkenheid bij de georganiseerde misdaad. Van de Bunt, hoofd van het Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum van Justitie, had in 1995 samen met drie andere criminologen de omvang van de georganiseerde misdaad onderzocht, op verzoek van de parlementaire enquêtecommissie Opsporingsmethoden. De resultaten werden opgenomen in de eindrapportage van de commissie en hoewel niet expliciet aan Salomonson werd gerefereerd, bleken journalisten de tekst te kunnen 'kraken'. Daarop diende de advocaat een schadeclaim in wegens tonnen aan gederfde inkomsten als gevolg van de negatieve publiciteit. De overheid bleek ook bereid een andere schadeclaim die Van de Bunt mogelijk boven het hoofd hangt te betalen. Deze is afkomstig van het bedrijf VHS dat ten onrechte in verband zou zijn gebracht met het witwassen van misdaadgeld via effectenhandel.

Politie schiet op Feyenoord-aanhangers

Op de vreedzaam verlopen huldiging van landskampioen Feyenoord op 25 april 1999 volgden massale rellen en plunderingen in de Rotterdamse binnenstad. Politieagenten

Nederland

Uitslagen verkiezingen Provinciale Staten 3 maart 1999

Bij de verkiezingen voor de Provinciale Staten die op 3 maart 1999 plaatsvonden, ging het om de verkiezing van in totaal 760 statenzetels; dit waren er vier meer dan in 1995, veroorzaakt door de bevolkingsgroei in Flevoland. De meeste zetels (194) kwamen terecht bij het CDA, dat hierdoor de eerste plaats overnam van de VVD. De liberalen moesten van de 207 zetels uit 1995 er 25 prijsgeven. GroenLinks won de meeste zetels (40), terwijl D66 de meeste verloor (28).

provincie	1999 %	1999 zetels	1995 %	1995 zetels
Drenthe				
totaal zetels: 51				
PvdA	28,7	15	26,5	14
VVD	21,7	11	24,5	13
CDA	20,5	10	20,5	11
D66	6,8	3	9,1	5
GPV/RPF	5,8	3	3,3/3,2	1/1
GroenLinks	8,9	5	4,1	2
OPD	5,6	3	3,8	2
Drentse Ouderen Partij	2	1	4,1	2
opkomst (%)	52,2		54,8	
Flevoland				
totaal zetels: 47 (43)				
VVD	29,7	14	31,6	14
CDA	17,7	10	17,7	8
PvdA	17,6	8	14,9	7
D66	7	3	10,7	5
RPF/GPV	8,4	4	7,1	3
AOV/Unie 55+/ Senioren 2000	3	1	6,4	3
GroenLinks	11,2	5	5,8	2
SGP	3,9	2	3,1	1
Natuurwetpartij	1,5		1,3	
opkomst (%)	42,9		50,6	
Friesland				
totaal zetels: 55				
CDA	30,6	18	29	18
PvdA	25,2	14	22,8	14
VVD	15,8	9	17,7	10
FNP	8,4	4	6,4	3
D66	3,3	1	6	3
GroenLinks	8,7	5	4,1	2
RPF/SGP	3,7	2	3,7	2
FGF	2,1	1	2,4	1
GPV	2,2	1	2,3	1
opkomst (%)	54		58	
Gelderland				
totaal zetels: 75				
VVD	22,8	18	25,6	20
CDA	24,7	19	24,1	19
PvdA	18,5	14	16,5	13a
D66	5,5	4	9,7	7
RPF/GPV	6	5	5,1	4
SGP	5,4	4	4,9	4
GroenLinks	9,5	7	4,8	3
AOV/Unie55+/ Senioren2000	1	0	3,9	3
PNG	1,7	1	1,8	1
SP	3	2	1,7	1
CD	0,6		0,5	
Leefbaar Gelderland/ De Groenen	1,3	1	0,7	
GDU	0			
opkomst (%)	47,1		53,1	
Groningen				
totaal zetels: 55				
PvdA	29,5	17	27,3	16
VVD	18,2	11	19,1	11
CDA	19,1	11	19	11
D66	5,3	3	8,4	5
GPV	6,2	4	6,2	4
GroenLinks	11,3	6	6	3
SP	3,3	2	3,5	2
AOV/Unie 55+/ Senioren 2000	1,2		4,6	2
RPF/SGP	2,6	1	2,5	1
OPPG	0,4			
de Groningers	1,5			
NCPN	1,4			
opkomst (%)	51,6		53,3	
Limburg				
totaal zetels: 63				
CDA	34,2	23	34,2	23
VVD	18,8	12	20,3	13
PvdA	15,4	10	13,3	9
PNL	9	6	7,5	5
D66	5	3	6,3	4
GroenLinks	8,1	5	4,9	3
AOV/Senioren2000	1,2		3,7	2
OU55/SOL	2,1	1	3,3	2
SP	4,3	2	3,1	2
Nederland Mobiel	1,9	1		
opkomst (%)	44,6		47,6	
Noord-Brabant				
totaal zetels: 79				
CDA	33,5	28	30,3	25
VVD	23,4	19	26,1	22
PvdA	17,1	14	13,6	11
D66	5,7	4	9,4	7
AOV/Unie55+/ Senioren 2000	2,2	1	6,7	5
GroenLinks	8,6	7	4,2	3
SP	5,4	4	3,6	3
Fed. Brabantse Onafh. Fracties	1,9	1	1,8	1
SGP/GPV/RPF	1,8	1	1,7	1
Linssen	0,4		0,3	
opkomst (%)	45,1		44,6	
Noord-Holland				
totaal zetels: 79				
VVD	29,1	24	33	28
PvdA	19,7	16	18,9	16
CDA	16,9	14	15,8	13
D66	7,1	5	10,4	8
GroenLinks	14,2	12	7,9	6
AOV/ OuderenUnie 55+	2,7	2	5,9	4
RPF/GPV/SGP	2,5	2	2,2	1
SP	3,3	2	1,8	1
CD	0,7		1,4	1
NH Anders/ De Groenen	2,3	1	1,3	1
Nederland Mobiel	1,5	1		
opkomst (%)	41,5		47,5	
Overijssel				
totaal zetels: 63				
CDA	33,6	22	31,3	21
VVD	17,7	12	21,7	15
PvdA	18,4	12	17	11
D66	4,2	2	7,6	5
RPF	4,9	3	4,4	3
GPV	4,2	3	3,9	2
AOV/Unie 55+/ Senioren 2000	1,1		3,7	2
GroenLinks	8,3	5	3,5	2
SGP	3,4	2	3,1	2
NCPN	0,2		0,1	
SP	2,8	2	1,2	
Leefb. Overijssel/ De Groenen	1,2		0,7	
opkomst (%)	50,2		54,9	
Utrecht				
totaal zetels: 63				
VVD	26,5	18	31	21
CDA	19,7	13	18,9	12
PvdA	14,6	10	13,7	9
D66	7,4	5	10,9	7
GroenLinks	13,1	8	7,7	5
RPF/GPV	7	4	6,1	4
SGP	3,9	2	3,5	2
AOV/Unie55+	0,7		4,3	2
SP	3,1	2	1,5	1
de Inwonerspartijen	2	1		
Nederland Mobiel	1,1			
Nederlands Blok	0,9		1	
opkomst (%)	47,5		54,7	
Zeeland				
totaal zetels: 47				
VVD	20,5	10	23,3	12
CDA	20,2	10	19,9	10
PvdA	17,5	8	15,6	8
SGP	13,4	7	11,3	6
D66	3,9	1	6,8	3
GrLi/Delta Anders	8,4	4	5,8	2
RPF/GPV	6,2	3	5,4	3
AOV/Unie55+/ Senioren 2000	1,7		5,3	1
Partij voor Zeeland (ZVV)	8	4		
opkomst (%)	48,6		55,3	

die zich in het nauw gedreven voelden, schoten op betogers, waarbij drie supporters schotwonden opliepen. Politie en ME voerden charge na charge uit en zetten het waterkanon en helikopters in. De onlusten duurden tot laat in de avond. Er werd voor miljoenen schade aangericht. Op een persconferentie twee dagen later stelden de autoriteiten dat de rellen niet te voorkomen waren geweest met meer agenten. Er waren op de dag van de feestelijkheden ruim 700 agenten actief. De rellen zouden niet van tevoren gepland zijn, wel communiceerden de supporters per mobiele telefoon.

Vijftien drugsnetwerken opgerold

De Amsterdamse politie rolde op 26 april 1999 vijftien drugsnetwerken op die betrokken waren bij grootschalige handel in hard drugs, wapenhandel en gewelddadige incidenten. In totaal werden 150 personen aangehouden, onder wie een Utrechtse advocaat.

ONDERWIJS

Studentenstop bij pabo's

Drie lerarenopleidingen voor het basisonderwijs (pabo's) kondigden op 14 april 1999 aan voor het komende studiejaar een studentenstop voor eerstejaars in te stellen. Door de blijkbaar geslaagde wervingscampagne 'Wie heeft minister Zalm leren rekenen?' kunnen de pabo's de toestroom van studenten niet aan. Voorzitter Verleg van het landelijk pabo-overleg stelde dat de pabo's worden bekostigd op grond van het aantal studenten dat zij in 1997 hadden en daarom door de groei van het aantal studenten in financiële problemen kunnen komen. 'Er zijn geen lokalen, geen docenten, we kunnen studenten geen stageplaatsen meer garanderen en de organisatie van de opleiding loopt spaak', aldus Verleg. Minister Hermans kwam niet met meer geld over de brug.

GEZONDHEID EN ZORG

Dwangbehandeling verstandelijk gehandicapten vaak onder de maat

De Inspectie voor de Gezondheidszorg kwam na een onderzoek onder de 132 instellingen voor verstandelijk gehandicapten tot de conclusie dat vele zich niet houden aan de regels voor dwangbehandeling en vrijheidsbeperkingen. Bijna de helft van de afzonderingsruimten is 'totaal ongeschikt', aldus de Inspectie. Ze zijn te klein, onhygiënisch of worden slecht geventileerd. Bij toepassing van dwang komt veel willekeur voor. De indicatiecommissies die toestemming voor vrijheidsbeperkingen moeten geven, zijn onderbemand wegens geldgebrek, aldus de Inspectie. Veel patiënten worden agressief omdat zij geen eigen plek hebben om zich terug te trekken, verklaarden de instellingen tegenover de inspecteurs. Ook is er geen geld en personeel om dagactiviteiten voor iedereen te organiseren.

Keurmerk voor niet-genetisch gemanipuleerd voedsel

Het kabinet maakte op 9 april 1999 in een nota aan de Tweede Kamer bekend dat de regering voorstander is van een keurmerk voor voedsel zonder genetisch gemanipuleerde bestanddelen, met de tekst 'Zonder gentechniek geproduceerd'. Het keurmerk zou op basis van vrijwilligheid worden ingevoerd.
Tijdens een debat in de Tweede Kamer op 14 april was geen meerderheid te vinden voor een moratorium op genvoeding, zoals vooral RPF en GroenLinks bepleitten. Een moratorium zou Nederland 'buiten de ontwikkelingen' plaatsen, aldus minister Borst van Volksgezondheid. Bovendien zou de ontwikkeling van medicijnen in het gedrang komen en zou het nadelig zijn voor de handelspositie van Nederland. PvdA en D66 steunden het idee om een 'breed maatschappelijk debat' over toepassing van technologie voor genetische manipulatie te organiseren.

Bubbelbad was bron veteranenziekte

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu concludeerde na vijf weken onderzoek van de Flora-epidemie dat een whirlpool de vermoedelijke bron van de besmetting met de legionella-bacterie was geweest. Van de 233 besmette zieken waren er half april 1999 22 overleden.
Volgens het Tweede Kamerlid A. Kant (SP), zelf epidemioloog, betoogde de Inspectie voor de Gezondheidszorg al in 1997 dat bijvoorbeeld verzorgingstehuizen de richtlijnen om de bacterie te bestrijden niet goed naleefden. Volgens AMC-arts J. van Ketel was in het land weinig gedaan met aanbevelingen uit 1986 van de Gezondheidsraad. Na de epidemie werden in het hele land maatregelen genomen en onderzoeken verricht, maar een eenduidige wettelijke regeling werd niet voorzien.

Te weinig nierdialyse-apparatuur

Op 20 april 1999 sprak de Tweede Kamer met minister Borst van Volksgezondheid over het oplopende tekort aan nierdialyseapparatuur. In 1998 waren al 4.400 mensen voor hun overleven aangewezen op nierdialyse en sommige moesten elke week enkele keren naar andere steden reizen om gespoeld te worden. De Wet op de Orgaandonatie bleek weinig effectief te zijn om meer mensen aan nieuwe nieren te helpen.

LANDBOUW

Faber informeerde Kamer onvolledig

Het *Agrarisch Dagblad* meldde op 26 april 1999 dat staatssecretaris Faber van Landbouw de Tweede Kamer in december 1998 onvolledig had geïnformeerd over de problemen met oormerken voor vee. Haar ministerie wist al in 1997 dat het systeem, bedoeld om runderen van een individueel identificatienummer te voorzien, hiaten vertoonde en niet werkte bij bestrijding van besmettelijke ziekten zoals BSE. De Gezondheidsdienst voor Dieren had Faber op 27 september van dat jaar in een vertrouwelijk schrijven laten weten dat het systeem niet goed werkte. De GD had berekend dat ongeveer tien procent van de veestapel, oftewel een half miljoen runderen, op deze wijze niet te traceren is. Faber stelde in 1998 niet van de stukken te hebben geweten, maar de informatie zou niet bewust zijn achtergehouden.

NATUUR EN MILIEU

Industrie akkoord met reductie CO_2-uitstoot

De werkgeversorganisatie VNO-NCW, de elektriciteitsbedrijven en de zware industrie gingen op 20 april 1999 akkoord met vrijwillige maatregelen om de uitstoot van kooldioxide terug te dringen. In ruil daarvoor beloofde de regering de bedrijven tot 2012 geen ecotax op te leggen en geen wetgeving met absolute streefcijfers in te voe-

Nederland

ren. Milieuorganisaties reageerden sceptisch. Onduidelijk was hoeveel minder CO_2 zou worden uitgestoten. Nederland had zich in het kader van het milieuverdrag van Kyoto verplicht in 2010 de CO_2-uitstoot met zes procent terug te brengen, oftewel minstens vijftig megaton

BUITENLANDSE ZAKEN

Lockerbie-verdachten in Nederland

Op 5 april 1999 arriveerden de twee Libische verdachten in Nederland die verantwoordelijk zouden zijn voor de ontploffing van een Amerikaans passagiersvliegtuig boven het Schotse plaatsje Lockerbie in 1988, waarbij 270 mensen het leven lieten. Ali Mohammed el Megrahi en Al Amin Khalifa Fhima werden in Libië opgehaald door de juridisch adviseur van de Verenigde Naties, Hans Corell. De twee werden na hun formele arrestatie in Valkenburg waar zij aankwamen, overgedragen aan de Schotse autoriteiten. Zij zullen onder Schots recht terechtstaan in een geïmproviseerde rechtszaal in Kamp Zeist bij Soesterberg.

April 1999: Schotse politieagenten patrouilleren op het terrein van Kamp Zeist. Voor de duur van het proces tegen de twee Libische verdachten, Ali Mohammed el Megrahi en Al Amin Khalifa Fhima, in de Lockerbiezaak is Kamp Zeist tot Schots gebied verklaard. *(foto ANP)*

Volgens berichten in de Schotse pers had de Britse regering stille hoop dat de twee op aanwijzing van de Libische leider Kadhafi niet direct akkoord zouden gaan met hun uitlevering aan de Schotse justitie, zodat men meer tijd zou hebben zich op het proces voor te bereiden. De verdachten maakten echter geen bezwaar tegen hun uitlevering door Nederland en ook de Nederlandse regering zou vaart achter het proces hebben willen zetten, onder meer in verband met de hoge kosten van de zaak. Voor de duur van het proces valt het grondgebied van Kamp Zeist onder Schotse jurisdictie. Na aankomst van de twee verdachten schortte de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties de in 1992 en 1993 afgekondigde sancties tegen Libië op.

Bezoek koningin Beatrix aan China

Op 12 april 1999 begon koningin Beatrix aan een officieel bezoek aan China, in gezelschap van prins Claus, prins Willem-Alexander, de hofhouding en de ministers Jorritsma en Herfkens. Op het programma stonden, behalve een gesprek met de Chinese president Jiang Zemin, ook bezoeken aan de tombe van Confucius, het nationale Borduur Onderzoekinstituut, het museum van Shanghai en een voorstelling van het Chinese staatsballet.

De koningin meed het houden van een toespraak tijdens het banket op de eerste dag van haar reis. In de Nederlandse media werd het bezoek begeleid door een discussie over de vraag of de koningin niet de schendingen van mensenrechten in China aan de orde zou moeten stellen. Tijdens het banket zou de president het voor de Hollandse handel zo heikele onderwerp zelf hebben aangesneden waarna zich 'een levendig gesprek' met de koningin ontspon, aldus minister Herfkens tegen journalisten.

België

Op de eerste dag werd tevens bekend dat China Nederlandse financiële hulp zou aanvaarden voor het opzetten van projecten over goed bestuur, vredesopbouw en respect voor mensenrechten. De Chinezen zouden zich grote zorgen maken over de groeiende, massale werkloosheid als gevolg van onder meer privatiseringen. Herfkens verklaarde de regering verteld te hebben dat het 'juist dan van belang is dat mensen de gelegenheid krijgen stoom af te blazen'.

Kamer akkoord met uitzenden militairen naar Albanië

Een overgrote meerderheid van de Tweede Kamer ging op 12 april 1999 akkoord met het besluit van het kabinet enkele honderden militairen naar Albanië te sturen om daar als NAVO-troepen bij de opvang van vluchtelingen te helpen. Alleen de SP stemde tegen. De uitzending in het kader van Operatie Allied Harbour zou volgens minister van Defensie De Grave waarschijnlijk drie maanden gaan duren.

(Vorige berichten pag. 197/1 e.v. - 1999)

BELGIË

BINNENLANDSE ZAKEN

Vlaamse partijen gaven bijna 800 miljoen frank uit

In 1998 gaven de grote Vlaamse partijen 788 miljoen frank (ruim 44 miljoen gulden) uit voor hun activiteiten, zo rekende De *Financieel-Economische Tijd* haar lezers voor op 16 april 1999.

Door de wet op de partijfinanciering hadden de christen-democraten recht op 108 miljoen frank overheidssteun, die werd aangevuld met ruim 67 miljoen van de fracties in diverse parlementen. De CVP-fractie in het Vlaams parlement sluisde zoals gewoonlijk geen geld door naar de nationale kas van de partij, omdat het bureau van het Vlaams parlement dat sinds april 1995 niet meer toestaat. Andere partijen trekken zich echter niets aan van deze nieuwe regel of doen alsof het verbod niet bestaat, aldus de *Financieel-Economische Tijd*. Verder haalde de partij 15 miljoen frank aan contributies van leden binnen. De hoogste donatie was slechts 5.000 frank. De CVP sloot het boekjaar af met een kleine winst.

De SP was in 1998 goed voor 83 miljoen frank overheidssteun en de verschillende fracties droegen 12 miljoen frank bij. De contributies daalden met twee miljoen naar bijna 17 miljoen en manifestaties en reclame leverden de Vlaamse socialisten 5 miljoen op. Tegenover 128 miljoen aan opbrengsten stond in 1998 127 miljoen aan uitgaven.
De liberale VLD saneerde in 1998 haar slechte financiële situatie. De opbrengsten stegen met 9 miljoen tot 130 miljoen terwijl de uitgaven op 116 miljoen werden gehouden.
Het Vlaams Blok, dat in 1998 van de overheid 52 miljoen frank ontving, was koploper wat de liquide middelen en beleggingen betreft. De partij had 136 miljoen frank in kas. Het Blok haalde in 1998 in totaal 121 miljoen binnen en gaf 157 miljoen uit, waarvan 80 miljoen aan reclame en partijbijeenkomsten.
De Volksunie ontving in 1998 67 miljoen frank en gaf 78 miljoen uit. De tekorten van de partij stegen naar 9,5 miljoen. De inkomsten uit de ledencontributie daalden met tien procent.
Ook Agalev sloot 1998 af met een kleine winst.

Bijzonder statuut voor medewerkers ministeriële kabinetten

De ministerraad keurde op 17 april 1999 een nieuw statuut goed voor de naar schatting tweehonderd functionarissen van de ministeriële kabinetten. Hierdoor zal onder meer de werkloosheidsuitkering na ontslag niet langer als loon beschouwd worden, maar als een gift of schadevergoeding.

Consensus over minimale grondwetswijzigingen

Het verzet van de Franstalige partijen tegen verdergaande federalisering van België werd op 20 april 1999 met succes bekroond. Tijdens een extra kabinetsberaad die dag werd een akkoord bereikt over een lijst van te wijzigen grondwetsartikelen. In de lijst was niets terug te vinden van de eisen voor verdere federalisering die de Vlaamse partijen in de afgelopen regeringsperiode op tafel hadden gelegd. Door het akkoord hoefde de regering geen ontslag te nemen om de Kamers met het oog op de verkiezingen van 13 juni te kunnen ontbinden. Zodra een regering een verklaring tot herziening van de grondwet in het Staatsblad publiceert, dient het parlement immers ontbonden te worden. Het kabinet wordt in dat geval echter niet demissionair en behoudt haar bevoegdheden. Verwacht werd dat de regering haar verklaring op 4 mei zou publiceren.
Het ontwerp van verklaring tot grondwetsherziening waarover de federale regering het op 20 april eens werd, bestaat uit vier delen.

In een eerste deel is een reeks artikelen opgenomen over de rechten en vrijheden van de Belgen. Het gaat in eerste instantie om bepalingen die al waren opgenomen in de verklaring van 1995, zoals de uitbreiding van het briefgeheim tot nieuwe vormen van communicatie en de uitbreiding van de vrijheid van drukpers naar andere informatiemiddelen. Verder wil de regering ook de mogelijkheid creëren om in de grondwet bepalingen in te lassen over de rechten van het kind en over de gelijkheid tussen mannen en vrouwen.
Een tweede deel van de ontwerpverklaring bevat artikelen die moeten worden aangepast ten gevolge van grondwetswijzigingen die al werden goedgekeurd. Zo bepaalt artikel 111 van de grondwet nog steeds dat ministers door het Hof van Cassatie worden berecht.
Een derde deel bevat artikelen die herzien moeten worden ten gevolge van het Octopus-akkoord over de hervormingen bij politie en justitie. Zo spreekt artikel 184 nog altijd over de rijkswacht.
Een laatste deel tenslotte bevat een reeks inwerkingtredings- en overgangsbepalingen die verouderd zijn en daarom moeten worden opgeheven.

In de ontwerp-verklaring werd geen voorstel gedaan tot wijziging van artikel 116 van de grondwet waardoor het mogelijk zou zijn geworden een systeem van coöptatie voor de Brusselse Hoofdstedelijke Raad in te voeren. Hierdoor zou het Vlaams Blok besluitvorming op federaal niveau niet meer via de Brusselse Raad kunnen saboteren.

De Vlaamse oppositiepartijen reageerden negatief op het akkoord over de grondwetsherziening. Volgens de Volksunie waren de Vlaamse regeringspartijen voor de 'chantage' van de Franstaligen gezwicht en pleegden ze woordbreuk. Voor de VLD was de regering het alleen maar eens geworden over een nietszeggende lijst met grondwetswijzigingen om te voorkomen dat het kabinet ontslag moest nemen. Volgens het Vlaams Blok bewees het akkoord dat CVP en SP zich slaafs neerlegden bij Waalse dictaten.
Premier Jean-Luc Dehaene benadrukte tijdens een vergadering van de Kamercommissie-Grondwet, die op 22 april over de ontwerp-verklaring moest stemmen, dat alleen die grondwetsartikelen waarover zowel Kamer en Senaat als de regering het eens worden, konden worden herzien. Anders gezegd: er was onvoldoende consensus om verdere staatshervormingen door te voeren en het parlement kon slechts ja of nee zeggen.
VLD-fractieleider Patrick Dewael betreurde in die commissievergadering dat zowel het debat over de staatshervorming als dat over democratische vernieuwingen in de kiem gesmoord waren. Hierdoor zouden volgens hem het bindend referendum, het afschaffen van de opkomstplicht en de recht streekse verkiezing van de premier ook in de volgende regeringsperiode niet kunnen worden ingevoerd.
CVP-fractieleider Paul Tant verklaarde in de commissie-Grondwet dat het niet opnemen van de regionalisering van provincie- en gemeentewetten, ondanks de afspraken daarover in het Sint-Michielsakkoord, de geloofwaardigheid van de politiek niet ten goede zou komen.
Bij de stemming werden alle ingediende amendementen verworpen en werd de lijst, zoals voorgesteld door de regering, integraal goedgekeurd door de regeringspartijen.

De CVP probeerde de bittere pil voor haar aanhang te verzachten door erop te blijven hameren dat de Vlaamse partijen ook buiten de grondwet om, via bijzondere wetten, hun verlangens kunnen realiseren. De Vlaamse minister-president Luc van den Brande (CVP) liet de commissie-Staatshervorming van het Vlaams Parlement op 29 april bovendien weten dat de CVP na de verkiezingen van 13 juni niet in de federale regering zou stappen als haar vijf eisen voor een verdere staatshervorming geen onderdeel zouden vormen van het regeerakkoord: meer fiscale autonomie voor de deelstaten, de overheveling van de gemeente- en provinciewet, de splitsing van de gezondheidszorg en de kinderbijslag, een minimumvertegenwoordiging voor de Vlamingen in Brussel en de creatie van homogene bevoegdheidspakketten.
Etienne van Vaerenbergh (VU) verwoordde de kritiek van bijna alle partijen door te stel-

len dat de Vlaamse regeringspartijen meer belang hechtten aan een goede verstandhouding met Franstalig België dan aan het verdedigen van de belangen van Vlaanderen. Commissievoorzitter Johan Sauwens (VU) zei dat separatisme in Vlaanderen onvermijdelijk werd als de Franstaligen verdere onderhandelingen over staatshervormingen onmogelijk zouden maken.

Commissie Verkiezingsuitgaven haalt bakzeil

CVP en Vlaams Blok hielden op 20 april 1999 een veroordeling van vier Vlaamse ministers tegen wegens vermeend misbruik van overheidsgelden. De federale Controlecommissie Verkiezingsuitgaven hield die dag een vergadering waar minister-president Luc van den Brande en de ministers Theo Kelchtermans, Brigitte Grouwels en Leo Peeters zich moesten verantwoorden voor reclame- en voorlichtingscampagnes die naar de mening van de commissie niet met overheidsgeld gefinancierd hadden mogen worden. De vier weigerden te verschijnen omdat het Vlaams kabinet van mening is dat men alleen aan het Vlaamse Parlement verantwoording verschuldigd is.
De discussies en stemmingen over de overtredingen verliepen chaotisch. Om tot een veroordeling te komen, was een meerderheid in elke taalgroep vereist. CVP en Vlaams Blok hielden samen, met vijf van de tien Nederlandstalige commissieleden, elke veroordeling van de vier Vlaamse bewindslieden tegen omdat de Franstalige partijen PS en PSC in het verleden hadden geweigerd een Waalse minister te veroordelen. Deze had met overheidsgeld een advertentie in de Franstalige pers laten verschijnen waarin hij de bevolking een gelukkig nieuwjaar toewenste.
De commissie hoorde ook nog de Waalse minister William Ancion. Hij moest onder meer uitleg geven over het uitdelen van 7.000 kaartjes voor de voetbalwedstrijd België-Egypte. De commissie achtte die actie reglementair. Voor andere overtredingen gaven de commissieleden de minister het voordeel van de twijfel.

Aanscherping controle op wapenhandel bepleit

De subcommissie-Wapenhandel van de Kamer stemde op 21 april 1999 unaniem in met voorstellen om de wapenhandel beter te controleren. Commissievoorzitter Dirk van der Maelen prees de eensgezindheid in zijn commissie. Op papier beschikt België al over zeer strenge controles op de in- en uitvoer van wapens, aldus de commissie, maar aanscherping is bijvoorbeeld nodig voor de transfer van technologie die voor militaire doeleinden gebruikt kan worden. Het gaat er eigenlijk vooral om reeds bestaande wetgeving veel strikter toe te passen, stelde de commissie. De douane zou daarom meer personeel moeten krijgen, in het begin in de vorm van boventallige militairen. Ook zou het aantal punten van waaruit militaire goederen het land verlaten, beperkt kunnen worden. Verder zou nagegaan moeten worden of de douane geen toegang tot de databanken van het leger over militair materiaal kan krijgen. Achter gesloten deuren zouden parlementsleden wapenexportbedrijven meer gedetailleerde gegevens over hun export kunnen vragen. De commissie pleitte ook voor een Europese gedragscode voor de wapenhandel.

Veroordeelde Delanghe blijft op zijn post

Naar aanleiding van een vraag van Johan Sauwens (VU) liet het Vlaamse kabinet op 29 april 1999 weten dat Johan Delanghe voorlopig op zijn post kon blijven als secretaris-generaal van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Johan Delanghe was bij het Hof van Cassatie in beroep gegaan tegen zijn veroordeling voor zijn rol in de Agusta-Dassault-affaire. Daardoor is het vonnis opgeschort, zo stelde minister-president Luc Van den Brande. Delanghe werd eind 1998 in de Agusta-Dassault-zaak tot achttien maanden cel voorwaardelijk en een geldboete veroordeeld. Hij werd tevens voor vijf jaar uit zijn burgerrechten ontzet.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Aantal asielaanvragen in 1998 verdubbeld

In 1998 is het aantal asielaanvragen in België bijna verdubbeld vergeleken met 1997, zo verklaarde Luc de Smet, de commissaris-generaal voor de vluchtelingen op 2 april 1999. In 1998 bedroeg het aantal aanvragen 21.967, tegen 11.824 in 1997. Alleen in 1993 vroegen meer mensen asiel aan. De grootste groep vluchtelingen kwam in 1998 uit voormalig Joegoslavië (29,9 procent), van wie het merendeel (5.626) Kosovaren waren. Vluchtelingen uit de landen van de voormalige Sovjetunie vormden 9,5 procent van het totaal, Congolezen 7,8 procent, Roemenen 7,2 procent en Albanezen 6,3 procent.
De Dienst Vreemdelingenzaken besliste in 1998 dat slechts 13,2 procent van de vluchtelingen kans op toelating maakte. Het commissariaat-generaal, dat als beroepsinstantie oordeelt, nam ruim 7.000 beslissingen over de ontvankelijkheid van de aanvragen, die in 40 procent van de gevallen gunstig afliepen voor de vluchtelingen. Tegen de beslissingen van het commissariaat kan beroep aangetekend worden bij de Vaste Beroepscommissie. Die volgde in 1998 in meer dan 90 procent van de gevallen de beslissingen van het commissariaat-generaal.
Het commissariaat kampte in 1998 met personeelsgebrek. Bijna een kwart van de ambtenaren die de aanvragen behandelden, verliet de dienst, waardoor een forse achterstand ontstond. Er meldden zich steeds meer minderjarige vluchtelingen: 1.800 in 1998 tegenover 1.200 in 1997. Ongeveer de helft daarvan zei geen familie in België te hebben.

Tekorten bij ziektekostenverzekering

Het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV) maakte op 9 april 1999 bekend dat in 1998 naar schatting 458 miljard frank (ruim 25,6 miljard gulden) werd besteed aan ziektekostenverzekering, vijf miljard frank meer dan begroot. De uitgaven stegen het sterkst voor fysiotherapie, thuisverpleging, rust- en verzorgingsinstellingen en dagopnames in het ziekenhuis. Definitieve cijfers lieten nog op zich wachten. De uitgaven voor geneesmiddelen leken binnen de begroting te blijven, hetgeen niet verwonderlijk was omdat hiervoor zeven miljard frank extra beschikbaar was.

Ambtenarenlonen en sociale uitkeringen stijgen met twee procent

Omdat in april de spilindex voor ambtenarensalarissen en sociale uitkeringen (103,14 punt) werd overschreden, kondigde het ministerie van Economische zaken op 30 april aan dat deze lonen en uitkeringen in juni met twee procent zouden worden verhoogd. De vorige indexering dateerde van oktober 1997. De volgende spilindex werd bepaald op 105,20 punten.

België

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Kamer keurt nieuwe vennootschapswet goed

De Kamer gaf op 1 april 1999 haar zegen aan een nieuwe vennootschapswet. Doel hiervan is het Wetboek van Koophandel, het Burgerlijk Wetboek en een reeks bijzondere wetten en uitvoeringsbesluiten in één samenhangend wetboek onder te brengen. Het was niet zeker of de Senaat het wetsontwerp van minister van Justitie Tony Van Parys (CVP) nog vóór de verkiezingen zou goedkeuren. Zijn voorganger Melchior Wathelet had juristen van de universiteiten van Luik en Leuven vier jaar eerder de opdracht gegeven een nieuw wetsontwerp uit te werken. In het nieuwe vennootschapsrecht zijn volgens Van Parys geen fundamentele wijzigingen doorgevoerd.

Smets benoemd tot commissaris-generaal voor de euro

De regering benoemde op 2 april 1999 Jan Smets tot commissaris-generaal voor de euro. Smets was al sinds 1 maart directeur van de Nationale Bank. Hij volgde Guy Quaden op, die gouverneur werd van de Nationale Bank. Het commissariaat-generaal voor de euro coördineert de introductie van de nieuwe Europese eenheidsmunt in België.

Bedrijven betalen slechts helft van officieel belastingtarief

Het tarief van de Belgische vennootschapsbelasting bedraagt officieel 40,3 procent, maar in de praktijk betalen bedrijven gemiddeld slechts 20,9 procent. Dat bleek op 29 april 1999 bij publicatie van een studie, uitgevoerd door onderzoekers van de universiteit van Maastricht en gesubsidieerd door het Nederlandse ministerie van Financiën. De studie bevestigde de vrees van het ministerie dat er grote verschillen bestaan tussen het officiële en het feitelijke tarief. Vanwege die discrepantie is de Nederlandse regering tegenstander van harmonisatie van de vennootschapsbelasting in Europa.
Tussen 1990 en 1996 betaalden de onderzochte bedrijven gemiddeld 26,9 procent belastingen op hun winsten. Dat is gemiddeld tien procent minder dan ze volgens de officiële tarieven hadden moeten betalen, stelden de onderzoekers vast. Ze onderzochten de jaarrekeningen van 3.000, in hoofdzaak beursgenoteerde bedrijven in de vijftien lidstaten van de Europese Unie. De jaarrekeningen van banken en verzekeraars werden niet onderzocht. Het verschil tussen de officiële en de feitelijke belasting is vooral het gevolg van allerlei vormen van belastingverlichting. In de andere landen van de Europese Unie, met uitzondering van Portugal en Oostenrijk, is dit verschil veel kleiner dan in België. In Zweden, Nederland en Frankrijk is de kloof tussen de officiële en feitelijke tarieven het kleinst.

LANDBOUW

MAP II goedgekeurd en direct opgeschort

Nadat het tweede Mestactieplan (MAP II) al eerder in de Commissie Leefmilieu van het Vlaamse parlement was goedgekeurd, stemden op 28 april 1999 ook de regeringspartijen in het parlement ermee in. Zoals afgesproken werd de uitvoering van het Mestactieplan echter direct opgeschort, omdat niet zeker was dat de Europese Commissie akkoord zou gaan met compensatie voor de boeren. Het MAP II omvat zowel het Mestdecreet als de milieubeleidsovereenkomst die minister van Leefmilieu Theo Kelchtermans met de landbouwsector sloot. De overeenkomst hield in dat boeren kunnen afwijken van de regels uit het Mestdecreet, zolang zij zich zouden houden aan de Europese nitraatnorm van 50 mg/liter. Vermoedelijk tot augustus 1999 zou het bestaande MAP van kracht blijven.

Kelchtermans stelde in het parlement dat hij ervan uit ging dat de Europese Commissie het licht op groen zou zetten voor compensatie van inkomenstenverliezen als gevolg van strengere bemestings- en mestverwerkingsregels en van inkrimping van het aantal varkens. Na goedkeuring van het MAP II kon de minister het Mestdecreet en de uitvoeringsbesluiten officieel bij de Europese Commissie aanmelden.

NATUUR EN MILIEU

Slechte waterzuivering Brussel wordt zaak voor Europees Hof

De Europese Commissie besloot op 21 april 1999 België voor het Europees Hof van Justitie te dagen omdat Brussel nog steeds ongezuiverd afvalwater loost in de rivier de Zenne. Twee nieuwe waterzuiveringsinstallaties hadden eind 1998 gereed moeten zijn, wilde België voldoen aan een richtlijn van de Europese Unie uit 1991, maar deze zullen pas in 2003 voltooid zijn.
In Brussel is de Zenne grotendeels overkapt om de verspreiding van ziekte en stank tegen te gaan maar stroomafwaarts lijkt de Zenne eerder een open riool dan een rivier, aldus een woordvoerder van de Europese Commissie. Daardoor vervuilen ook de Schelde en het Noordzeewater.
België werd in december 1998 in gebreke gesteld en zal hoogstwaarschijnlijk veroordeeld worden door het Europees Hof van Justitie. Na die veroordeling kan de Commissie een tweede inbreukprocedure starten tegen België, die tot hoge boetes kan leiden.

(Vorige berichten pag. 204/1 e.v. - 1999)

Denemarken

DENEMARKEN

BINNENLAND

Overeenstemming over begroting 1999

De centrum-linkse minderheidsregering van Poul Nyrup Rasmussen bereikte op 25 november 1998 overeenstemming met vier centrum-rechtse partijen over de begroting van 1999. Deze begroting voorzag in bezuinigingen op de overheidsuitgaven en verlaging van de belastingdruk. Minister van Financiën Mogens Lykketoft toonde zich tevreden: 'De begroting voorziet in een stevige hervorming van de verzorgingsstaat. Het plaveit de weg voor solide werkgelegenheid en economische vooruitgang.'
De begroting voorzag onder andere in het verlagen van de pensioengerechtigde leeftijd van 67 naar 65 jaar. Met deze maatregel hoopte de Deense overheid miljoenen te bezuinigen. De meeste Denen maken op hun zestigste namelijk gebruik van de financieel aantrekkelijke regeling voor Vervroegde Uittreding uit het Arbeidsproces. Door de pensioengerechtigde leeftijd te verlagen, zouden de Denen twee jaar minder recht hebben op deze uitkering. De Deense overheid hoopte verder miljarden te verdienen aan de gedeeltelijke privatisering van de energiesector. Op fiscaal gebied zou de winstbelasting worden verlaagd van

34 naar 32 procent. Verder zou de belasting op de verkoop van aandelen (0,5 procent) worden afgeschaft.
De vakbonden waren woedend over het voorstel om de pensioengerechtigde leeftijd te verlagen. Ze hielden daarom op 16 december 1998 een grote demonstratie waarin zij het aftreden van premier Poul Nyrup Rasmussen eisten. Zij beschuldigden hem van kiezersbedrog, omdat hij in de aanloop naar de verkiezingen van maart 1998 had beloofd de pensioengerechtigde leeftijd intact te laten. 'Absolute schande', verklaarde een woordvoerder. 'De premier moet aftreden. Je kunt niet het ene beloven, vervolgens de stemmen binnenhalen en dan het tegenovergestelde doen.'
Het bedrijfsleven toonde zich teleurgesteld dat de winstbelasting slechts met twee procent daalde. Verder was het ongelukkig met het feit dat de belasting op de verkoop van aandelen pas op 1 oktober 1999 zou worden afgeschaft, terwijl eerder 1 januari 1999 was beloofd. De steun voor de sociaal-democraten van Rasmussen was in de opiniepeilingen inmiddels gedaald van 35,9 procent tijdens de verkiezingen van maart 1998 naar een historisch dieptepunt van minder dan 20 procent in december 1998.

Plannen voor EMU-referendum

Premier Poul Nyrup Rasmussen zei op 12 januari 1999 dat het nog te vroeg was om een datum vast te stellen voor een referendum over de Deense deelname aan de Europese Monetaire Unie (EMU). De roep om dit referendum werd luider, omdat opiniepeilingen sinds oktober 1998 voor het eerst lieten zien dat het aantal voorstanders het aantal tegenstanders overtrof. Denemarken maakte in 1993, bij de ratificatie van het Verdrag van Maastricht, een voorbehoud voor deelname aan de EMU.
Rasmussen is voorstander van de EMU, maar wilde eerst een uitputtend nationaal debat over de voors en tegens van deelname: 'Het is een heel belangrijke beslissing en die moeten we zorgvuldig nemen'. Hij liet doorschemeren dat hij in 2001 wel een referendum wilde houden.

Hij kreeg een dag later bijval van oppositieleider Fogh Rasmussen van de Liberale Partij. Deze wilde eveneens een referendum in 2001, zodat Denemarken al vanaf 1 januari 2002 zou kunnen deelnemen aan de EMU. 'We winnen meer aan invloed dan we aan soevereiniteit verliezen', zei hij in een reactie. Verder wees hij erop dat Denemarken volgens hem niet alle zeggenschap uit handen zou geven: 'In mijn visie kan een gemeenschappelijke monetaire politiek goed worden gecombineerd met een decentrale en gedifferentieerde fiscale en sociale politiek in de lidstaten.'

Opvallend was dat de premier van Groenland, Jonathan Motzfeldt, op 15 februari 1999 bekend maakte dat zijn land ook wil meedoen met de euro. Groenland heeft binnen het Deense rijk beperkt zelfbestuur en besloot in 1985 uit de Europese Gemeenschap te stappen. Motzfeldt: 'Als Denemarken in een referendum besluit mee te doen met de euro, dan moeten wij direct volgen. We zullen dan geen lid zijn van de Europese Unie, maar wel deelnemen aan de euro.'

Faeröer wachten met uitbesteden olieconcessies

Premier Arnfinn Kallsberg van de Faeröereilanden, een onderdeel van het Deense rijk, maakte op 2 februari 1999 bekend dat de Faeröer de aanbesteding van de oliewinning in hun territoriale wateren uitstelt tot het najaar. Dit naar aanleiding van een grensgeschil tussen de Noorse oliemaatschappij Statoil en Groot-Brittannië. De uitbesteding zou oorspronkelijk in 1998 plaatsvinden, maar werd telkens uitgesteld. Kallsberg zei te verwachten dat het grensgeschil in de nabije toekomst zou worden opgelost.

Politie arresteert tientallen Koerden

De Deense politie arresteerde op 16 en 17 februari 1999 enkele tientallen Koerden tijdens protesten tegen de arrestatie van Abdullah Öcalan, de leider van de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK). Öcalan werd door een Turks commando in Kenia gearresteerd en in eerste instantie werd Griekenland verdacht van medeplichtigheid. Daarom probeerden 48 Koerden op 16 februari de Griekse ambassade te bestormen. Een Koerdische vrouw stak zichzelf daarbij in brand. Een dag later werden 26 Koerden gearresteerd die enkele kantoren van de Europese Unie probeerden te bezetten. De Koerden beschuldigden de EU ervan Öcalan onvoldoende te hebben beschermd toen hij in december 1998 in Italië politiek asiel aanvroeg.

Europese Commissie daagt Denemarken voor rechter

De Europees commissaris voor milieu Ritt Bjerregaard, zelf een Deense, maakte op 21 april 1999 bekend dat de Europese Commissie Denemarken zou aanklagen bij het Europees Hof. Dit omdat Denemarken haar verbod blijft handhaven op de verkoop van bier en frisdrank in blik of wegwerpflessen. Denemarken verdedigt dit verbod met een beroep op de bescherming van het milieu. De Europees Commissaris meent echter dat Denemarken hiermee buitenlandse producten van de markt weert. Ze wees erop dat Denemarken wel toestaat dat andere producten in blik worden verkocht.

GROENLAND

Nationalisten winnen verkiezingen Groenland

Op 16 februari 1999 vonden er verkiezingen plaats voor het 31 zetels tellende parlement van Groenland. Hoewel de regerende, sociaal-democratische Siumut de grootste partij bleef, won de nationalistische Inuit Ataqatigiit (IA). De coalitiepartner van de Siumut, de liberale Atassut, verloor twee zetels.

Verkiezingsuitslag

	1999 %	1999 zetels	1995 zetels
Siumut	35,3	11	14
Atassut	25,1	8	10
Inuit Ataqatigiit	22,1	7	6
Onafhankelijken	17,5	5	

Een week later wist de Siumut een nieuwe regering te vormen met de Inuit Ataqatigiit. De Siumut kreeg vijf ministersposten, de IA kreeg er twee. De regering beloofde te streven naar meer soevereiniteit. Deze zou onder andere gefinancierd kunnen worden door olie- en gaswinning en door exploitatie van de enorme minerale voorraden van Groenland.

Groenland is met 2,17 miljoen vierkante kilometer het grootste eiland ter wereld. Van dit land is echter 85 procent bedekt door een ijskap: slechts 410.000 vierkante kilometer is bewoonbaar. Dat is nog altijd tien keer zoveel als het moederland Denemarken, waardoor het in de achttiende eeuw werd gekoloniseerd. In 1979 kreeg het beperkt zelfbestuur. Alleen de posten Buitenland, Veiligheid, Defensie en Juridische en Monetaire zaken

bleven in Deense handen. In 1985 besloot Groenland uit de Europese Gemeenschap te stappen.

bevolking: 56.000; in meerderheid Inuit en 12 procent Denen
hoofdstad: Nuuk met 13.000 inwoners
BNP: 2,2 miljard gulden
export: 0,6 miljard gulden (95 procent visproducten, voor het grootste deel garnalen)
import: 0,8 miljard gulden (voornamelijk consumentengoederen)
inflatie: 1 procent
werkloosheidspercentage: 9 procent

(Vorige berichten pag. 611/1 e.v. - 1998)

GROOT-BRITTANNIË

BINNENLAND

Regering behoudt steun na schandalen

Ondanks een toenemend aantal incidenten en schandalen binnen de Labourregering leek haar populariteit begin januari 1999 niet af te nemen. Opiniepeilingen wezen nog steeds op een zeer ruime steun van 50 procent van de kiezers voor de Labourregering tegenover 30 procent voor de conservatieve oppositie.
Eerst was er in december de kwestie van minister van Handel Mandelson en onderminister van Financiën Robinson die beiden hun ontslag namen na onthullingen over een lening van de miljonair Robinson aan Mandelson om een huis te kunnen kopen.
Na kerstmis was er het geruchtmakende interview met vice-premier Prescott waarin hij leek te suggereren dat hij een alliantie had gevormd met minister van Financiën Brown om een meer interveniërende economische politiek te gaan voeren, iets waar Mandelson zeer op tegen zou zijn geweest.
Op 4 januari 1999 zei de persvoorlichter van minister Brown, Whelan, op te stappen na speculaties in de media dat hij degene was die het verhaal over de lening van Mandelson gelekt had met de bedoeling om een politieke kloof te veroorzaken tussen premier Blair en zijn rechterhand Mandelson. Whelan ontkende de beschuldigingen.

Samenwerking met Liberalen

Premier Blair tartte op 14 januari 1999 de sceptici in zijn partij door de samenwerking met de Liberale Democraten, de derde partij van Groot-Brittannië, uit te breiden met gesprekken over de Britse buitenlandse politiek. Tot dan waren de gesprekken tussen de twee partijen beperkt gebleven tot het onderwerp van constitutionele hervorming. De leider van de Liberaal-Democraten Ashdown en Blair hadden in 1998 afgesproken hun samenwerking uit te breiden, maar beide leiders stuitten onmiddellijk binnen hun eigen partijen op verzet tegen dit voornemen. In veel gebieden zijn lokale activisten van deze partijen politieke rivalen voor de macht. Van het kabinet hadden vice-premier Prescott en zelfs de Blair-getrouwe minister van Financiën Brown zich publiekelijk tegen de samenwerking verzet.
Een woordvoerder van premier Blair zei dat de samenwerking niet zou verhinderen dat Ashdown en zijn partij vijandige vragen zouden stellen in het parlement, maar dat het nuttig voor het publiek zou zijn om de partijen te zien samenwerken in plaats van elkaar te verscheuren. Hij maakte duidelijk dat de samenwerking uitgebreid kon worden naar andere gebieden, maar dat het Ashdown geen echte macht zou geven: 'De regering maakt het beleid, maar dat wil niet zeggen dat er zich geen situatie kan voordoen waarbij meningen van buitenaf nuttig zijn.'
De Liberaal Democratische Partij is de meest pro-Europese partij van Groot-Brittannië en maakt zich ook sterk voor de gezamenlijke Europese munteenheid.

Pro-euro afsplitsing van Conservatieve partij

Een groep van dissidente conservatieven kreeg op 10 maart 1999 toestemming van het ministerie van Binnenlandse zaken om mee te doen aan de verkiezingen voor het Europese parlement in juni. De groep die onder de naam van *Pro-euro Conservatives* campagne ging voeren, werd opgericht door John Stevens en Brendan Donnelly en was het niet eens met het anti-euro standpunt van de Conservatieve partij.
Volgens peilingen zou de nieuwe partij de steun van 10 tot 11 procent van de kiezers kunnen winnen. Met het voor Groot-Brittannië nieuwe systeem van evenredige vertegenwoordiging zou dat vijf of zes zetels in Straatsburg op kunnen leveren.

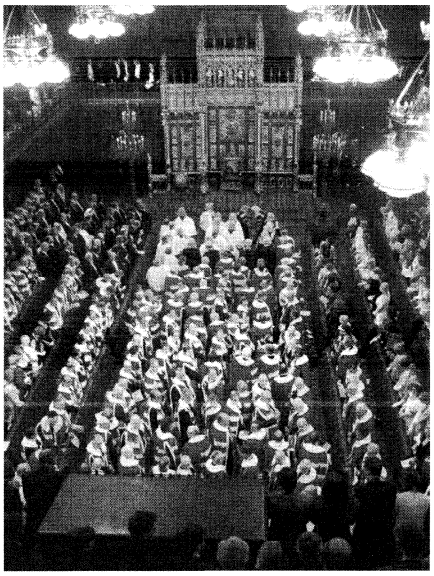
Grotere toegang tot overheidsinformatie

Op 26 maart 1999 maakte de Britse regering bekend veel overheidsinformatie voor het grote publiek toegankelijk te zullen maken door minder beperkingen te stellen aan de vermenigvuldiging ervan. Minister Cunningham van het *Cabinet Office* noemde het neerhalen van informatiebarrières van vitaal belang om het voor iedereen mogelijk te maken een actieve rol in de maatschappij te spelen en hij roemde daarbij de rol van Internet. Volgens een ambtelijk schrijven worden alleen documenten die de nationale veiligheid kunnen bedreigen of persoonlijke informatie over individuen prijsgeven niet openbaar gemaakt.
Pressiegroep *Campaign for Freedom of Information* verwelkomde de beslissing, maar was bezorgd over het voornemen om geld te vragen voor zogenaamde verhandelbare informatie met een bepaalde marktwaarde. Volgens de groep mag dat non-commerciële gebruikers niet beletten toegang tot informatie zoals wetsteksten te verkrijgen.

House of Lords debatteert over eigen hervorming

Op 20 april 1999 begon het *House of Lords* aan de behandeling van 160 amendementen op het regeringsvoorstel om een einde te maken aan het recht van erfelijke adel om in dit Hogerhuis zitting te hebben. Het wetsvoorstel was al door het Lagerhuis goedgekeurd en de regering waarschuwde de adel het voorstel niet te dwarsbomen.
Premier Blair had tijdens de verkiezingen al duidelijk gemaakt een einde te willen maken aan het politieke privilege van de erfelijke adel dat de Conservatieven een meerderheid in het Hogerhuis geeft. Er zijn namelijk driehonderd erfelijke edellieden van conservatieve huize tegenover zeventien van Labour. Sinds de komst van de Labourregering in 1997 zijn veel wetsvoorstellen hierdoor gesneuveld in het Hogerhuis dat weliswaar geen macht heeft over de overheidsuitgaven, maar andere wetgeving kan vertragen of amenderen.
Eerder dit jaar had Blair een Koninklijke commissie geïnstalleerd om een nieuwe politieke invulling van de Britse Eerste Kamer te bestuderen. Zo'n nieuwe invulling zou volgens velen niet eenvoudig zijn: enerzijds was er behoefte aan een orgaan met een hoger democratisch gehalte; anderzijds zal zo'n orgaan de macht van het Lagerhuis aantasten, iets waarvoor in geen enkel Lagerhuis enthousiasme zou bestaan.
Premier Blair kwam vorig jaar een geheim compromis overeen met Lord Cranborne,

Groot-Brittannië

Op 20 april 1999 begon het Hogerhuis aan de behandeling van amendementen op het regeringsvoorstel om een einde te maken aan het recht van de erfelijke adel om in deze instelling zitting te hebben. *(foto ANP)*

de leider van de conservatieven in het Hogerhuis, om tijdelijk een beperkt aantal leden van erfelijke adel in het House of Lords toe te staan, totdat een definitieve vorm voor het nieuwe Hogerhuis was vastgesteld. Dit achter de rug van de conservatieve partijleider William Hague om bekokstoofde voorstel kostte Cranborne zijn baan, maar geen van de partijen hadden zich er openlijk tegen verzet.

Rapport over racisme bij politie

De Britse minister van Binnenlandse zaken Straw kreeg een storm van kritiek over zich heen nadat op 22 februari 1999 bekend was geworden dat hij zonder succes had geprobeerd een uitgelekt rapport over racisme binnen de Londense politie uit de publiciteit te houden. Het door de voormalige rechter Macpherson geschreven rapport valt het politieonderzoek aan in de zaak van de vermoorde zwarte tiener Stephen Lawrence. De rechtbank stelde Straw weliswaar in het gelijk, maar op dat moment waren de krantenpersen al aan het rollen en kon het nieuws niet meer tegen gehouden worden. Straw zei geen spijt te hebben van zijn poging om een rechtbank het publiceren van details over het door de Londense politie verknoeide onderzoek naar de racistische moord te laten verbieden.
Het rapport beschuldigt de Londense politie van kwaadaardig en geïnstitutionaliseerd racisme, incompetentie en gebrek aan leiderschap en geeft als aanbeveling dat de politie ook binnen de *Race Relations Act* zou moeten vallen. Door dit mislukte politieonderzoek, waarbij de zeer waarschijnlijk blanke daders van de moord vrijuit gingen, daalde het vertrouwen in de Britse politie onder etnische groepen aanzienlijk.
Volgens Straw waren de omstandigheden in deze zaak uitzonderlijk en diende voortijdige publicatie van het onderzoeksrapport geen publiek belang. Hij beloofde een onderzoek naar het lekken van het rapport. Britse kranten spraken over een vernedering voor Straw en arrogantie en hypocrisie van het huidige kabinet.

Op 26 februari 1999 volgde een nieuwe rel, toen bleek dat bij een nieuwe publicatie van het Macpherson-rapport in de appendix per ongeluk ook de namen waren vermeld van de informanten die de politie hadden getipt over de daders van de racistische moord. Staatssecretaris Boateng van Binnenlandse zaken vertelde het parlement dat Straw de publicatie ernstig betreurde, maar dat hij ontkende dat het zijn fout zou zijn. Volgens Boateng had de auteur Mac Pherson de verantwoordelijkheid voor de fout op zich genomen.
Een dag na de publicatie werd het rapport uit de roulatie genomen, maar aangenomen werd dat de vijf verdachten in de moordzaak de originele versie hadden toegestuurd gekregen. De informanten, waarvan sommige zeer dichtbij de verdachten wonen, werden onmiddellijk politiebescherming aangeboden. Ze geloofden dat hun leven groot gevaar liep.

Fascistische groepering pleegt bomaanslagen

Er vielen op 30 april 1999 bij een bomaanslag op een homobar in het centrum van Londen 2 doden en 73 gewonden. Een fascistische groepering, genaamd Witte Wolven, claimde verantwoordelijkheid voor de aanslag. De groepering had voor twee eerdere spijkerbomaanslagen ook de verantwoordelijkheid opgeëist. Deze aanslagen waren gepleegd in de grotendeels zwarte wijk Brixton en onder de uit Bangladesh afkomstige gemeenschap ten koste van respectievelijk 39 gewonden en 7 gewonden.
De Witte Wolven hadden eerder ook dreigbrieven verstuurd naar zwarte parlementariërs, Aziatische tijdschriften en prominente joden. Hierin werden de minderheden bedreigd met uitroeiing, als ze niet voor eind 1999 het land zouden verlaten. De groep eiste dat Groot-Brittannië zou terugkeren naar een geheel blanke samenleving.
Naast de Witte Wolven waren in Groot-Brittannië nog drie racistische groeperingen actief die aanslagen op minderheden pleegden.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Geldteruggave aan pensioenfonds

Een Britse rechtbank bepaalde in hoger beroep op 10 februari 1999 dat het Britse elektriciteitsbedrijf *National Grid Group Plc* in 1992 onwettig 46,3 miljoen pond uit een pensioenfonds had weggenomen. Volgens vertegenwoordigers van de 200.000 betrokken gepensioneerden betekende de uitspraak dat het bedrijf het geld aan het fonds terug moest geven met rente, wat het bedrag zou doen stijgen naar 200 miljoen pond. De uitspraak zou volgens hen ook gevolgen kunnen hebben voor omstreden pensioenfondsen met betrekking tot het Britse elektriciteitsbedrijf *National Power Plc.* Advocaten van National Grid zeiden toestemming te vragen om tegen de uitspraak in beroep te gaan in het House of Lords, het hoogste gerechtshof van Groot-Brittannië.

Invoering euro voorbereid

Groot-Brittannië presenteerde op 23 februari 1999 het *National Changeover Plan,* een voorstel met tijdschema om het land op de komst van de euro voor te bereiden. De sleutelpassages uit het document:

- De regering bevestigde aan de euro mee te zullen doen, mits aan bepaalde economische voorwaarden is voldaan.
- Er zal een referendum over het onderwerp komen.
- Er zal geen beslissing genomen worden of een referendum worden uitgeschreven tot na de volgende verkiezingen, die uiterlijk in mei 2002 gehouden zullen worden.
- Een referendum zou vier maanden na de regeringsbeslissing om mee te doen met de euro gehouden kunnen worden.
- Het eurogeld zou 24 tot 30 maanden na een positieve referendumuitkomst in roulatie gebracht worden.
- Het sterlinggeld zou zes maanden na de

introductie van de euro uit de roulatie gehaald kunnen worden.
- Op een nog onbepaald tijdstip na het referendum moet de beslissing genomen worden de uitwisselingskoersen op te heffen en eurorentestanden aan te passen.
- De regering zal voor het referendum nieuwe wetgeving maken om het zijn departementen mogelijk te maken te investeren in systemen om over te schakelen op de euro. Dit zal tientallen miljoenen ponden per departement gaan kosten.
- De planners hebben berekend dat sommige bedrijven moeite zullen hebben de veranderingen tijdig door te voeren.
- De economisch rustige maand februari zou een goede maand zijn om de euro in te voeren.
- Er zullen 2 miljard eurobiljetten en 13 miljard euromunten gemaakt moeten worden om aan de aanvankelijke vraag te kunnen voldoen.
- Er is nieuwe wetgeving nodig om de *Bank of England* aan de Maastricht-criteria te laten voldoen.
- De Londense effectenbeurs denkt niet veel te hoeven aanpassen voor de komst van de euro.
- Het CHAPS-systeem dat de onderlinge betalingen tussen banken regelt zal uitgebreid moeten worden om er voor te zorgen dat er dagelijks 170.000 eurotransacties plaats kunnen vinden. Hiervoor is waarschijnlijk 24 maanden voor nodig.

De regering zei in 2000 een volgend plan te zullen publiceren met daarin een gedetailleerder tijdschema.

Derde begroting van Brown: overheidsfinanciën weer op orde

Minister van Financiën Brown ging op 8 maart 1999 zijn derde begrotingsjaar in met een begrotingsoverschot, het eerste sinds tien jaar. Na twee jaar had Brown de van de conservatieve regering geërfde schulden afbetaald en de overheidsfinanciën weer op orde gekregen en leek hij de Labourverkiezingsleuzen 'voorzichtigheid en stabiliteit' te hebben waargemaakt. Volgens kenners zou het overschot in de toekomst nodig zijn in verband met verwachte economische stagnatie. Bovendien wilde Labour niet terug naar het oude imago van 'belasting-en-uitgaven'.
Brown's derde begroting, met veel aandacht voor ondernemen, werk en het gezin, zou geen grote macro-economische impact hebben. Het vaststellen van de rentestand had hij al overgelaten aan de *Bank of England*, een plan ter bevordering van de jeugdwerkgelegenheid was al geïntroduceerd en de meeste departementale begrotingen werden in 1998 al voor drie jaar vastgesteld. Brown wilde ook voorzichtig zijn met extra geld uitgeven omdat de overheidsprioriteiten gezondheidszorg en onderwijs in de volgende periode meer aandacht dienden te krijgen.
De begroting was sterk gericht op microeconomische veranderingen met de bedoeling een impuls te geven aan het lange termijn productiepotentieel van de economie. Zo werd er een belastingverlaging doorgevoerd. Het begintarief van de inkomensbelasting kwam op 10 procent, een van de laagste tarieven ter wereld, en het basistarief daalde van 23 naar 22 procent. Brown ontkende hiermee risico's te nemen met de overheidsfinanciën en de rentestand. Volgens de minister zou de begroting de Britse arbeids- en kapitaalmarkten versterken, wat als bijkomend voordeel had dat eventuele invoering van de euro gemakkelijker werd. Hij ontkende echter dat de maatregelen vooral op de invoering van de nieuwe munteenheid gericht waren. Brown's begroting werd door de media enthousiast ontvangen.

Toch geen belastingverlaging

Een op 2 april 1999 uitgekomen onderzoeksrapport van het *Adam Smith Institute* liet zien dat de door de Labourregering beloofde belastingverlaging voor 1999 niet waargemaakt werd. De auteur van het rapport Gabriel Stein rekende voor dat het gemiddelde Britse gezin met een netto belastingtoename van 81 pence per week had te maken in plaats van de aangekondigde 1,03 pond verlaging. De minister van Financiën Brown werd eerder ook al door de oppositie beschuldigd van misleiding van het publiek door de aandacht te vestigen op belastingverlagende maatregelen en verhogingen juist weg te moffelen. Volgens het rapport zou de verhoging voor een deel het gevolg zijn van maatregelen uit de begrotingen van vorige jaren.

Nieuw gezagsorgaan voor fusies van bedrijven

Minister van Handel en Industrie Byers maakte op 10 maart 1999 bekend dat er ter beoordeling van fusies van bedrijven een nieuw gezagsorgaan komt met alleen nog politiek onafhankelijke leden die zonder interventies van de minister beslissingen mogen nemen. Volgens Byers kreeg het orgaan zeggenschap over alle fusies, behalve als die met defensie of nationale veiligheid te maken hebben.

JUSTITIE

Arrestatie en vrijlating moslim-fundamentalist

De op 15 maart 1999 door speciale anti-terreureenheden in Londen gearresteerde moslim-fundamentalist Abu Hamza al-Masri werd op 19 maart 1999 samen met twee andere mannen in afwachting van verder onderzoek op borgtocht vrijgelaten. De uit Egypte afkomstige 41-jarige Hamza al-Masri is bekend om zijn aanmoedigingen aan moslims over de hele wereld de wapens op te nemen om overal de islamitische wetten in te voeren. Vanuit een moskee in het noorden van Londen waar hij imam is, leidt hij een organisatie van islamitische activisten. De groep beschikt over een website die een link heeft naar de zeventien pagina's tellende *fatwa* van miljonair en terrorist Bin Laden tegen de VS en andere vijanden van de islam.

Jemen had eerder laten weten te hopen op uitlevering van Hamza al-Masri door de Britten, omdat hij daar verdacht wordt van het plannen van bomaanslagen en betrokkenheid bij een ontvoering waarbij vier toeristen om het leven kwamen.

Oproep tot onderzoek moord in Schotland

Familie van de in november 1998 in Schotland door drie blanken vermoorde Sikh Surjit Chhokar deed op 22 maart 1999 publiekelijk een beroep op justitie de drie alsnog te berechten. De politie had de drie verdachten opgepakt, maar uiteindelijk maar één voorgeleid en deze was begin maart vrijgelaten na de andere twee de schuld te hebben gegeven. De familie vroeg de politie de moordenaars voor het gerecht te brengen en verzochten om een officieel onderzoek naar de vrijlating van de twee andere verdachten en naar de redenen waarom racisme als motief voor de moord nooit onderzocht was. De woordvoerder voor de familie Chhokar noemde de overeenkomsten

met de nasleep van de moord op Stephen Lawrence in Londen hoogst verontrustend.

Vrijspraak moslimparlementslid

Op 25 maart werd het eerste Britse moslimparlementslid, de in Pakistan geboren Mohammed Sarwar, vrijgesproken van alle beschuldigingen van samenzwering en pogingen tot verhindering van justitieonderzoek naar vermeende manipulaties met stemmen tijdens de algemene verkiezingen van 1997. Premier Blair zei na de beslissing Anwar snel in zijn oude functie te herstellen. Die was ondanks zijn schorsing toch een actief Labourparlementslid gebleven.
Eerder in maart was Sarwar ook al vrijgesproken van beschuldigingen dat hij bij zijn verkiezingsoverwinning in het Schotse Govan in 1997 onjuist met onkostenuitgaven had gehandeld.

Pinochet in beroep tegen uitlevering

Advocaten van de voormalige Chileense president Pinochet kondigden op 30 april 1999 aan in beroep te gaan tegen de beslissing van de Britse regering om een uitleveringsprocedure te beginnen tegen de exdictator. In de laatste etappe van een langdurige juridische affaire had minister van Binnenlandse zaken Straw het groene licht gegeven aan Britse gerechtshoven met hoorzittingen te beginnen om uit te maken of Pinochet aan Spanje uitgeleverd kan worden. Dat land wil hem berechten op aanklachten van martelingen, begaan tijdens zijn bewind tussen 1973 en 1990.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Leeftijd voor homoseksueel contact verlaagd

Het Britse parlement keurde op 25 januari 1999 een wet goed waarin de leeftijd waarop homoseksuelen seks mogen hebben verlaagd wordt van 18 naar 16 jaar. Bij de stemming, waarbij 313 parlementsleden zich voor en 130 zich tegen de hervorming uitspraken, werd iedereen vrijgelaten om overeenkomstig zijn eigen geweten en los van zijn politieke achtergrond te stemmen.
Minister van Binnenlandse zaken Straw had het wetsvoorstel ingediend om de Britse wetgeving beter aan te laten sluiten bij de rest van Europa. Jonge Britse homoseksuelen hadden de vroegere wet al eerder aangevochten en daarbij ook steun gevonden bij het Europese Hof voor de Mensenrechten in Straatsburg. De nieuwe wet bracht tegelijkertijd maatregelen om jonge mensen van onder de 18 te beschermen tegen misbruik door bijvoorbeeld leerkrachten en welzijnswerkers. De nieuwe maatregelen beschermen jongeren in scholen, tehuizen, gevangenissen en ziekenhuizen, maar niet in vakantiekampen en vrijwilligersorganisaties.
Volgens de nieuwe wet mag een leerkracht nu ook een 16-jarige leerling trouwen, indien diens ouders toestemming geven, maar seks buiten het huwelijk wordt als een strafbaar feit beschouwd totdat de leerling 18 is.
De conservatieve woordvoerder van Binnenlandse zaken Fowler sprak zich uit tegen de hervorming omdat opiniepeilingen lieten zien dat tweederde van de stemgerechtigden tegen verlaging van de leeftijd was waarop seks wordt toegestaan. De invloedrijke Labourparlementariër Ashton, die zich sterk had gemaakt voor de aanvullende maatregelen tegen seksueel misbruik, prees de wet en sprak zijn steun uit. Weerstand tegen de wet kwam van de Noord-Ierse protestantse fundamentalist dominee Paisley, die sodomie een doodzonde noemde.
De wet zou waarschijnlijk op grote weerstand in het Hogerhuis stuiten, dat een soortgelijke maatregel in 1998 verwierp.

Aanscherping immigratiewetgeving

Groot-Brittannië zei op 9 februari 1999 zijn immigratiewetgeving aan te zullen scherpen met de bedoeling asielzoekers met onheuse motieven te weren en de legale procedures voor echte vluchtelingen te bespoedigen. Zo kunnen asielzoekers nog maar één keer in beroep gaan als hun de toegang tot Groot-Brittannië ontzegd wordt. Een andere maatregel in die Immigratie en Asiel Wet die in de herfst van 1999 van kracht moest worden, was het beboeten van vrachtwagenchauffeurs die illegale immigranten Groot-Brittannië binnenbrengen. De regering schatte het aantal immigranten dat jaarlijks verborgen in vrachtwagens Groot-Brittannië binnenkomt op 8.000. Verder moest de financiële steun aan asielzoekers verstrekt gaan worden in de vorm van bonnen in plaats van uitkeringen. Een van de meest radicale plannen was om de asielzoekers geen keus te geven over hun locatie bij aankomst in Groot-Brittannië. Hierdoor moest de druk op Londen en omgeving verlicht worden.
Minister van Binnenlandse zaken Straw noemde de huidige wetgeving een rommel en zei dat de nieuwe maatregelen misbruik van het systeem moesten voorkomen. Het grootste probleem zou volgens de overheid bestaan uit economische migranten die zeggen politiek vervolgd te worden, maar er op uit zijn hun levensstandaard te verhogen.
Volgens protestgroepen zouden de asielzoekers onder de nieuwe wet gereduceerd worden tot tweederangs burgers. Vooral het ontnemen van de locatiekeuze aan de immigranten werd gehekeld, omdat ze daarmee geïsoleerd worden van hun familie en vrienden.

WALES

Wales krijgt Blair-gezinde Labourkandidaat

Op 20 februari 1999 werd de Britse minister voor Wales, Alun Michael, gekozen als Labourkandidaat om bij een gunstige verkiezingsuitslag op 6 mei het nieuwe Welse parlement te gaan leiden. Zowel de leiders van de Nationalistische partij Plaid Cymru, als aanhangers van Labourtegenkandidaat Rhodri Morgan zagen de keuze voor Michael als weer een poging van premier Blair om overal een vinger in de pap te krijgen. De Welse leden van de Labourpartij gaven bijna twee keer zoveel stemmen aan Morgan als aan de Blair-gezinde Michael, maar doordat deze stemmen maar eenderde van het totaal uitmaakten — vakbonden, parlementariërs en kandidaten voor het nieuwe Welse parlement namen samen namelijk tweederde van de stemmen voor hun rekening — ging de eindoverwinning met 52,7 tegen 47,3 procent naar Michael. De woordvoerder van de Welse Conservatieve Partij Evans noemde het gebruikte kiessysteem een complete ontkenning van democratie.

SCHOTLAND

Zelfstandigheid domineert verkiezingsdebat Schotland

De verkiezingen van mei 1999 voor het eerste Schotse parlement sinds 1707 wierpen op 4 februari 1999 hun schaduw vooruit. In een fel debat tussen de Britse Labourminis-

ter van Schotland Dewar en de leider van de Schotse Nationalistische Partij (SNP) Salmond beschuldigde Dewar de SNP ervan Groot-Brittannië zo snel mogelijk te willen opdelen, maar volgens hem zou Schotland te klein en economisch te zwak zijn voor zelfstandigheid.
Salmond reageerde dat hij de belangen van het Schotse volk wilde dienen en dat de SNP geen bevelen of instructies van iemand anders dan het Schotse volk wenste aan te nemen. De SNP pleitte vooral voor radicale landhervorming, grote investeringen in toerisme en een nieuw beleid inzake gezondheidszorg, onderwijs en ruimtelijke ordening. Ook wilde de SNP plaatselijke bedrijven helpen zich te ontwikkelen en minder afhankelijk te zijn van investeringen van buitenaf. Dewar herhaalde de bestaande Labourprioriteiten: onderwijs, gezondheidszorg, drugsbestrijding, en radicale landhervorming.
Het nieuwe parlement zou in juli 1999 voor het eerst bij elkaar komen en vanaf 1 januari 2000 Schotse aangelegenheden zoals gezondheidszorg, onderwijs en justitie gaan regelen. Londen bleef zeggenschap houden over buitenlandse zaken, defensie en economisch beleid. In tegenstelling tot Wales kreeg Schotland ook de bevoegdheid om de inkomstenbelasting te verlagen of te verhogen met maximaal drie procent. Volgens opiniepeilingen van januari 1999 zou Labour 57, de SNP 43 , de Conservatieve Partij 16 en de Liberaal-Democratische Partij 13 zetels krijgen in het 129 zetels tellende Schotse parlement.

Blair waarschuwt tegen zelfstandigheid

Op 5 maart 1999 aan het begin van de Labourverkiezingscampagne voor het nieuwe Schotse parlement waarschuwde premier Blair dat onafhankelijkheid veel geld en banen zou kosten. In zijn toespraak voor de Schotse Labourpartij gaf hij aan dat een scheiding een gat van vier miljard pond in de Schotse overheidsfinanciën zou slaan. Blair beschuldigde de SNP ervan alleen op separatisme uit te zijn en een slechte onderbouwing te hebben van hun financiële oplossingen. De premier vond verder dat mensen die uitgingen van het idee van een aparte Schotse identiteit eens serieus moesten worden. 'Deze verkiezing is geen spel. Het is echt', aldus Blair.
Volgens de door Salmond geleide SNP wordt de Schotse Labourpartij vanuit Londen te streng gecontroleerd, een beschuldiging die door sommige Labourdissidenten erkend wordt. Veel Schotse socialisten stonden sceptisch tegenover het 'New Labour' van Blair. Een opiniepeiling van 4 maart gaf aan dat 61 procent van de Schotten geen bemoeienis van Blair met de verkiezingscampagne wilde.

SNP belooft referendum en is tegen belastingverlaging

Bij de campagnestart van de SNP op 12 maart 1999 beloofde leider Alex Salmond een referendum over onafhankelijkheid als zijn partij een meerderheid in het nieuwe Schotse parlement zou krijgen.
Een ander opvallend punt in de campagne was de aanval op de voorgestelde belastingverlaging van de regering, zoals die de week ervoor door minister van Financiën was aangekondigd. De SNP zou de extra 690 miljard pond aan belastingen willen besteden aan gezondheidszorg en onderwijs. Dit door de SNP-leden gesteunde idee stuitte volgens een opiniepeiling echter op weerstand bij 63 procent van de Schotse kiezers. Ook Schotse bedrijven uitten hun scepsis over het plan.
Hoewel ook de Labourpartij de SNP in eerste instantie beschuldigde van te makkelijk belastinggeldden uit te willen geven zei de Schotse Labourleider Dewar op 14 maart 1999 niet uit te kunnen sluiten dat zijn partij in de toekomst de belastingen zou verhogen indien dat noodzakelijk geacht werd. SNP-leider Salmond noemde Dewar's aankondiging zeer onthullend.

Waarschuwing Brown

De Britse minister Brown van Financiën waarschuwde de nieuw te vormen regeringen van Schotland en Wales op 5 april 1999 zich te houden aan de door zijn departement vastgestelde limieten voor overheidsuitgaven. Volgens de *Financial Times* riskeerde Brown een controverse door vier weken voor de verkiezingen de macht van zijn ministerie over de nieuwe parlementen zo duidelijk te benadrukken. Recente opiniepeilingen voor Schotland gaven voor Brown echter gunstige cijfers te zien: de steun voor de pro-onafhankelijkheidspartij SNP daalde, terwijl Labour op een comfortabele voorsprong van 13 procent kwam te staan.
Labourleider in de Schotse verkiezingsstrijd, Donald Dewar, waarschuwde op 6 april 1999 de nationalistische SNP nogmaals dat de door die partij gewenste onafhankelijkheid zeer kostbaar voor Schotland zou worden. 'Hun plannen zouden bedrijven verjagen, banen kosten en belastingen omhoog doen gaan, aldus Dewar op campagne.
SNP-leider Alex Salmond legde tijdens de campagne vooral de nadruk op de volgens vele Schotten te kort schietende Londense regering. Volgens hem kon alleen een Schotse partij het beste beleid voor alle mensen in Schotland voeren.

NOORD-IERLAND

Vredesproces Noord-Ierland vertraagd

Nieuwjaarsboodschap van IRA

Guerrillastrijders van het Ierse Republikeinse Leger, de IRA, bevestigden in hun nieuwjaarsboodschap van 7 januari 1999 hun betrokkenheid bij het Noord-Ierse vredesproces, maar gaven blijk van groeiende frustratie over het langzame tempo waarin de afgesproken vernieuwingen werden doorgevoerd. Pro-Britse politici reageerden kwaad op de opmerking en zagen er een verborgen dreigement in van de IRA om de wapenstilstand op te heffen. Volgens de protestantse partijen in Noord-Ierland hield juist de IRA het vredesproces op, door geen begin te maken met ontwapening. Beoogd regeringsleider David Trimble van de Ulster Unionist Party had dit als voorwaarde gesteld voor deelname van de politieke vleugel van de IRA, Sinn Fein, aan de nieuwe Noord-Ierse regering. Op 11 januari 1999 onderstreepte ook de Britse premier Blair nogmaals het belang van ontwapening van alle partijen.

Onderzoek geëist naar Bloody Sunday

Familieleden van de in 1972 door Britse veiligheidstroepen doodgeschoten rooms-katholieke betogers voor gelijke burgerrechten eisten op 31 januari 1999 een rechtvaardig onderzoek naar de gebeurtenissen op *Bloody Sunday*. Dit gebeurde tijdens een mars naar de plek in het Noord-Ierse Londonderry waar veertien mensen de dood vonden. Onder de duizenden deelnemers aan de mars bevonden zich Sinn Fein leiders waaronder Gerry Adams. Met een minuut stilte werd het bloedbad van 1972 herdacht; daarnaast werd angst geuit over de

vertragingen in het uitvoeren van het huidige vredesakkoord.

Eerste gesprekken tussen unionisten en republikeinen

De op 17 februari 1999 gehouden gesprekken tussen de belangrijkste Noord-Ierse unionistische en republikeinse partijen, de eerste die ooit tussen de rivalen gevoerd werden, leidden niet tot beëindiging van de ruzie over ontwapening. Er was wel sprake van dooi in de ijzige relatie: 24 uur voor de gezamenlijke gesprekken hadden de partijen in het Noord-Ierse parlement samen voor plannen gestemd die een coalitieregering mogelijk moesten maken. Het slagen van deze plannen was echter hoogst onzeker, omdat de protestantse UUP weigerde met Sinn Fein in een regering plaats te nemen zolang de IRA niet tot ontwapening overging. Volgens Sinn Fein schond de UUP hiermee het vredesakkoord van 10 april 1998, waarin deze voorwaarde niet zwart op wit te lezen was. Wel moest volgens het akkoord de ontwapening in mei 2000 voltooid zijn.
Sinn Fein liet op 17 februari weten nog steeds vast te houden aan de streefdatum van 10 maart om de nieuwe Noord-Ierse regering te vormen.

Uitstel formatie regering

Op 8 maart 1999 besloot Groot-Brittannië de streefdatum voor installering van de nieuwe regering uit te stellen tot 29 maart. Volgens minister voor Noord-Ierland Mowlam zou dat de partijen tijd en ruimte geven om hun weg vooruit te vinden. Verder maakte ze duidelijk dat succes afhangt van de betrokken partijen: 'Macht kan alleen overgedragen en uitgeoefend worden met steun door alle gemeenschappen.'

Beschuldigingen van Adams aan adres Trimble

De dag ervoor, op 7 maart 1999, had Sinn Feinleider Adams beoogd premier Trimble ervan beschuldigd het vredesproces tot het randje van ineenstorting te brengen met zijn eis van ontwapening van de IRA. In het artikel in de *Irish Voice* schreef Adams: 'Ontwapening is geen voorwaarde, maar het is een doel waar we allemaal naar moeten streven om te bereiken. Dat is wat Sinn Fein doet. Oprecht en serieus, zowel naar de letter als de geest van het Akkoord.' Verder zei hij dat de unionisten hun lang gekoesterde band met Groot-Brittannië wilden behouden door het vredesakkoord te torpederen met de uitbanning van Sinn Fein. Hiermee zouden de protestanten volgens hem de IRA weer tot oorlog dwingen in de waan dat een militaire overwinning over die groep nog steeds mogelijk is. Adams vroeg de Ierse en Britse regering dringend Trimble ervan te weerhouden het vredesakkoord te ruïneren.

Op 9 maart spraken Trimble en Adams elkaar voor 75 minuten, maar de ontmoeting bracht geen oplossing voor het ontwapeningsprobleem. Bij de meeste politici en media van beide zijden bleef de stemming echter gematigd optimistisch over de kansen op een oplossing van het conflict dat Noord-Ierland al 30 jaar terroriseert.

Vrijlating drie IRA-guerillastrijders

Op 23 maart 1999 werden drie IRA-guerillastrijders vrijgelaten uit een Noord-Ierse gevangenis. Hoewel de vrijlating een onderdeel vormde van de uitvoering van het vredesakkoord van vorig jaar, had minister van Binnenlandse zaken Straw nog geprobeerd de vervroegde vrijlating tegen te houden. Straw vocht de door een onafhankelijk panel genomen beslissing aan met het argument dat de veroordeling in Engeland had plaatsgevonden en de gevangenen nog onder controle van zijn ministerie stonden. Een Noord-Ierse rechtbank wees de claim van Straw echter af. Hoewel de ministers Prescott en Mowlam de vrijlating als onvermijdelijk voor het vredesproces zeiden goed te keuren, zette Straw's actie kwaad bloed bij de Noord-Ierse republikeinen.

Nieuwe bedreigingen voor vrede

Protestantse guerrillastrijders dreigden op 25 maart 1999 hun wapenstilstand op te heffen als Groot-Brittannië als gevolg van een eventuele mislukking van de uitvoering van het vredesakkoord Noord-Ierland nieuwe politieke structuren op zou leggen. De Ulster Volunteer Force en de Red Hand Commando vreesden vooral nauwere banden met Ierland.

Op dezelfde dag lieten familieleden van de in 1997 door pro-Britse extremisten doodgeschopte rooms-katholieke Robert Hamill weten een openbaar onderzoek te willen naar zijn dood. Pro-Ierse nationalisten steunden hen hierin. Zowel vanuit Ierland als Groot-Brittannië werd getracht de oplaaiende rivaliteit te nuanceren en in te dammen door op het belang van het vredesproces te wijzen.

Vlagincident bij parlement Belfast

Terwijl op 30 maart 1999 in het parlement van Belfast de vredesbesprekingen in volle gang waren vond buiten een incident plaats dat aangaf hoe gepassioneerd sommigen hun culturele identiteit verdedigen. Twee republikeinse aanhangers van het vredesakkoord hadden de Ierse vlag aan het voetstuk van het bronzen beeld van Lord Edward Carson bevestigd. Carson had meegeholpen de Britse heerschappij in Noord-Ierland te vestigen. Dominee Paisley en Nigel Dodds van de Democratic Unionist Party, felle tegenstanders van het vredesakkoord, reageerden furieus en eisten dat de vlag verwijderd zou worden.

Onderhandelingen over regering weer opgeschort

Op 1 april 1999 werd besloten de onderhandelingen over de te vormen Noord-Ierse regering te schorsen tot 13 april, nadat de Noord-Ierse partijen niet in staat waren gebleken de patstelling te beëindigen. De premiers van Groot-Brittannië en Ierland, Blair en Ahern, zeiden dat vrede echter nog steeds binnen handbereik was en kondigden een plan aan om de impasse over guerrillaontwapening te doorbreken. Het plan gaf guerrillabewegingen na de vorming van een kabinet een maand om te beginnen met het vrijwillig inleveren van wapens. Een internationale commissie moest toezien op nakoming hiervan. Een woordvoerder van Sinn Fein veroordeelde het voorstel met de opmerking dat het plan overeengekomen was tussen de twee regeringen — niet met de partijen. Leider Gerry Adams zei verder teleurgesteld en gefrustreerd te zijn dat de deadline voor de vorming van het kabinet opnieuw niet gehaald was. De protestantse leider David Trimble vond dat het plan van Ahern en Blair wel potentie had om problemen uit de weg te ruimen.
De mislukking om de deadline te halen leidde tot grote ongerustheid in Noord-Ierland, vanwege de naderende jaarlijkse pro-

testantse parades die in het verleden vaker op gewelddadigheden uitliepen.

Vrijlating IRA-gevangenen

Vier IRA-leden van de beruchte *Balcombe Street Gang* werden op 13 april 1999 uit de gevangenis vrijgelaten als onderdeel van het Noord-Ierse vredesproces. De mannen zaten levenslange straffen uit wegens diverse bomaanslagen en moord op twee politieagenten tijdens een gijzeling in 1975. Voorwaarde voor vrijlating was dat de IRA zijn in juli 1997 afgekondigde wapenstilstand handhaafde.

Oproep vanuit Ierland tot samenwerking

De belangrijkste bedrijfs- en vakbondsfederaties van Ierland deden op 23 april 1999 gezamenlijk een beroep op alle partijen in Noord-Ierland de impasse in het vredesproces te doorbreken en de vestiging van grensoverschrijdende organisaties mogelijk te maken. De federaties zeiden samen te werken aan de ontwikkeling van deze organisaties, die in het vredesakkoord een belangrijke rol kregen toebedeeld. Als gebieden die hiervoor het eerst in aanmerking komen, werden industrie, handel en toerisme genoemd. Voorts waren ook transport, gezondheidszorg, onderwijs en milieu toekomstige terreinen van samenwerking.
De Ierse groeperingen spoorden daarnaast de Britse en Ierse overheid aan verder te gaan met het opzetten van het in het vredesakkoord genoemde onafhankelijke *Consultative Forum*. Volgens hen kon zo'n forum een sleutelrol spelen in het vinden van gebieden van gezamenlijke interesses en mogelijkheden.

Gesprekken tussen Adams en Blair

Op 29 april 1999 hield premier Blair enkele gesprekken met Sinn Feinleider Adams in Londen. Over de gevoerde privé-gesprekken werden geen mededelingen gedaan. Het was de eerste samenkomst van de leiders sinds 19 april toen ze samen met de Ierse premier Ahern geen doorbraak konden bereiken in de impasse over de ontwapeningskwestie.

Amerikaanse prijs voor Hume

John Hume, de leider van de Noord-Ierse Katholieke Sociaal-democratische Arbeidspartij, ontving op 18 januari 1999 in het Amerikaanse Atlanta de Martin Luther King Vredesprijs. Net als bij de in 1998 aan hem en zijn protestantse politieke rivaal Trimble uitgereikte Nobelprijs voor de Vrede, werd Hume geprezen voor zijn voorbereidende werk voor het Noord-Ierse vredesakkoord.
Op 26 maart 1999 maakte Hume bekend dat hij het bij de Nobelprijs behorende geldbedrag van 286.000 pond gaat besteden aan armoedebestrijding en hulp aan slachtoffers van geweld voor zowel katholieken als protestanten in Noord-Ierland.

Vrijlating IRA-gevangene door vormfout

Op 4 april 1999 werd Nicholas Mullen, de laatste IRA-gevangene op het Britse hoofdeiland, vrijgelaten door het Hof van Cassatie. Hij werd in 1990 tot 30 jaar gevangenisstraf veroordeeld voor het beramen van bomaanslagen in de IRA-guerrillastrijd tegen Britse overheersing van Noord-Ierland. De veroordeling werd in hoger beroep vernietigd wegens de onwettelijke wijze waarop Mullen uit Zimbabwe was weggehaald om terecht te staan. Mullen werd in opdracht van de geheime dienst van Groot-Brittannië uit Zimbabwe gedeporteerd, terwijl dat voor de wet in opdracht van de chef van de immigratiedienst van Zimbabwe had moeten gebeuren.

OVERLEDEN

Iris Murdoch, auteur

Op 8 februari 1999 overleed de Britse schrijfster Iris Murdoch op 79-jarige leeftijd in een verpleegtehuis in Oxford. Murdoch, een van de belangrijkste Britse romanschrijvers van de twintigste eeuw, leed de laatste vijf jaar aan de ziekte van Alzheimer. Bij elkaar schreef de verscheidene malen bekroonde auteur 27 romans, waaronder *A Severed Head, An Accidental Man* en *The Sea, the Sea.*
De op 15 juli 1919 in Dublin geboren Iris Murdoch beschreef in haar romans vaak gepassioneerde personen die verstrengeld raakten in hetero- en homoseksuele liefde, incest, overspel, (zelf-)moord en waanzin. In 1987 werd Murdoch geridderd tot *Dame of the Order of the British Empire.*

(Vorige berichten pag. 26/2 - 1999)

NOORWEGEN

BINNENLANDSE ZAKEN

Regering sluit op laatste moment akkoord over begroting

De minderheidsregering van premier Kjell Magne Bondevik sloot op 25 november 1998 een akkoord met de Conservatieve Partij en de Vooruitgangspartij over de begroting van 1999. Bondevik wist met dit akkoord zijn regering te redden, nadat het voortbestaan ervan bijna een maand lang aan een zijden draadje had gehangen. De regering wist namelijk lange tijd geen steun te verwerven voor haar begrotingsplannen, vooral omdat ze de extra kinderbijslag voor jonge kinderen niet wilde schrappen. Dit onderdeel was het 'vlaggenschip' van de Christelijke Volkspartij, de dominante partij in de minderheidsregering.

Regering wil negen miljard bezuinigen

De regering presenteerde haar begrotingsplannen op 5 oktober 1998. Uitgangspunt hiervan was een strengere fiscale politiek en een forse bezuiniging op de overheidsuitgaven. Doel hiervan was het verlagen van de rente die in 1998 met 4,5 procent was gestegen en inmiddels tot de hoogste van Europa behoorde. Oorzaak was de val in de olieprijs, waardoor de inkomsten van Noorwegen fors waren gedaald.

De overheid wilde vooral bezuinigen door:
- werknemers een dag minder vakantie te geven;
- het vakantiegeld te verlagen van 10,2 naar 9,8 procent;
- werkgevers te verplichten zieke werknemers drie weken door te betalen in plaats van de huidige twee weken.

De belastingmaatregelen behelsden:
- een verhoging van de inkomstenbelasting van 28 naar 29 procent;
- een verhoging van de vermogensbelasting;
- hogere energieprijzen;
- hogere tabaksaccijns;
- hogere accijns op voertuigen.

Daar tegenover stond dat de regering meer geld wilde uitgeven, vooral in de zorgsector. Bovendien omvatte het plan het omstreden voorstel om de kinderbijslag te verhogen voor ouders met kinderen tot twee jaar.

Dit begrotingsvoorstel zou de regering naar eigen zeggen 9 miljard Noorse kronen (ongeveer 2,6 miljard gulden) opleveren: 4 miljard door de belastingmaatregelen en 5 miljard door de bezuinigingen op de overheidsuitgaven.

Links en rechts tegen begrotingsvoorstel

De anderhalve maand na de presentatie van de begroting wist de regering geen steun te verwerven voor haar plannen. Deze steun was noodzakelijk omdat de regeringspartijen over slechts 42 van de 165 parlementszetels beschikken. Alle oppositiepartijen waren het er weliswaar mee eens dat er fors moest worden bezuinigd, maar ze hadden geen vrede met de manier waarop de overheid dit wilde doen. De rechtse partijen—de Conservatieve Partij en de Vooruitgangspartij — haakten af vanwege de verhoging van de belastingdruk. De linkse oppositie — de Arbeiderspartij — eiste dat de regering toe zou geven op het punt van de verhoging van de kinderbijslag. Thorbjoern Jagland van de Arbeiderspartij op 12 november: 'We kunnen niet verder gaan met een regeringspartij die geen compromis wil sluiten op het gebied van de kinderbijslag'.

Regering stelt begrotingsplannen bij

De regering presenteerde op 14 november een nieuw begrotingsvoorstel met het doel om alsnog de steun te verwerven van de rechtse oppositie. De regering kwam de partijen vooral tegemoet op het gebied van de belastingmaatregelen. Zo verviel de verhoging van de inkomstenbelasting en viel de verhoging van de energietarieven lager uit. De Vooruitgangspartij reageerde in eerste instantie afwijzend. Ze vond namelijk dat de regering niet klakkeloos belastingmaatregelen kon schrappen, zonder daar andere bezuinigingen tegenover te zetten. Financieel woordvoerder Siv Jensen noemde het nieuwe voorstel nog slechter dan het oorspronkelijke plan: 'Ik zie geen enkele reden waarom de Vooruitgangspartij dit voorstel zal steunen'.
Het voorstel opende wel de weg voor nieuwe onderhandelingen met de oppositie. Dit leidde op 25 november uiteindelijk tot een akkoord tussen de regeringspartijen, de Vooruitgangspartij en de Conservatieve Partij. Kern van het voorstel was dat de belastingen minder fors zouden stijgen. Hier werden bezuinigingen tegenover gezet op de uitgaven voor de lokale overheid en op de steun aan enkele werkgelegenheidsprogramma's. Ook zou de contributie voor vakbonden niet meer aftrekbaar zijn van de belasting. De omstreden verhoging van de kinderbijslag werd echter gehandhaafd.

Bondevik wijzigt regering

Premier Kjell Magne Bondevik heeft zijn regering op 15 maart 1999 ingrijpend gewijzigd. Aanleiding hiervoor was het vertrek van minister van Justitie Aud Inge Aure na een langdurige ziekte en het ontslag van Ragnhild Queseth Haarstad, minister van Lokale Overheid. Naar aanleiding van het vertrek van beiden, veranderde een groot aantal ministers van portefeuille. De opvallendste benoeming was die van Eldbjoerg Loewer op Defensie. Zij was de eerste vrouwelijke minister van Defensie in Noorwegen en na de Canadese Kim Campbell de tweede vrouwelijke defensieminister van een NAVO-land.

Koning Harald in opspraak

De Noorse koning Harald raakte in december 1998 in opspraak toen uitkwam dat bij de renovatie van zijn paleis de kosten flink waren overschreden en dat hij forse cadeaus aannam van industriëlen, zoals een jacht ter waarde van meer dan een miljoen gulden en enkele dure springpaarden.
Carl Erik Grimstad, een voormalig privé-secretaris van de koning, riep hem op 8 december op om over zes jaar af te treden. Dan bereikt de koning de pensioengerechtigde leeftijd van 67 jaar. Harald zou de troon dan moeten afstaan aan zijn zoon, prins Haakon Magnus. Grimstad wilde verder een hervorming van de monarchie. Hij pleitte ervoor dat het koningshuis belasting zou gaan betalen en geen dure geschenken meer zou mogen aannemen.
De huidige privé-secretaris Magne Hagen noemde het nonsens dat de koning over zes jaar zou moeten aftreden. Hij zag verder geen bezwaar tegen het aannemen van giften.
Op 18 maart 1999 raakte het vorstenhuis opnieuw in opspraak toen uitlekte dat een lid van het koningshuis met voorrang was behandeld in het ziekenhuis. Een woordvoerder van het betreffende Rikshospitalet zei echter dat de koning, net als andere Noren, keurig op zijn beurt moet wachten voor een plaats in het ziekenhuis.
Koning Harald heeft een voornamelijk ceremoniële functie. Opiniepeilingen lieten zien dat ondanks de kritiek de meeste Noren het vorstenhuis ondersteunen.

Samenstelling regering (15 maart 1999)

Premier
Kjell Magne Bondevik (KF)
Landbouw
Kaare Gjœnnes (KF)
Kinderen en Familiezaken
Valgerd Svarstad Haugland (KF)
Cultuur
Anne Enger Lahnstein (SP)
Defensie
Eldbjoerg Lœwer (V)
Ontwikkelingssamenwerking en mensenrechten
Hilde Frafjord Johnson (KF)
Onderwijs, Onderzoek en Kerkelijke Aangelegenheden
Jon Lilletun (KF)
Milieu
Guro Fjellanger (V)
Financiën
Gudmund Restad (SP)
Visserij en Noordelijke samenwerking
Peter Angelsen (SP)
Buitenlandse zaken
Knut Vollebæk (KF)
Gezondheid
Dagfinn Hœybraathen (KF)
Industrie
Lars Sponheim (V)
Justitie en Politie
Odd Einar Dœrum (V)
Arbeid en Centrale Overheid
Laila Daavoey (KF)
Lokale Overheid
Odd Roger Enoksen (SP)
Olie en Energie
Marit Arnstad (SP)
Sociale Zaken
Magnhild Meltveit Kleppa (SP)
Transport en Communicatie
Dag Jostein Fjærvoll (KF)

KF: Kristelig Folkeparti (Christelijke Volkspartij)
SP: Senterparti (Centrumpartij)
V: Venstre (Links-liberalen)

Arbeiderspartij wil discussie aansluiting EU

Thorbjoern Jagland, de leider van de Arbeiderspartij, pleitte op 14 december 1998 in een kranteninterview voor een heropening van de discussie over Noorwegens lidmaatschap van de Europese Unie. De Noren hadden in 1994 in een referendum tegen dit lidmaatschap gestemd. Nu het economisch slechter gaat met het land, wil Jagland nogmaals naar de voor- en nadelen van het lidmaatschap bekijken: 'Alle partijen zijn over-

Noorwegen

eengekomen om het lidmaatschap van de Europese Unie niet meer aan te vragen gedurende deze parlementsperiode. Maar het is onzin om ons vast te leggen voor een langere periode. Het lijkt me verstandig alle mogelijkheden open te houden en dit onderwerp te bespreken op het partijcongres dat wordt gehouden voorafgaand aan de verkiezingen van 2001'.

Arbeiderspartij wil verdere productievermindering olie

De Arbeiderspartij, met 65 zetels de grootste partij in het 165 leden tellende parlement, maakte op 12 maart 1999 bekend voorstander te zijn van een verdere productievermindering van olie, zodat de OPEC de olieprijzen weer zou kunnen verhogen. Met dit doel had Noorwegen de productie in mei 1998 al teruggebracht met 100.000 barrels per dag; een productievermindering van 3 procent. Ondanks deze maatregel bleven de prijzen dalen. Daarom wil de Arbeiderspartij een verdere reductie.

Ruzie over energieplannen

De Noorse regering presenteerde op 19 maart 1999 haar plannen voor een nieuw energiebeleid. De oppositionele Arbeiderspartij toonde zich direct ontevreden. Ze noemde de plannen 'teleurstellend, flinterdun en onnauwkeurig.' Kritiek was er vooral op het feit dat eerder gestelde doelen uit de plannen waren verdwenen, zoals de wens dat Noorwegen zelf kan voorzien in haar energiebehoefte. De woordvoerder van de Arbeiderspartij: 'Dit opent de weg voor ongelimiteerde import van energie'.
De Arbeiderspartij bekritiseerde eveneens het plan om een grote waterkrachtcentrale in beheer te geven bij het metaalbedrijf Elkem ASA, vooral omdat deze centrale meer produceert dan de behoefte van dit bedrijf.
Kritiek was er ook op het plan om nieuwe waterkrachtcentrales te bouwen in de Oevre Otta-rivier. Een opiniepeiling wees op 22 april 1999 uit dat 33 procent van de Noren hiertegen was, 24 procent voor, terwijl 38 procent nog geen mening had.

NATUUR EN MILIEU

Brits plutonium gevonden

De Noorse organisatie voor nucleaire veiligheid maakte op 9 maart 1999 bekend dat er in de Noordzee bij Noorwegen sporen waren gevonden van plutonium van de Britse opwerkingsfabriek bij Sellafield. Deze fabriek loosde van 1960 tot 1990 200 kilo plutonium in de Ierse Zee. Deskundigen gingen ervan uit dat dit plutonium naar de zeebodem zou zakken en daarom niet verspreid kon worden. De Noorse organisatie voor nucleaire veiligheid: 'We kunnen niet zeggen dat er gevaar bestaat voor de volksgezondheid, maar de vervuiling gaat verder dan we in eerste instantie dachten.'

BUITENLAND

Noordpoolconferentie in Bodoe

De ministers van Buitenlandse zaken van Noorwegen, Zweden, Finland, IJsland en Rusland kwamen 5 en 6 maart 1999 bijeen voor een vergadering van de 'Barents Euro-Arctic Council' in het plaatsje Bodoe. De ministers spraken over onderwerpen uiteenlopend van gezondheidszorg tot nucleaire veiligheid. De samenwerking tussen de Europese Noordpoolstaten werd nieuw leven ingeblazen na het beëindigen van de Koude Oorlog.

Noorwegen ondersteunt Palestijnse staat

De Palestijnse president Yassar Arafat bracht op 15 maart 1999 een bezoek aan Noorwegen. De Noorse premier Kjell Magne Bondevik zei bij die gelegenheid dat hij Arafat ondersteunt in zijn idee dat een onafhankelijke Palestijnse staat het einddoel moet zijn. Arafat wilde deze staat al op 4 mei 1999 uitroepen, omdat deze dag wordt genoemd als einddatum voor de uitvoering van de Oslo-akkoorden. Bondevik riep Arafat echter op de zaak niet te overhaasten en te wachten op de uitslag van de Israëlische verkiezingen van 17 mei.

(Vorige berichten pag. 612/3 e.v. - 1998)

PORTUGAL

Portugal

BINNENLANDSE ZAKEN

Nieuwe minister van Landbouw

Op 2 oktober 1998 verving staatssecretaris Luis Capoulas Santos de aftredende minister van Landbouw, Fernando Gomes da Silva. Deze minister trad af om gezondheidsredenen. Gomes da Silva was in de maanden voorafgaande aan zijn ontslag zwaar bekritiseerd door de Portugese oppositie en door de Europese Commissie, vanwege het toenemende aantal gevallen van BSE. Portugal is na Ierland en Groot-Brittannië het meest getroffen door de gekke-koeienziekte. Spanje heeft zijn grenzen gesloten voor Portugees rundvlees. Het Portugese kabinet heeft per decreet verboden gevaarlijk te achten voedsel van dierlijke herkomst aan koeien te voeren.

Ruzie in kabinet over corruptie gesust

Minister van Openbare werken João Cravinho, prominent lid van de regerende Socialistische Partij (PS), is openlijk in conflict gekomen met de partijloze minister van Financiën Antonio Sousa Franco vanwege het ontslag van een hoge ambtenaar voor de wegenbouw. Deze ambtenaar, Amadeu Gracia dos Santos, was afgetreden, omdat politieke partijen bevoordeeld werden bij de openbare aanbesteding van wegen. Op 6 oktober 1998 verklaarde Dos Santos in een vraaggesprek dat de beschuldigingen aangaande corruptie 'werden bevestigd door een zittende minister'. Dit bleek de minister van Financiën te zijn geweest, die te kennen gaf al enkele jaren van de corruptiepraktijken op de hoogte te zijn geweest maar tot nu toe te hebben gezwegen, omdat enkele zaken al voor de rechter lagen. Sousa Franco was als partijloos hoofd van de Algemene Rekenkamer aangetrokken om het Portugese minderheidskabinet een bredere basis te geven.
Premier Guterres suste de ruzie door op 12 oktober aan te kondigen de overschrijdingen van de begrotingen voor openbare werken in de toekomst extern te laten controleren en de financiering van de politieke partijen door de overheid te zullen herzien. Hij trad hierover echter niet in bijzonderheden.

Groter tekort op begroting voor 1999

De begroting voor 1999, die op 15 oktober 1998 werd bekendgemaakt, had een tekort van 310,4 miljard escudo, ongeveer 1,5 procent van het bnp. Hiermee was het tekort meer dan verdubbeld ten opzichte van het voorgaande jaar. Minister van Financiën Sousa Franco verklaarde er op te vertrouwen dat dit tekort niet tot problemen zou leiden en wees de eis van het Internationaal

Monetair Fonds tot grotere bezuinigingen van de hand. Het belangrijkste doel van de regering was het scheppen van nieuwe werkgelegenheid en het behoud van sociale voorzieningen. De inflatie zou naar verwacht op jaarbasis voor 1998 niet meer dan 2,5 procent bedragen. Voor loonsverhoging zou in 1999 slechts geringe ruimte zijn. De minister van Financiën was ook zeker niet van plan de inkomstenbelasting te verhogen, die door de zittende regering juist ter wille van het armste deel van de bevolking verlaagd was. De regering verwachtte geen problemen in het parlement met de nieuwe begroting.

Regionalisering in referendum afgewezen

De plannen van de Portugese regering om de acht officiële regio's grotere financiële autonomie ten opzichte van de centrale regering te verlenen, zijn in een referendum afgewezen. Ruim 60 procent van de kiezers wees de decentralisatie af. De opkomst voor het referendum, gehouden op 8 november 1998, bedroeg minder dan 50 procent. Noch de regerende Socialistische Partij (PS) noch de oppositie zag de afwijzing als een algehele afwijzing van het regeringsbeleid.

Begroting voor 1999 aangenomen

Het Portugese parlement nam op 10 december 1998 de begroting voor 1999 aan. De regering, die vier zetels tekort kwam voor een absolute meerderheid, werd geholpen door de sociaal-democratische oppositiepartij PSD, die zich van stemming onthield. Premier Guterres had de vrees van deze partij dat enkele wijzigingen in het belastingstelsel nadelig voor de middenklasse zouden zijn, weten weg te nemen.

Oppositieleider treedt af na afwijzen verkiezingsalliantie

Hoewel het verbond Aliança Democrática, tussen de centrum-rechtse PSD en de conservatieve Partido Popular, eerder al was goedgekeurd, wees de voorzitter van de conservatieven, Paulo Portas, het verbond in een vraaggesprek op 25 maart 1999 in feite af. Portas meende dat de PSD, als grootste partij in het verbond, geen respect voor hem had. Dit gebrek aan vertrouwen was voor de fractieleider van de PSD, Marcelo Rebelo de Sousa, aanleiding om onmiddellijk af te treden. Deze had zich volledig ingezet voor het verkiezingsverbond en zag geen vertrouwensbasis in de partij meer na de uitspraak van Portas. Oud-minister van Buitenlandse zaken José Manuel Durão Barroso stelde zich onmiddellijk kandidaat als opvolger om de partij te leiden.

Liberalisering drugswetgeving voorgesteld

Het Portugese kabinet maakte op 22 april 1999 een wetsvoorstel bekend, waarin het gebruik van drugs niet langer als een misdaad maar slechts als overtreding wordt aangemerkt. Volgens het voorstel zouden gebruikers alleen nog beboet kunnen worden, in plaats van gevangenschap te riskeren. In de socialistische regeringspartij gingen stemmen op om het gebruik van drugs geheel vrij te geven, maar hiervoor zag de ministerraad geen parlementaire basis.

Viering vijfentwintigste verjaardag Anjerrevolutie

Ter gelegenheid van de vijfentwintigste verjaardag van de militaire opstand van 25 april 1974, die een einde maakte aan ruim veertig jaar fascistisch bewind, besloot het parlement unaniem om amnestie te verlenen aan alle gevangenen die korter dan een jaar zouden moeten zitten. Langer gestraften zouden tot anderhalf jaar strafverkorting krijgen. Mensen die op grond van geweldsmisdrijven of drugshandel waren veroordeeld, werden van de amnestie uitgezonderd. De verjaardag van de Anjerrevolutie werd gevierd met een grote militaire parade in Lissabon. President Sampaio beklemtoonde ter gelegenheid van de verjaardag de belangrijke rol van de strijdkrachten bij het herstel van de democratie in Portugal.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Expo '98 eindigt in feest en schandaal

In de vroege morgen van 1 oktober eindigde de wereldtentoonstelling Expo '98 in Lissabon met een volksfeest. De tentoonstelling trok ruim 9,5 miljoen bezoekers en heeft volgens het ministerie van Financiën een zekere inflatoire werking gehad. Het terrein wordt omgezet in een nieuwe woonwijk voor 25.000 bewoners, het Portugese paviljoen zal de zetel van de ministerraad worden. De chef comptabiliteit van de tentoonstelling is gearresteerd, omdat hij zeventien miljoen gulden aan voorschotten van woningbouwcorporaties zelf geïncasseerd zou hebben.

Wegblokkades door varkensboeren

In de ochtend van 25 november 1998 werden de wegen rond Rio Maior vrijgegeven, nadat deze door boze varkensboeren geblokkeerd waren. In de gevechten tussen de politie en de boeren waren vijf gewonden gevallen. De boeren eisten een invoerverbod op varkensvlees en levende varkens, nu de prijzen door de Aziatische crisis volledig waren ingestort.

Stiptheidsactie van havenambtenaren

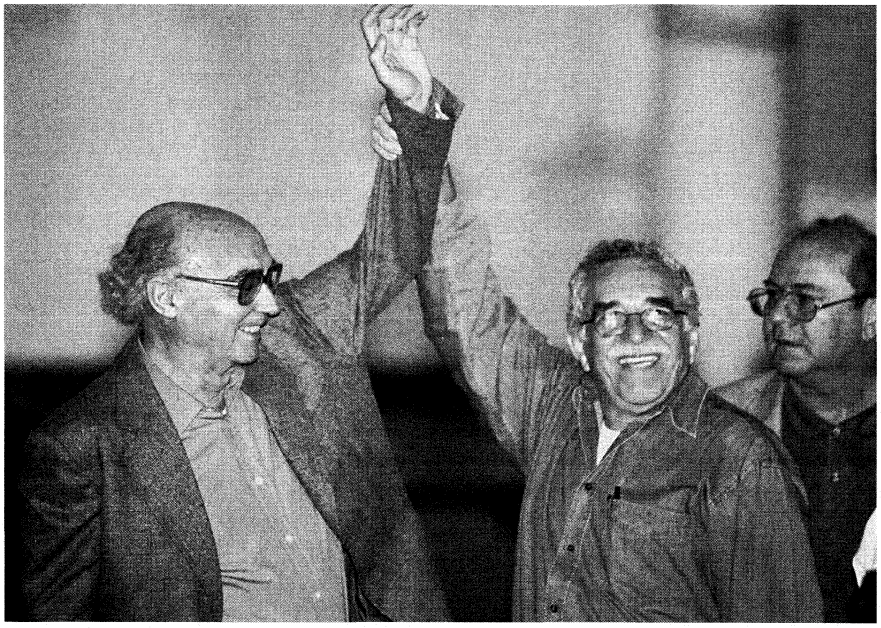
Het overheidspersoneel voor het Portugese havenwezen, ruim tweeduizend mensen, is op 25 november 1998 voor onbepaalde tijd met een stiptheidsactie begonnen. De ambtenaren zouden met name strikt vasthouden aan de veertigurige werkweek.

Kleine concessie inzake ambtenarensalarissen

De Portugese regering stond op 5 januari 1999 een loonsverhoging van 2,7 procent toe aan het overheidspersoneel, 0,2 procent meer dan aanvankelijk geboden was. Ieder tiende procent loonsverhoging meer zou de begroting met twee miljard escudo's extra belasten. De vakbonden eisten loonsverhogingen variërend van 4,4 tot 6,5 procent.

Onderzoek naar kinderarbeid

De Raad van Europa maakte op 16 maart 1999 bekend dat het Europese Comité voor Sociale Rechten een onderzoek zou instellen naar kinderarbeid in Portugal. Het comité, gevormd door onafhankelijke onderzoekers, had een klacht van de Internationale Commissie van Juristen ontvankelijk verklaard. Hoewel Lissabon officieel heeft ingestemd met het verbod op kinderarbeid zouden er nog steeds zeer veel personen onder de vijftien jaar te werk gesteld zijn, vooral in het noorden van het land. De kinderarbeid zou juist na de toetreding van Portugal tot de Europese Unie fors zijn toegenomen.

Op 8 oktober 1988 werd bekend gemaakt dat de Portugese schrijver José Saramago (links) de Nobelprijs voor literatuur had gewonnen. Bij een ontmoeting op Cuba steekt een eerdere winnaar, Gabriel Garcia Marquez, Saramago's arm in blijdschap de lucht in. *(foto ANP)*

CULTUUR EN WETENSCHAP

Nobelprijs voor José Saramago

Op 8 oktober 1998 maakte de Zweedse Academie bekend dat de Portugese schrijver José Saramago de Nobelprijs voor literatuur had gewonnen. Saramago, overtuigd lid van de communistische partij, woont al jaren in zelfverkozen ballingschap in Spanje. Hij is de tweede Portugese winnaar van de Nobelprijs in de geschiedenis van deze prijs.

BUITENLANDSE ZAKEN

Verdrag van Amsterdam geratificeerd

Op 7 januari 1999 ratificeerde het Portugese parlement het Verdrag van Amsterdam van de Europese Unie. Het verdrag beoogt een hervorming van de EU, die toelating van nieuwe leden zou moeten vergemakkelijken. Het verdrag werd met een comfortabele meerderheid aangenomen. De Communisten, de Groenen en de meerderheid van de Partido Popular stemden tegen.

Mário Soares Europees lijsttrekker socialisten

Op 7 februari 1999 werd Mário Soares, voormalig premier en president van Portugal, aangewezen als lijsttrekker van de regerende Socialistische Partij (PS) voor het Europees Parlement. De 74-jarige politicus zag zichzelf als belangrijkste kandidaat voor de functie van voorzitter van het Parlement, maar zou zeker gewoon lid worden als hij deze functie niet kreeg. Hij verklaarde dat zijn verkiezing een overwinning voor Europa zou zijn.

Dreiging van visserijoorlog met Spanje

Een ambtenaar van het Spaanse ministerie voor Landbouw en visserij sprak op 10 februari 1999 zijn bezorgdheid uit over een mogelijk dreigend visserijconflict tussen Spanje en Portugal. Portugese vissers, onder wie al geruime tijd onvrede leefde over de activiteiten van Spaanse collega's in de Portugese wateren, zouden bereid zijn de Spaanse schepen met brandbommen te bestoken. De Portugese staatssecretaris voor Visserij, José Plenário, beklemtoonde dat iedereen zich aan de wet had te houden en dat rust geboden was.

Hulp toegezegd aan Angola

De Portugese minister van Buitenlandse zaken Jaime Gama zegde op 19 februari 1999 een bedrag van 3,5 miljoen dollar toe om een humanitaire crisis af te wenden die in Angola dreigde door hervatting van de burgeroorlog. De 3,5 miljoen vaten olie, die de Angolese regering verschuldigd was aan Portugal in het kader van schuldafbetaling, zouden voorlopig niet geleverd hoeven te worden. De schulden zouden opnieuw overwogen worden, zei de minister op het einde van een driedaags bezoek aan de vroegere Portugese kolonie.

Portugese afgezant bezoekt Oost-Timor

Ana Gomes, die eerder was aangesteld als zaakgelastigde in Jakarta, bezocht op 13 maart 1999 Oost-Timor. Zij verklaarde het volste vertrouwen te hebben dat het gebied spoedig vrij zou zijn. Portugal en Indonesië verbraken in 1975 de diplomatieke betrekkingen, nadat het Indonesische leger de Portugese kolonie Oost-Timor had bezet. De nieuwe Indonesische regering sloot inmiddels autonomie of volledige onafhankelijkheid van Oost-Timor niet langer uit. Gomes noemde de vasthoudendheid van de Oosttimorese bevolking in haar onafhankelijkheidsstreven een voorbeeld voor de hele wereld. Zij achtte toezicht van de Verenigde Naties op de verkiezingen die over de toekomst van het gebied zouden beslissen onontbeerlijk.

Portugal stelt Jakarta verantwoordelijk voor geweld

De Portugese president Sampaio verklaarde op 7 april 1999 dat de regering in Jakarta verantwoordelijk was voor het aanhoudend geweld in Oost-Timor. Pro-Indonesische milities zouden met steun van Indonesische troepen dagelijks aanvallen uitvoeren op mensen die bekend stonden als voorstanders van onafhankelijkheid van de door Indonesië bezette Portugese kolonie. Naar aanleiding van het bloedbad in Liquiça, waarbij tientallen doden zouden zijn gevallen, drong de Portugese regering aan op toezicht door de Verenigde Naties op de voorbereidingen voor de volksstemming over de toekomst van het gebied. Sampaio deed een algemene oproep tot de Oosttimorese bevolking om af te zien van geweld.

Overeenkomst tussen Indonesië en Portugal

Op 23 april 1999 maakte secretaris-generaal van de Verenigde Naties Kofi Annan bekend dat Portugal en Indonesië overeenstemming hadden bereikt over een volksstem-

ming betreffende de toekomst van Oost-Timor. Er zou een vorm van toezicht door de Verenigde Naties bij de volksraadpleging plaatsvinden. De Portugese regering zou niet hebben vastgehouden aan een troepenmacht van de VN, maar drong nog steeds aan op ontwapening van de milities die het gebied onveilig maakten na de toezegging van de stemming door de regering in Jakarta. De Indonesische regering zou er door middel van een Commissie voor Vrede en Stabiliteit op toezien dat wapengeweld verder uitbleef.
Nobelprijswinnaar José Ramos Horta drong op een persconferentie naar aanleiding van Annans verklaring aan op een wapen- en handelsembargo tegen Indonesië. Als voorvechter van onafhankelijkheid van Oost-Timor eiste hij niet dat Jakarta naar het Stenen Tijdperk teruggebombardeerd zou worden door de NAVO, maar wel vroeg hij om beëindiging van wapenleveranties en van training van Indonesische militairen. Ramos Horta meende zeker te weten dat de bevolking van Oost-Timor bij vrije verkiezingen vóór onafhankelijkheid zou stemmen.

(Vorige berichten pag. 615/2 e.v. - 1998)

ZWEDEN

BINNENLANDSE ZAKEN

Minister van Financiën neemt ontslag na ruzie over begroting

Minister van Financiën Erik Asbrink diende op 12 april 1999 geheel onverwacht zijn ontslag in na een ernstige aanvaring met premier Goran Persson over de begroting van 1999/2000. Asbrink had zes dagen eerder net overeenstemming bereikt over die begroting met de Linkse Partij en de Groenen. De Sociaal Democratische Arbeiderspartij (SAP) vormde namelijk een minderheidsregering en had de steun van deze partijen nodig.
Premier Goran Persson negeerde dit akkoord door op zondag 11 april in een televisie-interview te stellen dat de belastingen in 2000 eventueel verlaagd konden worden. Asbrink was woedend over deze uitspraken: 'De voorstellen die door de hele regering werden ondersteund, laten zien dat er geen ruimte is voor belastingverlagingen. De premier had hier eerlijk voor uit moeten komen.' Niet lang hierna nam hij zijn besluit: 'Ik neem ontslag omdat ik volgens mij niet langer het vertrouwen en de steun geniet van de premier.'
Gudrun Schyman, de leider van de Linkse Partij, noemde het ontslag van Asbrink geen verrassing: 'Gedurende de onderhandelingen over de begroting werd duidelijk dat er binnen de regering ernstige meningsverschillen bestaan over een groot aantal onderwerpen.' De Linkse Partij betreurde het vertrek van Asbrink echter niet: de minister van Financiën genoot vooral het vertrouwen van het bedrijfsleven omdat hij koste wat het kost de overheidsuitgaven wilde beteugelen.

Bosse Ringholm wordt nieuwe minister van Financiën

Enkele uren nadat Erik Asbrink zijn ontslag had ingediend, benoemde premier Goran Persson de 56-jarige Bosse Ringholm tot nieuwe minister van Financiën. Ringholm werd gezien als een vertegenwoordiger van de linkervleugel van de SAP en had al een lange staat van dienst binnen de partij. Tot aan zijn benoeming was hij lid van de Raad voor de Nationale Arbeidsmarkt.
Goran Persson had bij het ontslag van Asbrink overigens al gezegd dat de ministerswisseling geen consequenties zou hebben voor het financiële beleid. De leider van de Linkse Partij liet ook weten geen behoefte te hebben om het net bereikte begrotingsakkoord weer open te breken.

Drie partijen snel eens over begroting 1999/2000

De Linkse Partij had op 11 maart 1999 de begrotingsonderhandelingen nog op scherp gezet door te eisen dat de overheid 1,2 miljard gulden meer zou uitgeven aan de gezondheidszorg. Dit zou volgens de partij gefinancierd kunnen worden doordat de economische groei hoger zou uitvallen. Asbrink keerde zich tegen dit voorstel. Hij bleef bij een hard plafond in de overheidsuitgaven. Bovendien zou Zweden volgens hem blijven streven naar een begrotingsoverschot van 2 procent van het bnp.
Uiteindelijk sloten de Sociaal Democratische Arbeiderspartij, de Groenen en de Linkse Partij op 6 april een akkoord over de begroting. Asbrink toonde zich in een reactie tevreden omdat in dit akkoord het uitgavenplafond en het begrotingsoverschot niet werden aangetast.
Het was uiteindelijk zijn opvolger Bosse Ringholm die op 14 april de belangrijkste uitgangspunten van het akkoord in het parlement toelichtte:

- het terugdringen van de werkloosheid, zodat 80 procent van de beroepsbevolking in 2004 weer een baan zou hebben;
- het investeren in onderzoek en ontwikkeling, zodat Zweden op dat gebied weer een leidinggevende rol zou kunnen spelen;
- het investeren in onderwijs, gezondheidszorg en sociale zekerheid;
- het versterken van de gelijkheid, vooral bij kleine kinderen;
- het verbeteren van het milieu.

De werkgeversorganisaties toonden zich in een reactie sceptisch over het begrotingsakkoord. Ze spraken van vage beloften en marginale voorstellen. De Industriële Federatie was het felst in haar commentaar: 'Een lamentabele politieke bekentenis van mislukking.' De Kamer van Koophandel noemde de begroting eveneens teleurstellend. Positiever waren de vakbonden. Zij prezen vooral het feit dat de overheid weer wil investeren in arbeidskrachten, onder andere door het onderwijs te verbeteren. Wel wezen ze erop dat de werkloosheid naar hun zin onvoldoende werd bestreden.

Kritiek op Persson groeit

Een opiniepeiling van 18 april wees uit dat de SAP niet ernstig had geleden onder de regeringscrisis. De aanhang was weliswaar teruggelopen van 36 procent tijdens de verkiezingen van september 1998 naar 33 procent in april 1999, maar dat laatste percentage was gelijk aan dat van maart 1999. Wel nam de kritiek op de autoritaire en eigenzinnige stijl van premier Goran Persson toe.

Het Zweedse parlement debatteerde op 21 april 1999 over de kwestie. Lennart Daleus van de Centrumpartij: 'Persson noemt het zijn regering, maar het is de regering van de Zweedse bevolking.' Carl Bildt van de Gematigde Partij: 'Zweden kan niet op deze manier bestuurd worden. We hebben de keuze tussen nieuwe verkiezingen of doorgaan op de weg van politieke verrotting.' Zijn oproep voor nieuwe verkiezingen maakte echter geen kans omdat de Linkse Partij en de Groenen de premier bleven steunen.

Zweden

Ringholm belooft ook belastingverlaging

Minister van Financiën Bosse Ringholm beloofde op 1 mei 1999 ook te zullen werken aan belastingverlaging. Op die manier wilde hij de economische groei ondersteunen. Ringholm leek met zijn uitspraak te kiezen voor de lijn van premier Goran Persson en tegen die van zijn voorganger Erik Asbrink.
Ringholm zei wel dat de verlaging van de staatsschuld prioriteit zou houden. 'We willen stap voor stap de belastingen voor werknemers verlagen, maar het plafond voor overheidsuitgaven blijft intact, onze financieringsdoelen blijven dezelfde en we blijven de staatsschuld afbetalen.'

Scheuring dreigt bij SAP

Een scheuring dreigde bij de regerende Sociaal Democratische Arbeiderspartij (SAP), toen Juan Fonseca op 14 januari 1999 bekend maakte dat hij uit de partij zou stappen. Fonseca was een vooraanstaand partijlid, onder andere belast met immigratiezaken. Na negentien jaar besloot hij zijn lidmaatschap op te zeggen omdat de SAP niet meer links genoeg zou zijn. Fonseca stelde dat de partij niet meer opkwam voor de zwakkere groepen in de samenleving, zoals armen, daklozen en homoseksuelen. Hij zei respect voor mensenrechten, tolerantie en solidariteit in de partij te missen.
De SAP behaalde bij de parlementsverkiezingen van september 1998 de laagste score sinds de jaren twintig. De partij verloor vooral kiezers aan de linkerzijde, die de partij ervan beschuldigden de verzorgingsstaat af te breken.
Samen met Fonseca zegden nog eens vier leden hun lidmaatschap op. Partijsecretaris Ingela Thalen zei in een reactie: 'Ik betreur het, maar respecteer zijn beslissing. Natuurlijk deel ik niet zijn visie op de partij.'

Overheid compenseert slachtoffers sterilisatie

Het ministerie van Sociale zaken maakte op 4 maart 1999 bekend dat de overheid de slachtoffers van de sterilisatie wil compenseren met een bedrag ter waarde van 42.500 gulden per persoon. Een woordvoerder zei dat de wet waarschijnlijk per 1 juli 1999 in werking zal treden. 'Er zullen misschien wat kleine veranderingen komen, maar er zal niets belangrijks wijzigen.'
Twee jaar eerder onthulde het dagblad *Dagens Nyheter* dat ongeveer 60.000 mensen tussen 1935 en 1975 onder dwang waren gesteriliseerd. Daarbij ging het om mensen met 'onwenselijke raciale kenmerken' of met 'inferieure eigenschappen'. De overheid stelde een onderzoek in naar de beschuldigingen en concludeerde dat 6.000 tot 15.000 mensen inderdaad tegen hun wil waren gesteriliseerd.

Eventueel uitstel EMU-beslissing

Op 22 april 1999 zinspeelde premier Goran Persson op de mogelijkheid dat het SAP-congres van maart 2000 de beslissing over de Zweedse toetreding tot de Europese Monetaire Unie (EMU) voor zich uit zou schuiven. Alle drie de mogelijkheden — ja, nee of uitstel — zouden tijdens het congres kunnen worden besproken. Persson: 'Wat er uit komt? Ik zou het niet weten.'

Kleinbedrijf krijgt andere ontslagregels

Het Zweedse parlement stemde op 28 april 1999 voor soepeler ontslagregels voor bedrijven met minder dan tien werknemers. Deze bedrijven hoeven niet meer altijd te voldoen aan de regel dat de laatste werknemer die is aangenomen als eerste moet worden ontslagen. Deze bedrijven mogen twee werknemers aanwijzen op wie deze regel niet van toepassing zal zijn. Marianne Samuelsson van de Groenen: 'Als het slecht gaat met een bedrijf, kan men nu de mensen houden die men echt nodig heeft.' Het voorstel van de Groenen werd aangenomen met 158 stemmen voor en 157 tegen. Het was voor het eerst dat de Groenen, de Linkse Partij en de SAP niet als één blok stemden.

NATUUR EN MILIEU

Greenpeace bezet kerncentrale

Ongeveer 25 Deense activisten van Greenpeace wisten in de ochtend van 25 maart 1999 het terrein van de kerncentrale Barseback Kraft te betreden. Daar klommen zij op de daken. De Zweedse politie arresteerde de actievoerders nog dezelfde middag. De activisten protesteerden met hun actie tegen het gebruik van kernenergie.

Dominicaanse Republiek

BUITENLAND

Oekraïne waarschuwt Zweden bij nucleair ongeluk

Leonid Kuchma, president van de Oekraïne, bracht op 23 maart 1999 een bezoek aan Zweden. Bij die gelegenheid tekenden Zweden en Oekraïne een verdrag waarin Kuchma beloofde Zweden voortaan direct te informeren als er zich in de Oekraïne een nucleair ongeluk zou voordoen. Zweden werd in 1986 verrast door de straling die vrijkwam bij de ramp in de kerncentrale van Tsjernobyl. Dit zou nu volgens Kuchma niet meer kunnen gebeuren: 'We zullen Zweden niet alleen informeren als er zich weer zoiets als Tsjrnobyl voordoet. Het kan ook gebeuren bij minder ernstige zaken.'

Zweden onderzoekt verkrachtingen Kosovo

Het Zweedse ministerie van Buitenlandse zaken nam op 17 april 1999 het initiatief om de verkrachtingen van Albanese vrouwen door Servische troepen in Kosovo te onderzoeken. Staatssecretaris Pierre Schori: 'Twee zaken zijn daarbij belangrijk. Het verzamelen van informatie zodat we zaken voor het Joegoslavië-tribunaal kunnen brengen. Ten tweede willen we direct ter plaatse hulp bieden.'

(Vorige berichten pag. 50/1 e.v. - 1999)

DOMINICAANSE REPUBLIEK

BINNENLAND

Verkiezingen: aardverschuiving

De Dominicaanse Revolutionaire Partij (PRD) van de één week tevoren overleden José Francisco Pena Gómez zorgde op 16 mei 1998 voor een aardverschuiving bij de verkiezingen voor 149 afgevaardigden, 30 senatoren en 115 burgemeesters. De sociaal-democraten kwamen uit op 62 procent van de stemmen. De Dominicaanse Bevrijdingspartij (PLD) van president Leonel Fernandez verstevigde met 30 procent van de stemmen in het Huis van Afgevaardigden haar positie, terwijl de Sociaal Christelijke Hervormingspartij (PRSC) van ex-president Balaguer zware verliezen leed.

Dominicaanse Republiek

PRD-leider Pena Gómez (61), die in 1996 bij de presidentsverkiezingen een nipt verlies leed tegen Fernandez, was algemeen getipt als de nieuwe burgemeester van de hoofdstad Santo Domingo. Dat ambt ging nu vanwege zijn overlijden naar de tweede man van de PRD, Johnny Ventura, een populair orkestleider en merengue-zanger.

De enorme sprong voorwaarts van de oppositionele PRD werd algemeen toegeschreven aan de economische malaise en aan de tragiek rond Pena Gómez. Daarbij speelde niet alleen een rol dat hij zo kort voor de verkiezingen overleed, maar ook dat de donker gekleurde politicus tot drie keer toe op het nippertje de presidentsverkiezingen verloor. In 1994 beschuldigde hij na zijn laatste nederlaag de zittende president Joaquin Balaguer van verkiezingsfraude.

Absolute meerderheid voor PRD

De PRD won in totaal 83 zetels in het Huis van Afgevaardigden en behaalde daarmee een absolute meerderheid. De partij verkreeg 24 zetels van de 30 senaatszetels en 96 van de 115 burgemeestersposten.
De PLD van zittend president Fernandez boekte eveneens een grote winst. In het Huis van Afgevaardigden sprong de partij van 13 naar 49 zetels en in de Senaat van 1 naar 4 zetels. De partij kreeg 12 burgemeestersposten, tegen niet één vier jaar geleden.
De PRSC van de 92-jarige, blinde Balaguer, die zeven maal president was en de Dominicaanse politiek drie decennia beheerste, moest in het Huis van Afgevaardigden 44 zetels prijsgeven en kwam daarmee uit op 17 zetels. In de Senaat hield deze partij maar 2 zetels over; zeven burgemeestersposten bleven behouden.

De opkomst was nauwelijks 50 procent. De verkiezingscampagne verliep over het algemeen rustig, al kwamen drie mensen om ten gevolge van geweld. Bij het laatste incident, drie weken vóór de verkiezingen, opende een schutter het vuur op aanhangers van de partij van Fernandez. Daarbij vielen een dode en twee gewonden. Vier mensen raakten op de verkiezingsdag gewond toen een dronken chauffeur inreed op een groepje mannen bij een stembureau in het westen van de hoofdstad.

Fernandez niet uit op tweede termijn

President Leonel Fernandez (43) verklaarde op 30 juli 1998 niet van plan te zijn een gooi te doen naar een nieuwe termijn als president na afloop van zijn ambtsperiode in 2000. Hij zei dit in reactie op een verzoek dat hij 'van goed bedoelende landgenoten' had gekregen om stappen in die richting te ondernemen.
Om een volgende termijn voor Fernandez mogelijk te maken zou de grondwet moeten worden aangepast. De president liet echter weten dat hij niet wilde dat het huidige parlement, dat op 16 augustus 1998 zou worden ontbonden, zich in zijn nadagen nog over een dergelijke grondwetswijziging zou buigen. In het nieuwe parlement zou de linkse Dominicaanse Revolutionaire Partij (PRD) dankzij de forse winst bij de verkiezingen van 17 mei een veel grotere rol gaan spelen dan de Dominicaanse Bevrijdingspartij (PLD), de partij van de president. Fernandez riep deze twee partijen en de Sociaal Christelijke Hervormingspartij (PRSC) van ex-president Balaguer op een dialoog aan te gaan over noodzakelijke economische hervormingen.

Politiek dispuut: senatoren gewond

Soldaten omsingelden op 26 januari 1999 twee openbare gebouwen in de hoofdstad Santo Domingo en zetten controleposten op in een poging verder geweld te voorkomen tussen aanhangers van de oppositionele Dominicaanse Revolutionaire Partij (PRD) aan de ene kant en die van de Dominicaanse Bevrijdingspartij (PLD) en de Sociaal Christelijke Hervormingspartij (PRSC) aan de andere. Inzet daarbij was de controle over het gebouw van de Gemeentelijke Organisatie. Deze is belast met de verantwoordelijkheid voor het deel van de nationale begroting dat bestemd is voor lokale overheden en burgemeesters, een budget van meer dan 100 miljoen dollar.
Een dag eerder liepen de PRD-senatoren Bautista en Bogaert alsmede drie journalisten kogelwonden op bij confrontaties met politie en militairen rond het gebouw van de Gemeentelijke Organisatie. Het gebouw werd uiteindelijk door troepen tijdelijk van de buitenwereld afgesloten. Tevens werd de stroomvoorziening van het parlementsgebouw afgesneden, een maatregel die heftig werd bekritiseerd door de voorzitter van de Senaat en PRD-leider, Ramon Albuquerque.

Het conflict ontstond toen leden van de PRD op 26 januari in een hotel in Santo Domingo hun kandidaat Julio Marinez herkozen als secretaris-generaal van de Gemeentelijke Organisatie. Afgevaardigden van de PLD van president Fernandez en van de conservatieve PRSC kwamen tezelfdertijd bijeen in San Pedro de Macoris, ten oosten van de hoofdstad. Zij huldigden daar Amable Aristy Castro van de PRSC in voor hetzelfde ambt.
De wettelijke basis voor de twee uiteenlopende claims en de afzonderlijke vergaderingen was niet onmiddellijk duidelijk, maar afgevaardigden van beide kampen bezwoeren de rechtmatigheid van hun acties en beschuldigden tegenstanders van fraude.
Demonstranten gingen daarna in sommige delen van de hoofdstad de straat op en staken autobanden in brand. Ze uitten hun woede over de aanwezigheid van grote eenheden politie en riepen leuzen waarin ze meer banen eisten en fondsen voor het onderhoud van wegen en trottoirs in de stad. Een aantal demonstranten werd in hechtenis genomen.

PRD woedend

Twee dagen na de rellen in het centrum van de hoofdstad, op 28 januari, verklaarde de overheid dat zij volledige controle had over het betwiste gebouw van de Gemeentelijke Organisatie. Die uitspraak leidde tot grote woede bij de oppositiepartij PRD, die over een meerderheid beschikt in het Huis van Afgevaardigden, de Senaat en de meeste gemeenten. De partij kondigde een 'dag van strijd' aan om de 'rechten van het volk' te herwinnen.
De afdeling Amerika van *Human Rights Watch* riep president Fernandez op tot een onafhankelijk onderzoek naar de schietpartij waarbij de twee senatoren gewond raakten. De PRD kondigde aan naar de rechter te stappen om de installatie van Aristy Castro als secretaris-generaal te voorkomen.
Volgens officiële bronnen annuleerden 40.000 toeristen, voornamelijk uit Europa, in deze week van onlusten hun reis naar de Dominicaanse Republiek.

Balaguer terug in arena

Joaquin Balaguer, de 92-jarige blinde ex-president van de Dominicaanse Republiek, zou op 27 februari 1999 terugkeren van een

bezoek aan de Verenigde Staten om zijn kandidatuur voor de presidentsverkiezingen in mei 2000 aan te kondigen. Dat voorspelden zijn aanhangers op 12 februari. Balaguer, die zeven maal eerder president was van zijn land, was naar de VS gereisd voor medisch onderzoek. Hij zou problemen hebben met zijn bloedsomloop.
Een woordvoerder van Balaguers partij, de Sociaal Christelijke Hervormingspartij (PRSC), verklaarde 30.000 aanhangers op het vliegveld te verwachten bij de terugkeer van de ex-president. Volgens waarnemers zou Balaguer ondanks de problemen met zijn gezondheid en zijn gevorderde leeftijd nog altijd een van de invloedrijkste figuren in de nationale politiek zijn.
Balaguer kwam in de politiek als beschermeling van dictator Rafael Trujillo. Toen deze in 1961 werd vermoord, werd Balaguer min of meer automatisch benoemd tot zijn opvolger als president. In 1966 werd hij ook daadwerkelijk door het volk tot president gekozen. Dat gebeurde evenwel pas nadat de Amerikaanse president Lyndon Johnson mariniers naar het eiland had gestuurd omdat hij vreesde dat de toenmalige president Juan Bosch bezig was een 'tweede Cuba' te creëren.
De zeven termijnen van Balaguer als president werden gekenmerkt door corruptie, pogingen tot staatsgreep, dubieuze verkiezingen en onderdrukking van links. Constitutionele hervormingen na zijn naar fraude riekende herverkiezing in 1994 hadden tot gevolg dat Balaguer slechts een halve presidentstermijn (twee jaar) mocht volmaken en dat hij zich in 1996 niet opnieuw kandidaat kon stellen. Niettemin speelde hij een doorslaggevende rol bij die verkiezingen door in de tweede verkiezingsronde zijn steun te geven aan de kandidaat voor de Dominicaanse Bevrijdingspartij (PLD), Leonel Fernandez. Hij deed dat nadat de kandidaat van zijn eigen PRSC in de eerste ronde op grote afstand derde was geworden.

Orkaan Georges eist zware tol

De orkaan Georges, die op 22 september 1998 over de Dominicaanse Republiek raasde, trof de Dominicaanse Republiek harder dan de buurlanden. Aanvankelijk maakte president Fernandez bekend dat er 70 doden waren gevallen; de volgende dag bleek het dodental opgelopen tot 108. Rond de 100.000 mensen raakten dakloos.
Een lid van een congrescommissie verklaarde op 8 oktober dat de regering de gevolgen van Georges schromelijk had onderschat. Hij sprak van meer dan 1.000 doden als gevolg van de septemberstorm, terwijl het officiële dodental 267 bedroeg. De commissie bezocht de stad San Juan de La Maguna, waar vele honderden mensen onder de modder waren terechtgekomen na hevige slagregens in het kielzog van Georges. Sommige slachtoffers werden teruggevonden tot 20 kilometer van de plaats waar ze door het natuurgeweld waren meegesleurd.
De commissie herhaalde de kritiek van veel inwoners dat de overheid tot kort voor de aankomst van Georges had voorspeld dat de storm niet over de Dominicaanse Republiek zou trekken. Dit in tegenspraak met de voorspellingen van het *National Hurricane Centre* van de Verenigde Staten.
Nadat Georges met windsnelheden van 161 kilometer per uur over de Dominicaanse Republiek was getrokken, werd Haïti getroffen. Volgens een officiële opgave werden daar 173 doden geteld. Omdat verschillende gebieden er onbereikbaar waren, werd niet uitgesloten dat nog meer lichamen zouden worden geborgen.
Georges maakte voorts elf slachtoffers op Porto Rico, vier op St. Kitts, twee op Antigua, één op de Bahama's, zes op Cuba en vier in de Verenigde Staten. Het was daarmee de ergste stormramp sinds Hugo in 1989 het noordelijke Caribische gebied trof.

Kritiek op hulp na Mitch

De coördinatie van de hulpacties na de orkanen Georges (september 1998) en Mitch (oktober 1998) zou ernstig te wensen over hebben gelaten. Bovendien zouden jaren van veronachtzaming van het milieu de verwoestende gevolgen van de zware regens hebben verergerd. Dat verklaarden experts op het gebied van medische hulp en noodhulp op19 februari 1999 in Santo Domingo.
Deskundigen uit meer dan vijftig landen in het Caribisch gebied, Latijns Amerika, Europa en uit de Verenigde Staten kwamen in Santo Domingo vijf dagen bijeen op initiatief van de *Pan American Health Organisation.* De 350 experts schreven in hun slotconclusie dat de omvang van de schade in direct verband stond met 'de achteruitgang van het milieu, het gebrek aan planning, ontbossing en de bevolkingsexplosie'.
De internationale hulp zou vaak te laat zijn gearriveerd en hulpgoederen zouden verkeerd zijn verdeeld. Om in de toekomst levens te sparen zouden overheden in het risicogebied onmiddellijk moeten beginnen zich beter voor te bereiden op mogelijke natuurrampen. Elk land zou een eigen coördinatieteam moeten opzetten voor rampenbestrijding en lokale gemeenschappen zouden moeten worden getraind in reddingswerkzaamheden, eerste hulp en evacuatie.
Economische ontwikkeling zou voorts niet meer ten koste mogen gaan van het milieu, omdat verslechtering daarvan vooral voor het arme deel van de bevolking onaanvaardbare risico's mee zou brengen.

Onrust en stakingen

Demonstrerende arbeiders losten schoten op de politie en staken autobanden in brand tijdens een 48 uur durende staking die op 1 en 2 juli 1997 de stad San Francisco de Macoris grotendeels plat legde. Volgens de politie werden tenminste twintig mensen gearresteerd, maar vielen er geen gewonden.
De staking was uitgeroepen door twintig organisaties. Die wilden daarmee hun eisen kracht bijzetten voor de bouw van een ziekenhuis en de aanleg van elektriciteit en een vliegveld in de regio, op ongeveer 180 kilometer ten noordoosten van de hoofdstad Santo Domingo. Ook moest de overheid maatregelen nemen om de kosten van het levensonderhoud binnen de perken te houden.

Op 8 juli raakten zes mensen gewond bij botsingen met de politie tijdens een 48-uurs staking in de hoofdstad. Een dag later stierf in de zuidelijke stad San Juan de la Maguana een demonstrant na het inademen van traangas. Vijf mensen, onder wie een politieman, raakten gewond. De staking was uitgeroepen door arbeiders in de transportsector. Zij eisten lagere prijzen en meer werkgelegenheid: het officiële werkloosheidspercentage was18 procent en 70 procent van de bevolking zou beneden de armoedegrens verkeren.

Bij een nieuwe staking op 22 juli 1997 werd een politieman doodgeschoten in de zuidelijke stad Barahona. Drie mensen raakten gewond. Deze staking was uitgeroepen om de regering van de in augustus 1996 aangetreden president Leonel Fernandez onder druk te zetten om meer banen te scheppen.
Fernandez maakte zich in zijn eerste jaar vooral sterk voor privatisering en verbre-

ding van de economische basis. Het beleid van zijn voorganger Balaguer, die bijna dertig jaar een autoritair bewind voerde, kenmerkte zich door het initiëren van grote openbare projecten. Die betekenden een aanslag op de schatkist, maar bezorgden wel duizenden mensen werk.
Op 5 augustus kondigde de regering de import van voedsel aan om daarmee nieuwe protesten tegen stijgende prijzen en een dreigende algemene staking te voorkomen. Met name bonen, rijst, aardappelen en kippen zouden uit het buitenland worden gehaald.

Golf van demonstraties tegen overheid

Demonstranten plunderden winkels, gooiden met stenen en staken autobanden in brand in de voorsteden van Santo Domingo. Dat gebeurde tijdens protesten op 21 oktober 1997 tegen langdurige onderbrekingen van de stroomvoorziening. In vijf districten van de hoofdstad werd de elektriciteit soms wel twintig uur per dag afgesneden. De demonstranten protesteerden eveneens tegen de hoge kosten van levensonderhoud.
Ook uit andere delen van het land werd onrust gemeld. In de daaropvolgende twee dagen kwamen tenminste drie mensen om het leven en raakten er twintig gewond bij botsingen tussen betogers en politie. Duizend mensen zouden enige tijd door de politie zijn vastgehouden. Een samenwerkingsverband van volksorganisaties, boeren en vakbonden kondigde een nationale staking aan voor 11 en 12 november om de overheid te dwingen de crisis op te lossen. Woordvoerders van de regering beschuldigden de oppositionele Dominicaanse Revolutionaire Partij (PRD) de onrust aan te wakkeren, hetgeen door de partij categorisch werd ontkend.

Op 29 oktober raakten twee mensen zwaargewond en werden er 30 gearresteerd bij gewelddadige onlusten in Sanchez, ten noordoosten van Santo Domingo. Winkels bleven gesloten en het openbaar vervoer kwam hier volledig tot stilstand tijdens een tweedaagse staking. De aartsbisschop van Santo Domingo, kardinaal Nicolas Jesus Lopez Rodriguez, bood eerder al aan te bemiddelen. Hij verklaarde dat de nationale crisis waarin het land zich bevond de wanhoop van de bevolking alleen nog maar vergrootte.

De eerste dag van de nationale staking, die inderdaad op 11 november begon, kostte een demonstrant in een buitenwijk van Santo Domingo het leven, terwijl bij verschillende incidenten in het land twaalf mensen in het ziekenhuis belandden. De volgende dag viel nog eens een zelfde aantal gewonden. De overheid hield 7.000 man troepen paraat in de hoofdstad, die onder meer de enkele buschauffeurs bewaakten die de stakingsoproep hadden genegeerd. De universiteit en de scholen bleven gesloten, alsmede de meeste winkels, kantoren en fabrieken. Tientallen chartervluchten voor toeristen uit Canada en Europa werden aan de vooravond van de staking opgeschort.

De leiders van de samenwerkende bonden bliezen de staking op de avond van 12 november af en spraken van een 'vrijwel volledig succes'. Zij verklaarden open te staan voor een dialoog met de regering. Staatssecretaris van Binnenlandse zaken Norge Botello gaf aan dat slechts 50 procent van de commerciële activiteiten en van het transport door de staking werd getroffen. Celso Marranzini, voorzitter van de Nationale Raad van Particuliere Ondernemingen, schatte op 13 november de schade van de staking op 76 miljoen dollar. Meer dan 340 mensen werden volgens de politie gearresteerd, maar de leiders van de staking eisten vrijlating van 1.000 personen die nog steeds zouden worden vastgehouden.

Feestdagen lopen uit op geweld

Op 6 januari 1999 werd bekend dat geweld in de periode van Kerstmis en Nieuwjaar 48 mensen het leven had gekost, terwijl er 20 gewond raakten. De procureur-generaal zou de president hebben gevraagd troepen te sturen naar vijf buurten in de hoofdstad die het toneel waren geweest van botsingen tussen politie en jeugdbendes. In de meeste gevallen was het gebruik of bezit van drugs de aanleiding voor het geweld. Onder de doden was ook een meisje van zes jaar die voor haar huis aan het spelen was toen ze werd getroffen door een verdwaalde kogel.
Twee politiemensen werden oneervol ontslagen na beschuldigingen dat zij verantwoordelijk waren voor de dood van drie jongens van wie de lichamen een week eerder waren gevonden langs een snelweg in het noorden van het eiland.

Demonstraties in Salcedo

In Salcedo, bijna 200 kilometer ten noorden van de hoofdstad, vielen bij rellen tussen 15 en 18 maart 1999 drie doden en twaalf gewonden. Honderd demonstranten werden gearresteerd bij protestmarsen die waren gericht op betere economische omstandigheden en meer werkgelegenheid. In februari vielen twee doden bij stakingen georganiseerd door de vakbonden van onderwijzers, artsen en de vervoersector.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Overbevolking in gevangenissen

Een mensenrechten-commissie van de Organisatie van Amerikaanse Staten uitte op 19 juni 1997 kritiek op de overbevolking in de gevangenissen in het land en op het langzame malen van de justitiële molens. De 30 gevangenissen in het land waren geschikt voor 6.971 gedetineerden, maar herbergden er meer dan 11.000.
De delegatie noemde als ernstigste probleem het grote tijdverloop tussen arrestatie en procesvoering.

Controverse over burgerrechten

Een controverse over de burgerrechten van Haïtianen die in de Dominicaanse Republiek geboren zijn, laaide op 28 oktober 1998 opnieuw op. Autoriteiten waren het publiekelijk oneens over de vraag of betrokken burgers recht hadden op de Dominicaanse nationaliteit. Haïti en de Dominicaanse Republiek, die samen het eiland Hispaniola delen, kennen een lange periode van onderlinge problemen. Pas kort tevoren werd een akkoord gesloten ter herstel van de rechtstreekse verzending van post.
De twee landen hervatten enige tijd geleden besprekingen over een migratieverdrag, een van de gevoeligste onderwerpen van gesprek tussen de Spaanstalige Dominicaanse Republiek en het nog armere en Franstalige Haïti.
De directeur van het migratiebureau van de Dominicaanse Republiek gooide als laatste olie op de golven door te verklaren dat zijn regering kinderen, in de Dominicaanse Republiek geboren uit Haïtiaanse ouders, niet automatisch als ingezetenen beschouwde. Hij sprak daarmee de voorzitter van de Nationale Kiesraad tegen, die het standpunt van de Haïtiaanse overheid deelde dat deze

kinderen wel degelijk aanspraak konden maken op een Dominicaans paspoort.
Als eerste leider van de Dominicaanse Republiek in 70 jaar maakte president Fernandez in juni 1998 een historische reis naar Haïti. Hij tekende diverse verdragen, waaronder die over het herstel van postdiensten. Een migratieverdrag kwam echter niet tot stand, onder meer vanwege de kwestie van de nationaliteiten. De problemen tussen de twee landen zouden teruggaan op de tijd dat Haïti in de negentiende eeuw het buurland bezet hield.
Naar schatting een miljoen Haïtianen zou aan de Dominicaanse kant van de grens wonen. Velen van hen zouden illegaal de kost verdienen op suikerplantages, in de landbouw en in de bouw. Volgens mensenrechtengroeperingen worden deze Haïtianen vaak gediscrimineerd.

BUITENLANDSE ZAKEN

Banden met Cuba

Op 8 april 1998 werden de diplomatieke banden met Cuba formeel hersteld, na in 1962 te zijn verbroken. Minister van Buitenlandse zaken Latorre van de Dominicaanse Republiek riep tijdens een ceremonie in het nieuwe consulaat van zijn land in Havana op tot een 'nieuw tijdperk voor de broederlanden'.

Castro op bezoek

De Cubaanse president Fidel Castro (72) kwam op zijn beurt op 20 augustus naar Santo Domingo voor Cariforum, een topontmoeting met andere Caribische leiders. Hij werd op het vliegveld verwelkomd door president Fernandez. Aansluitend zou Castro's verblijf het karakter krijgen van een officieel staatsbezoek aan de Dominicaanse Republiek. Het was voor het eerst dat de leider van Cuba naar het buurland reisde.
Het overleg tussen de landen van Cariforum zou zich richten op een gemeenschappelijk standpunt in de komende onderhandelingen met de Europese Unie over een opvolging voor het Lomé-akkoord. Cuba had daarbij de status van waarnemer.
Op 23 augustus had Castro een opmerkelijke ontmoeting met de 92-jarige ex-president Balaguer. In de jaren dat zij tegelijk aan het bewind waren, verbraken ze de diplomatieke betrekkingen en deden ze mislukte pogingen tot invasies op elkaars grondgebied. Onder Balaguer werd alles wat links was onderdrukt en zijn conservatieve beleid stond bol van corruptie en fraude.
Castro liet weten dat het onderhoud 'zeer goed' verlopen was. De Cubaanse leider adopteerde enige tijd tevoren een politiek gericht op het aanknopen van nieuwe vriendschappen met Caribische buren en op de versterking van bestaande relaties. Deze opstelling was enerzijds een reactie op het nimmer aflatende beleid van isolatie van zijn bewind door de Verenigde Staten, anderzijds een poging om vrede te sluiten met oude vijanden.

Cariforum mikt op regionale eenheid

De leiders van de dertien landen van Cariforum benadrukten op 21 augustus 1998 bij de opening van hun besprekingen in Santo Domingo de noodzaak van regionale eenheid. Alleen als eensgezind blok zouden kleine landen een rol kunnen spelen op het toneel van de wereldhandel. President Fernandez bepleitte in zijn openingsspeech het doorbreken van het gebruik van begrippen als Engelse -, Spaanse -, Franse - en Nederlandse Cariben: 'Er bestaat alleen maar ons gezamenlijk Caribisch gebied'.

De Dominicaanse president noemde de overwinning op de armoede en de versterking van de democratie de belangrijkste doelen van de samenwerking. De dertien landen van Cariforum tellen samen 21 miljoen inwoners; het leeuwendeel daarvan woont in de Dominicaanse Republiek (acht miljoen) en Haïti (zeven miljoen).

Onder het toeziend oog van Cuba's president Fidel Castro werd onder meer overleg gevoerd over een strategie voor aanstaande onderhandelingen met de Europese Unie, in september 1998. Aanleiding daarvoor vormde de afloop van het Lomé IV-verdrag in het jaar 2000, een akkoord over handel en hulp tussen de Europese Unie en 71 Afrikaanse, Caribische en Pacific-landen.

Quota

Op 22 augustus werd besloten Europa te vragen om een handelsakkoord met hernieuwde afspraken over speciale quota voor sommige goederen zoals bananen. Dat zou de kwetsbare economieën van de Caribische landen de tijd bieden zich aan te passen aan de liberalisering van de wereldmarkt. President Fernandez maakte evenwel duidelijk dat het Caribisch gebied zich diende voor te bereiden op het verlies van een dergelijke voorkeursbehandeling in de nabije toekomst.

De Verenigde Staten werden bekritiseerd vanwege de pogingen bananen uit Latijns Amerika gemakkelijker naar Europa te krijgen, zulks ten koste van de bananenproducenten in het Caribisch gebied. Verder was er diepe teleurstelling dat Washington nog geen wetgeving had doorgevoerd die Caribische producten dezelfde status zou bieden als goederen uit de landen van de NAFTA, de North American Free Trade Agreement bestaande uit de Verenigde Staten, Canada en Mexico.

De Dominicaanse Republiek tekende op de top een vrijhandelsakkoord met de landen van Caricom, een samenwerkingsverband van staten in het Caribisch gebied. Het land verkreeg daardoor toegang tot een markt met 14 miljoen burgers en ongeveer 8.000 verschillende producten. Door het wegvallen van tariefmuren zouden investeringen en samenwerking worden bevorderd op gebieden uiteenlopend van toerisme en mijnbouw tot bankwezen en landbouw. President Fernandez maakte hiermee een einde aan het isolement van de Dominicaanse Republiek dat president Balaguer tijdens bijna dertig jaar bewind opbouwde.
Het slotcommuniqué vermeldde tenslotte dat het nieuwe Lomé-akkoord zou moeten uitgaan van dezelfde principes als het lopende verdrag.

ACS: Gezamenlijk rampenplan

De regeringsleiders van tal van Caribische landen, verzameld in de Associatie van Caribische Staten (ACS), werden het op 17 april 1999 in Santo Domingo eens over een bundeling van krachten in geval van natuurrampen. Zij drongen met name aan op verdergaande samenwerking tussen de twee voornaamste fondsen voor rampenbestrijding in het Caribisch gebied en Centraal Amerika. Beide regio's hadden het in september en oktober 1998 zwaar te verduren door achtereenvolgens de orkanen Georges en Mitch.
In een gemeenschappelijke verklaring na de tweedaagse top spraken de twintig regeringsleiders van de Caribische eilanden en van de landen aan de Caribische zee hun

'diepste solidariteit' uit met de getroffen regio's.
In dezelfde verklaring werden westerse landen veroordeeld vanwege transporten van kernafval door de Caribische wateren. De aanwezige Cubaanse leider Fidel Castro werd een hart onder de riem gestoken met de gezamenlijke veroordeling van het al 37 jaar durende Amerikaanse embargo tegen Cuba. De Verenigde Staten werd met name verweten eenzijdig dwangmaatregelen in te stellen en nationale wetten van toepassing te verklaren buiten het eigen grondgebied, hetgeen volgens de ACS strijdig is met internationaal recht.

Globalisering

Verschillende staatshoofden waarschuwden voor de risico's van globalisering voor hun eigen kwetsbare economieën. Die zouden slechts kunnen worden bestreden door sterkere politieke banden en vrijere handelscontacten te smeden tussen de leden van de ACS, van de kleinere eilanden tot en met Mexico, Venezuela en Colombia. Verder zouden het toerisme en de financiële sector krachtig moeten worden ontwikkeld. Het uiteindelijke doel zou zijn de 25 lidstaten te verenigen in het op drie na grootste handelsblok van de wereld, met 200 miljoen inwoners en een bnp van 500 miljard dollar.

De in december 1998 tot president van Venezuela gekozen voormalige parachutist en coup-leider Hugo Chavez hield zijn collega's herhaaldelijk voor woorden om te zetten in daden. Chavez (44) verklaarde sinds zijn aantreden in februari al zes maal een dergelijke top te hebben meegemaakt, 'terwijl onze volkeren zich voortslepen van dieptepunt naar dieptepunt'. Hij droomde hardop over een 'congres van de Amerika's', dat ooit zou moeten worden gevestigd in Panama. Voor het jaar 2000 kondigde hij een top aan in Venezuela ter ere van Simon Bolivar, de bevrijder van Zuid-Amerika.

Vriendschap

De Venezolaanse president had een langdurig onderhoud met Cuba's Fidel Castro, ter onderstreping van hun groeiende vriendschap. Zij benadrukten hun vaste voornemen om te werken aan de integratie van het Caribisch gebied en Latijns Amerika.
De normaal zeer spraakzame Castro deed overigens opmerkelijk veel moeite om buiten de schijnwerpers te blijven. Zo was hij onder meer de enige regeringsleider die zich niet liet zien op de afsluitende persconferentie. Hij zou dat hebben gedaan om de aandacht niet te zeer af te leiden van de agenda en van zijn collega's.
Castro hield een 40 minuten durende toespraak achter gesloten deuren, die alleen voor het Cubaanse publiek werd vrijgegeven. Hij vergeleek de kapitalistische wereld met een 'gigantisch casino' en beschreef de Wereld Handels Organisatie (WTO) als een 'vervaarlijk instrument van herkolonisatie en exploitatie'.

OVERLEDEN

José Francisco Pena Gómez

Oppositieleider José Francisco Pena Gómez overleed zondagavond 10 mei op 61-jarige leeftijd op zijn boerderij in San Cristóbal, dertig kilometer ten zuiden van Santo Domingo. Hij leed aan longoedeem en maagkanker. De voorman van de Dominicaanse Revolutionaire Partij (PRD) was zondag naar huis gegaan na het afzeggen van een campagnebijeenkomst omdat hij zich niet goed voelde.

Pena Gómez was de grote favoriet voor het burgemeesterschap van de hoofdstad Santo Domingo, waarvoor de verkiezing een week later zou plaatsvinden. Hij was drie maal kandidaat voor het presidentschap en als leider van de sociaal-democratische PRD gold hij als de voornaamste stem van de arbeiders van de Dominicaanse Republiek.
Duizenden verzamelden zich bij zijn huis na de bekendmaking van zijn dood. Zijn lichaam werd drie dagen opgebaard in een stadion. De begrafenisstoet werd door tienduizenden gadegeslagen. Tweeëndertig buitenlandse delegaties namen aan de plechtigheid deel. Ex-premier van Spanje, Felipe Gonzalez noemde hem 'de ware president van het Dominicaanse volk'.
Pena Gómez, zoon van een Haïtiaanse vader en een Dominicaanse moeder, groeide uit tot een van de sleutelfiguren in een turbulente periode in de Dominicaanse politiek. De sociaal-democraat bestreed in zijn loopbaan voornamelijk twee opponenten: de in 1961 vermoorde dictator Rafael Trujillo en Joaquin Balaguer, die zeven maal president van het land was.

(Vorige berichten pag. 715/3 e.v. - 1997)

EL SALVADOR

BINNENLAND

Kabinetsleden stappen op

In mei 1998 werd de regering van president Calderon Sol verzwakt door het vertrek van vier ministers alsmede de president van de Centrale Bank. Ofschoon de president verklaarde dat hij de eindsprint ging voorbereiden van zijn in juni 1999 aflopende ambtstermijn, veroorzaakte het ontslag van de ministers toch een crisissfeer.
Zelfs volgens politici in het eigen kamp van de regerende Nationalistische Republi-

Samenstelling regering (1 juni 1998)

President
Armando Calderon Sol (beëdigd 1 juni 1994)
Vice-president
Enrique Borgo Bustamente

MInisters:
Arbeid en Sociale zaken
Eduardo Tomasino
Binnenlandse zaken
Mario Acosta Oertel
Buitenlandse zaken
Ramon Gonzalez Giner
Defensie
Jaime Guzman
Economie
Eduardo Zablah Touche
Financiën
Manuel Enrique Hinds
Gezinszaken
Elizabeth de Calderon
Gezondheid
Eduardo Interiano
Huisvesting
Hans Bodewig
Informatie
Eduardo Torres
Justitie
Ruben Mejia Pena
Landbouw
Ricardo Quinonez Avila
Onderwijs
Abigail Castro
Openbare Veiligheid
Hugo Cesar Barrera
Openbare Werken
Roberto Bara
Presidentiële zaken(vice-president)
Enrique Borgo Bustamente
Wederopbouw en Sociaal Investeringsfonds
Benjamin Trabanino

President Centrale Bank
Gino Bettaglio

keinse Alliantie (ARENA) was er sprake van een verzwakking van de machtsbasis. De oorzaken zouden liggen in een reeks van problemen, waaronder een zojuist na 22 dagen beëindigde staking van artsen en geruzie over campagnefondsen.
Minister van Onderwijs Cecilia Gallardo zou zijn opgestapt na een verschil van mening over het gebruik van openbare fondsen voor een campagne om de oppositiepartij Farabundo Marti National Liberation Front (FMLN) in diskrediet te brengen. Volgens deskundigen zouden de vertrekkende ministers echter stuk voor stuk ook tot hun stap kunnen zijn gekomen om een kans te maken op de kandidatuur voor het vicepresidentschap in 1999.
In dezelfde periode dat de bewindslieden hun ontslag indienden, vertrokken ook de voorzitter van de privatiseringscommissie, de voorzitter van de havenautoriteiten en het hoofd van het Sociaal Investeringsfonds.

Verkrachters nonnen niet eerder vrij

Een Salvadoraanse rechter wees op 8 juli 1998 het verzoek om vervroegde invrijheidstelling af van Carlos Joaquin Contreras en Francisco Orlando Contreras . Het twee tal werd samen met drie anderen in 1984 tot dertig jaar cel veroordeeld wegens de ontvoering, verkrachting en moord op drie nonnen en een lekezuster uit de Verenigde Staten. Dat misdrijf vond plaats op 2 december 1980, in de eerste jaren van de burgeroorlog in El Salvador.
Dezelfde rechter stond een maand eerder de andere veroordeelden in de zaak wel vervroegde invrijheidstelling toe. Deze drie, sergeant Luis Antonio Colindres Aleman en de voormalige agenten Daniel Canales en Roberto Moreno Canjura, konden evenwel de gevangenis nog niet verlaten zolang de openbare aanklager overwoog in beroep te gaan. De Verenigde Staten, die tijdens de oorlog miljarden dollars investeerde in de strijd tegen de guerrilla's, liet al weten tegen vervroegde invrijheidstelling te zijn.

Archieven

Enige weken eerder, op 26 juni, verklaarde minister van Defensie Jaime Guzman dat hij de archieven over deze zaak zou openen als een rechter hem daarom zou vragen. Sommige van de vijf verdachten, een officier en zijn vier ondergeschikten, verklaarden in april 1998 tot hun daad te zijn gekomen op bevel van hogerhand. Minister Guzman zei geen details te hebben met betrekking tot die beschuldiging aan het adres van onder anderen de voormalige minister van Defensie Guillermo Garcia en de voormalige commandant van politie Carlos Eugenio Vides Casanova, beiden woonachtig in Florida.

Wet aangenomen tegen witwassen

Het Congres hechtte op 3 december 1998 goedkeuring aan een strenge wet, gericht tegen het witwassen. Overtreders riskeerden voortaan gevangenisstraffen van tussen de vijf en vijftien jaar. De wet zou in werking treden op 2 juni 1999.
De nieuwe wet kreeg de steun van 78 van de 84 afgevaardigden en werd onmiddellijk met instemming begroet door de Verenigde Staten. Vertegenwoordigers van de FMLN betreurden dat slechts transacties vanaf 58.000 dollar zouden worden onderzocht.

Francisco Flores nieuwe president

Francisco Flores (39) werd de winnaar van de presidentsverkiezingen van 7 maart 1999. Het was de derde achtereenvolgende overwinning voor een kandidaat van de partij Nationalistische Republikeinse Alliantie (ARENA). De partij ondervond kennelijk geen enkele hinder van banden met voormalige rechtse doodseskaders uit de tijd van de burgeroorlog.
Belangrijkste opponent van de als gematigd geldende Flores was Facundo Guardado (44), voormalig commandant van de guerrillabeweging Farabundo Marti National Liberation Front (FMLN). Het was de tweede keer dat de kandidaat van de oppositiepartij FMLN naast het presidentschap greep, sinds de rebellen in 1992 een vredesakkoord tekenden met de door de ARENA geleide regering. Daarmee was een einde gekomen aan een burgeroorlog die twaalf jaar duurde en 75.000 mensen het leven kostte. De voormalige guerrilla's veranderden hun beweging in een centrum-linkse politieke partij.

Flores haalde 51,4 procent van de stemmen, waarmee hij juist een tweede stembusronde wist te voorkomen. Guardado, die destijds namens de FMLN persoonlijk betrokken was bij de vredesbesprekingen, kwam niet verder dan 29,0 procent. Flores zou op 1 juni het ambt van president overnemen van Armando Calderon Sol en tot 2004 in functie blijven. Als zijn vice-president werd Carlos Quintanilla gekozen.

Apathie onder kiezers

De apathie onder de 3,1 miljoen kiezers was overigens groot: 60 procent bleef thuis bij deze tweede presidentsverkiezingen sinds het einde van de burgeroorlog. Er zou onder hen vooral twijfel leven over de bereidheid van de politiek om de twee dringendste problemen in het land aan te pakken: misdaad en armoede. Met 120 moorden per 100.000 inwoners zou het land als een van de gewelddadigste gelden van Latijns Amerika. Verder zou 40 procent van de beroepsbevolking in het zes miljoen inwoners tellende land zonder werk zijn.
In totaal schoven vijf partijen kandidaten naar voren voor het presidentschap en vicepresidentschap. In de tien jaar van haar politieke hegemonie bouwde ARENA echter een sterke basis op als conservatieve partij, met vooral aandacht voor het bedrijfs- en zakenleven.
De FMLN opende na het verlies een serie besprekingen over de toekomst van de partij. Een van de belangrijkste agendapunten zou zijn de kloof tussen de orthodoxe en de hervormingsgezinde vleugel in de partij, tot welke ook Guardado behoorde. Tekenend was dat Guardado in augustus en september 1998 al drie interne verkiezingsrondes nodig had om de kandidatuur van zijn partij te verwerven.
Na de verkiezingen van 1994 verlieten twee van de vijf binnen de FMLN samenwerkende organisaties de partij. Zij namen daarbij zeven van de 21 zetels mee die de FMLN juist had gewonnen in de 84 zetels tellende Nationale Vergadering.
Bij verkiezingen in 1997 leek de linkse partij die terugslag weer enigszins te boven. De FMLN sleepte toen 27 zetels binnen voor het Congres plus ongeveer de helft van de burgemeestersposten, waaronder die van de hoofdstad San Salvador.

Carrière-politicus

Francisco Flores, voormalig voorzitter van het Congres, gold als een carrière-politicus. Hij volgde zijn opleiding gedeeltelijk in Engeland en de Verenigde Staten. Hij presenteerde zichzelf aan de vooravond van de verkiezingen als de stem van een nieuwe

El Salvador

generatie: 'Het gaat om een nieuw systeem, een nieuwe manier van werken, waarbij verdienste belangrijker is dan privilege.' Hij nam daarmee afstand van de harde lijn van ARENA, destijds opgericht door de gevreesde Roberto D'Aubuisson.
In zijn campagne, waarin hij een meer verzoenende toon aansloeg dan zijn voorgangers, concentreerde Flores zich op thema's als het scheppen van banen, bescherming van het milieu en bestrijding van misdaad en armoede. Hij kondigde aan de nationale politie en de rechterlijke macht te zullen hervormen en decentralisatie van de overheid door te willen voeren.

Economie

Stimulering van de economie was een van de hoofdpunten van Francisco Flores' campagne. De economie groeide in 1998 met 3,5 procent, tegen 4,5 procent in het jaar daarvoor. Het bnp kwam uit op 1.977 dollar per hoofd van de bevolking. Volgens Flores was de slechte reputatie op het gebied van de misdaad een van de negatieve factoren voor de economie vanwege de uitwerking op de toeristenindustrie. Vandaar ook zijn aankondiging vooral misdaad en armoede te zullen aanpakken.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Veel klachten tegen politie

De nationale politie stond boven aan een lijst van klachten over schending van de mensenrechten, die op 22 april 1998 werd gepubliceerd.
Procureur-generaal belast met mensenrechten, Eduardo Urquilla, meldde dat zijn bureau in het eerste kwartaal van 1998 1051 schendingen had geregistreerd door functionarissen van de overheid. Daarvan zouden er 500 door de politie zijn begaan.
De meest geuite klacht betrof obstructie van de uitoefening door burgers van hun economische en sociale rechten.
Na de politie zouden dienaren van het gerecht zich het vaakst schuldig maken aan schendingen van mensenrechten.

MILITAIRE ZAKEN

Pensioenen voor paramilitairen

President Calderon Sol besloot op 28 september 1998 dat El Salvador pensioenen zou gaan uitbetalen van maximaal 4,50 dollar per maand aan de ongeveer 25.000 voormalige leden van paramilitaire groeperingen.
De paramilitairen steunden de strijdkrachten tijdens de burgeroorlog van 1979 tot 1992 tegen de guerrilla's van de FMLN. Als onderdeel van het vredesakkoord kregen zowel regeringssoldaten als rebellen compensatie in de vorm van banktegoeden en stukken land. De paramilitairen werden buiten iedere regeling gehouden.
In augustus 1998 hielden 25 voormalige paramilitairen uit protest een hongerstaking voor het presidentieel paleis.

(Vorige berichten pag. 452/2 e.v. - 1997)

Mexico

MEXICO

BINNENLANDSE ZAKEN

Ontwikkelingen in Chiapas

Gouverneur neemt ontslag

Gouverneur Ruiz Ferro van de zuidelijke deelstaat Chiapas riep op 8 januari 1998 een speciale zitting van zijn congres bijeen om zijn aftreden aan te kondigen. Zijn stap kwam zestien dagen na een bloedbad bij het dorp Acteal dat 45 ongewapende indianen, vooral vrouwen en kinderen, het leven kostte. De slachting veroorzaakte internationale opschudding en Ruiz Ferro kwam onder zware kritiek te staan van oppositie en media. De gouverneur, lid van president Ernesto Zedillo's Institutionele Revolutionaire Partij (PRI), zou op de hoogte zijn geweest van de aanstaande acties door paramilitairen tegen lokale indianen.

Begrafenisprotest

Op 13 januari ondernamen duizenden indianen een tocht van vijftig kilometer om in het jungledorpje La Garrucha een 25-jarige vrouw te begraven. Guadalupe Lopez Mendez werd een dag eerder dodelijk getroffen door een politiekogel bij een demonstratie vanwege het bloedbad bij Acteal. Een politiecommandant en 28 agenten werden na het incident gearresteerd.
De drieduizend Tzeltal- en Tzotzil-indianen in de rouwstoet van busjes, fietsen en ezels riepen leuzen als: 'gerechtigheid'. Aan soortgelijke betogingen in verschillende delen van het land namen in totaal 100.000 mensen deel.
Er zou steeds meer bewijs zijn dat hooggeplaatste leden van de PRI in Chiapas hadden geholpen de paramilitairen te bewapenen en dat ze op de hoogte waren van de komende aanslag. De indianen werden omgebracht vanwege hun steun aan de pro-indiaanse Zapatista guerrilla's.

Gevangenen vrijgelaten

Ongeveer 300 gevangenen werden op 24 januari door de autoriteiten vrijgelaten uit de staatsgevangenis van Chiapas. Dit gebaar was bedoeld om de Zapatista's uit te nodigen vrede te sluiten. In totaal zouden 1.000 gevangenen vrijkomen, veroordeeld tot lichte straffen wegens 'kleine misdrijven'.
President Zedillo herhaalde dat zijn regering zich gebonden achtte aan het San Andres vredesakkoord van februari 1996, waarin meer autonomie werd beloofd aan de inheemse bevolking.

Marcos weigert geheime ontmoeting

Ondercommandant Marcos, leider van de gewapende strijd van de Zapatista's in Chiapas, drong er op 1 februari bij de regering op aan de twee jaar oude akkoorden over de rechten van de inheemse bevolking uit te voeren. Er kon niet opnieuw over onderhandeld worden en hij weigerde daarom een voorstel voor een geheime ontmoeting met Zedillo's nieuwe minister van Binnenlandse zaken, Labastida Ochoa.
In 1994 ontketende het Zapatista Leger voor de Nationale Bevrijding (EZLN) een gewapende strijd tegen de centrale regering om burgerrechten af te dwingen voor de 900.000 indianen in het verarmde Chiapas. De overeenkomsten uit het akkoord van San Andres werden door de overheid nooit in de wet verankerd. De rebellen liepen daarop in september 1996 weg uit het overleg. De Zapatista's en hun duizenden medestanders drongen sindsdien aan op uitvoering van het akkoord.

Op 17 maart leken de regerende PRI en de conservatieve oppositiepartij National Actie Partij (PAN) het eens over een voorstel tot wijziging van de grondwet aangaande de rechten van de negen miljoen inheemse Mexicanen. Het voorstel werd ontraden door linkse parlementariërs, die waarschuwden dat het initiatief de vlammen van

Aanvoerders van het Zapatista Leger voor de Nationale Bevrijding (EZLN) salueren tijdens het ten gehore brengen van het Mexicaanse volkslied aan het einde van een driedaagse openbare bijeenkomst op 22 november 1998 in San Cristobal. De dag erna hadden bemiddelaars uit het parlement voor het eerst in twee jaar met Zapatista-rebellen gesprekken over mogelijke onderhandelingen. *(foto ANP)*

de indiaanse rebellie alleen maar zou aanwakkeren.
Het voorafgaande weekeinde stuurden zowel president Zedillo als de PAN hun voorstellen, gericht op vrede in Chiapas, naar het parlement. Minister van Binnenlandse zaken Francisco Labastida meldde dat volgens Zedillo's voorstel het indiaanse streven naar autonomie zou worden erkend 'binnen de grenzen van de Mexicaanse grondwet'. Zo zou onder meer het onderwijs tweetalig worden, zouden de indianen recht krijgen op hun eigen media, zou de onpartijdigheid van gerechtshoven worden verzekerd en zou er ruimte komen voor andere geografische en politieke grenzen.
De PRI en de PAN hadden samen meer dan tweederde van het zetelaantal, noodzakelijk om welke compromiswet dan ook aangenomen te krijgen.

Oproep Menchu

Nobelprijswinnares Rigoberta Menchu verklaarde op 19 maart dat de enige weg naar een vreedzame beëindiging van het conflict in Chiapas lag in een voortzetting van onderhandelingen en dialoog. Menchu, een Guatemalteekse Maya-indiaan die kort tevoren Mexicaans staatsburgerschap verkreeg, deed haar uitspraken bij een bezoek aan de plaats van het bloedbad bij Acteal.

Buitenlanders uitgewezen

De gouverneur van Chiapas verdedigde op 15 april de uitwijzing van vijftien buitenlanders binnen vier dagen. Roberto Albores verklaarde dat ze de wet hadden overtreden door zich te mengen in de Mexicaanse politiek. Twaalf van de vijftien werden gearresteerd in Taniperlas, een stadje dat zichzelf 'autonoom' had verklaard.
Albores, de vijfde gouverneur sinds de opstand van de Zapatista-rebellen tegen de regering in 1994, voorspelde een einde van het conflict dankzij de invoering van nieuwe wetten op federaal- en staatsniveau.
Hij meende dat het standpunt van zijn land nog gunstig afstak bij dat van enig ander land: 'Ik zou wel eens willen weten hoe Spanje, Duitsland of de Verenigde Staten met een gewapende opstand in de provincie zouden omgaan'.
Op 11 mei werden veertig Italiaanse waarnemers op het gebied van de mensenrechten uitgewezen en bestempeld als 'beroepsprovocateurs' na een bezoek aan het rebellendorp Taniperlas in Chiapas. De uitwijzingen kwamen aan het eind van een tumultueus negendaags bezoek van 134 Italianen, onder wie vier parlementsleden.
Verschillende uitgewezen Italianen lieten weten een dringend beroep te zullen doen op het Europees Parlement vanwege schendingen van de mensenrechten in Taniperlas.

Dorp bestormd

Honderden politiemensen bestormden op 3 juni 1998 met gebruik van traangasgranaten het door de centrum-linkse Democratische Revolutionaire Partij (PRD) bestuurde dorp Nicolas Ruiz in Chiapas. Ongeveer 147 bewoners werden gearresteerd en in busjes afgevoerd.
Als reden werd genoemd dat de PRD 32 PRI-gezinde families uit het dorp zou hebben verdreven.

Nieuw bloedbad doet spanning oplopen

President Zedillo riep op 12 juni op een eind te maken aan het geweld na bloedige botsingen tussen rebellen van de Zapatista's en politie. De hoge VN-commissaris voor de

Mexico

mensenrechten Mary Robinson verklaarde dat de rechten van inheemse volkeren werden geschonden en bepleitte nieuwe vredesbesprekingen.
Zedillo bezocht Chiapas twee dagen nadat acht rebellen omkwamen bij een vuurgevecht volgend op een inval van 500 militairen en politiemensen in het Zapatista-gezinde dorp El Bosque. Robinson verklaarde dat dergelijke militaire operaties een duidelijke inbreuk vormden op de rechten van de indiaanse bevolking.
De actie tegen El Bosque was het vierde geval dit jaar waarin politie, gesteund door militairen, een aanval deed op een pro-Zapatista gemeenschap. Meer dan 30 van dergelijke gemeenschappen waren door aanhangers van de guerrillabeweging opgezet uit protest tegen het officiële bewind.

Schadevergoeding

Op 3 juli 1998 werd bekend dat de staat Chiapas een schadevergoeding van in totaal 222.000 dollar zou betalen aan de families van de 45 indianen die in december 1997 bij Acteal werden omgebracht en aan 26 gewonde overlevenden. Per getroffen familie kwam de regeling neer op 3,900 dollar, een bedrag dat overeenkomt met enkele jaarsalarissen in Mexico's armste deelstaat.
Intussen gaf een rechter opdracht tot de arrestatie van twaalf voormalige ambtenaren die niets zouden hebben gedaan om de slachting te voorkomen. Onder de gezochten zou zich de commandant van politie van Chiapas bevinden, Jorge Gamboa Solis.
Het nieuws over de arrestatiebevelen lekte uit, zodat de meeste verdachten konden onderduiken.

Nieuw plan voor vrede

Cocopa, de parlementaire bemiddelingscommissie voor Chiapas, uitte op 9 juli scherpe kritiek op een nieuw regeringsplan om de spanning in de deelstaat te beteugelen. Het zou weinig kans bieden om de vredesbesprekingen weer op gang te brengen, met name door het ontbreken van concrete actiepunten.
De regering van president Zedillo onthulde het nieuwe vijf-puntenplan een dag eerder. De Zapatista-aanhang zou moeten ontwapenen in ruil voor bescherming door de overheid en fondsen voor economische ontwikkeling. De overheid zou haar troepen, geschat op een sterkte van 50.000 tot 70.000, echter niet uit het gebied terugtrekken. Er werd geen melding gemaakt van de ontmanteling van paramilitaire groeperingen.

VN-commissie maant overheid

Op 20 augustus riep de VN-subcommissie ter preventie van discriminatie en ter bescherming van minderheden de Mexicaanse overheid op om voorvechters van mensenrechten te beschermen en ernstige schendingen van deze rechten aan te pakken.
Ook zouden centrale regering en rebellen de dialoog moeten hervatten. Het was de eerste keer dat een vertegenwoordiging van de Verenigde Naties zich over de situatie in Mexico uitsprak.

Vredesoverleg

Op 23 november hadden bemiddelaars van een parlementscommissie voor het eerst in twee jaar overleg met Zapatista-rebellen. De rebellen weigerden evenwel een boodschap van president Zedillo aan te nemen. Die zou een voorstel hebben bevat om direct rechtstreekse onderhandelingen te beginnen.
De rebellen herhaalden dat eerst aan vijf eisen moest worden voldaan, waaronder uitvoering van het San Andres akkoord dat de indianen bevestigde in hun burgerrechten.

Politici geschorst

Elf autoriteiten in Chiapas werden op 14 december 1998 voor tien jaar uitgesloten van openbare ambten omdat zij zouden hebben gefaald in het voorkomen van de massamoord in Acteal. Onder hen waren procureur-generaal Marco Antonio Besarez, hoofd van politie Jorge Gamboa Solis en minister Homero Tovilla Cristiani.

Arrestaties bevolen

Een Mexicaanse rechter beval op 3 februari 1999 de arrestatie van twee voortvluchtige autoriteiten in Chiapas in verband met het bloedbad in Acteal.
De rechter verzocht met name om aanhouding van de voormalig openbaar aanklager van Chiapas, Jorge Hernandez Aguilar en ex-politiechef Jorge Gamboa Solis.
Ongeveer vijftien staatsdienaren op lager niveau, onder wie elf politiemensen, zaten al achter de tralies in afwachting van hun proces in verband met betrokkenheid bij de zaak. Daarnaast werden 86 indianen, allen gedetineerd, eveneens beschuldigd van medeverantwoordelijkheid voor de moorden.

Ex-president ontkent bevel tot bloedbad in 1968

Voormalig president Luis Echeverria (75) brak op 3 februari 1998 met een traditie door ten overstaan van journalisten en nabestaanden te ontkennen dat hij dertig jaar geleden opdracht gaf voor de massamoord op een groep studenten. Hij beschuldigde zijn voorganger Diaz Ordaz van het bloedbad in Tlatelolco in 1968. Echeverria, president tussen 1970 en 1976, ging ook in op het 'voor arme Mexicanen destructieve economische beleid' van zijn opvolgers Carlos Salinas en Ernesto Zedillo.
Echeverria bezette Mexico's op een na belangrijkste politieke positie, die van minister van Binnenlandse zaken onder president Gustavo Diaz Ordaz, toen militairen honderden weerloze studenten neerschoten, samengepakt op een plein. Dat gebeurde tien dagen vóór de opening van de Olympische Spelen in Mexico, dat als eerste ontwikkelingsland gastheer was voor de Spelen. Toen Diaz Ordaz later Echeverria tot zijn opvolger benoemde, werd algemeen aangenomen dat hij dat te danken had aan het de kop indrukken van het groeiende studentenprotest.
Diaz Ordaz overleed in 1979. Echeverria zelf trad af in de nasleep van de devaluatie van de peso, na beschuldigingen van corruptie. Sindsdien werkte hij achter de schermen van de Institutionele Revolutionaire Partij (PRI) als een van de conservatieve adviseurs, die meer en meer aan de kant werden geschoven door technocraten.
Op 2 oktober 1998, de dertigste verjaardag van het bloedbad, slingerde zich een protestmars van meer dan anderhalve kilometer door Mexico-Stad om het drama van Tlatelolco in herinnering te brengen. De demonstranten eisten dat de overheid naar buiten zou komen met de feiten, zoals hoeveel studenten destijds precies het leven lieten. Het stadsbestuur, voor het eerst gedomineerd door de voormalige oppositie, kondigde een dag van rouw af.

Regering hervat overleg met oppositie

Overheid en oppositie hervatten op 28 april

1998 gesprekken over verregaande politieke en economische hervormingen die anderhalf jaar eerder abrupt waren afgebroken. De zogeheten 'Nationale Agenda' zou het politieke systeem op zijn kop moeten zetten, hervormingen doorvoeren in het bankwezen en sociale zekerheid en vrede moeten brengen in de deelstaat Chiapas.
Het overleg kwam voort uit president Zedillo's belofte bij zijn inhuldiging in 1994 om het kiessysteem te moderniseren. Zedillo's Institutionele Revolutionaire Partij (PRI) won elke nationale verkiezing sinds 1929. In 1996 kondigden de president en de oppositiepartijen een akkoord aan dat het evenwel nooit tot wet bracht. Dat kwam omdat parlementariërs van de PRI amendementen wilden aanbrengen waarmee ze de oppositie tegen zich in het harnas joegen. De impasse die volgde werd groter toen vier oppositiepartijen bij verkiezingen in 1997 samen een meerderheid haalden in het Huis van Afgevaardigden.
Het nieuwe overleg over de Nationale Agenda zou op 26 mei van start gaan.

Zedillo brengt bondgenoot in kabinet

President Ernesto Zedillo bracht op 13 mei 1998 een van zijn trouwe bondgenoten terug in het kabinet. Hij benoemde senator Esteban Moctezuma, die eerder korte tijd minister van Binnenlandse zaken was, op het departement van Sociale ontwikkeling. Moctezuma, een 43-jarige econoom, verving daarmee Carlos Rojas die werd overgeplaatst naar de positie van tweede man in de regerende Institutionele Revolutionaire Partij (PRI).
Tegelijk werd José Antonio Gonzalez, directeur van het instituut voor sociale zekerheid ISSSTE, de nieuwe minister van Arbeid in plaats van Javier Bonilla.

PRI wint en verliest

De Institutionele Revolutionaire Partij (PRI) heroverde en verloor een gouverneurschap bij tussentijdse verkiezingen in enkele noordelijke deelstaten op 6 juli 1998. Na zes jaar bewind lieten de kiezers in Chihuahua weinig over van de steun voor de National Actie Partij (PAN) en kozen voor de PRI. In Zacatecas, een traditioneel PRI-bolwerk, ging de winst naar een kandidaat van de Democratische Revolutionaire Partij (PRD). In Durango stevende de PRI op winst af.

Nieuwe politiechef in Mexico-Stad

Advocaat en voormalig rector van de universiteit, Alejandro Gertz (60), werd op 28 augustus 1998 benoemd tot opvolger van de omstreden Rodolfo Debernardi als commandant van politie in Mexico-Stad.
Bij zijn aantreden verklaarde Gertz geen dag meer te tolereren dat de veiligheidsdiensten een symbool van inefficiëntie waren en in veel gevallen een 'bedreiging voor de gemeenschap'.
In het lopende jaar vielen 60 agenten door de mand bij drugstesten. Vijftien politiemensen werden gearresteerd wegens collectieve verkrachting van drie tieners. En dat terwijl 90 procent van de in de hoofdstad gepleegde misdaden onbestraft bleef.
Gertz beloofde iets te doen aan de slechte beloning van politiemensen, volgens hem de oorzaak van alle omkoping.

Noodplan

Op 1 maart 1999 lanceerde Gertz een noodplan tegen de misdaad, zowel op straat als binnen zijn eigen politiedienst.
Een proef die in drie stadswijken de misdaadcijfers met 30 procent had doen teruglopen, zou nu in de hele stad worden ingevoerd. Van alle 37.000 politiemensen zou nauwkeurig worden bijgehouden wie waar en op welk moment op patrouille was. Burgers konden een alarmnummer bellen om uit te vinden welke politiemensen op dat moment in hun wijk actief waren. Zo zou het ook eenvoudiger worden agenten snel in te zetten op plaatsen van misdrijven.

Burgemeester Cuauhtemoc Cardenas van de Democratische Revolutionaire Partij (PRD) liet het voorgaande weekeinde weten interesse te hebben om in 2000 voor de derde keer kandidaat te staan voor het presidentschap. Zijn kansen zouden volgens waarnemers vooral afhangen van een eventueel succes in de strijd tegen de misdaad.

Oppositieleider neemt ontslag

Oppositieleider Felipe Calderon kondigde op 30 december 1998 aan zich terug te trekken uit de politieke arena. De 36-jarige politicus verklaarde geen tweede termijn van drie jaar te ambiëren als voorzitter van de National Actie Partij (PAN). Hij zou zijn ambt in maart 1999 neerleggen.

Raul Salinas schuldig aan moord

Raul Salinas, de oudere broer van ex-president Carlos Salinas de Gortari, werd op 21 januari 1999 schuldig bevonden aan de moord op Ruiz Massieu en veroordeeld tot vijftig jaar gevangenis. Hij werd daarvoor in februari 1995 gearresteerd. José Francisco Ruiz Massieu, secretaris-generaal van de Institutionele Revolutionaire Partij (PRI), werd op 28 september 1994 doodgeschoten bij een hotel in Mexico-Stad. De rechter achtte bewezen dat Salinas de moordenaar had ingehuurd.
Procureur-generaal Mario Ruiz Massieu, broer van het slachtoffer en aanvankelijk belast met het onderzoek, werd na enige maanden uit zijn taak ontheven. Hij zou hebben geprobeerd de rol van Raul Salinas toe te dekken. Op 3 maart 1995 werd Ruiz Massieu aangehouden op het vliegveld van New Jersey bij een poging geld naar Spanje te smokkelen. Een maand later werd een bedrag van 9 miljoen dollar gevonden op een bankrekening op zijn naam in Houston (Texas). In maart 1997 werd het grootste deel daarvan door VS-autoriteiten in beslaggenomen nadat was bewezen dat het hem werd toegestopt door drugshandelaren.
Direct na de arrestatie van zijn broer Raul ging ex-president Carlos Salinas enige dagen in hongerstaking 'om zijn naam te zuiveren'. Op 10 maart 1995 vertrok hij in ballingschap naar Ierland.
Raul Salinas' echtgenote, Paulina Castanon, werd in oktober 1995 in Zwitserland aangehouden toen zij onder valse naam probeerde geld van een rekening van Raul te halen. Volgens Zwitserse autoriteiten was zijn banktegoed van meer dan 100 miljoen dollar opgebouwd in de drugshandel. Raul Salinas zou meer dan 500 dollar miljoen hebben verdiend, afkomstig van steekpenningen.

Rebellen waarschuwen voor 'oorlog' in deelstaat Guerrero

Een groep rebellen van het Revolutionaire Volksleger (EPR) liet op 26 februari 1999 weten het als een oorlogsverklaring te beschouwen als de op 7 februari tot gouverneur gekozen René Juarez Cisneros zijn ambt in de door geweld verscheurde zuidelijke staat Guerrero zou aanvaarden.
René Juarez Cisneros (42), politicus voor de Institutionele Revolutionaire Partij (PRI),

Mexico

werd door hen opgeroepen 'de wil van het volk te respecteren' en zich op 1 april niet te laten inhuldigen. Hij zou zich volgens de rebellen hebben schuldig gemaakt aan het kopen van stemmen en aan stembusfraude. Hij won met een neuslengte verschil van Felix Salgado, de kandidaat van de Democratische Revolutionaire Partij (PRD), in een staat waar de glamour van Acapulco in schril contrast staat tot de achtergebleven bergdorpen. Oppositiepartijen riepen eerder om het ongeldig verklaren van de verkiezingen.
De guerrillabeweging EPR, die ook in andere zuidelijke staten actief is, wierp zich in 1996 vanuit het niets op als verdediger van de belangen van arme boeren. Samen met het Revolutionaire Leger van de Volksopstand (ERPI) werden talloze aanslagen uitgevoerd op politiepatrouilles en konvooien van het leger.

Chaotische ambtsaanvaarding

Juarez Cisneros aanvaardde uiteindelijk op 1 april zijn ambt temidden van luidruchtige protesten door duizenden opponenten die hem beschuldigden van vals spel tijdens zijn campagne. Ze wreven hem onder zijn neus dat zijn medewerkers voedselpakketten en bouwmaterialen hadden uitgedeeld in ruil voor stemmen en dat de campagneleider van zijn tegenstander Salgado, Aurelio Penaloza, een maand vóór de verkiezingen door onbekenden werd doodgeschoten.

Minister van Landbouw stapt op

Minister van Landbouw José Antonio Gonzalez Fernandez kondigde op 18 maart 1999 zijn aftreden aan om een gooi te doen naar het leiderschap van de regerende Institutionele Revolutionaire Partij (PRI). Hij kwam tot zijn besluit nadat de partijvoorzitter en de vice-voorzitter, Mariano Palacios Alcocer en Carlos Rojas, een dag eerder onverwacht waren teruggetreden.
Een week eerder had de PRI het feit gevierd dat de partij 70 jaar onafgebroken aan de macht was. De laatste jaren wist de PRI zich echter het vuur steeds meer aan de schenen gelegd door de oppositiepartijen.

Paus komt op voor indianen

Paus Johannes Paulus II riep tijdens zijn bezoek aan Mexico op 24 januari 1999 op om te werken aan een rechtvaardiger en eerlijker samenleving en de rechten van de inheemse bevolking te respecteren. Hij deed dat tijdens een misviering in de open lucht op het racecircuit van Mexico-Stad, waarbij 800.000 mensen aanwezig waren. De paus spoorde in duidelijk Spaans ook de regerende klasse aan om de behoeftigen 'nooit te vergeten'.
Meer dan duizend mensen van de velen die de nacht tevoren al op het circuit hadden doorgebracht om zich van goede plaatsen te verzekeren, moesten medisch worden behandeld wegens onderkoeling.
Na de mis bezocht de paus kankerpatiënten en lijders aan aids in het Adolfo Lopez Mateos ziekenhuis in de hoofdstad.
Tijdens zijn driedaags bezoek verwees de paus niet direct naar Chiapas, maar kort tevoren verklaarde hij dat een oplossing alleen in zicht kon komen als de rechten van de oorspronkelijke eigenaars van de grond zouden worden erkend. Verder zou iedere oplossing via dialoog tot stand moeten komen.
De meeste bijval kreeg de paus toen hij opkwam voor de rechten van het ongeboren kind. Abortus is in Mexico illegaal, maar de overheid bevordert sterk een programma van geboortebeperking.

Toenadering PRI en RK kerk

President Ernesto Zedillo maakte op 25 maart 1999 een niet eerder vertoond gebaar naar de katholieke kerk in Mexico's moderne geschiedenis. Hij woonde de inwijding bij van de kathedraal van Ecatepec in de centrale deelstaat Mexico.
Hoewel tenminste 90 procent van de Mexicanen katholiek is, hebben Mexicaanse leiders altijd angstvallig de scheiding tussen kerk en staat in het oog gehouden. Die politiek vond haar oorsprong in 19e eeuwse wetten volgens welke tal van kerkelijke bezittingen werden onteigend. In 1920 brak zelfs een burgeroorlog uit als gevolg van een tegen de kerk gerichte politiek.
De laatste jaren verbeterden de betrekkingen tussen partij en kerk. In 1992 ging Mexico diplomatieke betrekkingen aan met het Vaticaan. Medewerkers van Zedillo verklaarden dat de scheiding tussen kerk en staat niet in het geding was. 'De staat is seculair', zei minister van Binnenlandse zaken Francisco Labastida. 'Maar dat betekent niet dat de vertegenwoordigers van de overheid geen hartelijke en constructieve betrekkingen met de kerk zouden kunnen onderhouden'.

DRUGSHANDEL

Dole: 'VS ook schuldig aan drugshandel'

Voormalig presidentskandidaat Bob Dole verklaarde op 25 februari 1998 in Mexico-Stad dat de Verenigde Staten een deel van de schuld droegen aan de internationale drugshandel omdat het 's werelds grootste consument van narcotica is. Dole zei na een ontmoeting met president Ernesto Zedillo dat de VS er zelf harder aan moeten werken om de binnenlandse vraag terug te dringen.
De republikeinse senator uit Kansas weigerde evenwel een standpunt in te nemen voor het aanstaande debat in de Senaat over de vraag of Mexico het certificaat van 'volwaardig partner' verdiende in de oorlog tegen drugs. Twee dagen later verkreeg Mexico die status alsnog.
Op 26 februari waarschuwden Amerikaanse autoriteiten dat Rafael Munoz Talavera, leider van Mexico's grootste cocaïnekartel, bezig was bondgenootschappen te sluiten met rivaliserende drugsbazen ten einde de godfather van de Mexicaanse drugshandel te worden.
Hij zou de plaats willen overnemen van Amado Carrillo Fuentes, die op 4 juli 1997 onder mysterieuze omstandigheden overleed aan de gevolgen van plastische chirurgie en vetreductie. Fuentes leidde het Juarez-kartel die de smokkel van de gelijknamige grensplaats naar Texas controleerde.
Bijna tweederde van alle cocaïne die de Verenigde Staten binnenkwam, werd ingevoerd via Mexico. De handel ter waarde van vele miljarden dollars zou al belangrijker zijn dan die in Colombia.
Op 11 september werd het in plastic verpakte lijk van Talavera (45) gevonden in een auto in een buitenwijk van Juarez. Hij was drie keer door het hoofd geschoten. In de voorgaande achttien maanden vielen 60 doden in de strijd tussen drugsbendes.

Bisschoppen hekelen strijd tegen drugs

De katholieke bisschoppen publiceerden op 11 juni 1998 scherpe kritiek op de wijze van drugsbestrijding door de overheid. De overheid zou er niet in slagen de spiraal van

geweld te doorbreken als gevolg van corruptie in eigen gelederen.
De bisschoppen stelden een aantal maatregelen voor ter bestrijding van de handel in narcotica en ter behandeling van verslaving. Zij drongen aan op verbetering van de communicatie tussen overheid en katholieke kerk.

Generaal veroordeeld

Een Mexicaanse generaal werd op 10 juli 1998 ontslagen bij de luchtmacht en veroordeeld tot 21 jaar gevangenisstraf wegens betrokkenheid bij drugshandel. Alfredo Navarro Lara was in maart 1997 gearresteerd in een hotel in de noordelijke grensstaat Baja California terwijl hij namens de broers Arellano Felix, leiders van het machtige Tijuana-kartel, probeerde de lokale procureur-generaal om te kopen.

Drugsakkoord met Colombia

De presidenten van Mexico en Colombia, Zedillo en Pastrana, tekenden op 7 december 1998 in Mexico-Stad een akkoord ter bestrijding van de drugshandel. Zedillo noemde drugshandel 'de grootste bedreiging voor openbare rust en staatsveiligheid'.

FBI traint duizend agenten

De FBI zou nog eens duizend Mexicaanse politiemensen gaan trainen in het bestrijden van misdaad, in een poging de gezamenlijke oorlog tegen drugs op te voeren. Dat maakte FBI-directeur Louis Freeh op 15 januari 1999 bekend in Mexico-Stad. Eerder doorliepen al tweeduizend agenten met goed gevolg een cursus bij de FBI.
De Mexicaanse politiemacht zou te lijden hebben onder gebrekkige opleidingen. Door de lage lonen zouden politiemensen bovendien een makkelijke prooi vormen voor drugshandelaren, die vele miljoenen dollars per jaar besteden aan omkoping om de doorvoer van drugs naar de Verenigde Staten te garanderen.
Freeh, voormalige FBI-agent, openbaar aanklager en rechter, verklaarde tijdens de persconferentie aan het eind van zijn tweedaags bezoek dat niet alleen drugsbestrijding om internationale samenwerking vroeg, maar terrorisme en financiële misdaden evenzeer.
Hij gaf toe dat de communicatie tussen de Verenigde Staten en Mexico tot nu toe veel te wensen over had gelaten. Het was voor het eerst dat een chef van de FBI een bezoek aan Mexico bracht.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Constructie gasleiding vertraagd

Arme boeren blokkeerden op 5 juni 1998 bij Villahermosa, in het noorden van de zuidelijke deelstaat Chiapas, de voorbereidingen voor de aanleg van de eerste particuliere aardgasleiding. Zij eisten dat de overheid zich garant zou stellen voor veiligheid en meer sociale programma's.
De 266 miljoen dollar kostende pijpleiding zou worden gebouwd door TransCanada Pipelines Ltd, Mexico's Gutsa en het Amerikaanse Intergen. Deze zou Mexico-Stad moeten verbinden met het schiereiland Yucatan.
Een serie fatale explosies als gevolg van lekkende gasleidingen maakte veel Mexicanen in het recente verleden bewust van de risico's. Niettemin zou aardgas veiliger zijn dan het in de meeste huishoudens gebruikte LPG.
Op 31 juli gaven de boeren hun actie op nadat 150 van hen in totaal 77.000 dollar kregen toegewezen.

Lerarenprotest verlamt hoofdstad

Duizenden onderwijzers die op de been waren uit protest tegen de arrestatie van vijf collega's brachten het verkeer in Mexico-Stad op 29 januari 1999 tot stilstand. Oproerpolitie en militairen beschermden de residentie van de president. De 9.000 man sterke menigte eiste de vrijlating van wat werd genoemd de 'politieke gevangenen'.
Het was de tweede protestmars om deze reden binnen een maand. De vijf collega's werden in november 1998 gearresteerd nadat ze het parlementsgebouw hadden bestormd, ruiten kapot hadden gegooid, gevochten hadden met bewakingspersoneel en een aantal parlementariërs tien uur in gijzeling hadden gehouden. Ze deden dat om hun eisen van salarisverhoging en minder bemoeienis door de overheid kracht bij te zetten. De regering weigerde totnogtoe om clementie te betrachten. De vijf onderwijzers zou elk veertig jaar cel boven het hoofd hangen wegens overval, muiterij en gijzeling.
De demonstranten overhandigden een petitie van twaalf punten bij het presidentieel paleis, waarin hogere lonen werden geëist en een grotere inspanning van de overheid op sociaal terrein. Bovendien werd gevraagd om terugtrekking van de troepen uit de deelstaat Chiapas.

Protest tegen privatisering

Ongeveer 1500 arbeiders omsingelden op 15 maart 1999 het parlementsgebouw in Mexico-Stad uit protest tegen de voorgenomen privatisering van de staatselektriciteitsmaatschappij. De betogers vreesden hogere werkloosheid en hogere tarieven.
Het protest viel samen met de start van het parlementair debat over voorstellen van president Zedillo voor een grondwetswijziging. De voorstellen beoogden particuliere ondernemingen toe te staan centrales voor de opwekking van energie te bezitten en concessies te verwerven voor distributie en verkoop.
De regering ontkende dat er sprake was van privatisering omdat de staat een toezichthoudende rol behield en zou blijven concurreren met particuliere ondernemingen. De hervormingen zouden evenwel noodzakelijk zijn om de energiesector gezond te houden en om tegemoet te kunnen komen aan de zes procent hogere jaarlijkse afname van stroom die voor de toekomst werd voorzien.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Gurria minister van Financiën

De benoeming van José Angel Gurria tot minister van Financiën werd op 1 januari 1998 gunstig ontvangen in financiële kringen in Londen. Gurria, die vóór zijn benoeming Mexico's minister van Buitenlandse zaken was, liet weten de weg van zijn voorganger Guillermo Ortiz te zullen vervolgen. Die werd begin december 1997 door president Zedillo benoemd tot directeur van Mexico's Centrale Bank.
Buitenlandse analisten toonden zich positief omdat Gurria als vooraanstaand politicus van de Institutionele Revolutionaire Partij (PRI) naar verwachting geen veranderingen zou aanbrengen in het economisch beleid. Ten tijde van de Mexicaanse pesocrisis in de jaren tachtig was Gurria een van de sleutelfiguren bij de onderhandelingen die het land bevrijdden van de enorme schuldenlast. Volgens Ian Campbell, vooraanstaand econoom bij ABN Amro, zou

Mexico

Mexico's economie in 1998 vijf procent groeien.
Enige dagen eerder had minister van Binnenlandse zaken Emilio Chuayffet ontslag genomen naar aanleiding van zware kritiek van de kant van de oppositie in de nasleep van de massamoord op 45 indiaanse vluchtelingen op 22 december 1997. Economen hadden ook dat ontslag positief opgevat. Chuayffet werd opgevolgd door Francisco Labastida Ochoa.

Bank geliquideerd

Het Mexicaanse Huis van Afgevaardigden ging op 24 april 1998 bijna unaniem akkoord met een wet ter liquidatie van de Nationale Bank voor Binnenlandse Handel (BNCI), waarvan de staat eigenaar was. In een verhit debat werd door de oppositie de vraag centraal gesteld of corruptie een rol had gespeeld bij ondergang van de bank.
Enrique Bautista van de Democratische Revolutionaire Partij (PRD) klaagde dat de overheid sinds het begin van 1997 1,36 miljard dollar had uitgegeven om de financieringspositie van de BNCI te verbeteren. Een afgevaardigde van de Nationale Actie Partij (PAN) vroeg om een onderzoek naar de schuldigen aan het bankroet.

Protest tegen rente

Tien zwijgende demonstranten tegen samengestelde rente weigerden op 3 oktober 1998 een zitting van het Hooggerechtshof te verlaten. Het was voor het eerst dat een zitting van Mexico's hoogste rechtscollege om die reden moest worden geschorst. Buiten het gerechtsgebouw demonstreerden honderden andere demonstranten tegen het principe van 'rente over rente'.
De demonstranten hieven een spandoek op het moment dat de opperrechter een omstreden wet ten gunste van de banken in stemming zou brengen. Het rentepeil in Mexico steeg spectaculair na de plotselinge val van de peso in december 1994 en vele gedupeerden zagen hun hypotheken oplopen tot waarden ver boven hun salaris.

Bankinstelling vervangen

Het Huis van Afgevaardigden maakte op 11 december 1998 een einde aan acht maanden bitter debat door in te stemmen met vervanging van het bankgarantiefonds Fobaproa (waarde 60 miljard dollar).
De hervorming kwam in zicht na een doorbraak in de onderhandelingen tussen de regerende Institutionele Revolutionaire Partij (PRI) en de conservatieve Nationale Actie Partij (PAN). De meeste tegenstemmers waren van de Democratische Revolutionaire Partij (PRD). De Fobaproa zou worden vervangen door het nieuwe Instituut ter Bescherming van Banktegoeden. Een van de gevolgen van de hervorming zou zijn dat schulden van deze nieuwe bankinstelling door de overheid niet meer als staatsschuld konden worden aangemerkt.

Strakke begroting goedgekeurd

Het Congres hechtte op 31 december 1998 goedkeuring aan de soberste begroting in Mexico's moderne geschiedenis. Op het laatste moment werd een constitutionele crisis bezworen door een overeenkomst tussen de Institutionele Revolutionaire Partij (PRI) en de Nationale Actie Partij (PAN). President Zedillo had nog maar enkele uren om de begroting -zoals voorgeschreven — in het constitutionele jaar 1998 te ondertekenen. Zedillo voorspelde dat de economische gevolgen het nodige zouden vergen van de Mexicaanse burger.

Niettemin leek de begroting met 104 miljard dollar aan de uitgavenkant een politieke overwinning voor de president. De voorgaande weken had hij gehamerd op de noodzaak van fiscale discipline om het hoofd te bieden aan internationale economische onrust en dalende olieprijzen. Het begrotingstekort werd vastgesteld op 5,9 miljard dollar, 1,25 procent van het bnp. Volgens Zedillo was dat het maximale bedrag dat nog op verantwoorde wijze in het buitenland geleend kon worden.

Omdat de PRI na de laatste verkiezingen nog maar 238 van de 500 zetels bezette, was steun vereist van de oppositie. Die verwierp eerder een regeringsvoorstel om de belasting op telefoondiensten met 15 procent te verhogen. In plaats daarvan werd voor 1,41 miljard dollar gesneden in de uitgaven, werd de prijs van dieselolie met 5 procent verhoogd en gingen de belastingen voor de hoogste inkomens met enkele procenten omhoog.
De begroting ging uit van een groei van het bnp in 1999 van 3 procent, tegen 5 procent in het lopende jaar.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

EU benadrukt belang mensenrechten

Verbeteringen in de mensenrechtensituatie in de deelstaat Chiapas zal van 'zeer groot belang' zijn voor het sluiten van een vrijhandelsverdrag tussen de Europese Unie en Mexico. Dat verklaarde de Britse gezant dr. Emyr Jones Parry op 23 maart 1998 aan het einde van een seminar in Mexico-Stad. De onderhandelingen zouden later in het jaar formeel geopend worden.
Parry zei dat zowel de Europese Unie als het Verenigd Koninkrijk, haar tijdelijk voorzitter, de substantiële vooruitgang verwelkomden die op het gebied van de mensenrechten was geboekt, maar dat er toch veel zorgen bleven over de situatie in met name Chiapas.

Amnesty bezorgd over verdwijningen

Een van de voornaamste mensenrechtengroepen verwelkomde op 7 mei 1998 de publicatie van een rapport van Amnesty International over Mexico. Daarin werden verdwijningen gekenschetst als een groeiend probleem.
Amnesty verklaarde in vier jaar steeds meer informatie te hebben gekregen over verdwijningen, meestal in verband met contrarevolutionaire acties of anti-narcotica operaties.
Het rapport stelde dat er harde bewijzen waren dat autoriteiten meewerkten aan verdwijningen maar dat de verantwoordelijken 'schaamteloos profiteerden van de straffeloosheid'.
Tijdens de 54e zitting van de VN-commissie voor de mensenrechten in Genève, op 1 april 1998, verzochten non-gouvernementele Mexicaanse organisaties de commissie officieel om een onderzoek naar de verdwijningen.

Conferentie persvrijheid geboycot

Oppositieleiders stelden op 7 mei 1998 dat de overheid achter de mediaboycot stak van een internationaal congres over persvrijheid. Alleen het particuliere station *Radio Red* deed verslag van de eerste twee van de vier dagen durende conferentie in Mexico-Stad.
De conferentie was georganiseerd door parlementariërs van de Democratische Revolutionaire Partij (PRD) en werd door de

Mexico

UNESCO gesponsord. Doel was de vervaardiging van wetten die een eind zouden moeten maken aan de traditioneel nauwe banden tussen de Mexicaanse overheid en de media.

Legerofficier komt op voor mensenrechten

Luitenant-kolonel Hildegardo Bacilio Gomez werd op 18 maart 1999 gearresteerd in Pachuca, hoofdstad van de deelstaat Hidalgo, nadat hij drie maanden eerder een in de geschiedenis van de strijdkrachten uniek protest had geleid tegen de schending van mensenrechten.
Bacilio Gomez, die twintig jaar in het leger diende als chirurg, was sinds de protestactie voortvluchtig. Hij had de Mexicanen verbaasd met de actie op 18 december 1998, waarbij hij vijftig geüniformeerde militairen en ex-militairen aanvoerde in een mars door het centrum van Mexico-Stad, gericht tegen 'onrecht bij militaire rechtbanken'. Volgens de groep, die zich het Patriottisch Commando voor Publiek Bewustzijn (CPCP) noemde, zouden 1.500 officieren en soldaten om onduidelijke redenen gevangen zitten. Nooit tevoren kwam ongenoegen binnen het militaire apparaat op een dergelijke wijze naar buiten.
Voor de krijgsraad zou Bacilio Gomez zich waarschijnlijk moeten verantwoorden wegens opstandigheid, desertie en het in opspraak brengen van het leger. Elk van die aanklachten zou hem op veertig jaar cel kunnen komen te staan. Vijf van zijn medestanders werden in december al aangehouden bij een poging president Zedillo een brief te overhandigen. De processen voor de krijgsraad in Mexico worden onder volstrekte geheimhouding gevoerd.

BUITENLANDSE ZAKEN

Akkoorden met Verenigde Staten

De Amerikaanse president Bill Clinton had op 15 februari 1999 een topontmoeting met zijn Mexicaanse collega Ernesto Zedillo op het schiereiland Yucatan. Er werden akkoorden gesloten tussen Mexico en de Verenigde Staten over samenwerking in de drugsoorlog en op handelsgebied. Ook zou het geweld in het gemeenschappelijk grensgebied gezamenlijk worden bestreden.
De Amerikaanse Export-Import Bank zou 4 miljard dollar verstrekken in de vorm van leningen en bankgaranties om de aankoop door Mexico van Amerikaanse producten zoals vliegtuigen en bouwmaterialen te vergemakkelijken.

(Vorige berichten pag. 719/1 e.v. - 1997)

Panama

PANAMA

BINNENLAND

Panama weigert uitwijzing Serrano

Panama legde op 19 februari 1998 een verzoek van Guatemala naast zich neer om de voormalige president van dit land, Jorge Serrano, uit te leveren. Volgens Guatemala zou hij tijdens zijn presidentschap 20 miljoen dollar aan staatsgelden hebben verduisterd.
Minister van Buitenlandse Zaken Arias lichtte toe dat Guatemala onvoldoende bewijs op tafel had gelegd voor de beschuldiging en dat er daarom geen gronden waren voor uitwijzing en opheffing van Serrano's status van politiek vluchteling in Panama. De ex-president vluchtte in 1993 naar Panama na een mislukte poging zichzelf tot een soort alleenheerser te maken. Tot driemaal toe poogde een Guatemalteekse rechtbank hem uitgeleverd te krijgen, onder meer op een aanklacht wegens 'politieke misdaden'. Ook die formulering werd door Panama niet aanvaard.

President mag niet worden herkozen

President Ernesto Perez Balladares haalde op zondag 30 augustus 1998 bakzeil in een referendum dat hij had uitgeschreven om toch mee te kunnen doen aan de presidentsverkiezingen van mei 1999.
Omdat de Panamese grondwet twee opeenvolgende termijnen verbiedt, had Balladares een volksraadpleging uitgeschreven om de constitutie in dat opzicht aan te passen. Hij had een tweede termijn nodig, naar hij zei om zijn hervormingsprogramma te kunnen afronden. Maar wat de presidenten van Brazilië, Peru en Argentinië eerder wel lukte, lukte Balladares niet. Met een stemverhouding van bijna twee nee-stemmers tegen één ja-stemmer werd zijn hoop op herverkiezing de bodem ingeslagen. De uitslag was opmerkelijk, omdat 65 procent van de Panamezen in opiniepeilingen zei wel degelijk achter de president te staan. De 52-jarige voormalige bankier oogstte onder meer respect met de doorvoering van economische hervormingen.
Met het verlies van Balladares werd duidelijk dat een relatief onbekende politicus het land zou leiden op het moment dat het Panamakanaal door de Verenigde Staten zou worden overgedragen, op 31 december 1999. Dat een andere politieke koers de tarieven en regels rond het gebruik van het Panamakanaal drastisch zou kunnen veranderen, werd echter zeer onwaarschijnlijk geacht. De Panamese kanaalwet zou maar zeer weinig speelruimte bieden.

Ontslag ministers

Twee dagen na het voor de president zo desastreus verlopen referendum kreeg Balladares een nieuwe tegenslag te verduren. Op 1 september 1998 dienden drie ministers hun ontslag in: minister van Buitenlandse zaken Ricardo Alberto Arias, minister van Volkshuisvesting Francisco Sanchez Cardenez en minister van Arbeid Mitchell Doens. De laatste twee hadden zich al drie maanden eerder vrijgemaakt van het werk op hun ministerie om de president te helpen bij de voorbereidingen voor het referendum. Het tweetal verklaarde nu de regerende Democratische Revolutionaire Partij (PRD) te willen voorbereiden op de presidentsverkiezingen van mei 1999. Jorge Eduardo Ritter, minister van Kanaalzaken, werd nog dezelfde dag benoemd tot vervanger van Arias op Buitenlandse Zaken.

Arias, een politicus zonder partij en stammende uit een familie van vooraanstaande diplomaten, gaf geen verklaring omtrent zijn ontslag. Volgens sommige bronnen zou hij zich gestoord hebben aan het mislukken van het overleg tussen Panama en de Verenigde Staten over de vestiging van een anti-drugs basis in de kanaalzone. De Verenigde Staten zouden daarbij uit zijn geweest op een langere voortzetting van de militaire aanwezigheid dan Panama wilde.

Overigens maakte een opinie-onderzoek in februari 1998 nog duidelijk dat tweederde van de Panamese bevolking juist zou willen dat de troepen van de Verenigde Staten ook na de overdracht van het Panamakanaal en van de militaire bases in de kanaalzone, zouden blijven. Naar verwachting zou volledige terugtrekking van de laatste 5.000 man troepen Panama jaarlijks 370 miljoen

dollar aan inkomsten schelen, 13 procent van het bnp.
Op 4 september 1998 benoemde de president twee bondgenoten op de opengevallen kabinetsposten: Gerardo Solis op het departement van Volkshuisvesting en Reynaldo Rivera op het departement van Arbeid.

President ontkent banden met drugsmaffia

In paginagrote advertenties haalde president Ernesto Perez Balladares op 23 november 1998 uit naar beschuldigingen in de kranten dat hij en leden van zijn regering banden zouden onderhouden met een Colombiaanse drugsbaas.
Volgens de *Washington Post* en Panama's *La Prensa* zou deze José Castrillon Henao 800.000 dollar hebben gestoken in Balladares' verkiezingscampagne van 1994.
Terwijl Balladares in zijn geadverteerde 'Brief aan de burgers van mijn land' de beschuldigingen in alle toonaarden ontkende, kondigde hij aan geen juridische stappen tegen de kranten te nemen. Hij wilde dat niet doen vanwege zijn respect voor hun 'vrijheid van meningsuiting'.

Castrillon werd in juni 1998 in Tampa (Florida) aangehouden op verdenking van de smokkel van 34 ton cocaïne. Het geld afkomstig van Castrillon zou via Balladares' schoonzoon Enrique Pretelt en vice-president Felipe Virzi in de campagnekas zijn gevloeid. De Verenigde Staten zouden zich volgens de kranten op de vlakte houden over de banden tussen Castrillon en Balladares omdat zij aan de vooravond van de overdracht van het Panamakanaal geen diplomatieke opwinding wilden riskeren.

Al eerder, in 1996, had president Balladares een probleem met *La Prensa*. De krant meldde destijds dat dezelfde Colombiaan Castrillon 51.000 dollar aan de campagne van Balladares had bijgedragen. De president eiste rectificatie, maar liet zijn eis vallen toen de krant kopieën van de betreffende cheques afdrukte.

Overdracht gezag Panamakanaal

Moscoso bedreigt Raad van Bestuur Panamakanaal

Mireya Moscoso, kandidaat van de oppositionele Arnulfistische Partij (PA) voor de presidentsverkiezingen van 3 mei 1999, verklaarde op 15 maart 1999 dat zij bij een overwinning flink de bezem zou halen door de veelbekritiseerde Raad van Bestuur van het Panamakanaal (PCA). De PCA zou op 31 december 1999 het gezag over de kanaalzone na bijna een eeuw van de Verenigde Staten overnemen.

Moscoso, weduwe van de drievoudige ex-president Arnulfo Arias, lag volgens de laatste opiniepeilingen op de tweede plaats voor de presidentsverkiezingen van mei 1999. Zij kwam ruim 13 procent tekort op Martin Torrijos, kandidaat namens de partij van regerend president Ernesto Perez Balladares. In januari was het verschil nog maar zes procent. Torrijos was de zoon van generaal Omar Torrijos die in 1968 gewapenderhand een eind maakte aan het bewind van president Arias.
De winnaar van de verkiezingen zou op 1 september het ambt van president aanvaarden en derhalve uit dien hoofde de overdracht van de kanaalzone meemaken.
President Balladares kreeg in 1998 de nodige kritiek te verwerken toen hij nogal wat familieleden en goede vrienden in de Raad van Bestuur van de PCA benoemde. Zijn verdediging luidde dat hij slechts naar de kwaliteiten van de betrokkenen had gekeken.

Marinebasis verlaten

Een paar dagen eerder, op 11 maart 1999, was de terugtrekking van de VS-troepen in een laatste fase aangekomen met de symbolische overdracht van de Rodman marinebasis. Rodman was lange tijd het centrum van de activiteiten van de zeestrijdkrachten van de Verenigde Staten in de regio. Admiraal Paul Reason, commandant van de Atlantische vloot van de Verenigde Staten, bedankte president Balladares 'voor honderd jaar van steun, vriendschap en gastvrijheid'.
Volgens de planning zou de laatste Amerikaanse marinier Rodman trouwens pas op 30 april verlaten. Daarmee zou weliswaar een einde komen aan de legering van de marine op de Panamese kust, maar Reason zegde toe dat zowel de Atlantische als de Pacific-vloot van de VS zouden blijven bijdragen aan de veiligheid in het gebied.
Rodman zou gaan dienen als bunkerhaven voor olie van Mobil, die daarvoor in mei een bedrag van 50 miljoen dollar zou investeren. Na het verlaten van Rodman door de militairen zouden nog slechts drie Amerikaanse bases op Panamees grondgebied worden bemand: Howard, Fort Clayton en Fort Sherman. De in totaal 4.000 manschappen aldaar zouden in de daaropvolgende negen maanden worden teruggetrokken.

Op het hoogtepunt van de Amerikaanse aanwezigheid waren er twaalf bases in Panama, die samen 60.000 man troepen herbergden. In 1977 tekende de voormalige VS-president Jimmy Carter een akkoord over de afbouw van de militaire aanwezigheid met wijlen generaal Omar Torrijos. Daarbij werd ook de overdracht van het strategische Panamakanaal aan Panama een feit.

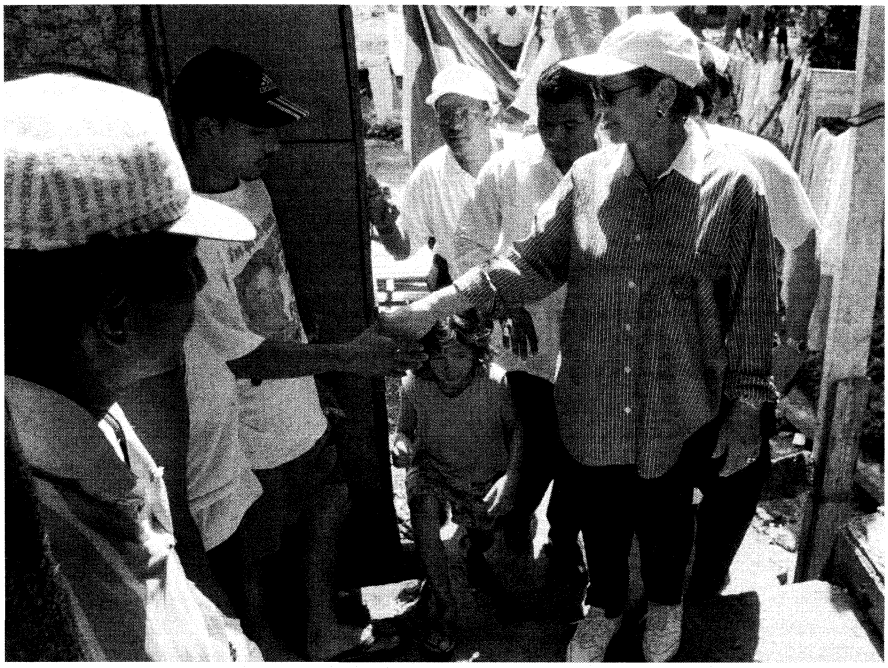
Directe aanleiding voor de besprekingen die tot het akkoord van 1977 leidden, vormde een bloedige botsing in 1964. Dertig Panamese arbeiders vonden destijds de dood bij een treffen met Amerikaanse soldaten.
Het laatste grote conflict vond plaats in 1989, toen 350 Panamezen en 18 VS-soldaten omkwamen bij de Amerikaanse invasie die een eind maakte aan het bewind van generaal Manuel Noriega.

Moscoso eerste vrouw als president

Mireya Moscoso (52), kandidaat van de Arnulfistische Partij (AP), werd op 3 mei 1999 als eerste vrouw in de bijna honderdjarige geschiedenis van Panama gekozen tot president. Zij haalde 45 procent van de stemmen. Moscoso is weduwe van de drievoudige ex-president Arnulfo Arias. Haar voornaamste rivaal was Martin Torrijos van de Democratische Revolutionaire Partij (PRD), de zoon van wijlen militair dictator Omar Torrijos. Hij bleef steken op 37 procent. Derde werd Alberto Vallarino van de Christen Democratische Partij (PDC) met 18 procent.

Tijdens de verkiezingscampagne werden heel wat oude nationale wonden opengereten omdat het uitgerekend Omar Torrijos was die Arias in 1968 met geweld uit zijn ambt zette en hem en zijn echtgenote uit Panama verbande.

Moscoso kondigde aan een regering van nationale eenheid na te streven en vooral

Op 3 mei 1999 werd Mireya Moscoso als eerste vrouw tot president van Panama gekozen. Hier schudt zij de hand van een inwoner van Panama-City tijdens haar verkiezingstoernee. *(foto ANP)*

de armoede in haar land — 36 procent van de bevolking leeft onder de armoedegrens, 12,8 procent is werkloos — aan te zullen pakken, een missie die ze overnam van haar overleden echtgenoot. Op 1 september 1999 zou zij officieel het ambt overnemen van president Ernesto Perez Balladares, wiens economische hervormingen door het IMF werden geroemd maar die met zijn privatiseringen in eigen land erg impopulair werd.

Anti-drugs operaties verplaatst

De Verenigde Staten maakten op 5 mei 1999 een einde aan de anti-drugs operaties vanuit Panama. Dat gebeurde met een korte ceremonie op Howard Air Force Base, aan de Pacific-zijde van het Panamakanaal. Twee jaar durend overleg om van de luchtmachtbasis een internationaal centrum voor de bestrijding van drugs te maken liep vast in september 1998.

Het hoofdkwartier van de VS-drugsbestrijding werd al eerder van Panama verplaatst naar Key West in Florida. Stations voor surveillance vanuit de lucht werden opgezet in Ecuador, op Curaçao en Aruba. In Panama waren ooit maximaal 2.000 soldaten voor deze taken ingezet. De grootste militaire aanwezigheid van de Verenigde Staten in Panama bedroeg 65.000 man, verdeeld over twaalf bases.
Op 1 april werd ook het VS-trainingscentrum voor oorlogsvoering in de jungle gesloten. Dat was gevestigd in Fort Sherman, aan de Atlantische kant van het kanaal. Volgens een in 1977 gesloten verdrag zou de laatste VS-militair op 31 december 1999 Panama verlaten. Op die datum zou het Panamakanaal door de Verenigde Staten aan Panama worden overgedragen.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Orkaan verwoest koffie-oogst

Landurige regens als gevolg van de orkaan Mitch vernietigden 20 procent van de Panamese koffie-oogst. Die schatting deed een woordvoerder van het ministerie van Landbouw op 10 november 1998.
Vooral in de omgeving van Renacimiento aan de kust van de Stille Oceaan vielen veel koffiebonen voortijdig van de struiken. Renacimiento zou naar verwachting 50 tot 60 procent van de nationale oogst hebben opgebracht, begroot op 200.000 zakken van 60 kilo. Ongeveer 90 procent van de oogst in Panama betrof de hoge kwaliteit arabica koffie. De resterende 10 procent bestond uit verschillende soorten van de iets mindere robusta.

Protesten tegen privatisering

Gewelddadige protesten van arbeiders en studenten liepen op 8 december 1998 uit op pogingen om de belangrijkste wegen in Panama-Stad af te sluiten. De acties waren gericht tegen de plannen van de regering van president Balladares om de meeste staatsondernemingen te privatiseren. Balladares wilde ook een herstructurering van de staatsschuld en stelde voor fors te snijden in de landbouwsubsidies. Vakbondsleiders verklaarden dat hij daarmee voorbijging aan de klasse van de bezitlozen. De voorzitter van de vakbond voor de bouwvak kondigde ook voor de volgende dagen acties aan.
Een week eerder, op 3 december, trapten duizenden demonstranten de deuren in van het parlementsgebouw. Dat was een reactie op de voorstellen tot privatisering van de IDAAN (waterwinning en -zuivering). Volgens critici zou de eerder uitgevoerde privatisering van het nationale telefoonbedrijf slechts hebben geleid tot hogere tarieven, terwijl de service er niet beter op was geworden.
Voorts zou onder de demonstranten een groeiende frustratie bestaan over de verschillen tussen de elite in het land en het éénderde deel van de bevolking, dat onder de armoedegrens verkeerde.
Bij de acties op 3 december raakten drie mensen gewond en werden er twaalf gearresteerd. Oproerpolitie gebruikte traangas en schoot met vuurwapens over de hoofden van de menigte.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Handelsakkoord met Uruguay

President Julio Maria Sanguinetti van Uruguay kwam op 18 februari 1998 met zijn minister van Buitenlandse zaken Didier Opertti naar Panama-Stad voor de ondertekening van onder meer een handels- en een luchtvaartverdrag met Panama.
De presidenten Balladares en Sanguinetti benadrukten de noodzaak wederzijdse investeringen te beschermen en bevorderen. De zestig man sterke delegatie Uruguayaanse zakenlui toonde vooral belangstelling voor de regio van het Panamakanaal. Sanguinetti liet weten dat de Mercosur — het handelsblok van Uruguay, Paraguay, Brazilië en Argentinië — uit was op een versterking van de relaties met Midden-Amerika.

Panama

President kondigt bankhervorming af

Op 27 februari 1998 kondigde president Balladares bij decreet een hervorming af van het bankwezen. De hervorming was er volgens hem op gericht om de concurrentiepositie van de banken te vergroten en het witwassen van geld te voorkomen.
De situatie in Panama zou door deze stap meer in overeenstemming komen met die in andere Latijns-Amerikaanse landen die de laatste tijd hervormingen doorvoerden. De nieuwe wet behelsde met name de instelling van een bankcommissie die als een soort waakhond de transacties van lokale banken zou gaan volgen en zonodig sancties zou opleggen.
De president kreeg op 31 december 1997 van het parlement de bevoegdheid om tijdens het twee maanden durende parlementsreces bij decreet te regeren. Die periode zou duren tot en met 28 februari 1998. Het parlement nam deze stap op verzoek van de regeringscoalitie. Omdat er in de aflopende zittingsperiode een gebrek aan tijd zou zijn geweest, waren belangrijke hervormingen van het bankwezen en het toerisme alsmede de privatisering van het elektriciteitsbedrijf niet doorgevoerd. De president zou deze zaken zonder parlementaire besluitvorming sneller kunnen regelen.

JUSTITIE

Panama vraagt uitlevering Noriega

Op 5 maart 1999 maakte Panama's procureur-generaal bekend dat oud-dictator Manuel Noriega, na vrijlating in de Verenigde Staten, in zijn eigen land nog tenminste veertig jaar celstraf wachtte. Een dag eerder had een Amerikaanse rechter bepaald dat de veertig jaar die Noriega in Miami moest uitzitten wegens drugssmokkel, met tien jaar werd bekort. Dat betekende dat hij in 2006 zou kunnen vrijkomen. Noriega belandde op 4 januari 1990 in de gevangenis, luttele dagen nadat hij zich had overgegeven aan een Amerikaanse invasiemacht.
Het Panamese hooggerechtshof verzocht de Verenigde Staten op 6 april om uitlevering van Noriega. Hij zou in Panama nog gevangenisstraf moeten uitzitten vanwege de executie van negen legerofficieren die hem in 1989 wilden afzetten. De twee leiders van de mislukte coup werden bovendien gemarteld. Noriega werd in 1995 door het Panamees hooggerechtshof schuldig verklaard. Een straf-

Jemen

maat werd niet bepaald, maar die zou kunnen oplopen tot twintig jaar cel.
Vanwege een ander geval van marteling en moord zou hij in Panama nog een tweede straf van twintig jaar kunnen krijgen. Bovendien zou een Franse rechter hem en zijn vrouw willen berechten wegens het witwassen van drugsgelden

NATUUR EN MILIEU

Protest Greenpeace in Panamakanaal

Drie activisten van Greenpeace slaagden er op 6 februari 1998 in zich vast te ketenen aan de voormast van een Brits vrachtschip dat 24 ton nucleair afval vervoerde door het Panamakanaal. Het schip werd er niet door opgehouden en na drie uur werden de activisten door de politie van boord gehaald.
Greenpeace wilde met deze actie de aandacht vestigen op de risico's van dergelijke transporten. Het was de derde en grootste lading kernafval die via het 82 kilometer lange Panamakanaal van Frankrijk naar Japan werd verscheept. Volgens Greenpeace zou zinken van het schip een catastrofe voor het milieu betekenen.

BUITENLANDSE ZAKEN

Verdrag met Nicaragua

President Balladares sloot op 23 februari 1999 in Nicaragua's hoofdstad Managua een verdrag met zijn gastheer, president Arnoldo Aleman. Dat was gericht op de bevordering van vrije handel en democratie in Midden-Amerika en op bestrijding van de toenemende drugshandel. Andere landen in de regio werden in een verklaring opgeroepen dit voorbeeld te volgen.

(Vorige berichten pag. 116/1 e.v. - 1998)

JEMEN

BINNENLAND

Campagne tegen illegale wapens

De Jemenitische regering lanceerde op 25 april 1998 een campagne tegen vuurwapenbezit nadat bij een bomaanslag op een moskee in de hoofdstad Sanaa twee mensen waren gedood en bijna dertig gewond geraakt. Veiligheidstroepen trokken de stad binnen en richtten controleposten in. Jemen probeerde al eerder paal en perk te stellen aan het wapenbezit, maar het bleef heel gewoon om met automatische geweren over straat te gaan en op het dragen van wapens stond geen straf. De minister van Binnenlandse zaken Hussein Mohammed Arab zei in april 1998 een wet tegen wapens te overwegen. Het aantal vuurwapens onder burgers werd op vijftig miljoen geschat, ruim drie keer het aantal inwoners.

Ontvoeringen

In april 1998 werd een Oekraïense technicus ontvoerd. Hij was het slachtoffer van een ontevreden politieagent die een waslijst met eisen aan de regering stuurde. Een Brits gezin werd twee weken lang vastgehouden door leden van een stam die elektriciteit en wegen eisten. Leden van de Bani Dabiyan-stam ontvoerden een medewerker van de *British Council*. In juni werden negen buitenlandse toeristen ontvoerd door de Al-Maraziq-stam. In de media heette het dat de ontvoeringen vooral plaats vonden uit onvrede met het feit dat de plaatselijke bevolking nauwelijks profiteerde van de oliewinning door buitenlandse bedrijven.
Alle ontvoerden kwamen ongedeerd vrij. Op 29 juli 1998 keurde het kabinet een wetsontwerp goed om de doodstraf in te voeren voor ontvoeringen, roofovervallen op grote doorgangswegen, plunderingen en kaapacties.

Premier stapt op; nieuw kabinet geïnstalleerd

Premier Faraj Said Bin Ghanem nam op 29 april 1998 ontslag. President Ali Abdullah Saleh gaf daarop vice-premier en minister van Buitenlandse zaken Abdul-Karim al-Iryani opdracht zijn taken waar te nemen tot de vorming van een nieuwe regering. Bin Ghanem, een onafhankelijk politicus, was in mei 1997 benoemd. Zijn ontslag volgde op zijn verzoek om vier tot vijf ministers te vervangen. Hij zou ook hebben gewild dat het kabinet meer te zeggen kreeg over het economische hervormingsprogramma dat in 1995 onder supervisie van de Wereldbank en het Internationale Monetaire Fonds van start was gegaan. Bin Ghanem kreeg een opleiding tot econoom in Polen. Voor zijn benoeming als premier was hij ambassadeur in Genève geweest en in

1990 was hij benoemd tot minister van Planning.

Op 17 mei 1998 nam president Saleh het deels nieuwe kabinet de eed af. Voormalig vice-premier Abdul-Karim al-Iryani werd premier; Abdul-Qader Bagammal, voorheen minister van Planning en Ontwikkeling, werd vice-premier en minister van Buitenlandse zaken. Abdul-Aziz al-Kumaim kreeg de portefeuille van Handel en trad in de plaats van Abdul-Rahman Mohammed Ali Othman die minister van Industrie werd. Mutahhar al-Saidi werd minister van staat voor Kabinetszaken. Ahmed Ali al-Bishari, die minister van staat was voor zaken die onder de premier vallen, kreeg de portefeuille van Emigratiezaken. De sleutelposten Defensie, Oliezaken, Financiën en Binnenlandse zaken bleven in handen van dezelfde ministers. De oppositie in het parlement reageerde teleurgesteld op de minimale kabinetswijziging, maar op 7 juni 1998 kreeg het nieuwe kabinet de steun van een meerderheid van het parlement.

Parlement steunt antilandmijnenverdrag

Het parlement van Jemen hechtte op 12 mei 1998 zijn goedkeuring aan het internationale antilandmijnenverdrag en aan de vernietiging van alle voorraden van landmijnen in Jemen. In april had de regering dat verdrag ondertekend. Een derde van de 66.000 landmijnen die tijdens de burgeroorlog in 1994 werden gelegd, was volgens de regering weer verwijderd.

Aanslagen in Aden en Al-Dhala

Volgens ooggetuigen raakten in mei 1998 negen mensen gewond bij verscheidene aanslagen in de stad Al-Dhala, ten noorden van Aden. Een persoon zou het leven gelaten hebben. Later vonden nog twee aanslagen in Aden plaats, waarbij ook een man omkwam en acht personen gewond raakten. Naar aanleiding van een eerdere golf aanslagen had de politie al tientallen oppositiefiguren gearresteerd, maar de meesten werden na verloop van tijd weer op vrije voeten gesteld.

BBC-team vrijgelaten

De autoriteiten lieten op 29 mei 1998 een BBC-team vrij dat was gearresteerd toen men probeerde het gebied te betreden waar een Brits gezin in april was ontvoerd. Na een waarschuwing van het ministerie van Binnenlandse zaken werden zij op vrije voeten gesteld. Een woordvoerster ontkende dat de drie mannen van het team zich als vrouwen verkleed hadden.

Drie nonnen vermoord

Twee Indiase en een Filippijnse non die voor een liefdadigheidsorganisatie in Hodeidah werkten werden op 27 juli 1998 doodgeschoten door een man die tegenover de politie verklaard zou hebben met zijn daad de hemel te hebben verdiend. De man werd door mensen die vlakbij de katholieke instelling woonden, in de kraag gevat en uitgeleverd aan de politie.

Twee nieuwe districten

Om de dienstverlening aan de bevolking te verbeteren riep de regering op 28 juli 1998 twee nieuwe districten in het leven: het district Amaran met de stad Amaran als hoofdstad en het district Al-Dhala waarvan de eveneens gelijknamige stad het centrum zou zijn. Het totaal aantal bestuurlijke districten kwam daarmee op twintig. Amaran behoorde eerder tot het Lahej-district, Al-Dhalaa tot dat van Sanaa.

Arrestaties van 'door het buitenland betaalde saboteurs'

Op 16 augustus 1998 arresteerden veiligheidstroepen 22 personen die verdacht werden van bomaanslagen. Minister van Binnenlandse zaken Hussein Mohammed Arab gaf de gebruikelijke verklaring dat de verdachten 'door buitenlandse machten ingehuurde saboteurs waren die betaald werden om het land te destabiliseren'. In deze bedekte termen werd Saoedi-Arabië telkenmale aangeduid als opdrachtgever van terroristische aanslagen.

Ontvoerde toeristen gedood

In december 1998 werd duidelijk dat toeristen er niet op hoefden te rekenen dat gijzelingen in Jemen altijd goed aflopen. In december werden zestien buitenlandse toeristen gegijzeld in het Abyan-gebied door een groep die zich het Islamitisch Leger van Aden-Abyan noemde. Volgens de Jemenitische regering eisten zij de vrijlating van zes militanten, onder wie vijf Britten van Pakistaanse komaf, die kort tevoren waren gearresteerd. Bij een bevrijdingsactie op 29 december 1998 door Jemenitische veiligheidstroepen vonden vier toeristen de dood.
Over wie uiteindelijk verantwoordelijk was voor hun dood ontstond onenigheid. De veiligheidstroepen zeiden dat ze tot de aanval over waren gegaan nadat de kidnappers drie van de zestien toeristen om het leven gebracht hadden en zich opmaakten om de rest af te slachten. Volgens de toeristen zelf kwamen enkelen van hen om omdat de ontvoerders hun gijzelaars als menselijk schild gebruikten om aan de veiligheidstroepen te ontkomen.

Nederlands gezin vrijgelaten

Op 2 februari 1999 werden een Nederlands gezin en een Brits echtpaar vrijgelaten. Zij waren ontvoerd om een vrijlating van een gevangene te bewerkstelligen.

Uitleveringsverzoek leidt tot spanning met Londen

Op 25 februari 1999 vroeg de Jemenitische regering Londen om de uitlevering van een Afghaanse oorlogsveteraan, Abu Hamza al-Masri, die verdacht werd van banden met de kidnappers van de groep toeristen waarvan er vier omkwamen in december 1998. Al-Masri, een ingenieur die ook in Bosnië aan de kant van de Moslims had meegevochten, stond aan het hoofd van de organisatie *Supporters of Islam*, met hoofdkwartier in Londen. Hij was de vader van een van de kidnappers, Mohammed Mustafa Kamal. De relaties tussen Jemen en Groot-Brittannië kwamen onder hoogspanning te staan omdat de Jemenitische regering stelde dat Londen onderdak bood aan terroristen die in Jemen actief zijn.

Het verzoek om uitlevering vond plaats tijdens het proces tegen de vijf Brits-Pakistaanse verdachten die terechtstonden op verdenking van plannen voor een reeks aanslagen in Jemen. De vijf beweerden tijdens een chaotische eerste procesdag in gevangenschap gemarteld te zijn. Op 26 februari kreeg de Jemenitische overheid blijkbaar genoeg van de manier waarop de verdachten en hun advocaten de media bespeelden en werd de Britse advocaat Rashad Yacoob het land uitgezet.
Op 7 maart stuurde Al-Masri om wiens uit-

levering Jemen had gevraagd, een brief naar de internationale Arabische krant *Al-Hayat* waarin de nieuwe 'prins' van het Islamitische leger, ene Abu al-Mohsen, de Britse en Amerikaanse ambassadeurs in Jemen waarschuwde dat zij het land moesten verlaten, anders zouden vergeldingsacties volgen. Ook waarschuwde Al-Mohsen voor 'ernstige consequenties' als de Brits-Pakistaanse verdachten een haar zou worden gekrenkt.

Op 18 maart werden in een andere rechtszaak tegen van bomaanslagen verdachte personen, drie mannen tot de doodstraf veroordeeld, terwijl vijf anderen gevangenisstraffen tot tien jaar kregen en drie voorwaardelijke gevangenisstraffen kregen opgelegd. Twee mannen werden vrijgesproken.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Onlusten na prijsstijgingen

Op 21 juni 1998 werden bij straatprotesten tegen nieuwe prijsstijgingen pantservoertuigen en rellenpolitie ingezet. De bevolking in de hoofdstad uitte haar ongenoegen over prijsstijgingen van wel 40 procent voor benzine, butagas, kerosine en elementaire levensmiddelen zoals meel en graan. De politie gebruikte traangas en schoot in de lucht om demonstranten te verspreiden. Ook studenten namen deel aan de protesten. De regering gaf saboteurs de schuld van de onlusten, die twee weken aanhielden. Vooral de islamitische Islah-partij zou de bevolking opgehitst hebben. De regering verklaarde aan haar economisch hervormingsprogramma vast te houden.
Het kabinet keurde op 12 augustus een wetsontwerp goed om demonstraties en openbare bijeenkomsten aan regels te binden. Volgens de oppositie was het wetsontwerp niets anders dan een inperking van de burgerrechten.

Op 6 oktober deed de oppositionele Islahpartij een beroep op de regering om het economische hervormingsprogramma te bevriezen om de achteruithollende levensstandaard van de bevolking een halt toe te roepen.

Sabotageacties tegen oliepijplijn

Op 28 juni 1998 kwam het tot een bloedig treffen tussen leden van een stam die de weg van Sanaa naar Marib bezet hielden en het leger. Meer dan honderd mensen raakten gewond, eenentwintig militairen vonden de dood, evenals dertien burgers. Het leger zette tanks in. De tegenstanders van de regering gebruikten ook antitankwapens.

In het olierijke Marib-gebied werd op 11 juli een oliepijplijn onklaar gemaakt en de wegvlekkende olie in brand gestoken. Dat gebeurde vlakbij een militair kamp. Regeringsfunctionarissen hielden vol dat de pijplijn waar elke dag 150.000 vaten olie doorheen stromen, in bedrijf bleef. Eerder diezelfde maand was er volgens inwoners van Aden een explosie geweest bij een opslagdepot voor olie.

Op 4 december werd de pijplijn in Marib ernstig beschadigd. De reparatiewerkzaamheden namen verscheidene dagen in beslag. Leden van de Jahm-stam werd de verantwoordelijkheid in de schoenen geschoven. Het was de zestiende aanslag op de oliepijplijn sinds juni.

Wereldbank wil massaontslag ambtenaren

De Wereldbank wil dat Jemen over een periode van vijf jaar de helft van zijn 400.000 ambtenaren naar huis stuurt, meldde het persbureau *Reuters* op gezag van een anonieme regeringsfunctionaris op 4 oktober 1998. De bank zou 50 miljoen gulden toegezegd hebben voor openbare werken om de klap op te vangen. Niet alleen het terugdringen van de overheidsuitgaven zou een reden voor de ontslagen moeten zijn, maar ook het aanpakken van de corruptie. President Saleh had in het openbaar alleen een personeelsstop in de publieke sector bepleit.

BUITENLANDSE ZAKEN

Jemen accepteert Spaans hulppakket

Het kabinet ging op 22 april 1998 akkoord met een hulppakket van Spanje ter waarde van 64 miljoen gulden. Het geld was bedoeld voor ontwikkelingssamenwerking en de financiering van verscheidene projecten.

Geen nieuwe aanvraag lidmaatschap GCC

Minister Bagammal van Buitenlandse zaken verklaarde op 3 juni 1998 dat zijn regering niet opnieuw een verzoek zou indienen om lid te worden van de *Gulf Cooperation Council*. Jemen wachtte op toelating sinds het in 1996 een verzoek indiende, maar volgens ingewijden verzette voornamelijk Saoedi-Arabië zich tegen de toetreding. In een radio-interview zei Bagammal dat gezien de veiligheidssituatie in de regio Jemen niet over het hoofd gezien kan worden. 'Wij zijn present aan de Rode Zee, de Golf van Aden en de Indische Oceaan.'

Overeenkomsten met Japan en Italië getekend

Op 30 juni 1998 sloot Jemen een overeenkomst met Japan voor 46 miljoen gulden hulp die vooral gebruikt zouden worden voor de aankoop van medische apparatuur en schepen voor de kustwacht. Een deel zou ook gebruikt worden voor de uitbreiding van televisiemasten op het platteland. Met Italië werd een overeenkomst getekend om de betaling van 10,4 miljoen gulden schuld uit te stellen.

Eilandje Duwaima heroverd

Het Jemenitische leger maakte op 22 juli 1998 bekend het eilandje Duwaima in de Rode Zee heroverd te hebben, waar eerder werd gevochten met troepen van Saoedi-Arabië. De marine zou aan land zijn gegaan en zonder slag of stoot de controle over het eiland hebben hernomen.

Hof wijst Jemen deel Rode Zee-eilanden toe

Het Permanent Hof van Arbitrage in Den Haag maakte op 9 oktober 1998 de uitspraak bekend in de zaak van de Hanish-eilanden die Jemen en Eritrea elkaar betwisten. Beide landen waren in 1996 akkoord gegaan met een arbitrageprocedure bij het Hof waarvoor in Londen een panel van vijf rechters werd opgezet. De eilandjes liggen in een belangrijke scheepvaartroute in de Rode Zee.
De rechters besloten Eritrea de groep van de Mohabbakah-eilandjes toe te wijzen, plus enkele van de Hacock-eilanden en de South West Rocks. Jemen kreeg de Zugar-Hanish groep toegewezen, het eiland Jabal al-Tayr en de Zubayr-groep. De rechters meenden verder dat Jemen Eritrese vissers het recht moest geven bij zijn eilanden te vissen. Zowel president Saleh van Jemen als

het ministerie van Buitenlandse zaken van Eritrea verklaarden zich aan de uitspraak te zullen houden.

Jemen en Vaticaan gaan diplomatieke betrekkingen aan

Jemen en het Vaticaan gingen op 12 oktober 1998 officieel diplomatieke betrekkingen op ambassadeursniveau aan. De aankondiging werd gedaan na een bezoek in maart van een delegatie van de Heilige Stoel, onder leiding van de Vaticaanse minister van Buitenlandse zaken Jean-Louis Tauran.

(Vorige berichten pag. 196/3 - 1998)

OMAN

BINNENLAND

Illegalen moeten zich laten legaliseren

De regering van Oman kondigde op 7 januari 1998 aan dat illegale buitenlanders drie maanden de tijd kregen om zich te laten legaliseren. Er werkten op dat moment naar schatting 612.000 buitenlanders in Oman op een bevolking van 1,6 miljoen Omani's. De meeste buitenlanders kwamen uit Pakistan, India, Bangladesh en Sri Lanka. Uit officiële statistieken van mei 1997 bleek dat er in het land bijna een half miljoen buitenlanders in de privé-sector actief waren, tegen slechts 32.000 autochtonen. De regering wilde al jaren dat Omani's zelf meer de handen uit de mouwen gingen steken en nieuwe bedrijven opzetten, ook om het land minder afhankelijk van olie te maken. Saoedi-Arabië, Bahrein en Qatar hadden in de voorafgaande maanden soortgelijke maatregelen afgekondigd. Wie zich in Oman niet zou laten legaliseren, wachtte een gevangenisstraf van één jaar en een boete.

Sultan: 'Omani's moeten actiever zijn in de privé-sector'

Op 18 november 1998 deed sultan Qaboos een beroep op de bevolking om meer in de privé-sector actief te worden: 'Er zijn veel kansen op eervolle banen in de privé-sector en de Omaanse jeugd moet die zonder minachting, misplaatste trots of aarzelingen accepteren.' Omani's zouden de voorkeur aan banen bij de overheid geven en veel jongeren zouden slecht zijn opgeleid omdat de regering bang is voor de subversieve invloed van onderwijs.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Onderzoek naar inzakken aandelenbeurs

Sultan Qaboos stelde op 5 oktober 1998 per decreet een commissie in die de drastische verslechtering van de Omaanse aandelenbeurs moest gaan onderzoeken. De negen jaar oude aandelenbeurs verloor 40 procent van zijn waarde in 1998. In 1997 was de waarde van de aandelen nog met 141 procent gegroeid. Volgens de Omaanse media zal de commissie onder leiding staan van de voormalige minister van Justitie, Hamid bin Abdallah al-Harthy, die ook voorzitter is van de 41-leden tellende staatsraad.

JUSTITIE

Doodstraf voor drugsmokkelaars

Oman voerde op 3 april 1999 de doodstraf in voor drugsmokkelaars en -producenten. Afhankelijk van het delict riskeert een smokkelaar nu de doodstraf of levenslange gevangenisstraf of een boete die kan oplopen tot 25.000 rials (130.000 gulden), deelde een politiecommandant mee.

BUITENLANDSE ZAKEN

Goedkoper telefoonverkeer met VAE

De minister van Posterijen Ahmed bin Suwaidan Al Balushi keerde op 28 april 1998 terug van een bezoek aan de Verenigde Arabische Emiraten. Hij kondigde aan met de PTT van de VAE overeenstemming bereikt te hebben over toepassing van lokale telefoontarieven in de grensstreek van de twee landen.

De Omaanse autoriteiten vergemakkelijkten verder de toegang tot Oman voor buitenlanders die legaal in een van de Golfstaten verblijven. Buitenlandse vrachtwagenchauffeurs die fruit en groenten vervoeren konden voortaan een visum van zes maanden krijgen zodra zij twee keer naar Oman waren gereisd. Bovendien zouden er vijf extra grensovergangen gebouwd worden naast die van Al Wajajah en het internationale Seeb-vliegveld bij de hoofdstad Muscat.

Eerste bijeenkomst Turks-Omaanse commissie

Op 29 april 1998 vond in Turkije de eerste bijeenkomst plaats van de Turks-Omaanse commissie die de economische, culturele en wetenschappelijke betrekkingen tussen beide landen moet verbeteren. De Omaanse delegatie werd aangevoerd door Sayyid Asaad bin Tareq al Said die werd vergezeld door de voorzitter van de Omaanse Kamer van Koophandel, sjeik Salim bin Hilal al Khalili.

Regering sluit Israëlisch handelskantoor niet

De regering van Oman liet op 18 mei 1998 weten niet van plan te zijn het Israëlische handelskantoor in Muscat te sluiten, in verband met het stagnerende vredesproces in het Midden-Oosten. Oman ging in 1993 na de vredesakkoorden van Oslo handelsbetrekkingen met Israël aan, maar bevroor deze nadat de regering-Netanjahu aan de macht kwam.

Bezoek Saoedische minister van Olie

Op 7 juni 1998 bracht de Saoedische minister van Olie Ali Naimi een bezoek aan zijn ambtsgenoot in Muscat om hem te informeren over een geheime overeenkomst die enkele oliestaten in Amsterdam hadden gesloten om de olieprijs op te krikken door forse vermindering van de olieproductie met 1,5 miljoen vaten per dag. De olieprijs bereikte begin 1998 een historisch dieptepunt. Oman is geen lid van de OPEC, maar besloot in april 1998 ook om zijn dagproductie te reduceren, en wel met 30.000 vaten per dag.

Saoedi-Arabië schept ook grensprobleem met Oman

De Omaanse minister van Buitenlandse zaken bracht op 20 juli 1998 een bezoek aan kroonprins Abdallah van Saoedi-Arabië, dat kort tevoren vraagtekens had gezet bij een grensovereenkomst tussen Oman en Jemen uit 1992. De Saoedische regering had een nota naar de Verenigde Naties en de Arabische Liga gestuurd waarin stond dat de grensovereenkomst tussen Oman en Jemen 'gebieden omvat die Saoedi-Arabië tot zijn grondgebied rekent'. Door deze manoeuvre heeft Saoedi-Arabië nu grensconflicten met al zijn buurlanden. In een nota wees Oman

de interpretatie van Saoedi-Arabië af. Zowel de overeenkomst met Jemen als de grensovereenkomst met Saoedi-Arabië uit 1990 hadden volgens Oman het karakter van een definitieve regeling volgens internationaal recht.

(Vorige berichten pag. 103/2 - 1998)

SAOEDI-ARABIË

BINNENLAND

Opnieuw ingrijpende bezuinigingen

Het Britse persbureau *Reuters* kreeg op 30 juli 1998 een kopie in handen van een geheim decreet, ondertekend door koning Fahed, waarin ingrijpende bezuinigingen werden afgekondigd als gevolg van de verminderde inkomsten uit olie. Het decreet dateerde van 18 mei. De regering kondigde een personeelsstop aan voor de overheidsdiensten, stopzetting van nieuwe projecten, een korting van 10 procent op reeds afgesloten contracten op het gebied van onderhouds- en schoonmaakwerkzaamheden en een bezuiniging op aankopen. De personeelsstop gold niet voor het onderwijs en de gezondheidszorg en het in dienst nemen van afgestudeerden van de militaire academies. Overheidsdiensten mochten voor de rest van het fiscale jaar geen auto's en meubilair meer aanschaffen.

De Saoedische overheidsuitgaven zouden in 1998 196 miljard riyal bedragen (104,6 miljard gulden), het begrotingstekort 18 miljard riyal. Enkele maanden na het decreet bleken de bezuinigingen bij het leger op bijna 22 procent uit te komen en het gemiddelde op bijna 16 procent te liggen. Sociale uitgaven werden gespaard, daar gold een gemiddelde van 6 procent.
De koninklijke familie probeerde de onrust over de bezuinigingen te beperken, maar tegelijkertijd ook de boodschap over te dragen dat de hoogtijdagen van de *oil boom* niet meer zouden terugkeren. Over de miljarden die de Golfoorlog had gekost, sprak niemand meer als oorzaak van verminderde staatsbudgetten. Nadat kroonprins Abdallah de toon had gezet, bleven de Saoedische media niet achter.
Volgens economen was er geen sprake van dat de koninklijke elite zijn in het buitenland belegde kapitaal ging aanspreken om de effecten van de crisis op te vangen. Het vermogen in het buitenland wordt op 800 miljard gulden geschat.

WETENSCHAP EN CULTUUR

Satelliettelevisie is 'vergif'

Tijdens een preek tot honderdduizenden gelovigen en die ook werd bijgewoond door de Saoedische koning Fahed, waarschuwde een imam op 29 januari 1998 de jeugd om op haar hoede te zijn voor het 'vergif' van satelliettelevisie die anti-islamitische propaganda zou bedrijven. Ook stelde de imam: 'Als de islam oprijst en om gerechtigheid in enkele Arabische landen vraagt, botst hij met het seculiere establishment... dat tegen de islam is'. Enkele dagen eerder had al een andere imam tegenover een publiek van anderhalf miljoen zielen het verbod op de Turkse Welzijnspartij betreurd en gezegd dat de Turkse regering met het verbod het internationale recht negeerde en geen rekening hield met de belangen van het volk.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Honderdduizenden illegalen uitgezet

Nadat in oktober 1997 een amnestie voor illegalen was afgelopen, zette Saoedi-Arabië volgens het koninklijke paspoortendepartement 750.000 illegale arbeiders uit in 1998. Rond de 485.000 buitenlanders zouden een verblijfsvergunning hebben verkregen. De eerste acties tegen illegalen begonnen in 1997. Van de naar schatting zes miljoen buitenlanders die in Saoedi-Arabië werken zijn de meesten actief in de bouw, het onderwijs en als bedienden bij particulieren. In de laatste negen maanden van 1998 zouden grenswachten meer dan 136.000 vreemdelingen die het land zonder de vereiste papieren probeerden binnen te komen, hebben tegengehouden, en ook meer dan 4.000 drugssmokkelaars.

Britse kritiek op mensenrechten

Een Britse parlementaire mensenrechtengroep lanceerde op 20 januari 1998 een scherpe aanval op het gebrek aan respect voor mensenrechten in Saoedi-Arabië. Die dag werd een rapport gepresenteerd waarin ook de Britse regering werd bekritiseerd. Die zou systematisch tekort zijn geschoten bij de verdediging van Britten die in Saoedi-Arabië gemarteld waren. De voorzitter van de groep richtte haar pijlen ook op minister van Buitenlandse zaken Robert Cook die zijn ogen zou sluiten voor de wijdverbreide schendingen van mensenrechten en martelpraktijken in het land. Het rapport had sinds 1990 540 executies geteld en stelde dat er bijna dagelijks lijfstraffen werden uitgedeeld. Verdachten werden routinematig door de politie mishandeld, mochten hun advocaten niet zien, werden gevangen gehouden in cellen die vergeven waren van de insecten en kregen vaak geen eten. De Saoedische wetgeving maakte het ook bijna onmogelijk voor mensen die de martelingen overleefd hadden, om tijdens een proces bewijzen te leveren voor hun slechte behandeling, omdat veel bewijs als ontoelaatbaar werd beschouwd, aldus het rapport.
Britse bedrijven zouden er bij hun regering regelmatig op aangedrongen hebben niet te veel ophef over schendingen van mensenrechten te maken. Groot-Brittannië en Saoedi-Arabië tekenden midden jaren tachtig de Al-Yamamah-overeenkomst: in ruil voor olie zouden Britse bedrijven naar schatting veertig miljard gulden aan vliegtuigen leveren.

Pleidooi voor bescherming immigranten

De Amerikaanse mensenrechtenorganisatie *Human Rights Watch* deed op 30 maart 1998 een beroep op de VN om druk op Saoedi-Arabië uit te oefenen om de rechten van buitenlandse immigranten in het land beter te beschermen. Het Saoedische arbeidsrecht en de wet in het algemeen zouden op dat punt zwaar tekortschieten. 'Hierdoor wordt de uitbuiting van buitenlandse werknemers aangemoedigd en zijn zij kwetsbaar voor ernstig misbruik, waaronder dwangarbeid, lichamelijk en seksueel geweld alsmede de arrestatie en veroordeling op grond van valse beschuldigingen.' 'Arbeiders die op hun rechten staan, merken dat ze valselijk beschuldigd worden van misdaden die bestraft worden met zweepslagen, amputatie en onthoofding onder een juridisch systeem dat verdachten weinig bescherming biedt en partij kiest voor Saoedische burgers,' aldus de mensenrechtenorganisatie.
Van de 630 mensen die sinds 1990 waren geëxecuteerd waren meer dan de helft buitenlanders. Saoedi-Arabië weigerde inter-

nationale verdragen waarin de rechten van immigranten zijn geregeld, te ondertekenen. Landen met veel werknemers in Saoedi-Arabië zouden maatregelen moeten nemen om hun burgers beter te beschermen, meende *Human Rights Watch*. Egypte, India, Indonesië, Pakistan, de Filippijnen, Somalië, Sri Lanka en Jemen leveren het merendeel van de naar schatting zes miljoen buitenlanders in Saoedi-Arabië.

BUITENLANDSE ZAKEN

VS willen Saoedische dissident deporteren

Op 22 januari 1998 liet het Amerikaanse ministerie van Justitie weten een Saoedische dissident Hani al-Sayegh, te zullen deporteren. Hij werd verdacht van betrokkenheid bij een bomaanslag op Amerikaanse troepen in 1996 waarbij negentien militairen het leven lieten. Hani al-Sayegh was enkele maanden eerder teruggekomen op een deal die hij met Justitie had gesloten. De afspraak hield in dat hij schuld zou bekennen aan twee mislukte anti-Amerikaanse aanslagen in 1994 en 1995 en zou meewerken aan het onderzoek naar de aanslag van 1996. In september 1997 had Justitie geconcludeerd dat men onvoldoende bewijs tegen Sayegh had.

Saoedische onenigheid over Amerikaans beleid tegenover Irak

Op 8 februari 1998 zei de Amerikaanse minister van Defensie William Cohen dat Koeweit en Bahrein wel toestemming gaven voor gebruik van hun grondgebied, nadat Washington had afgezien van het gebruik van Amerikaanse bases in Saoedi-Arabië voor luchtaanvallen op Irak vanwege verzet daartegen door Saoedi-Arabië.
Op 5 maart bekritiseerde de broer van de Saoedische koning Fahed, prins Talal, de politiek van de VS in het Midden-Oosten. In een vraaggesprek met *Le Figaro* zei Talal dat het Amerikaanse beleid in de hele regio niet deugde omdat het niet op gerechtigheid was gebaseerd. De 77-jarige Talal zei niet te geloven dat Washington bereid was Saddam Hoessein uit Irak te verjagen. Naar zijn mening moest het Irakese leger daarom het voortouw nemen. Hij zei niet te geloven dat het leger de dictatuur zou voortzetten. Op vraag of de rest van de Saoedische koninklijke familie er ook zo over dacht, antwoordde Talal dat er grote meningsverschillen onder de familie bestonden.
Irak kondigde op 23 april aan dat er grote contracten in de maak waren voor de levering van medicijnen en voedsel door Saoedische firma's, in het kader van het olie-voor-voedselprogramma van de VN.

Saoedi-Arabië en Iran halen banden aan

Een Iraanse delegatie onder leiding van de voormalige Iraanse president Rafsanjani bracht in februari 1998 een bezoek van tien dagen aan Riyadh. Aan het eind daarvan gaven de Iraanse en Saoedische regering samen een verklaring uit waarin de oprichting van een bilaterale commissie werd aangekondigd die tot taak zou hebben de betrekkingen tussen beide landen te verbeteren. Rafsanjani zei voor vertrek op 28 februari 1998 dat de vijanden van de islam al heel lang probeerden om Iran en Saoedi-Arabië tegen elkaar op te zetten en hen te beletten samen te werken in regionale en internationale kwesties. Hij zei ook tijdens het bezoek geconcludeerd te hebben dat de standpunten van de twee landen over de aanwezigheid van buitenlandse troepen in de regio niet ver uiteen lagen. 'De Saoedi's willen ze niet hier, maar zij worden geconfronteerd met situaties zoals in Irak en andere problemen die door onze vijanden worden veroorzaakt.'

Op 26 mei 1998 werden de twee landen het eens over een economisch akkoord. De Saoedische minister van Buitenlandse zaken Saoed al-Faisal bracht toen een bezoek aan Teheran. Enkele dagen later hervatte de Saoedische luchtvaartmaatschappij haar vluchten op Iran, die in 1979 ten tijde van de Islamitische Revolutie waren stopgezet.
In juli 1998 testte Iran een raket voor de middellange afstand. Prins Turki bin Abdullah verklaarde op 5 augustus tijdens een bezoek aan Teheran dat Saoedi-Arabië zich er niet bezorgd om maakte.

Akkoord over vermindering olieproductie

In maart 1998 werd na intense onderhandelingen op drie continenten een forse vermindering van de wereldolieproductie bereikt van minstens 1,6 tot 2 miljoen vaten olie per dag per 1 april. Het akkoord dat een punt moest zetten achter een al negen jaar aanhoudende olieprijsdaling, kwam toch nog als een verrassing na weken van geruchten. De OPEC-leden Saoedi-Arabië en Venezuela hadden elkaar sinds oktober 1997 openlijk verantwoordelijk gesteld voor de aanhoudende prijsval en het onvermogen van de OPEC een productievermindering af te spreken. Analisten schreven het akkoord toe aan Mexico dat geen lid is van de OPEC, maar zich als bemiddelaar tussen Saoedi-Arabië en Venezuela opwierp. Het succes van de diplomatie zou echter verzekerd zijn door de Algerijnse minister van Olie Youssef Yousfi.

Geen handel met Israël ondanks WTO

De Saoedische minister van Handel Osama bin Jaafar zei op 16 juni 1998 tegen *Arab News* dat het toekomstige Saoedische lidmaatschap van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) niet automatisch betekende dat zijn land handelsbetrekkingen met Israël zou aanknopen. Diezelfde dag riep de Saoedische minister van Buitenlandse zaken de Arabische staten opnieuw op één front te vormen tegen de politiek van Israël. Vooral de voortgaande confiscatie van land was Saoedi-Arabië een doorn in het oog.

Defensiecontracten met Frankrijk nog niet rond

Vermoedelijk vanwege de sterk gedaalde Saoedische inkomsten uit olie bleken Frankrijk en Saoedi-Arabië het begin juli 1998 nog niet eens te kunnen worden over een contract voor de levering van tanks en ander militair materieel ter waarde van acht miljard gulden. Op 6 juli 1998 keerde de Franse minister van Defensie Alain Richard onverrichter zake terug naar Parijs na gesprekken met onder anderen zijn Saoedische ambtsgenoot prins Sultan.

Grensconflict met Jemen laait op

Op 18 juni 1998 meldde een oppositiekrant in Jemen dat er aan de grens met Saoedi-Arabië schermutselingen waren geweest, waarbij verscheidene militairen gewond waren geraakt en voertuigen vernietigd. De gevechten zouden zich in het Al-Mahaliz gebied in het Jemenitische district Saada hebben afgespeeld.
Op 29 juni toog een zware Jemenitische delegatie voor overleg naar Saoedi-Arabië.
Op 20 juli bevestigde Saoedi-Arabië dat er

ook schermutselingen waren geweest bij twee eilanden in de Rode Zee die Saoedi-Arabië kort tevoren bezet had. Volgens Sanaa waren daarbij drie Jemenitische militairen omgekomen en negen gewond geraakt.

Saoedi-Arabië roept zaakgelastigde uit Afghanistan terug

Op 22 september 1998 riep Saoedi-Arabië zijn zaakgelastigde uit Afghanistan terug en verzocht men de Afghaanse zaakgelastigde het land te verlaten. Een reden voor deze diplomatieke represaille werd niet gegeven. Saoedi-Arabië is met Pakistan het enige land dat de Afghaanse Taliban-regering erkent.

Overleg over vredesproces Midden-Oosten

In 1998 kreeg Saoedi-Arabië regelmatig hoog bezoek in verband met het stagnerende vredesproces in het Midden-Oosten. De Britse premier Blair deed Riyadh aan, evenals de Amerikaanse vice-president Al Gore en minister van Defensie William Cohen. Op 27 januari 1999 was de Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken Madeleine Albright in Riyadh voor gesprekken met koning Fahed, kroonprins Abdallah en haar ambtsgenoot Saoed al-Faisal. Later bracht zij een bezoek aan de Amerikaanse troepen in Saoedi-Arabië. Over de gesprekken werd weinig of niets meegedeeld. Op 6 maart kwam Cohen weer om uitleg te geven over het Amerikaanse besluit geavanceerde Amraan-raketten aan Bahrein te leveren.

(Vorige berichten pag. 734/3 e.v. - 1997)

VERENIGDE ARABISCHE EMIRATEN

BINNENLAND

Verbod op gebruik aken voor olietransport

Het staatspersbureau *WAM* meldde op 16 februari 1998 dat de autoriteiten een sleepboot in beslag genomen hadden die was aangehouden door marineschepen die toezicht hielden op het VN-embargo tegen Irak. De sleepboot trok een aak vol met vermoedelijk uit Irak gesmokkelde kerosine, maar de aak was in de Golf gezonken. De sleepboot stond geregistreerd in Belize en voer onder Iraanse vlag. Het kabinet had volgens *WAM* besloten om in de havens van de emiraten en in de territoriale wateren het gebruik van allerlei aken om olie te transporteren te verbieden. De VS klaagden al geruime tijd over Iraanse schepen die olie en olieproducten uit Irak smokkelden.

Ministeries moeten woordvoerders aanstellen

Het dagblad *Al-Khalij* deed op 14 april 1999 een beroep op de regering om bij ministeries woordvoerders aan te stellen. 'Lokale of buitenlandse media kunnen nergens terecht om antwoorden op vragen te krijgen.' De aanstelling van woordvoerders zou helpen om een open discussie te krijgen, hetgeen een kostbaar goed is in een regio die voor haar eigen bestwil minder afgeschermd zou moeten worden, aldus de krant. Sommige kabinetten in de Golfstaten hebben regeringswoordvoerders en ministeries hebben soms pr-functionarissen, maar er is zelden sprake van vaste contactpersonen bij wie journalisten terecht kunnen. De berichtgeving over het buitenland is doorgaans beter dan die over nationale aangelegenheden.

NATUUR EN MILIEU

Opnieuw olie op de kust

Naar schatting acht kilometer kust aan de oostkant van de Emiraten raakte begin september 1998 vervuild met olie. De vervuiling werd vermoedelijk veroorzaakt door olietankers die hun tanks hadden schoongespoeld. Begin 1998 raakten de toeristische stranden ook al ernstig vervuild en moest een ontziltingsinstallatie voor drinkwater gesloten worden.

MILITAIRE ZAKEN

Aankoop Mirages bijna rond

De stafchef van het leger van de VAE bevestigde op 23 juli 1998 dat een contract voor de aankoop van dertig Mirages van het type 2000-9 en de renovatie van 33 Mirages 2000 bijna rond was. In december 1997, tijdens een bezoek van de Franse president Chirac, werd bekendgemaakt dat de emiraten voor 2,6 miljard aan vliegtuigen en onderhoud bij de Franse vliegtuigbouwer Dassault besteld hadden.

BUITENLANDSE ZAKEN

VAE waarschuwen Pakistan

In december 1997 voerde de Emiraten de doodstraf in voor drugssmokkel en in 1998 werden vier mensen ter dood veroordeeld. Na een vondst van 2,6 ton hasjiesj en zes kilo heroïne waarschuwden de autoriteiten van de Emiraten de Pakistaanse regering dat zij strenge maatregelen zouden nemen tegen Pakistani, inclusief visabeperkingen, als Karachi van zijn kant niet meer deed om de smokkel van drugs naar de VAE te voorkomen. Pakistanen vormen samen met andere burgers uit Azië bijna 70 procent van de bevolking in de Emiraten.

Qatar probeert relaties met VAE te verbeteren

De emir van Qatar, sjeik Hamad bin Khalifa al-Thani, bracht op 22 maart 1998 een bezoek aan de VAE in een poging de betrekkingen met sjeik Zeid te verbeteren. Die bood in 1995 bescherming aan de vader van sjeik Hamad, nadat deze in een geweldloze coup was afgezet door zijn eigen zoon. De VAE weigerden ook een voormalige minister van Financiën van Qatar en andere medewerkers van de afgezette sjeik aan Qatar uit te leveren, die beschuldigd werden van een tegencoup om de vader weer aan de macht te helpen.

MENA-top geannuleerd

Het *World Economic Forum* besloot op 27 april 1998 de jaarlijkse *Middle East and North Africa* (MENA)-conferentie in de Golf niet te laten doorgaan. Nog meer staten dan in 1997 weigerden deel te nemen aan de conferentie. De MENA-conferentie moet Israëlische en Arabische zakenlieden bij elkaar brengen en via economische samenwerking tot verzoening leiden. Door de stagnatie in de uitvoering van de vredesakkoorden van Oslo onder de Israëlische regering-Netanyahu zagen de meeste Arabische staten weinig heil in de conferentie.

Iran en Emiraten overleggen over eilanden

De Iraanse minister van Buitenlandse za-

ken beëindigde op 24 mei 1998 een bezoek aan de Emiraten. Er zou in een constructieve sfeer ook over de strategische eilandjes in de Golf gesproken zijn die de twee landen elkaar betwisten. Het werd algemeen bemoedigend gevonden dat Iran en VAE afspraken elkaar op korte termijn weer te ontmoeten.

Bezoek Pakistaanse premier

De Pakistaanse premier Nawaz Sharif arriveerde op 6 juni 1998 in de Emiraten voor een gesprek met president sjeik Zeid. Er werd onder meer gesproken over de ontwikkeling van kernwapens. Nadat Pakistan een atoombom tot ontploffing had gebracht, kondigde verscheidene landen sancties tegen Pakistan aan.

Gezamenlijke legeroefeningen Golfstaten

De landen van de *Gulf Cooperation Council* (GCC) — Saoedi-Arabië, Bahrein, Qatar, Oman, Koeweit en VAE, — begonnen op 14 maart 1998 aan gezamenlijke legeroefeningen. De manoeuvres kregen de naam *Desert shield 6* mee. Doel was de samenwerking en paraatheid van de troepen te oefenen, aldus functionarissen.
Op 1 maart 1999 begon een nieuwe serie oefeningen onder de naam 'Standaard der Rechtvaardigheid 1999', die een week zouden gaan duren.

De meeste GCC-staten hebben defensieovereenkomsten met de VS, Frankrijk en Groot-Brittannië. In de Golf is de bewapeningswedloop die zich al in de jaren tachtig aankondigde, nog versterkt door de vrees op een herhaling van de Iraakse bezetting van Koeweit.

Golfstaten komen bijeen

Een raadgevend orgaan van het samenwerkingsverband van Golfstaten, de *Gulf Cooperation Council* (GCC) kwam op 7 november 1998 voor het eerst bijeen in Koeweit. Officieel was het de bedoeling de burgers van de GCC-landen meer zeggenschap in het bestuur te geven. De emir van Koeweit, sjeik Jaber al-Ahmad al-Sabah, zei in een toespraak tot de raad dat ontwikkelingen in de regio een zware extra verantwoordelijkheid voor de raad inhielden.

(Vorige berichten pag. 104/1 - 1998)

INDONESIË

BINNENLAND

Wijzigingen in nationaal bestuur terwijl onrust groeit

Van september 1998 tot mei 1999 nam de sociale en politieke onrust toe en verspreidde deze zich naar andere delen van Indonesië. Niet alleen waren er plunderingen als gevolg van de nog altijd verslechterende economie, maar ook religieuze en etnische conflicten staken de kop op. Het politieke klimaat werd grimmiger. Tijdens de laatste dag van de speciale zitting van het parlement, die op 10 november begonnen was, werden negen studenten gedood. Die dag, vrijdag 13 november 1998, kreeg de aanduiding 'Zwarte Vrijdag'.
Ondanks het geweld werden op die dag een aantal belangrijke wetswijzigingen doorgevoerd die van groot belang waren voor de algemene verkiezingen van 7 juni 1999 en voor de samenstelling van het nationale bestuur dat bestond uit de raadgevende assemblee (MPR) met benoemde leden, en het deels gekozen parlement (DPR). De MPR komt alleen één keer in de vijf jaar bij elkaar om een nieuwe president en vicepresident te kiezen. In de oude situatie telde de MPR 500 zetels met een vaste verdeling: 38 voor het leger, 213 voor de drie officiële partijen, 149 voor regionale afgevaardigden en 100 voor maatschappelijke en sociale groeperingen. In de speciale zitting van 13 november 1998 werd besloten de MPR terug te brengen tot 200 zetels en verloren het leger en de drie politieke partijen het recht zetels in te vullen. De maatschappelijke en sociale organisaties mochten nog wel 65 zetels invullen en de resterende 135 zetels waren voor regionale afgevaardigden. De MPR zou de president en de vice-president kiezen voor een termijn van vijf jaar met een maximale duur van tien jaar.
De speciale zitting handhaafde het aantal zetels van het parlement, de DPR op 500, maar bracht wel het aantal zetels dat daar is gereserveerd voor het leger terug van 75 naar 38 zetels. Bij deze zetels voor het leger gaat het niet om gekozen vertegenwoordigers, maar om benoemingen.

Nieuwe politieke partijen toegestaan

De speciale zitting besloot ook dat nieuwe politieke partijen waren toegestaan. Tijdens de ambtsperiode van ex-president Soeharto waren er maar drie partijen die mochten meedoen aan de verkiezingen: de regeringspartij Golkar en de twee oppositiepartijen, de Verenigde Ontwikkelingspartij (PPP) en de Democratische Partij van Indonesië (PDI).
De verkiezingen zouden gaan plaatsvinden op basis van proportionele vertegenwoordiging gebaseerd op de 27 provincies. Een commissie van afgevaardigden van zowel de regering als geregistreerde politieke partijen zou toezicht houden op de algemene verkiezingen.

Politieke positie van het leger verzwakt

Het leger onderging in 1998 en begin 1999 een aantal belangrijke veranderingen die de politieke invloed van het leger verzwakten. Zo kondigde opperbevelhebber Wiranto aan op 9 november 1998, de dag voor het begin van de speciale zitting van het parlement, dat een belangrijke post die vervuld werd door het leger afgeschaft zou worden. Het ging om de divisie Sociale en Politieke zaken waarvan luitenant-generaal Susilo Bambang Yudhoyono op dat moment het hoofd was.
Wiranto zei dat de post overbodig was geworden omdat die in strijd was met de nieuwe plichten, functie en rol van het leger. De divisie was het instituut waarmee het leger invloed uitoefende op de binnenlandse politiek. Wiranto zei dat Yudhoyono aangesteld zou worden als hoofd van de nieuwe post Territoriale zaken.

In zijn nieuwe functie als territoriale stafchef kondigde Yudhoyono in februari 1999 aan dat het leger geen steun zou geven aan een kandidaat voor de presidentsverkiezingen. Voorheen deed het leger dit wel. Het leger zou zich concentreren op haar taken en niet op de presidentskandidaten, verklaarde Yudhoyono. Hij zei ook dat het er niet toe deed of de volgende president een militaire achtergrond had.

Reorganisatie leger

Opperbevelhebber Wiranto kondigde op 10 januari 1999 een reorganisatie van de legertop aan. Volgens analisten consolideerde hij daarmee zijn macht over het leger. Ook zou hij op deze manier vrij baan gemaakt hebben voor hervormingen binnen het leger.

Wiranto zelf zei dat de vervanging van honderd senior officieren niet meer was dan een routinezaak.
De reorganisatie betrof onder andere de chef voor algemene zaken luitenant-generaal Fachrul Razi. Hij werd overgeplaatst als secretaris-generaal van het ministerie van Defensie en vervangen door luitenant-generaal Sugiono. De chef van de militaire inlichtingendienst (BIA), Zacky Anwar Makarim, werd vervangen door majoor-generaal Tyasno Sudarto.

Officieel onderzoek naar verkrachtingen

Een officieel onderzoek naar de verkrachtingen tijdens de rellen in mei 1998 concludeerde op 3 november 1998 dat 52 vrouwen waren verkracht. In alle gevallen betrof het etnische Chinezen. De regering verdacht de schoonzoon van Soeharto, luitenant-generaal Prabowo Subianto, van betrokkenheid bij de rellen. Het leger werd berispt omdat zij niet genoeg had gedaan om het geweld te voorkomen.

Onderzoek naar corruptie door het oude regime

Op 13 november 1998 besloot het parlement een onderzoek in te stellen naar de rijkdom van Soeharto, zijn familieleden en handlangers. Daags na het besluit zei de regering al 21 miljard roepia (2,8 miljoen dollar) getraceerd te hebben op verschillende bankrekeningen van Soeharto. Lokale media schatten het familie fortuin op zo'n 40 miljard dollar. Soeharto ontkende zich verrijkt te hebben op kosten van de staat. Op 9 december werd de ex-president vier uur lang ondervraagd door procureur-generaal Ghalib. Ook zijn kinderen Tutut, Bambang en Tommy werden aan de tand gevoeld over hun zakelijke belangenverstrengelingen tijdens het bewind van hun vader. Op 11 december berichtte de krant *Kompas* dat Tommy officieel tot verdachte was verklaard voor zijn rol in een grondschandaal waarbij de overheid 52,2 miljard roepia (5,8 miljoen dollar) verloor. Op 12 maart verbood de rechtbank hem om Jakarta te verlaten hangende het onderzoek.
Begin februari werd een uitgelekt telefoongesprek tussen president Habibie en procureur-generaal Ghalib openbaar gemaakt. Het gesprek wekte de suggestie dat het onderzoek naar de rijkdom van Soeharto een schijnvertoning was. Ghalib ontkende dat het gesprek ooit had plaats gevonden. Habibie ontkende noch bevestigde de echtheid van het materiaal. Eind februari overwoog het parlement de president te sommeren uitleg over het gesprek te geven.

Regeringspartij biedt excuses aan

Op 17 januari bood de regeringspartij Golkar excuses aan het volk aan om zo afstand te nemen van het voormalige regime van Soeharto. Golkar-voorzitter Akbar Tandjung zei dat de partij in alle oprechtheid excuses wilde aanbieden voor alle verwarring en fouten die er in het verleden waren gemaakt en voor mogelijke misstanden in de toekomst. In oktober 1998 was alom geroepen dat Golkar excuses moest aanbieden en verantwoordelijkheid diende te nemen voor de misdragingen van het oude regime en de economische crisis. Tandjung had toen gereageerd dat Golkar niet alleen verantwoordelijk was voor de crisis en de politieke moeilijkheden en daarom niet om vergeving van het publiek hoefde te vragen.

Aanloop naar de verkiezingen

Megawati Soekarnoputri partijleider PDI Perjuangan

Oppositieleider en voormalig partijleider van de Democratische partij Indonesië (PDI), Megawati Soekarnoputri, dochter van de eerste president van Indonesië, Soekarno, kondigde op 6 september 1998 aan dat zij meedeed aan de algemene verkiezingen op 7 juni 1999. De PDI was nog steeds verdeeld tussen aanhangers van de afgezette partijvoorzitter Megawati Soekarnoputri en haar plaatsvervanger Soerjadi. De breuk was het resultaat van een partijcongres dat in 1996 in Medan plaatsvond. Toen werd Megawati afgezet als partijhoofd en vervangen door Soerjadi. Megawati hield echter vol dat het congres onrechtmatig was en dat zij nog steeds aan het hoofd van de partij stond. De toenmalige regering Soeharto erkende haar echter niet als partijhoofd, maar Soerjadi. Tijdens de algemene verkiezingen van 1997 was het dan ook de PDI van Soerjadi die meedeed aan de verkiezingen en niet die van Megawati.
Op 10 oktober 1998 hield de PDI een congres op Bali dat werd bijgewoond door 30.000 mensen. Megawati werd herkozen als partijhoofd en de fractie van Megawati besloot verder te gaan onder de naam PDI Perjuangan (Strijdbare PDI).

Golkar-leden beginnen nieuwe partij

Op 15 december 1998 kondigden een aantal prominente leden van de regeringspartij Golkar aan dat zij een nieuwe partij zouden vormen. De groep die bestond uit voormalige Golkar-ministers en militaire hoofden zei dat zij teleurgesteld was in de partij die meer dan dertig jaar lang het politieke landschap had gedomineerd. De nieuwe partij kreeg de naam Recht en Eenheid Partij (PKP). Onder de leden was Edi Sudradjat, voormalig hoofd van het leger en minister van Defensie onder ex-president Soeharto. De partij zei ook de steun te hebben van Try Soetrisno, de laatste vice-president van het Soeharto-regime.

Ambtenaren voortaan neutraal

President Habibie kondigde op 26 januari 1999 aan dat hij een nieuwe politieke wet zou ondertekenen die bepaalde dat ambtenaren neutraal dienden te blijven tijdens de verkiezingen. Dit was een heet hangijzer tussen de heersende Golkar-partij en andere politieke groeperingen. Voorheen waren ambtenaren automatisch lid van Golkar. Habibie zei echter niet of overheidsdienaren wel lid mochten zijn van een politieke partij of niet.

48 partijen toegestaan

Voor het eerst sinds het tijdperk Soeharto stonden de verkiezingen open voor nieuwe partijen. Op 4 maart 1999 gaf de regering haar goedkeuring aan 48 partijen. In totaal werden 148 nieuwe partijen opgericht. Niet alle partijen voldeden echter aan de criteria om mee te kunnen doen aan de verkiezingen.

Golkar komt met vijf kandidaten

Tijdens een partijcongres van de regeringspartij Golkar op 10 maart 1999 kwam de partij niet met een kandidaat voor het presidentschap, maar met een lijst met vijf mogelijke kandidaten. Dat waren de huidige president Habibie, opperbevelhebber van het leger Wiranto, de Golkar-voorzitter en staatssecretaris Akbar Tandjung, de minister van Economie Ginandjar Kartasasmita en de Sultan van Yogyakarta. Tandjung zei

dat de lijst met namen aangeboden zou worden aan het centrale bestuur van de partij die uiteindelijk zouden moeten beslissen. Hij zei niet wanneer dat zou zijn.

Habibie in opiniepeilingen niet populair

In opiniepeilingen koos 30 procent voor Megawati van PDI Perjuangan als president. Amien Rais, hoofd van de Nationale Mandaat Partij (PAN), scoorde 31 procent. President Habibie was volgens de peilingen niet populair onder de bevolking.

Aarzeling of ministers geen campagne mogen voeren

Eén van de cruciale beslissingen die president Habibie moest nemen ten aanzien van de algemene verkiezingen was of ministers campagne mochten voeren. Het onafhankelijke verkiezingscomité zei dat ministers dit niet mochten. Habibie, in het nauw gebracht door de kwestie, zei dat de rechtbank hier over moest beslissen. De meeste ministers in de regering Habibie waren namelijk afkomstig van de regeringspartij Golkar. Ook Habibie was lid van die partij en was één van de vijf die door Golkar geplaatst waren op de lijst van mogelijke presidentskandidaten. Het verkiezingscomité, de oppositie en de bevolking vreesden dat als ministers campagne zouden voeren zij hun positie zouden misbruiken ten gunste van Golkar. De rechtbank oordeelde op 29 maart dat zij geen uitspraak zou doen in de kwestie en legde de kwestie weer bij Habibie neer.

Groeiende onrust

Demonstraties lopen uit op rellen

Op 4 september 1998 liep een demonstratie van duizenden arbeiders van de in Purwakarta gelegen fabriek Indorama uit op rellen. Indorama is de grootste polyester en harsproducent. De arbeiders demonstreerden voor een hoger maandloon.

In de Sumatraanse stad Medan braken op 14 september 1998 eveneens rellen uit toen duizenden medewerkers van het openbaar vervoer demonstreerden tegen de stijging van prijzen door de aanhoudende crisis. Auto's werden in brand gestoken, winkels geplunderd en gebouwen raakten beschadigd. In Surabaya protesteerden op dezelfde dag zo'n drieduizend arbeiders bij het ministerie van Werkgelegenheid en vroegen om een loonsverhoging. Deze demonstratie verliep zonder incidenten. Een dag later plunderde een menigte in Dili een opslagplaats voor rijst van de regering. Ooggetuigen zeiden dat zij 1,5 ton rijst hadden meegenomen voordat ze door de politie uiteen werden gedreven.
De minister van Voedsel A.M. Saefuddin had eerder die week gezegd dat 17,1 miljoen families te kampen hadden met voedseltekorten. Ook zei hij dat 60 procent van de gezinnen op Midden- en Oost-Java zich maar één maaltijd per dag konden veroorloven. De prijs van rijst was rond die tijd al drie keer zo hoog dan in het voorgaande jaar.

Mysterieuze ninja-moorden

In september en oktober 1998 hielden een reeks mysterieuze moorden de bevolking in haar greep. De moorden begonnen in Banyuwangi (Oost-Java). De moorden werden de ninja-moorden genoemd, vanwege de zwarte kleding die de moordenaars droegen, zo zeiden de politie en bewoners. De slachtoffers waren veelal moslimgeestelijken of zouden beoefenaars van zwarte kunst of magie zijn geweest. Hun lichamen werden in stukken gehakt en soms opgehangen aan bomen. Ook werden er verminkte lichamen in moskeeën achtergelaten. Later werden deze moorden ook op Midden-Java gepleegd.
Hoewel een duidelijk motief ontbrak zeiden velen dat de moorden een opzettelijke poging vormde om een breuk te veroorzaken binnen de Nahdlatul Ulama (NU). De NU is de grootste moslimorganisatie en veel van haar leden waren aanhangers van oppositieleidster Megawati.

Begin oktober stuurde het leger elitetroepen naar het gebied om de moorden een halt toe te roepen. Inmiddels waren toen 93 mensen vermoord. Steeds meer stemmen gingen intussen op dat het leger achter de geheimzinnige moorden zou zitten. Het leger ontkende dit en zei eind oktober dat de moorden het resultaat waren van een conflict tussen de politieke elite. Het dodental was toen opgelopen tot 140.
Ondanks een aankondiging van een openbaar aanklager dat er 157 verdachten waren opgepakt die snel voor de rechter zouden verschijnen, slaagde het leger er niet in om de moorden te stoppen. De bevolking besloot in sommige gevallen het heft in eigen hand te nemen. Op 7 november werden drie vermeende moordenaars door een woedende menigte vermoord in Pemalang (Midden-Java). Toen de politie weigerde om twee anderen waarvan werd aangenomen dat het eveneens moordenaar waren, uit te leveren, braken rellen uit. Het politie bureau werd aangevallen en winkels werden geplunderd.

'Bamboe burgerleger' om de rust te bewaren

Jakarta bereidde zich voor op geweld dat voor de verkiezingen werd verwacht. 17.000 jongeren vormden een burgerleger om de vrede te bewaren. De gouverneur van Jakarta Sutiyoso zei dat het burgerleger noodzakelijk was om de rust in de stad te waarborgen. Ook het leger kondigde aan dat zij burgers wilde inzetten om het verwachte geweld tijdens de verkiezingen van 7 juni 1999 in toom te houden. Het plan stuitte echter op bezwaren van mensenrechtengroeperingen en van de regering. Mensenrechtengroeperingen zeiden dat het 'bamboe burgerleger', zoals het in de volksmond werd genoemd, niet meer zou zijn dan door de regering gedoogde bendes. Minister van Justitie Muladi waarschuwde dat een burgerleger onwettig was zolang er geen speciale regel in het leven werd geroepen die de oprichting zou toestaan.

Rellen in de hoofdstad startsein voor geweld in de provincies

Op 22 november 1998 braken opnieuw rellen uit in de hoofdstad. Dit keer tussen moslims en katholieken. Tenminste vier mensen werden daarbij gedood en talloze kerken in brand gestoken. Het geweld ontstond nadat duizenden moslims een gebouw aanvielen naast een grote kerk in het Chinese gedeelte van de stad. Ze staken het gebouw in de brand vanwege het gerucht dat een Ambonees een moskee zou hebben aangevallen. Ooggetuigen zeiden dat de moslims dachten dat het huis diende als een gokhal voor katholieke Ambonezen.
Het voorval bracht een kettingreactie teweeg en over het hele land vonden vergeldingsacties plaats. Op 30 november verbrandden christenen moskeeën in Kupang, West-Timor. In Ujung Pandang op het eiland Sulawesi werd op 4 december een kerk in brand gestoken door moslims.

Indonesië

Nieuwe confrontaties tussen studenten en het leger vonden plaats in de hoofstad Jakarta op 18 december 1998. Meer dan zestig studenten raakten gewond toen politie en soldaten traangas en rubberkogels afvuurden op de duizenden demonstranten die naar het parlement wilden marcheren. Zij eisten de vrijlating van medestudenten die eerder die week in hechtenis waren genomen tijdens een demonstratie die ook uitliep op een confrontatie. Ook wilden de studenten dat opperbevelhebber Wiranto verantwoordelijkheid zou nemen voor de doden die op 13 november tijdens een treffen tussen het leger en studenten waren gevallen.

Op 9 februari brak een golf van stakingen uit in Surabaya. Meer dan achtduizend arbeiders demonstreerden toen voor een hoger loon en betere werkomstandigheden. Het ging om drieduizend arbeiders van meubelmaker PT Sinarindo Megantara en vijfduizend werknemers van PT Maspion, een fabrikant van huishoudelijke apparaten.
De protesten bleven aanhouden en op 16 februari losten veiligheidstroepen waarschuwingsschoten en gebruikte traangas tegen de stenengooiende menigte. Het was onduidelijk of daarbij gewonden of doden vielen. Vierduizend werknemers van PT Maspion waren die dag bij elkaar gekomen op de fabriek om een mars te beleggen naar het kantoor van de provinciale gouverneur.

Onrust op Atjeh

Troepen weer terug na moordpartij

Op 4 september 1998 zei de opperbevelhebber van het leger generaal Wiranto dat de terugtrekking van troepen uit Atjeh spoedig hervat zou worden. In augustus 1998 waren na het vertrek van de eerste troepen rellen uitgebroken. Op 11 september vertrokken de laatste driehonderd troepen uit het hoofdkwartier in Lhokseumawe. De troepen keerden echter weer terug op 12 december 1998 nadat zeven niet-dienstdoende soldaten gemarteld en gedood waren door dorpelingen uit Nibung in Oost-Atjeh. Die hadden een bus met zestien soldaten aangehouden. Negen van hen wisten te ontkomen omdat zij hun burgeridentiteitsbewijs bij zich hadden. Ooggetuigen zagen hoe de lichamen van de gevangengenomen soldaten in een rivier werden gegooid. Na het incident werden 25 mensen gearresteerd die mogelijk deel uitmaakten van een groepering die een onafhankelijk Atjeh nastreeft.

Doden bij demonstratie in Lhokseumawe

Ook het nieuwe jaar begon onrustig op Atjeh. Elf mensen werden gedood toen veiligheidstroepen tijdens een demonstratie op 3 januari 1999 het vuur openden op een menigte. Ooggetuigen zeiden dat de troepen met scherp schoten. In totaal werden 123 mensen gearresteerd. De demonstranten hadden brand gesticht in een regeringskantoor dichtbij de stad Lhokseumawe en protesteerden tegen de vasthouding van een dorpeling door de politie. De politie zei later dat zij eerst waarschuwingsschoten had gelost toen rebellen de menigte probeerden op te hitsen. Volgens de politie behoorden de mensen tot de groep Vrij Atjeh van Ahmad Kandang.

Doden bij arrestatie rebellenleider

Op 10 januari 1999 vielen er wederom doden toen de politie een poging deed om rebellenleider Ahmad Kandang te arresteren. Vier mensen stierven aan hun verwondingen toen zij werden geslagen door soldaten. Nog eens twintig anderen raakten gewond. Enkele dagen later arresteerde het leger 27 soldaten die betrokken waren bij het incident. Op 16 januari werd de majoor die verantwoordelijk was voor deze soldaten voor de krijgsraad gebracht. De aanklager eiste zeven jaar gevangenisstraf. Op 22 februari veroordeelde een militair tribunaal de vier officieren tot gevangenisstraffen van twee tot tweeëneen half jaar voor hun rol bij de moorden. Ook werden zij uit het leger ontslagen.
Een dag later werd het lichaam van een ontvoerde sergeant gevonden. Hij was op 15 januari door separatisten ontvoerd en door het hoofd geschoten.

Doden bij bijeenkomst van afscheidingsbeweging

Op 3 februari opende de politie het vuur op een menigte van vijfduizend mensen in Idi Cut die bijeen waren om te luisteren naar een toespraak door een lid van de afscheidingsbeweging Vrij Atjeh. Daarbij vielen volgens de politie twee doden en drie gewonden. In totaal werden 58 mensen gearresteerd voor nader verhoor. Een mensenrechtengroepering schatte het aantal doden echter op 21 en het aantal gewonden op enkele honderden. Daags na het incident werden in een rivier lichamen gevonden van slachtoffers. Allen hadden schotwonden en tenminste acht van de lichamen waren in zakken gestopt en verzwaard met stenen.

Demonstranten eisen referendum

Op 11 maart demonstreerden duizend studenten in Lhokseumawe. Volgens het officiële persbureau *Antara* eisten zij een referendum. Ruim een week later demonstreerden bij het gebouw van de Verenigde Naties in Jakarta honderd mensen die vroegen om een referendum en een algehele terugtrekking van het leger uit Atjeh.

Habibie bezoekt Atjeh

President B.J. Habibie ging zelf polshoogte nemen in de onrustige provincie Atjeh. Enkele dagen voor zijn bezoek raadden zijn adviseurs hem aan om de bevolking van Atjeh te beloven dat de mensenrechtenschendingen van de afgelopen negen jaar nooit meer herhaald zouden worden. Ook drongen zij aan op vrijlating van een groot aantal politieke gevangen uit Atjeh. Habibie gaf gehoor aan dat laatste en kondigde op 23 februari 1999 aan dat veertig politieke gevangen uit Atjeh werden vrijgelaten. Minister van Justitie Muladi ontkende dat de vrijlating iets te maken had met het bezoek van Habibie aan Atjeh.
Bij het bezoek van Habibie aan de hoofdstad Banda Atjeh op 26 februari werd hij opgewacht door duizenden demonstranten die het recht op zelfbeschikking eisten en een referendum om de problemen in Atjeh op te lossen. President Habibie bood zijn excuses aan voor het militaire geweld dat de afgelopen negen jaar al dan niet opzettelijk had plaatsgevonden in Atjeh. Op de vraag of Atjeh een referendum kon krijgen, antwoordde de president dat het parlement daarover moest beslissen.
Voor de aankomst van de president had de politie waarschuwingsschoten en traangas afgevuurd op de demonstrerende menigte. De demonstranten gingen uiteen maar groepeerden zich weer na het vertrek van Habibie en het kwam tot een botsing tussen de demonstranten en de politie. Ziekenhui-

zen zeiden dat 111 mensen gewond raakten. Drie mensen werden doodgeschoten.

Christenen en moslims slaags op Ambon

Op het Molukse eiland Ambon braken op 19 januari 1999 bloedige rellen uit tussen moslims en christenen. De rellen gingen met tussenpozen door tot ver in april. De rellen ontwrichtten het dagelijks leven in Ambon-stad en later ook daarbuiten toen de rellen zich verspreidden. Ruim 20.000 inwoners zochten hun toevlucht in politiebureaus en militaire barakken. De politie schatte dat er in de eerste week van het geweld al 45 doden vielen en vele gewonden.
Televisieverslaggevers zeiden dat tijdens de rellen de vlag van de afscheidingsbeweging Republik Maluku Selatan (RMS) werd gehesen. De politie ontkende dit.
Waarnemers zeiden dat de rellen het werk waren van provocateurs, maar niemand kon zeggen wie dat dan precies waren. Wel werden 141 mensen gearresteerd op verdenking van provocatie, waarvan volgens het officiële persbureau *Antara* er twaalf werden geïdentificeerd als provocateurs.

Op 14 februari braken er opnieuw gevechten uit tussen moslims en christenen, dit keer op het eiland Haruku dichtbij het eiland Ambon. Volgens ooggetuigen begonnen de rellen nadat het christelijke dorp Kariu aangevallen werd door moslims uit het dorp Pelauw. Elf mensen werden gedood terwijl tientallen anderen gewond raakten. Twee dagen later, op 16 februari, opende het leger het vuur op dorpelingen van het eiland Haruku. Woordvoerder van de Indonesische Communie van Kerken (PGI), Aryawirawan Simau, zei dat er werd geschoten zonder waarschuwing. Volgens hem werden daarbij zes mensen gedood. Het incident werd ontkend door de politie. De rellen verspreidden zich vervolgens naar het eiland Saparua. Daar werden twintig huizen verbrand, maar er werd geen melding gemaakt van slachtoffers.

Het geweld bleef om zich heen grijpen. Op 23 februari braken er na een periode van relatieve rust opnieuw gevechten uit op Ambon. Minstens vijf mensen werden gedood en twaalf raakten gewond volgens het officiële persbureau *Antara*. In de buitenwijken van Ambon-stad werden huizen in brand gestoken. Het geweld was uitgebroken nadat een zelfgemaakte bom was

Op het Indonesische eiland Ambon braken half januari 1999 bloedige rellen uit tussen moslims en christenen, die duurden tot half april. Op 16 maart werden huizen tegenover de Al Fatah-moskee door onbekenden in brand gestoken. De bewoners probeerden te redden wat er te redden viel. *(foto ANP)*

ontploft. De volgende dag stierven nog eens veertien mensen en vielen er wederom gewonden toen het leger een vechtende menigte beschoot in Ambon-stad. De groepen bestookten elkaar met molotovcocktails, machetes en pijl en boog. Honderden huizen werden in brand gestoken. Vanuit Jakarta werden die avond extra troepen ingevlogen. In een poging om de gemoederen te kalmeren verbood het leger inwoners hoofdbanden te dragen waarmee zij hun religieuze geaardheid bekend maakten. Wit staat voor moslim en rood voor christen.

Vreedzame demonstratie tegen het geweld

Op 26 februari marcheerden duizenden christenen door de straten van Ambon. Zij eisten dat de regering niet-Ambonese troepen stuurde om het geweld te stoppen dat

tweehonderd slachtoffers had gemaakt. De demonstratie verliep vreedzaam.
Enkele dagen later probeerden 1300 mensen Ambon-stad te onvluchten na opnieuw een weekeinde vol geweld. Kerken, moskeeën en huizen werden in brand gestoken en een zelfgemaakte bom ging af tijdens de verbrandingen. De vluchtelingen dromden samen in de haven van Ambon-stad en probeerden aan boord te gaan van schepen op zoek naar een veiliger heenkomen in Ujung Pandang (Sulawesi), Surabaya en Jakarta.

Extra troepen naar Ambon

Begin maart was het leger er nog niet in geslaagd om het geweld op de Molukken onder controle te krijgen. Vanuit Jakarta werden daarom 3.000 militairen ingezet met het bevel om zonder waarschuwing te schieten. Ook onthief opperbevelhebber het hoofd van de Ambonese politie kolonel Karyono Sumodinoto van zijn functie. Op 7 maart stuurde opperbevelhebber Wiranto een speciaal team naar Ambon om de onlusten te smoren. Het team bestond uit negentien officieren, variërend in rang van kolonel tot majoor-generaal en afkomstig uit het door onrust gekwelde gebied. Op 9 maart belegde majoor-generaal Suaidy Marabessy, het hoofd van het speciale team, een vredesonderhandeling tussen christelijke en moslimleiders op de Molukken. De leiders riepen hun achterban op om de wapens neer te leggen. Het dodental op de Molukken was toen gestegen tot boven de tweehonderd.

Oproep tot heilige oorlog

In Jakarta demonstreerden op 7 maart meer dan honderdduizend moslims en riepen op tot een heilige oorlog tegen de christenen op Ambon. De roep om een heilige oorlog was de visie van een minderheid volgens Abdurrahman Wahid, het hoofd van de Nahdlatul Ulama (NU), de grootste moslimorganisatie van Indonesië. Volgens Wahid speelde de onrust zich af tussen militante fracties van christenen en moslims en was het conflict geprovoceerd door buitenstaanders en aanhangers van de voormalige president Soeharto. In een poging om een oplossing te vinden voor de toenemende problemen bezocht Wahid de ex-president sinds januari zeven keer. Zijn bezoeken werden hevig bekritiseerd. Wahid zei dat hij Soeharto bezocht omdat de ex-president nog steeds veel aanhang had.

Voorstel tot eigen militair commando voor de Molukken

Ondanks de oproepen van religieuze leiders en maatregelen vanuit de regering en het leger hield het geweld aan. Op 15 maart zei opperbevelhebber Wiranto na te denken over een voorstel om een nieuw militair commandogebied op te richten voor de Molukken. Het voorstel kwam van het provinciale parlement. De Molukken vielen onder het militaire commando van Trikora op Irian Jaya. Een eigen militair commando zou de lokale overheid toestaan rechtstreeks te rapporteren aan de centrale regering in Jakarta en niet meer via het commando in Irian Jaya.

Wapenstilstand op Irian Jaya

Op het eiland Irian Jaya bereikten Irianese rebellen en het leger op 30 september 1998 een wapenstilstand. Majoor-generaal Amir Sembiring, commandant van de Trikora militaire regio in Irian Jaya, zei dat het akkoord bereikt was na een voorstel van de Vrije Papua Beweging (OPM). In een brief gericht aan Sembiring had de OPM een dialoog met het leger voorgesteld. De majoor-generaal garandeerde de veiligheid van elk OPM-lid. Ook stelde hij een besloten ontmoeting voor met de militaire bevelhebber van de OPM, Mathias Wenda. Volgens het persbureau *Antara* werd het OPM-leden toegestaan om vrij te reizen in Irian Jaya, mits zij ongewapend waren en zich kleedden in burger.

Op 3 oktober kondigde het leger aan dat Irian Jaya niet langer de status had van militaire operatiezone, ondanks voortdurende separatistische onlusten. Majoor-generaal Amir Sembiring zei dat de activiteiten van het leger zich zouden verplaatsen naar het bewaken van enkele kwetsbare gebieden op het eiland. Hij zei ook dat de meeste troepen teruggetrokken zouden worden, maar niet allemaal vanwege de uitgestrektheid van het gebied. Volgens het officiële persbureau *Antara* werden er de dag voor de aankondiging nog vlaggen gehesen van de afscheidingsbeweging. Dat gebeurde in de stad Manokwari in het noordwesten. Sembiring zei dat hij had bevolen om de daders onmiddellijk te arresteren en het voorval te onderzoeken.

Geweld op Kalimantan (Borneo)

Op het eiland Kalimantan, ook bekend als Borneo, braken op 16 maart 1999 etnische rellen uit tussen autochtone Maleiers, de oorspronkelijke bevolking van het eiland, en bewoners afkomstig van het eiland Madura. De Maleiers werden daarbij gesteund door een andere autochtone bevolkingsgroep, de Dayaks, en door etnische Chinezen. De rellen begonnen na een ruzie over busgelden die uitliep op een bloedbad waarbij zich gruwelijke taferelen afspeelden. Ooggetuigen zeiden dat Maleiers en Dayaks rondreden met de afgehakte hoofden van slachtoffers op het dak van hun vrachtwagens. Volgens ooggetuigen waren de meeste doden Madurezen. Gevechten tussen de twee groepen braken ook uit in andere steden op het eiland. Huizen van Madurezen werden in brand gestoken. Het gebied dat het ergst door de rellen werd getroffen was het district Sambas. Meer dan vijfduizend mensen ontvluchtten het gebied en trokken naar de provinciale hoofdstad Pontianak.
Toen de onrust op 25 maart enigszins was geluwd, bezocht opperbevelhebber Wiranto het eiland. Het dodental bedroeg toen 176. Eerder die week waren 745 soldaten ingevlogen vanuit Jakarta om de 2.000 militairen in Kalimantan bij te staan.
De bevolking van Kalimantan bestaat voor 40 procent uit etnische Maleiers en voor ongeveer 2 procent uit Madurezen. De meesten van hen waren naar Kalimantan gekomen in het zogenaamde transmigratieproject waarbij de regering mensen van overbevolkte delen van Java naar minder bevolkte delen van het land herhuisvestte.

Onrust op Oost-Timor duurt voort

Ondanks de terugtrekking van militaire troepen op 8 augustus 1998 bleven geruchten aanhouden over heimelijke troepenversterking op het eiland en over aanvallen op rebellen. Uitgelekte militaire documenten brachten op 30 oktober 1998 aan het licht dat het aantal troepen op het eiland niet was afgenomen, al bleef de regering het tegenovergestelde beweren. Op 22 november zei de voormalig gouverneur van Oost-Timor Mario Carascalao dat 44 mensen gedood waren door hardhandig optreden van het leger in het district Alas. Het Internationale Rode Kruis onderzocht het voorval, maar kon het verhaal niet bevestigen.

Op 10 februari werd de rebellenleider Xanana Gusmao die een gevangenisstraf van twintig jaar uitzat, onder huisarrest geplaatst. Een dag later deed president Habibie een opmerkelijke uitspraak: hij wilde het conflict opgelost zien voor 1 januari 2000. De regering weigerde ondertussen een referendum te houden in het gebied.
Gewelddadige confrontaties tussen voor- en tegenstanders van onafhankelijkheid namen handoverhand toe. Het leger was bang dat het uit de hand zou lopen en vroeg alle partijen op 19 februari om hun wapens in te leveren. Drie jeugdige onafhankelijkheidsaanhangers werden gedood toen het leger op 25 februari het vuur opende op een menigte. Duizenden Timorezen woonden hun begrafenis bij.

Indonesië stemt toe met referendum

Buurland Australië zei op 11 januari 1999 dat zij een directe stemming over onafhankelijkheid steunde, maar alleen als daar eerst een periode van autonomie aan voorafgaat. Eind januari zei het Indonesische parlement dat zij onafhankelijkheid bespreekbaar wilde maken in het geval Oost-Timor autonomie verwerpt.
Op 24 februari vroeg Portugal om permanente aanwezigheid van de Verenigde Naties in Oost-Timor om het geweld een halt toe te roepen. De onderhandelingen tussen Indonesië en Portugal gingen ondertussen door. Op 11 maart 1999 stapte de regering af van haar standpunt dat ze geen referendum wilde in het gebied en werden beide landen het eens over een directe stemming waarbij de Timorezen kunnen kiezen tussen autonomie of onafhankelijkheid.

Aardbeving en scheepsramp

Begin december 1998 werd het oostelijk deel van Indonesië getroffen door een zware aardbeving van 7.6 op de schaal van Richter. Het eiland Sulawesi werd het zwaarst getroffen. Volgens rapporten vonden 34 mensen de dood.

Meer dan 300 mensen werden vermist nadat een veerboot zonk bij het eiland Kalimantan. Er waren 325 mensen aan boord waarvan er ongeveer 20 werden gered. Het schip was afkomstig uit Kuala Sambas en op weg naar Riau, toen de motoren het lieten afweten. Het schip raakte stuurloos en werd geraakt door hoge golven.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Uitbreiding team economische adviseurs

Op 21 september 1998 stelde de regering de voormalige minister van Financiën Mar'ie Muhammad aan als lid van het team van economische adviseurs van president Habibie. Alom gerespecteerde adviseurs als Widjojo Nitisastro, Ali Warhana en Frans Seda maakten ook deel uit van dat team.

Begroting geaccepteerd na aanpassing herstelplan voor banksector

Op 5 januari 1999 presenteerde president Habibie voor het eerst sinds zijn aantreden in mei 1998 een begroting, die voor het fiscale jaar 1999/2000. Analisten zeiden dat het budget politiek was gekleurd onder invloed van de parlementsverkiezingen in juni 1999 en de nominatie voor een nieuwe president in november van datzelfde jaar. Volgens hen was een herverkiezing van Habibie als president niet zo vanzelfsprekend als dat destijds was voor zijn voorganger Soeharto.
De begroting voorspelde een begrotingstekort van 4,8 procent van het bruto binnenlands product in 1999/2000, met een bedrag van 8,7 miljard gulden aan buitenlandse leningen. De economische groei werd gesteld op 0 procent ten opzichte van 12 procent in het voorafgaande jaar. De gemiddelde inflatie zou naar verwachting 17 procent bedragen in vergelijking met 66 procent in 1998.

Het parlement ontving de begroting met veel kritiek. Vooral de kosten voor het herstel van de ontwrichte banksector, een cruciaal onderdeel voor economisch herstel, werd door het parlement gezien als een poging van president Habibie om magnaten te redden ten koste van de bevolking. Enkele dagen na de presentatie van het budget lieten drie van de vier parlementaire fracties weten bezwaar te hebben tegen het herstelplan voor noodlijdende banken. De afkeurende fracties waren de regeringspartij Golkar, het leger en de Indonesische Democratische partij (PDI). De vierde fractie, de moslimgeoriënteerde Verenigde Ontwikkelingspartij (PPP) zei ernstige twijfels te hebben over het plan.

Herstelplan voor banken

In dat herstelplan beloofde de regering om tot 80 procent van de benodigde fondsen te injecteren in banken.
Deze kapitaalinjectie zou komen in de vorm van staatsobligaties. De kosten voor rentebetalingen op die obligaties werd geschat op 7,7 miljard gulden in totaal. Daarvan moest 4,04 miljard gulden uit de staatskas komen. Het resterende bedrag zou gevorderd worden van bankiers die het jaar daarvoor aanzienlijke leningen hadden gekregen van de centrale bank om het hoofd boven water te houden. Het plan bepaalde voorts dat banken met een kapitaal adequate ratio tussen de min 25 en plus 4 procent, in aanmerking kwamen voor het plan. Zij moesten dan wel een gedetailleerd ondernemingsplan maken dat blijk gaf van goed en doorzichtig management en ze moesten aangeven hoe zij hun financiële positie wilden verbeteren.

Eén van de banken die steun zou krijgen was de Lippo Bank. Dat stuitte op grote bezwaren in het parlement dat op 4 februari de regering vroeg het plan te laten vallen omdat volgens hen het plan veel weg had van corruptie vanwege de hechte band tussen de eigenaren van de Lippo Bank, de familie Riady en president Habibie. Een parlementaire commissie die het plan in overweging nam zei dat er geen geld overgemaakt mocht worden aan de ontwrichte banksector zonder goedkeuring van het parlement.

Internationaal positieve reacties op begroting

Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) zei dat het budget in grote lijnen in overeenstemming was met de beoogde economische hervormingen. Over het algemeen werd ook op de financiële markten de conceptbegroting gezien als redelijk realistisch, alhoewel sommige voorspellingen zoals een stijging van 57 procent van belastinginkomsten tegen een gemiddelde roepia koers van 7500 voor een dollar te optimistisch werden bevonden. Het IMF zei dat het budget in grote lijnen in overeenstemming was met de beoogde economische hervormingen.

Instemming met aangepaste begroting

Na veel overleg en de nodige aanpassingen accepteerde het parlement op 26 februari 1999 de begroting voor 1999/2000. In die

nieuwe begroting werd de staatsbijdrage aan het herstel van de banksector terug gebracht tot het bedrag van 3,86 miljard gulden aan staatsfondsen om de rente op door de overheid uitgegeven obligaties te financieren. Om het verschil met de oorspronkelijk uitgetrokken 4,04 miljard gulden te overbruggen, moest de verkoop van bezittingen van noodlijdende banken meer geld opbrengen.
Het akkoord voorzag verder in een hoger gesteld inkomen van accijns op sigaretten. Dat geld zou worden aangewend voor de betaling van een loonsverhoging van 50 procent voor ambtenaren.

Op 17 maart werden nog enkele technische aanpassingen in de begroting doorgevoerd die nodig waren volgens minister van Financiën Bambang Subianto omdat de roepia zich minder wispelturig ontwikkelde dan aanvankelijk verwacht. Hij zei ook dat er minder druk op de inflatie was en dat was deels toe te schrijven aan minder verstoring in het distributiesysteem dan men had gedacht.
Onder de revisie vielen ook een herziening van de opbrengsten van 48,8 miljard gulden in vergelijking met het eerder gestelde bedrag van 59,9 miljard. Een aanzienlijk deel van de opbrengsten was afkomstig uit buitenlandse leningen. Door de herstellende roepia vielen die inkomsten lager uit. De beoogde uitgaven tot aan het eind van het jaar zouden gesteld worden op 49.0 miljard gulden, een daling van 18,3 procent.

Wet tegen monopolie en wet ter bescherming van de consument

Een wet die monopolievorming tegen gaat werd op 18 februari 1999 aangenomen door het parlement. Onder de nieuwe wet mochten bedrijven die in een sector met meer dan één speler zitten, niet meer dan 75 procent van het marktaandeel bezitten. Ook verticale integratie werd aan banden gelegd. De wet zou over een jaar van kracht worden. Het besluit was onderdeel van het akkoord met het Internationaal Monetair Fonds (IMF). De regering zei een commissie in het leven te roepen om na te gaan welke bedrijven in overtreding zijn.
Op 30 maart 1999 keurde het parlement een wet goed die consumenten meer bescherming bood. De wet was ook onderdeel van het hervormingspakket dat de regering sloot met het Internationale Monetaire Fonds (IMF).

Internationale steun toegezegd

De Japanse regering kondigde op 5 februari 1999 aan dat zij 2.4 miljard dollar in de vorm van financiële assistentie zou geven voor het Miyazawa-hulpplan voor Azië. Japan zei ook te overwegen om meer hulp te geven voor het begrotingstekort van 1999/2000. Minister van Economische zaken Ginandjar Kartasasmita zei alle vertrouwen te hebben in het verkrijgen van de Japanse hulp. Ook zei hij dat het land de benodigde 5 miljard dollar bij elkaar zou krijgen om de balans sluitend te maken. In de conceptbegroting was sprake van een 9 miljard dollar om het begrotingstekort te dichten. Ginandjar zei dat 4 miljard dollar al was opgebracht in de vorm van projectleningen. Ook zei hij dat de Wereldbank (WB) en de Aziatische Ontwikkelingsbank (ADB) elk 1 miljard dollar, oorspronkelijk bedoeld voor het fiscale jaar van 1998/99, hadden ingepland voor het fiscale jaar van 1999/2000.

Privatisering op schema

Op 8 februari 1999 zei de minister van Staatsondernemingen Tanri Abeng dat Indonesië op schema lag met het opbrengen van de geplande 1 miljard dollar voor het privatiseringsplan dat eind maart eindigde. Abeng zei dat er tot dan 177,5 miljoen dollar verdiend was en dat de resterende privatisering in het laatste stadium was. Die 177,5 miljoen was afkomstig uit de verkoop van belangen in Semen Gresik ter waarde van 121,5 miljoen dollar; 56 miljoen dollar vloeide voort uit de verkoop van belangen in Indofood. Hij voegde eraan toe dat de regering ook van plan was om belangen in nog tien andere bedrijven te verkopen in het nieuwe fiscale jaar 1999/2000. Die tien bedrijven waren: PT Timah, Jasa Marga, Telkom, Tambang Batubara Bukit Asam, Krakatau Steel, Pupuk Sriwijaya, Pupuk Kaltim, Angkasa Pura I, Perkebunan
Nusantara III, Pelabuhan Indonesia I.

IMF en Wereldbank waarschuwen voor corruptie en geweld

Eind september 1998 waarschuwde de Wereldbank dat corruptie de komende jaren kon toenemen wegens gebrek aan een duidelijke visie van de Indonesische regering om het probleem aan te pakken. Wereldbankafgevaardigde Katherine Marshall gaf die waarschuwing aan het eind van een missie om de ernst van de corruptie vast te stellen. Hoewel de regering geprobeerd had om het probleem, lokaal beter bekend als 'KKN' (corruptie, collusie en nepotisme), het hoofd te bieden, waren hardere maatregelen nodig. Vertegenwoordiger van de Wereldbank in Jakarta, Dennis de Tray zei dat het tegengaan van corruptie de sleutel was tot economisch herstel.

Economische vooruitgang overschaduwd door geweld

In een maandelijkse rapportage aan het Internationale Monetaire Fonds (IMF) stelde de regering op 15 november 1998 dat de economische situatie stabieler werd. Het voortgangsrapport werd gepresenteerd twee dagen na bloedige onlusten in Jakarta tijdens een speciale zitting van het parlement. Het geweld overschaduwde de positieve ontwikkelingen in het rapport zoals de afnemende inflatie, dalende rijstprijzen, een daling van de rente en een sterker wordende roepia. Azië-Pacific directeur van het Internationale Monetaire Fonds, Hubert Neiss, wees erop dat het vertrouwen in de economie zou afnemen als het geweld bleef aanhouden.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Verboden boek opnieuw uitgebracht

Schrijver en voormalig politiek gevangene Pramoedya Ananta Toer lanceerde op 21 oktober 1998 opnieuw zijn verboden boek 'Hoakiau', de Chinezen. Het boek verscheen voor het eerst in 1960 en bekritiseert de eerste president Soekarno. Toen diens opvolger Soeharto aan de macht kwam werden alle werken van Toer verboden. Een verbod dat ook de regering van president Habibie in stand hield. Toer werd in 1965 gearresteerd op beschuldiging van betrokkenheid van wat de regering een Communistisch plot tegen Soekarno noemde. Hij bracht veertien jaar door in de gevangenis zonder enige vorm van proces. Vervolgens werd hij onder huisarrest geplaatst en werd het hem verboden naar het buitenland te reizen. Die beperkingen waren nog steeds van kracht.

Dag voor de rechten van de mens gevierd

De internationale dag voor de rechten van de mens, 10 december 1998, werd gemar-

keerd door honderden demonstranten in Jakarta. Vrouwenorganisaties en Oost-Timorese onafhankelijkheidsgroeperingen verzamelden zich in het centrum. Drie bussen met studenten die ook wilden deelnemen aan de demonstratie werden tegengehouden door de politie. Het geheel verliep zonder incidenten.

Proces tegen speciale eenheden

Op 23 december 1998 begon het proces tegen elf leden van de speciale legereenheid (Kopassus). Hen werd ontvoering van twintig activisten in 1997 en 1998 ten laste gelegd. Die operatie kreeg de naam 'Operatie Roos' mee. De ontvoerde activisten stonden bekend als critici van ex-president Soeharto. De aanklager vertelde de rechtbank dat de leider van de operatie, majoor Bambang Wisyono, een speciale eenheid had opgericht voor de ontvoering van de mensen die in zijn ogen een bedreiging waren voor de nationale veiligheid. Volgens de aanklager had hij dit op eigen initiatief gedaan. Mensenrechtenorganisaties zeiden dat tenminste dertien van de twintig ontvoerde activisten nog steeds vermist werden. Soeharto's schoonzoon en de toenmalige commandant van de speciale eenheden, luitenant-generaal Prabowo Subianto, werd vorig jaar uit het leger ontslagen vanwege het incident.

Subversie wet wordt afgeschaft

Minister van Justitie Muladi kondigde aan dat de regering de alom bekritiseerde antisubversie wet zou afschaffen voor de parlementsverkiezingen van juni 1999. De wet gaf de regering onbegrensde mogelijkheden om critici het zwijgen op te leggen omdat hij toepasbaar was op vrijwel elke misdaad. De maximum straf op subversieve daden is de doodstraf. Tijdens ex-president Soeharto werd de wet veelvuldig gebruikt.

Vrijlating van gevangenen

Minister van Justitie Muladi kondigde op 7 maart 1999 aan dat President Habibie zijn goedkeuring had gegeven aan de vrijlating van dissident Budiman Soedjatmiko. Soedjatmiko was de leider van de verboden politieke partij PRD en was in 1996 veroordeeld voor het uitlokken van rellen. Wanneer Soedjatmiko zou vrijkomen was nog niet bekend omdat het gratieverzoek nog in behandeling was.

Op 23 maart kondigde Muladi wederom de vrijlating aan van nog eens tien politieke gevangenen. De tien zaten een levenslange gevangenisstraf uit voor hun rol in de coup-poging in 1965. Die coup ontketende het grootste bloedbad sinds de onafhankelijkheid. Muladi zei dat de mannen, van wie de meesten al in de 70 lopen, vrijgelaten zouden worden op de voorwaarde dat ze een eed zouden afleggen aan de grondwet en de staatsideologie, de Pancasila.

BUITENLANDSE ZAKEN

Bezoek aan Maleisië afgelast

President Habibie laste op 6 oktober 1998 een reis naar buurland Maleisië af waar een bijeenkomst van de *Asia Pacific Economic Cooperation* (APEC) werd gehouden. Volgens Habibie had zijn besluit niets te maken met de politieke onrust aldaar of de gevangengenomen Anwar Ibrahim, de ontslagen vice-premier die was gearresteerd op verdenking van sodomie en corruptie.
In reactie op Habibie's besluit zei premier Mahathir Mohamad een reis naar Jakarta af waar hij het Indonesië Forum zou bijwonen. Mahathir zou het te druk hebben met interne aangelegenheden.

(Vorige berichten pag. 569/1 - 1998)

MYANMAR (BIRMA)

BINNENLAND

Strijd met oppositie NLD

Junta zegt democratie te willen

Tijdens een bezoek aan de Filippijnen op 17 februari 1998 zei de premier Than Shwe van Myanmar dat zijn land op den duur een modern land met een civiele overheid en een 'gedisciplineerde democratie' kon worden. Het land zou daar echter pas rijp voor zijn als het een stabiele economie en een sterke middenklasse had. De vorming daarvan zou een van de doelen van de militaire regering zijn. Op 17 april zei minister van Buitenlandse zaken Ohn Gyaw tijdens een bezoek aan Bangladesh min of meer hetzelfde.
Deze uitlatingen waren opmerkelijk omdat deze junta bepaald geen pro-democratisch imago had, al had men in 1997 een naamsverandering doorgevoerd: *State Law and Order Restoration Council* (SLORC) werd *State Peace and Development Council* (SPDC). De junta werd geassocieerd met het geweld dat in augustus 1988 gebruikt was om pro-democratische betogingen neer te laten slaan. Volgens de regering in de hoofdstad Yangon (het voormalige Rangoon) waren daarbij tientallen doden gevallen, maar andere bronnen spraken van enkele duizenden. Het imago van de junta was nog verder verslechterd na de verkiezingen van 27 mei 1990. Deze waren gewonnen door de Nationale Liga voor Democratie (NLD), maar de militairen hadden geweigerd de macht aan deze oppositiepartij over te dragen omdat het land nog niet klaar zou zijn voor democratie. Aung San Suu Kyi van de NLD had geweigerd dit te accepteren en daarom tot 1995 huisarrest gekregen. In 1991 ontving ze de Nobelprijs voor de Vrede vanwege haar vreedzame verzet tegen de dictatuur in haar land.

NLD vraagt om benoeming van parlementariërs

Aung San Suu Kyi bleef gedurende het gehele decennium van '90 strijden tegen de militaire dictatuur. Op 27 mei 1998 riep ze de overheid op om de in mei 1990 gekozen parlementariërs alsnog de zetels te geven waarop ze volgens haar recht hadden. Ze wilde dat de eis voor 21 augustus werd ingewilligd. De overheid ging niet akkoord en arresteerde enkele honderden leden van de NLD.

'Auto-staking' door Suu Kyi

Op 24 juli werd 1998 Aung San Suu Kyi voor een brug bij Anyarsu, 32 km buiten Yangon, door een controlepost tegengehouden en teruggestuurd naar de hoofdstad. De autoriteiten wilden voorkomen dat ze naar de stad Puthein (Bassein) ging om daar partijgenoten te ontmoeten. Suu Kyi zei echter zich niet in haar bewegingsvrijheid te willen laten beperken en begon ter plekke een protestactie in haar auto. Ze zei pas terug te gaan als alle mensen die na 27 mei gearresteerd waren werden vrijgelaten. Op 29 juli werd ze gedwongen toch naar Yangon terug te keren.
Toen ze op 12 augustus wederom probeerde naar Puthein te rijden werd ze door dezelfde controlepost bij dezelfde brug tegengehouden. Opnieuw ging ze ter plekke in

staking en trok daarmee de aandacht van de internationale pers. Ondanks pesterijen van de overheid bleef ze tot 24 augustus in haar auto zitten. Op die dag staakte Suu Kyi haar protestactie vrijwillig, volgens de NLD vanwege haar zwakke gezondheid en uitdrogingsverschijnselen.
Ondertussen had de NLD op 21 augustus bekend gemaakt een 'Volksparlement' op te zullen richten omdat de overheid niet gereageerd had op de eis van 27 mei.
In augustus en september braken in Yangon doorlopend kleine opstandjes uit. Naar aanleiding daarvan werden ook achttien buitenlanders gearresteerd. Ze hadden op straat pamfletten uitgedeeld waarin werd opgeroepen de pro-democratische opstanden van 1988 te herdenken. Ze werden tot vijf jaar gevangenisstraf veroordeeld, maar internationale diplomatie wist hen vrij te krijgen.

Schaduwregering NLD

Op 16 september 1998 maakte de NLD bekend dat er een tienkoppig comité gevormd was dat ging optreden namens de NLD-leden die bij de verkiezingen van 1990 waren verkozen. De tien konden worden gezien als een schaduwregering. Het comité verklaarde alle politieke veranderingen die na de opstanden van 1988 waren ingevoerd illegaal.
Hierna werden in enkele weken tijd wederom honderden NLD-leden van hun vrijheid beroofd. Ooggetuigen meldden dat de NLD-ers 's nachts van hun bed gelicht en geblinddoekt afgevoerd werden. De overheid van Myanmar ontkende dat er sprake was van arrestaties. De NLD-ers zouden in 'staatspensions' worden ondergebracht om daar met vertegenwoordigers van de regering te discussiëren over de politieke situatie in Myanmar. Er moest volgens Yangon vooral gesproken worden over de vraag hoe de NLD een parlement wild laten functioneren in een land zonder grondwet. De junta had de grondwet in 1988 afgeschaft en zei sinds 1993 aan een nieuwe te werken. Pas als die klaar was zou Myanmar een modern land met een 'gedisciplineerde democratie' kunnen worden.
Volgens James Rubin, woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken, werd Suu Kyi zelf niet meegenomen naar zo'n 'staatspension' om de inmiddels ontstane verontwaardiging in binnen- en buitenland over het optreden van de junta niet nog verder aan te wakkeren. De *Far Eastern Economic Review* meldde op 5 november dat 95 NLD-leden weer waren vrijgelaten.

Verdere vervolging

Op 12 december 1998 werd door het officiële persbureau *Myanma News Agency* bekend gemaakt dat 2012 leden van de NLD uit vrije wil hun lidmaatschap hadden opgezegd en 17 partijkantoren door de eigen leden gesloten waren, omdat ze hun interesse in de partij hadden verloren. Suu Kyi zei dat dit niet uit vrije wil maar onder dwang was gebeurd. Volgens haar had de NLD toch nog altijd 352 functionerende partijkantoren door het hele land.
Volgens diplomaten kwam er geen verbetering in de politieke situatie in de eerste maanden van 1999. Regeringswoordvoerder kolonel Hla Min zei op 28 februari van dat jaar dat dit de schuld was van het buitenland, dat Myanmar op grote schaal boycotte vanwege de mensenrechtenschendingen aldaar. 'Als het Westen werkelijk meer democratie voor Myanmar wenst, zou het ons moeten helpen dit doel te bereiken', zei hij. Zijn land zou vanwege het politieke en economische isolement de kans niet krijgen om te democratiseren. Ook de NLD zou het democratiseringsproces vertragen, want die had het buitenland opgeroepen tot de boycot en bovendien voor binnenlandse onrust gezorgd.
In april 1999 was er nog geen enkele aanwijzing dat de nieuwe constitutie die volgens de junta nodig was om te kunnen democratiseren spoedig van kracht zou worden.

Nieuwe minister van Buitenlandse zaken en vice-premier

Op 15 november 1998 werd Win Aung tot minister van Buitenlandse zaken benoemd. Hij verving Ohn Gyaw. Win Aung was tot dan toe ambassadeur te Groot-Brittannië geweest. Hij zou op zeer goede voet staan met luitenant-generaal Khin Nyunt, de Eerste Secretaris van de *State Peace and Development Council* — de junta — en volgens Myanmar-kenners de machtigste man van het land.
De benoeming van een burger als minister van Buitenlandse zaken maakte mogelijk deel uit van Myanmar's poging het geschonden imago van het land op te vijzelen. Op 8 maart waren al drie burgers als ministers aangewezen, waarschijnlijk met hetzelfde doel. In strijd met dit beleid was de benoeming van luitenant-generaal Tin Hla tot derde vice-premier, eveneens op 15 november. Tin Hla was toen reeds minister van Militaire zaken.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Wereldbank versus Myanmar

In september 1998 verbrak de Wereldbank alle banden met Myanmar omdat dat land kredieten niet terugbetaalde. Myanmar had een totale schuld van 14 miljoen dollar. Op 23 januari 1999 maakte Jean-Michel Severino van de Wereldbank echter bekend in de toekomst misschien toch weer met Myanmar te gaan praten als de belangrijkste donateurs van de Bank het daarmee eens waren. 'We hebben in het verleden geleerd dat het isoleren van landen als Myanmar en Noord-Korea nooit werkt', zei hij.
De mogelijke opheffing van het isolement had volgens hem niets te maken met een plan waarover de krant *International Herald Tribune* op 26 november 1998 had bericht en dat inhield dat de VN en de Wereldbank 1 miljard dollar zouden willen lenen aan Myanmar, mits de overheid de banden met de oppositie zou verbeteren.

Economische crisis

Begin jaren negentig had Myanmar economische groeicijfers van gemiddeld 7 procent gekend. Tegen het einde van het decennium waren ze tot rond de 2 procent gedaald en ging het met de economie slecht. Volgens officiële Birmese cijfers stegen de prijzen in de eerste helft van 1998 met 45 procent, maar de *Far Eastern Economic Review* meldde op 27 augustus van dat jaar dat de werkelijke inflatie in de buurt van de 110 procent had gelegen. De *Asian Development Bank* voorspelde voor 1999 een inflatie van ten minste 50 procent.
Economen in Myanmar meldden dat het aantal buitenlandse investeringen in het financiële jaar 1997/98 met 70 procent was afgenomen. De nationale dollarvoorraad was volgens hen geslonken van 250 miljoen in december 1997 tot 50 à 60 miljoen in juli 1998. Ook met de eigen munt ging het niet goed. De officiële koers bleef stabiel op 6 kyat per dollar, maar op de zwarte markt werd in april 1999 rond de 360 kyat per dollar betaald, tegenover 280 in juni 1998. Vol-

gens economen was de zwarte koers de enige reële en moest de koersval op de zwarte markt dus zeer serieus worden genomen.

Einde aan economische liberalisatie

Vanwege de economische crisis werd de periode van economische liberalisatie, die Myanmar korte tijd had gekend, beëindigd. De verordening van eind 1997 dat boeren hun rijst niet langer verplicht aan de staat hoefden te verkopen, werd in 1998 alweer ingetrokken. De vrije rijsthandel werd verboden en de boeren moesten weer genoegen nemen met vergoedingen die ver onder de marktprijs lagen.
De rijstopbrengst was in 1998 overigens de helft van waarop gehoopt was. Om honger te voorkomen werd de export beperkt. Hierdoor nam de instroom van dollars af, terwijl daar juist behoefte aan was.
Om te voorkomen dat particulieren hun geld in dollars zouden omzetten werden in januari 1998 de licenties van 30 wisselkantoren ingetrokken en vanaf maart mochten ook de grote banken geen buitenlands geld meer verkopen. Bovendien moesten alle bankrekeningen met tegoeden in buitenlandse valuta overgedragen worden aan de Bank voor Internationale Handel van het ministerie van Financiën en de nationale Handels- en Investeringsbank. Nieuwe regels maakten het voor particulieren moeilijk dollartegoeden op te nemen. Om de uitstroom van buitenlandse valuta aan banden te leggen werden op 20 maart 1998 importbeperkende maatregelen van kracht. Hierdoor werd onder andere de elektriciteitsvoorziening een alsmaar groter probleem. Energiecentrales werden steeds slechter onderhouden omdat daarvoor noodzakelijk materieel niet meer ingevoerd mocht worden. Grote delen van het land kwamen zonder stroom te zitten. Ondanks al deze problemen bleven de winkels in de steden redelijk goed bevoorraad, vooral met illegaal geïmporteerde Thaise en Chinese producten.

Crisis verergert, NLD krijgt de schuld

In 1999 werd de crisis alleen maar erger. Op 12 april kondigde de overheid in de officiële dagbladen forse bezuinigingen aan, bedoeld om het begrotingstekort te verkleinen. Alleen de uitgaven voor het leger, Myanmar's belangrijkste kostenpost, werden verhoogd.
Officiële Birmese kranten gaven de schuld van de economische crisis aan de Nationale Liga voor Democratie (NLD), de oppositiepartij die het buitenland had opgeroepen de junta te boycotten en niet in Myanmar te investeren. Aan dit verzoek was op grote schaal gehoor gegeven. De oppositieleider Aung San Suu Kyi zei op 29 april 1999 in een interview met persbureau *Reuters*: 'Ik denk dat ze zijn weggebleven omdat ze inzien dat hier geen goed investeringsklimaat heerst. Dat slechte klimaat is gecreëerd door de autoriteiten'. Ze meende dat haar oproep tot boycot nooit zo zou zijn aangeslagen als investeren in Myanmar financieel aantrekkelijk was geweest. Verder zei ze blij te zijn dat er zo massaal gehoor was gegeven aan haar oproep, maar ze toonde zich teleurgesteld over het gebrek aan respons vanuit de *Association of Southeast Asian Nations* (ASEAN), een economisch samenwerkingsverband waaraan vrijwel alle Zuidoost-Aziatische landen deelnemen, inclusief Myanmar.

JUSTITIE

Opium en heroïne

Interpol wil meer buitenlandse steun voor drugsbestrijding

Op 25 februari 1999 hield Interpol in de hoofdstad van Myanmar, Yangon (voormalig Rangoon) een conferentie over de handel in drugs. Myanmar werd er door de VS van beschuldigd de grootste heroïneproducent ter wereld te zijn. De meeste opium en heroïne zouden uit de zogenaamde Gouden Driehoek afkomstig zijn, nabij het drielandenpunt met Laos en Thailand. Omdat de VS en de EU — de twee grootste afzetmarkten voor Birmese heroïne — Myanmar boycotten vanwege diens slechte reputatie op het gebied van mensenrechten, zonden zij geen vertegenwoordigers naar de conferentie. De twee zeiden bovendien niet te geloven dat in Myanmar voldoende politieke wil bestond om de drugshandel serieus aan te pakken.
Paul Higdon van Interpol zei echter dat de autoriteiten van Myanmar wel degelijk tegen de drugshandel streden en effectiever en sneller te werk konden gaan als er meer hulp van buitenaf kwam. De Birmese overheid zelf gaf te kennen het beu te zijn vanuit het Westen wel kritiek te krijgen, maar geen steun om de situatie te verbeteren. Helemaal terecht was dit niet, want de VS en Japan hadden het land op 1 april 1998 een bedrag van 3,8 miljoen dollar gegeven om de drugshandel te bestrijden.

Washington verweet Yangon weliswaar een gebrek aan politieke wil, maar liet tevens weten dat er geen enkel bewijs bestond dat de Birmese nationale overheid zelf bij de productie van en handel in drugs betrokken was. Individuele ambtenaren en militairen in buitengewesten zouden zich er daarentegen wel degelijk schuldig aan maken, of in ieder geval tegen betaling regelmatig een oogje dicht knijpen.

Minder drugs in 1998

Volgens cijfers van de Amerikaanse overheid nam de Birmese opiumproductie in 1998 met 26 procent af tot 1750 ton, de kleinste opbrengst sinds tien jaar. De VN bevestigden dit. Volgens de VN was deze terugval hoofdzakelijk aan het slechte weer te danken.
Kolonel Kyaw Thein van de Birmese narcoticabrigade was het niet eens met dit cijfer. Hij zei dat er in 1998 50 procent minder opium was geoogst dan in 1997. De oogst van 1998 bedroeg naar schatting 680 ton opium, goed voor 68 ton pure heroïne. Volgens hem was dit aan de inspanningen van de overheid te danken.
Het feit dat er in 1998 minder opium en heroïne in beslag was genomen dan in 1997 en het aantal aanhoudingen in drugszaken was afgenomen van 5361 in 1997 tot 4845 in 1998, zou met deze verminderde opiumproductie samenhangen.

ONDERWIJS

Weinig kinderen gaan naar school

Kul Guatam, de voorzitter van de Oost-Aziatische afdeling van Unicef, zei op 12 november 1999 in de Thaise hoofdstad Bangkok dat slechts 27 procent van alle kinderen in Myanmar de lagere school afmaakte. Dat was een van de laagste percentages ter wereld. Volgens Guatam was deze situatie niet alleen het gevolg van financiële problemen, maar ook van politieke desinteresse.

Studentenprotesten tegen onderwijs en regime

Volgens diplomaten werd op 24 augustus en 2 september 1998 door naar schatting

700 tot 2.000 studenten in Myanmar gedemonstreerd, aanvankelijk tegen het onderwijskundige beleid van de overheid, maar later tegen het militaire regime zelf.
Omdat studentenopstanden in het verleden uit de hand waren gelopen, greep de oproerpolitie aanvankelijk amper in.
Op 7 oktober meldde het officiële persbureau Myanma News Agency echter dat er toch 54 mensen waren gearresteerd, met name leden van de Nationale Liga voor Democratie (NLD), Myanmars belangrijkste oppositiepartij. Ze zouden de studenten hebben opgestookt.

Yangon maakte op 5 januari 1999 bekend dat vier medische instituten heropend zouden worden. Ze waren in december 1996 tegelijk met meer dan twintig universiteiten en andere onderwijsinstellingen gesloten omdat de studenten betrokken waren geweest bij anti-overheids demonstraties. Door die maatregel was vrijwel het hele hogere onderwijs in het land stil komen te liggen. Politieke waarnemers beschouwden de heropeningen als een experiment om te kijken of het tijd was om alle onderwijsinstellingen weer te laten functioneren.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

VN bekritiseren mensenrechtenschendingen

In oktober 1998 brachten de VN een rapport uit waarin de mensenrechtensituatie in Myanmar zeer ernstig werd genoemd. Vice-secretaris-generaal Alvaro de Soto bracht niet lang daarna een bezoek aan Yangon om de situatie te bespreken met luitenant-generaal Khin Nyunt, een van de belangrijkste militaire leiders van het land, en oppositieleider Aung San Suu Kyi. Een en ander leverde weinig verbetering op.
Op 13 maart 1999 zei Fajsoomer Lallah, de VN-commissaris die het mensenrechtenbeleid van Myanmar moest controleren, dat de situatie snel verslechterde. De junta in Yangon had Lallah sinds zijn aanstelling nooit toestemming gegeven het land te bezoeken. Hij baseerde zijn mening op documenten, foto's en getuigenverklaringen.
Op 23 april 1999 zei de Commissie voor Mensenrechten van de VN te Genève dat de aanklacht die de Europese Unie tegen Myanmar bij haar had ingediend terecht was. *Amnesty International* en een aantal niet-Europese landen, waaronder de Verenigde Staten en Australië, zeiden de klacht van de EU eveneens te steunen.

In Myanmar zou sprake zijn van een escalatie van de vervolging van de pro-democratische oppositie, met name leden en aanhangers van de Nationale Liga voor Democratie (NLD). Ook werd melding gemaakt van fysiek geweld tegen oppositieleider Aung San Suu Kyi. Tot de andere misdaden waaraan de Birmese autoriteiten zich schuldig zouden maken behoorden buitenrechtelijke, snelrechtelijke en willekeurige executies, verkrachting en marteling van veroordeelden en verdachten, willekeurige confiscaties van particuliere eigendommen en landerijen en gedwongen verhuizingen. Verder zouden zowel gedetineerden als willekeurige burgers ingezet worden als dwangarbeiders, met name voor de aanleg van militaire kampen en de ontwikkeling van de infrastructuur. De genoemde schendingen van de mensenrechten zouden volgens de VN niet sporadisch maar veelvuldig voorkomen. Alle beschuldigingen werden door Yangon ontkend.

Kritiek uit andere bronnen

De *All Burma Young Monks Union* (ABYM) meldde in januari 1998 te Bangkok dat in de laatste maanden van 1997 in Myanmar tenminste zestig boeddhistische monniken waren gearresteerd en drie geëxecuteerd. Boeddhistische monniken hadden een belangrijke rol gespeeld in de pro-democratische opstanden van 1988-90. Sindsdien zou het leger 2254 boeddhistische kloosters verwoest hebben en kritische monniken vervolgen.
In april 1999 zaten volgens diplomaten duizend tot tweeduizend mensen om politieke redenen gevangen. Aanhangers van de NLD zouden door de overheid in de gaten gehouden en in hun vrijheden beperkt worden.
Tin Oo, vice-voorzitter van de NLD, meldde dat veel politieke activisten werden vermist. Vragen van familieleden over hun lot zouden niet door de autoriteiten worden beantwoord.
Voormalige Thaise gevangenen — vissers die gearresteerd waren omdat ze in de Birmese territoriale wateren hadden gevaren — meldden in september 1998 na hun vrijlating dat de leefomstandigheden in de gevangenissen van Myanmar uitzonderlijk slecht waren. Veel gedetineerden zouden er aids oplopen, doordat het HIV-virus zich verspreidde omdat de medische staf werkte met niet-steriele injectienaalden. Van de mensen die te werk werden gesteld in strafkampen zou volgens deze Thaise gevangen maar de helft de straftijd overleven. Ondervoeding en mishandeling zouden de belangrijkste doodsoorzaken zijn.

MILITAIRE ZAKEN

Gevechten met Karen Nationale Unie

In maart en april 1998 vielen enkele tientallen doden bij gevechten tussen het leger van Myanmar en de Karen Nationale Unie (KNU), een guerrillaleger dat in april 1999 uit 10.000 manschappen bestond en al sinds 1949 voor een autonome staat voor het Karen-volk in Myanmar vocht. De KNU zou huizen van vermeende sympathisanten van de militaire junta in brand hebben gestoken. Ook het Democratische Karen Boeddhistische Leger (DKBL) nam deel aan de strijd. Deze groepering had zich in 1994 van de overwegend christelijke KNU afgesplitst en werd sindsdien door de junta gesteund.
'We zullen onze strijd tegen de overheid niet opgeven, totdat Yangon trilaterale vredesbesprekingen houdt met ons en de Nationale Liga voor Democratie (NLD)', zo liet KNU-bevelhebber Bo Mya op 29 maart 1999 vanuit zijn schuilplaats in de jungle op de grens met Thailand aan journalisten weten.
Vredesbesprekingen tussen de Karen en Yangon hadden tot dan toe echter nog nooit iets opgeleverd. Zeventien andere opstandige etnische minderheden hadden inmiddels al wel vrede met de junta gesloten. In ruil voor ontwapening hadden ze een grote mate van autonomie gekregen.

Volgens buurland Thailand verbleven sinds 1994 zo'n honderdduizend Karen in Thaise vluchtelingenkampen. Leden van het DKBL zouden regelmatig de grens oversteken om gevluchte Karen te dwingen naar Myanmar terug te keren. Omdat de meeste Karen in de kampen KNU-aanhangers waren, was dit herhaaldelijk op gewapende gevechten uitgelopen.

BUITENLANDSE ZAKEN

Than Shwe bezoekt Thailand

Op 8 maart 1998 arriveerde premier Than Shwe in de Thaise stad Chiang Rai. Hij was

de eerste regeringsleider van Myanmar die het buurland op bilaterale basis bezocht, sinds het Birmese leger in 1988 met geweld een pro-democratische opstand neer had geslagen. Hij sprak o.a. met de Thaise premier Chuan Leekpai. Zijn bezoek aan Thailand maakte deel uit van een tournee langs de negen landen van de *Association of Southeast Asian Nations* (ASEAN), een economisch samenwerkingsverband waar Myanmar sinds 1997 deel van uitmaakte.
Thailand en Myanmar hadden van oudsher tamelijk slechte onderlinge betrekkingen. Myanmars toetreding tot de ASEAN was een aanleiding om hierin verbetering te brengen. Het bezoek van Than Shwe was voorafgegaan door een ontmoeting tussen legerleiders van beide landen op 17 februari.

Een strijd om de territoriale wateren had in het jaar daarvoor tot vuurgevechten op zee en verslechtering van de Thais-Birmese betrekkingen geleid. Than Shwe en Chuan Leekpai spraken over dit probleem.
De Birmese drugshandel was echter een nog heikeler punt. Thailand zei als doorvoerhaven voor heroïne en amfetaminen uit het buurland gebruikt te worden. Bangkok beschouwde dit als de grootste bedreiging voor de binnenlandse veiligheid van Thailand en wilde dat Yangon er iets tegen deed. Myanmar was volgens de Verenigde Staten al jaren 's wereld grootste producent van heroïne. Thailand was vroeger ook een belangrijke producent van opium en heroïne geweest, maar had internationaal respect afgedwongen door zijn zogenaamde 'oogstvervangings programma's', die erop gericht waren verbouwers van opium alternatieve inkomstenbronnen te bieden. Than Shwe zei dat ook zijn land de drugsproductie probeerde aan te pakken, maar niet voldoende succes boekte vanwege een gebrek aan buitenlandse hulp.

Ontmoeting EU-ASEAN afgelast

Een geplande ontmoeting tussen de ministers van Buitenlandse zaken van de landen van de *Association of Southeast Asian Nations* (ASEAN) en de Europese Unie (EU), die op 30 maart 1999 in Berlijn plaats had moeten vinden, werd afgelast. De EU had laten weten dat minister Win Aung van Myanmar niet welkom was, omdat de Unie weigerde hoge ambtenaren uit dat land te ontvangen zolang de mensenrechten er nog op grote schaal geschonden werden. Secretaris-genaal Rodolfo Severino van de ASEAN was van mening dat een ASEAN-top zonder Myanmar niet mogelijk was en had hem daarom afgelast.
Myanmar was in 1997 toegetreden tot de ASEAN, een economisch samenwerkingsverband tussen negen landen uit de regio. De ontmoeting in Berlijn had de eerste top tussen de ASEAN en de EU moeten worden sinds 1996.

De minister van Buitenlandse zaken van Myanmar, Win Aung zei op 28 april dat de boycot van de EU tegen zijn land geen enkel effect had. 'Ze kunnen doen wat ze willen en wij (...) zullen doen wat goed is voor ons land, ongeacht welke acties ze ondernemen', zei hij. 'We kunnen niet van het door ons gekozen pad afwijken.' De beschuldigingen die de EU uitte zouden op geen enkele manier de reële binnenlandse situatie reflecteren. Hij zei dat de Birmese overheid probeerde een economisch sterk en democratisch land op te bouwen. De door de EU en andere buitenlanden gesteunde pro-democratische Birmese oppositiepartij NLD deed in zijn ogen echter alles wat het maar kon om dit te dwarsbomen, bijvoorbeeld het oproepen van het buitenland om Yangon politiek en economisch te boycotten.

OVERLEDEN

Michael Aris, echtgenoot van oppositieleider Aung San Suu Kyi

Op 27 maart 1999 overleed Michael Aris op 53-jarige leeftijd aan prostaatkanker. Aris was de echtgenoot van de Birmese oppositieleider Aung San Suu Kyi. Hij stierf in Londen waar hij als Tibet-kenner had gewerkt. Al drie jaar had hij geen toestemming van de autoriteiten van Myanmar meer gekregen om zijn vrouw in Yangon te bezoeken, ook niet toen inmiddels bekend was dat hij spoedig zou sterven. Feitelijk waren de onderlinge contacten tussen het echtpaar al tien jaar door de overheid bemoeilijkt. Yangon had Suu Kyi op 26 maart echter wel toestemming gegeven naar Londen af te reizen. Ze was daar niet op in gegaan uit angst later Myanmar niet meer in te komen. Om diezelfde reden had ze het land al sinds 1988 niet meer verlaten.
Suu Kyi voerde zeven dagen na het overlijden van haar man de traditionele boeddhistische begrafenisrituelen wel op, al was het dan in Yangon en niet in Londen. Ongeveer duizend mensen waren erbij aanwezig. De Birmese overheid gaf alle vrijheid voor de ceremonie, hoewel de deelnemers zich wel moesten legitimeren.

(Vorige berichten pag. 138/1 - 1998)

VIETNAM

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Vakbonden verplicht in buitenlandse bedrijven

De Vietnamese Algemene arbeidsconfederatie kondigde op 5 november 1998 aan dat in alle buitenlandse bedrijven in Vietnam cellen van de enige legale vakbond ondergebracht moesten worden. De maatregel stond in een rapport dat ook meldde dat steeds meer arbeiders te weinig politiek bewustzijn hadden en de klassenstrijd dreigden te vergeten. Een belangrijke taak voor de vakbond zou ook het onderwijs in marxisme-leninisme en de theorieën van de Vietnamese revolutionair Ho Chi Minh moeten worden.
Vietnam zette eind jaren tachtig de deur op een kier voor buitenlandse ondernemingen, maar wilde die wel onder controle houden, bijvoorbeeld door in ieder bedrijf vertegenwoordigers van de Communistische partij onder te brengen.

Voedseltekort voor 2,3 miljoen mensen

Het officiële dagblad *Sai Gon Giao Phon* meldde op 24 maart 1999 dat 2,3 miljoen van de 79 miljoen Vietnamezen structureel te weinig te eten hadden. Meer dan de helft van hen zou honger lijden. De overheid weet de voedseltekorten aan de droogte die het land in 1998 had getroffen. Er werd 38,5 miljard dong (ca. 6 miljoen gulden) uitgetrokken om de getroffenen te helpen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Economische groei ondanks crisis

In de tweede helft van 1998 leek de economie ernstig te stagneren. Premier Phan Van Khai zei op 29 september 1998 te verwachten dat de export in dat jaar het equivalent van 17,89 miljard gulden op zou leveren. Dat betekende de laagste groei van de ex-

port sinds zeven jaar. In oktober meende de Wereldbank dat de Vietnamese economie in 1998 naar schatting met 3 tot 5 procent zou groeien. Ook dat betekende een stagnatie, want in 1997 was de groei nog 8 procent geweest. Als er niet snel economische hervormingen kwamen zag de toekomst van Vietnam er volgens de Bank somber uit. De *Asian Development Bank* zei dat het buitenland in 1999 naar verwachting 500 miljoen dollar in Vietnam zou investeren. Drie jaar eerder was dat nog 1,8 miljard geweest. Premier Khai bevestigde dat de buitenlandse interesse in Vietnam afnam.

Op 2 januari 1999 kwam de premier echter met veel positievere berichten. Hij zei toen dat het ergste deel van de crisis achter de rug was en de economische groei in 1998 ondanks de vele problemen waarmee het land te kampen had gehad, toch nog 6 procent had bedragen, hetgeen precies overeenkwam met het percentage waarnaar de Partij had gestreefd. Vietnam kon volgens Khai nog altijd in zijn eigen voedselbehoeften voorzien en hield zelfs iets over om te exporteren, met name rijst.

Bankhervormingen

De vier grote staatsbanken van Vietnam — *Bank for Foreign Trade of Vietnam, Industrial and Commercial Bank of Vietnam, Bank for Investment and Development of Vietnam* en de *Vietnam Bank for Agriculture and Rural Development* — kregen in de tweede helft van de jaren negentig steeds vaker te maken met zogenaamde 'slechte leningen', uitstaande kredieten die niet werden terugbetaald omdat de debiteuren daartoe niet in staat waren. De 'slechte leningen' tastten de liquiditeit van de banken ernstig aan. Volgens Hanoi bestond in november 1998 13,7 procent van alle uitstaande kredieten uit 'slechte leningen'. Onafhankelijke economen schatten het percentage hoger. Volgens hen zouden vooral de 5500 staatsbedrijven hun leningen zelden terugbetalen, terwijl ongeveer de helft van alle in Vietnam verstrekte kredieten juist bij hen terecht kwam.

'Slechte leningen' en de daardoor veroorzaakte liquiditeitsproblemen bij banken hadden in andere Zuidoost-Aziatische landen inmiddels tot ernstige economische crises geleid. Om te voorkomen dat het ook in Vietnam zo zou lopen besloot Hanoi de verarmde banken te gaan rekapitaliseren. Omdat Vietnam daar als een van de armste landen ter wereld geen geld voor had, werd de hulp van de Wereldbank ingeroepen. Die liet echter weten dat pas hulp geboden kon worden als het land zijn financiële sector grondig had gereorganiseerd. Dit hield met name in dat de grote banken meer inzicht moesten geven in de bestemmingen van hun bestedingen. Hieraan werd voorzichtig gehoor gegeven.

Andrew Steer, president van de Wereldbank in Vietnam, zei op 1 april 1999 dat Hanoi langzaam maar zeker zijn vier grote socialistische staatsbanken begon te hervormen. 'Aan de daadwerkelijke herstructurering is nog maar weinig gedaan, maar de overheid is wel aan het denken over een duidelijke routekaart', zei Steer. Hanoi zou de activiteiten van de vier grote staatsbanken inmiddels hebben laten doorlichten en er bestonden volgens Steer aanwijzingen dat in september 1999 gestopt zou worden staatsbedrijven te begunstigen met leningen die politiek gemotiveerd, maar niet commercieel verantwoord waren. Ook zou Hanoi een instantie in het leven hebben geroepen die de banken moest helpen hun 'slechte leningen' te lokaliseren en te scheiden van de goede leningen.

Overheid blijft dominant in economie

Hanoi maakte op 23 maart 1999 bekend dat ze ondanks de *doi moi*, het economische hervormingsbeleid dat in 1986 gelanceerd werd en de socialistische economie moest liberaliseren, de hoofdrol wilde blijven spelen in de nationale economie. De regering gaf te kennen geen enkel particulier belang toe te staan in lokale en internationale telecommunicatienetwerken en de productie van explosieven, giftige chemicaliën, radioactieve materialen, geld en andere waardepapieren. Voor een aantal andere sectoren werd bepaald dat de staat ten minste twee keer zoveel aandelen moest bezitten als de grootste particuliere aandeelhouder. Deze regel gold onder andere voor de grootschalige winning van minerale grondstoffen, olie en aardgas; handel in petroleum; productie van kunstmest, insecticiden, medicijnen, chemicaliën, alcohol, tabakswaren en waardevolle metalen; opwekking en distributie van energie; posterijen en diensten op het gebied van telecommunicatie; goederenvervoer per vliegtuig, trein en schip; drukkerijen; uitgeverijen; bedrijven met een waarde van meer dan 10 miljard dong (1,43 miljoen gulden) en non-profit ondernemingen.
In 1999 waren inmiddels 151 voormalige staatsbedrijven geheel of gedeeltelijk geprivatiseerd. De staat had er nog 5500 volledig in handen.

JUSTITIE

Massale amnestie

Op 1 september 1998 liet de Vietnamese overheid ter ere van Onafhankelijkheidsdag (2 september) 5219 gevangenen vrij. Vietnam verleent op nationale feestdagen wel vaker amnestie, maar zelden zo massaal. Tot de vrijgelatenen behoorde dissident Doan Viet Hoat, een journalist die van 1976 tot 1988 gevangen had gezeten en in 1990 vijftien jaar tegen zich had horen eisen omdat hij voor afschaffing van de Communistische partij had gepleit. Na zijn plotselinge vrijlating vertrok hij naar Los Angeles waar hij vertelde dat hij vier jaar in een isoleercel had doorgebracht. Doan Viet Hoat zei dat de Vietnamese autoriteiten hem gedwongen hadden het land te verlaten en kondigde aan terug te gaan zodra dat mogelijk was om zijn strijd voor democratie in Vietnam voort te zetten.
Ook dissident Nguyen Dan Que werd vrijgelaten. Deze arts was in 1991 tot twintig jaar cel veroordeeld omdat hij voor economische hervormingen had gepleit. Drie andere prominente dissidenten die hun vrijheid terugkregen waren Ly Tong en de boeddhistische monniken Thich Quang Do en Thich Tue Sy.

Op 26 oktober 1998 kondigde president Tran Duc Luong aan dat nogmaals massale amnestie zou worden verleend voor 2607 mensen. Ter ere waarvan zij naar huis mochten en wie ze waren werd niet bekend gemaakt. Buitenlandse waarnemers hielden er rekening mee dat Vietnam probeerde een goede indruk te maken op de VS met wie het in onderhandeling was over verbetering van de handelsbetrekkingen.

Corruptie aangepakt

Op 29 september 1998 zei premier Phan Van Khai op een congres voor lokale overheden dat de aanwezigen opener en eerlijker moesten gaan werken om een verder afglij-

den van de nationale economie te voorkomen. Hij doelde hiermee op de enorme corruptie onder lokale ambtenaren, met name op het platteland. Hij meldde dat de 80 procent van de Vietnamese bevolking die op het platteland woonde steeds onrustiger begon te worden en in toenemende mate protesteerde tegen armoede, corruptie en machtsmisbruik. 'Zonder stabiliteit in de agrarische gebieden (...) zou onze sociaal-economische situatie wel eens voor onverwachte moeilijkheden kunnen komen te staan', zei hij.

Kritiek en zelfkritiek

Op 2 februari 1999 kondigde de Communistische partij aan harder op te zullen treden tegen smokkel en corruptie. Alle partijleden zouden in de komende twee jaar worden opgeroepen om deel te nemen mee aan sessies van zelfkritiek en kritiek, bedoeld om corruptie binnen de Partij aan het licht te brengen en uit te roeien. Het uitoefenen van openlijke zelfkritiek en kritiek om de ideologie en moraal zuiver te houden is een communistisch gebruik. Verder werd gemeld dat alleen de lagere overheden corrupt waren. De nationale overheid zouden zich er niet schuldig aan maken.

Ambtenaren veroordeeld

Op 29 april stonden in Ho Chi Minh-Stad 74 mensen terecht omdat ze verdacht werden van smokkel en corruptie. Tot de betrokkenen hoorden tientallen politie- en douanebeambten en hun superieuren. Ze zouden smeergelden hebben ontvangen en in de periode 1994-1997 voor een bedrag ter waarde van circa 142 miljoen gulden aan smokkelwaar het land binnen hebben laten komen, met name elektronica en auto's. De verdachten werden schuldig bevonden. De zwaarste straffen waren voor Phung Long That, hoofd van de anti-smokkel brigade van de douanedienst van Ho Chi Minh-Stad en Tran Dam van het bedrijf Tan Truong Sanh. Beiden kregen de doodstraf.

Overheid wil minder zware straffen

Het ministerie van Justitie maakte op 27 april 1999 bekend dat strafbare feiten strakker gedefinieerd moesten worden en het aantal overtredingen waarop de doodstraf stond teruggebracht zou worden van 44 naar 30, omdat gebleken was dat de misdaadcijfers niet afnamen als de doodstraf vaker of voor meer soorten overtredingen werd uitgevoerd. Verder zou het vuurpeloton vervangen moeten worden door een meer 'humane' executiemethode.
Verdachten die in de dodencel zaten vanwege een misdaad waarop niet langer de doodstraf stond, konden echter niet op gratie rekenen. In 1998 werd in Vietnam 30 keer de doodstraf voltrokken, in de meeste gevallen wegens moord en handel in drugs.

GEZONDHEID EN ZORG

Steeds meer straatkinderen

Premier Phan Van Khai zei op 8 oktober 1998 dat er snel iets gedaan moest worden aan het groeiende aantal straatkinderen. Vietnamese deskundigen schatten het aantal zwerfkinderen van onder de 16 jaar op 16.000. Grote aantallen kinderen trekken naar de steden en belanden in toenemende mate in de prostitutie en misdaad of worden ingezet bij gevaarlijk of smerig werk. Ook zouden steeds meer rijke families straatkinderen gebruiken als hulp in de huishouding, dikwijls zonder ze daarvoor te betalen. Ook Unicef gaf te kennen zich zorgen te maken om het snel toenemende aantal straatkinderen in Vietnam.
De Vietnamese overheid stelde in oktober een bedrag van 9,2 miljard dong (ca. 1,32 miljoen gulden) beschikbaar om de kinderen te helpen. Hoe het geld besteed zou worden werd niet gemeld.

LANDBOUW

Landbouwhervormingen tegengehouden

De *Far Eastern Economic Review* meldde op 10 december 1998 dat het Vietnamese parlement in oktober 1998 tegen een regeringsvoorstel om de landbouw te liberaliseren had gestemd. Het komt bijna nooit voor dat de Nationale Vergadering een regeringsvoorstel afwijst.
Het bestaande landbouwsysteem was in de jaren tachtig ingevoerd ter vervanging van de collectivistische landbouw. Het was gebaseerd op particuliere bedrijven die zelf geen grond mochten bezitten, maar maximaal 3 hectare van de overheid konden pachten. De regering had die limiet los willen laten, omdat 3 hectare volgens haar te weinig was om een gezin een redelijk bestaan te kunnen bieden. Doordat de landbouwbedrijven niet mochten groeien, zou de economische ontwikkeling van het platteland stagneren en werden de verschillen in inkomsten tussen de steden en de agrarische gebieden alsmaar groter.
De hervorming was niet doorgegaan omdat met name de voormalige partijleider Do Muoi er fel op tegen was. Hij had het parlement ervan weten te overtuigen dat het loslaten van de limiet grootgrondbezit in de hand kon werken. De grotere bedrijven zouden personeel aan moeten nemen, wat volgens hem tot uitbuiting kon leiden.
Maar volgens onafhankelijke economen zouden de hervormingen de rurale economie juist dusdanig stimuleren dat die personeelsleden waarschijnlijk meer zouden gaan verdienen dan wanneer ze op een te klein eigen bedrijf door bleven werken.

NATUUR EN MILIEU

Tyfoons en overstromingen

In 1998 vielen ten gevolge van tropische stormen in totaal 397 doden en 121 gewonden. Er zouden 11.151 huizen verwoest en meer dan 533.000 ernstig beschadigd zijn. Op 37.000 ha landbouwgrond werd de oogst verwoest. De totale economische schade werd geraamd op 1.632 miljard dong (ca. 233,53 miljoen gulden). Deze cijfers werden op 11 januari 1999 vrijgegeven door het Vietnamese Centrale comité voor Controle van Overstromingen en Stormen.
Volgens het Rode Kruis had Vietnam in 1998 ook nog eens met de ernstigste overstromingen sinds 1964 te kampen gehad.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Hanoi waarschuwt journalisten

Op 28 november 1998 riep de voorzitter van de Communistische partij Le Kha Phieu journalisten op de partijlijn te blijven volgen. 'Voor echte journalisten is het noodzakelijk (...) de gedachten en wensen van het publiek te reflecteren en de juiste politieke koers aan te houden', zei hij. Veel journalisten zouden te negatief schrijven over de binnenlandse ontwikkelingen. Phieu vond dit niet revolutionair en het zou de bevolking van Vietnam in verwarring brengen.

Vietnam kent uitsluitend media die in handen zijn van de overheid. Officiële censuur

is er niet; redacties van kranten en tijdschriften worden verantwoordelijk gehouden voor de publicaties en dienen dus goed op de hoogte te zijn van wat volgens de Partij wel en niet geoorloofd is. In het najaar van 1998 werd nog een redacteur van een krant tot meer dan een jaar gevangenisstraf veroordeeld omdat hij bericht had over fraude op hoog politiek niveau.

Buitenlandse kritiek op schendingen van de mensenrechten

Mensenrechtenorganisatie *Amnesty International* gaf op 7 januari 1999 en de Amerikaanse overheid op 26 februari 1999 een rapport uit over Vietnam. In beide stukken werd de Vietnamese situatie op het gebied van mensenrechten als zeer ernstig afgeschilderd. Er werd melding gemaakt van mishandeling, slechte omstandigheden in gevangenissen, willekeurige arrestaties en restricties van de vrijheden van pers, meningsuiting, vergadering en vereniging.

Relatie met VS verslechterd

Vietnam reageerde geïrriteerd op wat het 'buitenlandse bemoeienis met interne aangelegenheden' noemde. Phan Thuy Thanh, woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse zaken zei op 28 februari: 'Er zijn in Vietnam geen politieke of religieuze gevangenen.' In de Vietnamese gevangenissen zouden volgens haar alleen wetsovertreders zitten. Ze gaf verder te kennen dat de Vietnamese overheid het betreurde dat de betrekkingen met de VS, die onlangs wat hartelijker waren geworden, door de Amerikaanse kritiek weer waren bekoeld.
Die betrekkingen verslechterden nog verder toen de vooraanstaande dissident Nguyen Thanh Giang op 2 maart werd gearresteerd wegens het 'misbruik van democratische rechten'. Hij zou in het bezit geweest zijn van anticommunistische documenten wat in strijd werd geacht met de wet die verbiedt dat de vrijheid van pers en meningsuiting — die Vietnam officieel wel kent — misbruikt wordt om de staat te ontwrichten.
De arrestatie van Giang werd door het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken slecht ontvangen dat reageerde met de krachtigste taal die de VS sinds het herstel van de diplomatieke betrekkingen in 1995 hadden gebezigd en vroeg op 12 maart om Giangs onmiddellijke en onvoorwaardelijke vrijlating.
Giangs detentie was toen nog in geen enkele Vietnamese krant genoemd. Pas op 15 maart werd er voor het eerst melding van gemaakt, maar zonder de reden voor zijn arrestatie te noemen. De krant *Nhan Dan* (het Volk), een spreekbuis van de Communistische partij, schreef vervolgens op 18 maart dat Vietnam een onbetwistbaar gezond democratisch klimaat had. 'Toch gaan sommige mensen vanwege persoonlijke onvrede tegen de algemene tendens en de aspiraties van de hele natie in. Ze zijn vreemdelingen in hun eigen (...) vaderland geworden. Hun afwijkende stem is individualistisch en wordt door niemand beaamd.' De detentie van andersdenkenden zou niet onderdrukkend bedoeld zijn, maar de stabiliteit van de natie dienen. Ongelimiteerde vrijheid van meningsuiting zou tot sociale en politieke chaos leiden, iets waarbij de meerderheid van de Vietnamese bevolking volgens Nhan Dan geen belang had. Verder schreef de krant dat ieder land het recht heeft zijn problemen op zijn eigen manier op te lossen en het buitenland Vietnam dus niet mocht bekritiseren.

Machtsstrijd binnen de communistische partij

De in Parijs gevestigde Alliantie Vrij Vietnam zei dat Giangs arrestatie mogelijk opgevat diende te worden als waarschuwing voor andere dissidenten die steeds meer aandacht naar zich toe trokken en ook binnen de communistische partij invloed leken te krijgen. In januari was de prominente legerofficier Tran Do de Partij uitgezet, omdat hij openlijk had gepleit voor fundamentele politieke en economische hervormingen en op 25 februari had Hanoi bekend gemaakt dat partijleden met meningen die afweken van de officiële ideologie gestraft zouden worden.
Het tijdschrift *Far Eastern Economic Review* uit Hongkong schreef op 15 april dat er volgens diplomaten in Hanoi een machtsstrijd gaande was tussen hervormers en conservatieven binnen de Partij.

Kritiek op gebrek aan godsdienstvrijheid

In oktober 1998 kreeg Vietnam bezoek van Abdelfattah Amor, de Speciale rapporteur voor Religieuze intolerantie van de Verenigde Naties. Na afloop van zijn bezoek concludeerde hij dat de communistische overheid van Vietnam nog altijd strikte controle over religieuze groeperingen probeerde uit te oefenen. Er zouden religieuze leiders gevangen zitten om hun politieke en religieuze overtuigingen die niet door de overheid werden gedeeld. Iedere religieuze groepering moest zich bovendien aansluiten bij officiële overheidsinstellingen voor religie. Wie zich aan die overheidscontrole probeerde te onttrekken zou volgens Amor last krijgen met de autoriteiten.

Amor meldde verder dat het hem tijdens zijn bezoek moeilijk was gemaakt om gesprekken te voeren met individuen en organisaties die hij zelf had uitgekozen.
Hanoi ontkende alle beschuldigingen. Amor zou niet objectief geweest zijn en bij voorbaat al iets tegen Vietnam hebben gehad. Mede naar aanleiding van het bezoek van Amor maakte Le Sy Vuong Ha, woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse zaken, op 18 maart 1999 bekend dat buitenlandse groeperingen en individuen die de situatie op het gebied van religieuze vrijheid en andere mensenrechten wilden inspecteren niet langer welkom waren in Vietnam.

Op 8 april 1999 zei het in Parijs gevestigde Vietnam Comité voor Mensenrechten in navolging van Amor dat Vietnam kritische religieuzen arresteerde onder het voorwendsel dat zij de binnenlandse veiligheid bedreigden. De groepering uitte deze beschuldiging in Genève waar de Commissie voor Mensenrechten van de VN vergaderde.
De boeddhistische monnik Thich Quang Do, een van Vietnams bekendste dissidenten, bevestigde de berichten van het Parijse Comité en de VN-rapporteur. Do had 20 jaar hoofdzakelijk in gevangenissen en onder huisarrest doorgebracht vanwege zijn roep om vrijheid, democratie en respect voor mensenrechten. Ook had hij steeds geweigerd samen te werken met de Vietnamese Boeddhistische kerk, een overheidsorgaan dat in 1975 in het leven was geroepen en alle bestaande boeddhistische organisaties had geabsorbeerd. Do wilde dat boeddhisten en andere religieuzen de vrijheid kregen hun eigen bestuursorganen op te richten en te volgen. Hij was bij de massale amnestie van september 1998 uit de gevangenis ontslagen. Naar eigen zeggen werd zijn klooster in Ho Chi Minh-Stad sindsdien door de politie in de gaten gehouden en zijn telefoon afgeluisterd.

Het officiële persbureau *Vietnamese News Agency* maakte op 21 april 1999 melding van een decreet waarin werd gesteld dat Vietnam volledige godsdienstvrijheid kende, in zoverre religieuze activiteiten niet werden gebruikt om de staat schade toe te brengen.

Het decreet stelde bovendien dat alle bezittingen die de overheid in het verleden van religieuze groeperingen had geconfisqueerd in handen van de staat zouden blijven. Na de communistische machtsovernames van 1954 (Noord-Vietnam) en 1975 (Zuid-Vietnam) had de overheid gebedsplaatsen, scholen, kantoren en andere eigendommen van geloofsgroeperingen in beslag genomen.

De meeste Vietnamezen zijn gelovig. Het boeddhisme, dikwijls doorspekt van animistische en taoistische invloeden, is verreweg de grootste religie.

MILITAIRE ZAKEN

Vietnamoorlog op Internet

De Amerikaanse vice-president Al Gore kondigde op 10 november 1998 aan de opening op internet van een 'virtuele muur' waarop de slachtoffers van de Vietnamoorlog herdacht konden worden. De website op www.thevirtualwall.org was naar zijn zeggen ook gecreëerd voor hen die de oorlog wilden leren begrijpen. Aan Vietnamese slachtoffers of de gevolgen van de oorlog voor Vietnam besteedde de website geen aandacht.

Vietnam behoeft geen verontschuldigen

Nadat de Zuid-Koreaanse president Kim Dae-jung Vietnam zijn excuses had aangeboden voor het feit dat zijn land tijdens de Vietnamoorlog aan Amerikaanse zijde had gevochten, zei premier Phan Van Khai van Vietnam op 16 december 1998 dat hij dergelijke verontschuldigingen niet nodig vond. Khai zei dat in het verleden vele legers zijn land hadden belaagd — alleen al in de periode na de Tweede Wereldoorlog verloren 4 miljoen Vietnamezen het leven in oorlogen — maar dat de Vietnamezen er toch telkens weer in slaagden hun zelfstandigheid te behouden of te herwinnen. 'We willen het verleden afsluiten en naar de toekomst kijken', zei hij.

Gevolgen van Agent Orange

Een groepering van Amerikaanse oorlogsveteranen probeerde op 4 januari 1999 druk uit te oefenen op Washington. Ze wilden dat er een onderzoek zou komen naar de langdurige effecten van de 90 miljoen liter ontbladeringsmiddelen die de VS tijdens de Vietnamoorlog over beboste gebieden hadden uitgegoten om grondtroepen beter vanuit de lucht te kunnen zien. Agent Orange was het bekendste ontbladeringsmiddel. Na de oorlog zouden naar schatting 100.000 Vietnamese kinderen met ernstige geboorteafwijkingen ter wereld zijn gekomen, doordat hun ouders met de giftige stoffen in aanraking waren geweest. Ook het milieu zou er zwaar door zijn belast.

Volgens Tom Cory, vice-voorzitter van de *Vietnam Veterans of America* had de Amerikaanse politiek steeds weten te voorkomen dat Washington iets zou doen om Vietnam te helpen de door de oorlog veroorzaakte problemen op te lossen. Hij zei dat het de hoogste tijd was om die houding te veranderen. Washington reageerde niet op zijn oproep.

BUITENLANDSE ZAKEN

Vriendschap met China

In oktober 1998 bracht premier Phan Van Khai voor het eerst sinds zijn aanstelling in 1997 een bezoek aan de Chinese hoofdstad Peking. Hij ontmoette daar onder andere president Jiang Zemin van China. Het bezoek bracht de twee voormalige aartsvijanden dichter bij elkaar dan ooit. China en Vietnam sloten pas in 1992 diplomatieke betrekkingen na elkaar jaren achtereen bevochten of genegeerd te hebben. Gesproken werd over de nieuwe vriendschapsbanden en de economische crisis in Azië. Dat de crisis de twee landen minder had getroffen dan bijvoorbeeld Indonesië of Thailand, was volgens de Chinese president te danken aan het feit dat China en Vietnam socialistisch waren.

Een van de belangrijkste doelen van het bezoek was de beëindiging van een grensconflict dat al jaren sleepte. Toch was het pas op 25 februari 1999 dat hiervoor een definitieve oplossing werd gevonden. China gaf toen bovendien toe 800.000 landmijnen langs de Vietnamese grens gelegd te hebben tijdens de oorlog tussen China en Vietnam in 1979. Peking beloofde ze voor het jaar 2000 allemaal onschadelijk te zullen maken.

Vietnam organiseert ASEAN-top

Op 15 december 1998 werd in Hanoi een top van de ASEAN (*Association of Southeast Asian Nations*) geopend, waarop met name de gezamenlijke aanpak van de regionale economische crisis werd besproken. Voor Vietnam zelf was de symbolische waarde van de top belangrijker dan de inhoud ervan, omdat het ermee aan de wereld duidelijk kon maken dat het geïsoleerde en weinig positieve imago dat het lange tijd had gehad tot het verleden behoorde.
'Vietnams lidmaatschap van de ASEAN bezegelt zijn eenheid met de rest van Zuidoost-Azië en sluit de verschillen uit het verleden af', zei ASEAN secretaris-generaal Rodolfo Severino. Vietnam-kenners uit binnen- en buitenland meenden dat de ASEAN-top in Hanoi definitief een einde maakte aan de status van Vietnam als paria van Zuidoost-Azië.

De ASEAN is een landenbond waaraan vrijwel alle landen van Zuidoost-Azië deelnemen en die naar verregaande economische samenwerking streeft. Ooit was het karakter van deze associatie fel anticommunistisch. Na de val van de Sovjet-Unie werd de Koude Oorlog echter snel vergeten en in 1995 mocht het communistische Vietnam toetreden.

OVERLEDEN

Vu Van Mau, laatste premier van Zuid-Vietnam

Vu Van Mau, de laatste premier van het voormalige Zuid-Vietnam, overleed op 20 augustus 1998 te Parijs. Familieleden maakten dit op 9 september bekend. Vu Van Mau was slechts twee dagen premier geweest, omdat vrijwel onmiddellijk na zijn aanstelling op 28 april 1975 Noord-Vietnamese troepen Saigon innamen en Zuid-Vietnam verenigd werd met het communistische noorden. Vu Van Mau had Zuid-Vietnam ook gediend als minister van Buitenlandse zaken en als ambassadeur in Nederland, België en Groot-Brittannië. Hij werd 84 jaar oud.

(Vorige berichten pag. 579/3 - 1998)

Aflevering nr. 3141

NEDERLAND
Eindrapport enquêtecommissie Bijlmerramp 261
Prins Willem-Alexander mag IOC-lid worden 261
Kamer stemt in met vorming Twentestad 262
Ontslagen bij CBS 262
Zware verliezen bij PGGM-dochter 263
Stuiveling nieuwe president Rekenkamer 263
Technolease-constructie toegestaan 263
EU geeft 91,4 miljoen voor aanleg spoor 263
BBP herberekend 263
Staat stelt criminoloog schadeloos 263
Politie schiet op Feyenoord-aanhangers 263
Uitslagen verkiezingen Provinciale Staten 264
Bubbelbad was bron veteranenziekte 265
Faber informeerde Kamer onvolledig 265
Industrie akkoord met reductie CO_2-uitstoot 265
Lockerbie-verdachten in Nederland 266

BELGIË
Vlaamse partijen gaven bijna 800 miljoen frank uit 266
Consensus over grondwetswijzigingen 267
Commissie-Verkiezingsuitgaven haalt bakzeil 268
Scherpere controle op wapenhandel bepleit 268
Tekorten bij ziektekostenverzekering 268
Kamer keurt nieuwe vennootschapswet goed 269
Bedrijven betalen slechts helft van officieel belastingtarief 269
MAP II goedgekeurd en direct opgeschort 269

DENEMARKEN
Overeenstemming over begroting 1999 269
Plannen voor EMU-referendum 270
Politie arresteert tientallen Koerden 270
EC daagt Denemarken voor rechter 270
Nationalisten winnen in Groenland 270

GROOT-BRITTANNIË
Regering behoudt steun na schandalen 271
Hervorming House of Lords 271
Rapport over racisme bij politie 272
Invoering euro voorbereid 272
Derde begroting van minister Brown 273
Vrijspraak moslimparlementslid 274
Pinochet in beroep tegen uitlevering 274
Leeftijd voor homoseksueel contact verlaagd 274
Aanscherping immigratiewetgeving 274
Wales krijgt Blair-gezinde Labourkandidaat 274
Zelfstandigheid domineert verkiezingsdebat in Schotland 274
Vredesproces Noord-Ierland vertraagd 275

NOORWEGEN
Regering sluit akkoord over begroting 277
Bondevik wijzigt regering 278
Koning Harald in opspraak 278
Arbeiderspartij wil discussie aansluiting EU 278

PORTUGAL
Groter tekort op begroting voor 1999 279
Regionalisering in referendum afgewezen 280
Begroting voor 1999 aangenomen 280
Onderzoek naar kinderarbeid 280
Nobelprijs voor José Saramago 281
Verdrag van Amsterdam geratificeerd 281
Overeenkomst tussen Indonesië en Portugal 281

ZWEDEN
Minister van Financiën neemt ontslag 282
Scheuring dreigt bij SAP 283
Compensatie voor slachtoffers sterilisatie 283
Kleinbedrijf krijgt andere ontslagregels 283

DOMINICAANSE REPUBLIEK
Verkiezingen: aardverschuiving 283
Fernandez niet uit op tweede termijn 284
Balaguer terug in arena 284
Orkaan Georges eist zware tol 285
Kritiek op hulp na Mitch 285
Onrust en stakingen 285

EL SALVADOR
Kabinetsleden stappen op 288
Verkrachters nonnen niet eerder vrij 289
Wet aangenomen tegen witwassen 289
Francisco Flores nieuwe president 289

MEXICO
Ontwikkelingen in Chiapas 290
Regering hervat overleg met oppositie 292
PRI wint en verliest 293
Nieuwe politiechef in Mexico-Stad 293
Oppositieleider neemt ontslag 293
Raul Salinas schuldig aan moord 293
Toenadering PRI en RK kerk 294
Dole: 'VS ook schuldig aan drugshandel' 294
Drugsakkoord met Colombia 295
Lerarenprotest verlamt hoofdstad 295
Strakke begroting goedgekeurd 296
EU benadrukt belang mensenrechten 296
Amnesty bezorgd over verdwijningen 296
Conferentie persvrijheid geboycot 296
Legerofficier komt op voor mensenrechten 297

PANAMA
President mag niet worden herkozen 297
Overdracht gezag Panamakanaal 298
Moscoso eerste vrouw als president 298
President kondigt bankhervorming af 300
Panama vraagt uitlevering Noriega 300

JEMEN
Campagne tegen illegale wapens 300
Ontvoeringen 300
Premier stapt op; nieuw kabinet geïnstalleerd 300
Ontvoerde toeristen gedood 301
Onlusten na prijsstijgingen 302
Eilandje Duwaima heroverd 302

OMAN
Illegalen moeten zich laten legaliseren 303
Onderzoek naar inzakken aandelenbeurs 303
Doodstraf voor drugsmokkelaars 303

SAOEDI-ARABIË
Opnieuw ingrijpende bezuinigingen 304
Honderdduizenden illegalen uitgezet 304
Akkoord over vermindering olieproductie 305
Grensconflict met Jemen laait op 305

VERENIGDE ARABISCHE EMIRATEN
Opnieuw olie op de kust 306
Aankoop Mirages bijna rond 306
Iran en Emiraten overleggen over eilanden 306
Gezamenlijke legeroefeningen Golfstaten 307

INDONESIË
Politieke positie van het leger verzwakt 307
Onderzoek naar corruptie vorig regime 308
Aanloop naar de verkiezingen 308
Rellen in de hoofdstad startsein voor geweld in de provincies 309
Onrust op Atjeh 310
Christen en moslims slaag op Ambon 311
Wapenstilstand op Irian Jaya 312
Geweld op Kalimantan (Borneo) 312
Onrust op Oost-Timor duurt voort 312
Internationale steun toegezegd 314
Privatisering op schema 314
Vrijlating van gevangenen 315

MYANMAR (BIRMA)
Strijd met oppositie NLD 315
Wereldbank versus Myanmar 316
Economische crisis 316
Opium en heroïne 317
Weinig kinderen gaan naar school 317

VIETNAM
Vakbonden verplicht in buitenlandse bedrijven 319
Voedseltekort voor 2,3 miljoen mensen 319
Economische groei ondanks crisis 319
Bankhervormingen 320
Overheid blijft dominant in economie 320
Hanoi waarschuwt journalisten 321
Kritiek op mensenrechtenschendingen 322
Gevolgen van Agent Orange 323

KHA

uitgevers:
Systemen Keesing B.V.
Hogehilweg 13
1101 CA Amsterdam
telefoon: 020 - 564 1111
Postbus 1118
1000 BC Amsterdam
telefoon: 020 - 564 12 22 (abonneeservice)
Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing
Keesinglaan 2-20
B 2100 Deurne-Antwerpen.
telefoon: 03-360 5300

redactie:
Keesings Historisch Archief
J. J. Viottastraat 21
1071 JN Amsterdam
telefoon: 020 - 470 43 03
e-mail: kha@knoware.nl

© Keesings Historisch Archief

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

DUITSLAND

BINNENLAND

CSU kiest Stoiber als partijleider

De Christlich Soziale Union (CSU), zusterpartij van de CDU, heeft op 16 januari 1999 de 57-jarige Edmund Stoiber gekozen als partijleider. Stoiber volgde daarmee Theo Waigel op die deze post tien jaar lang bezette. Stoiber was al premier van de deelstaat Beieren en kreeg met deze verkiezing zijn tweede belangrijke politieke post. Hierdoor staat hij sterker in de strijd met CDU-leider Wolfgang Schäuble als leider van rechts en als toekomstig uitdager van bondskanselier Gerhard Schröder. Stoiber na zijn verkiezing: 'Wij vertegenwoordigen de mensen die deze roodgroene regering beschouwen als een catastrofe voor Duitsland.'

SPD verliest verkiezingen in Hessen

De Sozialdemokratische Partei Deutschland (SPD) is gestruikeld over de eerste electorale test sinds het aantreden van de roodgroene coalitie. Ze verloor op 8 februari 1999 de deelstaat Hessen aan de Christlich-Demokratische Union (CDU). Dit was voornamelijk te wijten aan het verlies van de Groenen, waardoor de roodgroene coalitie die Hessen regeerde haar meerderheid verloor.
De SPD won weliswaar licht (van 38,0 naar 39,4 procent van de stemmen), maar de Groenen vielen terug van 11,2 naar 7,2 procent. Grote winnaar was de CDU die van 39,2 naar 43,4 procent van de stemmen ging. De CDU zal Hessen gaan regeren samen met de Freie Demokratische Partei (FDP) die met 5,1 procent net de kiesdrempel wist te halen.
De CDU had van de deelstaatverkiezingen een referendum gemaakt over de Wet op het Staatsburgerschap van de roodgroene coalitie. De SPD en de Groenen willen buitenlanders het recht geven op de Duitse nationaliteit. De CDU keerde zich hier onder andere met een handtekeningenactie fel tegen. Roland Koch, de nieuwe premier van Hessen, ontkende dat de CDU hiermee inspeelde op de onderbuikgevoelens van de Duitsers: 'Veel van mijn vrienden zijn buitenlanders, maar de bevolking wil niet dat 4 miljoen buitenlanders een Duits paspoort krijgen.'

SPD verliest meerderheid in Bondsraad

Het gevolg van deze verkiezingsuitslag was dat de SPD vijf zetels in de 69 zetels tellende Bondsraad verloor en daarmee tevens haar meerderheid. Dat gebeurde officieel op 7 april toen Roland Koch werd beëdigd als premier van Hessen.
Drie weken later — op 30 april — werd Roland Koch bovendien gekozen tot voorzitter van de Bondsraad. Bij die gelegenheid verklaarde hij: 'De nieuwe samenstelling van de Bondsraad zal ons behoeden voor de arrogantie van de macht.' Hoofd van de Kanselarij, minister Bodo Hombach, zei in een reactie: 'U heeft zelf geschreven dat de Bondsraad niet als taak heeft het voor de voeten lopen van de regering.' Hij riep Koch daarom op tot een constructieve samenwerking.

Lafontaine neemt ontslag als minister van Financiën

De 55-jarige Oskar Lafontaine nam op 11 maart 1999 volkomen onverwachts ontslag als minister van Financiën. Een reden wilde hij in eerste instantie niet geven. Hij schreef een ontslagbrief aan bondskanselier Gerhard Schröder, maar weigerde hem telefonisch te woord te staan.
Drie dagen later verklaarde Lafontaine voor zijn huis in Saarbrücken tegenover de pers dat zijn ontslag was ingegeven door de gebrekkige samenwerking binnen het kabinet. Hij deelde mee dat hij wèl achter de politieke koers van het kabinet stond: 'Ik wil allereerst zeggen dat mijn ontslag niets te maken heeft met de politieke koers van de afgelopen maanden. We zijn er trots op dat we de beloftes hebben gehouden die we tijdens de campagne hebben gedaan. Dat is iets nieuws in de politiek.'
Vervolgens lichtte hij zijn ontslag toe: 'De reden van mijn ontslag is het slechte teamwerk dat we de afgelopen maanden leverden. Zonder goed teamwerk kom je niet tot een goede samenwerking. (...) Een voorbeeld. Terwijl we in staat waren de belastingdruk voor het midden- en kleinbedrijf met 5 miljard mark (5,6 miljard gulden) te verlagen, besprak het team de vraag of onze politiek niet tegen het bedrijfsleven was gericht.'
Lafontaine trok daaruit zijn conclusies: 'Als een team niet goed samen speelt, moet het worden vernieuwd. Mijn ontslag maakt dat mogelijk. Het nieuwe team staat er inmiddels en ik wens hen in hun werk met Gerhard Schröder veel succes.'
President Roman Herzog verleende Lafontaine op 18 maart officieel ontslag. Hij bedankte de voormalige minister voor zijn vele verdiensten in de politiek, waarvan hij 33 jaar deel uitmaakte. Lafontaine in een reactie: 'Ik zal uw dank overbrengen aan de collega's die met mij hebben gewerkt en de mensen die mijn werk mogelijk hebben gemaakt.'

Op 11 maart 1999 bood Oskar Lafontaine onverwacht zijn ontslag aan als minister van Financiën. Op 18 maart werd zijn ontslag officieel aanvaard door Bondspresident Herzog. Bij het verlatenvan Bellevue, het presidentiële paleis in Berlijn, zwaait Lafontaine nog eenmaal naar de journalisten. *(foto ANP)*

Na afloop van de plechtigheid weigerde hij in te gaan op vragen van de aanwezige journalisten. Op de vraag hoe hij zijn toekomst zag, antwoordde hij: 'Mooi weer.' Eerder had hij al gezegd dat hij nu een privé-persoon was die met rust gelaten wilde worden.

Economische visies Schröder en Lafontaine botsten

Lafontaine en Schröder leidden de SPD samen naar de verkiezingsoverwinning van 27 september 1998. Schröder als de gematigde socialist die het vertrouwen van het midden moest winnen en Lafontaine als leider van de linkervleugel van de SPD. Beide mannen noemden elkaar 'vriend', maar hun politieke visies botsten.
Schröder stond een gematigde sociaal-liberale koers voor en wilde het vertrouwen winnen van het bedrijfsleven. Lafontaine bepleitte daarentegen een neo-Keynesiaanse politiek: hij wilde een vraaggestuurde economie. Als de mensen genoeg te besteden hadden, zou de vraag toenemen en de economie groeien, zo redeneerde hij. Om die reden wilde hij dat de banken hun rente zouden verlagen en dat de verlaging van de belastingdruk vooral ten goede zou komen aan de gewone burgers. Vooral op het punt van de belastinghervormingen botsten Lafontaine en het bedrijfsleven. Zo zag hij niets in een verlaging van de vennootschapsbelasting tot 35 procent, zoals het bedrijfsleven wilde. Hij wilde niet verder gaan dan 40 procent.

Bedrijfsleven tevreden over ontslag Lafontaine

Het ontslag van Lafontaine leidde ertoe dat de koers van de euro en de aandelenkoersen in Frankfurt omhoog schoten. Het illustreerde dat de financieel-economische wereld weinig vertrouwen had in Oskar Lafontaine. 'De belangrijkste oorzaak voor de zwakke koers van de euro is het conflict tussen Lafontaine en de Europese Centrale Bank', aldus een Duitse econoom.
Het bedrijfsleven vroeg op 12 maart — de dag na het ontslag van Lafontaine — aan Gerhard Schröder om af te zien van de belastinghervoming. Schröder antwoordde dat hij daar niets voor voelde omdat het parlement de plannen al had goedgekeurd en de Senaat hoogstwaarschijnlijk ook met de plannen zou instemmen. Schröder: 'Het voorstel staat niet langer open voor discussie.'

Regering-Schröder zal andere koers varen

Het hoofd van de kanselarij, minister Bodo Hombach, verklaarde op 14 maart dat bondskanselier Gerhard Schröder na het vertrek van Oskar Lafontaine een andere economische politiek zou voeren. Hombach: 'We zullen een andere richting inslaan. Gerhard Schröder heeft andere prioriteiten. Dat is duidelijk.' Detlev von Larcher, een van de leiders van de linkervleugel van de SPD, waarschuwde Schröder dat het verlaten van de economische politiek van Lafontaine zou kunnen leiden tot 'een ernstig conflict in de SPD'.
Opvallend was dat ook de Groene minister van Milieu, Jürgen Trittin, zich in het openbaar teleurgesteld toonde over het vertrek van Lafontaine. Op 17 maart zei hij in een interview met het weekblad *Stern*: 'De roodgroene coalitie als hervormingsproject bestaat niet meer. We hebben op z'n best nog enkele gemeenschappelijke belangen met de SPD.' Hij meende dat er nog maar weinig verschil bestond tussen de SPD en de CDU.
De Federatie van Duitse Banken juichte de andere politiek van Schröder echter toe en gaf op 15 maart een verklaring uit: 'De nieuwe minister van Financiën en de regering moeten de kans grijpen om op een frisse manier te kijken naar de koers die tot nu toe is gevaren.' De Federatie wees erop dat de economische groei van Duitsland in 1999 een half procent zal achterblijven bij het gemiddelde van de landen van de Europese Monetaire Unie (EMU). 'Dat verschil is geheel te wijten aan problemen waarvoor we zelf verantwoordelijk zijn.'

Hans Eichel volgt Lafontaine op

Op 15 april werd Hans Eichel officieel benoemd tot opvolger van Oskar Lafontaine. Dat Eichel de nieuwe minister van Financiën zou worden, was al bekend op 11 maart: de dag dat Lafontaine zijn ontslag nam. Eichel was op dat moment nog premier van de deelstaat Hessen. Hij had op 8 februari echter de verkiezingen verloren, waardoor hij beschikbaar was voor een andere functie. Op 7 april maakte Eichel als premier officieel plaats voor de christendemocraat Roland Koch. Acht dagen later kon hij dus officieel worden benoemd. Eichel werd gezien als een technocraat en iemand die loyaal zou zijn aan Gerhard Schröder.

Groenen sterk verdeeld over regeringsdeelname

De Groenen waren enkele maanden na hun toetreding tot de roodgroene coalitie gedesillusioneerd. Dat bleek op het congres van 7 maart 1999 in Erfurt. Veel van de groene verkiezingsitems waren in de roodgroene coalitie verwaterd of uitgesteld. Zo was de Wet op het Staatsburgerschap afgezwakt en de sluiting van de kerncentrales op de lange baan geschoven. Bovendien leden de Groenen tijdens de verkiezingen van 8 februari in Hessen een forse nederlaag. De linkervleugel vond daarom dat de Groenen meer prioriteit moesten geven aan pacifisme, milieu en burgerrechten. Joschka Fischer — die geen officiële functie in de partij heeft, maar wel wordt gezien als partijleider — weet het gebrek aan succes aan de ondoorzichtige structuren van de partij. Hij wees er bovendien op dat de Groenen nog moeten leren regeren.
De crisis in Kosovo zette de partij verder onder druk. De NAVO-bombardementen zetten vooral bij het pacifistische deel van de partij kwaad bloed. Zij eisten op een partijcongres op 13 mei in Bielefeld een onmiddellijk staakt-het-vuren. Een motie met die strekking werd tot opluchting van Fischer niet aangenomen. Het zou namelijk zeker het einde hebben betekend van de roodgroene coalitie. Bovendien was het juist Joschka Fischer die internationaal gezien de meest prominente rol speelde in het zoeken naar een diplomatieke oplossing voor de oorlog in Kosovo.
Het partijcongres nam tenslotte een motie aan waarin slechts werd opgeroepen tot een tijdelijk staakt-het-vuren. Fischer zei dat hij hiermee kon leven. Radicale pacifisten wisten de Groenenleider overigens wel te raken met een rode verfbom. Hij kon nog wel zijn speech houden, maar moest later naar het ziekenhuis omdat zijn trommelvlies was gescheurd.
Vijf dagen later — op 18 mei — stapten vijf leden van de gemeenteraad van Hamburg uit de partij uit protest tegen de NAVO-bombardementen. Heike Sudmann: 'De Groenen hebben het pacifisme vaarwel gezegd.' De vijf bleven als onafhankelijken in de raad zitten. De overige zestien Groenen bleven de partij wel trouw.

Schröder gekozen als SPD-voorzitter

Gerhard Schröder werd op 12 april 1999 gekozen tot voorzitter van de SPD. Hij volgde

Oskar Lafontaine op die op 11 maart niet alleen zijn functie als minister van Financiën opgaf, maar ook de post van SPD-voorzitter. Schröder was de enige kandidaat en kreeg 76 procent van de stemmen. Dat was het op één na laagste percentage voor een SPD-voorzitter sinds de Tweede Wereldoorlog. Lafontaine zelf werd in 1995 met slechts 65 procent van de stemmen gekozen. Met zijn verkiezing tot partijvoorzitter werd bondskanselier Schröder de sterkste man van de sociaal-democraten.

Schröder opent 'Berlijnse Republiek'

Bondskanselier Gerhard Schröder opende op 19 april 1999 de vergadering van de Bondsdag en de Bondsraad in de Rijksdag te Berlijn. De Rijksdag was voor ruim 650 miljoen gulden gerestaureerd en zou vanaf die dag weer onderdak bieden aan het Duitse parlement. Schröder sprak bij die gelegenheid over de Berlijnse Republiek: 'We gaan niet naar Berlijn omdat er iets in Bonn is misgegaan. De verhuizing naar Berlijn is een terugkeer naar de historie.' Hij wees er op dat Berlijn regeringen herbergde van keizers, nazi's en communisten. Maar, stelde hij, 'wij nemen de democratische traditie mee die de afgelopen vijftig jaar in Bonn is gevormd.'

CDU bereid tot grote coalitie

De Christlich-Demokratische Union (CDU) hield op 25 april 1999 een partijcongres in Erfurt. Dat congres vond plaats onder een goed gesternte omdat opiniepeilingen zojuist hadden uitgewezen dat de CDU op 43 procent van de stemmen kon rekenen en de SPD op 35 procent.
Desalniettemin zei partijleider Wolfgang Schäuble dat de CDU terecht in de oppositie zat omdat de verkiezingen nu eenmaal in september 1998 waren gehouden. Hij riep zijn partij op tot levendige politieke debatten. Verder zei hij dat de CDU bereid was een grote coalitie met de SPD te vormen als de Groenen vanwege de Kosovo-crisis uit de regering zouden stappen.

Johannes Rau gekozen tot president

De 68-jarige sociaal-democraat Johannes Rau is op 23 mei 1999 gekozen tot de nieuwe president van Duitsland. Rau werd daarmee de achtste naoorlogse president van de Bondsrepubliek. De verkiezing vond plaats in de Rijksdag in Berlijn, waar Rau in de tweede ronde werd gekozen met een absolute meerderheid.
Rau, tot 1998 minister-president van Rijnland-Westfalen, was al in 1995 kandidaat voor het presidentschap, maar werd toen verslagen door Roman Herzog van de CDU. Hij werd gezien als een vriendelijke man die controversen over het algemeen wist te vermijden.
Rau zei in zijn eerste toespraak dat hij de president van alle Duitsers wilde zijn. Daarbij noemde hij expliciet de 7,5 miljoen buitenlanders die in Duitsland wonen: 'Ik wil de president zijn van alle Duitsers en van allen die hier wonen en werken, maar geen Duits paspoort hebben.' Verder zei Rau: 'Ik heb het idee dat met het opkomende individualisme de samenleving uiteenvalt. Waar zijn de krachten gebleven die ons binden? Die wil ik vinden en nieuw leven inblazen.'

Aandacht voor vervolging homoseksuelen door nazi's

Op 27 januari 1999 werd tijdens een herdenking in het voormalige concentratiekamp Sachsenhausen voor het eerst aandacht besteed aan de vervolging van homo's gedurende de Tweede Wereldoorlog. Organisaties van homoseksuelen toonden zich hiermee ingenomen, maar vonden het slechts een begin. Günter Dworek van de Duitse Vereniging van Homoseksuelen: 'De overheid heeft de vervolging van homoseksuelen nog steeds niet toegegeven.'
Duizenden homo's werden in de Tweede Wereldoorlog gecastreerd en naar schatting 10.000 tot 15.000 homo's kwamen om in de concentratiekampen.

Aantal drugsdoden in 1998 gestegen

Het aantal mensen dat in 1998 overleed als gevolg van het gebruik van illegale drugs steeg in 1998 met twaalf procent tot 1674 doden. Dit maakte het Narcoticabureau op 1 maart 1999 bekend. Verder maakte het Bureau melding van een toename van het aantal verslaafden aan harddrugs met 1,2 procent tot bijna 21.000 mensen. Cannabis bleef overigens de populairste drug. Ongeveer twee miljoen Duitsers zeiden deze drug wel eens te gebruiken. Het gebruik van XTC zou volgens het Bureau overigens sterk afnemen.

Rechts-extremisme neemt verder toe

Het Bureau voor de Bescherming van de Grondwet maakte op 25 maart 1999 haar jaarverslag over 1998 bekend. Uit het rapport bleek dat het rechts-extremisme in Duitsland steeds verder groeit. De neo-nazi's zouden hun ideeën vooral via internet en muziekbands verspreiden. Het aantal gevonden websites met nazi-propaganda was in 1998 verdubbeld, terwijl het aantal skinheadbands dat racistische teksten ten gehore brengt, was gestegen van zeventig naar honderd.
Het aantal rechts-radicalen was met elf procent gegroeid tot 63.600, van wie er 8200 kunnen worden beschouwd als gewelddadig. In 1997 waren dat er nog 7600.
Minister van Binnenlandse zaken Otto Schily wist als positief nieuws te melden dat het aantal gewelddadige incidenten was afgenomen van 790 in 1997 tot 708 in 1998.
De minister van Binnenlandse zaken van de deelstaat Saksen-Anhalt maakte op 11 mei 1999 echter bekend dat het rechts-extremistische geweld in zijn deelstaat juist fors was toegenomen: van 66 incidenten in 1997 tot 89 incidenten in 1998. De rechts-extremistische Deutsche Volksunion (DVU) haalde in 1998 tijdens de deelstaatverkiezingen in Saksen-Anhalt dertien procent van de stemmen.

Alliantie voor Banen

De Alliantie voor Banen kreeg de eerste helft van 1999 te maken met enkele forse tegenslagen. De Alliantie voor Banen is het door bondskanselier Gerhard Schröder geïnitieerde overleg tussen werkgevers, werknemers en overheid om gezamenlijk de werkloosheid te bestrijden. De eerste bespreking vond plaats op 7 december 1998, maar de werkloosheid was in februari 1999 toegenomen met 10.000 tot een totaal van 4,465 miljoen werklozen. Dat is 11,6 procent van de beroepsbevolking.
Op 7 april 1999 kregen de vakbonden ruzie over de vraag of ze mee moesten werken aan loonmatiging in ruil voor banen. De ambtenarenbond ÖTV was daartoe bereid en stelde voor een plafond af te spreken voor loonstijgingen. Metaalarbeidersvakbond IG Metall was echter fel tegen. 'Er zullen geen richtlijnen komen voor IG Metall', aldus een woordvoerder.

Drie doden bij ongeluk zweefbaan

Op 12 april 1999 vond een ernstig ongeluk plaats bij de zweefbaan van Wuppertal, de

bekendste van Duitsland. Een wagon viel naar beneden, waarbij drie doden en 47 gewonden vielen. Wuppertaler Stadtwerke, de eigenaar van de baan, verklaarde vier dagen later dat ze eventuele claims snel en zonder bureaucratie zou afhandelen.

Wet op Duits staatsburgerschap aangenomen

Na veel politiek getouwtrek ging de Bondsdag op 7 mei 1999 akkoord met de nieuwe Wet op het Duitse Staatsburgerschap. De Bondsraad volgde op 21 mei. De nieuwe wet verving de oude uit 1913 en zou op 1 januari 2000 van kracht worden.
Het uiteindelijke wetsvoorstel was minder vergaand dan het oorspronkelijke idee. De SPD en de Groenen wilden de meeste van de 7,3 miljoen buitenlanders het recht geven op een dubbele nationaliteit. De CDU en de CSU keerden zich tegen dit voorstel, onder andere met een massale handtekeningenactie. Zij maakten de wet ook tot inzet van de deelstaatverkiezingen in Hessen op 8 februari die de SPD verloor na aanvankelijk op winst te hebben gestaan. De SPD schrok van de reacties en besloot de wet af te zwakken en de dubbele nationaliteit nog maar in enkele gevallen toe te staan.
Minister van Binnenlandse zaken Otto Schily bereikte op 11 maart een doorbraak toen hij de steun van de FDP wist te krijgen voor zijn afgezwakte voorstel. Die steun was noodzakelijk omdat de SPD en de Groenen geen meerderheid in de Senaat hebben en dus afhankelijk zijn van de steun van de liberalen.
Het kabinet ging vervolgens op 16 maart akkoord met het voorstel van Schily. De belangrijkste punten hieruit waren:

- Buitenlanders die acht jaar in Duitsland wonen, mogen een Duits paspoort aanvragen. Voorwaarden daarvoor zijn dat ze Duits spreken, geen strafblad hebben, geen ongrondwettelijke activiteiten hebben ondernomen en hun oorspronkelijke nationaliteit opgeven;
- Kinderen van buitenlanders die in Duitsland worden geboren, kunnen het Duitse staatsburgerschap krijgen onder voorwaarde dat ten minste één van de ouders minimaal acht jaar legaal in Duitsland verblijft;
- Kinderen wordt het toegestaan een dubbele nationaliteit te hebben. Zij moeten echter vóór hun 23e jaar een keuze tussen een van de nationaliteiten hebben gemaakt. Doen ze dat niet, dan verliezen ze hun Duitse nationaliteit;
- De kosten voor de aanvraag van naturalisatie gaan omhoog van 112 gulden naar 560 gulden.

Otto Schily toonde zich op 21 mei ingenomen toen de wet eindelijk door de Senaat was aangenomen. De wet zou volgens hem de integratie bevorderen en een einde maken aan gettovorming en het ontstaan van twee parallelle samenlevingen. CSU-leider Edmund Stoiber zei echter dat de deelstaten de wet weliswaar zullen respecteren, maar zullen amenderen zodra de mogelijkheid zich daartoe voordoet.

Lid RAF geeft zichzelf aan

De 42-jarige Barbara Meyer heeft zichzelf op 8 mei 1999 aangegeven bij justitie. Ze landde die dag met een vliegtuig in Frankfurt, waar ze de douane vertelde dat ze werd gezocht vanwege haar lidmaatschap van de Rote Armee Fraction (RAF). Meyer werd ervan beschuldigd in 1985 betrokken te zijn geweest bij een moordaanslag en een gewapende overval. Ze had de laatste jaren in Libanon gewoond.
Meyer was een van de zeven gezichten die op de laatste opsporingsposter van de Rote Armee Fraction stond. Het Openbaar Ministerie besloot op 12 mei deze poster uit 1993 niet langer meer te gebruiken. Twee van de zeven mensen waren inmiddels al gearresteerd en de foto's van de vijf anderen waren sterk verouderd. De poster had daarom volgens het Openbaar Ministerie vrijwel geen functie meer. Het gevolg was dat voor het eerst in bijna dertig jaar geen opsporingsposters van de Rote Armee Fraction meer in openbare gebouwen zouden hangen.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Loononderhandelingen leiden tot arbeidsonrust

Op 1 februari 1999 legden tienduizenden metaalarbeiders in onder andere Keulen, Berlijn en Bremen het werk neer. Aanleiding was een loonconflict tussen de vakbond IG Metall en de werkgeversvereniging Gesamtmetall. IG Metall eiste een loonsverhoging van 6,5 procent, terwijl Gesamtmetall niet verder wilde gaan dan 2 procent plus een eenmalige uitkering van 0,5 procent. De partijen vonden elkaar uiteindelijk op 4 procent.
Een ambtenarenstaking werd op op 27 februari afgewenteld toen de vakbonden ÖTV en DAG het met de overheid eens werden over een loonsverhoging van 3,1 procent. Het akkoord volgde nadat ambtenaren in verschillende steden waren overgegaan tot prikacties.
Op 11 maart volgde een waarschuwingsstaking van verzekeringsambtenaren in onder andere Hamburg, Keulen, Düsseldorf en Hannover. De vakbond HBV eiste een loonsverhoging van 6,5 procent, terwijl de werkgevers een bod hadden gedaan van een eenmalige uitkering van 850 Duitse Mark (ongeveer 952 gulden).
De werkgevers en de vakbond IG Bau sloten op 22 april een overeenkomst voor een loonsverhoging van 2,9 procent. IG Bau had in eerste instantie 4,5 procent gevraagd.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Begrotingstekort 1999 stabiel

Een woordvoerder van het ministerie van Financiën maakte op 16 januari 1999 bekend dat het begrotingstekort voor het jaar 1999 zou uitkomen op 56,2 miljard DM. Dat is bijna even hoog als het begrotingstekort van 1998 dat op 56,4 miljard mark uitkwam. Opvallend is dat de vorige minister van Financiën, Theo Waigel, hetzelfde tekort voor 1999 had begroot.
De opvolger van Oskar Lafontaine, Hans Eichel, kondigde op 17 mei 1999 aan dat hij het begrotingstekort verder wilde terugdringen: 'We moeten de vrijheid van toekomstige generaties niet beperken door nu teveel schulden te maken.'
Eichel riep alle ministers op nieuwe bezuinigingsplannen in te dienen en tevens te komen met een plan om op lange termijn een uitgebalanceerde begroting voor elk departement te krijgen.
Verder kondigde Eichel een nieuwe wet aan die het de overheid moeilijker moet maken om leningen met een lange looptijd af te sluiten.

Belastinghervormingen

Bondsdag akkoord met belastinghervorming

De Bondsdag ging op 3 maart 1999 akkoord met de invoering van belasting op het gebruik van energie, de zogenaamde ecotax. De opbrengst van deze belasting zou ten

goede komen aan de verlaging van de pensioenpremie. Het resultaat van het geheel zou zijn dat het gebruik van energie duurder en de arbeid goedkoper zou worden.
Een dag later ging de Bondsdag ook akkoord met de belastinghervorming van minister van Financiën Oskar Lafontaine. Deze toonde zich ingenomen: 'De belastingen gingen de laatste jaren de verkeerde kant op, maar nu hebben we dat gecorrigeerd.'

EU keurt ecotax goed

De Europese Commissie ging op 21 april akkoord met de invoering van de ecotax. De commissie moest eerst onderzoeken of Duitse bedrijven door de invoering van de belasting niet zouden worden bevoordeeld. Grote bedrijven zouden volgens de wet namelijk in een lager tarief vallen. De commissie besloot uiteindelijk dat er geen sprake was van concurrentievervalsing en dat de plannen pasten binnen de Europese milieupolitiek.

De plannen voor de belastinghervormingen

De belastinghervorming van de roodgroene coalitie zou in drie fasen verlopen. Het moest uiteindelijk leiden tot een verlichting van de belastingdruk van 131 miljoen mark (147 miljoen gulden) in 1999, oplopend tot een verlichting van 15,6 miljard mark (17,5 miljard gulden) in het verkiezingsjaar 2002. Om de belastinghervorming deels te financieren zouden ongeveer zeventig aftrekposten worden geschrapt.

Op 1 januari 1999 gingen al de volgende maatregelen in:
- verhoging van de kinderbijslag van 220 naar 250 mark;
- verhoging van de belastingvrije voet van 12.365 mark naar 13.067 mark;
- verlaging van de laagste schaal van de inkomstenbelasting van 25,9 naar 23,9 procent;
- verlaging van de tweede schaal van de inkomstenbelasting van 47 naar 45 procent;
- verlaging van de vennootschapsbelasting van 45 naar 40 procent.

Op 1 januari 2000 zouden de volgende maatregelen worden ingevoerd:
- verhoging van de belastingvrije voet van 13.067 mark naar 13.500 mark;
- verlaging van de laagste schaal van de inkomstenbelasting van 23,9 naar 22,9 procent;
- verlaging van de tweede schaal van de inkomstenbelasting van 45 naar 43 procent;
- verlaging van de hoogste schaal van de inkomstenbelasting van 53 naar 51 procent.

Op 1 januari 2002 zouden de volgende maatregelen van kracht moeten worden:
- verhoging van de kinderbijslag van 250 naar 260 mark;
- verhoging van de belastingvrije voet van 13.500 mark naar 14.000 mark;
- verlaging van de laagste schaal van de inkomstenbelasting van 22,9 naar 19,9 procent;
- verlaging van de hoogste schaal van de inkomstenbelasting van 51 naar 48,5 procent.

Tenslotte was het de bedoeling dat op 1 april 1999 een belasting op energie (ecotax) zou worden ingevoerd:
- een verhoging van de benzineaccijns met 6 pfennig per liter;
- een verhoging van de accijns op stookolie met 4 pfennig per liter;
- een verhoging van de gasprijs met 0,32 pfennig per kilowattuur;
- introductie van een nieuwe elektriciteitsbelasting van 2 pfennig per kilowattuur;
- voor grote bedrijven gelden iets lagere prijzen.

Duitsland juicht Europese renteverlaging toe

De Europese Centrale Bank besloot op 9 april 1999 haar belangrijkste rentetarief te verlagen van 3 naar 2,5 procent. Duitsland reageerde direct positief op deze ontwikkeling, omdat deze een belangrijke stimulans voor de Duitse economie zou betekenen. Een woordvoerder van het ministerie van Financiën: 'De overheid verwelkomt de stap die de geheel onafhankelijke Europese Centrale Bank heeft genomen en hoopt dat deze een positief effect zal hebben op de Duitse en Europese economie.'
Met zijn zinsnede 'de geheel onafhankelijke Europese Centrale Bank' kreeg de woordvoerder de lachers op zijn hand, omdat de voormalige minister van Financiën, Oskar Lafontaine, de Europese bank fors onder druk had gezet om de rente te verlagen.

Constitutioneel Hof verklaart pensioenverlaging ongrondwettelijk

Het Constitutioneel Hof in Karlsruhe besloot op 28 april 1999 dat de korting op de pensioenen van 330.000 Oost-Duitse ambtenaren in het begin van de jaren negentig ongrondwettelijk was. De Duitse overheid besloot deze pensioenen te verlagen om ze in overeenstemming met het westerse systeem te brengen. De ambtenaren, onder wie ook officieren van de Stasi, kregen een hoger pensioen dan de overige vier miljoen Oost-Duitse pensioengerechtigden. Door middel van speciale toelagen werd hun pensioen verhoogd tot vaak negentig procent van het laatst verdiende loon.
De uitspraak zal de Duitse schatkist naar verwachting 100 miljoen mark (ongeveer 112 miljoen gulden) kosten.

Duitse bedrijven kopen Amerikaanse processen af

Koolstof- en grafietproducent SGL Carbon AG ging op 4 mei 1999 akkoord met een schikking van 135 miljoen dollar die was voorgesteld door de Amerikaanse Anti-Trust-Commissie. Het bedrijf hing een proces boven het hoofd omdat het prijsafspraken zou hebben gemaakt met Amerikaanse koolstof- en grafietproducenten.

Het chemieconcern BASF AG ging op 20 mei akkoord met een schikking van 225 miljoen dollar in een soortgelijke zaak. BASF werd ervan beschuldigd prijsafspraken te hebben gemaakt voor haar vitamines op de Amerikaanse markt.
Beide bedrijven zullen niet meer worden vervolgd door de Amerikaanse overheid, maar er lopen nog wel enkele civielrechtelijke zaken tegen hen van bedrijven die schadevergoeding eisen.

Ernst Welteke nieuwe president Bundesbank

De regering-Schröder nomineerde op 11 mei 1999 de 56-jarige Ernst Welteke als nieuwe president van de Bundesbank. Welteke zou in september 1999 Hans Tietmeyer moeten opvolgen die dan na een presidentschap van zes jaar met pensioen gaat.
De sociaal-democraat Welteke werd in de financiële wereld gezien als een zwaargewicht. Hij gold op het vlak van de monetaire politiek als gematigd, maar stelde zich de

laatste tijd harder op. Zo keerde hij zich tegen de renteverlaging van de Europese Centrale Bank, omdat dit de positie van de euro zou verzwakken.
Het bestuur van de Bundesbank ging een dag later akkoord met de nominatie. Het bestuur zag in de benoeming van Welteke een garantie dat de lijn van Tietmeyer zou worden doorgezet.
President Roman Herzog benoemde op 11 mei overigens ook een nieuwe president voor de Bank van Bremen, Nedersaksen en Saksen-Anhalt: Hans-Helmut Kotz. Kotz zal ook zitting nemen in het bestuur van de Bundesbank.

JUSTITIE

Directieleden Thyssen gearresteerd vanwege fraude

Een directielid en een voormalig directielid van Thyssen Industrie AG zijn op 7 mei 1999 gearresteerd op verdenking van fraude. De twee waren in 1991 betrokken bij de leverantie van 36 tanks van het type Fuchs aan Saoedi-Arabië. Ze ontvingen voor die wapenleverantie een bedrag van 1,5 miljoen mark (1,7 miljoen gulden). Ze verzuimden echter deze extra verdiensten te melden bij hun werkgever en de belastingdienst.

BUITENLANDSE ZAKEN

Duitsland participeert in Russisch-Oekraïens vliegtuigproject

Op 25 januari 1999 werd bekend dat een aantal Duitse bedrijven deelneemt aan het gezamenlijke project van Rusland en de Oekraïne om het militaire vrachtvliegtuig Antonov An-7-X te bouwen. Dit vliegtuig kan 35 ton vracht vervoeren over een afstand van 3800 kilometer met een snelheid van 750 kilometer per uur.
De samenwerking was van belang omdat acht Europese landen op 29 januari een tender zouden uitschrijven voor de opvolger van het verouderde Hercules transportvliegtuig.

Duitsland neemt deel aan oorlog om Kosovo

Wolfgang Thierse, de voorzitter van de Bondsdag, richtte zich op 14 april 1999 met een ongewone oproep tot de Duitse bevolking. Hij vroeg de bevolking om zich achter de beslissing te scharen dat Duitsland deelneemt aan de NAVO-bombardementen op Servië. Het was namelijk voor het eerst sinds de Tweede Wereldoorlog dat Duitse soldaten betrokken waren bij gevechtshandelingen. Thierse gaf toe dat het onvermijdelijk was dat er Servische burgers bij de bombardementen om zouden komen. 'Oorlog is altijd oneerlijk.' Hij wierp de vergelijking met de 'Luftwaffe' van de Tweede Wereldoorlog ver van zich: 'Wij bestrijden niet de Serviërs maar hun leiders.'

Gysi brengt omstreden bezoek aan Milosevic

Vrijwel alle partijen schaarden zich achter het besluit om deel te nemen aan de NAVO-acties in Servië. Alleen de Partei des Demokratischen Sozialismus (PDS) was tegen de bombardementen. PDS-leider Gregor Gysi bracht op 14 april zelfs een bezoek aan de Servische president Slobodan Milosevic. Beide mannen spraken één uur met elkaar en Gysi omschreef Milosevic na afloop als 'een moeilijk persoon om mee te praten'.
Het bezoek kwam Gysi op forse kritiek te staan. Bondskanselier Schröder met een verwijzing naar het communistische verleden van de PDS: 'U moet ervoor uitkijken dat u niet de vijfde colonne van Belgrado wordt in plaats van de vijfde colonne van Moskou.' Ook Groenen-leider Joschka Fischer bekritiseerde Gysi fel. De PDS-leider zei echter: 'We kunnen deze situatie alleen oplossen door middel van diplomatie.'

Duitsland neemt vluchtelingen Kosovo op

Duitsland besloot als een van de eerste Europese landen om Kosovaarse vluchtelingen op te nemen. Dit na een oproep van de VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR om snel te handelen en de bureaucratie even te laten rusten: 'Dit is geen immigratie. Dit is een nood-evacuatie. We verwachten niet dat deze mensen jaren zullen blijven, aldus een UNHCR-woordvoerder.
Op 29 april had Duitsland al 10.000 Kosovaren opgenomen. Peter Struck, fractievoorzitter van de Sozialdemokratische Partei Deutschland (SPD), bekritiseerde hierop de landen van de Europese Unie die maar mondjesmaat vluchtelingen opnamen: 'We zijn onze verplichtingen nagekomen en we verwachten dat de andere EU-landen dat ook doen. Maar in het bijzonder Frankrijk en Engeland hebben nog geen vluchteling opgenomen. Dat is onvoorstelbaar.'

Ondanks de geringe animo van enkele EU-landen, besloot Duitsland op 6 mei nog eens 10.000 vluchtelingen op te nemen.

Duitsland zendt nog eens duizend soldaten uit

Het Duitse parlement ging op 7 mei met een overweldigende meerderheid akkoord met de uitzending van duizend extra manschappen naar de Balkan. Samen met de 3300 Duitse soldaten die al in Macedonië verbleven, kwam het totaal aantal Duitse soldaten in de Balkan op 4300.
De duizend manschappen zouden worden gestationeerd in Zuid-Albanië, waar ze zouden helpen met de opvang van vluchtelingen. Minister van Defensie Rudolf Scharping: 'Het gaat om een strikt humanitaire missie.' In hetzelfde debat sloot Scharping overigens de inzet van Duitse grondtroepen in het conflict om Kosovo resoluut uit.

(Vorige berichten pag. 11/1 e.v. - 1999)

OOSTENRIJK

BINNENLAND

Coalitie eens over belastinghervormingen

De twee coalitiepartners, de Socialistische Partij Oostenrijk (SPÖ) en de Oostenrijkse Volkspartij (ÖVP), bereikten op 23 maart 1999 een akkoord over de belastinghervormingen die op 1 januari 2000 van kracht moeten worden. Kanselier Viktor Klima: 'De hervorming is sociaal rechtvaardig, zal de belastingdruk voor het bedrijfsleven verlichten en de werkgelegenheid stimuleren.'
De spanningen in de coalitie waren door een meningsverschil over de belasting op aandelentransacties zo hoog opgelopen dat een regeringscrisis dreigde. Met het akkoord is die dreiging van de baan.
De regering presenteerde haar plannen voor de belastinghervorming op 15 december 1998. Minister van Financiën Rudolf Edlinger verklaarde bij die gelegenheid: 'De belastinghervorming, inclusief de hervorming van het bijstandssysteem, levert de belastingbetaler 30 miljard shilling (ongeveer 4,8 miljard gulden) op.' Het zou volgens Edlinger gaan om verlichting van de belastingdruk voor de mensen met lagere

en middeninkomens die de stabiliteit van de rijksbegroting niet aantast.
De ruzie tussen de ÖVP en de SPÖ spitste zich toe op de belasting van 25 procent die de SPÖ wilde heffen op aandelentransacties, met als doel speculatie op de aandelenmarkt te voorkomen. De SPÖ liet haar voorstel uiteindelijk vallen in ruil voor de regel dat investeerders aandelen minimaal twee jaar in bezit moeten houden.
De belastinghervorming had al eerder tot ernstige meningsverschillen in de coalitie geleid. De ÖVP eiste op 24 juli 1998 dat de inkomstenbelasting fors verlaagd zou worden. Op de hoogste inkomensschaal na, zouden alle inkomensschalen met twee procent verlaagd moeten worden. Hiermee zou een bedrag van 2,4 miljard gulden zijn gemoeid. De ÖVP wilde dat de overheid deze belastingverlaging zou financieren door verder te bezuinigen op de overheidsuitgaven. De financieel woordvoerder van de SPÖ reageerde direct afwijzend: 'De belastinghervorming van de ÖVP zal gefinancierd moeten worden door de minst draagkrachtigen.' Hiermee doelde hij op het ÖVP-voorstel om te bezuinigen op de sociale voorzieningen.

Jörg Haider gekozen tot gouverneur Karinthië

De leider van de extreem-rechtse Vrijheidspartij, Jörg Haider, werd op 8 april 1999 opnieuw gekozen tot gouverneur van de deelstaat Karinthië. In 1991 moest hij aftreden als gouverneur, nadat hij zich lovend had uitgelaten over de werkgelegenheidspolitiek van Hitler. Haider noemde de verkiezing 'het absolute hoogtepunt uit mijn politieke carrière'. Haider zei dat hij zijn ambtsperiode van vijf jaar ditmaal wèl zou volmaken en niet mee zou doen aan de nationale verkiezingen van oktober 1999.
De verkiezing van Haider volgde op een sensationele zege tijdens de deelstaatverkiezingen van 7 maart. De Vrijheidspartij kreeg toen 42 procent van de stemmen en liet de SPÖ en de ÖVP ver achter zich. Het was het grootste electorale succes sinds Haider in 1986 de leiding van de Vrijheidspartij op zich had genomen.

Nasleep Tweede Wereldoorlog

Joden krijgen geroofde kunst terug

Het Oostenrijkse parlement stemde op 5 november 1998 unaniem in met een wet die voorziet in de teruggave van enkele honderden stukken uit rijksmusea die tijdens de Tweede Wereldoorlog van joodse burgers zijn geroofd. Minister van Onderwijs en Cultuur, Elisabeth Gehrer, in een reactie: 'Deze wet kan het gebeurde niet goed maken, maar we zien er wel een daad van gerechtigheid in.' Gedurende de periode 1938-1945 werden enkele honderden kunstschatten van joodse Oostenrijkers geconfisceerd. Na afloop van de oorlog kregen de inmiddels veelal in het buitenland wonende rechthebbenden de bezittingen niet terug, omdat de overheid een exportverbod op kunstschatten afkondigde.

Akkoord over compensatie slachtoffers holocaust

De Bank van Oostenrijk en de Creditanstalt sloten op 15 maart 1999 een compensatieakkoord met rechthebbenden van slachtoffers van de holocaust. Daarbij ging het om schadeloosstelling voor het goud dat de banken tijdens de Tweede Wereldoorlog van joden hadden geroofd. Een woordvoerder van de banken zei dat de Raden van Bestuur van beide banken hadden ingestemd met een voorstel van de advocaten van de rechthebbenden. Details van de overeenkomst werden niet bekend gemaakt, maar joodse bronnen in New York meldden dat er een bedrag van 40 miljoen dollar mee was gemoeid.

Extreme sneeuwval isoleert vakantieplaatsen

Ongeveer 20.000 wintersporttoeristen zaten eind februari 1999 vast in Tirol en Vorarlberg. Binnen zes dagen viel er 2,5 meter sneeuw, waardoor toeristen in onder andere Lech, Zuers en Ischgl niet meer naar huis konden. De luchtmacht zette vanaf 22 februari helikopters in om de voornamelijk Duitse en Nederlandse vakantiegangers uit hun isolement te halen.

Verzender bombrieven krijgt levenslang

De rechtbank van Wenen heeft op 10 maart 1999 de 49-jarige Franz Fuchs veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf. Fuchs werd schuldig bevonden aan alle aanklachten, waaronder viervoudige moord en de verminking van meer dan tien mensen. Fuchs had tientallen bombrieven verstuurd naar mensen die zich inzetten voor immigranten.
Fuchs zei zelf deel uit te maken van het Beierse Bevrijdingsleger, maar volgens de rechtbank bestond die organisatie slechts in zijn gedachtenwereld. Hij zou alleen verantwoordelijk zijn voor zijn daden.
Het vonnis werd overigens voorgelezen in afwezigheid van Fuchs. Hij was eerder die dag uit de rechtszaal verwijderd, nadat hij de rechtsgang had verstoord door te roepen 'lang leve het Germaanse volk.'

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Begrotingstekort 1997 valt lager uit

Op 2 september 1998 werd bekend dat het begrotingstekort over 1997 veel lager was uitgevallen dan oorspronkelijk gedacht. In februari 1998 liet de regering nog weten dat dit tekort 2,5 procent van het bnp bedroeg, maar nu werd dit bijgesteld tot 1,9 procent. De belangrijkste reden voor deze meevaller was de hogere bijdragen van provincies en steden aan de centrale overheid.
Minister van Financiën Rudolf Edlinger waarschuwde echter dat dit niet betekende dat de belastinghervormingen ruimer konden uitvallen. Hij wees erop dat het begrotingstekort van de gehele overheid weliswaar 1,9 procent bedroeg, maar dat het tekort van 2,6 procent bij de centrale overheid nog altijd veel te hoog was. Verder benadrukte hij de hoge staatsschuld van Oostenrijk: 'Het begrotingstekort en de nationale schuld moeten eerst verder worden teruggebracht.'

Klima wil reserves Nationale Bank gebruiken

Kanselier Viktor Klima liet op 20 december 1998 in een interview met het weekblad *Profil* weten dat de regering gebruik wilde maken van de financiële reserves van de Oostenrijkse Nationale Bank om de werkloosheid te bestrijden en het onderzoek door kleine bedrijven te stimuleren. De bank had volgens Klima een reserve van ongeveer 45 miljard gulden. Na de introductie van de euro zou een dergelijke grote reserve volgens de kanselier niet meer noodzakelijk zijn.
Minister van Financiën Rudolf Edlinger zei in een reactie dat hij wel wat in dit idee zag: 'Ik deel de visie van de kanselier dat de centrale bank gebruik kan maken van haar re-

Oostenrijk

serves voor dit doel.' Hij wees er echter op dat de centrale bank onafhankelijk was en zelf mag beslissen over de bestemming van haar reserves.
Bankpresident Klaus Liebscher zei dat hij liever ontslag zou indienen dan ingaan op het voorstel van de overheid. Hij stelde dat het idee wettelijk niet mogelijk was en bovendien zou leiden tot inflatie omdat er hierdoor te veel geld in omloop zou komen.

Toezichthouder Beurs van Wenen benoemd

De Oostenrijkse regering benoemde op 15 januari 1999 voormalig bankdirecteur Konrad Fuchs tot voorzitter van de Commissie van Toezicht van de Beurs van Wenen. De commissie moet toezicht houden bij overnamegevechten op de aandelenbeurs en hierbij vooral de belangen van kleine beleggers bewaken. Overnamegevechten vinden in Wenen overigens zelden plaats.

BUITENLANDSE ZAKEN

Ex-burgemeester Wenen was geen spion

Helmut Zilk, van 1984 tot 1994 burgemeester van Wenen, raakte in oktober 1998 in opspraak. Die maand wilde de Tsjechische president Vaclav Havel Zilk onderscheiden met de Orde van de Witte Leeuw, de hoogste Tsjechische onderscheiding voor een buitenlander. De decoratie werd op het allerlaatste moment uitgesteld, omdat er geruchten opdoken dat Zilk in de jaren zestig voor de Tsjechoslowaakse geheime dienst had gespioneerd. Een grondig Tsjechisch onderzoek wees op 4 december 1998 uit dat de geruchten op niets waren gebaseerd. De Tsjechische minister van Buitenlandse zaken bood zijn verontschuldigingen aan en Havel nodigde Zilk direct uit voor een bezoek.

Oostenrijk neutraal in Kosovo-crisis

De Oostenrijkse regering besloot op 24 maart 1999 de NAVO geen toestemming te verlenen gebruik te maken van het Oostenrijkse luchtruim bij haar bombardementsvluchten op Servië als gevolg van de crisis om Kosovo. Minister van Defensie Werner Fasslabend meende dat er geen rechtsgrond voor de bombardementen was, omdat er geen VN-resolutie aan ten grondslag lag.
Kanselier Viktor Klima bevestigde deze visie zes dagen later: 'De Oostenrijkse grondwet is duidelijk. Deze schrijft ons neutraliteit voor.'

Populariteit NAVO daalt

Het aantal voorstanders van de NAVO daalde snel als gevolg van de Kosovo-crisis. Het Oostenrijkse lidmaatschap van de NAVO is een belangrijke politieke kwestie. De ÖVP wil aansluiting bij de militaire organisatie, terwijl de SPÖ Oostenrijks neutraliteit wil handhaven. Het weekblad *Profil* publiceerde op 2 april een opiniepeiling waaruit bleek dat het aantal tegenstanders van de NAVO was opgelopen van 55 procent vóór de bombardementen tot 72 procent erna.

Klestil pleit voor stabiliteitspact

De Oostenrijkse president Thomas Klestil pleitte op 13 april voor forse investeringen in de Balkan. Hij deed dit tijdens een tweedaags bezoek aan Bulgarije. Zijn Bulgaarse ambtgenoot, Petar Stoyanov, sprak over een Marshallplan voor de Balkan. Klestil: 'Oostenrijk steunt het initiatief van de Europese Unie voor een stabiliteitspact, een veelomvattend plan tot herstel van de infrastructuur in Zuidoost-Europa.' Bulgarije en Oostenrijk hadden veel last van de oorlog in Servië omdat de Donau, die beide landen met elkaar verbindt, door Servië stroomt.

Oostenrijk wil verkrachting als asielgrond

De minister voor Vrouwenzaken, Barbara Prammer, riep op 20 april alle landen van de Europese Unie op verkrachting te erkennen als grond om politiek asiel te krijgen. Dit naar aanleiding van berichten dat Albanese vrouwen op grote schaal zijn verkracht door Servische militairen.

OVERLEDEN

Louise Piech-Porsche

Louise Piech-Porsche overleed op 10 februari 1999 op 95-jarige leeftijd in Zell am See. Louise richtte samen met haar broer Ferry in 1947 de autofabriek Porsche in Oostenrijk op. Tot 1950, toen Porsche naar het Duitse Stuttgart verhuisde, maakte de fabriek 53 auto's.
Louise Piech-Porsche was de dochter van auto-pionier Ferdinand Porsche. Ze hield van snelle wagens: 'Eerst reed ik in mijn vaders wagen, toen in de sportwagen van mijn broer en nu in die van mijn zoon.' Haar zoon Ferdinand Piech is voorzitter van Volkswagen.

(Vorige berichten pag. 417/1 e.v. - 1998)

Polen

POLEN

BINNENLANDSE ZAKEN

Gemeenteraadsverkiezingen uitgesteld

Het kabinet besloot op 14 mei 1998 om de gemeenteraadsverkiezingen uit te stellen tot 11 oktober, vanwege de nog niet afgeronde hervormingen voor instelling van ongeveer 300 nieuw te vormen regionale besturen en de nieuwe provinciale besturen. Ook voor de regionale en provinciale raden zouden op 11 oktober verkiezingen worden gehouden.
In mei was nog steeds geen overeenstemming in het parlement bereikt over het veel kleinere aantal provincies dat de bestaande 49 provincies zou vervangen. Het Constitutioneel Tribunaal verwierp op 26 mei de bezwaren van de oppositiepartijen tegen het uitstel.

Ministers overleven motie van wantrouwen

Na maatregelen van het kabinet om de nodige stemdiscipline bij de regeringspartijen van de centrum-rechtse coalitie te bewerkstelligen, overleefden de ministers van Justitie en Onderwijs op 20 mei 1998 een motie van wantrouwen die was ingediend door de Alliantie van Democratisch Links (SLD). Minister van Justitie Hanna Suchocka, lid van de coalitiepartij UW (de Vrijheidsunie, was door de oppositie beschuldigd van incompetentie en partijdigheid. Suchocka zou ten onrechte een officier van justitie hebben ontslagen die bezig was met onderzoek naar een ambtenaar van haar Vrijheidsunie. Minister van Onderwijs Miroslaw Handke was het doelwit van onderwijzers die hem kwalijk namen dat hij hen geen inspraak gaf bij hervormingen van het onderwijs en dat hij hen in 1998 een lagere loonsverhoging had gegeven dan waarom zij hadden gevraagd. Op 19 mei had het dagblad *Gazeta Wyborcza* gemeld dat

Handke van plan zou zijn middelbare scholen om een verklaring te vragen of zij rooms-katholiek dan wel openbaar waren. Handke ontkende dat de volgende dag.
Er waren in de coalitie ook problemen rond minister van Landbouw Jacek Janiszewski. Volgens *Gazeta Wyborcza* waren er onregelmatigheden geweest in een agentschap voor de privatisering van staatsboerderijen, waarvan Janiszewski in het verleden de leiding had. De onthullingen van de *Gazeta* en het verzet van de boeren leidden op 17 maart 1999 tot het ontslag van Janiszewski. Zijn eigen Conservatieve Boerenalliantie, die deel uitmaakt van de AWS-coalitie rond de vakbond Solidariteit, had kort daarvoor haar steun aan de minister opgezegd.

Langdurige ruzies in coalitie rond provincies

Op 3 juli 1998 sprak president Kwasniewski zijn veto uit over een wetsontwerp inzake de herindeling van de Poolse provincies; hun aantal zou gereduceerd worden van 49 naar 15. Het veto, dat overigens niet onverwachts kwam, was een forse tegenslag voor de centrum-rechtse coalitie, bestaande uit de Vrijheidsunie UW en de partijencoalitie rond de vakbond Solidariteit, AWS.
Kwasniewski meende dat de regering gehoor moest geven aan het voorstel van zijn oppositiepartij SLD—waartoe veel ex-communisten behoren—om het nieuwe aantal provincies op 17 te laten uitkomen, overeenkomstig het aantal 'voivods' dat in de eerste dertig jaar van het naoorlogse Polen had bestaan. Bovendien wenste hij rekening te houden met de 'sociale aspecten' van de bestuurshervorming. De verschillen in welvaart tussen de provincies zouden veel te groot zijn; de rijkste provincies zijn Masovia rond Warschau en het sterk geïndustrialiseerde Silezië, met Katowice als hoofdstad.
Hervorming van het provinciale bestuur en grootscheepse delegatie van bevoegdheden aan de nieuwe provinciebesturen op het gebied van onder meer gezondheidszorg en onderwijs was ook een eis van de Europese Unie.
Op 19 juli bereikten regerings- en oppositiepartijen een compromis: het land zou voortaan 16 provincies tellen. Bij een stemming over het nieuwe wetsvoorstel in de 460 leden tellende Sejm, de Tweede Kamer van het parlement, stemden 326 afgevaardigden voor, terwijl 29 tegenstemden en 41 zich onthielden. In de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 11 oktober bezorgde president Kwasniewski zijn oppositionele Alliantie van Democratisch Links (SLD) veel extra aandacht op de televisie. Hij gaf op 7 oktober uitvoerig uiting aan zijn kritiek dat de regering 'nog steeds niet alle wetten voor de financiering van de gemeenten had doorgevoerd' en dat 'de bestaande wetten onduidelijk waren'. Premier Jerzy Buzek bestreed dat en stelde dat de regering 'op schema' lag.

Lokale partijen grote winnaars gemeenteraadsverkiezingen

De lokale partijen veroverden bij de verkiezingen voor gemeenteraden, regionale en provinciale raden op 11 oktober 1998 ruim 38.000 van de 63.765 zetels. Deze partijen concentreerden zich vooral op plaatselijke problemen en distantieerden zich van veel ideologisch gekleurde nationale kwesties die prioriteit hadden voor zowel de rechtse regeringspartijen UW (Vrijheidsunie, liberalen) en AWS (Solidariteit Verkiezingsactie, een coalitie van 36 rechtse en christelijke partijen rond de vakbond Solidariteit) als voor de ex-communisten, verenigd in de Alliantie van Democratisch Links (SLD).
Niettemin vierden zowel AWS als SLD de verkiezingen als hun overwinning. De AWS behaalde 10.613 zetels in de gemeenten, de SLD 8.840 zetels. Door de grote winst van lokale partijen en kiesverenigingen die onafhankelijke kandidaten hadden gesteld, was het onduidelijk hoe de machtsverdeling er op lokaal en regionaal niveau zou uitzien. Aangenomen werd dat de SLD in acht van de zestien nieuwe provincies de dienst zou uitmaken en de AWS in zes andere provincies.
De Vrijheidsunie won 1.141 zetels en een coalitie van de Poolse Boerenpartij en twee linkse partijtjes ruim 4.500 zetels. De opkomst was met 45 procent hoger dan de vorige keer, toen 34 procent van de kiezers zijn stem uitbracht.

Minister van Transport treedt af

Premier Jerzy Buzek accepteerde op 24 november 1998 het ontslag van de minister van Transport, Eugenius Morawski (Vrijheidsunie). De minister had een dag eerder zijn ontslag aangeboden omdat hij door het verzet van de vakbonden er niet in slaagde de noodlijdende spoorwegen (PKP) te reorganiseren.
Volgens ambtenaren zou PKP 60.000 van de 218.000 personeelsleden moeten ontslaan en tot 2005 drie miljard zloty's per jaar moeten investeren om het spoorwegnet te moderniseren. De regering wilde de spoorwegen privatiseren maar de vakbonden verzetten zich met succes.

Toegang tot archieven communistisch bewind mogelijk gemaakt

Op 18 december 1998 wist de coalitieregering voor het eerst sinds haar aantreden, veertien maanden eerder, een drievijfdemeerderheid te behalen om een presidentieel veto ongedaan te maken. President Kwasniewski had zijn veto uitgesproken over een wet die Poolse burgers toegang geeft tot overheidsarchieven om te kunnen achterhalen wie mogelijk informatie over hen aan het vroegere communistische bewind (tot 1989) doorspeelde. Volgens de wet zou een Instituut voor de Nationale Herinnering in het leven geroepen worden, vergelijkbaar met het Gauck-agentschap dat de supervisie had over toegang tot de Stasi-archieven. Het nieuwe instituut zou de archieven beheren van de vroegere politie, de rechtbanken, de communistische partij en andere instellingen.
Solidariteit en de Vrijheidsunie wonnen de stemming dankzij steun van de oppositionele Boerenpartij (PSL). Kwasniewski, een voormalig communist, had de wet naar eigen zeggen tegengehouden omdat het instituut door politieke bemoeienis niet onafhankelijk zou kunnen zijn. Een woordvoerder van Solidariteit zei te vermoeden dat de president alleen maar oude vrienden wilde beschermen en een van de—met Solidariteit verbonden — AWS-politici noemde Kwasniewski 'de president van alle agenten van de geheime politie'.

De regering slaagde er al eerder in om een wet door te voeren die politici en ambtenaren verplicht op te geven in hoeverre zij met de communistische partij hadden samengewerkt. Doen zij dat niet of spreken zij de waarheid niet, dan staan daar strenge straffen op. Ook werden de pensioenrechten ingetrokken van rechters en procureurs, die betrokken waren bij de onderdrukking van andersdenkenden tussen 1945 en 1989.
Het Hof dat de namen van voormalige informanten van de geheime politie mag vrijgeven, publiceerde op 2 maart 1999 een eerste lijst. Van de 25 namen was die van Jan

Godyn de prominentste. Godyn was in maart nog steeds voorzitter van de militaire sectie van het Hooggerechtshof. De Poolse media reageerden sceptisch op het trage werktempo van het Hof en rekenden uit dat het wel duizend jaar zou kunnen duren voordat alle namen van vroegere informanten gepubliceerd zijn. Ook de kwaliteit van het werk liet blijkbaar te wensen over. Zo moest een van de genoemden, Janusz Lewkowicz, uitleggen dat hij gedwongen was geweest een document te tekenen waarin hij samenwerking met de politie beloofde, omdat dit de voorwaarde was om zijn in Siberië gedetineerde vader te bezoeken. Later behoorde hij tot de oprichters van een plaatselijke afdeling van Solidariteit.

Minister overleeft motie van wantrouwen

De minister van Schatkist Emil Wasacz overleefde op 18 december 1998 een motie van wantrouwen, die was ingediend door de oppositionele Boerenpartij (PSL). Volgens de partij had hij bij de privatisering van een warenhuis een veel te lage prijs gevraagd aan een buitenlands consortium. De PSL had al eerder kritiek gehad op de verkoop van staatsbedrijven aan buitenlandse ondernemingen.
Meer vanwege algemene kritiek op de trage voortgang van de privatiseringen werd op 24 februari 1999 wel een topmedewerker van de minister, Krzysztof Konaszewski, ontslagen.

'Macht premier Buzek ondermijnd'

De Vrijheidsunie (UW) reageerde op 17 januari 1999 verontrust op de verkiezing van premier Buzek tot leider van de Sociale Beweging van de AWS, de politieke arm van de vakbond Solidariteit. De AWS is met slechts 35.000 leden en tachtig afgevaardigden in het parlement veel kleiner dan de bond. De vakbond staat onder leiding van Marian Krzaklewski, die naar de mening van onder anderen UW-afgevaardigde Wladyslaw Frasyniuk in het vervolg Buzek de wet zou voorschrijven. 'Het is niet Jerzy Buzek die voortaan besluiten neemt maar een politbureau met Marian Krzaklewski aan het hoofd', aldus Frasyniuk. De UW zag in de ondergeschikte positie van Buzek een terugkeer naar de praktijken van de vroegere communistische partij. Volgens sommige commentatoren moest de verkiezing van Buzek vooral worden gezien als zijn definitieve uitsluiting van de race om het presidentschap. Enkele UW-politici waren bereid geweest om wel Buzek als presidentskandidaat te steunen maar niet Marian Krzaklewski.

Vice-minister van Gezondheidszorg ontslagen

President Kwasniewski ontsloeg op 20 januari 1999 vice-minister Jacek Wutzow van Volksgezondheid, nadat deze onder vuur was komen te liggen vanwege de wijze waarop enkele hervormingen in de gezondheidszorg waren doorgevoerd. De overgang van een systeem van gratis gezondheidszorg naar deels betaalde zorg liet veel te wensen over: de planning deugde niet, er was te weinig geld en de uitvoering verliep chaotisch. Tijdens de kerstdagen hadden bijna alle apotheken moeten sluiten en kwamen er protesten van patiënten. Anesthesisten waren al elf dagen in staking op het moment dat Wutzow ontslagen werd. Andere werknemers van ziekenhuizen dreigden voor de laatste week van januari met een algemene staking.
Het ontslag van minister Wutzow, behorende tot de partijencoalitie AWS rond de vakbond Solidariteit, was ook een eis van de Vrijheidsunie (UW) geweest. Voor deze partij zou het vertrek van Wutzow het begin moeten inluiden van een grote schoonmaak onder AWS-politici die hervormingen met het oog op protesten van kiezers halfslachtig bleven uitvoeren of tegenwerken. Volgens de UW moesten nog twee ministers ontslagen worden die een wetsontwerp hadden gesteund om een toezichthoudend orgaan voor privatiseringen op te richten. Dit orgaan was naar de mening van de liberalen alleen bedoeld om de verkoop van staatsbedrijven opnieuw uit te stellen. De UW, sterk voorstander van het particulier initiatief, waarschuwde opnieuw dat Polen de toetreding tot de Europese Unie zou misloPen als afgesproken hervormingen niet werden uitgevoerd.
Minister van Financiën Leszek Balcerowicz (UW) liet in dezelfde week een rapport naar de media uitlekken waarin voorgerekend werd dat de sterk expanderende economie zou kunnen instorten, een manoeuvre die veel kwaad bloed bij de AWS zette.
Op 22 januari overleefde Wutzows superieur, minister Wojciech Maksymowicz van Volksgezondheid, een tegen hem gerichte motie van wantrouwen. President Kwasniewski sprak eind januari zijn veto uit over de oprichting van het toezichthoudend orgaan voor privatiseringen.

Samenstelling regering (26 maart 1999)

President
Aleksander Kwasniewski

Premier, tevens belast met Europese integratie
Jerzy Buzek (AWS),
Vice-premier, tevens minister van Financiën
Leszek Balcerowicz (UW)
Vice-premier, tevens minister van Binnenlandse zaken
Janusz Tomaszewski (AWS)

Ministers:
Arbeid
Longin Komolowski (AWS)
Buitenlandse zaken
Bronislaw Geremek (UW)
Cultuur
Andrzej Zakrzewski (AWS)
Defensie
Janusz Onyszkiewicz (UW)
Economische zaken
Janusz Steinhoff (AWS)
Gezondheidszorg
Franciszka Cegielska (AWS)
Hoofd van de kanselarij van de premier
Jerzy Widzyk (AWS)
Justitie
Hanna Suchocka (UW)
Landbouw
Artur Balazs (AWS)
Milieubescherming
Andrzej Szyszko (AWS)
Onderwijs
Miroslaw Handke (Onaf.-AWS*)
Schatkist
Emil Wasacz (AWS)
Strategische Studies
Jerzy Kropiwnicki (AWS)
Telecommunicatie
Maciej Srebro (AWS)
Veiligheidsdiensten
Janusz Palubicki (AWS)
Vervoer
Tadeusz Syryjczyk (UW)
Wetenschappelijke Onderzoek
Andrzej Wiszniewski (AWS)

AWS (Solidariteit Verkiezingsactie, een coalitie van 36 rechtse en christelijke partijen rond de vakbond Solidariteit)
UW (Vrijheidsunie, liberalen)
* Onaf.-AWS: onafhankelijk, maar benoemd door de AWS

Buzek ontslaat topfunctionarissen en ministers

Premier Jerzy Buzek ontsloeg op 2 maart 1999 acht van de dertien staatssecretarissen

en onder-staatssecretarissen uit zijn kanselarij, terwijl ook de machtige chef van deze kanselarij, Wieslaw Walendziak, het veld moest ruimen. Ter verklaring zei Buzek dat hij zijn kanselarij 'een meer meritocratische organisatie en minder politiek gestuurd' wilde maken. De regering, door hem zorgvuldig samengesteld om een evenwicht te behouden tussen liberalen, nationalisten en vakbondsvertegenwoordigers, bleef voorlopig onaangetast. Op 25 maart echter moesten ook drie ministers vertrekken. Minister van Gezondheidszorg Maksymowicz werd opgevolgd door Franciszka Cegielska van de — aan Solidariteit gelieerde — AWS en minister van Telecommunicatie Zdrojewski werd vervangen door Maciej Srebro, eveneens van de AWS. Andrzej Zakrzewski, ook behorende tot de AWS, volgde Joanna Wnuk Nazarowa op als minister van Cultuur. Tevens werd Artur Balazs benoemd tot nieuwe minister van Landbouw na het eerdere ontslag, op 15 maart, van Jacek Janiszewski. Ook minister zonder portefeuille Ryszard Czarnecki, die de hoofdverantwoordelijke zou zijn voor het mislopen van tientallen miljoenen EU-subsidie, werd ontslagen.
Voor Teresa Kaminska, die al eerder in maart was afgetreden en die verantwoordelijk minister voor uitvoering van sociale hervormingen was geweest, werd niet meteen een opvolger aangewezen.

Vice-minister van Justitie afgetreden

Op 26 april moest de vice-minister van Justitie, Leszek Piotrowski, het veld ruimen, omdat hij zijn eigen minister, Hanna Suchocka, in het openbaar was afgevallen. Hij had beweerd dat ze zich te weinig met het vervolgingsbeleid bezighield, omdat ze veel op reis was.

Senaat handhaaft reclameverbod voor bier

De Poolse Senaat verwierp op 17 juli 1998 een besluit van de Sejm (de Tweede Kamer van het parlement) om reclame voor bier toe te staan, met tachtig tegen vijf stemmen en zeven onthoudingen. Brouwerijen, die al tijden lobbyden voor het toestaan van bierreclame, waren teleurgesteld dat de bestaande wet op de preventie van dronkenschap niet werd gewijzigd. Ook de regeringspartij UW (Vrijheidsunie) en de oppositionele Alliantie van Democratisch Links (SLD) waren voorstander van opheffing van het verbod. De met Solidariteit verbonden partijencoalitie AWS was het echter eens met de rooms-katholieke kerk dat het verbod gehandhaafd moest blijven in het kader van campagnes om het alcoholisme in Polen te bestrijden.

Polen hoeven niet meer twee keer te trouwen

Op 15 november 1998 werd een wet van kracht waardoor kerkelijke huwelijken voortaan even geldig zijn als burgerlijke huwelijken. De wet was gebaseerd op het concordaat tussen de paus en de regering, waarin werd afgesproken dat het kerkelijke huwelijk voortaan ook wettelijk bindend zouden zijn. De oude regeling, waaronder na een kerkelijk huwelijk nog een keer burgerlijk getrouwd moest worden, betekende voor gelovigen hoge kosten. De verantwoordelijkheid voor het laten registreren van een kerkelijk huwelijk is in de nieuwe wet bij de priesters gelegd. De wet geldt ook voor aanhangers van andere, officieel erkende godsdiensten.

Politie haalt kruisen in Auschwitz weg

De politie verwijderde op 28 mei 1999 honderden kruisen bij het vernietigingskamp Auschwitz. Deze waren er maanden eerder door rechtse christenen neergezet als protest tegen de bezwaren van joodse organisaties in Polen tegen een groot kruis bij het kamp dat daar was neergezet op instigatie van de rooms-katholieke kerk. Regering en Vaticaan waren overeengekomen dat het grote kruis mocht blijven staan, omdat het in de visie van Rome de herinnering levend moest houden aan de niet-joden die ook in Auschwitz werden vermoord.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Mars voor inspraak bij hervormingen

Meer dan 16.000 leden van de Nationale Vakbondsalliantie OPZZ, de ex-communistische partij Alliantie van Democratisch Links (SLD) en organisaties van pensioengerechtigden hielden op 3 april 1998 een mars in Warschau. Zij eisten betrokken te worden bij sociale hervormingen in het onderwijs, de gezondheidszorg, het pensioensysteem en het landsbestuur. Aan het slot van de mars werd een petitie overhandigd aan de voorzitter van het parlement, Maciej Plazynski. Marek Opasnik, woordvoerder van de OPZZ, verklaarde dat het erom ging burgers een stem te geven in de principes waarop de hervormingen gebaseerd moesten zijn.

Massaal boerenverzet tegen EU-dumpingpraktijken

Begin 1998 begonnen de prijzen voor landbouwproducten in Polen scherp te dalen als gevolg van de crisis in Rusland. Deze crisis had tot gevolg gehad dat Europese exportbedrijven hun waren in Polen gingen afzetten tegen dumpprijzen.
Op 10 juli hielden 10.000 boeren in Warschau een mars en eisten hogere invoerbelastingen op voedselimporten en meer subsidie om de Poolse landbouw voor te bereiden op het moment van toetreding tot de Europese Unie. 'Onze voedingsproducten krijgen veel minder subsidie dan die in de EU', stelde Miroslaw Pawlak, parlementslid voor de oppositionele Poolse Boerenpartij (PSL). 'Onze boeren vragen gelijke kansen.' Volgens de demonstranten werd de Poolse markt overstroomd door goedkoop voedsel uit landen van de Europese Unie. Daardoor holden de inkomens van de Poolse boeren achteruit, met als gevolg wijdverbreide armoede en een dreigend gebrek aan financiële middelen voor de modernisering van de landbouw, nodig om de concurrentie met bedrijven uit de EU aan te kunnen. Van de Poolse beroepsbevolking werkt 28 procent in de landbouw en het land kent 2,1 miljoen grotere en kleine boerenbedrijven, tegen ruim zeven miljoen in alle EU-landen. De demonstranten eisten ook goedkopere leningen voor landbouwbedrijven en een verhoging van de minimumprijzen voor bepaalde producten.
De boerenorganisaties spraken met minister van Landbouw Jacek Janiszewski, maar deze verdedigde het landbouwbeleid van het kabinet, dat had beloofd om nieuwe werkgelegenheid op het platteland te scheppen en onrendabele boerenbedrijven samen te voegen.
Op 11 september bood de Poolse regering Rusland voedselhulp aan, onder meer om van zijn overschotten af te komen en zo 'de spanningen op de markt' te verminderen.

De protesten van de boeren namen eind januari 1999 steeds grimmiger vormen aan toen duizenden boeren 130 doorvoerwegen

blokkeerden, inclusief vier grensovergangen. Dit leidde tot gevechten met de politie en tientallen gewonden aan beide kanten. De blokkades werden vooral opgezet door *Zelfverdediging*, een boerenverzetsorganisatie aangevoerd door de radicale Andrzej Lepper. Vanaf het moment dat deze had verklaard dat de acties van de boeren tot de val van de regering moesten leiden als het kabinet bleef weigeren de boeren tegemoet te komen, wenste het ministerie van Landbouw niet meer met Lepper te onderhandelen.

Op 26 januari beloofde de regering 'buitengewone maatregelen' om de boeren te helpen, bovenop de werkgelegenheidsmaatregelen voor het platteland die het kabinet diezelfde dag goedkeurde. De hervorming van de inkomstenbelasting werd opgeschoven naar de tweede helft van 1999.
De volgende dag, 27 januari, waren slechts tien blokkades opgeheven. Premier Jerzy Buzek stelde een reis naar Marokko uit, wegens de spanningen in het land.

De blokkades duurden voort tot de eerste dagen van februari. Vanwege uitzicht op onderhandelingen werden zij tijdelijk weggehaald. Op 8 februari tekenden de traditionele boerenorganisaties een akkoord met de regering, dat volgens Lepper niets om het lijf had omdat 'niet aan ook maar één eis van ons is voldaan'. Op papier was er sprake van nieuwe subsidies, tarieven en sociale maatregelen om de om zich heen grijpende armoede een halt toe te roepen. Zo werd afgesproken dat de regering varkensvlees voor 3,2 zloty per kilo zou opkopen (de marktprijs was op dat moment door de Europese dumping al gezakt naar 2,2 zloty). Ook stelde de regering maximum-quota vast voor voedsel uit de Europese Unie en die quota zouden voortaan elk kwartaal herzien kunnen worden, in plaats van slechts één keer per jaar. Landbouwminister Jacek Janiszewski verklaarde tegenover buitenlandse journalisten: 'We zouden deze boerenprotesten niet gehad hebben als door de EU gesubsidieerd varkensvlees Polen in november en december vorig jaar niet had overstroomd.'

Janiszewski, die als leider van een agentschap voor de privatisering van staatsboerderijen verdacht werd van onregelmatigheden, diende op 15 maart zijn ontslag. Dit kon de gemoederen echter niet tot rust brengen. Op 17 maart trok opnieuw een grote demonstratie van 10.000 boze boeren door de straten van de hoofdstad. Lepper riep hen toe: 'Wij willen lid worden van de Europese Unie maar het moet niet zo zijn dat de EU Polen opslokt om grote afzetmarkten voor haar producten te krijgen.' De betogers riepen dat minister van Financiën Balcerowicz 'het platteland vermoordt' en droegen leuzen mee als 'De dorpen sterven' en 'Hoe meer je produceert, hoe sneller je bankroet bent'. Op 27 mei werden opnieuw overal wegen geblokkeerd en greep de politie met geweld in. Een dag later verklaarde de regering bereid te zijn te onderhandelen over nog steeds dezelfde eisen van de boeren: minder invoer uit de Europese Unie en meer overheidssteun voor de boerenbedrijven.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Hervormingen overheidsfinanciën goedgekeurd

Op 14 mei 1998 keurde het kabinet een wetsontwerp goed voor hervorming van de overheidsfinanciën, alsmede een wetsontwerp voor de toewijzing van geld aan de nieuw te vormen regio's. Minister van Financiën Leszek Balcerowicz stelde dat de hervormingen de helft van alle staatsuitgaven dekten. De nieuwe wet verplicht het ministerie van Financiën onder meer om alle kwijtscheldingen van belasting te publiceren en werd algemeen beschouwd als een middel om vriendjespolitiek en misbruik van overheidsgeld tegen te gaan.

Polen loopt forse EU-subsidies mis

De regering kwam op 26 mei 1998 zwaar onder vuur te liggen omdat de Europese Commissie besloot om Polen 34 miljoen ecu (ongeveer 75 miljoen gulden) minder subsidie te geven, die voor 1998 was toegezegd. De subsidie, bedoeld als steun voor economische hervormingen conform EU-criteria, werd verminderd van 212 naar 178 miljoen ecu. Brussel meende dat de Poolse regering 140 projecten had ingediend die niets te maken hadden met de voorbereiding van Polen op toetreding tot de Europese Unie of die nog lang niet rijp voor uitvoering waren. 'Deze schande tast niet alleen de geloofwaardigheid van de Poolse autoriteiten aan maar bewijst ook dat we niet klaar zijn voor toetreding tot de EU', schreef het gezaghebbende dagblad *Rzeczpospolita*. De Confederatie van Poolse Werkgevers stelde dat het EU-besluit 'een schandelijk gebrek aan professionalisme aan Poolse zijde' onthulde. De verantwoordelijke minister Ryszard Czarnecki, die aan het hoofd staat van het Poolse Bureau van de Commissie voor Europese Integratie (UKIE), werd algemeen aangewezen als de grote schuldige. Voor hem kwam het besluit van Brussel op een zeer ongelukkig moment omdat er een discussie in het kabinet was losgebrand of Czarnecki dan wel minister van Financiën Leszek Balcerowicz de supervisie moest hebben over de besteding van de EU-subsidies.

Hervormingen kolen- en staalindustrie

Tijdens een kabinetszitting op 30 juni 1998 werden al jarenlang uitgestelde hervormingen van de kolen- en staalindustrie goedgekeurd, die volgens premier Jerzy Buzek zouden leiden tot ontslagen, modernisering van de apparatuur en lagere kosten. Verwacht werd dat de doorvoering van de hervormingen een ware vuurproef voor de centrum-rechtse coalitie zou worden, omdat veel mijnwerkers en staalarbeiders verbitterd waren dat zij het slachtoffer werden van de democratische en kapitalistische hervormingen die zij naderbij brachten door hun verzet tegen het communistische regime. Begin jaren negentig werd al het mes gezet in subsidies voor deze twee belangrijke sectoren van de Poolse economie. In 2002 moest volgens de regering het aantal mijnwerkers verminderd zijn van 243.400 naar 138.400, een verlies van ruim 100.000 banen. De kolenproductie moest van 137 miljoen ton tot 112 miljoen ton gereduceerd worden. De maatregelen kwamen erop neer dat 24 van de 50 mijnen gesloten werden. Het kabinet verwachtte dat de schuld van kolenmijnen in 1998 verder zou stijgen tot 14 miljard zloty's (ca. 7 miljard gulden). Voor de sluiting van de mijnen en een sociaal plan voor de af te vloeien mijnwerkers trok de regering 14 miljard zloty's (ca. 7 miljard gulden) uit, waarvan de helft naar afbetaling van de schulden zou gaan. Het kabinet was van plan een lening van een miljard dollar aan de Wereldbank te vragen om de hervormingen te kunnen doorvoeren. In de staalsector wilde de regering vijftig- van de negentigduizend arbeiders ontslaan. Van de 25 nog door de staat gedreven staalfabrieken zouden er twaalf tegen 2001 geprivatiseerd moeten zijn, waaronder de fabrieken in Ka-

towice en Sendzimir die zestig procent van de Poolse staalproductie voor hun rekening nemen. De regering wilde de staalproductie op het niveau van 1998 handhaven: 13,3 miljoen ton ruw staal en 11,5 miljoen ton gewalst staal.
De Europese Commissie had inmiddels toegezegd dat Polen zijn eigen staalmarkt langer dan eerder was overeengekomen met invoerbelastingen mocht beschermen, mits er sprake was van een degelijk plan tot herstructurering. In 1999 zou dan nog drie procent invoerbelasting op buitenlands staal geheven mogen worden, tegen zes procent begin 1998.
De hervormingen in de staalsector behoefden geen goedkeuring van het parlement maar die in de kolensector wèl.

Op 26 november 1998 ging de Sejm, de Tweede Kamer van het parlement, in grote lijnen akkoord met de plannen voor sanering van de kolenmijnen.
Op 26 mei 1999 zegde de regering 400 miljoen zloty's extra aan de kolenmijnen toe, om een eind te maken aan acties van mijnwerkers die waren overgegaan tot het bezetten van ministeries. Het geld werd vrijgemaakt om werkloosheidsuitkeringen aan duizenden in 1999 onverwacht ontslagen mijnwerkers te kunnen betalen. Het extra geld zou uit de begroting van 2000 gehaald worden, aldus het ministerie van Financiën.

Privatiseringsplan voor 1999 goedgekeurd

Het kabinet keurde op 27 oktober 1998 een plan voor verdere privatisering van zeventig staatsbedrijven goed, die de schatkist vijftien miljard zloty's zou moeten opleveren. De regering was van plan 6,9 miljard zloty's voor het in 1999 verwachte begrotingstekort te reserveren en de rest voor het financieren van sociale maatregelen. Onderdeel van deze maatregelen zou zijn om compensatie te geven voor gepensioneerden en werknemers in overheidsbedrijven die begin jaren negentig niet deelden in een verhoging van uitkeringen en lonen.
Op de lijst van te privatiseren bedrijven stonden onder andere het telecommunicatiebedrijf TPSA, de nationale luchtvaartmaatschappij LOT en de banken verenigd in Pekao. De regering was van plan dertig procent van haar aandelen in de grootste nationale olieraffinaderij Petrochemia Plock te verkopen maar niet na eerst een fusie met de olie-distributeur CPN georganiseerd te hebben. De grote raffinaderij Refineria Gdanska zou waarschijnlijk aan een 'strategische investeerder' verkocht worden, evenals de twee grootste staalfabrieken van het land, in Katowice en Sendzimira.
Ook wilde het kabinet de minderheidsaandelen die de staat nog in tal van geprivatiseerde bedrijven heeft, te gelde maken.
Het ministerie van Financiën kreeg opdracht de verkoop van twee grote staatsbanken voor te bereiden, de PKO BP en de Bank Gospodarki Zywnosciowej, evenals de verkoop van verzekeringsmaatschappij PZU.
Op 30 december keurde de regering een wetsontwerp goed voor de privatisering van de TPSA, dat onder meer voorziet in de oprichting van een orgaan voor het vergeven van licenties in de telecommunicatiesector.

President tekent wetten op pensioenen

President Kwasniewski tekende op 3 november 1998 de vierde van vijf wetten die Polen in staat moesten stellen met de hervorming van zijn pensioensysteem te beginnen. In de wet werd bepaald wie op welke voorwaarden een uitkering zou kunnen ontvangen. Het Staatsbureau voor Sociale Verzekeringen (ZUS) zou voor iedereen die sociale premies afdraagt, een individuele rekening moeten openen. In de vijfde wet, in november nog niet definitief goedgekeurd door het parlement, zou de calculatie en uitbetaling van pensioenen worden geregeld. Kwasniewski tekende deze laatste wet op 29 december, na oproepen en wekenlang durende acties van de mijnwerkers om hun bijzondere privileges niet aan te tasten.

De regering zou een publiek-privaat systeem invoeren, waarin zowel werkgevers als werknemers premie gaan afdragen voor hun pensioenvoorziening. Tot dan toe betaalden de werkgevers direct aan de overheid 45 procent over het salaris van werknemers voor sociale premies. In het nieuwe systeem dat per 1 januari 1999 inging, werd dit percentage teruggebracht tot 36 procent en moest het door werkgevers en werknemers afgedragen worden. Daarnaast werd de resterende 9 procent afgedragen aan particuliere binnen- en buitenlandse pensioenfondsen die per 1 april 1999 van start zouden gaan en die naar verwachting het eerste jaar ruim twee miljard zouden binnen krijgen.

Wettelijke beperkingen staatsschuld

De Sejm, de Tweede Kamer van het parlement keurde op 5 november 1998 met overweldigende meerderheid een wetsontwerp goed om de staatsschuld aan banden te leggen.
De wet, opgesteld door minister van Financiën Leszek Balcerowicz, voorzag ook in straffen voor ambtenaren die zich niet aan de voorschriften houden en in volledige openbaarheid van overheidstransacties. De wet was in feite een vertaling van een grondwetsartikel waarin staat dat de staatsschuld niet meer dan zestig procent van het bnp mag bedragen. Zo bepaalde het wetsontwerp dat als de overheidsschulden in een gegeven jaar tot 55 à 60 procent zouden oplopen, de regering de schuld aan een plafond moest binden waardoor deze het jaar daarop zou dalen. Kwam de schuld boven de kritische grens van 60 procent van het bnp uit, dan diende de regering binnen dertig dagen een programma te presenteren om de schuld omlaag te brengen.

Krachtens de nieuwe wet kon het kabinet investeringsprojecten tot honderd miljoen zloty's goedkeuren, maar duurdere projecten zouden de toestemming van het parlement nodig hebben. Bij misbruik van overheidssubsidies zouden instellingen drie jaar lang geen geld meer krijgen van de overheid.

Vrijstelling belasting op investeren in onroerend goed gehandhaafd

De regeringscoalitie maakte op 9 november 1998 een einde aan intern geruzie over belastinghervormingen. De Vrijheidsunie (UW) wist Solidariteit ervan te overtuigen om geen steun te verlenen aan een wetsontwerp dat voorzag in belastingvermindering voor gezinnen: deze zou de schatkist miljarden extra kosten. Het ontwerp bevatte daarnaast een plan om de vrijstelling van belasting voor investeringen in onroerend goed te schrappen. Door de verwerping van het wetsontwerp werd de vrijstelling, tot teleurstelling van het ministerie van Financiën, gehandhaafd.

Begroting goedgekeurd

De Sejm, de Tweede Kamer van het parlement keurde op zaterdag 9 januari 1999 de begroting voor 1999 goed, zon-

der noemenswaardige afwijkingen van het door het kabinet voorgestelde budget. Even dreigde het debat in het parlement toch nog op problemen te stuiten omdat het blok rond Solidariteit wetgeving in de Senaat goedkeurde die naar de mening van coalitiepartner UW (Vrijheidsunie) opnieuw de privatiseringen zou kunnen vertragen. De begroting voorzag in een vermindering van de inflatie tot 8,1 procent en een begrotingstekort van 12,8 miljard zloty's, hetgeen gelijkstond aan een verwachte 2,15 procent van het bnp. De inkomsten werden begroot op 129,3 miljard zloty's.

JUSTITIE EN POLITIE

Doodstraf afgeschaft

Op 1 september 1998 werd het nieuwe Wetboek van Strafrecht van kracht, waarmee de doodstraf definitief werd afgeschaft. Hoewel een kleine meerderheid van de bevolking erop tegen was, werd deze vervangen door levenslange gevangenisstraf, tot maximaal 25 jaar. Daarnaast werden er maatregelen geïntroduceerd om een efficiëntere werkwijze van de rechtbanken te waarborgen. Wachttijden van verscheidene jaren alvorens zaken kunnen voorkomen, waren namelijk geen uitzondering. Ook werden gerechtelijke procedures aangepast aan gangbare praktijken in de Europese Unie.

Verder werden in het wetboek voor het eerst straffen vastgesteld voor 'nieuwe' misdrijven zoals milieuvervuiling, het witwassen van zwart of crimineel geld en aantasting van het intellectueel eigendom. Er werd voorzien in strengere straffen voor georganiseerde misdaad en inbeslagname van eigendom bij economische misdrijven. Boeten en alternatieve straffen kwamen in de plaats van korte celstraffen. Het voorarrest werd verlengd van maximaal 48 naar 72 uur, een maatregel die zeer verwelkomd werd door de politie. Door dit wetboek zouden de rechten van journalisten om hun bronnen geheim te houden, beter beschermd worden, hoewel er uitzonderingen werden gemaakt voor gevallen van spionage, terrorisme en moord.

Oprichting van Poolse 'FBI'

Het ministerie van Binnenlandse zaken tekende op 4 november 1998 een decreet voor de oprichting van een nieuwe politie-eenheid van 1.200 man met als taak 'de fundamentele economische belangen van de staat te beschermen, door de bestrijding van onder meer het witten van zwart geld, illegale wapenhandel en drugshandel'. De oprichting van de dienst, gemodelleerd naar de Amerikaanse FBI, paste in het beleid van de regering om de reputatie van de politie op te krikken door betere samenwerking tussen politie en lokale autoriteiten af te dwingen. Op plaatselijk niveau zou de nieuwe dienst zich vooral richten op misdaadpreventie, terwijl het onderzoek naar misdaden 'meer gecentraliseerd' zou zijn, aldus een politiewoordvoerder.

Polen telt ruim 100.000 agenten. Het aantal misdaden ligt vèr onder westerse niveaus, maar wordt door de bevolking toch zorgwekkend gevonden. Sinds het einde van de Koude Oorlog vechten bendes om territoria en wordt er veel geld verdiend met mensensmokkel. Een strenge wapenwet hielp in 1997 het aantal moorden tot 1.093 beperkt te houden, maar er waren ook ruim 40.000 gewapende roofovervallen.

BUITENLANDSE ZAKEN

Bezoek Netanyahu aan Auschwitz

Tijdens een bezoek op 23 april 1998 aan het voormalige nazi-vernietigingskamp Auschwitz-Birkenau verklaarde de Israëlische premier Netanyahu dat het bestaan van de staat Israël 'de enige garantie was tegen nieuwe slachtingen onder joden'. Sinds tien jaar houden Israëliërs herdenkingen bij het kamp om de eigen jeugd te herinneren aan het verleden. De Poolse premier Jerzy Buzek zei tijdens een plechtigheid waarbij gebeden en poëzie voorgedragen werd: 'Wij voelen mee met het onuitsprekelijke leed dat hier heeft plaatsgevonden. Wij zijn hier samengekomen in het vaste geloof dat goedheid en hoop sterker zijn dan het kwaad en de wanhoop en dat deze waarden in een verenigd Europa zullen triomferen.'

Meer handel met Roemenië

Op 22 juni 1998 kwam een Roemeense delegatie op bezoek om maatregelen te bespreken om de handel met Polen uit het slop te halen. Deze bedroeg slechts ongeveer 400 miljoen gulden per jaar tussen beide landen. De Roemeense premier Radu Vasile en zijn Poolse ambtgenoot Jerzy Buzek besloten de samenwerking te verbeteren op het gebied van hervorming van de gezondheidszorg, wapenindustrie, defensie en transport. Buzek verklaarde later dat hij met Vasile ook de noodzaak van grotere samenwerking met de Oekraïne had besproken.

Parlement verwerpt Duitse terugkeerresolutie

Het Poolse parlement leverde op 3 juli 1998 hevige kritiek op een resolutie van het Duitse parlement, waarin werd geëist dat Duitsers die na de Tweede Wereldoorlog uit Polen verdreven waren, weer zouden mogen terugkeren. Het ging om Duitsers uit gebieden die na de oorlog aan Polen werden toegewezen. De resolutie, op 29 mei in Bonn ingediend door de CDU/CSU-coalitie, eiste ook het recht van terugkeer voor Duitsers die uit Tsjecho-Slowakije waren verdreven. Polen wil bij toetreding tot de Europese Unie worden vrijgesteld van de voorwaarde dat iedere EU-burger het recht moet hebben om land in Polen te kopen, met name om te voorkomen dat Duitse boeren goedkope Poolse landbouwgrond opkopen. Een terugkeer-recht zou een dergelijke eventuele vrijstelling weer ondergraven.

Het Poolse parlement, dat in de resolutie 'een onthulling van gevaarlijke tendensen' zag, deed een beroep op de Duitse regering om 'alles in het werk te stellen om te verzekeren dat bepaalde korte termijnbelangen niet het grootste succes dat de laatste jaren in Europa is geboekt, ruïneren. Wij zijn samen verantwoordelijk voor duurzame vreedzame samenwerking tussen naties', aldus het parlement in een bijna unaniem aanvaarde verklaring.

Bezoek Zuid-Koreaanse premier

Op 15 juli 1998 bracht de Zuid-Koreaanse premier Kim Jong-pil een bezoek aan Polen dat ten doel had de samenwerking op economisch, cultureel en politiek gebied uit te breiden. Zuid-Koreaanse bedrijven zijn de grootste Aziatische investeerders in Polen. Zij hadden eind 1997 ruim twee miljard gulden ingebracht, waarvan het grootste deel voor rekening kwam van autofabrikant Daewoo die twee Poolse autofabrieken had opgekocht en verder in consumentenelektronica, verzekeringen en onroerend goed had geïnvesteerd. Het bezoek van Kim Jong-pil zou vooral ten doel hebben gehad

om meer auto-onderdelen voor de assemblage in Polen van Daewoo te betrekken, omdat dit bedrijf, evenals andere Zuid-Koreaanse bedrijven, veel last hadden van de zware recessie in Azië. Daewoo zou hebben toegezegd om ondanks de financiële problemen toch tegen het einde van 2001 een nieuwe investering van ruim een miljard gulden in Polen te doen.

Polen en Oekraïne beloven vrouwenhandel aan te pakken

Polen en Oekraïne kwamen op 16 juli 1998 overeen om de vrouwenhandel harder aan te pakken. Volgens een recent rapport van de Internationale Organisatie voor Migratie zijn inmiddels meer dan 100.000 Oekraïense vrouwen en meisjes via Polen naar het westen gesmokkeld om daar in de prostitutie tewerkgesteld te worden. Generaal Vladimir Osmoesjnikov, de Oekraïense attaché voor Binnenlandse zaken in Warschau, vroeg om 'preventieve maatregelen' terwijl de Poolse regering zich voorlopig leek te willen beperken tot 'uitwisseling van informatie'. Polen lijkt de eindbestemming voor de meeste Bulgaarse vrouwen en prostituées, maar een doorvoerland voor slachtoffers van vrouwenhandel uit Roemenië, Litouwen en Wit-Rusland.

Aan de discussiebijeenkomst van Poolse en Oekraïense ambtenaren nam ook de organisatie *La Strada* deel, die met financiële steun van de Europese Unie kantoren in Polen en Oekraïne heeft geopend om de slachtoffers bij te staan en de politiek te adviseren.

Duitse minister met soldaten in Auschwitz

De Duitse minister van Defensie Rudolf Scharping bracht op 13 februari 1999 een bezoek aan Auschwitz, voor het eerst in gezelschap van Duitse militairen. Tijdens een plechtigheid, bijgewoond door 160 Duitse soldaten die in Polen waren voor een militaire oefening, verklaarde een zichtbaar aangedane Scharping: 'De federale regering neemt de verantwoordelijkheid voor alle perioden van de Duitse geschiedenis — de slechte en de goede. Ik wil een heldere boodschap geven: het nationaal-socialisme is een verschrikkelijke nalatenschap die wij delen. Niemand kan en zal deze afschrijven.'

Polen officieel lid van de NAVO

Samen met Hongarije en Tsjechië werd Polen op 12 maart 1999 formeel lid van de NAVO, tijdens een ceremonie in Independence, de stad van de voormalige Amerikaanse president Harry Truman, die aan de wieg stond van de NAVO. De Poolse minister van Buitenlandse zaken Bronislaw Geremek stelde dat de toelating van de drie voormalige Warschaupact-landen tot de NAVO het werkelijke einde van de Koude Oorlog betekende.

Geld voor repatriëring Polen uit Kazachstan

Op 26 april 1999 kondigde het ministerie van Binnenlandse zaken aan ongeveer vijf miljoen gulden te reserveren voor het repatriëren van 2.000 Polen uit Kazachstan. Deze mensen werden in de jaren dertig en veertig door Moskou uit het grensgebied met Polen gedeporteerd. In Polen is het publiek algemeen van mening dat de huidige regering de morele plicht heeft hen terug te brengen. Naar schatting tussen de 60.000 en 100.000 Polen wonen nog in Kazachstan in meestal armoedige omstandigheden. Driehonderd gezinnen waren teruggekeerd. De regering spendeerde tussen tien- en twintigduizend zloty's per gezin om hun onderdak en werk te bieden.

OVERLEDEN

Jacek Kalabinski

De Poolse journalist Jacek Kalabinski, een belangrijke figuur in het ondergrondse verzet tegen de communistische dictatuur, overleed op 25 juli 1998 in de Verenigde Staten, waar hij als correspondent voor verscheidene grote Poolse dagbladen werkte en speciale programma's voor de Poolse omroepen maakte. Hij werd slechts 59 jaar oud. Kalabinski voerde in 1980 bij de Poolse radio hervormingen door waardoor de stem van Solidariteit gehoord kon worden. Hij ging in 1981 ondergronds toen de regering de staat van beleg afkondigde en verliet het land in 1984. Veel Polen vonden vooral zijn optreden voor het Amerikaanse Congres in 1989 indrukwekkend, toen hij een emotionele toespraak van Lech Walesa vertaalde, kort na de eerste vrije verkiezingen in het land.

(Vorige berichten pag. 229/1 e.v. - 1998)

RUSSISCHE FEDERATIE

BINNENLANDSE ZAKEN

Primakov ontslagen; nieuwe regering. Debat over impeachment

President Jeltsin ontslaat premier Primakov

President Jeltsin ontsloeg op 12 mei 1999 onverwachts premier Primakov. Op grond van de constitutie kwam daarmee de voltallige regering ten val. De eerste vice-premier en minister van Binnenlandse zaken Sergej Stepasjin werd door Jeltsin benoemd tot voorlopig opvolger van Primakov, in afwachting van de goedkeuring van diens kandidatuur door de Staatsdoema. Een dag later stonden Russische kranten vol met kritiek op de president vanwege het plotselinge ontslag van Primakov. De situatie werd nog extra gecompliceerd doordat de Staatsdoema op de dag na het ontslag zou beginnen met het debat over de impeachmentprocedure tegen de president.

Primakov had zich al op 30 april op zijn buitenverblijf teruggetrokken voor de behandeling van rugklachten na een week waarin zijn positie leek te zijn aangetast. President Jeltsin had zich in de voorgaande dagen veel actiever getoond in de politiek dan gebruikelijk en was samen met de Balkangezant Tsjernomyrdin sterk op de voorgrond getreden ten koste van Primakov. Jeltsin had enkele dagen eerder ook Vadim Goestov ontslagen als eerste vice-premier en door Sergej Stepasjin vervangen.

Staatsdoema debatteert en stemt over impeachment Jeltsin

De Staatsdoema begon op 13 mei met het debat over het impeachment van president Jeltsin. Ter discussie stonden vijf aanklachten tegen de president:

- zijn rol bij het einde van de Sovjet-Unie in 1991;
- het ontketenen van de oorlog in Tsjetsjenië;
- het neerslaan van de rebellie van het parlement in Moskou in de herfst van 1993;
- ondermijning van de strijdkrachten van Rusland;
- het plegen van 'genocide' op het Russische volk.

Deze laatste beschuldiging sloeg op de ernstige economische crisis die de Russische bevolking na 1991 getroffen heeft, waarvoor Jeltsin verantwoordelijk wordt gehouden. Een tweederde meerderheid op één van deze punten zou voldoende zijn voor het in gang zetten van de impeachment-procedure.

Twee dagen later stemde de Staatsdoema over impeachment en tot veler verrassing haalde geen van de vijf punten van de aanklacht de vereiste tweederde meerderheid van 300 van de 450 leden. De aanklacht die betrekking had op de oorlog in Tsjetsjenië haalde de meeste stemmen (283), maar ook dat was niet genoeg voor impeachment. De Jabloko-partij van Grigori Javlinski stemde vóór de aanklacht betreffende Tsjetsjenië, maar verwierp de andere punten. De communistische leider Zjoeganov had vooral felle kritiek op twee partijen die tegen impeachment stemden, Ons Huis is Rusland van ex-premier Tsjernomyrdin en de Liberaal-Democraten van Zjirinovski. Hij maakte hen uit voor 'verraders'.

Tijdens het driedaagse debat over impeachment werd er vooral door de communisten scherpe kritiek aan het adres van de president geuit, maar ook partijen die tegen de meeste punten van de aanklacht stemden bleken geen fervente verdedigers van Jeltsin. De communisten wezen er na afloop op dat meer dan de helft van de leden van de Staatsdoema vóór had gestemd. Tekenend voor Jeltsins positie was ook dat hij kort voor de stemming weer naar het ziekenhuis ging voor een medisch onderzoek.

Stepasjin presenteert plan voor Rusland

Tijdelijk premier Stepasjin presenteerde op 19 mei 1999 een plan van acht punten voor zijn nieuwe regering, voor het geval hij door de Staatsdoema als premier zou worden geaccepteerd.
Die acht punten waren:

1. Sociaal beleid: betaling van achterstallige lonen en pensioenen door de regering.
2. Binnenlandse industrie: een realistisch beleid om de eigen industrie te stimuleren. Het probleem van de schulden van regering aan bedrijven en omgekeerd moet worden aangepakt.
3. Landbouw: stimulering van lokale landbouw en voedselproductie om de afhankelijkheid van buitenlandse importen te verminderen.
4. Decriminalisering van de economie: succes op dit terrein zou volgens Stepasjin ook leiden tot meer overheidsinkomsten, omdat een groot deel van de belastingen feitelijk niet wordt betaald.
5. Repatriëring van Russisch kapitaal: de belangrijkste voorwaarde om dat te bereiken is volgens Stepasjin politieke en economische stabiliteit.
6. Contacten met financiële wereldorganisaties: Stepasjin zei dat zijn regering zou proberen de gevolgen te matigen van maatregelen die nodig zijn om nieuwe leningen van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) te krijgen.
7. Herstel van het banksysteem: vele van de grootste banken waren volgens Stepasjin in feite failliet.
8. Discipline: Stepasjin verklaarde dat vele regeringsplannen op niets waren uitgelopen door een gebrekkige wil om ze uit te voeren en door starre bureaucratie.

Stepasjin door Staatsdoema geaccepteerd als premier

Op dezelfde dag dat Stepasjin zijn plan presenteerde, bevestigde de Staatsdoema zijn benoeming tot premier; 293 leden stemden voor en 55 tegen bij 14 onthoudingen. Er waren 226 stemmen vereist van de 450 leden om Stepasjin benoemd te krijgen. Het geringe aantal tegenstemmen was opvallend, gezien de prominente rol van Stepasjin als chef van de Federale Veiligheidsdienst FSB tijdens de oorlog in Tsjetsjenië. Die oorlog en Jeltsins rol daarin was het onderdeel van de impeachment-aanklacht dat de meeste stemmen kreeg van de Staatsdoema.

Jeltsin herbenoemt aantal ministers

President Jeltsin begon op 21 mei 1999 onverwacht aan een vakantie in Sotsji aan de Zwarte Zee. Jeltsins woordvoerder Dmitri Jakoesjkin ontkende dat de vakantie iets met gezondheidsproblemen van de president te maken had. Vóór zijn vertrek naar Sotsji ondertekende de president een aantal decreten voor de herbenoeming van enkele ministers, die ook al deel hadden uitgemaakt van de regering-Primakov. De herbenoemingen betroffen Igor Ivanov als minister van Buitenlandse zaken, Igor Sergejev als minister van Defensie, Sergej Sjojgoe als minister voor Noodsituaties en Pavel Krasjeninikov als minister van Justitie.

Samenstelling regering (31 mei 1999)

President (geïnstalleerd 9 augustus 1996)
Boris Jeltsin

Kabinet (geformeerd mei 1999)
Premier (in functie bevestigd 19 mei 1999)
Sergej Stepasjin
Eerste vice-premier
Nikolaj Aksjonenko
Eerste vice-premier belast met financiën en macro-economie
Viktor Christenko
Vice-premier belast met sociale vraagstukken
Valentina Matvijenko
Vice-premier belast met de defensie-industrie
Ilja Klebanov
Vice-premier belast met voedselvoorziening en landbouw
Vladimir Sjtsjerbak

Ministers:
Anti-monopoliebeleid & kleine bedrijven
Ilja Joezjanov
Arbeid
Sergej Kalasjnikov
Atoomenergie
Jevgeni Adamov
Belasting
Alexander Potsjinok
Binnenlandse zaken
Vladimir Roesjajlo
Brandstof en energie
Viktor Kaljoezjny
Buitenlandse zaken
Igor Ivanov
Cultuur
Vladimir Jegorov
Defensie
Igor Sergejev
Economie
Andrej Sjapovaljants
Financiën
Michail Kasjanov
GOS-aangelegenheden
Leonid Dratsjevski
Handel
Michail Fradkov
Justitie
Pavel Krasjeninnikov
Noodsituaties
Sergej Sjojgoe
Onderwijs
Vladimir Filippov
Privatisering
Farid Gazizoellin
Regionaal en etnisch beleid
Vjatsjeslav Michajlov
Speciale vertegenwoordiger voor contacten met het IMF en andere financiële instellingen
Michail Zadornov
Transport
Sergej Frank
Wetenschap en technologie
Michail Kirpitsjnikov
Zonder portefeuille
Ramazan Abdoelatipov

Problemen bij samenstelling regering

Michail Zadornov trad op 28 mei 1999 af als eerste vice-premier nadat hij nog maar net door president Jeltsin was benoemd. Hij deed dat omdat de president hem niet toestond zijn nieuwe functie te combineren met die van minister van Financiën in de nieuwe regering van premier Stepasjin. Zadornov was al minister van Financiën geweest vanaf 1997. Voor de televisie verklaarde hij dat zijn aftreden de onderhandelingen met het Internationaal Monetair Fonds (IMF) er niet eenvoudiger op zou maken.

Een andere zojuist benoemde vice-premier, Nikolaj Aksjonenko, had de verhoudingen met Zadornov er niet beter op gemaakt door in het openbaar te verklaren dat hij zelf verantwoordelijk zou zijn voor het economisch beleid. Premier Stepasjin had Zadornov als vice-premier gewild als tegenwicht tegen Aksjonenko, een voormalig chef van de spoorwegen die geen financiële ervaring had. Volgens de Russische pers was zijn nieuwe hoge functie het resultaat van de steun die hij kreeg uit de kring van machtige 'oligarchen' rond Jeltsin.

Kozakkenleider presidentieel vertegenwoordiger in Federatieraad

President Jeltsin benoemde op 17 mei 1999 Vjatsjeslav Chiznjakov, de ataman (leider) van de Don-Kozakken, tot zijn vertegenwoordiger in de Federatieraad (Eerste Kamer). Jeltsin kon over het algemeen rekenen op brede steun in de Federatieraad, waarin de gouverneurs of presidenten van de 89 regio's van Rusland zitting hebben. Eerder, in april, had de raad wèl tegen het ontslag van openbare aanklager Joeri Skoeratov gestemd.

Regionale leiders vormen politieke partij

Ruslands regionale leiders richtten op 22 mei 1999 tijdens een bijeenkomst in Sint-Petersburg een nieuwe politieke partij op, 'Heel Rusland'. Het was de bedoeling dat de partij later in het jaar mee zou doen aan de parlementsverkiezingen. De Moskouse burgemeester Joeri Loezjkov stuurde de regionale leiders een boodschap waarin hij samenwerking voorstelde van Heel Rusland met zijn Vaderlandpartij. De regionale leiders verklaarden dat een verschuiving van de beslissingen van het centrum in Moskou naar de regio's nodig was om uit de crisis te geraken. De nieuwe partij werd wel de 'gouverneurspartij' genoemd omdat zij verschillende machtige regionale leiders verenigde zonder een duidelijke leider. Het oprichtingscongres koos een raad van achttien leden waaronder de gouverneur van Sint-Petersburg Vladimir Jakovlev, de president van Tatarstan Mintimer Sjajmijev en de president van Basjkortostan Moertaza Rachimonov.

Nieuwe chef van de douane

De in maart ontslagen stafchef van president Jeltsin, Nikolaj Bordjoezja, was op 15 april 1999 door premier Primakov tot voorzitter van het Staatscomité voor de Douane benoemd. Een woordvoerder van het Kremlin had verklaard dat Jeltsin met de benoeming had ingestemd. Bordjoezja zou echter slechts iets meer dan een maand in functie blijven: op 27 mei ondertekende premier Stepasjin een decreet voor de benoeming van Michail Vanin. Bordjoezja's opvolger heeft het grootste deel van zijn carrière bij de douane gewerkt. Die instelling is voor het huidige Rusland van groot belang doordat zij voor de overheid het broodnodige geld binnenbrengt.

Zjirinovski verliest verkiezing voor gouverneurschap

Het ultra-nationalistische lid van de Staatsdoema Vladimir Zjirinovski verloor op 30 mei 1999 de verkiezingen voor het gouverneurschap van de aan Oekraïne grenzende regio Belgorod. Met 17 procent van de stemmen bleef hij ver achter op de zittende gouverneur Jevgeni Savtsjenko die 53 procent van de stemmen kreeg.
Zjirinovski hoopte een nieuwe fase in zijn carrière in te gaan door de verkiezing tot gouverneur. In dat geval zou hij ook automatisch lid zijn van de Federatieraad (Eerste Kamer). De Russische pers meende dat hij de post ambieerde omdat de verwachting was dat zijn Liberaal-Democratische Partij bij de verkiezingen voor de Staatsdoema eind 1999 de kiesdrempel niet zou halen.

REGIONALE ONTWIKKELINGEN

Moordaanslag op Tsjetsjeense leider verhinderd

De president van Tsjetsjenië Aslan Maschadov ontsnapte op 10 april 1999 voor de tweede keer in drie weken aan een bomaanslag. Volgens het hoofd van de Tsjetsjeense veiligheidsdienst Ibragim Choeltygov was er een bom ontdekt langs de route die Maschadov zou rijden naar een bijeenkomst met aanhangers in Stary Atagi, een dorp ten zuiden van de hoofdstad Grozny.

Primakov bezoekt noordelijke Kaukasus

Premier Primakov bracht op 24 april 1999 een bezoek aan de turbulente noordelijke Kaukasus en beloofde plechtig dat hij de territoriale integriteit van het land zou behouden. Het noordelijk gedeelte van de Kaukasus, waar ook het opstandige Tsjetsjenië ligt, was de afgelopen jaren het toneel geweest van wetteloosheid en chaos, die het gezag van Moskou in de regio ernstig hebben ondermijnd. Primakov deed zijn uitspraak in Vladikavkaz, de hoofdstad van Noord-Ossetië, waar in maart vijftig mensen bij een bomaanslag werden gedood.

Jeltsin steunt harde maatregelen tegen Tsjetsjenië

President Jeltsin liet op 27 april 1999 weten dat hij nieuwe harde maatregelen van minister van Binnenlandse zaken Sergej Stepasjin tegen Tsjetsjenië steunde. Hij verklaarde echter ook dat hij de Tsjetsjeense president Maschadov nog steeds wilde ontmoeten. Jeltsin maakte zijn opmerkingen tijdens een onderhoud met Stepasjin in het Kremlin, waarvan gedeelten op de televisie werden uitgezonden.
Een van Stepasjins maatregelen was een gedeeltelijke sluiting van de grens met Tsjetsjenië in een poging de golf van misdaad en wetteloosheid uit die regio buiten de deur te houden.

Verdere incidenten in Noord-Kaukasus

Vier mensen werden gedood bij een gewapende overval door tien tot vijftien mannen op een politiecontrolepost in de zuidelijke regio Ingoesjetië op 3 mei 1999. Drie politiemannen en een van de overvallers waren de slachtoffers. De controlepost ligt aan de grens met de separatistische regio Tsjetsjenië. Ingoesjetië heeft te lijden gehad onder overvallen door gewapende bendes uit Tsjetsjenië die vee stelen en mensen ontvoeren voor losgeld.
Op en rond 16 mei vond er in de instabiele

Noord-Kaukasus nog een reeks incidenten plaats. Op 16 mei ontploften er enkele bommen in Vladikavkaz, de hoofdstad van de regio Noord-Ossetië, waarbij vijf dodelijke slachtoffers zouden zijn gevallen. Een dag eerder was in de regio Kabardino-Balkarië een medewerker van het Internationale Rode Kruis, een Nieuwzeelander, ontvoerd. Premier a.i. Stepasjin belegde in Moskou een vergadering om de situatie in de Noord-Kaukasus te bespreken.

Verkiezingen in Karatsjajevo-Tsjerkessië leiden tot spanningen

Onlusten dreigden ook de presidentsverkiezingen te verstoren die op 16 mei plaatsvonden in Karatsjajevo-Tsjerkessië, een regio ongeveer 150 kilometer van Tsjetsjenië vandaan. De verkiezingen gingen tussen een Kartsjajse kandidaat, Vladimir Semjo nov, en een Tsjerkes, Stanislav Derev. De onlusten braken uit nadat Derev, de verliezer, had gezegd dat de verkiezingen niet eerlijk waren verlopen. Hij had zijn aanhangers opgeroepen te protesteren. Na een bijeenkomst in Moskou met premier a.i. Stepasjin twee dagen na de verkiezingen riepen de twee kandidaten in een gezamenlijke verklaring op tot kalmte. Tijdens een onderhoud op 19 mei met de chef van de Federale Veiligheidsdienst FSB Vladimir Poetin ondertekende president Jeltsin een decreet met maatregelen die de veiligheid in de regio moesten vergroten.

Een week lang waren er demonstraties tegen de verkiezingsuitslag in de hoofdstad Tsjerkessk van Karatsjajevo-Tsjerkessië. De plaatselijke kiescommissie kon niet tot een uitspraak komen en verwees de kwestie van de geldigheid van de verkiezingen naar het Russische Hooggerechtshof.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

BTW blijft in 1999 twintig procent

Vice-minister van Financiën Michail Motorin verklaarde op 26 april 1999 dat de regering van mening was dat de Belasting Toegevoegde Waarde (BTW) in 1999 twintig procent moest blijven. Vanaf begin 2000 zou de BTW volgens Motorin kunnen worden teruggebracht tot vijftien procent, niet tien procent zoals oorspronkelijk gepland. Hij meldde ook dat het ministerie van Financiën bezig was met berekeningen voor de begroting van 2000, waarbij werd uitgegaan van een BTW van vijftien procent.
President Jeltsin had korte tijd eerder zijn veto uitgesproken over een maatregel die was goedgekeurd door het parlement om de BTW met ingang van 1 juli 1999 te verlagen tot vijftien procent en tot tien procent vanaf 1 januari 2000. Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) had grote bezwaren geuit tegen de verlaging van de BTW, omdat die belasting het gemakkelijkste kan worden geïnd in Rusland. Een verlaging zou daarom de overheidsinkomsten drastisch doen dalen. Het maximum haalbare was volgens Motorin een BTW-verlaging tot vijftien procent met een tarief van tien procent voor bepaalde categorieën goederen.

Onenigheid tussen regering en Staatsdoema over eisen IMF

Eerste vice-premier Joeri Masljoekov zei tijdens een persconferentie op 30 april 1999 te verwachten dat de Staatsdoema nieuwe wetsvoorstellen zou aanvaarden die nodig waren om leningen van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) te krijgen. De leider van de Communistische Partij Gennadi Zjoeganov sprak zich echter uit tegen een aantal belangrijke voorstellen zoals de verhoging van de belasting op alcohol en benzine. Het IMF heeft harde eisen gesteld voor het verlenen van een volgende reeks credieten ter waarde van 4,5 miljard dollar. Een van die voorwaarden was dat Rusland zijn staatsinkomsten zou verhogen. Masljoekov meldde dat de regering overwoog de belasting voor benzine met een hoog octaangehalte die in de agrarische sector niet wordt gebruikt, met twintig tot dertig procent te verhogen. Er zouden ook verschillende belastingtarieven voor duurdere en goedkope soorten wodka worden gehanteerd.

'Ontslag Primakov geen reden tot problemen met IMF'

Vice-minister van Financiën Oleg Vjoegin verklaarde op 13 mei 1999 dat het ontslag van premier Primakov een dag eerder geen aanleiding hoefde te zijn tot problemen in de relatie met het Internationaal Monetair Fonds (IMF). Het belangrijkste was volgens Vjoegin dat het economische programma dat met het IMF was overeengekomen, ook zou worden uitgevoerd. Het ging daarbij vooral om maatregelen die de overheidsinkomsten moesten vergroten.

Commissie Staatsdoema tegen uitgave obligaties door centrale bank

De begrotingscommissie van de Staatsdoema sprak zich op 20 mei 1999 uit tegen de uitgave van obligaties door de centrale bank. Dat was een van de maatregelen die was aanbevolen door het Internationaal Monetair Fonds (IMF).
De commissie stelde de Staatsdoema voor de voorstellen af te wijzen. Volgens voorstanders zou de maatregel kunnen leiden tot een betere regulering van het geldaanbod, doordat de overheid op die manier tijdelijk geld uit de circulatie zou kunnen nemen.

JUSTITIE

Schandaal rond openbare aanklager duurt voort

De hoogste openbare aanklager in Rusland Joeri Skoeratov bood op 6 april 1999 voor de tweede keer zijn ontslag aan na een seksschandaal rond zijn persoon en druk van president Jeltsin. Skoeratov had een brief met het voorstel voor zijn ontslag naar de Federatieraad (Eerste Kamer) gestuurd. In maart had de Federatieraad een eerste voorstel van Skoeratov om hem te ontslaan afgewezen, nadat deze had gezegd het voorstel te hebben gedaan onder druk van zijn politieke vijanden. Enkele uren na de beslissing van de Federatieraad was echter een videoopname op een staatstelevisiezender te zien, waarbij een man die leek op Skoeratov in bed lag met twee vrouwen. Enkele dagen vóór de tweede ontslagbrief had Jeltsin Skoeratov geschorst en om diens ontslag door de Federatieraad gevraagd. Er liep sindsdien een afzonderlijk onderzoek tegen hem wegens machtsmisbruik. Skoeratov was met een onderzoek bezig geweest tegen een bedrijf dat ervan werd verdacht corruptie te hebben gepleegd bij het verwerven van bouwcontracten met het Kremlin.

MILITAIRE ZAKEN

Officier zegt dat leger chemische wapens op hem heeft getest

Milieu-organisatie Greenpeace verklaarde op 23 april 1999 in Moskou dat een reserveofficier van het Russische leger mogelijk kon bewijzen dat het leger chemische wapens had getest op het eigen personeel ten

tijde van de Koude Oorlog. Een woordvoerder van Greenpeace Rusland, Jevgeni Oe sov, zei dat majoor b.d. Vladimir Petrenko aan Greenpeace documenten had laten zien volgens welke dergelijke proeven waren verricht.
De documenten waren afkomstig van de officier van justitie in de Wolga-provincie en bevatten een getuigenis van een officier van de medische dienst van het leger, dat proeven waren gedaan op Petrenko. Volgens Petrenko ging het om een A-232 gas, genaamd 'Novice'. De proeven zouden bij hem hebben geleid tot dertig soorten huid-, maag- en ademhalingsaandoeningen. Hij zou in 1982 medisch ongeschikt zijn verklaard voor verdere proeven en een bureaubaan in het leger hebben gekregen. In 1991 werd Petrenko zonder pensioen ontslagen.

Kritiek op nieuwe strategische doctrine van de NAVO

Minister van Defensie, maarschalk Igor Sergejev, uitte op 27 april 1999 tegenover verslaggevers felle kritiek op de nieuwe strategie en de uitbreidingsplannen van de NAVO. Hij meende dat Moskou nu de eigen veiligheidsdoctrine zou moeten herzien en de grote nucleaire en conventionele strijdmacht zou moeten herstructureren. Tijdens de topontmoeting in Was hington een week eerder ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de NAVO waren de leiders van de alliantie het eens geworden over een nieuw strategisch concept. Daardoor zou het operatiegebied van de alliantie worden uitgebreid en het mogelijk worden tot actie over te gaan zonder goedkeuring van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties. Sergejev uitte ook opnieuw kritiek op de luchtaanvallen van de NAVO op Joegoslavië.

'Russische militairen blijven uit de politiek'

Minister van Defensie a.i., maarschalk Igor Sergejev, verklaarde op 14 mei 1999, twee dagen na het ontslag van premier Primakov en diens regering, dat de strijdkrachten zich niet zouden mengen in de politieke crisis, zo meldden Russische persbureaus. Sergejev zei dat de terreinen waarop de strijdkrachten zich bewogen waren omschreven door de president en dat daaraan niets was veranderd.

BUITENLANDSE ZAKEN

Rusland en de oorlog om Kosovo

Waarschuwing aan Hongarije over tegenhouden hulpkonvooi

Rusland liet Hongarije op 12 april 1999 weten dat het tegenhouden van een Russisch konvooi met humanitaire hulp voor Joegoslavië ernstige gevolgen zou hebben voor de onderlinge betrekkingen. Een verklaring met deze strekking werd afgelegd door minister van Buitenlandse zaken Ivanov tijdens een persconferentie in Moskou. Hon garije had een konvooi van 73 vrachtwagens met medicijnen, voedsel en brandstof tegengehouden aan de Hongaars-Oekraïense grens. De goederen waren bestemd voor Joegoslavië dat sinds 24 maart door de NAVO werd gebombardeerd.

Tsjernomyrdin tot gezant voor Joegoslavië benoemd

President Jeltsin benoemde op 14 april 1999 ex-premier Tsjernomyrdin als zijn persoonlijk gezant voor vredespogingen in Joegoslavië. Dat verklaarde de presidentiële woordvoerder Dmitri Jakoesjkin voor de Russische televisie. Tsjernomyrdin was premier van Rusland van eind 1992 tot maart 1998.

Staatsdoema steunt unie met Joegoslavië

De door de oppositie gedomineerde Staatsdoema nam op 16 april 1999 een niet-bindende resolutie aan, waarin werd voorgesteld Joegoslavië tot de unie van Rusland en Bjelaroes toe te laten. De resolutie die werd aangenomen met 293 stemmen voor, 54 tegen en 1 onthouding, was een uiting van de solidariteit die in Rusland werd gevoeld met Joegoslavië, dat vanaf 24 maart door de NAVO werd gebombardeerd. Minister van Buitenlandse zaken Ivanov, die zich fel tegen de NAVO-luchtoorlog had uitgesproken, liet weten toelating van Joegoslavië tot de unie niet als het juiste middel te zien om de crisis te bezweren.

Geen olie-embargo tegen Joegoslavië

Minister van Buitenlandse zaken Ivanov verklaarde op 30 april 1999 tegenover verslaggevers in Moskou dat Rusland niet mee zou doen aan een olie-embargo tegen Joegoslavië dat door de landen van de NAVO en de Europese Unie was afgekondigd. Hij zei dat ondanks westerse waarschuwingen voor 'ernstige consequenties' voor landen die olie zouden leveren aan Joegoslavië. Een uitgesproken criticus van de NAVO, generaal-kolonel Leonid Ivasjov, uitte zich in Moskou op een persconferentie nog iets directer: 'Rusland is niet een land dat kan worden bedreigd zoals [de Amerikaanse minister van Defensie] William Cohen doet.'

Bulgarije laat vliegtuig met hulpgoederen door

Na een vertraging van één dag gaf Bulgarije op 4 mei 1999 toestemming aan een Russisch vliegtuig met hulpgoederen voor Joe goslavië om in de hoofdstad Sofia te landen. Aan boord bevonden zich vrachtwagens geladen met voedsel, kleding en medicijnen, die vanaf Sofia over land naar Belgrado en de Macedonische hoofdstad Skopje zouden rijden. Het vliegtuig was vertraagd omdat Bulgarije dat tot de NAVO wil toetreden, niet tijdig genoeg toestemming gegeven had.

Amerikaans-Russische spanningen over Kosovo

De Amerikaanse vice-minister van Buitenlandse zaken Strobe Talbott kwam op 25 mei 1999 in Moskou aan voor een nieuwe ronde van besprekingen over de kwestie Kosovo, die de relatie tussen het Westen en Rusland danig onder spanning had gezet. Talbott zei ook tegen verslaggevers dat hij zich van de toegenomen spanningen goed bewust was. Hij zou in Moskou besprekingen voeren met de Russische gezant voor Joegoslavië, Tsjernomyrdin en met de bemiddelaar van de Europese Unie, de Finse president Martti Ahtisaari. Rusland had zich erg ingespannen voor een diplomatieke oplossing van de Kosovo-crisis, maar had zich ook zeer kritisch getoond over de NAVO-bombardementen.

Jeltsin: 'Geen nucleaire oorlog over Kosovo'

President Jeltsin liet op 29 mei in reactie op een brief van een tienjarig meisje weten dat hij geen nucleaire oorlog zou beginnen over Kosovo. De brief was via internet bij de president gekomen en was afkomstig van een meisje uit Slovenië, een republiek van het

voormalige Joegoslavië. Jeltsin schreef dat hij alles zou doen om de oorlog in Joegoslavië te stoppen en dat Rusland daarbij uitsluitend vreedzame middelen zou gebruiken.

Hulpzending tegengehouden door bureaucratie

Een zending van 4.200 ton rundvlees, die deel uitmaakte van een hulppakket van de Europese Unie aan Rusland ter waarde van vijfhonderd miljoen dollar, werd op 2 april 1999 bij aankomst in Sint-Petersburg door de autoriteiten tegengehouden omdat de papieren niet in orde zouden zijn. Voedselhulp ter waarde van 1,5 miljard dollar was door de Verenigde Staten en de EU aan Rusland toegezegd om tekorten te dekken die waren ontstaan door de tegenvallende oogst in 1998 en de drastische daling van de koers van de roebel die import van voedsel vrijwel onmogelijk maakte.

Berezovski verliest functie bij GOS

Het Gemenebest van Onafhankelijke staten (GOS) ontsloeg op 2 april 1999 de financierpoliticus Boris Berezovski als uitvoerend secretaris. Leiders van het GOS die in Moskou bijeen waren benoemden Joeri Jarov tot opvolger van Berezovski. Jarov was de vertegenwoordiger van president Jeltsin in de Russische Federatieraad (Eerste Kamer). Berezovski verklaarde vanuit Kiev waar zijn vliegtuig moest landen omdat hij geen toestemming kreeg verder te vliegen naar Moskou, dat hij zich bij zijn ontslag zou neerleggen. Jeltsin had Berezovski een jaar eerder voor de functie voorgedragen.

Israël en Rusland bespreken nucleaire handel met Iran

De Israëlische minister van Buitenlandse zaken Ariel Sharon gaf op 12 april 1999 in Moskou tijdens gesprekken met zijn Russische ambtgenoot Ivanov te kennen een tegenstander te zijn van de nucleaire samenwerking van Moskou met Iran. Sharon verklaarde tijdens een persconferentie dat Rusland en Israël overeen waren gekomen een commissie op te zetten die mogelijke problemen omtrent de nucleaire handel van Rusland met Iran zou bespreken. Rusland werkt mee aan de bouw van een Iraanse kernreactor in de zuidelijke havenstad Bushehr.

Rusland krijgt basis in Tadzjikistan

President Jeltsin en de Tadzjiekse president Imomali Rachmonov ondertekenden op 16 april 1999 in Moskou een samenwerkingsovereenkomst die voorzag in een Russische militaire basis in Tadzjikistan. In het land is al een Russische strijdmacht aanwezig die de grens met Afghanistan bewaakt.

Rusland wil geen amendementen op ABM-verdrag

Het ministerie van Buitenlandse zaken liet op 19 april 1999 in een verklaring in Moskou weten dat amendementen op het Anti-Ballistic Missile verdrag (anti-raketverdrag) uit 1972 uitgesloten waren. De Amerikaanse overheid heeft de laatste jaren onderzoek gedaan naar een anti-raketverdediging en overweegt een dergelijk systeem op te stellen als het technisch mogelijk zal zijn. Washington beoogt daarmee een verdediging voor zichzelf en eventuele bondgenoten tegen een mogelijke raketaanval door landen als Iran.

Rusland wil nucleaire non-proliferatie door Pakistan

Bij een bezoek van de Pakistaanse premier Nawaz Sharif aan Moskou op 20 april 1999 verklaarde premier Primakov dat landen als India en Pakistan, die nucleaire proeven hadden gedaan, zich moesten aansluiten bij overeenkomsten betreffende nucleaire non-proliferatie. Primakov meende dat Rusland er groot belang bij had dat dergelijke staten overeenkomsten zouden tekenen die proliferatie tegengaan en nucleaire proeven verbieden.

Rusland teleurgesteld over veiligheidsverdrag VS-Japan

Het ministerie van Buitenlandse zaken drukte op 29 april 1999 in een verklaring teleurstelling uit over wetgeving die in Japan was gepland om de defensiebanden met de Verenigde Staten nauwer aan te halen. In de verklaring werd gesteld dat met de belangen van Moskou geen rekening werd gehouden en dat de samenwerking tussen Japan en de VS 'niet gericht moet zijn tegen derde landen en het machtsevenwicht in de regio niet moet verstoren'. De Japanse Tweede Kamer had twee dagen eerder een reeks wetten aangenomen ter uitvoering van een defensieovereenkomst met de Verenigde Staten uit 1997. Daardoor zou de Japanse militaire rol in geval van een crisis in de regio worden vergroot. De reeks wetten moet nog door het Japanse Hogerhuis worden goedgekeurd.

Akkoord met IJsland en Noorwegen over visserij

De ministers van Buitenlandse zaken van IJsland en Noorwegen en de voorzitter van het Russische Staatscomité voor Visserij ondertekenden op 15 mei 1999 in Sint-Petersburg een overeenkomst over de visserij in de Barentszee. De ministers waren in Sint-Petersburg voor een ééndaagse bijeenkomst van ministers van Buitenlandse zaken van negen Noord-Europese en Baltische staten.

Bezoek Zuid-Koreaanse president

De Zuid-Koreaanse president Kim Daejung arriveerde op 27 mei 1999 voor een vierdaags bezoek aan Moskou. Rusland was de laatste van de grotere mogendheden die de Zuid-Koreaanse president bezocht sinds hij vijftien maanden eerder aan het bewind kwam. Tijdens besprekingen met premier Stepasjin en president Jeltsin zou onder meer de toestand op het Koreaans schiereiland aan de orde komen. Ook zou een Russisch voorstel besproken worden dat Rusland drie Kilo-klasse onderzeeërs aan Zuid-Korea zou leveren ter aflossing van een deel van een schuld van 1,47 miljard dollar, die inmiddels met rente was opgelopen tot 1,7 miljard.

(Vorige berichten pag. 227/2 e.v. - 1999)

ZWITSERLAND

BINNENLAND

Zwitserland krijgt eerste vrouwelijke president

De sociaal-democratische minister van Binnenlandse zaken, Ruth Dreifuss, werd op 9 december 1998 gekozen tot president van Zwitserland. Het gaat hier om een voornamelijk ceremoniële functie die elk jaar rouleert onder leden van het kabinet. Dreifuss is de eerste vrouw èn de eerste jood die

president van Zwitserland werd. Nog geen dertig jaar eerder voerde Zwitserland het stemrecht voor vrouwen in.
Dreifuss in een reactie: 'Tientallen en tientallen jaren hebben we gevochten voor gelijke rechten tussen man en vrouw. Vandaag is deze gelijkheid eindelijk bevestigd. (...) Ik zal niet tevreden zijn als ik ook de laatste vrouwelijke president zal zijn. (...) Ik ben er trots op dat het land is veranderd en dat ik het symbool van die verandering ben.'

CVP vervangt kabinetsleden

Minister van Buitenlandse zaken Flavio Cotti (59) en minister van Justitie Arnold Koller (65) maakten op 13 januari 1999 bekend dat zij zouden aftreden om ruimte te maken voor een verjonging van hun Christlichdemokratische Volkspartei (CVP). Dit met het oog op de verkiezingen van oktober 1999. Cotti meende dat beide ministers met een gerust hart konden aftreden omdat de meest heikele kwesties waren afgehandeld. Er was een handelsakkoord gesloten met de Europese Unie en het dispuut over de Zwitserse banktegoeden was inmiddels vrijwel afgehandeld.

De CVP schoof op 11 maart de 34-jarige advocaat Ruth Metzler en de 53-jarige econoom Joseph Deis naar voren als hun opvolgers. Het kabinet besloot vijf dagen later dat Metzler de post van Justitie zou krijgen en Deis de post van Buitenlandse zaken. Alle andere kabinetsleden zouden op hun post blijven. De kabinetswisseling zou op 1 mei plaatsvinden. Met de komst van Metzler telde het Zwitserse kabinet voor het eerst twee vrouwen.

Zwitserse banken en slachtoffers holocaust sluiten akkoord

De drie belangrijkste Zwitserse banken — Crédit Suisse, de Zwitserse Bankcoöperatie en de Unie Bank van Zwitserland — sloten op 13 augustus 1998 een overeenkomst met vertegenwoordigers van slachtoffers van de holocaust. Met deze overeenkomst was een bedrag van 1,25 miljard dollar gemoeid. Dit bedrag diende als compensatie voor de tegoeden van de rekeningen van slachtoffers van de holocaust. De Zwitserse banken weigerden deze tegoeden aan de nabestaanden uit de keren omdat ze geen bewijs konden overleggen dat de rekeninghouder was overleden.

De overeenkomst werd bekend gemaakt door de Amerikaanse senator Alfonse D'Amato: 'Ik ben zeer verheugd omdat ik u kan meedelen dat we een historische overeenkomst hebben bereikt die morele en materiële genoegdoening biedt aan degenen die al zo lang en zo veel hebben geleden.' D'Amato maakte bekend dat de eerste 250 miljoen dollar al binnen negentig dagen betaald zou worden.

De kwestie van de joodse banktegoeden begon drie jaar eerder toen het Joodse Wereldcongres het geld terug vroeg van slapende rekeningen van nazi-slachtoffers. De Zwitserse banken boden toen dertig miljoen dollar als compensatie. Het Joodse Wereldcongres ging niet met dit bod akkoord en maakte daarop documenten openbaar waaruit bleek dat de drie banken gedurende de Tweede Wereldoorlog geroofd nazigoud hadden omgewisseld voor harde valuta en op die manier hadden meegeholpen met de financiering van nazi-Duitsland.
Ongeveer 31.000 slachtoffers van de holocaust begonnen een proces tegen de Zwitserse banken. Twintig Amerikaanse staten en dertig Amerikaanse steden dreigden de banken te boycotten als ze niet tot een akkoord zouden komen met de slachtoffers. In juni 1998 boden de banken 600 miljoen dollar, maar het Joodse Wereldcongres wilde 1,5 miljard dollar. De partijen werden het op 13 augustus uiteindelijk eens op 1,25 miljard dollar en de belofte dat de 31.000 zaken tegen de banken zouden worden ingetrokken.
Enkele vertegenwoordigers van de joodse gemeenschap toonden zich niet geheel ingenomen met het akkoord. Ed Fagen, de advocaat die de 31.000 nabestaanden vertegenwoordigde, verklaarde 1,25 miljard dollar niet genoeg te vinden: 'Het is alles wat we kunnen krijgen, maar het is niet genoeg.'
De Zwitserse bevolking was verdeeld over het akkoord. Uit een opiniepeiling die op 14 augustus 1998 werd gehouden bleek dat 42 procent van de Zwitsers het akkoord steunde, terwijl 38 procent er tegen was. Van de ondervraagden vond 27 procent dat de Zwitserse Nationale Bank en de Zwitserse overheid geen financiële bijdrage hoefden te leveren aan het akkoord.

De Zwitserse Nationale Bank vergaderde op 21 augustus over het akkoord. De Raad van bestuur verklaarde dat 'de Zwitserse Nationale Bank geen financiële bijdrage zal leveren voor de kosten die gemoeid zijn met de overeenkomst die de Zwitserse banken sloten met vertegenwoordigers van de slachtoffers van de holocaust.' De Zwitserse Nationale Bank had eerder wel een bijdrage van 100 miljoen frank (ongeveer 130 miljoen gulden) geleverd aan het Fonds voor Slachtoffers van de Holocaust.

Zwitserse Nationale Bank ook in opspraak

De Zwitserse Nationale Bank was inmiddels zelf ook in opspraak geraakt. De Bank had op 23 april 1946 het Akkoord van Washington gesloten met de geallieerden. Daarin werd bepaald dat de bank de geallieerden een bedrag van 58 miljoen dollar in goud moest betalen als compensatie voor het goud dat de Zwitsers hadden overgenomen van nazi-Duitsland. Het Joodse Wereldcongres maakte in juli 1998 documenten openbaar waarin stond dat de Zwitserse Nationale Bank haar eigen goudvoorraad had ondergewaardeerd en die van de Duitse Nationale Bank had overgewaardeerd. Dit ontlokte bij Elan Steinberg, plaatsvervangend directeur van het Joodse Wereldcongres, de opmerking: 'De Zwitsers hebben hun bondgenoten belogen en hun slachtoffers bedrogen. De toenmalige onderhandelingen waren gebaseerd op fraude.' De Zwitserse Nationale Bank weigerde echter te verschijnen voor een hoorzitting van de Amerikaanse Senaat. Volgens de bank moest het Akkoord van Washington niet overhoop worden gehaald.
De onderzoekers Partick Halbeisen en Vincent Crettol maakten op 25 maart 1999 de resultaten openbaar van hun onderzoek naar het verleden van de Zwitserse Nationale Bank. Ze verrichten het onderzoek overigens ook in opdracht van deze bank. Halbeisen en Crettol kwamen tot de conclusie dat de Zwitserse Nationale Bank veel eerder had kunnen stoppen met de aankoop van nazi-goud. 'In de loop van 1943 kreeg de bank de vrijheid om de goudtransacties met de Duitse Rijksbank stop te zetten.' Waarom dat niet is gebeurd, bleef ook voor de historici onduidelijk. Wel meenden zij dat de toenmalige beheerders van de bank geen goede inschatting hadden gemaakt van de politieke en morele implicaties van hun beslissing.

'Antisemitisme neemt toe'

De Federale Commissie tegen Racisme meldde op 5 november 1998 dat het antisemitisme toenam: 'De commissie heeft moeten

concluderen dat het latente antisemitisme in toenemende mate in woord en gebaar naar buiten komt.' Als reden hiervoor noemde de commissie het conflict tussen de Zwitserse banken en enkele joodse organisaties. Zwitserse politici zouden daarbij te vaak spreken over 'de Zwitsers' en 'de joden'. De commissie: 'Deze uitspraken van politici maken het antisemitisme sociaal acceptabel.'

Vier miljoen dollar voor slapende rekeningen

Het Tribunaal voor de Oplossing van Claims kwam op 18 november 1998 met de mededeling dat zij een bedrag van vier miljoen dollar zou uitbetalen aan mensen die recht hadden op de tegoeden van slapende bankrekeningen. De Zwitserse banken hadden een jaar eerder een lijst met 5.570 slapende bankrekeningen gepubliceerd in kranten in een groot aantal landen. Als gevolg hiervan bereikten het Tribunaal 9.600 claims die betrekking hadden op 2380 rekeningen. In tachtig zaken kwam het Tribunaal met een oplossing; het onderzoek naar enkele honderden andere claims liep nog.
Hans Michael Riemer, de voorzitter van het Tribunaal, verklaarde dat slechts twintig procent van de zaken te maken had met de holocaust. Hij zei verder dat het bedrag van vier miljoen dollar verder kon oplopen, omdat nog werd onderzocht wat het totaal aan rente en provisies op de rekeningen was. Naar verwachting zal het uiteindelijke bedrag het tienvoudige bedragen.
In januari 1999 publiceerden de Zwitserse banken een nieuwe lijst met slapende bankrekeningen. Een onafhankelijke commissie begon direct een onderzoek naar de vraag aan wie deze rekeningen toebehoorden. Hiertoe beschikte de commissie over een lijst met 700.000 namen van joodse slachtoffers van de holocaust. Op 23 april werd dit aantal uitgebreid met nog eens 2,5 miljoen namen die de commissie kreeg van het instituut Yad Vashem in Israël, dat is opgericht ter herdenking van de joodse slachtoffers van het nationaal-socialisme. De commissie hoopte desondanks haar werk uiterlijk in september 1999 te kunnen afronden.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Wet tegen witwassen werkt goed

In de eerste drie maanden dat de Wet tegen Witwaspraktijken van kracht was, bereikten het Bureau tegen Witwaspraktijken 35 meldingen van verdachte transacties. Dat werd op 9 juli 1998 bekend gemaakt. 'Het is iets meer dan we hadden verwacht', aldus Daniel Thelesklaf van het Bureau. 'We zijn tevreden over het aantal zaken en met een relatief hoog aantal kunnen we ook daadwerkelijk iets doen.' Thelesklaf meldde dat 22 van de 35 zaken waren doorgespeeld naar de openbare aanklagers in Bern en zes zaken naar plaatselijke onderzoekers in de kantons. Verschillende rekeningen waren inmiddels geblokkeerd. Daarbij ging het om een totaalbedrag van 56 miljoen gulden.
De Wet tegen Witwaspraktijken is sinds 1 april 1998 van kracht. De wet bepaalt dat banken en andere financiële instellingen verplicht zijn verdachte transacties te melden bij het Bureau tegen Witwaspraktijken. Vóór de inwerkingtreding van de wet was er geen sprake van een verplichting. Het gevolg was dat het Bureau in de eerste drie maanden evenveel meldingen kreeg als normaal gesproken in een jaar. Het Bureau tegen Witwaspraktijken maakte bekend dat 89 procent van de meldingen afkomstig was van banken. Ze hoopte dat nu ook andere instellingen met meldingen zouden komen, zoals wisselkantoren, financiële adviesbureaus en curatoren.

Parlement akkoord met grote wapenaankopen

Het Zwitserse parlement ging op 7 oktober 1998 akkoord met de aanschaf van militair materieel ter waarde van 1,8 miljard gulden. In dit pakket bevonden zich twaalf Super-Puma transporthelikopters van Aerospatiale en Daimler Benz Aerospace. Hiermee was een bedrag gemoeid van 432 miljoen gulden. Het hoogste bedrag—660 miljoen gulden — was bestemd voor de aanschaf van het Florako luchtafweersysteem van Thomson CSF en Hughus Aircraft. Dit systeem is zo duur dat het ook in latere jaren fors op de begroting zou drukken.
Op 31 maart 1999 ging het kabinet akkoord met nog eens een pakket wapens, dit maal ter waarde van 1,38 miljard gulden. Het Florako luchtafweersysteem drukte opnieuw het zwaarst op de begroting: 323 miljoen gulden.

Parlement keurt begroting goed

Het Zwitserse parlement heeft op 16 december 1998 de begroting voor 1999 goedgekeurd. Deze begroting voorziet in een financieringstekort van 5,4 miljard gulden. Dat is minder dan de 10,3 miljard gulden van 1998. Dit is vooral te danken aan hogere belastingopbrengsten en de opbrengsten van de privatisering van het bedrijf Swisscom. De regering verklaarde te streven naar een begrotingsoverschot van 1,5 miljard gulden in 2002.

Verkoop goudreserve goedgekeurd

De Zwitserse bevolking stemde op 18 april 1999 in een referendum vóór de verkoop van een deel van de goudreserve; 59 procent van de bevolking steunde een wijziging van de grondwet die dit mogelijk moet maken.
Het idee om 1.300 ton van de 2590 ton goudreserve te verkopen kwam van de minister van Financiën, Kaspar Villiger. De opbrengst van de verkoop van 500 ton zou ten goede komen aan het Humanitair Fonds voor slachtoffers van armoede, geweld en mensenrechtenschendingen. Voor de opbrengst van de overige 800 ton was nog geen definitieve bestemming gevonden.
De Zwitserse Nationale Bank maakte al op 18 december 1998 bekend dat de eerste verkoop niet vóór het jaar 2000 zou kunnen plaatsvinden, omdat naar aanleiding van het referendum ook nog een aantal andere wetten zou moeten veranderen. Zwitserland zal de 1.300 ton goud overigens niet in één keer op de markt brengen, maar de verkoop spreiden over zeven jaar.

NATUUR EN MILIEU

Regering stelt geen deadline voor sluiting kerncentrales

De regering maakte op 22 oktober 1998 bekend dat ze geen datum zou noemen waarop de vijf Zwitserse kerncentrales gesloten moesten zijn. Ze riep de atoomindustrie en haar tegenstanders op om samen tot een compromis te komen. De vijf centrales zijn gebouwd van 1969 tot 1984. In een referendum in 1990 stemde de Zwitserse bevolking tegen uitbreiding van kernenergie. De vraag rest nu wanneer de bestaande centrales ontmanteld moeten worden.

BUITENLANDSE ZAKEN

Algerijnse guerrillaleider uitgewezen

De Zwitserse rechter besloot op 30 oktober 1998 om Ahmed Zaoui en zijn familie uit te

wijzen naar Burkina Faso. Zaoui is een van de twintig leiders van het *Front islamique du salut* (FIS) dat verwikkeld is in een bloedige strijd met de Algerijnse overheid. De FIS-leider had in december 1997 politiek asiel gevraagd in Zwitserland omdat hij in Algerije ter dood is veroordeeld. Het ministerie van Justitie gaf als reden voor zijn uitwijzing dat Zaoui een gevaar vormde voor de staatsveiligheid aangezien hij banden onderhield met radicale moslims. Hij werd uitgewezen naar Burkina Faso omdat hij daar geen gevaar zou lopen.

Trilateraal hulpprogramma voor Joegoslavië

Rusland, Griekenland en Zwitserland besloten op 28 april 1999 om samen een hulporganisatie voor de Balkan op te zetten. Deze organisatie zou zo snel mogelijk kantoren openen in de Servische hoofdstad Belgrado en in Pristina, de hoofdstad van Kosovo. De organisatie wilde op korte termijn humanitaire hulptransporten sturen naar Kosovo.

(Vorige berichten pag. 421/2 e.v. - 1998)

ARGENTINIË

BINNENLANDSE ZAKEN

Politie maakt einde aan illegale staking

Honderden paramilitairen maakten op 22 oktober 1998 een einde aan een illegale staking van 6.500 politiemensen in Mendoza. De paramilitairen waren door de centrale overheid naar de roerige provincie gestuurd.
De stakers eisten meer salaris, kortere werktijden en een betere uitrusting. Banken en supermarkten bleven onbewaakt tot de paramilitairen het werk overnamen.
De overheid kwam tegemoet aan de eisen in ruil voor 'absolute gehoorzaamheid'. De stakers werden voorts niet vervolgd.

Perón: nauwe banden met nazi's

De legendarische Argentijnse volksleider Juan Perón was na de Tweede Wereldoorlog nauwer betrokken bij pogingen nazi-oorlogsmisdadigers te beschermen dan tot nog toe werd aangenomen. Dat maakte de onderzoekscommissie CEANA op 18 november 1998 bekend.
Juan Perón werd na de oorlog tot president gekozen. In 1955 maakte een coup een eind aan zijn bewind. Hij bracht vele jaren in ballingschap door tot hij in 1973 opnieuw tot president werd gekozen. Hij overleed toen echter binnen een jaar.
Een door de nazi's opgezette organisatie die vluchtelingen, maar ook voortvluchtige oorlogsmisdadigers naar Argentinië hielp ontkomen, werd formeel door Perón goedgekeurd en kreeg een wettelijke basis.
Op die manier konden beruchte nazi's als Adolf Eichmann en Josef Mengele zich in Argentinië vestigen. Historici suggereerden dat medewerkers van Perón en zijn vrouw Eva oorlogsmisdadigers de hand boven het hoofd hielden. De in 1996 door de overheid ingestelde CEANA zou nu ontdekt hebben dat die hulp een zeer georganiseerd karakter had. Het volledige onderzoeksrapport zou in de loop van 1999 bekend worden.

Op 26 april 1999 kwam de commissie met bewijzen dat de Centrale Bank na de oorlog nazi-goud opsloeg. CEANA-coördinator Klich sprak van 'een doorbraak' met de vondst van een brief die was ondertekend door Juan Bramuglia, Argentinië's minister van Buitenlandse zaken onder Perón. De minister verklaarde daarin dat hij in 1946 Zwitserse autoriteiten had gevraagd het goud dat zij hadden bewaard ten behoeve van de Duitse ambassade in Buenos Aires over te brengen naar de Argentijnse Centrale Bank.
Naar de mening van Klich zou dit kunnen duiden op een operatie om oorlogsbuit van de nazi's wit te wassen. Volgens een woordvoerder van de Centrale Bank verkocht Argentinië in 1997 zijn goudvoorraad, met uitzondering van Argentijnse munten uit de negentiende eeuw.

Peronisten op winst in Cordoba

De regerende Peronistische Partij behaalde op 20 december 1998 een verwachte stembusoverwinning in Cordoba. In deze qua inwonertal op een na grootste provincie haalde José de la Sota in de strijd om het gouverneurschap 49,6 procent van de stemmen. Ramon Mestre, zittend gouverneur en kandidaat van de Radicale Partij, bleef steken op 39,1 procent.
Om de overwinning te vieren kwam president Carlos Menem met een groot gevolg naar de provinciehoofdstad. Het was voor het eerst in 25 jaar dat de peronisten het gouverneurschap van Cordoba veroverden, een belangrijk centrum van industrie en landbouw met 3,5 miljoen inwoners.
De populariteit van de Radicale Partij had te lijden onder Mestre's strakke maatregelen ter bevordering van de vrije markt. Ironisch genoeg kwam dit beleid sterk overeen met dat van de nationale peronistische regering.

Rechter ontkracht mandaat Menem

Een Argentijnse rechter verklaarde op 8 februari 1999 het besluit ongeldig waarbij het leiderschap van Menem over de Peronistische Partij met twee jaar werd verlengd tot 2002.
Omdat de grondwet het de 68-jarige president verbood een derde achtereenvolgende ambtstermijn te vervullen, zou hij gepoogd hebben tenminste zijn greep op de eigen partij te versterken.
Volgens opiniepeilingen zou de presidentskandidaat van de oppositionele Alliantie, de huidige burgemeester van Buenos Aires Fernando de la Rua, de meeste kans maken op 24 oktober tot opvolger van Menem te worden gekozen.
Op 10 maart 1999 kreeg de president een bittere pil te slikken toen een derde van de peronistische afgevaardigden in het parlement, onder aanvoering van zijn partijrivaal gouverneur Eduardo Duhalde, een motie van de oppositie steunde. Dat haalde bij voorbaat een streep door Menem's eventuele plannen de grondwet aan te passen om opnieuw president te kunnen worden.
Een dag later herhaalde de president dat hij dat laatste ook helemaal niet van plan was. Intussen voerden zijn medewerkers de 'Menem '99'-campagne voor herverkiezing echter op. Zij maakten daaromtrent zelfs een zaak aanhangig bij het Hooggerechtshof. Die bepaalde echter op 16 maart de zaak op technische gronden niet te zullen behandelen.

Alfonsín keert oppositie rug toe

Ex-president Raul Alfonsín gaf op 19 februari 1999 zijn functies binnen de oppositiebeweging Alliantie op. Verder zag hij af van zijn streven voorzitter te worden van de Radicale Partij, die zich in 1997 met de centrum-linkse Frepaso tot de Alliantie verenigde. Zijn besluit werd in eigen kring met opluchting ontvangen. Het zou de Alliantie

meer kans geven de presidentsverkiezingen te winnen.
Alfonsín (73) werd president van Argentinië na het herstel van de democratie in 1983. Zijn regering ging de geschiedenis in als een van de weinige op het continent die voormalige dictators achter de tralies bracht vanwege schending van mensenrechten.
In 1989 strandde de regering-Alfonsín in chaos en hyperinflatie. Volgens deskundigen vormde haar rampzalige economische scenario een bedreiging voor de huidige populariteit van de oppositie. De regerende peronisten zouden hard bezig zijn de flinke achterstand in de peilingen in te lopen.

Minister ontkent wapenhandel

Minister van Arbeid Erman Gonzalez ontkende op 3 maart 1999 voor een onderzoeksrechter iedere verantwoordelijkheid voor illegale wapenverkopen aan Ecuador en Kroatië.
Gonzalez zou als minister van Defensie van 1991 tot 1993 alleen akkoord zijn gegaan met uitvoer van wapens naar Panama. Hij was er niet van op de hoogte dat de wapens zouden worden doorgevoerd. De rechter kondigde aan ook minister van Buitenlandse zaken Guido Di Tella en legercommandant Martin Balza ter verantwoording te zullen roepen.
Het schandaal kostte in 1996 ex-minister van Defensie Oscar Camilion zijn functie. De wapenverkoop aan Ecuador ten tijde van het grensconflict met Peru was het pijnlijkst. Niet alleen was deze verkoop in strijd met internationale afspraken, zij compromitteerde ook de rol van Argentinië als bemiddelaar voor een vredesverdrag tussen beide Andes-staten.

Menem roept paramilitairen te hulp tegen straatgeweld

President Menem riep op 15 april 1999 de hulp in van tweeduizend man grenspolitie en kustwacht bij het 'schoonmaken van de straten' van de stad Buenos Aires en de omliggende provincie.
Menem doelde daarmee op de toenemende golf van geweld. Argentinië ging lange tijd door voor een van de veiligste landen van Latijns-Amerika. Maar in 1998 werd volgens officiële cijfers 53 procent van de inwoners van 'groot' Buenos Aires het slachtoffer van beroving, tegen 37 procent in 1997. Het aantal moorden bedroeg 12 per 100.000 inwoners, tegen bijvoorbeeld 6,8 in de Verenigde Staten (1997).
De oppositie en de rooms-katholieke kerk weten de misdaadgolf aan de armoede en aan de werkloosheid, die in korte tijd steeg naar 12 procent. Beide zouden zijn veroorzaakt door Menem's maatregelen ter bevordering van de vrije markt, zoals de op vele terreinen ingezette privatisering.

Onderwijsminister stapt op

Minister van Onderwijs Susana Decibe diende op 7 mei 1999 haar ontslag in. Zij weigerde zich neer te leggen bij een bezuiniging van tien procent op het onderwijsbudget. President Menem besloot daartoe om het begrotingstekort voor 1999 te houden binnen de grenzen van het Internationaal Monetair Fonds (IMF). Dat ging een maand eerder akkoord met een tekort van maximaal 4,8 miljard dollar. Decibe werd opgevolgd door staatssecretaris Manuel Garcia Sola.
De scheidende minister sloot zich aan bij het protest van studenten, die in het hele land wegen blokkeerden en faculteitsgebouwen bezetten. Zij uitte zware kritiek op minister van Economische zaken Roque Fernandez, die er volgens haar beter aan had gedaan een einde te maken aan de grootschalige belastingontduiking.
De korting van 280 miljoen dollar op onderwijs maakte deel uit van een bezuinigingspakket van meer dan een miljard. De overheidsfinanciën waren onder grote druk komen te staan door een stagnering in de economie en door de forse devaluatie in buurland Brazilië, de belangrijkste handelspartner.
Al op 12 mei draaide het parlement de voorgenomen bezuiniging op onderwijs echter in haar geheel terug. Dat kon gebeuren nadat president Menem de dag daarvoor zijn standpunt had herzien in een reactie op de massale protestacties van leraren en studenten.
Het Huis van Afgevaardigden maakte ook de één maand eerder getroffen bezuiniging van 50 miljoen dollar op overheidspensioenen ongedaan. De rest van het bezuinigingspakket bleef echter intact.

Oppositie wint in de provincie

Alfredo Avelin van de oppositionele, centrum-linkse Alliantie won op 16 mei 1999 de verkiezingen voor het gouverneurschap in de noordwestelijke provincie San Juan. Hij versloeg zittend gouverneur Jorge Escobar.

Minister treedt terug

Minister van Arbeid Erman Gonzalez werd op 21 mei 1999 de tweede minister die binnen een maand ontslag nam. Hij trad terug vanwege een schandaal rond zijn pensioenregeling. Hij werd opgevolgd door zijn tweede man, José Uriburu.
Lokale media hadden onthuld dat Gonzalez bovenop zijn maandinkomen van 9.000 dollar nog een officieel pensioen van 8.000 dollar ontving. Gonzalez onderstreepte dat zijn regeling volkomen legaal was.
Deze tweede tegenslag voor Menem's kabinet in korte tijd zou volgens tegenstanders duiden op de tanende macht van de president. Zijn leiderschap van de Peronistische Partij zou hij nu zo goed als zeker moeten overdragen aan Eduardo Duhalde, gouverneur van Buenos Aires. Die zou ook de grootste kans maken in juli de presidentskandidaat te worden van Menem's Peronistische Partij.

Programma oppositie

De centrum-linkse Alliantie presenteerde op 25 mei 1999 haar programma voor de verkiezingen voor Congres en president op 24 oktober 1999. De nadruk werd gelegd op werkgelegenheid, onderwijs, gezondheidszorg en bestrijding van corruptie.
Terwijl de Alliantie in november 1998 nog een voorsprong van 20 procent genoot op de Peronistische Partij, duidden de laatste peilingen eerder op een nek-aan-nek race.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Senaat wil herziening visserijverdrag

De Senaat sprak zich op 16 oktober 1998 unaniem uit voor het openbreken van het bijna vijf jaar oude visserijverdrag met de Europese Unie. Destijds werd uitgegaan van een surplus van 120.000 ton kabeljauw. 'Nu hebben we nog geen kilo over. De visstand staat op instorten', aldus senator Osvaldo Sala.
In juli deed de Senaat een gelijkluidend verzoek, dat de regering naast zich neerlegde.
Het in 1994 gesloten verdrag stond de vloot van de Europese Unie toe in Argentijnse wateren te vissen op inktvis en kabeljauw. Als tegenprestatie werd een onderzoek naar de visstand gefinancierd. Europa zou echter

meer en beter toegeruste vissersschepen hebben gestuurd dan overeengekomen.

Nieuwe wet belastinghervorming

De centrale regering en de gouverneurs van de provincies werden het op 27 oktober 1998 eens over de verdeling van de opbrengst van een belastinghervorming. Daarmee werd de weg vrijgemaakt voor goedkeuring van de nieuwe wet door het parlement.
De wet beoogde verlichting van de belastingdruk voor werkgevers, terugdringing van belastingontduiking en verlaging van de BTW op dagelijkse voedingsmiddelen. Een dergelijke hervorming was een van de voorwaarden die het Internationaal Monetair Fonds (IMF) eerder in het jaar stelde bij de verstrekking van een lening van 2,8 miljard dollar. Het jaarlijkse totaal aan belastingontduiking in Argentinië werd geschat op 20 miljard dollar.
De Senaat hechtte begin december zijn goedkeuring aan de wet; het Huis van Afgevaardigden ging op 16 december akkoord. De Peronistische Partij wist daar de steun van enkele kleine provinciale partijen te krijgen. De centrale overheid zegde toe van de belastingopbrengst maandelijks ten minste 920 miljoen dollar naar de provincies over te maken, een toename van 180 miljoen dollar.

Begroting 1999 aanvaard

Het Huis van Afgevaardigden ging op 3 december 1998 akkoord met de staatsbegroting 1999. Er werden nauwelijks wijzigingen voorgesteld. De begroting kreeg de goedkeuring van de parlementariërs van de regerende Peronistische Partij, gesteund door enkele kleine provinciale partijen.
Aanhangers van de Alliantie, de centrumlinkse oppositie, stemden tegen omdat zij de verwachte groei van de economie (4,8 procent) te optimistisch vonden.
De begroting ging uit van een tekort van 2,65 miljard dollar ofwel 0,7 procent van het bnp. Voor 1998 was nog uitgegaan van een begrotingstekort van 3,5 miljard dollar.

Belastingopbrengst gestegen

De belastingopbrengst over 1998 kwam uit op 50.04 miljard dollar, een toename van 3,1 procent vergeleken met 1997. Dat maakte het ministerie van Economische zaken op 4 januari 1999 bekend.

Senaat tegen privatisering bank

De Senaat nam op 24 april 1999 een wet aan om de nationale bank Banco de la Nacion Argentina te vrijwaren van een eventuele privatisering. Op 20 mei werd dat besluit door het Huis van Afgevaardigden overgenomen.President Menem beloofde het Internationaal Monetair Fonds (IMF) een jaar eerder dat de bank, nu nog staatseigendom, begin 2000 een Naamloze Vennootschap zou worden.
De Banco de la Nacion Argentina speelde met zijn door geen concurrent benaderde netwerk van 542 filialen en met een tegoed van 16,5 miljard dollar een sleutelrol in de verstrekking van goedkope leningen aan industriëlen en boeren.

Provincies akkoord met bezuinigingen

De gouverneurs van de provincies schaarden zich op 19 mei 1999 achter de overheidsplannen om te snijden in de uitgaven. De bedoeling was om uit te komen op een begrotingstekort van 5,1 miljard dollar, het maximale dat het Internationaal Monetair Fonds (IMF) volgens recent overleg zou willen toestaan.
Met minister Roque Fernandez kwamen de gouverneurs overeen dat de provincies 360 miljoen dollar van de in totaal te bezuinigen 1 miljard dollar voor hun rekening zouden nemen.

Landbouw

Tegenslagen voor landbouw

Het totale landbouwareaal voor het seizoen 1998/99 zou met 3,8 procent inkrimpen tot 25,1 miljoen hectare. Die voorspelling deed het ministerie van Landbouw op 18 november 1998.
Tarwe werd gezaaid op 4,82 miljoen hectare, 18,5 procent minder dan een seizoen eerder. Die tegenvaller werd geweten aan buitensporige regenval in het midden van het land, ten westen van Buenos Aires en ten zuidoosten van Cordoba. Omdat het bovendien lange tijd te droog was tijdens het groeiseizoen van het gewas werd een opbrengst voorspeld van 10,1 miljoen ton.
Maïs zou worden geplant op 3,75 miljoen hectare, 13 procent minder dan het seizoen daarvoor. De maïstelers zagen zich door droogte gedwongen een deel van de teelt te vervangen door sojabonen en zonnebloemen.
Het areaal voor die twee gewassen zou met respectievelijk 4,8 en 11,8 procent groeien.
In het seizoen 1997/98 besloegen sojabonen 7,18 miljoen hectare landbouwgrond terwijl zonnebloemen op 3,51 miljoen hectare werden geteeld.
Rijstbouw zou met 8,5 procent groeien tot 248,000 hectare.

Pinda's

Pindaboeren zaaiden ruim 15 procent minder land in nadat de storm El Niño de laatste oogst verstoorde. Volgens verwachting zou het areaal niet uitkomen boven de 350.000 hectare, tegen 407.000 hectare een jaar eerder.
Voor 1997/98 werd aanvankelijk een recordoogst voorspeld. Die zou Argentinië in één klap tot grootste exporteur van pinda's ter wereld maken. Constante regenval veroorzaakte evenwel een 170.000 ton lagere opbrengst.

NATUUR EN MILIEU

Tegoeden Shell bevroren

Een rechter legde op 4 maart 1999 beslag op tegoeden van Shell en van de Duitse firma MS Primus in Argentinië voor een bedrag van 60 miljoen dollar. Dat gebeurde nadat een maand eerder bij een aanvaring tussen een Shell-tanker en een Duits schip een hoeveelheid van 29.000 vaten olie in de Rio de la Plata was gestroomd.
De aanvaring vond plaats bij Magdalena, 110 kilometer ten zuidoosten van Buenos Aires. Ongeveer dertig kilometer rivierdelta raakte vervuild.
De beslaglegging vond plaats hangende een onderzoek naar de toedracht van het scheepsongeval. Shell stelde het Duitse schip verantwoordelijk.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Zaak tegen baby-kidnappers

De voormalige chef van een van de beruchtste martelcentra uit de tijd van de militaire dictatuur (1976-1983), José Antonio Suppicich, werd op 9 december 1998 in Buenos Aires gearresteerd. Zijn aanhouding hield verband met een onderzoek naar de diefstal van baby's van vermoorde gedetineerden. De gepensioneerde admiraal Suppicich gaf onder de junta leiding aan de Ma-

rineschool voor Mechanica (ESMA) in Buenos Aires. In de loop van januari werd hij weer vrijgelaten wegens gebrek aan bewijs.
Twee andere ex-leden van de militaire junta, ex-president Jorge Videla en Emilio Massera, werden al eerder aangehouden in het kader van hetzelfde onderzoek. Op 24 januari 1999 stelde rechter Adolfo Bagnasco dit tweetal en zes andere ex-militairen in staat van beschuldiging: ex-dictator Reynaldo Bignone, ex-legercommandant Cristino Nicolaides, de admiraals Oscar Ruben Franco en Antonio Vanek, ex-marineofficer Jorge 'Tiger' Acosta en marine-prefect Hector Febres.
Tijdens de 'vuile oorlog' organiseerde de dictatuur een geheime kraamkliniek voor zwangere linkse tegenstandsters, die eerst waren ontvoerd. Vaak werd hier de bevalling opgewekt of werd een keizersnee uitgevoerd, waarna de moeders werden vermoord. De baby's kwamen terecht bij kinderloze militaire echtparen.
Videla, Massera en andere voormalige juntaleden kregen in 1985 levenslang vanwege misdaden tegen de menselijkheid. Carlos Menem schonk hen echter gratie na zijn aantreden als president in 1989.
Volgens groeperingen voor mensenrechten kwamen 30.000 mensen om in de 'vuile oorlog'. De overheid registreerde de helft van die gevallen. Baltasar Garzon, de Spaanse rechter die in oktober 1998 Engeland om de uitlevering vroeg van de voormalige Chileense dictator Augusto Pinochet, verzocht ook om de uitlevering van Videla en Massera. Zij zouden zich schuldig hebben gemaakt aan misdaden tegen Spaanse onderdanen.

Generaals beschuldigd van jodenvervolging tijdens 'vuile oorlog'

De militaire dictators maakten zich in de periode 1976-1983, die van de 'vuile oorlog', schuldig aan de ernstigste vorm van jodenvervolging sinds de nazi-tijd. Die beschuldiging uitten de advocaten van slachtoffers op 23 april 1999 voor een Spaanse rechtbank. Zij overhandigden rechter Baltasar Garzon een rapport over de vervolging van Argentinië's joodse volksdeel met details over de marteling en verdwijning van 1.200 joden.

BUITENLANDSE ZAKEN

Defensiepact met Groot-Brittannië

Minister van Defensie Jorge Dominguez en zijn Britse collega George Robertson ondertekenden op 29 oktober 1998 in Londen een memorandum over samenwerking op defensiegebied.
Er werd niets meegedeeld over mogelijke plannen van Groot-Brittannië om het wapenembargo tegen Argentinië op te heffen dat het in 1982 instelde na de oorlog om de Falklands. Dominguez liet weten dat hij er vertrouwen in had dat die zaak zou worden opgelost, hoewel 'het in de praktijk geen problemen opleverde voor Argentinië'.

Economisch verdrag met Nederland

Argentinië en Nederland tekenden op 24 november 1998 in Buenos Aires een akkoord ter versterking van de economische banden. Dat gebeurde ter afronding van een tweedaags bezoek van premier Kok, die werd vergezeld door een grote delegatie zakenmensen.
Kok verklaarde dat Nederland veel vertrouwen had in Argentinië, 'dat heeft laten blijken stevig in zijn schoenen te staan ondanks de economische wereldcrisis'. Om die reden wilde Nederland de samenwerking uitbouwen, zo hield Kok de Senaat voor.
Nederland is een van de grootste Europese investeerders in Argentinië. President Carlos Menem had eerder laten weten nauwere banden met Nederland zeer te verwelkomen vanwege het grote agrarische belang van beide landen.

Grensconflict met Chili bezworen

President Menem en zijn Chileense collega Eduardo Frei ondertekenden op 16 december 1998 in het presidentieel paleis van Menem een verdrag over de verdeling van een gletscherstrook in de Andes van Patagonië. Daarmee werd de laatste van meer dan twintig grensgeschillen tussen beide landen beslecht. In 1978 leidden die nog bijna tot oorlog, maar sinds 1990 werden de handelscontacten steeds nauwer aangehaald. Chili werd zelfs een van grootste buitenlandse investeerders in Argentinië.
In een tweede symbolische stap gaven Menem en Frei op 16 december een gezamenlijke verklaring uit ter ondersteuning van Argentinië's claim op de Falkland-eilanden. Chili's vroegere dictator Pinochet verleende de Britse strijdkrachten in 1982 in het geheim logistieke steun bij hun overkomst naar Zuid-Amerika. Na een tien weken durende oorlog verdreven de Britten de Argentijnse troepen die de Falkland-eilanden hadden bezet. Chili betoonde nu achteraf spijt dat het Groot-Brittannië had geholpen in de strijd tegen een Zuid-Amerikaans 'broedervolk'.
De Chileense regering begon in oktober 1998 een campagne om Pinochet vrij te krijgen uit Engeland, vanwaar hij mogelijk zou worden uitgewezen naar Spanje. Argentinië steunde Chili daarin. Op 16 februari 1999 werd de samenwerking tussen Chili en Argentinië verder uitgebreid met een overeenkomst voor wetenschappelijk onderzoek in Antarctica. De buurlanden kondigden verder aan gezamenlijk marineschepen te gaan bouwen.

Prins Charles bepleit einde geschil om Falklands

De Britse kroonprins Charles pleitte tijdens zijn bezoek aan Buenos Aires op 10 maart 1999 voor beëindiging van de sfeer van angst en vijandelijkheid tussen Argentinië en de Falkland-eilanden. Zijn opmerkingen veroorzaakten een controverse op het hoogste niveau. Vice-president Ruckauf veroordeelde de speech, gehouden tijdens een galadiner in aanwezigheid van president Menem, als 'absoluut ongepast'. Maar minister van Buitenlandse zaken Guido Di Tella, architect van de dooi tussen Argentinië en Groot-Brittannië, noemde die uitlating weer 'zeer onserieus'.
Na de nederlaag in de Falkland-oorlog van 1982 hield Argentinië niet op de soevereiniteit te claimen over de eilandengroep die het 'Malvinas' noemt.
Charles' besprekingen met Menem verliepen in een goede sfeer. Ze legden onder meer een krans bij het gedenkteken voor Argentijnse oorlogsslachtoffers. Buiten het hotel waar Charles zijn toespraak hield kwam het tot botsingen tussen oproerpolitie en demonstranten. Meer dan vijftig mensen werden gearresteerd en verschillende agenten raakten gewond.

Jihad en Hezbollah achter bomaanslag op ambassade Israël

Het Argentijnse Hooggerechtshof stelde op 10 mei 1999 de pro-Iraanse guerrillabewegingen Jihad en Hezbollah verantwoordelijk voor de plaatsing van de autobom voor de Israëlische ambassade in Buenos Aires. Bij die aanslag in 1992 kwamen 29 mensen om het leven.
Israël had al jaren betoogd dat genoemde organisaties achter de aanslag zaten. De

uitspraak van het Hooggerechtshof kwam luttele dagen na de ontdekking van een geluidsopname. Daarop was te horen hoe een patrouillewagen van de politie vlak voor de bomexplosie werd opgedragen de omgeving van de ambassade te verlaten. De minister van Binnenlandse zaken liet een onderzoek instellen naar eventuele betrekkingen tussen politie en de guerrilla.
Eerder werd de bomaanslag in 1994 op een joodse wijk in Buenos Aires ook al door een rechter toegeschreven aan Hezbollah. Die aanslag kostte 86 mensen het leven. Met 300.000 personen is de joodse gemeenschap in Argentinië de op zes na grootste ter wereld.

(Vorige berichten pag. 629/2 e.v. - 1998)

FALKLAND/MALVINAS-EILANDEN

Verwarring over Adviesraad

Argentinië en Groot-Brittannië namen op 12 november 1998 afstand van een publicatie in een krant op de Falklands die meldde dat beide landen overleg voerden over een gezamenlijke adviesraad op de betwiste eilandengroep.
Vooraanstaand columnist Joaquin Morales Sola had geschreven dat de raad zou bestaan uit zes Argentijnen en zes Britten. De Argentijnse vlag zou mogen wapperen op de begraafplaats van de Argentijnse gesneuvelden en op het gebouw van de adviesraad zelf.
In oktober was Carlos Menem het eerste Argentijnse staatshoofd geweest dat na de Falkland-oorlog van 1982 een bezoek bracht aan Groot-Brittannië. Na zijn terugkeer herhaalde hij zijn belofte dat de Argentijnse vlag 'in de niet al te verre toekomst' op de eilanden zou wapperen.
De Britse ambassade in Buenos Aires zei in een reactie op het krantenartikel dat er geen verandering in de status van de eilanden op komst was, tenzij de eilandbewoners dat zelf wensten.

Argentijnen niet welkom

De autoriteiten van de Falklands verwierpen op 5 april 1999 een voorstel van de directeur van hun Raad voor Toerisme om het inreisverbod voor Argentijnse toeristen te versoepelen.
Directeur John Fowler noemde die bepaling 'hypocriet', omdat Argentijnen met een dubbele nationaliteit en met twee paspoorten geen strobreed in de weg werd gelegd.
Hij voerde aan dat 900 Argentijnse toeristen per week de schatkist van de 2200 inwoners tellende eilanden jaarlijks met 6,4 miljoen dollar zouden spekken.
De Raad bleef bij het standpunt dat houders van een Argentijns paspoort alleen om humanitaire of andere uitzonderlijke redenen konden worden toegelaten.

Visser dupe van diplomatie

Een Chileense visser die aan boord van zijn schip in de buurt van de Falklands zijn been brak, kon pas na elf dagen wachten op 26 april 1999 naar huis. Voor hem werd de eerste directe vlucht van de eilandengroep naar Argentinië geregeld sinds 1982.
Zijn lijdensweg stuitte op diplomatieke problemen. De vlucht van Port Stanley op de Falklands naar Punta Arenas in Chili maakte een symbolische stop in het zuid-Argentijnse Bariloche ter onderstreping van Argentinië's aanspraken op de 'Malvinas'.
Argentijnse, Britse en Chileense diplomaten hadden dagen nodig om een reisplan te bedenken waarbij niemand gezichtsverlies hoefde te lijden. De eilanden werden afgelopen maart daadwerkelijk van het hele continent afgesneden toen Chili een wekelijkse vlucht annuleerde uit protest tegen het huisarrest van Pinochet in Engeland.
Het incident bracht de Argentijnse minister van Buitenlandse zaken Guido Di Tella ertoe zijn collega Robin Cook uit te nodigen voor een gesprek over de vliegverbindingen.

Overleg op gang

De Britse regering stelde na een verzoek van de wetgevende vergadering van de Falklands voor direct overleg met Argentinië te voeren. Op 27 mei kondigden Di Tella en de Britse onderminister van Buitenlandse zaken Tony Lloyd in Londen aan herstel van de luchtverbinding tussen de eilanden en het vasteland te gaan onderzoeken. Ook het inreisverbod op de Falklands voor houders van een Argentijns paspoort zou opnieuw worden bekeken.
Vier gekozen leden van de Wetgevende Vergadering van de Falklands namen deel aan de besprekingen. De sfeer werd omschreven als 'vriendelijk, open en constructief'.

(Vorige berichten pag. 426/1 e.v. - 1998)

VERENIGDE STATEN

BINNENLAND

Wapenbezit en geweld

Op 21 april 1999 doodden twee gefrustreerde leerlingen van de Columbine High School in Littleton bij Denver in Colorado twaalf medestudenten en een leraar, terwijl 23 anderen gewond raakten. Daarna sloegen de daders de hand aan zichzelf. De jongens beschikten over vuurwapens en zelfgemaakte booby-traps. Ze hadden ook een eigen website vol haatdragende teksten. Hun agressie richtte zich vooral op sporthelden en studenten uit minderheidsgroepen.
Op 20 mei verwondde een 15 jarige jongen met een vuurwapen zes medescholieren op de Heritage High School in Conyers, vlakbij Atlanta in Georgia. Zijn vriendinnetje had het uitgemaakt.
Deze tragische gebeurtenissen beïnvloedden het debat over het wapenbezit in hoge mate.

Discussie wetsvoorstel over gewapende zelfbescherming

Op 7 april, nog vóór Littleton, stemden de kiezers in Missouri tegen een voorstel dat vaste ingezetenen toestemming zou geven om zich met verborgen handwapens te beschermen. In Nebraska was een soortgelijk voorstel door het staatscongres verworpen en in Kansas leek het evenmin veel kans te maken.
In 43 andere staten is het parlement echter wel akkoord gegaan, zij het dat de gouverneurs de wet nog nergens ondertekend hebben. Volgens voorstanders zou de wet misdadigers afschrikken, maar de tegenstanders waren bang voor een stijging van het aantal doden en gewonden door vuurwapengebruik. Zij wezen erop dat in 1996 in de Verenigde Staten 9390 mensen waren omgebracht met vuurwapens tegen 30 in Groot-Brittannië, 106 in Canada en 213 in Duitsland.

Tragedie in Littleton gevolgd door talloze dreigementen

Na de moordpartij op 21 april in Littleton werd Amerika geplaagd door een golf van dreigementen met bomaanslagen op scholen en executies van populaire leerlingen. De

dreigementen werden door de schoolleiding en de politie serieus genomen. Enkele opstellers van dreigementen werden gearresteerd. In Chicago werd een jongen gearresteerd die de school binnen wilde met een revolver aan zijn onderbeen geplakt.

Clinton bepleit strengere controle wapenbezit

President Clinton reageerde op het geweld in Littleton met een oproep aan het Congres de voorstellen tot een verscherping van de controle op het wapenbezit te steunen, een oproep die door vice-president en presidentskandidaat Al Gore volmondig werd ondersteund. Republikeinse presidentskandidaten vonden nieuwe wetgeving in het algemeen niet nodig. De bestaande wetten moesten eerst maar eens worden uitgevoerd. Met de wapens was niets mis, maar met de moordenaars, luidde hun opvatting. Een Republikeinse kandidaat, Lamar Alexander, voelde wel voor een beperking van de verkoop op wapententoonstellingen.
De invloed van de wapenlobby, met name de National Riffle Association, was nog zo groot dat de Senaat op 12 mei in eerste instantie tegen een legitimatieplicht voor kopers op wapenshows stemde. Clinton en Gore werden door de Republikeinen bekritiseerd voor hun pleidooi bij de filmwereld in Hollywood en de exploitanten van bioscopen en videotheken om het geweld in films te beperken en aan kinderen geen gewelddadige films te verhuren.
De aanslag in Conyers hielp een aantal senatoren over de streep. Bij een stemming over een nieuw voorstel voor identiteitscontrole van kopers op wapenshows was de stemming 50/50, zodat de stem van vicepresident en voorzitter van de Senaat Al Gore de doorslag gaf.

FBI hield onwelgevallig rapport vliegramp tegen

Volgens de *Washington Post* van 9 mei 1999 was de FBI er van overtuigd dat de TWA Boeing 747 die in 1996 voor de kust van Long Island verongelukte, waarbij alle 230 inzittenden omkwamen, was neergehaald door een bom of een raket. Om die reden zou de FBI een rapport van het Bureau of Alcohol, Tobacco and Firearms (ATF) uit januari 1997 dat de oorzaak van de ramp legde bij een mechanisch defect, als 'onprofessioneel en laakbaar' terzijde hebben geschoven. Pas na protesten van de ATF, de Nationale Veiligheidscommissie, de CIA en enkele eigen medewerkers gaf de FBI in november 1997 toe dat het ongeluk was veroorzaakt door een mechanisch falen, waardoor een brandstoftank in brand was gevlogen.
Volgens critici wilde de FBI het onderzoek rekken om het eigen budget te spekken en waren daardoor belangrijke aanbevelingen aan de luchtvaartmaatschappijen over verbeteringen aan de brandstoftanks aanzienlijk vertraagd. De FBI beriep zich er echter op een zeer grondig onderzoek te hebben uitgevoerd om sabotage als oorzaak uit te sluiten. De zaak zou op 10 mei aan de orde komen in een hoorzitting van de Senaat.

Hackers versus regeringscomputers

Op maandag 10 mei 1999 probeerden hackers het computersysteem van het Witte Huis binnen te dringen, een poging die werd opgemerkt door bestaande veiligheidsprocedures. Het publiek had daardoor tot woensdag via email, internet en de webpagina geen toegang meer tot het systeem.
Eerder in mei waren Amerikaanse regeringscomputers doelwit van Chinese hackers, na de aanval op de Chinese ambassade in Belgrado. De FBI en vooral de CIA hebben veel last van hackers. Nadat op 24 en 25 mei huiszoekingen waren verricht in Houston, Seattle en in delen van California deden hackers op 26 mei een gecombineerde tegenaanval op de internetsite van de FBI, zodat die buiten bedrijf moest worden gesteld. Een dag later moesten de website van de Senaat en de daarmee verbonden pagina's van afzonderlijke senatoren en senaatscommissies sluiten.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Inkomsten van de families Clinton en Gore

Op 13 april 1999 maakte het Witte Huis bekend, dat de belastingdienst het inkomen van het echtpaar Clinton in 1998 had vastgesteld op 504.109 dollar (was bijna 570.000 dollar in 1997) en dat van het echtpaar Gore op 224.376 dollar (was bijna 198.000 dollar). Het salaris van president Clinton was 200.000 dollar en dat van vice-president Gore 175.400 dollar. De rest van het inkomen van de Clintons kwam vooral uit een trustfonds (200.000 dollar). Verder ontvingen de president, zijn vrouw en vice-president Gore inkomsten uit royalty's, verhuur van hun huis in hun thuisstaat en diverse spaarrekeningen en beleggingen.
Het overzicht gaf ook aan dat de Clintons in 1998 161.938 dollar besteedden aan goede doelen. De Gores gaven hier 15.197 dollar aan uit, veel meer dan de 353 dollar, waarmee ze zich in 1997 in de ogen van menigeen belachelijk hadden gemaakt. Overigens waren de donaties van het echtpaar in de jaren daarvoor veel hoger.
De Clintons kregen over 1998 een federale aanslag van 89.951 dollar en de Gores een van 52.951 dollar. Verder hadden de kosten voor advocaten in de Whitewaterzaak, het proces van Paula Jones en de afzettingsprocedure tegen de president het echtpaar Clinton een schuld van bijna 10 miljoen dollar bezorgd.

Begrotingsvoorstel Republikeinen aangenomen

Het belastingvoorstel dat de Republikeinen in maart hadden ingediend werd op 14 en 15 april 1999 door het Congres aangenomen met de stemmen van de Republikeinen voor en van de Democraten tegen. Het voorstel stelde de overheidsuitgaven voor het komende belastingjaar op 1.700 miljard dollar. De Republikeinen hielden vast aan hun voornemen de belastingen in tien jaar tijd met in totaal 778 miljard dollar te verlagen. Volgens de Democraten zouden daardoor de plannen om Medicare en andere sociale programma's te verbeteren in gevaar komen. Een extra probleem vormden de uitgaven voor de crisis in voormalig Joegoslavië. De vele miljarden die daarvoor nodig waren, moesten volgens een aantal Congresleden betaald worden uit de overschotten op de oudedagsvoorziening.
Het begrotingsvoorstel is geen wetsvoorstel, maar een raamwerk, dat als uitgangspunt zal dienen bij de discussie in juli over de dertien begrotingswetvoorstellen die de uitgaven van de Amerikaanse federale overheid vaststellen.

Greenspan tegen nieuwe Bankwet

Het compromis van maart 1999 in een subcommissie van het Huis van Afgevaardigden over een nieuwe bankwet maakte het mogelijk dat banken, verzekeringsmaatschappijen en makelaars zich op elkaars terrein begaven en eventueel fuseerden. Een uitzondering werd gemaakt voor her-

verzekeringen en projectontwikkelingen. Het voorstel ging voorzitter Greenspan van de Federal Reserve Bank echter veel te ver. Op 28 april 1999 zei hij dat de banken de risico's van de uitbreiding konden afwentelen op het uit belastinggelden gefinancierde depositogarantiefonds. Daarnaast vond hij dat zijn bank in het voorstel mogelijkheden verloor om toezicht te houden op de bankwereld. Als dochtermaatschappijen van banken zich direct bezig hielden met riskante activiteiten als de financiering van internationale handel en het garanderen van emissies, zouden grote verliezen die zich in deze sector heel snel voordoen, de kredietwaardigheid van de banken kunnen aantasten. Greenspan pleitte er daarom voor dat soort activiteiten onder te brengen in holdings met meer controle op plotselinge verliezen en een wettelijk vastgelegd toezicht door de Federal Reserve Bank.

Minister van Financiën Rubin afgetreden

Op 12 mei 1999 maakte president Clinton het aftreden van de minister van Financiën Robert Rubin bekend. In de financiële wereld had men veel waardering voor de financiële deskundigheid en het politieke inzicht van de minister. De aanhoudende economische groei van de laatste jaren zou aan Rubin en voorzitter Greenspan van de Federal Reserve Bank te danken zijn. Rubin werd geprezen voor zijn regeling van de Mexicaanse schulden in 1995, de bestrijding van de Republikeinse plannen tot belastingverlaging die niets zouden hebben overgelaten van het overschot op de begroting en voor het beheersen van de financieel-economische crisis in grote delen van de wereld. Wall Street was hem dankbaar omdat hij de regering het belang van de obligatiemarkt had laten inzien.
Rubin werd opgevolgd door vice-minister Lawrence Summer, die op zijn beurt werd vervangen door Stuart Eizenstat, vice-minister van Buitenlandse zaken voor economische aangelegenheden.

Aanscherping faillissementswetgeving

Op 21 juni 1999 vergaderde de juridische commissie van het Huis van Afgevaardigden over een aanscherping van de faillissementswetgeving, die het consumenten moeilijker moet maken hun schulden nietig te laten verklaren. De Democraten stelden bij amendement voor om anti-abortusactivisten die veroordeeld waren tot geldboetes omdat ze met geweld vrouwen de toegang tot klinieken wilden ontzeggen, uit te sluiten van de mogelijkheid aan betaling van die boetes te ontkomen door zich failliet te laten verklaren. De Republikeinen vonden het amendement onnodig, omdat de wet schulden tengevolge van moedwillige beschadiging van andermans persoon en eigendom al uitsloot van een faillissementsregeling.

JUSTITIE

Beroep in Oklahoma-zaak opnieuw verworpen

Evenals in januari 1999 verwierp een Hof van Appèl, nu in voltallige zitting, op 1 april in Denver het beroep dat Terry Nichols, de medeplichtige van Timothy McVeigh, had aangespannen tegen zijn veroordeling. Nichols was tot levenslang veroordeeld wegens zijn aandeel in de bomaanslag op een regeringsgebouw in Oklahoma City op 19 april 1995. Daarbij kwamen 168 mensen om het leven en raakten meer dan 500 gewond.
De aanslag was een vergelding voor de overval in 1993 door federale agenten op een boerderij van een sekte in Waco in Texas, waarbij meer dan 80 mensen gedood werden. Hoofdverdachte Timothy McVeigh werd voor deze aanslag tot de doodstraf veroordeeld.

Vrijspraak en veroordeling in Whitewater-zaak

Op 12 april 1999 sprak de jury van de arrondissementsrechtbank van Little Rock, Arkansas, Susan McDougal vrij van het belemmeren van de rechtsgang door haar weigering te getuigen voor de onderzoeksjury van Kenneth Starr. Vanwege deze weigering was mevrouw McDougal ook beschuldigd van minachting van het hof; daarover staakten de stemmen. Mevrouw McDougal en haar overleden man waren zakenpartners van de Clintons in het Whitewaterproject. Het echtpaar McDougal was in 1996 veroordeeld wegens fraude bij dat project evenals Jim Guy Tucker, Clintons opvolger als gouverneur van Arkansas.
Tucker werd op 17 mei opnieuw veroordeeld door de rechter in Little Rock, ditmaal tot terugbetaling van 1 miljoen dollar aan niet betaalde belastingen, 6.000 dollar boete en vier jaar voorwaardelijk. Hij zou een faillissement hebben voorgewend om geen 3 miljoen dollar belasting te hoeven betalen over de verkoop van een kabelmaatschappij in Florida. Tucker had bekend.

Demonstraties tegen politie New York

In februari 1999 werd Amadou Diallou, een ongewapende straatventer uit West-Afrika, gedood door een elite-eenheid van de politie van New York. De dood van Diallou werd voor de tegenstanders van het 'zero tolerance' beleid van burgemeester Giuliani een symbool voor het gewelddadige en racistische optreden van de politie. De kritiek van zwarte leiders en mensenrechtenactivisten had invloed op de *Patrolmen's Benevolent Association*, de politiebond. Deze verklaarde op 13 april 1999 dat de ontsporingen van de agenten voortkwamen uit de druk die op hen wordt uitgeoefend om resultaten te behalen in de vorm van een minimum aantal arrestaties en dagvaardingen. De bond zegde het vertrouwen op in hoofdcommissaris Safir en eiste diens ontslag, omdat hij slecht leiding zou geven en de politie zou inzetten voor persoonlijke belangen.
De acties tegen het politieoptreden gingen intussen verder. Op 15 april was er opnieuw een grote demonstratie. Onder de 20.000 deelnemers (de politie hield het op 7.000) bevonden zich oud-burgemeester Dinkins, de zwarte activist en dominee Sharpton, acteur Ossie Davies en zanger Harry Belafonte. Anders dan in maart, toen meer dan 1100 mensen werden gearresteerd, hield de politie die in grote aantallen aanwezig was niemand aan.

Verbod op verbranden Amerikaanse vlag

De juridische commissie van de Senaat keurde op 29 april 1999 een amendement op de grondwet goed dat het verbranden of anderszins ontheiligen van de Amerikaanse vlag verbiedt. Voor het toevoegen van een amendement is een tweederde meerderheid nodig in de Senaat ofwel 67 stemmen. Volgens de voorstanders zouden 57 vooral Republikeinse senatoren het plan steunen. Ook de staten moeten het amendement dan nog ratificeren; 49 zouden daartoe genegen zijn. In 1989 had het Hooggerechtshof de wetgeving van diverse staten tegen verbranding en ontheiliging van de vlag ongrondwettig verklaard. Tegenstanders noemden het amendementsvoorstel een

inbreuk op de vrijheid van spreken en op de vrije meningsuiting.

Italiaans kabelbaanongeluk: piloot veroordeeld

Op 10 mei 1999 werd de Amerikaanse marinepiloot die in februari 1998 met zijn vliegtuig een kabelbaan bij Cavalese in Italië had stuk gevlogen, waardoor twintig mensen dodelijk waren verongelukt, door een militaire jury in Camp LeJeune in North Carolina veroordeeld tot een half jaar cel en ontslag uit de militaire dienst. Hij werd veroordeeld wegens samenzwering tot het belemmeren van het onderzoek naar de ramp, omdat hij samen met zijn navigator de videoband van hun vlucht had achtergehouden.

Immigratie

Op 11 mei 1999 maakte de Immigratie en Naturalisatiedienst INS de voorwaarden bekend, waaronder 50.000 Haïtiaanse vluchtelingen in de Verenigde Staten een permanente verblijfsvergunning, de zogenaamde 'groene kaart', konden aanvragen. Het besluit van de INS vloeide voort uit de Haitian Refugee Immigration Fairness Act (HRIFA) van najaar 1998. Nadat 20.000 Amerikaanse troepen in 1994 een einde hadden gemaakt aan de dictatuur in Haïti, hadden de Amerikaanse autoriteiten de vluchtelingen willen terugsturen, maar zij en hun advocaten wezen erop dat ze een nieuw bestaan hadden opgebouwd in de Verenigde Staten en niet gedwongen mochten worden tot terugkeer. Hun boosheid werd nog groter toen 500.000 mensen uit Midden-Amerika en Cuba in 1997 een verblijfsvergunning kregen en de Haïtianen daarvan expliciet werden uitgesloten.
De Haïtianen waren tevreden met de nieuwe maatregel al vonden ze dat die voor alle 150.000 van hen moest gelden.

Misdaadcijfers omlaag

Volgens het halfjaarlijkse rapport van de FBI, gepubliceerd op 16 mei 1999, daalde de zware misdaad in 1998 voor het zevende achtereenvolgende jaar. Ten opzichte van 1997 bedroeg de daling zeven procent. In de grote steden en in het noordoosten en het westen was de daling het grootst. Het aantal roofovervallen nam af met elf procent, autodiefstallen met tien procent, verkrachtingen en geweldpleging met vijf procent, terwijl er acht procent minder moorden werden gepleegd. Zowel president Clinton als minister van Justitie Janet Reno waren verheugd over de cijfers. Clinton greep de gelegenheid aan om te pleiten voor een scherpere controle op wapenbezit en wees op het drama op een school in Littleton, Colorado waar twee leerlingen vijftien slachtoffers maakten.
Minister Reno en andere deskundigen verklaarden de daling van het aantal moorden en geweldplegingen uit de sterke economie, een stabilisering van de dikwijls gewelddadige drugshandel, hoge straffen en betere politiemethoden. Veel gevaarlijke personen zaten daarnaast al gevangen, het wapenbezit was aangepakt, de anti-geweldsprogramma's in de wijken begonnen hun vruchten af te werpen en het aantal jonge volwassenen in de leeftijdsgroepen waarin de neiging tot criminaliteit het grootst is, liep terug.

ONDERWIJS

Minder federale regelgeving

Op 29 april 1999 tekende president Clinton de Education Flexibility Partnership Act, kortweg Ed-Flex, waardoor staten minder gebonden zullen zijn aan allerlei federale regels met betrekking tot de besteding van federale onderwijsgelden. De staten kunnen nu ontheffing vragen van de bestaande regels van het federale ministerie van Onderwijs. In ruil daarvoor moeten ze een uitgewerkt plan hebben hoe ze het onderwijs op bepaalde scholen willen verbeteren en hoe ze het effect van die verbeteringen op de schoolprestaties van de leerlingen willen meten. Bovendien moeten zij bereid zijn ook op staatsniveau ontheffingen te verlenen. Mochten de prestaties van de leerlingen onder de veranderingen lijden, dan kan het federale ministerie de ontheffing intrekken. De meeste fondsen voor het onderwijs komen in de Verenigde Staten overigens van de staten en de lokale overheden.

De Ed-Flex werd zowel door Democraten als Republikeinen gesteund, maar kwam in partijpolitiek vaarwater toen de laatsten vorig jaar Clintons plan wilden tegenhouden om 6000 scholen te moderniseren en 100.000 nieuwe leerkrachten aan te stellen door voor de komende zes jaar 11,4 miljard dollar uit te trekken. Uiteindelijk werd men het toch eens.

GEZONDHEID EN ZORG

Duizenden kinderen ziek door slechte huisvesting

Honderdduizenden kinderen in de Verenigde Staten lijden onder ziekten, honger, ernstige verwondingen en slecht onderwijs, omdat de kwaliteit van de huisvesting ernstig tekort schiet. Dat bleek uit een rapport dat Housing America en het Doc4Kids Project gezamenlijk publiceerden op 7 april 1999. De gegevens waren gebaseerd op informatie van het ministerie van Huisvesting en stedelijke ontwikkeling, van kinderartsen en centra voor bestrijding en voorkoming van ziekten, alsmede op onderzoeksresultaten die waren gepubliceerd in medische tijdschriften.
Voor 12,5 miljoen Amerikanen, van wie eenderde kinderen, gold dat zij zich geen fatsoenlijke woning kunnen permitteren. De laatste twee jaar zijn anderhalf miljoen huizen voor de armen verloren gegaan nadat de huren tot marktwaarde waren opgetrokken.
De opstellers van het rapport kwamen daarnaast tot de conclusie dat 21.000 kinderen lijden aan groeistoornissen en 120.000 aan bloedarmoede omdat hun ouders zich vanwege de hoge huur geen gezond voedsel kunnen veroorloven.
Verder moeten jaarlijks 10.000 kinderen naar het ziekenhuis voor astma-aanvallen, omdat hun huis vol kakkerlakken zit. In een reactie verklaarde de Amerikaanse vereniging van longartsen dat ze niet bekend was met het verband tussen kakkerlakken en astma. De vereniging wist wel te melden dat jaarlijks 200.000 kinderen wegens astma werden opgenomen in het ziekenhuis en dat er 1,8 miljoen naar de Eerste Hulp moesten. Dat waren meestal kinderen uit de binnensteden wier ouders zich geen arts konden veroorloven.

Uitstel vernietiging pokkenvirus

Op 22 april 1999 besloot president Clinton de vernietiging van het pokkenvirus uit te stellen. De Amerikaanse regering is bang voor een mogelijk weer opduiken van pokken, bijvoorbeeld als onderdeel van een terroristische aanslag. Het virus is dan nodig om snel geneesmiddelen te kunnen aanmaken. Daarnaast zou het pokkenvirus gebruikt kunnen worden om vaccins te ontwikkelen tegen AIDS of andere ziekten die

het immuunsysteem aantasten. De Verenigde Staten hadden zich, evenals Rusland, verplicht tegen juni 1999 hun voorraden aan pokkenvirus te vernietigen, maar willen nu de Wereldgezondheidsorganisatie om uitstel vragen.

Minder tienermoeders

Tussen 1991 en 1997 is het aantal tienermoeders in de Verenigde Staten gedaald met 16 procent, zo bleek op 29 april 1999 uit een rapport van het ministerie van Gezondheid. Niettemin lag in 1997 het geboortecijfer onder tienermeisjes tussen 15 en 19 nog altijd op 52.3 promille. Van de 3,9 miljoen kinderen die in dat jaar werden geboren, hadden er 500.000 een tiener als moeder. Het aantal baby's van ongetrouwde moeders daalde tot 1,26 miljoen ofwel 44 promille.

Mogelijke verklaring Golfoorlogsyndroom

Amerikaanse onderzoekers, die een vergelijkend onderzoek hebben gedaan naar gemeenschappelijke mechanismen van kanker, aids, multiple sclerose en het Golfoorlogsyndroom, kwamen op 3 mei 1999 met een mogelijke verklaring voor de symptomen van dit syndroom: vermoeidheid, uitslag, spierpijn en een lange lijst van vage klachten. De soldaten waren blootgesteld aan allerlei soorten chemicaliën als pesticiden, medicijnen tegen gifgassen en rook van brandende oliebronnen.
Een deel van het immuunsysteem stelt de zogenaamde 'memory cells' in staat bacteriën, virussen en parasieten te 'herkennen': de cellen kunnen hun DNA aanpassen aan dat van de aanvallers en hen zo bestrijden. De onderzoekers denken nu dat die eigenschap is geactiveerd door de blootstelling aan chemicaliën.
De basis van het genetisch materiaal is DNA dat de code vastlegt voor de productie van proteïnen. Voor de aanmaak van proteïne heeft het RNA nodig. Men had altijd gemeend dat RNA niet buiten een cel of een virus kon bestaan en dat klopte ook bij de controlegroep. Bij de veteranen troffen de onderzoekers het RNA echter aan in het bloedwater (serum), de vloeistof die de bloedcellen draagt. Op grond daarvan veronderstellen zij dat het RNA wordt vrijgemaakt als het immuunsysteem het DNA aanpast. De ziektesymptomen zouden dan afhankelijk zijn van wat de cellen gaan doen met het nieuwe RNA. Als de cel er weer DNA van maakt en het bij een kankerverwekkend gen plaatst, zou dat tot kanker kunnen leiden. Als het nieuwe RNA een voor het lichaam onbekende proteïne aanmaakt, dan zou dat tot auto-immuniteit kunnen leiden: multiple sclerose, de huidaandoening lupus, diabetes en mogelijk het chronisch vermoeidheidssyndroom. RNA dat via het zaadvocht een eicel bereikt, zou tot geboorteafwijkingen kunnen leiden.
De onderzoekers die hun hypothese publiceerden in het tijdschrift *Clinical and Diagnostic Laboratory Immunology* van de American Society for Microbiology, konden nog niet aangeven welke chemicaliën verantwoordelijk waren voor de genetische veranderingen.

Hooggerechtshof verwerpt discriminatie bij bijstandsuitkeringen

Op 17 mei 1999 bepaalde het Hooggerechtshof dat een wet van de staat Californië, die de bijstandsuitkeringen aan nieuwe inwoners wilde beperken tot het bedrag dat ze in hun staat van herkomst kregen, ongrondwettig is. De rechters vonden in meerderheid dat de wet, die bedoeld was als bezuinigingsmaatregel het recht van Amerikaanse staatsburgers aantastte om te gaan wonen in de staat van hun keuze. De staten hadden het recht niet tot een dergelijke selectie van hun burgers. De rechters verwierpen ook het argument van de regering-Clinton dat de federale bijstandswetgeving staten het recht gaf maxima vast te stellen voor uitkeringen aan nieuwkomers.

NATUUR EN MILIEU

Discussie rond indiaans erfgoed

In de zomer van 1998 werd op een hectare grond bij de monding van de Miami-rivier in de Biscayne-baai vlak bij het centrum van de stad Miami een perfecte cirkel van gaten en kommen ontdekt, die in de rotsgrond was uitgehouwen. Volgens koolstofdatering van ter plaatse gevonden werktuigen was de cirkel minstens tweeduizend jaar oud. Waarschijnlijk vormden de gaten en kommen de fundering van een ceremoniehut van de Tequesta indianen, die Florida bewoonden vóór de komst van de Europeanen. Milieubeschermers en indianen voerden na de ontdekking actie voor het behoud van de plaats, maar de stad Miami en de bouwondernemingen Brickell Pointe en BCOM, die van plan zijn op dezelfde plaats een groot appartementencomplex annex winkelcentrum van 100 miljoen dollar te bouwen, wilden niet verder gaan dan het uithakken en elders neerzetten van de rotsbodem met de gaten, tenzij er een fikse vergoeding zou worden betaald.
Miami-Dade County, waartoe de stad en de omgeving behoren, vaardigd,e echter een tijdelijk bouwverbod uit en vroeg de rechter om een permanent bouwverbod. De zaak diende op 12 april 1999. Een kleine groep Indianen van de Independent Seminole Nation of Florida was aanwezig en vroeg gehoord te worden als belanghebbende. Voor hen was de plek een heilige plaats.

Opslag nucleair afval

Op 21 april 1999 bereikte een commissie van het Huis van Afgevaardigden een akkoord over de bouw van een tijdelijk en een permanent depot voor hoog radioactief afval uit heel Amerika in Nevada. President Clinton dreigde echter met een veto, omdat hij tegen een tijdelijke opslag is. Hij was van mening dat het nucleaire afval voorlopig bij de producenten zou moeten blijven totdat de besluitvorming was afgerond over een permanent depot bij Yucca Mountain, 150 kilometer van Las Vegas.

MILITAIRE ZAKEN

Verkoop radarapparatuur aan Turkije

ITT Industries maakte op 15 april 1999 bekend dat zijn dochter Gilfillian voor 25 miljoen dollar aan radarapparatuur zal leveren aan Turkije. De radar is bedoeld voor de luchtverkeersleiding van de Turkse luchtmacht. De moderne MPN-25, te gebruiken wanneer vliegtuigen in tijden van crisis snel moeten worden ingezet, wordt ook geleverd aan de Amerikaanse luchtmacht.

Lancering militaire satelliet opnieuw mislukt

Voor de derde achtereenvolgende maal mislukte op 30 april 1999 de lancering van een militaire satelliet. De Titan 4B raket die de satelliet omhoog moest brengen, functioneerde ditmaal naar behoren. De motor die de satelliet vervolgens in een baan van 36.000 km hoogte moest brengen, deed zijn werk echter niet naar behoren. De satelliet

bleef in een te lage baan hangen. Raket en satelliet, die door Lockheed Martin waren gebouwd, kostten samen 1,2 miljard dolar. Lockheed besloot tot een grondig onderzoek naar de oorzaak van de mislukkingen.

Eerste vrouw slaagt op militaire academie

Op 8 mei 1999 ontving Nancy Mace (21) haar diploma van de Citadel militaire academie in Charleston, South Carolina. Mace ontving het diploma uit handen van haar vader, brigade-generaal Emory Mace. Nancy Mace hoorde bij de eerste vier vrouwen die in 1996 als kadet werden toegelaten tot de Citadel. De rechter had de academie verplicht vrouwen toe te laten. Mace was een uitstekende studente en rondde de cursus een jaar eerder af, tot ontsteltenis van haar mannelijke collega's die gehoopt hadden de laatste puur mannelijke lichting te mogen zijn.

Senaat verhoogt defensiebudget

Op 28 mei 1999 besloot de Senaat met overgrote meerderheid het defensiebudget voor 2000 met 288 miljard dollar te verhogen. De extra uitgaven waren nodig vanwege toenemende acties in het buitenland, onder andere in voormalig Joegoslavië. Ook zou het daardoor mogelijk zijn nucleaire laboratoria beter te beschermen tegen spionage; dit naar aanleiding van beschuldigingen van spionage door China. Verder hadden de bezuinigingen van de laatste jaren de paraatheid van de strijdkrachten aangetast en de arbeidsvoorwaarden van het personeel uitgehold. Extra middelen waren nodig voor munitie, training, onderhoud en bases, en voor verhoging van de salarissen met 4,8 procent. Het aantal Trident atoomonderzeeërs zou dalen van achttien naar veertien. Het Huis van Afgevaardigden zou in juni debatteren over extra geld voor defensie.

BUITENLANDSE ZAKEN

Oorlog rond Kosovo

Op 21 april 1999 bleek, na een maand van luchtacties tegen Joegoslavië om de Servische leider Milosevic te dwingen een einde te maken aan de etnische zuiveringen in Kosovo, uit opiniepeilingen dat de Amerikaanse bevolking zich steeds meer zorgen ging maken over de oorlog in Kosovo. Van de ondervraagden vond 57 procent de oorlog een ernstig probleem voor de Verenigde Staten tegen 38 procent in maart. Tegelijkertijd daalde de populariteit van president Clinton van 62 naar 56 procent, lager dan de 59 procent op het dieptepunt van de Lewinsky-affaire.

Op 28 april had de nationale veiligheidsadviseur van het Witte Huis, Sandy Berger, een gesprek met ds Jesse Jackson en zijn delegatie van christelijke, islamitische en joodse religieuze leiders, die op het punt stonden een particuliere vredesmissie naar Joegoslavië te ondernemen. Jackson hoopte president Milosevic ertoe te bewegen drie Amerikaanse krijgsgevangenen vrij te laten en zo het klimaat te scheppen voor onderhandelingen met de NAVO. Berger zei echter dat de bombardementen slechts zouden ophouden als Joegoslavië zijn troepen uit Kosovo zou terugtrekken, de vluchtelingen zou laten terugkeren en een internationale vredesmacht zou toelaten. Hij waarschuwde Jackson dat de bombardementen tijdens zijn missie niet gestaakt zouden worden.
In Albanië stortte op 5 mei een tweede Apache-gevechtshelicopter neer. Deze helicopter is bedoeld voor ondersteuning van grondacties en aanvallen van geringe hoogte en kost 20 miljoen dollar. Het ongeluk riep opnieuw de vraag op naar de strategie van de NAVO. In de media vroeg men zich af wat de zin was van luchtbombardementen als deze niet werden gevolgd door grondacties. De militaire leiders van de NAVO verklaarden echter dat ze zich door dergelijke vragen niet van hun strategie lieten afbrengen.
In de Verenigde Staten onderhandelde het Congres intussen over extra fondsen voor defensie. Een groot deel van de Republikeinen had kritiek op het beleid van Clinton inzake Kosovo, maar wilde ook de Amerikaanse troepen daar niet in de steek laten. Anderen wilden ook meer geld voor defensie om achterstallig onderhoud en nieuwe wapens te financieren of om de soldij te verhogen. Op 6 mei ging het Huis van Afgevaardigden akkoord met een extra bijdrage voor defensie van 13 miljard dollar. Behalve puur militaire zaken viel daar ook 600 miljoen dollar humanitaire hulp onder, inclusief 100 miljoen voor Albanië, Bosnië, Bulgarije, Roemenië, Macedonië en Montenegro, en 110 miljoen voor Amerikaanse boeren met grote liquiditeitsproblemen.

Verslechterende relatie met China

In april en mei 1999 verslechterde de relatie tussen de Verenigde Staten en China door de onbedoelde luchtaanval van NAVO-vliegtuigen op de Chinese ambassade in Belgrado, waarbij drie Chinese diplomaten omkwamen alsmede door publicatie van een onderzoeksrapport van de commissie-Cox.

Onderzoek geeft aanwijzingen voor spionage door China

Het rapport van een congrescommissie onder leiding van de Republikeinse afgevaardigde Christopher Cox werd op 25 mei openbaar. De voornaamste conclusies waren al verschenen in de *New York Times* van 21 april.
Het onderzoek was begonnen met de vraag of China Amerikaanse technologische kennis had verkregen door commerciële samenwerkingsprojecten met Amerikaanse ondernemingen die Chinese raketten gebruikten om satellieten te lanceren. Het onderzoek leidde tot aanwijzingen dat de Chinezen spioneerden in de Amerikaanse atoomlaboratoria Los Alamos, Lawrence Livermore, Oak Ridge en Sandia. Die spionage zou al begonnen zijn in de jaren zeventig en in ieder geval door zijn gegaan tot het midden van de jaren tachtig. Daardoor zouden de Chinezen in het bezit zijn gekomen van geheime informatie over zeven kernkoppen, waaronder de hypermoderne, geminiaturiseerde W-88 die uitermate geschikt is voor lancering vanaf onderzeeërs. Zij hadden bovendien de ontwerpen voor de neutronenbom en technologische kennis voor de bouw van raketten en ruimtevaartuigen in handen gekregen, alsmede de besturingstechnologie die gebruikt wordt voor diverse raketten en straaljagers, waaronder de F-15, de F-16 en de F-117. Het rapport maakte duidelijk dat China de kennis niet alleen had gestolen, maar ook had verworven via academische uitwisselingen en met hulp van academici die hun mond voorbij praatten.
Het rapport leidde tot kritiek op het ministerie van Energiezaken, dat veel te slordig was geweest met veiligheidsmaatregelen. Ook was er kritiek op de veiligheidsadviseur van president Clinton, omdat hij een jaar lang nagelaten zou hebben de president te informeren over aanwijzingen dat China spioneerde in de centra voor nucleair onderzoek. Het ministerie van Justitie kreeg kritiek, omdat het tegen de wens van de FBI in geen toestemming had gegeven om de

Verenigde Staten

telefoon af te luisteren van een vermoedelijke Chinese atoomspion. In maart was Wen Ho Lee, een Chinese atoomgeleerde die werkte in het onderzoekscentrum in Los Alamos, ontslagen op verdenking van spionage, maar er volgde geen officiële beschuldiging. China ontkende intussen met klem de beschuldigingen in het rapport van de commissie-Cox.
De publicatie van het rapport had tot gevolg dat bijna de helft van de Amerikaanse bevolking (46 procent) China als de belangrijkste militaire bedreiging voor het land zag, zo bleek uit een op 29 mei gepubliceerd opinieonderzoek van *Time-CNN*. Irak werd genoemd door 34 procent, 16 procent verwees naar Joegoslavië en 24 procent naar Rusland.

NAVO bombardeert Chinese ambassade Belgrado

Op 7 mei bombardeerden NAVO-vliegtuigen de Chinese ambassade in Belgrado, omdat men over informatie zou beschikken dat het hoofdkwartier van het Joegoslavische leger in het gebouw was gehuisvest. Bij de aanval vielen vier doden en meer dan twintig gewonden.
In China leidde de actie tot felle betogingen voor de Amerikaanse ambassade en consulaten in Peking en andere steden. President Clinton schreef een brief aan zijn ambtgenoot Jiang Zemin, waarin hij zijn verontschuldigingen aanbood voor de aanval en de slachtoffers betreurde. Hij vroeg de Chinese autoriteiten om bescherming van de Amerikaanse diplomaten. Tegelijkertijd gaf hij aan dat de Verenigde Staten en de NAVO vasthielden aan de luchtbombardementen als middel om een einde te maken aan de etnische zuiveringen in Kosovo. China was tegenstander van de luchtacties. Na enkele dagen hielden de demonstraties, die door de Chinese overheid leken te zijn geïnitieerd, weer op.
Uit het opinieonderzoek van 29 mei van *Time-CNN* bleek dat 59 procent van de ondervraagden de schuld voor de toegang die China verkreeg tot Amerikaanse atoomgeheimen de regering Clinton aanrekende. Ook voorgaande regeringen viel echter het nodige te verwijten, meende 65 procent.

Holbrooke kandidaat voor ambassadeur bij de VN

Nadat president Clinton Richard Holbrooke in juni 1998 had voorgesteld als mogelijke nieuwe Amerikaanse ambassadeur bij de Verenigde Naties, werd Holbrooke er van beschuldigd dat hij zijn positie als speciale afgezant voor de Balkan had misbruikt om er zelf financieel beter van te worden. Hij zou geld hebben geaccepteerd om te schrijven en te spreken over zijn officiële opdrachten. In februari 1999 ging Holbrooke akkoord met het betalen van een boete van 5.000 dollar, omdat hij na zijn vertrek in 1996 bij Buitenlandse zaken daar op ongepaste wijze zou hebben gelobbyd voor zijn nieuwe werkgever, de investeringsbank Credit Suisse First Boston. Holbrooke had overigens staande gehouden dat hij niets onbehoorlijks had gedaan. Niettemin leek nu de weg vrij voor president Clinton om Holbrooke officieel voor te stellen bij de Senaat. Het ministerie van Buitenlandse zaken bevestigde op 5 mei 1999 dat onderzoek geen bewijs had opgeleverd dat Holbrooke zijn positie had misbruikt.

Israël-lobby geeft verzet op tegen Palestijnse staat

Op 24 mei 1999 publiceerde het *American Israel Public Affairs Committee* (AIPAC), een organisatie die de meeste joodse organisaties in de Verenigde Staten vertegenwoordigt in hun lobby voor Israël, zijn jaarlijkse beleidsdocument. Daarin drong het aan op een politieke oplossing voor het conflict tussen Israël en de Palestijnen en op Palestijns zelfbestuur, met uitsluiting van die groepen die een gevaar waren voor de veiligheid van Israël. Dat de AIPAC de deur openhield naar een mogelijke Palestijnse staat, betekende een verandering in haar opstelling. Deze viel te verklaren uit de verkiezingszege van Ehud Barak en kwam overeen met het standpunt van de Amerikaanse regering.

Lockerbie

In april 1999 leverde Libië aan de Verenigde Naties de twee verdachten uit van de aanslag in 1988 op een PanAm boven het Schotse plaatsje Lockerbie, waarbij 270 mensen omkwamen. Libië voldeed daarmee aan één van de eisen van de VN voor opheffing van de sancties tegen het land. De Amerikaanse Senaat vond echter dat Libië aan alle eisen moest voldoen vóór dat de sancties konden worden opgeheven. Het land zou moeten meewerken aan het onderzoek en het proces, steun aan terroristische groepen stopzetten en het terrorisme afzweren en bovendien een gepaste schadevergoeding aan de nabestaanden moeten betalen. Een resolutie van die strekking kreeg op 28 mei 1999 de instemming van nagenoeg de hele Senaat, maar is niet bindend voor de president.

(Vorige berichten pag. 241/3 e.v. - 1999)

Iran

IRAN

BINNENLAND

Hervormingsgezinde politieke partij opgericht

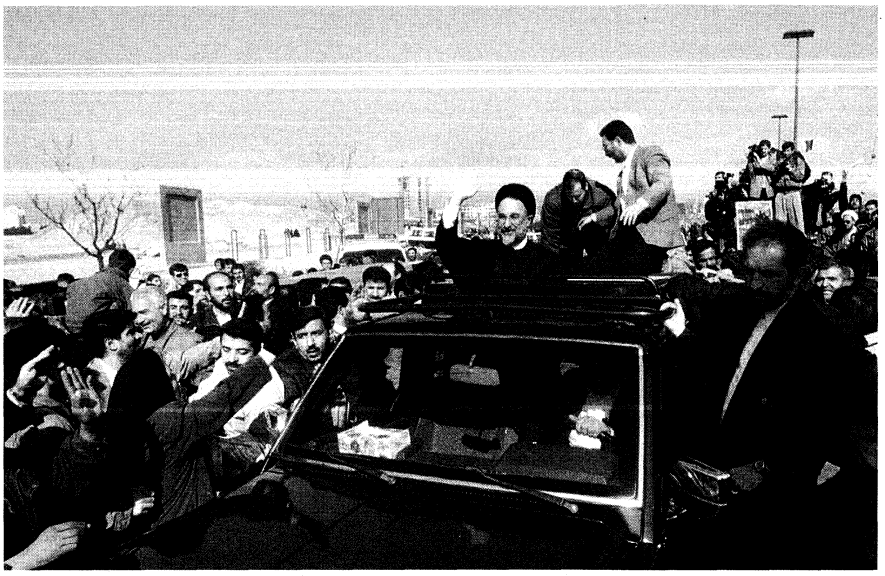
Meer dan honderd politici en vooraanstaande figuren, waaronder de enige vrouw in het kabinet, vice-president Masoumeh Ebtekar, richtten op 6 december 1998 een nieuwe hervormingsgezinde partij op, het Islamitische Participatie Front van Iran, die de gematigde koers van president Khatami steunde. Een van de oprichters, Najafqoli Habibi, zei dat het partijstatuut was gebaseerd op Khatami's hervormingsbeleid. 'Burgerparticipatie, sociale rechtvaardigheid, het verwezenlijken van vrijheden zoals vermeld in de grondwet en gerechtigheid zijn wat de partij nastreeft.' De partij wilde een actieve rol gaan spelen bij de verkiezingen voor de raden op gemeentelijk niveau en bij de parlementsverkiezingen van 2000.

Feestelijkheden ter ere van twintig jaar islamitische republiek

Met massabijeenkomsten op 11 februari 1999 werd gevierd dat de revolutie twintig jaar geleden uitbrak. President Khatami beloofde de samengestroomde massa op het Azadi-plein meer rechten. De festiviteiten sloegen voor enige tijd een brug tussen de hervormers en de conservatieven.

Khatami maakte van de gelegenheid gebruik om de Iraniërs op te roepen te gaan stemmen voor de nieuw op te zetten islamitische raden, waarvoor de basis werd gelegd in de nieuwe grondwet van 1979, maar die er nooit kwamen. De raden vormden een belangrijk onderdeel in het hervormingsprogramma van Khatami en zijn poging de greep van de geestelijkheid op de politiek

Iran

De hervormingsgezinde president Khatami arriveerde op 11 februari 1999 op het Azadiplein in Teheran om te spreken op een massabijeenkomst ter herdenking van 20 jaar islamitische revolutie. *(foto ANP)*

af te zwakken. De raden zouden de gecentraliseerde politieke macht meer moeten decentraliseren.

Hervormers winnen verkiezingen voor islamitische raden

Hervormers behaalden de overwinning bij de verkiezingen voor de islamitische raden, zo werd op 8 maart 1999 bekend gemaakt. In Teheran waren slechts twee van de vijftien zetels voor technocraten die werden gesteund door gematigden en conservatieven. Ook in andere grote steden zoals Isfahan, behaalden de hervormers de overwinning. De instelling van de islamitische raden op gemeenteniveau was een onderdeel van het hervormingsprogramma van president Khatami. Een compromis tussen hem en zijn conservatieve opponenten op 4 februari 1999 had de weg vrij gemaakt voor verkiezingen voor deze islamitische raden en konden hervormingsgezinde kandidaten die waren afgekeurd zich opnieuw kandidaat stellen.
Minister van Binnenlandse zaken Abdolvahed Mousavi-Lari noemde de verkiezingen een succes, hoewel de opkomst in de hoofdstad bleef steken op 40 procent. Landelijk waren 24 miljoen van de 39 miljoen kiesgerechtigden opgekomen. Mousavi-Lari verklaarde op een persconferentie: 'Als mensen het gevoel hebben dat zij werkelijk iets bijdragen en dat hun stem er iets toe doet, nemen ze deel aan verkiezingen.' Verder vertelde hij dat er 300 vrouwen waren gekozen. Van de 300.000 kandidaten waren 5.000 vrouwen.
De raden benoemen burgemeesters, zien toe op de uitvoering van overheidstaken, plannen sociale voorzieningen en economische ontwikkeling, stimuleren de bouw van culturele centra en sportvoorzieningen en controleren de inkomsten van gemeentes en stellen de prijs van bussen en taxi 's vast.

Parlement benoemt nieuwe minister van Inlichtingen

Het parlement benoemde op 24 februari 1999 met 197 stemmen voor, 9 tegen en 18 onthoudingen Ali Yunesi tot nieuwe minister van Inlichtingen. Hij gold als gematigd en genoot de steun van president Khatami. Zijn conservatieve voorganger Qorbanali Dorri Najafabadi moest het veld ruimen toen bleek dat enkele agenten uit zijn dienst dissidente politici en schrijvers, waaronder Dariush Forouhar en zijn vrouw Parvaneh en Mohammad Mokhtari, hadden vermoord. Najafabadi nam op 9 februari 1999 ontslag. Yunesi leidde een commissie die de moorden moest onderzoeken.
De nieuwe minister zou een grote steun voor de president kunnen zijn als hij zich bereid zou tonen Khatami's plannen door te voeren. Hervormingsgezinde kranten twijfelden er echter aan of Yunesi wel echt bereid was tot drastische hervormingen van de gevreesde geheime dienst die altijd het bastion van de conservatieven is geweest.

Scherpe kritiek op Mujahedin

President Khatami uitte op de jaarlijkse militaire paradedag, 18 april 1999, scherpe kritiek op de gewapende oppositiegroepering Mujahedin-e Khalq die een week eerder op 10 april 1999 generaal Ali Sayyad Shirazi bij een aanslag om het leven bracht. In de maanden ervoor werden al verscheidene aanslagen gepleegd op hoge functionarissen. Shirazi was de tweede die bij een dergelijke aanslag omkwam. De opmerking was onderdeel van een campagne tegen de Mujahedin en landen die de groepering die zijn basis heeft in Irak, steunen of gedogen.

Verwerping motie van wantrouwen nederlaag voor conservatieven

Hervormingsgezinde kranten verwelkomden op 2 mei 1999 de verwerping van een motie van wantrouwen tegen de liberale minister van Cultuur Ataollah Mohajerani met 135 tegen en 121 voor en 7 onthoudingen. De verwerping van de motie was een vernedering voor de conservatieven. In conservatieve kranten werd aangekondigd dat het verzet tegen het hervormingsbeleid van Khatami onverminderd door zou gaan. De hervormingsgezinde kranten zagen in de verwerping van de motie een goedkeuring van Khatami's beleid. De aanleiding voor de motie was de beschuldiging aan Mohajerani's adres dat hij voor scheiding van religie en politiek zou zijn en de banden met de Verenigde Staten wilde aanhalen. Beide kwesties lagen gevoelig in Iran.

Khamenei steunt het doorlichten van kandidaten voor de verkiezingen

Op 18 mei 1999 werd bekend dat de hoogste geestelijke leider van Iran Ali Khamenei een sterke voorstander was van het doorlichten van kandidaten voor komende parlementsverkiezingen door de Raad van Wachters, het orgaan dat de opvolging van de geestelijk leider regelt. Aanhangers van Khatami en hervormingsgezinde kranten probeerden de macht van deze Raad aan banden te leggen en wezen erop dat conservatieve kandidaten de voorkeur zouden krijgen als de Raad van Wachters de kandidaten zou mogen selecteren. In het parlement waren de conservatieven nog in de meerderheid, maar de hervormers en gematigden hoopten bij de verkiezingen van begin 2000 de meerderheid te krijgen.

Steunbijeenkomst voor Khatami

Op 23 mei 1999 kwamen tienduizenden pasbenoemde lokale raadsleden bijeen in het Azadi-stadion in Teheran om het tweede jaar van Khatami's presidentschap te vieren. Khatami vroeg in zijn toespraak om ruimte voor mensen met afwijkende meningen. De bijeenkomst werd genegeerd door conservatieve kranten.
De religieuze leider van Iran Ayatollah Ali Khamenei waarschuwde de feestgangers per brief dat zij zich bewust moesten zijn van hun beperkte macht en invloed en dat ze zich niet teveel met de nationale politiek moesten bemoeien.

Nateq-Nouri herkozen als parlementsvoorzitter

De conservatieve parlementsvoorzitter Ali Akbar Nateq-Nouri werd op 30 mei 1999 herkozen voor een periode van een jaar. Evenals vorig jaar versloeg hij de hervormer Majid Ansari, ditmaal met 161 tegen 85 stemmen. In 1997 was Nateq-Nouri de tegenkandidaat in de presidentsverkiezingen die werden gewonnen door de gematigde Khatami.

Alviri nieuwe burgemeester van Teheran

Op 1 juni 1999 werd bekend dat Morteza Alviri (51) na een geheime stemming door de gemeenteraad was gekozen tot nieuwe burgemeester van Teheran. Hij was de opvolger van Karbaschi die tot twee jaar gevangenisstraf was veroordeeld wegens corruptie. Alviri die ooit bekend stond als havik en lid was van de Islamitische Revolutionaire Garde, was voorstander van hervormingen. In de krant *Hamshahri* (Stadsgenoot) had hij zijn voorganger verdedigd en noemde diens arrestatie 'een verwerpelijke actie'.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Smokkel maakt helft uit van de informele economie

Waarnemend minister van Economische zaken en Financiën Morteza Qarebaghian zei op 12 november 1998 tegenover de krant *Iran Daily* dat jaarlijks 1,6 miljard dollar aan goederen Iran werd binnengesmokkeld. Dat was de helft van al het geld dat omgaat in de informele sector die 15 tot 30 procent beslaat van de economie in Iran.

Meer geld voor landbouw nodig

Minister Issa Kalatari vroeg op 23 december 1998 om meer geld om te investeren in de landbouw. De Iraanse overheid kocht graan van boeren tegen een vaste prijs en subsidieerde de verkoop ervan aan het publiek met geld verdiend in de olie. Door de lage prijs hielden boeren vaak graan achter of smokkelden het over de grens.

Geen versoepeling van auto-invoer

Het parlement verwierp op 17 januari 1999 een wet om auto's in te mogen voeren. Afgevaardigde Mahmoud Jamali, een voorstander van de wet, verklaarde dat de Iraanse automobielindustrie maar de helft van de jaarlijks gevraagde 400.000 auto's kon produceren. De bekendste Iraanse auto, de Peykan, was slecht van kwaliteit en relatief duur.

Verzet tegen invoer van Amerikaans graan

De conservatieve parlementsvoorzitter Ali Akbar Nateq-Nouri zei op 27 januari 1999 tegenstander te zijn van graanimport uit de VS. 'Welk land maakt zichzelf nou afhankelijk van zijn vijand die zich steeds vijandiger opstelt, vooral als het gaat om strategische goederen.' De conservatieven probeerden de toenaderingen van president Khatami tot de VS die handels- en investeringssancties tegen Iran hadden ingesteld, te dwarsbomen.

Demonstratie arbeiders loopt uit op gevechten

Duizend arbeiders die op 1 mei 1999 tegen de arbeidswetten demonstreerden raakten in gevecht met de politie toen zij richting het parlement trokken en leuzen tegen de regering riepen als 'onbetrouwbare wetgevers moeten uit het parlement worden gezet'. De verhoudingen tussen de vakbonden en enkele conservatieve parlementsleden die zakenbelangen behartigden waren al enige tijd gespannen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Begroting goedgekeurd

Het Iraanse parlement keurde op 31 januari 1999 voor het nieuwe Iraanse jaar dat begint op 21 maart een begroting goed van 276,2 biljoen rial. (157 miljard dollar volgens de officiële koers van 1.750 rial voor 1 dollar; de semi-officiële koers rekende met 3.000 rial voor 1 dollar; op de zwarte markt was 1 dollar 8.000 rial waard.)
De begroting was 19,8 procent hoger dan die van het voorafgaande jaar om in de pas te blijven met de inflatie die op 20 procent werd gesteld. Economen meenden dat de werkelijke inflatie 40 procent bedroeg. De inkomsten dreigden tegen te vallen door de lage olieprijs. Iran was voor 80 procent van zijn harde valuta inkomen afhankelijk van de olie.

Het Iraanse parlement stemde een dag eerder, op 30 januari 1999, in met een voorstel om ruimte in de begroting open te laten om vermeende complotten van de VS tegen Iran op te sporen. Hoewel dit potje in eerdere jaren uit de begroting was geschrapt werd het nu weer ingevoerd als reactie op de opbouw van een Amerikaanse troepenmacht in de Golf en naar aanleiding van Perzisch talige uitzendingen van *Radio Liberty / Radio Free Europe* vanuit Praag die door de VS werden gefinancierd. Als reactie op die uitzendingen had Iran zijn ambassadeur uit Tsjechië al teruggeroepen.

JUSTITIE

Schotelantennes in beslag genomen

De Iraanse politie nam op 3 september 1998 550 schotelantennes in beslag die de overheid zag als de verspreiders van de 'Westerse culturele aanval'. De schotels waren al sinds april 1995 verboden. Ongeveer 250.000 mensen hadden echter nog steeds een schotel op hun dak staan, al of niet gecamoufleerd.

Eerste training voor politieagentes

Het *IRNA* persagentschap maakte op 25 mei 1999 bekend dat de eerste trainingen voor agentes van start zou gaan om zo meer werkgelegenheid voor vrouwen te creëren. Er zouden vijf politiebureaus worden opgezet die zich moesten bezighouden met vrouwelijke en jeugdige delinquenten. Sinds de revolutie van 1979 waren functies bij de politie voorbehouden aan mannen, maar in 1998 had het parlement een wet aangenomen die dit weer mogelijk maakte.

Acht drugssmokkelaars opgehangen

De krant *Kayhan* meldde op 30 mei 1999 dat acht mannen die waren veroordeeld wegens

drugssmokkel, banditisme en kidnapping in de provincie Khorasan bij de grens met Afghanistan waren opgehangen. Een dag eerder waren in de zuidelijke provincie Sistan-Baluchestan bij de grens met Pakistan al vijf mannen op dezelfde beschuldigingen opgehangen. Door deze provincie loopt een belangrijke smokkelroute van drugs uit Afghanistan en Pakistan naar Europa.

GEZONDHEIDSZORG

Toename van drugsgebruik en aids

Ali Shafiee, een hoge politiefunctionaris, verklaarde op 5 maart 1999 dat het gebruik van heroïne aan het toenemen was en daarmee ook de verspreiding via besmette naalden van het HIV-virus dat aids veroorzaakt. Hij gaf de Talibaan die in Afghanistan aan de macht waren, de schuld van de enorme productie en distributie van drugs vanuit dat land. Iran was een belangrijk doorvoerland van drugs vanuit Afghanistan en Pakistan.
Het officiële cijfer van drugsverslaafden in Iran was 1,2 miljoen op een bevolking van 60 miljoen, maar het hoofd van een aidsbestrijdingsgroep noemde een cijfer van 3,6 miljoen.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Directeur en redacteur nieuwsagentschap gearresteerd

Directeur Mohammad Reza Sadeq en redacteur Alireza Khosravi van het nieuwsagentschap *IRNA* werden op 22 september 1998 gearresteerd na een klacht van Mohsen Rafiqdoust, hoofd van het Fonds voor de Misdeelden en de Oorlogsinvaliden. De conservatieve Rafiqdoust ontsnapte eerder die maand aan een moordaanslag. De arrestatie van de twee volgde op de sluiting van de gematigde krant *Tous* door een islamitisch revolutionair hof. Het hof had ook de arrestatie van andere medewerkers van kranten verordend op grond van staatsvijandige activiteiten.

Herbevestiging van de fatwa tegen Rushdie

Op 14 februari 1999, tien jaar nadat Ayatollah Ruhollah Khomeini de fatwa tegen Rushdie uitsprak vanwege zijn boek 'De Duivelsverzen', herhaalden volgers van de harde lijn dat zij nog altijd de wil hebben om de fatwa uit te voeren, ondanks dat de Iraanse regering in september 1998 afstand nam van de oproep Rushdie te vermoorden. 'De fatwa van de Imam (Khomeini) is niet te herroepen en de afvallige Salman Rushdie zal uiteindelijk ten onder gaan aan de woede van de moslims over de hele wereld.'

Rechtzaak tegen Abbas Amir-Entezam

Op 16 februari 1999 begon in Teheran een rechtzaak tegen voormalig vice-premier in het eerste kabinet na de revolutie van 1979 Abbas Amir-Entezam. Amir-Entezam werd opgepakt nadat hij in september de bij een aanslag omgekomen voormalige directeur van de beruchte Evin gevangenis, Assadollah Lajevardi, had beschuldigd van mensenrechtenschendingen. Amir-Entezam was al eerder veroordeeld wegens spionage voor de Verenigde Staten. Hij heeft die beschuldiging altijd ontkend. In de afgelopen 20 jaar zat hij 17 jaar in de gevangenis.

Iraanse kritiek op Amerikaans mensenrechtenrapport

Iran uitte op 28 februari 1999 scherpe kritiek op een mensenrechtenrapport opgesteld door de Verenigde Staten dat de situatie in Iran 'matig' noemde ondanks verbeteringen in de laatste tijd, zoals grotere persvrijheid. Het rapport haalde de verdwijning en dood van enkele vooraanstaande schrijvers en dissidenten aan en de vervolging van de religieuze Baha i's.

Hervormingsgezinde krant *Zan* gesloten

Hervormers veroordeelden scherp de sluiting van de hervormingsgezinde krant *Zan* (de Vrouw) op 8 april 1999 en uitten hun angst dat dit een voorbode was voor verdere inperking van politieke, sociale en religieuze vrijheden. Als reden van de sluiting werd gegeven: de nieuwjaarsgroet van de vrouw van de vroegere sjah Farah Diba en een cartoon die de islamitische traditie die het een moordenaar mogelijk maakt zijn misdaad bij de familie af te kopen en zo zijn straf te ontlopen, aan de kaak stelde. De hoogte van het bedrag dat betaald moet worden voor een vermoorde vrouw is de helft van het bedrag dat voor een man moet worden betaald.
De gematigde krant *Arya* stelde in een redactioneel commentaar dat de sluiting een angstreactie was van de conservatieven die bang waren om hun macht aan de aanhangers van de gematigde president Khatami te verliezen.

Hofer vrij op borgtocht

Een zegsman van de rechterlijke macht, Fotovat Nassiri-Savadkouhi, verklaarde op 11 april 1999 dat de Duitse zakenman Helmut Hofer, tegen wie de doodstraf was geëist wegens het onderhouden van een onwettige seksuele relatie met een islamitische vrouw, op borgtocht was vrijgelaten. Hofer kreeg geen toestemming om het land te verlaten. Volgens de Iraanse wet kan een niet-moslim worden geëxecuteerd als hij een relatie aangaat met een islamitische vrouw. Hofer echter verklaarde door een eerder huwelijk met een Turkse, moslim te zijn geworden.
Zijn vrijlating zou volgens een verklaring in Bonn 'de ontwikkeling van goede politieke, economische en culturele verhoudingen bevorderen'. Die verhoudingen waren eerder verslechterd nadat Duitsland Iran verantwoordelijk had gesteld voor een aanslag op 17 september 1992 in een restaurant in Berlijn waarbij dissidente Iraanse Koerden omkwamen. Volgens de verklaring had de Duitse minister Bodo Hombach, hoofd van de Kanselarij, een ontmoeting in Teheran met president Khatami waarbij de Iraanse president een uitnodiging voor een bezoek aan Duitsland van kanselier Schröder accepteerde.

Dissidente geestelijke veroordeeld

In Teheran begon op 14 april 1999 bij het Speciale hof voor Geestelijken het proces tegen de dissidente geestelijke Hojatoleslam Mohsen Kadivar nadat op 6 april een verzoek om in hoger beroep te mogen gaan, werd afgewezen. De rechtzaak werd gezien als test voor de grenzen van de vrijheid van gedachten. Tegen de gewoonte in werden familieleden en vertegenwoordigers van de Iraanse media toegelaten tot de rechtzaal. Kadivar werd beschuldigd van laster tegen het staatssysteem en het bespelen van de publieke opinie middels toespraken en interviews. Zijn aanhangers stelden echter dat hem het recht van elke geestelijke om geloofsinterpretaties te doen was ontnomen.
De religieuze basis van het Iraanse politieke systeem stond steeds meer onder druk door de eisen van de bevolking voor meer politieke participatie en de uitbreiding van de-

mocratische rechten. Op 21 april 1999 werd Hojatoleslam Mohsen Kadivar veroordeeld tot 18 maanden gevangenisstraf.

Geen amnestie voor Karbaschi

De hoogste geestelijk leider Ayatollah Ali Khamenei verwierp op 11 mei 1999 een gratieverzoek voor voormalig burgemeester van Teheran Gholamhossein Karbaschi die was veroordeeld wegens corruptie. Wel werd zijn straf op 24 december 1998 teruggebracht tot twee jaar gevangenisstraf, zijn ontheffing uit openbare functies verminderd van twintig tot tien jaar en de zestig zweepslagen omgezet in een geldboete.
Volgens Khamenei was het aan de rechtspraak om over dergelijke zaken te oordelen en in het belang van het land en de bevolking mochten gerechtelijke uitspraken niet worden ondermijnd. De weigering om gratie te verlenen was een klap voor de gematigden die druk uitoefenden om Karbaschi vrij te krijgen. Zij beschouwden Karbaschi's arrestatie en veroordeling politiek gemotiveerd en een onderdeel van een aanval op Khatami's hervormingen. Tijdens zijn gevangenschap had Karbaschi op 16 maart 1999 een eigen krant *Ham-Mihan* (Landgenoot) opgericht.

Botsing tussen gematigde studenten en haviken

Islamitische conservatieven en tweeduizend gematigde studenten kwamen op 25 mei 1999 met elkaar in botsing op de campus van de universiteit van Teheran. De studenten hielden een demonstratie waarbij de vrijlating van Mohsen Kadivar en Abbas Amir-Entezam werd geëist. Kadivar, een liberale geestelijke, was in april 1999 veroordeeld op beschuldiging van laster tegen het islamitische staatssysteem en Amir-Entezam werd in september 1998 gearresteerd op beschuldiging van spionage voor de VS. Amir-Entezam had toen al met korte onderbrekingen zeventien jaar als politieke gevangene in de gevangenis gezeten, wat het langste was van alle politieke gevangen.

Arrestatiebevel uitgevaardigd tegen Verdinejad

Op 29 mei 1999 werd een arrestatiebevel uitgevaardigd tegen het hoofd van het officiële persagentschap *IRNA* en uitgever van verschillende kranten, Fereydoun Verdinejad. Een cartoon waarin de conservatieve staatstelevisie belachelijk werd gemaakt, zou daarvoor de aanleiding zijn geweest. Toen Verdinejad niet in staat bleek de borg van ruim 120.000 gulden te betalen werd hij opgesloten. Verdinejad, een aanhanger van de hervormingsgezinde regering van Khatami, was al eerder aangeklaagd. De media die grotere vrijheid genoten sinds het aantreden van Khatami in 1997, hadden in 1998 al vaker te maken gehad met invloedrijke conservatieve krachten.

MILITAIRE ZAKEN

Militaire dienst ingekort met drie maanden

Generaal-majoor Hassan Firouzabadi kondigde op 12 oktober 1998 een verkorting van de dienstplicht aan van 24 tot 21 maanden. De maatregel zou ten minste vier jaar gelden. Jongens uit arme regio's en soldaten die in onrustige gebieden, zoals de grensstreek met Irak, werden gelegerd hoefden maar 18 maanden in dienst. Ongeveer de helft van alle 540.000 militairen waren dienstplichtigen.

Inspectie van chemische fabrieken

Een team van internationale inspecteurs van de Organisatie voor het Verbod op Chemische Wapens bezocht op 21 februari 1999 chemische fabrieken in Iran om te zien of het land zich hield aan de afspraak om geen chemische wapens te produceren. Nadat Iran in de oorlog met Irak was bestookt met chemische wapens had het land in 1997 het verdrag voor de uitbanning van die wapens ondertekend.

Productie van eigen militair materieel

Op 14 april 1999 verklaarde de Iraanse staatstelevisie dat in het eigen land geproduceerde geavanceerde luchtdoelraketten met succes waren getest. Het zou gaan om een middellange- en een langeafstandsraket. In juli van het vorig jaar werd al een middellangeafstandsraket, de Shehab 3, getest die het Iran mogelijk maakte om doelen in Israël aan te vallen. Iran ontkende technologische kennis van Rusland en China te hebben ontvangen om deze raket te ontwerpen. De Shehab 3 raket was officieel op 25 september 1998 gepresenteerd.

Een maand later op 4 mei 1999 maakte het nieuwsagentschap *IRNA* bekend dat Iran zelfontworpen helikopters voor burger en militaire doeleinden zou gaan produceren, de Shabaviz 75 en de Shabaviz 2061. Al eerder kondigde Iran aan eigen gevechtsvliegtuigen, tanks en vliegdekschepen te gaan produceren. Na de oorlog met Irak werd het land geconfronteerd met een wapenembargo en was eigen materieel gaan ontwerpen.

BUITENLANDSE ZAKEN

Iran protesteert bij Nederland

Iran diende op 25 oktober 1998 een formeel protest in bij Nederland over de verstoring van de opening van het Islaminstituut in Leiden door de oppositiegroepering Mujahedin-e Khalq waardoor het voor de vooraanstaande parlementariër Faezeh Hashemi onmogelijk werd een toespraak te houden. Hashemi is de dochter van voormalig president Akbar Hashemi Rafsanjani. Iran eiste de arrestatie en berechting van de ordeverstoorders. Er waren geen arrestaties verricht zo liet de politie in Leiden weten.

Militaire samenwerking tussen Oman en Iran

Iran en Oman spraken op 16 november 1998 af om militaire experts uit te wisselen en militaire samenwerking aan te gaan. Oman en Iran hebben al lang goede betrekkingen en Oman was een van de weinige staten in de regio die gedurende de oorlog Iran-Irak opriep tot een dialoog.

Samenwerking met Tadzjikistan

Iran en Tadzjikistan sloten op 15 december 1998 een overeenkomst om samen te werken bij de bouw van dammen en elektriciteitscentrales. Ook werd er overeengekomen om samen te werken op het gebied van defensie. Iran steunde de vredesovereenkomst van vorig jaar die een eind maakte aan een vier jaar durende burgeroorlog in Tadzjikistan. Iran en Tadzjikistan hebben historische banden en in beide landen wordt dezelfde taal gesproken.

Amerikaanse raket komt per ongeluk terecht op Abadan

De Iraanse minister van defensie Ali Shamkhani verklaarde op 7 februari 1999 dat de

Iran

Amerikaanse raket die terecht was komen op de stad Abadan aan de grens met Irak, het gevolg was van een technische fout en dat er geen opzet in het spel was. Iran eiste wel financiële genoegdoening en verontschuldigingen.
Ook in december 1998 viel er al een raket op Iran. Toen in de stad Khorramshahr. In beide gevallen was er alleen materiële schade.

Iran tegen Turkmeense gaspijpleiding

Op 11 maart 1999 verwierp Iran de Turkmeense plannen om een oliepijpleiding door de Kaspische Zee aan te leggen en deed deze af als illegaal, kostbaar en een grote bedreiging voor het milieu. Waarnemend minister voor Oliezaken Ali Majedi verklaarde op de jaarlijkse Turkmeense conferentie over gas en olie dat er eerst overeenstemming bereikt moest worden over de status van de Kaspische Zee, die rijk is aan natuurlijke hulpbronnen, door de vijf republieken die aan de zee grenzen.
Rusland en Iran claimden dat milieuoverwegingen de hoofdrol speelden bij hun tegenstand tegen de pijpleiding in dit aardbevinggevoelige gebied, maar hun verzet tegen de gas- en olieleidingen is waarschijnlijk ook ingegeven door het verlies aan controle over de export van de beide producten als het project doorgang zou vinden.
Ook op 20 februari 1999 noemde Iran de overeenkomst tussen Turkmenistan en Amerikaanse bedrijven over de pijpleiding al onaanvaardbaar. Het land streefde ernaar de route via Iran naar Turkije geaccepteerd te krijgen.

Eerste buitenlandse bezoek president

Tijdens een bezoek van president Mohammad Khatami aan Italië, een van de belangrijkste handelspartners van Iran, werd voor twee miljard dollar aan orders uitbesteed aan Italiaanse bedrijven, zo werd op 12 maart 1999 bekend gemaakt. Minister voor Mijnbouw en Metalen Jahangiri verklaarde dat de contracten voornamelijk betrekking hadden op de levering van machines aan de gas- en olie-industrie en aan de infrastructuur. Dit bezoek van Khatami was het eerste buitenlandse bezoek van een Iraanse president sinds de revolutie van 1979.

Toenadering Talibaan en Iran

Een groep van 26 vrachtwagenchauffeurs die in Mazar-i Sharif gevangen waren genomen door de Talibaan, werden op 17 oktober 1998 vrijgelaten. De vrijlating was bedoeld als teken van goede wil om de spanning tussen Afghanistan en Iran te verminderen.
Iran verklaarde op 31 januari 1999 dat het bereid is met de Talibaan-regering van Afghanistan te spreken over de moeilijkheden tussen beide landen als de schuldigen aan de moord in Noord-Afghanistan in augustus 1998 op acht diplomaten en een journalist werden opgepakt en berecht. De Talibaan beloofde dat te doen. Iran erkent de Talibaan-regering niet en na de moord liepen de spanningen tussen beide landen hoog op.

Op 14 maart 1999 verklaarde Iran dat het hoopte dat een akkoord tussen de verschillende facties in Afghanistan waarin werd afgesproken om de macht te delen, een eind zou maken aan het bloedvergieten in het verscheurde land. Het akkoord dat werd bereikt na drie dagen onderhandelen onder begeleiding van de Verenigde Naties tussen de groepen, die worden verdeeld door religieuze, ideologische en etnische verschillen, moest leiden tot een wapenstilstand.

Iran neemt deel aan militaire show in Abu Dhabi

Iran nam op 16 maart 1999 deel aan de grootste militaire show van het Midden Oosten in Abu Dhabi ondanks de geschillen over grondgebied met de Verenigde Arabische Emiraten. In 1993 nam Iran voor het laatst deel aan de tweejaarlijkse Internationale Defensie Tentoonstelling. Iran en de Verenigde Arabische Emiraten claimen beide de Abu Musa eilanden en de kleine en grote Tumb eilanden. Na de opening van een stadhuis op Abu Musa en vlootoefeningen bij de drie eilanden door Iran protesteerden de Verenigde Arabische Emiraten bij Iran, de Verenigde Naties en de Arabische Liga.

Clinton wil nauwere banden met Iran

Verzoenende woorden van de Amerikaanse president Clinton op 18 april 1999 deden in Iran het debat over de relatie met de VS weer oplaaien. Hervormers willen de banden graag aanhalen om handelsbetrekkingen aan te gaan. Het conservatieve kamp deed de woorden van Clinton af als een hernieuwde poging van de VS om politieke en economische invloed te krijgen in Iran. De conservatieve krant *Jomhuri-e Eslami* schreef gealarmeerd te zijn over de 'verdachte pogingen' van de hervormingsgezinden om Clintons woorden zo positief te interpreteren.
Washington had opgeroepen tot een dialoog over drie kwesties, namelijk vermeende steun van Iran aan terroristische organisaties, Iraanse pogingen om een voorraad massavernietigingswapens aan te leggen en Iraanse tegenwerking van het vredesproces in het Midden-Oosten. Teheran wees dergelijke besprekingen af.

Onenigheid met Irak over krijgsgevangenen

Volgens een verklaring op 25 april 1999 van brigadegeneraal Abdollah Najafi die zich bezig houdt met de belangen van krijgsgevangenen, zou Irak nog 2.806 Iraanse krijgsgevangenen vasthouden uit de oorlog tussen Iran en Irak van 1980-1988. Bij het Internationale Rode Kruis staan 400 van hen geregistreerd.
Volgens Najafi waren de laatste 6.246 Irakese krijgsgevangenen aan het eind van het Iraanse jaar op 20 maart vrijgelaten door Iran en zou Irak hetzelfde doen met de Iraanse krijgsgevangenen. De kwestie maakt de normalisatie van de betrekkingen tussen de beide landen al jaren onmogelijk.

Iraans protest na moord bij Turkse grens

Kranten maakten op 13 mei 1999 melding van een Iraans protest bij Turkije naar aanleiding van de moord op zeven Iraniërs bij de Turkse grens. Turkse grenswachten werden door de kranten beschuldigd, wat de spanning tussen beide landen deed toenemen. De Turkse premier Ecevit had Iran eerder beschuldigd van het promoten van een radicale vorm van islam en het steunen van Koerdische opstandelingen. Over en weer werden ambassadeurs op het matje geroepen.

Laatste ambassadeurs keren terug naar Iran

Svein Aass, tweede man van de Noorse delegatie bij de Verenigde Naties, zou aan het eind van de zomer de nieuwe Noorse ambassadeur in Iran worden, zo werd op 1 juni 1999 bekend. De vorige ambassadeur was

door Noorwegen uit Iran teruggetrokken nadat de Noorse uitgever van Rushdie's boek 'De Duivelsverzen', William Nygaard, in 1993 ernstig gewond raakte bij een aanslag. De Iraanse regering had inmiddels laten weten niet langer het doodvonnis dat Khomeini tegen Rushdie had uitgesproken te steunen.
Ook met Groot-Brittannië had Iran kort daarvoor het contact op ambassadeursniveau kunnen herstellen. De zaakgelastigde in Teheran, Nicholas Brown, werd benoemd tot de nieuwe Britse ambassadeur.

OVERLEDEN

Ayatollah Ahmad Azari Qom, vooraanstaande dissident

De vooraanstaande dissident Ayatollah Ahmad Azari Qom overleed op 13 februari 1999 in een ziekenhuis in Teheran aan de gevolgen van een beroerte. Hij leed al enige tijd aan leukemie, waarvoor hij in Duitsland was behandeld. In 1997 had hij huisarrest gekregen nadat hij openlijk zijn twijfels had geuit over de capaciteiten van de hoogste geestelijk leider van Iran Ayatollah Ali Khamenei. Volgens een open brief in het weekblad *Aban* die was geschreven door zijn dochter Fatemeh Azari Qom, hebben de opgelegde beperkingen en de constante druk bijgedragen aan zijn fatale ziekte.

(Vorige berichten pag. 561/1-1998)

CAMBODJA

BINNENLAND

Turbulente kabinetsformatie

In november 1998 vormden Hun Sen van de Cambodjaanse Volkspartij en prins Ranariddh van de royalistische FUNCINPEC-partij een nieuwe coalitieregering. Sinds de parlementsverkiezingen van 26 juli van dat jaar was de Volkspartij de grootste partij van het land en de FUNCINPEC de tweede.
De voormalige communist Hun Sen was in 1979 als alleenheerser aan de macht gekomen, maar had in 1993 op aandringen van de VN vrije verkiezingen toegestaan. Zijn Volkspartij en de FUNCINPEC van prins Ranariddh hadden daarna hun eerste coalitieregering gevormd. In juni 1997 was er echter een politieke crisis ontstaan, omdat Hun Sen geprobeerd had met een staatsgreep de macht weer naar zichzelf toe te trekken. Pas zeventien maanden later, toen de nieuwe coalitieregering in november 1998 aantrad, kwam hieraan een einde.

Protesten tegen verkiezingsuitslag

Deze hernieuwde samenwerking was niet eenvoudig tot stand gekomen. Zowel de FUNCINPEC als de oppositiepartij van Sam Rainsy wantrouwden de Volkspartij en meenden dat deze de parlementsverkiezingen van juli 1998 alleen had gewonnen omdat ze op grote schaal kiezers had geïntimideerd. Ook zou de telling van de stemmen niet eerlijk zijn verlopen. De twee partijen hadden daarom geweigerd de verkiezingsuitslagen te erkennen. Op 24 augustus hadden ze voor het parlement een vreedzame protestdemonstratie gehouden en om hen tegemoet te komen werden op 1 september de stemmen opnieuw geteld. Wederom kwam de Volkspartij op 64 van de 122 parlementszetels. De FUNCINPEC kreeg 43 zetels en de oppositiepartij van Sam Rainsy 15. Sam Rainsy en Ranariddh hielden echter hun twijfels en veel Cambodjanen waren het met hen eens.
In de loop van september werd in Phnom Penh op steeds grotere schaal tegen de verkiezingsoverwinning van de Volkspartij gedemonstreerd. Onder de demonstranten waren duizenden studenten. Volgens journalisten werden bij gevechten tussen hen en de politie ten minste twaalf mensen gedood en er zouden leden van de oppositie gearresteerd en spoorloos verdwenen zijn.
Ook veel boeddhistische monniken namen aan de demonstraties deel. Op 15 september vertelden monniken uit Phnom Penh aan persbureau *Reuters* dat de politie gedreigd had hen te vermoorden als ze zich niet terugtrokken. Er waren volgens hen opstandige monniken geslagen, vermoord en verdwenen. In diezelfde periode legde Hun Sen onafhankelijke radiozenders en tijdschriften het zwijgen op. De VN-commissie voor Mensenrechten bevestigde dit op 16 oktober.

Aanslagen op Hun Sen mislukt

Op 7 en 24 september 1998 werden granaataanslagen gepleegd op Hun Sen. Er vielen een dode en drie gewonden, maar Hun Sen zelf bleef ongedeerd. Sam Rainsy werd als verantwoordelijke aangewezen, maar ont-

Samenstelling regering (30 november 1998)·

Staatshoofd (sinds 24 september 1993)
koning Sihanouk

Premier
Hun Sen (C)

Vice-premier en vice-minister van Binnenlandse zaken
Sar Kheng(C)

Vice-premier en minister van Onderwijs
Tol Lah (F)

Voorzitter van de Nationale assemblee
Prins Norodom Ranariddh (F)

*Ministers (*duidt een nieuw ministerie aan)*

Voorzitter ministerraad
Sok An (C)

Binnenlandse zaken
Sar Kheng (C) en You Hockry (F)

*Bouwnijverheid**
Im Chhun Lim (C)

Buitenlandse zaken
Hor Nam Hong (C)

Defensie
Tea Banh (C) en Prins Sisowath Sirirath (F)

Financiën
Keat Chhon (C)

Handel
Cham Prasidh (C)

Industrie, Mijnbouw en Energie
Suy Sem (C)

Informatie
Lu Laysreng (F)

Justitie
Ouk Vithun (F)

Kunst en Cultuur
Prinses Norodom Bopha Devi (F)

Landbouw, Bosbouw en Visserij
Chhea Song (C)

Milieu
Mok Mareth (C)

Onderwijs
Tol Lah (F)

Openbare werken en Vervoer
Khy Taing Lim (F)

*Parlementaire relaties en Inspectie**
Khun Hang (F)

Planning
Chhay Than(C)

Posterijen en Telecommunicatie
So Khun (C)

Religie
Chea Savoeun (F)

Rurale ontwikkeling
Chhim Seak Leng (F)

Sociale zaken en Werkgelegenheid
Ith Sam Heng (C)

Toerisme
Veng Sereyvuth (F)

Volksgezondheid
Hong Son Huot (F)

Vrouwenzaken
Mu Sochua (F)

*Waterkrachtcentrales en Meteorologie**
Lim Kean Huor (F)

Afkortingen:
C = Cambodjaanse Volkspartij
F = FUNCINPEC, acroniem van het Franse equivalent voor Nationaal Verenigd Front voor een Onafhankelijk, Neutraal, Vredelievend en Coöperatief Cambodja

kende iedere betrokkenheid. Toch week hij voor enkele weken uit naar Thailand.

Toch erkenning voor verkiezingsuitslag; begin kabinetsformatie

Eenmaal terug in Cambodja besloten Sam Rainsy en Ranariddh van de FUNCINPEC de verkiezingsuitslag alsnog te erkennen. Rainsy deed dit omdat buitenlandse waarnemers verscheidene malen hadden gezegd dat de verkiezingen volgens hen wel degelijk vrij en eerlijk waren verlopen, maar wellicht ook omdat hem beloofd was dat hij niet voor de granaataanslagen vervolgd zou worden als hij op zou houden Hun Sen's verkiezingszege verdacht te maken.
Toen pas kon begonnen worden met de kabinetsformatie. De Cambodjaanse Volkspartij nam het initiatief, omdat zij de grootste was. Ze had een absolute meerderheid in het parlement, maar volgens de grondwet bezette ze niet voldoende zetels om alleen te mogen regeren, en moest dus op zoek naar een coalitiepartner. Zowel Sam Rainsy als Ranariddh werden uitgenodigd voor besprekingen, maar alleen Ranariddh ging hier op in. Hij vond dat Cambodja zo snel mogelijk een regering nodig had en dat was alleen mogelijk wanneer een van de twee oppositiepartijen bereid was tot samenwerking met de Volkspartij.

Prins Sirivudh terug in Cambodja

Prins Norodom Sirivudh, een halfbroer van koning Sihanouk, keerde op 20 januari 1999 terug naar Cambodja na drie jaar ballingschap. Hij was in oktober 1994 afgetreden als minister van Buitenlandse zaken uit sympathie voor de volgens hem ten onrechte ontslagen minister van Financiën Sam Rainsy, een royalist die later een eigen oppositiepartij oprichtte. In 1995 werd Sirivudh ervan beschuldigd betrokken te zijn geweest bij een mislukte moordaanslag op premier Hun Sen. Hij werd tot tien jaar gevangenisstraf veroordeeld, maar wist naar Frankrijk te ontkomen.
Toen de Cambodjaanse Volkspartij en de royalistische FUNCINPEC-partij in november 1998 samen een coalitieregering vormden werd op aandringen van de FUNCINPEC in het regeerakkoord opgenomen dat Sirivudh gratie kreeg en naar Cambodja terug mocht keren.
Sirivudh zei geen plannen te hebben weer de politiek in te gaan. Hij zei in een interview met de Engelstalige *Cambodja Daily* dat hij zich aan humanitaire zaken wilde gaan wijden en wellicht monnik zou worden.

Oprichting van Senaat

Op 5 maart 1999 ging het parlement akkoord met de oprichting van een Senaat. Deze Senaat moest in het vervolg wetten die door de gekozen leden van het parlement, de Nationale assemblee, waren goedgekeurd aan een nader onderzoek onderwerpen, om ze vervolgens opnieuw door het parlement te laten bevestigen en ze ook door de koning te laten keuren.
De Cambodjaanse Volkspartij kreeg 31 senaatszetels, de royalistische FUNCINPEC-partij 21 en de partij van Sam Rainsy 7. De resterende 2 zetels gingen naar politici die koning Sihanouk had aangewezen. De 61 senatoren werden voor vijf jaar benoemd.

De Senaat werd opgericht omdat een aantal lidstaten van de *Association of Southeast Asian Nations* (ASEAN), een economisch samenwerkingsverband tussen vrijwel alle Zuidoost-Aziatische landen, dat als voorwaarde hadden gesteld voor Cambodja's eventuele aansluiting bij die organisatie. Vooral Singapore vond Cambodja te instabiel om zonder meer te worden toegelaten, maar meende dat de invoering van een twee-kamersysteem een stap in de goede richting zou kunnen betekenen.

Leden van de Cambodjaanse oppositie meenden echter dat de Senaat werd gerealiseerd omdat Chea Sim van de Volkspartij er voorzitter van kon worden en hij dus als het ware zijn eigen parlement kreeg. Het reeds bestaande parlement werd voorgezeten door prins Ranariddh van de Royalisten. De Volkspartij en de Royalisten namen weliswaar samen aan een coalitieregering deel, maar waren feitelijk aartsvijanden van elkaar.

JUSTITIE

Kopstukken van Rode Khmer geven zich over, anderen gearresteerd

In de maanden na de dood van Pol Pot in april 1998 gaven de laatste kopstukken van de Rode Khmer zich over. Deze ultramaoïstische organisatie was van 1975 tot 1979 aan de macht geweest en had in die periode 1,7 miljoen mensen de dood in gejaagd. Doel van het schrikbewind was de vorming van een strikt communistische agrarische staat. In 1979 was het bewind van Pol Pot afgezet door het Vietnamese leger, dat Hun Sen had benoemd tot nieuwe regeringsleider. De Rode Khmer was toen, net als voor 1975, een guerrillaleger geworden dat vanuit de jungle streed tegen de overheid.

Overgave commandanten einde van de Rode Khmer

Acht commandanten van de Rode Khmer zeiden op 4 december 1998 de regering van Hun Sen te willen erkennen en de gewapende strijd te zullen staken. Ze deden dit nadat vertegenwoordigers van de regering met hen hadden onderhandeld in de tempel Preah Vihear in Noord-Cambodja. Met de acht commandanten legden 5000 guerrillasoldaten de wapens neer. Volgens generaal Meas Sophea van het Cambodjaanse leger betekende dit het einde van de Rode Khmer. Er zouden geen actieve guerrilla's meer over zijn.

Excuses Nuon Chea en Khieu Samphan voor de Killing Fields

Nuon Chea en Khieu Samphan verlieten op 29 december 1998 hun schuilplaats in Pailin op de Thaise grens nadat de Cambodjaanse overheid hen had gegarandeerd dat ze niet vervolgd zouden worden. Khieu Samphan was tijdens het bewind van de Rode Khmer staathoofd van Cambodja geweest. Na zijn terugkeer in de bewoonde wereld bood hij zijn excuses aan voor zijn betrokkenheid bij wat internationaal de *Killing Fields* wordt genoemd. Hij vroeg het Cambodjaanse volk het verleden te vergeten en de blik op de toekomst te richten. Het was voor het eerst in de geschiedenis dat een leider van de Rode Khmer zijn excuses aan het Cambodjaanse volk aanbood.
Nuon Chea was lange tijd de tweede man van de Rode Khmer geweest en werd wel gezien als de ideologische goeroe van de partij. Ook hij bood zijn excuses aan.
Zoals beloofd werden de twee niet vervolgd, tot grote woede van veel Cambodjanen die onder de Rode Khmer vrienden en familieleden hadden verloren en zelf ernstig getraumatiseerd waren geraakt. Met de excuses van het tweetal namen zij geen genoegen.

Ta Mok gearresteerd

Op 6 mei 1999 werd Ta Mok, ook wel Chhit Chocun genoemd, gearresteerd in het noorden van het land. Hij werd ervan beschuldigd een van de drijvende krachten achter de massamoorden van de jaren zeventig te zijn geweest. Ta Mok zelf ontkende dit echter en gaf de schuld aan anderen. Het onderzoek naar de misdaden die Ta Mok begaan zou hebben zou naar schatting acht maanden gaan duren.

Kang Kek Leu gearresteerd

Op 9 mei 1999 maakten de Cambodjaanse autoriteiten bekend dat de 56-jarige Kang Kek Leu was gearresteerd, beter bekend onder zijn bijnaam Duch. Onder het bewind van de Rode Khmer was hij hoofd van de geheime politie en directeur van het beruchte Tuol Sleng, een gevangenis en ondervragingscentrum in Phnom Penh waar tussen 1975 en 1979 zo'n 16.000 mensen gemarteld en vermoord zouden zijn. Slechts zeven arrestanten zouden ooit levend uit Tuol Sleng zijn weggekomen.
Duch was in april door journalisten van het Hongkongse tijdschrift *Far Eastern Economic Review* gevonden in een afgelegen dorp nabij de Thaise grens, maar daarna weer verdwenen. De journalisten hadden hem horen zeggen dat hij tegenwoordig een herboren christen was en spijt had van zijn daden. Hij wilde getuigen tegen andere leden van de Rode Khmer, maar moest doorlopend vluchten voor vroegere kameraden die wisten dat hij van plan was hen te verraden. Hij had verder gezegd dat Nuon Chea, de voormalige tweede man van de Rode Khmer die zich in december samen met Khieu Samphan over had gegeven en sindsdien in vrijheid leefde, meer dan wie dan ook schuldig was aan de massamoorden.

Internationale gemeenschap betrokken bij proces tegen Rode Khmer

Thomas Hammarberg, vertegenwoordiger van de Mensenrechtencommissie van de VN, zei op 29 mei 1999 dat Phnom Penh had besloten de internationale gemeenschap intensief te betrekken bij processen tegen de nog levende kopstukken van de Rode Khmer. Tijdens deze processen zouden twintig tot dertig verdachten voor moeten komen op beschuldiging van genocide, marteling en andere misdaden tegen de menselijkheid.
Volgens Hammarberg had Cambodja de VN gevraagd advies uit te brengen over een wijziging van zijn grondwet, die nodig was om het toelaten van buitenlandse rechters tot het land legaal te maken.

Dit besluit was een doorbraak, omdat premier Hun Sen altijd had volgehouden dat de verdachten door een Cambodjaans militair tribunaal berecht moesten worden. Er zouden hooguit internationale waarnemers, maar zeker geen buitenlandse rechters bij betrokken worden. De internationale gemeenschap had echter steeds gewaarschuwd dat zo'n proces wellicht niet eerlijk zou verlopen. Politieke inmenging en corruptie zouden de zaak kunnen schaden en het proces zou wellicht tot nieuwe gewelddadigheden in het land leiden. Er was grote druk op Cambodja uitgeoefend om de processen aan het buitenland over te laten, bijvoorbeeld aan het Internationale Gerechtshof in Den Haag.
Het compromis dat uiteindelijk werd gesloten hield in dat de rechtszaak door zowel Cambodjaanse als internationale rechters geleid zou worden, maar wel in Cambodja zelf plaats zou vinden.

Er waren diverse redenen voor Cambodja om de internationale gemeenschap liever buiten de deur te houden. Hun Sen was ooit zelf lid van de Rode Khmer geweest. In 1977 was hij weliswaar gedeserteerd, maar het was nooit duidelijk geworden of hij voor die tijd wellicht ook misdaden tegen de menselijkheid had begaan. Binnen de Cambodjaanse regering, het leger en de bureaucratie waren echter ook andere voormalige leden van de Rode Khmer actief en het leek waarschijnlijk dat in ieder geval een aantal van hen bij de massamoorden betrokken was geweest. Een internationaal tribunaal was voor hen uiteraard bedreigend en zou om die reden steeds zijn tegengewerkt.

Ook China had altijd tegen een internationaal proces geageerd en zelfs gedreigd zijn vetorecht in de VN-Veiligheidsraad te gebruiken om het te voorkomen. Het land had de Rode Khmer altijd gesteund, ook toen die in de jaren tachtig een guerrillaoorlog voerde tegen Hun Sen en regering, die met Vietnamese hulp aan de macht was gekomen. Waarschijnlijk vreesde Peking dat tijdens een internationale rechtzaak bewezen zou worden dat China medeplichtig was aan de massamoorden.
Hun Sen had ondanks dit alles uiteindelijk toch besloten tot een compromis met de VN uit angst dat zijn land anders nooit meer een geloofwaardige plaats in de internationale gemeenschap zou kunnen innemen. Hoe China hierop reageerde was in mei 1999 nog niet bekend. Peking onderhield inmiddels goede betrekkingen met Hun Sen en zijn regering. In februari 1999 werd deze vriendschap bezegeld door een staatsbezoek van Hun Sen aan Peking

VN-rapport: Misdaad tiert welig

In april 1999 gaf de VN-Commissie voor mensenrechten een rapport uit waarin gesteld werd dat de Cambodjaanse overheid niet in staat was de binnenlandse misdaad effectief te bestrijden. De VN-diplomaat Thomas Hammarberg had in januari met premier Hun Sen over dit onderwerp gesproken. Hij was toen tot de conclusie gekomen dat veel moorden en andere misdaden ongestoord plaats konden vinden, omdat machtige individuen uit het politieapparaat en het leger er zelf achter zaten, of zwijggeld ontvingen. Verder suggereerde hij dat de overheid zelf in twee jaar tijd ten minste honderd mensen om politieke redenen had laten ombrengen. Ook zou de Cambodjaanse bevolking in de recente geschiedenis zo zeer aan geweld gewend zijn geraakt, dat Cambodjanen sneller naar wapens grepen dan mensen uit landen waar langdurig vrede had bestaan. In de periode 1997-99 werden tenminste 130 moorden en verdwijningen niet opgelost en in de eerste drie maanden van 1999 werden in Cambodja gemiddeld drie mensen per dag vermoord.
Maar moord en verdwijning waren niet de enige vorm van misdaad waaronder het land te lijden had. Machtige en rijke personen, waaronder legerofficieren, zouden op grote schaal arme boeren van hun land verdrijven om het vervolgens aan de eigen bezittingen toe te voegen. Omdat de overheid niet in staat was de veiligheid van deze boeren te waarborgen, stelde Hun Sen in april 1999 voor een nieuwe wet te vormen die een krachtig antwoord op deze praktijken wel mogelijk maakte.

Ook smokkelaars leken in Cambodja ongestoord hun gang te kunnen gaan. De staat liep er jaarlijks 30 miljoen dollar aan inkomsten door mis. Het ging met name om smokkel in olie en religieuze kunstwerken die uit eeuwenoude tempels werden geroofd. Cam-

bodja zou tot slot in toenemende mate gebruikt worden als distributiecentrum voor opium en heroïne uit Laos en Birma.

GEZONDHEID EN ZORG

Minder slachtoffers van landmijnen

Dankzij goede voorlichting voor de bevolking en het massaal opruimen of markeren van landmijnen nam het aantal slachtoffers af van gemiddeld 300 à 500 per maand in 1992 tot 50 à 100 in 1999. Dit zei Ieng Mouly, voorzitter van het *Cambodian Mine Action Centre* (CMAC) op 24 februari 1999. In 1999 lagen in Cambodja nog ca. 4 miljoen landmijnen en miste één op de 250 Cambodjanen ledematen ten gevolge van explosies. Volgens het CMAC zou het nog zeker dertig jaar duren voor het land weer veilig was.

'Aids erger dan burgeroorlog'

Premier Hun Sen zei tijdens de eerste officiële aids-conferentie in Cambodja op 31 maart 1999 dat de ziekte in zijn land gemiddeld 22 mensenlevens per dag eiste. Hij riep de media op mee te werken aan een massale campagne ter voorlichting van de bevolking, omdat er anders wel eens meer doden zouden kunnen vallen dan tijdens een burgeroorlog. Ook vroeg hij de bevolking om mensen die de ziekte al hadden niet te stigmatiseren, maar als volwaardige leden van de samenleving te blijven beschouwen. Verder wilde hij iets doen aan de vele bordelen in het land, die waarschijnlijk de grootste besmettingshaarden waren. Het was niet zijn bedoeling ze te sluiten, maar wel om controle op het gebruik van condooms in te stellen.
Medewerkers van het VN-Aidsprogramma maakten op de conferentie bekend dat per dag gemiddeld honderd Cambodjanen besmet werden met het HIV-virus dat aids veroorzaakt. Drie tot vier procent van de volwassen Cambodjanen zou reeds besmet zijn. Als er niet snel werd ingegrepen moest Cambodja volgens hen rekenen op honderdduizenden doden in de komende tien jaar en een hieraan verbonden economische schade van ca. 8 miljard gulden.

NATUUR EN MILIEU

Protest tegen afvaldumping

In december 1998 werd bij Sihanoukville bijna 3000 ton zeer giftig afval gevonden dat het Taiwanese bedrijf Formosa Plastics daar had gedumpt. Het afval bevatte hoge concentraties kwik. De vondst liep uit op protestacties, waarbij lokale overheidskantoren met stenen werden bekogeld. Het kantoor van een scheepvaartmaatschappij en het huis van de toenmalige vice-gouverneur van de provincie werden geplunderd en daarbij viel een dode. Toen 50.000 van de 150.000 inwoners van Sihanoukville in paniek op de vlucht sloegen uit angst voor het gif, vielen in de verkeerschaos nog eens vier doden en dertien gewonden.
Twee leden van de Cambodjaanse mensenrechtenorganisatie *Licadho* werden gearresteerd. Ze werden beschuldigd van plundering en gebruik van geweld. Zelf zeiden ze alleen adviezen aan de lokale bevolking te hebben gegeven over hoe een officiële klacht tegen de afvaldumping ingediend kon worden. Op aandringen van internationale organisaties waaronder *Amnesty International, Human Rights Watch* en de VN werd de aanklacht tegen de twee versoepeld en werd er geen tien maar drie jaar gevangenisstraf geëist.
Formosa Plastics werd gesommeerd het afval uit Cambodja te verwijderen. Acht medewerkers van het bedrijf, waaronder de directeur van het Cambodjaanse filiaal, werden gearresteerd. Ook werd er een onderzoek ingesteld naar het functioneren van dertig betrokken ambtenaren. Er werd beweerd dat zij steekpenningen hadden aangenomen om de lozing door de vingers te zien, maar zelf zeiden ze niet geweten te hebben dat het afval zo giftig was.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Amerikaans rapport: Mensenrechten niet verbeterd

Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken zei in zijn jaarlijkse rapport over de wereldwijde situatie op het gebied van mensenrechten, verschenen op 27 februari 1999, dat Cambodja zijn van oudsher slechte reputatie in 1998 niet had verbeterd. Zo zou er bewijs bestaan dat zowel voor als na de verkiezingen van juli leden van oppositiepartijen en andere tegenstanders van Hun Sen en zijn invloedrijke Cambodjaanse Volkspartij door de veiligheidspolitie waren gemarteld, geslagen en zelfs gedood. Er bestond volgens Washington ook bewijs voor tenminste 53 politiek gemotiveerde verdwijningen.
Washington stelde dat de rechtspraak in Cambodja corrupt was en door de regering wordt gemanipuleerd. Het rapport maakte ook melding van handel in vrouwen en kinderen.

MILITAIRE ZAKEN

Hun Sen legt functie opperbevelhebber van het leger neer

Op 28 januari 1999 maakte premier Hun Sen bekend niet langer opperbevelhebber van het leger te willen zijn. Hij deed dit naar eigen zeggen om de politieke neutraliteit van het leger te garanderen en zichzelf intensiever aan de armoedebestrijding te kunnen wijden.
Hij werd opgevolgd door generaal Ke Kim Yan, voormalig stafchef van het leger en evenals Hun Sen lid van de Cambodjaanse Volkspartij.

Afslanking van het leger

Op 1 januari 1999 maakten de Cambodjaanse autoriteiten bekend dat in 1999 462 miljard riel (ruim 257 miljoen gulden) werd uitgetrokken voor defensie en veiligheid. Hoewel dit 6,4 procent minder was dan in 1998, ging het nog altijd om 30 procent van de nationale begroting.
Tot enkele jaren daarvoor was jaarlijks nog 50 procent van het nationale budget opgegaan aan de strijd tegen binnenlandse guerrillalegers. In 1999 was die strijd voorbij, maar het ministerie van Defensie zei veel geld nodig te hebben om de voormalige guerrilla's te helpen integreren in de samenleving. Als ze daarbij niet begeleid werden, zouden ze volgens de overheid wel eens voor nieuwe problemen kunnen zorgen. Daarom werd hen een inkomen en een beroepsopleiding aangeboden.
Omdat de burgeroorlog voorbij was konden het leger en het politieapparaat verkleind worden, iets wat volgens het ministerie van Defensie ook veel geld ging kosten. Van de 148.000 manschappen van het leger moesten er 55.000 gedemobiliseerd worden en van de 60.000 medewerkers van de politie zouden er 24.000 hun baan verliezen. De ontslagen medewerkers werd een financiële vergoeding beloofd. China, in de jaren zeventig en tachtig de steun en toeverlaat van de Rode Khmer, bood aan bij de demobilisaties te helpen.
Het leger had overigens het minst te vrezen

van de massaontslagen, omdat op de loonlijsten veel namen voorkwamen van mensen die helemaal niet bestonden - zogenaamde spooksoldaten. Hun soldij was blijkbaar steeds door derden geïnd. Alleen al met het ontslag van deze spooksoldaten zou het leger naar schatting enkele tienduizenden manschappen kwijt zijn.

BUITENLANDSE ZAKEN

Cambodja terug in de VN

Op 7 december 1998 kreeg Cambodja zijn stem in de VN terug. Nadat Hun Sen in juni 1997 had geprobeerd een staatsgreep te plegen was het niet duidelijk wie de wettige vertegenwoordigers van het land waren. Daarom was in september 1997 besloten dat Cambodja zijn zetel in de VN niet mocht gebruiken tot de situatie weer helder was. In november 1998 trad een nieuwe coalitieregering aan en daarmee was de politieke crisis beëindigd.

Cambodja lid van ASEAN

Op 30 april 1999 trad Cambodja toe tot de *Association of Southeast Asian Nations* (ASEAN), een economisch samenwerkingsverband dat onder andere streeft naar de versoepeling van de handel tussen de lidstaten onderling. Birma, Brunei, Indonesië, de Filippijnen, Laos, Maleisië, Singapore, Thailand en Vietnam waren reeds lid. Cambodja had het lidmaatschap al in 1997 aangevraagd, maar de meeste lidstaten waren toen van mening dat het land pas toegelaten kon worden als het zijn politieke chaos had opgelost. In maart 1999 werd Cambodja stabiel genoeg geacht en ook het feit dat de economische groei over 1999 geschat werd op 4 procent tegenover 0 procent in 1998, was reden om het lidmaatschap toe te kennen.
Verwacht werd dat Cambodja met zijn 11,5 miljoen inwoners en een bnp van 5,7 miljard gulden (1998) de economisch sterkere leden van de ASEAN voorlopig niet bij zou kunnen benen en amper voordeel zou hebben bij het lidmaatschap. Kao Kim Hourn van het Cambodjaanse Instituut voor Vrede en Samenwerking, dat zich had ingezet voor Cambodja's toetreding tot de ASEAN, zei dat dit ook niet de directe bedoeling was. Phnom Penh zag in het lidmaatschap vooral een kans om weer een 'normaal' land te worden, nadat Cambodja volgens hem tientallen jaren geen onderdeel van de regio was geweest. 'Geografisch wel, maar psychologisch, diplomatiek en economisch niet', zei hij.
De ASEAN zag op zijn beurt de toetreding van Cambodja als een succes omdat daarmee alle landen van de regio, zowel de democratieën, militaire dictaturen als de communistische landen, er voor het eerst in de geschiedenis in geslaagd waren samen te werken in plaats van oorlog te voeren of elkaar te boycotten.

(Vorige berichten pag. 647/1 - 1998)

CHINA

BINNENLAND

Strijd tegen illegale religieuze groeperingen

Massaal protest door sekte Falun Gong

Op 25 april 1999 verzamelden zich tienduizend boze aanhangers van de sekte Falun Gong bij Zhongnanhai, het hoofdkwartier van de Communistische Partij in Peking. De sekte houdt zich bezig met qigong, een eeuwenoude Chinese meditatietechniek, en gaat er vanuit dat de wereld op korte termijn vergaat. Redding is mogelijk voor mensen die wetenschap, popmuziek, drugs en homoseksualiteit verwerpen en qigong beoefenen. De sekte zei 100 miljoen volgelingen te hebben. De Chinese overheid schatte het aantal op maximaal 15 miljoen.
Het protest van de Falun Gong was de grootste demonstratie sinds de studentenopstanden van 1989. De gelovigen protesteerden omdat de pogingen van de Falun Gong om officieel als sekte erkend te worden op niets waren uitgelopen. Hoewel China sinds 1983 godsdienstvrijheid kende — na 24 jaar lang een streng verbod op iedere vorm van religie — moesten religieuze groeperingen zich nog altijd laten registreren en overheidscontrole dulden. Leden van niet-erkende geloofsgemeenschappen konden worden vervolgd.
De sekteleden eisten een gesprek met premier Zhu Rongji, die in januari de oorlog aan illegale sektes had verklaard. Volgens officiële Chinese bronnen sprak Zhu Rongji kort met sekteleden en verwees hen voor eventuele erkenning door naar de bevoegde instanties of in geval die de sekte ten onrechte weigerden te erkennen, naar de officiële klachtencommissie.
De politie voorkwam dat de sekteleden Peking introkken, maar greep verder niet in. Er werd zo omzichtig met hen omgesprongen omdat onder de Chinese bevolking de interesse voor mystiek en religie sterk was toegenomen. De overheid vreesde waarschijnlijk dat te hard ingrijpen tot onlusten zou leiden. Wel raadde een regeringswoordvoerder af om in de toekomst weer zo massaal te protesteren, want dan zou mogelijk minder zachtzinnig worden opgetreden. Begin mei werd de politie in verhoogde paraatheid gebracht om te voorkomen dat de Falun Gong opnieuw ging demonstreren.

Andere religieuze groepen aangepakt

Het *Chinese Jeugddagblad* meldde op 29 april dat een 22 jarige volgeling van de Zhu Shen Jiao, de sekte van de Hoogste geest, tot tien jaar gevangenisstraf was veroordeeld. Ze zou geholpen hebben geld, graan en juwelen van boeren af te troggelen. Ook zou ze vrouwelijke sekteleden, waaronder minderjarige meisjes, gedwongen hebben seks te hebben met sekteleider Liu Jaiguo. Het doel van de sekte was de seculiere staat omver te werpen en te vervangen door een spirituele natie. Zhu Shen Jiao had begin 1999 tienduizend leden.

Op 3 mei werden 25 leden van een illegale protestantse kerk in de provincie Hunan gearresteerd en op 24 mei maakten de Chinese autoriteiten bekend dat in de omgeving van de stad Chongqing 71 leden van de sekte Mentu Rui waren gearresteerd wegens fraude en moord.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Premier Zhu Rongji ontevreden over economische hervormingen

Bij de opening van de jaarlijkse vergadering van het Nationale Volkscongres op 15 maart 1999 zei Zhu dat hij ondanks de gemaakte vorderingen niet tevreden was over het verloop van de economische hervormingen. De binnenlandse consumptie was nog te laag, de export te klein en de staatsschuld met zijn record van 150,3 miljard yuan (ca. 36,3 miljard gulden) te hoog.
Zhu gaf te kennen dat dit alles mede te wijten was aan corrupte en incompetente lo-

kale ambtenaren die de centrale overheid vaak onjuist rapporteerden over de economische ontwikkelingen in hun regio en ook de bevolking zouden misleiden.
Zhu meende dat een en ander beter zou gaan als het ambtelijke apparaat nog verder afslankte. Dit beleid zou de bureaucratie versoepelen, maar tevens de mogelijkheid scheppen om vermeende incompetente of corrupte bewindslieden zonder al te veel tumult te ontslaan.
Verder beloofde Dai Xianglong, president van de centrale bank, maatregelen om meer kredieten aan huishoudens en bedrijven op het platteland te verstrekken. Samen met de economische liberalisatie zou dit de consumptie en economische bedrijvigheid stimuleren. Verder zouden volgens hem buitenlandse banken het recht krijgen in alle belangrijke steden filialen te openen. Tot dan toe hadden ze dat in slechts 23 steden en op het eiland Hainan mogen doen.

Resultaten hervormingsplannen van premier Zhu Rongji

In maart 1999, één jaar na de aankondiging van de hervormingsplannen door premier Zhu Rongji werd de volgende stand van zaken opgemaakt:

- De economische groei was in 1998 uitgekomen op 7,8 procent. Het streven was 8 procent. De groei was ook resultaat van de miljarden die de overheid in de economie had gepompt.
- De Chinese munt was stabiel: 1 yuan voor ca. 24 cent. De Chinese munt stond onder grote internationale druk, maar Zhu was tegen devaluatie.
- De afslanking van de overheid was beperkt. Het streven was vier miljoen ambtenaren af te voeren van de nationale loonlijst. Er werden veel ambtenaren ontslagen, maar een groot aantal werd ook bijna onmiddellijk weer opgenomen door andere overheidssectoren.
- Tempo van de hervorming van staatsbedrijven werd minder haastig. Voor het jaar 2000 moesten 300.000 staatsbedrijven gefuseerd, verkocht of geliquideerd worden. Toen in Peking paniek ontstond, omdat gebleken was dat de reorganisaties gepaard gingen met grootschalige fraude, besloot men het proces minder haastig af te wikkelen.
- Start gemaakt met sanering banken. Het doel was vier grote staatsbanken te saneren, die feitelijk al failliet waren omdat ze teveel geld hadden gestoken in toekomstloze projecten en voor 397,5 miljard gulden aan leningen hadden uitstaan die waarschijnlijk nooit terugbetaald zouden worden. In 1998 werd een bedrag ter waarde van 64,6 miljard gulden besteed om de banken te rekapitaliseren en 9,54 miljard werd gebruikt om het financiële gat van de zogenaamde 'slechte leningen' deels te vullen.
- Reorganisatie centrale bank uitgevoerd. Om de dominante stem van lokale politiek bij de toekenning van leningen door de centrale bank te verminderen werden de provinciale afdelingen vervangen door negen regionale kantoren die bestuurd werden door bondgenoten van Dai Xianglong, de president van de centrale bank.
- Afschaffing van gratis huizen niet uitgevoerd. Het verstrekken van gratis of bijna gratis woonruimte aan werknemers van de staat zou worden afgeschaft en vervolgens zouden de Chinezen dan op grote schaal huizen gaan kopen, maar dit plan werd in 1998 niet gerealiseerd omdat er te veel geprotesteerd werd tegen de hoge vastgoedprijzen. Ook waren de banken nog niet klaar om de benodigde hypotheken te verstrekken.
- Verscherpte controle op graandistributie. Het corrupte graandistributiesysteem zou vervangen worden door een systeem dat een stabiele distributie kon garanderen en de inkomsten van boeren zou verhogen. In 1998 werd de overheidscontrole op efficiënte en eerlijke graandistributie inderdaad verscherpt, maar de inkomsten van de boeren stegen nauwelijks.

Grondwetswijziging benadrukt rol particuliere bedrijfsleven

Het Volkscongres ging op 15 maart 1999 akkoord met een grondwetswijziging: het particuliere bedrijfsleven zou voortaan in de Chinese grondwet omschreven staan als 'belangrijke component' van de socialistische economie, waar het voorheen gold als 'aanvulling' daarop.
Binnen- en buitenlandse waarnemers zeiden deze nieuwe definitie vooral te zien als teken van ideologische vernieuwing. Ze verwachtten dat de grondwetswijziging op termijn de weg zou vrijmaken voor een verdere versoepeling van de economische wetgeving voor de Chinese particuliere sector en buitenlandse investeerders. Het particuliere bedrijfsleven zou dan dezelfde rechten en plichten krijgen als de staatssector, die traditioneel werd voorgetrokken en veel subsidies en kredieten absorbeerde, maar ondanks die bevoorrechte positie weinig positieve resultaten boekte.

JUSTITIE

Microsoft wint rechtzaak tegen software piraten

Het Amerikaanse softwarebedrijf Microsoft won een rechtszaak tegen twee Chinese software piraten, zo meldde het Engelstalige blad *China Daily Business Weekly* op 7 maart 1999. De twee bedrijven mochten niet langer gebruik maken van illegale software. Ook moesten ze Microsoft een schadevergoeding betalen en via de media hun excuses aanbieden.
'De uitspraak van de rechtbank laat zien dat China probeert meer bescherming te bieden voor intellectuele eigendomsrechten' zei Tom Robertson van Microsoft. In het verleden werd deze bescherming niet geboden. China was een paradijs voor iedereen die illegale kopieën van boeken, cd's, software of andere merkproducten wilde produceren en verhandelen. Dit tot irritatie van de producenten van de originele producten en de overheden van de landen waar zij vandaan kwamen, met name de VS.

China voortaan volgens de wet geregeerd

Op 15 maart 1999 keurde het Volkscongres een amendement goed dat bepaalde dat China 'volgens de wet' geregeerd moest worden. Het bestuur en de rechtspraak van China hadden tot dan toe niet zozeer de wet gevolgd, maar zich vooral laten leiden door de macht van invloedrijke individuen en de staatsideologie van dat moment.
Verder werd de juridische term 'contrarevolutionaire misdaad' uit het wetboek van strafrecht geschrapt, omdat deze een relikwie uit de Maoïstische tijd zou zijn. Hij werd vervangen door 'misdaden die de veiligheid van de staat in gevaar brengen'.

Grootste smokkelzaak sinds 1949

Persbureau *Xinhua* maakte op 12 mei 1999 melding van de grootste smokkelzaak sinds de communistische revolutie. In de Zuid-Chinese provincie Guangdong werden 6

mensen ter dood veroordeeld en 25 anderen kregen gevangenisstraffen. Onder hen waren hoge ambtenaren, medewerkers van de politie en prominente leden van de Communistische Partij. Ze zouden miljoenen hebben verdiend aan de illegale import van auto's, staal, diesel en suiker.
De rechtszaken maakten deel uit van de antismokkel- en corruptiecampagne van de centrale overheid. In januari 1999 werden 6.000 mensen aangesteld om smokkel en corruptie te bestrijden.

NATUUR EN MILIEU

Greenpeace China klaagt over Nederland

Milieuactivisten onderbraken op 16 april 1999 in Hongkong een persconferentie van de Nederlandse minister van Economische zaken, mevrouw Jorritsma. Ze protesteerden tegen de activiteiten van de Brits-Nederlandse onderneming Nedlloyd, die schepen waarin giftige materialen zijn verwerkt in China en andere Aziatische landen zou dumpen. Howard Liu van *Greenpeace China* zei dat het door de onwetendheid van de Nederlandse regering kwam dat deze praktijken ongestoord konden plaatsvinden. Jorritsma ontkende alles en zei dat Nedlloyd zoiets nooit zou doen.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Gespannen aanloop naar herdenking 4 juni

In de eerste helft van 1999 leefde China gespannen toe naar de tiende verjaardag van de pro-democratische demonstraties op het Plein van de Hemelse Vrede, die op 4 juni 1989 door het leger met geweld werden beëindigd. Volgens ooggetuigen zouden daarbij honderden— of volgens sommigen zelfs duizenden—demonstrerende studenten het leven hebben verloren. De Chinese overheid had steeds volgehouden dat alleen onder de militairen slachtoffers waren gevallen.

Familieleden vragen om excuses

In een petitie aan het Nationale Volkscongres vroegen vrienden en familieleden van slachtoffers van het militaire optreden om openlijke excuses van de Chinese overheid. De petitie werd op 3 maart 1999 aangeboden aan Tian Jiyun, vice-voorzitter van het parlement.

Internetcampagne

De voormalige studentenleiders Wang Dan en Wu'er Kaixi startten op 31 maart 1999 in Taiwan een mondiale campagne om de tiende verjaardag van het bloedbad onder de aandacht te brengen. Ze openden een website op internet (www.june4.org) waarop ook een handtekeningenactie werd gehouden voor vrijlating van Chinese politieke gevangenen en voor een openlijke spijtbetuiging van de Chinese overheid.

Acties van Chinese dissidenten

Op 1 april 1999 stuurde de vooraanstaande dissident Gao Hongming een open brief naar de media en de Chinese overheid waarin hij de Communistische Partij opriep toe te geven in 1989 een grote fout gemaakt te hebben. Hij zei dat de waarheid vroeg of laat aan het licht zou komen en dat de Communistische Partij in het belang van haar eigen geloofwaardigheid 4 juni 1999 maar beter kon aangrijpen om een nieuw begin te maken en niet langer te liegen over het verleden. Ook andere dissidenten wendden zich rechtstreeks tot de overheid met soortgelijke verzoeken.

Chinese overheid verdedigt zich

Zhu Muzhi, voorzitter van de Chinese Vereniging voor Mensenrechtenstudies, reageerde op 9 april 1999 namens de Chinese overheid op de toenemende aandacht voor het Tiananmen-bloedbad. Hij noemde de opstandige studenten uit 1989 vliegen en muskieten. 'We waren gebeten', zei hij, 'en er kwam een bult die alleen middels een chirurgische ingreep verwijderd kon worden.' 'Wanneer de overheid niet had ingegrepen zou China in diepe chaos gestort zijn', aldus Zhu.
Op 30 mei werd een nieuwe overheidsverklaring vrijgegeven. 'De Chinese overheid nam onmiddellijke, correcte en resolute maatregelen en wist de rellen succesvol te beëindigen en de sociale stabiliteit te handhaven', aldus een regeringswoordvoerder. Zonder het militaire ingrijpen zou wat hij noemde 'de hedendaagse politieke stabiliteit en de opmerkelijke economische en sociale vooruitgang' volgens hem niet mogelijk geweest zijn. Opmerkelijk was dat het bloedbad niet werd bevestigd, maar ook niet werd ontkend.

Geen aandacht voor tiende sterfdag Hu Yaobang

De Chinese overheid besteedde op 15 april 1999 geen publieke aandacht aan de tiende sterfdag van Hu Yaobang. Hu was in de jaren tachtig voorman van de Communistische Partij geweest. Hoewel hij jaren lang was beschouwd als opvolger van de toenmalige leider Deng Xiaoping, werd hij in 1987 afgezet omdat hij openlijk had gepleit voor meer politieke vrijheid. De dood van Hu in 1989 had een grote menigte op de been gebracht, vooral veel studenten, die aanvankelijk alleen om de politicus rouwden, maar later ook het Plein van de Hemelse Vrede bezetten en politieke hervormingen eisten. De naam van Hu is daardoor onlosmakelijk verbonden geraakt aan de studentenopstand.
Het graf van Hu in Gongqingcheng, provincie Jiangxi, werd in april door duizenden studenten bezocht. Enkele dissidenten en mensen die tijdens Hu's leven nauw bij hem betrokken waren geweest kregen een verbod opgelegd om Gongqingcheng te bezoeken.

Hongkong weigert visa voor Chinese dissidenten

Hongkong besloot geen visum te geven aan elf in het buitenland wonende Chinese dissidenten, waaronder bekende mensen als Wang Dan en Wei Jingsheng. Die wilden op 1 en 2 mei 1999 een pro-democratisch congres in Hongkong bijwonen, waarop ook de studentenopstand van 1989 herdacht zou worden.
Volgens de politieke oppositie in Hongkong probeerde de overheid hiermee een goede indruk op Peking te maken. Gouverneur Tung Chee-hwa zei dat het besluit niet onder druk van Peking was genomen, maar in het belang van Hongkong zelf was. Wat dit belang inhield lichtte hij niet toe. De Hongkongse visadienst weigerde ieder commentaar.

Internet en buitenlandse tv-zenders beperkt

Op 6 mei 1999 begon de Chinese overheid een strijd tegen illegale satellietontvangers. Tot dan hadden tientallen miljoenen huishoudens via schotelontvangers buitenlandse tv-zenders kunnen bekijken. Op 25 mei

verscherpte de stad Shanghai de controle op de doorgifte van politiek getinte informatie via internet.

Controle op dissidenten

Naarmate 4 juni 1999 naderde werden de Chinese grenzen steeds strenger gecontroleerd om te voorkomen dat in het buitenland wonende dissidenten het land binnen zouden komen. In China zelf werden dissidenten en familieleden van slachtoffers meer dan voorheen in de gaten gehouden. Volgens Hongkongse mensenrechtenorganisaties werden alleen in de eerste drie dagen van mei al meer dan twintig mensen gearresteerd, in het algemeen wegens het openlijk oproepen tot herdenking van het bloedbad.

Aanhoudende mensenrechtenschending in Tibet

Het in Groot-Brittannië gevestigde *Tibet Information Network* (TIN) publiceerde op 30 maart 1999 een rapport genaamd 'Vijandige Elementen: Een Studie naar Politieke Detentie in Tibet, 1987-1998'. Hierin werd beweerd dat in de periode 1987-1998 de behandeling van gevangenen in de Tibetaanse gevangenis Drapchi dusdanig slecht was geweest, dat 1 op de 33 mannelijke en 1 op de 20 vrouwelijke gedetineerden hun straftijd niet hadden overleefd. Van alle 1600 mensen die na 1987 om politieke redenen gevangen hadden gezeten zou 25 procent zijn mishandeld. Het TIN maakte melding van marteling, slaan, eenzame opsluiting en de weigering gevangenen eten of drinken te geven.
Verder zou het aantal gedetineerden in de periode '87-'98 in Lhasa met 14 procent zijn toegenomen en in gebieden met een etnische Tibetaanse meerderheid buiten Tibet zelfs met 250 procent.

China vindt armoedebestrijding belangrijker dan politieke rechten

'China heeft miljoenen mensen uit de armoede getild', aldus een rapport dat de Chinese overheid op 13 april 1999 uitgaf. Het rapport stelde dat het aantal mensen dat onder de armoedegrens leefde tussen 1978 en 1999 was teruggedrongen van 250 tot 42 miljoen. Ook werd gesteld dat China veel had gedaan aan scholing en de verbetering van de positie van de vrouw. De internationale beschuldiging van repressief beleid in Tibet werd ontkend. Van alle Tibetaanse bestuursposten zou 75 procent door etnische Tibetanen worden bezet en Peking zou jaarlijks 1,2 miljard yuan (ca. 290 miljoen gulden) besteden aan de ontwikkeling van Tibet.
Het rapport ontkende niet dat er wat mis was met het Chinese mensenrechtenbeleid. Het stelde die problemen in de toekomst op te willen lossen, maar voorlopig het voeden en kleden van 1,2 miljard mensen belangrijker te vinden dan het verlenen van politieke rechten.

Chinees rapport reactie op Amerikaanse kritiek

Het rapport was bedoeld als antwoord op een negatieve publicatie over het Chinese mensenrechtenbeleid die Washington op 26 februari 1999 had uitgegeven. De Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken Albright had een officieel bezoek aan Peking begin maart gebruikt om de inhoud van dit rapport te onderstrepen. Premier Zhu Rongji had haar toen gezegd dat de nimmer verstommende internationale kritieken op China's mensenrechtenbeleid niet volstrekt onterecht waren en dat hij zelf ook op een verbetering hoopte. Ondanks dat had hij de Amerikaanse mening over China kortzichtig en eenzijdig genoemd en gezegd dat de Chinese politieke activisten waarvoor de VS het opnamen uiteindelijk alleen voor chaos zouden zorgen. Om aan te geven hoezeer de mensenrechten hem aan het hart gingen, had hij tevens gezegd dat hij al verwikkeld was in de strijd voor democratie, vrijheid en mensenrechten toen Albright nog op school zat.

Het genoemde Chinese rapport was ook uitgegeven omdat de VS in maart een klacht over het Chinese mensenrechtenbeleid hadden ingediend tijdens de jaarlijkse zitting van de VN-Commissie voor Mensenrechten te Genève. In het verleden hadden de VS China jaarlijks aangeklaagd bij deze commissie, maar hadden dit in 1998 nagelaten omdat de Chinese situatie volgens Washington aan het verbeteren was. De belangrijkste reden om de klok terug te draaien was de vervolging van de Chinese prodemocratische beweging in de tweede helft van 1998.
De EU bekritiseerde in Genève China niet in 1999. Ook in 1998 had de EU China niet bekritiseerd.

***Amnesty International* meldt mensenrechtenschending in Xinjiang**

Op 21 april 1999 publiceerde mensenrechtenorganisatie *Amnesty International* een rapport waarin gesteld werd dat de mensenrechten in Xinjiang, China's meest westelijke provincie, op grote schaal en systematisch werden geschonden. Xinjiang wordt overwegend door Uygurse moslims bevolkt en kent een krachtige onafhankelijkheidsbeweging.
Het rapport was gebaseerd op gesprekken met voormalige gevangenen, familieleden van gevangenen, mediaberichten en officiële Chinese documenten. Sinds januari 1997 waren volgens *Amnesty* 210 mensen ter dood veroordeeld en 190 daadwerkelijk geëxecuteerd, bijna allemaal op beschuldiging van separatistische activiteiten. Dit betekende dat in Xinjiang de doodstraf relatief vaker werd voltrokken dan elders in China. Van de gedetineerde Uyguren werd volgens *Amnesty* 90 procent ernstig mishandeld.

MILITAIRE ZAKEN

Meer geld voor het leger

Op 4 maart 1999 maakte minister van Financiën Xiang Huaicheng bekend dat het budget voor defensie in 1999 met 12,7 procent verhoogd zou worden tot 104,6 miljard yuan (ca. 25,26 miljard gulden). Dit was de hoogste uitgave voor defensie ooit. Internationaal werd nogal paniekerig gereageerd op Xiang's mededeling, omdat China intensief bezig was zijn leger te moderniseren en het Pentagon meende dat er massaal kruisraketten langs de Straat van Taiwan werden gestationeerd. Peking liet echter weten geen oorlogszuchtige bedoelingen te hebben. China had zijn leger in 1998 gesommeerd afstand te doen van al zijn commerciële belangen in het Chinese bedrijfsleven. Hierdoor waren financiële tekorten ontstaan die door de overheid moesten worden aangevuld. Verder was er volgens Peking niets bijzonders aan de hand.

BUITENLANDSE ZAKEN

China gebruikt vetorecht in VN

Op 1 maart 1999 begon een VN-vredesmacht zich terug te trekken uit Macedonië, nadat China zijn vetorecht in de Veiligheidsraad van de VN had gebruikt om dit af

te dwingen. De VN had troepen in Macedonië gestationeerd om het land te beschermen tegen een eventuele escalatie van de oorlog in buurland Joegoslavië. China was hier tegen, omdat Macedonië in januari diplomatieke betrekkingen met aartsvijand Taiwan had aangeknoopt.

Premier Zhu Rongji in VS

De Chinese premier Zhu Rongji bracht van 6 tot 14 april 1999 een bezoek aan de Verenigde Staten. Doel was de verbetering van de onderlinge handelsbetrekkingen. Het bezoek lag gevoelig omdat de betrekkingen tussen de twee landen gespannen waren. Zo verzette China zich tegen het door de VS gesteunde militaire optreden van de NAVO in Joegoslavië en de VS maakten zich meer dan ooit hard voor de verbetering van de mensenrechtensituatie in China en een grotere autonomie voor Tibet. Tijdens het staatsbezoek werd premier Zhu doorlopend geconfronteerd met demonstranten die het Chinese mensenrechtenbeleid aan de kaak stelden en pleitten voor een onafhankelijk Tibet.
In de VS was bovendien juist een discussie gaande over het *Theatre Missile Defense* (TMD), een militair systeem dat een 'paraplu' boven een aantal Aziatische landen moest houden om ze te beschermen tegen eventuele nucleaire aanvallen vanuit het communistische Noord-Korea. Washington dacht erover ook zo'n paraplu boven Taiwan te plaatsen. De VS hadden in februari gezegd te weten dat China grote hoeveelheden kruisraketten langs de straat van Taiwan had gestationeerd. Peking meende dan ook dat het TMD niet alleen bedoeld was om bescherming tegen Noord-Korea te bieden, maar ook tegen China. Het voelde zich beledigd omdat het in maart nog officieel bekend had gemaakt absoluut niet van plan te zijn geweld tegen Taiwan te gebruiken, tenzij de 'afvallige provincie' zichzelf eenzijdig onafhankelijk verklaarde. Peking noemde het TMD een achterhaald overblijfsel van de Koude oorlog dat de internationale pogingen tot ontwapening vertraagde. Tot slot was China vlak voor het staatsbezoek door de VS beschuldigd van diefstal van Amerikaanse nucleaire geheimen, iets dat door Peking werd ontkend.

Het *Chinese Volksdagblad* schreef dat het getuigde van karakter dat Zhu ondanks al deze problemen toch naar de VS was gegaan. De besprekingen aldaar draaiden echter niet om de genoemde problemen. De VS eisten een verdere opening van de Chinese markt en zeiden dat die verandering noodzakelijk was voor het door zowel Peking als Washington gewenste toetreden van China tot de Wereldhandelsorganisatie (WTO). Volgens critici probeerden de VS de criteria voor toetreding tot de WTO zo scherp mogelijk te formuleren, omdat ze daar zelf baat bij hadden. China deed concessies en beloofde een verdere opening van zijn markt voor agrarische producten, telecommunicatie, high tech, chemicaliën, hout, papier, financiële dienstverleners en toeristische ondernemingen.
Een definitieve doorbraak in de WTO-besprekingen werd echter niet bereikt, ook niet toen de Amerikaan Robert Cassidy eind april naar Peking vloog om de onderhandelingen voort te zetten. Aan de roep om soepelere voorwaarden voor Amerikaanse investeerders in China en verlaging van de Chinese handelstarieven—maatregelen die volgens de VS nodig waren om iets te kunnen doen aan het chronische tekort op de handelsbalans dat zij met China hadden—gaf Peking volgens Washington nog altijd onvoldoende gehoor.

Koningin Beatrix in China

Op 12 april 1999 begonnen koningin Beatrix en kroonprins Willem Alexander aan een staatsbezoek aan China. Beatrix was 22 jaar eerder al in China geweest, toen ze nog kroonprinses was. In het kielzog van het koninklijke bezoek reisde een Nederlandse handelsmissie mee onder leiding van minister van Economische zaken, mevrouw Jorritsma. Een van de belangrijkste doelen van het bezoek was het Nederlandse bedrijfsleven meer bekendheid te geven en mogelijkheden te creëren om het Nederlandse handelstekort van ca. 6 miljard gulden te verkleinen.
Prins Willem Alexander verdiepte zich in het probleem van de jaarlijks terugkerende overstromingen in China en bood Nederlandse hulp aan om de problemen te bestrijden.

Zowel de Nederlandse als de Chinese media noemden het bezoek een succes, hoewel de binnengehaalde orders het Nederlandse handelstekort niet oplosten. Volgens minister Jorritsma was dit echter een kwestie van tijd. 'Het behalen van een marktaandeel in China is een geleidelijk proces', zei ze op 13 april tijdens een persconferentie in Peking.

Onenigheid met de NAVO over Kosovo

'NAVO-bombardementen zijn terroristisch'

De Chinese staatsmedia veroordeelden de NAVO scherp nadat deze op 24 maart 1999 begonnen was Joegoslavië te bombarderen om zo de Joegoslavische president Milosevic te dwingen zijn beleid ten aanzien van de etnische Albanezen in de Zuid-Servische streek Kosovo te wijzigen. De Albanezen zouden zwaar onderdrukt worden en er bestonden aanwijzingen voor genocide.
China stelde dat de NAVO haar defensieve rol had verruild voor een aanvallende en dat de Verdragsorganisatie Joegoslavië feitelijk niet om humanitaire redenen aanviel, zoals ze zelf beweerde, maar om haar invloedssfeer naar het oosten uit te breiden.
'De nieuwe strategie van de NAVO is agressief en gevaarlijk', aldus de Chinese kranten. Ook schreven ze dat de nieuwe rol van de NAVO tot verstoring van de internationale politieke en economische orde zou kunnen leiden.
President Milosevic werd daarentegen gepresenteerd als een socialistische held die weigerde te buigen voor het Westen, iets wat in China sterk tot de verbeelding spreekt. De Amerikaanse president Clinton werd omschreven als een Westerse imperialist die zich er niet bij kon neerleggen dat andere landen een eigen wil hebben.

Ook de Chinese overheid keerde zich tegen de NAVO en diens rol in de Balkanoorlog. Premier Zhu Rongji zei dat het NAVO-optreden in Kosovo bedreigend was voor China, omdat de Verdragsorganisatie in de toekomst wellicht dezelfde middelen zou gebruiken om zijn wil aan China op te leggen. Ook noemde hij de NAVO-bombardementen illegaal omdat de VN er hun goedkeuring niet aan hadden gegeven. China voelde zich als een van de lidstaten van de permanente Veiligheidsraad van de VN gepasseerd, omdat de NAVO ondanks Chinese en Russische veto's had besloten tot het bombarderen van Joegoslavië. China vroeg zich af wat de VN-Veiligheidsraad nog voorstelde wanneer het Westen als puntje bij paaltje kwam toch zijn eigen zin doordrukte. Volgens het Chinese leger legden de NAVO-bombardementen de basis voor een

nog veel groter conflict in de Balkan in de 21e eeuw.

Chinese ambassade gebombardeerd

Tijdens een NAVO-bombardement op 7 mei 1999 werd de Chinese ambassade in Belgrado geraakt. Er vielen drie doden en twintig anderen raakten gewond. Volgens de NAVO was de Chinese ambassade per ongeluk geraakt. De Verdragsorganisatie zou naar eigen zeggen verouderde plattegronden van Belgrado hebben gebruikt. China weigerde te geloven dat er sprake was van een vergissing. Het bombardement zou volgens Peking opgevat moeten worden als een waarschuwing voor China om de NAVO-acties niet langer via de VN-Veiligheidsraad tegen te werken. Ook werd gezegd dat de VS het bombardement hadden laten uitvoeren om te testen hoe Peking zou reageren op een Amerikaanse aanval. Peking eiste openlijke verontschuldigingen, een onderzoek naar de werkelijke redenen van het bombardement en straf voor de verantwoordelijken.
In de dagen na het bombardement trokken tienduizenden demonstranten door de ambassadewijk van Peking en bekogelden de ambassades van de VS en Groot-Brittannië met stenen. Ook in andere steden werd gedemonstreerd. Uit het feit dat de politie de demonstranten hun gang liet gaan werd door westerse diplomaten en journalisten geconcludeerd dat de Chinese overheid de protestacties zelf had georganiseerd.

Na het bombardement leken de Chinese media de antiwesterse gevoelens aan te wakkeren. Het officiële *Volksdagblad* vergeleek het bombardement met de opiumoorlogen van de 19e eeuw, waarin het Westen China met geweld had gedwongen zijn politieke en economische beleid te wijzigen. Daarna werd China in steeds grotere mate door het Westen gedomineerd. Door toedoen van dit westerse imperialisme zou China zijn oude glorie en status verloren hebben en veranderd zijn in een derdewereldland. Het *Volksdagblad* meende dat er anno 1999 nog niets veranderd was, want door het bombardement op de ambassade zou het Westen wederom proberen China zijn wil op te leggen, net zoals het ook probeerde Belgrado te knechten.

De Amerikaanse president Clinton en de Duitse bondskanselier Schröder boden hun excuses aan en op 20 mei deed secretaris-generaal Javier Solana van de NAVO hetzelfde. De NAVO bleef erbij dat het bombardement louter een tragische vergissing was.

Het bombardement leidde niet alleen tot een anti-Amerikaanse stemming onder de Chinese bevolking, maar ook tot onrust op de Chinese financiële markt. De aandelenkoersen in Shanghai en Shenzhen daalden met 7,3 procent, maar herstelden zich al spoedig weer. Eind mei zei Peking dat het westerse bedrijfsleven ondanks het conflict meer dan welkom was en bleef.

China beschuldigd van het stelen van Amerikaanse nucleaire geheimen

In een 872 pagina's tellend Amerikaans rapport dat op 25 mei 1999 werd gepubliceerd, werd China beschuldigd gedurende twintig jaar systematisch nucleaire geheimen uit Amerikaanse militaire laboratoria gestolen te hebben om zelf een atoommacht te kunnen worden. Het rapport werd door een parlementair comité onder aanvoering van de Californische republikein Christopher Cox geschreven en uitgebracht nadat Washington maanden had getobd over een stellingname. Peking zou de diefstal niet alleen door professionele spionnen hebben laten plegen, maar ook door wetenschappers, studenten, zakenmensen en staatsambtenaren. Het zou gaan om uitgebreide geheime informatie over de neutronenbom en zeven typen nucleaire kernkoppen wier technologie alle oudere typen omvatte. Het rapport sprak over 'de meest geavanceerde nucleaire wapens die ooit door de VS werden gebouwd' en die toegepast zouden kunnen worden op Chinese kruisraketten, bestemd om Amerikaanse satellieten uit te schakelen en intercontinentale aanvallen uit te voeren. Er werd gesuggereerd dat China nog altijd actief spioneerde.

Naar aanleiding van het rapport-Cox, dat om veiligheidsredenen niet volledig werd gepubliceerd, zeiden de Amerikaanse republikeinen dat het beleid van de democratische president Clinton ten aanzien van China gefaald had. Het was steeds gericht geweest op militaire samenwerking, terwijl China volgens hen als rivaliserende nucleaire macht gezien diende te worden. Cox' rapport beweerde dat de CIA sinds 1995 verscheidene bewijzen geleverd had voor de Chinese spionage. Toch had Clinton nooit ingegrepen. Mogelijk gebruikten de Republikeinen dit argument om de Democratische Partij in diskrediet te brengen, hoewel het ook werd beaamd door de vier democraten die deel uit hadden gemaakt van het comité-Cox.
Het rapport bevatte 38 adviezen over vergroting van de Amerikaanse binnenlandse veiligheid en het bewaren van nationale geheimen. Hoewel Clinton zei het met de meeste van de adviezen eens te zijn gaf hij ook te kennen de vriendschappelijke benadering van China niet te willen vervangen door een meer vijandige.

Op 25 en 31 mei 1999 wezen de Chinese regeringswoordvoerders Zhu Bangzhao en Zhao Qizheng alle Amerikaanse beschuldiging van de hand. Zhao demonstreerde dat de meeste van de geheimen waarover het rapport Cox sprak zonder enig probleem op de website van de *Federation of American Scientists* te vinden waren en zei het bovendien arrogant te vinden om te denken dat China zonder gestolen Amerikaanse geheimen niet in staat zou zijn zich tot nucleaire grootmacht te ontwikkelen. Hij wees erop dat China al in 1964 een atoombom had, twaalf jaar voor het tot stand komen van diplomatieke betrekkingen met de VS en in een tijd dat China door de VS op alle fronten werd geboycot. Het rapport Cox zou door anti-Chinese krachten in Washington zijn opgesteld. 'Zij willen (...) anti-Chinese gevoelens aanwakkeren, het imago van China in diskrediet brengen en proberen de Sino-Amerikaanse relaties te verslechteren om zo de ontwikkeling van China tegen te gaan', aldus Zhao. Zhu Bangzhao zei dat alle beschuldigingen uitsluitend op vooroordelen gebaseerd waren en er in de VS blijkbaar mensen bestonden die er belang bij hadden om de oude mentaliteit van de Koude Oorlog nieuw leven in te blazen. Ook werd beweerd dat het rapport was uitgebracht om de aandacht af te leiden van het NAVO-bombardement op de Chinese ambassade in Belgrado op 7 mei.

'VS willen Tibet afscheiden in de 21ste eeuw'

Het officiële *Guangzhou* dagblad meldde op 27 mei 1999 dat China dringend zijn luchtmacht en marine moest verbeteren om de grenzen beter te kunnen bewaken. De krant citeerde een essay van de militaire expert Zhang Wenmu: 'De afscheiding van West-China, met name de Chinese regio Tibet, zal

in de volgende eeuw een strategisch doel van de VS en hun bondgenoten worden'.
Waarschijnlijk diende deze opmerking gezien te worden tegen de achtergrond van de NAVO-acties in Joegoslavië. Premier Zhu Rongji had gezegd dat de NAVO in de toekomst wellicht geweld zou gebruiken om Peking te dwingen zijn beleid ten aanzien van Tibet te wijzigen, net als het ook met militaire middelen voor de etnische Albanezen in Kosovo was opgekomen. Het materieel dat het Westen in Joegoslavië inzette bewees dat de NAVO het Chinese leger technologisch ver vooruit was.

TAIWAN

Taipei nodigt Zhu Rongji uit

Taiwan nodigde op 9 april 1999 de Chinese premier Zhu Rongji uit voor een bezoek aan het eiland. Taipei deed dit nadat de Amerikaanse president Clinton de Chinese premier tijdens een staatsbezoek aan de VS had voorgesteld naar Taiwan te gaan om de betrekkingen met de 'afvallige provincie' te verbeteren.
Sinds de Chinese revolutie van 1949 werd het vasteland van China bestuurd door de Communistische Partij, terwijl het eiland Taiwan — een Chinese provincie — in handen bleef van China's voormalige regeringspartij, de Kwomintang. De betrekkingen waren sindsdien zeer gespannen. Als de twee al met elkaar spraken gebeurde dit nooit op het hoogste politieke niveau. Op 26 mei gaf Peking te kennen ook geïnteresseerd te zijn in nieuwe besprekingen met Taiwan, maar over een eventueel bezoek van Zhu Rongji aan het eiland werd niet gerept.

MACAU

Edmund Ho nieuwe politieke leider

Op 15 mei 1999 werd de 44 jarige bankier en politicus Edmund Ho gekozen als nieuw politiek leider van Macau. Hij zou aantreden zodra de kolonie na 400 jaar Portugees bestuur op 20 december 1999 weer in Chinese handen kwam. Het kiescomité bestond uit 199 door Peking aangewezen inwoners van Macau.
De nieuwe leider van het 425.000 inwoners tellende gokparadijs zou zich moeten gaan buigen over de vraag hoe de economische crisis, de corruptie en de wijdvertakte georganiseerde misdaad aangepakt kon worden. Macau zou na de machtsovername — net als Hongkong — een zogenaamde Speciale administratieve regio binnen China worden, met een wetgeving en rechtspraak die afwijkt van de rest van het land. Ho zou een volledig nieuw bestuursapparaat op moeten bouwen, omdat de zittende ambtenaren allemaal Portugezen waren die Macau in december 1999 zouden verlaten.
Verwacht werd dat Ho een pro-Chinese koers zou varen. De *Tai Fung Bank*, bezit van de familie Ho, werd in 1984 door de *Bank of China* van de ondergang gered. Volgens de Chinese traditie scheppen dergelijke hulpacties verplichtingen waaraan niet valt te ontkomen.
In 1997 werd na de machtsovername van Hongkong scheepvaartmagnaat Tung Chee-hwa aangesteld als politiek leider, eveneens een man die in de jaren tachtig Chinese hulp voor zijn noodlijdende bedrijf had gekregen en op die manier een ereschuld had geaccepteerd.

HONGKONG

Tung Chee-hwa wil herinterpretatie van *Basic Law* door Chinees parlement

Op 18 mei 1999 zei de Hongkongse gouverneur Tung Chee-hwa dat hij de lokale constitutie, de in 1997 ingevoerde *Basic Law*, wilde laten herinterpreteren door het Chinese parlement. Aanleiding voor Tung's besluit was een uitspraak van het Hongkongse Hooggerechtshof, het hoogste juridische orgaan van Hongkong, over een passage in de grondwet die onduidelijkheden bevatte over het recht van in China wonende kinderen van Hongkongse ingezetenen om zich in Hongkong te vestigen. De rechtbank had in januari bepaald dat deze kinderen in de Speciale administratieve regio Hongkong mochten komen wonen.
Vervolgens had het Chinese parlement gezegd het niet met deze uitspraak eens te zijn en het recht te hebben in geval van twijfel uitspraken te doen over de juiste interpretatie van de Hongkongse *Basic Law*. Nadat was berekend dat het besluit van het Hooggerechtshof kon leiden tot de instroom van naar schatting 1,67 miljoen Chinese immigranten ontstond ook in Hongkong steeds meer verzet tegen de uitspraak. De relatief kleine stad zou een dusdanig grote bevolkingsaanwas niet kunnen verwerken. Tung's wens om de grondwet te laten herinterpreteren door het Chinese parlement was feitelijk bedoeld om de genoemde uitspraak van het Hooggerechtshof ongedaan te maken.
De Hongkongse oppositie en internationale juridische organisaties waarschuwden dat Tung de onafhankelijkheid van het op het Britse recht gebaseerde Hongkongse rechtssysteem en de sterk van de Chinese grondwet afwijkende *Basic Law* in gevaar zou kunnen brengen wanneer hij de Chinese autoriteiten te veel invloed gaf. Het zou opgevat kunnen worden als uitnodiging om ook in de toekomst de Hongkongse constitutie naar de wens van Peking uit te leggen en de onafhankelijke rechtbank terug te fluiten als Peking dat nodig achtte.

(Vorige berichten pag. 140/3 - 1999)

LAOS

BINNENLAND

Khamtay Siphandone nieuwe president

Op 24 februari 1998 stemde de Nationale vergadering — het parlement — unaniem in met de promotie van premier Khamtay Siphandone tot president. Hij verving Nouhak Phoumsavan die met pensioen ging. Vicepresident Sisavat Keobounphan werd de nieuwe premier. Net als alle prominente politici in Laos waren Khamtay Siphandone en Sisavat Keobounphan leden van de Laotiaanse Revolutionaire Volkspartij (LPRP) die in 1975 de toenmalige pro-Amerikaanse monarchie had vervangen door een communistisch regime dat steun zocht bij de Sovjet-Unie. Bij de laatste parlementsverkiezingen op 21 december 1997, was gebleken dat de LPRP nog altijd stevig in het zadel zat: van de vier onafhankelijke kandidaten die aan de verkiezingen mee hadden mogen doen werd er slechts één gekozen. Zes anderen die zich ook verkiesbaar hadden willen stellen hadden daarvoor geen toestemming gekregen. Van de 154 leden van de Volkspartij die mee hadden gedaan aan de verkiezingen waren er 98 in het 99 zetels tellende parlement beland.

Nieuwe benoemingen bevestigen conservatieve koers

Dat de conservatieve Khamtay Siphandone in februari 1998 president werd ver-

baasde vrijwel niemand, want hij was iemand met bijzonder veel invloed. Buitenlandse diplomaten in de hoofdstad Vientiane hadden echter verwacht dat de meer pragmatische voorzitter van het parlement Samane tot premier zou worden verkozen.
Dat Keobounphan deze functie had gekregen duidde er volgens hen op dat er geen ideologische veranderingen te verwachten waren, want Keobounphan stond evenals de nieuwe president niet bekend als een hervormer. De benoeming van de twee zou aantonen dat de conservatieve stemming, die al enkele maanden de sfeer in Vientiane had bepaald, nog niet voorbij was. In 1990 had de Laotiaanse regering weliswaar besloten het isolement waarin het land jaren lang had verkeerd te doorbreken en de economie te hervormen, maar in 1997 was Vientiane gaan twijfelen aan de juistheid hiervan. In dat jaar was in buurland Thailand een economische recessie ontstaan, die al snel was overgeslagen naar Laos. Sommigen meenden dat dit nooit had kunnen gebeuren als Laos nog hermetisch afgesloten was geweest. Khamtay Siphandone en Sisavat Keobounphan wilden Laos weliswaar niet opnieuw isoleren, maar zagen evenmin heil in snelle hervormingen.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Laos promoot toerisme

In november 1998 ging de campagne 'Bezoek Laos' van start die twee jaar zou duren. Hij was bedoeld om het toerisme te stimuleren in dit voorheen van de buitenwereld afgesloten land. Verwacht werd dat de campagne het aantal bezoekers aan de historische stad Luang Prabang, de belangrijkste trekpleister van het land, kon vergroten van 45.000 in 1998 tot 60.000 in 1999. De hotelcapaciteit werd daaraan aangepast.

Laos wilde zowel het luxe als het *low budget* toerisme stimuleren. Beide leveren buitenlandse valuta op en daar was het de overheid om te doen. Gehoopt werd dat in twee jaar tijd 270 miljoen gulden het land binnen zou komen. Dit geld was nodig om het schreeuwende tekort aan buitenlandse valuta aan te vullen. Frankrijk en de Verenigde Naties trokken 4,2 miljoen gulden uit voor de restauratie van monumenten in Luang Prabang.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

EU helpt Laos

De EU schonk Laos 257 miljoen gulden in de periode 1978-1998 en dat maakte het land met zijn 4,6 miljoen inwoners en een bnp van 738 gulden per hoofd van de bevolking (1997) tot een van de grootste ontvangers van Europese ontwikkelingshulp per capita in Azië. De hulp was bestemd voor humanitaire projecten en economische ontwikkelingsprogramma's.
In de laatste week van juni 1998 werden de EU en Laos het tijdens een congres in Vientiane eens over voortzetting van deze hulp en de aard van de ontwikkelingsprogramma's die Europa in de jaren daarna zou gaan bekostigen.
Michel Caillouet, EU-ambassadeur in Zuidoost-Azië, zei na afloop van dit congres dat Laos volgens hem alleen in naam nog communistisch was, maar feitelijk klaar was voor een meer marktgerichte economie. Hoewel Laos in 1998 nog altijd tot de armste landen ter wereld behoorde en de lokale economie dreef op traditionele landbouw, meende hij dat het vanwege zijn centrale ligging in Zuidoost-Azië, omgeven door belangrijke landen als Thailand en China, een groot economisch potentieel had. Vooral in de export van elektriciteit zou toekomst zitten. De Wereldbank had reeds geld in de bouw van energiecentrales gestoken.
Verder zei Caillouet dat de EU niet alleen geld wilde geven voor de ontwikkeling van Laos, maar er ook voor ging pleiten dat het land zo spoedig mogelijk toegelaten zou worden tot de Wereldhandelsorganisatie (WTO). De aanvraag die Laos in 1997 had ingediend voor lidmaatschap van de WTO was in 1998 nog altijd in behandeling. De EU wilde Laos helpen zijn markt verder te openen en zijn internationale handel te ontwikkelen, om zo de kans op spoedige toelating te vergroten.

Kip—de Laotiaanse munt—steeds minder waard

In de periode tussen zomer 1997 en zomer 1998 devalueerde de Laotiaanse munt—de kip—met ongeveer 75 procent en ook daarna ging de ontwaarding door. Op 18 oktober 1998 was een Amerikaanse dollar officieel 4190 kip waard en in mei 1999 reeds 6680. Op de zwarte markt lag de koers nog 15 procent lager.
De devaluatie was volgens de Laotiaanse overheid vooral te wijten aan Thailand, Laos' belangrijkste buitenlandse investeerder. Toen het buurland in 1997 werd getroffen door een ernstige economische recessie zou het Laos mee omlaag hebben getrokken.

GEZONDHEID EN ZORG

VN willen betere registratie van pasgeboren kinderen

Volgens een op 8 juli 1998 door de VN uitgegeven rapport werd 30 procent van de pasgeboren baby's over de hele wereld nooit geregistreerd. Dit kwam volgens de VN doordat registratiekantoren voor mensen in afgelegen streken vaak moeilijk bereikbaar waren, maar ook doordat sommige landen geen effectief registratiesysteem kenden. Laos werd genoemd als een van de landen waar dit probleem het grootst was.
De VN pleitten voor snelle verbetering van de situatie omdat niet-geregistreerde kinderen geen recht hadden op scholing en in het algemeen niet tegen ziektes werden gevaccineerd. Ook als ze volwassen waren bleven ze problemen houden. Zo konden ze geen gebruik maken van medische voorzieningen en politieke rechten en nooit een paspoort aanvragen.

Minder aids in Laos dan in buurlanden

Kul Gautam, voorzitter van UNICEF Oost-Azië, zei op 12 november 1998 dat de aidsepidemie die grote delen van Zuidoost-Azië in de jaren tachtig en negentig had getroffen Laos relatief had gespaard. Ca. 0,01 procent van de Laotiaanse volwassen bevolking zou besmet zijn met het HIV-virus, tegenover 1,01 tot 2,4 procent elders in de regio. Volgens de VN was in buurland Cambodja zelfs 4 procent van de volwassen bevolking besmet.

Toename in vrouwen- en kinderenhandel

Op 3 november 1998 zei Adrianus Mooy van de Economische en sociale commissie voor Azië van de VN dat het aantal Laotiaanse vrouwen en kinderen dat werd verkocht en ingezet in de buitenlandse seksindustrie toenam. De oorzaak werd gezocht in de economische crisis en de daarmee samenhangende werkloosheid, armoede en cor-

ruptie onder controlerende ambtenaren. De landen van Zuidoost-Azië werden opgeroepen samen te werken om de mensenhandel tegen te gaan, want Laos was niet het enige land waar dit probleem speelde.

Op 6 april 1999 presenteerde Ofelia Calcetas-Santos van de afdeling Kinderbescherming van de VN een rapport over de handel in Laotiaanse kinderen. Calcetas-Santos had in september 1998 tijdens een werkbezoek aan Laos geconstateerd dat het land in toenemende mate door kinderhandelaren bezocht werd. Met name in de provincie Savannakhet zouden zij kinderen werven voor 'goed betaalde banen in Thailand', om ze vervolgens in het buitenland te verkopen voor slavenarbeid in bordelen, winkels, de bouw en de industrie. Hoewel Calcetas-Santos niet aan kon geven om hoeveel kinderen het ging, meende ze dat het voor Laos nog niet te laat was. Krachtig overheidsoptreden en voorlichting voor de bevolking zou de ontwikkeling nog kunnen stoppen.

Voedselhulp voor slachtoffers van de droogte

Het Noodhulpbureau van de Europese gemeenschap maakte op 19 januari 1999 bekend dat het voor 890.000 euro aan voedsel naar Laos had gestuurd om slachtoffers van de grote droogte te helpen. Door het uitblijven van de moesson zou in sommige delen van Laos 70 procent van de rijstoogst mislukt zijn, terwijl de gevolgen van overstromingen in voorgaande jaren ook nog altijd voor voedseltekorten zorgden. Hoeveel van de 4,6 miljoen Laotianen door de voedseltekorten getroffen waren werd niet bekend gemaakt. Het bedrag dat de EU beschikbaar had gesteld zou voldoende zijn om 45.000 mensen te helpen.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Christenen gearresteerd

Volgens buitenlandse diplomaten in de Laotiaanse hoofdstad Vientiane werden 55 Laotiaanse christenen gearresteerd op 30 januari 1998 tijdens een bijeenkomt van de Evangelische Kerk van Christus. Met hen werden ook vijf buitenlanders gearresteerd, waaronder twee Amerikanen en een Fransman. De arrestanten werden ervan beschuldigd verdeeldheid onder de bevolking te zaaien door te stellen dat het christelijke geloof het beste is. In Laos is dit bij de wet verboden, hoewel het overwegend boeddhistische land wel officieel godsdienstvrijheid kent. Verder zouden ze lasterpraat over de regering hebben verspreid en de bijeenkomst zelf zou illegaal zijn geweest.
Buitenlandse diplomaten meenden dat de nog altijd anti-Amerikaanse houding van de Laotiaanse overheid het werkelijke motief voor de arrestaties was. Tijdens de Vietnamoorlog had Laos zwaar geleden onder de Amerikaanse bombardementen op het land, bedoeld om aldaar ondergedoken Vietnamese communisten uit te schakelen. Iedere Amerikaanse invloed werd sindsdien verfoeid. De Evangelische Kerk werd volgens de diplomaten met de Verenigde Staten geassocieerd. Ook de aanwezigheid van buitenlanders bij een religieuze bijeenkomst in het communistische Laos zou als bedreigend zijn ervaren.
Woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken James Rubin zei op 26 maart 1998, de dag waarop dertien van de verdachten moesten voorkomen, zeer teleurgesteld te zijn over dit gebrek aan religieuze vrijheid in Laos. Hoe zwaar de arrestanten gestraft werden, werd niet bekend gemaakt.

'Laos intolerant ten aanzien van christenen'

Volgens een op 22 oktober 1998 door de Franse mensenrechtenorganisatie *Portes Ouvertes* (Open Deuren) gepubliceerde lijst hoorde Laos tot een van de minst tolerante landen ten aanzien van christenen. De organisatie houdt zich bezig met de bescherming van religieuze minderheden en stelt sinds 1955 jaarlijks een lijst van intolerante landen op. De selectie wordt gemaakt aan de hand van 31 criteria. Gelet wordt op de grondwet, de houding van de autoriteiten ten aanzien van gelovigen, discriminatie en de vrijheid van kerken om een rol in de samenleving te spelen. Laos was in 1997 nog te vinden op de 23e plaats van deze lijst, maar steeg in 1998 naar de 7e, na Saoedi-Arabië, Soedan, Somalië, Jemen, Noord-Korea en Iran.

MILITAIRE ZAKEN

Onvoldoende bewijs voor gebruik gifgassen

De Amerikaanse tv-zender *CNN* en het tijdschrift *Time* rectificeerden op 3 juli 1998 publicaties uit juni van dat jaar, waarin beweerd werd dat de VS in 1970 tijdens operatie *Tailwind* dorpen in Laos hadden blootgesteld aan dodelijke gifgassen. De gassen zouden bedoeld zijn geweest om in Laos ondergedoken Amerikaanse deserteurs uit de Vietnamoorlog te doden. De publicaties waren gebaseerd op acht maanden onderzoek door journalisten, waaronder Peter Arnett, die ooit de Pulitzerprijs won voor zijn verslaggeving tijdens de Vietnamoorlog.
Nadat het Pentagon ten stelligste had ontkend dat dergelijke acties ondernomen waren, distantieerden *CNN* en *Time* zich van de publicaties. Ze zeiden dat er te weinig bewijs bestond voor de inhoud ervan. De meeste journalisten die het onderzoek hadden uitgevoerd bleven er echter wel achter staan.

BUITENLANDSE ZAKEN

Laos wil deel van drugsvrije zone worden

Op 25 juli 1998 tekende de regering van Laos in de Filippijnse hoofdstad Manilla samen met negen andere Aziatische landen een overeenkomst over de bestrijding van drugs. Laos vormt samen met Birma en het noorden van Thailand de zogenaamde Gouden Driehoek: een van 's werelds meest beruchte opiumgebieden. In 1998 beweerden de VN dat Laos 's werelds derde producent van opium was. Birma en Afghanistan gingen aan kop; zij waren samen goed voor 80 procent van de wereldproductie.
De ondertekenaars van de overeenkomst gaven te kennen het drugsprobleem, inclusief productie, handel en gebruik, voor het jaar 2020 opgelost te willen hebben. Voor Laos hield dit vooral in dat de illegale verbouw van papaver bestreden moest worden.

(Vorige berichten pag. 137/3 - 1998)

GUINEE-BISSAU

BINNENLAND

Leger Guinee-Bissau in gevecht met Senegalese opstandelingen

Het ministerie van Defensie deelde op 6 januari 1998 mede dat het leger van Guinee-Bissau in de eerste dagen van het jaar in gevecht verwikkeld was geweest met guerril-

lastrijders van de afscheidingsbeweging van de Senegalese provincie Casamance. Er zouden tien guerrilla's zijn gedood en veertig gearresteerd. De regering van Senegal beschuldigde het zuidelijke buurland Guinee-Bissau van hulp aan de opstandelingen. Ruim 20.000 bewoners van de provincie Casamance verbleven in vluchtelingenkampen in Guinee-Bissau.

Afzetten chef-staf van het leger leidt tot staatsgreep en burgeroorlog

Chef-staf geschorst

De chef-staf van het leger van Guinee-Bissau, Ansumane Mane, werd op 31 januari 1998 geschorst nadat officieren gearresteerd waren op verdenking van wapenleveranties aan de opstandelingen in Senegal. De schorsing volgde na een bezoek van de minister van Defensie, Samba Lamine Mane, aan de Senegalese hoofdstad Dakar. De schorsing diende als een gebaar van goede wil ten opzichte van Senegal.

Opstand na benoeming nieuwe chef-staf

Na de benoeming van brigade-generaal Humberto Gomes tot chef-staf van het leger vielen eenheden van het leger van Guinee-Bissau op 7 juni 1998 hun hoofdkwartier in de hoofdstad Bissau aan. Ook elders in de stad werd geschoten, onder andere rond het belangrijkste hotel van de hoofdstad. President Vieira beschuldigde in een radiotoespraak de geschorste chef-staf Ansumane Mane ervan de militaire opstand te leiden. Er zouden zeker tien doden zijn gevallen bij de gevechten.

Luchthaven gesloten

Een tweede dag van gevechten leidde tot het afsluiten van de luchthaven van Bissau op 8 juni 1998. Diplomaten meldden dat er werd geschoten bij de kazerne van Bra en dat er loopgraven waren aangelegd rond het vliegveld. Het openbare leven in Bissau was volledig stilgevallen. Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken veroordeelde in een verklaring de poging tot staatsgreep en riep alle troepen op het schieten te staken.

Mane eist aftreden regering

Op 9 juni verklaarde Ansumane Mane vanuit de veroverde kazerne van Bra dat hij aan het hoofd stond van een junta die het land naar echte, transparante democratie zou leiden. Hij eiste het aftreden van president Vieira, die zelf door een staatsgreep aan de macht was gekomen in 1980. Over de aftocht van Vieira kon evenwel onderhandeld worden, omdat Mane een bloedbad zei te willen vermijden. In de hoofdstad waren zeker dertig doden gevallen en voedsel begon schaars te worden. Vierhonderd soldaten uit het buurland Guinee-Conakry namen stellingen in rond het presidentiële paleis en dertienhonderd soldaten uit Senegal kwamen omstreeks het middaguur in Bissau aan om de regeringsgezinde troepen bij te staan. De interventie van Senegal vond plaats op grond van een verdrag van wederzijdse bijstand uit 1975, aldus de regering in Dakar.

Staatsgreep loopt uit op burgeroorlog

In de loop van 10 juni leken de gevechten in en om Bissau af te nemen. President Vieira verbood alle privé-gebruik van auto's, terwijl de troepen uit Guinee-Conakry en Senegal de haven en het belangrijkste ziekenhuis van de hoofdstad tegen de opstandelingen verdedigden. Islamitische en roomskatholieke geestelijken boden aan te bemiddelen in het conflict, evenals de in 1980 afgezette president Luis Cabral. Ansumane Mane gaf te kennen bemiddeling te wensen van de regering van Gambia en eiste het vertrek van de vreemde troepen uit het land.
De regering van Senegal maakte op 13 juni bekend dat de kazerne van Bra, het hoofdkwartier van de opstandelingen, door de Senegalese troepen was veroverd. Het grootste deel van het leger van Guinee-Bissau had zich bij de opstand aangesloten en het leek erop dat Vieira zich alleen met buitenlandse hulp staande kon houden. Duizenden inwoners van de hoofdstad Bissau waren inmiddels op de vlucht, de evacuatie van buitenlandse ingezetenen, Portugezen en Fransen uitgezonderd, was op 13 juni voltooid. Op 14 juni werd de Amerikaanse ambassade in brand geschoten. Portugese mariniers, voorbereid op gewapend optreden dat niet nodig bleek, haalden op 16 juni de meeste overige buitenlanders op in de haven van Bissau. Een woordvoerder van de Portugese marine meldde dat de hoofdstad zo goed als verlaten leek. Er zou geen voedsel of drinkwater meer zijn in Bissau, dat voor de opstand 300.000 inwoners had. Op 17 juni werd het Internationale Rode Kruis in de gelegenheid gesteld gewonden in veiligheid te brengen. Er zou nog sporadisch worden geschoten in de stad. Op 22 juni bezochten journalisten de kazerne van Bra die in handen van de opstandelingen bleek te zijn. Ook het platteland werd beheerst door de opstandelingen onder leiding van Ansumane Mane.

Wapenstilstand na bemiddeling, dreigende hongersnood bestreden

Op 28 juni 1998 hielden de ministers van Buitenlandse zaken van Portugal en Angola besprekingen met achtereenvolgens opstandelingenleider Mane en president Vieira van Guinee-Bissau. De Economische gemeenschap van West-Afrikaanse staten (ECOWAS) zou zich met steun van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid inzetten voor herstel van de vrede en het gezag van de gekozen regering-Vieira. Op 10 juli maakte Frankrijk bekend dat het tweehonderd ton aan voedselhulp leverde voor de vluchtelingen uit de hoofdstad Bissau. Gevreesd werd dat rijst die zou moeten dienen voor aanplant gebruikt zou worden om het voedseltekort te verhelpen. Op 13 juli riep de Europese Unie op tot wapenstilstand en onderhandelingen. Ontkend werd in kringen van ECOWAS dat er tegenstellingen waren tussen de bemiddelingspogingen van Portugeestalige landen en ECOWAS dat het principebesluit had genomen troepen te sturen, maar dat niet effectueerde.
Op 26 juli 1998 werd een wapenstilstand afgekondigd na een bijeenkomst onder leiding van de organisatie van Portugeestalige landen in Kaapverdië. Inmiddels was het mandaat verlopen dat president Vieira ontleende aan verkiezingen in 1994 en waarvan de uitslag algemeen als vervalst werd beschouwd. Vertegenwoordigers van het Wereldvoedselprogramma (WFP) brachten op 17 augustus de distributie van voedingsmiddelen op gang in de meest getroffen gebieden Gabu en Oio. De indruk bestond dat de voorraad zaad voldoende was voor de aanplant later in het jaar.

Publicatie rapport over wapensmokkel tegengehouden

De voorzitter van het parlement in Bissau, Malam Bacai Sanha, hield bij de hervatting van de parlementaire werkzaamheden in

augustus 1998 de publicatie van een rapport over de wapensmokkel naar de Senegalese provincie Casamance tegen. Dit rapport zou oorspronkelijk al op 9 juni gepubliceerd worden, maar dat werd doorkruist door het uitbreken van de gevechten na de aanstelling van een nieuwe stafchef. Het rapport zou Ansumane Mane vrijgepleit hebben en bracht daarentegen president Vieira in verband met de smokkel van wapens en cannabis naar de opstandelingen in Casamance.

Vredesbesprekingen, wapenstilstand en hernieuwde burgeroorlog

Op 18 augustus 1998 begonnen besprekingen in de Kaapverdische hoofdstad Praia die tot een vreedzame oplossing van de oorlog in Guinee-Bissau moesten leiden. Deze vredesbesprekingen verliepen in een open en welwillende sfeer. Op 26 augustus werd door delegaties van de strijdende partijen overeengekomen dat het parlement tot februari zou blijven, hoewel het mandaat inmiddels was verstreken, en dat er een interim-regering van nationale eenheid gevormd zou worden. De luchthaven van Bissau werd heropend en waarnemers van ECOWAS en de Conferentie van Portugeestalige Landen (CPLP) zouden toezicht houden op de wapenstilstand, die tot dan goed in acht werd genomen.
Op een conferentie van beide organisaties in de hoofdstad van Ivoorkust, Abidjan, werd op 16 september overeengekomen een team van 150 waarnemers samen te stellen dat toezicht moest houden op het staakt-het-vuren. De vertegenwoordiger van de opstandelingen, Emilio Costa, hield echter vast aan de eis dat de buitenlandse troepen die Vieira te hulp waren gekomen eerst zouden moeten vertrekken, voordat de waarnemers zouden worden toegelaten. Op 30 september verklaarde de Amerikaanse regering de interventie door Senegal te zullen ondersteunen met wapenleveranties.

Hervatting gevechten gevolgd door nieuw bestand

Op 18 oktober 1998 braken opnieuw gevechten uit in Bissau waarbij het opstandelingenleger de huisvesting van troepen uit Guinee-Conakry onder vuur nam. Negentig procent van het oorspronkelijke leger van Guinee-Bissau zou zich inmiddels achter Ansumane Mane geschaard hebben, die ook versterking kreeg van veteranen uit de bevrijdingsoorlog tegen Portugal vijfentwintig jaar eerder. Een Commissie van Goede diensten onder leiding van de bisschop van Bissau, Settimio Ferrazatta, probeerde de wapenstilstand te herstellen. De bevolking van Bissau, die na de wapenstilstand was teruggekeerd, verliet opnieuw de stad. Ook uit Bafata en Quebo werden gevechten gemeld. De regering van Senegal voerde haar interventiemacht op tot drieduizend man en beschuldigde de opstandelingen ervan steun te ontvangen uit de opstandige Senegalese provincie Casamance. Op 19 oktober kondigde president Vieira een eenzijdige wapenstilstand af die op 21 oktober werd geaccepteerd door de opstandelingen. Diplomaten bevestigden dat de troepen van Mane inmiddels het grootste deel van het land in handen hadden, waaronder ook de tweede stad van het land, Bafata. Onder het nieuwe bestand kon de voedselvoorziening voor dorpen waar tekorten heersten, opnieuw op gang komen.

President Gambia bemiddelt

President João Bernardo Vieira en ontslagen brigade-generaal Ansumane Mane kwamen op 29 oktober 1998 bijeen voor een vredesbespreking onder leiding van de president van Gambia, Yahya Jammeh, in de Gambiaanse stad Serrekunda. Portugal, Frankrijk, Zweden, Guinee-Conakry, Senegal en Nigeria leverden waarnemers. De leiders van beide partijen in het conflict kwamen een nieuwe wapenstilstand overeen en vertrokken de volgende dag in gezelschap van de Gambiaanse president naar de Nigeriaanse hoofdstad Abuja. Een bemiddelingscommissie van ECOWAS begeleidde hier de verdere besprekingen die op 2 november tot een vredesovereenkomst leidden. Deze hield in dat de troepen van Guinee-Conakry en Senegal teruggetrokken zouden worden en dat waarnemers van ECOWAS en de Conferentie van Portugeestalige Landen (CPLP) toezicht zouden houden op de wapenstilstand tot de verkiezingen voor het presidentschap en het parlement die in maart 1999 gehouden zouden worden.
Het grootste deel van de toezichthoudende troepen van ECOWAS in Guinee-Bissau (ECOMOG) zou uit Niger komen. In een te vormen overgangsbewind zouden de opstandelingen de posten van Defensie, Binnenlandse zaken en Veteranenzaken moeten leveren, evenals het hoofd van de strijdkrachten. Vieira verklaarde na afloop van de besprekingen dat de overeenkomst 'een overwinning voor Guinee-Bissau' was.

Verzoenende geluiden van Senegal

De Senegalese minister van Buitenlandse zaken, Jacques Baudin, verklaarde op 12 november 1998 dat zijn regering de opstandelingen in Guinee-Bissau niet als vijanden beschouwde en riep op tot nationale verzoening in het buurland. De regering in Dakar eiste wel garanties dat de grens tussen beide landen wegens de delicate toestand in Casamance door de ECOMOG bewaakt zou worden. Op de Frans-Afrikaanse topconferentie in Parijs op 20 november liet de Franse regering weten logistieke steun en training te zullen leveren voor de toezichthoudende troepen in Guinee-Bissau.

Vieira raakt verder geïsoleerd, overgangskabinet samengesteld

Op 27 november 1998 namen 69 van de 100 afgevaardigden in het parlement in Bissau een motie aan waarin het onmiddellijk aftreden van president Vieira werd geëist. De president werd verantwoordelijk geacht voor de gewelddadigheden die het land de afgelopen maanden getroffen hadden. De president legde evenwel de motie naast zich neer, maar sprak wel zijn twijfel uit over zijn kandidatuur voor de komende presidentsverkiezingen.

Op 3 december werd een vertegenwoordiger van het muitende leger, Francisco Fadul, aangewezen als hoofd van het interimkabinet dat in de vredesovereenkomst van 2 november 1998 was afgesproken. De beide strijdende partijen zouden elk acht ministers leveren, waarvan de opstandelingen de ministeries van Defensie, Binnenlands bestuur, Financiën en Economie, Sociale zaken, Schatkistbeheer, Handel, Communicatie en Veteranenzaken in handen zouden krijgen. Deze verdeling was het resultaat van bemiddeling door de president van Togo, Eyadema. Togo zou een legereenheid leveren om toezicht te houden op het vliegveld van Bissau. Dit was de enige legereenheid van ECOMOG die inderdaad actief was toen op 12 januari 1999 het nieuwe kabinet werd benoemd. Negen van de leden van het kabinet hadden de status van minister, zeven die van staatssecretaris. Het kabinet

zou in functie komen op 7 februari, na het vertrek van de troepen uit Senegal en Guinee-Conakry.

Opnieuw gevechten in Bissau, gevolgd door wapenstilstand

Op 31 januari 1999 braken opnieuw schietpartijen uit in Bissau waarbij zeker vijftien doden vielen. De strijdende partijen zouden gevormd worden door de Guinese interventietroepen en het leger van Guinee-Bissau dat vrijwel geheel achter de opstand van juni 1998 stond. De bevolking van Bissau werd opgeroepen de stad te verlaten. Veel inwoners namen hun toevlucht in kerken of ambassades. De beoogde minister-president Fadul van het interim-kabinet dat in de vredesovereenkomst van 2 november 1998 was afgesproken en dat op 7 februari zou aantreden, beschuldigde de Franse marine op 2 februari van interventie in de vijandelijkheden. Het Franse schip Sirocco zou oorspronkelijk ECOMOG-troepen in de haven van Bissau ontschepen. De Franse marine ontkende dat het geschut van het schip in staat was zo ver landinwaarts te reiken als Fadul gesteld had. Op 3 februari werd door bemiddeling van twee ministers van Togo een nieuwe wapenstilstand van kracht.

ECOMOG-troepen aangekomen, kabinet geïnstalleerd

Op 4 februari 1999 landden driehonderd militairen uit Benin en Niger vanaf het Franse schip Sirocco in de haven van Bissau. Hun aankomst vond plaats in de aanwezigheid van waarnemers van beide strijdende partijen. De wapenstilstand werd intussen redelijk in acht genomen. Op 11 februari beschuldigde president Vieira Portugal van sympathie voor de opstandelingen en verbrak hij de militaire samenwerking met de oude koloniale macht. Deze daad werd als louter symbolisch opgevat, omdat Vieira inmiddels geen zeggenschap meer had over het leger dat vrijwel geheel achter de opstand stond. Onder toezicht van de Togolese president Eyadema werd op 17 februari alsnog overeengekomen dat het overgangskabinet dat per 7 februari aan de slag zou gaan, dat alsnog zou doen en dat er niet meer gevochten zou worden. Het overgangskabinet werd op 20 februari ingezworen in aanwezigheid van vertegenwoordigers van Togo, Gambia, Senegal en Portugal. Premier Fadul verklaarde bij deze gelegenheid dat nieuwe verkiezingen pas veel later in het jaar georganiseerd konden worden dan de eerder afgesproken maand maart, onder andere omdat er geen behoorlijke registratie van kiesgerechtigden was.

Terugtrekking buitenlandse troepen

Op 8 maart 1999 raakten demonstranten in Bissau die betoogden voor vrede en de terugtrekking van buitenlandse troepen, slaags met Senegalese militairen. Laatstgenoemden zouden op weg zijn geweest naar de haven, juist in het kader van het terugtrekkingsplan van de regering van Senegal. Volgens dat plan hadden de troepen overigens al op 28 februari Guinee-Bissau verlaten moeten hebben. Op 10 maart kwam een team van *Amnesty International* aan om de gebeurtenissen tijdens de burgeroorlog en de overgang naar een nieuw gekozen bewind te bestuderen. De aftocht van de Senegalese troepen werd voltooid op 17 maart. Ter gelegenheid van hun vertrek verklaarde president Vieira dat de verkiezingen in juli gehouden zouden worden, nadat de ingezetenen van Guinee-Bissau die naar de buurlanden waren gevlucht, in de gelegenheid zouden zijn gesteld terug te keren. De troepen van Guinee-Conakry verlieten Guinee-Bissau op 23 maart. Overste Mathieu Bary van deze interventiemacht verklaarde dat er een speciale commissie was ingesteld die toezicht moest houden op de verwijdering van de elfduizend landmijnen die tijdens de burgeroorlog waren gelegd. De Ontwikkelingsorganisatie van de Verenigde Naties zou het verwijderingsprogramma financieren.

Buitenlandse hulp bij vredesproces

Op 31 maart 1999 zei de Portugese minister van Buitenlandse zaken tijdens een bezoek aan Bissau 70 miljoen gulden toe voor het herstel van het binnenlands bestuur, gezondheidszorg en onderwijs. De Europese Commissie zou 15 miljoen gulden bijdragen voor de wederopbouw van de infrastructuur en van ziekenhuizen. Later in 1999 zou de Europese Unie nog 130 miljoen gulden ter beschikking stellen voor onder andere landbouwhulp. De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties riep op 6 april de partijen in de burgeroorlog op het vredesakkoord volledig uit te voeren en zo snel mogelijk verkiezingen te organiseren. Lidstaten van de VN werden uitgenodigd financieel bij te dragen in de kosten van de ECOMOG-waarnemerseenheden. Op 4 en 5 mei zou in Genève een donorconferentie ter wille van Guinee-Bissau georganiseerd worden in het kader van het Ontwikkelingsprogramma van de VN.

Parlement stelt president in staat van beschuldiging

Op 13 april 1999 kwam het parlement in Bissau voor het eerst na de laatste hervatting van de burgeroorlog bijeen, allereerst om alsnog het rapport over de wapensmokkel naar Casamance dat door de burgeroorlog niet gepubliceerd kon worden, te bespreken. Voormalig chef-staf van het leger Ansumane Mane, die werd ontslagen op grond van beschuldigingen rond deze smokkel, werd vrijgepleit en voorgesteld werd de schorsing van Mane van februari 1998, die aanleiding tot de burgeroorlog was, ongedaan te maken. Op 16 april besloot een meerderheid van 74 van de 100 parlementsleden dat president Vieira vervolgd diende te worden wegens wapensmokkel. In totaal werden veertig mensen in staat van beschuldiging gesteld, onder wie plaatsvervangend legerleider Afonso Te en voormalig minister van Defensie Samba Lamine Mane.

Aanbod tot bemiddeling in burgeroorlog Senegal

Interim-premier Fadul bood op 28 april 1999 aan te bemiddelen in het conflict rond de opstandige provincie Casamance in Senegal. Dit aanbod volgde op een boze reactie uit Dakar, nadat Fadul had gezegd dat een referendum in de opstandige streek een oplossing voor het probleem zou kunnen zijn. Fadul zei dat het in ieders belang was de destabilisatie in het gebied te beëindigen. Inmiddels weerstond de nieuwe regering president Vieira door de burgemeester van Bissau te ontslaan en de aanstelling van een nieuwe openbare aanklager door de president af te wijzen. Dit leidde tot troepenbewegingen in de hoofdstad die op een hervatting van de burgeroorlog konden wijzen.

Verkiezingsdatum bepaald

Als datum voor nieuwe verkiezingen werd op 4 mei 1999 bij presidentieel decreet 28

november 1999 bepaald. Op dezelfde dag vroeg premier Fadul aan de donorconferentie in Genève 130 miljoen dollar steun voor de wederopbouw van het land, die gedeeltelijk ook ter beschikking gesteld kon worden aan de regering die na de verkiezingen aan de macht zou komen. Als hoogste prioriteiten noemde premier Fadul de demobilisatie van het leger, de demilitarisering en een programma voor maatschappelijke reïntegratie.

President Vieira afgezet na negentien jaar

Nadat de avond tevoren schietpartijen waren uitgebroken rond het paleis van de president in Bissau, gaf de presidentiële garde zich op 7 mei 1999 over aan de opstandelingen onder leiding van Ansumane Mane die de rest van het land in handen hadden. Volgens de wapenstilstandsovereenkomst had deze garde, gevormd door 600 manschappen, ontwapend moeten worden. Bij de gevechten vielen ongeveer honderd doden. Door de overgave raakte president Vieira zijn laatste machtsbasis kwijt. Hij kreeg een vrijgeleide naar de Portugese ambassade. Met deze ontknoping eindigde een machtsstrijd van elf maanden, waarin Vieira alle binnenlandse bondgenoten kwijtraakte.

João Bernardo Vieira was in 1980 aan de macht gekomen in een staatsgreep, die een einde moest maken aan het proces van eenwording van Guinee-Bissau met Kaapverdië. Een streven dat officieel deel uitmaakte van het programma van de regeringspartij PAIGC die het land sinds de onafhankelijkheid had geleid. In de guerrilla had Vieira, opgeleid tot elektricien, de bijnaam 'Nino' gekregen. Na de staatsgreep die hem aan de macht bracht zette Vieira gaandeweg de marxistische pretenties van de PAIGC overboord. In 1994 werden verkiezingen onder een meerpartijenstelsel georganiseerd, die Vieira met een krappe meerderheid won. Al direct na deze verkiezingen klaagden politici over het oneerlijke verloop en Vieira kwam steeds meer geïsoleerd te staan nadat hij het land het Franse Afrikaanse blok had ingeloodst, wat met de aanneming van de CFA als valuta in 1997 werd bekroond. Steun van Franse ex-koloniën in West-Afrika vermocht zijn positie niet te redden. Bij de afronding op 7 mei 1999 van de staatsgreep bleek het anti-Franse karakter van de staatgreep. Ook het Franse culturele centrum in Bissau werd beschoten en het personeel ervan moest ook zijn toevlucht in de Portugese ambassade zoeken.

Voorzitter parlement nieuwe president

De interim-regering van Guinee-Bissau maakte na de afzetting van president Vieira bekend, dat de geplande verkiezingen van 28 november 1999 gewoon zouden doorgaan. Op 14 mei werd de voorzitter van het parlement en volgens de grondwet plaatsvervanger van de president, Malam Bacai Sanha als opvolger van Vieira ingezworen. De afgezette president die naar de Portugese ambassade was gevlucht, vroeg asiel aan in Portugal hetgeen hem werd toegestaan, maar een vrijgeleide naar het vliegveld om het land te verlaten kreeg hij niet. Het parlement hield vol dat Vieira berecht diende te worden in verband met de wapensmokkelaffaire, en tevens om de schade die het land had ondervonden door de interventie op zijn verzoek door Senegalese en Guinese militairen. Premier Fadul gaf als zijn persoonlijke mening te kennen dat hij de afgezette president wel wilde laten vertrekken, maar van een conflict in het overgangsbewind leek geen sprake.

(Vorige berichten pag. 260/2 e.v. - 1997)

ZUID-AFRIKA

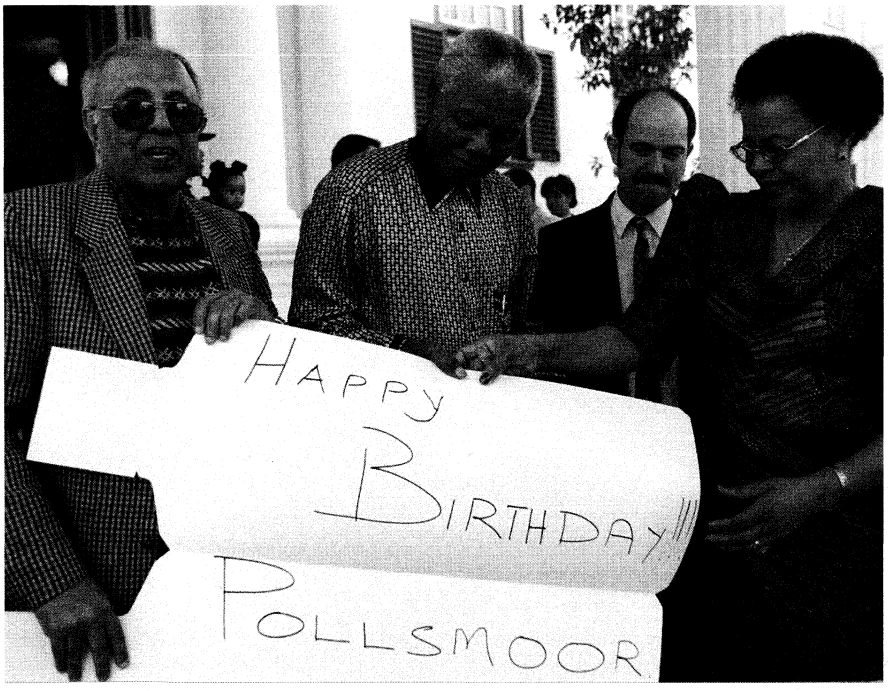
BINNENLAND

Mandela trouwt met Graça Machel

Op zijn tachtigste verjaardag, 18 juli 1998, trouwde president Mandela met Graça Machel (52), de weduwe van de Mozambikaanse president Samora Machel. De oecumenische dienst werd bijgewoond door aartsbisschop Desmond Tutu, de bisschop van Mandela's kerk en religieuze leiders van moslims en hindoes. Mevrouw Machel zou haar eigen naam blijven voeren en doorgaan met haar werk voor de VN.

Laatste troonrede Mandela schetst vooruitgang

Op 5 februari 1999 legde president Nelson Mandela in zijn laatste troonrede voor het Zuid-Afrikaanse parlement verantwoording af over de resultaten die zijn regering sinds haar aantreden in 1994 had bereikt. Van de bevolking had 30 procent toegang tot schoon drinkwater tegen 20 procent in 1994; 63 procent had elektriciteit tegen nog geen 40 procent in 1994. Het doel van 1 miljoen nieuwe huizen in 1999 zou niet bereikt

Op zijn tachtigste verjaardag, 18 juli 1998, trouwde president Nelson Mandela met Graça Machel, de weduwe van de vroegere president van Mozambique. Samen met gevangeniskameraad Ahmed Cathrada (l), zijn voormalige cipier Christo Brand (r) en zijn vrouw bekijkt Mandela de verjaardagspost. *(foto ANP)*

worden, maar 700.000 huizen waren af of in aanbouw. De regering deed volgens Mandela veel voor de gehandicapten, nieuwe sportfaciliteiten werden gebouwd en ruim eenderde van de huishoudens had telefoon. Er was een nieuw programma voor de teruggave of herverdeling van land en het onderwijs- en scholingsprogramma voor volwassenen bereikte zelfs meer mensen dan gepland. Door beter management en bestrijding van de corruptie boekte de regering een besparing van 350 miljoen rand (ruim 100 miljoen gulden).
De economische basis van Zuid-Afrika was gezond, al groeiden de binnen- en buitenlandse investeringen minder dan gewenst. De export nam toe en een Aziatische crisis was Zuid-Afrika bespaard gebleven. Volgens de president vanwege een geloofwaardig en gezond fiscaal en monetair beleid.
Mandela ging ook in op de strijd tegen de misdaad. Volgens de statistieken was de zware misdaad gestabiliseerd of zelfs verminderd. Het aantal moorden was sinds 1994 met 10 procent gedaald. Mandela haalde scherp uit naar de in zijn ogen godslasterlijke religieuze rechtvaardiging voor de golf van misdaad en geweld in de Kaap. Mandela was bezorgd over de corruptie en de raciale verdeeldheid in Zuid-Afrika.
Internationaal telde Zuid-Afrika mee. Mandela herinnerde aan de oorlogen en het lijden van de burgerbevolking in Angola, de Democratische Republiek Kongo, Soedan, Siërra Leone en Somalië.

Afscheid van het parlement en de strijdkrachten

Op 26 maart 1999 nam president Mandela in Kaapstad afscheid van het Zuid-Afrikaanse parlement in aanwezigheid van familieleden, diplomaten, bankiers, vakbondsleiders en politieke gevangenen die met hem op Robbeneiland hadden gezeten. Woordvoerders van alle partijen zwaaiden hem lof toe.
Op 27 april 1999 nam Mandela in Umtata in de Transkei waar hij in 1918 werd geboren, afscheid als opperbevelhebber van de Zuid-Afrikaanse strijdkrachten. Mandela dankte het leger voor zijn bijdrage aan de vreedzame overgang van apartheid naar een democratische staat. Hij noemde de strijdkrachten waarin het voormalige apartheidsleger en de guerrilla's van het ANC waren opgegaan, een symbool van het nieuwe Zuid-Afrika.

Aanloop naar de verkiezingen

Nieuwe kieswet

Op 17 september 1998 nam het parlement een nieuwe kieswet aan die geldt voor nationale, provinciale en gemeentelijke verkiezingen en bepalingen bevat over wie kiesgerechtigd is en wanneer, over de afbakening van kiesdistricten en het tellen van de stemmen. Ook noemt de wet een aantal maatregelen om verkiezingsfraude te voorkomen. Verkiezingen moeten minimaal zestig dagen tevoren worden aangekondigd en op één dag gehouden worden. Iedere staatsburger van Zuid-Afrika die een identiteitsbewijs met een streepjescode of een voorlopig ander identiteitsbewijs heeft, mag stemmen. Wie op de verkiezingsdag het land uit is, of niet thuis, kan niet stemmen.
Zuid-Afrika heeft een stelsel van representatieve vertegenwoordiging en de verkiezingen staan onder toezicht van een onafhankelijke kiescommissie, de IEC. Grote vertragingen bij de uitgifte van de nieuwe documenten met streepjescode zorgden voor grote onrust. De Nieuwe Nationale Partij ging bij de rechter in beroep tegen de bepaling dat Zuid-Afrikanen die in het buitenland verblijven, niet mogen stemmen.

Voorzitter kiescommissie neemt ontslag

Op 26 januari 1999 bevestigde de regering dat de voorzitter van de kiescommissie, rechter Johan Kriegler, die ook in 1994 de verkiezingen leidde, ontslag had genomen. Kriegler vond dat voor vrije en eerlijke verkiezingen enkele honderden miljoenen rand meer nodig waren. Bovendien steunde hij de juridische stappen van de oppositie tegen het nieuwe identiteitsbewijs voor de verkiezingen

Winnie Mandela hoog op lijst ANC

Ondanks het oordeel van de waarheidscommissie in 1998 dat Winnie Madikizela-Mandela (64), de ex-vrouw van president Mandela, verantwoordelijk was voor grove schendingen van de mensenrechten, werd zij op 15 februari 1999 toch als tiende geplaatst op de kandidatenlijst van het ANC voor de parlementsverkiezingen op 2 juni. Volgens de partij waren die misdaden mede te wijten aan het apartheidsregime dat haar constant lastig viel. Mandela had haar in 1994 tot vice-minister benoemd, maar haar een jaar later ontslagen wegens gebrek aan discipline. In 1996 scheidde hij van haar wegens ontrouw.
De oppositie reageerde furieus op de kandidaatstelling. Commentatoren betwijfelden of vice-president Thabo Mbeki mevrouw Mandela, die erg geliefd is onder de armen, een plaats in het nieuwe kabinet zou geven. Zij verwachtten dat Mbeki haar zou wegpromoveren.

Aantal deelnemende partijen 32

Bij de Kiescommissie stonden 32 politieke partijen geregistreerd op 3 maart 1999 toen president Mandela de verkiezingsdatum vaststelde op 2 juni 1999. Op 14 april 1999 ondertekende Mandela het formele besluit de verkiezingen op 2 juni te houden. Op de beurs schoot de rand omhoog.
De belangrijkste partijen waren:
- het African National Congress van president Mandela en vice-president Mbeki, dat de verkiezingen in 1994 gewonnen had met 62,6 procent,
- de Nieuwe Nationale Partij, de opvolger van de Nationale Partij,
- de Democratische Partij,
- de Inkatha Freedom Party (IFP), de partner van het ANC in de coalitieregering,
- de Verenigde Democratische Beweging onder leiding van Bantu Holomisa, de voormalige militaire leider van het thuisland Transkei, die een aantal jaren lid was van het ANC,
- het Pan-Africanist Congress (PAC),
- de African Christian Democratic Party (ACDP) en
- het Vrijheidsfront (FF).

Het ANC deed het goed in de opiniepeilingen en onder politieke waarnemers. Die dachten dat de partij weer meer dan 60 procent zou halen. Een tweederde meerderheid zou de mogelijkheid geven zelf de grondwet te veranderen. In de opiniepeilingen haalde de NNP 9 procent, de DP 5 evenals de IFP, de UDM leek goed voor 3 procent en de andere genoemde partijen kregen ieder niet meer dan 1 procent.

Moorden in verkiezingstijd

In de eerste week van de verkiezingscampagne werd op zaterdag 6 maart 1999 in Nyanga, een *township* bij Kaapstad, een ANC-lid om het leven gebracht. In de dagen daarop werden vier leden van de Verenigde Democratische Beweging (UDM) vermoord.

Van het beloofde politietoezicht om een herhaling van de vreselijke moordpartijen uit 1994 te voorkomen viel weinig te merken. Politieke waarnemers verwachtten nog meer geweld, vooral in KwaZulu-Natal en in de Oostelijke en de Westelijke Kaapprovincie, maar niet op dezelfde schaal als in 1994. Volgens hen had het geweld in Nyanga te maken met een strijd om land, water en elektriciteit. UDM-leider Bantu Holomisa riep zijn aanhangers op tot terughoudendheid.

Verkiezingsthema's

Op 29 maart 1999 publiceerde het ANC zijn verkiezingsmanifest. Centraal daarin stond het programma van vice-president Mbeki voor sociaal-economische veranderingen gericht op het verbeteren van de leefomstandigheden van de miljoenen zwarte Zuid-Afrikanen die onder de apartheid verstoken waren van basisvoorzieningen als werk, onderdak, water, elektriciteit, onderwijs en gezondheidszorg. Het economische programma stond in dienst van die doelstelling: stimulering van productieve investeringen, o.a. in samenspraak met de grote staatsbedrijven als elektriciteitsmaatschappij ESCOM, een realistisch inflatiecijfer, een concurrerende koers van de rand, nauw overleg tussen regering en centrale bank, beheersing van het begrotingstekort en meer nadruk op lange termijnplanning van de kapitaalbehoeften van de overheid, verbetering van de belastinginning, lagere belastingen voor de lage- en middeninkomens en bestrijding van belastingontduiking. Het ANC wilde de komende periode meer huurwoningen bouwen en het subsidieprogramma uitbreiden. Het wilde een betaalbare en toegankelijke nationale gezondheidszorg, die voor een deel gefinancierd moest worden uit een nieuwe nationale ziektekostenverzekering. Voorlichting over HIV en aids zou prioriteit krijgen.

Uitslag landelijke verkiezingen 2 juni 1999

	procent	zetels
African National Congress (ANC)	66,4	266
Democratic Party (DP)	9,6	38
Iquembu Lenatha Yenkululeko/ Inkatha Freedom Party (IFP)	8,6	34
Nieuwe Nationale Partij (NNP)	6,9	28
United Democratic Movement (UDM)	3,4	14
African Christian Democratic party (ACDP)	1,4	6
Vryheidsfront/ Freedom Front (VF)	0,8	3
United Christian Democratic Party (UCDP)	0,8	3
Pan-Africanist Congress of Azania (PAC)	0,7	3
Federal Alliance (FA)	0,5	2
Minority Front (MF) 0,3		1
Afrikaner Eenheidsbeweging (AEB)	0,3	1
Azanian People's Organisation (AZAPO)	0,2	1

De oppositie bestreed het ANC in de campagne vooral vanwege de werkeloosheid, de misdaad en de corruptie. Voor dat laatste thema was het ANC niet ongevoelig. Bij de voorstelling van de kandidaat-premiers voor de negen provincies viel op dat de premiers van Gauteng (het gebied rond Johannesburg) en Mpumulanga niet mochten terugkeren vanwege beschuldigingen van corruptie en misbruik van buitenlands donorgeld.

Vredespact in Kwazulu-Natal

Op 15 mei 1999 sloten leiders van ANC en Inkatha in Durban een overeenkomst om geweldsuitbarstingen in de aanloop naar de verkiezingen te voorkomen. De ondertekening van de gedragscode voor de verkiezingen werd bijgewoond door honderden aanhangers van beide partijen. Vergeleken met de verkiezingen in 1994 verliep de aanloop naar die van 1999 vreedzaam, ook in Natal waar de strijd tussen Inkatha en ANC 20.000 doden had gekost vanaf het midden van de jaren tachtig tot 1994.

Boycotoproep aan islamitische kiezers

Op 18 mei 1999 deed de *Islamic Unity Convention*, die zei de helft van de 1,2 miljoen islamieten in Zuid-Afrika te vertegenwoordigen, een oproep aan haar achterban de verkiezingen te boycotten. De organisatie was teleurgesteld in het ANC, dat volgens hen het racisme eerder had versterkt dan opgeruimd en dat met het toestaan van abortus op verzoek en het afschaffen van de doodstraf, alle moreel besef had verloren. Ook in de andere partijen had men geen vertrouwen. Het was niet duidelijk of de islamitische bevolking massaal gehoor zou geven aan de oproep. Mocht dat zo zijn, dan zou dat grote gevolgen hebben voor de uitslag in de Westelijke Kaapprovincie en het evenwicht tussen het ANC en de andere partijen. Het kwam het ANC daarom niet slecht uit dat de Saoedische kroonprins Abdullah op bezoek in Zuid-Afrika voor een handelsmissie, bereid bleek de islamitische kiezers op te roepen te gaan stemmen op het ANC van Nelson Mandela, 'een groot leider' met 'veel respect voor de Islam'.

ANC haalt net geen tweederde meerderheid

De verkiezingen op 2 juni 1999 werden een overwinning voor het ANC. De partij haalde 66,4 procent van de stemmen, goed voor 266 van de 400 zetels, op 1 zetel na een tweederde meerderheid. In 1994 had het ANC nog 62,7 procent gehaald, terwijl het in opiniepeilingen enkele maanden voor de verkiezingen gedaald was tot 53 procent. Een tweederde meerderheid zou het ANC in staat gesteld hebben de grondwet te wijzigen zonder overleg met andere partijen. Mbeki maakte echter duidelijk vast te willen houden aan de grondwet.

De opkomst was hoog, bijna 90 procent van de geregistreerde kiezers ging naar de stembus. Volgens waarnemers waren de verkiezingen goed georganiseerd en eerlijk verlopen. Een opiniepeiling wees uit dat 96 procent van de Zuid-Afrikaanse bevolking het daarmee eens was.

Opvallend was de ineenstorting van de NNP, de opvolger van de Nationale Partij. NNP leider Marthinus van Schalkwijk, had geprobeerd zijn partij tot een multiraciale oppositiepartij om te vormen maar had daar weinig succes mee. De NNP zakte van ruim 20 procent in 1994 naar 6,9 procent en was niet langer de grootste oppositiepartij. Die rol werd overgenomen door de Democratic Party. Die groeide van 1,7 procent in 1994 naar 9,5 procent; een stijging die behalve uit het falen van de NNP vooral te verklaren was uit de agressieve stijl van oppositie voeren van Tony Leon. Inkatha bleef met 8,6 procent de derde partij.

ANC minder succesvol in de provinciale verkiezingen

Minder succesvol was het ANC in de provinciale verkiezingen. In KwaZulu-Natal bleef Inkatha de grootste partij (42 procent tegen het ANC 39), wat ze vooral te danken had aan haar aanhang op het platteland in het noorden van de provincie. De coalitie tussen Inkatha en ANC zou daar zeker worden voortgezet. In de Westelijke Kaap werd het ANC de grootste partij met 42 procent, maar het provinciebestuur kwam in handen van een coalitie van Democratic Party, Nieuwe Nationale Partij, en de Christian Democratic Party, die samen 53 procent van de zetels hadden

behaald. Het ANC bleef tot woede van de partij en haar achterban, en tot teleurstelling van sommige NNP-leiders, die liever een grote coalitie met het ANC hadden gesloten, buiten het provinciebestuur.

Reacties op de uitslagen

In zijn overwinningstoespraak, die begon en eindigde met 'het volk heeft gesproken', zei de toekomstige president Mbeki dat het scheppen van werk en inkomen centraal zou staan in zijn beleid. Hij wilde daarbij vasthouden aan zijn *GEAR* programma (groei, werkgelegenheid en herverdeling), tot tevredenheid van ondernemers. Voor die banen en dat inkomen wilde hij buitenlands kapitaal aantrekken. Waarnemers waren van oordeel dat de hervorming van de arbeidswetgeving en de versnelde privatisering van overheidsbedrijven daaraan zouden bijdragen. De vraag was wel hoe de bondgenoten van het ANC, de vakcentrale COSATU en de communistische partij zouden reageren.
Andere commentatoren wezen erop dat het ANC door zijn grote meerderheid, door het ineenstorten van de NNP en het wegvallen van allerlei wettelijke beperkingen waaraan de overgangsregering van 1994 nog gebonden was geweest, zich duidelijker zou kunnen doen gelden als de partij van de arme zwarte meerderheid, zonder dat ze haar aantrekkingskracht op de zwarte middenklasse zou verliezen. Volgens sommigen was Zuid-Afrika op weg naar een tweepartijenstaat, waarbij centrumlinks in de vorm van het ANC aan de macht was en de centrumrechtse oppositie zich zou gaan formeren rond de *Democratic Party*.

Waarheidscommissie komt met eindrapport

Laatste activiteiten

Op 31 maart 1998 verzette de familie van antiapartheidsactivist Steve Biko zich tegen een amnestie voor vijf voormalige leden van de geheime dienst die verantwoordelijk waren voor zijn dood. In 1977 overleed Biko in een cel aan hersenletsel.

Op 6 mei 1998 maakte de commissie een eerste lijst van officiële slachtoffers van de apartheid bekend: 700 mensen kregen bericht dat ze schadevergoeding konden eisen. Het Hooggerechtshof keurde op 8 mei 1998 een collectieve amnestie af voor 37 leiders van het ANC, waaronder vice-president Thabo Mbeki.

Op 8 juni 1998 begon de commissie aan haar laatste grote onderwerp, het chemische en biologische wapenprogramma van de apartheidsregering met plannen om zwarte vrouwen onvruchtbaar te maken, de productie van grote hoeveelheden drugs en het inzetten van vergiftigde chocolade en whisky. Directeur Wouter Basson deed onthullingen over de chemische oorlogvoering.

Op 18 juni accepteerde de leider van de Afrikaner Weerstandsbeweging (AWB), Eugene TerreBlanche de morele en politieke verantwoordelijkheid voor bomaanslagen vlak voor de verkiezingen van 1994, waarbij 21 mensen omkwamen.

Op 23 juni stortte president Mandela's nieuwe vrouw Graça Machel in tijdens een hoorzitting van de commissie achter gesloten deuren naar de rol van het Zuid-Afrikaanse leger bij het neerstorten van het vliegtuig van haar eerste man, de Mozambikaanse president, Samora Machel.

Tijdens het proces dat tegen de voormalig president P.W. Botha werd gevoerd omdat hij weigerde te getuigen voor de Waarheidscommissie, vertelde de voormalig leider van een speciale eenheid, Eugene de Kock, dat Botha opdracht had gegeven voor aanvallen op de antiapartheidsbeweging. Volgens de voormalig minister van Politie en de enige apartheidsminister die amnestie had gevraagd, Adriaan Vlok, had Botha opdracht gegeven tot de bomaanslag op een gebouw van een kerkelijke antiapartheidsorganisatie. Op 8 september 1998 zei Johan Coetzee, een hoge politieofficier uit de tijd van de apartheid, dat Botha bevel had gegeven voor de bomaanslag op het kantoor van het ANC in Londen in 1982. Inmiddels was de voormalige staatspresident op 21 augustus schuldig bevonden aan minachting van de rechter, omdat hij weigerde te getuigen tegenover de Waarheidscommissie over de opdrachtgevers voor de martelingen, moorden en bomaanslagen op zwarte activisten in de jaren tachtig.

Eindrapport klaar

Op 29 oktober 1998 overhandigde aartsbisschop Desmond Tutu het eindrapport van de Waarheids-en Verzoeningscommissie aan president Mandela, die het met 'al zijn tekortkomingen' in ontvangst nam. De belangrijkste conclusies waren dat:

- het rapport de internationale rechtsopvatting onderschreef dat apartheid een misdaad tegen de menselijkheid was;
- het apartheidsregime, het ANC en andere oppositiegroepen zich in de tijd van de apartheid schuldig hadden gemaakt aan grove schendingen van de mensenrechten;
- de meeste Zuid-Afrikaanse bedrijven van de apartheid hadden geprofiteerd en mensenrechten hadden geschonden. De commissie adviseerde extra belastingen te heffen op grote bedrijven om de armoede te bestrijden die het gevolg was van de apartheid;
- voormalig president P.W. Botha, president Mandela's ex-vrouw Winnie Madikizela-Mandela en Inkatha-leider Mangosuthu Buthulezi verantwoordelijk waren voor grove schendingen van de mensenrechten;
- de verantwoordelijken vervolgd moesten worden, indien ze niet om amnestie gevraagd hadden of wanneer die hen geweigerd was.

Kritiek op het rapport

De belangrijkste politieke partijen waren ontevreden over het rapport. Het ANC had via de rechter vergeefs geprobeerd publicatie tegen te houden, omdat het vond dat het een verkeerd beeld schetste van de strijd tegen de apartheid. De Nationale Partij vond dat de commissie weinig oog had voor de angst van blanke Zuid-Afrikanen voor het communisme en voor de rol van de laatste blanke regering bij het afschaffen van de apartheid. De commissie zou te dicht bij het ANC hebben gestaan. Voormalig president De Klerk was er via de rechter in geslaagd het hoofdstuk over zijn verantwoordelijkheid voor misdaden van het apartheidsregime voorlopig uit het rapport te houden. Inkatha verwierp de beschuldiging dat partijleider Buthulezi verantwoording droeg voor mensenrechtenschendingen.

Algemene amnestie voor apartheidsmisdaden verworpen

Op 6 december 1998 verwierp president Mandela een pleidooi van de oppositie voor een algemene amnestie voor misdaden uit

de apartheidsperiode. Het Openbaar Ministerie was al bezig met de voorbereidingen voor een proces tegen zes generaals uit die tijd. De Waarheidscommissie had de bevoegdheid amnestie te verlenen aan diegenen die de volledige waarheid vertelden over hun misdaden. Anderen zouden berecht worden. Hoewel de commissie haar onderzoeksrapport al had gepubliceerd ging zij nog maanden door met hoorzittingen om mensen de gelegenheid te geven te getuigen om zo in aanmerking te komen voor amnestie. Dat werd enigszins vertraagd door de diefstal van opnameapparatuur op 28 januari 1999.

ANC bepleit amnestie voor organisaties

Een woordvoerder van het ministerie van Justitie bevestigde op 24 mei 1999 tegen over *Reuters* dat vice-president Thabo Mbeki voorstander was van het verlenen van amnestie aan groepen en organisaties die zich in de strijd voor of tegen apartheid aan schendingen van de mensenrechten hadden schuldig gemaakt, in plaats van alleen aan individuele personen en dan nog alleen na een gedetailleerde bekentenis. Toen de Waarheidscommissie nog met haar werk moest beginnen was het ANC nog tegen een blanco amnestie voor organisaties. De Commissie zelf en deskundigen als Brandon Hamber van het Centrum voor de Studie van Geweld en Verzoening wilden vasthouden aan die individuele amnestiemogelijkheid op voorwaarden om duidelijk te maken dat Zuid-Afrika een rechtstaat was geworden. Strafvrijwaring voor wie niet voor de commissie had willen getuigen, zou volgens hen het proces van verzoening niet ten goede komen en een vrijbrief geven voor politiek en crimineel geweld. Volgens de krant *Citizen* zou Mbeki de groepsamnestie willen laten gelden voor generaals van politie en leger en voor Inkatha, die alle weigerden mee te werken met de Waarheidscommissie.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Noodplan voor bestrijding werkeloosheid

Op 25 juni 1998 presenteerde de regering een noodplan voor de bestrijding van de werkeloosheid dat per jaar minstens 350.000 banen moest opleveren. Met concrete werkscheppende maatregelen op de korte termijn in bijvoorbeeld de toeristenindustrie en een werkgelegenheidsbeleid en structurele veranderingen voor de middellange en lange termijn wilde de regering die banen scheppen. Ze dacht aan verbetering van onderwijs en opleidingen, openbare werken, arbeidsplaatsensubsidies, een grotere flexibiliteit op de arbeidsmarkt, terugdringing van discriminatie en ondersteuning van het midden- en kleinbedrijf.
Een uitvloeisel van het noodplan was de presidentiële banentop op 30 oktober 1998. Daar presenteerde Alec Erwin, de minister van Handel en Industrie, plannen om meer banen te scheppen in Zuid-Afrika door de bouw van 50.000 tot 150.000 huizen. Om de vraag naar binnenlandse producten te stimuleren stelde Erwin een 'Koop Zuid-Afrikaanse Waar'-campagne voor. Het geld voor alle plannen zou moeten worden opgebracht door werkgevers, werknemers, overheid, pensioenfondsen en institutionele beleggers.

Financiële problemen ngo's

In juni 1998 bekritiseerden vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties (ngo's) de krenterige opstelling van Zuid-Afrikaanse ondernemingen, die donaties zagen als filantropie in plaats van als een investering in de toekomst. Het versterken van de sociale cohesie zou ook in hun eigen belang zijn. De ngo's staken ook de hand in eigen boezem. De bedrijfsvoering van de ngo's moest verbeterd worden; reis- en personeelskosten slokten een te groot deel van het budget op, terwijl hun financiële situatie zou verbeteren door een beter beheer van tegoeden en een verbetering van hun fiscale en juridische status.

In de nadagen van het apartheidsregime hadden buitenlandse regeringen, particuliere stichtingen en lokale ondernemingen grote sommen geschonken aan ngo's die werkten voor de slachtoffers van de apartheid. Na het einde van de apartheid nam die gulheid af omdat de nieuwe regering allerlei sociale verplichtingen op zich nam. Buitenlandse donoren vonden prioriteiten elders in de wereld en het Zuid-Afrikaanse bedrijfsleven liet het afweten. Het aantal ngo's dat zich richtte op alfabetisering, gezondheidsvoorlichting, armoede, landhervorming en het milieu groeide daarentegen sterk want de sociale problemen in Zuid-Afrika waren nog steeds groot.

Afslanking overheidsapparaat

In overleg met de vakbonden, die massaontslagen afwezen gezien de hoge werkeloosheid, besloot de regering op 12 mei 1999 een onafhankelijk nationaal onderzoek te laten doen naar de vaardigheden en de dienstverlening van de overheidsdienst om die te reorganiseren en tegelijkertijd te proberen het aantal ontslagen te beperken door herplaatsing en bijscholing. Ontslagen zouden echter niet te vermijden zijn.
Een onderdeel van de erfenis die het apartheidsbewind had nagelaten was een enorm ambtenarenapparaat. De overheidsdienst was een beschermde werkplek geweest voor arme of minder gekwalificeerde blanken en vanaf de jaren zestig was daar de ambtenarij van de thuislanden bijgekomen. Na 1994 had de regering het aantal overheidsbanen al met 150.000 ofwel 13 procent kunnen verminderen, maar een verdere afslanking was nodig. Volgens minister van Financiën Trevor Manuel kon de regering zich de huidige omvang van het ambtenarenapparaat niet veroorloven als het ook nog de lonen wilde verhogen en de kwaliteit van de dienstverlening verbeteren.

Onderzoek corruptie levert 500 miljoen rand op

Volgens een op 10 februari 1999 verschenen tussentijdsrapport van een speciale onderzoekscommissie onder leiding van rechter Heath had onderzoek naar twintig fraudezaken in de overheidssector in de periode tussen april en november 1998 geleid tot de terugvordering van 501 miljoen rand (82 miljoen dollar). De commissie zou graag de bevoegdheid krijgen zelf dergelijke onderzoek te starten zonder expliciete opdracht van de president.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Aanvullende begroting nodig door tegenvallende economie

Op 6 november 1998 keurde het parlement een aanvullende begroting van 2,5 miljard rand goed voor versterking van de nationale overheid, aanschaf van schoolboeken en betere arbeidsvoorwaarden voor het overheidspersoneel. ANC-minister van Financiën, Trevor Manuel kreeg ook 1,2 miljard rand extra voor rente en aflossing van schulden. Het overheidstekort

steeg daardoor uiteindelijk tot 3,7 procent van het bbp.
In juni 1996 had de Zuid-Afrikaanse regering *GEAR* (Groei, Werkgelegenheid en Herverdeling) als uitgangspunt van haar beleid gekozen. Hervormingen moesten plaatsvinden binnen de kaders van een markteconomie. Om Zuid-Afrika aantrekkelijk te maken voor buitenlandse investeerders moest de munt, de rand, stabiel zijn en moest het overheidstekort omlaag. Manuel had zich in zijn begroting voor het fiscale jaar 1998-1999 voorgenomen het begrotingstekort tot 3,5 procent terug te brengen, maar dat voornemen moest hij laten varen toen Zuid-Afrika te maken kreeg met de effecten van de crisis in Azië, een belangrijke afzetmarkt voor Zuid-Afrikaanse grondstoffen. Door die dalende export steeg de werkeloosheid tot ruim 30 procent en daalde de economische groei tot 0,2 procent in plaats van de verwachte 3 procent.

Begrotingstekort 1998 -1999 toch lager

Maria Ramos, de directeur-generaal van het ministerie van Financiën maakte op 15 april 1999 bekend dat het begrotingstekort in het op 28 februari afgelopen begrotingsjaar was uitgekomen op 3,3 procent in plaats van op de voorspelde 3,7 of zelfs de gevreesde 3,9 procent. Dat was te danken aan een sterk verbeterde belastingontvangst en een strenge controle op de uitgaven.

Begroting 1999/2000 gepresenteerd

Op 17 februari 1999 presenteerde minister van Financiën, Trevor Manuel, de laatste begroting onder president Mandela. De uitgaven voor sociale zaken gingen omhoog en moesten betaald worden uit een verhoging van de belasting op tabak en alcohol en een vermindering van de aftrekposten voor de hogere inkomens. Daar stond tegenover een verlaging van de vennootschapsbelasting en van de inkomstenbelasting voor inkomensgroepen onder 55.000 rand (ongeveer 18.000 gulden). De voorstellen waren budgettair neutraal en beleggers en vakbonden waren tevreden.
Manuel streefde voor het begrotingsjaar 1999/2000 naar een economische groei van 1,8 procent van het bbp, en een begrotingstekort van 3,5 procent. In 1998/1999 was de groei op 0,1 procent uitgekomen. Om die 1,8 procent groei te realiseren was hij afhankelijk van een sterke banengroei in de particuliere sector, omdat hij om het begrotingstekort te beperken tot 3,5 procent zowel het leger als het ambtenarenapparaat flink moest uitdunnen. Onderwijs, welzijn en gezondheidszorg waren zowel in 1998 als in 1999, afgezien van rente en aflossing van de staatsschuld, de belangrijkste uitgavenposten op de begroting, daarna kwamen pas justitie en defensie. De uitgaven op die terreinen zouden echter de komende jaren flink stijgen.

Onzekerheid over verdere renteverlaging

Vier grote Zuid-Afrikaanse banken verlaagden op 8 april 1999 hun particuliere disconto en hypotheekrente met 1 procent tot 19 procent. Medio 1998 was er als gevolg van de financiële crisis in Zuidoost-Azië en andere markten fors gespeculeerd tegen de rand, waardoor het particuliere disconto was opgelopen tot 25,5 procent en de economie in een recessie dreigde te geraken. De rand was sindsdien tamelijk stabiel gebleven en het officiële disconto was gedaald, waardoor ook de particuliere banken met hun rente omlaag konden. Een verdere daling zou mogelijk zijn, maar veel deskundigen hielden het erop dat die pas na juni zou komen door de onzekerheid over mogelijk geweld bij de verkiezingen.

Gill Marcus directeur van de centrale bank

Op 30 april 1999 benoemde de regering vicc-minister Gill Marcus van Financiën tot directeur van de *Reserve Bank*, de centrale bank van Zuid-Afrika. Marcus die per 1 juli de aftredende Chris de Swardt opvolgde, was na haar aantreden als vice-minister verantwoordelijk voor de succesvolle reorganisatie van de belastingdienst. Marcus zou terugtreden uit de leiding van het ANC. Een ander voormalig ANC-lid en minister van Arbeid, Tito Mboweni, werd op 7 augustus de opvolger van president-directeur Chris Stals.

JUSTITIE

Misdaadcijfers stijgen

Op 28 april 1999 maakte het Ministerie voor Veiligheid en Beveiliging bekend dat voor het eerst sinds het gewelddadige Kerstvakantieseizoen van 1994-1995 het aantal moorden weer was gestegen. Toen lag het op 17,4 per 100.000 mensen. In 1998 was het gedaald tot 15,1 en in 1999 lag het weer op 15,9. Niet alleen het aantal moorden en pogingen tot moord was toegenomen, ook het aantal autodiefstallen, gewapende roofovervallen en inbraken. Die waren voor de welgestelde Zuid-Afrikanen reden om wapens te dragen en hun huizen in forten te veranderen. President Mandela riep de blanken op het probleem niet te overdrijven, maar alle partijen maakten de misdaadbestrijding tot een belangrijk thema in de verkiezingsstrijd. Enkele ANC-ers wezen erop dat nu ook de blanken bloot stonden aan het geweld waar de zwarte bevolking mee geconfronteerd was tijdens de apartheid. Het aantal verkrachtingen bleef op het niveau van 31,8 per duizend mensen, het hoogste ter wereld.
Het ministerie wees erop dat het aantal moorden in het Kerstseizoen altijd hoog is door gevechten tussen trekarbeiders die naar hun dorp terugkeren en door een grotere alcoholconsumptie. Een van de meest gewelddadige gebieden in Zuid-Afrika is de vlakte ten oosten van Kaapstad, de zogenaamde Cape Flats, met de zwarte *townships* Kayelitsha en Guguletu. In de eerste drie maanden van 1998 werden in de hele westelijke Kaapprovincie 868 mensen vermoord en 1084 pogingen tot moord gedaan. De stijging van de misdaad leidde tot steun onder grote delen van de bevolking voor een hard politieoptreden. Zo leidde een Britse documentaire over blanke politieagenten die zwarte verdachten van autodiefstal sloegen, tot een golf van steunbetuigingen aan de politie.

PAGAD: misdaadbestrijders of terroristen?

Op 8 januari 1999 werd Yussuf Jacobs (22) door een plastic politiekogel in het hoofd getroffen tijdens een demonstratie in Kaapstad tegen het bezoek van de Britse premier Tony Blair. Jacobs was lid van PAGAD, *People Against Gangsterism and Drugs*, een organisatie die enkele jaren geleden was opgericht door islamitische bewoners van de krottenwijken rond Kaapstad om de misdaad te bestrijden waar de politie niet durfde te komen. PAGAD werd in verband gebracht met de moord op bekende gangsters, maar ook met aanslagen op zakenlieden en gematigde islamitische geestelijken. Justitie kon de betrokkenheid van PAGAD echter niet bewijzen.

PAGAD ontwikkelde zich tot een militante moslimorganisatie. De demonstratie tegen Blair volgde op de Britse deelname aan de westerse luchtaanvallen op Irak in december 1998. De politie verdacht PAGAD van de bomaanslag op het Planet Hollywood restaurant in Kaapstad op 21 augustus 1998 na de Amerikaanse aanvallen op doelen in Soedan en Afghanistan en van de autobom die op Nieuwjaarsdag 1999 ontplofte in Kaapstad. De politie had echter geen harde bewijzen. De aanslag in Kaapstad was indertijd opgeëist door een organisatie die zich Moslims Tegen Wereldwijde Onderdrukking noemde.
Op de begrafenis van Jacobs dreigde PAGAD-leider Abdus Salaam Ibrahim met een oorlog tegen leger en politie. Op 1 en 3 februari arresteerde de politie in totaal elf leden van PAGAD wegens verboden wapenbezit en het hebben van een video met beelden van politiebureaus. Enkele dagen eerder waren het hoofdbureau van politie en wijkbureaus door bommen getroffen waarbij elf gewonden vielen. Volgens de Nationale inlichtingendienst NIA waren de aanslagen uitgevoerd door moslimmilitanten die in het Midden-Oosten waren opgeleid door Hezbollah. De vice-minister van Inlichtingenzaken, Joe Nhlanhla, zei dat een handvol moslimmilitanten probeerden het land te destabiliseren en dat ze daarbij gebruik maakten van de paraplu van PAGAD. Dat ontkende die beschuldigingen, maar suggereerde dat een geheimzinnige organisatie probeerde de Westelijke Kaap te ontregelen met het oog op de nationale verkiezingen in juni 1999.

Nadat bekend was geworden dat een van de gearresteerden, Ayub Mungalee, een betaalde informant was van de NIA, beweerde PAGAD-woordvoerder Cassiem Parker, dat de politie achter de bomaanslagen zat. Mungalee verklaarde voor de rechter dat de NIA hem gevraagd had explosieven van Kaapstad naar Johannesburg te brengen.

Gevangenissen overvol

Minister van Justitie Dullar Omar zei op 5 mei 1998 dat de Zuid-Afrikaanse gevangenissen overvol waren. Er zaten 143.000 mensen achter de tralies, hoewel de gevangenissen slechts berekend waren op 99.000 gevangenen. Eenderde van de gevangenen was nog niet veroordeeld. Ze zaten vast omdat ze hun borgtocht niet konden betalen.

Discussie over invoering doodstraf

Het grote aantal gevallen van moord en verkrachting deed de discussie over herinvoering van de doodstraf oplaaien. Omdat de politie overwerkt was en slecht opgeleid en betaald werd, leek de doodstraf een effectief afschrikkingsmiddel. In een televisieprogramma op 18 april 1998 wees vice-president Thabo Mbeki, de vermoedelijke opvolger van Nelson Mandela, de doodstraf echter resoluut van de hand. Het ANC was tegen het doden van mensen. Bovendien gingen de zwarte *townships* tijdens de apartheid ook gebukt onder talrijke moorden en verkrachtingen. De doodstraf vormde daarvoor blijkbaar geen beletsel. De regering wilde de politie versterken en het illegale wapenbezit bestrijden. Een grotere kans gepakt en veroordeeld te worden werkte volgens Mbeki veel afschrikwekkender dan de doodstraf.

Dominee Boesak veroordeeld

Op 24 maart 1999 werd dominee Allan Boesak door het gerechtshof van Kaapstad veroordeeld tot zes jaar gevangenisstraf wegens verduistering van 1,3 miljoen rand (ongeveer 400.000 gulden) die de Amerikaanse zanger Paul Simon, de Zweedse ontwikkelingsorganisatie SIDA en ander buitenlandse donoren hadden geschonken voor de slachtoffers van apartheid. Zowel binnen als buiten het gebouw werd Boesak gesteund door talrijke aanhangers. Boesak kondigde aan in beroep te gaan. Rechter Foxcroft erkende de verdiensten van Boesak in de strijd tegen de apartheid, maar hij vond het misdrijf te zwaar om met een voorwaardelijke veroordeling af te doen. Ook minister van Justitie Omar erkende de verdiensten van Boesak, maar vond dat het recht zijn loop moest hebben.

ONDERWIJS

Herschrijving recente geschiedenis

Op 5 mei 1998 gaf het ANC de jonge historicus Nhlanhla Ndebele (30) opdracht de geschiedenis van Zuid-Afrika te herschrijven op basis van het omvangrijke ANC-archief. Dat was na 1994 teruggebracht naar Zuid-Afrika en berustte sindsdien bij de Universiteit van Fort Hare in de Oostelijke Kaap. Ooit studeerde Mandela daar rechten. Het project bestreek de periode vanaf de oprichting van het ANC in 1912. Het onderzoek werd gefinancierd door British Aerospace.

Scholingsfonds voor werknemers

Op 16 maart 1999 nam het parlement een belastingwet aan die ondernemingen verplicht 0,5 procent en in 2001 1 procent van hun loonsom af te dragen aan een fonds, de *National Skills Development Agency* waaruit de scholing van werknemers wordt betaald.

Schuldenproblematiek bedreigt onderwijskansen

In een reactie op 22 maart 1999 op het rapport *Education Now — Break the cycle of poverty* van de Britse hulporganisatie *Oxfam* dat waarschuwde dat het sociaal-economisch herstel van Afrika in de 21e eeuw wordt bedreigd door het ontbreken van voldoende opgeleide mensen omdat er te weinig geld gestoken wordt in het onderwijs, ondersteunde Graça Machel, de vrouw van president Mandela, de oproep tot kwijtschelding van schulden.

GEZONDHEID EN ZORG

Strenge tabakswet

Op 23 oktober 1998 keurde de Gezondheidscommissie van het parlement een wet goed die roken op openbare plaatsen verbiedt en een einde maakt aan advertenties en sponsoring van de tabaksindustrie. Tegenstanders noemden de wet een slordige samenvatting van Canadese en Australische wetten en wezen op de nadelige gevolgen voor de economie.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Teruggave van onteigend land

Op 18 september 1998 maakte de commissie die de aanspraken op teruggave van land beoordeelt van mensen die tijdens het apartheidsbewind van hun grond zijn verdreven, bekend dat ongeveer 155.000 hectare was teruggeven aan een kleine 28.000 mensen. Het ging om mensen die het slachtoffer waren geworden van de Groepsgebiedenwet en de gedwongen hervestiging in *townships*. Ook de nazaten van de in de jaren zeventig verdreven inwoners van de multiraciale wijk District Six in Kaapstad kregen hun land terug.

Zuid-Afrika

Recht op informatie

Op 10 juli 1998 diende de regering een wetsvoorstel in, de *Open Democracy Bill*, dat de burgers toegang verschaft tot databestanden van overheid en particuliere instituties en bescherming biedt aan mensen die informatie verschaffen over corruptie, inefficiëntie of erger bij de overheid. Het wetsvoorstel is een uitwerking van het grondwetsartikel over meer openheid bij overheid en bedrijfsleven, en biedt mensen de gelegenheid wijzigingen aan te brengen in dossiers die over hen werden bijgehouden. Het voorstel maakt een uitzondering voor gegevens over de nationale veiligheid, rechercheonderzoek en databestanden met vertrouwelijke persoonlijke of commerciële informatie.

MILITAIRE ZAKEN

Grote wapenorder

Op 2 maart 1998 tekenden de ministers van Defensie van Zuid-Afrika en Canada, Modise en Eggleton een beginselakkoord over samenwerking op militair-industrieel terrein. Zuid-Afrika wilde de komende tien jaar ongeveer vier miljard gulden uitgeven aan nieuwe korvetten, onderzeeërs, tanks, straaljagers en helikopters. Behalve Canada hadden ook andere landen aanbiedingen gedaan.
Op 18 november 1998 maakte vice-president Mbeki bekend dat de regering een voorkeur had voor de offertes van firma's uit Groot-Brittannië, Zweden, Duitsland en Italië. De regering verwachtte dat de contracten de Zuid-Afrikaanse industrie 36 miljard gulden aan opdrachten zouden opleveren en 65.000 nieuwe banen. Tegenstanders vonden dat de regering het geld beter aan onderwijs, gezondheidszorg en welzijn kon besteden omdat volgens hen de echte bedreiging voor Zuid-Afrika niet van buitenaf kwam, maar van de armoede in het land zelf. Economen verwachtten wel een aanzienlijke stimulans voor de economie van het wapenprogramma, mits het aantal soldaten volgens plan met 20.000 zou dalen tot 70.000.

Strijdkrachten krijgen zwarte opperbevelhebber

Op 29 mei 1998 werd luitenant-generaal Siphiwe Nyanda (48) geïnstalleerd als opperbevelhebber van de Zuid-Afrikaanse strijdkrachten (leger, marine, luchtmacht, militaire inlichtingendienst). Siphiwe Nyanda, voormalig bevelhebber van Umkhonto we Sizwe, het guerrillaleger van het ANC, volgde generaal Georg Meiring op die moest aftreden nadat hij een rapport had overhandigd aan president Mandela over een — naar later bleek niet bestaande — linkse samenzwering van hoge zwarte officieren en politici om zijn regering omver te werpen. Tot de vermeende samenzweerders zouden behoren Nyanda en Winnie Mandela.

Geen geheim akkoord met Libië

Zuid-Afrika ontkende op 22 juni 1998 een bericht van de Britse *Sunday Telegraph* dat het een geheim akkoord had gesloten met Libië voor de levering van 500 miljoen dollar aan vliegtuigonderdelen in ruil voor goedkope olie.

Zuid-Afrika verkocht wapens aan 38 staten

Op 28 juni 1998 maakte het directoraat voor Toezicht op Conventionele wapens op haar website bekend dat Zuid-Afrika in 1977 aan 38 staten wapens had verkocht. Behalve aan westerse landen ook aan landen in het Midden-Oosten: Israël, Koeweit en de Verenigde Arabische Emiraten, en ook aan Afrikaanse landen: Kongo-Brazzaville, Rwanda en Oeganda, en aan India en Pakistan.

BUITENLANDSE ZAKEN

Mandela roept OAE op tirannie uit te bannen

Op de 34ste jaarvergadering van de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid van 9 tot 12 juni 1998 in Ouagadougou, Burkina Faso, nam Mandela afscheid en riep een jongere generatie van Afrikaanse leiders op de fakkel over te nemen. Hij zei dat Afrikaanse landen het recht en de plicht hadden de tirannie op het continent uit te roeien, ondanks het OAE beginsel van niet-inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van lidstaten.

Zuid-Afrika leidt Niet-gebonden landen

Op 2 september 1998 begon in Durban een top van de 113 leden van de Beweging van Niet-gebonden landen. De top was het begin van een periode van drie jaar waarin Zuid-Afrika de beweging zou leiden. De top werd beheerst door pogingen om conflicten tussen lidstaten te beëindigen en een discussie over een herstructurering van de wereldeconomie om de ontwikkeling van arme landen te stimuleren. Men discussieerde vooral over de oorlog in de Democratische Republiek Kongo, de uitlevering van de verdachten in de Lockerbie-zaak door Libië en de nucleaire escalatie tussen India en Pakistan.

Bemiddelingspogingen in Afrikaanse conflicten

Onder president Mandela probeerde Zuid-Afrika te bemiddelen in een groot aantal conflicten in Afrika: in de Democratische Republiek Kongo, Angola, Lesotho, de Comoren en tussen Ethiopië en Eritrea. Mandela, Mbeki, diverse ministers en diplomaten hadden daarvoor veelvuldig contact met andere Afrikaanse leiders. Zo sprak Mandela op 8 juli 1998 met de Oegandese president Museveni over de crisis in Kongo en op 9 juli met president Rawlings van Ghana over de onrust in Nigeria en de grensoorlog tussen Ethiopië en Eritrea, alsmede over de handelsrelaties tussen Ghana en Zuid-Afrika. Ook met Kenia overlegde Zuid-Afrika in juli 1998 over de conflicten in Afrika. Kenia wilde bovendien meer evenwicht in de handelsrelatie tussen beide landen die zeer in het voordeel van Zuid-Afrika is.

Interventie in Lesotho

Op 22 september 1998 vielen 800 soldaten uit Zuid-Afrika en Botswana buurland Lesotho binnen omdat de regering van Mosisili steeds verder in het nauw werd gebracht door demonstraties van de oppositie. Mosisili's partij, het Lesotho Congress for Democracy (LCD), had bij de parlementsverkiezingen van 23 mei alle 79 zetels op één na gewonnen.
De drie oppositiepartijen meenden dat de uitslag geen weerspiegeling van de ware verhoudingen was. Een VN-waarnemer bij de verkiezingen was van mening dat Lesotho beter voor een systeem van evenredige vertegenwoordiging kon kiezen. Dan zou het LCD nog gewonnen hebben, maar had de oppositie meer zetels gekregen. Toen de regering van Mosisili niet inging op de eis

van nieuwe verkiezingen leidde dat tot steeds heftiger protesten, stakingen en een beleg van het parlement. De koning van Lesotho, Letsie III overlegde met de religieuze leiders en met de buurlanden Zuid-Afrika, Zimbabwe en Botswana. Nadat eenheden van het Leger van Lesotho op 11 september waren gaan muiten, grepen Zuid-Afrika en Botswana militair in. Ze beriepen zich daarbij op het beleid van de SADC (Ontwikkelingsgemeenschap van Zuidelijk Afrika) om zittende regeringen te beschermen tegen coups.

De interventie ontmoette veel tegenstand. Er vielen tientallen doden en een groot deel van het zakendistrict van de hoofdstad werd geplunderd en in de as gelegd. Er was veel kritiek op de aanpak van het Zuid-Afrikaanse leger dat zijn interventiemacht tot 3500 man moest uitbreiden. Binnen een week gaf het rebellerende leger van Lesotho zich over.
Daarna probeerde Zuid-Afrika onderhandelingen op gang te brengen tussen het LCD en de oppositie. Die werden vertraagd door enkele incidenten en door de dood van de charismatische oppositieleider Sekhonyama. Uiteindelijk kondigde premier Mosisili op 9 april 1999 aan dat de troepen uit Zuid-Afrika en Botswana vervangen zouden worden door een kleine opleidingseenheid. Een commissie van alle partijen zou nieuwe verkiezingen voor maart 2000 voorbereiden en mogelijk een ander kiesstelsel invoeren.

Handelsakkoord met de Europese Unie

Op donderdag 25 maart 1999 bereikten Zuid-Afrika en de Europese Unie een akkoord over de liberalisering van hun onderlinge handel van 20 miljard dollar. Voor het eerst had de EU landbouwproducten opgenomen in een vrijhandelsakkoord. Vanaf 1 januari 2000 zou van Zuid-Afrika's agrarische export naar de EU 61,4 procent onbelast zijn en nog eens 13 procent zou dan vallen onder een gereduceerd tarief. Omgekeerd mocht dan 81 procent van de Europese landbouwproducten onbelast Zuid-Afrika in. Zuid-Afrikaanse industrieproducten zouden vanaf die datum bijna allemaal vrij de EU in kunnen en omgekeerd zou dat gelden voor 29 procent van de Europese producten. Voor de rest geldt dan een tarief van 3 procent. Over tien jaar zou het gemiddelde tarief voor de Zuid-Afrikaanse export naar Europa 1,5 procent bedragen en over twaalf jaar zou het gemiddelde tarief voor de export van Europa naar Zuid-Afrika 4,3 procent zijn. In 2000 zal 86,3 procent van de Europese export onder het verdrag vallen en van de Zuid-Afrikaanse export 96,3. Driehonderd gevoelige producten waaronder graan en suiker vallen erbuiten. Op het laatste moment werd ook een akkoord bereikt over de afschaffing door Zuid-Afrika van de termen 'port' en 'sherry' voor eigen wijnen.

Bezoek Clinton in teken van nieuwe Afrika-politiek

Op 26 maart 1998 arriveerde de Amerikaanse president Clinton voor een vierdaags bezoek aan Zuid-Afrika. Centraal in Clintons bezoek stond de *Africa Growth and Opportunity Bill*, het kernstuk van zijn nieuwe Afrika-politiek bedoeld om een evenwichtiger relatie te scheppen tussen Afrika en de Verenigde Staten: handel in plaats van hulp. Volgens Zuid-Afrikaanse critici ging het echter vooral om een vergroting van de Amerikaanse export naar Afrika en zou het bezoek van Clinton weinig opleveren, hooguit een kwijtschelding van schulden. President Mandela maakte zich boos over de beperkingen die het wetsvoorstel legde op de handel van Zuid-Afrika met Cuba, Libië en Iran, bondgenoten in zijn strijd tegen de apartheid. Hij eiste het recht op een eigen buitenlandse politiek.

Mbeki bezoekt Oost-Azië

Van 5 tot 17 april 1998 bracht vice-president Thabo Mbeki een bezoek aan Japan, China en Zuid-Korea. Centraal stond zijn visie op een sociaal-economische Afrikaanse renaissance, zijn overtuiging dat de neerwaartse spiraal waarin Afrika na de dekolonisatie terecht was gekomen doorbroken zou worden door grote sociale, politieke en economische hervormingen.
In Tokio sloot Mbeki een akkoord over een gezamenlijke commissie voor de bevordering van handel, investeringen en culturele uitwisselingen. Japan was de belangrijkste handelspartner van Zuid-Afrika in de nadagen van de apartheid, maar was na 1994 van die plaats verdrongen door de VS, Groot-Brittannië en Duitsland. In China overlegde Mbeki over een soortgelijke commissie die de mogelijkheden moest bestuderen voor onderlinge samenwerking en het opzetten van *joint ventures* in China en Zuid-Afrika. China was inmiddels Zuid-Afrika's zesde handelspartner. De onderlinge handel beliep ongeveer 3,5 miljard dollar. In Zuid-Korea probeerde Mbeki de vrees weg te nemen dat de financiële crisis in Zuidoost-Azië naar Zuid-Afrika zou overslaan. Hij probeerde Koreaanse ondernemingen te interesseren voor investeringen in de voorbewerking van ertsen en de productie van auto's en onderdelen voor de export.

Mandela in Rusland

Op uitnodiging van president Jeltsin bezocht Mandela Rusland van 28 tot 30 april 1999. Vice-president Mbeki was hem al voorgegaan in november 1998 en had toen aangedrongen op meer samenwerking tussen beide landen. Rusland drong daar ook op aan. Als belangrijke diamantproducent werkte het al nauw samen met het Zuid-Afrikaanse diamantconcern De Beers. Bij zijn bezoek verklaarde Mandela zich bereid een bemiddelende rol te spelen in de oorlog in Kosovo.

Delegatie uit Saoedi-Arabië op bezoek

Een Saoedische delegatie onder leiding van kroonprins Abdullah en olieminister Ali al-Naimi bezocht Zuid-Afrika van 19 tot 23 mei 1999 voor overleg over de leverantie van olie en olieproducten door Saoedi-Arabië en de levering van onbemande verkenningsvliegtuigen en houwitsers door Zuid-Afrika. Onderhandelingen over de levering van 1,7 miljard dollar aan wapens door Zuid-Afrikaanse bedrijven werden in februari 1999 afgebroken, toen de olieprijs op een dramatisch dieptepunt was aangeland. De prijs van ruwe olie was nadien met 50 procent gestegen.

Zuid-Afrikaans bezoek aan Libië

Onmiddellijk daarna vloog Penuell Maduna, de minister voor Mineralen en Energie, met vertegenwoordigers van de oliemaatschappijen Soekor en Energy Africa naar Libië om daar op 25 mei 1999 te onderhandelen over olieleveranties. Nadat Libië de twee verdachten van de aanslag op het PanAm vliegtuig dat neerstortte op Lockerbie, had uitgeleverd aan de VN op 5 april 1999, waren de sancties tegen Libië opgeheven.

(Vorige berichten pag. 253/3 - 1998)

Aflevering nr. 3142

ARGENTINIË
Politie maakt einde aan illegale staking 347
Peronisten op winst in Cordoba 347
Rechter ontkracht mandaat Menem 347
Oppositie wint in de provincie 348
Nieuwe wet belastinghervorming 349
Begroting 1999 aanvaard 349
Belastingopbrengst gestegen 349
Senaat tegen privatisering bank 349
Provincies akkoord met bezuinigingen 349
Defensiepact met Groot-Brittannië 350
Grensconflict met Chili bezworen 350

CAMBODJA
Turbulente kabinetsformatie 363
Prins Sirivudh terug in Cambodja 364
Oprichting van Senaat 364
Kopstukken van Rode Khmer geven zich over, anderen gearresteerd 364
'Aids erger dan burgeroorlog' 366
Afslanking van het leger 366
Cambodja terug in de VN en lid van ASEAN 367

CHINA
Strijd tegen illegale religieuze groeperingen 367
Premier ontevreden over economische hervormingen 367
China voortaan volgens de wet geregeerd 368
Meer geld voor het leger 370
Premier Zhu Rongji in VS 371
Koningin Beatrix in China 371
Onenigheid met de NAVO over Kosovo 371
China beschuldigd van het stelen van Amerikaanse nucleaire geheimen 372
Taipei nodigt Zhu Rongji uit 373
Edmund Ho nieuwe politieke leider 373

DUITSLAND
CSU kiest Stoiber als partijleider 325
SPD verliest verkiezingen in Hessen 325
Lafontaine neemt ontslag als minister 325
Groenen verdeeld over regeringsdeelname 326
Schröder gekozen als SPD-voorzitter 326
Johannes Rau gekozen als president 327
Alliantie voor Banen 327
Wet op staatsburgerschap aangenomen 328
Lid RAF geeft zichzelf aan 328
Arbeidsonrust door loononderhandelingen 328
Begrotingstekort 1999 stabiel 328
Belastinghervormingen 328
Ernst Welteke nieuwe president Bundesbank 329
Duitsland neemt deel aan oorlog om Kosovo 330

FALKLAND/MALVINAS-EILANDEN
Verwarring over Adviesraad 351
Argentijnen niet welkom 351

GUINEE-BISSAU
Staatsgreep en burgeroorlog 376
President Vieira afgezet na negentien jaar 379

IRAN
Hervormingsgezinde partij opgericht 357
Twintig jaar islamitische republiek 357
Hervormers winnen verkiezingen voor islamitische raden 358
Steunbijeenkomst voor Khatami 359
Alviri nieuwe burgemeester van Teheran 359
Begroting goedgekeurd 359
Schotelantennes in beslag genomen 359
Eerste training voor politieagentes 359
Herbevestiging van de fatwa tegen Rushdie 360
Hervormingsgezinde krant Zan gesloten 360
Dissidente geestelijke veroordeeld 360
Geen amnestie voor Karbaschi 361
Militaire dienst ingekort met drie maanden 361
Inspectie van chemische fabrieken 361
Eerste bezoek president aan buitenland 362
Toenadering Talibaan en Iran 362
Onenigheid met Irak over krijgsgevangenen 362

LAOS
Khamtay Siphandone nieuwe president 373
Laos promoot toerisme 374
EU helpt Laos 374
Toename in vrouwen- en kinderenhandel 374
Christenen gearresteerd 375
Onvoldoende bewijs voor gebruik gifgassen 375

OOSTENRIJK
Coalitie eens over belastinghervormingen 330
Jörg Haider gekozen tot gouverneur Karinthië 331
Begrotingstekort 1997 valt lager uit 331
Oostenrijk neutraal in Kosovo-crisis 332

POLEN
Gemeenteraadsverkiezingen uitgesteld 332
Ministers overleven motie van wantrouwen 332
Langdurige ruzies in coalitie rond provincies 333
Lokale partijen grote winnaars gemeente-raadsverkiezingen 333
Buzek ontslaat ministers 334
Massaal boerenverzet tegen EU-dumping 335
Hervormingen kolen- en staalindustrie 336
Privatiseringsplan voor 1999 goedgekeurd 337
President tekent wetten op pensioenen 337
Wettelijke beperkingen staatsschuld 337
Begroting goedgekeurd 337
Doodstraf afgeschaft 338
Bezoek Netanyahu aan Auschwitz 338
Parlement verwerpt Duitse resolutie 338
Duitse minister met soldaten in Auschwitz 339
Polen officieel lid van de NAVO 339

RUSSISCHE FEDERATIE
Primakov ontslagen; nieuwe regering 339
Regionale leiders vormen politieke partij 341
Nieuwe chef van de douane 341
Jeltsin steunt harde maatregelen tegen Tsjetsjenië 341
Verdere incidenten in Noord-Kaukasus 341
BTW blijft in 1999 twintig procent 342
Kritiek op strategische doctrine van de NAVO 343
Rusland en de oorlog om Kosovo 343
Berezovski verliest functie bij GOS 344
Geen amendementen op ABM-verdrag 344
Teleurstelling over veiligheidsverdrag VS-Japan 344

VERENIGDE STATEN
Wapenbezit en geweld 351
Republikeins begrotingsvoorstel aangenomen 352
Minister van Financiën Rubin afgetreden 353
Demonstraties tegen politie New York 353
Verbod op verbranden Amerikaanse vlag 353
Misdaadcijfers omlaag 354
Minder federale regelgeving 354
Mogelijke verklaring Golfoorlogsyndroom 355
Discussie rond indiaans erfgoed 355
Opslag nucleair afval 355
Oorlog rond Kosovo 356
Verslechterende relatie met China 356

ZUID-AFRIKA
Mandela neemt afscheid 379
Aanloop naar de verkiezingen 380
ANC haalt net geen tweederde meerderheid 381
Waarheidscommissie komt met eindrapport 382
Begroting 1999/2000 gepresenteerd 384
Misdaadcijfers stijgen 384
Dominee Boesak veroordeeld 385
Teruggave van onteigend land 385
Zuid-Afrika verkocht wapens aan 38 staten 386
Zuid-Afrika leidt Niet-gebonden landen 386
Bemiddeling bij Afrikaanse conflicten 386
Interventie in Lesotho 386

ZWITSERLAND
Eerste vrouwelijke president 344
CVP vervangt kabinetsleden 345
Zwitserse banken en slachtoffers holocaust sluiten akkoord 345
Wet tegen witwassen werkt goed 346
Verkoop goudreserve goedgekeurd 346
Geen deadline voor sluiting kerncentrales 346
Algerijnse guerrillaleider uitgewezen 346
Trilateraal hulpprogramma voor Joegoslavië 347

KHA

uitgevers:
Systemen Keesing B.V.
Hogehilweg 13
1101 CA Amsterdam
telefoon: 020 - 564 1111
Postbus 1118
1000 BC Amsterdam
telefoon: 020 - 564 12 22 (abonneeservice)
Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing
Keesinglaan 2-20
B 2100 Deurne-Antwerpen.
telefoon: 03-360 5300

redactie:
Keesings Historisch Archief
J. J. Viottastraat 21
1071 JN Amsterdam
telefoon: 020 - 470 43 03
e-mail: kha@knoware.nl

© Keesings Historisch Archief

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

NEDERLAND

BINNENLAND

Marijnissen herkozen als partijleider SP

Jan Marijnissen werd tijdens het congres van de Socialistische Partij (SP) op 1 mei 1999 in Nijmegen herkozen als partijleider, een functie die hij al sinds 1988 bekleedt. Hij is tevens fractievoorzitter in de Tweede Kamer. De SP was begin mei met 25.000 leden de op drie na grootste partij van Nederland.

Kritiek op enquêtecommissie Vliegramp Bijlmermeer

In een brief aan de Tweede Kamer schreef de Raad voor de Luchtvaart (RvdL) op 11 mei 1999 dat de parlementaire enquêtecommissie Vliegramp Bijlmermeer 'is uitgegaan van 'onjuiste veronderstellingen' voor de onderbouwing van de conclusies in haar eindrapport, dat de titel *Een beladen vlucht* meekreeg. Onder meer was de Raad verbolgen over de opmerking van de commissie dat het ongevallenonderzoek van de RvdL 'geen garanties geeft voor onpartijdige conclusies'. Grote bedrijven zouden 'controverses in der minne' kunnen schikken 'indien beider belang daarmee is gediend'. De raad meende dat de commissie daarvoor geen bewijzen had.

Het kabinet verklaarde op 13 mei in een schrijven aan de Tweede Kamer dat de commissie enkele ministers ten onrechte had verweten het parlement verscheidene keren onvolledig, ontijdig, onjuist en onduidelijk te hebben geïnformeerd. Een 'absolute garantie voor volledigheid en juistheid van alle verstrekte informatie is niet steeds te geven', schreef het kabinet, omdat veel informatie uit de derde hand komt, achterhaald raakt of specialistisch is. Het leveren van 'eenduidige, afgeronde informatie' is 'onmogelijk', aldus het kabinet. In een aantal commentaren in de media werd gesteld dat deze reactie een typisch voorbeeld was van de 'sorry-democratie' in Nederland.
Ook de zware kritiek van de commissie op de ministers Jorritsma en Borst en op premier Kok 'deelt de regering niet'. Het verwijt van de commissie dat het landelijk bestuur op alle niveaus verkokerd en gefragmenteerd is, achtte het kabinet 'een diagnose die de werkelijkheid geweld aan doet'.

De commissie sloeg een dag later hard terug door onverkort aan haar conclusies vast te houden en te stellen dat 'niet zomaar voorbijgegaan' kon worden aan de onzorgvuldigheid van het informeren van de Tweede Kamer. 'Anders is het niet mogelijk de controlerende taak uit te voeren'.

Het Academisch Medisch Centrum (AMC) in Amsterdam was het niet eens met de conclusie van de commissie dat er een direct verband zou zijn tussen de vliegramp en gezondheidsklachten van omwonenden en hulpverleners. Het AMC meende dat er alleen een indirect verband was, omdat mensen met klachten heel lang in onzekerheid over de werkelijke lading van het neergestorte vliegtuig hadden verkeerd.

Op 18 mei vond het debat tussen de Bijlmercommissie en de Tweede Kamer plaats. Later zou een debat met de ministers volgen, waarvoor kamerleden honderden vragen hadden ingediend. Alleen de oppositiepartijen bleken het in grote lijnen eens te zijn met de conclusies van de commissie. Kamerleden van andere partijen verweten de commissie te veel 'mediaspektakel' en namen het de commissie kwalijk dat zij op het moment van het verhoor van El Al-medewerker H. Aaij, waarbij een op band opgenomen telefoongesprek van hem te beluisteren was, al wist dat deze een verkeerde lijst oplas. Aaij sprak toen van explosieven en gifstoffen die aan boord van het vliegtuig zouden zijn, maar die waren al uitgeladen en de commissie wist dat, aldus boze politici. Daardoor werden mensen opnieuw nodeloos ongerust, temeer daar de commissie twee weken wachtte alvorens de verkeerde indruk te corrigeren. Commissievoorzitter Theo Meijer bood hiervoor op 20 mei uitgebreid zijn excuses aan en meende dat in de toekomst 'pas aan openbare verhoren moet worden begonnen wanneer alles goed is onderzocht'.
Op 21 mei verdedigde de PvdA'er Van Gijzel, een van de actiefste Kamerleden in de Bijlmeraffaire, zijn partijgenoot Kok tegen het verwijt dat deze na afhandeling van de ramp geen coördinerende rol voor zichzelf had opgeëist. Van Gijzel meende dat een dergelijke rol in strijd zou zijn geweest met het staatsrecht en stelde: 'Ik werd toen spottend Bijlmerboy genoemd. (...) Je werd gewoon uitgelachen als je een vraag stelde over deze zaak. Kun je dan van de minister-president zo'n initiatief verwachten?' Commissievoorzitter Meijer wilde niet toegeven dat hij te ver was gegaan door in het verleden te suggereren dat premier Kok meineed had gepleegd. Kok had gezegd dat geen enkele fractieleider hem ooit vanwege de maatschappelijke onrust om een speciaal kabinetsberaad over de nasleep van de Bijlmerramp had gevraagd.

In het debat van de regering met de Kamer, van 1 tot 3 juni, bleef de PvdA-fractie onder aanvoering van Van Gijzel van mening dat minister Borst 'had kunnen en had moeten weten' dat laks overheidsoptreden de gezondheidsklachten van omwonenden en hulpverleners zou kunnen verergeren. De Kamer had ook veel kritiek op de chaotische correspondentie tussen het AMC, de inspectie, minister Borst en de enquêtecommissie. Drie stukken van het AMC bleken spoorloos bij het ministerie en acht andere werden tegen de afspraken in nooit overgedragen aan de commissie. Van Gijzel had ook geen goed woord over voor de samenwerking tussen Borst en Jorritsma. Er was volgens hem sprake geweest van 'verkokering', 'miscommunicatie' en 'te sterke gerichtheid op de eigen toko'. In het debat werd ook nog eens onderstreept voor welke vraagstukken en raadsels, ondanks het werk van de enquêtecommissie geen sluitende verklaring was gevonden: de verdwijning van de cockpit *voice recorder*, de mannen in de witte pakken, het radiocontact en, aldus *de Volkskrant* in een verslag van het debat, 'lege vrachtvluchten van El Al uit Oostende naar Tel Aviv via Amsterdam'.
Volgens berichten in de media verhinderden premier Kok en PvdA-fractieleider Melkert op 2 juni dat de PvdA-fractie zich kritisch zou uitspreken over het falend overheidsoptreden bij de afhandeling van de Bijlmerramp. PvdA-Kamerleden die hier tot op het laatst aan vasthielden, hadden er moeite mee met de oppositiepartijen mee te stemmen die veel verder wilden gaan en enkele ministers naar huis wilden sturen. De oppositiepartijen verweten de regering de 'vijf a's': een 'afwijzende, afhoudende, afstandelijke, afwachtende of afschuivende houding'. Er was echter tijdens het debat dat tot ver na middernacht voortduurde en dat vooral om het optreden van minister Borst draaide, geen meerderheid te vinden om haar naar huis te sturen. Daarmee was het lot van het rapport van de enquêtecommissie bezegeld: het werd door een Kamermeerderheid wat zijn conclusies betrof,

grotendeels afgewezen. Het was voor het eerst in de parlementaire geschiedenis van Nederland dat dit met een enquête gebeurde. Commissievoorzitter Theo Meijer zei na afloop: 'Ik ben teleurgesteld dat de politieke afweging de boventoon voerde.' Een ander moeilijk verteerbare gebeurtenis voor de commissie was de steeds grotere verwijdering tussen een van haar leden, M. van den Doel (VVD), en de rest van de commissie. In *Elseviers Weekblad* van 9 juni 1999 haalde Van den Doel uit tegen voorzitter Meijer die er slechts op uit zou zijn geweest om 'politieke koppen te laten rollen'.

Kabinetscrisis door verzet Eerste Kamer tegen correctief referendum

In de nacht van 18 op 19 mei 1999 stemde de Eerste Kamer over een wetsontwerp uit de koker van D66, dat het correctief referendum in Nederland mogelijk zou maken. De invoering van het referendum was opgenomen in het regeerakkoord van 1998. Aangezien dit wetsvoorstel tevens een grondwetswijziging impliceerde was een tweederde meerderheid van vijftig zetels nodig. Aanvankelijk bestond er in de fractie van de VVD in de Eerste Kamer een principieel bezwaar tegen het wetsvoorstel bij een vijftal senatoren. Maar in de aanloop naar de stemming besloten een aantal van hen het voorstel toch te steunen, ook omdat D66 anders uit het paarse kabinet dreigde te stappen. Bovendien had de PvdA te kennen gegeven niet uitsluitend met de VVD te willen doorregeren, hoewel beide partijen dan nog steeds over een meerderheid zouden beschikken.

Bij de stemming bleek uiteindelijk Hans Wiegel als enige VVD-senator tegen te zijn. Aangezien de fracties van het CDA en de kleine christelijke partijen in de Eerste Kamer plus het onafhankelijke lid Batenburg hadden verklaard te zullen tegenstemmen en zij gezamenlijk 25 van de 75 zetels vertegenwoordigden, was de tegenstem van Wiegel doorslaggevend bij het verwerpen van het wetsvoorstel voor het correctief referendum.

Wiegel verdedigde zijn stemgedrag door erop te wijzen dat hij altijd, evenals zijn partij, een principieel tegenstander van een correctief referendum was geweest. In zijn visie liet niet de VVD het kabinet ontploffen, maar was het D66 dat wenste op te stappen als de partij haar zin niet kreeg. Vriend en vijand waren echter verbijsterd over 'de nacht van Wiegel'. 'Ook partijgenoten weten niet wat Wiegel bezielde', kopte *de Volkskrant*. Door de crisis kwam weer volop een discussie over de politieke functie van de Eerste Kamer op gang en over de wijze waarop deze gekozen wordt.

Op 19 mei bood premier Kok, na vier uur crisisberaad met zijn ministers, koningin Beatrix het ontslag van zijn kabinet aan en begon de koningin aan gesprekken met politici en de vice-president van de Raad van State H.D. Tjeenk Willink om te zien of de coalitie gered kon worden. Op 22 mei werd Tjeenk Willink door de koningin als informateur aangewezen.

De VVD-fractieleider van de Eerste Kamer Ginjaar begeleidde senator Wiegel op 18 mei 1999, na de stemming over het correctief referendum, naar de uitgang. Wiegel stemde tegen, waardoor premier Kok zich genoodzaakt zag het ontslag van zijn kabinet aan de koningin aan te bieden. *(foto ANP)*

Hoewel D66 nog op 20 mei nieuwe verkiezingen adviseerde en niet bereid leek tot een lijmpoging, verklaarde de partij op 26 mei alsnog aan een herstel van de coalitie mee te willen werken.

Hans Wiegel liet op 1 juni weten akkoord te gaan met de invoering van een niet-bindend referendum: hierdoor zou de verantwoordelijkheid van kabinet en parlement niet worden aangetast. Op dezelfde dag relativeerde D66-leider De Graaf het verschil tussen een bindend en adviserend of raadplegend referendum; zijn voorganger Hans van Mierlo had een raadplegend referendum in het verleden 'een misdaad tegen de kiezer' genoemd.

Op 3 juni stemden de paarse fracties in met de afspraken die hun fractievoorzitters Melkert (PvdA), Dijkstal (VVD) en De Graaf (D66) hadden gemaakt onder leiding van de informateur. Onderdeel van de afspraken was een voorstel tot invoering van een correctief referendum in twee fasen. Begin 2000 zou bij gewone wet een raadplegend referendum mogelijk worden gemaakt, waarna het op zijn vroegst in 2003 een bindende werking zou moeten krijgen. Voor deze tweede fase zou opnieuw een grondwetswijziging nodig zijn. Dezelfde dag nog kon Tjeenk Willink koningin Beatrix melden dat de paarse coalitie gelijmd was.

Nadat Wim Kok op 8 juni door de koningin was ontvangen, trok de demissionair premier de ontslagaanvrage van het kabinet in. Op dezelfde dag werd Laurens-Jan Brinkhorst (D66) door de koningin benoemd tot minister van Landbouw, als opvolger van zijn partijgenoot Hayo Apotheker. Deze was een dag eerder afgetreden, omdat hij onvoldoende steun binnen het kabinet wist te verkrijgen voor de wijze waarop hij de varkensstapel wilde inkrimpen.

Historisch lage opkomst bij Europese parlementsverkiezingen

Hoewel de campagnes van alle politieke partijen voor de Europese parlementsverkiezingen in het teken stonden van oproepen aan de kiezers om toch vooral te gaan stemmen, bleek dit op 10 juni 1999 weinig geholpen te hebben. Nederland beleefde een historisch lage opkomst van 29,9 procent, tegen 35,7 procent in 1994. De Socialistische Partij (SP), sterk gekant tegen de huidige vorm van Europese eenwording, en GroenLinks, de partij die met nadruk de corruptie bij de Europese Commissie had aangekaart, waren de grote winnaars. GroenLinks ging van één naar vier zetels, de SP deed met vijf procent van de stemmen haar intrede in het Europarlement. D66 hield twee van de vier zetels over, het CDA — dat met 26,9 procent van de stemmen de grootste partij bleef — verloor één zetel en behield er negen. De PvdA verloor twee zetels en zou voortaan met zes europarlementariërs in Straatsburg vertegenwoordigd zijn.

Uitslag Europese verkiezingen in Nederland
(10 juni 1999)

	1994		1999	
partijen	zetels	%	zetels	%
CDA	10	30,7	9	26,9
PvdA	8	22,8	6	20,1
VVD	6	18,0	6	19,7
D66	4	11,7	2	5,8
SGP/GPV/RPF	2	7,7	3	8,7
GroenLinks	1	3,8	4	11,9
Groenen	-	2,4	-	-
SP	-	1,3	1	5,0
CD	-	1,1	-	0,5
Overige	-	0,5	-	1,4
Totaal	31	100	31	100

Nieuwe partij Leefbaar Nederland opgericht

Op 14 juni 1999 werd in Den Haag een nieuwe partij ten doop gehouden: Leefbaar Nederland. Een van de initiatiefnemers was Jan Nagel, die aankondigde dat het partijbestuur direct zou opstappen als Leefbaar Nederland bij de eerstkomende verkiezingen geen tien zetels in de Tweede Kamer zou halen. Nagel, fractievoorzitter van de bij de gemeenteraadsverkiezingen succesvolle partij 'Leefbaar Hilversum', was ooit een van de woordvoerders van Nieuw Links binnen de Partij van de Arbeid en mede-auteur van het door deze groepering geschreven pamflet *Tien over rood*, later had hij zitting in de Eerste Kamer namens de PvdA.
Volgens *de Volkskrant* wil de partij iedereen die zich schuldig maakt aan racisme het kiesrecht ontnemen, moet iedere 12-jarige scholier een gratis laptop krijgen, moet sport op straat weer mogelijk worden gemaakt, moet in het Vredespaleis een internationaal Milieugerechtshof komen en zou er, om de opkomst bij verkiezingen te bevorderen, voortaan op zondagen moeten worden gestemd.

Sorgdrager ziet af van benoeming tot Ombudsman

Oud-minister van Justitie Winnie Sorgdrager werd door een zes leden tellende Kamercommissie op 15 juni 1999 voorgedragen als nieuwe Nationale Ombudsman. De Nijmeegse hoogleraar migratierecht Roelof Fernhout stond tweede op de lijst van kandidaten, derde was de Rotterdamse ombudsman M. van Kinderen. Er ontstond echter een discussie — een 'hetze' volgens de regeringspartijen — over de vraag of de ex-bewindsvrouwe door haar ministerschap en haar functioneren in deze positie wel de geschikte figuur was. Op 21 juni trok Sorgdrager zich daarom terug. De Kamer benoemde daarop de tweede kandidaat op de voordracht, Roelof Fernhout.
Fernhout (geb. 1947) maakte van 1982 tot 1992 deel uit van het bestuur van de Nederlandse afdeling van Amnesty International, vanaf 1988 als voorzitter. Hij promoveerde in 1990 op het onderwerp 'Erkenning en toelating als vluchteling in Nederland' en werd het jaar daarna benoemd tot hoogleraar Europees (migratie)recht.

Bolkestein kandidaat voor Europese Commissie

Op verzoek van de Liberale Internationale prezen in juni 1999 verscheidene prominente PvdA'ers de eurosceptische VVD'er Frits Bolkestein aan als kandidaat voor een Eurocommissariaat. Het waren Jacques Wallage, burgemeester van Groningen, Volkskrant-hoofdredacteur Pieter Broertjes en publicist Paul Scheffer. In een brief van de Liberale Internationale aan Romano Prodi, de toekomstig voorzitter van de Europese Commissie, werd niet gerept over het euroscepticisme van Bolkestein maar juist over zijn 'Europese visie'. Omdat Bolkestein ervaring heeft in het internationale bedrijfsleven, zou hij goed kunnen functioneren in de Brusselse 'multiculturele omgeving'.
Op 18 juni steunde het kabinet de kandidatuur van Bolkestein, die naar eigen zeggen in de zomer van 1998 aan toenmalig kabinetsformateur Kok zou hebben laten weten belangstelling voor de post te hebben. Bolkestein trad na het afronden van de formatie van het tweede kabinet-Kok af als fractieleider van de VVD en hulde zich toen tegenover journalisten in diep stilzwijgen over zijn ambities.

Stichting Rekenschap opgericht

Voormalig wethouder van Amsterdam Walter Etty was één van de initiatiefnemers tot de oprichting, in mei 1999, van de stichting Rekenschap die wil gaan controleren wat er gebeurt met het belastinggeld van de burger. Ook wil de nieuwe stichting nagaan of de burger wel waar krijgt voor zijn geld als huurder bij een woningbouwvereniging en als patiënt voor de ziektekostenpremie die men afdraagt. Voorbeeld voor de stichting zijn de Britse *Citizens Charters* waarin harde afspraken tussen burgers en dienstverlenende bedrijven en overheidsinstellingen worden gemaakt, die bij overtreding tot terugbetaling van geld aan de burgers leiden.

Uitslag verkiezingen Provinciale Staten Zuid-Holland 1999

Door een technische fout is in het meinummer op blz. 264 de uitslag van de verkiezingen op 3 maart 1999 van de Provinciale Staten van Zuid-Holland weggevallen.

Zuid-Holland
totaal zetels: 83

	1999		1995	
	%	zetels	%	zetels
VVD	27,1	24	32,0	28
CDA	18,7	16	17,7	15
PvdA	18,1	16	16,2	14
D66	6,5	5	9,9	8
SGP	5,4	5	4,7	4
RPF/GPV	5,1	4	4,4	3
SP	3,7	3	2,4	2
CD	1,0	0	1,4	1
AOV/Sen.2000	0,5	-	-	-
GroenLinks	9,3	8	5,2	4
Nederland Mobiel	1,3	1	-	-
Ouderenunie 55+	1,0	-	-	-
Onafhankelijken ZH	2,2	1	-	-
Islam. Partij Nederl.	0,1	-	-	-
Ouderen ZH	-	-	5,2	4
opkomst (%)	42,0	-	48,2	-

Nederland

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Steeds meer sloop sociale huurwoningen

Uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) die op 6 mei 1999 werden gepubliceerd, bleek dat corporaties steeds meer sociale huurwoningen slopen, naar eigen zeggen om leegstand tegen te gaan. Een deel van de steden wil meer gemengde buurten met koopwoningen. Mede dankzij de sloop en door verkoop van de huizen aan de huurders is de structurele leegstand met vijftien procent gedaald.

CAO voor universiteiten rond

Op 10 mei 1999 bereikten vakbonden en universiteiten een akkoord over een nieuwe CAO, waarmee acties van de baan waren. De 50.000 personeelsleden van de veertien universiteiten zouden per 1 juni 1999 3 procent meer salaris krijgen en in 2000 nog eens 1 procent. Ook werd overeenstemming bereikt over een eenmalige eindejaarsuitkering van 0,75 procent.

CAO voor ziekenhuispersoneel

Op 3 juni 1999 bereikten onderhandelaars een akkoord over een CAO voor ziekenhuispersoneel: dat zou in twee jaar tijd een loonsverhoging krijgen van 5 procent, aangevuld met een eenmalige uitkering van 1 procent en een eindejaarsuitkering van eveneens 1 procent. Door in een week langer dan 36 uur te werken zouden werknemers dagen kunnen sparen voor diverse vormen van verlof.

WRR kraakt plan privatisering sociale zekerheid

Tijdens hoorzittingen in het parlement op 14 juni 1999 liet de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) weinig heel van de kabinetsplannen voor privatisering van de sociale zekerheid, waarin de Centra voor Werk en Inkomen een grote rol zouden moeten spelen. Hoogleraar bestuurskunde W. Derksen, die namens de WRR sprak, stelde dat 'het geloof van het paarse kabinet in de maakbaarheid van de markt nog groter is dan het geloof dat het kabinet-Den Uyl had in de maakbaarheid van de samenleving'. Ook uit ervaringen in het buitenland zou blijken dat privatisering op het terrein van de sociale zekerheid geen grote efficiencybesparingen hoefde op te leveren.
Minister De Vries en staatssecretaris Hoogervorst van Sociale zaken beloofden de Kamer op 22 juni uitvoeringsinstanties zoals GAK en Cadans voorlopig niet te privatiseren en de hele herziening van het sociaal stelsel op een laag pitje te zetten. Ook zegden zij toe de inspraak voor uitkeringsgerechtigden te organiseren.

Hans de Vries nieuwe voorzitter FNV Bondgenoten

De 39-jarige Hans de Vries werd op 19 juni 1999 voorgedragen als nieuwe voorzitter van FNV Bondgenoten, de grootste vakbond van Nederland met een half miljoen leden.
De Vries, voormalig opbouwwerker, verdiende onder meer zijn sporen als bondsonderhandelaar bij de CAO voor de metaalindustrie.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Philips neemt VSLI en LG LCD over

Na maandenlange onderhandelingen slaagde Philips erin de Amerikaanse chipfabrikant VSLI over te nemen, zo meldden beide bedrijven op 3 mei 1999. Philips had het overnamebod verhoogd van 1,8 naar ruim 2 miljard gulden. VSLI, gevestigd in het Californische San José, is vooral toeleverancier voor fabrikanten van digitale microchips voor consumenten-elektronica en mobiele telefoons. Philips-topman Cor Boonstra zei te hopen dat Philips door de overname zou uitgroeien tot wereldleider op deze markten.
In april sloot Philips een fabriek van beeldschermen in Waalre. Kort daarna, op 18 mei, werd bekendgemaakt dat Philips voor 3,3 miljard gulden een belang van 50 procent verwierf in het Zuid-Koreaanse LG LCD, waarmee Philips zijn positie op de markt van platte beeldschermen hoopte te versterken.

Getronics neemt Wang over

Het Nederlandse automatiseringsbedrijf Getronics kondigde op 4 mei 1999 aan het Amerikaanse computerbedrijf Wang over te zullen nemen, voor 3,7 miljard gulden. Wang is met een omzet van 6 miljard en 20.000 werknemers bijna twee keer zo groot als Getronics. De grootste aandeelhouder van Wang is het Italiaanse Olivetti (19 procent). Getronics wilde zijn markten beter spreiden door Wang over te nemen.

'AEX-index verdwijnt in 2003'

President George Möller van de Amsterdamse effectenbeurs verklaarde op 5 mei 1999 dat de AEX-index pas in 2003 zou verdwijnen. 'De Britse en Duitse beurzen dachten vorig jaar in hun euforie dat ze samen in 2000 al gefuseerd zouden zijn, maar er moet nog heel wat gebeuren vóórdat de Europese integratie rond is', zei Möller. Op 4 mei tekenden acht Europese beurzen een intentieverklaring om te komen tot een pan-Europees platform. Möller ontkende dat de AEX-index na het toekomstige vertrek van 17 tot 20 van de 25 hoofdfondsen een marginale rol zou gaan spelen. 'Het platform gaat de aandelen van de meeste hoofdfondsen verhandelen. De Amsterdamse beurs blijft in de toekomst alle nationale introducties op de beurs doen', aldus Möller.

Roof joodse eigendommen

De historicus G. Aalders van het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD) publiceerde op 10 mei 1999 zijn boek *Roof. De ontvreemding van joods bezit tijdens de Tweede Wereldoorlog.* Bijna alle Nederlandse banken en beurshandelaren hebben zich toentertijd verrijkt met handel in joodse eigendommen die door de Duitse bezetters geroofd waren, aldus Aalders. Kritiek op de handel in 'besmet' eigendom werd destijds gepareerd met de opmerking dat deze door aankoop Nederlands bleef waardoor de joden na de oorlog gemakkelijker schadeloos gesteld konden worden. Vlak na de oorlog verdween het verhaal over de roofgoedhandel, dat werd aangekaart door de bankier Otto Rebholz, snel van tafel, aldus *de Volkskrant* van 8 mei. Een officier van justitie die Rebholz wilde vervolgen, zag ervan af omdat hij wilde voorkomen dat 'na zovele jaren toch nog de namen van allerlei zéér bekende bankmensen in opspraak werden gebracht'. Voorlopers van de tegenwoordige ABN AMRO en ING zouden aan de transacties destijds 22 miljoen gulden (huidige waarde: 300 miljoen gulden) hebben verdiend.

De Tweede Kamer was tijdens een overleg met de ministers Zalm en Borst zeer kritisch over het interimrapport van de commissie-Scholten, die onderzoek doet naar wat er

gebeurde met joodse tegoeden bij financiële instellingen. Niet alleen zou de toonzetting 'kil' zijn maar de voorlopige rapportage zou ook haaks staan op de conclusies van Aalders. Ook was de Tweede Kamer ontstemd over het feit dat de publicatie van het definitieve rapport alsmede dat van de commissie-Van Kemenade die onderzoek doet naar geroofd goud van joden, met een half jaar werd uitgesteld.

Pensioenfondsen nemen NIB over

De pensioenfondsen ABP en PGGM boden op 10 mei 1999 ongeveer 4,5 miljard gulden voor overname van de Nationale Investeringsbank (NIB). Met acceptatie van het bod door de grootaandeelhouders ING, ASR en Fortis kwam een einde aan een maandenlange strijd rond de prijsstelling van de aandelen. De prijs werd verhoogd toen op 29 april bleek dat niet meer dan 66,8 procent van de aandelen NIB was aangemeld. De pensioenfondsen wensten minstens 75 procent in handen te krijgen.
De overnamestrijd ging gepaard met vragen over de informatieverschaffing door het ministerie van Financiën. Het ministerie zou de fondsen te laat geïnformeerd hebben over het feit dat ING geen stemrecht kreeg op al zijn aandelen. Bovendien zou minister Zalm in feite een dubbele pet hebben gedragen. De suggestie zou zijn gewekt dat het ministerie geen belang had bij stemrecht voor ING omdat de staat 35 procent van de aandelen van de NIB in handen had. Zalm ontkende dit echter op 12 mei in een brief aan de Tweede Kamer.

ABN AMRO neemt deel Bank of America over

Voor 400 miljoen nam ABN AMRO in mei 1999 een deel van de Aziatische activiteiten van de Bank of America over. Het ging met name om activiteiten met particulieren in India, Singapore en Taiwan, schreef *NRC Handelsblad* op 19 mei. Het betrof zes vestigingen van de Bank of America, met ruim 750 werknemers, die ABN als opstapje voor verdere expansie in Azië zou willen gebruiken.

EU beticht Nederland van subsidiefraude

Eind mei 1999 werd bekend dat de Nederlandse overheid verdacht werd van fraude met gelden van het Europees Sociaal Fonds (ESF) en ten onrechte 50 miljoen gulden subsidie zou hebben ontvangen. De fraude zou aan het licht zijn gekomen tijdens een steekproef door ambtenaren van het fraudebureau van de Europese Unie. Op 1 juni berichtte *de Volkskrant* dat minister De Vries van Sociale zaken een onderzoek liet instellen naar werkgelegenheidsprojecten van onder meer de afdelingen Rijnmond en Gelderland van het Centraal Bureau Arbeidsvoorziening (CBA).

Verdeling van miljarden tussen stad en platteland

Tot 2003 trekt het kabinet 200 miljoen gulden uit voor de aanleg van nieuwe bedrijfsterreinen in Gelderland, de Randstad en Noord-Brabant, waar een tekort zou heersen. Dit maakte staatssecretaris Ybema van VROM bekend tijdens de presentatie van een voorlopige nota over ruimtelijk-economisch beleid. Voor het oppeppen van stadseconomieën wil het kabinet tot 2010 een bedrag van 1,1 miljard gulden uittrekken waarvan 220 miljoen voor begeleiding van startende en allochtone ondernemers. Voor het bestrijden van de relatief hoge werkloosheid in het Noorden wordt 1,17 miljard beschikbaar gesteld, terwijl de noordelijke provincies bovendien bijna 700 miljoen gulden uit de Europese fondsen krijgen. Van de verwachte 1,5 miljard gulden uit de Europese structuurfondsen zal de komende jaren 372 miljoen besteed worden aan het uitkopen van varkenshouders en 422 miljoen gulden aan problemen in de grote steden. Voor de 'revitalisatie' van het platteland, vooral via de ontwikkeling van het toerisme, wordt 340 miljoen opzij gezet.

EU maakt bescherming tegen vijandige overnames moeilijk

Op 21 juni 1999 werd in Luxemburg een akkoord gesloten dat Nederlandse bedrijven zal dwingen over enkele jaren hun beschermingsconstructies tegen vijandige overnames aan te passen. Volgens ingewijden zou het voor beursgenoteerde bedrijven zeer moeilijk worden om zich in de toekomst tegen ongewenste fusies te beschermen. Het EU-akkoord stelt dat concerns die een meerderheid willen verwerven, voortaan ook een bod op resterende aandelen moeten kunnen doen. Het akkoord zou minderheidsaandeelhouders verzekeren van een eerlijk bod op hun aandelen.

Twee nieuwe gratis dagbladen

Op 22 juni 1999 konden reizigers voor het eerst kennismaken met twee nieuwe gratis en goedkoop gemaakte dagbladen op tabloidformaat: *Spits* van het Telegraafconcern en *Metro* van de Zweedse mediagroep Modern Times Group (MTG). Door hun komst begon de losse verkoop van al bestaande dagbladen snel te dalen.

Railned niet echt onafhankelijk

De Algemene Rekenkamer bracht op 23 juni 1999 een onderzoeksrapport uit naar Railned en andere formeel onafhankelijke dochterbedrijven van de Nederlandse Spoorwegen. Railned, dat voor de capaciteitstoedeling op het spoor moet zorgdragen, bleek aan de NS vertrouwelijke bedrijfsinformatie van concurrenten te hebben doorgegeven. Ook zou het ministerie van Verkeer en waterstaat tekort zijn geschoten in haar taak toezicht uit te oefenen op de NS en de verzelfstandiging van onderdelen daarvan.

JUSTITIE

Freedom Network opgericht

Om te voorkomen dat de politie via taps het Internetverkeer van zijn abonnees 'afluistert', richtte Internet-provider XS4All samen met vijftig andere providers en netwerkbeheerders over de hele wereld het *Freedom Network* op, zo meldde *NRC Handelsblad* op 5 mei 1999. Abonnees kunnen onder een schuilnaam anoniem inloggen en deelnemen aan alle communicatievormen. Volgens de Nederlandse Telecommunicatiewet die eind 1997 in werking trad, moet het Internet volledig aftapbaar zijn, maar XS4All verzet zich daartegen. Op 21 mei 1999 ontsloeg de arrondissementsrechtbank van Amsterdam XS4All van alle rechtsvervolging voor het weigeren van een Internettap in 1997, waarvoor de staat een boete had geëist van 5.000 gulden. Internettaps waren toen nog niet wettelijk geregeld.

Geen verbod op tv bij rechtszaken

Op verzoek van de Tweede Kamer gaf minister Korthals van Justitie op 7 mei 1999 zijn mening over het toelaten van tv-camera's bij rechtszaken. Korthals schreef de Kamer omwille van de openbaarheid tegen een alge-

meen verbod te zijn en van mening te zijn dat de rechter per geval moet kunnen beslissen of camera's worden toegelaten. 'Veel burgers maken voor informatie gebruik van tv-uitzendingen', gaf Korthals als argument om de privacy-belangen van verdachten te relativeren. Door een rechtszaak naar de huiskamer te brengen kon 'de kloof tussen burger en jurist' beter gedicht worden, ook al zou dat kunnen leiden tot uitholling van het gezag van het vonnis en dat van de rechter als 'ook maar een mens met een mening'.

Overheid lekt privé-gegevens

De belastingdienst, de ministeries van Defensie en Justitie en andere instellingen zoals het GAK bleken in mei 1999 bereid te zijn om privacy-gevoelige informatie te verschaffen. Het TROS-consumentenprogramma Radar had twee handelsinformatiebureaus (Goderie van Groen en EDR) opdracht gegeven te onderzoeken hoeveel privacy-gevoelige informatie verzameld kon worden over een willekeurige Nederlander van wie alleen naam, adres en geboortedatum bekend waren. De bureaus wisten onder meer het salaris van de man, zijn belastbaar inkomen en een degradatie in militaire dienst te achterhalen. Het programma werd op 10 mei 1999 uitgezonden. Enige tijd daarvoor had een programma van Radio I al bewezen dat gemeenten bij enige aandrang beschermde informatie afgeven.

OM biedt ex-politiechef van Schiermonnikoog excuses aan

De top van het Openbaar Ministerie bood op 14 mei 1999 aan oud-politieman R. Lancee excuses aan. Het college van procureurs-generaal 'betreurt dat enige verantwoordelijke functionarissen van politie en justitie (...) niet hebben gehandeld in overeenstemming met de maatstaven die van functionarissen in hun positie mag worden verwacht'. De politiechef van Schiermonnikoog werd in april 1996 aangehouden door een arrestatieteam op verdenking van incest met zijn dochter. Het meisje bleek later de beschuldiging te hebben verzonnen. Daarna volgde een lange strijd van Lancee om eerherstel. De zaak werd aanvankelijk geseponeerd wegens onvoldoende bewijs. Maar in mei werd verklaard dat Lancee 'ten onrechte als verdachte vermeld' was. Lancee zou voorts eervol ontslag krijgen en een schadevergoeding van ongeveer een miljoen gulden. De getergde Lancee liet weten te gaan emigreren.

Asieladvocaten in staking

Op 17 mei 1999 gingen tientallen advocaten die asielzoekers bijstaan bij het Aanmeldcentrum Schiphol, voor drie dagen in staking. Dit om te protesteren tegen de zogeheten 48-uursprocedure die staatssecretaris Cohen vanaf 15 juni wilde doorvoeren. Dit zou betekenen dat de immigratiedienst 48 in plaats van 24 uur de tijd krijgt om een asielaanvraag te beoordelen op haalbaarheid. Hierdoor zou de dienst nog veel meer asielzoekers ten onrechte kunnen afwijzen, aldus de advocaten.

'Justitie liet 15.000 kilo cocaïne door'

Op 9 juni 1999 presenteerde de commissie-Kalsbeek haar rapport *Opsporing in uitvoering*. Bij die gelegenheid stelde de commissie over harde bewijzen te beschikken dat voormalige informanten van justitie niet alleen onder gezag van de politie softdrugs-transporten op touw hadden gezet maar via andere kanalen en met hulp van omkoopbare douaneambtenaren ook 15.000 kilo cocaïne zouden hebben ingevoerd. Minister Korthals Altes van Justitie zou bij zijn aantreden in 1998 over deze transporten niet volledig zijn ingelicht door zijn ambtelijke top. Er zouden ook aanwijzingen zijn dat de transporten nog steeds doorgingen. De Kamer reageerde verbijsterd en eiste uitleg.

De commissie-Kalsbeek had tot taak te onderzoeken of politie en justitie zich aan de nieuwe regels voor opsporingsmethoden hielden, zoals die werden uitgewerkt na de parlementaire enquête van de commissie-Van Traa over de IRT-affaire. Tijdens die enquête waren veel vragen blijven bestaan na vermoedens over veel grotere illegale transporten. André Rouvoet, RPF-lid van de commissie-Van Traa, zei op 9 juni tijdens de IRT-enquête 'gefopt' te zijn, 'net als de rest van Nederland'. Na de presentatie uitte het commissielid Niederer van de VVD twijfel aan de 'keiharde' bewijzen waarover de commissie-Kalsbeek meende te beschikken; voorzitter Kalsbeek zou 'doorgeschoten' zijn. Niederer zou de bevindingen van zijn commissie echter wel onderschreven hebben. Op 11 juni bleek dat de overige commissieleden niet meer met Niederer wilden samenwerken en hem het liefst uit de commissie zouden zetten.
Minister Korthals haalde op 15 juni uit naar de Amsterdamse officier van justitie F. Teeven die had gezegd dat criminelen hadden geprobeerd landelijke politici te beïnvloeden. Volgens de minister berustte Teevens uitspraak op 'zeer, zeer zachte informatie'. Op 17 juni schreef de minister als reactie op het rapport-Kalsbeek dat er geen concrete aanwijzingen waren dat omkoopbare douaniers en agenten nog steeds bij cocaïnetransporten betrokken waren. In de nazomer zou het Openbaar Ministerie inderdaad op de hoogte zijn geraakt van het feit dat tussen 1991 en 1994 via zogeheten paralleltransporten 15.000 kilo cocaïne was ingevoerd. Eind juni zou de top van het Openbaar Ministerie volgens *de Volkskrant* van 25 juni 'alle conclusies van het rapport van de commissie-Kalsbeek hebben onderschreven'.

ONDERWIJS

Aanpak vroegtijdig schoolverlaten

Het demissionaire kabinet ging op 21 mei 1999 akkoord met het *Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten* van het ministerie van Onderwijs. Hierin wordt onder meer 48 miljoen gulden uitgetrokken voor het bestrijden van voortijdig schoolverlaten in de grote steden. Elk jaar zouden 35.000 middelbare scholieren zonder diploma of met slechts een Vbo- of mavo-diploma van school weggaan. Ook wordt 12 miljoen gulden op tafel gelegd voor meld- en registratiecentra die schoolverzuim bijhouden zodat de onderwijsinspectie kan optreden. Het ministerie ziet als 'enige' manier om het probleem van vroegtijdig weggaan van school aan te pakken de invoering van een 'onderwijsnummer' voor elke leerling, waardoor een ieder in zijn schoolloopbaan 'gevolgd' kan worden. Het vbo- of mavo-diploma acht het ministerie een 'onvoldoende startkwalificatie' voor jongeren om werk te vinden. Elk jaar zijn er naar schatting 20.000 van deze jongeren die lijden onder 'diploma-inflatie'.

Kamer geeft groen licht voor Kennisnet

Na een debat op 29 en 30 juni 1999 met minister Hermans van Onderwijs stemden de regeringspartijen alsmede CDA en Groen-

Links in met de definitieve bouw van het breedbandige kabelnetwerk (kosten ruim 420 miljoen gulden) waarop het ministerie van Onderwijs het Kennisnet wil introduceren. Kennisnet is een soort intranet voor alle scholen en lerarenopleidingen in Nederland, waarvoor deze voorlopig honderd gulden per leerling per jaar krijgen. In navolging van de Onderwijsraad vonden alle partijen dat het Kennisnet elke didactische visie ontbeerde. Hermans beloofde na lang aandringen dat de scholen vrij zullen zijn in de keuze van het tijdstip van aansluiting op het kabelnetwerk, dat wordt beheerd door dezelfde bedrijven die de infrastructuur voor kabeltelevisie bezitten zoals Casema. Aansluiting op het gewone telefoonnet was in juni veel goedkoper voor scholen dan aansluiting op de 'snelle' glasvezelkabel. Zeventig procent van de scholen kan nog niet op een breedbandige kabel worden aangesloten omdat die plaatselijk nog niet is aangelegd.

Aan het besluit van de Kamer lagen tevens twee (vertrouwelijke) rapporten ten grondslag waarin werd onderzocht hoe redelijk de prijsstelling was van de kabelbedrijven (verenigd in Enertel/Educatiefnet) en of er goedkopere alternatieven waren. Beide rapporten, één van het ministerie van Economische zaken en één van het commerciële automatiseringsbedrijf CMG dat veel voor de overheid werkt, waren positief over Enertel.
Ten tijde van het debat kondigde KPN aan een apart netwerk voor 'snelle' Internetverbindingen te gaan bouwen.

LANDBOUW

Rechtbank verbiedt uitvoering herstructurering varkenshouderij

De president van de Haagse rechtbank bepaalde op 4 mei 1999 bij kort geding dat het ministerie van Landbouw voor elke dag dat het doorgaat met het uitvoeren van de Wet Herstructurering Varkenshouderij een dwangsom van een miljoen gulden moet betalen. Het ministerie hield zich niet aan de uitspraak van de rechter van 23 februari 1999 dat de uitvoering van de wet stopgezet moest worden, zolang de bodemprocedure die de Nederlandse Vakbond Varkenshouders (NVV) had aangespannen, nog niet afgewikkeld was. Het ministerie moest ook een oproep in het NVV-blad *De Trog* rectificeren waarin de varkenshouders werden opgeroepen alsnog mee te werken aan de uitvoering van de omstreden wet, die varkenshouders geen compensatie biedt voor vermindering van het aantal varkens in hun stallen. Op 9 juni bepaalde de Haagse rechtbank tevens dat de uitvoering van de wet terecht in februari geblokkeerd was.

Minister Apotheker treedt af

Hayo Apotheker, de D66-minister van Landbouw, trad op 7 juni 1999 af wegens onvoldoende steun in het kabinet voor de manier waarop hij de varkensstapel wilde inkrimpen. De minister was opgezadeld met een moeilijke erfenis van zijn voorganger Van Aartsen, die had gemeend dat het wettelijk mogelijk was varkensboeren zonder compensatie te dwingen hun varkensstapel te verminderen. In VVD- en PvdA-kringen werd het Apotheker kwalijk genomen dat deze, alvorens af te treden, niet eerst een definitieve discussie in het kabinet had afgewacht over de herstructurering van de varkenshouderij.
Dezelfde dag werd bekend dat Laurens-Jan Brinkhorst, een oudgediende van D66, Apotheker zou opvolgen. Brinkhorst liet de Tweede Kamer op 14 juni per brief weten dat het kabinet zou vasthouden aan de buiten werking gestelde Wet Herstructurering Varkenshouderij en haar gelijk via de rechter zou trachten te verkrijgen.

Door het aftreden van Apotheker ontstond discussie over het gedrag van hoge ambtenaren op Landbouw. De landbouwattaché van Nederland in Moskou, J. van der Ven, meende dat ministers het slachtoffer waren van secretaris-generaal T. Joustra die sinds 1987 het ministerie leidt. De regeringspartijen hadden kritiek op ambtenaren 'die de publiciteit zoeken' zoals de Londense landbouwattaché Gravendaal en de voorzitter van de Ondernemingsraad Bouwmeester.

Verboden diermeel in veevoer

Koeien bleken in Nederland nog steeds gevoederd te worden met diermeel waarin mogelijk resten van met BSE besmette runderen waren verwerkt, constateerde het ministerie van Landbouw na een steekproef door de Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees (RVV). De land- en tuinbouworganisatie LTO verklaarde op 9 mei 1999 zeer bezorgd te zijn. Al sinds 1994 mocht geen diermeel meer voorkomen in voer voor herkauwers en sinds maart 1999 was het meemengen van diermeel van resten pluimvee ook verboden. In varkensvoer mocht nog wèl diermeel worden gebruikt. De LTO nam aan dat er mogelijk vervuiling tijdens de productie van het voer was opgetreden, omdat diverse voersoorten niet gescheiden worden gefabriceerd.

Kritiek op staatssecretaris Faber in Belgische 'gifkipaffaire'

Eind mei 1999 barstte in België een groot schandaal los rond vergiftiging van kippenvlees en eieren met dioxine, vermoedelijk door een bedrijf dat afgewerkte industriële smeerolie had verwerkt in vetten voor toevoeging aan diervoeder. Deze verontreinigde vetten waren ook aan Nederlandse producenten van veevoer geleverd. Op 2 juni was de Tweede Kamer unaniem in haar kritiek op staatssecretaris Faber van Landbouw die veel te laat opdracht zou hebben gegeven mogelijk besmette etenswaren in Nederland uit de handel te nemen. Faber erkende dat haar ambtenaren al op 29 april geïnformeerd werden over een onderzoek naar de dioxine-besmetting maar zij zouden niet geweten hebben dat de Belgische overheid opdrachtgever voor dit onderzoek was. Toen dit op 12 mei duidelijk werd, zou Faber direct de distributie van mogelijk besmet veevoer, varkensvlees en pluimvee hebben laten onderzoeken. Er werd geen besmet veevoer meer gevonden, aldus Faber: 'Het was al opgegeten. Het is cynisch maar dat betekende dat er geen gevaar meer voor de volksgezondheid was.' Ook omdat het besmette voer niet aan legkippen was gegeven, meenden Faber en later ook minister Borst van Volksgezondheid dat het daarom beter was geen alarm te slaan. Wèl raadde Borst op 4 juni de consumptie van Belgische kip-, varkens- en rundvleesproducten af. Op 9 juni overleefden Faber en Borst een zeer kritisch debat met de Tweede Kamer.
Eind juni bleek dat ondanks een wettelijk verbod maar met toestemming van het ministerie van Landbouw afval van restaurants (zogenaamd swill) in varkensvoer werd gebruikt. De zaak zou 'in studie' zijn en Faber zou overwegen het gebruik van swill te legaliseren. Ook bleek er amper controle te zijn op vetverwerkende bedrijven in Nederland.

Nederland

CULTUUR EN WETENSCHAP

Mulisch wint Libris Literatuur Prijs

De jury van de Libris Literatuur Prijs maakte op 17 mei 1999 bekend dat de roman *De Procedure* van Harry Mulisch was uitverkozen tot beste roman van 1998. Er waren 170 nominaties. Aan de prijs was een geldbedrag van 100.000 gulden verbonden.

Hans van Manen krijgt Erasmusprijs 2000

De Stichting Praemium Erasmianum kende op 2 juni 1999 haar prijs voor het jaar 2000 toe aan 'de Dans in Nederland'. De uitzonderlijke kwaliteit daarvan wordt volgens de Stichting Praemium Erasmianum belichaamd in de persoon van de choreograaf Hans van Manen, die naar de mening van de stichting 'zeer veel aspecten van de danscultuur in Nederland in zich verenigt'. De prijs zou in het najaar van 2000 worden uitgereikt en vergezeld gaan van een bedrag van 300.000 gulden.

BUITENLANDSE ZAKEN

'Kabinet was unaniem over NAVO-actie'

Naar aanleiding van een bericht in *de Volkskrant* van 4 mei 1999 stuurde het kabinet een speciale brief aan de Tweede Kamer. Het ontkende daarin dat er eind maart 1999 onenigheid zou hebben bestaan tussen ministers over de luchtbombardementen op Joegoslavië, zoals de krant had gemeld. De ministers Pronk (VROM) en Korthals (Justitie) zouden namelijk bezwaar hebben gemaakt dat er geen plenair kabinetsoverleg over de NAVO-actie was geweest. Premier Kok zou de beslissing om mee te doen aan de luchtaanvallen op Joegoslavië alleen met de ministers Van Aartsen (Buitenlandse zaken) en De Grave (Defensie) genomen hebben en de rest van het kabinet er buiten hebben gehouden. De ministerraad zou het echter al eens zijn geweest over de 'onvermijdelijkheid' van de luchtaanvallen en volgens minister Jorritsma (Economische zaken) was er geen behoefte meer geweest aan een kabinetszitting over de kwestie.

Op 11 mei bleek er onvoldoende steun voor een pleidooi van GroenLinks om een pauze in te lassen in de NAVO-bombardementen, onder meer naar aanleiding van een incident waarbij de Chinese ambassade in Belgrado geraakt werd. China eiste daarop in de Veiligheidsraad dat de NAVO-acties gestaakt werden.

Annan bezoekt conferentie

De secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Kofi Annan, bezocht op 14 mei 1999 Nederland om een deel van een grote internationale vredesconferentie, *The Hague Appeal for Peace*, bij te wonen. De conferentie trok een keur aan prominente gasten en meer dan achtduizend activisten. De conferentie was gericht op versterking van reeds bestaande campagnes zoals die tegen landmijnen en handel in kleine vuurwapens en voor de snelle oprichting van een Internationaal Strafhof.

HSA mag toch leveren aan Indonesische marine

Minister Van Aartsen van Buitenlandse zaken gaf eind april zijn verzet op tegen het leveren van radarapparatuur aan de Indonesische marine, meldde *NRC Handelsblad* op 17 mei 1999. Door dat besluit werd het risico weggenomen dat de Indonesische regering op Hollandse Signaalapparaten (HSA) verhaal zou halen. De order was 81 miljoen gulden waard en een door ABN AMRO geleid consortium vroeg de exportvergunning aan, na HSA al 72 miljoen gulden aan voorschotten te hebben gegeven. In december 1998 had Van Aartsen de exportvergunning nog geweigerd omdat hij meende dat door de crisis in Azië getroffen landen zoals Indonesië geen geld aan dure defensiesystemen zouden moeten uitgeven. Volgens vertrouwelijke stukken van zijn ministerie was zijn besluit toen niet gebaseerd op de gedragscode voor wapenhandel van de Europese Unie, maar op 'puur Nederlands beleid'. Wèl was het de politiek van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en van de Wereldbank om Derde Wereldlanden met hoge schulden niet tegemoet te komen als die veel geld aan wapens bleven uitgeven.

132 miljoen voor Bosnië

Op 20 en 21 mei 1999 vond in Brussel een internationale donorconferentie plaats over de wederopbouw van Bosnië-Herzegovina. Nederland zegde voor 1999-2000 132 miljoen gulden aan hulp toe.

(Vorige berichten pag. 261/1 e.v. - 1999)

België

BELGIË

BINNENLAND

Chronologie van de 'gifkipaffaire'

Eind mei 1999 bleek dat het ministerie van Landbouw een dioxinevergiftiging door een leverancier van afvalvetten voor veevoer in de doofpot had proberen te stoppen. Het gevolg was een schade van miljarden franken en een volledige ontwrichting van de binnen- en buitenlandse handel in alle soorten Belgisch vlees, eieren, zuivel en daarvan afgeleide producten.

28 mei: Supermarkten halen op verzoek van de minister van Volksgezondheid, Marcel Colla, alle kippen en eieren van Belgische producenten uit de schappen in verband met een dioxinevergiftiging die bij pluimvee is geconstateerd. Meer dan 350 pluimveebedrijven krijgen een slacht- en transportverbod opgelegd wegens mogelijk gebruik van besmet veevoer.

1 juni: Het aantal bedrijven dat mogelijk besmet veevoer heeft gebruikt, stijgt tot boven de 400. De Belgische regering informeert officieel de Europese Unie, via een speciale alarmprocedure. Verschillende EU-lidstaten sluiten hun grenzen voor Belgische kippen en eieren, temeer omdat de gevonden hoeveelheid dioxine soms vele honderden malen hoger ligt dan wat de Wereldgezondheidsorganisatie acceptabel vindt.

Door een actie van het VLD-Kamerlid Guy Verhofstadt, die premier Dehaene het rapport van de verontruste keuringsarts André Destickere in handen speelt, wordt bekend dat er al in februari 1999 bij het ministerie van Landbouw klachten binnenkwamen over een massale kippensterfte en over eieren die niet uitkwamen. De problemen waren in de loop van januari begonnen.
Het ministerie startte een onderzoek en kwam op 26 april via een discreet laboratoriumonderzoek in Nederland aan de weet dat veevoer besmet met dioxine de oorzaak moest zijn. Enkele dagen eerder, op 22 april, had het ministerie een proces-verbaal doorgespeeld aan het parket van Gent over mogelijk gesjoemel met dierlijke vetten in veevoer maar zonder melding te maken van het feit dat kippen en eieren hoogstwaarschijnlijk besmet waren.

Het parket reageerde verbijsterd toen dat feit uitkwam. Minister Pinxten van Landbouw stelde op 28 mei dat zijn ministerie pas sinds enkele dagen zeker wist dat ook de kippen en eieren met dioxine besmet waren. Het laboratoriumonderzoek had vier weken geduurd, aldus de minister.
De voorzitter van de vleesfraude-commissie, Hubert Brouns, meende dat alle aandacht van Landbouw ten onrechte was uitgegaan naar het opsporen van de fabrikant van het besmette voer. De logische conclusie dat er gevaar voor de volksgezondheid dreigde door besmetting van kippen en eieren heeft maanden op zich laten wachten, aldus Brouns. Maandenlang had de bevolking besmette kippen, eieren en daarmee bereide producten geconsumeerd.
Het veevoer was ook geëxporteerd naar een aantal bedrijven in Nederland, Duitsland en Frankrijk, zodat de affaire zich al snel naar die landen uitbreidde. Ook werd begonnen met onderzoek naar mogelijke besmetting van varkensvlees.

2 juni: De veterinaire experts van de Europese Unie en vervolgens de Europese Commissie keuren een algemeen EU-handelsverbod goed voor kippen, eieren en daarvan afgeleide producten uit de inmiddels 400 Belgische bedrijven die na 15 januari 1999 besmet voer kregen. Alle EU-landen beginnen op eigen initiatief Belgische kippen en eieren uit de handel te halen.
Premier Dehaene kondigt aan dat de ministers Colla en Pinxten hun ontslag hebben aangeboden. Pinxten wilde geen ontslag nemen maar bezweek voor de druk van de top van zijn partij, de CVP. Vice-premier Luc van den Bossche (SP) neemt de portefeuille van Volksgezondheid over en vice-premier Herman van Rompuy (CVP) die van Landbouw.
Rusland verbiedt de invoer en verkoop van varkensvlees uit België.

3 juni: De Europese Commissie verplicht alle EU-staten Belgische kippen, eieren en producten die meer dan twee procent eieren bevatten, uit de handel te nemen. De Belgische commissaris onthoudt zich van stemming omdat zij de maatregel te ver vindt gaan, de Spaanse commissaris omdat hij deze niet streng genoeg vindt.
Landbouw-commissaris Franz Fischler hekelt ten overstaan van journalisten de nalatigheid van de Belgische overheid en noemt het gebrek aan informatie onaanvaardbaar en onvergeeflijk. De Europese Commissie start wellicht een inbreukprocedure tegen België, omdat de alarmprocedure niet werd gerespecteerd, aldus Fischler.
De Europese Unie eist van België, Nederland en Frankrijk dat ze onmiddellijk een controleplan opstellen om de aanwezigheid van dioxine in producten van dierlijke oorsprong na te gaan. Voor de export zal voortaan een extra certificaat nodig zijn dat garandeert dat producten niet met dioxine besmet zijn.
De affaire breidt zich uit naar de Belgische varkenssector waar een absoluut slachtverbod wordt ingevoerd en waar 500 bedrijven op een lijst worden gezet wegens mogelijk gebruik van besmet veevoer. Het verbod op de handel in kippen en eieren en van afgeleide producten wordt uitgebreid naar de kleine winkeliers in België.
André Destickere krijgt een gedeeltelijk beroepsverbod opgelegd: hij mag van het ministerie niet meer als keuringsexpert voor particuliere verzekeringsmaatschappijen werken.

4 juni: De Europese Commissie besluit om de verkoop van varkensvlees, rundvlees, melk- en zuivelproducten, dierlijke vetten en eiwitten, vleesproducten en broodbeleg van varkens- en rundvlees uit België te verbieden. Veilige producten moeten een certificaat krijgen om op de markt te komen.
De Nederlandse en Franse overheid krijgen een berispende brief van de Commissie met de vraag waarom zo lang gewacht werd om het Belgische dioxineprobleem Europees aan te kaarten. Geen van beide landen stelde de Europese alarmprocedure in werking, zo stelt de EU-Commissie vast, hoewel men al begin mei op de hoogte was. De Nederlandse minister van Volksgezondheid, Els Borst, bagatelliseert de onrust in eigen land door tijdens een persconferentie te stellen dat hoogstens 'een klein partijtje Belgische soepkippen' met dioxine in januari en februari bij de Nederlandse consument op tafel is beland. Den Haag en Parijs moeten evenwel van de Europese Commissie snel informatie geven over de maatregelen die genomen zijn om bedrijven op te sporen die besmet diervoer hebben gebruikt.
Nederland sluit de grens voor alle Belgische vlees, vee en zuivel. De maatregel geldt tevens voor schapen, paarden en geiten. Ook Italië en Frankrijk weren al het Belgisch varkens- en rundvlees. Parijs laat 66 runderfokkerijen verzegelen die vermoedelijk besmet veevoer uit België hebben gebruikt. Spanje besluit alle Belgische dierlijke producten te weren. In Oostenrijk wordt een volledig invoerverbod afgekondigd voor Belgisch gevogelte, varkens- en rundvlees, eieren en melk. Hongarije en Roemenië schorten de invoer van gevogelte, varkensvleesproducten en diermeel uit België, Nederland en Duitsland voor onbepaalde tijd op. De Zwitserse autoriteiten stellen een onderzoek in: 58 ton mogelijk besmet kippenvoer is terechtgekomen bij de fastfoodketen McDonalds. In Hongkong wordt de detail- en groothandel gevraagd de varkens- en pluimveeproducten uit België, Frankrijk, Duitsland en Nederland uit de verkoop te halen. Zuid-Korea kondigt aan dat er niet langer pluimvee, eieren, varkens en daarvan afgeleide producten uit België worden ingevoerd. De Amerikaanse autoriteiten verdedigen hun invoerverbod voor alle vlees en eieren uit de Europese Unie nadat de Europese Commissie het Amerikaanse verbod buiten proportie noemde. Alleen de zuivelinvoer bleef gespaard.
De *Financieel-Economische Tijd* schrijft een dag later: 'In een week tijd is heel het zorgvuldig opgebouwde imago van Belgische kwaliteitsproducten met de grond gelijk gemaakt. (...) In België is de noodzakelijke coördinatie van landbouw en volksgezondheid nooit helemaal doorgedreven, zelfs niet in de jarenlange strijd tegen de hormonenmafia. (...) Een flink deel van de internationale verwondering geldt de chaotische aanpak in België. Voor een land dat er altijd prat op ging over een van de beste controle- en identificatiesystemen voor zijn veestapel te beschikken, is die chaos onthutsend.'

5 juni: Producten met een hoog vetgehalte op basis van varkens- en rundvlees zoals paté en salami mogen in België niet meer verkocht worden. Verdacht varkens- en rundvlees wordt uit de handel gehaald. Zuivelproducten als melk en kaas blijven nog buiten schot. Met die maatregelen komt de regering gedeeltelijk tegemoet aan de eisen van de Europese Commissie. Die had een onmiddellijk handelsverbod afgekondigd op alle rund- en varkensvlees en alle zuivelproducten. Steeds meer landen sluiten intussen hun grenzen voor Belgische dieren en voedingswaren. Het tot zondagnacht 6 juni ingestelde vervoersverbod voor pluimvee, koeien en varkens wordt verlengd tot 8 juni.
De chaos op de ministeries in Brussel wordt

steeds groter, melden de media. Een week vóór de verkiezingen is de dioxinebesmetting uitgegroeid tot een crisis die de affaire-Dutroux in de schaduw lijkt te stellen. Burgers verkeren in grote onzekerheid over wat wel en niet veilig is om te eten. De regering ziet zich geconfronteerd met een golf van protesten van boeren en van het bedrijfsleven en met eisen tot schadevergoeding.

7 juni: Het Gentse parket tekent beroep aan tegen de beslissing van de Gentse raadkamer tot vrijlating van Lucien en Jan Verkest uit Deinze, eigenaren van het bedrijf dat vermoedelijk met dioxine besmet afvalvet voor veevoer heeft verwerkt.

Volgens Bart de Geest, één van de advocaten van Verkest, is het niet zeker dat het bedrijf iets ten laste kan worden gelegd. Vastgesteld werd dat de dioxinevergiftiging niet door een lek in de installaties van deze vetsmelterij is veroorzaakt. Verkest kocht zowel bij Nederlandse als bij Belgische leveranciers afvalvetten aan. Het gerecht onderzoekt of ook andere vetsmelters met besmette vetten werkten, zoals de recyclagefirma Fogra in Bertrix, die enkele dagen eerder op last van de Waalse minister van Landbouw Guy Lutgen werd verzegeld. Verkest was een van de afnemers van Fogra. Op 19 april stopte Fogra met leveranties aan Verkest nadat Fogra kritiek kreeg op door het bedrijf gerecycleerde frituurolie. Eind maart schreef Fogra al aan zijn klanten dat de kritiek te maken had met een opmerkelijke sterfte in een Vlaamse kippenkwekerij.

De landen van de Europese Unie — België stemt als enige tegen — scharen zich achter de beslissing van de EU-Commissie om ook al het rund- en varkensvlees en zuivelproducten van verdachte bedrijven in de ban te doen. De veterinaire experts van de Europese Unie keuren de harde maatregelen goed die de EU-Commissie op 4 juni via een noodprocedure nam.
Minister voor Volksgezondheid Luc van den Bossche maakt tegenover de veterinaire experts van de Europese Unie mondeling gewag van een lijst van 1.400 verdachte bedrijven, maar overhandigt die lijst niet aan de andere lidstaten of de EU-Commissie. Dit zorgt opnieuw voor wrevel en doet twijfels rijzen aan de uitspraak, een dag eerder, van premier Dehaene dat de lijst compleet is. Van den Bossche laat doorschemeren dat er in België geen verkoopverbod komt voor zuivel en varkens- en rundvlees. De Europese Unie vergist zich want de melk is door verdunning volstrekt ongevaarlijk, aldus de minister. Van den Bossche laat weten met het idee te spelen om de EU-beslissing aan te vechten bij het Europees Hof van Justitie.
Het veterinair comité van de Europese Unie kondigt aan te gaan zoeken naar een snellere en goedkopere opsporingsmethode voor de aanwezigheid van dioxines, namelijk door de graad van PCB's (een groep van giftige chemische verbindingen) te testen.

8 juni: Bijna alle Oost-Europese en Zuidoost-Aziatische landen sluiten hun grenzen voor Belgisch vlees, voor eieren en vaak ook voor zuivelproducten.
De lidstaten van de Europese Unie reageren verbijsterd op het beleid van Van den Bossche. Ze beschikken niet over de definitieve lijst van mogelijk besmette varkens- en runderfokkerijen. Tijdens een kort geding op verzoek van de Belgische Confederatie van de Zuivelindustrie (BCZ) en het Nederlands-Belgische zuivelconcern Campina legt de rechtbank van Brussel de staat een dwangsom op van één miljard frank voor elke dag vertraging die deze veroorzaakt bij het verspreiden van de lijst van verdachte melkveebedrijven. De BCZ wijst erop dat Belgische melk al lang op dioxine wordt gecontroleerd, omdat voor melk en zuivelproducten als enige voedingsproducten een wettelijke dioxinenorm geldt.
Premier Dehaene kondigt aan dat de definitieve lijsten worden opgemaakt met medewerking van de fokkers. Deze moeten schriftelijk op hun erewoord verklaren dat ze hun dieren geen besmet veevoer hebben gegeven. Binnen een maand moet de boekhouder, accountant of revisor van het bedrijf de juistheid van die verklaring bevestigen. In geval van een onjuiste verklaring riskeren de fokkers strafrechtelijke vervolging, een boete en maximaal vijf jaar gevangenisstraf.

9 juni: De Europese Commissie richt een coördinatie-comité op. Zolang de EU-landen niet volledig worden ingelicht over welke slachterijen en voedselfabrikanten mogelijk producten van verdachte Belgische boerenbedrijven betrokken, is een Belgisch exportcertificaat voor de Europese Unie van weinig waarde, heet het in Brussel.
Robert Baert, hoofd van de Vlaamse milieu-inspectie, oefent scherpe kritiek uit op de federale diensten van Landbouw, die zijn dienst pas op 28 mei inlichtten over de dioxineverontreiniging bij vetsmelter Verkest in Deinze. De milieu-inspectie controleerde nog op 29 maart bij Verkest, maar er werd niet specifiek naar dioxinevervuiling gezocht. Toch had de firma De Brabander het ministerie van Landbouw al op 19 maart verwittigd dat vet verwerkt in het veevoer verantwoordelijk zou kunnen zijn voor de problemen van de kippenfokkerijen.
De Vlaamse minister van Leefmilieu, Theo Kelchtermans verklaart in het parlement dat ook de Vlaamse overheid de problemen met de besmetting van veevoer uit de media moest vernemen.
De Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM), die op 16 maart bij Verkest controleerde, zegt eveneens tot 28 mei van niets geweten te hebben. Hoewel er sprake was van een verrassingscontrole, spreekt Luc Beeckmans van OVAM er zijn verbazing over uit dat de controle samen met inspecteurs van het ministerie van Landbouw had plaatsgevonden, hetgeen niet gebruikelijk is.
François Stuyckens van de Mestbank geeft toe dat de federale overheid nooit gedetailleerde informatie van de bank opvroeg over welke veevoederfabrikanten aan welke varkens- en kippenbedrijven leveren. De Mestbank nam ook zelf het initiatief niet om die informatie door te geven, moet Stuyckens toegeven.
Leden van de parlementscommissie voor Leefmilieu menen dat het binnenskamers houden van de informatie bij de Mestbank, waar de veevoederbedrijven grote invloed hebben, erop wijst dat de landbouwsector tijd probeerde te winnen. Zodoende konden bepaalde landbouwbedrijven zich nog ontdoen van besmette dieren, in de hoop dat ze niet op een zwarte lijst zouden belanden.
Het kernkabinet slaagt er na uren beraad 's avonds laat uiteindelijk in om een definitieve lijst van verdachte varkens- en rundveefokkers op te stellen. Samen met bedrijven in de pluimveesector blijkt het om 14.000 bedrijven te gaan. Voor alle andere bedrijven wordt het transport- en slachtverbod opgeheven. Het is echter duidelijk dat de benodigde certificaten die bevestigen dat vlees gegarandeerd dioxinevrij is, pas na enkele dagen in roulatie zullen komen. De regering ontvangt een groot aantal vertegenwoordigers van getroffen sectoren: deze eisen een snelle invoering van de certificaten,

goede en juiste informatie en schadevergoedingen.

10 juni: Boze boeren beginnen grensovergangen te blokkeren en houden vooral buitenlandse vrachtwagens tegen. De Europese Commissie geeft de Belgische overheid vijf dagen om tegen deze aantasting van de vrije markt op te treden. De Vlaamse minister Kelchtermans handhaaft het verbod op het uitrijden van dierlijke mest omdat in kippenmest verhoogde concentraties PCB's zijn aangetroffen. Onzeker is of die schadelijk zijn.

11 juni: De verwarring wordt compleet: de regering besluit in eigen land de handel in boter en melkproducten volledig vrij te geven en het beslag op duizenden bedrijven die varkens en rundvee fokken, op te heffen. Met goedkeuring van de Europese Unie, zegt de regering, maar EU-ambtenaren zeggen van niets te weten. De Belgische regering gebruikt immers voor het beoordelen van producten een PCB-test die het wetenschappelijk comité van de Europese Unie nog niet als voldoende betrouwbaar heeft goedgekeurd. Euro-commissaris Emma Bonino zegt dat de Commissie vasthoudt aan een exportverbod voor de 14.000 bedrijven van de lijst.
Vleesverwerkingsbedrijven stappen naar de rechter. De Italiaanse en Europese consumentenbonden kondigen juridische stappen tegen de Belgische staat aan.
De regering probeert de schade voor ondernemers te beperken door hen onder meer uitstel van betaling van belasting te gunnen.

15 juni: Melk van risicobedrijven wordt apart opgehaald.

16 juni: Inspecteurs van de Europese Unie brengen een vernietigend rapport uit over de voedselcontrole in België. Volgens het rapport is er nauwelijks controle op producenten van dierenvoeding en is er sprake van versnippering van verantwoordelijkheden tussen de gewesten en federaal niveau en tussen Landbouw en Volksgezondheid. Tijdens een buitengewone vergadering van het Europees Parlement geven Belgische ministers toe dat zij Brussel te laat gealarmeerd hebben.

17 juni: Het Gentse gerecht maakt na een onderzoek bekend dat in veevoeder niet alleen gerecycleerd frituurvet, inclusief de verpakking, gebruikt wordt, maar ook dat de vrachtwagens waarin het veevoer vervoerd wordt, zelden gereinigd worden. Bovendien blijkt het gewicht van de vrachtwagens amper gecontroleerd te worden, zodat tonnen vet en veevoer zwart verkocht kunnen worden.

18 juni: Het kernkabinet stelt de voormalige topman van de Generale Bank Fred Chaffart aan als 'dioxinemanager'. Hij moet vóór 30 juni in samenspraak met de betrokken sectoren een praktische regeling uitwerken die de overheid in staat moet stellen de schade te vergoeden. Steeds meer bedrijven zijn in acute financiële moeilijkheden gekomen; veevoerbedrijven leveren nog slechts tegen contante betaling. Door het wegvallen van de buitenlandse afzetmarkten zijn de prijzen in België voor landbouwproducten ingestort, stelt de Boerenbond. De kiloprijs voor varkens is naar 15 frank gezakt, voor kalveren wordt geen 10.000 frank maar nog slechts 4.000 frank betaald, terwijl eieren en pluimvee gratis weggegeven worden. Ook de melkprijs staat zwaar onder druk. De hele sector dreigt op zeer korte termijn te verdwijnen, aldus de Boerenbond.

21 juni: Jean Thill, de bestuurder van Fogra in Bertrix, wordt aangehouden. Analyses van de aangekoekte substanties in de smeltkuip van Fogra leverden pcb-waarden op die boven de normale liggen, aldus het parket, en het type pcb's is identiek aan dat van de pcb's die in maart werden aangetroffen in met dioxine besmet veevoer.
De vergunningen van Fogra worden preventief opgeschort.

25 juni: Het kernkabinet maakt bekend dat de staat de kosten voor de vernietiging van dieren of goederen die niet meer voor consumptie geschikt zijn, volledig terugbetaalt. Minister Van den Bossche raamt de kosten hiervan op drie tot vier miljard frank. De maatregel geldt voor de 1.500 landbouwbedrijven waarvan de dieren met dioxine besmet zijn of die door de Belgische overheid, de Europese Commissie of een ander land geblokkeerd werden. De maatregel geldt eveneens voor niet-landbouwbedrijven (zoals koekjesfabrieken) waarvan de producten geblokkeerd werden door België, Europa of een ander land. Bovenop de terugbetaling van de vernietigingskosten kunnen pluimveebedrijven een vergoeding krijgen uit het Sanitair fonds, waaruit 1,6 miljard frank beschikbaar is. Varkens- en rundveebedrijven waarvan de dieren besmet of geblokkeerd zijn en vernietigd moeten worden, kunnen een renteloze lening krijgen die vanaf het tweede jaar en over een periode van vijf jaar terugbetaald moet worden. De totale schade aan de economie wordt inmiddels op 200 miljard frank geschat.

Verkiezingsnederlaag van christen-democraten en sociaal-democraten

'De moeder aller verkiezingen' in België van 13 juni 1999, toen de kiezers voor zowel het federale parlement, de deelparlementen als het Europees parlement hun stem moesten uitbrengen, liep uit op een historische bestraffing van de twee regeringspartijen, de christen-democratische CVP/PSC en de sociaal-democratische SP/PS. De twee partijen verloren samen hun meerderheid in het federale parlement. Grote winnaars waren de Vlaamse liberalen van de VLD en de groene partijen Agalev en Ecolo.
Algemeen werd aangenomen dat veel kiezers zich door de dioxine-affaire van de regeringspartijen hadden afgewend, nadat al eerder de zaak-Dutroux en het 'proces van de eeuw' tegen wegens corruptie aangeklaagde politici van SP en PS de gemoederen danig in beroering hadden gebracht.

Reacties politieke partijen

Jos Geysels, politiek secretaris van Agalev, verklaarde tegenover het weekblad *Knack* naar aanleiding van de overwinning van zijn partij: 'Zonder te breken met het verleden groeiden we uit tot een echte politieke partij. Tot nu toe wilden de meeste andere partijen dat niet geweten hebben, maar met de groene stroming moet rekening worden gehouden. Een beroemde uitspraak van Theo Kelchtermans (CVP) is dat Agalev de problemen signaleert en de CVP ze oplost. Deze programmatorische arrogantie is zondag als een kaartenhuisje in elkaar gezakt.'
Willy Claes, de van corruptie beschuldigde oud-minister van de SP, meende in *Knack* dat zijn partij 'het absolute alarmpeil bereikt' had. In zijn analyse kreeg de partij 'de hardste klappen op plaatsen waar de partijstructuren verzwakt zijn: Antwerpen, Gent en zelfs Mechelen. Het is misschien gemakkelijk om vanuit een middelgrote stad als Hasselt te praten, maar weten wij

België

Uitslagen Kamerverkiezingen (150 zetels)

nr	partij	behaalde stemmen		percentage			zetels		
		1995	1999	verschil	1995	1999	verschil	1995	1999
1	ECOLO	243362	457283	3,4	4,0	7,4	5	6	11
2	AGALEV	269058	435685	2,6	4,4	7,0	4	5	9
3	SP	762444	596939	-3,0	12,6	9,6	-6	20	14
4	VLD	798363	888765	1,2	13,1	14,3	2	21	23
5	PRL-FDF	623250	630220	-0,2	10,3	10,1	0	18	18
6	VL.BLOK	475677	613399	2,1	7,8	9,9	4	11	15
7	VU-ID	0	345568	0,9	0,0	5,6	3	0	8
8	CVP	1042933	875455	-3,1	17,2	14,1	-7	29	22
9	P.S.	720819	631653	-1,7	11,9	10,2	-2	21	19
10	PSC	469101	365318	-1,8	7,7	5,9	-2	12	10
N.A.	VU	283516	0	0,0	4,7	0,0	0	5	0

Samenstelling Kamer van Volksvertegenwoordigers

AGALEV
Anne-Marie Descheemaeker, Marie-Christine Grauwels, Simonne Leen, Fauzaya Talhaoui, Jef Tavernier, Peter Vanhoutte, Lode Vanoost, Joos Wauters.

CVP
Jos Ansoms, Hubert Brouns, Simonne Creyf, Greta D'Hondt, Stefaan De Clerck, Pieter De Crem, Mark Eyskens, Luc Goutry, Marcellus Hendrickx, Yves Leterme, Dirk Pieters, Trees Pieters, Karel Pinxten, Joke Schauvliege, Paul Tant, Jo Vandeurzen, Jozef Van Eetvelt, Tony Van Parys, Marc Van Peel, Daniël Vanpoucke, Herman Van Rompuy, Servais Verherstraeten.

ECOLO
Marie-Thérèse Coenen, Martine Dardenne, Vincent Decroly, Claudine Drion, Zoé Genot, Muriel Gerkens, Michèle Gilkinet, Mirella Minne, Géraldine Pelzer-Salandra, Paul Timmermans, Jean-Pierre Viseur.

FN
Daniel Féret.

PRL-FDF
Daniel Bacquelaine, Anne Barzin, Pierrette Cahay-André, Olivier Chastel, Georges Clerfayt, Philippe Collard, Denis D'hondt, François-Xavier de Donnéa, Robert Denis, Claude Desmedt, Jacqueline Herzet, Josée Lejeune, Olivier Maingain, Charles Michel, Jean-Paul Moerman, Philippe Seghin, Eric van Weddingen, Michel Wauthier.

PS
Colette Burgeon, José Canon, Jacques Chabot, Maurice Dehu, Jean-Marc Delizée, Jean Depreter, François Dufour, Claude Eerdekens, André Frédéric, Thierry Giet, Yvon Harmegnies, Jean-Pol Henry, Charles Janssens, Guy Larcier, Yvan Mayeur, Patrick Moriau, Bruno Van Grootenbrulle, Maggy Yerna.

PSC
Jean-Pierre Detremmerie, Richard Fournaux, Jean-Pierre Grafé, Raymond Langendries, Jacques Lefevre, Joëlle Milquet, Luc Paque, Jean-Pol Poncelet, André Smets, Jean-Jacques Viseur.

SP
Edouard Baldewijns, Marcel Bartholomeeussen, Hans Bonte, Magda De Meyer, Erik Derycke, Dalila Douifi, Frederik Erdman, Patrick Lansens, Jan Peeters, Daan Schalck, André Schellens, Dirk Van der Maelen, Peter Vanvelthoven, Henk Verlinde.

VLAAMS BLOK
Gerolf Annemans, Roger Bouteca, Koen Bultinck, Alexandra Colen, Guy D'haeseleer, Filip De Man, Hagen Goyvaerts, Bart Laeremans, Jan Mortelmans, Bert Schoofs, Luc Sevenhans, John Spinnewyn, Guido Tastenhoye, Jaak Van den Broeck, Francis Van den Eynde.

VLD
Filip Anthuenis, Yolande Avontroodt, Willy Cortois, Hugo Coveliers, Maggie De Block, Herman De Croo, Etienne De Groot, Aimé Desimpel, Jan Eeman, Stef Goris, Guy Hove, Martial Lahaye, Pierre Lano, Georges Lenssen, Fientje Moerman, Hugo Philtjens, Tony Smets, Bart Somers, Jef Valkeniers, Arnold Van Aperen, Marilou Vanden Poel-Welkenhuysen, Kathleen van der Hooft, Geert Versnick.

VU-ID
Alfons Borginon, Geert Bourgeois, Frieda Brepoels, Danny Pieters, Annemie Van de Casteele, Karel Van Hoorebeke, Els Van Weert, Ferdy Willems.

Bron: Internetpagina Kamer van Volksvertegenwoordigers

pas sinds gisteren dat in die grote agglomeraties een aantal wijkkringen het zéér zwak doen, dat het aantal leden daar drastisch terugloopt? De SP moet die partijstructuren revitaliseren, dat is het enige antwoord op deze uitslag.'

Guy Verhofstadt, VLD-voorzitter, sprak in *De Standaard* over de nederlaag van de CVP alsof deze de doodsklok over de partij luidde: 'Bij de verkiezingen van 1991 kwam de CVP op 27 procent. Men zei: dat is haar harde sociologische bodem. Nu spreken we over een nieuwe bodem. In de politiek bestaan geen bodems of plafonds. Alles hangt af van de politiek die wordt gevoerd en de mensen die het uitvoeren. Partijen hebben geen eeuwigheidswaarde.'

Bijna een kwart van de Vlaamse kiezers stemde voor meer dan één partij, evenveel als in 1995. Agalev en de Volksunie-ID hebben het grootste aantal 'winkelende' kiezers. In Vlaanderen bleek Agalev de partij met de relatief grootste aanhang onder vrouwen: zes op de tien groene kiezers was vrouw. Bovendien had de partij het grootste aandeel hoog opgeleide kiezers. Agalev leverde voor het Belgische parlement ook de eerste allochtone vrouw: Fauzaya Talhaoui, een 29-jarige assistente internationaal recht aan de Universitaire Instelling Antwerpen (UIA).

Formatie paars-groene coalitie

Ook na de verkiezingen bleef het kernkabinet onder premier Dehaene aan het werk, zelfs na de installatie van de nieuwe parlementen. De formatie verliep veel voorspoediger dan menigeen had verwacht. De christen-democratische partijen werden vrij snel aan de kant geschoven zodat de formatie-onderhandelingen zich konden concentreren op een paars-groene coalitie. De Koning benoemde op 16 juni de Franstalige liberaal Louis Michel tot informateur, binnen zijn PRL verklaard voorstander van een meer sociaal en pragmatisch liberalisme. Onder zijn leiding lijfde de PRL de MCC-beweging in en werd een verkiezingspact gesloten met het FDF, hetgeen de liberalen bij de verkiezingen in Wallonië geen windeieren gelegd bleek te hebben.

De CVP zag af van haar recht als grootste Vlaamse partij om de onderhandelingen te openen en liet die eer aan de VLD. Na de verkiezingen gaven de socialisten al snel

Uitslagen Senaatsverkiezingen (40 zetels)

nr	partij	behaalde stemmen		percentage			zetels		
		1995	1999	verschil	1995	1999	verschil	1995	1999
1	ECOLO	258635	458660	3.1	4.3	7.4	1	2	3
2	AGALEV	223355	438869	3.4	3.7	7.1	2	1	3
3	SP	792941	550656	-4.3	13.2	8.9	-2	6	4
4	VLD	796154	952120	2.1	13.3	15.4	0	6	6
5	PRL-FDF	672798	654961	-.6	11.2	10.6	0	5	5
6	VL.BLOK	463896	583208	1.7	7.7	9.4	1	3	4
7	VU-ID	0	317830	-.2	0	5.1	0	0	2
8	CVP	1009656	913508	-2.1	16.8	14.7	-1	7	6
9	P.S.	764610	597891	-3.1	12.8	9.7	-1	5	4
10	PSC	434492	374002	-1.3	7.3	6	0	3	3
N.A.	VU	318453	0	0	5.3	0	0	2	0

Procedure voor de samenstelling van de Senaat

De grondwetsherziening van 1993 wijzigde ingrijpend de samenstelling van de Senaat. Sinds de verkiezingen van mei 1995 zijn er niet alleen minder senatoren, ook de Senaat zelf wordt anders samengesteld. Het aantal senatoren werd verminderd van 184 tot 71.

De samenstelling van de Senaat werd aangepast aan de nieuwe federale realiteit. Provinciale senatoren zijn er niet meer. In hun plaats kwam en senatoren, die worden aangewezen door en uit de gemeenschapsraden. De Vlaamse en de Franse gemeenschappen zijn in deze groep gelijk vertegenwoordigd met elk tien gemeenschapssenatoren. De Duitse gemeenschap wijst één gemeenschapssenator aan.
Toch is de nieuwe Senaat geen volledige vertegenwoordiging van de deelgebieden, zoals in sommige andere federale staten. Meer dan de helft van de senatoren wordt namelijk recht streeks verkozen op federaal niveau. Bovendien worden 10 senatoren gecoöpteerd.

Veel gemeenschapssenatoren zijn er dus niet (nl. 21 op 71). Daarom staan vooral de taalgroepen in voor de bescherming van de minderheden. Hiertoe beschikken zij onder meer over de alarmbelprocedure (een parlementaire procedure om taalkundige discriminaties te voorkomen) en het stelsel van de bijzondere meerderheden (voor wijzigingen aan de basiswetgeving over de staatsinrichting moet er zowel een meerderheid in elke taalgroep, als tweederde van alle stemmen worden gevonden).

Voor de in de Grondwet omschreven gevallen wordt de Senaat opgedeeld in twee taalgroepen.
De Nederlandse taalgroep bestaat uit 41 senatoren: 25 senatoren rechtstreeks verkozen door het Nederlandstalige kiescollege; 10 senatoren aangewezen door de Vlaamse Raad; 6 senatoren door deze beide groepen gecoöpteerd.
De Franse taalgroep bestaat uit 29 senatoren: 15 senatoren rechtstreeks verkozen door het Franse kiescollege; 10 senatoren aangewezen door de Franse Gemeenschapsraad; 4 senatoren door deze beide groepen gecoöpteerd.

Van de 71 senatoren worden er 40 rechtstreeks verkozen, 21 aangewezen door de gemeenschapsraden en 10 gecoöpteerd.
Voor de verkiezing van de 40 rechtsreeks verkozen senatoren wordt het kiezerscorps ingedeeld in twee kiescolleges, zoals bij de verkiezingen voor het Europees parlement. Het Nederlandse kiescollege kiest 25 senatoren en het Franse kiescollege 15. Deze senatoren worden op dezelfde dag als de volksvertegenwoordigers verkozen voor een periode van 4 jaar.
De Vlaamse Raad en de Franse Gemeenschapsraad wijzen elk uit hun eigen leden 10 senatoren aan. De Raad van de Duitstalige Gemeenschap wijst 1 van zijn leden aan als senator. Deze 21 gemeenschapssenatoren vervullen dus een dubbel mandaat.
De Nederlandstalige senatoren van de twee vorige groepen wijzen 6 leden aan. De Franstalige senatoren van de twee vorige groepen wijzen 4 leden aan.

Samenstelling Senaat

ECOLO
Josy Dubie, Jacky Morael, Marie Nagy.

AGALEV
Jacinta De Roeck, Frans Lozie, Mieke Vogels.

SP
Marcel Colla, Guy Moens, Louis Tobback, Myriam Vanlerberghe.

VLD
Paul De Grauwe, Jeannine Leduc, Martine Taelman, Guy Verhofstadt, Marc Verwilghen.

PRL-FDF
Philippe Bodson, Nathalie de T'Serclaes, Hervé Hasquin, Louis Michel, Philippe Monfils.

VLAAMS BLOK
Jurgen Ceder, Roeland Raes, Gerda Staveaux-Van Steenberge, Wim Verreycken.

VU-ID
Patrick Vankrunkelsven, Vincent Van Quickenborne.

CVP
Sabine De Bethune, Jean-Luc Dehaene, Reginald Moreels, Erika Thijs, Hugo Vandenberghe.

PS
Jean-Marie Happart, Anne-Marie Lizin-Vanderspeeten, Philippe Mahoux, Philippe Moureaux.

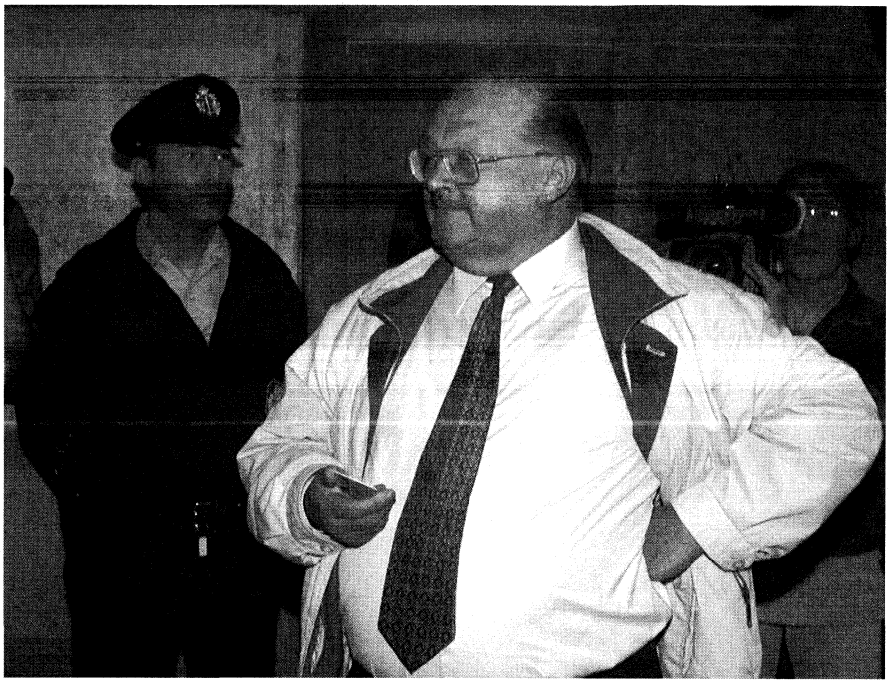
PSC
Georges Dallemagne, Philippe Maystadt, Magdeleine Willame-Boonen.

Bron: Internetpagina Senaat van het Belgische Parlement

hun verzet op tegen het idee van samen regeren met de liberalen, vermoedelijk ook omdat de milieupartijen Agalev en Ecolo nogal wat voormalige christen-democraten tellen die zeker niet aan een regering met CVP en PSC zouden willen deelnemen. Ook werd in de SP de dienst niet meer uitgemaakt door VLD-vijand Louis Tobback, die aankondigde zijn politieke werk te zullen beperken tot zijn burgemeesterschap in Leuven. De socialisten werden tijdens de formatie geleid door het veel jongere duo Vandelanotte en Stevaert.

Op de dag van zijn benoeming had informateur Michel al een gesprek over de dioxinecrisis met de beoogde nieuwe voorzitter van de Europese Commissie, Romano Prodi. Op 23 juni bracht Michel zijn 'synthesenota' uit van de wensen en standpunten van alle partijen. Daarin lag de nadruk op het herstellen van het vertrouwen van de burger in de overheidsinstellingen, vooral door modernisering van de openbare diensten. Hij bepleitte een staatssecretaris voor het Stedenbeleid, geen strafvermindering voor misdaden als moord op kinderen en, overeenkomstig de wens van de SP, het scheppen van startbanen voor jongeren. Over thema's zoals arbeidstijdvermindering of stemrecht voor migranten was nog geen consensus bereikt. De groenen werden bediend met een voorstel voor herwaardering van het openbaar vervoer. Michel sprak met geen woord over verdere staatshervorming zoals vooral de Vlaamse partijen wilden. Door de snelle consensus op belangrijke punten konden vanaf 23 juni de formateurs aan de slag: voor de Vlaamse regering was dat de VLD'er Patrick Dewael, voor de Waal-

België

De Belgische premier Jean-Luc Dehaene brengt op 13 juni 1999 zijn stem uit voor het Europees Parlemen en het federale en deelparlement in eigen land. De coalitie van christen-democraten en sociaaldemocraten die hij leidde, verloor toen de meerderheid in het federale parlement. *(foto ANP)*

se regering de socialist Elio di Rupo en voor het komende Belgische kabinet Guy Verhofstadt.

Het federale overleg vond al snel plaats zonder VU-ID: de beoogde regeringscoalitie van liberalen, socialisten en groenen had deze partij niet nodig voor een meerderheid in de Kamer. De Volksunie eiste wel dat de staatshervorming op de federale agenda werd gezet, anders zou de partij weigeren aan de Vlaamse regering deel te nemen, waar de partijen de zetels van de VU-ID wèl nodig hadden. Verhofstadt sprak met VU-ID af naar een staatshervorming in twee fasen te streven, waarbij de moeilijkste kwesties voor het laatst bewaard zouden worden.

Op 29 juni presenteerde Verhofstadt zijn formateursnota *De brug naar de eenentwintigste eeuw*. Belangrijke punten hieruit waren het sluiten van een pact tot depolitisering van ambtelijke benoemingen, het tegengaan van wildgroei van wetten en uitstel van het debat over invoering van een referendum tot na de volgende verkiezingen. De nota bevatte niets over gemeentelijk stemrecht voor migranten en over de wens van Verhofstadt's eigen partij de stemplicht af te schaffen, hetgeen volgens sommigen het Vlaams Blok zou decimeren. Een ander programmapunt van de VLD, meer agenten op straat, was wèl opgenomen. Verder zou onder strenge voorwaarden een legalisering van illegalen moeten worden overwogen, aldus de formateur. Het asielbeleid zou veranderd moeten worden en de stadsvlucht uit de grote steden een halt worden toegeroepen door onder meer renovatie van overheidsgebouwen in verloederde wijken. Voor het

Uitslagen verkiezingen Vlaams parlement
(118 zetels)

	zetels '99	zetels '95	verschil
Agalev	12	7	+5
SP	19	25	-6
VLD	27	26	+1
VU-ID	11	9	+2
CVP	28	35	-7
Vl.Blok	20	15	+5
UF	1	1	-

Uitslagen verkiezingen Waals parlement
(75 zetels)

	zetels '99	zetels '95	verschil
Ecolo	14	8	+6
PRL-FDF	21	19	+2
PS	25	30	-5
PSC	14	16	-2
FN	1	2	-1

Samenstelling Vlaams parlement

AGALEV
Veerle Declercq, Ann De Martelaer, Isabel Vertriest, Jos Geysels, Eloi Glorieux, Dirk Holemans, Johan Malcorps, Frans Ramon, Ludo Sannen, Joseph Stassen, Ria Van Den Heuvel, Jo Vermeulen.

CVP
Sonja Becq, Ludwig Caluwé, Joachim Coens, Carl Decaluwé, Wivina Demeester-De Meyer, Jos De Meyer, Johan De Roo, Bart De Smet, Gisèle Gardeyn-Debever, Brigitte Grouwels *, Veerle Heeren, Gerald Kindermans, Jan Laurys, Luc Martens, Eric Matthijs, Trees Merckx-Van Goey, Freddy Sarens, Eddy Schuermans, John Taylor, Maria Tyberghien-Vandenbussche, Riet Van Cleuvenbergen, Walter Vandenbossche *, Luc Van Den Brande, Mark Van Der Poorten, Mieke Van Hecke, Ingrid Van Kessel, Gilbert Vanleenhove, Jef Van Looy, Eric Van Rompuy, Johan Weyts.

SP
Gilbert Bossuyt, Lisette Croes, Norbert De Batselier, Herman De Loor, Rufin Grijp *, Patrick Hostekint, André Kenzeler, Marcel Logist, Jacky Maes, Chokri Mahassine, Leo Peeters, Lucien Suykens, Guy Swennen, Jacques Timmermans, Bruno Tobback, Dany Vandenbossche, Jan Van Duppen, André Van Nieuwkerke, Tuur Van Wallendael, Robert Voorhamme.

Vlaams Blok
Wilfried Aers, Thieu Boutsen, Niki De Gryze, Hilde De Lobel, Johan Demol *, Herman De Reuse, Filip Dewinter, Marijke Dillen, Jean Geraerts, Pieter Huybrechts, Julien Librecht, Dominiek Lootens-Stael *, Jan Penris, Felix Strackx, Marleen Van Den Eynde, Joris Van Hauthem, Roland Van Goethem, Luk Van Nieuwenhuysen, Karim Van Overmeire, Christian Verougstraete, Emiel Verrijken, Frans Wymeersch.

VLD
Louis Bril, Jozef Browaeys, Patricia Ceysens, Marc Cordeel, Frans De Cock, Karel De Gucht, Anny De Maght-Aelbrecht, Julien Demeulenaere, André Denys, Jacques Devolder, Freddy Feytons, Dominique Guns, Peter Gysbrechts, Koen Helsen, Marino Keulen, Patrick Lachaert, Jacques Laverge, André Moreau, Stefaan Platteau, Didier Ramoudt, Cis Schepens, Julien Van Aperen, Gilbert Van Baelen, Marc van den Abeelen, Francis Vermeiren, Paul Wille.

VU & ID
Jos Bex, André-Emiel Bogaert, Dirk De Cock, Sven Gatz *, Margriet Hermans, Simonne Janssens-Vanoppen, Herman Lauwers, Jan Loones, Chris Vandenbroeke, Kris Van Dijck, Paul Van Grembergen, Etienne Van Vaerenbergh.

UF
Christian Van Eyken

* Nederlandstalige leden uit de Brusselse Hoofdstedelijke Raad, gekozen in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest
Bron: Internetpagina Vlaams Parlement

aanjagen van de werkgelegenheid zou de SP zijn startersbanen voor jongeren moeten krijgen en zouden de loonkosten omlaag moeten. Een kortere werkweek moest niet van bovenaf opgelegd worden, meende Verhofstadt. Daarnaast waren er voorstellen in de nota om carpoolen en het openbaar vervoergebruik te bevorderen, onder meer door de aanleg van een gewestelijk spoorwegnet rond Brussel. De kosten voor de gezondheidszorg zouden iets meer mogen groeien en werknemers moest de mogelijkheid worden geboden te sparen voor een aanvullend pensioen.

Groene partijen winnen bij Europese verkiezingen

Bij de verkiezingen voor het Europees Parlement op 13 juni 1999 behaalden de Vlaamse partijen Agalev en Volksunie-ID elk een zetel winst; beide partijen kregen daarmee twee vertegenwoordigers. Een zetel verlies was er zowel voor de CVP (van vier naar drie) als de SP (van drie naar twee). Aan Waalse zijde boekte Ecolo een winst van twee zetels en kwam op drie, terwijl de PSC van haar twee zetels er nog één overhield. Het extreem-rechtse Front National verloor haar enige parlementszetel. Aan zowel Vlaamse als Waalse kant behielden de liberalen van VLD en PRL-FDF hun drie Europese zetels.

Uitslag Europese verkiezingen in België (13 juni 1999)

partij	percentage	zetels
ECOLO	8,4	3
AGA-GRO	7,4	2
SP	9,0	2
VLD	13,5	3
PRL-FDF	10,0	3
VL.BLOK	9,2	2
VU-ID	7,2	2
CVP	13,9	3
P.S.	9,6	3
CSP	0,2	1
PSC	5,0	1

bron: Europees Parlement

Engels is tweede taal van de Belgen

Uit een enquête van het bureau Marketing Unit bleek dat de Belgen menen zich beter in het Engels dan in de andere landstaal te kunnen uitdrukken. Van de ondervraagde Vlamingen zegt 87 procent Engels te kunnen spreken tegenover 70 procent die denkt zich in het Frans verstaanbaar te kunnen maken. Bij de Walen was het verschil nog groter: 65 procent spreekt Engels tegen 38 procent die het Nederlands machtig is. Het bureau ondervroeg 700 Belgen over hun talenkennis in opdracht van de vereniging *Tibem, Tweetaligheid in Beweging - Bilinguisme en Mouvement.* De uitkomst werd op 19 mei 1999 bekend gemaakt.
Van de Vlamingen heeft 71 procent op school Frans geleerd, terwijl slechts 51 procent van de Walen Nederlands heeft geleerd. In Brussel leerde 76 procent van de mensen de andere landstaal en 72 procent ook Engels.

Plan Waaslandhaven goedgekeurd

De Vlaamse regering keurde op 25 mei 1999 het Strategisch Plan voor de Waaslandhaven goed, alsmede een reeks wijzigingen in het gewestplan Sint-Niklaas-Lokeren. Daardoor werd de weg vrijgemaakt voor het verlenen van een bouwvergunning voor het Deurganckdok. Voor de inwoners van Doel, het polderdorp dat plaats moet maken voor het nieuwe dok, stelde het kabinet een begeleidingsplan op. Op 20 januari 1998 had de regering al beslist een containergetijdendok op de Linkeroever aan te leggen. Hoewel er over de eventuele aanleg van een tweede getijdendok nog geen beslissing was genomen, werd hiervoor al in het Strategisch Plan de benodigde ruimte ten zuiden van de kerncentrale van Doel gereserveerd. De Vlaamse Landmaatschappij (VLM) zou worden ingeschakeld om het gebied mee te beheren en zou uitgebreide bevoegdheden krijgen op het gebied van onder meer ruilverkaveling.

JUSTITIE

Oprichting fiscale rechtbanken

Op 20 mei 1999 hechtte het federale parlement zijn goedkeuring aan een nieuwe gerechtelijke procedure voor inkomstenbelastingen en BTW. Dit effende ook de weg voor de oprichting van nieuwe, fiscale kamers bij de rechtbanken van eerste aanleg, die de ontvankelijkheid van geschillen als eerste moeten beoordelen. Voorheen werden geschillen in eerste aanleg beoordeeld door de gewestelijk directeur van de dienst der directe belastingen.

België moet Maribel-steun terugvorderen

Op 17 juni 1999 deed het Europees Hof van Justitie uitspraak in de zaak van de Maribel-steun, de lastenvermindering die in de periode 1993-1997 werd toegekend aan handarbeiders in exportgerichte sectoren. Het Hof meende dat de 11,5 miljard frank Maribel-steun een verkapte vorm van staatssteun was en derhalve bij de ondernemingen teruggevorderd moest worden. Ook moest de Belgische overheid de gerechtskosten betalen. De uitspraak van het Europees Hof van Justitie kwam niet als een verrassing. In november 1998 had de advocaat-generaal van het Luxemburgse Hof de argumenten van de Belgische overheid al verworpen.

De Europese Commissie verklaarde de Maribel-regeling in december 1996 ongeldig. In maart 1997 bereikten België en de Europese Commissie een akkoord over een nieuwe vorm van Maribel-steun waarop elke onderneming een beroep kon doen, maar België weigerde de reeds onterecht toegekende steun bij alle bedrijven terug te vorderen en stapte naar het Europees Hof om de beslissing van de EU-Commissie van 1996 te laten vernietigen. Het Hof meende dat de regeling het handelsverkeer tussen de lidstaten van de Europese Unie ongunstig kon beïnvloeden en volgens de rechters was ook niet bewezen dat de lastenverlaging voor meer banen of het behoud van werkgelegenheid zorgde.
Ook het Belgische argument dat het onbegonnen werk was de steun bij allerlei kleine en middelgrote bedrijven terug te vorderen, temeer daar sommige ondernemingen intussen failliet waren, deed volgens het Hof niet terzake. De meerderheid van de ondernemingen zette immers de werkzaamheden voort. Wèl mocht België de onterechte Maribel-steun verrekenen met toekomstige lastenverlagingen.

Voorzitter NCMV achter de tralies

Paul Plasschaert, de nationale voorzitter van het christelijk middenstandsverbond NCMV, werd op 17 juni 1999 gearresteerd op verdenking van valsheid in geschrifte en fraude met openbare aanbestedingen. Drie aannemers werden aangehouden op verdenking van kartelvorming. Plasschaert was gedelegeerd bestuurder bij de bouwbe-

drijven Depret in Zeebrugge en Roegiers in Kruibeke, die prijsafspraken zouden hebben gemaakt voor werken die de overheid liet uitvoeren aan de Bovenschelde in Gent en de Zeeschelde.
De zaak kwam aan het rollen na een huiszoeking bij het bedrijf Heye in Burcht. Kort daarop volgde een onderzoek bij de firma De Brandt in Baasrode. Daar vonden de speurders bewijzen van de fraude. Ook belandde de bestuurder van Herbosch-Kiere, één van de grootste Vlaamse bergingsfirma's, in de cel. De bedrijven haalden miljardencontracten binnen, zoals voor de aanleg van de haven van Zeebrugge en de aanleg van het Verrebroekdok. Ook bij andere bedrijven vonden huiszoekingen plaats. In totaal zouden meer dan veertien firma's bij de fraudezaak betrokken zijn.

Colruyt krijgt gelijk in RSZ-proces

Het *Gazet van Antwerpen* schreef op 18 juni 1999 over de zaak van Colruyt tegen de RSZ. Het Brusselse arbeidshof besliste al op 29 april in de zaak maar de media kregen er pas laat kennis van. Het proces dat sinds 1992 voortsleepte, ging om de vraag of de voordelen die werknemers verkrijgen via aandelen in hun eigen bedrijf als loon beschouwd moeten worden waarover belasting en premie betaald moeten worden. De RSZ eiste van Colruyt 160 miljoen achter stallige bijdragen op wat zij loon noemde. De rechter oordeelde dat de gratis of met korting verkregen aandelen geen verkapt loon waren. De werknemers konden aandelen kopen met twintig procent korting die ze vijf jaar lang niet van de hand mochten doen. In zijn uitspraak stelde de rechter dat de korting een compensatie was voor het feit dat de aandelen vijf jaar lang niet verkocht mochten worden. Ongeveer 700 kaderleden bij Colruyt kregen in 1988 een deel van de bonusaandelen van de aandeelhouders, waarvoor de coöperatieve vennootschap Klaperco werd opgericht. Ook deze aandelen mochten pas na vijf jaar te gelde gemaakt worden. De rechtbank oordeelde dat er geen sprake was van loon omdat de aandelen toegekend werden door de aandeelhouders (derden) en niet door het bedrijf (werkgever).

Delanghe neemt ontslag

De Vlaamse regering stemde op 22 juni 1999 in met een verzoek van Johan Delanghe om zogeheten gecontingenteerd verlof van één jaar per 1 juli. Delanghe was secretaris-generaal van het departement Economie, Werkgelegenheid, Binnenlandse aangelegenheden en Landbouw (EWBL) van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Hij werd eind vorig jaar, als vroegere kabinetschef van Willy Claes, in het Agusta-Dassault-proces veroordeeld tot achttien maanden voorwaardelijke gevangenisstraf en voor vijf jaar uit zijn burgerrechten ontzet. Hij tekende beroep aan en de regering vond dat hij in functie kon blijven. Gecontingenteerd verlof houdt in dat men verlof krijgt om stage te lopen bij een andere overheidsinstelling of gedurende een proefperiode kan worden aangesteld in de privé-sector. Men wordt dan niet betaald, maar behoudt zijn rechten. De functie die de betrokkene uitoefent, wordt vacant verklaard. Door deze vorm van verlof te vragen, nam Delanghe in feite ontslag.

EU-commissie stelt procedure tegen Electrabel en SPE uit

De Europese Commissie stelde op 23 juni 1999 de procedure uit die zij wilde aanspannen wegens illegale overheidssteun aan de Belgische elektriciteitsproducenten Elec trabel en SPE. Daags ervoor werd het kabinet op de hoogte gesteld van een brief die de Belgische minister van Energie Jean-Pol Poncelet aan de Commissie had geschreven waarin hij meldde dat de fiscale douceurtjes per 15 juni door formele publicatie in het staatsblad waren afgeschaft.

Dwangsom voor Mediabel

De rechtbank van koophandel van Namen velde op 22 juni 1999 een vonnis in het geding van CDM, de vennootschap van de krantenfamilie le Hodey, tegen Mediabel. Mediabel is in feite de vroegere krantengroep *Vers l'Avenir* waarvan het bisdom van Namen eigenaar is. Mediabel moest op last van de rechter opening van zaken geven over vermeende geheime akkoorden met de Franse persgroep *La Voix du Nord* betreffende de controle op en het beheer van IPM, uitgever van *La Libre Belgique* en *La Dernière Heure*. La Voix du Nord maakt samen met Mediabel deel uit van *La Financière de l'Avenir* (FDA), de vennootschap die 32,51 procent bezit van IPM.
Mediabel, dat volgens de *Financieel-Economische Tijd* in financiële problemen verkeerde, kreeg een dwangsom van één miljoen frank per dag opgelegd, vanaf de tweede dag na de betekening van het vonnis. De dwangsom zou worden verhoogd tot tien miljoen frank per dag na de negende dag volgend op de betekening.

François le Hodey verklaarde dat CDM nog niet had besloten tot betekening van het vonnis, omdat Axemedia (waarbij de familie ook betrokken is) de kansen op overname van Mediabel niet wilde verspelen. De Belgische persgroep Rossel, uitgever van het dagblad *Le Soir* en grote concurrent van Mediabel en IPM, was inmiddels de belangrijkste aandeelhouder van *La Voix du Nord*. Volgens Axemedia was intussen met *La Voix du Nord* overeengekomen dat de Fransen niet naar de rechter zouden stappen en zich geleidelijk uit FDA zouden terugtrekken. Paul-Henry Fally, secretaris-generaal van Rossel en Voix-bestuurder, sprak van een niet-aanvalspact met Axemedia.

Vlaamse advocaten eisen eigen orde

De Vereniging van Vlaamse Balies pleitte er op 25 juni 1999 voor om de vorming van een Vlaamse en Waalse Orde van advocaten op te nemen in het regeerakkoord. De bestaande Nationale Orde van Advocaten is sinds twee jaar een slapend orgaan, meende de vereniging. Daardoor bleef de advocatuur afwezig in het maatschappelijk debat over de hervorming van justitie, dat na de affaire-Dutroux op gang kwam. De advocaten zochten de oorzaak bij de weinig democratische besluitvorming in de Nationale Orde: de stemprocedure, die zowel een meerderheid in beide taalgroepen als een gewogen meerderheid van de afzonderlijke balies vereist, blokkeert in veel gevallen elke beslissing. Dat komt omdat de schaalgrootte en zienswijze van de Vlaamse en Waalse balies sterk verschillen: Wallonië telt veel kleine balies, terwijl er in Vlaanderen meer middelgrote balies zijn.

ONDERWIJS

Hervorming secundair onderwijs

Op 18 mei 1999 ondertekenden het Oost-Vlaamse provinciebestuur en het Gemeenschapsonderwijs in Gent het protocol over het samenvoegen van hun secundaire

scholen in zes netoverschrijdende scholengemeenschappen.
De samenwerking paste in de hervorming van het secundair onderwijs in Vlaanderen. Een in 1998 goedgekeurd decreet verplichtte de secundaire scholen vanaf 1 september van dat jaar samen te werken in scholengemeenschappen. Elk van de drie netten — het vrij gesubsidieerd (katholiek) onderwijs, het gemeenschapsonderwijs en het officieel gesubsidieerd (provinciaal en stedelijk) onderwijs — moest zich aan een maximaal aantal scholengemeenschappen houden. Achtergrond van de hervorming is onder meer dat een scholengemeenschap de leerlingen meer studierichtingen kan aanbieden dan een kleine school.

GEZONDHEID EN ZORG

Ziekmakende Coca Cola uit de handel gehaald

Op 17 juni 1999 besliste minister van Volksgezondheid Luc van den Bossche dat verscheidene producten van de Belgische Coca Cola-fabrieken uit de handel moesten blijven. Enkele dagen eerder waren schoolkinderen met vergiftigingsverschijnselen in het ziekenhuis opgenomen. Ook het gebruik van Coca Cola-automaten, waarnaar de Eetwareninspectie en het gerecht van Dendermonde een onderzoek instelden, bleef verboden. De minister vond de verklaring die het bedrijf gaf als oorzaak voor de vergiftigingsverschijnselen, niet overtuigend. Het bedrijf weet de problemen aan het koolzuurgas dat in de fabriek in Wilrijk was gebruikt en achtte het verder niet uitgesloten dat een schimmeldodend product in Duinkerken van de paletten op de blikjes terechtkwam. De Zweedse leverancier van het koolzuurgas, Aga Gas, stelde echter niets gevonden te hebben. Een reeks van landen nam alle of alleen de Belgische Coca Cola-producten uit de handel. Het bedrijf beloofde de medische kosten van bewezen gezondheidsschade te betalen.

NATUUR EN MILIEU

Te veel ammoniak in de lucht

Op 3 mei 1999 sloeg de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) alarm omdat in Vlaanderen de ammoniakconcentraties in de lucht in 1997 en 1998 tot de hoogste ter wereld behoorden. Vooral in veeteeltgebieden kwamen deze concentraties ver uit boven het streefcijfer van de Wereldgezondheidsorganisatie. De VMM wees de veeteelt aan als hoofdschuldige en bepleitte dat het opgeschorte Mestactieplan (MAP-II) zo snel mogelijk van kracht zou worden.
Ammoniak in de lucht heeft geen direct nadelige invloed op de volksgezondheid, aldus sommige experts, maar kan wel de zichtbaarheid verminderen. Vermengd met zwaveldioxide en stikstofdioxide kan ammoniak ademhalingsproblemen veroorzaken bij daarvoor gevoelige personen.

Asfaltcentrale stoot teveel dioxine uit

De West-Vlaamse milieu-inspectie stelde bij de asfaltcentrale van het wegenbouwbedrijf Aswebo herhaaldelijk een overschrijding van de toegestane dioxine-uitstoot vast, meldde het gemeentebestuur van Brugge op 9 juni 1999. Metingen van september 1998 die pas toen werden vrijgegeven, toonden aan dat drie dagen lang de dioxinenormen werden overschreden met een factor 6 tot 24. De metingen kwamen er na klachten van bewoners van Dudzele over stankoverlast.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Amnesty heeft kritiek op politiegeweld

Op 16 juni 1999 publiceerde Amnesty International in haar jaarboek opnieuw een hoofdstuk over België. Voor het tweede achtereenvolgende jaar bekritiseerde de mensenrechtenorganisatie de mishandeling van gedetineerden en asielzoekers door politieagenten en rijkswachters. Om een einde te maken aan het met geweld verwijderen van uitgeprocedeerde asielzoekers deed Amnesty International de aanbeveling de asielzoekers naar huis te vliegen met behulp van kleine zakenvliegtuigen in plaats van grote passagiersvliegtuigen.
Uit een verslag van het Europees Comité ter Voorkoming van Marteling en Onmenselijke of Vernederende Behandeling of Bestraffing bleek dat in één op vier Belgische gevangenissen die het comité in 1997 bezocht, melding werd gemaakt van fysieke mishandeling. De mishandelingen zouden bestaan uit schoppen, stompen en slaan met de wapenstok.

(Vorige berichten pag. 266/3 e.v. - 1999)

ESTLAND

BINNENLAND

Parlementsverkiezingen leiden tot nieuwe coalitie

De verkiezingen van 7 maart 1999 voor de 101 zetels in het parlement, de Riigikogu, waren de derde sinds de onafhankelijkheid van de Sovjet-Unie in 1991. Er waren elf kiesdistricten van elk tussen de zeven en dertien zetels, afhankelijk van het bevolkingsaantal. Van de totale bevolking van 1.454.000 waren 860.500 inwoners vanaf achttien jaar stemgerechtigd. Partijen dienden minimaal vijf procent van de stemmen te behalen om een zetel in het parlement te krijgen. Uiterlijk 17 maart moest de Nationale Kiescommissie officieel de gekozen kandidaten bekend maken, waarna de president binnen twee weken een kandidaat zou kiezen die de regering moest vormen. Dit hoefde niet noodzakelijkerwijs iemand te zijn van de grootste partij.

Uitslag parlementsverkiezingen (7 maart 1999)

	percentage	zetels
Eesti Keskerakond (Estlandse Centrumpartij)	23.4	28
Isamaaliit (Vaderlandse Unie)	16.1	18
Eesti Reformierakond (Estlandse Hervormingspartij)	15.9	18
Mõõdukad (Gematigden)	15.2	17
Eesti Koonderakond (Estlandse Coalitiepartij)	7.6	7
Eesti Maarahva Erakond (Estlandse Plattelands Volkspartij)	7.3	7
Eestimaa Ühendatud Rahvapartei (Estlandse Verenigde Volkspartij)	6.1	6
Overige partijen	6.9	0

Russischtaligen eenvijfde van de kiezers

Het zag ernaar uit dat de Russischtaligen een rol van betekenis konden spelen bij de parlementsverkiezingen van 7 maart 1999 en de daarop volgende regeringsvorming. Van de half miljoen Russischtaligen hadden tussen de 100.000 en 150.000 het Estlands staatsburgerschap. Dat was ongeveer een vijfde van het totale aantal kiezers. Er waren echter twee partijen die naar de gunst van die groep kiezers dongen: de Estlandse Verenigde Volkspartij en de Russische Partij in Estland, waarvan vooral de laatste uitgesproken pro-Russisch was. Alexander Sje-

gedin, politiek commentator van de Russische krant *Estonia*, achtte in een interview met *Reuters* de kans aanwezig dat door de rivaliteit tussen de twee partijen en door het feit dat sommige Russische kiezers wellicht op een Estlandse partij zouden stemmen, de Russische minderheid niet in het parlement zou zijn vertegenwoordigd, vooral ook door de kiesdrempel van vijf procent.

Aantal vrouwelijke parlementskandidaten toegenomen

De Nationale Kiescommissie liet op 5 februari 1999 weten dat het aantal vrouwelijke kandidaten voor de parlementsverkiezingen van 7 maart was gestegen tot 27 procent, tegen 17,7 procent bij de verkiezingen in 1995. Van de in totaal 1885 kandidaten voor de 101 zetels waren er 508 vrouw.

Centrumpartij klaar voor oppositie

Op 9 maart 1999, twee dagen na de parlementsverkiezingen, verklaarde de leider van de links georiënteerde Centrumpartij, de voormalige premier Edgar Savisaar, klaar te zijn voor de oppositie. Zijn partij was weliswaar de grootste geworden met 28 zetels, maar een coalitie van drie andere partijen had een meerderheid gehaald van 53 zetels en wilde niet met zijn partij samenwerken. De coalitie bestond uit de conservatieve Vaderlandse Unie, de liberale Hervormingspartij (18) en de sociaal-democratische Gematigden (17).
Op 18 maart herkoos het nieuwe parlement in een geheime stemming Toomas Savi tot voorzitter. Op dezelfde dag kondigde premier Mart Siiman van de Estlandse Coalitiepartij het ontslag van zijn regering aan om na de verkiezingen de weg vrij te maken voor een nieuwe regering.

Mart Laar premier nieuwe regering

President Meri droeg op 19 maart 1999 Mart Laar, leider van de Vaderlandse Unie, voor als premier. Laar bekleedde die functie al eerder, tussen 1992 en 1994. Hij legde het programma van zijn coalitie van drie partijen op 22 maart aan het parlement voor. De 53 afgevaardigden van de coalitie stemden vóór de nieuwe regering, de overige 48 tegen. Laar verklaarde dat zijn regering met een aangepaste begroting voor 1999 wilde komen, omdat de economie nog steeds enigszins stagneerde. President Meri keurde twee dagen later de beoogde samenstelling van Laars regering goed. Op 25 maart vond de installatie van de regering in het parlement plaats.

Samenstelling regering (25 maart 1999)

President
Lennart Meri
(geïnstalleerd op 5 oktober 1992, herkozen voor een termijn van vijf jaar op 20 september 1996)

Premier
Mart Laar (VU)
(benoemd 19 maart 1999)

Ministers
Binnenlandse zaken
Juri Mois (VU)
Buitenlandse zaken
Toomas Hendrik Ilves (G)
Cultuur
Signe Kivi (H)
Defensie
Juri Luik (VU)
Economie
Mihkel Parnoja (G)
Financiën
Siim Kallas (H)
Justitie
Mart Rask (H)
Landbouw
Ivari Padar (G)
Milieu
Heiki Kranich (H)
Onderwijs
Tonis Lukas (VU)
Sociale zaken
Eiki Nestor (G)
Transport en Communicatie
Toivo Jurgenson (VU)

Ministers zonder portefeuille
Katrin Saks (G) (belast met Etnische zaken)
Toivo Asmer (H) (belast met Regionale zaken)

Partijen
VU – Vaderlandse Unie
G – Gematigden
H – Estlandse Hervormingspartij

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

President spreekt veto uit over wet op staatsbegroting

President Lennart Meri sprak op 18 februari 1999 zijn veto uit over de nieuwe wet op de staatsbegroting en stuurde die terug naar het parlement met het argument dat deze in strijd was met de Grondwet. Het kabinet van de president liet weten dat de wet, die op 27 januari door het parlement was goedgekeurd, sommige onafhankelijke instanties zoals de Algemene Rekenkamer onder toezicht zou plaatsen van de regering en het ministerie van Financiën. Onder meer zou de toegang voor de voorzitter van de Algemene Rekenkamer tot documenten die met de begroting te maken hebben, erdoor worden bemoeilijkt. Als de president nogmaals zijn veto zou uitspreken en de wet daarna voor de derde keer ongewijzigd aan hem zou worden voorgelegd, zou deze ter beoordeling naar het Constitutioneel Hof gaan.

Premier Laar benoemt economisch adviseur

Premier Laar benoemde op 1 april 1999 een van de rijkste personen in het land, Heldur Meerits, tot zijn economisch adviseur. Meerits is een van de oprichters van de grootste bank van Estland, de Hansapank.

Minister van Financiën wil snoeien in begroting

Minister van Financiën Siim Kallas verklaarde op 21 juni 1999 dat de voorgestelde inkrimping van de begroting met 1,05 miljard kroon (ca. 140 miljoen gulden) voor 1999 evengoed nog zou leiden tot een begrotingstekort van 1,1 miljard kroon. Een week later keurde het parlement in een derde en laatste lezing de voorgestelde inkrimpingen goed met 53 stemmen voor, 41 tegen en geen onthoudingen.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Politiemensen ontslagen vanwege gebrekkige kennis Estlandse taal

De krant *Postimees* maakte op 7 januari 1999 bekend dat de Estlandse politie driehonderd Russischtalige politiemensen had ontslagen vanwege gebrekkige kennis van het Estlands. Zij hadden een taaltoets niet gehaald, waardoor zij vóór 1 januari geen Estlands staatsburger konden worden. De meesten van hen werkten in Tallinn en in het aan Rusland grenzende oostelijk deel van Estland. Ongeveer eenderde van de bevolking van Estland is Russischtalig.

MILITAIRE ZAKEN

Bouwbedrijf krijgt defensie-opdracht

Het Estlandse bouwbedrijf EMV deelde op 25 mei 1999 mee dat het een contract ter waarde van 22,5 miljoen kroon (ongeveer

drie miljoen gulden) had ondertekend met het ministerie van Defensie. De opdracht was de bouw van een slaapverblijf voor de kadetten van de Verenigde Onderwijsinstellingen van het Leger in Tartu. Het bedrijf liet weten dat het werk eind 1999 klaar zou zijn.

BUITENLANDSE ZAKEN

Visumvrije overeenkomsten met Benelux

Estland sloot op 9 juni 1999 overeenkomsten voor visumvrij reisverkeer met de Beneluxlanden, die in een later stadium nog moesten worden geratificeerd. Soortgelijke overeenkomsten had Estland al gesloten met onder andere Italië, Duitsland, Frankrijk, Spanje, Griekenland en Portugal. Op 28 juli werd een dergelijke overeenkomst ook afgesloten met Oostenrijk, het laatste van de Schengen-landen waarmee dat gebeurde.

(Vorige berichten pag. 153/2 e.v. - 1998)

FRANKRIJK

BINNENLAND

Rellen na dood immigrant

Op 13 en 14 december 1998 braken rellen uit in Toulouse na de dood van de zeventienjarige Habib Muhammed, zoon van Algerijnse immigranten. Muhammed zou zijn neergeschoten tijdens een poging tot autodiefstal en geen medische hulp hebben gekregen. Op de tweede dag van de rellen staken gemaskerde jongeren dertig auto's in brand. Premier Jospin zei later in een toespraak dat geweld geen manier was om gelijke rechten af te dwingen.

Onderzoek naar sekten

De Nationale Assemblee stemde op 15 december 1998 voor instelling van een speciale commissie om de financiering van sekten te onderzoeken. Frankrijk telt tegen de tweehonderd actieve sekten, waartegen tachtig klachten liepen. Minister van Justitie Guigou nam het initiatief nadat documenten waren ontvreemd die in een zaak tegen de Scientology Kerk wegens vermeende fraude als bewijs moesten gelden.

Illegale Chinezen demonstreren

Een groep van driehonderd illegale immigranten, voornamelijk Chinezen, demonstreerden op 9 januari 1999 bij de Eiffeltoren voor het recht op een verblijfsvergunning. De regering zei al 80.000 verblijfsvergunningen aan illegalen verstrekt te hebben, waarbij het ging om gezinnen met kleine kinderen. Aan 63.000 ongehuwde mannen werd de vergunning echter geweigerd.

Franse bevolking groeit toch

Op 3 februari 1999 bleek uit cijfers van het Franse bureau voor statistiek *INSEE*, dat de Franse bevolking toch groeide, ondanks alle clichés over een stagnerende bevolkingsgroei. Volgens *INSEE* telde Frankrijk op 1 januari 1999 59 miljoen zielen en inclusief de overzeese gebiedsdelen 61,3 miljoen. In 1992 was de bevolking 57,28 miljoen zielen groot.

Politiek debat over Kuifje

Op 3 februari 1999 vond in het Franse parlement een debat plaats over de vraag of de Belgische Kuifje — op zijn Frans Tintin — rechts of links was. De stripfiguur is een creatie van de overleden Georges Remi, alias Hergé, die rechtse sympathieën zou hebben gehad. De algemene conclusie was dat Kuifje tijdens zijn eerste avonturen in de Sovjet-Unie uitgesproken anticommunistisch was en dat hij ook rechts was in de Kongo waar hij negers belachelijk maakte. Bij zijn latere avonturen in Zuid-Amerika en China zou hij echter een vriend van de Derde Wereld en dus links geworden zijn.
In Frankrijk is er een speciale club van Tintinophiles, waarvan de parlementariër Dominique Bussereau voorzitter is. Het debat in het parlement werd gevolgd door zestien buitenlandse televisieomroepen.

Senaat ratificeert Verdrag van Amsterdam

De Franse Senaat gaf na een lange juridische strijd zijn toestemming voor ratificatie van het Verdrag van Amsterdam op 16 maart 1999, de dag dat de Europese commissie haar ontslag indiende. In januari had de Senaat een gezamenlijke sessie met de Nationale Assemblee gehouden om de grondwet te amenderen, aangezien het verdrag op verscheidene punten strijdig was met de Franse grondwet.

Archief joodse zaken opengesteld

De nationale archiefdienst kondigde op 16 maart 1999 aan het archief van het *Centre Générale des Questions Juives* open te stellen voor het publiek. Volgens de wet hoefde dit pas in 2005 te gebeuren, maar op verzoek van Franse joodse leiders stelde premier Jospin die wet in dit geval buiten werking. In het archief bevinden zich duizenden brieven van Fransen die joodse medeburgers aangaven. Publicatie van de namen van deze informanten en andere collaborateurs is in Frankrijk verboden. Alle misdaden die in Frankrijk onder de Duitse bezetting werden begaan vallen onder een amnestie, behalve misdaden tegen de menselijkheid die niet kunnen verjaren. Verder bevat het archief materiaal over de toenmalige adjunct-directeur van het centrum Jacques Schweblin die zo veel geroofde eigendommen van gedeporteerde joden zelf behield dat de Duitsers hem op transport stelden naar een vernietigingskamp. Het centrum werd destijds opgezet door het collaborateursregime onder Pétain.
Het archief werd al uitgeplozen door de commissie-Matteoli die moest nagaan welk bezit van vermoorde joden nooit aan nabestaanden is teruggegeven.

Compensatie voor holocaustslachtoffers

De Franse vereniging van banken AFB kondigde op 24 maart 1999 aan compensatie te betalen aan joodse holocaustslachtoffers. De banken beloofden slapende rekeningen van vroegere joodse klanten op te sporen en uit te keren aan nabestaanden. Konden deze mensen niet worden opgespoord, dan zou het geld in een fonds gestort worden. Alle informatie over slapende rekeningen zou worden overgedragen aan een regeringscommissie onder voorzitterschap van Jean Matteoli. Van de 76.000 joodse Fransen die tijdens de Duitse bezetting naar vernietigingskampen gedeporteerd werden, kwamen zeer weinigen terug.

Veertig doden bij brand Mont Blanc-tunnel

Op 29 maart 1999 legden de Franse en Italiaanse premier een krans bij de Mont Blanc-tunnel om de ruim veertig doden te herdenken die op 23 maart bij een brand in de tunnel vielen. Politie en brandweer waren nog

doende de laatste brandhaarden te blussen. Enkele dagen lang had een brand in de tunnel gewoed waarbij de temperatuur opliep tot over de duizend graden Celsius en de rookontwikkeling het reddingswerk aanvankelijk onmogelijk maakte. Een deel van de tunnel stortte in. De brand was uitgebroken in een Belgische vrachtwagen die meel en margarine vervoerde. De Franse regering kondigde aan dat de tunnel niet heropend zou worden voordat de oorzaken van de brand bekend waren. Een Frans-Italiaanse commissie zou nieuwe veiligheidsmaatregelen uitwerken, aangezien die volgens experts veel te wensen overlieten.

Incident in de Kanaaltunnel

Reddingsdiensten haalden op 7 april 1999 negentien vrachtwagenchauffeurs uit de Kanaaltunnel uit vrees voor een brand. Een apparaat dat de shuttletrein verbindt met de stroomkabels was afgebroken, waardoor brand kon ontstaan of de passagiers op de trein geëlektrocuteerd konden worden. Een eerdere brand in november 1996 had ruim 770 miljoen gulden schade veroorzaakt. De eigenaar van de tunnel, het Eurotunnelconsortium, had nog geen eigen brandweerdienst, maar kondigde aan dat deze in 2002 operationeel zou zijn.

Europees Hof beboet Frankrijk wegens jachtwet

Het Europese Hof voor de Mensenrechten beboette Frankrijk op 29 april 1999 wegens de jachtwet die landeigenaren met minder dan zestig hectaren grond verplicht om jagers toe te laten. Tien landeigenaren hadden de regering voor het Hof gesleept dat hen een schadevergoeding van 30.000 francs toewees. Volgens het Hof was de wet een schending van eigendomsrechten. De landeigenaren waren verplicht lid te worden van regionale jagersclubs, waardoor de leden ervan toegang tot het land kregen.

De machtige lobby van 1,6 miljoen jagers wachtte nog een andere klap van de kant van de Europese Commissie omdat deze de Franse regering voor het gerecht wilde slepen wegens overtreding van een Europese wet op de bescherming van wilde vogels. Die verbiedt jagers tijdens de vogeltrek en in het broedseizoen te jagen, maar de Fransen deden dit toch.

Le Pen wint strijd om partijnaam

Een rechtbank in Parijs besliste op 11 mei 1999 dat een afsplitsing van het Front National, de partij van Jean-Marie Le Pen, niet het recht had om de naam en het logo van het FN te gebruiken. Het hof verklaarde de stemming ongeldig waarmee Bruno Mégret in januari de macht in het FN had overgenomen door zichzelf tot partijvoorzitter te laten kiezen. Dit was gebeurd tijdens een congres op 23 en 24 januari 1999 dat volgens Le Pen onder volkomen onreglementaire omstandigheden was georganiseerd. Op elk misbruik van de naam van het FN zette de rechtbank een boete van 30.000 francs. Mégret kondigde aan in beroep te gaan en voorlopig de naam 'Nationale Beweging' te zullen gebruiken.
Le Pen had zich binnen het FN fel verzet tegen pogingen van Mégret om de partij bij Franse conservatieve kiezers en politici meer acceptabel te maken. Mégret bepleitte een minder ideologische, meer flexibele opstelling om verkiezingscoalities met de conservatieve partijen mogelijk te maken.

Europese parlementsverkiezingen debacle voor Chirac

Bij de Europese parlementsverkiezingen op 13 juni 1999 bleven de socialisten de grootste partij; de *Rassemblement pour la République* (RPR) van president Chirac verloor. Na de Europese verkiezingen van juni 1999 concludeerden de media dat de RPR van Chirac ten dode was opgeschreven. Na de nederlaag trad interim-partijvoorzitter van de RPR, Nicolas Sarkozy, op 15 juni 1999 af. De verkiezing van een nieuwe voorzitter werd uitgesteld tot het najaar.

Uitslag Europese verkiezingen in Frankrijk (13 juni 1999)

Van de 39,7 miljoen Franse kiesgerechtigden gingen ruim 18,6 miljoen (46,8 procent) naar de stembus.

	procent
Socialistische partij	22,0
RPF	13,0
RPR	12,8
De Groenen	9,7
UDF	9,3
CPNT (Jagers en vissers)	6,8
PCF (Communisten)	6,8
Front National	5,7
Arbeidersstrijd	5,2

bron: Europees Parlement

De RPR erkende op 15 juni dat de *Rassemblement pour la France* (RPF) niet zou terugkeren in de schoot van de RPR, een kwart eeuw eerder opgericht door Chirac. De RPF, de partij van voormalig minister van Binnenlandse zaken Pasqua en een afsplitsing van de RPR, was de meest uitgesproken tegenstander van verdere invloed van de EU op Franse aangelegenheden. Pasqua (RPF) zei niet te geloven dat hervorming van de RPR nog mogelijk was.
Sinds het besluit van president Chirac in 1997 om vervroegde verkiezingen uit te schrijven, die voor de gaullistische RPR rampzalig verliepen en de socialisten aan de macht brachten, waren er interne partijconflicten gevolgd. Chirac was meermalen door partijgenoten ervan beschuldigd de partij alleen opgericht te hebben om president te worden, wat hem was gelukt bij de presidentsverkiezingen in 1995.
Philippe Séguin, die voornamelijk wegens zijn slechte relaties met Chirac al in april ontslag had genomen als partijleider, liet op 27 juni weten toch trouw te blijven aan de partij en zich niet aan te sluiten bij zijn vroegere kompaan Pasqua van de RPF.

Extreem rechts verliest

Het Front National en de nieuwe Nationale Beweging trokken samen minder stemmen dan de 15 procent die het Nationaal Front bij eerdere verkiezingen veroverde.
De Nationale Beweging, de afsplitsing het Nationaal Front, dreigde volgens partijleider Bruno Mégret eind juni bankroet te gaan. Omdat de partij bij de Europese parlementsverkiezingen niet boven de kiesdrempel van vijf procent uit was gekomen liep de beweging de overheidssubsidie voor campagnekosten mis. Volgens Mégret moest de partij in twee weken zeven miljoen franc bij elkaar zien te krijgen.

Chirac verwerpt grondwetswijziging

President Chirac verwierp op 23 juni 1999 een verzoek van premier Jospin om de grondwet te wijzigen om regionale talen een plaats in het bestel te geven. Volgens Chirac zou dat de fundamentele principes van de Franse republiek schenden. Jospin deed zijn verzoek nadat het Constitutionele hof had beslist dat Frankrijk het Europees Handvest over Regionale en Minderheidstalen niet had mogen tekenen omdat het strijdig is met de Franse grondwet.

Volgens sommigen was de strijd tegen 'de dominantie van het Frans' nogal academisch omdat alleen in de Elzas een grote groep thuis een andere taal spreekt en wel Duits. De meningsverschillen liepen dwars door de partijen. Minister van Binnenlandse zaken Jean-Pierre Chevènement meende dat erkenning van de zes andere talen die in Frankrijk gesproken worden tot 'de balkanisering van Frankrijk' zou leiden.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Protesten werklozen

Op 7 december 1998 bezetten honderden werklozen het arbeidsbureau van Marseille. Toen de politie ingreep braken gevechten uit. Enkele dagen eerder hadden tienduizend mensen gedemonstreerd voor een extra uitkering met kerstmis en verhoging van de sociale uitkeringen.

Opnieuw staking in Nationale Bibliotheek

Op 11 februari 1999 gingen medewerkers van de Nationale Bibliotheek in Parijs opnieuw in staking, dit keer niet wegens computerstoringen of slechte werkomstandigheden zoals de te grote loopafstanden in het immense gebouwencomplex, gebrek aan daglicht of de vochtige kelders, maar vanwege het feit dat de directie veel te traag in actie kwam nadat twee vrouwelijke medewerkers waren gemolesteerd door bezoekers die het zat waren om in de rij te staan. Volgens kwade tongen functioneert de BN, waar tien miljoen boeken zijn opgeslagen, niet goed omdat het oorspronkelijk een project van president Mitterrand is waaraan president Chirac geen boodschap zou hebben.

Spoorwegstaking beëindigd

Na een staking van negen dagen keerden op 6 mei 1999 de meeste spoorwegarbeiders weer terug op het werk na garanties over nieuwe arbeidscontracten. De staking was uitgelokt door de kleine FGAAC-bond die het niet eens was met de verkorting van de werkweek van 39 naar 35 uur. De directie van de Franse spoorwegen SNCF beloofde de komende drie jaar 25.000 nieuwe mensen aan te trekken, terwijl het verwachte verloop van werknemers 19.500 was. Ook zou er niet getornd worden aan de toeslagen, ondanks de verminderde arbeidstijd. De schade voor de SNCF door de staking werd alleen al voor het vrachtvervoer per spoor becijferd op 200 miljoen francs.

Staking musea

Op 27 mei 1999 was er een eerste overleg tussen stakend museumpersoneel en vertegenwoordigers van de overheid. Toen werd er al tien dagen gestaakt in onder meer het Louvre, het museum aan de Quai d'Orsay en het Picasso-museum. De schade door gederfde inkomsten voor het Louvre werd becijferd op 100.000 gulden per dag.

Plan voor vermindering van de werkweek

De regering ontvouwde op 25 juni 1999 de tweede fase van de wet om per 1 januari 2000 de officiële werkweek van 39 uur met vier uur te verminderen in bedrijven met niet meer dan twintig personeelsleden. Grotere bedrijven kregen meer tijd, tot 1 januari 2002. Bedrijven konden zelf met de vakbonden onderhandelen over de praktische uitwerking van de arbeidstijdvermindering. In juni had ongeveer de helft van de bedrijven dat gedaan en volgens de regering waren daardoor 75.000 banen geschapen of behouden. In de herfst moet het parlement over de tweede fase van de wet stemmen, die topmanagers ontslaat van een kortere werkweek, maar niet het middenmanagement. Managers zonder een vast aantal uren mogen hun steentje bijdragen aan de werkgelegenheid door per jaar vijf dagen minder te gaan werken.

De regering wil dat mensen die het minimumuurtarief verdienen, na invoering van de kortere werkweek toch voor 39 uur per week betaald krijgen, evenals nieuwkomers. Om de kosten voor werkgevers binnen de perken te houden, wordt de premiedruk verlaagd voor werknemers die het minimumloon verdienen. Dit laatste viel niet in goede aarde bij de Groenen, de coalitiepartner. De vakbonden meenden dat de verantwoordelijke bewindsvrouw, Martine Aubry van Werkgelegenheid, te veel concessies deed aan de werkgevers en de arbeidstijdverkorting te traag invoerde. De werkgevers vreesden dat hun concurrentiepositie door de kostenverhogende maatregel zou worden aangetast.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Regering hoopt op economische groei

Het Franse kabinet presenteerde op 23 december 1998 een blauwdruk voor het terugdringen van de staatsschuld. Uitgegaan werd van een mogelijke jaarlijkse groei van de economie tot 2002 van 2,5 procent, waardoor het begrotingstekort in dat jaar op 1,2 procent zou kunnen uitkomen, ruim onder het maximum dat de Europese Unie eist. De totale staatsschuld zou dan 57,6 procent van het bruto nationaal product kunnen bedragen.

JUSTITIE

Zwaardere straf voor Garaudy

De schrijver Roger Garaudy (85) werd op 16 december 1998 in beroep veroordeeld tot een boete van 160.000 francs en twee voorwaardelijke straffen van zes en drie maanden vanwege een boek waarin oude ontkenningen van de holocaust opnieuw werden geponeerd. Eerder had een hof hem al schuldig bevonden aan ontkenning van misdaden tegen de menselijkheid die in de Tweede Wereldoorlog hadden plaatsgevonden, maar Garaudy was daartegen in beroep gegaan.

Prouteau vrijgesproken

De rechtszaak tegen Christian Prouteau, een oud-medewerker van voormalig president Mitterrand, die was beschuldigd van diefstal van twee vertrouwelijke overheidsdocumenten, werd op 7 januari 1999 geseponeerd wegens gebrek aan bewijs. Prouteau stond vroeger aan het hoofd van Mitterrands antiterrorisme eenheid die honderden journalisten, advocaten, politici en hun familie en vrienden illegaal afluisterde. De documenten zaten in dozen met andere documenten over de afluisteraffaire die werden teruggevonden in een garage die door Prouteau was gehuurd. Volgens hem ging het om zijn persoonlijk archief. De regering weigerde de twee geheime documenten te overhandigen waardoor de rechtbank de zaak moest seponeren.

Proces tegen Algerijnse extremisten

Een controversieel proces tegen 138 Algerijnen die verdacht werden van extremis-

tische activiteiten eindigde op 22 januari 1999 met gevangenisstraffen van acht jaar voor drie leiders die contacten zouden onderhouden met de islamitisch Algerijnse terreurgroep GIA. De rechtbank gaf 84 andere verdachten korte gevangenisstraffen die zij niet meer hoefden uit te zitten wegens de tijd die zij al in voorarrest hadden doorgebracht. Van 51 andere verdachten achtte de rechter het niet bewezen dat zij lid van een terroristische organisatie waren. De straffen waren aanzienlijk korter dan de openbaar aanklager geëist had.

Het proces had acht weken in beslag genomen. Zestig advocaten waren uit de rechtszaal weggelopen omdat ze van mening waren dat er geen eerlijk proces mogelijk was vanwege het grote aantal verdachten. Meer dan vijftig prominente politici tekenden een petitie van gelijke strekking.
Enkele dagen eerder waren zeven Algerijnen en een Fransman door een andere rechtbank veroordeeld tot gevangenisstraffen van een tot zes jaar wegens medeplichtigheid bij aanslagen in 1995 en 1996, waarbij enkele doden vielen en meer dan tweehonderd gewonden.

Meer gevangenissen voor de jeugd

Premier Jospin kondigde tijdens een persconferentie op 27 januari 1999 een nieuw offensief aan tegen de jeugdcriminaliteit in arme wijken. De politie in die buurten zou met zevenduizend agenten versterkt worden, het aantal officieren van justitie gespecialiseerd in jeugdzaken zou worden verdubbeld tot vierhonderd en de komende drie jaar zouden vijftig nieuwe detentiecentra gebouwd worden voor jeugdige recidivisten tussen de dertien en zestien jaar, die volgens de Franse wet niet in preventieve hechtenis genomen kunnen worden. Meer dan tienduizend heropvoeders zouden voor de jongeren worden aangetrokken.
Minister van Justitie Elisabeth Guigou en andere kabinetsleden waren voorstander van meer preventie. Minister Chevènement van Binnenlandse zaken steunde Jospin en pleitte voor boetes voor ouders die hun kinderen niet op het rechte pad hielden. Jongeren onder de achttien waren in 1998 verantwoordelijk voor 30 procent van de geregistreerde berovingen op straat.

Tientallen veroordelingen wegens vrouwenbesnijdenis

Een rechtbank in Parijs veroordeelde Hawa Gréou, een vrouw uit Mali, op 16 februari 1999 tot acht jaar gevangenisstraf wegens het besnijden van bijna vijftig meisjes in Frankrijk. De ouders van de meisjes kregen straffen die opliepen van drie jaar voorwaardelijk tot twee jaar cel. Een gerechtelijk onderzoek kwam op gang nadat de rechtenstudente Mariatou Koita, een zuster van een Malinees meisje dat besneden werd, de politie waarschuwde. Vrouwenbesnijdenis is sinds 1984 in Frankrijk verboden, maar het was voor het eerst dat zo'n massaal proces plaatsvond.

Wet tegen slavernij aangenomen

De Nationale Assemblee nam op 18 februari 1999 een symbolisch wetsontwerp aan waarin slavernij en slavenhandel als 'misdaad tegen de menselijkheid' gedefinieerd worden. De slavernij werd in 1789 tijdens de revolutie afgeschaft maar opnieuw ingevoerd onder Napoléon. Slavernij bleef in de Franse koloniën wettelijk toegestaan tot 1848.

Fabius en Dufoix gaan vrijuit in bloedschandaal

Tot grote teleurstelling van nabestaanden sprak een speciaal tribunaal op 9 maart 1999 twee voormalige socialistische ministers vrij die verantwoordelijk waren voor de besmetting van onder meer duizenden hemofiliepatiënten met bloed en bloedproducten die het HIV-virus bevatten. De vroegere premier Laurent Fabius en zijn toenmalige minister van Sociale zaken Georgina Dufoix werden onschuldig bevonden. De ex-minister van Volksgezondheid Edmond Hervé werd wel veroordeeld, maar niet gestraft omdat hij al genoeg geleden zou hebben onder het gerechtelijk onderzoek.

Voor het unieke proces was een speciale rechtbank in het leven geroepen, bestaande uit rechters en parlementsleden. Hervé achtte het vonnis een partijpolitieke uitspraak. Het hof werd gedomineerd door rechters en politici van conservatieve komaf. Een van de slachtoffers, Sylvie Rouy, ontevreden over de uitspraak van de speciale rechtbank, zei na afloop: 'Politici zijn net gangsters. Je moet ze op heterdaad betrappen, anders hoeven ze nergens voor te boeten.'

In het proces stond de vraag centraal of ministeriële verantwoordelijkheid ook inhoudt dat ministers verantwoordelijk zijn voor veel te trage actie van ambtenaren en de dood van slachtoffers als gevolg. De rechtbank stelde dat de ambtenarij onder druk van Fabius juist eerder in actie was gekomen. Dufoix was niet verantwoordelijk, zei het hof, omdat zij de kwestie van de besmetting via donorbloed aan Hervé gedelegeerd had. Hervé had veel eerder opdracht moeten geven tot vernietiging van mogelijk besmette bloedvoorraden, meende het hof, en hij had potentiële slachtoffers moeten waarschuwen dat zij mogelijk besmet waren, om nieuwe besmettingen van partners en ongeboren kinderen te voorkomen. Tijdens het proces speelde ook de vraag of de Franse overheid de import van Amerikaanse tests (van het merk Abbott) om HIV-besmetting van donorbloed op te sporen, had tegengehouden omdat het eigen Pasteurinstituut ook aan een test werkte en men de markt had willen bewaren voor het Franse product. Fabius ontkende dit in alle toonaarden.

Veroordeling na te werkstelling zonder loon

Op 10 juni 1999 werd een Frans echtpaar tot een schadevergoeding van 100.000 francs veroordeeld omdat de man en zijn vrouw jarenlang een illegale immigrante uit Togo te werk hadden gesteld zonder de vrouw te betalen. De rechtbank wees beschuldigingen van onmenselijke behandeling af wegens gebrek aan bewijs. Het was het tweede vonnis in 1999 tegen een echtpaar dat immigranten in slavernijachtige omstandigheden liet werken.

Justitie opent onderzoek naar Evin

Franse rechters openden op 18 juni een gerechtelijk onderzoek naar de voormalige minister van Volksgezondheid (1988-1991) Claude Evin, op verdenking van moord. De ouders van een jonge vrouw die door een bloedtransfusie met aids besmet was geraakt en in 1999 overleed, hadden een klacht tegen Evin ingediend. Als hij alle mensen die een transfusie met mogelijk besmet bloed hadden ondergaan, systema-

tisch had laten onderzoeken, was onze dochter wellicht nog in leven geweest, stelden de ouders. Pas de opvolger van Evin, Bernard Kouchner, liet zulke proeven doorvoeren. Klachten van de ouders dat Evin informatie had achtergehouden, geen hulp aan mensen in nood had geboden en de rechtsgang had belemmerd, werden niet toegewezen.

Besluit uitlevering Carlos uitgesteld

Een hof van beroep besloot op 23 juni 1999 een besluit uit te stellen over de uitlevering van Illich Ramirez Sanchez, alias Carlos, aan Oostenrijk, waar hij gezocht wordt wegens gijzeling van enkele OPEC-ministers in 1975. Volgens Carlos hadden de ministers uit vrije wil Oostenrijk met hem verlaten om een schietpartij tussen Carlos' Palestijnse terreurgroep en de politie te voorkomen.

In Frankrijk moest Carlos, die inmiddels al tot levenslang was veroordeeld wegens verscheidene moorden op Franse bodem, nog terechtstaan voor aanslagen in Frankrijk in de jaren '80 waarbij honderden gewonden vielen en veertien doden. Volgens zijn advocaat wilde Frankrijk van Carlos af omdat de Franse regering bevriende landen zoals Syrië, die bij de aanslagen betrokken zouden zijn geweest, niet in verlegenheid wilde brengen.

Onderzoek naar praktijken Juppé als loco-burgemeester van Parijs

Het hooggerechtshof verwierp op 30 juni 1999 een verzoek van ex-premier Alain Juppé om een gerechtelijk onderzoek tegen te houden naar vermeend machtsmisbruik in de periode dat hij onder Jacques Chirac loco-burgemeester van Parijs was. Chirac was burgemeester van 1977-1995. Juppé werd ervan verdacht driehonderd partijgenoten van zijn RPR op de loonlijst van het stadhuis te hebben gezet, terwijl zij daar helemaal niet werkten. In die tijd was hij het hoofd financiën op het stadhuis.

Tegen Jean Tibéri, die Chirac opvolgde als burgemeester, was twee dagen eerder een gerechtelijk onderzoek gestart op verdenking van het aannemen van smeergeld om de RPR-kassen te spekken. Het smeergeld zou betaald zijn door leveranciers van goederen voor Parijse woningbouwverenigingen.

NATUUR EN MILIEU

Toch onderzoek naar opslag kernafval

De Franse regering besloot toch de bouw door te zetten van twee laboratoria waarin onderzoek gedaan zal worden naar veilige opslag van kernafval. Dat maakte minister van Milieu Dominique Voynet (Groenen) bekend op 10 december 1998. Zij maakte duidelijk dat zij met het besluit niet gelukkig was, maar dat ze zich niet langer tegen de bouw verzette omdat dan aangetoond zou worden dat ondergrondse opslag in kleigrond of graniet economisch onhaalbaar is, zoals de Groenen menen.

Mogelijk millenniumprobleem in kerncentrales

De Franse overheidsorganisatie die toezicht houdt op de veiligheid van de kerncentrales, de DSIN, kondigde op 18 maart 1999 aan dat de centrales tijdelijk gesloten zouden worden als het risico bestond dat zij problemen kregen door het millenniumprobleem. De centrales voorzien in ruim driekwart van de Franse stroombehoefte. De eigenaar EDF was bezig met een onderzoek naar de computersystemen volgens DSIN-directeur André-Claude Lacoste. Hij maakte van zijn persconferentie gebruik om EDF te verwijten dat men de veiligheid verwaarloosde en dat dit geleid had tot een reeks kleinere incidenten in 1998.

Greenpeace blij met moratorium op gemanipuleerd voedsel

De ministers van Milieu van de EU besloten op 25 juni 1999 een moratorium van twee jaar af te kondigen voor de verbouw van genetisch gemanipuleerde (gm) gewassen totdat er een nieuw vergunningensysteem is opgezet. Ook keurden zij een serie maatregelen goed om genetisch gemanipuleerd voedsel herkenbaar te etiketteren en om gm-ingrediënten alleen in de voedselketen toe te laten als hun aanwezigheid gedocumenteerd wordt.
De lobby voor dit moratorium kwam vooral uit Frankrijk. Arnaud Apoteker van Greenpeace Frankrijk vierde het besluit als een overwinning voor de Europese consument maar betreurde dat de ministers niet unaniem waren geweest, aangezien dit naar zijn mening de EU-positie verzwakte. Amerikaanse bedrijven zoals de zadengigant Monsanto zijn tegenstander van verdere regulering van gm-voedsel. Stephen Kerckhove van de milieubeweging *Agir pour l'Environment* was teleurgesteld dat het moratorium twee jaar in plaats van vijf zal gaan duren. Hij wees erop dat er nog steeds geen methoden zijn om bijvoorbeeld bij scheepstransporten gm-sojabonen van niet-gemanipuleerde bonen te scheiden. De boerenorganisatie FNSEA zei te hopen dat voor producten van buiten de EU dezelfde voorschriften zouden gaan gelden om concurrentievervalsing te voorkomen.
In juni werden zes activisten van de *Confédération Paysanne* gearresteerd nadat zij samen met Indiase boeren een aanplanting van gm-rijst in Montpellier, eigendom van CIRAD, verwoest hadden.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Lerarenstaking wegens hoofddoekje

Stakende leraren van een middelbare school in Flers gingen op 12 januari 1999 weer aan het werk nadat met het ministerie van Onderwijs een compromis werd bereikt over islamitische scholieren die op last van hun ouders een hoofddoekje droegen: bij de gymlessen en tijdens exacte vakken zouden de meisjes het hoofddoekje moeten afdoen om redenen van veiligheid en hygiëne. De leraren waren van mening dat islamitische hoofddoekjes verboden moesten worden, maar het ministerie van Onderwijs was hierop tegen.

Europees Hof veroordeelt schending van persvrijheid

Het Europese Hof voor de Rechten van de Mens veroordeelde de Franse regering op 21 januari 1999 tot betaling van een schadevergoeding van 10.001 francs aan het weekblad *Le Canard Enchainé*. Tijdens een staking bij Peugeot voor hogere lonen had het blad belastingaangiftes van de toenmalige directeur Jacques Calvet gepubliceerd waaruit bleek dat hij in twee jaar een loonsverhoging van vijftig procent bedongen had en inmiddels twee miljoen francs verdiende. Franse rechters hadden *Le Canard* daarvoor een boete van 15.000 frncs opgelegd. Het Europese Hof beschouwde dit als een aantasting van de vrijheid van meningsuiting. Het blad kreeg ook de proceskosten van 60.000 francs vergoed.

Frankrijk

CORSICA

Nieuwe prefect van Corsica geïnstalleerd

Op 10 mei 1999 trad de nieuwe prefect van Corsica aan, Jean-Pierre Lacroix. Zijn voorganger Bernard Bonnet had het veld moeten ruimen omdat hij betrokken zou zijn geweest bij een brand in een illegaal gebouwd restaurant.
Leden van een elite-eenheid van de Corsicaanse gendarmerie hadden na hun arrestatie op 3 mei bekend een illegaal gebouwd restaurant in brand te hebben gestoken. Dat zou gebeurd zijn in opdracht van Bernard Bonnet, de opvolger van de in februari 1998 vermoorde prefect Claude Erignac.

De Nationale Assemblee verwierp op 25 mei 1999 een motie van wantrouwen ingediend door de conservatieve partijen, die daartoe waren overgegaan na de bekentenis van de politiemensen.
Tijdens een kabinetsvergadering op 26 mei zou Chirac premier Jospin in de gordijnen gejaagd hebben door te stellen dat de regering de problemen op Corsica slecht had aangepakt. Volgens een zegsman van persbureau Reuters zou Jospin daarop, tegen zijn gewoonte in, fel gereageerd hebben en hebben gezegd: 'Ja, de overheid heeft gefaald, maar dat werd niet toegedekt. Er kwam kritiek, het werd gecorrigeerd en de verantwoordelijken werden gestraft, wat in het verleden niet het geval was'.
Op 23 juni ging een reconstructie van de moord op Erignac niet door omdat de verdachten uiteindelijk niet wensten mee te werken.

Nieuwe verzetsgroep presenteert zich

Op 27 juni 1999 eiste een nieuwe groep de verantwoordelijkheid op voor vier aanslagen op overheidsgebouwen in maart. De *Armata Corsica* had twintig journalisten meegenomen naar een afgelegen plek in de bergen om zijn bestaan officieel aan te kondigen. De *Armata Corsica* bleek ook ontevreden over de grootste separatistische beweging op het eiland, het Corsicaanse Nationale Bevrijdingsfront dat zich 'dubbelzinnig en besluiteloos' zou opstellen. Eén van de doelwitten van de nieuwe groep waren buitenlandse projectontwikkelaars en plaatselijke mafiabazen.

BUITENLANDSE ZAKEN

Frankrijk erkent Algerijnse oorlog na ruim veertig jaar

De Nationale Assemblee nam op 10 juni 1999 een wet aan waardoor de oorlog in Algerije van 1954-1962 na ruim veertig jaar erkend werd als een echte oorlog. Tot dan toe werd aan deze oorlog, waarin ca. een miljoen Algerijnen en 24.300 Franse soldaten het leven lieten, altijd officieel gerefereerd als 'de Algerijnse gebeurtenissen' of 'operaties om de orde te handhaven'. Voortaan zouden de gebeurtenissen officieel 'de oorlog in Algerije' heten.

Toestemming voor uitlevering Baskische verzetsleider

Een Franse rechtbank gaf op 29 juni 1999 toestemming voor de uitlevering van Santiago Arrospide Sarasola, alias Santi Potros, een voormalige Baskische verzetsleider die gezocht werd door de Spaanse autoriteiten omdat hij het brein achter verscheidene bloedige bomaanslagen zou zijn geweest.
Ingewijden meenden dat Sarasola zijn uitlevering nog maanden of jaren zou kunnen vertragen door in beroep te gaan bij het hooggerechtshof. Franse rechtbanken hadden eerder verscheidene uitleveringsverzoeken verworpen. Sarasola werd in 1987 in Frankrijk veroordeeld en zat een straf uit van tien jaar wegens deelname aan een terroristische samenzwering.

OVERLEDEN

Jean Ballarin, cavalerieofficier

Op 7 februari 1999 overleed Jean Ballarin, de militair die in januari 1941 de laatste traditionele charge — te paard, met getrokken sabel — leidde. Dat gebeurde tijdens een zeer bescheiden treffen tussen Franse cavaleristen en Italiaanse troepen in Umberga, in Eritrea. Veldslagen met cavaleristen werden berucht om hun bloederigheid onder Napoleon. Ballarin werd later lid van De Gaulle's erewacht in Algerije en was betrokken bij de inname van Hitlers Beierse bergvilla.

André Devigny, verzetsheld

André Devigny, die in 1943 op spectaculaire wijze ontsnapte aan een Duits vuurpeloton, overleed op 82-jarige leeftijd, na een lange staat van dienst in het verzet en het leger, zo meldde zijn familie op 18 februari 1999. Devigny's ontsnapping werd in 1956 verfilmd door Robert Bresson.
De verzetsheld was op 20 augustus 1943 ter dood veroordeeld, onder meer voor het doodschieten van het hoofd van de OVRA, de Italiaanse geheime politie. Hij ontsnapte vijf dagen later, werd de dag daarna opnieuw opgepakt en ontsnapte dezelfde dag weer. Later werkte hij voor generaal De Gaulle, onder meer om het leger te zuiveren van officieren die tegen onafhankelijkheid voor Algerije waren en De Gaulle wilde vermoorden. Na zijn pensionering werd hij actief in de politiek, maar de fanatieke gaullist gaf er snel de brui aan toen hij besefte 'dat het verraad van vrienden daar veel erger was dan alles wat ik in de geheime dienst had meegemaakt'.

Henri Robert van Orléans, Frans troonpretendent

Henri Robert Ferdinand Marie Louis-Philippe van Orléans, graaf van Parijs en Frans kroonpretendent, overleed op 19 juni 1999 in zijn huis ten westen van Parijs. Hij werd negentig jaar. De graaf van Parijs beschouwde zichzelf als erfgenaam van Frankrijks laatste koning Louis Philippe, die in 1848 tot aftreden werd gedwongen. De graaf vocht in het Franse Vreemdelingenlegioen. In 1950 werd de wet ingetrokken die het kroonpretendenten verbood op Franse bodem te leven, waarna de toen 42-jarige graaf in Frankrijk ging wonen. Destijds steunde De Gaulle hem in zijn streven het koningschap in ere te herstellen. De graaf zei voorstander te zijn van een gekozen koning. Hij trouwde en scheidde van Isabella d'Orléans Bragance, kreeg elf kinderen en veertig kleinkinderen.

(Vorige berichten pag. 735/2 - 1998)

Griekenland

GRIEKENLAND

MILITAIRE ZAKEN

Defensie plaatst miljardenorders

De Griekse premier Costas Simitis maakte 30 april 1999 bekend dat Griekenland enkele grote militaire orders had geplaatst. Zo

zou Griekenland vijftig F16-gevechtsvliegtuigen kopen van het Amerikaanse bedrijf Lockheed. Hiermee was een bedrag gemoeid van 1,95 miljard dollar. Tevens besloot Griekenland vijftien Mirage-gevechtsvliegtuigen van het Franse Dassault te kopen, een order van 825 miljoen dollar. Tenslotte maakte Simitis bekend dat Griekenland in een joint venture zou samenwerken voor de ontwikkeling van de Eurofighter. Duitsland, Groot-Brittannië, Italië en Spanje zouden dit gevechtsvliegtuig vanaf 2005 samen willen produceren.
Op 22 juni 1999 maakte het ministerie van Defensie bekend dat Griekenland ook elf middellange afstandsraketten van het type Shorads zou kopen van het Franse bedrijf Thomson CSF. Met deze order was een bedrag gemoeid van 270 miljoen dollar.

BUITENLANDSE ZAKEN

Grieken tegen NAVO-acties in Joegoslavië

De overgrote meerderheid van de Grieken is tegen de NAVO-bombardementen van Servië, zo liet een opiniepeiling zien die op 17 april 1999 werd gepubliceerd. Daaruit bleek dat 96 procent van de Grieken zich tegen de luchtaanvallen uitsprak, terwijl slechts 1,3 procent zich voorstander toonde.
Griekenland is weliswaar lid van de NAVO, maar nam in de oorlog om Kosovo een dubbelzinnige houding aan omdat het Griekse volk zich verbonden voelt met de Servische bevolking. Beide volken hangen het orthodox-christelijk geloof aan.

NAVO mag geen gebruik maken van Grieks luchtruim

De dubbelzinnige houding kwam ook naar voren toen Griekenland op 21 mei 1999 Turkse vliegtuigen verbood gebruik te maken van haar luchtruim. Deze vliegtuigen waren op weg naar Duitsland vanwaaruit zij deel zouden nemen aan de NAVO-acties tegen Servië. 'We kunnen niet toestaan dat ons luchtruim wordt gebruikt voor deze acties', zei regeringswoordvoerder Dimitris Reppas. Het Turkse ministerie van Buitenlandse zaken stelde dat dit indruisde tegen de NAVO-solidariteit.'

Enkele dagen eerder had Griekenland wel Turkse toestellen toestemming verleend om gebruik te maken van haar luchtruim. In dat geval ging het echter om een humanitaire missie voor Kosovo.

EU vindt feta niet meer Grieks

In Griekenland is verontwaardigd gereageerd op de beslissing van de Europese Commissie op 28 mei 1999 om feta-kaas niet langer te handhaven op de lijst van authentieke producten. De commissie nam deze beslissing nadat het Europees Hof van Justitie eerder had bepaald dat feta een algemene term was voor een type kaas en dat het hier niet ging om een typisch Grieks product. De belangrijkste reden voor deze beslissing was dat andere EU-landen al sinds het begin van de jaren zestig feta produceerden.

RELATIE MET TURKIJE

S300-raketten op Kreta

Op 22 april 1999 kwamen Russische S300-raketten aan op Kreta. Oorspronkelijk zouden deze raketten worden gestationeerd op Cyprus, maar Turkije maakte hiertegen grote bezwaren omdat zij vanaf Cyprus het Turkse vasteland bestreken. Cyprus wilde de koop daarop ongedaan maken, maar Rusland hield de Cyprioten aan hun contract. Griekenland bood aan de raketten op Kreta te stationeren. Turkije was ook hier tegen gekant.

Kwestie Öcalan

Bom treft PASOK-kantoor

Op 3 april 1999 ontplofte een tijdbom bij de ingang van een lokaal kantoor van de socialistische partij PASOK in Athene. De bomaanslag veroorzaakte lichte materiële schade. Niemand eiste de aanslag op, maar de politie schreef deze toe aan 'De zeventiende november'. Deze terroristische groepering had een maand eerder een verklaring uitgegeven waarin ze protesteerde tegen de Griekse houding bij de arrestatie van Abdullah Öcalan, de leider van de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK). De zeventiende november is sinds 1975 actief en heeft al 22 mensen gedood.

Griekenland tegen doodstraf PKK-leider

Regeringswoordvoerder Nikos Nikolaou riep Turkije op 29 juni 1999 op de doodstraf tegen PKK-leider Abdullah Öcalan niet ten uitvoer te brengen. Een Turkse rechtbank had die straf eerder die dag tegen Öcalan uitgesproken. Nikolou: 'Turkije moet nu laten zien dat ze kan handelen conform de rechtsprincipes van de Europese Unie en andere internationale organen.'

Positief gesprek Griekenland-Turkije bij VN

De Griekse minister van Buitenlandse zaken George Papandreou had op 1 juli 1999 een overleg met zijn Turkse ambtsgenoot Ismail Cem. Het gesprek vond plaats in het gebouw van de Verenigde Naties in New York. Het Griekse ministerie van Buitenlandse zaken toonde zich na afloop van dit gesprek positief: 'Het overleg vond plaats in een goede atmosfeer, maar er was ook geen aanleiding tot spanning omdat er geen gevoelige punten aan de orde zijn geweest.'

OVERLEDEN

Ex-dictator Papadopoulos overleden

De leider van het Griekse kolonelsregime, George Papadopoulos, overleed 27 juni 1999 op tachtigjarige leeftijd aan de gevolgen van kanker. Papadopoulos leidde op 21 april 1967 een militaire staatsgreep en stond tot november 1973 aan het hoofd van een anticommunistische militaire junta, die gebruik maakte van terreur en marteling bij de vervolging van politieke tegenstanders. Nadat in 1974 de democratie was hersteld, werd Papadopoulos veroordeeld tot de dood door het vuurpeloton. Deze straf werd later omgezet in levenslang.

(Vorige berichten pag. 219/2 - 1999)

ITALIË

BINNENLAND

Prodi richt nieuwe partij op

Ex-premier Romano Prodi maakte op 5 februari 1999 bekend dat hij een nieuwe politieke partij had opgericht waarmee hij zou deelnemen aan de Europese verkiezingen van 13 juni: Democraten van de Olijftak. Prodi hoopte met zijn partij kiezers uit het centrum te trekken: 'Het huis dat we

vanaf vandaag bouwen is er een met open ramen.'

Italie zette 54.000 vreemdelingen het land uit

Minister van Binnenlandse zaken Rosa Russo Jervolino maakte op 15 maart 1999 bekend dat Italië 54.000 illegale immigranten het land had uitgezet in 1998. Dat was tien keer zoveel als de voorgaande jaren toen telkens vier- tot vijfduizend illegale vreemdelingen het land moesten verlaten. Ondanks de strenge immigratiewetten die Italië in 1998 aannam, bleven bootvluchtelingen naar Italië komen, vooral uit Albanië, Kosovo, China, Sri Lanka en Nigeria. Volgens Jervolino was de komst van illegale immigranten de eerste maanden van 1999 onveranderd hoog.

Hervorming kiesstelsel mislukt door te lage opkomst bij referendum

Een meerderheid van 91 procent stemde op 18 april 1999 in een referendum voor de hervorming van het Italiaanse kiesstelsel, maar het referendum werd ongeldig verklaard omdat de opkomst bleef steken op 49,6 procent. Voor rechtsgeldigheid is een opkomst vereist van 50 procent van de kiesgerechtigden plus één stem.
In het referendum werd voorgesteld nog slechts 25 procent van de parlementszetels te laten kiezen volgens het systeem van evenredige vertegenwoordiging. De overige 75 procent van de zetels zou gekozen moeten worden volgens het districtenstelsel. Het nieuwe kiesstelsel had ervoor moeten zorgen dat het Italiaanse parlement minder versplinterd zou raken, waardoor de partijen makkelijker coalities konden vormen.

Ciampi gekozen tot president

Minister van Begrotingszaken, de 78-jarige Carlo Azeglio Ciampi, werd op 13 mei 1999 met overweldigende meerderheid gekozen tot de tiende president van Italië. Hij volgde Oscar Luigi Scalfaro op die zijn termijn van zeven jaar had volgemaakt. Een speciaal kiescollege, bestaande uit vertegenwoordigers van beide landelijke parlementen en alle regionale parlementen, koos Ciampi met 707 van de 1010 stemmen. Het was de presidentsverkiezing die het meest voorbeeldig verliep sinds de instelling van de Italiaanse republiek in 1948. De partijloze Ciampi beschikte zowel nationaal als internationaal over groot prestige. Hij was minister van Begrotingszaken in twee kabinetten en enige tijd premier. Verder was hij veertien jaar gouverneur van de Bank van Italië.
Ciampi werd op 18 mei 1999 ingezworen als president. In een gezamenlijke vergadering van de parlementen legde hij de eed op de grondwet af. Premier Massimo D'Alema bood hierop het ontslag van zijn regering aan. Dit was echter een formaliteit omdat de regering was beëdigd door zijn voorganger. Ciampi weigerde dan ook het ontslag te accepteren.

Regeringswijzigingen

Minister van Institutionele hervormingen Giuliano Amato werd op 14 mei 1999 benoemd tot minister van Begrotingszaken. Hiermee werd hij de opvolger van Carlo Azeglio Ciampi die de dag ervoor was gekozen tot president. Premier Massimo D'Alema nam de portefeuille van Institutionele hervormingen over.

Regering wil ingrijpende departementale herstructurering

Premier Massimo D'Alema presenteerde 4 juni 1999 ingrijpende plannen voor herstructurering van de departementale indeling. Alleen de ministeries van Binnenlandse zaken, Buitenlandse zaken, Justitie en Defensie zouden ongeschonden blijven. De ministeries van Begrotingszaken en Financiën zouden moeten worden samengevoegd tot een ministerie van Economie en Financiën. De ministeries van Communicatie, Landbouw, Industrie en Buitenlandse handel zouden samen het ministerie van Productie en Communicatie moeten vormen. Door de hervormingen zou het aantal ministeries worden teruggebracht van achttien tot elf.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Loonakkoord metaalarbeiders

Minister van Arbeid Antonio Bassolino bereikte op 8 juni 1999 overeenstemming met de Vakbond voor Metaalarbeiders over een arbeidstijdverkorting voor haar anderhalf miljoen leden. In weekend- en nachtdiensten mochten de arbeiders niet meer langer dan acht uur achtereen werken. Eerder waren beide partijen het al eens geworden over een loonsverhoging van ongeveer honderd gulden per maand en een eenmalige uitkering. Metaalarbeiders hadden een half jaar prikacties en waarschuwingsstakingen gehouden.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Regering akkoord over begrotingsplan 2000–2003

De regering van premier Massimo D'Alema bereikte op 30 juni 1999 een akkoord over het macro-economisch plan voor 2000-2003. Volgens D'Alema was er sprake van een brede consensus over het beleid. Duidelijk was dat er nog minstens 14 miljard gulden moest worden bezuinigd om de doelstelling van een begrotingstekort van 1,5 procent in 2000 te halen. Dit zou onder andere gebeuren door te korten op de pensioenen, maar D'Alema bezwoer dat de regering geen maatregelen zou nemen zonder eerst te overleggen met werkgevers en werknemers.

JUSTITIE

Gevangenisstraf oorlogsmisdadiger Priebke omgezet in huisarrest

De Rechtbank van Rome besloot 8 februari 1999 dat de gevangenisstraf van Erich Priebke moest worden omgezet in huisarrest. De tachtigjarige Priebke was een jaar eerder veroordeeld tot levenslang wegens oorlogsmisdaden. Hij werd verantwoordelijk gehouden voor de moord op 335 mannen en jongens in 1944. De rechtbank kwam tot haar beslissing omdat Priebke ernstig ziek was.

Verontwaardiging over verkrachtingsvonnis

In Italië werd geschokt gereageerd op de vrijspraak van een 42-jarige rij-instructeur door het Hooggerechtshof in Rome. Dit rechtscollege besloot 11 februari 1999 dat de man nooit een achttienjarige studente had kunnen verkrachten omdat deze een spijkerbroek droeg: 'Het is algemeen bekend dat een spijkerbroek niet kan worden uitgetrokken zonder de hulp van degene die hem draagt. Zoiets is zelfs onmogelijk als het slachtoffer zich uit alle macht verzet.' Het Hof concludeerde daarom dat de stu-

dente had toegestemd in seks met haar rijinstructeur.
Een rechter zei dat het Hooggerechtshof de klok dertig jaar had teruggezet. Zes vrouwelijke parlementsleden protesteerden in spijkerbroek buiten het parlement tegen het vonnis. Ze droegen een bord bij zich met de tekst: 'Spijkerbroek. Een alibi voor verkrachting.' Ze verklaarden spijkerbroeken te blijven dragen tot het vonnis zou zijn teruggedraaid.

Processen tegen de mafia

Zeven mafiosi krijgen levenslang

De rechtbank van Caltanissetta veroordeelde op 13 februari 1999 zeven leden van de mafia tot levenslange gevangenisstraf vanwege hun deelname aan de moord op onderzoeksrechter Paolo Borsellino in 1992. Onder hen bevond zich mafiabaas Salvatore Riina. De rechtbank veroordeelde acht anderen tot gevangenisstraffen variërend van acht tot tien jaar vanwege banden met de mafia.

Politie arresteert mafiabaas

De politie arresteerde op 11 maart 1999 Giuseppe Piromalli in het Zuid-Italiaanse plaatsje Gioia Tauro. Piromalli was sinds 1993 op de vlucht en behoorde tot een van de meest gezochte personen van Italië. Bij verstek was hij al veroordeeld tot levenslang. Piromalli leidde de Ndrangheta, de georganiseerde misdaad in Calabrië.

Berlusconi vrijgesproken

De rechtbank van Milaan sprak op 11 maart 1999 Silvio Berlusconi vrij van belastingontduiking. Berlusconi was ervan beschuldigd een te lage verkoopprijs van zijn villa in Milaan te hebben doorgegeven aan de belasting. De rechtbank kon hiervoor geen bewijs vinden. Berlusconi in een reactie: 'Het was een proces om niets en het had eigenlijk nooit mogen starten.' In drie eerdere zaken was Berlusconi veroordeeld tot een gevangenisstraf van in totaal zeseneenhalf jaar.

Levenslang geëist tegen Andreotti

Twee processen dienden in april 1999 tegen voormalig premier Giulio Andreotti. Begin april stond hij in Palermo terecht wegens banden met de mafia. Hier eiste de aanklager vijftien jaar tegen hem.
De openbare aanklagers in Perugia eisten op 30 april 1999 tegen de tachtigjarige oudpremier levenslang omdat hij opdracht zou hebben gegeven tot de moord op de journalist Mino Pecorelli die verhalen schreef over zijn banden met de mafia.

Straf Gelli omgezet in huisarrest

De gevangenisstraf van twaalf jaar voor Licio Gelli werd door een rechtbank in Rome op 3 mei 1999 omgezet in huisarrest omdat de 79-jarige veroordeelde ernstig ziek was. Gelli, leider van de vrijmetselaarsloge P2 die gebruikt werd voor mafiapraktijken, had nog maar enkele maanden uitgediend van zijn straf voor de grootschalige fraude die in 1982 leidde tot de ondergang van de Banco Ambrosiano.

Fiat-baas krijgt in hoger beroep een jaar

Het Hof van Turijn veroordeelde Fiat-baas Cesare Romiti op 29 mei 1999 tot een gevangenisstraf van twaalf maanden wegens het betalen van smeergeld aan politici en politieke partijen. Hij werd echter vrijgesproken van de aanklacht van het bijhouden van een valse boekhouding. De rechtbank had hem in april 1997 veroordeeld tot achttien maanden.
De zaak tegen financieel-directeur Paolo Mattioli werd aangehouden omdat het hof de buitenlandse rekeningen van Fiat verder wilde onderzoeken. Fiat had begin jaren tachtig op deze rekeningen een bedrag gestort van ruim 16 miljoen dollar.

GEZONDHEID EN ZORG

Hervorming gezondheidszorg

De Italiaanse regering ging 19 juni 1999 akkoord met een ingrijpende hervorming van de gezondheidszorg die zou moeten leiden tot meer flexibiliteit en die patiënten meer mogelijkheden tot behandeling zou moeten geven. Zo werd bepaald dat artsen die in dienst zijn van een ziekenhuis geen eigen praktijk meer mogen houden. Verder werd de pensioengerechtigde leeftijd van artsen verlaagd van 75 naar 67 jaar. Afdelingshoofden in een ziekenhuis mochten niet meer voor hun leven worden benoemd, maar slechts voor een periode van vijf jaar. Regionale overheden kregen toestemming om aanvullende ziektekostenverzekeringen op te zetten zodat onder andere ook tandartskosten en alternatieve therapieën konden worden vergoed. Tenslotte werd besloten dat vanuit de bestaande ziektekostenverzekering ook de behandeling in een privé-kliniek in bepaalde gevallen kon worden betaald.

BUITENLANDSE ZAKEN

Italië stuurt extra troepen naar Kosovo

Minister van Defensie Carlo Scognamiglio maakte 18 juni 1999 bekend dat Italië haar troepen in Kosovo zou uitbreiden van 2600 tot 6000 soldaten. Hiermee zou Italië een effectieve bijdrage kunnen leveren aan de vredesmacht van de NAVO. Het Italiaanse hoofdkwartier zou in Pec komen.

(Vorige berichten pag. 75/3 - 1999)

LETLAND

BINNENLAND

Regeringswijzigingen

Het parlement stemde op 4 februari 1999 in met de benoeming van de linkse sociaaldemocraat Peteris Salkazanovs tot minister van Landbouw. Een dag eerder had het minderheidskabinet van premier Krishtopans een samenwerkingsovereenkomst gesloten met de oppositionele sociaal-democraten waardoor het verzekerd zou zijn van hun steun bij belangrijke stemmingen, zoals die over de begroting voor 1999.

Premier Krishtopans ontsloeg op 10 mei 1999 minister van Economie Ainars Shlesers. Hij verklaarde tegenover journalisten dat het ministerie onder Shlesers te langzaam was geweest met de privatisering en het voorbereiden van wetgeving tegen dumping. De laatste tijd waren er volgens sommige commentatoren spanningen in de minderheidsregering van Krishtopans tussen de nationalistische partij Vaderland en Vrijheid en de op het centrum georiënteerde Nieuwe Partij waaruit Shlesers afkomstig was. Desondanks besloot de Nieuwe Partij niet de coalitie te verlaten, maar droeg op 19 mei Ingrida Udre voor als op-

volgster van Shlesers. Haar benoeming werd een dag later door het parlement geaccepteerd. Op 20 mei kreeg de regering met 60 tegen 24 stemmen en 14 onthoudingen het vertrouwen van het parlement in een stemming waar door een centrumrechtse oppositiepartij om was gevraagd.

Voormalig Canadees staatsburger gekozen tot president

Het parlement koos op 17 juni 1999 een vrouw tot president, de voormalige Canadese staatsburger Vaira Vike-Freiberga (61). Zij werd pas bij de zevende stemronde gekozen met 53 van de 100 stemmen. Twee andere kandidaten kregen twintig, respectievelijk negen stemmen. De nieuwe president, voormalig ingezetene van Montreal, volgde Guntis Ulanis op die volgens de Grondwet na twee ambtstermijnen moest aftreden.
De president, die in Letland grotendeels een ceremoniële functie heeft, sprak zich de dag na haar verkiezing tijdens haar eerste persconferentie uit voor verbetering van de betrekkingen met Rusland en voor sluiting van een definitieve grensovereenkomst met het grote buurland. De betrekkingen met Rusland waren na 1991 koel gebleven vanwege de kwestie van de grote Russische minderheid in Letland. Vike-Freiberga verklaarde dat integratie van de Russisch sprekenden een prioriteit was.

Veteranen Waffen-SS paraderen ondanks kritiek

Ongeveer vijfhonderd Letse veteranen van de Waffen-SS hielden op 16 maart 1999 een mars door de hoofdstad Riga. Zij deden dit ter herdenking van hun strijd aan Duitse zijde tegen het Rode Leger tijdens de Tweede Wereldoorlog. Na een plechtige ceremonie in de dom liepen de veteranen naar het Vrijheidsmonument waar zij bloemen legden. Ongeveer 146.000 Letten dienden tijdens de oorlog bij de Waffen-SS. De mars was door joodse en andere organisaties veroordeeld en de regering had leden van de strijdkrachten verboden deel te nemen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Parlement keurt begroting 1999 goed

De begroting van 1999 kwam in tweede en laatste lezing bij het parlement in behandeling op 24 februari 1999. Het was de derde achtereenvolgende begroting die in evenwicht was, hoewel er een tekort werd voorzien. Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) had de begroting, die uitging van een groei van vier procent van het bbp en een inflatie van 4 tot 4,5 procent, als realistisch beoordeeld. De cijfers waren in vergelijking met die van de vorige regering naar beneden bijgesteld vanwege de gevolgen van de Russische crisis. De begroting werd op 25 februari met 60 tegen 40 stemmen goedgekeurd.

LANDBOUW

Letse boeren blokkeren grenzen uit protest

Letse boeren blokkeerden op 28 mei 1999 grensovergangen uit protest tegen het landbouwbeleid van de regering. Van belang was vooral de blokkade van de grens met Litouwen en daarmee van de doorvoerroute naar Centraal-Europa. De boeren waren verbolgen over de goedkope importen uit buurlanden die het gevolg waren van de Baltische Vrijhandelsovereenkomst. Het parlement had een dag vóór het begin van de blokkades ingestemd met een invoerheffing van 70 procent voor een periode van tweehonderd dagen op varkensvlees en daarvan afgeleide producten. Dat was voor de boeren echter niet genoeg.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Parlement schaft doodstraf af

Het parlement ratificeerde op 15 april 1999 het zesde protocol van de Europese Conventie van de Mensenrechten en besloot daarmee in feite tot afschaffing van de doodstraf. Het besluit werd genomen met 64 stemmen voor, 15 tegen en 5 onthoudingen. Daarmee was een barrière voor toetreding tot de Europese Unie weggenomen.

BUITENLANDSE ZAKEN

Afschaffing visa met Benelux

Op 9 juni 1999 werden in Brussel overeenkomsten gesloten met de drie Beneluxlanden over visumvrij reisverkeer, zo verklaarde het ministerie van Buitenlandse zaken. Onduidelijk was wanneer de overeenkomsten precies in werking zouden treden.

(Vorige berichten pag. 159/1 e.v. - 1998)

LITOUWEN

BINNENLAND

Nieuwe minister van Transport

President Valdas Adamkus benoemde op 6 januari 1999 Rimantas Didzhiokas, parlementslid van de Vaderlandse Unie, tot minister van Transport in het veertien leden tellende kabinet. Hij volgde Algis Zhvaliauskas op, die gedwongen was geweest ontslag te nemen nadat hij staatsgelden had gebruikt om een privé-vliegticket te betalen.

Milieuminister treedt af

De regering maakte op 26 februari 1999 bekend dat minister van Milieu Algis Ciaplikas was afgetreden. Ciaplikas was lid van de Centrumunie die officieel geen deel uitmaakte van de regerende coalitie. Conservatieve parlementariërs hadden zijn aftreden geëist nadat bekend was geworden dat hij meende dat premier Gediminas Vagnorius zou aftreden vanwege een geschil over energiebeleid. De conservatieven zagen die uitlating als een poging van de Centrumunie een regeringscrisis te veroorzaken. De regering van Vagnorius was onder vuur gekomen vanwege niet-betaalde energierekeningen van Wit Rusland en vanwege beschuldigingen van corruptie. Een week later accepteerde president Adamkus het ontslag van Ciaplikas. Hij kon om constitutionele redenen niet anders nadat premier Vagnorius de minister voor ontslag had voorgedragen.

Kritiek van de president mondt uit in nieuw kabinet

President Adamkus liet op 19 april 1999 in een toespraak voor de televisie weten zeer ontevreden te zijn over het functioneren van premier Vagnorius en riep het parlement op een nieuwe regering te kiezen. Algemene verkiezingen waren volgens hem niet nodig. Adamkus beschuldigde de premier onder andere van een autoritaire stijl van regeren. De president, een voormalig Amerikaans staatsburger die in 1998 met een kleine meerderheid werd gekozen, kan niet zelf de regering ontslaan.
Twee dagen later sprak het parlement in een niet-bindende resolutie echter zijn steun uit voor premier Vagnorius met 77 tegen 46 stemmen op in totaal 138 leden.

Ongeveer een week later diende de premier alsnog zijn ontslag in, dat op 3 mei door de president werd geaccepteerd. President Adamkus sprak zich de volgende dag uit tegen vervroegde parlementsverkiezingen. Hij benoemde minister van Sociale zekerheid en Arbeid Irena Degitiene tot tijdelijk premier.

Rolandas Paksas nieuwe premier

Op 12 mei 1999 accepteerde de burgemeester van Vilnius, Rolandas Paksas, zijn voordracht door de president voor de post van premier. Paksas is afkomstig uit dezelfde partij als Vagnorius, de Vaderlandse Unie.
Het parlement stemde op 18 mei met grote meerderheid in met de kandidatuur van Paskas voor het premierschap: 105 leden stemden voor, 1 tegen en er waren 12 onthoudingen. De nieuwe premier zei dat zijn beleid niet zou afwijken van dat van de vorige regering. Hij zei zich vooral te gaan richten op de verbetering van de economie die zwaar was aangeslagen door de Russische crisis.

Samenstelling regering (10 juni 1999)

President
Valdas Adamkus (op 26 februari 1998 geïnstalleerd voor een termijn van vijf jaar)
Premier
Rolandas Paksas (door parlement goedgekeurd op 18 mei 1999)

Ministers:
Bestuurshervorming en Lokaal bestuur
Sigitas Kaktys (VU)
Binnenlandse zaken
Cheslovas Blazhys (partijloos)
Buitenlandse zaken
Algirdas Saudargas (CD)
Cultuur
Arunas Bekshta (partijloos)
Defensie
Cheslovas Stankevicius (CD)
Economie
Eugenijus Maldeikis (partijloos)
Financiën
Jonas Lionginas (partijloos)
Gezondheid
Raimundas Alekna (VU)
Justitie
Gintaras Balchiunas (CU)
Landbouw
Edvardas Makelis (partijloos)
Milieubescherming
Danius Lygis (VU)
Onderwijs en Wetenschap
Kornelius Platelis (VU)
Sociale zekerheid en Arbeid
Irena Degitiene (VU)
Transport
Rimantas Didzhiokas (VU)

Partijen:
VU – Vaderlandse Unie
CD – Christendemocraten
CU – Centrumunie

President Adamkus stemde op 1 juni in met de samenstelling van het veertien leden tellende kabinet onder leiding van premier Paksas. Zeven posten in het kabinet, waaronder defensie en buitenlandse zaken, bleven door dezelfde personen bezet. Toetreding tot NAVO en EU bleef een topprioriteit van de nieuwe regering die met haar programma door de premier een dag later aan het parlement werd voorgesteld. De voorziene stijging van het bruto binnenlands product werd geraamd op 4 procent voor 1999 en 5 procent voor 2000. Inflatie zou voor die twee jaar 3 tot 5 procent bedragen. De vorige regering hoopte bij de opstelling van de begroting voor 1999 nog op een groeipercentage van 6 tot 7 procent voor dat jaar, maar de Russische crisis had de groei afgeremd. Het parlement stemde op 10 juni in met het programma en de nieuwe samenstelling van het kabinet met 80 tegen 18 stemmen en 22 onthoudingen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Parlement stemt toe in stijging bijdrage aan het IMF

Het parlement stemde op 12 januari 1999 voor een wet die het Litouwen mogelijk maakte zijn bijdrage aan het IMF te vergroten. De stemverhoudingen waren 65 voor, 19 onthoudingen en 2 tegen. De wet staat Litouwen toe zijn IMF-quota te laten stijgen van 103,5 miljoen speciale trekkingsrechten tot 144,2 miljoen. De stijging werd grotendeels gefinancierd door de uitgifte van promessen in litas, de lokale munt.

Regering keurt richtlijnen goed voor begroting 2000

De regering keurde op 7 april 1999 richtlijnen goed voor een financieel evenwichtige begroting voor 2000, zo liet het ministerie van Financiën weten. De richtlijnen bevatten ook de economische indicatoren voor enkele toekomstige jaren. Het belangrijkste doel was in 2000 de begroting in evenwicht te hebben. De totale staatsbegroting zou dan 6,892 miljard litas beslaan tegen 7,21 miljard voor 1999. De richtlijnen voorzagen ook een bruto binnenlands product voor 1999 van 46,5 miljard litas en een groei van 4 procent. De eerder geplande groei was 5,5 procent.

NATUUR EN MILIEU

Twee varianten voor gevaarlijke kerncentrale

De regering legde het parlement op 4 februari 1999 een energieplan voor met twee mogelijke varianten voor de omstreden kerncentrale bij Ignalina. De ene variant was de centrale nog vijftien jaar in bedrijf houden en de andere was voortijdige sluiting. De centrale stamt uit de sovjetperiode en bestaat uit twee RBMK-reactoren van het type dat in 1986 de ramp bij Tsjernobyl veroorzaakte. De centrale bij Ignalina is een van de belangrijkste obstakels voor snelle toetreding van Litouwen tot de Europese Unie.

Greenpeace gaf op 21 mei een verklaring uit waarin de organisatie er bij de EU op aandrong ervoor te zorgen dat Litouwen de twee reactoren bij Ignalina zou sluiten. De twee installaties hoorden volgens *Green peace* tot de meest gevaarlijke kernreactoren ter wereld. Tijdens een bijeenkomst van de Raad van de Oostzeestaten in Litouwen medio juni drong de Noorse minister van Buitenlandse zaken Knut Vollebaek ook sterk aan op sluiting van de twee reactoren.

VN-rapport bekritiseert Litouws milieubeleid

Een VN-rapport dat op 25 mei 1999 uitkwam bekritiseerde het milieubeleid van Litouwen. Het rapport was opgesteld door de Economische commissie voor Europa van de VN. Volgens het rapport had Litouwen de afgelopen jaren grote vooruitgang geboekt bij verbetering van het milieu, maar het naleven van de milieuwetgeving moest nog sterk worden verbeterd. De uitstoot van gassen als koolstofdioxide en giftige oxides was volgens het rapport sinds 1991 weliswaar gehalveerd, maar de uitstoot van gassen door het verkeer lag nog steeds boven de normen van de Wereldgezondheidsorganisatie. Ongeveer 300.000 mensen dronken nog steeds regelmatig water met een hoog nitraatgehalte.

Litouwen

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Beperking arbeidsmogelijkheden ex-KGB'ers

Het Constitutioneel hof sprak op 5 maart 1999 een positief oordeel uit over een wet die het mogelijk maakt personeel van de voormalige KGB (de Russische veiligheidspolitie) uit te sluiten van banen met een veiligheidsrisico. Volgens de wet die het parlement in 1998 aannam, kunnen vanaf 1 januari 1999 ex-KGB'ers voor een periode van tien jaar van dergelijke banen worden uitgesloten. De wet werd door het hof niet in strijd met de grondwet geacht, maar diende volgens de rechtbank wel op detailpunten te worden veranderd. Zo moest het besluit over de uitsluiting niet door een presidentiële commissie, maar door een rechtbank worden genomen en er moest ook een beroepsmogelijkheid worden gecreëerd.

Parlement schaft doodstraf af

Het parlement ratificeerde op 22 juni 1999 het zesde protocol van de Europese conventie van de mensenrechten. Dat was de laatste stap in het proces voor de afschaffing van de doodstraf. De stemverhouding in het parlement was 73 voor, 2 onthoudingen en 2 tegen. Litouwen had zich in januari bij het protocol aangesloten nadat het Constitutioneel hof had uitgesproken dat de doodstraf in strijd was met de grondwet. Het leven van negen gevangenen die op de doodstraf wachtten werd gespaard. Hun straf werd omgezet in levenslang.

MILITAIRE ZAKEN

Gepensioneerde Amerikaanse kolonel wordt bevelhebber strijdkrachten

Het parlement keurde op 24 juni 1999 de benoeming tot bevelhebber van de strijdkrachten goed van Jonas Kronkaitis (64), gepensioneerd kolonel van het Amerikaanse leger. Kronkaitis was vice-minister van Defensie. Hij ging in 1985 met pensioen uit het Amerikaanse leger en kwam in 1997 naar Litouwen. Hij was voor de functie voorgedragen door president Adamkus, die zelf ook voormalig Amerikaans staatsburger is. Sommige parlementsleden zeiden te hopen dat de benoeming van Kronkaitis zou leiden tot een snellere toetreding van Litouwen tot de NAVO.

Oekraïne

BUITENLANDSE ZAKEN

Geen visum meer nodig voor Beneluxlanden

Litouwen kwam op 9 juni 1999 in Brussel met de Beneluxlanden overeen visa in het onderlinge verkeer af te schaffen. De overeenkomsten met de drie landen zouden op 1 juli ingaan. Daarmee werd ook visumvrij reisverkeer voor Litouwse staatsburgers mogelijk met de zogeheten Schengenlanden.

(Vorige berichten pag. 46/2 - 1999)

OEKRAÏNE

BINNENLAND

President en leider communisten kandidaten voor verkiezingen

President Koetsjma en de communistische leider Petro Symonenko werden op 30 juni 1999 de eerste officiële kandidaten voor de presidentsverkiezingen van 31 oktober, zo liet de voorzitter van de centrale kiescommissie weten. Beide kandidaten hadden het vereiste aantal handtekeningen verzameld.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Regering draait besluit voedselprijzen terug

De regering besloot op 24 juni 1999 terug te komen op een beslissing van een week eerder strikte maximumprijzen in te stellen voor primaire voedingsproducten. De eerste vice-minister voor Economie zei op een persconferentie dat de prijzen geliberaliseerd zouden blijven en uitsluitend afhankelijk zouden zijn van vraag en aanbod. Oorspronkelijk waren maximumprijzen voorzien voor brood, tarwe, roggemeel, graanproducten en plantaardige olie.

President Koetsjma vaardigt economische decreten uit

President Koetsjma liet op 28 juni 1999 in een toespraak voor de televisie weten dat hij een reeks decreten op economisch gebied had ondertekend. Hij had daarbij gebruik gemaakt van speciale volmachten die hem door het parlement waren verleend en een week later zouden aflopen. Koetsjma zei in zijn toespraak dat staatsbedrijven zouden worden verkocht en dat het geld zou worden gebruikt om achterstallige lonen en pensioenen te betalen en gepensioneerden te compenseren voor inflatie. Hij zei ook dat er nieuwe belastingen zouden komen op tabak, onroerendgoedtransacties en mobiele telefoons.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Koetsjma ondertekent nieuwe wet over centrale bank

President Koetsjma ondertekende op 14 juni 1999 een wet betreffende de centrale bank, die ruim drie weken eerder door het parlement was aanvaard. Volgens de wet wordt de centrale bank bestuurd door een raad van veertien leden, waarvan de helft wordt benoemd door de president en de andere helft door het parlement. De raad van de nationale bank wordt gekozen voor zeven jaar en is bevoegd zich te mengen in beslissingen van de bank en toezicht te houden op zijn raad van bestuur. De voorzitter van de centrale bank zal deel uitmaken van de nieuwe raad, maar deze niet noodzakelijkerwijs voorzitten.
De voorzitter van de centrale bank Viktor Joesjtsjenko stelde een dag later op een persconferentie dat de wet de centrale bank van zijn onafhankelijkheid beroofde en de mogelijkheid bood van politieke pressie.

Parlement tegen kortingen op de begroting 1999

Het parlement stemde op 29 juni 1999 met 230 tegen 21 stemmen tegen mogelijke plannen van de regering te korten op de begroting voor 1999. Tevens riep het de regering op 1,5 miljard hryvnia's (ongeveer 750 miljoen gulden) meer te besteden aan de noodlijdende kolenindustrie. De staatsbegroting 1999 voorzag in een tekort van 1,24 miljard hryvnia's. Parlementariërs hadden gezegd dat met de begrotingsgelden vooral achterstallige salarissen en pensioenen moesten worden betaald.

LANDBOUW

Chef graanmonopolie ontslagen

President Koetsjma gaf op 28 mei 1999 zijn regering opdracht de chef van het staats-

graanmonopolie *Chlib Oekrajni,* Hryhori Omeljanenko, te ontslaan. Omeljanenko moest volgens het voorlichtingsbureau van de president aftreden wegens de langzame privatisering, vertraagde terugbetaling van staatskredieten en de stijgende voedselprijzen die het gevolg zijn van de lage graanreserves. Het IMF dat een dag eerder verdere kredieten voor Oekraïne had goedgekeurd, had privatisering van *Chlib Oekrajni* en zijn graansilo's als voorwaarde gesteld voor zijn medewerking.

CULTUUR EN WETENSCHAP

Pianist Samosjko wint Belgisch concours

De pianist Vitali Samosjko won op 30 mei 1999 het *Koningin Elizabeth Concours* in België dat in dat jaar aan de piano was gewijd. De vijfentwintigjarige Samosjko won een prijs van 500.000 Belgische Francs.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Leider onafhankelijke orthodoxe kerk aangevallen

De leider van de onafhankelijke orthodoxe kerk in Oekraïne, patriarch Filaret, werd door een menigte met ijzeren staven aangevallen. Het bericht daarover bereikte persbureau *Reuters* per fax op 30 april 1999 uit kringen van deze kerk. De menigte ging de patriarch te lijf toen hij een religieuze plechtigheid leidde in de stad Marjoepol. Filaret moest voor zijn wonden worden behandeld. Zijn kerk heeft zich afgescheiden van de grotere op Moskou georiënteerde orthodoxe kerk.

Tataren demonstreren voor burgerrechten

Ongeveer 35.000 Tataren woonachtig op de Krim eisten op 18 mei 1999 in Simferopol toekenning van burgerrechten. De menigte Tataren werd toegesproken door hun leider Moestafa Dzjemiljov. Het was op de dag af vijfenvijftig jaar na het begin van de deportatie van hun volk onder Stalin in 1944. Omdat zij werden verdacht van collaboratie met de Duitsers, werden de ongeveer 180.000 Tataren destijds in veewagons naar Centraal-Azië afgevoerd. Vanaf 1989 zijn ongeveer 270.000 Tataren uit Centraal-Azië naar de Krim teruggekeerd, maar slechts een klein gedeelte van hen heeft het Oekraïense staatsburgerschap gekregen. De werkloosheid onder de Tataren is volgens buitenlandse hulporganisaties ongeveer 60 procent.

Parlement beraadt zich over moratorium doodstraf

Een van de vice-voorzitters van het parlement, Viktor Medvedtsjoek, verklaarde op 7 juni 1999 op een persconferentie dat het parlement een week later een moratorium op het voltrekken van doodvonnissen zou bespreken. De Raad van Europa eist van zijn leden dat in vredestijd geen doodvonnissen worden voltrokken. Een commissie van de Raad van Europa besloot in mei het lidmaatschap van Oekraïne op te schorten vanwege de slechte toestand van de mensenrechten in het land. Sinds maart 1997 waren er in Oekraïne geen doodvonnissen meer uitgevoerd, maar dergelijke vonnissen werden nog wel regelmatig uitgesproken.
De Parlementaire Assemblee besloot op 24 juni een beslissing over uitsluiting van Oekraïne uit de Raad van Europa tot januari 2000 uit te stellen, omdat de mensenrechtensituatie in het land de afgelopen tijd enigszins was verbeterd.

BUITENLANDSE ZAKEN

Parlement spreekt zich uit tegen NAVO

Het door linkse partijen gedomineerde parlement nam op 23 april 1999 met 226 stemmen voor en 42 tegen een niet-bindende verklaring aan, waarin de regering werd opgeroepen haar pro-westerse buitenlandse politiek te wijzigen. De aanleiding voor de verklaring waren de luchtaanvallen van de NAVO op Joegoslavië. President Koetsjma was op dat moment in Washington voor de viering van het vijftigjarig bestaan van de NAVO. Hij had eerder de luchtaanvallen veroordeeld, omdat zij buiten de VN om plaatsvonden, maar hij had ook gezegd dat Oekraïne zich niet van het Westen moest isoleren.

Zwitserland wil uitlevering ex-premier Lazarenko door VS

De Zwitserse autoriteiten maakten op 27 april 1999 bekend dat zij de VS formeel om de uitlevering hadden gevraagd van ex-premier Lazarenko. Hij moest in Zwitserland terechtstaan wegens het witwassen van geld. Eerder in de maand was er al een voorlopig verzoek om uitlevering aan de VS gericht. Lazarenko zat al sinds februari in de VS vast wegens overtreding van visumbepalingen. In het kader van het onderzoek had de Zwitserse overheid diverse bankrekeningen bevroren met tegoeden van meer dan tien miljoen dollar. Lazarenko was in december 1998 in Zwitserland gearresteerd, maar later op borgtocht vrijgelaten.

Koetsjma benadrukt belang banden met Rusland

Tijdens een plechtigheid in Sebastopol op de Krim op 6 mei 1999, ter herdenking van de 55ste verjaardag van de bevrijding van de stad door de nazi's, benadrukte president Koetsjma het belang van goede relaties met Rusland. Hij deed dat in een redevoering in aanwezigheid van de Russische minister van Defensie Sergejev.

Roemeense president bezoekt Roemeense minderheid in Oekraïne

De Roemeense president Constantinescu bracht op 28 mei 1999 een bezoek aan de Zuid-Oekraïense provincie Boekovina waar 459.000 etnische Roemenen wonen. De provincie hoorde vroeger bij Roemenië. Constantinescu was het eerste Roemeense staatshoofd in zestig jaar dat Boekovina bezocht. Hij werd in de hoofdstad Tsjernivtsi door een menigte hartelijk ontvangen. In Roemenië wonen ongeveer een half miljoen etnische Oekraïeners. Constantinescu zei tijdens zijn bezoek dat de betrekkingen tussen Roemenië en Oekraïne en tussen de nationaliteiten een voorbeeld waren voor de wereld.

(Vorige berichten pag. 223/3 - 1999)

RUSSISCHE FEDERATIE

BINNENLAND

Staatsdoema keurt nieuw verkiezingsreglement goed

De Staatsdoema keurde op 2 juni 1999 een nieuw verkiezingsreglement goed om onregelmatigheden bij de verkiezingen in december tegen te gaan. Het reglement dat

nog door de Federatieraad moest worden goedgekeurd, staat kandidaten toe zich verkiesbaar te stellen door een borgsom te betalen die gelijkwaardig is aan ongeveer 72.000 gulden. Partijen moeten veel meer betalen, namelijk zo'n 1,4 miljoen gulden. Het officiële salaris van een lid van de Staatsdoema bedroeg ongeveer vijfhonderd gulden per maand. De borgsom zou niet worden terugbetaald als een partij resp. kandidaat minder dan 5 resp. 3 procent van de stemmen behaalt. Bij het oude systeem was een minimum aantal handtekeningen vereist voor een plaats op het stembiljet. Sommige kandidaten hadden de gewoonte flessen wodka of geld uit te delen in ruil voor een handtekening.

Nieuwe minister voor Sport

President Jeltsin benoemde op 24 juni 1999 Boris Ivanjoezjenkov, voormalig trainer bij het jeugdworstelen, tot minister van Sport. Ivanjoezjenkov was al eerder in de maand benoemd tot eerste vice-minister van Sport. Hij volgde Leonid Tjagatsjov op als minister die eerder in de week was ontslagen na beschuldigingen in Russische media over financiële onregelmatigheden.

Staatsdoema neemt wet aan over millenniumprobleem

De Staatsdoema nam op 24 juni 1999 een wet aan die de Russische overheid en bedrijven ertoe verplicht plannen te maken om een chaos op 31 december middernacht te voorkomen. Kort voordat de wet werd aangenomen had een regeringsfunctionaris het millenniumprobleem in Rusland nog gebagatelliseerd. De eerste vicepremier voor het militair-industrieel complex Ilja Klebanov zei dat in Rusland niets ergs te verwachten was. Vanwege mogelijke millenniumproblemen bij Russische militaire radarinstallaties hadden de Verenigde Staten al aangeboden waarschuwingsstations gezamenlijk te bemannen om te voorkomen dat er valse waarschuwingen voor een dreigende raketaanval gaan optreden.

Tsjernomyrdin terug naar Gazprom

De voormalige premier en speciale afgezant voor de Balkan Tsjernomyrdin keerde op 30 juni 1999 naar zijn uitvalsbasis terug door voorzitter te worden van het invloedrijke gasbedrijf Gazprom. De zittende president van Gazprom Rem Vjachirev bleef echter gewoon in functie en er werd door waarnemers gespeculeerd over de mogelijkheid van een conflict tussen de twee functionarissen in de toekomst. Tsjernomyrdin verklaarde tegenover *Interfax* dat een conflict tussen hem en Vjachirev uitgesloten was. Waarnemers verwachtten wel dat er een herschikking van bevoegdheden binnen Gazprom tussen Tsjernomyrdin en Vjachirev zou plaatsvinden.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Meer dan vijftig bedrijven komen prijsbeheersing overeen

Meer dan vijftig bedrijven kwamen op 16 juni 1999 prijsbeheersing overeen voor sleutelsectoren van de economie tot eind 1999, zo meldde *Interfax*. Volgens dit onafhankelijke Russische persbureau had de overeenkomst vooral betrekking op de binnenlandse prijzen van brandstof en energie, metalen en transport. Bij de bedrijven die de overeenkomst ondertekenden waren o.a. de nationale elektriciteitsmaatschappij, het gasbedrijf Gazprom, belangrijke oliemaatschappijen, het oliepijplijnbedrijf Transneft en het ministerie van Spoorwegen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Staatsdoema neemt door IMF gewenste wetgeving aan

De begrotingscommissie van de Staatsdoema kwam op 7 juni 1999 met het voorstel voor een wet die het de centrale bank mogelijk moet maken obligaties uit te geven. Een dergelijke wet maakte deel uit van een pakket wetgeving dat het IMF graag goedgekeurd wilde zien alvorens Rusland een nieuw krediet te verstrekken van 4,5 miljard dollar. Door de uitgifte van obligaties was de centrale bank in staat de hoeveelheid geld in omloop te reguleren.
De Staatsdoema nam op 23 juni een wetsvoorstel van een dergelijke strekking aan met 350 stemmen tegen 1 en 1 onthouding.

De Staatsdoema nam op 23 juni ook andere wetgeving aan die de kans op kredieten van het IMF volgens de regering groter zou maken. De nieuwe wettelijke maatregelen waren voornamelijk bedoeld om de schatkist te vullen en aan de eis van het IMF te voldoen met betrekking tot een gezonder banksysteem. Sommige regeringsmaatregelen zoals de verhoging van belastingen voor benzinestations, waren echter al eerder door de Staatsdoema verworpen. Een wet betreffende de herstructurering van de banksector werd in laatste lezing op 25 juni aangenomen evenals een wet die een nieuwe belasting instelde op luxewagens. Een aantal soorten wagens werden door de Staatsdoema echter van de nieuwe belasting uitgesloten waardoor het niet duidelijk was hoeveel deze zou opbrengen.

Rusland en IMF eens over economisch beleid voor 1999

De speciale Russische gezant bij het IMF Michail Zadornov verklaarde op 30 juni 1999 in Moskou dat Rusland en een bezoekende delegatie van het IMF het eens waren geworden over een gezamenlijk memorandum over het economisch beleid in 1999. Dergelijke memoranda vormen doorgaans de basis voor de beslissingen van het IMF over het verstrekken van leningen. Zadornov zei volgens persbureau *Interfax* dat premier Stepasjin het memorandum de daarop volgende week zou tekenen. De delegatie van het IMF was het volgens Zadornov eens met de maatregelen die de Russische overheid had genomen om in aanmerking te komen voor nieuwe leningen.

JUSTITIE

Geëxecuteerde leden keizerlijke familie gerehabiliteerd

Het openbaar ministerie in Rusland rehabiliteerde vier leden van de tsaristische keizerlijke familie op 9 juni 1999, meer dan tachtig jaar nadat zij door de bolsjewieken waren geëxecuteerd. Het ging om Pavel Romanov, een zoon van tsaar Nikolaas II en drie andere prinsen. Zij waren in januari 1919 in Sint-Petersburg geëxecuteerd. Een medewerker van het openbaar ministerie zei dat de prinsen geen behoorlijk proces hadden gekregen en dat er geen concrete aanklachten tegen hen waren geformuleerd. De stoffelijke resten van de tsaar en zijn gezin waren in de zomer van 1998 in Sint-Petersburg opnieuw begraven.

Staatsdoema keurt amnestie goed

De Staatsdoema nam op 18 juni 1999 een wet aan die amnestie verleende aan tienduizenden personen die waren veroordeeld of aangeklaagd voor niet-gewelddadige delicten. De wet werd zonder tegenstemmen aangenomen met 400 stemmen van de 450 zetels die de Staatsdoema telt. Behalve op de categorie veroordeelden voor niet-gewelddadige delicten was de wet ook van toepassing op oorlogsveteranen, zwangere vrouwen, oudere personen en invaliden. Minister van Justitie Krasjeninnikov had eerder in de maand gezegd dat de wet van toepassing zou zijn op ongeveer honderdduizend veroordeelden en verdachten. Een van de bedoelingen van de maatregel was de grote overbevolking in de gevangenissen en huizen van bewaring in Rusland tegen te gaan.

CULTUUR EN WETENSCHAP

Alexander Zinovjev na 21 jaar terug in Rusland

De prominente dissidente schrijver uit de sovjetperiode Alexander Zinovjev kwam op 30 juni 1999 terug naar Rusland om zich daar blijvend te vestigen. Hij verloor 21 jaar eerder, in 1978, zijn Sovjet-russisch staatsburgerschap en was gedwongen de Sovjet-Unie te verlaten. De 76-jarige schrijver verklaarde bij aankomst in Moskou dat hij voorgoed terug was. Hij zei: 'In Rusland vindt nu de belangrijkste strijd voor het lot van de mensheid plaats.' Zinovjev schreef onder meer de satirische roman 'Gapende Hoogten'.

MILITAIRE ZAKEN

Rusland test opnieuw strategische raket `

Rusland testte op 3 juni 1999 opnieuw een van zijn nieuwe Topol-M ballistische raketten volgens een militaire woordvoerder die door persbureau *Interfax* werd geciteerd. De Topol-M moet de ruggengraat vormen van het Russische nucleaire arsenaal in de 21ste eeuw. Volgens de woordvoerder was de raket afgevuurd in Plesetsk in het noordwesten van het land en 9.000 kilometer naar het oosten in Kamtsjatka op het doelwit terechtgekomen. De Topol-M staat bij de NAVO bekend als de SS-27.

Stepasjin noemt toestand Russische leger 'catastrofaal'

Premier Stepasjin karakteriseerde op 10 juni 1999 de toestand van het Russische leger en de defensiesector als 'catastrofaal'. Hij zei tijdens een bijeenkomst van zijn kabinet dat er extra financiële middelen nodig waren voor het zenden van troepen naar Joegoslavië.

Grootste militaire oefening sinds 1985

Een hoge militair liet op 22 juni 1999 weten dat een dag eerder de grootste binnenlandse militaire oefening in Rusland was begonnen sinds 1985. Generaal-kolonel Joeri Baloejevski, eerste plaatsvervangend chef van de Generale staf, zei dat de oefening, genaamd *Zapad 1999* (Westen 1999) belangrijk was omdat hoge militairen uit heel Europees Rusland eraan deelnamen. Aan de oefening deden in het veld 50.000 soldaten mee. Baloejevski ontkende dat de oefening een reactie was op de gebeurtenissen in Joegoslavië.

Ex-minister van Defensie: 'Tsjetsjeense oorlog was een fout'

De voormalige minister van Defensie Gra tsjov verklaarde op 26 juni 1999 in een interview met de legerkrant *Krasnaja Zvezda* (Rode Ster) dat de oorlog tegen Tsjetsjenië een fout was geweest. Gratsjov zei dat hij nooit voorstander was geweest van het zenden van troepen naar de afvallige republiek en dat zijn standpunt duidelijk bleek uit documenten. Als twee andere fouten noemde Gratsjov het gebrek aan samenwerking met de militaire leiders van het GOS en zijn onvermogen de politieke leiders te overtuigen van de troepenaantallen die nodig waren voor het bewaken van de lange Russische grenzen en andere taken. Gratsjov was in 1996 door Jeltsin als minister ontslagen.

REGIONALE ONTWIKKELINGEN

Golf van geweld in Zuid-Rusland houdt aan

Ook in juni 1999 hield de golf van geweld in Zuid-Rusland aan. Op 3 juni 1999 vond een politieofficier de dood bij een bomexplosie in Noord-Ossetië ten westen van Tsjetsjenië. Ten noorden van de opstandige republiek, in de regio Stavropol, openden op dezelfde dag gewapende mannen het vuur op een controlepost van de politie langs de weg, waarbij twee politiemensen en een soldaat van de binnenlandse troepen gewond raakten.

In Dagestan, ten oosten van Tsjetsjenië werd een controlepost van de politie vanaf de Tsjetsjeense kant van de grens onder vuur genomen, waarna een vuurgevecht van ongeveer vijfentwintig minuten volgde. Daarbij zou niemand gewond zijn geraakt. Eerder die dag was aan de grens van Tsjetsjenië en Dagestan een politieman bij een soortgelijk incident gedood. De Russische minister van Binnenlandse zaken had een week eerder verklaard dat in Tsjetsjenië nog steeds vijfhonderd tot achthonderd Russen door Tsjetsjenen in gijzeling worden gehouden. In de meeste gevallen werd losgeld geëist.

Op 6 juni overleed de hoofdman van de Donkozakken, Gennadi Nedvigin, in de Zuid-Russische stad Novotsjerkassk, nadat hij door onbekenden een dag eerder was neergeschoten. De politie vermoedde dat de commerciële activiteiten van Nedvigin te maken hadden met de moordaanslag, maar andere motieven werden niet uitgesloten.

Regionale leider bekritiseert communisten

De gouverneur van de Siberische regio Kemerovo Aman Toelejev uitte op 8 juni 1999 scherpe kritiek op de Communistische partij omdat zij hun verkiezingsbeloften niet waren nagekomen en dreigden stemmen te verliezen bij de verkiezingen in december. Toelejev werd tot leider gekozen van de nieuwe beweging Wedergeboorte en Eenheid. Tijdens de presidentsverkiezingen van 1996 had hij de communisten en hun leider Zjoeganov gesteund. Hij zei dat de oprichting van de beweging betekende dat de Communistische partij er niet in slaagde aan de wensen van de bevolking te voldoen.

Stepasjin ontmoet Tsjetsjeense president Maschadov

Premier Stepasjin had op 11 juni 1999 een ontmoeting met de Tsjetsjeense president Maschadov in de hoofdstad Nazran van de aan Tsjetsjenië grenzende republiek In goesjetië. De Ingoesjetische leider Roeslan

Russische Federatie

Aöesjev was bij de besprekingen aanwezig. Stepasjin liet na afloop weten dat de toestand in Tsjetsjenië onderwerp van gesprek was geweest, naast misdaadbestrijding, terrorisme en economische kwesties. Voor het begin van het onderhoud had Stepasjin gezegd dat een lang verwachte ontmoeting van president Jeltsin met president Maschadov ook besproken zou worden. Een datum daarvan werd echter niet vastgesteld.

Premier Stepasjin bezoekt Dagestan

Premier Stepasjin bracht op 25 juni 1999 een bezoek aan de regio Dagestan ten oosten van Tsjetsjenië, waar de problemen op het gebied van economie en veiligheid groot zijn. Stepasjin was in het gezelschap van de minister van Binnenlandse zaken Roesjajlo en de stafchef van de strijdkrachten Kvasjnin. Hij zei tegen journalisten dat in Dagestan werk moet worden gecreëerd om de stijgende criminaliteit tegen te gaan. Volgens het nieuwsagentschap *RIA* is de werkloosheid onder de arbeidsgeschikte bevolking dertig procent. Stepasjin bracht ook een bezoek aan een brigade van het Russische leger in de regio.

BUITENLANDSE ZAKEN

Oorlog om Kosovo

Solzjenitsyn vergelijkt NAVO met Hitler

De Russische schrijver en Nobelprijswinnaar Solzjenitsyn vergeleek op 2 juni 1999 de NAVO met Hitler naar aanleiding van de NAVO-bombardementen op Joegoslavië. 'Ik zie geen verschil tussen de NAVO en Hitler. Het is hetzelfde,' zo werd de schrijver door *Interfax* geciteerd. Solzjenitsyn zei zelf niet direct een oplossing te weten voor de problemen in Joegoslavië. Hij zei ook: 'De NAVO wil zijn orde aan de wereld opleggen en gebruikt Joegoslavië als aanleiding: laten we Joegoslavië straffen en de hele wereld zal voor ons sidderen.'

Russische oppositie vol lof over opmars naar Pristina

De snelle opmars naar de Kosovaarse hoofdstad Pristina van ongeveer tweehonderd parachutisten op 12 juni 1999 oogstte niets dan lof bij communisten en nationalisten in Moskou. De communistische leider Zjoeganov zei: 'Het is heel belangrijk dat (...) we onze (Servische) broeders niet alleen laten tegenover de militaire machine van de NAVO.' Het was op de avond van de dag waarop de opmars plaatsvond niet duidelijk wie precies de opdracht daartoe had gegeven. Wel had president Jeltsin na afloop van de actie de bevelhebber van de eenheid, Viktor Zavarzin, bevorderd.
Een Russisch konvooi van negen wagens voegde zich vier dagen later vanuit Servië bij de eenheid op het vliegveld van Pristina. Met het konvooi kwamen ongeveer dertig soldaten, voornamelijk chauffeurs mee.

Onderhandelingen met VS over Kosovo

President Jeltsin liet minister van Buitenlandse zaken Ivanov op 13 juni 1999 weten dat de actieve dialoog met de Amerikaanse regering over Kosovo moest worden voortgezet. Volgens een Kremlinwoordvoerder deed Jeltsin zijn uitspraak in een telefoongesprek met minister Ivanov, die in het weekeinde verscheidene keren met de Amerikaanse onderminister van Buitenlandse zaken Strobe Talbott had overlegd.
Vier dagen later benadrukte Jeltsin in een telefoongesprek met minister van Defensie Sergejev dat Rusland in de contacten met de VS moest blijven aandringen op een eigen sector in Kosovo. Sergejev en zijn collega van buitenlandse zaken Ivanov waren op dat moment aan hun tweede dag van onderhandelingen bezig in Helsinki met hun Amerikaanse collega's Cohen en Albright. Naast de kwestie van de eigen sector voor Rusland was er in Moskou ook sterk verzet tegen een plaatsing van Russische troepen in Kosovo onder NAVO-bevel.

Russische troepen per vliegtuig naar Kosovo

Een kleine groep soldaten die deel uitmaakte van de Russische vredesmacht voor Kosovo vloog op 26 juni 1999 naar Pristina. Zij bestond volgens de Russische media uit 39 man en had als taak de aankomst voor te bereiden van wat in totaal een troepenmacht van 3616 personen moest worden.

Ex-minister van Financiën wordt G-8 ambassadeur

Alexander Livsjits, een voormalig minister van Financiën, werd op 28 juni 1999 door president Jeltsin benoemd tot minister verantwoordelijk voor relaties met de groep van acht geïndustrialiseerde landen, de G-8. Livsjits zei na zijn benoeming dat hij ervoor zou zorgen dat alle afspraken die twee weken eerder door Russische leiders waren gemaakt met de leiders van de overige landen van de G-8 zouden worden uitgevoerd. De afspraken waren gemaakt tijdens een topconferentie van de G-8 in Keulen. Liv sjits zou ook president Jeltsins persoonlijke gezant worden naar de G-8. Dat betekende dat minister van Economische zaken Sjapovaljants van dat deel van zijn taak was ontheven.

(Vorige berichten pag. 227/2 - 1999)

Spanje

SPANJE

BINNENLAND

Nieuwe landbouwminister benoemd

Op 29 april 1999 werd Jesus Maria Posada benoemd tot de nieuwe minister van Landbouw. De voormalige regionaal president van Kastilië en Leon volgde Loyola de Palacio op. Deze gaf zijn post op om lijsttrekker voor de Partido Popular te worden bij de Europese verkiezingen.

Minister Posada besloot op 11 juni 1999 een bedrag van 189 miljoen dollar uit te keren aan boeren die het slachtoffer waren geworden van de droogte die volgens Posada waarschijnlijk de ergste van de afgelopen dertig jaar was en waardoor de productie was gehalveerd.

Leider socialisten treedt af

José Borrel, de leider van de Socialistische Partij (PS), maakte op 14 mei 1999 bekend af te treden. Aanleiding hiervoor waren financiële malversaties van enkele van zijn ondergeschikten in de tijd dat hij minister was in het socialistische kabinet. Borrel was weliswaar van alle blaam gezuiverd, maar hij vreesde dat de beschuldigingen hem zouden achtervolgen en vond het daarom niet verstandig om te fungeren als lijsttrekker tijdens de komende verkiezingen: 'Dit is de beste manier waarop ik een bijdrage kan leveren aan onze verkiezingsoverwinning.'
Borrel had een jaar eerder een interne partijstrijd om het leiderschap gewonnen van

Spanje

Joaquin Almunia, een vertrouweling van ex-premier Felipe Gonzalez.

JUSTITIE

Ex-spionnen veroordeeld tot celstraf

De Rechtbank van Madrid veroordeelde op 26 mei 1999 voormalig directeur-generaal van de inlichtingendienst CESID, Emilio Manglano en zijn plaatsvervanger Juan Alberto Perote tot een gevangenisstraf van zes maanden. Beiden mochten tevens gedurende acht jaar geen publieke functie meer uitoefenen. De rechtbank achtte de twee mannen schuldig aan het plaatsen van illegale telefoontaps bij politici, zakenmensen en zelfs koning Juan Carlos. Dat gebeurde begin jaren tachtig.

ETA

Vredesproces met ETA verloopt moeizaam

Demonstratie voor vrede

Tienduizenden Basken gingen 10 april 1999 in Bilbao de straat op om te demonstreren voor vrede. De demonstratie was georganiseerd door de gematigde Baskische Nationalistische Partij (PNV) en Euskal Herritarrole, de nieuwe naam voor de politieke vleugel van de ETA. Andere partijen namen het de PNV kwalijk dat ze samen met Euskal Herritarrole optrok. PNV-leider Javier Arzalluz: 'Ik neem al 22 jaar deel aan demonstraties, telkens uit protest tegen moorden. Maar nu zijn we voor het eerst getuige van hoop.'

De Spaanse premier José Maria Aznar liet eerder weten dat volgens hem de ETA nog onvoldoende serieus werk maakte van vrede. De organisatie had in september 1998 weliswaar een eenzijdig staakt-het-vuren uitgeroepen, maar het straatgeweld ging nog steeds door. Aznar: 'Ze moeten dezelfde wil voor vrede hebben als wij.'
Op 8 mei 1999 maakte de Spaanse overheid een gebaar van goede wil: 304 verbannen ETA-leden kregen toestemming om naar Spanje terug te keren. De meerderheid van hen woonde in Frankrijk, Venezuela en Mexico. Tegen geen van allen liep een strafzaak.

ETA-lid veroordeeld tot 72 jaar

De Rechtbank van Madrid veroordeelde op 27 mei 1999 Kepa Arronategui Azurmendi tot een gevangenisstraf van 72 jaar wegens de moord op een politieagent. Azurmendi en een handlanger werden in 1997 betrapt bij het plaatsen van explosieven bij het Guggenheimmuseum dat een dag later zou worden geopend door koning Juan Carlos. Azurmendi opende het vuur op de agent die hen ontdekte.

HB-advocaten boeken winst

Het Constitutioneel hof in Madrid wees op 28 mei 1999 een verzoek van het Hooggerechtshof af om het beroep van Herri Batasuna niet ontvankelijk te verklaren. Advocaten van de politieke vleugel van de ETA hadden een beroep ingesteld tegen de veroordeling van de partijleiding wegens collaboratie met een terroristische groepering. Herri Batasuna had in 1997 in een verkiezingsspot gewapende ETA-leden laten zien en de partijleiding was hiervoor in 1997 veroordeeld.
Het Constitutioneel hof wees het verzoek van het Hooggerechtshof op technische gronden af. De uitspraak over het daadwerkelijke beroep volgt later.

Parlementslid veroordeeld wegens moord

De rechtbank van Madrid veroordeelde op 22 juni 1999 José Luis Barrios Martin tot een gevangenisstraf van zestig jaar wegens medeplichtigheid aan de moord op een plaatselijke politicus en zijn vrouw in Sevilla, een jaar eerder. Barrios Martin was een week eerder op 13 juni namens Euskal Herritarrole, de politieke vleugel van de ETA , gekozen in het parlement van Navarra.

Barrios Martin ging direct in hoger beroep waardoor zijn vonnis nog niet onherroepelijk was. Op 30 juni 1999 werd hij even vrijgelaten om in Pamplona de eed als volksvertegenwoordiger af te leggen. Als hij ook in hoger beroep zou worden veroordeeld, zou hij uit zijn ambt worden gezet.

MILITAIRE ZAKEN

Defensie koopt CASA-vliegtuigen

Het ministerie van Defensie maakte op 30 april 1999 bekend dat het negen vliegtuigen van het type C295 zou afnemen van het staatsbedrijf CASA. Het eerste vliegtuig zou worden geleverd in 2000, de overige in 2001 en 2002.

(Vorige berichten pag. 236/1 - 1999)

Turkije

TURKIJE

BINNENLAND

Regering-Ecevit overleeft motie van wantrouwen

Op 13 maart 1999 werd het parlement van verkiezingsreces teruggeroepen voor een buitengewone zitting van het parlement door een alliantie van parlementsleden die ontevreden waren omdat zij door hun partij voor de verkiezingen van 18 april op een onverkiesbare plaats waren gezet, en leden van de Partij van de Deugd. De Partij van de Deugd steunde het verzoek in de hoop dat op deze buitengewone zitting enkele wetten konden worden teruggedraaid op grond waarvan haar leden werden vervolgd.

Het parlement kwam op 16 maart 1999 bij elkaar zonder een echte agenda. Een van de ontevreden parlementsleden diende een motie van wantrouwen in tegen de regering van Bulent Ecevit in de hoop dat daarmee de verkiezingen zouden worden uitgesteld. Een dag later besloot het parlement deze motie ook daadwerkelijk in stemming te brengen.
De regering deed op 18 maart 1999 tevergeefs een beroep op het Constitutionele hof om het parlement te sluiten. De chef van de Generale staf, Huseyin Kivrikoglu, waarschuwde diezelfde dag dat het parlement niets moest doen dat zou kunnen leiden tot uitstel van de verkiezingen of verlichting van de wetten op grond waarvan de Partij van de Deugd werd vervolgd.
Uiteindelijk overleefde de regering op 22 maart 1999 de motie van wantrouwen. Van de 550 parlementsleden steunden 236 de motie, waarmee de vereiste meerderheid niet werd gehaald.

Nationalisten winnen Turkse verkiezingen

De parlementsverkiezingen van 18 april 1999 zijn uitgelopen op een grote overwinning voor de Turkse nationalisten. De over-

winning van de links-nationalistische Partij Democratisch Links (DSP) van premier Bulent Ecevit was verwacht. Zijn populariteit was fors toegenomen na de arrestatie van PKK-leider Abdullah Öcalan in februari.

Opvallender was de grote winst van de rechts-extremistische Partij van de Nationale Actie (MHP) die in één klap de tweede partij van Turkije werd. De ultranationalistische MHP is omstreden vanwege banden met de Grijze Wolven die in de jaren zeventig en tachtig verantwoordelijk waren voor moorden en straatgeweld. Analisten meenden dat de MHP waarschijnlijk had geprofiteerd van de golf van Turks nationalisme die was ontstaan na de arrestatie van Öcalan.
De Democratische Volkspartij (HADEP) wist de landelijke kiesdrempel van 10 procent niet te halen, hoewel ze in Zuidoost-Turkije (Koerdistan) de grootste partij was. In de rest van het land kreeg de partij echter vrijwel geen stemmen.

Uitslag parlementsverkiezingen (18 april 1999)

	1999		1995	
Partij van Democratisch Links (DSP)	22,2%	136	14,6%	76
Partij van de Nationale Actie (MHP)	18,0%	129	8,2%	-
Partij van de Deugd (FP)*	15,4%	111	21,4%	158
Moederlandpartij (ANAP)	13,2%	86	19,6%	132
Partij van het Juiste Pad (DYP)	12,0%	85	19,2%	135
Republikeinse Volkspartij (CHP)	8,7%	-	10,7%	49

*Deze partij is de opvolger van de verboden Welzijnspartij die in 1995 aan de verkiezingen deelnam.

Nationalisten vormen samen regering

President Suleyman Demirel gaf DSP-leider Bulent Ecevit op 3 mei 1999 de opdracht een regering te vormen. Opmerkelijk was dat er direct toenadering tot de MHP werd gezocht. De DSP en de MHP stonden in de jaren zeventig en tachtig lijnrecht tegenover elkaar. De Grijze Wolven worden verantwoordelijk gehouden voor verscheidene moordaanslagen op DSP-politici.
Ecevit zocht tijdens de verkiezingscampagne echter al toenadering tot de rechts-radicalen. Hij zei dat de MHP ingrijpend was veranderd.

Op 28 mei 1999 tekenden Bulent Ecevit (DSP), Devlet Bahceli (MHP) en Mesut Yilmaz (ANAP) een regeerakkoord. Centraal hierin stonden de hervorming van het dure sociale zekerheidsstelsel, het terugdringen van de inflatie en de aanpak van het islamitisch activisme. De drie partijen beschikten samen over een solide meerderheid van 351 zetels in het 550 zetels tellende parlement.

ISLAMITISCH ACTIVISME

Turkse zakenman veroordeeld

De rechtbank van Ankara veroordeelde op 21 april 1999 de Turkse zakenman Erol Yarar tot een gevangenisstraf van een jaar wegens het aanzetten tot haat. Yarar is voorzitter van MUSIAD, een vereniging van islamitische zakenmensen. Hij had in 1997 in een toespraak geprotesteerd tegen de sluiting van enkele islamitische scholen.

Aanklager vraagt verbod Partij van de Deugd

De openbaar aanklager Vural Savas vroeg 7 mei 1999 aan het Constitutioneel hof in Ankara om de Partij van de Deugd te verbieden. Dit op grond van de beschuldiging dat de Partij van de Deugd de huidige Turkse grondwet zou willen vervangen door een islamitische wetgeving. Met dit verzoek van Savas begon de officiële procedure voor een verbod van de Partij van de Deugd.

Hoofddoekje veroorzaakt rel in parlement

Op 2 mei 1999 nam het nieuw gekozen parlementslid Merve Kavakci met een hoofddoekje plaats in het parlement. Dit veroorzaakte een rel. Vooral de afgevaardigden van de Partij van Democratisch Links jouwden de dertigjarige Kavakci uit. Zij zagen het hoofddoekje als symbool van het islamitisch activisme en meenden dat Kavakci hiermee de Turkse seculiere orde provoceerde.
Parlementsleden eisten direct maatregelen tegen de dertigjarige computeranaliste. President Suleyman Demirel besloot 16 mei 1999 om Kavakci het Turks staatsburgerschap te ontnemen, omdat ze enkele dagen voor de verkiezingen het Amerikaans staatsburgerschap had aangevraagd. Een maand later, op 17 juni 1999, besloot Kavakci tegen deze beslissing in beroep te gaan omdat deze onzorgvuldig zou zijn genomen. Ze toonde zich geschokt over alle ophef: 'Ik houd van de Turkse bevolking, maar ik ben gekwetst door hetgeen mij is aangedaan. (...) Dit is tegen de vrijheid van religie en tegen de vrijheid van meningsuiting.'
Ook buiten het parlement liepen de emoties hoog op. Voor- en tegenstanders demonstreerden voor het parlement. De politie arresteerde bijna 400 mensen die voor Kavakci demonstreerden omdat zij zonder toestemming demonstreerden. In 210 gevallen kwam het daadwerkelijk tot een aanklacht. Het proces tegen deze demonstranten begon op 31 mei 1999.

KOERDISCHE KWESTIE

Strubbelingen rond HADEP

De politie arresteerde op 7 maart 1999, op de vooravond van de internationale vrouwendag, in Izmir en in Izmit enkele honderden aanhangers van de Democratische Volkspartij HADEP die demonstreerden voor vrouwenrechten. In Izmir werden 240 mensen gearresteerd, in Izmit ging het om 90 mensen.

Pers mag verkiezingscampagne niet bijwonen

Het ministerie voor Pers en Informatie verklaarde op 12 april 1999 Zuidoost-Turkije (Koerdistan) gesloten voor buitenlandse journalisten. Dit gebeurde aan de vooravond van een grote verkiezingsbijeenkomst van HADEP in Diyarbakir.

HADEP mag deelnemen aan verkiezingen

Het Constitutionele hof in Ankara besloot 14 april 1999 dat HADEP mocht deelnemen aan de parlementsverkiezingen van 18 april 1999. De openbare aanklager had een verbod gevraagd omdat deelname van de HADEP er toe zou kunnen leiden dat honderden terroristen deel konden nemen aan het landsbestuur. Het Constitutioneel hof verwierp deze redenering.
HADEP beschuldigde op haar beurt de Turkse overheid ervan de verkiezingscam-

pagne in Zuidoost-Turkije (Koerdistan) te verstoren. Zo werd de verkiezingskaravaan van HADEP verboden en enkele honderden leden gearresteerd.

Proces tegen PKK-leider Öcalan

Turkije zegt Öcalan goed te behandelen

Turkije stuurde 9 maart 1999 een document van acht pagina's naar het Europees Hof voor de Rechten van de Mens waarin stond dat de leider van de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK), Abdullah Öcalan, goed werd behandeld. Hij zou beschikken over een verlichte cel van dertien vierkante meter met koud en warm stromend water. Hij zou boeken mogen lezen en naar de radio mogen luisteren. Verder zou hij regelmatig worden gelucht.
Turkse autoriteiten zeiden dat Öcalan direct na zijn arrestatie moest worden geblinddoekt omdat hij anders leden van de speciale eenheden zou kunnen identificeren en geheime militaire locaties zou kunnen zien.
De advocaten van Öcalan beklaagden zich er over dat zij hun cliënt slechts eens in de 22 dagen mochten zien.

Proces start op eiland Imrali

Het proces tegen PKK-leider Abdullah Öcalan ging 1 juni 1999 van start op het gevangeniseiland Imrali. Als veiligheidsmaatregelen patrouilleerden fregatten in de wateren rond het eiland, terwijl het luchtruim erboven was gesloten.
Speciaal voor het proces was een rechtszaal gebouwd in de voormalige gevangenisbioscoop die plaats bood aan zestig mensen en waar Öcalan achter kogelwerend glas moest zitten. De drie rechters en de aanklagers zouden gedurende het proces niet van het eiland vertrekken. De twaalf advocaten van Öcalan moesten wel elke dag heen en weer reizen tussen Imrali en het Turkse vasteland.

Advocaten protesteren tegen rechtsgang

Drie van de twaalf advocaten van Abdullah Öcalan besloten op 1 juni 1999, de dag dat het proces begon, om zich terug te trekken. De belangrijkste reden hiervoor was dat zij vrijwel geen gelegenheid hadden om met hun cliënt te overleggen. Öcalan zat geïsoleerd achter kogelwerend glas. Ercan Kanar, een van de drie advocaten: 'De belangrijkste reden voor onze terugtrekking is dat Turkije de regels van het strafrecht niet volgt vanwege het crisismanagement op dit eiland.'
Twee dagen later, op 3 juni 1999, besloten de negen overgebleven advocaten het proces voor één dag te boycotten. Aanleiding hiervoor was de vijandige sfeer waarin ze moesten werken. Zo waren ze een dag eerder uit hun hotel in Bursa verjaagd door een woedende menigte die voor het hotel protesteerde. De politie weigerde volgens de advocaten in te grijpen.

Öcalan biedt vrede aan

PKK-leider Abdullah Öcalan bood aan het begin van zijn proces op 1 juni 1999 te willen bemiddelen als de rechters zijn leven zouden sparen. Dat aanbod herhaalde hij verschillende malen in de dagen die daarop volgden. Hij zei dat hij, net als de Turken, vrede wilde en daarom wilde bemiddelen om de PKK-strijders uit de bergen te krijgen. Het uiteindelijke doel zou een vreedzame oplossing van de Koerdische kwestie zijn.
De militairen lieten in een reactie weten dat ze het aanbod van Öcalan afwezen. De gewapende tak van de PKK, het Volksbevrijdingsleger van Koerdistan (ARGK), liet 25 juni 1999 in een persverklaring weten dat ze het aanbod van Öcalan ondersteunden: 'Ze hebben de keuze hun wil voor vrede duidelijk te maken of de 21ste eeuw te beginnen met een oorlog.'

Turkije verandert samenstelling rechtbank

Het Turkse parlement nam op 18 juni 1999 een amendement op de grondwet aan dat voorzag in een andere samenstelling van de Rechtbank voor Staatsveiligheid. Volgens het amendement mocht niet langer een militair deel uitmaken van dit rechtscollege. De aanwezigheid van een militair was al lang een doorn in het oog van mensenrechtenorganisaties en de Raad van Europa. Zij meenden dat de rechtbank hierdoor geen onafhankelijk oordeel kon vellen.
De Raad van Europa reageerde dan ook enthousiast op de beslissing. Zeven waarnemers van de Raad woonden afwisselend het proces bij. Zij kwamen halverwege het proces op 21 juni 1999 met een verklaring dat het proces tot dan toe eerlijk was verlopen: 'De gevolgde procedures zijn correct en in overeenstemming met de Turkse wetgeving.'
Het proces werd op 23 juni 1999 hervat na een schorsing van vijftien dagen. Als eerste daad werd de militair formeel uit het rechtscollege verwijderd. Zijn plaats werd ingenomen door een burgerrechter die het proces al vanaf het begin had bijgewoond.

Rechtbank veroordeelt Öcalan tot de doodstraf

De aanklagers eisten 8 juni 1999 de doodstraf tegen Abdullah Öcalan omdat hij de leider was van een separatistische organisatie die het voortbestaan van Turkije bedreigde. De advocaten begonnen hun verdediging op 23 juni 1999. Zij vroegen Öcalan niet ter dood te veroordelen, maar in te gaan op zijn aanbod om te bemiddelen voor een vreedzame oplossing van het Koerdische conflict.
Öcalan zelf kreeg op 29 juni 1999 het laatste woord. Hij herhaalde zijn aanbod en zei bovendien dat hij zich niet schuldig achtte aan hoogverraad.
De rechtbank kwam 25 minuten na het laatste woord van Öcalan met het vonnis: dood door ophanging. De rechtbank achtte Öcalan schuldig aan het leidinggeven aan een separatistische beweging die de dood van 29.000 mensen had veroorzaakt. Rechtbankpresident Turgut Okyay verdedigde de keus voor de doodstraf in plaats van een levenslange gevangenisstraf met het argument dat Öcalan schuldig was 'aan de moord op duizenden onschuldige mensen, onder wie zuigelingen, kinderen, vrouwen en bejaarden. (...) Zijn activiteiten betekenden een serieuze, ernstige en langdurige bedreiging van de Turkse staat.'

Acties na doodstraf Öcalan

Direct na de uitspraak van de Rechtbank voor de Staatsveiligheid begonnen Turkse troepen een offensief tegen PKK-strijders in de provincie Hakkari. Volgens de gouverneur van Diyarbakir werden hierbij op 30 juni 1999 twaalf PKK-strijders gedood. Over eventuele verliezen aan Turkse kant werden geen mededelingen gedaan.
De PKK reageerde op het vonnis met het dreigement dat ze strategische en economi-

sche doelen in Turkije zou aanvallen. Zo deden de rebellen op 30 juni 1999 in Sirnak een raketaanval op overheidsgebouwen. Op 1 juli 1999 pleegden twee PKK-strijders een aanval op een koffiehuis in Elazig. Zij schoten hun automatische geweren leeg op de bezoekers. Hierbij vielen drie doden en drie gewonden. Militairen wisten een van de daders te doden.

Reacties in Europa

Op 29 en 30 juni 1999 vonden er in heel Europa demonstraties plaats tegen het vonnis. In Duitsland werden enkele aanslagen gepleegd met molotovcocktails op Turkse bedrijven.
De Europese Unie riep het Turkse parlement op 29 juli 1999 op de doodstraf niet te bekrachtigen om de toetreding tot de EU niet ernstig te bemoeilijken: 'De Europese Unie hoopt dat Turkije datgene zal doen wat al vijftien jaar de praktijk is, namelijk de doodstraf tegen de heer Öcalan niet ten uitvoer te brengen.' De EU wees er verder op dat de afkeer van de doodstraf 'een van de gemeenschappelijke waarden van de Unie is.'

Discussie over doodstraf Öcalan in Turkije

Twee dagen na het vonnis, op 1 juli 1999, startte in de Turkse kranten een discussie over de vraag of het parlement in moest stemmen met de doodstraf voor Abdullah Öcalan. Diverse commentatoren waren bang dat Turkije zich verder van Europa zou vervreemden als Öcalan daadwerkelijk zou worden opgehangen. De partijkrant van de rechts-radicale regeringspartij MHP was niet gevoelig voor dit argument: 'Europa, ken je grenzen.'
Opvallend was dat commentator Emin Colasan in *Hurriyet*, de grootste krant van Turkije, zich eveneens tegen de doodstraf keerde. *Hurriyet* stelt zich in de Koerdische kwestie bijna altijd achter de militairen op, maar Colasan pleitte ervoor in te gaan op het vredesaanbod van de PKK-leider. 'Die man verdient het om miljoenen keren te worden gehangen', schreef Colasan. 'Maar waarom zou Turkije niet elke kans moeten grijpen — hoe klein ook — om een einde te maken aan het terrorisme. Als we de kans krijgen om de dood van duizenden te voorkomen, dan moeten we die grijpen.'

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Nieuwe begroting 1999 wil begrotingstekort terugdringen

Premier Bulent Ecevit maakte 28 mei 1999 — de dag dat zijn nieuwe regering werd geïnstalleerd — bekend dat hij zo snel mogelijk een definitieve begroting voor 1999 aan het parlement wilde voorleggen. Tot dan toe lag er slechts een interim-begroting. De val van de regering van Mesut Yilmaz veroorzaakte eind 1998 een zo grote politieke chaos dat het onmogelijk was een definitieve begroting vast te stellen.
De contouren van de nieuwe begroting werden 1 juni 1999 al bekend gemaakt. De nieuwe regering streefde naar het terugbrengen van het begrotingstekort, een voortgaande privatisering en een lage inflatie.
Die doelen werden niet gehaald, zo bleek uit het begrotingsvoorstel dat de regering op 24 juni 1999 presenteerde. Het begrotingstekort was niet gedaald, maar toegenomen van 7 procent in 1998 naar 11,6 procent in 1999. Minister van Financiën Sumer Oral weet het hoge begrotingstekort aan een salarisverhoging van 50 procent voor ambtenaren en het feit dat het nog niet was gelukt de pensioenen aan te pakken. Turkije kent een enorm aantal pensioengerechtigden. De gemiddelde leeftijd waarop mensen met pensioen gaan, ligt op 47 jaar voor vrouwen en 50 jaar voor mannen. Dit legt een enorme last op de begroting. De regering wilde de pensioenwet zo aanpakken dat mensen pas op hun 62ste jaar met pensioen kunnen en dat ze pas recht hebben op een pensioenuitkering als ze ten minste vijftien jaar hebben gewerkt. Het verzet tegen deze maatregelen was enorm groot.
Sumer Oral zei tijdens de presentatie van zijn begroting dat maatregelen onontkoombaar waren omdat de inflatie inmiddels was opgelopen tot 50 procent en dat de rente veel te hoog was. 'Ons doel is het terugbrengen van de inflatie tot een percentage dat weer met één cijfer wordt geschreven.' Het parlement ging akkoord met zijn begroting. President Suleyman Demirel volgde op 30 juni 1999.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Herfkens tegen toelating Turkije tot EU

De Nederlandse minister van Ontwikkelingssamenwerking Eveline Herfkens zei 15 maart 1999 dat Turkije geen lid kan worden van de Europese Unie zolang de mensenrechtensituatie niet verbetert. 'Turkije heeft op dit gebied nog veel te doen', zei Herfkens. 'Een discussie over deze onderwerpen zou een eerste vereiste zijn, maar helaas lijkt zelfs dat al moeilijk als het gaat om minderheden zoals Koerden.'
Herfkens deed haar uitspraken tijdens de uitreiking van de Geuzenpenning, een prijs voor mensen en organisaties die zich verdienstelijk maken op het gebied van mensenrechten. In 1999 werd de prijs toegekend aan de Turkse mensenrechtenvereniging *IHD*.

Hoogste Turkse rechter vraagt verbetering mensenrechten

Ahmet Necdet Sezer, het hoofd van het Constitutioneel hof in Ankara, riep 26 april 1999 op tot constitutionele hervormingen: 'Turkije moet haar grondwet zodanig veranderen dat deze in overeenstemming is met de internationale normen.' Volgens Sezer zouden met name de artikelen over vrijheid van meningsuiting moeten veranderen. De rechter noemde de huidige grondwet een overblijfsel van de militaire coup van 1980.
Het Constitutionele hof had in het verleden een groot aantal politieke partijen verboden, zoals de islamitische Welzijnspartij en tal van Koerdische partijen.

IHD-voorzitter gevangen gezet

Akin Birdal voorzitter van de Turkse mensenrechtenorganisatie *IHD* werd op 11 juni 1999 daadwerkelijk gevangen gezet, nadat hij al eerder was veroordeeld tot een gevangenisstraf van een jaar wegens het aanzetten tot haat. Birdal had in twee toespraken opgeroepen tot onderhandelingen tussen de Turkse overheid en de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK) om zo tot een vreedzame oplossing te komen van het Koerdische conflict.
De Europese Unie protesteerde: 'Zijn gevangenneming is een ernstige slag voor de vrijheid van meningsuiting in Turkije.'

Denemarken klaagt Turkije aan

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens besloot 14 juni 1999 een zaak van Denemarken tegen Turkije in behandeling te nemen. Denemarken had Turkije aange-

klaagd omdat Kemal Koc, een Deen van Koerdische origine, in 1996 in Turkije gevangen was genomen op beschuldiging van banden met de PKK. Hij was in de gevangenis gemarteld en vervolgens Turkije uitgezet.

Ecevit wil mensenrechten verbeteren

De Turkse premier Bulent Ecevit verklaarde op 26 juni 1999 dat de verbetering van de mensenrechtensituatie een van de belangrijkste doelen van zijn regering is. Hij had daarom een brief gestuurd naar regionale bestuurders, waarin hij hen op het hart drukte zich aan de wet te houden. Hij voegde daaraan toe dat het niet is toegestaan 'technieken te gebruiken om een bekentenis te verkrijgen', een eufemisme voor marteling.

BUITENLANDSE ZAKEN

Turkije wil geen onderhandelingen over Cyprus

De Turkse minister van Cypriotische Zaken, Sukru Sina Gurel, zei 11 juni 1999 dat de G-8 geen druk moest uitoefenen in de Cypriotische kwestie. De G-8 had twee dagen eerder de Verenigde Naties opgeroepen onderhandelingen zonder voorwaarden vooraf tussen de twee partijen te starten. Volgens Sina Gurel was dat onmogelijk. Er kon volgens hem alleen worden onderhandeld als de internationale gemeenschap Noord-Cyprus (het Turkse deel) zou erkennen als soevereine staat. Hij sprak in dit verband over 'politieke gelijkheid en soevereiniteit van de twee delen van dit eiland'. Turkije is het enige land dat Noord-Cyprus erkent.

(Vorige berichten pag. 133/1 - 1999)

WIT-RUSLAND (BJELAROES)

BINNENLAND

Problemen bij onofficiële presidentsverkiezingen

Op 16 mei 1999 waren er onofficiële presidentsverkiezingen georganiseerd door parlementariërs die in 1996 door president Loekasjenko aan de kant waren gezet na een referendum dat zijn ambtstermijn verlengde en hem vergaande bevoegdheden gaf. De overheid van Wit-Rusland had de geplande verkiezingen ongeldig verklaard en kranten die er details over publiceerden werden met sluiting bedreigd.

OVSE dringt aan op vrijlating Tsjigir

Knut Vollebaek, leider van de OVSE en tevens minister van Buitenlandse zaken van Noorwegen, drong er op 1 april 1999 bij de regering van Wit-Rusland op aan de oppositieleider en voormalig premier Michail Tsjigir vrij te laten. Vollebaek deed zijn uitspraak in Wenen, waar de OVSE haar zetel heeft. Tsjigir was een van de kandidaten bij onofficiële presidentsverkiezingen die in mei zouden plaatsvinden. Hij bevond zich in de gevangenis sinds hij eind maart was opgepakt. Tsjigir werd ervan beschuldigd een dubieuze lening te hebben verstrekt aan een Russisch bedrijf toen hij, voorafgaand aan zijn premierschap in 1994-1996, aan het hoofd stond van een lokale bank.

Op 15 april merkte *Amnesty International* Tsjigir aan als gewetensgevangene. Vier dagen later uitte de OVSE bij monde van het hoofd van haar permanente missie in Minsk, Hans-Georg Wieck, ernstige kritiek op de gang van zaken bij gemeenteraadsverkiezingen in Wit-Rusland. De OVSE was tot de conclusie gekomen dat vrije en eerlijke verkiezingen niet waren gegarandeerd. Op grond van een decreet van president Loekasjenko konden kandidaten van de oppositie van deelname aan de verkiezingen worden uitgesloten als zij kleine overtredingen hadden begaan. Vele oppositieleiders werden veroordeeld wegens deelname aan verboden demonstraties. Oppositiepartijen hadden de verkiezingen geboycot. Een regeringswoordvoerder had op de kritiek van de OVSE gereageerd door te zeggen dat de opkomst hoog was geweest, namelijk 66,6 procent.

Kandidaat Poznjak trekt zich terug

De andere kandidaat, dissident Zenon Poz njak, had op 14 mei 1999 zijn deelname aan de onofficiële presidentsverkiezingen ingetrokken. Poznjak, die in ballingschap in Warschau verbleef, deelde per fax aan zijn partij, het Bjelaroessische Volksfront, zijn terugtrekking mee. Zijn argument was dat de verkiezingen niet goed georganiseerd waren.

Verkiezingen betwisten legitimiteit Loekasjenko

De voorzitter van de onofficiële kiescommissie Viktor Gontsjar verklaarde op 15 mei 1999 dat het doel van de verkiezingen was de legitimiteit van Loekasjenko te betwisten. Pas na zijn afzetting konden er volgens Gontsjar werkelijk vrije verkiezingen plaatsvinden.

Op 16 mei was er door de oppositie in Minsk een stembureau ingericht in een oude bus, waarvan men de banden had doorgeprikt. Dat was gedaan om te verhinderen dat de politie de bus zou wegslepen. Een delegatie van de OVSE die twee dagen later een bezoek bracht aan Wit-Rusland, verklaarde op een persconferentie dat de onofficiële verkiezingen het respect van democratische staten verdiende, ook al waren ze niet vlekkeloos verlopen. Terwijl het Amerikaanse *State Department* op 20 mei verklaarde de pogingen van de regering de verkiezingen te verhinderen ernstig te betreuren, zei de oppositie dat men binnen drie maanden een nieuwe poging zou doen omdat de verkiezingen niet helemaal correct waren verlopen.

De Raad van Europa in Straatsburg waar 41 landen lid van zijn, drong er op 9 juni 1999 bij president Loekasjenko op aan ex-premier Tsjigir vrij te laten en vrije verkiezingen te houden onder internationaal toezicht.

(Vorige berichten pag. 240/3 - 1999)

CHINA

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Omstreden lening Wereldbank

De Wereldbank kende China op 22 juni 1999 een lening toe ter waarde van 160 miljoen dollar. Het geld was bestemd voor een project ter verlichting van de armoede in overbevolkte landbouwgebieden en zou onder andere gebruikt worden om 58.000 arme boeren uit dergelijke streken te helpen een nieuw bestaan op te bouwen in het dunbevolkte westen van de provincie Qinghai. Om de steppes aldaar te veranderen in nieuwe landbouwgronden waren de aanleg

van een stuwdam en irrigatiewerken gepland.

De toekenning was omstreden omdat het betreffende gebied al honderden jaren bevolkt werd door Tibetaanse nomaden met hun kuddes. Door de steppes in cultuur te brengen zouden deze mensen hun traditionele levensstijl op moeten geven. Volgens critici stimuleerde Peking de migratie van grote groepen Han-Chinezen voornamelijk om de Tibetanen tot minderheid in eigen land te maken en ze langzaam maar zeker te assimileren. Met name Tibetaanse activisten en de overheden van Duitsland en de Verenigde Staten hadden om deze reden de beslissing van de Wereldbank scherp bekritiseerd.

De Britse zender *BBC* meldde op 25 juni 1999 dat naar aanleiding van de protesten de Wereldbank besloten had het reeds toegekende bedrag te bevriezen tot was aangetoond dat het besluit niet in strijd was met de eigen statuten.

JUSTITIE

Op Anti-narcotica Dag 58 executies

Chinese kranten meldden op 28 juni 1999 dat in het kader van Wereld Anti-narcotica Dag 58 drugshandelaren waren geëxecuteerd. Het merendeel was veroordeeld door rechtbanken in de zuidelijke stad Guang zhou. De lokale krant *Yangcheng* (Avondnieuws) schreef dat in 1998 in die stad 265 mensen de doodstraf hadden gekregen wegens drugshandel.

NATUUR EN MILIEU

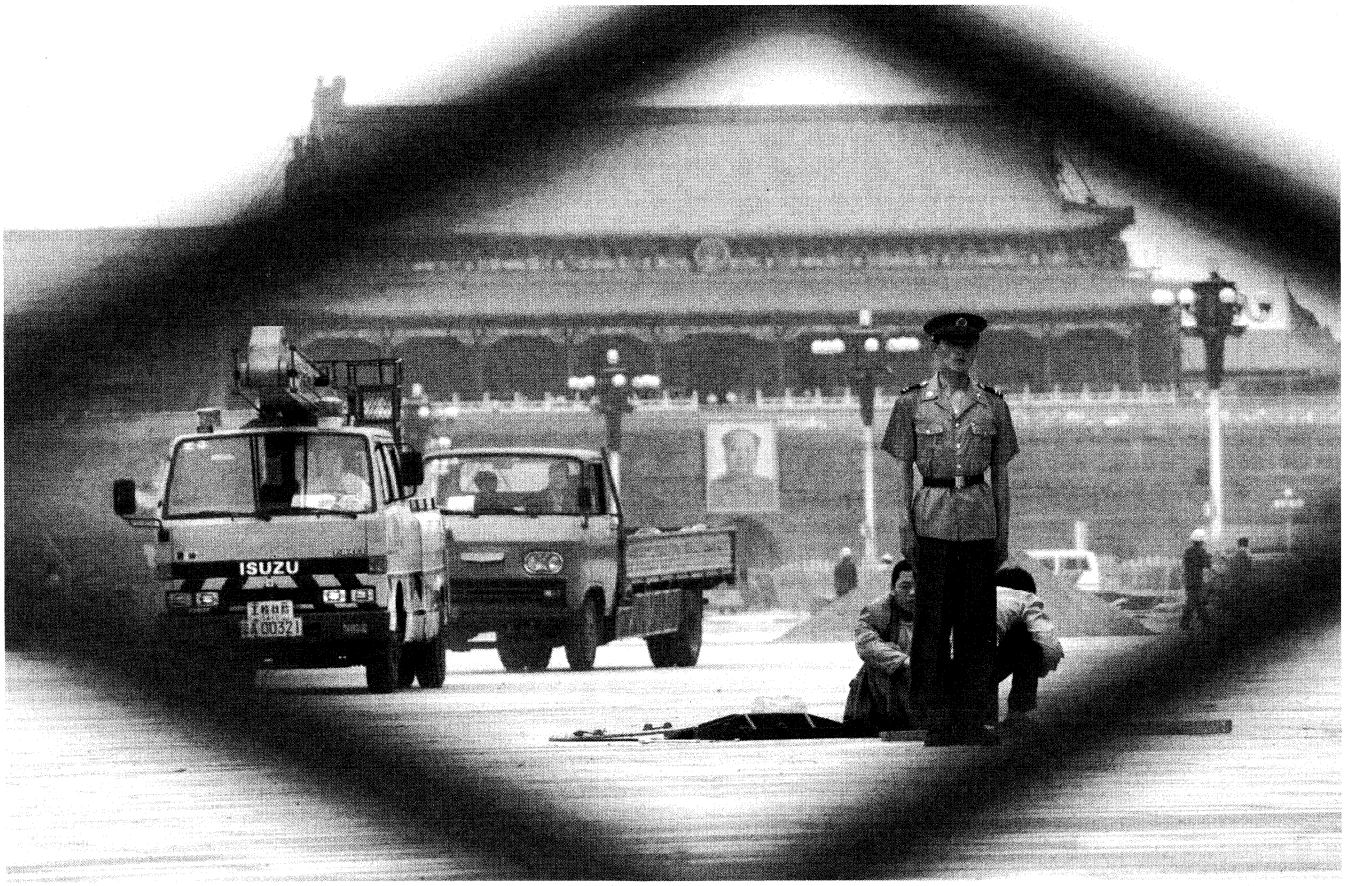
Chinees rapport: 'milieu ernstig vervuild'

Volgens een officieel Chinees rapport dat op 15 juni 1999 door de Nationale organisatie voor Milieubescherming werd gepubliceerd had China met ernstige milieuproblemen te kampen. Zo zou op 30 procent van het Chinese grondgebied zure regen vallen en hoewel in China's grootste rivier, de Chiang Jiang (Yangtze), de kwaliteit van het water was verbeterd ten opzichte van 1998, was de waterkwaliteit van de Gele Rivier en veel andere rivieren gelijk gebleven of zelfs verslechterd.
Het rapport meldde verder dat 10 procent van alle Chinese bedrijven zich niet aan de milieuwetgeving hield. Dit percentage zou waarschijnlijk afnemen, omdat de staat steeds harder tegen hen optrad en hen bovendien hielp milieuvriendelijkere productiemethodes te ontwikkelen.
China besteedde in 1999 aan de verbetering van het milieu 1 procent van zijn bnp. Dit was zowel absoluut als relatief meer dan enig ander ontwikkelingsland.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Rustige herdenking 'Tiananmen'

Op 4 juni 1999 was het exact tien jaar geleden dat op het Plein van de Hemelse Vrede (Tiananmen) in Peking met geweld een einde werd gemaakt aan een pro-democrati-

Op 4 juni 1999, de tiende verjaardag van het bloedbad op het Plein van de Hemelse Vrede in Peking, was dit plein afgesloten wegens herstelwerkzaamheden.Volgens dissidenten was dit geen toeval. *(foto ANP)*

sche studentenopstand. Honderden, of volgens sommige ooggetuigen duizenden mensen hadden daarbij het leven verloren. Volgens de Hongkongse organisatie *Information Centre of Human Rights and Democratic Movement in China* arresteerde de Chinese politie in de weken voorafgaand aan 4 juni 1999 zeker 130 mensen die mogelijk herdenkingsbijeenkomsten hadden willen organiseren.

Op de dag zelf zouden nog 42 van hen hebben vastgezeten. De omgeving van het plein werd streng bewaakt door de politie en bij de ingang van de Verboden Stad werd één man gearresteerd wegens het rondstrooien van stencils die de aandacht op het bloedbad vestigden. Verder gebeurde er voor zover bekend niets. Het plein was afgesloten voor publiek omdat het opnieuw betegeld moest worden. Volgens Chinese dissidenten was het geen toeval dat dit juist in deze periode werd gedaan.

Studenten praten nog nauwelijks over politiek

Ook op de universiteiten bleef het rustig. Veel van de huidige studenten waren pas acht of negen jaar oud toen de opstanden plaatsvonden en voelden er weinig affiniteit mee. In een interview met persbureau *Reuters* zei een man die in 1989 als student bij de opstanden betrokken was geweest dat dit te wijten was aan de strikte overheidscontrole op de media. 'De geschiedenis wordt uitgewist', zei hij. Daardoor zou de huidige generatie studenten slecht geïnformeerd zijn over het bloedbad en velen zouden niet geloven dat het werkelijk had plaatsgevonden. 'Er is nu lang niet zoveel openheid als in de periode van 1986 tot 1989', zei hij. In die tijd tolereerden liberale politici openlijke discussies over politieke veranderingen. Zij waren na 4 juni 1989 echter allemaal afgezet en vervangen door conservatieven die anno 1999 nog altijd de dienst uitmaakten.

De voormalige studentenleider Wang Dan, nu een van China's bekendste dissidenten, deelde deze mening. 'Toen ik in 1988 aan de Universiteit van Peking studeerde kon ik met mijn vrienden zeer openlijk discussieren over de politieke situatie, maar nu is dat verboden', zei hij op 4 juni op de Amerikaanse tv-zender *CNN*.

Niet iedereen was het er overigens mee eens dat het louter aan de overheid lag dat veel jonge studenten amper interesse voor 'Tiananmen' hadden. Een andere veelgehoorde verklaring was het toegenomen materialisme. De jongeren waren opgegroeid in de jaren negentig, een periode waarin men minder politiek bewust was dan de jaren tachtig, maar wel veel rijker. De overheid was er voor het eerst in de Chinese geschiedenis in geslaagd grote groepen mensen te laten profiteren van een ruim aanbod aan luxe artikelen, mode, muziek en vertier. Veel jongeren zouden geëngageerde politieke discussies ouderwets en saai vinden en zich louter om hun materiële situatie bekommeren.

Ondertussen namen in Hongkong wel enkele tienduizenden mensen deel aan een nachtwake ter herdenking van de slachtoffers van Tiananmen.

Arrestaties van dissidenten na NAVO-bombardement

Het in Hongkong gevestigde *Information Centre of Human Rights and Democratic Movement* (ICHRCM) meldde op 29 juni 1999 dat sinds de NAVO in mei de Chinese ambassade te Belgrado had gebombardeerd, zeker 190 dissidenten waren opgepakt. Sommigen van hen waren lid van de verboden Democratische partij en veel arrestaties hielden verband met de tiende verjaardag van het bloedbad op het Plein van de Hemelse Vrede op 4 juni 1999. De belangrijkste arrestanten waren Xu Guang en Li Xian uit de stad Hangzhou en Cha Jianguo en Gao Hongming uit Peking. Ze werden alle vier gezien als kopstukken van de Democratische partij.

Volgens ICHRCM zou Peking het bombardement gebuikt hebben om antiwesterse sentimenten onder de Chinese bevolking aan te wakkeren. Het zou een 'bewijs' geweest zijn dat het Westen China zijn wil op wilde dringen en bereid was daar geweld voor te gebruiken. De gearresteerde dissidenten zouden handlangers van het Westen zijn. ICHRCM stelde dat de algemene mensenrechtensituatie na het bombardement was verslechterd tot het niveau van tien jaar geleden. Ook de dialoog tussen China en het buitenland was verstomd. Internationale protesten tegen de massale arrestaties werden door Peking genegeerd, omdat ze toch alleen maar bedoeld zouden zijn om China zijn eigen wil te ontnemen en het land om te vormen tot trouwe volgeling van het Westen.

HONGKONG

Problemen rondom *basic law*

In het najaar van 1998 was een discussie ontstaan over de vraag of kinderen van Hongkongse ingezetenen die in China woonden en de Chinese nationaliteit bezaten al dan niet het recht hadden naar Hongkong te verhuizen. De Hongkongse constitutie — *basic law* — was hier niet eenduidig over. In januari 1999 had het hoogste Hongkongse Gerechtshof de knoop doorgehakt en bepaald dat ze welkom waren, maar de Hongkongse leider Tung Chee-hwa was het hier niet mee eens. Hij vreesde dat 1,6 miljoen Chinezen naar Hongkong zouden verhuizen, hetgeen volgens hem te veel was voor de kleine Speciale Administratieve Regio (SAR). Hij had daarom het Chinese parlement verzocht de *basis law* te interpreteren en zijn mening te geven.

Peking herroept uitspraak Gerechtshof Hongkong

Op 26 juni 1999 liet Peking weten dat het besluit van de Hongkongse rechtbank in januari niet legaal was geweest en herzien diende te worden. Er werd bepaald dat alleen Chinese kinderen die waren geboren nadat hun ouders reeds een verblijfsvergunning voor Hongkong toegekend hadden gekregen, naar die stad mochten verhuizen. Dit gold voor 200.000 mensen. Peking bepaalde bovendien dat zij niet zondermeer naar Hongkong mochten vertrekken, maar eerst toestemming aan de Chinese autoriteiten moesten vragen.

Vóór de machtsovername van 1997 was door Peking en Londen afgesproken dat Hongkong tot tenminste 2047 zijn autonomie zou behouden, ook op juridisch gebied. Hongkong gebruikte het Britse rechtssysteem. Dit schrijft voor dat beslissingen van het hoogste Gerechtshof niet in twijfel getrokken mogen worden. In de Hongkongse *basic law* was hier echter aan toegevoegd dat Hongkongse rechters in geval van twijfel het recht hadden Peking om advies te vragen.
De overheid had dit recht echter niet. Hongkongse juristen meenden dan ook dat het verzoek van Tung Chee-hwa en het be-

sluit van het Chinese parlement illegaal waren en de autonomie van het Hongkongse rechtssysteem schonden.
Bob Allcock van het Hongkongse ministerie van Justitie zei op 28 juni op *RTHK*, een radiozender van de overheid, dat er geen reden was om te geloven dat Peking in de toekomst de Hongkongse rechtsspraak zou gaan domineren. Hongkong zou alleen om China's mening vragen als zich juridische kwesties met een 'zeer uitzonderlijk' karakter aandienden. In alle andere gevallen zou Peking niet gekend worden.

Ondanks deze belofte was er veel kritiek op het besluit. Veel kranten lieten zich er negatief over uit en mensenrechtenorganisatie *Hong Kong Human Rights Monitor* zei de VN te willen vragen of het gebeurde wel legaal was. Op 30 juni 1999 demonstreerden 400 juristen in Hongkong omdat ze meenden dat Peking een te groot stempel drukte op de interpretatie van de *basic law*.

Bevolking ontevreden over overheid

De Chinese Universiteit van Hongkong publiceerde op 30 juni 1999 de resultaten van een onderzoek waaruit bleek dat 46 procent van de bevolking niet tevreden was over het functioneren van de overheid. In 1998 was dit 35,7 procent en in 1997 12 procent. Het percentage tevreden mensen daalde van 35,6 procent in 1998 naar 25,6 procent in 1999.

Van de ondervraagden meende 32 procent dat de overheid minder respect voor mensenrechten had dan voorheen en 43 procent zei dat de democratie niet goed functioneerde.

Grimmige verjaardag Chinese machtsovername

Op 1 juli 1999 werd de tweede verjaardag van de Chinese machtsovername van Hongkong gevierd. Terwijl de Chinese vicepresident Hu Jintao en de Hongkongse regeringsleider Tung Chee-hwa een ceremonie bijwoonden en een granieten monument onthulden, werd in de straten door enkele duizenden Hongkongers gedemonstreerd. Ze wilden dat Peking erkende dat bij de demonstraties op het Plein van de Hemelse Vrede in 1989 duizenden studenten om het leven waren gekomen en ook gaven ze aan bang te zijn voor al te grote bemoeienis van Peking met de wijze waarop de Hongkongse grondwet *basic law* werd geïnterpreteerd.

TIBET

Nieuwe 'Chinese' Panchen Lama

Tibets nieuwe Panchen Lama — na de Dalai Lama de belangrijkste religieuze figuur binnen het Tibetaanse lama-boeddhisme — leidde op 24 juni 1999 voor het eerst sinds zijn inwijding een religieuze ceremonie in het Tashilhunpo-klooster. Dit klooster staat in de stad Shigatse (Xigazi) en is traditioneel de residentie van de Panchen Lama's.
Volgens het Chinese persbureau *Xinhua* op 25 juni vroeg de Panchen Lama de andere lama's en gelovigen de instructies van president Jiang Zemin te volgen, van het land en de religie te houden, het land te beschermen, het volk te dienen en mee te helpen Tibet welvarend en stabiel te maken.

Volgens de Tibetaanse traditie dient na de dood van een groot spiritueel leider gezocht te worden naar diens reïncarnatie. De tiende Panchen Lama was in 1989 overleden. Na een lange zoektocht hadden Tibetaanse gelovigen in 1995 een jongetje gevonden dat volgens hen diens reïncarnatie moest zijn. De Dalai Lama had vanuit zijn verblijfplaats in India laten weten het hiermee eens te zijn. Niet lang daarna was de jongen echter spoorloos verdwenen. China dat Tibet al sinds 1951 overheerste, had vervolgens een nieuwe Panchen Lama aangewezen. Peking zei dat er oude verdragen met Tibet bestonden die China het recht gaven dit te doen.
De 'Chinese' Panchen Lama werd in 1995 op vijfjarige leeftijd ingewijd en kreeg een Chinese opvoeding. Volgens Tibetaanse groeperingen werd hij echter door maar weinig lama-boeddhisten erkend.

De Panchen Lama is met name zo belangrijk omdat hij het laatste woord heeft in de benoeming van een nieuwe Dalai Lama als de huidige komt te overlijden. Tibetaanse groeperingen vreesden dat een pro-Chinese Panchen Lama in de toekomst een pro-Chinese Dalai Lama zou benoemen.

(Vorige berichten pag. 367/2 - 1999)

MALEISIË

BINNENLAND

De zaak-Anwar

Ontslag na vermeend seksueel wangedrag

Op 2 september 1998 werd Ibrahim Anwar, minister van Financiën en vice-premier, uit zijn openbare functies ontheven omdat hij 'moreel niet geschikt' zou zijn. De politie maakte daarna via Maleisische kranten bekend dat Anwar seksueel wangedrag vertoond zou hebben en corrupt zou zijn.
Medestanders van Anwar waren er echter van overtuigd dat de politicus ontslagen was omdat hij het niet eens was met het beleid van premier Mahathir. De premier zou gezegd hebben dat Anwar voor 2 september — de dag waarop Mahathirs omstreden nieuwe economische regelgeving van kracht werd — op moest stappen, omdat hij anders problemen zou krijgen.
Ook werd er gezegd dat Anwar het slachtoffer was geworden van een samenzwering van topambtenaren die wilden voorkomen dat de minister hun corrupte praktijken aan de kaak zou stellen.

Anwar richt protestbeweging op

Na zijn onslag richtte Anwar een protestbeweging op genaamd *Reformasi* (hervorming) die pleitte voor een democratischer en minder corrupt Maleisië. Hij en zijn aanhangers organiseerden demonstraties in Kuala Lumpur en eisten het aftreden van Mahathir. Op 20 september werd Anwar gearresteerd op grond van de Binnenlandse veiligheidswet die nog stamde uit de Britse koloniale tijd en het mogelijk maakt 'staatsgevaarlijke elementen' zonder vorm van proces op te sluiten.

De rechtzaak tegen Anwar

Op 22 september 1998 liet premier Mahathir weten dat verscheidene mensen verklaard hadden homoseksueel contact met de voormalige minister te hebben gehad, in Maleisië een strafbaar feit. Onder hen waren Sukma Dermawan, Anwars geadopteerde broer, Munawar Anees, zijn voormalige speechschrijver, en Azizan Abu Bakar, Anwars voormalige chauffeur. Ummi Hafilda

Ali, de zus van Anwars secretaris, zou in 1997 in een brief aan de premier hebben geschreven waarin ze de minister van Financiën beschuldigde van sodomie.
Anwar werd voor de rechter gedaagd. Op 29 september verscheen hij in de rechtbank met verwondingen aan het gezicht. Hij zei dat de politie hem bewusteloos geslagen had. Medische verzorging zou hem niet zijn toegestaan. Een arts bevestigde dit. Mahathir zei dat Anwar dat dan wel zelf zou hebben uitgelokt.

Voormalig vice-premiervan Maleisië, Ibrahim Anwar, werd op 20 september 1988 door veiligheidstroepen in zijn woning in Kuala Lumpur gearresteerd op beschuldiging van homoseksuele contacten, in Maleisië een strafbaar feit. Zijn medestanders menen echter dat hij is gearresteerd wegens zijn verzet tegen het beleid van premier Mahathir. *(foto ANP)*

Anwar werd niet alleen verdacht van homoseksueel gedrag. Hij zou in 1997 al geweten hebben dat er over zijn seksuele escapades was geklaagd. Om hier een einde aan te maken zou hij de politie opdracht hebben gegeven zijn chauffeur Azizan en Ummi, de zus van zijn secretaris, zo zwaar onder druk te zetten, dat ze hun beschuldigingen in zouden trekken. Daarom werd hij ook verdacht van machtsmisbruik, door de rechtbank betiteld als corruptie.
Anwar ontkende beide beschuldigingen.

Op 14 oktober eindigde Anwars detentie onder de Binnenlandse veiligheidswet en werd hij een 'gewone' gevangene. Op 2 november startte de rechtszaak tegen hem en begon de rechtbank getuigen te horen.
Op 17 november trok getuige Munawar Anees, Anwars speechschrijver, zijn beschuldiging in. Hij presenteerde een rapport waarin hij schreef: 'Ze (de politie) ontnamen me ieder zelfrespect; ze vernederden me en ontnamen me mijn wil en weerstand; ze bedreigden mij en mijn familie; ze maakten me bang.' Hij beschreef zijn detentie in een cel van 2,4 vierkante meter waar dag en nacht fel licht brandde en altijd herrie was. Overdag zou hij uren achtereen gebombardeerd zijn met vragen die suggereerden dat hij homoseksueel contact met Anwar had gehad. Hij zei dat hij dusdanig was geïntimideerd dat hij uiteindelijk had toegegeven, terwijl er feitelijk niets tussen hem en Anwar was gebeurd.
Op 16 december las een van Anwars advocaten een brief voor van Anwars geadopteerde broer, waarin deze verklaarde dat de politie ook hem gedwongen had Anwar valselijk te beschuldigen. Hij beweerde lichamelijk te zijn mishandeld.
Anwars advocaten meenden dat Anwar slachtoffer was geworden van een politieke samenzwering. Volgens Anwar zelf zouden kabinetsleden, waaronder in ieder geval minister van Binnenlandse handel Megat Junid Megat Ayob, de nieuwe minister van Financiën Daim Zainuddin en wellicht ook Mahathir zelf, hebben willen voorkomen dat hij een onderzoek in liet stellen naar corruptie en nepotisme onder politici. De getuigen die Anwar van seksueel wangedrag hadden beschuldigd zouden ofwel geïntimideerd zijn, ofwel steekpenningen hebben aangenomen. Geluidsopnamen van gesprekken die dit konden bevestigen werden door de rechtbank echter niet als bewijsmateriaal erkend en op 9 februari 1999 bepaalde het hof dat er hoe dan ook geen sprake van een politieke samenzwering kon zijn. De door Anwar beschuldigde politici werden niet verhoord.

Voor Anwar ontlastende verklaringen

Op 15 maart 1999 diende een Amerikaanse taxichauffeur van Maleisische afkomst een klacht in bij de Maleisische ambassade in Washington. Hij beweerde dat hij benaderd was door Maleisiërs met het verzoek tegen betaling te zeggen dat ook hij een seksuele relatie met Anwar had gehad. Een vriend van Anwar, Nallakaruppan Solaimalai, zei dat ook hem was verzocht Anwar valselijk te beschuldigen. Verder kwamen er steeds meer aanwijzingen dat de brief die Ummi aan de premier had geschreven gedicteerd was door Daim Zainuddin, die later Anwar was opgevolgd als minister van Financiën. Ummi ontkende dit, maar volgens haar broer had ze geld ontvangen om vals te getuigen.

Anwar schuldig bevonden aan corruptie

Op 6 april achtte rechter Augustine Paul het bewezen dat Anwar de politie had ingezet om mensen te dwingen hun beschuldigingen tegen hem in te trekken en dus corrupt was. Hij werd tot zes jaar gevangenisstraf veroordeeld. De vraag of Anwar ook daadwerkelijk homoseksuele contacten had gehad en of de beschuldigingen tegen hem inderdaad vals waren, stond hier volgens de rechter los van. Op 7 juni zou een nieuwe rechtszaak geopend worden die hierop verder inging.
'Dit oordeel stinkt tot hoog in de hemel', was Anwars reactie in de rechtbank. 'Het is een schande. Deze interpretatie van corruptie is belachelijk, feitelijk misselijk makend wanneer men zich realiseert dat de politieke leiders miljarden ringgits van het Maleisische volk gebruiken om hun eigen kinderen en vrienden te helpen. De tenlasteleggingen zijn deel van een politieke samenzwering, bedoeld om mij kapot te maken en Mahathirs grip op de macht tegen elke prijs veilig te stellen, zelfs als dit betekent dat het kleine beetje juridische integriteit dat nog over was opgeofferd moet worden.'

Tweede rechtszaak

Op 7 juni werd de rechtszaak over Anwars vermeende homoseksuele contacten geopend, een overtreding waarop maximaal 20 jaar gevangenisstraf en zweepslagen stond. Anwar ontkende en diens geadopteerde broer zei nogmaals dat hij zijn verklaring tegen Anwar onder dwang had afgelegd. Hij zei dat de politie gedreigd had hem te laten ombrengen, of kogels in zijn auto te leggen zodat hij aangeklaagd kon worden wegens illegaal bezit van munitie, een overtreding waarop de doodstraf stond. De politie sprak dit tegen. Eind juni had de rechter nog geen uitspraak gedaan.

Reacties van het Maleisische volk

De rechtszaak tegen Anwar veroorzaakte een enorme onrust in Maleisië. Er werd op grote schaal gedemonstreerd voor de *Reformasi* en de afschaffing van de Binnenlandse veiligheidswet, die volgens de demonstranten werd misbruikt om de politieke oppositie uit te schakelen. Anwar werd het symbool van verzet tegen machtsmisbruik, corruptie en gebrek aan democratie.
De demonstraties gingen het hele najaar van 1998 door, soms met meer dan 30.000 demonstranten en dikwijls gewelddadig. Verscheidene malen gebruikte de oproerpolitie waterkanonnen en traangas om de menigte uiteen te drijven.

Op 7 oktober 1998 werden tien leden van de *United Malays National Organisation* (UMNO), de regerende coalitie van premier Mahathir, geroyeerd omdat ze het voor Anwar hadden opgenomen.

Het blad *Far Eastern Economic Review* meldde op 29 oktober 1998 dat er op 17 oktober 133 demonstranten gearresteerd waren, waarvan er 35 in het ziekenhuis behandeld moesten worden omdat ze door de politie mishandeld zouden zijn. Het Hongkongse tijdschrift meldde ook dat uit onderzoek van de UMNO zelf gebleken was dat 70 procent van de Maleiers, die 58 procent van de Maleisische bevolking uitmaakten en de nationale politiek domineerden, zich niet konden vinden in manier waarop Anwar was behandeld. Veel etnische Chinezen, die 24 procent van de Maleisische bevolking uitmaakten, bleven wel achter Mahathir staan, omdat ze in zijn economische beleid geloofden. Hij was er namelijk in geslaagd de rente omlaag te brengen en Anwar niet. Maleisisch-Chinese journalisten schreven overwegend cynisch over Anwars *Reformasi* en vroegen zich af waarom hij zo weinig voor deze idealen was opgekomen toen hij zelf nog aan de macht was. Ook waren zij bang dat de *Reformasi* de moslimfundamentalisten — in Maleisië in de oppositie — in de kaart zou spelen, temeer daar Anwar vroeger zelf moslimactivist was geweest. De 8 procent Indiërs bleek verdeeld te zijn.

Buitenlandse reacties

Veel buitenlanders, waaronder de regeringen van ASEAN-bondgenoten Filippijnen en Indonesië, namen het voor Anwar op. De Amerikaanse vice-president Al Gore noemde de demonstranten in november dapper en de Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken Albright bracht op 15 november een bezoek aan Anwars vrouw. Mahathir reageerde woedend op de openlijke Amerikaanse steun voor de hervormingsbeweging en beschuldigde de demonstranten ervan door de CIA te zijn gemanipuleerd.
Op 13 december riep de Maleisische premier zijn partijgenoten op alert te zijn op neokolonialisme. Het buitenland zou via Maleisische marionetten proberen de macht te grijpen.
Vrijwel alle democratische landen lieten op 6 april 1999 weten het niet met Anwars veroordeling eens te zijn. Premier Mahathir zei op 19 april in de krant *Star* dat de Westerse overheden hun commentaren baseren op racistische sentimenten. Ze zouden ontkennen dat ook niet-blanken in staat waren democratie en rechtvaardigheid te realiseren.
Eind april zei het in New York gevestigde *Lawyers Committee for Human Rights*: 'Hoewel de rechtspraak in Maleisië ooit onafhankelijk was, lijkt het er nu op dat steeds meer rechters de overheid en haar belangen dienen'. Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken, *Amnesty International*, *Human Rights Watch* en andere organisaties gaven aan het hier mee eens te zijn.

Kabinetswijzigingen

Na het ontslag op 2 september 1998 van Anwar Ibrahim die sinds 1991 minister van Financiën was geweest en sinds 1993 ook vice-premier, trad premier Mahathir aanvankelijk zelf op als plaatsvervangend minister van Financiën, maar in januari werd de functie overgenomen door Daim Zainuddin, een van Mahathirs meest nabije adviseurs. Zijn aanstelling werd door het bedrijfsleven positief beoordeeld, omdat hij een van de politici was die in de jaren tachtig de toenmalige economische crisis met succes hadden bestreden.
Minister van Buitenlandse zaken Abdullah Ahmad Badawi werd op 8 januari 1999 benoemd tot nieuwe vice-premier. Tot september was steeds aangenomen dat Anwar te zijner tijd premier zou worden en dus de plaats in zou nemen van Mahathir die al 18 jaar regeringsleider was. Het was niet duidelijk of Abdullah Badawi ook als 'kroonprins' van de grote politieke leider gezien mocht worden.
Minister van Defensie Syed Hamid Albar droeg zijn taken over aan Abang Abu Bakar en werd zelf de nieuwe minister van Buitenlandse zaken.

Nadat de regerende coalitie op 13 maart 1999 de lokale verkiezingen in de deelstaat Sabah had gewonnen, wat volgens premier Mahathir grotendeels te danken was aan de inspanningen van twee politici, promoveerde hij die allebei tot minister op 20 maart 1999. Khalil Yaacob, hoofd van de staat Pahang, verving Mohammed Rahmat als minister van Informatie. Vice-minister van Binnenlandse zaken Abdul Kadir Shekh Fadzir werd minister van Cultuur, Kunst en Toerisme.

Nieuwe koning

De 73-jarige sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah werd op 27 februari 1999 gekozen tot nieuwe koning van Maleisië. Hij volgde Tuanku Ja'afar Tuanku Abdul Rahman op. De nieuwe monarch was afkomstig uit de Centraal-Maleisische deelstaat Sembilan.

Negen van de dertien Maleisische deelstaten worden formeel door koninklijke families geleid. Om beurten hebben ze het recht een koning voor de federatie te leveren, die vervolgens vijf jaar aan mag blijven. De koning, of *Yang di-Pertuan Agong* (hoogste vorst), is formeel het staatshoofd van Maleisië, maar heeft feitelijk alleen ceremoniële functies.

Oppositiepartijen gaan samenwerken

Op 31 maart 1999 werd bekend dat de fundamentalistische islamitische partij PAS zich bij een reeds bestaand samenwer-

kingsverband van oppositiepartijen wilde aansluiten om bij de komende verkiezingen gezamenlijk de strijd aan te gaan met de *United Malays National Organisation* (UMNO), de regerende coalitie van premier Mahathir die al achttien jaar aan de macht was. De UMNO had tweederde van de parlementszetels in handen, hetgeen betekende dat ze zonder goedkeuring van de oppositie wetswijzigingen door kon voeren. De onrust rondom de detentie van vice-premier Anwar Ibrahim had de oppositiepartijen er meer dan ooit van overtuigd dat de UMNO van deze solide positie verdreven moest worden en dat dit alleen mogelijk was als ze — anders dan in het verleden — bereid waren samen te werken.

De andere oppositiepartijen die deelnamen aan het samenwerkingsverband waren de *Democratic Action Party* (DAP) die overwegend Chinese aanhang had, de *Malaysian People's Party* (MPP) en de *National Justice Party* (NJP), een nieuwe partij die was opgericht door Wan Azizah Wan Ismail, echtgenote van Anwar Ibrahim, en zich presenteerde als multiculturele partij die er naar streefde de enorme kloof tussen de oppositiepartijen te overbruggen en de *reformasi* of politieke hervormingen te realiseren.
Er bestond scepsis of de islamitische PAS in staat zou zijn samen te werken met de andere oppositiepartijen omdat ze ideologisch weinig gemeen hadden. Zelf zeiden ze dat het belangrijkste doel voorlopig was de UMNO van de troon te stoten.
Een gemeenschappelijk regeerprogramma wilden de deelnemende partijen pas presenteren als bekend was wanneer de parlementsverkiezingen precies gehouden zouden worden. De grondwet schreef voor dat ze in ieder geval voor juni 2000 moesten plaatsvinden, maar in juni 1999 was er nog geen datum bekend. Het was aan de premier om een datum vast te stellen.

Op 7 juni riep premier Mahathir het Maleisische volk op via de media om niet op de oppositie te stemmen. Ze zou gemanipuleerd zijn door het Westen en Maleisië aan het buitenland uit willen leveren. Verder zou ze gewelddadig zijn, hetgeen volgens Mahathir al was gebleken uit de straatrellen rondom het proces tegen de voormalige vice-premier Anwar. De gewelddadigheden die daarbij gepleegd waren zouden zowel door de oppositiepartijen als door het buitenland zijn gesteund.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Nieuwe president centrale bank

Op 7 september 1998 werd Ali Abul Hassan Sulaiman benoemd tot nieuwe president van de Bank Negara, de centrale bank van Maleisië. Hij volgde Ahmad Mohamed Don op die was afgetreden omdat hij het niet eens was met het economische beleid van premier Mahathir.
De nieuwe president was tot dan toe directeur-generaal geweest van de Dienst voor Economische planning, een overheidsorgaan.

Financiële en economische crisis

In de loop van 1998 zakte Maleisië steeds verder weg in een economische en financiële crisis. Het bnp kromp met 6,3 procent ten opzichte van 1997 en de economie met 4,8 procent. De inflatie bedroeg in 1998 gemiddeld 5,2 procent. Er werd weinig geïnvesteerd en vanwege de aanhoudende rellen en politieke onrust namen in de tweede helft van 1998 de inkomsten uit het toerisme met 25 procent af.

Binnen het kabinet ontstonden in 1998 grote spanningen omdat men het niet eens kon worden over de manier waarop moest worden opgetreden. Op 2 september ontsloeg premier Mahathir zijn belangrijkste rivaal, minister Anwar van Financiën, en kreeg vrij spel om zijn eigen ideeën volledig uit te voeren. Dit hield in dat de markteconomie aan banden werd gelegd.
Anwar had Mahathirs beleid afgekeurd omdat het volgens hem op korte termijn weliswaar tot een opleving van de economie zou kunnen leiden, maar op lange termijn geen gunstige effecten kon hebben. Het Internationale Monetaire Fonds (IMF) had te kennen gegeven het met Anwar eens te zijn.

Op 2 september 1998 bepaalde Mahathir — die tijdelijk zelf optrad als minister van Financiën — dat de koers van de ringgit, de munt van Maleisië, voor onbepaalde tijd aan de dollar gekoppeld moest worden. De vaste koers werd vastgesteld op 3,8 ringgit per dollar. Sinds mei had de ringgit niet meer zo sterk gestaan, maar de nieuwe koers was wel zwakker dan in de jaren voorafgaand aan de financiële crisis, toen de dollar gemiddeld 2,5 ringgit waard was geweest.
Mahathir legde op de Maleisische tv uit dat de financiële crisis in Azië volgens hem veroorzaakt was door speculanten op de internationale valutamarkten. Daarom was het niet verstandig de koers van de Maleisische munt nog langer door de vrije markt en dus door het koopgedrag van de speculanten te laten bepalen. Een vaste wisselkoers zou Maleisië bovendien de kans geven de rente te verlagen en zo de noodlijdende economie nieuw leven in te blazen.
In 1997 hadden de banken gemiddeld 8,7 procent rente berekend. In de eerste helft van 1998 was dit opgelopen tot 13 procent. In de maanden na september daalde de rente inderdaad tot 6,5 procent. De overheid riep de banken op veel kredieten te verstrekken aan alle sectoren van de economie die ten gevolge van de hoge rentes lange tijd niet meer hadden durven lenen en zo zonder geld waren komen te zitten.
Eveneens op 2 september werd een regel van kracht die bepaalde dat de handel in aandelen vrij bleef, maar de winsten die er in Maleisië mee geboekt werden wel ten minste een jaar in het land moesten blijven. Verder mochten geïmporteerde goederen niet langer in ringgits, maar alleen nog in buitenlandse valuta worden betaald. Aangezien er een ernstig gebrek aan buitenlands geld bestond, werd gehoopt met deze maatregel de omvang van de import te beperken. Pas als de export toenam en er voldoende geld het land binnen kwam, kon ook de import weer toenemen.

In de eerste helft van 1999 nam de export licht toe en daarmee ook de deviezenvoorraad. Hoewel het buitenland nog wegbleef werd er door Maleisiërs wel weer meer geïnvesteerd, waarschijnlijk vanwege de relatief lage rente. In mei sprak Kuala Lumpur de verwachting uit dat de nationale economie in 1999 met 1 procent zou groeien.

LANDBOUW

Varkensvirus noodzaakt tot vernietiging 1 miljoen varkens

Op 28 maart 1999 zeiden de Maleisische autoriteiten dat 1 miljoen varkens moesten worden vernietigd om een verdere verspreiding van een varkensvirus, genaamd Japanse Encefalitis, te voorkomen. Het virus kon via muggen op mensen worden overgebracht en had al aan 63 mensen het leven gekost. Het zwaarst getroffen was de staat Negri Sembilan in centraal Maleisië.

Na de vernietiging had Maleisië nog 1,7 miljoen varkens over.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

VN en VS bekritiseren Maleisië

Abid Hussain, een VN-functionaris die zich speciaal bezig hield met de vrijheid van meningsuiting, zei in een op 26 februari 1999 gepubliceerd rapport dat de Maleisische media in hun vrijheden werden beknot doordat vanuit politieke en juridische kringen druk op hen werd uitgeoefend. Hij zei verder dat de *Internal Security Act*, een wet die de overheid het recht geeft 'staatsgevaarlijke elementen' zonder vorm van proces op te sluiten, beter afgeschaft kon worden.

Ook in een rapport over de situatie op het gebied van de mensrechten wereldwijd dat de VS jaarlijks uitgeven en dat in 1999 op 27 februari verscheen, werd Maleisië bekritiseerd. Het recht op vrijheid van meningsuiting zou in de jaren daarvoor steeds verder zijn ingeperkt. De politie had geweld gebruikt tegen illegale Indonesische immigranten waarbij doden en gewonden waren gevallen. De politie werd er in het rapport van beschuldigd Maleisische verdachten, gedetineerden en gewone burgers bij gelegenheid te slaan, te martelen en op andere wijze te mishandelen.

Journalisten willen vrijere pers

Vertegenwoordigers van elf grote kranten overhandigden vice-premier Abdullah Ahmad Badawi op 3 mei 1999 een memorandum waarin gevraagd werd om meer persvrijheid. Het memorandum was ondertekend door 581 journalisten.
Het was volgens de Maleisische wet mogelijk dat de overheid kranten verbood nog langer te publiceren als zij dat noodzakelijk achtte. De journalisten meenden dat ze hiermee tot zelfcensuur gedwongen werden. Ze noemden de Maleisische media een propagandamachine die volledig werd gecontroleerd door het ministerie van Binnenlandse zaken.

De vice-premier zei tegen de journalisten dat het juist goed was dat er geen volledige persvrijheid was: 'Zelfcensuur is vrijwillig. Het is niet slecht. Het is zelfs noodzakelijk. We willen geen situatie creëren die op conflicten uit kan lopen.'

(Vorige berichten pag. 572/1 - 1998)

SINGAPORE

BINNENLAND

Parlement stemt tegen onafhankelijke pers

Op 11 februari 1999 stemde het parlement tegen een motie van oppositieleider Jeyaretnam waarin hij voorstelde onafhankelijke pers toe te staan. Alle kranten en tijdschriften van Singapore waren in handen van de aan de overheid gelieerde *Singapore Press Holdings* en stonden onder controle van de *People's Action Party* (PAP) die Singapore al decennia lang regeerde. De PAP, die 81 van de 83 parlementszetels bezette, stemde tegen het voorstel. De PAP meende dat zij de pers niet censureerde, maar er louter voor zorgde dat de berichtgeving objectief en correct bleef. Een volledig vrije pers zou daarentegen verdeeldheid zaaien onder de multiculturele bevolking van Singapore, hetgeen tot rassenrellen als die van de jaren zestig, kunnen leiden.

Organisatie ter bevordering van democratie opgericht

Twee oppositieleiders richtten op 20 mei 1999 een organisatie op ter bevordering van de democratie: het *Open Singapore Centre*. Het was voor het eerst in de geschiedenis van Singapore dat een dergelijke organisatie buiten de overheid om werd opgericht. De politici waren Joshua Jeyaretnam en Chee Soon Juan, beide bekende critici van de *People's Action Party* (PAP) die Singapore al enkele tientallen jaren bestuurde. De PAP was volgens het tweetal autoritair en ondemocratisch. Het *Open Singapore Centre* wilde forums gaan organiseren met buitenlandse pro-democratische gastsprekers.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Premier Goh somber over de economie

Premier Goh Chok Tong zei op 11 september 1998 tegen buitenlandse journalisten dat de economie van Singapore in 1998 naar verwachting met maximaal 1 procent zou groeien. In 1997 was dat nog 7,8 procent geweest. Hij zei ook voor de komende twee tot drie jaar lage economische groeicijfers te verwachten.
Het 'economische wonder' van Singapore zou echter nog niet zijn uitgewerkt. Goh zei te verwachten dat de nationale economie in de toekomst weer net zo hard zou groeien als ze in het verleden had gedaan, omdat de hoogontwikkelde en degelijke structuren van het eiland nog altijd aanwezig waren. De terugval was volgens hem niet veroorzaakt door Singapore's eigen politieke fouten of structurele tekortkomingen, maar door de economische crisis in de regio. De buurlanden zouden echter van de crisis geleerd hebben en hun economieën opbouwen met meer interne stabiliteit, waardoor er minder gevaar bestond dat zij Singapore in de toekomst opnieuw negatief zouden beïnvloeden.

Begroting 1999/2000 geaccepteerd

Het parlement accepteerde op 18 maart 1999 de begroting voor het fiscale jaar 1999/2000, zoals minister van Financiën Richard Hu die op 26 februari had gepresenteerd. De totale uitgaven werden geraamd op 29,2 miljard Singapore dollar (ca.35,7 miljard gulden). Dat was 1,5 miljard Singapore dollar (ca. 1,8 miljard gulden) meer dan in het jaar daarvoor. Dit bedrag zou toegevoegd worden aan het budget voor de structurele ontwikkeling van Singapore, dat daarmee op 13,9 miljard Singapore dollar (ca. 17 miljard gulden) kwam. Men was van plan er projecten mee te financieren die op lange termijn vruchten zouden afwerpen, zoals landwinning en de verbetering van het computeronderwijs.
Opvallend was de omvang van het budget voor sociale zekerheid. In 1997 was daar 3,1 miljard Singapore dollar (ca. 3,8 miljard gulden) aan uitgegeven, maar in verband met de economische crisis en de stijgende werkloosheid werd er in 1999 6 miljard Singapore dollar (ca. 7,3 miljard gulden) voor gereserveerd.
Net als ieder jaar werd voor defensie 25 procent van het nationale budget uitgetrokken. Sommige parlementariërs gaven aan dit teveel te vinden.

Begroting voor het eerst met een tekort

De begroting kon niet helemaal gedekt worden met de belastinginkomsten die werden verwacht. Premier Goh Chok Tong liet via de krant *Straits Times* weten dat voor het eerst sinds tien jaar gekozen was voor een tekort, omdat er fors geïnvesteerd moest worden in de toekomst. Het relatief hoge

budget zou de economie een impuls geven om in 1999 weer te groeien, naar schatting met maximaal 2 procent. In 1998 had Singapore in het geheel geen economische groei gekend en was er een begrotingstekort van 466 miljoen Singapore dollar (ca. 569 miljoen gulden) ontstaan. De tekorten van 1998 en 1999 zouden volgens Goh helemaal aangevuld worden met reserves die sinds januari 1997 waren opgebouwd.

JUSTITIE

Veroordeling voor spreken in het openbaar zonder vergunning

Chee Soon Juan, voorzitter van de Democratische partij (DP), sprak op 29 december 1998 in het openbaar zonder dat hij daarvoor een vergunning had en een week later nog een keer. Aangezien dit bij de wet verboden was, kreeg hij een boete van 2.500 Singapore dollar (ca. 3054 gulden). Omdat hij weigerde te betalen, werd hij veroordeeld tot twaalf dagen gevangenisstraf.

De rechtzaak tegen Chee deed veel stof opwaaien omdat de DP-politicus — die overigens geen zetel in het parlement had — hem gebruikte om een discussie aan te zwengelen over de weinig democratische manier waarop Singapore volgens hem werd geregeerd. Singapore kende officieel democratie, maar toch had de *People's Action Party* (PAP) al decennia lang de absolute meerderheid in het parlement. De regering werd dan ook per definitie gevormd door leden van de PAP. Volgens Chee was dit niet het gevolg van een gebrek aan publieke interesse voor de oppositiepartijen, maar van de effectieve uitsluitingmethoden die de PAP hanteerde. De oppositiepartijen zouden eenvoudig niet de kans krijgen om groot te worden.
Chee meende dat de verplichting om een vergunning aan te vragen voor spreken in het openbaar een verkapte vorm van censuur was, omdat de oppositie zijn vergunningen in de regel niet kreeg, of veel te laat. Aangezien de media door de overheid werden gecontroleerd, kon de oppositie die ook niet gebruiken om zichzelf te presenteren. Genoemde praktijken waren volgens Chee in strijd met het constitutionele recht op vrijheid van meningsuiting.
Chee kaartte verder aan dat de PAP steeds weer redenen vond om processen aan te spannen tegen oppositieleiders. De wet schreef voor dat politici die boetes kregen opgelegd van meer dan 2.000 Singapore dollar (ca. 2443 gulden) hun passieve kiesrecht voor vijf jaar konden verliezen. Volgens Chee misbruikte de PAP deze wet om de oppositie uit te schakelen. Via de negatieve publiciteit rondom dergelijke rechtszaken zou de PAP ook proberen oppositiepartijen van hun goede naam te beroven.

Overheid: vergunningen handhaven de openbare orde

De overheid liet Chee weten dat de vergunningen voor spreken in het openbaar, noch het ontbreken van een onafhankelijke pers bedoeld waren om de vrijheid van meningsuiting te beperken. Beide zouden louter de handhaving van de openbare orde dienen. De oppositie had volgens de PAP wel middelen om zich uit te spreken. Ze kon haar stem laten horen in het parlement en afwijkende meningen mochten in de vorm van ingezonden brieven in kranten gepubliceerd worden. Ook hadden oppositiepartijen het recht eigen websites op internet te openen.
Chee stelde voor een onafhankelijk juridisch orgaan, bijvoorbeeld de Kroonraad in Londen, uit te laten zoeken of de regering al dan niet het constitutionele recht op vrijheid van meningsuiting schond, maar president Ong (PAP) was hier op tegen. Tijdens zo'n onderzoek zouden de Kroonraad en de lokale rechtbank die Chee's zaak in behandeling had, elkaar maar voor de voeten lopen.
Chee zat van 23 februari tot 6 maart 1999 in de gevangenis. 'Hoe langer ze me daar vasthouden, hoe meer tijd ik heb om na te denken en hoe meer ik ervan overtuigd raak dat de autoritaire manier waarop de PAP regeert afgelopen moet zijn', zei hij na zijn vrijlating.

Strijd tegen illegale immigratie

Minister van Binnenlandse zaken Wong Kan Seng zei op 5 februari 1999 dat in 1998 23.000 illegale immigranten waren uitgewezen. Dat was 65 procent meer dan in het jaar daarvoor. Volgens hem was het aan de economische crisis in de regio te wijten dat steeds meer mensen uit de buurlanden het rijke Singapore probeerden binnen te komen.

Doodstraf voor drugshandel

Het Centrale bureau voor Narcotica maakte op 19 maart 1999 bekend dat in het jaar 1999 tot dan toe elf mensen waren opgehangen wegens drugsmokkel. Volgens de wet van Singapore krijgt iedereen die ouder is dan 18 jaar de doodstraf als bewezen is dat hij of zij meer dan 15 gram heroïne, 30 gram morfine of 500 gram cannabis het land binnen smokkelt. Deze straffen gelden ook voor buitenlanders.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Oproep tot afschaffing speciale wet 'staatsgevaarlijk'

Mensenrechtenorganisatie *Amnesty International* vroeg Singapore op 29 november 1998 de *Internal Security Act* (ISA) af te schaffen. Deze wet maakte het mogelijk mensen zonder vorm van proces op te sluiten als de overheid meende dat ze staatsgevaarlijk waren. In geval van twijfel was het aan de president om uit te maken wat de term staatsgevaarlijk precies inhield.

Aanleiding voor het protest van *Amnesty International* was de vrijlating van Chia Thye Poh. Die was ooit parlementariër voor de *Barisan Sosialis* geweest, een partij die sinds de jaren zestig niet meer bestond. Hij zou betrokken zijn geweest bij communistische activiteiten en was in 1966 op grond van de ISA gearresteerd. Hij had tot 1989 in gevangenissen doorgebracht en was in dat jaar verbannen naar het eilandje Sentosa, even ten zuiden van Singapore. *Amnesty's* grootste bezwaar tegen Chia's detentie was het feit dat hij nooit de kans had gekregen zichzelf voor de rechter te verdedigen. Op 26 november 1998 werd hem zijn vrijheid teruggegeven, omdat het volgens de overheid niet waarschijnlijk was dat hij ooit weer 'staatsgevaarlijke activiteiten' zou ondernemen.

Singapore gaf geen gehoor aan de oproep van *Amnesty*. Volgens minster van Binnenlandse zaken Wong Kan Seng zaten ook in 1999 nog mensen vast op grond van de ISA, waaronder twee in 1998 gedetineerde staatsburgers van Singapore die verdacht werden van spionage.

BUITENLANDSE ZAKEN

Memoires Lee Kuan Yew vertroebelen betrekkingen met Maleisië

Ter ere van zijn 75e verjaardag publiceerde Lee Kuan Yew op 13 september 1998 zijn

memoires. Lee was de grote man achter de *People's Action Party* (PAP), de belangrijkste politieke partij van Singapore, en werd alom beschouwd als het brein achter het politieke en economische systeem van Singapore. Van 1959 tot 1990 was hij premier geweest en ook na 1990 was hij een belangrijke rol in de nationale politiek blijven spelen.
Lee liet zich in zijn memoires bijzonder negatief uit over buurland Maleisië. In de jaren zestig hadden Singapore en Maleisië gedurende twee jaar samen een federatieve staat gevormd, maar in 1965 waren ze uit elkaar gegaan wegens al te grote meningsverschillen. De betrekkingen tussen de twee waren sindsdien zelden goed, hoewel ze niet om elkaar heen konden omdat er over en weer veel werd geïnvesteerd en handel gedreven.

Lee schreef dat Maleisië zich in de tijd van de federatie dikwijls intimiderend had gedragen en geprobeerd had Singaporaanse politici om te kopen door hen cadeaus en prostituees aan te bieden. 'Maar de leiders van de PAP waren niet als de Maleisische politici. De Singaporaanse ministers waren niet op zoek naar pleziertjes en probeerden zichzelf niet te verrijken', schreef hij. Ook beweerde Lee dat Maleisië achter de rassenrellen had gezeten in Singapore in 1964 waarbij 23 doden en 254 gewonden waren gevallen.

Drinkwater inzet van ruzie met Maleisië

Singapore en Maleisië hadden in het voorjaar van 1998 een aanvaring over de levering van Maleisisch drinkwater, waar Singapore sterk van afhankelijk was. Singapore had altijd op basis van tijdelijke contracten drinkwater afgenomen, maar wilde graag dat er een regeling zou komen waaraan geen vervaldatum verbonden was. Het door een economische crisis getroffen Maleisië had op zijn beurt om gunstige financiële leningen gevraagd. Singapore was daar echter niet zonder meer op ingegaan. Het zei geen vertrouwen te hebben dat de Maleisische politiek zorgvuldig met het geld zou omspringen. Kuala Lumpur had zich hierdoor diep beledigd gevoeld.
De uitspraken van Lee in zijn memoires waren voor Maleisië de druppel die de emmer deed overlopen. De spanningen liepen hoog op. In november 1998 leek er enige verbetering in de situatie te komen. Premier Goh Chok Tong vertelde het parlement op de 23e van die maand dat hij twee ontmoetingen met premier Mahathir van Maleisië had gehad. Er was vooral gesproken over de onderwerpen die de betrekkingen sinds april hadden verstoord. Volgens Goh was er meer welwillendheid over en weer, maar van een normalisatie van de betrekkingen was nog geen sprake.
In juni 1999 bleek dit eens te meer, toen opnieuw een rel ontstond nadat Maleisië definitief had besloten Singapore niet meer water te leveren en ook geen eeuwigdurend contract af te sluiten. Enkele dagen later suggereerde de Singaporaanse *Business Times* dat de Maleisische premier Mahathir al veel te lang had geregeerd en nodig eens op moest stappen. Mahathir was woedend. 'Er is iemand die al veel langer premier is geweest dan ik', zei hij, 'en ik heb geen zoon die wacht om me op te volgen'. Hij doelde op Lee Kuan Yew. De Maleisische *Business Times* schreef: 'Ze beoefenen daar (in Singapore) een nieuw soort persvrijheid, die toestaat iedere mogelijke overheid te bekritiseren, zolang het maar niet de eigen is.'

(Vorige berichten pag. 577/1 - 1998)

TAIWAN

BINNENLAND

Overheid provincie Taiwan ontbonden

Het Taiwanese parlement besloot op 9 oktober 1998 dat vrijwel alle taken van de overheid van de provincie Taiwan in twee jaar tijd moesten worden overgedragen aan de nationale overheid. De 3.000 provinciale ambtenaren zouden hun baan verliezen, of een nieuwe functie aangeboden krijgen. Resterende taken van de provinciale overheid zouden worden overgeheveld naar een negenkoppig team dat onder rechtstreekse controle van de nationale overheid moest komen te staan.

Taiwan had tot 1998 feitelijk twee regeringen gehad. De ene bestuurde de Chinese provincie Taiwan; de andere was klaar om net als voor 1949 weer over heel China te gaan regeren, maar had voorlopig alleen invloed op Taiwan, de enige Chinese provincie die het communistische regime in Peking nooit had erkend. Aangezien de twee elkaar nogal voor de voeten liepen, was er besloten de provinciale overheid op te heffen.
Het besluit had nogal wat voeten in aarde gehad, omdat de ontbinding van de provinciale overheid zou impliceren dat Taiwan zichzelf niet langer als een provincie van China beschouwde, maar als een onafhankelijke staat met een eigen regering - iets wat door Taiwanese conservatieven en de Chinese regering in Peking onwenselijk werd geacht.
De Taiwanese regeringspartij Kwomintang zei echter dat er geen politieke maar louter praktische motieven achter het besluit staken en Taiwan nog altijd gezien moest worden als deel van China.

Kwomintang wint verkiezingen

De parlementsverkiezingen op 5 december 1998 werden gewonnen door de regeringspartij Kwomintang (KMT), ofwel de Nationalistische Partij. De KMT won 55 procent van de stemmen (was 51 procent), goed voor 123 zetels in het van 176 naar 225 zetels uitgebreide parlement. De Democratische Progressieve Partij (DPP) won 31 procent (was 28 procent), goed voor 70 zetels. De rest van de stemmen ging naar splinterpartijen.

Tegelijkertijd hielden een aantal steden burgemeestersverkiezingen. In de hoofdstad Taipei won Ma Ying-jeou (KMT) 51 procent van de stemmen en versloeg daarmee de zittende burgemeester Chen Shui-bian (DPP).
Omdat de KMT zijn meerderheid in het parlement behield kon het kabinet, dat helemaal uit leden van die partij bestond, aanblijven. De enige belangrijke wijziging was het aantreden van Tang Fei als minister van Defensie. Hij verving Chiang Chung-ling.
Vincent Siew werd opnieuw premier, ook al werd hij ten gevolge van een recente wetswijziging niet meer door het parlement aangewezen, maar door de president, die op zijn beurt door de bevolking van Taiwan werd gekozen.

Historische achtergrond Kwomintang

De Kwomintang (KMT) was de partij die van 1911 tot 1949 over heel China had geregeerd, maar naar het eiland Taiwan was gevlucht nadat Mao Zedong op het vasteland een communistische revolutie had ontketend. De partij had zich vervolgens in Taipei geïnstalleerd, maar was zichzelf wel princi-

Samenstelling regering (27 januari 1999)

President (sinds 20 mei 1996)
Lee Teng-hui

Vice-president
Lien Chan

Premier
Vincent Siew
Vice-premier
John Chang

Ministers:

Binnenlandse zaken
Huang Chu-wen
Buitenlandse zaken
Jason Hu
Defensie
Tang Fei
Economische zaken
Wang Chih-kang
Financiën
Paul Chiu
Justitie
Yeh Chin-feng
Onderwijs
Lin Ching-chiang
Verkeer en Communicatie
Lin Feng-cheng
Zonder portefeuille
Shirley Kuo
Chao Shao-po
Huang Ta-chou
Yang Shih-chin
Chen Chien-min
Chan Huo-sheng
Chiang Pin-ku

Voorzitter Agrarische raad
Peng Tso-kuei
Voorzitter van de Raad van Arbeidszaken
Hsu Chieh-kwei
Voorzitter van de Raad voor Atoomenergie
Hu Ching-piao
Voorzitter van de Raad voor Culturele planning en Ontwikkeling
Lin Chung-chih
Voorzitter van de Raad voor Economische planning en Ontwikkeling
Chiang Pin-kung
Voorzitter van de Nationale Jeugdcommissie
Huang Teh-fu
Bestuurder voor Milieuzaken
Tsai Shun-hsiung
Voorzitter Commissie voor Openbare werken
Oh Chin-teh
Voorzitter Commissie voor Overzeese Chinese Aangelegenheden
Chiao Jen-ho
Voorzitter van de Prijsbindingscommissie
Chao Yang-ching
Voorzitter van de Commissie voor Taiwanese Aboriginals
Hua Chia-chih
Voorzitter van de Raad voor Tibetaanse en Mongoolse Zaken
Kao Koong-lian
Voorzitter van de Raad voor Vastelandszaken (China)
Su Chi
Directeur-generaal van het Instituut voor Volksgezondheid
Chan Chi-hsien
Voorzitter van de Nationale Raad voor Wetenschappen
Liu Chao-shiuan

pieel als regering van China blijven beschouwen. In haar ogen was Taiwan slechts een tamelijk onbeduidende provincie van China die zich in de toekomst, als het vasteland niet meer communistisch was, weer bij de rest van het land zou voegen. Wie pleitte voor onafhankelijkheid van het eiland verdween achter de tralies en democratie voor Taiwan was ondenkbaar, omdat het niet eerlijk zou zijn wanneer de bevolking van die ene provincie een parlement en een regering zou kiezen die feitelijk voor heel China was bedoeld. Pas als alle Chinezen weer in staat waren hun stem uit te brengen kon er over politieke vrijheid worden gesproken.

Toen de KMT zich eind jaren tachtig onder druk van de Taiwanese bevolking minder autoritair begon te gedragen, werd de oppositiepartij DPP opgericht. Deze wilde breken met het verleden. Ze vond dat Taiwan een regering verdiende die zich niet in eerste instantie bezig hield met China, maar met het eiland zelf. Taiwan moest een onafhankelijke staat worden met een politiek systeem dat democratisch was en dus niet per definitie werd gedomineerd door politici die uit China waren gekomen.

Omdat de DPP snel populair werd moest de KMT zich wel vernieuwen om zijn leidende positie te kunnen behouden. Ze ging zich meer en meer als Taiwanese partij opstellen. De term 'nieuwe Taiwanees' werd geïntroduceerd die sloeg op alle legale bewoners van het eiland, ongeacht of ze autochtoon waren, of na 1949 vanuit China naar Taiwan waren gevlucht. De KMT adopteerde het idee van de DPP dat Taiwan bestuurd zou moeten worden door 'nieuwe Taiwanezen'. Ze stelde zelfs de autochtone Taiwanees Lee Teng-hui aan als president. Verder kreeg de KMT in de loop van de jaren negentig in navolging van de DPP meer oog voor democratie en mensenrechten. De eventuele onafhankelijkheid van het eiland werd echter nog altijd niet gesteund. Dit was echter nog maar ten dele om ideologische redenen. Veel aanhangers van de KMT sympathiseerden feitelijk met het ideaal van de DPP, maar waren bang dat Peking militair in zou grijpen als het merkte dat het zijn 'afvallige provincie' voorgoed kwijt dreigde te raken. Met deze nieuwe koers won de KMT de verkiezingen van december 1998.

Oppositie kiest nieuwe koers. Hsu Hsin-liang stapt op

Hsu Hsin-liang, oprichter van de Democratische Progressieve Partij (DPP), deelde op 7 mei 1999 mee de partij te zullen verlaten. Voormalig dissident Hsu had tot halverwege de jaren tachtig het grootste deel van zijn tijd in het buitenland en in Taiwanese gevangenissen doorgebracht wegens zijn toen nog verboden strijd voor de onafhankelijkheid van het eiland en de legalisatie van andere politieke partijen dan alleen de uit China afkomstige regeringspartij Kwomintang (KMT).

In 1986 was Hsu erin geslaagd zijn DPP gelegaliseerd te krijgen en niet lang daarna werd ook de eventuele onafhankelijkheid van Taiwan openlijk bespreekbaar. Maar omdat de meerderheid van de Taiwanezen — inclusief veel leden van de DPP — de onafhankelijkheid als een mooi ideaal zagen, maar tevens als een bedreiging voor de stabiliteit en welvaart van het eiland, omdat China een definitieve breuk nooit zou accepteren en mogelijk militair in zou grijpen, werd de koers van de DPP in de loop van de jaren negentig alsmaar gematigder en kwam de onafhankelijkheid steeds lager op de prioriteitenlijst te staan.

Op 5 mei 1999 besloot de partij zelfs de naam 'Republiek China' te accepteren. Tot dan toe was alleen over 'Taiwan' gesproken omdat 'Republiek China' een relikwie zou zijn uit de tijd voor de communistische revolutie van 1949, toen China en Taiwan samen officieel 'Republiek China' heetten en geregeerd werden door de KMT.

De top van de DPP gaf openlijk toe zich gematigder op te stellen om zo meer kans te hebben de presidentsverkiezingen van 2000 te winnen. Het was vanwege deze nieuwe koers dat Hsu Hsin-liang geen reden zag om bij de DPP te blijven.

Gevechten in het parlement afgekeurd

Vrijwel alle Taiwanese kranten veroordeelden op 16 juni 1999 het gebruik van geweld in de

Wetgevende Yuan, het parlement. Het gebeurde regelmatig dat volksvertegenwoordigers elkaar te lijf gingen. De *China Times* schreef dat de veel voorkomende gevechten in het parlement een schande waren en noemde ze 'het verdriet van Taiwans democratie'. Andere Taiwanese bladen schreven dat het wellicht beter was het parlement te ontbinden als er geen verbetering kwam.
Aanleiding voor de commentaren waren gevechten die op 15 juni hadden plaatsgevonden en waarbij een aantal kamerleden licht gewond was geraakt. Er was met schoenen en boeken gegooid en de onafhankelijke parlementariër Lo Fu-chu had collegae met een aluminium buis geslagen nadat de oppositie de hele dag gepoogd had de goedkeuring van een aantal wetsontwerpen van de regeringspartij Kwomintang (KMT) te voorkomen. Het ging om de regelgeving op het gebied van kansspelen, landbouw en visserij.
Het gebruik van geweld in het parlement was eind jaren tachtig begonnen. De oppositie vond toen dat de KMT zich autoritair opstelde en meende dat haar stem niet gehoord werd, tenzij ze de aandacht van de media naar zich toe trok door zich extreem te gedragen.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Stagnatie van economische groei

De Taiwanese economie groeide in 1998 met ruim 5 procent, hetgeen meer was dan elders in Oost- en Zuidoost-Azië, maar minder dan de 6,77 procent groei die Taiwan in 1997 had gekend. De terugval werd geweten aan de financiële en economische crisis in de regio en de daarmee samenhangende tegenvallende exportcijfers.

Werkloosheid ongekend hoog

In april 1999 was 2,69 procent van de beroepsbevolking werkloos, een voor Taiwan ongekend hoog aantal. De meeste werklozen waren afkomstig uit bedrijven die in 1998 en 1999 failliet waren gegaan of wegens tegenvallende resultaten personeel hadden moeten ontslaan.
Door het vooruitzicht dat Taiwan staatsbedrijven wilde gaan privatiseren en zijn markt verder wilde openen voor zowel binnen- als buitenlandse ondernemingen, was de vrees ontstaan dat de werkeloosheid nog verder toe zou nemen.
Op 1 mei 1999, de Dag van de Arbeid, demonstreerden daarom 15.000 werknemers op diverse plaatsen op het eiland, omdat ze vonden dat de overheid zich meer in moest spannen om bestaande arbeidsplaatsen te behouden en nieuwe te creëren.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Vergroting staatsbudget voor ontwikkeling infrastructuur

Op 20 augustus 1998 stelde het kabinet voor de staatbegroting voor het fiscale seizoen 1998/99 te vergroten met 193,7 miljard Taiwanese dollar (ca. 12,8 miljard gulden). Het parlement ging hier later mee akkoord. Het geld was bestemd om openbare infrastructurele projecten versneld te realiseren. Het totale budget voor infrastructurele ontwikkeling kwam daarmee 17,6 procent hoger uit dan aanvankelijk geraamd. De vergroting van het budget werd nodig geacht om de stagnerende economie een impuls te geven.

Hulp voor noodlijdende bedrijven

Het kabinet stelde op 24 december 1998 120 miljard Taiwanese dollar (ca. 7,9 miljard gulden) aan gunstige kredieten beschikbaar voor noodlijdende bedrijven. Het geld kon alleen geleend worden door bedrijven die bereid waren het te investeren in nieuwe machines en andere productiemiddelen.
In november had de overheid de banken al opgeroepen om noodlijdende bedrijven de ruimte te geven hun lopende kredieten tot zes maanden te laat af te betalen om ze zo meer kansen te geven te overleven.

Investeringen in China lopen terug

In 1998 had Taiwan 5,9 procent minder in China geïnvesteerd dan in het jaar daarvoor. De Taiwanese Investeringscommissie maakte dit op 29 januari 1999 bekend. De investeringsbereidheid was volgens de commissie afgenomen door de vele overstromingen in China, tegenvallende winsten en de grootschalige Chinese jacht op belastingontduikers.

De Investeringscommissie zei in 1998 641 investeringprojecten te hebben goedgekeurd ter waarde van ca. 3,2 miljard gulden. Er was het meest geïnvesteerd in de Zuid-Chinese provincies Guangdong, Jiangsu en Fujian, met name in de chemische industrie, detailhandel, groothandels voor de detailhandel en de elektronica-, textiel- en metaalindustrie.

Het Taiwanese bedrijfsleven meende dat het veel meer geld in China zou kunnen verdienen dan het feitelijk deed als Taipei zijn voorzichtige investeringspolitiek zou wijzigen. Tot eind jaren tachtig was het überhaupt verboden geweest in China te investeren. Toen Taiwan democratischer werd was hier verandering in gekomen, maar er bleven restricties bestaan. Taiwan mocht economisch niet te afhankelijk te worden van China, zo meende Taipei, omdat Peking die positie zou kunnen misbruiken om zijn 'afvallige provincie' onder druk te zetten.

In september 1998 hadden Taiwanese zakenmensen gedemonstreerd voor een versoepeling van de regelgeving. Ze meenden dat de concurrentiepositie van het Taiwanese bedrijfsleven in China erdoor werd geschaad. Premier Vincent Siew gaf echter te kennen dat er geen enkele beleidsverandering te verwachten viel. Dit betekende dat Taipei ook in 1999 directe investeringen in China verbood. Alleen investeringen via het buitenland, meestal Hongkong, werden getolereerd. Voor deze indirecte investeringen golden echter ook restricties. Zo bestond er een strakke regelgeving voor de hightechsector en voor projecten met een waarde van meer dan 107 miljoen gulden.
Ondanks de restricties hadden sinds eind jaren tachtig reeds 30.000 Taiwanese bedrijven ca. 81 miljard gulden in China geïnvesteerd en was Taiwan een van de belangrijkste investeerders in China geworden.

NATUUR EN MILIEU

Verzet tegen bouw kerncentrale

Meer dan 3.000 mensen demonstreerden op 28 maart 1999 in de straten van Taipei tegen de bouw van Taiwans vierde kerncentrale. Ze zagen het gebruik van kernenergie als een bedreiging voor de volksgezondheid en het milieu. De Raad voor Atoomenergie, die de vergunning voor de aanleg van de centrale had afgegeven, zei echter dat er twee jaar lang studie was gedaan naar de veiligheid van de centrale en dat er geen enkele reden voor bezorgdheid was.
De centrale ging 10,2 miljard gulden kosten en zou in 2005 in gebruik gaan.

CULTUUR EN WETENSCHAP

Chinese minister van Wetenschap in Taipei

Op 14 juli 1998 arriveerde de Chinese minister van Wetenschap en Technologie Zhu Lilan in Taiwan. 'Ik ben erg verheugd dit dierbare eiland van ons vaderland te bezoeken', zei ze, nadrukkelijk refererend aan het feit dat Taiwan door Peking als Chinees grondgebied werd beschouwd.
Sinds de breuk met China in 1949 was Taiwan wel vaker door vooraanstaande Chinezen bezocht, maar nooit door kabinetsleden. Of Zhu's bezoek de geschiedenis in mocht gaan als het eerste ministeriële bezoek bleef echter onduidelijk, want ze was gekomen als hoogleraar van de Universiteit van Peking en niet in de functie van minister. Ze ontmoette dan ook geen Taiwanese politici. Zhu nam deel aan een seminar over de wetenschappelijke en technologische samenwerking tussen China en Taiwan waarnaar beide partijen sinds 1993 streefden. Ook bezocht ze wetenschappelijke instituten en ontmoette mensen uit de elektronica-industrie.

MILITAIRE ZAKEN

Minder omvangrijke militaire oefeningen

De militaire zomeroefeningen genaamd Operatie Han Kuang of 'Chinese Glorie', waaraan jaarlijks tienduizenden Taiwanese manschappen deelnamen, werden volgens een besluit van het ministerie van Defensie op 13 april 1999 aanzienlijk verkleind. De oefeningen waren bedoeld om altijd klaar te zijn voor een eventuele invasie uit China.

Voorafgaand aan het besluit hadden China en de Verenigde Staten veel discussie gevoerd over Taiwan. De VS hadden China ervan beschuldigd aan de Straat van Taiwan 600 kruisraketten gestationeerd te hebben en omgekeerd was China kwaad omdat Washington Taiwan mogelijk op wilde nemen in zijn *Theatre Missile Defence*, een militair programma dat democratische landen moest beschermen tegen eventuele communistische aanvallen. Peking had dit laatste ervaren als een belediging en een aantasting van de soevereiniteit van China, omdat het meende dat Taiwan daar nog altijd deel van uitmaakte.
Analisten namen aan dat Taipei voor minder massale militaire trainingen had gekozen om een positief gebaar naar China te maken en de onderlinge spanningen te verkleinen.

BUITENLANDSE ZAKEN

VS blijven Taiwan steunen

De Amerikaanse Senaat keurde op 10 juli 1998 een voorstel goed om door te gaan Taiwan moreel te steunen, ondanks het feit dat de Verenigde Staten sinds 1979 geen diplomatieke betrekkingen meer met het eiland onderhielden. Taiwan, een Chinese provincie die het communistische bewind in Peking nooit had erkend, kon er volgens de Senaat vanuit gaan dat de vriendschap met de VS zou blijven voortbestaan en Washington er bij Peking op aan zou blijven dringen geen geweld te gebruiken tegen zijn 'afvallige provincie'. Officiële betrekkingen met Taipei waren niet mogelijk, omdat Peking dat nooit zou accepteren. China was te belangrijk voor de VS en een diplomatieke breuk met Peking werd niet wenselijk geacht.

Enkele weken eerder had de Amerikaanse president Clinton in de Chinese stad Shanghai gezegd dat Taiwan wat hem betrof deel uitmaakte van China en de VS zich nooit hard zouden maken voor de formele onafhankelijkheid van het eiland of het lidmaatschap van Taiwan van organisaties waarvoor de status van soevereine staat is vereist, zoals de Verenigde Naties.

Financiële hulp voor bondgenoten

Op 27 januari 1999 knoopte Macedonië diplomatieke betrekkingen met Taiwan aan nadat Taipei had aangeboden de economie van de Balkanstaat te helpen ontwikkelen.
Peking was woedend over het besluit van Skopje en sloot zijn ambassade daar.
Volgens China misbruikte Taipei de chaos op de Balkan om zijn invloedsfeer ten koste van China uit te breiden. De nieuwe banden met Macedonië en de sluiting van de Chinese ambassade in Skopje golden voor Taipei echter als een grote zege.

Vrijwel alle landen van de wereld erkenden communistisch China, hetgeen impliceerde dat ze met Taiwan — volgens Peking een afvallige Chinese provincie — geen diplomatieke betrekkingen konden onderhouden. In 1999 onderhielden slechts 28 staten officiële betrekkingen met Taipei, voornamelijk kleine landen in Latijns-Amerika en Afrika, die ofwel fel anticommunistisch waren, ofwel hoopten dat Taiwan de erkenning zou belonen met royale ontwikkelingshulp. Deze hoop was niet ongegrond. In het seizoen 1998/99 trok Taipei 7 miljard Taiwanese dollar (ca. 460 miljoen gulden) uit om de economieën van zijn bondgenoten te helpen opbouwen. Op 7 juni 1999 maakte president Lee Teng-hui bekend dat Macedonië ca. 641 miljoen gulden zou krijgen. De Balkanstaat was overspoeld met Kosovaarse vluchtelingen uit buurland Joegoslavië en had dringend financiële hulp nodig, aldus Lee.
De oppositie in Taipei reageerde op dit laatste overigens niet onverdeeld positief. Het onderwerp was niet in het parlement besproken en zelfs de minister van Buitenlandse zaken Jason Hu zei dat hij er nooit iets over gehoord had tot Lee het publiekelijk bekend maakte. Lee leek het besluit op eigen houtje te hebben genomen. De oppositie vond het toegekende bedrag veel te hoog en beschuldigde Lee van ondemocratisch gedrag.

RELATIE MET CHINA

Poging tot hervatting Chinees-Taiwanese besprekingen

In oktober 1998 bracht een semi-officiële Taiwanese delegatie een bezoek aan China om te onderzoeken of Peking bereid was weer met Taipei te communiceren. Na enkele jaren moeizame pogingen ondernomen te hebben om de onderlinge betrekkingen te verbeteren, had Peking sinds 1995 geweigerd nog met Taiwan te praten omdat president Lee Teng-hui in dat jaar een bezoek aan de Verenigde Staten had gebracht. Peking verdacht hem ervan daar gepleit te hebben voor diplomatieke erkenning en dus voor de onafhankelijkheid van Taiwan. China beschouwde Taiwan als een provincie die sinds de communistische revolutie van 1949 tegen het centrale gezag van Peking had gerebelleerd en die vroeg of laat weer ingelijfd moest worden. Een officiële onafhankelijkheidsverklaring was daarom volstrekt onacceptabel, evenals de formele erkenning van de staat Taiwan door landen die diplomatieke betrekkingen met Peking onderhielden.

Taiwan

In 1996 waren de betrekkingen nog verder verslechterd omdat Taiwan in dat jaar voor het eerst in de geschiedenis vrije presidentsverkiezingen had gehouden, iets wat door China als een nieuwe stap richting formele onafhankelijkheid werd gezien.
Des te verrassender was het dat de dialoog in het najaar van 1998 weer werd opgevat. 'Het bezoek heeft het voor beide partijen mogelijk gemaakt weer te communiceren', zei Koo Chen-fu toen hij op 19 oktober terugkeerde naar Taipei. Koo was voorzitter van de *Straits Exchange Foundation* (SEF), een organisatie die namens de Taiwanese overheid besprekingen met China voerde.

Koo Chen-fu sprak onder andere met de Chinese president Jiang Zemin. Hij vertelde hem dat Taiwan pas met China herenigd wilde worden als alle Chinese provincies volledige democratie kenden, de vrije marketeconomie was ingevoerd en Peking meer respect voor de mensenrechten toonde. Volgens hem kon China zonder democratie nooit een stabiele samenleving en een gezonde economie ontwikkelen en was het voor de Taiwanezen dus niet aantrekkelijk zich weer bij hun oude vaderland te voegen.
Erg diepgaand werd er niet gesproken over de eventuele hereniging van Taiwan en China, maar het feit dat er überhaupt weer gecommuniceerd werd was in de ogen van veel analisten al baanbrekend genoeg. Er werd een overeenkomst getekend waarin stond dat de twee elkaar in de nabije toekomst opnieuw wilden ontmoeten. Over de datum en de agendapunten konden ze het echter nog niet eens worden, omdat Taiwan het tijdens die ontmoeting vooral over praktische zaken wilde hebben, zoals verdergaande samenwerking op het gebied van wetenschap, technologie en economie, terwijl Peking liever alleen de hereniging zelf wilde bespreken.

De Chinese reactie op Koo's democratiseringseis werd op 28 december toegelicht in de *China Daily*, een Engelstalige spreekbuis van de Chinese communisten. Tang Shubei, een van de Chinese onderhandelaars met Taiwan, schreef dat de eis van Taipei niet oprecht was, maar alleen bedoeld om de hereniging te vertragen. Peking zou volgens hem altijd voorstander blijven van het model 'een land - twee systemen'. Dit hield in dat sommige delen van China communistisch zouden blijven en geen democratie mochten ontwikkelen, terwijl gebieden als Hongkong — en in de toekomst eventueel ook Taiwan — het recht kregen zich binnen China autonoom te ontwikkelen en er een eigen politiek, economisch en sociaal systeem op na te houden. Taiwan zou daarnaast zelfs zijn eigen leger mogen houden. 'De mate van autonomie zal nog groter zijn dan die van Hongkong', aldus regeringswoordvoerder Tang Guoqiang.

Na het bezoek werden op Taiwan diverse onderzoeken naar de mening van de bevolking gedaan. Uit een op 12 december 1998 gepubliceerd Amerikaans-Taiwanese enquête bleek dat 26,8 procent van de Taiwanese bevolking het eiland zonder meer onafhankelijk van China wilde zien. Bijna 53 procent was hier echter tegen en de rest wist het niet. Het merendeel van die 53 procent wilde overigens niet door Peking geregeerd worden en was ook niet zozeer om ideologische redenen tegen onafhankelijkheid, maar vooral uit angst voor eventueel Chinees ingrijpen. Het officiële beleid van Peking schreef voor dat Taiwan niet met geweld mocht worden ingenomen, tenzij het zichzelf eenzijdig onafhankelijk verklaarde.

Betrekkingen weer verkoeld

Enkele maanden na de doorbraak van oktober 1998 bleek hoe fragiel de Chinees-Taiwanese betrekkingen nog waren. Hoewel de Verenigde Staten Taiwan niet als soevereine staat erkenden, boden ze het eiland in 1999 wel openlijk morele steun en werd er ook over militaire hulp gesproken, tot ergernis van China. Het humeur van Peking verslechterde nog verder toen president Lee van Taiwan eind mei een boek publiceerde waarin hij pleitte voor de opdeling van China. Hij schreef dat de diverse regio's binnen dat land zowel cultureel als qua ontwikkelingsniveau zo ver uit elkaar lagen, dat Peking het idee van één groot China beter los kon laten. Lee pleitte voor de vorming van zeven volstrekt autonome regio's: Tibet, Xinjiang, Binnen-Mongolië, Noordoost-China, Zuid-China, Noord-China en Taiwan.
De *China Daily* beschuldigde hem er vervolgens van feitelijk te streven naar het uiteenvallen van China, waardoor de formele onafhankelijkheid van Taiwan geen problemen meer op zou leveren.
Ondanks de toegenomen spanningen besloten China en Taiwan op 28 juni 1999 dat Wang Daohan van de Chinese *Association for Relations Across the Taiwan Strait* (ARATS), een organisatie die namens Peking onderhandelingen met Taiwan voerde, in het najaar een bezoek aan het eiland zou brengen en daar zou spreken met Koo Chen-fu van de Taiwanese *Straits Exchange Foundation* SEF. Een exacte datum werd nog altijd niet vastgesteld.

Taiwan maakt eind aan status als 'Afvallige provincie'

Eind juni 1999 maakte Taiwan plotseling bekend zichzelf in het vervolg niet langer als provincie van het ene China te beschouwen, maar als natie. De claim dat de regering in Taipei feitelijk de enige legale regering was van 'het door communistische guerrilla's bezette China', had Taiwan al eerder laten varen. Taipei hoopte met zijn nieuwe koers op voet van gelijkheid met Peking te komen en niet langer door de Communistische partij te worden behandeld als een ondeugend schooljongetje dat in het gareel gebracht moest worden. De nieuwe koers maakte weliswaar een einde aan de status van 'afvallige provincie', die het eiland zowel volgens Peking als Taipei de afgelopen vijftig jaar had gehad, maar toch ging het de facto reeds lang onafhankelijke Taiwan er nog altijd niet toe over zichzelf officieel onafhankelijk te verklaren.
Peking reageerde woedend op het nieuwe Taiwanese beleid en zei dat de geplande besprekingen in de herfst wellicht zouden worden afgelast.

(Vorige berichten pag. 445/1 - 1998)

Botswana

BOTSWANA

BINNENLAND

Ministerswisselingen

Op 8 september 1997 werden Robert Sebego en Margaret Nasha door president Masire benoemd tot nieuwe ministers van Landbouw respectievelijk Lokaal bestuur, land en huisvesting. Beiden waren al vice-minister op hun departement. Sebego volgde Roy Blackbeard op, die in de pers kritiek had gekregen op zijn optreden bij een recente uitbarsting van longziekte onder runderen, waardoor 30.000 dieren moesten worden gedood. Nasha zou op 1 april 1998 haar post

verruilen voor het ministerschap van Minerale rijkdommen en water.

Kiesrecht verlaagd tot achttien jaar

In een referendum op 6 oktober 1997 keurden de kiezers de verlaging goed van de kiesgerechtigde leeftijd tot achttien jaar. Ook stemden zijn in met de toekenning van stemrecht aan in het buitenland wonende burgers en de vorming van een onafhankelijke kiescommissie.

President Masire opgevolgd door Festus Mogae

Op 31 maart 1998 trad Ketumile Masire voortijdig af als president van Botswana. Hij werd opgevolgd door vice-president en minister van Financiën Festus Mogae (58), die het ambt zou waarnemen tot de volgende verkiezingen in 1999. Tijdens het bewind van Masire ontwikkelde Botswana, dat afhankelijk was van buitenlandse hulp, zich dankzij de exploitatie van de diamantrijkdommen van het land tot een zekere welvaart. Masire liet zijn aftreden samenvallen met het bezoek van de Amerikaanse president Clinton aan Botswana. Clinton prees Masire voor zijn ijveren voor democratie en voor zijn maatregelen om de wildparken en het milieu in zijn land te beschermen.

Nieuw kabinet gevormd

Op 1 april 1998, een dag na zijn benoeming tot president, stelde Festus Mogae zijn kabinet samen. De meest opvallende benoeming was die van luitenant-generaal Seretse Khama Ian Khama tot minister van Presidentiële zaken en Openbaar bestuur. Khama, de zoon van Botswana's eerste president Sir Seretse Khama, was de commandant van het leger, de Botswana Defence Force (BDF). Als Mogaes rechterhand kreeg Khama een belangrijke invloed op het militaire beleid van Botswana en werd hij verantwoordelijk voor de BDF, de politie, de inlichtingendienst, de omroep en informatieverschaffing. Veel ministers uit het vorige kabinet keerden terug, zij het vaak op een andere post.

Khama benoemd tot vice-president

Op 4 april 1998 werd luitenant-generaal Seretse Khama Ian Khama door president Mogae benoemd tot vice-president. Drie dagen eerder was Ian Khama al opgenomen in het toen gevormde nieuwe kabinet. De regeringspartij BDP, de Botswana Democratic Party, accepteerde die benoeming unaniem, maar in het parlement stemden 10 van de 41 stemgerechtigde leden tegen, terwijl één parlementslid zich van stemming onthield. Khama's belangrijkste taak zou de stroomlijning zijn van het inefficiënte overheidsapparaat inclusief de aanpak van de financiële dienstverlening en de uitvoering van privatiseringsplannen. Zowel president Mogae als zijn voorganger Masire hadden de traagheid van overheidsinstellingen bekritiseerd.

Met het uiteenvallen van de oppositiepartij Botswana National Front (BNF) en de oprichting, door voormalige BNF-leden, van een nieuwe partij, de Botswana Congress Party (BCP) onder leiding van Michael Dingake, was de BCP de grootste oppositiepartij in het parlement geworden.

Samenstelling regering (4 april 1998)

President en regeringsleider
Festus Mogae
Vice-president, tevens minister voor Presidentiële zaken en Openbaar bestuur
Seretse Khama Ian Khama

Ministers

Arbeid en Binnenlandse zaken
Bahiti Temane
Buitenlandse zaken
Mompati Merafhe
Financiën en Ontwikkelingsplanning
Ponatshego Kedikilwe
Gezondheid
Chapson Butale
Handel en Industrie
George Kgoroba
Landbouw
Robert Sebego
Lokaal bestuur, Land en Huisvesting
Daniel Kwelagobe
Minerale rijkdommen en Water
Margaret Nasha
Onderwijs
Gaositwe Chiepe

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Noodzaak van economische diversiteit

In zijn rapportage over de economie van Botswana toonde het Internationaal Monetair Fonds (IMF) zich op 10 april 1998 bezorgd over de afhankelijkheid van het land van de diamantwinning. Het IMF drong aan op meer economische diversiteit ten behoeve van het scheppen van werkgelegenheid en een vermindering van de inkomensongelijkheid. Daarnaast zou de regering niet te veel overheidsgeld moeten investeren in ontwikkelingsprojecten om een oververhitting van de economie te voorkomen.

Op 9 november erkende ook president Mogae de noodzaak van grotere economische diversiteit. Door het inzakken van de markt was de diamantexport die in 1997 nog 1.180 miljoen dollar had opgebracht, in de eerste helft van 1998 met elf procent gedaald.

Begrotingsoverschot slaat om in tekort

In 1997 was de munt van Botswana in waarde gedaald ten opzichte van harde munten als de dollar. De overheidsinkomsten uit de export van mineralen waren daardoor gestegen. Daarnaast hadden sommige ministeries hun budget niet opgemaakt. Als gevolg hiervan steeg het verwachte begrotingsoverschot over 1996/1997 tot ruim 1.300 miljoen pula (338 miljoen dollar), zo berichtte de *Bank of Botswana* op 27 april 1998.

Op 8 februari 1999 moest minister van Financiën Ponatshego Kedikilwe melden, dat hij voor 1998/1999 een tekort verwachtte van 1.500 miljoen pula (op dat moment 329 miljoen dollar). De oorzaak lag in een afnemende diamantexport en in een daling van de nikkel- en koperprijzen. Het tekort kon gefinancierd worden uit de overheidsreserve van achttien miljard pula. Vanwege het verwachte tekort zouden de ambtenaren dit jaar geen loonsverhoging krijgen, terwijl de gratificaties van buitenlandse deskundigen in Botswana voortaan belast zouden worden. Voor 1999/2000 verwachtte Kedikilwe weer een overschot van 400 miljoen pula.

Afschaffing deviezencontroles

Ondanks een stabiele economie met een stevige deviezenreserve en een gezond banksysteem kende Botswana een grote werkloosheid. Op 8 februari 1999 maakte minister van Financiën Kedikilwe bekend dat hij de nog resterende deviezencontroles had afgeschaft om buitenlandse investeerders te trekken en zo de diversiteit van de economie te vergroten en meer werkgelegenheid te scheppen. Mede in dat kader besloot de regering onderwijs en scholing te stimuleren.

Botswana

Om binnenlandse investeringen te bevorderen werd de omzetbelasting voor bepaalde industrietakken verlaagd en hoefde er minder belasting betaald te worden op inkomsten uit spaarrekeningen en obligaties.

President belooft economische vooruitgang

In een toespraak op 30 september 1998 ter gelegenheid van de onafhankelijkheid van Botswana beloofde president Mogae dat de regering het *Vision 2016* programma zou uitvoeren. De naam van dit programma verwijst naar het jaar, waarin het land 50 jaar onafhankelijk zal zijn. Het inkomen per hoofd van de bevolking zou dan tot 8.500 dollar per jaar gestegen moeten zijn, bij een economische groei van negen procent per jaar. Verder zou elk kind twaalf jaar gratis onderwijs moeten krijgen. Het aandeel van de industrie in het bbp zou moeten toenemen van de huidige 5 procent tot 30 procent in 2016.

GEZONDHEID EN ZORG

Toelage voor aidspatiënten

In zijn toespraak op onafhankelijkheidsdag, 30 september 1998, kondigde president Mogae een maandelijkse toelage van 90 pula (20 dollar) aan voor aidspatiënten. De zwangere vrouwen onder hen zouden het middel AZT krijgen en alternatieven voor borstvoeding.
In 2000 zou naar verwachting achttien procent van de bevolking seropositief zijn, terwijl de kosten voor aidsbestrijding in 2004 zouden zijn opgelopen tot vijf procent van de totale loonsom.

BUITENLANDSE ZAKEN

Asiel voor Caprivi-separatisten

In de Caprivistrip, de smalle strook Namibië die reikt tot aan de Zambezirivier en Botswana scheidt van Angola, ontstond in 1997 een afscheidingsbeweging. In 1998 vluchtten vanwege de spanning in het gebied 2.100 Namibiërs naar Botswana, waaronder ook enkele leiders van de separatisten. In overleg met de VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR ging Botswana niet in op het verzoek van Namibië tot uitlevering.
Op 11 januari 1999 besloot de UNHCR het kantoor dat het in Botswana had te heropenen nu de spanning in Caprivi steeg en meer vluchtelingen de grens overkwamen. In februari kregen eerst vijftien Namibiërs asiel, op 12 mei meer dan duizend. Op grond van het Vluchtelingenverdrag van de Verenigde Naties en andere regionale verdragen kon Botswana geen vluchtelingen terugsturen tegen hun wil, verklaarde president Mogae. Overigens bleef Botswana met de regering van Namibië samenwerken in een poging de vluchtelingen te overtuigen vrijwillig terug te keren.

Interventie in Lesotho

Op 22 september 1998 intervenieerde Botswana samen met Zuid-Afrika gewapenderhand in Lesotho om een muiterij van het leger tegen de regering te onderdrukken. Aan de actie namen 320 soldaten uit Botswana deel. Nadat er uitzicht was op oplossing van het conflict trokken de laatste troepen uit Botswana en Zuid-Afrika zich op 15 mei 1999 terug uit Lesotho.

Miss Universe

Op 26 mei 1999 werd Miss Botswana Mpule Kwegalobe (19) uitverkoren tot Miss Universe. Ze viel op doordat ze geen kwaad zag in een zwangere schoonheidskoningin. Haar beroepsperspectief was elektronica-ingenieur en later wellicht het presidentschap van Botswana. Aids en onderwijs en met name kinderen stonden op haar prioriteitenlijstje voor het komend jaar en ze hoopte dat haar overwinning buitenlandse investeringen zou aantrekken.

(Vorige berichten pag. 650/3 e.v. - 1997)

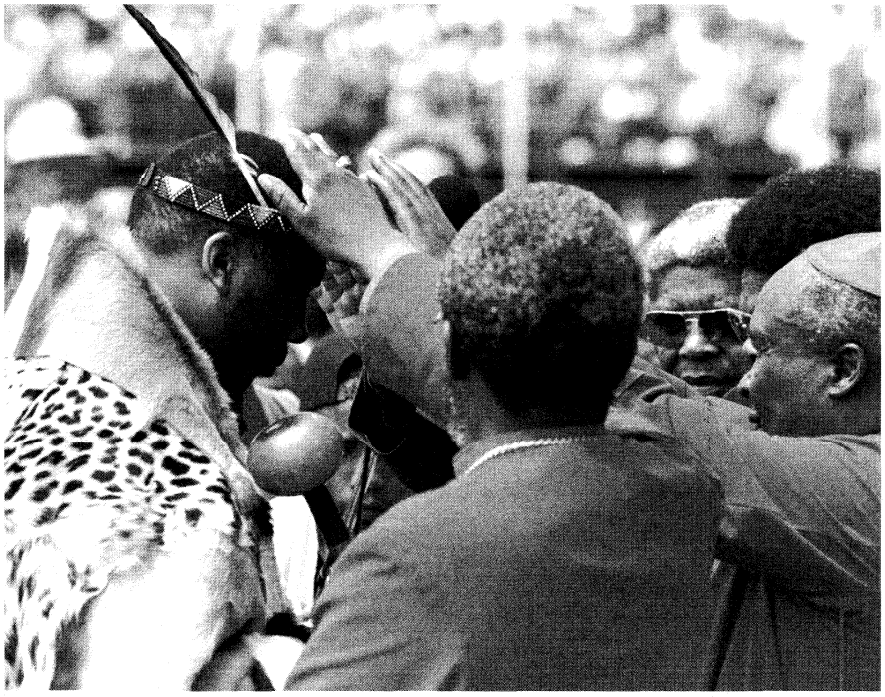
Lesotho

LESOTHO

BINNENLAND

Kroning Letsie III

Op 31 oktober 1997 woonden 20.000 enthousiaste inwoners van Lesotho samen met president Mandela van Zuid-Afrika en de Britse kroonprins Charles de kroning bij van koning Letsie III van Lesotho. Letsie volgde zijn vader Moshoeshoe II op die in januari 1996 omkwam bij een auto-ongeluk. Hij was zijn vader al eerder opgevolgd, toen deze in 1990 door het leger tot aftreden was gedwongen, maar bij Moshoesoes terugkeer had Letsie de troon weer afgestaan.

Op 31 oktober 1997 werd Letsie III van Lesotho in Maseru op traditionele wijze tot koning gekroond. Hij volgde zijn vader Moshoeshoe II op die in 1996 bij een auto-ongeluk om het leven kwam. Na zijn kroning werd hij gezegend door enkele rooms-katholieke bisschoppen. *(foto ANP)*

Onrust na monsterzege regeringspartij bij parlementsverkiezingen

Bij de parlementsverkiezingen op 23 mei 1998 behaalde de regeringspartij LCD, het Lesotho Congress for Democracy, 79 van de 80 zetels. Deze overweldigende meerderheid was mogelijk door het in Lesotho geldende districtenstelsel naar Brits model. De verkiezingen waren vreedzaam verlopen maar de oppositiepartijen, met name de Basotho National Party (BNP) en de Basotholand Congress Party (BCP), vonden de uitslag geen weerspiegeling van de werkelijke krachtsverhoudingen. Zij deden een beroep op koning Letsie III de verkiezingen ongeldig te verklaren, maar deze was niet bevoegd zich hiermee in te laten. Duizenden aanhangers van de oppositie blokkeerden op 26 mei de straten van de hoofdstad Maseru. Desondanks werd de nieuwe leider van het LCD, Pakalitha Mosisili, tot premier benoemd en op 12 juni had hij zijn ministersploeg compleet.

De oppositiepartijen weigerden zich bij de situatie neer te leggen en vroegen nu het Hooggerechtshof om de verkiezingen ongeldig te verklaren. Op 4 en 5 augustus verzamelden hun aanhangers zich bij het paleis van de koning om hem te vragen in te grijpen. De koning vroeg advies aan de geestelijkheid van Lesotho en aan de leiders van Zuid-Afrika, Botswana en Zimbabwe. Premier Mosisili sprak vanuit het parlement over de radio zijn volk toe om het tot rust te manen, maar tijdens zijn toespraak verzamelden duizenden tegenstanders zich rond het parlementsgebouw en het kabinet moest door politie en leger ontzet worden.

Interventie door Zuid-Afrika en Botswana

Op 11 september 1998 werd de opperbevelhebber van het leger, luitenant-generaal Makhula Mosakeng, door een groep jonge officieren die met de oppositie sympathiseerde, gedwongen ontslag te nemen. Dertig hoge officieren werden gevangen genomen. Aanleiding voor de muiterij was het ontslag van een kolonel die begrip had getoond voor de demonstraties van de oppositie, die de uitslag van de parlementsverkiezingen van 23 mei bleef betwisten en al zes weken postte bij het koninklijk paleis. Bij diverse acties waren intussen vijf mensen doodgeschoten.

Verkiezingsexperts uit Zuid-Afrika, Botswana en Zimbabwe herhaalden op 18 september in hun rapport over de verkiezingen de aanbeveling van een waarnemer van de Verenigde Naties. Deze stelde in mei 1998 vast dat Lesotho meer gediend was met een systeem van evenredige vertegenwoordiging dan met het 'Britse' districtenstelsel. Premier Mosisili vond het rapport vaag en hield vast aan de verkiezingsuitslag. Wel gaf hij toe dat de regering de greep op een deel van het leger had verloren.

Op 22 september vielen troepen uit Zuid-Afrika en Botswana, optredend namens de regionale samenwerkingsorganisatie SADC (Southern African Development Community) Lesotho binnen. Dit gebeurde op verzoek van premier Mosisili. De tegenstand van de muitende troepen was groter dan verwacht en het optreden van de interventietroepen lokte veel kritiek uit, niet alleen in Lesotho, maar ook in Zuid-Afrika en de rest van de wereld. De operatie kostte bijna 70 doden, waaronder negen Zuid-Afrikaanse soldaten. In het zakencentrum van Maseru en omliggende districten leidde de interventie tot plundering en brandstichting door woedende betogers. De schade bedroeg meer dan twee miljard dollar. Honderden mensen vluchtten naar Zuid-Afrika. Uiteindelijk waren er 3.500 SADC-troepen nodig om de 2.500 soldaten van Lesotho weer in het gareel te krijgen. Op 28 september had het merendeel van de muiters zijn wapens overgedragen.

Samenstelling regering (12 juni 1998)

Constitutioneel vorst
Koning Letsie III

Premier, tevens minister van Defensie
Pakalitha Mosisili
Vice-premier, tevens minister van Landbouw, Coöperaties en Landontginning
Kelebone Albert Maope

Ministers
Buitenlandse zaken
Motsoahae Thomas Thabane
Communicatie
Qnyane Mphafi
Defensie
Pakalitha Mosisili
Financiën en Ontwikkelingsplanning
Leketekete Victor Ketso
Gezondheid en Welzijn
Vova Bulane
Handel en Industrie
Mpho Meli Malie
Justitie, Mensenrechten, Grondwetszaken en Wetgeving
Sephiri Enoch Motanyane
Lokaal bestuur en Binnenlandse zaken
Mopshatla Mabitle
Milieu, Vrouwen en Jongeren
Qmamoshebi Kabi
Natuurlijke hulpbronnen
Monyane Moleleki
Onderwijs
Lesao Archibald Lehohla
Openbare werken
Mohaila Mohale
Overheidsdiensten
Ntsu Mokhekle
Toerisme, Sport en Cultuur
Pashu Mochesane
Transport en Wegenbouw
Shakhane Mokhehle
Werkgelegenheid en Arbeid
Nots'i Victor Molopo

Compromis tussen regering en oppositie

Aanvankelijk wilde de regering van Lesotho van geen concessies aan de oppositie weten. Onder druk van Zuid-Afrika en van demonstraties van de oppositie die een regering van nationale eenheid eiste, bereikten de leiders van regering en oppositie echter op 3 oktober een akkoord over nieuwe verkiezingen binnen vijftien tot achttien maanden. Terwijl de partijen nog onderhandelden over wie het land tot die tijd zouden moeten besturen, werden op 11 oktober op een massabijeenkomst van het regerende LCD, waar premier Mosisili uitleg zou geven, vier gewapende jongemannen aangevallen door de menigte. Drie van hen werden gedood.

Op 28 oktober werden de partijen het eens over de vorming van een Tussentijds Politiek Gezag (Interim Political Authority, IPA), waarin alle twaalf partijen twee zetels kregen. Dit orgaan kreeg de taak vrije en eerlijke verkiezingen voor te bereiden, die achttien maanden later zouden plaatsvinden. Voor Zuid-Afrika en Botswana was het akkoord reden om te beginnen met de terugtrekking van hun troepen op 30 oktober.

Waarnemers vreesden nog wel dat het overlijden op 18 november van oppositieleider Evaristus Sekhonyana het akkoord in gevaar kon brengen, omdat er geen opvolger was met een vergelijkbaar charisma.

Nieuwe verkiezingen in 2000

Op 12 mei 1999 maakte de IPA bekend, dat Lesotho op 8 april 2000 nieuwe verkiezingen zou houden, vooropgesteld dat de partijen overeenstemming zouden bereiken over het kiesstelsel en de financiering. Op

Lesotho

15 mei verlieten de laatste interventietroepen het land.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Daling bnp

Op 26 maart 1999 maakte minister van Financiën Leketekete Ketso bekend dat het bnp van Lesotho in 1998 met ongeveer tien procent was gedaald. Dat was voornamelijk te wijten aan de vernielingen die waren aangericht tijdens de onlusten na de verkiezingen in mei 1998 en tijdens de militaire interventie door Zuid-Afrika en Botswana. Volgens Ketso waren er 3.000 arbeidsplaatsen verdwenen en hij verwachtte een sterke afname van de buitenlandse investeringen. Door de crisis in de Zuid-Afrikaanse goudmijnbouw daalde het aantal mijnwerkers uit Lesotho dat daar werkte, een belangrijke bron van inkomsten voor Lesotho dat, afgezien van water, weinig natuurlijke hulpbronnen heeft. Een lichtpuntje was de verwachte toename met veertien procent van de ontvangsten uit de Zuidelijk Afrikaanse Douane Unie (SACU), waartoe Swaziland, Zuid-Afrika en Namibië behoren. Door de onlusten zouden de belastinginkomsten echter met vier procent dalen. Een salarisverhoging voor de ambtenaren was dan ook niet te verwachten, aldus Ketso.

OVERLEDEN

Evaristus Sekhonyana

Op 18 november 1998 overleed in een ziekenhuis in Bloemfontein, Zuid-Afrika, Evaristus Sekhonyana aan kanker. Hij was de charismatische leider van de Basotho National Party (BNP) die hij met ijzeren hand regeerde. Door velen binnen en buiten zijn partij werd de in 1937 geboren Sekhonyana gezien als de man die Lesotho uit de problemen kon helpen. Waarnemers vreesden, dat de BNP geen opvolger had, die de jongeren onder controle kon houden.

Ntsu Mokhehle

Op 6 januari 1999 overleed oud-premier Ntsu Mokhehle na een lang ziekbed. De in 1918 geboren Mokhehle was een tijdgenoot van Mandela en de eerste democratisch gekozen leider van Lesotho. In 1952 stichtte hij de Basotholand Congress Party (BCP) die nauw betrokken was bij de onafhankelijkheid van Lesotho van Groot-Brittannië in 1965. Mokhehle won de eerste democratische verkiezingen in 1970, maar werd met hulp van het leger opzij geschoven door Leabua Jonathan. Met zijn bevrijdingsleger, het Lesotho Liberation Army, probeerde Mokhehle Jonathan te verdrijven. Hij schrok er daarbij niet voor terug zich te lenen voor de destabiliseringspolitiek in Lesotho door het toenmalige apartheidsbewind in Zuid-Afrika.
Mokhehle kwam in 1993 aan de macht toen de BCP de verkiezingen won. Zijn regering kreeg in 1994 echter te maken met verschillende couppogingen, die onder druk van de buurlanden en acties vanuit de bevolking werden teruggedraaid. Demonstraties in de hoofdstad Maseru en interne druk vanuit zijn eigen partij dwongen Mokhehle in 1997 ontslag te nemen. Onmiddellijk daarna richtte hij het Lesotho Congress for Democracy (LCD) op en droeg de macht aan die partij over. In 1998 werd hij echter als partij- en regeringsleider opgevolgd door Pakalitha Mosisili, die na de parlementsverkiezingen van 23 mei van dat jaar premier zou worden. Achter de schermen behield Mokhehle echter grote invloed. Voor de bevolking bleef hij de man die Lesotho de onafhankelijkheid gebracht had.

(Vorige berichten pag. 651/1 e.v. - 1997)

Mozambique

MOZAMBIQUE

BINNENLAND

Demonstraties Renamo

Op 5 mei 1997 begon oppositiepartij Renamo een reeks demonstraties in het midden en noorden van het land tegen de hoge kosten van levensonderhoud en het slechte landsbestuur door de regeringspartij Frelimo. De politie dreef de demonstraties uiteen, waarbij ongeveer 60 mensen werden gearresteerd. Volgens de regering waren de betogingen illegaal, omdat de organisatoren de autoriteiten niet tijdig hadden geïnformeerd. Renamoleider Alfonso Dhlakama dreigde op 14 mei met demonstraties in de hoofdstad Maputo. Hij klaagde ook over het Mozambikaanse parlement dat alle belangrijke amendementen van Renamo op de wetsvoorstellen van de regering voor het lokaal bestuur had verworpen.

Chissano herkozen als partijleider van Frelimo

Op 23 mei 1997 werd president Chissano herkozen als voorzitter van Frelimo. Zijn herverkiezing maakte een einde aan speculaties dat hij had willen terugtreden als voorzitter om zijn imago van president boven de partijen te cultiveren.

Gemeenteraadsverkiezingen mislukt

Na verscheidene keren uitgesteld te zijn, werden op 30 juni 1998 de eerste gemeenteraadsverkiezingen na de burgeroorlog gehouden. Ondanks een bijdrage van de Europese Unie was er weinig geld beschikbaar voor de registratie van de kiezers en de organisatie van de verkiezingen. Die registratie in december 1997 verliep niet vlekkeloos en oppositiepartij Renamo eiste dat enkele tientallen van haar leden een betaalde functie zouden krijgen bij het Technisch Secretariaat van de Verkiezingsadministratie. Toen de regering dat weigerde, besloten Renamo en vijftien kleine partijen de verkiezingen te boycotten. Tachtig procent van de kiezers bleef weg op 30 juni. De oppositie zag de lage opkomst als een steunbetuiging aan haar boycotoproep.
In oktober 1999 zouden voor de tweede keer vrije parlementsverkiezingen moeten worden gehouden. Dat leek begin april 1999 niet meer haalbaar, omdat de leden van de Nationale Verkiezingscommissie (CNE) nog moesten worden aangewezen en het parlement nog moest besluiten over de eisen van de oppositie dat er een nieuw kiesregister moest komen en een nieuwe CNE met commissies op provinciaal en districtsniveau. Technisch zouden de verkiezingen nog in december 1999 gehouden kunnen worden, schreef *Southscan* op 2 april, maar gezien het regenseizoen leek dat onwaarschijnlijk. De oppositie was tegen uitstel van de verkiezingen.

President weigert pensioenwet parlementsleden te tekenen

In april 1998 nam het parlement een wetsvoorstel aan om de pensioenen van parlementariërs te regelen. Ieder parlementslid dat vijf jaar in functie was, zou op zijn vijftigste recht hebben op een pensioen van 100 procent van zijn parlementaire salaris. Dat bedroeg tien miljoen meticals (835 dollar) per maand ofwel 30 maal het wettelijk

minimumloon in de industrie. Na zijn overlijden zou zijn naaste verwant het recht op de uitkering erven.
Vakbondsleden, journalisten en economen beschuldigden de parlementsleden van hebzucht en waarschuwden dat de regeling een gat zou slaan in de overheidsbegroting. President Chissano besloot daarop de wet niet te tekenen en stuurde deze op 25 augustus 1998 terug naar het parlement.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Mozambikaanse arbeiders onderbetaald

In 1998 nam het Mozambikaanse parlement een wet aan die het werkgevers verbood Mozambikanen minder te betalen dan buitenlanders die hetzelfde werk deden. Dat gold ook voor buitenlandse ondernemingen, maar nog begin 1999 staakten Mozambikaanse arbeiders bij de bouw van de Mozal aluminiumsmelterij omdat ze minder kregen uitbetaald dan hun Zuid-Afrikaanse collega's.
Op 4 juni 1999 maakte minister van Arbeid Guilherme Mavila maatregelen bekend om het aantal Mozambikanen in leidinggevende en technische functies te vergroten.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Schuldenlast versoepeld

In 1996 had de Club van Parijs, een samenwerkingsverband van de belangrijkste schuldeisende landen in de wereld, de 'voorwaarden van Napels' opgesteld tijdens een vergadering in die stad. Die hielden in dat arme landen die kampten met dusdanig hoge schulden dat ze die niet meer konden aflossen, de mogelijkheid werd geboden tot kwijtschelding van tweederde van rente en aflossing over een bepaalde periode. Rente over en aflossing van de rest van die schulden zouden dan over minstens twintig jaar worden uitgesmeerd. Zo schold Zweden Mozambique op 24 juni 1997 tweederde van rente en aflossing kwijt voor de periode 1995-1999 en mocht Mozambique het resterende bedrag in 23 jaar aflossen.
Voor de armste landen bleken ook de 'voorwaarden van Napels' niet voldoende soelaas te bieden. Voor hen stelde de Club toen een nieuw plan op. Deze 'voorwaarden van Lyon' golden voor de armste landen die, als ze zich wilden kwalificeren voor de status van 'Heavily Indebted Poor Country' (HIPC), aan een aantal aanpassingsvoorwaarden moesten voldoen. In dat geval kwamen ze in aanmerking voor een schuldvermindering met 80 procent. Ook dat bleek voor Mozambique niet voldoende. Terwijl er nog onderhandeld werd over de HIPC-status verklaarde de Club van Parijs zich op 22 januari 1998 bereid Mozambique verder tegemoet te komen, mits de Wereldbank en het Internationaal Monetair Fonds (IMF) eveneens een bijdrage zouden leveren. Inmiddels was ook Rusland, de belangrijkste schuldeiser van Mozambique omdat het veel wapens had geleverd voor de strijd tegen Renamo in de burgeroorlog, lid geworden van de Club van Parijs. Om toegelaten te worden had Rusland een deel van de schulden van Mozambique moeten kwijtschelden.
Het IMF en de Wereldbank bleken bereid mee te werken. Op 28 juni en op 25 augustus 1998 ontving Mozambique tegen een lage rente een tweetal leningen van in totaal 106 miljoen dollar en kreeg het land de HIPC-status. De leningen waren bedoeld voor betalingsbalanssteun en voortzetting van het sociaal-economische hervormingsprogramma.
De Mozambikaanse minister van Buitenlandse zaken Simão betoonde zich op 23 juni 1999 in Kopenhagen erkentelijk voor het schrappen van tweederde van de schuld van zijn land. Hij voegde er echter aan toe dat Mozambique nog steeds méér moest uitgeven aan rente en aflossing van schulden dan er voor onderwijs en gezondheidszorg beschikbaar was. Uitroeiing van de armoede was van groot belang voor het tot stand brengen van sociale stabiliteit, stelde hij, en dat was weer een voorwaarde voor politieke stabiliteit. Hij drong aan op het schrappen van de totale schuld van Mozambique van 5,5 miljard dollar. Simão maakte zich zorgen over de financiële gevolgen die de Balkancrisis zou hebben voor de hulp aan 'onze regio' en de verplichtingen die de belangrijkste donorlanden op zich hadden genomen.
Op 23 april 1999 had Zuid-Afrika Mozambique een deel van zijn schuld kwijtgescholden en had het andere schuldeisers, die evenmin tot de Club van Parijs behoorden, aangespoord hetzelfde te doen.

Buitenlandse investeringen nemen toe

Volgens de directeur van het Centrum voor Bevordering van Investeringen, Fernando Sumbana, is Mozambique aantrekkelijk geworden voor buitenlandse investeerders. Als oorzaken zag hij het einde van de burgeroorlog, het wederopbouwprogramma, de liberalisering en privatisering van de economie en het belang van het land voor het transitoverkeer naar Zuid-Afrika, gekoppeld aan een grote mate van politieke stabiliteit. Daar kwamen nog bij de mogelijkheid van goedkope energie van de Cabora Bassadam en de ontdekking van grote voorraden steenkool en aardgas. In 1996 stegen de buitenlandse investeringen met 24,7 procent ten opzichte van 1995 tot 445,5 miljoen dollar, aldus Sumbana in een interview met het dagblad *Notícias* van 4 januari 1997. In 1997 kwam, vooral dankzij de bouw van de aluminiumsmelterij Mozal, 1,9 miljard dollar aan investeringen het land binnen en voor 1998 werd een totaalbedrag van 2 miljard dollar aan buitenlandse investeringen verwacht. Portugal, Zuid-Afrika en Groot-Brittannië (landen waar een aantal van oorsprong Zuid-Afrikaanse bedrijven tegenwoordig zijn hoofdvestiging heeft) waren de belangrijkste investeerders.

Inflatie sterk gedaald

In onderhandelingen met het Internationaal Monetair Fonds (IMF) had Mozambique toegezegd voor 1996 te streven naar een inflatiecijfer van maximaal 22 procent. Op 23 januari 1997 maakte het Nationaal Bureau voor de Statistiek bekend dat de inflatie over 1996 slechts 16,96 procent bedroeg. Daarmee zette zich de daling van de inflatie, van 70 procent in 1994 naar 54 procent in 1995, in versterkte mate voort. Volgens economen in de hoofdstad Maputo was de daling te danken aan een record graanoogst van 1,37 miljoen ton alsmede aan de restrictieve monetaire politiek van de Mozambikaanse centrale bank. Bovendien was de Zuid-Afrikaanse rand sterker in waarde gedaald dan de Mozambikaanse metical, waardoor uit Zuid-Afrika ingevoerde producten goedkoper waren geworden (60 procent van de invoer van Mozambique kwam uit Zuid-Afrika). In 1997 daalde de inflatie nog verder tot 5,8 procent en in de periode januari – november 1998 bleef deze beperkt tot 2,5 procent. In december stijgt de inflatie meestal door de eindejaarsuitkeringen.

Waardering Wereldbank

Toen Wereldbankpresident James Wolfensohn op 16 februari 1997 een bezoek aan

Mozambique afsloot, was hij vol lof over de vooruitgang die het land na de burgeroorlog had geboekt op politiek en economisch terrein: een vreedzame overgang naar democratie en een toenemende economische stabiliteit en groei. De daling van de inflatie was in het belang van de armen en de hervormingen in de financiële sector baanden de weg voor nieuwe bedrijven en meer werkgelegenheid, aldus Wolfensohn. Hij zegde Mozambique en Zuid-Afrika de volledige steun toe van de Wereldbank bij de verwezenlijking van de Maputo Ontwikkelingscorridor, de plannen om de weg- en railverbindingen tussen Gauteng, het economische hart van Zuid-Afrika, en de haven van Maputo te verbeteren en 'aan te kleden' met ontwikkelingsprojecten op agrarisch en industrieel gebied.

'Privatisering essentieel'

Op een Pan-Afrikaanse investeringsconferentie in Johannesburg maakte premier Pascoal Mocumbi op 17 maart 1997 duidelijk, dat privatisering een fundamenteel onderdeel was en moest zijn van ieder plan om de nationale economie nieuw leven in te blazen. Centraal in het economische beleid van Mozambique stond de stimulering van economische activiteiten door beter management, toepassing van moderne technologie en verbetering van de concurrentiekracht. Mocumbi wees erop dat privatisering van het bankwezen had geleid tot de komst van nieuwe particuliere banken. Privatisering van de overheidsbedrijven in de voedselvoorziening had de productie gestimuleerd en de concurrentiekracht van het geprivatiseerde nationale cementbedrijf Cimentos de Moçambique was dermate toegenomen dat het nu 80 procent van de nationale markt bediende tegen 30 procent vóór de privatisering.
Een opmerkelijke vorm van privatisering was het aantrekken van het Britse bedrijf Crown Agents om de douane te reorganiseren en de miljoenenverliezen door smokkel en corruptie terug te dringen. Westerse donoren steunden het driejarig contract met 30 miljoen pond. Crown Agents meldde op 21 juli 1997 dat de eerste effecten van de betere grenscontrole al zichtbaar waren. Het grensverkeer verliep soepeler en minder bureaucratisch. Dat was niet alleen in het belang van de grote firma's, maar ook van de kleine handelaren die nu minder geld kwijt waren aan importheffingen dan vroeger aan het omkopen van douane en politie. Het bedrijf streefde ernaar in het eerste jaar 125 miljoen dollar aan invoerrechten binnen te halen. Doel was niet het werk van de Mozambikaanse douaniers over te nemen, maar om na drie jaar een efficiënt en modern apparaat achter te laten.

'Groei vermindert afhankelijkheid'

De economische vooruitgang in Mozambique na 1992 was voor een belangrijk deel te danken aan de grote hoeveelheid hulp van buitenlandse regeringen, zowel in de vorm van zachte leningen als van schenkingen. Daarnaast waren talloze ontwikkelingsorganisaties actief, die echter hogere salarissen betaalden dan de Mozambikaanse overheid zich kon veroorloven en daardoor veel kader wegtrokken uit het overheidsapparaat. Om die reden stond het Internationaal Monetair Fonds (IMF) Mozambique in 1997 toe de ambtenarensalarissen te verhogen en het midden- en hogere kader veel hogere lonen uit te betalen. De vrees voor uitholling van de overheid won het van de angst voor inflatie, die door Mozambique met succes bestreden werd.
Op 16 mei 1997 zegden de donorlanden 560 miljoen dollar toe, voldoende om te voorzien in de behoefte aan externe financiering. De deelnemers aan de Consultative Group on Mozambique van de Wereldbank meenden wel dat Mozambique nog minstens tien jaar van flinke economische groei nodig had om de armoede substantieel terug te dringen. Mozambique zou zich moeten richten op plattelandsontwikkeling, bescherming van de rechten van kleine boeren, stimulering van de rol van vrouwen in de lokale economie en herstel van de infrastructuur. Vijftig procent van de begroting werd gedekt door hulpgelden. Dat was aanzienlijk minder dan in voorgaande jaren, maar het zou nog verder omlaag moeten.
Op 30 juni 1999 maakten het IMF en de Wereldbank melding van een economische groei van gemiddeld acht procent in de laatste vijf jaar. In 1996 bedroeg het groeipercentage 6,4 procent, in 1997 was dat 6,6 procent, om in 1998 op te lopen tot 12,4 procent.

JUSTITIE

Illegale wapens vernietigd

Op 11 augustus 1997 maakte de directeur van de Zuid-Afrikaanse politie, Reg Crewe, bekend dat de Zuid-Afrikaanse en Mozambikaanse politie gezamenlijk duizenden wapens en bijbehorende munitie in Mozambique hadden opgespoord en vernietigd. Tijdens de drie weken durende operatie werden onder andere machinegeweren en granaatwerpers aangetroffen. Deze zouden zijn bestemd om naar Zuid-Afrika te worden gesmokkeld en gebruikt te worden bij gewapende overvallen, autodiefstallen en andere misdaden.

Ontslag procureur-generaal

Op 7 december 1997 ontsloeg president Chissano procureur-generaal Sinai Nhatitima, omdat hij weigerde te getuigen voor de commissie van justitie van het parlement. Deze had hem willen horen over een drugsvangst bij Maputo in 1995, diefstallen van grote sommen geld bij een aantal banken en het verdwijnen van motoren van gevechtsvliegtuigen en helikopters. Nhatitima werd vervangen door António Namburete.

ONDERWIJS

Veel schoolgebouwen hersteld

Op dienstreis in Cabo Delgado liet minister van Onderwijs Arnaldo Nhavoto op 3 februari 1998 weten, dat de Mozambikaanse regering met hulp van binnen- en buitenlandse Niet-Gouvernementele Organisaties (NGO's) inmiddels zoveel scholen had gebouwd en hersteld dat er nu meer scholen voor basis- en vervolgonderwijs waren dan in 1983 aan de vooravond van de burgeroorlog. Van de 6.087 scholen die er toen waren, was 58 procent verwoest of gesloten door de oorlog. Nu waren er 6.050 basisscholen voor de eerste vijf klassen en ongeveer 450 scholen voor vervolgonderwijs. Het aantal leerlingen op deze scholen bedroeg in totaal 2.165.000 tegen 1.339.950 in 1983. Jaarlijks bouwde Mozambique 1.100 klaslokalen, maar dat was nog altijd onvoldoende om in de behoefte te voorzien.

GEZONDHEID EN ZORG

Cholera eist 400 slachtoffers

In augustus 1997 brak er een cholera-epidemie uit in de hoofdstad Maputo, die later naar andere delen van het land oversloeg. In Maputo kregen 9.000 mensen de ziekte; 234 van hen overleden. Op 6 februari 1998 maak-

te vice-minister van Gezondheid Abdul Razak Noormahomed bekend dat de stad Beira het zwaarst getroffen was. Daar was de ziekte twee weken tevoren uitgebroken en waren 2.000 mensen geïnfecteerd. Inmiddels waren er 109 doden. De slechte afwatering in de stad was een van de belangrijkste oorzaken. In heel Mozambique waren inmiddels ruim 400 mensen aan cholera overleden. In Maputo leek de cholera op zijn retour, al vielen er nog steeds doden.

NATUUR EN MILIEU

Particulier wildpark in Zuiden

Op 17 januari 1997 gaf de regering haar goedkeuring aan een plan van de Amerikaanse miljonair James Blanchard III, die in de burgeroorlog Renamo nog financieel had gesteund, om een groot wildpark aan te leggen in het uiterste zuiden van Mozambique. Het gebied is bekend om zijn mooie stranden. Blanchard stelde zich tot doel het wild terug te brengen dat hier vóór de oorlog leefde, zoals olifanten, neushoorns en antilopen. Daarnaast werd hem toestemming verleend om vakantiedorpen aan te leggen en het gebied te ontsluiten voor de veeleisende 'ecotoerist' uit Zuid-Afrika en andere delen van de wereld. Blanchard kreeg het 2340 km2 grote gebied voor 99 jaar in erfpacht. Zijn onderneming verplichtte zich arbeidsplaatsen te scheppen voor de plaatselijke bevolking.

MILITAIRE ZAKEN

Dienstplicht

Na felle debatten besloot het parlement op 27 november 1998 de dienstplicht opnieuw in te voeren. In het vredesakkoord van 1992 tussen regering en Renamo was bepaald dat er een vrijwilligersleger zou komen van 30.000 man. In de praktijk bleek het leger slechts 12.000 vrijwilligers aan te kunnen trekken. De dienstplicht zou twee jaar moeten duren en gelden voor alle mannen en vrouwen vanaf twintig jaar. De registratie zou in 1999 moeten beginnen.

BUITENLANDSE ZAKEN

Nacala Corridor

Vóór de burgeroorlog in Mozambique ging een groot deel van de in- en uitvoer van Malawi per trein via de haven Nacala. Door de oorlog raakte de 800 kilometer lange spoorlijn in onbruik en ging het vervoer over de weg via Zambia, Zimbabwe en Tanzania. De laatste jaren was er sprake van enig herstel in het vervoer per spoor. Om dat verder te stimuleren bood Mozambique Malawi 67 procent van de haven van Nacala aan; 16 procent zou naar de spoorwegen van Malawi moeten gaan en 51 procent naar particulieren zoals expediteursbedrijven en de exporteurs van thee en tabak. De minister van Transport en luchtvaart van Malawi, Harry Thompson, maakte op 2 juni 1997 bekend dat spoedig verder onderhandeld zou worden over de precieze uitwerking van het plan.

Maputo Corridor

Op 16 juni 1998 waren de presidenten van Mozambique en Zuid-Afrika, Chissano en Mandela, aanwezig bij de officiële start van de aanleg van de nieuwe tolweg tussen de Mozambikaanse hoofdstad Maputo en Witbank, 100 kilometer ten noordoosten van Johannesburg. Deze 440 kilometer lange weg maakt deel uit van het plan tot ontwikkeling van de Maputo Corridor, het geheel van snelwegen en spoorlijnen dat Maputo verbindt met Gauteng, het economische hart van Zuid-Afrika. De haven van Maputo is van groot belang voor de mijnen, de industrie en de landbouw in het noorden van Zuid-Afrika. Vóór de onafhankelijkheid van Mozambique in 1975 ging 40 procent van Zuid-Afrika's export via Maputo. Zowel Mozambique als Zuid-Afrika wilden een groot deel van de goederenstroom via Maputo laten verlopen.

Omdat Zuid-Afrika's grootste haven Durban overbelast raakte, was het land zeer geïnteresseerd in de ontwikkeling van de Maputo Corridor. Beide landen verwachtten veel van de verbetering van de infra structuur voor de mijnbouw, de industrie, de landbouw en het toerisme in het gebied. Zij hoopten dat de aanleg van de weg en grote projecten zoals de Mozal aluminiumsmelterij, nieuwe werkgelegenheid zouden scheppen. De noodzaak daartoe was groter geworden omdat gevreesd werd dat de Zuid-Afrikaanse goudmijnen door de daling van de goudprijs en de opkomst van nieuwe producenten die tegen veel lagere kosten werkten, tienduizenden werknemers uit onder andere Mozambique zouden moeten ontslaan.

Economische hervormingen noodzaak voor regionale groei

Tijdens een vierdaagse conferentie in Maputo over buitenlandse investeringen en economische groei in Zuidelijk Afrika bepleitte president Chissano op 16 juni 1998 een verdere liberalisering van de economie, herstel van de infrastructuur en meer stimulerende maatregelen om buitenlandse investeerders aan te trekken. Hij dacht daarbij aan joint ventures tussen lokaal en buitenlands kapitaal en een betere samenwerking tussen regering en bedrijfsleven. Op de conferentie, die georganiseerd was door de United Nations Industrial Development Organisation (UNIDO) en het Mozambikaanse Centrum voor de Bevordering van Investeringen, waren zakenlieden aanwezig uit Zimbabwe, Botswana, Lesotho, Swaziland en Mozambique. Zij hoopten afspraken te kunnen maken met een aantal multinationals over ruim honderd investeringsprojecten met een gezamenlijke waarde van meer dan 300 miljoen dollar.

(Vorige berichten pag. 110/3 e.v. - 1997)

SWAZILAND

BINNENLAND

Politieke staking voor meer democratie

Begin februari 1997 deed de nationale vakcentrale SFTU een oproep tot een algemene staking, te beginnen op maandag 3 februari. Achtergrond vormde de onvrede over de trage werkwijze van de commissie die na een gewelddadige staking begin 1996 door koning Mswati III was ingesteld om aanbevelingen voor democratische veranderingen te doen. Daartoe zou de Grondwet van het land moeten worden herzien. De meest progressieve leden hadden zich intussen uit de commissie teruggetrokken.
Swaziland was de laatste absolute monarchie in Afrika ten zuiden van de Sahara en kende een verbod op alle politieke partijen. Dat was in 1973 nog expliciet vastgelegd in een decreet van Mswati's vader koning Sobhuza II. Eind 1996 hadden groeperingen in Swaziland die zich beijverden voor meer democratie en de intrekking van het decreet zich verenigd in een democratische allian-

tie. De SFTU was één van die groeperingen.
Aan de vooravond van de staking werden vier vakbondsleiders gearresteerd en beschuldigd van verstoring van de openbare orde. De staking, tijdens welke de regering het leger liet patrouilleren, bleek het meest succesvol in de suiker- en houtindustrie — de belangrijkste sectoren voor de export. De scholen en de universiteit waren gesloten en de helft van de ambtenaren bleef thuis.
De Zuid-Afrikaanse vakcentrale COSATU riep de regering van Swaziland op de vier vakbondsleiders vrij te laten en dreigde met een langzaam-aan-actie bij de afhandeling van goederen uit Swaziland (ongeveer de helft van Swazilands export gaat naar buurland Zuid-Afrika). De Zuid-Afrikaanse regering drong aan op een herstel van de dialoog met alle sectoren van de samenleving en een versnelling van politieke hervormingen. Gabriel Lee, hoofd van de delegatie van de Europese Unie — de belangrijkste donor van Swaziland — waarschuwde dat de politieke en maatschappelijke onrust donors en investeerders zou kunnen afschrikken.

Onderhandelingen mislukt

Op 11 februari 1997 opende de politie het vuur op 3.000 demonstranten bij de plaats Big Bend en verwondde zes arbeiders van grote suikerrietplantages uit de omgeving. Intussen kwamen op 13 februari de leiders van de Southern African Development Community (SADC) bijeen in Zimbabwe. Zij oefenden grote druk uit op de regering van Swaziland om meer democratie toe te staan, maar een militaire interventie sloten zij uit. De Zuid-Afrikaanse president Mandela noemde de situatie in Swaziland explosief.
Op 17 februari kwam een delegatie van het Internationaal Verbond van Vrije Vakverenigingen (IVVV) uit Brussel in Swaziland aan om solidariteit te betuigen met de stakers en om de strijd voor democratische hervormingen en onderhandelingen over sociaal-economische kwesties te ondersteunen. Op 3 maart begonnen COSATU en de Mozambikaanse vakbonden een boycotactie tegen het transport van goederen in en uit Swaziland.
De Swazi regering zegde toe op 5 maart met SFTU te willen spreken en de vakcentrale stuurde een lijst met 27 eisen, waaronder een intrekking van het decreet uit 1973. De vakcentrale beëindigde de staking, waarvan de kosten intussen werden geraamd op 100 miljoen rand (23 miljoen dollar) — een groot bedrag voor het kleine land met nog geen miljoen inwoners. De regeringsdelegatie verscheen echter niet bij de gesprekken, met als reden dat zij 'geen agenda had ontvangen'.

Op 13 oktober 1997 brak een nieuwe politieke staking uit op een aantal grote suikerrietplantages. De vakbond eiste herziening van de arbeidswetgeving en opheffing van de commissie die democratische hervormingen zou voorbereiden. De staking duurde slechts twee dagen.

Parlementsverkiezingen

Op 12 augustus 1998 stuurde koning Mswati III het parlement naar huis en schreef nieuwe verkiezingen uit voor oktober. Volgens het geldende kiessysteem in Swaziland zouden op 19 september voorverkiezingen worden gehouden om een lijst van 300 kandidaten op te stellen waaruit op 16 oktober via een districtenstelsel 55 parlementsleden gekozen konden worden. De koning zou dan de laatste tien volksvertegenwoordigers aanwijzen en vervolgens de premier en de ministers benoemen.
De oppositie en de vakbeweging veroordeelden de verkiezingen als een farce en riepen op tot een boycot. Terwijl de verkiezingsdag door de regering tot een nationale feestdag was uitgeroepen, vroeg de vakbeweging haar leden juist te gaan werken en verzocht ze de werkgevers daarvoor geen toeslag uit te betalen. Volgens waarnemers was de opkomst laag. De regering gaf geen cijfers vrij, maar de oppositie wees erop dat slechts de helft van de bijna 400.000 kiesgerechtigden zich ook werkelijk had laten registreren en noemde de boycot al bij voorbaat een succes.
Over de rol van de koning bestond onduidelijkheid. Volgens sommigen zou hij bereid zijn tot liberalisering, maar weerhielden gevestigde machten achter de troon hem daarvan en had hij weinig bewegingsruimte. Achter de schermen zou president Mandela van Zuid-Afrika — één van diens dochters is met een Swazi prins getrouwd — druk uitoefenen om meer democratie toe te staan.
Op 13 november werd Sibusiso Dlamini door koning Mswati opnieuw tot premier benoemd en op 19 november werd een kabinet gevormd voor een periode van vijf jaar. Bij zijn ambtsaanvaarding verklaarde

Samenstelling regering (19 november 1998)

Absoluut monarch
Koning Mswati III

Premier
Barnabas Sibusiso Dlamini
Vice-premier
Arthur Khoza

Ministers
Binnenlandse zaken
Prins Sobandla
Buitenlandse zaken en Handel
Arthur Khoza
Economische planning en Ontwikkeling
Majozi Sithole
Financiën
John Carmichael
Gezondheid en Welzijn
Dr. Phetsile Dlamini
Huisvesting en Stedelijke ontwikkeling
Stella Lukhele
Justitie
Chief Maweni Simelane
Landbouw en Coöperaties
Roy Fanourakis
Natuurlijke hulpbronnen en Energie
Prins Guduza
Ondernemingen en Werkgelegenheid
Luthfo Dlamini
Onderwijs
Abednego Ntshangase
Openbare werken en Transport
Peter Dlamini
Overheidsdienst en Informatie
Magwagwa Mdluli
Toerisme, Milieu en Communicatie
George Vilakati

Dlamini, die vóórdat hij in 1996 premier werd minister van Financiën was geweest en in Genève voor de Verenigde Naties had gewerkt, dat hij de bestrijding van de armoede en het aantrekken van buitenlandse investeringen als speerpunten van zijn beleid zag.

Bomaanslagen

Op 28 oktober 1998 ontplofte een bom bij een ongebruikte brug, 500 meter van een hoofdweg waar koning Mswati III twee uur tevoren was langsgekomen. De politie zocht de schuldigen in kringen van de oppositie. Op 17 november werden Jan Sithole, secretaris-generaal van de vakcentrale SFTU, alsmede drie van zijn collega's gearresteerd. Na hun vrijlating werd op 19 november Mario Masuku, de voorzitter van de Verenigde Democratische Volkspartij

(PUDEMO), in hechtenis genomen. Zij ontkenden allen enige betrokkenheid.

Op 20 november volgden twee bomaanslagen, één op het in aanbouw zijnde nieuwe hoofdkwartier van het leger en de andere op het kantoor van vice-premier Arthur Khoza. Een voorheen onbekende groep, de *Tiger Organisation*, eiste de verantwoordelijkheid op voor de aanslagen. Op 27 november arriveerden vijf Amerikaanse bomexperts om de lokale politie te helpen bij het onderzoek. Eerder dat jaar, op 11 augustus 1998, hadden de Verenigde Staten na een dreigement al twee ambassadegebouwen in de hoofdstad Mbabane ontruimd. Na de aanslagen op hun ambassades in Nairobi en Dar es Salaam en op het Planet Hollywood restaurant in Kaapstad, waren de Amerikanen zeer alert op de mogelijkheid van nieuwe aanslagen in Afrika.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Begrotingstekort lager

Op 4 maart 1999 verwachtte minister van Financiën John Carmichael voor het jaar 1999/2000 een begrotingstekort van 3,8 procent van het bbp, tegen 4,2 procent in het lopende jaar. De inkomsten voor het komende jaar werden geraamd op 2,55 miljard emalangeni (ca. 820 miljoen gulden) en de uitgaven op 2,827 miljard emalangeni.
De emalangeni is binnen de Zuidelijk Afrikaanse Douane Unie (SACU) 1:1 gekoppeld aan de Zuid-Afrikaanse rand. Bijna de helft van Swazilands inkomsten komen uit deze douane-unie.

Minder groei, hogere inflatie

De president van de centrale bank van Swaziland, Martin Dlamini, verklaarde op 11 maart 1999 te verwachten dat de economische groei in het komende begrotingsjaar zou dalen van 3 naar 2,5 procent en dat de inflatie zou toenemen van 8 naar 9 à 10 procent. Een verdere waardedaling van de Zuid-Afrikaanse rand en van de daaraan gekoppelde emalangeni zou de inflatie nog verder kunnen verhogen. Door de economische afhankelijkheid van Zuid-Afrika (waar ongeveer de helft van de uitvoer naar toegaat) en de koppeling aan de rand, was de rente in Swaziland even hoog als in Zuid-Afrika, namelijk twintig procent.
Swaziland had te lijden onder een economische groei die achterbleef bij de toename van de bevolking en een werkloosheid van meer dan twintig procent onder alleen al de mannelijke beroepsbevolking. Daarnaast ondervond het land de gevolgen van de economische crisis in Azië, waardoor de vraag naar Swaziland's belangrijkste exportproducten suiker, hout en pulp sterk terugliep.

BUITENLANDSE ZAKEN

Overeenkomst suikerindustrie

Op 7 juli 1997 maakten de organisaties van de suikerindustrie in Swaziland en Zuid-Afrika bekend dat ze overeenstemming hadden bereikt over de vraag hoeveel ton suiker Swaziland via de Zuidelijk Afrikaanse Douane Unie (SACU) mocht verkopen. De overeenkomst zou geen nadelige invloed hebben op de positie die elk van beide partijen zou innemen in de komende onderhandelingen Suikerprotocol van de SADC, de Zuidelijk Afrikaanse Ontwikkelingsgemeenschap. De overeenstemming was opmerkelijk gezien de recente beschuldigingen van Zuid-Afrikaanse zijde dat de Swazi's hun preferentiële quota op de Europese markt misbruikten om suiker te dumpen in Zuid-Afrika.

Japanse hulp voor gezondheidszorg

Op 14 oktober 1997 maakte de Japanse ambassade in Pretoria bekend, dat Japan Swaziland 3,46 miljoen dollar had geschonken voor de verbetering van de gezondheidszorg in vier ziekenhuizen.

Import tarwemeel uit Zuid-Afrika fors beperkt

Na de deregulering van de tarwemarkt in Zuid-Afrika op 1 november 1997 nam de uitvoer van Zuid-Afrikaans tarwemeel naar de buurlanden sterk toe. De export naar Swaziland steeg van 50 ton per maand tot 500 à 1000 ton per maand. Om de eigen maalderijen te beschermen, schroefde de National Agricultural Marketing Board (NAMB) van Swaziland op 14 januari 1998 de import uit Zuid-Afrika terug tot 15 procent, ongeveer het niveau van vóór de deregulering. Swaziland volgde daarmee het voorbeeld van Zambia, dat in september 1997 de import uit Zuid-Afrika had gestopt. De Zuid-Afrikaanse exporteurs ontkenden de beschuldigingen van dumping en betreurden de maatregel als een slag voor het vrijhandelsbeleid van de ontwikkelingsgemeenschap voor Zuidelijk Afrika, de SADC.

Nieuwe grenspost met Mozambique

Op 16 maart 1998 kwamen de ministers van Financiën van Swaziland en Mozambique, Themba Masuku en Tomaz Salamão, overeen de opening van een tweede grensovergang te versnellen. Beide landen verwachtten veel extra inkomsten uit transitoverkeer en een bestrijding van de smokkel. De werkzaamheden aan de bouw van de grenspost en aan de toegangswegen waren in de jaren tachtig gestaakt tijdens de burgeroorlog in Mozambique.

Deense steun voor elektriciteit op het platteland

Op 21 september 1998 ondertekenden Swaziland en Denemarken een samenwerkingsakkoord ter waarde van 800.000 dollar. Denemarken zou Swaziland helpen bij de opstelling van een energiebeleid en de elektrificering van moeilijk toegankelijke delen van het platteland.

Financiële steun Europese Unie

Op 25 februari 1999 maakte Swaziland bekend dat het land 17 miljoen dollar van de Europese Unie had ontvangen. Het geld was bedoeld voor de bouw van een dam in een irrigatieproject waar vooral kleine boeren van zouden profiteren en voor de bestrijding van aids. Geschat werd dat één op de vijf volwassen Swazi's seropositief was.

(Vorige berichten pag. 111/3 e.v. - 1997)

ZAMBIA

BINNENLAND

Ministerswisselingen

Op 21 september 1998 werd Enoch Kavindele, de minister voor Handel en industrie, door president Chiluba ontslagen. Kavindele had kritiek op de accijnspolitiek van de regering, die ertoe geleid had dat Zambia Bottlers, de lokale dochter van Coca Cola, investeringen van 75 miljoen dollar had af-

geblazen en de productie had gestaakt. Ook andere buitenlandse ondernemingen hadden hun activiteiten ingekrompen of gestaakt vanwege de hoge belastingen, de hoogste van Zuidelijk Afrika. Accijnzen konden oplopen tot 125 procent, terwijl de invoerrechten 10 tot 25 procent bedroegen. Chiluba zag in het ontslag van Kavindele aanleiding om het kabinet te reorganiseren. Een nieuwe portefeuilleverdeling vond plaats op 29 juni 1999. Opmerkelijkste ministerswisseling was die van Edith Nawakwi die van het ministerie van Financiën naar dat van Arbeid en Sociale zekerheid verhuisde. Zij was in maart 1998 aangetreden toen Zambia in grote problemen verkeerde, omdat de privatisering van de kopermijnen stagneerde en buitenlandse donoren de geldkraan dichtdraaiden. Nawakwi had een akkoord gesloten met Anglo American Plc, waardoor het Internationaal Monetair Fonds (IMF), de Wereldbank en de grote donoren weer bereid waren geld te lenen.

Samenstelling regering (29 juni 1999)

President en regeringsleider
Frederick Chiluba
Vice-president
Christon Tembo

Ministers
Arbeid en Sociale zekerheid
Edith Nawakwi
Binnenlandse zaken
Peter Machungwa
Buitenlandse zaken
Kelly Walubita
Communicatie en Transport
David Saviye
Defensie
Chitalu Sampa
Energie en Waterontwikkeling
Benjamin Mwila
Financiën en Economische ontwikkeling
Katele Kalumba
Gemeenschapsontwikkeling en Welzijn
Dawson Lupunga
Gezondheid
Nkandu Luo
Handel en Industrie
David Mpamba
Informatie en Omroepzaken
Newstead Zimba
Justitie
Vincent Malambo
Kantoor van de president
Eric Silwamba
Land
Samuel Miyanda
Landbouw, Voedsel en Visserij
Suresh Desai
Lokaal bestuur en Huisvesting
Ben Mwiinga
Mijnbouw en Minerale ontwikkeling
Syamujaye Syamukayumbu
Onderwijs
Godfrey Miyanda
Ontwikkeling en Natuurlijke hulpbronnen
William Harrington
Sport, Jeugd en Kinderontwikkeling
Abel Chambeshi
Toerisme
Anoshi Chipawa
Wegenaanleg en Bevoorrading
Godden Mandandi
Wetenschap, Technologie en Beroepsonderwijs
Alfayo Hambayi
Zonder portefeuille
Michael Sata

Hooggerechtshof verwerpt klacht tegen president Chiluba

Oppositiepartijen, onder aanvoering van de United National Independence Party (UNIP) van oud-president Kaunda, hadden het Hooggerechtshof gevraagd om de verkiezingen van 1996 nietig te verklaren, omdat president Chiluba gelogen zou hebben over zijn geboorte en zijn afkomst. Volgens de oppositie waren zijn ouders buitenlanders en was Chiluba in het voormalige Zaïre geboren. Hij zou dan ook hooguit een tweede generatie Zambiaan zijn en geen president hebben mogen worden volgens de regels die hij in 1996 had opgesteld om oud-president Kaunda, wiens staatsburgerschap eveneens betwist werd, uit te sluiten.
Het Hof oordeelde echter op 10 november 1998 dat Chiluba Zambiaan was en beriep zich daarbij op de wetgeving uit 1964 die regelde dat alle ingezetenen van Noord-Rhodesië bij de onafhankelijkheid automatisch Zambiaans staatsburger waren geworden.

Geen rust voor oud-president Kaunda

Op 29 september 1998 kondigde oud-president Kenneth Kaunda aan, dat zijn United National Independence Party (UNIP) een conventie zou houden om zijn opvolger te kiezen. In juni was hij vrijgelaten, nadat de staat een aanklacht wegens kennis van een poging tot staatsgreep had laten vallen.
Veel rust was hem niet gegund, want op 31 maart 1999 deed rechter Chalendo Sakala de uitspraak dat Kaunda, die in Zambia werd geboren als zoon van uit Malawi afkomstige zendelingen, geen staatsburger was van Zambia, noch van Malawi. Daardoor had hij het land 27 jaar onrechtmatig geregeerd. Volgens de uitspraak zou Kaunda het Zambiaans staatsburgerschap moeten worden ontnomen. Zijn advocaten gingen in beroep en wezen op wetgeving uit 1964 dat ingezetenen van Noord-Rhodesië recht hadden op het staatsburgerschap van Zambia. Sakala had in zijn uitspraak niet verwezen naar de jurisprudentie in Zambia of elders.
Enkele dagen later werd de auto van Kaunda beschoten. Geen van de drie inzittenden raakte gewond. Hoewel Kaunda zelf niet in de auto zat, zag zijn woordvoerder de aanval toch als een moordaanslag op de oud-president.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Bomaanslagen in Lusaka

Op 28 februari 1998 ontploften in de hoofdstad Lusaka bommen bij de Amerikaanse Internationale School, de Angolese ambassade, de elektriciteitsmaatschappij en het waterleidingbedrijf. Dagenlang was er geen stromend water in de stad van drie miljoen inwoners en diverse wijken hadden korte tijd geen stroom. De Amerikaanse regering stuurde deskundigen om de daders op te sporen en hun motieven na te gaan.

Homo-activisten

Homo-activisten richtten medio september 1998 met steun van het *Zambia Independent Monitoring Team*, dat opkomt voor rechten van minderheden, de *Lesbian, Gay and Transgender Organisation* (Legatra) op. In Zambia staat op homoseksualiteit een gevangenisstraf van maximaal vijf jaar. Vice-president Christon Tembo beloofde het parlement op 22 september dat de regering de belangenorganisatie niet zou erkennen.

Staking bij pas geprivatiseerde mijnen

Op 3 oktober 1998 gingen 3.000 mijnwerkers van pas geprivatiseerde koper- en kobaltmijnen van Luanshya en Baluba in staking omdat de nieuwe eigenaar, Roan Antilope Mining Corp of Zambia, weigerde hun huisvestingstoeslag te betalen. De regering zette oproerpolitie in toen de mijnwerkers de toegangswegen blokkeerden. De staking laaide op 27 oktober opnieuw op na het ontslag van de plaatselijke vakbondsleider

en het niet uitbetalen van salarissen. Op 2 november raakten de stakers slaags met de politie en viel er één dode. Daarna bereikten de vakbond en de bedrijfsleiding een overeenkomst over de salarissen en de terugkeer van de vakbondsman. Over de huisvestingstoeslag zou men verder onderhandelen, waarop de vakbond de staking afblies.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Privatisering kopermijnen

Buitenlandse hulp stopt na mislukken verkoop

Op 12 augustus 1998 maakte de Britse ambassade bekend dat de financiële hulp aan Zambia werd gestaakt, omdat die slechts gebruikt zou worden om de verliezen van de staatskopermaatschappij ZCCM te dekken. Eind juli had de verkoop plaats moeten vinden van de Nkana- en de Nchangamijn, samen goed voor 65 procent van de totale productie van ZCCM. Er kon over de prijs echter geen overeenstemming worden bereikt met de beoogde koper, de Kafue Group, een consortium van Canadese, Amerikaanse, Britse en Zuid-Afrikaanse bedrijven.
Doordat ook andere donoren de mislukte verkoop aanvoerden om de hulp te staken en de prijs van koper op de wereldmarkt daalde, geraakte Zambia al spoedig in een zeer ernstige crisis. De koers van de kwacha ten opzichte van de dollar daalde binnen een half jaar van 1.300 tot 2.000 kwacha's voor één dollar. De inflatie steeg van 18 procent in december 1997 tot 24 procent in 1998.
In 1970 was Zambia met 750.000 ton per jaar nog een van de grootste koperproducenten ter wereld, maar door dalende prijzen, gebrek aan investeringen, slecht management en het aanhouden van teveel personeel nam de productie tot ongeveer 300.000 ton af en verminderden de inkomsten.

Optimistische begroting na privatisering

In december 1998 bereikte minister Nawakwi van Financiën een akkoord met Anglo American Plc over de overname van de grootste mijnen van staatskopermaatschappij ZCCM – Nchanga, Nkana, Konkola en Nampundwe. Met de overname was een bedrag van 90 miljoen dollar gemoeid, naast de toezegging van het bedrijf om 300 miljoen dollar te investeren in de modernisering van de mijnen. De regering zou volgens het *Southern Africa Monthly Regional Bulletin* (MRB) van januari 1999 een aandeel van twintig procent houden. Anglo American Plc zegde verder toe om een jaar later de nabij gelegen mijn Konkola Deep te zullen kopen en 800 miljoen dollar te investeren. Zambia had bovendien een akkoord gesloten met de Wereldbank en andere financiële instellingen om ontslagen mijnwerkers een uitkering te kunnen geven en de secundaire arbeidsvoorzieningen in stand te kunnen houden. Volgens dat akkoord zouden 7.000 van de 31.000 werknemers van ZCCM ontslag krijgen.

Nadat de privatisering van de kopermijnen geregeld was, kende de Wereldbank op 27 januari 1999 een bedrag van 175 miljoen dollar toe als betalingsbalanssteun, waarvan de eerste 65 miljoen direct werd overgemaakt. Minister Nawakwi kon daardoor op 29 januari een begroting voor 1999 aankondigen die gebaseerd was op vier procent economische groei en een inflatie van vijftien procent. In 1998 kende Zambia een daling van twee procent van het bbp en een inflatie van 30,6 procent. De minister verwachtte 900 miljoen dollar in 1999 uit te geven, tegen nog 1,23 miljard in 1998. Zij hoopte dat 35 procent van de inkomsten uit donorgelden zou komen.

Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) kwam na de verkoop aan Anglo American Plc over de brug met een steunpakket van 170 miljoen dollar. Dat werd op 26 maart gevolgd door 349 miljoen dollar aan speciale trekkingsrechten. Ook de Club van Parijs, een samenwerkingsverband van de belangrijkste schuldeisende landen, toonde zich bereid Zambia's economische hervormingen te ondersteunen. Volgens de door de Club in 1996 opgestelde 'Napels voorwaarden' hoefde Zambia 67 procent van de rente over en aflossing van zijn schuld — in 1997 6,76 miljard dollar — niet te betalen en kon het de rest aflossen over een lange periode.
Op 28 mei maakte de Wereldbank bekend dat de donorlanden Zambia voor 1999 een bedrag van 240 miljoen dollar hadden toegezegd aan betalingsbalanssteun en 390 miljoen dollar voor projecthulp. Zambia zou nu wel de rest van de ZCCM snel moeten verkopen.

JUSTITIE

Persvrijheid beknot

Naar aanleiding van de gespannen verhouding met Angola stelde *The Post*, een particuliere krant, op 10 maart 1999 dat Zambia niet in staat was zich tegen een militaire aanval vanuit Angola te verdedigen. De politie arresteerde daarop zes journalisten, maar moest die op bevel van de rechter op 12 maart weer laten gaan.
Volgens het *Media Institute of Southern Africa* (MISA), een samenwerkingsverband van onafhankelijke journalisten, was Zambia het land in de regio waar journalisten het het zwaarst hadden te verduren.

BUITENLANDSE ZAKEN

Conflict met Angola

Op 2 februari 1999 beschuldigde de Angolese regering Zambia ervan zich niet te houden aan de VN-sancties tegen de rebellenbeweging UNITA. Hoewel Zambia ontkende, bleven Angolese autoriteiten herhalen dat Zambia logistieke steun verleende aan UNITA. De spanning steeg nadat op 28 februari een bom de Angolese ambassade trof. Eén man werd gedood, een ander raakte gewond. Op 14 juni maakte president Chiluba echter bekend, dat de beide landen een akkoord hadden bereikt en dat Angola alle beschuldigingen introk.
Overigens had de Zambiaanse pers in februari 1999 gemeld dat Greco, een dochtermaatschappij van Aero Zambia, illegale vluchten had uitgevoerd in Angola. Op 5 maart had de Zambiaanse regering de vliegvergunning van Aero Zambia ingetrokken, omdat de luchtvaartmaatschappij regelmatig de voorschriften zou ontduiken. Volgens de directeur van Aero Zambia was de maatregel bedoeld om Roan Air te ondersteunen, een kleine maatschappij met goede regeringsconnecties.

Vluchtelingenstroom uit Kongo

Op 19 maart 1999 maakt het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen bekend, dat sinds 4 maart ongeveer 10.000 vluchtelingen uit Kongo in Zambia waren aangekomen en dat men er nog meer verwachtte. Zambia telde ongeveer 140.000 vluchtelingen uit Angola, Kongo, Burundi en Rwanda.

(Vorige berichten pag. 511/3 e.v. - 1998)

Aflevering nr. 3143

BELGIË
Chronologie van de 'gifkipaffaire' 396
Verkiezingsnederlaag van christen-democraten en sociaal-democraten 399
Formatie paars-groene coalitie 400
Groene partijen winnen bij Europese verkiezingen 403
Plan Waaslandhaven goedgekeurd 403
Oprichting fiscale rechtbanken 403
Hervorming secundair onderwijs 404
Amnesty heeft kritiek op politiegeweld 405

BOTSWANA
Ministerswisselingen 440
Kiesrecht verlaagd tot achttien jaar 441
Festus Mogae nieuwe president 441
Nieuw kabinet gevormd 441
Interventie in Lesotho 442

CHINA
Omstreden lening Wereldbank 427
Op Anti-narcotica Dag 58 executies 428
Rustige herdenking 'Tiananmen' 428
Problemen rondom basic law 429
Bevolking ontevreden over overheid 430
Grimmige verjaardag van Chinese machtsovername in Hongkong 430
Nieuwe 'Chinese' Panchen Lama 430

ESTLAND
Nieuwe coalitie na parlementsverkiezingen 405
Presidentieel veto over wet op staatsbegroting 406
Premier Laar benoemt economisch adviseur 406

FRANKRIJK
Rellen na dood immigrant 407
Franse bevolking groeit toch 407
Senaat ratificeert Verdrag van Amsterdam 407
Archief joodse zaken opengesteld 407
Veertig doden bij brand Mont Blanc-tunnel 407
Europese parlementsverkiezingen 408
Plan voor vermindering van de werkweek 409
Proces tegen Algerijnse extremisten 409
Veroordelingen wegens vrouwenbesnijdenis 410
Wet tegen slavernij aangenomen 410
Fabius en Dufoix vrijuit in bloedschandaal 410
Nieuwe prefect van Corsica geïnstalleerd 412
Toestemming voor uitlevering Baskische verzetsleider 412

GRIEKENLAND
Defensie plaatst miljardenorders 412
Grieken tegen NAVO-acties in Joegoslavië 413
Positief gesprek Griekenland-Turkije bij VN 413

ITALIË
Italie zette 54.000 vreemdelingen het land uit 414
Hervorming kiesstelsel mislukt 414
Ciampi gekozen tot president 414
Akkoord over begrotingsplan 2000–2003 414
Hervorming gezondheidszorg 415

LESOTHO
Kroning Letsie III 442
Onrust na monsterzege regeringspartij bij parlementsverkiezingen 443

LETLAND
Regeringswijzigingen 415
Voormalig Canadees gekozen tot president 416
Parlement keurt begroting 1999 goed 416

LITOUWEN
Nieuw kabinet na kritiek van president 416
Twee varianten voor gevaarlijke kerncentrale 417
VN-rapport bekritiseert Litouws milieubeleid 417
Parlement schaft doodstraf af 418

MALEISIË
De zaak-Anwar 430
Kabinetswijzigingen 432
Oppositiepartijen gaan samenwerken 432
Nieuwe president centrale bank 433
Financiële en economische crisis 433

MOZAMBIQUE
Demonstraties Renamo 444
Gemeenteraadsverkiezingen mislukt 444
Schuldenlast versoepeld 445
Inflatie sterk gedaald 445
Cholera eist 400 slachtoffers 446

NEDERLAND
Kritiek op enquêtecommissie Bijlmermeer 389
Kabinetscrisis 390
Europese parlementsverkiezingen 391
Pensioenfondsen nemen NIB over 393
'Justitie liet 15.000 kilo cocaïne door' 394
Aanpak vroegtijdig schoolverlaten 394
Rechtbank verbiedt uitvoering herstructurering varkenshouderij 395
Minister Apotheker treedt af 395
'Kabinet was unaniem over NAVO-actie' 396

OEKRAÏNE
Regering draait besluit voedselprijzen terug 418
President vaardigt economische decreten uit 418
Tataren demonstreren voor burgerrechten 419
Parlement spreekt zich uit tegen NAVO 419

RUSSISCHE FEDERATIE
Nieuw verkiezingsreglement 419
Tsjernomyrdin terug naar Gazprom 420
Rusland en IMF eens over economisch beleid 420
Staatsdoema keurt amnestie goed 421
Grootste militaire oefening sinds 1985 421
Golf van geweld in Zuid-Rusland houdt aan 421
Oorlog om Kosovo 422

SINGAPORE
Parlement stemt tegen onafhankelijke pers 434
Begroting 1999/2000 geaccepteerd 434
Strijd tegen illegale immigratie 435
Doodstraf voor drugshandel 435

SPANJE
Nieuwe landbouwminister benoemd 422
Leider socialisten treedt af 422
Vredesproces met ETA verloopt moeizaam 423

SWAZILAND
Politieke staking voor meer democratie 447
Parlementsverkiezingen 448

TAIWAN
Overheid provincie Taiwan ontbonden 436
Kwomintang wint verkiezingen 436
Oppositie kiest nieuwe koers. 437
Vergroting staatsbudget voor ontwikkeling infrastructuur 438
Chinese minister van Wetenschap in Taipei 439
Poging tot hervatting Chinees-Taiwanese besprekingen 439
Taiwan maakt eind aan status als 'Afvallige provincie' 440

TURKIJE
Regering-Ecevit overleeft motie van wantrouwen 423
Nationalisten winnen Turkse verkiezingen 423
Aanklager vraagt verbod Partij van de Deugd 424
Hoofddoekje veroorzaakt rel in parlement 424
Strubbelingen rond HADEP 424
Proces tegen PKK-leider Öcalan 425

WIT-RUSLAND (BJELAROES)
Problemen bij onofficiële presidentsverkiezingen 427

ZAMBIA
Ministerswisselingen 449
Bomaanslagen in Lusaka 450
Privatisering kopermijnen 451
Conflict met Angola 451
Vluchtingenstroom uit Kongo 451

KHA

uitgevers:
Systemen Keesing B.V.
Hogehilweg 13
1101 CA Amsterdam
telefoon: 020 - 564 1111
Postbus 1118
1000 BC Amsterdam
telefoon: 020 - 564 12 22 (abonneeservice)
Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing
Keesinglaan 2-20
B 2100 Deurne-Antwerpen.
telefoon: 03-360 5300

redactie:
Keesings Historisch Archief
J. J. Viottastraat 21
1071 JN Amsterdam
telefoon: 020 - 470 43 03
e-mail: kha@knoware.nl

© Keesings Historisch Archief

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

NEDERLAND

BINNENLAND

Verkiezingen provincies en gemeenteraden voortaan tegelijk

Het kabinet besloot op 2 juli 1999 voorbereidingen te gaan treffen om de eerstvolgende verkiezingen voor de provinciale Staten en gemeenteraden tegelijk te laten plaatsvinden om een hogere opkomst te stimuleren. Als datum werd 11 maart 2003 gekozen. Dat betekende dat er een wet zou moeten komen om de gemeenteraden langer in functie te laten blijven. Enkele provinciebestuurders zoals de Limburgse commissaris van de koningin Van Voorst tot Voorst vonden het plan niet effectief. Bovendien waren provinciale en lokale bestuurders gegriefd dat zij niet in de zaak gekend waren. De Noord-Hollandse commissaris van de koningin Van Kemenade meende dat de regering eerst het advies van de staatscommissie *Dualisme en lokale democratie* had moeten afwachten, die op verscheidene hervormingen studeert. Deze commissie reageerde zelf gepikeerd omdat het besluit haar vrijheid zou inperken, hoewel commissievoorzitter D. Elzinga een uitgesproken voorstander is van gelijktijdige verkiezingen.

Joodse projecten krijgen deel 'nazi-goud'

Een adviescollege onder voorzitterschap van staatsraad D. Dolman maakte op 6 juli 1999 bekend welke projecten van joodse organisaties een deel van het 'nazi-goud' zouden krijgen. Voor besteding hiervan hadden meer dan driehonderd personen en organisaties plannen ingediend. Op advies van het college zou van de ruim negen miljoen gulden 95 procent naar joodse groepen gaan en vijf procent naar organisaties van zigeuners en andere niet-joodse vervolgden. Formeel moest het kabinet nog akkoord gaan met de verdeling van het bedrag.

Eén loket voor vreemdelingen

Justitie en Binnenlandse zaken gaven op 27 juli 1999 toestemming voor de landelijke invoering van één 'vreemdelingenloket' bij de gemeenten, na een succesvolle proef in Delft, Utrecht en Hoogeveen. Het loket is niet voor asielzoekers, maar voor immigranten die voor werk, studie of gezinshereniging naar Nederland komen. In 1999 werden 50.000 van deze nieuwkomers verwacht. Bij het loket kunnen onder meer de verblijfsvergunning en de inschrijving in de gemeente worden afgehandeld.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Strop bij GOM

Eind juni 1999 werd bekend dat de Gelderse Ontwikkelingsmaatschappij een strop van wellicht dertig miljoen gulden boven het hoofd hing. De ex-directeur van de GOM, Wim Vrijhoef, zou in te riskante projecten hebben geïnvesteerd en enkele participaties zouden in de boeken jarenlang fors zijn overgewaardeerd. De raad van commissarissen en het Rijk schakelden accountantbureaus in om de zaak te onderzoeken. Tot 1997 werden ondanks extra onderzoek door onder meer het ministerie van Economische zaken de jaarrekeningen van de GOM goedgekeurd.

Provincie Zuid-Holland in moeilijkheden door 'bankieren'

Door de financiële problemen van het handelshuis Ceteco kwam in juli 1999 aan het licht dat de provincie Zuid-Holland op grote schaal leningen aan bedrijven had verstrekt, ter waarde van een bedrag van ruim 1,7 miljard gulden. Het bijna failliete Ceteco had vlak voordat de financiële moeilijkheden naar buiten kwamen, nog een lening van 47,5 miljoen gulden gekregen van de provincie. De leningen waren verstrekt door één ambtenaar, Karel Baarspul, en gefiatteerd door de commissaris van de koningin Leemhuis. Baarspul was gemachtigd tot 200 miljoen gulden per transactie te gaan. Hoewel de leningen in de jaarrekening van de provincie werden genoemd, bleken Provinciale Staten nooit vraagtekens te hebben gezet bij het risico dat de overheid liep. Tot nu toe zou het bankieren de provincie alleen geld opgeleverd hebben, ongeveer zeven miljoen gulden. Aanvankelijk stelden betrokken politici en ook de rijksoverheid van niets te weten, hoewel later bleek dat topambtenaar C. Schouten, plaatsvervangend directeur-generaal openbaar bestuur, het beleggen van 'overtollig' kasgeld door gemeentelijke overheden juist aanmoedigde. Premier Kok meende dat 'bankieren een activiteit is die niet tot de normale taken van de provincie hoort'. Gedeputeerde A. de Jong, verantwoordelijk voor de provinciale financiën, wees elke verantwoordelijkheid af en veroorzaakte enige deining door ondanks de affaire op vakantie te gaan. Op 23 juli trad hij af.
Het ministerie van Binnenlandse zaken bevestigde nooit te hebben gecontroleerd of de provincie zich aan afspraken over het melden van leningen hield. Op 22 juli bleek het totale bedrag aan leningen 630 miljoen hoger te zijn dan gedacht. Om de risico's daarvan op te vangen, moest de provincie 5,2 miljoen gulden reserveren. Twee Turkse banken waaraan geleend was, de UGBI-bank en de Finansbank, werden genoemd als niet al te solide instellingen en verloren

Commissaris van de Koningin in Zuid-Holland, J.M. Leemhuis-Stout, tijdens een persconferentie over de geldleningen van haar provincie aan diverse bedrijven. *(foto ANP)*

Nederland

honderden spaarders, die meer dan tien miljoen van hun rekening haalden.
Het onderzoek naar de leningen liep al direct vertraging op omdat op 22 juli de beoogde leider van het onderzoek, oud-president van de Rekenkamer H. Koning, zich terugtrok. Hij vond dat zijn benoeming teveel in de partijpolitieke sfeer werd getrokken.
Na een eerste verkenning van de problemen bleek de boekhouding te rammelen en elke controle op de activiteiten van Baarspul te ontbreken. Deze erkende tegenover *de Volkskrant* zelf een spaarrekening te bezitten bij de NTLA Financial Services in Heemstede, de geldmakelaar waarmee hij de meeste leningen regelde.
Aangezien ook product- en bedrijfsschappen aan Ceteco geleend bleken te hebben, kondigde de Sociaal Economische Raad (SER) aan hen te gaan manen dat zij openstaande kasgelden voortaan risicoloos zouden beleggen. De SER is toezichthouder op de product- en bedrijfsschappen.
Naar aanleiding van de affaire ontstond een politiek-juridische discussie over de vraag wie er verantwoordelijk was. Zo meende de hoogleraar corporate governance J.R. Glasz, werkzaam aan de Universiteit van Amsterdam en president-commissaris bij Fortis, dat de commissaris van de koningin Leemhuis niet voor de leningen had moeten tekenen. Glasz trok een vergelijking met de OGEM-affaire waarin de rechtbank oordeelde dat bestuurders ook bij het tekenen van stapels papieren zich hadden moeten vergewissen van de inhoud en niet op de parafen van lagere goden hadden mogen afgaan. Glasz verklaarde in *NRC Handelsblad* van 27 juli ook dat Leemhuis de consequenties had moeten trekken uit haar verzet tegen het bankieren door de provincie. Juist een commissaris van de koningin 'moet over de vanzelfsprekende compromissen in het politieke traject heenkijken en staan voor de bestuurlijk-inhoudelijke kwaliteit. Er wordt juist meer van je verwacht in een benoemde functie. Dat je tegenwicht geeft.'
De voorzitter van de ambtenarenbond AbvaKabo, C.A. Vrins, bepleitte op 20 juli dat een staatscommissie zich zou buigen over aanpassing van de ministeriële verantwoordelijkheid aan de moderne tijd.

New Metropolis bereikt akkoord met schuldeisers

Het Amsterdamse wetenschapscentrum New Metropolis bereikte op 1 juli 1999 een akkoord met schuldeisers over terugbetaling van de schulden. De regeling was een voorwaarde voor rijk en gemeente om elf miljoen gulden voor schuldsanering op tafel te leggen. De schuld was ontstaan door uit de hand gelopen bouwkosten.

Wereldbank weert KPN-dochter

De Wereldbank besloot op 2 juli 1999 KPN-dochter Nepostel voor drie jaar te weren als mogelijke kandidaat voor de aanleg van een telecomnet voor Turkmeense banken. Nepostel zou zich aan fraude en corruptie hebben bezondigd. In dezelfde week oordeelde de Tweede Kamer dat geen verder onderzoek nodig was naar vermeende omkooppraktijken van KPN in Tsjechië.

Beursgang PinkRoccade

De beursgang van het staatsautomatiseringsbedrijf PinkRoccade leverde de staatskas op 7 juli 1999 een bedrag van 257 miljoen gulden op. Het Rijk wilde een derde van het bedrijf, 4,7 miljoen aandelen, te gelde maken. De koers van 28 euro had volgens kenners hoger kunnen zijn als het bedrijf geen negatieve publiciteit had ondervonden van een mislukte fusie met het particuliere automatiseringsbedrijf Getronics.

NAM haalt 1,5 miljard binnen

Een arbitragecommissie in Zürich stelde het Duitse bedrijf Brigitta op 9 juli 1999 in het ongelijk tegenover de Nederlandse Aardolie Maatschappij. De uitspraak betekende dat de NAM kon rekenen op 1,5 miljard gulden voor te veel geleverd aardgas plus de rente op dit bedrag.
Het betrof door de NAM geëxploiteerd gas uit een aardgasveld in de monding van de Eems, dat deels aan Nederland en deels aan Duitsland was toegewezen. Schattingen over de voorraad gas bleken te optimistisch, waarna de NAM compensatie vroeg aan Brigitta. Het Duitse bedrijf vocht echter de hoogte daarvan aan.

Pomphouders moeten staatssteun terugbetalen

De Bovag en onafhankelijke pomphouders reageerden op 19 juli 1999 furieus op het besluit van de Europese Commissie dat 700 pomphouders de bedragen aan staatssteun moesten teruggeven die zij vanaf 1997 ontvingen ter compensatie van een destijds doorgevoerde accijnsverhoging die hen klanten dreigde te kosten. Minister van Financiën Zalm trok hiervoor 126 miljoen gulden uit. De pomphouders vroegen het ministerie in beroep te gaan tegen het besluit.
De compensatie voor 450 pomphouders zou in strijd zijn met de Europese regels, voor de 250 overige zou de Nederlandse overheid niet alle gevraagde informatie hebben verstrekt. Zalm verweet de pomphouders de informatie niet geleverd te hebben en erkende dat de steun in strijd was met de regels van de Europese Unie.

Pensioenfondsen te laat met cijfers

In 1999 zouden de pensioenfondsen voor het eerst hun cijfers over het voorafgaande jaar moeten melden aan de Verzekeringskamer. *NRC Handelsblad* vroeg na hoeveel fondsen dat gedaan hadden en dat bleek slechts de helft van de 1030 fondsen te zijn. Een deel had ook geen jaarverslag bij het stichtingenregister van de lokale Kamer van Koophandel gedeponeerd. Dat was formeel een economisch delict, maar volgens *NRC Handelsblad* van 20 juli was de Economische Controle Dienst (ECD), die bij een dergelijk delict zou moeten ingrijpen, nog niet op de hoogte van zijn nieuwe werkterrein.

Voorheffing Duitse fiscus van de baan

Op verzoek van de Europese Commissie maakte de Duitse regering op 27 juli 1999 bekend dat een omstreden belastingmaatregel voor buitenlandse bedrijven ongedaan zou worden gemaakt. De maatregel verplichtte Duitse opdrachtgevers van ook Nederlandse bedrijven om 25 procent van het factuurbedrag in te houden, als voorheffing op de Belasting Toegevoegde Waarde (BTW). Werkgevers- en brancheorganisaties in de hele Europese Unie kwamen in verzet tegen de maatregel die in april van kracht was geworden.

JUSTITIE

DNA kan dienen als bewijs

De Hoge Raad bepaalde op 1 juli 1999 dat DNA dat afkomstig is van in beslag genomen bezittingen van verdachten, zoals tandenborstels en kammen, gebruikt mag worden als bewijsmiddel in kleine strafzaken. Zolang de verdachte het genetisch materiaal

niet lijfelijk hoeft af te staan, wordt de lichamelijke integriteit van betrokkene niet geschaad, meende de Raad. Deze kwam tot zijn oordeel naar aanleiding van een zaak waarin de politie bezittingen van drie van een kluiskraak verdachte mannen had gebruikt als bewijsmateriaal. Hun advocaten hadden gesteld dat dit ook als een 'dwangafname' van DNA beschouwd moest worden.

Beperking toelating imams toegestaan

De Haagse rechtbank oordeelde op 9 juli 1999 in kort geding dat de Nederlandse overheid imams de toegang tot Nederland mag weigeren en dat dit geen inbreuk vormt op de vrijheid van godsdienst. De Turks-islamitische Culturele Federatie en negentien andere moskee-organisaties hadden een kort geding aangespannen omdat moskeeën door het Nederlandse toelatingsbeleid met een tekort aan imams zouden kampen. Tijdens de rechtszaak bleek dat de overheid slecht zeven van 117 ingediende aanvragen niet gehonoreerd had, op goede gronden volgens de rechtbank.

Mensensmokkelaars gebruikten asielzoekerscentrum als 'hotel'

De politie maakte half juli 1999 bekend in de maanden daarvoor 44 verdachten te hebben gearresteerd in verband met mensensmokkel. De smokkelaars zouden van het asielzoekerscentrum in Heerlen gebruik hebben gemaakt als een soort hotel voor de doorvoer van vluchtelingen. Voor de smokkel werd tot 28.000 dollar per gezin betaald. De gesmokkelde mensen waren Turken, Koerden, Irakezen, Iraniërs en Afghanen.
Op 3 juli 1999 schreef *NRC Handelsblad* dat de Nederlandse overheid ten onrechte asiel had verleend aan honderden leden van de Iraanse oppositiegroep Mujaheddin Khalq, die verzuimd zouden hebben te melden dat zij veilig in Irak hadden gewoond.

Bouterse veroordeeld tot zestien jaar

De Surinaamse ex-legerleider Desi Bouterse werd op 16 juli 1999 door de Haagse rechtbank veroordeeld tot zestien jaar gevangenisstraf wegens betrokkenheid bij zes cocaïnetransporten naar Nederland en lidmaatschap van een criminele organisatie, het zogenaamde Surikartel. Aan het proces was een jarenlang onderzoek voorafgegaan, dat verricht werd door het zogenaamde Co-Pa-team van de politie. Bouterse reageerde laconiek op het vonnis, dat hij afdeed als 'een politiek spel van Nederland'. Rechtbankpresident B. Punt betreurde het dat hij niet méér dan de maximumstraf kon opleggen, omdat andere verdachten voor slechts één transport twaalf jaar hadden gekregen. De advocaat van Bouterse, A. Moszkowicz, kondigde aan in hoger beroep te gaan. Volgens Moszkowicz was het vonnis nietig omdat de rechtbank een procedure bij de Hoge Raad niet had afgewacht om het proces naar Rotterdam te verplaatsen.

ONDERWIJS

Rechter stemt in met flexibel lesrooster

De bestuursrechter in Amsterdam bepaalde op 19 juli 1999 dat drie openbare basisscholen in Diemen de kinderen in de laagste klassen om de week een vrijdag vrijaf mogen geven. Ouders waren het hiermee niet eens en een van hen stapte begin juli naar de rechter. De scholen waren echter wettelijk vrij het rooster te bepalen, mits er minimaal 880 lesuren werden gegeven en maximaal 5,5 uur per dag. Naar aanleiding van de uitspraak wilden VVD en D66 de inspraak van ouders op scholen versterken om de invoering van een vierdaagse werkweek in het onderwijs te voorkomen.

GEZONDHEID EN ZORG

Jolanda Venema overleden

Op 22 juli 1999 overleed Jolanda Venema. De 33-jarige geestelijk gehandicapte vrouw kwam in 1988 in het nieuws door een foto van de mensonwaardige manier waarop zij in een inrichting werd behandeld: naakt vastgeketend. Volgens commentatoren zou de golf van verontwaardiging die daar op volgde, tot grote verbeteringen hebben geleid in de zwakzinnigenzorg—waar meer dan 2000 patiënten hetzelfde lot ondergingen als Venema.

Boete voor misbruik arts-assistenten

Op 27 juli 1999 werd bekend dat de Arbeidsinspectie enkele ziekenhuizen had beboet omdat zij arts-assistenten veel langer lieten werken dan de 48 uur die krachtens het Arbeidstijdenbesluit was toegestaan. Het zou regelmatig voorkomen dat zij het dubbele aantal uren of meer haalden, of meer dan 24 uur achter elkaar werkten. De boete zou tien- tot vijftigduizend gulden per overtreding kunnen bedragen.

NATUUR EN MILIEU

'Milieuvoordelen Betuwelijn gering'

De Betuwelijn levert toch minder milieuvoordelen op dan het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) in 1994 had becijferd. Met name het vrachtvervoer bleek minder vervuilend te zijn, zodat van vervoer per spoor niet het veronderstelde positievere effect op het milieu zou uitgaan.
In een brief van 6 juli 1999 aan de stichting Duurzame Mobiliteit bevestigde RIVM-onderzoeker B. van Wee de uitkomsten van eerder onderzoek van onder andere het Centrum voor energiebesparing in Delft.
In een reactie verklaarde minister van Verkeer en Waterstaat Netelenbos dat de gegevens niet nieuw waren en dat het spoor ook bedoeld was om het fileprobleem te reduceren. 'We zijn al veertig procent op streek met de aanleg van de Betuwelijn', stelde de bewindsvrouw.
Eind 1998 ging de Tweede Kamer na een lange discussie akkoord met de aanleg van de Betuwelijn, een 160 kilometer lang spoortraject van Rotterdam naar Duitsland. De kosten zouden ongeveer twintig miljard gulden bedragen.
Op 22 juli werd een document van het kabinet vrijgegeven waaruit bleek dat het bedrijfsleven nog steeds niet erg warmliep voor deelname aan het project.

TOPS bereikt geen consensus over Schiphol

Het Tijdelijk Overleg Platform Schiphol gaf op 27 juli 1999 een van zijn opdrachten terug aan het ministerie van Verkeer en Waterstaat. Het TOPS, waarin vertegenwoordigers van alle partijen zitting hadden die mochten adviseren omtrent de uitbreiding van de luchthaven Schiphol, was er niet in geslaagd consensus te bereiken over de milieunormen die in de toekomst aan Schiphol gesteld zouden moeten worden. De regering kreeg een verdeeld advies. In het milieuplatform hadden onder meer omwonenden, vakbonden, buurgemeenten en milieugroepen zitting. Ondanks het verdeelde advies bleef het TOPS bij elkaar; men vond dat het oordeel nu aan de regering was.

Nederland

MILITAIRE ZAKEN

Onderzoek naar Dutchbatters

Na een Kamerdebat op 1 juli 1999 bevestigde minister van Defensie De Grave dat hij het Openbaar Ministerie in Arnhem opdracht had gegeven een onderzoek in te stellen naar rechts-extremistisch gedrag van soldaten die enkele jaren geleden in Srebrenica gelegerd waren. Zij zouden onder meer in het openbaar de Hitler-groet hebben gebracht. De minister was verrast door het feit dat de Militaire Inlichtingendienst (MID) een eigen onderzoek naar het wangedrag van de militairen had ingesteld maar dit geheim had gehouden.
Begin juli maakte het Arnhemse Openbaar Ministerie bekend ook een onderzoek in te stellen naar een tweede verdwenen fotorolletje van een Dutchbatter waarop de lijken van vijf moslims te zien zouden zijn, die op bevel van moslim-leider Oric doodgeschoten waren. De Tweede Kamer was nog altijd in discussie over de vraag of er een parlementaire enquête naar de val van Srebrenica moest plaatsvinden en vroeg De Grave om opheldering.
Op 29 juli berichtte *NRC Handelsblad* dat er ook een onderzoek liep naar het niet-verlenen van medische hulp aan moslims die gewond waren geraakt bij de val van Srebrenica. Voormalig minister van Defensie Voorhoeve zou in 1995 geadviseerd zijn deze zaak stil te houden, in een brief van brigade-generaal K.C. Roos van de Koninklijke Marechaussee. De commissie-van Kemenade, belast met onderzoek naar de gang van zaken rond Srebrenica, zou aanwijzingen voor het stilhouden genegeerd hebben.

Geen vervolging Nederlandse VN-militairen

Tien Nederlandse militairen die zich tijdens hun stationering in Angola (1992-1997) misdragen zouden hebben, worden niet strafrechtelijk vervolgd. Dit maakte het Openbaar Ministerie op 29 juli 1999 bekend. Nieuw bewijsmateriaal dat in 1998 aan het OM in Arnhem werd overhandigd, zou daarvoor onvoldoende aanknopingspunten bieden. De militairen zouden seksueel contact met minderjarigen hebben gehad, hebben gehandeld in sterke drank, te veel gedronken hebben en misbruik van dienstvoertuigen hebben gemaakt. De militairen zouden weliswaar de VN-gedragsregels hebben overtreden, maar die waren toen nog niet vastgelegd in de dienstvoorschriften voor de Nederlandse militairen. Daardoor zou vervolging niet mogelijk zijn.

BUITENLANDSE ZAKEN

Bolkestein wordt Eurocommissaris

'Formateur' Romano Prodi stelde op 9 juli 1999 VVD-leider Frits Bolkestein kandidaat voor de post van Europees commissaris voor de interne markt. Premier Kok reageerde teleurgesteld omdat het kabinet had gehoopt op het commissariaat voor Mededinging. Omdat Bolkestein zich tot dan toe vooral als euroscepticus had geprofileerd, omschreef Joost Lagendijk, europarlementariër voor GroenLinks, Bolkesteins kandidatuur als 'het aanstellen van een vegetariër in een slagerij'. Zijn fractie maakte tevens bekend aan een zwartboek tegen Bolkestein te werken. Bolkestein zou vermoedelijk zijn functie als voorzitter van de Liberale Internationale moeten neerleggen.

(Vorige berichten pag. 389/1 e.v. - 1999)

ARMENIË

BINNENLAND

Parlementaire onschendbaarheid ex-minister ter discussie

Parlementslid en voormalig minister van Binnenlandse zaken Vano Siradegjan die werd beschuldigd van betrokkenheid bij huurmoorden, behield in een parlementaire stemming op 26 januari 1999 zijn onschendbaarheid en kon daarom niet gerechtelijk worden vervolgd. De stemverhouding was 65 tegen 56. Siradegjan ontkende de beschuldigingen van de openbare aanklager en noemde ze politiek gemotiveerd. Siradegjan die voorzitter is van de politieke partij Armeense Nationale Beweging en ook burgemeester van de hoofdstad Jerevan, was een aanhanger van president Ter-Petrosjan die in februari 1998 gedwongen werd af te treden.
De huidige president Kotsjarjan dreigde op 7 februari 1999 het parlement te ontbinden als het zou volharden in de weigering de onschendbaarheid van Siradegjan op te heffen. Diezelfde maand nog stemde het parlement in met opheffing van de onschendbaarheid van Siradegjan. Op 5 mei werd hij bij aankomst uit het buitenland op het vliegveld van Jerevan gearresteerd. De Armeense Nationale Beweging tekende protest aan tegen de arrestatie die volgens haar een ernstig probleem vormde voor de partij aan de vooravond van de parlementsverkiezingen op 30 mei. Twee dagen na zijn aanhouding werd Siradegjan weer vrijgelaten.

Onderminister van Binnenlandse zaken en veiligheid vermoord

Onderminister van Binnenlandse zaken en veiligheid Artsoen Margarjan werd op 9 februari 1999 door onbekenden doodgeschoten, zo liet een woordvoerder van het ministerie weten. Margarjan was bevelhebber van de troepen van het ministerie en had een eerdere moordaanslag in januari 1998 overleefd.

Parlementsverkiezingen

President Kotsjarjan dringt aan op eerlijke verkiezingen

President Kotsjarjan liet kabinetsleden op 26 mei 1999 weten dat zij verantwoordelijk waren voor een eerlijk verloop van de parlementsverkiezingen die vier dagen later zouden plaatsvinden. Van de bevolking van 3,7 miljoen mensen zouden er 2,2 miljoen mogen kiezen. Volgens buitenlandse waarnemers hadden onregelmatigheden plaatsgevonden bij eerdere verkiezingen in 1995, 1996 en de verkiezing van 1998 waarbij Kotsjarjan zelf aan de macht was gekomen als president. Bij de parlementsverkiezingen van eind mei zouden 131 leden worden gekozen; 75 zetels werden toegewezen volgens een districtenstelsel en 56 volgens evenredige vertegenwoordiging. Als grote kanshebbers voor de verkiezingen werd de partij *Measnoetioen* (Eenheid) gezien, een samenwerkingsverband tussen minister van Defensie Vazgen Sarkisyan en Karen Demirtsjan die tussen 1974 en 1987 leider van de sovjetrepubliek Armenië was. Demirtsjan was bij de presidentsverkiezingen van 1998 een tegenstander geweest van president Kotsjarjan.

Verwarring bij verkiezingen

De verkiezingen op 30 mei 1999 werden gekenmerkt door verwarring naar aanleiding

Uitslag parlementsverkiezingen 30 mei 1999

	zetels
Eenheid	55
Communistische partij	11
Armeense revolutionaire federatie	9
Recht en eenheid	6
Land van wetten	6
Nationale democratische unie	6
Armeense nationale beweging	1
Democratische partij van Armenië	1
Opdracht	1
Nationale eendrachtspartij	1
Ongebonden kandidaten	32
ongeldig	2

van fouten op de kieslijsten. Twee partijleiders eisten enkele uren na sluiting van de stemlokalen dat de verkiezingen ongeldig werden verklaard. Het hoofd van de kiescommissie zei echter dat de verkiezingen als geldig beschouwd moesten worden, omdat slechts 5 tot 6 procent van de kiezers door de verwarring waren benadeeld. Duizenden Armeniërs konden door fouten op de kiezerslijsten niet stemmen. Een oude vrouw bij een stemlokaal in Jerevan zei tegen verslaggevers dat haar overleden man nog op de kiezerslijst stond en zijzelf niet. Een kandidaat van de Nationalistische Partij werd door onbekenden zwaar mishandeld.

OVSE-functionarissen verklaarden in Jerevan een dag na de stemming dat de verkiezingen een vooruitgang waren vergeleken bij eerdere, maar dat er toch nog reden was voor 'ernstige zorg'.

Eenheid grote winnaar

Eenheid was de partij die de grote winnaar werd met uiteindelijk 56 van de 131 zetels in het parlement, doordat er ook nog een onafhankelijke kandidaat was gekozen die Eenheid steunde. De volgende partij in grootte was de Communistische Partij met elf zetels.
Karen Demirtsjan van Eenheid werd op 10 juni gekozen tot voorzitter van het parlement. Hij zei zijn aandacht vooral te zullen richten op de economische ontwikkeling van het land, op de rechten van het parlement en een grotere openheid in het werk van de regering.

Regeringswisseling

Drie dagen eerder op 7 juni 1999 was premier Darbinjan afgetreden. President Kotsjarjan benoemde op 11 juni zoals verwacht Sarkisyan van Eenheid tot de nieuwe premier. Enkele dagen later benoemde de president ook de leden van het nieuwe kabinet. Hij breidde daarbij het aantal ministeries uit van 21 naar 25. Ministersbenoemingen hebben in Armenië geen goedkeuring van het parlement nodig, maar de premier dient wel twintig dagen na installatie van het kabinet een economisch programma aan het parlement voor te leggen.

Samenstelling regering (15 juni 1999)

President (geïnstalleerd 9 april 1998)
Robert Kotsjarjan

Premier (benoemd 11 juni 1999)
Vazgen Sarkisyan

Ministers
Bestuursaangelegenheden
Leonard Petrosjan
Binnenlandse zaken
Soeren Abrahamjan
Buitenlandse zaken
Vardan Oskanjan
Communicatie en Post
Ruben Tonojan
Cultuur, Sport en Jeugdzaken
Roland Sjarojan
Defensie
Vagharsjak Haroetjoenjan
Ecologie
Gevork Vartanjan
Economie
Armen Darbinjan
Energie
David Zadojan
Financiën
Levon Barchoedarjan
Gezondheidszorg
Haik Nikogosjan
Industrie en Handel
Haik Gevorkjan
Industriële infrastructuur
Vahan Sjirchanjan
Justitie
David Haroetjoenjan
Landbouw
Gagik Sjahbazjan
Nationale veiligheid
Serzj Sarkisyan
Onderwijs en Wetenschap
Eduard Gazarjan
Privatisering
Pavel Galtachtsjan
Regionale aangelegenheden
Chosrov Haroetjoenjan
Sociale zekerheid
Razmik Martirosjan
Staatsinkomsten
Smbat Aivazjan
Stedenbouw
Hrair Hovanesjan
Transport
Ervand Zacharjan

Hoofd van het overheidsapparaat met de rang van minister
Sjahen Karamanoekjan
Voorzitter van de Nationale Vergadering
Karen Demirjants
Voorzitter van het Hof van Cassatie
Henrik Danieljan
Voorzitter van het Constitutioneel Hof
Gagik Haroetjoenjan
Openbare aanklager
Agvan Sarkisyan
Voorzitter van de Centrale Bank
Tigran Sarkisyan

'Nieuwe regering zet hervormingsbeleid voort'

Na de parlementsverkiezingen gewonnen door de coalitie Eenheid verklaarde de nieuwe premier Sarkisyan op 16 juni 1999 dat het beleid van economische hervormingen in Armenië niet radicaal zou veranderen. Hij zei dit tijdens een bijeenkomst op het ministerie van Financiën waarbij hij de nieuwe minister Levon Barchoedarjan voorstelde. President Kotsjarjan had na de verkiezingen ook al gezegd dat het beleid van markthervormingen zou worden voortgezet. Een dag later verklaarde premier Sarkisyan bij de presentatie van zijn programma in het parlement dat financiële hulp door het IMF en de Wereldbank van groot belang zijn voor de wederopbouw van Armenië. Hij zei het als zijn belangrijkste taak te zien de economische crisis te bestrijden.

BUITENLANDSE ZAKEN

Doden en gewonden aan grens met Azerbeidzjan

Minstens twee doden en zes gewonden waren het resultaat van een beschieting van meer dan vier uur aan de grens tussen Armenië en Azerbeidzjan, zo werd op 14 juni 1999 bekend. Beide zijden beschuldigden de andere partij ervan de beschieting begonnen te zijn.

Leiders van Armenië en Azerbeidzjan ontmoeten elkaar in Genève

President Kotsjarjan en zijn Azerische collega Alijev zouden op 15 juli 1999 een ontmoeting hebben in Genève in Zwitserland, zo werd een dag eerder bekendgemaakt. Thema van de gesprekken zou zijn de kwestie over de omstreden enclave Nagorno-Karabach. Twee dagen na de ontmoeting verklaarden beide presidenten tevreden te

zijn over de gesprekken, zonder dat er concrete resultaten van de gesprekken werden gemeld. President Kotsjarjan zei wel dat een of twee ontmoetingen niet genoeg waren om het probleem op te lossen.

OVERLEDEN

Armeense Catholicos overleden

Op 29 juni 1999 maakte de Armeense Apostolische Kerk bekend dat het hoofd van de kerk Garegin I, op 66-jarige leeftijd aan kanker was overleden. Garegin I, wiens officiële titel 'Catholicos' is, was geboren in Syrië en had zijn opleiding genoten in Oxford. Hij werd in zijn functie aangesteld in 1995 en drong tijdens zijn ambtsperiode herhaaldelijk aan op een vreedzame oplossing van het conflict over de omstreden enclave Nagorno-Karabach.

(Vorige berichten pag. 71/1 - 1999)

AZERBEIDZJAN

BINNENLAND

President langer in VS voor medische behandeling

Een naaste medewerker van president Alijev maakte op 17 mei 1999 in Bakoe bekend dat de president twee dagen langer in de Verenigde Staten zou blijven dan gepland. Alijev zou na zijn vertrek uit de VS eerst langs Turkije gaan waar hij een officiële prijs zou accepteren. De president had op 29 april een hartoperatie ondergaan in de VS en er was gezegd dat hij op 16 mei weer uit dat land zou vertrekken. Het ziekenhuisverblijf van Alijev had onder internationale investeerders geleid tot ongerustheid over de politieke toekomst en stabiliteit van Azerbeidzjan. Begin 1999 was de president al behandeld voor een acute bronchitis in Turkije. Medewerkers ontkenden toen dat hij hartproblemen had.

Oppositie beëindigt boycot parlement

Het oppositieblok in het parlement besloot eenstemmig op 22 juni 1999 een einde te maken aan de boycot van het parlement die op 17 april was ingegaan. Een lid van de oppositie Sjardman Hoesein verklaarde dat aan de eisen van de oppositie was voldaan. Het Democratisch Blok, bestaande uit achttien leden, had het parlement, de *Milli Madzjlis*, verlaten omdat naar hun mening het recht werd geschonden om deel te nemen aan alle debatten, inclusief die over een controversiële nieuwe wet over lokale verkiezingen en de status van gekozen lokale organen. De oppositie had de boycot beëindigd op voorwaarde dat deze wet in een nieuwe lezing zou worden behandeld. Dat zou de oppositie de gelegenheid geven haar bezwaren naar voren te brengen.

Omstreden wet over lokale verkiezingen aangenomen

De wet moest snel worden aangenomen om lokale verkiezingen mogelijk te maken die waren gepland voor de herfst van 1999. Volgens de grondwet hadden deze verkiezingen al twee jaar eerder moeten worden gehouden. De verkiezingen waren een van de voorwaarden voor de toelating van Azerbeidzjan tot de Raad van Europa.
De nieuwe wet werd op 2 juli aangenomen. Een nieuwe lezing was achterwege gebleven, hetgeen een van de oppositieleden deed zeggen dat zijn groepering de komende lokale verkiezingen zou boycotten.

Minister van Financiën ontslagen

President Alijev ontsloeg op 12 juli 1999 de minister van Financiën en gaf opdracht tot een onderzoek naar misbruik van macht bij de ministeries van Financiën en Defensie. De 43-jarige Fikret Joesifov, minister sinds 1993, werd vervangen door Avaz Alekperov, een relatief onbekende. Alijev had in het verleden de minister van Financiën al herhaalde malen bekritiseerd wegens het uitblijven van de betaling van achterstallige salarissen.
Het ontslag werd niet in verband gebracht met de scherpe daling van de Azerische munt, de manat, een week eerder. Die was volgens de centrale bank bewust gepland. Joesifov en zijn collega van het ministerie van Defensie, Safar Abijev, hadden elkaar over en weer beschuldigd van financieel wanbeleid of erger.

President Alijev viert dertig jaar aan de macht

President Alijev vierde op 14 juli 1999 zijn dertigjarig jubileum aan de top. Op die datum in 1969 was hij formeel gekozen tot partijleider van Azerbeidzjan, dat toen nog een sovjetrepubliek was. Ter gelegenheid van het jubileum bezocht de president een tentoonstelling van foto's uit die tijd waarop hij stond afgebeeld bij bezoeken aan staatsboerderijen en fabrieken. Voordat hij partijleider werd in Azerbeidzjan had hij carrière gemaakt bij de KGB.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Hoofd belastingdienst ontslagen

President Alijev ontsloeg het hoofd van de staatsbelastingdienst Sjochret Vekilov volgens een decreet dat op 19 april 1999 werd gepubliceerd. Een opvolger werd niet genoemd. Vekilov was al eerder bekritiseerd wegens de slechte inning van de belastingen in 1998. Daardoor kwamen de staatsinkomsten voor de begroting van 1998 slechts op 40 procent van het beoogde niveau.

JUSTITIE

Hervorming gevangeniswezen na opstand

President Alijev ondertekende op 12 februari 1999 een decreet over hervorming van het gevangeniswezen. Enkele weken eerder was er in een strafkamp een opstand geweest waarbij dertien mensen de dood vonden. Met het decreet werd een presidentiële commissie ingesteld die een reorganisatie van het hele gevangeniswezen moest voorbereiden. In het decreet werd ook gesteld dat de opstand een aantal ernstige tekortkomingen had blootgelegd.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Ex-premier tot levenslang veroordeeld

Ex-premier Soeret Hoeseinov werd op 15 februari 1999 door het hooggerechtshof van Azerbeidzjan veroordeeld tot levenslang vanwege een poging president Alijev af te zetten en te vermoorden. Hoeseinov ontkende vrijwel alle beschuldigingen met uitzondering van het illegaal bezit van een wapen. Er waren aanklachten tegen hem ingebracht op basis van dertig artikelen van het wetboek van strafrecht. Als legerofficier leidde Hoeseinov in 1993 een opstand tegen de toen zittende president Aboelfaz Eltsjibej, waarmee hij de weg vrijmaakte voor

Alijev. Hij was premier van juni 1993 tot oktober 1994 toen Alijev hem beschuldigde van het beramen van een staatsgreep. Hij vluchtte naar Rusland, van waaruit hij in 1996 aan Azerbeidzjan werd uitgeleverd. Hij werd tijdens het proces verder nog beschuldigd van wapensmokkel, drugssmokkel, het leiden van een gewapende opstand en landverraad.

BUITENLANDSE ZAKEN

Azerbeidzjan niet langer actief in GOS

'Azerbeidzjan zal niet langer een actieve rol spelen binnen het GOS', verklaarde presidentieel adviseur Vafa Goeloezade op 10 februari 1999 tegenover verslaggevers in Bakoe. Hij zei dat Azerbeidzjan wellicht nog wel lid zou blijven van het GOS, maar dat van een actieve rol binnen de organisatie geen sprake zou zijn. Wellicht zou het land het GOS volledig verlaten.
Goeloezade verklaarde dat veiligheidsmaatregelen van het GOS ingingen tegen de belangen van Azerbeidzjan. Azerbeidzjan had eerder het GOS ervan beschuldigd dat de organisatie geen moeite deed een oplossing te vinden voor het lang slepende conflict met Armenië over Nagorno-Karabach. Goeloezade had in januari al verklaard dat Azerbeidzjan bases van de Verenigde Staten en Turkije op zijn grondgebied wilde als bescherming tegen een Russische dreiging.

Doden en gewonden aan grens met Armenië

Minstens twee doden en zes gewonden waren het resultaat van een beschieting van meer dan vier uur aan de grens tussen Azerbeidzjan en Armenië, zo werd op 14 juni 1999 bekend. Beide zijden beschuldigden de andere partij ervan de beschieting begonnen te zijn.

Parlement besluit dertig soldaten naar Kosovo te sturen

Het parlement stemde op 2 juli 1999 met overweldigende meerderheid voor een aanbeveling aan de president een eenheid van dertig soldaten naar Kosovo te sturen om deel te nemen aan de vredesmissie van de NAVO. De eenheid zou zich aansluiten bij een bataljon Turkse soldaten in de Joegoslavische provincie.

(Vorige berichten pag. 73/2 - 1999)

BULGARIJE

BINNENLAND

Motie van wantrouwen verworpen

De regering van premier Ivan Kostov overleefde op 7 april 1999, met 137 stemmen tegen en 87 voor, een motie van wantrouwen die was ingediend door de oppositionele Socialistische Partij (BSP). De socialisten beschuldigden de regering ervan haar belofte van twee jaar eerder om een modern industriebeleid te formuleren en de industriële sector structureel te hervormen, niet te zijn nagekomen. De oppositie was vooral ontevreden over de vertraging in de herstructurering van verlieslijdende industrieën.

Linkse oppositie verdeeld voor lokale verkiezingen

Op 16 juli 1999 werd duidelijk dat de linkse oppositiepartijen, waaronder de Bulgaarse Socialistische Partij (BSP) van de voormalige communisten en Euro-Links (EL) van socialistische dissidenten, het niet eens konden worden over een gezamenlijke kandidaat voor het burgemeesterschap van Sofia. De mededeling kwam naar buiten in de aanloop naar de lokale verkiezingen, die vaak als een indicator voor landelijke verkiezingen werden gezien.
De BSP, geplaagd door interne tweestrijd tussen neo-communisten en sociaal-democraten, nomineerde haar vice-voorzitter Roumen Ovcharov, terwijl EL, dat zich identificeert met de sociaal-democratische partijen die in veel Europese landen aan de macht zijn, Nikolai Kamov naar voren schoof.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Kabinet keurt privatiseringsplan goed

Eind oktober 1998 keurde het Bulgaarse kabinet een privatiseringsplan voor het komende jaar goed, dat 996 miljard lev (ca. 1,2 miljard gulden) zou moeten opleveren. Volgens het Privatiseringsbureau was tussen aanvang van de privatisering en oktober 1998 reeds 29% van de staatsbedrijven verkocht en zou de privatisering in 1999 voor tweederde voltooid zijn. De belangrijkste verkopen waren naar dat jaar opgeschoven. Bulgarije's enige kerncentrale en strategische sectoren als posterijen, spoorwegen, kolenmijnen en watervoorziening werden geheel van privatisering uitgesloten.

Demonstratie tegen privatisering

Eind mei 1999 demonstreerden enkele duizenden arbeiders van grote metallurgische, machinebouw- en wapenfabrieken in het centrum van Sofia tegen de sluiting van staatsondernemingen en tegen het lage levensniveau. De privatisering van staatsbedrijven en het sluiten van inefficiënte bedrijven vormden echter een hoeksteen van het programma voor economisch herstel dat het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Wereldbank twee jaar eerder met de Bulgaarse regering overeenkwamen, toen een acute financiële crisis het land bedreigde. Lage prijzen op de wereldgoederenmarkt en de Russische financieel-economische crisis van 1998 hadden sindsdien vooral de metallurgische en chemische industrie in de problemen gebracht, die onder het nieuwe saneringsbeleid niet meer door gulle staatsubsidies konden worden opgevangen.

EU-lening vrijgegeven

Op 23 december 1998 maakte het ministerie van Financiën bekend dat de Europese Unie het tweede deel van een lening van 250 miljoen Ecu (ca. 585 miljoen gulden) aan Bulgarije ter ondersteuning van de betalingsbalans had vrijgegeven. Het eerste deel was eerder in 1998 overgemaakt.

Koers lev gefixeerd

De Bulgaarse Nationale Bank (BNB) kondigde op de laatste dag van 1998 aan, dat de koers van de nationale munteenheid lev, die in juli 1997 al aan de Duitse mark gekoppeld werd, was vastgesteld op 1.955,83 ten opzichte van de Euro, ingaande per 4 januari 1999. Onderdirecteur van de BNB Martin Zaimov sprak de hoop uit dat de koersfixatie zou bijdragen tot de stabiliteit van het land en gehandhaafd kon worden totdat Bulgarije zich in het volgende millennium bij de Euro-zone zou aansluiten.

EU-steun voor infrastructuur en milieu

Bulgarije en de Europese Unie tekenden op 12 januari 1999 een protocol aangaande

een subsidie van 25 miljoen Euro, in het kader van het Phare-programma van de EU voor Midden-en Oosteuropese landen, ten bate van een aantal projecten om de Bulgaarse infrastructuur en het milieu te verbeteren. Negen miljoen Euro werd uitgetrokken om milieuschade in de vorm van bodem- en grondwatervervuiling rond de gesloten uraniummijn bij Elesjnitsa te beperken.

Oorlogsschade

Minister van Handel Valentin Vassilev verklaarde eind april 1999 dat de oorlog in het buurland Joegoslavië Bulgarije meer dan 70 miljoen dollar gekost had. De luchtaanvallen van de NAVO op doelen in Joegoslavië hadden de weg-, spoorweg- en rivierverbindingen tussen Bulgarije en zijn belangrijkste exportmarkt, Midden- en West-Europa, nagenoeg geheel onbruikbaar gemaakt, waardoor Bulgaarse exportbedrijven zware verliezen leden.

Centrale bank geeft geheime dossiers vrij

Op 22 juli 1999 maakte Roumen Avramov, lid van de raad van bestuur van de Bulgaarse Nationale Bank, bekend dat 'een archief van de centrale bank bestaande uit 80.000 bladzijden' vanaf 1 september voor het publiek toegankelijk gemaakt zou worden. De archieven bevatten bronnen over de financiële en economische geschiedenis van het land tijdens het communistische regime van 1945 tot 1989, toen de archiefstukken geheim waren. Volgens Avramov wierpen de dossiers licht op het ontstaan van de Bulgaarse buitenlandse schuld en op de wijze waarop de centrale bank werd gebruikt voor overheveling van fondsen en andere zaken. De Bulgaarse Nationale Bank is de eerste overheidsinstelling die zijn geheime dossiers uit het communistische tijdperk openstelt.

Laagste geboortecijfer van Europa

Het Bulgaarse Nationale Bureau voor de Statistiek verklaarde op 28 juli 1999 dat Bulgarije het laagste geboortecijfer heeft van Europa en dat zijn bevolking sinds 1990 vergrijst en afneemt. In 1998 bedroeg het geboortecijfer 7,9 per 1000, het sterftecijfer 14,3 per 1000 en de kindersterfte 14,4 per 1000. Eén op de vier Bulgaren was gepensioneerd en de bevolking nam af met 0,6%.

JUSTITIE

Doodstraf afgeschaft

Het parlement schafte op 10 december 1998 de doodstraf af en verving deze door levenslange gevangenisstraf zonder recht op beroep. Enkele afgevaardigden stemden tegen, erop wijzend dat een meerderheid van de bevolking de doodstraf beschouwde als een middel om de sterk toenemende criminaliteit tegen te gaan. Sinds 1990, toen een moratorium op de uitvoering van de straf van kracht werd, waren twaalf criminelen ter dood veroordeeld.

Criminaliteit gedaald

Het ministerie van Binnenlandse zaken maakte in januari 1999 bekend dat de georganiseerde en straatcriminaliteit, die sterk waren toegenomen sinds de val van het communisme in 1989, in 1998 met 30% waren gedaald ten opzichte van het voorafgaande jaar. Opinieonderzoek gaf echter aan, dat de straatcriminaliteit onveranderd was, maar dat slachtoffers minder aangifte deden door afnemend vertrouwen in de doelmatigheid van de politie.

Afschaffing monarchie blijft van kracht

Het Constitutionele Hof verklaarde op 19 januari 1999 de eis van de procureur-generaal om de afschaffing van de monarchie ongeldig te verklaren, niet in behandeling te nemen. De monarchie was in 1946 onder communistisch bewind via een referendum afgeschaft, maar veel historici en gewone Bulgaren meenden dat het referendum oneerlijk was verlopen. Het Constitutionele Hof verklaarde dat het alleen uitspraak kon doen over zaken die de huidige grondwet, die sinds 1991 van kracht was, betroffen. Koning Simon de Tweede, die in 1943 op zesjarige leeftijd gekroond werd en in ballingschap in Spanje leefde, genoot bij de Bulgaarse bevolking veel prestige maar de openbare steun voor het herstel van de monarchie was gering.

Beroepsverbod voormalige communisten opgeheven

Op 21 januari 1999 verklaarde het Constitutionele Hof delen van de Wet op het Staatsbestuur ongeldig. Deze wet sloot personen die onder het communistische bewind topposities hadden bekleed of lid waren geweest van de staatsveiligheidsdienst voor een periode van vijf jaar uit van het bekleden van hogere overheids- of regeringsposities. De wet was in oktober 1998 door het parlement aangenomen dankzij de stemmen van de regerende centrum-rechtse Unie van Democratische Krachten (UDF). De voornamelijk uit ex-communisten bestaande Socialistische Partij (BSP) had de zaak daarop aanhangig gemaakt bij het Constitutionele Hof. President van het Hof Zjivko Stalev verklaarde dat dit verbod ongrondwettelijk was, daar het de rechten van personen beperkte op basis van hun politieke overtuiging.

ONDERWIJS

Parlement sluit universiteit

Het parlement, waarin de centrum-rechtse Unie van Democratische Krachten (UDF) een ruime meerderheid had, stemde op 10 maart 1999 voor sluiting van de particuliere Slavische Universiteit in 2000. De universiteit zou door zijn toelatingsbeleid en door het doceren van vakken die buiten het door de overheid goedgekeurde studieprogramma vielen, de regels op het gebied van onderwijs schenden. De Slavische Universiteit, een van de twaalf particuliere universiteiten die sinds de val van het communisme waren opgebloeid, werd in 1995 opgericht en werd gesponsord door zakenlieden die waren verbonden met de Socialistische Partij (BSP), die toen aan de macht was. Het besluit leidde tot felle protesten van velen van de 10.000 studenten en van leden van de oppositionele Socialistische Partij in het parlement.

NATUUR EN MILIEU

Onenigheid over kerncentrale van Kozloduy

Commissaris voor Buitenlandse zaken van de Europese Unie, Hans van den Broek, drong er tijdens zijn bezoek aan Bulgarije op 11 september 1998 op aan, dat het land de twee oudste van de zes reactoren van de kerncentrale van Kozloduy in 2002 zou sluiten, en twee kleinere reactoren tegen 2010. In het kader van een overeenkomst uit 1993 ontving Bulgarije van westerse geldschieters via de Europese Bank voor Onderzoek

en Ontwikkeling (EBRD) 24 miljoen Ecu (ca. 52 miljoen gulden) in ruil waarvoor het zowel in 1997 als 1998 twee reactoren moest sluiten. De zes reactoren van Kozloduy genereerden echter bijna de helft van de elektriciteit die het land verbruikte en het sluiten van vier ervan zou Bulgarije nopen dure energie te importeren. De Bulgaarse regering meende, in tegenstelling tot de EU, dat de kernreactoren inmiddels dermate waren gemoderniseerd dat zij aan de internationale normen voldeden.

In januari 1999 bracht een team van experts van het Internationale Atoom Energie Agentschap (IAEA) een bezoek van ruim twee weken aan de kerncentrale van Kozloduy. Hoofd van de afdeling Nucleaire Veiligheid Zygmund Domaratzki verklaarde dat Bulgarije 'aanzienlijke vooruitgang' had geboekt ten opzichte van de situatie acht jaar eerder, toen zijn agentschap ernstige bezwaren had tegen het ontwerp en het functioneren van de kerncentrale. Milieuactivisten namen op 27 januari de gelegenheid te baat om met een demonstratie in het centrum van de hoofdstad Sofia te wijzen op het probleem van in hun ogen onveilige productie, opslag en transport van radioactieve brandstof.
In maart benadrukte Francois Lamoureux, die als de zaakgelastigde van de Europese Commissie belast was met het beheer van de betrekkingen met de kandidaat-lidstaten, tijdens een tweedaags bezoek nogmaals dat Bulgarije zich moest houden aan zijn belofte om de kerncentrale van Kozloduy te sluiten. Dit was, naast een versnelling van de economische hervormingen, voorwaarde om in 2001 besprekingen te beginnen over toetreding tot de Europese Unie.

Eind mei 1999 verklaarde het Bulgaarse Energiecomité dat de omstreden vier oudste reactoren van de kerncentrale van Kozloduy veilig waren en dat het van plan was om de reactoren te blijven gebruiken tot het einde van hun natuurlijke levensduur en niet vroegtijdig te sluiten. De regering had al een bedrag ter waarde van 55 miljoen dollar van een totaalbedrag van 100 miljoen dollar geïnvesteerd in de modernisering van de kerncentrale.

Contract over modernisering

Op 8 juli werd bekend gemaakt dat het Duitse Siemens AG, het Franse Framatome en het Russische Atomenergoexport met de Bulgaarse regering een contract ter waarde van 314 miljoen Euro hadden getekend voor de modernisering van de twee 1000 megawatt sterke kernreactoren van Kozloduy. De drie bedrijven verenigden zich in het Europees Consortium Kozloduy. Siemens AG zou onafhankelijke stroomvoorziening bouwen binnen de eenheid waarin de twee reactoren stonden, waardoor de eenheid minder afhankelijk zou worden van externe, landelijke stroomvoorziening. Framatome zou voor seismische bescherming en brandveiligheid zorgen en Atomenergoexport zou Bulgarije terzijde staan met expertise over de constructie van de kerncentrale, die met Russische technologie werd gebouwd. De werkzaamheden zouden in de zomer van 2000 aanvangen. De helft van het moderniseringsprogramma werd gefinancierd door de Europese Unie en de rest door de landen van het consortium en Bulgarije zelf.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

'Reizen naar buitenland is burgerrecht'

President Petar Stojanov sprak op 23 november 1998 zijn veto uit over een wet die het parlement had aangenomen. Hij maakte bezwaar tegen de clausule dat een Bulgaars staatsburger een besluit van het ministerie van Binnenlandse zaken om hem wegens redenen van landsbelang geen paspoort te verlenen, niet voor het gerecht zou kunnen aanvechten. 'Staatsveiligheid', meende de president, 'is een waarde in naam waarvan bepaalde burgerrechten kunnen worden beknot, maar het mag geen reden zijn om Bulgaren hun recht te ontnemen om naar het buitenland te reizen.'

MILITAIRE ZAKEN

Strijdkrachten gehalveerd

De regering keurde op 22 maart 1999 een wetsontwerp goed, dat voorzag in een inkrimping van de strijdkrachten van 101.000 naar 45.000 man binnen een periode van vijf jaar. 'De herstructurering maakt deel uit van de inspanningen van de regering om te voldoen aan de toetredingscriteria van de NAVO en de Europese Unie, om de stabiliteit in de regio te vergroten en de nationale veiligheid te garanderen', aldus minister van defensie Georgi Ananiev op een persconferentie. Het plan verving een eerder voornemen om de omvang van de strijdkrachten terug te brengen naar 75.000, omdat de Bulgaarse regering haast wilde maken met de toetreding tot de NAVO wegens de oorlog om de Servische provincie Kosovo.

BUITENLANDSE ZAKEN

Bezoek Roemeense premier

De Bulgaarse premier Ivan Kostov en zijn Roemeense ambtsgenoot Radu Vasile kwamen tijdens een bezoek van de laatste op 25 september 1998 overeen om de waterverbindingen over de grensrivier de Donau uit te breiden met vijf nieuwe veerdiensten. De afspraak maakte deel uit van een bredere overeenkomst om de infrastructuur van beide landen beter op elkaar af te stemmen.

Kritiek premier op integratiebeleid EU

Premier Ivan Kostov uitte begin maart 1999 in een interview met persbureau *Reuters* felle kritiek op het toetredingsbeleid van de Europese Unie jegens Bulgarije. Hij beschuldigde de EU van discriminatie van Bulgarije en het hanteren van dubbele maatstaven bij de beoordeling van landen die toetreding wensten. Sommige zouden als favorieten en andere, waaronder Bulgarije, als verschoppelingen worden gezien. Kostovs kritiek vond brede weerklank in Bulgarije, maar werd niet beaamd door andere landen die voor toetreding in tweede instantie waren geselecteerd en werd ook door de woordvoerder van de Europese Commissie Nico Wegter van de hand gewezen. Deze verklaarde dat het aan Bulgarije was 'om voortgang te boeken op gebieden die als problematisch zijn geïdentificeerd'.

Militaire samenwerking met Macedonië

Minister van Defensie Georgi Ananiev en zijn Macedonische ambtsgenoot Nikola Kljoesev tekenden op 12 maart 1999 in Sofia een overeenkomst voor militaire samenwerking. Deze was mogelijk geworden door de totstandkoming van enkele politieke en economische overeenkomsten in februari en door de erkenning door Bulga-

rije dat het Macedonisch geen Bulgaars dialect, maar een afzonderlijke taal was. De militaire samenwerking vormde een doorbraak in de moeizame betrekkingen tussen beide landen.

In mei 1999 werden bij de grenspost Gyuesjevo de eerste 31 tanks en 18 houwitsers door Ananiev overgedragen aan zijn Macedonische collega Kljoesev. De rest van de in totaal 94 T-55 tanks en 122 mm houwitsers zou eind 1999 volgen. De overdracht maakte deel uit van een wapenleverantie aan Macedonië, die bedoeld was om de veiligheid van het land, die in het geding was wegens het conflict om de naburige Joegoslavische provincie Kosovo, te vergroten.

Joegoslavische grens afgesloten

Eind april 1999 besloot de regering om de vijf actieve Bulgaars-Joegoslavische grensovergangen officieus te sluiten om de, veelal kleinschalige, smokkel van olie en benzine tegen te gaan. De regering had zich achter het olie-embargo geschaard dat de lidstaten van de NAVO en de Europese Unie hadden ingesteld tegen Joegoslavië, maar particulieren hadden zich daaraan onttrokken door benzine uit de tanks van hun voertuigen in Joegoslavië te verkopen.

Luchtruim aan NAVO beschikbaar gesteld.

Het parlement besloot op 4 mei 1999 na een debat van meer dan vijf uur om de NAVO, in ruil voor veiligheidsgaranties, toe te staan het Bulgaarse luchtruim te gebruiken voor luchtaanvallen op Joegoslavië. De zaak lag zeer gevoelig in het voornamelijk Slavische en orthodoxe Bulgarije, waar men op religieuze en etnische gronden veel sympathie voelt voor de Serviërs. Tijdens het debat demonstreerden enkele duizenden sympathisanten voor het parlementsgebouw tegen de NAVO.

Olie-embargo Joegoslavië opgeheven

Op 17 juni 1999 besloot de regering om het ongeveer twee maanden durende embargo op leverantie van olie en aanverwante producten aan Joegoslavië op te heffen. De beslissing volgde op de beëindiging van de militaire operaties van de NAVO in Joegoslavië.

(Vorige berichten pag. 536/2 e.v. - 1998)

GEORGIË

BINNENLAND

Aftreden minister van Financiën

Op 14 november 1998, de dag voor de lokale verkiezingen, accepteerde president Sjevardnadze het ontslag van minister van Financiën Michail Tsjkoeaseli. Hij was met 28 jaar de jongste minister en zijn aftreden kwam op een moment van grote financiële problemen voor het land. Achterstallige overheidssalarissen stonden op een bedrag ter waarde van ongeveer achttien miljoen gulden en niet betaalde pensioenen stonden op ongeveer zeventig miljoen gulden. Een groot probleem was ook de gebrekkige inning van de belastingen.
Vier dagen later stemde het parlement in Tbilisi in met de benoeming van de 37-jarige econoom David Onoprisjvili tot nieuwe minister van Financiën. Onoprisjvili is econoom en afgestudeerd aan de *Columbia University* in de VS. Hij heeft bij de Wereldbank gewerkt en was tot aan zijn benoeming voorzitter van de parlementaire commissie voor economische hervormingen. Na de stemming in het parlement kondigde de nieuwe minister impopulaire maatregelen aan om de financiële crisis te bezweren.

Eerste lokale verkiezingen sinds onafhankelijkheid

Op 15 november 1998 vonden de eerste lokale verkiezingen plaats in Georgië sinds de onafhankelijkheid. De verkiezingen voor lokale vertegenwoordigingen, *Sakrebulo*, werden gehouden met een gecombineerd systeem van evenredige vertegenwoordiging en districtenstelsel. Voor de 1031 *Sakrebulo* zouden in totaal 10.691 leden worden gekozen voor een termijn van drie jaar. Dertien partijen namen aan deze verkiezingen deel. President Sjevardnadze verklaarde de dag erna tevreden te zijn over het verloop. In een district in het westen van Georgië waren de verkiezingen wegens onregelmatigheden uitgesteld, maar dat zou volgens de president worden rechtgezet. De EU-rapporteur in Georgië Gabor Colombano feliciteerde president Sjevardnadze met de succesvol verlopen verkiezingen. De grote winnaar bij de verkiezingen was de partij van Sjevardnadze, de Unie van Burgers van Georgië, die naar tien dagen later bleek ook de meeste zetels had behaald in de *Sakrebulo* van de hoofdstad Tbilisi.

President wil extra veiligheidsmaatregelen

President Sjevardnadze verklaarde op 22 maart 1999 voor de Georgische radio dat extra maatregelen nodig waren voor de bestrijding van terrorisme en sabotage. Hij zei dit na een bomaanslag enkele dagen eerder in de aan Georgië grenzende regio Noord-Ossetië, die 51 mensenlevens had geëist. Ook was er net een moordaanslag gepleegd op de Tsjetsjeense president Maschadov. Onduidelijk was welke maatregelen de president precies voor ogen had.

Onafhankelijkheidsparade afgelast

Een woordvoerder van de minister van Defensie Tavzadze maakte op 18 mei 1999 bekend dat de onafhankelijkheidsparade die voor later in de maand was gepland, om financiële redenen was afgelast. De laatste parade was gehouden in 1997 voor een bedrag van anderhalf miljoen lari (ongeveer 2,3 miljoen gulden tegen de toenmalige koers). In 1998 werd de parade op het laatste moment afgelast toen er plotseling gevechten uitbraken in Abchazië tussen Georgische troepen en separatisten.

Kiesdrempel voor parlement verhoogd

Het parlement nam op 20 juli 1999 een amendement op de grondwet aan dat de kiesdrempel verhoogde van vijf tot zeven procent. Het amendement kreeg de steun van 161 afgevaardigden, net iets meer dan de tweederde van het totale aantal. De nieuwe kiesdrempel geldt voor 85 van de parlementszetels die op basis van partijlijsten worden toegewezen. De overige 150 zetels worden aan winnaars van districten toegewezen die elk één zetel leveren.
Ongeveer twintig parlementariërs van oppositiepartijen namen niet langer deel aan de zittingen uit protest tegen het optreden van de Unie van Burgers van Georgië die de president steunt.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Begroting 1999 goedgekeurd

Het parlement keurde op 19 maart 1999 de

begroting voor 1999 goed met 122 stemmen voor en 9 tegen in de hoop de gewenste kredieten van het IMF te krijgen. De regeringspartij Unie van Burgers van Georgië stemde voor de begroting. Minister van Financiën Onoprisjvili verklaarde tegenover het parlement dat het begrotingstekort van 308,4 miljoen lari zou worden gedekt door binnenlandse bronnen en kredieten van internationale organisaties. Parlementsvoorzitter Zoerab Zjvania verklaarde na de stemming dat het aannemen van de begroting het makkelijker zou maken voor de regering om de achterstallige salarissen en pensioenen te betalen ter waarde van 150 miljoen lari (ongeveer 130 miljoen gulden).

JUSTITIE

Arrestaties wegens komplot tegen president

Regeringsfunctionarissen maakten op 22 mei 1999 bekend dat er een groep mensen was gearresteerd die ervan werd verdacht een aanslag tegen president Sjevardnadze in de zin te hebben. Verborgen wapens zouden in beslag zijn genomen. Om hoeveel personen het ging werd niet gezegd. Sjevardnadze had in 1995 en 1998 twee aanslagen overleefd. Regeringsfunctionarissen hebben altijd gezegd dat Rusland achter die aanslagen zat, omdat men daar ontevreden was over het pro-westerse beleid van Sjevardnadze. Rusland ontkende altijd elke betrokkenheid.

Minister van Binnenlandse zaken Kacha Targamadze verklaarde twee dagen later in het parlement dat twaalf personen waren gearresteerd. Zij hadden volgens hem een staatsgreep gepland. Een dag eerder had Sjevardnadze gezegd dat de bedenkers van de samenzwering zich in Rusland bevonden.

Voormalige rebellenleider vrijgelaten

President Sjevardnadze gaf op 22 mei 1999 opdracht Tengiz Kitovani, die lijdt aan een hartkwaal, uit de gevangenis vrij te laten. Kitovani had vier jaar van een vonnis van acht jaar uitgezeten voor het leiden van een illegale gewapende groep in Georgië. Sjevardnadze ondertekende een besluit tot gratie na een aanbeveling van de Georgische ombudsman.

MILITAIRE ZAKEN

Speciale eenheid beschermt Kaspische-oliepijplijn

Op 16 april 1999 werd er voor buitenlandse bezoekers en de eigen legerleiding een demonstratie gegeven door een speciale commando-eenheid ondersteund door vliegtuigen en helikopters. De eenheid zou in de toekomst worden ingezet ter bescherming van het Georgische deel van de 830 kilometer lange pijplijn die Kaspische olie vanuit Bakoe naar de Georgische Zwarte-Zeehaven Soepsa gaat vervoeren.

REGIONALE ONTWIKKELINGEN

Separatisten in Zuid-Ossetië houden verkiezingen

Separatisten in de Georgische regio Zuid-Ossetië hielden op 12 mei 1999 parlementsverkiezingen ondanks waarschuwingen van de centrale regering dat die illegaal waren. Zuid-Ossetië is na een bloedig conflict in 1991-1992 tussen Georgische troepen en Ossetische guerrilla's feitelijk onafhankelijk, maar geniet geen internationale erkenning. De president van Zuid-Ossetië, Ljoedvig Tsjibirov, zei dat de verkiezingen een demonstratie waren van soevereiniteit. Het parlement dat gekozen werd zou 33 leden tellen. In enkele gebieden waar etnische Georgiërs woonden werd niet gestemd. Sommige commentatoren menen dat de leiders van Zuid-Ossetië door de slechte economische omstandigheden op termijn gedwongen zullen zijn toenadering tot Georgië te zoeken.

Verkiezingsfunctionarissen deelden een dag later mee dat van de 35.000 mogelijke kiezers 60 procent was opgekomen. De communisten zouden volgens hen de grootste partij worden in het parlement.

BUITENLANDSE ZAKEN

Nog geen besluit over lidmaatschap GOS

Een woordvoerder van president Sjevardnadze verklaarde op 25 februari 1999 dat Georgië nog geen besluit had genomen over opzegging van het lidmaatschap van het GOS. De woordvoerder zei dat de Georgische houding ten opzichte van het GOS niet positief was, omdat er grote twijfel bestond aan het nut van de organisatie. Het land zou een standpunt bepalen tijdens de topontmoeting van het GOS in Moskou in maart. Oezbekistan had al verklaard het GOS in maart te zullen verlaten en ook Azerbeidzjan zou niet langer aan de actieve militaire samenwerking deelnemen.

Op 5 april verklaarde president Sjevardnadze nogmaals sterk te twijfelen aan het nut voor zijn land van verder lidmaatschap van het GOS. Het GOS had volgens hem ook niet bijgedragen aan een oplossing voor de kwestie Abchazië. Hij zei verder dat Georgië nog steeds betaling verlangde voor voormalige sovjetwapens die Rusland begin jaren '90 uit het land had weggehaald. De kosten daarvan worden door Georgië op acht miljoen dollar geschat.

Georgië wil lidmaatschap NAVO

President Sjevardnadze verklaarde op 29 april 1999 dat Georgië lid wilde worden van de NAVO. Hij zei dat hij NAVO-secretaris-generaal Javier Solana had gevraagd het toetredingsproces voor Georgië te versnellen. Eerder had Sjevardnadze als enige president van een lidstaat van het GOS de NAVO-bombardementen op Joegoslavië gesteund.

Het was de eerste keer dat Sjevardnadze openlijk verklaarde het NAVO-lidmaatschap voor Georgië na te streven. Sommige commentatoren waren van mening dat hij hoopte de NAVO te kunnen inschakelen bij de oplossing van de kwestie Abchazië. Een mogelijk NAVO-lidmaatschap van Georgië zal door Rusland niet graag worden gezien.

Georgië, Armenië en Iran werken samen tegen drugs

De regeringen van Georgië, Armenië en Iran spraken op 10 juni 1999 in Tbilisi gezamenlijke maatregelen af ter bestrijding van drugs in de regio. De ministers van Buitenlandse zaken van de drie landen verklaarden dat samenwerking in de drugsbestrijding ook zou kunnen leiden tot samenwerking op andere terreinen. Zij verklaarden te hopen dat Azerbeidzjan ook aan de samenwerking zou meedoen.

(Vorige berichten pag. 653/1 - 1998)

HONGARIJE

BINNENLAND

Fidesz-MPP grootste partij na parlementsverkiezingen

In mei 1998 werden voor de derde maal sinds de val van het communistische regime vrije meerpartijenverkiezingen gehouden. Deze vonden plaats voor het Hongaarse parlement, de Nationale Assemblee. De verkiezingen verliepen volgens een gecompliceerde combinatie van districtenstelsel en evenredige vertegenwoordiging en werden in twee ronden afgewerkt. Van de 386 volksvertegenwoordigers werden er 176 direct gekozen, 152 via regionale lijsten en 58 van nationale lijsten. De nieuwe volksvertegenwoordiging zou binnen 30 dagen na de tweede ronde bijeen moeten komen om een premier te kiezen. Dit op voordracht van de president, die de partij met het hoogste aantal stemmen zou verzoeken om een regering te vormen.
De opkomst bij de eerste verkiezingsronde op 10 mei, waarbij regionale kandidaten moesten worden gekozen, was de laagste van de drie sinds 1990 gehouden vrije verkiezingen. In twee districten bleef de opkomst onder het minimum van 50 procent, waardoor er opnieuw gestemd moest worden, tegelijkertijd met de tweede verkiezingsronde.

De Hongaarse Socialistische Partij (MSzP) behaalde 32 procent van de stemmen, nagenoeg evenveel als in de eerste ronde van de verkiezingen van 1994, die zij gezegevierend had afgesloten. Haar coalitiepartner, de links-liberale Alliantie van Vrije Democraten (SzDSz) die 26 kandidaten had teruggetrokken ten gunste van kansrijkere socialistische kandidaten, kwam echter uit op nog geen acht procent van de stemmen. Tweede werd de Federatie van Jonge Democraten-Hongaarse Burgerpartij (Fidesz-MPP) met 28 procent, derde de Onafhankelijke Partij van Kleine Landeigenaren (FKGP) met 14 procent. Van de twaalf partijen die aan de eerste ronde begonnen, haalden zeven de tweede ronde.
Ook de Fidesz-MPP en de FKGP trokken kandidaten terug ten gunste van kandidaten van de ander, die in de eerste ronde meer stemmen hadden gehaald en derhalve meer kans op succes in de tweede ronde hadden. Het perspectief van een regeringscoalitie van deze twee partijen veroorzaakte onrust op de Hongaarse financiële markten die pas verdween nadat Viktor Orbán van de Fidesz-MPP een bezoek had gebracht aan de beurs van Boedapest (BUX) en verklaard had dat de financiële sector niet het slachtoffer zou worden van een eventuele verandering van het economische beleid. Minister van Financiën Péter Medgyessy weet de onrust aan optimistische verkiezingsbeloften van de Fidesz-MPP, zoals een jaarlijkse economische groei van zeven procent voor het komende decennium en belastingverlaging.

De laatste weken voor de tweede en beslissende verkiezingsronde van 24 mei werden opgeschrikt door een reeks bomaanslagen in de hoofdstad op onder andere horecagelegenheden. De politie verklaarde in het ongewisse te verkeren over de daders en hun motieven. Openbare veiligheid was een van de meest benadrukte programmapunten van de Fidesz-MPP.

In de tweede verkiezingsronde bleek de campagne van de Fidesz-MPP het meest aan te slaan. De partij concentreerde zich op snellere economische groei om de werkloosheid terug te brengen, strengere aanpak van corruptie en gewelddadige criminaliteit, afschaffing van het collegegeld voor studenten, belastingverlaging, lagere sociale lasten en steun aan het kleinbedrijf. Zij werd de grootste partij met 148 van de 386 zetels, een verachtvoudiging ten opzichte van het bij de vorige verkiezingen van 1994 behaalde aantal. De MSzP van premier Gyula Horn, die het land de afgelopen vier jaar geregeerd had, viel terug naar de tweede plaats met 134 zetels. De FKGP van József Torgyán behaalde 48 zetels, het Hongaars Democratisch Forum (MDF) 17. De SzDSz viel terug van 69 naar 24 zetels, waarna de gehele fractie opstapte. De extreem-rechtse Hongaarse Waarheids- en Levenpartij (MIÉP) kwam met 14 zetels voor het eerst in haar bestaan in het parlement.

Nieuwe regering

Op 18 juni werd Viktor Orbán van de Fidesz-MPP door de Nationale Assemblee benoemd tot premier. Met 35 jaar werd hij de jongste premier uit de Hongaarse geschiedenis.

Samenstelling regering (8 juli 1998)

President (herkozen 19 juni 1995)
Arpad Goncz

Minister-President (benoemd 18 Juni 1998)
Viktor Orbán (Fidesz)

Ministers:
Binnenlandse zaken
Sándor Pinter (Fidesz)
Buitenlandse zaken
János Martonyi (Fidesz)
Defensie
János Szabó (FKGP)
Economische zaken
Attila Chikán (Fidesz)
Financiën
Zsigmónd Járai (Fidesz)
Justitie
Ibolya Dávid (MDF)
Landbouw en Regionale ontwikkeling
József Torgyán (Fkgp)
Milieu
Pál Pepö (FKGP)
Minister in het bureau van de premier
István Stumpf (Fidesz)
Nationaal erfgoed
József Hamori (Fidesz)
Onderwijs
Zoltan Pokorni (Fidesz)
Sociale zaken en Gezinszaken
Peter Harrach (Fidesz)
Transport, Communicatie en Waterstaat
Kalman Katona (Fidesz)
Volksgezondheid
Arpad Gogl (Fidesz)
Zonder portefeuille, belast met Nationale veiligheid
László Kover (Fidesz)
Zonder portfeuille, belast met PHARE-programma's
Imre Boros (FKGP)

Op 8 juli werd de nieuwe regering door het parlement geïnaugureerd. Vier van de zestien ministeries vielen toe aan leden van de FKGP, één aan het MDF en de overige elf aan de Fidesz-MPP. Het ministerie van Binnenlandse zaken werd door premier Orbán toevertrouwd aan de 50-jarige Sándor Pinter (Fidesz), die in 1991 landelijk politiechef was geworden, maar in 1996 van die post was ontslagen door de socialistische regering wegens zijn onvermogen om de gewelddadige criminaliteit te beteugelen. Aan het hoofd van Buitenlandse zaken kwam János Martonyi (Fidesz), een 54-jarige jurist die tussen 1991 en 1994 al staatssecretaris van dat ministerie was geweest. De eveneens 54-jarige Attila Chikán (Fidesz), hoogleraar bedrijfskunde aan de Economische Universiteit van Boedapest, werd minister van Economische zaken. De 46-jarige eco-

noom Zsigmónd Járai (Fidesz), president van de Hongaarse branch van de ABN AMRO en voormalig voorzitter van de Raad van de aandelenbeurs van Boedapest, kreeg het ministerie van Financiën toegewezen. Op Defensie werd de 57-jarige jurist János Szabó van de FKGP benoemd en de leider van deze partij, József Torgyán, kwam aan het hoofd te staan van een nieuw geschapen ministerie van Landbouw en Regionale ontwikkeling. Milieuzaken viel toe aan Pál Pepö van dezelfde partij. De enige ministerpost van de MDF, die van Justitie, kwam in handen van Ibolya Dávid.

Politiechefs vervangen

Nauwelijks enkele weken na haar aantreden op 8 juli 1998, verving de regering-Orbán een aantal politiechefs die er niet in waren geslaagd de reeks van ongeveer 170 bomaanslagen in de voorafgaande anderhalf jaar een halt toe te roepen. Hiermee vervulde premier Viktor Orbán prompt een van zijn verkiezingsbeloften, namelijk het verbeteren van de openbare orde.

László Kovács partijleider socialisten

Op 5 augustus 1998, ruim twee maanden na haar nederlaag bij de parlementsverkiezingen en zes weken voor de belangrijke lokale verkiezingen, werd op het jaarlijkse partijcongres van de Hongaarse Socialistische Partij (MSzP) László Kovács, de internationaal gewaardeerde minister van Buitenlandse zaken van de voormalige socialistische regering (1994-1998), tot partijvoorzitter gekozen. Hij verving de voormalige premier en partijvoorzitter Gyula Horn, die zich niet opnieuw verkiesbaar had gesteld.

Oppositie verlaat demonstratief parlement

De twee belangrijkste oppositiepartijen, de Hongaarse Socialistische Partij (MSzP) en de Alliantie van Vrije Democraten (SzDSz), liepen op 28 december 1998, tijdens de laatste parlementszitting van het jaar, demonstratief weg uit het parlement uit protest tegen wat zij beschouwden als pogingen van de regering om op ondemocratische wijze controle te krijgen over de publieke media. Een tijdens hun regering (1994-1998) aangenomen wet kende aan regerings- en oppositiepartijen een gelijk aantal zetels toe in de organen die toezicht uitoefenden op de publieke radio- en televisiekanalen en het nationale persbureau MTI. De oppositiepartijen vreesden dat zij, door plannen van het kabinet om de toezichtorganen met extra zetels uit te breiden, in die organen in de minderheid zouden geraken.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Demonstratie politieagenten en ambtenaren

Enkele honderden politieagenten en gevangenisbewaarders demonstreerden op 15 december 1998 voor het gebouw van de Nationale Assemblee, het Hongaarse parlement. Zij vreesden dat de door de regering voorgestelde loonsverhoging van 18,2 procent zou wegvallen tegen de inflatie. De vier vakbonden die de demonstranten vertegenwoordigden eisten een reële loonsverhoging van ongeveer vijf procent.
Rond tweeduizend ambtenaren van het ministerie van Binnenlandse zaken, onder wie vooral politieagenten en grenswachten, demonstreerden op 6 maart 1999 voor het parlement. Ook zij eisten een reële loonsverhoging van tenminste vijf procent, meer dan de regering hen bij onderhandelingen bereid was te geven. Bij de organisatie van de demonstratie waren vijf vakbonden betrokken.

Vakbonden in conflict met regering

De verhouding tussen de vakbonden en de regering-Orbán kwam in de eerste maanden van 1999 onder druk te staan. Bij ambtenaren nam de ontevredenheid toe, voornamelijk omdat hun lonen gemiddeld 20 tot 30 procent onder de lonen in de privésector lagen. De belangrijkste onderhandelaar van regeringszijde, minister van het Kabinet van de Premier István Stumpf, had voor 1999 een salarisverhoging voor ambtenaren voorgesteld die niet meer dan 50 procent van de groei van het bbp mocht uitmaken, hetgeen neerkwam op maximaal 13,5 procent. Een overlegorgaan voor werkgevers en werknemers in de particuliere sector had een loonsverhoging van 12 tot 15 procent voorgesteld. De vakbonden vreesden dat door de loonsvoorstellen van de regering een groot aantal werknemers er op achteruit zou gaan en braken daarom op 5 maart de onderhandelingen af. De reële lonen waren, als gevolg van het door de vorige regering doorgevoerde bezuinigingspakket, al met tien procent gedaald. Een onzekere factor was de inflatie die door de regering op negen procent voor het jaar 1999 werd geschat, maar volgens de vakbonden hoger uit kon vallen.
Bovendien verweet Endre Szabó, de voorzitter van het Forum voor de Samenwerking van Vakbonden (SzEF)—met 320.000 leden de belangrijkste vakbond voor ambtenaren—in een vraaggesprek met het persbureau *Reuters* van 18 maart 1999 de regering van premier Viktor Orbán, die nog geen ontmoeting had gehad met de vakbonden, arrogantie en een neerbuigende behandeling van de vakbonden.
Op 20 maart demonstreerden ongeveer 10.000 ambtenaren voor het parlementsgebouw om hun eis van zestien procent nominale loonsverhoging ingaande per 1 maart, kracht bij te zetten. De bijeenkomst was georganiseerd door de SzEF en werd gesteund door minstens twaalf vakbonden, die behalve ambtenaren ook leraren en personeel van sociale diensten en gezondheidszorg vertegenwoordigden.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Financiering sociale zekerheid onder druk

Halverwege 1998 bleek er een veel groter dan verwacht tekort te zijn ontstaan in de financiering van de sociale zekerheid, zo deelde staatssecretaris van Financiën László Csaba mee op 14 juli 1998. Het tekort kon volgens hem oplopen tot 60 à 70 miljard forint (ca. 600 tot 700 miljoen gulden), meer dan driemaal de begrote 22 miljard forint. De oorzaken lagen in de door de vorige regering doorgevoerde pensioenverhoging, de oplopende subsidies op geneesmiddelen en het overstappen van veel werknemers van staats- naar particuliere pensioenfondsen, waardoor de staat zich gedwongen zag de door zijn pensioenfonds misgelopen salarisbijdragen met subsidies aan te vullen. De regering-Orbán plaatste de beide sociale fondsen, het pensioenfonds en het ziekenfonds, die goeddeels door vakbonden beheerd werden, onder toezicht van het ministerie van Financiën.

Bestuur Postabank vervangen

Begin augustus 1998 stelde de regering-Orbán de Postabank, de op drie na grootste van het land, onder toezicht en ontsloeg het voltallige bestuur. De bank moest in febru-

ari 1997, nadat rekeninghouders in paniek hun tegoeden hadden opgenomen, met een reeks staatsinjecties van miljoenen guldens worden gered. Het ministerie van Financiën diende een aanklacht wegens misbruik van fondsen in tegen de kleurrijke president van de bank, Gábor Princz, die daarop naar Oostenrijk vertrok en weigerde terug te keren om zich voor de rechtbank te verantwoorden.

Voordelige leningen voor politici

Een onderzoek van het Regeringsbureau voor Accountancycontrole onthulde dat de Postabank aan meer dan honderd politici, entertainers en andere leden van de Hongaarse elite leningen had verstrekt tegen 'VIP-condities'. De rente op deze leningen zou tien tot vijftien procent onder het marktgemiddelde hebben gelegen. Zo bekende het socialistische parlementslid László Sándor een lening tegen tien procent rente te hebben afgesloten, terwijl de inflatie 28 procent bedroeg. Politici van andere partijen dan de Hongaarse Socialistische Partij (MSzP), zoals de vice-voorzitter van het Hongaars Democratisch Forum (MDF) en een staatssecretaris van het Kabinet van de Premier, gaven eveneens toe voordelige leningen te hebben afgesloten.

Begroting goedgekeurd

Op 29 oktober 1998 keurde de regering de begroting voor 1999 goed. Minister van Financiën Zsigmónd Járai verklaarde dat het primaire betalingsoverschot twee procent van het bbp bedroeg en calculeerde, de aflossing van de buitenlandse schuld meegerekend, een begrotingstekort van vier procent van het bbp. De inflatie moest teruggebracht worden tot tien à elf procent en om de macro-economische risico's van een stijgend tekort op de betalingsbalans te beperken zouden de reële lonen niet meegroeien met het bbp.

Privatisering energiemarkt

Ferenc Horváth, directeur van het Hongaarse Energiebureau, maakte tijdens een persconferentie op 31 mei 1999 bekend dat de regering plannen had om vanaf 2001 de energiemarkt te liberaliseren. Tenminste vijftien grote industriële afnemers, die jaarlijks meer dan 100.000 gigawatt afnamen, zouden zelf hun distributiebedrijven kunnen gaan kiezen. Vanaf 2002 zouden 38 andere bedrijven, die een derde van de hoeveelheid gas afnamen, zelf de voordeligste gasaanbieder mogen kiezen.
In de eerste weken van juni haalde het Staatsprivatiseringsbureau (ÁPV) 75 miljard forint (ca. 750 miljoen gulden) binnen aan inkomsten uit de verkoop van een aandeel van 5,75 procent in het staatstelecommunicatieconcern Matáv. Premier Viktor Orbán nam de gelegenheid te baat om erop te wijzen dat het vertrouwen van buitenlandse investeerders in Hongarije sterk bleef, ondanks de macro-economische cijfers. Op 14 juni was uit gegevens van de regering gebleken, dat het voor 1999 verwachte begrotingstekort in de sociale zekerheid al in mei van het jaar was overschreden. Orbán beweerde dat in de loop van het jaar nog meer meevallers zouden volgen, waardoor de uitgaven uiteindelijk binnen de begroting zouden blijven.

Minister van Financiën blijft aan

Minister van Financiën Zsigmónd Járai ontkende op 17 juni 1999 geruchten als zou hij ontslag nemen. Hij voegde daaraan toe dat hij geen noodzaak zag om de uitgaven te verminderen om het snel toenemende tekort op het centrale overheidsbudget te verlagen. De Nationale Bank van Hongarije had in dezelfde week twee maal aangedrongen op meer fiscale discipline, maar Járai zei het begrotingsgat te kunnen dichten met extra inkomsten van ongeveer 100 miljard forint (1 miljard gulden). Deze inkomsten zouden komen uit de verkoop van concessies in verband met een derde aanbieder van mobiele telefonie, inschrijvingen op 62 miljoen aandelen van staatstelecommunicatiebedrijf Matáv en een hoger dan verwacht uitgevallen winst van de Nationale Bank.

JUSTITIE

Minister van Justitie weigert presidentiële clementie

Minister van Justitie Ibolya Dávid weigerde begin november 1998 om een door president Árpád Göncz getekend clementieverzoek te tekenen. Péter Kunos, president van de Agrobank, had in ruil voor risicovolle leningen bedrijfsaandelen gevraagd en was daarvoor door het Hooggerechtshof wegens chantage tot een gevangenisstraf van zes jaar veroordeeld. Het clementieverzoek was gebaseerd op gezondheidsredenen.

GEZONDHEID EN ZORG

Hervorming gezondheidszorg aangekondigd

Gabriella Selmeczi, staatssecretaris van het Kabinet van de Premier, maakte op 20 mei 1999 aan het persbureau *Reuters* bekend dat het kabinet nog in dezelfde maand een conceptvoorstel zou goedkeuren voor hervorming van de gezondheidszorg. Het wetsvoorstel zou begin 2000 aan de Nationale Assemblee worden voorgelegd, zodat de hervormingen op 1 januari 2001 een aanvang zouden kunnen nemen. De staatssecretaris weet de problemen van de gezondheidszorg — die in 1998 het budget met 30 procent overschreed, terwijl Hongarije het hoogste sterftecijfer heeft van alle lidstaten van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling — niet aan geldgebrek, maar aan de inefficiëntie van het systeem. Deze meende zij te kunnen bestrijden door zowel de aanbieders van gezondheidszorg als het Nationale Ziekenfonds aan concurrentie bloot te stellen. Alle werknemers zouden moeten bijdragen aan een basisvoorziening voor de gezondheidszorg, maar daarnaast zouden nieuw op te richten regionale verzekeringsfondsen, te vormen uit het huidige Nationale Ziekenfonds, verschillende pakketten met voorzieningen aanbieden, gebaseerd op individuele bijdragen. Subsidie op geneesmiddelen zou worden verminderd.
De regering-Orbán hechtte veel waarde aan de hervorming van de gezondheidszorg, zoals bleek uit een uitspraak van minister van Economische zaken Attila Chikán eerder in 1999, dat de regering beoordeeld diende te worden op haar succes in het hervormen van de gezondheidszorg.

BUITENLANDSE ZAKEN

Hongaars-Slowaakse betrekkingen verbeterd

De Hongaarse en Slowaakse regering tekenden op 1 december 1998 een overeenkomst om de 100 jaar oude Maria Valeria-brug over de grensrivier de Donau, die de Hongaarse stad Esztergom en de Slowaakse stad Parkany verbindt, te herbouwen. De brug, die tijdens de Tweede Wereldoorlog was opgeblazen, was in 1991 gedeeltelijk herbouwd, maar stak sindsdien half afgebouwd over de Donau, als een saillant sym-

bool van de slechte staat van de betrekkingen tussen beide landen. Minister van Buitenlandse zaken János Martonyi noemde de overeenkomst 'een belangrijke stap op weg naar een oplossing van de meningsverschillen' tussen beide landen. Hij gaf echter toe dat het geschil over de voltooiing van de stuwdam tussen de Hongaarse plaats Nagymaros en de Slowaakse stad Bos, waartoe in 1977 de communistische regimes van beide landen besloten hadden maar die in 1989 van Hongaarse zijde eenzijdig was stopgezet, bij lange na niet was opgelost.

Hongaars-Oostenrijks-Slowaakse economische samenwerking

Eind januari 1999 kwamen de Hongaars premier Viktor Orbán, de Oostenrijkse kanselier Viktor Klima en de Slowaakse premier Mikulas Dzurinda in de west-Hongaarse stad Sopron bijeen om de grondslag te leggen voor economische samenwerking tussen de drie landen. Op de gezamenlijke persconferentie na afloop van de bijeenkomst verklaarde Orbán dat de subregionale economische samenwerking tussen de drie landen perspectieven bood en dat de driehoek Wenen-Bratislava-Györ daarvan de kern moest worden. Omstreeks september 1999, verklaarde hij tevens, zou in de Noord-Hongaarse stad Györ een economisch symposium gehouden worden, waar de samenwerking verder uitgewerkt zou worden.
De drie leiders verklaarden dat Slowakije sinds de regeringswisseling van september 1998 een belangrijke stap naar Europese integratie had gedaan. Orbán voegde daaraan toe, dat de nieuwe Slowaakse regering belangrijke vooruitgang had geboekt in het verbeteren van de rechtspositie van de tussen de 560.000 en 700.000 Hongaren, die voornamelijk in het zuiden van Slowakije leven. Hun situatie was onder de vorige regering verslechterd, tot ongerustheid van Boedapest. De leiders kwamen overeen om de volgende bijeenkomst in de Slowaakse hoofdstad Bratislava te houden.

Hongarije NAVO-lid

Op 12 maart 1999 werd Hongarije officieel als lid toegelaten tot de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO), twaalf dagen voor aanvang van de NAVO-luchtaanvallen op Joegoslavië. Op 1 april werd de Hongaarse ambassade in de Joegoslavische hoofdstad Belgrado door een woedende menigte belegerd en werden enkele ruiten ingegooid. Het Hongaarse ministerie van Buitenlandse zaken stuurde een formele protestbrief naar de Joegoslavische ambassade en sloot de Hongaarse ambassade in Belgrado.

Hongarije sluit zich aan bij olie-embargo

Een medewerker van MOL, de grootste Hongaarse olie-onderneming, verklaarde op 18 april 1999 dat zijn bedrijf sinds de aanvang van de NAVO-luchtaanvallen tegen Joegoslavië op 24 maart geen olie had geleverd aan dat land. De verklaring kwam na een uitspraak van de Duitse bondskanselier Gerhard Schröder dat bepaalde, niet nader genoemde, NAVO-landen er niet in geslaagd waren om olie- en gasleveranties via hun territorium te beëindigen.
Op 3 mei maakte Péter Balas, vice-staatssecretaris van Economische zaken, op een persconferentie bekend dat Hongarije zich officieel had gevoegd bij het olie-embargo tegen Joegoslavië, dat de Europese Unie jegens dat land had afgekondigd als pressiemaatregel om de etnische schoonmaak onder Kosovaarse Albanezen stop te zetten. Hij voegde daaraan toe dat brandstof voor vredesmissies, diplomatieke organen, humanitaire doelen en gasleveringen aan Bosnië buiten het embargo vielen.

Regering dringt aan op garanties voor Joegoslavische Hongaren

Op 10 juni 1999 verklaarde premier Viktor Orbán op een persconferentie, gehouden ter gelegenheid van het einde van de oorlog tussen de NAVO en Joegoslavië, dat een stabiliseringsplan voor de Balkan ook een regeling moest bevatten voor de Hongaarse gemeenschap in Vojvodina. Deze noord-Servische provincie genoot, evenals Kosovo, verregaande autonomie totdat deze in 1989 na de machtsgreep van Slobodan Milosevic ongedaan werd gemaakt. Orbán drong aan op een 'geschreven document' waarin een 'apart hoofdstuk' zou zijn opgenomen met 'wettelijke garanties' voor de ongeveer 350.000 Joegoslavische Hongaren, van wie de meeste in noord-Vojvodina woonden. Volgens Orbán was dit van groot belang teneinde 'voor eens en voor altijd de mogelijkheid uit te sluiten dat de grote groep Hongaren het middelpunt van een etnisch conflict wordt'. Enkele Hongaarse politici hadden een vorm van verregaande autonomie geëist voor Vojvodina, te vergelijken met de autonomie die het Westen voor Kosovo had beoogd, voordat de oorlog uitbrak.
Een week later sprak Orbán zich, na een ontmoeting met de leider van de Hongaarse gemeenschap in Vojvodina András Ágoston, openlijk uit voor het concept van autonomie voor Vojvodina als beste manier om een veilige toekomstige ontwikkeling van de provincie te waarborgen. 'We hopen dat er in de nabije toekomst vrije verkiezingen zullen plaatsvinden, waaraan etnische Hongaren deel kunnen nemen', verklaarde hij.
Vertegenwoordigers van de Hongaarse regering hielden een reeks besprekingen met Servische politici en Vojvodina-Hongaren over de toekomst van de provincie na de NAVO-bombardementen. Vuk Obradovic, voorzitter van de kleine Sociaal-Democratische Partij van Servië en lid van de oppositionele Alliantie voor Verandering, verklaarde: 'De sociaal-democraten geloven in het concept van autonomie, dat de Hongaren in Vojvodina naar voren hebben gebracht'.

USAID beëindigt activiteit in Hongarije

Het Agentschap van de Verenigde Staten voor Internationale Ontwikkeling (USAID), het voornaamste kanaal van steun van de Amerikaanse regering aan de landen van Oost-Europa en de voormalige Sovjet-Unie, beëindigde op 29 juni 1999 formeel zijn activiteiten in Hongarije. Volgens het agentschap kon het land zich zonder hulp verder ontwikkelen. Het hoofd van USAID, David Pressley, noemde Hongarije 'een voortreffelijk voorbeeld, een baken van politieke dynamiek en welvaart voor landen die een overgang doormaken'.

Hongarije wil deelnemen aan wederopbouw Balkan

Premier Viktor Orbán verklaarde op 31 juli 1999 dat Hongarije 100 miljoen Euro aan kredieten zal verstrekken aan bedrijven die willen deelnemen aan de wederopbouw van de Balkan. Hij voegde daaraan toe dat de handelsbetrekkingen tussen Hongarije en de provincie Vojvodina zich zouden normaliseren zodra de restanten van bruggen over de Donau verwijderd waren, die tijdens de luchtaanvallen van de NAVO waren verwoest.

(Vorige berichten pag. 221/3 e.v. - 1998)

KROATIË

BINNENLAND

Nieuwe minister van Defensie

Andrija Hebrang publiceerde begin oktober 1998 een woedende open brief aan president Franjo Tudjman, waarin hij zijn ontslag bekend maakte als minister van Defensie. Hij meende door de president gewantrouwd en tegengewerkt te zijn in zijn pogingen om de omvang en het functioneren van het ministerie van Defensie aan te passen aan de vereisten en behoeften van de vredestijd. Het ministerie was sinds de onafhankelijkheidsoorlog begin jaren negentig zo machtig geworden, dat het door sommigen een 'staat binnen een staat' werd genoemd. Hebrang wilde dat veranderen door het ministerie weer onder civiel bestuur te brengen en de begroting ervan doorzichtig te maken.
Hij werd op 14 oktober opgevolgd door generaal Pavao Miljavac, stafchef van het leger en tijdens de onafhankelijkheidsoorlog in 1991 commandant van het Kroatische leger in het district Karlovac. Generaal-majoor Damir Krsticevic volgde Miljavac op als stafchef.

Oppositieleden geven parlementszetel op uit protest

Leden van de coalitie van zes centrum-linkse oppositiepartijen, namelijk de Sociaal-Democratische Partij (SDP), de regionale Istrische Democratische Partij (IDS) en vier kleinere partijen, gaven op 12 november 1998, met behoud van hun mandaat, hun parlementszetel op. Zij besloten daartoe wegens wat woordvoerder Radimir Cacic noemde 'diepe ontevredenheid met de marginalisatie van het parlement en zijn ontoereikende rol in het politieke leven'. De coalitie verklaarde tevens parlementaire commissies en andere organen te zullen boycotten. De ontevredenheid van de oppositiepartijen was veroorzaakt doordat een aantal functionarissen ontslag had genomen en door onthullingen over geheime bankrekeningen van de vrouw van president Franjo Tudjman. De weigering van de regeringspartij de Kroatische Democratische Gemeenschap (HDZ) om een parlementair onderzoek in te stellen naar machtsmisbruik door geheime diensten vormde echter de laatste druppel.

Langzaam-aan-actie oppositiepartijen

De coalitie van zes oppositiepartijen hield begin december een langzaam-aan-actie in het parlement uit protest tegen het feit dat zij geen toegang kreeg tot informatie over de activiteiten van de inlichtingendiensten. Deze werden er door een aantal dagbladen van verdacht bepaalde journalisten en oppositieleden in de gaten te houden. Een parlementaire enquêtecommissie zuiverde de Kroatische Inlichtingendienst (HIS) van alle blaam, waarop enkele oppositieleden uit de commissie stapten, omdat zij meenden niet al het noodzakelijke bewijsmateriaal te hebben kunnen bestuderen. De oppositiepartijen wilden dat de aangelegenheid in de volksvertegenwoordiging zou worden besproken en zegden een bijeenkomst met Franjo Tudjman af. 'We hebben een ontmoeting gevraagd met Tudjman als voorzitter van de HDZ en in plaats daarvan werd ons een ontmoeting opgedrongen met hem als president van de republiek', verklaarde Vlado Gotovac, leider van de Kroatische Sociaal-Liberale Partij (HSLS).

Oppositie verwerpt voorstel Tudjman voor nationaal kabinet

De leiders van drie van de zes partijen die de centrum-linkse oppositionele coalitie vormden, weigerden eind januari 1999 om in te gaan op een voorstel van president Franjo Tudjman om samen met regeringspartij HDZ een kabinet te vormen. Drazen Budisa van de HSLS verklaarde: 'Zo'n voorstel aannemen in een verkiezingsjaar zou politieke zelfmoord betekenen'. Ivica Racan van de SDP ging niet in op het voorstel van Tudjman, terwijl Zlatko Tomcic van de Kroatische Boerenpartij (HSS) zelfs weigerde om de besprekingen bij te wonen.

Nieuwe ministers benoemd

Premier Zlatko Matesa benoemde op 22 februari 1999 Ivan Djurkic tot minister van Landbouw. Hij volgde Zlatko Dominikovic op, die een week eerder ontslag had genomen. Milena Zic-Fuchs, hoogleraar in de linguïstiek, werd benoemd tot minister van Wetenschap en Technologie.

Compromis over kieswet

Op 26 mei 1999 werd bekend gemaakt dat, na enkele maanden van onderhandelingen, de regeringspartij Kroatische Democratische Gemeenschap (HDZ) en de coalitie van zes oppositiepartijen het in principe eens waren geworden over een nieuwe kieswet. De oppositie ging ermee akkoord dat in het buitenland woonachtige Kroaten in het parlement vertegenwoordigd werden. Onder hen waren ook de Bosnische Kroaten, die een dubbele nationaliteit bezaten en derhalve deelnamen aan verkiezingen in Kroatië; zij stemden vooral op de regeringspartij HDZ.
De HDZ beloofde van haar kant om wetgeving te steunen die de staatstelevisie, vaak gezien als een van haar belangrijkste machtsbases, tot een openbaar en toegankelijk medium zou hervormen. Ook stemde zij in met een strengere controle op de financiering van verkiezingscampagnes en op het tellen van de stemmen.

Zoon Tudjman terug als chef geheime diensten

Op 4 juli 1999 werd Miroslav Tudjman door zijn vader, president Franjo Tudjman, benoemd tot hoofd van de Kroatische Inlichtingendienst (HIS) en het Nationale Veiligheidsbureau (UNS), waarmee hij een bepalende invloed verwierf op de zes Kroatische geheime diensten. Miroslav Tudjman was nauw betrokken geweest bij de oprichting en vorming van de HIS en had in mei 1998 ontslag genomen. Zijn opvolger Miroslav Separovic was na zes maanden opgestapt uit onvrede met de wijze waarop de dienst werd bestuurd. In de onafhankelijke media, in kringen van de oppositie en bij enkele hooggeplaatste politici van de regerende Kroatische Democratische Gemeenschap (HDZ) waren daarop aantijgingen te horen dat geheime diensten gebruikt werden om de positie van politieke tegenstanders te ondermijnen. Een parlementaire enquêtecommissie onder leiding van leden van de HDZ zuiverde de geheime diensten vervolgens van alle blaam.

Verkiezing moslimvrouw tot Miss Kroatië geannuleerd

Hoewel zij bij de Miss Kroatië verkiezingen begin oktober 1998 de meeste stemmen had gekregen, werd de 22-jarige islamitische Lejla Sehovic niet uitgeroepen tot Miss Kroatië. Volgens de organisatie was dat wegens onregelmatigheden bij de stemming, maar diverse mensenrechtenactivisten

meenden dat Sehovic, wier overwinning in het katholieke Kroatië tot protesten had geleid, was onttroond omwille van haar islamitische achtergrond. Op 26 oktober werd opnieuw door de jury gestemd en werd Ivana Petkovic, die aanvankelijk achter Sehovic was geëindigd, uitgeroepen tot Miss Kroatië.

Bezoek paus

Paus Johannes Paulus II bracht begin oktober 1998 voor de tweede maal binnen vier jaar een bezoek aan Kroatië. De paus wees in zijn afscheidsrede op het vliegveld van Split, waar zich president Franjo Tudjman onder het gehoor bevond, op de noodzaak om 'een democratie te bouwen, gebaseerd op de morele waarden die in de aard van de mens zijn geschreven'. In de schriftelijke versie van zijn toespraak deed de paus bovendien een oproep aan de Kroatische leiders om hun land democratischer te maken.
Het hoogtepunt van het pauselijke bezoek vormde de controversiële zaligverklaring van Alojzije Stepinac, die tijdens het pronazistische Ustasja-regime in de jaren 1941-1945 kardinaal was. Tegenstanders, onder wie veel communisten, beschouwden hem als een zwak persoon die te weinig had gedaan om de misdaden van het Ustasja-regime tegen te gaan. De voorstanders daarentegen zagen hem welhaast als een heilige, die het nationalisme aan de kaak stelde en wel degelijk Serviërs, joden en andere slachtoffers van het Ustasja-regime had gered.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Bestuurslid staatstelevisie stapt op wegens gebrek aan democratie

Vice-voorzitter Mirko Galic van de HRT, met drie kanalen de enige staatstelevisiezender, nam op 10 februari 1999 ontslag uit protest tegen 'het beleid van de redactie', 'inmenging in rapportages' en een 'eenzijdige benadering'. In een verklaring schreef hij: 'Zulke handelingen kan ik niet accepteren en ik beschouw deze als tegengesteld aan de geest van open en publieke televisie'. Enkele dagen eerder had de directeur van het staatsnieuwsagentschap *HINA* ontslag genomen, daar hij zich niet in staat voelde het agentschap te moderniseren en te liberaliseren.

Oproep tot boycot staatstelevisie

De leider van de oppositionele Kroatische Boerenpartij (HSS) Zlatko Tomcic riep op 15 februari 1999 op tot burgerlijke ongehoorzaamheid in de vorm van het stopzetten van betaling van het abonnementsgeld voor de staatstelevisie HRT. Hij verklaarde op de staatsradio: 'Ik besef dat ik mensen oproep om de wet te overtreden... maar wie betaalt, heeft recht op informatie van goede kwaliteit en hoeft niet te betalen voor vervormde, bevooroordeelde en valse informatie'. De oproep kwam nadat een vertegenwoordiger van het journalistengilde een bijeenkomst van de nieuwe twaalfkoppige raad van bestuur van de televisiezender had verlaten. Twee andere oppositieleden hadden eerder gezegd de bijeenkomst niet te zullen bijwonen, daar ze vreesden dat de nieuwe raad kritiekloos de regeringspartij Kroatische Democratische Gemeenschap (HDZ) zou steunen.

Hardliner op toppositie staatstelevisie

Op 17 mei 1999 werd Obrad Kosovac benoemd tot eindredacteur van de staatstelevisie HRT, de belangrijkste bron van nieuws voor de meeste Kroaten. De HRT stond bekend als nauw gelieerd aan en weinig kritisch jegens de autoriteiten. Hoewel liberalisering van de media een van de criteria was die de Europese Unie als voorwaarde had gesteld voor lidmaatschap van Kroatië, werd in de persoon van Kosovac een hardliner aan het hoofd van de staatstelevisie gesteld.

OORLOGSMISDADEN

Kampcommandant voor gerecht

Op 4 maart 1999 begon voor een provinciale rechtbank een langdurig proces tegen de 77-jarige Dinko Sakic, die van april tot november 1944 commandant was geweest van het beruchte concentratiekamp van Jasenovac. Sakic stond terecht voor oorlogsmisdaden tegen burgers en de dood van 2000 gevangenen. Eind juni ontkende hij in zijn verdediging, die drie dagen duurde, 'categorisch' alle punten van de aanklacht tegen hem, alsmede het feit dat onder zijn bestuur in het kamp uitgehongerde gevangenen voor dwangarbeid gebruikt en standrechtelijk geëxecuteerd waren. Volgens onafhankelijke historici vonden tussen 1941 en 1945 in totaal 85.000 joden, zigeuners, Serviërs en andere slachtoffers in het kamp, het 'Auschwitz van de Balkan', de dood. 'Ik beweer niet dat Jasenovac een kuuroord was', verklaarde Sakic, 'maar het was evenmin een martelkamer, zoals sommigen ons willen doen geloven'.

Kroatië klaagt Joegoslavië aan bij Internationaal Hof van Justitie

Woordvoerder van de regering Igor Mrduljas maakte op 1 juli 1999 bekend dat Kroatië buurland Joegoslavië zou aanklagen bij het Internationaal Hof van Justitie in Den Haag wegens 'volkerenmoord en schade als gevolg van agressie'. Een soortgelijke aanklacht was in 1993 door Bosnië ingediend bij dezelfde instelling. Volgens de Kroatische regering waren in het conflict met Joegoslavië tussen 1991 en 1995 ongeveer 15.000 Kroaten omgekomen of vermist geraakt en was er voor ongeveer 40 miljard dollar schade aangericht aan infrastructuur, ziekenhuizen, fabrieken en civiele bezittingen.

Oorlogstribunaal

Na maanden van obstructie en vertraging besloot Kroatië eind juli 1999 alsnog om twee Bosnisch-Kroatische verdachten van oorlogsmisdaden, Mladen 'Tuta' Naletilic en Vinko 'Stela' Martinovic, niet uit te leveren. Het Internationale VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in het voormalige Joegoslavië (het Oorlogstribunaal) had hen aangeklaagd wegens misdaden tegen de mensheid en grove overtreding van de conventie van Genève. Intussen waren zij echter in Kroatië berecht en veroordeeld voor andere misdaden. Martinovic was veroordeeld tot 8 jaar gevangenisstraf wegens moord en Naletilic werd om gezondheidsredenen niet uitgeleverd.
Minister van Justitie Zvonimir Separovic verklaarde dat de uitlevering tegen het landsbelang indruiste en dat Kroatië bovendien meer verdachten van oorlogsmisdaden had uitgeleverd dan de andere twee strijdende partijen uit de oorlogen in Kroatië en Bosnië (1991-1995. De hoofdaanklager van het Oorlogstribunaal Louise Arbour verklaarde daarop dat zij Kroatië zou aangeven bij de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties wegens het schenden van de eisen van het tribunaal.
Openbare aanklagers van het Oorlogstribunaal gaven eind juli 1999, tijdens het proces

tegen de Bosnische Kroaat generaal Tihomir Blaskic, een verklaring af over een plan dat tijdens de oorlog tussen Kroaten en moslims in 1993 te Zagreb zou zijn opgesteld onder eindverantwoordelijkheid van president Franjo Tudjman. Het plan zou hebben behelsd om moslims in Bosnië op grote schaal om te brengen, hun grond aan Kroaten te geven en het gebied bij Kroatië te voegen. Minister van Justitie Zvonimir Separovic verwierp de beschuldigingen van het Oorlogstribunaal dat de Kroatische leiding hierbij betrokken was geweest.
Separovic verklaarde verder het onwaarschijnlijk te achten, dat zijn land het Oorlogstribunaal jurisdictie zou geven over Operatie Storm, de bliksemactie waarmee de Kroatische strijdkrachten in 1995 binnen vier dagen gebieden heroverden in Centraal- en Zuid-Kroatië, die vier jaar lang onder Servisch bestuur hadden gestaan. Volgens het Oorlogstribunaal vormde de Bosnische oorlog van 1992 tot 1995 een 'internationaal gewapend conflict' en waren er tijdens Operatie Storm oorlogsmisdaden begaan. Separovic stelde dat het hier een interne aangelegenheid betrof, waarop het internationaal oorlogsrecht niet van toepassing was. Volgens de mensenrechtenorganisatie het Helsinki Comité waren alleen al in één gebied tenminste 410 Serviërs omgebracht in de eerste honderd dagen na Operatie Storm.

REGIONALE BETREKKINGEN

Bijzondere betrekkingen Kroatië en Moslim-Kroatische federatie

Kroatië en de Moslim-Kroatische federatie van Bosnië-Herzegovina sloten op 27 oktober 1998, na aanhoudende druk van de Verenigde Staten, een akkoord over de bijzondere relatie tussen Kroatië en de federatie. De tekst van het akkoord was al meer dan een jaar onderwerp van onenigheid.
De Moslim-Kroatische federatie werd in 1994 opgericht na een bloedige oorlog tussen moslims en Kroaten om Bosnisch grondgebied. Sindsdien genoot de federatie nauwelijks steun van de Kroatische president Franjo Tudjman en ontstond bij Europese diplomaten bezorgdheid, dat het Kroatische deel van de federatie aansluiting zou gaan zoeken bij Kroatië. Veel Bosnische Kroaten beschouwden zichzelf als burgers van Kroatië, gebruikten Kroatisch geld, namen deel aan Kroatische verkiezingen en sierden hun huizen met portretten van Tudjman.

Kroatisch-Bosnische overeenkomsten

Op 22 november 1998 werd een overeenkomst gesloten over de bijzondere betrekkingen tussen Kroatië en de Moslim-Kroatische federatie van Bosnië-Herzegovina, die de helft van het na-oorlogse Bosnië uitmaakte. De overeenkomst werd ondertekend door de Kroatische president Franjo Tudjman, de president van de Moslim-Kroatische federatie Ejup Ganic en vice-president Vladimir Soljic.
Tudjman en Alija Izetbegovic, het islamitische lid van het driehoofdige presidium van Bosnië, tekenden een overeenkomst die Bosnië recht gaf op het gebruik van de Kroatische havenstad Ploce aan de Adriatische Zee en Kroatië op vrije doorgang door Neum, een kleine strook land bij de Adriatische kust.
De Amerikaanse diplomaat Jacques Klein, die bij de totstandkoming van het akkoord had bemiddeld, noemde de ondertekening van de akkoorden 'een nieuw hoofdstuk in de betrekkingen tussen Bosnië en Kroatië'. Izetbegovic toonde wel enige reserves ten aanzien van het akkoord over bijzondere betrekkingen, dat in de ogen van sommige Bosnische moslims een risico voor de eenheid van Bosnië zou kunnen vormen.

Brug tussen Kroatië en Bosnië geopend

De Kroatische president Franjo Tudjman, de premier van de Moslim-Kroatische federatie Edhem Bicakcic en twee leden van het driehoofdige presidium van Bosnië, Ante Jelavic en Zivko Radisic, openden op 22 december 1998 een nieuwe brug over de grensrivier Sava tussen oost-Kroatië en noord-Bosnië. Het was de eerste van in totaal zes bruggen over de Sava die herbouwd dienden te worden.

Kroatisch-Joegoslavisch grensconflict

Op 20 april 1999 trokken ongeveer 300 man Joegoslavische troepen de gedemilitariseerde zone van het strategisch gelegen schiereiland Prelava binnen, dat op Kroatisch grondgebied ligt. Daarmee werden resoluties van de Verenigde Naties geschonden. Een week later verlieten de Joegoslavische troepen, na felle protesten van Kroatië, de gedemilitariseerde zone. Na beëindiging van het Joegoslavisch-Kroatische conflict in 1995 hadden beide landen besloten om het geschil vreedzaam op te lossen en twee grensovergangen geopend.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Artsen waarschuwen voor crisis in gezondheidszorg

De landelijke artsenvereniging waarschuwde in een brief van 10 december 1998 aan premier Zlatko Matesa dat een financiële crisis in de gezondheidszorg zou kunnen leiden tot een daling van het niveau van de gezondheidszorg en tot de sluiting van ziekenhuizen. De vereniging wees erop dat minder patiënten werden toegelaten tot de ziekenhuizen, steeds meer operaties werden uitgesteld en talrijke medische instrumenten niet gebruikt konden worden wegens gebrekkig onderhoud.
De brief kwam een maand nadat enkele medische instellingen wegens betalingsachterstand van hun importeurs en producenten geen aanvulling van hun voorraad aan geneeskundige producten meer hadden gekregen. Het verschil tussen de maandelijkse uitgaven voor de gezondheidszorg en de inkomsten van het centrale ziekenfonds bedroeg tussen de 100 en 150 miljoen kuna (ca. 32 tot 48 miljoen gulden), terwijl de schuld van het ziekenfonds al was opgelopen tot 1,25 miljard kuna (ca. 400 miljoen gulden).
De inkomsten van het ziekenfonds werden gegenereerd uit een bijdrage van 18% van het bruto loon van elke werknemer. De artsenvereniging stelde voor om die bijdrage te verhogen tot 23%, maar dat kreeg geen bijval van de werknemersorganisaties. Ook de minister van Economische zaken Nenad Porges, die de overheidsuitgaven probeerde te minimaliseren, kon niet met het voorstel instemmen.

Staking onderwijzend personeel

Het merendeel van de docenten van het voortgezet onderwijs, met een uurloon van 14,40 kuna (ca. 4,60 gulden) een van de slechtst betaalde beroepsgroepen in Kroatië, ging op 14 december 1998 over het hele land in staking. Vijf vakbonden eisten bonussen van 12% over 1999 voor al het onderwijzend personeel en besprekingen over loonsverhoging. In november hadden zij

ook een ééndaagse staking georganiseerd, maar die had geen uitwerking gehad op het loonbeleid van de regering, die pogingen bleef doen om tekorten op de lopende rekening weg te werken.

Boerenprotest tegen graanprijzen

Ongeveer 20.000 boeren bezetten eind juni 1999, uit onvrede met de hoogte van de graanprijzen, enkele belangrijke autosnelwegen in het noorden en oosten van Kroatië. Ook blokkeerden zij grensovergangen met Hongarije, Slovenië en Bosnië. Na drie dagen begonnen vertegenwoordigers van de demonstrerende boeren besprekingen met premier Zlatko Matesa. De boeren eisten stopzetting van de import van landbouwproducten die ook plaatselijk werden geproduceerd. De regering verwierp deze eis, daar die de Kroatische ambities om later in het jaar lid van de Wereld Handelsorganisatie te worden, zou schaden.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Wereldbank dringt aan op bezuinigingen

Arntraud Hartmann van de Wereldbank bracht halverwege maart 1999 een driedaags bezoek aan Kroatië, waar zij met regeringsleden het steunprogramma van de bank evalueerde. Zij drong aan op vermindering van de overheidsuitgaven, teneinde inflatie te voorkomen en een stabiele munt te garanderen. De Wereldbank had in 1990 een lening toegezegd van 755 miljoen dollar voor projecten in de infrastructuur en de publieke sector, waarvan 343 miljoen dollar was vrijgegeven. Hartmann beloofde dat de Wereldbank wellicht in het komende jaar het tweede deel van een lening van 95 miljoen dollar zou vrijgeven, bedoeld voor het bedrijfsleven en de financiële sector. Voorwaarde was wel dat de privatisering van staatsbedrijven, waaronder een aantal banken, zou worden versneld.

BUITENLANDSE ZAKEN

Bezoek Tudjman aan Griekenland

President Franjo Tudjman ondernam op 23 november 1998 een driedaags staatsbezoek aan Griekenland, het eerste sinds het uiteenvallen van het voormalige Joegoslavië. Hoewel Griekenland een traditionele bondgenoot was van Servië, verklaarde Tudjman na een ontmoeting met zijn Griekse ambtsgenoot Costis Stephanopoulos en met premier Costas Simitis, dat de betrekkingen goed waren.
Tudjman en Simitis verklaarden dat beide landen zich zouden inzetten voor de bouw van een snelweg die beide landen zou verbinden via Albanië, Montenegro, Bosnië en Slovenië. Verder werden er akkoorden ondertekend voor samenwerking op het gebied van bestrijding van misdaad en drugssmokkel en om toerisme te stimuleren.

Tegenvallende internationale steun voor wederopbouw Kroatië

Een tweedaagse internationale conferentie voor de wederopbouw van Kroatië begin december 1998 in Zagreb begon in een gespannen sfeer nadat de Europese Unie de Kroatische regering had verweten de invoering van niet-discriminatoire wetgeving te vertragen. Pas een dag vóór aanvang van de conferentie had de regering van de Kroatische Democratische Gemeenschap (HDZ) van premier Zlatko Matesa instructies uitgevaardigd om discriminerende passages uit de wetgeving over de terugkeer van, voornamelijk Servische, vluchtelingen te verwijderen. Als gevolg hiervan zegden alleen Japan en enkele Europese landen financiële steun toe voor nieuwe fondsen, die bovendien specifiek voor het verwijderen van mijnen bedoeld waren. Het opruimen van de naar schatting 1,2 miljoen landmijnen, die vanaf 1991 in de diverse conflicten gelegd waren, werd gezien als de belangrijkste voorwaarde voor een veilige terugkeer van de resterende 180.000 tot 200.000 vluchtelingen naar hun vooroorlogse huizen. De afgelopen drie jaar hadden landmijnen 128 slachtoffers gemaakt.

Kroatië volgens OVSE onvoldoende gedemocratiseerd

Begin februari 1999 uitte de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) in een tussentijds voortgangsrapport kritiek op de 'algemene stagnatie' in Kroatië op het gebied van het nakomen van zijn 'internationale verplichtingen'. Volgens het rapport had het land onvoldoende gedaan om de mensenrechtensituatie te verbeteren, de kieswetten te hervormen en de media te liberaliseren, hetgeen de bezorgdheid van de OVSE wekte over de mogelijkheid van eerlijke verkiezingen in januari 2000. Het rapport riep echter op tot een voortzetting van de dialoog tussen de OVSE en de Kroatische autoriteiten over de toetreding van het land tot westerse instellingen, in combinatie met financiële steun en expertise. De steun zou betrekking moeten hebben op het opruimen van achtergebleven mijnen en wederopbouw en daarnaast gericht moeten zijn op onderwijs, media en het rechtsstelsel. Het rapport loofde enerzijds Kroatië voor positieve maatregelen met betrekking tot de terugkeer van vluchtelingen, zoals het aannemen van een niet-discriminatoir programma. Anderzijds waarschuwde het dat een aanzienlijk deel van de Servische minderheid nog niet was teruggekeerd.

(Vorige berichten pag. 540/3 e.v. - 1998)

MOLDOVA

BINNENLAND

Telefoon bij ministeries afgesloten

De nationale telefoonmaatschappij Moldtelecom sloot op 3 november 1998 de telefoon af bij de ministeries van Economische zaken en Onderwijs omdat zij hun telefoonrekeningen niet hadden betaald, zo lieten de ministeries weten. Bij het ministerie van Economische zaken waren nog twee lijnen in gebruik, waarvan er één bedoeld was voor de minister en zijn plaatsvervanger. Bij het ministerie van Onderwijs was er nog één lijn voorhanden voor de minister. Een functionaris van Moldtelecom verklaarde dat de regering de maatschappij negen miljoen lei (op dat moment ongeveer 2,8 miljoen gulden) schuldig was.

Regering overleeft motie van wantrouwen

De regering van premier Ciubuc overleefde op 11 november 1998 een motie van wantrouwen in het parlement doordat hij de meeste van zijn aanhangers opdracht gaf niet aan de stemming deel te nemen. Omdat voor het aannemen van zo'n motie een quorum vereist is, werd de val van de regering op die manier onmogelijk. De communisten hadden om een stemming over een motie van wantrouwen gevraagd, nadat de

centrale bank zijn steun voor de lei een week eerder had beëindigd. Sinds augustus was de waarde van de lei gedaald van 4,8 voor 1 dollar tot 7,1224 op 9 november.
De vertegenwoordiger van het IMF in Moldova zei na de stemming in het parlement dat het IMF 35 miljoen dollar zou vrijgeven van een eerder bevroren lening als het economisch beleid dat eerder in de week met de regering overeen was gekomen, door de raad van bestuur van het IMF zou worden goedgekeurd. De komende weken zou de regering al bepaalde maatregelen moeten doorvoeren. Het geld van het IMF zou worden aangevuld met bedragen van de Wereldbank en andere donors.
De regering had het IMF beloofd dat zij in de rest van het jaar 225 miljoen lei (op dat moment ongeveer 64 miljoen gulden) op haar uitgaven zou bezuinigen en het begrotingstekort voor 1999 zou terugbrengen tot twee procent van het bruto binnenlands product.

Onenigheid over nieuwe premier

Premier Ciubuc diende op 1 februari 1999 zijn ontslag in, naar eigen zeggen omdat politieke geschillen samen met een ernstige economische crisis het werk van zijn kabinet onmogelijk maakten. President Lucinschi droeg daarop de burgemeester van Chisinau Serafim Urecheanu als premier voor. Hij trok zich echter terug toen hij er niet in slaagde het parlement te overtuigen van de noodzaak hem meer bevoegdheden te geven.
De president droeg vervolgens op 19 februari Ion Sturza als kandidaat voor het premierschap voor. Sturza was een 38-jarige succesvolle zakenman en was in het kabinet van Ciubuc belast met economische hervormingen. Hij had diverse keren onderhandeld met het IMF, de belangrijkste kredietverschaffer van Moldova.
Op 3 maart stemden 51 van de 101 leden van het parlement voor de installatie van Sturza en zijn nieuwe kabinet. Het constitutioneel hof kwam echter korte tijd later met de uitspraak dat voor de installatie van de nieuwe regering 52 stemmen nodig waren. President Lucinschi droeg Sturza op 9 maart opnieuw als premier voor en waarschuwde dat hij vervroegde verkiezingen zou uitschrijven als het parlement zijn keuze opnieuw zou verwerpen. Hij riep op tot het sluiten van een compromis. Het Nationalistische Volksfront dat 9 zetels in het parlement had en deel uitmaakte van de regeringscoalitie van 61 zetels, had bij verschillende zittingen geweigerd voor Sturza te stemmen. Van de nieuwe regering zou het nationalistische volksfront geen deel meer uitmaken.

Samenstelling regering (12 maart 1999)

President (geïnstalleerd op 15 januari 1997)
Petru Lucinschi

Premier
Ion Sturza
Eerste vice-premier
Nicolae Andronic
Vice-premier (tevens minister van Economie en Hervormingen)
Alexandru Muravschi
Vice-premier
Oleg Stratulat

Ministers:
Arbeid, Sociale Zekerheid en Gezin
Vladimir Guritsenco
Binnenlandse zaken
Victor Catan
Buitenlandse zaken
Nicolae Tabacaru
Cultuur
Ghenadie Ciobanu
Defensie
Valeriu Pasat
Economie en Hervormingen
[zie vice-premiers]
Financiën
Anatolie Arapu
Gezondheid
Eugeniu Gladun
Industrie en Handel
Alexandra Can
Justitie
Ion Paduraru
Landbouw en Voedselvoorziening
Valeriu Bulgari
Milieu
Arcadie Capcelea
Nationale veiligheid
Tudor Botnaru
Onderwijs en Wetenschap
Anatol Grimalschi
Staatsminister
Vladimir Filat
Territoriale ontwikkeling, Bouwnijverheid en Lokale dienstverlening
Mihai Severovan
Transport en Verbindingen
Victor Cheibas

Parlementsvoorzitter
Dumitru Diacov
Voorzitter van de Nationale bank
Leonid Talmaci

Nipte goedkeuring voor nieuwe premier en regering

Het parlement stemde op 12 maart 1999 voor de nieuwe premier en zijn regering met 52 stemmen voor, 37 tegen en 9 onthoudingen. Drie leden waren afwezig. De beslissende stem werd uitgebracht door een parlementslid die in de opstandige regio Djnestrië in de dodencel zat op beschuldiging van terrorisme. Oppositieleden meenden dat zijn stem die schriftelijk was uitgebracht niet geldig was. Toch werd de regering nog diezelfde dag geïnstalleerd.

Referendum over uitbreiding bevoegdheden president

Op 23 mei 1999 werd er een referendum gehouden over uitbreiding van de bevoegdheden van de president. Een woordvoerder van de president verklaarde de dag erna dat het referendum niet geldig was geweest omdat de opkomst met 56 procent beneden de vereiste zestig procent was gebleven. Wel had zestig procent van degenen die hun stem uitbrachten voor de uitbreiding van presidentiële bevoegdheden gestemd. Volgens de woordvoerder ging het overigens om een consultatief referendum dat wettelijk niet bindend was.
Het constitutioneel hof verklaarde echter op 16 juni dat het referendum van 23 mei wel geldig was geweest. Een adviseur van de president liet weten dat er een speciale commissie zou worden ingesteld die veranderingen in de grondwet zou voorstellen, die later in het jaar in een speciaal referendum aan de bevolking zouden worden voorgelegd. Lucinschi, wiens ambtstermijn in 2001 afloopt, wilde de positie van de president ten opzichte van het parlement versterken door hem de bevoegdheid te geven premier en kabinet te benoemen en de werkzaamheden van de regering te leiden. Tot dan toe werd de regering gevormd door een meerderheid in het parlement.

President Lucinschi stelt commissie in voor verandering grondwet

De presidentiële persdienst maakte op 1 juli 1999 bekend dat de president een decreet had uitgevaardigd waarbij een commissie werd ingesteld die zich moest gaan buigen over veranderingen in de grondwet. Binnen een maand moest de commissie met een voorstel tot wijziging komen, dat aan Moldovaanse en internationale juridische experts zou worden voorgelegd. Een woordvoerder zei dat de president vastbesloten was de veranderingen tegen het einde van het jaar door te voeren.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Protest tegen achterstallige salarissen

Ongeveer zevenduizend arbeiders protesteerden tegen achterstallige salarissen in de hoofdstad Chisinau op 23 juni 1999. Na botsingen met de politie werden twee personen in het ziekenhuis opgenomen en dertien werden er opgepakt. Vakbonden lieten weten dat zij eerder een beroep hadden gedaan op de regering achterstallige salarissen uit te betalen ter waarde van meer dan 170 miljoen gulden.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Herziene begroting goedgekeurd

Het parlement keurde op 16 juli 1998 de herziene begroting voor 1998 goed, maar zag af van de impopulaire prijsverhogingen die volgens menigeen nodig waren. De communisten verlieten tijdens de begrotingsbehandeling de kamer met zijn 101 zetels, maar de overige 53 afgevaardigden namen de nieuwe begroting aan.
Plannen om een belasting van 20 procent te heffen op brood en melk werden echter afgezwakt tot 8 procent na een interventie van president Lucinschi. De herziene begroting was nodig omdat het ministerie van Financiën in het eerste half jaar slechts 55 procent van de verwachte belastingopbrengst realiseerde. De regering had over dezelfde periode slechts een derde van de verwachte inkomsten binnen gekregen.

Onderhandelingen met IMF vertraagd

De vaste vertegenwoordiger van het IMF in Moldova Mark Horton verklaarde op 18 maart 1999 dat de uitbetaling van leningen door het IMF door de regeringscrisis waarschijnlijk waren vertraagd. Het bezoek van een missie van het IMF was door de crisis herhaaldelijk uitgesteld.

BUITENLANDSE ZAKEN

Moldova doet beroep op buurlanden bij energieschaarste

Een periode van kou en zware sneeuwval in november 1998 verscherpte de energiecrisis in Moldova. De overheid was genoodzaakt de toevoer van elektriciteit op bepaalde plaatsen afwisselend twaalf tot twintig uur per dag stil te leggen. Vice-premier Valentin Dolganiuc reisde op 23 november naar Roemenië om de regering in Boekarest aandelen in binnenkort te privatiseren bedrijven aan te bieden in ruil voor noodleveringen van elektriciteit.
De dagelijkse behoefte aan elektriciteit van Moldova is 16.000 megawattuur. Het land produceert zelf minder dan een derde daarvan en Moldovaanse functionarissen hadden gezegd dat Oekraïne al had gewaarschuwd dat de eigen energieproblemen de aanvoer vanuit dat land ook in gevaar kon brengen. De Russische maatschappij Gazprom, de enige gasleverancier van Moldova, had in de zomer zijn leveranties met de helft gereduceerd en had de betaling geëist van een schuld van 430 miljoen gulden. Moldova kwam in november met het plan Gazprom staatsobligaties ter waarde van ongeveer 180 miljoen gulden aan te bieden.

Oekraïne en Moldova eens over grens

Moldova en Oekraïne werden het uiteindelijk eens over hun gezamenlijke grens en de twee presidenten zouden binnen afzienbare tijd een grensverdrag daarover afsluiten. Dat werd op 1 juni 1999 door zegslieden van beide regeringen verklaard. De Moldovaanse eerste vice-premier Andronic en de Oekraïense vice-premier Tyhypko zeiden dat het verdrag zou worden ondertekend bij het komende bezoek van president Lucinschi aan Oekraïne.
Er was verschil van mening geweest tussen de twee landen over een kleine strook land langs de oever van de Donau op het punt waar de rivier over een afstand van zevenhonderd meter over Moldovaans grondgebied stroomt. Moldova zou er een strook van zo'n honderd meter land bij krijgen. Die wijziging was van groot belang voor een olieterminal daar waaraan al twee jaar door Moldova werd gebouwd met geld van de Europese bank. Het grensverdrag met Moldova zou van Rusland het enige land maken met wie Oekraïne nog niet zo'n verdrag heeft.

DE KWESTIE-DJNESTRIË

Rusland en Moldova bespreken terugtrekking troepen uit Djnestrië

De Russische premier Primakov en zijn Moldovaanse collega Ion Ciubuc voerden op 30 oktober 1998 besprekingen in een nieuwe poging een einde te maken aan de deling van Moldova en te komen tot het terugtrekken van Russische troepen uit de voormalige sovjetrepubliek. Primakov en Ciubuc bespraken ook het probleem van Moldova's schulden aan Moskou, die voortkomen uit Russische kredieten uit het verleden en gasleveringen.

OVSE wil snellere terugtrekking Russische troepen

Tijdens een bijeenkomst in Oslo op 3 december 1998 van de ministers van Buitenlandse zaken van de 54 OVSE-landen waaronder Rusland, werd in een verklaring aangedrongen op de opstelling van een schema voor de terugtrekking van Russische troepen uit Moldova binnen zes maanden.
Enkele duizenden soldaten van het voormalige veertiende leger van de sovjetstrijdkrachten bevonden zich nog steeds in de Moldovaanse regio Djnestrië. De ministers zeiden ook dat de OVSE zich meer in zou spannen voor het oplossen van de lopende conflicten in Georgië en Nagorno-Karabach.

Ontmoeting Lucinschi met leider Djnestrië

Op 13 juli 1999 had president Lucinschi in Chisinau een ontmoeting met de leider van Djnestrië Igor Smirnov. De president verklaarde dat er geen geschilpunten werden opgelost. Lucinschi was bereid autonomie aan de regio toe te staan, terwijl Smirnov een federatie wilde tussen twee onafhankelijke staten. Later in de week zouden de twee leiders in Kiev nog gesprekken voeren over de kwestie-Djnestrië met de Oekraïense president Koetsjma en de Russische premier Stepasjin.

Elektriciteitstoevoer uit Djnestrië afgesneden

Op 24 juli kwam na drie dagen zonder elektriciteit in Chisinau de toevoer van stroom weer op gang. Openbaar vervoer en watertoevoer waren onderbroken geweest en winkels hadden moeten sluiten. De autoriteiten in de opstandige regio Djnestrië hadden de elektriciteitstoevoer afgesneden vanwege een geschil over achterstallige betalingen. Een centrale in Djnestrië levert vrijwel alle elektriciteit voor Chisinau. Een Moldovaanse regeringsdelegatie had in Djnestrië over de hervatting van de elektriciteitsaanvoer onderhandeld.

(Vorige berichten pag. 413/2 - 1998)

SLOVENIË

BINNENLAND

Ontslag minister van Defensie

De 40-jarige Alojz Krapez nam op 20 oktober 1998 ontslag als minister van Defensie. Volgens een woordvoerder van het kabinet van de premier was het ontslag het gevolg van een controverse rond zijn gebruik van een appartement dat ter beschikking stond van het ministerie. Het juridische bureau van de regering had dit gebruik onwettig bevonden, waarna de premier de minister gevraagd had om op te stappen. Na een kort vervangend ministerschap van Lojze Marincek werd de 39-jarige Franci Demsar, voormalig staatssecretaris van Wetenschap, op 4 februari 1999 door het parlement benoemd tot minister van Defensie.

Liberaal-Democratische Partij wint plaatselijke verkiezingen

De centrum-linkse Liberaal-Democratische Partij van Slovenië (LDS) van premier Janez Drnovsek won de lokale verkiezingen van 23 november 1998 met 23 procent van de stemmen. De verkiezingsuitslag werd door sommige politieke waarnemers opgevat als een steun in de rug voor de wankele coalitie van de LDS, haar belangrijkste partner de Sloveense Volkspartij (SLS), die 17,2 procent behaalde, en de Democratische Partij van Gepensioneerden (DeSUS), die 5,5 procent van de stemmen kreeg.

Nieuwe minister van Binnenlandse zaken

Eind februari 1999 zag Mirko Bandelj zich gedwongen ontslag te nemen als minister van Binnenlandse zaken na geruchten dat hij verantwoordelijk zou zijn geweest voor het doden van Joegoslavische krijgsgevangenen door Sloveense troepen in de onafhankelijkheidsoorlog van 1991. Op 24 maart werd hij opgevolgd door Borut Suklje van de regerende Liberaal-Democratische Partij van Slovenië (LDS).

Minister van Economische zaken weg

Op 3 maart 1999 gaf Metod Dragonja zijn positie als minister van Economische zaken op ten gunste van de functie van onderdirecteur van het farmaceutische bedrijf Lek. Hij motiveerde zijn overstap met een verwijzing naar 'de behoefte van Lek om het management team te versterken' in een omgeving van toegenomen internationale concurrentie. Op 20 april werd de 54-jarige Tea Petrin, een partijloze hoogleraar in de economische wetenschappen, benoemd tot nieuwe minister van Economische zaken.

Deel van massagraf uit 1945 blootgelegd

Op 16 juni 1999 werd bekend dat in de omgeving van de stad Maribor in oost-Slovenië ongeveer duizend skeletten waren opgegraven, die de laatste twee maanden tijdens de aanleg van een weg door arbeiders waren ontdekt. Volgens Marjan Znidaric, hoofd van het Museum van de Tweede Wereldoorlog van Maribor, betrof het in meerderheid stoffelijke overschotten van Kroatische soldaten die in mei of juni 1945, na de overwinning van de communistische troepen, hadden geprobeerd Joegoslavië te ontvluchten. Daarna waren zij door het voornamelijk uit Serviërs bestaande 3e Leger van de communistische Joegoslavische strijdkrachten gevangengenomen en geëxecuteerd. Volgens enkele historici zouden er nog 6000 tot 7000 lichamen begraven liggen.

REGIONALE BETREKKINGEN

Kroatisch-Sloveense overeenkomst omstreden kerncentrale

Het ministerie van Economische zaken maakte op 28 november 1998 bekend dat Kroatië en Slovenië overeen waren gekomen, dat de meningsverschillen omtrent de kerncentrale in het Sloveense Krsko zouden worden opgelost op basis van een concept van gezamenlijk eigendom. In het management en het bestuur zou een gelijke vertegenwoordiging van beide landen worden nagestreefd en in mindere mate op het gebied van behandeling van kernafval. De overeenkomst kwam twee dagen vóór een zelfopgelegde deadline, waarna beide landen hun toevlucht zouden zoeken tot internationale arbitrage.

Obstakels in Sloveens-Kroatische betrekkingen

De Sloveense minister van Buitenlandse zaken Boris Frlec ontmoette op 12 januari 1999 zijn Kroatische ambtsgenoot Mate Granic in de Sloveense hoofdstad Ljubljana. Hoewel de betrekkingen tussen beide landen in het algemeen positief waren en er volgens Granic een zekere toenadering plaatsvond, werden enkele heikele punten nog niet opgelost. Daarbij ging het onder meer om het bestuur en de financiering van de kerncentrale in het Sloveense Krsko, die gezamenlijk eigendom was van Kroatië en Slovenië. Ook bleven meningsverschillen bestaan over de verdeling van de baai van Piran aan de noord-Adriatische kust, met name over de grens van de territoriale wateren. Granic verklaarde dat beide landen, indien een oplossing niet bereikt zou worden, wellicht advies zouden inwinnen van een internationaal Hof van maritiem recht in Hamburg. Van de landsgrenzen moest volgens Granic nog 0,9 procent vastgesteld worden, al vermeldde hij niet om welk deel het ging.

In november 1998 had Frlec verklaard dat Slovenië en Kroatië wellicht internationale bemiddeling zouden zoeken in het vraagstuk van het geld dat door Kroatische burgers, vóór de afscheiding van Slovenië van de Joegoslavische federatie in 1991, bij een filiaal van de Sloveense Ljubljana bank in de Kroatische hoofdstad Zagreb was gestort. Het ging daarbij om een bedrag van tenminste 300 miljoen Duitse mark.

Slovenië en Kroatië besloten halverwege juni om op 14 juli 1999 een overeenkomst te sluiten over de eigendomsstatus van onroerend goed van particulieren en bedrijven in elkaars buurlanden. Kristina Plavsak, perswoordvoerder van het kabinet van de premier in Slovenië, noemde de overeenkomst 'een belangrijke stap voorwaarts'.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Pijnlijke pensioenhervorming

Op een moment dat een pijnlijke pensioenhervorming werd voorbereid, waarbij de pensioensgerechtigde leeftijd vanaf het jaar 2023 voor mannen van 58 naar 63 jaar en voor vrouwen van 53 naar 61 jaar zou worden verhoogd, ontstond een schandaal rond een wet die het parlement op 10 juni 1999 aannam. Volgens deze wet zouden vrouwelijke parlementsleden op 49-jarige leeftijd en mannelijke op 54-jarige leeftijd voor pensioen in aanmerking komen. Vakbonden, het Hogerhuis en het ministerie van Arbeid tekenden protest aan.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

IMF en Wereldbank dringen aan op snellere economische hervormingen

Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) drong er begin oktober 1998 bij Slovenië op aan de hervormingen van het pensioenstelsel alsmede de privatisering van de twee grootste staatsbanken, Nova Ljubljanska Banka en Nova Kreditna Banka Maribor, te versnellen. Het hoofd van de Sloveense missie, Hans Flickenschild, achtte pensioenhervorming cruciaal voor een evenwichtig fiscaal beleid, gezien de zware druk die er van de pensioenen uitging op de staatsbegroting. Ook benadrukte hij het grote belang dat liberalisering van wetten betreffende het bankwezen en het kapitaalverkeer had voor harmonisering met de wetgeving van de lidstaten van de Europese Unie. Niettemin toonde het IMF zich 'onder de indruk' van de kracht van de Sloveense economie.
In maart 1999 drong de Wereldbank op haar beurt bij de Sloveense regering aan op snellere structurele hervormingen, vooral betreffende de liberalisering van het handelsbeleid en het toelaten van meer directe buitenlandse investeringen. Die laatste maakten nu 1,6 procent van het bbp uit, terwijl de regering een jaar eerder, toen zij besprekingen was begonnen over toetreding tot de Europese Unie, de hoop had uitgesproken dat dit aandeel in een periode van vier jaar tot drie procent zou zijn toegenomen. Ook drong de Wereldbank aan op privatisering van enkele grote infrastructurele, elektriciteits-, telecommunicatie- en verzekeringsbedrijven, die nog steeds in staatshanden waren.

MILITAIRE ZAKEN

Defensie-plan voor komend decennium bekend gemaakt

Minister van Defensie Franci Demsar maakte op 24 juni 1999 bekend dat zijn regering een plan had opgesteld voor defensie-uitgaven in de komende tien jaar. Hij sprak de hoop uit dat het plan zijn land dichter tot het lidmaatschap van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) zou brengen. Volgens het plan zou het aantal beroepssoldaten in 2010 worden verhoogd van 4200 naar 7700 man en het aantal reservisten verlaagd van 62.500 naar 39.000. De defensie-uitgaven zouden geleidelijk verhoogd worden van 1,55 procent naar 2,3 procent.

BUITENLANDSE ZAKEN

Voorbereidingen Europese integratie

Commissaris van Buitenlandse zaken van de Europese Unie (EU) Hans van den Broek riep Slovenië begin maart 1999 tijdens een tweedaags bezoek aan het land op om haast te maken met de privatisering van de resterende staatsbedrijven. Tevens drong hij aan op liberalisering van buitenlandse investeringen en op herstructurering van geprivatiseerde ondernemingen.
De Sloveense minister van Europese zaken Igor Bavcar verklaarde op 1 juni 1999 op een persconferentie dat zijn land tegen het jaar 2002 alle noodzakelijke voorbereidingen zou hebben getroffen voor toetreding tot de EU. Hij verwachtte dat het harmoniseren van de Sloveense nationale wetten met die van de EU zijn land ongeveer 67 miljard tolar (ca. 725 miljoen gulden) zou kosten.

Slovenië vraagt bijzondere behandeling Europese Unie

Janez Potocnik, onderhandelaar van Slovenië voor Europese integratie, maakte op 7 juli bekend dat zijn land de Europese Unie om overgangsregelingen zou verzoeken voor financiële diensten, belastingen, het milieu en douanereglementen. Zo wilde het land zo lang mogelijk niet de hoge belasting op toegevoegde waarde (BTW) van negentien procent, maar de lage variant van acht procent hanteren voor de levensmiddelenindustrie en de wijnbouw. Daarnaast wilde het de hoogte en de voorwaarden van de verzekeringspremies tot eind 2005 blijven beheersen. Tevens hoopte Slovenië dat zijn bedrijven niet in 2007, maar pas in 2011 hoefden te voldoen aan de milieu-eisen van de EU en dat het zijn gunstige handelsovereenkomsten met Kroatië en Macedonië tot tien jaar na toetreding tot de EU zou mogen behouden. De eisen van Slovenië waren volgens Potocnik te vergelijken met die van andere kandidaat-landen voor toetreding tot de Europese Unie.

Visumplicht ingevoerd voor Macedoniërs en Turken

De woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse zaken Brank Zupanc maakte begin juni 1999 bekend, dat Slovenië per september een visumplicht zou instellen voor Turken en Macedoniërs. 'De invoering van de visa maakt deel uit van onze aanpassing aan het toelatingsbeleid van de Europese Unie', verklaarde hij aan het persbureau *Reuters*. Op 13 juli voegde minister van Buitenlandse zaken Boris Frlec daaraan toe, dat ook voor de Russische Federatie, Roemenië en Bulgarije de visumplicht zou worden ingevoerd.

Bezoek Amerikaanse president

De Amerikaanse president Bill Clinton arriveerde op 21 juni 1999 voor een achttien uur durend staatsbezoek in Slovenië. Hij noemde Slovenië een voorbeeld voor heel Zuidoost-Europa en een voortreffelijke kandidaat voor het lidmaatschap van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO).

(Vorige berichten pag. 547/1 e.v. - 1998)

CHILI

BINNENLAND

Congres verdeeld over Energiewet

Het Chileense Congres besloot op 15 mei 1999 tot de instelling van een commissie die moest beoordelen hoeveel invloed de overheid zou krijgen op de industrie voor de opwekking van elektriciteit.
De commissie werd in het leven geroepen omdat het Huis van Afgevaardigden en de Senaat het oneens waren over invoering van een wet die de overheid meer invloed zou geven in een land dat, door het gebrek aan water bij stuwdammen, steeds vaker te maken kreeg met het uitvallen van elektriciteit. De laatste twee maanden was de stroom dagelijks zeker twee uur uitgevallen. Op 18 mei zouden vijf senatoren en vijf afgevaardigden proberen tot een vergelijk te komen.
President Eduardo Frei, bezig aan het laatste jaar van zijn zesjarige ambtstermijn, sprak zich uit voor een zo zwaar mogelijke ingreep. Die zou de overheid onder meer het recht geven elektriciteitsbedrijven boetes te geven van maximaal zes miljoen dollar in geval van onderbreking van stroomleveranties. Andere maatregelen behelsden schadeloosstelling van consumenten en de

instelling van een agentschap voor supervisie over de energiesector.
Het Huis van Afgevaardigden in Valparaiso, gedomineerd door leden van de regerende coalitie, verwierp op 15 mei met grote meerderheid de zeven amendementen die de Senaat had voorgesteld ter afzwakking van de wet. Een daarvan zou de boetebepaling geheel hebben geschrapt.

Lagos presidentskandidaat

Ricardo Lagos werd bij verkiezingen op 30 mei 1999 op zeer overtuigende wijze de presidentskandidaat van de regerende Concertacion-coalitie. Hij veroverde 70 procent van de stemmen; de centrum-politicus Andres Zaldivar bleef steken op 29 procent. Lagos werd gesteund door de Socialistische Partij en de Partij van de Democratie. De aanhang van zijn tegenstrever was vooral te vinden bij de christen-democratiscche partij. Zaldivar, tevens voorzitter van de Senaat, zegde toe verder loyaal te zullen samenwerken om Lagos het presidentschap te bezorgen.
Met deze overduidelijke uitslag leek Lagos verreweg de grootste kanshebber bij de presidentsverkiezingen van 12 december 1999. Hij kwam al een jaar lang als populairste kandidaat uit de peilingen naar voren. Bij succes zou hij de eerste socialistische leider van het land worden sinds Salvador Allende, die in 1970 de eerste gekozen linkse president van Chili werd. Allende kwam op 11 september 1973 om het leven bij een staatsgreep die Pinochet aan de macht bracht.
De enige andere presidentskandidaat van belang leek Joaquin Lavin (45), de rechtse burgemeester van een welvarend district van Santiago. Waarnemers achtten het onwaarschijnlijk dat deze katholiek van de Opus Dei-beweging in december genoeg stemmen zou vergaren om het centrum-linkse blok te bedreigen.
In 1989 en 1993 behaalden de kandidaten van de Concertación overtuigende overwinningen. Maar Patricio Aylwin (1990-1994) en Eduardo Frei (1994-2000) waren christen-democraten uit het centrum van de coalitie, terwijl Ricardo Lagos als militant socialist te boek staat.

Kabinetswisseling

President Eduardo Frei voerde op 22 juni 1999 enige wisselingen door in zijn kabinet, naar alle waarschijnlijkheid in verband met de stagnerende economie. Volgens de laatste cijfers viel de economische activiteit in april zes procent terug vergeleken bij dezelfde maand van het jaar daarvoor.

Samenstelling regering (22 juni 1999)

President (beëdigd 11 maart 1994)
Eduardo Frei

Ministers
Arbeid en Sociale zaken
German Molina
Binnenlandse zaken
Raul Troncoso
Buitenlandse zaken
Juan Gabriel Valdes
Defensie
Edmundo Perez Yoma
Economie
Jorge Leiva
Energie
Oscar Landerretche
Financiën
Eduardo Aninat
Huisvesting en Stedelijke ontwikkeling
Sergio Henriquez
Justitie
Soledad Alvear
Landbouw
Angel Sartori
Mijnbouw
Sergio Jimenez
Nationale hulpbronnen
Jorge Heine
Onderwijs
José Pablo Arellano
Openbare werken
Jaime Toha
Planning
Roberto Pizarro
Chefstaf Presidentiële zaken
José Miguel Insulza
Regeringswoordvoerder
Carlos Mladinic
Transport en Telecommunicatie
Claudio Hohmann
Volksgezondheid
Alex Figueroa Munoz
Vrouwenzaken
Josefina Bilbao

President Centrale Bank
Carlos Massad

Edmundo Perez Yoma werd teruggehaald van de post van ambassadeur in Argentinië om opnieuw minister van Defensie te worden. Hij gold als een bondgenoot van de strijdkrachten en zou in staat moeten zijn hun verslechterende relatie met de politiek weer op te krikken.
Juan Gabriel Valdes verving José Miguel Insulza op Buitenlandse zaken. Die laatste werd stafchef van de president. Valdes benadrukte dat Chili op het standpunt zou blijven staan dat Groot-Brittannië ex-dictator Pinochet vrij diende te laten en dat de Britten zich ten onrechte mengden in Chili's interne aangelegenheden.

Minister stapt op

Minister Jorge Heine van Nationale hulpbronnen diende op 29 juli 1999 zijn ontslag in bij president Frei. Hij was door een krant beschuldigd van geknoei met declaraties. Heine kondigde juridische stappen aan om zijn naam te zuiveren.

DE ZAAK-PINOCHET

Arrestatie Pinochet: een waterscheiding

De arrestatie van Augusto Pinochet op 16 oktober 1998 in Londen leidde in Chili tot een waterscheiding. Veel politieke leiders, zoals president Eduardo Frei, hadden in de overgangsfase van dictatuur naar democratie het verleden liever begraven om aan een sterke toekomst te bouwen. Ex-dictator Pinochet was in maart nog benoemd tot senator voor het leven. Ter linkerzijde van het politieke spectrum echter werd de roep om gerechtigheid weer duidelijk hoorbaar.
President Frei diende een formeel protest in bij Groot-Brittannië wegens schending van Pinochet's diplomatieke status. Het leger drong bij de regering aan op het nemen van alle mogelijke stappen om zijn ex-commandant vrij te krijgen. Aanhangers van Pinochet hielden op 17 oktober een heftige demonstratie, waarbij de Britse vlag werd verbrand. De Communistische Partij maakte plannen bekend voor een feestmars en studenten hielden een betoging tegen Pinochet die door de politie uiteen werd geslagen.
De eerste dagen na Pinochets arrestatie werd gevreesd voor het voortbestaan van de centrum-linkse coalitieregering, die vanaf haar aantreden in 1990 had geprobeerd de 'factor Pinochet' en daarmee de diepe verdeeldheid in de samenleving te neutraliseren. Terwijl de twee rechtse partijen hun geschillen bijlegden, leek het centrum aansluiting te zoeken bij rechts.
Minister van Buitenlandse zaken José Miguel Insulza verklaarde op 19 oktober dat Pinochet een vergissing had gemaakt door te denken dat zijn diplomatieke paspoort hem in Engeland immuniteit zou garanderen. De ex-dictator had, voordat hij in 1990 de macht overdroeg, met succes diplomatieke onschendbaarheid in Chili zelf bepleit.

Groot-Brittannië sluit consulaat

Groot-Brittannië sloot op 27 november tijdelijk haar consulaat in Valparaiso, Chili's op één na grootste stad, vanwege oplopende spanningen over de arrestatie van Augusto Pinochet. Om dezelfde reden zegde de Britse regering op verzoek van Chili het bezoek van een oorlogsbodem af.
Deze stappen kwamen nadat de Britse minister van Buitenlandse zaken Robin Cook een verzoek van zijn Chileense ambtsgenoot José Miguel Insulza had afgewezen om de 83-jarige ex-dictator naar huis te laten keren. Cook gaf Insulza tijdens een onderhoud in London te verstaan dat de Britse regering geen invloed kon en wilde uitoefenen op een besluit van minister van Binnenlandse zaken Jack Straw over uitwijzing van Pinochet naar Spanje.
De kwestie rond Pinochet zou Londen mogelijk komen te staan op het verlies van militaire orders. Chili gold na Brazilië als de grootste koper van Britse defensiegoederen in de wereld.
In oktober overwoog de Chileense marine de aankoop van zes tweedehands fregatten voor een bedrag van 150 tot 200 miljoen dollar. Die overeenkomst zou nu in elk geval vertraging oplopen.

Indianen in het geweer

Eveneens op 27 november kondigden de strijdlustige Mapuche indianen aan aanklachten wegens genocide tegen Pinochet te zullen inbrengen indien deze naar Spanje zou worden uitgewezen. Tenminste 300 leden van de stam zouden tijdens het bewind van Pinochet zijn omgebracht. Een 'racistisch' genoemde wet uit die tijd (1977) zou bovendien inheemse gemeenschappen hebben opgesplitst en grote delen van hun land ten prooi hebben doen vallen aan hout- en energiewinning.

Frei hekelt aantasting Chileense soevereiniteit

Op 9 december hekelde president Eduardo Frei op een handelstop in Rio de Janeiro het besluit van de Britse minister Jack Straw om de rechters de gelegenheid te geven een uitwijzingsprocedure tegen Pinochet te starten. Vanwege deze 'aantasting van Chili's soevereiniteit' riep Frei eerder al de Chileense ambassadeur terug uit Londen. De buurlanden van Chili beperkten zich tijdens de topconferentie tot een vorm van onuitgesproken steun.

Militaire samenwerking Spanje opgeschort

De Chileense luchtmacht schortte op 13 december een project met Spanje op voor de gezamenlijke bouw van een satelliet. De aanschaf van militaire vliegtuigen uit Spanje werd uitgesteld.

Overzicht zaak-Pinochet (1999)

18 januari: De zeven leden van het hoogste Britse rechtscollege, de Law Lords, beginnen een nieuwe serie hoorzittingen om uit te maken of Pinochet zich terecht beroept op immuniteit buiten Chili.
4 februari: De hoorzittingen worden beëindigd en de uitspraak wordt aangekondigd voor 24 maart.
24 februari: De in november 1998 opgerichte stichting voor de werving van fondsen voor de verdediging van Pinochet maakt bekend dat er 600.000 dollar in kas is.
21-22 maart: In de hoofdstad Santiago worden de tot dusver roerigste demonstraties van het jaar gehouden door voor- en tegenstanders van de ex-dictator.
24 maart: De Law Lords oordelen met zes stemmen tegen één dat de arrestatie van Pinochet rechtmatig is geweest, waarmee de weg vrijkomt voor een procedure voor zijn uitzetting naar Spanje. Het rechtscollege bepaalt evenwel dat in die procedure geen misdaden mogen meewegen die Pinochet eerder dan 1988 zou hebben begaan (zijn bewind duurde van 1973 tot 1990). De reden is dat een VN-conventie over marteling pas in dat jaar onderdeel werd van de Britse wetgeving.
31 maart: De Britse minister van Binnenlandse zaken Jack Straw verklaart Pinochet's zaak te zullen herzien vanwege de *voorwaardelijke* toestemming die de Law Lords gaven voor de procedure tot uitwijzing.
7 april: De Spaanse recher Baltasar Garzón stuurt gegevens over elf nieuwe gevallen van marteling naar Groot-Brittannië om zijn verzoek tot uitwijzing kracht bij te zetten. In totaal zouden nu veertig gevallen zijn geregistreerd van schending van mensenrechten door Pinochet, die dateerden van na 1988.
15 april: De Britse minister van Binnenlandse zaken zet het licht definitief op groen voor de start van de procedure ter uitzetting van Pinochet naar Spanje. De 83-jarige ex-dictator is nog steeds onder huisarrest in een plaatsje bij Londen.
23 april: De Chileense minister van Buitenlandse zaken, José Miguel Insulza, kondigt aan dat Chili het Internationaal Gerechtshof in Den Haag zal vragen te bepalen of een Spaans dan wel een Chileens gerechtshof de jurisdictie heeft om Pinochet te berechten. Volgens de Spaanse rechter Garzón zou Pinochet verantwoordelijk zijn voor de moord op tenminste 3000 personen; Chili betoogde vanaf de arrestatie van Pinochet in oktober 1998 in Londen dat alleen een Chileense rechtbank bevoegd was daarover te oordelen.
30 april: Zijn advocaten kondigen aan dat Pinochet in beroep gaat tegen de beslissing van minister Straw.

Ex-regeringsadviseur vervolgt Pinochet

Carmen Hertz, voormalig adviseur van Chili's minister van Buitenlandse zaken, stelde op 7 juni 1999 rechtsvervolging in tegen ex-dictator Pinochet. De aanklacht was de twintigste waar Chileense rechters zich over moesten buigen sinds Pinochet in oktober 1998 werd aangehouden in Londen. Deze zou volgens haar verantwoordelijk zijn voor de dood van haar echtgenoot en 71 anderen. Carlos Berger, advocaat en journalist, verdween in 1973 nadat hij in het noorden van Chili was opgepakt door een militair commando.
Hertz werkte samen met minister José Miguel Insulza, een vroegere vriend van haar echtgenoot. Zij nam echter ontslag omdat zij het niet eens was met de wijze waarop hij namens Chili in de bres sprong voor Pinochet.

Voormalige officieren in staat van beschuldiging

Op 8 juni 1999 stelde rechter Juan Guzman vijf gepensioneerde militaire officieren in staat van beschuldiging wegens de ontvoering van en moord op 76 mensen in oktober en november 1973, kort na de staatsgreep van Pinochet. Sergio Arellano Stark, reeds in de gevangenis op beschuldiging van andere misdrijven, zou de leider zijn geweest van de groep van vijf. De anderen waren: Marcelo Moren, Patricio Diaz, Sergio Arredondo en Pedro Espinoza. De laatste had nog maar korte tijd uit te zitten van de zes jaar cel die hij kreeg voor beraming van de aanslag op

Orlando Letelier. Letelier was Salvador Allende's minister van Buitenlandse zaken, die in 1976 in Washington om het leven werd gebracht met een autobom.
Volgens sommige commentaren zouden de nieuwe beschuldigingen voornamelijk geregisseerd zijn om op de Engelse autoriteiten de indruk over te brengen dat de misdaden gepleegd onder het regime van Pinochet wel degelijk voor de rechter zouden worden gebracht. De boodschap daarachter zou zijn dat Pinochet gerust in vrijheid zou kunnen worden gesteld. De hoorzitting in Londen over de eventuele uitwijzing van de ex-dictator naar Spanje werd eerder vastgesteld voor 27 september.
Chileense voorvechters van respect voor de mensenrechten benadrukten ook de positieve kant: de aankomende processen zouden een jaar eerder nog ondenkbaar zijn geweest. Omdat Pinochet zelf bij de overdracht van zijn macht in 1990 justitiële onschendbaarheid bedong, werd het echter zeer onwaarschijnlijk geacht dat hij door een Chileense rechter zou kunnen worden veroordeeld.

Tegenstanders in zee gegooid

De voormalige luitenant-kolonel Olagier Benavente verklaarde op 25 juni 1999 in interviews met twee kranten dat de piloot van de privé-helikopter van Pinochet de lichamen van tegenstanders van zijn regime in zee en op de toppen van het Andesgebergte had gedumpt. Eerder legde hij hierover een verklaring af aan de Chileense rechter Juan Guzman. Strijders voor de mensenrechten schatten dat in totaal 2000 vermisten op deze wijze onvindbaar werden gemaakt.

VS geven documenten vrij over Pinochet

De Amerikaanse overheid gaf op 30 juni 1999 de eerste serie van in totaal 5.800 documenten vrij over het militaire regime van ex-dictator Pinochet. De 25.000 pagina's — afkomstig van Buitenlandse zaken, het Pentagon, de CIA en de FBI — hadden betrekking op de vijf eerste en meest repressieve jaren van diens bewind.
De inhoud was op zichzelf van geen betekenis voor de Spaanse rechter die uitlevering van Pinochet uit Engeland probeerde te verkrijgen: deze kon alleen gebruikmaken van eventuele misdaden gepleegd na 1988. Maar de documenten wierpen wel licht op de commandostructuur onder het militaire bewind, dat in 1973 na een door de CIA gesteunde coup aan het bewind kwam. Ook de werkwijze van de geheime politie DINA zou worden verduidelijkt, evenals de wijze waarop deze orders van de ex-dictator opvolgde.
Documenten over de moord op Orlando Letelier, minister van Buitenlandse zaken onder president Allende, behoorden niet tot het vrijgegeven pakket, daar deze mogelijk konden dienen als bewijsstuk in een zaak die in de Verenigde Staten nog open was. Familieleden van Letelier en van zijn samen met hem omgekomen assistent Moffitt betoogden de voorgaande maanden dat de Verenigde Staten meer reden hadden Pinochet te vervolgen dan Spanje.
Voorvechters van de mensenrechten in Chili verwelkomden het vrijgeven van de documenten en verwachtten dat die zouden bijdragen aan een veroordeling van Pinochet in Chili. De regering-Clinton kondigde aan dat er nog meer documenten zouden volgen, uit de gehele periode 1968 (het aantreden van Salvador Allende) tot en met 1990 (de overdracht van de macht door Pinochet).

Frans onderzoek rechtszaak Pinochet

Een Frans gerechtshof gaf op 1 juli 1999 magistraat Hervé Stephan opdracht tot een onderzoek naar de mogelijkheid van een rechtszaak tegen Pinochet vanwege de moord op twee Fransen in Chili, in respectievelijk 1973 en 1984.

Aanklacht tegen leden Karavaan des Doods

In Chili's hoofdstad Santiago stelde de leider van de Chileense Socialistische Partij op 5 juli 1999 rechtsvervolging in tegen ex-dictator Pinochet. Ricardo Nuñez beschuldigde hem van verantwoordelijkheid voor de dood van meer dan veertig socialisten. Zij werden het slachtoffer van de Karavaan des Doods, die in oktober en november 1973 het land uitkamde op zoek naar tegenstanders van de dictatuur. Indien geaccepteerd, zou het de 23e zaak worden waarover de Chileense rechter Juan Guzman zich diende te buigen.
Op 20 juli weigerde het Hooggerechtshof de zaak te seponeren tegen vijf officieren die lid zouden zijn geweest van de Karavaan. Zij hadden een beroep gedaan op een amnestiewet uit 1978, maar bleven onder arrest in afwachting van hun proces wegens moord en ontvoering. Familieleden van slachtoffers zagen in de uitspraak de mogelijkheid om meer zaken te beginnen vanwege misdaden begaan onder de junta. Maar de commandanten van landmacht, marine en luchtmacht en het hoofd van de Chileense politie protesteerden op 23 juli gezamenlijk bij minister van Defensie Perez Yoma tegen de uitspraak van het Hooggerechtshof. Zij waren bezorgd over de onrust die daardoor in hun gelederen was ontstaan.

Italiaans onderzoek Pinochet-slachtoffers

De Italiaanse magistraat Giancarlo Capaldo opende op 8 juli 1999 een onderzoek naar de verdwijning van acht Italianen. Zij zouden het slachtoffer zijn geworden van *operatie Condor*, een strategie van Pinochet en andere Zuid-Amerikaanse dictators tegen dissidenten.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Begroting aangenomen

Het Huis van Afgevaardigden ging op 19 november 1998 akkoord met de staatsbegroting voor 1999. Het Huis nam zes aanvullingen van de Senaat over.
De uitgaven kwamen uit op 61 miljard dollar, een toename van 2,8 procent. De uitgavenstijging was onder meer het gevolg van nieuwe pensioenvoorzieningen.

ONDERWIJS

Onderwijzers staken voor meer loon

Ongeveer 15.000 onderwijzers gingen op 15 oktober 1998, in de derde week van hun nationale staking, de straat op in Chili's hoofdstad Santiago om hogere lonen te eisen. Vanuit het gehele land verzamelden de leerkrachten zich in een park voor een protestbijeenkomst.
Het kabinet van president Eduardo Frei kondigde voor later in de week een voorstel aan ter verhoging van de lonen voor een totaalbedrag van 97,8 miljoen dollar. De demonstranten eisten echter een investering van 260,8 miljoen dollar.
Volgens de onderwijzers zou ongeveer 80 procent van de 130.000 leerkrachten van de 10.000 openbare scholen aan de staking

deelnemen. Ongeveer drie miljoen leerlingen zouden van lessen zijn verstoken. De overheid schatte dat minder dan 40 procent van het onderwijzend personeel in staking was.

NATUUR EN MILIEU

Droogte even erg als in 1968-1969

Angel Sartori, secretaris van de Nationale Droogte Commissie, noemde op 20 november 1998 de heersende periode van droogte een van de ergste sinds die van 1968-1969. Het enige verschil zou zijn dat Chili nu beter was voorbereid op een dergelijke ramp en dat er meer kennis was over verantwoord watergebruik.
Chili werd dit jaar getroffen door La Niña, het na-effect van de storm El Niño die in 1997 het klimaat in sommige delen van de wereld ernstig ontregelde. La Niña werd gekenmerkt door hogere temperaturen en het schaarser vóórkomen van regenwolken. In 21 van de 22 steden in Chili viel minder regen. Over het hele land werd 54 procent minder neerslag gemeten dan normaal.
De situatie was verergerd doordat in november, aan het eind van de Chileense winter, slechts één van de reservoirs van Chili's 24 stuwdammen geheel was gevuld. Die van de twee grootste dammen in het zuiden, Colbun en Laguna del Maule, met capaciteiten van 1,55 en 1,42 miljard kubieke meter, waren slechts voor éénderde vol.
Niettemin hoefde het komend jaar niet voor de drinkwatervoorziening te worden gevreesd, meende Sartori. De grootste knelpunten voorzag hij voor de graanproductie. Verder konden als gevolg van het tekort aan water elektriciteitscentrales hun turbines niet op volle kracht draaien.

Verbod makreelvangst blijft van kracht

Het ministerie van Visserij verlengde op 7 mei 1999 het verbod op de vangst van makreel dat op 31 mei zou aflopen. De verlenging tot 31 augustus was bedoeld om ondermaatse vis de kans te geven verder op te groeien. Makreel was het voornaamste bestanddeel van de Chileense vismeelindustrie en Chili gold na Peru als de grootste producent van vismeel.
Gedurende het grootste deel van 1998 was er al een verbod van kracht op de vangst van makreel. De bedoeling daarvan was de overbeviste vissoort de kans te geven zich te herstellen. De warme wateren die de storm El Niño naar de kust van Chili dreef, verjoegen de grote vissoorten naar het koelere water van de diepzee. Als gevolg daarvan konden beroepsvissers hun netten alleen vullen met kleine en veel te jonge vis.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

'Vrijheid van meningsuiting beperkt'

Een rapport van *Human Rights Watch* dat op 6 november 1998 openbaar werd gemaakt, stelde dat de vrijheid van meningsuiting en informatievergaring in geen enkele westerse democratie zo werd ingesnoerd als in Chili. De beperkingen zouden veelal dateren uit de periode van de dictatuur van Pinochet (1973-1990) of nog diepere wortels hebben in Chili's geschiedenis.
Als voorbeeld werd een artikel genoemd uit de Staatsveiligheidswet van 1958 waarbij het strafbaar werd gesteld kwaad te spreken over de president, de ministers, parlementariërs, rechters of bevelhebbers van de strijdkrachten. Sinds het herstel van de democratie in 1990 zouden tenminste acht politici en vijftien journalisten op grond van deze bepaling in staat van beschuldiging zijn gesteld.

Militaire rechtbanken hadden verder het recht burgers te berechten wegens opruiing. Het rapport signaleerde bovendien dat films vooraf aan censuur werden onderworpen. Zo werd onlangs Martin Scorsese's film *The Last Temptation of Christ* uit de Chileense bioscopen gehouden en van de kabeltelevisie geweerd.

Onrust onder studenten

Drie dagen voor de verkiezing van de presidentskandidaat van de centrum-linkse coalitie zocht de sociale onrust in Chili zich een uitweg in demonstraties door indianen en studenten. Ongeveer veertig studenten staken op 27 mei 1999 barricades in brand die ze hadden opgeworpen rond de pedagogische faculteit van de Universiteit van Santiago.
De politie gebruikte traangas om de demonstratie te bezweren, die een van de gewelddadigste was op deze dag van nationaal protest tegen de overheid. Verderop in de hoofdstad hielden drieduizend studenten een mars om het aftreden te eisen van minister van Onderwijs José Pablo Arellano. De demonstranten riepen dat hij in gebreke was gebleven om meer fondsen en beurzen te regelen voor studenten.

Mapuche-indianen eisen meer rechten met mars naar de hoofdstad

In het zuiden van Chili begonnen op dezelfde dag, 27 mei, driehonderd indianen van de Mapuche-stam aan een mars van 25 dagen naar de hoofdstad om hun eisen voor meer autonomie en de teruggave van land kracht bij te zetten.
Het vertrekpunt van de Mapuches, die drie eeuwen lang de Spaanse veroveraars op afstand wisten te houden, lag op de mystieke heuvel Nielol bij de plaats Temuco, 675 kilometer ten zuiden van Santiago.

De Mapuches raakten de laatste tijd steeds meer in het nauw door de aanleg van snelwegen en de uitvoering van bosbouwprojecten. Zij speelden een sleutelrol bij het herstel van de democratie in 1990 doordat zij steun toezegden in ruil voor beloften over herstel van hun rechten, respect voor hun taal en cultuur en teruggave van hun voorvaderlijke gronden. Die beloften werden door de regeringen van Aylwin en Frei niet of nauwelijks nagekomen, onder meer wegens gebrek aan middelen om het bedoelde land aan te kopen.

De onrust onder de indiaanse bevolking van Chili was vooral de laatste maanden toegenomen. De Mapuches namen onder meer bezit van landerijen en wouden die in bezit waren van houtwinningsbedrijven, waarna de politie hen met geweld verwijderde.
Het gespannen sociaal-politieke klimaat hing samen met de verkiezing van de presidentskandidaat van de regerende coalitie op 30 mei, waarbij Ricardo Lagos van de Socialistische Partij zijn opponent Zaldivar van de christen-democratische DC met een straatlengte zou verslaan.

De Mapuches kondigden op 24 juni 1999, hun nieuwjaarsdag, hun terugkeer aan naar zuid-Chili. Zij zouden vandaar hun strijd voor meer autonomie en de teruggave van land proberen op te voeren.
Leiders van de 900.000 zielen tellende gemeenschap kregen in Santiago niet het onderhoud met president Frei waarom ze hadden gevraagd. Een groep parlementariërs, samengesteld uit verschillende partij-

Chili

en, trok zich de zaak van de Mapuches evenwel aan en sprak steun uit voor een grondwetswijziging in hun voordeel. De nieuwe wet zou de inheemse Chilenen drie zetels garanderen in de Senaat en tien in het Huis van Afgevaardigden. Alleen de inheemsen zelf zouden stemrecht hebben. Voor het thuisland van de indianen zou een apart parlement worden ingesteld met het recht op een eigen begroting en uitvoerende taken.

Boek in de ban gedaan

Een vertegenwoordiger van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) kapittelde op 24 juni 1999 de Chileense autoriteiten die het *Zwartboek over de Chileense justitie* in de ban hadden gedaan. De verkoop van het boek van de Chileense, in Miami woonachtige journaliste Alejandra Matus werd op 15 april — de dag na de verschijning — opgeschort. Rechter Servandro Jordan beriep zich daarbij op de nationale veiligheid en stelde een beroepsprocedure in die jaren zou kunnen gaan duren.
Matus beschuldigde in het zwartboek het Chileense rechtsapparaat van nalatigheid bij de aanpak van de schending van mensenrechten tijdens de dictatuur van Pinochet (1973-1990). In Argentinië en de Verenigde Staten lag het boek gewoon in de schappen.

BUITENLANDSE ZAKEN

Grensverdrag met Argentinië geratificeerd

De Senaat ratificeerde op 11 maart 1999 een verdrag met Argentinië over een gedeelte van de gezamenlijke grens in een gletscherachtig gebied in de Andes. Daarmee kwam de laatste van meer dan twintig grensgeschillen die beide landen deze eeuw kenden een stap dichter bij een oplossing.

De definitieve vaststelling hing nog af van de opstelling van het Chileense Huis van Afgevaardigden en de Argentijnse Senaat. De presidenten Frei en Menem tekenden het desbetreffende verdrag al op 16 december 1998. Tweederde van de 160 kilometer lange grens zou definitief worden getrokken. Over het laatste gedeelte zou een bilaterale commissie zich nog buigen.
Het betrokken gebied herbergt het grootste zoetwater-reservoir van Zuid-Amerika. Ratificering zou de voortgang van een grensoverschrijdend mijnproject mogelijk maken.

OVERLEDEN

Sola Sierra

Sola Sierra (63), meer dan twintig jaar een vooraanstaand mensenrechtenactiviste, overleed op 1 juli 1999 aan een hartaanval. Haar echtgenoot verdween tijdens de dictatuur en zij deed later veel moeite Pinochet achter de tralies te krijgen.
Sierra was de voorzitter en het symbool van de protestbeweging Families van Gevangenen en Vermisten.

(Vorige berichten pag. 632/2 e.v. - 1998)

Cuba

CUBA

BINNENLAND

Cubanen naar de stembus

De Cubanen konden op 11 januari 1998 naar de stembus voor algemene verkiezingen waarbij alleen leden van de Communistische Partij verkiesbaar waren. De zetels van 601 afgevaardigden van de Nationale Vergadering en 1192 vertegenwoordigers van provinciale vergaderingen waren vacant. De regering drong in de campagne aan op een zo groot mogelijke opkomst. Die zou aan het buitenland een duidelijke boodschap van nationale eenheid afgeven.
De 7,7 miljoen kiezers konden geen stem uitbrengen op afzonderlijke kandidaten, maar slechts hun stem geven of onthouden aan twee lijsten met kandidaten.

Nieuwe staatsraad

Voor de nieuwe staatsraad die op 24 februari 1998 werd aangewezen door de 595 aanwezige leden van Cuba's Nationale Vergadering werden Fidel Castro (71) en zijn broer Raul (66) herkozen als president en eerste vice-president voor een nieuwe termijn van vijf jaar. Ook de overige vice-presidenten werden herkozen: Juan Almeida Bosque, Abelardo Colome Ibarra, Carlos Lage Davila, José Ramon Machado Ventura, Esteban Lazo Hernandez.
Als secretaris werden herkozen: José Miyar Barrueco, Pedro Miret Prieto, José Ramon Balaguer Cabrera, Vilma Espin Guillois, Armando Hart Davalos, Orlando Lugo Fonte, Felipe Perez Roque, Marcos Portal Leon, Pedro Ross Leal, Rosa Elena Simeon Negrin.
De staatsraad kreeg veertien nieuwe leden: Sergio Corrieri Hernandez, Roberto Diaz Sotolongo, José Luis Rodriguez, Caridad del Rosario Diego Bello, Salvador Valdes Mesa, Roberto Fernandez Retamar, Regla Martinez Herrera, Maria Caridad Abreus Ruiz, Conrado Martinez Corona, Julia Casas Regueiro, Otto Rivero Torres, Juan Contino Aslan, Marcos Raul Aguilera Gueton, Carlos Manuel Valenciaga Diaz.
Onder de nieuwkomers waren drie als modern beschouwde technocraten: José Luis Rodriguez (minister van Economische zaken), Salvador Valdes Mesa (minister van Arbeid) en Roberto Diaz Sotolongo (minister van Justitie).
Uit de staatsraad verdwenen minister van Buitenlandse zaken Roberto Robaina, minister van Toerisme Osmany Cienfuegos Gorriaran en minister van Cultuur Abel Prieto Jimenez. Ricardo Alarcon werd herkozen als voorzitter van de Nationale Vergadering.

Nieuwe minister

Bij een verrassende en ongebruikelijke wisseling in de top van de regering benoemde president Castro op 28 mei 1999 zijn naaste medewerker en vertrouweling, stafchef Felipe Perez Roque, tot minister van Buitenlandse zaken. Perez, tevens lid van de Nationale Vergadering, verving daarmee Roberto Robaina. Het was niet onmiddellijk duidelijk naar welke post deze zou worden overgeplaatst. De Verenigde Staten verklaarden dat de vervanging van de minister geen aanduiding was voor een verandering van de Cubaanse politiek. Cuba-kenners in de VS waren van mening dat de stap verband kon houden met de veranderingen in het internationale politieke klimaat ten opzichte van Cuba's mensenrechtenpolitiek. Ook was het mogelijk dat Robaina erop werd afgerekend dat hij niet had voorkomen dat de VN-commissie voor de Mensenrechten in april het optreden van Cuba tegen een viertal dissidenten scherp veroordeelde.

Castro herdenkt 40 jaar revolutie

President Fidel Castro herdacht op 1 januari 1999 in Santa Clara dat hij met zijn guerril-

la's precies veertig jaar eerder in die stad de beslissende slag won waarna dictator Batista op de vlucht sloeg. In een toespraak vanaf hetzelfde balkon van het zestiende eeuwse stadhuis waar hij destijds de overwinning opeiste, haalde hij gedetailleerde herinneringen op aan de miraculeuze wijze waarop hij met een slecht bewapende en slecht getrainde groep revolutionairen een overmacht de baas werd.
Fidel Castro haalde zoals gebruikelijk fel uit naar de politiek van de Verenigde Staten en naar de globalisering van het vrije markt kapitalisme, 'de fundamentalistische theologie van de markt'. Ongebreidelde speculatie in koersen en aandelen zou de wereld volgens hem hebben veranderd in een casino.

Overleving revolutie gevierd

Cuba vierde op 26 juli 1999 een van de belangrijkste dagen op de politieke kalender met de 46e verjaardag van de aanval van Castro en zijn guerrilla's op de militaire barakken van Moncada (oost-Cuba) in 1953. Deze Dag van de Nationale Opstand markeerde het begin van de gewapende strijd tegen dictator Batista, die ruim zes jaar later zou uitlopen op diens vlucht naar de Verenigde Staten. De aanslag zelf liep evenwel uit op een mislukking. Veel van Castro's medestrijders werden gedood en hij zelf belandde voor twee jaar in de gevangenis.
Commentaren in de kranten herinnerden eraan dat 'de imperialisten' hadden voorspeld dat Cuba in de jaren negentig snel het voorbeeld zou volgen van de ineenstorting van de Sovjet-Unie.

Bezoek paus Johannes Paulus II

Kritiek aartsbisschop

Aartsbisschop Pedro Meurice uitte in zijn welkomstwoord aan de paus op 24 januari 1998 in Santiago de Cuba openlijke kritiek op de Cubaanse overheid. In tegenwoordigheid van Raul Castro, de machtigste man na zijn broer Fidel, stelde hij dat de katholieke kerk na de revolutie van 1959 was verarmd door een ideologische confrontatie, teweeggebracht door de regering. Veel Cubanen zouden volgens hem het land en de Partij niet uit elkaar kunnen houden. Ze zouden moeten leren een valse Messias te 'ontmythologiseren'. De honderdduizend aanwezigen onderbraken Meurice regelmatig met applaus.
De paus (77) voegde daar later tijdens een openluchtmis aan toe dat de kerk behoefte had aan meer vrijheid. Hij veroordeelde tegelijk de 35 jaar durende economische blokkade door de Verenigde Staten. De vier missen die Johannes Paulus II tijdens zijn bezoek aan Cuba in de open lucht opdroeg, werden alle uitgezonden door de staatstelevisie.

Castro tevreden

Bij de aankomst van de paus op Cuba hield president Fidel Castro (71) een toespraak waarin hij Cuba vergeleek met de eerste christenen die in het oude Rome voor de leeuwen werden gegooid. Op 3 februari keek Castro terug op het vijfdaagse pausbezoek (21-25 januari) als een 'triomf voor Cuba'. Het land zou de intense aandacht van de buitenlandse media tijdens deze 'werkelijk historische gebeurtenis' glansrijk hebben doorstaan. Castro sprak zijn persoonlijke bewondering uit voor de paus: ze zouden veel idealen delen, zoals een rechtvaardiger verdeling van welvaart in de wereld en een 'globalisering van solidariteit'.

Gevangenen vrijgelaten

Een woordvoerder van Buitenlandse zaken verklaarde op 19 februari dat 299 gevangenen in vrijheid waren gesteld, onder wie meer dan 70 die vastzaten om politieke redenen. Dat gebeurde als reactie op het clementieverzoek dat de paus een maand eerder had gedaan voor 75 met name genoemde gedetineerden. De overigen zouden zijn vrijgelaten 'om humanitaire redenen'. De woordvoerder weigerde in te gaan op de vraag of het pardon ook gold voor bekende dissidenten voor wie eerder werd gepleit door de Verenigde Staten en Amnesty International.

President Fidel Castro bergroet paus Johannes Paulus II bij een van hun ontmoetingen tijdens het pauselijk bezoek aan Cuba van 21 tot 25 januari 1998. *(foto ANP)*

Cuba

Het Vaticaan toonde zich ingenomen met deze stap van de Cubaanse overheid. Andere overheden reageerden voorzichtiger, met name omdat onduidelijk was wie er werkelijk in vrijheid was gesteld.

Rooms-katholieke kerk vraagt veranderingen

In een interview dat op 6 mei 1998 werd gepubliceerd in een katholiek maandblad riep kardinaal Jaime Ortega, hoofd van Cuba's rooms-katholieke kerk, de regering op meer veranderingen door te voeren. Hij verwelkomde de jongste maatregelen die Washington instelde ter verzachting van het embargo, maar noemde die alleen nog maar een begin. In maart werden onder meer directe chartervluchten tussen de Verenigde Staten en Cuba mogelijk gemaakt en werd de verkoop van medicijnen vergemakkelijkt. Sinds het bezoek van de paus in januari 1998 werden de kerk op Cuba meer vrijheden toegestaan, maar Ortega scheen teleurgesteld door het langzame tempo van veranderingen. Hij gaf aan dat de economische problemen zeker te maken hadden met het embargo van de VS maar ook met 'fouten en tekortkomingen' in het Cubaanse systeem.

Ruim baan voor patroonheilige

Tijdens de jaarlijkse feestdag van Cuba's patroonheilige, de Maagd van de Liefdadigheid van Cobre, legde de Cubaanse overheid op 8 september een opmerkelijke tolerantie aan de dag. De duizenden die openlijk eer betoonden aan afbeeldingen van de Maagd tijdens nooit eerder vertoonde processies werden met rust gelaten. Tal van pelgrimstochten werden ondernomen en op veel plaatsen werd de heilige mis opgevoerd. Politie was overal aanwezig, maar hield zich op een afstand. Het was het grootste vertoon van religie sinds het bezoek van de paus.

Kerstmis weer vrije dag

Op 5 december werd bekendgemaakt dat 25 december in het vervolg weer een vrije dag zou zijn. In 1969 werd het gebruik afgeschaft om met Kerstmis een vrije dag te hebben. Dat zou destijds zijn gebeurd om economische redenen, maar veel katholieken zagen er slechts een nieuwe stap in ter discriminatie van de kerk. Kerstmis 1997 werd ook al tot een vrije dag gemaakt, ter ere van het aanstaande bezoek van de paus.

Conventie bisschoppen

Op 14 februari 1999 ging in Havana een tweejaarlijkse conventie van start waaraan werd deelgenomen door 25 katholieke bisschoppen en vijf kardinalen vanuit het gehele Amerikaanse continent, inclusief de Verenigde Staten en Canada. Het was voor het eerst dat de conventie op Cuba werd gehouden. Volgens velen zou een dergelijke bijeenkomst voorafgaand aan het bezoek van de paus ondenkbaar zijn geweest.
Cuba's kardinaal Ortega noemde liefde de ziel en de kern van het programma voor de komende eeuw. Daaraan zou het in tal van ideologieën, van communistisch tot kapitalistisch, hebben ontbroken.

Katholieken testen tolerantie

De katholieke kerk van Cuba startte op 25 juni 1999 een openbaar debat over de sociale rol van de kerk. Daarbij werd stoutmoedig aangedrongen op meer politieke vrijheden. Dat gebeurde aan het begin van de zogeheten 'Katholieke Sociale Week' in de kerk van Matanzas, een havenstad op 100 kilometer ten westen van Havana.
Cubaanse kerkleiders kwamen tijdens een driedaags debat bijeen met een gezant van het Vaticaan en vertegenwoordigers van lekengroeperingen uit bisdommen over het hele eiland. Op de agenda stonden onderwerpen als 'Globalisering en solidariteit' en 'Deelname van Burgers en Nationale Verzoening'. Over dit laatste thema zou een discussiestuk worden gepresenteerd door de katholieke militant Dagoberto Valdes. Daarin zou hij pleiten voor politiek pluralisme, amnestie voor gevangenen, een grotere vrijheid van meningsuiting en respect voor de mensenrechten als noodzakelijke voorwaarden voor een nationale verzoening. Stuk voor stuk zeer gevoelige onderwerpen in de context van het éénpartijsysteem.

Castro bij protestantse dienst

Honderdduizend protestantse gelovigen woonden op 20 juni 1999 in aanwezigheid van president Castro en vooraanstaande leden van zijn regering een zondagsdienst bij op Havana's Plein van de Revolutie. De dienst werd rechtstreeks uitgezonden door de staatstelevisie. De viering was het hoogtepunt van een maand durende activiteiten van de protestantse kerk op heel het eiland. Bussen van de staatsmaatschappij brachten gelovigen van overal naar de grootste religieuze bijeenkomst sinds het bezoek van de paus in januari 1998.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Tegenvallers voor economie

Minister van Economische zaken José Luis Rodriguez waarschuwde op 13 juni 1998 voor economische tegenvallers. Die zouden worden veroorzaakt door de achterblijvende suikerrietoogst 1997-1998 en de lage prijzen van suiker op de wereldmarkt en van het andere voornaamste exportproduct: nikkel. Als gevolg daarvan zou Cuba reeds te lijden hebben onder een gebrek aan harde valuta. Rodriguez gaf aan dat er beperkingen zouden komen op de import van brandstof en voeding.
De opbrengst van de suikeroogst zou naar Cubaanse schattingen uitkomen op 3,2 miljoen ton, een terugval van twintig procent. In andere sectoren van de economie, zoals toerisme, bespeurde de minister evenwel herstel. De totale groei van de economie zou daardoor toch nog kunnen uitkomen tussen de 2,5 en 3,5 procent per jaar, een cijfer dat door buitenlandse diplomaten overigens werd betwijfeld.

Droogte treft oosten Cuba

De droogte die het oosten van Cuba vijf maanden lang teisterde, veroorzaakte enorme schade aan de gewassen. Een door de Verenigde Naties aangekondigd hulpprogramma van 27 miljoen dollar zou nog maar tien tot vijftien procent van de werkelijke schade dekken, zo schatte op 8 september 1998 een medewerker van het WFP, het wereldvoedselprogramma van de VN. De Cubaanse centrale overheid zou aan dat programma 6,5 miljoen dollar bijdragen.
In sommige delen zou de totale oogst zijn mislukt. De waterreservoirs in Guantanamo, de meest oostelijke provincie, waren maar voor een kwart gevuld. De volgende oogst werd in mei verwacht.

JUSTITIE

Boetes voor knoeien met voedselprijs

De overheid maakte op 15 september 1998 bekend dat meer dan 100.000 verkopers in staatswinkels en kleine handelaren waren beboet. Dat gebeurde tijdens meer dan een

kwart miljoen controles in heel Cuba tijdens de eerste zes maanden van het jaar.
De voornaamste overtreding betrof het verkopen van voedsel boven de door de staat vastgestelde prijzen of het verzuimen voedsel af te prijzen na de uiterste verkoopdatum. In veel gevallen ontbraken de vereiste prijskaartjes. De hoogte van de boetes lag tussen de vier en tien dollar.

Fraude met elektriciteit

In een volgende actie tegen fraude en corruptie werd op 5 oktober bekend dat tienduizend inwoners van Havana waren betrapt op knoeien met hun elektriciteitsmeter. In een maand tijd zouden ze illegaal 10,6 miljoen kilowatt hebben afgetapt en daarmee de staat voor 168.000 dollar hebben benadeeld. Sommige zaken zouden voor de rechter worden gebracht.

Oorlogsverklaring aan de misdaad

Op 7 januari 1999 verklaarde Castro, ter gelegenheid van het veertigjarig bestaan van de politiemacht, de oorlog aan de misdaad. Het felst ageerde hij in zijn vijf uur durende speech tegen prostitutie, drugsgebruik en mensensmokkel. Maar ook het toegenomen aantal moorden, verkrachtingen en overvallen schokte de Cubaanse samenleving in het voorgaande jaar, al benaderden de misdaadcijfers nog lang niet het gemiddelde van andere Caribische of Latijns-Amerikaanse landen.
Inmiddels werd meer politie ingezet voor patrouilles op straat, werden discotheken gesloten en bijna 7000 prostituees en 190 souteneurs opgepakt. Castro gaf vooral het toenemend contact met het buitenland de schuld, een gevolg van de groei van het toerisme en van de handelscontacten.
Op 15 februari kondigde Castro een strengere wetgeving aan gericht tegen misdadigers en politieke tegenstanders. De president zei in Havana tijdens een bijzondere bijeenkomst van de Nationale Vergadering dat een ruimere toepassing van de doodstraf noodzakelijk was om de socialistische revolutie op het eiland te redden.

De nieuwe wetgeving beval gevangenisstraffen tot 30 jaar aan voor politieke opponenten die collaboreerden met de regering van de Verenigde Staten. Ook Cubaanse journalisten die informatie verstrekten aan Amerikaanse media zouden hiermee te maken krijgen. Moord, overval met geweld, misbruik van kinderen, prostitutie en drugstransport konden worden bestraft met levenslang (een nieuwe strafmaat op Cuba) of de doodstraf. Deze misdaden zouden een bedreiging vormen voor Cuba's imago en de vijanden van het land in de kaart spelen.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

VN negeren motie van VS

Met negentien stemmen tegen en zestien stemmen voor verwierp de VN-commissie voor de Mensenrechten op 21 april 1998 in Genève een motie van de Verenigde Staten over Cuba. Daarin werd het mensenrechtenbeleid bekritiseerd alsmede de situatie van de politieke gevangenen.
Cuba's minister van Buitenlandse zaken Roberto Robaina sprak van een 'stem voor de waarheid' en 'een nederlaag voor de VS'. De stemuitslag betekende het einde van het mandaat van een speciale onderzoeker van de Commissie voor de Mensenrechten op het eiland.
Lokale voorvechters van de mensenrechten reageerden minder enthousiast. Volgens Elizardo Sanchez, voorzitter van de invloedrijke Cubaanse Commissie voor Mensenrechten en Nationale Verzoening, was schending van politieke- en burgerrechten nog aan de orde van de dag. Er zouden nog altijd 350 mensen om politieke redenen gevangen worden gehouden. Vrijheid van meningsuiting, van pers, van reizen en vergaderen en van het oprichten van politieke partijen zou nog altijd niet bestaan.

Dissidenten berecht

Op 28 augustus 1998 werd dissident Reinaldo Alfaro Garcia (37) door een rechtbank in Havana veroordeeld tot drie jaar cel wegens het verspreiden van valse informatie. Het proces tegen hem was die morgen begonnen. De paus verzocht in januari tijdens zijn bezoek aan Cuba om de vrijlating van Alfaro, die op 8 mei 1997 was gearresteerd.
Alfaro was de leider van de kleine Vereniging voor de strijd tegen Onrecht (ALFIN) en uitvoerend lid van de bekendere Democratische Solidariteitspartij (PSD), beide illegale bewegingen op Cuba. Na het bekend worden van de uitspraak vond buiten het gerechtsgebouw een korte maar heftige demonstratie plaats. Familieleden en vrienden riepen om 'Vrijheid' en 'Weg met Fidel'. Zij werden gefilmd door overheidsmedewerkers en verdrongen door een grotere groep die het voor president Castro opnam.

Viertal gevonnist na 20 maanden voorarrest

Als Cuba's bekendste dissidenten golden verder Martha Beatriz Roque, Vladimiro Roca, Felix Bonne en René Gomez Manzano. Dit viertal werd sinds juli 1997 zonder proces vastgehouden nadat het openlijk kritiek had uitgeoefend op de Communistische Partij en had aangedrongen op politieke en economische veranderingen. Op 1 maart 1999 kwam hun zaak na twintig maanden voorarrest achter gesloten deuren voor. Op 16 maart maakte de staatstelevisie bekend dat Roca (56), die beschouwd werd als de leider van de 'Vier van Havana', vijf jaar cel had gekregen. Advocaat Gomez Manzano (55) en academicus Bonne (59) kregen vier jaar en econome Roque drieëneenhalf jaar cel. Volgens hun advocaat zouden de vier, omdat ze een blanco strafblad hadden, in aanmerking behoren te komen voor een regeling waarbij de helft van de straf als voorwaardelijk zou worden opgelegd. 'Maar bij een zo politieke zaak als deze weet je het nooit', aldus José Angel Izquierdo.

De Amerikaanse president Clinton veroordeelde de uitspraak van de rechter onmiddellijk, maar in Cuba kwam de kritiek van zijn beste westerse bondgenoten, Canada en Spanje, harder aan. Premier Chrétien sprak in Ottawa over een 'herziening van de bilaterale betrekkingen' en de Spaanse premier Aznar noemde de veroordeling een stap terug voor de mensenrechten. Hetzelfde geluid kwam uit het grootste land van Latijns-Amerika, Brazilië. De Europese Unie riep Castro op de vier onmiddellijk op vrije voeten te stellen.

Jan Kavan, minister van Buitenlandse zaken van Tsjechië, kwam op 19 maart na besprekingen met zijn Chileense ambtsgenoot José Miguel Insulza met kritiek op zowel het economisch embargo van de Verenigde Staten als op de schending van de mensenrechten in Cuba. Het isoleren van Cuba zou volgens de twee ministers niet bepaald het beste instrument zijn om verbetering te brengen in de situatie op Cuba. Ze kondigden in dit verband aan met een gezamenlijk initiatief te zullen komen.

Cuba

Tien dissidenten beëindigden op 16 juli een veertigdaagse hongerstaking. Met hun actie wilden ze een beroep doen op buitenlandse regeringsleiders, die in november werden verwacht op een Ibero-Amerikaanse top in Havana, om Castro onder druk te zetten politieke hervormingen toe te staan. Ook wilden ze de aandacht vestigen op het lot van de 'Vier van Havana', die bij het einde van de hongerstaking precies twee jaar in de cel hadden doorgebracht.

Journalisten in de cel

Drie journalisten werden op 9 mei 1999 schuldig bevonden aan het tonen van te weinig respect voor autoriteiten, onder wie president Castro. Manuel Castellanos (41), verslaggever van het onafhankelijke persbureau *Cuba Pers*, kreeg twee jaar en zeven maanden cel. Leonardo Gonzalez (24) van *Santiago Press* kreeg een jaar en vier maanden opgelegd en Roberto Rodriguez (27) een jaar en vijf maanden.
Verschillende familieleden van de beklaagden werden opgepakt en gedurende het proces vastgehouden, kennelijk in een poging ongeregeldheden te voorkomen. Bij onafhankelijke persbureaus op het eiland zouden in totaal veertig journalisten werkzaam zijn. Zij zouden hun werk voornamelijk naar het buitenland zenden, gebruikmakend van Internet.

Beroering over doodstraffen

Tenminste tien mensen zouden sinds begin 1999 zijn geëxecuteerd. Dat verklaarde een groep ter bevordering van de mensenrechten op 4 mei 1999. De groep noemde dit een onrustbarende toename, omdat in heel 1998 slechts twee mensen voor het vuurpeloton werden gebracht. De Cubaanse Commissie voor Mensenrechten en Nationale Verzoening riep in dezelfde verklaring overheden, niet-gouvernementele organisaties en bekende personen op een campagne te starten om de Cubaanse regering te overtuigen de uitvoering van de doodstraf op te schorten en deze uiteindelijk af te schaffen.
Volgens de commissie zouden tenminste twaalf Cubanen nog in afwachting zijn van uitvoering van hun doodstraf. Op 29 mei werd een van hen, Carlos Prieto, ter dood gebracht. Volgens onbevestigde berichten zou door hetzelfde vuurpeloton ook Sergio Crull zijn terechtgesteld, zijn medeplichtige bij de moord op vier buitenlandse toeristen.

Gevangenissen puilen uit

De toestand in de meer dan honderd Cubaanse gevangenissen en werkkampen zou in de eerste helft van het jaar zijn verslechterd door een instroom van enkele duizenden merendeels jonge Cubanen, veroordeeld wegens kleine misdaden. De Cubaanse Commissie voor Mensenrechten en Nationale Verzoening schatte het aantal politieke gevangenen op 390.
De 'kleine' misdaden zouden volgens de commissie direct te maken hebben met armoede en werkloosheid. De commissie vond het verder 'moeilijk te begrijpen' dat Cuba geen internationale samenwerking aanging, zoals met het Rode Kruis, ter verbetering van de toestand in gevangenissen .

BUITENLANDSE ZAKEN

Chrétien bezoekt Castro

De Canadese premier Jean Chrétien bracht op 27 en 28 april 1998 een bezoek aan Cuba. Het was het eerste bezoek van een Canadees staatshoofd sinds 1976. Chrétien drong er bij president Castro op aan veranderingen toe te laten in zijn systeem. Bij Chrétiens terugkeer naar Canada betoogde Castro dat de revolutie en het éénpartijsysteem de grootste ommekeer in de geschiedenis hadden betekend en dat hij die niet zou verzaken. Op zijn beurt vroeg hij Chrétien een eind te helpen maken aan de blokkade door de Verenigde Staten. Canada was het met de VS oneens over dat embargo.

VS: 'Cuba geen bedreiging meer'

Volgens een rapport van het Pentagon dat op 6 mei 1998 openbaar werd gemaakt, zou de afgenomen militaire kracht van Cuba geen bedreiging meer vormen voor zijn buren. Cuba zou daarentegen wel in staat zijn dodelijke biologische wapens te ontwikkelen.
Sinds 1989, toen de Sovjet-Unie ineenstortte en Cuba het grootste leger bezat van Latijns-Amerika, zouden de strijdkrachten zijn gehalveerd tot 65.000 man. Veel manschappen zouden zijn afgevloeid omdat ze nodig waren in de landbouw.

Bahama's sturen bootvluchtelingen terug

De Bahama's stuurden op 11 augustus 1998 een groep van 65 Cubaanse bootvluchtelingen per vliegtuig terug naar Cuba. Daarmee kwam het totaal aantal Cubanen dat door de Bahama's in 1998 werd gerepatrieerd op 329. De twee landen sloten in 1996 een bilateraal akkoord over illegale immigratie.
Na een medische controle werden de 45 mannen, 11 vrouwen en 9 kinderen weer naar hun land van herkomst gestuurd. Ze waren in mei en juni vanaf verschillende plaatsen op het eiland scheep gegaan in een poging Florida te bereiken.

Schuld van Nicaragua afgeschreven

Cuba maakte op 10 november 1998 bekend dat het Nicaragua een schuld van 50,1 miljoen dollar kwijtschold, ondanks de wat bekoelde onderlinge relaties tussen de revolutionaire bondgenoten van weleer. Aanleiding was de ramp met de orkaan Mitch.
Cuba zegde toe alle medisch personeel waaraan behoefte kon bestaan naar de vier zwaarst getroffen landen te zullen sturen. Vijf medische teams gingen al naar Honduras en Guatemala, gevolgd door zes die in Nicaragua gewenst werden. Het land riep verder andere staten op de schuldenlast van het orkaangebied te verlichten. Cuba's eigen schulden aan het buitenland beliepen tien miljard dollar.
Op 22 november kondigde Castro aan het aantal beurzen voor studenten uit het getroffen gebied die in Cuba medicijnen wilden studeren, te verdubbelen. Een week eerder sprak Cuba van 500 beurzen per jaar voor het volgende decennium. Castro kondigde nu aan in 1999 1000 studenten uit Centraal-Amerika te willen ontvangen. In de laatste vijftien jaar studeerden in Cuba jaarlijks tussen de 2500 en 3500 artsen af.

Samenwerking met VS tegen mensensmokkel

Cuba en de Verenigde Staten kwamen op 4 december 1998 overeen samen te werken tegen de toenemende smokkel van Cubanen naar de VS met behulp van speedboten. Tijdens de tiende ronde van besprekingen over immigratieproblemen, die dit keer in Havana werd gehouden, werd onder meer besloten dat de VS de patrouilles in de Straat van Florida aanzienlijk zouden opvoeren. Sommige mensensmokkelaars werden al gepakt en in de VS berecht. Beide landen spraken af samen te werken bij de vervolging van verdachten, die 1000 tot 5000 dollar per immigrant zouden berekenen.

Cuba

De Verenigde Staten ontdekten in 1998 in totaal 731 illegale pogingen van Cubanen om het land binnen te komen, tegen 186 in het jaar daarvoor. In 1994 en 1995 sloten de landen akkoorden volgens welke de VS zich verplichtten alle illegale immigranten uit Cuba te repatriëren en tegelijk het aantal jaarlijks te verstrekken visa aan Cubanen te verhogen tot 20.000.
Op 17 december kapseisde een speedboot voor de kust van Miami. Daarbij kwamen veertien Cubanen door verdrinking om het leven. Tussen Kerstmis en Nieuwjaar pikte de Amerikaanse kustwacht 46 Cubanen en 30 Haïtianen op bij een poging illegaal aan land te komen.
Tijdens een bijeenkomst tussen Amerikaanse en Cubaanse autoriteiten in New York werd op 3 juni 1999 besloten nog harder op te gaan treden tegen mensensmokkelaars en illegale immigranten in de Straat van Florida. In mei werden 272 Cubanen op zee opgepikt, het hoogste maandcijfer sinds 1994. Organisaties van Cubaanse ballingen in Florida protesteerden heftig tegen de voorgenomen maatregelen ten koste van 'mensen die een repressief communistisch systeem proberen te ontvluchten'. Cuba en de Verenigde Staten benadrukten dat er voldoende veilige en legale manieren openstonden voor degenen die wensten te emigreren.

Miljardenclaim tegen VS

Cuba lanceerde op 1 juni 1999 een politieke en juridische campagne tegen de Verenigde Staten met het voorleggen aan een lokale rechter van een eis tot schadevergoeding ter grootte van 181,1 miljard dollar. Dat gigantische bedrag zou een compensatie moeten zijn voor de 3478 doden en 2099 gewonden die zouden zijn gevallen tijdens de veertig jaren durende 'vuile oorlog' van de VS tegen de regering van Castro. De eis werd door een groep Cubaanse organisaties voorgelegd aan een Cubaanse rechter. Deze stap leek een reactie op een serie juridische acties die de voorgaande jaren in de VS tegen Cuba werd opgezet.
De litanie van incidenten zou zijn begonnen met de mislukte invasie van de Varkensbaai in 1961. Ook zou het Cubaanse volk te lijden hebben gehad onder de gedwongen torenhoge uitgaven op het gebied van defensie als gevolg van voortdurende bedreigingen door de Verenigde Staten.
Op 5 juli begon de rechter van het Provinciale Hof van het Volk met het horen van de eerste van honderd getuigen. De zitting, die naar verwachting een week zou duren, werd gehouden in de hal van de ministerraad. Veteranen van de Cubaanse inlichtingendienst gaven details over de betrokkenheid van de Amerikaanse regering en de CIA bij een serie gewapende opstanden in de vroege jaren zestig. De VS reageerden niet op een dagvaarding om ter zitting te verschijnen en bleven daarom volgens de rechter in gebreke.
Een functionaris van het ministerie van Binnenlandse zaken getuigde op 19 juli dat president Fidel Castro 637 aanslagen op zijn leven had overleefd. José Perez Fernandez noemde dat een wereldrecord waarvoor de schuld geheel lag bij de Verenigde Staten. Vergiftigde sigaren, een exploderende schelp en een duikerspak besmet met een fatale bacterie behoorden tot de gebruikte wapens. Ook de door ballingen in Florida opgerichte Cuban American National Foundation (CANF) zou achter sommige van de aanslagen hebben gezeten. Fernandez ontleende een deel van zijn getuigenis aan door de CIA vrijgegeven materiaal.

Cuba wil meer samenwerking met VS tegen drugs

Cuba liet op 24 juni 1999 weten bereid te zijn de samenwerking met de Verenigde Staten in de strijd tegen drugs uit te breiden. Uitspraken daarover kwamen na afloop van besprekingen tussen vertegenwoordigers van beide landen in Havana. Coördinatie van activiteiten op dit gebied werd tot dan toe van geval tot geval bekeken en had volgens de wens van de VS geen structureel karakter.

Akkoord met Iran

Onder het roemen van hun 'revolutionaire vriendschap' tekenden Cuba en Iran op 10 juli 1999 in Havana een reeks politieke en economische akkoorden. De overeenkomsten zouden de bilaterale handel moeten versterken en nieuwe terreinen van samenwerking openen.
Een nieuw handelsverdrag regelde zaken als mechanismen voor betaling en bankfaciliteiten alsmede transport. De handel zou naast suiker en olie voortaan ook industriële producten, kleding en medische goederen als vaccins moeten gaan omvatten.

(Vorige berichten pag. 108/2 e.v. - 1998)

Peru

PERU

BINNENLAND

Fujimori weigert ontslag minister

President Alberto Fujimori verduidelijkte op 23 november 1998 dat minister Tomas Gonzales, verantwoordelijk voor ongeveer 40 procent van de nationale begroting, aan zou blijven.
Gonzales, sinds december 1997 minister van het Presidentschap, trad in september terug na beschuldigingen van corruptie. Het parlement stelde daarop een onderzoek in. Gonzales (51) zou als minister lokale politici van de regeringspartij illegaal aan campagnegelden hebben geholpen.
Fujimori aanvaardde het ontslag van Gonzales, lange tijd een van zijn naaste adviseurs, formeel echter nooit. Het zou volgens de president een verkeerd moment zijn voor een dergelijke grote verandering.

Joy Way nieuwe premier

President Alberto Fujimori benoemde op 3 januari 1999 Victor Joy Way (51) tot premier. Joy Way was sinds 1996 voorzitter van het parlement en fungeerde eerder als minister van Industrie. Hij werd de opvolger van Alberto Pandolfi, die pas in augustus 1998 was aangetreden.
De president kondigde aan meer ministers te zullen vervangen. In december 1998 werd bekend dat Fujimori's populariteit op het laagste niveau was beland in acht jaar tijd: ongeveer 30 procent.

Kabinet vervangen

Op 5 januari verving de president nog eens tien ministers van zijn vijftien leden tellende kabinet. Hun plaatsen werden voor het merendeel ingenomen door betrekkelijk onbekende technocraten.

Volgens commentatoren zou Fujimori aan het begin van het laatste jaar voor de presidentsverkiezingen van 2000 de stagnerende levensstandaard van de Peruanen uit het slop willen trekken. Hij gaf zijn nieuwe kabinet als voornaamste opdracht te zorgen voor economische groei. Volgens de laatste cijfers bleef die over 1998 steken op een nog lager niveau dan de verwachte 0,8 procent van het bnp.

Peru

Samenstelling regering (15 april 1999)

President
Alberto Fujimori (beëdigd 28 juli 1995)
Vice-president
Ricardo Marquez
Premier, tevens minister van Economische zaken
Victor Joy Way (benoemd 3 januari 1999)
Ministers:
Arbeid
Pedro Flores
Binnenlandse zaken
José Villanueva
Buitenlandse zaken
Fernando de Trazegnies
Defensie
Generaal Carlos Bergamino
Emancipatie van vrouwen
Maria Luisa Cuculiza
Energie en Mijnbouw
Daniel Hokama
Industrie en Toerisme
Cesar Luna Victoria
Justitie
Jorge Bustamente
Landbouw
Belisario de las Casas
Onderwijs
Felipe Ignacio Garcia
Presidentschap
Edgardo Mosqueira
Transport en Communicatie
Alberto Pandolfi
Visserij
Gustavo Caillaux
Volksgezondheid
Alejandro Aguinaga

Tweede wisseling

Op 15 april verving president Fujimori opnieuw vijf ministers, wier optreden onder vuur was komen te liggen: op Justitie, Volksgezondheid, Defensie, Presidentschap en Arbeid. De nieuw benoemden waren specialisten op de betrokken gebieden, maar tamelijk nieuw in de politieke arena.
De benoeming van generaal Carlos Bergamino, militair attaché in Washington, tot minister van Defensie werd gezien als een klap voor presidentieel adviseur Vladimiro Montesinos. Montesinos, beschouwd als een van de machtigste mannen van Peru, zou een flink deel van zijn invloed moeten afstaan.

Legercommandant ontslagen

Generaal Tomas Marky, de op een na belangrijkste bevelhebber van het Peruaanse leger, werd op 3 maart 1999 door president Fujimori ontslagen. Marky was een maand eerder gearresteerd op beschuldiging dat hij één miljoen dollar in eigen zak zou hebben gestoken die was buitgemaakt bij een overval door het leger op een drugstransport. De ontslagen legercommandant ontkende en ook de president verklaarde nog steeds in diens onschuld te geloven.

Lichtend Pad doodt acht dorpelingen

Acht dorpelingen werden op 15 juni 1999 gedood bij een aanval van de maoïstische guerrillabeweging Lichtend Pad op een afgelegen dorp in centraal Peru. Het was het bloedigste incident tot dan toe in 1999.
Bewoners van Azul de Magdalena verklaarden dat de aanval bedoeld was als wraakneming, omdat in 1998 een leider van de rebellen in dezelfde omgeving gevangen werd genomen. De acht slachtoffers werden persoonlijk uitgezocht en beschuldigd van het doorspelen van informatie aan de autoriteiten voordat ze werden geëxecuteerd.
Bij acties van guerrilla's in de hele regio van Boven-Huallagu kwamen in de voorgaande weken veertien mensen om het leven. Het gebied zou een van de laatste bastions zijn van de overigens verzwakte beweging. Volgens de legerleiding was het niet eerder voorgekomen dat Lichtend Pad zijn aanvallen richtte op burgers. De negentien jaar durende guerrillastrijd in Peru had intussen aan 30.000 mensen het leven gekost.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Nationale staking

Een nationale staking op 29 april 1999 werd door president Fujimori een mislukking genoemd. Tellingen zouden uitwijzen dat 90 procent van de arbeiders gewoon aan het werk was gegaan. De meeste ziekenhuizen en scholen zouden normaal open zijn gebleven.
Een breed front van vakbondsleiders en politieke leiders hield vol dat honderdduizenden Peruanen in de openbare sector, het transport en de bouw hun stem hadden laten horen tegen armoede en werkloosheid. De stakers waren ook fel gekant tegen mogelijke plannen van de president zich voor een derde termijn verkiesbaar te stellen.
In de grote provinciesteden kwam het openbare leven vrijwel tot stilstand bij gebrek aan openbaar vervoer en de normaal overvolle hoofdstad Lima leek in vakantiestemming.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Financiële steun voor anti-drugs programma

Op 11 november 1998 kreeg Peru tijdens een bijeenkomst in Brussel van de internationale gemeenschap een bedrag toegezegd van 277 miljoen dollar, bedoeld om de strijd tegen drugs op te voeren. De Peruaanse premier Alberto Pandolfi verklaarde aldaar dat hij meer had gekregen dan waarop hij had gehoopt. De internationale gemeenschap had volgens hem positief gereageerd op Peru's smeekbede om gezamenlijk verantwoordelijkheid te nemen voor het wereldwijde drugsprobleem.
Van het totaal zou 140 miljoen dollar in de vorm van giften en kwijtschelding van uitstaande schulden worden toegevoegd aan een nieuw programma van 100 miljoen dollar; dat programma was bedoeld om de boeren in de Peruaanse hooglanden gedurende vijf jaar een bruikbaar alternatief te bieden voor de cocateelt. De resterende 137 miljoen dollar was bestemd voor de consolidatie van bestaande projecten, gericht tegen productie, gebruik en transport van drugs. De fondsen zouden direct ten goede komen aan de ongeveer een miljoen straatarme boeren in de hooglanden van Peru, waar ongeveer de helft van alle cocaplanten van de wereld wordt verbouwd.

Volgens non-gouvernementele organisaties zou het vinden van bruikbare alternatieven erg lastig zijn. Koffie, bananen en cacao waren volgens de NGO's veel te kwetsbaar door het grote aanbod en de fluctuerende prijzen op de wereldmarkt. Weliswaar zouden rijst en maïs een veel substantiëlere bijdrage kunnen leveren, maar het zou onmogelijk zijn daarmee op de vrije markt te concurreren vanwege de extreem lage prijzen van Chinese rijst en Amerikaanse maïs. Het zouden in feite die prijzen zijn, die de Peruviaanse economie ontwrichtten.

Japan verschaft lening

De Japanse premier Keizo Obuchi zegde Peru op 17 november 1998 in de Maleisische hoofdstad Kuala Lumpur 476 miljoen dollar toe aan leningen tegen een zachte rente. President Fujimori verklaarde dat het geld bestemd was voor projecten ter bestrijding van de armoede en andere problemen op lokaal niveau. Japan zegde toe voor de toe-

komst ook nog een bedrag opzij te zetten voor de bestrijding van drugs in Peru.

Begroting goedgekeurd

Het parlement hechtte op 26 november 1998 zijn goedkeuring aan de begroting voor 1999. De staatsuitgaven werden vastgesteld op ca. 20,5 miljard gulden, een verhoging met 5,6 procent. Nog enkele dagen eerder had de regering in diezelfde uitgaven gesnoeid, omdat de laatste voorspellingen voor economische groei en productie een tegenvallend beeld te zien gaven.
Deskundigen prezen de fiscale discipline maar vonden de schatting van de koers van de sole (3,15 voor één dollar) veel te optimistisch. Over 1998 viel de nationale munt terug van 2,72 naar 3,12 voor één dollar.
De begroting ging uit van een groei van de economie met 5,5 procent en een tekort op de handelsbalans van ca. 3,17 miljard gulden. De inflatie zou uitkomen op 6,5 procent, evenveel als in 1998.
De economie van Peru kreeg in 1998 te maken met de dubbele klap die in 1997 moest worden verwerkt door de gevolgen van de storm El Niño en door de financiële chaos als gevolg van de Azië-crisis. Het bnp groeide met slechts één tot anderhalf procent, tegen 7,2 procent in 1997.

Akkoord met beurs Ecuador

De aandelenbeurzen van Peru en Ecuador, die van Lima en Quito, sloten op 26 februari 1999 een overeenkomst waarbij de toegang tot de wederzijdse markten werd vergemakkelijkt.
Investeringen over en weer zouden eenvoudiger worden dankzij een vermindering van de papierberg. Op langere termijn zou het moeten komen tot elektronische samenwerking en versmelting van beide beurzen.
De omzet van de beurs in Lima kwam in 1998 uit op 4,47 miljard dollar. In Quito werd 2,28 miljard dollar verhandeld.

NATUUR EN MILIEU

Rechtszaak indianen tegen Texaco

Aanklachten van indianen uit de regenwouden van Ecuador en Peru tegen Texaco moesten alsnog in behandeling worden genomen. Dat was het gevolg van de uitspraak van het federale Hof van Beroep in New York op 6 oktober 1998. Het Hof draaide twee besluiten van lagere gerechtshoven terug. De indianen hadden de oliegigant beschuldigd van vervuiling op grote schaal van hun land en water. Texaco en Ecuador hadden onder meer op technische gronden geprobeerd de zaak geseponeerd te krijgen.
Door deze uitspraak zou een rechter opnieuw moeten vaststellen of de klagers terecht hadden aangevoerd dat Texaco circa zestig miljard liter giftig afval in de rivier de Oriente liet wegstromen. Daardoor zou het leefgebied van de indianen ernstig zijn aangetast. De vervuiling zou hebben plaatsgevonden tussen 1964 en 1992 en een direct gevolg zijn van oliewinning in het Ecuadoraanse Amazonegebied.
De klagers schatten dat de kosten van schoonmaak en van de schadeloosstelling wegens vernietiging van het regenwoud, alsmede van het verhoogde risico van kanker voor duizenden bewoners, de één miljard dollar wel eens te boven zou kunnen gaan.

Tijdelijk opschorting verbod op vangst ansjovis

Peru kondigde op 14 januari 1999 aan het verbod op de vangst van ansjovis voor een week op te schorten. Het verbod was van kracht gedurende het grootste gedeelte van 1998. De warmere wateren als gevolg van de storm El Niño hadden de vis verdreven naar koel en dieper water en hadden de visstand een grote slag toegebracht. Om de ansjovis de kans te geven zich te herstellen, moest overbevissing worden teruggedrongen.
Ansjovis vormt het voornaamste bestanddeel van vismeel, Peru's op twee na belangrijkste exportproduct. De vismeelindustrie noteerde in de eerste elf maanden van 1998 een productieverlies van bijna 60 procent.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

President weigert rebellen nieuw proces

President Alberto Fujimori wees op 3 juni 1999 een opdracht van de hand van het Interamerikaanse Hof voor de Mensenrechten om vier Chilenen een nieuw proces te geven. Het viertal zat in Peru een levenslange gevangenisstraf uit op beschuldiging van verraad.
De president motiveerde zijn besluit met het verwijt dat de uitspraak van het Hof van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) een inbreuk betekende op Peru's soevereiniteit. Daarmee sloeg hij alle hoop de bodem in dat ook andere gevangenen die, zoals de Amerikaanse Lori Berenson, in Peru vastzaten op beschuldiging van terroristische activiteiten, vrij zouden kunnen komen.
Het Interamerikaanse Hof bepaalde dat de vier Chilenen in 1995 geen eerlijk proces hadden gekregen. De militaire rechters die hen veroordeelden waren gemaskerd en bleven anoniem. Op grond van het lidmaatschap van de OAS was Peru weliswaar niet verplicht de uitspraak van het Hof uit te voeren, maar een dergelijke stap werd gezien als tamelijk ongebruikelijk.

BUITENLANDSE ZAKEN

Grensgeschil met Ecuador

Nieuwe minister op Buitenlandse zaken

Fernando de Trazegnies, de onderhandelaar van de Peruaanse regering inzake het grensgeschil met Ecuador, werd op 12 oktober 1998 beëdigd als minister van Buitenlandse zaken. De Trazegnies verving Eduardo Ferrero, die eerder in de maand ontslag nam. Volgens de regering voelde Ferrero zich buitenspel gezet omdat president Alberto Fujimori rechtstreekse besprekingen voerde met zijn in augustus 1998 aangetreden Ecuadoraanse ambstgenoot Jamil Mahuad. Ondanks een groot aantal topontmoetingen was een akkoord uitgebleven over het grensgeschil, dat die maand opnieuw oplaaide nadat Peru het buurland ervan had beschuldigd troepen over de grens te sturen.
Het hete hangijzer bleef de vaststelling van een stuk grens van 80 kilometer in het Condor-bergmassief. De twee landen vochten daar in 1995 een korte oorlog uit die tachtig soldaten het leven kostte en honderden miljoenen dollars vergde.

Historisch akkoord een feit

Een doorbraak inzake het grensgeschil werd bereikt nadat Peru en Ecuador op 8 oktober een beroep hadden gedaan op de vier toezichthoudende naties Brazilië, de Verenigde Staten, Chili en Argentinië te helpen bij het vinden van een oplossing. Het Peruaanse parlement ging op 16 oktober akkoord met een historische wet die deze vier landen de bevoegdheid gaf tot het doen van bindende uitspraken. Nadat het parle-

ment van Ecuador eveneens het groene licht had gegeven, stelden de vier een verdrag op dat op 26 oktober werd gesloten.
In het verdrag werd voorzien in de instelling van een commissie die het grensprobleem vreedzaam zou moeten oplossen. Peru en Ecuador, beide met een bevolking van Spaans-indaanse afkomst die dezelfde taal spreekt, vochten in de laatste zestig jaar drie keer een oorlog uit over hun gemeenschappelijke grens.
Alberto Fujimori van Peru en Jamil Mahuad van Ecuador kwamen voor de ondertekening, die in Brazilië plaatsvond in tegenwoordigheid van politieke leiders van Zuid-Amerika, de koning en koningin van Spanje, gezanten van de Amerikaanse president Clinton, paus Johannes Paulus II en honderden diplomaten en militairen.

De Braziliaanse president Fernando Henrique Cardoso bracht in herinnering dat dit verdrag historisch gezien inhield dat er voor het eerst sprake was van vrede tussen alle volkeren van Latijns-Amerika onderling. Hij doelde daarmee kennelijk op het laatste potentieel explosieve probleem dat nu tot het verleden leek te behoren, maar er bleven nog altijd territoriale haken en ogen over, zoals tussen Chili en Argentinië, Colombia en Venezuela en Honduras en El Salvador.
Peru en Ecuador stelden voorwaarden op voor bilaterale handel en daarnaast werd een overeenkomst gesloten op scheepvaartgebied. Thomas McLarty, hoofd van de Amerikaanse delegatie, onderstreepte de economische betekenis van de overeenkomst. Groei op lange termijn, welvaart en buitenlandse investeringen waren volgens hem onmogelijk zonder de stabiliteit die vrede met zich meebracht. De weg zou nu vrij zijn voor investeringen ter waarde van drie miljard dollar in het verarmde grensgebied. Die werden met name verwacht voor de aanleg van wegen, de elektriciteitsvoorziening en de olicwinning. De Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank zegde beide landen een lening toe van 500 miljoen dollar voor grensoverschrijdende projecten. Peru en Ecuador, twee van de armste landen van Zuid-Amerika, zouden bovendien jaarlijks honderden miljoenen dollars kunnen besparen op hun defensie-uitgaven.

Het conflict tussen Peru en het veel kleinere Ecuador ging terug tot de tijd dat de inwoners van Zuid-Amerika hun zelfstandigheid bevochten op de Spanjaarden. Ecuador zocht vanaf de onafhankelijkheid in 1830 toegang tot het stroomgebied van de Amazone. Volgens het nieuwe verdrag verkreeg Ecuador vaarrechten op de Peruaanse rivieren en toegang tot twee Peruaanse havens.
Tenslotte werd ook voorzien in de stichting van ecologische parken aan beide zijden van de grens. Ecuador verkreeg een symbolisch belangrijk stukje grond van één vierkante kilometer op een heuvel die het in 1995 veroverde. Er zouden twaalf Ecuadoraanse soldaten begraven liggen.

Grens definitief

De presidenten Fujimori en Mahuad onthulden op 18 januari 1999 in een afgelegen stuk van de jungle bij Lagartococha samen de eerste van een serie nieuwe grensstenen. Naar verwachting zou half april het verloop van de grens definitief geregeld zijn.
Op 5 februari ontmoetten de twee staatshoofden elkaar opnieuw, dit keer in Washington. Zij kondigden daar aan de helft van een verkregen lening van drie miljard dollar te zullen besteden aan een vredesproject in het tot voor kort omstreden grensgebied. Het geld was afkomstig van de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank, de Andes Ontwikkelingscorporatie en de Wereldbank. President Clinton zegde 40 miljoen dollar aan giften toe over een periode van drie jaar.
Op 13 mei wijdden Fujimori en Mahuad de laatste van de definitieve grensstenen in. Dat gebeurde in Puesto Cahuide, een afgelegen deel van de Amazone.

Peru verdedigt zich in mijn-claim

Peru maakte op 3 november 1998 bekend zich te zullen verdedigen tegen een eis tot schadeloosstelling voor een bedrag van 560 miljoen dollar door het Franse bedrijf Mine-Or en het Australische Normandy. Het Peruaanse Hooggerechtshof ontzegde deze bedrijven in hoger beroep het recht op een aandeel van 24,7 procent in de grootste goudmijn van Peru, de Yanacocha. Het kwam daarmee tegemoet aan de grootste aandeelhouders van de goudmijn, het Peruaanse Buenaventura en het Amerikaanse Newmont. Die hadden de overdracht van de aandelen door de oorspronkelijke eigenaar BRGM aan de Fransen en Australiërs tegengehouden. Buenaventura en Newmont mochten van de rechter het aandelenpakket overnemen voor 109 miljoen dollar.

Yanacocha leverde in de eerste negen maanden van het jaar 30.000 ton goud. Dat was 25,45 procent meer dan in dezelfde periode van 1997. De mijn was goed voor 45 procent van de totale goudopbrengst van Peru, de belangrijkste producent van goud in Zuid-Amerika. Het groeiende succes was te danken aan lage productiekosten en hogere opbrengsten. Op 5 november verklaarde de Franse ambassadeur in Lima dat de betrekkingen tussen de twee landen 'vergiftigd' waren na de 'tendentieuze' uitspraak van Peru's Hooggerechtshof. Peru weigerde daarop de uitspraak van haar hoogste rechtscollege te doen herroepen.

(Vorige berichten pag. 633/2 e.v. - 1998)

JORDANIË

BINNENLAND

Ministerswisselingen na inperking democratische vrijheden

Op 17 februari 1998, nadat het hele kabinet formeel ontslag had ingediend, werden zes nieuwe ministers beëdigd: voor buitenlandse zaken, transport en telecommunicatie, onderwijs, arbeid, informatie en cultuur- en jeugdzaken. Waarnemers meenden dat de ministerswisselingen weinig invloed op het beleid zouden hebben, maar meer bedoeld waren om het image van het kabinet op te krikken na de inperking van de persvrijheid. De meeste weekbladen werden bedreigd met sluiting. Op 26 januari had het Jordaanse hooggerechtshof de maatregelen in strijd met de grondwet verklaard, nadat dertien kranten de regering voor het gerecht hadden gesleept.

Uitgaansverbod in Maan

Op 20 februari 1998 begonnen twee dagen van gewelddadige pro-Iraakse demonstraties in Maan, een Palestijns stadje waar de Moslim Broederschap sterk is. Het leger trok de stad binnen, stelde een uitgaansverbod in en kamde de stad uit op verboden wapens. Speciale rellenbestrijdingsteams schoten op betogers en gebruikten traangas. Jongeren bekogelden openbare gebouwen met stenen en wierpen barricades op. Ze eisten ook de vrijlating van Leith Shubeilat, een van de warmste pleitbezorgers van

de Iraakse president Saddam Hoessein. Koning Hoessein zei niet te begrijpen dat hij, als koning van een democratie, bevriend moest zijn met een regime 'dat steden boven de hoofden van hun bewoners in puin schoot en chemische wapens tegen zijn bevolking gebruikte'.

Tarawnah nieuwe premier

Fayez al-Tarawnah werd op 20 augustus 1998 beëdigd als nieuwe premier. Zijn voorganger Abdul-Salam al-Majali, door koning Hoessein benoemd in 1997 als de man die de verkiezingen en economische hervormingen in goede banen moest leiden, werd gedwongen zijn ontslag te nemen, omdat zijn kabinet onwillig bleef de hervormingen door te voeren. Tarawnah zette vooral in op bestuurlijke reorganisatie en het verhogen van de efficiëntie en productiviteit van het staatsapparaat.

Kroonprins Hassan aan de kant gezet; Abdallah tot opvolger aangewezen

Op 25 januari 1999 benoemde koning Hoessein bij decreet zijn zoon Abdallah tot troonopvolger en zette hij zijn jongere broer, kroonprins Hassan, aan de kant. Ingewijden zeiden dat Hassan de koning voor het hoofd had gestoten door een reeks activiteiten te ontplooien die al vooruitliepen op de dood van de koning. Hassan was regent geweest ten tijde van Hoesseins afwezigheid wegens ziekte en hij had de koning bij tal van gelegenheden vervangen. Hassan stond vooral bekend om zijn economisch inzicht. Abdallahs ervaring beperkte zich tot militair terrein als commandant van de Jordaanse elitetroepen. Voor veel Jordaniërs was Abdallah geen geschikte kandidaat, omdat hij een Britse moeder had, wat echter goedgemaakt zou worden door Abdallahs huwelijk met een Palestijnse.

Koning Hoessein overleden, zoon Abdallah nieuwe koning

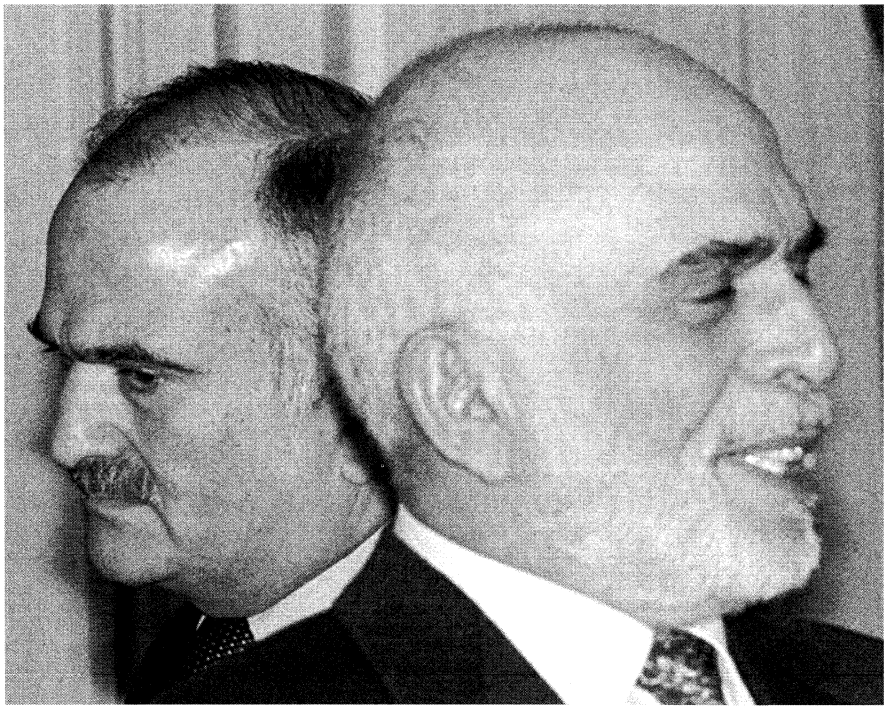
Op 7 februari 1999 is koning Hoessein overleden. Hij leed aan kanker. De begrafenis werd bijgewoond door een keur aan staatshoofden en regeringsleiders. Opmerkelijk was de komst van de Syrische president Hafez al-Assad, die diezelfde dag ook de opvolger van koning Hoessein, zijn zoon Abdallah, onder vier ogen sprak.

Levensloop koning Hoessein

Koning Hoessein, overleden op 7 februari 1999, stond vooral bekend als een monarch die alles overleefd had: de Israëlische veroveringsoorlog van 1967, een burgeroorlog, moordaanslagen, intimidatie door buurland Irak, en vier huwelijken. Hij werd op 14 november 1935 geboren als Hoessein bin Talal, in de Hashemitische dynastie die pretendeert af te stammen van de profeet Mohammed. In 1946, na beëindiging van het Britse mandaat over Transjordanië, werd Hoesseins grootvader, emir Abdallah, met zegen van de Britten uitgeroepen tot koning van Jordanië. Kort daarna, in 1948 toen Europese joden Palestina bezetten, vluchtten honderdduizenden Palestijnen naar Jordanië. In Jordanië was toen al een groot deel van de bevolking Palestijns. In 1950 nam het Palestijnse bevolkingsdeel verder toe door de inname van de Westelijke Jordaanoever.

Op 20 juli 1951 werd koning Abdallah vermoord door een Palestijn. De toen vijftienjarige Hoessein, die zijn grootvader vergezelde, overleefde de aanslag en werd een jaar later, op 11 augustus 1952 tot koning uitgeroepen nadat zijn vader geestesziek was verklaard. Op 2 mei 1953 werd hij officieel ingehuldigd, de dag dat hij volgens de islamitische kalender achttien jaar werd.
Koning Hoessein gaf op 1 maart 1956 toe aan de toenemende druk van panarabistische nationalisten en ontsloeg de Britse legercommandant John Glubb. Een jaar later zegde hij ook het Brits-Jordaanse verdrag van 1946 op. In april 1957 vond de eerste poging plaats om hem af te zetten: Syrische en Egyptische troepen maakten zich op om de hoofdstad Amman te omsingelen en het koninklijk paleis in te nemen, maar de Jordaanse troepen bleven loyaal. Hoessein ontsloeg de toenmalige legerleider en kondigde de staat van beleg af. Syrië en Egypte beschouwden Hoessein als een marionet van het westen.

In februari 1958 fuseerden het Jordaanse en Iraakse koninkrijk maar hieraan kwam abrupt een einde door een staatsgreep in Irak; de koning, een neef van Hoessein, en zijn gezin werden vermoord en Irak werd een republiek. In 1963 blies koning Hoessein een unie met Syrië en Irak af, na rellen georganiseerd door voorstanders van de unie.

Koning Hoessein van Jordanië, overleden op 7 februari 1999, een jaar vóór zijn dood op de foto met achter zich zijn jongere broer Hassan, lange tijd zijn plaatsvervanger. *(foto ANP)*

Koning Hoessein overleefde ook de oorlog van 1967 waarbij Israël de Westelijke Jordaanoever bezette. Meer dan 200.000 Palestijnen namen de vlucht naar Jordanië. Vanaf die tijd had hij de grootste moeite met de Palestijnen, die zich onder meer in de conservatieve, door de latere PLO-leider Arafat gesteunde Moslim Broederschap organiseerden en in meer links georiënteerde groepen zoals het Palestijns Bevrijdingsfront (PFLP).

In juni 1970 openden vermoedelijk Palestijnse schutters het vuur op zijn auto, maar de aanslag mislukte. Enkele maanden later, in september, probeerden Palestijnen zijn auto op te blazen. Hij overleefde ook die aanslag. In datzelfde jaar begonnen de Palestijnen met vliegtuigkapingen. Buitenlandse toestellen werden gedwongen koers te zetten naar Jordanië en daar opgeblazen.

Jordanië

In 1970 drongen Syrische troepen Jordanië binnen, maar na drie dagen besloten ze tot de terugtocht. Het Jordaanse leger zet daarop de aanval in op Palestijnse strijders in de hoofdstad Amman. Duizenden werden gedood of raakten gewond. Het was een burgeroorlog die de geschiedenis zou ingaan als Zwarte September. De drijfjacht op de Palestijnen duurde tot begin 1971, toen zij uit hun laatste bolwerken in het noorden van Jordanië verdreven werden. Het was het bitterste gevecht dat Hoessein moest leveren om aan de macht te blijven en het zorgde voor een definitieve verwijdering tussen Jordaniërs en Palestijnen. De laatsten bleven uitgesloten van 'gevoelige' ambten, zoals in het leger. Als wraak werd in 1971 Hoesseins premier, Wasfi Tell, in Cairo doodgeschoten, door de Palestijnse guerrillagroep Zwarte September. Koning Hoessein overleefde in 1972 een poging tot een staatsgreep onder leiding van majoor Rafeh Hindawi. Arabische leiders, vooral die met Palestijnen op hun grondgebied, reageerden geschokt op de burgeroorlog en besloten paal en perk aan hun bewegingsvrijheid te stellen.
Toen de Arabische Liga in 1974 de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) als 'enige legitieme vertegenwoordiger van het Palestijnse volk' oprichtten, met Yasser Arafat als voorzitter, moest koning Hoessein met veel moeite tot instemming bewogen worden.

In 1988 verbrak Hoessein alle banden met de door Israël bezette westelijke Jordaanoever en beëindigde ook zijn financiële steun voor het gebied. In 1989 zag de koning zich na rellen in het kielzog van economische problemen genoodzaakt tot het houden van de eerste algemene verkiezingen in twintig jaar. In 1990 na de bezetting van Koeweit besloot de koning gezien de kwetsbare positie van zijn land om niet deel te nemen aan de militaire alliantie tegen Irak. Jordanië werd een toevluchtsoord voor vluchtelingen uit Irak en Koeweit. Koning Hoessein bood persoonlijk bescherming aan hooggeplaatste Iraakse dissidenten. Hij had de grootste moeite om de Iraakse veiligheidsdiensten op zijn grondgebied in toom te houden. Die legden contacten met ontevreden Palestijnen en probeerden hen voor hun karretjes te spannen. In 1994 maakte het vredesverdrag met Israël en later de instelling van Palestijns bestuur op de westelijke Jordaanoever definitief een einde aan de staat van oorlog, voor koning Hoessein 'de vervulling van een droom'.

Koning Hoessein trad vier maal in het huwelijk. De eerste keer in 1955 met de uit Saoedi-Arabië afkomstige prinses Dina, maar dat huwelijk werd ontbonden. In 1961 trouwde Hoessein met Antoinette Gardiner, de dochter van een Britse officier. Ze kregen twee zonen, Abdallah en Feisal, en twee dochters, Zein en Aisha. In 1972 scheidde de koning van haar om met een Palestijnse te trouwen, Alia Toukan—geen ongebruikelijk gebaar om de banden met een ander volksdeel aan te halen. Zij kregen samen een zoon, Ali, en een dochter, Haya. Alia kwam vijf jaar later om bij een ongeluk met een helikopter. Hij hertrouwde in 1978 met Lisa Halaby, een Amerikaanse van Syrische komaf, die aan zijn zijde kwam te staan als koningin Noor. Uit dit huwelijk werden twee zoons geboren, Hamza en Hashem, en twee dochters, Iman en Raiyah.

Het leek 34 jaar lang vast te staan dat de broer van Hoessein, kroonprins Hassan, Hoessein zou opvolgen, maar enkele weken vóór zijn dood in februari 1999, wees Hoessein toch zijn zoon Abdallah aan als opvolger. In 1992 liet koning Hoessein zich voor het eerst in de VS behandelen voor kanker; hij dacht daarna genezen te zijn, maar later werd bij hem toch weer kanker aan het lymfestelsel geconstateerd. Kort nadat hij Hassan aan de kant gezet had, moest hij terug voor behandeling naar de VS. Op 5 februari stortte hij in en werd nog even in leven gehouden aan een hartlongmachine en naar Jordanië gevlogen. Op 7 februari 1999 werd hij officieel dood verklaard.

Generaals met pensioen gestuurd

Op 22 februari 1999 stuurde koning Abdallah vier generaals met pensioen, onder wie de man van wie werd verwacht dat hij stafchef van het leger zou worden, generaal-majoor Tahseen Shurdum. Hij was bijna tien jaar de opperbevelhebber van de landmacht geweest en adviseur militaire inlichtingen in de top van het leger. Gesuggereerd werd dat hij niet langer gewenst was vanwege zijn jarenlange samenwerking met westerse en Israëlische collegae en zijn bijdrage aan de onderhandelingen over de demarcatie van de grenzen met Israël, ten behoeve van het vredesverdrag van 1994. De overige topgeneraals die naar huis gestuurd werden, waren Eid Rweidan (hoofd militaire inlichtingendienst), Hamzeh al-Azb (hoofd personeel defensie) en Mohammed Abadi (hoofd ministeriële administratie).

Koning Abdallah benoemde op 18 juli 1999 generaal-majoor Mohammed Malkawi tot stafchef van de strijdkrachten. Zijn voorganger, veldmaarschalk Abdul-Hafez al-Kaabneh werd persoonlijk militair adviseur van de koning en volgde in die functie Hmeidi al-Fayez op die ook met pensioen werd gestuurd.

Nieuwe premier beëdigd

Op 4 maart 1999 werd de nieuwe premier, Abdul-Raouf al-Rawabdeh, beëdigd, tegelijk met zijn drie vice premiers. Rawabdeh verving Fayez al-Tarawnah. Hij maakte voor het eerst deel uit van een kabinet in 1976 en was eerder vice-premier en parlementslid.

Inhuldiging koning Abdallah

Op 9 juni 1999 werd koning Abdallah feestelijk ingehuldigd, na een motorparade door de versierde straten van de hoofdstad. De negende juni zou voortaan elk jaar als Dag van de Troon gevierd worden. Het was de eerste officiële feestdag die voor koning Abdallah werd ingevoerd. In de straten hingen grote portretten van de koning en van koningin Rania en hun twee kinderen, prins Hoessein en prinses Iman. Vier maanden na het overlijden van zijn vader bewonderden diplomaten de politieke flair van Abdallah en zijn vermogen om zich op prioriteiten te concentreren. Op een eerder bezoek aan Syrië, dat voor een doorbraak in de zeer koele betrekkingen zorgde, werd door de bevolking zeer verheugd gereageerd.
In juli schonk Syrië acht miljoen kubieke meter water aan Jordanië dat geteisterd werd door ernstige droogte.

Minister van jeugdzaken stapt op

Minister van jeugdzaken en sport Mohammad Kheir Mamsar stapte op 3 juli 1999 op, naar verluidde uit onvrede met de beslissing van Koeweit om niet deel te nemen aan de pan-Arabische Spelen als Irak ook toegelaten zou worden. De spelen zouden in augustus in Amman gehouden worden. Koeweit zou als Irak deelnam alleen een minister naar de opening van het sportevenemen sturen. Saoedi-Arabië had voor de spelen ruim tachtig miljoen gulden beschikbaar gesteld voor de bouw van de facilitciten.

Islamisten boeken winst bij gemeenteraadsverkiezingen

Op 5 juli 1999 begon in Jordanië de registratie van kandidaten voor de gemeenteraadsverkiezingen. Voor 304 gemeenteraden moesten 2530 gemeenteraadsleden gekozen worden. De regering had beloofd neutraal te blijven. Hierdoor nam ook deel de oppositiepartij Islamitisch Actiefront (IAF) die de verkiezingen van 1997 had geboycot uit onvrede over het verloop van de verkiezingen van 1995 toen de regering met de uitslag geknoeid zou hebben. In 1991 had het IAF een grote verkiezingsoverwinning behaald. Het IAF kwam in sommige gemeenten op een gezamenlijke lijst van verscheidene andere oppositiepartijen uit.
Begin juli hadden een miljoen kiezers zich laten registreren.

Op 14 juli verlengde de regering de verkiezingen met een dag omdat in enkele belangrijke steden zoals Irbid, Zarqa en Russeifa niet de wettelijke opkomst van minimaal 51 procent was gehaald. In deze steden behaalde het IAF een absolute meerderheid van de stemmen. In Amman, waar de verkiezingen ook verlengd moesten worden, behaalde het IAF vijf van de twintig zetels voor direct gekozen afgevaardigden. De gemeenteraad in de hoofdstad telt ook twintig benoemde leden. De minister voor Gemeentezaken, Tawfik Kreishan, zei op de tweede dag van de verkiezingen dat hij niet één klacht over de gang van zaken had ontvangen.

Koning incognito op pad

Eind juli 1999 bracht koning Abdallah vermomd als gewoon burger een bezoek aan een belastingvrije zone bij de stad Zarqa. Zijn vader deed dat vroeger ook om te weten te komen wat de bevolking dwars zat. Een cameraploeg volgde de koning op de voet, die ondermeer klachten over de bureaucratische afhandeling van vergunningen en documenten aanhoorde.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Nieuwe privatiseringscampagne gestart

In oktober 1998 begon Jordanië aan een nieuwe privatiseringscampagne om de schatkist te vullen en te voldoen aan de voorwaarden die het IMF had gesteld voor meer financiële steun. Privatiseringen waren al jaren uitgesteld. De bevolking verzette zich er tegen uit angst dat de elite die het bedrijfsleven domineert, zich nog sterker zou verrijken en dat buitenlandse ondernemingen de dienst zouden gaan uitmaken. Men was vooral bedacht voor meer Israëlische invloed.
De regering hamerde erop dat de voorwaarden die aan buitenlandse investeerders gesteld zouden worden, een meerderheidsbelang van buitenlanders in het bestuur van de ondernemingen onmogelijk maakten.
Op 22 oktober 1998 was de regering nog steeds aan het onderhandelen met het Franse Lafarge, het enige bedrijf dat als institutionele investeerder bereid was de aandelen van het bedrijf JCF te kopen zonder de totale controle over het management te eisen. Eind 1998 werd een akkoord met Lafarge bereikt; de 70 miljoen dinar die de gedeeltelijke verkoop opleverde werd in de begroting van 1999 bij de centrale bank gestald.
De regering stond onder druk om aandelen in staatsbedrijven te verkopen omdat de buitenlandse valutareserves vanaf begin 1998 met ruim 800 miljoen gulden gedaald waren als gevolg van de aanhoudende geruchten over een mogelijk spoedig overlijden van koning Hoessein en de angst over de onzekere periode daarna.

Verwacht werd dat de privatiseringen ongeveer 1 miljard gulden in het laatje zouden brengen. Bezuinigen op de overheidsuitgaven door het mes te zetten in het personeel van de publieke sector, achtte de regering geen optie, vanwege de sociale en politieke onrust die daarvan het gevolg zou zijn.
Bankiers verwachtten in 1998 dat het geld van de privatiseringen gebruikt zou worden voor grote infrastructuurprojecten zoals de modernisering van de spoorweg naar de haven Aqaba, een waterpijplijn van 1,5 miljard gulden en een elektriciteitscentrale van ruim een miljard gulden.

Corruptie aangepakt

Het kabinet keurde op 28 juni 1999 nieuwe maatregelen goed om corruptie en smeergeldpraktijken tegen te gaan. Buitenlandse firma's moesten voortaan exact aangeven welke commissies en andere vergoedingen zij betalen aan Jordaanse tussenpersonen en agenten. De nieuwe wetgeving werd opgesteld met assistentie van het Amerikaanse bedrijf O'Connel and Clock en zijn de strengste van het hele Midden-Oosten. Het kabinet verwachtte met de maatregelen meer vertrouwen bij buitenlandse investeerders te wekken. De boetes en andere straffen bij overtreding zijn zeer hoog.
De maatregelen werden genomen na kritiek dat kapitaalkrachtige buitenlandse bedrijven macht en invloed probeerden te kopen via Jordaanse zakenlieden met goede contacten op regeringsniveau.

Binnen het kabinet was een speciaal economisch team gevormd onder voorzitterschap van de koning dat ook andere obstakels voor het aantrekken van buitenlandse investeringen trachtte weg te werken. Zakenlieden stelden dat een strenge aanpak van smeergeldpraktijken van cruciaal belang was voor succesvolle implementatie van het driejarenplan van het IMF om structurele hervormingen door te voeren en de economische groei aan te jagen tot 5 procent in 2002, tegen 2 procent in 1998. De nieuwe regels zouden ook een lastenverlichting van vele miljoenen betekenen en kunnen helpen het begrotingstekort te verminderen, dat afstevende op 7 procent van het BNP.

Belasting op consumentengoederen verhoogd

In de derde week van juni 1999 had het parlement een ontwerpwet goedgekeurd voor een verhoging van de belasting op alle verkopen van consumentengoederen, van 3 naar 13 procent. IMF, Wereldbank en andere donors hadden het verstrekken van een lening van 1,6 miljard gulden afhankelijk gemaakt van de vooruitgang die geboekt zou worden bij andere hervormingen van de economische wetgeving. Ook het lidmaatschap van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) voor Jordanië was hiervan afhankelijk. Het kabinet had al toegezegd om het systeem van importtarieven te saneren en de maximale invoerbelasting te verlagen tot 30 procent voor eind maart 2000.

Koning pleit voor schuldenverlichting

In mei 1999 bracht koning Abdallah een bezoek aan Duitsland dat toen het voorzitterschap van de Europese Unie bekleedde, om voor schuldenverlichting te pleiten. De buitenlandse schulden stonden toen op 14 miljard gulden en van de begroting van 1999 ging 1,7 miljard op aan terugbetaling van de schulden. Vier miljard gulden schuld stond uit bij de Europese Investeringsbank, Duitsland, Groot-Brittannië en Frankrijk. Bij Japan stond Jordanië voor 2,6 miljard gulden in het krijt. De VS hadden honderden miljoenen dollars schuld kwijtgescholden nadat het land in 1994 het historische vredesverdrag met Israël tekende. Na Duitsland zou Abdallah ook Groot-Brittannië, Canada en de Verenigde Staten aandoen.

Wapenaankopen gaan door

De wapenaankopen door Jordanië gingen ondanks de schatkistproblemen gewoon door: op 15 maart 1998 was de Jordaanse regering in gesprek met de Britse vice-minister van defensie Lord Gilbert over de aankoop van enkele tanks van het type Challenger 1. Enkele maanden eerder waren de eerste F16's van zestien bestelde Amerikaanse

Jordanië

F16-gevechtsvliegtuigen aangekomen die onderdeel zijn van een programma voor modernisering van de Jordaanse luchtmacht. De vliegtuigen kostten samen ruim 440 miljoen gulden. Nog eens 160 miljoen gulden zou worden besteed aan nieuwe helikopters, legertrucs en marineschepen.
De VS gaven in 1998 en 1999 voor 50 miljoen gulden militaire steun aan Jordanië. Op 28 januari kwamen 18 voertuigen in de haven van Aqaba aan die dienen voor mobiele lancering van raketten.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Parlement keurt begroting goed

Het Jordaanse kabinet verkreeg op 11 januari 1999 de goedkeuring van het parlement voor de begroting van 1999. Het kabinet had beloofd de privatiseringen te stoppen en niet al te hard te bezuinigen op de staatsuitgaven. De stemming over de begroting, groot ruim 6 miljard gulden werd gewonnen met 55 afgevaardigden voor en 12 tegen.
Afgevaardigden van alle partijen deden een beroep op de regering maatregelen te nemen om de levensstandaard van de bevolking te verbeteren die de laatste tien jaar 10 procent in inkomen achteruit zou zijn gegaan. Ze pleitten ook voor aanpak van corruptie en eisten dat de regering beter verantwoording voor de besteding van overheidsgelden zou afleggen.
Het verwachte begrotingstekort werd op 435 miljoen dinar gesteld en zou met zachte leningen en geld van Jordaanse spaarders gefinancierd worden.

BUITENLANDSE ZAKEN

Jordanië stuurt alleen waarnemer naar oefeningen met Israël

De Jordaanse regering maakte op 5 januari 1998 bekend alleen een waarnemer naar gezamenlijke militaire oefeningen van Israël, Turkije en de VS te sturen, en niet deel te nemen aan de operaties zelf. Iran en Syrië hadden de Jordaanse bereidwilligheid om aan de manoeuvres deel te nemen scherp veroordeeld. Arabische landen meenden dat de Turks-Israëlische samenwerking vooral tegen hen gericht is. De VS verklaarden Jordanië in 1996 tot 'niet-Navo-bondgenoot' waardoor het land recht kreeg op militaire steun.

Libanon

Historisch bezoek van Iraanse minister Kharrazi

De Iraanse minister van Buitenlandse zaken Kamal Kharrazi arriveerde op 19 juni 1999 voor een historisch bezoek aan Jordanië; het was het eerste bezoek van een Iraanse minister sinds de Iraanse revolutie van 1979. Kharrazi verklaarde de banden met Jordanië en andere Arabische staten te willen aanhalen, maar liet zich niet uit over vroegere beschuldigingen van Amman dat Iran fundamentalistische groepen financierde waarvan enkele leden door het Jordaanse gerecht veroordeeld waren wegens sabotagedaden.

Nieuwe expresverbinding met Damascus

Per 29 juli 1999 werd een nieuwe expresverbinding per trein tussen Amman en Damascus geopend. Twee keer per week zou een passagierstrein beide hoofdsteden verbinden met alleen een stop aan de grens bij het Syrische stadje Darraa. Het traject is 230 km lang. Een keer per week zou het spoor ook voor vrachtvervoer gebruikt worden.

(Vorige berichten pag. 57/3 - 1998)

LIBANON

BINNENLAND

Libanese gevangenen door Israël vrijgelaten

Israël liet op 26 juni 1998 zestig Libanese gevangenen vrij die in Israël en in het zuiden van Libanon zonder proces werden vastgehouden in de beruchte Khiam-gevangenis die bestierd werd door Israëls Libanese bondgenoten van de SLA. De vrijlating vond plaats in ruil voor de overblijfselen van Israëlische soldaten die tien maanden eerder bij een mislukte raid in Libanon waren omgekomen.

Al eerder had een ruil plaatsgevonden, toen de overblijfselen van veertig Libanese guerrillastrijders van Israël naar Libanon gebracht werden, in ruil voor het lijk van minstens een Israëlische soldaat die gedood werd bij een andere raid in Libanon.

Nieuw kabinet goedgekeurd

Op 17 december 1998 ging het parlement akkoord met de twee weken eerder voorgestelde samenstelling van het kabinet. Premier werd Selim al-Hoss, een gerespecteerd politicus.

Selim al-Hoss werd op 20 december 1929 in Beiroet geboren, in een soennitische familie. Bij de afspraken over de verdeling van overheidsambten in 1943, het jaar van Libanons onafhankelijkheid, werd bepaald dat de premier altijd een soenniet zou zijn en de president een maronitisch christen. Als jongste zoon van een apotheker studeerde Hoss aan de Amerikaanse universiteit van Beiroet waar hij later twaalf jaar economie doceerde.
In 1976 werd hij voor het eerst premier, een jaar na het begin van de burgeroorlog. Zijn laatste ambtstermijn als premier eindigde in december 1990, toen de maronitische generaal Aoun, die een eigen regering leidde, uit Libanon werd verdreven.
Zijn politieke leven kende zeer gewelddadige jaren. In 1984 werden twee van zijn lijfwachten door een autobom gedood. Toen Aoun met zijn

Samenstelling regering (17 december 1998)

Premier, tevens verantwoordelijk voor het ministerie van Buitenlandse zaken en emigratie
Selim al-Hoss
Vice-premier, tevens verantwoordelijk voor Binnenlandse zaken, Platteland en Gemeenten
Michel al-Murr

Ministers:
Arbeid en Sociale zaken
Michel Moussa
Defensie
Ghazi Zaiter
Economie, Handel en Industrie
Nasser Saidi
Financiën
Georges Corm
Informatie en Vluchtelingen
Anwar Khalil
Justitie
Joseph Chaoul
Landbouw, Volkshuisvesting en Co-operaties
Tony Franjieh
Minister van staat voor Bestuurlijke hervorming
Hassan Chalaq
Olie, Elektriciteit en Water
Sleiman Traboulsi
Onderwijs, Cultuur, Jeugd en Sport
Mohamed Youssef Beydoun
Openbare werken en Transport
Najib Mikati
Post en Telecommunicatie
Issam Naaman
Toerisme en Milieu
Artur Nazarian
Volksgezondheid
Karam Karam

artilleriebeschietingen van Beiroet begon, weigerde Hoss de hoofdstad te verlaten. Hij was getrouwd met een rooms-katholieke vrouw. Gedurende het conflict toonde hij zich altijd meer voorstander van onderhandelingen dan van voortzetting van de oorlog die grotendeels draaide om het onhoudbare systeem van machtsverdeling op basis van inwoneraantallen per geloofsgroep. Hoss genoot een reputatie van eerlijkheid en eenvoud.
Na het einde van de burgeroorlog was hij een invloedrijk parlementslid en mengde zich regelmatig in debatten over de economische politiek van president Hariri. Miljardair Hariri en de in een sobere flat levende econoom Hoss waren op veel terrein elkaars tegenpolen. Hariri genoot weinig draagvlak als president. Hoss onderhield goede relaties met bijna alle fracties en genoot bijna ieders respect.

Op 21 december benoemde het kabinet brigadier Michel Sleiman tot opperbevelhebber van het leger, 65.000 man sterk. Kolonel Raymond Azar werd benoemd tot directeur van de nationale inlichtingendienst. Sleiman was de eerste nieuwe opperbevelhebber sinds 1990, het jaar dat de burgeroorlog eindigde.

Versoepeling reisdocumenten voor Palestijnen

Op 12 januari 1999 kondigde de nationale veiligheidsdienst aan dat Libanese reisdocumenten die aan Palestijnen verstrekt worden, voortaan dezelfde behandeling als Libanese paspoorten zouden krijgen. De maatregel betekende een versoepeling van de controle en grotere reisvrijheid voor de 350.000 Palestijnse vluchtelingen die in Libanon wonen. Vanaf 1995 was de regering ook strenger geworden met het verstrekken van visa aan Palestijnen die in het land gewoond hadden, maar naar andere landen waren uitgeweken.

Pro-Israëlische militie verlaat Jezzine-enclave

Tot grote verrassing van de bewoners van het Jezzine-gebied trok het pro-Israëlische en door Israël gefinancierde Zuid-Libanese Leger (SLA) op 3 juni 1999 zijn laatste troepen terug uit de dorpen en stadjes, die het SLA veertien jaar bezet had gehouden. SLA-commandant Antoine Lahad had de definitieve terugtrekking wel aangekondigd maar geen datum genoemd. De SLA-militie liet een spoor na van in brand gestoken archieven, legervoertuigen, tanks en explosieve munitie. Eerder had het SLA al andere locaties in de enclave verlaten. De terugtrekking van de SLA-milities werd algemeen beschouwd als het voorspel op de terugtrekking van de Israëlische bezettingstroepen. De Israëlische premier Barak had beloofd dat de bezetting binnen een jaar opgeheven zou worden.

Bijna tweehonderd SLA-leden hadden op 30 mei een punt gezet achter hun werk voor de militie, trouw gezworen aan de Libanese vlag en verklaard in Jezzine te zullen blijven, ook al zou hun een proces wegens landverraad te wachten staan. Volgens de Libanese wet zijn zij collaborateurs en kunnen zij de doodstraf krijgen. Veel SLA-officieren hadden eind mei al de benen genomen en het nationale Libanese leger had posities in de stad ingenomen. De stad Jezzine telde ooit 40.000 inwoners, maar in 1999 slechts een tiende daarvan. Inwoners hoopten dat het nationale leger het bestuur over de stad zou overnemen, om wraakacties tegen de achterblijvers te voorkomen.

Hezbollah ziet vertrek als een overwinning

Op 13 mei 1999 had de Israëlische luchtmacht nog het gebied rond Jezzine-stad gebombardeerd als vergelding voor een bomaanslag op een SLA-officier waarbij ook een kind en twee vrouwen het leven lieten, vermoedelijk verwanten van de militair. Begin mei hadden verscheidene acties over en weer voor doden en gewonden gezorgd.

Hassan Nasrallah, de leider van de Hezbollah, eiste de terugtrekking van de SLA-milities op als de overwinning van zijn partij die jarenlang het verzet tegen de Israëlische bezetting in het zuiden leidde. Opeenvolgende Libanese regeringen steunden dat verzet niet, maar wensten ook niet in te gaan op herhaalde verzoeken van Israël de Hezbollah aan te pakken.

Arnoun ingelijfd bij de Israëlische zone

Tot aan de terugtrekking concentreerden conflicten zich om het dorp Arnoun, dat op 18 februari 1999 de facto werd afgegrendeld en door het Israëlische leger en de SLA geannexeerd en bij de bezettingszone getrokken werd. Op 19 februari protesteerde de Libanese regering formeel tegen deze manoeuvre. Arnoun, gelegen aan de voet van een oud kruisvaardersfort, werd omringd door prikkeldraad en de toegang beperkt door mijnenvelden. De minister van Openbare werken en transport Najib Mikati bezocht het dorp en sprak door het prikkeldraad heen met inwoners, die zeiden dat leden van het Internationale Rode Kruis naar het dorp waren gesneld met voedsel en medicamenten. Oude mensen huilden en vroegen de regering de vrije toegang tot de rest van Libanon te herstellen.
In april stelde de internationale groep monitors die sinds 1996 op de preventie van aanvallen op burgers moet toezien, een onderzoek in naar de situatie in Arnoun, naar aanleiding van nieuwe incidenten. Het bijna ontvolkte dorp werd vaak gebruikt door Hezbollah-strijders als uitvalsbasis voor aanvallen op de SLA en de Israëlische bezettingstroepen.

Hariri opnieuw onder vuur

Het staatspersbureau verspreidde op 16 juni 1999 een kritisch verhaal over de praktijken van Hariri gebaseerd op anonieme bronnen in de regering. In kringen rond Hariri werd het verhaal meteen afgedaan als een nieuw rondje moddergooien. Ruim een half jaar na zijn verkiezing leek president Emile Lahoud nog steeds verwikkeld in een machtsstrijd met de vroegere premier, de miljardair Rafik al-Hariri. De regering van premier Selim al-Hoss liet aanvankelijk geen gelegenheid onbenut om het beleid van zijn voorganger te bekritiseren en die ervan te beschuldigen zijn regering te willen ondermijnen.
De 'lastercampagne' begon na een concert in Beiroet met de Italiaanse tenor Luciano Pavarotti, dat georganiseerd was door Hariri. President Lahoud had geweigerd om het bij te wonen, omdat kort tevoren vier rechters waren vermoord. Hariri's critici namen het hem kwalijk dat hij het concert niet had afgelast. De campagne leek verder samen te hangen met de lancering van Hariri's nieuwe dagblad, *Al-Mustaqbal* (de toekomst). Hij bezat al een eigen radiostation en een televisiezender.

De antipathie tussen Hariri en huidige kabinetsleden dateerde al van voor Lahouds presidentschap. Hoss was een van Hariri's felste critici en zijn minister van Financiën, Georges Corm, probeerde Hariri's presidentschap te torpederen. Lahoud is een voormalig legerofficier die had gezworen de

corruptie aan te pakken die in Hariri's regering endemisch zou zijn geworden.

Grote schade na verrassingsaanval

Bij onverwachte bombardementen door de Israëlische luchtmacht vielen op 25 juni 1999 tientallen doden en gewonden en werd grote economische schade aangericht. De aanval heette een vergeldingsactie te zijn voor eerdere raketaanvallen van de Hezbollah op locaties in het noorden van Israël. Hezbollah op zijn beurt verklaarde dat de raketten werden afgevuurd om een luchtaanval te wreken op een Libanees dorp, waarbij zes mensen gewond raakten. Vijf medewerkers van de civiele genie kwamen om in de brand die volgde op een bombardement van een gebouw aan de rand van Beiroet. Minstens twee doden en twaalf gewonden vielen bij bombardementen op bruggen over de autoweg ten zuiden van Beiroet. In de stad Baalbek, in de Bekaavallei waar veel Hezbollah-aanhangers wonen, vielen minstens 24 gewonden.
De aanvallen op Beiroet zelf werden kort na middernacht ingezet. Onder meer de elektriciteitscentrale werd geraakt, waardoor de hoofdstad zonder stroom kwam te zitten.
De bombardementen verrasten ook politieke waarnemers, omdat ze plaatsvonden op het moment dat de regering-Netanyahu zijn biezen aan het pakken was om plaats te maken voor de regering-Barak. De laatste keer dat een dergelijke aanval werd gedaan, was in 1996, in de nadagen van de regering van Shimon Peres.

De Libanese regering zocht onmiddellijk contact met de permanente leden van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties om in te grijpen en de bombardementen te stoppen. Premier Selim al-Hoss verklaarde tijdens een persconferentie dat het Israëlische bombardement om 'economische redenen plaatsvond omdat het de infrastructuur van het land trof en een domper zet op het zomerseizoen waarop de Libanezen wachtten'.

De Saoedische prins Alwalid bin Talal, een van de rijkste zakenlieden ter wereld, kondigde aan ruim zestig miljoen gulden te schenken om de twee elektriciteitscentrales te herstellen die bij de bombardementen vernield werden. Alwalids moeder is Libanese. De prins behoort tot de belangrijkste investeerders in Libanon.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Parlement stemt voor wet op auteursrecht

Op 17 maart 1999 stemde het Libanese parlement voor de tweede keer over een wet om auteursrechten beter te beschermen. De wet werd met zestig tegen tien stemmen aangenomen en moest nog goedgekeurd worden door de president. Softwarefabrikanten hadden geklaagd dat zij miljoenen verliezen door de fabricage in Libanon van illegale kopieën van softwareproducten. Microsoft had verklaard niet eerder een kantoor in Libanon te openen voordat een wet op de intellectuele eigendom van kracht zou worden. Een eerste wetsontwerp werd al vier jaar geleden ingediend maar bleef controversieel. Parlementsvoorzitter Nabih Berri zei dat het wetsontwerp het in maart haalde na beloften van softwareproducenten dat het onderwijs kortingen tot 99 procent op licenties zou krijgen. Berri wekte bij de behandeling van het wetsontwerp de indruk dat het slechts een tactische zet was. 'Met of zonder de wet zal het illegaal kopiëren doorgaan, maar we zullen tenminste wetgeving ertegen hebben', zei hij.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Hervormingsplan nieuw kabinet goedgekeurd

Het parlement gaf zoals verwacht op 14 december 1998 zijn vertrouwen aan de nieuwe regering van premier Selim al-Hoss, na twee weken discussie over Hoss' hervormingsplan. Meer mensen zouden belasting moeten gaan betalen, de groepen met de laagste inkomens en de middenklasse zouden daarbij ontzien worden en de belastinginning moest efficiënter worden. Hoss beloofde ook meer transparantie bij de uitgaven en het aanpakken van misbruik van overheidsgelden. Zijn regering was van plan nieuwe wetten uit te werken om het lenen op middellange en lange termijn voor bedrijven aantrekkelijker te maken, inclusief een risicoverzekering en lease-wet om voor machinerie en gereedschappen te betalen. Hoss onthulde die dag dat het kabinet een onderzoek had ingesteld naar de omvang van de staatsschuld; in oktober werd deze nog op 16,63 miljard dollar gesteld, maar Hoss schatte dat de schuld eind 1998 op 18 miljard dollar zou staan.

Begroting gaat op aan afbetaling schulden

Interim-minister van Financiën Nasser Saidi zei op 29 april 1999 dat 83,4 procent van de uitgaven in de ontwerpbegroting voor 1999 besteed zou worden aan afbetaling van de staatsschuld en de lonen en pensioenen van ambtenaren. Saidi die ook minister van Economische zaken en Handel is, zei in een overleg met de parlementaire commissie van Financiën dat niet meer dan 10 procent van de begroting, groot ruim elf miljard gulden, besteed kon worden aan sociale zaken en economische ontwikkeling. Het kabinet was voornemens de belastingen en invoertarieven te verhogen om de inkomsten naar 4,99 miljard Libanese ponden op te krikken. De staatsschuld stond op 118 procent van het bnp en bedroeg 36 miljard gulden.
Het parlement keurde de begroting goed na vier dagen debat. De uitgaven werden vastgesteld op ruim 11 miljard gulden en de inkomsten op ongeveer 6,7 miljard. De winstbelasting zou van 10 naar 15 procent opgetrokken worden, de hoogste schijf van de inkomstenbelasting naar 20 procent. Samen met andere inkomsten moest dit in 1999 voor ruim 800 miljoen gulden aan extra inkomsten zorgen om het begrotingstekort van 43 procent te dekken. Hoss zei tijdens het debat in het parlement dat zijn kabinet ernaar streefde het overheidstekort te reduceren tot 5 procent van het bnp in 2004. De totale staatsschuld zou dan niet meer mogen bedragen dan 96 procent.

Plan voor privatiseringen akkoord

Op 19 mei 1999 keurde de Libanese regering een privatiseringsplan goed om de stijgende staatsschuld aan te pakken. Het wetsontwerp bevatte een schema voor de privatisering van een reeks staatsbedrijven die geval voor geval in het parlement behandeld zou worden. Premier Hoss noemde de plannen 'onvermijdelijk'. Zijn regering erfde een enorme staatsschuld ontstaan tijdens de eerste wederopbouwjaren.

JUSTITIE

Spionage voor Israël

De militaire rechtbank veroordeelde op 29 oktober 1998 74 personen tot straffen van maximaal vijftien jaar cel, wegens het door-

spelen van informatie over Libanon aan Israël, bezoeken aan dat land en contacten met Israëlische troepen in het zuiden van Libanon. De meeste verdachten werden bij verstek veroordeeld. Vier verdachten werden vrijgesproken. Van de 78 verdachten waren 58 personen voortvluchtig. Tijdens het proces, dat bijgewoond mocht worden door journalisten, stelden de twintig aanwezige verdachten dat een officier van de SLA hen in de val had gelokt en hen verleid had tot een bezoek aan Israël. Contacten met de Israëlische staat zijn onder de Libanese wet verboden.

Aanhanger Aoun in vrijheid gesteld

Op 11 december 1998 liet justitie 32 aanhangers van Michel Aoun vrij, de laatste generaal van de christelijke maronitische milities. Ze werden kort vastgehouden wegens het verspreiden van anti-Syrische pamfletten waarin 'onafhankelijkheid' van Syrië werd geëist en de omverwerping van president Lahoud werd bepleit. Aoun zelf woonde al sinds 1991 in Frankrijk waar hij de steun van gaullistische politici geniet.

Vier rechters doodgeschoten

Bij een schietpartij met machinegeweren in een rechtszaal in de zuidelijke stad Sidon vonden op 8 juni 1999 vier rechters de dood. Een advocaat, twee politieagenten en een vrouw raakten gewond bij wat het ministerie van Justitie de bloedigste aanslag uit de geschiedenis van Libanon op leden van de rechterlijke macht noemde. De moorden vonden plaats tijdens het proces tegen een Palestijn, Samir Balwah, die terechtstond op verdenking van het vervalsen van geld. Van de acht andere verdachten die in een kooi op hun eigen proces wachtten, ontsnapte niemand. Veiligheidsfunctionarissen zeiden dat de moord wellicht samenhing met een proces tegen twee andere Palestijnen die zouden terechtstaan voor moord en die mogelijk de doodstraf zouden krijgen.

Nieuwe veroordeling van Samir Geagea

De hoogste rechtbank van Libanon veroordeelde op 25 juni 1999 drie voormalige leden van de *Forces Libanaises* (FL), de christelijke maronitische milities, tot de doodstraf en hun leider Samir Geagea tot levenslange gevangenisstraf voor de moord in 1987 op de Libanese premier Rashid Karami. Het was een historisch proces, ook al door zijn omvang, het duurde twee jaar en kreeg veel publiciteit. De rechtbank stelde vijf voormalige FL-leden in vrijheid. Zeven anderen en een gepensioneerde Libanese legerofficier kregen gevangenisstraffen van tien tot twintig jaar. Velen werden bij verstek veroordeeld. Bij de bomaanslag op de helikopter van Karami voor de kust van Libanon kwam ook de gehele bemanning om.

Geagea zat al twee levenslange gevangenisstraffen uit voor andere moorden en verbleef in een ondergrondse cel van het ministerie van Defensie, de plek waar de maronitische milities ten tijde van de burgeroorlog politieke gevangenen zonder proces vasthielden. Hij werd veroordeeld voor de moord in 1990 op de christelijke politicus Dani Chamoun en diens familie, en de moord op het voormalige FL-lid dr. Elias az-Zayek. In 1997 veroordeelde het hooggerechtshof Geagea ook voor een mislukte moordaanslag op de toenmalige minister van Defensie Michel al-Murr en verscheidene Libanese en Syrische functionarissen. Geagea's milities werden ook verantwoordelijk gesteld voor de aanslag op een Syrische bus in 1996, waarbij elf mensen gedood werden, en een bomontploffing in een kerk in 1994. Geagea kreeg tien jaar voor het opzetten van een politieke partij als verlengstuk van de FL, omdat de regering in 1991 alle milities had ontbonden en de vorming van nieuwe verboden. Vroegere medestanders van Geagea kregen amnestie en bezetten weer ministersposten, maar misdaden zoals de moord op hooggeplaatste politici vallen niet onder de amnestie.
In 1998 kwamen twee FL-leden om toen zij een bom probeerden te plaatsen bij een brug die gebruikt werd door Syrische arbeiders.

BUITENLANDSE ZAKEN

Libanon wil geen wijziging in VN-resolutie 425

In april 1998 had de Libanese minister van Buitenlandse zaken Faris Bouez contacten met zaakgelastigden en ambassadeurs van 46 landen om hen duidelijk te maken dat de Libanese regering niet van plan was in te stemmen met een wijziging in VN-resolutie 425, de twintig jaar oude resolutie over de onvoorwaardelijke terugtrekking van alle Israëlische troepen uit Libanon. De resolutie werd weer actueel toen Israël op 1 april 1998 zei de resolutie te aanvaarden op voorwaarden.

Bezoek president Chirac

Eind mei 1998 bracht de Franse president Jacques Chirac een bezoek aan Libanon. Het was zijn derde bezoek in twee jaar maar of het veel had bijgedragen aan het verbeteren van Frankrijks populariteit in het land, was volgens waarnemers de vraag. Veel Libanezen konden niet vergeten dat Frankrijk in de tijd van de burgeroorlog optrad als beschermheer van de extreem-rechtse Falangistische milities (de maronitische milities van generaal Aoun.
Hier kwam nog bij dat Syrië, dat in de Libanese politiek de dienst uitmaakt, niet gecharmeerd was van de onverbloemde steun van sommige Franse politici en bedrijven voor zijn Iraakse vijand Saddam Hoessein.

EU-geld voor bestuur

Op 4 augustus 1998 zegde de Europese Unie Libanon ruim 80 miljoen gulden toe voor het financieren van een driejarig programma om het overheidsbestuur te verbeteren. De schenking werd beklonken tijdens een ontmoeting van EU-functionaris Dimitris Kourkoulas met de Libanese minister Bshara Merhej, de verantwoordelijke voor bestuurlijke hervorming. Het programma maakt onderdeel uit van een groter EU-programma voor steun aan Libanon, groot ruim 208 miljoen gulden. Aan het programma werken ook het *United Nations Development Program*, Canada en de Wereldbank mee.

Balkan Airlines geweerd

De Luchtvaartdienst maakte op 8 juli 1999 bekend dat Balkan Airlines voortaan uit het Libanese luchtruim geweerd zou worden. Een Israëlisch bedrijf, Zeevi, had een meerderheidsaandeel van 75 procent in de Bulgaarse maatschappij verworven. Volgens Beiroet was het contract met Balkan Airlines gebaseerd op het feit dat de maatschappij volledig staatseigendom zou zijn.

Palestijnen mogen niet blijven

Op 29 juli 1999 maakte premier Selim al-Hoss bekend dat hij een team aan het formeren was voor vredesonderhandelingen

met Israël. Bij die gelegenheid stelde hij, evenals eerder het parlement, dat Libanon niet zou meewerken aan plannen om de 365.000 Palestijnse vluchtelingen blijvend in het land te vestigen. Sommige vluchtelingen woonden al sinds 1948, het jaar van de stichting van de staat Israël, in Libanon.

Ook president Lahoud stelde zich op het standpunt dat de Palestijnen niet konden blijven. Voor Israël is het recht van terugkeer, dat de Palestijnen al meer dan vijftig jaar eisen, een van de moeilijkste kwesties in het vredesproces.

OVERLEDEN

George Saadeh overleden

De leider van de Falangistische Partij, George Saadeh, overleed 68 jaar oud op 17 november 1998 in het ziekenhuis Hotel Dieu. Hij leidde de maronitische partij sinds 1986. Saadeh was twintig jaar lang parlementslid voor zijn partij in het gebied al-Batrun, waar zijn geboortedorp Shibtin stond. Tussen 1973 en 1992 was hij zes keer minister in verscheidene regeringen.

(Vorige berichten pag. 197/2 - 1998)

SYRIË

BINNENLAND

Nieuwe stafchef leger

Op 3 juli 1998 werd bekendgemaakt dat generaal Ali Asslan was benoemd tot stafchef van het leger. Hij volgde generaal Hikmat Shehabi op die met pensioen ging. De zestigjarige Asslan was al plaatsvervangend stafchef. Shehabi was incidenteel betrokken geweest bij onderhandelingen met Israël over de Golan.

Herkozen Assad wil economische hervormingen

De Syrische president Hafez al-Assad (69) werd op 11 maart 1999 officieel herbenoemd na een referendum in februari waarbij 99,98 procent van de kiezers voor een nieuwe ambtstermijn voor Assad stemde. Nadat hij de eed voor een vijfde ambtstermijn van zeven jaar had afgelegd, verklaarde hij in het parlement dat de investeringswet uit 1991 gewijzigd moest worden en dat meer maatregelen genomen moesten worden om binnen- en buitenlandse investeringen te bevorderen. Hij trad niet in details, maar investeerders hadden eerder gevraagd om versoepeling van de regels voor het gebruik van harde valuta en verandering van regels die op illegale transacties gevangenisstraffen zetten van 25 jaar. De handel in Syrische ponden was niet vrij en er was een verschil van ruim 10 procent tussen de koers die Syrische banken hanteerden en de koers die op de zwarte markt gold. De banken waren allemaal in handen van de staat.

Assad zei dat de hervormingen ook het banksysteem moesten omvatten. De EU steunde vanaf 1999 de modernisering van vooral de centrale bank en de commerciële staatsbank. Volgens financiële experts stond de privatisering van het banksysteem nog niet op de agenda van de regering. De meeste bedrijven handelden hun zaken via banken in Libanon af.

Om de tientallen bedrijven die de laatste jaren waren opgezet te helpen groeien hadden zakenlieden ook gevraagd om vereenvoudiging van de wettelijke en administratieve procedures die doorlopen moeten worden bij investeringen en bij de oprichting van een aandelenbeurs.
Onder de Syrische wet geniet de particuliere sector bij investeringen de eerste zeven jaar een belastingvrij regime. Assad bepleitte ook minder regulering voor openbare nutsbedrijven om hun winstgevendheid te verbeteren.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Vrijlating politieke gevangenen

Meer dan tweehonderd politieke gevangenen die lid waren geweest van de communistische partij en de conservatieve moslim broederschap, werden begin juni 1998 vrijgelaten. Volgens *Amnesty International* was de communistische partijleider Riad al-Turk onder de vrijgelatenen. Deze had achttien jaar gevangen gezeten. Ook werd de mensenrechtenactivist Aktham Nuaysa vrijgelaten, die negen jaar in de cel had doorgebracht.

BUITENLANDSE ZAKEN

Steun van Wit Rusland

De president van Wit Rusland, Alexander Loekasjenko, verklaarde op 10 maart 1998 dat zijn land bereid was Syrië te helpen bij de modernisering van zijn wapens uit de sovjettijd. Loekasjenko zei dit tijdens een ontmoeting met Syrische zakenlieden in de Kamer van Koophandel van Damascus.

Relatie Syrië-Israël blijft koel

Op 13 april 1998 vond in Damascus de derde Syrisch-Libanese top plaats waarna de Syrische en de Libanese president nog eens herhaalden dat zij het idee van een voorwaardelijke terugtrekking van Israëlische bezettingstroepen uit het zuiden van Libanon bleven verwerpen. Beide presidenten hielden onverkort vast aan de uitvoering van VN-resolutie 425 die onvoorwaardelijke terugtrekking eist.
Op 2 februari 1999 veroordeelde de Syrische regering een nieuwe Israëlische wet die extra hindernissen opwierp voor Syriërs die naar de Golan-hoogten wilden terugkeren. Dit gebied wordt door Israël bezet sinds 1967; kolonisten kwamen erheen en voor iedereen werd er de Israëlische wet ingevoerd.
De Syrische regering hoopte dat het vredesproces weer zou worden vlotgetrokken na de verkiezingen in Israël van 17 mei 1999 die Barak aan de macht brachten. Op 29 mei was er overleg met de Egyptische minister van Buitenlandse zaken Amr Moussa over een gezamenlijk Arabisch standpunt over heropening van de vredesonderhandelingen.

Militaire samenwerking met Soedan

Op 5 mei 1998 voerde de Syrische minister van Defensie Mustafa Tlas gesprekken met de Soedanese minister van Defensie Ibrahim Suleiman over mogelijke militaire samenwerking. Uiteindelijk werd een samenwerkingsovereenkomst getekend waarover verder geen bijzonderheden werden verstrekt.

Militaire samenwerking met Noord-Korea

De Syrische minister van Defensie Mustafa Tlas sprak op 21 mei 1998 met een delega-

tie van hooggeplaatste Noord-Koreaanse militairen, aangevoerd door vice-maarschalk Thu Mung Rok, over bevordering van de militaire samenwerking tussen de twee landen.

Verdere inperking activiteiten PKK

In december 1998, enkele weken na de ontvoering van PKK-leider Öcalan in Kenya vond in Damascus een ontmoeting plaats tussen Turkse en Syrische militairen. Over de inhoud van het overleg werd niets meegedeeld, maar het vond plaats in het kader van de Syrisch-Turkse veiligheidscommissie. Aanwezig waren de Syrische generaal Adnan Badr Hassan, het hoofd interne veiligheid, en de Turkse generaal Aytac Yalman.
In november 1998 hadden beide landen een veiligheidsovereenkomst getekend waarin Syrië beloofde zijn steun voor de PKK te stoppen. Dit was voorafgegaan op 21 oktober door een principeverklaring van beide landen dat zij op hun grondgebied geen activiteiten zouden toestaan die de veiligheid van het buurland bedreigen. Turkije had eerder troepen aan de grens samengetrokken en dreigde met een oorlog als Syrië de PKK bleef steunen.
Öcalan verliet daarop Syrië en veel PKK-strijders vertrokken naar Iran waar zij steun kregen van de Pasdaran, de militie die tot de conservatieve vleugel in de Iraanse politiek behoort. Vanuit Iran trokken sommigen van hen naar Noord-Irak waar zij honderden Koerdische dorpen bezetten en de boeren verjoegen, tot groot verdriet van de Democratische Partij van Koerdistan (KDP) die begonnen was met de wederopbouw van de dorpen en de landbouw en veeteelt.
Ook waren PKK-strijders actief in de zone ten zuiden van de 36e parallel rond de stad Suleimaniya. Deze zone, die niet meer onder het door de NAVO beschermde Koerdische gebied valt, stond deels onder controle van de Patriottische Unie van Koerdistan (PUK) onder leiding van Jalal Talabani, die hoopte de PKK tegen zijn rivalen van de KDP te kunnen inzetten. In het door de KDP beheerste gebied vonden aanslagen plaats die het werk van PUK en PKK waren.
Tijdens overleg in Washington liet de KDP weten niet gediend te zijn van de aanwezigheid van PKK-strijders op zijn grondgebied. Honderden PKK-strijders waren toen al overgelopen naar de KDP en hadden hun wapens ingeleverd.

Hervatting werk in Amerikaanse ambassade

Op 4 januari 1999 kondigde de Amerikaanse ambassade aan dat het werk in de ambassade gedeeltelijk hervat zou worden. Zestien dagen eerder waren de ambassade en de residentie van ambassadeur Ryan Crocker beschadigd tijdens demonstraties tegen nieuwe luchtbombardementen op Irak toen duizenden betogers met stenen gooiden.

EU financiert projecten

Een delegatie van de Europese Unie maakte op 16 maart 1999 bekend 37 miljoen euro te schenken voor ontwikkelingsprojecten in Syrië: de modernisering van de gemeentelijke administraties en projecten op het gebied van telecommunicatie, bosbouw, cultureel toerisme en watervoorziening. De projecten vielen onder een technische overeenkomst met de Europese investeringsbank. De Syrische regering studeerde nog op drie projecten ter waarde van 35 miljoen euro voor oprichting van een school voor bedrijfseconomie, het bestuur van het ministerie van Financiën en de tweede fase van een project op het gebied van de elektriciteitsvoorziening.

In mei 1998 waren de onderhandelingen tussen de EU en Syrië van start gegaan over een associatieverdrag in het kader van het *Euro-Meditterranean Partnership*, waartoe de EU-lidstaten en de meeste andere landen rond het Middellandse Zeegebied in Barcelona in 1995 besloten hadden.

Militaire samenwerking met Rusland

Op 30 april 1999 sprak minister van Defensie Mustafa Tlas met een groep Russische commandanten over uitbreiding van de militaire samenwerking. Onder hen waren generaal Joeri Zalogin, het hoofd van de Russische verbindingsdienst, generaal Valeri Folodin, hoofd van de afdeling voor elektronische oorlogsvoering en generaal Bogdan Valantin, hoofd van de afdeling voor internationale militaire samenwerking van het ministerie van Defensie.
In dezelfde maand had de Amerikaanse regering sancties uitgevaardigd tegen drie Russische bedrijven die Syrië antitankwapens zouden hebben verschaft.

(Vorige berichten pag. 198/1 - 1998)

AFGHANISTAN

BINNENLAND

Nieuwe status voor militaire politie

De status van de militaire politie werd op 25 mei 1998 verhoogd doordat er op last van Talibaan-leider Mullah Mohammad Omar een ministerie voor werd opgericht. Volgens woordvoeder Muttawakil had deze verhoging in status niets te maken met de toename van het aantal straffen en de strenge controle op de voorschriften dat vrouwen buitenshuis in een totaal verhullende sluier moeten lopen en vergezeld moeten worden door een mannelijk familielid, en dat mannen hun baard moeten laten staan en een korte pony hebben.
Een jaar eerder had de Talibaan een aantal ministeries gesloten met als argument dat er teveel ministeries waren.

Toestaan van politieke partijen uitgesloten

Talibaan-leider Mullah Mohammad Omar zei op 4 juli 1998 dat het toestaan van politieke partijen onder de regering van de Talibaan was uitgesloten. Volgens Omar waren de interne moeilijkheden uit het verleden juist veroorzaakt door het bestaan van verschillende partijen. 'We willen geen verdeeldheid in het land en bovendien verbiedt de islam verdeeldheid en veroordeelt het ook'.
Omar had even eerder het ministerie van Justitie de opdracht gegeven om een comité te vormen die de invoering van de sharia (islamitische wet) mogelijk moet maken door wijzigingen in de grondwet.

Hulporganisaties weg, aantal keert later terug

In juli 1998 werden 35 ngo's (niet-gouvernementele organisaties) die voor het merendeel werden gefinancierd door de Europese commissie, Kabul uitgezet omdat ze weigerden te verhuizen. Alleen de VN en het Rode Kruis bleven achter, al maakten die veel gebruik van de ngo's om hun programma's uit te voeren. In Afghanistan kregen 400.000 mensen steun van de ngo's.

Onderhandelingen in de Verenigde Staten tussen de VN-coördinator Bronek Szynals-

ky en Qari Deen Mohammad van de Talibaan om de terugkeer van buitenlandse hulporganisaties mogelijk te maken, liepen op 2 augustus 1998 vast. Op 13 augustus 1998 werd er wel een overeenkomst over de ngo's tussen de VN en de Talibaan gesloten.
Op 4 november 1998 verklaarde Raaz Mohammad, hoofd van de afdeling ngo's van het ministerie van Planning, dat negen ngo's hun werkzaamheden in Afghanistan mochten hervatten nadat ze hadden beloofd te verhuizen naar het terrein van een polytechnisch instituut. Die verhuizing zou gebeuren zodra het gebouw van het polytechnisch instituut was opgeknapt.

Talibaan doet landmijnen in de ban

In een verklaring op 14 oktober 1998 van de Afghaanse Campagne voor de Verbanning van Landmijnen, verordend door de leider van de Talibaan Mullah Mohammad Omar, werd de productie, handel, het aanleggen van voorraden en het gebruik van landmijnen veroordeeld als onislamitisch en onmenselijk.
Afghanistan kon het verdrag van Ottawa over de verbanning van landmijnen niet ondertekenen omdat de Talibaan internationaal niet als regering werd erkend.
Afghanistan is een van de landen die het meest te lijden heeft onder de gevolgen van het gebruik van landmijnen dat al begon tijdens de bezetting van sovjettroepen en doorging tijdens de daarop volgende burgeroorlog. Elke dag raken tien Afghanen gewond door antipersoonsmijnen.

Talibaan discussieert over beleid

Duizenden Talibaan-functionarissen werden op 28 mei 1999 bijeen geroepen door de leider Mullah Mohammad Omar om in de Zuid-Afghaanse stad Kandahar het overheidsbeleid te bespreken. Het was de grootste bijeenkomst sinds de Talibaan in september 1996 aan de macht kwam. De bijeenkomst kwam tijdens een patstelling met oppositiegroeperingen die zich niet wilden overgeven, maar wel een gezamenlijke regering wilden vormen met de Talibaan. De Talibaan, die 90 procent van het land onder controle had, eiste hun overgave. De regering van de Talibaan wordt alleen erkend door Pakistan, Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten. De westers wereld erkent nog steeds de vorige regering van Burhanuddin Rabbani.

Aardbevingen leiden tot verzoek om internationale hulp

Aardbeving in Maidan Shahr en Logar

Een aardbeving van 5.5 op de schaal van Richter in de moeilijk toegankelijke provincies Maidan Shahr en Logar ten zuidwesten van Kabul, kostte aan zeker 60 mensen het leven en maakte 30.000 mensen dakloos, aldus een woordvoerder van het Internationale Rode Kruis op 15 februari 1999. De Talibaan deed een beroep op de internationale gemeenschap om te helpen.

De VN had eerder in augustus 1998 alle buitenlandse medewerkers het land uitgehaald nadat er één buitenlandse en twee lokale medewerkers waren vermoord. Die moorden waren waarschijnlijk een vergelding voor de bombardementen van de VS op bases in Afghanistan waarvan werd vermoed dat het die van de van terrorisme verdachte Osama Bin Laden waren.

Aardbeving in het noordoosten

Duizenden Afghanen in de streken Shar-i-Buzorg, Rustaq en Chah-ab in het noordoosten van Afghanistan werden op 1 juni 1999 gedood door een aardbeving met een kracht van 7.1 op de schaal van Richter. In het getroffen gebied woonden 60.000 mensen. De hulpverlening kwam moeilijk op gang door het slechte weer in het zeer arme gebied. Veel van de getroffen dorpen waren alleen met helikopters en ezels bereikbaar.

Rode Kruis hervat werkzaamheden

Op 23 juni 1999 nadat er een akkoord over veiligheidsmaatregelen was bereikt met de Talibaan, verklaarde het Internationale Rode Kruis dat de organisatie zijn werkzaamheden in Afghanistan weer zou hervatten. Die waren gestaakt nadat een week eerder twee buitenlandse en acht lokale Rode Kruis-medewerkers in elkaar waren geslagen en beroofd in gebied dat door de Talibaan werd gecontroleerd. Met een budget van 40 miljoen dollar was het Rode Kruis de grootste hulporganisatie die werkzaam was in het land.

Burgeroorlog duurt voort ondanks vredesbesprekingen

Op 4 mei 1998 braken gevechten uit in het noorden van Afghanistan na het mislukken van vredesbesprekingen die in de Pakistaanse hoofdstad Islamabad werden gevoerd onder leiding van de VN en de Organisatie van de islamitische conferentie. Minister van Informatie Mullah Amir Khan Mutaqi zei dat de Talibaan-strijders terug hadden geslagen na een aanval van de oppositie in het district Bangi in de provincie Takhar. De oppositie claimde de Talibaan uit enkele dorpen in het district Ishkamish in dezelfde provincie te hebben verdreven.
De besprekingen in Islamabad liepen vast op de weigering van de Talibaan om de blokkade op te heffen van de centrale regio Hazarajat die wordt bezet door de oppositie.

Talibaan verliest terrein in noordwesten

In de provincie Badghis in het noordwesten aan de grens met Turkmenistan veroverde de oppositie op 2 juni 1998 gebied op de Talibaan. Het ging om een gecoördineerde aanval van de gezamenlijke oppositie en was de eerste gecoördineerde aanval sinds de Talibaan een maand eerder vooruitgang boekte bij het veroveren van de provincies Takhar en Baghlan.

Talibaan verovert provincie Takhar

Na hevige gevechten veroverde de Talibaan op 11 augustus 1998 de hoofdstad Taloqan van de provincie Takhar op de strijders van Ahmad Shah Masoud. Door deze verovering werd een aanvoerroute van Masoud naar zijn basis in zijn geboortedorp in de Pasjsher-vallei afgesneden.
De aanval op Takhar, dat een belangrijke basis was van Masoud, werd ondernomen vanuit de provincie Kunduz. Bij de gevechten om Takhar zou volgens onbevestigde berichten ook de leider van de factie Hezb-i-Islami, Gulbuddin Hekmatyar, omgekomen zijn.
Tijdens dit offensief veroverde de Talibaan ook de stad Mazar-i-Sharif in de noordelijke provincie Balkh en de hoofdstad van de provincie Jozjan Shiberghan waar de Oezbeekse strijder Generaal Abdul Rashid Dostam zijn hoofdkwartier had.

Rusland beschuldigde Pakistan er dit maal niet alleen van de Talibaan te steunen, maar ook van deelname van Pakistaanse troepen aan deze gevechten. Rusland heeft zelf een troepenmacht van 20.000 man in Tadzjikistan gelegerd en helpt bij het controleren van de grens met Afghanistan.

Hizb-e-Wahadat teruggedrongen in Centraal-Afghanistan

Na hevige gevechten in Centraal-Afghanistan veroverde de Talibaan op 15 september 1998 de Shiber Pas op de sjiïtische Hizb-e-Wahadat. De pas is belangrijk omdat die de provincies Bamian en Parwan met elkaar verbindt. Door deze verovering werd het voor de Talibaan mogelijk om de eigen strijders in de Ghorband-vallei ook over de grond te bevoorraden. Daarvoor kon dat alleen via de lucht.
Bij de gevechten werden 350 strijders van de Hizb-e-Wahadat gevangen genomen en werden honderden militaire voertuigen in beslag genomen. Woordvoerder Muttawakil bood amnestie aan voor alle strijders die zich vrijwillig overgaven. De amnestie gold niet voor de al gevangen genomen strijders.

Gevangenenruil

De islamitische Talibaan en de oppositie begonnen op 30 oktober 1998 aan een gevangenenruil waarover eerder overeenstemming was bereikt. Beide partijen beloofden daarbij duizend gevangenen vrij te laten. Woordvoerder van de Talibaan Mutmaen ontkende dat de daarbij afgekondigde wapenstilstand de voorbode van vredesoverleg was. De wapenstilstand zou louter afgekondigd zijn om het uitwisselen van gevangenen mogelijk te maken. Beide partijen hebben waarschijnlijk duizenden soldaten gevangen gemaakt. Bemiddelaar bij deze uitwisseling was Sayed Jalal, een Afghaanse wetenschapper die voor de Saoedi-Arabische koninklijke familie werkt.

Leider van de Hizb-e-Wahadat loopt over

Bronnen binnen de Talibaan maakten op 13 november 1998 bekend dat Hojatul Islam Mohammad Akbari van de Hizb-e-Wahadat samen met twintig hoge officieren was overgelopen naar de Talibaan nadat de provincie Bamian tijdens een zomeroffensief door de Talibaan was veroverd. Een andere leider Karim Khalili zou naar Iran zijn gevlucht. Met de verovering van deze provincie kreeg de Talibaan 90 procent van het grondgebied van Afghanistan in handen.

Masoud ontkent winst Talibaan

De factie van Masoud echter had naar zeggen van zijn woordvoerder Arif juist gebied op de Talibaan veroverd, te weten: het district Ishkamish en delen van het district Nahrin, beide in de provincie Baghlan. Naar eigen zeggen had Masoud ook de aanval van de Talibaan afgeslagen in de provincie Takhar waar Masoud zijn basis heeft, en de Talibaan teruggedreven naar de provincie Kunduz van waaruit de aanval was begonnen.

Vredesbesprekingen in Asjchabad

Woordvoerder van de oppositie Abdullah zei op 1 maart 1999 dat de oppositie bereid was om in te gaan op een voorstel van de VN om vredesbesprekingen te voeren om een eind te maken aan de gevechten in het door oorlog verscheurde Afghanistan. Een maand eerder hadden de Talibaan en vertegenwoordigers van Ahmad Shah Masoud al besprekingen gevoerd in Oezbekistan die op niets uitliepen.

De Talibaan verwierp op 16 maart 1999 een mogelijkheid om tot een coalitieregering te komen in Afghanistan. Onderhandelaar voor de Talibaan Wakil Ahmed Muttawakil verklaarde na terugkomst van de driedaagse besprekingen in Asjchabad op de radiozender *Voice of Shariat* dat de overeenkomst die was gesloten niet inhield dat er in de toekomst een coalitie gevormd zou worden, maar dat er een gezamenlijke juridische apparaat opgezet zou worden en dat er een gezamenlijke wetgevende en uitvoerende macht zou komen.

Gevechten laaien op na vredesbesprekingen

Slechts enkele dagen na vredesbesprekingen in de Turkmeense hoofdstad Asjchabad waarin werd afgesproken dat de partijen in zekere mate de macht zouden delen, raakten de verschillende strijdende partijen op 18 maart 1999 slaags ten noorden van de hoofdstad Kabul. De oppositie heroverde daarbij twee posten in de Ghorband-vallei.

Gevechten rond Bamian en in Faryab

Op 8 april 1999 waren er berichten over gevechten in de provincies Bamian en Faryab. Ook in de provincie Takhar aan de grens met Tadzjikistan werden gevechten gemeld. De woordvoerder van de oppositie Abdullah beschuldigde de Talibaan er op 2 april 1999 al van dat het burgers uit de provincie Bamian verdreef omdat de bevolking de Hizb-e-Wahadat zouden steunen en de Talibaan zouden twijfelen of ze de regio in handen zouden kunnen houden.

De sjiïtische oppositiepartij Hizb-e-Wahadat, die gesteund zou worden door Iran, verstevigde op 22 april 1999 zijn grip op de stad Bamian en had twee passen die naar de stad leidden in handen, aldus een verklaring van commandant Haji Mohammad Mohaqiq van de Hizb-e-Wahadat.
Ook in de noordelijke provincie Faryab werd gevochten. Hier vocht de Talibaan tegen strijders van Ahmad Shah Masoud. Masoud zou volgens de Talibaan worden gesteund door Rusland. Door Faryab loopt een belangrijke aanvoerroute van de Talibaan naar Noord-Afghanistan en Mazar-i-Sharif.

Talibaan verovert Yakawlang

Op 15 mei 1999 maakte een bron binnen de oppositie bekend dat de Talibaan de stad Yakawlang en de luchtbasis in de provincie Bamian op de Hizb-e-Wahadat had heroverd. Tegelijkertijd werden hevige gevechten in de oostelijke provincie Laghman gemeld. Volgens de Talibaan ging het slechts om schermutselingen. Hoewel er in maart een vredesovereenkomst was getekend, waren de gevechten bijna meteen daarna weer opgelaaid.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Oliepijpleiding intact, Amerikaans bedrijf trekt zich terug

De Turkmeense minister van Buitenlandse zaken Boris Shikhmuradov zei op 26 januari 1999 dat de oliepijpleiding die door Afghanistan liep nog intact was ondanks de gevechten. Wel had het Amerikaanse bedrijf Unocal dat een aandeel van 46 procent in het consortium had dat de oliepijpleiding van 1.400 km van het Turkmeense gasveld Baultabad naar Multan in Zuid-Pakistan zou aanleggen, zich teruggetrokken.

Drugsbestrijding, maar opiumproductie gaat door

Op 26 juni 1999 verspreidde de regerende Talibaan beweging vele anti-drugs pamfletten in de hoofdstad Kabul waarin een beroep werd gedaan op de internationale gemeenschap om het land te helpen een eind te maken aan de opiumproductie. De actie werd

gehouden in het kader van de Wereld Anti-Drugsdag. De pamfletten spraken van 'de nationale en internationale verantwoordelijkheid van elke Afghaan om te vechten tegen dit verwerpelijke en destructieve product'. Hoewel de Talibaan drugsgebruikers hard aanpakte bleef de productie ongemoeid omdat er geen alternatieven voor de boeren zouden zijn. De Talibaan inde belasting op de verbouw van papaver. Om de productie te stoppen door alternatieven te bieden investeerden de VN 16,4 miljoen dollar in een project in Kandahar en Jalalabad, twee belangrijke papaver producerende regio's.
Volgens cijfers van de VN produceerde Afghanistan in 1998 2.100 ton opium, de grondstof van heroïne, wat door het slechte weer iets minder was dan gebruikelijk. Afghanistan is samen met de landen van de 'gouden driehoek' Laos, Cambodja en Myanmar, de belangrijkste producent van opium.

ONDERWIJS

Talibaan sluit scholen voor vrouwen

Op 16 juni 1998 verordende de Talibaan de sluiting van alle privé-scholen en beroepsopleidingen voor vrouwen. Volgens Maulvi Qalamuddin van de Promotie van Deugdzaamheid en de Preventie van Ondeugd, een onderdeel van de religieuze politie, werd er op die scholen gehandeld tegen de Sharia en voerden sommige buitenlandse werknemers er propaganda tegen de Talibaan. Door het grote aantal scholen was het voor de Talibaan onmogelijk geworden om toezicht te houden.
Qalamuddin verklaarde dat er gewerkt zou worden aan een procedure waaraan de scholen moeten voldoen onder toezicht van de regering. Voorts zei Qalamuddin dat de regering de begroting van onderwijsprogramma's van de ngo's (niet-gouvernementele organisaties) voortaan moest goedkeuren en dat onderwijs in de islam een verplicht onderdeel van het lesprogramma moest zijn.

GEZONDHEIDSZORG

Vaccinatiecampagne tegen polio georganiseerd

In de hoofdstad Kabul gingen op 9 mei 1999 tienduizenden vrouwen naar de vaccinatie centra van de VN om hun kinderen te laten inenten tegen polio. De ziekte komt nog erg veel voor in Afghanistan en de VN streefde ernaar de ziekte voor het eind van de eeuw de wereld uit te krijgen.
Dr. Raffiqi van Unicef verklaarde dat de campagne doorging ondanks het feit dat er geen staakt-het-vuren was afgekondigd door de strijdende partijen waar wel door de VN om was gevraagd. Een ander probleem waar de 19.000 VN-medewerkers mee te kampen hadden was de infrastructuur die grotendeels in puin lag door een oorlog die al twintig jaar woedde.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Afghaanse vrouwen onder huisarrest

De Amerikaanse mensenrechtengroepering Artsen voor Mensenrechten (PHR) beschuldigde de Talibaan in een rapport van 5 augustus 1998 ervan dat vrouwen in Afghanistan onderdrukt werden en praktisch huisarrest hadden. Volgens het rapport dat was getiteld 'De oorlog van de Talibaan tegen vrouwen' en de ondertitel droeg 'Een gezondheid- en mensenrechtencrisis in Afghanistan', had het beleid van de Talibaan om vrouwen systematisch te discrimineren, de gezondheid en welzijn van vrouwen ernstig ondermijnd. Het rapport was het resultaat van een studie van drie maanden en beschreef de Talibaan als een groep 'jonge, slecht opgeleide, etnische Pashtu's van het platteland die voornamelijk zijn gerekruteerd in vluchtelingenkampen en op religieuze scholen in het naburige Pakistan'. De Talibaan stelde dat zij van Afghanistan de puurste islamitische staat op aarde maakten, maar hun interpretatie van de islam riep bij kenners van de islam vragen op.

Duizenden Hazara's vermoord in Mazar-i-Sharif

Volgens *Amnesty International* vermoorde de Talibaan in de eerste drie dagen na de verovering van de noordelijk gelegen stad Mazar-i-Sharif opzettelijk en systematisch duizenden etnische Hazara's. In een verslag dat *Amnesty* op 3 september 1998 naar *Reuters* zond was deze informatie gebaseerd op getuigenverklaringen en verklaringen van familieleden van vermoorde mensen.

VN-onderzoeker legt schuld voor schendingen bij het buitenland

Een VN-rapporteur voor mensenrechten legde op 9 april 1999 de schuld van de schendingen bij de buitenlandse bemoeienis in Afghanistan. In de Pakistaanse hoofdstad Islamabad zei Kamal Hossain dat Afghanistan na de terugtrekking van Russische troepen uit het land in 1989 opnieuw het toneel van gevechten was geworden waarbij allerlei landen hun steun verleenden aan de verschillende strijdende partijen. 'De meeste fundamentele mensenrechtenschending is het reduceren van de bevolking van Afghanistan tot gijzelaars in hun eigen land of vluchtelingen terwijl de door het buitenland bewapende partijen Afghanistan willen regeren zonder de toestemming of goedkeuring van de eigen bevolking'.

Talibaan verwerpt *Amnesty*-rapport

De Talibaan verwierp op 28 mei 1999 een rapport van *Amnesty International* waarin beschuldigen werden geuit over systematische moorden op burgers in de provincie Bamian waar voornamelijk Hazara's wonen en dat het bastion is van de oppositiepartij Hizb-e-Wahadat. Volgens minister van Informatie en Cultuur Amir Khan Muttaqi had *Amnesty* geen idee van de situatie in Afghanistan, had *Amnesty* er geen informatie over en klopte het rapport niet.
De oppositie had de Talibaan, die wordt gedomineerd door Pashtu's, al eerder beschuldigd van een etnische oorlog in Bamian. De moord op duizenden Hazara's in de veroverde stad Mazar-i-Sharif zou een vergelding zijn geweest voor de moord op tweeduizend Talibaan-strijders in mei 1997.

BUITENLAND

Dreigend conflict met Iran

Iraanse diplomaten en journalist vermoord

De spanningen tussen Afghanistan en Iran liepen hoog op nadat op 10 september 1998 tien Iraanse diplomaten en een journalist werden vermoord in Mazar-i-Sharif nadat die stad was veroverd door de Talibaan. Andere Iraniërs waren gevangen genomen.
Volgens de Talibaan waren de moorden het werk van individuele strijders die daartoe geen orders hadden ontvangen. Afghanistan beloofde hen te straffen en de Talibaan riep de eigen strijders op de sjiïtische gevangenen met respect te behandelen om zo het buurland te kalmeren. Volgens *Amnesty*

International in Londen waren de moorden een vergeldingsactie van de Talibaan die Iran beschuldigt van het sturen van wapens en geven van financiële steun aan de Hizbe-Wahadat. Iran heeft die beschuldigingen altijd ontkend.

Troepenopbouw aan de grens

De *Afghan Islamic Press,* gevestigd in Pakistan, berichtte op 15 september 1998 dat Afghanistan als antwoord op de opbouw van troepen aan Iraanse kant 25.000 man naar de grens had gestuurd. Aan Iraanse kant stonden 70.000 man die deel uitmaakten van een macht van 200.000 soldaten die aan militaire oefeningen zouden beginnen.

Treffen aan de grens Afghanistan-Iran

Op 9 oktober 1998, een dag na een treffen met Iran waarbij de kans op het uitbreken van een oorlog niet was uitgesloten, was het weer rustig aan de Afghaans-Iraanse grens, aldus woordvoerder van de Talibaan Abdul Hai Mutmaen. Beide landen beschuldigden elkaar van het beginnen van de aanval waarbij aan Afghaanse kant twee burgers werden gedood en vijf gewond.

Iraniërs vrijgelaten

Volgens het nieuwsagentschap *Afghan Islamic Press* (AIP) in Pakistan, had op 17 oktober 1998 de Talibaan 26 Iraanse gevangenen uit de stad Kandahar vrijgelaten. De gevangenen zouden door het Rode Kruis met twee vliegtuigen zijn overgevlogen naar Teheran. De vrijlating volgde op een ontmoeting tussen VN-gezant Lakhdar Brahimi en de leider van de Talibaan Mullah Mohammad Omar in een poging de spanning tussen het soennitische Afghanistan en het sjiïtische Iran te verminderen.

Kwestie Osama Bin Laden

Woede na Amerikaanse raketaanval

Duizenden woedende Afghanen trokken op 21 augustus 1998 door de straten van de steden in Zuid-Afghanistan na een raketaanval van de Verenigde Staten op wat de Amerikanen hielden voor bases van de door hen van terrorisme beschuldigde Osama Bin Laden. De aanval was een vergelding voor de aanslagen op twee VS-ambassades een dag eerder in Nairobi en Dar es Salaam.

Afghaans zaakgelastigde verlaat Saoedi-Arabië

De Londense krant *Asharq al-Awsat* citeerde op 23 september 1998 de Afghaanse zaakgelastigde in Saoedi-Arabië Mawlawi Shihab ad-Din die verklaarde dat hem was gevraagd het land te verlaten omdat Afghanistan onderdak biedt aan de uit Saoedi-Arabië afkomstige Osama Bin Laden. 'Als er bewijs zou zijn dat Osama Bin Laden enige actie had ondernomen tegen Saoedi-Arabië vanaf Afghaans grondgebied, dan zou de Talibaan onmiddellijk stappen tegen hem ondernemen', aldus Mawlawi Shihab ad-Din. Hij benadrukte dat de aanwezigheid van Bin Laden een overblijfsel was uit de tijd van het vorige regime. Osama Bin Laden werd er onder andere van beschuldigd het brein te zijn achter bomaanslagen op ambassades van de VS in Kenia en Tanzania waarbij 263 mensen, waarvan 12 Amerikanen, omkwamen. Verder werd hij in verband gebracht met aanslagen op Amerikaanse militaire bases in Saoedi-Arabië.

'Internationale erkenning stap naar oplossing kwestie Bin Laden'

Volgens uitlatingen van het ministerie van Buitenlandse zaken op 28 januari 1999 zou internationale erkenning van de islamitische Talibaan als regering van Afghanistan, een begin zijn van het oplossen van de problemen rond de door de Verenigde Staten gezochte Osama Bin Laden, afkomstig uit Saoedi-Arabië die zich schuil zou houden in Afghanistan, en problemen als de mensenrechten en de drugsproductie. De uitlatingen kwamen als reactie op een verklaring van de VN waarin die zich bezorgd toonden over deze punten. De VN wilde een brede coalitieregering in Kabul waarin alle facties en etnische groepen zitting zouden moeten nemen. De regering van de Talibaan wordt alleen erkend door Pakistan, Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten. De VN erkennen nog steeds de vorige regering van Burhanuddin Rabbani.

Uitlevering Bin Laden uitgesloten

De Talibaan verklaarde op 10 februari 1999 dat de uitlevering van Osama Bin Laden aan de VS uitgesloten was en dat het verzoek daartoe onlogisch was. Volgens woordvoerder van de Talibaan Mullah Abdul Haye Mutmaen zou de uitlevering tot verontwaardiging en een chaotische situatie leiden in Afghanistan en de islamitische wereld.
Volgens het nieuwsagentschap *Afghan Islamic Press,* dat is gevestigd in Pakistan, gaf de Amerikaanse staatssecretaris Karl Inderfurth tijdens een bijeenkomst met Talibaan-afgezant Abdul Jalil een brief waarin werd aangedrongen op uitlevering aan de VS of aan Saoedi-Arabië of op uitzetting van Bin Laden. Ook de Britse minister van Buitenlandse zaken Derek Fatchett drong in eerste besprekingen op ministerieel niveau aan op het 'in de hand houden' van Bin Laden.

Bin Laden 'verdwenen' uit Afghanistan

Woordvoerder van de Talibaan Wakil Ahmad Muttawakil verklaarde op 16 februari 1999 dat Osama Bin Laden het land had verlaten en zei geen idee te hebben over het waarom van zijn vertrek. Bin Laden, om wiens uitlevering was verzocht door de VS, woonde al drie jaar als 'gast' in het land en was nu 'verdwenen'. De verdwijning volgde op dreigementen van de VS die zich het recht voorbehouden hielden om geweld te gebruiken om hem te arresteren. Muttawakil ontkende echter dat dit enig verband hield met zijn verdwijning en zei dat Bin Laden niet was gevraagd om te vertrekken. Wel werden Bin Ladens telefonische contacten lam gelegd, het aantal bezoekers aan banden gelegd en hem te verstaan gegeven dat hij niet vanuit Talibaan-gebied aanslagen mocht voorbereiden of uitvoeren.

(Vorige berichten pag. 359/3 - 1998)

MONGOLIË

BINNENLAND

Voortdurende regeringscrisis

Parlement laat regering vallen

Meer dan de helft van de 75 leden van het parlement sprak zich op 24 juli 1998 bij geheime stemming uit voor het ontslag van de regering van premier Tsachiagiin Elbegdordzj. Het ontslag moest worden bevestigd door de president. De stemming kwam nadat de oppositie het parlement vanaf juni acht weken had geboycot, omdat zij de regering ervan verdacht de snelle verkoop van

een failliete staatsbank te hebben georganiseerd om kwalijke praktijken van de regerende Coalitie van de Democratische Unie te verbergen. De regering was niet in staat wetgeving door het parlement aangenomen te krijgen omdat de noodzakelijke tweederde meerderheid ontbrak. Volgens de grondwet had de regerende coalitie dertig dagen om een nieuwe premier te installeren, waarover overleg met de president diende plaats te vinden. Het was echter niet duidelijk wat er zou gebeuren als die termijn niet zou worden gehaald.
Het schandaal betrof de Bank voor Wederopbouw die oninbare schulden had uitstaan van ongeveer zeven miljoen toegriks (ca. 16,6 miljoen gulden). Deze fuseerde met een privé-bank, de Golomt-Bank, waarbij de staat een minderheidsaandeel behield. Enchbajar Nambariin, leider van de oppositionele Mongoolse Revolutionaire Volkspartij (MRVP), verklaarde kort na de val van de regering dat als gevolg daarvan het tenietdoen van de fusie onvermijdelijk was geworden. Commentatoren meenden dat de MRVP hoopte op vervroegde verkiezingen, die oorspronkelijk plaats zouden vinden in 2000.

Problemen rond nieuwe premier

De regerende Coalitie van de Democratische Unie droeg op 4 augustus haar vierde premier voor sinds april. Het was de 41-jarige Davaadordzjiin Ganbold. President Natsagiin Bagabandi moest met de kandidatuur instemmen, waarna ook het parlement zich erover zou moeten uitspreken.
Ruim een week later liet president Bagabandi de coalitie schriftelijk weten niet met de kandidatuur van Ganbold in te stemmen. Volgens een woordvoerder hield de president Ganbold medeverantwoordelijk voor de crisis, omdat hij als voorzitter van de parlementaire commissie voor economie nauw betrokken was bij de gewraakte bankfusie.
Vervolgens verwierp de president tot vier keer toe de kandidatuur van Ganbold, die telkens door de Coalitie van de Democratische Unie voor het premierschap werd voorgedragen. De president droeg vervolgens op 21 augustus zijn eigen kandidaat voor, Dogsomiin Ganbold, die echter onmiddellijk door de Coalitie van de Democratische Unie werd afgewezen. De crisis bleef zich voortslepen totdat de twee partijen het eens werden over de kandidatuur van de minister van Buitenlandse zaken in het vertrekkende kabinet, de in Moskou opgeleide Rintsjinnjamiin Amardzjagal (37). Die kandidatuur bleek echter geen meerderheid te vinden in het parlement, waar in een geheime stemming slechts 35 van de 71 leden die stemden, vóór waren. De twee partijen die deelnamen aan de Coalitie van de Democratische Unie, de Mongoolse Nationaal-Democratische Partij (MNDP) en de Mongoolse Sociaal-Democratische Partij (MSDP), bezetten 49 van de 75 zetels in het parlement.

President komt met kandidaten voor premierschap

President Bagabandi kwam op 8 oktober in een brief aan de demissionaire regering met een lijst van zes kandidaten voor het premierschap, waaronder de burgemeester van de hoofdstad Oelan Bator, de zittende minister van Gezondheid en Sociale zaken en een voormalige minister van Justitie. De president drong in zijn brief ook aan op snel handelen en een einde aan de politieke crisis die al ongeveer vier maanden duurde. De crisis was nog verscherpt door de moord op 2 oktober op Sandzjaaroesengiin Zorig, die als een mogelijke compromiskandidaat voor het premierschap werd gezien. Op 14 oktober verwierp de president voor de zesde keer de kandidatuur van Davaadordzjiin Ganbold voor het premierschap.
Op 9 december kwam er alsnog een einde aan de crisis toen het parlement, de Grote Hoeral, de kandidatuur accepteerde van de burgemeester van Oelan Bator, Dzjanlaviin Narantsatsralt. In een eerder stadium waren de president en de regerende coalitie het eens geworden over de kandidatuur van deze in de Sovjet-Unie opgeleide ingenieur, die al eerder door de president als een mogelijke compromiskandidaat was genoemd. Medio januari 1999 werden de laatste ministers in het nieuwe kabinet door de Grote Hoeral geaccepteerd.

Samenstelling regering (26 januari 1999)

Premier
Dzjanlaviin Narantsatsralt

Ministers:
Buitenlandse zaken
Njam-Osoriin Toejaa
Defensie
Haravdordzjiin Toevdendordzj
Financiën
Jansandzjaviin Otsjirsoech
Gezondheid en Sociale zaken
Sodoviin Sonin
Justitie
Logiin Tsog
Landbouw en Industrie
Tsjoizongiin Sodnomtseren
Natuur en Milieu
Sonomtserengiin Mendsaichan
Ontwikkeling infrastructuur
Gavaagiin Batchoe
Verlichting (onderwijs, cultuur en wetenschap)
Avirmendiin Battoër

Nieuwe regeringscrisis

De regering van premier Narantsatsralt werd zeven maanden na haar aantreden al weer gedwongen af te treden toen het parlement op 22 juli 1999 een motie dienaangaande aannam. Dit was de derde keer in vijftien maanden dat een regering van de Coalitie van de Democratische Unie viel. Aanleiding voor het aftreden was de wijze van privatiseren van de Erdenet kopermijn, de grootste exporteur van het land. Ook tegen de privatisering van andere staatsbedrijven die de regering zich voorgenomen had, was groot verzet gerezen, onder andere van de zijde van de ex-communistische MRVP.
Op 24 juli droeg de Coalitie van de Democratische Unie de voormalige minister van Buitenlandse zaken Rintsjinnjamiin Amardzjagal, die ook al in augustus 1998 kandidaat was geweest, als nieuwe premier voor. Dit keer werd hij wèl gekozen: op 30 juli stemden 50 van de 52 aanwezige parlementsleden voor de nieuwe premier, die daarop zijn parlementszetel ter beschikking stelde.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Scherpe daling inflatie, werkloosheid en misdaad

De prijsindex voor consumptie was op jaarbasis in 1998 zes procent gestegen, zo bleek uit cijfers in het officiële *Statistisch Bulletin* op 10 februari 1999. De stijging was veel minder dan in voorgaande jaren: in 1997 bedroeg de inflatie 17,5 procent, in 1996 was deze nog 53,2 procent.
Het werkloosheidspercentage was eind januari 1999 in vergelijking met een jaar eerder met achttien procent gedaald. Een maand later bedroeg dit percentage, vergeleken met februari 1998, zelfs 19,1 procent. Overheidsfunctionarissen gaven echter toe dat er in het land veel werklozen waren die

niet in de statistieken waren opgenomen.
De misdaadcijfers waren in februari 1999 met 3,3 procent gedaald in vergelijking met een jaar eerder. Nadat de misdaadcijfers verschillende jaren steeds waren gestegen, had zich al in 1998 een daling met 7,8 procent ingezet ten opzichte van 1997.

BUITENLANDSE ZAKEN

Onenigheid met Rusland over koperfabriek

Op 23 september 1998 berichtte persbureau *Itar-Tass* dat de Russische ambassadeur in Mongolië, Nikolaj Popov, een protestbrief had gestuurd naar de Mongoolse regering in het kader van een geschil over de Erdenet koperfabriek. De fabriek was een joint venture tussen de twee landen en beleidsbeslissingen konden alleen worden genomen door de gezamenlijke raad van bestuur. Popov stelde in een interview dat Mongolië de leiding over de fabriek was gaan uitoefenen zonder Rusland in de besluitvorming te kennen. De Mongoolse regering zou in strijd met de geldende regels hebben gehandeld door de benoeming van voormalig minister van Defensie Dambijn Dorligzjav tot directeur van Erdenet. Popov zou nog geen reactie op zijn protestbrief hebben ontvangen.
Erdenet nam 40 procent van de begroting van Mongolië voor zijn rekening. De fabriek produceerde 430.000 ton koperconcentraat per jaar en behoorde op dat gebied tot de tien grootste installaties ter wereld.

President Bagabandi positief over betrekkingen met China

President Natsagiin Bagabandi verklaarde op 11 december 1998 tijdens een bezoek aan Beijing dat er 'een nieuw tijdperk' was aangebroken in de betrekkingen met China, nadat hij een overeenkomst had ondertekend met zijn Chinese ambtsgenoot Jiang Zemin over uitbreiding van handel en uitlevering van criminelen. China stemde er ook in toe Mongolië een zachte lening te verstrekken van honderd miljoen yuan (ca. 24 miljoen gulden). De handel met China, de belangrijkste handelspartner na Rusland, maakte al dertig procent uit van de totale buitenlandse handel van Mongolië. De Chinese investeringen in Mongolië sinds 1990 bedroegen volgens Bagabandi ongeveer 120 miljoen gulden.

President Jiang Zemin beëindigde op 17 juli 1999 op zijn beurt een driedaags bezoek aan Mongolië, waarbij opnieuw economische samenwerking ter sprake kwam. President Bagabandi liet Jiang weten dat Mongolië achter Beijing's één-China-beleid stond en Taiwan als deel van China beschouwde. Ook verklaarde hij dat Mongolië de toetreding van China tot de Wereldhandelsorganisatie zou steunen.

Meer internationale hulp dan verwacht

Internationale financiële organisaties besloten op 22 juni 1999 tijdens een meerdaagse conferentie in de Mongoolse hoofdstad Oelan Bator meer hulp te geven voor de komende achttien maanden dan Mongolië zelf gevraagd had. Het land had om 270 miljoen dollar aan economische hulp verzocht en kreeg in plaats daarvan onverwachts 320 miljoen. Een functionaris van de Wereldbank verklaarde in Oelan Bator dat men er het volste vertrouwen in had dat er geen vertraging zou optreden bij de hervormingen. Dat was de reden geweest voor de gulheid van de donors.

Een groot deel van de nieuwe hulp zou volgens overheidsfunctionarissen worden besteed aan verbetering van de infrastructuur. Mongolië ontving in 1998 201,9 miljoen dollar aan steun, waarvan 94,5 miljoen aan leningen en 107,4 miljoen aan schenkingen. Minister van Financiën Otsjirsoech verklaarde dat zijn land 737 miljoen dollar aan hulp nodig zou hebben voor de periode 1999-2002, voornamelijk voor de stabilisatie en herstructurering van de economie, ontwikkeling van de productie en de sociale infrastructuur en ondersteuning van de privé-sector.

Japanse premier in Mongolië op bezoek

De Japanse premier Keizo Obuchi kwam op 10 juli 1999 voor een tweedaags bezoek in Mongolië aan. Japanse functionarissen verklaarden dat Obuchi zijn gastheren zou verzekeren van verdere economische steun. Men verwachtte ook dat Obuchi erop zou aandringen dat Mongolië, dat diplomatieke betrekkingen met Noord-Korea had onderhouden sinds 1948, de internationale pogingen zou ondersteunen om dat land zijn raketprogramma te laten stopzetten.

OVERLEDEN

Sandzjaaroesengiin Zorig

De 36-jarige Sandzjaaroesengiin Zorig werd op 7 oktober 1998 onder grote publieke belangstelling begraven nadat hij vijf dagen eerder in zijn huis door twee gemaskerde overvallers met een steekwapen en een bijl om het leven was gebracht.
Zorig, op het moment van zijn dood minister van Infrastructuur, werd gezien als mogelijke compromis-kandidaat voor het premierschap dat in 1998 maandenlang niet vervuld kon worden. Door de moord werden de tegenstellingen tussen de regering en de oppositie van voormalige communisten opnieuw aangescherpt. Zorig had rond 1990 een belangrijke rol gespeeld in de democratische beweging die een einde maakte aan het communistische systeem.

(Vorige berichten pag. 442/1 e.v. - 1998)

NOORD-KOREA

BINNENLAND

Een eeuwige president en een nieuwe regering

Op 5 september 1998 herzag Noord-Korea zijn grondwet om het mogelijk te maken de in 1994 overleden Kim Il-sung tot president voor eeuwig te benoemen. In praktijk hield dit in dat het presidentschap werd afgeschaft en de voorzitter van de nationale defensiecommissie die tevens de opperbevelhebber van het leger is, de belangrijkste persoon van het land werd. De zoon van Kim Il-sung, Kim Jong-il, werd door het parlement voor deze functie gekozen. Hij was de enige kandidaat. Kim was reeds voorzitter van de Arbeiderspartij, de enige legale politieke partij van het land.
Het parlement koos ook een nieuwe premier, en wel Hong Song-nam. Hij volgde Kang Song-san op. Op 8 september werd de vice-minister van Defensie Kim Il-chol gepromoveerd tot minister van Defensie. Sinds de dood van de minister Choe Kwang in februari 1997 had Noord-Korea geen minister van Defensie gehad.
De voormalige minister van Buitenlandse zaken Kim Yong-nam werd voorzitter van het parlement met 687 zetels en kreeg veel

Samenstelling regering (5 september 1998)

Nationale defensiecommissie:
Voorzitter
Kim Jong-il
Eerste vice-voorzitter
Jo Myong-rok
Vice-voorzitter (tevens minister van Defensie)
Kim Il-chol
Vice-voorzitter
Ri Yong-mu

Presidium van de Hoogste volksassemblee (het parlement):
Voorzitter
Kim Yong-nam
Vice-voorzitters
Yang Hyong-sop
Kim Yong-dae

Kabinet:
Premier
Hong Song-nam
Vice-premiers
Jo Chang-dok
Kwak Pom-gi

Ministers:
Arbeid
Ri Won-il
Bosbouw
Ri Sang-mu
Bouwnijverheid en Industrieën voor bouwmaterialen
Jo Yun-hui
Buitenlandse zaken
Paek Nam-sun
Chemische industrie
Pak Pong-ju
Controle op nationale opbouw
Pae Tal-jun
Cultuur
Choe Jae-hyon
Defensie
Kim Il-chol
Energie en Kolenwinning
Sin Thae-rok
Extractieve industrie
Kil Song-nam
Financiën
Rim Kyong-suk
Handel
Ri Yong-son
Internationale handel
Kang Jong-mo
Landbouw
Ri Ha-sop
Lichamelijke vorming en sport
Pak Myong-chol
Lichte industrie
Ri Yon-su
Metaal- en Machine-industrie
Jon Sung-hun
Nationale defensie
Cho Song-tae
Onderwijs
Choe Ki-ryong
Openbare veiligheid
Paek Hak-rim
Posterijen en Telecommunicatie
Ri Kum-bom
Spoorwegen
Kim Yong-sam
Staatsinspectie
Kim Ui-sun
Stadsmanagement en Milieubescherming
Choe Jong-gon
Verkeer
Kim Yong-il
Visserij
Ri Song-un
Voedselvoorziening
Paek Chang-ryong
Volksgezondheid
Kim Su-hak

ceremoniële taken toebedeeld die in de meeste andere landen bij de functie van president horen.
Volgens de grondwet moesten overigens om de vijf jaar parlementsverkiezingen gehouden worden, maar sinds 1990 was dit niet meer gebeurd.

Analisten menen dat de macht bij het leger ligt

Waar de macht in het gesloten Noord-Korea werkelijk lag, viel zowel voor als na 5 september moeilijk te zeggen. 'Het Noorden doet er alles aan om onvoorspelbaar te blijven, want dat is in zijn voordeel', zei een Amerikaanse analist in het blad *Far Eastern Economic Review*.

Gezien het feit dat het presidentschap de facto was afgeschaft en de voorzitter van de nationale defensiecommissie de belangrijkste persoon van het land werd, namen de meeste buitenlandse analisten aan dat de macht niet meer in handen was van de Arbeiderspartij, maar van het leger. Volgens berichten van het Zuid-Koreaanse ministerie van Defensie had Kim Jong-il sinds 1991 1023 van de in totaal 1380 generaals ontslagen en vervangen door militairen die loyaal aan hem waren en dat in het algemeen ook bleven, omdat hij zorgde dat zij tot de weinige Noord-Koreanen behoorden die het materieel goed hadden. Hervormingsgezinde geluiden vielen uit die hoek dan ook niet te verwachten.
Op 16 juni 1999 werd het vermoeden van de analisten door Noord-Korea zelf bevestigd. In een officiële partijkrant stond die dag geschreven dat militaire kracht door Pyongyang werd beschouwd als topprioriteit en noodzaak in de strijd tegen het imperialisme. 'Als het socialisme werkelijk onafhankelijk wil zijn, moeten militaire zaken voor alles gaan en moet het leger op iedere mogelijke manier sterk gemaakt worden'.
Verder viel er te lezen dat het verarmde Noord-Korea zijn economie snel op orde zou hebben en het land welvaart zou kennen als de militaire kracht van het land werd vergroot. 'We zullen onze nationale economie snel en vol trots ontwikkelen en daarmee de woorden van de vijand over crisis en ineenstorting ontkrachten'.
Het Noord-Koreaanse leger telde 1,2 miljoen manschappen en was daarmee een van de grootste legers ter wereld. Sommige analisten betwijfelden overigens of het leger de absolute macht nog lang zou kunnen houden. Noord-Korea werd al jaren geteisterd door hongersnoden. Deze zouden inmiddels ook binnen het leger voelbaar zijn geworden. Generaals die hun soldaten niet te eten kunnen geven houden in het algemeen niet lang stand.

Interview Hwang Jang-yop biedt blik achter de schermen

Eind september 1998 werd Hwang Jang-yop geïnterviewd door Olaf Jahn, Azië-correspondent voor de Duitse *Axel Springer Groep*. Tot zijn vlucht naar Zuid-Korea in 1997 was Hwang de rechterhand van Kim Il-sung en Kim Jong-il geweest. Daarna had hij onder strenge bewaking in Seoul gewoond en maar zelden interviews gegeven. Dit interview baarde internationaal opzien.
Hwang vertelde aan Jahn dat de afschaffing van het presidentschap op 5 september zeker niet betekende dat Kim Jong-il minder macht had dan zijn vader Kim Il-sung had gehad. Feitelijk zou Kim Jong-il al sinds 1974 achter de schermen de touwtjes in handen hebben gehad. Volgens Hwang had hij zelfs zo veel macht, dat hij de titel van president helemaal niet nodig had. Als president zou hij maar verplicht zijn van tijd tot tijd in het openbaar te verschijnen, iets waar hij niet van hield. De geruchten dat hij zich liever niet liet zien omdat hij ziek was waren volgens Hwang niet waar. Hij was kerngezond, maar had er bewust voor gekozen zelden in het openbaar te verschijnen, om zo al tijdens zijn leven een haast mythische figuur te kunnen worden.
Hwang Jang-yop noemde Kim Jong-il een genie op het gebied van terrorisme en stelde dat Kim Jong-il tot in detail wist wat er in zijn land speelde. Niets zou zonder zijn toestemming kunnen gebeuren. Van kinds af aan zou hij Adolf Hitler hebben vereerd, omdat die in staat was geweest zijn volk totaal onder controle te krijgen.

Kim zou alles achter gesloten deuren besluiten en geen tegenspraak dulden. Het vastlopen van de economie was voor hem geen groot probleem, omdat het niet zijn ambitie was een welvarend land op te bouwen. Zijn ultieme doel was de kunst van de machtsuitoefening tot in de perfectie te beheersen.
Na de dood van Kim Il-sung was Noord-Korea zich volgens Hwang steeds minder als een volksrepubliek en steeds meer als een militaire dictatuur gaan gedragen. De nationale elite bestond uit veteranen uit de oorlog van 1950-53, de familie Kim en een klein groepje loyale partijleden. Zij zouden in luxe leven, mogen internationaal reizen en buitenlandse tv kijken via schotelantennes en dus precies weten wat er elders op de wereld gebeurt in tegenstelling tot de mensen buiten deze kleine kring die juist zeer slecht geïnformeerd zijn. De elite zou in tien streng bewaakte wijken wonen die via ondergrondse tunnels met elkaar en met belangrijke gebouwen zijn verbonden, zodat men nooit de straat op hoeft. Maar ook de elite zou, net als de rest van de bevolking, altijd en overal in de gaten gehouden worden door de geheime dienst, die hiervoor methodes en apparatuur gebruikte van de Stasi, de geheime politie van het voormalige communistische Oost-Duitsland. De geheime dienst van Noord-Korea zou na het ineenstorten van de Sovjet-Unie nerveus geworden zijn en zich nog beter georganiseerd hebben dan voorheen. Ieder detail van het leven in Korea werd in de gaten houden. De val van het Europese communisme werd aan zwakheid van de regeringen aldaar geweten.
De Noord-Koreaanse wet garandeerde vrijheid van godsdienst, maar volgens Hwang werd iedereen die betrapt werd op religieuze praktijken ter plekke gedood. Alleen Kim Il-sung en Kim Jong-il mochten worden vereerd. Ze werden aan de bevolking gepresenteerd als personificaties van het ultieme scheppende principe. Ze zouden de mystieke bron van het leven zijn en zonder hen restte niets dan dood en verderf.
Alles wat mis ging in het land kon onmogelijk aan Kim Jong-il liggen en werd doorgaans geweten aan natuurrampen of de Verenigde Staten. Een opstand tegen Kim Jong-il was volgens Hwang niet te verwachten, omdat de mensen tientallen jaren in een systeem hadden geleefd dat volgens hem nog veel brutaler en inhumaner was dan het stalinisme. Het zou zo veel grip op de mensen hebben dat ze zelfs als ze stierven van de honger niet op het idee kwamen dit aan de overheid te wijten. Mensen die toch kritiek hadden werden vermoord, naar strafkampen gestuurd, of in afgelegen gebieden aan hun lot overgelaten. Hij schatte dat 300.000 ballingen door de wildernis rondzwierven.
Hwang meende dat het bewind van Kim Jong-il in machtsuitoefening perfect georganiseerd was. Toch zou het vroeg of laat bezwijken onder zijn economische fouten.

Lokale verkiezingen aangekondigd

Pyongyang maakte op 26 januari 1999 bekend dat op 7 maart voor het eerst sinds de dood van president Kim Il-sung in 1994 weer verkiezingen gehouden zouden worden voor de lokale parlementen. Normaliter werden om de vier jaar verkiezingen gehouden, maar sinds 1994 leek het hele politieke leven te hebben stilgestaan. Ook voor het nationale parlement waren geen verkiezingen meer gehouden.
Analisten meenden dat de verkiezingen alleen gehouden werden omdat de sociale cohesie aan het afbrokkelen was ten gevolge van wanbeleid. Verkiezingen zouden mensen het gevoel kunnen geven dat er weer iets gebeurde. Wie de verkiezingen won werd niet belangrijk geacht, omdat toch alleen kandidaten die loyaal waren aan Kim Jong-il mee mochten doen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Begroting 1999 goedgekeurd

Op 8 april 1999 kwam het Noord-Koreaanse parlement voor het eerst sinds de dood van president Kim Il-sung in 1994 weer bijeen om de nationale begroting te bespreken. Ook werd er over het toekomstige economische beleid gediscussieerd. Besloten werd dat niet van het socialisme mocht worden afgeweken en de productiemiddelen dus volledig in handen van de staat bleven.

Het Noord-Koreaanse centrale persbureau meldde na afloop van de parlementaire zitting dat de nationale uitgaven en inkomsten in 1999 met elkaar in balans waren. Het parlement zou zijn goedkeuring hebben gegeven aan een budget met een omvang van 20,39 miljard Noord-Koreaanse won (ca. 19,08 miljard gulden). Dat was 1,8 procent meer dan in 1998. Van dit bedrag ging 14,6 procent naar defensie. Landbouw kreeg 11 procent meer dan in 1998, energieopwekking 15 procent meer en kolenwinning, mijnbouw, metaalindustrie, machine-industrie en spoorwegen elk 10 procent meer.

Kim Jong-il en enkele andere Noord-Koreaanse leiders herdenken op 8 juli 1999 de vijfde sterfdag van de tot 'eeuwige president' geproclameerde Kim Il-sung in het Kumsusan Herdenkingspaleis in Pyongyang. *(foto ANP*

Verder zou er 'een kolossaal bedrag' zijn uitgetrokken voor de lichte industrie, de farmaceutische industrie en 'de constructie van monumentale gebouwen als onderdeel van de opbouw van een krachtige natie'. Meer details werden niet gegeven.

Zuid-Korea twijfelt aan de juistheid van de cijfers

Volgens het Zuid-Koreaanse ministerie van nationale eenwording had de Noord-Koreaanse overheid haar uitgaven sinds het wegvallen van hulp uit Moskou in 1991 noodgedwongen gehalveerd. De gegevens die het Noord-Koreaanse persbureau over de rijksbegroting van 1999 had gepresenteerd zouden dan ook gelogen zijn. Ook de Zuid-Koreaanse *Bank of Korea* zei er niets van te geloven. Volgens deze bank kromp de Noord-Koreaanse economie al enkele jaren, en in 1997 met 6,8 procent. De productiviteit zou afnemen en de deviezenvoorraad slinken.

GEZONDHEID EN ZORG

Hongersnood steeds groter

Op 13 maart 1998 meldde het Noord-Koreaanse centrale persbureau dat de graanvoorraad zo goed als op was en men het in het vervolg moest stellen met 100 gram voedsel per dag. Het buitenland werd dringend opgeroepen hulp te bieden.
In januari 1998 had Cha Lim-sok van de Noord-Koreaanse Agrarische commissie tegen het Chinese persbureau *Xinhua* gezegd dat zijn land bijna door de voedselvoorraden van 1997 heen was. Toen was besloten dat de Noord-Koreanen nog maar gemiddeld 180 gram voedsel per persoon per dag kregen toebedeeld, aangezien de nieuwe oogst nog lang op zich liet wachten. Het was voor het eerst in de geschiedenis dat Noord-Korea met dergelijke informatie naar buiten kwam. Het land had al sinds 1995 met ernstige voedseltekorten te kampen

'Buitenlandse hulp komt terecht bij het leger'

Op 11 april 1998 meldde de hulporganisatie Artsen Zonder Grenzen in Peking dat Noord-Korea de distributie van buitenlands voedsel al drie jaar geleden had gestaakt. De hulpgoederen zouden allemaal door het leger worden geconsumeerd.

Artsen Zonder Grenzen baseerde zich op interviews met Noord-Koreaanse vluchtelingen in China. 'Er kwamen buitenlanders om te controleren of de hulpgoederen het volk wel bereikten. Toen ze weg waren nam de overheid het eten weer in en werd er nooit meer over de hulpactie gesproken', vertelde een vluchteling. De geïnterviewde vluchtelingen maakten melding van grote sterfte met name in het noorden van het land. In de straten zouden lijken liggen en veel mensen zouden aan cholera, tuberculose en tyfus lijden. Wegens gebrek aan medicijnen werden patiënten nauwelijks behandeld. Om te overleven zou alles gegeten worden wat maar enigszins verteerbaar was. Sommige vluchtelingen zeiden getuigen te zijn geweest van kannibalisme.

Op 10 november 1998 meldde het Rode Kruis na een bezoek aan Noord-Korea dat de honger schrijnend was. Veel door de staat gedistribueerde levensmiddelen zouden voor maar 50 procent uit verteerbare ingrediënten bestaan en verder hoofdzakelijk uit gras en eikels. Westerse hulporganisaties schatten dat in 1998 62 procent van de kinderen jonger dan 7 jaar was ondervoed.

Massale sterfte

In 1999 duurde de honger voort omdat ook in 1998 de oogst net als in voorafgaande jaren tegenviel. Schattingen van de Zuid-Koreaanse en Amerikaanse overheden en onafhankelijke hulporganisaties liepen in mei 1999 uiteen van 1 miljoen tot 3,5 miljoen hongerdoden sinds 1995. In 1995 had het land een bevolkingsomvang van 24 miljoen. In 1999 gaf Pyongyang voor het eerst toe dat Noord-Korea te kampen had met massale sterfte ten gevolge van hongersnoden. Een afgezant van de Noord-Koreaanse regering zei op 9 mei dat er tussen 1995 en 1999 enkele honderdduizenden mensen waren omgekomen door honger of ziektes die met ondervoeding samenhingen. Hij zei dit in de stad Komusan tegen een delegatie van internationale voedseldonors die in het kader van het VN-Wereldvoedselprogramma Noord-Korea bezocht. De honger zou veroorzaakt zijn door natuurrampen. Overstromingen, vloedgolven, droogtes en tyfoons zouden de oogsten keer op keer hebben verwoest. Ook de economische boycot van de Verenigde Staten en hun bondgenoten zou het land in de problemen hebben gebracht.
Volgens het Zuid-Koreaanse ministerie van nationale eenwording zou een in 1998 naar het Zuiden overgelopen topambtenaar van de Noord-Koreaanse VN-ambassadeur Kum Hong-lim hebben gehoord dat Pyongyang het aantal hongerdoden feitelijk op 2 tot 3 miljoen schatte, maar ervoor had gekozen de buitenwereld minder schokkende cijfers te presenteren.

Een lid van de Noord-Koreaanse Arbeiderspartij die in maart 1999 naar China was gevlucht vertelde aan Hongkongse journalisten dat het bewind van president Kim Jong-il ten gevolge van de hongersnood steeds verder onder druk kwam te staan.
'Eerst stierven de zieken en gehandicapten', zei hij. 'Ook vielen er slachtoffers onder brave, eerlijke partijleden die steeds te horen kregen: "Dit lijden is tijdelijk. Er is al voedsel onderweg; vertrouw op ons en wacht af". Maar het voedsel kwam niet.' Volgens de vluchteling overleefden de minder partijgezinde mensen, die het verbod op binnenlands en buitenlands reizen overtraden en zelf voedsel gingen zoeken. Loyale partijleden die bleven waar ze waren omdat ze geloofden dat de politiek hulp zou bieden, stierven.

MILITAIRE ZAKEN

Kruisraket of satelliet afgeschoten

De Japanse overheid meldde op 31 augustus 1998 dat Noord-Korea een kruisraket had afgeschoten die over het Japanse eiland Honsu was gevlogen en in de Stille Oceaan was neergekomen op 2000 km van de Koreaanse kust en 600 km van de Japanse.

Japan was woedend, maar Pyongyang ontkende dat het om een kruisraket ging. Het zou een kleine satelliet geweest zijn die ter ere van de vijftigste verjaardag van de Koreaanse Volksrepubliek was gelanceerd. De internationale politiek vond dit niet geloofwaardig en zag het incident eerder als een nieuwe bewijs voor het vermoeden dat Noord-Korea over geavanceerde kruisraketten beschikte. Maar zelfs als het een satelliet was geweest zat Noord-Korea volgens Japan fout, omdat het de lancering vooraf had moeten melden aan de landen waar het projectiel overheen zou komen.

Boycot gehandhaafd

Op 22 juni 1998 zei het Noord-Koreaanse ministerie van Buitenlandse zaken dat aan alle eisen was voldaan die de Verenigde Staten aan Pyongyang hadden gesteld en dat de sancties konden worden opgeheven. In 1994 hadden de Verenigde Staten Noord-Korea ervan beschuldigd heimelijk kernwapens te produceren, omdat het kerncentrales bouwde van een type waarmee ook plutonium gemaakt kon worden dat geschikt was voor toepassing in atoomwapens. Washington had vervolgens een boycot ingesteld die zou duren tot Noord-Korea al zijn nucleaire programma's staakte. Pyongyang had gezegd dat dit niet mogelijk was omdat het land met energietekorten kampte en dit probleem alleen op kon lossen door kerncentrales te bouwen. Japan, Zuid-Korea en de VS hadden daarna aangeboden twee ultramoderne reactoren van een ander type te bouwen en te bekostigen en bovendien jaarlijks 500.000 ton olie te leveren.

Toen Noord-Korea in 1998 naar eigen zeggen aan de eisen had voldaan werd de boycot echter niet beëindigd. 'De VS blijven maar met nieuwe voorwaarden komen voor ze de sancties tegen ons willen op heffen, omdat ze uiteindelijk maar één ding willen en dat is een verandering van ons systeem en de totale ontwapening van ons land', aldus het Noord-Koreaanse ministerie van Buitenlandse zaken. Volgens het ministerie zou Noord-Korea zich hier echter nooit toe laten dwingen.

'Verenigde Staten bereiden atoomoorlog voor'

Op 22 november 1998 meldde het Centrale Koreaanse Persbureau dat Washington een atoomoorlog met Noord-Korea voorbereidde en op 8 december noemde de Noord-Koreaanse generaal O Kum-chol het Koreaanse Volksleger een woedende tijger, die klaar was om te vechten. 'Soldaten van het Koreaanse Volksleger zijn vastberaden de Amerikaanse imperialisten, Japanse reactionairen en Zuid-Koreaanse marionetten in één slag uit te schakelen', zei hij.
Ook in 1999 werden dergelijke uitspraken regelmatig gebezigd. Toen Zuid-Korea in de eerste dagen van april militaire oefeningen hield onder de naam *Ho-gook 99* (bescherm het vaderland 1999), bedoeld om voorbereid te zijn op eventuele buitenlandse invasies, zei het Noorden dat Seoul 'de donkere wolken van de nucleaire oorlog boven het Koreaanse schiereiland bracht'. Op 19 april 1999 zei Pyongyang dat Noord-Korea in de toekomst te maken zou krijgen met Amerikaanse militaire vergeldingsacties, net als Irak en Joegoslavië was overkomen. Het Noord-Koreaanse Centrale Persbureau liet weten dat Amerika dat beter niet kon doen omdat dat land niet het enige is dat militaire kracht bezit.

Volgens Korea-kenners was de agressieve taal een reactie op de Amerikaanse beschuldiging dat Noord-Korea kernwapens zou produceren en de conflicten met Japan in het najaar van 1998. Ook zou de dominante rol die het leger sinds september 1998 in de binnenlandse politiek speelde makkelijker aan de Noord-Koreaanse bevolking kunnen worden uitgelegd als die geloofde dat er acute oorlogsdreiging bestond.

VN-inspectie naar nucleaire installaties

In het najaar van 1998 signaleerden Amerikaanse spionagesatellieten nabij het Noord-Koreaanse Yongbyon iets dat leek op de aanleg van ondergrondse nucleaire installaties. Washington eiste toegang tot het land om inspecties uit te voeren. Aanvankelijk weigerde Pyongyang, maar toen de Amerikaanse onderhandelaar Charles Kartman en de Noord-Koreaanse vice-minister van Buitenlandse zaken Kim Gye Gwan elkaar in maart 1999 te New York spraken werd toch overeengekomen dat de Amerikanen op 18 mei met hun inspecties mochten beginnen. Ook toen werden de sancties nog niet opgeheven.

Eind mei 1999 reisde William Perry als afgezant van de Amerikaanse president naar Noord-Korea. Anders dan tijdens alle voorgaande Amerikaanse bezoeken werd hij hartelijk ontvangen. Hij mocht hoge politici ontmoeten, iets wat in Noord-Korea een zeldzaamheid was. Zo sprak hij met Kim Yong-nam, de tweede man in de politieke hiërarchie, en topgeneraals als minister van Defensie Kim Il-chol. Kim Jong-il, de grote leider van het land, kreeg hij niet te spreken, maar hij mocht wel de geboorteplaats van de in 1994 overleden president en stichter van de Volksrepubliek Kim Il-sung bezoeken. De officiële media besteedden ruim aandacht aan het bezoek, iets wat in Noord-Korea ook niet gebruikelijk was.

Het feit dat Perry zo hartelijk werd ontvangen kon volgens kenners op een veranderde houding van Pyongyang duiden. Perry was naar Noord-Korea gekomen om te vertellen dat het land niet alleen al zijn nucleaire programma's moest staken, maar ook op moest houden kruisraketten te produceren en internationaal te verhandelen. Washington vermoedde dat er gewerkt werd aan de ontwikkeling van de Taepodong-2, een raket die Alaska zou kunnen raken. Op 31 augustus 1998 zou hiermee een test zijn gedaan, toen vanuit Noord-Korea een projectiel was afgevuurd dat ten oosten van Japan in de Stille Oceaan was beland. Verder had Zuid-Korea op 26 maart 1999 gezegd dat Noord-Korea ten minste vier fabrieken voor kruisraketten en tien lanceerplaatsen herbergde. Het land zou in staat zijn meer dan honderd Scud-raketten per jaar te maken. Een groot deel hiervan zou bestemd zijn voor de export, met name naar Iran en Syrië.
Tijdens de besprekingen in Pyongyang bleek dat de VS eventueel bereid waren de economische sancties tegen Noord-Korea op te schorten en de onderlinge betrekkingen te normaliseren, mits Pyongyang met de eisen akkoord ging.

Op 23 juni spraken de VS en Noord-Korea te Peking over de resultaten van het Amerikaanse onderzoek naar ondergrondse nucleaire installaties. De Amerikanen gaven toe dat er tot dan toe geen bewijzen voor waren gevonden en boden wederom min of meer aan Noord-Koreaanse welwillendheid te zullen belonen met het staken van het handelsembargo, het toestaan van Amerikaanse investeringen in Noord-Korea en het aangaan van diplomatieke betrekkingen met Pyongyang. Over de beloofde bouw van twee kerncentrales in Noord-Korea bestond inmiddels onduidelijkheid. Het leeuwendeel van de 5 miljard dollar die hiervoor nodig was zou betaald worden door Tokio en Seoul. Japan had zich echter teruggetrokken na een aantal conflicten met Pyongyang in het najaar van 1998 en Zuid-Korea was in een economische crisis verzeild geraakt en had geen geld. Of Washington bereid was de kosten alleen op te brengen, viel nog te bezien.

De meeste Korea-deskundigen meenden dat het Amerikaanse aanbod ondanks dit

laatste zo aantrekkelijk was dat Pyongyang amper kon weigeren. Het kon volgens hen zelfs wel eens de laatste redding voor het bewind van Kim Jong-il betekenen, omdat het zonder hernieuwde contacten met de buitenwereld nooit in staat zou zijn het verpauperde Noord-Korea weer op te bouwen. Het opheffen van de sancties zou het land op den duur wellicht meer opleveren dan de internationale handel in kruisraketten.
Tijdens een bezoek aan Moskou zei Kim Jong-il over de voorstellen: 'Ik zie een grote mogelijkheid dat het Noorden een zeer constructieve dialoog over het voorstel zal voeren'. In juli 1999 had Pyongyang echter nog altijd geen officiële reactie op de Amerikaanse voorstellen gegeven.

BUITENLANDSE ZAKEN

Noord-Koreaanse vluchtelingen in China

In 1998 en 1999 staken steeds meer Noord-Koreanen illegaal de grens met China over in de hoop daar voedsel te vinden. In eigen land werd op grote schaal honger geleden. China erkende de Noord-Koreanen niet als vluchtelingen en gaf geen hulp, omdat het bang was dat de toestroom dan nog groter zou worden. Bovendien kon het de goede relaties met Pyongyang schaden. Peking liet zich niet uit over het aantal Noord-Koreanen in China. Buitenlandse schattingen liepen uiteen van honderdduizend tot vierhonderdduizend in 1998.

Veel vluchtelingen werden opgenomen door de etnisch Koreaanse gemeenschap in Noordoost-China. Dit was echter illegaal. Ambtenaren uit het Chinese grensdorp Kaisantun vertelden aan Hongkongse journalisten dat mensen die Noord-Koreanen onderdak boden fikse geldboetes konden krijgen. De Chinese politie zou huiszoekingen verrichten. Gearresteerde Noord-Koreanen zouden een maaltijd krijgen en dan worden teruggestuurd. In 1998 repatrieerde China naar eigen zeggen tienduizend Noord-Koreanen.

Veel Noord-Koreanen zouden overigens vrijwillig naar eigen land terugkeren als ze voldoende voedsel hadden verzameld. De grens wordt gevormd door een nauwelijks controleerbaar bebost bergland. Veel vluchtelingen werden daar niet eens opgemerkt en konden zo vaak het land in en uit gaan als ze maar wilden. Belangrijker was echter dat de Noord-Koreaanse douanepatrouilles en politiebeambten zelf ook honger leden en hun landgenoten hielpen China ongestoord in en uit te gaan, in ruil voor voedsel. Officieel stond de doodstraf op illegale grensoverschrijding.

Relatie met Japan verbroken

Na het incident op 31 augustus 1998 met de Noord-Koreaanse kruisraket die over Japan vloog — volgens Noord-Korea ging het om een satelliet—verslechterde de relatie tussen Noord-Korea en Japan. Beide landen onderhielden al geen officiële diplomatieke betrekkingen met elkaar. Japan liet weten Noord-Korea als zijn belangrijkste vijand te beschouwen en niets meer met het land te maken willen hebben. Alle humanitaire hulp werd stopgezet. Vervolgens liet Pyongyang weten ook niets meer te maken willen hebben met 'de Japanse reactionairen'.

Eind maart 1999 ontstonden nieuwe spanningen toen Japan meende dat twee Noord-Koreaanse schepen illegaal zijn territoriale wateren binnen waren gevaren. De Japanse marine loste waarschuwingsschoten en de schepen verdwenen in de richting van Noord-Korea. Pyongyang meldde achteraf dat het niets met het incident te maken had gehad.

Noord-Korea wil praten met Zuid-Korea

Begin februari 1999 bood Pyongyang geheel onverwacht aan de reeds lang afgebroken besprekingen met Zuid-Korea op overheidsniveau te hervatten. De voorwaarden hiervoor waren voor Seoul echter onaanvaardbaar. Zo zouden alle militaire verdragen met de Verenigde Staten ongeldig moeten worden verklaard en de wet die iedere vorm van communisme in Zuid-Korea verbood zou moeten worden afgeschaft. Omdat Seoul het aanbod zag als een teken van mogelijke ontdooiing van Pyongyang, werd toch positief gereageerd. Op 22 juni 1999 ontmoetten de twee Korea's elkaar in de Chinese hoofdstad Peking. Zuid-Korea wilde praten over het creëren van een mogelijkheid om uiteen gevallen Noord- en Zuid-Koreaanse families elkaar te laten ontmoeten, maar er werd feitelijk alleen geruzied, met name over de gevechten op zee die Noord en Zuid eerder in juni hadden gevoerd. Later liep de spanning opnieuw op na aanleiding van de arrestatie van een Zuid-Koreaanse toeriste in het Noorden. Op 26 juni werden de besprekingen hervat.

(Vorige berichten pag. 134/2 - 1998)

ZUID-KOREA

BINNENLAND

Reorganisatie geheime dienst

De nationale veiligheidsdienst van Zuid-Korea. (NSPA) werd begin 1998 ervan beschuldigd geprobeerd te hebben de verkiezingscampagne van de in december 1997 gekozen president Kim Dae-jung te ondermijnen door hem valselijk te beschuldigen van connecties met Noord-Korea. In verband hiermee werden enkele kopstukken gearresteerd.

Het Hongkongse blad *Far Eastern Economic Review* meldde dat president Kim na zijn aantreden bekend maakte dat hij de geheime dienst wilde reorganiseren. De NSPA stond bekend als een onafhankelijke organisatie die alles wist, van het seksleven van politici tot de restaurants waar belangrijke journalisten hun lunch nuttigden. Ook stond de geheime dienst bekend om haar pogingen de nationale politiek te beïnvloeden. Kim wilde hier vanaf en hij besloot dat de geheime dienst onder controle van de democratisch gekozen overheid geplaatst moest worden. Van de 7.000 werknemers wilde hij 20 procent ontslaan Dit zou de vergaande en dikwijls oncontroleerbare macht beperken en bovendien Zuid-Korea helpen heen te groeien over de erfenis van vroegere militaire regimes, die de NSPA veelvuldig gebruikt hadden om politieke tegenstanders uit te schakelen.
Voorstanders van de NSPA oude stijl stelden dat er nog altijd reëel gevaar voor infiltratie van het stalinistische Noord-Korea bestond. Daarom moest de onafhankelijke en dikwijls ondoorzichtige geheime dienst als noodzakelijk kwaad geaccepteerd worden. Moon Chung-in, hoogleraar internationale betrekkingen aan de Yonsei Universiteit, zei dat Zuid-Korea zonder de onafhankelijke NSPA al lang niet meer zou hebben bestaan.

Nieuwe regering

Kim Dae-jung tot president benoemd

Op 25 februari 1998 werd de in december 1997 gekozen Kim Dae-jung officieel tot president benoemd. Kim was een voormalige strijder voor vrijheid en democratie en had jaren bekend gestaan als een van Zuid-Korea's belangrijkste dissenten en politieke gevangenen. Tijdens zijn inauguratie liet hij merken dat hij zijn oude idealen niet vergeten was. Hij zei dat duurzame economische ontwikkeling alleen mogelijk was als die hand in hand ging met verregaande democratisering.
Zuid-Korea was tot het ontstaan van de economische crisis in 1997 een land geweest met grote economische groei en een autoritaire politiek. Kim zei dat de recente Zuid-Koreaanse geschiedenis had aangetoond dat die combinatie niet tot langdurige successen kan leiden, omdat autoritaire leiders onherroepelijk contacten met het bedrijfsleven leggen, corrupt worden en aan vriendjespolitiek gaan doen. Hierdoor zou de economie op de langere termijn inefficiënt worden en inadequaat om een serieuze rol te spelen in de wereldeconomie. Volgens Kim konden ook de andere door economische crises getroffen landen in Azië hun problemen alleen structureel oplossen door ingrijpend te democratiseren.

Samenstelling regering (24 juni 1999)

President
Kim Dae-jung

Premier
Kim Jong-pil

Ministers:
Arbeid
Lee Sang-yong
Bouwnijverheid en Transport
Lee Kun-choon
Buitenlandse zaken en Internationale handel
Hong Soon-young
Bureaucratie en Lokale autonomie
Kim Ki-jai
Cultuur en Toerisme
Park Jie-won
Financiën en Economie
Kang Bong-kyun
Handel, Industrie en Energie
Chung Duck-koo
Informatie en Communicatie
Namgoong Suek
Justitie
Kim Jung-kil
Land- en Bosbouw
Kim Sung-hoon
Maritieme Zaken
Chung Sang-chun
Milieu
Kim Myung-ja
Nationale defensie
Cho Seong-tae
Nationale eenwording
Lim Dong-won
Onderwijs
Kim Duk-choong
Planning en Budgettering
Jin Nyum
Volksgezondheid en Welzijn
Cha Heung-bong
Wetenschap en Technologie
Seo Jung-uck

Kim Jong-pil tot premier benoemd ondanks protesten

President Kim benoemde tot premier Kim Jong-pil van coalitiepartner Verenigde Liberale Democraten (VLD). Kim Jong-pil had zich tijdens de presidentsverkiezingen teruggetrokken als kandidaat en zich achter Kim Dae-jung geschaard, omdat deze beloofd had dat hij premier mocht worden als ze samen de verkiezingen wonnen.
De oppositie was het niet eens met de benoeming van Kim Jong-pil. Die was in 1961 als kolonel betrokken geweest bij de staatsgreep die dictator Park Chung-hee aan de macht had geholpen. Onder het militaire bewind van Park had Kim Jong-pil verscheidene hoge functies bekleed, waardoor hij voor de oppositie niet acceptabel was.
Voor de uiteindelijke benoeming van de premier was parlementaire goedkeuring nodig. Aangezien de oppositie in het parlement in de meerderheid was, werd deze niet gegeven. De Grote Nationale Partij (GNP) stapte zelfs naar de rechter om te voorkomen dat Kim Jong-pil premier kon worden. De rechtbank verwierp het protest en op 17 augustus werd de premier alsnog door het parlement erkend.

Ministers aangesteld en weer ontslagen

Van de ministers die door het duo Kim Dae-jung en Kim Jong-pil werden aangesteld was anderhalf jaar later het grootste deel alweer afgetreden.
Op 30 april 1998 werd Kim Mo-im de nieuwe minister van Volksgezondheid. Ze verving Joo Yang-ja die door de media was beschuldigd van corruptie.
Minister van Buitenlandse zaken Park Chung-soo trad op 4 augustus af na een rel over een Russisch-Koreaans spionageschandaal. Hij werd opgevolgd door Hong Soon-yung, voormalig vice-minister van Buitenlandse zaken en ambassadeur in diverse landen, waaronder Rusland en Duitsland.
Op 18 december nam minister Bae Soon-hoon van Informatie en Communicatie ontslag omdat hij zich niet kon vinden in het economische hervormingsbeleid van president Kim Dae-jung. Hij werd opgevolgd door Namgoong Suek.
Chung Sang-chun werd op 23 maart 1999 de nieuwe minister van Maritieme zaken en Seo Jung-uck trad op die dag aan als minister van Wetenschap en Technologie. Chung volgde Kim Sun-kil op en Seo, Kang Chang-hee. Het werd niet helemaal duidelijk waarom hun voorgangers waren opgestapt.

Op 24 mei 1999 ontsloeg president Kim Dae-jung vrijwel het hele kabinet. Minister van Financiën Lee Kyu-sung werd vervangen door Kims belangrijkste economische adviseur Kang Bong-kyun, een technocraat en uitgesproken voorstander van economische hervormingen. Ook de ministers van Arbeid, Bouwnijverheid en Transport, Cultuur en Toerisme, Defensie, Handel, Justitie, Nationale eenwording, Milieu, Onderwijs en Volksgezondheid werden vervangen.
Tegelijkertijd werd een nieuw ministerie ingevoerd, genaamd Planning en Budgettering. Dit was een samenvoeging van twee bestaande presidentiele commissies die zich bezighielden met de hervorming van de publieke sector, privatiseringen en de controle op en formulering van de overheidsuitgaven.

Machtsverschuiving van president naar premier

Voor deze ingrijpende kabinetswijziging waren verschillende redenen. Het ging om een imagoverbetering, zodat de coalitiepartijen bij de parlementsverkiezingen van april 2000 een grotere kans zouden maken om een parlementaire meerderheid te winnen. Ook een aanscherping van het economische hervormingsbeleid zou een rol gespeeld hebben. Meer nog leek de kabinetswijziging samen te hangen met een belofte die president Kim Dae-jung tijdens de presidentsverkiezingen van 1997 aan zijn toenmalige rivaal Kim Jong-pil had gedaan. Kim Dae-jung had hem afgezien van het premierschap ook een wijziging van de politie-

ke structuren beloofd. In Zuid-Korea was de president de machtigste man. De twee Kims waren overeengekomen dat halverwege de regeerperiode overgestapt zou worden op een parlementaire kabinetsvorm. Dit hield in dat niet de president, maar de premier de regering leidde en de eerste dus macht over moest dragen aan de laatste.
In mei 1999 hadden de twee politici nog geen definitieve vorm aan dit plan gegeven, maar opvallend was wel dat alle ontslagen ministers tevens parlementariërs waren, terwijl de niet-parlementariërs aan mochten blijven. Kim Byung-kook, hoogleraar aan het Koreaanse Instituut voor Politieke wetenschappen, dacht dat dit kwam doordat dat Kim Dae-jung niet zonder slag of stoot zijn machtige positie prijs wilde geven. Door alle parlementariërs uit de regering te weren zouden de diverse ministeries politiek minder kwetsbaar worden en minder makkelijk bij de machtsstrijd tussen de premier en de president betrokken raken, als daarover parlementaire onenigheid mocht ontstaan. Verwacht werd dat het tweetal in augustus 1999 met definitieve plannen zou komen

Nog meer ministerswisselingen

Op 8 juni werd de nieuwe minister van Justitie Kim Tae-joung alweer ontslagen. Zijn vrouw werd ervan beschuldigd betrokken te zijn geweest bij het corruptieschandaal *fashiongate*. Zij en andere ministersvrouwen zouden dure kleding geaccepteerd hebben van zakenlieden die op deze manier invloed probeerden te krijgen. Hoewel werd bewezen dat mevrouw Kim er niets mee te maken had, moest de minister toch opstappen omdat de druk op hem te groot was geworden en er andere zaken aan het licht waren gekomen uit de periode toen hij nog officier van justitie was. Hij werd opgevolgd door Kim Jung-kil, een rechter en voormalig openbaar aanklager.
Op 24 juni werd Kim Myung-ja benoemd tot nieuwe minister van Milieu. Minister Son Sook van Milieu was op diezelfde dag afgetreden omdat ze beschuldigd werd van corruptie, naar eigen zeggen ten onrechte.

Zege voor coalitiepartijen bij lokale verkiezingen

Het Nationale Congres voor Nieuwe Politiek (NCNP) van president Kim Dae-jung en de Verenigde Liberale Democraten (VLD) van premier Kim Jong-pil boekten goede resultaten bij de lokale verkiezingen van 4 juni 1998. Koh Kun van de NCNP, burgemeester van Seoul, werd herkozen. Lim Chang-yuel, de voormalige minister van Financien, won 54,3 procent van de stemmen voor het gouverneurschap van Kyonggi, de provincie die de hoofdstad omgeeft. De NCNP en de UDL wonnen samen in totaal tien burgemeesters- en gouverneursposten; oppositiepartij Grote Nationale Partij (GNP) de resterende zes.

In de landelijke politiek vormden de NCNP en de VLD samen een regeringscoalitie. Als het om parlementsverkiezingen was gegaan zou de coalitie 60 procent van de zetels hebben gewonnen en de GNP 37. De verkiezingszege op lokaal niveau werd beschouwd als een goedkeuring van het publiek voor het overheidsbeleid, dat zich hoofdzakelijk richtte op de reorganisatie van de nationale economie.

Oppositieparlementariërs lopen over

De regeringscoalitie, bestaande uit het Nationale Congres voor Nieuwe Politiek (NCNP) en de Verenigde Liberale Democraten (VLD), kreeg op 8 september 1998 onverwachts een absolute parlementaire meerderheid, toen vier parlementariërs van oppositiepartijen besloten over te lopen. De NCNP kreeg daardoor 101 zetels en de VLD 52. De oppositie moest het in het vervolg stellen met 140 zetels in het 299 zetels tellende parlement. Verder waren er nog zes onafhankelijke parlementariërs.
De oppositiepartij Grote Nationale Partij (GNP) was woedend en beschuldigde de coalitie ervan te hebben gerekruteerd onder haar aanhang. Hiervoor bestond echter geen bewijs.

Verboden studentenbeweging beëdigt nieuwe leider

Op 29 mei 1998 kwamen 1500 leden van de verboden *Hanchongnyon* (Koreaanse Studentenalliantie voor Eenheid) op de campus van de nationale universiteit te Seoul bijeen om hun nieuwe leider Son Kyunhyuk te beëdigen. De campus was omringd door oproerpolitie, maar het kwam niet tot een confrontatie.
Hanchongnyon stond bekend om zijn extreem linkse sympathieën. De organisatie was tegen de aanwezigheid van Amerikaanse troepen in Zuid-Korea en het door het Internationale Monetaire Fonds aangezette economische beleid van president Kim Dae-jung.
In 1996 hadden grote gevechten plaatsgevonden tussen de politie en duizenden aanhangers van *Hanchongnyon* die de universiteitscampus hadden bezet en gedeeltelijk vernield. Meer dan vijftig studenten waren daarvoor tot gevangenisstraffen veroordeeld. In 1997 werd de organisatie verboden nadat ze had toegegeven iemand te hebben doodgemarteld omdat hij voor de politie gespioneerd zou hebben.

Voormalige 'troostmeisjes' krijgen compensatie

Het ministerie van Buitenlandse zaken zei op 21 april 1999 dat de 152 nog levende 'troostmeisjes' elk 38 miljoen won (ca. 70.000 gulden) zouden krijgen ter compensatie van het geleden leed. Het ging om Zuid-Koreaanse vrouwen die tijdens de in 1945 beëindigde Japanse bezetting gedwongen waren geweest zich te prostitueren. 'Het leven van de slachtoffers van de voormalige Japanse militaire seksuele slavernij (...) is vreselijk. Ze lijden nog altijd onder de mentale en fysieke pijn ervan', was te lezen in een verklaring van het ministerie.
Het was voor het eerst dat het leed van deze vrouwen officieel werd erkend. Het feit dat er eindelijk een regering bereid was iets voor hen te doen, ondanks de diepe economische crisis waarin het land verkeerde, werd door de betrokkenen gewaardeerd. Veel Koreanen vonden overigens dat Japan nog altijd niet afdoende excuses voor dit en ander veroorzaakt leed had aangeboden. De betrekkingen tussen de twee landen waren dan ook nog niet optimaal

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Economische hervormingen doorgevoerd

President Kim Dae-jung kondigde bij zijn inauguratie in februari 1998 aan de noodlijdende economie van Zuid-Korea grondig te zullen saneren. Dat zou het beste voor het land zijn en het Internationale Monetaire Fonds had dit geëist toen in 1997 een lening van meer dan 58 miljard dollar werd toegekend als hulp bij de sanering.

Massaontslagen makkelijker gemaakt

Voor bedrijven werd het eenvoudiger gemaakt grote groepen werknemers met vaste aanstellingen te ontslaan en indien nodig tijdelijke arbeidskrachten te werven. Ze mochten echter niet onevenredig veel vrouwelijke werknemers naar huis sturen en als ze ooit weer nieuw personeel nodig hadden, moest dat eerst onder de eigen ontslagenen worden geworven. De overheid verplichtte zich meer geld uit te trekken voor sociale zekerheid en omscholing.

Buitenlandse investeerders aangetrokken

Het werd buitenlanders veel makkelijker gemaakt te investeren in Zuid-Korea. Bedrijven mochten zonder overheidstoestemming 30 procent van hun aandelen aan buitenlanders verkopen. Ook werd het buitenlanders toegestaan grond in Zuid-Korea te kopen.

Chaebols gereorganiseerd

De *chaebols*, grote industriële conglomeraten die kenmerkend waren voor Zuid-Korea, moesten grondig worden gereorganiseerd. Ze waren 's lands grootste werkgevers en produceerden de meest uiteenlopende dingen, van auto's tot chemicaliën.
De vijf grootste *chaebols* (Hyundai, Daewoo, Samsung, LG en SK) kwamen op 15 december 1998 met de overheid overeen dat ze rigoureus zouden hervormen. Hun mentaliteit moest veranderen. Ze hadden steeds gestreefd naar een zo groot mogelijk marktaandeel door een zo divers mogelijke productie. Kim wilde dit verleggen naar een zo groot mogelijke efficiency en winst. Dit hield in dat er minder divers geproduceerd moest worden.
De *chaebols* moesten hun verliesgevende takken sluiten of overdragen aan *chaebols* die gezien hun knowhow en algemene bedrijfskundige structuren beter in staat waren ze weer rendabel te maken. Deze onderlinge overdrachten werden *big deals* genoemd. Zo moest de *chaebol* Samsung op last van de overheid zijn verliesgevende auto-industrieën overdragen aan Daewoo, die op zijn beurt zijn elektronicatak aan Samsung moet afstaan. Deze *big deal* kostte 8000 mensen hun baan.
Verder werd het verboden om leningen te verstrekken aan minder sterke dochterondernemingen van de *chaebols* door de meer succesvolle takken. In het verleden had deze praktijk ertoe geleid dat noodlijdende industrieën gezonde onderdelen van de *chaebols* mee omlaag trokken. De bedrijven hadden hierdoor enorme schulden opgebouwd.
Om toekomstige problemen te voorkomen werden de belangen van de financiële sector in de *chaebols* beperkt. De *chaebols* kregen hierdoor minder makkelijk toegang tot het geld van de banken en werden gedwongen zelf stabieler en meer liquide te worden. Er werden overeenkomsten met schuldeisers gesloten, die doorgaans inhielden dat de *chaebols* zich verplichtten tot herstructurering in ruil voor gunstige afbetalingsregelingen.

In april 1999 vond president Kim dat de hervorming van de *chaebols* niet snel genoeg ging. 'De banken zouden financiële sancties tegen grote conglomeraten moeten nemen wanneer die weigeren zichtbaar te werken aan de toegezegde hervormingen', zei hij op 14 april 1999 tegen zakenmensen. Sommige bedrijven zouden te langzaam herstructureren omdat de economische opleving van 1999 hen alweer overmoedig had gemaakt. Eind juni 1999 waren de hervormingen binnen de grootste *chaebols* nog niet voltooid.

Financiële sector geliberaliseerd

De financiële sector werd geliberaliseerd en transparanter gemaakt. Dit gold ook voor het internationale betalingsverkeer, de valutamarkt en het verzekeringswezen. Dit leidde er toe dat buitenlandse bedrijven makkelijker in Zuid-Korea konden investeren.
Het bankwezen werd verplicht de financiële huishouding openbaar te maken en er moesten lijsten opgesteld worden van de grootste wanbetalers. De banken hadden veel zogenaamde 'slechte leningen' uitstaan. Dit waren kredieten aan bedrijven die zo goed als failliet waren of aan dochterondernemingen van *chaebols* die kunstmatig in leven werden gehouden door het moederbedrijf.
De wanbetalende bedrijven werden vervolgens door de overheid doorgelicht om te kijken of ze hun schulden alsnog konden afbetalen. Als dit niet mogelijk was werden ze failliet verklaard of via *big deals* aan andere bedrijven overgedragen.
Na analyse bleek dat de banken ook veel illegale leningen hadden uitstaan. De belangen van het bankwezen in het bedrijfsleven bleken enorm te zijn en er waren veel onwettige leningen verstrekt waar het bankpersoneel en individuen uit het bedrijfsleven beter van waren geworden, maar die de liquiditeit van de banken ernstig hadden aangetast.
De banken werden gedwongen hun financiële huishouding snel op orde te brengen. Als ze hun klanten niet op korte termijn dwongen tot afbetaling en zelf weer meer liquide werden, zou de overheid uitmaken wat er met hen moest gebeuren.
Deze regeling resulteerde in het faillissement van vijf banken. Zeven andere banken werden gefuseerd en twee grote banken, de Seoulbank en de Korea First Bank, werden aan buitenlandse concerns verkocht.

Afslanking overheidsapparaat en ambtenarij

De overheid stak ook de hand in eigen boezem door het overheidsapparaat en de ambtenarij fors te verkleinen. Op 18 februari 1998 werd bekend dat 11 procent van de ambtenaren zijn baan zou verliezen. Het ging vooral om banen bij de politie, spoorwegen, posterijen en in het onderwijs.
Op 28 februari werd een wet aangenomen die het mogelijk maakte het aantal ministeries terug te brengen van 21 naar 17 en de omvang van de individuele ministeries te verkleinen.
Het ministerie van Bureaucratie en Locale autonomie maakte op 10 juni 1998 bekend dat ook de lokale overheden moesten afslanken: 30 procent van alle banen bij de gemeentelijke overheden zou voor 2002 moeten verdwijnen. Verder zouden een aantal ambassades in het buitenland worden gesloten. Doel van de maatregelen was ook hier: bezuinigingen en toename van de efficiency.

Weerstand tegen Kims hervormingen

Het belangrijkste bezwaar tegen het economische hervormingsbeleid van president Kim dat hij vanaf zijn benoeming in februari 1998 had ingezet, was de toename van de werkeloosheid. De president werd verweten dat hij al te braaf de eisen inwilligde die het Intentionele Monetaire Fonds had gesteld toen in 1997 een lening van meer dan 58 miljard dollar werd toegekend om de

Zuid-Koreaanse economie te saneren. Er werd actie gevoerd tegen wat wel 'Kims IMF-beleid' werd genoemd. Volgens de vakbonden zag hij onvoldoende in hoe ingrijpend de gevolgen van dit beleid voor de Zuid-Koreaanse bevolking waren.

Op 1 mei 1998, de Dag van de Arbeid, namen volgens Zuid-Koreaanse kranten twintigduizend arbeiders en studenten deel aan een demonstratie in Seoul. Omdat de organiserende vakbond, de Koreaanse Confederatie van Vakbonden (KCV; 530.000 leden), geen toestemming had gevraagd, verklaarde de overheid de demonstratie illegaal en trad hard op. Er werd traangas gebruikt tegen de demonstranten, die op hun beurt de politie bekogelden met stenen en metalen staven. Volgens het dagblad *Kukmin* raakten 57 mensen gewond en 17 anderen werden gearresteerd.
President Kim wees de demonstranten erop dat ze met dergelijke wilde acties zichzelf in de vingers sneden, omdat buitenlandse investeerders niet naar een land met arbeidsonrust kwamen. Bovendien zou het inwilligen van de eisen van de demonstranten volgens Kim dusdanige nadelige effecten op de economie hebben, dat dit op den duur alleen maar tot meer werkeloosheid zou leiden.

'Het zal zeker een enorme schok zijn voor hen die gewend waren aan het concept van volledige werkgelegenheid en banen voor het leven', zei Kim op 5 juni. Hij vroeg de Koreanen zich gezamenlijk in te spannen om de crisis te overwinnen. De vakbonden hielden echter voet bij stuk en eisten verbetering van de sociale zekerheid en een overheidsbeleid dat primair gericht was op het creëren van banen.
President Kim gaf toe dat het treurig gesteld was met de sociale zekerheid in Zuid-Korea. In juni 1998 leende de overheid meer geld dan afgesproken en werd het nationale begrotingstekort verhoogd tot 4 procent van het bnp, terwijl oorspronkelijk naar maximaal 1,7 procent werd gestreefd. Het hierdoor vrijgekomen bedrag (ca. 18,5 miljard gulden) werd gebruikt om werkelozen te helpen, banen te creëren, de economie te stimuleren door de infrastructuur te verbeteren en tegenvallende belastinginkomsten te compenseren.

In de eerste helft van 1999 begon de werkeloosheid af te nemen, maar de stakingen gingen door omdat de bonden vonden dat Kim niet voldoende aan hun eisen tegemoet was gekomen. De president hield vol dat inwilliging van de eisen opnieuw tot een crisis zou leiden.

Op 27 juni 1999 leken de betrekkingen tussen de overheid en de Federatie van Koreaanse Vakbonden (FKV) te verbeteren. De FKV had gedreigd dat alle 1,2 miljoen leden op 26 juni het werk neer zouden leggen. Toen de regering zei opnieuw te willen praten en een speciaal comité in het leven te roepen dat de contacten tussen de overheid en de Zuid-Koreaanse werknemers moest verbeteren en de dialoog moest vereenvoudigen, werd de staking afgeblazen. De betrekkingen met de veel radicalere KCV bleven onveranderd slecht. De hervormingen binnen de grootste bedrijven van het land waren nog niet voltooid en er vielen dus nog massaontslagen te verwachten. De KCV bleef bij zijn standpunt dat dit niet acceptabel was.

Resultaten van Kims hervormingen

Kim kreeg veel kritiek op zijn economische hervormingen, maar het was moeilijk zijn succes te ontkennen. Op 23 februari 1999 zei Kim Byung-kook, hoogleraar politieke wetenschappen: 'Gezien zijn beginsituatie in februari (1998) is wat hij in een jaar tijd heeft bereikt bepaald indrukwekkend'.
De inflatie was teruggedrongen en de opgedroogde nationale deviezenvoorraad weer aangegroeid van 8 miljard dollar in december 1997 tot 55 miljard dollar in februari 1999. Elf kleinere *chaebols* waren zo goed als uiteengevallen in slankere bedrijven en de vijf grootste stonden op het punt onrendabele bedrijfstakken definitief af te stoten. Ook het bankwezen leek weer op orde te zijn.
In mei 1998 was 6,9 procent van de beroepsbevolking werkeloos. In februari 1999 was dit 8,7 procent, maar in mei van dat jaar was het percentage gedaald tot 6,4 procent. Naar verwachting zou het in de loop van 1999 verder afnemen tot 5 procent.
In 1998 werd door het buitenland 8,9 miljard dollar in Zuid-Korea geïnvesteerd; in 1999 zou dat waarschijnlijk op het dubbele uitkomen.
De rentevoet lag in januari 1999 op 10 procent, tegenover 30 procent in januari 1998. Ook de aandelenbeurzen deden het weer beter. In februari 1999 telde de index van de beurs van Seoul 550 punten tegenover 300 tijdens de zwartste dagen van 1998.
In 1997 was de economie met 5,5 procent gegroeid en in 1998 met datzelfde percentage gekrompen. Voor 1999 werd een groei van 2 tot 4 procent verwacht.
Het Zuid-Koreaanse bnp lag in het eerste kwartaal van 1999 4,6 procent hoger dan in dezelfde periode een jaar eerder.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Nieuwe financiële topambtenaren

Op 6 maart 1998 werd Schoon Chol-hwan de nieuwe president van de *Bank of Korea*, de Zuid-Koreaanse centrale bank. Chon was onder president Park Chung-hee verscheidene malen minister geweest. Verder had hij hoge functies binnen de centrale bank bekleed en gewerkt als hoogleraar economie.

De centrale bank kreeg de bevoegdheid het nationale monetaire beleid te controleren en de president van de bank werd tevens voorzitter van de monetaire raad. Tot dan toe waren dit taken van de minister van Financiën en Economie geweest. Het ministerie van Financiën en Economie werd er echter van beschuldigd dat het in het verleden zijn macht had misbruikt om het bankwezen kredieten aan bevriende bedrijven te laten toekennen. Ook zou het investeringsbeslissingen hebben beïnvloed. Daarom werd de macht van het ministerie ingeperkt.
Volgens president Kim moest de banden tussen de overheid en het bedrijfsleven sowieso minder hecht worden.

Lee Hun-jai, een lid van het economische noodteam dat tussen de presidentsverkiezing van december 1997 en de inauguratie van president Kim in februari 1998 het economische beleid had bepaald, werd op 6 maart hoofd van de Raad voor Financiële supervisie, een nieuwe instelling. Deze raad omvatte drie controlerende instanties: het Bureau voor Banksupervisie, de Raad voor Toezicht op Obligatiehandel en de Raad voor Toezicht op het Verzekeringswezen.
De Raad voor Financiële supervisie viel onder de verantwoordelijkheid van de premier en nadrukkelijk niet onder die van de minister van Financiën en Economie.

De belangrijkste taken van de nieuwe topambtenaren was het helpen oplossen van de financiële crisis, het doorzichtiger maken van de Zuid-Koreaanse financiële sector en het rekapitaliseren van de banken.

JUSTITIE

Veroordelingen topfiguren na economische delicten

De ex-president van de Kia Groep, Kim Sun-hong, werd op 21 oktober 1998 tot zeven jaar gevangenisstraf veroordeeld. Autoproducent Kia had een schuld van 9 miljard dollar voor het bedrijf samen met dochter Asia Motors werd overgenomen door Hyundai. Het zou aan het mismanagement van Kim Sun-hung hebben gelegen dat dit bedrag zo hoog was opgelopen. Twee andere topmedewerkers van het concern werden om dezelfde reden tot 3,5 jaar gevangenisstraf veroordeeld.

Ook in de politiek rolden koppen. Op 21 juni 1999 hoorden de voormalige minister van Financiën en vice-premier Kang Kyung-shik en de voormalige staatssecretaris van Economische zaken Kim In-ho vier jaar gevangenisstraf tegen zich eisen wegens machtsmisbruik en omdat ze te louw zouden hebben gereageerd op de eerste tekenen van de crisis in 1997.

Omstreden onderzoek naar de oorzaken van de crisis

In een poging de oorzaken van het ontstaan van de financiële en economische crisis bloot te leggen ging op 18 januari 1999 een parlementaire enquête van start. Tot de ondervraagden hoorden de voormalige president van de centrale bank Choo Mi-ae en ex-president Kim Youngsam. Ze ontkenden beide verantwoordelijk te zijn voor het ontstaan van de crisis. De centrale bank zei de overheid verscheidene malen gewaarschuwd te hebben dat er een crisis op til was, maar daar zou nooit op gereageerd zijn.
De enquête werd door de oppositie geboycot omdat ze alleen bedoeld zou zijn om de schuld van de crisis bij de voormalige regering neer te leggen en zo de oppositie in diskrediet te brengen.
Andere critici wezen erop dat het deel zou zijn van de confucianistische Koreaanse cultuur om bestuurders die gefaald hebben te veroordelen. In het oude Korea werden ambtenaren soms samen met hun voltallige families, geëxecuteerd als ze slecht beleid hadden gevoerd.

NATUUR EN MILIEU

Overstromingen

In de zomer van 1998 werd Zuid-Korea getroffen door extreem zware regenval en daarmee samenhangende overstromingen en modderstromen. In augustus werd het aantal doden ten gevolge van de ramp vastgesteld op 273 en werden er nog 65 mensen vermist. In totaal werden 1982 huizen, 1616 irrigatiewerken en 1994 wegen en bruggen verwoest. Ca. 2,4 miljoen dieren vonden de dood, vooral pluimvee.
De totale schade werd geraamd op 868 miljoen dollar.

CULTUUR EN WETENSCHAP

Test met menselijke kloon geslaagd

Wetenschappers verbonden aan het academische ziekenhuis van de Kyunghee Universiteit in Seoul zeiden op 16 december 1998 erin geslaagd te zijn een menselijk embryo te creëren uit een onbevruchte eicel en een somatische cel, beide gedoneerd door dezelfde vrouw.

Het embryo bestond uit vier cellen toen het experiment werd afgebroken. 'Als het in de baarmoeder van een draagmoeder was geïmplanteerd, zou het zeker zijn uitgegroeid tot een menselijk kind met dezelfde genetische structuur als de donor', zei wetenschapper Lee Bo-yon tegen het persbureau *Reuters*.
Het onderzoek werd afgebroken omdat er nog geen sociale, legale en morele consensus over klonen bestond. Het was voor zover bekend voor het eerst dat een kloonexperiment met louter menselijke cellen slaagde. Er waren al wel muizen gekloond op Hawaï en een schaap in Schotland.

Rellen in boeddhistische tempel

Op 11 november 1998 bezetten boeddhistische monniken de Chongye-tempel in het centrum van Seoul. Ze waren boos vanwege een intern geschil over de opvolging van de leider van de Chogye-orde, de grootste boeddhistische groepering van Zuid-Korea met een geschiedenis die teruggaat tot de Koryo-periode (917-1392 n. Chr.). Op 19 november vonden er gevechten plaats tussen de rivaliserende groepen.
Toen de rechtbank bepaalde dat de bezetting beëindigd moest worden gaven de monniken hieraan geen gehoor. Op 23 december bestormde de oproerpolitie de tempel. Achttien politiemensen raakten gewond doordat de monniken met flessen, dakpannen en bakstenen gooiden. Van de 77 opstandelingen werden er 28 gearresteerd, 11 gewaarschuwd en tegen 38 anderen werd proces-verbaal opgemaakt.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Kritiek van *Amnesty International*

Mensenrechtenorganisatie *Amnesty International* zei op 10 september 1998 dat de Zuid-Koreaanse president Kim Dae-jung zijn gevoel voor mensenrechten blijkbaar kwijt was geraakt, omdat er nog altijd 400 politieke gevangenen vastzaten in zijn land. Kim was als strijder voor de democratie onder een vroegere militaire regering zelf politieke gevangene geweest

Volgens *Amnesty* waren sinds het aantreden van president Kim in februari 1998 240 mensen onder de nationale veiligheidswet gearresteerd, meestal wegens overtreding van artikel 7 die het verbiedt de vijand te prijzen of te helpen — met de vijand werd doorgaans Noord-Korea bedoeld — en communistische sympathieën al dan niet vreedzaam te uiten. De nationale veiligheidswet verbood het ook om boeken van Karl Marx in huis te hebben. De meeste van de 240 arrestanten waren radicale studenten en unionisten.
President Kim zei later tegen vertegenwoordigers van *Amnesty* dat er plannen bestonden de wet af te schaffen, maar volgens een regeringswoordvoerder was het niet te verwachten dat dit op korte termijn gebeurde, gezien de militaire dreiging die van Noord-Korea uitging.

Kim laat politieke gevangen vrij

Op 14 augustus 1998 kregen ter ere van de 50e verjaardag van de republiek Zuid-Korea 2174 gevangenen amnestie. Onder hen waren 94 politieke gevangenen, die hun vrijheid overigens pas werkelijk terug kregen

als ze bereid waren gehoorzaamheid aan de wet te zweren. Dit hield onder andere in dat ze moesten beloven nooit openlijk te zullen sympathiseren met het communisme.
In het verleden konden gevangenen pas amnestie krijgen als ze in een 'bekeringsbrief' het communisme rechtstreeks verwierpen.
Zevenentwintig kandidaten weigerden de eed af te leggen. Zij eisten recht op volledige vrijheid van meningsuiting.
Minister van Justitie Park Sang-cheon maakte op 22 februari 1999 bekend dat opnieuw1500 gevangenen werden vrijgelaten, waaronder 17 politieke gevangenen. Onder hen was Woo Yang-gak (71), die 41 jaar in gevangenschap had doorgebracht en waarschijnlijk de langst zittende politieke gevangene op de hele wereld was. Woo had net als de meeste anderen vastgezeten op verdenking van spionage voor Noord-Korea. Het was opmerkelijk dat hij werd vrijgelaten, want in augustus was hij een van de 27 die geen eed hadden willen afleggen.
Op 21 mei werden nogmaals 1240 gevangenen vrijgelaten, ditmaal ter ere van de verjaardag van Boeddha. Voor zover bekend zaten hier geen politieke gevangenen bij.
In juni 1999 telde Zuid-Korea nog ongeveer 200 politieke gevangenen. Volgens mensenrechtenorganisaties waren het allemaal mensen die vrij zouden kunnen komen als ze de eed aflegden.

Kims mensenrechtencommissie krijgt internationale kritiek

Na zijn aantreden als president in februari 1998 had Kim Dae-jung beloofd een commissie in het leven te zullen roepen die moest controleren of de mensenrechten in Zuid-Korea afdoende werden gerespecteerd. Toen hij de daad bij het woord voegde kreeg hij echter kritiek van internationale mensenrechtenorganisaties, waaronder *Amnesty International*. Die laatste zei op 11 april 1999 dat de commissie niet deugde, omdat die door de overheid was gevormd. Onafhankelijke organisaties waren niet gekend. Bovendien viel de commissie onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Justitie.
Amnesty International meende dat de nieuwe commissie dit ministerie zou moeten controleren in plaats van omgekeerd. Verder zou de commissie volgens *Amnesty* slechts de bevoegdheid krijgen om een beperkt aantal soorten schendingen van mensenrechten te controleren, niet de macht hebben om daadkrachtig onderzoek te doen en bovendien louter een adviesfunctie vervullen zonder de mogelijkheid dwang uit te oefenen om schendingen daadwerkelijk uit te bannen.
In Seoul gingen in april 35 mensen in hongerstaking uit protest tegen de nieuwe commissie.

BUITENLANDSE ZAKEN

Contacten met Noord-Korea: toenadering en conflict

Tijdens zijn campagne voor de verkiezingen van december 1997 zei Kim Dae-jung: 'Verwarm Noord-Korea met wat zonneschijn en het zal op zijn beurt ons verwarmen'. Na zijn inauguratie in februari 1998 werd deze slogan verheven tot basis van nieuw beleid, met 'welwillendheid' en 'vreedzame coëxistentie' als sleutelwoorden. Kim wilde het Zuid-Koreaanse leger sterk houden, maar daarnaast de economische en culturele contacten met het Noorden stimuleren. Hij geloofde dat deze houding meer vruchten zou afwerpen dan de oude compromisloze opstelling van Seoul en hij hoopte dat het Noorden het nieuwe beleid zou belonen door op te houden met zijn voordurende militaire provocaties langs de grens en op zee.

Zuid-Koreanen kregen onder president Kim Dae-jung het recht zich rechtsreeks tot het Noorden te wenden als ze daar zaken wilden doen of humanitaire hulp wilden aanbieden. Ook wie Noord-Korea wilde bezoeken hoefde daar geen toestemming van de Zuid-Koreaanse autoriteiten meer voor te hebben.
Verder werd de herenigingsgedachte gewijzigd: het Noorden hoefde wat Kim betrof niet per se met het Zuiden herenigd te worden, zelfs niet als het communistische bewind in Pyongyang zou vallen. Tot dan toe was er altijd vanuit gegaan dat de twee Korea's ooit herenigd zouden worden.

Alom werd aangenomen dat het nieuwe beleid niet louter altruïstisch bedoeld was. Het door een economische crisis getroffen Zuid-Korea zat in 1998 bepaald niet te wachten op een hereniging met het verpauperde Noorden. De grote economische last die de hereniging van de twee Duitslanden enkele jaren eerder voor het voormalige West-Duitsland had betekend, was een schrikbeeld voor Seoul.
Er werd ook alom aangenomen dat Kim met zijn nieuwe beleid hoopte via een toename van particuliere, zakelijke of humanitaire contacten de Zuid-Koreaanse invloed in het Noorden te vergroten.

Verenigde Staten overgehaald mee te doen aan het 'zonneschijnbeleid'

De Verenigde Staten boycotten Noord-Korea omdat ze vermoedden dat het land heimelijk kernwapens produceerde. Tijdens een bezoek aan de VS in juni 1998 probeerde Kim Dae-jung president Clinton echter over te halen hiermee op te houden en mee te doen aan het 'zonneschijnbeleid'. Clinton beaamde dat Noord-Korea inderdaad wellicht beter 'ontdooid' kon worden middels dialoog en handel dan middels sancties. Hij gaf tijdens een persconferentie te kennen met Kim mee te willen werken. De sancties kon hij niet onmiddellijk opheffen, omdat hij daar parlementaire goedkeuring voor nodig had.

Conflicten met Noord-Korea

In 1998 en 1999 waren er enkele confrontaties tussen Noord- en Zuid-Koreaanse marineschepen. Op 21 juni 1998 werd voor de kust bij Sokcho in Zuid-Korea een Noord-Koreaanse onderzeeër gevonden waarvan de propeller was vastgelopen in visnetten. De negen bemanningsleden werden dood aangetroffen. Vermoedelijk hadden ze zelfmoord gepleegd om te voorkomen dat ze gevangen zouden worden genomen. Seoul ging er van uit dat zij met een spionageactie bezig waren.

Op 20 november vuurden Zuid-Koreaanse marineschepen waarschuwingsschoten om een verdacht Noord-Koreaans schip te verjagen.

Op 18 december bracht de Zuid-Koreaanse marine een Noordelijke onderzeeër tot zinken, nadat deze geweigerd had de Zuid-Koreaanse territoriale wateren te verlaten.
In juni 1999 voeren Noord-Koreaanse patrouilleschepen de Zuid-Koreaanse wateren binnen. De Zuid-Koreaanse marine probeerde ze terug te drijven, maar tevergeefs. Negen dagen lang overschreden de schepen telkens weer de grens, ondanks Zuid-Koreaanse waarschuwingen. Volgens

een verklaring van de Zuid-Koreaanse overheid begonnen de Noord-Koreanen op 15 juni plotseling te schieten. Het Zuiden reageerde onmiddellijk en bracht een Noord-Koreaanse torpedoboot tot zinken. Vijf andere schepen raakten beschadigd. De Zuidelijke schepen liepen volgens Seoul alleen lichte schade op. De Noord-Koreaanse overheid zei echter dat Seoul en de Zuid-Koreaanse media de waarheid niet onder ogen wilden zien. Er zouden tien Zuidelijke schepen tot zinken zijn gebracht.
Na het incident stuurden de Verenigde Staten schepen en vliegtuigen naar de Koreaanse wateren, naar eigen zeggen om escalatie van het conflict te voorkomen. De officiële Noord-Koreaanse radiozender *Radio Centraal Korea* zei dat de spanning hierdoor alleen maar toenam.

Seoul zag de herhaalde conflicten als Noord-Koreaanse provocaties die in strijd waren met het verdrag dat Noord en Zuid in 1953 hadden gesloten. De twee waren officieel met elkaar in oorlog, maar hadden in dat jaar een wapenstilstand getekend.
Wat het Noorden met de provocaties wilde bereiken bleef onduidelijk. Ogenschijnlijk waren de betrekkingen tussen de twee aartsvijanden naar omstandigheden redelijk. Noord en Zuid zaten in Peking met elkaar om de tafel in een poging de relaties te verbeteren; Noord-Korea had net een Amerikaanse delegatie hartelijk ontvangen; het Noorden liet mondjesmaat Zuid-Koreaans toerisme toe en er waren zelfs Zuidelijke bedrijven actief in het Noorden.
Sommige Noord-Korea-kenners zeiden dat de schietpartij door de oude garde van het communistische regime in Pyongyang was geïnitieerd om de onderhandelingen met Zuid-Korea en de VS te saboteren. Ze zouden bang zijn dat Pyongyang concessies zou doen en van zijn oude streng stalinistische koers zou afdwalen.

Anderen meenden echter dat het incident had plaatsgevonden omdat het Noorden de in 1953 getrokken grens door Korea nooit had erkend. Door juist op die grens iets provocerends te doen zou geprobeerd zijn dit thema op de agenda te krijgen bij ontwapeningsbesprekingen met de VS. Omdat Pyongyang nooit mededeelzaam is over zijn beleid, was het moeilijk de werkelijke motieven te achterhalen en bleven dergelijke verklaringen speculatief.

Kritiek op Kim's 'zonneschijnbeleid'

Het militaire conflict op de Gele Zee in juni 1999 leidde ertoe dat Kim steeds meer kritiek kreeg op zijn beleid. Kranten schreven dat hij er Zuid-Korea mee in gevaar bracht en men vroeg zich af of de irrationele noorderbuur eigenlijk wel gevoelig was voor de vriendelijke toenaderingspogingen.
De krant *Hankyoreh* deed na de incidenten van juni onderzoek naar de populariteit van Kims beleid. In 1998 werd dat nog door 80 procent van de Zuid-Koreanen gesteund. In juni 1999 bleek dit te zijn teruggevallen tot 57 procent.
Toch liet Kim weten dat hij wilde doorgaan met het 'zonneschijnbeleid', al stelde hij wel eisen aan Pyongyang. Zo bood hij bijvoorbeeld aan de kwijnende agrarische sector van het Noorden een nieuwe impuls te geven, maar eiste in ruil daarvoor dat Pyongyang bereid was te praten over wapenbeheersing. Ook diende het Noorden zijn nucleaire installaties, waarmee wellicht kernwapens gemaakt konden worden, te laten inspecteren door internationale teams.

Gift van particulier uit het Zuiden door het Noorden geaccepteerd

Naar aanleiding van het nieuwe beleid bood een van de topmensen van het Zuid-Koreaanse bedrijf Hyundai op persoonlijke titel en zonder medeweten van Seoul 1000 koeien en 40.000 ton voedsel aan zijn geboortedorp in het Noorden aan.
Normaliter werden Zuid-Koreaanse hulpgoederen door Chinese schepen naar het Noorden gebracht, enerzijds om rechtstreekse contacten te vermijden, maar anderzijds ook omdat Noord-Korea het aan de eigen bevolking niet uit kon leggen dat het hulp uit het Zuiden aanvaardde, terwijl het in de lokale media voor dat land geen goed woord over had.
De hulpgoederen van Hyundai zouden echter over land naar het Noorden gebracht worden en er was geen twijfel mogelijk over de herkomst ervan. Bovendien was de gulle gever een vluchteling uit het Noorden die het in het Zuiden 'gemaakt' had. Het was blijkbaar niet makkelijk voor Noord-Korea om juist van zo iemand hulp te aanvaarden, want op het aanbod kwam lange tijd geen reactie. Maar na maanden van stilzwijgen werd de gift uiteindelijk toch geaccepteerd.

Overleg officiële hulp aan het Noorden verloopt moeizaam

Minder soepel liepen de besprekingen over officiële hulp uit Seoul. Tijdens besprekingen tussen Noord en Zuid in april 1998 in de Chinese hoofdstad Peking probeerde Pyongyang Seoul over te halen 200.000 ton kunstmest te schenken. Seoul was hiertoe bereid, mits het Noorden zou toestaan dat Zuid-Koreaanse burgers hun familie in het Noorden bezochten. Sinds het uiteenvallen van Korea hadden de meeste mensen nooit meer contact kunnen hebben met verwanten aan de andere kant van de grens.
Pyongyang ging niet akkoord, ook niet toen het Zuiden zei dat de Noordelingen niet thuis bezocht hoefden te worden, maar eventueel op een speciaal daarvoor aangewezen plaats in de Panmunjom, de gedemilitariseerde zone die de grens tussen Noord en Zuid uitmaakt.
Seoul weigerde vervolgens kunstmest te schenken. President Kim zei achteraf dat zijn 'zonneschijnbeleid' alleen succes kon hebben als ook het Noorden zich welwillender op zou stellen, iets waarvoor de tijd blijkbaar nog niet rijp was.
Wat het nieuwe Zuid-Koreaanse handels- en investeringsbeleid betrof werkte Pyongyang ook niet echt mee. Noord-Korea had ooit te kennen gegeven geïnteresseerd te zijn in investeringen van grote Zuid-Koreaanse bedrijven, maar weigerde zijn wet dusdanig aan te passen dat deze op enige juridische bescherming konden rekenen. Resultaat was dat geen enkele Zuid-Koreaan bereid was grote bedragen in Noord-Korea te pompen. Bedrijven die Pyongyang om een investeringsvergunning vroegen ontvingen overigens zelden of nooit een reactie. In 1998 was Daewoo het enige bedrijf dat er in was geslaagd het Noorden binnen te komen. Het produceerde er voor de export bestemde plastic tasjes en kleding.
Het 'zonneschijnbeleid' leek echter zijn eerste vruchten af te werpen toen ook Hyundai — nadat het bedrijf vee en voedsel had geschonken — in Pyongyang mocht komen praten. Noord-Korea wilde het bedrijf in het gebergte Kumkang een vakantiedorp voor Zuid-Koreanen op laten zetten. Aanvankelijk leek dit project een succes te worden, maar nadat er in juni 1999 een Zuid-Koreaanse toeriste was gearresteerd werd deze toeristische mogelijkheid alweer afgeschaft.

(Vorige berichten pag. 135/1 - 1998)

Aflevering nr. 3144

AFGHANISTAN
Nieuwe status voor militaire politie 497
Burgeroorlog duurt voort 498
Talibaan sluit scholen voor vrouwen 500
Talibaan verwerpt Amnesty-rapport 500
Dreigend conflict met Iran 500
Kwestie Osama Bin Laden 501

ARMENIË
Onderminister vermoord 456
Parlementsverkiezingen 456
'Nieuwe regering zet hervormingen voort' 457
Leiders van Armenië en Azerbeidzjan ontmoeten elkaar in Genève 457
Armeense Catholicos overleden 458

AZERBEIDZJAN
President in VS voor medische behandeling 458
Oppositie beëindigt boycot parlement 458
Minister van Financiën ontslagen 458
Hervorming gevangeniswezen na opstand 458
Ex-premier tot levenslang veroordeeld 458
Azerbeidzjan niet langer actief in GOS 459

BULGARIJE
Motie van wantrouwen verworpen 459
Kabinet keurt privatiseringsplan goed 459
EU-lening vrijgegeven 459
Koers lev gefixeerd 459
Laagste geboortecijfer van Europa 460
Doodstraf afgeschaft 460
Strijdkrachten gehalveerd 461
Militaire samenwerking met Macedonië 461
Luchtruim aan NAVO beschikbaar gesteld. 462

CHILI
Kabinetswisseling 476
Arrestatie Pinochet: een waterscheiding 476
Begroting aangenomen 478
Onrust onder studenten 479
Indianen eisen meer rechten 479
Grensverdrag met Argentinië geratificeerd 480

CUBA
Castro herdenkt 40 jaar revolutie 480
Bezoek paus Johannes Paulus II 481
Droogte treft oosten Cuba 482
Boetes voor knoeien met voedselprijs 482
Oorlogsverklaring aan de misdaad 483
Dissidenten berecht 483
Miljardenclaim tegen VS 485

GEORGIË
Aftreden minister van Financiën 462
Eerste lokale verkiezingen 462
Begroting 1999 goedgekeurd 462
Arrestaties wegens komplot tegen president 463
Voormalige rebellenleider vrijgelaten 463
Verkiezingen in Zuid-Ossetië 463
Nog geen besluit over lidmaatschap GOS 463
Georgië wil lidmaatschap NAVO 463

HONGARIJE
Fidesz-MPP grootste partij na verkiezingen 464
László Kovács partijleider socialisten 465
Oppositie verlaat demonstratief parlement 465
Begroting goedgekeurd 466
Privatisering energiemarkt 466
Hongarije NAVO-lid 467
Hongarije sluit zich aan bij olie-embargo 467

JORDANIË
Kroonprins Hassan aan de kant gezet 489
Koning Hoessein overleden 489
Nieuwe premier beëdigd 490
Inhuldiging koning Abdallah 490
Parlement keurt begroting goed 492

LIBANON
Libanese gevangenen door Israël vrijgelaten 492
Nieuw kabinet 492
Pro-Israëlische militie verlaat Jezzine-enclave 493
Hariri opnieuw onder vuur 493
Begroting gaat op aan afbetaling schulden 494
Nieuwe veroordeling van Samir Geagea 495
Palestijnen mogen niet blijven 495

KROATIË
Nieuwe minister van Defensie 468
Nieuwe ministers benoemd 468
Compromis over kieswet 468
Bezoek paus 469
Kroatisch-Bosnische overeenkomsten 470
Brug tussen Kroatië en Bosnië geopend 470
Kroatisch-Joegoslavisch grensconflict 470
Bezoek Tudjman aan Griekenland 471

MOLDOVA
Regering overleeft motie van wantrouwen 471
Nipte goedkeuring voor nieuwe regering 472
Herziene begroting goedgekeurd 473
Onderhandelingen met IMF vertraagd 473
Oekraïne en Moldova eens over grens 473
Ontmoeting Lucinschi met leider Djnestrië 473

MONGOLIË
Voortdurende regeringscrisis 501
Scherpe daling inflatie, werkloosheid en misdaad 502
Meer internationale hulp dan verwacht 503

NEDERLAND
Verkiezingen provincies en gemeenteraden voortaan tegelijk 453
Eén loket voor vreemdelingen 453
Zuid-Holland in moeilijkheden door 'bankieren' 453
Beursgang PinkRoccade 454
Pensioenfondsen te laat met cijfers 454
Voorheffing Duitse fiscus van de baan 454
DNA kan dienen als bewijs 454
Beperking toelating imams toegestaan 455
Bouterse veroordeeld tot zestien jaar 455
Rechter stemt in met flexibel lesrooster 455
Boete voor misbruik arts-assistenten 455
'Milieuvoordelen Betuwelijn gering' 455
Onderzoek naar Dutchbatters 456
Geen vervolging Nederlandse VN-militairen 456

NOORD-KOREA
Een eeuwige president en een nieuwe regering 503
Begroting 1999 goedgekeurd 505
Hongersnood steeds groter 506
Kruisraket of satelliet afgeschoten 506
Relatie met Japan verbroken 508
Noord-Korea wil praten met Zuid-Korea 508

PERU
Joy Way nieuwe premier 485
Nationale staking 486
Rechtszaak indianen tegen Texaco 487
Grensgeschil met Ecuador 487

SLOVENIË
Kroatisch-Sloveense overeenkomst over omstreden kerncentrale 474
Pijnlijke pensioenhervorming 474
Voorbereidingen Europese integratie 475

SYRIË
Nieuwe stafchef leger 496
Relatie Syrië-Israël blijft koel 496
Militaire samenwerking met Noord-Korea 496
Verdere inperking activiteiten PKK 497
Militaire samenwerking met Rusland 497

ZUID-KOREA
Reorganisatie geheime dienst 508
Nieuwe regering 509
Oppositieparlementariërs lopen over 510
Economische hervormingen doorgevoerd 510
Overstromingen 513
Kritiek van Amnesty International 513
Kim laat politieke gevangen vrij 513
Contacten met Noord-Korea: toenadering en conflict 514

KHA

uitgevers:
Systemen Keesing B.V.
Hogehilweg 13
1101 CA Amsterdam
telefoon: 020 - 564 1111
Postbus 1118
1000 BC Amsterdam
telefoon: 020 - 564 12 22 (abonneeservice)
Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing
Keesinglaan 2-20
B 2100 Deurne-Antwerpen.
telefoon: 03-360 5300

redactie:
Keesings Historisch Archief
J. J. Viottastraat 21
1071 JN Amsterdam
telefoon: 020 - 470 43 03
e-mail: kha@knoware.nl

© Keesings Historisch Archief

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

RAAD VAN EUROPA

Rel rond rapport over tweetaligheid in België

In de laatste week van augustus 1998 lekte een conceptrapport uit van de Raad van Europa over tweetaligheid in België. Op verzoek van twee Franstalige Belgische parlementariërs had de raad een onderzoek ingesteld naar de gang van zaken in zes tweetalige gemeenten rond Brussel, waar Franstalige Belgen het slachtoffer zouden zijn van discriminerende decreten. Rapporteur Dumeni Columberg suggereerde in zijn rapport dat Nederlands en Frans door heel België dezelfde status zouden moeten krijgen en dat de decreten moesten worden ingetrokken, terwijl de zes gemeenten de kans zouden moeten krijgen om over aansluiting bij Brussel te stemmen.

De Vlaamse premier Luc Van den Brande reageerde op 26 augustus 1998 furieus op het rapport; het zou een vertekend beeld van de situatie geven en de klok zeventig jaar terugzetten. Volgens de parlementariër Bart Laeremans was het rapport een belediging voor zes miljoen Vlamingen en moest het rapport door het toilet weggespoeld worden. Het invoeren van algemene tweetaligheid zou tegen de trend ingaan; in Wallonië is het leren van Nederlands niet meer verplicht en de meeste jonge Vlamingen leren Engels als tweede taal.

Raad steunt 'Televisie zonder grenzen'

Door een nieuwe conventie die op 16 september 1998 door achttien lidstaten werd getekend, werden de bepalingen van de richtlijn 'Televisie zonder grenzen', een richtlijn van de EU inzake het vrije verkeer van televisieprogramma's, ook van toepassing op andere Europese landen. Deze richtlijn 'Televisie zonder grenzen' werd overgenomen in de Conventie inzake Grensoverschrijdende televisie die dateert uit 1989, maar in verband met de richtlijn werd aangepast door een protocol dat begin september 1998 door de raad van ministers werd ondertekend. De achttien ondertekenaars waren: Cyprus, Duitsland, Finland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Hongarije, Italië, Letland, Malta, Noorwegen, Oostenrijk, Polen, San Marino, Slowakije, Spanje, Turkije, het Vaticaan en Zwitserland. De conventie geldt potentieel voor 47 landen. Ondertekening door andere lidstaten stond open vanaf 1 oktober 1998. Twee jaar na deze datum kan de conventie van kracht worden. De terreinen waarop veranderingen gaan gelden zijn: de definitie van adverteren en reclame van omroepen voor zichzelf, winkelen via de tv, sponsoring, jurisdictie, misbruik van rechten die in de conventie worden gegarandeerd, openbare toegang tot sportevenementen, de tijdspanne tussen het uitbrengen van een film in de bioscopen en vertoning van de film op televisie.

Monaco vraagt lidmaatschap aan

Premier Michel Leveque van Monaco vroeg op 21 oktober 1998 formeel het lidmaatschap aan van de Raad van Europa. Het prinsdom telt 6.000 inwoners en 24.000 buitenlanders die er verblijven.

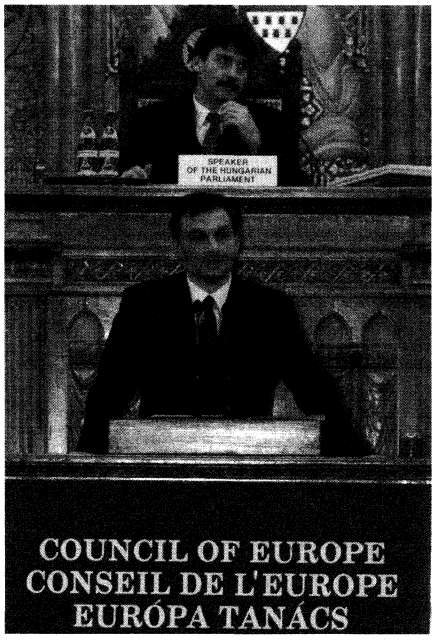
Nieuwe voorzitter gekozen

De Britse Lord Russel Johnston werd op 25 januari 1999 gekozen tot nieuwe voorzitter van de Raad van Europa. Johnston (67) volgde de Duitse Leni Fischer op. Hij was van 1964-1997 parlementslid voor de Britse liberaal-democraten.

Viering 50-jarig bestaan

De Raad van Europa vierde op 5 mei zijn 50-jarig bestaan in Londen en op 6 en 7 mei in Boedapest. In Londen werd de Raad op 5 mei 1949 formeel opgericht. In de afgelopen halve eeuw heeft de Raad, wier werk in het licht staat van bescherming en bevordering van de democratie en de mensenrechten, 173 conventies aangenomen en meer dan duizend aanbevelingen aan de regeringen van de lidstaten gedaan.

Tijdens de feestelijkheden in Londen werden medailles uitgereikt aan vijf voormalige secretarissen-generaal. In Hongarije werd de 'Verklaring van Boedapest voor een Groter Europa zonder Scheidslijnen' aangenomen. Ook namen ministers van de lidstaten een programma aan voor opvoeding tot democratisch burgerschap. Om deze opvoeding te bevorderen schiep de Raad de post van 'Europees Commissaris voor Mensenrechten'. De commissaris zal gevraagd en ongevraagd aanbevelingen en meningen kunnen geven en zal tevens de functie van ombudsman vervullen.

Tijdens een plechtige zitting van de Raad van Europa in het Hongaarse parlement ter gelegenheid van haar 50-jarig bestaan op 6 mei 1999 houdt de Hongaarse premier Viktor Orban een toespraak. Op de achtergrond de voorzitter van het Hongaarse parlement, Janos Ader. *(Foto ANP)*

Commissie verwerpt euthanasie

Op 11 mei 1999 verwierp de commissie voor sociale zaken van de Raad van Europa tijdens een bijeenkomst op Malta het idee van een 'recht op de dood' voor zieken in het terminale stadium. Dat recht zou in strijd zijn met artikel twee van de Europese Conventie inzake de Mensenrechten. Zorg die het lijden draaglijker maakt, pijnbestrijding en steun voor patiënten en hun verwanten zouden voorrang moeten krijgen, aldus een aanbeveling van de commissie.

Nieuwe secretaris-generaal gekozen

De assemblee van de Raad van Europa koos op 25 juni 1999 de Oostenrijkse christen-democraat Walter Schwimmer (57) als secretaris-generaal. Hij volgde de Zweedse Daniel Tarschys op. Er was een tweede stemronde nodig, waarin Schwimmer de Britse Terry Davis versloeg (Labour). Schwimmer was eerder voorzitter van de Europese Volkspartij-groep in de assemblee.

'Observatorium voor sekten nodig'

De assemblee van de Raad van Europa beval de regeringen van de lidstaten op 25 juni

Europees Verbond van Vakverenigingen

1999 de creatie van een observatorium voor sekten aan. Regeringen zouden onafhankelijke informatiecentra voor burgers moeten sponsoren, informatie over sekten in onderwijsprogramma's moeten opnemen, een onafhankelijke organisatie voor hulp aan slachtoffers moeten oprichten en alle illegale activiteiten van sekten juridisch moeten aanpakken..

(Vorige berichten pag. 470/2- 1998)

EVV

Europese cao's in aantocht

Vóór 2004 willen de vakbonden verenigd in het Europees Verbond van Vakverenigingen (EVV) per cao tot internationale afspraken komen. Dit werd overeengekomen tijdens het 9e congres van de 74 aangesloten bonden uit 33 landen op 3 juli 1999. De drie Nederlandse bonden die lid van het EVV zijn, zijn FNV, CNV en MHP. Het was voor het eerst dat nationale bonden hun handen niet meer totaal vrij willen houden bij het afsluiten van cao's. Het besluit was een gevolg van de invoering van de euro en het instellen van een nieuw halfjaarlijks overleg tussen de Europese Commissie, de Europese centrale bank en de Europese sociale partners over het economische beleid.

Door het wegvallen van valutaverschillen vreesden de bonden dat de concurrentie tussen bedrijven zich steeds meer zal toespitsen op goedkopere cao's en de Europese vakbeweging wilde voorkomen dat bonden, om werkgelegenheid te behouden, met elkaar gaan concurreren op het gebied van loonafspraken. Als voortaan in een cao een lagere loonsverhoging wordt afgesproken dan de inflatie, moet de betrokken bond zich tegenover de andere verantwoorden en aantonen dat er geen sprake is van oneerlijke concurrentie over de hoofden van de werknemers.

De eensgezindheid die de Europese bonden tijdens hun vierjaarlijks congres tentoonspreidden, gold niet alle onderwerpen. Zo bleef de Duitse vakbeweging kritisch over deeltijdwerk en uitzendwerk als volwaardige arbeid. Niettemin merkte een delegatielid op: 'Honderd jaar klassenstrijd bracht het 'arbeiders aller landen verenigt u' geen stap dichterbij. De euro lukte dat binnen een half jaar wel.'

Het 9e congres herkoos het zittende bestuur: Fritz Verzetnitsch (voorzitter), Emilio Gabaglio (algemeen secretaris), en Jean Lapeyre en Rik Karlslund als adjunct-secretarissen. Er was een meerderheid van ruim driekwart van de stemmen voor diverse statutenwijzigingen. Het bestuur kreeg voldoende steun voor een andere samenstelling van de delegaties en de stemmenverdeling tussen de aangesloten bonden, om te voorkomen dat de grootste bonden altijd de dienst uitmaken.

(Vorige berichten pag. 468/2- 1998)

Europese Unie

EUROPESE UNIE

Europese commissie neemt ontslag

Fraude bij ECHO en EuroMed

In juli 1998 schakelde de Europese commissie de Luxemburgse justitie in om verduistering van EU-gelden door ambtenaren werkzaam bij *European Community Humanitarian Office* (ECHO), het humanitaire hulpprogramma van de EU, te onderzoeken. UCLAF, de anti-fraudedienst van de Commissie was in oktober 1997 een onderzoek begonnen naar wat er was gebeurd met geld bedoeld voor hulp in Kongo, Rwanda en voormalig Joegoslavië. Een ambtenaar zou hulpgelden hebben doorgesluisd naar zijn eigen onderneming, SSS Limited. Volgens UCLAF was 2,4 miljoen ecu opgegaan aan niet-bestaande projecten. In totaal zouden vier ambtenaren bij de zaak betrokken zijn. Al eerder waren onregelmatigheden ontdekt van ambtenaren die bij het EuroMed-programma betrokken waren (samenwerkingsprojecten tussen de EU en Arabische landen) en bij toekenning van subsidies voor projecten om in een EU-lidstaat het toerisme te bevorderen.

Opmaat naar krachtmeting tussen Commissie en Parlement

Tijdens een debat op 23 september 1998 tussen de commissie van het parlement voor begrotingscontrole en de verantwoordelijke Eurocommissarissen Marín, Bonino en Liikanen, werd weinig vooruitgang geboekt. Tot groot ongenoegen van het Europees parlement (EP) weigerden de commissarissen het UCLAF-rapport ter inzage aan de Europarlementariërs te geven. In dat debat dreigde het parlement voor het eerst de Commissie geen goedkeuring te verlenen voor de afhandeling van de begroting van 1996. Op 2 oktober 1998 volgde een overleg tussen de Commissie en de voorzitter van het parlement om te bezien of de zich aandienende crisis beteugeld kon worden door het vertrouwen van het Europees parlement in de Commissie te herstellen. De Commissie liet toen weten akkoord te zullen gaan met de oprichting van een nieuwe, van de Commissie onafhankelijke anti-fraudedienst, als de instelling daarvan het vertrouwen van het parlement kon herstellen.

Tijdens een plenair debat in het EP op 6 oktober bleef Commissievoorzitter Jacques Santer bij het besluit het UCLAF-rapport niet vrij te geven. Zijn voornaamste argument was dat de rechten van verdachten beschermd moesten worden. Hij informeerde het EP dat van de 950 fraudegevallen die het UCLAF onderzocht, er zo'n twintig betrekking hadden op fraude door ambtenaren. Santer was verbolgen over een rapport van EP-rapporteur Herbert Boesch, een Oostenrijkse sociaal-democraat, die de 'onverdraaglijke insinuatie' had gedaan 'dat de Commissie fraude in de eigen rijen in de doofpot stopt'. Hij wees erop dat de Commissie op 14 juli UCLAF's onderzoeken naar fraude had geholpen door de principes voor de werkwijze van UCLAF duidelijk vast te leggen.

'Uiteraard keurt de Commissie onregelmatigheden niet goed, maar Commissieambtenaren waren soms gedwongen om flexibel, om niet te zeggen acrobatisch hun budgetten te besteden omdat de opgelegde taken zeer urgent waren', aldus Santer die ook stelde dat aan de praktijk van honderden ongeregelde minibudgetjes voor ambtenaren sinds 1992 een eind was gemaakt met steun van het EP door deze om te vormen tot 1.800 duidelijke begrotingsposten.

Uiteindelijk ging een grote meerderheid van het EP (458 stemmen voor, 36 tegen en 11 onthoudingen) akkoord met de oprichting van een onafhankelijke anti-fraudedienst, in plaats van versterking van de personeelsbezetting van UCLAF, zoals een minderheid had bepleit. De Nederlandse sociaal-democraat Piet Dankert vreesde bijvoorbeeld dat het Verdrag van Amsterdam gewijzigd zou moeten worden, wilde men een geheel nieuwe dienst met eigen bevoegdheden oprichten. Op uiterlijk 1 december zou de Commissie met een goed voorstel moeten komen voor de nieuwe

dienst, die niet alleen de zegen van het parlement maar ook de Raad van ministers, het Europese Hof van justitie en de Europese rekenkamer zou moeten krijgen. De dienst zou minstens driehonderd rechercheurs moeten tellen. Tijdens het debat werd duidelijk dat de meeste parlementariërs een punt wilden zetten achter de reeks fraudezaken. Zo herinnerde het Belgische parlementslid Vandemeulebroucke eraan dat het parlement al veertien jaar geleden voor de oprichting van 'vliegende brigades' had gepleit om de fraude in en buiten de EU-instellingen aan te pakken.

Op 13 oktober 1998 bevestigde de Commissie dat nog vijf 'problematische contracten' bij ECHO uit de periode 1992-1995 door UCLAF werden onderzocht.
Op 24 oktober 1998 constateerde het EP dat het sanctiemechanisme — van kracht sinds 1995 — om landen en bedrijven te straffen die fraudeerden in hun handel met EU-landen, onvoldoende gebruikt werd. Het onderwerp kwam ter sprake tijdens een debat over handelsvoorrechten die sommige landen bij hun handel met de EU-landen genieten. Delegaties van de Europese commissie die in derde landen gevestigd zijn, zouden veel actiever in de preventie en opsporing van dergelijke fraude moeten zijn, meende het EP in navolging van EP-rapporteur Jean-Thomas Nordmann.

Afhandeling begroting tegengehouden

Op 17 december 1998 moest het EP stemmen over de afhandeling van de begroting van 1996 door de Commissie. Met een kleine meerderheid weigerde het EP zijn goedkeuring te geven (270 tegen, 225 voor en 23 onthoudingen). Dat was in de geschiedenis van de Europese gemeenschap slechts één keer eerder gebeurd, in 1984.
De kritiek op de uitvoering van de begroting gold vooral de Eurocommissarissen van socialistische huize, Edith Cresson en Manuel Marín. Amendementen van de socialistische groep bedoeld om de kritiek minder scherp te maken en zo de goedkeuring te redden, werden weggestemd. Andere amendementen die de kritiek aanscherpten, kregen een warm onthaal. Het EP was vooral verbijsterd omdat adviesbureaus die betrokken waren geweest bij onregelmatigheden in het EuroMed-programma, nieuwe opdrachten van de Commissie bleken te hebben gekregen en omdat die onregelmatigheden niet bij de Belgische, Italiaanse en Franse justitie waren aangekaart.

Cresson en Marín overleven motie van wantrouwen

Met 293 stemmen tegen, 232 voor en 27 onthoudingen stemde het Europees parlement op 15 januari 1999 een motie van wantrouwen weg tegen de Eurocommissarissen Cresson en Marín. De motie was ingediend door groenen en liberalen.
De stemming verliep niet zozeer langs partijlijnen, maar meer conform de nationaliteit van EP-leden. Van de Duitsers stemde een overweldigende meerderheid voor de motie van wantrouwen, gevolgd door de Italianen. Alle Spanjaarden stemden tegen het wegsturen van 'hun' Marín, evenals de Portugezen.
Het was voor het eerst dat een dergelijke motie 42 procent van de stemmen wist te veroveren. Parlementsvoorzitter Gil-Robles constateerde tijdens een persconferentie dat het traditionele spel tussen de grote partijen om tot compromissen te komen, dit keer niet gewerkt had omdat de helft van de (voornamelijk christen-democratische) Europese Volkspartij niet had meegestemd met de socialisten.

Comité van wijzen gaat fraude onderzoeken

Een motie ingediend door de socialisten, Verenigd Links en de Radicale Alliantie, waarin de Commissie werd gevraagd om een 'zo uitgebreid mogelijke hervorming' van het financiële management in de Commissie door te voeren, haalde het wel en werd door de indieners gevierd als een belangrijk succes voor het EP — een mening die de publieke opinie in de meeste EU-landen niet deelde. De indruk was algemeen dat het EP opnieuw door de knieën was gegaan.
Commissievoorzitter Jacques Santer zei tot het parlement dat hij de 'duidelijke boodschap' begrepen had. Hij constateerde dat de Commissie 'bekritiseerd' was maar dat de goede wil van zijn Eurocommissarissen 'nooit ter discussie gesteld was'. Hij beloofde mee te werken aan de oprichting van een geheel onafhankelijk 'comité van wijzen' die vermeende gevallen van fraude, corruptie en vriendjespolitiek moest onderzoeken.
Het EP stelde dat mocht de Commissie de aanbevelingen van dit onafhankelijke comité niet overnemen of weigeren uit te voeren, het EP dan opnieuw een motie van wantrouwen zou indienen.
De dag nadat Marín en Cresson de motie van wantrouwen hadden overleefd, openden Commissie en EP onderhandelingen over de taak, samenstelling en werkwijze van het comité van wijzen. Dit comité moest naar de mening van beide een zeer beperkt aantal leden tellen; leden wier competentie en onafhankelijkheid buiten kijf stonden; toegang zouden hebben tot alle archieven van de Commissie; en al in maart 1999 verslag moesten uitbrengen. Het comité bestond uiteindelijk uit André Middelhoek (voorzitter, Nederlander), mevrouw Inga-Britt Ahlenius (Zweedse), Juan Antonio Carillo Salcedo (Spanjaard), Pierre Lelong (Fransman), Walter van Gerven (Belg).

Zeer kritisch rapport comité van wijzen

Op 15 maart 1999 werden details van het rapport over fraude en vriendjespolitiek bij de Commissie bekend. Geen van de Eurocommissarissen had zich volgens het rapport persoonlijk illegaal verrijkt. Wel zou de Commissie zijn greep op het ambtenarenapparaat kwijt zijn en van hoog tot laag was 'het moeilijk geworden iemand te vinden die ook maar het geringste idee van het dragen van verantwoordelijkheid heeft'. Van Eurocommissaris Edith Cresson stond vast dat zij een bevriende tandarts rijkelijk beloond had voor het schrijven van een advies dat geen naam mocht hebben. De meeste Eurocommissarissen kwamen in feite ongeschonden tevoorschijn uit het onderzoek van het comité van wijzen, maar de tactiek van de voorzitter van de Europese commissie Jacques Santer, die had gedreigd met het aftreden van de hele Commissie als het parlement zou besluiten het vertrouwen in één of meer commissarissen op te zeggen, bleek een averechts effect te hebben: vlak voor de verkiezingen wilde het Europees parlement blijkbaar niet nogmaals het onderspit delven tegenover de Commissie en alles met de mantel der liefde bedekken. De meeste parlementsleden waren na een emotioneel debat met de Commissie van mening dat in ieder geval Edith Cresson behoorde op te stappen. Cresson liet echter duidelijk blijken dat zij meende niets misdaan te hebben en dus haar naam niet hoefde te zuiveren. Het EP noemde haar houding arrogant en was daarover zeer verontwaardigd. Zo werd Cresson degene die op 16 maart 's avonds laat 'het schip tot zinken' bracht, analyseer-

de een Frans dagblad: Cresson had 'meer ego dan euro'.

Voltallige Commissie neemt ontslag

Alle twintig leden van de Europese commissie namen op 16 maart 1999 ontslag. De commissaris voor landbouw, Franz Fischler, was de eerste die besloot zijn functie neer te leggen. Kort daarop kondigde Commissievoorzitter Jacques Santer op een persconferentie aan dat de hele Commissie opstapte, hoewel verscheidene commissarissen felle kritiek op het rapport van het comité van wijzen hadden. Zo zei Van Miert dat het rapport ten onrechte de indruk wekte dat er van alles fout ging in de Commissie door zaken die jaren oud waren in het rapport te betrekken.
De meeste regeringen van de EU-lidstaten lieten weten hun commissarissen niet te willen herbenoemen, maar de Britse regering kondigde onmiddellijk aan zijn commissarissen te zullen voordragen voor een nieuwe termijn in de Commissie.
Op 17 maart werd duidelijk dat Jacques Santer geen kans had opnieuw Commissievoorzitter te worden. Santer had daar blijkbaar wel opgerekend toen hij daags tevoren zijn eigen gedrag als 'witter dan wit' kwalificeerde en stelde dat hij niet definitief van het toneel hoefde te verdwijnen. De Duitse bondskanselier Gerhard Schroeder liet echter weten dat ook Santer niet zou terugkeren.
De Commissie liet op de dag na haar ontslag weten geen politieke beslissingen meer te zullen nemen en alleen nog voor lopende zaken te zorgen. EU-regeringsleiders lieten weten grote haast te zetten achter de benoeming van een nieuwe Commissie, zodat deze spoedig na de Europese parlementsverkiezingen van juni zou kunnen aantreden.

De aftredende Europese Commissie was in 1995 benoemd en bestond op 16 maart 1999 uit twee leden voor elk van de grotere landen Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Italië en Spanje en verder één lid voor elk van de overige EU-lidstaten.

Kritiek op honoraria comité van wijzen

Tijdens een persconferentie op 10 februari 1999 sprak de aanvoerder van de Belgische Groenen, Magda Aelvoet, haar verbazing uit over de 'astronomische' bedragen die het comité van wijzen voor haar werk had ontvangen: 9650 euro's per persoon per maand plus een dagvergoeding van 300 euro per dag. Een Frans EP-lid vroeg parlementsvoorzitter Gil-Robles uit te zoeken of het waar was dat een commissielid 29.200 euro's had ontvangen en wanneer het EP eigenlijk een besluit over de honoraria van het door haar benoemde comité had genomen.

Samenstelling aftredende Commissie-Santer

Jacques Santer, *voorzitter, 61, Luxemburg, christen-democraat.*
Leon Brittan, *vice-voorzitter, 59, Groot-Brittannië, conservatief, verantwoordelijk voor handelsbeleid en betrekkingen met de Verenigde Staten, Australië, Nieuw-Zeeland, Japan, China en andere Aziatische landen.*
Manuel Marín, *vice-voorzitter, 49, Spanje, socialist, verantwoordelijk voor betrekkingen met landen rond de Middellandse Zee, het Midden-Oosten, Latijns-Amerika en enkele Aziatische regio's.*
Martin Bangemann, *64, Duitsland, liberaal, verantwoordelijk voor industrie- en informatiebeleid en telecommunicatie.*
Ritt Bjerregaard, *57, Denemarken, socialiste, verantwoordelijk voor milieu en veiligheid van kernenergie.*
Emma Bonino, *51, Italië, radicaal, verantwoordelijk voor visserij, consumentenzaken en humanitaire hulp.*
Hans van den Broek, *62, Nederland, christen-democraat, verantwoordelijk voor betrekkingen met Midden- en Oost-Europa, de voormalige Sovjet-Unie, Turkije, Cyprus, Malta, en meer in het algemeen de buitenlandse politiek en het defensiebeleid van de EU, alsmede de mensenrechten.*
Edith Cresson, *65, Frankrijk, socialiste, verantwoordelijk voor wetenschaps- en technologiebeleid, beroepsonderwijs en jeugdzaken.*
Franz Fischler, *52, Oostenrijk, christen-democraat, verantwoordelijk voor landbouw en plattelandsontwikkeling.*
Padraig Flynn, *59, Ierland, conservatief, verantwoordelijk voor sociale zaken en werkgelegenheid.*
Anita Gradin, *65, Zweden, socialiste, verantwoordelijk voor immigratie, justitie, politie en fraudepreventie.*
Neil Kinnock, *56, Groot-Brittannië, socialist, verantwoordelijk voor transport en openbaar vervoer.*
Erkki Liikanen, *48, Finland, socialist, verantwoordelijk voor begrotings- en personeelszaken.*
Karel Van Miert, *57, België, socialist, verantwoordelijk voor bewaken van vrije mededinging.*
Mario Monti, *55, Italië, partijloos, verantwoordelijk voor de interne markt, financiële diensten, douane en belastingen.*
Marcelino Oreja, *64, Spanje, christen-democraat, verantwoordelijk voor cultuur en audiovisueel beleid, institutionele zaken, relaties met het Europees Parlement en EU-regeringen.*
Christos Papoutsis, *45, Griekenland, socialist, verantwoordelijk voor energiezaken, midden- en kleinbedrijf en toerisme.*
Joao De Deus Pinheiro, *53, Portugal, liberaal, verantwoordelijk voor relaties met de ACP-landen.*
Yves-Thibault de Silguy, *50, Frankrijk, conservatief, verantwoordelijk voor economische, financiële en monetaire zaken.*
Monika Wulf-Mathies, *56, Duitsland, socialiste, verantwoordelijk voor regionaal beleid.*

Naar een nieuwe Europese commissie

Prodi wordt formateur

Tijdens de Europese top in Berlijn op 24 maart 1999 besloten de regeringsleiders na amper twee uur discussie om te benoemen tot nieuwe voorzitter en formateur van de Europese commissie, de voormalige Italiaanse premier Romano Prodi. Zijn voornaamste opdracht werd de Commissie te hervormen en de samenwerking tussen de Commissie en de andere instellingen te bevorderen.
Prodi benoemde op 8 mei 1999 David O'Sullivan, het hoofd van het directoraat-generaal van de demissionaire Cresson, tot zijn toekomstige kabinetchef. O'Sullivan had hem vanaf maart al bij de beleidsvoorbereiding bijgestaan.

Nieuw anti-fraudebureau opgericht

Op 29 april 1999 besloot de Commissie formeel tot de oprichting van het nieuwe antifraudebureau *Anti fraud office* (AFO) dat het oude UCLAF zou gaan vervangen. De regels voor recherchewerk door AFO moesten toen nog vastgesteld worden. AFO zou in tegenstelling tot UCLAF toegang tot alle Europese instellingen krijgen en volledig onafhankelijk zijn, dus niet worden aangestuurd door de Commissie. De directeur van AFO zal in de toekomst op eigen initiatief of op verzoek van een EU-instelling of -lidstaat een onderzoek kunnen instellen. EU-ambtenaren zullen verplicht worden onregelmatigheden te melden en ambtenaren die 'de financiële belangen van de gemeenschap schaden' zullen gestraft worden. AFO zal over meer personeel dan voorheen UCLAF kunnen beschikken.

Op 14 maart 1999 hadden de Commissie, het Europees parlement (EP) en de Raad van ministers overeenstemming bereikt over de vorm die het nieuwe anti-fraudebureau moest krijgen. Met uitzondering van Nederland waren alle lidstaten van mening dat de onafhankelijkheid van het bureau

niet moest betekenen dat het geheel buiten de Europese instellingen zou opereren en geheel eigen wettelijke bevoegdheden zou krijgen.
Op 2 juli 1999 ging het EP akkoord met de voorgestelde vijf namen voor een commissie die toezicht gaat houden op het werk van het Europese fraudepreventiebureau. Al eerder keurden de Commissie en de Raad van ministers de namen goed. De toezichthouders werden:
- de Italiaanse rechter Edmondo Bruti-Liberati,
- de Franse hoogleraar Mireille Delmas-Marty,
- de secretaris-generaal van Interpol, Raymond Kendall,
- de Duitse advocaat Harald Noack,
- de Portugese rechter Jose Narciso Da Cunha Rodrigues.

Zij zouden voor drie jaar benoemd worden en slechts één keer herbenoemd kunnen worden.

Ideeën voor verbetering fraudebestrijding

Samen met de Deense Europarlementariër Jens-Peter Bonde presenteerde de Nederlandse EU-ambtenaar Paul van Buitenen aan de vooravond van de Europese parlementsverkiezingen een document met ideeën voor verbetering van de fraudebestrijding in Brussel. Van Buitenen was in december op non-actief gesteld wegens het lekken van vertrouwelijke documenten inzake fraude binnen het apparaat van de Commissie. Bonde strijdt al jaren tegen de geheimhouding in het Commissieapparaat en de onwil van Brusselse instanties om journalisten en andere belanghebbenden van feitelijk openbare informatie te voorzien.
Bonde en Van Buitenen stelden onder meer voor om voor ambtenaren de vrijheid van meningsuiting in te voeren, de vertrouwelijkheid van documenten te beperken tot de periode waarin nog gewerkt wordt aan een besluit, 'klokkenluiders' te beschermen (personen die naar buiten treden om misstanden aan de kaak te stellen), training van ambtenaren in professionele openheid, heldere regels voor promotie van ambtenaren, het invoeren van de bevoegdheid voor het Europees parlement om zelf onderzoek naar fraude in te stellen op het directoraat van een Eurocommissaris en de mogelijkheid een motie van wantrouwen tegen een enkele commissaris in te dienen.

Kandidaten Europese Commissie

Op 9 juli 1999 werden de namen van de kandidaten voor de Europese commissie bekend gemaakt, tegelijk met een nieuwe verdeling van taken. De vroegere versnippering van met name het buitenlandse beleid en van de verantwoordelijkheid voor de betrekkingen met andere landen werd ingeperkt. Relaties met andere niet-EU-landen zouden voortaan per onderwerp en niet per gebied georganiseerd worden. Het Europees parlement zou op 7 september met hoorzittingen starten om de Eurocommissarissen in spe te beoordelen op hun competentie, visie op de verdere ontwikkeling van de EU en hun onkreukbaarheid.

Uit de vorige Commissie maakten vier commissarissen goede kans terug te keren:
- Franz Fischler, opnieuw op landbouw plus visserij,
- Erkii Liikanen als commissaris voor industrie en informatiemaatschappij,
- Neil Kinnock als vice-voorzitter en commissaris voor interne hervormingen en
- Mario Monti als commissaris voor mededinging.

De Nederlandse regering had deze laatste post graag toebedeeld gezien aan:
- Frits Bolkestein, die echter de portefeuille voor intern marktbeleid, belastingharmonisatie en douane toebedeeld kreeg, naar algemeen werd aangenomen omdat Prodi Bolkestein niet zwaar genoeg vond voor de post op Mededinging.

De overige kandidaten waren:
- de Fransman Michel Barnier (regionaal beleid),
- de Belg Philip Busquin (onderzoek en ontwikkeling),
- de Ier David Byrne (volksgezondheid en consumentenbescherming),
- de Griekse Anna Diamantopoulis (sociale zaken en werkgelegenheid),
- de Fransman Pascal Lamy (buitenlandse handel),
- de Deen Poul Nielson (ontwikkelingssamenwerking en humanitaire zaken),
- de Spanjaard Loyola de Palacio (vice-voorzitterschap en commissaris voor transport, energie en betrekkingen met het EP),
- de Brit Chris Patten (buitenlandse betrekkingen),
- de Luxemburgse Viviane Reding (onderwijs en cultuur),
- de Spanjaard Pedro Solbes-Mira (economisch en monetair beleid),
- de Duitse Michaele Schreyer (begrotingszaken),
- de Duitser Günther Verheugen (onderhandelingen over uitbreiding met nieuwe EU-leden),
- de Portugees Antonio Vitorino (justitie en binnenlandse zaken)
- de Zweedse Margot Wallström (milieu).

De nieuwe portefeuilleverdeling was een voorspel op een grote reorganisatie van de directoraten, die naar de mening van Prodi in de toekomst niet meer zo gedomineerd moesten worden door ambtenaren van een en dezelfde nationaliteit. Hetzelfde gold voor de persoonlijke staven van de commissarissen.
Op 27 augustus werden de gegevens over de bezittingen van de kandidaten, hun vermogen, aandelenbezit en onroerend goed gepubliceerd. Die dag werd ook bekend dat de oud-premier van België, Jean-Luc Dehaene (inmiddels senator), samen met de voormalige Duitse president Richard von Weizsäcker en de toen net afgetreden Britse minister van Handel David Simon, een commissie zou vormen die de Commissie gaat bijstaan bij de hervorming van de Europese instellingen ter voorbereiding op de uitbreiding van de EU. Midden oktober zou deze commissie zijn eerste rapport gereed moeten hebben.

Culturele revolutie nodig in Commissie

Het comité van wijzen ingesteld door het Europees parlement (EP) en de Europese commissie bracht eind juli zijn tweede rapport uit, ditmaal over de wenselijk geachte veranderingen in het ambtenarenapparaat van de Europese commissie. De vijf wijzen beschouwen de nationale netwerken van ambtenaren die dwars door alle directoraten heen voornamelijk de belangen van één land en niet dat van de EU als geheel dienen, als een van de belangrijkste factoren voor de tekortkomingen van het apparaat dat rond de 16.000 werknemers telt. Van hoog tot laag worden ambtenarenfuncties verdeeld conform quota op basis van nationaliteit. Ook het uitbesteden van allerlei werk, zowel op bestuurlijk als administratief niveau, aan particulieren, was de wijzen een doorn in het oog. De verantwoordelijkheden van de individuele commissarissen en hun ambtenaren moeten voortaan hel-

der geformuleerd worden, aldus het comité van wijzen.
Op 22 juli had Prodi de EU-landen een uitvoerige lijst van volgens hem noodzakelijke maatregelen gepresenteerd om met name de integriteit van de Eurocommissarissen te kunnen garanderen. Ook was Prodi voorstander van maatregelen om het gemakkelijker te maken incompetente ambtenaren te ontslaan of terug te zetten in een lagere functie. Er moest een eind komen aan de 'baan-voor-het-leven'-cultuur en het quotasysteem in het ambtenarenapparaat.
De Europese ombudsman Jacob Söderman had in april een duit in het zakje gedaan door te stellen dat het 'de oude Franse tradities' van geheimhouding door ambtenaren waren die de Commissie hadden opgeblazen. Hij bekritiseerde ook de beperkingen die gelden voor het horen van getuigen bij fraude- en corruptiezaken. In feite hadden ambtenaren het recht hun ondergeschikten opdracht te geven om te liegen over de feiten, zei hij bij de presentatie van zijn jaarlijks rapport aan het EP.

Verkiezingsuitslag Europees Parlement (juni 1999)

	PSE	PPE	ELDR	UPE	GUE/NG	V	ARE	I-EdN	NI	?	Totaal
België	5	6	5			5	2		2		25
Denemarken	3	1	6		1			4		1	16
Duitsland	33	53			6	7					99
Griekenland	9	9			5					2	25
Spanje	24	29	2		4		2			3	64
Frankrijk	22	15			6	9		13	5	17	87
Ierland	1	4	1	6		2				1	15
Italië	17	32	1	9	6	2	7		5	8	87
Luxemburg	2	2	1			1					6
Nederland	6	9	8		1	4		3			31
Oostenrijk	7	7				2			5		21
Portugal	12	9		2	2						25
Finland	3	5	5		1	2					16
Zweden	6	7	4		3	2					22
Verenigd Koninkrijk	30	36	10			2	2	1	1	5	87
totaal	180	224	43	17	35	38	13	21	18	37	626

PSE: groep van socialisten; PPE: Europese Volkspartij; ELDR: liberalen en democraten; GUE/NG: Unie voor een Europa van nationale staten; V: Groenen; ALE: Vrije Alliantie; EDD: Europa van Democratie en Diversiteit; NI: Niet ingeschreven *(Bron: website Europees parlement)*

Verkiezingen Europees parlement

Campagnes versus fraude

In de aanloop naar de verkiezingen voor het Europees parlement (EP) in juni 1999, werd veel geld gestoken in vaak gezamenlijke campagnes van alle partijen om de opkomst bij de verkiezingen te vergroten. Het argument dat het EP onder het nieuwe Verdrag van Amsterdam grotere bevoegdheden had gekregen, maakte niettemin weinig indruk op de kiezers, evenmin het historische wapenfeit dat het parlement twee maanden eerder de Europese commissie naar huis had gestuurd.
De mediaberichten over Europarlementariërs die vergoedingen opstreken zonder aanwezig te zijn, of alleen de presentielijst tekenden en weer verdwenen, en bij het verstrekken van opdrachten de voorkeur gaven aan relaties en familie, maakten het Europarlement er niet aantrekkelijker op. Ook de Nederlandse Europarlementariërs May-Weggen (CDA) en D'Ancona (PvdA) werden van deze praktijken beschuldigd. Op 19 mei 1999 onderschreven bijna alle Nederlandse kandidaten, op Leonie van Bladel en Jim Janssen van Raay na, een gedragscode voor hun salariëring en onkostenvergoedingen als Europarlementariërs, nadat het EP er niet in was geslaagd om het eens te worden over wijziging van de regels. De kandidaten beloofden onder meer alleen werkelijk gemaakte reiskosten te declareren en de vergoedingen voor bijvoorbeeld assistenten alleen voor hun werk als Europarlementariërs te gebruiken.

Historisch lage opkomst

Bij de verkiezingen voor het Europees parlement die van 10 tot 13 juni 1999 plaatsvonden, liep de opkomst van de kiezers ondanks alle campagnes en beloftes verder terug. Voor heel Europa bleef het opkomstpercentage steken op 49,4 procent. Bij de vorige Europese verkiezingen was dat nog 56,8 procent. In Nederland werd een diepterecord geboekt met een opkomst van 29,9 procent. In 1994 was de opkomst 35,7 procent.

In bijna alle EU-landen behoorden de groenen tot de grote winnaars. Volgens een voorlopige berekening bestond het nieuwe parlement voor 54 procent uit nieuwkomers en bijna 30 procent vrouwen. De landen met de meeste nieuwe gezichten waren Luxemburg (83 procent) en Italië (78 procent).

Jacques Santer en Charles de Gaulle werden beiden gekozen. Santer, de demissionaire voorzitter van de Europese commissie, had kort na zijn ontslag aangekondigd zich kandidaat te stellen voor de Christelijk-Socialistische Partij van Luxemburg. Charles de Gaulle, kleinzoon van de beroemde Franse generaal, stond nummer twee op de lijst van Le Pen's Front National.

Resultaten verkiezingen europees parlement

De verkiezingen lopen per land per partij. In Brussel/Straatsburg vormen partijen van min of meer gelijke signatuur groepen, die evenwel nog wel eens willen veranderen. De verkiezingen van juni resulteerden in de volgende verdeling van zetels per groep.

Nieuwe groepen gevormd

Voor de stemverhoudingen in het Europees parlement zijn de groepen vaak doorslaggevend, tenzij langs lijnen van nationaliteit wordt gestemd. Op 15 juli waren de meeste groepen (partijcoalities) opnieuw gevormd:

Europese Volkspartij (PPE)

Met 234 leden is de Europese Volkspartij de grootste groep in de assemblee. De PPE wordt gevormd door partijen van conservatieve, al of niet christen-democratische huize. Voorzitter van de groep werd de Duitse christen-democraat Hans-Gert Poettering. Van de groep zijn lid:

53 Duitsers (43 CDU en 10 CSU), 37 Britten (36 Conservatieven en 1 UUP), 34 Italianen (22 Forza Italia, 4 PPI, 1 U.D. Eur, 2 CCD, 2 CDU, 1 RI/Dini, 1 Democratici, 1 Pensionati), 29 Spanjaarden (27 PP, 1 UDC, 1 CNEP/PNV), 21 Fransen (9 UDF, 6 RPR, 4 DL, 1 GE, 1 onafhankelijke), 9 Portugezen, 9 Ne-

derlanders (CDA), 9 Grieken, 7 Oostenrijkers, 7 Zweden, 6 Belgen (3 CVP, 1 PSC, 1 CSP en 1 MCC), 5 Ieren, 5 Finnen, 2 Luxemburgers, 1 Deen

Partij van de Europese Socialisten (PSE)

Voorzitter van deze groep werd de Spanjaard Enrique Baron Crespo. Zij telt 180 leden:

33 Duitsers (SPD), 30 Britten (29 Labour en 1 SDLP), 24 Spanjaarden (22 PSOE en 2 PDNI), 22 Fransen (18 PS, 2 PRG, 2 MDC), 17 Italianen (15 DS en 2 SDI), 12 Portugezen, 9 Grieken, 7 Oostenrijkers, 6 Zweden, 6 Nederlanders (PvdA), 5 Belgen (2 SP en 3 PS), 3 Finnen, 3 Denen, 2 Luxemburgers, 1 Ier.

Partij van Europese Liberalen, Democraten en Hervormers (ELDR)

De Ier Patrick Cox bleef voorzitter van deze groep die 50 leden telt:

10 Britten (SDL), 8 Nederlanders (6 VVD en 2 D'66), 7 Italianen (6 Democratici en 1 PRI/Liberali), 6 Denen (5 Venstre en 1 Radikale Venstre), 5 Belgen (3 VLD en 2 PRL/FDF), 5 Finnen (4 KESK, 1 SFP), 4 Zweden, 3 Spanjaarden (2 CDC en 1 Coalición Canaria), 1 Ier, 1 Luxemburger.

Vrije Alliantie van Europese Groenen (G-EFA)

Deze groep omvat de Groenen en enkele regionale partijen. Het duovoorzitterschap werd toebedeeld aan Heidi Hautala (Finland) en Paul Lannoye (België). De groep telt 47 leden:

9 Fransen, 7 Belgen (3 Ecolo, 2 Agalev, 2 Volksunie), 7 Duitsers, 6 Britten (2 Greens, 2 SNP, 2 Cymru), 4 Nederlanders, 3 Spanjaarden (1 CE, 1 EA, 1 BNG), 2 Ieren, 2 Italianen, 2 Oostenrijkers, 2 Finnen, 2 Zweden, 1 Luxemburger.

Europees Verenigd Links / Noordeuropees Groen Links (GUE/NGL)

Het voorzitterschap van deze meer orthodox-linkse, al of niet communistische groep ging naar de Fransman Francis Wurtz. De groep telt 42 leden:

11 Fransen (4 PCF, 2 onafhankelijken van de PCF-lijst, 5 LO/LCR), 7 Grieken (3 KKE, 2 SYN, 2 Dikki), 6 Italianen (4 RC en 2 CI), 6 Duitsers, 4 Spanjaarden, 3 Zweden, 2 Portugezen, 1 Deen, 1 Nederlander en 1 Fin.

Unie voor het Europa van de Naties (UFEON)

Deze nieuwe, conservatief- nationalistisch georiënteerde groep koos de Fransman Charles Pasqua als voorzitter. De groep telt 21 leden:

12 Fransen (RPFIE), 6 Ieren (FF), 2 Portugezen (CDS-PP), 1 Deen (DF).

Europa van Democratieën en Verschillen (EDD)

Ook deze groep is nieuw. Het trio-voorzitterschap ging naar Jean Saint-Josse (Frankrijk), de Deen Jens Peter Bonde en de Nederlander Hans Blokland. De groep telt 16 leden:

6 van de Franse jagerspartij, 4 Denen (3 Juni B en 1 Folk. B), 3 Nederlanders, 3 Britten (UK Ind).

Het lukte 29 extreemrechtse afgevaardigden op 21 juli een technische groep van onafhankelijke parlementariërs te vormen. Het betrof partijleden van het Vlaams Blok, het Spaanse Euskal Herritarrok dat door de Groenen was geweigerd vanwege banden met de ETA, het Franse Front National en de Italiaanse partijen Alleanza Nazionale, de Lista Bonino (voornamelijk Italiaanse radicalen), de Liga Nord en de MSI. De vijf leden van de verwante Oostenrijkse partij FPÖ, de Franse Marie-France Garaud (gekozen op lijst Pasqua/de Villiers) en de Britse Ian Paisley (DUP) wensten geen lid te worden van deze groep en bleven ongebonden.
De zeven leden van de Lista Bonino waren niet gelukkig met dit gezelschap en probeerden een andere groep op te richten. De constitutionele commissie van het EP stemde echter op 29 juli 1999 tegen de oprichting van een tweede technische groep van onafhankelijke afgevaardigden. De radicalen die op de Lista Bonino waren verkozen, kwamen in de commissie drie stemmen te kort. De commissie oordeelde dat de vorming van de groep in strijd was met de statuten die alleen groepsvorming op basis van politieke verwantschap toestaan. De radicalen meenden dat ook onafhankelijken die bij geen enkele politieke stroming onder te brengen zijn, het recht moeten hebben een groep op te richten, om te kunnen profiteren van de technische en financiële rechten die daarmee gepaard gaan.

Verkiezing voorzitter en vicevoorzitters Europees parlement

De Franse conservatieve politica Nicole Fontaine werd op 20 juli 1999 tot voorzitster van het Europees parlement (EP) gekozen. Haar critici legden vooral de nadruk op haar weinig vernieuwende ideeën als EP-lid in de voorafgaande jaren. Na tweeëneenhalf jaar zou zij opgevolgd worden door de Ierse liberaal Patrick Cox. Het was de eerste keer in de geschiedenis van het EP dat de liberalen gemene zaak wisten te maken met de christen-democraten, die vroeger over het algemeen één lijn trokken met de socialisten en sociaal-democraten. Enige andere kandidaat was het oudste EP-lid, de Portugese socialist Mario Soares.

Voor het eerst sinds 1989 werd een Nederlander, de VVD'er Jan Kees Wiebenga, tot een van de dertien vice-presidenten gekozen die samen met de voorzitter het Bureau van het parlement vormen.

Marcello d'Utri die ruim drie jaar in de cel had gezeten wegens het opmaken van valse rekeningen, laster, afpersing en lidmaatschap van een mafiose organisatie, deed als vers verkozen lid van Berlusconi's Forza Italia en lid van de fractie van de Europese Volkspartij ook een gooi naar het vice-voorzitterschap, maar werd niet gekozen. De aanwezigheid van Forza Italia, een populistische rechts-conservatieve partij, zorgde al meteen na de verkiezingen opnieuw voor spanningen in de Europese Volkspartij. Het CDA en de Duitse CDU zagen de partij liever gaan dan komen in de Europese Volkspartij.

EUR.CIE: ECONOMISCHE ZAKEN

Boete voor pijpkartel

Op 21 oktober 1998 besloot de Europese commissie een zware boete van ruim 92 miljoen ecu op te leggen aan een kartel van fabrikanten van verwarmingspijpen. Het betrof Asea Brown Boveri (ABB), Logstor Ror, Tarco Energi, Henss/Isoplus, Pan-Isovit, Dansk Rorindustri, KWH Tech, Brugg Rorsysteme, Ke-Kelit GES en Sigma Tecnologie di Rivestimento.

Steun voor innovatieve kleine bedrijven

De Europese commissie lanceerde op 13 november 1998 een nieuw fonds CREA voor steun aan innovatieve kleine bedrijven die beginkapitaal nodig hebben. Voor 1998-2000 werd 8 miljoen ecu uitgetrokken.

Afschaffing taxfree

Begin februari 1999 besloot de Europese

commissie dat er geen redenen waren om de afschaffing van taxfree winkelen op vliegvelden en dergelijke in EU-landen per eind juni 1999 niet door te zetten. Volgens de Commissie zou het verlies van banen beperkt blijven.

Reacties op landbouwhervormingen

In reactie op de besluitvorming in Berlijn eind maart over de hervorming van het Europese landbouwbeleid, stelde op 30 maart 1999 de toenmalige voorzitter van de Europese boerenorganisatie COPA, Luc Guyau, dat de boeren nog steeds onvoldoende gecompenseerd werden voor de prijsverlagingen van hun producten. De bond van jonge boeren CEJA meende dat Brussel verdere concentratie in de landbouwsector aanmoedigde door verkeerde plafonds voor de subsidies vast te stellen en geen oog had voor de belangen van kleine boerenbedrijven. De Franse federatie van producenten van oliehoudende zaden zei dat de regeringsleiders in Berlijn hun sector aan het politieke compromis hadden opgeofferd. Nederlandse boeren toonden zich 'niet ontevreden'.

Strategie pensioenfondsen

Na verscheidene overlegrondes met betrokken belangenorganisaties presenteerde de Europese commissie op 12 mei 1999 een groot aantal voorstellen voor een strategie om de werking van pensioenfondsen te verbeteren. De wetgevende activiteit van de Commissie zou zich echter voorlopig beperken tot maatregelen om dubbele belastingheffing te voorkomen voor EU-burgers die in een ander EU-land werken of gewerkt hebben.
Op 1 april had de Europese federatie van gepensioneerden en bejaarden (FERPA), onderdeel van het Europees verbond van vakverenigingen, nog eens een beroep gedaan op Brussel om oude mensen een minimuminkomen te garanderen. De FERPA beklaagde zich ook dat de Commissie weigerde haar activiteiten mede te bekostigen en een eigen forum wilde oprichten.

Versoepeling antikartelbeleid

De ministers van Industrie werden het op 11 juni 1999 eens over enkele amendementen betreffende de uitvoeringsregels van artikel 81 en 82 van het Verdrag van Amsterdam die over kartel- en monopolievorming gaan. Door de amendementen hoeven onder meer bedrijven die aan zogenaamde verticale integratie doen (afspraken tussen verschillende bedrijven in een enkele bedrijfstak of productieketen), deze afspraken niet meer van tevoren in Brussel aan te melden. Nog meer maatregelen ten faveure van een vrije verticale integratie zouden in de naaste toekomst volgen.

Handelsakkoord met Canada

Op 17 juni 1999, ten tijde van de Europese top van Keulen, werd een concurrentieakkoord tussen de EU en Canada getekend, het *EU-Canada Trade Initiative* (ECTI). Een van de afspraken betrof de oprichting van een Ronde tafel (CERT), een platform voor overleg en informatie-uitwisseling zoals de VS, Japan en de grootste Europese multinationals al kennen. De EU en de Canadese autoriteiten zouden informatie gaan uitwisselen over geplande fusies tussen Canadese en Europese bedrijven. De toepassing van anti-trustmaatregelen zou door het akkoord bevorderd moeten worden en het aantal gevallen van fusies die aanleiding geven tot conflicten, zou door de nieuwe overeenkomst beperkt kunnen blijven.

Miljardenboete voor Duitse Landesbank

De Commissie oordeelde op 8 juli 1999 dat de Duitse Landesbank 808 miljoen euro (1,8 miljard gulden) aan de deelstaat Nordrhein-Westfalen moet terugbetalen. De deelstaat zou in 1991 bij de verkoop van een woningbouwfonds aan de bank een te lage prijs hebben gevraagd en te weinig rente in rekening gebracht hebben voor uitstaande betalingen.

De zaak kwam aan het rollen nadat de Federatie van Duitse banken in 1994 haar beklag deed in Brussel. De correspondent van *de Volkskrant* schreef dat de kapitaalinjectie in 1991 voor de Landesbank op een gunstig moment kwam. Zij moest haar eigen vermogen vergroten als gevolg van nieuwe criteria voor het garantiekapitaal van banken. Van de 5,9 miljard mark die zij uit de overheidskas kreeg, kon zij 2,5 miljard toerekenen aan het eigen vermogen, waardoor de bank voldeed aan de nieuwe eisen. Een ambtenaar van de Commissie in Brussel zei dat banken als de Landesbanken eigenlijk een soort staatsbanken zijn. De ambtenaar meende dat het Duitse bankwezen nog meer boetes uit Brussel kon verwachten, aangezien ook in andere deelstaten manoeuvres als bij de Landesbank hadden plaatsgevonden. 'Volgens analisten zal het ingrijpen van de Commissie de hele Duitse banksector omgooien en het resultaat zal zijn dat de zwakste Landesbanken door de grote commerciële banken worden overgenomen', aldus *de Volkskrant*.

Staalfabriek moet honderden miljoenen staatssteun terugbetalen

Op 9 juli 1999 besliste de Europese commissie dat de Duitse staalfabriek Groeditzer een deel van de ruim 350 miljoen gulden staatssteun moest terugbetalen die het bedrijf had ontvangen, met uitzondering van 31,3 miljoen euro aan sociale uitkeringen en 23 miljoen euro steun voor de verkoop van EU-producten. Ook als Groeditzer zou worden overgenomen door opvolgers van de Treuhandmaatschappij (de overheidsdienst die de privatisering van Oostduitse staatsbedrijven uitvoerde), dan zouden de nieuwe eigenaars de steun toch moeten terugstorten, zo waarschuwde de Commissie.

Groepsgewijze uitzonderingen voor staatssteun

Op 29 juli 1999 maakte de Commissie bekend voor het eerst gebruik te maken van uitzonderingen op het verbod voor staatssteun aan bedrijven in de EU. Tijdens een vergadering van de Raad van ministers in 1998 was besloten dat groepen van bedrijven toch steun mochten ontvangen. Tot dan gold onder meer de regel dat uitzonderingen alleen toegelaten waren als niet slechts één bedrijf, maar alle bedrijven in een land om bepaalde redenen voor staatssteun in aanmerking kwamen. Deze kwestie speelde onder meer in de *technolease*-constructie van Philips en Rabobank in Nederland.
In juli stelde de Commissie drie conceptrichtlijnen op voor groepsgewijze uitzonderingen: ten eerste steun aan middelgrote en kleine bedrijven; ten tweede staatssteun in de vorm van financiële hulp bij scholing; en ten derde de regel dat staatssteun is toegestaan als het steunbedrag minder dan 100.000 euro in drie jaar is. De richtlijnen houden in dat een nationale overheid Brussel niet meer van tevoren hoeft in te lichten over plannen om staatssteun te verlenen.

Commissie heeft kritiek op regionaal steunplan Nederland

Drie maanden nadat de Nederlandse regering een voorstel had ingediend voor de verdeling van Europese steun aan diverse regio's in Nederland, kwam de Europese commissie tot de conclusie dat het plan niet deugde. Op 30 juli 1999 stelde de Commissie dat de Nederlandse regering de gemeente als geografische eenheid genomen had om te bepalen of een regio in aanmerking kwam voor steun. Hierdoor was echter niet vast te stellen, meende de Commissie, of een hele regio het economisch gezien moeilijk had. De Commissie tikte Nederland op de vingers voor het toekennen van relatief veel steun aan het Noorden, met een regio zoals 'overig Groningen' waar de werkloosheid onder het EU-gemiddelde ligt en het bruto nationaal product 162 procent van het EU-gemiddelde bedraagt. Deze regio zou derhalve voor minder hulp in aanmerking moeten komen.

EUROPESE COMMISSIE: JUSTITIE

Strengere controle op namaakproducten

Op 1 juli 1999 trad na enig uitstel een maatregel in werking waardoor strengere controle mogelijk werd op namaakproducten die de merknaam van het originele product dragen en op illegale kopieën van originele producten. De controle werd uitgebreid naar gepatenteerde producten. Ook werd het mogelijk de herkomst van goederen te controleren in vrijhandelszones en voordat zij de douane passeren. Als één lidstaat een verzoek indient om een inbreuk op merknamen en piraterij te onderzoeken, dan geldt dit voortaan bovendien als een verzoek namens alle EU-lidstaten.

Kritiek op overstap Bangemann

De Raad van ministers besloot op 12 juli 1999 het besluit van voormalig Eurocommissaris Martin Bangemann om een topfunctie bij het Spaanse Telefonica te aanvaarden, voor te leggen aan het Europese Hof van justitie. De ministers waren van mening dat hij de topbaan bij Telefonica niet had mogen accepteren, vanwege zijn jarenlange betrokkenheid bij telefoniezaken als commissaris. In een commentaar stelde Bangemann dat hij het niet gedaan zou hebben als er een duidelijke regel voor Eurocommissarissen was geweest die het accepteren van dergelijke banen verbood, maar die regel is er niet volgens Bangemann. Hij was furieus dat hij in Duitse kranten als een grote crimineel werd behandeld. Berichten als zou Telefonica hem twee miljoen mark per jaar gaan betalen, deed hij af als verzonnen.

EUROPESE COMMISSIE: MILIEU

Terugdringing schadelijke uitlaatgassen

Het Europees parlement en de Raad van ministers werden het op 1 juli 1998 in een speciale verzoeningscommissie eens over een fors deel van het zogenaamde auto-olieprogramma, bedoeld om op termijn schadelijke uitlaatgassen van auto's en het vrachtvervoer terug te dringen. Beide partijen werden het eens over aanpassingen van de eerste drie richtlijnen van dit programma. Onder meer werd overeengekomen dat nieuwe milieuspecificaties voor de samenstelling van benzine en diesel in 2000 van kracht zullen worden en dat loodhoudende brandstoffen in datzelfde jaar niet meer toegestaan zijn, afgezien van enkele uitzonderingen. In 2005 zullen brandstoffen met een zeer laag zwavelgehalte verplicht worden.

Campagne voor meer duurzame energie

Op 5 mei 1999 publiceerde de Europese commissie een witboek over duurzame energie als aftrap voor een campagne om het gebruik van duurzame energie te bevorderen. Al eerder had de Commissie zich ten doel gesteld het gebruik van zonne-, wind- en biomassa-energie in de EU-landen tegen het jaar 2010 verdubbeld te hebben tot 12 procent van de totale energieconsumptie. Het belangrijkste middel daartoe is volgens de Commissie het opvoeren van de investeringen in ontwikkeling van nieuwe energiebronnen.
De campagne, samengevat in het zogeheten Altener-programma dat tweehonderd projecten omvat, moet zich volgens de Commissie richten op het installeren in de EU van 1 miljoen fotovoltaische systemen, de bouw van 15 miljoen vierkante meter zonnecollectoren en van windturbines die samen 10.000 megawatt kunnen produceren, de constructie van 1 miljoen huizen die met bio-energie verwarmd worden en van biogasinstallaties met een totaal vermogen van 1000 megawatt, plus de productie jaarlijks van 5 miljoen ton vloeibare biobrandstoffen.
De omvang van de investeringen schatte de Commissie op 30 miljard euro, waarvan 75 tot 80 procent van de particuliere sector zou moeten komen. De Commissie reserveerde 75 miljoen euro voor de promotie van het Altener-programma.

Verbod op gebruik witte asbest

De Commissie besloot op 28 juli 1999 de enige soort asbest te gaan verbieden die nog toegestaan was in EU-landen bij gebrek aan een alternatief: witte asbest. Een meerderheid van de EU-landen was hiermee al eerder akkoord gegaan, maar volgens ingewijden was de aankondiging van het verbod uitgesteld om de onderhandelingen met Canada niet te belasten (Canada is een grote exporteur van asbest). Canada had een klacht ingediend bij de WTO, nadat Frankrijk een embargo had ingesteld tegen witte asbest uit Canada, dat spoedig werd nagevolgd door acht EU-lidstaten waaronder Nederland. Het verbod zal vermoedelijk niet later ingaan dan 1 januari 2005.
Het wetenschappelijk comité voor gif- en milieuzaken dat de Commissie adviseert, had na onderzoek gesteld dat er nu voldoende alternatieven voor witte asbest waren. Er wordt in de toekomst alleen een uitzondering gemaakt voor het gebruik van witte asbest in diafragma's bij elektrolyse in chloorfabrieken waar het risico voor mensen gering is.

EUROPESE COMMISSIE: WETENSCHAP

Steun voor jonge wetenschappelijke onderzoekers

De Commissie beloonde een totaal van 3207 projecten met Marie Curie-beurzen voor jonge onderzoekers, zo werd op 15 juli 1999 bekendgemaakt. De projecten vallen onder een speciaal actieprogramma met een fonds van ruim twee miljard gulden, om de kweek van jonge onderzoekers te bevorderen. Ook nog niet gepromoveerden konden nu een onderzoeksbeurs krijgen. Van de projecten wordt 7 procent uitgevoerd in Nederland, de meeste in Groot-Brittannië (33 procent).

EUR. CIE: BURGER- EN MENSENRECHTEN

Subsidie voor internationale tribunalen

De Europese commissie besloot op 16 december 1998 financiële steun te verlenen voor berichtgeving over het Rwanda-tribunaal (390.000 ecu). Het geld moest gebruikt worden voor de verslaglegging van de processen in drie lokale talen (het Kinyarwanda, Kirundi en Sovaheli) en verder in het Frans en Engels. Het Joegoslavië-tribunaal werd bedacht met 350.000 ecu ter ondersteuning en bescherming van getuigen.

Commissie tegen belasting op satellietschotels

België werd op 5 mei 1999 door de Europese commissie via een *reasoned opinion* (waarschuwing) op het matje geroepen vanwege het feit dat tientallen gemeenten een speciale belasting heffen op het gebruik van satellietschotels. De Commissie had hierover talloze klachten ontvangen en achtte de belasting onwettig. De belasting was soms hoger dan de aanschafprijs van de schotel. Hierdoor werden met name buitenlanders in België gehinderd om programma's uit hun land te ontvangen, wat de Commissie discriminerend vond.

Wulf-Mathies krijgt 'Vrouwen van Europa'-prijs

De Europees Commissaris voor regionaal beleid, Monika Wulf-Mathies ontving op 7 mei 1999 de 'Vrouwen van Europa'-prijs van de Marisa Bellisario Stichting, die de prijs samen met het Italiaanse werkgeversverbond Confindustria en het financiële dagblad *Il Sole 24 ore* uitreikte. Wulf-Mathies kreeg de prijs voor haar inzet om het sociaal-economisch beleid in de EU te verbeteren.

EUR CIE: RELATIES MET DERDE WERELD

Steun voor hervormingen in Cuba

De Europese commissie lanceerde op 12 februari 1999 een serie samenwerkingsprojecten om economische en politieke hervormingen in Cuba te helpen realiseren. Het was de bedoeling dat de projecten in 2000 volledig operationeel zouden zijn. De lidstaten en de Raad van ministers hadden hiervoor al eerder het groene licht gegeven. Na enkele missies in Cuba had de Commissie tien sectoren voor actie aangewezen, onder andere juridische training voor ambtenaren, technische steun bij buitenlandse investeringen, modernisering van de energiesector en contacten tussen particuliere organisaties van Cubaanse burgers en Europese niet-gouvernementele organisaties (ngo's).

Samenwerking met Niger op de tocht

Na de moord op Ibrahim Maiessara, de president van Niger, besloot de Europese commissie op 16 april 1999 artikel 366a van het Verdrag van Lomé in stelling te brengen dat bij schending van mensenrechten of van de democratische rechtsstaat de mogelijkheid opent de economische samenwerking tussen de EU en een ACP-land geheel of gedeeltelijk op te schorten. Eerder gebeurde dat met Togo in 1992. In de praktijk betekende het besluit dat voorlopig geen nieuwe beslissingen over samenwerkingsprojecten genomen zouden worden.

TI ageert tegen misbruik exportkredieten

Transparency International (TI), een onder meer door Nederland gesponsorde niet-gouvernementele organisatie (ngo), vroeg de Europese commissie op 4 maart 1999 om aandacht voor het misbruik van exportkredieten die EU-lidstaten verstrekken. TI stelde dat de kosten voor het omkopen van ambtenaren en politici in Derde Wereldlanden konden oplopen tot 20 procent of meer van de totale waarde van een contract en dat het geen pas geeft dat deze kosten meeverzekerd worden. TI herinnerde de Commissie eraan dat de OESO onlangs een conventie tegen grensoverschrijdende corruptie had aangenomen waarin het omkopen van ambtenaren tot misdaad was verheven. Staten die exportkredieten verschaffen zouden ontheven moeten worden van hun verplichting te betalen als duidelijk wordt dat een deel van het krediet dient ter afdekking van smeergelden, aldus TI.

Moeizame onderhandelingen over vervolg Lomé IV

In 1999 moesten de landen van de Europese Unie en de ACP-landen (dat zijn voornamelijk voormalige koloniën van EU-landen; ACP staat voor *African, Caribbean, Pacific*) het eens worden over een nieuwe samenwerkingsovereenkomst die het Vierde Verdrag van Lomé (Lomé IV) zou opvolgen dat in februari 2000 afliep.
De Europese commissie publiceerde op 16 maart 1999 een weinig diepgravend rapport over de Europese hulp aan de ACP-landen. Philip Lowe, hoofd van het Brusselse directoraat-generaal (DG VIII) dat deze hulp bestiert, wees tijdens de presentatie van het rapport op het feit dat de hulp van de EU nog steeds niet goed is afgestemd op de bilaterale hulp die de lidstaten zelf geven. Nog meer onderzoeken naar de effecten van de hulp aan ACP-landen zouden in 1999 volgen.

Overleg ACP-landen met EU-ministers

Op 29 en 30 juli kwamen in Brussel de ministers van de 71 ACP-landen bijeen met de ministers voor Ontwikkelingssamenwerking van de 15 EU-lidstaten voor een tweede moeizame vergadering over hun toekomstige relaties na het aflopen van Lomé IV in februari 2000. Vooraf was geen consensus bereikt over twee cruciale kwesties: de vervanging van bilaterale afspraken over gunstige handelsvoorwaarden voor de ACP-landen zoals die onder het Lomé-verdrag golden door alternatieve regels voor de handel. Ook was geen overeenstemming bereikt over het stellen van voorwaarden op het terrein van *good governance* (goed bestuur) in de ACP-landen waarvan sommige corruptie en dictatuur kenden. Na twee dagen van vastlopende gesprekken werd besloten de onderhandelingen voort te zetten op ambassadeursniveau en via vergaderingen van deskundigen. In november zou de volgende ministeriële conferentie plaatsvinden.

Aangezien in de maand daarna de onderhandelingen tussen de EU-lidstaten over de besteding van het negende *European Development Fund* afgerond zouden moeten zijn, stonden de onderhandelingen in juli in Brussel onder grote druk, temeer daar de kritiek op de werking van het verdrag van Lomé groot was en het verdrag op tal van punten strijdig was met de uitgangspunten voor liberalisering van de wereldhandel, zoals uitgedragen door de Wereldhandelsorganisatie (WTO). De Duitse minister van Ontwikkelingssamenwerking Heidemarie Wieczoreck-Zeul maakte journalisten nog eens duidelijk dat het gebrek aan consensus

de kansen verminderde dat bij de WTO uitzonderingen bedongen konden worden voor de handel tussen Europa en haar vroegere koloniën. De Jamaicaanse minister van Buitenlandse zaken Anthony Hilton was het totaal niet eens met dit standpunt, 'want de regels van de WTO staan niet in marmer gebeiteld'. De WTO-regels moesten ook afgestemd worden op de belangen van ontwikkelingslanden, meende hij, wat trouwens ook formeel het standpunt was van de EU die had beloofd 'de ontwikkelingscomponent' in te brengen in de WTO-onderhandelingen in Seattle in november 1999. Hilton noemde het voorbeeld van twee landen in het Caribische gebied die al een uitzondering van tien jaar van de WTO verkregen hadden om de status quo te handhaven.

Volgens de Finse minister voor Ontwikkeling en Milieu, Satu Hassi, die de bijeenkomst voorzat samen met de Beninse minister van Toerisme, Severin Adjovi, draaide de discussie over voorwaarden van *good governance* vooral om het feit dat de ACP-landen een onderscheid wensten te maken tussen slecht bestuur en falend bestuur als gevolg van bijvoorbeeld gebrek aan geld en personeel. De EU-landen wilden een clausule over goed bestuur om subsidies en dergelijke te kunnen stopzetten ingeval van misbruik en fraude.

Minder heikele kwesties werden wel afgerond. Er werd overeenstemming bereikt over een tekst voor de financiële samenwerking tussen de EU en ACP-landen en over de deelname van de particuliere sector in grote investeringsprojecten met een ontwikkelingskarakter.
In Brussel werd ook geen doorbraak bereikt over de Stabex- en Sysmin-fondsen, onder meer ingesteld om abrupte dalingen in de wereldhandelsprijzen voor producten uit de ACP-landen te compenseren.

Internationale vakbonden willen 'good governance'

Drie internationale vakbondskoepels, de *International Confederation of Free Trade Unions* (ICFTU), de *European Trade Union Confederation* (ETUC oftewel EVV, het Europees verbond van vakverenigingen) en de *World Confederation of Labour* (WCL) hadden voorafgaand aan de ministersvergadering in Brussel laten weten dat zij ook meenden dat de ACP-landen in bescherming genomen moesten worden tegen effecten van verdere liberalisering van de wereldhandel. De vakbonden stelden ook dat de geloofwaardigheid van ontwikkelingssamenwerking vooral ligt in de integratie van mensenrechten en dus ook vakbondsrechten in een nieuw akkoord. Ook wensten zij grotere betrokkenheid van economische en sociale organisaties van burgers in de ACP-landen bij ontwikkelingsprojecten, goede informatie hierover aan de bevolking, kortom vrij, democratisch debat over handel en ontwikkelingshulp. De bonden zouden ook willen dat de staten die de internationale hulp verdelen, de regels voor respect voor democratische en sociale rechten veel minder vrijblijvend en net zo bindend maken als bijvoorbeeld de WTO-regels. Gerard Fontenau, adviseur van de ETUC, stelde dat op het internationale toneel goederen en dingen eigenlijk meer aandacht krijgen dan mensen. De bonden eisten een bindend karakter voor met name de diverse conventies en verdragen van de *International Labour Organization* (ILO) en de tot nu toe slechts 'indicatieve' afspraken van de Sociale top in Kopenhagen van enkele jaren eerder.

EP wil nultarief voor import uit minst ontwikkelde landen

Op 12 mei 1999 keurde het Europees parlement (EP) een rapport over multilaterale handelsrelaties (rapporteur Alex Smith) goed. Het EP onderschreef daarmee het EU-standpunt dat alle industrielanden op zijn laatst in 2005 een nultarief moeten hanteren voor importproducten uit de minst ontwikkelde landen. Dergelijke gedachten vielen ook te beluisteren tijdens een conferentie die de WTO in maart belegde voor niet-gouvernementele ontwikkelingshulporganisaties, milieugroepen, onderzoekcentra en internationale organisaties om te discussiëren over het verband tussen handel en milieu.

KWESTIES IN EUROPEES PARLEMENT

Geen oplossing voor honorering EP-leden

In 1998 stelden enkele media opnieuw het feit aan de kaak dat Europarlementariërs zich presentiegeld lieten betalen voor vergaderingen van het Europees parlement (EP) die zij nooit hadden bijgewoond en onkostenvergoedingen incasseerden voor reizen die zij niet hadden gemaakt. Toen het parlement het zelf niet eens kon worden over een nieuw systeem voor de salarissen en onkostenvergoedingen van de Europarlementariërs, presenteerde de Raad van ministers een voorstel. Ook dat voorstel kreeg geen meerderheid en zelfs niet alle stemmen van degenen die voor het aanpakken van de 'legale fraude' door EP-leden waren, omdat men vond dat de Raad van ministers zijn boekje te buiten was gegaan.
Met 376 stemmen voor, 140 tegen en 31 onthoudingen keurde het parlement op 5 mei 1999 het Rothley-rapport goed over de salariëring en onkostenvergoedingen voor EP-leden. Alle paragrafen in het ontwerprapport waarin de Raad van ministers beschuldigd werd van pogingen om de bevoegdheden van het EP op dit terrein uit te hollen, waren verdwenen in de definitieve tekst. Niettemin werd in het rapport nergens verwezen naar de nieuwe ontwerpstatuten die de raad voor het EP had opgesteld, wat erop neerkwam dat men deze statuten van geen waarde achtte. Het rapport stelde simpelweg vast dat er meningsverschillen bleven tussen de raad en het parlement. Tegenstemmers meenden dat Rothley alles in het werk had gesteld om de onderhandelingen met de raad te saboteren en dat de ontwerpstatuten die de raad had voorgesteld, in ieder geval beter waren dan de huidige praktijken.

Op 8 december 1998 had ook de Vereniging van assistenten van Europarlementariërs zich zeer kritisch over het Rothley-rapport uitgelaten, omdat hun positie als werknemer slecht geregeld bleef. In een persverklaring stelden de assistenten dat het conceptrapport nog had gepleit voor directe uitbetaling van de vergoedingen aan de assistenten, zonder tussenkomst van de Europarlementariërs voor wie zij werken, omdat vele Europarlementariërs de neiging hadden het geld in eigen zak te steken of aan externe consultants en bijvoorbeeld 'nepstageaires' over te maken. In de media waren al berichten verschenen van Europarlementariërs die hun halve familie op de loonlijst hadden staan.

Grotere openbaarheid van EU-documenten

Groenen, socialisten en liberalen in het Europees parlement (EP) sponsorden op 29 april 1999 een conferentie van het Britse

Statewatch en de Europese federatie van journalisten (EFJ) over de openbaarheid van documenten van de Europese instellingen. Het doel was te onderzoeken in hoeverre er vooruitgang was geboekt op dit terrein en of de EU-overheden uitvoering gaven aan het nieuwe Artikel 255 van het Verdrag van Amsterdam, dat openbaarheid en toegankelijkheid van EU-documenten als principe introduceerde. De deelnemers meenden dat nieuwe regels nodig waren om eerbiediging van dit principe af te dwingen. Deirdre Curtin van de Universiteit van Utrecht presenteerde een ontwerptekst voor dergelijke regels. De Europese ombudsman Jacob Soederman stelde dat minder geheimhouding de enige manier was om goed bestuur en democratische besluitvorming te garanderen. Anderen legden er de nadruk op dat een betere openbaarheid ook nodig was voor het bestrijden van fraude en corruptie in de instellingen.

Voorlopige ontwerpbegroting goedgekeurd

Op 15 mei 1999 keurde het Europees parlement (EP) zijn eigen voorlopige ontwerpbegroting voor 2000 goed, groot 975 miljoen euro (5,2 procent meer dan in 1999). In de begroting was rekening gehouden met nieuwe voorzieningen voor het personeel dat werkzaam is bij het EP.

Problemen in nieuwbouw parlement

Op 20 juli 1999 werd het nieuwe gebouw van het Europees parlement in Straatsburg in gebruik genomen tijdens de eerste sessie van het nieuw verkozen Europarlement. De nieuwbouw was begroot op 1 miljard gulden, maar kostte uiteindelijk het dubbele. Desondanks vertoonde het gebouw vele gebreken: liften, airconditioning en geluidsinstallaties werkten niet en de medewerkers van Europarlementariërs bleken bedacht met bureaus waarop 'nauwelijks twee A4-tjes passen'. Ook voor mensen in een rolstoel waren geen voorzieningen.

Rapporteur Europees handvest; appél voor Europese grondwet

De commissie van het Europees parlement voor burgerlijke vrijheden en rechten benoemde op 30 juli 1999 Elena Paciotti van de Italiaanse partij Democratici di sinistra tot rapporteur voor de onderhandelingen over een nieuw Europees handvest van grondrechten. Dit handvest was een van de initiatieven van Duitsland dat in de tweede helft van 1999 het voorzitterschap van de EU bekleedde. Bij de onderhandelingen over de tekst van het handvest zullen ook het EP en de nationale parlementen betrokken worden, zo werd beloofd tijdens een ministeriële top in Keulen.
Op 10 juni 1999, vlak voor de Europese parlementsverkiezingen, hadden honderd parlementsleden van alle partijen, de Groenen voorop, een appél getekend voor het invoeren van een Europese grondwet. Van de Nederlandse Europarlementariërs had nog geen 10 procent het appél in eerste instantie ondertekend, tegen 60 procent van koploper België.

EUR. PARLEMENT: SOC.-ECON. ZAKEN

Subsidieprobleem 'losse' projecten opgelost

In juli 1998 werd een oplossing gevonden voor het probleem dat de subsidie voor een groot aantal projecten, vooral op sociaal terrein, op last van het Europese Hof van justitie stopgezet moest worden omdat er geen wettelijke basis voor de subsidie bleek te zijn. De projecten waren nooit vermeld in een goedgekeurde begroting van welke instelling dan ook. Op 17 juli 1998 keurde het Europees parlement (EP) de aanbevelingen goed van rapporteur Christodoulou. Hiermee zouden de voorwaarden voor 'onafhankelijke acties' van de Commissie op het gebied van subsidieverstrekking voortaan worden opgenomen in de regels voor het opstellen van conceptbegrotingen. Eurocommissaris Erkki Liikanen, verantwoordelijk voor begrotingszaken, sprak van een historische doorbraak voor een probleem dat al twintig jaar speelde. Hij zei dat van de 870 miljoen ecu die voor losse projecten beschikbaar was, nu bijna alles op zo'n 30 miljoen ecu na, uitgekeerd kon worden. Ook in de toekomst zal subsidie toegekend blijven worden voor projecten die een wettelijke basis ontberen, stelde Liikanen en bracht het EP projecten in herinnering zoals Erasmus, Konver en het Programma voor Vrede en Verzoening in Noord-Ierland.

EP-hearing over gedragscode voor multinationals

Op 11 september 1998 organiseerde het Europees parlement (EP) een hoorzitting over de eventuele noodzaak van een gedragscode voor Europese multinationals die in ontwikkelingslanden opereren. Een van de conclusies van EP-rapporteur Richard Stuart Howitt was dat het moeilijk zou zijn om de bedrijven wettelijke, bindende regels op te leggen. Tijdens de hoorzitting kwam Menno Kamminga, hoogleraar aan de Erasmus Universiteit, uitvoerig aan het woord. Hij had een studie voorbereid over de verantwoordelijkheid van multinationals volgens het internationaal recht. Kamminga meende dat een gedragscode waarschijnlijk niet de beste manier was om multinationals te bewegen geen misbruik van het gebrek aan democratische controle in Derde Wereldlanden te maken. 'Er zijn al zoveel van die gedragscodes', zei hij. Ook biedt het Verdrag van Amsterdam volgens hem geen mogelijkheden om bedrijven bindende regels voor hun activiteiten buiten de EU op te leggen.

Veiliger verkoop van medicijnen op internet nodig

De commissie Farmaceutische Producten van het Europees Parlement organiseerde een bijeenkomst op 2 februari 1999 over de verkoop van medicijnen via het internet. Het EP wilde met experts praten over het probleem dat het aan de ene kant voordelig is voor consumenten om via het internet nieuwe of goedkopere medicijnen te ontdekken en te kopen.
Aan de andere kant kan het ook gevaarlijk zijn, omdat er geen toezicht meer is op het gebruik van de medicijnen en omdat er bijvoorbeeld geen garanties meer zijn voor een goede opslag ervan. Artsen, apothekers en de Europese federatie van consumentenorganisaties opperden verschillende oplossingen om de verkoop van medicijnen via het internet veiliger te maken, zoals de inrichting van een website met de namen van specialisten die consumenten zouden kunnen raadplegen.

Kritiek op EP-standpunt over aanpassing auteursrecht

Consumentenorganisaties reageerden op 16 februari 1999 uiterst kritisch op de pogingen van het Europees parlement (EP) het auteursrecht aan te passen aan nieuwe media zoals internet. De *European Fair Practices in Copyright Campaign* (EFPICC)

meende dat het EP consumenten tot misdadigers dreigde te maken en bepleitte dat het voor consumenten mogelijk moet blijven thuis kopieën van bijvoorbeeld cd's en software van het internet te maken. De EFPICC vertegenwoordigt de Europese koepelorganisaties van de consumenten (BEUC), de bibliotheken (EBLIDA), de blinden (EBU), de gehandicapten (EDF en ELSMH-EA) en de vereniging van producenten van consumentenelektronica (*Alliance for a Digital Future*). Het EP kiest ervoor exclusief de belangen van de muziekindustrie en andere auteursrechthebbenden te beschermen, aldus EFPICC.
De kritiek werd ingegeven door de stemming in de EP-commissie voor juridische zaken op 22 januari 1999, toen een reeks van amendementen werd voorgesteld op de ontwerprichtlijn van de Commissie inzake nieuwe Europese auteursrechtwetgeving.

Hoorzitting over vergoedingen voor banken bij valutawisselingen

Tijdens een hoorzitting op 18 februari 1999 van de monetaire commissie van het Europees parlement over de vergoeding die banken eisen voor betalingen in euro's en het omwisselen van valuta, raakten Europarlementariërs er niet van overtuigd dat deze vergoedingen, die per bank en per land enorm variëren, werkelijk dienen om de kosten voor de banken te compenseren. Vertegenwoordigers van de banken stelden dat de kosten konden oplopen tot 20 procent van de totale kosten van bankoperaties.

Eurocommissaris Karel Van Miert waarschuwde de banken dat de inspecties die de Commissie had doorgevoerd beschouwd moesten worden als een waarschuwing tegen excessieve vergoedingen. Hij antwoordde op vragen van journalisten dat zijn inspecteurs vooral bij Franse banken niet echt welkom waren geweest. De weigering van Nederlandse banken om betalingen in euro's uit te voeren zou het onderwerp van een apart onderzoek moeten zijn, meende Van Miert.
Op 9 december 1998 had de Commissie besloten dat het niet nodig was wetgeving te produceren om regels te stellen voor kosten die de banken voor de algehele conversie van nationale munten naar de euro moeten maken, aangezien de meeste EU-landen over het doorberekenen van deze kosten aan de consument al afspraken hadden gemaakt.

EP akkoord met liberalisering spoorwegen

Het Europees parlement (EP) nam half maart 1999 alle aanbevelingen over van de rapporteur Sarlis en Swoboda om in Europa te komen tot een geleidelijke liberalisering van de spoorwegen, te beginnen met het internationale vrachtvervoer per trein. De stemming in het EP volgde op een voorstel van de Commissie waarin het parlement een belangrijke wijziging aangebracht wenste te zien: het beheer van een spoorwegnet en de exploitatie van het vervoer over het spoor moeten voorlopig gescheiden activiteiten worden, en dat voor een periode van minstens twee jaar na het inwerking treden van de richtlijn over liberalisering van het spoor.

Lager BTW-tarief voor arbeidsintensieve diensten

Het Europees parlement (EP) ging op 6 mei 1999 na enkele amendementen akkoord met aanbevelingen van rapporteur Marianne Thyssen inzake experimenten met een lager BTW-tarief voor arbeidsintensieve lokale diensten. Hiermee hoopte het EP de werkgelegenheid te bevorderen. Het parlement deed een beroep op de Raad van ministers om over de maatregelen te stemmen via de procedure van gekwalificeerde meerderheid, omdat men niet verwachtte dat de EU-landen tot een unaniem besluit zouden kunnen komen.

EUR. PARLEMENT: INTERNAT. ZAKEN

'Royaumont-proces' van start

Op 24 september 1998 kwamen parlementariërs van alle EU-lidstaten en Balkanlanden bij elkaar in Brussel. Het ging om de voorzitters van de parlementaire commissies voor buitenlandse zaken die regelmatig zouden overleggen om de vrede en stabiliteit op de Balkan een handje te helpen. De formele benaming van dit overlegorgaan waaraan tot verdriet van sommige critici ook Serviërs deelnamen, is het 'Proces voor stabiliteit en goed nabuurschap in Zuid-Oost Europa', ook wel het 'Royaumont-proces' geheten. Tastbare resultaten waren niet te bekennen op de eerste bijeenkomst, wel werden de data voor volgende bijeenkomsten vastgelegd om tot een concreet samenwerkingsprojecten tussen de parlementen te komen.

Sacharov-prijs voor Rugova

Het Europees parlement stemde op 22 oktober 1998 voor toekenning van de Sacharovprijs aan Ibrahim Rugova, voor zijn inzet voor de terugkeer van de democratie in Kosovo. Hij verkreeg 321 stemmen. De Turkse mensenrechtenactivist Akin Birdal kreeg 247 stemmen, vooral van de kant van de socialisten en Verenigd Links. De prijs zou in december in Straatsburg uitgereikt worden.

EP voorstander van hervorming VN

Het Europees parlement (EP) ging op 27 maart 1999 akkoord met de aanbevelingen van rapporteur Eurico De Melo om de Verenigde Naties grondig te hervormen, zodat de VN het belangrijkste internationale forum kunnen blijven met name voor beheersing van de effecten van globalisering. Het EP was van mening dat de Veiligheidsraad anders samengesteld zou moeten worden om een meer democratische vertegenwoordiging van alle continenten te bewerkstelligen. Het EP suggereerde dat de VN het stemsysteem van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) zou kunnen overnemen. Ook was het EP voorstander van het scheppen van een 'parlementaire dimensie' in de VN-structuur en van de oprichting van een Economische veiligheidsraad. In het rapport van De Melo werd verder benadrukt dat het recht en de plicht voor de VN tot ingrijpen in conflictsituaties en rampgebieden inmiddels algemeen erkend wordt.

EP vraagt om uitbreiding ASEM-groep

Begin mei 1999 nam het EP een resolutie aan inzake de samenwerking tussen de EU en Aziatische landen in het kader van de ASEM. Het EP vroeg de huidige ASEM-leden (EU, Asean, China, Japan en Korea) om een nieuwe organisatie in het leven te roepen en de dialoog uit te breiden naar India, Australië en Nieuw-Zeeland. De EU-landen zouden meer de nadruk moeten leggen op het verband tussen handel, milieu en mensenrechten en vooral voor een verbod op kinderarbeid moeten strijden.

(Vorige berichten pag. 470/2 - 1998)

ALBANIË

BINNENLAND

Gewapende onlusten in Tirana na moord op oppositielid Hajdari

Op zaterdag 12 september 1998 werd het parlementslid Azem Hajdari, een vooraanstaand lid van de Democratische Partij van Albanië (PDS), doodgeschoten. Oppositieleider en voormalig president Sali Berisha stelde premier Fatos Nano van de Socialistische Partij van Albanië (PSS) verantwoordelijk en eiste diens ontslag. 's Anderendaags bestormde een woedende menigte het kantoor van de premier. Maandagochtend tijdens de begrafenis probeerden rouwenden de kist met het ontzielde lichaam van Hajdari het gebouw van de premier binnen te dragen, waarna de bewakers het vuur openden. Er volgde een vuurgevecht, waarbij granaten geworpen werden. Gewapende demonstranten wisten korte tijd het parlement en de gebouwen van staatsradio en staatstelevisie te bezetten en reden de rest van de dag in auto's en buitgemaakte tanks door het centrum van de hoofdstad Tirana. 's Avonds verklaarde minister van Binnenlandse zaken Perikli Teta op de landelijke televisie dat de 'poging tot een staatsgreep', waarbij drie doden en veertien gewonden zouden zijn gevallen, was mislukt en dat de politie de stad weer onder controle had. Dinsdag gaven aanhangers van de PDS twee van de buitgemaakte tanks terug.

Onschendbaarheid ex-president Berisha opgeheven

Een parlementaire commissie bracht op 17 september 1998, naar aanleiding van een onderzoek van de officier van justitie, het advies uit om de parlementaire onschendbaarheid van ex-president Sali Berisha op te heffen. Het parlement, waar de Socialistische Partij van Albanië (PSS) een meerderheid bezat, stemde de volgende dag met een overweldigende meerderheid van 108 van de 113 uitgebrachte stemmen vóór afschaffing van de onschendbaarheid van Berisha. De 29 afgevaardigden van de Democratische Partij van Albanië (PDS) van Berisha ontbraken, daar zij nog steeds volhardden in hun boycot van het parlement, die ze in juli 1998 hadden afgekondigd. Zij hadden dat gedaan uit protest tegen een parlementair rapport dat de PDS de schuld gaf van de chaos die Albanië in 1997 had geteisterd en van de aanslag op de Democratische leider Azem Hajdari, die in september van dat jaar vermoord werd. Tevens hoopten ze met de boycot vervroegde verkiezingen te kunnen afdwingen. Berisha toonde zich niet onder de indruk van het verlies van zijn parlementaire onschendbaarheid en leidde dezelfde dag een vreedzame demonstratie van ongeveer 3.000 aanhangers door het centrum van de hoofdstad Tirana.

Nano neemt ontslag. Majko genomineerd als nieuwe premier

Op 28 september 1998 maakte een woordvoerder van de Socialistische Partij van Albanië (PSS) bekend, dat premier Fatos Nano na veertien maanden zijn functie neerlegde. Nano, wiens positie sinds de twee weken eerder uitgebroken onlusten onduidelijk was geworden, verklaarde in een brief aan president Rexhep Meidani dat het vormen van een nieuw kabinet van zijn uit vijf partijen bestaande coalitie onmogelijk was door onderlinge meningsverschillen. De PSS nomineerde als opvolger de 30-jarige secretaris-generaal van de partij Pandeli Majko. Hoewel deze niet over ministeriële ervaring beschikte, had hij zich een goede reputatie verworven door zijn deelname aan de straatprotesten tegen het stalinistische regime in 1990 en als bemiddelaar in het slepende conflict tussen Nano en oppositieleider Berisha. Majko won in de eerste ronde geen meerderheid, maar zijn rivaal Ilir Meta, staatssecretaris voor Europese integratie, trok zich terug.

Nieuwe regering

Op 8 oktober werd de nieuwe regering door het parlement goedgekeurd, terwijl de Democratische Partij van Albanië (PDS) de zitting boycotte. De samenstelling van de nieuwe regering verschilde nauwelijks van de vorige. Premier Pandeli Majko verklaarde dat herstel van gezag en wet alsmede de bestrijding van misdaad, corruptie en smokkel tot de prioriteiten van de regering behoorden. Hij beloofde volledige steun aan de westerse landen en de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) en stelde de Albanese vliegvelden en andere militaire en logistieke faciliteiten ter beschikking in geval de NAVO zou overgaan tot aanvallen op Servische troepen.

Parlement neemt ontwerpgrondwet aan

Het parlement besloot op 21 oktober 1998 om in november de ontwerpgrondwet aan een volksstemming te onderwerpen. Met 115 stemmen vóór en geen tegen werd het ontwerp, dat een parlementaire commissie had opgesteld, aangenomen. De leden van de Democratische Partij van Albanië (PDS) van ex-president Berisha boycotten de zitting. Sinds 1991 had Albanië een aantal constitutionele beschikkingen, maar geen grondwet. Een ontwerpgrondwet van de PDS-regering werd in 1994 bij referendum afgewezen. De PDS verwierp het grondwetsvoorstel als 'anti-democratisch' en 'anti-nationalistisch', verklaarde de grondwet niet te zullen erkennen en riep de Albanese burgers op om niet aan het referendum deel te nemen.
De grondwet zou volgens het ontwerp uit 183 artikelen en 18 hoofdstukken bestaan, waarin een duidelijke scheiding werd aangebracht tussen de bevoegdheden van parlement, president, rechterlijke macht, centrale overheid en lokale overheden. De president zou maximaal tweemaal voor een termijn van vijf jaar gekozen kunnen worden en opperbevelhebber zijn van de strijdkrachten. Om de vier jaar dienden verkiezingen te worden gehouden voor de 140 zetels van het uit één kamer bestaande parlement, waarvan er 100 via landelijke lijsten en 40 via evenredige vertegenwoordiging zouden worden gekozen. De kiesdrempel zou 2,5 procent bedragen. De premier en de ministers zouden worden benoemd door de president, met goedkeuring van het parlement. Een apolitieke 'volksadvocaat' zou voor een periode van vijf jaar benoemd worden om als bemiddelaar op te treden in conflicten tussen het volk en de staat. De etnische minderheden zouden gelijk zijn voor de wet en hun etnische identiteit vrijelijk mogen uitdragen. Als garantie voor de mensenrechten zou de Europese Conventie van de Mensenrechten dienen. Albanië zou een marktgerichte economische politiek voeren met garanties voor particulier bezit en de gouverneur van de Centrale Bank zou door de president worden voorgedragen aan het parlement en worden benoemd voor een termijn van zeven jaar.

Grondwet bij referendum aangenomen

Ondanks enkele weken van schietpartijen en bomaanslagen op hoge functionarissen,

waaronder het hoofd van het Constitutioneel Gerechtshof, verliep het referendum over de grondwet op 22 november 1998 zonder incidenten. Volgens Daver Cano van de Centrale Verkiezingscommissie bedroeg de landelijke opkomst 50,5 procent en had 93,5 procent vóór gestemd. De oproep van de PDS aan het Albanese volk om niet te stemmen, leek niet in een dermate lage opkomst te resulteren dat haar eis van vervroegde verkiezingen kracht kon worden bijgezet. Partijleider Berisha verklaarde evenwel dat zowel leden van de Socialistische Partij van Albanië (PSS) als de Centrale Verkiezingscommissie, wier samenstelling een afspiegeling vormde van die van het parlement, onjuiste cijfers hadden verstrekt. Nadat alle stemmen geteld waren, verklaarde de PDS dat de werkelijke opkomst ongeveer 39,6 procent had bedragen. Internationale waarnemers meenden echter dat de stemming correct was verlopen. De PDS riep haar aanhangers op om met vreedzame middelen de socialistische regering van premier Pandeli Majko ten val te brengen.
Op 28 november tekende president Rexhep Meidani een decreet, waardoor de grondwet van kracht werd.

Steunbetuigingen voor Kosovaarse Albanezen

Op 5 februari 1999 liepen ongeveer 7.000 demonstranten in de hoofdstad Tirana langs de kantoren van de Europese Unie (EU) en de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) om steun te betuigen aan de Albanese bevolking van Kosovo. De socialist Namik Dokle verklaarde dat de Albanese politieke partijen 'de politieke wil van het volk van Kosovo tot zelfbeschikking' steunden. Politici van de regerende Socialistische Partij van Albanië (PSS) en van de oppositionele Democratische Partij van Albanië (PDS) liepen zij aan zij. President Rexhep Meidani sprak in een brief aan de Franse minister van Buitenlandse zaken Hubert Védrine en zijn Britse ambtgenoot Robert Cook, die de vredesbesprekingen in het Franse stadje Rambouillet over de toekomst van Kosovo zouden voorzitten, de hoop uit dat het conflict om Kosovo op vreedzame wijze door de betrokken Servische en Albanese partijen opgelost zou worden. Demonstranten scandeerden echter de naam van het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK), dat met militaire middelen streed voor een onafhankelijk Kosovo.

Massale toestroom Kosovaarse vluchtelingen

Al vanaf het begin van de luchtacties van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) tegen Joegoslavië, op 24 maart 1999, bereikte een schier onafgebroken stroom etnische Albanezen uit Kosovo, die voor de oprukkende Servische militaire of politie-eenheden uit waren gevlucht of door hen waren verjaagd, Albanië. Volgens berekeningen van het Hoge Commissariaat voor Vluchtelingen van de Verenigde Naties (UNHCR) waren in de eerste twee weken 262.000 Kosovaarse Albanezen naar Albanië gevlucht. Zij arriveerden in auto's, op tractoren of te voet. Velen toonden tekenen van uitputting of mishandeling. De opvang concentreerde zich op het op 30 kilometer van de Albanees-Joegoslavische grens gelegen stadje Kukes, waar zich op 25 april naar schatting 70.000 vluchtelingen bevonden. Enkele tienduizenden van hen verbleven in de stad, terwijl de rest in haastig opgezette tentenkampen in de omgeving bivakkeerde. Het totale aantal vluchtelingen in Albanië was op dat moment al toegenomen tot 350.000.
De UNHCR spande zich in om de menigte vluchtelingen naar behoren op te vangen, maar was onvoldoende voorbereid en gebrekkig toegerust. Europees directeur Anne-Willem Bijleveld erkende dat zijn organisatie wel enkele vluchtelingen had verwacht na aanvang van de NAVO-bombardementen, maar geen 'georganiseerde deportatie'.
Bij gebrek aan opvangcapaciteit trachtten de Albanese autoriteiten de vluchtelingen zo veel mogelijk over geheel Albanië te verdelen. Medio april trachtte de Albanian Force for Humanitarian Assistance (AFOR), de humanitaire missie van de NAVO, met behulp van helikopters vluchtelingen uit Kukes en omgeving landinwaarts te transporteren. De actie mislukte echter, daar veel Albanezen bij de grens wilden blijven in afwachting van vermiste verwanten. In de laatste week van april lukte het AFOR wel om enkele duizenden van hen over te halen. Onder leiding van Amerikaanse, Britse, Franse en VN-functionarissen werden begin mei enkele grote opvangkampen opgezet. De Albanese regering blokkeerde de toegangswegen tot de hoofdstad Tirana, om te voorkomen dat die werden overstroomd door vluchtelingen. De meeste vluchtelingen vonden na hun directe opvang door internationale organisaties onderdak bij familieleden elders in Albanië.
De vluchtelingenstroom bereikte op 15 juni de grootste omvang van 444.600, bijna de helft van het totale aantal van één miljoen etnische Albanezen, die Kosovo ontvlucht waren. In de volgende vijf weken keerden omstreeks 420.000 vluchtelingen terug naar Kosovo. Van hen werden er 12.000 — voornamelijk ouderen, zieken en gehandicapten — vervoerd door de NAVO en de UNHCR; de overigen vertrokken op eigen kracht, ondanks waarschuwingen voor het gevaar van niet opgeruimde mijnen. Ongeveer 20.000 vluchtelingen bleven in Albanië achter.

Servische inval in Albanië

Op 13 april 1999 vielen ongeveer 50 Servische infanteristen het noordoosten van Albanië binnen, namen twee dorpen in en staken er één in brand. Na enkele uren trokken zij zich echter terug. De NAVO uitte hierop haar bezorgdheid over een mogelijke escalatie van de Kosovo-oorlog, waarbij niet alleen Albanië, maar uiteindelijk de gehele Balkan betrokken zou kunnen raken. Het leek echter niet te gaan om een poging tot uitbreiding van het conflict, maar om een strafactie tegen Albanië, dat in het noordoosten een aantal opleidingskampen en uitvalsbases van het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK) herbergde, van waaruit UCK-soldaten Kosovo binnendrongen.

Nieuwe minister van Binnenlandse zaken

De Albanese president Rexhep Meidani benoemde op 20 mei 1999 Spartak Poci, leider van de hoofdstedelijke afdeling van de Socialistische Partij van Albanië (PSS), tot minister van Binnenlandse zaken. Poci verving Petro Koci, die eerder die maand was ontslagen na een ernstig publiek meningsverschil met premier Pandeli Majko over de benoeming van politiechefs. Poci zag zich voor de taak gesteld om aan grootschalige problemen met de openbare orde, ontstaan door de komst van ongeveer 430.000 Albanese vluchtelingen uit de naburige Joegoslavische provincie Kosovo, het hoofd te bieden.

Oppositie beëindigt boycot parlement

De Democratische Partij van Albanië (PDS) besloot op een buitengewoon congres op 17 juli 1999, dat was bijeengeroepen door par-

tijvoorzitter en voormalig president Sali Berisha, bijna unaniem om de al een jaar durende boycot van het parlement te beëindigen. Het besluit kwam voort uit dankbaarheid jegens het feit dat door luchtacties van de door de Verenigde Staten gedomineerde Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) de Servische troepen uit de Joegoslavische provincie Kosovo waren verdreven. In een toespraak tot zijn partijgenoten verklaarde Berisha: 'Het inwilligen van het verzoek van de regering van de VS om terug te keren in het parlement, is het minste dat we kunnen doen, na alles wat ze voor de Albanezen heeft gedaan'.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Premier Majko roept op tot snellere privatisering

Premier Pandeli Majko maande op 17 februari 1999 ambtenaren van het ministerie van Publieke economie en Privatisering tot spoed inzake de voorbereidingen voor de verkoop van staatsbedrijven in strategische sectoren. De socialistische regering leed onder geldgebrek en was reeds achttien maanden bezig met de verkoop van havens, banken, mijnen, telefoon- en olie-ondernemingen aan investeerders. De politieke instabiliteit had het privatiseringsproces, dat premier Majko zag als de sleutel tot de ontwikkeling van de Albanese economie, vertraagd. Wel slaagde de regering erin om de inflatie terug te brengen tot 8,7 procent op jaarbasis en groeide de economie in 1998 met acht procent.

JUSTITIE

Rechters op de vingers getikt

Op 27 juli 1999 demonstreerden ongeveer 25 politieagenten in het door misdaad geteisterde stadje Shkoder in Noord-Albanië tegen de vrijlating van twee verdachten. Een dag later tikte de regering rechtbanken op de vingers voor het vrijlaten van op heterdaad betrapte criminelen. Zij riep rechters op om, ondanks pressie uit de onderwereld, de strijd aan te binden met prominente criminelen. Sinds de grote onrust van 1997, toen criminele bendes sommige steden gedeeltelijk of zelfs geheel beheersten, waren veel criminelen vrijgelaten wegens gebrek aan bewijs of omdat angstige getuigen geen verklaring durfden af te leggen.

ONDERWIJS

Premier Majko wil pan-Albanees onderwijsstelsel

Premier Pandeli Majko gaf minister van Onderwijs Et-Hem Ruka op 17 augustus 1999 opdracht om een plan te maken voor één geünificeerd onderwijsstelsel in de Albanese taal voor de Albanese bevolking van niet alleen Albanië, maar ook van Kosovo en Macedonië. De eerste stap zou bestaan uit het gelijkschakelen van de onderwijsprogramma's, het uitwisselen van docenten en het aanknopen van banden tussen de universiteiten van Tirana en de Kosovaarse provinciehoofdstad Pristina.

BUITENLANDSE ZAKEN

NAVO beëindigt humanitaire missie in Albanië

De Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) beëindigde op 1 september 1998 de missie van haar troepenmacht AFOR, die Albanië had bijgestaan bij de opvang van de honderdduizenden etnisch Albanese vluchtelingen uit de naburige provincie Kosovo. Tijdens een plechtigheid op de luchthaven Rinas van de hoofdstad Tirana droeg de leider van AFOR, de Britse generaal John Reith, het bevel over aan de Italiaanse generaal Pietro Frisone. Deze zou in Kosovo met 2.000 manschappen een nieuwe missie, Communicatie Zone West, vervullen.

OVSE en EU dringen aan op verzoening

De voorzitter van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), de Poolse minister van Buitenlandse zaken Bronislav Geremek, ontmoette op 19 september 1998 in de hoofdstad Tirana president Rexhep Meidani, premier Fatos Nano en oppositieleider Sali Berisha. Geremek veroordeelde de moord, een week eerder, op het parlementslid Azem Hajdari, een vooraanstaand lid van de Democratische Partij van Albanië (PDS). Hij drong er bij de regering-Nano op aan de daders op te sporen en te berechten, maar stelde Berisha verantwoordelijk voor de rellen die na de moord waren uitgebroken. De Griekse minister van Buitenlandse zaken George Papandreou waarschuwde Berisha namens de Europese Commissie voor een persoonlijk en politiek isolement, indien hij 'deze tactieken', die de 'democratische instellingen' ondermijnden, niet zou laten varen. Geremek wees er tevens op dat een eventuele arrestatie van Berisha niets zou oplossen. 'Politieke oppositie hoort thuis in het parlement, niet in de gevangenis noch in straatdemonstraties', verklaarde hij. Geremek en Papandreou riepen de politieke leiders van Albanië op om de politieke patstelling te doorbreken, zodat een vreedzame oplossing kon worden gevonden.
Op 30 oktober herhaalde de OVSE haar verzoek aan de PDS om de boycot van het parlement, die zij in juli 1998 had afgekondigd, te beëindigen en mee te werken aan een referendum over een nieuwe grondwet.

VS verwijten Albanië gebrekkige ordehandhaving

Op 16 maart 1999 verscheen een rapport van het ministerie van Buitenlandse zaken van de Verenigde Staten over mensenrechten in Albanië in 1998. Volgens het rapport was de corruptie 'endemisch' van karakter en intussen ook de rechterlijke macht binnengedrongen. Ook had de oppositionele Democratische Partij van Albanië (PDS) er terecht over geklaagd dat enkele van haar leden werden lastig gevallen. 'De winst op het gebied van mensenrechten is grotendeels teniet gedaan door de hardnekkig passieve wijze, waarop de regering toeziet op de handhaving van de wet', aldus het rapport. 'Er zijn te veel gevallen waar pogingen van de regering om de openbare orde te herstellen, werden ondermijnd door misdaad, corruptie en eigenrichting.' Het rapport verweet de Albanese regering tevens een gebrek aan controle over afgelegen gebieden en vooral over de streek aan de grens met de Joegoslavische provincie Kosovo.

(Vorige berichten pag. 534/3 e.v. - 1998)

GROOT-BRITTANNIË

BINNENLAND

Rebellie linkervleugel Labour

Op 20 mei 1999 stemden 65 leden van de linkervleugel van Labour met de oppositie mee tegen een belangrijk onderdeel van de herziening van het sociale zekerheidsstelsel. Zij keerden zich tegen de verlaging van

enkele uitkeringen voor gehandicapten. Omdat Labour over een comfortabele meerderheid beschikte, kwam de positie van premier Tony Blair niet in gevaar. Wel betekende dit de grootste rebellie tegen Blair in de twee jaar dat zijn kabinet aan de macht was.
Een maand later dreigden opnieuw 60 Labourleden tegen een regeringsvoorstel te stemmen. Ditmaal ging het om een onderdeel van de nieuwe Immigratiewet, waarin werd gesteld dat asielzoekers geen uitkering meer zouden krijgen maar alleen nog voedsel- en kledingbonnen. Minister van Binnenlandse zaken Jack Straw wist de opstand te beteugelen door asielzoekers behalve de bonnen ook nog een flinke som 'zakgeld' te beloven. Uiteindelijk stemden op 17 juni slechts zeven Labourleden tegen het voorstel.

Desastreus resultaat Labour bij Europese verkiezingen

De Conservatieven scoorden tijdens de verkiezingen voor het Europees Parlement van 13 juni 1999 zeven procent beter dan Labour. Als gevolg hiervan verloor Labour meer dan de helft van haar 62 zetels. Campagneleider Margaret Beckett in een reactie: 'Dit resultaat is zeer teleurstellend.'
Het extreem lage opkomstpercentage werd gezien als een van de belangrijkste redenen voor het verlies. Slechts 23 procent van de kiezers kwam opdagen, een absoluut laagterecord. Met name in traditionele Labourbolwerken bleven de kiezers weg. In opiniepeilingen voor de landelijke verkiezingen bleef Labour de Conservatieven dan ook twintig procent voor.
De nederlaag leidde binnen Labour tot verzet tegen het nieuwe kiesstelsel. Voor de Europese verkiezingen was het land verdeeld in twaalf regio's, waarbij in elke regio het principe van evenredige vertegenwoordiging gold. Mede hierdoor wisten de Groenen voor het eerst landelijk succes te boeken en door te dringen tot het Europees Parlement. Critici binnen Labour vroegen premier Tony Blair af te zien van zijn voornemen om in 2000 een referendum te houden over het voorstel om ook voor de nationale verkiezingen evenredige vertegenwoordiging in te voeren. Voorstanders wezen er op dat Labour volgens het oude kiesstelsel slechts vijftien zetels zou hebben behaald. Blair zei in een reactie geen nieuwe argumenten te hebben gehoord.

Uitslagen verkiezingen Europees Parlement

	(aantal zetels)
Labour	29
Conservatieven	36
Liberaal-democraten	10
Onafhankelijken	3
Plaid Cymru	2
Groenen	2
Schotse Nationale Partij	2
Noord-Ierland	
Social Democratic and Labour Party	1
Ulster Unionist Party	1
Democratic Union Party	1

Het electorale succes van de Conservatieven was met name te danken aan het verzet van de partij tegen de eventuele Britse toetreding tot de Europese Monetaire Unie (EMU). Tory-leider William Hague maakte van dit succes gebruik om zijn greep op de Conservatieve Partij te verstevigen. Op 15 juni maakte hij ingrijpende wijzigingen bekend in de partijleiding. Hij verwijderde vrijwel alle oudgedienden uit het schaduwkabinet: slechts twee voormalige kabinetsleden van ex-premier John Major bleven over. De nieuwe kabinetsleden steunden vooral een anti-Europese lijn. Voormalig minister Jack Cunningham toonde zich in een reactie bezorgd: 'De Tory-leider maakt van de Conservatieven een enge, nationalistische en xenofobe partij.'

Blair wijzigt samenstelling kabinet

Premier Tony Blair maakte op 28 juli 1999 veranderingen in de samenstelling van het kabinet bekend. Opvallend was echter dat zijn kernkabinet van 22 ministers vrijwel ongewijzigd bleef. Slechts Alun Michael, minister van Wales, verdween omdat hij inmiddels premier van Wales was geworden. Paul Murphy werd benoemd tot zijn opvolger. Het verdere kernkabinet bleef intact, ondanks de soms felle kritiek op vice-premier John Prescott, minister van Noord-Ierse Zaken Mo Mowlam en minister van Gezondheidszorg Frank Dobson. De kranten spraken dan ook van 'de nacht van de korte messen'.
Ingrijpende wijzigingen waren er wel onder de staatssecretarissen: Blair benoemde dertien nieuwe mensen op deze posten. Opvallend was de benoeming van Patricia Scotland op Buitenlandse zaken. Zij was de eerste zwarte vrouw in het Britse kabinet.

Kennedy nieuwe leider Liberaal-democraten

De 90.000 leden van de Liberaal-democratische Partij kozen Charles Kennedy als hun nieuwe partijleider, zo werd op 9 augustus 1999 bekend. Kennedy werd omschreven als open, evenwichtig en pragmatisch. Hij volgde Paddy Ashdown op.
Kennedy liet weten dat de partij Blair zou blijven steunen bij zijn constitutionele hervormingen, de vrijheid van informatie en de hervorming van het kiesstelsel.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Minder steun bedrijfsleven voor toetreding EMU

Twee onderzoeken lieten op 1 juli 1999 zien dat het bedrijfsleven steeds minder gecharmeerd was van toetreding tot de Europese Monetaire Unie (EMU). Tweederde van de bedrijven was een jaar eerder nog voor de euro, maar nu was dat gedaald tot minder dan de helft. Volgens 84 procent van de bedrijven zou introductie van de euro weinig tot geen gevolgen hebben. De onderzoekers gaven de fraude in de Europese Commissie en de zwakte van de belangrijkste Europese financiële markten aan als belangrijkste oorzaak van deze ontwikkeling.

Een dag eerder, op 30 juni, maakte de Britse overheid bekend dat Groot-Brittannië in 1998 4,6 miljard pond (ca. 15,6 miljard gulden) had bijgedragen aan de Europese Unie. Dit was aanmerkelijk meer dan de 1,6 miljard pond (ca. 5,4 miljard gulden) in 1997. De regering gaf technische redenen als oorzaak van dit grote verschil op. Betalingen voor het ene jaar zouden zijn gedaan in het andere jaar. Men verwachtte dat de bijdrage in 1999 zou uitkomen op 2,5 miljard (ca. 6,0 miljard gulden).

'Privatisering kostte belastingbetaler miljarden'

Een parlementsbrede onderzoekscommissie kwam op 13 juli 1999 tot de conclusie dat de privatisering van Railtrack Plc, verantwoordelijk voor de rail-infrastructuur, de belastingbetaler miljarden had gekost. De toenmalige conservatieve regering verkocht de aandelen van Railtrack Plc in mei 1996 voor 3,90 pond (ca. (9,40) per stuk. Direct daarna stegen deze fors in

waarde en in februari 1999 werden ze verhandeld voor 15,50 pond per stuk (ca. (37,20).
De onderzoekscommissie was van mening dat de overheid de aandelen gespreid had moeten verkopen, omdat aandelen na een privatisering vrijwel altijd in waarde stegen. Het argument van de toenmalige regering dat ze geen betere prijs voor de aandelen kon krijgen, wees de commissie van de hand. De emissie was namelijk tien keer overtekend.

Werkloosheid op nieuw laagterecord

Het Nationaal Bureau voor Statistiek maakte op 14 juli 1999 bekend dat de werkloosheid zich op het laagste punt in negentien jaar bevond. Het eerste kwartaal van 1999 was de werkloosheid met 6,2 procent gedaald en het tweede kwartaal met 6,3 procent. Groot-Brittannië telde op dat moment nog 1,28 miljoen werklozen.
Het Nationaal Bureau voor Statistiek wees er wel op dat het aantal banen in de industriële sector nog steeds afnam. De daling van de werkloosheid was het gevolg van de toenemende werkgelegenheid in de dienstensector.

Blair blijft bij verkoop goud

Premier Tony Blair liet op 14 juli 1999 weten dat Groot-Brittannië vast zou houden aan de verkoop van een deel van de goudreserve van de nationale bank, ondanks de lage goudprijs: 'De goudprijs daalt nu al twee jaar en blijft maar dalen. Dat betekent dat we geld verliezen als we het goud nu niet verkopen.'
Hij ontkende overigens een ontmoeting te hebben gehad met een Zuid-Afrikaanse commissie die wilde dat er minder goud op de wereldmarkt werd aangeboden, om zo de prijs hoog te houden.

Compensatie voor nazi-slachtoffers

Op 7 augustus 1999 begon Groot-Brittannië met de teruggave van de banktegoeden aan nazi-slachtoffers. Deze tegoeden waren gedurende de Tweede Wereldoorlog geconfisceerd omdat ze toebehoorden aan onderdanen van een land waarmee Groot-Brittannië in oorlog was. In eerste instantie werd 132.000 pond (ca. 320.000 gulden) uitgekeerd aan tien mensen. Het hoogste bedrag, 12.000 pond, ging naar een Roemeense arts die destijds 900 pond op zijn rekening had staan.
In totaal hadden 250 mensen een claim ingediend. Het ministerie van Financiën verwachtte dat met de compensatie een bedrag was gemoeid van 25 miljoen pond (ca. 60 miljoen gulden).

Blair wil armoede serieus bestrijden

De regering-Blair maakte op 24 augustus 1999 bekend dat zij het aantal mensen dat onder de armoedegrens leefde, in 2002 wil hebben teruggebracht tot 1,25 miljoen. De armoedegrens werd daarbij gesteld op de helft van het gemiddelde inkomen.
Deze statistische grens ontlokte bij de Tory's de kritiek dat Labour politiek maakte om de kranten te halen en niet om reële doelen te bereiken. 'Geen enkele expert gelooft dat je armoede kunt bestrijden door je slechts op een statistisch doel te richten', aldus de Conservatieve Partij. Deze wilde dat de regering zich zou richten op gezinnen die nu op de armoedegrens leven.
Staatssecretaris van Binnenlandse zaken, Alistair Darling, pareerde de kritiek met de opmerking dat de regering in het najaar met een gedetailleerd plan zou komen: 'We richten ons daarbij niet alleen op het inkomen, maar ook op de gezondheidszorg, de huisvesting en de leefomgeving. We zijn in elk geval vastbesloten om niet een hele generatie af te schrijven.'

JUSTITIE

Voormalig minister Aitken in gevangenis

Voormalig minister van de Conservatieve Partij Jonathan Aitken verdween op 8 juni 1999 voor achttien maanden in de gevangenis. Aitken bekende in januari schuldig te zijn aan meineed en misleiding van justitie. De *Guardian* onthulde in 1997 dat Aitken snoepreisjes accepteerde van een Saoedische zakenman. Aitken ontkende en legde hierover — naar later bleek — valse getuigenverklaringen af.

GEZONDHEID EN ZORG

Groot-Brittannië verbiedt tabaksreclame

Minister van Gezondheidszorg Frank Dobson maakte op 17 juni 1999 bekend dat tabaksreclame vanaf 10 december 1999 verboden zou zijn op billboards en in gedrukte media. Vanaf die dag zouden winkels hun tabakswaren ook niet langer mogen aanprijzen; alleen een prijslijst zou toegestaan zijn. Het gebruik van merknamen van rookwaren in kleding, voedsel en winkels — een nieuwe manier van de tabaksindustrie om reclame te maken — zou volgens Dobson ook worden verboden. Tenslotte zou de tabaksindustrie vanaf juli 2003 geen evenementen meer mogen sponsoren. Dobson: 'Roken doodt jaarlijks 120.000 mensen alleen al in het Verenigd Koninkrijk. En elk jaar raken ook weer tienduizenden jongeren verslaafd.'

Minister wil regels menselijk klonen versoepelen

De staatssecretaris van Gezondheidszorg, Tessa Jowell, verklaarde op 24 juni 1999 dat het verbod op menselijk klonen zou worden verlengd, maar dat tegelijk een onafhankelijke adviesgroep de voordelen en risico's op een rijtje zou zetten. Aanleiding voor deze maatregel was het verzoek van vooraanstaande onderzoekers om het verbod op menselijk klonen te versoepelen. Dit verbod werd in 1990 van kracht en gold voor alle vormen van klonen. Wetenschappers wilden dat er een onderscheid zou komen tussen reproductief klonen en klonen voor gezondheidsdoeleinden. Door embryonaal weefsel te klonen zouden nieuwe en betere medicijnen kunnen worden gemaakt. Jowell wenste deze materie omzichtig aan te pakken, omdat meer dan 80 procent van de Britse bevolking tegen klonen was: 'Er is veel bezorgdheid onder de bevolking en daarom moeten we dit vraagstuk zorgvuldig benaderen.'

Landelijk vaccinatieprogramma meningitis

Op 20 juli 1999 maakte minister van Gezondheidszorg Frank Dobson bekend dat er in oktober 1999 een landelijk vaccinatieprogramma voor de ziekte meningitis C zou komen. In 1998 raakten 1530 mensen besmet met het meningitisvirus, van wie er 150 waren overleden. Drie farmaceutische firma's werd gevraagd het serum te produceren, zodat er in oktober voldoende serum zou zijn om baby's en jongeren te vaccineren. Zij vormden namelijk de grootste risicogroep.

LANDBOUW

Nieuw voedselagentschap opgericht

Het ministerie van Landbouw maakte op 11 juni 1999 de officiële oprichting bekend van het Agentschap voor Voedselnormering, een onafhankelijk instituut dat moest waken over de kwaliteit van het Britse voedsel. Landbouwminister Nick Brown: 'Het is belangrijk dat consumenten weer vertrouwen krijgen in het Britse voedsel. Het Agentschap voor Voedselnormering zal hiervoor zorgen.' Dat vertrouwen kreeg een flinke deuk door de gekke-koeienziekte.
Op 21 juni lekte uit dat premier Tony Blair en prins Charles een persoonlijke aanvaring hadden gehad over genetisch gemanipuleerd voedsel. Blair meende dat dit voedsel veilig was en beschuldigde de media van een hetze tegen dit voedsel. In een artikel in de *Times* zei Charles, een aanhanger van de biologische landbouw: 'Hebben we echt genetisch gemanipuleerd voedsel nodig? Als we kijken naar wat we hebben, lijkt het me niet.' De Britse regering ontkende overigens dat er sprake was van een persoonlijk conflict: 'Wij kennen de mening van prins Charles en respecteren die.'
Op 27 juli werden in Norfolk 28 activisten van Greenpeace opgepakt die een proefveld met genetisch gemanipuleerde maïs hadden vernield. Het was het derde proefveld binnen enkele weken waartegen actie werd gevoerd. Onder de arrestanten bevond zich Greenpeace-directeur Lord Melchett.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

'Vluchtelingenbeleid in strijd met Verdrag van Genève'

Het Hooggerechtshof kwam op 29 juli 1999 tot de uitspraak dat het Britse vluchtelingenbeleid in strijd was met het VN-Vluchtelingenverdrag van Genève. Daarbij ging het met name om de detentie van asielzoekers zonder geldige reisdocumenten. Het Hooggerechtshof besliste dat dit in strijd was met artikel 31 van het Verdrag, dat bepaalde dat een asielzoeker niet mocht worden gestraft voor het feit dat hij illegaal een land probeerde binnen te komen. Jaarlijks werden enkele honderden asielzoekers om deze reden vastgezet.

Nieuwe politiecommissaris voor Londen

Minister van Binnenlandse zaken Jack Straw maakte op 26 augustus 1999 bekend dat John Stevens was benoemd tot de nieuwe Hoofdcommissaris van Politie voor Londen. Hij zou op 1 januari 2000 Paul Condon opvolgen die dan met pensioen zou gaan. Belangrijkste taak van Stevens was het herstel van vertrouwen in de Londense politie. Deze kwam in opspraak door de moord in 1993 op de zwarte jongen Stephen Lawrence. De daders werden wel gearresteerd, maar niet vervolgd. Een onderzoekscommissie concludeerde dat de Londense politie slecht werd geleid en dat het apparaat was doordrongen van racisme. Straw over de taak van Stevens: 'John's uitdaging is de strijd tegen criminaliteit en het bevorderen van de harmonie tussen alle onderdelen van de Londense gemeenschap.'

BUITENLANDSE ZAKEN

Britse troepen terug uit Kosovo

De Britse minister van Defensie, George Robertson, maakte op 21 juni 1999 bekend dat hij een groot deel van de Britse troepen zou terugtrekken uit Kosovo: 'De manschappen zullen weer snel bij hun geliefden zijn en ook de marinefregatten die al zo lang in de Adriatische Zee liggen, zullen terugkeren.' Wel zouden 60 Britse politie-agenten naar Kosovo vertrekken om daar te helpen bij het opzetten van een plaatselijke politiemacht. Robertson maakte tegelijk bekend dat Britse gevechtsvliegtuigen aan 2.000 van de 13.000 NAVO-aanvallen hadden deelgenomen.

Frankrijk en Groot-Brittannië gaan samenwerken in Afrika

De vroegere koloniale grootmachten Frankrijk en Groot-Brittannië maakten op 27 juli 1999 bekend dat ze intensiever zouden samenwerken in hun Afrikaanse politiek. Minister van Buitenlandse zaken Robin Cook en zijn Franse ambtgenoot Hubert Vedrine verklaarden dat ze vooral wilden werken aan verbetering van de mensenrechten en democratie. Directe prioriteit hadden volgens beide bewindslieden de vredesinitiatieven in de Democratische Republiek Kongo en Sierra Leone.

WALES

Geen meerderheid voor Labour

De verkiezingen voor de Nationale Assemblee van Wales leverden op 7 mei 1999 een grote verrassing op. De nationalistische Plaid Cymru won veel meer zetels dan verwacht en hield Labour daarmee van een absolute meerderheid af. Dafydd Wigley van Plaid Cymru toonde zich verheugd: 'Alle aandacht richtte zich op de verkiezingen in Schotland, terwijl de revolutie zich hier in Wales afspeelde.'
Labourleider Alun Michael, die zelf ternauwernood een zetel wist te bemachtigen, negeerde in een eerste commentaar het tegenvallende resultaat: 'Het is voor ons allemaal een historische dag. We krijgen nu de kans om samen in het parlement te werken aan een beter Wales.' Vijf dagen later liet Labour weten geen coalitie te zullen vormen met een andere partij. Zij zou per onderwerp samenwerking zoeken.
Ongeveer twee miljoen kiesgerechtigden konden op 7 mei hun stem uitbrengen voor zestig zetels in de Nationale Assemblee. Veertig zetels werden verdeeld volgens het districtenstelsel. Voor de overige twintig zetels gold een andere regeling: deze zouden vooral ten goede komen aan die partijen die volgens het principe van evenredige vertegenwoordiging goed scoorden, maar door het districtenstelsel onderbedeeld waren.
De Nationale Assemblee van Wales heeft geen wetgevende bevoegdheid en mag geen belasting innen. Wel heeft ze het een en ander te zeggen over de gezondheidszorg, het onderwijs, justitie en huisvesting.

Uitslag verkiezingen in Wales

partijen	districten-stelsel	evenredige vertegen-woordiging	totaal
Labour	27	1	28
Plaid Cymru	9	8	17
Conservatieven	1	8	9
Liberaal-democraten	3	3	6

SCHOTLAND

Labour wint verkiezingen Schots parlement

De Schotse Nationale Partij (SNP) wist geen meerderheid te halen bij de verkiezingen voor het Schotse parlement op 7 mei 1999. De partij bleef steken op 35 zetels. Grote winnaar werd Labour met 56 zetels, overigens niet genoeg voor een absolute meerderheid.
Vice-premier John Prescott reageerde verheugd: 'De Schotse bevolking heeft het se-

Uitslag verkiezingen in Schotland

partijen	districten-stelsel	evenredige vertegen-woordiging	totaal
Labour	53	3	56
Schotse Nationale Partij	7	28	35
Conservatieven	0	18	18
Liberaal-democraten	12	5	17
Overige	1	2	3

paratisme duidelijk afgewezen.' Vooraf-gaand aan de verkiezingen vreesden velen dat de SNP de meerderheid zou halen en zou streven naar een onafhankelijk Schotland buiten het Verenigd Koninkrijk. Labour voerde hier intensief campagne tegen en poneerde dat die onafhankelijkheid vooral ten koste zou gaan van de belastingbetaler. SNP-leider Alex Salmond maakte vervolgens in de campagne twee grote blunders. Hij verklaarde dat de SNP een Britse belastingverlaging niet door zou voeren en bovendien veroordeelde hij de NAVO-bombardementen op Kosovo.
De rond vier miljoen kiesgerechtigde Schotten stemden voor 129 zetels in het Schotse parlement. Er zouden 73 zetels worden verdeeld volgens het districtenstelsel, terwijl de 56 overige vooral ten goede zouden komen aan partijen die volgens het principe van evenredige vertegenwoordiging goede resultaten behaalden, maar niet volgens de regels van het districtenstelsel.
Labourleider Donald Dewar toonde zich verheugd over de uitslag: 'Ik ben er trots op lid te zijn van de partij die Schotland zijn eerste parlement in 300 jaar bracht.'
Het Schotse parlement werd in 1707 ontbonden toen Schotland deel ging uitmaken van Groot-Brittannië. Het Schotse nationalisme bleef echter leven en dit leidde ertoe dat de Britse premier Tony Blair de Schotten een eigen parlement beloofde. Dit zou per 1 juli 1999 vérgaande wetgevende bevoegdheden krijgen en de mogelijkheid om drie procent af te wijken van de nationale belastingtarieven. Over monetaire politiek, buitenlands beleid en defensie zou het echter geen zeggenschap verkrijgen.

Britse kabinetswisseling na Schotse verkiezingen

Op 17 mei werd minister van Transport John Reid benoemd tot minister van Schotland. Hij volgde Donald Dewar op die tot eerste premier van Schotland was benoemd. Reid werd op zijn beurt opgevolgd door Helen Liddell, eveneens uit Schotland.

Schotse regering wil feodalisme aanpakken

De Schotse regering maakte op 16 juni 1999 haar plannen bekend. Premier Donald Dewar kondigde aan dat hij het eerste jaar wetsvoorstellen wilde behandelen over een nieuwe onderwijsstandaard, het instellen van natuurparken en het beknotten van de rechten van nalatige landeigenaren. Die laatste wet was een eerste aanzet om het 900 jaar oude feodale Schotse systeem aan te pakken. De helft van de Schotse grond is in handen van 350 mensen die vaak uitgebreide rechten hebben, zoals het heffen van leges op de verbouwing van huizen op hun grondgebied. Dewar wilde verschillende van deze rechten beperken.
Een dag later bleek al dat de SNP een felle oppositie zou voeren. SNP-voorstellen om het collegegeld te schrappen en de bouw van het nieuwe parlementsgebouw te stoppen, wist Dewar dankzij de steun van de Liberaal-democraten met moeite tegen te houden.

Schots parlement spot met koningshuis

Het Schotse parlement werd op 1 juli 1999 officieel geopend in het bijzijn van koningin Elizabeth, de Hertog van Edinburgh en prins Charles. In plaats van het Britse volkslied — 'God save the Queen' — bracht een Schotse folk-zangeres 'A Man's A Man For A' That' ten gehore. De 129 parlementsleden zongen uit volle borst mee, maar de koningin bleek niet ingenomen met het lied. Het lied bevatte namelijk enkele strofen waarin de spot werd gedreven met de adel en het koningshuis.

Schotland pakt racisme politie en justitie aan

Vier maanden nadat in Engeland soortgelijke maatregelen waren genomen, kwam de Schotse minister van Justitie Jim Wallace op 20 juli 1999 met een plan om het racisme bij de Schotse overheidsdiensten aan te pakken. Aanleiding was de moord die drie blanken in 1996 in Londen pleegden op een zwarte jongen. De daders werden hiervoor niet veroordeeld en een onderzoekscommissie weet dat aan het racisme binnen justitie en politie.
Een soortgelijke zaak speelde in 1999 in Schotland waar drie blanke jongeren een Sikh vermoordden. Ook hiervoor werd niemand veroordeeld. Wallace: 'Racisme bestaat ook in Schotland. Vandaag zeggen we dat we dit probleem onder ogen zien en dat de overheidsdiensten ervoor zorgen dat het racisme uit hun organisaties wordt verbannen.'

De graaf van Hamilton begeleidt de Schotse kroon die koningin Elizabeth II zou dragen bij de opening van het Schotse parlement op 1 juli 1999. *(foto ANP)*

NOORD-IERLAND

Voortgang vredesproces

Blair stelt deadline

Sinn Fein-leider Gerry Adams vroeg de Britse en Ierse premier op 7 mei 1999 een dead-

line te stellen voor de besprekingen over de vorming van een Noord-Ierse regering. Adams deed dit nadat David Trimble, leider van de Ulster Unionist Party (UUP), zeven uur lang met beide bewindslieden had gesproken zonder enig resultaat. Als gevolg van het Akkoord van Goede Vrijdag (1998) moesten republikeinen en unionisten een coalitieregering vormen. De UUP weigerde hier aan mee te werken zolang het Ierse Repubikeinse Leger, de IRA, haar wapens niet inleverde. Adams verklaarde in een reactie hierop dat 'er bepaalde elementen zijn die oneindig willen blijven praten.'
Niet lang hierna maakte de Britse premier Tony Blair een deadline bekend voor de besprekingen: op 30 juni 1999 moest er een akkoord zijn. Blair koos die datum omdat deze vóór het begin van de traditionele Oranjemarsen lag die altijd tot veel onrust hadden geleid.

Blair roept IRA op tot ontwapening

David Trimble schreef op 22 juni een artikel in de *Times*, waarin hij Tony Blair ervan beschuldigde het contact met de unionistische meerderheid in Noord-Ierland te verliezen. Hij herhaalde nog eens dat zijn UUP alleen met Sinn Fein wilde regeren als de IRA haar wapens inleverde. Blair verklaarde hierop dat ontwapening wel degelijk een onderdeel was van het Akkoord van Goede Vrijdag: 'Daar kan geen twijfel over bestaan.' Sinn Fein stelde in een reactie dat zij ook streefde naar ontwapening, maar dat de partij de IRA niet kon dwingen haar wapens in te leveren.
Martin McGuinness van Sinn Fein zei dat de Noord-Ierse Assemblee het beste kon worden ontbonden als er geen akkoord kwam over een Noord-Ierse regering. Volgens McGuinness moesten de Ierse en Britse overheid dan maar met een oplossing komen.

Amerikaanse president roept op tot overeenkomst

De Amerikaanse president Bill Clinton deed op 28 juni een poging de partijen bij elkaar te brengen. Hij bood zijn bemiddeling aan en riep op snel tot een akkoord te komen: 'Zij komen tot een oplossing als zij beseffen dat de prijs van mislukking hoger is dan de prijs van succes.'
De onderhandelingen verkeerden op dat moment in een diepe impasse. De Britse premier Blair en zijn Ierse ambtgenoot Bertie Ahern hadden beiden buitenlandse reizen afgezegd om te kunnen werken aan een oplossing. Urenlange gesprekken met alle partijen leidden echter tot niets. Uiteindelijk ging de deadline van 30 juni voorbij zonder akkoord en zonder enige verklaring.

Noodwet Blair moet vredesproces redden

Begin juli kwam Blair met een wetsvoorstel dat het Noord-Ierse vredesproces uit het slop moest halen. Hij had het voorstel gemaakt in overleg met de Ierse premier Bertie Ahern en de Amerikaanse president Clinton. Belangrijkste onderdeel van het zes punten tellende wetsvoorstel was een directe koppeling van de regeringsdeelname van Sinn Fein aan de ontwapening van de IRA. Als de IRA haar wapens niet zou inleveren, dan zou Sinn Fein uit de regering worden gezet. Een onafhankelijke commissie onder leiding van de Canadese generaal John de Chastelain moest hierop toezien.
De UUP toonde zich niet tevreden: zij miste een duidelijk tijdpad in het wetsvoorstel. David Trimble noemde het wetsvoorstel 'gebrekkig en oneerlijk'. Sinn Fein was in een reactie evenmin positief. Volgens deze partij werd met het voorstel het Akkoord van Goede Vrijdag verder uitgehold: 'Het wetsvoorstel is overbodig en dient alleen om David Trimble en andere unionisten te paaien.'
Het wetsvoorstel werd op 13 juli met grote meerderheid aangenomen door het Lagerhuis, maar Trimble bleef zich verzetten. Blair bracht daarom op 14 juli een wijziging aan in zijn voorstel: de ontwapening van de IRA werd aan een strak tijdschema gebonden. De UUP wees het voorstel echter nog dezelfde dag van de hand: Sinn Fein zou pas deel mogen nemen aan de regering als de IRA haar wapens had ingeleverd.
Tony Blair toonde zich nog dezelfde dag in een reactie gefrustreerd: 'We kunnen op dit moment niets meer doen.'

Mitchell wil vredesproces nieuw leven inblazen

Uitgerekend op de dag dat de UUP het laatste vredesplan van Blair torpedeerde, werden de architecten van het vredesproces in Londen geridderd. Koningin Elizabeth ontving op 14 juli de Amerikaanse senator George Mitchell, de Canadese generaal John de Chastelain en de Finse oud-premier Harri Holkeri om hen te ridderen vanwege hun verdienste voor het Noord-Ierse vredesproces. Mitchell noemde het 'een dag vol ironie'. 'We zijn natuurlijk vereerd met deze onderscheiding, maar we hadden deze liever onder gelukkiger omstandigheden gekregen.'
Nadat Mitchell zijn onderscheiding in ontvangst had genomen, vertrok hij naar Noord-Ierland waar de spanningen inmiddels weer waren opgelopen. De IRA had een verklaring uitgegeven waarin ze haar teleurstelling uitsprak over het mislukken van het vredesproces. Volgens de UUP betekende dit dat de IRA de wapens weer zou oppakken. De Britse veiligheidsdienst meende echter dat de verklaring niet zo mocht worden uitgelegd.
Mitchell zei na zijn besprekingen met alle partijen dat hij goede hoop had dat het vredesproces weer nieuw leven kon worden ingeblazen. Hij zou in september 1999 met zijn werk hiervoor beginnen.

Noord-Ierse vice-premier stapt uit protest op

Seamus Mallon van de Social Democratic and Labour Party (SDLP) maakte op 15 juli bekend dat hij ontslag nam als vice-premier van Noord-Ierland. Hij deed dit uit protest tegen de houding van de UUP. Hij riep David Trimble op om ontslag te nemen als premier van Noord-Ierland om zo de weg vrij te maken voor het vredesproces. De gematigde Mallon had zich altijd een voorstander van het vredesproces getoond. Hij meende nu dat de UUP dat proces blokkeerde, daar deze 'gebruik maakt van de crisis om steeds meer concessies los te krijgen, waardoor het vredesproces verder op de achtergrond raakt.'

Blair ontkent directe contacten met IRA

Op 8 augustus werd Tony Blair ervan beschuldigd tijdens zijn besprekingen van begin juli directe contacten te hebben gehad met drie leden van de IRA. Dit beweerde de Independent on Sunday. Een woordvoerder ontkende direct: 'Alle contacten van de premier met de Republikeinse beweging lopen via Sinn Fein.'

IRA-moord laat vredesproces verder wankelen

Eind juli werd in Belfast de taxi-chauffeur Charles Bennett vermoord. De chauffeur

was tevens een informant van de politie, vandaar dat de verdenking al snel in de richting van de IRA ging. De moord zou dan een schending van het staakt-het-vuren betekenen.
De UUP eiste op 18 augustus dat Sinn Fein bij een nieuwe ronde van de vredesbesprekingen tekst en uitleg zou geven. Verder diende de regering de vrijlating van gevangen IRA-leden op te schorten. Martin McGuinness van Sinn Fein meende dat dit laatste een ernstige vergissing zou zijn. 'Een dergelijke beslissing zou gevolgen kunnen hebben voor de deelname van Sinn Fein aan het vredesproces', zo verklaarde hij op 21 augustus.
Ronnie Flanagan, de Noord-Ierse commissaris van politie, maakte op 25 augustus bekend dat er geen twijfel over bestond dat de IRA verantwoordelijk was voor de moord op Charles Bennett. Of daarmee het staakt-het-vuren was doorbroken, kon hij niet zeggen. 'Dat is een politieke beslissing.'
De UUP eiste na deze verklaring dat Sinn Fein niet deel mocht nemen aan de regering. Woordvoerder Ken Maginnis: 'Als het staakt-het-vuren is geschonden, dan kan er geen sprake zijn van sancties op korte termijn. Dan moet je zeggen: u bent nog niet klaar voor het democratisch proces.'
Mo Mowlam, de minister voor Noord-Ierse zaken, kwam op 26 augustus met een definitief standpunt over de kwestie. Ze zei dat het duidelijk was dat de IRA verantwoordelijk was voor de moord. Ze noemde de moord ook contra-productief voor het vredesproces maar 'als je kijkt naar het geheel, is het bestand niet geschonden. Er zijn geen aanwijzingen dat er een beslissing van hogerhand is genomen om het bestand te breken.'
David Trimble noemde deze verklaring 'zeer teleurstellend en uiterst gebrekkig'. Volgens hem volgde Mowlam hiermee de IRA-uitleg van het begrip bestand: geen geweld tegen militairen, maar wel tegen burgers. De UUP eiste in een reactie zelfs het aftreden van Mowlam.

Verbanning tieners roept weerstand op

Eind augustus liepen de gemoederen opnieuw op. Vincent McKenna van het Noord-Iers Bureau voor de Mensenrechten, maakte op 29 augustus bekend dat de IRA een tiener de opdracht had gegeven Noord-Ierland zo snel mogelijk te verlaten. 'Twee IRA-leden bezochten een van zijn familieleden om zeven uur 's avonds en vertelden dat de jongen 48 uur de tijd had om te vertrekken en dat hij anders zou worden doodgeschoten.' McKenna vertelde dat eerder die dag vier tieners uit Dungannon naar een geheim adres in Engeland waren vertrokken omdat zij ook waren bedreigd door de IRA.
Op 30 augustus werd bekend dat de IRA ook een zesde tiener opdracht had gegeven Noord-Ierland te verlaten.
De UUP reageerde hierop opnieuw met de mededeling dat Sinn Fein niet deel kon nemen aan de Noord-Ierse regering, omdat 'we niet willen leven in een maffia-staat'.

Mowlam roept partijen op tot dialoog

Minister Mowlam riep unionisten en republikeinen op 1 september op om er alles aan te doen het vredesproces weer op gang te brengen. 'Ik geloof dat de behoefte aan vrede nog steeds leeft', verklaarde ze.

Voormalige overloper neergeschoten

Op 17 juni 1999 werd Martin McGartland neergeschoten in zijn woonplaats 'Whitley Bay' in het noorden van Engeland. McGartland woonde hier al negen jaar onder een nieuwe identiteit, nadat in 1990 was uitgekomen dat het IRA-lid voor de Britse geheime dienst informatie verzamelde. De IRA kreeg hem in handen, maar McGartland wist op wonderbaarlijke wijze te ontsnappen.
De politie verklaarde in een reactie dat de IRA hoogstwaarschijnlijk niet achter de aanslag op McGartland zat. Zij zocht de daders onder plaatselijke criminelen.

'Brighton-bomber' vrijgelaten

Op 22 juni 1999 verliet Patrick Magee de Maze-gevangenis in Noord-Ierland nadat hij slechts een deel van zijn 35-jarige gevangenisstraf had uitgezeten. Magee was veroordeeld voor de bomaanslag van 12 oktober 1984 op het Grand Hotel in Brighton, waar op dat moment het jaarlijkse congres van de Conservatieven werd gehouden. Vijf mensen kwamen hierbij om het leven. De toenmalige premier Margaret Thatcher — tegen wie de aanslag was gericht — bleef ongedeerd.
Magee, het meest omstreden IRA-lid dat op vrije voeten zou komen, was de 227ste gevangene die vrij kwam op grond van het Akkoord van Goede Vrijdag uit 1998. Nog ongeveer 200 gevangenen zouden volgen. De Conservatieven protesteerden tegen zijn vrijlating: 'De slachtoffers moeten een hoge prijs betalen nu de daders weer vrij rond mogen lopen.'

Oranjemarsen verlopen zonder veel problemen

Het marsseizoen leidde in 1999 tot minder ongeregeldheden dan in voorgaande jaren. Protestantse Oranje Orden hielden begin juli altijd marsen om te herdenken dat de protestantse Nederlandse koning Willem van Oranje in 1690 bij de Slag van Boyne de katholieke koning James II versloeg. De marsen waren omstreden omdat ze leidden door katholieke wijken.

De eerste mars vond op 4 juli plaats van Portadown naar Drumcree. In 1998 leidde deze mars nog tot ernstige ongeregeldheden. Dit jaar had de onafhankelijke Marscommissie de Oranje Orde verboden om door de katholieke Garvaghy Road te marcheren. Enkele oranjemannen liepen toch naar de militaire blokkade en overhandigden de commandant daar een protestbrief.
De grootste parade vond op 12 juli plaats in Belfast. De Marscommissie had de oranjemannen verboden om door de katholieke Lower Ormeau Road te marcheren. Hierop besloot de Oranje Orde zich te verzamelen in een park dat aan deze weg grensde. Dit werd ook verboden. Uiteindelijk marcheerden 30.000 oranjemannen zes uur lang door Belfast. Slechts 200 gingen naar Lower Ormeau Road waar ze de verantwoordelijke commandant een protestbrief gaven. Uiteindelijk werd de mars zonder problemen ontbonden. De politiecommissaris na afloop: 'We zijn verheugd over het verloop. Iedereen heeft zijn verantwoordelijkheidsgevoel laten spreken.'

Late mars loopt alsnog uit de hand

De Marscommissie gaf de Apprentice Boys, de protestantse organisatie die van oudsher marsen organiseerde, op 9 augustus alsnog toestemming om op 14 augustus door Lower Ormeau Road te marcheren. Aanleiding voor deze beslissing was de ontspannen situatie van de laatste tijd. De bewonersvereniging van Lower Ormeau Road protesteerde fel tegen deze beslissing.
Op 14 augustus begonnen enkele honderden bewoners om half zes 's ochtends een zitactie op het kruispunt van Lower Or-

meau Road om zo de Apprentice Boys de doorgang te beletten. De door protestanten geleide politiemacht Royal Ulster Constabulary (RUC) greep in en sloeg de demonstratie uiteen. Hierbij viel een tiental gewonden en een onbekend aantal mensen werd gearresteerd.
De week na de rellen arresteerde de RUC drie kopstukken van de bewonersvereniging op beschuldiging van obstructie van het verkeer, wangedrag en verzet tegen de politie.

'Verdwenen' slachtoffer IRA opnieuw begraven

Op 21 juli 1999 werd het lichaam van Eamon Molloy opnieuw begraven in Belfast. Enkele honderden mensen woonden zijn begrafenis bij. De IRA beschuldigde Molloy er in 1975 van informatie te verzamelen voor de Britse veiligheidsdienst. Niet veel later 'verdween' hij.
In het kader van het Akkoord van Goede Vrijdag (1998) beloofde de IRA informatie te geven over de mensen die in de jaren zeventig en tachtig 'verdwenen'. Volgens een onafhankelijke commissie zou het om vijftien mensen gaan. De IRA liet in maart 1999 weten dat zij slechts negen slachtoffers kende, van wie zij inmiddels ook de graven had gelokaliseerd. Eén daarvan was het graf van Eamon Molloy, dat op een afgelegen begraafplaats nabij het Ierse Dundalk lag.

OVERLEDEN

Dirk Bogarde, acteur en auteur

De Engelse acteur Dirk Bogarde - een pseudoniem voor Derek van den Bogaerde - stierf op 8 mei 1999 op 78-jarige leeftijd aan de gevolgen van een hartaanval. Bogarde, geboren in de Londense wijk Hampstead, kwam bij toeval in de filmwereld terecht toen hij tijdens een bezoek aan de BBC de verkeerde zaal binnenstapte en belandde in de opname van een toneelstuk. Hij maakte meer dan zestig films, waarvan *The Victim* (1961), *The Servant* (1965) en *Death in Venice* (1971) tot de bekendste behoren.
Hij maakte vooral films in Frankrijk, Duitsland en Italië en in de jaren '60 ook in Hollywood, maar dat beviel hem niet. Hij kreeg een afkeer van de filmwereld daar.
Bogarde, het vrouwenidool van de jaren vijftig was ook een productief auteur. Hij schreef zeven autobiografische boeken en zeven novellen, alle bestsellers.

Basil Hume, r.k. aartsbisschop

Basil Hume, r.k. aartsbisschop van Westminster, overleed op 15 juni 1999 aan de gevolgen van kanker. De aartsbisschop werd 76 jaar. Zijn laatste levensdagen verbleef hij in een Benedictijner klooster.
George Hume — de naam Basil nam hij aan toen hij aartsbisschop werd — werd geboren in Newcastle-upon-Tyne. Hoewel hij zelf in welstand opgroeide, maakte de bittere armoede in Noordoost-Engeland diepe indruk op hem. Na een grillige carrière werd hij op 53-jarige leeftijd benoemd tot aartsbisschop van Westminster. Daarmee werd hij de leider van de katholieke kerk in het overwegend protestantse Engeland. Door zijn menselijke houding wist hij een brug te slaan met de Anglicaanse kerk. Zo leidde hij oecumenische diensten en toonde begrip voor mensen die niet precies volgens de starre kerkelijke regels leefden. Wel keerde hij zich tegen abortus en het priesterschap voor vrouwen. Daarentegen nam hij het in 1995 op voor homoseksuelen: 'De liefde tussen twee mensen — of ze nu van verschillende of gelijke sekse zijn — moet worden gekoesterd en gerespecteerd.' Hume was 23 jaar lang aartsbisschop.

William Whitelaw, conservatief politicus

De 81-jarige William Whitelaw stierf op 1 juli 1999 in Londen. Zijn grootste verdienste was dat hij de Conservatieve Partij bijeen wist te houden tijdens het bewind van Margaret Thatcher. De 'IJzeren Dame' zette hem steeds op gevoelige posten, zoals het ministerie van Binnenlandse zaken en het voorzitterschap van het Hogerhuis. 'Elke premier heeft een 'Willie' nodig', zei ze eens.
Whitelaw was een conservatief van de oude stempel. Hij werd in 1955 lid van het Lagerhuis en maakte van 1970 tot 1974 als minister van Noord-Ierse zaken deel uit van het kabinet van Edward Heath. Van 1975 tot 1991 was hij achter Margaret Thatcher de leider van de Tory's. In 1988 kreeg hij een beroerte en moest hij het kabinet-Thatcher verlaten. Algemeen werd dit moment gezien als het begin van het einde van de 'IJzeren Dame'. Twee jaar later kwam de partij tegen haar in opstand.

Paddy Devlin, Noord-Iers politicus

De Noord-Ierse Paddy Devlin stierf op 15 augustus 1999 op 74-jarige leeftijd. Hij was de enige man in Noord-Ierland die zowel in de katholieke als de protestantse gemeenschap welkom was.
De Britten interneerden Devlin in de jaren veertig omdat hij militaire informatie voor de IRA verzamelde. Tijdens zijn detentie zwoer hij het geweld af. Hij meende dat de arme Noord-Ierse katholieken niet de arme Noord-Ierse protestanten moesten bevechten, maar dat ze samen moesten strijden voor de rechten van de arbeiders. Vanuit die gedachte richtte hij — onder anderen met John Hume — de Social Democratic and Labour Party (SDLP) op. Hoewel deze voornamelijk katholieke kiezers trok, bleef ze zich inzetten voor beide groepen.
De laatste jaren van zijn leven had Devlin veel last van diabetes, de ziekte die hem onder andere blind maakte.

(Vorige berichten pag. 271/1 e.v. - 1999)

FEDERALE REPUBLIEK JOEGOSLAVIË

BINNENLAND

Salaris Joegoslavische leiders verveelvoudigd

Nadat een regeringsonderzoek wijdverbreide corruptie onder rechters aan het licht had gebracht, deed de oppositie een voorstel om de salarissen van rechters te verhogen teneinde de corruptie terug te dringen. In het wetsontwerp 'Rechten en plichten van regeringsfunctionarissen' werd niet alleen aan rechters, maar tevens aan alle parlementsleden en functionarissen een levenslang salaris toebedeeld. In de definitieve versie, die op 8 december 1998 werd aangenomen, werd deze riante regeling echter beperkt tot de president van Servië, de parlementsleden en de parlementsvoorzitter, terwijl de overige functionarissen na ontslag één jaar zouden krijgen doorbetaald. Toprechters zouden vijf tot acht keer het gemiddelde salaris ontvangen, parlementsleden tien keer, ministers vijftien keer en de premier achttien keer. Het nieuws over de salarisverhoging voor topfunctionarissen zette kwaad bloed bij de Servische bevolking, die door de kosten van internationale sancties en het logge bureaucratische apparaat de laatste jaren aanmerkelijk verarmd was.

Oppositieleider Draskovic in kabinet opgenomen

President Slobodan Milosevic benoemde op 18 januari 1999 Vuk Draskovic, die hij in 1993 wegens subversieve activiteiten gevangen had laten zetten, tot vice-premier belast met internationale betrekkingen. De partij van Draskovic, de gematigd nationalistische Servische Vernieuwingsbeweging (SPO), zag net als de regerende Socialistische Partij van Servië (SPS) en de ultranationalistische Servische Radicale Partij (SRS) de provincie Kosovo als een onafscheidelijk deel van Servië, maar meende wel dat conflicten met de Verenigde Staten en de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) voorkomen moesten worden. Bovendien kwam de SPO op voor meer persvrijheid en meer vrijheid voor universiteiten. Zijn partijgenoten Slobodan Nenadovic en Milan Komnenic werden aan het hoofd van de ministeries van Binnenlandse handel respectievelijk Informatie gesteld en Milan Bozic werd benoemd tot minister zonder portefeuille.

NAVO-interventie vanwege Kosovo

Voorstel Christopher Hill afgewezen

Op 7 december 1998 presenteerde de Amerikaanse gezant Christopher Hill een voorstel om de Kosovo-crisis op te lossen, dat in een aanzienlijke mate van autonomie voor de Albanezen in Kosovo voorzag. Zowel van Servische als van Albanese zijde werd het voorstel verworpen.
Tussen 24 en 27 december hielden Servische troepen een grootschalige operatie in het noorden van Kosovo. Het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK) verbrak daarop de wapenstilstand.

Bloedbad in Racak

Op 15 januari 1999 vielen gewapende mannen het etnisch Albanese dorp Racak binnen, verwondden een aantal inwoners en doodden er 45, waaronder een vrouw en een twaalfjarige jongen. Het hoofd van de waarnemersmissie van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) in Kosovo, William Walker, bezocht de plek waar de lijken lagen en betitelde de gebeurtenis als een 'slachting'. De Servische autoriteiten ontkenden dat de slachtoffers burgers waren en dat ze door Servische politie-eenheden waren vermoord. De Finse arts Helena Ranta onderzocht 40 van de 45 lijken en concludeerde dat de meeste van dichtbij waren doodgeschoten. Zij constateerde dat 'niets erop wijst dat de slachtoffers iets anders waren dan onschuldige burgers'. Er ging een golf van verontwaardiging door de westerse landen, waar algemeen werd aangenomen dat Servische politie-eenheden verantwoordelijk waren voor de gruweldaad.

Servisch parlement akkoord met besprekingen over Kosovo

Het Servische parlement besloot op 4 februari met overweldigende meerderheid om afgevaardigden te sturen naar de vredesbesprekingen in de Franse plaats Rambouillet vlakbij Parijs, die op aandringen van de internationale gemeenschap waren georganiseerd. Parlementsvoorzitter Dragan Tomic noemde als grondvoorwaarden voor de Servische deelname dat het conflict vreedzaam zou worden opgelost en dat de territoriale integriteit en soevereiniteit van Joegoslavië en Servië zouden worden gerespecteerd.

Vredesbesprekingen Rambouillet mislukt

Van 6 tot 23 februari werden op aandringen van de zes landen van de Contactgroep (Verenigde Staten, Rusland, Frankrijk, Duitsland, Italië en Groot-Brittannië) in Rambouillet onderhandelingen tussen Servische en Albanese vertegenwoordigers gehouden. Uitgangspunt vormde het voorstel voor een 'substantiële autonomie' van de provincie Kosovo. Hoewel beide zijden zich in hoofdlijnen wel in het voorstel konden vinden, mislukten de besprekingen omdat de Albanezen hun eis van een onafhankelijke staat niet wilden opgeven en de Serviërs geen internationale troepenmacht op hun territorium accepteerden.

Albanezen ondertekenen alsnog vredesvoorstel

Tussen 15 en 19 maart werden opnieuw onderhandelingen gevoerd in Parijs. De Kosovaarse Albanezen ondertekenden het vredesvoorstel maar de Joegoslavische delegatie weigerde, ondanks Russische druk. De Joegoslavische regering kreeg een ultimatum van zes dagen om het vredesakkoord alsnog te ondertekenen. Er werd melding gemaakt van beschietingen van Albanese dorpen aan de Macedonische grens, in de buurt van de stad Klina en er werd gevochten bij Vucitrn.

Chronologie van de NAVO-aanvallen

19 maart 1999: De Amerikaanse president Clinton verklaart dat de Verenigde Staten en de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) gereed en bereid zijn om Servische doelen aan te vallen.

20 maart: De voorzitter van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), Knut Vollebaek, verklaart in Wenen dat de ongeveer 1400 waarnemers Kosovo zullen verlaten.

23 maart: Een last-minute poging van de Amerikaanse gezant Richard Holbrooke mislukt om president Slobodan Milosevic te overreden het vredesvoorstel van Rambouillet alsnog te tekenen. Secretaris-generaal van de NAVO Javier Solana geeft, met unanieme steun van de lidstaten, aan opperbevelhebber generaal Wesley Clark het bevel luchtacties te beginnen tegen Joegoslavië. Solana geeft de volgende verklaring uit:
'Alle pogingen om tot een politieke oplossing van de Kosovo-crisis te komen, zijn mislukt; er is geen andere oplossing dan tot militaire actie over te gaan. We reageren op de weigering van de regering van de Federale Republiek Joegoslavië om aan de eisen van de internationale gemeenschap te voldoen, namelijk:
- acceptatie van de voorlopige politieke regeling die in Rambouillet tot stand is gekomen;
- zich houden aan de beperkingen die conform het akkoord van 25 oktober [1998] zijn opgelegd aan de strijdkrachten en de speciale Servische politietroepen;
- beëindiging van het excessieve en disproportionele gebruik van geweld in Kosovo.'

De NAVO steunt de resoluties van de Verenigde Naties, alsmede de inspanningen van de Contactgroep en van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE). Solana verklaart diep te betreuren dat deze pogingen tevergeefs zijn geweest en dat de Joegoslavische regering op elk moment nog kan aangeven de eisen van de internationale gemeenschap te willen accepteren. De doelstelling van de NAVO is volgens hem 'het voorkomen van nieuw menselijk leed en

het beëindigen van de repressie en het geweld tegen de burgerbevolking in Kosovo' en 'het voorkomen van de uitbreiding van de instabiliteit in de regio'. Hij noemt dat 'een morele plicht'. Van de negentien lidstaten van de NAVO nemen er dertien deel aan de luchtacties, namelijk de Verenigde Staten, Canada, Frankrijk, Groot-Brittannië, Duitsland, Nederland, België, Spanje, Italië, Portugal, Turkije, Noorwegen en Denemarken. Hongarije, Tsjechië, Griekenland, IJsland, Luxemburg en Polen doen niet mee.

24 maart: Aanvang van de luchtaanvallen van de NAVO op Joegoslavië onder de naam *Operatie Allied Force*. De aanvallen concentreren zich op het luchtafweersysteem van het Joegoslavische leger en er worden doelen in Belgrado, Pristina en Montenegro getroffen. Er worden 400 vliegtuigen ingezet en er zijn geen verliezen aan NAVO-zijde.

28 maart: De NAVO kondigt 'fase 2' van de luchtacties aan: een verheviging van de bombardementen op concentraties van Servische troepen en van militair materieel. Aangenomen wordt dat de Servische soldaten zich hebben verspreid om de schade van de bombardementen te minimaliseren. De alliantie geeft toe dat het Joegoslavische systeem van luchtafweerraketten nog bijna geheel in tact is.
Na de eerste dagen van de oorlog wordt duidelijk dat Servische troepen een grootschalige 'etnische zuivering' aan het doorvoeren zijn; tienduizenden etnische Albanezen zijn op de vlucht gedreven. De OVSE meldt dat alleen al in Montenegro in de eerste vier dagen 10.000 Albanese vluchtelingen zijn aangekomen.

30 maart: Na een zes uur durende bespreking met de Russische premier Jevgeny Primakov stelt president Milosevic voor om aan te vangen met de terugtrekking van Joegoslavische troepen uit Kosovo, mits de NAVO zijn aanvallen staakt. De NAVO verklaart echter 'vastberaden' te zijn de acties voort te zetten. De Duitse bondskanselier Gerhard Schröder noemt beëindiging van de NAVO-luchtacties alvorens te onderhandelen, onacceptabel.

1 april: De Servische televisie toont beelden van drie Amerikaanse krijgsgevangenen. Het betreft drie blauwhelmen van de Verenigde Naties, die reeds drie jaar in Macedonië de grens met Joegoslavië bewaakt hebben. Zij vertonen sporen van lichamelijke mishandeling. De NAVO noemt de ontvoering een 'ernstige daad'.

2 april: De Joegoslavische autoriteiten verklaren dat de drie Amerikaanse krijgsgevangenen berecht zullen worden voor een krijgsraad. De Amerikaanse president Clinton verklaart dat hij Milosevic persoonlijk verantwoordelijk zal houden voor het welzijn van de drie krijgsgevangenen.

3 april: Voor het eerst sinds het begin van de bombardementen wordt het centrum van Belgrado geraakt, namelijk het Joegoslavische en het Servische ministerie van Binnenlandse zaken. De NAVO verwoest tevens twee bruggen over de Donau, één in de westelijke stad Backa Palanka en één in de noordelijke stad Novi Sad.

4 april: In Rusland gaan in het communistische en het nationalistische kamp stemmen op om het wapenembargo van de Verenigde Naties te negeren en wapens aan Joegoslavië te leveren. De Russische regering laat echter weten niet bij de een oorlog betrokken te willen raken. Het Amerikaanse ministerie van Defensie kondigt aan AH-64 Apache-helikopters te zullen inzetten om Joegoslavische tanks effectiever te kunnen aanvallen.

5 april: De NAVO verklaart de bombardementen te zullen intensiveren, omdat de weersomstandigheden verbeterd zijn.
Het aantal Albanese vluchtelingen uit Kosovo is volgens een schatting van het Hoge Commissariaat voor Vluchtelingen van de Verenigde Naties (UNHCR) inmiddels opgelopen tot ongeveer 400.000. Van hen worden er 65.000 onder erbarmelijke omstandigheden vastgehouden in een kamp in Blace, vlak bij de Joegoslavisch-Macedonische grens.

6 april: De Joegoslavische regering kondigt eenzijdig een bestand af 'ter ere van het grote christelijke feest Pasen'. De Verenigde Staten verwerpen het voorstel en onderbreken de bombardementen niet.

13 april: De Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken Madeleine Albright en haar Russische ambtgenoot Igor Ivanov overleggen over een mogelijke oplossing voor de crisis in Kosovo. Zij worden het eens over 'veel basisprincipes', maar tot overeenstemming over de vorm en samenstelling van een internationale troepenmacht in Kosovo komt het niet.
De bombardementen op doelen in geheel Joegoslavië gaan onverminderd door en een belangrijke olieraffinaderij bij Pancevo wordt getroffen.

14 april: In het westen van Kosovo wordt een konvooi vluchtelingen getroffen, waarbij enkele tientallen doden vallen. De NAVO en het Joegoslavische leger beschuldigen elkaar van de aanval.

15 april: De woordvoerder van de NAVO Jamie Shea geeft toe dat zijn organisatie de colonne Albanese vluchtelingen heeft gebombardeerd en noemt het een 'tragisch ongeluk'. Naar zijn zeggen heeft de piloot van de F-16 jachtbommenwerper de colonne voertuigen aangezien voor een militair konvooi.

18 april: Secretaris-generaal van de NAVO Solana verklaart dat de alliantie de mogelijkheid van een grondoffensief openhoudt, maar dat daartoe nu geen plannen zijn.
De oorlogsschade in Joegoslavië loopt gestaag op. Volgens een rapport van de Joegoslavische regering zijn talrijke fabrieken, waaronder de automobielfabrieken van Zastava en van Kragujevac, beschadigd of verwoest, alsmede een aantal bruggen, wegen, scholen en militaire faciliteiten.
Joegoslavië verbreekt de diplomatieke betrekkingen met Albanië, daar het land in Joegoslavische ogen medeplichtig is aan de luchtaanvallen van de NAVO.

20 april: Enkele honderden Amerikaanse parachutisten arriveren in Albanië. Zij vormen de voorhoede van 2600 man van de 82e luchtlandingsdivisie die de 24 Apache-helikopters moet ondersteunen.

22 april: Solana geeft de militaire leiding van de NAVO opdracht om de mogelijkheden van een eventueel grondoffensief tegen het Joegoslavische leger te onderzoeken.
De speciale Russische afgevaardigde voor Joegoslavië, Viktor Tsjernomyrdin, krijgt tijdens zijn bezoek aan Belgrado van president Milosevic gedaan dat hij akkoord gaat met de komst van VN-medewerkers naar Kosovo. Daar hij doelt op civiel personeel en een militaire vredesmacht uitsluit, verwerpt de NAVO dit voorstel.

Federale Republiek Joegoslavië

23 april: Staatshoofden en regeringsleiders van de negentien lidstaten van de NAVO komen in Washington bijeen om het 50-jarig bestaan van het bondgenootschap te vieren.
De NAVO bombardeert de nationale Servische televisiezender *RTS* in Belgrado. De zender verdwijnt uit de ether, maar hervat 's avonds vanuit een andere studio de uitzendingen.

25 april: De staatshoofden en regeringsleiders van zeven buurlanden van Joegoslavië (Albanië, Bosnië, Bulgarije, Kroatië, Macedonië, Roemenië en Slovenië) en van de negentien lidstaten van de NAVO sluiten een Stabiliteitspact voor de Balkan. Het plan beoogt onder andere de veiligheid, de economische ontwikkeling en de aansluiting van de Balkan-landen bij de Europese instellingen te stimuleren.

26 april: In Albanië stort een Apache-helikopter tijdens een trainingsvlucht neer.
Vice-premier van Joegoslavië Vuk Draskovic bevestigt dat zijn uitspraak van de dag ervoor dat hij instemt met de komst van een VN-vredesmacht in Kosovo, door zijn regering gesteund wordt.

27 april: De NAVO zet de bombardementen onverminderd voort en treft opnieuw het hoofdkantoor van de Socialistische Partij van Servië (SPS) van president Slobodan Milosevic. Een uit koers geraakte NAVO-raket slaat in het oosten van Kroatië in, maar veroorzaakt geen schade of slachtoffers.

28 april: Vice-premier Vuk Draskovic wordt ontslagen omdat hij heeft opgeroepen tot de komst van een internationale vredesmacht in Kosovo. Het ministerie van Informatie verklaart dat het ontslag van Draskovic het gevolg is van zijn 'recente publieke uitspraken, die strijdig zijn met de standpunten van de federale regering'. De drie partijgenoten van Draskovic die ook deel uitmaken van het kabinet, leggen daarop hun ministerschap neer.
De NAVO geeft toe per ongeluk een woonwijk in het Servische dorp Surdulica getroffen te hebben. Volgens een Servische EHBO-werker zijn daarbij zestien burgers omgekomen. De Internationale Organisatie voor de Rechten van de Mens (IHRO) verklaart op basis van informatie van Albanese vluchtelingen dat er in Kosovo talrijke 'misdaden tegen de mensheid' en 'schendingen van het oorlogsrecht' zijn begaan.

29 april: In de Bulgaarse hoofdstad Sofia slaat een verdwaald projectiel in, waarschijnlijk een NAVO-raket. Er vallen geen slachtoffers.
Het Amerikaanse ministerie van Defensie schat dat er sinds het begin van operatie *Allied Force* 4.000 personen door Servische milities in Kosovo zijn geëxecuteerd.

30 april: De Amerikaanse minister van Defensie William Cohen verklaart dat de Verenigde Staten tien extra B-52 bommenwerpers naar Europa zullen sturen om deel te nemen aan de NAVO-luchtaanvallen op Joegoslavië.
In Belgrado treft de NAVO het ministerie van Defensie en een gebouw van de politie.
De Europese Commissie stelt een olie-embargo in tegen Joegoslavië, dat geldt voor de lidstaten van de Europese Unie (EU).

2 mei: De drie Amerikaanse krijgsgevangenen worden na een maand van gevangenschap door de Joegoslavische autoriteiten vrijgelaten en arriveren op de Amerikaanse luchtmachtbasis Ramstein in Duitsland. Hun vrijlating is bewerkstelligd door de Amerikaanse dominee Jesse Jackson, die na een bezoek aan Milosevic een vredesvoorstel doet aan president Clinton. De Joegoslavische regering verklaart voor de vrijlating een 'gebaar' te verwachten van de NAVO.
De vrijlating heeft geen invloed op de hevigheid van de NAVO-bombardementen. Een F-16 van de NAVO treft bij het bombardement op een brug in Kosovo per ongeluk een bus, waarbij elf inzittenden omkomen.
Door NAVO-bombardementen op elektriciteitscentrales is 70 procent van Servië regelmatig korte of langere tijd verstoken van stroom.

4 mei: NAVO-woordvoerder Shea verklaart dat, ondanks de bombardementen op Servische troepen in Kosovo en op delen van de infrastructuur van geheel Joegoslavië, Servische troepen de 'etnische schoonmaak' in Kosovo voortzetten en voorbereidingen treffen om een grondoffensief op te vangen.
Volgens de UNHCR bedraagt het aantal Albanese vluchtelingen in Macedonië inmiddels 204.000 en moet een aantal van hen door ruimtegebrek buiten het opvangkamp overnachten.

5 mei: Een Amerikaanse Apache-helikopter stort neer in Albanië. Beide bemanningsleden komen daarbij om het leven. Het zijn de eerste slachtoffers aan de zijde van de NAVO sinds het begin van de luchtacties op 24 maart.

6 mei: De leiders van de G-8, de zeven grote mogendheden en Rusland, bereiken tijdens een topontmoeting in Bonn een principe-akkoord over de stationering van een internationale 'civiele en veiligheids-' troepenmacht in Kosovo, onder verantwoordelijkheid van de Verenigde Naties. President Milosevic verklaart dat hij het principe van een internationale 'missie' in Kosovo onder de vlag van de VN accepteert, mits die alleen lichte wapens ter zelfverdediging draagt.

7 mei: Het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK) verwerpt het akkoord van de G-8 daar het 'geen stabiele oplossing voor de tragedie in Kosovo garandeert'. Woordvoerder Bilazl Sherifi verklaart dat het UCK 'voor de onafhankelijkheid van Kosovo' is en niet voor 'autonomie die de soevereiniteit en de territoriale integriteit van de Federale Republiek Joegoslavië erkent'.

8 mei: De NAVO erkent een dag eerder per ongeluk de Chinese ambassade in Belgrado getroffen te hebben, waarbij drie doden en twintig gewonden zijn gevallen. Secretaris-generaal van de NAVO Solana en het Amerikaanse ministerie van Defensie tonen 'diepe spijt' voor de 'tragische fout'. Chinese demonstranten bestormen de Amerikaanse ambassade in Tsjengdu en stichten brand, die door het ambassadepersoneel geblust wordt.
De UNHCR verklaart dat het na aankomst van een groep van 5.000 Kosovaarse vluchtelingen bij de Albanese grens opnieuw getuigenverklaringen heeft opgetekend van verkrachting op grote schaal van Albanese meisjes en vrouwen door Servische soldaten.

9 mei: NAVO-woordvoerder Jamie Shea verklaart dat 'onjuiste informatie' van inlichtingendiensten het bombardement op de Chinese ambassade veroorzaakt heeft.

10 mei: De televisiezender *CNN* noemt het gebruik van verouderde stadskaarten van Belgrado als oorzaak van de aanval op de Chinese ambassade: er staat nog op aangegeven dat in het getroffen gebouw een Servische instelling gehuisvest is.
Het opperbevel van het Joegoslavische leger en van de Servische politie verklaren dat enkele honderden van hun eenheden begon-

nen zijn zich uit Kosovo terug te trekken, aangezien 'de operaties tegen het zogenaamde UCK beëindigd zijn'. Duitsland en Groot-Brittannië noemen de terugtrekking 'onvoldoende', Rusland 'bevredigend' en de Verenigde Staten herhalen dat Joegoslavië al zijn troepen uit Kosovo moet terugtrekken.
China besluit de militaire contacten en de dialoog over de mensenrechten met de Verenigde Staten af te breken. Het eist officiële excuses van de VS en dat degenen die verantwoordelijk zijn voor het bombardement van de Chinese ambassade in Belgrado gestraft zullen worden.

16 mei: De opperbevelhebber van de geallieerde troepen in Europa, generaal Wesley Clark, verklaart dat de NAVO haar bombardementen op doelen in Kosovo zal verhevigen.

18 mei: De NAVO bombardeert opnieuw doelen in Belgrado, Novi Sad en in het zuiden van Servië. Zo worden het industriegebied bij de stad Nis en het militaire vliegveld van Batajnica gebombardeerd.

19 mei: De Servische president Milan Milutinovic verklaart dat zijn deelrepubliek het voorstel van de G-8 zal kunnen aanvaarden, mits het in haar geheel aan de Verenigde Naties zal worden voorgelegd. De voorwaarden van het plan zijn: stopzetting van het geweld in Kosovo en terugtrekking van de Joegoslavische troepen, stationering van een vredesmacht, terugkeer van de vluchtelingen en een politieke oplossing van het conflict.

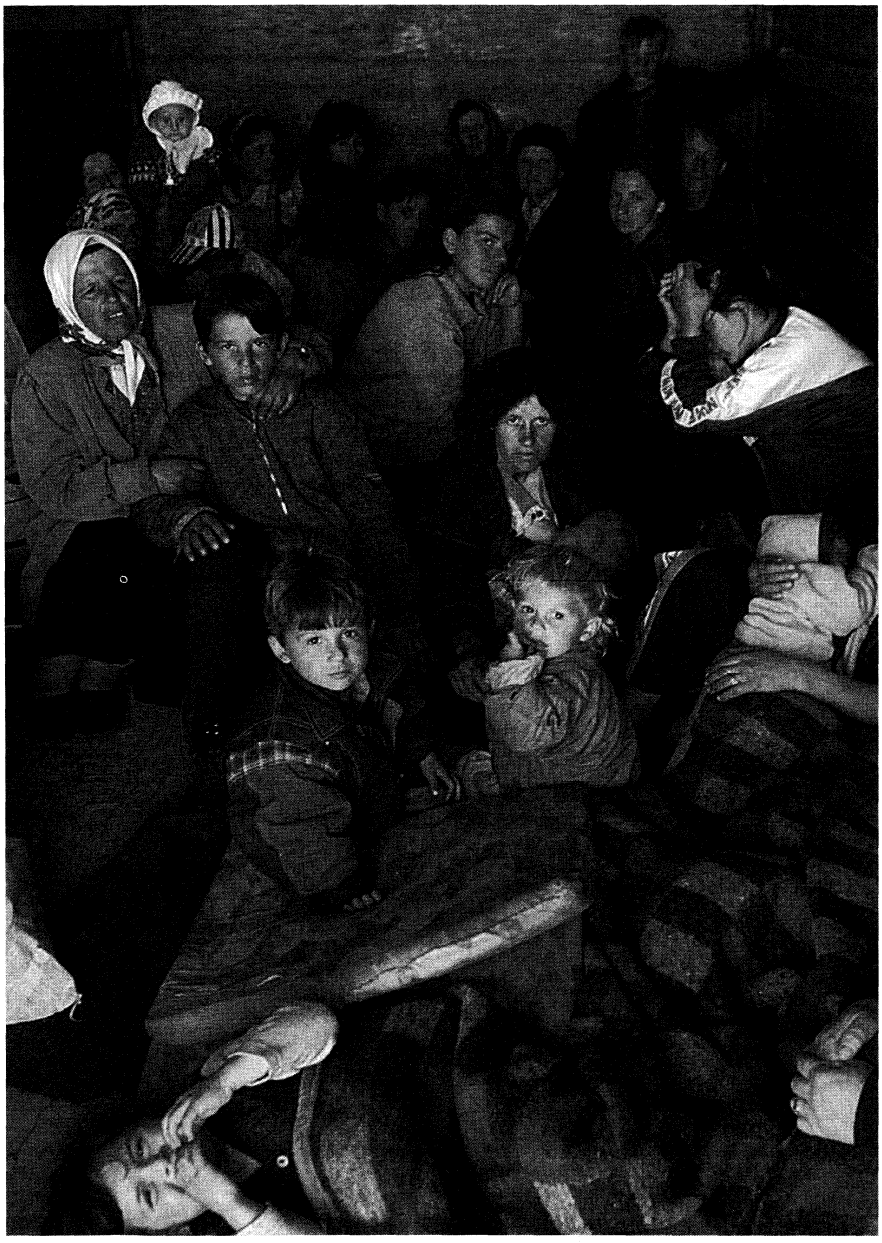
20 mei: De Montenegrijnse president Milo Djukanovic beschuldigt in een verklaring de Joegoslavische regering, die de controle van de Servisch-Montenegrijnse grens heeft overgenomen, ervan een staatsgreep tegen Montenegro te beramen.

21 mei: In Moskou voeren de Russische afgevaardigde voor Joegoslavië Viktor Tsjernomyrdin, de Finse EU-afgevaardigde voor Kosovo Martti Ahtisaari en de Amerikaanse onderminister van Buitenlandse zaken Strobe Talbott besprekingen over de Kosovo-crisis. De Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken Albright verklaart dat de standpunten over een uitweg uit de crisis dichter bij elkaar zijn gebracht.

22 mei: Opperbevelhebber Wesley Clark verklaart er nog steeds van overtuigd te zijn dat een voortzetting van de bombardementen succes zal hebben. De NAVO voert een recordaantal van 684 vluchten uit met als doel onder andere bruggen, radio- en televisiezenders en munitiedepots.

23 mei: De Amerikaanse president Clinton verklaart geen enkele militaire optie meer uit te sluiten. De troepenmacht van de NAVO in Macedonië, het buurland van Joegoslavië, wordt versterkt en kan, indien nodig, als basis dienen voor een grondoffensief.

24 mei: De Verenigde Naties publiceren een rapport, waarin bevestigd wordt dat Servische soldaten in tenminste drie dorpen een groot aantal vrouwen verkracht hebben. De soldaten hebben gedreigd de vrouwen 'levend te verbranden' als zij zich verzetten; de slachtoffers zijn gedurende verscheidene uren, soms dagenlang, verkracht en sommigen na afloop gedood.
Het Servische elektriciteitsbedrijf EPS beschuldigt de NAVO ervan een 'humanitaire catastrofe' te hebben veroorzaakt doordat een aantal ziekenhuizen en drinkwaterproducenten van stroom is afgesloten.

Kosovaarse vluchtelingen, door de UNHCR opgevangen bij de grens, wachten in de laadbak van een vrachtauto op transport naar een kamp in het Albanese Kukes. *(foto ANP)*

27 mei: Hoofdaanklager Louise Arbour van het Internationaal VN-tribunaal voor voormalig Joegoslavië (het Joegoslavië-tribunaal) maakt bekend dat de Joegoslavische president Milosevic en de Servische president Milan Milotinovic in staat van beschuldiging zijn gesteld wegens oorlogsmisdaden en misdaden tegen de mensheid. Er worden nog drie andere Servische leiders in staat van beschuldiging gesteld en er is reeds een internationaal arrestatiebevel uitgevaardigd.

28 mei: De NAVO voert de bombardementen op. In Belgrado valt opnieuw de stroom uit.

1 juni: De Joegoslavische minister van Buitenlandse zaken Zivadin Jovanovic deelt zijn Duitse ambtgenoot Joschka Fischer mee dat Joegoslavië de uitgangspunten van de G-8 aanvaardt.

2 juni: De Russische gezant Tsjernomyrdin en de Finse EU-afgevaardigde Ahtisaari brengen een bezoek aan Belgrado en overhandigen president Milosevic namens de G-8 een plan voor een oplossing van de Kosovo-crisis. Daarin krijgt de NAVO de operationele leiding in Kosovo, maar vormt de VN er het gezag. Het plan voorziet in beëindiging van de gevechten, terugtrekking van het Joegoslavische leger uit Kosovo, terugkeer van de vluchtelingen, autonomie voor Kosovo en stationering van een internationale vredesmacht in Kosovo.

3 juni: Het Servische parlement keurt het vredesplan van de G-8 met 136 tegen 74 stemmen goed. Ook president Milosevic en het UCK laten weten akkoord te gaan.

6 juni: Op de luchtmachtbasis van Kumanovo in Macedonië beginnen de bevelhebbers van het Joegoslavische leger en die van de NAVO besprekingen over de technische aspecten van de terugtrekking van de Joegoslavische troepen uit Kosovo.

7 juni: De besprekingen tussen de NAVO en Joegoslavische onderhandelaars lopen stuk op de weigering van Servische zijde om een internationale troepenmacht in Kosovo toe te staan, die louter uit NAVO-troepen bestaat. De Serviërs geven de voorkeur aan een VN-veiligheidsmacht.

8 juni: Na lange onderhandelingen in Bonn en Keulen stellen de ministers van Buitenlandse zaken van de G-8 op basis van het vredesplan een VN-resolutie op.

9 juni: Generaal Sir Michael Jackson maakt bekend dat de militair-technische overeenkomst tussen de NAVO en de Joegoslavische regering betreffende de details van de terugtrekking van de Joegoslavische troepen uit Kosovo, is getekend. De terugtrekking zal binnen elf dagen voltooid moeten zijn. De bombardementen van de avond van 8 juni blijken de laatste te zijn geweest. Er zijn in totaal 20.000 raketten afgevuurd en bommen geworpen en 33.000 bombardementsvluchten uitgevoerd.

10 juni: De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties neemt met veertien stemmen voor en een onthouding van China resolutie 1244 aan die de G-8 heeft voorbereid. De resolutie voorziet in een 'onmiddellijke en verifieerbare' stopzetting van het geweld, een 'verifieerbare gefaseerde terugtrekking uit Kosovo van alle militaire, politie- en paramilitaire troepen', de spoedige stationering van een internationale veiligheidsmacht onder auspiciën van de VN, de organisatie van civiel bestuur in de provincie Kosovo en de ontwapening van het UCK. De vredesmacht zal uit 50.000 mensen bestaan en onder bevel van de NAVO komen.

Milosevic noemt uitslag oorlog 'overwinning'

In een televisietoespraak op 10 juni verklaarde president Slobodan Milosevic dat hij de uitkomst van het conflict als een overwinning voor Joegoslavië beschouwde. Joegoslavië was er namelijk in geslaagd om afscheiding van Kosovo te voorkomen en het vredesplan gaf, anders dan het akkoord van Rambouillet, de troepenmacht alleen bewegingsvrijheid in Kosovo, niet in geheel Joegoslavië. Een referendum over onafhankelijkheid werd evenmin genoemd. De Amerikaanse president Bill Clinton, de Britse premier Tony Blair en de Italiaanse premier Lamberto Dini verklaarden dat hun landen alleen hulp zouden bieden bij de wederopbouw van Joegoslavië als Milosevic zou worden vervangen door een democratisch gezinde leider. Drie dagen later verscheen Milosevic voor het eerst sinds de aanvang van de luchtacties weer in het openbaar. In de noord-Joegoslavische stad Novi Sad sprak hij aan de voet van een verwoeste brug tot een juichende menigte die volgens de staatstelevisie uit 10.000, maar volgens het onafhankelijke persbureau *Beta* uit 5.000 aanwezigen bestond. Hij prees het Joegoslavische volk voor zijn verdediging van het vaderland en wees op de nieuwe taak om het land weer op te bouwen.

Op 19 juni werd een agentschap opgericht ter coördinatie van de wederopbouw van gebouwen en infrastructuur, die tijdens de elf weken durende luchtacties waren verwoest of beschadigd. De regering berekende de hoogte van de schade aan wegen, bruggen, elektriciteitscentrales, telecommunicatie, raffinaderijen, petrochemische fabrieken, benzinepompen, automobiel-, metaal- en tabaksindustrie, landbouwbedrijven, scholen en ziekenhuizen op 200 miljard gulden. Rusland beloofde Belgrado steun in de vorm van brandstof en hulp bij bouwprojecten.

Russische soldaten bezetten vliegveld Pristina

Een groep van ongeveer 200 Russische soldaten bezette en blokkeerde op 11 juni onverwachts de luchthaven van Pristina, die zij vóór de NAVO-troepen bereikt had. De actie wekte ergernis bij de commandanten van de NAVO-vredesmacht die zijn posities in Kosovo wilde gaan innemen. Het conflict werd een week later bijgelegd doordat de NAVO Russische militairen bij de vredesmacht betrok, met een maximale deelname van vijf bataljons. Enkele dagen daarna werd het vliegveld weer opengesteld voor de KFOR-troepen.

Milosevic bevordert en onderscheidt legerofficieren

President Milosevic prees het Joegoslavische leger op 15 juni, de jaarlijkse Dag van het Leger, voor zijn 'heldhaftige verdediging' van het land tijdens de luchtaanvallen van de NAVO. In zijn hoedanigheid van opperbevelhebber van de strijdkrachten bevorderde hij enkele tientallen officieren en deelde hij onderscheidingen uit. De chef der staven, kolonel-generaal Dragoljub Ojdanic, werd bevorderd tot de hoogste rang van Generaal van het Leger en onderscheiden met de Vrijheidsmedaille. Ojdanic was eerder die maand door het Internationaal VN-tribunaal voor voormalig Joegoslavië aangeklaagd wegens oorlogsmisdaden.

Joegoslavische troepen verlaten Kosovo

Kolonel Robin Clifford, woordvoerder van de NAVO, verklaarde op 16 juni op een pers-

conferentie in de Kosovaarse hoofdstad Pristina dat 26.000 van de 41.000 Joegoslavische troepen in de voorafgaande dagen Kosovo verlaten hadden. Hij verklaarde dat de NAVO 'in het algemeen tevreden' was over het verloop van de terugtrekking.

Servische burgers ontvluchten Kosovo

Ongeveer vijftigduizend etnische Serviërs ontvluchtten in de eerste weken van juni, uit angst voor wraakacties van Albanezen, hun woonplaatsen in de provincie Kosovo en trokken naar andere delen van Servië. De Servische minister van Arbeid, Sociale zaken en Welzijn Tomislaw Milenkovic riep hen op 20 juni op om naar hun huizen in Kosovo terug te keren en beloofde bescherming door KFOR-troepen. Op 20 en 21 juni demonstreerden ongeveer 2.000 Servische vluchtelingen in het centrum van Belgrado om uiting te geven aan hun ongenoegen over de wijze waarop de Servische autoriteiten hen aan hun lot hadden overgelaten toen troepen van de NAVO Kosovo hadden bezet en hen vervolgens probeerden te dwingen om naar Kosovo terug te keren. Nadat de leider van de groep, Svetozar Fisic, gearresteerd was, ging de menigte uiteen.

Demonstraties reservisten

Enkele honderden reservisten van het Joegoslavische leger demonstreerden tussen 22 en 26 juni in verschillende steden in centraal-Servië, waaronder Velika Plane, Kraljevo en de geboorteplaats van president Milosevic, Pozarevac, voor salaris dat ze tijdens de elf weken durende Kosovo-oorlog hadden misgelopen. Zij barricadeerden wegen en bruggen, hier met pantservoertuigen, daar te voet. Na tussenkomst van legerofficieren trokken de reservisten zich terug in hun barakken.

Demonstratie voor vrijlating Albanese gevangenen

Op 27 augustus hielden enkele duizenden demonstranten, afkomstig uit alle delen van Kosovo, een protestmars door Pristina, waarin portretten van vermiste verwanten werden meegedragen. Het Internationale Rode Kruis kreeg een lijst aangeboden met de namen van 2.000 vermisten, maar volgens andere bronnen bedroeg dat aantal omstreeks 7.000. Activisten vermoedden dat een groot aantal van hen in gevangenissen elders in Servië werd vastgehouden. Bernard Kouchner, hoofd van het bestuur van de Verenigde Naties in Kosovo, deed een oproep aan de Joegoslavische regering om lijsten te publiceren met de namen van degenen die nog vastzitten.

Belgrado eist herziening VN-resolutie Kosovo

De federale regering verzocht de Verenigde Naties op 27 augustus om een voortgangsrapport over de implementatie van hun resolutie over Kosovo, waarin dubbele maatstaven gehanteerd zouden worden. Tevens riep zij veertien leiders van de Verenigde Staten, Duitsland, Groot-Brittannië, Frankrijk en de andere lidstaten van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) op om te verschijnen voor rechtbanken in Servië en Montenegro op beschuldiging van oorlogsmisdaden. Volgens het ministerie van Justitie hadden deze rechtbanken de oproepen uitgevaardigd 'volgens internationale regels'.

UCK heeft lokale macht in handen

In de eerste twee maanden na de terugtrekking van de Joegoslavische troepen uit Kosovo bleek het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK) in verreweg de meeste gemeenten van Kosovo de macht overgenomen te hebben. De Verenigde Naties hadden in Pristina hun hoofdkwartier opgezet en enkele regionale bestuurders benoemd. Hoewel de provincie officieel door de VN-missie voor Kosovo UNMIK bestuurd werd, verdrongen de kandidaten van het UCK in de praktijk die van de VN voor het burgemeesterschap. Ook lokale politiemachten, ziekenhuizen en scholen werden door UCK-officieren bestuurd.

'NAVO-luchtaanvallen toch effectief'

NAVO-bevelhebber generaal Wesley Clark verklaarde op 16 september in Brussel dat de luchtaanvallen wel degelijk effectief waren geweest, in tegenstelling tot wat critici eerder hadden gesuggereerd. Hij verklaarde dat tijdens de luchtacties 153 pantserwagens, meer dan 90 tanks, 389 stuks artillerie en meer dan 300 overige militaire voertuigen waren vernietigd. De cijfers waren iets lager dan de NAVO direct na de oorlog had gemeld. Het aantal gesneuvelde Joegoslavische soldaten kon niet worden vastgesteld.

Rapport FBI over massamoorden

Forensisch onderzoek van de Amerikaanse federale recherche, de FBI, bevestigde de getuigenverklaringen van Albanese vluchtelingen over massamoorden door Servische troepen tijdens de Kosovo-oorlog. Deskundigen onderzochten 124 lijken uit meer dan twintig massagraven op doodsoorzaak. Sommige slachtoffers waren gekeeld, anderen van dichtbij doodgeschoten en weer anderen doodgeknuppeld. Het jongste slachtoffer was twee jaar oud.

Gebouw oppositiepartij beklad

De voorgevel van het hoofdkantoor van de belangrijkste Servische oppositiepartij, de Democratische Partij (DS), werd op 13 mei 1999 beklad met in rode vloeistof opgespoten zinsneden als: 'Vijfde Colonne' en 'Dit is ook jullie bloed'. Het incident volgde op beschuldigingen in de staatsmedia, dat partijleider Zoran Djindjic 'een verrader' was. Vice-voorzitter van de DP Slobodan Vuksanovic verklaarde dat elders in het district lokale partijmedewerkers met stenen waren bekogeld.

Noodtoestand opgeheven

Het federale parlement keurde op 24 juni 1999 een regeringsvoorstel goed om binnen twee dagen de noodtoestand op te heffen, die drie maanden eerder bij de aanvang van de luchtacties van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) was ingesteld. Beperkingen op de bewegingsvrijheid van mannen van de dienstplichtige leeftijd, extra staatstoezicht op radio- en televisiezenders, arbeidsregulatie en gewijzigde openingstijden van winkels, postkantoren en banken werden afgeschaft. Een decreet van de Servische regering dat openbare samenscholing verbood, bleef echter tot 30 juni van kracht. Enkele oorlogsdecreten werden omgezet in wetten, zoals het decreet dat de Centrale Bank bevoegdheid verleende om dinarleningen te beperken en rentetarieven aan banden te leggen, teneinde monetaire- en prijsstabiliteit te bevorderen.

Demonstraties voor aftreden Milosevic

In de stad Cacak in centraal-Servië trok een demonstratie voor het ontslag van president Slobodan Milosevic op 30 juni 1999 ongeveer 10.000 mensen. Hoewel de politie

de demonstratie als illegaal beschouwde, greep zij niet in. Oppositionele politici bekritiseerden begin juli president Milosevic voor zijn beleid in Kosovo, dat geleid had tot de NAVO-luchtaanvallen. Zij eisten zijn ontslag, daar hij pas na elf weken van verwoestende bombardementen aan de eisen van de NAVO tegemoet was gekomen. Vier activisten werden in Novi Sad gearresteerd, toen zij vlugschriften uitdeelden waarin werd opgeroepen om deel te nemen aan een demonstratie tegen de regering. Drie leden van de oppositionele Democratische Partij (DS) werden korte tijd vastgehouden in Sabac omdat zij handtekeningen hadden verzameld voor een petitie waarin het ontslag van Milosevic werd geëist. De Alliantie voor Verandering, waar de DS deel van uitmaakte, nam het standpunt in dat Milosevic moest aftreden als president.

Op 4 juli keerde de partijleider van de DS, Zoran Djindjic, terug in Belgrado. Zes weken na aanvang van de NAVO-luchtacties had hij Servië verlaten om zich in Montenegro terug te trekken en enkele Europese hoofdsteden te bezoeken om steun te winnen voor de Servische oppositie. In Montenegro had hij een oproep ontvangen om dienst te nemen in het Joegoslavische leger, waaraan hij geen gehoor had gegeven. Een militaire rechtbank in Belgrado had hem daarop aangeklaagd wegens ontduiking van de dienstplicht. Op het vliegveld van Belgrado werd hij verwelkomd door enkele honderden aanhangers. De politie arresteerde hem niet.

Op 5 juli demonstreerden in de stad Leskovac ongeveer 20.000 Serviërs opnieuw voor het ontslag van Milosevic. Reservisten van het Joegoslavische leger sloten zich bij de demonstranten aan en dwongen de lokale televisiezender om beelden van de demonstratie uit te zenden. Tien dagen later demonstreerden enkele honderden gepensioneerden in het centrum van Belgrado. Zij eisten achterstallig pensioen en het vertrek van Milosevic. Volgens de overkoepelende vakbondsorganisatie Nezavisnost, die de demonstratie georganiseerd had, leefde meer dan de helft van de 1,25 miljoen Servische gepensioneerden onder de armoedegrens.

Op 17 juli voegde Vuk Draskovic, leider van de Servische Vernieuwingsbeweging (SPO), zich bij de schare van politici die het vertrek van Milosevic eisten. Hij drong aan op vervroegde verkiezingen, voorafgegaan door een overgangsregering onder leiding van Milosevic, die de voorwaarden moest scheppen voor de opheffing van de sancties tegen Joegoslavië en voor terugkeer van de Servische vluchtelingen naar Kosovo.

Op 29 juli demonstreerden 2.000 tegenstanders van Milosevic in de stad Zrenjanin in de provincie Vojvodina, waar een omvangrijke Hongaarse minderheid leefde. De demonstranten verzamelden zich voor een bijeenkomst die werd bijgewoond door de oppositionele Alliantie van Democratische Partijen, waarin zowel Servische als etnisch Hongaarse partijen vertegenwoordigd waren. Ook de steden Kragujevac, Leskovac en Uzice waren het toneel van demonstraties tegen het regime.

Oppositiepartij Nieuwe Democratie uit parlement verwijderd

Tijdens een roerige spoedzitting op 15 juli 1999, die belegd was om te beoordelen of decreten die tijdens de luchtacties van de NAVO waren uitgevaardigd in wetten moesten worden omgezet, stuurde het federale parlement de oppositiepartij Nieuwe Democratie, die president Slobodan Milosevic had opgeroepen om af te treden, weg. Haar vijf afgevaardigden verloren hun zetels. Partijvoorzitter Dusan Mihajlovic noemde de verwijdering 'onwettig', daar het wetsartikel waarop het parlement haar beslissing gebaseerd had, verwees naar intrekking van het mandaat van een parlementslid die zijn partij verlaten had of eruit verwijderd was. Het hoofd van de Vojvodina Coalitie, Dragan Veselinov, verklaarde daarop dat ook zijn partij niet meer zou terugkeren in het parlement voordat het weer normaal functioneerde en waarschuwde voor het gevaar van een burgeroorlog. De Servische Vernieuwingsbeweging (SPO) van Vuk Draskovic, met 45 van de 250 zetels de grootste oppositiepartij, had de zitting eerder al geboycot daar zij meende dat de parlementaire procedures waren geschonden.

Vrees voor positie Hongaarse minderheid

Op 7 augustus 1999 was de stad Vrbas in de noordelijke provincie Vojvodina het toneel van een demonstratie tegen president Slobodan Milosevic. Ongeveer 2.000 mensen, waaronder zowel etnische Serviërs als vertegenwoordigers van verschillende etnische minderheden, riepen Milosevic op om af te treden. In oppositionele kringen werd herhaaldelijk de vrees geuit dat deze, na de mislukte poging om de Albanezen uit Kosovo te verdrijven, zou proberen om etnische tweedracht te zaaien in Vojvodina, waar een Hongaarse gemeenschap van naar schatting 350.000 tot 400.000 zielen woonde. De Hongaarse minderheid eiste, in tegenstelling tot de Albanese, geen afscheiding van Joegoslavië. De woordvoerder van de Hongaarse minderheid, András Ágoston, verklaarde tijdens de demonstratie: 'Het gaat ons hier niet om ideologie, maar om overleven.'

Servisch-orthodoxe bisschoppen roepen Milosevic op af te treden

Op een conferentie in Belgrado op 11 augustus 1999 deed de Heilige Synode van de Servisch-orthodoxe kerk een oproep aan president Slobodan Milosevic om af te treden. De oproep werd 's avonds op de lokale televisie herhaald door aartsbisschop Artemije van Kosovo. Deze stelde tevens de verwoesting van kerken en kloosters in Kosovo aan de kaak.

Voormalige chefstaf Perisic sticht politieke beweging

Momcilo Perisic, die in november 1998 als chef der staven van het Joegoslavische leger was ontslagen nadat hij president Slobodan Milosevic had afgeraden om een conflict met de NAVO aan te gaan, presenteerde op 12 augustus 1999 de oppositionele Beweging voor Democratie. In de oprichtingsverklaring werd het doen verdwijnen van Milosevic en zijn regime de 'eerste en meest directe doelstelling' van de beweging genoemd. Op de persconferentie verklaarde Perisic: 'Met zijn 'overwinningen' heeft Milosevic bereikt, dat het Servische grondgebied is geslonken en zijn bewoners zijn gestorven'.

Joegoslavische premier wijzigt kabinet

Premier Momir Bulatovic ontsloeg op 12 augustus 1999 zeven ministers uit het federale kabinet en benoemde er twaalf, waaronder vijf van de Servische Radicale Partij (SRS). De Servische Vernieuwingsbeweging (SPO) sloeg de uitnodiging om in de nieuwe regering plaats te nemen af en koos ervoor om met de oppositiepartijen en de Servisch-orthodoxe kerk te streven naar een

overgangsregering, die als taak zou hebben nieuwe verkiezingen te organiseren en economische en democratische hervormingen door te voeren.

Gezamenlijk optreden belangrijkste oppositieleiders

De twee belangrijkste Servische oppositieleiders, Vuk Draskovic van de Servische Vernieuwingsbeweging (SPO) en Zoran Djindjic van de Democratische Partij (DS), verschenen op 19 augustus 1999 voor het eerst in drie jaar samen in het openbaar. Op een protestbijeenkomst in Belgrado spraken zij een menigte van ongeveer 100.000 mensen toe. De demonstratie was georganiseerd door G-17, een groep van onafhankelijke economen, die zich grote moeite had getroost om beide oppositieleiders in een forum bijeen te brengen. De twee hadden in 1996 gedurende een periode van drie maanden gezamenlijk deelgenomen aan demonstraties tegen het regime van president Slobodan Milosevic, maar hun wegen waren daarna gescheiden, omdat Draskovic zich verkiesbaar had gesteld in verkiezingen die door de rest van de oppositie werden geboycot en vervolgens was toegetreden tot de regering.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Wetgeving tegen zwarte economie

Het federale parlement nam op 17 augustus 1999 wetten op buitenlandse handel en belasting aan die bedoeld waren om de staatsinkomsten te vergroten, de zwarte economie te bestrijden en harde valuta aan te trekken van particuliere bedrijven. Zo werd de accijns op sigaretten van 70 procent naar vier procent en op alcohol van 50 procent naar vier procent verlaagd. Import- en exportbedrijven werden verplicht om voortaan een bedrag van 10.000 Duitse marken te storten, dat aan de staat zou vervallen als het bedrijf in kwestie de regels overtrad. Volgens oppositiepartijen was de wetgeving bedoeld om de particuliere sector van zijn valuta te beroven.

LANDBOUW

Boerenprotest

Begin augustus 1999 blokkeerden boeren twee belangrijke snelwegen tussen Belgrado en Novi Sad en tussen Belgrado en Roemenië. Ze drongen aan op ontslag van de minister van Landbouw en protesteerden voorts tegen de lage vaste graanprijzen waartegen ze hun graan aan de staat moesten verkopen en eisten toestemming om surplusgraan te mogen verkopen aan de hoogste bieder. Een van de organisatoren van de demonstratie, Dragan Veselinov, beschuldigde de regering van 'roof'.

MILITAIRE ZAKEN

Vervangingen binnen militaire top door president Milosevic

De staatstelevisie maakte op 25 december 1998 bekend, dat president Slobodan Milosevic een decreet had uitgevaardigd 'over promoties, benoemingen en pensioneringen in het Joegoslavische leger'. Milosevic verving onder anderen de commandant van de luchtmacht en die van het in de provincie Kosovo gelegerde Pristina-korps. De wijzigingen kwamen een maand nadat Milosevic chef der staven Momcilo Perisic had vervangen.

MENSEN- EN BURGERRECHTEN

Regering neemt economisch weekblad over

Ekonomska Politika, met een oplage van 3.000 het enige Joegoslavische economische weekblad, verklaarde op 22 december 1998 dat het die week niet zou uitkomen, daar zijn naam, inventaris en bankrekeningen door de regering in beslag waren genomen. De maatregel kwam voort uit een in de staatscourant van 13 november gepubliceerd decreet, waarin de regering had aangekondigd elf kleine media-instellingen, waaronder *Ekonomska Politika,* samen te voegen tot een groot conglomeraat en dat onder toezicht van het dagblad *Borba* te stellen. *Borba* was nauw verbonden met de neo-communistische partij Joegoslavisch Verenigd Links (JVL), die was opgericht door Mirjana Markovic, de echtgenote van president Slobodan Milosevic.

Kritiek op schending persvrijheid

Het internationale Comité der Bescherming van Journalisten en de in de Verenigde Staten gevestigde *Human Rights Watch* uitten op 14 januari 1999 in een brief aan president Slobodan Milosevic scherpe kritiek op de voortdurende onderdrukking van de onafhankelijke Joegoslavische media. Zij tekenden protest aan tegen het voorgenomen proces tegen Nikola Djuric, eindredacteur en directeur van de onafhankelijke radiozender *Nis,* wegens uitzenden zonder vergunning. Sinds in oktober een volgens velen draconische mediawet van kracht was geworden, hadden sommige bladen boetes moeten betalen en andere moeten sluiten of uitwijken naar Montenegro. De correspondent van het weekblad *Vreme,* Dejan Anastasijevic, stond terecht wegens een rapportage over de moordpartij op onschuldige burgers door Joegoslavische troepen in het dorp Likosane in Kosovo in maart 1997. De Servische vice-premier Ratko Markovic beschuldigde daarop de Verenigde Staten ervan, dat zij probeerden om de Joegoslavische regering ten val te brengen door de oppositie en de onafhankelijke media te financieren.

Drie kranten uit Belgrado beboet

De bladen *Blic, Danas* en *Glas Javnosti* kregen op 13 maart 1999 een boete opgelegd van in totaal 770.000 dinar (ca. 100.000 gulden) omdat zij beweerd hadden dat de gemeente Belgrado zakelijke gunsten had verleend aan de dochter van president Slobodan Milosevic. Volgens de kranten had de gemeente Marija Milosevic, die in Belgrado reeds een radiozender en een televisiezender bezat, kosteloos tot eigenaar van een theatercomplex en een nachtclub gemaakt. Enkele dagen eerder waren de eigenaar en twee verslaggevers van het hoofdstedelijke dagblad *Dnevni Telegraf* tot vijf jaar cel veroordeeld, daar zij geïnsinueerd hadden dat een Servische functionaris betrokken was geweest bij de moord op een arts die hem had bekritiseerd. De zittende rechter wees beschuldigingen dat het proces om politieke redenen was aangespannen van de hand.

Regering zet laatste Albanese dagblad onder druk

Veton Surroi, de uitgever van *Koha Ditore* — het enig overgebleven Albaneestalige dagblad — verklaarde op 22 maart 1999 dat een rechtbank in Pristina zijn blad een boete had opgelegd ter waarde van 55.000 gulden voor het overtreden van de Wet op informatie. Zijn blad zou tot intolerantie en etnische haat hebben aangezet en was gehou-

den de boete op straffe van sluiting binnen 24 uur te voldoen. De bladen *Kosova Sot* en *Gazeta Shqiptare* waren enkele dagen eerder op basis van hetzelfde wetsartikel tot een hoge geldboete veroordeeld. Toen deze niet werd voldaan, werden hun bedrijfsmiddelen in beslag genomen.

Begrafenis vermoorde journalist

Enkele duizenden belangstellenden woonden op 14 april 1999 de begrafenis bij van de onafhankelijke journalist en uitgever Slavko Curuvija, die drie dagen eerder voor zijn huis was doodgeschoten. De leider van de oppositionele Democratische Partij (DS), Zoran Djindjic, sprak van 'een politieke moord, gericht tegen de onafhankelijke journalistiek'. Sinds de afkondiging van de toestand van oorlog, onmiddellijk na de aanvang van de luchtacties van de NAVO tegen Joegoslavië, waren alle media onderworpen aan staatscensuur. Het dagblad *Dnevni Telegraf* en het tweewekelijkse blad *Evropljanin* waren sindsdien niet meer verschenen.

Radio B92 tijdelijk uit de lucht

Het radiostation *B92*, dat sinds haar oprichting in 1989 een van de belangrijkste onafhankelijke informatiebronnen voor de bevolking vormde, werd vlak na aanvang van de NAVO-bombardementen op Joegoslavië door de autoriteiten uit de lucht gehaald. Vier maanden later, op 2 augustus 1999, hervatte het zijn uitzendingen vanuit een studio die beschikbaar was gesteld door het stadsbestuur van Belgrado, dat in handen was van de oppositionele Servische Vernieuwingsbeweging (SPO).

MONTENEGRO

'Federale parlement dringt economisch beleid op'

Op 3 december 1998 kwam het federale parlement bijeen om het economische beleid voor het komende jaar te bespreken. Er werd gestemd zonder vertegenwoordigers van de coalitie Voor een Beter Leven van Milo Djukanovic, die in de verkiezingen van mei de Socialistische Volkspartij (SNP) van Momir Bulatovic had verslagen. Na beschuldigingen van verkiezingsfraude had zij echter haar zetels aan de SNP zien vervallen en deze nog niet teruggekregen. De Montenegrijnse regering van Djukanovic, die sinds januari een pro-westers, marktgericht beleid voerde, beschuldigde daarop de federale regering ervan dat zij Montenegro een ongewenst economisch beleid trachtte op te leggen. Radomir Sekulovic, consultant van het Montenegrijnse ministerie van Informatie, verklaarde dat de zitting de crisis in de Servisch-Montenegrijnse betrekkingen zou verergeren. 'De Montenegrijnse regering zal haar voornemen om een eigen economisch beleid te voeren en tegenmaatregelen te nemen tegen illegale zetten van de federale regering die de economie kunnen schaden, niet opgeven', aldus Sekulovic in een interview aan het persbureau *Reuters*. De Servische vice-premier Vojislav Seselj beschuldigde Montenegro daarop van 'separatistische intenties'.

Op 17 februari 1999 werd het economische conflict tussen beide deelrepublieken nog verergerd, toen Montenegro weigerde om nog langer de hoge wisselkoersen te betalen die de Servische bedrijven vroegen voor de schaarse buitenlandse valuta. Montenegro beschuldigde Servië tevens van het voeren van een 'douane-oorlog' omdat het land bij verschillende grensovergangen belasting was gaan innen en Montenegrijnse vrachtwagens ophield.

Oppositie roept om aftreden president Djukanovic

President Milo Djukanovic bezocht tijdens de luchtacties van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) tegen Joegoslavië verschillende Europese landen, waaronder Duitsland en Oostenrijk en voerde besprekingen met hun leiders. Naar aanleiding daarvan kwam in een aantal Joegoslavische kranten een harde campagne tegen hem van de grond en werd hij door de oppositionele Socialistische Volkspartij (SNP) beschuldigd van landverraad. Op 13 mei 1999 drong de SNP zelfs aan op zijn aftreden, maar een afzettingsprocedure zou weinig kans maken in het Montenegrijnse parlement, waar de coalitie 'Voor een beter leven' van Djukanovic een forse meerderheid genoot.

Onafhankelijkheidsbeweging gelanceerd

Een enkele weken eerder opgerichte onafhankelijkheidsbeweging, de Beweging voor een Onafhankelijk Montenegro, hield op 14 juni 1999 haar eerste persconferentie. De beweging bestond uit een groep van 24 universitaire professoren, schrijvers, uitgevers en andere intellectuelen en werd geleid door voorzitter Miodrag Vlahovic. Deze verklaarde dat Montenegro binnen twee jaar een onafhankelijke staat moest zijn — eventueel in een confederatie met Servië, waarmee het dan wel op volledig gelijke voet zou moeten staan. De Servische maatschappij was volgens hem zowel politiek als psychologisch en in materieel opzicht verwoest en voerde een beleid dat sterk afweek van dat van Montenegro.

BUITENLANDSE ZAKEN

Federaal parlement wenst aansluiting bij unie Rusland en Wit-Rusland

Het federale parlement nam op 12 april 1999 zonder tegenstemmen een motie aan voor aansluiting bij de unie van Wit-Rusland en Rusland. De leider van de ultra-nationalistische Servische Radicale Partij (SRS) Vojislav Seselj verklaarde: 'Onze toekomst ligt in het oosten, in de armen van Moeder Rusland'. De motie, die politieke en economische integratie voorstelde met behoud van staatkundige soevereiniteit, werd door de federale regering gesteund. De Russische minister van Buitenlandse zaken Igor Ivanov liet zich in gunstige bewoordingen uit over een eventuele toetreding van Joegoslavië tot de unie, maar president Boris Jeltsin verklaarde dat hij niet in een conflict met het Westen wilde geraken. Wit-Rusland reageerde op vergelijkbare wijze.

Joegoslavië had nooit deel uitgemaakt van de voormalige Sovjet-Unie noch had het gemeenschappelijke grenzen met een van beide landen, maar sinds het begin van de NAVO-acties tegen het land drie weken eerder was het gevoel van pan-orthodoxe saamhorigheid sterk toegenomen.

Verdachte van oorlogsmisdaden gearresteerd

Op 26 augustus 1999 werd generaal Momir Talic, de chefstaf van het Bosnisch-Servische leger, tijdens een militair seminar in Wenen gearresteerd. Hij was de hoogste officier die tot dan toe op last van aanklagers van het Internationaal VN-tribunaal voor voormalig Joegoslavië werd gearresteerd. Ivica Dacic, een woordvoerder van de regerende Socialis-

tische Partij van Servië (SPS), noemde de arrestatie een duidelijk voorbeeld van Europese slaafsheid tegenover de Verenigde Staten, maar mensenrechtengroeperingen hoopten dat Talic bijzonderheden zou kunnen verstrekken over de rol van president Slobodan Milosevic bij oorlogsmisdaden tijdens de oorlog in Bosnië (1992-1995).

(Vorige berichten pag. 748/2 e.v. - 1998)

ECUADOR

BINNENLAND

Ex-president bij verstek tot celstraf veroordeeld

Ex-president Abdala Bucaram werd door het Hooggerechtshof van Ecuador op 5 januari 1998 bij verstek veroordeeld tot twee jaar cel. De in Panama in ballingschap levende Bucaram werd schuldig bevonden aan het belasteren van twee politieke rivalen. In oktober 1996 beschuldigde hij de centrum-linkse politicus Alexandra Vela van diefstal van documenten en in januari 1997 betichtte hij Jaime Nebot, leider van de Sociaal-Christelijke Partij, van corruptie.
In februari 1997 werd Bucaram door het Congres afgezet als president wegens 'mentale incompetentie'. Dat was een reactie op massale protesten tegen zijn strenge bezuinigingsmaatregelen en zijn toenemend excentrieke gedrag in het openbaar.

In april 1997 vaardigde hetzelfde Hooggerechtshof een arrestatiebevel uit tegen Bucaram op verdenking van misbruik van presidentiële fondsen. Hij week uit naar Panama, waar hij politiek asiel kreeg. Bucaram ontkende alle tegen hem ingebrachte beschuldigingen en noemde zich nog steeds de 'wettige president'.
Op 31 maart 1998 liet Bucaram vanuit zijn woonplaats Panama Stad weten af te zien van deelname aan de presidentsverkiezingen van mei 1998. Zijn populistische Roldosista Partij zou zich nu sterk maken voor de kandidatuur van Alvaro Noboa, 's lands grootste exporteur van bananen. Bucaram verklaarde de wet die in mei 1997 was aangenomen om hem van verkiezing uit te sluiten, tot 'een ondemocratisch obstakel'.

Bermeo minister van Energie en Mijnbouw

Alvaro Bermeo werd op 20 januari 1998 benoemd tot de nieuwe bewindsman op Energie en Mijnbouw. Hij was al staatssecretaris op hetzelfde departement. Bermeo werd de opvolger van Raul Baca die enkele dagen eerder uit zijn ambt werd ontheven. Deze zou het land economische schade hebben toegebracht en zich te veel naar de vakbonden hebben gericht.

Cubillo vice-president

Pedro Aguayo Cubillo werd op 2 april 1998 door het Congres aangewezen als vice-president. Hij zou aanblijven tot 10 augustus, wanneer de interim-regering haar taken zou overdragen aan de nieuw gekozen volksvertegenwoordiging.
Cubillo was de opvolger van Rosalia Arteaga, die aftrad om kandidaat te kunnen zijn bij de aanstaande presidentsverkiezingen van 31 mei.

Presidentsverkiezingen

Mahuad en Noboa naar tweede ronde

Bij de algemene en presidentsverkiezingen van 31 mei 1998 kwamen Jamil Mahuad (48) en Alvaro Noboa (47) als beste twee uit de bus met respectievelijk 34,9 procent en 26,6 procent van de stemmen. De uitslag werd bekend op 19 juni. Omdat geen van beiden een absolute meerderheid haalde, gingen ze samen door naar een tweede stemronde op 12 juli. Mahuad was de kandidaat van de op het centrum georiënteerde partij Popular Democrat en Noboa werd gesteund door de populistische Roldosista Partij.
De verkiezingen werden gevolgd door 70 internationale waarnemers en verliepen zonder incidenten. Er werden verder stemmen uitgebracht op een vice-president, op de 121 leden van het uit één kamer bestaande parlement en op 707 lokale bestuurders.

Mahuad wint race om presidentschap

Jamil Mahuad, die ook in 1988 presidentskandidaat was maar toen niet gekozen werd, behaalde dit keer de overwinning. Op 12 juli won hij de tweede ronde van de presidentsverkiezingen en werd daarmee de nieuwe president van Ecuador. De voormalige burgemeester van de hoofdstad Quito verzamelde slechts 100.000 stemmen meer dan zijn opponent Noboa. In elf van de 21 provincies kwam hij als beste uit de bus. De opperste Kiesraad gaf de einduitslag op 20 juli. Noboa noemde de uitslag fraude. Ruim een half miljoen stemmen werd ongeldig verklaard. Van de 11,5 miljoen Ecuadoranen waren 7,07 miljoen stemgerechtigd.

Nieuwe president beëdigd

De 49-jarige Jamil Mahuad werd op 10 augustus 1998 beëdigd als de 41e president van Ecuador, de achtste in de laatste twintig jaar. Hij beloofde bij die gelegenheid de zwakke economie uit het moeras te trekken en een oplossing te zoeken voor het grensconflict met buurland Peru.
Onder de 600 genodigden waren de presidenten van Bolivia, Colombia, Costa Rica en Venezuela. Peru's minister van Buitenlandse zaken Eduardo Ferrero liet vanuit de hoofdstad Lima weten bereid te zijn tot onderhandelingen, maar pas nadat Ecuador zijn troepen zou hebben teruggetrokken uit een gedemilitariseerde zone.
Mahuad voorspelde dat aan het einde van zijn ambtstermijn in 2003 de inflatie minder zou bedragen dan tien procent (tegen 43,4 procent in 1998), de groei van de economie vijf procent en dat de export zou zijn gestegen tot een waarde van 7,2 miljard dollar. Hij zou de groei vooral ten goede laten komen aan de bestrijding van de armoede.

Ana Lucia Armijos minister van Financiën

Op 15 februari 1999 werd Ana Lucia Armijos van het ministerie van Binnenlandse zaken overgeplaatst naar Financiën. President Mahuad nam dat besluit nadat Fidel Jaramillo ontslag had genomen als minister van Financiën. De 50-jarige ex-bankier was het niet eens met veranderingen die het Congres had aangebracht in zijn begroting.

Ministerswisselingen

Journalist Benjamin Ortiz (55) werd op 25 mei 1999 beëdigd als minister van Buitenlandse zaken. Hij volgde José Ayala Lasso op, die eerder in de maand aftrad nadat hij zijn doel had bereikt: het sluiten van een vredesakkoord met Peru.
Op 18 juni werd José Luis Ycaza Guzman benoemd tot minister van Handel en Industrie. Hij was de opvolger van Jorge Guzman,

Ecuador

die eerder in de week het voorzitterschap op zich nam van de associatie van toezicht op het bankwezen. Ycaza beloofde bij zijn aantreden de handelsbetrekkingen met de andere landen van Latijns-Amerika verder te verstevigen.

Samenstelling regering (28 augustus 1999)

President (beëdigd 10 augustus 1998)
Jamil Mahuad

Vice-president
Gustavo Noboa

Ministers:
Arbeid
Angel Chavez
Buitenlandse zaken
Benjamin Ortiz
Defensie
José Gallardo
Economische zaken
Guillermo Lasso
Energie
René Ortiz
Financiën
Ana Lucia Armijos
Handel en Industrie
José Luis Ycaza Guzman
Landbouw
vacant
Menskracht en personeel
Carlos Larreategui
Milieu
Yolanda Kakabadse
Onderwijs
Rosangela Adoum
Openbare Werken
vacant
Productie
Javier Espinoza
Secretaris ministerraad
Jaime Duran
Sociale zaken en Welzijn
Guillermo Celi
Toerisme
Rocio Vasquez
Volksgezondheid
Edgar Rodas
Volkshuisvesting en Stedelijke ontwikkeling
Teodoro Pena

President Centrale Bank
Pablo Better

Kabinet gereorganiseerd

President Mahuad voerde op 11 augustus 1999 een aantal wijzigingen in zijn kabinet door. Hij aanvaardde het ontslag van minister van Landbouw Emilio Gallardo en van de bewindsman van Openbare werken Raul Samaniego zonder direct opvolgers te benoemen.
Verder kondigde hij aan dat per 30 september drie nieuwe departementen zouden worden opgezet ter ondersteuning van diverse ministeries: het departement van Economische zaken, van Productie en van Menskracht en Personeel.
Op 27 augustus werd de vooraanstaande zakenman Javier Espinoza (58) benoemd als nieuwe bewindsman op het departement van Productie. De advocaat Carlos Larreategui werd de nieuwe minister van Menskracht en Personeel. Hij zou bovendien gaan optreden als persoonlijk woordvoerder van de president.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Vakbonden houden 'mars tegen de honger'

De grootste federatie van vakbonden, het Verenigd Arbeidrsfront (FUT), organiseerde op 8 januari 1998 een nationale 'mars tegen de honger'. In de steden Quito en Guayaquil werden protestbijeenkomsten gehouden en scholen bleven uit voorzorg gesloten. Eerder in de week waren er al studentendemonstraties. Het waren de meest serieuze protesten tegen het bewind van interimpresident Fabián Alarcón, sinds hij in februari 1997 Bucaram opvolgde.
De FUT liet weten op 5 februari, de eerste verjaardag van het aftreden van president Bucaram, een nationale staking te organiseren. Die staking vond inderdaad plaats, maar moest het stellen zonder de medewerking van de arbeiders uit de olie-industrie en de bankemployees. De meeste leraren, gezondheidswerkers, ambtenaren en transportarbeiders gaven aan de oproep gehoor en lieten hun stem horen tegen de verhoging van brandstofprijzen en de tarieven van openbaar vervoer en telefoon.
Het presidentieel paleis in de hoofdstad Quito werd afgegrendeld voor mogelijke demonstranten. President Alarcón zag zich de voorgaande maanden genoodzaakt tot bezuinigingsmaatregelen, vergelijkbaar met die van zijn voorganger. Hij kreeg te maken met een groeiend begrotingstekort, terugvallende olieprijzen en met ernstige stormschade als gevolg van El Niño.

Doden bij algemene staking

Bij een algemene staking op 1 oktober 1998 vielen in verschillende steden vier doden als gevolg van geweld op straat. Er werden 46 demonstranten gearresteerd. De staking was een protest tegen de devaluatie van de sucre met vijftien procent en de korting op de subsidies voor energiegebruik. Deze en andere bezuinigingsmaatregelen werden half september door president Mahuad afgekondigd.
Op en rond het plein voor het parlementsgebouw werden 12.000 man politie en troepen ingezet om de orde te bewaren. Ongeveer honderd demonstranten staken in het centrum autobanden in brand. In Guayaquil werden verkeer en transport zo goed als lamgelegd.

Noodtoestand opgeheven na akkoord met indianen

Op 17 juli 1999 kondigde de regering het einde af van de noodtoestand die zij een week eerder had ingesteld om een einde te maken aan een zich toen al twaalf dagen voortslepende transportstaking. De 50.000 arbeiders in de transportsector besloten op 16 juli weer aan het werk te gaan. Dat gebeurde nadat de regering de verhoging van de brandstofprijzen met dertien procent ongedaan had gemaakt.
De opheffing van de noodtoestand was een van de concessies die de overheid deed aan een groep van 4.000 indianen, die een protestmars naar de hoofdstad Quito hadden georganiseerd en daar hun kamp hadden opgeslagen in een van de stadsparken. Een andere concessie was dat de bevriezing van de banktegoeden van particulieren vanaf 21 juli geleidelijk zou worden opgeheven, met tien procent per veertien dagen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

President staatsoliebedrijf treedt terug

De president van staatsoliebedrijf Petroecuador zette op 5 augustus 1998 een punt achter zijn werkzaamheden. De 51-jarige Luis Roman was in november 1997 benoemd door president Alarcón.
Petroecuador tekende voor 80 procent van Ecuador's dagelijkse productie van 390.000 vaten ruwe olie.

Jacome president Centrale Bank

De Centrale Bank benoemde op 8 september 1998 Luis Jacome tot president. Hij verving Fidel Jaramillo die door president Mahuad een maand eerder minister van Financiën was gemaakt. Tezelfdertijd werden de bevoegdheden van de Centrale Bank verbreed tot het beleid inzake de wisselkoer-

sen, voorheen een aangelegenheid voor de Monetaire Raad.

Akkoord met aandelenbeurs Peru

De aandelenbeurs van Quito sloot op 26 februari 1999 een akkoord met de beurs van Lima in Peru. Als gevolg daarvan zouden de beurzen makkelijker toegang krijgen tot elkaars markten. Terugdringing van de papierwinkel zou investeringen over de grenzen heen moeten stimuleren. Uiteindelijk zouden de aandelenbeurzen in elkaar op moeten gaan.

Noodtoestand uitgeroepen

De Ecuadoraanse overheid riep op 9 maart 1999 de noodtoestand uit. Militairen werden opgeroepen voor algemene dienstverlening om de gevolgen van de voor 10 en 11 maart uitgeschreven algemene staking op te vangen. Militairen zouden ook 'alles op alles zetten' om de olie-industrie draaiend te houden.
De op 8 maart onverwacht uitgeschreven vrije dag voor het bankpersoneel werd verlengd tot en met 12 maart. De bedoeling was te voorkomen dat de Ecuadoranen massaal hun spaartegoeden gingen opnemen. Nadat de sucre een week eerder 26 procent in waarde was gedaald, sprak minister van Financiën Armijos van de ernstigste economische crisis in vijftig jaar. Er zou worden gestudeerd op de mogelijkheid de nationale munt te koppelen aan de dollar en op andere ingrijpende economische maatregelen. Volgens deskundigen vormde het begrotingstekort van 1,2 miljard dollar het grootste probleem.
Het openbaar vervoer kwam de hele week stil te liggen in het twaalf miljoen inwoners tellende land. De politie zette pantservoertuigen in om schade aan openbare gebouwen en banken te voorkomen. Op 10 maart vielen negen gewonden in de hoofdstad Quito bij schermutselingen tussen stakers en politie.

Ontslagen bij Centrale Bank

President van de Centrale Bank Luis Jacome diende op 12 maart zijn ontslag in uit protest tegen de wijze waarop president Mahuad de financiële crisis aanpakte. Zijn voorbeeld werd gevolgd door drie andere leden van de Raad van Beheer van de bank: Ana Lucia Coronel, Patrick Barrera en Joseph Montgomery. Zij konden zich weliswaar vinden in de daags tevoren aangekondigde sterke prijsverhogingen voor brandstof, maar de president zou een kans hebben gemist om de bezem te halen door het bancaire systeem.

Vernieuwd noodplan

Op 18 maart kondigde president Mahuad aan dat hij met de oppositiepartijen in het parlement tot overeenstemming was gekomen over een vernieuwd economisch herstelplan. De gewelddadige reacties op straat na de bekendmaking van zijn plannen een week eerder hadden hem geen andere keus gelaten. De prijsverhoging van brandstof met 165 procent, die tot een driedaagse staking had geleid, zou nu worden gehalveerd. Om dat te kunnen financieren zou de inkomstenbelasting worden heringevoerd (maximumtarief vijftien procent) en de winstbelasting voor bedrijven met één procent worden verhoogd. De uitzonderingen voor BTW-plicht en voor invoerrechten zouden vervallen. Alles bij elkaar zou dat in het lopende jaar nog 520 miljoen dollar moeten opleveren. Het resterende begrotingstekort zou dan van 6,5 procent worden teruggedrongen naar 3,5 procent van het bnp.

Douane in civiele handen

Het leger droeg op 1 juni 1999 het beheer over de douane over aan het burgerbestuur. Vijftien maanden eerder had president Alarcón de militairen het gezag over de douanedienst gegeven om corruptie uit te bannen. In 1998 namen de inkomsten met twintig procent toe tot 1,08 miljard dollar. Volgens schattingen van de overheid zou jaarlijks nog altijd 900 miljoen dollar aan inkomsten verloren gaan door belastingontduiking.

Congres stuurt privatiseringswet terug

Het Congres stuurde op 25 juni 1999 een wet terug naar president Mahuad, die de privatisering beoogde van verschillende staatsondernemingen, zoals het elektriciteitsbedrijf, de staatsolie en de telecommunicatie.
Als gevolg van het congresbesluit duikelde de koers van de staatsobligaties omlaag.
Volgens een boze president was de wet een van de mogelijkheden om particuliere investeringen aan te trekken en meer werkgelegenheid te scheppen. Daardoor zouden de sociale spanningen kunnen worden weggenomen onder de 12,2 miljoen inwoners van Ecuador, van wie tweederde onder de armoedegrens leefde. De buitenlandse schuld zou inmiddels zijn opgelopen tot 16,4 miljard dollar, bijna zoveel als het totale jaarlijkse bnp. De werkloosheid bedroeg 18,1 procent.
Volgens voorspellingen van de overheid zou de economie in 1999 met 4,5 procent slinken, volgens kritische waarnemers zou het eerder zes procent worden. Ook zou de inflatie hoger uitkomen dan de 43,4 procent van 1998, toen de hoogste van Latijns-Amerika.

Ecuador verwerft lening IMF

Op 27 augustus 1999 kon president Mahuad aankondigen dat Ecuador een lening van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) had verworven ter waarde van 400 miljoen dollar. Over de lening was maanden onderhandeld, vooral door minister van Financiën Ana Lucia Armijos. Zij kondigde na het succes aan per 1 september op te stappen als minister.
De lening zou het Ecuador mogelijk maken de last van de buitenlandse schulden op een andere manier op te vangen. Ook konden nu onderhandelingen worden geopend met de Parijse Club van crediteur-landen.

JUSTITIE

Ex-president Alarcón gearresteerd

Voormalig president Fabián Alarcón werd op 16 maart 1999 gearresteerd. Volgens het Hooggerechtshof waren er aanwijzingen dat hij zich als voorzitter van het Congres tussen augustus 1995 en februari 1997 schuldig had gemaakt aan corruptie. Hij zou in die periode meer dan 1000 werknemers op de loonlijst hebben gezet die zich nooit op hun werk lieten zien.
Op 22 juli werd hij, na vier maanden te zijn vastgehouden, vrijgelaten op betaling van een borgsom van 9000 dollar. De beschuldigingen tegen hem zouden 'politiek geïnspireerd zijn' en hij verklaarde van plan te zijn terug te keren in de politieke arena.

LANDBOUW

Schade El Niño aanzienlijk

De schade die de storm El Niño in 1997 aan de landbouw veroorzaakte, zou de 1,15 miljard dollar benaderen. Dat verklaarde minister van Landbouw Eduardo Saltos op 12

Ecuador

mei 1998 in de hoofdstad Quito. De schade was hoger dan aanvankelijk voorzien en werd vooral veroorzaakt door het verlies van gewassen en de onmogelijkheid tijdig nieuwe aan te planten. De export was teruggelopen en er moesten fondsen worden aangesproken om voedsel te importeren.
Sinds juli 1997 gold in Ecuador praktisch de noodtoestand als gevolg van slechte weersomstandigheden. Als direct gevolg van het noodweer kwamen 251 mensen om het leven.

NATUUR EN MILIEU

Droogte leidt tot rantsoenering elektriciteit

De overheid kondigde op 29 september 1998 rantsoenering af van de elektriciteit. De laatste tien jaar was dat elke laatste drie maanden van het jaar het geval. Door aanhoudend uitblijven van regenval daalde het niveau van de rivier Paute zo ver dat de waterkrachtcentrale maar op een deel van de normale sterkte kon draaien. De centrale verzorgde 70 procent van de elektriciteit in het land. De stroomvoorziening zou dagelijks twee tot vier uur worden afgesneden.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Indianen laten gijzelaars vrij

Indianen van het Inheems Defensiefront lieten op 27 juli 1998 drie employees van de Amerikaanse oliefirma Arco vrij in de afgelegen junglestad Villano. Het drietal was een week lang vastgehouden in het Amazonegebied. Dezelfde dag namen indianen van deze groep evenwel in San Virgilio drie medewerkers van het lokale oliebedrijf Conduto gevangen.
Met de kidnap wilden zij hun eis kracht bijzetten recht te hebben op een deel van de oliewinsten. Dat zou nodig zijn voor de gezondheidszorg, het onderwijs en de huisvesting ten behoeve van hun gemeenschap. De firma Arco, die in april bekendmaakte 250 miljoen dollar in de ontwikkeling van olievelden te willen steken, liet weten bereid te zijn tot onderhandelingen.

BUITENLANDSE ZAKEN

Grenspaal met Peru ingewijd

President Mahuad en zijn Peruaanse collega Fujimori onthulden op 18 januari 1999 gezamenlijk de eerste nieuwe grenssteen. Dat gebeurde in Lagartococha, in een afgelegen deel van de jungle.
Met deze formele stap bezegelden de staatshoofden het einde van een bijna vijftig jaar durend territoriaal geschil. In oktober 1998 kwam na bemiddeling door Argentinië, Chili, Brazilië en de Verenigde Staten een vredesakkoord tot stand. Daarbij kreeg Ecuador vaarrechten op Peruaanse rivieren en het recht op faciliteiten in twee havensteden van het buurland.
Half april zouden de laatste grensstenen moeten zijn geplaatst langs het 80 kilometer lange, opnieuw vastgestelde grenstraject.

(Vorige berichten pag. 109/2 e.v. - 1998)

Honduras

HONDURAS

BINNENLAND

Nieuwe president zegt armoede de wacht aan

Bij zijn inauguratie als president van Honduras op 27 januari 1998 beloofde Carlos Roberto Flores het voornamelijk van bananenexport afhankelijke land uit de armoede en de corruptie te trekken. Flores spiegelde de 5,8 miljoen inwoners al tijdens zijn campagne een tijdperk van welvaart voor. Ongeveer 80 procent van de Hondurezen leefde in armoede. Het minimumloon was 79 dollar per maand en een derde van de inwoners was analfabeet. Flores leverde kritiek op de economische hervormingen van zijn voorganger Carlos Roberto Reina, evenals hijzelf van de Liberale Partij. Dat beleid bezorgde de bevolking volgens hem te veel ontberingen.
Acht Latijns-Amerikaanse landen stuurden hun staatshoofd naar de presidentiële ceremonie. De Hondurese autoriteiten voelden zich geschoffeerd omdat de Verenigde Staten niet vice-president Al Gore afvaardigden, maar topambtenaar Munoz.
De in de Verenigde Staten opgeleide Flores (47) werd de vijfde burgerpresident van Honduras sinds er in 1982 een einde was gekomen aan decennia van militair bewind.

Witwassen drugsgeld 'algemeen'

Vice-president Gladys Caballero gaf op 28 mei 1998 in een vraaggesprek toe dat witwassen van drugsgelden vrijwel onder de ogen van de autoriteiten kon plaatsvinden.
Honduras gold als een van de doorvoerlanden van Colombiaanse cocaïne naar de Verenigde Staten. Jaarlijks zou er ongeveer 300 miljoen dollar worden witgewassen. De in januari aangenomen wetgeving zou inadequaat zijn. Verdachten konden pas worden beschuldigd van witwassen als ze eerder waren beschuldigd van drugstransporten.

Samenstelling regering (28 januari 1998)

President (beëdigd 27 januari 1998)
Carlos Roberto Flores

Ministers:
Arbeid en Sociale zaken
Cecilio Zavala
Binnenlandse zaken en Justitie
Efrain Moncada
Buitenlandse zaken
Delmar Panting
Cultuur, Toerisme en informatie
Rodolfo Pastor Fasquelle
Economie en Handel
Fernando Garcia
Financiën
Juan Ferrara
Gezondheidszorg
Enrique Samayoa
Justitie
Jorge Reyes Diaz
Nationale verdediging en Openbare veiligheid
Gen. Reynaldo Andino
Natuurlijke hulpbronnen
Ramon Villeda Bermudez
Onderwijs
Zenobia Rodas
Openbare werken, Transport en Communicatie
Jeronimo Sandoval

Directeur Nationaal Agrarisch Instituut
Ubodoro Arriag
President Centrale Bank
Victoria Asfura

Nieuwe ministers

Op 15 januari 1999 werd Roberto Flores, de ambassadeur in Londen, benoemd tot minister van Buitenlandse zaken.
President Carlos Flores benoemde op 28 januari 1999 zijn ambassadeur in Washington tot minister van Defensie. Edgardo Dumas werd daarmee de eerste niet-militair op die positie. Honduras werd van 1957 tot 1982 geregeerd door militairen.
Op 6 juni 1999 werd Victoria Asfura als eerste vrouw in de geschiedenis van Honduras benoemd tot president van de Centrale Bank. Zij werd de eerste vrouwelijke bank-

president van het land. Haar voorganger Emin Barjum werd adviseur van de president, met de status van minister.
Op 31 juli ontsloeg de president stafchef Eugenio Romero, de staatssecretaris van Defensie en een twintigtal topofficieren. Zij hadden tijdens het verblijf van minister Dumas in het buitenland eigenmachtig wijzigingen aangebracht in de legertop. Op 3 augustus wees hij zijn vertrouweling kolonel Daniel Lopez -'een democraat in uniform'- aan als opvolger van Romero.

Samenstelling regering (9 juni 1999)

President (beëdigd 27 januari 1998)
Carlos Roberto Flores

Ministers:
Arbeid en Sociale zaken
Victor Artiles
Binnenlandse zaken en Justitie
Delmer Urbizo Panting
Buitenlandse zaken
Roberto Flores
Cultuur, Kunst en Sport
Herman Allan Padgett
Defensie
Edgardo Dumas
Financiën
Gabriela Nunez
Gezondheidszorg
Marco Antonio Rosa
Industrie, Handel en Toerisme
Reginaldo Panting
Landbouw en Veeteelt
Pedro Arturo Sevilla
Nationale verdediging en Openbare veiligheid
Col Cristobal Corrales Calix
Natuurlijke hulpbronnen en Milieu
Elvin Ernesto Santos
Onderwijs
Aristides Mejia Castro
Openbare werken, Transport en Huisvesting
Tomas R. Lozano Reyes
Presidentschap
Gustavo Alfaro

Ministers zonder portefeuille:
Jorge Arturo Reina
Nahum Valladares
Plutarco Castellanos
Roberto Leiva

Functionarissen met de status van minister:
Directeur Nationaal Agrarisch Instituut
Anibal Delgado Fiallos
Sociaal investeringsfonds
Manuel Zelaya Rosales
Secretariaat technische en internationale samenwerking
Moises Starkman

President Centrale Bank
Victoria Asfura

Zware schade door orkaan Mitch

In de laatste week van oktober 1998 richtte de orkaan Mitch enorme schade aan in Midden-Amerika. Honduras werd daarbij het zwaarst getroffen. Toen de regens op 31 oktober naar het westen wegtrokken, bleek een op de drie huizen in de hoofdstad Tegucigalpa verwoest of weggeslagen door de rivier Choluteca en andere stromen. De schade was het grootst in de wat armere wijken, waar hele hellingen met hutjes en huisjes waren verdwenen.
Over het hele land waren op dat moment 231 doden geborgen; veel meer mensen werden nog vermist, vermoedelijk bedolven onder de modder. Zeker 20.000 mensen hadden hun toevlucht gezocht in tenten, in bomen of op het dak van hun huis. De hoofdstad was een week lang afgesneden van de buitenwereld; ook het vliegveld stond onder water. Het land verloor de helft van zijn bruggen en wegen en twintig procent van voorzieningen als gas, water en elektriciteit was uitgevallen. Talloze grote en kleine winkels werden geplunderd door uitgehongerde inwoners.
Mitch bereikte snelheden van 295 kilometer per uur; vier dagen lang kwamen hoeveelheden regen omlaag van 62,5 centimeter per dag.

VS beloven 'langdurige steun'

De Verenigde Staten zegden de landen van Midden-Amerika op 10 november langdurige steun toe om te kunnen herstellen van de gevolgen van de vloedgolven en modder-stromen. In de betrokken landen zelf werd de roep steeds sterker om kwijtschelding van de torenhoge schuldenlast. Tipper Gore, echtgenote van de Amerikaanse vice-president, kwam naar Honduras met de boodschap dat de VS nog eens tien miljoen dollar aan steun voor de regio uittrokken, boven op de 70 miljoen dollar die reeds was toegezegd. In de regio zouden meer dan 11.000 doden zijn te betreuren en het aantal daklozen werd geschat op drie miljoen. Mitch zou daarmee de dodelijkste orkaan zijn sinds 1780, toen de 'Grote Orkaan' 22.000 levens eiste.
Nadat de hulp van overzee nogal traag op gang was gekomen, zegde Spanje 105 miljoen dollar toe voor het herstel van de infrastructuur. Zweden zou over een periode van drie jaar 200 miljoen dollar aan hulp vrijmaken voor de vier zwaarst getroffen landen. Canada bood zes miljoen dollar aan hulp en een contingent van 180 soldaten. De Wereldbank zou door herstructurering van schulden het getroffen gebied met 201 miljoen dollar tegemoetkomen.
Frankrijk schrapte alle schulden van Honduras en Nicaragua.

Dodental groeit door naweeën Mitch

Ziekte, ongelukken en landmijnen op drift eisten meer en meer levens tijdens de naweeën van Mitch. Dat verklaarden functionarissen in de hoofdstad Tegucigalpa op 19 november. De materiële schade in de gehele regio bedroeg in elk geval miljarden dollars.
Cesar Gaviria, secretaris-generaal van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS), zegde bij zijn bezoek aan Honduras steun toe die verder zou gaan dan aandacht voor de directe slachtoffers. Michel Camdessus, directeur van het Internationaal Monetair Fonds (IMF), liet soortgelijke geluiden horen. Demonstranten in Tegucigalpa eisten van hem kwijtschelding van de 4,1 miljard dollar buitenlandse schuld. De IMF-directeur verklaarde evenwel dat er meer te doen was: de toekomst moest ook nog in de steigers worden gezet. Daarvoor waren zachte leningen nodig, terug te betalen over dertig jaar tegen een rente van een half procent.
De Verenigde Staten mobiliseerden 4.300 soldaten om te helpen bij de humanitaire acties, terwijl internationale hulp in de vorm van voorraden, geld en mankracht eveneens bleef binnenstromen.
Koffieplanters in Honduras riepen op 25 november de 18.000 bananenplukkers uit naburig Nicaragua op te komen helpen bij de oogst van de koffiebonen. Zo zouden de verliezen kunnen worden beperkt. Terwijl de koffieplantages in Honduras slecht bereikbaar werden door de schade aan wegen en bruggen, ging vlak over de grens 90 procent van de bananenoogst verloren in het orkaangeweld.
Tenminste 500.000 tot 650.000 balen van 46 kilo koffie gingen in Honduras al verloren. Koffie was voorheen het belangrijkste exportproduct.

Nieuwe overstromingen

Op 28 november werd de Caribische kust van het land opnieuw getroffen door overstromingen als gevolg van zware regenval. De 3.800 gezinnen, woonachtig in het laaggelegen Choloma, moesten worden geëva-

cueerd. Het onbewoonbaar geworden gebied lag in de omgeving van San Pedro Sula, de tweede stad van het land.

IMF komt met noodlening

Het IMF keurde op 7 december een noodlening goed aan Honduras van 66 miljoen dollar. Het geld was bedoeld ter ondersteuning van het regeringsplan voor economisch herstel en verlichting van het leed van de slachtoffers van Mitch. Volgens het IMF waren de economische vooruitzichten van het land aan de vooravond van de orkaan gunstig geweest: de inflatie liep terug en het bnp nam de laatste twee jaar sneller toe, met bijna zes procent. Die ontwikkeling zou nu voor jaren tot stilstand gebracht zijn.
Op 5 januari 1999 voorspelde de president van de Centrale Bank van Honduras, Emin Barjum, een inkrimping van de economie met twee procent in 1999. Overstromingen en modderstromen hadden 70 procent van de oogsten verwoest. In geld uitgedrukt bedroeg de schade vijf miljard dollar, bijna gelijk aan het bnp.
Een parlementslid stelde het Congres op 29 januari voor om de 8.058 sinds Mitch vermiste inwoners dood te verklaren. Hun familieleden zouden dan sneller in aanmerking komen voor de uitkering van verzekeringsgelden. Het dodental in Honduras zou daarmee oplopen tot 13.700 en dat in de gehele regio tot 17.000. Ongeveer 100.000 inwoners van Honduras zouden van huis en haard zijn verdreven.
Een functionaris van het VN-programma voor Voedselhulp verklaarde op 3 februari dat het tekort aan maïs en bonen 191.000 ton beliep. Alleen een crisisplan zou hongersnood kunnen voorkomen.

President Clinton prijst bijdragen van militairen

Tijdens zijn bezoek aan de Soto Cano luchtmachtbasis in Honduras op 9 maart prees president Clinton de 520 Amerikaanse militairen voor hun inzet bij de wederopbouw van het land. Later op de dag bekeek hij een brug in de hoofdstad Tegucigalpa, die door VS-militairen werd herbouwd.

Extra hulp gevraagd van vier miljard dollar

Op 5 april vroeg Honduras de donorlanden om vier miljard dollar extra. Kabinetschef Gustavo Alfaro lichtte toe dat dat nodig was voor de uitvoering van de bijna 2500 projecten van het 'Masterplan voor de Wederopbouw'. Van de toegezegde hulp zou niet meer dan 100 miljoen dollar zijn binnengekomen.

NATUUR EN MILIEU

Plan voor inzet luchtmacht tegen bosbranden

De milieuministers van Honduras, Guatemala, El Salvador, Nicaragua en Costa Rica lanceerden tijdens een tweedaagse bijeenkomst bij Tegucigalpa op 25 juni 1998 een plan ter bestrijding van bosbranden. Daartoe zou een speciale luchtmachtbasis in de regio moeten worden gebouwd.
De vijf landen verloren bij recente branden samen 3,5 procent van hun grondgebied, een schadepost van vele miljoenen dollars. Als gevolg van droogte ging alleen al in de maand mei 25.000 vierkante kilometer bos en grasland in vlammen op. Zelfs tropisch regenwoud, normaal te vochtig om door brand te worden aangetast, viel ten offer.

BUITENLANDSE ZAKEN

Grensgeschil met El Salvador opgelost

Honduras en El Salvador maakten op 18 januari 1998 een einde aan een langdurig en bitter grensgeschil waarvoor ze in 1969 nog de 100 uur durende 'Voetbaloorlog' uitvochten. De Hondurese president Carlos Roberto Reina en zijn Salvadoraanse ambtgenoot Armando Calderon Sol tekenden in de hoofdstad Tegucigalpa een verdrag. Daarmee werden problemen over nationaliteit en grondeigendom voor duizenden boeren in een bergachtig grensgebied opgelost.
De buurlanden kwamen overeen het resterende tweederde deel van hun grenslijn, over een lengte van 245 kilometer, binnen een jaar vast te stellen. Met de eerste 130 kilometer gebeurde dat al eerder.
De leiders van drie andere Midden-Amerikaanse staten keken toe bij de ceremonie, waar ook Carlos Flores van de partij was, de nieuw gekozen president die Reina op 27 januari zou opvolgen.
Op 2 april voerde Honduras aan de grenzen met El Salvador en Nicaragua een 24-uurs dienst in voor de douane. De grensformaliteiten werden in het vervolg kosteloos en zouden door slechts één beambte worden uitgevoerd. Volgens het CA-4 verdrag tussen Guatemala, El Salvador, Nicaragua en Honduras konden burgers bij grenspassages voortaan met een identiteitskaart volstaan; paspoorten of visa waren niet meer nodig.

Landmijnen langs grens Nicaragua verwijderd

Op 22 januari 1998 maakte het leger bekend dat een strook van 230 kilometer langs de grens met Nicaragua mijnvrij was gemaakt. Van de naar schatting 30.000 landmijnen in Honduras waren er op dit stuk 1862 opgeruimd.
De meeste mijnen in het land werden in de jaren tachtig door de Contra-rebellen gelegd ter bescherming van hun basiskamp tegen aanvallen van Sandinisten vanuit Nicaragua. De contra's werden bewapend door de Verenigde Staten. De schoonmaakactie aan beide zijden van de grens werd gefinancierd door de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS). In heel Midden-Amerika zouden nog 170.000 mijnen te ruimen zijn.
Volgens Honduras werden door de jongste actie boerderijen en landbouwgrond ontsloten die praktisch van de buitenwereld afgesneden waren geweest.

Drugsakkoord met VS

Honduras en de Verenigde Staten maakten op 22 februari 1999 bekend bilaterale akkoorden voor te bereiden ter bestrijding van drugsaanvoer en ter regeling van immigratiekwesties. De ondertekening zou op 9 maart plaatsvinden tijdens het bezoek van president Clinton aan Honduras.
Amerikaanse drugsagenten zouden het recht krijgen schepen in de kustwateren van Honduras te doorzoeken op narcotica.

(Vorige berichten pag. 110/3 e.v. - 1998)

VENEZUELA

BINNENLAND

Presidentscampagne wordt harder

Begin december 1998, luttele dagen voor de presidentsverkiezingen, lanceerde onafhankelijk kandidaat Henrique Salas Romer een venijnige aanval op de in de opiniepei-

lingen leidende Hugo Chavez. Salas (62) had kort daarvoor onverwacht steun gekregen van de twee partijen die traditioneel aartsrivalen waren in de Venezolaanse politiek: de Acción Democrática (AD) en de Copei, respectievelijk van sociaal-democratische en sociaal-christelijke signatuur. Deze trokken in een nooit eerder vertoonde manoeuvre tegelijkertijd de steun in aan hun respectieve kandidaten, Luis Alfaro (77) en Irene Saez (36).

Salas, de favoriet van de zakenwereld, beschuldigde voormalig legerofficier Chavez (44) van lafheid tijdens de mislukte staatsgreep die deze in februari 1992 ondernam. Hij noemde hem verder een 'monster in de politiek en een mogelijke dictator'. Ondanks het wegvallen van concurrenten Alfaro en Saez lag Salas volgens de opiniepeilingen nog ongeveer twaalf procent op Chavez achter.

Hugo Chavez had in juli 1997 een eigen politieke partij, de Vijfde Republikeinse Beweging (MVR), gesticht. Zijn populistische en nationalistische campagne zou vooral bij de verarmde massa aanslaan, becijferd op ongeveer 80 procent van de 23 miljoen inwoners van Venezuela.

Chavez tot president gekozen

Hugo Chavez werd bij de verkiezingen van zondag 6 december 1998 met zeer grote meerderheid gekozen als opvolger van president Rafael Caldera. Hij kreeg 56,2 procent van de stemmen. Zijn belangrijkste concurrent was Henrique Salas Romer, die 39,7 procent van de kiezers achter zich verzamelde. De overige negen kandidaten verdeelden de rest van de stemmen. Op 2 februari 1999 zou Chavez aan zijn vijfjarige termijn beginnen.

Chavez dreigt met ontbinding parlement

Aanstaand president Hugo Chavez zette het nieuwe parlement bij de openingszitting op 23 januari 1999 direct onder druk. Hij dreigde met ontbinding als de afgevaardigden zijn plannen voor constitutionele hervormingen zouden dwarsbomen. Hij kondigde allereerst de instelling aan van een Constituerende Vergadering. Die zou zes maanden de tijd krijgen om de uit 1961 daterende grondwet te herschrijven. De honderd leden zouden geen banden mogen hebben met de bestaande politieke partijen. Zij zouden het recht moeten krijgen het parlement naar huis te sturen en de belangrijkste rechters te ontslaan.

Chavez liet weten wel eerst een nationaal referendum te willen houden over de instelling van de grondwetgevende vergadering. Zijn 'vreedzame revolutie' zou onder meer gericht zijn op een 'herverdeling van de olierijkdom'. Al met al sloeg hij een meer verzoenende toon aan dan tijdens zijn campagne, toen zijn anti-establishment retoriek veel investeerders schrik aanjoeg.

Samenstelling regering (2 februari 1999)

President
Hugo Chavez

MInisters:
Binnenlandse zaken
Luis Miquilena
Buitenlandse zaken
José Vicente Rangel
Defensie
generaal Raul Salazar
Energie en Mijnbouw
Ali Rodriguez
Financiën
Maritza Izaguirre
Handel en Industrie
Gustavo Marquez
Milieu
Atala Uriana Pocaterra
Planning
Jorge Giordani
Secretaris van de president
Alfredo Pena.
Transport en Communicatie
Luis Reyes

Caracas, 22 juli 1999: President Hugo Chavez ontvangt geld van zijn aanhangers, bedoeld om de boete van ca. 15.000 gulden te betalen die hem is opgelegd door de Nationale Verkiezingsraad, omdat hij zijn eigen kandidaten voor de Constituerende Vergadering te sterk ondersteund had. *(Foto ANP)*

Massale steun

Op 25 april 1999 kreeg de president de massale steun waarom hij had gevraagd toen 82 procent van de stemmers 'ja' zei tegen de instelling van een Constituerende Vergadering. Van de kiezers bleef evenwel 61 procent thuis. Volgens Chavez zou het nieuwe lichaam het door de oppositie beheerste Congres ontbinden, dat immers nog uitsluitend de 'oude orde' zou representeren.

Meer bevoegdheden

Een dag later tekende de president een wet die het hem mogelijk zou maken de komen-

de zes maanden een scala aan economische maatregelen te treffen zonder tussenkomst van het parlement. Deze 'machtigingswet' behelsde onder meer belastinghervormingen, aflossing van staatsschulden en middelen ter vermindering van de bureaucratie. De president zou allereerst een BTW van 15,5 procent invoeren en een toeslag van 0,5 procent op financiële transacties om het begrotingstekort van negen miljard dollar aan te pakken.
Op 25 mei ging een vernieuwd kabinet akkoord met een wet ter uitschrijving van een lening, deels bedoeld om het begrotingstekort te dekken. Het ging in totaal om 3,8 miljard dollar, waarvan 1,4 miljard dollar diende voor de herfinanciering van een bestaande schuld.

Constituerende Vergadering gekozen

De verkiezing van de 131 leden van de Constituerende Vergadering werd op 25 juli een overweldigend succes voor president Chavez. Van de door hem gesteunde kandidaten werden er 121 gekozen. Het door oppositiepartijen gedomineerde Congres besloot twee dagen later om direct, in plaats van in september, met reces te gaan. Zo zou een confrontatie met de nieuwe Constituerende Vergadering kunnen worden vermeden. De leiders van de christen-democratische Copei traden af om zich te beraden op de door de parij in te nemen houding tegenover de ongekend populaire president. De president spoorde de op 3 augustus te installeren Constituerende Vergadering op voorhand aan om de nieuwe grondwet niet in zes maar in drie maanden gereed te hebben. Er zouden dan nog in het lopende jaar 1999 verkiezingen voor een nieuw Congres kunnen plaatsvinden.

Schets grondwet

President Chavez legde de Constituerende Vergadering op 5 augustus een 90 pagina's omvattende schets met zijn grondwetsvoorstellen voor. Hij stelde daarin voor de presidentiële termijn te verlengen naar zes jaar en het mogelijk te maken voor een zittend president om te worden herkozen. In een symbolisch gebaar ter onderstreping van de macht en status van de nieuwe raad stelde hij voor zijn ambt ter beschikking te stellen. Op 9 augustus maakte voorzitter Luis Miquilena evenwel bekend dat de Constituerende Vergadering de president in zijn ambt bevestigde. Twee dagen later legde Hugo Chavez in haar midden voor de tweede maal de eed af.

Speciale bevoegdheden

Op 12 augustus kende de Vergadering zichzelf speciale bevoegdheden toe om desgewenst Congres of Hoge Raad naar huis te sturen. Een week later werd een commissie ingesteld die machtsmisbruik binnen de Hoge Raad en lagere rechtbanken zou onderzoeken. Opperrechter Cecilia Sosa nam op 24 augustus ontslag nadat de Hoge Raad had besloten mee te werken aan het onderzoek.
Op 30 augustus ontnam de Constituerende Vergadering het Congres zijn laatste overgebleven rechten. Het Congres en de congrescommissie hadden op 27 augustus al een verbod gekregen zittingen te houden en de Vergadering had zelf het parlementsgebouw in gebruik genomen. De Vergadering ontnam het Congres nu tenslotte het recht om zich te buigen over de aanstaande reizen van de president naar het buitenland. De congrescommissie had eerder uit protest geweigerd daarover een besluit te nemen.
Buiten het parlementsgebouw waren op 27 augustus rellen tussen voor- en tegenstanders van de president.

Caldera neemt emotioneel afscheid

De 83-jarige president Rafael Caldera nam op 28 januari 1999 met een laatste jaarrede voor het parlement afscheid van zijn actieve politieke loopbaan. In een emotioneel betoog verklaarde hij onder meer 'een land in vrede en democratie' over te dragen. De 'stabiele economie' zou in een betere toestand verkeren dan waarin hij die in 1994 aantrof.
Caldera was bij zijn afscheid het oudste staatshoofd van Latijns-Amerika. Hij deed mee aan zes van de negen presidentsverkiezingen die sinds de terugkeer naar de democratie in 1958 waren gehouden. Hij won er twee: in 1969 en 1993. Tijdens zijn laatste termijn bracht hij rust in een land dat in 1989 werd opgeschrikt door rellen over de kosten van levensonderhoud, in 1992 twee militaire staatsgrepen kende en in 1993 president Carlos Andres Peres zag afgezet wegens corruptie.
Critici hekelden het hoge inflatiecijfer: 29,9 procent in 1998, in de regio slechts overtroffen door Ecuador. In datzelfde jaar liep de economie terug met 0,7 procent, terwijl voor 1999 het dubbele werd verwacht.

Nieuwe kabinetsleden benoemd

Direct na zijn beëdiging als president op 2 februari 1999 benoemde Hugo Chavez een aantal linkse politici, gepensioneerde legerofficieren, academici en journalisten in zijn kabinet. In zijn eerste toespraak beloofde Chavez een politieke revolutie door te voeren en verklaarde hij de oorlog aan de armoede.

Chavez herdenkt staatsgreep met parade

Op 4 februari 1999, precies zeven jaar na dato, herdacht president Chavez de staatsgreep die hij zeven jaar eerder lanceerde tegen het bewind van Carlos Andres Peres. De poging mislukte, maar zou het begin markeren van zijn loopbaan in de politiek.
Chavez bekeek, gekleed in presidentieel tenue, een militaire parade in Caracas die hij voor de gelegenheid naar deze dag had verzet. Normaal werd deze parade gehouden op de dag na de inauguratie van een president.

Kabinetswisseling

President Chavez kondigde op 24 mei 1999 aan zijn kabinet te wijzigen omdat vijf ministers er de voorkeur aan gaven zich verkiesbaar te stellen voor de nieuwe Constituerende Raad.
Ambassadeur bij de Verenigde Staten, Ignacio Arcaya, werd de nieuwe minister van Binnenlandse zaken en generaal Lucas Rincon werd stafchef van de president. Julio Montes werd de bewindsman op Transport en Communicatie, Jesus Perez werd minister van Milieu en Elino Martinez minister van Arbeid en Gezinszaken.
Een dag later bleek ook minister van Landbouw Alejandro Riera om dezelfde redenen terug te willen treden. Hij werd vervangen door José de Jesus Montilla.
Op 30 juni kondigde de president het vertrek aan van minister van Financiën Maritza Izaguirre. Zij ging terug naar haar vorige post bij de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank (IADB) in Washington. Haar staatssecretaris José Rojas, een 35-jarige academicus, volgde haar op. Hij had te maken met weinig rooskleurige cijfers: in de

eerste drie maanden kromp de economie met tien procent en de werkloosheid lag op vijftien procent, tegen elf procent aan het einde van 1998.

Samenstelling regering (12 augustus 1999)

President (beëdigd 2 februari 1999
Hugo Chavez

Ministers:
Arbeid en Gezinszaken
Elino Martinez
Binnenlandse zaken en Justitie
Ignacio Arcaya
Buitenlandse zaken
José Vicente Rangel
Defensie
generaal Raul Salazar
Energie en Mijnbouw
Ali Rodriguez
Financiën
José Rojas
Handel en Industrie
Gustavo Marquez
Landbouw
José de Jesus Montilla
Milieu
Jesus Perez
Onderwijs
Hector Navarro
Presidentieel secretaris (stafchef)
generaal Lucan Rincon
Transport en Communicatie
Julio Montes
Volksgezondheid
Gilberto Rodriguez

Ministers van Staat:
Centrale Informatie
Jesus Romero Anselmi
Gouverneur van Caracas
Hernan Gruber Odreman
Planning
Jorge Giordani

President dringt aan op ontbinding Congres

President Chavez riep de nieuw te vormen Constituerende Vergadering op 1 juli 1999 op het tot haar eerste taak te maken om het Congres te ontbinden en naar huis te sturen. Hij zei dat als reactie op het besluit van de Senaat om 34 officieren van een lijst van 267 niet in aanmerking te laten komen voor bevordering.
Chavez meende dat de Senaat niet het recht had om hem als hoofd van de strijdkrachten de wet voor te schrijven. Hij speculeerde dat de 34 namen waren geschrapt omdat zij in het verleden hadden meegewerkt aan mislukte staatsgrepen.
Het Congres reageerde nog dezelfde dag met de aankondiging dat het de normale zittingsperiode, die nog dezelfde week afliep, met twee maanden zou verlengen. Het besluit daartoe kon zowel in de Kamer van Afgevaardigden als de Senaat een meerderheid krijgen door de steun van oppositiepartijen: de sociaal-democratische Acción Democrática (AD), de sociaal-christelijke Copei en de centrum-rechtse Project Venezuela partij. Alleen de Patriotic Pole coalitie van de president was tegen.

Ex-generaal in top PDVSA

Met de benoeming op 16 juli 1999 van gepensioneerd generaal Arnaldo Rodriguez als extern directeur zonder portefeuille verzekerde president Chavez zich van een meerderheid in de zeven man tellende directieraad van PDVSA. Tijdens zijn verkiezingscampagne noemde hij de staatsoliemaatschappij 'ongehoorzaam' en 'een staat binnen een staat'.
Op 31 augustus werd de invloed van de president compleet met de benoeming van Hector Ciavaldini tot president van PDVSA. Deze trouwe aanhanger van Chavez was vice-president bij de afdeling Planning van de oliemaatschappij. Daags tevoren nam zijn voorganger Roberto Mandini ontslag, nadat de chefs van de afdelingen Productie en Financiën waren teruggetreden. Chavez gaf aan dat Ciavaldini strategische veranderingen zou gaan doorvoeren.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Leger ingezet bij sociale taken

Tijdens een toespraak in de stad La Victoria kondigde president Chavez op 12 februari 1999 aan direct honderden soldaten te zullen inzetten in zes van de armste staten. Met tractors, bulldozers en ander materieel zouden zij gaan helpen bij de verbetering van wegen, scholen en openbare gebouwen. Het leger zou zich gaan bezighouden met gezondheid, onderwijs, huisvesting en veiligheid, verklaarde de president. Zijn plannen om het militaire- en burgerleven meer te integreren, stuitten her en der op kritiek. Hij verdedigde deze met de motivatie dat het goed georganiseerde leger deze taken veel goedkoper zou kunnen uitvoeren dan de overheid zelf.
Op 27 februari werden in totaal 70.000 manschappen ingezet bij acties in het hele land, bijgestaan door 80.000 ambtenaren, werklozen en vrijwilligers. Scholen werden opgeknapt, daklozen werden gratis geknipt en op markten werden goedkope voedingsmiddelen verkocht, in een poging om de openbare dienstverlening nieuwe impulsen te geven. De acties zouden tenminste zes maanden voortduren en 21 miljoen dollar mogen gaan kosten.
Chavez koos speciaal voor 27 februari omdat het die dag tien jaar geleden was dat het leger voedselrellen in de straten van Caracas bloedig de kop indrukte. Volgens officiële cijfers kwamen er die dag 360 burgers om het leven; mensenrechtengroeperingen hielden het op 1000 slachtoffers. De rellen werden gezien als het begin van de politieke transformatie die leidde tot de opkomst van Chavez.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Weg vrij voor particuliere pensioenregelingen

Een nieuwe wet die op 21 oktober 1998 werd aangenomen, maakte de weg vrij voor de instelling van particuliere pensioenfondsen. Volgens functionarissen van de overheid zou het nieuwe systeem het spaargedrag van de Venezolanen totaal veranderen. Verder werden grote investeringen verwacht in plaatselijke fondsen voor sociale zekerheid.
De nieuwe wet, gemodelleerd naar een tien jaar oude Chileense wet, was de jongste maatregel uit een serie, bedoeld ter modernisering van een corrupt staatssysteem van sociale zekerheid. De wet hield onder meer in dat tien procent van het brutoloon van een werknemer naar een pensioenfonds zou gaan, dat zowel van de staat als particulier zou kunnen zijn. Twee procent van het brutoloon zou worden gestort in een door de overheid beheerd 'collectief solidariteitsfonds'. Dat zou iedere werknemer bij pensionering een minimumbedrag garanderen.

Begrotingstekort voorspeld van vijf miljard dollar

Minister van Planning Teodoro Petkoff voorspelde op 19 november 1998 dat de nieuwe regering die in februari zou aantreden, te maken zou krijgen met een overheidstekort van vijf miljard dollar. De financiering van een dergelijk tekort zou volgens hem steeds lastiger worden vanwege verder oplopende rentes.

Venezuela

Petkoff baseerde zijn voorspelling op door hem verwachte overheidsuitgaven ter waarde van twintig procent van het bnp, tegenover inkomsten van slechts vijftien procent. Petkoff schatte dat een aanhoudend lage olieprijs de inkomsten van de overheid zou doen dalen naar vier procent van het bnp. In het topjaar 1997 was dat nog elf procent. Voor het lopende jaar zouden de inkomsten uitkomen op zes procent, een tegenvaller voor de schatkist van zeven miljard dollar.

Campagne tegen corruptie bij douane

De nieuwe regering van president Chavez gaf op 22 februari 1999 in de havenstad La Guaira het startschot voor een grote schoonmaak binnen de gelederen van de douane. Aanpak van corruptie en van ontduiking van invoerrechten zou in het lopende jaar één miljard dollar extra inkomsten kunnen genereren. In 1998 brachten de in- en uitvoerrechten 3,8 miljard dollar op. Als de ontduiking van 80 procent zou kunnen worden teruggebracht naar 50 procent, zou dat al twee miljard dollar schelen.

Militairen bewaken oliebronnen

Op 12 mei 1999 werden militairen ingezet ter bewaking van olie-installaties in Monagas, in het oosten van het land. Sociale onrust zou volgens een woordvoerder van staatsoliebedrijf PDVSA sluiting van sommige installaties kunnen veroorzaken.
Groepen werklozen blokkeerden de voorgaande maanden bij herhaling wegen in het gebied en bezetten installaties. Het kwam tot gewelddadige botsingen met vakbondsleden, die vanouds de verdeling van werk in de olie-industrie beheersten. Het oosten van het land was goed voor de helft van de 2,8 miljoen vaten olie die Venezuela dagelijks produceerde.
Bezuinigingen door PDVSA als gevolg van de scherpe daling van de olieprijzen kwamen hier extra hard aan.

PDVSA ontmantelt netwerk corruptie

Staatsoliemaatschappij PDVSA maakte op 23 juni 1999 bekend dat het een corruptieschandaal had ontmanteld bij de bouw van 45 pompstations. Dat zou de staat 3,3 miljoen dollar aan inkomsten hebben gescheeld. Na het aantreden van de nieuwe regering onder president Chavez kwam binnen het bedrijf een stortvloed van beschuldigingen los over corruptie en belangenverstrengeling. Die zouden nu worden onderzocht door de centrale boekhouding.

OPEC-top mogelijk in Caracas

Minister van Energie en Mijnbouw Ali Rodriguez kondigde op 26 juli 1999 aan dat de Venezolaanse hoofdstad Caracas in het voorjaar van 2000 waarschijnlijk gastheer zou worden voor een topontmoeting met de tien staatshoofden van de OPEC-landen. De top zou de tweede worden in zijn soort in de veertigjarige geschiedenis van deze organisatie van olieproducerende landen.
Venezuela zou een nieuw handvest in stemming willen brengen met het oogmerk de olieprijzen vast te leggen tussen een bepaald minimum en een bepaald maximum. De sterke prijswisselingen van de laatste jaren zouden volgens Venezuela de economieën van de OPEC-landen danig hebben ontregeld.

Centrale Bank ingenomen met grondwetsplan

De Centrale Bank gaf op 6 augustus 1999 steun aan het grondwetsplan van president Chavez. Deze had voorgesteld de bank haar volledige autonomie terug te geven. Hij noemde verder als voornaamste taak de eigen munt te verdedigen en de stabiliteit van de koersen te waarborgen.

JUSTITIE

Tien doden bij gevangenisrel

Tenminste tien doden en tientallen gewonden werden op 10 december 1998 gemeld in de gevangenis van El Dorado, op 700 kilometer ten zuidoosten van de hoofdstad Caracas. Honderd zwaarbewapende militairen maakten een einde aan rellen in de zwaarbewaakte inrichting, waarbij ook brand was gesticht. De meeste slachtoffers zouden meswonden vertonen.

NATUUR EN MILIEU

Olievervuiling in grensrivier

Het opblazen van een pijpleiding in Colombia door rebellen van de guerrillabeweging ELN leidde op 17 mei 1999 tot het weglopen van 10.000 vaten olie in de Tarra, de rivier die ter plaatse het westen van Venezuela binnenkomt. Aan Venezolaanse zijde werd een hoeveelheid van 4000 vaten olie onderschept, maar er bestond vrees dat de rest van de ruwe olie terecht kon komen in het Meer van Maracaibo, het grootste zoetwatermeer van het continent.
Het was het vijfde incident van dit soort in 1999. In 1998 kwamen in totaal 60.000 vaten ruwe olie op deze wijze het land binnen.

ASEAN

BUITENLANDSE ZAKEN

Spaanse premier Aznar op bezoek

De Spaanse premier Aznar kwam op 2 juli 1999 aan in de hoofdstad Caracas voor een tweedaags bezoek. Naar verwachting zou hij een overeenkomst ondertekenen voor een lening van 805 miljoen dollar. Dat geld zou worden gebruikt voor sociale projecten. Het was de eerste keer dat Aznar het land bezocht in zijn hoedanigheid van premier. Het lag in de bedoeling dat hij ook nog een aantal akkoorden zou tekenen voor verdergaande samenwerking tussen Spanje en Venezuela.

(Vorige berichten pag. 635/2 e.v. - 1998)

ASEAN

ASEAN start discussie over mensenrechten

De ministers van Buitenlandse zaken van de ASEAN-lidstaten beëindigden een tweedaagse ontmoeting te Manilla, Filippijnen op 26 juli 1998 met een discussie over mensenrechten en democratie. Het was voor het eerst dat er in ASEAN-verband over deze onderwerpen werd gesproken.
De *Association of South East Asian Nations* (ASEAN) was op 8 augustus 1967 opgericht door Filippijnen, Indonesië, Maleisië, Singapore en Thailand met als doel de stabilisatie van de regio Zuidoost-Azië en het stimuleren van economische groei door samenwerking en wederzijdse steun. Later werd de associatie aangevuld met Brunei (1984), Vietnam (1995), Laos (1997), Myanmar (Birma) (1997) en Cambodja (1999).

De ASEAN was dus bedoeld als economisch samenwerkingsverband. De statuten verboden bemoeienis met binnenlandse aangelegenheden, zodat een gemeenschappe-

lijk standpunt over democratie en mensenrechten ook niet aan de orde zou zijn. De Thaise minister Surin Pitsuwan zei echter dat het beter was dergelijke onderwerpen toch bespreekbaar te maken, want 'of we het leuk vinden of niet, we zullen in onze contacten met de rest van de wereld in toenemende mate te maken krijgen met thema's als democratie en mensenrechten'. Hij doelde onder andere op de moeizame contacten tussen de ASEAN en de EU, omdat die laatste weigerde zaken te doen met lidstaat Myanmar (Birma) vanwege diens slechte reputatie op het gebied van mensenrechten.
In Thailand gingen steeds meer stemmen op om Myanmar (Birma), maar ook landen als Laos, Indonesië, Vietnam en Maleisië, terecht te wijzen, omdat hun mensenrechtenbeleid het betrouwbare imago van de ASEAN zou schaden.
Ook de Filippijnse minister Domingo Siazon gaf te kennen voorstander van meer openheid te zijn. Met name Singapore, Vietnam en Maleisië voelden daar echter niets voor. Ze zeiden dat gezien de culturele en politieke diversiteit van de ASEAN, samenwerking alleen mogelijk was als de onderlinge verschillen gerespecteerd werden. Besloten werd dat het principe van non-interferentie overeind bleef, maar onderlinge bemoeienis in het vervolg wel mocht als het expliciet ging om grensoverschrijdende kwesties.

Kritiek op handhaving 'geen bemoeienis met elkaars zaken'

Mensenrechtenorganisaties en politici uit de lidstaten hadden kritiek op dit besluit. J.B. Jeyaratnam, oppositieleider in Singapore stelde dat het niet mogelijk is om economische en andere thema's van elkaar te scheiden. 'Ze hangen nu eenmaal samen'. Anderen meenden dat het niet van deze tijd was om zwijgend toe te kijken hoe in bevriende landen mensen werden onderdrukt. Ook de Birmese dissidente en Nobelprijswinnaar Aung San Suu Kyi, die niet lang daarvoor tevergeefs de hulp van de ASEAN had ingeroepen om te bemiddelen tussen haar oppositiepartij en het generaalsregime in Myanmar (Birma), uitte haar teleurstelling.

Overeenkomst over ASEAN Investment Area

De ministers van Economische zaken van de landen van de *Association of South East Asian Nations* (ASEAN) tekenden op 7 oktober 1998 te Manilla een overeenkomst over de *ASEAN Investment Area* (AIA). Het doel van de AIA, die in 2010 een feit moest zijn, was het creëren van een liberaal en transparant investeringsklimaat met vrij verkeer van kapitaal en expertise.
Een bepaling dat alle lidstaten elkaar de status van 'meest begunstigde handelspartner' moesten toekennen werd onmiddellijk van kracht. Dit hield in dat ze elkaar investeringsprivileges moesten verlenen en handelstarieven laag dienden te houden.

'Zware maatregelen' van ASEAN tegen economische crisis

Tijdens een top van de *Association of South East Asian Nations* (ASEAN) in Hanoi op 15 en 16 december 1998 werd een pakket 'zware maatregelen' goedgekeurd, bedoeld om de economische crisis in de regio te lijf te gaan. De 'zware maatregelen' zouden het handels- en investeringklimaat verbeteren door de kapitaalstroom tussen de landen onderling te versoepelen en de regelgeving voor het grensoverschrijdende goederenverkeer te vereenvoudigen. Ze hingen samen met de oprichting van de *ASEAN Free Trade Association* (AFTA) in 2000, een vrijhandelszone waarbinnen gestreefd werd naar maximalisatie van het aantal vrij of goedkoop verhandelbare producten (tarieven van 0 tot 5 procent). Vietnam overigens zou pas in 2003 en Laos en Myanmar (Birma) in 2005 deel van de AFTA gaan uitmaken. Voor 83 procent van de handel binnen de ASEAN kwamen in 1999 de tarieven al niet boven 5 procent.

In Hanoi werd verder besloten tot de aanleg van een spoorlijn van Singapore naar Kunming (Zuid-China), een trans-ASEAN netwerk van snelwegen, een regionaal elektriciteitsnet en een trans-ASEAN gasleiding.

Meer controle of meer vrijhandel?

Toch was het niet een en al consensus in Hanoi. De vraag of ASEAN integraal deel van de wereldeconomie wilde uitmaken of zich juist moest onttrekken aan de stormachtige internationale markt door de globale kapitaalstromen strenger te controleren, werd niet beantwoord. Toch werd wel algemeen geloofd dat de Aziatische crisis onder andere was ontstaan doordat er te weinig grip op het internationale kapitaalverkeer bestond. Op initiatief van gastspreker premier Hu Jintao van China werd besloten een onderzoek in te stellen naar de manier waarop eventuele controle zou moeten en kunnen worden uitgevoerd.
De vraag over het tempo en de mate waarin de ASEAN zijn interne markt diende te liberaliseren leverde ook verhitte debatten op, vooral tussen de communistische en niet-communistische lidstaten. Dergelijke onenigheden waren typerend voor de ASEAN. De deelnemende landen verschilden sterk van elkaar en aangezien besluiten alleen op basis van consensus konden worden genomen, was samenwerking alleen mogelijk als er doorlopend verregaande compromissen werden gesloten. Critici trokken de daadkracht van de ASEAN dan ook wel eens in twijfel. Ook de 'zware maatregelen' van Hanoi zouden gebaseerd zijn op compromissen en in wezen niet veel om het lijf hebben.

Japan biedt ASEAN hulp

Op de top van de *Association of South East Asian Nations* (ASEAN) in Hanoi op 15 en 16 december 1998 waar een pakket re maatregelen' werd goedgekeurd, bood gast premier Keizo Obuchi van Japan de ASEAN-landen gunstige leningen ter waarde van 600 miljard yen (ca. 10,7 miljard gulden) aan als hulp om de crisis te bestrijden. In oktober had Japan ook al ca. 61,8 miljard gulden toegezegd.
De Japanse hulp kende geen strikte economische hervormingsvoorwaarden, zoals het Internationale Monetaire Fonds (IMF) die wel had gesteld toen het in 1997 financiële hulp aan door de crisis getroffen landen had aangeboden. Japan koos voor snellere bilaterale hulp, omdat het meende dat het liquiditeitsprobleem in de regio, daarmee sneller kon worden opgelost. Naast de financiële hulp bood Japan ook aan tienduizend mensen op te leiden om de industriële ontwikkeling van de regio te versnellen.
Het Japanse aanbod maakte deel uit van het zogenaamde *Miyazawa*-plan en was onder andere bedoeld om de rol van de yen in de regio te vergroten en daarmee de Amerikaanse dollar minder belangrijk te maken.

Samenwerking ASEAN met EU onder druk

Omdat Europa te kennen had gegeven dat ASEAN-lidstaat Myanmar (Birma) niet welkom was vanwege diens slechte reputatie

op het gebied van mensenrechten en omdat vervolgens de ASEAN zei niet zonder Myanmar (Birma) te vergaderen, werd de topontmoeting tussen de ASEAN en de EU in maart 1999 te Berlijn afgelast. De *Association of South East Asian Nations* (ASEAN) en de EU hadden altijd zeer goede betrekkingen gehad tot Myanmar (Birma) in 1997 toetrad tot de ASEAN. Om die goede relaties te herstellen werd in mei 1999 een compromis gesloten: Myanmar (Birma) mocht bij bilaterale besprekingen aanwezig zijn, maar niet spreken.
Vervolgens kwam er op 26 mei een ontmoeting te Bangkok. Er werd besloten dat de ASEAN en de EU naar verregaande samenwerking op het gebied van handel, economische en industriële ontwikkeling, drugsbestrijding en milieubescherming gingen streven. Ook zou er een gezamenlijk beleid ten aanzien van intellectuele eigendomsrechten en handelstarieven worden ontwikkeld. Details van het voorgenomen beleid werden niet gegeven.

Cambodja toegetreden tot ASEAN

Op 30 april 1999 werd te Hanoi de officiële toetreding van Cambodja als tiende lidstaat van de *Association of South East Asian Nations* (ASEAN) ondertekend. Cambodja was het laatste Zuidoost-Aziatische land dat nog geen lid was. Het had al enkele jaren eerder toe willen treden, maar sommige lidstaten vonden het land toen niet stabiel genoeg. Eind 1998 herzagen zij hun mening.
Omdat Cambodja zei dat het niet voldoende gekwalificeerde mensen had om het land te vertegenwoordigen bij de honderden vergaderingen die ASEAN per jaar hield, bood de Europese Unie aan honderd Cambodjaanse ambtenaren op te leiden.

Minder censuur in ASEAN-landen

Het in Hongkong gevestigde *Political & Economical Risk Consultancy* publiceerde op 7 juni 1999 een rapport waarin werd beweerd dat de meeste landen van de *Association of South East Asian Nations* (ASEAN) in 1999 meer persvrijheid kenden dan in 1998. De situatie op de Filippijnen en in Thailand was het beste. Deze landen scoorden resp. een 2,29 (was in 1998 3,8) en een 3,86 op een schaal waarbij 10 voor extreme censuur staat.
Het veranderende politieke klimaat in Indonesië resulteerde in een 4,9 (was 7,07). Singapore had in 1998 een 7,11 gescoord, maar toegang tot vrije informatiebronnen zou er steeds makkelijker worden en daarom kreeg Singapore in 1999 een 5,73. De berichtgeving in Maleisië werd 'kwalitatief slecht en zwaar gecensureerd' genoemd. Het land kreeg een 7,25 (was 7,3). De Vietnamese media zouden hoofdzakelijk propagandamachines zijn en kregen een 9,5. De andere ASEAN-lidstaten werden niet onderzocht.

Coördinatie misdaadbestrijding in ASEAN

De ministers van Binnenlandse zaken van de landen van de *Association of South East Asian Nations* (ASEAN) besloten op 23 juni 1999 in de Myanmarese (Birmese) hoofdstad Yangon (Rangoon) dat de misdaad in de regio gezamenlijk bestreden diende te worden. Ook bevestigden ze een eerder gemaakte afspraak om van de ASEAN voor 2020 een drugsvrije regio te maken.
Ze kwamen overeen 'een regionale strategie ter voorkoming, controle en neutralisatie van transnationale misdaad te ontwikkelen en samenwerking op het gebied van recherche, rechtspraak en vervolging te bevorderen', aldus een gemeenschappelijke verklaring. Een nieuw op te richten ASEAN Centrum ter bestrijding van transnationale misdaad moest de genoemde activiteiten gaan coördineren.

(Vorige berichten pag. 491/2 - 1998)

JAPAN

BINNENLAND

Hashimoto overleeft motie van wantrouwen

Op 12 juni 1998 dienden drie oppositiepartijen, de Democratische Partij van Japan (DPJ), de Liberale Partij (LP) en de Japanse Communistische Partij (JCP), een motie van wantrouwen in tegen premier Ryutaro Hashimoto van de Liberale Democratische Partij (LDP). Zij waren ontevreden over de aanpak van de kwakkelende economie. Kort tevoren had het Bureau economische planning bekend gemaakt dat de economie in een recessie verkeerde. Hashimoto overleefde de motie door steun van de socialisten en splinterpartij Soka Gakkai. Opiniepeilingen gaven aan dat 60 procent van de Japanse bevolking Hashimoto's economische beleid afkeurden.
De LDP van Hashimoto kreeg een steuntje in de rug bij de tussentijdse verkiezingen in de provincie Kumamoto op 14 juni 1998. Eichi Iwashita (51) van de LDP kwam als winnaar uit de bus. De verkiezingen waren een graadmeter voor de komende verkiezingen voor het Hogerhuis. De LDP had steeds tussentijdse verkiezingen gewonnen, maar dat kwam volgens enquêtes onder kiezers door het ontbreken van een potentiële rivaal, niet door de populariteit van de partij.

Aftreden Hashimoto, Obuchi nieuwe premier

Op 12 juli 1998 vonden de verkiezingen voor het Hogerhuis plaats. De Liberale Democratische Partij (LDP) van premier Hashimoto had geen meerderheid in het Hogerhuis; in het Lagerhuis had de LDP wel een meerderheid. De LDP verloor 17 zetels en behield in totaal 101 zetels, de Democratische Partij van Japan (DPJ) en de Japanse Communistische Partij (JCP) kregen er elk 9 bij en behaalden een totaal aantal zetels van respectievelijk 47 en 23; de Liberale Partij (LP) behield haar 12 zetels. Daags na de verkiezingen kondigde Hashimoto zijn aftreden aan als premier en partijvoorzitter. Hij werd opgevolgd door minister van Buitenlandse zaken Keizo Obuchi (61).

De nieuwe premier **Obuchi** werd al op 26-jarige leeftijd in het parlement gekozen. In de jaren '80 was hij hoofdsecretaris van het kabinet en in 1993 werd hem door premier Takeshita en LDP-topman Kanemaru de post van secretaris-generaal van de LDP aangeboden. Nadat Kanemaru door corruptieschandalen van het politieke toneel verdwenen was en zijn gedoodverfde opvolger Ozawa een eigen partij had opgericht, zou Obuchi meer invloed binnen de partij verkregen hebben. Volgens ingewijden zou hij een scherp onderhandelaar zijn, goed kunnen luisteren en zich goed kunnen aanpassen, maar hij zou geen echte leiderskwaliteiten bezitten.

De verkiezingen van het Hogerhuis waren in feite een referendum over het economische beleid van de regering Hashimoto. Volgens commentatoren was de onvrede van de bevolking vooral toegenomen na de omstreden belastingverlagingen in april '98.

Het Japanse parlement bestaat uit het Hogerhuis (of Huis van raadsleden) en het Lagerhuis (Huis

van afgevaardigden). Het Lagerhuis heeft de meeste bevoegdheden, het benoemt de premier, ratificeert verdragen en neemt begrotingsvoorstellen aan. Het Hogerhuis kan de behandeling van begrotingen en andere wetten beïnvloeden. Een wetsvoorstel dat is aangenomen door het Lagerhuis kan tot zestig dagen in het Hogerhuis aangehouden worden. Daarna kan het Lagerhuis het wetsvoorstel alsnog van kracht laten worden, maar dan moet er een tweederde meerderheid voor zijn. Volgens traditie streeft men echter naar consensus in plaats van conflict.
Het Lagerhuis heeft 500 zetels, het Hogerhuis 252. Het Hogerhuis kan niet ontbonden worden. De helft van het Hogerhuis wordt om de drie jaar gekozen voor een termijn van zes jaar. Van de 126 zetels worden er 76 gekozen uit kiesdistricten. Tokio heeft 4 zetels; 4 districten hebben 3 zetels, 18 hebben 2 zetels en 24 districten hebben er 1. De overige 50 zetels worden gekozen op basis van evenredige vertegenwoordiging.

Internationale reacties

De verkiezingen vonden plaats aan de vooravond van het bezoek van de Russische premier Kirijenko. Volgens een directeur van een internationaal economisch instituut in Moskou zag de Russische politiek de uitslag als een negatieve ontwikkeling omdat Hashimoto zich had ingespannen voor een betere Japans-Russische relatie.
Een voormalige Amerikaanse regeringsfunctionaris zei dat Hashimoto zijn verlies te danken had aan president Bill Clinton. Een Amerikaanse interventie in de yenkoers half juni en Clintons nalatigheid Japan te bezoeken bij een reis naar China, zou de Japanse bevolking gezien hebben als een indicatie van Hashimoto's zwakte in internationale zaken. Een woordvoerder van het Witte Huis benadrukte de noodzaak van een voortvarende aanpak van de economische problemen in Japan.

Scepsis over nieuwe premier

In de Japanse pers was men veelal kritisch over Obuchi en werd diens benoeming gezien als een voorbeeld van vriendjespolitiek. De *Asahi Shimbun* omschreef de benoeming als machtsstrijd binnen de LDP. De *Nihon Keizai Shimbun* vond Obuchi een middelmatige politicus die in een krachtige leider moest veranderen.
Obuchi stelde eind juli 1998 een nieuw kabinet samen en benoemde drie LDP-topfunctionarissen: Yoshio Mori als secretarisgeneraal, Yukihiko Ikeda als voorzitter beleidsonderzoek en Takashi Fukaya als voorzitter van de Algemene raad.

Samenstelling regering (30 juli 1998)

Premier
Keizo Obuchi

Ministers:
Binnenlandse zaken
Mamory Nishida
Bouwnijverheid
Katsutsugu Sekiya
Buitenlandse zaken
Masahiko Komura
Defensie
Fukushiro Nukaga
Economische planning
Taichi Sakaiya
Financiën
Kiichi Miyazawa
Gezondheidszorg en Welzijn
Sohei Miyashita
Grondzaken
Hakuo Yanagisawa.
Internationale handel en Industrie
Kaoru Yosano
Justitie
Shozaburo Nakamura
Landbouw
Shoichi Nakagawa
Management en Coördinatie
Seiichi Ota
Milieu
Kenji Manabe
Minister voor Hokkaido en Okinawa
Kichio Inoue
Onderwijs
Akito Arima
Post en Telecommunicatie
Seiko Noda
Transport
Jiro Kawasaki
Werkgelegenheid
Akira Amari
Wetenschap en Technologie
Yutaka Takeyama
Hoofdsecretaris kabinet
Hiromu Nonaka

Corruptieschandalen

Veroordelingen in schandaal ministerie van Financiën

Op 27 april 1998 maakte minister van Financiën Hikaru Matsunaga bekend dat directeur-generaal Atsushi Nagano en een andere topman van het ministerie aftraden als gevolg van het corruptieschandaal bij het ministerie. Tegen 112 ambtenaren waren strafmaatregelen getroffen. De vice-minister voor Internationale zaken Eisuke Sakakibara, bijgenaamd 'Mr Yen', kreeg een waarschuwing.
In januari was gebleken dat een aantal medewerkers van het ministerie van Financiën geld en vermaak hadden geaccepteerd van financiële bedrijven in ruil voor gunsten en informatie. Twee betrokkenen pleegden toen zelfmoord, minister Hiroshi Mitsuzuka werd gedwongen af te treden en drie functionarissen werden gearresteerd.
Op 13 november 1998 werd Takashi Sakikabara (geen familie van bovengenoemde Eisuke Sakakibara) veroordeeld tot twee jaar gevangenis en een boete van 3,38 miljoen yen (ca. 55.200 gulden). Hij zou 3,45 miljoen yen (ca. 56.400 gulden) in de vorm van diners, amusement en golftripjes hebben aangenomen van effectenkantoor Nomura en Nikko en de Sumitomo bank. Sakakibara werkte voorheen als afdelingschef op het effectenkantoor van het ministerie van Financiën.
Bij de Bank van Japan, die verwikkeld was geweest in soortgelijke schandalen, werden eerder in april ook mensen ontslagen.

Voormalig vice-minister Volksgezondheid veroordeeld

Op 24 juni 1998 werd Nobuharu Okamitsu, voormalig vice-minister van Volksgezondheid, veroordeeld tot twee jaar gevangenisstraf en een boete van 63 miljoen yen (ca. 1 miljoen gulden) wegens corruptie. Okamitsu had van 1992 tot 1995 subsidies verleend aan de Aya Welfare Group in ruil voor 65 miljoen yen en gratis gebruik van auto's.

Nieuwe corruptiezaak bij Defensie

Op 3 september 1998 deed het Openbaar ministerie van Tokio een inval op het ministerie van Defensie en arresteerde Kenichi Ueno, plaatsvervangend hoofd Contracten. Ook werden bij elektronicagigant NEC Corp. drie personen aangehouden en vier bij dochteronderneming Toyo Communications Equipment Co. Ltd.
De bedrijven hadden tussen 1989 en 1993 het ministerie 2,4 miljard yen (ca. 35 miljoen gulden) teveel in rekening gebracht voor geleverde apparatuur. Toyo hoefde echter maar 12,75 miljoen daarvan terug te betalen. Als tegenprestatie zou Toyo in 1994 en 1995 door Ueno gedwongen zijn geweest twee oud-functionarissen van Defensie in dienst te nemen. Ook stuurde het ministerie declaraties voor adviezen aan Toyo.
Voorts bleek dat het ministerie bewijsmateriaal had achtergehouden. Op 23 oktober kondigde NEC-voorzitter Tadahiro Sekimo-

to zijn vertrek aan. Hij werd opgevolgd door Hisashi Kaneko. Sekimoto zou wel als adviseur aan NEC verbonden blijven.

Een tweede schandaal in het najaar van 1998 betrof Fuji Heavy Industries Ltd. waarvan de voorzitter werd gearresteerd. Hij zou in 1996 een ondergeschikte hebben gedwongen tot omkoping van een Defensiefunctionaris om zo een contract binnen te slepen.

Minister treedt af

De NEC-zaak was op 19 november voor minister van Defensie Fukushiro Nukaga aanleiding om af te treden. Hij werd opgevolgd door landbouwminister Hosei Norota. In totaal stapten drie functionarissen van Defensie op; dertig kregen een berisping. Het schandaal kwam voor het ministerie in een periode dat het toch al onder vuur lag vanwege het incident met het overvliegen van een Koreaanse raket op 31 augustus van dat jaar.

Budget defensie beknot

Mede door de schandalen besloot het kabinet op 25 december tot een inkrimping van het defensiebudget per 1 april 1999 met 0,2 procent. De bezuiniging had vooral betrekking op contracten met bedrijven waarbij NEC betrokken was.

HIV-schandaal: videobanden blijken zoek te zijn

In een rapport van 14 augustus 1998 erkende het ministerie van Volksgezondheid het bestaan van opnamen van de vergaderingen van de Aids-onderzoekcommissie; voorts stond in het rapport dat deze opnamen waren zoekgeraakt, met uitzondering van een opname uit 1983. Het rapport was het resultaat van uitgebreid intern onderzoek en getuigenissen van 250 medewerkers. Het ministerie had het bestaan van de opnamen jarenlang ontkend.
De opname uit 1983 was in juli 1998 als bewijsmateriaal gebruikt in de zaak tegen Akihito Matsumura, hoofd van de afdeling biologie en antibiotica van het ministerie van Volksgezondheid tussen 1983 en 1985. Hij was beschuldigd van professionele nalatigheid resulterend in de dood van patiënten.

Tussen 1983 en 1985 werden ongeveer 1800 hemofiliepatiënten geïnfecteerd met het Aids-virus door besmette, onverhitte bloedproducten. Op vergaderingen van de Aids-onderzoekcommissie was vanaf 1983 wel gesproken over de risico's van onverhitte producten maar deze werden desalniettemin gebruikt tot december 1985.

Yanagisawa hoofd Commissie voor financieel herstel

Op 22 oktober 1998 werd Hakuo Yanagisawa, minister van Grondzaken, benoemd tot hoofd van een nieuwe commissie voor financieel herstel. De commissie zou zich richten op de sanering van de banksector waarvoor half oktober een aantal wetten was aangenomen. Kichio Inoue, minister voor Hokkaido en Okinawa, werd de nieuwe minister voor Grondzaken.

Gouverneursverkiezingen

De 65-jarige gouverneur Toshitani Kaihara won voor de vierde maal de verkiezingen in Kobe op 26 oktober 1998. Kaihara werd gesteund door de Liberaal Democratische Partij (LDP) van premier Obuchi en de Democratische Partij en versloeg Shushi Kajimoto van de Communistische Partij.

Bij de gouverneursverkiezingen op Okinawa op 15 november 1998 verloor gouverneur Masahide Ota, tegenstander van Amerikaanse militaire bases op het eiland, van politieke nieuwkomer Keiichi Inamine (LDP). Inamine was voorstander van de bases, waar 75 procent van de Amerikaanse strijdkrachten in Japan gestationeerd waren. De verkiezingsuitslag was gunstig voor het bezoek van Amerikaanse president Bill Clinton op 20 november. Hij zou met premier Obuchi onder meer spreken over uitbreiding van de militaire relatie tussen beide landen.

Op 11 april 1999 werd onafhankelijk kandidaat Shintaro Ishihara gekozen tot gouverneur van Tokio. Ishihira, mede-auteur van het boek 'Het Japan dat nee kan zeggen', stond bekend als nationalist en had zich meermalen kritisch uitgelaten over China en de militaire banden tussen Japan en Amerika.

Obuchi vormt nieuwe coalitie

Op 20 december 1998 bereikten premier Obuchi van de Liberale Democratische Partij (LDP) en zijn vroegere tegenstander Ichiro Ozawa van de Liberale Partij (LP) overeenstemming over de vorming van een nieuwe coalitie. Een voorwaarde van de LP was een ministerspost voor de LP en een vermindering van het aantal portefeuilles met twee.

De nieuwe coalitie kwam nog steeds elf zetels tekort voor een meerderheid in het Hogerhuis, wat nadelig kon zijn bij de behandeling van controversiële wetsontwerpen, zoals die voor economische hervormingen. Obuchi zei in een persconferentie echter te vertrouwen op gelegenheidsallianties met andere partijen.
Volgens sommige economen zou de samenwerking een krachtige aanpak van de economische malaise bevorderen. De twee partijen verschilden wel van mening over essentiële kwesties als belastinghervorming en de militaire bevoegdheden van Japan. De LP was voor belastinghervorming, een grotere rol van Japan in regionale crises en meer militaire steun aan de Verenigde Staten. Obuchi zag geen heil in belastingverlaging als bevordering van de consumptie en was huiverig voor aanpassing van de pacifistische Japanse grondwet. Behandeling van deze zaken was uitgesteld om de coalitievorming meer kans te geven.

Ichiro Ozawa(56), conservatief, zou voorstander zijn van een sterkere Japanse militaire macht. In zijn in 1993 verschenen boek 'Blauwdruk voor een nieuw Japan' schilderde hij de traag functionerende Japanse regering af als een niet al te slimme dinosaurus. In 1989 werd hij secretaris-generaal van de LDP. Ozawa en veertig anderen scheidden zich in 1993 van de door schandalen geplaagde LDP af en vormden de Japanse partij van de Vernieuwing. Na de verkiezingen van 1994 viel die partij uit elkaar en in 1997 werd de LP opgericht.

Wijzigingen in kabinet

Volgens de nieuwe kabinetssamenstelling op 14 januari 1999 waren de ministeries onderwijs, en wetenschap en technologie samengevoegd onder minister Akito Arima; de posten bouwnijverheid en grondzaken vielen voortaan onder één minister, Katsutsugu Sekiya. Zoals afgesproken ging één post naar de Liberale Partij (LP): tot minister van Binnenlandse zaken werd Takeshi Noda benoemd.
In de *Yomiuri Shimbun* werd de coalitie omschreven als een fusie van twee dezelfde partijen. De *Nihon Keizai Shimbun* daarentegen vond de verdeeldheid over fiscale kwesties een bedreiging voor de coalitie. Volgens een

onderzoek van bureau *Kyodo* op 16 januari 1999 zou ongeveer 32 procent van de Japanse bevolking achter de coalitie staan.

Toename extremistische activiteiten

Het Onderzoeksbureau openbare veiligheid waarschuwde in zijn jaarrapport, dat op 27 december 1998 verscheen, voor nieuwe activiteiten van de *Aum Shinrikyo-sekte*. Volgens het rapport zou de sekte weer fondsen en leden werven en werken aan een advertentiecampagne. De sekte pleegde in 1995 een zenuwgasaanslag op de Tokiose metro waarbij twaalf mensen omkwamen. Ook waarschuwde het bureau voor mogelijke aanslagen op Amerikaanse doelen in Japan door moslimextremisten.

Hirohito wilde niet aftreden

Hirohito, keizer van Japan tijdens de Tweede Wereldoorlog, zou gezegd hebben nooit te willen aftreden na Japans nederlaag. Dit stond in het dagboek van adjudant Yoshihiro Tokugawa, waarvan passages begin januari 1999 verschenen in de *Asahi Shimbun*. De keizer zou voortzetting van zijn leiderschap tijdens de wederopbouw als een heilige plicht beschouwd hebben.
Volgens enkele historici zou Hirohito wel overwogen hebben af te treden en verantwoordelijkheid voor de oorlog te willen nemen. Maar in het dagboek stond dat Hirohito bang was voor onrust in het land en voor vervolging voor oorlogsmisdaden. Hirohito stierf op 7 januari 1989.

Minister van Justitie weg na bezoek Schwarzenegger

Shozaburo Nakamura trad op 8 maart 1999 af als minister van Justitie na vragen in het parlement over zijn besluit filmster Arnold Schwarzenegger zonder paspoort in Japan toe te laten. Schwarzenegger, in Japan om een themapark te openen, had hiervoor een verzoek gedaan omdat zijn paspoort gestolen was. 'Als ik nee had gezegd, hadden mijn vrouw en dochter, die fans van hem zijn, me vermoord', aldus Nakamura op een persconferentie. Nakamura had het schriftelijk verzoek van Schwarzenegger niet doorgestuurd naar de betreffende autoriteiten, maar ontkende dat hij het had willen bewaren als souvenir. Als opvolger van Nakamura werd Takao Jinnouchi (65) benoemd als minister van Justitie.

Nakamura was eerder bekritiseerd over een onderzoek dat hij zou hebben laten instellen naar een recreatieproject op Okinawa. Het project was een mogelijke concurrent van een hotel waarvan hij voor een deel eigenaar was. In januari was hij al in opspraak geraakt door controversiële uitspraken over de Japanse grondwet. Volgens Nakamura was die de Japanners aangesmeerd door de Amerikanen.

Aanpassing wet vreemdelingenregistratie

Op 9 maart 1999 bekrachtigde het kabinet de herziene wet op de vreemdelingenregistratie. Volgens de nieuwe wet waren vreemdelingen voortaan niet meer verplicht bij registratie hun vingerafdrukken te tonen, maar in plaats daarvan een handtekening en pasfoto. Het ging om vreemdelingen vanaf 16 jaar die langer dan één jaar in Japan verbleven. Onder de wet vielen 600.000 Koreanen en Taiwanezen en 43.000 mensen met andere nationaliteiten.

Illegalen strafbaar

In een andere wet werd illegale immigratie voortaan strafbaar gesteld. De wet was het gevolg van het toenemend aantal illegale immigranten uit China en andere Aziatische landen.
Tot dan toe werden gepakte illegalen eenvoudig het land uitgezet. Volgens de nieuwe wet kon een illegaal tot maximaal drie jaar gevangenisstraf of een boete van 300.000 yen (ruim 5.000 gulden) veroordeeld worden. Beide wetten moesten nog behandeld worden in het parlement.

Wetsontwerp tegen kindermisbruik in de maak

Een groep wetgevers onder leiding van Lagerhuislid Mayumi Moriyama (LDP) bereidden in maart 1999 een wetsontwerp voor tegen seksueel kindermisbruik. Aanleiding was een bijeenkomst van het Internationaal Tribunaal van Kinderrechten in februari; Japan werd toen bekritiseerd omdat het er ontbrak aan relevante wetgeving op dit terrein.
Het ontwerp stelde een verbod voor op seksuele relaties met personen onder 18 jaar in ruil voor geld en een verbod op verkoop en distributie van kinderporno. Ook verviel de in de vigerende wet opgenomen regeling volgens welke na verkrachting pas tot vervolging van verdachten kon worden overgegaan als het slachtoffer een officiële aanklacht had ingediend. In Japan stond het hebben van seksuele relaties met kinderen onder dertien jaar gelijk aan verkrachting.
De straf voor seks met minderjarigen kon oplopen tot een boete van 1 miljoen yen (ca. 16.500 gulden) of een gevangenisstraf van maximaal drie jaar; voor verkoop van kinderporno 3 miljoen yen of drie jaar cel. Het wetsvoorstel betekende ook een oplossing voor het probleem van tienermeisjes die seksafspraakjes met oudere mannen hadden voor geld. Commentatoren zagen het wetsontwerp als een goed begin.

Keizer veertig jaar getrouwd

Op 10 april 1999 vierden keizer Akihito en keizerin Michiko hun 40-jarig huwelijk. Ter gelegenheid daarvan werd in het keizerlijk paleis een concert gegeven, bijgewoond door honderdvijftig gasten. Akihito brak in 1959 met een keizerlijke traditie door een vrouw van niet-adellijke afkomst te trouwen.

Komeito in coalitie erbij

Op 9 juni 1999 vroeg premier Obuchi aan Takenori Kanzaki, voorzitter van de conservatieve Komeitopartij, om zich aan te sluiten bij de coalitie van Liberaal Democratische Partij (LDP) en Liberale Partij (LP). Hierdoor zou de coalitie een meerderheid krijgen in Hoger- en Lagerhuis. Kanzaki accepteerde het aanbod op 24 juli.

Het aanbod stuitte op fel verzet van religieuze groeperingen (Komeito werd gesteund door boeddhistische organisatie Sokei Gakkai) en de LP, die dreigde uit de coalitie te stappen. LP en Komeito verschilden van mening over electorale hervormingen. De LP wilde in het Lagerhuis de verhouding veranderen tussen het aantal zetels dat gekozen werd via het districtenstelsel en de zetels via evenredige vertegenwoordiging. Een dergelijke verandering zou leiden tot een ernstig verlies voor Komeito. Net als bij de vorige coalitie werd ook dit onderwerp tenslotte in de ijskast gezet en trok de LP haar dreigement in augustus weer in.

Reacties

Volgens politieke analisten zou de uitgebreide coalitie een test worden voor

Japan

Obuchi's leiderschap. Het werd niet ondenkbaar geacht dat Obuchi zou besluiten tot vervroegde verkiezingen voor het Lagerhuis (gepland voor oktober 2000). Oppositieleider Naoto Kan (voorzitter van de Democratische Partij Japan (DPJ) had daartoe opgeroepen, omdat de coalitie niet representatief zou zijn voor het volk. Uit verschillende peilingen bleek dat een meerderheid van de Japanse kiezers tegen uitbreiding van de coalitie was.
Voormalig secretaris-generaal LDP, Kiichi Kato, zei op een persconferentie dat zijn partij beter een verbond met Komeito kon sluiten buiten het kabinet om. Hij kondigde aan dat hij en voormalig LDP-topman Yamasaki zich als tegenkandidaten zouden opstellen bij de verkiezingen voor het LDP-voorzitterschap in september.

Wettelijke status vlag en volkslied

Op 9 augustus 1999 nam het parlement een voorstel aan waarin de vlag met de rijzende zon en het lied 'Kimigayo' wettelijk als nationale vlag en nationaal volkslied werden vastgelegd. De coalitie van de Liberale Democratische Partij en de Liberale Partij (LDP-LP) kreeg steun van de conservatieve Komeitopartij en een deel van de Democratische Partij (DPJ). De nieuwe wet betekende een triomf voor de conservatieven die al eerder tevergeefs gepoogd hadden het voorstel erdoor te krijgen.
Het wetsvoorstel was controversieel daar vlag en lied door groepen binnen en buiten Japan werden geassocieerd met de militaire agressie uit de Tweede Wereldoorlog. Vooral de bond van onderwijzers was fel tegen het voorstel. Een onderzoek van de *Japan Times* wees uit dat meer dan de helft van de Japanse bevolking voor het wetsvoorstel was.

Wet op gedragscode ambtenaren

Op 9 augustus 1999 stemde het Hogerhuis in met een wet op gedragsregels voor ambtenaren die in zou gaan in april 2000. De wet maakte het ambtenaren vrijwel onmogelijk giften en vermaak te accepteren van bedrijven binnen hun jurisdictie. Giften boven 5.000 yen (ca. 86 gulden) moesten voortaan gerapporteerd worden; voor een aantal hogere ambtenaren gold dat ook voor vermogens- en inkomenstransactics. De wet was een gevolg van een reeks corruptieschandalen in 1998 op het ministerie van Financiën en de Bank van Japan.

Politie mag afluisteren

Het parlement nam op 12 augustus 1999 een wet aan die het de politie toestond afluisterapparatuur te gebruiken bij onderzoek naar de georganiseerde misdaad. De wet hoorde bij een pakket maatregelen tegen criminele organisaties.
Media, mensenrechtenactivisten en oppositiepartijen hadden geprotesteerd tegen de wet uit angst voor schending van privacy en een terugkeer van de politiestaat. Zo zou apparatuur gebruikt kunnen worden tegen politieke tegenstanders en maakte de wet het mogelijk volgens juridische experts, om vrijwel ieders communicatieapparatuur af te luisteren. Vakbonden en media vreesden dat de wet ook tegen journalisten gebruikt zou worden.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Onrust na belastingverlaging

Onverwacht besloot de regering Hashimoto op 10 april 1998 tot een belastingverlaging van 4 biljoen yen (ca. 61 miljard gulden). De verlaging vormde samen met een extra bedrag aan overheidsuitgaven een nieuw pakket maatregelen tegen de economische malaise.
De regering week hiermee af van de in maart doorgevoerde wet voor belastinghervorming die juist gericht was op terugdringing van het begrotingstekort naar 3 procent in 2005/'06 en dus haaks stond op belastingverlaging en toename van overheidsuitgaven.
Hashimoto had ook steeds ontkend over te willen gaan tot belastingverlaging. Zijn ommezwaai maakte heftige reacties los bij pers en publiek. De *Asahi Shimbun* riep om Hashimoto's aftreden; volgens een onderzoek van de *Tokyo Shimbun* hadden ook de meeste Japanners genoeg van het gedraai van Hashimoto. Belastingverlaging zou niet tot de broodnodige toename van de consumptie leiden, maar eerder tot hogere spaarrekeningen, zo werd verondersteld.
Eerder die maand was de belasting op alle goederen en diensten van 3 naar 5 procent verhoogd. Die verhoging leidde tot een daling van de consumptie en een algehele verslechtering van de economie.

Economie in recessie

Begin juni 1998 maakte het Bureau economische planning bekend dat de economie gedurende twee achtereenvolgende kwartalen was gekrompen, wat formeel een recessie betekende. Het bnp was in het eerste kwartaal van 1998 gekrompen met 5,3 procent op jaarbasis. De laatste keer dat de economie in een recessie verkeerde was in het jaar 1974/'75; toen kromp het bnp met 0,5 procent. De recessie werd toegeschreven aan de gevolgen van de Azië-crisis en problemen in de financiële sector.

Aanvullende begroting

Op 15 juni 1998 keurde de begrotingscommissie van het Lagerhuis een voorstel goed voor een aanvullende begroting van 4,6 biljoen yen (ca. 70 miljard gulden) voor het fiscale jaar 1998/'99. De begroting hoorde bij een omvangrijk stimuleringspakket van 248 miljard dat in maart was gepresenteerd. Het voorstel moest nog naar het Lagerhuis en het Hogerhuis. Volgens het Bureau economische planning zou het pakket dat belastingverlagingen, overheidsuitgaven en leningen omvatte, het bnp met 2 procent moeten verhogen. Het pakket zou vooral gefinancierd worden door extra uitgifte van staatsobligaties en bouwobligaties. Het fiscaal tekort ten opzichte van het bnp zou daardoor stijgen naar 6,7 procent.

Premier Hashimoto bevestigde dat de regering een herziening van het belastingsysteem zou overwegen. Volgens economen zou blijvend economisch herstel onmogelijk zijn zonder belastingverlaging.

Economische plannen premier Obuchi

De nieuwe premier Keizo Obuchi zette op 7 augustus 1998 voor het parlement zijn plannen uiteen met betrekking tot de kwakkelende economie. Hij beloofde een belastingverlaging van meer dan 6 biljoen yen (ca. 82 miljard gulden), een extra stimuleringsbegroting van meer dan 10 biljoen yen en een saneringsplan voor de door slechte leningen geteisterde banksector. Obuchi zei minstens twee jaar nodig te hebben voor zijn plannen en riep de hulp in van het parlement bij het zoeken naar oplossingen voor de economie. Sommige oppositiepartijen zouden echter overwegen tegenvoorstellen in te dienen.
De financiële markten reageerden met een lichte daling van de koersen en een verzwakking van de yen ten opzichte van de dollar. Volgens Yasuhisa Morikuni van Bank

of America ontbrak het Obuchi aan visie en duidelijkheid over hoe plannen uitgevoerd konden worden.

Op 12 augustus 1998 werd het kabinet het eens over de noodzaak van een nieuw stimuleringspakket; ook werden richtlijnen voor een nieuwe begroting uitgewerkt. Minister van Financiën Kiichi Miyazawa deelde in een persconferentie mee dat 6,7 biljoen yen opzij gelegd zou worden investeringen in openbare werken, telecommunicatie en onderwijs. Voor de voorlopige begroting voor 1999/'00 ging het kabinet akkoord met een verhoging van bestedingsplafonds voor welzijn (ca. 7,8 miljard gulden) en wetenschap en technologie (ca. 2 miljard gulden). Dat laatste betekende een breuk met het voorgaande jaar, toen onder de regering Hashimoto als gevolg van de wet op belastinghervorming overheidsuitgaven met bijna 8 procent bekort werden.
Volgens een econoom verbonden aan een effectenkantoor in Tokio was de reactie op de financiële markten: 'eerst zien en dan geloven'.

Sanering van de banksector met nationalisaties

Op 16 oktober 1998 ging het Hogerhuis akkoord met een aantal wetten voor sanering van de banksector. Deze hadden enerzijds betrekking op nationalisatie van failliete banken en anderzijds op de financiering van bijna failliete banken. Met het saneringsplan was een bedrag van 60 miljard yen (ca. 1 miljard gulden) gemoeid, te storten in speciale fondsen. Het geld zou worden gebruikt om in moeilijkheden verkerende banken te helpen met betalingen en om levensvatbare banken, waaronder de Long Term Credit Bank, te helpen bij het afschrijven van slechte leningen en verkoop van activa.
Een nog op te richten commissie voor financieel herstel zou zich in samenwerking met het ministerie van Financiën moeten gaan richten op de aanpak daarvan. Banken die hun relaties niet konden betalen, konden door de commissie worden overgenomen maar alleen op hun verzoek. Zaken van failliete banken zouden worden overgeheveld naar een zogenaamde 'overbruggingsbank'.
De wetten waren tot stand gekomen na moeizaam en langdurig overleg. De regeringspartij LDP had geen meerderheid in het Hogerhuis en vormde gelegenheidsallianties met andere partijen over de verschillende maatregelen om de wetten erdoor te krijgen. LDP en oppositie bleven wel verdeeld over kapitaalinjecties in banken die bijna failliet waren.

De wetten zouden de overheid de gelegenheid geven ingrijpende reorganisaties en eventueel fusies uit te voeren. Banken zouden daardoor huiverig zijn om een beroep te doen op het plan.
Een functionaris van het Amerikaanse ministerie van Financiën sprak daarover zijn bezorgdheid uit en drong aan op snelle actie. Hij zei ook dat Amerika en Japan gesprekken voerden over Japans fiscale politiek. Een medewerker van het Japanse ministerie ontkende dat.

Nieuw stimuleringspakket voor de economie

Op 16 november 1998 werd een nieuw stimuleringsplan, 'het grootste ooit', gepresenteerd ter waarde van 24 biljoen (ca. 392 miljard gulden). Belangrijkste punten waren belastingverlaging en overheidsuitgaven. Volgens het Bureau van Economische planning moest het pakket de economie binnen 2 jaar terug op de rails brengen en zou het bnp het komende jaar met 2,3 procent stijgen.
In het pakket werd geld opzij gelegd voor:
- het oplossen van het probleem van 'slechte leningen';
- het creëren van banen;
- investeringen in onderwijs, milieu, technologie en welzijn;
- hulp aan andere Aziatische economieën en Japanse dochterondernemingen in Azië;
- verlaging van het loonbelastingtoptarief met 5 procent en verlaging van de vennootschapsbelasting naar 40 procent;
- financiële giften aan de bevolking ter bevordering van de consumptie.

Meer geld voor kinderopvang

Met het oog op de dalende geboortecijfers stelden de coalitiepartijen in april 1999 voor een bedrag van 200 miljard yen (ca. 3,30 miljard gulden) opzij te leggen voor een betere kinderopvang. Het geld zou besteed moeten worden aan nieuwe dagopvangcentra en faciliteiten in onder meer stations. Een speciale commissie onder leiding van premier Obuchi zou zich gaan buigen over relevante maatregelen.

Het Japanse geboortecijfer daalde in 1997 naar een laagterecord van 1,39 kind per vrouw en steeg in 1998 slechts tot 1,42. Het gebrek aan kinderopvangfaciliteiten was hier een oorzaak van. Ook speelden mee de hoge kosten van opvoeding en onderwijs, krappe behuizing en de moeilijkheden die vrouwen ondervonden bij terugkeer naar hun werk na de bevalling.

Begrotingen

Aanvullende begroting

Op 27 november 1998 stemde het kabinet in met een voorstel voor een aanvullende begroting van 5,68 biljoen yen (ca. 93 miljard gulden) tot maart 1999, behorende bij het stimuleringspakket. De begroting zou die week in een buitengewone parlementszitting besproken worden. Ter compensatie van de kosten en de daling van belastinginkomsten, werd voorzien in een extra uitgifte van obligaties en een stijging van 38,5 procent van de jaarlijkse budgettaire uitgaven, een record sinds het jaar 1979/'80 (34,7 procent). Om financiering van de begroting mogelijk te maken, werd toch toegegeven aan een herziening van de belastingwet.

Begroting 1999/2000

Op 25 december 1998 presenteerde het ministerie van Financiën een begrotingsvoorstel aan het kabinet voor het jaar 1999/2000 van ca. 1400 miljard gulden. In januari 1999 zou het voorstel in het parlement worden behandeld. Gemikt werd op een economische groei van 0,5 procent in het financieel jaar aanvangende op 1 april 1999. Voor het lopende jaar was een economische inkrimping voorspeld van 2,2 procent. In de begroting werd uitgegaan van maximaal 38 procent aan obligatie-uitgiften en een daling van de belastinginkomsten met 19,5 procent. Het begrotingstekort zou stijgen naar 9,2 procent.

Banenbudget

Op 21 juli 1999 nam het parlement een begrotingsvoorstel aan voor een banenpakket van 542 miljard yen (ca. 9 miljard gulden). Met het geld zouden meer dan 700.000 banen bij zowel de overheid als in het bedrijfsleven worden gecreëerd. Het Japanse werkloosheidspercentage was in mei gestegen tot 4,6 procent, een naoorlogs record.

Het zou niet nodig zijn het pakket te financieren met uitgifte van nieuwe obligaties. Volgens LP-lid Hirohisa Fujii zou de regering ook overeenstemming hebben bereikt over een tweede aanvullend budget voor 2000/'01. Dit bericht werd later bevestigd door secretaris-generaal van de LDP, Yoshiro Mori.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Strijd om compensatie voor 'troostmeisjes'

Eis Koreaanse 'troostmeisjes' toegewezen

Een rechtbank in het Yamaguchi-district (Zuid-Japan) veroordeelde op 27 april 1998 de Japanse regering tot het betalen van een schadevergoeding aan drie Koreaanse 'troostmeisjes'; de vergoeding bedroeg 300.000 yen (ca. 4,500 gulden) per persoon. Het was de eerste keer dat Japan een vergoeding moest betalen aan oorlogsslachtoffers. Betrokken organisaties spraken hun afkeuring uit over het lage bedrag.
De vrouwen waren tijdens de Tweede Wereldoorlog gebruikt als seksslavinnen voor het Japanse leger. In totaal werden daartoe destijds 200.000 Aziatische en Europese vrouwen gedwongen.

Minister in opspraak

Eind juli 1998 ontkende de nieuwe landbouwminister Shoichi Nakagawa dat de vrouwen gedwongen zouden zijn geweest. Enkele uren later trok hij deze uitspraak in en zei dat hij zich ook zou terugtrekken uit een groep LDP-parlementariërs die zich verzetten tegen de vermelding van oorlogsmisdaden in Japanse schoolboeken.

Krant tegen vergoeding en excuses

De gezaghebbende krant *Yomiuri Shimbun* zorgde op 11 augustus 1998, vlak voor 15 augustus de dag waarop Japan massaal de doden uit de Tweede Wereldoorlog herdenkt, voor een rel door te beweren dat er geen bewijs was voor gedwongen seks. De krant keerde zich hiermee tegen een rapport van een VN-comité voor mensenrechten. Volgens dat rapport zou Japan moeten overgaan tot schadevergoeding aan slachtoffers en vervolging van verantwoordelijken.
In een commentaar van de krant werd beargumenteerd dat als Japan moest boeten, de Verenigde Staten dat ook moesten voor misstanden tijdens hun bezetting van Japan. De krant vroeg zich ook af waarom de kwestie nu opgerakeld werd; aandacht voor schendingen van mensenrechten in Rwanda en op de Balkan zou op dat moment meer prioriteit moeten hebben.

Rechter erkent leed ex-krijgsgevangenen

Op 30 november 1998 verwierp een rechter te Tokio een compensatieclaim van een groep Nederlandse ex-krijgsgevangenen, maar erkende dat hun behandeling een schending van mensenrechten was geweest. De Nederlanders, die ca. 45.000 gulden compensatie hadden geëist, zouden in beroep gaan. Advocaat Isomi Suzuki was optimistisch. De erkenning zag hij als een belangrijke stap voorwaarts. Ook verwees hij naar de zaak van de Koreaanse vrouwen. Een andere rechter in Tokio had echter een week eerder een eis van een groep voormalige krijgsgevangenen uit Engeland, Amerika, Nieuw-Zeeland en Australië verworpen zonder een schending van mensenrechten te erkennen.

Eind 1998 liepen er in totaal dertig soortgelijke zaken tegen Japan. Met uitzondering van de zaak van de Koreaanse vrouwen hadden rechters claims altijd afgewezen, zich beroepend op de akkoorden van San Francisco uit 1951, toen twee compensatiezaken werden afgehandeld. Volgens analisten zou Japan echter beducht zijn voor massale compensatieclaims van slachtoffers uit verschillende landen. Als de groep Engelse krijgsgevangen de zaak had gewonnen, had Japan 900 miljoen gulden schadevergoeding moeten betalen.

MILITAIRE ZAKEN

Ingekrompen defensiebegroting met Anti-raketproject VS-Japan

Bij het opstellen van de defensiebegroting op 25 december 1998 werd 960 miljoen yen gereserveerd voor onderzoek naar een anti-raketproject in samenwerking met de Verenigde Staten. Het betrof het systeem *Theatre Missile Defense* (TMD), gericht op het opsporen en vernietigen van vijandelijke projectielen voordat die hun doel bereiken. Na het incident met de Noord-Koreaanse raket die in augustus '98 over Japan vloog, hadden Japan en de VS tot deze samenwerking besloten.
Ook werd een bedrag van ca. 22 miljard gulden uitgetrokken voor de ontwikkeling van een spionagesatelliet. De Japanse regering wilde voor het jaar 2002 in totaal vier satellieten gelanceerd hebben voor defensiedoeleinden en die ook gebruikt zouden kunnen worden voor het opsporen van smokkel en illegale immigratie.

Op de totale begroting (ingaande 1 april 1999) werd overigens voor 0,2 procent bezuinigd, een gevolg van het NEC-schandaal in september '98. Andere redenen voor de bezuiniging waren de stijgende yen, de daling van olieprijzen en een vermindering van personeelskosten. In totaal bedroeg het nieuwe budget 4,94 biljoen yen (ca. 85 miljard gulden).

Verder werd een bedrag van 1,5 miljard yen gereserveerd in verband met de terugtrekking van Amerikaanse troepen op Okinawa. De VS en Japan hadden al eerder afgesproken dat de Amerikaanse troepen meer dan een vijfde deel van hun gebied zouden ontruimen. Op Okinawa waren op dat moment 75 procent van de Amerikaanse militairen in Japan gestationeerd.

BUITENLANDSE ZAKEN

Hervatting hulp Myanmar (Birma)

In maart 1998 kondigde de regering een hulppakket aan van zachte leningen van 2,5 biljoen yen (ca. 44 miljoen gulden) voor veiligheidsprojecten op Rangoon Airport in Myanmar (Birma) en een voedselproductieproject. Dit betekende een einde aan een moratorium op leningen aan de regering van Myanmar. Japan had tegenover hen altijd al een minder harde houding aangenomen dan de VS en de meeste westerse landen. Handel en hulp zouden volgens Japan de democratische ontwikkelingen meer bevorderen dan sancties. De regering sprak wel haar bezorgdheid uit over de verslechterende situatie in Myanmar toen in juli '97 leden van de democratische oppositiebeweging opgepakt werden.

Tijdens een ontmoeting met generaal Kyaw Win (topman van het Birmese ministerie van Defensie) benadrukte staatssecretaris van Buitenlandse zaken Nobutaka Machimura het belang van een dialoog tussen de militaire machthebbers en Aung San Suu Kyi, leidster van de oppositiebeweging. Het

elf dagen durende bezoek van Kyaw Win aan Japan ging gepaard met protesten van tegenstanders van het bewind in Myanmar. In augustus nam Japan deel aan een internationaal gecoördineerde oproep tot dialoog in Myanmar.

Na toenemende spanning met Noord-Korea versterkt Japan zijn militaire rol

Raketincident

Op 31 augustus 1998 lanceerde Noord-Korea een raket die over Japan heen vloog en vervolgens in zee landde. Volgens Japan was het een geleide raket, Noord-Korea beweerde dat het ging om de eerste Koreaanse satelliet. De lancering zorgde voor grote onrust in Japan, mede omdat de overheid, en in het bijzonder het ministerie van Defensie, volkomen door het incident was verrast. Japanse nationalisten vielen Koreanen in Japan lastig en op 3 november werd een vuurbom gegooid in het gebouw van de organisatie van de Koreaanse gemeenschap in Tokio. De organisatie protesteerde bij de Japanse regering tegen de aanvallen en tegen de behandeling van Koreanen in het algemeen. Volgens een woordvoerder van de organisatie had het raketincident sluimerende haatgevoelens jegens Koreanen losgemaakt. De 650.000 Koreanen in Japan vormden de grootste etnische minderheid. Velen waren tijdens de oorlog, toen Korea een Japanse kolonie was, gedwongen naar Japan te gaan. In 1952 werd hun de Japanse nationaliteit en de daarbij behorende rechten ontnomen.

Herziening militaire relatie VS

Premier Obuchi en de Amerikaanse president Bill Clinton overlegden op 20 november 1998 in Tokio over de toenemende militaire dreiging van Noord-Korea. Clinton wees daarbij op de noodzaak van een grotere militaire verantwoordelijkheid van Japan in bedreigende situaties, zoals deelname aan scheepsblokkades. Dat laatste zou een aanpassing betekenen van de voorlopige overeenkomst die de twee landen in 1997 hadden gesloten en waarin Japan vooral een ondersteunende en logistieke rol was toebedeeld.
De regering besloot in januari 1999 een crisisteam op te zetten onder leiding van de voormalige minister van Defensie Fukashiro Nukaga. Het team zou zich richten op maatregelen tegen een mogelijke Koreaanse raketaanval en een nieuwe wetgeving omtrent de bevoegdheden van de Japans strijdkrachten voorbereiden.

Op 27 april 1999 stemde het Lagerhuis in met een wetsontwerp dat een nauwere militaire band met de Verenigde Staten en een uitbreiding van de Japanse militaire rol bij een regionale crisis zou betekenen. Het ontwerp moest nog naar het Hogerhuis.
De wet bepaalde dat in noodsituaties geen parlementaire goedkeuring nodig was voordat Japanse troepen Amerikaanse strijdkrachten konden gaan bijstaan in zoek- en reddingsacties. Ook werd een akkoord bereikt over een nieuwe definitie van 'noodsituaties': 'situaties waarin het land het doelwit van een gewapende aanval zou kunnen worden, indien geen actie werd ondernomen'. De oude definitie was: 'situaties die een krachtige invloed zouden hebben op Japans vrede en veiligheid'.

De regeringscoalitie LDP-LP bereikte voorts met oppositiepartij Komeito overeenstemming over verwijdering van de sleutelclausule met betrekking tot inspectie van buitenlandse handelsschepen ingeval van noodsituaties. Volgens de originele clausule, opgesteld door de LDP, mochten inspecties alleen uitgevoerd worden na VN-resoluties. Omdat de LP daartegen was en de Komeito voor, werd besloten om in overleg aparte wetgeving met betrekking tot scheepsinspecties voor te bereiden.
Premier Obuchi, die zowel coalitiepartner LP en mogelijk nieuwe coalitiepartner Komeito te vriend moest houden in de onderhandelingen, toonde zich zeer tevreden. Volgens een Japanse defensieanalist was de uitkomst ook precies wat de Verenigde Staten wilden.

Miljard voor nucleair project in N-Korea

Door het raketincident werd de financiering van het KEDO-project (*Korean Peninsula Energy Development Organisation*), een internationaal plan voor de bouw van twee kernreactoren in Noord-Korea op de lange baan geschoven. Uiteindelijk gaf het Hogerhuis op 30 juni 1999 het groene licht voor een fonds van 1 miljard dollar (ca. 2 miljard gulden). Het geld zou afkomstig zijn van de Export-Import Bank van Japan. Aan het project betaalde ook Zuid-Korea mee.
Het plan was gebaseerd op een raamovereenkomst uit 1994 tussen Verenigde Staten en Noord-Korea. Noord-Korea beloofde toen zijn nucleaire programma stop te zetten in ruil voor gratis brandstoffen ter waarde van 5 miljoen dollar en veiligere kernreactoren. Volgens minister van Buitenlandse zaken Masahiko Komura zou het KEDO-project de beste manier zijn om te voorkomen dat Noord-Korea kernwapens zou ontwikkelen. Hij zei ook dat Japan, samen met Zuid-Korea en de Verenigde Staten, een duidelijke waarschuwing uit moest laten gaan ingeval van een mogelijke Noord-Koreaanse raketaanval, zonder daarbij te specificeren wat hij bedoelde met 'duidelijk'.

Bezoek Chinese president Jiang Zemin

Op 26 november 1998 bezocht de Chinese president Jiang Zemin voor zes dagen Japan. Hij was daarmee de eerste Chinese leider die ooit Japan bezocht. De twee landen zouden een gezamenlijke verklaring ondertekenen voor de opbouw van een nieuw partnerschap voor de komende eeuw. Dat laatste ging echter niet door omdat Japan weigerde in te gaan op China's verzoek om een schriftelijk excuus voor Japanse oorlogsmisdaden in China. Japan had wel een mondeling excuus aangeboden, maar daar namen de Chinezen geen genoegen mee.
Volgens commentatoren zou de Japanse weigering het gevolg zijn van enerzijds politieke verdeeldheid over de kwestie en anderzijds angst voor massale compensatieclaims. Het ontbreken van een duidelijk standpunt reflecteerde volgens Ryosei Kokubun, hoogleraar politicologie aan de universiteit van Tokio, Obuchi's zwakke leiderschap.

(Vorige berichten pag. 259/2 - 1998)

THAILAND

BINNENLAND

Partij van ex-premier Chavalit verjongt zich

De Partij van de Nieuwe Hoop van de voormalige premier Chavalit probeerde in het voorjaar van 1999 haar imago op te vijzelen voor de verkiezingen die volgens de grondwet voor oktober 2000 gehouden moesten worden, maar waarvoor nog geen datum vaststond.
Sinds de val van het kabinet Chavalit in 1997

was de Partij van de Nieuwe Hoop de belangrijkste oppositiepartij. De partij werd verantwoordelijk gehouden voor het ontstaan van de economische crisis in 1997 en had een corrupt imago. Door nieuwe, jongere en progressievere mensen aan te stellen hoopte de partij van deze smetten af te komen.
Secretaris-generaal Sanoh Thienthong werd op 27 april vervangen door de veel jongere Chaturon Chaisaeng. Ook andere kopstukken moesten het veld ruimen voor jonge academici, maar Chavalit bleef partijleider. Of het vervangen van de oude garde ook gevolgen had voor het politieke beleid van de partij, werd niet duidelijk.

Geen koerswijziging na vertrek coalitiepartner

Op 10 juli 1999 traden vier nieuwe ministers en acht nieuwe onderministers aan, nadat minister Panja Kesornthong van de Chart Thai uit eigen beweging was opgestapt en de Sociale Actie Partij (SAP) de regeringscoalitie had verlaten vanwege interne problemen. Na het vertrek van de SAP bezetten de regeringspartijen nog 236 van de 385 parlementszetels. De relatief kleine SAP (20 zetels) had hoofdzakelijk minder invloedrijke ministeries beheerd en er werd niet verwacht dat het opstappen van de partij verregaande politieke gevolgen zou hebben. Analisten zeiden dat het economische hervormingsprogramma dat het land uit de crisis moest halen hoogstwaarschijnlijk onveranderd zou worden voortgezet, omdat alle ministeries die er nauw bij betrokken waren, zoals Financiën, Handel, Industrie en Binnenlandse zaken, in handen bleven van de Democratische Partij van premier Chuan Leekpai.
Trairong Suwankhiri van de Democraten volgde Suvit Khunkitti van de SAP op als vicepremier en Arthit Urairat, eveneens van de Democratische Partij, werd de nieuwe minister van Wetenschap, Technologie en Milieu.
Wut Sukosol van Chart Pattana, de op een na grootste coalitiepartij, werd minister van Arbeid en Sociale zekerheid. Somsak Prisananantakul werd gepromoveerd van onderminister tot minister van Onderwijs.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Illegale werknemers mogen blijven

In tegenstelling tot eerdere berichten zei minister Wut Sukosol van Arbeid en Sociale zekerheid op 30 juli 1999 dat niet alle buitenlandse werknemers waarvan de werkvergunning in augustus afliep, het land hoefden te verlaten. Het kabinet gaf 86.500 van hen toestemming om nog een jaar te blijven.
Aanvankelijk was besloten de arbeiders uit te wijzen om de Thaise werkelozen meer kans op een baan te geven. Volgens het Nationale economische en sociale ontwikkelingscomité was het aantal werkelozen toegenomen van 495.000 in december 1997 tot 1,31 miljoen in april 1999 (ca. 4 procent van de beroepsbevolking). Het kabinet was echter op het besluit teruggekomen omdat het Thaise bedrijfsleven zei niet zo snel vervangende arbeidskrachten te kunnen vinden voor de vaak slecht betaalde en onprettige werkzaamheden die de buitenlanders deden.
De bijna 91.000 geregistreerde buitenlandse werknemers waren met name afkomstig uit Myanmar (Birma), Cambodja en Laos. Naar schatting verbleven nog eens 600.000 anderen illegaal in Thailand.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

IMF tevreden over Thaise hervormingen

Het Internationale Monetaire Fonds (IMF) liet op 16 juni 1999 weten de Thaise economie te hebben doorgelicht en in het algemeen positief te zijn over de ontwikkelingen. Het IMF zei te verwachten dat de Thaise economie in 1999 met ongeveer 1 procent zou groeien, na een krimping van meer dan 8 procent in 1998.
Gezien deze gunstige situatie werd het verantwoord geacht opnieuw een deel van de 17,2 miljard dollar (ca. 35,4 miljard gulden) over te maken, een lening die in 1997 was toegezegd om de economische crisis te helpen bestrijden. In 1997 was afgesproken dat het bedrag gefaseerd zou worden uitgekeerd. Telkens als weer een aantal van de door het IMF geëiste economische hervormingen waren gerealiseerd, zou een deel van het geld worden vrijgegeven. Inclusief de nieuwe toekenning had Thailand inmiddels 80 procent van het beloofde bedrag geïnd.
De Wereldbank had op 21 maart overigens gezegd dat Thailand onder zeer gunstige economische omstandigheden (tenminste 5 procent economische groei per jaar) nog ten minste drie jaar nodig zou hebben om op het niveau van voor de crisis terug te komen.

Schuld van de economische crisis bij de centrale bank

Een team dat was aangesteld in 1997 om de oorzaken van de enorme ontwaarding van de Thaise lokale munt, de baht te onderzoeken meldde op 5 juli 1999 in een rapport dat de toenmalige beleidsmakers van de *Bank of Thailand*, de centrale bank, totaal hadden gefaald. De Engelstalige Thaise krant *The Nation* zei uit betrouwbare bronnen te hebben vernomen dat het team de schuld van de financiële en economische crisis dan ook in eerste plaats bij de centrale bank neerlegde en niet bij het ministerie van Financiën, hoewel de toenmalige minister van Financiën Amnuay Viravan klakkeloos op de centrale bank zou hebben vertrouwd en te weinig oog had voor de fouten die er werden gemaakt. De trage reacties van de toenmalige premier Chavalit zouden de economische situatie ook geen goed hebben gedaan. De meeste medewerkers van de centrale bank zouden wel naar eer en geweten gehandeld hebben, maar incapabel geweest zijn om de situatie onder controle te houden. Ook zouden ze niet voldoende naar adviezen van buitenaf hebben geluisterd.
De voormalige presidenten van de centrale bank Rerngchai Marakandond en Vijit Supinit werden, evenals vice-president Chaiyawat Wibulswadi, het meest bekritiseerd. Vooral het gebruik van 23 miljard dollar uit de nationale deviezenvoorraad om de val van de Thaise munt te stoppen werd scherp veroordeeld. Na deze stap had Thailand vrijwel geen buitenlandse valuta meer over, terwijl de massale aankoop van bahts de koers van de munt niet had kunnen stabiliseren. In 1999 was Thailand nog altijd bezig de hierdoor veroorzaakte economische schade te boven te komen.
Het team raadde de overheid aan niet tot vervolging van de beleidsmakers over te gaan. Het zou beter zijn van hun fouten te leren en het in de toekomst beter te doen.

Medevoorzitterschap WTO naar Thailand

Na maandenlange discussies over de opvolging van de Italiaan Renato Ruggiero als voorzitter van de Wereldhandelsorganisatie WTO werd op 22 juli 1999 een compromis gesloten. Besloten werd dat de twee belangrijkste kandidaten, de Nieuw-Zeelander Mike Moore en de Thai Supachai Panitchpakdi, de ambtsperiode van zes jaar moes-

ten delen. De eerste drie jaren waren voor Moore, en vanaf 2002 zou Supachai als voorzitter optreden. Hoewel Thailand op 14 mei nog had gezegd dat compromis nooit te zullen accepteren, ging Bangkok toch met het besluit akkoord.
Met name de Verenigde Staten hadden Supachai's benoeming tegengewerkt, omdat ze liever iemand uit de Westerse wereld zagen als voorzitter van de 134-lidstaten tellende WTO. Andere lidstaten vonden het daarentegen tijd dat er voor het eerst in de geschiedenis eens iemand uit een ontwikkelingsland aan het hoofd van de handelsorganisatie kwam te staan.
De 53-jarige Supachai, een aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam gepromoveerde econoom die voorheen diverse hoge posities bij de Thaise centrale bank had bekleed maar op het moment van benoeming handelsminister en vice-premier van Thailand was, stond bekend als groot voorstander van liberalisering en globalisering van de wereldhandel. De manier waarop hij, samen met andere politici uit het kabinet Chuan, de slechte economische situatie in Thailand in relatief korte tijd had weten te verbeteren had internationaal veel respect afgedwongen. Verwacht werd dat hij zich als voorzitter van WTO zou gaan inspannen om de kloof tussen de arme en de rijke lidstaten te verkleinen.

Miljarden voor crisisbestrijding

Tijdens een persconferentie op 10 augustus 1999 maakte minister Tarrin van Financiën bekend dat de Thaise overheid ca. 4,1 miljard gulden uit zou trekken om de economie een extra impuls te geven. Het geld was afkomstig van het nationale pensioenfonds, de Government Savings Bank en de International Finance Corp, de investeringstak van de Wereldbank.
Tarrin zei dat met het geld aandelen van noodlijdende particuliere bedrijven gekocht zouden worden. Het doel hiervan was tweeledig. De toestroom van kapitaal zou het voor het bedrijfsleven mogelijk maken haar schulden af te betalen, waardoor de noodlijdende banken weer meer liquiditeit kregen. De betreffende bedrijven zouden ook belastingvoordelen krijgen om weer kredietwaardig te worden en hun activiteiten makkelijker naar het oude niveau terug te brengen.
Een van de kernproblemen van de economische crisis die Thailand sinds 1997 in zijn greep had was het gebrek aan contant geld, zowel bij de banken als in andere sectoren. Deze situatie had geleid tot een ernstige afname van de binnenlandse economische bedrijvigheid.

Krung Thai Bank in de problemen

In augustus 1999 meldde de Krung Thai Bank dat ongeveer 59 procent van de door haar verstrekte kredieten niet of moeilijk inbaar waren. De commerciële Krung Thai was voor meer dan 90 procent in handen van de overheid en had het privilege geld te mogen lenen aan staatsondernemingen. Het nieuws veroorzaakte een schandaal, omdat het kabinet Chuan het bankwezen in het jaar daarvoor grondig had gesaneerd als onderdeel van het crisisbestrijdingsprogramma. Sommige noodlijdende banken waren zelfs gesloten. De vraag rees waarom dit bij de Krung Thai niet was gebeurd.
Het internationale accountantskantoor Price Waterhouse & Coopers beweerde dat de slechte financiële situatie van de bank te wijten was aan twijfelachtige praktijken waarvoor het management verantwoordelijk gehouden kon worden. Er zouden veel kredieten op onverantwoorde wijze aan persoonlijke relaties verstrekt zijn.
De politieke oppositie meende dat de Krung Thai wellicht niet was gesaneerd omdat ze tot begin 1999 was gerund door Sirin Nimmanahaeminda, de jongere broer van minister Tarrin van Financiën. Begin 1999 had de overheid de bank zelfs nog gesommeerd de genationaliseerde First Bangkok City Bank over te nemen, terwijl er achteraf gezien toen al enorme problemen hadden bestaan.
Zowel premier Chuan als minister Tarrin ontkenden echter dat de overheid in het verleden problemen bij de Krung Thai moedwillig had verzwegen. Ze beloofden dat er een onderzoek naar de achtergronden van de problemen zou worden ingesteld. Een speciaal aangesteld team zou met name de vraag moeten beantwoorden waarom Price Waterhouse & Coopers andere financiële gegevens over het bedrijf naar buiten had gebracht dan het management zelf.

NATUUR EN MILIEU

Ernstigste overstromingen in dertig jaar

Begin augustus 1999 werd het oosten van Thailand getroffen door zware regens, die tot de ernstigste overstromingen sinds dertig jaar leidden. Met name de provincie Chantaburi ondervond veel overlast.

De moesson brengt jaarlijk tussen juli en november zware regenval, maar zelden zo veel als in 1999. Rivieren traden buiten hun oevers en in sommige delen van het land stond twee tot drie meter water. Zes mensen verdronken. Circa 32.000 mensen moesten hun huizen verlaten en de levens van 60.000 anderen werden door het water ontwricht. Meer dan 10.000 ha akkerland werd verwoest en 250 wegen raakten over grote lengte beschadigd.

MILITAIRE ZAKEN

Inkrimping leger

Generaal Surayuth Chulanont zei op 21 juni 1999 in een interview met de Engelstalige Thaise krant *The Nation* dat het Thaise leger slanker en efficiënter moest worden. Op 16 augustus 1999 maakte premier Chuan — tevens minister van Defensie — bekend dat het leger in een periode van 10 jaar met ruim 18 procent moest inkrimpen: 72.215 van de 400.000 personeelsleden moesten weg. Dit doel zou vooral bereikt kunnen worden door geen opvolgers voor afzwaaiende manschappen aan te stellen.
Tot 1992 was het Thaise leger een van de belangrijkste machthebbers van het land. Sinds dat jaar was haar invloed onder druk van de politiek en de publieke opinie echter steeds minder geworden.

OVERLEDEN

Sunthorn Kongsompong overleden

Radio Thailand meldde op 3 augustus 1999 dat Sunthorn Kongsompong op 67-jarige leeftijd te Bangkok aan longkanker was overleden. Sunthorn, voormalig opperbevelhebber van het leger, was de grote man achter Thailands laatste militaire staatsgreep in 1991, waarbij de toenmalige premier Chatichai werd afgezet. Een jaar later werd in Bangkok op grote schaal tegen het leger betoogd. Sunthorn distantieerde zich van het geweld dat tegen de demonstranten werd gebruikt en vijftig mensen het leven kostte. Na de betogingen werd Thailand gedemocratiseerd en moest het leger veel van zijn macht afstaan.

(Vorige berichten pag. 248/2 - 1999)

AUSTRALIË

BINNENLAND

Onrust in One Nation partij

Drie leden van het parlement in Queensland van de extreem-rechtse partij One Nation stapten op 5 februari 1999 op en nog eens zeven dreigden dit te doen als partijleider Pauline Hanson bleef weigeren om mee te werken aan een stemming over het leiderschap. Na groeiende kritiek volgde er een verklaring van het partijbestuur waarmee deze leden geen genoegen namen, omdat het leidende drietal — Pauline Hanson, David Oldfield en David Ettridge — zonder verdere inspraak nog twee jaar op zijn post zou blijven.

Parlementslid One Nation uit functie gezet

De enige vertegenwoordiger van One Nation in het nationale parlement werd op 23 juni door het Australische Hooggerechtshof uit haar functie gezet. Dit gebeurde op grond van de dubbele nationaliteit die Senaatslid Heather Hill ten tijde van de verkiezingen bezat: zij had zowel het Australische als het Britse staatsburgerschap. Het was in Australië verboden voor iemand die een politieke functie ambieerde om een buitenlands paspoort te hebben. Hill voerde ter verdediging aan dat Groot-Brittannië niet als een vreemde mogendheid beschouwd kon worden. Nummer twee op de lijst voor Queensland, Len Harris, nam de functie van Hill over.

Ministerswisselingen

Burke tot minister gekozen

Op 8 februari 1999 werd Denis Burke unaniem gekozen tot de nieuwe minister voor het Noordelijk Territorium. Burke volgde Shane Stone op die ontslag nam nadat zijn partij, de Liberal Party of Australia (LP), het vertrouwen in hem had opgezegd. Stone had in zijn regio een referendum over onafhankelijkheid georganiseerd, dat overigens werd verworpen.

Nieuwe vice-premier

John Anderson van de National Party of Australia (NP), die zijn aanhang vooral op het platteland had, werd op 1 juli 1999 de nieuwe vice-premier. Hij volgde Tim Fischer op, die om persoonlijke en politieke redenen afscheid nam. 'Na 30 jaar direct bij de politiek betrokken te zijn geweest, is het tijd om op te stappen', aldus Fischer. Bij de laatste verkiezingen, in oktober 1998, liep hij voorop om de extreem-rechtse partij One Nation van Pauline Hanson te stoppen die veel stemmen van zijn National Party dreigde af te snoepen. One Nation kwam niet verder dan één zetel.

Nieuwe minister van Handel

Mark Vaile, voormalig minister van Landbouw, Visserij en Bosbouw en tevens vicevoorzitter van de NP, werd op 20 juli beëdigd als minister van Handel. Hij was de opvolger van Tim Fischer die eerder die maand al zijn functie van vice-premier had overgedragen. Vaile werd opgevolgd door Warren Truss en diens portefeuille Douane en Consumentenzaken werd overgenomen door Larry Anthony.

Referendum vergroot kans op republiek

De kans dat koningin Elizabeth het staatshoofd van Australië zou blijven, nam op 12 augustus 1999 af, toen het parlement instemde met het houden van een referendum op 6 november. Er zou gestemd worden over de vraag 'wilt u dat een president de koningin vervangt?'. Een dergelijke expliciete vraag zou kunnen rekenen op 57 procent ja-stemmers, terwijl de impliciete vraag: 'wilt u een president?' 31 procent bevestigende stemmen zou krijgen. Als er voor een presidentschap werd gekozen, zou daarmee twee eeuwen van heerschappij van het Britse koningshuis over Australië eindigen. Het land kon dan mogelijk vanaf 1 januari 2001 een republiek zijn. De campagne zou in september 1999 van start gaan.

Illegale immigratie

Somalisch schip tegengehouden

Een schip met 2.000 mensen die illegaal Australië wilden binnenkomen, werd op 23 mei 1999 tegengehouden in de buurt van de haven van de Somalische hoofdstad Mogadishu. De mensen op de boot werd duidelijk gemaakt dat ze Australië niet binnen zouden komen en dat zij hun geld, ongeveer 2.300 dollar, kwijt zouden zijn, aldus minister van Immigratie en Multiculturele zaken Phillip Ruddock.

Meer geld voor kustwacht

In een poging de illegale immigratie naar Australië in te dammen, werd op 27 juni een bedrag van 124 miljoen Australische dollar (ca. 170 miljoen gulden) beschikbaar gesteld voor de komende vier jaar om de activiteiten van de kustwacht uit te breiden. Hiermee moest tegemoet worden gekomen in de kosten voor een vliegtuig en een helikopter. Ook zouden twaalf immigratiefunctionarissen een post betrekken in landen waar veel illegalen vandaan komen.

Chinezen teruggestuurd

Op 19 augustus werden 101 Chinese bootvluchtelingen teruggestuurd in een poging anderen te ontmoedigen om naar Australië te komen. Minister Ruddock zei te hopen dat de maatregel werkte en dat bovendien in China een verklaring bekend werd gemaakt waaruit duidelijk werd dat dergelijke illegalen in Australië gevangengezet zouden worden. De kustbewaking werd opgevoerd nadat in de eerste zes maanden van het jaar 600, merendeels uit China afkomstige illegalen waren gesnapt tegen 200 in heel 1998.

Samenwerking tegen mensensmokkel

Australië en Indonesië kwamen op 27 augustus overeen om samen te gaan werken in de strijd tegen mensensmokkel. Indonesië verklaarde zich bereid een mediacampagne te starten die de strafmaat die in Australië stond op mensenhandel bekend moest maken. De straffen konden oplopen tot twintig jaar.

ABORIGINALS

Raad adviseert over verzoening

Op 5 maart 1999 overhandigde de Council for Aboriginal Reconciliation een uit tien punten bestaand document aan premier John Howard, waarmee werd gepoogd bij te dragen aan een raciale verzoening. Er werd niet gevraagd om verontschuldigingen voor de Aboriginals aangedaan onrecht, hetgeen door premier John Howard consequent was geweigerd. De raad werd in 1991 opgericht om de premier te adviseren en te komen tot een nationale verzoening.

Aboriginals mogen Australië aanklagen

Een federaal gerechtshof bepaalde op 30 april 1999 dat Aboriginals van de 'Stolen Generation' het recht hadden de staat aan te klagen. De Gestolen Generatie bestond uit mensen die als kind bij hun Aboriginal-ouders of bij gemengde ouderparen waren weggehaald om opgevoed te worden door blanken. Deze praktijken hadden vanaf 1880 tot in de jaren zestig geduurd.
Rechter Maurice O'Loughlin verwierp het argument van de staat dat de zaken verjaard zouden zijn. Ongeveer 700 mensen waren op dat moment verwikkeld in een aanklacht tegen de staat en nog eens 30.000 anderen zouden hetzelfde doen, indien de zaken succesvol zouden blijken. In 1997 noemde een Australische mensenrechtenorganisatie het wegnemen van kinderen bij Aboriginals en het laten opvoeden van deze kinderen door blanken een vorm van genocide.

'Howard zaait verdeeldheid'

Leiders van de Aboriginal-gemeenschap verklaarden op 26 mei 1999 dat premier Howard met zijn weigering de Aboriginals verontschuldigingen aan te bieden de verdeeldheid in Australië steunde en verbreidde. Howard woonde geen van de bijeenkomsten bij in het kader van 'Sorry Day', die voor het tweede achtereenvolgende jaar werd gehouden en waarop stil werd gestaan bij het leed dat de Aboriginals door de eeuwen heen was aangedaan.

Aboriginals eisen erkenning als eigenaar land

Aboriginals eisten op 3 juni 1999 een schriftelijke spijtgetuigenis van premier Howard en de erkenning dat zij de oorspronkelijke eigenaars waren van het land. Gatjil Djerrkura, hoofd van de commissie van Aboriginal en Torre Strait Islanders, zei teleurgesteld te zijn doordat Howard geen enkele actie had ondernomen om een werkelijke verzoening tussen blanken en Aboriginals tot stand te brengen zoals hij bij de verkiezingen had beloofd.

Aboriginal-parlementslid beëdigd

Op 9 augustus 1999 werd Aden Ridgeway het tweede Aboriginal-parlementslid dat ooit werd beëdigd. Ridgeway (36), lid van de kleine linkse Democratische Partij, werd al in oktober 1998 gekozen maar kon pas vanaf 1 juli 1999 beëdigd worden.
Het eerste Aboriginal-parlementslid was Neville Bonner die van 1971 tot 1983 zitting had en in februari 1999 overleed.

Begrip 'mateship' roept verontwaardiging op

Naar aanleiding van een door premier Howard geschreven voorstel voor een nieuwe preambule bij de Australische grondwet, was op 24 maart 1999 onder veel commentatoren en bij de parlementaire oppositie verontwaardiging ontstaan over diens gebruik van het woord 'mateship'. Daarmee zou de premier beledigend zijn geweest voor vrouwen en de Aboriginal-gemeenschap verder van zich hebben vervreemd. Het niet erkennen van de Aboriginals als de oorspronkelijke eigenaars van het land werd scherp bekritiseerd. Om zich te verzekeren van parlementaire steun, kwam Howard op 11 augustus met een nieuwe tekst waarin het woord 'mateship' vervallen was.
Het was de bedoeling dat bij een op 6 november 1999 te houden referendum gestemd zou worden over een voorstel waarin de Aboriginals erkend zouden worden als 'het oorspronkelijke volk dat met haar verwantschap met het land en haar oude en blijvende cultuur het leven in het land heeft verrijkt'. Het voorstel werd door Aboriginal-leiders vernietigend beoordeeld omdat het niets bij zou dragen aan een verbetering van de positie van de Aboriginals.

Parlement neemt motie van verzoening aan

Het Australische parlement betuigde op 26 augustus 1999 openlijk spijt aan de Aboriginal-gemeenschap door een motie van verzoening aan te nemen. Aboriginal-leiders eisten verontschuldigingen aan de zogenaamde 'Gestolen Generatie' — Aboriginal-kinderen die uit hun gemeenschap waren gehaald om door blanken te worden opgevoed. Premier Howard had deze excuses geweigerd. Het enige parlementslid van Aboriginal-afkomst Aden Ridgeway verwelkomde de spijtbetuiging en zei dat het een stap was op weg naar verzoening.

Geen wet op landrechten

De Senaat verwierp op 31 augustus 1999 met 36 tegen 32 stemmen een wet die de landrechten van Aboriginals in het Noordelijk Territorium moest beperken. Gevreesd werd dat met deze wet in de hand ook op andere plekken rechten konden worden ingeperkt en beslissingen hierover buiten het parlement om genomen zouden kunnen worden. Door deze beslissing zouden ook de meer dan 900 aanvragen voor vergunningen om mijnen in dit gebied te mogen exploiteren, blijven liggen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Belastingherziening

Belastingheffing door regio's verdwijnt

De zes staten en twee territoriale gebieden van Australië gingen op 13 november 1998 akkoord met wijzigingen in de financiering van deze gebieden door de centrale overheid. De wijzigingen zouden tegelijkertijd met de voorgenomen belastinghervorming worden ingevoerd.
Tot dan toe hielden de regio's in Australië jaarlijks besprekingen met de centrale overheid over het bedrag dat zij ontvingen om hun eigen inkomsten aan te vullen. In het vervolg zouden zij geen eigen belastingen meer heffen maar een deel ontvangen van de door de centrale overheid geïnde belastingen. Het was nog onduidelijk welke verdeelsleutel zou worden gehanteerd.

Nieuwe belastingplannen gepresenteerd

Op 2 december werden de nieuwe belastingplannen gepresenteerd. Bij die gelegenheid stelde minister van Financiën Peter Costello dat de Australische economie de sterkste van Azië was en verklaarde dit door te verwijzen naar de sinds 1996 doorgevoerde hervormingen. De nieuwe belastingwetgeving, die per 1 juli 2000 van kracht zou moeten zijn, zou onder meer de invoering behelsen van een Goods and Services Tax (GST), een heffing van tien procent op goederen en diensten.

Belastinghervorming geaccepteerd

Op 1 juni 1999 kon een akkoord worden bereikt over invoering van de GST. Dit was mogelijk geworden door een compromisvoorstel van premier Howard, die daardoor voldoende steun hoopte te verkrijgen in de Senaat, waar veel weerstand tegen de plan-

nen bestond. Van de heffing zouden nu de eerste levensbehoeften worden uitgezonderd. De Australian Democrats (AD) hadden telkens op deze wijziging van het voorstel aangedrongen.
Op 12 mei had Howard verklaard dat de begroting voor 1999/2000 niet van invoering van de GST afhing omdat de maatregel pas halverwege 2000 in zou gaan. Wel meende hij dat de economie zou worden ondermijnd als de belastinghervorming niet zou worden aangenomen.

Senaat stemt in met Belastingwet

Op 28 juni aanvaardde de Senaat het door de regering-Howard voorgestelde belastingsysteem met 38 tegen 30 stemmen. Belangrijkste onderdeel vormde de invoering van de omstreden heffing van tien procent op goederen en diensten (GST). Het was een van de 27 voorstellen die werden goedgekeurd om het belastingstelsel te hervormen.

Steun voor MKB bij invoering belasting

Minister van Financiën Peter Costello verklaarde op 19 augustus dat de regering het midden- en kleinbedrijf, charitatieve instellingen en onderwijsinstellingen met 175 miljoen Australische dollar (ca. 235 miljoen gulden) zou steunen bij de introductie van de GST. Dit bedrag kwam boven op de 500 miljoen die al beschikbaar was.

Nieuwe begroting

Op 11 mei 1999 werd de nieuwe Australische begroting voor 1999/2000 bekend. Deze bevatte onder andere de volgende maatregelen (bedragen aangegeven in Australische dollars; één dollar is ca. 1,35 gulden):
- 5 miljard dollar aan extra uitgaven voor onder andere onderwijs, gezondheidszorg en milieu;
- 500 miljoen dollar voor de oprichting van een belastingkantoor, speciaal belast met invoering van de nieuwe belastingmaatregelen;
- 500 miljoen dollar voor infrastructuur;
- 150 miljoen dollar extra voor sport;
- 360 miljoen dollar voor medisch en biotechnologisch onderzoek;
- 100 miljoen dollar voor gezondheidszorg op het platteland;
- 150 miljoen dollar voor wetenschappelijk onderzoek en onderzoek in het bedrijfsleven;
- 200 miljoen dollar voor alfabetiseringsprojecten en studie van Aziatische talen;
- tussen de 225 en 375 miljoen dollar voor verbetering van het onderwijs en voor privé-scholen;
- 70 miljoen dollar voor initiatieven op het gebied van wetgeving en ordehandhaving;
- 55 miljoen dollar voor gezondheidszorg, onderwijs en werkgelegenheidsprojecten onder Aboriginals;
- 24 miljoen dollar voor projecten om herintredende vrouwen aan werk te helpen.

Deel aandelen Telstra mogen verkocht

Onafhankelijk senator Brian Harradine verklaarde het op 27 mei 1999 eens te zijn met de verkoop van nog eens zestien procent van de aandelen Telstra, het Australische telecombedrijf. Daarmee zou 49 procent van de aandelen zijn geprivatiseerd, zodat de overheid zijn meerderheidsaandeel behield. Op 8 maart had hij al duidelijk gemaakt tegen een volledige verkoop van het bedrijf te zullen stemmen. De regering-Howard had de steun nodig van twee onafhankelijke senatoren, waaronder Harradine, om wetsvoorstellen aanvaard te krijgen. Indien een van beiden tegenstemde, kon een wetsvoorstel al worden verworpen.

MILITAIRE ZAKEN

Nieuwe raketten

Op 16 december 1998 werd bekend dat Australië voor 100 miljoen Australische dollar (ca. 135 miljoen gulden) de raketten voor de F/A 18 Hornet gevechtsvliegtuigen zou vervangen. Hiervoor in de plaats zouden Brits-Franse 'air-to-air' projectielen komen.

BUITENLANDSE ZAKEN

Steun voor bombardementen op Irak

De Australische minister van Buitenlandse zaken Alexander Downer sprak op 20 december 1998 de steun van zijn land uit voor de bombardementen van de Verenigde Staten en Groot-Brittannië op Irak in het kader van operatie Desert Fox. 'Het is in het belang van de veiligheid van het Midden-Oosten en van de veiligheid van de internationale gemeenschap', aldus Downer.

Steun bij Indonesische verkiezingen

Op 24 februari 1999 zegde Australië aan Indonesië hulp toe bij het bekostigen van de daar te houden verkiezingen. Volgens minister van Buitenlandse zaken Downer waren deze cruciaal voor de stabiliteit in de regio.

Samenwerking met VS bij vliegtuigproject

Op 1 maart 1999 werd bekend dat Australië en de Verenigde Staten een gezamenlijk project zouden opzetten om een onbemand verkenningsvliegtuig, de Global Hawk, te testen. Het project zou 18,5 miljoen dollar kosten.

Australië moet zich verantwoorden voor discriminatie

Op 12 maart 1999 werd bekendgemaakt dat Australië in Geneve moest verschijnen voor het Committee on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination. Dit comité van de Verenigde Naties zou beoordelen of de nieuwe landwetten die door de Aboriginals zijn veroordeeld, als discriminerend kunnen worden beschouwd. Australië had in juli 1998 de Aboriginals het recht ontnomen om een claim te leggen op land dat als landbouwgrond werd gebruikt.

Joegoslavië veroordeelt Australiërs wegens spionage

Twee Australische medewerkers van de hulporganisatie CARE werden door een Joegoslavisch militair hof op 22 juli 1999 veroordeeld wegens het doorspelen van militaire geheimen aan Australië. Zij waren op 31 maart, een week na het begin van de NAVO-bombardementen op Joegoslavië, opgepakt. Op 6 juli had CARE-woordvoerder Charles Tapp er voor gepleit dat premier John Howard zijn reis naar Japan en de Verenigde Staten zou gebruiken om de twee gearresteerden vrij te krijgen. Howard weigerde echter een tussenstop te maken in Belgrado zoals minister van Buitenlandse zaken Downer twee weken eerder al had gedaan. Deze had tevergeefs een beroep gedaan op de Servische president Slobodan Milosevic om gratie te verlenen.

Diplomatieke druk van Australië had wel tot verlaging van de straffen geleid: Steve Pratts werd tot acht in plaats van twaalf jaar veroordeeld en de straf van Peter Wallace werd verminderd van vier naar één jaar. Hoger beroep werd door het militaire hof afgewezen.

Cook Eilanden

OVERLEDEN

Neville Bonner

Het eerste Aboriginal-parlementslid Neville Bonner overleed op 5 februari 1999 aan de gevolgen van kanker. Premier Howard noemde Bonner een pionier en een bron van hoop en inspiratie voor de Aboriginals. Hij was parlementslid van 1971 tot 1983, toen hij uit de gratie viel bij zijn partij en moest opstappen.

(Vorige berichten pag. 705/3 e.v. - 1998)

COOK EILANDEN

Regeringspartij verliest verkiezingen

Bij verkiezingen verloor de Cook eilanden partij van premier Geoffrey Henry acht van zijn achttien zetels, zo werd bekend op 18 juni 1999. Met tien zetels was de Cook eilanden partij kleiner geworden dan de oppositiepartij Democratische alliantie die op elf zetels kwam. De Nieuwe alliantie behaalde vier zetels in het parlement van de Cook eilanden dat 25 zetels totaal telt. De Cook eilanden vormen een vrije associatie met Nieuw-Zeeland en bestaat uit dertien eilanden met 20.000 bewoners.

Een politieke waarnemer in de hoofdstad Avarua verklaarde dat hiermee Henry's politieke hoofdrol waarschijnlijk zou zijn uitgespeeld. Henry's regering voerde een economisch hervormingsbeleid om de ernstige financiële crisis en de slecht draaiende economie te herstellen. In 1996 werd het aantal overheidsinstellingen van 53 teruggebracht tot 22 en het aantal werknemers van 3.500 naar 1.500. Henry verklaarde dat dit bezuinigingsbeleid hem de verkiezingen had gekost.

Henry korte tijd premier

De Cook eilanden partij van premier Geoffrey Henry ging na de verkiezingnederlaag op 23 juni 1999 een coalitie aan met de kleinste partij uit het parlement, de Nieuwe alliantie. Samen hadden zij de meerderheid met 14 zetels in het parlement dat 25 zetels telt. De Cook eilanden partij leverde vier ministers, de Nieuwe alliantie twee en een minister zou van buiten worden aangetrokken. Weldra liepen drie van de eigen parlementsleden van de Cook eilanden partij over naar de oppositiepartij Democratische alliantie.

Premier Henry trad af op 29 juli 1999 in een poging om zijn Cook eilanden partij aan de macht te houden en omdat er in zijn partij na de verkiezingsnederlaag opstandige geluiden klonken.
Henry wees voormalig minister van Gezondheidszorg Joe Williams aan als opvolger die de coalitie moest voortzetten. Henry was sinds 1989 premier geweest.

(Vorige berichten pag. 749/2 e.v. - 1997)

Fiji

Samenstelling regering (12 augustus 1999)

Staatshoofd
koningin Elizabeth II
Vertegenwoordiger van de koningin
Apenera Short

Premier en tevens minister van Buitenlandse zaken, Milieu en Transport
Joe Williams

Vice-premier en tevens minister van Gezondheidszorg en Justitie
Norman George

Ministers:
Binnenlandse zaken, Landbouw, Jeugdzaken en Toerisme
Tupou Faireka
Financiën en de Cook eilanden ontwikkelingsbank
Papamama Pokino
Justitie en Politie
Tepure Tapaitau
Onderwijs
Jim Marurai

FIJI

BINNENLAND

Doden en verwoeste oogst na overstromingen

Honderden mensen raakten dakloos na overstromingen in de drie kuststeden Ba, Nadi en Lautoka en drie mensen werden vermist, zo werd bekend op 20 januari 1999. De hevige regenval die tot overstromingen leidde bracht ook ernstige schade toe aan de suikeroogst. In het westen van Fiji waar de meeste suiker wordt verbouwd, overstroomde Viti Levu. Vijf mensen vonden de dood en de economische schade werd geschat op 2,34 miljoen Amerikaanse dollar. Een jaar eerder was de suikeroogst tegengevallen door aanhoudende droogte.

Chaudry wint verkiezingen en wordt premier

Mahendra Chaudry claimde op 17 mei 1999 de verkiezingsoverwinning voor zijn Arbeiderspartij. Het waren de eerste verkiezingen na een grondwetswijziging, waarbij Fiji's en Fiji-Indiërs gelijk werden gesteld. De Indiërs zijn afstammelingen van arbeiders die tijdens de eeuwwisseling naar Fiji waren gebracht om in de suikerindustrie te werken. Het was ook voor het eerst dat de verkiezingen verplicht waren. Een week was er voor

Samenstelling regering (23 mei 1999)

president
Ratu Sir Kamisese
Premier en tevens minister van Financiën, Publieke sector, Suikerindustrie en Informatie
Mahendra Chaudry (FLP)

Vice-premier en tevens minister van Buitenlandse zaken
Tupeni Baba (FLP)
Vice-premier en tevens minister van Binnenlandse zaken
Adi Kuini Vuikaba Speed (FAP)

Ministers
Communicatie en Burgerluchtvaart
Meli Bogileka (PANU)
Emancipatie, Cultuur en Sociale zaken
Lavenia Padarath (FLP)
Gezondheidszorg
Isimeli Cokanasiga (FAP)
Handel, Ontwikkeling en Investeringen
Anup Kumar (FLP)
Jeugdzaken, Werkgelegenheid en Sport
Ponipate Lesavua (PANU)
Landbouw, visserij en bosbouw: Poseci Bune (VLV)
Landerijen, ALTA en Natuurlijke hulpbronnen
Ganeshwar Chand (FLP)
OM en Justitie
Anand Kumar Singh (FLP)
Onderwijs
Pratap Chand (FLP)
Openbare werken en Energie
Shiu Sharan Sharma (FLP)
Regionale ontwikkeling en Multi-etnische zaken
Manoa Bale (FLP)
Toerisme en Transport
Koila Mara Nailatikau (VLV)
Werkgelegenheid en Relaties met bedrijven
Tevita Momeodonu (FLP)

FLP: Fiji Labour Party
FAP: Fiji Association Party
PANU: Party of National Unity
VLV: Christian Democratic Alliance

Fiji

uitgetrokken om alle stemplichtige inwoners van de driehonderd eilanden, waaronder ook veel analfabeten, het mogelijk te maken hun stem uit te brengen.

Rabuka treedt af

Op 18 mei 1999 trad premier Rabuka officieel af, waarmee een eind kwam aan twaalf jaar tumultueus bestuur. Het nieuwe door Indiërs beheerste kabinet moest een eind maken aan de etnische spanningen, geholpen door een nieuwe grondwet die een eind maakte aan de positieve discriminatie van oorspronkelijke Fiji bewoners. Het parlement telde voortaan 23 zetels voor oorspronkelijke Fiji bewoners, 19 voor Indiërs, 1 voor inwoners van Rotuman eiland en drie andere eilanden en 25 zetels voor mensen van willekeurig welke etnische afkomst. De bevolking van Fiji bestaat voor 55 procent uit oorspronkelijke Fiji bewoners, 44 procent uit Fiji-Indiërs en 5 procent anderen.

Chaudry benoemt tot premier

President Ratu Sir Kamisese Mara benoemde op 19 mei 1999, Chaudry tot premier van Fiji. Hoewel Chaudry's partij met 37 zetels groot genoeg was om zelf een kabinet te vormen, koos hij ervoor een coalitie aan te gaan met twee kleinere partijen. De benoeming van twee vice-premiers die oorspronkelijke Fiji-bewoners zijn, werd gezien als een poging om de etnisch verdeelde staat tot eenheid te bewegen.

Multi-etnisch kabinet treedt aan

De eerste Fiji premier van Indiase afkomst Chaudry kondigde op 21 mei 1999 een multi-etnisch kabinet aan waarin elf oorspronkelijke Fiji bewoners en zes etnische Indiërs zitting zouden nemen. Chaudry benoemde Speed, de voormalige vrouw van de overleden Timoci Bavadra als een van zijn vicepremiers. Bavadra en zijn Indiase kabinet werd in 1987 door een coup afgezet. Hij benoemde ook Poseci Bune, een van de hoofdrolspelers in de coup en Adi Koila Mara Nailatikau, de dochter van de president. De president van Fiji heeft erg veel macht en is een belangrijke bondgenoot voor elk kabinet.

Chaudry's Fiji-Indiase coalitie telde 52 van de 71 zetels in het parlement. De 56 jarige voormalige vakbondsleider Chaudry nam ook het belangrijke ministerie voor de Suikerindustrie in handen. De suikerindustrie die voornamelijk in de handen van Indiërs is, vormt samen met toerisme de basis van de economie van Fiji.

(Vorige berichten pag. 749/3 e.v. - 1997)

Marshall Eilanden

MARSHALL EILANDEN

Diplomatieke banden met Taiwan

De ministers van Buitenlandse zaken van Taiwan en de Marshall eilanden, Jason Hu en Phillip Muller, verklaarden op 20 november 1998 in de Taiwanese hoofdstad Taipei dat de twee landen diplomatieke banden aangingen. De beide landen hadden eerder al afspraken willen maken over het dumpen van Taiwanees nucleair afval op de Marshall eilanden, maar deze afspraken werden tegengehouden door protesten van milieuactivisten.

China verbreekt diplomatieke banden

Op 11 december 1998 verbrak China de acht jaar oude diplomatieke banden met de Marshall eilanden, nadat die banden waren aangegaan met Taiwan. De Marshall eilanden die sinds 1986 onafhankelijk zijn van de VS en lid zijn van de VN, hadden gehoopt tegelijkertijd de banden met China te kunnen behouden. Dat scenario werd door China echter verworpen, aangezien het Taiwan beschouwde als een opstandige Chinese provincie.

Met de Marshall eilanden kwam het aantal landen dat Taiwan erkende op 27. Taiwan moedigde zijn bedrijven aan om te investeren in arme landen, wat volgens China een manier was om de steun van deze landen te kopen.

(Vorige berichten pag. 348/1 e.v. - 1997)

NAURU

Presidents- en regeringswisselingen

Op 18 juni 1998 liet de woordvoeder van het parlement, Helen Bogdan, weten dat Bernard Dowiyogo het presidentsschap op zich nam, nadat president Kinza Clodumar door een motie van wantrouwen naar huis was gestuurd. Dowiyogo zat al in het parlement sinds 1973 en was daarmee het langstzittende parlementslid.

Nauru

Samenstelling regering (8 juli 1998)

President en tevens minister van Buitenlandse zaken, Burgerluchtvaart, Eilandontwikkeling, Financiën, Industrie, Onderwijs en Publieke sector
Bernard Dowiyogo

Ministers:
Binnenlandse zaken, Sport en assistent van de president
Vinson Detenamo
Gezondheidszorg en Jeugdzaken
Ludwig Scotty
Justitie
Vassal Gadoengin
Openbare werken en Communicatie
Derog Gioura

Wederom nieuwe president

De woordvoerder van het parlement van Nauru liet op 28 april 1999 weten dat René Harris met een ruime meerderheid was gekozen tot nieuwe president van het eiland ten koste van Bernard Dowiyogo. Ditmaal was het de beurt aan Dowiyogo om met een motie van wantrouwen naar huis te worden gestuurd. Harris was sinds 1977 parlementslid.

Nauru lid van het Gemenebest

Nauru werd op 1 mei 1999 lid van het Gemenebest dat daarmee kwam op 53 leden. President Dowiyogo deelde mee dat Naura later in het jaar vertegenwoordigd zou zijn bij een bijeenkomst van landen van het Gemenebest in Zuid-Afrika.

Nauru en Kiribati lid van de VN

Nauru en Kiribati, twee kleine eilanden in de Stille Zuidzee, kregen op 25 juni 1999 het lidmaatschap van de VN. Het aantal VN-leden kwam daarmee op 187. China onthield zich van stemming omdat Nauru diplomatieke relaties onderhoudt met Taiwan dat door China als een opstandige provincie wordt beschouwd.
Nauru is 21 vierkante kilometer groot, heeft 10.000 inwoners en is rijk aan fosfaten. Die fosfaten worden sinds een eeuw gewonnen en bezorgen het eiland dat voor zijn inkomsten hiervan afhankelijk is, een van de hoogste inkomens per hoofd van de bevolking in derde wereldlanden. Voor het in 1968 onafhankelijk werd, was het een mandaatgebied van Australië, Nieuw-Zeeland en Groot-Brittannië.

Kiribati bestaat uit de eilanden Gilbert, Line en Phoenix, beslaat 717 vierkante kilometer en is sinds 1979 onafhankelijk van Groot-Brittannië.

(Vorige berichten pag. 348/3 e.v. - 1997)

NIEUW-ZEELAND

BINNENLAND

Regeringsprioriteiten voor 1999

Voorafgaand aan de presentatie van de begroting maakte premier Jenny Shipley op 8 december 1998 de prioriteiten voor het komende jaar bekend. De regering had zeven doelstellingen geformuleerd, waaronder het bevorderen van economische groei ter verbetering van de internationale concurrentiepositie, het aanmoedigen van innovatie en van het gebruik van nieuwe technologie, het doorbreken van de vicieuze cirkel waarin mensen in een achterstandspositie verkeren en een betere milieubescherming. Ook zou er aandacht komen voor de sociale en economische positie van Maori's en zou een regeling worden getroffen voor hun historische claims op land.

Kabinetswijziging

Op 31 januari 1999 maakte premier Shipley wijzigingen in haar kabinet bekend. Zij stelde een aantal jonge ministers aan. Zo zou Bill English (37) in juni de zittende minister van Financiën Bill Birch vervangen. Birch, die bij de verkiezingen van november 65 zou zijn, zou in mei nog wel de begroting presenteren. Ook minister van Justitie Sir Douglas Graham zou met pensioen gaan en worden opgevolgd door Tony Ryall. Graham zou nog tot november aanblijven om zijn taak, tot overeenstemming te komen met de Maori's over teruggave van land, te kunnen volbrengen. Verder werd Wyatt Creech benoemd tot minister van Gezondheidszorg en zou diens huidige post, Onderwijs, door Nick Smith worden ingenomen.

Regering overleeft motie van wantrouwen

De minderheidsregering van Jenny Shipley overleefde op 23 februari 1999 een motie van wantrouwen met 61 tegen 59 stemmen. Aanleiding voor de motie was dat Shipley geen duidelijkheid wist te verschaffen over de verhouding tot haar ministers en tot het hoofd van Saatchi & Saatchi Worldwide, Kevin Roberts. Dit bedrijf kreeg het contract om de Nieuw-Zeelandse organisatie voor toerisme NZTB te promoten en deze viel onder de verantwoordelijkheid van minister van Toerisme Murray McCully. Roberts was tevens als adviseur verbonden aan de regerende Nationale Partij om deze aan een toekomstige verkiezingsoverwinning te helpen.
Uit geen van de documenten viel op te maken dat er sprake was van belangenverstrengeling. Desondanks was de oppositionele Arbeiderspartij niet tevreden en wilde zij meer documenten zien.

Referendum over parlementsgrootte

Tegelijk met de parlementsverkiezingen zou in november 1999 een niet-bindend referendum worden gehouden over de grootte van het parlement, zo maakte minister van Justitie Tony Ryall op 4 maart 1999 bekend. Het voorstel waarover de bevolking zich kon uitspreken, behelsde het verminderen van het aantal parlementsleden van 120 naar 99.

Nieuw hoofd van inlichtingendienst

Premier Jenny Shipley benoemde de voormalige ambassadeur Richard Woods op 13 juli 1999 voor een periode van vijf jaar tot hoofd van de inlichtingendienst SIS, de Security Intelligence Service. Hij verving luitenant-generaal Don McIver die met pensioen ging.

Moore neemt ontslag als parlementslid

Parlementslid voor de Arbeiderspartij Mike Moore kondigde op 31 augustus 1999 aan ontslag te zullen nemen. Eerder die maand, op 12 augustus, was hij benoemd tot hoofd van de Wereldhandelsorganisatie (WTO). Het was nog onduidelijk of er verkiezingen zouden worden gehouden in Moore's kiesdistrict Christchurch om een opvolger te kiezen of dat gewacht zou worden op de algemene verkiezingen van november.

Bevolking neemt minder snel toe

Het aantal inwoners van Nieuw-Zeeland werd op 11 augustus 1999 geschat op 3,81 miljoen. Dat was een toename van 0,5 procent, veel minder dan de laatste vijf jaar het geval was. Dat werd veroorzaakt door de toegenomen emigratie die de immigratie met 11.400 oversteeg.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Overschot op de begroting stemt niet optimistisch

Ondanks een overschot op de begroting toonde de regering zich op 20 mei 1999 niet optimistisch. Er waren onvoldoende wetgevende maatregelen genomen en het overschot had alleen kunnen ontstaan door verkoop van staatseigendom. De regering benadrukte haar doel om tot een verlaging van de overheidsuitgaven tot 30 procent van het bnp te komen. Bovendien zou de staatsschuld tot onder de vijftien procent van het bnp moeten worden teruggebracht.

Wet op de privatisering goedgekeurd

Op 22 mei 1999 werd een wet op de privatisering door het Nieuw-Zeelandse parlement met 61 tegen 57 stemmen goedgekeurd. Daarmee werd de weg vrijgemaakt voor de privatisering van twee van de kleinste bedrijven die in staatseigendom waren. Volgens de tegenstemmers, waaronder de oppositionele Arbeiderspartij, dienden de betreffende bedrijven in handen van de staat te blijven.

NATUUR EN MILIEU

Nieuw-Zeeland controleert nucleaire straling

Met de ondertekening van een VN-contract heeft Nieuw-Zeeland de taak gekregen om nucleaire straling in de regio te meten, zo liet vice-premier Wyatt Creech op 11 mei 1999 weten. De drie controlestations zouden worden geplaatst in Kaitaia (Chatham eilanden) en Rarotonga (Cook eilanden). De kosten van de bouw en operatie zouden worden betaald door de Verenigde Naties. De stations zouden 24 uur per dag werken en elke tien minuten een luchtmonster nemen om de straling te meten. De resultaten zouden worden doorgegeven aan een internationaal centrum in Wenen.

Protest tegen nucleair transport

Op 23 juli 1999 protesteerde Nieuw-Zeeland bij Groot-Brittannië, Frankrijk en Ja-

Nieuw-Zeeland

pan tegen de verscheping met een Brits schip van gevaarlijke nucleaire brandstof over zee, vanuit Frankrijk naar Japan. Hoewel de vaarroute nog onbekend was, zou die waarschijnlijk langs de kust van Nieuw-Zeeland lopen.
Het was het eerste transport sinds 1992 van materiaal dat volgens Greenpeace kon worden gebruikt om kernwapens te maken. Tegenstanders van de verscheping wezen op de gevaren van milieuvervuiling, nucleaire proliferatie en een mogelijke kaping op zee.

MILITAIRE ZAKEN

Geen millenniumproblemen voor defensie verwacht

Volgens een bericht in de krant de *Dominion* verwachtte de Nieuw-Zeelandse defensie geen ernstige problemen met de computers rond het millennium. Wel konden er mogelijk problemen ontstaan in de communicatie, de opslag van gegevens en bij het uitbetalen van personeel. 'De apparatuur is meestal zo oud dat er nog geen computergestuurde data in voorkomen', verklaarde woordvoerder Dennis Davidson op 6 juni 1999.

Nieuw-Zeeland least F-16 straaljagers

De regering van Nieuw-Zeeland keurde op 26 juli 1999 het voorstel goed om 28 oude modellen F-16 van de Verenigde Staten te leasen. De toestellen moesten de verouderde Skyhawk A-4's vervangen als deze in 2007 zouden worden afgedankt. De bouwer van de F-16, Lockheed Martin Corp., zou de modellen aanpassen. Ook de aanschaf van vijf SH-2G Kaman Seasprite marine helikopters werd goedgekeurd. Het tekenen van de overeenkomst zou later in de maand in Washington plaatsvinden.
Het lease-voorstel dateerde al van 1 december 1998, toen tevens besloten werd om geen fregat uit Australië te bestellen. Dit voorstel was toen reden voor parlementslid Deborah Morris om haar steun aan de minderheidsregering van Shipley te beëindigen. De regering kon daardoor nog rekenen op de steun van 61 van de 120 parlementsleden.

OVERLEDEN

Michael Hirschfeld

De voorzitter van de Arbeiderspartij en zakenman Michael Hirschfeld overleed op 8 januari 1999 op 54-jarige leeftijd. Hij leed al sinds 1995 aan suikerziekte en een ernstige nierziekte. De media noemden zijn dood een klap voor de Arbeiderspartij en een woordvoerder van de partij zei dat met zijn dood een gematigde stem en de connectie van de partij met de zakenwereld verloren waren gegaan. Hirschfeld zou de drijvende kracht achter de toenadering tussen de Arbeiderspartij en een andere oppositiepartij, de Alliance, zijn geweest. Hirschfeld was voorzitter van loodgieterswaren-producent Maco Wakefield en van de Nieuw-Zeelandse Scheepvaartorganisatie.

(Vorige berichten pag. 711/2 e.v. - 1998)

Salomonseilanden

SALOMONSEILANDEN

BINNENLAND

Sociale onrust en etnisch geweld op Guadalcanal

Noodtoestand uitgeroepen op Guadalcanal

Op Guadalcanal verklaarde de gouverneur-generaal van het eiland Sir Moses Pitakaka op 16 juni 1999 dat in het belang van het handhaven van de openbare orde en vrede de noodtoestand was uitgeroepen. Het was een poging de sociale onrust en het etnische conflict waarbij al drie doden waren gevallen en duizenden op de vlucht geslagen, de kop in te drukken. De onrust was voortgekomen uit protesten tegen landbezetters en tegen de groeiende criminaliteit die zou zijn ontstaan nadat de hoofdstad van de Salomonseilanden werd gevestigd in de stad Honiara op het eiland Guadalcanal. De oorspronkelijke bewoners van het eiland voerden al zes maanden actie om compensatie te krijgen van de regering.

De Salomonseilanden bestaan uit zes eilanden met een totale oppervlakte van 11.5000 vierkante kilometer. De regering betaalde Guadalcanal 2,5 miljoen lokale dollar, wat overeenkomt met 1,4 miljoen Amerikaanse dollars om de economische ontwikkelingen op het eiland te stimuleren. Het eiland heeft alleen een kleine politiemacht en geen leger. De regering deed een beroep op Australië en Nieuw-Zeeland om de politie van materieel te voorzien.

Een dag eerder, op 15 juni 1999, had Rode Kruis-medewerker Susan Douglas gemeld dat door de etnische onrust op het eiland Guadalcanal er een vluchtelingenstroom vanuit de dorpen naar de hoofdstad Honiara was ontstaan. 'We hebben al 9.000 mensen geregistreerd, maar worden overspoeld door inwoners van Honiara die terug willen naar hun eiland van herkomst', aldus Douglas. De vluchtelingen waren vooral vrouwen en kinderen. Mannen bleven dikwijls achter om hun bezit te verdedigen.

Gemenebest stuurt bemiddelaar

Het Gemenebest verklaarde op 17 juni 1999 dat het de voormalige premier van Fiji, Sitiveni L. Rabuka, naar de Salomonseilanden zou sturen op verzoek van premier Ulufa'alu. Die deed zijn verzoek na etnische onrust op het eiland Guadalcanal, waarbij duizenden mensen op de vlucht sloegen.

Gemenebest bewerkstelligt vredesakkoord

De Gemenebest verklaarde op 28 juni 1999 dat er op de Salomonseilanden een vredesakkoord was getekend door premier Ulufa'alu van de eilanden en de premier van Guadalcanal, Ezekiel Alebua. De ongeregeldheden hadden het karakter van een etnisch conflict. Het akkoord omvatte tien punten en beloofde het systeem van compensatie voor land dat nodig was voor overheidsprojecten en zakelijke projecten, te herzien.

VN hulp voor Salomonseilanden

Een VN missie bezocht op 8 juli 1999 de Salomonseilanden om er humanitaire hulp te bieden na een burgerconflict dat zes maanden lang had geduurd. Het conflict was beëindigd door een breekbaar vredesakkoord dat onder leiding van de premier van Fiji, Sitiveni Rabuka, tot stand was gekomen. Duizenden vluchtelingen van het eiland Guadalcanal waren naar het eiland Malaita gevlucht. De oorspronkelijke bewoners van Guadalcanal hadden de Malaitiers van Guadalcanal verjaagd, omdat zij het openbare leven en de economie in handen zouden hebben. De missie bezocht beide eilanden op verzoek van premier Bartholemew Ulufa'alu van de Salomonseilanden.

BUITENLANDSE ZAKEN

VN hulp gevraagd voor het opruimen van oud oorlogstuig

De Salomonseilanden hebben op 3 oktober 1998 de landen die in de Tweede Wereldoorlog op of rond de eilanden hebben gevochten, verzocht te helpen met het opruimen van munitie en gezonken schepen. Minister van Buitenlandse zaken Patteson Oti zei in een toespraak tot de VN: 'Een dodelijke erfenis van de Tweede Wereldoorlog blijft de Salomonseilanden achtervolgen. Er liggen meer dan honderd scheepsladingen met brandstof en niet-geëxplodeerde munitie op de bodem van onze zeestraten en op het land'. Oti schatte de totale kosten op meer dan een miljard dollar en verklaarde dat technische en financiële hulp bij het oplossen van dit probleem hard nodig was. De landen die in die oorlog op de Salomonseilanden hebben gevochten, hebben de verantwoordelijkheid om ons te helpen, aldus de minister. Voor de kust van dit eiland werd een van de grootste zeeslagen uitgevochten van de Tweede Wereldoorlog.

(Vorige berichten pag. 750/3 e.v. - 1997)

VANUATU

Noodtoestand en verkiezingen

De politieke situatie op Vanuatu dat een lage economische groei kent, was de laatste jaren al onstabiel en op 13 januari 1998 werd de noodtoestand uitgeroepen. Een dag eerder had de politie in de hoofdstad van Vanuatu Port Vila traangas gebruikt tegen 500 demonstranten die hun geld uit het nationale spaarfonds terug wilden, toen duidelijk werd dat politici oneigenlijk gebruik hadden gemaakt van dit spaarfonds. De ombudsman Marie-Noelle Ferrieux-Patterson had bekend gemaakt dat het fonds miljoenen dollars had uitgeleend aan politici als hypotheek. Aanvankelijk werd geweigerd om investeerders hun geld terug te geven, maar daar werd later op terug gekomen.

Politie doet huiszoekingen bij rellen

Nadat de noodtoestand was uitgeroepen deden gewapende agenten huiszoekingen en werden veel mensen gearresteerd, zo verklaarde een ooggetuige op 26 januari 1998. Er werden 241 mensen opgepakt waarvan een groot deel vrijkwam op borgtocht; 66 mensen bleven in hechtenis om te worden ondervraagd.

Beperkte noodtoestand

Op 29 januari 1998 werd de noodtoestand in de hoofdstad Port Vila en in andere grote steden, zoals Luganville, met twee weken verlengd, maar de noodtoestand die voor het hele land had gegolden werd ingetrokken.
Politiefunctionaris Holi Simon verklaarde dat het nog twee weken zou gaan duren voordat al het geld aan de investeerders was terugbetaald. Ten minste 23.000 van de 35.000 investeerders eisten hun geld terug.

Vervroegde verkiezingen

Op 3 maart 1998 vroeg premier Serge Vohor president Leye om het parlement te ontbinden en nieuwe verkiezingen uit te schrijven. De verkiezingen waren eigenlijk gepland voor november 1999.

Politieke waarnemers verwachtten dat de politieke situatie op Vanuatu fragiel zou blijven zolang de huidige generatie machthebbers aan zou blijven. 'Er kan niets goeds voortkomen uit een land met zoveel potentieel, als het opgezadeld blijft met dergelijke leiders', aldus een redactioneel schrijven in *Island Business Magazine.*

Op 6 maart 1998 werden nieuwe verkiezingen gehouden na de val van de regering Vohor. Meer dan 400 agenten en paramilitairen van de mobiele eenheid van Vanuatu waren paraat op die dag en het was verboden om alcohol te verkopen. De maatregel was bedoeld om een zo hoog mogelijk percentage kiezers te krijgen en om de verkiezingen rustig te laten verlopen. De noodtoestand was nog steeds van kracht en zou worden gehandhaafd tot na de verkiezingsuitslag.

Vooral op het platteland was de opkomst hoog. Het tellen van de stemmen zou een week gaan duren aangezien de uitslagen met boten van de tachtig eilanden naar de hoofdstad Port Vila moesten worden gebracht.

Samenstelling aftredende regering
(3 maart 1998)

President
Jean-Marie Leye
Premier
Serge Vohor
vice-premier en tevens minister van Handel
Barak Sope

Ministers
Binnenlandse zaken
Robert Karie
Buitenlandse zaken
Carlot Korman
Financiën
vacant
Gezondheidszorg
John Dickinson
Justitie
Walter Lini
Landbouw
Vincent Boulekone
Landerijen en natuurlijke hulpbronnen
Jeffrey Laba
Luchtvaart
Albert Rabutia
Onderwijs
Dennis Langa
Transport en Infrastructuur
Samson Boys

Samenstelling regering
(31 maart 1998)

President
Jean-Marie Leye
Premier
Donald Kalpokas (VP)
vice-premier en tevens minister van Binnenlandse zaken en Justitie
Walter Lini (NUP)

Ministers:
Financiën
Sela Molisa (VP)
Gezondheidszorg
John Robert Alick (NUP)
Handel en Industriële ontwikkeling
James Bule (NUP)
Landbouw, Bosbouw en Visserij
John Morrison Willie (VP)
Landerijen, Geologie en Mijnbouw
Silas Hakwa (VP)
Onderwijs, Jeugdzaken en Sport
Joe Natuman (VP)
Openbare werken en Infrastructuur
Stanley Reginald (NUP)

Parlementsvoorzitter
Edward N. Napatei (VP)

VP: Vana'aku Pati
NUP: Nationale Verenigde Partij

Oude rivalen in een regering

De oude rivalen van de Vanua'aku Pati en de Nationale Verenigde Partij kwamen op 18 maart 1998 overeen om een coalitie te vormen en maakten daarmee een eind aan de regering van Serge Vohor die in opspraak was gekomen, nadat de ombudsman een rapport over corruptie had gepubliceerd.
De ombudsman had inmiddels twee aanvullende rapporten uitgebracht waarin nog twee ministers van de regering Vohor van corruptie werden beschuldigd.
De Vanua'aku Pati van Kalpokas won 18 zetels bij de verkiezingen en de Nationale Verenigde Partij van Lini won er 11. De Unie van gematigde partijen van ex-premier Vohor kreeg 12 zetels.

Kalpokas vormt nieuwe regering

Premier Kalpokas vormde op 30 maart 1999 een nieuwe regering waarin hij voormalig premier Lini opnam als zijn vice-premier. In een parlementszitting kreeg Kalpokas steun van 35 van de 52 parlementsleden. Het was de derde regering sinds december 1995.
Lini was destijds leider van de Vanua'aku Pati en premier, de huidige premier Kalpokas was toen vice-premier, maar werd premier in 1991 toen Lini met een motie van wantrouwen werd weggestemd.
Kalpokas kondigde een omvangrijk hervormingsprogramma aan waarbij hij enkele assistent-ministers aanwees die hem moesten adviseren over buitenlandse zaken, handel, investeringen en ontwikkeling.

OVERLEDEN

'Vader van Vanuatu' Lini

Walter Lini die Vanuatu negentien jaar geleden naar de onafhankelijkheid leidde, stierf op 22 februari 1999, op 57-jarige leeftijd. Lini werd Vanuatu's eerste premier nadat het op 30 juli 1980 onafhankelijk werd na lange tijd te zijn geregeerd door Groot-Brittannië en Frankrijk onder de naam de Nieuwe Hebriden. Lini was destijds leider van de Vanua'aku Pati en de huidige premier Kalpokas was toen vice-premier. Toen Lini in 1991met een motie van wantrouwen werd weggestemd werd Kalpokas premier. Na de verkiezingen van maart 1998 na de val van het kabinet van Vohor, was Kalpokas premier geworden en Lini vice-premier.

(Vorige berichten pag. 751/2 e.v. - 1997)

APEC

Verdeeldheid troef bij APEC-top 1998

Tussen 12 en 18 november 1998 vond de jaarlijkse APEC-top plaats in Cyberjaya nabij de Maleisische hoofdstad Kuala Lumpur. Boven aan de agenda stond de economische crisis die Oost-Azië teisterde en die de ergste sinds vijftig jaar werd genoemd.

De *Asia Pacific Economic Cooperation* (APEC) is een informeel forum dat werd opgericht in 1989 te Canberra, Australië, met het doel het liberaliseren van de handel tussen de landen rondom de Stille Oceaan. Lidstaten zijn: Australië, Brunei, Canada, Chili, China, Filippijnen, Hongkong, Indonesië, Japan, Maleisië, Mexico, Nieuw-Zeeland, Papoea-Nieuw-Guinea, Singapore, Taiwan, Thailand, Verenigde Staten en Zuid-Korea en sinds 1998 ook Vietnam, Rusland en Peru. Het aantal inwoners van de APEC-landen bedraagt ca. 2,2 miljard, bijna de helft van de wereldbevolking. De handelsomvang van de APEC-landen is goed voor 40 procent van de wereldhandel.

Gastheer Maleisië onder vuur

In het najaar van 1998 vonden in gastland Maleisië massale demonstraties plaats voor democratie, corruptiebestrijding en het aftreden van premier Mahathir.
De Amerikaanse vice-president Al Gore liet zich tijdens de top zeer positief uit over de demonstranten, wat een diplomatieke rel veroorzaakte. De APEC was geen politiek, maar een economisch forum, reageerde Mahathir. Zijn medestanders meenden dat het ongepast was de gastheer zo openlijk te beledigen.
Andere landen, waaronder Canada en drie bondgenoten van Maleisië binnen de *Association of South East Nations* (ASEAN) — Thailand, Filippijnen en Indonesië — gaven te kennen ook weinig op te hebben met Mahathir.

De premier werd nog verder in verlegenheid gebracht doordat meer dan 700 vertegenwoordigers van onafhankelijke organisaties een parallelle 'volksvergadering' hielden, waarbij ook internationale journalisten aanwezig waren. Er werd gesproken over democratie, mensenrechten, natuurbehoud en de gevolgen van de economische crisis en de mondialisering van de economie voor gewone mensen. Ook uit deze hoek kreeg Mahathir veel kritiek te incasseren.

Tegengestelde belangen bij liberalisering

Tegengestelde opvattingen over financieel-economisch beleid dreven de lidstaten nog verder uiteen. Grote delen van Oost-Azië, met name Thailand en Japan, hadden gezien de slechte economische situatie weinig interesse in liberalisatie van de wereldhandel op korte termijn, terwijl de economisch sterke Verenigde Staten juist voor een snelle afbouw van de handelstarieven pleitten.
Maleisië meende dat de crisis ontstaan was door gebrek aan controle op mondiale kapitaalstromen en de speculatieve valutahandel en achtte indamming en verhoogde controle noodzakelijk. De VS waren juist voor liberalisering van het kapitaalverkeer in de regio. Ze hamerden bovendien op de noodzaak van democratisering om de corruptie in Azië te bestrijden, wilden dat de APEC-economieën transparanter werden en vroegen om betere sociale zekerheidsstelsels in de crisislanden — zaken waar veel Aziatische lidstaten moeite mee hadden.
De lidstaten waren het er wel allemaal over eens dat de internationale financiële sector hervormd diende te worden, maar net als tijdens de APEC-ontmoeting op 22 mei in het Canadese Kananaskis lagen de opvattingen over hoe te hervormen ver uiteen en werd er geen overeenstemming bereikt.

Toch een gemeenschappelijke verklaring

Ondanks alle controverses kwamen de lidstaten met een gemeenschappelijke verklaring die op 19 november werd gepubliceerd. Enkele hoofdpunten:
- Er zouden mechanismen ontwikkeld moeten worden om financiële crises vroegtijdig te kunnen detecteren en bestrijden.
- De lidstaten werden gevraagd richtlijnen te formuleren voor de eventuele controle op kapitaalstromen. Van de andere kant werd er gevraagd om vrij kapitaalverkeer.
- Om de kapitaalstroom om te keren richting Azië, dat met een enorme kapitaalvlucht te maken had gehad en sindsdien over weinig liquide middelen beschikte, zou de particuliere sector, bijvoorbeeld het kredietwezen, door de overheden van de APEC-landen gestimuleerd moeten worden om weer geld in die regio te steken. Verder

werden financiële injecties verwacht van de Wereldbank, de Aziatische Ontwikkelingsbank en ander multilaterale instellingen.
- De instanties die wisselkoersen berekenen zouden meer toezicht moeten krijgen.
- Azië diende sterke, goed gereguleerde en veerkrachtige financiële markten te ontwikkelen binnen een stabiel mondiaal financieel systeem. Met name de financiële instellingen in geïndustrialiseerde landen zouden strengere richtlijnen moeten krijgen om zo het mondiale kapitaalverkeer veiliger en stabieler te maken. De lidstaten zouden internationaal erkende principes voor versterkte supervisie over banksystemen en de aandelenhandel moeten adopteren.
- De Japanse economie moest spoedig worden hersteld, omdat een sterk Japan een positieve uitwerking op de rest van de regio zou hebben.
- De lidstaten werd gevraagd beleid te ontwikkelen met meer aandacht voor sociale zekerheid.
- De ontwikkelde economieën van de APEC zouden zich moeten inspannen om de armere lidstaten vooruit te helpen. Om de daad bij het woord te voegen presenteerden de VS en Japan een gemeenschappelijk hulpplan voor Azië dat ca. 20,6 miljard gulden zou kosten en bovenop een reeds eerder toegezegde gunstige Japanse lening van ca. 61,8 miljard gulden kwam.
- Een nieuw in het leven te roepen werkgroep moest het functioneren van investeringsbanken en de transparantie van termijnmarkten onderzoeken.
- Er moest een internationale controlerende macht komen die zich met afbetalingsproblemen in de particuliere sector bezig zou gaan houden. De financiële crisis in Azië was mede ontstaan doordat het bedrijfsleven zijn leningen niet af loste.

'Top heeft niets concreets bereikt'

De reactie van de internationale pers op de gemeenschappelijke verklaring was weinig lovend. Er zou zo goed als niets concreets bereikt zijn. 'De algemeenheden van de APEC-verklaring bieden weinig hoop en geven geen duidelijke richtlijnen voor hoe de regio verder moet', schreef de *Hongkong Standard*. Andere kranten waren niet veel positiever.
Ook de financiële wereld reageerde negatief. 'Er waren zeker geen grote verrassingen en (...) we moeten nog maar afwachten of al dat gepraat (...) ook in praktijk wordt gebracht', zei David Colmen van *CIBC World Markets* in Londen. Anderen meenden dat een aantal conclusies van de top niet met elkaar te rijmen waren. 'Het is verstandig een vrijere en stabielere kapitaalstroom (richting Azië) te stimuleren, maar dit voornemen staat haaks op het idee om controle op het kapitaalverkeer te blijven toestaan', zei Gerard Lyons van de *DKB International* te Londen. Met dat laatste doelde hij op een oproep om nieuwe methodes te ontwikkelen om kapitaalstromen te kunnen controleren en een weigering van de APEC-top het Maleisische beleid, dat de lokale valutahandel radicaal aan banden had gelegd, unaniem te veroordelen.

APEC: Vroegtijdige vrijwillige liberalisatie grotendeels mislukt

Het doel van de APEC was voor 2010 (ontwikkelingslanden in 2020) een vrijhandelszone te worden met een al even vrij investeringsklimaat. Tijdens de APEC-top van 1997 te Vancouver was echter besloten dat in vijftien economische sectoren de handelsbarrières al tussen 2001 en 2005 konden worden afgebouwd. Deze vijftien werden genoemd de EVSL-sectoren: *Early Voluntary Sectorial Liberalisation* (Vroegtijdige Vrijwillige Sectorale Liberalisatie).
Besloten was dat in 1998 verder gepraat zou worden over negen van de vijftien sectoren: vis en visproducten, producten uit de bosbouw, medische instrumenten, telecommunicatie, energie, speelgoed, edelstenen en juwelen, chemicaliën en producten en diensten die met milieuverbetering te maken hebben. De resterende zes — kunstmest, voedsel, oliehoudende zaden, rubber, burgerluchtvaart en auto-industrie — zouden in 1999 worden besproken.

In juni 1998 werd te Singapore een overeenkomst gesloten over liberalisatie van de telecommunicatiemarkt. Van 12 tot 15 september werd in het Maleisische Kuantan gesproken over de andere EVSL-sectoren, maar een doorbraak werd niet bereikt. De hoop was daarom op de APEC-top van november gevestigd. Daar weigerde Japan echter mee te werken aan de liberalisatie van de sectoren visserij en bosbouw, omdat er te veel binnenlandse tegenwerking werd verwacht. Vervolgens zagen ook andere lidstaten geen reden meer zich plooibaar op te stellen en kwam het niet tot een akkoord.

Vrijhandelsdebat doorgeschoven naar de WTO

De handelsministers kwamen op 29 en 30 juni 1999 bijeen in Auckland, Nieuw-Zeeland, om de resterende zes EVSL-sectoren te bespreken. Wederom slaagden ze er niet in het eens te worden. Besloten werd te vragen of het plan op de agenda van de Wereldhandelsorganisatie WTO geplaatst kon worden, die in november in Seattle bijeen zou komen. Bijna de helft van de lidstaten van de WTO bestond uit APEC-landen en het leek dan ook niet onmogelijk in WTO-verband verder te praten, eventueel zelfs over een mondiaal EVSL-plan.

APEC: Bespreking over controle op kapitaalverkeer

De ministers van Financiën van zeventien APEC-landen namen op 16 mei 1999 deel aan een forum op het eiland Langkwai in Maleisië. Ze werden bijgestaan door de presidenten van de centrale banken en de voorzitters van het Internationale Monetaire Fonds (IMF), de Wereldbank en de Aziatische Ontwikkelingsbank.

Er werd gesproken over de controle op grensoverschrijdend verkeer van speculatief kapitaal. Een gebrek aan grip op de speculatieve valutahandel was volgens Maleisië de oorzaak van het ontstaan van de economische crisis in Azië. Kuala Lumpur vroeg dan ook om meer regelgeving. De Verenigde Staten en het IMF dachten echter dat de stabiliteit van de Aziatische economieën niet vergroot kon worden door het opwerpen van nieuwe barrières, maar door structurele hervormingen.

Gezien de tegengestelde opvattingen slaagde het forum er niet in een eenduidig beleid te formuleren. 'We vragen de lidstaten hun markten open te houden en door te gaan met het streven naar vrije handel en investeringen. Het kan van economie tot economie verschillen of er gekozen wordt voor controle op valutakoersen, maar ieder mogelijk regime dient gesteund te worden door een consistent beleid en een sterk financieel systeem', aldus een gemeenschappelijke verklaring die in de internationale pers werd omschreven als 'nietszeggend' en 'bloemig'.

(Vorige berichten pag. 491/3 - 1998)

Aflevering nr. 3145

ALBANIË
Nano neemt ontslag. Majko genomineerd als nieuwe premier 530
Parlement neemt ontwerpgrondwet aan 530
Massale toestroom Kosovaarse vluchtelingen 531
Servische inval in Albanië 531
Nieuwe minister van Binnenlandse zaken 531
OVSE en EU dringen aan op verzoening 532

ASIAN PACIFIC ECONOMIC COOPERATION
Verdeeldheid troef bij APEC-top 1998 578
Vroegtijdige vrijwillige liberalisatie grotendeels mislukt 579

ASSOCIATION OF SOUTH EAST ASIAN NATIONS
ASEAN start discussie over mensenrechten 558
Overeenkomst over ASEAN Investment Area 559
Japan biedt ASEAN hulp 559
Samenwerking ASEAN met EU onder druk 559
Cambodja toegetreden tot ASEAN 560

AUSTRALIË
Onrust in One Nation partij 570
Ministerswisselingen 570
Referendum vergroot kans op republiek 570
IAboriginals mogen Australië aanklagen 571
'Howard zaait verdeeldheid' 571
Aboriginals eisen erkenning als eigenaar land 571
Parlement neemt motie van verzoening aan 571
Geen wet op landrechten 571
Belastingherziening 571
Nieuwe begroting 572

COOK EILANDEN
Regeringspartij verliest verkiezingen 573

ECUADOR
Presidentsverkiezingen 549
Kabinet gereorganiseerd 550
Vakbonden houden 'mars tegen de honger' 550
Doden bij algemene staking 550
Noodtoestand uitgeroepen 551
Douane in civiele handen 551
Ecuador verwerft lening IMF 551
Schade El Niño aanzienlijk 551
Droogte leidt tot rantsoenering elektriciteit 552

EUROPEES VERBOND VAN VAKVERENIGINGEN
Europese cao's in aantocht 518

EUROPESE UNIE
Europese commissie neemt ontslag 518
Verkiezingen Europees parlement 522
Boete voor pijpkartel 523
Reacties op landbouwhervormingen 524
ersoepeling antikartelbeleid 524
Strengere controle op namaakproducten 525
Kritiek op overstap Bangemann 525
Terugdringing schadelijke uitlaatgassen 525
Campagne voor meer duurzame energie 525
Verbod op gebruik witte asbest 525
Subsidie voor internationale tribunalen 526
Moeizame onderhandelingen over vervolg Lomé IV 526
Geen oplossing voor honorering EP-leden 527
EP akkoord met liberalisering spoorwegen 529

FIJI
Doden en verwoeste oogst na overstromingen 573
Chaudry wint verkiezingen en wordt premier 573

GROOT-BRITTANNIË
Rebellie linkervleugel Labour 532
Blair wijzigt samenstelling kabinet 533
Kennedy nieuwe leider Liberaal-democraten 533
Werkloosheid op nieuw laagterecord 534
Britse troepen terug uit Kosovo 535
Labour wint verkiezingen Schots parlement 535
Schotse regering wil feodalisme aanpakken 536
Schotland pakt racisme politie en justitie aan 536
Voortgang vredesproces Noord-Ierland 536
Voormalige overloper neergeschoten 538
'Brighton-bomber' vrijgelaten 538
Oranjemarsen verlopen zonder veel problemen 538

HONDURAS
Nieuwe president zegt armoede de wacht aan 552
Witwassen drugsgeld 'algemeen' 552
Zware schade door orkaan Mitch 553
Grensgeschil met El Salvador opgelost 554
Landmijnen langs grens Nicaragua verwijderd 554
Drugsakkoord met VS 554

JAPAN
Aftreden Hashimoto, Obuchi nieuwe premier 560
Corruptieschandalen 561
Gouverneursverkiezingen 562
Obuchi vormt nieuwe coalitie 562
Komeito in coalitie erbij 563
Onrust na belastingverlaging 564
Economische plannen premier Obuchi 564
Sanering van de banksector met nationalisaties 565
Nieuw stimuleringspakket voor de economie 565
Bezoek Chinese president Jiang Zemin 567

JOEGOSLAVIË
Salaris Joegoslavische leiders verveelvoudigd 539
Oppositieleider Draskovic in kabinet 540
NAVO-interventie vanwege Kosovo 540
Noodtoestand opgeheven 545
Demonstraties voor aftreden Milosevic 545
Servisch-orthodoxe bisschoppen roepen Milosevic op af te treden 546
Joegoslavische premier wijzigt kabinet 546
Gezamenlijk optreden belangrijkste oppositieleiders 547
Wetgeving tegen zwarte economie 547
Drie kranten uit Belgrado beboet 547
Begrafenis vermoorde journalist 548
Radio B92 tijdelijk uit de lucht 548

MARSHALL EILANDEN
Diplomatieke banden met Taiwan 574

NAURU
Presidents- en regeringswisselingen 574
Nauru en Kiribati lid van de VN 574

NIEUW-ZEELAND
Regeringsprioriteiten voor 1999 575
Kabinetswijziging 575
Regering overleeft motie van wantrouwen 575
Nieuw-Zeeland controleert nucleaire straling 575
Nieuw-Zeeland least F-16 straaljagers 576

RAAD VAN EUROPA
Rel rond rapport over tweetaligheid in België 517
Monaco vraagt lidmaatschap aan 517
Viering 50-jarig bestaan 517
Commissie verwerpt euthanasie 517

SALOMONS EILANDEN
Sociale onrust en etnisch geweld op Guadalcanal 576

THAILAND
Partij van ex-premier Chavalit verjongt zich 567
Geen koerswijziging na vertrek coalitiepartner 568
Illegale werknemers mogen blijven 568
IMF tevreden over Thaise hervormingen 568
Miljarden voor crisisbestrijding 569
Krung Thai Bank in de problemen 569

VANUATU
Noodtoestand en verkiezingen 577

VENEZUELA
Chavez tot president gekozen 555
Caldera neemt emotioneel afscheid 556
Chavez herdenkt staatsgreep met parade 556
President dringt aan op ontbinding Congres 557
Leger ingezet bij sociale taken 557
PDVSA ontmantelt netwerk corruptie 558
Centrale Bank ingenomen met grondwetsplan 558
Tien doden bij gevangenisrel 558
Olievervuiling in grensrivier 558
Spaanse premier Aznar op bezoek 558

KHA

uitgevers:
Systemen Keesing B.V.
Hogehilweg 13
1101 CA Amsterdam
telefoon: 020 - 564 1111
Postbus 1118
1000 BC Amsterdam
telefoon: 020 - 564 12 22 (abonneeservice)
Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing
Keesinglaan 2-20
B 2100 Deurne-Antwerpen.
telefoon: 03-360 5300

redactie:
Keesings Historisch Archief
J. J. Viottastraat 21
1071 JN Amsterdam
telefoon: 020 - 470 43 03
e-mail: kha@knoware.nl

© Keesings Historisch Archief

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

NEDERLAND

BINNENLAND

Troonrede

Op 21 september 1999 sprak koningin Beatrix de traditionele troonrede uit die dit jaar een bijzondere aanhef had. Hiervoor waren dezelfde woorden gekozen als die koningin Wilhelmina op 19 september 1899 sprak. De troonrede bevatte weinig cijfers en in plaats van een opsomming van toekomstig beleid per departement was de rede vooral een beschouwing over de toekomst van de samenleving aan het begin van de volgende eeuw. Hieronder volgt de letterlijke tekst.

Mijne Heeren!
Het is Mij aangenaam U bijeen te zien tot hervatting Uwer werkzaamheden.(...) Op menig gebied is dringend behoefte aan krachtige wetgevende maatregelen.

Zo sprak honderd jaar geleden mijn grootmoeder tot uw voorgangers.

Leden van de Staten-Generaal,
De twintigste eeuw was een eeuw van scherpe contrasten. Twee bloedige wereldoorlogen werden uitgevochten. Door oude tegenstellingen te overwinnen, door samenwerking te zoeken in plaats van conflict, heeft West-Europa de rampspoed van het verleden achter zich gelaten. Politieke stabiliteit alsmede economische en sociale vooruitgang zijn de resultaten van een voortgaande Europese integratie. Het besef van toenemende wederzijdse afhankelijkheid lag en ligt ten grondslag aan de overtuiging dat in Europa meer eenheid nodig is.

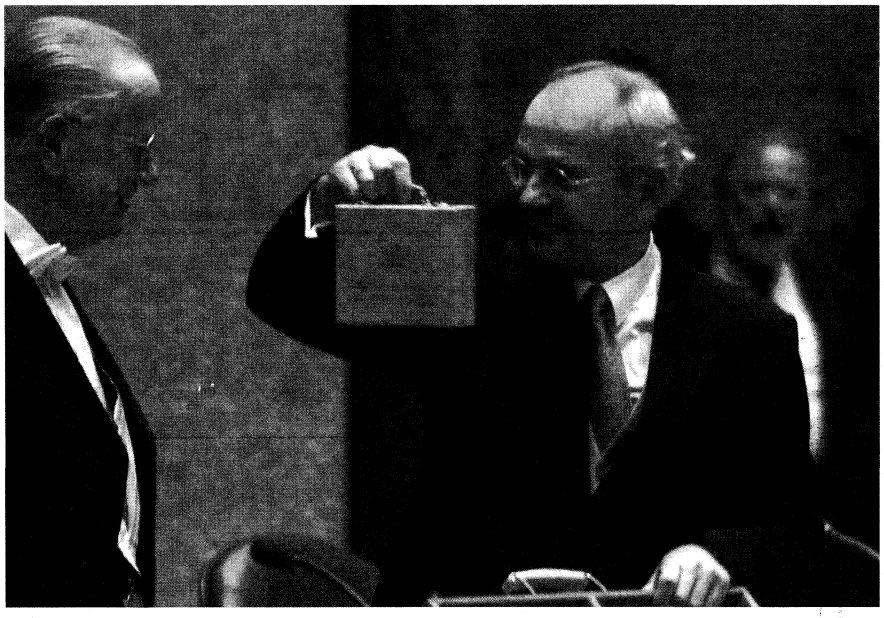
De Midden- en Oost-Europese landen konden lange tijd niet aan deze eenwording deelnemen. Zij lagen aan de andere kant van de politieke en ideologische scheidslijn. Nu deze landen de vrijheid hebben herwonnen om als democratische rechtsstaten zelf hun bestemming te bepalen, zoeken zij aansluiting bij het proces naar meer stabiliteit en samenwerking in Europa. Daarvoor ruimte scheppen is een van de grote opgaven waarvoor de Europese Unie nu staat.

De twintigste eeuw was ook het tijdperk van ongekende wetenschappelijke, technologische en economische vooruitgang. Velen hebben hiervan de vruchten kunnen plukken. Ook hebben meer mensen democratische rechten verworven. Een groter deel van de wereldbevolking leeft in vrijheid en voorspoed. Toch delen te veel mensen nog onvoldoende in deze vooruitgang, vooral elders in de wereld, maar ook dichtbij. Wij mogen daarin niet berusten.

Op de drempel van de nieuwe eeuw staat ons land voor bijzondere uitdagingen:
- Waarborgen dat Nederland volwaardig blijft deelnemen aan de mondialisering van de economie.
- Een duurzaam evenwicht vinden tussen welvaartsgroei en behoud van onze natuurlijke omgeving.
- Investeren in kennis én in mensen die daarmee verantwoord kunnen omgaan, in het belang van een hoogwaardige samenleving.
- Samenhang bewaren in onze maatschappij in een tijd van snelle technologische en economische ontwikkelingen.
- Versterken van solidariteit in onze samenleving, die van leeftijdsopbouw en samenstelling verandert.
- Vasthouden aan de waarden en normen die zijn verankerd in de Grondwet en die aan ons land stabiliteit en richting geven.

De regering beantwoordt deze uitdagingen door te investeren in de kwaliteit van de samenleving. Betrokkenheid van allen is daarbij noodzakelijk, ook over de landsgrenzen heen.

Het buitenlands beleid staat in het teken van groeiende onderlinge afhankelijkheid van landen en volkeren. Prioriteit wordt gegeven aan het versterken van de internationale rechtsorde, veiligheid en rechtvaardigheid. Daarvoor stáán wij, nu ook als lid van de Veiligheidsraad. De Verenigde Naties leveren een onmisbare bijdrage aan het herstel van vreedzame verhoudingen op Oost-Timor. Ook inspanningen van de internationale gemeenschap om conflicten elders te beheersen en te beëindigen hebben onze volle steun.
De Europese Unie is een van de grootste verworvenheden van deze eeuw. De gemeenschappelijke munt, de euro, geeft aan hoe ver het integratieproces is gevorderd. Onze toekomst wordt meer en meer bepaald door de prestaties van Europa. De integratie werkt door tot in alle geledingen van ons binnenlands bestuur.
Een nauwere Europese samenwerking op de terreinen van justitie en politie begint vorm te krijgen. Nederland maakt zich sterk voor afspraken over het asiel- en migratiebeleid. Een steeds grotere Unie vraagt om doelmatiger instellingen, meer democratische, transparante besluitvorming en goed financieel beheer. Uitbreiding van de Unie brengt een ongedeeld Europa dichterbij.
In voormalig Joegoslavië hebben opnieuw ernstige schendingen van mensenrechten en etnische zuiveringen plaatsgevonden. Eensgezind heeft de NAVO het conflict in Kosovo tot een einde gebracht. Ook Nederland heeft daarvoor verantwoordelijkheid genomen. Ons land zal belangrijke bijdragen leveren aan de internationale inspanningen ten behoeve van de wederopbouw en stabiliteit in geheel Zuidoost-Europa.

Op Prinsjesdag 1999, na de troonrede, bood minister Zalm de miljoenennota aan in de Tweede Kamer. Deze was ook verschenen op cd-rom, waarvoor een speciaal koffertje was gemaakt. *(foto ANP)*

De Nederlandse krijgsmacht neemt, vakbekwaam en met grote toewijding, met meer dan drieduizend mannen en vrouwen deel aan vredesoperaties op de Balkan en elders in de wereld. Een professioneel en goed toegerust defensieapparaat is onontbeerlijk. Daarom hecht de regering grote waarde aan het verder ontwikkelen van een moderne en flexibele krijgsmacht.
De NAVO blijft hoeksteen van ons veiligheidsbeleid. De eigen verantwoordelijkheid van de Europese Unie zal meer inhoud krijgen door invulling te geven aan de gemeenschappelijke veiligheids- en defensie-identiteit.

Als uitdrukking van onze verbondenheid met andere landen en volkeren is Nederland vijftig jaar geleden begonnen met ontwikkelingshulp. In veel ontwikkelingslanden zijn de levensomstandighe-

Nederland

den aanzienlijk verbeterd, vooral door toedoen van de landen zélf. De hulp heeft daaraan bijgedragen. De grote armoede in delen van Afrika en elders in de wereld vereist een voortzetting van de internationale hulpinspanningen. Concentratie van de bilaterale samenwerking op een aantal landen en sectoren vergroot de effectiviteit. In internationaal overleg zet Nederland zich in voor kwaliteitsverbetering van de multilaterale hulp, voor een sterkere positie van ontwikkelingslanden binnen het wereldhandelssstelsel en voor verdere schuldverlichting van de armste landen.
De Nederlandse economie is sterk en veerkrachtig en zal dat kunnen blijven wanneer wij erin slagen de belasting van het milieu verder terug te dringen. Productieprocessen en producten moeten ecologisch verantwoord zijn. De ervaring leert dat het herstellen van milieuschade aanzienlijk meer kost dan het voorkómen van die schade. Vaak is dit niet alleen een kwestie van geld, maar ook van zorgvuldige en verantwoorde beslissingen. Onze inzet van nu bepaalt de toekomst van generaties na ons.

De ruimte in ons land is schaars. Economische expansie brengt een grotere behoefte met zich mee aan ruimte voor bedrijventerreinen, woningbouw, infrastructuur en recreatiegebieden. Een welvarende samenleving stelt tevens hoge eisen aan de kwaliteit van de ruimtelijke ordening. Steden met fraaie monumenten, omgeven door cultuurlandschappen en gebieden waarin de natuur de kans krijgt zich te ontwikkelen, worden als waardevol ervaren. De wens tot het behouden van deze verscheidenheid dwingt ertoe dat we onze steden compact inrichten—zowel om in te wonen als in te werken—en dat het platteland gevarieerd is, met open ruimten en een rijke, toegankelijke natuur. Voor de vitaliteit van het platteland zijn duurzame vormen van bedrijvigheid nodig. In de Vijfde Nota inzake de Ruimtelijke Ordening zullen richtinggevende keuzes worden uitgewerkt.

De agrarische sector staat voor ingrijpende hervormingen. De grenzen die het milieu stelt, laten ons geen keus. Vooral voor de intensieve veehouderij betekent dit een enorme opgave. Europese regelgeving maakt het des temeer noodzakelijk dat op korte termijn een verantwoorde mestafzet wordt verzekerd.
De bevolking stelt steeds hogere eisen aan de veiligheid van het voedsel en aan de wijze waarop het wordt geproduceerd. Dat schept verplichtingen voor allen die bij productie en handel betrokken zijn. Aanscherping van normen en verbetering van de controles zijn beide nodig.

De ruimtelijke inrichting van Nederland wordt sterk bepaald door onze ligging. Van oudsher komen hier goederenstromen samen en splitsen zich weer. Onze economische en culturele openheid en onze maatschappelijke stabiliteit maken ons land aantrekkelijk voor investeringen uit het buitenland. Nederland als ontmoetingsplaats heeft daardoor een eigen kleur en dynamiek. Dit heeft veel mobiliteit van mensen en goederen tot gevolg, die in goede banen moet worden geleid. De Nederlandse overheid besteedt dan ook veel aandacht aan hoogwaardige infrastructuur. Zij zal dat blijven doen. De uitdaging is de mobiliteit te verenigen met nieuwe eisen van duurzaamheid. Vooral in de verstedelijkte gebieden zal het aandeel van het openbaar vervoer verder toenemen. De aansluiting van ons land op de grote internationale en Europese verkeersnetwerken moet verzekerd blijven. De mainports Rotterdam en Schiphol leggen zich toe op hoogwaardige kennis en innovatie om zo hun distributietaken goed te kunnen blijven vervullen.

In onze samenleving neemt het belang van communicatie en van elektronische uitwisseling van informatie snel toe. Communicatie-infrastructuur moet hoogwaardig, toegankelijk en betrouwbaar zijn. Door nieuwe toepassingen kan de overheid haar dienstverlening verbeteren en kan ons bedrijfsleven concurrerend blijven. Nieuwe technologieën brengen grote sociale, economische en culturele veranderingen met zich mee. Mensen moeten goed leren omgaan met computers. De regering stelt het onderwijs in staat hierin een sleutelrol te vervullen. Het gaat vooral om investeren in mensen. Onze samenleving kan het zich niet veroorloven beschikbaar talent onbenut te laten. Regering, onderwijsinstellingen, sociale partners en bedrijven zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het scheppen van een klimaat waarin het uitdagend is te leren en te werken.

De snelle veranderingen in onze maatschappij doen een groot beroep op het aanpassingsvermogen van de burger. Veel mensen zijn onzeker over hun toekomst, hun veiligheid en werk, over hun mogelijkheden om ook op latere leeftijd de nodige aandacht en verzorging te krijgen. Het versterken van de sociale infrastructuur heeft hoge prioriteit. Door te investeren in werk en bestaanszekerheid, en in zorg en veiligheid, schept de regering voorwaarden voor een actieve deelname van allen aan de samenleving.
De werkgelegenheid heeft zich de laatste jaren bijzonder gunstig ontwikkeld. Daaraan is door velen—overheid en sociale partners—bijgedragen. Grote aandacht blijft evenwel vereist voor mensen die nog geen werk hebben. Ook hun deelname aan het arbeidsproces is wenselijk, zowel om sociale als om economische redenen. Arbeid—ook vrijwilligerswerk—is voor velen een belangrijke voorwaarde voor maatschappelijk functioneren. Vrouwen en mannen zoeken naar een betere balans tussen werk en privé-leven. Meer keuzevrijheid vergroot de mogelijkheden tot economische zelfstandigheid en stelt mensen beter in staat de zorg voor naasten op zich te nemen.
Het aantal zieken en arbeidsongeschikten met een uitkering is groot. Bijzondere inspanningen zijn nodig om te voorkomen dat mensen voortijdig het arbeidsproces verlaten en daarin niet meer kunnen terugkeren. In een vernieuwde, cliëntvriendelijke uitvoeringsorganisatie voor de sociale zekerheid en de arbeidsvoorziening staat het belang van preventie en reïntegratie voorop. Het vaststellen van het recht op een sociale uitkering blijft een publieke verantwoordelijkheid.
Mensen hebben veel over voor een goede gezondheid. Ook zij die gehandicapt zijn of een chronische ziekte hebben, streven naar een zo hoog mogelijke kwaliteit van hun leven. De investeringen in de zorg zijn erop gericht de vooruitgang van wetenschap en technologie aan patiënten ten goede te laten komen.
Samenwerking tussen zorginstellingen, verzekeraars, beroepsbeoefenaren, patiëntenorganisaties en overheid is noodzakelijk voor verdere verbeteringen in de gezondheidszorg. Geldmiddelen en goede regelgeving zijn essentieel, maar niet toereikend. Het is nodig gezamenlijk te blijven werken aan een doelmatige en flexibele zorgverlening waarin de patiënt centraal staat. Alleen zo kunnen wachtlijsten en werkdruk worden teruggebracht. Voor het bevorderen van de gezondheid draagt ieder mens ook zelf verantwoordelijkheid: een gezonde leefwijze kan veel moderne welvaartsziekten voorkomen.

De samenstelling van de Nederlandse bevolking verandert snel. Het aandeel van etnische minderheden groeit gestaag. Integratie van nieuwe groepen medeburgers is nodig. Scholing en het terugdringen van de hoge werkloosheid onder etnische minderheden bevorderen de zelfstandigheid. Gezamenlijk gevoelde en gedragen waarden en normen zijn een voorwaarde voor sociale samenhang in onze maatschappij. Wij leven met elkaar als vrije burgers, met rechten én plichten en met respect voor elkaars opvattingen.
Burgers én overheid dienen alert te blijven op uitingen van racisme en discriminatie. In sommige wijken van onze grote steden stapelen problemen zich op: voortijdig school verlaten, langdurige werkloosheid, criminaliteit en agressie, sociale uitsluiting. De verbetering van het leefklimaat in steden staat centraal bij het bouwen aan een sterkere sociaal-economische basis voor ons land. Probleemwijken moeten de kans krijgen uit te groeien tot gebieden waarin de bewoners goed kunnen werken, wonen en leven.
Bescherming van vervolgden en ontheemden blijft uitgangspunt van het vreemdelingenbeleid. Voorgesteld wordt de Vreemdelingenwet te wijzigen, opdat eerder uitsluitsel kan worden gegeven over het recht om voorlopig hier te mogen blijven. Spoedige duidelijkheid is in het belang van alle betrokkenen. Een kortere tijd in de opvang en eerdere toegang tot de arbeidsmarkt zal de positie verbeteren van hen die terecht een beroep doen op bescherming. Afgewezen asielzoekers kunnen geen aanspraak meer maken op voorzieningen en dienen het land te verlaten.

Voor een sociaal sterk land is veiligheid van wezenlijke betekenis. Mensen moeten zich veilig kunnen voelen. Naar de beleving van te veel burgers is de veiligheid nog onvoldoende. Dit stelt hoge eisen aan de politie, waarvan wordt gevraagd dat zij effectief én integer, aanwezig én doortastend is. De regering heeft besloten voor de uitoefening van politietaken extra middelen beschikbaar te stellen.
De criminaliteit verandert met de ontwikkelingen in onze samenleving. Ook daarom zijn nieuwe methoden nodig bij de handhaving van het recht

en de openbare orde. De overheid krijgt meer bevoegdheden voor de bestrijding van fraude en witwassen, de opsporing van strafbare feiten en de aanpak van geweld op straat.
In het regeerakkoord is een bedrag, oplopend tot ruim negen miljard gulden, vrijgemaakt voor nieuw beleid ten behoeve van arbeidsparticipatie, onderwijs, zorg, armoedebestrijding, veiligheid, infrastructuur en milieu. In de begroting voor volgend jaar worden deze prioriteiten nader uitgewerkt en zijn bovendien aanvullende middelen opgenomen, vooral voor maatschappelijke zorg, jeugdbeleid en onderwijs. Voor verlichting van lasten komt een bedrag van ongeveer één miljard gulden beschikbaar. Om het arbeidsaanbod te stimuleren en een verantwoorde loonontwikkeling te ondersteunen wordt het arbeidskostenforfait verder verhoogd. De werkgelegenheid wordt ook bevorderd door een verlaging van het BTW-tarief op arbeidsintensieve diensten. Het geheel van belasting- en premiemaatregelen maakt een evenwichtige inkomensontwikkeling mogelijk. Bijzondere aandacht krijgt de inkomenspositie van vroeg-gehandicapten.

Het financieringstekort komt volgend jaar naar verwachting op een half procent van het bbp. Ook de schuldquote daalt sneller dan eerder werd voorzien. Een degelijk financieel-economisch beleid blijft geboden.
Met de voorgestelde herziening van ons belastingstelsel per 1 januari 2001 beoogt de regering de economische structuur en de werkgelegenheid te versterken en beter rekening te houden met de eisen die het milieu stelt. Zo wordt het fiscaal stelsel toegesneden op de 21ste eeuw.

Goed openbaar bestuur inspireert tot actief burgerschap. Het stimuleert de betrokkenheid bij de publieke zaak. Wederkerigheid en vertrouwen versterken het fundament van een rechtsstaat die ook in de volgende eeuw weerbaar zal zijn.
De grondslagen van onze democratie vragen voortdurend om onderhoud. De teruglopende opkomst bij verkiezingen baart zorgen. Nieuwe mogelijkheden die de techniek ons biedt, worden onderzocht, maar deze zullen de persoonlijke inzet van mensen nooit kunnen vervangen. De regering blijft streven naar de totstandkoming van een wettelijk geregeld correctief referendum.
Heldere wetgeving en wijze terughoudendheid bij regulering zijn belangrijke voorwaarden voor een goed functionerende markt in een samenleving die steeds kritischer en ingewikkelder wordt. De kwaliteit van de rechtsstaat stelt hoge eisen aan de overheid en de rechterlijke macht.

De snel veranderende maatschappij vergt dat wij ons allen voortdurend aanpassen aan nieuwe eisen en omstandigheden. De overheid moet algemene regels stellen, de veiligheid garanderen en bescherming bieden waar nodig. Zij moet zelf normen en waarden hanteren en moet ook anderen daarop kunnen aanspreken. De overheid is van en voor de samenleving en staat borg voor de rechtsstaat.
De bereikbaarheid en aanspreekbaarheid van de overheid worden met een één-loket-benadering verbeterd. Zo kan de burger ook beter de weg worden gewezen in het woud van instanties en regelingen. Het gebruik van mogelijkheden die de moderne informatie- en communicatietechnologie ons biedt, dient dat doel.
De overheid moet duidelijk maken wat zij doet, waarom en hoe. Dit vereist goed samenspel en vertrouwen tussen de politiek verantwoordelijken en hun ambtelijk apparaat. Transparantie en verantwoording zijn daarvoor onmisbaar. In het functioneren van de rijksdienst staan integriteit en vertrouwen in verantwoordelijkheid centraal.

Ook binnen het verband van het koninkrijk verdient de kwaliteit van het publiek domein bijzondere aandacht. De Nederlands-Antilliaanse regering staat voor de opgave het hoofd te bieden aan ernstige financieel-economische en maatschappelijke problemen. Op Aruba zijn goede resultaten geboekt met het op orde brengen van de openbare financiën. Daar ligt het accent nu op de verbetering van de kwaliteit van het openbaar bestuur. In koninkrijksverband vindt overleg plaats over voorstellen om de samenwerkingsrelatie te moderniseren.

Leden van de Staten-Generaal,
Aan het einde van deze eeuw kan een balans worden opgemaakt. In Nederland is veel goeds tot stand gebracht. Velen hebben daaraan bijgedragen. In het besef van onze kracht en met open oog voor onze zwaktes geeft dat vertrouwen voor de toekomst. Ook in de nieuwe eeuw zal het nodig zijn gezamenlijk te investeren in de kwaliteit van onze samenleving en in internationale samenwerking. De regering blijft zich onverminderd inspannen voor een sterke economie en een vitale samenleving. Zij wil dat doen samen met u, met de andere overheden en met alle burgers.
Van harte spreek ik de wens uit dat u uw verantwoordelijke taken met toewijding en grote inzet zult vervullen, in het vertrouwen dat velen met mij u wijsheid toewensen en om zegen voor u bidden.

Hoofdlijnen uit de Miljoenennota 2000

Het tweede paarse kabinet schetste in zijn begroting voor 2000, de zogeheten Miljoenennota, een veel positiever beeld van de economische situatie dan in 1998. De regering verwachtte in tegenstelling tot het voorgaande jaar dat de economische groei zou doorzetten. Op de lange termijn, in de volgende eeuw, vormden in de visie van het kabinet economische globalisering, duurzame economische ontwikkeling en investeringen in een kennissamenleving de belangrijkste uitdagingen.

Financiën

De uitgaven van het rijk bedragen 239 miljard gulden, ofwel 108,45 miljard euro. De inkomsten zijn 224 miljard gulden (101,7 miljard euro). Het verschil van 15 miljard gulden is het financieringstekort.
Het bruto binnenlands product, het totaal van wat er in Nederland wordt omgezet aan goederen en diensten, bedraagt volgend jaar naar verwachting 850,7 miljard gulden. Het bbp per hoofd bedraagt ruim 53.000 gulden.
De staatsschuld stijgt volgend jaar met zo'n 11 miljard gulden tot 529.104.300.000 gulden. Omgerekend bedraagt de staatsschuld ruim 33.000 gulden per inwoner.
Over de staatsschuld moet 29,1 miljard gulden rente worden betaald. Per dag betaalt iedere Nederlander bijna 5 gulden rente over de staatsschuld.
Het financieringstekort van de overheid bedraagt volgend jaar 0,3 procent. De staatsschuldquote (schuld als percentage van het bbp) bedraagt 62,2.
De bijzondere verbruiksbelasting voor dieselpersonenauto's stijgt met 2.000 gulden.
De wegenbelasting voor personenauto's met LPG gaat omlaag met 200 gulden.

Sociale zaken en werkgelegenheid

Het arbeidskostenforfait, een vast bedrag dat van de beroepskosten mag worden afgetrokken, wordt verhoogd met 390 gulden (+ 12%) tot 3.564.
Het kabinet trekt volgend jaar 202 miljoen gulden uit om ongeveer 35.000 werklozen binnen één jaar scholing, werkervaring of bemiddeling aan te bieden.
De inkomensafhankelijke ouderenaftrek wordt verhoogd met 380 gulden.
De kinderbijslag gaat omhoog met tussen de 80 cent en 1,15 gulden per week per kind. Voor kinderen tussen de 0 en 6 jaar is de verhoging per kind per jaar 42 gulden, voor kinderen tussen de 6 en 12 jaar is dat 51 gulden en voor kinderen tussen de 12 en 18 is de verhoging 60 gulden per jaar per kind. Deze verhogingen komen bij de wettelijke verhoging van het basiskinderbijslagbedrag van 14,90 gulden.

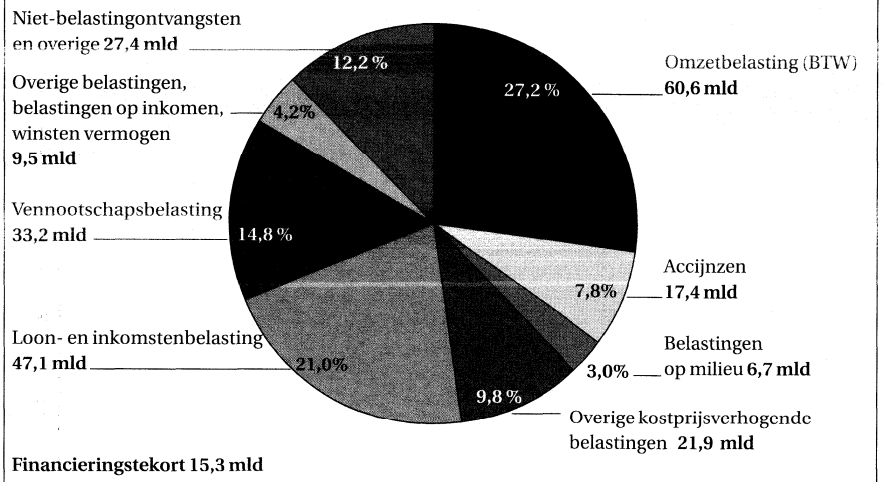
Onderwijs en cultuur

Klassen op basisscholen worden verder verkleind tot gemiddeld 23 leerlingen per leerkracht. Hieraan wordt 220 miljoen gulden besteed.
Voor computers op scholen is eenmalig een bedrag aan de onderwijsbegroting toegevoegd van 70 miljoen gulden. Daarnaast besteedt de minister vanaf 2003 jaarlijks 40 miljoen gulden extra aan computers. Dit geld haalt hij uit de onderwijsbegroting.
Om de taalachterstand van allochtone peuters te verkleinen, is ook een extra bedrag van 5 miljoen gulden toegevoegd aan de onderwijsbegroting.
Voor het groeiende lerarentekort op basis- en middelbare scholen is geen extra geld uitgetrokken. Wel willen de bewindslieden hun wervingscampagne voortzetten.
In 2000 wordt voor cultuur 70 miljoen gulden extra uitgetrokken. Voor een deel (30 miljoen gulden) komt dat geld uit de reserves van de cultuurfondsen, zoals bijvoorbeeld de Mondriaanstichting en het Architektuurfonds. Ongeveer 44 miljoen gulden van die 70 miljoen gulden is beschikbaar voor 'cultureel erfgoed', onder meer musea, monumenten en archieven. 18 miljoen gulden gaat naar kunsten, 4 miljoen gulden naar media, letteren en bibliotheken en eenzelfde bedrag gaat naar algemeen cultuurbeleid.
De omroepbijdrage wordt afgeschaft en aparte

Nederland

Ontvangsten van het rijk in 2000

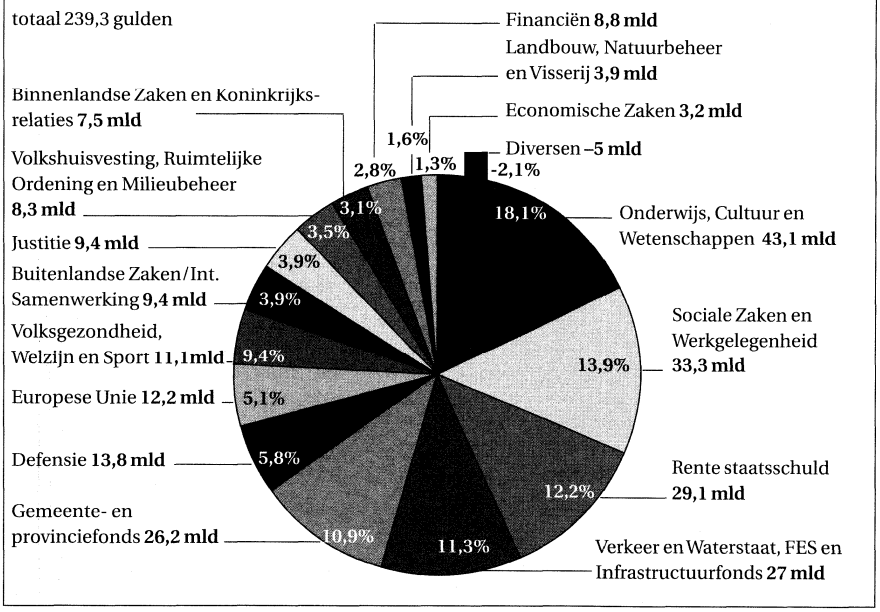
totaal 224 miljard gulden

Financieringstekort 15,3 mld

Uitgaven van het rijk in 2000

totaal 239,3 gulden

rekeningen voor kijk- en luistergeld behoren tot het verleden.

VROM

Vanaf 1 november hangt er een premie van 100 gulden aan de aanschaf van (kostbare) energiezuinige huishoudelijke apparatuur.
Volgend jaar zal 10 miljoen bezuinigd worden op geluidswerende maatregelen zoals schermen, te beginnen met 10 miljoen gulden in 2000.
Voor de aanpak van de mest- en ammoniakproblematiek wordt steun ter waarde van 225 miljoen gulden uitgetrokken.

Verkeer en waterstaat

Er wordt haast gemaakt met een plan om de fietsenstallingen op en bij stations te verbeteren en uit te breiden.
Het toegestane alcoholpromillage voor beginnende bestuurders gaat omlaag van 0,5 naar 0,2 procent. Deze verlaging wordt gekoppeld aan een tijdelijk rijbewijs voor beginnende bestuurders.
Er zullen elektronische weegsystemen in het wegdek worden aangebracht om overbeladen vrachtwagens te betrappen. Zulke vrachtauto's zorgen vaak voor schade aan het wegdek. Vooralsnog betreft het een proef.
Een nieuw beveiligingssysteem op het spoor en een veel sterkere stroomvoorziening (25 KV in plaats van 1500 volt) zal versneld worden ingevoerd.
Er zal een deregulering van het taxi-vervoer plaatsvinden.

Volksgezondheid, welzijn en sport

De gezondheids- en ouderenzorg kost elke inwoner 4.700 gulden.
In 2000 zullen zo'n 780.000 vrouwen van 50 tot en met 75 jaar worden gescreend op borstkanker. Daarvoor is ruim 75 miljoen gulden beschikbaar. Iets duurder is het bevolkingsonderzoek op baarmoederhalskanker: voor bijna 470.000 cervix screenings is 48 miljoen gulden beschikbaar.
Het ziekteverzuim in de zorgsector moet in 2000 met ruim 1 procent omlaag. Het kabinet trekt 375 miljoen gulden uit voor verlichting van de werkdruk van het personeel.
De maatschappelijke opvang van dak- en thuislozen en de verslavingszorg kost volgend jaar bijna 560 miljoen gulden. Er is onderzoek gaande naar de effectiviteit van de verslavingszorg.
Het blijkt niet te lukken de uitgaven voor medische hulpmiddelen in de hand te houden. Vorig jaar werd het budget voor onder meer steunkousen, incontinentieluiers en hoorapparaten met 177 miljoen gulden overschreden. Dit jaar gebeurt dit met zeker 188 miljoen gulden en in 2000 met zo'n 250 miljoen gulden. Een aantal hulpmiddelen zal wellicht uit het ziekenfondspakket verdwijnen.
De opleiding tot apotheker moet op de helling. Die is te veel op de wetenschap gericht en duurt te lang. Apothekers, oogartsen, tandartsen en obstetristen moeten meer rekening gaan houden met de komst van aan hogescholen opgeleide 'farmacakundigen', optometristen, mondhygiënisten en verloskundigen.
Vanaf 1 januari 2000 moeten de medicijnen die een medisch-specialist in de polikliniek voorschrijft uit het budget van het ziekenhuis worden betaald. De maatregel, bedoeld om de specialisten kostenbewuster te laten voorschrijven, wordt gefaseerd ingevoerd.
Het kabinet neemt in 2000 een beslissing over de invoering van een 'uniek' persoonsnummer voor elke Nederlander die zorg 'consumeert'. Ook werkt het kabinet verder aan de invoering van een zorgpas en van het elektronisch patiëntendossier. Dit laatste moet een einde maken aan aan het gesleep met papieren dossiers die bovendien vaak, omdat er verscheidene van worden gemaakt, niet compleet zijn.
De minister van Volksgezondheid komt samen met haar collega's van Binnenlandse zaken en Milieuhygiëne met een plan voor een landelijk epidemiologisch centrum. Dit moet onder meer criteria ontwikkelen voor langjarig bevolkingsonderzoek na rampen.
De uitgaven voor ambulance-vervoer zijn vorig jaar bijna 29 miljoen gulden hoger uitgevallen dan was begroot (370 miljoen gulden). Voor 2000 wordt verwacht dat door het hanteren van kostendekkende tarieven de kosten beter in de hand kunnen worden gehouden. Voor het andere ziekenvervoer, het gaat daarbij vooral om het trans-

Sociale lasten en belastingen 1998-2000

		Werknemers			Werkgevers		
		1998	1999	2000	1998	1999	2000
Tarief eerste schijf (in procenten)							
AOW		18,25	17,90	17,90			
AWW		1,40	1,40	1,25			
AWBZ		9,60	10,25	10,25			
Volksverzekeringen		29,25	29,55	29,40			
Belastingschijf 1A			6,20	5,90			
Belastingschijf		7,10	7,50	7,65			
Totaal eerste schijf 1A			35,75	35,30			
Totaal eerste schijf		36,35	37,05	37,05			
Idem 65 + schijf 1A			17,85	17,40			
Idem 65+schijf 1B		18,10	19,15	19,15			
Werknemersverzekeringen WAO (b)					7,85	7,75	7,60
WW-wachtgeldverzekering (a)					1,00	0,95	1,05
WW-werkloosheidsverzekering (a)		2,95	2,95	2,95	1,90	1,	1,85
ZFW		1,20	1,20	1,20	5,60	5,85	6,35
Sociale lasten bedrijfsleven in procenten van het brutoloon							
Sociale verzekeringspremies totaal (c)		20,00	20,10	20,20	14,00	14,45	14,50
Pensioenpremies		1,55	1,60	1,70	6,90	7,00	7,15
Rechtstreeks betaalde sociale lasten					3,95	3,95	3,95
Totaal		21,55	21,70	21,90	24,85	25,4	25,6
Collectieve lasten					12	12,65	12,7
Franchise werknemersverzekeringen	gld.p.d.	104,00	108,00	111,00	104,00	108,00	111,00
Marginaal WGF premiepercentage					2,15		
Marginaal AWF premiepercentage		6,45	6,10	6,50	4,15	4,00	4,00
Maximum premie-inkomensgrens OT	gld				80.600	83.200	85.550
OT-percentage		-1,71	-2,21	-2,15	1,70	2,20	2,15
Lengte belastingschijf 1A	gld	15.000	15.255				
Lengte belastingschijf 1B	gld	47.184	33.175	33.739			
Overdraagbare heffingsvrije voet	gld	8.207	8.380	8.523			
Niet overdraagbare heffingsvrije voet	gld	410	419	426			
Maximum arbeidskostenforfait	gld	3.108	3.174	3.618			
Aftrek niet-actieven	gld	1.033	1.055	1.073			
Max. premie-inkomensgrens WNVZ	gld. p.d.	301	310	319	301	310	319
Max. premie-inkomensgrens ZFW	gld. p.d.	204	210	216	204	210	216
Verzekeringsloongrens ZFW	gld	62.200	64.300	64.600			
Nominale premie ZFW (d)	gld	215	396	410			

a. Gemiddeld voor bedrijven
b. Waarvan in 1998 0,3% gedifferentieerde premie, in 1999 0,80% en in 2000 1,40%
c. Inclusief nominale ZWF-premie
d. Per volwassene

Koopkracht (mutaties in procenten)	1998	1999	2000
Sociale minima zonder kinderen	2,00	1,25	1,25
Sociale minima met kinderen	1,75	1,00	1,00
Minimumloon met kinderen	2,25	1,00	1,50
Modaal met kinderen	1,50	0,75	1,00
2 x modaal met kinderen	1,00	0,75	1,00
Alleenstaande AOWer	5,00	1,50	1,50
AOW, beiden 65+	4,00	1,25	1,25
AOW, aanv. pensioen tot f10.000	2,75	1,00	1,00

port van patiënten per taxi naar en van de hulpverlener, is 48 miljoen gulden (op een budget van ruim driehonderd miljoen gulden) beschikbaar.
Voor het sportbeleid is ruim 78 miljoen gulden uitgetrokken. Bijna tweederde daarvan (51 miljoen gulden) gaat als subsidie naar de 58 sportbonden met in totaal 3,2 miljoen leden.

Landbouw

Er wordt een nieuwe vestigingslocatie gezocht voor glastuinders die weg moeten uit het Westland.
Het budget voor biologische landbouw wordt verhoogd van 2,6 naar 10 miljoen gulden.
Biotechnologie moet meer worden gestimuleerd. De scepsis over genetisch gemodificeerde producten moet worden weggenomen door een maatschappelijke discussie over dit onderwerp.
Incidenten als BSE, varkenspest en dioxine in dieren nopen tot een strengere controle op de voedselketen. Nog dit jaar richt Landbouw samen met Volksgezondheid een controlebureau voedselveiligheid op.
De kokkelvisserij zal verder aan banden worden gelegd ten gunste van de vogels. Een evaluatie moet uitwijzen of er na 2003 nog op de schelpdieren gevist mag worden.
Om het mestprobleem in de veehouderij op te lossen zal nog dit jaar een zwaar wetgevingspakket in de Tweede Kamer worden behandeld. Doel is het twee weken geleden aangekondigde mestplan een wettelijk kader te geven. Eerder al zal een tijdelijke wet 'beperking omvang varkenshouderij' bij de Kamer worden ingediend.
De herstructurering van de varkens- en pluimveehouderij wordt voortgezet. Ook de nertsenhouderij en de glastuinbouw zullen dit jaar door moeten met de ingezette veranderingen.
Er komt nog dit jaar een 'groen' publiek-privaat samenwerkingsbureau dat op zoek gaat naar publieke investeerders die hun geld willen stoppen in een betere groenvoorziening.
Er wordt gezocht naar fiscale maatregelen om de herstructurering (zoals bedrijfsverplaatsing en -beeindiging) van de land- en tuinbouw te stimuleren.
De draaiboeken voor belangrijke dierziekten als de klassieke varkenspest, mond- en klauwzeer en BSE zullen dit jaar worden afgerond.
De controle op het gebruik van diergeneesmiddelen en illegale groeibevorderaars zal verscherpt worden.

Economische zaken

Het aantal subsidieregelingen wordt met de helft teruggebracht om deze voor het midden- en kleinbedrijf toegankelijker te maken. Subsidies kunnen elektronisch aangevraagd en verschaft worden.
Nog dit jaar beslist het kabinet of de liberalisering van de gas- en elektriciteitsmarkt versneld kan worden. In plaats van in 2007 zouden consumenten dan al eerder zelf kunnen bepalen waar ze hun gas en elektriciteit inkopen.

Nederland

Voor startende ondernemers wordt een bedrijvenloket opgericht. Daarnaast krijgen zij via fiscale maatregelen 850 miljoen gulden steun.
De vennootschapsbelasting over de eerste 50.000 wordt verlaagd van 35 naar 30 procent. Vooral het MKB profiteert hiervan.
Er komt een test met verhandelbare emissierechten om de CO2-uitstoot te verminderen.
De liberalisering van de gasmarkt zal nog dit jaar in de Tweede Kamer worden behandeld.
De nota Ondernemerschap in de 21-ste eeuw, de bedrijvenversie van het belastingplan, zal spoedig worden gepresenteerd.
Het stimuleren van de export wordt uitgebreid. De doelstelling 750 extra exportstrategieën op te stellen, wordt ruimschoots overschreden.
De projecten die onder Marktwerking, Deregulering en Wetgevingskwaliteit vallen zullen dit jaar geëvalueerd worden op hun doelmatigheid.

Buitenlandse zaken en Ontwikkelingssamenwerking

Buitenlandse zaken gaat een speciale mensenrechtenambassadeur benoemen.
Consulaten gaan meer doen voor Nederlanders in buitenlandse gevangenissen.
Nederland wil zich sterk maken voor de EU-kandidatuur van Roemenië en Bulgarije als 'stabiliteitsankers' in Zuidoost-Europa.

Justitie

Justitie steekt 72 miljoen gulden extra in verscherping van het toezicht op de naleving van verkeersregels. Daartoe zijn acht nieuwe regio-plannen uitgewerkt.
Voor de sociale advocatuur gaat een uurtarief gelden van 154 gulden (is nu 125 gulden). Dat kost volgend jaar 30 miljoen gulden extra en dat loopt op tot 62 miljoen gulden structureel vanaf 2003.
Het noodlijdende Korps Landelijke Politiediensten krijgt volgend jaar 20 miljoen gulden meer, vanaf 2001 strctureel 30 miljoen gulden.
Aan de aanpak van de jeugdcriminaliteit wordt 15 miljoen gulden extra besteed.
Om invoering van de euro soepel te laten verlopen krijgt Justitie voor de periode 1999 tot en met 2002 in totaal 58,1 miljoen gulden extra budget.
Justitie moet volgend jaar ruim 908 miljoen gulden binnen zien te krijgen uit de opbrengst van boeten en transacties. Dat is bijna dertig procent meer dan vorig jaar.

Binnenlandse zaken

Het aantal politie-agenten groeit volgend jaar van 41.122 naar 42.072. Uiteindelijk moeten er in 2002 precies 43.622 agenten op straat zijn.
Het ministerie trekt volgend jaar 4,079 miljoen gulden uit voor 'geheime uitgaven'. Het gaat daarbij om kosten van de Binnenlandse Veiligheidsdienst, waarvan de burger de bestemming niet mag weten.

(Bron: Internetpagina NRC-Handelsblad)

Reacties op Miljoenennota

Oppositie en maatschappelijke organisaties vonden de uitgaven voor onderwijs en zorg onder de maat. Zij wensten dat een deel van de vijf miljard gulden 'lastenverlichting' die opzij waren gezet om het nieuwe belastingstelsel door de bevolking aanvaard te krijgen, hiervoor bestemd zou worden. Inmiddels twijfelden ook PvdA en D66 of deze miljarden niet gerichter moesten worden besteed.

De Raad van State achtte de ingeboekte 1,4 procent loonstijging aan de lage kant, gezien de gespannen arbeidsmarkt en omdat inmiddels op grote schaal loonsverhogingen buiten CAO's om werden toegekend. De Raad was ook kritisch over de geplande privatisering van nutsbedrijven. Om de belangen van de consumenten te waarborgen, zou regelgeving nodig zijn die het openbaar bestuur zeer zou belasten, aldus de Raad. Daarom moesten voor- en nadelen, nu praktijkervaring met de verkoop van energiebedrijven was opgedaan, nog eens geanalyseerd worden.

Bij de algemene beschouwingen die op 22 september in de Kamer begonnen, vroegen de coalitiefracties een half miljard gulden extra voor minimumloners, gezinnen met kinderen in de lage inkomensgroepen en chronisch zieken. Dit kwam bovenop het miljard dat al voor lastenverlichting was uitgetrokken, waarvan 780 miljoen voor verhoging van het arbeidskostenforfait.
Uiteindelijk zegde het kabinet een miljard extra toe, vooral te besteden aan de minima, gezinnen met kinderen, onderwijs, gezondheidszorg, kinderopvang en defensie. De kinderbijslag ging omhoog met honderd gulden, twee keer zoveel als het kabinet aanvankelijk wilde. De belastingaftrek voor chronisch zieken werd verhoogd naar 1.500 gulden.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Aantal WAO'ers daalt niet

De wetten die het aantal zieke en arbeidsongeschikte werknemers hadden moeten verminderen, hebben geen effect, concludeerde het College van Toezicht Sociale Verzekeringen (CTSV) in een op 26 augustus 1999 gepubliceerd rapport.
De privatisering van de Ziektewet in 1994, waardoor werkgevers zelf opdraaiden voor de kosten van doorbetaling van het loon, had niet geleid tot daling van het ziekteverzuim. Het GAK en andere instellingen die moesten voorkomen dat werknemers permanent in de WAO terecht zouden komen, bleken weinig meer te zijn dan administratieve organisaties. Het aantal arbeidsongeschikten dat weer een baan wist te vinden, was zelfs gedaald. Degenen die een baan vonden, hadden dat vooral te danken aan hun eigen initiatief en aan steun van hun vroegere werkgever, aldus het CTSV. Van wettelijke instrumenten werd vrijwel geen gebruik gemaakt. In 1998 was het aantal WAO'ers gestegen tot bijna 900.000, dat wil zeggen 9,7 procent van de beroepsbevolking.

Instemming met plan arbeidsplicht asielzoekers

Nadat in 1998 mondjesmaat de mogelijkheden om te werken voor asielzoekers verruimd waren, lanceerde minister De Vries van Sociale zaken op 6 september 1999 een arbeidsplicht voor asielzoekers. Bedrijven, vakbonden en vluchtelingenorganisaties reageerden over het algemeen positief op het plan, dat vlak voor de behandeling in de Kamer van de nieuwe Vreemdelingenwet bekend werd gemaakt.

Werknemers krijgen recht op betaald zorgverlof

Het kabinet besloot op 17 september 1999 in te stemmen met de wens van de Kamer om betaald in plaats van onbetaald zorgverlof voor werknemers met zieke partner of kinderen in te voeren. De werknemer zou maximaal tien dagen per jaar 70 procent van het salaris doorbetaald krijgen, dat voor de helft door het rijk en voor de andere helft door de werkgever betaald zou worden. Volgens staatssecretaris Verstand van Sociale zaken vielen de kosten mee. Die waren begroot op tussen de 200 en 370 miljoen gulden per jaar. Werkgevers konden het verlof weigeren als het bedrijfsbelang 'zwaarwegender' zou zijn. Het kabinet moest de plannen nog vertalen in een nieuw wetsontwerp.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Nieuwe richtlijn voor kabelexploitanten

Naar aanleiding van de vele conflicten tussen commerciële omroepen en kabelex-

ploitanten over de kosten van doorgifte van programma's, maakten de telecom-toezichthouder OPTA en de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa) op 20 augustus 1999 een nieuwe richtlijn bekend voor de prijsstelling voor doorgifte. De kabelexploitanten mochten voortaan alleen de werkelijke kosten aan commerciële omroepen in rekening brengen en mochten hun eigen kanalen en programma's niet beschermen door andere omroepen te weren. Zij konden niet gedwongen worden de programma's van de publieke omroepen gratis door te geven. Het was niet direct duidelijk wat dit zou betekenen voor het kabelbedrijf A2000 in Amsterdam, dat extreem hoge prijzen vroeg aan networks zoals CNN die daarom stopten met hun programma's.

Miljoenenboete voor Sep

De Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa) legde de Samenwerkende elektriciteits productiebedrijven (Sep) op 26 augustus 1999 een boete van 14 miljoen gulden op. Volgens de NMa had Sep de wet overtreden door in 1997 het Noorse bedrijf Norsk Hydro te beletten elektriciteit te importeren uit Duitsland en via het Nederlandse hoogspanningsnet te transporteren naar zijn kunstmestfabriek in Sluiskil, in Zeeland. Sep stelde daartegen Norsk Hydro ervan te verdenken de stroom te willen doorverkopen, maar de NMa bestreed dat. Doorverkopen mocht niet onder de toen geldende Elektriciteitswet. Het was de eerste keer dat het antikartel-orgaan een boete uitdeelde.

Vedior neemt Britse uitzendketen over

Op 1 september 1999 maakte uitzendbureau Vedior bekend voor 3,8 miljard gulden de Britse uitzendketen Select Appointments over te nemen. Daardoor werd Vedior, met een jaaromzet van 10,1 miljard gulden, derde op de wereldmarkt en streefde Randstad voorbij, dat in 1998 een omzet van 9,3 miljard gulden boekte. Select had rond de 600 uitzendbureaus in 25 landen, Vedior 1350 vestigingen in vier landen.

Wegener Arcade koopt VNU-dagbladen

De mediaconcerns Wegener en VNU maakten op 7 september 1999 bekend dat Wegener de volgende VNU-dagbladen zou overnemen: BN/De Stem, Brabants Dagblad, Eindhovens Dagblad, De Gelderlander en Dagblad De Limburger. Deze laatste krant zou echter direct doorverkocht worden aan De Telegraaf. Daarmee kreeg Wegener met twintig dagbladtitels 28,6 procent van de dagbladmarkt in handen en zou het marktaandeel van De Telegraaf naar 30 procent stijgen. De bedrijven verklaarden dat er geen sprake zou zijn van gedwongen ontslagen.

Rapport over fraude bij ABN Amro vrij

In een strafzaak tegen vier ex-medewerkers van de ABN Amro, die rond 1995 voor 178 miljoen zouden hebben gefraudeerd, werd op 7 september 1999 het door KPMG-accountants opgestelde rapport over de zaak toegevoegd aan de dossiers van de verdachten. In dit rapport uit 1997 concludeerde KPMG dat de interne controle bij de bank het op alle niveaus liet afweten. De raad van bestuur was veel meer gefocust op commerciële risico's en minder op risico's verbonden aan het uitvoerende werk. Daardoor kon de omvangrijke fraude bij het filiaal in de Amsterdamse Sarphatistraat lange tijd ongestoord doorgaan.

Afschaffing middenstandsdiploma

Op 9 september 1999 besliste het kabinet om het verplichte middenstandsdiploma voor startende ondernemers in 2001 af te schaffen. Minister Jorritsma van Economische zaken zou daartoe delen van de Vestigingswet intrekken. Zij verwachtte dat door het intrekken van de verplichting zich jaarlijks 1600 extra startende ondernemers zouden melden, vooral onder allochtonen. Zij konden volgens Jorritsma vaak geen eigen bedrijf beginnen omdat zij zakten voor het diploma. Economische zaken zou nog studeren op wat er gedaan moest worden met het testen van de kennis op het gebied van voedselveiligheid, gezondheid en milieu.

Lovers Rail stopt na conflict met NS

Tijdens een debat op 13 september 1999 in de Kamer bleken minister Netelenbos en de Nederlandse Spoorwegen (NS) het oneens te zijn over de noodzaak van een prijsverhoging voor treinkaartjes. Volgens de NS viel hieraan niet te ontkomen omdat de regering de spoorwegen een heffing van 250 miljoen gulden voor gebruik van het spoor wilde opleggen. De Kamer discussieerde over Netelenbos' beleidsnota *De derde eeuw spoor*.

Daags na het debat maakte Lovers Rail, het enige particuliere bedrijf dat ook van het NS-spoorwegnet gebruikmaakte, bekend dat men per direct met de activiteiten stopte. Lovers Rail exploiteerde twee jaar een dienst tussen Amsterdam en Haarlem. De Franse grootaandeelhouder CGEA stelde dat de lijndienst operationeel een succes was, maar commercieel niet wegens gebrek aan passagiers. Volgens CGEA waren de NS hiervan de oorzaak, omdat deze 'stelselmatig geweigerd' zouden hebben 'een geïntegreerd kaartsysteem' op te zetten. 'We hebben nooit een serieuze kans gehad', zei een topman van CGEA. Een woordvoerder van de NS deed deze kritiek af als 'belachelijk'.
Op 15 september bliezen de NS voorlopig hun plan af om alle loketten vóór 2003 te sluiten. Hiertegen was fel geprotesteerd door onder meer de ouderenbonden. Volgens de bonden zou in geval van sluiting in elk geval aan enkele voorwaarden moeten worden voldaan. NS zegden deze bonden en de Gehandicaptenraad toe eerst de wensen van reizigers te inventariseren.

Nieuw belastingstelsel gepresenteerd

Op 14 september 1999 presenteerden minister Zalm en staatssecretaris Vermeend van Financiën hun ingrijpende herziening van het belastingstelsel, die per 1 januari 2001 zou moeten ingaan.
De invoering van het nieuwe stelsel zou gepaard gaan met een lastenverlichting van vijf miljard gulden, ook bedoeld om onverwachte problemen en onrechtvaardigheden aan te pakken. Hiermee waren de sociale partners al akkoord gegaan. 'De herziening is gericht op het creëren van een robuust belastingstelsel, met een bredere grondslag en lagere tarieven. Een stelsel dat adequaat inspeelt op toekomstige ontwikkelingen', aldus de bewindslieden in een toelichting op het wetsvoorstel. Volgens het Centraal Planbureau (CPB) zou de werkgelegenheid dankzij het nieuwe stelsel met 1,6 procent toenemen.
Het nieuwe belastingstelsel zou arbeid goedkoper en consumptie en milieuvervuiling duurder moeten maken. Het zou ook moeten zorgen voor een inkomstenstroom voor de schatkist die niet werd verstoord door fiscale constructies. Verscheidene deskundigen meenden kort na publicatie van de plannen dat Zalm en Vermeend daar allerminst in geslaagd waren.
Alle tarieven van de belastingschijven zou-

Nederland

den omlaag gaan en er zouden toeslagen voor werkenden komen. Anderzijds werden de BTW (van 17,5 naar 19 procent) en de ecotax verhoogd. Er zouden aftrekposten vervallen of worden beperkt. De vermogensbelasting zou verdwijnen om vervangen te worden door een nieuwe, hogere vermogensrendementsheffing.

Alleenstaanden en tweeverdieners met een minimumloon (31.000 gulden) zouden er volgens het CPB met een koopkrachtstijging van ruim vijf procent het meest op vooruit gaan. Veel minder profiteerden kostwinnersgezinnen met een inkomen van 1,5 maal modaal (81.000 gulden): hun koopkracht zou met één procent stijgen. Voor mensen met een modaal inkomen (54.000 gulden) bedroeg de stijging 2,5 procent als zij kostwinner waren en 3,3 procent waar het tweeverdieners of alleenstaanden betrof. Voor burgers die grote aftrekposten zagen verdwijnen, zoals pensioenverzekeringen, werd voorzien in een 'redelijke' maar 'beperkte' overgangsregeling. Zo zou de kapitaalverzekering straks onder de rendementsheffing vallen, maar kregen verzekerden tot 2003 de tijd om die verzekering aan de eigen woning te koppelen zodat die niet belast zou worden. De lijfrentepolissen waarvoor de premies beperkt aftrekbaar werden, zouden zonder meer onder het nieuwe regime vallen. De aanpak van het oneigenlijk gebruik van de aftrek voor spaarhypotheken zou niet gelden voor hypotheken die vóór 2001 waren verstrekt. Dit leek een gebaar naar CDA en VVD die zich al in augustus hadden verzet tegen het plan ook oude spaarhypotheken onder het nieuwe stelsel te laten vallen.
De belastingvrije som van ruim 8.000 gulden zou vervallen. Deze werd vervangen door een algemene korting op de te betalen belasting van 3.321 gulden. Werkenden kregen bovendien een extra heffingskorting van 1.53 gulden. De heffingskorting was bedoeld om mensen zonder betaald werk te stimuleren een baan te zoeken.

Het hoogste schijftarief zou 52 procent (in plaats van 60 procent) worden voor inkomens boven 101.659 gulden. Het middelste schijftarief zou van 50 naar 42 procent gaan voor het inkomen van 53.881 gulden tot 101.659 gulden. De onderste schijf van ongeveer 36 procent zou in het vervolg in tweeën worden geknipt, met een nieuw laagste tarief van 32,9 procent voor het inkomen tot 31.652 gulden en 36,85 procent voor het inkomen van 31.652 tot 53.881 gulden.

Reacties op belastingplannen
Het nieuwe belastingplan, dat vergeleken met andere EU-landen nogal 'revolutionair' zou zijn, viel in eerste instantie wel goed bij de regeringsfracties. Het stelsel beantwoordde ruimschoots aan de algemene doelstellingen van 'verbreding, verschuiving en vergroening' waarover in de vorige kabinetsperiode afspraken waren gemaakt. Financiën stelde dat iedereen er beter van zou worden en presenteerde het plan als een win-win-constructie. 'Werkende minima zijn flink in de bloemen gezet', zei minister Zalm (VVD) in de Kamer. De vermogensbelasting-nieuwe-stijl mag een rigide heffing zijn, maar niemand zal de inning ervan kunnen ontduiken, sprak Vermeend (PvdA). Dat is wat de nieuwe heffing volgens hem rechtvaardig maakte. De belastingschijven gingen drastisch omlaag en 'fiscaal trapezewerk' werd onmogelijk gemaakt.

Niettemin was er kritiek. Met de rechtvaardiging die Vermeend gaf inzake de heffing op het vermogensrendement, overtuigde hij zijn eigen PvdA-achterban niet direct. Verwacht werd dat de VVD het afschaffen van diverse aftrekposten ter discussie zou willen stellen. Later in september kondigde de VVD aan fiscaal meer te willen doen voor kleine zelfstandigen maar hiervan 'geen breekpunt' te zullen maken.
D66 ontwaarde onderdelen in het nieuwe stelsel die nog onvoldoende tegemoetkwamen aan de door de partij gewenste 'individualisering' van de aangifte. Een voorbeeld daarvan was de heffingskorting op arbeid die de belastingvrije som zou vervangen, maar overdraagbaar bleef op de partner.
GroenLinks en de SP waren vernietigend in hun oordeel over het belastingplan. De linkse oppositiefracties meenden dat het geld moest worden geïnvesteerd in bijvoorbeeld onderwijs en gezondheidszorg. Zij concludeerden ook dat vooral de hoge inkomens profiteerden van het nieuwe stelsel: met een uiterst milde heffing op het eigen vermogen en weinig beperking van de hypotheekrente-aftrek die het grote taboe bleef in het herziene stelsel. Fractievoorzitter van GroenLinks, Paul Rosenmöller, beschouwde de vijf miljard gulden lastenverlichting die het kabinet bood als 'smeerolie' voor de invoering van het nieuwe stelsel als 'onverantwoord smijten met geld'.
Het CDA wilde meer financiële ruimte voor 'gemiddelde' gezinnen met schoolgaande kinderen, die onvoldoende van de belastingherziening zouden profiteren. Het CDA vond dat de lastenverlichting onvoldoende terecht zou komen bij de middeninkomens. Minister Zalm bepleitte vooral dat de Tweede Kamer eerst en nog voor het kerstreces het nieuwe belastingstelsel als zodanig zou goedkeuren. Over koopkrachteffecten voor specifieke groepen kon het best halverwege 2000 worden gesproken, meende hij.

Verzekeraars die in koopsompolissen, kapitaalverzekeringen en dergelijke handelden, waren negatief over de plannen. Vermeend zou geen rekening hebben gehouden met de gebrekkige kennis van mensen over het pensioenstelsel. Alternatieven die in de Sociaal Economische Raad (SER) waren ontwikkeld, zouden door Vermeend geheel zijn genegeerd. De verzekeraars meenden ook dat het niet aanging de regels te wijzigen voor faciliteiten waarvoor mensen langlopende contracten waren aangegaan. Men hoopte onder meer dat de Kamer niet akkoord zou gaan met de discriminatie die in het nieuwe stelsel zat, bijvoorbeeld tussen mensen met en zonder eigen huis.

Begrotingsoverschot verwacht in 2001

Uit vertrouwelijke cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) bleek half september 1999 dat het 'eeuwige' begrotingstekort in 2001 voor het eerst zou kunnen omslaan in een overschot. De cijfers zouden later worden bekendgemaakt in de Macro Economische Verkenningen. Het CBS verwachtte dat het begrotingstekort, dat in 1999 nog 0,5 procent bedroeg, in 2000 op slechts 0,2 procent van het bbp (ongeveer 1,6 miljard gulden) zou uitkomen. In 2001 zou dan de omslag naar een begrotingsoverschot mogelijk zijn.
PvdA en D66 bepleitten hierop een aanvulling op het regeerakkoord om het overschot te verdelen, hetgeen door minister van Financiën Zalm werd afgehouden. In de Miljoenennota voor 2000 werd nog steeds uitgegaan van een begrotingstekort van 0,5 procent in dat jaar.

Boete voor notarissen

De Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa) maakte op 15 september 1999 bekend zestien Bredase notarissen een geza-

menlijke boete van 300.000 gulden op te leggen. De notarissen verdeelden onderling het werk voor de gemeente en hanteerden allen dezelfde tarieven. Dit bleek uit documenten die bij een inval in beslag waren genomen. Volgens de 'stomverbaasde' notarissen bestond de regeling al meer dan vijftig jaar en had zij niets uit te staan met een 'kartel'. De Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) stelde dat afspraken zoals die in Breda in heel Nederland gemeengoed waren. Een woordvoerder van de NMa vond dat 'geen excuus' om willens en wetens de wet te overtreden.

Nederlandse Bank verontrust over hypotheken

In zijn kwartaalbericht liet de Nederlandse Bank op 15 september 1999 weten verontrust te zijn over de manier waarop steeds gemakkelijker hypotheken werden verstrekt. De Nederlander leende ook gemiddeld veel meer voor een woning dan burgers uit andere landen van de Europese Unie (EU). In de media werden daarvoor verscheidene factoren aangewezen: de huizenprijzen stegen door de krappe huizenmarkt, de hoge huren maakten kopen aantrekkelijker, de fiscale aftrekbaarheid van de rente maakte het betaalbaar om te lenen en de rente was laag. De Nederlandse Bank kondigde aan een onderzoek naar de hypotheekverstrekking door banken te beginnen.

Ontslag topambtenaar Van Wijnbergen

Op 22 september 1999 publiceerde *De Telegraaf* kritische uitspraken van Sweder van Wijnbergen, secretaris-generaal van het ministerie van Economische zaken, over de nieuwe belastingplannen. Volgens de topambtenaar zouden deze aanleiding geven tot allerlei constructies om belastingbetaling te ontwijken, hetgeen volgens hem 'feest voor belastingadviseurs' betekende. Op 23 september lanceerde hij bovendien in *NRC-Handelsblad* het opvallende idee om het Openbaar Ministerie te privatiseren. Hierop viel Van Wijnbergen in ongenade bij minister van Economische zaken Jorritsma. Zij had al eerder geëist dat de econoom en hoogleraar zijn publieke uitspraken eerst aan haar zou voorleggen.
Op 27 september besloot Van Wijnbergen, het brein achter de privatisering van de nutsbedrijven, zelf op te stappen. Hij zou formeel pas per 1 september 2000 worden ontslagen en na die datum geen aanspraak maken op wachtgeld, zo kwam hij met Jorritsma overeen.

Noordtak Betuwelijn geschrapt

Het kabinet besloot op 24 september 1999 af te zien van aanleg van de noordtak van de Betuwelijn. Eerder nog was minister Netelenbos door premier Kok op de vingers getikt vanwege uitspraken in het openbaar dat de noordtak—door de Achterhoek en Twente—ter discussie stond.
Volgens de minister konden de 110 treinen die van de nieuwe lijn gebruik zouden maken, te zijner tijd via onder meer de nog aan te leggen Hanzelijn worden geleid. De provincie Gelderland was teleurgesteld. Netelenbos kondigde aan opdracht te geven voor een studie naar intensiever gebruik van de zuidtak via Venlo naar Keulen.

JUSTITIE

Verzet tegen bevoegdheid euthanasiecommissies

Het college van procureurs-generaal bleek zich in augustus te verzetten tegen het wetsontwerp voor regulering van euthanasie. Daarin was geregeld dat de vijf regionale commissies die moesten toetsen of euthanasie zorgvuldig was geschied, alleen die gevallen bij het Openbaar Ministerie moesten melden waarin artsen zich niet aan de regels hadden gehouden of waarbij sprake was van andere onregelmatigheden. Dit ondermijnde volgens het Openbaar Ministerie haar vervolgingsmonopolie. Het had het kabinet laten weten inzage te willen hebben in alle euthanasiegevallen die aan de commissies werden voorgelegd. De Raad van State die de regering adviseerde over wetsontwerpen, was het met het Openbaar Ministerie eens. De Nederlandse Vereniging voor Vrijwillige Euthanasie, aldus de *Volkskrant* van 11 augustus 1999, wilde de commissies helemaal afschaffen en de beoordeling van zorgvuldigheid aan de gemeentelijke lijkschouwer overlaten. Verder ontstond in den lande een discussie naar aanleiding van het voorstel van het kabinet ook kinderen vanaf twaalf jaar het recht te geven om euthanasie te vragen.

Nieuwe vreemdelingenwet

Op 17 september 1999 stuurde staatssecretaris van Justitie Job Cohen zijn nieuwe Vreemdelingenwet naar de Kamer. Belangrijkste wijziging leek te zijn dat alle asielzoekers de eerste drie jaar dezelfde tijdelijke verblijfsvergunning met hetzelfde voorzieningenpakket zouden krijgen, in plaats van de drie statussen nu. Hiermee hoopte Cohen het grote aantal gerechtelijke procedures voor verbetering van iemands status in te dammen. Ook zou de overheid zich actiever betonen in het over de grens zetten van afgewezen asielzoekers.
Een andere wijziging betrof de bezwaarprocedure. In het oude systeem kon de asielzoeker bezwaar aantekenen tegen een afgewezen aanvraag en om een nieuwe beoordeling verzoeken. Volgens het wetsontwerp zou de asielzoeker in het vervolg direct in beroep moeten gaan bij de rechter en diens oordeel in Nederland af mogen wachten.

Tijdens het debat in de Kamer over de *Terugkeernotitie* werd Cohen ludiek in de boeien geslagen door als politieagenten verklede actievoerders. Een meerderheid van de Kamer steunde zijn plannen. Cohen dacht te voorkomen dat uitgeprocedeerde asielzoekers massaal de illegaliteit ingingen door vluchtelingen die toch in Nederland bleven, tot 'ongewenst persoon' te verklaren. Zou zo iemand 'herhaaldelijk gesignaleerd' worden, dan kon de rechter worden ingeschakeld en wachtte betrokkene een gevangenisstraf van maximaal zes maanden.

ONDERWIJS

Meer geld voor schoolcomputers

Op 1 september 1999 stelde minister Hermans van Onderwijs 70 miljoen gulden extra beschikbaar voor schoolcomputers. De toezegging kwam na ongerustheid in de Kamer dat juist scholen die voorop hadden gelopen bij de invoering van computers in het onderwijs, in de naaste toekomst met geldgebrek zouden kampen. Het geld zou de komende drie jaar vrijkomen en vooral naar de zogeheten 'voorhoedescholen' gaan die de invoering van het Kennisnet trokken.

Basisvorming scholieren deels mislukt

Onderzoekers van de universiteit van Groningen en Twente concludeerden dat de basisvorming in het middelbaar onderwijs nauwelijks van de grond was gekomen. Zij presenteerden hun bevindingen in enkele lijvige rapporten die op 2 september 1999

Nederland

het licht zagen. De basisvorming werd in 1993 ingevoerd om het voortgezet onderwijs moderner te maken en de samenhang tussen de vakken te verbeteren. Alle leerlingen zouden hetzelfde programma volgen en de beroeps- en studiekeuze moest later plaatsvinden. Na onderzoek van twee groepen van elk 20.000 leerlingen die in 1989 en 1993 aan voortgezet onderwijs begonnen, kwamen de onderzoekers tot de conclusie dat van vakkenintegratie nauwelijks sprake was en dat het moment van studie- of beroepskeuze juist eerder lag. De meeste docenten zouden niet enthousiast meewerken aan de onderwijsvernieuwing.

LANDBOUW

Speciaal team tegen hormoonvlees

De Algemene Inspectie Dienst (AID) van het ministerie van Landbouw richtte op 26 augustus 1999 een speciaal team op om Belgisch vee dat met illegale, gevaarlijke hormonen was behandeld, in Nederland op te sporen. Dit vee zou in Nederland worden geslacht, waarna het vlees naar België werd geëxporteerd. Dit zou vaker voorkomen nadat België de controle op hormoongebruik verscherpte en de boetes fors verhoogd had.

Nieuw mestplan

Het kabinet stemde op 10 september 1999 in met een drastische inkrimping van de veestapel: in vier jaar moest Nederland 30 procent minder varkens, 30 procent minder runderen en 20 procent minder kippen tellen. In de veehouderij zouden dan ook naar schatting rond de 6.000 bedrijven moeten verdwijnen waarvoor met Financiën een sociaal plan zou worden opgesteld. Om aan de Europese nitraatnorm te voldoen, aldus minister Brinkhorst van Landbouw, mochten boeren in 2003 jaarlijks maximaal 170 kilo dierlijke stikstof uit mest per hectare akkerland en 250 kilo per hectare grasland produceren. Als boeren hun overtollige mest niet kwijtraakten aan bijvoorbeeld akkerbouwers, zouden zij hun veestapel moeten inkrimpen of hun boerderij moeten sluiten.
De veehouders reageerden boos en teleurgesteld op het plan. Vooral in Brabant en Limburg leek een zeer kritisch front te ontstaan van niet alleen boeren maar ook gemeenten, provincies, milieugroepen, het CDA en de kerk. Er zou grote 'psychosociale nood in agrarische gezinnen' zijn, aldus een woordvoerder van het bisdom Roermond.

CULTUUR EN WETENSCHAP

Gaudeamus Prijs voor Michel van der Aa

De Gaudeamus Prijs werd op 10 september 1999 toegekend aan Michel van der Aa (1970). De prijs, groot 10.000 gulden, werd uitgereikt voor de beste nieuwe compositie voor de Gaudeamus Week 2000.

BUITENLANDSE ZAKEN

Journalist vermoord

De Nederlandse journalist Sander Thoenes, medewerker van *Vrij Nederland* en de *Financial Times*, werd op 21 september 1999 in Oost-Timor, in de hoofdstad Dili, vermoord. Vermoedelijk waren pro-Indonesische milities daarvoor verantwoordelijk. Thoenes trok Dili in, kort na de aankomst van soldaten van de INTERFET-vredesmacht. De Nederlandse regering liet weten een internationaal onderzoek te willen naar de toedracht van Thoenes' dood. De Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ) bepleitte meer bescherming van journalisten door de Verenigde Naties.

(Vorige berichten pag. 453/1 e.v. - 1999)

DUITSLAND

Duitsland

BINNENLAND

Deelstaatverkiezingen desastreus verlopen voor SPD

SPD wint in Bremen

De Sociaal-democratische partij Duitsland (SPD) won op 6 juni 1999 de deelstaatverkiezingen in Bremen, Duitslands kleinste deelstaat. De partij won bijna 10 procent en kwam uit op 47 zetels; net niet genoeg voor de absolute meerderheid. De SPD in Bremen maakte direct bekend dat ze de grote coalitie met de Christen-democratische unie (CDU) voort wilde zetten. De CDU - die eveneens won - had de grote coalitie ook tot inzet van de verkiezingen gemaakt.
Bremen is de armste deelstaat van Duitsland. Vooral vanwege het faillissement van enkele scheepswerven zag de financiële positie er slecht uit. SPD en CDU voerden een strak bezuinigingsbeleid en stimuleerden vooral de werkgelegenheid in de hoogwaardige technologie om Bremen uit het diepe dal te halen.
Bondskanselier Gerhard Schröder feliciteerde zijn partijgenoot met de overwinning, maar toonde zich teleurgesteld over het feit dat de SPD geen absolute meerderheid had gehaald. Hiermee zou hij namelijk de meerderheid in de Bondsraad hebben teruggewonnen. Nu kwam hij hiervoor twee zetels tekort.
Veertien dagen later - op 20 juni 1999 - volgde voor hem een opsteker. De SPD en de CDU in Bremen verklaarden toen dat ze zich in de Bondsraad niet meer automatisch van stemming zouden onthouden bij thema's waarop de partijen landelijk geen overeenstemming kunnen bereiken. Dat is namelijk de gewoonte bij de deelstaten waar een coalitie van SPD en CDU regeert.

SPD krijgt zware klappen in Brandenburg en Saarland

Verliepen de deelstaatverkiezingen in Bremen nog redelijk succesvol, maar in het najaar veranderde dat. Kiezers keerden in grote getale de SPD de rug toe. Belangrijkste oorzaak hiervan was het feit dat minister van Financiën Hans Eichel eind augustus 1999 een omstreden bezuinigingsplan presenteerde.
De eerste deelstaatverkiezingen na het bekendmaken van de bezuinigingen, verliepen desastreus voor de SPD. De partij verloor tijdens de verkiezingen van 5 september 1999 de absolute meerderheid in zowel Brandenburg als Saarland. In Brandenburg bleef de SPD weliswaar de grootste partij, maar een verlies van bijna 15 procent van de stemmen maakte het noodzakelijk dat de SPD een coalitie moest gaan vormen met de CDU of de PDS.
In Saarland was de SPD verwikkeld in een nek-aan-nekrace met de CDU. Uiteindelijk won de CDU 1,1 procent meer stemmen dan de SPD. Tegelijk verdwenen de Groenen uit het parlement, wat betekende dat de CDU de absolute meerderheid kreeg.

Beide deelstaatpremiers weten de nederlaag aan het beleid van Gerhard Schröder. Twee dagen voor de verkiezingen hadden Klimmt en Stolpe zich nog nadrukkelijk gedistantieerd van het omstreden bezuinigingsplan. Klimmt zei er alles aan te zullen

Uitslagen deelstaatverkiezingen

	zetels		percentage	
Bremen (6 juni 1999)				
	1999	**1995**	**1999**	**1995**
SPD	47	37	42,6	33,4
CDU	42	37	37,1	32,8
Brandenburg (5 september 1999)				
	1999	**1994**	**1999**	**1994**
SPD	37	52	39.3	54.4
CDU	25	18	26.5	18.7
PDS	25	8	23.3	18.7
DVU	5	-	5.2	-
Saarland (5 september 1999)				
	1999	**1994**	**1999**	**1994**
CDU	26	21	45.5	38.6
SPD	25	27	44.4	49.4
Groenen	0	3	3.2	5.5
Thüringen (12 september 1999)				
	1999	**1994**	**1999**	**1994**
CDU	49	42	51.0	42.6
PDS	21	17	21.4	16.6
SPD	18	29	18.5	29.6
Saksen (19 september 1999)				
	1999	**1994**	**1999**	**1994**
CDU	76	77	57	58,1
SPD	14	22	10	16,6
PDS	30	21	23	16,5

doen om de bezuinigingen tegen te houden. Stolpe: 'Als er geen amendementen komen, zie ik geen enkele kans dat wij de plannen ondersteunen'.
Na de nederlaag zei Manfred Stolpe van Brandenburg: 'We hebben de kiezers niet duidelijk kunnen maken dat we opkomen voor hun belangen'. Reinhardt Klimmt van Saarland merkte op: 'Het is duidelijk dat de nationale politiek een rol speelt bij deze nederlaag'. Klimmt was een jaar eerder Oskar Lafontaine opgevolgd die naar Bonn vertrok om het ambt van minister van Financiën te bekleden. Lafontaine was de leider van de linkervleugel van de SPD, maar verliet in maart 1999 het kabinet omdat hij zich niet langer meer herkende in het beleid van Gerhard Schröder. Lafontaine was veertien jaar aan de macht in Saarland; Klimmt verloor bij zijn eerste verkiezingen de deelstaat aan de CDU.
Schröder liet in een reactie weten dat hij ondanks de electorale afstraffing zijn bezuinigingsbeleid zou doorzetten: 'We hebben beide verkiezingen verloren, maar we kunnen niet anders dan ons huidige beleid voortzetten'.

SPD wordt in Thüringen derde partij

Een week later—12 september 1999—waren er verkiezingen in de oostelijke deelstaat Thüringen. Hier regeerde een grote coalitie van SPD en CDU. En ook hier kreeg de SPD zware klappen. De CDU ging van 42,6 naar 51 procent en haalde hiermee de absolute meerderheid. De SPD verloor meer dan 10 procent en kwam uiteindelijk op een percentage van 18,5 procent. Dit betekende dat de sociaal-democraten de derde partij werden omdat de partij van de voormalig communisten, de PDS 21,4 procent van de stemmen wisten te halen.

SPD haalt slechtste naoorlogs resultaat in Saksen

De verkiezingen van 19 september 1999 in de deelstaat Saksen verliepen nog rampzaliger voor de SPD. Van te voren was bekend dat de populaire CDU-premier Kurt Biedenkopf de absolute meerderheid zou houden. De vraag was alleen hoe groot het verlies van de SPD zou worden.
Uiteindelijk verloor de CDU in deze deelstaat eentiende procent, wat betekende dat Biedenkopf zijn absolute meerderheid ruimschoots behield. Net als in Thüringen werd de partij van de voormalig communisten, de PDS in Saksen de tweede partij. De SPD boekte het slechtste naoorlogse resultaat en viel van bijna 17 procent van de stemmen terug naar slechts 10 procent.

Extreemrechts ook in parlement Brandenburg

Tijdens de deelstaatverkiezingen van 5 september 1999 wist ook de extreemrechtse Duitse volksunie (DVU) vijf zetels in het deelstaatparlement te winnen. De partij haalde 5,2 procent van de stemmen. Dat was fors minder dan de 12,9 procent die de partij een jaar eerder in Saksen-Anhalt had gehaald, maar genoeg om in het parlement te komen. Lijsttrekker Michael Claus: 'De kiezers zijn teleurgesteld in de huidige gang van zaken. Ze hebben genoeg van de werkloosheid. We eisen banen voor jongeren en deportatie van criminele buitenlanders'.
Een week later wist de DVU echter geen zetel te bemachtigen in de oosterse deelstaat Thüringen. Hier bleef de partij steken op 3,3 procent, waarschijnlijk omdat hier ook een andere extreemrechtse partij deelnam aan de verkiezingen.

PDS wordt belangrijke factor in oosten van Duitsland

De deelstaatverkiezingen van september 1999 lieten zien dat de partij van de voormalig communisten, de PDS, een steeds belangrijker rol krijgt in de deelstaten die vroeger Oost-Duitsland vormden. De PDS won in Brandenburg, Thüringen en Saksen meer dan 20 procent van de stemmen. In de laatste twee deelstaten streefden de voormalig communisten zelfs de SPD voorbij en werden er de tweede partij.
Landelijk speelt de partij echter nog steeds een ondergeschikte rol, want de partij krijgt in het westen geen voet aan de grond en daar woont nog steeds 80 procent van het Duitse electoraat.

CDU krijgt macht in Bondsraad

De deelstaatverkiezingen zorgden voor een aardverschuiving in de Bondsraad, de Duitse senaat. De SPD verloor haar absolute meerderheid van 35 zetels, terwijl de CDU uiteindelijk uitkwam op een gewone meerderheid.
De zestien deelstaten bezetten de 69 zetels van de Bondsraad. Het aantal zetels dat een deelstaat heeft, is afhankelijk van het aantal inwoners. Kleine deelstaten krijgen drie zetels, grote krijgen er zes. De Bondsraad buigt zich over de regeringsvoorstellen en heeft het recht deze te blokkeren. Dat betekent dat de regering altijd rekening moet houden met de samenstelling van de Bondsraad.
De vertegenwoordigers van een deelstaat mogen niet verdeeld stemmen. Ze moeten allemaal hetzelfde stemmen of zich onthouden van stemming. Dat is de reden dat deelstaten waar een coalitie van CDU en SPD regeert zich traditioneel onthouden van stemming over de onderwerpen waar de partijen op landelijk niveau over van mening verschillen.

De SPD beschikte begin 1999 nog over een absolute meerderheid in de Bondsraad, maar raakte deze in februari kwijt toen de CDU in Hessen de macht overnam. Hetzelfde gebeurde in september in Saarland en de SPD in Brandenburg verloor de absolute meerderheid en moest een coalitie gaan vormen met de CDU of de PDS.
De CDU won drie deelstaten, namelijk Hessen, Saarland en Thüringen. In die laatste staat regeerde tot de verkiezingen een grote

coalitie. Het gevolg van deze verschuiving was dat de regering over nog 26 zetels in de Bondsraad beschikt, de oppositie over 28 zetels en dat er 15 vertegenwoordigers zich zullen onthouden van stemming in controversiële kwesties.

Lafontaine valt Schröder aan

Oskar Lafontaine, de voormalige leider van de linkervleugel van de SPD, gaf op 25 september 1999 zijn eerste interview sinds hij in maart 1999 aftrad als minister van Financiën. In het interview in *Welt am Sonntag* gaf hij bondskanselier Schröder de schuld van het electoraal verlies tijdens de deelstaatverkiezingen: 'Natuurlijk hadden we dat verlies kunnen voorkomen. We hadden gewoon ons beleid van de eerste maanden moeten voortzetten'. Hij zei verder dat hij uit de regering was gestapt vanwege ernstige meningsverschillen met Schröder: 'Ik heb mijn politieke functies opgegeven vanwege het simpele feit dat ik het niet eens was met de politieke stijl en het politieke programma van Gerhard Schröder'.
Lafontaine gaf zijn interview enkele weken voordat zijn boek 'Het hart klopt links' verscheen.

SPD grote verliezer bij Europese verkiezingen

De CDU won tijdens de Europese verkiezingen van 13 juni 1999 de absolute meerderheid van de Duitse zetels, terwijl de SPD verloor. Gerhard Schröder gaf zijn verlies gelijk toe en weet dit onder andere aan het opkomstpercentage dat volgens hem catastrofaal laag was: 45, 2 procent. Bij de vorige verkiezingen in 1994 was dat nog 60 procent.

Europese verkiezingen (13 juni 1999)

	percentage		zetels	
	1999	**1994**	**1999**	**1994**
CDU	48.7	38.8	53	47
SPD	30.7	32.2	33	40
Groenen	6.4	10.1	7	12
PDS	5.8	4.7	6	0
FDP	3.0	4.1	0	0
Overigen	5.4	11.1	0	0

Hij legde de schuld echter ook bij de politiek van zijn kabinet: 'We hebben de boodschap begrepen. De kiezers die ons in september steunden, hebben duidelijk gemaakt dat we op binnenlands en economisch gebied net zoveel moeten presteren als in onze buitenlandse politiek'.

Steinmeier wordt hoofd Kanselarij

Frank-Walter Steinmeier werd 7 juli 1999 benoemd tot het nieuwe hoofd van de Kanselarij. Steinmeier is een vertrouweling van bondskanselier Gerhard Schröder. Hij stond hem al ter zijde in Nedersaksen. Steinmeier zal de taken van Bodo Hombach die minister van de Kanselarij was overnemen, maar hij weigerde een promotie tot minister. Hombach was benoemd tot EU-coördinator voor de opbouw in de Balkan en zou tot zijn werk daar begon, als minister zonder portefeuille deel uitmaken van het kabinet.

Minister brengt Stoiber in verlegenheid

De Beierse premier Edmund Stoiber van wie wordt verwacht dat hij bondskanselier Gerhard Schröder in 2002 namens de CDU zal uitdagen, werd in september 1999 ernstig in verlegenheid gebracht door zijn minister van Justitie. Deze minister, Alfred Sauter, werd ervan verdacht dat onder zijn bewind honderden miljoenen guldens aan overheidsgeld waren gebruikt voor speculaties in onroerend goed. Stoiber besloot daarom om Sauter op 5 september 1999 te ontslaan. Sauter weigerde zijn ontslag echter te accepteren omdat volgens hem Stoiber op de hoogte was van de speculaties. Verder zei hij dat alleen het deelstaatparlement het recht had hem te ontslaan en niet de premier. Hij wilde daarom een stemming van het parlement afwachten. Zover kwam het niet. Ruim een week later, op 13 september 1999, koos Sauter alsnog eieren voor zijn geld en accepteerde hij het ontslag. Stoiber zei in een reactie de beslissing van Sauter te respecteren.

Parlement betrekt Rijksdag in Berlijn

Het Duitse parlement kwam 6 september 1999 voor het eerst bijeen in de gerestaureerde Rijksdag in Berlijn, het nieuwe onderkomen van het parlement. Voorzitter Wolfgang Thierse, een voormalig Oost-Duitse dissident, schetste bij die gelegenheid de ontwikkeling van de Duitse democratie sinds 1949. Hij wees op de aanwezigheid van parlementariërs uit 47 landen en legde dat uit als een erkenning van het succes van de Duitse democratie.
Oud-kanselier Helmut Kohl had op 1 juli 1999 de laatste toespraak gehouden in het parlement in Bonn. Kohl zei toen dat het verblijf in Bonn noodzakelijk was om definitief te breken met het nazi-verleden. 'Bonn is het symbool van het Duitsland dat het nazisme de rug toekeerde'. Hij zei verder dat de verhuizing de politiek op zich niet zou veranderen: 'We verhuizen niet naar een andere republiek'.
Als laatste daad in Bonn werd de nieuwe Duitse president Johannes Rau ingezworen. Rau was op 23 mei 1999 al gekozen tot achtste naoorlogs president. Tijdens zijn inaugurele speech zei hij: 'We moeten meer stilstaan bij de gevolgen die onze politieke beslissingen hebben voor latere generaties. Soms zie ik het egoïsme in de politiek overheersen en dat is niet te tolereren'.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Eichel komt met omstreden bezuinigingsplan

Minister van Financiën, Hans Eichel, kwam op 25 augustus 1999 met het programma 'Toekomst 2000' dat voorziet in een bezuiniging op de overheidsuitgaven van 30 miljard mark (33 miljard gulden) in 2000 en 150 miljard mark (165 miljard gulden) tot 2003.
Meest omstreden onderdeel van het plan is de bevriezing van de staatspensioenen met slechts een inflatiecorrectie in 2000 en 2001. Dit zou betekenen dat die twee jaar de pensioenen niet langer meer met de gemiddelde loonstijging zouden worden verhoogd.
De bezuiniging op de staatspensioenen waren omstreden omdat de SPD in haar verkiezingscampagne had beloofd de pensioenen niet te zullen aanpakken. Verschillende SPD-voormannen namen direct afstand van dit deel van de plannen, vooral vanwege de deelstaatverkiezingen die op het programma stonden. Zo liet de SPD-premier van Saarland waar op 5 september 1999 verkiezingen waren, direct weten in de Bondsraad tegen de plannen te zullen stemmen.
De bezuiniging omvatte 33 miljard gulden, ongeveer 0,8 procent van het nationaal inkomen. Volgens Eichel waren ze nodig om het begrotingstekort terug te brengen van 2 naar 1 procent van het bruto nationaal product. En dit was weer nodig om te voldoen aan de criteria van de Europese Monetaire Unie.

Duitsland

De belangrijkste maatregelen van Eichel:
- het bevriezen van de hoogte van de staatspensioenen in 2000 en 2001 met slechts een inflatiecorrectie;
- het koppelen van de hoogte van de sociale premies van werklozen aan hun huidige inkomsten en niet langer aan hun laatst verdiende loon;
- het afstoten van het toekennen van huursubsidie aan de lagere overheden;
- een verlaging van alle ministeriële budgetten met 7 procent;
- een verlaging van de inkomstenbelasting met ingang van 1 januari 2000;
- een uniform tarief voor de vennootschapsbelasting van 25 procent;
- een verhoging van de kinderbijslag;
- een verhoging van de ecotax.

Verzet tegen de bezuinigingen

Het kabinet had op 2 juni 1999 al een voorschot op de maatregelen genomen door zelf af te zien van een loonsverhoging per 1 juni 1999. De kabinetsleden zouden per die datum er met 2,9 procent op vooruitgaan, de gemiddelde loonstijging in Duitsland. Het kabinet zag hier van af en noemde dit een symbolische bijdrage aan de noodzakelijke bezuinigingen.
Desondanks was er veel verzet tegen de maatregelen. De oppositie noemde het boekhoudkundige trucs en de linkervleugel van de SPD keerde zich tegen de bezuinigingen op de pensioenen.
Op 22 september 1999 demonstreerden 25.000 artsen, verpleegkundigen en apothekers tegen de bezuinigingen in de gezondheidszorg. Het kabinet had onder andere bepaald dat het budget voor de gezondheidszorg niet zou worden verhoogd, dat er geen ongelimiteerd aantal geneesmiddelen meer mocht worden voorgeschreven en dat de zorg moest verschuiven van de specialisten naar de huisartsen. Volgens de demonstranten gingen deze maatregelen ten koste van de patiënten en de werkgelegenheid.

Deelstaatverkiezingen brengen Schröder in moeilijke positie

De deelstaatverkiezingen die in juni en september 1999 werden gehouden, brachten Gerhard Schröder in een moeilijke positie. Duidelijk was dat zijn bezuinigingsplannen niet populair waren bij de kiezers. De SPD liep zware klappen op en verloor vijf verkiezingen op rij. Hierdoor nam de kritiek van de linkervleugel van de SPD op de plannen verder toe. Zij vond dat Schröder de plannen moest verzachten om de kiezers niet verder van zich te vervreemden.
Tegelijk kreeg de CDU de macht in de Bondsraad. De partij had weliswaar nog niet de absolute meerderheid, maar wel de meeste zetels. Dit betekende dat Schröder bij zijn plannen meer rekening moest gaan houden met de wensen van de CDU. Die partij kan in de Bondsraad immers elk regeringsvoorstel blokkeren. De CDU vond dat de bezuinigingsplannen van Schröder niet ver genoeg gingen.

Riester komt met nieuw idee pensioenen

Minister van Arbeid, Walter Riester, kwam 17 juni 1999 met het idee om een deel van de pensioenen onder te brengen bij particuliere verzekeraars. Werknemers zouden in eerste instantie een 1/2 procent van hun inkomen moeten afdragen aan een pensioenfonds en dat percentage zou uiteindelijk oplopen tot 21/2 procent. De particuliere verzekeraars reageerden niet op het idee. Ze wilden eerst wachten op meer concrete plannen.

NATUUR EN MILIEU

Beslissing over kernenergie uitgesteld

Bondskanselier Gerhard Schröder wist 5 juli 1999 een belangrijke angel uit zijn kabinet te halen door de beslissing over de ontmanteling van kerncentrales uit te stellen tot in de herfst. Het lukte de regeringspartijen SPD en Groenen maar niet om tot een overeenkomst te komen. De Minister van Economische zaken Werner Müller had een akkoord bereikt met de atoomindustrie waarin werd afgesproken dat alle kerncentrales uiteindelijk in 2024 zouden zijn ontmanteld. In ruil hiervoor zou de atoomindustrie geen schadevergoeding eisen. De Groenen vonden deze termijn te lang en eisten dat alle kerncentrales binnen twintig jaar zouden zijn ontmanteld. Uiteindelijk werd dus tot uitstel besloten. Antje Radcke van de Groenen: 'Het is een complex onderwerp en we willen ons niet onder druk laten zetten'.

CULTUUR EN WETENSCHAP

Spellingshervorming van kracht

OP 2 augustus 1999 werd de *Rechtschreibereform* van kracht, waardoor de spelling van enkele honderden woorden veranderde. De hervorming riep veel verzet op bij schrijvers, wetenschappers en journalisten. Toch voerden de media en het onderwijs de nieuwe spelling in. Kiezersgroepen in Bremen, Mecklenburg-Voor-Pommeren en Beieren ondernamen nog wel pogingen een referendum te organiseren om de hervorming ongedaan te maken.

Roemenië

BUITENLANDS BELEID

Parlement akkoord met versterking Kosovo-troepen

De Bondsdag ging 11 juni 1999 met overweldigende meerderheid akkoord met het voorstel om de Duitse troepen in de NAVO-vredesmacht in Kosovo uit te breiden van 6000 naar 8500 manschappen. Alleen de PDS, de partij van de oud-communisten uit Oost-Duitsland stemde tegen.

(Vorige berichten pag. 325/1 - 1999)

ROEMENIË

BINNENLAND

Regeringspartij CDR wint burgemeesterschap Boekarest

De zittende burgemeester van Boekarest Viorel Lis van de regerende Democratische conventie van Roemenië (CDR) won op 9 november 1998 met krappe meerderheid de verkiezingen voor het burgemeesterschap van Boekarest. Hij versloeg de chirurg Sorin Oprescu van de Partij voor sociale democratie in Roemenië (PDSR) van oud-president Ion Iliescu, die de steun van de linkse en nationalistische partijen genoot. De Roemeense hoofdstad kampt met een groot aantal problemen, waaronder gebrek aan huisvesting, ondeugdelijke riolering, slechte verwarming, straatafval en een groeiend aantal zwerfhonden.

Inkrimping aantal ministeries

De leiders van de vier partijen die samen de regeringscoalitie vormden maakten op 10 november 1998 bekend dat de regering aanzienlijk zal worden ingekrompen als een eerste aanzet om, later dan de meeste andere voormalige communistische landen,

haast te zetten achter economische hervormingen. Het aantal ministeries zou worden teruggebracht van 23 naar 17. De ministeries van Privatisering, Toerisme, Communicatie zouden worden opgeheven. Het ministerie van Hervormingen werd een afdeling onder de verantwoordelijkheid van de premier.

Motie van wantrouwen verworpen

Een motie van wantrouwen tegen de regering van premier Radu Vasile werd op 21 december1998 met 283 tegen 162 stemmen verworpen. De motie was ingediend door de nationalistische en linkse oppositiepartijen die de regeringscoalitie ervan beschuldigden het land op de rand van een economische ineenstorting gebracht te hebben. Vasile had opgeroepen om zijn hervormingen te steunen ten einde westerse steun te verwerven. De tegenvallende opbrengsten van de verkoop van staatsbedrijven weet hij aan de mondiale economische crisissituatie. Spoorwegpersoneel had het treinverkeer naar Boekarest voor enkele uren stilgelegd om hun eis voor salarisverhoging en kerstbonussen kracht bij te zetten.

Demonstratie voor Serviërs

Enkele honderden betogers, waaronder een groot aantal Roemeense orthodoxe priesters, hielden op 28 maart 1999 een protestmars door het centrum van Boekarest om solidariteit te tonen met de Serviërs in het buurland Joegoslavië die blootstonden aan luchtaanvallen van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO). In Timisoara werd eveneens gedemonstreerd tegen de NAVO-luchtacties. Een groot deel van de demonstranten daar maakte deel uit van de minderheid van ongeveer 35.000 Serviërs in Roemenië.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Economische hervormingen versneld goedgekeurd

Enkele wetten voor de hervorming van de economie werden ter goedkeuring aan het parlement voorgelegd in een versnelde procedure waarbij de wetten als aangenomen werden beschouwd als niet binnen drie dagen een motie van wantrouwen werd ingediend. Op 20 mei 1999 werd een motie van wantrouwen ingediend die echter met ruime meerderheid werd verworpen. Daarmee waren ook de wetten, onder andere ter versnelling van de privatisering en betreffende leasing, aangenomen.

Onrust bij mijnwerkers

Staking en demonstraties

De enkele honderden kilometers van Boekarest gelegen Jiu-vallei vormde de eerste drie weken van januari 1999 het toneel van sociale onrust en stakingen door mijnwerkers. De mijnwerkers, van wie er sinds 1997 18.000 hun baan verloren hadden, protesteerden tegen de sluiting van hun mijnen en voor betere salarisvoorwaarden. Zij ondernamen een mars op Boekarest, waarbij zij door het cordon van de toegesnelde oproerpolitie die hen aan het begin van de route wilde tegenhouden, heen wisten te breken en de politie 200 kilometer terugdrongen. Premier Radu Vasile stemde daarop in met een ontmoeting met de leider van de mijnwerkers, Miron Cozma.
Op 24 januari beëindigden de mijnwerkers hun staking en hun mars op de hoofdstad waarvan zij meer dan de helft reeds hadden afgelegd, na het voorstel van de regering om enkele met sluiting bedreigde mijnen langer open te houden, sluiting van andere mijnen te herzien en de ontslagpremie te verhogen. Hoewel door sommigen gesuggereerd werd dat de mijnwerkers gemanipuleerd waren door voormalige communisten, verklaarde Cozma dat hun protest alleen gemotiveerd was door 'ondraaglijke armoede, waar zij geen schuld aan hebben'.

De Roemeense mijnwerkersleider Miron Cozma voert op 5 januari 1999 een demonstratie aan in Petrosani. Cozma werd voor zijn rol in de mijnwerkersprotesten tot 18 jaar cel veroordeeld. *(foto ANP)*

Cozma veroordeeld tot 18 jaar

Medio februari 1999 veroordeelde het Hooggerechtshof Miron Cozma tot 18 jaar gevangenisstraf wegens zijn rol in rellen bij het verzet van mijnwerkers tegen de hervormingen van 1991. Hiermee werd een eerdere veroordeling van een lagere rechtbank tot 18 maanden wegens verstoring van de openbare orde ongeldig verklaard. Cozma had die 18 maanden reeds uitgezeten en was vorig jaar na zijn vrijlating als een held verwelkomd.

Enkele duizenden mijnwerkers hervatten daarop hun mars naar Boekarest, protesterend tegen de veroordeling van Cozma en voor betere arbeidsvoorwaarden. Ondanks het vonnis liep Cozma voorop. Het ministerie van Binnenlandse zaken dreigde hem daarop met nog eens 15 jaar gevangenisstraf wegens belemmering van de rechtsgang en zei dat de mijnwerkers die aan de mars meededen zware straffen wegens medeplichtigheid te wachten stonden.

Cozma gearresteerd

De landelijke politiechef generaal Nicolae Berechet verklaarde op 17 februari 1999 dat Miron Cozma was gearresteerd terwijl hij in een bus trachtte te ontsnappen. De arrestatie volgde op twee uur durende gevechten tussen politietroepen en enkele duizenden mijnwerkers die protesteerden tegen de veroordeling van Cozma en tevergeefs trachtten om met knuppels, bijlen en kettingen door het politiekordon heen te breken. Hiermee kwam een einde aan de mars op Boekarest van de mijnwerkers. Behalve Cozma werden nog drie van zijn naaste medewerkers gearresteerd en meer dan vijfhonderd mijnwerkers tijdelijk in hechtenis genomen.

Cozma veroordeeld tot 22 maanden extra

Een rechtbank in de gemeente Pitesti veroordeelde op 4 maart 1999 Miron Cozma, die op dat moment een gevangenisstraf van 18 jaar uitdiende, bij verstek tot 22 maanden extra gevangenisstraf wegens verstoring van de openbare orde. Cozma werd schuldig bevonden aan betrokkenheid bij een gevecht in een café in de stad Petrosani in 1996 en het slaan van een journalist die hem probeerde te fotograferen.

Pensioenen aangepast

De regering besloot op 5 november 1998 om de hoogte van de pensioenen bij te stellen ten einde wat genoemd werd sociale onrechtvaardigheid jegens de ouderen, ongedaan te maken. Roemenië telde 1,2 miljoen gepensioneerden, waarvan ongeveer 30.000, voornamelijk voormalige werknemers van collectieve boerderijen, per maand 10.000 lei (ca. 2 gulden) en ongeveer 60.000 niet meer dan 100.000 lei (ca. 20 gulden) per maand ontvingen. Minister van Arbeid Virgul Athanasiu verklaarde dat de regering weliswaar onder druk van het Internationaal Monetair Fonds stond om te bezuinigen op de overheidsuitgaven, maar de pensioensverhoging, die 90 miljard lei (ca. 18 miljoen gulden) per maand zou kosten, zou kunnen betalen door op andere begrotingsposten te bezuinigen.
Op 21 januari 1999 keurde de regering een wetsvoorstel op algemene pensioenfondsen goed, als onderdeel van een breed pakket aan wettelijke maatregelen om het pensioenstelsel te hervormen. Volgens het plan zou tweederde van de pensioenpremie van een werknemer naar een openbaar pensioenfonds gaan en eenderde naar een particulier pensioenfonds. Elk openbaar pensioenfonds kreeg een investeringsbedrijf toegewezen om het premiegeld te beleggen. Tevens zou er een nationaal garantiefonds worden opgericht. De regering hoopte hiermee hogere pensioenen voor deelnemers aan het stelsel te bewerkstelligen en het pensioenstelsel te stabiliseren, zodat het zich beter aan macro-economische en demografische veranderingen zou kunnen aanpassen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Wet op inkomstenbelasting goedgekeurd

De regering keurde op 23 augustus 1999 een wet op inkomstenbelasting goed die de Roemeense wetgeving in overeenstemming moest brengen met westerse maatstaven. Lonen, rentes, dividend en andere vormen van inkomen werden per januari 2000 in één stelsel ondergebracht. Tot dan toe werd inkomen uit rente niet belast en werden lonen onafhankelijk van andere vormen van inkomen belast. Pensioenen, schadevergoedingen, voedselbonnen en inkomsten uit land- en bosbouw zouden niet worden belast. Vooraanstaande zakenlieden hadden geklaagd over het ontbreken van een duidelijke en doorzichtige fiscale wetgeving.

Herziening begroting 1999 goedgekeurd

De regering keurde op 23 september 1999 een herziening van de begroting van 1999 goed, die noodzakelijk was geworden doordat een hogere inflatie werd verwacht, namelijk van 42 procent tegenover een eerdere schatting uit december 1998 van 25 procent, en een begrotingstekort van 4,1 procent in plaats van 2,5 procent van het bruto binnenlands product. In de herziene begroting kregen de ministeries van Defensie, Binnenlandse zaken, Onderwijs en Arbeid meer geld te besteden, terwijl die van Gezondheidszorg, Openbare werken en Cultuur minder kregen toebedeeld. Minister van Financiën Traian Remes verklaarde dat de begrotingsherziening binnen de richtlijnen van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) viel. Het IMF verklaarde dat Roemenië op de goede weg was, maar een aantal zaken, waaronder particuliere financiering, nog moest aanpakken teneinde te bewerkstelligen dat het tweede deel van een lening van 547 miljoen dollar (ca.1,094 miljard gulden) zou worden vrijgegeven.

JUSTITIE

Generaals bestraft voor geweld in 1989

Medio juli 1999 werden de generaals Victor Athanasie Stanculescu, voormalig staatssecretaris van Defensie en Mihai Chitac, voormalig hoofd van de afdeling van chemische wapens, tot vijftien jaar gevangenisstraf veroordeeld. Tevens moesten zij samen met het ministerie van Defensie schadevergoedingen ter waarde van 4 miljoen gulden betalen aan familieleden van de slachtoffers.
Zij werden veroordeeld voor hun rol in het optreden van veiligheidstroepen tegen betogers in de straten van Timisoara tussen 17 en 20 december 1989, toen 72 demonstranten werden doodgeschoten, 253 verwond en een vrouw door een tank werd overreden. Beiden hielden vol in opdracht van meerderen gehandeld te hebben. Volgens de minister van Defensie Victor Babiuc had Stanculescu er juist een beslissende rol in gespeeld, dat het leger overliep naar de zijde van de betogers. Hij verklaarde dat het waardige streven naar het aan het licht brengen van de waarheid over de revolutie van december 1989 was vervangen door een proces tegen het Roemeense leger en dat er geen vragen werden gesteld over de rol van diegenen, die bijna vijftig jaar lang het brein vormden achter de rampspoed van Roemenië.
Enkele tientallen topfunctionarissen van de communistische partij en officieren van de staatsveiligheidsdienst Securitate hebben korte perioden in de gevangenis doorgebracht wegens het geven van bevelen om op betogers te schieten, maar zij zijn inmiddels allen om gezondheidsredenen of wegens hun leeftijd vrijgelaten.

Wet op teruggave van bezittingen

Het Huis van Afgevaardigden van het Roemeense parlement nam op 25 augustus 1999 een wet aan op de teruggave van bepaalde bezittingen die vanaf de tweede helft van de jaren '40 onder communistische heerschappij waren geconfisceerd. Het betrof fabrieken, banken en onroerend goed, zoals woonhuizen en andere gebouwen. Om voor teruggave in natura of voor compensatie in aanmerking te komen, dienden voormalige eigenaren binnen zes maanden een verzoek daartoe in te dienen. De compensaties kunnen bestaan uit aandelen in winstgevende bedrijven of een som geld uit een speciaal fonds, die op een termijn van 5 tot 20 jaar zou moeten worden uitgekeerd. Linkse en nationalistische oppositieleden boycotten de stemming uit protest tegen wat zij beschouwden als het herstel van vooroorlogse eigendomsverhoudingen. Zij vreesden tevens dat de Roemeense economie, die al drie jaar krimpt, een volledige compensatie van voormalige eigenaars niet zou kunnen verwerken. Minister van Justitie Valeriu Stoica wees hun kritiek van de hand en verklaarde: 'Een markteconomie kan alleen gebouwd worden op het fundament van privé-bezit'.

Voor de tussen 1.6 en 2 miljoen Roemeense Hongaren vormde teruggave van kerkelijke en andere bezittingen, die zij beschouwden als hun culturele erfgoed, een belangrijke indicatie voor de verbetering van hun positie. Tot dan toe had de regering, waar de Hongaarse democratische unie van Roemenië (UDMR) deel van uit maakt, op papier zeventien gebouwen aan Hongaarse instellingen teruggeven, waarvan er slechts vier daadwerkelijk waren overgedragen.

Roemenië

MILITAIRE ZAKEN

Plan voor reorganisatie leger

De stafchef van het Roemeense leger generaal Constantin Degeratu maakte op 22 juni 1999 een plan bekend, dat met hulp van Amerikaanse en Britse experts was opgesteld, om het Roemeense leger zodanig te hervormen en te moderniseren dat het aan de eisen voor toelating tot de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) zou voldoen. In 2003 zou het aantal beroepsofficieren van 47 procent tot 71 procent moeten toenemen en de omvang van de strijdkrachten van 180.000 tot 112.000 moeten worden teruggebracht. De militaire begroting zou van 1,8 procent op dat moment moeten worden verhoogd naar 2,1 procent in 2007.

BUITENLANDSE ZAKEN

Vrije doortocht voor NAVO-troepen

Het parlement verleende op 28 juni 1999 de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) toestemming voor transport van manschappen en materieel over Roemeens grondgebied in het kader van haar luchtacties tegen Joegoslavië. Eerder was die toestemming beperkt gebleven tot specifieke spoorwegtransporten van Tsjechische en Poolse troepen en gebruik van het Roemeense luchtruim. Op 6 mei had Roemenië, in navolging van de boycot van de Europese Unie, een wet aangenomen die verbood olieproducten, waaronder benzine, aan Joegoslavië te verkopen of erheen te transporten.

EU-normen grensbeleid bereikt

Minister van Binnenlandse zaken Constantin Dudu Ionescu verklaarde op 23 september 1999 dat Roemenië inmiddels aan de eis van de Europese Unie (EU) om zijn grensbewaking te hervormen, had voldaan. Volgens een overeenkomst met de EU uit 1998, moest Roemenië zijn grensbewaking in één orgaan onderbrengen. Betere grenscontrole zou bijdragen aan bestrijding van georganiseerde misdaad, illegale migratie en drugshandel. Roemenië hoopt uitgenodigd te zullen worden om deel te nemen aan de besprekingen in Helsinki in december 1999 over de uitbreiding van de EU.

(Vorige berichten pag. 657/1 e.v. - 1998)

Russische Federatie

RUSSISCHE FEDERATIE

BINNENLAND

Nieuwe minister van Gezondheid

President Jeltsin benoemde op 5 juli 1999 de hartchirurg Joeri Sjevtsjenko (52) tot minister van Gezondheid. De post was twee maanden onvervuld gebleven. Sjevtsjenko was hoofd van een militaire medische academie in Sint-Petersburg vanaf 1992 en had de rang van generaal.

Vertraging bij oplossing millenniumprobleem

Het hoofd van het staatscomité voor telecommunicatie Alexander Ivanov verklaarde op 12 juli 1999 dat er een achterstand was in Rusland op het gebied van de oplossing van het millenniumprobleem. Slechts 30 procent van het werk was volgens hem gedaan. Rusland had tot halverwege 1999 volgens Ivanov dertien miljard roebel (ruim een miljard gulden) aan het probleem moeten besteden, terwijl er slechts twee miljard was besteed.

Ontslagen premier Stepasjin opgevolgd door Vladimir Poetin

President Jeltsin ontsloeg op 9 augustus 1999 onverwacht premier Sergei Stepasjin en diens voltallige kabinet. Als opvolger droeg hij Vladimir Poetin voor, de directeur van de veiligheidsdienst FSB. De precieze redenen voor het ontslag van Stepasjin en de voordracht van Poetin bleven onduidelijk. In een televisietoespraak gaf Jeltsin de wens te kennen dat Poetin hem als president zou opvolgen in 2000. Hij roemde diens ervaring en zei dat Poetin als president zou zorgen voor het doorvoeren van verdere hervormingen. Jeltsin stelde tevens bij decreet de datum vast van de verkiezingen voor de Staatsdoema op 19 december 1999.

Doema accepteert voordracht Poetin

De Staatsdoema accepteerde Vladimir Poetin op 16 augustus als premier. Deze werd daarmee de vijfde Russische premier van de voorgaande zeventien maanden.
Over de loopbaan van Poetin (46) was relatief weinig bekend. Hij studeerde in 1975 af aan de juridische faculteit van de Leningradse Staatsuniversiteit en ging bij de KGB (de inlichtingen- en veiligheidsdienst van de Sovjet-Unie) werken. Tussen 1984 en 1990 was hij als KGB-officier in de DDR werkzaam. Begin jaren negentig verliet hij de KGB en was hij enige tijd werkzaam als een naaste medewerker van de hervormingsgezinde burgemeester van Sint-Petersburg Anatoli Sobtsjak. Na de verkiezingsnederlaag van Sobtsjak in 1996 kreeg Poetin een baan bij het presidentiële apparaat in Moskou. In juli 1998 was hij door de president tot directeur van de veiligheidsdienst FSB, de opvolger van de KGB, benoemd.

Vladimir Poetin werd op 16 augustus 1999 benoemd tot premier van de Russische Federatie.Hij is de vijfde premier in zeventien maanden. *(foto ANP)*

Nieuw kabinet benoemd

President Jeltsin maakte op 19 augustus het nieuwe kabinet van premier Poetin bekend dat maar in weinig opzichten van het oude verschilde. Beide eerste vice-premiers, Nikolaj Aksjonenko en Viktor Christenko, behielden hun post evenals drie andere vice-premiers. De ministers van Defensie, Binnenlandse zaken en Buitenlandse zaken waren al herbenoemd op de dag dat de Doema Poetins premierschap aanvaardde. Nieuw was wel de benoeming van Alexej Gordejev, voormalig eerste vice-minister van Landbouw, tot hoofd van dat ministerie.
De president had al enkele dagen tevoren minister van Justitie Pavel Krasjeninnikov ontslagen. Hij had Krasjeninnikov eerder bekritiseerd omdat deze niet hard genoeg tegen politiek extremisme zou zijn opgetre-

den. Zijn plaats zou worden ingenomen door voormalig hoofdaanklager Yuri Chaika.

Kremlin ontkent buitenlandse bankrekeningen Jeltsin

In reactie op berichten in de westerse pers dat Jeltsin geld had ontvangen van een Zwitserse firma op een buitenlandse bankrekening, verklaarde het Kremlin op 26 augustus 1999 dat er geen sprake van was dat de president of diens vrouw en dochters buitenlandse bankrekeningen hadden geopend. De Italiaanse krant *Corriere della Sera* had geschreven dat het openbaar ministerie in Zwitserland meende dat de firma Mabetex een miljoen dollar had gestort op een bankrekening in Hongarije die door Jeltsin werd gebruikt.
Mabetex had eerder contracten ter waarde van honderden miljoenen dollars gekregen voor de renovatie van gebouwen in het Kremlin. Volgens de krant vermoedde het Zwitserse openbaar ministerie ook dat Mabetex of de leider van het bedrijf, Beghjet Pacolli, met credit cards rekeningen had betaald ten behoeve van Jeltsin en diens twee dochters, Tatjana Djatsjenko en Jelena Okoelova. Pacolli ontkende de beschuldigingen en verklaarde tegenover *Reuters* met grote stelligheid dat Mabetex nooit steekpenningen had betaald om Russische contracten te krijgen.

Agrarische Partij verbreekt band met communisten

De Agrarische Partij, tot dan toe een bondgenoot van de communisten, besloot op 27 augustus 1999 zich aan te sluiten bij de nieuwe alliantie Vaderland die werd geleid door de Moskouse burgemeester Joeri Loezjkov en ex-premier Jevgeni Primakov. Volgens het Russische persbureau *RIA* stemden 275 van de 390 afgevaardigden op een congres van de Agrarische Partij voor de beëindiging van het bondgenootschap met de communisten. Meer dan honderd afgevaardigden verlieten daarop uit protest de bijeenkomst. Commentatoren waren van mening dat het besluit van de Agrarische Partij zou betekenen dat de radicale krachten in de coalitie van communisten en andere linkse nationalisten sterker zouden worden.

Reeks bomaanslagen zorgt voor onrust

De Moskouse burgemeester Joeri Loezjkov verklaarde naar aanleiding van de bomaanslag die op 1 september 1999 bij een winkelcentrum vlakbij het Kremlin plaatsvond, dat de daders zouden moeten worden geëxecuteerd. Bij de aanslag raakten 41 mensen gewond; er waren geen doden. De politie vond een gedrukt pamflet bij de plek van de aanslag waarin de daad werd opgeëist door de Bond van Revolutionaire Schrijvers, een tot dan toe onbekende groepering. Volgens het pamflet was de aanslag bedoeld als uiting van de strijd tegen consumptief gedrag. Een jongeman wiens internetadres op het pamflet voorkwam, verklaarde voor de televisie onschuldig te zijn.
De reeks bomaanslagen die volgde, eiste wel dodelijke slachtoffers. Op 4 september ontplofte er een autobom in Boejnaksk in Dagestan met als resultaat 64 doden. Vijf dagen later maakte een bom in een woonblok in Moskou 94 dodelijke slachtoffers, op 13 september was er een explosie bij een woonblok die 118 mensen het leven kostte. Hoewel in de stad grote paniek ontstond en er bij de politie veel valse bommeldingen binnenkwamen, verklaarde premier Poetin dat er geen reden was de noodtoestand af te kondigen.

Premier Poetin stelt Tsjetsjenië verantwoordelijk

In een rede voor de Staatsdoema op 14 september verklaarde premier Vladimir Poetin dat Tsjetsjenië achter de bomaanslagen zat. Hij zei ook dat de separatistische republiek zich toelegde op terrorisme en op de handel in drugs, mensen en wapens. Autobommen op 16 september in de zuidelijke stad Volgodonsk en in Sint-Petersburg eisten vervolgens nog eens zeventien en twee dodelijke slachtoffers. De laatste aanslag werd door de autoriteiten overigens niet gezien als een terroristische aanslag, maar als een die te maken had met rivaliteit in de onderwereld.

Registratie Tsjetsjenen in Moskou

De bomaanslagen leidden in Moskou tot een grote operatie die tot doel had alle oorspronkelijk niet uit de stad afkomstige inwoners te registreren. Tsjetsjenen woonachtig in de hoofdstad klaagden daarbij over discriminatie. Op 21 september verklaarde de plaatsvervangend chef van de Moskouse politie Alexander Beldajev dat tussen 14 en 20 september meer dan 69.000 personen opnieuw waren geregistreerd. Aan 15.000 werd registratie geweigerd. De laatste categorie zou gedwongen worden de stad per auto of trein te verlaten naar hun plaats van herkomst en daarbij worden vergezeld door politiepersoneel.
De registratie was onderdeel van een reeks maatregelen ter voorkoming van verdere bomaanslagen. Op 23 september ontplofte er een kleine bom in een appartement in Sint-Petersburg, waarbij geen doden of gewonden vielen. De achtergrond van de aanslag was onduidelijk.

Eerste vice-premier tevens minister van Spoorwegen en Transport

Eerste vice-premier Nikolaj Aksjonenko zal zijn post combineren met die van minister van Spoorwegen en Transport. Dat verklaarde het Kremlin op 16 september 1999. Een woordvoerder zei dat president Jeltsin een decreet had ondertekend voor de benoeming van Aksjonenko en het ontslag van de zittende minister Vladimir Starostenko. De reden voor het ontslag van Starostenko was onbekend.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Regering wil grotere rol bij Gazprom

Eerste vice-premier Nikolaj Aksjonenko zat op 27 augustus 1999 een belangrijke vergadering voor bij het gasbedrijf Gazprom. Daarin kwam de wil tot uiting van het Kremlin meer greep te krijgen op het bedrijf dat een kwart van de federale belastinggelden binnenbracht. Tijdens een aandeelhoudersvergadering een dag eerder vergrootte de regering haar zetelaantal in de raad van bestuur van Gazprom tot vijf van de elf. De aandeelhouders stemden ook in met de benoeming van ex-premier Viktor Tsjernomyrdin tot voorzitter van de raad van bestuur en Rem Vjachirev tot directeur.
Achter de schermen was de voorafgaande weken een harde strijd om de controle over Gazprom gevoerd. Sommige commentatoren meenden dat Vjachirev, die al een leidende positie bij het bedrijf bekleedde, volgens het Kremlin te zeer op de hand was van de Moskouse burgemeester Joeri Loezjkov. Die wordt in kringen rond president Jeltsin gezien als een geducht tegenstander bij de komende verkiezingen voor de Staatsdoema in december 1999 en die voor het presidentschap in de zomer van 2000. Of de benoemingen van Tsjernomyrdin en Vjachirev betekenden dat laatstgenoemde nu weer

dichter bij het Kremlin was komen te staan, bleef onduidelijk.

Begroting 2000 ter discussie

Vooraanstaande leiders van Russische regio's reageerden op 15 september 1999 in de Federatieraad afwijzend op de ontwerpbegroting van de regering voor 2000. Zij wilden voor de regio's een groter deel van de staatsinkomsten reserveren en drongen er bij de regering op aan kortingen op de begroting die met het Internationaal Monetair Fonds (IMF) waren afgesproken en zouden leiden tot een begrotingsoverschot, te laten varen. Voorzitter van de Federatieraad Jegor Strojev, gouverneur van de westelijke regio Orjol, uitte ook kritiek op de geringe bedragen voor investeringen in de federale begroting van rond de 50 miljard gulden. Dit was minder dan de uitgaven van de Amerikaanse regering in één week. Gouverneur Konstantin Titov van de provincie Samara zei dat de regering veel minder aan de overheidsbureaucratie zou moeten uitgeven.
De kritiek van leden van de Federatieraad was onofficieel. De begroting moest eerst nog worden aangenomen in vier lezingen door de Staatsdoema.

Staatsdoema begint debat over begroting

De Staatsdoema begon op 28 september met het debat over de ontwerpbegroting. Vooraanstaande leden spraken de verwachting uit dat de ontwerpbegroting zou worden verworpen en opnieuw zou moeten worden besproken in een comité samengesteld uit vertegenwoordigers van de regering, de Doema en de Federatieraad.
Bij het begin van het debat verklaarde minister van Financiën Michail Kasjanov dat de regeringsvoorstellen de enige oplossing waren voor de economische problemen. 'Alleen op deze manier kunnen wij de belastingen verlagen, investeringen aantrekken en de voorwaarden voor economische groei in 2000 scheppen', aldus Kasjanov.

LANDBOUW

Geringe graanoogst verwacht voor 1999

Rusland zal in 1999 een geringe graanoogst binnenhalen die hulp van de Verenigde Staten en de Europese Unie onvermijdelijk maakt. Dat viel op 5 juli 1999 op te maken uit de woorden van Andrej Sizov van het adviesbureau Sovecon. Hij verwachtte een oogst van tussen de 53 en 58 miljoen ton, aanzienlijk minder dan de oorspronkelijk voorziene 70 miljoen. Kort voor de prognose van Sizov had premier Stepasjin al gezegd slechts te rekenen op een oogst van tussen de 60 en 62 miljoen ton. De tegenvallende oogst werd onder meer veroorzaakt door slechte weersomstandigheden. De oogst van 1998 was ook al minder dan verwacht.

NATUUR EN MILIEU

Rusland bestrijdt Noors bericht over opslag chemische wapens

In reactie op een bericht in een Noorse krant ontkende de Russische regering op 20 juli 1999 dat er een geheime opslagplaats voor chemische wapens was in noordoost-Rusland. Het ministerie van Buitenlandse zaken verklaarde dat er zoals bekend zeven opslagplaatsen waren van chemische wapens, die geen van alle in het noordoosten van het land lagen. De krant *Verdens Gang* had vijf dagen eerder geschreven dat er zo'n geheime opslagplaats was op het schiereiland Kola, ten oosten van Moermansk. Dat is dicht bij de Noors-Russische grens.

CULTUUR EN WETENSCHAP

Nieuwe computer in Mir geïnstalleerd

De bemanning aan boord van het ruimtestation Mir was erin geslaagd een nieuwe computer aan boord te installeren, zo werd op 2 augustus 1999 bekend. Daardoor zou Mir onbemand kunnen blijven functioneren, als de bemanning zoals gepland eind augustus naar de aarde zou terugkeren. Intussen zou de Russische overheid blijven proberen de financiële middelen te vinden, eventueel in het buitenland, om Mir in bedrijf te houden. De Russische regering kon naar eigen zeggen Mir niet langer financieren.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Pasko veroordeeld en weer vrijgelaten

Een militaire rechtbank in Wladiwostok veroordeelde op 20 juli 1999 de journalist Grigori Pasko tot drie jaar gevangenisstraf wegens het doorgeven van geclassificeerd materiaal aan Japanse media. De rechtbank verwierp de aanklacht van spionage tegen Pasko, een militair journalist die zich vooral bezighield met milieuvraagstukken. Het omstreden materiaal behelsde beschuldigingen aan het adres van de Russische vloot in de Stille Oceaan betreffende het dumpen van nucleair afval.
Pasko, die vanaf november 1997 in voorarrest had gezeten, werd na de gerechtelijke uitspraak onmiddellijk weer vrijgelaten. Het wetsartikel op grond waarvan hij werd veroordeeld, viel namelijk onder een amnestie die eerder dat jaar door het Russische parlement was aangekondigd. Pasko's verdedigers verklaarden na het vonnis dat zij in beroep zouden gaan bij het Hooggerechtshof en volledige vrijspraak zouden vragen.

Jeltsin vraagt parlement doodstraf af te schaffen

President Jeltsin vroeg de Staatsdoema op 6 augustus 1999 formeel de doodstraf af te

Begroting 1999		(gemiddeld 21,5 roebel voor een dollar)
	miljarden roebels	percentage bbp (4 triljard roebels)
totale inkomsten	473,67*)	11,84*)
totale uitgaven	575,04	14,38
tekort	101,37	2,53
primair overschot	niet beschikbaar	1,70*)
**) De regering is van plan in 1999 70 miljard roebel extra inkomsten binnen te halen en een primair overschot te creëren van twee procent van het bbp.*		
Ontwerpbegroting 2000		(gemiddeld 32 roebel voor een dollar)
	miljarden roebels	percentage bbp (5,1 triljard roebels)
totale inkomsten	745,13	14,61
totale uitgaven	803,00	15,75
tekort	57,90	1,13
primair overschot	niet beschikbaar	3,18

schaffen, in overeenstemming met afspraken die door de Russische regering met de Raad van Europa waren gemaakt. De verwachting was echter dat de meerderheid van de leden van de Staatsdoema, aan de vooravond van de parlementsverkiezingen in december, niet met de voorgestelde wetswijzigingen zou instemmen. De Russische publieke opinie was namelijk sterk vóór de doodstraf.
Het Kremlin had de Staatsdoema het protocol van de Europese Conventie van de Mensenrechten ter ratificatie toegestuurd. In 1996 was er in Rusland een moratorium op de uitvoering van de doodstraf ingesteld.

MILITAIRE ZAKEN

'Nucleair arsenaal over tien jaar verouderd'

Generaal-kolonel Anatoli Sitnikov, werkzaam bij het ministerie van Defensie, verklaarde op 28 september 1999 tegenover verslaggevers dat Rusland nog maar hoogstens acht jaar de tijd had om zijn nucleair arsenaal te vernieuwen. Daarna zou het verouderd zijn. Hij zei dit terwijl de Doema het debat begon over de begroting voor 2000. Zijn uitspraak gold voor de strategische nucleaire wapens die op land en op schepen waren gestationeerd. De strategische bommenwerpers met nucleaire wapens zouden volgens hem nog kunnen meegaan tot 2015.

REGIONALE ONTWIKKELINGEN

Presidentsverkiezingen Karatsjajevo-Tsjerkessië ongeldig verklaard

Het Hooggerechtshof in Moskou verwierp op 23 juli 1999 een uitspraak van een regionale rechtbank omtrent de omstreden presidentsverkiezingen in de republiek Karatsjajevo-Tsjerkessië in de Noord-Kaukasus. De verkiezingen hadden in mei plaatsgevonden en gingen tussen twee kandidaten van rivaliserende etnische groepen, de Karatsjaj en de Tsjerkessen. De vertegenwoordiger van de Karatsjaj-meerderheid, Vladimir Semjonov, kwam als overwinnaar uit de bus. De verliezende kandidaat van de Tsjerkessen beweerde echter dat de stemming niet eerlijk was verlopen, doch de regionale rechtbank had de uitslag van de verkiezingen bevestigd. Moskou had intussen een etnische Rus benoemd om de republiek tijdelijk te besturen. Uit protest tegen de beslissing van het Hooggerechtshof de verkiezingsuitslag alsnog ongeldig te verklaren, gingen een week later tienduizenden aanhangers van Semjonov de straat op in de hoofdstad Tsjerkessk.

De Russische minister van Justitie Joeri Tsjajka verklaarde op 1 september het streven van Tsjerkessische seperatisten om zich af te scheiden van de republiek en een eigen administratieve eenheid te vormen onwettig. Tsjajka kwam tot zijn uitspraak na enkele dagen van demonstraties door Tsjerkessen tegen de verkiezingsuitslag. Er waren echter geen aanwijzingen dat de Tsjerkessen zich volledig van Rusland wilden afscheiden. Een dag voordat Tsjajka zijn uitspraak deed, verklaarde Semjonov na een onderhoud met premier Poetin in Moskou dat hij zijn installatie als president voorlopig zou uitstellen.

Russische troepen ingezet tegen rebellen Dagestan

Op 6 augustus 1999 werden Russische troepen ingezet om opstandelingen onder leiding van de bekende Tsjetsjeense strijder Sjamil Basajev uit de republiek Dagestan in de noordelijke Kaukasus te verdrijven. De rebellen waren vanuit het naburige Tsjetsjenië de republiek binnengetrokken, hadden er een aparte islamitische staat uitgeroepen en opgeroepen tot een heilige oorlog om Rusland uit de regio te verdrijven.

Op 17 augustus maakte een woordvoerder van het ministerie van Financiën bekend dat de soldij van soldaten die in Dagestan tegen de islamitische rebellen werden ingezet, met een factor van meer dan vijftig zou worden verhoogd. Daarmee zouden de soldaten in Dagestan hetzelfde bedrag aan soldij krijgen als de Russische VN-troepen in de Balkan. Die kregen het equivalent van ongeveer tweeduizend gulden per maand.

Dagestan—een bergachtig gebied ongeveer anderhalf keer zo groot als Nederland en met ongeveer twee miljoen inwoners, onderverdeeld in rond de 33 etnische groepen—had ernstig te lijden gehad onder de economische crisis van de laatste jaren. De republiek kende een hoge werkloosheid, die in de bergstreken tegen de tachtig procent zou bedragen. De lonen waren de laagste van het hele land, gemiddeld ongeveer 34 gulden per maand. De problemen waren de afgelopen jaren nog verscherpt door een relatief hoog geboortecijfer, dat meer dan het dubbele was van het nationale gemiddelde. Minister zonder portefeuille Ramazan Abdoelatipov verwees op 22 augustus in een interview met *Nezavisimaja Gazeta* dan ook naar de ernstige economische problemen in Dagestan: deze zouden de voedingsbodem voor het extremisme in de regio zijn.

Een Russische militaire woordvoerder verklaarde op 23 augustus dat federale troepen een dag eerder bij gewapende botsingen en luchtaanvallen 140 rebellen hadden gedood. In een week van gevechten waren volgens hem meer dan 600 rebellen omgekomen. Twee dagen later verklaarde een militaire woordvoerder dat dorpen in het Botlich district van Dagestan die door de rebellen waren bezet, na twee weken van felle gevechten waren heroverd. 'De restanten van de bandieteneenheden proberen de streek te ontvluchten in kleine geïsoleerde groepen', zo stelde hij. Minister van Defensie Sergejev verklaarde tegenover *Reuters* in de Kirgizische hoofdstad Bisjkek dat het gevaar van terroristische aanslagen in de regio niet was bezworen.

Het ministerie van Defensie maakte op 26 augustus bekend dat de luchtmacht een dag eerder concentraties van guerrilla's in Tsjetsjenië bij Vedeno, in het grensgebied met Dagestan, had gebombardeerd. Plaatselijke bewoners sloegen na de luchtaanval op de vlucht, maar konden tegenover een verslaggever van *Reuters* niets zeggen over slachtoffers onder de burgerbevolking. De Tsjetsjeense vice-premier Kazbek Makasjev verklaarde tegenover het Russische radiostation *Echo Moskvy* dat de Russische vliegtuigen burgers hadden getroffen, maar geen bases van guerrilla's.

President Jeltsin prees op 30 augustus tijdens een ceremonie in het Kremlin de Russische troepen die in Dagestan tegen de rebellen vochten. In aanwezigheid van onder anderen premier Poetin en minister van Defensie Sergejev reikte Jeltsin medailles uit wegens betoonde moed aan vijf soldaten die aan de gevechten hadden deelgenomen. Drie medailles werden postuum uitgereikt.

Op 31 augustus maakte een woordvoerder van het ministerie van Binnenlandse zaken in de Dagestaanse hoofdstad Machatsjkala

bekend dat het gebied dat de rebellen hadden bezet was afgegrendeld en met vliegtuigen en artillerie was bestookt. Dergelijke aanvallen zouden naar zijn zeggen worden voortgezet. Als deze tactiek zou worden gevolgd, zou dat betekenen dat de Russische regering was overgegaan tot het voeren van een slijtageslag tegen de rebellen. Het persbureau *Itar-Tass* haalde functionarissen van het ministerie van Defensie aan die verklaarden dat groepen rebellen zich hadden verzameld aan de Tsjetsjeense kant van de grens met Dagestan. Op 2 september verklaarde een militaire woordvoerder in Machatsjkala over de telefoon dat Russische troepen het laatste van drie dorpen waren binnengetrokken die als steunpunten van de rebellen golden. De woordvoerder zei dat in een week van gevechten honderd opstandelingen waren gedood. De federale troepen hadden volgens hem dertien doden en 91 gewonden te betreuren.
Enkele dagen later bleek echter dat de gevechten nog lang niet over waren. Er vond opnieuw een inval vanuit Tsjetsjenië plaats door de rebellen. Bovendien ontplofte er op 4 september in de stad Boejnaksk in Dagestan een autobom bij een woonblok van militairen. Daarbij werden minstens 64 mensen gedood, waaronder veel vrouwen en kinderen. President Jeltsin uitte op 7 september in Moskou tijdens een vergadering van de Veiligheidsraad zijn woede over de aanslag en over de andere activiteiten van de rebellen en droeg zijn generaals op hard op te treden.

De rebellenleider Sjamil Basajev verklaarde op 12 september dat hij zijn manschappen van de frontlijn in Dagestan had teruggetrokken, hetgeen door een Russische militaire woordvoerder werd tegengesproken. Basajev ontkende bovendien elke betrokkenheid bij een bomaanslag in Moskou op 9 september, waarbij meer dan 90 mensen de dood vonden. Ook zouden zijn mensen niets te maken hebben met de eerdere aanslag in Boejnaksk. Hij verklaarde te zullen blijven strijden tegen het Russische leger 'totdat al onze mensen van de Russische bezetting zijn bevrijd.'

Gouverneursverkiezingen in Sverdlovsk

Op 29 augustus 1999 vond in de provincie Sverdlovsk in de Oeral de eerste ronde plaats van de verkiezingen voor het gouverneurschap. Een tweede ronde tussen de twee kandidaten met de meeste stemmen zou vermeden kunnen worden als de winnaar vijftig procent plus één van de stemmen zou krijgen. De grote kanshebber was de zittende gouverneur Eduard Rossel, die als een medestander van president Jeltsin werd beschouwd. Als zijn belangrijkste tegenstander gold de burgemeester van Jekaterinburg, Arkadi Tsjernetski—een bondgenoot van de Moskouse burgemeester Joeri Loezjkov. De tweede ronde op 12 september ging uiteindelijk tussen Rossel en het lid van het provinciale parlement Alexander Boerkov. Rossel werd als gouverneur herkozen met 64 procent van de stemmen, tegen 27 procent voor Boerkov.

Oorlog in Tsjetsjenië laait weer op

Twee presidenten van aan Tsjetsjenië grenzende republieken in de Noord-Kaukasus kwamen op 20 september 1999 met de Tsjetsjeense president Aslan Maschadov bijeen om de toenemende spanningen in de regio te bespreken. Het ging om president Roeslan Aöesjev van Ingoesjetië en president Alexander Dzjasochov van Noord-Ossetië. Zij ontmoetten president Maschadov in Magas in Ingoesjetië, nadat Moskou opdracht had gegeven aan de twee republieken om de grenzen met Tsjetsjenië af te grendelen. Volgens *Itar-Tass* hadden de drie presidenten mogelijkheden besproken om aanvallen van 'bandieten' over de grens vanuit Tsjetsjenië tegen te gaan.
Aöesjev verklaarde dat het van groot belang was dat er een ontmoeting zou komen van Maschadov met president Jeltsin om de crisis te bespreken. Commentatoren in Moskou waren van mening dat de Tsjetsjeense president niet genoeg macht had om guerrilla-operaties vanuit zijn land te controleren. Maschadov zei op 21 september in een interview in een Russische krant dat Tsjetsjenië klaar was voor een blokkade en een Russische invasie over land aan zijn grenzen zou opvangen. Hij riep Rusland op de onafhankelijkheid van Tsjetsjenië te erkennen omdat dit de beste manier zou zijn om stabiliteit in de Kaukasus te brengen.

President Maschadov deed op 24 september een beroep op de Russische regering het bombarderen van het vliegveld van Grozny en andere doelen te staken en de geschillen door onderhandelen op te lossen. Premier Poetin verklaarde echter vrijwel tegelijkertijd vastbesloten te zijn de extremisten te vernietigen die volgens hem verantwoordelijk waren voor een reeks bomaanslagen. Zij hadden volgens hem hun basis in Tsjetsjenië.

Aanhoudende luchtaanvallen op Tsjetsjenië door de Russische luchtmacht brachten een stroom vluchtelingen uit de republiek op gang, vooral naar het naburige Ingoesjetië. De angst voor een Russische aanval over land op Tsjetsjenië speelde daarbij ook een rol. Per 1 oktober liepen de schattingen van het aantal vluchtelingen in Ingoesjetië uiteen van 68.000 tot 100.000. Volgens president Aöesjev heerste er in zijn republiek een acuut gebrek aan voedsel. Hij noemde de situatie voor Ingoesjetië, een van de armste republieken van de Russische Federatie, een 'catastrofe'.

Minister van Defensie Igor Sergejev suggereerde op 1 oktober dat Moskou geen echte invasie van Tsjetsjenië van plan was, maar een soort 'veiligheidszone' wilde die parallel liep aan de grens van de republiek. Hij zei dat tegen journalisten na een besloten zitting van de Staatsdoema. De uitspraken van Sergejev volgden op speculaties in de Russische media dat Moskou een grootscheepse aanval over land op Tsjetsjenië van plan was. De bedoeling daarvan zou zijn de lager gelegen delen van de republiek te bezetten.

BUITENLANDSE ZAKEN

Syrische president Assad bezoekt Moskou

De Syrische president Hafez al-Assad arriveerde op 5 juli 1999 in Moskou voor een tweedaags bezoek. Het was zijn eerste bezoek sinds het uiteenvallen van de Sovjet-Unie in 1991. Hij zou een dag na aankomst een ontmoeting hebben met president Jeltsin.

Nauwere banden met Wit-Rusland

Steun Rusland voor president Loekasjenko

Een woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse zaken sprak zich op 20 juli 1999 namens zijn regering uit vóór de verlenging van de ambtstermijn van president Loekasjenko van Wit-Rusland. Diens oorspronkelijk vijfjarige ambtstermijn zou aflopen op 20 juli, maar werd in 1996 bij refe-

rendum met twee jaar verlengd tot 2001.
Westerse staten hadden de uitkomst van het referendum officieel nooit willen erkennen. De woordvoerder van het ministerie verklaarde echter dat de uitslag—meer dan 70 procent vóór verlenging—voor zichzelf sprak. Rusland was een van de weinige landen die de uitslag wèl hadden erkend. De twee buurlanden vormden een losse economische en politieke unie en wilden de onderlinge betrekkingen verder verdiepen.

Jeltsin geeft goedkeuring aan discussiestuk over unie

Een Kremlinwoordvoerder maakte op 27 september bekend dat president Jeltsin een discussiestuk had goedgekeurd betreffende de te vormen unie met Wit-Rusland. De regering van Wit-Rusland was gevraagd ermee in te stemmen het stuk op 1 oktober te publiceren. Volgens opiniepeilingen in Wit-Rusland en Rusland was een grote meerderheid in beide landen voorstander van de geplande unie. Economen waren echter van mening dat de unie in economisch opzicht niet haalbaar was omdat in Wit-Rusland heel weinig bedrijven waren geprivatiseerd, in tegenstelling tot wat in Rusland het geval was.

Russisch krediet voor wederopbouw Joegoslavië

Minister van Financiën Michail Kasjanov maakte op 27 juli 1999 bekend dat Rusland een krediet van 150 miljoen dollar wilde verschaffen aan Joegoslavië voor de wederopbouw van het land na de luchtaanvallen van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO). Het krediet was vooral bedoeld voor de aanschaf van apparatuur in Rusland die nodig was voor elektriciteitscentrales. Andere Russische functionarissen lieten weten dat Russische bedrijven zich zouden richten op het herstel van bruggen in Joegoslavië.

Overlevenden holocaust krijgen geld uit Zwitserland

Enkele tientallen Russische joodse overlevenden van de holocaust hebben cheques ter waarde van vierhonderd dollar elk ontvangen van een Zwitserse liefdadigheidsorganisatie. Dat werd op 29 juli 1999 bekend. Het geld was afkomstig van een stichting die in 1997 werd opgericht met donaties ter waarde van 185 miljoen dollar door drie grote Zwitserse banken, andere Zwitserse bedrijven en de Zwitserse nationale bank. De stichting hoopte in totaal ongeveer 2400 Russische overlevenden te kunnen bereiken.

President Montenegro bezoekt Moskou

De pro-westerse president van Montenegro Milo Djukanovic arriveerde op 1 augustus 1999 voor een bezoek in Moskou. Het bezoek trok vooral de aandacht omdat de mogelijkheid bestond dat het ten koste zou gaan van de relaties van Moskou met de Joegoslavische president Milosevic. Belgrado had al geklaagd dat het niet in het bezoek gekend was.

Rusland verkoopt militaire helikopters aan India

De helikopterfabriek Kamov maakte op 18 augustus 1999 volgens persbureau *Interfax* bekend dat er een contract was gesloten met India over de levering van militaire helikopters van het type KA-31. De president van Kamov, Sergej Michejev, verklaarde dat India een minimum van tien helikopters zou bestellen voor 4,5 tot 5 miljoen dollar per stuk.

Rusland krijgt extra voedselhulp uit VS

Amerikaanse functionarissen die betrokken waren bij de uitvoering van een voedselprogramma voor Rusland ter waarde van een miljard dollar, toonden zich op 27 augustus 1999 tevreden. Een anonieme bron op de Amerikaanse ambassade in Moskou, welke nauw betrokken was bij het hulpprogramma, verklaarde tegenover persbureau *Reuters* dat er geen reden was aan te nemen dat er met de bestemming van de hulp iets misging. Aan de hulp was door de Amerikaanse overheid de voorwaarde gesteld dat het voedsel tegen lokale marktprijzen in Rusland zou worden verkocht en dat de opbrengst in het staatspensioenfonds zou worden gestort. De ambassadefunctionaris verklaarde dat dat proces door een Amerikaanse werkgroep in Moskou zeer nauwlettend werd gevolgd.
De voedselhulp was Rusland eind 1998 toegezegd toen duidelijk was geworden dat de graanoogst in dat jaar rampzalig laag was: 47,8 miljoen ton. Die voor 1999 werd op 60 miljoen ton geschat, hetgeen nog steeds relatief laag was. De lage oogsten waren deels te verklaren door weersomstandigheden en deels door financiële problemen, die gebrek aan kunstmest, brandstof en onkruidbestrijdingsmiddelen tot gevolg hadden. Rusland kon bovendien als gevolg van de devaluatie van de roebel niet langer de import van voedsel uit het buitenland financieren.
Op 29 september werd uit Amerikaanse regeringskringen in Washington bekend dat Rusland om extra voedselhulp van vijf miljoen ton had verzocht. Aan de Europese Unie was blijkbaar geen hulp gevraagd. Russische regeringskringen weigerden elk commentaar op het bericht.

Toestemming Kazachstan lancering Russische raketten

Kazachstan trok op 31 augustus 1999 het verbod in op de lancering van Russische Proton-raketten nadat Moskou erin had toegestemd schadevergoeding te betalen voor het neerstorten van een aandrijfraket op 5 juli. Persbureau *Interfax* haalde het hoofd van de Russische ruimtevaart Joeri Koptev aan die zou hebben gesproken van een bedrag van 270.000 dollar.
Na gesprekken in Moskou tussen Kazachse en Russische functionarissen zou er op 6 september weer een lancering van een Proton-raket plaatsvinden vanaf het ruimtecentrum in Baikonoer in Kazachstan. Daarmee zouden twee Russische communicatiesatellieten in de ruimte worden gebracht. Het neerstorten van de Proton-raket bracht irritaties aan het licht die er bij de Kazachen al langer bestonden, onder andere over de grote sommen aan huur die Rusland nog schuldig was voor het gebruik van het ruimtecentrum in Baikonoer, dat de belangrijkste basis was van het Russische ruimteprogramma.

OVERLEDEN

Raisa Gorbatsjov

Premier Poetin en andere hoge functionarissen sloten zich op 22 september 1999 aan bij vele gewone Moskovieten om de laatste eer te bewijzen aan twee dagen eerder overleden Raisa Gorbatsjov, echtgenote van de voormalige sovjet-president Michail Gorbatsjov. Van haar was bekend dat zij een belangrijke raadgever was van haar man. Zij was op 67-jarige leeftijd in een Duits ziekenhuis aan leukemie gestorven, daarna naar Moskou gebracht en daar opgebaard in een met witte zijde beklede kist die be-

dekt was met witte rozen. De voormalige sovjet-president Michail Gorbatsjov zat zichtbaar aangeslagen bij de kist van zijn vrouw, samen met zijn enige dochter Irina. Premier Poetin en Naina Jeltsin, de vrouw van de Russische president, legden beiden een krans bij de kist en spraken langdurig met Gorbatsjov. De begrafenis van Raisa Gorbatsjov werd onder meer door de voormalige Duitse bondskanselier Helmut Kohl bijgewoond.

Dmitri Lichatsjov, letterkundige

De bekende letterkundige en humanist Dmitri Lichatsjov overleed op 30 september 1999 in Sint-Petersburg op 92-jarige leeftijd. Hij was in Rusland een belangrijke persoonlijkheid op cultureel gebied en een overlevende van de Goelag. Zijn dood verdrong de crisis in Tsjetsjenië van de eerste plaats in het nieuws.
President Jeltsin, die Lichatsjov vaak om advies had gevraagd over historische en culturele vraagstukken, prees hem als 'een ware burger van zijn vaderland waarop Rusland trots was en altijd zal blijven.' Lichatsjov was internationaal bekend door zijn boeken over middeleeuwse Russische literatuur. Hij was op het einde van zijn leven voor zijn landgenoten een vertegenwoordiger geworden van de oude Russische intelligentsia, die de verschrikkingen van de twintigste eeuw had overleefd.

(Vorige berichten pag. 419/3 e.v. - 1999)

SLOWAKIJE

BINNENLAND

Parlement steunt regering-Dzurinda

Het parlement sprak begin december 1998 zijn steun uit voor het programma van de coalitieregering van de Slowaakse democratische coalitie (SDK), Partij van democratisch links (SDL), Partij van de Hongaarse coalitie (SMK) en de Partij van burgerlijke verstandhouding (SOP) onder leiding van premier Mikulas Dzurinda. In een rede tot het parlement beloofde Dzurinda dat het regeringsprogramma zijn land nader tot het lidmaatschap van de Europese Unie en de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie zou brengen. Tevens zouden buitenlandse investeringen worden aangemoedigd, de aandelenmarkt nieuw leven worden ingeblazen en een aantal banken worden geherstructureerd en geprivatiseerd.

Lokale verkiezingen

Bij de verkiezingen van 19 en 20 december 1998 werd de Beweging voor een democratisch Slowakije (HZDS) weliswaar weer de grootste partij, maar wonnen de vier partijen van de regeringscoalitie van premier Dzurinda gezamenlijk de meeste burgemeestersposten en raadszetels. Zij verwierven het burgemeesterschap over zes van de acht grootste steden, waaronder de hoofdstad Bratislava en de tweede stad Kosice.

Ex-chef veiligheidsdienst gearresteerd wegens ontvoering zoon president

Een woordvoerder van de politie verklaarde op 19 april 1999 dat de voormalige chef van de Slowaakse inlichtingendienst (SIS) en parlementslid van de Beweging voor een democratisch Slowakije (HZDS) Ivan Lexa was gearresteerd en verhoord op verdenking van betrokkenheid bij de ontvoering van de zoon van de voormalige president Michal Kovac. Michal Kovac junior was in augustus 1995 overvallen door gemaskerde mannen, met elektrische schokken gefolterd, in de kofferbak van een auto naar Oostenrijk ontvoerd en daar achtergelaten. Daar Lexa een belangrijke bondgenoot was van de toenmalige president Vladimir Meciar, die president Kovac als een lastige rivaal beschouwde, ontstond al snel de verdenking dat de SIS achter de ontvoering had gezeten. Meciar en afgevaardigden van zijn HZDS hadden de beschuldigingen herhaaldelijk ontkend en afgedaan als een politieke samenzwering om de HZDS in diskrediet te brengen. Een week voor de arrestatie had een van de ondergeschikten van Lexa echter tijdens verhoor bekend dat de SIS inderdaad bij de ontvoering betrokken was geweest. De man had zelfs de organisatoren van de ontvoering aangewezen en uitgelegd hoe die in zijn werk gegaan was. Dit was op 15 april voor het parlement aanleiding om de arrestatie van Lexa, wiens parlementaire onschendbaarheid enkele dagen eerder op verzoek van de politie hangende het onderzoek was opgeschort, goed te keuren ten einde te voorkomen, dat Lexa zijn functie zou gebruiken om het onderzoek tegen te werken. Lexa werd tevens beschuldigd van misbruik van de bevoegdheden van de SIS om politieke tegenstanders van Meciar in diskrediet te brengen.

Nieuwe president beëdigd

Op 15 juni 1999 werd Rudolf Schuster na een periode van meer dan een jaar zonder staatshoofd door onenigheid tussen regering en oppositie, gekozen tot president voor de periode van vijf jaar. Schuster stond kandidaat voor de hervormingsgezinde coalitieregering die in september 1998 de regering van Vladimir Meciar had afgelost. Hij was van Duitse afkomst en zijn goede kennis van het Hongaars leverde hem de stemmen op van 99 procent van de tussen de 560.000 en 700.000 Slowaakse Hongaren. In zijn inaugurele rede beloofde hij in zijn verdeelde land eendracht te brengen.
Tijdens zijn campagne waren hem van verschillende zijden kritische vragen gesteld over zijn geschiktheid voor de post van staatshoofd, gezien zijn verleden als lid van het Centraal comité van de Tsjechoslowaakse communistische partij (CPCS). In een beslissende tweede ronde had Schuster zijn rivaal Vladimir Meciar met 57 procent tegen 42 procent van de stemmen verslagen.

Minister van Transport vervangen

Op 12 augustus 1999 benoemde president Rudolf Schuster Jozef Macejko tot minister van Verkeer, Post en Telecommunicatie. Macejko verving Gabriel Palacka, eveneens van de Slowaakse democratische coalitie (SDK), die enkele dagen eerder was afgetreden na beschuldigingen van corruptie. De pogingen van de regering om de privatisering van staatsbedrijven te versnellen hadden tot beschuldigingen van vriendjespolitiek geleid.

President verwerpt referenda

President Rudolf Schuster verklaarde op 24 augustus 1999 na een bijeenkomst met de leiders van de parlementaire partijen geen referenda te zullen houden over de vraagstukken van de privatisering en de taalwet voor minderheden, daar die niet aan de desbetreffende grondwettelijke richtlijnen voldeden. In juli was hem een petitie met meer dan 380.000 geldige stemmen overhandigd, die op initiatief van de Beweging voor een democratisch Slowakije (HZDS) van ex-premier Vladimir Meciar tot stand

was gekomen, om te onderzoeken of de recentelijk aangenomen wet die de tussen de 560.000 en 700.000 etnische Hongaren een uitbreiding verschafte van het recht om in het verkeer met de overheid hun eigen taal te gebruiken, geannuleerd moest worden. Tevens werd een verbod gevraagd op privatisering van staatsbanken en bedrijven uit strategisch belangrijke sectoren.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Nieuwe wet op privatisering staatsbedrijven

Op 16 september 1999 keurde het parlement een nieuwe privatiseringswet goed, waarmee de vorige, die de privatisering van een groot aantal staatsbedrijven verbood, kwam te vervallen. De wet deelde de bedrijven in drie categorieën in: staatsmonopolies, zoals de spoorwegen en posterijen; energiebedrijven, waarbij de staat 51 procent van de aandelen wilde behouden, zoals de voornaamste gas- en elektriciteitsbedrijven en ten derde bedrijven waarin de overheid per geval zou besluiten welk aandeel zij verkoopt, zoals de belangrijkste financiële instellingen en de staatstelefoonmaatschappij Slovenske Telekomunikacie. De wet, een compromis tussen linkse en rechtse partijen uit de regeringscoalitie, was onder andere bedoeld om meer buitenlandse investeringen aan te trekken.

HONGAARSE GEMEENSCHAP

Regering keurt taalwet goed

De coalitieregering, waar de Hongaarse coalitie partij (SMK) deel van uitmaakt, keurde op 23 juni 1999 een wetsontwerp goed over het gebruik van talen van etnische minderheden. Het wetsontwerp verleent aan de taal van een etnische minderheid in gemeenten waar die minstens 20 procent van de inwoners vormt, gelijke status naast het Slowaaks. Hierdoor zouden leden van minderheden het recht krijgen om hun taal te gebruiken in de omgang met lokale overheden en staatsinstellingen.
De Beweging voor een democratisch Slowakije (HZDS) van ex-premier Vladimir Meciar, onder wiens bewind Slowakije veel kritiek kreeg van Europese instellingen op haar behandeling van de Hongaarse gemeenschap, begon daarop handtekeningen te verzamelen voor een petitie tegen de wet, in de hoop het parlement ertoe te kunnen aanzetten tegen het wetsontwerp te stemmen.

(Vorige berichten pag. 763/2 - 1998)

TSJECHIË

BINNENLAND

Politieagenten veroordeeld voor optreden in 1989

Op 20 mei 1999 werd politieofficier Michal Danisovic tot drieëneenhalf jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens zijn rol tijdens de anticommunistische demonstraties in 1989. Hij had op 17 november van dat jaar het bevel gegeven tot een charge van ongeveer 1600 politieagenten tegen vreedzame betogers in de Narodnistraat in Praag waarbij verschillende gewonden vielen. Zijn ondergeschikte Bedrich Houbal werd veroordeeld tot drie jaar voorwaardelijke gevangenisstraf met een proeftijd van vier jaar. Hoewel er nog enkele onderzoeken lopen wegens schending van mensenrechten tijdens het communistische regime, is tot nu toe geen enkele lid van de toenmalige partijtop veroordeeld.

Premier Zeman van blaam gezuiverd door BIS

Woordvoerder Martin Krafl van het kabinet van president Václav Havel maakte eind augustus 1999 bekend dat premier Milos Zeman en zijn Tsjechische Sociaal-democratische partij (CSSD) zich niet schuldig hadden gemaakt aan corruptie. Hij baseerde dat op de uitkomsten van een onderzoek dat de Tsjechische inlichtingendienst BIS in opdracht van president Havel had verricht. In de aanloop naar de verkiezingen van juni 1998 hadden lokale media een overeenkomst uit 1995 gepubliceerd, waarin de CSSD een groep Tsjechische zakenlieden regeringsposities aanbood in ruil voor een lening van 10 miljoen Zwitserse franken (ruim 13 miljoen gulden). Het document was ondertekend door Zeman die op dat moment nog oppositieleider was. Zeman had steeds volgehouden de zakenlieden weliswaar te hebben ontmoet in de Duitse stad Bamberg, maar niet met hen in zee te zijn gegaan. Krafl verklaarde dat de documenten vervalst bleken te zijn en waarschijnlijk door de betrokken zakenlieden aan de pers in handen waren gespeeld, uit wraak voor de afwijzing van hun voorstel.

FINANCIEEL-ECOOMISCHE ZAKEN

Fiscale wetgeving gewijzigd

Het Huis van Afgevaardigden keurde op 21 mei 1999 een wetsvoorstel van de regering goed om enerzijds accijnzen te verhogen en anderzijds inkomstenbelasting en vermogenswinstbelasting te verlagen. Met ingang van het jaar 2000 zou de bedrijfsbelasting worden verlaagd van 35 procent tot 31 procent en de inkomstenbelasting van 39 procent naar 32 procent. Belasting op dividend en kapitaalopbrengst zou dalen van 25 procent naar 15 procent. De verhoging per 1 juli 1999 van accijnzen op benzine, diesel en de herberekening van de accijns op alcohol zouden de regering 4 miljard kronen (ca. 224 miljoen gulden) opleveren op de begroting van 1999. Deze belastinghervorming vormde een compromis tussen de sociaaldemocratische minderheidsregering en de centrumrechtse oppositiepartijen.
Op 8 juli verwierp het Huis van Afgevaardigden, waarin de oppositionele centrumrechtse partijen een kleine meerderheid hadden, het regeringsvoorstel om de accijnzen op benzine, diesel en sigaretten verder te verhogen. De voorgestelde accijnsverhoging zou de staat 3 miljard kronen (ca. 167 miljoen gulden) hebben moeten opleveren voor de begroting van het jaar 2000 en de prijzen van benzine en diesel met 5 procent tot 7 procent hebben doen stijgen.

Wijziging wetsvoorstel BTW

Minister van Financiën Ivo Svoboda verklaarde op 16 juni 1999 dat de regering een amendement bij het wetsvoorstel voor belasting op toegevoegde waarde had goedgekeurd, dat voldeed aan de richtlijnen van de Europese Unie. Het lage BTW-tarief van 5 procent zou gehandhaafd blijven bij transacties in sectoren als huisvesting, telecommunicatie en transport, voedselproductie, watervoorziening, farmaceutische industrie en de dagbladpers, terwijl op de meeste andere gebieden van de economie het tarief van 22 procent werd ingevoerd. Bedrijven met een jaaromzet van 2 miljoen Tsjechische kronen (ca.111.000 gulden) zouden BTW-plichtig worden. Voorheen was die grens 3 miljoen kronen (ca.167.000 gulden).

Tsjechië

JURIDISCHE ZAKEN

Sociaal handvest EU aanvaard

Het Huis van Afgevaardigden van het Tsjechische parlement ratificeerde op 8 juli 1999 met meerderheid van stemmen het Sociale handvest van de Europese Unie (EU). De ratificatie vormde een voorwaarde voor toetreding van Tsjechië tot de EU. Minister van Arbeid en Sociale zaken Vladimir Spidla verklaarde na afloop dat er geen ingrijpende wettelijke veranderingen hoefden te worden doorgevoerd om de richtlijnen van het Sociale handvest te implementeren. De leden van de Democratische burgerpartij (ODS) van de voormalige premier Václav Klaus stemden als enigen in meerderheid tegen het Sociale hoofdstuk dat zij als een socialistisch document beschouwen.

BUITENLANDSE ZAKEN

Tsjechië treedt toe tot de NAVO

Op 12 maart 1999 trad Tsjechië officieel toe tot de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO). Op 6 april maakte minister van Defensie Vladimir Vechy bekend, dat het defensiestelsel van zijn land voor ongeveer 60 miljard kronen (ca. 3,4 miljard gulden) zou moeten worden gemoderniseerd om aan de eisen van het bondgenootschap te voldoen. Meer dan tweederde van dat bedrag zou worden besteed aan luchtverdediging, voornamelijk aan de aanschaf van 72 lichte aanvalsvliegtuigen van het type L-159 van het Tsjechische bedrijf Aero Vodochody, waarin het Amerikaanse bedrijf Boeiing een belangrijk aandeel had.

NAVO krijgt toestemming om te landen

Het Huis van Afgevaardigden en de Senaat verleenden op 21 april 1999 toestemming aan de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) om bij haar acties tegen Servië gebruik te maken van het Tsjechische wegen- en spoorwegennet, alsmede om te landen en bij te tanken op Tsjechische luchtbases. De NAVO had al toestemming om gebruik te maken van het Tsjechische luchtruim. De Tsjechische strijdkrachten droegen bij met een transportvliegtuig voor humanitaire doeleinden en twee militaire ziekenhuizen, maar namen niet deel aan gevechten.

Presidenten beloven Tsjechisch-Slowaakse toenadering

De Tsjechische president Vaclav Havel en zijn Slowaakse ambtgenoot Rudolf Schuster besloten op 7 juli 1999 om de banden tussen beide landen, die sinds Slowakije's afscheiding van Tsjecho-Slowakije in 1993 kil waren geweest, weer aan te halen. De beide staatshoofden spraken af regelmatig overleg te voeren over handel, de toetreding van Slowakije tot de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie en migratievraagstukken en om hun regeringen te verzoeken om de resterende geschillen over verdeling van voormalig eigendom tot een snelle oplossing te brengen. De meest gevoelige kwestie was die van de verdeling van de bezittingen van de voormalige Tsjechoslowaakse staatsbank. Slowakije maakte aanspraken op vier ton goud die in Praag werd bewaard. Schuster merkte op dat de mogelijkheden tot samenwerking onvoldoende werden benut, gezien de bestaande banden tussen bedrijven en het ontbreken van een taalbarrière. Havel beschouwde het bezoek van Schuster, vlak na zijn inauguratie, als een duidelijk signaal dat Slowakije serieus geïnteresseerd was in verbetering van de betrekkingen.

OVERLEDEN

Václav Benda, voormalig dissident

Op 2 juni 1999 overleed op 52-jarige leeftijd Václav Benda, senator van de oppositionele Democratische burgerpartij (ODS). Benda was voor de val van het communistische regime samen met onder andere de latere president Václav Havel lid van de democratische dissidentenbeweging Charta 77. Hij werd beschouwd als de leider van het katholieke anticommunistische verzet en ontpopte zich na de val van het communisme tot een vaak controversiële politicus aan de rechterzijde van het politieke spectrum. Hij gaf leiding aan het onderzoek naar misdaden die begaan waren door voormalige communistische functionarissen. In een condoleancebrief aan de familie van Benda schreef Havel: 'Niettegenstaande dat ik talloze malen met hem van mening verschilde, heb ik hem altijd gerespecteerd om zijn moed en zijn wil om ondanks alles zichzelf te blijven.'

(Vorige berichten pag. 766/3 - 1998)

Belize

BELIZE

BINNENLAND

Oppositie boekt enorme verkiezingszege

Bij de verkiezingen voor een nieuw parlement behaalde de People's United Party (PUP) op 27 augustus 1998 een enorme overwinning. De oppositiepartij behaalde in 26 van de 29 districten—elk goed voor een zetel—een meerderheid. In veel districten kreeg de PUP zelfs twee tot drie maal zoveel stemmen als de regerende United Democratic Party (UDP). Er was een zeer hoge opkomst: in sommige districten kwam 90 procent naar de stembus. Van de 200.000 inwoners van het land waren er 90.000 stemgerechtigd. Tevoren werden geen betrouwbare opiniepeilingen uitgevoerd zodat de uitslag in alle opzichten een verrassing was.

Met een dergelijke meerderheid zou de PUP in het 29 zetels tellende parlement zonder ruggespraak met de oppositie grondwetswijzigingen kunnen doorvoeren. Dat was niet eerder voorgekomen sinds Belize (het voormalige Brits Honduras) in 1981 onafhankelijk werd van het moederland Groot-Brittannië. Bij de parlementsverkiezingen die sindsdien vier keer werden gehouden, ging de winst om en om naar de centrumrechtse UDP en de centrum-linkse PUP. De UDP had vanaf 1993 met zestien zetels tegen dertien een werkbare meerderheid. Overigens ging het land er prat op sinds de onafhankelijkheid steeds open, vreedzame en eerlijke verkiezingen te hebben gehouden en—zeker in vergelijking met de regio—een ware en ongestoorde democratie te kennen.

Zittend premier Esquivel verloor zelfs in zijn eigen district in Belize City, waar hij een zaak dreef in distributie van computers. Zijn zetel ging naar José Coye, burgemeester van de stad. Coye verklaarde zijn eigen succes uit de negatieve campagne die Esquivel voerde door oppositieleider Musa te beschuldigen van corruptie. Deze zou tijdens een eerdere regeerperiode 3,75 miljoen dollar hebben verduisterd uit een programma voor de verkoop van paspoorten van Belize aan immigranten uit Hong Kong en Rusland. Daarbij werden prijzen neergeteld tot 25.000 dollar.

Belize

Samenstelling regering (14 oktober 1999)

Gouverneur-generaal
Colville Norbert Young

Premier, tevens minister van Financiën en minister van Buitenlandse zaken
Said Musa
Vice-premier, tevens minister van Natuurlijke hulpbronnen en minister van Milieu en Industrie
John Briceno
Senior minister
George Price

Ministers:
Begrotingsplanning, Economische ontwikkeling, Investeringen en Handel
Ralph Fonseca
Gezondheidszorg, Openbare dienstverlening, Arbeid en Burgerzaken
Jose Coye
Huisvesting, Stedelijke vernieuwing en Binnenlandse zaken
Richard Bradley
Informatie, tevens Procureur-generaal
Godfrey Smith
Landbouw, Visserij en Coöperaties
Daniel Silva
Menselijke ontwikkeling en Vrouwenzaken
Garcia Balderamose Oolores
Nationale coördinatie en Mobilisatie
Ruben Campos
Nationale veiligheid en Immigratie
Jorge Espat
Onderwijs en Sport
Cordel Hyde
Openbare diensten, Energie en Communicatie
Maxwell Samuels
Plattelandsontwikkeling en Cultuur
Marcial Mes
Suikerindustrie, Locale ontwikkeling en Latijns-Amerikaanse zaken
Florencio Marin
Toerisme en Jeugd
Mark Espat
Werkgelegenheid, Transport en Citrus- en Bananenindustrie
Henry Canton

Ministers van Staat:
Bij het ministerie van Economische ontwikkeling
Servulo Baeza
Bij het ministerie van Industrie
Patricia Arceo

President Centrale bank
Keith Arnold

Waarnemers voerden aan dat ook de harde maatregelen die Esquivel zich gedwongen zag te nemen, een rol speelden. Om de inflatie een halt toe te roepen en de buitenlandse schuld te verkleinen, had hij nieuwe belastingen geïntroduceerd en 800 overheidsbanen geschrapt. De positieve gevolgen voor de economie zouden nog maar net zichtbaar beginnen te worden. Esquivel, die een universitaire graad had in de natuurkunde, was al eerder premier in de periode 1984–1989.

Oppositieleider Said Musa — de beoogde nieuwe premier — beloofde in zijn campagne de door de UDP ingevoerde BTW van vijftien procent weer te zullen afschaffen. Hij verweet zittend premier Manuel Esquivel met de hoge belastingen buitenlandse investeerders te hebben afgeschrikt. Daardoor zou de groei in de economie zijn gestagneerd. Musa zegde de kiezers verder toe 15.000 nieuwe banen te scheppen en de tarieven voor gas, water en elektriciteit te verlagen. Musa, zoon van een Palestijnse vader en van een moeder uit Belize, was een succesvol advocaat en bekleedde verschillende ministersposten in vroegere PUP-regeringen. Hij leidde de departementen van Buitenlandse zaken, Onderwijs en Economische ontwikkeling. Korte tijd was hij procureur-generaal.

(Vorige berichten pag. 715/2 e.v. - 1997)

Costa Rica

COSTA RICA

LANDBOUW

Mitch vernielt flink deel koffie- en suikeroogst

De schade aan de koffieoogst als gevolg van de orkaan Mitch bedroeg 110.000 quintals (zakken van 46 kilo). Die schatting kwam op 9 november 1998 van het ministerie van Landbouw en van ICAFE, het nationale Koffie Instituut. Vooral in de zuidelijke provincies waren geplukte bonen nat geworden terwijl transport naar de drogerijen onmogelijk was. Voorafgaand aan Mitch was een oogst voorspeld van drie miljoen quintals.
Door de orkaan leed een derde van de aanplant van suikerriet, 14.000 van de 42.000 hectare, schade. Suikerrietassociatie LAICA maakte dat bekend op 10 november. Tevoren was uitgegaan van een opbrengst over 1998-1999 gelijk aan de voorgaande oogst: 340.000 ton.
Van schade aan de bananenoogst was vrijwel geen sprake. De verwachtingen voor de export hoefden dan ook niet te worden bijgesteld. In 1997 exporteerde Costa Rica 105 miljoen dozen. Daarmee zorgden bananen, samen met koffie en toerisme, voor de meeste inkomsten in de nationale kas.

Guatemala

BUITENLANDSE ZAKEN

Asiel verleend aan ex-minister Colombia

Alvaro Leyva, voormalig minister van Mijnbouw en Energie in Colombia, kreeg op 9 oktober 1998 politiek asiel in Costa Rica. Minister van Buitenlandse zaken Roberto Rojas legde een officieel verzoek om uitlevering van Leyva naast zich neer.
Leyva vluchtte al in juli naar Costa Rica. In zijn eigen land was hij beschuldigd medio 1994 een bedrag van 30.000 dollar te hebben aangenomen van een drugskartel in Cali. Leyva ontkende de aanklacht en gaf aan dat het ging om een 'normale transactie'. Hij zei te vrezen na terugkeer in Colombia te worden vermoord.
De grootste Colombiaanse guerrillabeweging, de Revolutionaire Gewapende Macht van Colombia (FARC), verklaarde dat Leyva in juli 1998 een sleutelrol had gespeeld bij de vredesbesprekingen met beoogd president Pastrana.

Drugspatrouilles in samenwerking met VS

Op 2 december 1998 werd in San José met de Verenigde Staten een akkoord gesloten over gezamenlijke drugspatrouilles in de territoriale wateren en het luchtruim van Costa Rica. Het was de eerste overeenkomst in haar soort voor deze regio. De VS stelden vijftien miljoen dollar beschikbaar aan helikopters en speedboten. De overeenkomst werd op 30 april 1999 door het parlement bekrachtigd.

(Vorige berichten pag. 424/1 e.v. - 1998)

GUATEMALA

BINNENLAND

President doet oproep voor nationale vergeving

President Alvaro Arzu kondigde op 9 december 1998 een campagne aan voor 'nationale vergeving'. Hij doelde daarmee op de misdaden en gruwelijkheden die werden

begaan tijdens de 36 jaar durende burgeroorlog, die 150.000 mensen het leven kostte. Arzu hield de inwoners van zijn land in een televisietoespraak voor naar de toekomst te kijken en op te houden oude wonden open te rijten.
De campagne moest van start gaan op 29 december, de tweede verjaardag van de ondertekening van het vredesakkoord tussen de overheid en de linkse rebellen van de Guatemalteekse Nationale Revolutionaire Eenheid (URNG). Het akkoord maakte in 1996 een einde aan de burgeroorlog.
Strijders voor mensenrechten verklaarden het voorstel van de president te verwerpen zolang de identiteit van veel schenders van de mensenrechten nog onbekend was.
Een week voor de toespraak van de president werden voor het eerst drie paramilitairen veroordeeld voor hun aandeel in een slachtpartij die 177 boeren in 1982 het leven kostte. De president leek er rekening mee te hebben gehouden dat op korte termijn het rapport van de Waarheidscommissie openbaar zou worden gemaakt. Die commissie werd als onderdeel van het vredesakkoord ingesteld om onderzoek te doen naar het geweld tijdens de burgeroorlog.

President vraagt vergiffenis

Op 29 december maakte de president een gebaar zonder weerga in de geschiedenis van zijn land door het volk formeel om vergiffenis te vragen voor de rol van de regering in de burgeroorlog. Hij was daarvoor naar de provincie Quiche gereisd, op 160 kilometer ten noorden van Guatemala Stad. Quiche was het toneel geweest van de ergste massamoorden; de bevolking van gehele indiaanse dorpen werd er uitgemoord.
In het voetbalstadion waar president Arzu zijn knieval maakte voor 5.000 indianen, riep voormalig commandant van de guerrilla Pablo Monsanto de regering vervolgens op de armoede op het platteland te bestrijden. Bisschop Julio Cabrera noemde de stap van de president 'zeer positief', maar betoogde dat er geen vergeving kon zijn voordat de Waarheidscommissie alle misdaden openbaar had gemaakt.

Schokkend rapport Waarheidscommissie

Op 25 februari 1999 werd het rapport gepresenteerd van de Waarheidscommissie, officieel de Historische Opheldering Commissie geheten. De presentatie van *Guatemala, herinnering van stilte* in het Nationaal Theater in de hoofdstad werd bijgewoond door vertegenwoordigers van de regering, de kerk, het leger en de beweging voor mensenrechten. Voorzitter Christian Tomuschat stelde het leger verantwoordelijk voor 93 procent van alle bloedbaden, martelingen en verdwijningen tijdens de burgeroorlog. De schatting van het aantal doden werd verhoogd naar 200.000.
De commissie, die verder bestond uit de indiaanse opvoeddeskundige Otilia Lux en de Guatemalteekse advocaat Alfredo Balsells, verklaarde diep geschokt te zijn door 'de extreme wreedheid van de misdaden'. Die bleken vooral gericht tegen indiaanse vrouwen, die werden gemarteld, verkracht en vermoord. Veel meer dan aanvankelijk aangenomen, werd ook de jeugd door het geweld getroffen. De meeste slachtoffers waren ongewapende Maya-boeren, van wie hele gemeenschappen 'op agressieve en racistische wijze' werden uitgeroeid.
Het leger kreeg de schuld van 626 slachtpartijen tijdens de verschroeide-aarde campagne begin jaren tachtig. Het hoogste commando zou niet slechts guerrilla's tot doelwit hebben verklaard, maar alle burgers die het als politieke tegenstander beschouwde.
De guerrillastrijders van de Guatemalteekse Nationale Revolutionaire Eenheid (URNG) werden beschuldigd van 32 bloedbaden, 3 procent van het totaal. Willekeurige burgers werden het slachtoffer van executies. De rebellenleiders waren volledig op de hoogte van de schendingen van de mensenrechten en gaven daartoe ook opdrachten. Voor 4 procent van de bestudeerde incidenten kon de commissie geen bewijzen verzamelen omtrent de achtergrond van de daders.
Het rapport beschuldigde de Amerikaanse inlichtingendienst CIA van het direct of indirect sponsoren van 'illegale staatsactiviteiten' en schending van mensenrechten. Tot midden jaren tachtig zouden de regering van de Verenigde Staten en Amerikaanse bedrijven druk hebben uitgeoefend om 'de archaïsche en onrechtvaardige socio-economische structuur van het land' te handhaven.
De veiligheidsdiensten van de staat voerden 'zonder enig respect voor wettelijke principes of de meest elementaire ethische en religieuze waarden een blinde, anti-communistische strijd'. Tijdens contrarevolutionaire activiteiten tussen 1981en 1983 maakten agenten van de diensten zich schuldig aan genocide van de Maya-bevolking.
Het rapport deed aanbevelingen voor herstelbetalingen ter compensatie van de nabestaanden en voor het herstel van weggevaagde dorpen. Het leger zou moeten worden gezuiverd en hervormd ten gunste van de macht van het burgerlijk bestuur. De president en de voormalige leiders van de guerrilla zouden gezamenlijk de feiten van het verleden moeten erkennen en de samenleving om vergiffenis vragen. Alleen op die wijze zou een werkelijk nationale verzoening tot stand kunnen komen, aldus de commissie.
Namen van individuele daders werden in het rapport niet vermeld en tevoren was overeengekomen dat gevonden feiten niet zouden kunnen worden gebruikt om rechtsvervolging in te stellen.
Het rapport telde 3500 pagina's en beschreef 8000 slachtpartijen, moorden en verdwijningen. De drie leden van de commissie werkten er achttien maanden aan en kregen de hulp van 252 antropologen, advocaten, sociologen en militaire experts uit 32 landen. Gezamenlijk ondervroegen ze meer dan 9000 getuigen. Het onderzoek vergde 9,5 miljoen dollar, waarvan 90 procent door het buitenland werd betaald. De Verenigde Staten droegen 1,5 miljoen dollar bij.

Reacties ex-rebellen en overheid

Naar aanleiding van het rapport van de Waarheidscommissie boden de voormalige leiders van de rebellen op 12 maart het volk formeel verontschuldigingen aan voor 'excessen en fouten'.
Vier dagen later kwam ook de regering met een reactie op het rapport, dat werd geroemd als een instrument om verzoening in het land tot stand te brengen. De regering zou de suggestie overnemen om slachtoffers schadeloos te stellen en het recht van familieleden werd erkend om strafvervolging in te stellen tegen militairen die zich schuldig hadden gemaakt aan genocide of marteling.
De regering-Arzu negeerde echter de oproep om een zuivering in het leger door te voeren. In een korte verklaring werd erop gewezen dat het leger al een interne hervorming had doorgevoerd, in overeenstemming met het vredesakkoord. Een woordvoerder van de Associatie voor Opgepakte en Verdwenen Guatemalteken zei in een reactie dat dit in feite betekende dat de militairen nog steeds aan de macht waren.
Bij het akkoord van 1996 werd amnestie verleend voor misdaden, begaan tijdens de

burgeroorlog, met uitzondering van genocide en marteling.

Linkse politicus vermoord

De linkse politicus Roberto Belarino Gonzalez (40) werd op 13 mei 1999 in de Guatemala Stad vermoord. Bij het verlaten van zijn huis werd hij getroffen door kogels uit de wapens van vier mannen. Gonzalez was assistent secretaris-generaal van oppositiepartij Democratisch Front voor Nieuw Guatemala (FDNG).
De eerste politieke moord sinds het vredesakkoord van 1996 (afgezien van de moord op bisschop Gerardi) kwam drie dagen voor een referendum over 50 aanpassingen in de grondwet. Die betroffen onder meer erkenning van de rechten van de indiaanse meerderheid en modernisering van het leger. Een maand eerder vormde de FDNG een coalitie met de voormalige guerrillabeweging en werd de gematigde Alvaro Colom aangewezen als kandidaat bij de presidentsverkiezingen die op 7 november gehouden zouden worden.

'Nee' tegen constitutionele hervormingen

Een meerderheid van 50,6 procent wees bij het referendum van 16 mei 1999 een pakket van 50 wijzigingen van de grondwet af. Vóór de amendementen stemde 40,3 procent. De regerende partij Nationale Vooruitgangspartij (PAN) van president Arzu alsmede de linkse Guatemalteekse Nationale Revolutionaire Eenheid (URNG) hadden campagne gevoerd ten gunste van de wijzigingen. Die zouden noodzakelijk zijn om de onderliggende oorzaken van de voorbije burgeroorlog weg te nemen.
De uitslag kwam als een onaangename verrassing voor de regering en liet volgens diplomaten zien dat in Guatemala nog altijd heel andere machten de dienst uitmaakten. De regering zou weliswaar het vredesakkoord hebben doorgevoerd, maar er niet in zijn geslaagd om armoede en analfabetisme aan te pakken.
Het was voor het eerst dat de vier miljoen kiesgerechtigden (totale bevolking: elf miljoen) naar de stembus mochten sinds het vredesakkoord van 1996. Slechts 18 procent maakte van die mogelijkheid gebruik.
De voorgestelde wijzingen van de constitutie werden in oktober 1998 door alle politieke partijen onderschreven. Ze zouden het vredesakkoord een wettelijke basis hebben moeten geven. Het zou onder meer hebben betekend dat de Maya's—die 60 procent van de bevolking uitmaakten—voor het eerst sinds de komst van de Spanjaarden volledige burgerrechten hadden gekregen. Zo zouden hun 24 talen officiële status hebben gekregen en hun vorm van rechtspraak zijn erkend. Voorts zou het burgerbestuur meer grip op het leger hebben gekregen. Hoewel in Maya-provincies een lichte voorsprong werd genoteerd ten gunste van de voorstellen, was de opkomst juist daar erg laag. Dat zou een gevolg zijn van intimidatie en van analfabetisme.

Presidentsverkiezingen op 7 november

De Hoogste Kiesraad bepaalde op 18 mei 1999 de datum van de presidentsverkiezingen op zondag 7 november 1999. Een tweede ronde, eventueel nodig indien geen kandidaat een absolute meerderheid haalde, zou worden gehouden op 26 december.
President Arzu kon niet aan de verkiezingen deelnemen omdat de grondwet hem maar één termijn van vier jaar toestond. Tegelijk met een nieuwe president zou een nieuw parlement worden gekozen, bestaande uit één kamer.
De regerende partij Nationale Vooruitgangspartij (PAN) wees op 27 juni Oscar Berger aan als haar kandidaat. Berger fungeerde de voorgaande tien jaar als burgemeester van Guatemala Stad. Een dag eerder kwam de belangrijkste oppositiepartij, het conservatieve Guatemaleekse Republikeinse Front (FRG), met de rechtse econoom Alfonso Portillo als haar kandidaat. Portillo werd bij de verkiezingen van 1995 verslagen door Arzu.
Op 13 september begon Portillo zijn campagne met een reclameboodschap op televisie waarin hij er prat op ging in 1982 'uit zelfverdediging' in Mexico twee mannen te hebben gedood. Volgens een opiniepeiling op 22 september was zijn voorsprong uitgelopen tot 37 procent, tegen 29 procent voor zijn naaste concurrent Oscar Berger. Derde was Alvaro Colom van de linkse coalitie Alliantie voor een Nieuwe Natie (ANN) met 6 procent.

JUSTITIE

Aanklager trekt handen af van moordzaak Gerardi

Openbaar aanklager Otto Ardon trok op 3 december 1998 zijn handen af van het onderzoek naar de moord op Juan José Gerardi. De 75-jarige bisschop werd op 26 april vermoord in zijn huis. Twee dagen eerder publiceerde hij een rapport over misdaden tijdens de burgeroorlog (1960-1996). Ardon wilde geen reden opgeven voor zijn terugtreden.
Groeperingen voor mensenrechten hadden felle kritiek op Ardon geleverd omdat hij de mogelijke betrokkenheid van het leger bij de moord niet serieus wilde onderzoeken. In juli liet hij priester Mario Orantes arresteren, die met de bisschop samenwerkte en in diens pastorie woonde. Ook de hond van de bisschop werd onder verdenking geplaatst. Amerikaanse en Spaanse experts verschilden van mening over de vraag of het lijk bijtwonden vertoonde.

Verdachte vrijgelaten

Rechter Monroy gelastte op 17 februari 1999 de vrijlating van Mario Orantes. Er zou te weinig bewijs zijn geleverd dat de priester schuldig was aan de moord op bisschop Gerardi. Openbaar aanklager Celvin Galindo kondigde aan een DNA-test te willen doen om zijn gelijk te bewijzen. De directeur van het Mensenrechtenbureau van het aartsbisdom noemde de arrestatie van Orantes van zeven maanden eerder een overduidelijke poging om de katholieke kerk in diskrediet te brengen.
Orantes kreeg het nieuws in het ziekenhuis, waar hij werd verpleegd voor chronische migraine en maagzweren.

Rechter neemt ontslag

Op 24 maart nam rechter Monroy ontslag. Volgens activisten voor mensenrechten was hij enige keren met de dood bedreigd. Monroy zelf verklaarde dat van hogerhand druk op hem was uitgeoefend om zijn onderzoek te staken.
Bij een zeldzame verschijning in het parlement gaf minister Barrios van Defensie de volgende dag toe dat agenten van de generale staf van de president op de plaats van de moord op bisschop Gerardi waren geweest. Dat was maanden lang door woordvoerders van het leger ontkend. Barrios bleef erbij pas de morgen na de moord telefonisch op de hoogte zijn gesteld van het gebeurde.
Op verzoek van openbaar aanklager Galindo werden op 5 mei DNA-tests afgenomen bij twaalf militairen en vijf burgers, onder wie de priester Mario Orantes. Activisten voor mensenrechten juichten het op zich toe dat het openbaar ministerie daarmee

Guatemala

voor het eerst de mogelijkheid van een politiek motief onderzocht. Alleen kwam die stap in hun ogen veel te laat.
Het testmateriaal werd naar de Verenigde Staten gestuurd om te worden vergeleken met bloed dat op de plaats van het misdrijf werd gevonden. De uitslagen werden pas begin 2000 verwacht.
De legaal adviseur van het aartsbisdom beschuldigde op 24 juli de voormalige aanklager Ardon van het laten verdwijnen van bewijsmateriaal. Hij zou getuigenverklaringen van militaire officieren hebben verdonkeremaand. Ook een polshorloge en een halsketting van de vermoorde bisschop, die vijf dagen na zijn dood in een flatwoning werden teruggevonden, zouden onvindbaar zijn.

Grootste cocaïnevangst ooit

Een anti-narcotica brigade legde op 17 maart 1999 beslag op 3,3 ton cocaïne in twee aanhangers en een woning ten zuiden van Guatemala Stad. De Colombiaanse drugs, met een straatwaarde van 4,3 miljoen dollar, zouden bestemd zijn geweest voor doorvoer naar Mexico.
De vangst werd gedaan met de hulp van collega's van de Amerikaanse Drug Enforcement Administration (DEA). Twee burgers werden aangehouden.
In 1998 werd in totaal tien ton cocaïne in Guatemala onderschept. In de eerste 75 dagen van 1999 was dat al vijf ton.

Aanklager ondervraagt ex-dictator Victores

Gepensioneerd generaal en ex-dictator Humberto Mejia Victores werd op 5 augustus 1999 enkele uren ondervraagd door openbaar aanklager Victoria over zijn mogelijke rol bij de ontvoering, marteling en verdwijning van twee mannen. Die vielen in het begin van de jaren tachtig in handen van militaire doodseskaders. Hij hield tijdens het verhoor vol onschuldig te zijn.
Victores was van 1983 tot 1986 de militaire leider van Guatemala. Tijdens de 'vuile oorlog' verdwenen ongeveer 45.000 vakbondsleiders, boerenleiders, docenten, studenten en doktoren.

Soldaten veroordeeld wegens massamoord

Een groep van 25 soldaten werd op 18 augustus 1999 veroordeeld tot gevangenisstraffen van vier en vijf jaar. Zij waren schuldig bevonden aan de moord op 5 oktober 1995 op elf indianen, onder wie twee kinderen. Ernstiger aanklachten zoals 'executie zonder proces' werden evenwel onbewezen geacht. Dat hield in dat sommigen na betaling van een boete snel vrij konden komen. Het was voor het eerst sinds de burgeroorlog dat militairen op een dergelijke aanklacht terechtstonden. Nobelprijswinnares voor de Vrede, Rigoberta Menchu, noemde het proces 'een karikatuur van het rechtssysteem'. Rechters en aanklagers zouden door het leger zijn geïntimideerd. Met 100 zittingen werd het de langste rechtsgang in de moderne geschiedenis van Guatemala. Het werd gezien als een testcase voor de wettelijke onschendbaarheid van het leger.

Een vertegenwoordiger van de Verenigde Naties waarschuwde op 28 augustus dat de justitie dringend aan hervormingen toe was, wilde Guatemala de 21e eeuw met vertrouwen tegemoet zien. Hij doelde onder meer op berichten dat sommige kandidaten voor de Hoge Raad een dubieuze rol speelden in de burgeroorlog.
Op 8 september werd het werk in tal van rechtbanken onmogelijk nadat de Hoge Raad meer dan vijfhonderd ambtenaren in het justitiële apparaat had ontslagen. Deze zouden hebben deelgenomen aan een illegale staking in 1996. Hele gerechtshoven bleven leeg. Bij de rechtbanken werkten in totaal 4000 mensen; het systeem had een reputatie van corruptie, inefficiëntie en traagheid.

Duo veroordeeld voor doden journalist

In Chiquimula, 113 kilometer ten noordoosten van de Guatemala Stad, werden op 1 oktober 1999 twee broers tot 30 jaar cel veroordeeld voor de moord op journalist Jorge Marroquin Martinez. De rechter verklaarde de zaak open te houden omdat hij de betrokkenheid wilde onderzoeken van exburgemeester Manuel Ohajaca van het dorp Jocotan. Martinez werkte voor een weekblad dat de burgemeester had beschuldigd van corruptie.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Maya-kleding toegestaan op school

Minister van Onderwijs Arabello Castro draaide op 7 april 1999 het besluit terug van het bestuur van de Westelijke Nationale School voor Handelswetenschap om twee jonge vrouwen de toegang tot de les te ontzeggen. De twee hadden geweigerd om het schooluniform aan te trekken en kwamen in de traditionele dracht van de Maya's naar school.
De minister bepaalde dat het verbod een uiting was van discriminatie ten opzichte van hun etnische identiteit. Het was de eerste keer dat Maya's het recht kregen naar school te gaan in de kleurrijk geborduurde kleding die hun volk al droeg lang vóór de komst van de Spanjaarden in de vijftiende eeuw.

Sociologe vermoord

De sociologe Maria Victoria Ramirez werd op 31 augustus 1999 om het leven gebracht door drie schutters. Zij hadden haar opgewacht in de garage van haar woning in de hoofdstad. Ramirez werkte sinds 1990 voor een vooraanstaande, links georiënteerde denk-tank, de Association for the Advancement of Science (AVANCSO). Zij deed vooral onderzoek onder indiaanse vrouwen.
De dood van Ramirez was een echo van de moord op de bekende antropologe Myrna Mack, die voor dezelfde organisatie werkte. Een voormalig soldaat werd voor dat geval veroordeeld tot 30 jaar cel. Bewegingen voor mensenrechten betoogden vergeefs dat hij zijn opdracht had gekregen van militaire autoriteiten.

BUITENLANDSE ZAKEN

President Clinton geeft fouten VS toe

De Amerikaanse president Clinton gaf bij zijn bezoek aan Guatemala op 10 maart 1999 onverwachts in alle openheid toe dat de steun van de Verenigde Staten aan de militairen en de inlichtingendiensten van Guatemala tijdens de burgeroorlog verkeerd was geweest. Hij erkende dat die zich schuldig hadden gemaakt aan gewelddadige onderdrukking op grote schaal.
Clinton zegde zijn steun toe aan het proces van vrede en verzoening en aan programma's ter ondersteuning van slachtoffers, zoals wezen en weduwen. Zijn regering zou bezig zijn 25 miljoen dollar vrij te maken voor een alfabetiseringsprogramma en om het inefficiënte justitiële apparaat aan te pakken. Het was voor het eerst sinds het einde van de burgeroorlog dat het Amerikaanse staatshoofd Guatemala bezocht. De president deed zijn uitlatingen tijdens een forumdiscussie.

Illegale VS-immigranten teruggestuurd

Op 16 maart 1999 kwamen voor het eerst sinds de Verenigde Staten in de herfst van 1998 het deporteren van Guatemalteken opschortten vanwege de orkaan Mitch, 57 van hen terug in Guatemala Stad. De groep, waarvan er 39 in de VS wegens misdaden werden veroordeeld, werd gerepatrieerd met een door de immigratiedienst van de VS gecharterd vliegtuig.
Op 5 maart had Washington al aangekondigd dat er voor illegale immigranten uit El Salvador en Nicaragua geen verlenging zou komen van de periode van achttien maanden die zij kregen om werk te zoeken en een verblijfsvergunning te regelen.
Bij een bezoek van Clinton een week eerder had president Alvaro Arzu er nog bij zijn Amerikaanse collega op aangedrongen om de opschorting van de deportaties te handhaven. In 1998 werden bijna 5000 illegale immigranten naar Guatemala teruggestuurd. Volgens schattingen zouden het er nu in 1999 evenveel kunnen worden. De in de Verenigde Staten woonachtige Guatemalteken zonden in 1998 voor een bedrag van 385 miljoen dollar naar familie in eigen land.

(Vorige berichten pag. 770/1 e.v. - 1998)

PARAGUAY

BINNENLAND

Raul Cubas nieuwe president

De 54-jarige zakenman en multimiljonair Raul Cubas legde op 15 augustus 1998 de eed af als nieuwe president van de 5,1 miljoen Paraguayanen. In afwijking van de traditie wenste hij de presidentiële sjerp niet aan te nemen uit handen van zijn voorganger, Juan Carlos Wasmosy. Cubas riep op tot nationale eenheid, ondanks zijn heftige conflict met Wasmosy. Beiden waren lid van de Colorado Partij (ANR-PC), die Paraguay gedurende meer dan vijftig jaar onafgebroken regeerde.
Bij zijn inauguratie sprak de nieuwe president de hoop uit dat bevriende landen Paraguay zouden helpen de economisch moeilijke tijden te boven te komen en een eind te maken aan de ernstige sociale misstanden die 'in de loop van vele jaren' waren gegroeid. Een kleine groep rijken bezat 80 procent van het land en 42 procent van het bnp viel toe aan slechts tien procent van de bevolking.

Nieuw kabinet

President Cubas wees op de dag van zijn inauguratie elf ministers aan voor zijn eerste kabinet. Zakenman Gerardo Doll werd minister van Financiën en het voormalige nationale hoofd van de politie, Ruben Arias, nam het departement van Binnenlandse zaken over. Diplomaat Dido Florentin werd de nieuwe man op Buitenlandse zaken en docente Celsa Bareiro kreeg de post van minister van Onderwijs.
Op Justitie en Arbeid kwam de advocaat Angel Campos en Hipolito Pereira werd minister van Landbouw. De arts Carmen Frutos werd minister van Volksgezondheid, terwijl gepensioneerd generaal José Segovia Boltes Defensie op zich nam. Zijn gepensioneerde collega Victor Segovia kreeg Openbare werken. Lerares Hayde Carmagnola ging het ministerie van Vrouwenzaken leiden en econoom Gustavo Leite werd minister van Planning.
Carlos Cubas, voormalig kapitein ter zee en broer van de president, kreeg het departement van Industrie en Handel, maar trad al op 19 augustus af als minister.

Samenstelling regering (20 augustus 1998)

President (beëdigd 15 augustus 1998)
Raul Cubas
Vice-president
Luis Argana
Secretaris-generaal van de president
Nestor Silartiga

Ministers:
Binnenlandse zaken
Ruben Arias
Buitenlandse zaken
Dido Florentin
Defensie
José Segovia Boltes
Financiën
Gerardo Doll
Industrie en Handel
vacant
Justitie en Arbeid
Angel Campos
Landbouw
Hipolito Pereira
Onderwijs
Celsa Bareiro
Openbare werken
Victor Segovia
Planning
Gustavo Leite
Volksgezondheid
Carmen Frutos
Vrouwenzaken
Hayde Carmagnola

President Centrale Bank
Hermes Gomez Ginard

Vrijlating Oviedo leidt tot politieke crisis en aftreden president

President Cubas stelde op 18 augustus 1998 zijn vriend en voormalig cavaleriegeneraal Lino Oviedo in vrijheid. Oviedo zat in een militaire barak bij de hoofdstad Asunción een straf uit van tien jaar, die hem door een militaire rechtbank in april was opgelegd wegens het leiden van een mislukte staatsgreep in april 1996. De president loste de belofte, die hij als toekomstig president had gedaan, in door deze straf om te zetten in drie maanden, zodat Oviedo direct op vrije voeten kwam.

Oviedo verschanste zich in april 1996 enige dagen in zijn kazerne en weigerde gehoor te geven aan een bevel van toenmalig president Juan Carlos Wasmosy om zijn commando neer te leggen.
Vóór zijn gevangenzetting was Oviedo door de Colorado Partij (ANR-PC), die al 52 jaar onafgebroken aan de macht was, gekozen als presidentskandidaat met Cubas als zijn

Op 15 september 1998, vlak na zijn vervroegde vrijlating uit gevangenschap wegens zijn poging tot een staatsgreep in 1996, houdt generaal Lino Oviedo een machinegeweer vast dat gebruikt is in de oorlog tussen Paraguay en Bolivia in de jaren dertig. *(foto ANP)*

Paraguay

kandidaat voor het vice-presidentschap. Nadat hij in de gevangenis was beland, schoof Cubas door naar de koppositie en won op 10 mei 1998 de verkiezingen. Hij bezwoer daarna zijn politiek mentor Oviedo uit de cel te zullen halen.
De actie van de president leidde direct tot politieke crisis. Leiders van zijn eigen Colorado Partij kondigden aan een procedure voor afzetting van de president te beginnen. Onder degenen die Cubas beschuldigden van onwettig gedrag was vice-president Luis Argana.

Veroordeling Oviedo nietig verklaard

De militaire rechtbank die Oviedo eerder veroordeelde, zuiverde op 1 september diens naam door de oorspronkelijke uitspraak nietig te verklaren. Dat gebeurde op grond van 'veel, tevoren onbekend bewijsmateriaal'. President Cubas had direct na zijn aantreden tal van wijzigingen doorgevoerd in de samenstelling van het tribunaal.

Hoge Raad vernietigt presidentieel besluit

De Hoge Raad gaf op 2 december opdracht Lino Oviedo terug naar de cel te sturen na het presidentieel besluit hem in vrijheid te stellen te hebben vernietigd. De president zou 'ongrondwettig' hebben gehandeld. De Hoge Raad boog zich over de zaak op verzoek van het parlement. De uitspraak werd gesteund door vijf van de negen rechters.
De advocaten van Oviedo betoogden dat hij niet terug zou gaan naar de gevangenis omdat de militaire rechtbank hem intussen had vrijgesproken van de tenlastelegging. Een parlementair jurist voerde evenwel aan dat de Hoge Raad de uitspraak van het tweede tribunaal ongeldig had verklaard.
President Cubas legde op 4 december de uitspraak van de Hoge Raad naast zich neer. Walter Bower, voorzitter van het Huis van Afgevaardigden, veroordeelde de stap van de president. Hij drong aan op arrestatie van de voormalige legerleider Oviedo. De volgende dag besloot een meerderheid in zowel het Huis van Afgevaardigden als in de Senaat de president van anti-democratisch gedrag te zullen beschuldigen tijdens de volgende topontmoeting van de Zuid-Amerikaanse handelsorganisatie Mercosur, op 9 en 10 december in Rio de Janeiro. Ook bij de Europese Unie zou een klacht worden neergelegd.
Eveneens op 5 december schrapte de leiding van de Colorado Partij de 54-jarige Oviedo als lid vanwege 'een ernstig misdrijf'. President Cubas werd ervan beticht de democratie geweld aan te doen door Oviedo de hand boven het hoofd te houden. Oviedo liet inmiddels weten te streven naar het leiderschap van de partij om in 2003 opnieuw een gooi te doen naar het presidentschap.

Hoge Raad herhaalt uitspraak

Op 5 februari 1999 herhaalde de Hoge Raad haar bevel aan Lino Oviedo om het vervolg uit te zitten van de tien jaar gevangenisstraf die hem in maart 1998 was opgelegd. Hij zou zich binnen drie dagen bij de gevangenispoort moeten melden. Een schriftelijke order daartoe werd uitgereikt aan president Cubas. In december 1998 had Oviedo het aftreden geëist van de rechters die zijn opsluiting hadden gelast en aanhangers van hem hadden schoten afgevuurd door de ramen van het gebouw van de Hoge Raad.
Nadat de president het bevel van de Hoge Raad had genegeerd, ontnam het hoogste rechtscollege Oviedo op 17 februari zijn actieve en passieve kiesrecht. Hij kon daardoor niet deelnemen aan de verkiezingen voor het leiderschap van de Colorado Partij, gepland tussen 28 april en 10 mei.
Op 25 februari gaf de Hoge Raad een rechtbank de opdracht een strafzaak te beginnen tegen president Cubas wegens 'belemmering van de uitoefening van het recht'. De strafmaat daarbij was drie tot vijf jaar cel. Intussen zocht de Amerikaanse ambassadeur Maura Harty contact met de president van de Hoge Raad Wildo Rienzi en met vicepresident Argana.

Politiek rivaal van Oviedo gearresteerd

President Cubas gelastte op 16 februari de arrestatie van de voormalige chef van de luchtmacht Cesar Cramer. De als een voor-aanstaand democraat bekend staande Cramer zou zich tussen 1995 en 1998 hebben schuldig gemaakt aan misbruik van openbare fondsen.
Ex-generaal Lino Oviedo zou Cubas tot de actie hebben aangezet omdat Cramer zich had verzet tegen Oviedo's mislukte coup van april 1996.

Afzettingsprocedure tegen president Cubas

Een parlementaire commissie zette op 3 maart de eerste stap in de procedure ter afzetting van president Raul Cubas. De commissie drong met zes stemmen tegen twee aan op indiening van aanklachten tegen de president voor misdrijven, die hij in zijn ambtsperiode zou hebben begaan. De aanklachten zouden in het Huis van Afgevaardigden met 53 van de 80 stemmen moeten worden aangenomen, voordat ze ter goedkeuring aan de Senaat konden worden voorgelegd.

Vice-president Argana vermoord

Vice-president Luis Maria Argana werd op 23 maart op klaarlichte dag vermoord in de hoofdstad Asunción. Een viertal in militaire kledij dook in een auto op voor zijn jeep en doorzeefde hem met kogels. Ook een van zijn lijfwachten kwam om het leven.
President Cubas organiseerde een grootscheepse zoekactie en liet de grenzen afsluiten. Aanhangers van Argana stelden de president verantwoordelijk voor de dood van zijn tweede man. Zij behoorden tot het door Argana aangevoerde deel van Cubas' Colorado Partij dat de afzettingsprocedure tegen de president in gang had gezet.
De grootste vakbond riep met ingang van 24 maart, de dag van de begrafenis, een nationale staking uit om de president tot aftreden te dwingen. Ongeveer 5000 demonstranten waren de avond tevoren om dezelfde reden in de hoofdstad de straat opgegaan. Cubas verving minister van Binnenlandse zaken Ruben Arias door zijn eigen broer Carlos en bracht militairen en oproerpolitie op de been. Hij verzocht de Amerikaanse president Clinton per brief om hulp bij het vinden van de moordenaars.
De 66-jarige Argana was onder dictator Alfredo Stroessner opperrechter bij de Hoge Raad en was gedoodverfd als diens opvolger. Onder het militaire regime vanaf 1989 was hij minister. In 1998 werd hij bij de voorverkiezingen in de Colorado Partij verslagen door Oviedo.

Senaat buigt zich over afzetting

De Senaat hield op 25 maart een vervroegde eerste zitting over de mogelijke afzetting van de president. De zitting was oorspronkelijk pas gepland voor april. Cubas en Oviedo kregen onomwonden de schuld van de dood van Argana. Cubas zou zich op 27 maart dienen te verdedigen tegen vijf aanklachten wegens machtsmisbruik. Hij liet zich vertegenwoordigen door twee advoca-

ten. De voorstanders van afzetting van de president (oppositie alsmede een deel van de Colorado Partij) zouden met 30 leden precies over een tweederde meerderheid in de uit 45 zetels bestaande Senaat beschikken. Senaatsvoorzitter Gonzalez Macchi riep het volk op massaal het parlementsgebouw te verdedigen tegen mogelijke aanvallen door aanhangers van Oviedo.
Terwijl de nationale staking voortduurde, braken op 26 maart voor de tweede achtereenvolgende avond straatgevechten uit tussen duizenden aanhangers van de twee rivaliserende kampen binnen de Colorado Partij. Oproerpolitie maakte gebruik van traangas, rubberkogels en waterkanonnen. Zes mensen werden gedood door sluipschutters en 200 raakten gewond. Talloze voertuigen gingen in vlammen op. De president riep ook het leger op om 'de orde te herstellen'.
Op 28 maart verlieten senatoren in allerijl het parlementsgebouw nadat volgelingen van Oviedo via de radio hadden opgeroepen het vuur op hen te openen. Voor de volgende dag stond de eindstemming op de agenda over het politieke lot van president Cubas.

President Cubas treedt af

President Cubas wachtte de stemming in de Senaat niet meer af en maakte op 28 maart bekend dat hij zijn ambt neerlegde. Hij wilde niet dat er 'nog meer onschuldig bloed zou vloeien omwille van de politiek'. Zijn feitelijke baas, voormalig legerleider Lino Oviedo, vertrok dezelfde dag in een vliegtuigje naar Argentinië, waar zijn Argentijnse echtgenote een ranch bezat en waar hem politiek asiel zou worden verleend door zijn persoonlijke vriend, president Carlos Menem.
Cubas zelf werd op 29 maart met vrouw en twee dochters opgehaald door een Braziliaans vliegtuig. Hij vertrok naar zijn strandhuis in het Braziliaanse Camboriu. Ook hem was politiek asiel toegezegd.

Opvolger Cubas vormt regering van nationale eenheid

Volgens de grondwet werd hij opgevolgd door senaatsvoorzitter Luis Angel Gonzalez Macchi (51). Deze kreeg onmiddellijk de steun van het leger. Hij beloofde een menigte van 70.000 mensen dat er een eind zou komen aan straffeloosheid en dat hij de corruptie en smokkel zou aanpakken in een land waar 74 procent van de bevolking onder de armoedegrens leefde.

Samenstelling regering (30 maart 1999)

President (beëdigd 28 maart 1999)
Luis Angel Gonzalez Macchi
Stafchef van de president
Juan Ernesto Villamayor
Privé-secretaris van de president
Jesus Argana

Ministers:
Binnenlandse zaken
Walter Bower
Buitenlandse zaken
Miguel Abdon Saguier
Defensie
Nelson Argana
Financiën
Federico Zayas
Industrie en Handel
Guillermo Caballero Vargas
Justitie en Arbeid
Silvio Ferreira
Landbouw
Luis Alberto Wagner
Onderwijs en Cultuur
Nicanor Duarte Frutos
Openbare werken en Communicatie
Jose Alberto Planas
Volksgezondheid
Martin Chiola

Openbare aanklager
Jorge Vasconsellos

Macchi vormde een regering van nationale eenheid, bestaande uit zijn eigen Colorado Partij, de Liberale Partij en de Partij van de Nationale Ontmoeting. De regering liet direct weten de uitlevering van Oviedo te zullen vragen aan Argentinië. De Argentijnse minister van Binnenlandse zaken, Carlos Corach, antwoordde dat de asielverlening juist bedoeld was ter bescherming van de democratie in Paraguay.
De Kiesraad maakte op 1 april bekend dat voor november nieuwe presidentsverkiezingen zouden worden uitgeschreven.

Besluit vrijlating Oviedo nietig verklaard

De voorlopige regering vernietigde op 5 april het besluit dat de voormalige president Cubas in augustus 1998 nam ter vrijlating van Lino Oviedo. Een week eerder verzocht een Paraguayaanse rechter Interpol om diens aanhouding. De rechter wilde zijn betrokkenheid onderzoeken bij de dood van zes demonstranten.
Op 16 april verklaarde Francisco de Vargas senator voor de Liberale Partij dat onderzoek door een groep parlementariërs had uitgewezen dat het inmiddels gearresteerde hoofd van Oviedo's lijfwacht een van de moordenaars was geweest van vice-president Argana.

Onschendbaarheid Cubas opgeheven

De Senaat besloot op 22 april ex-president Cubas zijn wettelijke onschendbaarheid te ontnemen. Hem werd verantwoordelijkheid verweten voor de dood van zes demonstranten. Om dezelfde reden werd ook de onschendbaarheid van twee parlementsleden opgeheven.
Op 16 september beschuldigde een onderzoeksrechter ex-president Cubas en minister van Financiën Gerardo Doll van verduistering van 470.000 dollar uit de kas van Doll's ministerie. De Senaat ontnam Cubas daarop ook zijn parlementaire onschendbaarheid.

Politiek asiel voor ex-minister

Voormalig minister van Defensie José Se govia kreeg op 30 april politiek asiel in Uruguay. Hij werd in eigen land gezocht wegens verduistering van 450.000 dollar.

Zuivering in leger

Op 26 mei werd bekend dat 110 officieren, onder wie 86 kolonels, vijftien brigadegeneraals en drie divisiegeneraals, waren ontslagen uit het leger. Zij golden als sympathisanten van de voormalige legerleider Lino Oviedo.

Minister van Buitenlandse zaken stapt op

Minister van Buitenlandse zaken Miguel Abdon Saguier maakte op 3 september bekend dat hij op verzoek van president Macchi was afgetreden. Hij was er niet in geslaagd Argentinië te bewegen om coupleider Lino Oviedo uit te wijzen. Een verzoek daartoe was een dag eerder voor de tweede maal door Argentinië afgewezen. Evenmin had Uruguay ex-minister van Defensie Segovia terug willen sturen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Paraguay snijdt in uitgaven

Daags na zijn aantreden, op 16 augustus 1998, kondigde president Raul Cubas maatregelen aan om het begrotingstekort van 200 miljoen dollar terug te dringen. Hij zou

het gebruik van mobiele telefoons en overheidsauto's door ambtenaren aan banden leggen en hun overuren terugdringen. Zijn trips naar het buitenland zou hij tot het hoogst noodzakelijke beperken.

BUITENLANDSE ZAKEN

Verzoek om uitwijzing Stroessner

De Paraguayaanse advocaat Almada kondigde op 30 november 1998 aan Spanje te zullen vragen bij Brazilië aan te dringen op uitwijzing van ex-dictator Alfredo Stroessner. Almada zou op 3 december een getuigenis afleggen over de betrokkenheid van Stroessner bij 'Operatie Condor' ten overstaan van de Spaanse onderzoeksrechter Baltasar Garzón. 'Operatie Condor' werd opgezet door de Chileense ex-dictator Pinochet om samen met de leiders van Argentinië, Brazilië, Paraguay, Uruguay en Bolivia te kunnen optreden tegen 'verdachte linkse elementen'.
Generaal Stroessner was van 1954 tot 1989 alleenheerser in Paraguay. Na zijn uitwijken naar Brazilië deed Paraguay tweemaal tevergeefs een verzoek om uitlevering.

Cubas veroordeelt drugspolitiek VS

Op 1 maart 1999 viel president Raul Cubas uit naar de Verenigde Staten omdat zij Paraguay hadden geschrapt van de lijst die jaarlijks werd opgesteld van 'bondgenoten in de strijd tegen illegale narcotica'. Peru, Bolivia, Colombia en Mexico kregen wel een certificaat.
Volgens Washington waren de inspanningen van Paraguay om de smokkel van cocaïne vanuit Bolivia te stoppen in 1998 achtergebleven 'vanwege de presidentsverkiezingen'. Cubas speculeerde dat er wel eens politieke motieven ten grondslag konden leggen aan de opstelling van de lijst.

(Vorige berichten pag. 487/2 e.v. - 1998)

URUGUAY

BINNENLAND

Leger en marine krijgen nieuwe top

President Sanguinetti en minister van Defensie Raul Iturria kondigden op 10 december 1997 de benoeming aan van generaal Fernan Amado tot nieuwe bevelhebber van het leger en van schout-bij-nacht Gualberto Ruiz tot commandant van de marine. De benoemingen zouden per 1 februari 1998 van kracht worden.
De zittende bevelhebber van het leger, Raul Mermot, wachtte de wisseling van de wacht niet af. Hij kondigde op 27 december aan dat hij per 1 januari 1998 ontslag zou nemen. Hij deed dat uit protest tegen de amnestie die president Sanguinetti op Eerste Kerstdag had verleend aan 41 officieren die tijdens de dictatuur (1973-1985) werden veroordeeld wegens 'verraad en politieke misdrijven'. Deze morele rehabilitatie hield onder meer in dat de betrokkenen alsnog recht kregen op een pensioen van het leger. De merendeels links georiënteerde officieren werden destijds op grond van hun verzet tegen de staatsgreep van 1973 berecht door een Hof van Eer, waarin de leiders van de coup als rechter optraden. Onder de rechters was ook luitenant-generaal Alvarez, indertijd de feitelijke president.

Wisselingen in kabinet

Minister van Buitenlandse zaken Alvaro Ramos diende op 8 januari 1998 zijn ontslag in bij president Sanguinetti, met ingang van 2 februari. Hij voerde persoonlijke redenen aan.
De 47-jarige Ramos leidde het departement sinds het aantreden van de coalitieregering van de Nationale Partij en de Colorado Partij op 1 maart 1995. Volgens sommige bronnen zou hij kandidaat zijn voor het voorzitterschap van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in New York.
Op 26 januari benoemde de president zittend minister van Binnenlandse zaken Didier Opertti tot Ramos' opvolger. Senator Luis Hierro Lopez van de Colorado Partij volgde Opertti op bij het departement van Binnenlandse zaken. Tegelijk werd Sergio Chiesa benoemd tot minister van Landbouw en Visserij, als opvolger van Carlos Gasparri. Chiesa was parlementslid voor de Nationale Partij.

Vice-president Batalla overleden

Vice-president Hugo Batalla (72) overleed op 3 oktober 1998 in de hoofdstad Montevideo aan longkanker. Dertig jaar lang was hij een politicus van grote betekenis en een voorvechter van de mensenrechten. De laatste twee maanden had hij niet meer kunnen werken.

Samenstelling regering (31 augustus 1999)

President
Julio Maria Sanguinetti
Vice-president
Hugo Fernandez Faingold

Ministers:
Arbeid en Sociale zaken
Ana Lia Pineyrua
Binnenlandse zaken
Guillermo Stirling
Buitenlandse zaken
Didier Opertti
Defensie
Juan Luis Storace
Economische zaken en Financiën
Luis Mosca
Huisvesting en Milieu
Juan Chiruchi
Industrie, Energie en Mijnbouw
Julio Herrera
Landbouw en Visserij
Luis Brezzo
Onderwijs en Cultuur
Samuel Lichtensztein
Planning en Begroting
Ariel Davrieux
Toerisme
Benito Stem
Transport en Openbare werken
Lucio Caceres
Volksgezondheid
Jose Raul Busto

In 1968 werd Batalla parlementslid voor de Colorado Partij, maar stapte een jaar later over naar de centrum-linkse Party for the Government of the People (PGP). In 1971 was hij betrokken bij de totstandkoming van een coalitie met socialisten en communisten, die bekend werd als het Volksfront. Tijdens de militaire dictatuur die twee jaar later werd ingesteld en tot in 1985 zou duren, nam hij het op voor politieke gevangenen. Daarvoor werd hij door Frankrijk en Italië onderscheiden. Na het herstel van de democratie was hij tot 1990 senator voor de PGP. In 1994 keerde hij terug naar de Colorado Partij om samen met president Julio Sanguinetti de verkiezingen te winnen.

Ex-guerrillastrijder wordt senator

De voormalige leider van de guerrillabeweging Tupamaros, Eleuterio Fernandez Huidobro, werd op 20 oktober 1998 ingezworen als nieuw lid van de Senaat. Van 1973 tot 1985 zat hij gevangen als een van de negen Tupamaros die door de militairen in gijzeling werden gehouden.

Colorado Partij sterk in voorverkiezingen

De Colorado Partij kwam het sterkst uit de bus bij de voorverkiezingen van 26 april 1999 met meer dan 37 procent van de stemmen. De meeste daarvan gingen naar Jorge Batlle, die daarmee werd aangewezen als presidents-kandidaat. De eerste ronde van die verkiezingen was vastgesteld voor 31 oktober en de tweede voor 30 november 1999. De kieswet sloot zittend president Sanguinetti uit voor een tweede, achtereenvolgende termijn.
Na de Colorado Partij kwamen de linkse oppositiepartijen, verenigd in de Progressieve Samenwerking, met 30,5 procent van de stemmen als tweede uit de bus. Oppositieleider Tabaré Vázquez kreeg meer dan 80 procent van die stemmen. De conservatieve Nationale Partij trok 29 procent van de kiezers. De meeste daarvan stemden op Luis Lacalle, die van 1990 tot 1995 al president was van het drie miljoen inwoners tellende land.
De helft van de geregistreerde 2,4 miljoen kiezers bracht zijn stem uit (er bestond geen stemplicht).

Staatsinrichting

Uruguay is een presidentiële republiek. De hoofdstad is Montevideo. De huidige grondwet stamt uit 1997. Deze verving die van 1966, die opnieuw van kracht werd, nadat het land in 1985, na meer dan elf jaar militair bewind, weer een burgerregering kreeg.
Het staatshoofd is de president die rechtstreeks gekozen wordt voor een termijn van vijf jaar via algemeen kiesrecht voor meerderjarigen. President Sanguinetti werd gekozen in november 1994 en aanvaardde zijn ambt in maart 1995.
De president is tevens hoofd van de regering en is verantwoording verschuldigd aan het Huis van Afgevaardigden. De Raad van Ministers wordt benoemd door de president.
Het parlement bestaat uit twee kamers die elk voor vijf jaar worden gekozen: het Huis van Afgevaardigden telt 99 leden en de Senaat 31 (inclusief de vice-president).

Minister weg na boerenprotest

Minister Ignacio Zorrilla nam op 20 augustus 1999 ontslag als minister van Landbouw en Visserij. Aanleiding was het protest van boeren tegen de economische politiek van het kabinet. Agrarische vakbonden organiseerden het voorgaande jaar enkele keren een algemene staking. De totale schuld in de landbouwsector was opgelopen tot 1,2 miljard dollar, onder meer als gevolg van de devaluatie van de nationale munt van handelspartner Brazilië.
Zorilla werd op 24 augustus opgevolgd door senator Luis Brezzo, die van 1985 tot 1990 minister van Werkgelegenheid en Sociale zaken was.

LANDBOUW

Overstromingen vernietigen deel rijstaanplant

Honderden stuks vee kwamen om en twaalf procent van de rijstaanplant ging verloren bij overstromingen in het zuiden en oosten van het land. Dat was de schade die op 29 april 1998 werd vastgesteld als gevolg van de regenbuien veroorzaakt door de storm El Niño. De Uruguay, Negro en Olimar traden buiten hun oevers, waardoor 1900 mensen gedwongen waren hun huizen te verlaten. Er viel één dodelijk slachtoffer, terwijl over de grens in Argentinië zeventien mensen verdronken en de schade nog veel groter was.
De oogst aan rijst, Uruguay's belangrijkste landbouwproduct, zou volgens voorspellingen terugvallen van 1.02 miljoen ton naar 900.000 ton. De export zou teruglopen van 950.000 naar 800.000 ton.
Het omgekomen vee zou op zich niet zo'n grote schadepost opleveren, maar wel het aanzienlijke gewichtsverlies bij de rest van de veestapel. Rundvlees was 's lands belangrijkste exportproduct. Voor 1998 werd een exportcijfer verwacht van 220.000 ton, 30.000 ton minder dan in 1997. In Uruguay zelf werd jaarlijks 200.000 ton rundvlees geconsumeerd. Met 60 kilo steak gemiddeld per persoon per jaar, voerde Uruguay de wereldranglijst aan.
Ook de oogst aan zonnebloemen en gerst zou naar verwachting tegenvallen, maar voor maïs werden records voorspeld.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Onderzoek naar graven op militair terrein

Strafrechter Alberto Reyes kondigde op 16 april 1997 in de hoofdstad Montevideo een onderzoek aan naar het mogelijk bestaan van illegale graven op militaire terreinen. Beweringen als zouden tussen 1985 en 1986 de resten van 'verdwenen' burgers van dezelfde terreinen zijn verwijderd, zou hij eveneens in zijn onderzoek betrekken.
Reyes' onderzoek zou niet behoeven te leiden tot een bezoek aan kazernes. Hij zou allereerst getuigen willen spreken en informatie verzamelen.
Openbaar aanklager Ana Maria Merello zou namens de staat bezien of de hele kwestie op grond van de Amnestiewet niet moest blijven rusten. Volgens rechter Reyes zou amnestie alleen gelden voor misdaden die vóór de inwerkingtreding van de wet waren begaan. De Amnestiewet werd in 1989 aangenomen na een referendum. Volgens de wet konden militairen niet meer worden vervolgd voor misdaden die zij pleegden tijdens de dictatuur (1973-1984). Dezelfde wet verplichtte echter ook de uitvoerende macht om onderzoek te doen naar het lot van de 'verdwenenen'.
De nieuwe informatie over mogelijk door militairen begane misdaden werd openbaar gemaakt door senator Rafael Michelini, wiens vader door militairen was omgebracht. Michelini betoogde dat gepensioneerd generaal Alberto Belestrino hem persoonlijk had verteld over lichamen die op het terrein van twee verschillende militaire eenheden waren begraven. Volgens andere bronnen zou het gaan om herbegrafenis; in het kader van 'Operatie Wortel' zouden later bomen op de graven zijn geplant.
De commandant van het leger, Raul Mermot, reageerde met het bevel dat hij direct op de hoogte diende te worden gebracht indien welke rechter dan ook op onderzoek wilde gaan op een terrein van het leger. Hij kreeg steun van minister van Binnenlandse zaken Didier Opertti, die betoogde dat Uruguay zijn verzoening al had gevonden. De katholieke bisschoppen gaven evenwel hun zegen aan een onderzoek.
President Julio Maria Sanguinetti gaf aan de vooravond van zijn vertrek naar China te kennen dat burgerrechters het recht hadden op toegang tot militaire installaties. In januari 1998 zou hij evenwel verklaren dat de kwestie van de verdwenen burgers nu gesloten was, 'zowel politiek, juridisch als moreel'. Vice-president Hugo Batalla viel hem daarop in het openbaar af. Een dergelijke zaak kon volgens hem niet begraven worden als die nog maar voor een deel was opgelost. Het zou ieders plicht zijn de waarheid uit te vinden.

Nieuwe bewijzen voor samenwerking tussen dictaturen

De arrestatie in juni 1998 van de voormalige Argentijnse dictator Jorge Videla rakelde

Uruguay

ook in Uruguay weer de vraag op naar de samenwerking tussen de militaire regimes in de jaren zeventig en tachtig. Nieuwe documenten die eind juni in de Uruguayaanse hoofdstad Montevideo werden gepubliceerd over schending van mensenrechten, werden ook gestuurd naar de Spaanse onderzoeksrechter Baltasar Garzón.
Videla werd gearresteerd in verband met de ontvoering van vier kinderen, hetgeen buiten de zogenaamde Amnestiewet viel, die militairen vrijwaarde van vervolging voor misdaden ten tijde van de militaire dictatuur (1973-1984).
Twee van die vier kinderen hadden Uruguayaanse ouders, behorend tot een groep van in totaal 140 in Argentinië verdwenen Uruguayanen. Jorge Zaffaroni en Maria Emilia Islas de Zaffaroni werden op 27 september 1976 samen met hun zeventien maanden oude dochter in Buenos Aires door een bataljon van het Argentijnse leger ontvoerd. De ouders werden nooit teruggevonden, de peuter werd overgedragen aan de officier die de hand in hun verdwijning had.
Voorafgaand aan de arrestatie van Videla had de voormalige opperbevelhebber van het Argentijnse leger, generaal Martin Balza, toegegeven dat het leger linkse vrouwelijke gedetineerden liet doden nadat ze kinderen ter wereld hadden gebracht. De kinderen werden geadopteerd door militairen. Vijf officieren uit Uruguay zouden bij die praktijken betrokken zijn geweest. Ook achtereenvolgende democratische regeringen in Uruguay weigerden de vijf aan Argentinië uit te leveren.
De Argentijnse kapitein Andres Francisco Valdez noemde luitenant-kolonel Alfredo Breton als leider van de Uruguayaans-Argentijnse operaties. Recent gepubliceerde documenten gaven verder de namen van José Gavazzo, Hugo Campos Hermida, Manuel Cordero, Emir Martinez, Guillermo Ramirez en Jorge Silveira. Laatstgenoemde was de huidige adviseur van legercommandant Fernan Amado. Verder zou de tegenwoordige senator Juan Carlos Blanco in Buenos Aires zijn Uruguayaanse landgenoot, parlementslid Zelmar Michelini, hebben laten volgen. Deze werd op 20 mei 1976 vermoord, samen met de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden, Hector Gutierrez Ruiz.

Advocaat vraagt om arrestatie ex-dictator Alvarez

De Franse advocaat Sophie Thonon verzocht op 26 november 1998 de Franse regering om bij Uruguay aan te dringen op aanhouding van ex-dictator Gregorio Alvarez. Het verzoek om aanhouding kwam een maand nadat de voormalige Chileense dictator Pinochet in Londen werd gearresteerd Thonon stelde Alvarez verantwoordelijk voor de dood van een Frans onderdaan. Deze Roger Julien werd in 1976 samen met zijn vrouw en twee kinderen in Argentinië ontvoerd, kennelijk in opdracht van het militaire regime van Alvarez dat drie jaar eerder de macht in Uruguay overnam. Julien was in 1973 van Uruguay uitgeweken naar buurland Argentinië, maar ook daar kwam in 1976 een totalitair bewind.
Alvarez werd na het herstel van de democratie in 1985 in Uruguay beschuldigd van schending van mensenrechten. In 1986 profiteerde hij van een algemeen pardon voor misdaden die tijdens zijn bewind waren begaan.

BUITENLANDSE ZAKEN

Anti-drugs verdrag met Spanje

Uruguay en Spanje tekenden op 18 maart 1998 een overeenkomst voor gezamenlijke strijd tegen productie, transport en consumptie van drugs. President Sanguinetti en de Spaanse premier Aznar besloten tevens tot uitwerking van een programma om meer medische en onderwijskundige bijstand te kunnen verlenen aan drugsverslaafden.
Aznar liet tijdens zijn tweedaags bezoek weten dat Spanje graag een brugfunctie zou vervullen tussen de Europese Unie en de Zuid-Amerikaanse handelsorganisatie Mercosur. Doel daarvan zou de vorming van een gezamenlijke vrijhandelszone moeten zijn.

(Vorige berichten pag. 320/3 e.v. - 1997)

EGYPTE

BINNENLAND

'Egypte zal desnoods kernwapens maken'

In een interview in het Arabische dagblad *Al-Hayat* van 5 oktober 1998 stelde president Mubarak dat zijn land desnoods kernwapens zal maken ook al heeft Egypte het Non-proliferatie verdrag ondertekend. 'Als er een tijd komt dat wij kernwapens nodig hebben, dan zullen we niet aarzelen. Ik zeg 'als', want het is wel het laatste waaraan we nu denken', aldus Mubarak. 'Het verwerven van materiaal voor kernwapens is heel gemakkelijk geworden. Het kan gewoon gekocht worden'. Na een driedaags seminar in Caïro had Mubarak in zijn slottoespraak de defensieplannen van Israël bekritiseerd, met name de ontwikkeling van raketten en gesteld dat de Israëlische politiek de hele regio zou kunnen meetrekken in een nieuwe bewapeningswedloop. Egypte zou de experts en de kennis voor het ontwikkelen van kernwapens in huis hebben. In februari van dat jaar had de president een kernreactor geopend in Inshas, ten noorden van Caïro, die werd gebouwd met steun van Argentinië.

Leden Moslimbroederschap gearresteerd

Op 31 oktober 1998 arresteerde de politie 28 leden van de verboden Moslimbroederschap omdat ze geprobeerd zouden hebben de activiteiten van de groep nieuw leven in te blazen in Caïro, Giza en Qalloubia. De broederschap had openlijk het vredesakkoord tussen Israël en de Palestijnen van 23 oktober veroordeeld, omdat het alleen maar verdeeldheid onder de Palestijnen zou zaaien. Deel van het akkoord was de toezegging van de Palestijnse president Yasser Arafat om hard op te treden tegen de islamitische verzetsorganisatie Hamas met wie de Moslimbroeders goede contacten onderhouden.

Extremistische Al-Gama'a verzwakt

In november 1998 werd in de Egyptische media teruggekeken naar het bloedbad dat de islamitische organisatie Al-Gama'a al-Islamiya een jaar eerder in de oude tempel van Luxor aanrichtte onder buitenlandse toeristen. Politieke commentatoren waren over het algemeen van mening dat de terreurdaad de reputatie van Gama'a geen goed had gedaan. De aanslag zou interne verdeeldheid binnen de organisatie hebben aangewakkerd en meer landen doen besluiten om met Egypte samen te werken op het gebied van veiligheidszaken en inlichtingenwerk.

Gama'a ontstond als beweging in de jaren

'70, eerst aan de universiteiten en later vooral in het armoedige zuiden van het land waar de beweging de verwaarloosde bevolking diensten als medische zorg begon aan te bieden. Gama'a ging later enige tijd samen met de Jihad-groep waarvan leden betrokken waren bij de moord op president Sadat in 1981.
In de laatste zes jaar kwamen bij gevechten met de politie zo'n 1200 agenten en militanten om. Ook Gama'a's woordvoerder Ala'a Muhiedin en de militaire leider Talaat Yassin Hammam werden door veiligheidstroepen gedood. Veel Gama'a-leden werden gearresteerd en sommigen tot levenslang veroordeeld.

Nabil Abdel-Fattah, expert op het gebied van moslimactivisme bij het al-Ahram Centrum voor politieke en strategische studies, stelde dat bijna alle internationale netwerken van Gama'a, door de politie waren ontmanteld. Leden van de groep binnen Egypte zouden voorstander zijn van stopzetting van het geweld, maar Gam'a's leider, Refai Ahmed Taha, die vermoedelijk in Afghanistan zit, zou toch het geweld doorzetten om van Egypte een islamitische staat maken. Andere deskundigen meenden dat het islamitische verzet zich buiten Gama'a om in nieuwe groepen had georganiseerd.

Tijdens een persconferentie op 13 mei 1999 zei het hoofd van de Zwitserse federale politie, Urs von Daeniken, dat Egypte het Gama'a-lid Mustafa al-Hamza ervan verdacht vanuit Soedan opdracht te hebben gegeven voor de moord op de toeristen en dat de actie gefinancierd zou zijn door de uit Saoedi-Arabië afkomstige Osama Bin Laden die zich schuil zou houden in Afghanistan. Von Daeniken was in mei met een delegatie in Egypte om antwoord te krijgen op vragen die gebleven waren na het Egyptische politieonderzoek naar de aanslag in Luxor. De Zwitsers wilden ook weten wat er met het geld en de kostbaarheden van enkele Zwitserse slachtoffers was gebeurd.

Meer dan duizend Gama'a militanten vrijgelaten

Op 26 april 1999 werden vijfhonderd Gama'a militanten vrijgelaten; zevenhonderd waren al eerder op vrije voeten gesteld. Onder de vrijgelaten militanten zouden ook twee leiders van de Gama'a zijn: Hamdi Abdel-Rahman en Osama Hafez. Abdel-Rahman had al enige tijd geleden vrijgelaten moeten worden, omdat hij zijn straf van vijftien jaar wegens zijn aandeel in de moord op president Sadat in 1981, al had uitgezeten. Hafez had voor zijn betrokkenheid bij die aanslag tien jaar cel gekregen, was na het uitzitten daarvan ook vrijgelaten, maar weer gearresteerd begin jaren '90.
In maart hadden de in Egypte verblijvende leiders van de Gama'a hun steun gegeven aan het plan van een eenzijdig staakt-het-vuren. Blijkbaar wilde de minister van Binnenlandse zaken Habib al-Adli dit gebaar belonen en tegelijkertijd een wig drijven tussen de in Egypte wonende Gama'a-leiders en hun veel radicalere broeders in Afghanistan. In radicale islamitische kringen werd verheugd gereageerd op het nieuws en werd gezegd dat dit de spanningen en het geweld zou verminderen. Egypte telde na de vrijlatingen vermoedelijk nog ruim tienduizend politieke gevangenen.

Treinongeluk kost tientallen levens

Bij een ongeluk op 18 oktober 1998 met een volle passagierstrein bij Kaf el-Douar, 26 km ten zuiden van de haven Alexandrië, kwamen 43 mensen om en raakten tientallen gewond. De trein ontspoorde en reed een marktplein in het stadje op.

Mislukte kaping

Op 9 december 1998 landde een Egyptisch vliegtuig dat op weg was van de Jemenitische hoofdstad Sana'a naar Tunis op het Tunesische eiland Djerba, nadat passagiers geprobeerd hadden om de piloot te dwingen koers te zetten naar Libië. De piloot weigerde dat in verband met het VN-embargo op luchtverkeer van en naar Libië.

Saoedi-Arabische prins behandelt personeel slecht

In Egypte werd in december 1998 verontwaardigd gereageerd op een reeks van incidenten in de huishouding van de Saoedi-Arabische prins Turki bin Abdul Aziz die al acht jaar met zijn vrouw en kinderen op de bovenste verdieping van het Ramsis Hilton hotel in Caïro woonde. Nadat zeven Filippijnse dienstmeisjes een brief door een raam naar buiten hadden gegooid waarin zij schreven dat ze mishandeld en niet betaald werden, beschuldigde de prins hen prompt van het stelen van vier diamanten horloges. Daarop nam de politie op 20 december 1998 de vrouwen mee en verhoorde hen.
Een maand eerder waren twee Egyptenaren die voor de prins werkten, uit een raam van de suite van de prins naar beneden gesprongen, waarbij een van hen zijn rug brak. Negen Egyptische obers zouden een verklaring hebben getekend dat zij tegen hun wil in het appartement werden vastgehouden, maar trokken die naar verluidt later weer in en namen ontslag.
Op 19 september 1999 waren twee zwagers van de prins en drie van zijn personeelsleden, onder wie zijn Oostenrijkse lijfwacht, tot gevangenisstraffen met al of niet dwangarbeid en hoge boetes veroordeeld wegens zware mishandeling van een politieagent bij het hotel. Kort daarvoor was ook al een Amerikaanse lijfwacht veroordeeld wegens het inslaan op een Egyptische kok.

Egyptisch gezin terug in Nederland

Een Egyptisch-Nederlandse vrouw en haar drie kinderen die maandenlang door de vader in Egypte werden vastgehouden, keerden op 17 januari 1999 terug in Amsterdam. Een van de kinderen verklaarde op Schiphol dat haar vader vermoedelijk door de Egyptische regering onder druk was gezet om de paspoorten die hij had ingenomen, terug te geven, zodat ze konden terugkeren naar Nederland. Leerlingen van het Bredero Lyceum hadden acties op touw gezet voor terugkeer van het gezin.

Busongelukken

Op 23 januari 1999 stierven twaalf mensen bij een ongeluk met een bus die bij een inhaalmanoeuvre frontaal op een vrachtwagen botste. Het ongeluk gebeurde bij Tanta. Tientallen Duitse toeristen raakten op 8 januari 1999 gewond, van wie één dodelijk, toen hun bus niet ver van de badplaats Hurghada bij zware regen omsloeg.

Campagne tegen landmijnen

Jody Williams, winnares van de Nobelprijs voor de Vrede, gaf op 14 februari 1999 een persconferentie waarin zij aankondigde dat haar organisatie actie ging ondernemen om landmijnen in Egypte op te ruimen. De geallieerden en Duitse troepen hebben naar schatting 17,5 miljoen landmijnen achtergelaten in de westelijke woestijn bij el-Ala-

Egypte

mein in de Tweede Wereldoorlog. Tijdens de oorlogen met Israël zouden nog eens 5 miljoen landmijnen neergelegd zijn.

Hongerstaking tegen nieuwe wet die ngo's aan banden legt

Drie vrouwen begonnen op 23 mei 1999 aan een hongerstaking tegen een wetsontwerp dat niet-gouvernementele organisaties (ngo's) verplichtte zich opnieuw te laten registreren. Ngo's die aan politiek doen zouden verboden worden. Wat de regering onder 'politiek' verstond, werd niet helder gedefinieerd in het wetsontwerp.
Volgens een van de hongerstaaksters Aida Seif al-Dawla, als psychiater verbonden aan het El Nadim centrum dat slachtoffers van geweld helpt, was de wet een aanslag op de onafhankelijkheid van organisaties van burgers en een poging de ngo's te nationaliseren en tot onderdeel van het ministerie van Sociale zaken te maken. De twee andere hongerstaaksters waren de psychiater Suzanne Fayad die ook voor El-Nadim werkte en Rahma Refa'at advocate bij het Centrum voor faciliteiten voor vakbondsleden.
In een verklaring stelden vijftien niet-gouvernementele organisaties dat de wet de ngo's, die in Egypte de rol van partijen en vakbonden hebben overgenomen, en het vrijwilligerswerk enorme beperkingen zou opleggen. Egypte telde 14.700 geregistreerde ngo's waarvan volgens het persbureau *Reuters* maar een minderheid actief was. Ook internationale protesten voorkwamen niet dat de omstreden wet door het parlement werd aangenomen.

Man doodgeschoten tijdens parade

Een man die tijdens een parade in Port Said op 6 september 1999 volgens de politie met een steekwapen op de limousine van Mubarak afstapte, werd door diens lijfwachten doodgeschoten. Volgens ooggetuigen had de man geen wapen, maar een protestbrief in de hand toen hij op Mubarak in zijn auto afging. De man werd later door het ministerie van Binnenlandse zaken geïdentificeerd als El-Sayed Seliman. Mubarak was op weg naar het gouverneursgebouw in Port Said om een toespraak te houden.
Op 16 september 1999 kondigde de minister van Binnenlandse zaken Al-Adli aan dat twee generaals ontslagen werden, omdat de veiligheid op de dag van de vermeende aanslag te wensen had overgelaten. Het betrof generaal-majoor Hassan Gibril, het hoofd veiligheidszaken van Port Said, en generaal-majoor Abdallah Nasr.

Mubarak herkozen voor zes jaar

Volgens cijfers die de minister van Binnenlandse zaken Al-Adli op 27 september 1999 op televisie bekendmaakte, werd president Mubarak tijdens een referendum met 93,79 procent van de stemmen herkozen. Dat betekende dat de 71-jarige Mubarak aan zijn vierde termijn kon beginnen. Van de 23,9 miljoen kiesgerechtigden waren 18,96 miljoen mensen gaan stemmen.
Net als bij eerdere referenda was Mubarak de enige kandidaat. De presidentskandidaat wordt aangewezen door het parlement, waar Mubaraks Nationaal-democratische partij een meerderheid heeft. Een tegenkandidaat zou eenderde van de 454 zetels in het parlement achter zich moeten krijgen. Mubarak presenteerde het referendum in een toespraak op tv als een referendum over zijn beleid.
Opvallend was dat Mubarak voor zijn kandidatuur volop steun kreeg van de middenklasse van de bevolking.

Een vice-president die het landsbestuur kan overnemen, mocht hij plots overlijden, heeft Mubarak nooit benoemd.

In een voorbeschouwing over het referendum schreef de correspondent van *de Volkskrant* Joris Luyendijk op 22 juni 1999:
'Terwijl de explosief toegenomen economische vrijheden zich steeds duidelijker vertalen in zelfverrijking onder de elite en in rauwe uitbuiting en verpaupering van de massa, worden de laatste politieke vrijheden verder ingeperkt. Het zijn donkere dagen voor de voorvechters van democratie in Egypte. En zover valt af te leiden uit de recente ontwikkelingen, is deze neergang nog niet ten einde. Deze maand 'verzocht' het Egyptische parlement president Mubarak zich beschikbaar te stellen voor een vierde ambtstermijn van zes jaar. Sinds vorig jaar was Mubarak al de langst zittende president sinds de onafhankelijkheid, nu stevent hij af op een regeringsduur van werkelijk monarchale proporties. (...)
De president van Egypte is (...) gewoon een dictator, en ook het Egyptisch parlement heeft weinig te maken met democratie. Een onderzoek naar de gewelddadige en chaotische parlementsverkiezingen van eind 1995, wees uit dat zeker de helft van de overwinningen was 'gekocht'. Het parlement, voor driekwart in handen van Mubaraks NDP, besprak het rapport en legde het naast zich neer.
Tal van ondoordachte wetten namen de parlementariërs de afgelopen jaren aan, vaak in sessies van tien minuten. De echte controverses: of afgevaardigden tijdens de zittingen mogen slapen, of ze hun mobiele telefoons moeten afzetten, of ze willen ophouden ministers allerlei privé-petities te laten ondertekenen wanneer deze hun beleid komen verdedigen, en of ze überhaupt willen komen opdagen. (...) 'De enige stem die in Egypte telt', schreef vooraanstaand uitgever Hisham Kassem laatst, 'is die van Magere Hein'; men blijft in Egypte leider tot de dood erop volgt. (...)
Hoe moet dit verder? Lange tijd leefde onder sommige democratische activisten de gedachte en hoop dat politieke vrijheden zouden volgen in het kielzog van de economische. Maar steeds meer wordt nu gevreesd voor invoering in Egypte van het 'Latijns-Amerikaanse jaren zeventig model': een vrije markt-dictatuur waarin de macht ligt bij een corrupte, zichzelf verrijkende coalitie van leger, de lokale zakenelite en buitenlandse investeerders—dit alles met ruime steun van het buitenland, dat zeker in het roerige Midden-Oosten boven alles is geïnteresseerd in stabiliteit.'

JUSTITIE

Compensatie voor vrouw Libische dissident

Op 22 februari 1999 eiste een Egyptisch hof van beroep 100.000 Egyptische ponden (ongeveer 60.000 gulden) smartengeld van het ministerie van Binnenlandse zaken voor de vrouw van een Libische dissident die door de Egyptische autoriteiten in het geheim aan Libië zou zijn uitgeleverd en daar waarschijnlijk werd geëxecuteerd. De vrouw, Baha el-Emary, had het vijfvoudige geëist. De bedoeling was eigenlijk geweest het onderzoek naar de ontvoering heropend te krijgen, maar dat lukte niet. Haar man, Mansour Kikhia, oud-minister van Buitenlandse zaken van Libië, verdween in 1993 toen hij een conferentie over mensenrechten in Caïro bijwoonde, kort nadat de Libische leider Khaddafi had gezworen de oppositie in het buitenland monddood te maken. De rechter, Abdel-Hamid Mohammed Adrousi, oordeelde dat de Egyptische staat verantwoordelijk was voor alles wat buitenlanders in het land overkwam. Binnenlandse zaken had elke betrokkenheid bij de ontvoering ontkend.

Journalisten gedagvaard wegens laster

Vijf journalisten van de oppositiekrant *Al-Shaab* kregen op 10 mei 1999 te horen dat zij gedagvaard zouden worden wegens laster. Hoofdredacteur Magdy Hussein en de journalisten Talaat Remeih, Adel Hussein en Amer Abdel Moneim, alsmede de tekenaar

Essam el-Din el-Hanafi zouden onware informatie verspreid hebben over Hussein Sabbour, manager van Egypte's Mohandes Bank. De journalisten liepen het risico van een boete van 7.500 Egyptische ponden (ongeveer 4400 gulden). Magdy Hussein zat in 1998 al een gevangenisstraf uit.
In april waren Magdy Hussein and Adel Hussein gedagvaard wegens belastering van vice-premier Youssef Wali, maar wanneer de processen zouden plaatsvinden werd niet bekendgemaakt.

Conferentie over drugsbestrijding

Half juli 1999 hielden de Verenigde Naties in Caïro een conferentie over drugsbestrijding waaraan vertegenwoordigers van Libanon, Syrië, Jordanië, Egypte, Saoedi-Arabië en Soedan deelnamen. Pino Arlacchi, een Italiaanse drugsexpert die een van de adjuncts is van secretaris-generaal van de VN Kofi Annan, zei op 13 juli tegen journalisten dat Egypte erin geslaagd was het aantal verslaafden omlaag te brengen en de teelt van verdovende middelen in de Sinaï aan banden te leggen, waar een levendige productie van marihuana en opium opbloeide nadat Egypte begin jaren '80 het gebied van Israël had teruggekregen. Er zijn daar nog steeds plantages. Marihuana uit de Sinaï was de Libanese hasjiesj gaan vervangen.
Arlacchi is ook manager van de VN-organisatie voor drugscontrole en misdaadpreventie (ODCCP). De ODCCP zou Egypte drie miljoen dollar voor technische hulp bieden om de illegale teelt op te sporen, de grenscontroles te verbeteren en de groothandel in drugs aan te pakken. De ODCCP beloofde Egypte ook te helpen om boeren te laten overstappen op legale landbouwproducten. Voor het hele Midden-Oosten kon Arlacchi's organisatie 28 miljoen gulden steun bieden.

Nasr Abu Zeid dient klacht in tegen minister van Justitie

De Egyptische theoloog Nasr Abu Zeid die in juni 1995 tegen zijn wil van zijn niet-islamitische vrouw werd gescheiden, diende op 6 september 1999 een klacht in tegen de minister van Justitie, Farouk Seiful-Nasr. Inzet van een rechtszaak zal de vraag zijn of de gedwongen scheiding rechtmatig was. Conservatieve kringen in Egypte die stellen dat niet-moslims niet met islamitische vrouwen mogen trouwen, beschouwen de gelovige theoloog als een ketter. Nasr Abu Zeid die inmiddels aan de universiteit van Leiden werkt, had aangekondigd niet naar zijn land te zullen terugkeren, voordat de autoriteiten hun beslissing hadden ingetrokken. Mensenrechtenactivisten in Egypte vreesden voor het leven van de theoloog, als hij in Egypte was gebleven. De hoogleraar raakte bekend door zijn studie van de politieke factoren in de historische ontwikkeling van de islam en meende dat verwijzingen naar bovennatuurlijke verschijnselen in de Koran als metaforen begrepen moesten worden. Van zijn studies verscheen ook een Nederlandse vertaling.

CULTUUR EN WETENSCHAP

Stad uit de tijd van Ramses II ontdekt

In november 1998 werd bekendgemaakt dat Egyptische ingenieurs een complete stad uit de oudheid hadden gelokaliseerd, die tijdens het regime van Ramses II in de Nijldelta moet zijn gebouwd. Volgens een van de betrokken experts kon met elektromagnetische metingen en magnetografische opnamen de ligging van Qantir worden ontdekt, 130 kilometer ten noorden van Caïro. Deze drieduizend jaar oude stad zou een zeer verfijnde architectuur hebben gekend. De opnamen tot nu toe geven aan dat de stad twee vierkante kilometer besloeg. Onder de huidige graan- en tarwevelden gaan ondergrondse tempels, winkels, schuren en anderen gebouwen schuil. Met dezelfde apparatuur, beschikbaar gesteld door het Duitse Volkswagen is in het zuiden van Egypte gelegen Sohag, diep onder de grond een aantal graftomben ontdekt alsmede een dozijn houten scheepsmodellen. Met deze scheepjes, vaak bemand met roeiers, voeren de doden naar de onderwereld.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Mensenrechtenactivist opgepakt wegens 'buitenlands smeergeld'

Op 1 december 1998 werd bekend dat de autoriteiten de bekende mensenrechtenactivist Hafez Abu Seda hadden opgepakt. Hij zou 25.000 dollar smeergeld hebben ontvangen om in het weekblad *al-Osbu* een verhaal te publiceren over martelingen van kopten door de politie in het dorp al-Kosheh in het zuiden van het land. Abu Seda is secretaris-generaal van de Egyptische Organisatie voor de mensenrechten (EOHR). De advocaat van de organisatie zei dat men donaties uit het buitenland ontvangt, maar nooit om een specifiek verhaal te publiceren. De politie liet weten dat Abu Seda vijftien dagen zou worden vastgehouden wegens het verspreiden van 'vals nieuws'. In een eerdere verklaring had de EOHR kritiek geleverd op massa-arrestaties in het dorp na de dood van twee christenen. De politie zou niet alleen tegen koptische inwoners geweld hebben gebruikt, maar tegen alle arrestanten. Op 7 december werd Abu Seda op borgtocht vrijgelaten.
Een rechtbank in Caïro weigerde op 24 februari 1999 een zaak te openen tegen het Britse weekblad *Sunday Telegraph*, omdat de rechters zich niet bevoegd achten recht te spreken tegen een bedrijf dat niet in Egypte was gevestigd. Een journalist van de krant, Christina Lamb, had een artikel geschreven over de schendingen van mensenrechten van kopten in al-Kosheh.

Amnesty vraagt vrijlating militanten

Amnesty International vroeg op 29 januari 1999 de vrijlating van vijftien islamitische militanten die kort tevoren door Koeweit aan Egypte waren uitgeleverd. De militanten zouden volgens de Koeweitse media subversieve activiteiten tegen Koeweit ontwikkeld hebben en voor Irak hebben gewerkt. Aangezien zij door agenten van de staatsveiligheidsdienst SSI werden vastgehouden, vreesde *Amnesty* voor martelingen. Volgens het *Islamic Observation Centre* in Londen zouden ook familieleden van de militanten in Qabtawyya zijn opgepakt.

Mensenrechten vaker geschonden

Drie Egyptische mensenrechtenorganisaties presenteerden hun jaarverslag over 1998 op 12 juli 1999 en bekritiseerden de regering wegens de inzet van militaire rechtbanken tegen politieke tegenstanders, martelpraktijken en willekeur bij arrestaties. Het Centrum voor juridische bijstand CHRLA, de mensenrechtenorganisatie EOHR, het Centrum voor steun aan gevangenen en het El-Nadim centrum voor slachtoffers van geweld bepleitten afschaffing van de noodtoestand, omdat deze politie en veiligheidstroepen de mogelijkheid geeft mensen zes maanden lang op te sluiten zonder proces. Mohamed Zarae van het centrum dat steun geeft aan gevange-

Egypte

nen, zei dat er minstens zesduizend personen gevangen zaten zonder te weten waarom. Over de militaire rechtbanken zei hij dat deze de onafhankelijkheid van de rechtbanken bedreigen. Abu Seda van de EOHR stelde dat de autoriteiten die geacht worden de mensen tegen martelpraktijken te beschermen, juist degenen zijn die het martelen uitvoeren. De organisaties verspreidden een pamflet met een foto van een oude man die ernstige brandwonden op zijn billen, armen en zijn gezicht had. Agenten zouden geprobeerd hebben hem een beroving te laten bekennen. De man overleed in februari in het ziekenhuis.

Soedanese mensenrechtenorganisatie met sluiting bedreigd

Het kantoor van de Soedanese mensenrechtenorganisatie SHRO werd half augustus 1999 met sluiting bedreigd na publicatie van een rapport over slavenhandel in het zuiden van Soedan dat tot stand was gekomen in samenwerking met tal van internationale organisaties. De Egyptische minister van Buitenlandse zaken Amr Moussa schreef in een brief aan Khartoum dat de SHRO geen vergunning had om in Egypte activiteiten te ontplooien en dat dit de reden voor sluiting was. De vice-voorzitter van de SHRO, Abdon Agaw Nhial, stelde dat de groep al zeven jaar in Egypte actief was.

Opnieuw tijdschrift verboden

Minister van Informatie Safwat el-Sherif besloot op 14 september 1999 de laatste uitgave van het op Cyprus geproduceerde tijdschrift *Al-Tadamun* te verbieden, omdat het hoofdartikel het gebrek aan persvrijheid in Egypte bekritiseerde. Het artikel droeg de kop 'Persvrijheid in Egypte – een farce' en ging in op de veroordeling van drie journalisten van het tijdschrift *Al-Shaab* (Het Volk) tot twee jaar cel en dwangarbeid wegens belediging van vice-premier Youssef Wali. *Al-Tadamun* werd al eens eerder verboden wegens kritiek op Arabische leiders. Het wordt verspreid door *Al-Akhbar*.

BUITENLANDSE ZAKEN

Mubarak spreekt met Kabila

Op 13 december 1998 hield president Mubarak gesprekken met de Kongolese leider Laurent Kabila die steun aan het optrommelen was voor zijn oorlog tegen door Oeganda en Rwanda gesteunde rebellen. De hoop op een wapenstilstand in dat conflict leek vervlogen nadat Zuid-Afrika had aangekondigd dat een regionale top die in Zambia had moeten beginnen, was uitgesteld. Een ander gespreksonderwerp was de recente Frans-Afrikaanse top die kort tevoren was gehouden.

Bezoek Franse premier Jospin

Op 29 april 1999 begon de Franse premier Lionel Jospin aan een bezoek aan Egypte dat voornamelijk leek bestemd om de handelsbetrekkingen met Egypte aan te halen. Frankrijk was de op twee na grootste investeerder in Egypte, hoewel de investeringen beperkt waren tot ongeveer 250 miljoen gulden, verdeeld over 51 *joint-ventures*, aldus een verklaring van de Franse ambassade. Jospin en zijn ambtsgenoot Kamal Ganzouri zouden verscheidene overeenkomsten tekenen, onder meer voor de levering van 29.900 ton Franse tarwe. Jospin opende de Franse handelstentoonstelling FRANCEXPO in Caïro waaraan 160 Franse bedrijven deelnamen. De bilaterale handel bedroeg volgens cijfers van de ambassade op jaarbasis ruim drie miljard gulden. Egypte exporteerde voor twee miljard franc textielproducten, ruwe olie en aluminium, en importeerde voor acht miljard franc machinerie, elektrische apparaten, tarwe en vlees. In Egypte zijn de Franse bedrijven vooral actief in de banksector, het toerisme, de telecommunicatie en de lichte industrie.

Bemiddeling in conflict Ethiopië-Eritrea

De Ethiopische premier Meles Zenawi was op 19 mei 1999 in Egypte voor een gesprek met president Mubarak die probeerde te bemiddelen in het grensconflict tussen Ethiopië en Eritrea dat in 1998 losbarstte. De Eritrese president Isayas Afewerki had eerder een ontmoeting met Mubarak die volgens de Egyptische minister van Buitenlandse zaken Amr Moussa bij zijn bemiddelingspogingen steun kreeg van vertegenwoordigers van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid en de Verenigde Naties.

Betrekkingen met Soedan verbeteren

In een vraaggesprek met het dagblad *Al-Ahram* van 25 mei 1999 zei president Mubarak dat de regering van Soedan was begonnen met de teruggave van enkele tientallen gebouwen die vroeger eigendom van Egyptische bedrijven waren geweest. Over teruggave van de dochteruniversiteit van de universiteit van Caïro in de Soedanese hoofdstad Khartoum werd nog steeds onderhandeld, aldus de president, maar de teruggave van zeventien scholen zou binnenkort ook een feit zijn.

Bezoek Bahreinse emir

Sjeik Hamad van Bahrein begon op 21 juni 1999 aan een driedaags bezoek aan Egypte en sprak met president Mubarak over de wederzijdse betrekkingen en de situatie in het Midden-Oosten. Het was het eerste bezoek sinds de emir zijn vader opvolgde die in maart was overleden en met wie Mubarak een goede relatie leek te onderhouden.

Arabische Liga stuurt delegatie naar Disneyland

Na een vergadering in Caïro op 13 september 1999 kondigde de Arabische Liga aan een delegatie naar Disneyland in Florida te sturen. Het themapretpark zou met een millenniumtentoonstelling komen waarin Jeruzalem zou figureren als de hoofdstad van Israël, hoewel nog steeds onderhandelingen gaande zijn over de toekomstige status van de stad. Dat had de woede gewekt van Arabieren en andere moslims die Jeruzalem (al-Qods) als hun heilige stad beschouwen. In een resolutie waarschuwde de Liga dat de lidstaten stappen zouden ondernemen als het Disney-concern zijn plannen doorzette. Bronnen in Caïro zeiden dat gedacht werd aan een boycot van Disney-producten in de lidstaten.

(Vorige berichten pag. 551/3 - 1998)

Irak

IRAK

BINNENLAND

Olie-voor-voedselprogramma vertraagt door lage olieprijs

Het streven de gemiddelde calorie-inname per hoofd van de bevolking in Irak te verhogen van 2000 naar 2300 calorieën moest uitgesteld worden naar oktober, aldus een rap-

port van de secretaris-generaal van de VN, Kofi Annan op 3 september 1998. Door de lage olieprijs eind 1998 (minder dan tien dollar per vat) had de verkoop van Iraakse olie in het kader van het olie-voor-voedselprogramma naar schatting 1,3 miljard dollar minder opgebracht dan gehoopt.
Begin 1998 was de hoeveelheid olie die Irak mocht verkopen meer dan verdubbeld van 2 naar 5,25 miljard dollar. De opbrengst voor de tweede helft van 1998 werd echter geschat op slechts 2,86 miljard dollar. Na aftrek van de herstelbetalingen aan Koeweit, pijplijnkosten en de onkosten van de VN bleef hiervan 1,79 miljard dollar over, aldus Kofi Annan.

De VN die alle transacties met Irak moest goedkeuren en regelen, bleef weinig efficiënt werken waar ook Iraakse scholen veel last van hadden. De achterstanden waren enorm in september 1998. Annan bekritiseerde de Unesco die het liet afweten bij het toezicht op Iraakse scholen in afgelegen gebieden en vooral in Koerdistan. Het gebied kampte met stroom- en watertekorten door slepende reparaties aan een stuwdam.

Embargo blijft gehandhaafd

De Ier Dennis Halliday, een voormalig VN-medewerker die in september 1998 na meer dan dertig jaar dienst bij de VN ontslag nam uit protest tegen het embargo tegen Irak, prees op 19 januari 1999 de Franse voorstellen om het embargo op bepaalde voorwaarden gedeeltelijk en tijdelijk op te heffen. Hij noemde het embargo een vorm van genocide en stelde dat opheffing ervan meer zou bewerkstelligen om het regime van Saddam Hoessein ten val te brengen dan voortzetting ervan.

Een jaar later in september 1999 gingen tijdens onderhandelingen tussen de vijf grootmachten in de Veiligheidsraad volgens ingewijden de VS en Groot-Brittannië voor het eerst in principe akkoord met een tijdelijke opschorting van het embargo, maar alleen na een proefperiode waarin Irak zou moeten meewerken aan verdere ontmanteling van zijn wapenarsenaal. Washington zou die maand ook voor het eerst hebben ingestemd met verbreding van het pakket goederen dat Irak zou kunnen aankopen. Tot dan toe gold alleen geen embargo voor voedsel en medicijnen. Frankrijk stelde voor het embargo op te schorten voor alle niet-militaire goederen. De vijf grootmachten bereikten in september uiteindelijk toch geen nieuw akkoord over bijstelling van het embargo.

Nasleep Unscom-crisis

Nadat Bagdad op 5 augustus 1998 besloten had de samenwerking met de inspecteurs van de *United Nations Special Commission* (Unscom) te bevriezen, besloot de Veiligheidsraad van de VN de procedures om de sancties tegen Irak periodiek te herzien, stop te zetten.

Voormalig Unscom-inspecteur verwijt VS ondergang Unscom

Op 3 september 1998 hield de voormalige Unscom-inspecteur Scott Ritter tijdens een hoorzitting in de Amerikaanse Senaat onverkort vast aan zijn beschuldigingen dat de VS de inspanningen van de Unscom om het Iraakse ABC-wapenprogramma te ontmantelen, hebben ondermijnd door vergaande bemoeizucht en gemanipuleer. In de hearing draaide het onder meer om de vraag hoe besluiten over verrassingsinspecties in Irak door Unscom genomen hadden moeten worden.
De Democratische senator Joseph Biden wees Ritter erop dat president Clinton en zijn ministers verantwoordelijkheden hebben die hoger liggen dan die van Ritters salarisschaal en zei dat het niet aan Ritter was te bepalen wanneer de VS een ander land de oorlog moesten verklaren. Volgens minister van Buitenlandse zaken Madeleine Albright had Ritter geen flauw idee van de Amerikaanse plannen en volgens haar waren de VS de grootste pleitbezorger van Unscom geweest.
Het persbureau *Reuters* stelde dat toen de Amerikaanse regering begin 1998 onvoldoende steun verwierf van andere landen voor militaire actie tegen Irak zij om haar gezicht te redden akkoord ging met een diplomatieke overeenkomst tussen de VN en Bagdad over een andere aanpak van de Unscom-inspecties.

VX-gas gevonden op resten Iraakse raketkoppen

Op 7 oktober 1998 werd bekend dat een Frans laboratorium sporen van het VX-zenuwgas had aangetroffen op resten van Iraakse raketkoppen, maar dat het Franse ministerie van Buitenlandse zaken bekendmaking van het nieuws had uitgesteld omdat op dat moment de Iraakse vice-premier Tariq Aziz bij de VN in New York was. Eerder had ook een Amerikaans lab sporen van het gas gevonden, maar Bagdad stelde dat het Amerikaanse onderzoek doorgestoken kaart was. Bij een onderzoek in Zwitserland was geen VX gevonden.
Irak heeft wel het gebruik van Sarin toegegeven, maar niet van VX. Het onderzoek naar VX werd later in oktober uitgebreid met inschakeling van zeventien chemische expert uit zeven landen.

In oktober 1998 verschenen in de Iraakse oppositiepers berichten over de vlucht van de bekende journalist Abbas al-Jennaby, een getrouwe van Saddam Hoessein die zich in het verleden om de opvoeding van Saddams zoon Uday bekommerd had en later diens partner in zaken was geworden. In een artikel dat op 3 november 1998 in *The Guardian* werd gepubliceerd, vertelde al-Jennaby dat het regime in Bagdad nog steeds over biologische en chemische wapens beschikte. Later gaf hij in het Arabische dagblad *Al-Hayat* details over het omvangrijke internationale smokkelnetwerk van Uday dat zijn thuisbasis in Parijs zou hebben. Uday zou grote hoeveelheden olie buiten de VN om exporteren.

Unscom-inspecteurs verlaten Irak

Op 31 oktober 1998 schortte het Iraakse bewind alle samenwerking met de Unscom op. Het hoofd van de Unscom, Richard Butler, liet al het personeel vertrekken; honderd inspecteurs werden tijdelijk overgeplaatst naar Bahrein. Op 12 november waarschuwde de Amerikaanse minister van defensie William Cohen voor militaire acties tegen Irak. De Iraakse vice-premier Tariq Aziz stelde dat er geen vreedzame oplossing mogelijk was zolang het embargo niet werd opgeheven. Eén uur voordat de eerste Amerikaanse aanvallen moesten plaatsvinden op 14 november, liet de Amerikaanse president Bill Clinton de actie afblazen omdat Irak aanbood de Unscom-inspecties te hervatten. Op 17 november keerden 86 inspecteurs terug naar Irak, maar enkele dagen later waren er al weer problemen. Irak stelde dat Unscom 'provocerende' verzoeken om documenten had gedaan, waarop Irak niet kon reageren, en dat dit alles alleen diende om de VS een excuus te bezorgen

voor een aanval. Het touwtrekken ging door totdat de inspecteurs op 16 december 1998 opnieuw Bagdad verlieten.

Luchtaanvallen op militaire doelen

Op 17 december 1998 gingen de eerste luchtaanvallen van start die volgens Clinton gericht waren tegen doelwitten waar ABC-wapens opgeslagen of ontwikkeld werden. China en Rusland vroegen om onmiddellijke stopzetting van de luchtaanvallen. Na een tweede golf waarbij ook locaties in Bagdad getroffen werden, trok Rusland uit woede zijn ambassadeur uit Londen terug, na een dag eerder al zijn ambassadeur uit Washington naar Moskou teruggehaald te hebben. De luchtaanvallen waarbij meer dan driehonderd kruisraketten werden afgevuurd, werden op 19 december stopgezet, enkele minuten voordat de islamitische vastenmaand ramadan begon. De bombardementen die samenvielen met de *impeachment* van Clinton in de zaak-Lewisky, zouden onder meer een olieraffinaderij in Basra, kazernes van de Republikeinse garde en Tekrit, de thuisstad van Saddam, geraakt hebben. Het raketprogramma van Irak zou een jaar achterstand hebben opgelopen door de verwoestingen.

Op 22 december 1998 keerden humanitaire hulpverleners van de VN terug naar Bagdad om hun werk te hervatten, een dag later verbood Bagdad alle niet-militaire VN-vluchten vanuit Irak, zonder opgaaf van redenen.

Op 28 december voerden Britten en Amerikanen bombardementen uit ter vergelding van Iraakse raketbeschietingen op het gebied van Koerdistan dat onder bescherming van de NAVO staat. Saddam stelde nog eens op 3 januari 1999 dat de *no-fly zones* in Koerdistan en het zuiden van Irak 'illegaal' zijn. Een dag later vroeg Irak de VN al zijn Amerikaanse en Britse medewerkers te vervangen door andere nationaliteiten.
Op 5 januari schokte Saddam regeringen van buurlanden door de bevolking op te roepen hun leiders te verdrijven als die bondgenoten van de VS blijven.

Opnieuw beschuldigingen over spionage door Unscom

Op 6 januari 1999 verschenen opnieuw berichten in de Amerikaanse pers dat de VS van Unscom gebruik zouden hebben gemaakt om in Irak te spioneren. De *Washington Post* schreef dat de VN over bewijzen beschikte dat Unscom-inspecteurs behulpzaam waren geweest bij afluisterpraktijken die maar voor een deel gericht waren geweest op het opsporen van massavernietigingswapens. Volgens de *Boston Globe* zouden de Amerikanen zelfs in staat zijn geweest om de communicatie af te luisteren tussen Iraakse elitetroepen die verantwoordelijk waren voor de bescherming van Saddam. John Ruggie, een van de adjuncts van de secretaris-generaal van de VN, Kofi Annan, zei dat als de aantijgingen juist waren, dat een grote klap voor het ontwapeningsprogramma in Irak zou kunnen zijn.

VN-panels adviseren over toekomstige acties tegen Irak

Op 12 februari 1999 stelden de VN drie panels in die aanbevelingen moesten doen aan de Veiligheidsraad voor verdere actie in Irak. Eén panel van twintig deskundigen, onder wie vijf voormalige Unscom-medewerkers, zou zich buigen over de ontwapeningskwestie. De twee andere panels, onder meer bemand door topmedewerkers van Annan, moesten de raad over de humanitaire catastrofe in Irak en de nog steeds vermiste krijgsgevangenen en gestolen goederen uit Koeweit adviseren. Op 30 januari had de Veiligheidsraad besloten de Braziliaanse VN-ambassadeur Celso Amorim te benoemen als voorzitter van de drie panels. Rond 15 april 1999 moesten de aanbevelingen gereed zijn.

Voorstel voor vervanging van Unscom

Nederland en Groot-Brittannië stelden op 15 april 1999 voor Unscom door een nieuwe VN-organisatie te vervangen, die veel van het personeel van Unscom zou overnemen en soortgelijk werk in Irak zou verrichten. De naam zou veranderd worden in *U.N. Commission on Investigation, Inspection and Monitoring* (Unciim). Als Irak echter weer zou weigeren mee te werken, zou deze organisatie aan de Iraakse grenzen nauwlettend moeten toezien of er geen onderdelen voor massavernietigingswapens de grens passeerden. De voorstellen waren vervat in een ontwerpresolutie die niet voor opheffing van het embargo pleitte, maar wel voor verhoging van Iraakse olieverkoop en stroomlijning van de procedures voor aankoop van voedsel en andere goederen door Bagdad. De wapencommissie die Den Haag en Londen voor ogen stond zou niet het hoofd van Unscom Richard Butler tot directeur hebben, die niet meer goed viel bij Rusland, China en Frankrijk. Butler had trouwens al aangekondigd in juni Unscom te verlaten.

VN verdeeld over nieuwe plannen

Kort nadat de Nederlands-Britse ontwerpresolutie in april 1999 in circulatie was gebracht, kwam Rusland met een eigen resolutie waarin om volledige opheffing van het embargo werd gevraagd, zodra de VN een nieuw orgaan zouden hebben opgezet om wapens in Irak te monitoren.

Half april deden ook de panels hun eerste aanbevelingen aan de raad. Het panel met de ontwapeningsexperts stelde dat de grote massa van de Iraakse ABC-wapens vernietigd was, dat de resterende kwesties door een aangescherpte controle opgelost konden worden, op voorwaarde dat inspecteurs toegang kregen tot bepaalde locaties.

De Britse ambassadeur Jeremy Greenstock zei dat hij niet snel een stemming over de diverse resoluties in de Veiligheidsraad verwachtte. De voorstellen zouden bedoeld zijn om de verdeelde raad over op zijn minst enkele concrete maatregelen te laten discussiëren. Enkele VN-ambassadeurs waren bang dat alleen al een naamswijziging voor Unscom de deur zou openzetten voor nieuwe onderhandelingen over de belangrijkste VN-resoluties inzake Irak en daarmee voor versoepeling van de doelstellingen van het ontwapeningsproces.

Kritiek van voormalige directeur van Unscom op Kofi Annan

Het vroegere hoofd van Unscom Richard Butler die begin juli 1999 opstapte, haalde enkele weken later in het Amerikaanse tijdschrift *Talk* fel uit naar Kofi Annan. In een artikel getiteld 'Waarom Saddam de oorlog wint' dat begin augustus verscheen, noemde Butler het gedrag van Annan 'hoogst alarmerend' en verweet hij de VN-topman dat deze de problemen die een misdadig regime opwierp, onder het tapijt probeerde te vegen. Butler was inmiddels verbonden aan de *Council on Foreign Relations*, een invloedrijke denktank en kwam met een boek over zijn ervaringen waarin hij tot in detail

beschreef hoe hij sinds zijn aanstelling in 1997 in de Veiligheidsraad voortdurend werd tegengewerkt, eerst vooral door Rusland, China en Frankrijk, maar later ook door Annan. De secretaris-generaal had in 1997 al willen instemmen met de Iraakse eis geen Amerikanen meer op te nemen in de inspectieteams. Toen Annan begin 1998 in Bagdad de belofte kreeg dat Irak Unscom-inspecteurs zou toelaten op de presidentiële locaties, zou hij Butler gevraagd hebben die belofte niet meteen op de proef te stellen. Ook Butler beweerde dat de Russische premier Primakov door het Iraakse regime omgekocht zou zijn. 'Als Saddam Hoessein erin slaagt zijn massavernietigingswapens te behouden, dan zal hij ook het gezag vernietigen van het hoogste internationale lichaam dat belast is met de handhaving van vrede en veiligheid, de VN-Veiligheidsraad', aldus Butler.

Conflicten in Saddams familie

Op 12 oktober 1998 ontkende Barzan al-Tekriti, de halfbroer van de Iraakse president Saddam Hoessein, dat hij niet naar Bagdad terugkeerde wegens een conflict met de president of met diens zoon Uday. Barzan, voormalig hoofd van een van de Iraakse inlichtingendiensten en oud-VN-ambassadeur voor Irak in Genève, woonde nog steeds in Zwitserland.
Diplomaten en vertegenwoordigers van de Iraakse oppositie maakten melding van geruchten dat Barzan voor zijn leven vreesde bij terugkeer naar Bagdad. Barzan zelf zei wegens dringende familiezaken in Zwitserland te blijven. Zijn vrouw, een zuster van Saddams echtgenote, werd er half oktober nog voor kanker behandeld. Zij overleed korte tijd later. Daarna zou Barzan tevergeefs in enkele Arabische landen asiel hebben gevraagd.
In november 1998 werden 23 Iraakse diplomaten vervangen, onder wie ook Barzan en Nizar Hamdoun die de Iraakse belangen bij de VN in New York waarnam. Na zijn terugkeer in 1999 naar Bagdad gingen er geruchten dat Barzan gearresteerd zou zijn, dan wel in het geheim in een van de Golfstaten verbleef.

Kwestie vermiste gijzelaars uit Koeweit sleept zich voort

Bagdad ontkende op 1 november 1998 dat het zich niet genoeg inspande om Koeweitse krijgsgevangenen en andere vermisten op te sporen die al sinds de oorlog om Koeweit in 1990-1991 onvindbaar waren. Het ministerie van Buitenlandse zaken stelde in een verklaring de dossiers van meer dan 300 vermisten uit Koeweit en andere landen afgehandeld te hebben. Koeweit beklaagde zich dat Irak niet met de gevraagde informatie kwam en zei dat Irak nog steeds 600 Koeweiti's gevangen zou houden. Bagdad ontkende dat. De VS stelden dat opheldering over het lot van de Koeweiti's een van de eisen is waaraan Irak voldaan moet hebben, wil het embargo opgeheven worden.

Op 24 januari 1999 vond een vergadering van de Arabische Liga plaats die door de Iraakse vertegenwoordigers vroegtijdig werd verlaten omdat ze het niet eens waren met wat zij noemden de eenzijdige slotverklaring. Daarin werd Irak opgeroepen de VN-resoluties uit te voeren en zich verre te houden van provocerende acties tegen buurlanden. Tegelijkertijd namen de ministers van de 21 Liga-lidstaten afstand van de westerse militaire acties tegen Irak en bepleitte meer diplomatieke inspanningen.

Zonder hen bij naam te noemen haalde president Saddam op 26 januari 1999 scherp uit naar Saoedi-Arabië en Koeweit. Hij herhaalde zijn oproep aan de bevolking van beide landen om hun regeringen ten val te brengen. Irak nam het deze landen kwalijk dat zij hun grondgebied ter beschikking stelden voor lancering van de laatste luchtaanvallen op Irak. Enkele parlementariërs van de nationale assemblee van Irak stelden voor als straf de erkenning van Koeweit weer in te trekken.

Aanslag op Izzat Ibrahim

Iraakse media maakten melding van een mislukte aanslag op Izzat Ibrahim op 22 november 1998. Paramilitaire milities onder leiding van Saddams zoon Uday zouden daarna 39 mensen in verband met de aanslag hebben gearresteerd. Izzat Ibrahim is een oudgediende van het regime en lid van de Revolutionaire commandoraad.

'Abu Nidal in Irak'

De wegens aanslagen gezochte Palestijn Abu Nidal zou van Egypte naar Irak zijn gevlucht, meldde het Britse dagblad *The Guardian* op 8 januari 1999. Abu Nidal zou in Bagdad behandeld worden voor leukemie.

Zeven Iraakse oppositiegroepen krijgen steun van VS

De regering-Clinton stuurde op 19 januari 1999 een rapport aan het Congres waarin zeven Iraakse oppositiegroepen werden aangewezen die steun zouden moeten ontvangen voor hun verzetswerk. De zeven die zich gecommitteerd zouden hebben aan democratische waarden, handhaving van de bestaande grenzen van Irak, mensenrechten en vreedzame relaties met de buurlanden, waren: het Iraakse nationale congres (INC), de twee grootste Koerdische partijen KDP en PUK, de Hoge raad voor de islamitische revolutie in Irak (SCIRI), het Iraakse nationale akkoord (INA), de Islamitische beweging van Iraaks Koerdistan en de Beweging voor een constitutionele democratie. Twee groepen die niet op de lijst stonden waren de Communistische partij van Irak en Al-Dawa, een sjiïetische beweging.
Op 21 januari bedankte de Hoge raad voor de islamitische revolutie in Irak (SCIRI) voor de eer bij monde van zijn vertegenwoordiger in Londen, Hamid al-Bayati. 'We geloven dat dit niet de juiste manier is om met de Iraakse oppositie om te gaan', zei Bayati, wiens partij zich al eerder tegen buitenlandse interventie in Irak verzette. SCIRI dat gesteund wordt door Iran stelt dat het Iraakse volk zelf het regime ten val moet brengen.
Ook Saoedi-Arabië was tegen verdere buitenlandse inmenging omdat buitenlandse interventie geen blijvende, tastbare resultaten oplevert, aldus een Saoedi-Arabische topfunctionaris volgens het dagblad *Al-Hayat* op 28 januari 1999.

Amerikaanse steun voor proces tegen Bagdad toegezegd

In oktober 1998 had het Amerikaanse Congres met een overweldigende meerderheid de *Iraq Liberation Act* aangenomen. Martin Indyk, de met Irak belaste topfunctionaris van Buitenlandse zaken, zei eind november 1998 ook Amerikaanse steun toe aan de voorbereidingen voor een gerechtelijke procedure van de Iraakse oppositie tegen twaalf vooraanstaande mensen van het regime in Bagdad. De toezegging werd gedaan tijdens een bijeenkomst in de Amerikaanse ambas-

sade in Londen, waarbij ook twee rijzende sterren van de Iraakse oppositie aanwezig waren, Ghassan Attiyah en Adnan Pachachi.
De Iraakse oppositie wilde al geruime tijd naar het voorbeeld van het Joegoslavië-tribunaal in Den Haag, een internationale rechtbank om Saddam en de zijnen te veroordelen wegens oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid, zoals gifgasbombardementen op Iraakse steden. Na het oordeel van het Britse Hogerhuis dat de Chileense ex-president Pinochet in het buitenland geen juridische onschendbaarheid geniet, meende de Iraakse oppositie dat het westen dezelfde logica zou moeten toepassen op de top van het Iraakse bewind.
Enkele maanden later verzetten de Oostenrijkse Groenen en de Iraakse oppositie in Wenen zich met succes tegen de aanwezigheid in Wenen van Izzat Ibrahim, vice-voorzitter van Saddams Revolutionaire commandoraad. Kort daarop werd het de Iraakse vice-premier Tariq Aziz onmogelijk gemaakt naar Rome te reizen.

Geen gewapende steun voor de Iraakse oppositie

Op 23 juni 1999 vroeg Ahmed Chalabi van het Iraakse nationale congres (INC) tijdens een zitting van de Senaatscommissie voor het Nabije Oosten om stevige acties van de Amerikaanse regering om de Iraki's te helpen het regime omver te werpen. Hij wilde militaire training en uitrusting, maar een vertegenwoordiger van de regering stelde dat de tijd nog niet rijp was om de oppositie van wapens te voorzien. De oppositie moest eerst haar 'politiek bereik' te verbeteren. Vele Republikeinen verweten Clinton niet veel verder te gaan dan de levering van kantoor- en communicatieapparatuur.
Inmiddels functioneerde vanuit Praag ook het radiostation *Radio Free Iraq*, de nieuwe loot aan de stam van de vroeger op communistische landen gerichte *Radio Free Europe*. Vele leden van Iraakse oppositie verweten de regering-Clinton vooral onduidelijkheid: de Amerikaanse regering liet zich niet uit over bijvoorbeeld de vraag of na de omverwerping van het bewind het embargo tegen Irak opgeheven kon worden.

Demonstraties van sjiïeten in Bagdad en Kerbala; opstand in Basra

Volgens het tv-station *CNN* werden enkele mensen gedood bij gevechten met demonstrerende inwoners van de sjiïetische wijk Saddam-stad in Bagdad na de moord op een sjiïetische geestelijke en diens twee zonen op 20 februari 1999. Het was de derde moord op een vooraanstaande sjiïetische geestelijke in een jaar.
De demonstratie volgde na een dienst in een plaatselijke moskee. De vermoorde geestelijke, ayatollah Mohammed Sadeq al-Sadr, zou erg populair zijn in de wijk die volgens *CNN* urenlang hermetisch werd afgesloten. Iraakse media ontkenden de demonstratie, maar niet de moord. Volgens Bagdad waren de moordenaars gepakt, maar het bleef onduidelijk waar Al-Sadr vermoord was. Ook in Kerbala zou gedemonstreerd zijn.
Later schreven sjiïetische oppositiegroepen in Iran dat tientallen mensen doodgeschoten waren en honderden werden gearresteerd. In januari was een aanslag op ayatollah sjeik Bashir Najafi mislukt. Bashir Najafi, een uit Pakistan afkomstige geestelijke die tot de elite van de stad Najaf behoorde, raakte wel gewond aan het hoofd en zijn benen.

De geestelijke leider van Iran, Ali Khamenei, stelde op 22 februari het Iraakse regime verantwoordelijk voor de aanslagen. In 1998 betitelde VN-rapporteur Max van der Stoel de moorden op sjiïetische geestelijken als een poging het verzet van de sjiïeten tegen het regime monddood te maken.
Op 18 maart 1999 brak volgens sjiïetische bronnen een spontane opstand uit in de zuidelijke haven Basra. Bewoners van de wijken al-Hayaniah en al-Jumhuriah zouden erin geslaagd zijn tijdelijk alle overheidsgebouwen te bezetten. Het regime zou tanks en artillerie hebben ingezet om de opstand neer te slaan. Bij de straatgevechten zouden vele doden zijn gevallen. Volgens de Iraakse communistische partij zouden later vijfhonderd voornamelijk jonge mensen zonder proces zijn geëxecuteerd en in een massagraf zijn verdwenen. Honderd arrestanten zouden naar het Burjesiyya-district, 20 km ten noorden van Basra, zijn gebracht en daar onder supervisie van Ali Hassan el-Mejid, neef van Saddam en lid van de Revolutionaire commandoraad, zijn gemarteld en vermoord. Van 21 van deze 100 gaf de partij de namen.

Ook in januari 1999 zouden in de Abu Gharib gevangenis van Bagdad 106 gevangenen op beestachtige wijze geëxecuteerd zijn, volgens de Iraakse communistische partij die dat op 19 april 1999 vanuit Cairo bekend maakte. In een verklaring werden de namen van alle 106 slachtoffers gegeven. Een deel van de lijken zouden in een massagraf in Hasswa ten zuiden van Irak begraven zijn, onder supervisie van de kolonel van politie Dia Mahmoud el-Tekriti.

Executies van militairen

Ten minste zeven hoge Iraakse officieren onder wie een persoonlijke adviseur van president Saddam Hoessein, zouden op 2 maart 1999 geëxecuteerd zijn wegens samenzwering tegen Saddams bewind. Dat meldden op 15 maart 1999 het Britse zondagsblad *The Sunday Times* en een Iraakse oppositiegroep in Londen. Een van de terechtgestelden zou generaal Kamel Sajit zijn, bevelhebber van de Iraakse bezettingstroepen in Koeweit en enige tijd gouverneur van de bezette Golfstaat. Vorig jaar kreeg Sajit een adviseursfunctie in het presidentieel paleis. Volgens *The Sunday Times* die sprak van een serieuze couppoging, had Sajit steun gekregen van generaal Yalechin O mar, die was gestationeerd in de Koerdische stad Kirkuk, en vijf andere ontevreden officieren. Ze zouden van plan zijn geweest om Kirkuk over te nemen en vandaar het leger op te roepen zich bij hen aan te sluiten. Volgens een woordvoerder van het oppositionele Iraakse nationale congres zijn niet 7, maar 23 officieren geëxecuteerd.

'Primakov omgekocht door Irak'

The New Yorker Magazine berichtte op 28 maart 1999 dat er sterke aanwijzingen waren dat de Russische premier Jevgeni Primakov in november 1997 met 800.000 dollar was omgekocht om Irak materiaal voor de wederopbouw van zijn kernwapenarsenaal te bezorgen. In een artikel, geschreven door de journalist Seymour Hersh, werden zowel Britse als Amerikaanse inlichtingenofficieren geciteerd die Iraakse boodschappen over de betaling aan Primakov onderschept zouden hebben. Primakov werd tijdens een lang verblijf in Irak in 1960 een persoonlijke vriend van Saddam Hoessein.
In februari had de Britse *Sunday Telegraph* geschreven dat Rusland met Irak een wapenovereenkomst ter waarde van 160 miljoen dollar had gesloten om de Iraakse luchtafweer te verbeteren. Primakov zou die deal hebben goedgekeurd uit woede

over de Amerikaans-Britse bombardementen op Irak sinds december.

'Servische steun aan Irak steeds intenser'

De chefstaf van het Britse leger, Sir Charles Guthrie, zei op 31 maart 1999 dat de betrekkingen tussen de Servische president Milosevic en Saddam Hoessein in de voorbije zes maanden 'dieper en breder' waren geworden en dat Servië een van de belangrijkste bondgenoten van Irak was geworden. Servië zou graag bereid zijn Irak van militaire spullen te voorzien. Militaire delegaties zouden op en neer reizen om de Iraakse defensiebehoeften in kaart te brengen en Servische militairen zouden de Iraakse luchtafweer hebben bestudeerd en met name de tactieken om NAVO-vliegtuigen neer te halen. Guthrie stelde dat de Amerikanen en Britten bij hun aanvallen op Servië gemerkt hadden dat Servië Iraakse tactieken gebruikte.

Aanslag op Mujaheddin Khalq

De door Bagdad gesteunde Iraanse verzetsbeweging Mujaheddin Khalq maakte op 6 juni 1999 bekend dat Iraniërs een aanslag hadden uitgevoerd op haar kantoor in Bagdad. Zeven mensen zouden daarbij gedood zijn en twintig gewond. De Mujaheddin hadden toegegeven in april 1999 de vicestafchef van het Iraanse leger, luitenant-generaal Ali Sayyad Shirazi, om het leven gebracht te hebben, waarna Teheran een vergeldingsactie aankondigde. De groep beschikte over bases vlakbij de grens met Iran, voorzien van helikopters, tanks en zwaar geschut.

Op 3 juli 1999 bracht *NRC Handelsblad* een uitgebreide reportage over dissidenten van de Mujaheddin Khalq die in Nederland politiek asiel hadden gekregen en beweerden nog steeds lastig gevallen te worden door de verzetsbeweging die zij als een inmiddels in aantal sterk geslonken islamitische sekte afschilderden. Vele honderden Iraanse vluchtelingen die lid waren van de Mujaheddin Khalq, zouden bij aankomst in Nederland nooit verteld hebben dat zij tot hun vlucht in Irak hadden gewoond. De verzetsbeweging probeerde in 1999 tevergeefs via de Nederlandse rechter een publicatie- en spreekverbod uitgevaardigd te krijgen voor de dissidenten.

Duitse ingenieur veroordeeld

Een rechtbank in München veroordeelde op 29 juni 1999 de Duitse chemisch ingenieur Karl-Heinz Schaab (64) tot vijf jaar gevangenisstraf wegens het verkopen van kernenergietechnologie aan Irak. Schaab had bekend dat hij in 1989 en 1990 tijdens bezoeken aan Irak onder meer een bijna complete blauwdruk van technologie voor het verrijken van uranium had verkocht en daarvoor 100.000 mark had ontvangen. Hij stelde dat hij het geld nodig had om zijn zwaar zieke moeder te bezoeken. Aan justitie zou hij tot in detail hebben uitgelegd welke atoomgeheimen hij aan Irak had verkocht. Schaab, een vroegere medewerker van het bedrijf MAN AG, was al in 1993 bij verstek veroordeeld. Op grond van een internationaal arrestatiebevel was hij in 1996 in Rio de Janeiro gearresteerd en in 1998 uitgeleverd aan Duitsland.

Koeweit legt beslag op schip met voedsel uit Irak

Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken maakte op 17 augustus 1999 bekend dat Koeweit beslag had laten leggen op een klein schip uit India, dat Irak had verlaten met babyvoedsel en grondstoffen voor veevoer aan boord. Het was afgedwaald naar Koeweitse wateren en daar aan de ketting gelegd, omdat het schip geen vergunning van de VN had voor export van de goederen. Aangezien Irak zich constant beklaagde over voedseltekorten vanwege het VN-embargo, probeerde het ministerie de zaak breed uit te meten.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Ernstigste schendingen van mensenrechten sinds W.O. II

Max van der Stoel, speciaal rapporteur voor schendingen van de mensenrechten in Irak, stelde op 24 maart 1999 in zijn periodieke rapport dat sinds de Tweede Wereldoorlog bijna nergens ter wereld mensenrechten zo systematisch geschonden worden als in Irak. Hij nam het andere landen kwalijk het ontbreken van zelfs de meest fundamentele rechten in Irak niet serieus te nemen. De internationale gemeenschap moest 'substantieel en zinvol' op deze misdadige schendingen reageren, anders zou 'de traditie van straffeloosheid' blijven bestaan. Het rapport van Van der Stoel schetste een grimmig beeld van de situatie, met onder meer 'schoonmaakoperaties' in gevangenissen waarbij honderden gevangenen afgemaakt waren als 'nutteloze opvreters'. De rapporteur mocht sinds 1992 Irak niet meer bezoeken en baseerde zijn rapport op getuigenissen van vluchtelingen en andere ooggetuigen.
Het rapport van Van der Stoel stond op de agenda van de VN-Commissie voor de Mensenrechten in Genève, die op 23 april met een overweldigende meerderheid de wreedheden, politieke moorden en martelingen in Irak veroordeelde. Een EU-resolutie die de steun kreeg van 35 landen inclusief Frankrijk, veroordeelde de systematische, wijdverbreide en uitermate ernstige schendingen van de mensenrechten en van het internationaal recht. Het gebrek aan respect voor de mensenrechten zou een alom aanwezig klimaat van onderdrukking geschapen hebben dat instandgehouden werd door discriminatie op vele fronten en wijdverbreide terreur. Achttien landen waaronder China onthielden zich van stemming.

KOERDISTAN

Conflicten met PKK. Machtsstrijd KDP en PUK

De aanwezigheid van guerrillastrijders van de Turks-Koerdische verzetsbeweging PKK in Koerdistan in het noorden van Irak die daar honderden dorpen bezette, leidde regelmatig tot Turkse offensieven op Iraaks grondgebied. Op 2 september 1998 bracht de leider van de Democratische partij van Koerdistan (KDP), Massoud Barzani, een bezoek aan de Turkse minister van Buitenlandse zaken, vergezeld van een delegatie. De PKK was een van de gespreksonderwerpen, alsmede de problemen van Barzani's KDP met zijn rivaal, de Patriottische unie van Koerdistan (PUK) onder leiding van Ja lal Talabani. Het bezoek ging vooraf aan een al even zeldzaam bezoek van Barzani aan de Verenigde Staten die samen met de Turkse en Britse regering probeerden de partijen te bewegen tot het opzetten van een gezamenlijk bestuur voor het door de NAVO beschermde gebied. Grootste struikelblok was de verdeling van de opbrengsten uit de illegale export van Iraakse diesel en ruwe olie via Koerdistan naar Turkije. De bevolking had deze inkomsten hard nodig vanwege

Irak

het dubbele embargo dat haar trof: zowel het VN-embargo als de weigering van Bagdad geld te geven voor openbare diensten.
Op 4 september beklaagde de Turkse premier Ecevit zich in het openbaar opnieuw over de steun van Iran en Syrië aan de PKK, die volgens de premier inmiddels ook vanuit Iran aanvallen op Turks grondgebied lanceerde.
Op 16 september benadrukte het Turkse ministerie van Buitenlandse zaken dat er een tijdelijk bestuur in het noorden van Irak opgezet moest worden, vooral om de orde te handhaven, maar dat een definitieve oplossing uiteraard te zijner tijd binnen heel Irak uitgewerkt moest worden.

Op 17 september kondigden KDP en PUK aan dat er een met Amerikaanse steun totstandgekomen overeenkomst lag voor een gezamenlijk bestuur. In de zomer van 1999 zouden verkiezingen georganiseerd worden voor een Koerdisch parlement. Onderdeel van de overeenkomst was ook het vertrek van de PKK die in Koerdistan steun kreeg van Talabani's PUK.

Op 1 oktober verwierp Barzani van de KDP een zogenaamd staakt-het-vuren van de PKK. Hij eiste het vertrek van de PKK en anders zou hij de beweging blijven bestrijden.
In oktober nam de omvang van de PKK in Koerdistan toe. Volgens Turkse bronnen staken in de derde week van oktober twee- tot driehonderd PKK-strijders de grens van Syrië met Irak over. Zij zouden behoren tot een elite-eenheid, de lijfwacht van PKK-leider Abdullah Öçalan en in hevige gevechten met de KDP verwikkeld zijn geraakt.

Op 1 februari liet de Turkse regering doorschemeren verontrust te zijn over de langetermijnbedoelingen van de Amerikaanse bombardementen op Iraakse stellingen in het noorden van Irak. De aanvallen werden ondernomen vanaf de basis Incirlik in Turkije. Sinds de links-nationalistische premier Bulent Ecevit een maand eerder aan de macht was gekomen, twijfelde Turkije steeds harder aan de Amerikaanse bedoelingen. Men vreesde voor chaos in Bagdad na omverwerping van het regime en een Koerdische staat in het noorden. Eind januari was in een deel van Turkije alarm geslagen in verband met een mogelijke Iraakse raketaanval. Op 2 februari zei de Turkse minister van defensie Sami Turk dat zijn land paraat was om Scud-aanvallen van Irak af te slaan. Wel bepleitte hij nieuwe regels voor bescherming van de noordelijke *no-fly zone* en verklapte dat daaraan al met de Amerikanen werd gewerkt. Die hadden kort tevoren het bereik van hun acties uitgebreid: Iraakse aanvallen op de *no-fly zone* zouden voortaan beantwoord worden met bombardementen op de Iraakse luchtafweer ook buiten het gebied. Luchtaanvallen op het noorden van Irak waren begin februari routine geworden. Op Incirlik plaatste het Amerikaanse leger in januari op Turks verzoek Patriot-kruisraketten om Scuds te kunnen onderscheppen.

(Vorige berichten pag. 555/2 - 1998)

Azië

AZIË

OLIE UIT KASPISCHE ZEE

Iran keurt plan goed voor Kaspische pijplijn naar Teheran

Een Iraanse krant meldde op 17 mei 1998 dat Iran plannen had goedgekeurd om een internationale tender uit te geven voor de aanleg van een oliepijplijn van 392 kilometer van de Iraanse Kaspische Zeehaven Neka naar Teheran. De krant haalde functionarissen van de National Iranian Oil Company (NIOC) aan: de aan te leggen pijplijn was bedoeld voor het vervoer van aardolie uit de Kaspische Zee naar Teheran. Op grond van ruilovereenkomsten zou dan aardolie uit het Iraanse deel van de Golf op de internationale markt worden gebracht

Leiders Oekraïne en Turkije bespreken olietransport

De Oekraïense president Leonid Koetsjma verklaarde op 21 mei 1998 dat zijn land hulp zou bieden bij de aanleg van een pijplijn door Turkije om olie uit de Kaspische Zee naar de Middellandse Zee te vervoeren. Koetsjma kwam tot die uitspraak tijdens een persconferentie ter gelegenheid van een bezoek van zijn Turkse ambtsgenoot Demirel aan de Oekraïense hoofdstad Kiev. Hij doelde op de aanleg van een pijplijn van de Turkse Zwarte Zeehaven Samsun naar Ceyhan aan de Middellandse Zee. De Oekraïne was erop uit zijn aloude afhankelijkheid van Rusland op het gebied van olie en gas te beëindigen en zocht andere energieleveranciers.

Alijev juicht buitenlandse investeringen in olie toe

Tijdens een internationale conferentie over gas en olie in Bakoe op 2 juni 1998 uitte de Azerbeidzjaanse president Alijev zich positief over de snelheid waarmee buitenlandse bedrijven in de energiesector van zijn land hadden geïnvesteerd. Het eerste grote contract, de zogenaamde 'overeenkomst van de eeuw', werd ondertekend in september 1994 en betrof elf bedrijven die de offshorevelden Tsjirag en Azeri en het diepzeegedeelte van het Goenesjli-olieveld zouden ontwikkelen. Sindsdien waren er volgens Alijev nog contracten getekend betreffende negen nieuwe gebieden. Daarbij waren twintig bedrijven uit twaalf landen betrokken. Diezelfde dag zouden er nog drie andere contracten worden getekend.

Tsjetsjenië kan transport Kaspische olie onderbreken

Premier a.i. Sjamil Basajev van Tsjetsjenië liet op 14 juni 1998 weten dat zijn republiek het transport van olie uit Azerbeidzjan naar Rusland over zijn grondgebied kon stopzetten als Rusland zijn schulden aan Tsjetsjenië niet betaalde. Voor de televisie verklaarde hij een brief van die strekking aan de Russische premier Kirijenko te hebben gestuurd. Basajev zei dat Rusland niet betaalde voor het olietransport via de pijplijn van Bakoe naar Novorossiisk, die over Tsjetsjeens grondgebied liep. Ook zou Rusland afspraken uit 1996 niet nakomen over betalingen voor geleden schade tijdens de Russisch-Tsjetsjeense oorlog.

Bezoek Turkmeens president aan Iran; Kazachs-Russische overeenkomst

President Nijazov van Turkmenistan begon op 6 juli 1998 een bezoek aan Iran voor overleg over Kaspische olie en het transport van Turkmeens gas via Iran. Hij riep op tot 'een wijze en rechtvaardige verdeling van de rijkdommen van de Kaspische Zee'. Op dezelfde dag ondertekenden president Jeltsin en de Kazachse president Nazarbajev een overeenkomst in Moskou over de verdeling van de noordelijke sector van de Kaspische Zee. Het document bakende een grens af tussen de twee landen over de bodem van de Kaspische Zee, maar liet het water in gemeenschappelijk bezit. Ondergrondse delfstoffen onder het zeewater zouden volgens

de overeenkomst beschouwd worden als het eigendom van de staat in wiens sector zij vallen.

Rol Iran bij Kaspische olie omstreden

Tijdens een conferentie over olie en gas in Almaty in Kazachstan op 7 oktober 1998 uitte een vertegenwoordiger van de Amerikaanse maatschappij Mobil Oil kritiek op het terughoudende beleid van de regering in Washington ten aanzien van Iran. Volgens Carl Burnett, president van Mobil Oil Kazakhstan, werd door de Amerikaanse sancties tegen Iran de aanleg van een oliepijplijn door dat land geblokkeerd. Hij toonde zich een voorstander van toenadering tussen de Verenigde Staten en Iran, om aldus de ontsluiting van de uitgestrekte olie- en gasreserves in Centraal-Azië te vergemakkelijken. De Amerikaanse regeringsfunctionaris Richard Morningstar had zich eerder ter conferentie nog eens krachtig tegen de mogelijke aanleg van olie- of gaspijplijnen in Iran door internationale maatschappijen uitgesproken. Exploratie van olie en gas in Iran behoorde naar zijn zeggen wel tot de mogelijkheden.
Het Amerikaanse Congres had in 1996 een wet aangenomen die voorzag in sancties tegen niet-Amerikaanse bedrijven die meer dan twintig miljoen dollar per jaar investeerden in de olie- en gassectoren in Libië en Iran. De regering-Clinton zag echter in mei 1998 af van sancties tegen de maatschappijen Total, Gazprom en Petronas uit respectievelijk Frankrijk, Rusland en Maleisië, die een overeenkomst ter waarde van twee miljard dollar hadden afgesloten voor de ontwikkeling van het gasveld Zuid-Pars in Iran.

EU-commissaris tegen beperking olieroutes

Commissaris voor Energie van de Europese Unie, Christos Papoutsis, sprak zich op 29 oktober 1998 uit tegen een te beperkt aantal routes voor olieaanvoer uit Centraal-Azië. Hij stond volgens zijn woordvoerder op het standpunt dat het beter was meer dan één route te hebben en Rusland niet uit te sluiten. Diversificatie van energieaanvoer was volgens de EU-commissaris een belangrijke manier om de veiligheid van de aanvoer te verwezenlijken. Hij reageerde daarmee op het nieuws dat Turkije en vier buurstaten een verklaring hadden ondertekend waarin de aanleg van een oliepijplijn van de Kaspische Zee naar de Turkse Middellandse Zeehaven Ceyhan werd ondersteund.

Onderhandelingen met Turkije over aanleg oliepijplijn

Vertegenwoordigers van de Azerbeidzjaanse staatsoliemaatschappij SOCAR en het Azeri International Operating Consortium (AIOC), geleid door British Petroleum en Amoco, begaven zich op 5 november 1998 naar Turkije om over de aanleg van de pijplijn van Bakoe naar Ceyhan via Georgië te onderhandelen. De besprekingen werden in Istanbul gehouden en ook door Georgische vertegenwoordigers bijgewoond. Ter discussie stonden belastingregelingen ten aanzien van de pijplijn en transitkosten.
Een woordvoerder van SOCAR verklaarde dat zijn maatschappij geloofde in de winstgevendheid van het project. Leden van het AIOC, welke de meeste kosten van het project moest dragen, hadden echter verklaard dat de kosten wel eens te hoog op konden lopen. De lage olieprijzen van de laatste tijd maakten de oliewinning in de Kaspische Zee en de aanleg van lange oliepijplijnen tot een relatief kostbare zaak. Het AIOC had een aantal mogelijkheden voor een oliepijplijn vanuit de Kaspische Zee. De eerste zou lopen van Bakoe naar Ceyhan, de tweede van Bakoe naar Soepsa in Georgië aan de kust van de Zwarte Zee en de derde van Ba koe naar Novorossiisk, ook aan de Zwarte Zee. Oliemaatschappijen meenden dat de verbinding naar Soepsa altijd in een later stadium nog kon worden doorgetrokken naar Ceyhan. Op 25 februari 1999 werd bekend dat het AIOC de definitieve beslissing over de route van de pijplijn tegen het einde van het jaar zou nemen.
De Amerikaanse regering was een fervent voorstander van de verbinding naar de Turkse Middellandse Zeehaven Ceyhan om op die manier bondgenoten als Turkije en Georgië economisch te ondersteunen en de invloed van Rusland en Iran over olie uit de Kaspische Zee zo gering mogelijk te houden.

Begin constructie pijplijn naar Rusland

Het Caspian Pipeline Consortium (CPC) zou op 24 november 1998 in Moskou officieel de ontwerpfase afsluiten van de eerste oliepijplijn vanuit het Kazachse deel van de Kaspische Zee naar de internationale markt. De constructie zou dan beginnen van een pijplijn van 1500 kilometer van het Tengiz-olieveld in Kazachstan naar Novorossiisk aan de Russische kust van de Zwarte Zee. Bij de plechtigheid in Moskou zouden onder meer de Kazachse premier Bal gimbajev en de Russische eerste vice-premier Masljoekov aanwezig zijn. Het was de bedoeling dat de pijplijn eind 2001 klaar zou zijn.

Iraans ambassadeur wil vrije export olie

De Iraanse ambassadeur in Azerbeidzjan Alireza Bikdeli verklaarde op 4 december 1998 dat de olierijke landen rond de Kaspische Zee de vrijheid moesten hebben hun olie te exporteren op de manier die economisch het meest rendabel was. Zij moesten niet gedwongen worden tot export via dure, politiek gemotiveerde pijplijnen. De ambasadeur zei dit in een interview met *Reuters*. Bikdeli verklaarde verder dat de oliereserves in het gebied minder omvangrijk waren dan algemeen werd gedacht, hetgeen de aanleg van lange oliepijplijnen nog minder rendabel zou maken.

Iran verwerpt Azerbeidzjaans protest tegen olieovereenkomst

Iran verwierp op 16 december 1998 een protest van Azerbeidzjan tegen een overeenkomst die het twee dagen eerder had gesloten met buitenlandse maatschappijen voor exploratie in de Kaspische Zee. Volgens Azerbeidzjan zou de exploratie deels plaatsvinden in een gebied dat in zijn sector valt. Vafa Goeloezade, een naaste medewerker van de Azerbeidzjaanse president Alijev, zie dat protestbrieven waren gestuurd naar de twee maatschappijen die de overeenkomst met de National Iranian Oil Company (NIOC) hadden ondertekend. Het ging om de Britse maatschappij LASMO Plc en het Brits-Nederlandse Royal Dutch/Shell.

Turkmenistan bereid tot compromis over eigendom delfstoffen

De Turkmeense minister van Buitenlandse zaken Boris Sjichmoeradov verklaarde tegenover *Reuters* op 12 februari 1999 dat zijn land bereid was tot op zekere hoogte compromissen te sluiten over de kwestie van de eigendom van delfstoffen in de Kaspische Zee. Hij zei dat Turkmenistan kon instemmen met een volledige verdeling in sectoren, maar ook met de 'condominiumformu-

le', waarbij een gebied in gemeenschappelijk eigendom in het midden van de zee zou worden gecreëerd, ongeveer zeventig kilometer vanaf de kust.

Polen en Oekraïne leggen pijplijn aan voor Azerbeidzjaanse olie

De premiers van Polen en Oekraïne, Buzek en Poestovoitenko, verklaarden op 25 februari 1999 tijdens een persconferentie in de Oekraïense hoofdstad Kiev dat de twee landen een pijplijn zouden aanleggen om Azerbeidzjaanse olie uit de Kaspische Zee via hun gebied naar Europa te transporteren. Zij ondertekenden een protocol betreffende de installatie van een gezamenlijke commissie voor de constructie van de pijplijn. Deze zou lopen van de Oekraïense Zwarte Zeehaven Odessa, via Brody aan de gezamenlijke grens, naar het Poolse Gdansk.

Proefboring voor Kazachse olie

De Offshore Kazakh International Operating Company (OKIOC) begint in mei of juni 1999 met proefboringen voor olie in de Kaspische Zee. Dat verklaarde een woordvoerder van het uit negen maatschappijen bestaande consortium op 4 maart 1999 in het Kazachse Almaty. Oorspronkelijk was de eerste proefboring al voor 1998 gepland maar er waren vertragingen opgetreden. De resultaten van de proefboringen zouden door andere maatschappijen nauwlettend worden gevolgd, vooral omdat er nog steeds onduidelijkheid was over de aanwezige olie- en gasvoorraden in de Kaspische Zee.

Iran bekritiseert Turkmeens plan voor gaspijplijn over Kaspische Zee

Iran uitte op 11 maart 1999 scherpe kritiek op Turkmenistan vanwege de plannen van dat land een belangrijke gaspijplijn aan te leggen door de Kaspische Zee voor de export van aardgas naar Turkije. Ali Majedi, onderminister bij het Iraanse ministerie van Oliezaken, noemde het project illegaal, duur en gevaarlijk voor het milieu. Hij benadrukte dat de vijf staten die aan de Kaspische Zee grensden het nog steeds eens moesten worden over de status van de energierijke zee. Tot die tijd moest er volgens de onderminister geen pijplijn over de bodem van de zee worden aangelegd.
Turkmenistan wilde de pijplijn graag aanleggen om zijn omvangrijke gasvoorraden op de westerse markt te kunnen brengen. De plannen voor de gaspijplijn waren opgesteld onder leiding van een Amerikaans consortium en werden door de Amerikaanse regering gesteund. Er waren echter nog twijfels aan de haalbaarheid vanwege de lage energieprijzen en het geringe aantal contracten voor afname van gas dat tot dan toe met Turkse instanties was afgesloten.

Nieuwe oliepijplijn van Bakoe naar Soepsa in gebruik genomen

Regionale leiders openden op 17 april 1999 officieel een nieuwe pijplijn voor het transport van Kaspische olie, waardoor de export zou worden gediversificeerd en Rusland niet meer de enige exportroute zou zijn. Het ging om een oliepijplijn van 830 kilometer lengte, van Bakoe in Azerbeidzjan naar de havenstad Soepsa in Georgië. Vandaar zou de olie verder worden vervoerd per tanker. De aanleg van de pijplijn had 560 miljoen dollar gekost. De Georgische president Sjevardnadze verrichtte de officiële opening in aanwezigheid van zijn Oekraïense ambtsgenoot Koetsjma en de Azerbeidzjaanse president Alijev. Sjevardnadze sprak zijn dank uit aan de Amerikaanse president Clinton voor diens steun aan het project.
De nieuwe pijplijn was een gerenoveerde oude verbinding uit de sovjet-tijd, waaraan enkele nieuwe secties werden toegevoegd. Een consortium onder leiding van BP Amoco kreeg hierdoor een alternatief voor de al bestaande pijplijn van Bakoe naar de Russische havenstad aan de Zwarte Zee Novorossiisk. De Bakoe-Novorossiisk verbinding had erg te lijden gehad van storingen en ongelukken, waardoor spanningen waren ontstaan tussen het consortium onder leiding van Amoco en het Russische bedrijf Transneft.

VS en Turkije voorstanders aanleg pijplijn Bakoe-Ceyhan

Enkele dagen na de officiële opening van de oliepijplijn van Bakoe (Azerbeidzjan) naar Soepsa (Georgië) verklaarden Amerikaanse en Turkse functionarissen op 21 april 1999 dat zij hun best deden problemen rond de aanleg van de 1730 kilometer lange oliepijplijn van Bakoe naar de Turkse Middellandse Zeehaven Ceyhan uit de wereld te helpen. De verbinding van Bakoe naar Soepsa had een capaciteit van 100.000 vaten per dag, maar een pijplijn Bakoe-Ceyhan zou deze doen toenemen tot een miljoen vaten per dag.
Richard Morningstar, adviseur van president Clinton voor energieaangelegenheden, verklaarde echter tegenover *Reuters* dat er nog problemen waren tussen Turkije en een Azerbeidzjaanse werkgroep waarin ook internationale oliemaatschappijen waren vertegenwoordigd. Turkije en de werkgroep hadden een verklaring ondertekend waarin werd toegezegd de onderhandelingen over de pijplijn naar Ceyhan te versnellen en binnen drie maanden de resterende problemen op te lossen. Yurdakul Yigitguden, Turks onderminister van Energie, zei tegen *Reuters* dat de Azerbeidzjaanse werkgroep onder andere een verlaging van de aanlegkosten van de pijplijn wilde. De kosten waren tot dan toe geschat op 2,4 miljard dollar en Turkije had erin toegestemd dit bedrag niet te laten overschrijden. Het was echter nog niet duidelijk of de andere partij daarmee genoegen zou nemen.

Tijdens een bezoek aan Istanbul op 22 juni verklaarde Morningstar op een persconferentie te geloven dat de volgende maanden tussen de twee partijen een accoord over de aanleg van de pijplijn naar Ceyhan zou worden bereikt. Morningstar onderstreepte nog eens de Amerikaanse wens dat de verbinding er zou komen. Ook liet hij weten dat Washington voorstander was van een geplande gaspijplijn van tweeduizend kilometer lengte van Turkmenistan via de Kaspische Zee, Azerbeidzjan en Georgië naar Turkije.
De Amerikaanse regering maakte zich hard voor de aanleg van de oliepijplijn naar Ceyhan omdat daarmee een al te grote afhankelijkheid van olietransport via Rusland zou worden omzeild. Ook zou bij de verbinding naar Ceyhan Iran buiten spel worden gezet, met welk land Washington een slechte relatie had. Turkije was voorstander van de verbinding met Ceyhan omdat daardoor het vervoer van olie via de smalle Bosporus kon worden vermeden.

Oekraïne en Roemenië willen olie doorvoeren naar Europa

Na een ontmoeting met zijn Roemeense ambtsgenoot Constantinescu verklaarde de Oekraïense president Koetsjma op 27 mei 1999 in Kiev dat beide landen wilden samenwerken bij het doorvoeren van olie

vanuit de Kaspische Zee naar andere delen van Europa. Koetsjma zei dat de Kaspische Zee en Centraal-Azië over zulke grote olievoorraden beschikten dat de Zwarte Zeehavens Odessa (Oekraïne) en Constanta (Roemenië) beide een aandeel zouden kunnen hebben in de lokale verwerking van olie en de verdere doorvoer naar Europa. Oekraïne had een verwerkingscapaciteit van 52 miljoen ton ruwe olie per jaar en verwerkte in 1998 slechts 13,3 miljoen ton. De verwerkingscapaciteit van Roemenië bedroeg 34 miljoen ton en in 1998 was slechts twaalf miljoen ton verwerkt.

VS-minister Energie bezoekt Turkije, Azerbeidzjan en Turkmenistan

De Amerikaanse minister van Energie Bill Richardson kwam op 16 augustus 1999 voor een bezoek in Turkije aan. Hij zou daarna verder reizen naar Azerbeidzjan en Turkmenistan. De Turkse minister van Energie Cumhur Ersumer verklaarde dat hij met Richardson de aanleg van pijplijnen naar Turkije voor olie uit Azerbeidzjan en gas uit Turkmenistan zou bespreken. Ook zou de bouw van een kerncentrale in Turkije, mogelijk door een consortium geleid door het Amerikaanse bedrijf Westinghouse, worden besproken. Ersumer verklaarde ook tegenover verslaggevers dat de recent uitgebroken gevechten in Dagestan in de Noord-Kaukasus duidelijk maakten hoe relatief veilig de geplande oliepijplijn van Bakoe (Azerbeidzjan) naar Ceyhan (Turkije) zou zijn.
Het Azeri International Operating Consortium (AIOC), geleid door BP Amoco, zou binnen afzienbare tijd een aanbeveling doen aan de Azerbeidzjaanse regering over de belangrijkste exportroute van olie. Een van de drie opties daarbij was de pijplijn van Bakoe naar Ceyhan. Na verdere studie had Turkije de verwachte kosten van de pijplijn hoger gesteld dan de oorspronkelijke 2,4 miljard dollar, namelijk op 2,7 miljard. Het AIOC vreesde dat de capaciteit van de pijplijn naar Ceyhan van een miljoen vaten per dag veel groter zou zijn dan de verwachte hoeveelheid, die men schatte op 800.000 vaten per dag.
Tijdens zijn bezoek aan de Turkmeense hoofdstad Asjgabat op 19 augustus verklaarde Richardson tegenover journalisten dat geschillen tussen Azerbeidzjan en Turkmenistan over de olie- en gasvoorraden in de Kaspische Zee geen belemmering mochten zijn voor de aanleg van een pijplijn over de Kaspische Zee die beide landen konden gebruiken voor het transport van gas naar Europa.
Sommige functionarissen in de olie-industrie waren bezorgd dat eigendomsgeschillen over bodemschatten onder de Kaspische Zee tussen Azerbeidzjan en Turkmenistan de aanleg van de geplande gaspijplijn van Turkmenistan via de Kaspische Zee, Azerbeidzjan en Georgië naar Turkije in gevaar zou brengen. Andere commentatoren hadden de angst geuit dat recente gasvondsten aan de kust van Azerbeidzjan dat land ertoe zouden kunnen brengen de aanleg van de Turkmeense gaspijplijn te blokkeren. Richardson verklaarde dat de bezwaren van Rusland en Iran tegen de gaspijplijn, die officieel op milieu-overwegingen berustten, in feite te maken hadden met de wens van de twee landen een aandeel te krijgen in de gasmarkt en op die manier harde valuta te verdienen.
Tijdens het bezoek van Richardson stelde het Amerikaanse Trade and Development Agency Turkmenistan 150.000 dollar ter beschikking als tegemoetkoming in de kosten voor het opzetten van een consortium. Deze dienst had al eerder 1,3 miljoen dollar uitgetrokken voor een haalbaarheidsstudie. De Turkmeense president Saparmoerat Nijazov verklaarde dat zijn land zijn best zou doen om de gaspijplijn aan te leggen. Hij dankte de Verenigde Staten voor hun steun.

AIOC blokkeert aanleg pijplijn naar Ceyhan

John Wolf, Amerikaans presidentieel adviseur inzake Kaspische olie, verklaarde op 21 september 1999 tijdens een persconferentie in Moskou dat het Azeri International Operating Consortium (AIOC) aanleg van de oliepijplijn naar Ceyhan (Turkije) blokkeerde. Het AIOC was slechts bereid de capaciteit van de pijplijn naar de Georgische Zwarte Zeehaven Soepsa te vergroten. De Amerikaanse regering was een groot voorstander van de aanleg van de veel langere en duurdere oliepijplijn naar Ceyhan. Wolf zei ook dat de presidenten van Turkije, Georgië en Azerbeidzjan van mening waren dat uitbreiding van de pijplijn van Soepsa niet aan de orde was. Hij verklaarde verder er zeker van te zijn dat de verbinding naar Ceyhan haalbaar was en binnen afzienbare tijd kon worden gerealiseerd.

(Vorige berichten pag. 558/3 e.v. - 1999)

BANGLADESH

BINNENLAND

Oppositie en regering verwikkeld in steeds heviger strijd

Oppositie verlaat parlement

De belangrijkste oppositiepartijen, de Nationalistische partij van Bangladesh (BNP) en de moslimfundamentalistische Jamaat-e-Islami verlieten op 30 augustus 1997 het parlement na debatten over het regeringsbeleid en over de moord in 1975 op de onafhankelijkheidsleider en eerste Bengaalse president Sjeik Mujibur Rahman, de vader van de huidige premier Hasina. Volgens minister van Buitenlandse zaken Abdus Sa mad Azad zou oppositieleidster Begum Khaleda Zia (BNP) de moordenaars hebben ontmoet tijdens een kort verblijf in Pakistan. De secretaris van de regerende Awami Liga, Zillur Rahman, gooide er nog een schepje bovenop door te suggereren dat Zia zelf betrokken was geweest bij de moord.
De gemoederen waren al verhit geraakt door conflicten over het regeringsbeleid. De BNP had een lijst ingediend met veertien eisen, waaronder herstel van de openbare orde en de economie en een einde aan de onderdrukking van politieke tegenstanders. Ook eiste deze partij intrekking van de omstreden verhoging van de brandstofprijzen en een garantie op rechtvaardige prijzen voor rijst en jute. Voorts zouden geen belangrijke beslissingen genomen mogen worden zonder toestemming van het parlement. In de verhoging van de brandstofprijzen was het parlement niet gekend.
Premier Sheik Hasina Wajed noemde in een reactie het vertrek van de partijen 'onnodig, verbazingwekkend en schadelijk'. Later deden zij en parlementsvoorzitter Humayun Rasheed Chowdhury vergeefse verzoeken aan de oppositie om terug te keren naar het parlement.
De spanningen tussen regering en oppositie namen in het najaar verder toe na een uitspraak van Hasina over mogelijke arrestaties wegens corruptie van vroegere ministers, waaronder Zia.
In het parlement had de Awami Liga 176 zetels, de BNP ', de Jatiya Dal (partij van voormalig president Mohammad Ershad) 33 en de Jamaat-e-Islami 3 zetels. De overige partijen hadden gezamenlijk 5 zetels.

Bangladesh

Rellen en stakingen na verbod op openbare bijeenkomsten

In de hoofdstad Dhaka braken op 18 september 1997 rellen uit tegen een verbod op openbare bijeenkomsten; deze waren voortaan alleen toegestaan op aangewezen plekken. De overheid zei met deze maatregel verkeersopstoppingen te willen voorkomen.
Activisten gooiden bommen en stenen naar de politie die met traangas en gummistokken de menigte uiteen probeerde te drijven. Een aantal demonstranten werd gearresteerd.
Op 21 en 24 september organiseerde de BNP stakingen door het gehele land uit protest tegen het samenscholingsverbod en het politieoptreden. De meeste kantoren waren gesloten en het merendeel van het overheidspersoneel bleef thuis. Bij schermutselingen tussen politie en demonstranten vielen 150 gewonden.

De oppositie greep een bezoek van buitenlandse diplomaten op 4 november 1997 aan voor een tweede, tweedaagse staking. Het openbare leven in Dhaka lag vrijwel stil; bedrijven, scholen, kantoren en de aandelenbeurs waren gesloten en er was nauwelijks verkeer op straat. Twee activisten raakten gewond toen een zelfgemaakte bom ontplofte tijdens een protestmars. De politie wist demonstranten weg te houden bij het hotel waar een internationale conferentie over buitenlandse hulp gehouden werd. Volgens analisten en diplomaten wilde de BNP met de staking aan het buitenland laten zien dat het politiek rumoerige Bangladesh geen goed investeringsland was. BNP-leidster Zia wees een verzoek van de diplomaten om de staking te beëindigen af.
Wereldbankdirecteur voor Bangladesh Pierre Landell-Mills zei dat het bezoek geen beslissende invloed zou hebben op de vaststelling van financiële hulp, maar dat het een gelegenheid was om ideeën uit te wisselen over beleid. Donoren zouden wel bezorgd zijn over de politieke stabiliteit van het land, vooral na het vertrek van de oppositie uit het parlement op 30 augustus 1997.

Verdrag met rebellen Chittagong Hill Tracts verhoogt de politieke spanning

Het kabinet ging op 22 december 1997 akkoord met een vredesverdrag dat op 2 december 1997 gesloten was met rebellen uit de Chittagong Hill Tracts, een heuvelgebied ten noordoosten van de havenstad Chittagong. Met het verdrag was een einde gekomen aan een 25 jaar durende guerrillastrijd die meer dan 8.500 levens had geëist, maar dit verdrag gooide ook meer olie op het politieke vuur. De oppositiepartijen waren fel tegen het verdrag; zij meenden dat door het verdrag India meer controle over het gebied zou krijgen. President Shahabuddin Ahmed werd verzocht om een rondetafelgesprek met alle politieke partijen, maar de president adviseerde de kwestie in het parlement te behandelen.
Overigens heerste onder de bevolking van de Chittagong Hill Tracts ook verdeeldheid over het verdrag. De situatie was volgens de politie zeer gespannen. In een aantal plaatsen werd gestaakt.

De Chittagong Hill Tracts vormen een gebied van 14.200 km2 met 500.000 Bengalen, grotendeels islamieten en 600.000 leden van etnische minderheden (boeddhisten, hindoes en christenen), ook wel genaamd Heuvelbewoners.
De problemen begonnen in de jaren '60 toen 40 procent van de Heuvelbewoners hun land kwijtraakten nadat de (toen nog Pakistaanse) regering er een dam bouwde. De komst van Bengaalse kolonisten zorgde voor nog meer spanningen. Meer dan 50.000 mensen vluchtten naar India; leden van de Chakma-groep vormden een strijdmacht, de Shanti Bahini. De Bengaalse overheid beschuldigde India herhaaldelijk van het steunen en bewapenen van deze guerrillastrijders.

Het vredesverdrag van eind 1997 voorzag in meer zelfbestuur voor de Heuvelbewoners. Voorwaarde was dat de rebellen hun wapens zouden inleveren in ruil voor algehele amnestie. In maart en april 1998 zouden nog eens 2.000 strijders zich overgeven. Bij hun rehabilitatie kregen zij van de regering financiële bijstand en bouwmateriaal voor huizen.
In een viertal wetten werd het bestuur van drie districten en de instelling van een regionale raad vastgelegd. Deze raad zou verregaande bevoegdheden krijgen over het bestuur van de regio, de ontwikkeling van zware industrieën en het sluiten van overeenkomsten voor ontwikkelingswerk. De raad zou echter geen wetgevende macht hebben en kon worden ontbonden door de regering. Hij zou uit 25 leden bestaan, waarvan achttien vertegenwoordigers uit etnische groepen en de zeven anderen werden gekozen door directe verkiezingen. De achttien etnische vertegenwoordigers kozen de voorzitter van de raad, die de status van onderminister zou hebben. Op 6 september 1998 werd Jyotirinda Budhipryo Larma, ex-bevelhebber van de Shanti Bahini, gekozen als voorzitter. Kalparanjan Chakma was op 22 juli 1998 benoemd tot minister voor de regio.

Kabinetswijziging

Op 31 december 1997 onderging het kabinet enkele wijzigingen:
- Kalparanjan Chakma werd minister zonder portefeuille (een half jaar later werd hij benoemd tot minister voor de Chittagong Hill Tracts);
- Mosharraf Hossain werd benoemd tot minister voor Burgerluchtvaart en Toerisme;
- A.K.M. Jahangir tot staatsminister voor Textiel;
- Mofazzal Hossain Chowdhury Maya werd minister voor Lokaal Bestuur, Agrarische ontwikkeling en Coöperaties;
- Rafiqul Islam (reeds minister van Binnenlandse zaken) kreeg het departement Energie en Minerale Bronnen erbij;
- Saber Hossain Chowdhury werd tot vice-minister voor Scheepvaart benoemd.

Allen waren leden van de regerende Awami Liga.

Op 9 februari 1998 werd Hasibur Rahman Swapan, kort daarvoor overgestapt naar de Awami Liga, benoemd tot vice-minister van Industrie. Waarom Swapan was overgelopen bleef onduidelijk. In een commentaar voor de staatstelevisie drong hij aan op beëindiging van de parlementaire boycot door de BNP. Een week later werd voormalig BNP-lid Mohammad Alauddin benoemd tot minister van Watervoorziening.

Oppositie beëindigt boycot parlement

De oppositiepartijen BNP en Jamaat waren niet aanwezig bij de opening van het nieuwe parlementaire semester op 14 januari 1998. Sinds 30 augustus van het voorafgaande jaar boycotten zij het parlement. Aan de lijst van voorwaarden voor hun terugkeer hadden ze ook intrekking van het Chittagong Hill Tracts-verdrag toegevoegd. De partijen hadden de Jatiya-partij verzocht zich bij hen aan te sluiten, maar die gaf er de voorkeur aan de kwestie in het parlement te behandelen. Zia riep haar volgelingen op tot een massale campagne om de 'autocratische, onpopulaire en inefficiënte regering' te verdrijven.

Bangladesh

Op 8 maart 1998 namen de BNP en Jamaat hun zetels toch weer in na overleg met de Awami Liga en toezeggingen van premier Hasina dat zij vragen van de oppositie zou beantwoorden in het parlement. Mogelijk speelde ook de recente ministersbenoeming van twee naar de Awami Liga overgelopen BNP-leden mee. Volgens ingewijden zou dit duiden op verdeeldheid binnen de BNP.

Oppositie loopt opnieuw weg uit het parlement

Op 30 april 1998 verlieten BNP-leden wederom woedend de parlementaire vergadering omdat voorzitter Chowdhury hen opzettelijk niet aan het woord zou hebben gelaten tijdens de parlementaire behandeling van een viertal wetten betreffende de implementatie van het Chittagong-verdrag. Uit protest organiseerden zij op 6 mei een staking van een halve dag in Dhaka en Chittagong. Intussen ging het onvolledige parlement in de eerste week van mei akkoord met alle wetten; alleen de Jatiya-partij stemde tegen. Zia en andere leden van de BNP hielden op 12 mei een hongerstaking waarbij een kopie van het verdrag verbrand werd.

Protestmars BNP

Op 9 juni 1998 namen duizenden aanhangers van de BNP deel aan een tweedaagse protestmars van 400 kilometer van Dhaka via Chittagong naar Khagrachhari in de Hill Tracts. Veertigduizend mensen volgden Zia te voet, per vrachtwagen of bus. Bij gevechten met de politie in Chittagong raakten meer dan vijftig mensen gewond, werden voertuigen beschadigd en winkels geplunderd. Ook werden aanvallen gedaan op kantoren van de Awami Liga.
Bij vertrek uit Dhaka zei Zia in een speech dat de regering haar geloofwaardigheid verloren had. Zij drong herhaaldelijk aan op aftreden van de regering en vervroegde verkiezingen (de eerstvolgende verkiezingen waren gepland voor 2001). Volgens ingewijden zou Zia parlementariërs aanmoedigen ontslag te nemen teneinde vervroegde verkiezingen af te dwingen.
Premier Hasina sprak zich op 23 juni 1998 uit tegen vervroegde verkiezingen en wees op de resultaten die de regering de afgelopen periode had geboekt, zoals een verdrag met India in 1996 over de verdeling van het water van de rivier de Ganges, het Chittagong-verdrag en de bouw van een prestigieuze brug over de Jamuna-rivier. Wel gaf zij toe dat te weinig gedaan was aan de problemen in de energievoorziening.

Staking en rellen na dood student

De dood van een student op het politiebureau leidde tot een staking in Dhaka op 30 juli 1998. Activisten gooiden zelfgemaakte bommen en stenen naar de politie. De gevechten waren zo hevig dat een ooggetuige sprak van een veldslag.
Familieleden van de student beschuldigden de politie van marteling en moord. De politie verklaarde de student te hebben aangehouden omdat hij een gewapende terrorist was.
Zia riep op tot vervolging van de moordenaars. De autoriteiten stelden een onderzoek in en arresteerden zeven politiemensen, waaronder adjunct-commissaris Akram Hossain.

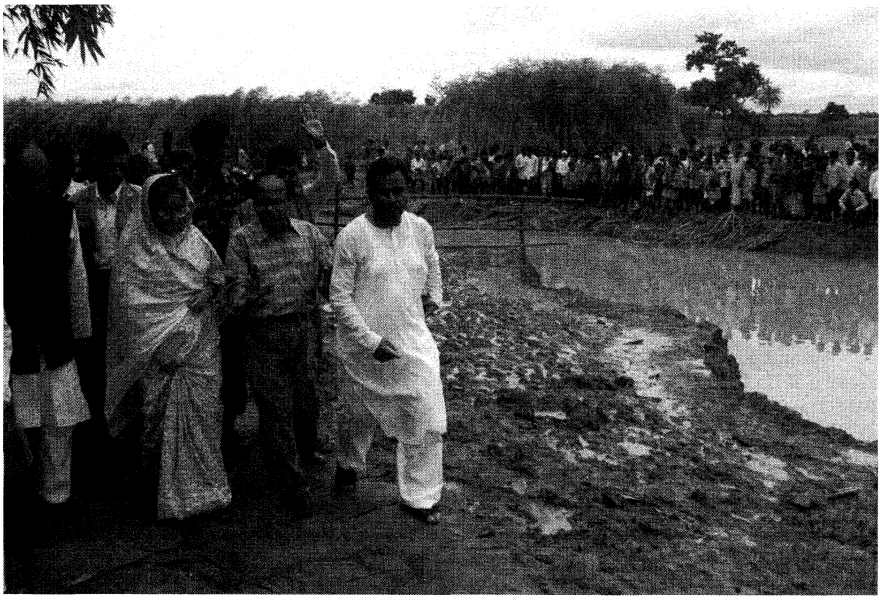
Overstromingen dringen politieke strijd naar de achtergrond

De overstromingsramp van juli tot en met september 1998 drong de politiek tijdelijk naar de achtergrond. Zowel premier Hasina als oppositieleidster Zia verzochten de bevolking gezamenlijke hulpacties te laten prevaleren boven politieke geschillen. Zia beloofde op een partijbijeenkomst alle oppositiecampagnes tijdelijk op te schorten tot na de overstromingen.

Nieuwe stakingsgolven

Op 15 september 1998 toen de ergste overstromingen voorbij waren volgden nieuwe stakingen waardoor een graantransport naar slachtoffers van de overstroming in Chittagong opgehouden werd. Een geplande hongerstaking bij het Bangabandhu stadion waar op 17 september het internationale Wills crickettoernooi zou beginnen, werd door de overheid verhinderd, waarop een gewone staking volgde op 18 september. Het openbare leven en het transport lagen stil; gewelddadige incidenten bleven uit.
Half november volgde als protest tegen de terdoodveroordeling van vijftien voormalige legerofficieren wegens de moord op premier Sheik Mujibur Rahman in 1975, een driedaagse staking, de zwaarste tijdens Hasina's bewind tot dan toe. Er werd gedreigd met een mars naar het parlement.

Premier Hasina van de Awami Liga probeerde tevergeefs een anti-stakingsovereenkomst met de oppositiepartij BNP te bewerkstelligen. Tijdens het BNP-bewind van 1991 tot 1996 was de Awami Liga verantwoordelijk voor meer dan 170 stakingsdagen. In een persconferentie op 16 novem-

Premier Hasina bezoekt op 18 juli 1998 het oostelijke deel van het Comilla-district waar door drie maanden aanhoudende overstromingen duizenden huizen zijn verwoest en meer dan een half miljoen mensen dakloos zijn gemaakt. *(foto ANP)*

ber beweerde Hasina dat haar partij nooit een staking zou uitroepen en dat de stakingen tegen de BNP-regering in het verleden gingen om verwerving van democratische grondrechten. Volgens Hasina zou beëindiging van de stakingsacties buitenlandse investeringen in het land bevorderen. Minister van Financiën S. Kibria maakte op 16 november bekend dat een staking het land dagelijks ongeveer 140 miljoen gulden aan productie- en exportverliezen kostte en de regering ca. 23,2 miljoen gulden. De BNP wilde nog geen commentaar geven op Hasina's verzoek.

Op 2 december 1998 hielden duizenden aanhangers van de oppositie in Dhaka een hongerstaking van één dag uit protest tegen de arrestatie van en aanklacht tegen oppositieleiders en activisten. Hasina zei dat de actie was gebaseerd op verkeerde redeneringen en niet de steun van het volk genoot.

Tweede kabinetswijziging

Op 24 december 1998 benoemde premier Hasina minister Nooruddin Khan tot minister voor Wetenschap en Technologie. Khan was op 29 maart 1998 ontslagen als minister voor Energie na herhaaldelijke ernstige elektriciteitsstoringen. Hasina had toen de post Energie zelf op haar genomen, hegeen geen verbetering inhield. Op 10 april 1998 veroorzaakte een elektriciteitsstoring waardoor waterpompen uitvielen en er een watertekort optrad, ernstige rellen in Dhaka.
A.S.M. Abdur Rab, tot dan minister voor Scheepvaart, verhuisde naar het departement van Visserij en Vee.
Mofazzal Hussain Chowdhury Maya werd de nieuwe minister voor Scheepvaart.
Zijn ministerie van Lokaal bestuur, Agrarische ontwikkeling en Coöperaties werd overgenomen door voormalig vice-minister van Scheepvaart Saber Hossain Chowdhury.
Jinnatunnesa Talukder werd de nieuwe staatsminister van Vrouwen- en Kinderzaken.
Shatish Chandra Roy volgde Talukder op als staatsminister voor Lager onderwijs.

Onrust en geweld na verkiezingen; minister treedt af

Op 12 december 1998 won Awami-kandidaat A.K. Khandaker de tussentijdse verkiezingen voor een parlementszetel in het district Pabna (de zetel was vrijgekomen na de dood van een parlementslid). Na de verkiezingen raakten aanhangers van de Awami Liga en de BNP met elkaar slaags; minstens vijftig mensen raakten gewond. De verkiezingen waren volgens onafhankelijke waarnemers eerlijk verlopen, maar de BNP-oppositie beweerde dat met de uitslag geknoeid was en dreigde met stakingen.

In februari 1999 organiseerde de oppositie, waartoe nu ook de Jatiya-partij was gaan behoren, tot tweemaal toe een driedaagse staking tegen de gemeentelijke verkiezingen van 23 tot en met 25 februari.
Bij ongeregeldheden werden zes mensen gedood en raakten tweehonderd mensen gewond. De BNP en de partij Jamaat-e-Islam noemden de verkiezingen een schijnvertoning en eisten het ontslag van de verantwoordelijke functionaris Abu Hena, die zij verdachten van Awami-sympathieën. Meer dan 60 procent van de kiezers bracht een stem uit. Volgens politieke analisten en diplomaten waren de verkiezingen over het algemeen vrij en eerlijk verlopen.

Eind februari openden onbekenden het vuur op een openbare bijeenkomst in Kushtia. Zes mensen kwamen om onder wie Kazi Aref Ahmed, leider van de kleine oppositiepartij Jatiya Samajtantrik Dal.
Op 8 maart 1999 werden acht mensen gedood bij een bomaanslag in Jessore. De politie arresteerde vijftig verdachten. Bij een bomaanslag 15 maart op het huis van Awami-parlementariër Mahibur Rahman Manik in Chhatak kwamen twee mensen om het leven en raakten twee ernstig gewond. Manik zelf was op het moment van de aanslag niet thuis.

Als gevolg van de toenemende onrust over de veiligheidssituatie werd minister van Binnenlandse zaken Rafiqul Islam op 11 maart 1999 van zijn post ontheven. Hij werd opgevolgd door de Awami-getrouwe Mohammad Nasim, reeds verantwoordelijk voor Post en Telecommunicatie. Mosharraf Hossain zou de afdeling Volkshuisvesting en Openbare werken overnemen van Nasim. Islam bleef aan als minister zonder portefeuille.

Ambassadeurs van donorlanden en directeuren van buitenlandse hulporganisaties drongen in een ontmoeting met Hasina op 5 april 1999 aan op beëindiging van de confrontatiepolitiek. Dat zou beter zijn voor de economische ontwikkeling. Hasina verzekerde donoren dat de regering een vreedzame oplossing van problemen door dialoog nastreefde en legde alle schuld bij de oppositiepartijen. Volgens Hasina hadden de BNP en haar bondgenoten in hun pogingen het land te destabiliseren steeds meer hun toevlucht gezocht in terrorisme door banden aan te gaan met moslimfundamentalisten.

Ex-legerleider naar oppositiepartij BNP

Voormalig legerleider luitenant-generaal Mahbubur Rahman (met pensioen gegaan in 1998) sloot zich in maart 1999 aan bij de BNP, de belangrijkste oppositiepartij. Tijdens een partijbijeenkomst op 22 maart overhandigde hij een bloemetje aan partijleidster Begum Khaleda Zia en beloofde haar trouw en hulp bij het omverwerpen van de regering.

Splitsing Jatiya Dal

Veertien leden van de kleine oppositiepartij Jatiya Dal richtten op 24 april 1999 een nieuwe partij op onder leiding van Mizanur Rahman Chowdhury. Zij waren tegen de koers die Jatiya-leider Mohammad Ershad had ingeslagen. In 1996 steunde de partij nog de Awami Liga bij de verkiezingen, maar was daarna steeds meer met de BNP gaan samenwerken. Chowdhury zei dat Ershad een complot smeedde ter vernietiging van de democratie. De nieuwe partij zou zich wijden aan 'positieve politiek en het welzijn van het volk'. Communicatieminister Anwar Hossain werd secretaris-generaal van de partij. Volgens Naziur Rahman, secretaris-generaal van Jatiya zou de splitsing geen gevolgen hebben voor het aanzien van zijn partij.

Hooggerechtshof verklaart stakingen onwettig

Het Hooggerechtshof in Dhaka oordeelde op 13 mei 1999 dat stakingen onwettig waren en een bedreiging of verstoring van de openbare orde betekenden. Zelfs een bijeenkomst van vijf mensen was al onwettig, aldus rechter Mohammad Golam Rabbani.
Politici hadden zich steeds beroepen op het democratische recht om stakingen te organiseren en beschuldigden politie en politieke rivalen van provocatie tot geweld.
Ook de bevolking zou genoeg krijgen van de

onrust en het geweld die stakingen met zich meebrachten. Daarom zou volgens politieke analisten oppositieleidster Zia haar toevlucht nemen tot protestmarsen in plaats van stakingen. De BNP organiseerde op 16 mei 1999 op diverse plaatsen in het land driedaagse protestmarsen. Zia leidde een konvooi van vierhonderd voertuigen van Dhaka naar haar woonplaats Dinajpur. Ze werd toegejuicht door duizenden mensen en met bloemen bestrooid. De aankomst in Dinajpur was een ware happening, opgevrolijkt door vlaggen, muziek en bloemen.

Nieuwe stakingen en protestmarsen

In de loop van juli 1999 organiseerde de BNP toch weer enkele stakingen als protest tegen de begroting voor het jaar 1999/2000, de veiligheidssituatie en stijgende prijzen. De stakingen gingen gepaard met de gebruikelijke geweldsuitbarstingen. Nadat bij een bomaanslag op 7 juli één agent was omgekomen en zeven collega's gewond waren geraakt, stormden tweehonderd politiemensen in Dhaka woedend de straat op en richtten vernielingen aan.
In Dhaka, Chittagong en Cox's Bazar braken gevechten uit tussen aanhangers van de Awami Liga en de BNP. Er werden geen arrestaties verricht. Scholen, winkels, bedrijven en kantoren, banken en de aandelenbeurzen in Dhaka en Chittagong waren gesloten.

Op 25 juli 1999 volgden nieuwe protestmarsen. Zia leidde een stoet van vijfhonderd voertuigen van Dhaka naar het driehonderd kilometer noordelijk gelegen Mymensingh. Onderweg sprak zij regelmatig op bijeenkomsten tot duizenden aanhangers. Voormalig president Hosain Mohamed Ershad van de Jatiya-partij zakte per boot de rivieren af naar het zuiden. Volgens politieke analisten duidde deze letterlijk afwijkende koers van Ershad op onenigheid tussen Ershad en Khaleda.
Zillur Rahman, secretaris-generaal van de Awami Liga zei op een bijeenkomst dat de oppositie geen eerlijke politiek bedreef en de aandacht probeerde af te leiden van politieke en economische prestaties van de regering.

Plan voor vervoer van Indiase goederen

Op 2 augustus 1999 bereikte het kabinet overeenstemming over een plan dat India toestond gebruik te maken van Bengaalse wegen en vrachtwagens voor goederenvervoer naar de afgelegen Indiase staten in het noordoosten. Dat zou Bangladesh 800 miljoen gulden per jaar opleveren. Minister van Industrie en Handel Tofael Ahmed zei op de televisie dat een formele overeenkomst met India nog getekend moest worden.
De oppositie zag het verdrag als een beperking van de Bengaalse soevereiniteit. Ook werd gevreesd dat India de trucks zou gebruiken voor vervoer van wapens en troepen in de strijd tegen separatistische bewegingen in het noordoosten. Door een proteststaking van dertig uur gingen het economisch verkeer en transport in grote delen van het land plat.

Bij ongeregeldheden tijdens stakingen in Dhaka op 18 augustus werd één BNP-activist gedood. Op 22 augustus raakten tien mensen gewond toen een benzinebom in een bus werd gegooid. Honderden extra politiemensen en paramilitairen waren op de been gebracht in Dhaka en Chittagong. De meeste bedrijven, scholen en kantoren bleven dicht; lucht- en treinverkeer ondervonden enige hinder van de staking. Oppositieleidster Zia zei dat het India niet toegestaan moest worden over Bengaalse wegen te heersen. Ook dreigde zij met een tweede boycot van het parlement.
Tijdens een bijeenkomst op 28 augustus 1999 deed premier Hasina een dringend beroep op de oppositie de kwestie te behandelen in het parlement in plaats van op straat. Zia's uitlatingen over toenemende Indiase invloed zouden alleen maar verwarring zaaien onder de bevolking.

Ontslag Awami-parlementslid na ruzie met premier Hasina

Awami-parlementariër Kader Siddiky, wegens zijn verdiensten in de onafhankelijkheidsoorlog bijgenaamd 'Tijger Siddiky', diende op 29 augustus 1999 zijn ontslag in bij parlementsvoorzitter Chowdhury na meningsverschillen met premier Hasina. Siddiky zei dat het onmogelijk voor hem was nog langer bij de partij te blijven nadat hij door Hasina ernstig was beledigd; gek en een geit had zij hem genoemd. De twee hadden sinds begin dat jaar meningsverschillen over beleidszaken. In juli was hij door Hasina uit de partij gezet. Het ontslag kwam op dezelfde dag dat de oppositie voor de tweede keer het parlement boycotte.

Wederom boycot parlement door oppositie

Bij de opening van het parlement op 29 augustus 1999 waren leden van de oppositie, de BNP, de Jamaat-e-Islami, de Islami Oikyo Jote en de Jatiya-partij afwezig. Zij zouden niet terugkeren voordat de regering afstand nam van het India-plan. De BNP zou die week evenmin een vijfdaagse conferentie van Aziatische parlementariërs in Dhaka bijwonen. Zia dreigde op een bijeenkomst in Dhaka de volgende dag met een ongekende volksbeweging die de regering omver zou werpen. De bijeenkomst, bijgewoond door 25.000 aanhangers, werd verstoord door bomaanslagen.
Diezelfde avond werd een aanslag gepleegd op het kantoor van het dagblad *Jakanantha*, een in naam onafhankelijke krant, die echter geregeld op de hand van de regerende Awami Liga was. Een medewerker van de krant werd neergeschoten. De volgende dag arresteerde de politie Anwar Zahid, voormalig journalist en informatieadviseur van de BNP, als brein achter de aanslag. BNP-leider Sadek Hossain Khoka ontkende de betrokkenheid van de BNP bij de aanslag.

Op 12 september 1999 volgde weer een driedaagse landelijke staking. Bij geweldsuitbarstingen viel één dode en raakten vijftig mensen gewond. De politie arresteerde honderd mensen. Overheidsgebouwen, bedrijven en de haven van Chittagong werden gesloten, maar minister Nasim van Binnenlandse zaken zei op een bijeenkomst op 15 september dat de meeste mensen de staking negeerden.

Premier Hasina had twee dagen eerder, kort voor haar vertrek naar een vergadering van de Verenigde Naties in New York, een aanbod gedaan voor vredesbesprekingen met de oppositie. Abdul Mannan Bhuiyan, secretaris-generaal van de BNP, nam het aanbod niet serieus, maar wilde het ook niet direct verwerpen. De Islamitische Jamaat-e-Islami wees het af, de Jatiya Dal was besluiteloos.

Ergste overstromingen in tien jaar

Eind juli 1998 werd het land getroffen door de ergste overstromingen in tien jaar. Door zware moessonregens waren rivieren buiten hun oevers getreden. Bij de overstro-

mingen, die twee maanden aanhielden, liep driekwart van het land onder, kwamen meer dan 1500 mensen om en raakten miljoenen dakloos of ingesloten door het water. De landbouw en industrie leden zware verliezen. Verstoring van de drinkwatervoorziening en van sanitaire faciliteiten vergrootten het gevaar van besmettelijke ziekten. Meer dan 2000 doktoren werden naar de ergst getroffen gebieden gestuurd. Premier Hasina deed een beroep op lokale vrijwilligersorganisaties en niet-gouvernementele organisaties. Amerikaanse militairen die in Bangladesh waren in verband met een gezamenlijke oefening met de Bengaalse strijdkrachten, assisteerden bij het reddingswerk. Twee Amerikaanse vrachtvliegtuigen werden ingezet om de Bengaalse luchtmacht te helpen bij de distributie van hulpgoederen naar afgelegen ondergelopen gebieden. De kosten van herstel, die werden geraamd op bijna 1.500 miljoen gulden, werden grotendeels gedragen door internationale hulporganisaties.

Grootste niet-gouvernementele organisatie beschuldigd van fraude

Op 15 juni 1999 juni werd het bestuur van de Gana Sahaiya Sangstha—de grootste niet-gouvernementele organisatie (ngo) in Bangladesh—geschorst na beschuldigingen door eigen personeel van wanbeleid en verduistering; de organisatie had onder meer de overheid geen inzage gegeven in de besteding van 50 miljoen gulden buitenlandse hulp. Een interim-comité van drie personen, ingesteld door de regering, zou de ngo beheren totdat een nieuw bestuur was gekozen.
De zaak was aan het licht gekomen na een overheidsonderzoek. De ngo die in 1983 was opgericht en 6.000 mensen in dienst had, hield zich bezig met alfabetiseringsprogramma's op het platteland waar les werd gegeven aan 200.000 kinderen.

Premier Hasina wint vredesprijs Unesco

Op 25 september 1999 ontving premier Hasina in Parijs voor het verdrag met de Chittagong-rebellen de vredesprijs 1998 van Unesco de cultureel-wetenschappelijke organisatie van de Verenigde Naties. Ze deelde de prijs met de Amerikaanse senator George Mitchell die beloond werd voor zijn inspanningen in het Noord-Ierse vredesproces.
Een menigte juichte Hasina toe bij haar terugkeer in Dhaka. Ook van buiten de stad stroomden duizenden mensen zingend en dansend toe. Velen droegen portretten van Hasina en haar vader Sheik Mujibur Rahman. De bijeenkomst werd uitgezonden door de Bengaalse staatstelevisie en -radio.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Rechter intervenieert bij ontruiming sloppenwijken

De politie verdreef op 9 augustus 1999 tienduizend mensen uit hun hutten in de sloppenwijk Gopibag bij Dhaka. Tweeduizend hutten werden met de grond gelijk gemaakt. De ontruiming maakte deel uit van een plan om Dhaka sloppenvrij te krijgen; criminaliteit en ziekten zouden er welig tieren. Ook was er illegaal gebouwd op land van de overheid. De actie leidde tot massale protesten in Dhaka dat 74 sloppenwijken telt die zo'n 2,6 miljoen mensen huisvesten.

De hele operatie werd tijdelijk stopgezet nadat een gerechtshof in Dhaka de ontruiming had veroordeeld omdat die onaangekondigd was. Zij kon alleen doorgaan als er passende opvang werd geboden. Op 18 augustus kwam de regering met een voorstel voor een hulpprogramma dat gratis voedsel en leningen behelsde. Volgens de nationale nieuwsdienst *BSS* werden door de overheid goedkope flats gebouwd en 'ideale dorpen' gecreëerd voor voormalige bewoners van sloppenwijken. Het Hooggerechtshof ging op 24 augustus 1999 akkoord met het nieuwe ontruimingsplan.

Rapport over kinderarbeid

Een Unicef-rapport over kinderarbeid verschenen op 30 september 1999 zei dat minstens 6,3 miljoen Bengaalse kinderen onder de 14 jaar werkten, vooral in de agrarische en informele sector. Deze kinderen waarvan ongeveer 12 procent jonger dan 9 jaar was, werkten als bedienden, boerenhulpen of trokken riksja's. Minister van Werkgelegenheid M.A. Mannan zei dat de regering streefde naar eliminatie van kinderarbeid (arbeid door personen onder 18 jaar) voor 2005. In samenwerking met de Nederlandse regering en de Internationale arbeidsorganisatie (IAO) was een project gestart tegen kinderarbeid in technische werkplaatsen. In de textielindustrie was arbeid door minderjarigen nagenoeg verdwenen, dankzij een gezamenlijke actie van Unicef, IAO, de Amerikaanse overheid en Bengaalse werkgeversorganisaties.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Verhoging brandstofprijzen

Op 19 augustus 1997 verhoogde de regering de prijs van loodvrije benzine met 8,35 taka per liter en de prijs van diesel met 0,25 taka per liter. De verhoging moest een halt toeroepen aan de sterk toegenomen subsidie voor brandstoffen, die voor het jaar 1996/'97 geschat werd op 4,5 miljard taka (ca. 201,4 miljoen gulden) en waardoor binnenlandse prijzen kunstmatig laag werden gehouden. Volgens minister van Financiën S. Kibria was het noodzakelijk de prijzen te brengen naar het internationale niveau omdat de druk op de schatkist te groot was geworden. Ook zou de Bangladesh Petroleum Corporation BPC (als staatsbedrijf monopolist voor de import van ruwe olie en verkoop van benzineproducten), in financiële moeilijkheden verkeren. Internationale donoren hadden bij de regering aangedrongen op de maatregel. Begrijpelijk, vond Kibria, aangezien donoren voor 52 procent de ontwikkelingsfondsen van het land financieren en zij niet van subsidies houden.

De maatregel stuitte op grote weerstand bij het bedrijfsleven, de transportsector en de oppositie. De oppositiepartij BNP zag het als een volgend voorbeeld van wanbeleid en dreigde met stakingen als de verhoging niet werd teruggedraaid. In Dhaka en Chittagong werd hevig geprotesteerd door activisten en taxichauffeurs.
Kibria zei dat de prijzen pas verlaagd zouden worden als de internationale olieprijs van 50 gulden per vat zou zakken beneden 36 gulden per vat. De maatregel zou vooral de hogere inkomensgroepen treffen en niet de meerderheid van de bevolking die vooral diesel gebruikte voor voertuigen en irrigatiepompen.

Sanering banksector

Op 22 april 1998 werden drie rechtbanken geopend die zich moesten gaan richten op faillissementen en het innen van achterstallige leningen. Volgens Lutfar Rahman Sarker, gouverneur van de Bangladesh Bank, bedroeg het aantal slechte leningen zo'n 35 procent ofwel 140 miljard taka (ca. 6 miljard gulden) van het totaal aantal leningen bij zowel Bengaalse als

buitenlandse banken (402,6 miljard taka ofwel ca. 17,4 miljard gulden).
De maatregelen waren onderdeel van een plan voor modernisering van de banksector. Volgens de minister van Justitie Abdul Matin Khasru moest de sector worden bevrijd van de slechte invloed van vakbonden, corrupte functionarissen en wanbetalers. 'Zij opereren in een netwerk dat de banksector in gijzeling houdt. We zullen ze straffen', zei hij bij de opening. Door de Faillissementswet uit 1997 zouden faillissementen sneller kunnen worden uitgesproken.

Begroting 1998/1999

Minister van Financiën S. Kibria presenteerde op 11 juni 1998 een begroting voor het fiscale jaar 1998/'99 (aanvangend 1 juli) ter waarde van 159,37 miljard taka (ca. 7 miljard gulden) aan het kabinet. Gerekend werd op een overschot van 48,30 miljard taka (ca. 2,1 miljard gulden) door hogere inkomsten uit de omzetbelasting (9,9 procent meer dan het voorgaande jaar). De extra inkomsten zouden besteed worden aan het jaarlijkse ontwikkelingsprogramma van het land. Verlaging van importheffingen moest industriële groei bevorderen en verhoging van landbouwsubsidies de voedselproductie. Wel werd als maatregel tegen de luchtvervuiling, de importheffing op tweedehands auto's verhoogd. Kibria zei dat meer goederen met BTW belast zouden worden, maar trad niet in details.
Volgens de minister zou de invoering van een modern en pragmatisch belastingstelsel de ontwikkeling van het land bevorderen. Hij stelde een verlaging van 5 procent van de bedrijfsbelasting op banken, financiële en verzekeringsbedrijven voor. Ook zou de bevolking zonder problemen het onbelaste inkomensdeel in aandelen moeten kunnen beleggen. Voorts moest een project voor zelfstandig ondernemerschap de armoede terugdringen. Bijna de helft van de bevolking leefde onder de armoedegrens.
De regering zou doorgaan met privatiseringen om de overheidsuitgaven te beperken. De publieke sector leed in 1997/'98 een verlies van 10,4 miljard taka (ca. 416 miljoen gulden).

Verliezen economie na overstromingsramp

De zware overstromingen in juli, augustus en september 1998 leverden de Bengaalse economie volgens minister van Planning Mohiuddin Khan Alamgir een verlies op van ca. 860 miljoen gulden, 10 procent van het bruto nationaal product dat ongeveer 8,6 miljard gulden bedroeg. Dat meldde het dagblad *Financial Express* op 8 oktober 1998. Vooral door verliezen in de agrarische sector zou de groei van het bnp in 1998/'99 lager uitvallen dan de geplande 6 procent. De regering besloot tot verstrekking van leningen aan de landbouwsector ter waarde van ca. 138 miljoen gulden, bijna twee keer zo veel als het voorgaande jaar.

Internationale hulp

De Wereldbank en de Aziatische Ontwikkelingsbank stuurden teams om de situatie op te nemen in verband met financiële hulp. De kosten van herstel werden op minimaal 1.480 miljoen gulden geschat. Daarvan zou 102 miljoen worden bijgedragen door de Wereldbank, 276 miljoen door het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en nog eens 276 miljoen door de Aziatische Ontwikkelingsbank. Met het IMF werden eind november 1998 nog onderhandelingen gevoerd over een additionele lening ter waarde van 1.000 tot 1.200 miljoen gulden. Bangladesh zelf zou ca. 89 miljoen van de kosten voor zijn rekening nemen.

Extra belastingen

Om geld bijeen te krijgen voor de hulpprogramma's besloot het kabinet op 19 oktober 1998 tot belasting op voor telex-, fax-, telefoon-, en e-mailverkeer. Voorts zouden belastingen worden geheven op spaarrekeningen en deposito's bij banken en financiële instellingen. Registratie en verlenging van documenten, akten en paspoorten zouden ook belast worden.

Meer macht voor centrale bank

Het ministerie van Financiën maakte op 5 april 1999 bekend dat de Bangladesh Bank, de centrale bank van het land, controle kreeg over het bestuur van zowel particuliere als publieke banken en financiële instellingen. Dat betekende dat de regering voortaan advies zou vragen bij de Bangladesh Bank alvorens directieleden te benoemen of te ontslaan. Volgens de geldende Wet op de Banken strekte de bevoegdheid van de centrale bank zich tot dusverre alleen uit over particuliere banken. Bankpresident Khondakar Ibrahim Khaled meende dat aanpassing van de wet evenwel onnodig was omdat de bank geen absolute macht van de regering had gekregen.

Begroting 1999/2000 aangenomen

Het parlement ging op 30 juni akkoord met de begroting voor het jaar 1999/2000 waarvan de uitgaven werden geschat op 178 miljard taka (ca. 7,3 miljard gulden) en inkomsten op 241,5 miljard taka (ca 9,9 miljard gulden), 22,5 procent meer dan in het vorige jaar door BTW-inkomsten en lagere importheffingen. En dus een overschot kende van 63,5 miljard taka (ca. 2,6 miljard gulden).
Kibria maakte een voorbehoud bij de inkomstenraming omdat hij een aantal heffingen en belastingen op grondstoffen en producten had ingetrokken of verlaagd. De inkomsten zouden daardoor 1,25 miljard taka (ca. 51,54 miljoen) lager kunnen uitvallen. Het verschil zou volgens staatssecretaris van Financiën Akbar Ali Khan worden opgevangen door een grotere efficiency in de belastingadministratie.
Deze begroting die was ingediend op 19 juni 1999, voorzag in een verschuiving van de belastingvrije inkomensgrens van 60.000 taka per jaar naar 75.000 taka per jaar (ca. 3.090 gulden). Inkomens daarboven tot 125.000 taka werden voor 10 procent belast; inkomens daarboven tot 250.000 voor 18 procent; en alle inkomens boven die grens voor 25 procent.
Ter stimulering van de gezondheidssector wilde minister van Financiën Kibria, ziekenhuizen tot juni 2005 vrijstellen van belasting op voorwaarde dat zij 10 procent van hun beddenbestand gratis beschikbaar hielden voor arme patiënten. Van de begroting ging 17 procent naar Defensie. Kibria wees erop dat de reserveringen voor onderwijs 18 procent bedroegen.

JUSTITIE

Arrestaties in kinderhandel

De politie bevrijdde begin oktober 1998 39 Bengaalse en Birmese kinderen uit een hotel in Dhaka waar ze door handelaren waren opgesloten. Veertien verdachten werden gearresteerd. De kinderen waren tussen de 6 en 12 jaar oud en bestemd voor India en het Midden-Oosten, waar ze tewerkgesteld zouden worden in bordelen of als jockeys.

De aanwezigheid van de Birmese kinderen in het hotel werd verklaard door het feit dat in 1992 duizenden Birmese moslims naar Bangladesh waren gevlucht uit angst voor vervolging in eigen land.
Volgens de politie werden jaarlijks ongeveer 15.000 vrouwen en kinderen het land uitgesmokkeld. De niet-gouvernementele organisatie Centrum voor vrouwen- en kinderenstudies registreerde in de afgelopen zeven jaar 2.600 vermiste kinderen waarvan men er 228 had weten te redden.

Doodstraf voor moord op Mujibur Rahman

Op 9 november 1998 werden vijftien voormalige legerofficieren door het civiel hooggerechtshof in Dhaka ter dood veroordeeld voor de moord op premier Sjeik Mujibur Rahman, vader van de huidige premier Hasina, tijdens een militaire coup in 1975. De veroordeelden zouden publiekelijk door een vuurpeloton worden geëxecuteerd. Vijf beklaagden waren bij de uitspraak aanwezig; de overige tien, nog voortvluchtig, werden bij afwezigheid berecht. De staatstelevisie berichtte dat een van hen, majoor Bazlul Huda, in Bangkok was opgepakt en naar Dhaka gebracht dankzij een uitleveringsverdrag met Thailand. Bij de opsporing van de resterende verdachten was Interpol om assistentie gevraagd.
De advocaat van een van de veroordeelden ging in hoger beroep omdat een civiel gerechtshof volgens hem niet de doodstraf kon opleggen. De belangrijkste oppositiepartij BNP riep op tot een nationale 48-uurs staking als protest tegen de 'ondemocratische en repressieve regering'. Met de executie wilde de regering volgens Nazmul Huda, een van de leiders van de oppositiepartij BNP, de aandacht van dringender zaken afleiden.
Premier Hasina had sinds haar aantreden in 1996 altijd een punt gemaakt van de vervolging van de daders. Het vonnis bevestigde volgens haar de onafhankelijkheid van de Bengaalse rechtspraak. Na de uitspraak trok zij zich in tranen terug in het huis van haar vader waar duizenden aanhangers bloemen neerlegden.

Bandieten geven zich over

Ruim 700 bandieten, onder wie politieke extremisten, gaven zich op 23 juli 1999 over aan de autoriteiten, in een voetbalstadion in Kushtia onder belangstelling van duizenden Bengalen. Meer dan 500 wapens werden ingeleverd. De afgelopen twee maanden hadden 600 bandieten zich al in Julna en Jessore overgegeven na een landelijke politiecampagne. Degenen die zich niet meldden voor 30 juli konden rekenen op harde maatregelen. Aan hen die wel meewerkten zou waarschijnlijk amnestie worden verleend. De in maart benoemde minister van Binnenlandse zaken Mohammad Nasim kwam met deze actie zijn belofte na dat hij hard zou optreden tegen geweld. Zijn voorganger Rafiqul Islam was van zijn post ontheven na groeiende onrust over de veiligheidssituatie in het land. Volgens de politie waren in het eerste kwartaal 185 mensen, waaronder politici en zakenlui, omgekomen bij geweld.

ONDERWIJS

Onrust op universiteiten

Universiteit van Chittagong gesloten na vuurgevechten

De universiteit van Chittagong werd op 4 september 1997 voor onbepaalde tijd gesloten nadat bij vuurgevechten tussen verschillende politieke groeperingen één student was omgekomen en bijna dertig studenten gewond waren geraakt. De gevechten waren uitgebroken na een meningsverschil over accommodatie op de campus tussen aanhangers van de regerende Awami Liga en de oppositiepartij, de moslimfundamentalistische Jamaat-e-Islami.
Volgens de politie waren bij confrontaties tussen politieke activisten op de universiteit sinds 1987 vijf studenten gedood en honderden gewond geraakt. De Jamaat-e-Islami-partij had onder de studenten de meeste aanhang, gevolgd door de Awami Liga en oppositiepartij BNP. Bij de universiteit stonden 12.000 studenten ingeschreven.

Technische universiteit Dhaka dicht na vernielingen

De Technische universiteit in Dhaka werd op 29 april 1999 ook voor onbepaalde tijd gesloten nadat studenten een ravage hadden aangericht uit woede over de schorsing van een student. Hij had de plaats van zijn vriendin ingenomen bij een examen.
Honderden studenten trokken een spoor van vernieling over de campus; ze smeten computers stuk, staken slaapzalen in brand en bedreigden docenten. De schade zou 2,5 miljoen taka (ca. 103.400 gulden) bedragen. De politie hield drie relschoppers aan.

Duizenden leerlingen van school gestuurd

Bij de examens voor hoger voortgezet onderwijs op 9 mei 1999 werden meer dan 10.000 scholieren in verschillende delen van het land geschorst wegens geweld tegen docenten en het gebruik van leerboeken. De leerlingen hadden het recht op afkijken geëist en reageerden gewelddadig toen zij dat niet kregen. Examenruimten werden in brand gestoken en leraren en surveillanten werden geslagen en gestenigd. In totaal waren meer dan 500.000 leerlingen voor de examens opgekomen.
Volgens gezagdragers in het onderwijs nam het spieken bij examens steeds meer toe. Dat zou te maken hebben met een gebrek aan morele waarden. De problemen zouden ernstiger zijn in de dorpen waar leerlingen minder goed voorbereid op examens verschenen.

GEZONDHEID EN ZORG

Drinkwater besmet met arsenicum

In augustus 1997 werden honderden waterleidingbuizen afgesloten nadat een onderzoek van het Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties (UNDP) en de Wereldbank had uitgewezen dat het arsenicumgehalte in het water hoger was dan de maximaal toelaatbare 0,05 microgram per liter. Het betrof vooral gebieden rond de rivierdelta's in het zuidwesten, midden en noordoosten van Bangladesh.

Ongeveer 1300 mensen in 24 districten zouden aan chronische arsenicose lijden, eenderde van de totale bevolking zou een verhoogd risico lopen. Het drinken van water met een te hoog arsenicumgehalte kan zwarte vlekken en wonden op het lichaam en uiteindelijk kanker veroorzaken. Dr. Babar Kabir, waterexpert van de Wereldbank, raadde mensen aan die uit paniek weer overgingen op het drinken van oppervlaktewater, toch leidingwater te blijven gebruiken in verband met het risico op infectieziekten als diarree. In Bangladesh sterven jaarlijks duizenden mensen aan diarree.

Volgens Kabir had de aanwezigheid van arsenicum een puur geologische oorzaak en niets te maken met het gebruik van pesticiden en kunstmest. Een verband met de toenemende vervuiling van oppervlaktewater door afval en uitwerpselen als gevolg van recente overstromingen kon volgens de Wereldbank evenmin aangetoond worden.

De UNDP zou 600.000 gulden steken in een noodhulpprogramma voor de tweehonderd zwaarst getroffen dorpen. De Britse regering zou een onderzoek naar de oorzaken van het hoge arsenicumgehalte financieren en op 28 augustus 1998 kondigde de Wereldbank een bijdrage van 64,8 miljoen gulden aan voor een project ter bestrijding van de arsenicumbesmetting en controle op de waterkwaliteit in 4.000 dorpen alsmede stedelijke gebieden. De totale kosten van het project, 88,8 miljoen gulden, werden voorts gedragen door een Zwitserse organisatie, de Bengaalse regering en lokale overheden.

Luchtvervuiling Dhaka eist duizenden doden

In Dhaka sterven door luchtvervuiling jaarlijks 15.000 mensen een vroegtijdige dood en worden enkele miljoenen mensen ziek. Dat maakte de directeur van de Wereldbank in Bangladesh, Fred Temple, bekend tijdens een seminar op 8 maart 1999. De combinatie van vervuilde lucht, verkeersopstoppingen en slechte infrastructuur had een nadelig effect op het leefklimaat en de economische groei. Volgens een recent onderzoek door de Wereldbank zou in het droge seizoen van november tot januari de lucht in Dhaka een van de hoogste loodconcentraties ter wereld bevatten.
De regering zette diezelfde dag de import van tweetaktmotoren stop. In februari was al een verbod op loodhoudende brandstof voor voertuigen ingesteld. De Internationale ontwikkelings associatie (IOA), onderdeel van de Wereldbank, had 354 miljoen gulden gestoken in een project voor verbetering van de verkeersomstandigheden.

Rapport bevolkingsgroei

Volgens een op 22 september 1999 verschenen rapport van het Bevolkingsfonds van de Verenigde Naties (UNPFA) groeide de Bengaalse bevolking met 1,6 procent per jaar, een halvering ten opzichte van 25 jaar geleden, maar nog altijd niet de nulgroei waar het land op mikte. De bevolking (127 miljoen) zou halverwege de eenentwintigste eeuw bijna verdubbeld zijn.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Kritiek VS op mensenrechten

Het jaarlijkse rapport van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken over de internationale mensenrechtensituatie, verschenen op 3 februari 1998, stelde de Bengaalse regering, oppositie en politie verantwoordelijk voor de schending van mensenrechten in het land. De politie zou zich regelmatig schuldig maken aan marteling en moord. Volgens het onderzoek, gebaseerd op krantenknipsels, interviews met betrokkenen en eigen bronnen, waren 23 mensen onder verdachte omstandigheden in voorarrest op het politiebureau overleden.
Het rapport verweet de Bengaalse autoriteiten te weinig op te treden tegen dergelijke praktijken en drong aan op herroeping van de Wet speciale bevoegdheden die willekeurige arrestaties en preventieve detentie toestaat. De wet zou door de regering worden gebruikt voor repressie van politieke tegenstanders. Zowel regering als oppositie zouden verantwoordelijk zijn voor het politieke geweld. In het rapport werd ook bezorgdheid geuit over de situatie van vrouwen en kinderen, vaak slachtoffers van mensenhandel en prostitutie.
Het rapport had wel lof voor de vrijheid van de rechterlijke macht in met name beroepszaken tegen regeringsbesluiten. Lagere rechtbanken zouden wegens politieke druk minder onafhankelijk zijn.

Volgens een vervolgrapport van 27 februari 1999 zou het politieke geweld in 1998 twaalf levens hebben geëist en honderden gewonden hebben veroorzaakt, maar het aantal personen, opgepakt onder de Wet speciale bevoegdheden was scherp gedaald. Dergelijke rapporten worden door de VS gebruikt bij bepaling van ontwikkelingshulp. Amerika is een van de belangrijkste donoren van Bangladesh.

Schrijfster voor de rechtbank

Op 25 september 1998 werd door de politierechtbank in Dhaka een arrestatiebevel uitgevaardigd tegen de Bengaalse schrijfster Taslima Nasreen. Nasreen was kort tevoren aangekomen in Bangladesh na een jarenlang verblijf in Europa en de Verenigde Staten. Tegen haar liep sinds 1994 een aanklacht wegens blasfemie na de publicatie van haar boek 'Nirbachito Kolum' (*Selected Column*). Duizenden moslimfundamentalisten eisten toen de dood van Nasreen, die naar Zweden vluchtte. Het boek 'Lajja' (Schaamte) werd in Bangladesh verboden omdat daarin buitenechtelijke seks zou worden aangemoedigd. Volgens een Indiase krant zou Nasreen aangedrongen hebben op herziening van de Koran voor gelijke rechten van moslimvrouwen en -mannen. Nasreen heeft deze uitlatingen altijd ontkend. Ze was naar Bangladesh teruggekeerd voor een bezoek aan haar moeder die aan kanker leed. De politie wist haar niet op te sporen, maar op 22 november 1998 verscheen Nasreen voor het Hooggerechtshof. Ze werd op borgtocht vrijgelaten.
Militante moslimgroeperingen hadden de schrijfster sinds haar terugkeer bedreigd; haar naam zou volgens de pers circuleren op dodenlijsten. Uit angst voor aanslagen—half januari 1999 probeerden moslimextremisten de dichter Shamsur Rahman te vermoorden—keerde Nasreen op 26 januari 1999 terug naar Zweden. Haar moeder was inmiddels overleden.

Op 12 augustus 1999 verbood de regering Nasreens laatste boek 'Amar Meyebela' (Meisjesjaren), gepubliceerd in India. Volgens de staatsnieuwsdienst *BSS* was het boek schadelijk voor het sociale systeem en religieuze gevoelens. Nasreens advocaten zouden haar verdediging bij haar afwezigheid voortzetten. Omdat in de Bengaalse wet niets was vastgelegd over godslastering, was het nog onduidelijk wat een eventuele veroordeling zou inhouden.

Internationale vrouwenconferentie

Regeringen moeten de strijd aanbinden met misbruik van vrouwen en kinderen en daarbij moet harder worden opgetreden tegen prostitutie, seksueel misbruik en mensenhandel. Dat stond in de slotverklaring van een internationale conferentie van de Coalitie tegen de handel in vrouwen (CTHW), die van 27 tot en met 29 januari 1999 in Dhaka werd gehouden.
Begum Khaleda Zia, leidster van de grootste Bengaalse oppositiepartij BNP, zei in een toespraak te streven naar een veilige samenleving voor vrouwen en kinderen.
Op de conferentie werd gesteld dat onge-

Bangladesh

veer 200.000 Bengaalse vrouwen en meisjes als sexslavinnen gebruikt werden in Pakistan. Jaarlijks werden 5.000 tot 6.000 Nepalese vrouwen en meisjes over de Indiase grens gesmokkeld.
Bij de CTHW waren vijftig vrouwenorganisaties uit Azië, het Pacifisch gebied en Noord- en Zuid-Amerika aangesloten. Meer dan 300 afgevaardigden woonden de conferentie bij.

Wereldbank bezorgd over mensenrechten

Op een bijeenkomst van buitenlandse donoren in Dhaka op 13 september 1999 sprak Frederick Temple, Wereldbankdirecteur voor Bangladesh, zijn bezorgdheid uit over de mensenrechten in het land. Aanleiding was de onaangekondigde ontruiming van een sloppenwijk in Dhaka in augustus, waardoor tienduizend mensen op straat kwamen te staan en de uitzetting van zesduizend prostituees in juli in Narayanganj.
Donoren zouden van de Bengaalse regering een garantie willen hebben dat zulke operaties waarbij geen opvang geboden wordt, niet meer zouden voorkomen en dat er voortaan in gezamenlijk overleg naar alternatieve oplossingen wordt gezocht, aldus Temple. De organisaties waren bijeengekomen om toekomstige hulp en toepassing van hervormingen te bespreken. Bangladesh kreeg jaarlijks ongeveer 4 miljard gulden buitenlandse hulp voor ontwikkeling.

BUITENLANDSE ZAKEN

Schietpartijen langs Indiase grens

Op 25 en 26 augustus 1998 bestookten leden van de grenstroepen van India en die van Bangladesh elkaar over de grens bij Hilly. Aanleiding was de bouw van een muur door de Bengaalse soldaten om smokkelactiviteiten te controleren. India had in juli al gezegd de bouw van de muur niet te kunnen accepteren. Beide partijen beschuldigden elkaar ervan te zijn begonnen met schieten. Volgens eerdere berichten van Bengaalse functionarissen waren zowel een Indiase als een Bengaalse bewaker en een Bengaalse jongen omgekomen bij de schietpartijen. Later zouden de partijen weer vrede hebben gesloten en een Indiase nieuwsdienst meldde dat India en Bangladesh waren overeengekomen geen bouwactiviteiten binnen 150 yards (136,5 meter) van de internationale grens te laten plaatsvinden.
Op 19 april 1999 werden bij vuurgevechten tussen grenspatrouilles bij Kushtia een Bengaalse militair en een burger gedood en raakten minstens vijftien Bengalen gewond. Oorzaak van de schietpartij was onduidelijk, maar volgens lokale bronnen waren de Indiase grenstroepen gaan vuren op Bengaals gebied, waarop de Bengaalse troepen hadden teruggeschoten.
Soortgelijke incidenten vonden plaats in grensgebieden bij Moheskandi en Jamalpur. Bij Belonia beschoten de grenswachten elkaar van 22 tot en met 24 augustus. Inzet was de controle over een stuk land langs de Muhuri-rivier bij Belonia. Volgens een kolonel van de Bengaalse grenstroepen waren drie Bengaalse burgers gewond geraakt en was een groot aantal dorpelingen geëvacueerd.

Bezoek Indiase premier

De Indiase premier Atal Behari Vajpayee bezocht in gezelschap van minister van Buitenlandse zaken Jaswant Singh en andere regeringsfunctionarissen op 19 juni 1999 Bangladesh. Vajpayee en premier Hasina zouden praten over handelszaken en de kwestie Kashmir. Bangladesh had aangeboden te bemiddelen tussen Pakistan en India over Kashmir maar India gaf er de voorkeur aan de zaak rechtstreeks met Pakistan op te lossen.
Tijdens het bezoek werd fel gedemonstreerd door moslimgroeperingen. Vajpayee was lid van de hindoenationalistische BJP, welke partij volgens sommige critici een vooroordeel koesterde tegen de Indiase islamitische minderheid. Hij zou een fundamentalist en anti-moslim zijn. Demonstranten zwaaiden met zwarte vlaggen en stokken en zongen: 'Vajpayee, ga weg. Je bent hier niet welkom'. De autoriteiten hadden 3.000 extra man politie en paramilitairen op de been gebracht voor de veiligheid.
(Vor. ber. pag. 664/2 e.v. - 1997)

KAZACHSTAN

Kazachstan

BINNENLAND

Eerste lokale verkiezing met verscheidene kandidaten

In het geboortedorp van president Noersoeltan Nazarbajev, Tsjemolgan, vond op 31 mei 1999 de eerste lokale verkiezing plaats met verscheidene kandidaten. De zakenman Kajrat Bajbaktinov werd met 52,7 procent van de stemmen gekozen tot hoofd van de gemeente. De opkomst was 60,2 procent. Nazarbajev verklaarde tegenover verslaggevers in Almaty dat de verkiezingen de weg vrijmaakten voor grotere zelfstandigheid voor steden en regio's, maar dat dit proces niet overhaast moest verlopen. Volgens het geldende systeem benoemde de president provinciale akims (leiders). Die kozen regionale leiders, die op hun beurt hoofden van gemeenten kozen.

Nazarbajev had internationale kritiek te verduren gekregen vanwege de presidentsverkiezingen in januari waarbij hij een grote overwinning behaalde. De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) had geweigerd de uitslag van de stemming te erkennen en ook de Amerikaanse regering had kritiek geuit.

Regering krijgt vertrouwen parlement

De regering van premier Noerlan Balgimbajev kreeg op 24 juni 1999 de steun van de twee kamers van het parlement. De tweederde meerderheid die nodig was om de regering naar huis te sturen was in beide kamers niet voorhanden. In de Mazjilis (Tweede Kamer) met 67 zetels waren 18 stemmen vóór de regering, 34 tegen, 1 onthouding en 4 ongeldige stemmen. In de Senaat (45 zetels) waren 11 stemmen vóór de regering, 23 tegen en 1 ongeldige stem. Balgimbajev had om de stemming gevraagd nadat het parlement had geweigerd een nieuwe ronde van beperkingen van de overheidsuitgaven goed te keuren. Door de stemmingen in de twee kamers waren de bezuinigingen automatisch goedgekeurd.

Parlementsverkiezingen op 17 september en 10 oktober 1999

Op 8 juli 1999 werd er een presidentieel decreet gepubliceerd waarin verkiezingen werden aangekondigd voor de twee kamers van het parlement. Die voor de Senaat zouden op 17 september plaatsvinden en die voor de Mazjilis (Tweede Kamer) op 10 oktober. De Mazjilis was vóór de verkiezingen uitgebreid van 67 naar 77 zetels.
De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) stemde er op 2 september mee in waarnemers te sturen.

De beslissing werd genomen na een aantal veranderingen in het Kazachse kiesstelsel die door de OVSE positief waren beoordeeld. Dat verklaarde de OVSE-functionaris Linda Edgeworth tijdens een persconferentie in Almaty. Zo was het aantal zetels dat werd toegewezen op basis van partijlijsten uitgebreid en de hoogte van de borgsom voor kandidaten verminderd. Kandidaten konden ook niet meer op grond van door hen gepleegde overtredingen van deelname aan de verkiezingen worden uitgesloten. Edgeworth verklaarde echter ook dat zij niet helemaal gerust was op een goede afloop van de verkiezingen.

Ex-premier Kazjegeldin geen kandidaat

Op 10 september bleek dat de in het buitenland verblijvende Akezjna Kazjegeldin, van 1994 tot oktober 1997 premier van Kazachstan, geen kandidaat zou kunnen zijn bij de verkiezingen voor de Mazjilis in oktober. Hij was er niet in geslaagd een strafprocedure tegen hem bij het Hooggerechtshof op tijd af te ronden. Het hof besliste dat Kazjegeldin zijn beroep tegen een eerdere aanklacht niet op tijd had ingediend. De registratiedeadline voor de verkiezingen was een dag eerder verlopen.

Enkele dagen later werd Kazjegeldin er in een verklaring door het Comité voor Nationale Veiligheid van beschuldigd dat hij in 1996 als premier een besluit had ondertekend 133 MiG-21 vliegtuigen te verkopen. De vliegtuigen werden uiteindelijk aan Noord-Korea verkocht, tot grote ergernis van Zuid-Korea en de Verenigde Staten. Een woordvoerder van Kazjegeldin verklaarde dat de ex-premier met de verkoop aan Noord-Korea niets te maken had gehad. Kazjegeldin werd door de Kazachse regering beschuldigd van het witwassen van geld en van belastingontduiking en men had Rusland om zijn uitlevering verzocht. De woordvoerder zei dat Kazjegeldin op 10 september in Moskou was opgepakt, maar vier dagen later weer was vrijgelaten. Op 17 september verklaarden vertegenwoordigers van Kazjegeldins partij, de Republikeinse Volkspartij, dat hij in Londen was aangekomen.

Drie dagen na de verkiezingen voor de senaat van 17 september verklaarde de Centrale Kiescommissie dat er geen ernstige onregelmatigheden hadden plaatsgevonden. Er zou daarom niets aan de uitslagen worden veranderd. De OVSE had echter na de verkiezingen verklaard dat in verschillende gevallen, vooral in en rond Almaty, verkiezingsprocedures niet aan de internationale normen hadden voldaan.
De Republikeinse Volkspartij liet op 28 september weten dat de partij niet mee zou doen aan de verkiezingen voor de Mazjilis in oktober, omdat Kazjegeldin van deelname was uitgesloten. De boycot gold alleen de 10 van de 77 zetels van de Mazjilis, die op basis van partijlijsten zouden worden toegewezen. Partijleden zouden wel als onafhankelijken kunnen kandideren voor de overige zetels, die op individuele basis werden toegewezen.

President Nazarbajev ontslaat gouverneur

President Noersoeltan Nazarbajev ontsloeg op 29 juli 1999 de gouverneur (akim) van de belangrijke en bevolkingsrijke provincie Joezjno-Kazachstan, Kalyk Abdoellajev. Dat bleek uit een decreet dat in de krant *Kazachstanskaja Pravda* werd gepubliceerd. Abdoellajev werd vervangen door de vroegere gouverneur van de regio Kyzyl-Orda, Berdibek Saparbajev. Premier Noerlan Balgimbajev had een dag eerder verklaard dat Abdoellajev er niet in was geslaagd de economische crisis aan te pakken.

Minister van Defensie en chef veiligheidsdienst treden af

Minister van Defensie Moechtar Altynbajev en het hoofd van het Comité voor Nationale Veiligheid Noertaj Abykajev traden op 10 augustus 1999 af wegens een eerder bekend geworden wapenexportschandaal, zo berichtte de krant *Kazachstanskaja Pravda*. Altynbajev zou tijdelijk worden vervangen door de eerste vice-minister Bachytzjan Jertajev, terwijl Alnoer Moesajev de nieuwe chef zou worden van het Comité voor Nationale Veiligheid. De krant schreef dat president Noersoeltan Nazarbajev het ontslag van de twee mannen had geaccepteerd tijdens een zitting van de Veiligheidsraad. Premier Noerlan Balgimbajev zou ook scherp zijn bekritiseerd vanwege de affaire.
De zaak kwam in maart 1999 naar buiten toen zes verouderde MiG straaljagers, afkomstig van de Kazachse firma Metallist, in beslag werden genomen in de Azerbeidzjaanse hoofdstad Bakoe. Ze bevonden zich aan boord van een transportvliegtuig dat de MiG's naar Bratislava zou brengen. Azerbeidzjaanse functionarissen beweerden dat de lading bestemd was voor Joegoslavië, waar toen oorlog met de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) dreigde. De beschuldigingen werden door Kazachstan ontkend en de MiG's werden in april teruggegeven.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Sterke bevolkingsafname vastgesteld

Het hoofd van het Kazachse Bureau van de Statistiek, Zjaksybek Koelekejev, liet op 13 mei 1999 tegenover journalisten weten dat de bevolking van Kazachstan in tien jaar met ruim een miljoen was gedaald, van 16,2 miljoen in 1989 tot 14,95 miljoen in 1999. De sterke afname was niet alleen veroorzaakt doordat gezinnen waren teruggekeerd naar hun land van herkomst na de onafhankelijkheid van Kazachstan in 1991. De lage levenstandaard en slechte werkgelegenheid speelden ook een rol. De uittocht betrof vooral Russen, Oekraïners en Duitsers. Sommigen klaagden erover dat zij zich geïsoleerd voelden omdat vooral etnische Kazachen banen kregen bij bedrijfsleven en regering. Een andere reden voor de bevolkingsafname was het lage geboortecijfer, dat daalde van dertien kinderen per 1000 mensen in 1991 tot 4,6 in 1998. Kazachstan liet zich voorstaan op een van de hoogste inkomens per hoofd van de bevolking in de voormalige USSR, maar de welvaart was zeer ongelijk verdeeld.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Kazachstan wil inkomsten door privatisering

Kazachstan was van plan 64 miljard tenge (op dat moment ongeveer gelijkwaardig aan 1,5 miljard gulden) aan inkomsten te krijgen door grote metaal producerende fabrieken en olieconcessies te privatiseren. Op die manier zouden de tekorten op de begroting voor 1999 kunnen worden gedekt. Dat zei premier Noerlan Balgimbajev op 9 februari 1999 tegen journalisten. Het bedrag was hoger dan oorspronkelijk verwacht. De regering had eerder verklaard dat zij bedrijven niet te goedkoop en te snel wilde privatiseren, maar zij had weinig andere manieren om aan inkomsten te komen. Ka-

Kazachstan

zachstan was volgens Balgimbajev ook van plan aan inkomsten te komen door olie-exploratierechten te verkopen voor de Kaspische Zee.

Nieuwe chef Effectencommissie

President Nazarbajev benoemde op 24 februari 1999 Azamat Dzjoldasbekov tot nieuwe chef van de Nationale Effectencommissie in plaats van Aben Bektasov. Dat verklaarde een bron binnen het ambtelijk apparaat van de president. Dzjoldasbekov was eerder een van de directeuren van de commissie geweest en stond in 1997 aan het hoofd van de valutabeurs AFINEX in Almaty. De verwachting was dat Bektasov tot vice-minister voor overheidsinkomsten zou worden benoemd.

Pers bekritiseert leiders na devaluatie

De pers uitte op 9 april 1999 ernstige kritiek op de politieke leiders van het land na de plotselinge beslissing de tenge te devalueren. De waarde van de tenge daalde van 88,3 voor één dollar een week eerder tot een dieptepunt van 150. Daarna volgde een herstel van 114 voor één dollar. Internationale financiële instellingen en economen waren grotendeels positief over de verandering van monetair beleid, die tot doel had de Kazachse concurrentiepositie te verbeteren. Gezaghebbende weekbladen zagen de waardevermindering als een inbreuk op het imago van Kazachstan als 'een eiland van stabiliteit'.

JUSTITIE

Hoge veiligheidsfunctionaris krijgt tien jaar wegens spionage

Een voormalige vice-voorzitter van de Kazachse KGB en zijn opvolger het Comité voor Nationale Veiligheid, Rajs Chadejev, werd op 24 april 1999 veroordeeld tot tien jaar gevangenisstraf wegens spionage voor een niet nader genoemde buitenlandse mogendheid. Dat liet de hoogste openbare aanklager vijf dagen later weten in een officiële verklaring. Hij zei ook dat Chadejev zijn rang van generaal-majoor zou kunnen verliezen. In januari had het Comité voor Nationale Veiligheid al meegedeeld dat een voormalige hoge functionaris wegens spionage voor de rechter zou komen.

Gerechtelijke procedure tegen ex-premier Kazjegeldin

Het hoofd van de belastingpolitie, Rahat Alijev, liet op 2 juni 1999 weten dat er een gerechtelijke procedure zou worden gestart tegen ex-premier Akezjna Kazjegeldin. De advocaten van Kazjegeldin verklaarden dat hij niet uit het buitenland terug zou komen om het proces bij te wonen. Alijev verklaarde dat Kazjegeldin zich niet had gehouden aan een deadline van 1 juni om in Almaty te verschijnen voor een verhoor. Vanuit de hoofdstad Astana liet Alijev via een videoconferentie weten dat Kazjegeldin geen inkomstenbelasting had betaald over 1997. Hij zou de overheid 2,9 miljoen tenge schuldig zijn (ongeveer 44.000 gulden). Alijev zei ook dat er al in oktober 1998 een aanklacht tegen Kazjegeldin was ingediend wegens belastingontduiking.

LANDBOUW

Minister van Landbouw treedt af na sprinkhanenplaag

Minister van Landbouw en vice-premier Zjanibek Karibzjanov trad op 26 juli 1999 af, nadat zijn ministerie scherp was bekritiseerd omdat het geen adequate maatregelen tegen een sprinkhanenplaag had genomen. De minister had zijn ontslag bij president Noersoeltan Nazarbajev ingediend, die het had geaccepteerd. In de media was scherpe kritiek geuit op het ministerie. De sprinkhanen hadden acht miljoen van de in totaal twaalf miljoen hectaren landbouwgrond in bezit genomen en waren ook Astana en andere steden binnengedrongen.

BUITENLANDSE ZAKEN

Grensovereenkomst met China geratificeerd

De Senaat van het parlement van Kazachstan ratificeerde op 10 maart 1999 een grensovereenkomst met China. De overeenkomst was in juli 1998 getekend door president Nazarbajev en de Chinese president Jiang Zemin. Door de overeenkomst werd de grens vastgesteld in twee omstreden gebieden, bij de Bajmoerzapas in Noordoost-Kazachstan en een gebied vlakbij de Sary-Tsjardy rivier in de zuidoostelijke regio Almaty. In totaal was er een gebied van 944 km2 mee gemoeid. Minister van Buitenlandse zaken Kasymzjomart Tokajev verklaarde in de Senaat dat volgens de overeenkomst een gebied van 537 km^2 aan Kazachstan zou toevallen en 407 km^2 aan China.

(Vorige berichten pag. 120/1 e.v. - 1999)

Kirgizstan

KIRGIZSTAN

BINNENLAND

Amangeldy Moeralijev nieuwe premier

President Askar Akajev stelde op 12 april 1999 Amangeldy Moeralijev als nieuwe premier aan de regering voor, zo verklaarde een presidentiële woordvoerder. De vorige premier, Dzjoemabek Ibraimov, was op 4 april aan kanker overleden. De benoeming van Moeralijev moest nog door het parlement worden goedgekeurd. De woordvoerder liet ook weten dat Boris Silajev, die na Ibraimovs dood tijdelijk diens post had waargenomen, weer was benoemd tot eerste vicepremier—de functie die hij sinds december 1998 had vervuld. Verder werd Esengoel Omoeralijev benoemd tot vice-premier, met behoud van zijn functie van minister van Industrie en Handel.

De benoeming van Moeralijev werd op 21 april door het parlement goedgekeurd met 37 tegen 2 stemmen en 22 onthoudingen. Hij kwam aan het hoofd van een regering die niet ingrijpend was veranderd in vergelijking met de vorige.
President Akajev verklaarde dat het beleid van sociale en economische hervormingen door de nieuwe premier zou worden voortgezet. De Russische economische crisis en de devaluatie van de Kazachse tenge hadden een nadelige invloed gehad op de economie van Kirgizstan. De economische groei was 1,8 procent in 1998 tegen 9,9 procent in 1997.

Nieuwe ministersbenoemingen

Het relatief onbekende hoofd van het Staatcomité voor eigendom, minister Soeltan Mederov, werd op 23 juli 1999 benoemd tot minister van Financiën. Twijfels over de toekomstige economische koers namen daardoor toe, omdat de ontslagen minister van Financiën Marat Soeltanov gold als her-

Samenstelling regering (21 april 1999)

President (herkozen 24 december 1995)
Askar Akajev
Premier (benoemd 12 april 1999)
Amangeldy Moeralijev
Eerste vice-premier
Boris Silajev
Vice-premier
Esengoel Omoeralijev

Ministers:
Arbeid en Sociale zekerheid
Mira Dzjangaratsjeva
Binnenlandse zaken
Omoerbek Koetoejev
Buitenlandse zaken
Moeratbek Imanalijev
Defensie
Myrzakan Soebanev
Douane
Doktoerbek Koermanalijev
Financiën
Marat Soeltanov
Gezondheid
Naken Kasijev
Industrie en Handel
Esengoel Omoeralijev
Justitie
Nelja Bejsjenalijeva
Landbouw
Emil Oezakbajev
Milieu
Tynybek Alykoelov
Nationale veiligheid
Misir Asjirkoelov
Rampen en Noodsituaties
Soeltan Oermanajev
Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
Sovetbek Toktobysjev
Sociaal fonds
Roza Oetsjkempirova
Staatscomité voor eigendom
Soeltan Mederov
Transport en Verbindingen
Zjantoro Satybaldijev

vormingsgezind. Een presidentiële woordvoerder zei dat deze om zijn ontslag had verzocht; een verklaring daarvoor werd echter niet gegeven. De Kirgizische munt, de som, had de helft van zijn waarde verloren sinds augustus 1998 en tussen januari en mei 1999 was de inflatie gestegen tot 34 procent.

De woordvoerder liet voorts weten dat president Akajev Imankadyr Rysalijev had benoemd tot minister van Arbeid en Sociale zekerheid in plaats van Mira Dzjangaratsjeva en Toersoenbek Bekbolotov tot minister van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur in plaats van Sovetbek Toktobysjev.

Crisis rond gijzelingen

Een groep van 21 gewapende ontvoerders afkomstig uit Tadzjikistan liet op 13 augustus 1999 vier gijzelaars vrij die zij meer dan twee weken in het zuiden van Kirgizstan gevangen had gehouden. Dat verklaarde een Kirgizische regeringswoordvoerder. Drie van de gijzelaars waren Kirgizische functionarissen. Het was onduidelijk of er een losgeld was betaald.

Tien dagen later kwam er het bericht dat een andere gewapende groep van ongeveer 30 man vanuit Tadzjikistan Zuid-Kirgizstan was binnengetrokken en vlak over de grens zeven personen had gegijzeld, onder wie een hoge Kirgizische militair en vier Japanse geologen. Regeringstroepen kwamen in actie tegen de groep gijzelnemers, die toen uit ongeveer tweehonderd man bleek te bestaan. In latere berichten werden zij beschreven als 'radicale islamitische guerrilla's', die oorspronkelijk afkomstig waren uit Oezbekistan.

Veiligheidsfunctionarissen uit Kazachstan, Tadzjikistan en Oezbekistan kwamen met collega's uit Kirgizstan op 28 augustus bijeen in de Zuid-Kirgizische stad Osj om de situatie rond de gijzelingen in het land te bespreken. In de Kirgizische hoofdstad Bisjkek werd een verklaring uitgegeven waarin de drie buurlanden Kirgizstan hulp toezegden bij het oplossen van de crisis. De groep guerrilla's was intussen volgens berichten gegroeid tot ongeveer duizend man en zij had achttien mensen gegijzeld.

Op 30 augustus kwam het bericht dat twee jachtvliegtuigen uit Oezbekistan een dorp in Zuid-Kirgizstan hadden gebombardeerd en daarbij drie personen hadden gedood en zeventien verwond. Het dorp was gelegen in de regio waar de guerrilla's zich ophielden. Een veiligheidsadviseur van president Akajev verklaarde dat Kirgizstan bij Oezbekistan tegen de aanval had geprotesteerd. Een gegijzelde politieman werd op 2 september door de guerrilla's vrijgelaten. De vier Japanse geologen en de hoge Kirgizische militair waren nog steeds in hun handen. Het was onduidelijk hoeveel mensen in totaal nog in gijzeling waren. Drie dagen later werd in Bisjkek door het ministerie van Defensie bekendgemaakt dat Kirgizische troepen een deel van de guerrilla's over de grens naar Tadzjikistan hadden teruggedreven en een belangrijke grenspost hadden bezet. Een ander deel was met gijzelaars, onder wie de vier Japanners, in het zuiden van Kirgizstan gebleven.

Regeringsfunctionarissen in Bisjkek en elders in het land verklaarden op 7 september dat de bevolking zich achter de pogingen van de regering stelde om de guerrilla's uit het land te verdrijven. Er was volgens hen ook spontaan geld ingezameld en andere hulp geboden om vluchtelingen als gevolg van de onrust bij te staan. Het ministerie van Defensie verklaarde op 9 september dat dorpelingen die voor de botsingen met de guerrilla's waren gevlucht geleidelijk naar hun woonoorden terugkeerden. Kirgizische troepen zouden ongeveer honderd guerrilla's hebben verdreven en de rest hebben omsingeld.
Twee Kirgizische onderhandelaars die niet officieel aan de regering in Bisjkek waren gelieerd, probeerden met de guerrilla's over vrijlating van de gijzelaars te onderhandelen. Op 15 september bleek dat zij daarbij geen resultaat hadden geboekt. Ongeveer een week later werden de guerrilla's in het zuiden met mobiele raketbatterijen bestookt door Kirgizische eenheden. Er was na enige vertraging Russisch materieel aangekomen dat tegen hen werd ingezet.

Nieuw hoofd van de Veiligheidsraad en nieuwe minister van Defensie

President Akajev benoemde een veiligheidsadviseur, Bolot Dzjanoezakov, tot hoofd van de Veiligheidsraad van het land. Dat verklaarde de presidentiële persdienst op 7 september. Dzjanoezakov had in de voorafgaande tijd een belangrijke rol gespeeld bij de coördinatie van de strijd tegen de guerrilla's die vanuit Tadzjikistan het zuiden van Kirgizstan waren binnengetrokken. Dzjanoezakovs voorganger als hoofd van de Veiligheidsraad, Esen Topojev, werd benoemd tot minister van Defensie. Hij volgde Myrzakan Soebanev op, die eind augustus was ontslagen omdat hij er niet in was geslaagd de crisis rond de gijzelingen te bedwingen.

BUITENLANDSE ZAKEN

Kirgizstan blijft lid GOS

Een presidentiële woordvoerder verklaarde op 24 mei 1999 dat Kirgizstan lid zou blijven

van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS), het losse samenwerkingsverband van de meeste voormalige republieken van de USSR. De verklaring kwam na gesprekken van president Askar Akajev met een veiligheidsfunctionaris van het GOS, Vladimir Zemski. Verschillende leden van het GOS, zoals Azerbeidzjan, Georgië en Oezbekistan, hadden verklaard te overwegen zich uit de organisatie terug te trekken.

Centraal-Aziatische leiders willen hechtere unie

De leiders van Kazachstan, Oezbekistan, Kirgizstan en Tadzjikistan verklaarden op 25 juni 1999 tijdens een tweedaagse conferentie in Bisjkek, de hoofdstad van Kirgizstan, samen de economische crisis te zullen bestrijden. De vier staten, alle lid van de Centraal-Aziatische Economische Gemeenschap, probeerden een regionaal samenwerkingsverband op te zetten dat enigszins zou lijken op de Europese Unie. Turkije, Georgië en Oekraïne waren als waarnemers aanwezig. Turkmenistan was niet bij het samenwerkingsverband betrokken.
De Kazachse president Nazarbajev zei ter conferentie dat het instellen van een vrijhandelszone was bemoeilijkt door de economische crisis, die onder andere het gevolg was van dalende grondstoffenprijzen. De Oezbeekse president Karimov benadrukte dat economische samenwerking broodnodig was om het verlies van andere markten te compenseren. Hij meende dat westerse landen bewust de grondstoffenprijzen probeerden te laten dalen.

Visa voor landen van Wereldhandelsorganisatie afgeschaft

President Askar Akajev vaardigde op 4 augustus 1999 een decreet uit, waarmee visa voor burgers van lidstaten van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) per 1 januari 2000 zouden worden afgeschaft. Het decreet verminderde ook de reisbeperkingen voor burgers van Kirgizstan. Tot de burgers uit WTO-landen zei hij voor de staatstelevisie: 'Laten zij allen hier komen en in onze economie investeren'. Volgens de president was een open-deurpolitiek de enige manier voor Kirgizstan om zijn economie te ontwikkelen. Kirgizstan was in 1998 een van de eerste ex-republieken van de USSR die lid werden van de WTO.

Rusland, China en Centraal-Aziatische staten willen banden aanhalen

De leiders van Rusland, China, Kirgizstan, Kazachstan en Tadzjikistan verklaarden op 25 augustus 1999 tijdens een tweedaagse topontmoeting in de Kirgizische hoofdstad Bisjkek zich in te zullen zetten voor nauwere economische banden en regionale stabiliteit. De vijf landen werden ook wel de 'Vijf van Shanghai' genoemd, naar de eerste bijeenkomst in Shanghai in 1996. De Russische president Jeltsin en de Chinese president Jiang Zemin benadrukten hun wens tot strategische samenwerking om het Amerikaanse overwicht in de wereldpolitiek na het einde van de Koude Oorlog tegen te gaan. Als illustratie van de instabiliteit in Centraal-Azië had Kirgizstan tijdens de topontmoeting te maken met een onopgeloste gijzelingskwestie.
De presidenten van China en Kirgizstan, Jiang Zemin en Akajev, ondertekenden op 26 augustus in Bisjkek een overeenkomst die de grens tussen de twee landen nader regelde. Akajev verklaarde echter dat de demarcatie van de grens nog niet helemaal duidelijk was.

(Vorige berichten pag. 123/3 e.v. - 1999)

OEZBEKISTAN

BINNENLAND

Bomaanslagen in Tasjkent

Bij een aantal bomaanslagen in de Oezbeekse hoofdstad Tasjkent op 16 februari 1999 vielen zestien doden en meer dan 130 gewonden. Twee dagen na de aanslagen was er een officiële dag van rouw afgekondigd. Vlaggen hingen halfstok bij tal van regeringsgebouwen die door de aanslagen waren beschadigd. Bars en restaurants waren gesloten. President Islam Karimov zei dat de aanslagen tot doel hadden hem te vermoorden. Hij bleef echter ongedeerd. Zijn voorgenomen bezoek aan Kazachstan op 19 februari voor een topontmoeting met zijn ambtsgenoten van Kazachstan en Kirgizstan zou normaal doorgang vinden.
Op 23 februari verklaarde Karimov dat 30 mensen vanwege de bomaanslagen waren opgepakt. Het waren volgens hem radicale islamieten die vrijwel allemaal hun opleiding hadden gehad in Tsjetsjenië, Afghanistan en Tadzjikistan. De meeste van hen hadden de Oezbeekse nationaliteit. Een dag later loofden de autoriteiten een beloning ter waarde van ongeveer 500.000 gulden uit voor informatie die zou leiden tot de aanhouding van vijf Oezbeekse jongemannen die van de bomaanslagen werden verdacht. Op 19 maart werd nog eens een beloning, ter waarde van 480.000 gulden, uitgeloofd voor informatie die zou leiden tot de arrestatie van vijf andere personen die van medeplichtigheid aan de bomaanslagen werden verdacht.

Zes doodvonnissen uitgesproken

Het Hooggerechtshof veroordeelde op 28 juni zes mannen ter dood voor hun rol in de reeks bomaanslagen in februari. Zij waren ervan beschuldigd islamitische fundamentalisten te zijn en schuldig bevonden aan diverse aanklachten waaronder terrorisme, moord en poging tot moord op president Karimov. Acht anderen kregen twintig jaar cel en nog eens acht gevangenisstraffen tussen de tien en achttien jaar met verbeurdverklaring van bezit. Het proces duurde meer dan een maand.

Negen doden na buskaping

Negen mensen, onder wie twee passagiers en drie gijzelnemers, werden op 31 maart 1999 gedood, toen veiligheidspersoneel probeerde de passagiers van een gegijzelde bus te bevrijden. Het incident vond plaats in de provincie Boechara, ongeveer 500 kilometer ten westen van de hoofdstad Tasjkent. Vier gewapende mannen hadden de bus gekaapt in de provincie Chorezm, toen hun wapens bij een politiecontrole werden ontdekt.

Twee daders ter dood veroordeeld

Op 7 juli werden twee mannen ter dood veroordeeld vanwege hun rol bij de buskaping in maart, waarbij negen mensen omkwamen. Zestien personen werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van negen tot twintig jaar. Van sommigen werd ook het bezit verbeurd verklaard.

Nieuwe minister van Landbouw benoemd

Vice-premier Bachtjer Alimdzjanov werd op 6 april 1999 tot minister van Landbouw benoemd. In een presidentieel decreet viel

te lezen dat hij zijn positie als vice-premier zou behouden. Alimdzjanov volgde Islam Babadzjanov op, die gouverneur was geworden in de provincie Chorezm in West-Oezbekistan. Als vice-premier was Alim dzjanov ook al belast met landbouw.

Verkiezingen voor parlement en presidentschap aangekondigd

President Islam Karimov kondigde op 19 augustus 1999 parlementsverkiezingen aan voor 5 december 1999 en presidentsverkiezingen voor 9 januari 2000. Volgens westerse diplomaten in Oezbekistan placht het parlement, waarin vier partijen vertegenwoordigd waren, alles goed te keuren dat het door de president en de regering kreeg voorgelegd.

Oezbekistan verwerpt eisen gijzelnemers in Kirgizstan

Een woordvoerder van de regering wees op 7 september 1999 de eis af van rebellen in Kirgizstan om gevangenen uit Oezbekistan vrij te laten in ruil voor de vrijlating van gijzelaars, waaronder vier Japanse geologen. Het voorstel van de gijzelnemers was gericht aan de regering van Kirgizstan, van welke zij ook een vrijgeleide naar Oezbekistan eisten.
De rebellen waren twee weken eerder Kirgizstan binnengetrokken vanuit Noord-Tadzjikistan. Zij waren blijkbaar van plan geweest via de zuidwestelijke punt van Kirgizstan Oezbekistan binnen te trekken. Zij werden echter in Kirgizstan door regeringseenheden tegengehouden.

Gevangenen vrijgelaten

Intussen waren in de voorafgaande weken toch gevangenen vrijgelaten. Dat maakte het Comité ter Bescherming van Persoonlijke Rechten, de enig toegestane mensenrechtenorganisatie in Oezbekistan, op 24 september bekend. Het ging om ongeveer driehonderd mensen, voornamelijk behorende tot de godsdienstige beweging Chezboet Tachrir (Bevrijdingspartij), één van de negen islamitische organisaties die in Oezbekistan waren verboden.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

President benadrukt mensenrechten

President Islam Karimov verklaarde op 14 april 1999 in het parlement dat er meer aandacht moest komen voor bescherming van de mensenrechten in zijn land. Hij zei ook dat Oezbekistan in samenwerking met de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) de groei van niet-gouvernementele organisaties en van de massamedia zou moeten stimuleren. Tevens moest naar zijn mening Oezbekistan zich aansluiten bij internationale verdragen ter bescherming van mensenrechten. Ook zouden mensenrechtenverdragen die al waren ondertekend, beter moeten worden uitgevoerd. Karimovs uitspraken waren ongebruikelijk en het was niet direct duidelijk wat deze in de praktijk betekenden. Sinds hij in 1992 president werd, had hij Oezbekistan met ijzeren hand geregeerd.

Nieuw artikel in strafwet tegen religieus extremisme

Op 12 mei 1999 werd een nieuw artikel van het Wetboek van Strafrecht in de officiële pers gepubliceerd, dat het de autoriteiten mogelijk zou maken tegen religieuze groepen op te treden. Het artikel was eerder door het parlement aangenomen. De publicatie kwam enkele weken vóór het begin van processen tegen personen die terecht zouden staan wegens een reeks bomaanslagen in Tasjkent in februari.

Mensenrechtenorganisaties en tegenstanders van Karimov hadden kritiek geuit op de regering omdat zij de aanslagen zou gebruiken om op te treden tegen allerlei personen die er niets mee te maken hadden. In het nieuwe artikel stond dat personen die religieuze extremistische groepen vormden of er zich bij aansloten, een gevangenisstraf van vijf tot vijftien jaar konden krijgen. Als zij betrokken waren bij ernstige misdrijven, kon de straf oplopen tot vijftien à twintig jaar.

Mensenrechtenactivist opgepakt

De mensenrechtenactivist Ismail Avdylov werd op 11 juli 1999 door de politie opgepakt, waarna zijn verblijfplaats onduidelijk was. Dat verklaarde de in New York gevestigde organisatie Human Rights Watch. De organisatie stelde dat de arrestatie deel uitmaakte van een grootscheeps optreden van de autoriteiten tegen mensenrechtenactivisten. De bedoeling zou zijn om degenen die protesteerden tegen massale arrestaties en martelingen van religieuze moslems, het zwijgen op te leggen.

(Vorige berichten pag. 125/2 e.v. - 1999)

TADZJIKISTAN

BINNENLAND

Parlement steunt amnestie voor strijders van oppositie

Het parlement stemde op 14 mei 1999 unaniem voor een amnestie voor 5500 strijders van de islamitische oppositie. President Imomali Rachmonov verklaarde dat de amnestie een stimulans zou zijn voor het traag verlopende vredesproces. De gewapende leden van de oppositie waren vastgezet tijdens de vijf jaar durende burgeroorlog die duurde tot 1997. Vice-premier Abdoerachmon Azimov deelde het parlement mee dat een lijst met namen van degenen die in aanmerking kwamen voor amnestie was voorgelegd aan de Nationale Verzoeningscommissie.

Onenigheid over uitvoering vredesakkoord

De leider van de islamitische oppositie Said Abdoello Noeri verklaarde op 27 mei 1999 dat zijn partij, de Verenigde Tadzjiekse Oppositie (UTO), niet langer aan het vredesproces zou deelnemen als de regering een aantal eisen niet inwilligde. De oppositie trok zich terug uit de Nationale Verzoeningscommissie na enkele dagen eerder verklaard te hebben dat de regering het vredesakkoord diende uit te voeren dat in 1997 een einde maakte aan een vijf jaar durende bloedige burgeroorlog.

Een belangrijke eis van de oppositie was dat haar vertegenwoordiger Mirzo Zijejev tot minister van Defensie zou worden benoemd. Ook in andere organen zouden leden van de oppositie moeten worden benoemd en 93 gevangen oppositieleden moesten worden vrijgelaten. Verder werd geëist dat verkiezingen voor het parlement zouden plaatsvinden vóór de presidentsverkiezingen. President Imomali Rachmonov had een week eerder verklaard dat de presidentsverkiezingen niet later dan op 6 november zouden plaatsvinden en de

parlementsverkiezingen uiterlijk in februari 2000.

Gedeeltelijke inwilliging eisen voor oppositie onvoldoende

Op 17 juni kwamen president Rachmonov en oppositieleider Abdoello Noeri overeen om het werk van de Nationale Verzoeningscommissie te hervatten. Rachmonov had toegezegd een aantal decreten te zullen tekenen betreffende de benoeming van enkele leden van de oppositie op regeringsposten en in lokale bestuursfuncties. Rachmonov bleef zich echter verzetten tegen de benoeming van Mirzo Zijejev tot minister van Defensie. Volgens het vredesakkoord zou de oppositie dertig procent van de posten in een coalitieregering krijgen. Als ook het ministerie van Defensie aan haar zou toevallen, zou dat het machtsevenwicht in Tadzjikistan drastisch ten gunste van de oppositie kunnen veranderen. Uit onvrede met de gedane toezeggingen dreigde Abdoello Noeri op 27 juni, de tweede verjaardag van het akkoord, met aftreden als voorzitter van de Nationale Verzoeningscommissie.

Ministersbenoemingen versterken invloed oppositie

Een woordvoerder van de president maakte op 6 juli de benoeming bekend van een aantal oppositieleden op regeringsposten. Gajrat Adachamov werd eerste vice-minister van Defensie, terwijl Sarabek Moeradov werd benoemd tot voorzitter van het Comité voor kostbare metalen en Imomadi Mirzojev tot hoofd van de Nationale spaarbank. Andere leden van de oppositie werden benoemd tot eerste vice-voorzitter van het Sportcomité en tot tijdelijk chef van de regionale spoorwegen van de hoofdstad Doesjanbe.

Strijdkrachten oppositie ontbonden

Op 30 juli rezen er problemen rond de officiële deadline waarop de oppositie de ontbinding van haar gewapende eenheden moest aankondigen. Een regeringswoordvoerder verklaarde dat er geen ontwapening had plaatsgevonden. Op 3 augustus verklaarde Said Abdoello Noeri echter dat de strijdkrachten van de oppositie officieel waren ontbonden, zoals volgens het vredesakkoord was vereist. Oppositielid Khadib Sanginov bevestigde dat de vereiste zesduizend leden niet meer actief waren. Naar zijn zeggen waren intussen 4274 strijders tot leger en politie toegetreden en 2400 gedemobiliseerd.

Verbod oppositiepartijen opgeheven

Het Hooggerechtshof liet op 12 augustus weten dat het een verbod op oppositiepartijen had opgeheven, dat nog dateerde uit de burgeroorlog van 1992-1997.

VN-Veiligheidsraad verwelkomt voortgang vredesproces

De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties in New York liet op 19 augustus in een verklaring weten de vooruitgang in het vredesproces in Tadzjikistan toe te juichen. Deze betrof vooral de ontbinding van de strijdkrachten van de oppositie en het besluit van het Hooggerechtshof oppositiepartijen weer toe te staan.

Nieuwe speciale vertegenwoordiger VN

Secretaris-generaal van de Verenigde Naties Kofi Annan benoemde op 22 september 1999 de Bulgaarse diplomaat Ivo Petrov tot speciale vertegenwoordiger van de VN in Tadzjikistan. Petrov was de opvolger van Jan Kubis, die eerder in het jaar benoemd werd tot secretaris-generaal van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE). Petrov was werkzaam bij het ministerie van Buitenlandse zaken in Sofia. De Verenigde Naties hadden een permanente vertegenwoordiging in Tadzjikistan om toezicht te houden op het vredesproces na het einde van de burgeroorlog in 1997.

Presidentsverkiezingen gepland voor november 1999

Het parlement besloot op 3 september 1999 dat er op 6 november presidentsverkiezingen zouden plaatsvinden, de eerste sinds het einde van de burgeroorlog in 1997. Op diezelfde dag zou ook de ambtstermijn van president Rachmonov aflopen.
De belangrijkste islamitische oppositiepartij, de Partij voor de Wedergeboorte van Tadzjikistan, verklaarde op 29 september dat haar kandidaat het recht had deel te nemen aan de presidentsverkiezingen van 6 november, nadat de partij zich bij het ministerie van Justitie had laten registreren. Een speciale bijeenkomst van de partij op dezelfde dag droeg Davlat Oesmon, minister van Buitenlandse economische betrekkingen in de zittende coalitieregering, opnieuw voor als kandidaat voor de presidentsverkiezingen. Oesmon was een week eerder al voorgedragen als kandidaat, maar de partij was toen nog niet officieel geregistreerd.

Kiezers steunen constitutionele hervormingen

Eveneens op 3 september werd besloten tot het houden van een referendum op 26 september over het voorstel de ambtstermijn van de president te verlengen van vijf naar zeven jaar en het aantal ambtstermijnen van een president te beperken tot één. De laatste bepaling zou niet met terugwerkende kracht van toepassing zijn op de zittende president Rachmonov. Op 23 september kreeg deze de steun van zijn partij, de Democratische Volkspartij, voor een tweede ambtstermijn in november.
Bij het referendum stemde 68 procent van de kiezers voor de voorgestelde constitutionele veranderingen. Het percentage tegenstemmers bedroeg 26 procent, terwijl de overige uitgebrachte stemmen ongeldig waren.

JUSTITIE

Doodstraffen voor moord op VN-personeel

Het Hooggerechtshof maakte op 26 maart 1999 bekend dat drie Tadzjieken schuldig waren bevonden aan de moord in juli 1998 op vier personeelsleden van de Verenigde Naties. Zij werden veroordeeld tot de doodstraf door het vuurpeloton. De drie mannen behoorden tot de Verenigde Tadzjiekse Oppositie (UTO), een islamitische partij. De slachtoffers waren een Pools en een Uruguayaans officier, een Japans burger en een Tadzjiekse tolk. In Tadzjikistan bevond zich een VN-missie die toezicht hield op het staakt-het-vuren tussen de Verenigde Ta dzjiekse Oppositie en de door Moskou gesteunde seculiere regering.

Twee doodvonnissen wegens aandeel in mislukte staatsgreep

Het Hooggerechtshof veroordeelde op 22 juni 1999 twee voormalige politici ter dood,

die al eerder schuldig waren bevonden aan deelname aan een mislukte staatsgreep in 1997 waarbij 49 mensen de dood vonden. Een woordvoerder van het Hooggerechtshof verklaarde dat de twee mannen, medestanders van de opstandige legerkolonel Machmoed Choedojberdjev, zouden worden doodgeschoten. Een andere beklaagde werd veroordeeld tot negen jaar gevangenisstraf en een vierde werd wegens gebrek aan bewijs vrijgesproken. Choedojberdjev ontkwam na de mislukte rebellie naar een van de buurlanden van Tadzjikistan.

(Vorige berichten pag. 129/2 e.v. - 1999)

TURKMENISTAN

BINNENLAND

Amnestie en pijplijncontract bij verjaardag president

President Saparmoerad Nijazov vierde op 19 februari 1999 zijn 59e verjaardag in stijl met een grote militaire taptoe, de ondertekening van een contract voor een gaspijplijn en een amnestie voor gevangenen. Militaire vliegtuigen vlogen over de straten van de hoofdstad Asjgabat, die met grote portretten van Nijazov waren versierd. Hij leidde Turkmenistan ook al in de sovjet-tijd. Nijazov kondigde de laatste fase aan van een grote amnestie, waardoor minstens 20.000 gevangenen, een derde van alle gedetineerden, sinds begin 1999 op vrije voeten kwamen. Degenen die werden vrijgelaten, moesten trouw zweren aan het land en aan Nijazov peroonlijk.

De president ondertekende ook een contract ter waarde van twee miljard dollar met Amerikaanse firma's over de aanleg van een gaspijplijn door de Kaspische Zee naar Turkije. Op die manier hoopte Nijazov zijn belofte waar te maken dat het inkomen per hoofd van de bevolking in Turkmenistan in 2005 gestegen zou zijn tot 10.000 à 15.000 dollar. Het gemiddelde inkomen stond nu op 43 dollar per maand.

Verschuivingen in de regering

President Nijazov voerde op 24 mei 1999 verschillende wijzigingen in zijn kabinet door, waarvoor de redenen niet direct duidelijk waren. Batyr Sardzjajev, voorheen vice-minister belast met de olie- en gassector, werd tot minister van Defensie benoemd. Hij kwam in de plaats van Koerbanmoechammed Kasymov, die minister van Justitie werd. Jelly Koerbanmoeradov, voorheen vice-minister belast met de economie en de banksector, werd belast met olie en gas. Voorzitter van de centrale bank Choedajberdi Orazov werd vervangen door Sejidbaj Kandymov, voorheen hoofd van de Turkmenbank, die voor de helft in staatshanden was. Orazov werd vice-minister belast met financieel beleid en de banksector. Dzjemal Geoklenova, minister van Textielindustrie, zou ook de verantwoordelijkheid krijgen voor de lichte-industriesector.

BUITENLANDSE ZAKEN

Afghaanse gevangenen vrijgelaten

Afghan Islamic Press (AIP), een in Pakistan gevestigd Afghaans persbureau, maakte op 16 februari 1999 bekend dat Turkmenistan 192 Afghaanse gevangenen had vrijgelaten. Volgens AIP werden zij bij de grenspost Turghundi opgewacht door Talebaan-gouverneur van de West-Afghaanse provincie Herat, Mullah Abdul Hannan. De vrijlating kwam na het bezoek aan Turkmenistan eerder in februari van de Afghaanse vice-minister van Buitenlandse zaken Abdul Rahman Zahid. AIP citeerde de Talebaan-ambassadeur in Pakistan, die had verklaard dat meer dan 4.000 Afghanen vastzaten in Turkmenistan, omdat zij de afgelopen jaren illegaal het land zouden zijn binnengekomen.

Contract voor gaslevering aan Turkije

Op 12 maart 1999 ondertekenden Turkije en Turkmenistan in de hoofdstad Asjgabat een voorlopig contract over de levering van Turkmeens aardgas aan Turkije via de aan te leggen pijplijn door de Kaspische Zee. De Turkmeense vice-premier Batyr Sardzjajev verklaarde kort na de ondertekeningsceremonie dat beide zijden het hopelijk eens zouden worden over verdere details, waarna het definitieve contract eind mei zou kunnen worden getekend. De overeenkomst werd ondertekend door president Nijazov en een leidende functionaris van de Turkse staatsmaatschappij voor gasimport Botas, Nadir Biyikoglu.

Sardzjajev stelde dat het voorlopige contract het voor het Amerikaanse consortium PSG International mogelijk maakte financiering te krijgen voor de aanleg van de pijplijn van 2.000 kilometer, die waarschijnlijk 2 tot 2,5 miljard dollar zou gaan kosten. In het contract zegde Turkije toe per jaar 16 miljard m3 af te nemen tegen de tijd dat de pijplijn op volle capaciteit zou werken. Daarnaast zou het land 14 miljard m3 importeren voor doorvoer naar andere landen. Sardzjajev zei ook dat de overeenkomsten over aankoop en verkoop van aardgas een periode van dertig jaar zouden bestrijken.

Het definitieve contract tussen de twee landen werd uiteindelijk op 21 mei ondertekend. De nieuwe gaspijplijn zou in 2002 gereed zijn. Tot die tijd zou het gas uit Turkmenistan nog via het Russische netwerk van pijplijnen worden gedistribueerd.

Gasleveringen aan Oekraïne stopgezet

President Nijazov liet journalisten op 21 mei 1999 weten dat de levering van gas door Turkmenistan aan de Oekraïne was stopgezet. Dit zou zijn gebeurd op initiatief van Russische en Oekraïense instanties. Als reden voor de onderbreking noemde Nijazov de schulden over en weer tussen Rusland, Oekraïne en Kazachstan. Een functionaris van het ministerie van Economie in de Oekraïne had op 31 maart al verklaard dat zijn land gasimporten uit Turkmenistan zou stopzetten omdat de Oekraïense schuld te hoog opliep, namelijk tot honderd miljoen dollar.

Visum voor bezoekers uit GOS verplicht

Turkmenistan stelde op 9 juni 1999 visa voor bezoekers uit de staten van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) verplicht. Daarmee werd een sovjet-praktijk in ere hersteld, die in 1992 door het GOS was afgeschaft. President Nijazov had een dag eerder voor de televisie verklaard dat het doel van de maatregelen was ongewenste vreemdelingen buiten de deur te houden.

Volgens de regering zou het effect van de nieuwe maatregel wel meevallen. Frequente bezoekers zouden een meervoudig visum krijgen en burgers van buurstaten zouden voor een kort verblijf geen visum nodig hebben. Bezoekers van buiten het GOS hadden altijd al een visum nodig.

(Vorige berichten pag. 131/2 e.v. - 199)

Aflevering nr. 3146

AZIË
Olie uit de Kaspische Zee 624

BANGLADESH
Oppositie en regering verwikkeld in steeds heviger strijd 627
Ergste overstromingen in tien jaar 631
Rapport over kinderarbeid 632
Begroting 1998/1999 633
Begroting 1999/2000 aangenomen 633
Arrestaties in kinderhandel 633
Doodstraf voor moord op Mujibur Rahman 634
Onrust op universiteiten 634
Rapport bevolkingsgroei 635
Internationale vrouwenconferentie 635
Wereldbank bezorgd over mensenrechten 636
Bezoek Indiase premier 636

BELIZE
Oppositie boekt enorme verkiezingszege 604

COSTA RICA
Mitch vernielt koffie- en suikeroogst 605
Drugspatrouilles in samenwerking met VS 605

DUITSLAND
Deelstaatverkiezingen desastreus voor SPD 590
Parlement betrekt Rijksdag in Berlijn 592
Eichel komt met omstreden bezuinigingsplan 592
Beslissing over kernenergie uitgesteld 593
Spellingshervorming van kracht 593

EGYPTE
Leden Moslimbroederschap gearresteerd 614
Extremistische Al-Gama'a verzwakt 614
Treinongeluk kost tientallen levens 615
Mislukte kaping 615
Campagne tegen landmijnen 615
Mubarak herkozen voor zes jaar 616
Journalisten gedagvaard wegens laster 616
Conferentie over drugsbestrijding 617
Amnesty vraagt vrijlating militanten 617
Bemiddeling in conflict Ethiopië-Eritrea 618
Betrekkingen met Soedan verbeteren 618

GUATEMALA
Oproep voor nationale vergeving 605
Schokkend rapport Waarheidscommissie 606
'Nee' tegen constitutionele hervormingen 607
Soldaten veroordeeld wegens massamoord 608
President Clinton geeft fouten VS toe 608

IRAK
Olie-voor-voedselprogramma 618
Embargo blijft gehandhaafd 619
Nasleep Unscom-crisis 619
Conflicten in Saddams familie 621
Oppositiegroepen krijgen steun van VS 621
Demonstraties van sjiïeten in Bagdad 622
Executies van militairen 622
Conflicten met PKK. 623

KAZACHSTAN
Eerste lokale verkiezing met verscheidene kandidaten 636
Sterke bevolkingsafname vastgesteld 637
Kazachstan wil inkomsten door privatisering 637
Rechtszaak tegen ex-premier Kazjegeldin 638
Grensovereenkomst met China geratificeerd 638

KIRGIZSTAN
Amangeldy Moeralijev nieuwe premier 638
Crisis rond gijzelingen 639
Visa voor landen van Wereldhandels-organisatie afgeschaft 640

NEDERLAND
Troonrede 581
Hoofdlijnen uit de Miljoenennota 2000 583
Aantal WAO'ers daalt niet 586
Recht op betaald zorgverlof 586
Miljoenenboete voor Sep 587
Wegener Arcade koopt VNU-dagbladen 587
Nieuw belastingstelsel gepresenteerd 587
Boete voor notarissen 588
Noordtak Betuwelijn geschrapt 589
Nieuwe vreemdelingenwet 589
Nieuw mestplan 590

OEZBEKISTAN
Bomaanslagen in Tasjkent 640
President benadrukt mensenrechten 641
Westartikel tegen religieus extremisme 641
Mensenrechtenactivist opgepakt 641

PARAGUAY
Raul Cubas nieuwe president 609
Vrijlating Oviedo leidt tot politieke crisis en aftreden president 609
Paraguay snijdt in uitgaven 611

ROEMENIË
Motie van wantrouwen verworpen 594
Onrust bij mijnwerkers 594
Pensioenen aangepast 594
Wet op inkomstenbelasting goedgekeurd 595
Herziening begroting 1999 goedgekeurd 595
Generaals bestraft voor geweld in 1989 595

RUSSISCHE FEDERATIE
Ontslagen premier Stepasjin opgevolgd door Vladimir Poetin 596
Kremlin ontkent buitenlandse bankrekeningen Jeltsin 597
Agrarische Partij verbreekt band met communisten 597
Reeks bomaanslagen zorgt voor onrust 597
Begroting 2000 ter discussie 598
Geringe graanoogst verwacht voor 1999 598
Oorlog in Tsjetsjenië laait weer op 600
Rusland krijgt extra voedselhulp uit VS 601

SLOWAKIJE
Parlement steunt regering-Dzurinda 602
Lokale verkiezingen 602
Ex-chef veiligheidsdienst gearresteerd wegens ontvoering zoon president 602
Nieuwe president beëdigd 602
Minister van Transport vervangen 602
President verwerpt referenda 602
Nieuwe wet op privatisering staatsbedrijven 603
Regering keurt taalwet goed 603

TADZJIKISTAN
Amnestie voor strijders van oppositie 641
Onenigheid over uitvoering vredesakkoord 641
Doodstraffen voor moord op VN-personeel 642
Twee doodvonnissen wegens aandeel in mislukte staatsgreep 642

TSJECHIË
Premier Zeman van blaam gezuiverd door BIS 603
Fiscale wetgeving gewijzigd 603
Wijziging wetsvoorstel BTW 603
Sociaal handvest EU aanvaard 604
Tsjechië treedt toe tot de NAVO 604
NAVO krijgt toestemming om te landen 604
Presidenten beloven Tsjechisch-Slowaakse toenadering 604

TURKMENISTAN
Amnestie en pijplijncontract bij verjaardag president 643
Verschuivingen in de regering 643
Contract voor gaslevering aan Turkije 643
Gasleveringen aan Oekraïne stopgezet 643

URUGUAY
Leger en marine krijgen nieuwe top 612
Wisselingen in kabinet 612
Ex-guerrillastrijder wordt senator 612
Colorado Partij sterk in voorverkiezingen 612
Minister weg na boerenprotest 613
Overstromingen vernietigen deel rijstaanplant 613
Onderzoek naar graven op militair terrein 613
Nieuwe bewijzen voor samenwerking tussen dictaturen 613
Anti-drugs verdrag met Spanje 614

KHA

uitgevers:
Systemen Keesing B.V.
Hogehilweg 13
1101 CA Amsterdam
telefoon: 020 - 564 1111
Postbus 1118
1000 BC Amsterdam
telefoon: 020 - 564 12 22 (abonneeservice)
Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing
Keesinglaan 2-20
B 2100 Deurne-Antwerpen.
telefoon: 03-360 5300

redactie:
Keesings Historisch Archief
J. J. Viottastraat 21
1071 JN Amsterdam
telefoon: 020 - 470 43 03
e-mail: kha@knoware.nl

© Keesings Historisch Archief

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

NEDERLAND

BINNENLAND

Geschokte reacties op rapport Van Dijk inzake leningen Zuid-Holland

Op 1 oktober 1999 reageerden politici van Provinciale Staten van Zuid-Holland geschokt op de bevindingen van de commissie-Van Dijk inzake de leningen van de provincie. Door het dreigende faillissement van het bedrijf Ceteco was aan het licht gekomen dat een ambtenaar van de provincie, kasgeldbeheerder Karel Baarspul, voor honderden miljoenen leningen had geregeld voor bedrijven. De commissie-Van Dijk onthulde een algemeen gebrek aan controle op de financiën van de provincie, op alle niveaus. Premier Kok sprak van 'een ernstig rapport met een buitengewoon hard oordeel'. Justitie begon een onderzoek naar de relaties van Baarspul met geldmakelaars, zoals het bedrijf Taurus in Andijk.

Nadat op 4 oktober PvdA-gedeputeerde J. Wolf was opgestapt, trad op 6 oktober ook commissaris van de Koningin J. Leemhuis-Stout af. Zij voelde zich 'medeverantwoordelijk' en achtte zich niet de juiste persoon om de financiële chaos bij de provincie op te ruimen. Het herstel van het publieke vertrouwen in de provincie zou bemoeilijkt worden als zij zou aanblijven, meende de commissaris. Leemhuis had zowel gestemd tegen het besluit om als provincie te gaan bankieren als tegen het besluit om dat geheim te houden. Zij had overwogen het eerste besluit voor te dragen voor vernietiging bij de Kroon, maar uiteindelijk na advies van derden besloten dat niet te doen. 'Ik ben ervan overtuigd', zei ze, 'dat ik de overige gedeputeerden met mijn tegenstem de uiterste waarschuwing heb gegeven die nog past in het kader van collegiaal bestuur'. Na Leemhuis trad ook de CDA-gedeputeerde J. Heijkoop af, die de leningen mede had ondertekend. Een meerderheid van Provinciale Staten drong ook aan op het vertrek van griffier J. Korff, die het ambtenarenapparaat niet goed zou hebben aangestuurd.

Tijdens een discussie met de Kamer op 7 oktober bepleitte minister Peper van Binnenlandse zaken een strengere controle op de besteding van de miljarden guldens in de collectieve sector en de sociale zekerheid. De affaire in Zuid-Holland zou voor 'een waterscheiding' zorgen in het debat over publieke en private activiteiten in Nederland, meende Peper. 'Een herbezinning op de taken van de overheid is gewenst', zei de PvdA-minister. Hij erkende dat het toezicht van zijn ministerie op de provincie onvoldoende was geweest, maar hij stelde ook dat Provinciale Staten van Zuid-Holland hun ambtenaren bewust verkeerd hadden geïnformeerd.

Op 8 oktober werd de oud-senator David Luteijn (VVD) tot waarnemend commissaris benoemd. Hij was ooit voorzitter van het Landbouwschap en van 1987–1995 voorzitter van de VVD-fractie in de Eerste Kamer.

Uit het onderzoeksrapport *Een doorboorde buidel* van de commissie-Van Dijk:

'Het besluit van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland om te gaan bankieren, was naar inhoud ondeugdelijk en extreem riskant, onrechtmatig want onbevoegd genomen en democratisch ontoelaatbaar omdat het Provinciale Staten buiten spel zette.'

'Het College van Gedeputeerde Staten is hiervoor in zijn geheel verantwoordelijk; een bijzondere verantwoordelijkheid ligt bij de portefeuillehouder Financiën. Hij, de commissaris van de Koningin en de griffier die in dit opzicht een bijzondere verantwoordelijkheid hadden, hebben de rechten van Provinciale Staten niet beschermd.'

'Maatregelen om het besluit adequaat uit te voeren, zijn niet genomen. De primaire verantwoordelijkheid daarvoor berust bij de ambtelijke hiërarchie: griffier, hoofd centrale afdeling Financiën en hoofd bureau Middelenbeheer, de provincie- en dienstcontroller en het verantwoordelijke Gedeputeerde Statenlid.'

'De uitvoering van het besluit is gedaan op een wijze die buitengewone risico's inhield. Daarbij werden vele regels en voorschriften geschonden. Op uitvoerend niveau is sprake van een onverantwoordelijk en onrechtmatig want onbevoegd handelen van de treasurer (K. Baarspul - red.).'

'Voorts dragen de griffier en het verantwoordelijke Gedeputeerde Statenlid verantwoordelijkheid doordat zij onvoldoende toezicht hebben uitgeoefend.'

'Het onderzoek door Provinciale Staten bij de vaststelling van de rekening is ontoereikend geweest. De omvang van de treasurywinst had moeten attenderen op de grootte van de risico's en had moeten leiden tot indringende vragen aan Gedeputeerde Staten en aan de accountant.'

'De administratieve organisatie (bij de provincie - red.) is niet slechts verouderd maar ook ondeugdelijk.'

'De positionering op een commerciële markt bracht een mate van verhulling met zich, die zich moeilijk laat verenigen met de openbaarheid die gewenst is voor het democratisch functioneren van een overheidsorgaan.'

'De treasurer overtrad geheel zelfstandig alle regels.'

'De externe controle (door accountantskantoor Ernst, Moret en Young - red.) is ontoereikend geweest. De accountant is ernstig in zijn taak tekortgeschoten.'

'Binnenlandse zaken wist veel, maar niet alles. Ze hadden meer kunnen weten als ze hadden doorgevraagd. Ze hebben dat gedaan. Maar helaas te laat.'

Vier miljard voor renovatie centrum Utrecht

De gemeenteraad van Utrecht ging op 8 oktober 1999 akkoord met een plan van vier miljard voor de renovatie van het winkelcentrumgebied Hoog Catharijne. De oppositiepartij Leefbaar Utrecht, die met haar verzet tegen de kostbare plannen in 1998 twintig procent van de stemmen won, bleef met de Socialistische Partij (SP) van mening dat de gemeente grote financiële risico's liep. Zij zou zich daarmee gedragen als projectontwikkelaar, wat geen taak voor de plaatselijke overheid zou zijn.

Plan voor reorganisatie Provinciale Staten

Op 8 oktober 1999 zond minister Peper van Binnenlandse zaken zijn plannen voor reorganisatie van Provinciale Staten naar de Kamer. In april had de Tweede Kamer besloten dat het aantal leden van Provinciale Staten verminderd moest worden. Het aantal statenleden was gebaseerd op een wet uit 1962, die het relateerde aan het aantal inwoners. Uit Pepers voorstel bleek dat bij uitvoering van de plannen de meeste regionale partijen uit de Staten zouden verdwijnen.

Kabinet kan publicaties van Rekenkamer voortaan tegenhouden

De ministerraad trok op 15 oktober 1999 het recht naar zich toe om publicaties van de Algemene Rekenkamer tegen te houden, indien daarin sprake zou zijn van vertrouwelijke informatie die schadelijk kon zijn voor ministers. Als die informatie schadelijk zou zijn voor het belang van de staat, mocht de Rekenkamer alleen het bestaan van het stuk vermelden; de inhoud bleef geheim. Het besluit werd genomen na verscheidene aanvaringen tussen kabinet en Rekenkamer. In de wet was het belang van de staat volgens deskundigen nauwelijks gedefinieerd.

Nederland

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Geen fusie loterijen

De Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa) verbood op 13 oktober 1999 een fusie tussen de Staatsloterij, de Lotto en de BankGiroloterij. Hiermee zouden de bedrijven een marktaandeel van 60 tot 70 procent krijgen. De vierde grote loterij van Nederland, de Postcodeloterij die eerder samenging met de Sponsorloterij, was verheugd over de uitspraak van de NMa.

Kamer verbaasd over salarisverhoging GAK-directeuren

De Tweede Kamer reageerde op 14 oktober 1999 ontzet op berichten over salarisverhogingen van GAK-directeuren in Amsterdam. Hun salaris was van een kwart miljoen in 1996 gestegen naar meer dan een miljoen in 1999. In 1996 werden de GAK-kantoren geprivatiseerd. Onduidelijk was of de salarisverhogingen werden betaald uit publieke middelen, dat wil zeggen uit de premies die werknemers en werkgevers afdroegen.

Havenbedrijf Rotterdam krijgt meer bevoegdheden

De gemeenteraad van Rotterdam ging op 14 oktober 1999 akkoord met ruimere bevoegdheden voor het Gemeentelijke Havenbedrijf Rotterdam op het gebied van investeringen, tarieven, gronduitgifte en arbeidsvoorwaarden. De dienst telde bijna 1200 werknemers en incasseerde in 1998 762 miljoen gulden aan havengelden, waarvan 92 miljoen in de gemeentekas terechtkwam en de rest bij het rijk dat ook zwaar investeerde in de haven. Privatisering werd afgewezen. Door het ruimere mandaat moest een einde komen aan bureaucratische vertragingen en 'stroperigheid' bij de besluitvorming.

Privatisering NS van de baan

Op 15 oktober 1999 meldden de media dat de regeringspartijen en het CDA tegen voortzetting waren van de privatisering van de Nederlandse Spoorwegen. Zij meenden dat, bij gebrek aan andere spoorbedrijven, de NS hun monopolie zouden behouden, maar dan zonder dat de overheid er nog greep op zou hebben. Bovendien zouden na een beursgang veel aandelen terecht kunnen komen bij buitenlandse bedrijven zoals het Franse SNCF. Naderhand bleek dat president-commissaris J. Timmer van de NS zelf ook gelobbyd had tegen de beursgang van de Spoorwegen, hoewel NS-bestuursvoorzitter R. den Besten er juist voorstander van was. Timmer zei dat de NS onder meer eerst de exploitatie van de Hoge Snelheids Lijn (HSL) in handen zou moeten hebben voordat de Spoorwegen klaar zouden zijn voor een beursgang.
De politieke partijen wilden ook een discussie over andere privatiseringsplannen, onder meer van de nutsbedrijven en de uitvoering van de sociale zekerheid. Minister Jorritsma vatte haar opvatting samen met 'eerst liberaliseren en daarna pas privatiseren'. Minister Netelenbos van Verkeer en Waterstaat liet op 25 oktober weten ook het besluit over de privatisering van Schiphol uit te stellen.

Rekenkamer kraakt besteding milieuheffingen

De Algemene Rekenkamer kraakte in een op 28 oktober 1999 verschenen rapport de besteding van honderden miljoenen guldens aan milieuheffingen, de zogenaamde MAP-gelden (Milieu Actie Plan). De Rekenkamer bestudeerde de besteding van 210 miljoen gulden die de energiebedrijven in 1997 hadden geheven en 88 miljoen gulden aan MAP-gelden die zij al in kas hadden. Het ministerie van Economische zaken moest hierop toezicht houden, maar volgens het rapport beschikte het amper over informatie. Ook had het geen beleid inzake de verslaglegging door de energieproducenten geformuleerd, waardoor het onmogelijk was na te gaan of de energiebedrijven het geld uitgaven aan de in het MAP vastgelegde wettelijke milieutaken, zoals terugdringing van de uitstoot van broeikasgassen en bevordering van energiebesparing. Evenmin was duidelijk of zij dat doelmatig deden. Tien energiebedrijven bleken ook niet de wettelijk verplichte Verbruikersraad te hebben ingesteld.
Minister Jorritsma van Economische Zaken beloofde het toezicht te verbeteren, maar in tegenstelling tot de Rekenkamer meende zij niet dat het nodig was het MAP, dat in 2000 af zou lopen, jaarlijks te evalueren.

JUSTITIE

Asielzoekers niet welkom in Kollum

Een informatieavond over de komst van een asielzoekerscentrum in het Friese Kollum liep op 7 oktober 1999 uit op een massale vechtpartij. Veel bewoners waren tegen, onder meer naar aanleiding van een onopgehelderde moord op een meisje uit het naburige dorp Zwaagwesteinde. De politie zocht op dat moment nog naar een Irakees die uit een naburig vluchtelingenkamp was verdwenen, als verdachte in de moordzaak. De man, die in oktober in Turkije was aangehouden en vervolgens aan Nederland was uitgeleverd, bleek echter na onderzoek van zijn DNA-profiel niet de dader te zijn. Op 8 oktober werd de vestiging van het asielzoekerscentrum voor onbepaalde tijd opgeschort.

Geweldpleger kan schade verhalen op WA-verzekering

Door een uitspraak van de Hoge Raad kunnen geweldplegers, inclusief waarschijnlijk verkrachters en incestplegers, voortaan de schadevergoedingen die van hen worden geëist, op hun WA-verzekering verhalen, zo meldde *de Volkskrant* op 11 oktober 1999. Het arrest verwierp het verzet van verzekeringsmaatschappij Aegon op basis van de zogenaamde 'opzetclausule'. De raad meende dat de clausule niet van toepassing was wanneer iemand niet van plan was het specifieke letsel toe te brengen.

Gemeenten vragen om gedogen van hasj- en wietteelt

Twintig Nederlandse gemeenten riepen in oktober 1999 kabinet en Tweede Kamer in een brief op de teelt van hasj en wiet voortaan te gedogen. Het ging om Apeldoorn, Breda, Delft, Delfzijl, Deventer, Eindhoven, Enschede, Gouda, Groningen, Harderwijk, Harlingen, Heerenveen, Heerhugowaard, Heerlen, Leeuwarden, Nijmegen, Tilburg, Venlo, Vlissingen en Zutphen. Amsterdam en Rotterdam zouden zich wellicht later bij de oproep aansluiten, schreven de media op 11 oktober 1999. De oproep werd ingegeven door het tweeslachtige beleid van de laatste jaren, dat koffieshops de drugs wel mochten verkopen maar dat de aanvoer en productie ervan strafbaar was.

Geen beroep OM in BolsWessanen-zaak

Op 11 oktober 1999 werd bekend dat het Openbaar Ministerie geen beroep zou instellen tegen een uitspraak in een voorkenniszaak waarbij een voormalig directeur van het drank- en voedingsmiddelenconcern BolsWessanen betrokken zou zijn ge-

weest. Al eerder waren verdachten vrijgesproken in wat de grootste voorkenniszaak aller tijden had moeten worden. De rechtbank achtte het bewijs onvoldoende.

Justitie wil honderden cellen opheffen

Op 15 oktober 1999 werd bekend dat het ministerie van Justitie honderden cellen in Hoorn, Rotterdam en Zwolle wilde sluiten. De beslissing was niet alleen ingegeven door het verwachte overschot van 1.100 cellen, maar ook door de ouderdom van de gevangenissen en de noodzakelijke bezuinigingen van 150 miljoen.

'Bewijsvoering rond Herculesramp onzorgvuldig'

Uit een vertrouwelijk rapport van het Openbaar Ministerie bleek half oktober 1999 dat de marechaussee onzorgvuldig te werk was gegaan bij het verzamelen van bewijs rond de ramp met een Hercules-vliegtuig bij Eindhoven in 1996, waarbij 34 mensen om het leven kwamen. Zo ontbraken onder meer cruciale pagina's van het toen vigerende rampenbestrijdingsplan op de basis. De laatste jaren kwamen steeds meer aanwijzingen boven tafel dat de hulpverlening slecht was geweest en dat wellicht meer mensen gered hadden kunnen worden.

'Positieve uitslag milieuonderzoek te koop'

M. van den Anker van het kernteam zware milieucriminaliteit van de politieregio Rotterdam-Rijnmond onderzocht in opdracht van het Openbaar Ministerie hoe laboratoria, ingenieurs- en adviesbureaus in de milieusector functioneerden. Op 18 oktober werden de bevindingen gepubliceerd onder de titel *Wie betaalt, bepaalt.* Een van de conclusies was dat voor bedrijven gunstige uitslagen van milieuonderzoeken 'te koop waren'. Ook gemeenten zouden zich, bijvoorbeeld als eigenaar van vervuilde grond, aan het kopen van gewenste conclusies bezondigen.

GEZONDHEID EN ZORG

Longklachten niet veroorzaakt door Schiphol

Volgens onderzoekers van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en de Landbouwuniversiteit Wageningen is er geen verband tussen aandoeningen van de luchtwegen van kinderen die rond Schiphol wonen en de luchtvervuiling die door de vliegtuigen wordt veroorzaakt. Dit stond in een rapport dat beide instellingen op 6 oktober 1999 bekend maakten. De kinderen hadden wel meer klachten, zoals droge hoest, vergeleken met kinderen die niet bij een groot vliegveld of langs een snelweg woonden. Het was voor het eerst dat een dergelijk onderzoek in Nederland werd uitgevoerd.

Akkoord met apothekers

De apothekers en minister Borst van Volksgezondheid bereikten op 7 en 8 oktober 1999 een akkoord over de inkomsten van de 1.600 apothekers. Deze zouden tot en met 2002 per jaar 120 miljoen gulden netto van hun inkomsten inleveren, oftewel gemiddeld 75.000 per apotheek. De terugbetaling van de 425 miljoen gulden aan kortingen en bonussen die zij van de farmaceutische industrie ontvingen, zou gefaseerd worden ingevoerd totdat in 2002 het totaalbedrag was bereikt. In ruil voor hun medewerking zouden de apothekers wettelijk erkend worden als geneeskundig behandelaar en zou het voor hen eenvoudiger worden patiëntengegevens op te vragen bij huisartsen en ziekenhuizen. Aanvankelijk dreigde de minister ook te korten op de 100 miljoen aan honorarium uit de belastingkas die de apothekers ontvingen, maar uiteindelijk kregen zij er 35 miljoen bij en dit bedrag zou oplopen tot 100 miljoen in 2002.
Later in de maand werden de voorstellen van een commissie met vertegenwoordigers van alle betrokken partijen bekendgemaakt. Deze opperde de verzekeringsmaatschappijen voortaan het pakket aan verzekerde geneesmiddelen zelf te laten samenstellen en hen samen met de apothekers over de prijs van geneesmiddelen te laten onderhandelen.

Zorgverzekeraar moet thuiszorg bieden

De president van de rechtbank in Utrecht bepaalde op 29 oktober 1999 dat een zorgverzekeraar, Anova, vier bejaarde vrouwen die al maanden op een wachtlijst stonden, de thuiszorg diende te geven waarop zij recht hadden. Zorgverzekeraars waren volgens de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) waaronder de thuiszorg viel, de eerst verantwoordelijken. Zij mochten zich niet verschuilen achter het argument dat de staat hen te weinig geld gaf; dan hadden zij dat bij de staat aan de orde moeten stellen, aldus de rechter. Hij constateerde echter dat ook Anova zonder meer met het toegewezen budget akkoord was gegaan.

LANDBOUW

'Koeloze zondag' geen succes

De grootste belangenorganisatie van de boeren, LTO-Nederland, had zijn leden opgeroepen op 3 oktober 1999 het vee binnen te houden, uit protest tegen het mestbeleid van de regering. In het noorden en zuiden van het land gaven maar weinig boeren gehoor aan de ludieke oproep tot een 'koeloze zondag'. Volgens een studie van het Centraal Planbureau (CPB) en het Landbouw Economisch Instituut (LEI), die op 5 oktober verscheen, zou het mestbeleid in de veehouderij ruim 4.000 banen doen verdwijnen en bij toeleveranciers en verwerkende bedrijven ruim 12.000. VVD en CDA bleven lange tijd bezwaren houden tegen de nieuwe mestplannen van minister Brinkhorst van Landbouw, de VVD vermoedelijk vooral omdat de banken zouden moeten meebetalen aan de schuldsanering van veehouders die hun bedrijf moesten sluiten. Het ministerie zou 1,5 miljard gulden ter beschikking stellen voor 'flankerend beleid'.

NATUUR EN MILIEU

Grote wateroverlast in het Westland

Begin oktober 1999 werd het Westland getroffen door overstromingen als gevolg van langdurige regenval. Op 3 oktober kwam de brandweer in actie en er werd gevreesd voor tientallen miljoenen guldens schade. In 1998 hadden overstromingen voor 200 miljoen gulden schade aangericht. Daarna zou volgens veel bewoners van de streek bijna niets zijn gedaan om een nieuwe ramp te voorkomen.

CULTUUR EN WETENSCHAP

Shell-prijs voor W. Sinke

Professor W. Sinke ontving de Shell-prijs voor Duurzame Ontwikkeling en Energie, zo

Nederland

werd op 6 oktober 1999 bekend gemaakt. Sinke, werkzaam bij het Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN), kreeg de prijs voor zijn research op het gebied van directe omzetting van zonlicht in elektriciteit en organische zonnecellen. Shell was al enige tijd actief op het gebied van de ontwikkeling van zonnecellen met een hoger rendement. De prijs, groot 200.000 gulden, wordt elk jaar toegekend door de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW).

Nobelprijs voor fysici

Op 12 oktober 1999 werd bekend dat twee Nederlandse fysici de Nobelprijs voor Natuurkunde 1999 hadden gewonnen. Prof. dr. Martinus Veltman en prof. dr. Gerard 't Hooft werden onderscheiden wegens hun bijdrage aan het opheldering van de quantumstructuur van de zwakke elektromagnetische kracht.
Veltman (68) was van 1966 tot 1981 hoogleraar natuurkunde aan de Universiteit Utrecht. In 1981 vertrok hij naar de universiteit van Ann Arbor in de Verenigde Staten. 't Hooft (53) doceerde sinds 1977 theoretische natuurkunde in Utrecht.

Spinoza-premie naar E. Cutler

De Spinoza-premie werd voor 1999 toegekend aan de hoogleraar taalpsychologie E. Cutler, zo werd op 21 oktober 1999 bekendgemaakt. Cutler, werkzaam aan de Katholieke Universiteit Nijmegen, was volgens de jury 'de slimste vrouw van Nederland'. Zij deed onderzoek naar mechanismen die een rol spelen bij spraakherkenning en -productie. De prijs bestond uit drie miljoen gulden voor het doen van verder onderzoek.
Het was de eerste keer dat de Spinoza-premie, de 'Nederlandse versie van de Nobelprijs', aan een vrouw werd toegekend. De prijs was een initiatief van de wetenschapsorganisatie NWO.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Kritiek op werving kindsoldaten

Het Nederlandse leger werd op 11 oktober 1999 opnieuw bekritiseerd voor het werven van 17-jarigen als soldaten. Unicef voegde zich bij het koor van critici in de Verenigde Naties (het VN-comité voor de rechten van het kind) en het internationale Rode Kruis. Het leger vreesde te weinig jongeren te kunnen werven als zij niet direct na het verlaten van school aangetrokken konden worden. In 1998 telde het leger 317 minderjarige recruten.

BUITENLANDSE ZAKEN

Boek zeer negatief over beleid Pronk

Minister Herfkens van Ontwikkelingssamenwerking overhandigde op 2 oktober 1999 het boek *De geschiedenis van vijftig jaar Ontwikkelingssamenwerking* aan prins Claus, die via zijn Prins Claus Fonds kunstenaars in de Derde Wereld steunde. Herfkens vond het boek eenzijdig en één grote afrekening met haar voorganger Jan Pronk. Alle auteurs waren zeer negatief over diens beleid. Over wat er in het veld gebeurde, bevatte het boek weinig informatie, maar des te meer over handel en wandel van de bureaucratie op het departement.

Maartje van Putten naar Wereldbank

Oud-europarlementariër Maartje van Putten (49) werd benoemd tot lid van het Inspectiepanel van de Wereldbank, zo werd op 6 oktober 1999 bekend gemaakt. Zij hield zich al eerder met ontwikkelingssamenwerking bezig als medewerkster van de Evert Vermeer Stichting. De benoeming bij de Wereldbank gold voor vijf jaar. Het drie leden tellende panel werd in 1993 ingesteld om klachten over projecten van de Wereldbank te behandelen.

Paul van Buitenen onderscheiden

Paul van Buitenen, de Nederlandse EU-ambtenaar die het Europees Parlement belangrijke documenten over fraude en corruptie bij de Europese Commissie toespeelde, kreeg op 8 oktober 1999 de Onderscheiding van de Associatie van Belastingbetalers in Europa, als waardering voor zijn inzet tegen verkwisting van overheidsgeld in Brussel. Van Buitenen publiceerde in oktober een boek over de praktijken bij de Europese Commissie, getiteld *Strijd voor Europa*, waarin met name de wijze van aanbesteden van projecten die door externe bureaus werden uitgevoerd, het moest ontgelden.

OVERLEDEN

Wim Polak, oud-burgemeester van Amsterdam

Oud-burgemeester van Amsterdam Wim Polak overleed op 1 oktober 1999, op 75-jarige leeftijd. Hij was al enige tijd ernstig ziek. De PvdA'er was burgemeester van de hoofdstad van 1977 tot 1983. Het was een woelige periode, onder meer door grote krakersrellen. Onder zijn leiding werden de ongeregeldheden rond de kroning van Beatrix in 1980 bedwongen, werd de 'Stopera' op het Waterlooplein gebouwd en verdween de scheepsbouw uit de stad.
Polak werd in 1924 in Amsterdam geboren. Tijdens de Duitse bezetting dook hij onder in Twente. Hij studeerde economie en werkte daarna twintig jaar als journalist bij *Het Vrije Volk*. Daarna stortte hij zich op een politieke loopbaan: hij werd gemeenteraadslid, wethouder van Financiën en Kunstzaken, staatssecretaris van Binnenlandse zaken en daarna burgemeester. Later werd hij lid van de Raad van State en leidde hij drie jaar het Amsterdamse Fonds voor de Kunst. Hij nam zitting in talrijke besturen en was ook tien jaar lang president-commissaris van de Perscombinatie.

(Vorige berichten pag. 581/1 e.v. - 1999)

Andorra

ANDORRA

EU tevreden over aanpak sigarettensmokkel

De Europese Commissie maakte op 4 augustus 1999 bekend dat Andorra niet langer de belangrijkste bron van sigarettensmokkel in de Europese Unie was. De commissie prees de nieuwe wetten van het 'belastingparadijs' waardoor sigaretten niet meer via Andorra belastingvrij de Europese Unie konden worden ingevoerd.

Artsengenootschap waarschuwt voor Viagra-pil

Het College van Geneeskundigen van Andorra riep haar leden op 26 mei 1998 op om niet meer zomaar Viagra-pillen voor te schrijven aan buitenlanders. Aanleiding voor de oproep was het grote aantal toeristen dat Andorra bezocht om de potentieverhogende Viagra-pil te bemachtigen. Andorra was namelijk het eerste Europese land waar de pil verkrijgbaar was. Het resultaat was dat duizenden toeristen direct na aankomst de drogisterijen bezochten. Daar hoorden zij dat de pil alleen op doktersrecept werd versterkt, hetgeen weer volle

Samenstelling regering (15 juni 1998)

Het vorstendom Andorra telt 40.000 inwoners en ligt in de Pyreneeën tussen Frankrijk en Spanje. De formele staatshoofden zijn de bisschop van het Spaanse Urgel, Joan Marti Alanis (bisschoppelijk prins), en de Franse president Jacques Chirac (Franse prins).

Premier (beëdigd 4 april 1997)
Marc FORNÉ MOLNÉ

Ministers:
Binnenlandse zaken
Luis MONTAYA-TARRES
Buitenlandse zaken
Albert Pintat SANTOLARIA
Cultuur
Pere Canturri MONTANYA
Economische zaken
Enric CASADEVALL-MEDRANO
Financiën
Susagna Arasanz SERRA
Gezondheidszorg en Welzijn
Josep Ma Goicoechea UTRILLO
Milieu en Toerisme
Enric Pujal ARENY
Onderwijs, Jeugd en Sport
Carme SALA-SANSA
Presidentschap
Estanislau SANGRA-CARDONA
Territoriale zaken
Josep GARRALLA-ROSSELL

wachtkamers bij de Andorrese artsen opleverde. Het College van Geneeskundigen riep artsen op de pil alleen te versterken na een uitgebreid medisch onderzoek. 'Het probleem is namelijk dat we geen medische dossiers van de buitenlanders hebben.'

(Vor. ber. pag. 499/3 e.v. - 1997)

GIBRALTAR

Gibraltar losgekoppeld van discussie over nieuwe Navo-structuur

De spanningen tussen Groot-Brittannië en Spanje over Gibraltar liepen eind 1997 op toen Groot-Brittannië zich verzette tegen de toetreding van Spanje tot de nieuwe NAVO-commandostructuur zolang er geen bevredigende oplossing was voor de kwestie Gibraltar. De Britse minister van Defensie, George Robertson, dreigde zelfs met een veto.
De laatste obstakels voor Spanjes toetreding tot de commandostructuur werden op 2 december 1997 uit de weg geruimd. Uiteindelijk besloten Spanje en Groot-Brittannië de kwestie Gibraltar los te koppelen van de discussie over de nieuwe NAVO-structuur. Robertson vroeg Spanje wel om met een praktische oplossing te komen voor militaire manoeuvres op en rond Gibraltar. De Spaanse minister van Defensie, Eduardo Serra, toonde zich tevreden. Hij verklaarde dat het probleem over de soevereiniteit van Gibraltar al 300 jaar oud was en mede daarom niet makkelijk was op te lossen. 'Maar', zei hij, 'het is beter de onderhandelingen in te gaan als vrienden dan als vijanden.'

Spanje biedt gedeelde soevereiniteit aan

De Spaanse minister van Buitenlandse zaken, Abel Matutes, bood zijn Britse ambtgenoot Robin Cook op 10 december 1997 een gedeelde soevereiniteit over Gibraltar aan. Spanje en Groot-Brittannië zouden het schiereiland samen besturen totdat er een definitieve oplossing was gevonden voor het dispuut tussen beide landen. Spanje verzachtte hiermee haar standpunt dat de Britse bezetting van Gibraltar illegaal was en het schiereiland direct onder Spaans bestuur moest komen. Cook antwoordde dat het idee alleen kans op succes had als de bevolking van Gibraltar er mee zou instemmen.
De premier van Gibraltar, Peter Caruana, reageerde twee dagen later furieus op het plan. Hij noemde het 'absoluut onacceptabel' en zei dat het 'geen enkele zin had om over dit voorstel te praten.'
Spanje had al eerder toenadering tot de Britten gezocht. In oktober 1997 bood Spanje aan de restricties om Gibraltar via lucht of water te benaderen, te versoepelen in ruil voor een gezamenlijk militair gebruik van het vliegveld van Gibraltar. Dat vliegveld wordt sinds 1985 wel gezamenlijk gebruikt voor de burgerluchtvaart.

Gibraltar eist bij VN zelfbeschikking

Premier Peter Caruana eiste op 7 oktober 1998 voor de Dekolonisatiecommissie van de Verenigde Naties zelfbeschikkingsrecht voor Gibraltar. Hij meende dat Gibraltar beschikte over een 'eigen cultuur, karakter en identiteit'. Hij wees er verder op dat Gibraltar van de afgelopen 1287 jaar 727 jaar onder Moors bestuur was gevallen, 294 jaar onder Brits bestuur en slechts 266 jaar onder Spaans bestuur. Hij verwierp Spanje's claim op Gibraltar en vroeg zich af hoe lang een volk zelfstandig moest zijn voor het zelfbeschikkingsrecht zou krijgen. Hij wees daarbij op landen als de Verenigde Staten, Australië en Nieuw-Zeeland die korter bestonden, maar wel zelfbeschikkingsrecht hadden.

Visrechten leiden tot ruzie

De politie van Gibraltar bracht op 27 januari 1999 een Spaans vissersschip op in de territoriale wateren van Gibraltar. Hoewel de bemanning snel werd vrijgelaten en de boot vrijwel direct werd vrijgegeven, riep de actie veel verontwaardiging op in Spanje. Ongeveer 350 Spaanse vissers blokkeerden op 29 januari de grens met Gibraltar en lieten slechts Spaanse burgers door. Als reactie hierop sloten 3.500 demonstranten uit Gibraltar hun kant van de grens voor Spaanse burgers.

Spanje noemt Gibraltar broeinest criminaliteit

De Spaanse premier José Maria Aznar overhandigde op 3 maart 1999 aan zijn Britse ambtgenoot Tony Blair een rapport over de georganiseerde misdaad in Gibraltar. Volgens het rapport was de omstreden Britse enclave een broeinest van criminaliteit, omdat de autoriteiten onvoldoende toezicht zouden houden op financiële zaken. Misdaadorganisaties zouden Gibraltar daarom vooral gebruiken voor witwaspraktijken. Verder zou Gibraltar een cruciale rol spelen bij de drugssmokkel naar Spanje.
De autoriteiten van Gibraltar ontkenden met klem en spraken van leugens. Volgens hen was het rapport slechts bedoeld om de Spaanse claim op de Britse enclave kracht bij te zetten.
Spanje voerde de druk op Gibraltar echter op door verscherpte controles aan de grens te houden. Dit leidde al snel tot wachttijden van twee uur. De autoriteiten van het schiereiland vroegen Spanje daarom op 16 maart de verscherpte controle stop te zetten.

OVERLEDEN

Joshua Hassan

Op 1 juli 1997 overleed op 81-jarige leeftijd Sir Joshua Hassan, de voormalig burgemeester en premier van Gibraltar. Hassan was een dag eerder opgenomen in het ziekenhuis.

Liechtenstein

Hassan groeide op in Groot-Brittannië maar werd in de Tweede Wereldoorlog naar Gibraltar gestuurd. Daar bleef hij en ontpopte zich als de grote politieke leider van het eiland, waar hij vier decennia lang de politiek domineerde. Hij had de reputatie dat hij de ruim 20.000 inwoners van het schiereiland vrijwel allemaal bij naam kende.
Hassan verzette zich vooral tegen de Spaanse claim op het schiereiland, sinds 1713 onderdeel van Groot-Brittannië. In 1960 leidde hij de delegatie naar de Dekolonisatiecommissie van de Verenigde Naties en in 1967 hield hij een referendum over de status van het schiereiland. De uitslag was overduidelijk: 12.138 mensen wilden bij Groot-Brittannië blijven en slechts 44 mensen stemden tegen. Twee jaar later verklaarde Groot-Brittannië dat het land zijn handen niet van Gibraltar zou aftrekken. Spanje sloot als reactie hierop de grens met Gibraltar, die pas in 1985 weer open werd gesteld.

(Vor. ber. pag. 547/3 e.v. - 1996)

LIECHTENSTEIN

Demonstratie tegen nieuw hoofd aartsdiocees

Ongeveer 1.000 mensen hielden op 21 december 1997 een stille tocht door de hoofdstad Vaduz uit protest tegen de benoeming van Wolfgang Haas tot het nieuwe hoofd van het aartsdiocees Vaduz. De in Liechtenstein geboren Haas was tien jaar eerder benoemd tot hoofd van het diocees van het Zwitserse Chur. Hier veroorzaakte hij met zijn uiterst conservatieve ideeën een scheuring tussen liberale en conservatieve katholieken. Haas verzette zich onder andere tegen het inzetten van lekenpriesters en vrouwelijke assistenten in de kerk. Ook in Zwitserland was geregeld tegen hem gedemonstreerd.

Europees Hof veroordeelt Liechtenstein

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg veroordeelde het vorstendom Liechtenstein op 28 oktober 1999 tot het betalen van een boete van 13.000 gulden en proceskosten van 118.000 gulden wegens het beletten van de vrijheid van meningsuiting. Het Europees Hof besliste dat Liechtenstein in 1997 ten onrechte Herbert Wille niet had benoemd tot hoofd van de administratieve rechtbank. Wille was weliswaar gekozen door de rechterlijke macht, maar prins Hans-Adam II weigerde hem te benoemen vanwege zijn kritiek op het constitutionele systeem. De voormalige vicepremier Wille vond dat de Hoge Raad het laatste woord moest hebben in constitutionele kwesties en niet langer de prins.
Prins Hans-Adam II dreigde naar aanleiding van het proces in ballingschap te gaan als zijn bevoegdheden verder aan banden zouden worden gelegd.

Achttien verdachte financiële transacties

De Autoriteit voor het Bankwezen maakte op 6 april 1998 bekend dat haar in 1997, toen in Liechtenstein een Wet tegen Witwaspraktijken van kracht werd, achttien verdachte financiële transacties waren gemeld. In zestien gevallen had de Autoriteit de informatie doorgespeeld aan het Openbaar Ministerie voor nader onderzoek. Het Openbaar Ministerie had twee zaken laten vallen wegens gebrek aan bewijs, terwijl het onderzoek in de andere zaken nog liep.

(Vor. ber. pag. 433/2 e.v. - 1997)

Luxemburg

LUXEMBURG

BINNENLAND

Jacques Santer keert terug in Europese politiek

De Luxemburgse premier Jean-Claude Juncker nam het op 16 maart 1999 op voor Jacques Santer, de voormalige Luxemburgse premier en afgetreden voorzitter van de Europese Commissie. Juncker noemde het besluit van de voltallige Europese Commissie om af te treden na het verschijnen van een rapport over fraude en mismanagement 'de enige juiste consequentie'. Verder zei hij: 'Luxemburg wijst er op dat de kritiek die betrekking had op de voorzitter van de commissie, de heer Santer, ongefundeerd en onjuist is gebleken.'
Drie maanden later deed Jacques Santer weer zijn intrede in de Europese politiek. Hij was een van de twee leden van de christen-democratische Chreschtlech-Sozial Volkspartei (CSV) die op 13 juni 1999 in het Europees Parlement werden gekozen. Santer zei bij die gelegenheid dat hij zich niet bezwaard voelde om zitting te nemen tussen mensen die enkele maanden eerder zijn aftreden hadden geëist: 'Ik ben zeer gemotiveerd en een overtuigd Europeaan. Ik was ook niet persoonlijk betrokken (bij de schandalen - red.). Ik was betrokken als voorzitter van de Europese Commissie en heb daarom de politieke consequenties getrokken. (...) Ik denk ook dat het parlement waardering heeft voor hetgeen de commissie wel heeft bereikt, zoals de invoering van de Europese munt en het starten van de uitbreiding van de Europese Unie.'

Tamme campagne voor parlementsverkiezingen

'Ik denk dat de zaken blijven zoals ze zijn', was een uitspraak van een van de politici tijdens de verkiezingscampagne van juni 1999 in het groothertogdom. De sociaal-democraten en de christen-democraten die samen een coalitie vormden, legden de nadruk op onderwijs en openbare orde. Dat waren ook de verkiezingsthema's van de liberalen, de belangrijkste oppositiepartij. Het enige twistpunt tussen de partijen zou de opvolging kunnen zijn van de als voorzitter van de Europese Commissie afgetreden Jacques Santer, maar daarover werd tijdens de campagne niet gesproken. 'We hebben nog niet over het onderwerp gediscussieerd', zei Robert Goebbels, leider van de socialisten.
De coalitie bezette 38 zetels in het zestig zetels tellende parlement. Een voorspelling over de uitslag durfde niemand echter te

Uitslag parlementsverkiezingen (13 juni 1999)

	1995	1999
CSV	21	19
POSL	17	13
DP	12	15
ADR	5	7
Dei Greng	5	5
Dei Lenk	-	1

CSV: Chreschtlech-Sozial Vollekspartei (christen-democraten)
POSL: Parti Ouvrier Socialiste Luxembourgeois (sociaal-democraten)
DP: Demokratesch Partei (liberalen)
ADR: Aktiounskomitee fir Demokratie a Rengerechtegkeet (democraten)
Dei Greng (Groene partij)
Dei Lenk (Linkse partij)

Samenstelling regering (7 augustus 1999)

Premier
Jean-Claude JUNCKER (CSV)

Vice-premier
Lydie POLFER (DP)

Ministers:
Begroting, Justitie
Luc FRIEDEN (CSV)
Binnenlandse zaken
Michel WOLTER (CSV)
Buitenlandse zaken en Handel, Reorganisatie overheidsapparaat
Lydie POLFER (DP)
Defensie, Ontwikkelingssamenwerking, Milieu
Charles GOERENS (DP)
Economie, Transport
Henri GRETHEN (DP)
Familie, Jeugd, Sociale solidariteit en emancipatie
Marie-Josee JACOBS (CSV)
Financiën
Jean-Claude JUNCKER (CSV)
Gezondheidszorg en Sociale zekerheid
Carlo WAGNER (DP)
Hoger onderwijs en onderzoek, Openbare werken
Erna HENNICOT-SCHOEPGES (CSV)
Landbouw, Kleinbedrijf, Toerisme
Fernand BODEN (CSV)
Onderwijs, Sport
Anne BRASSEUR (DP)
Werkgelegenheid
Francois BILTGEN (CSV)

doen omdat de kiezers zelf besluiten of ze een stem op een persoon of op een partij uitbrengen.

Socialisten grootste verliezer

Ondanks de tamme campagne zorgden de verkiezingen van 13 juni voor een flinke verschuiving in de Luxemburgse politiek. Beide coalitiepartijen verloren zetels, maar de socialistische Parti Ouvrier Socialiste Luxembourgeois (POSL) leed de zwaarste verliezen. Haar zetelaantal liep terug van 17 naar 13. De christen-democratische Chreschtlech-Sozial Volleksspartei (CSV) wist haar verlies te beperken tot twee zetels. POSL-leider Robert Goebbels zei in een reactie dat de socialisten waarschijnlijk in de oppositie zouden gaan: 'Het ligt voor de hand dat de verkiezingsuitslag een kabinetswijziging tot gevolg heeft.' Minister van Defensie Alex Bodry, eveneens van de POSL, weet de nederlaag aan de kritiek op de hervorming van het pensioensysteem. Verder vermoedde hij dat de kiezer na vijftien jaar genoeg had van deze coalitie.
Grote winnaar van de verkiezingen was de liberale Demokratesch Partei (DP) die drie zetels won en de tweede partij van Luxemburg werd. Partijleider Lydie Polfer: 'Wij zijn niet verbaasd, want hier hebben we heel lang aan gewerkt.'

Juncker formeert nieuw kabinet met liberalen

De christen-democratische premier Jean-Claude Juncker kreeg 15 juni de opdracht een nieuw kabinet te formeren. Het lag voor de hand dat dit een kabinet van christen-democraten en liberalen zou worden omdat de socialisten al hadden aangegeven in de oppositie te gaan.
Juncker presenteerde op 7 augustus zijn kabinet dat bestond uit zeven CSV- en vijf DP-ministers. Samen zouden ze leiding geven aan negentien ministeries. Het is in Luxemburg gebruikelijk dat ministers verscheidene ministeries onder zich hebben.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Strengere wet tegen witwassen

Minister van Justitie, Marc Fischbach, maakte op 12 maart 1997 bekend dat er een strengere wet zou komen om het witwassen van geld tegen te gaan. Niet langer zou alleen het witwassen van drugsgeld strafbaar zijn, maar ook het witwassen van geld verdiend met wapentransacties, evenals immoreel gedrag. Er zouden zwaardere straffen komen en de verplichting om verdachte transacties te melden zou worden aangescherpt.

Luxemburg moderniseert auteurswet

Minister van Economische zaken Robert Goebbels presenteerde op 22 oktober 1997 een nieuwe Wet op de Auteursrechten. 'Ik denk dat we hiermee de modernste regelgeving van Europa krijgen', verklaarde hij op een persconferentie. De wet voorziet namelijk ook in regels bij het gebruik van auteursrechtelijk beschermde werken op internet, in elektronische databestanden en in de elektronische handel (bijvoorbeeld muziek). De wet bood volgens Goebbels auteurs en artiesten meer rechten, terwijl de informatieverspreiding er niet door werd belet.

Luxemburg krijgt Centrale Bank

Het Luxemburgs parlement besloot op 27 maart 1998 dat het groothertogelijk Monetair Instituut de status van Centrale Bank zou krijgen. Hiermee voldeed Luxemburg aan alle vereisten van de Europese Monetaire Unie (EMU). Vanaf 1 januari 1999 zou het Monetair Instituut kunnen deelnemen aan het Europees Systeem van Centrale Banken.

Luxemburg had geen Centrale Bank, omdat het land al 76 jaar een monetaire unie vormde met België. Het besluit betekende dan ook het einde van deze monetaire unie. De Nationale Bank van België was tot die tijd verantwoordelijk voor het monetaire beleid van het groothertogdom.

Ambtenaren staken tegen pensioenhervorming

Een belangrijk deel van de 15.000 ambtenaren die Luxemburg telt, legden op 21 juli 1998 het werk neer uit protest tegen de hervorming van het pensioensysteem. Het parlement had namelijk besloten de pensioenen terug te brengen van 83 naar 72 procent van het laatstverdiende loon. Hiermee zouden de pensioenen in overeenstemming worden gebracht met die in de marktsector. Als gevolg van de staking lag het openbaar vervoer in Luxemburg stil, terwijl het luchtverkeer kampte met aanmerkelijke vertragingen.

NATUUR EN MILIEU

Europees Hof veroordeelt Luxemburg

Volgens een uitspraak van het Europees Hof van Justitie op 11 juni 1998 had Luxemburg de Europese regelgeving overtreden door niet op tijd de regels tegen watervervuiling te implementeren in zijn nationale wetgeving. De Europese ministers startten in 1976 met een programma tegen watervervuiling. Dit leidde in 1989 tot een aantal richtlijnen die elke lidstaat diende uit te voeren. De Europese commissie constateerde al in 1993 dat Luxemburg hierbij in gebreke bleef. Het land verklaarde in een reactie dat het de regels niet hoefde in te voeren omdat het niet beschikte over een vervuilende industrie die op het water loosde. Het wist het Europees Hof echter niet van dit argument te overtuigen: Luxemburg moest de regels alsnog invoeren en de kosten van het proces betalen.

(Vor. ber. pag. 247/3 e.v. - 1995)

MONACO

Nazi's zetten geheime bank op in Monaco

Het Joodse Wereldcongres maakte op 13 augustus 1997 documenten openbaar waaruit zou blijken dat de Duitse Reichsbank gedurende de Tweede Wereldoorlog een geheim filiaal probeerde op te zetten in Monaco. Nazi's en collaborateurs konden bij dit filiaal hun geld storten, zodat het na de oorlog kon worden gebruikt om hen financieel te steunen.
De zogeheten Bank Charles was in 1943 opgezet door de Zwitserse zakenman Eugene Johannes Charles met een geheim startkapitaal van 50 miljoen Franse frank, ongeveer 17 miljoen gulden, van de Duitse Reichsbank. Het initiatief werd ondersteund door de toenmalige premier van Monaco, Emile Roblot. Prins Rainier, een aanhanger van het Franse verzet, verijdelde de poging. Hij zei tegen zijn vader dat hij geen voet meer in het paleis zou zetten als Roblot op zijn post zou blijven. Deze raakte hierop zijn functie kwijt en de Bank Charles verdween.

Hof bevestigt vonnis in eerste witwaszaak

Het Hof van Beroep heeft op 16 november 1998 de uitspraak bevestigd waarin de Israeliër Moshe Benyamin werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van twaalf jaar en een boete van 100.000 Franse frank, ongeveer 35.000 gulden. Tegelijk werd zijn bankrekening van 5,5 miljoen dollar, ongeveer 11 miljoen gulden, geconfisceerd. Benyamin was schuldig bevonden aan het witwassen van geld dat hij had verdiend met de internationale drugshandel.

(Vor. ber. pag. 767/1 e.v. - 1997)

OOSTENRIJK

BINNENLAND

Sociaal-democraten winnen Europese verkiezingen

De Socialistische Partij Oostenrijk (SPÖ) won met een klein verschil de Europese verkiezingen van 13 juni 1999. De Oostenrijkse Volkspartij (ÖVP), die de verkiezingen van 1996 had gewonnen, zakte naar de tweede plaats.
De strijd om de 21 Oostenrijkse zetels in het Europees parlement stond voornamelijk in het teken van nationale kwesties. De meeste mensen zagen de verkiezingen als een test voor de landelijke verkiezingen van 3 oktober. Wel was de opkomst, net zoals in de andere Europese landen, erg laag. Van de kiezers in Oostenrijk kwam 49 procent naar de stembus, tegen 68 procent drie jaar eerder.

Uitslagen Europese verkiezingen:	
	zetels
SP	7
ÖVP	7
FPÖ	5
Groenen	2

Problematische uitslag van parlementsverkiezingen

Twee opiniepeilingen lieten op 26 september 1999 zien dat de Vrijheidspartij Oostenrijk (FPÖ) ongeveer 0,3 procent voorlag op de Oostenrijkse Volkspartij (ÖVP). Kanselier Viktor Klima noemde dit een zorgelijke ontwikkeling omdat het de dertien jaar oude coalitie van de ÖVP met de Socialistische Partij Oostenrijk (SPÖ) in gevaar bracht. De ÖVP had namelijk laten weten in de oppositie te gaan als ze de derde partij van het land zou worden. Klima deed daarom een oproep niet op de FPÖ te stemmen. Hij wees op de sterke economie en de lage criminaliteit en zei: 'We moeten duidelijk maken dat na de derde oktober een radicale verandering kan optreden die alles in gevaar brengt wat we tot nu toe hebben bereikt.'
Jörg Haider had enkele dagen eerder – op 23 september – wel een iets mildere toon aangeslagen over de Europese Unie. Haider zei dat als hij zou worden gekozen tot kanselier, hij zou meewerken aan de invoering van de euro: 'Wij zijn kritisch over de Europese Unie, maar we zijn democratisch genoeg om de beslissing van de Oostenrijkse bevolking te respecteren.'

Rechtse Vrijheidspartij grote winnaar

De rechtse Vrijheidspartij Oostenrijk (FPÖ) kwam als grote winnaar uit de bus bij de parlementsverkiezingen van 3 oktober 1999. Weliswaar bleef de SPÖ de grootste partij, maar de FPÖ werd ten koste van de ÖVP wel de tweede partij van het land.
De eerste officiële uitslag liet een verschil tussen FPÖ en ÖVP zien van 0,32 procent. Na het tellen van de 200.000 stemmen die buiten het district waren uitgebracht, bleken beide partijen 26,91 procent van de stemmen te hebben gehaald. Met slechts 415 stemmen meer werd de FPÖ toch de tweede partij.
Het opkomstpercentage lag met 80 procent lager dan de 86 procent van vier jaar eerder.

Uitslagen parlementsverkiezingen (3 oktober 1999)				
	1999		1995	
	perc.	zetels	perc.	zetels
SPÖ	33,15	65	38,06	71
FPÖ	26,91	52	21,89	41
ÖVP	26,91	52	28,29	52
Liberaal Forum	3,65	-	5,51	10
Groenen	7,40	14	4,81	9
Overigen	1,98	-	1,60	-

Het Oostenrijkse kiessysteem

Ruim 5,8 miljoen mensen mochten op 3 oktober 1999 stemmen voor de *Nationalrat*, het Oostenrijkse parlement. Oostenrijk kent het principe van evenredige vertegenwoordiging en er geldt een kiesdrempel van vier procent. De *Nationalrat* telt gewoonlijk 183 zetels, maar dit aantal kan variëren als dat nodig is voor een eerlijke verdeling van de zetels onder de partijen.
Alle Oostenrijkers van achttien jaar en ouder mogen eens in de vier jaar stemmen voor de *Nationalrat*. Kandidaten moeten minimaal negentien jaar zijn en moeten worden gesteund door een partij of een groepering. Het is dus niet mogelijk dat iemand zich als onafhankelijk kandidaat verkiesbaar stelt.

De belangrijkste kandidaten

Viktor Klima
Klima (52) leidt de SPÖ. Hij volgde in 1997 Franz Vranitzky op als kanselier. Sindsdien ontpopte hij zich als een pragmatisch hervormer van zijn partij. De econoom Klima was financieel directeur van een olie- en chemieconcern, toen hij in 1992 minister van Transport en Industrie werd. In 1996 promoveerde hij tot minister van Financiën om een jaar later kanselier te worden.
De SPÖ legde in de verkiezingscampagne de nadruk op het verminderen van de bureaucratie en het handhaven van de welvaartsstaat. Verder beloofde de SPÖ honderdduizend nieuwe banen te creëren.

Wolfgang Schüssel
ÖVP-leider Schüssel (54) was vice-kanselier en minister van Buitenlandse zaken in het kabinet-Klima. Schüssel lag geregeld overhoop met Klima over kwesties als de belastinghervorming, de privatiseringen en de neutraliteit.
De ÖVP stapte in 1995 na een ruzie uit de coalitie. In de daaropvolgende verkiezingen bleef de SPÖ

de grootste partij, waardoor Schüssel uiteindelijk terugkeerde in het kabinet.
De ÖVP legde tijdens de campagne de nadruk op economische liberalisering en meer geld voor het gezin.

Jörg Haider
FPÖ-leider Haider (49) is de meest omstreden politicus van Oostenrijk. Hij moest in 1991 aftreden als gouverneur van Karinthië nadat hij zich lovend had uitgelaten over de werkgelegenheidspolitiek van Adolf Hitler. In april 1999 werd hij echter opnieuw gekozen als gouverneur.
Onder zijn leiding maakte de van oorsprong liberale FPÖ een ruk naar rechts. De FPÖ wordt nu zelfs gezien als een extreem-rechtse partij. Tijdens de verkiezingscampagne legde Haider de nadruk op de buitenlanders. Zij zouden de banen van Oostenrijkers innemen en de culturele identiteit van het land bedreigen.

Jörg Haider, leider van de FPÖ, brengt samen met zijn vrouw Claudia op 3 oktober 1999 zijn stem uit in Klagenfurt, in Karinthië, waarvan hij gouverneur is. *(foto ANP)*

Alexander van der Bellen
De econoom Van der Bellen leidt de Groenen. Hij was deken van de Universiteit van Innsbruck toen hij tot de politiek toetrad. Hij werd in 1992 economisch woordvoerder van de partij en in 1997 partijleider.
De Groenen pleitten tijdens de campagne voor invoering van de ecotax en handhaving van de Oostenrijkse neutraliteit.

Heide Schmidt
Schmidt leidt het Liberaal forum. Zij studeerde rechten en was een van de leidende figuren van de FPÖ. In 1993 dolf ze het onderspit in een krachtmeting met Haider over het vreemdelingenbeleid. In de campagne legde Schmidt de nadruk op economische liberalisering.

Reacties op overwinning van Haider

'Sensationele overwinning', kopte een van de ochtendbladen op 4 oktober, de dag na de verkiezingen. 'Ruk naar rechts', stelde een ander dagblad. De commentatoren waren het er over eens dat het politieke landschap een ander aanzien had gekregen. Niet langer werd de politiek gedomineerd door twee partijen - de SPÖ en de ÖVP - maar nu waren drie partijen ongeveer even groot.
Het conservatieve dagblad *Die Presse* achtte het niet verstandig om Haider uit te sluiten van regeringsverantwoordelijkheid: 'Het stelt de critici gerust, maar de FPÖ krijgt de overwinning van de volgende verkiezingen wel op een presenteerblaadje.' Voortzetting van de huidige regering zou 'een impotente coalitie van verliezers betekenen.'
Buiten Oostenrijk waren de reacties heftiger. Velen toonden zich bezorgd over de ruk naar rechts die Oostenrijk had gemaakt. Israël liet op 6 oktober zelfs weten dat ze de diplomatieke betrekkingen met Oostenrijk wilde heroverwegen en dat het overwoog haar ambassadeur terug te roepen als Haider regeringsverantwoordelijkheid zou krijgen.
De Oostenrijkers zelf vonden deze reacties te ver gaan. Kanselier Viktor Klima: 'Ik weiger Oostenrijk af te schilderen als een rechts-extreem land alleen op basis van deze verkiezingen.'
President Thomas Klestil mengde zich ook in het debat. Hij meende dat er sprake was van stemmingmakerij: 'Ik ben me bewust van onze geschiedenis. Oostenrijkers moeten daarom extra bedacht zijn op uitingen van intolerantie, xenofobie en discriminatie. Maar we verwachten van de media wel meer zorgvuldigheid. We willen dat de media de feiten inhoudelijk juist presenteren.'
Haider zelf noemde de reacties uit het buitenland 'hysterisch'.

Moeizame coalitiebesprekingen

Kanselier Viktor Klima bood op 5 oktober het ontslag van zijn kabinet aan bij president Thomas Klestil. Klestil accepteerde het ontslag, maar vroeg Klima aan te blijven totdat er een nieuwe regering zou zijn geformeerd.
De eerste schermutselingen over die nieuwe regering waren een dag eerder begonnen. Viktor Klima liet toen namelijk weten dat de SPÖ bereid was om een nieuwe coalitie te formeren: 'We willen graag regeringsverantwoordelijkheid dragen, maar niet tegen elke prijs.' Zo zou het door de ÖVP gewenste lidmaatschap van de NAVO voor Klima onbespreekbaar zijn.
Een dag later mengde Jörg Haider zich in het debat: 'Wij zijn klaar om te werken. Wij zijn klaar voor de regering. Wij zijn klaar om verantwoordelijkheid te nemen.' Haider zei verder dat hij het logisch vond dat president Thomas Klestil eerst Klima zou vragen om een regering te vormen. Hij was immers de leider van de grootste partij. Maar als de formatie van Klima mocht mislukken, dan moest hij zelf aan de beurt komen, aldus Haider. Hij was immers de leider van de tweede partij.
De grote vraag bleef wat de ÖVP zou doen. De partij had aangekondigd in de oppositie te gaan als ze de derde partij zou worden. Dat werd ze inderdaad, maar het verschil was minimaal. Partijleider Wolfgang Schüssel gaf op 12 oktober uitsluitsel: 'We zullen niet deelnemen aan een nieuwe regering. We bereiden ons voor op de oppositie.'
Op 14 oktober gaf president Klestil de formatie-opdracht aan Viktor Klima, maar die stond voor een welhaast onmogelijke taak. Hij wilde niet samenwerken met de FPÖ en de ÖVP wilde geen regeringsverantwoordelijkheid meer nemen. Klima onderzocht daarom ook de mogelijkheden van een minderheidsregering en vervroegde verkiezingen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Klima presenteert hervormingsplan

Kanselier Viktor Klima presenteerde op 12 juli 1999 een hervormingsplan dat ervoor moest zorgen dat de Oostenrijkse welvaart ook de komende eeuw bleef gegarandeerd. Zijn plan - *Strategie voor Oostenrijk* - bevatte een groot aantal punten uit het manifest *De Derde Weg* dat de Britse premier Tony Blair en de Duitse bondskanselier Gerhard Schröder een maand eerder presenteerden. Klima: 'Dit is geen uiteindelijk voorschrift, maar een strategie die de basis moet vormen voor een discussie over de hervormingen. (...) Ik wil dat dit land klaar is voor de komende eeuw'.
Klima wees erop dat het Oostenrijk economisch gezien goed ging. De economische groei lag met 3,3 procent een half procent boven het gemiddelde van alle EU-lidstaten, terwijl de werkloosheid en de inflatie onder dat gemiddelde lagen. Toch klaagden buitenlandse investeerders over de bureaucratie en de hoge belastingen. Dat was de reden dat Klima in zijn plan pleitte voor deregulering en flexibiliteit.

Klima wil voorlopige begroting 2000

Kanselier Viktor Klima zei op 18 oktober 1999 dat zijn demissionaire regering een voorlopige begroting voor 2000 zou presenteren. Dit was noodzakelijk omdat er nog onvoldoende financieringsmogelijkheden waren gevonden voor de belastingverlaging van 30 miljard shilling (ongeveer 4,8 miljard gulden). Die financiering moest er komen omdat Oostenrijk anders haar begrote financieringstekort van 1,7 procent van het bnp niet zou halen.

(Vorige berichten pag. 330/3 - 1999)

IJSLAND

BINNENLAND

Minister van Financiën treedt af

Minister van Financiën, Fridrik Sophusson, maakte op 14 april 1998 zijn aftreden bekend. Hij zou het nieuwe hoofd worden van het Nationaal Energie Bedrijf. Sophusson was lid van de Onafhankelijkheidspartij en al zeven jaar minister van Financiën. Hij bleef wel plaatsvervangend partijleider en parlementslid.
Geir Haarde, eveneens van de Onafhankelijkheidspartij, volgde Sophusson op. Zij was een nieuwkomer in het kabinet. Tot haar benoeming maakte ze deel uit van het parlement.

Onafhankelijkheidspartij verstevigt positie in verkiezingen

De Onafhankelijkheidspartij (IP), die de IJslandse politiek al jaren domineert, heeft haar positie in de verkiezingen van 8 mei 1999 verder verstevigd. De partij wist meer dan 40 procent van de kiezers aan zich te binden. De opkomst tijdens de verkiezingen bedroeg 84 procent.
Premier en partijleider David Oddsson had een makkelijke verkiezingscampagne omdat het IJsland economisch voor de wind ging. De economische groei bedroeg al drie jaar meer dan vijf procent, de koopkracht was fors toegenomen en de werkloosheid sterk verminderd. 'Welvaart en stabiliteit' was dan ook de verkiezingsleus van de Onafhankelijkheidspartij.
De oppositie had hier weinig tegen in te brengen. De Alliantie stelde in haar campagne dat de welvaart niet eerlijk werd verdeeld, omdat enkele duizenden IJslanders in armoede zouden leven. Oddsson lachte dit argument weg omdat de koopkracht van de IJslanders wel was gestegen. Ook de Liberale Partij, opgericht door een ontevreden minister, kreeg weinig greep op de kiezers met haar argument dat de visquota niet eerlijk zouden worden verdeeld.
De verkiezingsoverwinning werd over het algemeen gezien als de verdienste van David Oddsson, een charismatisch man die ook bekendheid genoot als schrijver van toneelstukken, popsongs en televisie-scenario's. De oud-burgemeester van Reykjavik daagde in 1991 de toenmalige partijleider uit, terwijl hij niet eens deel uitmaakte van het parlement. Hij won die strijd en vervolgens ook de verkiezingen. Sindsdien is hij premier.

Uitslag parlementsverkiezingen (8 mei 1999)

	1999		1995	
	perc.	zetels	perc.	zetels
Onafhankelijkheidspartij	40,7	26	37,1	25
Progressieve partij	18,4	12	23,3	15
Liberale partij*	4,2	2	-	-
Alliantie**	26,8	17	37,8	23
Links/Groen***	9,1	6	-	-

* Opgericht na de verkiezingen van 1995.
** Oppositieblok van Sociaal-democraten, Volksalliantie en Vrouwenalliantie die in 1995 nog afzonderlijk deelnamen.
*** Na de verkiezingen van 1995 afgesplitst van de Volksalliantie.

IJsland telt een bevolking van slechts 275.000 mensen die leven op een eiland van 103.000 vierkante kilometer. IJsland is hiermee het dunbevolkste land van Europa. Er woont slechts 2,5 persoon per vierkante kilometer.
Verreweg de meeste mensen wonen in de hoofdstad Reykjavik; 80 procent van het eiland is onbewoond en gletchers bedekken 11 procent van het oppervlak. Bomen zijn een zeldzaamheid.
De eerste bewoners van het eiland waren Noorse Vikingen die zich er in de negende eeuw vestigden. IJsland bleef tot de dertiende eeuw onafhankelijk, waarna eerst Noorwegen en vervolgens Denemarken het eiland koloniseerden.
IJsland kreeg in 1918 zelfbestuur en brak in 1940 definitief met het moederland Denemarken. In 1944 werd de Republiek IJsland officieel opgericht.
Het land is een parlementaire democratie. Het parlement kent één kamer met 63 leden, de Althingi. De leden hiervan worden elke vier jaar gekozen. De Althingi is in feite de voortzetting van de assemblee die de Vikingen in 930 hebben opgericht. Hiermee is het dan ook het oudste parlement ter wereld.
Het staatshoofd is een president die eveneens elke vier jaar wordt gekozen.

Onafhankelijkheidspartij en Progressieve Partij zetten coalitie voort

Op 9 mei, de dag na de verkiezingen, kwamen premier David Oddsson en minister van Buitenlandse zaken Halldor Asgrimsson bij elkaar om te spreken over de voortzetting van de coalitie van de Onafhankelijkheidspartij (IP) en de Progressieve Partij (PP). Beide partijleiders waren het er snel over eens dat ze hun parlementsfracties een dag later een voorstel hiertoe zouden voorleggen. Op 11 mei begonnen de definitieve coalitiebesprekingen die uiteindelijk op 28 mei resulteerden in een nieuw kabinet. Belangrijke wijzigingen in de samenstelling daarvan vonden niet plaats: zeven van de tien ministers bleven lid van het kabinet. Het opvallendste was nog de uitbreiding van het aantal ministers van tien naar twaalf.

Oddsson wil verdere economische groei

Premier David Oddsson presenteerde zijn nieuwe kabinet op 9 juni aan de Althingi. Tijdens zijn toespraak beklemtoonde hij dat de inzet van beide coalitiepartijen zou zijn om de economie te stabiliseren en de voor-

IJsland

Samenstelling regering (28 mei 1999)

President (beëdigd 1 augustus 1996)
Olafur Ragnar GRIMSSON

Premier
David ODDSSON (IP)

Ministers:
Buitenlandse zaken
Halldor ASGRIMSSON (PP)
Financiën
Geir H. HAARDE (IP)
Gezondheid en Verzekeringen
Ingibjorg PALMADOTTIR (PP)
Handel en Industrie
Finnur INGOLFSSON (PP)
Justitie en Religieuze zaken
Solveig PETURSDOTTIR (IP)*
Landbouw
Gudni AGUSTSSON (PP)*
Milieu
Siv FRIDLEIFSDOTTIR (PP)*
Onderwijs
Bjorn BJARNASON (IP)
Sociale zaken
Pall PETURSSON (PP)
Transport en Communicatie
Sturla BODVARSSON (IP)*
Visserij
Arni MATHIESEN (IP)*

* = nieuw kabinetslid

waarden te creëren voor verdere economische groei.
Een van die voorwaarden was volgens Oddsson de privatisering van het IJslandse telecommunicatiebedrijf Landssiminn. Dit was een relatief groot bedrijf omdat IJsland een groot mobiel telefoonnet had en zeer veel gebruikers van internet. Oddsson hoopte dat een geprivatiseerd bedrijf een betere concurrentiepositie zou hebben, passend in zijn streven de IJslandse economie te diversificeren. Omdat die economie nog voor 70 procent afhankelijk was van de visserij, wilde het kabinet andere economische sectoren versterken. Oddsson verklaarde ook zich scherp te verzetten tegen een sluipende inflatie. Daarom veroordeelde hij de recente stijging van de kosten voor een autoverzekering. Hij noemde deze onnodig omdat auto's steeds veiliger werden. Tenslotte zei hij dat het kabinet het drugsgebruik zou bestrijden en het gezinsleven versterken.

OVERLEDEN

Halldor Laxness

Op 9 februari 1998 overleed Halldor Laxness op 95-jarige leeftijd. Laxness was de enige IJslander die ooit een Nobelprijs won. In 1955 ontving hij de Nobelprijs voor literatuur.
Vesteinn Olasson, hoogleraar literatuurwetenschap aan de Universiteit van IJsland, noemde Laxness' invloed op de IJslandse literatuur van een niet te onderschatten betekenis. 'Hij schreef 60 novellen, toneelstukken en essays. Hij domineerde het culturele debat tot in de jaren zeventig.'
Laxness begon zijn carrière met enkele surrealistische novellen, maar zijn grote bekendheid verwierf hij met zijn sociaal realisme. Na de ontvangst van de Nobelprijs legde hij zich toe op het schrijven van toneelstukken. Deze verwierven buiten IJsland echter weinig bekendheid.

(Vorige berichten pag. 713/1 e.v. - 1996)

Zwitserland

ZWITSERLAND

BINNENLAND

'Kraamtoeslag' middels referendum verworpen

Zwitserse kiezers stemden op 13 juni 1999 in een referendum tegen het regeringsvoorstel om vrouwen na de geboorte van hun kind veertien weken lang 80 procent van hun salaris door te betalen. Op het ogenblik krijgen vrouwen acht weken zwangerschapsverlof, maar geen doorbetaling. Het voorstel voor de 'kraamtoeslag' werd ondersteund door de regering en het parlement, maar 60,7 procent van de kiezers stemde tegen.

Wel steun voor strengere asielwet

Twee voorstellen die het moeilijker maken om in Zwitserland asiel aan te vragen, werden wel aangenomen. Asielzoekers met valse identiteitspapieren of die valse informatie geven over hun identiteit, worden volgens het voorstel niet meer in alle gevallen toegelaten tot de asielprocedure. Hetzelfde geldt voor buitenlanders die al geruime tijd illegaal in Zwitserland verblijven.

Beperkte heroïne-verstrekking aanvaard

De kiezers gingen eveneens akkoord met het voorstel om artsen de mogelijkheid te geven aan een kleine groep verslaafden heroïne voor te schrijven. Een meerderheid van 52.6 procent stemde vóór.

Populistische Volkspartij wint verkiezingen

De Zwitserse Volkspartij (SVP) is de grote winnaar geworden van de parlementsverkiezingen van 25 oktober 1999. De partij boekte een spectaculaire winst van vijftien zetels en werd met 44 zetels de tweede partij. De rechtse SVP boekte haar winst dankzij een populistische campagne waarin de partij pleitte voor strengere immigratiewetten, belastingverlaging en een harde aanpak van de criminaliteit.
'We kunnen niet om de realiteit heen dat de kiezers het zwaartepunt van de Zwitserse politiek naar rechts hebben verplaatst', schreef de *Neue Zürcher Zeitung* in een commentaar. Vrijwel alle Zwitserse kranten plaatsten een foto van SVP-leider Christoph Blocher. Het electorale succes werd voornamelijk aan hem toegeschreven.

Uitslagen parlementsverkiezingen (25 oktober 1999)

	1999		1995	
	perc.	zetels	perc.	zetels
Zwitserse Volkspartij	22.56	14.9	44	29
Sociaal-democratische partij	22.48	21.8	51	54
Radicaal Democratische Partij	19.93	20.2	43	45
Christen-democratische partij	15.77	16.8	35	34
Groenen	4.96	5.0	9	8
Liberaal Democratische Partij	2.25	2.7	6	7
Evangelische Partij	1.83	1.8	3	2
Partij van de Arbeid	0.95	1.2	3	3
Partij van de Vrijheid	0.87	4.0	0	7
Overigen	8.40	11.6	6	11

Het Zwitserse kiessysteem

Het Zwitserse parlement bestaat uit twee kamers: de Nationale Raad met 200 afgevaardigden en de Statenraad met 46 afgevaardigden. De Nationale Raad is te vergelijken met de Nederlandse Tweede Kamer, de Statenraad met de Nederlandse senaat. De Zwitserse kiezers – alle inwoners van achttien jaar en ouder – mogen eens in de vier jaar beide kamers kiezen.
Zwitserland is verdeeld in 26 kiesdistricten die overeenkomen met de 26 kantons van het land. Elk kiesdistrict mag afgevaardigden kiezen voor de Nationale Raad. Het aantal is afhankelijk van het inwonertal. De kleinste kantons hebben één afgevaardigde, het grootste kanton – Zürich – kiest

34 afgevaardigden. In de kiesdistricten geldt het principe van evenredige vertegenwoordiging.
Verder kiest elk kiesdistrict twee afgevaardigden voor de Statenraad, behalve de kleine districten die slechts één afgevaardigde hebben. Deze leden worden niet gekozen bij meerderheid van stemmen.

Belangrijkste partijen

Vier partijen bepalen het politieke landschap in Zwitserland: de Sociaal-democratische partij (SDP), de Vrijzinnig Democratische Partij (FDP), de Christen-democratische partij (CVP) en de Zwitserse Volkspartij (SVP). Deze vier partijen besturen Zwitserland bij consensus. Ze beschikken dan ook allemaal over twee kabinetsposten, behalve de SVP die het met één kabinetspost moet doen.
De SDP is een socialistische partij die in 1999 ook de president leverde: Ruth Dreifuss. De socialisten zijn voor een snelle toetreding tot de Europese Unie, het creëren van meer banen, het verbeteren van de sociale voorzieningen en gelijke rechten voor man en vrouw.
De FDP is een liberale partij. De partij zet zich in voor een vrije markt en een discussie over de toetreding tot de Europese Unie. In de verkiezingscampagne legde de partij de nadruk op een verhoging van de export, het terugdringen van de werkloosheid, een verlaging van de belastingen en het verkorten van de asielprocedure.
De CVP is de centrumpartij van Zwitserland. De partij is vooral sterk in de katholieke kantons, hoewel ze daarbuiten ook aanhang heeft. De partij zette zich tijdens de verkiezingscampagne in voor het lidmaatschap van de Europese Unie, een lagere belastingdruk voor gezinnen en het aan banden leggen van de immigratie.
De SVP is de meest populistische partij van Zwitserland. Het is ook de enige van de vier grote partijen die zich verzet tegen het lidmaatschap van de Europese Unie. De partij legde in haar campagne de nadruk op het bestrijden van de immigratie en de criminaliteit. Bekendste vertegenwoordiger van de partij is de populistische zakenman Christoph Blocher, die veelvuldig wordt vergeleken met de omstreden Oostenrijkse politicus Jörg Haider.

Winst SVP zet consensusmodel onder druk

SVP-leider Christoph Blocher eiste op 25 oktober, direct na de spectaculaire verkiezingsoverwinning, een extra post in het Zwitserse kabinet. Zo niet, dan zou de SVP uit het kabinet stappen. De Sociaal-democratische partij (SDP), de Radicaal Democratische Partij (FDP) en de Christen-democratische partij (CVP) hebben elk twee zetels in het kabinet. De SVP heeft er slechts één. Deze verdeling staat al veertig jaar vast en is gebaseerd op de oude machtsverhoudingen. De andere partijen lieten al snel weten niet van dit model te willen afwijken.
SVP-voorzitter Üli Maurer zei hierop dat de SVP tijdens de verkiezingen voor het kabinet in december een tweede kandidaat zou presenteren en deze zou inzetten tegen een kandidaat van de SDP of CVP. Hij voegde er echter aan toe dat de SVP niet in de oppositie zou gaan: 'Wat er ook gebeurt, we blijven deel uitmaken van de regering.'
Opvallend was dat de grootste partij, de SDP, er ook op zinspeelde om in de oppositie te gaan. De meest linkse partij van de grote vier vreesde de kracht van de meest rechtse partij. Ursula Koch van de SDP: 'In onze referendum-democratie is het onmogelijk de SVP uit te sluiten van regeringsdeelname, omdat dat zal leiden tot een politieke blokkade.' Koch bedoelde dat de SVP in dat geval over alle onderwerpen een referendum zou aanvragen. Zij noemde daarom een oppositierol voor de SDP 'een denkbare optie.'

Kabinet verwacht geen gevolgen voor buitenlandse politiek

Minister van Buitenlandse zaken, Joseph Deiss, verklaarde op 29 oktober in een interview met de *Basler Zeitung* dat de verkiezingsoverwinning van de SVP geen ingrijpende gevolgen zou hebben voor de buitenlandse politiek, omdat de andere drie partijen gelijkgestemd waren over het lidmaatschap van de Europese Unie en de Verenigde Naties.

Holocaust-fonds heeft 90 procent vermogen toebedeeld

Het Zwitserse Fonds voor Behoeftige Slachtoffers van de Holocaust maakte op 1 oktober 1999 bekend dat het inmiddels 90 procent van haar vermogen van 273 miljoen frank (368 miljoen gulden) had toebedeeld. In totaal zouden 310.000 mensen een bedrag krijgen dat varieerde van 740 tot 2700 gulden. Het geld was voornamelijk bestemd voor joodse slachtoffers uit Israël, Oost-Europa en de Verenigde Staten, maar ook niet-joodse slachtoffers zouden geld krijgen, zoals homoseksuelen, zigeuners, Jehova's getuigen en politieke tegenstanders van de nazi's.
Het Fonds werd in maart 1997 ingesteld door Zwitserse banken, de Zwitserse Nationale bank en het Zwitserse bedrijfsleven toen het land zware kritiek te verduren kreeg wegens zijn rol in de nazi-tijd. Dit fonds staat los van een ander Holocaustfonds van de overheid en van de 1,25 miljard dollar die de Zwitserse banken zouden betalen als compensatie voor de tegoeden van de rekeningen van slachtoffers van de holocaust.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Verkoop goudreserve hapert

Een bijzonder verbond van de Sociaal-democratische partij (SDP) en de rechtse Zwitserse Volkspartij (SVP) zorgde er op 18 juni 1999 voor dat een amendement werd afgewezen om de opbrengst van de goudverkopen van de Zwitserse Nationale bank ten goede te laten komen aan derden, in dit geval het Holocaustfonds.
Beide partijen waren niet tegen het principe van de goudverkoop. De SDP was wel tegen het amendement omdat dit impliceerde dat de bestrijding van de inflatie het belangrijkste uitgangspunt van de Zwitserse monetaire politiek zou worden. Dit zou volgens de sociaal-democraten ernstige gevolgen kunnen hebben voor de werkgelegenheid. De SVP was tegen omdat ze tegen het Holocaustfonds is. Partijleider Christoph Blocher: 'Met dit fonds laten we ons elk jaar voor 300 miljoen frank (405 miljoen gulden) chanteren'.
Op 5 oktober bleek nog eens dat het principe van de goudverkoop op zich niet ter discussie stond. Op die dag stemde het parlement namelijk unaniem voor het wetsvoorstel om 1295 ton van de Zwitserse goudvoorraad van 2590 ton te verkopen. De opbrengst zou deels ten goede komen aan het Holocaustfonds. Al eerder, op 18 april, had de Zwitserse bevolking zich bij referendum voor dit plan uitgesproken. De Zwitserse bank zei toen al wel dat de verkoop niet voor het jaar 2000 zou plaatsvinden omdat een aantal wetten moest worden veranderd. Bij het eerste amendement liep het proces dus al spaak. Toch toonde de regering zich vastbesloten haar plannen door de zetten. Minister van Financiën Kaspar Villiger: 'De regering zal het fonds op de een of andere manier opnieuw in het parlement brengen'.

Werner Rey krijgt vier jaar gevangenis

De Rechtbank van Bern veroordeelde Werner Rey op 8 juli 1999 tot een gevangenisstraf van vier jaar wegens fraude en valsheid in geschrifte. Zijn advocaat eiste hierop zijn directe vrijlating, omdat Rey al 1203 dagen in voorarrest zat.

Zwitserland

Rey verdiende een fortuin met de koop en verkoop van bedrijven, maar ging onderuit toen zijn Omni Holding in 1990 werd geconfronteerd met een tekort aan activa, terwijl de rentetarieven stegen. Dit leidde tot het grootste faillissement uit de Zwitserse geschiedenis.

Veel meldingen witwaspraktijken

Het eerste jaar dat de Wet tegen witwaspraktijken van kracht was, kwamen er 160 meldingen binnen. Dat was vier tot vijf keer zoveel als normaal. Het Bureau tegen witwaspraktijken maakte dit op 13 juli 1999 bekend. De meeste meldingen kwamen van banken. In totaal ging het om een bedrag van 330 miljoen frank, ongeveer 445 miljoen gulden.

BUITENLANDSE ZAKEN

Zwitserland bevriest tegoeden van Milosevic, Salinas en Lazarenko

Op 23 juni 1999 besloot de Zwitserse openbare aanklager de tegoeden van de Joegoslavische premier Slobodan Milosevic te bevriezen. De aanklager handelde op verzoek van het internationaal VN-tribunaal voor voormalig Joegoslavië. Behalve Milosevic trof de maatregel ook de tegoeden van de Servische president, de Servische minister van Binnenlandse zaken, de vice-premier van Joegoslavië en de opperbevelhebber van het Joegoslavische leger.

De Hoge Raad bepaalde op 18 augustus dat de tegoeden van Raul Salinas, de broer van de voormalige Mexicaanse president, niet geconfisceerd mochten worden. Aanklager Carla del Ponte had dit een jaar eerder besloten, maar de Hoge Raad bepaalde dat zij hiertoe niet de bevoegdheid had.
De Hoge Raad bepaalde wel dat de rekeningen van Salinas bevroren moesten worden. Volgens Del Ponte kwam het geld van Salinas uit drugshandel. Salinas, die in zijn vaderland een gevangenisstraf uitzat wegens moord, had het naar eigen zeggen eerlijk verdiend.

Op 21 september werden de twintig bankrekeningen bevroren van de voormalig premier van de Oekraïne, Pavlo Lazarenko. Dit omdat hij zich schuldig zou hebben gemaakt aan het witwassen van geld en het aannemen van steekpenningen. Lazarenko was in december 1998 gearresteerd in Zwitserland, maar vrijgelaten na een borgsom van 5,4 miljoen gulden. Twee maanden later werd hij opgepakt in de Verenigde Staten waar hij zou worden vervolgd voor het witwassen van geld.

Regering wil Dalai Lama niet ontmoeten

De Zwitserse regering maakte op 9 augustus 1999 bekend dat het niet tot een officieel bezoek zou komen van de geestelijk leider van Tibet, de Dalai Lama, omdat het hier niet om een staatshoofd ging. De werkelijke reden lag waarschijnlijk in het bezoek dat de Chinese premier Jiang Zemin in maart aan Zwitserland bracht. Hij toonde zich toen zeer ontstemd over de pro-Tibetaanse protesten. Marianne Gubler van de Vriendschapsvereniging Zwitserland-Tibet: 'We zijn zeer teleurgesteld. Het kabinet is bang om de handelsbetrekkingen met China te schaden'. Individuele parlementsleden hadden wel een ontmoeting met de Dalai Lama.

Zwitserland sluit akkoord met EU

Zwitserland sloot op 8 oktober 1999 een bilateraal akkoord met de Europese Unie dat onder andere voorzag in een vrij verkeer van goederen en personen. Het Zwitserse parlement was al op 31 augustus akkoord gegaan met het principe en had op 30 september de uitwerking goedgekeurd. Zo werd het aantal zware EU-vrachtwagens dat jaarlijks Zwitserland mocht passeren beperkt tot 650.000 per jaar en zou er een minimumloon komen, zodat goedkope buitenlandse werknemers het Zwitserse salarissysteem niet konden verstoren.
Het verdrag vulde de lacune op die was ontstaan toen de Zwitsers in 1992 in een referendum toetreding tot de Europese Unie afwezen. Velen vreesden dat er in 2000 opnieuw een referendum over de toenadering tot de EU zou komen. Milieubeweging, vakbeweging, boeren en extreem-rechts zijn tegen.

Zwitserland levert Papon direct uit aan Frankrijk

Het Zwitserse kabinet besloot op 22 oktober 1999 dat de Franse oorlogsmisdadiger Maurice Papon direct naar Frankrijk moest worden uitgewezen. Papon was in dat land in 1998 veroordeeld tot een gevangenisstraf van tien jaar wegens medeplichtigheid aan de deportatie van joden tijdens de Tweede Wereldoorlog. Papon maakte tijdens die oorlog deel uit van het Franse Vichy-regime dat collaboreerde met de Duitse nazi's.
De 89-jarige Papon was Frankrijk ontvlucht en had op 16 oktober onder valse naam zijn intrek genomen in een hotel in Gstaad. Daar werd hij op 21 oktober ontmaskerd. Dit was voor het Zwitserse kabinet aanleiding om in spoedzitting bijeen te komen. Het probleem was namelijk dat Zwitserland Papon niet zo maar uit kon wijzen omdat de Zwitserse wet het begrip 'misdaden tegen de menselijkheid' niet kent. Het kabinet besloot daarom Papon uit te wijzen op grond van een verdrag uit 1965 dat bepaalt dat Zwitserland mensen direct het land mag uitzetten indien zij de Zwitserse veiligheid in gevaar brengen. Minister van Justitie Ruth Metzler: 'Met deze beslissing van het kabinet willen we duidelijk maken dat Zwitserland geen toevluchtsoord mag worden voor mensen die zich schuldig hebben gemaakt aan misdaden tegen de menselijkheid.'

(Vorige berichten pag. 344/3 - 1999)

Israël

ISRAËL

WYE RIVER MEMORANDUM

Israëlisch parlement ratificeert akkoord

Nadat Israël en de Palestijnen op 23 oktober 1998 het Wye River Memorandum ondertekenden, leken de Palestijns-Israëlische relaties langzaam te verbeteren. Op 17 november ratificeerde het Israëlische parlement het nieuwe akkoord, dat onder meer voorzag in een Israëlische terugtrekking uit nogmaals 13,1 procent van de Westelijke Jordaanoever.
De Likoed, de belangrijkste partij in de regering van premier Benjamin Netanyahu, was verdeeld over het akkoord, maar zowel de centrum-linkse partij De Arbeid als de links-liberale Meretspartij waren vóór. In totaal stemden 75 parlementariërs voor en 19 tegen het Memorandum.
Nooit eerder schaarde een zo grote meerderheid in het parlement zich achter een wetsvoorstel of akkoord van de regering-Netanyahu. Twee dagen later, op 19 november, gaf het kabinet haar steun aan

een eerste terugtrekking van het leger uit de Westelijke Jordaanoever.

Uitvoering akkoord uitgesteld tot na verkiezingen

In de winter van 1998 raakten de coalitiepartijen sterk verdeeld over de houding tegenover de Palestijnen. Zowel linkse als rechtse partijen keerden zich tegen premier Netanyahu. Deze voerde volgens de linkse partijen het Wye-akkoord niet snel genoeg uit en kwam de Palestijnen niet voldoende tegemoet. Na de eerste terugtrekking in november 1998, uit twee procent van de Westelijke Jordaanoever, beschuldigden rechtse partijen – inclusief coalitieleden – Netanyahu juist van het doen van te veel concessies. De begroting van het jaar 1999 grepen zij aan om de regering te laten vallen: de stemming daarover culmineerde uiteindelijk in een motie van wantrouwen tegen Netanyahu.
Nadat de regering op 4 januari 1999 demissionair werd, bleven de onderhandelingen met de Palestijnen verder stilliggen. De uitvoering van Wye werd tot na de verkiezingen, op 17 mei 1999, opgeschort.

Toch overeenstemming over uitvoering akkoord

Aanvankelijk kwamen de Israëlisch-Palestijnse besprekingen slecht op gang na het aantreden van de nieuwe regering van Ehoed Barak op 6 juli 1999. De Palestijnen wilden dat Israël zich eerst verder terugtrok uit de Westelijke Jordaanoever zoals voorzien in het Wye River Memorandum van november 1998. Het Israëlische leger voerde toen slechts een van de drie terugtrekkingen uit. De Palestijnen eisten dat, nu Barak aan de macht was, ook de laatste twee zouden volgen. Barak meldde echter in de zomer van 1999 de uitvoering van 'Wye' te willen opschorten. In plaats daarvan wilde hij direct aan de eindonderhandelingen beginnen. Over onopgeloste zaken – zoals de inzameling van illegale wapens in de Palestijnse gebieden en de bouw van een Palestijnse haven in Gaza – moest volgens Barak in de eindbesprekingen worden onderhandeld. Arafat was het hier niet mee eens, maar ging eind augustus alsnog akkoord.

Sjarm al-Sjeich Memorandum getekend

Dit culmineerde op 5 september in het Egyptische Sjarm al-Sjeich in een *Memorandum on the Implementation. Timeline of Outstanding Commitments of Agreements Signed and the Resumption of Permanent Status Negotiations.* Het 'Sjarm'-akkoord was de zesde overeenkomst die Israël en de Palestijnen sloten sinds zij hun onderhandelingen begonnen in 1993. Bij de ondertekening waren de Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken Madeleine Albright, de Egyptische president Hosni Mubarak en de Jordaanse koning Abdalllah aanwezig.
Op 7 september keurde het Israëlische parlement het memorandum goed met 54 tegen 23 stemmen en 2 onthoudingen. Eerder stemde ook de regering, met 17 tegen 1 stem en 1 onthouding, voor het akkoord.
Enkele uren na de ondertekening ontploften er twee autobommen in noord-Israël. De drie inzittenden – verantwoordelijk voor de explosies – kwamen om het leven en er vielen 21 gewonden. Later bleek dat de terroristen Israëlische Arabieren waren. Het was de eerste keer dat niet-Palestijnen uit de Gazastrook of de Westelijke Jordaanoever een anti-Israëlische actie uitvoerden. Israëlische burgers voelden zich dan ook opgeschrikt door deze 'vijfde colonne' in hun midden.

Uitvoering Memorandum

De nieuwe overeenkomst wijzigde details in het Wye River Memorandum. Ditmaal wisselde in totaal 18,1 procent van de Westelijke Jordaanoever van bestuur. Hiervan stond in september 1999 elf procent nog onder volledig Israëlisch gezag, terwijl 7,1 procent onder Palestijns civiel bestuur viel. Tussen september 1999 en maart 2000 moest in totaal 10 procent van volledig Israëlisch naar Palestijns civiel bestuur gaan. Tegelijkertijd moest 7,1 procent, in plaats van onder alleen civiel Palestijns, onder volledig Palestijns bestuur vallen. Eén procent ging van Israëlische in geheel Palestijnse handen over. Aan het eind van de landoverdracht zoals voorzien in het Sjarm-akkoord zouden de Palestijnen 40 procent van de Westelijke Jordaanoever en 60 procent van de Gaza-strook onder hun volledig of civiel bewind hebben.
Israël liet bovendien 350 gevangenen vrij. Het betrof gedetineerden die niet verdacht werden van moordaanslagen. Wel waren veel van hen verantwoordelijk voor het verwonden van Israëli's of van Palestijnen, die van collaboratie met Israël verdacht werden. De eerste 199 gevangenen werden op 9 september vrijgelaten; op 15 oktober werden nog eens 151 gevangenen vanuit een gevangenis in Asjkelon, een stad in zuid-Israël, naar Palestijns gebied gebracht. Onder deze tweede groep bevonden zich twaalf leden van militante moslimorganisaties, zoals de Hamas, verantwoordelijk voor enkele tientallen bomaanslagen op Israëlische burgerdoelen. Israël bleef echter verklaren dat geen van hen persoonlijk betrokken was geweest bij een moordaanslag op Israëli's.
'Sjarm' verplichtte de Palestijnen ook illegale wapens in te zamelen, verdachten van aanslagen op Israëlische doelen te arresteren en Israël een namenlijst van hun politiemacht voor te leggen. Twee corridors moesten vrij verkeer tussen Gaza en de Westelijke Jordaanoever realiseren, terwijl aan de bouw van de haven in Gaza werd begonnen. De partijen besloten eveneens dat half februari 2000 een blauwdruk van het eindakkoord moest klaarliggen. Uiterlijk september van dat jaar wilden zij dat ondertekenen.

Eindonderhandelingen gestart

Op 13 september 1999, de zesde verjaardag van het Oslo-I akkoord, begonnen Israël en de Palestijnen de onderhandelingen voor een eindakkoord. Die slotovereenkomst moest niet alleen de uiteindelijke status van de Palestijnse gebieden bepalen, maar ook de verhouding tussen de Palestijnse Autoriteit (PA) en Israël. Op de agenda stonden de status van Jeruzalem, de Israëlische kolonisten, Palestijnse vluchtelingen en de permanente grenzen van de PA.
Minister van Buitenlandse zaken David Levy benadrukte dat een Israëlisch verenigd Jeruzalem fundamenteel was voor Israël en dat een terugkeer naar de grenzen van 1967 was uitgesloten. De enclaves van Israëlische nederzettingen bleven onder Israëlisch bewind en de komst van een militaire macht tussen Israël en Jordanië was onmogelijk, aldus Levy. Van Palestijnse zijde antwoordde onderhandelaar Abu Mazen dat een onafhankelijke staat het einddoel van de Palestijnen bleef, binnen de grenzen van 1967. Een rechtvaardige oplossing voor de Palestijnse vluchtelingen, Jeruzalem als Palestijnse hoofdstad en de ontmanteling van de Israëlische nederzettingen bleven een Palestijnse eis.

BINNENLAND

Wisseling minister van Financiën

Half december 1998 nam minister van Financiën Jaäkow Neëman ontslag. Het was de

tweede minister van Financiën die vertrok in de tweeëneenhalf jaar dat de regering-Netanyahu aan de macht was. Aanleiding was voor Neëman dat het parlement de begroting van 1999 waarschijnlijk niet goedkeurde vóór de gestelde deadline van 31 december. Dit wegens de scherpe tegenstellingen binnen de coalitie over de onderhandelingen met de Palestijnen. Op 18 december werd Netanyahu tijdelijk minister van Financiën; op 23 februari 1999 volgde Meïr Sjitriet (50) van de Likoed-partij hem op.

Vervanging minister van Defensie

Op 23 januari 1999 ontsloeg premier Benjamin Netanyahu zijn minister van Defensie Jitschak Mordechai (54). Dit omdat Mordechai onderhandelingen voerde met Amnon Lipkin-Sjachak, voormalig stafchef van het leger, over de oprichting van een nieuwe partij die de Likoed beconcurreerde. Vanaf 27 januari zou Mosjé Arens (73) de vervanger van Mordechai zijn.

Teruggave land alleen bij referendum

Op 26 januari 1999 nam het Israëlische parlement een wet aan die bepaalde dat als Israël eventueel oost-Jeruzalem en de Golanhoogvlakte zou opgeven, zij dit alleen kon doen met goedkeuring van de Israëlische bevolking. Volgens de wet zou de regering die toestemming slechts via een nationaal referendum kunnen krijgen. Ook stelde de nieuwe wet dat er in het parlement een absolute meerderheid van 61 stemmen nodig was voor de goedkeuring van een mogelijke terugtrekking uit bovengenoemde gebieden. Een Palestijns woordvoerder noemde de wet 'een obstakel voor vrede'.

Veroordeling Arjé Der'i

Na een rechtzaak van ruim zes jaar veroordeelde de Jeruzalemse rechtbank op 15 april 1999 Sjas-leider Arjé Der'i (40) tot vier jaar cel. Dit wegens het aannemen van steekpenningen ter waarde van ca. 310.000 gulden, fraude en vertrouwensbreuk. Ook kreeg hij een boete opgelegd van ca. 125.000 gulden.
De charismatische Der'i was de motor achter het succes van Sjas, een partij voor religieuze oriëntaalse joden. Onder zijn leiding groeide Sjas uit tot de op twee na grootste Israëlische partij, die sindsdien in bijna iedere coalitie participeerde. De rechtzaak leidde tot etnische spanningen in de maatschappij. Oriëntaalse joden schaarden zich achter Der'i en verklaarden dat hij 'onschuldig' was. Zijn veroordeling noemden zij 'discriminatie tegen de oriëntaalse Israëli's'.
Op 18 mei kondigde Arjé Der'i (40) zijn ontslag als parlementariër aan. Een maand later, op 15 juni, nam hij eveneens ontslag als partijleider. Dit volgde op de mededeling van Ehoed Barak, op 17 mei gekozen tot premier, dat Sjas niet in de coalitie kon deelnemen zolang Der'i de partijleiding had. De Sjaspartij kreeg tijdens de verkiezingen een record aantal zetels van 17.

Uitbreiding Ma'alé Adoemiem

Op 10 mei 1999, één week voor de parlementsverkiezingen, verruimde de minister van Defensie, Mosjé Arens, de grenzen van Ma'alé Adoemiem. De met 25.000 inwoners grootste Israëlische gemeente op de Westelijke Jordaanoever, die tegen Jeruzalem is aangebouwd, zou er 12.500 doenam (3.120 ha) bij krijgen. De Palestijnen reageerden woedend toen zij op 28 mei dit besluit vernamen. Burgemeester van Ma'alé Adoemiem, Benny Kasjriël, verklaarde hierop dat de stadsuitbreiding was bedoeld voor 'toerisme en andere doeleinden waarvan Israëli's en Palestijnen profiteren.'

Vervroegde verkiezingen

Nadat het kabinet-Netanyahu in december 1998 was gevallen, bepaalde het parlement op 4 januari 1999 dat de vervroegde verkiezingen op 17 mei 1999 zouden plaatsvinden. Dit gebeurde met een meerderheid van 85 tegen 27 stemmen. Onder de afwezige parlementariërs tijdens de stemming was ook demissionair premier Benjamin Netanyahu.

Seculier-religieuze dialoog

Drie centrum-linkse partijen verenigden zich vóór de verkiezingen in één nieuwe lijst, *Eén Israël*. De eerste was De Arbeid, waartoe premierkandidaat Ehoed Barak behoorde. Twee was Memad, een gematigd-religieuze beweging die voor de tweede keer in tien jaar aan de verkiezingen deelnam. Laatste partij was Gesjer, een afsplitsing van de rechts-liberale Likoed, geleid door David Levy.
De nieuwe lijst benadrukte de noodzaak de kloof tussen de verschillende bevolkingsgroepen te dichten. De vredesonderhandelingen met de Palestijnen hadden de meningsverschillen tussen seculiere en religieuze Israëli's op de spits gedreven. Ook de spanningen tussen Europese en oriëntaalse Israëli's waren sterk toegenomen. Dit onder invloed van de rechtzaak tegen Arjé Der'i, leider van de Sjas-partij, die de oriëntaalse Israëli's vertegenwoordigde en wiens aanhang fraudebeschuldigingen interpreteerde als discriminatie van de oriëntaalse Israëli's. *Eén Israël* propageerde een nationale dialoog en compromissen.

Barak wint verkiezingen

Op 17 mei 1999 stemde bijna 80 procent van Israëls 4,29 miljoen kiesgerechtigden in ruim 7.000 stemlokalen. Vijftien procent van de kiesgerechtigden behoorde tot de Arabische minderheid.
Daags voor de verkiezingen van 17 mei 1999 trokken drie van de vijf kandidaten voor het premierschap zich terug. Dat waren Jitschak Mordechai (Centrumpartij), Benjamin Begin (Cheroet) en Azmi Bisj'ara (Bal'ad). Alleen Benjamin Netanyahu (Likoed) en Ehoed Barak (De Arbeid) bleven over.
Barak, kandidaat namens de lijst Eén Israël, won de verkiezingen met 56,08 procent van de stemmen, tegenover 43,92 procent voor Netanyahu.

Zetelverdeling Israëlische Knesset	
Eén Israël	26
Likoed	19
Sjas	17
Merets	10
Jisraeel be-Aliya	6
Sjinoei	6
Centrumpartij	6
Nationaal Religieuze Partij	5
Verenigd Tora Jodendom	5
Verenigde Arabische Lijst	5
Jisraeel Betenoe	4
Nationale Unie	4
Chadasj, Democratisch Front voor Vrede en Gelijkheid	3
Am Echad	2
Bal'ad, Nationale Democratische Alliantie	2

Barak vormt centrum-linkse coalitie

Op 6 juli werd Ehoed Barak, voormalig stafchef van het leger, ingezworen als premier. Hij maakte toen eveneens bekend wie zitting nam in zijn achttien-koppige kabinet. Het parlement was al een maand eerder, op 7 juni, ingezworen. Barak kondigde aan zijn regering tot 23 ministers uit te breiden. De

Israël

De nieuwe Israëlische premier Ehoed Barak in gesprek met zijn voorganger Benjamin Netanyahu op 7 juli 1999 bij de officiële overdracht.

wetswijziging die hiervoor noodzakelijk was, werd op 1 augustus door het parlement goedgekeurd.
Op 5 augustus benoemde Barak vijf nieuwe ministers. De uitbreiding verstevigde het centrum-linkse karakter van zijn coalitie. In de brede coalitieregering zaten rechtse en linkse, evenals strikt-religieuze en seculiere partijen.
De vertegenwoordiging van vrouwen in het parlement – veertien – was het hoogst sinds de oprichting van Israël in 1948. Desondanks waren er protesten van de vrouwenbeweging nodig om Barak ertoe te bewegen een tweede vrouw – Joeli Tamir – tot minister te benoemen.
Het Arabische parlementslid Nawaf Masalcha werd staatsecretaris van Buitenlandse zaken, de hoogste post die een Israëlische Arabier ooit binnen de Israëlische overheid bekleedde.

Regeringsbeleid in teken van vrede met buurlanden

De nieuwe premier presenteerde op 6 juli ook een blauwdruk van zijn beleid: Israël zou zich binnen maximaal een jaar terugtrekken uit Libanon, met veiligheidsgaranties voor de eigen burgers. Het land streefde bovendien naar vrede met het noordelijke buurland. Voor het eerst sloot een Israëlische regering een eenzijdige terugtrekking uit Libanon niet meer uit. Wat Barak betrof bleef de stadsregio Jeruzalem onverdeeld onder Israëls soevereiniteit, evenals Israëlische gemeenten op de Westelijke Jordaanoever en in de Gaza-strook. Nieuwe gemeenten werden niet meer gebouwd. Een definitief akkoord met de Palestijnen zou aan de Israëli's in een referendum worden voorgelegd, evenals een akkoord met Syrië.

Samenstelling regering
(5 augustus 1999)

President (beëdigd 18 mei 1998)
Ezer WEIZMANN

Premier (beëdigd 6 juli 1999)
Ehoed BARAK (De Arbeid)

Ministers:
Arbeid en Sociale zaken
Eli JISJAI (Sjas)
Binnenlandse zaken
Nathan SJARANSKI (Jisraeel be-Aliya)
Buitenlandse zaken
David LEVY (Gesjer)
Communicatie
Benjamin BEN-ELIËZER (De Arbeid)
Defensie
Ehoed BARAK (De Arbeid)
Diaspora-zaken (valt onder Algemene zaken)
Michaël MELCHIOR (Memad)
Financiën
Awraham SJOCHAT (De Arbeid)
Gezondheidszorg
Sjlomo BENIZRI (Sjas)
Handel en Industrie
Ran COHEN (Merets)
Immigrantenopvang
Joeli TAMIR (De Arbeid)
Infrastructuur
Eli SUISSA (Sjas)
Justitie
Jossi BEILIN (De Arbeid)
Landbouw
Chaïm ORON (Merets)
Milieu
Dalia ITZIK (De Arbeid)
Onderwijs
Jossi SARID (Merets)
Openbare veiligheid
Sjlomo BEN-AMI (De Arbeid)
Regionale ontwikkeling
Sjimon PERES (De Arbeid)
Religieuze zaken
Jitschak COHEN (Sjas)
Toerisme
Amnon LIPKIN-SJACHAK (Centrumpartij)
Verkeer en Vervoer
Jitschak MORDECHAI (Centrumpartij)
Volkshuisvesting en Woningbouw
Jitschak LEVY (Nationaal Religieuze Partij)
Wetenschap, Cultuur en Sport
Matan VILNAÏ (De Arbeid)
Zonder portefeuille (valt onder Algemene zaken)
Chaïm RAMON (De Arbeid)

Parlementsvoorzitter
Awraham BURG

Economisch wilde de regering de belasting verlagen en de economische groei verhogen, terwijl het begrotingstekort omlaag moest.

Netanyahu verlaat politiek

Na de inzwering van de regering op 6 juli trad voormalig premier Benjamin Netanyahu (49) uit de politiek. Netanyahu was elf jaar politiek actief, waarvan de laatste drie als premier. Hij kondigde zijn aftreden aan in een drie minuten durende toespraak voor het parlement. Na zijn besluit pakte Netanyahu zijn oude baan als bedrijfsadviseur weer op. Daarnaast ging hij lezingen geven en een boek schrijven.
Op 20 oktober vond er een huiszoeking plaats in het Netanyahu's huis. Hij werd ervan verdacht exclusieve en kostbare voorwerpen, die hij als gift had ontvangen tijdens zijn premierschap, te hebben gehouden. Dit terwijl hij daar geen recht op zou hebben. Tijdens de zomer van 1999 had de politie ook al een onderzoek geopend naar pogingen van Netanyahu om de rekening van de verbouwing van zijn privé-woning, die tijdens zijn ambtsperiode plaatsvond, naar de overheid door te sturen.

Moslims in defensie- en veiligheidscommissie

Op 19 juli 1999 werden vier Droezen en Arabieren lid van de parlementaire defensie- en veiligheidscommissie. Het was de eerste keer dat niet-joden participeerden in deze commissie, die zich bezighoudt met militaire zaken en de nationale veiligheid.

Illegale nederzettingen ontmanteld

Op 25 juli 1999 ontruimde Israël een nieuwe illegale nederzetting, Sjewoet Rachel, op de Westelijke Jordaanoever. Enkele dagen eerder had een klein groepje kolonisten een aantal caravans op de heuveltop geplaatst en deze de naam Sjewoet Rachel gegeven. Het was de eerste keer sinds zijn aantreden als premier in mei dat premier Ehoed Barak een illegale nederzetting liet ontruimen.
Op 12 oktober maakte Barak bekend vijftien illegale kampementen te willen ontmantelen. Barak had de lijst met deze plaatsen opgesteld in overleg met het overkoepelend orgaan van de kolonisten op de Westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook. De vijftien kampementen waren deel van in totaal

42 kort daarvoor opgerichte nederzettingen. De overige 27 mochten voorlopig blijven staan.
Op 20 oktober openden Israëlische kolonisten een synagoge in een nieuw dorpje dat zij daags ervoor hadden opgebouwd. Ma'on, bestaande uit 42 wooncaravans op een heuveltop op de Westelijke Jordaanoever, stond op Baraks lijst van te ontruimen plaatsen. Met de opening van hun synagoge protesteerden de oprichters van Ma'on tegen het compromis tussen de regering en de officiële vertegenwoordiging van de kolonisten.

Barak stelt omstreden weg open voor Palestijnen

Op 19 augustus 1999 werd de opening van de Koning David/Sjoehada (martelaars)straat in het Israëlische deel van Hebron, wederom afgeblazen.
De bewuste straat loopt langs de Palestijnse markt en verbindt de twee Israëlische wijken in de stad aan elkaar. Zij werd in 1994 afgesloten voor Palestijns verkeer nadat de kolonist Baroech Goldstein 29 Arabieren had vermoord in de Machpela-grot, die zowel een moskee als een synagoge is. In 1997 stelde Israël de weg gedeeltelijk open voor Palestijns verkeer; na aanslagen op Israëli's werd de straat opnieuw afgesloten.
Op 31 oktober 1999 opende Israël de weg definitief voor Palestijnse voertuigen. De Israëlische premier Ehoed Barak nam dit besluit daags vóór hij naar Oslo vertrok. Daar voerde hij topoverleg met de Amerikaanse president Bill Clinton en met Jasser Arafat, voorzitter van de Palestijnse Autoriteit.

Machtswisseling Likoed

De Likoedleden kozen op 2 september 1999 de als rechts bekend staande Ariël Sjaron (71) tot partijleider. Hij kreeg 46 procent van de stemmen. Zijn concurrenten, burgemeester van Jeruzalem Ehoed Olmert en Meïr Sjitriet, kregen ieder 13 procent. Slechts 30 procent van de 143.000 Likoedleden ging stemmen.
Sjaron was tussen mei en september 1999 tijdelijk partijleider. Dit nadat Benjamin Netanyahu hem hiertoe had benoemd, toen deze op 17 mei erkende de verkiezingen te hebben verloren en zich uit de politiek terugtrok. Bij de partijverkiezingen werd besloten om twee jaar later, vlak voor de nieuwe parlementsverkiezingen, opnieuw verkiezingen te houden voor het partijleiderschap.

Bevolkingstelling

Op 11 november 1998 publiceerde het Palestijnse Centraal Bureau voor de Statistiek (PCBS) de resultaten van de bevolkingstelling, die twee jaar duurde. In 1998 woonden op de Westelijke Jordaanoever, in oost-Jeruzalem en in de Gazastrook 2.895.683 Palestijnen. Hiervan leefden ongeveer 1.9 miljoen op de Jordaanoever en ongeveer 1,02 miljoen in de Gazastrook. In oost-Jeruzalem woonden 210.209 Palestijnen. Hierbij waren echter ook de bewoners in dorpen buiten Jeruzalem meegerekend. Dit verklaarde het verschil met Israëlische tellingen van het aantal Arabische inwoners van Jeruzalem – 180.000. Volgens het onderzoek waren de Palestijnen bovendien een relatief jong volk: 47 procent was jonger dan 15 jaar, 3,5 procent ouder dan 65. Het vruchtbaarheidspercentage van 6,1 procent behoorde tot één van de hoogste ter wereld.

Rellen christenen-moslims

Op 4 april 1999 braken er rellen uit tussen christenen en moslims in Nazareth. Er vielen 27 gewonden. Aanleiding was de mogelijke bouw van een moskee, nabij het graf van de neef van Saladin, de beroemde Arabische moslimleider die de kruisvaarders uit Palestina dreef. Christenen stelden dat de moskee onmogelijk kon worden gebouwd, omdat deze te dicht bij de kerk van de Anunciation zou komen, een van de belangrijkste christelijke heiligdommen. Voor de kerk ligt een plein met een oppervlakte van 700 vierkante meter. De nieuwe moskee zou aan de overkant komen en 450 vierkante meter in beslag nemen.
Het hoofd van de rooms-katholieke kerk in Israël en de Palestijnse gebieden, Michel Sabbah, riep in zijn paasboodschap op tot kalmte. Op 14 oktober gaf Israël haar goedkeuring aan de bouw van de moskee.
De vertegenwoordiger van het Vaticaan in Israël, Monseignieur Pietro Sambi, noemde het besluit 'een provocatie'. Suleiman Abu Ahmad, vertegenwoordiger van de moslimbeweging in Israël, zei dat de moslimgemeenschap het Israëlische besluit accepteerde.

Demonstraties Droezen

Op 5 september 1999 raakten honderden Israëlische Droezen slaags met de politie tijdens een demonstratie. De Droezen eisten meer investeringen in hun Galilese gemeenten. De burgemeester van de grootste Droezische stad, Dahlia, klaagde dat er, 51 jaar na de oprichting van Israël, nog steeds geen riolering in Dahlia was.
Er wonen zestigduizend Droezen in Israël. Het is de enige niet-joodse minderheid die in het leger dient.

Rabbijnen tegen contact met moordenaar van Rabin

Op 14 oktober 1999 ondertekenden 54 Israëlische rabbijnen een verklaring die Israëli's, en met name de jeugd, opriep zich verre te houden van Jigal Amir. Amir vermoordde op 4 november 1995 de Israëlische premier Jitschak Rabin. Rabbijn Naftali Rothenberg nam dit initiatief omdat volgens hem te veel religieuze jongeren, en vooral meisjes, Amir fanmail stuurden, zich met hem identificeerden en zijn daden roemden. De rabbijnen herhaalden in hun brief uitspraken die zij ook kort na de aanslag deden. Zij stelden dat de moord 'in tegenspraak is met de Tora en het jodendom en door geen enkele joods-wettelijke grond gerechtvaardigd wordt. (...) Houd afstand van elke vorm van geweld of extremistische daden. In plaats daarvan moeten jullie je verenigen en Tora-getrouwe, vredelievende wegen bewandelen. Neem het gebod om heel Israël lief te hebben extra ter harte. Respecteer alle levende schepselen, omwille van de eenheid van het joodse volk en de komende verlossing.'
Daarnaast stond in de brief dat als Amir ooit op verlof mocht of vrij zou komen, niemand met hem mocht spreken, tenzij hij spijt zou betuigen over zijn daden. Desondanks ontkende Rothenberg dat Amir geëxcommuniceerd was binnen de joodse wereld.
De brief werd gepubliceerd kort voor de vierde gedenkdag van de moord op Rabin, die in 1999 volgens de joodse kalender eind oktober viel.

Aanslagen op Israëli's

Zowel tijdens de laatste maanden van de regering-Netanyahu als na het aantreden van de nieuwe premier Ehoed Barak in mei 1999 werden er nauwelijks aanslagen op Israëlische burgerdoelen gepleegd. Dit veranderde op 30 oktober 1999. Toen openden sluipschieters het vuur op een Israëlische bus die van Kirjat Arba naar centraal-Israël reed.

Vijf inzittenden raakten hierbij gewond. De belagers slaagden erin te ontkomen.
Het voorval vond plaats nabij de Israëlische controlepost op de Tarkumiya-kruising. Kort hiervoor was op dit punt een zogenaamde 'veilige route' geopend. Deze 44 kilometer lange weg stelt Palestijnen in staat ongehinderd van de Gaza-strook naar de Westelijke Jordaanoever te reizen, en andersom.
Na het voorval demonstreerden tientallen Israëli's uit Kirjat Arba en Hebron bij de controlepost van Tarkumiya en eisten dat Israël de 'veilige route' sloot.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Begroting 1999 goedgekeurd

Op 5 februari 1999 gaf het Israëlische parlement, meer dan een maand te laat, zijn goedkeuring aan de begroting van 1999. De begroting had een waarde van 215 miljard sjekel (ca. 107,5 miljard gulden). In de nieuwe plannen moest het begrotingstekort van 2,4 procent in 1998 worden teruggedrongen naar 2 procent in 1999.
Eerder werd de begroting voor 1999 niet voor de uiterste datum van 31 december 1998 goedgekeurd, waarna de regering viel. Dat het parlement ditmaal wel haar steun aan de plannen gaf, volgde op de regeringsbelofte de verschillende eisen van de coalitiepartners, ter waarde van 500 miljoen sjekel (ca. 250 miljoen gulden), in te willigen. Alleen op deze voorwaarde waren de coalitiepartijen bereid vóór de begroting te stemmen.
Van de 500 miljoen sjekel aan extra subsidies ontvingen de bewoners van Israëlische gemeenten op de Westelijke Jordaanoever 150 miljoen sjekel (ca. 75 miljoen gulden). Dit deels als compensatie voor de Israëlische terugtrekking uit dertien procent van dat gebied, zoals afgesproken in het Wye-akkoord van 23 oktober 1998.

Eerste goedkeuring begroting 2000

De goedkeuring van de begroting van het jaar 2000 gaf aanzienlijk minder problemen dan die van het voorgaande jaar. Op 6 september 1999 sprak de regering met veertien stemmen voor, vier tegen en twee onthoudingen haar steun uit voor de plannen.
De begroting had een waarde van 214,3 miljard sjekel (ca. 108,5 miljard gulden). De regering bezuinigde in totaal 5,8 miljard sjekel (ca. 2,9 miljard gulden). De bezuinigingen op de kinderbijslag en onderwijs werden geschrapt, terwijl Defensie het met 950 miljoen sjekel (ca. 475 miljoen gulden) minder moest doen. In de infrastructuur wilde de regering 500 miljoen sjekel (ca. 250 miljoen gulden) extra investeren. De nieuwe begroting hield rekening met een groei van 3 procent, meer dan de 1,5 à 2 procent van 1999. Het begrotingstekort werd geschat op 2,5 procent van het bnp, minder dan de 3,25 procent voor 1999, terwijl men de inflatie op 3 tot 4 procent schatte.
Er moesten nog drie stemrondes in het parlement volgen voordat de nieuwe begroting officiëel zou zijn aangenomen. De uiterste datum van de derde stemming was wederom 31 december.

Licht economisch herstel

De werkloosheid bleef in 1999 stijgen en bedroeg op verschillende momenten in het jaar ruim acht procent. Langdurige stakingen konden massale ontslagen bij verschillende grote bedrijven niet voorkomen. Eén en ander was mede te wijten aan de privatiseringsmaatregelen die, ook nadat de liberale regering-Netanyahu demissionair werd, werden voortgezet. Eén van de bedrijven die begin 1999 nog werden geprivatiseerd, was het nationale elektriciteitsbedrijf.
In de loop van 1999, vooral in het najaar, begon de economie zich enigszins te herstellen. De verkoop van consumptieartikelen nam in de maanden september en oktober 1999 toe met elf procent. De export steeg in dezelfde maanden met twaalf procent, terwijl de opbrengsten uit de toeristenindustrie in die maanden 30 procent hoger lagen. De werkloosheid bleef echter onveranderd hoog en stond eind oktober 1999 op 9,1 procent.

JUSTITIE

Geen uitlevering Sjmoeël Sheinbein

In februari 1999 wees het Israëlisch Hooggerechtshof een Amerikaans verzoek om uitlevering van Sjmoeël Sheinbein (19) af. Sheinbein, zowel Israëlisch als Amerikaans staatsburger, werd door de Amerikanen verdacht van moord. In 1997 vluchtte Sheinbein naar Israël, onmiddellijk nadat hij de moord zou hebben gepleegd.
Op 20 april wijzigde Israël een wet uit 1978 die bepaalde dat Israëlische burgers die zich in Israël bevonden, niet aan andere landen konden worden uitgeleverd voor strafvervolging. Onder de nieuwe wet werd uitlevering mogelijk onder bepaalde voorwaarden. Israëlische ingezetenen konden worden uitgewezen als het vervolgende land ermee instemde dat de veroordeelden hun straf in Israël zouden uitzitten. Niet-ingezetenen moesten dat in het vervolgende land doen.
Op 16 mei begon in Israël een proces tegen Sheinbein over de moord in de Amerikaanse staat Maryland.

Publicatie Eichmann-dagboek toegestaan

Justitie bepaalde op 10 augustus 1999 dat de dagboeken van nazi-topman Adolf Eichmann gepubliceerd mochten worden. Volgens Justitie was het van historisch en wetenschappelijk belang dat dit ook snel gebeurde. Hierop verzocht Eichmanns zoon om het manuscript van de memoires aan hem te overhandigen. Justitie ging hierover in beraad.
De Israëlische geheime dienst traceerde Eichmann in 1960 in Argentinië, waar hij onder een valse identiteit leefde, en ontvoerde hem naar Israël. Tijdens de rechtzaak tegen hem schreef Eichmann zijn 1300 pagina's tellende herinneringen. Hij werd schuldig bevonden aan massamoord op de Europese joden en in mei 1962 opgehangen.

Veroordeling Duits Hezbollah-lid

Op 19 augustus 1999 veroordeelde een rechtbank in Tel Aviv de Duitser Stephan Smyrek (27) tot tien jaar gevangenisstraf voor zijn activiteiten als lid van de islamitische Hezbollah-beweging bij het plegen van anti-Israëlische aanslagen. Hij werd veroordeeld wegens samenzwering en lidmaatschap van de Hezbollah, volgens de Israëlische wet een terroristische organisatie. Smyrek, die zich enkele jaren eerder tot de islam bekeerde, werd in 1997 bij aankomst in Israël gearresteerd. De Israëlische politie ontdekte dat de Hezbollah hem onderwees in het gebruik van explosieve en lichte wapens.

Jigal Amir verliest hoger beroep

Op 29 augustus 1999 verwierp het Hooggerechtshof een hoger beroep van Jigal Amir, de moordenaar van de Israëlische premier

Jitschak Rabin. In 1996 veroordeelde het Hof Amir en zijn broer Chagai tot respectievelijk vijf en twaalf jaar gevangenisstraf wegens het beramen van de moord. Dat vonnis stond los van de veroordeling tot levenslang, wegens de moordaanslag zelf, die Amir eveneens kreeg.
Het hoger beroep leverde Amir in plaats van strafvermindering drie extra gevangenisjaren op. Zijn broer kreeg er vier bij. Dror Adani, de derde veroordeelde in de samenzweringszaak, behield zijn straf van zeven jaar.

PLF-leider Abbas niet voor de rechter

Op 12 oktober 1999 bepaalde de rechtbank dat Machmoed Abbas in Israël immuun was voor rechtsvervolging. Deze leider van het Palestijnse Bevrijdingsfront (PLF) was het brein achter de kaping van het Italiaanse cruise-schip Achille Lauro in 1985. Hierbij werd de Amerikaans-joodse Leon Klinghoffer vermoord en vervolgens in zijn rolstoel overboord gegooid.
Abbas, die jarenlang in Bagdad woonde, verhuisde in 1998 naar het onder Palestijnse jurisdictie vallende Gaza. Dit nadat Israël zijn verklaring accepteerde dat hij het geweld voorgoed had afgezworen.
Het verzoek tot rechtsvervolging van Abbas was ingediend door de Newyorkse senator Dov Hikind, de Amerikaanse rabbijn Avi Weiss en de Israëlische Ron Terosian, lid van de Likoedpartij.

Veroordeling Kaminsky

Op 20 oktober veroordeelde de rechtbank van Tel Aviv Valery Kaminsky (54) tot zes jaar gevangenisstraf. Dit wegens spionageactiviteiten voor de voormalige Russische geheime dienst, de KGB. Kaminsky emigreerde in de jaren zeventig naar Israël en werd daar genaturaliseerd.
In een poging tot een schikking had Kaminsky eerder tegenover de rechtbank bekend van 1977 tot 1993 werkzaam te zijn geweest voor de KGB. Hij gaf bovendien toe informatie over het Israëlische leger te hebben gebruikt die hij had verkregen via zijn zoon, die een topfunctie in het leger bekleedde. Wegens de goede medewerking van Kaminsky willigde het Israëlische Openbaar Ministerie het verzoek tot schikking in doordat het zwaardere aanklachten, waaronder het in geding brengen van de staatsveiligheid, introk.

ONDERWIJS

Nationale studentenstaking

Na een staking van ruim twee maanden openden de universiteiten begin december 1998 alsnog het universitair jaar. Israëlische studenten en universitair medewerkers staken vrijwel jaarlijks enkele weken: eerstgenoemden voor lagere collegegelden en betere leenmogelijkheden; laatstgenoemden voor salarisverhoging. De staking van 1998 werd de langste uit de nationale geschiedenis. In het hele land bezetten studenten verkeerskruisingen en verstoorden vergaderingen van de minister van onderwijs. Meer dan eens raakten zij slaags met de politie. Tientallen stakers werden gearresteerd. Het waren de eerste gewelddadige studentenstakingen in Israël. Nadat de studenten klaagden over onterechte afranselingen door de politie en ongegronde arrestaties, stelde de overheid een onderzoek in naar het gedrag van de agenten.

De staking zelf leverde uiteindelijk weinig op. De lonen van de universitair medewerkers werden niet noemenswaardig verhoogd. De leenmogelijkheden voor studenten werden enigszins uitgebreid, maar de collegegelden bleven onveranderd hoog. Om te garanderen dat de studenten het jaarprogramma toch konden voltooien, werden alle universitaire vakanties (inclusief een groot deel van de zomervakantie) afgeschaft.

Herziening geschiedenisonderwijs

De Israëlische jeugd moet weten dat Israël in 1956 47 Arabische staatsburgers heeft vermoord in het plaatsje Kafr al-Qassem. Dit verklaarde Jossi Sarid (Merets), minister van Onderwijs, op 6 oktober 1999.
Volgens Sarid moest het Israëlische geschiedenisonderwijs eerlijker en evenwichtiger worden. Hij vond het huidige lesprogramma te bevooroordeeld; bovendien werden slechte hoofdstukken uit de Israëlische geschiedenis nogal eens overgeslagen of mooier voorgesteld dan zij waren.

Aan het begin van het schooljaar introduceerde Sarid al een nieuw lesboek voor middelbare scholieren, dat de geschiedenis van Israël en de Arabische buurlanden in herziene vorm presenteerde.

CULTUUR EN WETENSCHAP

Promotie Palestijn in Israël

Op 6 juni 1999 promoveerde landbouwdeskundige Jasser Nahhal (40) uit Gaza als eerste Palestijn aan een Israëlische universiteit. Nahhal ontwikkelde een methode waarbij deeltjes van organische klei voorkomen dat insecticiden in het grondwater verdwijnen. Hij ontving zijn doctorstitel van de Hebreeuwse Universiteit van Jeruzalem.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Mensenrechtenorganisatie: rubberkogels dodelijk

De Israëlische mensenrechtenorganisatie be-Tselem meldde in december 1998 dat de rubberkogels die het Israëlische leger gebruikt bij het uiteendrijven van demonstranten, dodelijk zijn. De stalen kogels hebben slechts een rubberen buitenlaag. Tussen 1988 en 1998 waren volgens be-Tselem zeker 57 Palestijnen omgekomen door de kogels.
Wettelijk mag het leger pas schieten nadat andere middelen – water, traangas – niet afdoende hebben geholpen. Zelfs dan mogen zij niet op mensen, maar slechts op voorwerpen schieten. Richten op een mens mag pas in laatste instantie, in geval van zelfverdediging. Volgens be-Tselem hielden de militairen zich hier niet aan en richtten te snel op mensen. Dat het leger de rubber kogels wel bij Palestijnse, maar niet bij Israëlische demonstranten gebruikte, bewees volgens de mensenrechtenorganisatie dat het leger wist dat de kogels dodelijk waren.

Klachten Amnesty over Israël

Amnesty Internationaal meldde op 16 juni 1999 dat het Israëlische leger in 1998 twee Hamas-leden op de vlucht had doodschoten. Israël ontkende de aantijging. In haar jaarrapport stelde de mensenrechtenorganisatie dat Israël nog steeds gevangenen op illegale wijze doodschoot, gedetineerden martelde en oneerlijke processen voerde. Volgens Amnesty doodde het Israëlische leger in 1998 zeker twintig Palestijnen op illegale wijze.

Martelpraktijken onwettig

Op 6 september 1999 bepaalde het Hooggerechtshof dat de veiligheidsdienst niet lan-

ger gebruik mocht maken van 'gematigde fysieke druk' bij het ondervragen van Palestijnse verdachten. Israëlische mensenrechtenbewegingen en Amnesty International protesteerden toen al jaren tegen de zogeheten martelmethoden. Die werden in 1987 gelegaliseerd door de commissie-Landau om de anti-Israëlische gewelddaden in te dammen. Jaarlijks werden er naar schatting 850 mensen aan deze methoden onderworpen. Mensenrechtenorganisaties dienden in de achttien maanden voorafgaand aan de beslissing van het Hof voortdurend petities in om de controversiële ondervragingsmethoden onwettig te laten verklaren.

Israëlische veiligheidsdienst leidt Libanese ondervragers op

Op 28 september bevestigde de Israëlische veiligheidsdienst in een getuigenverklaring voor een zaak die bij het Hooggerechtshof liep, dat zij zuid-Libanezen opleidde in ondervragingstechnieken. Hierbij leerden de Israëli's hen tevens hoe zij gematigd fysiek geweld moesten gebruiken. Voornamelijk gedetineerden van de beruchte Libanese Khiam-gevangenis werden het slachtoffer van deze gewelddadige methoden. Deze gevangenis staat onder gezag van het zuid-Libanese leger, waarmee Israël samenwerkt.
Amnesty International rapporteerde regelmatig dat de ongeveer 150 gedetineerden wreed behandeld werden. De erkenning van de Israëlische veiligheidsdienst dat zij de Libanese ondervragers opleidt, was volgens mensenrechtenactivisten dan ook belangrijk. De recente uitspraak van het Hof dat martelmethoden tijdens ondervragingen verboden waren, gold volgens hen ook hier. Israël zou de Libanezen alleen humane ondervragingstechnieken mogen onderwijzen.

MILITAIRE ZAKEN

Arrow-raket in gebruik genomen

Op 29 november 1998 nam Israël haar eerste Arrow anti-raket-raket in gebruik. Het afweersysteem werd door Israël geproduceerd en gedeeltelijk gefinancierd door de Verenigde Staten. Het project, oorspronkelijk verbonden met het inmiddels doodgebloede Amerikaanse Star Warsproject, nam tien jaar in beslag en kostte twee keer zoveel als de beraamde 1,6 miljard dollar (ca. 3,2 miljard gulden).

Grote orders voor BVR

Op 10 maart 1999 meldde het Israëlische bedrijf BVR Systems dat het, samen met zijn Duitse partner Bodenseewerk GeräteTechnik GmbH, het Fhoed-raketsimulatiesysteem ging verkopen aan de Italiaanse luchtmacht. De koopovereenkomst zou BVR in de eerste fase ca. twintig miljoen gulden) opleveren. Het was het derde contract van een NAVO-lid dat BVR in korte tijd kreeg. De drie overeenkomsten samen leverden BVR ongeveer 72 miljoen gulden op.

Canadese order voor vliegtuigelektronica

Het Israëlische bedrijf Elisra Electronic Systems Ltd. maakte op 14 juli 1999 bekend een order te hebben gekregen om Canadese gevechtsvliegtuigen van elektronica te voorzien. Het ging in eerste instantie om SPS-65 systemen. De opdracht had een waarde van ca. 30 miljoen gulden.

Lockheed-verkoop aan Israël

Op 18 juli 1999 werd bekend dat Israël 50 F-16 vliegtuigen van Lockheed zou kopen. De order van het Israëlische ministerie van Defensie bedroeg ca. 5 miljard gulden. In ruil voor de Israëlische aankoop mochten vijf Israëlische defensie-bedrijven meewerken aan de productie van de gevechtsvliegtuigen. Een kwart van de onderdelen werd van Israëlische makelij. De order voor de Israëlische bedrijven had een waarde van ca. 1.800 miljoen gulden.

BUITENLANDSE ZAKEN

Geen Iraakse represailles verwacht

Israël verklaarde op 17 december 1998 geen represailles van Irak te verwachten als antwoord op de Amerikaanse luchtaanvallen op dat land. Tijdens de Golfoorlog van 1991 voerde Irak een groot aantal raketaanvallen uit op Israël als vergelding voor de westerse bombardementen. Uit voorzorg deelde Israël in december 1998 wel nieuwe gasmaskers uit aan de bevolking.

Schietpartij consulaat in Berlijn

In februari 1999 drongen enkele tientallen Koerden, met hamers en knuppels in de handen, binnen in het Israëlische consulaat in Berlijn. Daar gijzelden ze een vrouw. De Koerden vermoedden dat Israël betrokken was bij de arrestatie van PKK-leider Abdullah Öcalan, daags ervoor, door Turkije. De gegijzelde vrouw werd pas vrijgelaten nadat de Duitse autoriteiten met de Koerden onderhandelden.
De Koerden probeerden een Israëlische veiligheidsagent zijn wapen te ontnemen. Hierop brak een vuurgevecht uit. De Israëlische veiligheidsbeambten doodden drie Koerden. Premier Benjamin Netanyahu zei op 17 februari dat de agenten schoten uit zelfverdediging. Hij ontkende Israëlische betrokkenheid bij de arrestatie van Öcalan.

Toename anti-joodse acties

Op 12 april 1999 meldden Israëlische onderzoekers dat anti-joodse acties in 1998 toenamen. Het aantal aanslagen waarbij geen wapens werd gebruikt, steeg van 116 naar 121. Het aantal gewelddadige aanslagen waarbij wel wapens werden gebruikt, daalde licht: van 38 in 1997 naar 36 in 1998.
De toename van anti-joodse acties volgde na een wereldwijde daling, in de drie jaar ervoor. De acties betroffen onder meer het in elkaar slaan van joden in landen als Rusland, Argentinië en Groot-Brittannië. Ook werden joodse bezittingen en onroerend goed regelmatig het doelwit van vandalisme. In Rusland, waar bijna een derde van alle aanslagen plaatsvond, deden bovendien politici steeds vaker expliciet antijoodse uitspraken.

De onderzoekers brachten de cijfers naar voren in hun jaarlijkse onderzoek naar antijoodse acties. Dit publiceren zij altijd aan de vooravond van de dag waarop de moord op zes miljoen joden in de Tweede Wereldoorlog wordt herdacht.

Immigratie Ethiopische en Russische joden

Op 22 juni 1999 arriveerden enkele tientallen joden uit de Ethiopische provincie Quara in Israël. Zij waren de eersten van ruim 3.800 Ethiopische joden die met in totaal veertig vliegtuigen naar Israël zouden komen. In 1991 haalde Israël al 30.000 joden uit Ethiopië. De joden van Quara slaagden er echter niet in de Ethiopische hoofdstad te bereiken. Zij bleven achter tot juni 1999.
In de eerste helft van 1999 immigreerden

Israël

12.190 Russische joden naar Israël, een toename van 130 procent vergeleken met dezelfde periode in 1998. Aanleiding waren de aanhoudende economische malaise en het toenemend anti-semitisme in Rusland.
Het aantal immigranten van alle nationaliteiten tezamen steeg in het eerste half jaar van 1999 tot 29.200, een toename van veertien procent in vergelijking met dezelfde periode van het jaar ervoor.

Syrië roept op tot samenwerking met Israël

De Syrische vice-president Abdel-Halim Khaddam verzocht Palestijnse radicalen op 17 juli 1999 de gewapende strijd tegen Israël te staken en in plaats daarvan met de Palestijnse Autoriteit (PA) samen te werken aan vrede met Israël. De oproep was volgens Khaddam ook bedoeld voor de militante islamitische Hezbollah-beweging die Israël vanuit Libanon bestrijdt.
Het was de eerste keer dat Israëls aartsrivaal Syrië een oproep tot samenwerking met de PA en Israël deed. Israël reageerde voorzichtig optimistisch.

Israël juicht sluiting Jordaanse Hamas-kantoren toe

Op 31 augustus 1999 besloot Jordanië tot sluiting van de Hamas-kantoren in het land. De Jordaniërs besloten hiertoe, daags voor het bezoek van Madeleine Albright, de Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken, aan het Midden-Oosten. De Israëlische regering verwelkomde de Jordaanse beslissing.
De radicale islamitische Hamas-beweging verwerpt vrede met Israël en is verantwoordelijk voor talloze anti-Israëlische bomaanslagen. Dat Jordanië Hamas-activiteiten gedoogde, irriteerde Israël al lange tijd. In 1997 nam de Israëlische geheime dienst het heft zelf in handen middels een poging Hamasleider Chaled Mesj'al te vermoorden. De aanslag mislukte en de Israëlisch-Jordaanse betrekkingen bereikten hun dieptepunt sinds het vredesakkoord van 1995.

Handelsovereenkomst met Europese Unie van kracht

Op 13 oktober 1999 trad een nieuwe handelsovereenkomst in werking tussen Israël en de Europese Unie. De afspraak vergrootte het toegestane exportquotum van landbouw- en high tech producten vanuit Israël naar de Unie.
Omdat de Europese Unie het niet eens was met het beleid van de voormalige Israëlische premier Benjamin Netanyahu, besloot zij het akkoord, dat reeds in 1996 was ondertekend, niet te ratificeren. Dat dit in oktober 1999 wel gebeurde, was op aandringen van België.
Israël had al enkele jaren een vrijhandelsakkoord met de Europese Unie, waarnaar 42 procent van de Israëlische export gaat. In 1998 was de handel tussen Israël en de Unie ruim 41 miljard gulden waard. Bijna tweederde van de import in Israël dat jaar kwam uit de EU.

(Vorige berichten pag. 662/2 e.v. - 1998)

Jemen

JEMEN

BINNENLAND

Ontvoeringen en aanslagen

Op 5 mei 1999 werden drie mannen tot de doodstraf veroordeeld vanwege hun aandeel in de ontvoering van zestien westerse toeristen en de moord op vier van hen, in december 1998. Een vierde verdachte werd tot twintig jaar veroordeeld, een vijfde werd vrijgesproken, evenals negen anderen die bij verstek berecht werden. De verdachten waren ook gewapende roofovervallen, sabotage en de vorming van een gewapende verzetsgroep, het Islamitisch Leger van Aden-Abyan, ten laste gelegd. Degenen die geëxecuteerd zouden worden, waren Zein al-Abidin al-Mehdar, Mohammed Saleh abu Huraira en Abdullah Saleh al-Juraidi.

Op 3 juli 1999 werd opnieuw een aanslag gepleegd op de belangrijke oliepijplijn in het Marib-gebied, die uitkomt bij de haven Ras Isa aan de Rode Zee, vermoedelijk door stammen die de regering financiële steun hadden gevraagd wegens herhaaldelijke overstromingen in het gebied. De olievelden, die 170.000 vaten olie per dag leverden, werden geëxploiteerd door het Amerikaanse Hunt Oil en Exxon. Er waren ongeveer 30 buitenlandse energiebedrijven in Jemen actief.

Op 16 juli bevestigde het Belgische ministerie van Buitenlandse zaken dat er onderhandelingen gaande waren om de vrijlating te bewerkstelligen van vier Belgen die door stammen ontvoerd waren.

Ook Aden werd getroffen door bomexplosies. In juni werden daarbij twee mensen gedood en zestien gewond. Op 4 augustus ontplofte een bom op een drukke markt in Aden, waarbij drie mensen de dood vonden en 30 gewond raakten.

Op 12 augustus werden zestien verdachten gearresteerd die volgens zegslieden van het dagblad al-Arab volgelingen waren van Abu Hamza al-Masri, die banden zou hebben met het Islamitisch Leger van Aden-Abyan. Jemen had Groot-Brittannië tevergeefs om uitlevering van al-Masri gevraagd. De verdachten zouden enkele moordaanslagen en sabotagedaden hebben voorbereid.

Op 28 augustus lieten bij een zware explosie in een supermarkt in Aden negen mensen het leven en werden aanpalende gebouwen, waaronder die van enkele ambassades, beschadigd.

Begin september maakte de regering werk van het in beslag nemen van illegale wapens. Binnen enkele dagen werden ruim drieduizend automatische geweren en honderden pistolen in beslag genomen. In het eerste halfjaar van 1999 waren volgens het ministerie van Binnenlandse zaken 117 mensen gedood en 250 gewond geraakt bij gewapende overvallen.

Op 25 september verwierp een rechtbank het beroep van tien moslim-militanten, onder wie acht Britten, tegen de straffen waartoe zij eerder veroordeeld waren. Volgens rechter Abdul-Jabbar Mahyoub was het beroep te laat ingediend. Ook de openbaar aanklager was te laat in beroep gegaan. Beide partijen konden opnieuw in beroep gaan bij het hooggerechtshof en hadden daarvoor 40 dagen de tijd.

Bij de ontploffing van een auto waarmee, aldus de politie, 'bekende wapensmokkelaars' probeerden dynamiet te smokkelen, werden op 22 oktober 1999 tien mensen gedood, onder wie zes voorbijgangers. De auto ontplofte toen agenten het vuur op het voertuig openden, omdat de inzittenden weigerden te stoppen bij een checkpoint van de politie.

De Amerikaanse Marta Colburn, directrice van het in Sanaa gevestigde American Institute for Yemeni Studies, werd op 28 oktober na onderhandelingen met het leger door haar kidnappers vrijgelaten, tegelijk met haar ouders.

Ondanks de aanhoudende ontvoeringen vroeg de regering Europese landen tijdens een ambassadeursbijeenkomst eind oktober om de waarschuwing voor reizigers in te trekken en in de toerismesector te investeren. De ministers van Buitenlandse zaken en Cultuur, Abdul-Qader Bagammal en Abdul-Malek Mansour, beloofden dat er spoedig maatregelen getroffen zouden worden om toeristen beter te beschermen.

Oppositie roept op tot verkiezingsboycot

De oppositionele Socialistische Partij van Jemen (SPJ) riep de kiezers op 21 september 1999 op geen stem uit te brengen voor de eerste directe presidentsverkiezingen van het land. Volgens Jarallah al-Omar van de SPJ was het 'zinloos te gaan stemmen als je stem geen enkele invloed heeft op de uitslag. Ali Abdallah Saleh wordt de nieuwe president. Dat is een uitgemaakte zaak. Alles wat hier in naam van de democratie in praktijk wordt gebracht, is één grote show.' De SPJ was de grootste partij in een alliantie van vijf partijen die alle de verkiezingen boycotten, nadat het parlement de kansrijkste kandidaat van de oppositie, Ali Saleh Obad Mugbil, had verboden om zich kandidaat te stellen. De enige tegenkandidaat, Najib Qahtan al-Sha'abi, was evenals president Saleh afkomstig van de grootste regeringspartij, het Algemeen Volkscongres.
Om toegelaten te worden als presidentskandidaat moest men tien procent van de stemmen in het parlement zien te veroveren. Het Algemeen Volkscongres bezette er 226 van de 301 zetels, haar bondgenoot de islamitische Islah Partij 64, acht waren in handen van 'onafhankelijken' en slechts drie zetels werden bezet door de oppositiepartijen. De SPJ, die over een behoorlijke achterban beschikte in het zuiden van Jemen waar de partij tot aan de burgeroorlog van 1994 de dienst uitmaakte, boycotte de parlementsverkiezingen van 1997 en had dus geen zetels.
President Saleh, die Jemen sinds 1990 regeerde, werd met 96 procent van de stemmen herkozen en op 2 oktober legde hij de eed af. De voormalige kolonel riep alle burgers en de oppositie op mee te werken aan de ontwikkeling van het land. 'Geen enkele persoon of politieke partij is hier verboden of wordt bedreigd', zei hij.

Langere werktijden voor ambtenaren

Op 20 oktober 1999 werden plannen van de regering bekend om de Jemenieten van het qatkauwen af te helpen. Daartoe zouden de werktijden van ambtenaren verlengd moeten worden. Ambtenaren werkten meestal tot één uur 's middags en gingen daarna aan de qat, dat uren kauwen vereist voordat het een oppeppend effect geeft. De staatsmedia berichtten dat president Saleh het qatkauwen had opgegeven. Voor ambtenaren was het sinds mei 1999 verboden tijdens het werk qat te gebruiken en op vluchten van de nationale luchtvaartmaatschappij mochten passagiers ook geen qat meer nuttigen. Een Jemenitische groep die campagne voerde tegen de qat-verslaving, had uitgerekend dat het straatarme Jemen dagelijks tegen de twaalf miljoen gulden aan qat spendeerde.

Regering begint sluiting particuliere gevangenissen

Op 23 oktober 1999 lanceerde de regering een campagne om de tientallen particuliere gevangenissen te sluiten die verscheidene stammen er in Jemen op na hielden. Politie en leger namen deel aan enkele operaties tegen deze gevangenissen.

Betoging werkloze afgestudeerden

Honderden afgestudeerden demonstreerden op 25 oktober 1999 in de hoofdstad Sanaa tegen het gebrek aan werk voor academici. Op spandoeken werd geëist dat de regering meer banen zou scheppen in het onderwijs en de olie-industrie. Militairen begeleidden de vreedzame mars maar kwamen niet in actie. De overheid had op verzoek van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Wereldbank juist flink het mes gezet in het aantal overheidsemployés, van wie er in 1999 nog altijd 400.000 over waren. Elk jaar studeerden naar schatting 15.000 jongeren af. De werkloosheid werd op 35 procent geschat.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Tabaksmokkel kost Jemen veel geld

De smokkel van tabak in Jemen kost de schatkist ongeveer vijf miljard rials (bijna 80 miljoen gulden) per jaar door het mislopen van de consumentenbelasting en accijnzen. Dit berichtte het dagblad *Asharq al-Awsat* op 20 juli 1999.
Door de enorme aanvoer van gesmokkelde tabak liep de verkoop door lokale bedrijven tussen 20 en 28 procent terug. Van 1994 tot 1998 was de Nationale Tabak- en Lucifersfabriek ruim twee miljard rial aan verkoop misgelopen. Gesmokkelde sigaretten waren ongeveer de helft goedkoper in Jemen.

Begroting goedgekeurd

Het kabinet keurde op 1 november 1999 de begroting voor 2000 goed. De regering verwachtte een groei in de uitgaven van 26 procent, waardoor deze op een totaal van 422,25 miljard rials uitkwamen (ruim 5,2 miljard gulden). Daar stonden aan de inkomstenkant 388,95 miljard rials tegenover. Een medewerker van de Centrale Bank verklaarde dat het begrotingstekort 7,81 miljard rials bedroeg in de eerste negen maanden van 1999, maar dat de begroting aan het eind van het jaar een overschot te zien zou kunnen geven als de stijging van olieprijzen aanhield.

MILITAIRE ZAKEN

Hoge militairen verongelukt

De staatstelevisie meldde op 14 augustus 1999 dat de adjunct-chefstaf van het leger, generaal Ahmad bin Ahmad Faraj, bij een vliegtuigongeluk was omgekomen, samen met drie andere hooggeplaatste militairen en twaalf soldaten.
De oorzaak van het ongeluk was onbekend. Het zou hebben plaatsgevonden in het Hadramout-gebied, tijdens een routine-inspectie.

BUITENLANDSE ZAKEN

President Saleh bezoekt Libië

President Ali Abdallah Saleh kwam op 19 juli 1999 in Tripoli aan voor gesprekken met de Libische leider Gadhafi over 'wegen om de Arabische solidariteit te versterken' en bilaterale kwesties. Hij werd op het vliegveld verwelkomd door een hooggeplaatste militair, Abu Bakr Jaber Yunes.

(Vorige berichten pag. 300/2 e.v. - 1999)

OMAN

BINNENLAND

Drugssmokkelaars gearresteerd

Met steun van de politie van de Verenigde Arabische Emiraten lukte het de politie van Oman op 26 mei 1999 een drugsbende te arresteren die bezig was 600 kilo hasjiesj het land in te smokkelen. Oman had op 3 april de doodstraf voor drugssmokkelaars ingevoerd.

Lening niet meer nodig

Op 20 september 1999 maakte minister van Economische zaken Ahmad bin Abdul-Nabi Mekki bekend dat de Omaanse regering dankzij de stijgende olieprijzen kon afzien van een eerder voorgenomen lening op de internationale geldmarkt van 400 miljoen dollar. De Omaanse overheidsuitgaven werden voor 40 procent gefinancierd uit olie-inkomsten. Bankiers hadden eerder gezegd dat de obligatielening, die via Goldman Sachs and Warburg Dillon Read geplaatst zou worden, voorlopig uitgesteld was tot 2000.

MILITAIRE ZAKEN

Oman koopt radarsysteem

Oman zette op 23 mei 1999 zijn handtekening onder een contract voor de aanschaf van een 'early warning' radarsysteem voor de luchtmacht, van het Britse GEC-Marconi. Hoeveel geld met de deal gemoeid was, werd niet bekendgemaakt. In 1998 sloot Oman samen met de Verenigde Arabische Emiraten, Saoedi-Arabië, Bahrein, Koeweit en Qatar een contract met het Amerikaanse Hughes Aircraft voor de levering van een regionaal, geïntegreerd radarsysteem dat onderdeel moest worden van een regionale defensiemacht. Op 18 september 1999 liep de eerste van de twintig Challenger-2 tanks binnen, die het Britse Vickers aan Oman zou leveren – een order van ongeveer 330 miljoen gulden.

BUITENLANDSE ZAKEN

Grensverdrag getekend met emiraten

President sjeik Zaid bin Sultan al-Nahayan van de Verenigde Arabische Emiraten en Omans sultan Qaboos ondertekenden op 1 mei 1999 een grensverdrag waarmee hun gezamenlijke, 350 kilometer lange grens werd vastgelegd. Over het historische verdrag werd 30 jaar onderhandeld. Voor de VAE was een verdrag met Oman van groot belang omdat de emiraten zowel met Iran als Saoedi-Arabië grensconflicten hadden. In het pact werd ook de basis gelegd voor samenwerking op het gebied van de verdeling van water en delfstoffen.

Eerste vrouwelijke ambassadeur

Oman benoemde op 16 september 1999 voor het eerst een vrouw tot ambassadeur, Khadijah bint Hassan al-Lawati, standplaats Den Haag.
Oman telde al drie vrouwelijke vice-staatssecretarissen en twee vrouwen in het raadgevende 'parlement', de shoura. In mei werd een vrouw benoemd tot bestuurslid van de Omaanse Kamer van Koophandel.

Bezoek Iraakse handelsdelegatie

Op 25 september 1999 bracht een Iraakse handelsdelegatie een bezoek aan Oman, onder leiding van de voorzitter van de Iraakse industrie-unie, Abbas al-Khazraji. De Iraakse regering wilde in het kader van het olie-voor-voedsel-programma meer producten van Arabische landen gaan kopen, zei Khazraji, die onder meer een ontmoeting had met de voorzitter van de Omaanse Kamer van Koophandel, Salem bin Hilal al-Khaleeji.

(Vorige berichten pag. 303/1 e.v. - 1999)

PALESTIJNSE GEBIEDEN

BINNENLAND

Palestijns Handvest gewijzigd

In december 1998 stemde de Palestijnse Nationale Raad (PNR) vóór wijziging van het Handvest van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie. Dit in overeenstemming met het Wye River Memorandum van 23 oktober 1998.
De stemming, in aanwezigheid van de Amerikaanse president Bill Clinton, vond plaats met handopheffing, maar het aantal stemmen werd opmerkelijkerwijs niet geteld. De paragraaf die opriep tot vernietiging van de staat Israël, werd geschrapt. Op 14 december accepteerde Israël de stemming.

Betrekkingen met Hamas

Op 23 december 1998 hief de Palestijnse politie het huisarrest op van sjeik Achmed Jassin, de geestelijk leider van de Hamas. De sjeik stond twee maanden onder huisarrest voor ophitsing tegen de Israëlische autoriteiten.
De militante islamitische Hamas-beweging, verantwoordelijk voor talloze anti-Israëlische aanslagen waarbij tientallen burgers omkwamen, wijst alle onderhandelingen met Israël van de hand.
De Palestijnse Autoriteit (PA) trachtte de macht van Hamas-leiders verder in te dammen. Op 8 augustus 1999 arresteerden Palestijnse agenten in de Gaza-strook drie leiders van de Hamas. Abdel-Aziz al-Rantissi, Ahmed Nimir en Ismail Abu Shanab werden aangehouden; Shanhab werd twee dagen later vrijgelaten. Andere Hamasleiders bleven zich uitspreken voor anti-Israëlische acties.
Voorafgaand aan het eerste bezoek van de Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken Madeleine Albright aan het Midden-Oosten sinds de Israëlische parlementsverkiezingen van 17 mei, arresteerden agenten eind augustus 1999 nog eens negentig Hamas-leden.

Rellen in Rafach

Begin maart 1999 braken er in de Gaza-strook rellen uit, die twee dagen voortduurden. Aanleiding was een doodvonnis dat kort daarvoor werd uitgesproken over Raed al-Attar. Deze was eerder veroordeeld wegens moord op een veiligheidsagent. Volgens mensenrechtengroeperingen kreeg al-Attar geen eerlijk proces.
In Rafach vielen twee doden en 85 gewonden toen de politie probeerde de demonstranten uiteen te slaan. Er raakten 24 agenten gewond door stenen en 35 demonstranten werden gearresteerd. Het waren de ergste rellen sinds Gaza in 1994 autonoom Palestijns gebied werd. Rafach werd hermetisch afgesloten voor journalisten.
Op 13 maart keerde Arafat met spoed terug uit Europa om de onlusten te bezweren en nam het doodvonnis in heroverweging.

Palestijnse Gebieden

Uitroeping onafhankelijke staat?

Steeds vaker dreigde Jasser Arafat, voorzitter van de Palestijnse Autoriteit (PA), een onafhankelijke staat uit te roepen. Volgens het Oslo-II akkoord, vijf jaar eerder ondertekend, moest de eindstatus van de PA op 4 mei 1999 bepaald zijn. De interim-periode was dan voorbij. Netanyahu dreigde delen van de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook eenzijdig te annexeren wanneer de Palestijnen een onafhankelijke staat uit zouden roepen. Arafats Fatach, de grootste fractie van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie, was verdeeld over de kwestie van de uitroeping van een onafhankelijke staat. Na zware internationale druk besloot de Palestijnse Nationale Raad (PNR) het plan voor onbepaalde tijd uit te stellen. Dit om de Israëlische verkiezingen voor de premier en het parlement, twee weken later, niet te verstoren of te beïnvloeden. Premier Benjamin Netanyahu verwelkomde het PNR-besluit.
Op 4 mei 1999 stelde Arafat dat Israël verantwoordelijk was voor de voortdurende politieke spanning in het Midden-Oosten. Hij zei dat de regering-Netanyahu de uitvoering van de akkoorden bewust traineerde, bovendien steeds meer Israëlische gemeenten bouwde op de Westelijke Jordaanoever en Jeruzalem 'verjoodste'. In een toespraak voor de Palestijnen verzekerde Arafat zijn toehoorders ervan dat zij binnenkort een eigen staat kregen.

Magere opkomst 'Dag van de Woede'

Palestijnse leiders riepen 3 juni 1999 uit tot 'Dag van de Woede'.
Sinds 1987 demonstreerden de Palestijnen jaarlijks op deze dag tegen de Israëlische bezetting. Tot 1999 waren dit massale, vaak gewelddadige demonstraties. Thema van de demonstratie van dit jaar was de nieuw gekozen Israëlische premier, Ehoed Barak. Hij moest eraan herinnerd worden de Israëlische nederzettingen te ontmantelen. Slechts enkele honderden Palestijnen gaven dit jaar gehoor aan de oproep te demonstreren.

Vijfde verjaardag terugkeer Arafat

Enkele duizenden Palestijnen vierden op 1 juli 1999 in Gaza de vijfde verjaardag van de terugkeer van Jasser Arafat, voorzitter van de Palestijnse Autoriteit (PA), in Gaza. Arafat zelf was tijdens de festiviteiten in Portugal.

Strijd tegen corruptie

Voorzitter Arafat van de Palestijnse Autoriteit (PA) stelde op 12 augustus 1999 een comité aan dat de corruptie binnen het overheidsapparaat moest indammen. Zowel de Verenigde Staten als de Europese Unie drongen al geruime tijd hierop aan. Dit nadat bleek dat fondsen die zij aan de PA schonken, herhaaldelijk niet bij het desbetreffende doel terechtkwamen. Kernproblemen waren een wetgevende macht die niet werd gecontroleerd door het parlement en een zwakke rechterlijke macht. Begrotingen werden vaak geheim gehouden en niet op uitvoerbaarheid gecontroleerd. Ook waren er te veel elkaar beconcurrerende geheime diensten.

Verzoening met Palestijnse radicalen

In augustus 1999 sloot Arafat vrede met het Democratisch Front voor de Bevrijding van Palestina, geleid door Nayef Hawatmeh. Het Front, een radicale Palestijnse organisatie, verwierp onderhandelingen met Israël. Na de verzoening tussen Hawatmeh en Arafat zei de Israëlische premier Ehoed Barak te overwegen Hawatmeh toe te staan terug te keren naar Palestijns gebied.
Op 30 september arriveerde Abu Ali Mustafa (61) na 32 jaar ballingschap in zijn geboorteplaats Arabba, nabij Jenin, op de Westelijke Jordaanoever. Mustafa was één van de topleiders van de radicale Palestijnse organisatie, het Volksfront van de Bevrijding van Palestina. Het Volksfront was vanaf 1993 sterk gekant tegen het Oslo-proces.
Bij aankomst in de Palestijnse Gebieden beloofde Mustafa met Arafats Palestijnse Autoriteit (PA) te zullen samenwerken. Hij benadrukte dat een oplossing voor de 3,5 miljoen Palestijnen in de Midden-Oosterse vluchtelingenkampen cruciaal was bij een Israëlisch-Palestijns eindakkoord.

Memorandum gesteund door Palestijnse Autoriteit

Het Memorandum dat Israël en de Palestijnen op 6 september 1999 in Sjarm al-Sjeich ondertekenden, bracht 40 procent van de Westelijke Jordaanoever en zestig procent van de Gaza-strook onder volledig of civiel Palestijns bestuur. De Palestijnse Autoriteit (PA) keurde het akkoord goed. Volgens een Palestijnse woordvoerder gebeurde dit met 'grote meerderheid'. Hoe er precies was gestemd, werd niet openbaar gemaakt. De PA riep tevens op tot ontmanteling van Israëlische gemeenten op de Westeljke Jordaanoever en in de Gazastrook.
Sjeik Achmed Jassin, geestelijk leider van de radicale islamitische Hamas-beweging, verwierp de nieuwe overeenkomst onmiddellijk. Een hernieuwde oproep tot aanslagen op Israëlische doelen bleef echter uit.
De eerste 24 gevangenen die in het kader van de overeenkomst werden vrijgelaten, kregen op 17 september een warm onthaal in het dorp Qabatiya.

Minder steun anti-Israëlische acties

Het Centrum voor Palestijns Onderzoek en Studie in Nabloes maakte op 12 september 1999 bekend dat de steun voor anti-Israëlische acties onder Palestijnen daalde. Het onderzoek werd gedaan tussen 2 en 4 september, vlak voor de ondertekening van het Sjarm al-Sjeich Memorandum.
In september steunde nog 36 procent dergelijke acties, tegenover 39 procent in juli van dat jaar en 53 procent in december 1998. Tien procent van de Palestijnen steunde de radicale islamitische Hamasbeweging, verantwoordelijk voor talloze aanslagen op Israëlische burgerdoelen. Driekwart van de Palestijnen was in het najaar van 1999 voor de vredesonderhandelingen, tegenover 66 procent in december 1998.

Protest tegen wapeninlevering

Op 28 september 1999 bleken dertien Palestijnse vluchtelingenkampen te weigeren om hun illegale wapens in te leveren bij de Palestijnse Autoriteit (PA), zoals voorzien in het Sjarm al-Sjeich Memorandum. Opstandig was vooral het vluchtelingenkamp Balata nabij Nabloes dat 22.000 inwoners heeft.
Tijdens de intifada (Palestijnse opstand) was Balata één van de grootste verzetshaarden. De wapenhandel bloeit er levendig. De meeste illegale wapenbezitters zijn leden van Jasser Arafats eigen Fatach-fractie van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie en dienen in de Palestijnse politie.
De PA arresteerde de leiding van het vluchtelingenkamp toen deze openlijk protesteerde tegen de wapeninlevering. Volgens Kamel al-Afghani, vertegenwoordiger van Balata in de Wetgevende Raad, moest de PA garanderen dat de 3,5 miljoen Palestijnse vluchtelingen, die in kampen verspreid over het Midden-Oosten wonen, konden terugkeren naar Palestijns gebied. Al-Afghani verklaarde tevens

dat hoge Palestijnse functionarissen betrokken waren bij de wapenhandel.

Corridor geopend

Op 25 oktober 1999 openden Israël en de Palestijnen een zogenaamde 'veilige route'. Deze 44 kilometer lange weg loopt van Erez-kruispunt in de Gaza-strook tot aan de Tarkumiya-kruising op de Westelijke Jordaanoever. Het vormt de rechtstreekse verbindingsroute tussen beide delen van de Palestijnse gebieden. Het idee voor deze corridor, die vooral economisch van belang is voor de Palestijnen, werd vijf jaar eerder in het Oslo-II akoord vastgelegd.
Bij de opening van de weg kregen 2.000 Palestijnen een elektronisch transit-pasje, waarmee zij van de weg gebruik konden maken. Tachtig aanvragen voor pasjes werden op veiligheidsgronden door de Israëlische autoriteiten afgewezen.
De weg had al op 3 oktober moeten opengaan, maar een meningsverschil over de elektronische pasjes leidde tot uitstel. Pas op 5 oktober bereikten beide partijen overeenstemming over de laatste details. Israël was voor een strenge controle op de Palestijnse reizigers; dit om te voorkomen dat het aantal illegale Palestijnse arbeiders in Israël zou toenemen. Volgens Israëlische schattingen werkten er in 1999 ongeveer 120.000 Palestijnen in Israël, waarvan de helft illegaal. De meeste waren afkomstig uit de Westelijke Jordaanoever, vanwaar je makkelijker in Israël komt dan vanuit de zwaarbewaakte Gaza-strook.

Waarschuwing èn lof Arafat voor Barak

Op 30 oktober 1999 herhaalde Jasser Arafat, voorzitter van de Palestijnse Autoriteit (PA), dat Israël geen Israëlische gemeenten meer mocht bouwen of uitbreiden in de Gaza-strook of op de Westelijke Jordaanoever. Tegelijkertijd prees hij de Israëlische premier Ehoed Barak wegens het nakomen van diens beloften. Hij noemde expliciet de Israëlische terugtrekking uit een deel van de Jordaanoever, het vrijlaten van Palestijnse gevangenen en het openen van de 'veilige route' tussen de Gaza-strook en de Jordaanoever.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Opening watervoorzieningssysteem

Op 26 juli 1999 opende het Palestijnse Waterschap de eerste waterbron die onder volledig Palestijns beheer stond. De Verenigde Staten droegen 72 miljoen dollar (ca. 144 miljoen gulden) bij aan de financiering van de uitbreiding van het systeem dat inwoners van Hebron, Bethlehem en andere gemeenten van drinkwater moest voorzien.

Palestijnse elektriciteit

Op 26 oktober 1999 werd een begin gemaakt met de bouw van een elektriciteitscentrale in Gaza. Het project is een samenwerkingsverband tussen de Palestine Electric Co. (PEC), Enron International (dat onderdeel uitmaakt van Enron Corp. in het Amerikaanse Houston) en de Palestijnse openbare sector. PEC is voor een derde eigenaar van de fabriek. De beraamde kosten voor de bouw van de centrale waren 200 miljoen dollar (ca. 400 miljoen gulden). Een eigen elektriciteitscentrale zou de Palestijnen onafhankelijk moeten maken van de Israëlische stroomvoorziening.

JUSTITIE

Verbetering justitieel apparaat

De voorzitter van de Palestijnse Autoriteit (PA), Jasser Arafat, poogde in de zomer van 1999 het justitieel apparaat te versterken. Op 14 juni benoemde hij een nieuwe president van de Gazase rechtbank, Rudwan al-Agha (64). Dit nadat de functie ruim zestien maanden onbezet was. Critici noemden al-Agha 'te oud' voor de baan.
Vijf dagen later stelde Arafat een nieuwe procureur-generaal aan, Zuheir Sourani (63). Sourani was hoofd van de strafrechtbank van Gaza en rechter van het Hooggerechtshof. Hij werd de derde procureur-generaal van de vijf jaar oude PA. De dertien voorafgaande maanden was de functie onbezet. Sourani's voorganger trad af nadat hij Arafat beschuldigde van obstructie van zijn werk.

CULTUUR EN WETENSCHAP

Vrije doorgang naar Bethlehem

Op 13 september 1999 werd bekend dat het Palestijnse en Israëlische ministerie van Toerisme zouden samenwerken aan de vrije verkeersdoorstroming van Jeruzalem naar Bethlehem. Zo wilden zij voorkomen dat het millenniumtoerisme tot opstoppingen zou leiden. Die zouden ontstaan als de Israëlische controlepost buiten Bethlehem gehandhaafd bleef.
Volgens Israël zouden er in 2000 drie miljoen toeristen naar Israël komen, waarvan de helft Bethlehem zou bezoeken. De Palestijnse Autoriteit (PA) schatte dat twee miljoen mensen Jezus' geboortestad zouden aandoen.

Opening Palestijns historisch museum

Op 22 september 1999 opende de Palestijnse Autoriteit (PA) in Ein Seina, ten noorden van Ramallah, het Museum voor het Palestijns Erfgoed. Centraal stond de tentoonstelling over de geschiedenis en cultuur van de Palestijnen vanaf de Arabische opstand van 1936 tot aan de instelling van de Palestijnse autonome gebieden in 1994.
Het museum is gevestigd in een achttiende-eeuws voormalig paleis, hoofdkwartier van de Arabische opstand in 1936.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Protest tegen sluiting media

De Palestijnse Autoriteit (PA) sloot in 1998 en 1999 regelmatig televisiestations en legde kranten en tijdschriften het zwijgen op omdat zij meningen verkondigden die niet strookten met die van de overheid.
Op 22 december 1998 protesteren zeker honderd Palestijnse journalisten tegen de inperking van hun journalistieke vrijheden door de Palestijnse autoriteiten. De actie was een initiatief van de Palestijnse journalistenbond en volgde op de sluiting van het Gazase kantoor van *Associated Press* en van enkele Palestijnse televisie- en radiozenders op de Westelijke Jordaanoever.
Journalisten werden regelmatig opgepakt. Dit overkwam ook twee journalisten en de hoofdredacteur van een oppositiekrant, nadat zij een artikel publiceerden over martelpraktijken van de Palestijnse politie. Op 25 mei 1999 liet de Palestijnse politie hen weer vrij.
Het particuliere Palestijnse televisiestation *Al-Rua* werd in mei gesloten door de PA. Die stelde dat de zender een Palestijns toneelstuk uitzond dat de gevoelens van christelijke Palestijnen kwetste. Ruim een maand later was de zender nog steeds uit de lucht. Op 15 juni protesteerden vijftig Palestijnse journalisten hiertegen. Het protest leverde niets op.

Palestijnse Gebieden

Klacht Amnesty over Palestijnse Autoriteit

Amnesty International stelde in haar jaarrapport (juni 1999) dat de Palestijnse Autoriteit (PA) gevangenen op illegale wijze doodschoot, gedetineerden martelde en oneerlijke processen voerde. Volgens Amnesty overleden zeker drie Palestijnen in Palestijnse gevangenissen onder omstandigheden waarbij sprake was van marteling en/of mishandeling, die tot een versnelde dood leidden.

'Palestijnse Autoriteit duldt geen kritiek'

Palestijnse mensenrechtenactivisten klaagden steeds vaker over intimidatie door de Palestijnse Autoriteit (PA). Dit overkwam bijvoorbeeld psychiater Eyad al-Sarraj. Op 5 augustus 1999 arresteerde en ondervroeg de politie hem over zijn artikelen betreffende mensenrechtenschendingen door de PA. Al-Sarraj kreeg tevens een reisverbod: hij mocht de Gaza-strook niet meer verlaten.
Op 24 september deden Amnesty International en de Palestijnse mensenrechtenorganisatie *LAW* aan PA-voorzitter Arafat het verzoek om de populaire televisiepresentator Maher al-Dussouqi uit de gevangenis te ontslaan. Naar verluidt werd Al-Dussouqi op 15 september gearresteerd omdat hij in zijn talkshow niet had voorkomen dat een moeder de PA bekritiseerde vanwege de behandeling in de gevangenis van haar zoon. Jibril al-Rajoub, hoofd van de veiligheidsdienst, ontkende dat de arrestatie verband hield met de talkshow en stelde dat 'veiligheidsmaatregelen' de aanleiding voor Al-Dussouqi's aanhouding waren.

BUITENLANDSE ZAKEN

Opening vliegveld

Na opening van het internationale vliegveld van Gaza maakte Jasser Arafat, voorzitter van de Palestijnse Autoriteit (PA), op 25 november 1998 de eerste officiële vlucht. Bestemming: Frankrijk. Het vliegveld werd gefinancierd met ruim 250 miljoen dollar (ca. 500 miljoen gulden) aan leningen.

Demonstratie tegen luchtaanvallen op Irak

Op 19 december 1998 demonstreerden zeker 2.000 Palestijnen tegen de Amerikaanse luchtaanvallen op Irak. Israëlische militairen probeerden de demonstranten uiteen te drijven. Hierbij vielen 100 Palestijnse gewonden, waarvan 15 ernstig, aldus Palestijnse artsen.

Eredoctoraat

De Nederlandse hogeschool Maastricht School of Management gaf Arafat in september 1999 een eredoctoraat voor zijn kwaliteiten als manager. Dit ondanks voortdurende berichten dat Arafat de fondsen bedoeld voor opbouw van de Palestijnse gebieden voor een groot deel in eigen zak zou stoppen. Zo zou Israël maandelijks enkele miljoenen naar zijn privé-bankrekening overmaken.

OVERLEDEN

Al-Bireh Sameeha Khalil, vrouwenactiviste

Op 24 februari 1999 overleed Al-Bireh Sameeha Khalil (76), de vrouw die zich in 1996 verkiesbaar stelde als kandidate voor het voorzitterschap van de Palestijnse Autoriteit, bij de eerste Palestijnse verkiezingen. Zij kreeg toen elf procent van de stemmen. Khalil was een belangrijk activiste in de Palestijnse vrouwenbeweging. Het centrum dat zij oprichtte, In'aash al-Usra ofwel Familiehulp-sociëteit, ontfermt zich over families die gezinsleden verloren tijdens rellen met het Israëlische leger. Ook geeft het centrum hogere beroepsopleidingen voor vrouwen.

(Vorige berichten pag. 670/2 e.v. - 1998)

SAOEDI-ARABIË

Saoedi-Arabië

BINNENLAND

Nieuwe groot-moefti

Op 16 mei 1999 werd de benoeming bekendgemaakt van Abdel-Aziz bin Abdullah al-Sheikh als groot-moefti, formeel de hoogste religieuze post in het land. Hij volgde de kort daarvoor overleden sjeik Abdul-Aziz bin Baz op die de functie 30 jaar had vervuld. Als voorzitter van de hoogste raad van islamitische geleerden zou hij dezelfde rang als een minister hebben, meldde het Saoedische persagentschap *SPA*.

Beperkte kabinetswijziging

Op 17 juni 1999 werd een nieuw kabinet de eed afgenomen. Het was de tweede kabinetswijziging in bijna 25 jaar; de vorige was op 2 augustus 1995.
De belangrijkste ministers bleven op hun post: slechts vier werden niet herbenoemd. De portefeuille voor Islamitische zaken ging naar Saleh bin Abdul-Aziz bin Mohammad al-Sjeik, Arbeid en Sociale zaken naar Ali bin Ibrahim al-Namla, Pelgrimage naar Iyad bin Amin Madani en het departement van Planning naar Khaled bin Mohammad al-Qusaibi. Aan de ministeries werd een nieuw departement toegevoegd, dat van Ambtenarenzaken, dat onder leiding zou staan van Mohammad al-Fayez.
Het nieuws dat de minister van Olie, Ali al-Naimi, aanbleef, stuwde de olieprijs naar het hoogste niveau in zeventien maanden. Hij was een van de architecten van een akkoord tussen verscheidene olieproducerende landen in maart om iets aan de dalende olieprijs te doen. Diplomaten waren verheugd over de herbenoeming van de minister van Financiën, Ibrahim al-Assaf, die het economische hervormingsprogramma leidde.

Leden van oppositie vrijgelaten

Op 27 juni 1999 verklaarde de in Londen gevestigde Movement for Islamic Reform in Arabia (MIRA) dat twee dagen eerder drie islamitische geleerden waren vrijgelaten die in 1994 vanwege hun kritiek op de regering waren gearresteerd. Het zou gaan om sjeik Salman al-Audah, Safar al-Hawali en Naser al-Omar.

Vrouwen wonen shoura-vergadering bij

Op 4 oktober 1999 werden voor het eerst vrouwen als publiek toegelaten bij een vergadering van de shoura, een door de koning benoemde politieke assemblee. Dit gebeurde een dag nadat de voorzitter van de assemblee, Mohammed bin Jubair, had gezegd geen bezwaar tegen hun aanwezigheid te hebben. De vrouwen woonden de vergadering bij vanaf een balkon.

BUITENLANDSE ZAKEN

Minister van Defensie bezoekt Iran

Minister van Defensie prins Sultan bin Abdul-Aziz arriveerde op 1 mei 1999 in Tehe-

ran voor een bezoek dat de betrekkingen met Iran moest verbeteren. Hij werd ontvangen door Irans vice-president Hassan Habibi en minister van Defensie Ali Shamkhani. Sinds president Khatami aan de macht kwam, was Iran een offensief begonnen om zijn buurlanden los te weken uit militaire allianties met westerse landen en tot regionale samenwerking op het gebied van veiligheid te komen. 'Een eigen, regionaal defensieverband is de belangrijkste factor om gevaarlijke uitdagingen uit de weg te ruimen en de veiligheid in de strategische Perzische Golf te vergroten', verklaarde Shamkhani tegenover het Iraanse dagblad *Ettelaat*.
Tijdens zijn bezoek zou de Saoedische minister volgens diplomaten echter opnieuw een militair pact met Iran hebben afgewezen. Wel werden in juni twee Saoedische ministers (van Godsdienstzaken en Pelgrimage) vervangen. Het was onduidelijk in hoeverre dit een gebaar was om tegemoet te komen aan Iraanse gevoeligheden over de behandeling van Iraanse pelgrims in Mekka. In 1987 verloren bij gevechten tussen pelgrims en de Saoedische veiligheidspolitie in Mekka vierhonderd voornamelijk sjiitische Iraanse gelovigen het leven.

Khatami bezoekt Saoedi-Arabië

De Iraanse president Khatami begon op 14 mei aan een bezoek aan Saoedi-Arabië. Het was voor het eerst sinds 1979, het jaar van de revolutie in Iran, dat een president het land bezocht. Ministers van de twee regionale grootmachten werkten al maanden samen, onder meer in het treffen van maatregelen tegen een verdere daling van de prijs voor ruwe olie. Saoedi-Arabië had volgens diplomaten aan de Amerikaanse regering voorgesteld te bemiddelen om de relatie van de Verenigde Staten met Iran te verbeteren, maar Washington zou daarvoor bedankt hebben.

Emiraten verontrust over toenadering

De toenadering tussen Iran en Saoedi-Arabië werd niet door alle Golfstaten toegejuicht. De emiraten bijvoorbeeld waren bang dat zij zwakker zouden komen te staan in een dispuut met Iran over de eigendom van drie strategische eilanden in de Perzische Golf. Volgens diplomaten zou de Saoedische kroonprins Abdallah deze kwestie zo snel mogelijk uit de wereld willen helpen omdat het dispuut de oplossing van andere zaken blokkeerde.
Op 21 juli begon de Iraanse minister van Buitenlandse zaken Kharrazi aan een tweedaags bezoek aan Saoedi-Arabië dat volgens sommige media ook het dispuut over de eilanden tot onderwerp had. Volgens die berichten waren de gesprekken erop gericht een ontmoeting tussen Iran en de emiraten tot stand te brengen om over de eilandenkwestie te gaan onderhandelen.

Bezoek aan Zuid-Afrika

De Saoedische minister van Olie, Ali al-Naimi, arriveerde op 20 mei 1999 in Zuid-Afrika voor onderhandelingen met zijn Zuid-Afrikaanse ambtgenoot Penuell Maduna. Naimi vergezelde kroonprins Abdallah die voor een vijfdaags bezoek in Zuid-Afrika was en door president Nelson Mandela werd ontvangen.
Gesprekken over de levering van Saoedische ruwe olie en brandstof voor vliegtuigen leidden niet tot een formele overeenkomst. Zuid-Afrika betrok zijn olie en olieproducten voornamelijk van Iran en Koeweit. Eerder, begin 1999, leek een deal in de maak, waarbij Zuid-Afrika voor 1,7 miljard aan onbemande militaire verkenningsvliegtuigen en houwitzers aan Saoedi-Arabië zou leveren, in ruil voor olie. De overeenkomst zou echter afgeketst zijn door de lage olieprijzen van begin 1999. In mei lagen de prijzen al weer 50 procent hoger. Maduna gebruikte het bezoek ook om te pleiten voor Saoedische investeringen in de industrie van zijn land.

Gesprekken met koning Hassan

De Saoedische kroonprins Abdallah bracht op 26 mei 1999 een bezoek aan Rabat voor gesprekken met de Marokkaanse koning Hassan. Abdallah had zojuist een bezoek van drie dagen achter de rug aan Italië en arriveerde in Marokko in gezelschap van minister van Buitenlandse zaken Saoed al-Faisal en de Saoedische ambassadeur in de Verenigde Staten, prins Sultan bin Abdul-Aziz.
Volgens onbevestigde berichten in Arabische media zou het gaan om een bemiddelingspoging in het conflict tussen de Marokkaanse en Algerijnse regering. Het bewind in Algerije zou opnieuw de druk op Marokko opgevoerd hebben, onder meer door sluiting van de grenzen, omdat Marokko onderdak bleef bieden aan de gewapende arm (GIA) van het Algerijnse *Front islamique du salut* (FIS).

Bezorgdheid over kernwapens

Op 3 augustus 1999 verscheen een artikel in de *New York Times* dat de aandacht vestigde op een eerder onopgemerkt gebleven bericht in de Pakistaanse media over een bezoek van de Saoedische minister van Defensie prins Sultan aan een rakettenfabriek en bedrijf voor de verrijking van uranium in Kahuta in Pakistan. Prins Sultan werd daarbij vergezeld door de Pakistaanse premier Nawaz Sharif en kreeg tekst en uitleg van de 'vader van de Pakistaanse atoombom', A.Q. Khan. De Amerikaanse regering zou vervolgens voorzichtig geïnformeerd hebben of de Saoedi's van plan waren kernwapens aan te schaffen, maar slechts een vaag antwoord hebben ontvangen. Al meer dan tien jaar werd in Amerikaanse media beweerd dat Saoedi-Arabië het kernwapenprogramma van Pakistan financierde. De fabriek in Kahuta was zo geheim dat de vroegere premier Benazir Bhutto ooit verklaard had dat zij deze tijdens haar premierschap niet kon bezoeken. Kroonprins Abdallah, de gedoodverfde opvolger van de zieke Saoedische koning Fahed, schreef in zijn jonge jaren artikelen tegen het Westen en was veel nationalistischer dan zijn vader, zoals Washington de laatste jaren al merkte.
Op 26 oktober, twee weken na zijn staatsgreep, bracht de Pakistaanse generaal Pervez Musharraf een bezoek aan Saoedi-Arabië. Over zijn ontmoeting met kroonprins Abdallah werden geen mededelingen gedaan.

Voorbereidingen voor OPEC-vergadering

Op 18 september 1999 kwamen de zes olieministers van de lidstaten van de *Gulf Cooperation Council* (GCC) – Koeweit, Qatar, Saoedi-Arabië, Verenigde Arabische Emiraten, Bahrein, Oman – bij elkaar in de Saoedische hoofdstad Riad. Zij zouden een gezamenlijk standpunt uitwerken voor de vergadering in Wenen op 22 september van de organisatie van olie-exporterende landen, de OPEC. Ook stonden de plannen voor een gemeenschappelijke gaspijplijn voor alle GCC-landen op de agenda. De Koeweitse olieminister sjeik Saoed Nasser

al-Sabah verklaarde dat de GCC-landen waarschijnlijk trouw zouden blijven aan de afspraken over vermindering van de olieproductie die op 1 april 1999 in werking waren getreden en die inmiddels voor meer dan een verdubbeling van de olieprijs hadden gezorgd, tot 23,5 dollar per vat.

Bevordering buitenlandse investeringen

De Saoedische minister van Handel Osama al-Faqih verklaarde op 3 oktober 1999 in een vraaggesprek met het internationale dagblad *Al-Hayat* dat er geen hindernissen waren voor Saoedi-Arabië om lid van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) te worden. Hij zei niet wanneer het lidmaatschap zijn beslag zou kunnen krijgen, maar dat de WTO nog details behoefde over handel en investeringen in zijn land. Saoedi-Arabië en Oman waren de enige twee lidstaten van de GCC (Gulf Cooperation Council) die nog geen lid van de WTO waren.
Later die maand kondigde kroonprins Abdallah aan dat de regering eraan werkte om beperkingen voor buitenlandse investeringen te versoepelen. Belastingwetten voor buitenlanders zouden herzien worden en de regering overwoog ook om niet-Saoedi's het recht op eigendom te geven. 'Het is een stap in de richting, het is al langer hoog tijd dat de Saoedische markt wordt opengesteld voor buitenlandse investeringen', meende Abdulaziz al-Dukheil, voorzitter van het Saoedische *Consulting Centre for Finance and Investment* (CCFI).
Onder de geldende wetgeving konden buitenlanders niet meer dan 49 procent van de aandelen in een joint-venture bezitten en mochten zij geen onroerend goed op Saoedisch grondgebied in eigendom hebben. Wie een bedrijf in het land wilde beginnen, moest een Saoedische compagnon hebben. Diplomaten noteerden 'veel discussie' in Saoedische regeringskringen over de mogelijkheden van privatisering en economische diversificatie. Volgens Brad Bourland, de belangrijkste econoom bij de Saoedi American Bank, was een nieuwe wet op buitenlandse investeringen 'al een eind op streek'. Dukheil hoopte dat toegang voor buitenlanders tot de Saoedische aandelenbeurs de volgende stap zou zijn. Kroonprins Abdallah verbaasde de olie-industrie al in 1998 toen hij de oliemaatschappijen vroeg voorstellen te doen voor investeringen in de Saoedische energiesector.
Op 31 oktober 1999 werd de eerste bijeenkomst geopend van de Economische Raad waarin tal van ministers zitting hadden, alsmede de gouverneur van de Centrale Bank. De raad zou de vijfjaren-plannen van de regering bestuderen en ontwerpbegrotingen opstellen. Kroonprins Abdallah verklaarde tijdens de opening dat het economisch beleid erop gericht was meer banen voor Saoedi's te scheppen, buitenlandse en binnenlandse investeringen in de economie aan te moedigen en de privatisering te steunen.
Op 1 november maakte de regering de details bekend van een al langer verwacht nieuw systeem voor verzekering van ziektekosten voor de 6,5 miljoen buitenlanders die in Saoedi-Arabië werkten en die tot dan toe gratis medische zorg ontvingen. De verzekering moest voor een deel door de werkgevers betaald worden en zou de meeste medische zorg en tandartsbehandelingen vergoeden. De minister van Volksgezondheid achtte het niet uitgesloten dat het systeem later ook voor Saoedische burgers zou gaan gelden.

Verdachte anti-Amerikaanse aanslag uitgeleverd

Op 11 oktober 1999 werd Hani el-Sayegh door de Verenigde Staten uitgeleverd aan Saoedi-Arabië. Hij werd verdacht van betrokkenheid bij een aanslag in 1996, waarbij negentien Amerikaanse militairen het leven lieten. In 1997 deporteerde Canada hem en vroeg hij asiel aan in de Verenigde Staten, met onder meer als argument dat hij in Saoedi-Arabië waarschijnlijk gemarteld zou worden. Twee Amerikaanse rechtbanken verwierpen zijn beroep tegen uitlevering.

Saoedi-Arabië grootste wapenimporteur van de wereld

Uit het in oktober 1999 gepubliceerde jaarboek van het International Institute for Strategic Studies (IISS), *The Military Balance 1999-2000*, bleek dat Saoedi-Arabië in 1998 de grootste importeur van wapens in de wereld was. De totale handel bedroeg 55,8 miljard dollar (ruim 120 miljard gulden), waarvan Saoedi-Arabië 10,4 miljard dollar voor zijn rekening nam.
De Verenigde Staten bleven de grootste exporteur van militair materieel naar Saoedi-Arabië, voor een bedrag van 26,5 miljard dollar. Frankrijk verdrong Groot-Brittannië van de tweede plaats op de exporteurslijst, met een totale export van negen miljard dollar in 1998. Dit werd algemeen toegeschreven aan het aflopen van de mammoetdeal die Londen en Riad in 1985 sloten om jarenlang wapens tegen olie te ruilen. Deze zogenaamde al-Yamamah-overeenkomst omvatte onder meer de levering van 120 Britse gevechtsvliegtuigen.

Frankrijk komt investeringsverplichting onvoldoende na

Op 20 oktober deed de Saoedische minister van Industrie en Energie, Hashem Yamani, zijn beklag dat de Fransen onvoldoende in zijn land investeerden. Bedrijven die grote contracten met Saoedi-Arabië binnenhaalden, inclusief wapenleveranties, waren verplicht investeringen in het land te doen, voor 35 procent van de waarde van een contract. De Fransen hadden echter pas een herinvestering van vier procent gerealiseerd. Yamani kondigde aan het Franse bedrijven gemakkelijker te gaan maken om in het koninkrijk te investeren. Vorig jaar verkocht Frankrijk aan de Saoedi's een derde fregat van het type Sawari II, kosten ongeveer drie miljard gulden. Frankrijk probeerde in oktober nog een ander groot contract in de wacht te slepen voor de levering van 355 Leclerc tanks en ander militair materieel ter waarde van acht miljard gulden.

Geen uitleveringsverzoek voor Bin Laden

De Saoedische minister van Binnenlandse zaken prins Nayef kondigde op 25 oktober 1999 aan dat zijn land niet om uitlevering van Osama bin Laden zou vragen, ingeval de Afghaanse Talibaan hem aan de Verenigde Staten zouden uitleveren. Deze Saoedi werd verdacht van aanslagen op Amerikaanse doelen, waarna hem zijn Saoedische nationaliteit werd ontnomen. Een week eerder stemde de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties voor een resolutie om de Talibaan sancties op te leggen als zij Bin Laden niet uitleverden om berecht te worden voor de aanslagen op de Amerikaanse ambassades in Nairobi (Kenia) en Dar es Salaam (Tanzania) in augustus 1998, waarbij 224 doden vielen.

'Saoedische zakenlieden financieren acties Bin Laden'

Het dagblad *USA Today* schreef op 29 oktober op gezag van anonieme zegslieden dat Saoedische zakenlieden vijf jaar geleden

begonnen waren om anti-Amerikaanse operaties van Bin Laden te financieren. Via de Saoedische National Commercial Bank (NCB) zouden miljoenen dollars zijn overgemaakt naar rekeningen van Bin Laden bij banken in New York en Londen, die formeel te boek stonden als islamitische liefdadigheidsinstellingen. De zaak zou aan het licht gekomen zijn na een controle bij de NCB en een onderzoek naar handel en wandel van de oprichter en oud-voorzitter van de bank, Khalid bin Mahfouz. Zijn opvolger bij de NCB was volgens *USA Today* Mohammad Hussein Al-Amoudi, die tevens aan het hoofd zou staan van de Capitol Trust Bank. Deze bank had ook filialen in Londen en New York en deze werden nu onderzocht door de Britse en Amerikaanse autoriteiten in verband met de rekeningen van Bin Laden. Al-Amoudi ontkende later in een verklaring ooit bestuursvoorzitter van de NCB of de Capitol Trust Bank te zijn geweest.
De Saoedische zakenlieden zouden bedreigd zijn met aanvallen op hun bedrijven en 'beschermingsgeld' betalen. Bin Laden was zelf afkomstig uit een familie die het grootste bouwbedrijf van het land bezat.

Samenwerkingsovereenkomsten met China

Op 1 november 1999 werd bekendgemaakt dat China en Saoedi-Arabië hun onderhandelingen over samenwerking op het gebied van olie, onderwijs en media bezegeld hadden met enkele overeenkomsten. De Chinese president Jiang Zemin was eind oktober 1999 in Saoedi-Arabië om deze te tekenen. Er werden verder geen details verstrekt. De Chinese ambassadeur verklaarde tijdens het bezoek van Jiang Zemin dat Saoedi-Arabië de grootste handelspartner van China in het Midden-Oosten was geworden. De bilaterale handel met China bedroeg 3,4 miljard gulden in 1998.

OVERLEDEN

Prins Feisal

Op 21 augustus 1999 overleed de oudste zoon van koning Fahed, prins Feisal, aan een hartaanval. Hij zou al dood zijn geweest op het moment dat hij aankwam in een ziekenhuis in de hoofdstad Riad, kort na een bezoek aan Jordanië waar hij de Arabische Spelen had bijgewoond. Zijn vader, die herstellende was van een oogoperatie en al een maand in het Spaanse Marbella verbleef, was niet aanwezig bij de begrafenis die de volgende dag plaatsvond, volgens bronnen aan het hof 'op doktersadvies'.
Feisal, geboren in 1946, vervulde nooit een belangrijke politieke functie en verwierf uitsluitend bekendheid als leider van de Saoedische staatsorganisatie voor de jeugd. Bij zijn dood werd hij geëerd als een man die jongeren een warm hart toedroeg.

(Vorige berichten pag. 304/1 e.v. - 1999)

VERENIGDE ARABISCHE EMIRATEN

BINNENLAND

Vrouwelijke agentes in Ajman

Het emiraat Ajman voerde in september 1999 als eerste Golfstaat teams van vrouwelijke politieagenten in om een einde te maken aan het misbruik van de sluier door autobestuurders om zich niet te hoeven identificeren bij verkeersovertredingen. Er werd in de emiraten veel te hard gereden, er waren in vergelijking met andere landen erg veel ongelukken en mannen verkleedden zich als vrouw om aan verhoor door mannelijke agenten en boetes te ontkomen. De voor de hand liggende oplossing – vrouwelijke agenten – werd lange tijd geschuwd in het conservatieve, islamitische Ajman, maar in september deden jonge vrouwen hun intrede bij de verkeerspolitie, gekleed in goed gesneden blauwe uniformen en met sluier en baret. De agentes waren erg enthousiast over hun werk en bereid tot overwerk en weekenddiensten, blij op straat te zijn in een gezaghebbende job, in nieuwe patrouillewagens. Hun echtgenoten hadden geen enkel bezwaar gehad, zeiden ze. De overheid kreeg verzoeken van andere vrouwen om tot de politie toegelaten te worden. De overheid was van plan de vrouwen, die geen vuurwapen droegen, gevechtstechnieken te leren alsmede de Engelse taal vanwege de vele buitenlanders.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Sharjah wil niets van BCCI-claim weten

Het emiraat Sharjah kondigde op 12 augustus 1999 aan zich te zullen verzetten tegen pogingen van de curatoren van de Bank of Credit and Commerce International (BCCI) om van Sharjah en sjeik Sultan Bin Mohamed Al Qasimi een lening terug te vorderen, die de BCCI in 1975 verleend zou hebben. De claim bedroeg 289 miljoen Britse pond, ruim 900 miljoen gulden. Het advocatenbureau Clifford Chance verklaarde dat alleen de emiraten in het verleden zaken deden met de BCCI en dat de claim derhalve bij een rechtbank van de VAE ingediend behoorde te worden. Volgens het bureau werd het onderzoek door de autoriteiten van Sharjah naar de lening gehinderd door pogingen van de BCCI-curatoren om een rechtszaak in Groot-Brittannië aanhangig te maken.
De curatoren van de BCCI verklaarden dat in 1975 een lening van 40,63 miljoen dollar was verstrekt voor de bouw van een elektriciteitscentrale in Sharjah. Terugbetaling werd telkens op de lange baan geschoven zodat de schuld door de rente inmiddels was opgelopen tot 464,8 miljoen dollar. De crediteuren van de BCCI waren verwikkeld in een reeks rechtszaken om ongeveer twaalf miljard dollar terug te krijgen die uitstond op het moment dat de bank in 1991 instortte.

Dubai's goudexport stijgt explosief

Tijdens een persconferentie op 18 augustus 1999 van de World Gold Council (WGC) in Dubai werden cijfers bekendgemaakt over de goudhandel in de wereld. De export van goud vanuit Dubai was in de maanden daarvoor explosief gestegen, voornamelijk als gevolg van een omvangrijke smokkel van goud naar India na de introductie, in januari, van een invoerbelasting op goud door de Indiase regering. Dubai was het 'goudcentrum' van het Midden-Oosten en India was de grootste afnemer van goud in de wereld, waar jaarlijks ruim acht ton werd omgezet. Dubai's goudimport steeg van bijna 24,4 ton in 1998 naar ruim 31,3 ton in 1999. Meer dan 80 procent van het door Dubai geïmporteerde goud werd naar India geëxporteerd.
De totale vraag in het Midden-Oosten zou volgens de WGC flink toenemen, tot boven de 121 ton, als gevolg van de stijgende olieprijzen. Goed nieuws voor Dubai was ook het feit dat de regering van Iran overwoog de beperkingen op de goudinvoer te versoepelen en tot maximaal twee ton goud per maand toe te staan.

Verenigde Arabische Emiraten

Maatregelen tegen witten drugsgeld nodig'

Na een door de overheid georganiseerd seminar in Abu Dhabi over drugsmisdaad deden de deelnemers op 6 oktober 1999 een beroep op de VAE om het witwassen van drugsgelden actiever te bestrijden. De emiraten, die zelf nog geen wetten daartegen kenden, dienden uitvoering te geven aan verscheidene internationale verdragen die zij ondertekend hadden, aldus de slotverklaring.
Tijdens het seminar legde Abdulrahim Sinkais al-Awadi, een van de directeuren van de Centrale Bank, uit welke initiatieven zijn bank al ontplooid had om het witwassen van drugsgeld tegen te gaan, zoals richtlijnen die banken verplichtten transacties te melden die het inkomen van rekeninghouders verre te boven gingen, de identiteit van klanten te checken en de administratie van rekeningen vijf jaar te bewaren. Awadi zei dat de Centrale Bank een beroep op de internationale gemeenschap had gedaan om drugssmokkel en de verkoop van drugs tegen te gaan door hiervoor de doodstraf in te voeren, zoals de emiraten hadden gedaan.
Door het geliberaliseerde handelsverkeer in de emiraten trokken de VAE veel financiële dienstverleners van buiten aan, maar ook veel criminele activiteiten. Meer dan 50 regionale en buitenlandse banken hadden filialen in de VAE. Iran, aan de andere kant van de Perzische Golf, was het doorvoerland voor drugs uit Pakistan en uit Afghanistan, de grootste opium-producent van de wereld.

Begroting 1999 goedgekeurd

President sjeik Zaid keurde op 17 oktober 1999 de begroting voor 1999 goed, met aan de inkomstenkant 22,91 miljard dirhams (bijna dertien miljard gulden) en 20,42 miljard dirhams aan uitgaven. In januari had de regering een decreet uitgevaardigd om overheidsdiensten te laten doordraaien in afwachting van de goedkeuring van de begroting voor 1999. Het grootste deel van de begroting werd gefinancierd door Abu Dhabi, de welvarendste van de zeven emiraten.

VS bepleiten economische integratie Golfstaten

De Amerikaanse minister van Handel William Daley deed op 17 oktober een beroep op de Golfstaten om hun economieën sterker te integreren, onder meer op het gebied van aandelenmarkten en het invoeren van wettelijke productvoorschriften. Zulke maatregelen zouden volgens hem meer Amerikaanse en andere buitenlandse investeerders trekken. Daley werd vergezeld door Amerikaanse zakenlieden die vooral de nadruk legden op verlaging en harmonisering van invoerbelastingen in de emiraten. De Gulf Cooperation Council (GCC) had die voor december 1999 beloofd en was van plan in maart 2001 een douane-unie gevormd te hebben.
Daley raakte nog een teer punt door opnieuw aan te dringen op wettelijke bescherming voor auteursrechten en andere vormen van copyright, 'conform het WTO TRIPS akkoord'. De emiraten stonden nog steeds bekend als piraten van computersoftware en muziek. Het akkoord inzake Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS) eiste van alle leden van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) dat zij wetten invoerden om patenten, copyrights, handelsmerken, bedrijfsgeheimen en andere vormen van intellectuele eigendom te beschermen.

Privatisering van water en stroom uitgesteld

Minister voor Water en Elektriciteit Hamid Nasser al-Oweiss maakte op 17 oktober 1999 bekend dat de VAE besloten hadden tot uitstel van de privatisering van water- en stroombedrijven. Uitgebrachte offertes hadden de vrees gewekt dat privatisering tot forse prijsstijgingen zou leiden en het kon niet de bedoeling zijn dat deze diensten een zware last voor de consumenten zouden worden, aldus de minister. Abu Dhabi stelde al in 1996 een commissie in om de privatisering van deze bedrijven door te voeren.
Op 19 oktober pleitte een conferentie van bankiers voor meer liberalisering, stopzetting van overheidssubsidies aan burgers en bedrijven en wetgevende en bestuurlijke maatregelen om de economie een betrouwbare basis te geven. Abdulaziz al-Dukheil, voorzitter van een consultancy en voormalig minister van Financiën, betreurde het dat de economieën van de Golfstaten ongelijkmatig bleven groeien en door hun volledige afhankelijkheid van olie onstabiel waren. Hij klaagde dat 'regeringen zich door hun maatschappelijke verplichtingen gedwongen voelen pseudo-werkgelegenheid te scheppen voor bepaalde onderdanen'. Ahmed Khalil al-Mutawa, vice-kanselier voor planning aan de universiteit van de VAE, omschreef het doel van de privatisering als een poging economische macht aan de regering te onttrekken en meer ondernemingszin in de Golfstaten te creëren. Dat was niet alleen een verspilling van moeizaam verdiende overheidsinkomsten maar het bevorderde ook zelfgenoegzaamheid en gebrek aan efficiency, meende hij.

NATUUR EN MILIEU

Doodstraf voor importeurs van gevaarlijk afval

President sjeik Zaid kondigde op 21 oktober 1999 een wet af die de doodstraf en hoge boetes tot vijf miljoen dollar invoerde voor iedereen die 'verboden afval of kernafval importeert en dit in welke vorm dan ook dumpt of opslaat in het land'. De Verenigde Naties hadden de Arabische landen gewaarschuwd dat een hard optreden nodig was om illegale stortpraktijken binnen de perken te houden.

MILITAIRE ZAKEN

Miljoenen gereserveerd voor regionale defensie

Na een bijeenkomst van de Gulf Cooperation Council (GCC) meldde de adjunct-secretaris-generaal voor militaire zaken, generaal Faleh Shatti, op 12 september 1999 dat de GCC-leden spoed zouden zetten achter de telkens uitgestelde integratie van de defensiesystemen van de Golfstaten. Zij hadden een bedrag van 70 miljoen Saoedische riyal (bijna 40 miljoen gulden) opzij gezet, met name bestemd voor het gebruik van glasvezelkabels in de communicatie. Tachtig miljoen riyal werd toebedeeld aan andere veiligheidsprojecten. De Golfstaten wilden een 'schild' installeren om hun luchtverdediging tegen raketten te verbeteren. De GCC-staten kondigden ook aan dat zij het aantal troepen van hun gezamenlijke defensiemacht die in Saoedi-Arabië gestationeerd was, zouden opvoeren en dit leger van de allermodernste militaire apparatuur en technologie zouden voorzien.

BUITENLANDSE ZAKEN

Iraaks bezoek

De Iraakse minister van Handel Mohammed Mehdi Saleh bracht op 19 mei 1999 een

bezoek aan de emiraten en sprak met minister van Buitenlandse zaken sjeik Hamdan bin Zaid al-Nahayan. Saleh maakte van de gelegenheid gebruik om president sjeik Zaid bin Sultan te bedanken voor zijn frequente oproepen om het VN-embargo tegen Irak op te heffen.

Aanloop naar Arabische top

Op 29 mei 1999 bracht de Jemenitische president Ali Abdallah Saleh een bezoek aan de emiraten voor gesprekken met president sjeik Zaid bin Sultan, onder meer over een komende top van staten in de regio over militaire veiligheid. Enkele weken eerder had Jemen zijn relaties met Koeweit genormaliseerd, die verstoord waren omdat Jemen in de ogen van de Koeweiti's de Iraakse bezetting van Koeweit had goedgekeurd.

Verzoening met Saoedi-Arabië

De Saoedische minister van Defensie prins Sultan bracht op 7 juli 1999 een bezoek aan president sjeik Zaid bin Sultan. Daarmee leek een einde te zijn gekomen aan de hatelijkheden over en weer als gevolg van de toenadering tussen Saoedi-Arabië en Iran. De pers in de emiraten had daar furieus op gereageerd, onder meer omdat de emiraten nog verwikkeld waren in een dispuut met Iran over de eigendom van enkele eilanden die Iran had bezet en daarin op steun van grote broer Saoedi-Arabië gerekend hadden. Vervolgens had prins Sultan deze reactie op de toenadering tot Iran als 'kinderachtig' afgedaan, wat hem en zijn regering weer op verwijten van arrogantie kwam te staan. Het was voor het eerst in lange tijd dat een belangenconflict zo openlijk in de media werd uitgevochten. Iran bleef ondertussen wars van bemiddeling door een commissie van de Gulf Cooperation Council (GCC) en wilde direct met de emiraten onderhandelen. Qatar bemiddelde om de emiraten en Saoedi-Arabië weer met elkaar in gesprek te brengen, temeer daar het conflict het voortbestaan van de GCC leek te bedreigen.

Tijdens een bijeenkomst van de Golfstaten op 11 september verweet minister van Buitenlandse zaken van de VAE, Rashid Abdullah al-Nuaimi, Iran elke poging tot vreedzame oplossing van het conflict te negeren. De GCC zou zich blijven inspannen om directe onderhandelingen met Iran tot stand te brengen. De VAE eisten dat discussies met Iran plaats zouden vinden binnen een afgesproken tijdpad, met een duidelijke agenda. Iran wilde dat er geen voorwaarden vooraf gesteld werden en wenste niet in te gaan op het verzoek van de VAE de kwestie voor te leggen aan het Internationale Hof van Justitie. Nuaimi stelde dat de Iraanse houding voor onnodige spanningen in de Golf zorgde.

Heropening ambassade Soedan

Tijdens een bezoek op 7 juli 1999 van Soedans minister van Buitenlandse zaken, Mustafa Osman Ismail, kwamen de emiraten en Soedan overeen weer volledige diplomatieke betrekkingen aan te knopen. Deze werden verbroken na een serie van uitwijzingen van diplomaten over en weer in 1992 die volgden op kritiek van de Soedanese regering op de wijze waarop werknemers uit Soedan in de emiraten werden behandeld. Daar was al een bekoeling van de betrekkingen aan voorafgegaan toen Soedan de kant van Irak koos tijdens de bezetting van Koeweit en Saoedi-Arabië daarom zijn goedkope olieleveranties aan Soedan stopzette. Dat land betrok zijn olie vervolgens van Iran.

Geen visa voor ongeschoolden

De emiraten lieten op 16 augustus 1999 een decreet in werking treden dat gastarbeiders uit India en Pakistan verplichtte te bewijzen dat zij gekwalificeerd waren voor geschoold werk. De vice-minister van Arbeid, Mohammad Issa al-Suwaidi, zei in een toelichting dat er te veel ongeschoolde Pakistani's en Indiërs naar de emiraten kwamen, voor wie geen werk was. Zij zouden geen visa meer krijgen. Naar schatting 70 procent van de 2,76 miljoen inwoners van de emiraten waren buitenlandse werknemers.

Bezoek Amerikaanse minister van Defensie

De VAE, die als een van de weinige landen ter wereld het bewind van de Taliban in Afghanistan erkend hadden, verzekerden de Amerikaanse minister van Defensie William Cohen tijdens een bezoek op 20 oktober 1999 dat zij zich ook zouden houden aan de VN-resolutie inzake de Saoedische terrorist Osama bin Laden. De resolutie bepaalde dat de Taliban Bin Laden moest uitleveren aan een land dat ook bereid was hem voor het gerecht te brengen, als verdachte van enkele bloedige aanslagen op Amerikaanse doelen.

De VS en de VAE bleven bezorgd over 'Irans poging om offensieve raketten en massavernietigingswapens te verwerven'. Cohen zei dat de Verenigde Staten de emiraten steunden bij hun pogingen de kwestie van de door Iran bezette eilanden 'door onderhandelingen, arbitrage of bemiddeling' op te lossen.

De emiraten lieten het Amerikaanse leger ruimschoots gebruik maken van hun luchtruim en havens. Bovendien waren ze doende 80 Amerikaanse F-16 gevechtsvliegtuigen voor een totaalbedrag van tussen de twaalf en zestien miljard gulden aan te schaffen.

Hoewel de VAE tot de coalitie behoorden die Koeweit hielp bevrijden van de Iraakse bezetting in 1991, waren zij in 1999 een warm pleitbezorger van opheffing van het embargo tegen Irak, wegens het lijden van de Iraakse bevolking. Cohen wilde hiervoor wel begrip tonen, maar als Iraks wapenarsenaal niet door de Verenigde Naties ontmanteld werd en toch het embargo werd opgeheven, 'zou Saddam Hoessein weer de volledige controle over alle staatsinkomsten hebben, zijn leger wederopbouwen en opnieuw de bedreiging worden die hij al vóór de Golfoorlog was', aldus Cohen.

Opening LNG-project

De olieministers van de Golfstaten kwamen op 23 oktober 1999 in Qatar bijeen voor de feestelijke opening van een kolossale installatie voor het vloeibaar maken van aardgas. De Golfstaten beschikten na Iran en Rusland over de grootste aardgasreserves ter wereld. Qatars emir sjeik Hamad bin Khalifa al-Thani verrichtte de opening van de Ras Laffan LNG Co (Rasgas).

(Vorige berichten pag. 306/1 e.v. - 1999)

BRUNEI

BINNENLAND

Nieuwe minister van Justitie

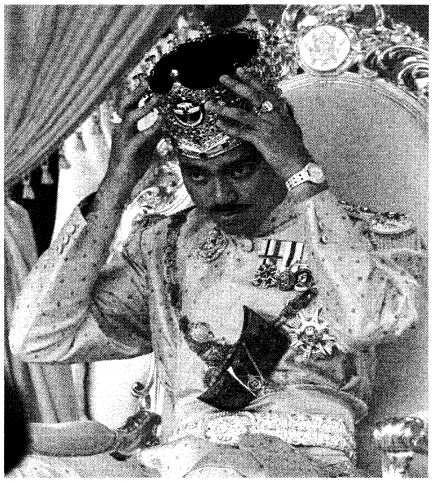
Sultan Hassanal Bolkiah ontsloeg op 24 juni 1998 minister van Justitie Pengiran Bahrin Haji en nam diens plaats zelf in. De sultan

was reeds staatshoofd, premier, minister van Financiën en minister van Defensie. Pengiran Bahrin was sinds de onafhankelijkheid van Brunei in 1974 minister geweest. Een reden voor zijn ontslag werd niet gegeven. Het was wel opvallend dat de overheid twee dagen eerder had bekendgemaakt onderzoek te gaan doen naar eventuele corrupte praktijken van prins Jefri, een zaak die veel stof deed opwaaien. Wellicht had Pengiran Bahrin hier iets mee te maken. Het kabinet was op 21 oktober 1986 aangetreden en nooit eerder gewijzigd.

Kroonprins ingewijd

Al-Muhtadee Billah, de oudste zoon van sultan Hassanal Bolkiah, werd op 10 augustus 1998 ingewijd als nieuwe kroonprins van Brunei. Hij zou de dertigste opeenvolgende sultan uit het geslacht Bolkiah worden, dat al ruim zes eeuwen over het islamitisch land met zijn 296.000 inwoners heerste. Brunei is een van de laatste absolute monarchieën op aarde.

De 24-jarige kroonprins had in het Engelse Oxford gestudeerd en was een groot liefhebber van snooker. Na zijn inwijding zei hij in een interview met magazine *Regal* dat hij drie grote politieke voorbeelden had: de sterke man van Singapore Lee Kuanyew, premier Mahathir van Maleisië en de voormalige Britse premier Margaret Thatcher.
Hoewel de Bolkiahs tot de rijkste families ter wereld behoren, leed het land volgens Al-Muhtadee onder de economische en financiële crisis die grote delen van Azië teisterde. Ondanks dat zou Brunei bereid blijven buurlanden die er erger aan toe waren te helpen.
In het najaar van 1997 had Brunei ruim een miljard gulden bijgedragen aan een lening van het Internationale Monetaire Fonds (IMF) aan Thailand, bestemd om de crisis aldaar te bestrijden. Het sultanaat had Indonesië bijna 2,5 miljard gulden toegezegd.

Al-Muhtadee Billah schikt zijn kroon op 10 augustus 1998, de dag waarop hij werd ingewijd als krooprins van Brunei. *(foto ANP)*

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Tegenvallende economische groei

Op 23 juni 1998 werd een Economische raad in het leven geroepen om de nationale economie tot in detail te onderzoeken en eventueel maatregelen te treffen voor een stabiele ontwikkeling in de toekomst. De Raad werd voorgezeten door prins Mohamed, een broer van de sultan.
Twee dagen eerder was er enige paniek onder de bevolking ontstaan, omdat de overheid gezegd zou hebben niet meer aan haar financiële verplichtingen te kunnen voldoen. Dit bericht werd spoedig gerectificeerd, maar de oprichting van de Economische raad duidde er volgens analisten op dat er wel degelijk problemen waren.

Vice-minister van Financiën Selamat Munap zei op 16 augustus 1998 tegen persbureau *Reuters* dat zijn land inderdaad te lijden had onder de Aziatische crisis. Ondanks pogingen van de overheid om de nationale economie meer divers te maken en minder te steunen op de oliewinning, had het land last van de lage olieprijzen op de wereldmarkt.
Het bnp groeide volgens de minister minder dan de jaarlijkse 5 procent waarop in 1996 een ontwikkelingsplan voor de komende vijf jaar was gebaseerd. In 1997 was het bnp nog met 4 procent gegroeid, maar verwacht werd dat in 1998 niet meer dan 2,7 procent zou worden gehaald.
Hiermee deed Brunei het met zijn per capita bnp van 35.000 gulden in 1998 nog altijd veel beter dan alle buurlanden waar de economieën in die periode met procenten krompen. De economische situatie was ook niet ernstig genoeg om de verworvenheden van de bevolking op te schorten. In Brunei betaalt niemand inkomstenbelasting, zijn scholing en gezondheidszorg gratis en hoeft geen rente betaald te worden over leningen voor de aanschaf van een tv, huis of auto.
De sultan van Brunei was volgens het Amerikaanse zakenblad *Forbes* zowel in 1997,1998 als 1999 de rijkste regeringsleider ter wereld.

Prins Jefri beschuldigd van corruptie

De overheid van Brunei zette prins Jefri, de jongste broer van de sultan, in juli 1998 af als directeur van de *Brunei Investment Agency* (BIA), dat de overzeese bezittingen van het sultanaat controleert. Hij zou miljarden uit de staatskas hebben misbruikt.
De in het buitenland wonende Jefri werd ook uit de oliewinning geweerd en er werd een onderzoek ingesteld naar de financiële huishouding van 27 bedrijven waarmee hij iets te maken had, waaronder het investeringsbedrijf Amedeo.
De prins reisde in oktober naar Brunei om de problemen achter gesloten deuren met de sultan te bespreken. Details hierover werden niet vrijgegeven, maar wel bleek naderhand dat hij zijn functie bij de BIA niet terug kreeg.
Het tijdschrift *Asiaweek* meldde op 15 oktober 1999 dat Amedeo in juli van dat jaar failliet was gegaan. De prins had volgens het blad op te grote voet geleefd en de schuldenlast van het bedrijf laten oplopen tot enkele miljarden.

Jefri zei zelf dat door hem gerunde buitenlandse ondernemingen als het Palace Hotel in New York en Asprey, de juwelier van de Britse koninklijke familie, gezond waren. Zijn commerciële activiteiten in Brunei zouden echter wel zwaar verliesgevend zijn. Dit laatste zou volgens een woordvoerder van de prins moedwillig zijn veroorzaakt door de conservatieven binnen de overheid, die hem in diskrediet probeerden te brengen omdat hij zelden in het islamitische Brunei kwam en internationaal bekend stond als een losbandige playboy die met geld smijt. De sultan ontkende deze complottheorie.

NATUUR EN MILIEU

Smog door bosbranden

In het voorjaar van 1998 had Brunei, net als zijn buurlanden, maanden achtereen te kampen met ernstige smog, veroorzaakt door bosbranden in Indonesië. Nooit eerder had het sultanaat een milieuramp van dergelijke omvang beleefd. De sultan zei dat Allah de situatie had gecreëerd om de

Indonesische bevolking te straffen, want die zou de islamitische wetten veelvuldig overtreden door te gokken, alcohol te drinken, varkensvlees te eten en echtbreuk te plegen. De sultan leidde op 15 april 1998 een gebed om verbetering van de situatie af te smeken.

(Vor. ber. pag. 471/2 e.v. - 1997)

CHINA

BINNENLAND

Strijd tegen corruptie

Examens en verkiezingen

De Communistische Partij deelde op 8 juli 1999 mee dat men examens en interne verkiezingen wilde invoeren om te bepalen wie wel en wie niet gepromoveerd mocht worden binnen het ambtelijke apparaat.
De beslissing diende gezien te worden in het kader van de corruptiebestrijding. De examens en verkiezingen moesten het voor invloedrijke figuren moeilijker maken om incapabele vrienden en familieleden te promoveren of onverantwoorde promoties tegen betaling toch goed te keuren.
De nieuwe regeling gold overigens alleen voor topambtenaren en de uitslagen van de examens zouden niet bindend zijn. Dit betekende dat de Partij het recht hield om mensen die voor de examens zakten, toch te promoveren.

Verkoop valse rekeningen

Op 15 juli werd in de stad Guangzhou een groep van 27 mensen gearresteerd omdat zij valse rekeningen hadden verkocht die gebruikt konden worden voor frauduleuze declaraties of belastingaftrekposten. Met de in beslag genomen rekeningen kon ca. 3,2 miljard gulden worden gedeclareerd of afgetrokken.

Staatsgelden verdwenen

Het Volksdagblad meldde op 17 augustus dat in de eerste helft van 1999 uit de staatskas 117,4 miljard yuan (ca. 29,2 miljard gulden) niet besteed was aan projecten waarvoor het geld wel bestemd was. Een deel van het geld zou verdwenen zijn naar particuliere bankrekeningen van ambtenaren. Niet alleen ministeries, maar ook staatsbedrijven als de posterijen en de spoorwegen zouden zich hieraan schuldig hebben gemaakt.

Handelsondernemingen bestraft

Sinds zomer 1998 werden 155 handelsondernemingen bestraft wegens smokkel, belastingontduiking en het moedwillig foutief berekenen van buitenlandse wisselkoersen. Persbureau *Xinhua* meldde dit op 27 augustus 1999.

Makers illegale explosieven gearresteerd

Het Chinese *Dagblad voor de Politie* meldde op 14 juli 1999 dat in juni in de provincies Henan en Shanxi twee illegale explosievenfabriekjes waren ontdekt. Er waren duizenden kilo's springstof in beslag genomen en 21 arrestaties verricht. Later zouden her en der in het land tientallen mensen zijn opgepakt die in het bezit waren van illegale explosieven.

In de eerste helft van 1999 waren 33 mensen gedood en 100 gewond geraakt bij meer dan tien bomaanslagen. De motieven voor de aanslagen waren meestal onbekend, maar werden eerder in de sfeer van de criminaliteit dan in het politieke verzet gezocht.

Falun Gong verboden

De Falun Gong, een groepering die een op boeddhisme en taoïsme geïnspireerde vorm van mystiek propageert, werd op 19 juli 1999 verboden. De Chinese overheid meende dat de beweging de bevolking afleidde van de communistische waarden en normen en bovendien van plan was de staat omver te werpen. Verder zouden ruim zevenhonderd zieken zijn overleden nadat ze op aanraden van de Falun Gong gestopt waren medicijnen te gebruiken. Volgens de beweging was het beter *gigong* te beoefenen, een traditionele Chinese meditatietechniek die helend zou werken.

Falun Gong als bedreiging voor CP

Volgens buitenlandse analisten kon het verbod op de Falun Gong gezien worden als een antwoord van de Communistische Partij (CP) op de enorme interesse voor religie en mystiek die eind jaren negentig was ontstaan. De Chinese bevolking zou genoeg hebben van de communistische ideologie en zeer ontvankelijk zijn voor alternatieven. De Falun Gong zei 100 miljoen volgelingen te hebben en was daarmee verreweg de grootste van de vele religieuze bewegingen die op deze ontwikkeling inspeelden. De CP, die zelf 60 miljoen leden had, schatte de omvang in mei nog op 15 miljoen leden, maar in juli op slechts 2 miljoen, mogelijk in een poging de importantie van de Falun Gong te bagatelliseren.
Ondanks deze lage schattingen kon de partij niet ontkennen dat er sprake was van een sterk toenemende interesse voor mystiek en religie, hetgeen een afnemende sympathie impliceerde voor het communisme, dat principieel atheïstisch is.

Een wellicht nog belangrijkere reden voor het verbod was de Falun Gong-demonstratie van 25 april 1999. De beweging was er op die dag in geslaagd met tienduizend aanhangers naar het Plein van de Hemelse Vrede in Peking te trekken om officiële erkenning te eisen. Sinds de studentenopstanden van 1989 was geen enkele groepering er ooit in geslaagd zoveel mensen op de been te brengen voor een protestdemonstratie.
De CP was vooral nerveus geworden door het feit dat in het hele overheidsapparaat niemand de demonstratie had voorzien. De Falun Gong werd blijkbaar professioneel geleid door mensen die de overheid zo goed kenden, dat ze wisten hoe ze duizenden mensen ongemerkt naar het hart van Peking konden loodsen.
Later bleek inderdaad dat binnen de Falun Gong hoge ambtenaren en prominente partijleden actief waren, die hun invloed bij de overheid gebruikt hadden ten gunste van de sekte. Een dergelijke bedreiging had de CP nooit eerder gekend.
Voorzitter van het parlement Li Peng zei op 15 augustus 1999 dat de uitroeiing van de Falun Gong 'een serieuze ideologische politieke strijd' was. 'We moeten (...) ambtenaren en de massa nog intensiever onderwijzen in de idealen en overtuigingen van socialisme en communisme', zei hij.

Verzet tegen verbod

Aanhangers van de Falun Gong reageerden furieus op het verbod. Ze demonstreerden in ten minste dertig Chinese steden en bestormden op verschillende plaatsen lokale

hoofdkwartieren van de CP. Duizenden volgelingen werden gearresteerd. Peking loofde 50.000 yuan (ca. 12.360 gulden) uit – dat is in China gelijk aan vijf gemiddelde jaarsalarissen – voor de tip die zou leiden tot de aanhouding van de in de Verenigde Staten verblijvende spirituele leider Li Hongzhi. China probeerde ook Interpol in te schakelen om hem te arresteren. Die laatste weigerde medewerking, omdat men niet de bevoegdheid heeft om mensen om religieuze of politieke redenen op te sporen.
Veel arrestanten werden al snel weer vrijgelaten op voorwaarde dat ze beloofden zich van de Falun Gong te zullen distantiëren. Persbureau *Xinhua* meldde op 24 augustus 1999 dat alleen belangrijke figuren uit de beweging voor de rechter hoefden te verschijnen. Hiertoe behoorden Li Chang, voormalig onderdirecteur van het ministerie van Openbare veiligheid, en Wang Zhiwen, voormalig topambtenaar van het ministerie van Spoorwegen. *Xinhua* zei dat de leiders in principe levenslange gevangenisstraffen zouden krijgen, maar als werd bewezen dat ze werkelijk geprobeerd hadden de staat omver te werpen, zouden ze mogelijk ter dood worden veroordeeld.
Dat dit geen loos dreigement was bleek op 15 oktober 1999. *Het Volksdagblad* meldde toen dat Liu Jiaguo was geëxecuteerd. Liu had niets met de Falun Gong te maken, maar was leider van de *Zhu Shen Jiao* (Sekte van de Hoogste Geest), die met naar schatting achttot tienduizend volgelingen veel kleiner was. De *Zhu Shen Jiao* zei de seculiere natie te willen vervangen door een spirituele. Liu werd staatsgevaarlijk geacht en ook beschuldigd van verkrachting en diefstal.

Nieuwe wet tegen sektes

In oktober 1999 kwam de overheid met nieuwe methoden om de Falun Gong en andere illegale religieuze groeperingen te bestrijden. Om te beginnen werd de Falun Gong op 28 oktober 1999 officieel tot illegale sekte verklaard. Tot dan toe was ze slechts een verboden organisatie geweest. Met illegale sektes werden religieuze bewegingen bedoeld die niet erkend werden door de staatsorganen voor religie. Dit besluit leidde opnieuw tot protestdemonstraties in Peking. De demonstranten werden verjaagd of gearresteerd. Op 29 oktober gebruikte de politie hierbij voor het eerst geweld omdat de demonstranten zich tegen arrestatie of verwijdering begonnen te verzetten, terwijl ze zich voorheen steeds gedwee hadden laten wegvoeren.
Op 30 oktober 1999 keurde het parlement een nieuwe wet goed die het mogelijk moest maken aanhangers van illegale sektes zware straffen op te leggen. 'Boosaardige sektes zijn als een kankergezwel in de samenleving en een internationaal verschijnsel dat geen enkele regering met verantwoordelijkheidsgevoel kan tolereren', aldus *het Volksdagblad* op 31 oktober.

Berechting sekteleden

Het Hongkongse *Information Centre of Human Rights and Democratic Movement in China*(ICHRDMC) zei op 30 oktober 1999 dat duizenden sekteleden waren gearresteerd. Een sektelid uit Zhaoyuan in de provincie Shandong zou op 9 oktober door de politie zijn doodgeslagen. Hoewel de meeste arrestanten eind oktober alweer waren vrijgelaten, zaten er volgens het ICHRDMC nog altijd minstens vijfhonderd vast. Zeker honderd van hen zouden in strafkampen in de noordelijke provincie Jilin zitten en dwangarbeid verrichten. Anderen wachtten op berechting. In Hongkong was de Falun Gong overigens niet verboden.

Vijftig jaar Volksrepubliek

Op 1 oktober 1999 herdacht China dat de Communistische Partij (CP) precies vijftig jaar eerder aan de macht was gekomen. President Jiang Zemin hield een toespraak vanaf de plek waar Mao Zedong op 1 oktober 1949 de historische woorden 'het Chinese volk is opgestaan' sprak en China tot Volksrepubliek uitriep: namelijk op de Poort van de Hemelse Vrede die uitzicht biedt over het Plein van de Hemelse Vrede. Dit plein is voor de CP van grote betekenis want er vonden veel belangrijke gebeurtenissen uit de geschiedenis van het Chinese communisme plaats en het wordt gezien als het hart van de communistische heerschappij omdat de belangrijkste regeringsgebouwen aan of nabij het Plein liggen.
In zijn toespraak zei Jiang onder andere dat de praktijk heeft aangetoond dat socialisme de enige manier is om China te redden. Hij prees de CP voor haar daden, vooral die van de afgelopen twintig jaar van openheid en modernisering, en pleitte voor wat hij noemde 'mondiale multipolariteit' en de vestiging van een rechtvaardige, onpartijdige internationale politieke en economische orde.
Over het Plein werden gigantische portretten gedragen van Mao en de in 1997 overleden leider Deng Xiaoping, maar ook van Jiang zelf, die hier volgens westerse diplomaten mee wilde benadrukken dat hij net zo'n grote socialistische leider is als de andere twee. Het feit dat hij een Mao-pak droeg, terwijl al zijn collega's westers gekleed gingen, zou ook bedoeld zijn om zijn verwantschap met Mao en Deng te onderstrepen.
Na Jiangs toespraak trok een kleurige parade over het Plein en door de aangrenzende straten, waaraan een half miljoen mensen deelnamen. Een belangrijk deel van de parade werd gevormd door het Volksbevrijdingsleger dat zijn nieuwste materieel toonde.
Bij de festiviteiten waren alleen genodigden welkom. De binnenstad van Peking was hermetisch afgesloten om te voorkomen dat anderen te dicht bij konden komen. Er vonden geen ongeregeldheden plaats.

Vijftigste verjaardag tot in de puntjes voorbereid

De vijftigste verjaardag was tot in de puntjes voorbereid. De overheid had in juni reeds premies uitgeloofd voor tips die konden leiden tot de arrestatie van dissidenten en andere potentiële ordeverstoorders. Volgens het officiële Chinese persbureau *Xinhua* werden in het hele land honderdduizend van dergelijke 'criminelen' vastgezet.
Buitenlandse tijdschriften die aandacht aan de minder positieve kanten van vijftig jaar communisme besteedden, waaronder *Time* en *Newsweek*, werden uit de handel genomen.
Volgens *Xinhua* had het stadsbestuur van Peking ca. 26,8 miljard gulden uitgegeven aan de viering. Het geld was onder andere besteed om de stad op te knappen en 4 miljoen vierkante meter kleine winkeltjes met de grond gelijk te maken, omdat ze niet representatief zouden ogen.
Omdat gehandicapten, bedelaars en daklozen op de dag van de revolutie niet op straat werden getolereerd, was men in september reeds begonnen hen op te bergen in speciaal daarvoor ingerichte gebouwen. Werkzoekenden uit de provincie waren Peking uitgezet.
De kwaliteit van de lucht werd aanzienlijk verbeterd. De Chinese steden zijn volgens de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) zo vervuild dat de volksgezondheid erdoor wordt bedreigd, maar de aanleiding voor de luchtzuivering was een vliegshow die op 1 oktober plaats moest vinden en door de smog wellicht slecht te zien zou zijn. Vijfen-

Een militaire parade op het Plein van de Hemelse Vrede op 5 oktober 1999 was een van de onderdelen van de grootse viering van de vijftigste verjaardag van de Volksrepubliek China. *(foto ANP)*

twintig industriële bedrijven hadden daarom opdracht gekregen om tussen 21 september en 2 oktober de productie stil te leggen en voertuigen die te veel uitlaatgassen uitstoten mochten tijdelijk niet rijden. Ook het verbranden van herfstbladeren en afval was gedurende die periode verboden.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Vorderingen in China's poging tot toetreding tot de WTO

Japan akkoord met toetreding China

Japan en China werden het op 9 juli 1999 te Peking tot op grote hoogte eens over de voorwaarden voor China's eventuele toetreding tot de WTO. Japan was daarmee het eerste land van de G7 dat erin slaagde met China op een lijn te komen.

Als een nieuw land toe wil treden tot de Wereldhandelsorganisatie WTO hebben alle lidstaten het recht bilaterale besprekingen met de kandidaat te voeren. Pas als geen enkel land meer bezwaar maakt, kan de toetreding een feit worden. Al meer dan twaalf jaar vroeg China om toetreding, maar met name Japan en de Verenigde Staten hadden te kennen gegeven hiermee pas akkoord te zullen gaan als het land ingrijpende economische hervormingen doorvoerde. De twee waren daarna intensieve besprekingen met China gaan voeren over hun eisen.

Hoewel het ging om toetreding tot een handelsorganisatie, had de deal tussen Japen en China niet alleen een economisch, maar ook een politiek en militair karakter. Nadat Peking de vrees had geuit dat Japan en de VS samen een militair machtsblok in het Verre Oosten zouden gaan vormen, beloofde de Japanse premier Obuchi dat zijn land nooit meer een militaire grootmacht zou worden. Japan en China waren er sinds de Tweede Wereldoorlog nooit in geslaagd goede onderlinge betrekkingen op te bouwen. De Japanse toezegging bracht hierin verandering.
Ook de kwestie Taiwan werd besproken. China was juist verwikkeld in een ernstig conflict met zijn afvallige provincie en dreigde zijn leger naar het eiland te sturen als het niet op zou houden met zijn 'separatistische neigingen'. Peking vreesde echter dat Japan en de VS in dat geval Taipei militair zouden steunen. Tijdens de onderhandelingen over de WTO beloofde Japan dat dit wat Tokio betrof niet zou gebeuren.
Na deze toezeggingen toonde Peking zich bereid een groot deel van de Japanse economische eisen in te willigen. Het beloofde zijn markten voor telecommunicatie, bouw en financiële dienstverlening te openen voor Japan. Ook op het gebied van handelsliberalisatie werden de twee het eens.
Japan had op zijn beurt bijzonder slechte betrekkingen met Noord-Korea en voelde zich door de stalinistische buurman bedreigd. China beloofde zijn connecties aldaar te zullen gebruiken om de situatie te helpen verbeteren. In ruil hiervoor stelde Japan zich soepeler op ten aanzien van het Chinese toetreden tot de WTO.

Overleg met Verenigde Staten zonder resultaat

Een andere belangrijke goedkeuring die China nodig had voor zijn toetreden tot de WTO moest uit Washington komen. Sinds het NAVO-bombardement op de Chinese ambassade in Belgrado – mei 1999 – had China echter geweigerd nog met de VS te praten. Van dat land werden geen eisen en voorwaarden meer geaccepteerd, zei Peking.
Dat hiermee de besprekingen toch niet tot een definitief einde waren gekomen, werd al vermoed toen de Chinese premier Zhu Rongji in juli tegen zijn Japanse collega Obuchi zei dat reeds gemaakte afspraken met Washington niet zouden worden ingetrokken.
Tijdens een top van de *Asia-Pacific Economic Cooperation* (APEC), die van 9 tot 13 september 1999 te Nieuw-Zeeland werd gehouden, werd de impasse doorbroken en

besloten de presidenten van China en de VS de onderlinge betrekkingen te normaliseren. Hiermee werd de ruimte gecreëerd om de besprekingen over het Chinese lidmaatschap van de handelsorganisatie te hervatten, mogelijk al in november.
President Clinton zei bij zijn vertrek uit Nieuw-Zeeland positief noch negatief te zijn over de recente ontwikkelingen, omdat er geen doorbraken waren bereikt, afgezien van het feit dat president Jiang Zemin en hij weer met elkaar communiceerden.

China wil meer ruimte voor buitenlandse investeerders toestaan

Op 12 september 1999, dus nog tijdens de APEC-top in Nieuw-Zeeland, maakte persbureau *Xinhua* bekend dat China wilde gaan experimenteren met het toelaten van buitenlandse investeerders tot verschillende dienstverlenende sectoren die tot dan toe gesloten waren geweest. Volgens *Xinhua* werd het experiment uitgevoerd omdat zowel het aantal concrete als gecontracteerde directe buitenlandse investeringen in de eerste helft van 1999 met respectievelijk 10 procent en 20,5 procent was afgenomen. *Xinhua* legde geen verband met het lidmaatschap van de WTO, maar schreef dat door nieuwe sectoren open te stellen voor het buitenland, Peking hoopte de negatieve ontwikkeling in de buitenlandse investering te keren.
Buitenlandse economen betwijfelden echter of dit de werkelijke reden was. Het was opvallend dat het experiment de financiële sector, het verzekeringswezen, de accountancy, de juridische dienstverlening en de telecommunicatie betrof. Juist de sectoren die Washington geopend wilde zien voor het akkoord kon gaan met China's toetreding tot de WTO. Mede doordat Peking dit altijd had geweigerd, hadden de onderhandelingen over het Chinese lidmaatschap zich al jaren moeizaam voortgesleept.

Meer hervormingen, geen privatiseringen

Het Chinese persbureau *Xinhua* rapporteerde op 22 september 1999 dat de Communistische Partij (CP) tijdens een vierdaags plenum had besloten niet te zullen afwijken van een in 1998 gemaakt plan om alle noodlijdende staatsindustrieën nog voor het eind van 2000 te saneren. *Xinhua* meldde verder dat er besluiten waren genomen over belangrijke doelen en richtlijnen voor de hervorming van alle staatsbedrijven tussen 1999 en 2010. Details hierover werden niet gegeven.

In 1998 had de CP besloten dat verliesgevende staatsbedrijven moesten fuseren met gezonde bedrijven, of anders failliet zouden gaan. Ook werd het verkopen van aandelen in staatsbedrijven aan particulieren toegestaan. Verder moesten de staatsindustrieën efficiënter en goedkoper gaan produceren.
Toch waren in 1999 nog altijd veel bedrijven verliesgevend. Een week voor het plenum van september had premier Zhu Rongji toegegeven dat in sommige staatsbedrijven nog veel moest gebeuren, maar hij benadrukte dat andere bedrijven de economische chaos al bijna of helemaal achter zich hadden gelaten. Die eerste groep moest volgens Zhu de kosten drukken, streven naar beter bestuur en meer marktgeoriënteerd gaan opereren. Zhu had gezegd dit te willen bereiken door onder andere een bonussysteem in te voeren voor goed functionerende managers en directieleden. Later had hij een financiële injectie van 66,5 miljard yuan (ca. 17 miljard gulden) aangekondigd voor technologische verbetering van de staatsbedrijven. In 2000 zou hiervoor opnieuw zo'n bedrag worden uitgetrokken.

De conclusies van het plenum van de CP en Zhu's opmerkingen waren geen verrassing. President Jiang Zemin had in augustus al gezegd dat de hervormingen zouden doorgaan. Hij had daar overigens aan toegevoegd dat China geenszins van plan was te gaan privatiseren. Net voor het plenum, op 16 september, had *Xinhua* dit in een persbericht nog eens benadrukt: 'Eén ding is duidelijk: mensen die een algemene privatisering verwachten zullen teleurgesteld worden. De dominante positie van de publieke economie wordt beschermd door de nationale constitutie'.
Toch wezen cijfers die de *Hongkong Economic Times* op 18 september publiceerde erop dat over vijf jaar nog slechts 25 procent van alle bedrijven in China in handen van de staat zou zijn, tegenover 50 procent nu. Als er geen privatiseringsgolf kwam, kon dit alleen duiden op een relatief snelle groei van de particuliere sector in de nabije toekomst.

Weinig winst voor buitenlandse investeerders

Het Chinese blad *Business Weekly* meldde op 3 oktober 1999 dat slechts 34.683 van de 100.922 bedrijven in China waarin buitenlands geld is geïnvesteerd, in 1998 winst hadden gemaakt. Dat was maar goed 34 procent en zelfs 5,5 procent minder dan in 1997.
Deze teleurstellende cijfers werden door buitenlandse investeerders met name verklaard door het trage tempo waarin China zichzelf en haar staatssector hervormde en de ondoorzichtige wetgeving van het land.

JUSTITIE

Illegale software

Volgens een rapport dat de *US Software Alliance* en de *Software & Information Industry Association* in juni 1999 uitgaven was 95 procent van alle software die in 1998 door Chinese bedrijven in gebruik werd genomen, illegaal gekopieerd.
China beloofde zijn leven te beteren. Op 29 juli 1999 werd voor het eerst in de Chinese geschiedenis iemand veroordeeld wegens handel in illegale software. Hij kreeg een geldboete van ca. 5.000 gulden.

NATUUR EN MILIEU

Natuurgeweld maakt meer slachtoffers

Persbureau *Xinhua* meldde dat op 14 augustus 1999 in Centraal-China binnen 24 uur tijd 30 cm regen was gevallen. Dit was ongeveer een derde van het jaarlijkse gemiddelde. Het noodweer kostte honderd mensen het leven en tienduizenden raakten dakloos.
Afgezien hiervan had China met zijn jaarlijkse overstromingen te kampen. Volgens cijfers die het Rode Kruis op 23 augustus vrijgaf kwamen hierbij 725 mensen om het leven; 5,5 miljoen anderen werden door het water uit hun huizen verdreven.
Net als ieder jaar was de situatie in het stroomgebied van de Yangtze (Chiang Jiang) het ergst.

In diezelfde periode had het noorden van het land, met name de provincies Shanxi, Shaanxi, Hebei en Binnen-Mongolië, juist met extreme droogte te kampen. De productie van graan en sojabonen had er ernstig onder te lijden.

Xinhua meldde op 8 september 1999 dat de orkaan Wendy in de oostelijke provincie Zhejiang 153 doden had geëist. Meer dan

10.000 mensen zouden dakloos zijn geworden, 720.000 mensen werden geëvacueerd en de schade aan de oogst en de infrastructuur liep in de miljoenen.
De tyfoon York veroorzaakte op 16 en 17 september veel schade. Er vielen 8 doden in de provincie Guangdong en 1 in Hongkong. In Hongkong raakten bovendien 115 mensen gewond. York werd daar beschouwd als de zwaarste tyfoon sinds 1983.
De tyfoon Dan raasde op 11 oktober over de zuidwestelijke provincie Fujian. Volgens de Chinese staatsmedia werden 500 huizen verwoest en verloren 30 mensen het leven. De infrastructuur werd ernstig beschadigd.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Arrestatie en veroordeling van dissidenten

Net als in het voorjaar werden ook in de zomer en het najaar van 1999 veel dissidenten gearresteerd. Tot de meest opvallende behoorde He Zhaohui, een activist die buitenlandse organisaties informatie verschaft zou hebben over protestacties van ontslagen Chinese arbeiders en arme boeren. Hij werd door een rechtbank in Chenzhou, provincie Hunan, tot tien jaar gevangenisstraf veroordeeld.
Ook twintig boeren die in de stad Chongqing een anticorruptieorganisatie hadden opgericht en folders over democratie hadden verspreid, werden gearresteerd. Hun organisatie had als doel boeren en arbeiders meer bewust te maken van het onrecht dat hen werd aangedaan door de corruptie binnen het Chinese overheidsapparaat. Tien van de twintig kregen gevangenisstraffen van tien jaar of meer. De andere tien zouden mogelijk naar werkkampen worden gestuurd. Het in Hongkong gevestigde *Information Centre for Human Rights and Democratic Movement in China* (ICHRDMC) meldde dit op 25 en 26 augustus 1999.

Het ICHRDMC zei op 6 september 1999 dat Peng Cheng uit de Oost-Chinese stad Jinan voor drie jaar naar een werkkamp was gestuurd voor heropvoeding. Peng werd ervan verdacht een handtekeningenactie te hebben gehouden tegen het officiële standpunt van de Chinese overheid inzake het neerslaan van de studentenopstand in 1989. Hij zou 296 handtekeningen verzameld hebben. Peng werd zonder vorm van proces veroordeeld.
In de eerste week van september werden volgens het ICHRDMC zeker vijf leden van de verboden Chinese Democratische Partij (DP) gearresteerd. Een van hen was Dai Xiaozhong, een actief lid uit Shanghai.
Op 23 oktober 1999 werden Gao Tianyou van de DP afdeling Anhui en een partijlid uit Xinjiang gearresteerd. Een dag later werden Yu Yuanhong en zijn zoon Yu Tielong, eveneens belangrijke DP-leden, te Hang zhou opgepakt.
Volgens het ICHRDMC hingen de vele arrestaties van september en de maanden daarvoor samen met de naderende vijftigste verjaardag van de communistische revolutie op 1 oktober 1999. Peking vreesde dat dissidenten die dag zouden aangrijpen om tegen het systeem de demonstreren.

De arrestaties in oktober 1999 konden gezien worden als wraakactie op de demonstraties voor mensenrechten die werden gehouden tijdens een staatsbezoek dat president Jiang Zemin op dat moment aan Groot-Brittannië en Frankrijk bracht. China vond dat de twee landen te weinig deden om de demonstranten bij Jiang uit de buurt te houden en was daar woedend om.

Dissident vrijgelaten

Dissident Liu Xiaobo werd op 7 oktober 1999 vrijgelaten omdat hij zijn straf had uitgezeten. Liu, een bekend literatuurwetenschapper, was in 1996 tot drie jaar gevangenisstraf veroordeeld omdat hij openlijk had aangedrongen op politieke hervormingen. Liu had begin jaren negentig ook al anderhalf jaar vastgezeten wegens zijn aandeel in de opstand op het Plein van de Hemelse Vrede in 1989.

MILITAIRE ZAKEN

Nieuwe kernwapens

China maakte op 15 juli 1999 officieel bekend dat het over de technologie beschikte om een neutronenbom te maken. Details werden niet gegeven. De opmerking kwam krap twee maanden na de publicatie van het Amerikaanse rapport-Cox waarin China ervan werd beschuldigd Amerikaanse militaire geheimen te hebben gestolen, waaronder informatie over de vervaardiging van de neutronenbom.
Het *Guangzhou Dagblad* schreef op 12 augustus 1999 dat proeven met een nieuw type kruisraket op 2 augustus waren geslaagd. Het ging om de DF-31 die met een kernkop van 700 kg een afstand van 8.000 km zou kunnen overbruggen.

Spionage voor Taiwan

Persbureau *Reuters* meldde op 13 september 1999 dat generaal Liu Liankun en kolonel Shao Zhengzhong in augustus waren geëxecuteerd. Ze zouden vijf jaar lang geheimen over het Chinese leger aan de Taiwanese geheime dienst hebben verkocht.
De verkochte informatie was zo gedetailleerd dat Taiwan tot in detail wist welk materieel het Chinese Volksbevrijdingsleger gebruikte. 'Nu begrijpen we waarom Taiwan zich tijdens onze militaire oefeningen van 1996 geen zorgen maakte', aldus een medewerker van het Chinese leger.
Peking en Taipei ontkenden de executies. *Reuters* had zijn informatie uit Chinese militaire bronnen die anoniem wilden blijven.

De Chinese overheid was wel open over de veroordeling van Wang Ping, een lokale ambtenaar uit de provincie Sichuan. Wang kreeg op 22 oktober 1999 tien jaar cel wegens het stelen van militaire geheimen voor de Taiwanese inlichtingendienst. Verdere details over de zaak werden niet gegeven.

Hu Jintao vice-voorzitter van militaire commissies

Vice-president Hu Jintao werd op 22 september 1999 benoemd tot vice-voorzitter van de Centrale militaire commissie van de Communistische Partij en op 31 oktober tot vice-voorzitter van de Nationale centrale militaire commissie.
Hu (56) was volgens analisten de gedoodverfde opvolger van Jiang Zemin als president, partijvoorzitter en hoofd van de Centrale militaire commissies van zowel de staat als de Partij. De twee benoemingen werden alom opgevat als nieuwe bewijs voor dit vermoeden.
Hu had geen militaire achtergrond.

Verdere beveiliging tegen nucleaire aanvallen

Op 24 oktober 1999 maakte generaal Zhang Wannian, een van de twee vice-voorzitters van de Centrale militaire commissie van de Communistische Partij, bekend dat China zijn afweersystemen tegen buitenlandse

nucleaire aanvallen ging verbeteren. De kosten hiervan zouden 80 miljard yuan (ruim 20 miljard gulden) bedragen.
Volgens buitenlandse militaire analisten hield dit in dat China zich ging toeleggen op de ontwikkeling van kleinere kernkoppen en kruisraketten die verschillende doelen tegelijk kunnen bestoken. Zij dachten dat China vooral de VS als potentiële agressor beschouwde, met name vanwege de ontwikkeling van het *Theatre Missile Defense*-systeem, bedoeld om bevriende naties en Amerikaanse troepen in Azië te beschermen tegen eventuele aanvallen vanuit communistische landen. Ook de onofficiële Amerikaanse steun voor Taiwan en het bombardement op de Chinese ambassade in Joegoslavië in mei 1999 zouden de Chinezen alerter hebben gemaakt.
Peking heeft overigens altijd beweerd dat het alleen kernwapens zal inzetten als andere landen China ermee bedreigen.

BUITENLANDSE ZAKEN

Vijf van Shanghai bijeen

Eind augustus 1999 vond in de Kirgizische hoofdstad Bishkek een top van de zogenaamde Vijf van Shanghai plaats. Die vijf waren China, Kazachstan, Kirgizstan, Rusland, en Tadzjikistan. Ze waren in 1996 te Shanghai overeengekomen om onderlinge grensconflicten op te lossen en hun troepenmachten langs de grenzen te reduceren. Op de top in Bishkek werd dit plan verder uitgewerkt en er werden verdragen gesloten over economische integratie van de vijf en de gemeenschappelijke bestrijding van terrorisme, separatisme en religieus extremisme. Dit laatste was met name interessant voor China, Rusland en Kirgizstan, die in toenemende mate te maken hadden met separatistische moslimgroeperingen.
De Kirgizische minister van Buitenlandse zaken Muratbek Imanaliyev zei op 26 augustus 1999 dat de grensconflicten tussen zijn land en China tijdens de top zo goed als opgelost waren en dat de twee gingen werken aan versterking van de economische banden.

Afhandeling bombardement Chinese ambassade

Washington zei op 31 augustus 1999 dat het ca. 9,3 miljoen gulden schadevergoeding had betaald voor de 3 doden en 27 gewonden die op 7 mei bij het NAVO-bombardement op de Chinese ambassade te Belgrado waren gevallen.
Peking wilde eigenlijk dat de verantwoordelijken voor de aanval zouden worden gestraft, maar Washington weigerde dit omdat het bombardement een vergissing zou zijn geweest en geen opzet. Omdat Peking dit laatste niet geloofde, bleven de onderlinge betrekkingen ook na de Amerikaanse schadevergoeding gespannen.
Pas tijdens een top van de *Asia-Pacific Economic Cooperation* (APEC) in september 1999 besloten de presidenten van de twee landen de betrekkingen te normaliseren.

Luitenant-generaal Donahue van het Pentagon Informatiecentrum zei op 1 september 1999 dat Chinese hackers na het bombardement bijna dagelijks probeerden via internet de computersystemen van het Amerikaanse leger te ontregelen. Of de internetadressen van deze hackers particulier waren of naar de Chinese overheid verwezen, zei hij niet.

Jiang Zemin in Europa en Midden-Oosten

In oktober 1999 bezocht president Jiang Zemin Groot-Brittannië, Frankrijk, Portugal, Marokko, Algerije en Saoedi-Arabië. Doel was de verbetering van de handelsbetrekkingen, maar volgens waarnemers besteedde Jiang vooral aandacht aan de ceremoniële onderdelen van de bezoeken, om zo zijn status als wereldleider te benadrukken. Er werden geen verrassende overeenkomsten gesloten.

Jiang in Groot-Brittannië

Jiang arriveerde op 18 oktober 1999 in Londen. Het was voor het eerst in de geschiedenis dat een Chinees staatshoofd een officieel bezoek aan Groot-Brittannië bracht. Jiang werd als koninklijke gast behandeld en logeerde bij de Britse koningin in Buckingham Palace.
Het vijfdaagse bezoek werd getekend door grootschalige demonstraties, met name voor de onafhankelijkheid van Tibet en verandering van het Chinese mensenrechtenbeleid. Kroonprins Charles verscheen niet bij een banket op de Chinese ambassade, volgens de Britse pers uit protest tegen de Chinese aanwezigheid in Tibet. Charles zelf ontkende dit, hoewel hij wel openlijk een bewonderaar van de Dalai Lama is.
De demonstraties deden de toch al gespannen Sino-Britse verhoudingen geen goed. Een woordvoerder van het Chinese ministerie van Buitenlandse zaken liet weten dat de Britse overheid de plicht had buitenlandse leiders gastvrij te ontvangen, iets wat in Chinese ogen blijkbaar niet gebeurde. Peking was uitermate geïrriteerd over het feit dat de Britse politie niet bereid of in staat was de demonstranten zo ver van Jiang af te houden, dat hij er niets van zou merken. Dat China de aanhoudende kritiek op haar mensenrechtenbeleid niet meer tolereerde was al eerder in 1999 gebleken, toen Jiang tijdens een bezoek aan Zwitserland zo kwaad was dat de demonstranten niet uit zijn buurt werden gehouden, dat hij de Zwitserse overheid liet weten dat ze 'een goede vriend had verloren'.
Britse activisten en parlementariërs vonden echter dat de politie juist te hard optrad tegen de demonstranten en premier Blair kreeg het verwijt dat hij te weinig met Jiang over mensenrechten sprak. Blair wees erop dat de ontmoeting met de Chinese president bedoeld was om de handelscontacten tussen de twee landen te bevorderen. Hij vond het logisch dat er dan ook vooral over handel werd gesproken.
Na afloop van het officiële bezoek op 22 oktober bracht Jiang nog een privé-bezoek aan Cambridge waar hij de faculteit voor Aziëstudies bezocht en daar verdedigde hij het Chinese mensenrechtenbeleid. Hij zei dat Peking zich nog altijd primair richtte op het voeden, kleden en ontwikkelen van een zo groot mogelijk deel van de bevolking. 'Het garanderen van deze rechten voor onze mensen is op zich al een enorme bijdrage aan de vooruitgang van de mensenrechtensituatie. Collectieve en individuele mensenrechten dienen hand in hand te gaan'. Hij bedoelde hiermee dat individuele vrijheden pas gegeven kunnen worden als deze niet meer gebruikt worden om het beleid van de Communistische Partij, dat officieel gericht is op het garanderen van de genoemde collectieve rechten, te bemoeilijken.

Jiang in Frankrijk

Jiang Zemin rustte in het weekend na zijn Britse reis uit en bracht op 25 en 26 oktober 1999 een staatsbezoek aan Frankrijk. Wederom werd er op grote schaal gedemonstreerd door mensenrechtenorganisaties en Chinese en Tibetaanse bannelingen. De Franse president Chirac sprak drie uur lang met Jiang over de mensenrechtensituatie in

China – Jiang zei dat hij nooit eerder zo lang met een buitenlandse leider over dit onderwerp had gesproken – maar ook in Frankrijk waren de handelscontacten het belangrijkste onderwerp van gesprek.

Jiang in Portugal

Jiang verbleef op 26 en 27 oktober 1999 in Portugal. Ook daar werd tegen het Chinese mensenrechtenbeleid gedemonstreerd, al werd de sfeer van het bezoek er minder door bepaald dan in Groot-Brittannië en Frankrijk.
Er werd geen officieel verslag van de besprekingen tussen Jiang en de Portugese premier Guterres uitgebracht, maar topambtenaren zeiden dat er was gesproken over de verbetering van de relaties met de EU die vanaf januari 2000 gedurende zes maanden door Portugal zou worden voorgezeten, en over de Chinese overname van de Portugese kolonie Macau.
President Jorge Sampaio vertelde Jiang dat hij bij de ceremonie rondom de machtswisseling in Macau aanwezig wilde zijn. Hiermee werden de goede relaties tussen Peking en Lissabon onderstreept. Verder zou een akkoord zijn bereikt over de omstreden stationering van Chinese troepen in Macau. Lissabon had steeds volgehouden dat deze voor de machtsovername niet welkom zijn, terwijl Peking vreesde dat de georganiseerde misdaad in Macau misbruik zal maken van het moment dat de Portugese troepen al weg zijn en de Chinese nog binnen moeten komen.
Er werd een compromis gesloten. China kreeg het recht een ongewapende missie naar Macau te sturen die een snelle vestiging van een garnizoen na terugtrekking van de Portugezen mogelijk moet maken.
Jiang vloog van Portugal door naar Marokko.

HONGKONG

Paus niet welkom in Hongkong

Peking zei op 9 augustus 1999 dat een voor het najaar gepland bezoek van de paus aan Hongkong tamelijk gecompliceerd lag. Het Vaticaan onderhield diplomatieke betrekkingen met Taiwan en bovendien erkende de officiële Chinese katholieke kerk de paus niet als leider.
Hoewel er geen verbod werd uitgesproken, was het volgens de Hongkongse bisschop Joseph Zen een uitgemaakte zaak en mocht de paus niet komen. De Hongkongse media vonden dat de bemoeienis van Peking de autonomie van de regio aantastten.

Uitwijzing Chinezen

De Hongkongse overheid zei op 22 juli 1999 meer dan 140 Chinezen te hebben uitgewezen in de afgelopen vijf dagen en van plan te zijn dit aantal op te voeren. De uitzettingen waren mogelijk geworden na de invoering van een controversiële wet op 16 juli, die bedoeld was om het aantal immigraties uit China te beperken.

In het najaar van 1998 was in Hongkong veel discussie gevoerd over deze wet omdat het vanwege een onduidelijkheid in de *Basic Law*, de Hongkongse grondwet, lastig was te bepalen of hij constitutioneel was of niet. Het Hongkongse hoog gerechtshof had zich er vervolgens over gebogen en in januari bepaald dat volgens de grondwet grote groepen Chinezen het recht moesten krijgen om legaal naar Hongkong te verhuizen. Hoewel Hongkong een autonoom rechtssysteem kent waar Peking officieel geen zeggenschap over heeft, bepaalde China dat de interpretatie van het Hongkongse hoog gerechtshof niet klopte. Er diende een strenge immigratiewet te komen. Veel Hongkongers waren verbolgen over de Chinese bemoeienis.

Persvrijheid onder druk

De Hongkongse media lieten vrijwel allemaal weten niet gediend te zijn van een waarschuwing die de Chinese vice-premier Qian Qichen op 19 augustus 1999 had gegeven en die inhield dat positieve berichtgeving over de wens van Taiwan om als staat behandeld te worden, in strijd was met de officiële richtlijnen voor de betrekkingen tussen Hongkong en Taiwan. 'Onder het principe van één-China is het niet goed zulke dingen in Hongkong te promoten', zei Qian. Hongkong was net als Peking, voorstander van één-China, maar de media zagen Qians opmerking echter als een aantasting van de persvrijheid. De *Hong Kong Economic Journal* en andere kranten vroegen zich af of hij wilde dat de Hongkongse pers net als elders in China alleen nog de officiële standpunten van de overheid zou afdrukken.

Twee dagen later vroeg de Hongkongse journalistenbond de overheid een voorstel te verwerpen om een controleorgaan op te richten dat de privacy van individuen moest beschermen tegen de pers. Het feit dat alle leden van dit orgaan zouden worden aangewezen door gouverneur Tang Cheehwa, die op zijn beurt was aangesteld door Peking, deed de bond twijfelen aan de onafhankelijkheid ervan.

Tung Cheehwa ontzegt democraten toegang tot China

Hoewel Hongkong en China sinds 1997 één land vormen, was het 'subversieve' Hongkongers in 1999 nog altijd niet toegestaan naar China te reizen. Met name actieve leden van democratische partijen werden door China geweerd.
Leden van de Hongkongse Democratische partij (DP) hadden meermaals aan gouverneur Tung Cheehwa gevraagd bij de Chinezen te pleiten voor verandering van dit beleid. Op 7 oktober 1999 zei Tung echter voor het Hongkongse parlement dat hij dit niet van plan was, omdat de democraten zich in zijn ogen te weinig voorbeeldig gedroegen. 'Hoe kan ik het dan voor jullie opnemen? Ik hoop dat jullie eens een paar stappen in de goede richting zetten', aldus Tung.
DP-voorman Martin Lee, die al herhaaldelijk de toegang tot China was geweigerd, zei Tungs opvatting te zien als een aanmaning minder kritisch ten aanzien van Peking te zijn. 'Hij zou willen dat de leiders in Peking ons als gehoorzame kinderen gaan zien. Ik denk echt dat dit de boodschap was', aldus Lee.

TIBET

Twintig jaar cel voor non

Het in Londen gevestigde *Tibet Information Network* (TIN) meldde op 16 september 1999 dat de gevangenisstaf van de Tibetaanse non Ngawang Sangdrol wederom was verlengd.
Ze was in 1992 veroordeeld tot drie jaar cel wegens pogingen samen met andere geestelijken voor de onafhankelijkheid van Tibet te demonstreren. Deze straf was in 1993 verlengd met zes jaar, omdat ze in de beruchte gevangenis Drapchi pro-Tibetaanse liedjes had gezongen. In 1996 was hier nog acht jaar bijgekomen omdat ze vanuit de gevangenis had geprotesteerd tegen het feit dat Peking de door de Tibetanen gekozen nieuwe Panchen Lama – na de Dalai Lama de hoogste spirituele leider van Tibet – niet wilde accepteren en een ander voor die post

had aangewezen. In 1998 was haar straf nogmaals met drie jaar verlengd tot in totaal twintig jaar, omdat zij tijdens een bezoek van een EU-delegatie aan de gevangenis pro-Dalai Lama slogans had geroepen. Daarna zou ze volgens het TIN mishandeld zijn en eenzaam opgesloten. Nooit eerder had een Tibetaanse zo'n lange gevangenisstraf opgelegd gekregen.
Zes andere nonnen, drie monniken en een leek die aan haar actie van 1998 hadden deelgenomen, zouden naderhand dusdanig zijn mishandeld, dat ze waren overleden.

Peking meent dat Tibet deel van China is en moet blijven. Een groot deel van de Tibetaanse bevolking is het hier niet mee eens en wil onafhankelijkheid of verregaande autonomie binnen China.

XINJIANG

Executie van separatisten

Het *Juridische Dagblad* van de provincie Xinjiang schreef op 19 september 1999 dat Aimaierniyazi Aierxiding op 9 augustus in Hotan was geëxecuteerd. Hij had vorig jaar vijf zelfgemaakte bommen geplaatst in parken en een politiepost. Bij de explosies waren een politieagent gedood en een fabrieksarbeider gewond geraakt. De negentien jaar oude Uygur zou separatistische motieven hebben gehad.

De lokale krant *Yilin Avondnieuws* meldde op 28 september 1999 dat op 20 september drie mensen waren geëxecuteerd en negentien anderen veroordeeld tot gevangenisstraffen van maximaal levenslang.
De 22 zouden deel hebben uitgemaakt van een bende die de formatie van een onafhankelijke Uygurse staat in de provincie Xinjiang nastreefde en het geld voor de strijd verkreeg uit gewapende roofovervallen.

De provincie Xinjiang heeft regelmatig te maken met opstandige Uyguren die er een onafhankelijke Turks-georiënteerde moslimstaat willen stichten.

RELATIE MET TAIWAN

Woede over wens Taiwan om als staat te worden behandeld

De Taiwanese president Lee Tenghui zei op 9 juli 1999 dat Taiwan en China zich in het vervolg tot elkaar moesten verhouden als twee staten. Peking reageerde hierop woedend, omdat het Taiwan beschouwde als afvallige provincie die vroeg of laat bij China moest worden ingelijfd. Lee's opmerking kwam in Chinese ogen gevaarlijk dicht bij een definitieve onafhankelijkheidsverklaring en was dan ook niet acceptabel. Peking dreigde met militair ingrijpen als Lee zijn woorden niet terug nam.

Taiwan had tot de maoïstische revolutie van 1949 deel van China uitgemaakt, maar was daarna een eigen koers gaan varen. Peking was Taiwan echter altijd blijven beschouwen als een afvallige provincie die zich vroeg of laat weer bij het vasteland moest aansluiten. Het streven naar de hereniging van China, Taiwan, Macau en Hongkong werd door Peking het 'één-China-beleid' genoemd.
Taiwan was zichzelf al die tijd ook als een Chinese provincie blijven beschouwen en het één-China-beleid werd door Taipei gesteund. Het weigerde echter de regering in Peking te accepteren en wilde pas daadwerkelijk aan de Chinese eenwording meewerken als het communisme werd afgeschaft en vervangen door democratie. Een onafhankelijke staat wilde het eiland echter nadrukkelijk niet worden. De Chinese woede over de opmerking van Lee vond Taipei dan ook onbegrijpelijk.
Een woordvoerder van de Taiwanese overheid zwakte op 22 juli de formulering van Lee af en zei dat de president feitelijk een 'speciale staat-tot-staat relatie' met China wilde. Dit betekende dat Taiwan niet als onafhankelijke staat behandeld wilde worden, maar ook niet als afvallige provincie. Wel wilde het in het vervolg op basis van gelijkwaardigheid met Peking spreken over politieke aangelegenheden, zoals de eventuele hereniging.
Maar deze rectificatie kon het tij niet keren. Peking bleef woedend en zei dat te zullen blijven tot Taiwan zijn verzoek om als staat behandeld te worden definitief introk. Taipei gaf hierop geen gehoor, waardoor Peking bleef dreigen met een militaire invasie.
Toen Taiwan in september 1999 werd getroffen door een zware aardbeving, waarbij meer dan 2100 mensen om het leven kwamen, bood China aan hulpgoederen, geld en een reddingsteam te sturen. Taiwan wilde echter alleen het geld aannemen, uit vrees dat China de hulpacties zou misbruiken om invloed op het eiland te krijgen.

Een Chinese delegatie die in oktober naar Taiwan zou reizen om te spreken over de verbetering van de onderlinge handelsbetrekkingen, bleef thuis. Taiwan bood daarna aan naar China te komen, maar Peking reageerde niet op dit voorstel.

(Vorige berichten pag. 427/3 - 1999)

FILIPPIJNEN

BINNENLAND

Imago van president Estrada wisselend

In de eerste maanden na zijn aanstelling in juli 1998 werd president Estrada vrijwel unaniem negatief beoordeeld door het bedrijfsleven, de media en de politiek. Hij werd chaotisch genoemd, zou blunderen, geen verstand van economie hebben, talloze persoonlijke vrienden op topposities plaatsen en 'onpresidentieel' handelen. Met dit laatste doelde men niet alleen op Estrada's weigering zich te conformeren aan de omgangsnormen van de Filippijnse elite en de internationale politiek, maar ook op zijn voorkeur om vrijwel iedere nacht te feesten waardoor hij 's ochtends vaak niet op zijn werk verscheen.

In september 1998 werd de publieke opinie positiever. Dit begon toen Estrada het opnam voor de gearresteerde vice-premier Anwar van Maleisië. De Filippijnen en Maleisië maken beide deel uit van de *Association of South East Asian Nations* (ASEAN), een economisch bondgenootschap dat de lidstaten verbiedt zich met elkaars interne aangelegenheden te bemoeien. Dat Estrada toch voor Anwar opkwam, overtuigde velen ervan dat hij oprecht voorstander van democratie en naleving van de mensenrechten was. De diplomatieke manier waarop hij uiteindelijk wist te voorkomen dat zijn bemoeienis de betrekkingen tussen Kuala Lumpur en Manilla langdurig zou verstoren, dwong ook respect af.
Vervolgens slaagde hij er in de noodlijdende en door arbeidsonrusten verscheurde nationale luchtvaartmaatschappij Philippine Airlines te redden van de ondergang en op 13 oktober 1998 verbaasde hij vriend en vijand door op het *World Economic Forum* te Singapore een goede uitleg van het economische beleid van de Filippijnen te

geven en een voorstel voor het herstel van de Aziatische economie te presenteren dat unaniem steekhoudend werd gevonden. Op 29 oktober 1998 meldde de *Far Eastern Economic Review* dat het bedrijfsleven zich schoorvoetend achter Estrada begon te scharen, want ondanks de economische crisis in de regio bleef de koers van de Filippijnse munt tamelijk stabiel, evenals de inflatie en de rentevoet.

Toch was het een feit dat Estrada persoonlijke vrienden het overheidsapparaat binnenhaalde. Ook bleef er kritiek komen op het gebrek aan centraal overleg en de informele wijze waarop de regering Estrada beslissingen nam. Zijn ambtenaren zouden min of meer autonoom handelen en daardoor de kans hebben eigen machtsblokken binnen het systeem te vormen en zichzelf te verrijken zonder dat iemand het merkte.
De voorzitter van de presidentiële management staf (PMS), Leonora de Jesus, zei op 15 april 1999 in de *Far Eastern Economic Review*: 'Nadat hij (Estrada) heeft besloten dat hij een ambtenaar kan vertrouwen maakt hij zich niet meer druk om details en vraagt geen verslagen. Hij roept de ambtenaar alleen bij zich als hij onvoldoende resultaten ziet'. PMS is een orgaan dat de bureaucratie controleert en voorbereidend onderzoek doet voor nieuw te maken overheidsbeleid. In tegenstelling tot zijn voorganger president Ramos liet Estrada zich door PMS ook informeren over hoe hij de bureaucratie zo effectief mogelijk kon bespelen en over de betrouwbaarheid van zijn ambtenaren. Dit laatste deed velen geloven dat Estrada zijn vrienden niet aanstelde omdat hij ze wilde begunstigen, maar omdat hij dacht dat ze betrouwbaarder waren dan vreemden. Sinds het aantreden van Estrada was verscheidene malen gebleken dat misbruik van dit vertrouwen zonder pardon werd bestraft, zelfs als het om zijn beste vrienden ging.

Een onderzoek van juni 1999 toonde aan dat 77 procent van de Filippijnse bevolking de president steunde ondanks zijn omstreden stijl van regeren. Enkele maanden later bleek echter dat deze steun niet erg solide was. De katholieke kerk, een aanzienlijke machtsfactor op de Filippijnen, zei in augustus dat de president de grondwet heimelijk wilde wijzigen om zelf langer aan de macht te kunnen blijven dan de maximaal toegestane periode van zes jaar. Hij zou zelfs dictatoriale ambities hebben. Het feit dat de president al jaren goed bevriend was met de familie Marcos, versterkte dit vermoeden.
Hoewel er geen enkel bewijs bestond voor de beschuldigingen, was Estrada's achterban in oktober 1999 reeds geslonken tot 56 procent van de bevolking.

Omstreden grondwetswijziging

Plannen van president Estrada om de grondwet te wijzigen leidden tot grote onrust in augustus, september en oktober 1999. Estrada wilde de wetten afschaffen die bepalen dat buitenlanders geen grond mogen bezitten en niet meer dan 40 procent van de aandelen in belangrijke bedrijfstakken zoals telecommunicatie, vervoer en elektriciteitswinning, mogen verwerven. De voorgestelde wetswijziging maakte deel uit van een hervormingsprogramma dat bedoeld was om de economische crisis te bestrijden.
Estrada wilde verder het aantal senatoren verdubbelen tot 48 en de aanstellingen van parlementariërs, gouverneurs en lokale ambtenaren verlengen van drie tot vier jaar.

Estrada's voorstellen stuitten op veel tegenstand. Er werd gevreesd dat de buitenlandse invloed op de Filippijnse economie te groot zou worden en er ging een gerucht dat de president met een verborgen agenda werkte en heimelijk streefde naar de afschaffing van de wet die het verbiedt langer dan zes jaar president te zijn. Deze wet was ingevoerd om te voorkomen dat dictators als de in 1986 verdreven Marcos opnieuw langdurig aan de macht konden komen. Estrada werd gewantrouwd omdat hij bevriend was geweest met dictator Marcos en ook na diens aftreden een goede verstandhouding met de familie had gehouden.
Het waren dan ook met name de partijen die indertijd tegen Marcos hadden gestreden – de katholieke kerk, linkse groeperingen en de voormalige president Aquino – die Estrada verdacht maakten. Kardinaal Sin, aartsbisschop van Manilla, was bovendien bang dat Estrada naast de genoemde wijzigingen ook echtscheidingen legaal wilde maken in het enige katholieke land van Azië.

Er werd op 20 augustus te Manilla een grote protestdemonstratie gehouden tegen de wetswijzigingen. Op 30 augustus spraken Sin, Aquino en Estrada met elkaar. De president stelde voor een speciale commissie in het leven te roepen die onderzoek moest doen naar alle mogelijke effecten van de wetswijzigingen. Daarna zou het congres erover discussiëren en uiteindelijk zou er in 2001 een referendum worden gehouden. Hoewel Sin en Aquino akkoord gingen, demonstreerden op 22 september 1999 in het hele land weer zo'n honderdduizend mensen tegen Estrada's plannen.

Mensen die Estrada steunden meenden dat de oppositie paranoïde was geworden door zijn langdurige strijd tegen het bewind Marcos. De wetten die de president wilde wijzigen zouden in het geheel niets te maken hebben met de wetten op echtscheiding of de lengte van de ambtstermijn van de president. De bestuurskundige wijzigingen zouden bovendien pas in 2004 ingaan, het jaar waarin Estrada's ambtstermijn zou verstrijken.
Estrada zelf meende dat de onrust werd aangewakkerd door rijke Filippino's die geen baat hadden bij wijziging van de investeringswetten, waar het allemaal om was begonnen. Een grotere invloed van het buitenland zou volgens de president echter de economie stabiliseren en de werkgelegenheid laten groeien. Daarbij zouden vooral de armen belang hebben.

Kabinetswijzigingen

Op 11 september 1998 werd Albert Romualdez tot minister van Volksgezondheid benoemd. Romualdez had daarvoor bij de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) gewerkt. Hij volgde Felipe Estrella op, die in augustus af was getreden, volgens medewerkers van het ministerie wegens politieke intriges.
De nieuwe minister stond een zware taak te wachten, omdat juist een epidemie was uitgebroken van de infectieziekte *dengue* (knokkelkoorts) die door muggensteken wordt overgebracht. Er waren inmiddels al 202 mensen aan overleden. Het dodental zou later nog oplopen tot ongeveer driehonderd.

Voormalig voorzitter van de senaat Edgardo Angara volgde op 25 mei 1999 William Dar op als minister van Landbouw. Angara die in 1998 de strijd om het vice-presidentschap had verloren, was na de verkiezingen van 1998 al aangewezen om minister te worden, maar moest wachten omdat volgens de Filippijnse wet het voor mensen die een verkiezingsnederlaag hebben geleden

gedurende een jaar niet is toegestaan hoge regeringsfuncties te bekleden.

Guerrilla-oorlogen gaan door

In 1998 en 1999 waren op de Filippijnen, net als in de jaren daarvoor, diverse islamitische en marxistische guerrillalegers actief. Omdat het ontvoeren van mensen een van hun belangrijkste pressiemiddelen was, riep president Estrada een speciaal team in het leven om dit fenomeen te bestrijden. Het team kreeg het recht om onafhankelijk van politie en leger te handelen, omdat onder Estrada's voorganger president Ramos gebleken zou zijn dat die instellingen te traag en bureaucratisch waren om effectief op te kunnen treden. Aan het hoofd van het team werd Estrada's bondgenoot Panfilo Lacson geplaatst.

Deel van de moslimseparatisten vecht door

De moslims streden al sinds begin jaren zeventig voor een eigen staat in het zuiden van de Filippijnen waar het merendeel van de 5 miljoen Filippijnse islamieten woont. Velen van hen beschouwen met name het eiland Mindanao als hun vaderland. Sinds de islamieten in de jaren zeventig de wapens hadden opgevat, waren volgens Manilla ca. 120.000 mensen bij de strijd om het leven gekomen.
Het Moro islamitisch bevrijdingsfront (MIBF) vocht in 1999 met naar schatting 11.000 soldaten, ondanks een staakt-het-vuren dat in 1997 met Manilla was overeengekomen.
Het Moro nationale bevrijdingsfront (MNBF), eveneens een islamitisch guerrillaleger, had in 1996 een verdrag met Manilla gesloten en streed niet. In ruil voor staakt-het-vuren had hun regio op Mindanao een zekere mate van autonomie gekregen.

Het MIBF bezette eind november 1998 een snelweg nabij Cotabato. Het duurde vier dagen voor het nationale leger de weg had heroverd. Er vielen zes doden, waaronder twee burgers.
Begin maart 1999 kwamen zestien mensen om bij vuurgevechten tussen het nationale leger en het MIBF. Op 17 maart 1999 braken ook gevechten uit tussen christelijke en islamitische burgers op Mindanao, iets dat zeldzaam was op het normaliter verdraagzame eiland. Er vielen zes doden en duizenden sloegen op de vlucht. Het geweld zou het gevolg zijn van een bloedvete, ontstaan in 1998 na de moord op vier moslims.

Samenwerking moslims en marxisten

Op 30 maart 1999 zeiden de moslims een samenwerkingsverdrag met marxistische rebellen te hebben gesloten. Dit hield in dat ze elkaar zouden helpen om veroverde gebieden te verdedigen. Van ideologische samenwerking was echter geen sprake.

Marxisten breken vredesbesprekingen af

Het aan het Nationale democratische front (NDF) gelieerde Nieuwe volksleger (NPA) bestond in 1999 naar eigen zeggen uit 8100 gewapende manschappen die geholpen zouden worden door tienduizenden milities en honderdduizenden zogenaamde zelfverdedigingseenheden. Het Volksleger was reeds meer dan dertig jaar actief en in de strijd hadden reeds 40.000 mensen het leven verloren. Alleen al in de eerste zeven weken van 1999 moesten 138.000 Filippijnse burgers vluchten voor het geweld van het Volksleger.

Veel communistische ballingen wonen in Nederland waar zij ook hun hoofdkwartier hebben. De Filippijnse overheid voerde al sinds 1993 vredesbesprekingen met hen, maar het NDF brak de besprekingen af uit woede over de hernieuwde samenwerking tussen het Filippijnse en het Amerikaanse leger, waartoe in mei was besloten. José Maria Sison van het NDF zei op 30 mei 1999 vanuit Amsterdam dat de gewapende strijd zou worden voortgezet en er pas na het aftreden van Estrada weer met Manilla gepraat zou worden. In de daarop volgende weken werden enkele aanslagen gepleegd. Op 24 juni 1999 werd Ladlad, een vermoedelijke leider van de communistische rebellen, in Manilla gearresteerd.

Vredesbesprekingen MIBF en overheid aangekondigd

De islamitische guerrilla's pleegden in 1998 en 1999 ook bomaanslagen en ontvoerden tientallen mensen, waaronder twee Belgen, een journalist en een ontwikkelingswerker, die op 26 juni 1999 ongedeerd vrijkwamen.
In oktober 1999 werd een doorbraak bereikt, toen het MIBF en de centrale overheid besloten vredesbesprekingen te gaan voeren. 'Oorlog is nooit de eerste optie van het MIBF geweest.Vrede is ons belangrijkste doel', zei Ghazali Jaafar van het MIBF tijdens een ceremonie op 25 oktober 1999, die het begin van de onderhandelingen markeerde. Er was toen nog geen datum geprikt voor de echte besprekingen.

Onrust in vrijhaven Subic voorbij

De rechtbank besloot op 1 september 1998 dat de aanstelling van Felicito Payumo als nieuw hoofd van de vrijhaven Subic, legaal was. Hiermee kwam een einde aan negen weken protest door de voormalige directeur Richard Gordon die naar zijn idee ten onrechte was ontslagen door president Estrada waarmee hij al jaren ruzie had. Tweeduizend aanhangers van Gordon hadden uit protest in augustus het hoofdkantoor bezet en de havens lam gelegd.

Subic, gelegen op 80 km van Manilla, is de belangrijkste investeringshaven van de Filippijnen. In de periode dat er door het tumult niet gewerkt kon worden, werd naar schatting 7,5 miljoen gulden per dag verloren. De haven kreeg hierdoor een slechte naam en potentiële buitenlandse investeerders lieten het afweten.

Doden bij ongelukken door nalatigheid

De veerboot Prinses van de Oriënt zonk op 18 september 1998 in een storm nabij Cavite en Batangas. Meer dan 150 mensen verdronken. Er kwam veel kritiek op de havenautoriteiten, omdat ze geweten zouden hebben dat er zwaar weer op komst was, maar het schip toch hadden laten gaan.

Op 2 december 1998 kwamen bij een brand in een weeshuis te Manilla 21 kinderen en 6 volwassenen om het leven. De brand was ontstaan door een elektriciteitsstoring. Wederom rees de vraag of veiligheidsvoorschriften op de Filippijnen wel serieus werden genomen.

President Estrada beschuldigd van inperking persvrijheid

In maart 1999 spande president Estrada een rechtszaak aan tegen de *Manila Times* vanwege een artikel over vermeende ongeregeldheden binnen de overheid, met name vriendjespolitiek. Nadat de krant haar excuses had aangeboden, liet hij de zaak seponeren.

Op 23 juli legde de *Manila Times* de persen tijdelijk stil. Dit had te maken met een interne reorganisatie, maar ook met een nieuw conflict met de president. Hoofdredacteur Malou Mangahas had in een artikel gezegd dat medewerkers van de president 'de kritische pers wilden temmen via de achterdeur'. Ze noemde geen namen of verdere details.
Afgezien van de *Manila Times* had ook de *Philippine Daily Inquirer* het regelmatig met Estrada aan de stok. Nadat de *Inquirer* berichten over misstanden binnen het overheidsapparaat had gepubliceerd, verbood Estrada journalisten van dat blad nog bij zijn persconferenties aanwezig te zijn. Niet lang daarna beweerde de krant dat het financiële problemen had gekregen doordat staatsbedrijven en filmproducenten weigerden nog langer te adverteren. De president, een voormalig acteur, zou deze boycot heimelijk hebben geënsceneerd. De *Inquirer* beschuldigde Estrada er dan ook van de persvrijheid op slinkse wijze de nek te willen omdraaien.
Maar Estrada zei op 23 juli tegen journalisten: 'Zelfs in mijn wildste dromen heb ik geen plannen om de persvrijheid te beknotten'. Over de weigering journalisten van de *Inquirer* te woord te staan zei hij dat de consequent negatieve berichtgeving in die krant over de Filippijnen in het algemeen en Filippijnse politici in het bijzonder onnodig en onterecht was en buitenlandse investeerders kon afschrikken. Een krant die dit op zijn geweten had wilde hij op geen enkele manier steunen.

Estrada had al sinds zijn aantreden in 1998 problemen met de pers gehad. Hij meende dat sommige kranten erop uit waren zijn goede naam ten onrechte te besmeuren. Volgens analisten kwam de strijd feitelijk voort uit een neerbuigende houding van de pers tegenover de president, die erom bekend stond niet veel op te hebben met intellectuelen en zich niet te houden aan de gedragscodes van de Filippijnse elite.

Campagne tegen armoede van start

President Estrada lanceerde op 7 juli 1999 een campagne tegen de armoede. Volgens officiële Filippijnse schattingen leefde in 1999 meer dan 35 procent van de 74 miljoen Filippino's onder de armoedegrens van een inkomen van 11.000 peso (ca. 595 gulden) per jaar per capita. Als onderdeel van de campagne wilde hij in iedere stad de honderd armste families opsporen en hen goedkope huisvesting en scholing aanbieden. In totaal zou het project voor 2004 het leven van 10 miljoen mensen structureel moeten verbeteren.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Tekorten op nationale begroting

Op 23 december 1998 keurden beide kamers de begroting voor het komende fiscale jaar goed. De omvang was ca. 30,9 miljard gulden: 8,3 procent meer dan in 1998. Het verwachte tekort voor 1999 bedroeg ca. 3,6 miljard gulden, oftewel 2,2 procent van het bnp. Het Internationale monetaire fonds (IMF) meende dat dit percentage verantwoord was.
In 1998 hadden de Filippijnen te maken met een begrotingstekort van 49,98 miljard peso (ca. 2,68 miljard gulden), tegenover een overschot van 1,56 miljard peso in 1997. Met het in december 1998 aangenomen budget zou het bnp in 1999 met 3 tot 3,5 procent kunnen groeien. In oktober 1999 werd berekend dat de economie in dat jaar zelfs met 3,5 tot 4 procent was gegroeid bij een inflatie van 7 tot 8 procent, maar het begrotingstekort bleek te zijn opgelopen tot 2,8 procent van het bnp.
Onderminister van Financiën Joel Banares zei op 6 oktober 1999 dat de overheidsuitgaven zo hoog waren geweest om de te lage binnenlandse consumptie te stimuleren. Ook in 2000 zou er om deze reden weer een begrotingstekort gepland worden, wederom gefinancierd met diverse buitenlandse leningen. Banares verwachtte dat in 2002 inkomsten en uitgaven weer met elkaar in balans zouden zijn.

Tweede lening uit het Japanse hulpplan

De Filippijnen ontvingen op 10 maart 1999 een gunstige Japanse lening ter waarde van ca. 1,65 miljard gulden. Hiervan was ca. 1,03 miljard gulden bestemd om uit te lenen aan de industrie, de vervoerssector, infrastructurele ontwikkelaars, de gezondheidszorg, het onderwijs, de toeristische sector en telecommunicatiebedrijven. De resterende 620 miljoen gulden zouden gebruikt worden om de luchtkwaliteit in Manilla te verbeteren.
Wat de Filippijnen betrof was deze lening de tweede en laatste fase van het Japanse Miyazawa hulpplan, bedoeld om de economische crisis in Azië te bestrijden. De eerste lening had het land ca. 1,24 miljard gulden opgeleverd en was gebruikt voor de hervorming van het bankwezen en verbetering van de energiesector.

Nieuwe president centrale bank

Rafael Buenaventura werd op 2 juni 1999 benoemd tot president van de Filippijnse centrale bank. Hij had tot dan toe topfuncties bekleed bij de Filippijnse Commerciële internationale bank en de Citibank, o.a. in Italië, Hongkong en Singapore. Hij verving Gabriel Singson, die zes jaar president was geweest en met pensioen ging. Singson had wereldwijd veel respect afgedwongen met zijn kordate optreden tijdens de financiële crisis in 1997 en 1998.
Verwacht werd dat Buenaventura het beleid van Singson, gericht op verlaging van de rentevoet en strakke controle op het bankwezen, voort zou zetten. Zijn aanstelling werd nationaal en internationaal goed ontvangen.

JUSTITIE

Touwtrekkerij om bezittingen van familie Marcos

Sinds 1986 liep op de Filippijnen een onderzoek naar de bezittingen van de in dat jaar gevluchte dictator Marcos en zijn familie. Anno 1999 was het echter nog altijd moeilijk de ware omvang ervan te bepalen, omdat veel geld in het buitenland was en bezittingen op de Filippijnen veelal waren ondergebracht bij individuen of instellingen die de naam Marcos niet droegen.
Op 9 december 1998 zei Imelda Marcos, de weduwe van de in 1989 overleden dictator, dat haar familie mogelijk goed was voor 500 miljard peso (ca. 26,4 miljard gulden), maar voerde hiervoor geen bewijzen aan. 'Vrijwel de hele Filippijnen zijn in ons bezit', zei Imelda, die de IJzeren Vlinder werd genoemd omdat ze bekend stond als harde vrouw en als schoonheidskoningingin die kapitalen uitgaf in 's werelds meest exclusieve modezaken. Ze woonde sinds 1991 weer met haar kinderen in Manilla en leefde net als voorheen in ongekende luxe.

Er liepen in 1998 en 1999 verscheidene rechtszaken tegen de familie Marcos, die al-

lemaal met geld te maken hadden. In oktober 1998 werd een zaak tegen Imelda geseponeerd. Ze was aanvankelijk wegens corruptie tot twaalf jaar cel veroordeeld, maar haar advocaten waren in hoger beroep gegaan en wisten haar wegens gebrek aan bewijs vrij te pleiten.
Een andere zaak betrof het familiekapitaal dat op Zwitserse banken stond. Manilla meende dat Marcos zijn rijkdommen dankte aan plundering van de Filippijnen. Het geld in Zwitserland zou dan ook aan het Filippijnse volk toebehoren. Imelda Marcos beweerde echter dat haar man het op nette wijze in de goudhandel had verdiend, nog voor hij president werd, en het later geniaal had belegd. Van plundering zou geen sprake zijn en Zwitserland diende het geld dan ook voor haar en haar familie te reserveren.
Begin 1998 werd op last van het Zwitserse hoog gerechtshof een bedrag van ca. 1,2 miljard gulden uit de tegoeden van Marcos overgemaakt naar de Filippijnse Bank in Manilla. De Filippijnse overheid besloot dat ca. 309 miljoen hiervan moest worden gebruikt om schadevergoedingen te betalen aan 10.000 slachtoffers van het regime Marcos, maar op 27 juli 1999 verbood een rechtbank in Manilla dit. Reden was dat het nog altijd niet duidelijk was of het geld al dan niet rechtmatig was verkregen en dus ook niet of de 309 miljoen inderdaad wel uit de zak van de familie Marcos werd betaald. De rechter vond dat het bedrag wel degelijk op tafel moest komen, maar uit kapitaal dat aantoonbaar van de familie was.
Verder liep er een zaak tegen de familie omdat ze nooit belasting over de erfenis van de overleden dictator zou hebben betaald. Op 2 maart 1999 stelde het hoog gerechtshof de familie Marcos in het ongelijk en presenteerde hen een rekening van 23,5 miljard peso (ca. 1,24 miljard gulden).
In hoeverre de familie onder deze financiële tegenvallers leed viel niet te zeggen, omdat niemand wist hoe rijk ze werkelijk was. De voormalige advocaat-generaal Frank Chavez beweerde over bewijzen te beschikken dat de familie ca. 26,8 miljard gulden en tonnen goud in Zwitserland en andere landen bezat. Op 10 augustus 1999 werd hier een officieel onderzoek naar ingesteld.

Doodstraf weer uitgevoerd

Op 5 februari 1999 werd voor het eerst sinds de herinvoering van de doodstraf in 1994 een ter dood veroordeelde daadwerkelijk geëxecuteerd door hem verscheidene dodelijke injecties toe te dienen. Het was de eerste terechtstelling op de Filippijnen sinds 23 jaar. De veroordeelde zou zijn minderjarige stiefdochter hebben verkracht.
Later in 1999 volgden nog vijf executies, waarvan er twee veel stof deden opwaaien. Op 25 juli begon president Estrada op het laatste moment te twijfelen aan de juistheid van een executie die op die dag zou worden voltrokken. Hij nam contact op met de gevangenis om uitstel te vragen, maar de man was reeds dood. Na dit voorval zei Estrada dat er meer voorzichtigheid geboden was. Daarom riep hij een 'gewetenscomité' in het leven, bestaande uit religieuze leiders, academici en juristen. Zij moesten onderzoek gaan doen naar de ongeveer duizend doodvonnissen die sinds 1994 waren uitgesproken. Estrada wilde onder andere voorkomen dat mensen die uit armoede misdaden hadden begaan ter dood werden veroordeeld. 'Een hongerige maag kent geen wet', zei hij. Naar aanleiding van deze onderzoeken werden in oktober vier doodvonnissen omgezet in levenslange gevangenisstraffen.
De zaak Pablito Andan beroerde de gemoederen opnieuw. Andan was veroordeeld wegens verkrachting en zou in mei al geëxecuteerd zijn, maar tot drie maal toe had de president echter om uitstel gevraagd, om hem alsnog ter dood te laten brengen op 26 oktober 1999. Vooral de katholieke kerk greep deze zaak aan om haar afkeer van de doodstraf duidelijk te laten merken. De Filippijnse bisschoppen zeiden dat de doodstraf louter een middel is om bloeddorstige wraakgevoelens te bevredigen. 'Hoeveel executies zullen er nog volgen, voor we ervan overtuigd raken dat misdadigers zich niet laten afschrikken door de doodstraf?', vroeg Aartsbisschop Oscar Cruz zich na de executie af.
De meeste ter dood veroordeelden werden verdacht van moord, verkrachting of drugshandel.

GEZONDHEID EN ZORG

Commerciële handel in nieren

Nadat een lokale televisiezender had gemeld dat in een arme buurt in Manilla mensen hun eigen nieren verkochten voor bedragen tot 100.000 peso (bijna 5400 gulden), stelde een parlementaire commissie een onderzoek in. Er werd aangetoond dat er inderdaad handel werd gedreven in menselijke nieren. Japan zou de belangrijkste afzetmarkt zijn.
Minister van Volksgezondheid Romualdez stelde op 3 september 1999 een voorlopig verbod in op het wegnemen van nieren bij mensen die niet van plan waren het orgaan aan familie te doneren. Dit verbod zou van kracht blijven tot de vijf ziekenhuizen waar transplantaties konden plaatsvinden comités hadden gevormd om over de ethische kant van iedere individuele transplantatie te oordelen. 'Het comité moet vooral met zekerheid vaststellen dat de donor de nier vrijwillig afstaat en goed geïnformeerd is over de risico's die hij neemt', aldus Romualdez. Zo spoedig mogelijk zou de overheid een wet op niertransplantaties formuleren en een officiële nierbank oprichten om illegale transplantaties en commerciële handel tegen te gaan en de organen bovendien aan een grotere groep Filippijnse mensen te kunnen aanbieden.

NATUUR EN MILIEU

Natuurgeweld ernstiger dan gewoonlijk

De Filippijnen worden jaarlijks door gemiddeld twintig tyfoons getroffen. In 1998 en 1999 was de situatie echter ernstiger dan gewoonlijk. Grote delen van het land raakten ontwricht en de agrarische productie in 1998 kromp met 5,79 procent ten gevolge van het slechte weer.
In 1998 was er eerst grote droogte, maar in september begonnen de stormen en bijbehorende zware regens. Op Luzon kwamen op 16 en 17 september 27 mensen om het leven en duizenden moesten hun huizen ontvluchten. De orkaan Zeb hield op 14 oktober huis in het noorden van het land. Er vielen drie doden en dorpen raakten ernstig beschadigd, evenals de oogst. Het ergst was echter de orkaan Babs die de Filippijnen op 21 oktober bereikte en drie dagen over de archipel bleef razen. Ten minste 163 mensen kwamen om het leven. De infrastructuur, de oogsten en 130.000 huizen werden zwaar beschadigd. Het zwaarst getroffen werd Bicol, waar de noodtoestand werd afgekondigd. Meer dan 70 mensen verdronken er in water- en modderstromen.
In februari 1999 verdronken ten minste 39 mensen bij overstromingen in het zuiden en 23 op het eiland Mindanao.
Zware regenval in juli en augustus 1999 ontwrichtte opnieuw de levens van 1,7 miljoen mensen. De economische schade liep wederom in de miljoenen. Op 3 augustus raakte een wijk op een heuvel in het oosten van

Manilla bedolven onder blubber en rotsblokken die door zware regenval waren gaan schuiven. Er vielen 58 doden en 25 huizen werden totaal vernietigd.
Op 14 september vonden 17 mensen de dood toen een bus bedolven raakte door een aardverschuiving in de bergen, 200 km ten noorden van Manilla.
President Estrada weet de stormen aan het meteorologische verschijnsel El Niño, maar de overstromingen en aardverschuivingen aan de grootschalige ontbossing. Hij zei dat hier snel iets aan gedaan moest worden.

MILITAIRE ZAKEN

Pact met VS-marine

De Filippijnen besloten op 27 mei 1999 tot militaire samenwerking met Verenigde Staten. Dit hield in dat het Amerikaanse leger gebruik mocht maken van Filippijnse voorzieningen en er gemeenschappelijk oefeningen zouden worden uitgevoerd. Het contract tussen Manilla en Washington werd het *Visiting Forces Agreement* genoemd.
Het vorige samenwerkingsverdrag met de VS was in 1992 afgelopen en onder de toenmalige regering niet verlengd.

Op 22 juli 1999 arriveerde het eerst Amerikaanse marineschip in Manilla. Volgens Amerikaanse woordvoerders had dit niets met het conflict tussen de buurlanden China en Taiwan te maken, dat op dat moment actueel was, en evenmin met de onlangs opgelaaide strijd tussen Peking en Manilla over de Spratly-eilanden.

BUITENLANDSE ZAKEN

Strijd om de Spratly-eilanden

De al jaren durende strijd om de Spratly-eilanden in de Zuid-Chinese Zee laaide in de herfst van 1998 weer op. De vrijwel onbewoond eilanden liggen strategisch en zijn rijk aan olie en aardgas. Ze worden geheel of gedeeltelijk geclaimd door China, Brunei, Maleisië, Vietnam, Taiwan en de Filippijnen.
Manilla zei in de herfst van 1998 dat China heimelijk militaire voorzieningen op de Spratlys bouwde. Peking ontkende en zei zich beledigd te voelen door de beschuldiging.
Op 23 mei en 19 juli 1999 zonken twee Chinese vissersboten in de buurt van deze eilanden na aanvaringen met respectievelijk een Filippijnse patrouilleboot en een Filippijns marineschip. Er vielen geen doden of gewonden. Manilla zei beide keren dat de Chinese schepen fout zaten omdat ze in Filippijnse territoriale wateren visten, maar ontkende dat de aanvaringen opzettelijk waren gebeurd. Peking geloofde dit niet en stelde bovendien dat er in juli niet één maar twee Chinese schepen waren gezonken. De Filippijnse minister van Buitenlandse zaken bood China zijn excuses aan.

Op 13 oktober 1999 beschoten Vietnamese troepen twee militaire Filippijnse vliegtuigen die foto's probeerden te maken van Vietnamese bouwactiviteiten op een eiland dat door de twee landen werd geclaimd. De toestellen werden niet geraakt. Manilla protesteerde, maar Hanoi zei dat het om een misverstand ging. Vietnam zou gedacht hebben dat de vliegtuigen de Vietnamese bouwwerken wilden bombarderen.
De strijd om de Spratlys had toen inmiddels topprioriteit gekregen bij de *Association of South East Asian Nations* (ASEAN), omdat het de stabiliteit van de regio zou bedreigen. De Filippijnen, Brunei, Maleisië en Vietnam maken deel uit van de ASEAN, maar Taiwan en China niet.

OVERLEDEN

Voormalig stafchef generaal Ver

Fabian Ver, stafchef onder dictator Marcos, overleed op 21 november 1998 te Bangkok. Ver zou betrokken zijn geweest bij de moord op oppositieleider Benigno Aquino in 1983 en werd verantwoordelijk gehouden voor de arrestatie of verdwijning van duizenden dissidenten ten tijde van het bewind Marcos. Ver werd 78 jaar en overleed aan een longaandoening.

(Vorige berichten pag. 674/1 - 1998)

INDONESIË

BINNENLAND

Verkiezingen brengen nieuwe president en eenheidsregering

Het jaar 1999 stond voor Indonesië in het teken van grote politieke veranderingen. Er werden zowel parlements- als presidentsverkiezingen gehouden. Met name rondom de presidentsverkiezingen was het zeer onrustig en werd er massaal gedemonstreerd voor hervormingen.

Onrustige herdenking val Soeharto

Op 21 mei 1999, precies één jaar na de val van president Soeharto, was het opnieuw onrustig in Jakarta. Enkele duizenden studenten die de dood van 1200 medestudenten bij de betogingen van mei 1998 herdachten, probeerden het parlementsgebouw binnen te dringen en bekogelden de politie met stenen. Ze eisten een verregaande democratisering van Indonesië en hadden kritiek op president Habibie die ze als een kloon van Soeharto beschouwden. Er werden door de politie waarschuwingsschoten gelost, maar voor zover bekend vielen er geen doden of gewonden.

Parlementsverkiezingen gewonnen door de PDI van Megawati

Op 7 juni 1999 werden parlementsverkiezingen gehouden via het districtenstelsel zoals gebruikelijk in Indonesië. Door een wetswijziging van 13 november 1998 was vrije partijvorming voor het eerst toegestaan en het voor Indonesië ongekende aantal van 49 partijen deed aan de verkiezingen mee. Bij vroegere verkiezingen was bij voorbaat al duidelijk dat de regeringspartij Golkar zou winnen. Dit keer maakte ook de oppositie een kans.
Hoewel er op de verkiezingsdag in het hele land tienduizenden meldingen waren van intimidaties en corruptie, zeiden zowel binnenlandse als buitenlandse waarnemers dat er geen sprake was van systematische ongeregeldheden of politieke complotten en dat dit de eerste vrije, rustige en eerlijke verkiezingen sinds decennia waren.
Er werd gestemd voor 462 van de 500 parlementszetels. De resterende 38 waren gereserveerd voor het leger. Volgens officiële Indonesische bronnen kwamen 122 miljoen mensen naar de stembus. De uitslag liet lang op zich wachten, onder andere doordat men het niet eens kon worden over de wijze waarop de stemmen geteld dienden te worden.

Pas zeven weken na de verkiezingen werd officieel bekend gemaakt dat de hervormingsgezinde Strijdbare democratische partij van Indonesië (PDI-P) van Megawati Soekarnoputri met 33,7 procent als grote winnaar uit

de bus was gekomen, zoals prognoses reeds hadden voorspeld. Megawati zei te streven naar een betere verdeling van de welvaart en meer politieke openheid.
De partij van de regerende president Habibie, Golkar (Golongan Kary of 'Functionele groepen'), had 22,4 procent van de stemmen gekregen en dat betekende dat Golkar voor het eerst sinds 32 jaar niet als de grootste partij uit de stembus was gekomen. Golkar werd nog altijd met de in mei 1998 verdreven president Soeharto geassocieerd, hoewel de partij zelf zei met het verleden te hebben gebroken en voorstander te zijn van hervormingen.

Op 1 september maakte Jacob Tobing, voorzitter van het Indonesische verkiezingscomité (PPI), de definitieve zetelverdeling bekend.

Uitslagen parlementsverkiezingen (1 september)

partij	zetels
Strijdbare democratische partij van Indonesië (PDI-P)	153
Golkar	120
Verenigde ontwikkelingspartij (PPP)	58
Partij voor nationaal ontwaken (PKB)	51
Nationale mandaatpartij (PAN)	34
Aangewezen militairen	38

De resterende 46 zetels gingen naar 16 verschillende splinterpartijen.

Demonstraties tegen leger en Habibie

In september 1999 braken ernstige ongeregeldheden uit, met name in Jakarta en Soerabaja, omdat studenten vreesden dat het leger en president Habibie niet accepteerden dat hun macht door de verkiezingen afbrokkelde. Bij de betogingen vielen zeker zeven doden en honderd gewonden. Op 21 september werd de Binnenlandse veiligheidswet aangenomen die het eenvoudiger maakte de staat van beleg af te kondigen en de macht aan het leger over te dragen. De studenten zagen daarin een poging van Habibie en leger hun grip op het land te vergroten.

In de dagen voor de beëdiging van het nieuwe parlement op 1 oktober 1999 hielden studenten in Jakarta vreedzame demonstraties om de kamerleden op het hart te drukken dat de ondemocratische praktijken van het oude parlement, het leger en de regering niet langer getolereerd zouden worden.

De demonstranten waarschuwden de leden van de raadgevende assemblee (MPR) die de president kiest, dat ze bij de verkiezingen van 20 oktober beter niet op Habibie konden stemmen. In Indonesië kiest niet het volk maar de MPR de presidenten. De MPR, het hoogste wetgevende orgaan van het land, telt 700 leden: 500 parlementariërs en 200 aangewezen leden en komt om de vijf jaar bijeen.
Abdurrahman Wahid, die enkele weken later president zou worden, en parlementsvoorzitter Amien Rais betuigden openlijk hun sympathie voor de demonstranten.

Presidentsverkiezingen met een verrassende uitkomst

Aan de presidentsverkiezingen van 20 oktober 1999 deden twee kandidaten mee: Megawati Soekarnoputri (PDI-P) en Abdurrahman Wahid (PKB). De zittende president B.J. Habibie (Golkar) had zijn kandidatuur enkele momenten voor de verkiezing ingetrokken, nadat hij voor de MPR geprobeerd had uit te leggen hoe het kon dat hij er gedurende zijn ambtstermijn van zeventien maanden niet in was geslaagd de rust in Indonesië te doen wederkeren en de aandacht primair te richten op de opbouw van de kwijnende economie. De MPR vond zijn verklaring niet overtuigend en daarmee was Habibie's positie onhoudbaar geworden.

Tegen alle prognoses in werd niet Megawati gekozen tot president, maar Wahid. Er waren 691 stemmen uitgebracht waarvan 373 voor Wahid (54 procent), 313 voor Megawati (45 procent) en 5 blanco.
Abdurrahman Wahid, die ook wel Gus Dur genoemd werd, was de leider van grootste moslimorganisatie in Indonesië. Hij stond bekend als een man die de economische problemen wilde oplossen binnen de principes van de vrije markteconomie en de sociale onrust wilde temperen door de welvaart beter te spreiden. Hij was pas op 7 oktober als kandidaat genomineerd door twee kleinere moslimpartijen, terwijl zijn eigen PKB officieel Megawati steunde. De PKB en de PDI-P hadden sinds 17 mei een samenwerkingsverdrag, waarbij ook de Nationale mandaatpartij (PAN) was betrokken.

Hoewel Wahid en Megawati op zeer goede voet met elkaar stonden, waren aanhangers van Megawati zo teleurgesteld, dat ze de straat op trokken en gewelddadige protestacties hielden. Met name in Jakarta en Denpassar op Bali werden veel vernielingen aangericht en gevechten met de politie gevoerd.

Samenstelling regering (29 oktober 1999)

President
Abdurrahman WAHID
Vice-president
MEGAWATI Soekarnoputri

Coördinerende ministers:
Economie
KWIK Kian Gie
Sociale zekerheid en Armoedebestrijding
Hamzah HAZ
Staats- en Veiligheidszaken.
Generaal WIRANTO

Ministers:
Arbeid
Bomer PASARIBU
Binnenlandse zaken
Lt-gen. Surjadi SOEDIRJA
Bosbouw en Plantages
Nur Mahmudi ISMA'IL
Buitenlandse zaken
Alwi SHIHAB
Defensie
Juwono SUDARSONO
Financiën
Bambang SUDIBYO
Justitie
Yusril Ihza MAHENDRA
Landbouw
M. PRAKOSA
Mijnbouw en Energie
Lt-gen. Susilo Bambang YUDHOYONO
Nationale educatie
Yahya MUHAIMIN
Religie
M. Tolchah HASAN
Verkeer
Lt-gen. Agum GUMELAR
Volksgezondheid
Ahmad SUYUDI
Woningbouw en Regionale ontwikkeling
Erna WITOELAR
Zee-exploratie
Sarwono KUSUMAATMAJA

Belangrijkste andere nieuwe regeringsleden:
Investeringen en Staatsondernemingen
Laksamana SUKARDI
Mensenrechten
Hasballah M. SAAD
Milieu
Soni KERAF
Opperbevelhebber van het Leger
Admiraal Widodo Adi SUTJIPTO
Procureur-generaal
Marzuki DARUSMAN
Regionale autonomie
Rias RASYID
Vrouwenzaken
Khofifah Indar PARAWANSA

Abdurrahman Wahid bidt aan het graf van zijn voorouders op 23 oktober 199 in Jombang, Oost-Java, om te danken voor zijn verkiezing tot president van Indonesië. *(foto ANP)*

Megawati Soekarnoputri vice-president

Op 21 oktober 1999 trokken in de race om het vice-presidentschap opperbevelhebber van de strijdkrachten generaal Wiranto en Golkar-kandidaat Akbar Tandjung hun kandidatuur op het laatste moment in, wellicht om zichzelf een nederlaag te besparen. Daarna bleven Megawati en Hamzah Haz van de Verenigde Ontwikkelingspartij (PPP) als enige kandidaten over. Megawati werd gekozen.

Wahid formeert een eenheidsregering

President Wahid stelde zijn kabinet samen uit leden van de zes grootste politieke partijen uit het nieuwe parlement en enkele militairen. Hij wilde een regering met brede steun in de hoop dat er zo meer eenheid zou komen onder de bevolking van zijn land dat jaren achtereen was verscheurd door politieke onrust en economische problemen. Het kabinet Wahid werd dan ook een 'eenheidskabinet' genoemd en het werd op 29 oktober 1999 beëdigd. Vicepresident Megawati leidde de ministers door hun eed, omdat Wahid half blind is en niet kan lezen.

De meeste kabinetsleden hadden geen regeringservaring maar de publieke opinie in Indonesië was daarmee blij omdat de kans dat ze 'schone handen' hadden daardoor groter leek. Veel Indonesiërs zagen in het aantreden van dit nieuwe kabinet het begin van de eerste democratische episode uit de nationale geschiedenis.
Opvallend was het ontslag van generaal Wiranto als opperbevelhebber en minister van Defensie. Wiranto was herhaaldelijk bekritiseerd omdat hij ondemocratisch zou handelen en het leger zou hebben toegestaan de mensenrechten in Indonesië grof te schenden. Hij kreeg de minder invloedrijke post van coördinerend minister van Staats- en Veiligheidszaken. De voormalige minister van Onderwijs Juwono Sudarsono werd minister van Defensie en was daarmee de eerste burger sinds generaties op deze post. De voormalige nummer twee uit het leger, admiraal Widodo, werd als eerste marineman opperbevelhebber van het leger.
'We moeten het herstel van de economie tot ons belangrijkste doel maken, boven de bewaking van onze territoriale integriteit', aldus president Wahid, die hiermee te kennen wilde geven dat de macht van het leger danig was ingeperkt.
Minister van Buitenlandse zaken Ali Alatas werd vervangen door Alwi Shihab, de rechterhand van Wahid. Opmerkelijk was ook de benoeming van een minister voor Mensenrechten. Volgens *Amnesty International* werden de mensenrechten in Indonesië al tientallen jaren grof geschonden en de mensenrechtenorganisatie had president Wahid op 22 oktober opgeroepen zijn kans te grijpen en hier nu werkelijk eens iets tegen te doen.
Tot slot liet Wahid het ministerie van Informatie, dat 32 jaar lang de media gecontroleerd en gecensureerd had, sluiten. 'Informatie is geen zaak van de overheid, maar van het volk', zei Wahid op 28 oktober tegen voormalige medewerkers van het ministerie.

De financiële wereld reageerde positief op het economische team binnen het kabinet. Vooral de benoeming van Kwik Kian Gie als minister van Economie werd toegejuicht. Kwik Kian Gie was lid van de hervormingsgezinde PDI-P van vice-president Megawati en vurig criticus van de corruptie ten tijde van Soeharto.

Twijfels over scheiding tussen leger en politie

Op 1 april 1999 leek de eis te worden ingewilligd die opstandige studenten sinds mei 1998 hadden gesteld, namelijk dat de politie niet langer onder supervisie van de gewapende strijdkrachten zou vallen, iets wat sinds 1965 wel het geval was geweest. De supervisie over de politie ging van het leger naar het ministerie van Defensie op die dag, maar de studenten waren echter niet onder de indruk, omdat de weinig populaire generaal Wiranto zowel legerleider als minister van Defensie was. Hij had de supervisie dus feitelijk van zichzelf aan zichzelf overgedragen. Verder was het de studenten te onduidelijk wat er concreet van de scheiding te verwachten viel. De *Far Eastern Economic Review* schreef op 22 april dat zelfs het hoofd van de politie, generaal Roesmanhadi, hier geen opheldering over kon geven. Hij wist alleen te vertellen dat zijn personeel nieuwe uniformen kreeg.

Niet meer tegelijk actief in leger en politiek

Op 25 juli 1999 zei minister van Defensie Wiranto te Soerabaja dat het in het vervolg niet meer was toegestaan zowel in het leger als in de politiek actief te zijn. Hiermee zou de belangenverstrengeling tussen die twee tot het verleden moeten behoren.
Critici waren echter niet tevreden met deze toezegging, daar nog altijd 38 nationale parlementszetels niet vrij verkiesbaar waren,

maar zondermeer aan het leger werden toegewezen. Bovendien hield Wiranto zelf zowel zijn militaire als zijn politieke functies. Daarom werd aangenomen dat het leger net als voorheen de politieke besluitvorming zou blijven beïnvloeden.

Leger probeert greep te versterken

Om de greep van het leger te vergroten stemde het parlement op 21 september 1999 in met een nieuwe Binnenlandse Veiligheidswet, die het mogelijk maakte dat de president de staat van beleg uitriep als een lokale overheid daarom vroeg en het nationale parlement ermee instemde. Zodra de staat van beleg gold, was het leger aan de macht.
Studenten meenden dat deze wet de macht van de president en het leger nog groter maakte dan hij al was en verzamelden zich bijna dagelijks om te demonstreren. Bij hevige gevechten met de politie kwamen zeven mensen om en vielen meer dan honderd gewonden, met name in Jakarta en Soerabaja.
Door de parlementsverkiezingen van 7 juni was de positie van president Habibie en legerleider Wiranto aanzienlijk verzwakt. Bovendien raakte Habibie in een corruptieschandaal rondom de Bank Bali verzeild, terwijl men in de straten van Jakarta voor hervormingen bleef demonstreren en de internationale gemeenschap Indonesië duidelijk maakte dat het Oost-Timor onafhankelijkheid moest verlenen. Het tweetal vreesde dat het einde van hun macht in zicht was.

Hervorming leger

De nieuwe minister van Defensie Juwono Sudarsono, opvolger van generaal Wiranto, zei tijdens zijn beëdiging op 29 oktober 1999 dat hij het leger professioneler en minder politiek wilde maken. Hij benoemde Juwono Sudarsono, een burger, tot minister van Defensie en zei dat het tijd werd dat Indonesische leger leerde hoe het respect van het volk moest afdwingen.
De publieke opinie was negatief over het leger. Het slaagde er al jaren niet meer in het alsmaar toenemende geweld in het land te stoppen en had bovendien pro-democratische betogingen neergeslagen, al dan niet gewapende burgers mishandeld of vermoord en te lang een dominante en autoritaire rol gespeeld in de nationale politiek.

Meer autonomie voor provincies

Het Indonesisch parlement nam op 21 april 1999 een wet aan die provinciale overheden meer bevoegdheden gaf, behalve waar het ging om defensie, buitenlandse zaken, juridisch, fiscaal en monetaire beleid en zaken die 'strategisch' geacht werden. Ook religieuze aangelegenheden bleven onder controle van de nationale regering in Jakarta.
De wet kwam nadat Indonesië in voorafgaande jaren was opgeschrikt door lokale conflicten met etnische en religieuze motieven, dikwijls veroorzaakt doordat er veel migratie tussen de eilanden onderling had plaatsgevonden en mensen met totaal verschillende culturen naast elkaar waren komen te wonen. Bij de conflicten speelde ook de onvrede met de centralistische rol van de politiek in Jakarta en de dominantie van de Javaanse cultuur, een grote rol. Het centrale gezag vreesde dat als het geen stapje terug deed, het land uiteen zou kunnen vallen.

Minister van Binnenlandse zaken Syarwan Hamid zei dat hij de aanname van de wet zag als een nieuw hoofdstuk in de geboorte van regionale overheden die werkelijk gedecentraliseerd, onafhankelijk en effectief zijn en gesteund worden door regionale parlementen.
De provincies beschuldigden Jakarta niet alleen politiek dominant te zijn, maar ook economisch. Zo bestond er geen regeling voor de verdeling van de opbrengsten van de lokale economieën. In praktijk moesten gebieden met veel natuurlijke rijkdommen alles aan Jakarta afstaan. Daarom werd op 22 april 1999 besloten dat de winsten die de staat maakte op natuurlijke rijkdommen in het vervolg voor 80 procent naar de betreffende regionale en voor 20 procent naar de centrale overheid zouden gaan. Uitzonderingen werden gemaakt voor olie en aardgas. De opbrengsten daarvan moesten voor respectievelijk 85 en 70 procent aan Jakarta worden afgestaan.

Voornaamste regionale conflicten april - oktober 1999

Molukken

In april 1999 braken op de Molukse Kai-eilanden gewelddadigheden uit tussen christenen en moslims. Volgens semi-officiële schattingen kwamen 150 mensen om het leven, maar de lokale bevolking noemde veel hogere aantallen. Ongeveer eenderde van de 110.000 bewoners vluchtte voor het geweld. In juli verbleven nog altijd 14.000 mensen in vluchtelingenkampen waar de omstandigheden volgens ooggetuigen schrijnend waren.

Elders op de Molukken, met name op Ambon, vielen ook bij gewelddadigheden tussen christenen en moslims zeker 500 doden. De Ambonese bisschop Mandagi gaf op 23 augustus Jakarta de schuld van het geweld. De christelijke Molukkers, 60 procent van de bevolking, zouden bereid zijn in vrede samen te leven met de moslims die voornamelijk van andere eilanden afkomstig waren en 40 procent van de bevolking uitmaakten. Het leger bestond echter overwegend uit Javaanse moslims en zou de christenen terroriseren.
Veel hulporganisaties waren van mening dat gedwongen migraties vanuit andere gebieden en economische problemen op de Molukken zelf, tot het geweld tussen christenen en moslims hadden geleid.

De Indonesische mensenrechtenorganisatie *KONTRAS* (Commissie voor verdwijningen en slachtoffers van geweld) zei op 17 september dat in 1999 reeds 1349 mensen waren omgekomen. Ca. 100.000 mensen zouden uit hun huizen zijn verdreven en 30.000 in vluchtelingenkampen verblijven.

Augus Guparia, voorzitter van de in Nederland gevestigde Molukse Vrijheidspartij, (Moluccan Barduan) riep op 31 oktober 1999 Den Haag op de strijd voor onafhankelijkheid van de Molukken alsnog te ondersteunen. Nederland steunde immers ook Oost-Timor, dat in die periode onafhankelijk werd. De Nederlandse minister van Buitenlandse zaken Aartsen liet echter weten dat Nederland dit niet kon doen, omdat het de soevereiniteit van Indonesië erkende.
Veel in Nederland wonende Molukkers hadden in het verleden voor het Koninklijke Nederlands-Indisch Leger (KNIL) gevochten en waren naar Nederland gekomen nadat in 1950 een poging om een onafhankelijke Republiek van de Zuid-Molukken (RMS) uit te roepen was mislukt. Ze hadden altijd tevergeefs gehoopt dat Nederland hen in hun streven zou steunen.

Kalimantan (Borneo)

In het district Sambas vielen in maart en begin april 1999 meer dan 170 doden toen Ma-

leiers en Dayaks migranten uit Madura te lijf gingen, omdat zij in januari een Dayak-dorp hadden aangevallen en in maart een Maleier hadden vermoord.
De particuliere tv-zender *SCTV* rapporteerde op 7 april dat nog eens twaalf doden waren gevallen bij gevechten met de politie, toen Maleiers probeerden mensen te bevrijden die in verband met de gewelddadigheden waren gearresteerd. Tienduizenden Madurezen vluchtten naar Pontianak in West-Kalimantan.

Atjeh

In dit deel van Sumatra kostte een separatistische guerrillaoorlog in de periode januari tot oktober 1999 aan meer dan 200 mensen het leven, waaronder 42 ongewapende demonstranten die in mei door veiligheidstroepen werden neergeschoten.
Atjeh is bijzonder rijk aan aardgas en olie en was honderden jaren lang een onafhankelijk sultanaat, tot het tegen zijn wil door Nederland bij Indonesië werd gevoegd. Op 4 augustus 1999 bezetten onafhankelijkheidsstrijders de Nederlandse ambassade in Jakarta kortstondig. Ze wilden dat Den Haag toegaf een fout begaan te hebben en zich alsnog ging inzetten voor de onafhankelijkheid van Atjeh, maar Nederland ging hier niet op in.
Opperbevelhebber van het Indonesische leger generaal Wiranto zei op 12 augustus 1999 dat de onafhankelijkheid van Atjeh niet bespreekbaar was en op 30 augustus, de dag waarop Oost-Timor stemde over eventuele onafhankelijkheid voor de provincie, gaf Jakarta te kennen dat Atjeh niet op een dergelijk referendum hoefde te rekenen.
Atjeh legde zich hier niet bij neer. Het Indonesische persbureau *Antara* zei op 3 september dat 150.000 mensen hun huizen hadden verlaten uit angst voor gewelddadige confrontaties tussen het nationale leger en separatistische guerrilla's. Ongeveer 45.000 mensen verbleven in vluchtelingenkampen, waar in twee maanden tijd zeker 73 mensen zouden zijn overleden aan ziektes als gevolg van slechte hygiëne.
Nadat Wahid op 20 oktober 1999 president was geworden leek het tij te keren. Hij ontkende weliswaar dat het Indonesische leger verantwoordelijk was voor het moorden in Atjeh, maar zei een referendum over eventuele onafhankelijkheid niet langer uit te sluiten.

Irian Jaya

Ook Irian Jaya was het toneel van pro-onafhankelijkheidsdemonstraties. Het Indonesische leger had er volgens de activisten sinds de machtsovername van 1969 systematisch de mensenrechten geschonden. Bovendien zouden de opbrengsten van de natuurlijke rijkdommen – koper, goud, aardgas en tropisch hardhout – niet ten goede komen aan de lokale bevolking.

Sulawesi

Na de val van president Habibie in oktober 1999 werd ook op Sulawesi voor onafhankelijkheid gedemonstreerd. Habibie is geboren bij Makassar op Sulawesi en had daar een fanatieke aanhang die geen heil zag in een toekomst onder de nieuwe president Wahid.

Corruptie aangepakt

Het parlement keurde op 22 april 1999 een wet goed die het mogelijk maakte de vermogens van ambtenaren te onderzoeken en bewezen corruptie zwaarder te bestraffen. Alle ambtenaren, inclusief de regering, vielen onder de nieuwe wet.
Indonesië kende in 1999 een aantal grote corruptieschandalen. De coördinerende Minister voor Supervisie Hartarto zei op 6 juli over een lijst te beschikken van corruptiezaken waarbij Indonesische ministeries betrokken waren. Het ging om 12 ministeries en 27.865 overtredingen.

De belangrijkste corruptiezaken

Pertamina

De *Jakarta Post* meldde op 10 juli 1999 dat onafhankelijk rapporteurs hadden aangetoond dat Pertamina, de staatsmaatschappij met een monopolie op olie- en gaswinning, in twee jaar tijd meer dan 12 miljard gulden had verloren aan verduistering, corruptie en inefficiënte bedrijfsvoering.

Soeharto

De voormalige president Soeharto en zijn jongste zoon Hutomo 'Tommy' Mandala Putra werden beschuldigd van corruptie. De rechtszaken tegen hen werden echter op respectievelijk 11 en 14 oktober 1999 gesloten wegens gebrek aan bewijs.
Na het aantreden van president Wahid op 20 oktober maakte Jakarta echter bekend dat het onderzoek naar de familie Soeharto toch zou worden voorgezet omdat de nieuwe regering betwijfelde of er inderdaad gebrek aan bewijs was.

Bank Bali

In juli 1999 ontstond een schandaal rondom de Bank Bali omdat vermoed werd dat die steekpenningen had betaald aan een bedrijf dat werd geleid door Setya Novanto, een invloedrijke politicus van de toen nog regerende Golkar-partij.
De Bank Bali had in het verleden leningen verstrekt aan banken die later in het kader van de sanering van de economie door het Indonesische Bureau voor herstructurering van het bankwezen (IBHB) werden overgenomen of gesloten. Daarna had de Bank Bali maandenlang geprobeerd deze leningen terugbetaald te krijgen, maar tevergeefs. De verantwoordelijke instanties weigerden iedere medewerking. Maar nadat de Bank Bali een bedrag van 546 miljard roepia (volgens toenmalige koers ca. 140 miljoen gulden) naar Novanto had doorgesluisd, hadden de centrale bank en de IBHB plotseling wel toestemming gegeven om in totaal 904 miljard roepia aan nog niet afgeloste leningen aan de Bank Bali af te betalen. Aangenomen werd dat Novanto zijn invloed had gebruikt en de betrokkenen voor hun handtekening had betaald met de 140 miljoen gulden die hij van de Bank Bali had gekregen.
Als betrokkenen bij het corruptieschandaal, dat een van de grootste uit de Indonesische geschiedenis was, werden genoemd de president van de centrale bank Syahril Sabarin, minister van Financiën Banbang Subianto, minister van Staatsondernemingen Tanri Abeng, topadviseur van president Habibie A.A. Baramuli en topambtenaren van het IBHB, een instantie die bedoeld was om de nationale economie weer op poten te krijgen.
President Habibie beloofde grondige en onafhankelijke onderzoeken te laten instellen. Eind oktober waren deze nog in gang.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Verdubbeling armoede

In 1998 verdubbelde het aantal Indonesiërs dat onder de armoedegrens leefde tot 49,5 miljoen. De *Jakarta Post* meldde dit op 9 juli

1999. De negatieve ontwikkeling werd geweten aan de economische crisis die de sloppenwijken van de grote steden, weinig ontwikkelde dorpen en vissersgemeenschappen het hardst zou hebben getroffen.
De krant baseerde zich op uitspraken van A. Mongid, medewerker van de coördinerende minister voor Welvaart van het Volk en Armoedebestrijding, maar gaf niet aan hoe de minister het begrip armoede in dit verband definieerde.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Economisch herstel stagneert

Rente daalt en koers roepia stijgt

De rente op geleend kapitaal daalde op 12 mei 1999 voor het eerst sinds maart 1998 onder de 30 procent. De koers van de roepia bereikte op 17 juni 1999 zijn sterkste waarde sinds november 1998. Voor 1 dollar werd 7170 roepia betaald tegenover 17.000 in de zwartste dagen van 1998.
De koers was zo gunstig omdat na het rustig verloop van de parlementsverkiezingen op 7 juni het vertrouwen in de stabiliteit van Indonesië was toegenomen. Verder was de inflatie afgenomen en had president Habibie bekend gemaakt voor 1999 een economische groei van 0 tot 2 procent te verwachten.
Doordat er later toch weer veel onzekerheid over de politieke en economische toekomst van Indonesië ontstond, nam in de loop van augustus de vraag naar de roepia af en begon de koers weer te schommelen.
Op 21 oktober werd 7800 roepia voor 1 dollar betaald. Daarmee was hij 70 procent minder waard dan in juli 1997, toen de koers dramatisch begon te zakken.

Economisch herstel blijft uit: meer buitenlandse leningen

De Wereldbank schatte dat de Indonesische staatsschuld eind 1999 op 102 procent van het bnp zou uitkomen en het land nog zeker vijftien jaar nodig zou hebben om terug te komen op de 23 procent schuld van voor de crisis. In oktober 1999 lag de handel zo goed als stil en volgens marktanalisten waren bijna alle Indonesische bedrijven met een notering op de beurs van Jakarta technisch gezien failliet.
In diezelfde maand schatte de overheid het begrotingstekort voor 1999 op 5,8 procent van het bnp en voor het fiscale jaar 2000/2001 werden wederom grote tekorten verwacht, terwijl de economische groei in tegenstelling tot eerdere berichten niet op 2 procent maar op 0 procent zou uitkomen en de inflatie op 17 procent.
Op 29 oktober 1999 maakte de net beëdigde minister van Financiën Bambang Sudibyo bekend dat hij ernaar streefde binnen vijf jaar geen begrotingstekorten meer te hebben, onder andere door de belastingen te verhogen en de subsidiekraan dicht te draaien.

In juli 1999 had Indonesië zijn belangrijkste buitenlandse geldschieters om nieuwe leningen ter waarde van 5,5 tot 6 miljard dollar (11,3 tot 12,3 gulden) gevraagd omdat het land meende de problemen niet zelf aan te kunnen.
De Consultatieve groep voor Indonesië, die op 27 en 28 juli te Parijs bijeen kwam, vond in eerste instantie echter dat het land zijn financiële problemen zelf moest proberen op te lossen, bijvoorbeeld door het privatiseren van staatsbedrijven en het verminderen van subsidies, maar toonde zich later bereidwilliger, nadat de Wereldbank had gezegd dat het beter was als Indonesië in 1999 toch extra geld ontving.
Alle donateurs wilden echter wel garanties dat het economische hervormingsprogramma ook na de presidentsverkiezingen van oktober ongewijzigd zou worden voortgezet. Economen waren het er weliswaar over eens dat Indonesië door het diepste dal van de crisis heen was, maar toch moest er nog veel gebeuren. Het bankwezen was nog niet afdoende gesaneerd en er waren nog niet voldoende vorderingen zichtbaar op het gebied van corruptiebestrijding, hervorming van het juridische systeem, liberalisatie van de economie en verbetering van de milieubescherming.
Ten tijde van deze discussie kwam het corruptieschandaal rondom de Bank Bali aan het licht. Naar aanleiding daarvan besloten zowel de Wereldbank als het Internationale Monetaire Fonds op 13 september geen leningen meer uit te keren zolang er geen opheldering gegeven kon worden over deze zaak.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Amnesty International negatief over Indonesië

Hoewel het einde van het Soeharto-tijdperk in 1998 hoop op verbetering had gegeven, werden de mensenrechten volgens mensenrechtenorganisatie *Amnesty International* ook onder president Habibie nog ernstig geschonden. De organisatie zei dit op 16 juni 1999 in een jaarlijks rapport. Habibie had weliswaar 179 politieke gevangenen vrijgelaten, maar hield 172 anderen vast en in 1998 zouden weer 358 mensen om politieke redenen zijn gearresteerd. Verder maakte het rapport melding van verdwijningen, buitengerechtelijke executies, geweld tegen vreedzame demonstranten en marteling, met name op Oost-Timor.
In oktober zei *Amnesty* te hopen dat het aantreden van president Wahid en diens minister van Mensenrechten verbetering zou brengen.

OOST-TIMOR

De bloedige weg naar onafhankelijkheid

De situatie in Oost-Timor was tot oktober 1999 uiterst gespannen omdat er een bloedige strijd werd gevoerd tussen voor- en tegenstanders van onafhankelijkheid. Oost-Timor is een voormalige Portugese kolonie die in 1976 door Indonesië werd geannexeerd, maar door de Verenigde Naties nooit als provincie van dat land was erkend.

Gespannen aanloop naar het referendum

Op 5 april 1999 werden volgens voorstanders van de onafhankelijkheid ten minste zeventien burgers vermoord door Indonesische loyalisten. Toen de in gevangenschap verkerende pro-onafhankelijkheidsstrijder Xanana Gusmao vervolgens de Oost-Timorese guerrilla's opriep om de gewapende strijd te hervatten, nam het geweld verder toe.

Op 20 april 1999 zei president Habibie dat zijn aanbod van januari 1999, toen hij beloofd had dat Oost-Timor wat hem betrof onafhankelijk mocht worden, nog altijd serieus genomen kon worden. Volgens de *Sydney Morning Herald* zei hij op die dag tegen de Australische pers: 'Als het volk van Oost-Timor voor onafhankelijkheid kiest, zullen we al het mogelijke doen om dit in vrede te laten verlopen'. Verder zou hij gezegd hebben te hopen dat de pro-Indonesische milities hun geweld snel zouden staken, maar ook te begrijpen dat het voor generaal Wiranto van het nationale leger vrijwel onmogelijk was hen te ontwapenen. Volgens de

Australiërs zei hij: 'Als ik ze wil ontwapenen worden ze kwaad. Dus zeg ik: 'staakt het vuren, leg uw wapens neer en werk samen aan zelfbeschikking'.

Vredesakkoord getekend

De dag daarop, 21 april 1999, tekenden de in gevangenschap verkerende pro-onafhankelijkheidsstrijder Xanana Gusmao en Domingos Soares van de pro-Indonesische milities een vredesakkoord – Gusmao in Jakarta en Soares in het huis van Nobelprijswinnaar bisschop Carlos Belo te Dili. Het akkoord werd daarna echter doorlopend geschonden.

Akkoord met referendum getekend

Op 5 mei 1999 kwam er een doorbraak in het conflict. De ministers van Buitenlandse zaken Ali Alatas van Indonesië en Jaime Gama van Portugal besloten dat een al eerder geopperd plan gerealiseerd moest worden: een referendum over de toekomst van Oost-Timor. De lokale bevolking zou de kans krijgen zich voor of tegen autonomie binnen Indonesië uit te spreken. De autonome status zou vrijheid geven om een eigen economisch, politiek en sociaal beleid te ontwikkelen maar buitenlandse zaken en defensie aan Jakarta overlaten. Wie tegen autonomie stemde zou daarmee te kennen geven voor de onafhankelijkheid van Oost-Timor te zijn. Secretaris-generaal Kofi Annan tekende het verdrag namens de VN.

Het verdrag van 5 mei werd historisch genoemd, maar er zaten wel wat addertjes onder het gras. Zo moest het Indonesische parlement nog toestemming geven voor een grondwetswijziging die nodig was om autonomie of onafhankelijkheid voor Oost-Timor legaal te maken. Aangezien er op 7 juni parlementsverkiezingen kwamen, was het moeilijk in te schatten of deze toestemming ook inderdaad verleend zou worden. Megawati Soekarnoputri van de PDI-P, een partij die naar alle waarschijnlijkheid de parlementsverkiezingen zou gaan winnen, zei op 1 juni tijdens een bezoek aan Dili dat ze het onrecht dat Jakarta de provincie had aangedaan veroordeelde, maar dat zij geloofde dat Oost-Timor een betere toekomst wachtte als het niet onafhankelijk werd.

Hoe de overgang van Indonesisch naar zelfstandig bestuur in zijn werk moest gaan, werd ook niet helemaal duidelijk. De Australische krant *The Melbourne Age* citeerde op 31 juli 1999 VN-ambtenaren uit New York die gezegd zouden hebben dat bij een eventuele overwinning voor de pro-onafhankelijkheidsbeweging, Jakarta zou blijven regeren tot het parlement zijn goedkeuring voor de onafhankelijkheid had gegeven. Daarna zou de VN een interim-regering voor ten minste vier jaar aanstellen en helpen een Oost-Timorees regeringsapparaat te vormen.

Geweld ondanks vredesakkoorden

Hoewel het verdrag tevens bepaalde dat Indonesië verplicht was de orde in Oost-Timor te bewaken, brak er al spoedig na de vijfde mei 1999 weer geweld uit. Pro-Indonesische milities probeerden de bevolking te intimideren om niet voor de onafhankelijkheid te stemmen. De VN beschuldigde het Indonesische leger ervan pro-Indonesische milities te trainen en het geweld te stimuleren, omdat het niet achter de in New York gemaakte afspraken zou staan.
Op 9 juni zei Hugh White van het Australische ministerie van Defensie bewijzen te hebben dat het Indonesische leger de pro-Indonesische milities bewapende. Het Indonesische leger ontkende daarop burgers te bewapenen, maar gaf toe geweren te verstrekken aan paramilitaire eenheden. Eerder hadden de VN al gezegd over bewijzen te beschikken dat het leger pro-Indonesische milities trainde. Kofi Annan riep Jakarta op het geweld effectiever te bestrijden.

Op 18 juni 1999 tekenden Gusmao en Soares opnieuw een vredesakkoord, maar wederom met weinig resultaat.
Op 26 juni bezocht de Oost-Timorese leider van de verzetsbeweging Ramos Horta voor het eerst sinds de Indonesische invasie van 1975 zijn vaderland. Hij had al die tijd in ballingschap geleefd.

In juli stuurde de VN hun eerste vertegenwoordigers naar Oost-Timor om het referendum voor te bereiden dat op 30 augustus zou worden gehouden. De registratie van burgers die aan het referendum wilden meedoen verliep relatief rustig. Van de 850.000 Oost-Timorezen meldden zich er 451.792, waarvan ca. 13.000 bij stembureaus elders in Indonesië en in het buitenland.

Daarna staken de gewelddadigheden wederom de kop op. Ian Martin, het hoofd van de UNAMET (*United Nations Mission in East Timor*) zei op 27 augustus 1999 dat Indonesië veel te weinig ondernam om de pro-Indonesische milities te ontwapenen, terwijl zij volgens hem verantwoordelijk waren voor het leeuwendeel van het geweld en niet de separatisten. Hij zei dat Jakarta naar zijn idee wel te goeder trouw was en het geweld oprecht wilde stoppen, maar de plaatselijke autoriteiten en het leger er blijkbaar een eigen beleid op na hielden en de milities steunden.
Het Indonesische leger zei op 29 augustus dat geweld gezien de situatie onvermijdelijk was en het onmogelijk was 100 procent veiligheid te garanderen. Eerder had het wel beweerd in staat te zijn de vrede in Oost-Timor te bewaken en een aanbod van de VN om een vredesmacht te sturen om die reden van de hand gewezen.
De groep gewapende manschappen die de VN-missie moest beveiligen werd eind augustus vergroot van 330 naar 760.

Uitslag referendum: onafhankelijkheid

Tijdens het referendum op 30 augustus 1999 vielen drie doden, waaronder een VN-medewerker, maar er was rekening gehouden met veel meer geweld. Wellicht bleef het betrekkelijk rustig omdat de strijdende groepen op 29 augustus overeen waren gekomen dat ze op de dag van het referendum geen wapens zouden dragen.
Volgens de VN bracht 98,6 procent van de geregistreerde kiesgerechtigden zijn stem uit.
De uitslag werd op 4 september bekend: 78,5 procent had voor onafhankelijkheid gestemd. Volgens de afspraken van 5 mei was nu nog goedkeuring van het parlement in Jakarta nodig, voor Oost-Timor een onafhankelijke staat kon worden.

Escalatie van geweld

Onmiddellijk na het referendum, nog voordat de uitslag bekend was, begonnen pro-Indonesische milities moordend en brandstichtend door Oost-Timor te trekken. Steden, dorpen en de infrastructuur van het toch al straatarme Oost-Timor werden grotendeels verwoest.
Naar schatting 400.000 Oost-Timorezen, bijna de helft van de bevolking, sloegen op de vlucht. Velen probeerden onder erbarmelijke omstandigheden in de bergen te overleven en anderen weken uit naar West-Timor, andere Indonesische eilanden en Australië.

Indonesië

Op 7 september 1999 liet Jakarta onafhankelijkheidsstrijder Gusmao vrij, die niet lang daarna op uitnodiging van de Australische overheid naar Darwin in Noord-Australië vertrok. Op diezelfde dag werd in Oost-Timor de staat van beleg afgekondigd. Kofi Annan vroeg Indonesië binnen 48 uur de orde in Oost-Timor te herstellen, maar generaal Wiranto zei dat deze eis onrealistisch was. Hij benoemde majoor-generaal Kiki Syahnakri tot bevelhebber van de Indonesische troepen in Oost-Timor en gaf hem opdracht de orde te herstellen. Volgens Syahnakri zou het leger de Oost-Timorezen in het vervolg niet meer onderdrukken, maar 'overreden en onderrichten'.
De VN zeiden echter over informatie te beschikken die het tegendeel aantoonde. Zo zou het Indonesische leger vluchtelingen dwingen de grens met West-Timor over te steken en de moordende pro-Indonesische milities hun gang laten gaan. Vanwege deze berichten verbraken de Verenigde Staten op 9 september en Groot-Brittannië op 10 september alle militaire banden met Indonesië.

De VN grijpen in

President Habibie stemde op 12 september1999 in met de komst van VN-troepen in Oost-Timor. Hij had zich hier altijd tegen verzet, maar de druk van de internationale gemeenschap werd alsmaar groter, omdat uit alles bleek dat Indonesië er niet in slaagde zelf een einde aan het geweld te maken.
Op 15 september zagen de VN zich genoodzaakt om veiligheidsredenen hun vertegenwoordiging in Dili te sluiten. Besloten werd de orde te laten herstellen door een multinationaal leger genaamd *International Force for East Timor* (INTERFET). De Australiër majoor-generaal Peter Cosgrove kreeg de leiding over dit leger, waarvoor de meeste van de 7500 manschappen werden geleverd door Australië, Nieuw-Zeeland en Thailand, hoewel er ook 270 door Groot-Brittannië gezonden Nepalese Gurkha's aan deelnamen en een groot aantal andere landen kleinere groepen soldaten of ondersteunend personeel stuurden. Tot de naties die deelnamen hoorden ook buurlanden als Singapore, Maleisië, de Filippijnen en China.

De betrekkingen tussen Jakarta en Canberra werden door de centrale rol die Australië in INTERFET speelde ernstig geschaad. De Australische ambassade in Jakarta en diverse Australische bedrijven en consulaten elders in het land werden herhaaldelijk belaagd door demonstranten en de Australische internationale school in Jakarta werd bestookt met molotovcocktails. Indonesië vond dat Australië de problemen in Oost-Timor misbruikte om de eigen machtspositie in de regio te versterken. Jakarta ontbond het Veiligheidspact met Australië, een militair samenwerkingsverband dat de twee landen in 1995 waren aangegaan. Op 18 september riepen op Java islamitische groeperingen op tot een *jihad* (heilige oorlog) tegen de internationale troepenmacht. De woordvoerder van de verenigde pro-Indonesische milities Basilio Araujo zei op 22 september in een toespraak voor zijn achterban dat de VN-interventiemacht louter bedoeld was om 'neokolonialisme naar Oost-Timor te brengen en er een nieuwe slaaf en marionet van te maken'. Ook zou de interventie in strijd zijn met het verdrag van 5 mei en samenhangen met een internationaal complot om de eenheid van de Republiek Indonesië te breken.
Omdat het blijkbaar gevoelig lag dat Australië of een ander westers land de operatie leidde, werd overwogen deze taak aan een Aziatisch land over te laten. Uiteindelijk werd besloten dit niet te doen. Wel werd de Thaise majoor-generaal Songkitti Chakkrabat tot tweede man van INTERFET benoemd.
Nadat de eerste INTERFET-troepen op 20 september in Oost-Timor waren geland, trokken meer dan twintigduizend Indonesische manschappen zich terug, maar enkele duizenden bleven er achter.

Nederlandse journalist vermoord

Op 21 september 1999 werd de Nederlandse journalist Sander Thoenes in de Oost-Timorese hoofdstad Dili doodgeschoten. Volgens getuigen waren de schoten gelost door mannen die het uniform van het Indonesische leger droegen.
Thoenes die werkte voor het tijdschrift *Vrij Nederland* en de Britse *Financial Times*, was als journalist in Oost-Timor om verslag te doen. Thoenes werd 30 jaar oud.

Op 23 september hief Jakarta de staat van beleg in Oost-Timor op en op 27 september droeg het Indonesische leger de militaire controle officieel over aan de VN-troepen.
Rond 29 september was het voor inwoners van Dili weer veilig genoeg terug te keren naar hun huizen, of wat daar van over was, maar elders in Oost-Timor werd nog wel gemoord door pro-Jakarta milities.

Indonesisch parlement stemt in met onafhankelijkheid Oost-Timor

Op 19 oktober 1999 stemde het Indonesische parlement in met de onafhankelijkheid van Oost-Timor en op 20 oktober werd Xanana Gusmao voor het eerst in Dili gesignaleerd. Hij vond het blijkbaar veilig genoeg om Australië te verlaten.

Overgangsregering opgezet

Op 26 oktober 1999 besloot de VN-veiligheidsraad dat het bestuur van Oost-Timor geleidelijk moest worden overgedragen aan een overgangsregering genaamd *United Nations Transitional Administration in East Timor* (UNTAET). Deze zou bestaan uit een niet genoemd aantal burgers en een nog niet nader omschreven vredesmacht van bijna elfduizend soldaten en politiebeambten. UNTAET zou naar schatting twee tot drie jaar aan moeten blijven, tot Oost-Timor in staat zou zijn zichzelf te besturen. De vredesmacht zou in januari 2000 INTERFET moeten vervangen en het mandaat krijgen om geweld te gebruiken of daar opdracht toe te geven indien dat nodig geacht werd.

Sergio Vieira de Mello, de Braziliaanse vicesecretarisgeneraal voor humanitaire zaken van de VN, werd benoemd als speciale vertegenwoordiger van secretaris-generaal Kofi Annan in Oost-Timor. Dit hield in dat hij daar voorlopig regeringsleider werd. Vieira de Mello had eerder in 1999 een civiele VN-regering in het Joegoslavische Kosovo opgezet. Alom werd aangenomen dat ook Gusmao een belangrijke rol in het bestuur van Oost-Timor zou gaan spelen en wellicht uiteindelijk president zou worden.
Op 28 oktober 1999 gaf Ross Mountain, VN-coördinator voor humanitaire zaken op Oost-Timor, een persconferentie in Jakarta. Hij zei dat het inmiddels voor alle vluchtelingen veilig genoeg was om naar huis terug te keren en dat de VN 199 miljoen dollar (ca. 410 miljoen gulden) wilden vrijmaken voor humanitaire hulp en het stimuleren van de geruïneerde economie. Op 29 oktober bezocht een team van de Wereldbank Oost-Timor om te onderzoeken hoe het land zo snel mogelijk een zelfstandige economie kon opbouwen, zonder zich tot over de oren in de schulden te hoeven steken.

Op 31 oktober trokken de laatste Indonesische troepen zich terug. Hiermee kwam een einde aan de omstreden poging van Indonesië om Oost-Timor in te assimileren, die 24 jaar had geduurd.

(Vorige berichten pag. 307/2 - 1999)

SRI LANKA

BINNENLAND

Burgeroorlog met Tamil Tijgers gaat onverminderd door

Meer dan duizend rebellen van de LTTE (Tamil Tijgers) deden begin juni 1997 een tegenaanval op regeringstroepen bij Thandikulam en Nochchimodai. Volgens het leger sneuvelden daarbij 140 regeringssoldaten en 200 tot 300 rebellen. De LTTE maakte melding van meer dan 300 gedode soldaten en 50 LTTE-strijders.

Bij een nieuwe aanval in het oostelijke district Batticaloa op 13 juni 1997 hielden rebellen een bus aan bij Kallar en schoten 3 politiemannen en 2 burgers dood.

De gevechten volgden op een grootscheeps offensief dat het leger in mei 1997 had ingezet om de strategische aanvoerlijn van Vavuniya naar Killinochchi in handen te krijgen.

Het LTTE meldde op 13 juni dat Pakistaanse officieren meewerkten aan het regeringsoffensief. Die informatie zouden ze hebben verkregen uit onafhankelijke bronnen. Woordvoerders van de Sri Lankaanse en Pakistaanse ministeries van Buitenlandse zaken ontkenden dat.

Het conflict tussen Singalezen (74 procent van de bevolking – boeddhisten) en Tamils (13 procent – hindoes) gaat terug tot de koloniale tijd. De Engelsen gaven veel Tamils bestuursfuncties, enerzijds omdat in het noorden waar de Tamils woonden geen goede landbouwmogelijkheden waren, anderzijds als onderdeel van de Britse politiek van verdeel-en-heers die moest voorkomen dat een bevolkingsgroep te machtig werd en een bedreiging vormde voor de kolonisator.

Bij de invoering van het algemeen kiesrecht in 1911 kozen de Britten voor een mengvorm van communale (per bevolkingsgroep) en districtsgewijze vertegenwoordiging. De Singalezen konden daardoor politiek gaan domineren en na de onafhankelijkheid in 1948 groeide het Singalees-boeddhistische chauvinisme. Door positieve discriminatie moest de oververtegenwoordiging van Tamils bij de overheid en vrije beroepen teruggedrongen worden. Dit liep echter uit de hand en Tamils werden op steeds meer terreinen (onderwijs, religie, veiligheid) gediscrimineerd. Na de grondwet van 1972, waaruit bepaalde rechten voor minderheden geschrapt waren, begonnen inmiddels opgerichte politieke partijen van Tamils te roepen om een eigen staat. De jaren daarna braken steeds meer rellen en geweldsuitbarstingen uit, die in 1983 culmineerden in de 'Zwarte juli' toen bij vervolgingen in het hele land meer dan duizend Tamils gedood werden. Sindsdien is er een burgeroorlog tussen de Tamil Tijgers (LTTE) en regeringstroepen, welke aan al meer dan 50.000 mensen het leven heeft gekost.

Onder druk van India werd in 1987 een akkoord opgesteld, dat een blauwdruk was voor een federale staat waarin de provincies Noord en Oost tijdelijk samengevoegd werden. De provincies kregen meer zelfbestuur in de vorm van provinciale raden. Indiase troepen arriveerden in Sri Lanka om de veiligheid te bewaren maar hun aanwezigheid liep uit op een fiasco. Door sterke weerstand tegen de decentralisatie nam het geweld in het land toe. De regering-Kumaratunga brak in 1995 de onderhandelingen met de LTTE af, waarna een intensieve militaire campagne volgde. In 1997 werd een nieuw decentralisatieplan opgesteld, dat verder ging dan het oude: meer macht voor minderheden en de provincies Noord en Oost kregen een eigen raad. Deze constitutionele hervormingen, waaronder invoering van een Engels parlementair systeem met minder bevoegdheden voor de president, werden vastgelegd in een conceptgrondwet.

Politici vermoord

Op 5 juli 1997 werden parlementariër Arunasalam Thangathurai van het gematigd Verenigd nationaal Tamil-front (TULF) en vier anderen gedood bij een granaataanval op Thangathurai's jeep in de oostelijke provincie Trincomalee. Vijftien mensen raakten gewond. De politie arresteerde acht LTTE-verdachten.

Op 20 juli 1997 werden in dezelfde regio Mohammed Moharoof, parlementslid namens de belangrijkste oppositiepartij, de Verenigde nationale partij (UNP) en vijf anderen doodgeschoten. Een arrestant bekende op 30 juli deelname aan de aanslag en zei dat vijfentwintig andere LTTE-strijders bij de aanslag betrokken waren. Moharoof was vermoord vanwege zijn steun aan het decentralisatieplan.

Referendum over nieuwe grondwet

President Chandrika Bandaranaike Kumaratunga maakte op 25 augustus 1997 bekend dat bij uitblijven van de steun van de oppositiepartij UNP aan het decentralisatieplan, de regering een referendum zou houden over de ontwerpgrondwet. Ze verzekerde dat de nieuwe grondwet binnen een jaar in werking zou treden. 'We kregen een mandaat bij de verkiezingen om het land vrede te geven. We zullen een nieuw mandaat zoeken om te grondwet te veranderen', aldus Kumaratunga, die sprak op een bijeenkomst van de landelijke campagne tegen de oorlog 'Een natie – een volk'. Ze hoopte zo toch een meerderheid voor het plan te krijgen die ze in het parlement miste door het uitblijven van UNP-steun. Normaliter is voor grondwetswijzigingen een tweederde parlementaire meerderheid nodig én instemming van het volk via een referendum.

Minister van Justitie G.L. Peiris bevestigde op 2 oktober 1997 dat de regering na het landelijke referendum een aantal volksstemmingen zou willen houden in Batticaloa. De overwegend islamitische bevolking daar kon zich dan uitspreken over aansluiting bij het noorden. Tamil-partijen waren tegen deze plannen. Leiders van de Eelam Volksdemocratische partij (EPDP) en het Eelam Revolutionair volksbevrijdingsfront (EPRLF) zeiden, verwijzend naar het akkoord met India uit 1987, dat de enige oplossing een samengaan van de regio's was in plaats van een splitsing.

Ernstige bomaanslag in Colombo

Op 15 oktober 1997 werd het zakencentrum van Colombo opgeschrikt door een van de ergste aanslagen uit de oorlog, toen LTTE-strijders een bom lieten ontploffen op de parkeerplaats van het Galadari Hotel. Bij de aanslag en de daaropvolgende vuurgevechten tussen soldaten en LTTE-strijders kwamen in totaal vijftien mensen om het leven en raakten minstens 110 mensen gewond. Twee guerrillastrijders bliezen zichzelf op en drie werden gedood bij de schietpartijen.

President Kumaratunga veroordeelde de aanslag maar zei door te willen gaan met het vredesproces. De LTTE ontkende alle verantwoordelijkheid voor de aanslag. Volgens Joseph Pararajasingham van het gematigd Verenigd nationaal Tamil-front (TULF) moest de regering serieus nadenken over een dialoog met de LTTE.

Geestelijkheid verdeeld over vredesplan

Rambukwelle Sri Vipassi, hoofdpriester van het boeddhistische kapittel Malwatte, ver-

wierp op 23 november 1997 het decentralisatieplan met het argument dat het gevaarlijk was grondwetswijzigingen door te voeren in oorlogstijd. De geestelijkheid die aanzienlijke politieke invloed heeft, was overigens verdeeld over het plan. Een rapport van de Singalese commissie, een vertegenwoordiging van Singalese en boeddhistische organisaties, had in september het voorstel afgewezen omdat dit een opdeling van het land betekende. Dit leidde in oktober tot demonstraties van voor- en tegenstanders van het plan onder monniken.

Heldenherdenking zonder geweld

Tamil-rebellen vierden eind november 1997 in het noorden en oosten hun jaarlijkse heldenherdenking. De herdenking, die altijd een week duurde, ging dat jaar niet gepaard met de gewoonlijke verrassingsaanvallen op militaire doelen.

Aanslag op tempel

In Kandy blies op 25 januari 1998 een groepje zelfmoordcommando's in een truck zichzelf op bij de Dalada Maligawa (Tempel van de Tand), een pelgrimsoord voor boeddhisten uit de hele wereld. Zestien mensen kwamen om. De regering legde de verantwoordelijkheid voor de aanslag bij de LTTE en stelde de organisatie buiten de wet.
Vice-minister van Defensie Anuruddha Ratwatte bood zijn ontslag aan na de aanslag, maar president Kumaratunga en tevens minister van Defensie, weigerde dat te aanvaarden. Ook de bevolking en de geestelijkheid protesteerden in Colombo tegen het ontslag. Alleen de oppositiepartij UNP vond dat Ratwatte uit de regering moest stappen. Ratwatte was ook minister van Irrigatie en Energie.
De feestelijkheden rond de vijftigste verjaardag van de onafhankelijkheid, die in Kandy op 4 februari zouden plaatsvinden in het gezelschap van internationale hoogwaardigheidsbekleders, werden vanwege de aanslag later gehouden in Colombo.

UNP verwerpt vredesplan

De oppositiepartij UNP wees uiteindelijk op 29 januari 1998 het vredesplan af met het argument dat decentralisatie in een klein land als Sri Lanka alleen maar tot meer chaos en verzwakking van het centrum zou leiden. De partij stelde een aantal amendementen voor zoals evenredige vertegenwoordiging van minderheden in het parlement, een tweede kamer, een door Singalezen, Tamils en moslims gedeeld presidentschap en onafhankelijke commissies voor verkiezingen en politie. UNP-leider Ronnie de Mel zei dat het UNP hiermee een nieuwe politieke cultuur wilde creëren. De regering gaf de UNP tot eind januari de tijd om de voorstellen in te dienen, maar behield zich het recht voor bij uitblijven van deze voorstellen alsnog een referendum te houden.

Verkiezingen Jaffna

Op het noordelijke schiereiland Jaffna, een Tamil-bolwerk dat sinds 1996 onder controle van het nationale leger stond, werden op 30 januari 1998 de eerste gemeenteraadsverkiezingen gehouden. De EPDP (een voormalige guerrillagroep) kwam als winnaar uit de bus in tien gemeenten, gevolgd door het Democratisch volksbevrijdingsfront (PLOTE) in vier gemeenten, de gematigde TULF in twee (waaronder een belangrijke zege in de hoofdstad van Jaffna), en de Tamil Eelam Bevrijdingsorganisatie (TELO) in één gemeente. Veel mensen bleven thuis uit angst voor aanvallen van de LTTE; slechts een kwart van de kiezers kwam opdagen. De regering noemde de verkiezingen niettemin een groot succes.

Zelfmoordaanslagen op de marine

Vier boten van de 'Zeetijgers', LTTE-zelfmoordcommando's, volgepakt met explosieven en strijders, boorden zich op 22 februari 1998 in twee marineschepen voor de kust van Jaffna. De schepen zonken en 51 opvarenden werden vermist. Analisten en diplomaten waarschuwden voor onderschatting van deze zelfmoordtactiek. Het leger had de gewoonte zich uit te spreiden over veroverd gebied en volgens Iqbal Athas, columnist van de onafhankelijke *Sunday Times* waren deze uitgedunde strijdkrachten kwetsbaarder voor guerrilla-aanvallen.
Bij een zelfmoordaanslag bij Point Pedro (Noord-Jaffna) op 14 mei 1998 werd brigadegeneraal Larry Wijeratne gedood.

Burgemeester Jaffna vermoord

Sarojini Yogeswaran, burgemeester van Jaffna sinds de verkiezingen in januari en lid van de gematigde Tamil-partij TULF, werd op 17 mei 1998 in haar huis doodgeschoten. Een tot dan toe onbekende groepering, de Sangilian strijdkracht, eiste de verantwoordelijkheid voor de aanslag op, maar de regering en de pers legden de schuld bij de LTTE. De LTTE wil geen vrede en is uit op behoud van absolute macht in Jaffna, was de conclusie die veel lokale kranten trokken.

President stelt voorwaarden voor overleg

President Kumaratunga stelde in een gesprek met het staatsblad *Daily News* van 9 september 1998 drie voorwaarden voor overleg met de LTTE: opgeven van de eis op een eigen staat, inleveren van wapens en instemming met een politieke dialoog.
De oppositiepartij UNP deed in september een oproep aan de regering onvoorwaardelijke onderhandelingen aan te gaan met de LTTE. Naar aanleiding daarvan demonstreerden honderden mensen, waaronder monniken, op 21 september tegen vredesbesprekingen met de LTTE.
President Kumaratunga beschuldigde de oppositiepartij UNP in september van samenzweren met de LTTE tegen de regering. Aanleiding was de arrestatie van de chauffeur van UNP-parlementslid Jayalath Jayawardena nadat eerstgenoemde naar het noordelijke rebellengebied was gereden. De regering zou ook de arrestatie van Jayawardena overwegen.

Leger lijdt zware nederlaag bij Killinochchi

Regeringstroepen moesten eind september 1998 de strategisch belangrijke stad Killinochchi prijsgeven aan de LTTE. Wel werd de stad Mankulam die langs de route naar het noorden ligt, veroverd. Ruim 400 soldaten waren gesneuveld bij Killinochchi en 92 bij Mankulam. Volgens militair woordvoerder Sunil Tennakoon had de LTTE in radiouitzendingen een verlies van 520 strijders bij Killinochchi gemeld. Tennakoon erkende op 1 oktober dat de nederlaag de zwaarste tegenslag betekende sinds het verlies van Mullaitivu in 1996, maar voegde eraan toe dat de verovering van Mankulam tactisch belangrijker was. De stad ligt vlak bij de kruising met de weg naar Mullaitivu aan de oostkust.

LTTE wil onderhandelen

Vellupillai Prabhakaran, leider van de LTTE, zei eind november 1998 open te staan voor

onderhandelingen. Het was onduidelijk of hij bereid was in te gaan op de door president Kumaratunga gestelde voorwaarden. De regering wilde nog geen reactie geven maar volgens de staatskrant *Sunday Observer* moest zij, 'gezien de politieke situatie, wel een flexibel standpunt innemen'.

LTTE blokkeren vredesproces volgens UNDP

Een rapport van het Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties (UNDP), dat op 2 december 1998 verscheen, legde de verantwoordelijkheid voor de voortdurende oorlog bij de LTTE. 'Zolang de LTTE blijft vasthouden aan de oplossing van een aparte staat en geweld gebruikt om die eis kracht bij te zetten, kan de conflictsituatie moeilijk beëindigd worden'. Het UNDP noemde het centralisatieplan een mogelijke oplossing. Volgens de UNDP pleegde de LTTE opzettelijk aanslagen op doelen buiten de noordoostelijke provincies om zo de economie te ontwrichten.

Weer een moord op Tamil-politicus en nog meer aanslagen

De vice-president van de gematigde Tamilpartij TULF, Neelan Thiruchelvam, kwam op 29 juni 1999 om het leven toen een zelfmoordstrijder zich voor zijn auto wierp. Thiruchelvam was ook lid geweest van de parlementaire commissie voor constitutionele hervormingen. Zoals gewoonlijk werd de aanslag door niemand opgeëist en werd de LTTE beschuldigd. De aanslag werd veroordeeld door onder meer Kofi Annan, secretaris-generaal van de VN, de Amerikaanse president Clinton en India.

Minister Lakhsman Kadirgamar van Buitenlandse zaken deed op 2 augustus 1999 een dringend verzoek aan buitenlandse regeringen om maatregelen te nemen tegen LTTE-fondsen. De Verenigde Staten hadden de LTTE in 1997 al op een zwarte lijst gezet, waardoor het voor de organisatie niet meer mogelijk was in de VS financiële steun te krijgen. Lakhsman sloot overigens vredesonderhandelingen met de LTTE niet uit.

Op 4 augustus 1999 kwamen twaalf politiemannen en vier burgers om het leven in Vavuniya toen LTTE-ers een bom lieten ontploffen. Vijf dagen later werden één officier en drie anderen gedood bij een zelfmoordactie van een LTTE-strijder in Batticaloa. Op 11 augustus werden negen politiemensen gedood en zeventien gewond toen bij een konvooi bussen een bom ontplofte, eveneens in het oosten. Volgens militair woordvoerder Sunil Tennakoon waren de acties een afleidingsmanoeuvre, bedoeld om regeringstroepen uit het noorden weg te lokken.
Regeringstroepen vernietigden op 14 september na zware gevechten LTTE-fortificaties bij het dorp Palampiddi in Wanni. Volgens het leger waren 53 soldaten en 116 rebellen gedood. De LTTE-radio zei 27 man verloren te hebben.

Boeddhistische, hindoeïstische, katholieke en islamitische hoogwaardigheidsbekleders leidden op 29 augustus1999 in Colombo een massale gebedsbijeenkomst voor vrede, bijgewoond door duizenden mensen. Het initiatief werd gesteund door zowel president Kumaratunga als de oppositiepartij UNP en zou nagevolgd worden in andere steden.

Samenstelling regering (9 juni 1997)

President (ingezworen op 12 november 1994) en tegelijkertijd minister voor Financiën en voor Defensie
Chandrika Bandaranaike KUMARATUNGA

Kabinet (ingezworen op 14 november 1994 / gewijzigd 9 juni 1997)
Premier
Sirima BANDARANAIKE

Ministers:
Arbeid
John SENEVIRATNA
Binnenlandse en Internationale handel en Voedsel
Kingsley T. WICKREMARATNE
Bosbouw en Milieu
Nandimithra EKANAYAKE
Buitenlandse zaken
Lakshman KADIRAGAMAR
Coöperatieve ontwikkeling
D.P.WICKREMASINGHA
Culturele en Religieuze zaken en Boeddhisme
Lakshman JAYAKODY
Gezondheid en Inheemse medicijnen
Nimal Siripala de SILVA
Huisvesting en Urbane ontwikkeling
Indika GUNAWARDENA
Industriële ontwikkeling
C.V. GONNERATNE
Irrigatie en Energie
Anuruddha RATWATTE
Jeugdzaken, Sport en Samurdhi
S.B. DISSANAYAKE
Justitie en Constitutionele zaken, Etnische zaken en Nationale integratie
G.L.PEIRIS
Landbouw
D.M. JAYARATNE
Ontwikkeling Mahaweli-gebied
Maithripala SIRISENA
Onderwijs en Hoger onderwijs
Richard PATHIRANA
Plan uitvoering en Parlementaire zaken
Jeyaraj FERNANDOPULLE
Post, Telecommunicatie & Media
Mangla SAMARAWEERA
Provinciale raden en Lokale overheid
Alavi MOULANA
Scheepvaart, Havens en Rehabilitatie (Oostelijke provincie)
M.H.M.ASHRAFF
Sociale diensten
Berty DISSANAYAKE
Technische scholing en Plattelands industrie
Amarasiri DODANGODA
Toerisme en Burgerluchtvaart
Dharmasiri SENANAYAKE
Transport and Snelwegen
A.H.M.FOWZIE
Veeteeltontwikkeling en Plantages
S. THONDAMAN
Visserij
Mahinda RAJAPAKSE
Vrouwenzaken
Hema RATNAYAKE
Wetenschap en Technologie
Bernard SOYSA

Voorzitter van het parlement
K.B. RATNAYAKA
Centrale bank
A.S. JAYAWARDENA

Bomaanval op vluchtelingen

Op 15 september 1999 werden 22 Tamil-vluchtelingen gedood bij een luchtaanval op rebellenkampen in het noordoostelijke district Mullaitivu. Dit werd bevestigd door het Internationale Rode Kruis. *Amnesty International* veroordeelde de luchtaanval en plaatste vraagtekens bij de voorbereidingen voor luchtacties.
Uit wraak vielen LTTE-strijders op 18 september een Singalees dorp in Ampara (oosten) binnen en doodden 54 inwoners. Bij twee andere aanvallen in Ampara werden vier mensen doodgeschoten.
De regering maakte op 29 september na intern onderzoek bekend dat de luchtaanval een ongeluk was. Eerder die week had minister van Buitenlandse zaken Kadirgamar woedend uitgehaald naar de VN, na commentaar van de VN op de luchtaanval. Hij

zei dat de VN zich in hun bezorgdheid beter konden beperken tot malaria en muskieten. Kadirgamar verwierp ook een verzoek van de LTTE om internationale interventie.

Regering ontkent bestaan van massagraven

De procureur-generaal verklaarde op 14 oktober 1999 dat na forensisch onderzoek geen bewijs was gevonden voor massagraven bij het dorp Chemmani in Jaffna. In totaal waren in aanwezigheid van vertegenwoordigers van internationale mensenrechtenorganisaties, vijftien lichamen opgegraven die waren verspreid over acht graven. Het onderzoek was ingesteld na getuigenissen van vijf soldaten die in juni terechtstonden voor de moord op en verkrachting van een Tamil-meisje en de moord op drie anderen. Volgens de soldaten zouden zich in massagraven bij Chemmani de lijken van driehonderd jonge Tamils bevinden. De jongens verdwenen in 1996, kort nadat het leger het schiereiland op de rebellen had veroverd. De regering liet een strafrechtelijk onderzoek instellen naar de omstandigheden van hun verdwijning. Volgens *Amnesty International* zouden bij de verovering van Jaffna zeshonderd Tamils zijn verdwenen of gedood.

Geen vredesbesprekingen

Op 18 oktober 1999 maakte president Kumaratunga bekend dat de regering voorlopig afzag van onderhandelingen met de LTTE. De aanslag op Thiruchelvan en de incidenten in Ampara speelden een rol bij het besluit. Volgens Kumaratunga deden de rebellen ook geen moeite om vrede te vinden. 'Ze zeggen geen nee. Ze zeggen dat ze wel zullen zien. En zolang ze niet bereid zijn te praten moeten wij de militaire operaties voortzetten.'
Bij nieuwe gevechten bij Olomadu in Wanni op 31 oktober sneuvelden 8 soldaten en 24 rebellen.

Wijziging in het kabinet

Op 9 juni 1997 voerde president Chandrika Kumaratunga een wijzigingen door in de samenstelling van haar regeringsploeg. Een aantal ministers verhuisde naar een nieuwe post of kreeg een nieuwe post erbij en voor acht ministeries werd een nieuwe minister aangesteld. De minister van Transport Srimani Athulathmudali en tevens leider van het Democratisch verenigd nationale Lalith-front (DUNLF), werd ontslagen. Het ontslag werd al enige tijd verwacht omdat de DUNLF zich bij de lokale verkiezingen in maart had uitgesproken tegen steun aan de regering.
Minister van Gezondheid Mohammad Fowzie werd de nieuwe minister van Transport; Nimal Siripala de Silva van Volkshuisvesting verhuisde naar Gezondheid.
De president liet de voorheen door haarzelf bezette post van Boeddhisme over aan Lakhsman Jayakody, de minister van Culturele en Religieuze zaken.
De portefeuille Informatie, tot dan onder minister Dharmasiri Senanayake, die ook minister was van Toerisme en Burgerluchtvaart, ging naar Mangala Samarweera van Post, Telecommunicatie en Media.
Minister van Arbeid Mahinda Rajapakse ging naar Visserij. John Seneviratne werd de nieuwe minister van Arbeid.

Oppositieleiders gearresteerd

Op 16 en 19 juni 1997 werden Sirisena Cooray van de belangrijkste oppositiepartij Verenigde nationale partij (UNP) en U.L. Seneviratne, provinciaal raadslid van de UNP, op bevel van het ministerie van Defensie aangehouden. Het ministerie wilde geen bijzonderheden geven. De twee werden vastgehouden op grond van speciale wetten die normaal gebruikt worden in noodsituaties en bedoeld waren voor de aanpak van guerrillastrijders van de Tamil Tijgers (LTTE) waarmee het leger sinds 1983 in oorlog was. De secretaris-generaal van de UNP, Gamini Athukorala, beschuldigde de regering van misbruik van de wetten.
Cooray was tot 1994 minister in de regering-Premadasa. Hij was na een lang verblijf in april naar Sri Lanka teruggekeerd om te verschijnen voor een presidentiële commissie die onderzoek deed naar wanpraktijken rond verkiezingen en de moord op een UNP-politicus in 1993.

Oppositie boycot parlement

Op 3 maart 1998 begon de belangrijkste oppositiepartij Verenigde nationale partij (UNP) een parlementaire boycot van één maand als protest tegen 'de erosie van democratische waarden'. Volgens UNP-leider Ranil Wickremasinghe was de democratie in Sri Lanka in gevaar; hij beschuldigde de aanhangers van de regerende Volksalliantie (PA) van geweld tegen UNP-ers en van verhinderen van partijbijeenkomsten. Aanleiding was de gewelddadige verstoring van een UNP-bijeenkomst op 27 februari toen vrachtwagens met UNP-supporters aangevallen werden.
De boycot kwam slecht uit voor de regering omdat nog steeds geen overeenstemming was bereikt over de constitutionele hervormingen die deel uitmaakten van het decentralisatieplan dat een einde moest maken aan de burgeroorlog. Het plan voorzag in een federale staat met meer bevoegdheden voor de afzonderlijke provincies en een verschuiving van een uitvoerend naar een ceremonieel presidentschap. De regering miste voor het plan de tweederde meerderheid in het parlement door uitblijven van UNP-steun.
Wickremasinghe verweet de regering op een persconferentie op 23 maart 1998 ook niets te doen aan de stijgende kosten van levensonderhoud. Hij noemde de regering inefficiënt en riep op tot nieuwe verkiezingen. De UNP keerde op 31 maart terug in het parlement.

Parlement veroordeelt anticorruptiecommissie

Tachtig leden van het parlement eisten op 23 juni 1998 het aftreden van de voorzitter en een lid van de anticorruptiecommissie, nadat was gebleken dat deze commissie sinds haar oprichting in 1994 geen enkele zaak had onderzocht maar wel een bedrag van 115 miljoen roepies (ca. 3,6 miljoen gulden) overheidsgeld had besteed. De commissie was kort na aantreden van de regering-Kumaratunga ingesteld in het kader van de Anticorruptiewet. Een nieuw samengesteld comité onder leiding van minister Dharmasiri Senanayake (Toerisme en Burgerluchtvaart) moest de activiteiten van de commissie onderzoeken.

Regeringspartij behaalt krappe winst in uitgestelde provinciale verkiezingen

De regeringspartij Volksalliantie (PA) won met een krappe meerderheid van 8 zetels de uitgestelde provinciale verkiezingen in vijf van de acht regio's op 6 april 1999. De PA kreeg 120 zetels, de oppositiepartij UNP 112.
Volgens een westerse diplomaat weerspie-

gelde de uitslag het gebrek aan een duidelijk mandaat voor de regering en dus ook het uitblijven van oplossingen voor de burgeroorlog. Analisten zeiden dat president Kumaratunga wellicht vervroegde verkiezingen zou uitroepen. Economen vreesden een groei van het begrotingstekort omdat meer geld zou worden besteed aan verkiezingscampagnes (de parlementaire en presidentiële verkiezingen waren gepland in augustus en november 2000).
De provinciale verkiezingen waren oorspronkelijk gepland voor 28 augustus 1998, maar waren voor onbepaalde tijd uitgesteld toen president Kumaratunga op 5 augustus 1998 de noodtoestand voor het gehele land voor een maand afkondigde. Vice-minister van Defensie Anuruddha Ratwatte had gezegd dat hij geen troepen kon inzetten voor de veiligheid van stemlokalen en kandidaten. Hij vreesde dat onttrekking van strijdkrachten aan het front precies de wens was van de LTTE. Het noorden en oosten van Sri Lanka verkeerden al langere tijd in een noodtoestand.

's Werelds oudste premier jarig

Op 17 april 1999 vierde 's werelds oudste premier Bandanaraike Sirimavo Bandaranaike, haar 83e verjaardag. Na de moord op haar echtgenoot Soloman Bandanaraike in 1959 volgde ze hem op als premier. Bandanaraike is de moeder van president Chandrika Kumaratunga.

Politieke rellen

Op 15 juli 1999 marcheerden aanhangers van de oppositiepartij UNP met een petitie voor afschaffing van het uitvoerend presidentschap naar het huis van president Kumaratunga. De linkse partij van het Volksbevrijdingsfront demonstreerde tegelijkertijd bij het centraal station van Colombo. De politie, deels in burger, joeg de menigte met gummistokken en traangas uiteen. Journalisten werden aangevallen en camera's werden afgepakt. Minstens vijfentwintig mensen moesten voor lichte verwondingen naar het ziekenhuis.
Ongeveer driehonderd Sri Lankaanse journalisten hielden op 21 juli een protestmars tegen het politieoptreden. Er werden portretten verbrand van de Mediaminister Mangala Samaraweera en Nihal Karunaratne, hoofd van de presidentiële veiligheidsdienst.
Duizenden aanhangers van de UNP protesteerden op 22 juli 1999 in Colombo tegen de regering. Ze schreeuwden leuzen tegen de regering en verbrandden een portret van Kumaratunga. Oppositieleider Ranil Wickramesinghe riep de regering weer op tot aftreden en uitschrijven van vervroegde verkiezingen. De president zwichtte uiteindelijk op 20 oktober en vervroegde de presidentsverkiezingen naar 21 december 1999.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Kritiek van VN op het ontwikkelingsbeleid

Volgens een op 12 juni 1997 verschenen jaarrapport van het Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties (UNDP) ontving Sri Lanka bovengemiddeld veel ontwikkelingshulp in vergelijking met de rest van Azië: 62 gulden per hoofd in 1997 tegen het gemiddelde van 22 gulden per hoofd elders in Azië. Ook was Sri Lanka het enige ontwikkelingsland waar de defensieuitgaven gestegen waren.
Lof was er voor het aandeel van vrouwen in managementfuncties (17 procent), de beschikbaarheid over medische voorzieningen en de relatief lage zuigelingensterfte (19 per 1.000 inwoners). Wat betreft de Index sociale ontwikkeling (een index op basis van levensverwachting, alfabetisering, onderwijsdeelname en bnp) stond het land op de 91e plaats van de totaal 173 landen op de lijst.

Volgens een volgend jaarrapport dat werd gepresenteerd op 21 juli 1999 deed Sri Lanka minder aan verhoging en regionale verspreiding van de welvaart dan andere Aziatische landen. Belangrijkste obstakel hierbij was de burgeroorlog. Pluspunten waren naast de gezondheidszorg de hoge levensverwachting (72 jaar) en het hoge alfabetiseringspercentage (90 procent), ver boven het gemiddelde van ontwikkelingslanden.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Begroting 1998 goedgekeurd

Voor 1998 werd een begrotingstekort van 98,59 miljard roepies (ca. 3,3 miljard gulden) verwacht, zo bleek uit in het parlement ingediende ramingen op 27 oktober 1997. De inkomsten voor 1998 werden geschat op 208,16 miljard roepies (ca. 7 miljard gulden) en de uitgaven op 306,75 miljard roepies (ca. 10,3 miljard gulden). De begroting voorzag in een bezuiniging van overheidsuitgaven, met uitzondering van die voor defensie die 20 procent van de totale uitgaven besloegen. De regering was voornemens het tekort terug te brengen naar 7,5 procent van het bnp in 1997, 1,4 procent minder dan in 1996.

Onderminister van Financiën Gamini L. Peiris zei bij de indiening van de begroting op 5 november 1997 8 miljard roepies te verwachten uit de verkoop van staatsaandelen in reeds geprivatiseerde staatsbedrijven. Van deze extra inkomsten zouden 5 miljard roepies gebruikt worden voor aflossingen. Een privatiseringsprogramma in 1997 leverde de regering 23 miljard roepies op.
De regering ging op 19 november 1997 akkoord met de begroting voor 1998.
De oppositiepartij UNP klaagde dat de regering geen maatregelen nam tegen de stijgende kosten van levensonderhoud. Ranil Wickremasinghe, leider van de UNP, zei dat slechts enkele privé bedrijven en een selecte bevolkingsgroep profiteerden van de begroting. 'Deze begroting is er een van een dinerclub', was zijn commentaar.

Begroting 1999 goedgekeurd

De begroting voor 1999, goedgekeurd op 18 november 1998, voorzag in een verhoging van de defensiebelasting met 1 procent. Accijnzen op sigaretten en alcohol moesten het begrotingstekort terugbrengen naar 7 procent. Voor 1998 werd het tekort geschat op 7,8 procent door kosten van de burgeroorlog en een terugval in belastinginkomsten. Een aantal industrieën kreeg belastingverlaging.
Een lokale vertegenwoordiger van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) noemde de begrotingsvoorstellen onrealistisch. Naast bezuiniging op de defensienota waren volgens hem ook fiscale hervormingen nodig om het tekort terug te dringen. Hij verweet de regering gebrek aan initiatief op het terrein van privatisering, werkgelegenheid en sociale zaken.

Een krappe zege voor de regerende Volksalliantie (PA) bij de regionale verkiezingen op

7 april 1999 leidde tot speculaties over de economische koers. Sommige economen vreesden een groei van het tekort omdat de regering meer zou gaan uitgeven voor electorale campagnes.

Begroting 2000 vervangen door tijdelijke verdeling fondsen

De overheidsuitgaven voor het jaar 2000 werden in oktober geschat op 291,8 miljard roepies (ca. 8,1 miljard gulden). Op 21 oktober 1999 besloot de regering in plaats van een begrotingsdebat in november een stemming te houden over de verdeling van financiën over de afzonderlijke ministeries. Deze verdeling zou moeten gelden van 1 januari tot en met 31 maart 2000. Het besluit hield verband met de vervroegde presidentsverkiezingen op 21 december 1999.

JUSTITIE

Zelfmoordpoging niet meer strafbaar

Volgens een wetswijziging van 6 mei 1998 was poging tot zelfmoord voortaan niet meer een misdrijf. Het strafbaar stellen ervan zou volgens een rapport van een presidentiële commissie stigmatiserend zijn en herhaling in de hand werken. Voorheen konden mensen die een eind aan hun leven probeerden te maken, veroordeeld worden tot een jaar gevangenisstraf en een boete. In 1997 hadden 8.919 Sri Lankanen zelfmoord gepleegd. Armoede, verbroken liefdesrelaties en de vrije verkrijgbaarheid van pesticiden speelden een rol.

Nieuwe wet tegen kindermisbruik

Op 10 september 1998 werd een wet aangenomen, die voorzag in de oprichting van een nationale organisatie voor kinderbescherming, de Kinderbeschermingsautoriteit (CPA). Het orgaan moest de regering adviseren over beleid met betrekking tot kindermisbruik en slachtoffers daarvan beschermen. Ook zouden educatieve campagnes gevoerd worden en moest de registratie van misbruik geregeld worden. Aanleiding voor de wet was de stijging van het aantal pedofiliezaken en andere overtredingen tegen minderjarigen. Internationale organisaties prezen het initiatief, waarmee Sri Lanka vooruitliep op andere Aziatische landen.

Doodstraf weer ingevoerd

Om de sterk toenemende misdaad een halt toe te roepen werd in maart 1999 de doodstraf weer ingevoerd. De secretaris-generaal van *Amnesty International* deed op 16 april een schriftelijk verzoek aan president Kumaratunga om het besluit in te trekken. Volgens de organisatie was het een smet op het blazoen van Sri Lanka en zou het internationale vertrouwen in het land schaden. Sri Lanka had de doodstraf in 1976 afgeschaft.

GEZONDHEID EN ZORG

Cholera-epidemie

In november 1998 brak een cholera-epidemie uit in de westelijke provincie (het gebied rond Colombo). Op 19 november waren 4 mensen overleden en in totaal 73 gevallen gemeld. De ministeries voor Media en Gezondheid lanceerden campagnes tegen verspreiding van de ziekte. Ook moesten ongeveer 25 kleinere restaurants en hotels sluiten nadat door inspecteurs gebrekkige hygiënische omstandigheden geconstateerd waren.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Vrouwen demonstreren tegen geweld

Honderden vrouwen demonstreerden op 21 oktober 1998 tegen het toenemend geweld tegen hen, met name tegen het sterk stijgende aantal verkrachtingen. Aanleiding was de verkrachting van en moord op een Indiase vrouw een week eerder op een strand bij Colombo. Volgens Sunila Abeysekera, hoofd van het Collectief Vrouwen en Media waren in 1997 900 verkrachtingen bij de politie gemeld; in 1987 waren er dat nog 47.
Om vrouwen beter te beschermen waren de laatste jaren wetswijzigingen doorgevoerd, zoals langere gevangenisstraffen voor bepaalde delicten. Maar volgens de activisten verzuimde de overheid toe te zien op naleving van de wet.

Radhika Coomaraswamy, de speciale VN-rapporteur over geweld tegen vrouwen, zei op een bijeenkomst ter gelegenheid van de vijftigste verjaardag van de Universele verklaring van de Rechten van de mens op 10 december 1998 dat er meer aandacht zou moeten worden besteed aan seksueel misbruik van vrouwelijke vluchtelingen en aan de inzet van vrouwelijke combattanten. Zij merkte ook op dat de Geneefse conventie niets zei over vrouwelijke krijgsgevangenen.
In Sri Lanka woedt sinds 1983 een burgeroorlog tussen de guerrillastrijders van de LTTE (die naar een eigen staat voor de Tamil-minderheid streven) en regeringstroepen. De LTTE heeft een vrouwenbataljon. De Sri Lankaanse veiligheidstroepen zouden ook vrouwen in dienst nemen, maar die niet naar het slagveld sturen. De regering zou het misbruik van vrouwen binnen het leger willen aanpakken.

Journalisten vrezen politiestaat

Volgens het genootschap van redacteuren in Sri Lanka dreigde het land af te glijden naar een politiestaat en kwam de persvrijheid in gevaar. Dat stond in een verklaring van dit genootschap in Sri Lanka van 1 maart 1998. Regeringsfunctionarissen wilden geen commentaar geven op de verklaring van het genootschap van redacteuren.
Aanleiding van de verklaring was een reeks incidenten in februari. Een Sri Lankaanse reporter werd opgepakt en gemarteld na zijn onthullingen over illegale drankhandel. Drie medewerkers van een Singalees weekblad werden door de politie verhoord over hun reportage over Tamil-activiteiten in het plantagedistrict en gevraagd om hun bronnen te noemen. Ook viel een groep gewapende mannen in Colombo het huis binnen van de journalist Iqbal Athas, die in zijn columns in de onafhankelijke *Sunday Times* regelmatig kritisch schreef over de burgeroorlog. De mannen bedreigden Athas en zijn familie. Een Chinese correspondent was gearresteerd na een fout bericht over een vermeende aanval van Tamil-rebellen op een marinekonvooi. Hij werd pas na intensieve onderhandelingen overgedragen aan de Chinese ambassade.

Censuur op oorlogsnieuws

De regering stelde op 5 juni 1998, zonder opgave van reden, censuur in op oorlogsnieuws in binnen- en buitenlandse media. Uit protest verschenen verschillende kranten op 7 juni met blanco kolommen. De censuur op buitenlandse media werd na vier dagen verlicht na een verzoek van de Associatie van Buitenlandse correspondenten.

Amnesty beschuldigt LTTE van inzet kindersoldaten

Volgens een op 31 mei 1999 verschenen rapport van *Amnesty International* zouden zich in het rebellenleger van de Tamil Tijgers (LTTE) gedwongen minderjarige rekruten bevinden. De organisatie had in 1994 een zelfde conclusie getrokken, waarna de LTTE deze soldaten naar huis stuurde. Door zware verliezen in 1998 zou het LTTE echter in november 1998 weer begonnen zijn met het ronselen van kinderen, die soms niet ouder dan veertien jaar waren.

MILITAIRE ZAKEN

Luchtmaarschalk aangeklaagd

Een onderzoekscommissie van het ministerie van Defensie stelde luchtmaarschalk Oliver Ranasinghe op 26 oktober 1997 verantwoordelijk voor het verlies van twee Avro-transportvliegtuigen van de Sri Lankaanse luchtmacht bij aanvallen van Tamil-strijders in april 1995. Ook had Ranasinghe informatie van de inlichtingendienst genegeerd en zonder overleg beslist over de aanschaf van materieel. De commissie deed onderzoek naar de in totaal zestien vliegtuigen die waren neergestort of neergehaald door Tamil-strijders. De schade aan verloren toestellen sinds 1994 werd op bijna 62 miljoen gulden geschat.
Ranasinghe was niet beschikbaar voor commentaar. Volgens de commissie zou hij eerder gezegd hebben dat 'als we naar alle rapporten van de inlichtingendienst zouden luisteren, er helemaal geen vliegtuigen zouden vliegen'.
De Sri Lankaanse strijdkrachten zijn sinds 1983 in gevecht met de LTTE, een guerrillagroep van Tamils die streven naar een eigen staat.

Nieuwe chef luchtmacht

Op 3 maart 1998 werd vice-maarschalk Jayalath Weerakkody benoemd als nieuwe commandant van de luchtmacht.

Mijnen opgeruimd

Op 5 juli 1997 werd het startsein gegeven voor een internationaal project voor het verwijderen van landmijnen in het oorlogsgebied Jaffna in het noorden van Sri Lanka. Het Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties (UNDP), dat het project coördineerde, wilde het gebied daarna vrijgeven voor cultivatie en bewoning. Het project zou acht miljoen gulden kosten en werd mede gefinancierd door Australië en Nederland. Het had anderhalf jaar vertraging opgelopen door weerstand van het ministerie van Defensie tegen de inzet van Tamils bij de actie. Gevreesd werd dat de rebellen later deze Tamils zouden gebruiken bij het opruimen van door het leger gelegde mijnen in andere regio's. Na ontruiming van de mijnen openden het leger en de LTTE op 9 augustus een neutrale corridor in Jaffna voor aanvoer van voedselvoorraden en hulpgoederen en de repatriatie van honderden Tamil-vluchtelingen.

Meer geld voor defensie door oorlog

De defensie-uitgaven voor 1998 waren geschat op 44,99 miljard roepies (ca. 1,5 miljard gulden), een stijging met 1,6 miljard roepies ten opzichte van 1997 en 20 procent van de totale overheidsuitgaven. Dat maakte onderminister van Financiën Gamini Peiris bekend op 5 november 1998. De stijging hield verband met de kosten van de militaire campagne in het noorden. Ook werd de defensieheffing verhoogd met 1 procent naar 5,5 procent. Het ging volgens Peiris om een tijdelijke maatregel.
In de begroting voor 1999 werd 47 miljard roepies (ca. 1,3 miljard gulden) uitgetrokken voor defensie. Ook maakte Peiris bekend dat de uiteindelijke kosten voor 1998 op 56,93 miljard roepies werden geschat.

BUITENLANDSE ZAKEN

VN-compensatie na golfoorlog

In maart 1997 ontving Sri Lanka van de Verenigde Naties ca. 31,8 miljoen gulden schadevergoeding voor Sri Lankaanse burgers in Koeweit vanwege de Iraakse bezetting in 1990-'91. Het bedrag zou worden verdeeld over 6.385 mensen. Op 10 oktober volgde een tweede betaling van ca. 97,8 miljoen gulden. In totaal kwamen 70.000 Sri Lankanen in aanmerking voor een schadevergoeding van de VN. Ongeveer 600.000 Sri Lankanen zijn werkzaam in het Midden-Oosten, waarvan 65 procent als dienstmeisje.

VS: LTTE zijn terroristen

De Verenigde Staten plaatsten het leger van de Tamil-rebellen, LTTE, op 9 oktober 1997 op een zwarte lijst met dertig terroristische groeperingen. Voortaan was financiële of andere steun aan de LTTE strafbaar en werden aan leden of vertegenwoordigers van de LTTE geen visa voor de VS meer verstrekt. De Tamil-Tijgers van de LTTE, die streven naar een eigen staat, voeren sinds 1983 oorlog tegen regeringstroepen.

De LTTE vormde een bedreiging voor Amerikaanse belangen, zei een woordvoerder van de Amerikaanse ambassade in Colombo. Kort daarvoor hadden LTTE-strijders een Chinees handelsschip met een vracht voor een Amerikaanse klant overvallen. Amerika had in juli al LTTE-aanvallen op schepen veroordeeld. Minister van Justitie G.L. Peiris was zeer verheugd over het besluit en hoopte dat meer landen het voorbeeld van de VS zouden volgen. Een woordvoerder van de LTTE in Londen, Anton Rajah, zei dat de maatregel geen verschil maakte voor zijn organisatie.

Website geopend

Het ministerie van Buitenlandse zaken lanceerde in samenwerking met het Instituut van computertechnologie van de Universiteit van Colombo op 7 december 1997 een speciale website op Internet over Sri Lanka. De site had twee doelen: het geven van informatie over het land en het bestrijden van anti-Sri Lanka propaganda op Internet door de LTTE. Op de website zouden nieuwsbulletins van verschillende ministeries verschijnen.

Reactie op Indiase kernproeven

Minister van Buitenlandse zaken Lakhsman Kadirgamar zei op 15 mei 1999 tegen buitenlandse correspondenten geen enkel bezwaar te hebben tegen Indiaas ambitie als kernmacht. Hij was evenmin tegen de pogingen van Pakistan tot kernproeven. 'Ik geloof niet dat de nucleaire club beperkt zou moeten blijven tot vijf leden,' zei hij. India had, tot verrassing van de hele wereld, eerder die week vijf kernproeven gedaan. De Verenigde Staten kondigden economische sancties af en andere landen zetten hulp stop.

Kadirgamar keurde de sancties af omdat deze een morele afwijzing impliceerden.

Sri Lanka

De ontwikkelingen zouden volgens hem geen invloed hebben op de in juli in Colombo geplande ontmoeting van leden van de Zuid-Aziatische Associatie voor regionale ontwikkeling, waarbij India, Pakistan, Sri Lanka, Bangladesh, Nepal, Bhutan en de Malediven zijn aangesloten. Volgens Kadirgamar zou noch Sri Lanka noch een van de andere leden willen bemiddelen tussen India en Pakistan. Hij was wel bezorgd over de verslechterende Indiaas-Chinese relaties als gevolg van de kernproeven.

OVERLEDEN

Sauvmiamoorthy Thondaman, vakbondsleider

Op 30 oktober 1999 overleed aan een hartaanval Sauvmiamoorthy Thondaman (68), leider van de machtigste vakbond in Sri Lanka, het Ceylon Arbeiderscongres (CWE). Thondaman was ook minister van Veeteelt-ontwikkeling en Plantages.
Thondaman kwam in 1947 in het parlement. Het CWE, dat vooral stemmen trok van plantagearbeiders, groeide onder zijn leiding uit tot een politieke factor van formaat met zo'n half miljoen leden.

Verschillende politieke partijen zochten Thondamans steun. Sinds 1977 was hij minister in opeenvolgende regeringen. In 1994 keerde hij terug in de politiek met de UNP (thans oppositie), waarna hij overstapte naar de regerende Volksalliantie.
Thondamans verzet tegen de guerrillabeweging LTTE voorkwam dat de burgeroorlog tussen regeringstroepen en Tamil-rebellen zich verspreidde naar het centrale plantagedistrict, waar veel Indiase Tamils wonen. Ook was hij een belangrijke schakel tussen de plantersgemeenschap en de nationale politiek.

Het was onduidelijk wie Thondaman zou opvolgen als CWE-leider. Analisten voorspelden een machtsstrijd binnen de CWE omdat UNP-aanhangers in de bond tegen de opvolging van Thondamans kleinzoon Armugam waren. Volgens politieke analisten zou de dood van Thondaman, die een belangrijke bondgenoot was van president Kumaratunga, gevolgen kunnen hebben voor de presidentsverkiezingen in december 1999.

(Vor. ber. pag. 485/1 e.v. - 1997)

Taiwan

TAIWAN

BETREKKINGEN MET CHINA

Taiwan wil politiek gelijkwaardig zijn aan China

De Taiwanese president Lee Tenghui zei op 9 juli 1999 dat China en Taiwan in het vervolg op basis van politieke gelijkwaardigheid met elkaar moesten omgaan. Bij onderlinge contacten zouden ze elkaar als twee staten tegemoet moeten treden. Peking dat Taiwan beschouwde als opstandige provincie, reageerde woedend.

Na de communistische revolutie in 1949 was de regering van de Republiek China – zoals China toen heette – naar de provincie Taiwan gevlucht. Ze erkende de nieuwe Volksrepubliek niet en bleef zichzelf als enige ware regering van de Republiek China beschouwen, ook al reikte haar macht dan tijdelijk niet verder dan het eiland Taiwan. Van een Taiwanese onafhankelijkheidsverklaring kon geen sprake zijn, omdat de regeringspartij Kwomintang (de Nationalisten) daarmee haar aanspraak op de rest van China zou verliezen.
De nieuwe communistische regering van China zag Taiwan echter als de laatste provincie die nog 'bevrijd' moest worden van het kapitalisme, en illegaal geregeerd werd door de vroegere Chinese Kwomintang-regering. Peking introduceerde het zogenaamde één-China-beleid, dat erop gericht was China, Macau, Hongkong en Taiwan te herenigen tot één land, met Peking als hoofdstad.
In de jaren tachtig bood Peking in het kader van dit beleid Taiwan een zelfstandige positie binnen China aan. Het eiland hoefde niet communistisch te worden en mocht een eigen sociaal, economisch en politiek beleid voeren. Alleen defensie en buitenlandse zaken zouden door Peking worden waargenomen. Op dezelfde voorwaarde werd Hongkong in 1997 deel van China.
Taiwan wees het voorstel van de hand. Het stemde in met het één-China-beleid, maar wilde pas serieus over hereniging praten als heel China democratisch was.

Toen Lee in juli 1999 aan China vroeg om Taiwan in het vervolg als staat te behandelen, concludeerde Peking dat het eiland blijkbaar niet langer als Chinese provincie beschouwd wilde worden en zich op een eenzijdige onafhankelijkheidsverklaring voorbereidde. Dit zou een definitieve breuk met de één-China-politiek en de historische eenheid van China en Taiwan impliceren, hetgeen Peking onaanvaardbaar vond.
Om de gemoederen te sussen zei Taiwan dat de gevraagde 'staat-tot-staat'-relatie met China ook als 'speciale staat-tot-staat'-relatie mocht worden gedefinieerd. Hiermee werd de gelijkwaardigheid tussen de regeringen van China en Taiwan alsnog onderstreept, maar het woord 'speciaal' gaf tevens aan dat de betrekkingen niet hoefden te zijn als tussen twee normale soevereine staten.
Lee benadrukte meermaals dat Taiwan helemaal niet onafhankelijk wilde worden, maar het één-China-beleid als een droom voor de toekomst beschouwde en niet als concept waar reeds mee te werken viel. Het was volgens hem een juridisch en historisch feit dat het eiland zich al tientallen jaren als de facto zelfstandige natie had gedragen en het werd tijd dat dit eens hardop werd gezegd. Hij was het bovendien beu door Peking te worden geïsoleerd. Wie diplomatieke betrekkingen met Peking onderhield werd geacht Taipei niet te erkennen. Hierdoor had Taiwan geen vertegenwoordiging in de Verenigde Naties en slechts 29 officiële bondgenoten.

China geloofde niets van Lee's ontkenning dat Taiwan onafhankelijk wilde worden.
In oktober 1999 zou een Chinese delegatie naar Taiwan gaan om over versoepeling van de economische betrekkingen te spreken, maar dit bezoek werd uitgesteld tot het moment waarop Lee zijn woorden terug nam en zichzelf zou opstellen als voorzitter van de Kwomintang, maar niet als president van Taiwan of de Republiek China. China, inclusief Taiwan, had namelijk maar een president en die huisde in Peking. Lee's aanspraak op de presidentiële titel was volgens de communisten illegaal. Taiwan vond dit een onaanvaardbare eis.
Ook dreigde Peking met militair ingrijpen. Zowel Taiwanese als Westerse militaire analisten geloofden echter niet dat het Volksbevrijdingsleger de kracht had om het eiland daadwerkelijk in te nemen, mede doordat Taiwan op Amerikaanse steun kon rekenen.
De Amerikaanse president Clinton had op 18 juli tijdens een telefoongesprek met de Chinese president Jiang Zemin weliswaar gezegd dat Washington Taiwan als Chinese provincie bleef beschouwen, maar toen de twee presidenten elkaar op 11 september in Nieuw-Zeeland ontmoetten had hij daaraan toegevoegd dat eventuele Chinese militaire acties tegen Taiwan wel degelijk 'verregaande consequenties' zouden hebben.
Om diplomatieke relaties met communistisch China te kunnen onderhouden hadden de VS in 1979 met tegenzin alle officiële

banden met Taiwan doorgesneden en zich achter de één-China-politiek geschaard, maar dit hield niet in dat Washington Taipei daarmee aan zijn lot had overgelaten. Washington was doorgegaan met de verkoop van defensieve wapens aan Taiwan en het trainen van Taiwanese militairen. Ook erkende het de zogenaamde *Taiwan Relations Act*, waarin de Verenigde Staten zich verplichtten 'passende actie' te ondernemen als Taiwan ooit door het communisme zou worden bedreigd. De Amerikaanse *Los Angeles Times* rapporteerde op 24 juli dat de VS sinds de Chinees-Taiwanese crisis van 1996 in het geheim de militaire banden met Taiwan alsmaar versterkt hadden. De krant baseerde zich op anonieme Taiwanese en Amerikaanse militairen.
Desondanks moesten de VS in 1999 volhouden dat Taiwan een onlosmakelijk deel van China was, omdat anders de betrekkingen met Peking te zeer zouden worden geschaad. Daarom vroeg Washington op 16 september aan de VN om een eventueel Taiwanees lidmaatschap van de Verenigde Naties niet op de agenda van de Algemene Vergadering te plaatsen. De weinige landen die diplomatieke betrekkingen met Taipei onderhielden probeerden dit punt jaarlijks op deze agenda te krijgen, meestal tevergeefs omdat de meeste landen het zich niet konden permitteren dit initiatief te steunen wegens hun belangen in China.

In oktober 1999 was nog geen verbetering van de Taiwanees-Chinese relaties zichtbaar. Koo Chen-fu, voorzitter van de semi-officiële *Straits Exchange Foundation* die namens de Taiwanese overheid de betrekkingen met China onderhoudt, bood daarom op 14 oktober 1999 aan naar China af te reizen om te praten. Peking was echter nog te kwaad om op de toenaderingspoging te reageren.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Recordhandel met China, maar minder investeringen

De Taiwanese Investeringscommissie zei op 30 september 1999 dat er 33 procent minder Taiwanese investeringsprojecten in China waren geweest in de eerste acht maanden van 1999 vergeleken met de periode januari - augustus 1998. De totale waarde van de investering was afgenomen met 41,6 procent. In 1999 ging het om 311 investeringsprojecten ter waarde van ruim 1,3 miljard gulden.
Volgens marktanalisten waren de investeerders voorzichtiger geworden omdat China exportbelastingen had ingevoerd en strenger controleerde op belastingontduiking en het hanteren van juiste wisselkoersen. Ook zou de Chinese economie niet stabiel zijn.

De investeringen namen dan wel af, maar de Taiwanese Raad voor internationale handel maakte op 27 oktober 1999 bekend dat tussen januari en augustus voor ca. 27,1 miljard gulden naar China was geëxporteerd en dat was 8,7 procent meer dan een jaar eerder. De import uit China bedroeg ruim 5,8 miljard gulden: 3,9 procent meer dan in de eerste acht maanden van 1998.
De export van elektronische producten, machineonderdelen, plastics en staal was het snelst gegroeid. Augustus was de beste maand voor de handel geweest.

De florerende handel was opmerkelijk, omdat de betrekkingen tussen China en Taiwan bijzonder gespannen waren. Begin augustus had de Chinese minister van Internationale handel Shi Guangsheng zelfs gedreigd de handel met Taiwan volkomen stil te leggen als het eiland definitief van de één-China-politiek zou afstappen, een thema dat op dat moment actueel was.
Volgens Ray Dawn, voorzitter van het Taiwanese Instituut voor Economisch onderzoek, kon Shi dit soort dingen makkelijk roepen, omdat Peking wist dat China noch Taiwan de economie zou laten overheersen door de politiek. Taiwan had sinds eind jaren tachtig al meer dan 62 miljard gulden in China geïnvesteerd. 'Communistisch China zal zijn best blijven doen om Taiwanese investeerders vast te houden', zei Dawn. 'Ze zijn te belangrijk voor de economie van dat land'.

JUSTITIE

Protest tegen 'bandietenwet'

Taiwan executeerde op 6 oktober 1999 acht mensen, waaronder Taiwans meest beruchte crimineel Chen Chin-hsing die beschuldigd werd van kidnapping, moord en verkrachting. De geëxecuteerden waren veroordeeld onder de zogenaamde 'bandietenwet', die in 1944 was ingevoerd om het snel toenemende geweld in het land te beteugelen.
Bij de invoering van de bandietenwet was bepaald dat de geldigheid ervan jaarlijks door het parlement moest worden verlengd. Als dit niet gebeurde, zou de wet vervallen. In 1957, acht jaar na de vlucht van de vroegere Chinese regering naar Taipei, werd deze bepaling afgeschaft en de bandietenwet definitief ingevoerd.

Vooraanstaande Taiwanese juristen zeiden in 1999 ontdekt te hebben dat het parlement tussen 1944 en 1957 een paar keer te laat was geweest met de herbevestiging. Dit betekende volgens hen dat Taiwan anno 1999 mensen executeerde op grond van een wet die technisch gezien al tientallen jaren niet meer bestond. De juristen wezen er tevens op dat de bandietenwet paste in een gewelddadig en autoritair bestuurd land, maar niet in het moderne, democratische Taiwan. De kritiek van de juristen veroorzaakte een nationaal schandaal en er werd een parlementair onderzoek ingesteld naar de wet.

NATUUR EN MILIEU

Zware aardbevingen veroorzaken grote schade

Taiwan werd op 21 september 1999 getroffen door een aardbeving met een kracht van 7,6 op de schaal van Richter. Tot eind oktober volgden meer dan 2.000 naschokken en nieuwe bevingen, waarvan sommige met een kracht van meer dan 6.
Volgens het Taiwanese Bureau voor Statistiek eisten de aardbevingen 2474 doden en ca. 11.000 gewonden. Ongeveer 51.000 gebouwen stortten in of raakten ernstig beschadigd. Hierin waren 82.238 woningen en appartement ondergebracht, waarin naar schatting 310.000 mensen woonden. In grote delen van het land ontstond gebrek aan schoon drinkwater. De infrastructuur liep grote schade op en 90 procent van de elektriciteit kon tijdelijk niet worden geleverd, omdat energiecentrales en veel elektriciteitsleidingen niet meer functioneerden. De aardbevingen lieten de drie kerncentrales van het eiland ongemoeid.
Op 30 oktober schatte de Taiwanese overheid de schade op 448,8 miljard Taiwanese dollar (ca. 28,7 miljard gulden), inclusief ca. 6,9 miljard gulden verliezen die bedrijven hadden geleden doordat ze tijdelijk niet hadden gefunctioneerd. Vooral de computerindustrie, de motor achter de lokale economie, had grote verliezen geleden.
De overheid zelf had een schade geleden

van ca. 2,6 miljard gulden, veroorzaakt door verminderde belastinginkomsten en lagere opbrengsten van staatsbedrijven. De economische groei in 1999 was voorheen geschat op 5,74 procent, maar door de aardbeving moest deze prognose worden bijgesteld tot 5,3 of 5,4 procent.

Meteen na de aardbeving van 21 september had het Chinese Rode Kruis Taiwan hulp aangeboden, maar Taipei zei bang te zijn dat China de hulpactie zou misbruiken om macht over het eiland te krijgen en bedankte. Het accepteerde wel twee Chinese donaties, bedoeld om reddingswerkzaamheden te bekostigen. Ook werd een groep studenten uit Peking toegelaten om 100.000 Hong Kong dollar (ca. 26.500 gulden) aan te bieden aan de Taiwanese Jinan Universiteit, waar de bibliotheek tijdens een naschok in brand was gevlogen.
De Verenigde Naties stuurde een rampenteam naar Taiwan, overigens na Peking daarvan op de hoogte gesteld te hebben, omdat de VN Taiwan officieel als Chinese provincie beschouwen.

(Vorige berichten pag. 436/2 - 1999)

VIETNAM

BINNENLAND

Communistische partij wil haar greep versterken

Op 30 augustus 1999 stond in bijna alle officiële Vietnamese bladen de toespraak van partijvoorzitter Le Kha Phieu, waarin hij onder andere zei: 'Het Vietnamese volk heeft maar een wens: de weg naar nationale onafhankelijkheid en socialisme. (...) Het begrijpt heel goed dat dit doel alleen onder aanvoering van de Communistische partij bereikt kan worden. (...) Iedere gedachte om 'volledige democratie' te promoten, mensenrechten boven soevereiniteit te plaatsen, verscheidene partijen toe te staan of politiek pluralisme aan te hangen, is gebaseerd op leugens'.
Phieu had deze woorden op 16 augustus uitgesproken tijdens een plenum van het Centrale comité van de partij. Waarom de tekst pas later werd gepubliceerd is niet bekend. Wel was op 17 augustus, een dag na de bewuste toespraak, in diverse Vietnamese kranten te lezen geweest dat de Partij haar greep op het land wilde versterken middels bestuurlijke hervormingen. Het afslanken van het overheidsapparaat zou hiertoe behoren, evenals een fusie tussen het ministerie van Financiën en het ministerie van Planning en Investeringen. De details moesten nog worden uitgewerkt en zouden later worden gepubliceerd.

Reïntegratieprogramma voor bootvluchtelingen beëindigd

Vietnam en de Europese Unie beëindigden op 2 juli 1999 een reïntegratieprogramma voor terugkerende bootvluchtelingen. Het programma was in 1996 van start gegaan. Het had ruim 41 miljoen gulden gekost en 50.000 voormalige vluchtelingen geholpen een nieuw bestaan op te bouwen in Vietnam, o.a. door hen leningen te verstrekken en opleidingen te geven. Zowel Vietnam als de EU noemden het programma een groot succes.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Nieuwe wet op particulier ondernemerschap

Het parlement stemde op 26 mei 1999 over een nieuwe wet op particulier ondernemerschap. De wet zou volgens buitenlandse economen het particuliere bedrijfsleven een meer aan de staatssector gelijkwaardige positie geven dan voorheen. Ook zouden particuliere bedrijven door deze wet op meer juridische steun kunnen rekenen. Tot dan toe hadden particuliere ondernemingen weinig rechten. De wet was bovendien genuanceerder over de diverse soorten rechtspersonen binnen het bedrijfsleven.
Buitenlandse economen reageerden positief op de wet en zeiden te hopen dat de particuliere sector in Vietnam nu eindelijk eens echt van de grond kon komen.

GEZONDHEID EN ZORG

Amerikaans onderzoek naar effecten Agent Orange

In het kader van een onderzoek naar de effecten van Agent Orange werd op 5 juli 1999 het bloed van een Vietnamees die met die stof in aanraking was geweest van Vietnam naar Duitsland overgevlogen.
Agent Orange is een chemisch ontbladeringsmiddel dat de Verenigde Staten tijdens de Vietnam-oorlog gebruikten om grondtroepen beter vanuit de lucht te kunnen zien. Hanoi beweerde dat veel Vietnamezen er ernstige gezondheidsklachten door hadden gekregen en dat in gebieden waar het middel was gebruikt een significant hoog aantal misvormde kinderen werd geboren.
Washington weigerde echter hulp te bieden omdat niet bewezen zou zijn dat de problemen inderdaad door het ontbladeringsmiddel waren veroorzaakt. Hanoi zei wel over dergelijke bewijzen te beschikken, maar Washington vertrouwde de Vietnamese medische onderzoeken niet. Het wilde bloed van betrokkenen in het buitenland laten analyseren, maar daarvoor had Vietnam steeds toestemming geweigerd.
Uiteindelijk kreeg Amerika dus toch zijn zin. Het was niet bekend wanneer het onderzoek zou worden afgerond.

Dramatische toename heroïnegebruik

In de Vietnamese krant *Thanh Nien* was op 11 augustus 1999 te lezen dat het aantal overtredingen van de opiumwet in een jaar tijd met 53,2 procent was toegenomen. Met name het gebruik van heroïne nam snel toe. Buitenlandse analisten weten deze ontwikkeling aan de uitzichtloosheid van het leven in Vietnam. Het land was een van de armste ter wereld en de bevolking ging gebukt onder de trauma's van oorlog en dictatuur. De economie ontwikkelde zich slecht en steeds meer mensen werden werkeloos. De overheid zou corrupt zijn en niet serieus proberen de slechte economische situatie te verbeteren.

De nationale media meldden op 24 augustus 1999 dat de grootste drugsbende uit de Vietnamese geschiedenis was opgerold. Er werden 120 mensen gearresteerd, waaronder medewerkers van de politie en de overheid.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Dissident Nguyen Thanh Giang vrijgelaten

De arrestatie van Nguyen Thanh Giang, een van Vietnams bekendste dissidenten, had op 4 maart 1999 tot een storm van protesten uit de hele wereld geleid. Giang was gearresteerd omdat hij in het bezit was van 'anticommunistische documenten'.
Op 15 mei maakten de autoriteiten bekend dat hij de wet weliswaar had overtreden,

maar toch werd vrijgelaten. Een reden hiervoor werd niet gegeven.
Enkele dagen later vertelden diplomaten uit Hanoi dat Giang inderdaad de gevangenis uit was, maar zijn huis niet mocht verlaten zonder toestemming van de politie. Zijn telefoon zou worden afgeluisterd.

MILITAIRE ZAKEN

Vietnam beschiet Filippijnse vliegtuigen

Op 13 oktober 1999 beschoten Vietnamese troepen twee Filippijnse militaire vliegtuigen boven de Spratly-eilanden in de Zuid-Chinese Zee, die door beide landen worden geclaimd, maar raakten de vliegtuigen niet.
De Filippijnen tekenden officieel protest aan. Hanoi zei dat er was geschoten omdat de vliegtuigen zo laag vlogen, dat het leek of ze gingen bombarderen. Volgens Manilla was voor deskundigen echter duidelijk te zien dat ze geen bommen aan boord hadden. Ze vlogen boven de eilanden om foto's te maken van Vietnamese bouwactiviteiten aldaar, die in Filippijnse ogen illegaal waren.

BUITENLANDSE ZAKEN

Japan en Vietnam maken elkaar tot meest begunstigde handelspartners

Japan en Vietnam gaven elkaar op 26 mei 1999 de status van meest begunstigde handelspartner. Dit betekende dat Japan bespaard bleef van de verhoging van de importtarieven met 50 procent die op 1 januari was ingegaan voor landen die Vietnam de genoemde status niet wilden verlenen. Vietnam mocht op zijn beurt tegen lage tarieven naar Japan gaan exporteren.
De twee landen hadden in 1998 over en weer voor bijna 5,9 miljard gulden handel gedreven en daarmee was Japan een van de belangrijke handelspartners van Vietnam.

Op 17 mei, een week voor het besluit, had Tokio economische hulp ter waarde van 20 miljard yen (ca. 335 miljoen gulden) aangeboden aan Vietnam op voorwaarde dat het land zich bereid toonde zijn systeem voor handelstarieven te standaardiseren, de particuliere sector meer te stimuleren en de honderd grootste staatsbedrijven financieel door te lichten.
Met het verlenen van de gunstige handelsstatus werd de eerste eis ingewilligd en aan de tweede werd eveneens op 26 mei voldaan, toen het parlement een nieuwe wet voor de particuliere sector goed keurde. Later besloot Hanoi ook aan de derde voorwaarde te voldoen en de financiële situatie van de staatsbedrijven inderdaad nauwkeurig in kaart te gaan brengen.

Onduidelijkheid over handelsbetrekkingen met VS

Vietnam en de Verenigde Staten sloten in juli 1999 na drie jaar onderhandelen een principeakkoord over de afbouw van handelsbarrières. Hanoi beloofde nog voor de top van de APEC (*Asian-Pacific Economic Cooperation*), die van 9 tot 13 september 1999 in Nieuw-Zeeland zou plaatsvinden, te besluiten of het bereid was dit akkoord om te zetten in een concreet verdrag. Eind oktober had Washington echter nog altijd geen antwoord gekregen.

De VS wilden zogenaamde *Normal Trade Relations* (NTR) met Vietnam. Dit betekende dat het land tegen lage tarieven mocht exporteren naar de VS. Voorheen werd dit door Washington de status van 'meest begunstigde handelspartner' genoemd.
Vietnam hoorde met een gemiddeld per capita jaarinkomen van ongeveer 600 gulden tot de armste landen van de wereld. De economie groeide in 1999 met naar schatting 4 procent, maar volgens economen zou pas bij 8 procent groei de binnenlandse consumptie noemenswaardig gaan toenemen en het leger werklozen, dat jaarlijks met ca. 1,3 miljoen mensen groeide, gaan krimpen. Vietnam slaagde er niet in op eigen kracht een dergelijk groeicijfer te bereiken, maar een akkoord met het Amerikaanse voorstel zou het land in de goede richting helpen.
Probleem voor Hanoi was echter dat de Amerikanen voorwaarden hadden gesteld, die onherroepelijk zouden leiden tot de meest ingrijpende interne veranderingen sinds de economische hervormingen van 1986 (de *doi moi*). De nationale economie moest verder geopend worden voor Amerikaanse goederen en bedrijven, de Amerikaanse import-export bank moest op Amerikaanse voorwaarden worden toegelaten en de investeringswetten voor buitenlandse ondernemers moesten worden geliberaliseerd.
Als Vietnam hiermee akkoord ging zou het in één klap integraal onderdeel van de wereldeconomie uitmaken, terwijl het traditioneel een gesloten economie had.
Conservatieve Vietnamese politici vroegen zich af of dit ideologisch wel verantwoord was en waren bang dat de Partij haar grip op het land zou verliezen als het systeem zo ingrijpend werd veranderd.
Progressieve partijleden vroegen zich daarentegen af of het wel verantwoord was om de ideologie boven een toename van de welvaart te blijven plaatsen en economisch steeds verder achterop te raken bij andere landen in de regio.
Het communistische dagblad *Nhan Dan* gaf op 8 oktober 1999 toe dat de Partij er niet in slaagde consensus te bereiken over dit dilemma, maar deed het voorkomen of al dan niet integreren in de wereldeconomie het hete hangijzer was waar de discussie om draaide. Dat dit alles te maken had met een eventueel Amerikaans-Vietnamees handelsverdrag werd niet vermeld.
Op dezelfde dag citeerde het officiële Vietnamese persbureau premier Khai, die gezegd zou hebben dat economische integratie belangrijk is, maar niet ten koste mag gaan van de nationale onafhankelijkheid en soevereiniteit.

Analisten verwachtten dat Hanoi er niet voor begin 2000 in zou slagen knopen door te hakken. In oktober 1999 liet Washington echter steeds duidelijker doorschemeren dat het gezien ontwikkelingen binnen de Wereldhandelsorganisatie WTO en de aankomende Amerikaanse presidentsverkiezingen niet zeker was of de VS dan nog wel oren naar het plan zouden hebben. Als Hanoi niet tijdig een beslissing nam, zou het de boot wel eens kunnen missen.

'Ontwikkelingsdriehoek' met Laos en Cambodja

De Vietnamese media meldden op 21 oktober 1999 dat de premiers van Laos, Cambodja en Vietnam in de Laotiaanse hoofdstad Vientiane het plan hadden opgevat om een 'ontwikkelingsdriehoek' te gaan vormen. Gesproken was over het toestaan van grensoverschrijdend woon-werkverkeer en samenwerking op het gebied van natuurbescherming, elektriciteitswinning- en distributie, waterdistributie en bestrijding van smokkel. Het zou echter niet de bedoeling zijn een regionaal machtsblok te vormen.
De drie voelden zich aan elkaar verwant omdat ze tot in de jaren vijftig samen deel hadden uitgemaakt van Frans Indochina en na de onafhankelijkheid allemaal communistisch waren geworden.

(Vorige berichten pag. 319/3 - 1999)

Aflevering nr. 3147

ANDORRA
EU tevreden over aanpak sigarettensmokkel 648

BRUNEI
Nieuwe minister van Justitie 675
Kroonprins ingewijd 676
Tegenvallende economische groei 676

CHINA
Strijd tegen corruptie 677
Falun Gong verboden 677
Vijftig jaar Volksrepubliek 678
Onderhandelingen over WTO 679
Arrestatie en veroordeling van dissidenten 681
Nieuw kernwapens 681
Verdere beveiliging tegen nucleaire aanvallen 681
Jiang Zemin in Europa en Midden-Oosten 682
Paus niet welkom in Hongkong 683
Persvrijheid onder druk 683
Woede over wens Taiwan om als staat te worden behandeld 684

FILIPPIJNEN
Imago van president Estrada wisselend 684
Omstreden grondwetswijziging 685
Kabinetswijzigingen 685
Guerrilla-oorlogen gaan door 686
Campagne tegen armoede van start 687
Tekorten op nationale begroting 687
Doodstraf weer uitgevoerd 688
Commerciële handel in nieren 688
Natuurgeweld ernstiger dan gewoonlijk 688
Strijd om de Spratly-eilanden 689

INDONESIË
Verkiezingen brengen nieuwe president en eenheidsregering 689
Meer autonomie voor provincies 692
Voornaamste regionale conflicten 692
Verdubbeling armoede 693
Economisch herstel stagneert 694
Oost-Timor: de bloedige weg naar onafhankelijkheid 694

GIBRALTAR
Spanje biedt gedeelde soevereiniteit aan 649
Gibraltar eist bij VN zelfbeschikking 649

ISRAËL
Israëlisch parlement ratificeert akkoord 657
Teruggave land alleen bij referendum 659
Veroordeling Arjé Der'i 659
Vervroegde verkiezingen 659
Illegale nederzettingen ontmanteld 660
Omstreden weg open voor Palestijnen 661
Machtswisseling Likoed 661
Begroting 1999 goedgekeurd 662
Licht economisch herstel 662
PLF-leider Abbas niet voor de rechter 663
Nationale studentenstaking 663
Klachten Amnesty over Israël 663
Martelpraktijken onwettig 663
Lockheed-verkoop aan Israël 664
Schietpartij consulaat in Berlijn 664
Toename anti-joodse acties 664
Syrië roept op tot samenwerking met Israël 665

JEMEN
Ontvoeringen en aanslagen 665
Oppositie roept op tot verkiezingsboycot 666
Begroting goedgekeurd 666

LIECHTENSTEIN
Europees Hof veroordeelt Liechtenstein 650
Achttien verdachte financiële transacties 650

LUXEMBURG
Jacques Santer keert terug in Europese politiek 650
Parlementsverkiezingen 650
Strengere wet tegen witwassen 651
Europees Hof veroordeelt Luxemburg 651

MONACO
Nazi's zetten geheime bank op in Monaco 652
Hof bevestigt vonnis in eerste witwaszaak 652

NEDERLAND
Geschokte reacties op rapport Van Dijk inzake leningen Zuid-Holland 645
Plan voor reorganisatie Provinciale Staten 645
Privatisering NS van de baan 646
Asielzoekers niet welkom in Kollum 646
Geen beroep OM in BolsWessanen-zaak 646
Justitie wil honderden cellen opheffen 647
'Bewijsvoering rond Herculesramp onzorgvuldig' 647
Akkoord met apothekers 647
Zorgverzekeraar moet thuiszorg bieden 647
Wim Polak overleden 648

OMAN
Grensverdrag getekend met emiraten 667
Bezoek Iraakse handelsdelegatie 667

OOSTENRIJK
Problematische uitslag van parlementsverkiezingen 652
Klima presenteert hervormingsplan 654
Klima wil voorlopige begroting 2000 654

PALESTIJNSE GEBIEDEN
Palestijns Handvest gewijzigd 667
Betrekkingen met Hamas 667
Vijfde verjaardag terugkeer Arafat 668
Strijd tegen corruptie 668
Verzoening met Palestijnse radicalen 668
Corridor geopend 669
Verbetering justitieel apparaat 669
Vrije doorgang naar Bethlehem 669
Klacht Amnesty over Palestijnse Autoriteit 670

SAOEDI-ARABIË
Nieuwe groot-moefti 670
Beperkte kabinetswijziging 670
Leden van oppositie vrijgelaten 670
Bevordering buitenlandse investeringen 672
Grootste wapenimporteur ter wereld 672
Samenwerkingsovereenkomsten met China 673

SRI LANKA
Burgeroorlog met Tamil Tijgers 697
Wijziging in het kabinet 700
Oppositie boycot parlement 700
Begroting 1998 en 1999 goedgekeurd 701
Begroting 2000 vervangen door tijdelijke verdeling fondsen 702
Nieuwe wet tegen kindermisbruik 702
Doodstraf weer ingevoerd 702
Mijnen opgeruimd 703
VN-compensatie na golfoorlog 703

TAIWAN
Taiwan wil politiek gelijkwaardig zijn aan China 704
Recordhandel met China, maar minder investeringen 705
Zware aardbevingen veroorzaken grote schade 705

VERENIGDE ARABISCHE EMIRATEN
Dubai's goudexport stijgt explosief 673
Begroting 1999 goedgekeurd 674
Doodstraf voor importeurs van gevaarlijk afval 674
Verzoening met Saoedi-Arabië 675

VIETNAM
Nieuwe wet op particulier ondernemerschap 706
Dramatische toename heroïnegebruik 706
Dissident Nguyen Thanh Giang vrijgelaten 706
Vietnam beschiet Filippijnse vliegtuigen 707
Handelsbetrekkingen met VS onduidelijk 707

IJSLAND
Minister van Financiën treedt af 654
Onafhankelijkheidspartij verstevigt positie 654

ZWITSERLAND
Populistische Volkspartij wint verkiezingen 655
Veel meldingen witwaspraktijken 657
Zwitserland sluit akkoord met EU 657

KHA

uitgevers:
Systemen Keesing B.V.
Hogehilweg 13
1101 CA Amsterdam
telefoon: 020 - 564 1111
Postbus 1118
1000 BC Amsterdam
telefoon: 020 - 564 12 22 (abonneeservice)
Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing
Keesinglaan 2-20
B 2100 Deurne-Antwerpen.
telefoon: 03-360 5300

redactie:
Keesings Historisch Archief
J. J. Viottastraat 21
1071 JN Amsterdam
telefoon: 020 - 470 43 03
e-mail: kha@knoware.nl

© Keesings Historisch Archief

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

NEDERLAND

BINNENLAND

Koningin zeer kritisch over media

Koningin Beatrix liet zich tijdens de viering van het veertigjarig jubileum van het Nederlands Genootschap van Hoofdredacteuren op 27 november 1999 zeer kritisch uit over de media. 'De leugen regeert', zei zij in een gesprek met enkele journalisten, en de berichtgeving wordt geplaagd door 'slordigheden, spelfouten, onzorgvuldigheden en eenzijdigheid'. Naderhand ontstond een discussie of de media over deze uitspraken hadden mogen berichten.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Samenwerking in CWI's komt niet van de grond

Vooruitlopend op de samenvoeging van uitkeringsdiensten, arbeidsbureaus en andere instanties zoals de sociale diensten in 230 Centra voor Werk en Inkomen (CWI) waren in 1999 in 67 gemeenten experimenten gestart. In een vertrouwelijk schrijven van het landelijk Procesmanagement SWI dat de creatie van de experimentele CWI's begeleidt, werd geconstateerd dat de afzonderlijke organisaties hun eigenbelang boven dat van het realiseren van de 'éénloketgedachte' stelden. Er was 'nauwelijks sprake van een geïntegreerd en gemeenschappelijk werkproces', aldus de vertrouwelijk brief aan minister De Vries van Sociale zaken, waaruit *NRC Handelsblad* op 18 november 1999 uitvoerig citeerde. De betrokken instanties hielden vast aan eigen procedures en maakten nauwelijks gebruik van CWI-gegevens. Het procesmanagement stelde hiervoor ook het uitblijven van de wetswijziging voor samenvoeging van de diensten verantwoordelijk. Het enthousiasme om de vernieuwingen door te zetten werd door dit gebrek aan politieke sturing gesmoord, aldus de brief.

Sociale partners staken overleg met De Vries

Op 23 november 1999 besloten werkgevers- en werknemersorganisaties niet verder te onderhandelen met minister De Vries van Sociale zaken over een andere inrichting van de WW en de WAO, in het kader van een totale, vooral bestuurlijke reorganisatie van de sociale zekerheid. Het kabinet wilde alle uitvoeringsinstanties die over collectieve werknemersverzekeringen gaan, samenvoegen tot één instantie die geheel door de overheid bestuurd zou worden. Daaronder zouden ook de WAO-keuringen vallen. De sociale partners (FNV, CNV, MKB-Nederland, VNO-NCW en LTO-Nederland) voelden zich hierdoor buiten spel gezet, terwijl de verzekeringen toch 'hun geld' waren, meenden zij. Het kabinet wilde hen alleen nog een rol geven bij de reïntegratie van werklozen en gehandicapten. Het Nederlandse poldermodel – werkgevers- en werknemersorganisaties werken sociale wetgeving en andere maatregelen uit waarvan de overheid alleen de kaders aangeeft – leek op instorten te staan. Volgens De Vries was de kloof tussen de standpunten van overheid en sociale partners 'onoverbrugbaar'.
Staatssecretaris Hoogervorst stelde dat totale privatisering van de sociale zekerheid, zoals ook geadviseerd door de Sociaal-Economische Raad, politiek niet haalbaar zou zijn. 'Je kunt moeilijk het recht op een uitkering laten beoordelen en 35 miljard premiegeld laten innen door commerciële bedrijven die tegelijk een commerciële binding hebben met die werkgevers', zei Hoogervorst in een interview met *NRC Handelsblad*.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Aanpassing belastingherziening

Tijdens een partijbijeenkomst van de VVD op 30 oktober 1999 had fractievoorzitter Hans Dijkstal bepleit kleine ondernemers tegemoet te komen in verband met het op handen zijnde nieuwe belastingstelsel per 2000. Zij zouden meer gaan betalen dan het toptarief van 52 procent, omdat zij eerst 35 procent vennootschapsbelasting over de winst en over de rest 30 procent inkomstenbelasting zouden gaan afdragen. Minister Zalm van Financiën kwam zijn partijgenoot later in de maand tegemoet door 500 miljoen extra belastingverlichting voor de kleine ondernemers te beloven. Onduidelijk was nog in welke vorm die ingevoerd zou worden.

Shell en BASF samen in kunststoffen

Het olieconcern Shell en het Duitse chemieconcern BASF maakten op 1 november 1999 bekend samen een bedrijf voor kunststoffen op te zetten dat in de toekomst een omzet van twaalf miljard gulden zou moeten realiseren en 10.000 werknemers zou tellen. Het zou het grootste bedrijf ter wereld worden voor de productie van polypropyleen. Het was niet meteen duidelijk of met de fusie geen anti-trustwetten werden overtreden. De statutaire zetel van het nieuwe bedrijf, waarin Shell en BASF ieder voor de helft deelnemen, zou in Nederland komen.

Beleggingsrekening provincie Zuid-Holland ontdekt

De problemen rond de bankiersactiviteiten van de provincie Zuid-Holland breidden zich in november verder uit. Gebleken was dat de provincie tussen december 1995 en mei 1999 ongeveer 50 miljoen gulden op een beleggingsrekening had staan bij de Delta Lloyd Bank, meldden de media op 2 november 1999. Niemand binnen de provincie wist van het bestaan van de rekening behalve kasbeheerder Karel Baarspul en de commissaris van de Koningin Leemhuis. De commissie-Van Dijk die een onderzoek naar het bankieren had ingesteld, had de rekening niet gezien. NTLA Asset Management, ook bekend van andere transacties van Baarspul, had het hele bedrag in aandelen belegd. Baarspul opende de rekening omdat de provincie in 1995 uit de stichting Nazorg Afval Heffingen 50 miljoen gulden zou ontvangen, maar dat geld ontving men pas in 1998. Na ontvangst werd dit geld onmiddellijk overgeheveld naar een 'nazorgfonds'. Formeel is het fonds geen onderdeel van de provincie, het bestuur van het fonds is wel in handen van leden van Gedeputeerde Staten van de provincie. Het geld in het fonds werd voor twintig procent in aandelen belegd, weer via NTLA.

Nationale opsporingsdienst voor fraudebestrijding uitkeringen

De Volkskrant onthulde op 4 november 1999 dat het kabinet plannen had voor de oprichting van één nationale Sociale Opsporingsdienst (SOD). De fraudebestrijding was in 1999 nog verdeeld over honderden sociale diensten, uitvoerders van WW en WAO, de arbeidsinspectie en de Sociale Verzekeringsbank (onder meer verantwoordelijk voor uitbetaling van de AOW). Justitie

Nederland

zou de samenwerking tussen SOD en bijvoorbeeld de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (FIOD) gaan coördineren en de SOD zou onderdeel van het ministerie van Sociale zaken worden.

GroenLinks in beleggingen

Oppositiepartij GroenLinks maakte op 9 november 1999 bekend een beleggingsfonds op te richten. Door aandelen te kopen zou men toegang tot aandeelhoudersvergaderingen krijgen en daar kritiek op het beleid van ondernemingen kunnen uitoefenen, was het idee. Men wilde samenwerken met organisaties zoals de Novib en de producent van Max Havelaar-koffie. Tweede Kamerleden van de partij zouden een deel van hun salaris voor het fonds moeten afstaan.

Arrestaties bij uitzendbureaus

Op 10 november 1999 werden vijf medewerkers van de uitzendbureaus Content en Unique gearresteerd op verdenking van misbruik van voorkennis in de eerste maanden van 1999, toen Content met branchegenoot Unique over fusie onderhandelde. Content werd in maart overgenomen door het Belgische Creyf's. In februari was de koers van Content- en Unique-aandelen zonder duidelijke aanleiding fors omhooggegaan waarna de Stichting Toezicht Effectenverkeer een onderzoek instelde. De verdachten werden na verhoor vrijgelaten.

Brits Energis koopt Enertel

Enertel, een dochter van een groep van negen Nederlandse elektriciteits- en kabelbedrijven die later werd overgenomen door het Amerikaanse Worldport, werd voor 1,1 miljard aan het Britse Energis verkocht, zo werd op 11 november 1999 bekendgemaakt. Worldport had destijds 109 miljoen dollar voor Enertel neergelegd en was in financiële moeilijkheden geraakt door de lening die voor de overname was afgesloten.

Netelenbos verwerpt bod NS op HSL

Op 17 november 1999 werd bekend dat de Nederlandse Spoorwegen (NS) geen nieuw bod wilden doen op de exploitatie van de Hoge Snelheidslijn (HSL) naar Frankrijk, nadat minister Netelenbos van Verkeer en Waterstaat het eerste bod van de NS had verworpen. In een brief lieten de Spoorwegen weten dat de afwijzing van de minister en van de zogenaamde Commissie van Wijzen op onjuistheden en misverstanden berustte. In december onthulde de *Telegraaf* dat hoge ambtenaren bij Verkeer en Waterstaat er alles aan gedaan hadden het bod van NS te torpederen. De Tweede Kamer twijfelde aan het voortbestaan van de NS als een buitenlands bedrijf de HSL-Zuid zou gaan exploiteren.

Advies van Commissie-Herkströter over onrendabele energiecontracten

Op 18 november 1999 presenteerde de commissie-Herkströter haar advies over de zogenaamde 'bakstenen': onrendabele contracten die nutsbedrijven in het verleden hadden afgesloten voor de import van energie uit onder meer Duitsland, Frankrijk en Noorwegen, al dan niet onder dwang van de overheid.
De energiebedrijven schatten de lasten van deze 'bakstenen' op 17 miljard, het ministerie van Economische zaken op 4,7 miljard gulden. De commissie onder voorzitterschap van de oud-bestuurder van Shell, C. Herkströter, stelde minister Jorritsma van Economische zaken voor de lasten als volgt over de bedrijven te verdelen: Epon 29,5 procent, EPZ 28,5 procent, EZH 19,5 procent en Una 22,5 procent. EZH en Una waren al overgenomen door buitenlandse kopers, Epon stond op het punt gekocht te worden. Essent, op 19 november ontstaan uit de fusie van de Brabantse PNEM, de Limburgse Mega Groep en de Edon (die stroom levert in het noorden en oosten van het land), maakte op 20 november bekend dat men desnoods een juridische procedure tegen de staat zou beginnen over de verdeling van de 'bakstenen'. Essent was niet van plan zonder slag of stoot te accepteren dat men voor onrendabele verplichtingen moest opdraaien.

Electrabel koopt Epon

Onder druk van de effectenbeurs van Brussel maakte het Belgische Electrabel op 18 november bekend te onderhandelen over de overname van de grootste elektriciteitsproducent van Nederland, Epon, voor zes miljard gulden. Hiervan was 835 miljoen gulden bestemd voor over te nemen schulden en 940 miljoen voor afdekking van de kosten uit onrendabel gebleken contracten. De koopsom was ruim een miljard lager dan onder meer deskundigen van ABN Amro hadden verwacht.

Energiebedrijven verkopen stroom onder kostprijs

In november werd bekend dat nutsbedrijven die eigendom zijn van gemeenten en provincies, op grote schaal met de prijzen voor grootverbruikers stuntten en met 5,8 of 6 cent per kw-uur zelfs onder de kostprijs doken. Volgens deskundigen zouden de bedrijven zo grote financiële risico's lopen en men zou interen op in feite publieke middelen. Gemeenten en provincies zouden zich te weinig bemoeien met het beleid van de bedrijven.

ONDERWIJS

'Geen ruimere bevoegdheden inspectie'

De Onderwijsraad gaf het ministerie van Onderwijs op 2 november 1999 het advies niet over te gaan tot verruiming van de bevoegdheden van de Onderwijsinspectie. De inspectie moet zich aan haar wettelijke taak houden en niet de macht krijgen aanvullende eisen aan scholen te stellen, bijvoorbeeld op het gebied van de gebruikte didactiek. Dat zou in strijd zijn met de wet, die scholen en leraren vrij laat in de keuze van hun didactische aanpak. Volgens minister Hermans en staatssecretaris Adelmund van Onderwijs moest de inspectie ook de vrijheid hebben om rechtstreeks in de publiciteit te treden. De raad meende dat dit de ministeriële verantwoordelijkheid voor de gang van zaken op scholen zou ondermijnen.

LANDBOUW

Rechter gebiedt versnelling uitvoering mestplan

De Haagse rechtbank bepaalde op 24 november 1999 dat het ministerie van Landbouw eerder met het uitvoeren van het mestplan zou moeten beginnen. Bij de rechtbank hadden de Consumentenbond, de Stichting Natuur en Milieu, de stichting Waterpakt en drie individuen een zaak aangespannen tegen het ministerie dat door zijn beleid verantwoordelijk zou zijn voor het feit dat Nederland pas in 2003 – een jaar

te laat – aan de Europese Nitraatrichtlijn (maximaal 210 kilo stikstof uit dierlijke mest per hectare) zou voldoen. De rechtbank bepaalde ook dat bedrijven en individuele burgers die hierdoor schade lijden, een schadeclaim kunnen indienen.
Minister Brinkhorst maakte op 29 november bekend dat zijn ministerie aan plannen werkte om behalve varkensrechten ook eventueel stallen op te kopen, om te voorkomen dat deze zouden worden omgebouwd tot discotheken en bordelen.

NATUUR EN MILIEU

Geen gaswinning in Waddenzee

In november ontstond discussie over gasboringen in de Waddenzee door de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM), waarin de staat en de Shell participeren die elk voor 50 procent recht hebben op inkomsten uit de gaswinning. De NAM moest voor eind november uitsluitsel over toestemming voor de gasboringen krijgen. Na een herenakkoord met de regering uit 1969 had de NAM een reeks concessies voor onbepaalde tijd op gaswinning in de Waddenzee verworven, waartegen zich tal van actiegroepen en instellingen verzetten.
Nadat de PvdA-fractie in de Tweede Kamer op 11 november 1999 een motie tegen de gaswinning had ingediend die door een overgrote meerderheid in de Kamer werd gesteund, ontstond volgens minister Pronk van VROM een 'explosieve' situatie in het kabinet. Het had een week eerder voorgesteld de gasboringen wel toe te staan als deze geen 'onherstelbare schade' aan het milieu toebrachten en wilde daar onderzoek naar laten doen. Volgens juristen zoals de hoogleraar milieurecht Ch. Backes kon de NAM een schadeclaim van enkele miljarden indienen als de concessie werd ingetrokken, maar niet als het boren voorlopig werd uitgesteld of er een moratorium zou worden afgekondigd. De NAM had naar eigen zeggen 700 miljoen gulden geïnvesteerd in boringen in de Waddenzee.

BUITENLANDSE ZAKEN

EU-landen tegen kooldioxideplan Nederland

Tijdens een Ontwikkelingsraad van de Europese Unie op 11 november 1999 bleek dat alle andere EU-lidstaten de plannen van Nederland afwezen om de uitstoot van kooldioxide in eigen land minder te beperken. Nederland wilde in ruil daarvoor klimaatmaatregelen in ontwikkelingslanden steunen, voor een bedrag van ongeveer een half miljard gulden, te betalen uit het budget van Ontwikkelingssamenwerking. Volgens minister Herfkens van Ontwikkelingssamenwerking was de EU niet bevoegd over de Nederlandse plannen te oordelen, wel de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling, de OESO.

Tijdens de Klimaatconferentie begin november 1999 in Bonn, waar 160 landen onderhandelden over vermindering van de kooldioxide-uitstoot, beloofden de meeste landen, waaronder Nederland, om in 2002 het Protocol van Kyoto te ratificeren. Nederland moet volgens Kyoto in 2010 zes procent minder broeikasgassen uitstoten dan in 1990. Het Protocol van Kyoto treedt in werking als 55 landen, die tenminste 55 procent van de kooldioxidevervuiling voor hun rekening nemen, hebben getekend.

VN-rapport mild over Dutchbat

Op 15 november 1999 publiceerden de Verenigde Naties een rapport over de val van Srebrenica in juli 1995. De secretarisgeneraal van de VN, Kofi Annan, concludeerde dat de lichtbewapende soldaten van het Nederlandse Dutchbat weinig hadden kunnen uitrichten om het Servische leger te beletten de 'safe haven' Srebrenica in te nemen. Na de val van de stad werden duizenden moslim-mannen afgevoerd en vermoord. Van hen werden 2.200 lijken geborgen, 7.300 mannen worden nog steeds vermist.

Het VN-secretariaat veroordeelde het VN-optreden als een rampzalige vorm van 'appeasement'. 'De kardinale les van Srebrenica is dat een bewuste en systematische poging tot het terroriseren, verdrijven en uitmoorden van een heel volk moet worden tegengegaan met alle noodzakelijke middelen en met de politieke wil dat beleid tot zijn logische conclusie door te voeren. (...) Vredeshandhavers mogen nooit meer worden ingezet in een omgeving waar geen bestand of vredesakkoord bestaat', aldus het rapport. 'Terugblikkend kan men zien hoeveel van de fouten van de VN voortvloeiden uit een zonder twijfel goedbedoelde poging: we trachtten de vrede te bewaren en de regels van de vredeshandhaving toe te passen toen er geen vrede wàs om te bewaren', aldus Annan, die volgens insiders destijds wel voorstander was van een hardere aanpak van de Serviërs.

Het rapport bevatte indirecte kritiek op de vroegere tegenstrevers van Annan, zijn voorganger Boutros Ghali en de speciale VN-gezant voor Bosnië, de Japanner Akashi, alsmede de Franse VN-commandant, generaal Janvier. 'Door fouten, verkeerde beoordelingen en een onvermogen de omvang van het kwaad te onderkennen waarmee we werden geconfronteerd, leverden wij niet onze bijdrage aan de redding van het volk van Srebrenica van de Servische massamoord', aldus het rapport.
De overmacht van de Serviërs pleit Dutchbat niet helemaal vrij, schreef Annan, evenmin als de weigering van bondgenoten om de Nederlanders luchtsteun te geven. De militairen hebben 'niet genoeg gedaan om degenen te beschermen die hun toevlucht zochten in hun basis' en de Nederlanders hebben niet aan de VN gerapporteerd welk lot de moslimmannen waarschijnlijk te wachten stond, waardoor internationale actie niet mogelijk was.
Annans rapport was het eerste formele VN-oordeel over het optreden van Dutchbat in Srebrenica.

EU vordert 125 miljoen gulden terug

Voor de derde keer liet de Europese Commissie het ministerie van Landbouw weten dat het vanwege fouten bij de bestrijding van de varkenspest in 1997 een deel van de door de EU verstrekte compensatie moest terugbetalen. Op 16 november 1999 werd bekend dat de Commissie 125 miljoen gulden terugvorderde. Landbouw zou onder meer nagelaten hebben rond besmette varkensboerderijen een zone aan te leggen waar maatregelen tegen verdere besmetting van kracht waren. Het ministerie bestreed dit niet meer maar stelde dat die omissie geen invloed had gehad op de epidemie, die de overheid uiteindelijk drie miljard gulden kostte. Nederland declareerde 450 miljoen gulden in Brussel.

(Vorige berichten pag. 645/1 e.v. - 1999)

België

BELGIË

BINNENLAND

Historische doorbraak naar paars-groene coalitie

Na de 'moeder aller verkiezingen' van 13 juni 1999 trad een kabinet aan dat voor het eerst geen christen-democratische ministers telde en een liberaal als premier had. Niet iedereen was ervan overtuigd dat de nieuwe ministersploeg onder aanvoering van Guy Verhofstadt doorbraken zou bereiken op het gebied van de 'nieuwe politieke cultuur', maar de onderhandelingen over het regeerakkoord verliepen snel en op 7 juli zetten de zes liberale, sociaal-democratische en groene partijen hun handtekening onder het federale akkoord. De stemming in het land leek over het algemeen ertoe geneigd om de nooit eerder vertoonde paars-groene coalitie het voordeel van de twijfel te gunnen en haar daden af te wachten.
Het kabinet dat op 12 juli de eed aflegde, telde één staatssecretaris meer dan het vorige. Het was gemiddeld jonger en telde opmerkelijk veel advocaten en juristen. Niet elke regeringspartij kreeg een vice-premier. Dat gold behalve voor de VLD die al de premier leverde, ook voor Agalev. Slechts drie ministers waren vrouwen.

Belangrijkste punten uit het federale regeerakkoord:

Politieke hervormingen
- Stemrecht voor Belgen in het buitenland en stemmen bij volmacht eenvoudiger maken;
- Oprichting van een commissie in het parlement die uitspraak moet doen over belangenconflicten bij het cumuleren van publieke (en private) functies;
- De meerderheidspartijen verbinden zich ertoe rekening te houden met de uitslag van volksraadplegingen;
- Oprichting van een overleg- en onderhandelingsorgaan waarin de gewesten verdere stappen in de staatshervorming zullen bespreken.

Bestuurlijke hervormingen
- Streven naar een doeltreffende en zorgzame overheid;
- Na externe doorlichting van de openbare besturen, zal het ontwerp van een hervorming aan de bevolking bij referendum worden voorgelegd;
- Spreekrecht voor ambtenaren en de oprichting van een meldpunt waar wantoestanden kunnen worden aangeklaagd;
- Mandatensysteem en salarisverhoging voor hogere ambtenaren;
- Kleinere kabinetten.

Milieu en verkeer
- Invoeren van een uniform stelsel van eco-labels;
- Strengere regulering van vervoer van gevaarlijke stoffen;
- Fiscaal aanmoedigen van auto-delen en carpoolen;
- Meer reizigers- en goederenvervoer over het spoor;
- Aanleg van een Gewestelijk Expresnet voor Brussel;
- Administratieve afhandeling van verkeersovertredingen;
- Verplichte zwarte doos voor vrachtwagens en bussen;
- Beginnen met het buiten gebruik stellen van kerncentrales zodra ze 40 jaar oud zijn.

Stimuleren bedrijvigheid
- Eenheidsloket voor zelfstandigen en kleine of middelgrote ondernemingen om herhaling van administratieve plichtplegingen te vermijden;
- Stimuleren van beursintroducties door wijziging van overname- en vennootschapswetgeving;
- Verlaging van basisaanslagvoet in de vennootschapsbelasting, die gecompenseerd zal worden door een vermindering van de aftrekmogelijkheden;
- Invoeren van eco-kortingen door BTW- en accijnsverlagingen voor milieuvriendelijke producten.

Sociale maatregelen
- Verlaging van remgelden (eigen bijdragen) voor chronisch zieken;
- Wettelijk kader creëren om werknemersparticipatie in te voeren;
- In het kader van sectorale CAO's opgerichte pensioenfondsen aanmoedigen;
- Belastingschalen in de personenbelasting herindexeren vanaf 1999;
- Afschaffing van aanvullende crisisbijdrage, te beginnen met laagste inkomens en pensioenen;
- Algemene hervorming van personenbelasting met beperkt aantal tarieven en verhoging van belastingvrije minimumbedragen;
- Geleidelijke verhoging van laagste pensioenen;

Leden van de nieuwe regering-Verhofstadt poseren op 12 juli 1999 na hun beëdiging door de koning. Achterste rij v.l.n.r.: Olivier Deleuze, Eddy Boutmans, Pierre Chevalier, Rik Daems, André Flahaut, Didier Reynders, Marc Verwilghen, Rudy Demotte, Jaak Gabriëls. Voorste rij v.l.n.r.: Antoine Duquesne, Magda Aelvoet, Johan Vande Lanotte, Laurette Onkelinx, Guy Verhofstadt, Louis Michel, Isabelle Durant, Frank Vandenbroecke en Luc Van Den Bossche. *(foto ANP)*

- Regelmatige aanpassing van pensioenen aan de welvaartsontwikkeling;
- Sociaal en fiscaal statuut voor kunstenaars.

Bestrijding werkloosheid
- Invoeren van startbanen voor jongeren die langer dan zes maanden werkloos zijn;
- Lastenverlaging van 32.000 frank per jaar per werknemer;
- Optrekken van de werkgelegenheidsgraad van 50-plussers.

Grote steden
- Renovatie van overheidseigendommen in verpauperde wijken;
- Financiering via toelagen voor grootstedelijk beleid.

Immigratie
- Versoepeling van de nationalisatieprocedure;
- Statuut voor oorlogsontheemden, dat tijdelijk en hernieuwbaar is;
- Regularisatie van uitgeprocedeerde asielzoekers die binnen vier jaar geen uitvoerbare beslissing hebben ontvangen;
- Opstelling algemene anti-discriminatiewet, vooral om discriminatie op grond van seksuele voorkeur tegen te gaan.

Veiligheid en justitie
- Per politiezone minstens één politiepost die continu toegankelijk is;
- Oprichting van strafuitvoeringsrechtbanken en invoering van een verjaringstermijn voor de uitvoerbaarheid van rechterlijke uitspraken;
- Verhoging van de begroting voor rechtsbijstand.

Biografieën

Guy Verhofstadt

Premier Guy Verhofstadt (VLD), werd op 11 april 1953 geboren in Dendermonde. Hij studeerde rechten en werd advocaat aan de balie te Gent. Van 1972 tot 1974 was hij voorzitter van het Liberaal Vlaams Studentenverbond (LVSV) te Gent. In 1976 werd hij gemeenteraadslid te Gent. Tussen 1977 en 1981 was hij politiek secretaris van voorzitter Willy De Clercq van de Partij voor Vooruitgang en Vrijheid (PVV), de voorloper van de huidige VLD.

Als voorzitter van de PVV-jongeren slaagde hij er op de ideologische congressen van 1979 en 1980 in het Manifest van de Jongeren door te drukken waarin werd opgeroepen tot een terugkeer naar het echte liberalisme.

Begin 1982 werd Guy Verhofstadt, 28 jaar oud, de jongste partijvoorzitter die België gekend heeft. Na de verkiezingen van 1985 gaf hij de voorzittershamer door aan Annemie Neyts. Hij werd vicepremier en minister van Begroting.

In 1987 viel de PVV, ondanks een forse winst bij de verkiezingen, bij de coalitiebesprekingen uit de boot. Guy Verhofstadt, opnieuw voorzitter van de PVV, vormde toen een schaduwkabinet.

Bij de verkiezingen van 1991 leek hij zijn kans te kunnen grijpen om een paarse coalitie te vormen, omdat hij tot formateur werd benoemd. Maar de federale politiek was er nog niet rijp voor en de PVV wellicht ook niet, want in november 1992 vormde hij de PVV om tot vernieuwde VLD. De nieuwe partij boekte winst, maar slaagde er in 1995 niet in de rooms-rode meerderheid te breken. Verhofstadt trad hierop terug als partijvoorzitter en ging naar de Senaat.

In april 1997 stelde hij zich opnieuw kandidaat voor het voorzitterschap van de VLD. Hij wilde de partij laten aansluiten bij de beginselverklaring van 1992. Na een felle strijd werd hij tot partijvoorzitter gekozen.

Na de mislukte ontsnapping van Marc Dutroux in april 1998 en het daarop volgend ontslag van de ministers De Clerck en Vande Lanotte, stelde Verhofstadt samen met de leider van de Franstalige liberalen, Louis Michel, voor om onderhandelingen te starten over de hervorming van politie en justitie. De gesprekken mondden op 11 juli uit in de ondertekening van de Octopus-akkoorden.

Bij de verkiezingen van 13 juni 1999 werd de VLD de grootste partij met 23 zetels tegen 22 voor de CVP. In het Vlaams parlement bleven de christen-democraten iets groter dan de liberalen, maar nadat de CVP als gevolg van de gevoelige verkiezingsnederlaag had besloten het initiatief aan anderen over te laten, werkte Guy Verhofstadt een 'nieuw project voor Vlaanderen' uit. Hij gaf de Vlaamse fakkel door aan zijn partijgenoot Patrick Dewael en werd zelf federaal formateur. In minder dan één maand na de ver-

Samenstelling federale regering (12 juli 1999)

Premier
Guy VERHOFSTADT

Vice-premiers
Isabelle DURANT
Johan Vande LANOTTE
Louis MICHEL
Laurette ONKELINX

Ministers:
Ambtenarenzaken en Modernisering van de Openbare besturen
Luc Van den BOSSCHE
Werkgelegenheid
Laurette ONKELINX
Begroting, Maatschappelijke integratie en Sociale economie
Johan Vande LANOTTE
Binnenlandse zaken
Antoine DUQUESNE
Buitenlandse zaken
Louis MICHEL
Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu
Magda AELVOET
Landsverdediging
André FLAHAUT
Economie en Wetenschappelijk onderzoek
Rudy DEMOTTE
Financiën
Didier REYNDERS
Justitie
Marc VERWILGHEN
Landbouw en Middenstand
Jaak GABRIËLS
Mobiliteit en Vervoer
Isabelle DURANT
Sociale zaken en pensioenen
Frank VANDENBROUCKE
Telecommunicatie, Overheidsbedrijven en Participaties
Rik DAEMS

Staatssecretarissen:
Buitenlandse handel
Pierre CHEVALIER
Energie en Duurzame ontwikkeling
Olivier DELEUZE
Ontwikkelingssamenwerking
Eddy BOUTMANS

De ministerraad keurde op 16 juli een ontwerp van Koninklijk Besluit goed waarin enkele specifieke ministeriële bevoegdheden werden toegewezen:
Beleid van gelijke kansen tussen mannen en vrouwen: de minister van Arbeid en Tewerkstelling;
Institutionele hervormingen: de minister van Buitenlandse zaken en de minister van Begroting, Maatschappelijke integratie en Sociale economie;
Armoedebeleid: de minister van Begroting, Maatschappelijke integratie en Sociale economie;
Verkeersveiligheid: de minister van Mobiliteit en Vervoer;
Onderzoek inzake producten: de minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu;
Handelsreglementering en bescherming van de consumentenrechten: de minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu;
Schuldenbeleid: de minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu en de minister van Economie en Wetenschappelijk onderzoek;
Welzijn der dieren: de minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu;
Toegang tot het grondgebied, verblijf, vestiging en verwijdering van vreemdelingen: de minister van Binnenlandse zaken;
Opvolging van de uitvoering van het Schengenakkoord: de minister van Binnenlandse zaken en de minister van Justitie;
Oorlogsslachtoffers: de minister van Landsverdediging;
Sociaal statuut der zelfstandigen: de minister van Landbouw en Middenstand samen met de minister van Sociale zaken en Pensioenen (wat pensioenen betreft);
Overheidsbedrijven, uitgezonderd de NMBS (Spoorwegen): de minister van Telecommunicatie, Overheidsbedrijven en Participaties;
Regie der gebouwen: de minister van Telecommunicatie, Overheidsbedrijven en Participaties;
Nationale Loterij: de minister van Telecommunicatie, Overheidsbedrijven en Participaties;
NMBS: de minister van Mobiliteit en Vervoer.

kiezingen had hij een paars-groene coalitie op de been die door de toetreding van Ecolo/Agalev de potentie had nog vernieuwender te zijn dan Verhofstadt waarschijnlijk ooit gehoopt had toen hij nog over een paarse coalitie of een rooms-liberaal kabinet droomde.

Magda Aelvoet
Magda Aelvoet (Agalev) werd op 4 april 1944 geboren in Steenokkerzeel. Haar ouders waren huisarts. Zij studeerde in 1967 af in politieke en sociale wetenschappen aan de Katholieke Universiteit van Leuven. Zij was bijna twintig jaar (1968-1985) stafmedewerkster van vier niet-gouvernementele organisaties voor ontwikkelingssamenwerking (Miserero, Coopibo, Wereldverbond van de Arbeid en Broederlijk Delen). Aelvoets politieke loopbaan begon in 1979 toen ze toetrad tot de beweging Anders Gaan Leven van pater Luc Versteylen en tot de politieke werkgroep Agalev. In november 1985 werd ze senator. Bij de parlementsverkiezingen van 1991 stapte ze voor het arrondissement Leuven over naar de Kamer. Bij de Europese verkiezingen van 1994 was ze lijsttrekster en haalde 77.184 voorkeurstemmen. In het Europees parlement werd ze groene fractieleidster. Mede door haar inzet werd de Europese Commissie ten val gebracht. Op 13 juni 1999 werd zij in Leuven gekozen voor het Vlaams parlement.

Luc Van den Bossche
Luc Van den Bossche (SP) werd geboren op 16 september 1947 in Aalst. In 1970 werd hij doctor in de rechten aan de Rijks Universiteit van Gent, de stad waar hij advocaat werd. Van 1974 tot 1977 was Van den Bossche voorzitter van de Jongsocialisten. Sinds 1988 is hij voorzitter van de SP-federatie van het arrondissement Gent-Eeklo. Hij stond ook aan het hoofd van de socialistische studiedienst SEVI, het wetenschappelijk bureau van de SP. In 1981 werd hij Kamerlid. In mei 1988 werd Van den Bossche staatssecretaris van Onderwijs. In oktober 1988 werd hij minister voor Binnenlandse aangelegenheden en het Openbaar ambt in de Vlaamse regering. Later werd hij minister van Onderwijs en voerde enkele grote onderwijshervormingen door. Op 26 september 1998 maakte hij de overstap naar de federale regering, waar hij als minister van Binnenlandse zaken Louis Tobback opvolgde die aftrad als gevolg van de dood van de vluchtelinge Semira Adamu.

Eddy Boutmans
Eddy Boutmans (Agalev) werd op 6 februari 1948 geboren in Wilrijk en studeerde rechten in Gent. Hij is advocaat en heeft diverse publicaties op zijn naam staan rond de drugsproblematiek. Zijn politieke leven begon hij als secretaris van Agalev-Antwerpen (1989 tot 1995). In 1995 was hij Agalev-lijsttrekker voor de Senaat waar hij vooral actief was op het vlak van justitie en mensenrechten. Bij de jongste verkiezingen was hij lijsttrekker voor de Kamer in Antwerpen.

Pierre Chevalier
Pierre Chevalier (VLD) werd op 8 oktober 1952 geboren in Brugge. Hij studeerde rechten en criminologie aan de Rijksuniversiteit van Gent. Sinds 1976 is hij advocaat aan de Brugse balie. Hij begon zijn politieke loopbaan als lid van de Jongsocialisten (1973). In 1982 werd hij lid van de Brugse gemeenteraad en sinds 1985 is hij volksvertegenwoordiger voor Brugge. Van 1988 tot 1992 leidde hij de SP-fractie in de Kamer. Ook was hij staatssecretaris van Onderwijs. Op 14 november 1992 stapte het SP-Kamerlid over naar de liberale VLD, waar hij zich vooral bezighoudt met sociale thema's. In mei 1995 en in juni 1999 werd hij in Brugge voor de Kamer gekozen.

Rik Daems
Rik Daems (VLD) werd op 18 augustus 1959 geboren in Aarschot. Zijn vader was PVV-burgemeester van Aarschot en staatssecretaris voor PTT en Buitenlandse handel in 1973-1974. Rik Daems werd in 1982 handelsingenieur en trok een jaar later naar Costa Rica waar hij werkte als expert van de Verenigde Naties. Sinds de verkiezingen van 1988 is hij volksvertegenwoordiger voor het arrondissement Leuven. Een jaar later werd hij, zoals eerder zijn vader, burgemeester van Aarschot. Rik Daems is ook ondervoorzitter van zijn partij, dankzij zijn hoog aantal stemmen bij de jongste voorzittersverkiezingen binnen de VLD.

Olivier Deleuze
Ecolo-fractieleider Olivier Deleuze was in 1980 een van de grondleggers van de Franstalige groene partij. Hij werd op 18 december 1954 geboren in St-Joost-Ten-Node en is landbouwingenieur. Deleuze was reeds federaal Kamerlid van november 1981 tot april 1986. In 1989 werd hij directeur van Greenpeace België. Dat bleef hij tot 1995, toen hij terugkeerde naar de Kamer.

Rudy Demotte
Rudy Demotte (PS) werd op 3 juni 1963 geboren in Ronse en haalde een licentie in de politieke wetenschappen aan de Franstalige Vrije Universiteit te Brussel, de ULB. Hij was van 1988 tot 1990 medewerker van minister van Sociale zaken Philippe Busquin en werd nadien secretaris van de OCMW (Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn) van Lessines. In 1995 werd hij Kamerlid voor de kieskring Doornik-Aat-Moeskroen, op 13 juni 1999 werd hij in dezelfde kieskring verkozen tot lid van het Waals parlement.

Antoine Duquesne
Antoine Duquesne (PRL) werd op 3 februari 1941 in Elsene geboren. Hij haalde in 1965 aan de universiteit van Luik een doctoraat in de rechten en was daarna advocaat. In 1987 werd hij korte tijd minister van Franstalig onderwijs. Sindsdien maakte hij deel uit van de parlementaire oppositie, aanvankelijk in de Senaat, later in de Kamer, waar hij voorzitter werd van de commissie voor Justitie en later van de commissie voor Buitenlandse zaken.

Isabelle Durant
Isabelle Durant (Ecolo) werd op 4 september 1954 geboren in Brussel, werd verpleegster en studeerde later, in 1994, af in economische en sociale politiek. Ondertussen gaf zij les in het beroepsonderwijs en was zij verantwoordelijk voor een werkgelegenheidsproject. Durant werd in 1989 lid van Ecolo. Van 1992 tot 1994 werkte zij voor de groene fractie in de Brusselse Raad en sinds 1994 was zij een van de federale secretarissen en woordvoerster van Ecolo.

André Flahaut
André Flahaut (PS) werd geboren in Walhain op 18 augustus 1955. Hij studeerde politieke wetenschappen aan de ULB en werd door zijn promotor Guy Spitaels aanbevolen bij het Vandervelde-Instituut, het wetenschappelijk bureau van de PS. Tien jaar later werd hij er directeur. Van 1988 tot 1991 was hij lid van de Brabantse provincieraad. In 1994 kwam hij in de Kamer. Flahaut is een invloedrijk partijlid en was in de vorige regering minister van Ambtenarenzaken.

Jaak Gabriëls
Jaak Gabriëls (VLD) werd op 22 september 1943 in het Limburgse Bree geboren, de gemeente waar hij sinds 1977 burgemeester is. Hij studeerde geschiedenis aan de Katholieke Universiteit van Leuven. In zijn jonge jaren was Gabriëls actief bij de Katholieke Studentenactie. Na twaalf jaar leraar geschiedenis te zijn geweest, stapte hij in 1977 in de actieve politiek. In dat jaar werd hij zowel burgemeester van Bree als Kamerlid voor de Volksunie. In 1986 volgde hij Vic Anciaux op als voorzitter van de VU en bleef in functie tot 1992, toen hij overstapte naar de vernieuwde partij van de Vlaamse liberalen, de VLD. In 1995 koos hij voor het Vlaams parlement, waar hij voorzitter werd van de commissie Ruimtelijke ordening, Openbare werken en Vervoer.

Louis Michel
Louis Michel, de voorzitter van de PRL-FDF-MCC-federatie, werd op 2 september 1947 geboren in Tienen. De tweetalige liberaal werd in 1978 volksvertegenwoordiger. Sinds september 1995 leidde hij de Franstalige liberalen, de partij die de laatste jaren een federatie vormde met de Brusselse FDF en de MCC-beweging van ex-PSC-voorzitter Gerard Deprez.
Hij is ook burgemeester van Geldenaken en minister van Staat. Op 13 juni 1999 leidde hij de Senaatslijst. Onder Michel schoof de PRL op naar een pragmatische opstelling die voor de roomsrode meerderheid enkele bijzondere meerderheden mogelijk maakte, zoals rond de invoering van het Europees stemrecht en het Octopus-akkoord.

Laurette Onkelinx
Laurette Onkelinx (PS) werd op 2 oktober 1958 geboren in Ougrée. Zij is de dochter van Gaston Onkelinx, burgemeester van Seraing en oud-volksvertegenwoordiger. Zij studeerde rechten en is sinds 1981 advocate aan de balie in Luik. Sinds 1988 is zij volksvertegenwoordigster voor het arrondissement Luik of van het Waals parlement. In 1992 werd ze minister van Volksgezondheid, Leefmilieu en Sociale integratie in de regering-Dehaene. In mei 1993 ruilde zij dit ambt voor het voorzitterschap van de executieve van de Franse gemeenschap. Zij werd daarmee de eerste vrouwelijke regeringsleider van België.

Didier Reynders
Didier Reynders (PRL) werd op 6 augustus 1958 geboren in Luik. Daar studeerde hij rechten en was hij enige tijd advocaat. Eind 1986 werd Reynders voorzitter van de raad van bestuur van de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen (NMBS). Tussen maart 1987 en mei 1988 was hij kabinetschef van de toenmalige vice-premier en minister van Justitie Jean Gol. Reynders is sinds begin 1993 volksvertegenwoordiger. In mei 1995 en juni 1999 trok hij de PRL-Kamerlijst voor het arrondissement Luik. In de afgelopen regeerperiode was hij fractieleider in de Kamer. Sinds 1988 zit Didier Reynders in de gemeenteraad van Luik, van 1991 tot eind 1992 was hij ook provincieraadslid.

Frank Vandenbroucke
Frank Vandenbroucke (SP) werd in 1955 in Leuven geboren en studeerde economie in Leuven en Cambridge. Hij begon zijn loopbaan bij de studiedienst van de SP en was Kamerlid tussen 1985 en 1996. Tussen 1989 en 1994 was hij voorzitter van de SP. In oktober 1994 volgde hij Willy Claes op als minister van Buitenlandse zaken nadat deze secretaris-generaal van de NAVO was geworden. Enkele maanden later, in maart 1995, nam Vandenbroucke ontslag in verband met de Agusta-affaire. Hij was degene geweest die opdracht gaf, bij het begin van zijn SP-voorzitterschap, om geld van een (toen onbekende) bestemming te verbranden. In 1996 bood hij zijn ontslag aan als Kamerlid en vertrok voor twee jaar naar Oxford. Onlangs behaalde hij daar aan de universiteit zijn doctorstitel met een proefschrift over opvattingen aangaande sociale rechtvaardigheid. Bij de jongste verkiezingen trok Vandenbroucke de SP-lijst voor het Europees parlement.

Johan Vande Lanotte
Johan Vande Lanotte (SP) werd op 6 juli 1955 geboren in Poperinge en studeerde politieke en sociale wetenschappen en rechten. Zijn beroepsloopbaan begon hij in 1978 als medewerker van de Dienst Stadsvernieuwing van de Stad Gent. Later was hij advocaat aan de Gentse balie en auditeur bij de Raad van State. In 1988 werd Vande Lanotte benoemd tot hoofddocent grondwettelijk recht aan de Gentse Universiteit. Vanaf mei 1988 was hij kabinetschef op het ministerie van Binnenlandse zaken. Hij trok bij de verkiezingen van november 1991 de Kamerlijst voor Oostende en werd direct gekozen. Hij verwierf bekendheid als voorzitter van de parlementaire onderzoekscommissie naar vrouwenhandel. Na de verkiezingen kreeg hij de portefeuille van minister van Binnenlandse zaken. Daaraan kwam een abrupt einde in april 1998, na de korte ontsnapping van Marc Dutroux. Vande Lanotte trad af. Hij werd opnieuw Kamerlid en campagneleider voor de SP bij de jongste verkiezingen.

Marc Verwilghen
Marc Verwilghen (VLD) werd op 21 september 1952 geboren in Dendermonde. Hij studeerde rechten aan de Gentse universiteit, was advocaat en jarenlang vooral lokaal politiek actief. Zo was hij lid van de gemeenteraad sinds 1982 en schepen sinds 1995. Bij de verkiezingen van 1995 werd hij verkozen tot Kamerlid. De laatste jaren werd Verwilghen vooral bekend als voorzitter van de commissie-Dutroux in de Kamer. Bij de recente verkiezingen van 13 juni vormde hij met partijvoorzitter Guy Verhofstadt een tandem aan de kop van de liberale Senaatslijst. Het leverde hem meer voorkeurstemmen op dan Verhofstadt.

Regeringsverklaring: 'ideologische tegenstellingen overbruggen'

De negen pagina's tellende regeringsverklaring die premier Verhofstadt op 14 juli voorlas, was een getrouwe samenvatting van het regeerakkoord dat een week eerder gesloten was. De premier benadrukte nog eens dat de eerste opgave van de nieuwe ploeg was om van België opnieuw een modelstaat te maken met een dienstverlening die de vergelijking kan doorstaan met de beste bedrijven uit de privé-sector of met de beste openbare besturen in het buitenland. Sociaal-economisch zou worden gestreefd naar een actieve welvaartsstaat, die niet alleen in uitkeringen maar vooral in mensen, hun opleiding, hun vorming en hun werk zou investeren.
Aan het slot van zijn toespraak ging de premier verder dan de tekst van het regeerakkoord, mèt de zegen van de overige regeringspartijen. De ongewone paars-groene coalitie kon enkel tot leven komen omdat alle partners bereid waren de oude ideologische tegenstellingen te overstijgen. In de zoektocht naar een nieuw politiek project, naar een nieuw evenwicht tussen burger en overheid, tussen economie en ecologie, tussen vrijheid en gelijkheid, ontstaan nieuwe inzichten en bondgenootschappen. De brug naar de 21e eeuw kan niet op oude schisma's of traditionele breuklijnen worden geënt, meende Verhofstadt.
In de aanloop naar het regeerakkoord werd duidelijk dat de staatshervorming niet de allerhoogste prioriteit van het nieuwe kabinet zou hebben. Dit betekende niet dat er helemaal niets op dit gebied zou gebeuren. Met name om de steun van de VU-ID voor de vorming van een Vlaamse 'regenboogregering' te behouden, werden vele uitstaande kwesties in drie 'koffers' ondergebracht.

In de eerste koffer werden de eerder door de Senaat geïnventariseerde knelpunten samengevoegd die snel opgeruimd zouden kunnen worden, op het gebied van de verdeling van bevoegdheden tussen federaal en regionaal niveau.

De tweede koffer bevatte de regionalisering van de Gemeente- en de Provinciewet, die al in 1992 in het Sint-Michielsakkoord was afgesproken. Alle Vlaamse en Franstalige partijen drongen al jaren aan op de uitvoering van die afspraak. Ook de herziening van de Financieringswet zat in de tweede koffer. Vlaanderen wilde de mogelijkheid krijgen korting toe te staan op de vennootschapsbelasting. De fiscale autonomie van de gewesten zou worden vergroot door de volledige regionalisering van gewestbelastingen. Bij de herziening van de Financieringswet moest ook de herziening ter sprake komen van de verdeelsleutel voor de BTW-middelen die in principe voor het onderwijs zijn bestemd. Vlamingen en Franstaligen verschilden daarover grondig van mening.

De derde koffer bevatte de rest van de communautaire kwesties die pas op langere termijn aan bod zouden komen, wellicht door middel van een Intergouvernementele Conferentie, waarin federale en regionale ministers en parlementsleden zitting hebben. De VU-ID eiste over deze onderwerpen een open debat, zonder voorafgaande veto's, waarin ook de splitsing van het gezondheidsbeleid en de kinderbijslagen alsmede de verruiming van de fiscale autonomie aan bod komen. De partij eiste waarborgen dat de dialoog binnen een bepaalde termijn zou worden afgerond. Wellicht zou het helpen, meende de partij, als zij het voorzitterschap van die conferentie kreeg.

Kabinet-Verhofstadt krijgt vertrouwen van Kamer

De Kamer schonk op 16 juli de paars-groene regering haar vertrouwen, met een meerderheid van 90 tegen 47 stemmen, bij één onthouding van het Kamerlid Jean-Pierre Detremmerie (PSC). De stemming volgde na een weinig enerverend debat over het regeerakkoord en de regeringsverklaring.

Regeringscommissarissen benoemd

Op 17 juli 1999 werden, tijdens de eerste echte zitting van het kabinet, drie regeringscommissarissen benoemd: Freddy Willockx (dioxinecrisis), Charles Picqué (grootstedelijk beleid) en Anne André-Leonard (administratieve vereenvoudiging).

Biografieën

Freddy Willockx
Freddy Willockx werd op 2 september 1947 geboren en studeerde economie. Hij werd geregeld gekozen als Kamerlid, was schepen en burgemeester en vervulde tal van federale ministersposten. Bij de Europese verkiezingen van 12 juni 1994 werd hij verkozen met 102.533 voorkeurstemmen. In het Europees parlement was Willockx ondervoorzitter van de begrotingscommissie. Bij de verkiezingen van 13 juni 1999 was hij lijsttrekker in het arrondissement Dendermonde-Sint-Niklaas.

Anne André-Leonard
De 50-jarige Anne André-Leonard had van 1985 tot 1989 en van 1991 tot 1994 zitting in het Europees parlement, als vervanger. In 1994 werd ze rechtstreeks gekozen. Op 13 juni 1999 werd ze als eerste plaatsvervanger verkozen op de Europese lijst van PRL-FDF-MCC. Begin jaren zeventig werkte André op het kabinet van de liberale minister Jean Defraigne en voor André Damseaux, de voorzitter van de Franstalige liberalen. Haar eigen politieke carrière begon ze in 1976 als gemeenteraadslid in Ottignies, waar ze later schepen, eerste schepen en burgemeester werd. Anne André is ook voorzitster van het Europees Fonds voor de Veiligheid en Bescherming van het Kind.

Charles Picqué
Charles Picqué (51, PS) was eind jaren zeventig eerste raadgever bij de Koning Boudewijnstichting, belast met de thema's stedenbouw en ruimtelijke ordening. Hij was al eerder burgemeester, Kamerlid en minister van Sociale zaken en Volksgezondheid en later van Cultuur van de Franse Gemeenschap. Bij de laatste parlementsverkiezingen werd Picqué tot Kamerlid gekozen.

Kritiek oppositie op benoemingen

Op 22 juli probeerde minister Daems, verantwoordelijk voor de betrekkingen met het parlement, de kritiek van de oppositie op de aanstelling van de drie regeringscommissarissen te pareren. De oppositie beschuldigde de regering van een gecamoufleerde poging om het aantal ministers en staatssecretarissen op te drijven. De regeringscommissarissen zijn echter geen lid van de regering, legde Daems uit. Zij zijn medewerker van een minister of de premier, aan wie ze de grondwettelijke eed afleggen, aldus Daems. Willockx is toegewezen aan premier Verhofstadt; Picqué aan vice-premier en minister van Werkgelegenheid Laurette Onkelinx; André-Leonard aan minister van Ambtenarenzaken Luc Van den Bossche.
De oppositieleden zetten verder grote vraagtekens bij het statuut en de vergoeding van de regeringscommissarissen. De commissarissen krijgen geld om vier hooggeschoolde medewerkers en elf uitvoerende personeelskrachten aan te trekken. Zelf zouden ze een maandelijks honorarium van 252.000 frank ontvangen, behalve Picqué: omdat hij Kamerlid bleef en zijn parlementair salaris doorliep, kon hij enkel op een onkostenvergoeding rekenen. De toekomstige commissie die regels tegen belangenverstrengeling van politici zou opstellen, moest zich volgens Daems te zijner tijd ook over de regeringscommissarissen buigen.

Vlaanderen krijgt paars-groene regering

Op 8 juli 1999 werd de paars-groene coalitie, aangevuld met VU-ID, het eens over een Vlaams regeerakkoord. De onderhandelingen vonden duidelijk in de schaduw plaats van de historische veranderingen op nationaal niveau, waar bijvoorbeeld het Vlaamse verlangen naar verdere autonomie en voortzetting van de staatshervorming niet de hoogste prioriteit kreeg. De nieuwe Vlaamse regering legde zich vooralsnog hierbij neer. De vier partijen die het regeerakkoord ondertekenden – VLD, SP, Agalev en VU-ID – verplichtten zich op het federale niveau een 'realistisch' pakket voorstellen voor een verdere staatshervorming te verdedigen, aldus formateur Patrick Dewael (VLD) bij de ondertekening van het akkoord. Op 13 juli legde de nieuwe Vlaamse regering de eed af, precies een maand na de verkiezingen.

Het regeerakkoord bevatte onder meer de volgende actiepunten:

- Vermindering van de belastingdruk op Vlaamse regionale producten;
- Verdere privatisering van de Gewestelijke Investeringsmaatschappij Vlaanderen (GIMV) en mogelijk ook van de Vlaamse Milieuholding voor investeringen in de milieusector;
- Bevordering werkgelegenheid door het scheppen van 30.000 nieuwe banen per jaar en door selectieve verlaging van de lasten op arbeid;
- Invoering van een belastingbonus voor de laagste inkomens;
- Invoering van een decreet om Vlaamse CAO's algemeen bindend te verklaren;
- Versnelde aanpak van de bodemsanering;
- Terugnameplicht van drankflessen door invoering statiegeld;
- Geen nieuwe verbrandingsovens en gebruik van alternatieve technieken voor afvalverwerking (composteren, vergisten);
- Daling van het gebruik van pesticiden met 50 procent tegen 2005;
- Tegen 2010 moet op tien procent van het landbouwareaal biologisch geteeld worden;
- De overheid verwerft jaarlijks 3.000 ha bos-, duin- en ander natuurgebied;
- Gratis bus- en tramvervoer voor wie jonger is dan 12 jaar of ouder dan 65 jaar;

Samenstelling Vlaamse regering (13 juli 1999)

Premier
Patrick DEWAEL

Ministers:
Binnenlandse aangelegenheden, Ambtenarenzaken en Sport
Johan SAUWENS
Cultuur, Jeugd, Stedelijk beleid, Huisvesting en Brusselse aangelegenheden
Bert ANCIAUX
Economie, Ruimtelijke ordening en Media
Dirk Van MECHELEN
Financiën, Begroting, Buitenlands beleid en Europese aangelegenheden
Patrick DEWAEL
Leefmilieu en Landbouw
Vera DUA
Mobiliteit, Openbare werken en Energie
Robert 'Steve' STEVAERT
Onderwijs en Vorming
Marleen VANDERPOORTEN
Welzijn, Gezondheid en Gelijke kansen
Mieke VOGELS
Werkgelegenheid en Toerisme
Renaat LANDUYT

- Meer investeringen in schoolgebouwen en meer leerkrachten op middelbare scholen met veel kansarme leerlingen;
- Basisonderwijs volledig gratis;
- Gelijkschakeling sociale toelagen voor hogeschoolstudenten aan die voor universiteitsstudenten;
- Wonen in steden wordt fiscaal aangemoedigd;
- Oprichting Stadsvernieuwingsfonds dat samen met de gemeenten beheerd wordt;
- Huursubsidies voor mensen met een laag pensioen en extra middelen voor renovatie sociale woningbouw;
- Openbare omroep VRT wordt 'reclamearm';
- Herziening regelgeving regionale tv-omroepen met het oog op onder meer depolitisering;
- Cumulatieverbod tussen lidmaatschap Vlaams parlement en mandaat van burgemeester, schepen of OCMW-voorzitter, en bepaalde activiteiten in de particuliere sector;
- Eén geïntegreerd loket in elke gemeente voor de gemeentelijke, provinciale en Vlaamse dienstverlening;
- Afslanking ministeriële kabinetten;
- Depolitisering van bevorderingen ambtenaren;
- Herziening verdeelsleutels Gemeentefonds ten voordele van de centrumsteden en kleine gemeenten;
- Herziening van de indeling in kieskringen, met mogelijke invoering van één Vlaamse kieskring;
- OCMW's worden omgebouwd tot sociale huizen waar elke burger terecht kan voor alle administratieve en sociale dossiers, premies en uitkeringen;
- Kinderopvang wordt basisrecht voor iedereen;
- Streven naar rechtstreekse vertegenwoordiging van de deelstaten in de instellingen van de Europese Unie.

Biografieën

Patrick Dewael
Patrick Dewael (48, VLD) is burgemeester van Tongeren en was tussen 1985 en 1992 gemeenschapsminister van Cultuur. In 1981 werd Dewael korte tijd ondervoorzitter en later enkele jaren secretaris-generaal van de PVV; in 1992 zat hij het stichtingscongres voor van haar opvolger, de VLD. In 1985 werd hij voor het eerst Kamerlid. Datzelfde jaar werd hij opgenomen als minister van Cultuur in de Vlaamse regering onder Gaston Geens. Ook in de twee volgende Vlaamse regeringen behield hij die post. Na de verkiezingen van november 1991 werd Dewael VLD-fractieleider in de Kamer en dat bleef hij tot zijn huidige premierschap. In 1995 was Dewael kandidaat voor het voorzitterschap van de partij maar werd toen verslagen door Herman de Croo.

Bert Anciaux
Bert Anciaux (39, VU-ID) is een van de populairste politici van België. Een ministerspost in het federale kabinet zat er voor hem niet in nadat een VU-partijraad de voor hem bittere beslissing nam dat dit in strijd zou zijn met de partijstatuten. In 1987 werd Anciaux gemeenteraadslid van de stad Brussel, waar hij van 1992 tot 1995 schepen was. Hij deed veel bestuurlijke ervaring op, onder meer als voorzitter van de sociale huisvestingsmaatschappij Brussels Haard. Anciaux werd in juni 1992 voorzitter van de Volksunie. In september 1997 zette hij zich aan het opzetten van de vernieuwingsbeweging ID21. Hij slaagde er in een alliantie tussen VU en ID op poten te zetten. Intussen was hij in 1995 ook gekozen in de Senaat. Bij de verkiezingen van 13 juni 1999 werd hij in het Europees parlement gekozen.

Vera Dua
Vera Dua (48, Agalev) is landbouwkundig ingenieur en was mede-oprichtster van de vrouwengroep binnen Agalev. Ze was enkele jaren gemeentcraadslid in Gent voor ze in 1991 in de Kamer kwam. In 1995 werd ze in het Vlaams parlement gekozen. Dua was de afgelopen vier jaar ook gemeenschapssenator.

Renaat Landuyt
Renaat Landuyt (40, SP) werd in 1991 gemeenteraadslid in Brugge. Vier jaar later werd hij Kamerlid. Hij maakte de afgelopen regeerperiode vooral naam als secretaris van de Dutroux-commissie en als justitie-expert van zijn partij. Landuyt zet zich ook in voor de Liga voor de Mensenrechten.

Dirk Van Mechelen
Dirk Van Mechelen (41, VLD) is sinds 1987 schepen in Kapellen. In datzelfde jaar werd hij ook gekozen tot Kamerlid. In 1995 werd hij in het Vlaams parlement gekozen.

Johan Sauwens
Johan Sauwens (48, VU-ID) was al eerder minister. Hij werd in 1988 Vlaams minister van Openbare werken en Verkeer, in 1992 kreeg hij de portefeuille van Verkeer, Buitenlandse handel en Staatshervorming.

'Steve' Stevaert
Robert 'Steve' Stevaert (45, SP) klom van rode kroegbaas op tot de eerste socialistische burgemeester (in 1994) van Hasselt na 165 jaar katholiek bestuur. In 1995 werd hij lid van het Vlaams parlement. In september 1998 verhuisde hij naar de Vlaamse regering om Luc Van den Bossche op te volgen, die federaal minister werd.

Marleen Vanderpoorten
Marleen Vanderpoorten (44, VLD) werd in 1995 gekozen in het Vlaams parlement, waar ze zich als onderwijsdeskundige profileerde. In 1989 werd ze in haar stad Lier schepen van Onderwijs, Cultuur en Sport. Sinds 1995 is Vanderpoorten er burgemeester.

Mieke Vogels
Mieke Vogels (45, Agalev) werd in oktober 1985 Kamerlid voor Antwerpen. Vanaf 1989 leidde ze de Agalev-Ecolo-fractie in de Kamer. Bij de lokale verkiezingen van 1994 werd de populaire Antwerpse ook gemeenteraadslid. Vogels werd in Antwerpen schepen van Ruimtelijke ordening, Milieu, Groenbeleid, Afvalbeleid en Stadsreiniging. Bij de verkiezingen van 13 juni dit jaar was Vogels een van de boegbeelden van Agalev, werd gekozen in de Senaat en nam daarop ontslag als Antwerps schepen.

CVP: 'Vlaamse regering ontwijkt echte keuzes'

Bij het debat over de Vlaamse regeringsverklaring van het kabinet-Dewael op 14 juli betwistte CVP-fractieleider Eric Van Rompuy dat de nieuwe Vlaamse regering een vrije beleidsruimte van 200 miljard frank (ca. 13 miljard gulden) zou hebben. Volgens hem ging het hoogstens om 75 tot 90 miljard. Volgens Van Rompuy werden in het regeerakkoord echte keuzes ontweken en werden er geen prioriteiten gesteld.
De CVP nam direct afstand van het Vlaams Blok, de enige partij waarmee de christendemocraten in de oppositie zitten. Van Rompuy, in de vorige regeringsperiode nog Vlaams minister, gaf toe dat de Vlaamse kiezers de CVP buitenspel hadden willen zetten. Toch meende hij dat zij van nature een regeringspartij is: 'We zullen niet alles afbreken, het vertrouwen in de politiek ondermijnen. (...) De CVP zal oppositie voeren in het Vlaams parlement, maar vooral tegen het Vlaams Blok', beloofde hij.

Vlaams Blok noemt brede coalitie onwerkzaam

Tijdens het debat over de regeringsverklaring stelde Vlaams Blok-fractieleider Gerolf Annemans dat de paars-groene regering onnatuurlijk en onwerkzaam was. 'Dit is niet de coalitie waar Vlaanderen om gevraagd heeft', zei hij. Naar aanleiding van Annemans' kritiek op de 'onnatuurlijke coalitie', vroeg premier Dewael zich af wat links en rechts eigenlijk was. Voor de bevolking zou dat irrelevant zijn: die wilde slechts een efficiënt bestuur, aldus Dewael. De premier bleek hiermee een breed gedragen gevoel in het parlement te vertolken.

Nieuwe parlementsleden beëdigd

Walter Vandenbossche (CVP) en Sven Gatz (VU-ID) legden op 14 juli de eed af in het Vlaams parlement. Zij waren de leden van het Brussels parlement die in plaats van Jos Chabert en Annemie Neyts naar het Vlaams parlement werden afgevaardigd. De twee laatstgenoemden waren Brussels minister geworden.

Waalse regering gevormd

De rood-blauw-groene partijen bereikten op 2 juli 1999 een akkoord over een Waals basisdocument dat de titel meekreeg *Wallonië horizon 2004: renoveren en mobiliseren.* In de laatste uurtjes van de onderhandelingen werd onder meer een compromis over nachtvluchten op de luchthaven van Bierset bereikt. Het gebruik van lawaaiige vliegtuigen zou na overleg met de luchtvaartmaatschappijen afgebouwd moeten worden en dergelijke vliegtuigen zouden hogere landingsrechten moeten gaan betalen.
Op 12 juli werd de samenstelling van het kabinet bekendgemaakt. Hiermee was het echter niet compleet. Op 15 juli keurde het Waals parlement een decreet goed over de uitbreiding van het aantal ministersposten, waardoor José Happart (PS) en Thierry Detienne (Ecolo) ook konden aantreden als minister.

Biografieën

Elio Di Rupo
Elio Di Rupo (48, PS) was in 1982, toen hij gemeenteraadslid in zijn woonplaats Bergen werd, een veelbelovend chemicus. Van 1986 tot 1987 was hij schepen van Gezondheidszorg, Stadsvernieuwing en Sociale zaken. Hij werd Kamerlid in 1987 en enkele jaren later, in 1994, vice-premier. Dat was een precedent in België: Di Rupo was de eerste naoorlogse migrantenzoon die minister werd. Hij werd opnieuw vice-premier in de regering-Dehaene II. In 1989 stapte hij over naar het

Samenstelling Waalse regering (15 juli 1999)

Premier
Elio DI RUPO

Ministers:
Begroting, Uitrusting en Openbare werken
Jean-Claude VAN CAUWENBERGHE
Binnenlandse aangelegenheden en Ambtenarenzaken
Jean-Marie SEVERIN
Economie, Middenstand en Onderzoek en Nieuwe technologieën
Serge KUBLA
Landbouw en Landelijke aangelegenheden
José HAPPART
Ruimtelijke ordening, Stedenbouw en Leefmilieu
Michel FORET
Sociale aangelegenheden en Gezondheid
Thierry DETIENNE
Tewerkstelling, Vorming en Huisvesting
Michel DAERDEN
Vervoer, Mobiliteit en Energie
José DARAS

Europees parlement. Bij de verkiezingen van november 1991 trad hij toe tot de Senaat.

Michel Daerden
Michel Daerden (49, PS) is een van de begrotingsspecialisten van de PS. In 1987 kwam hij in de Kamer. In 1991 maakte hij zijn overstap naar de Senaat. Hij is een belangrijke bemiddelaar in de door rivaliteiten geplaagde Luikse partijafdeling. In 1994 was Daerden federaal minister van Wetenschapsbeleid en Infrastructuur. Na de verkiezingen ruilde hij deze bevoegdheden in voor de portefeuille van Vervoer.

José Daras
José Daras (51, Ecolo) kwam in 1981 in de Kamer en leidde daar van 1988 tot 1991 de Ecolo/Agalev-fractie. In 1991 ging Daras naar de Senaat en na de verkiezingen van 1995 naar het Waals parlement, waar hij fractieleider werd. Hij was geen kandidaat bij de verkiezingen van 13 juni.

Thierry Detienne
Thierry Detienne (39, Ecolo) is sinds 1982 lid van de Franstalige Groenen. Tussen 1987 en 1991 was hij provincieraadslid in Luik, daarna ging hij naar de Kamer, waar hij zich onder meer bezighield met gezondheid, werkgelegenheid en het dossier van de politieke vluchtelingen.

Michel Foret
Michel Foret (51, PRL-FDF-MCC) was van 1976 tot 1996 gemeenteraadslid voor de PRL in Luik, waar hij van 1981 tot 1982 schepen was. In 1995 werd hij door de Franse gemeenschapsraad naar de Senaat gestuurd, waar hij fractieleider van de PRL-FDF werd. Foret vervulde ook vele bestuurlijke functies.

José Happart
José Happart (52, PS) werd op slag beroemd toen hij in 1972 een jonge stier losliet in de Senaat om te protesteren tegen de afwezigheid van aandacht voor landbouwproblemen in de regeringsverklaring. Later werd hij dè leider van het Franstalige verzet in Voeren. Happart kwam in Voeren op de lijst *Retour à Liège*. Hij was zowel burgemeester als eerste schepen in de gemeente. In 1984 werd hij Europees parlementslid. Vanaf 1986 leidde Happart de door hem opgerichte beweging *Wallonie Région d'Europe*. Tijdens de jongste verkiezingen kreeg hij een plaats op de Senaatslijst van de PS.

Serge Kubla
Serge Kubla (52, PRL-FDF-MCC) is burgemeester van Waterloo sinds 1983. Hij begon zijn politieke carrière als kabinetsmedewerker op het staatssecretariaat van Waalse economie tussen 1974 en 1977. In 1977 werd hij Kamerlid voor de PRL in het arrondissement Nijvel en schepen van Waterloo (tot 1982). Hij was fractieleider van zijn partij in de Kamer en in het Waals parlement.

Jean-Marie Severin
Jean-Marie Severin (58, PRL-FDF-MCC) is al sinds 1970 gemeenteraadslid in Namen en was van 1974 tot 1991 lid van de provincieraad. In 1995 werd hij lid van het Waals parlement.

Jean-Claude Van Cauwenberghe
Jean-Claude Van Cauwenberghe (55, PS) raakte vooral bekend als burgemeester van Charleroi (sinds 1983). In 1995 werd hij minister van Begroting, zowel in de Franse gemeenschapsregering als in de Waalse gewestregering. Van 1977 tot 1983 was hij volksvertegenwoordiger. Hij is auteur van twee boeken over gemeentelijke politiek: *Rendre la ville aux citoyens* en *Vive la commune*.

Nieuwe regering krijgt vertrouwen Waals parlement

Op 16 juli kreeg de nieuwe Waalse regering in Namen het vertrouwen van het Waals parlement, met 57 leden van de paars-groene meerderheid vóór en elf tegenstemmende leden van de christen-democratische PSC.
Tijdens het voorlezen van de regeringsverklaring voor het Waals parlement maakte premier Elio Di Rupo bekend dat er voor Wallonië een task force zou worden opgericht die de besteding van de ruim 30 miljard frank (ca. 1,7 miljard gulden) uit de Europese Structuurfondsen zou coördineren.
Di Rupo zette in de regeringsverklaring de belangrijkste doelstellingen van de nieuwe Waalse regering op een rijtje: toename van het regionale bbp, meer werkgelegenheid, meer export en meer investeringen. De regering streefde er naar de sociale cohesie versterken, onder meer door positieve discriminatie van de arme wijken en de sociaal zwakkeren. Verder wilde het kabinet het opleidingsniveau van de Walen verhogen en het imago van Wallonië verbeteren. Voorts verzekerde Di Rupo dat de fiscale druk in Wallonië niet zou toenemen. De bureaucratie waar bedrijven mee kampen, zou worden aangepakt door één loket te creëren waar ondernemingen alle administratieve handelingen kunnen verrichten. De solidariteit tussen het Waals Gewest, het Brussels Gewest en de Waals-Brusselse Gemeenschap diende volgens de regering versterkt te worden.
Aan het slot van het debat over de Waalse regeringsverklaring zegde minister-president Di Rupo toe dat het gewest 2,4 miljard frank extra zou uittrekken voor het Franstalig onderwijs.

Akkoord over Brusselse regering

De onderhandelaars voor de vorming van een Brusselse regering kwamen op 8 juli 1999 tot een volledig politiek akkoord, inclusief de gewestelijke en bicommunautaire bevoegdheden.
Vanaf september 1999 zou een paritaire werkgroep onder leiding van formateur De Donnéa besprekingen gaan voeren over een betere werking van de Brusselse instellingen, met speciale aandacht voor de vertegenwoordiging van de Vlamingen in de hoofdstedelijke raad. Deze werkgroep moest proberen naar een oplossing te zoeken die vervolgens zou worden voorgelegd aan de federale regering die zich in het regeerakkoord bereid verklaarde om in het kader van de Intergouvernementele Conferentie door Vlamingen èn Franstaligen gezamenlijk ingediende voorstellen uit te voeren. De Vlaamse partijen rond de tafel dwongen die eis af in ruil voor meer geld voor het Franstalig onderwijs, vooral scholen in arme wijken.
In het akkoord lag veel nadruk op de wederopbouw van verloederde wijken, met meer geld voor sociale huisvesting, voltooiing van de uitbreiding van de metro en meer investeringen in het openbaar vervoer (voorstadsnet).
Om de werkloosheid te bestrijden zou de Brusselse regering speciale aandacht schenken aan de opleiding van laaggeschoolden, de kleine en middelgrote ondernemingen, de zelfstandigen en het behoud van de industrie in de kanaalzone.

'Brussels regeerakkoord weinig vernieuwend'

Vooral de christen-democratische PSC had kritiek op het Brusselse regeerakkoord. Vol-

Samenstelling regering Brussels Hoofdstedelijk Gewest (14 juli 1999)

Premier:
Jacques SIMONET (PRL-FDF). Hij is tevens bevoegd voor de Plaatselijke besturen (voogdij over de Brusselse gemeenten, gemeentefondsen en de veiligheidscontracten), Ruimtelijke ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk onderzoek.

Ministers:
Begroting, Financiën, Openbaar ambt en Externe betrekkingen
Annemie NEYTS-UYTTEBROECK (VLD)
Economie, Tewerkstelling, Energie en Huisvesting
Eric TOMAS (PS)
Leefmilieu, Waterbeleid, Natuurbehoud, Openbare netheid en Buitenlandse handel
Didier GOSUIN (PRL-FDF)
Openbare werken, Vervoer, Brandbestrijding en Dringende medische hulp
Jos CHABERT (CVP)

Staatssecretarissen:
Brandbestrijding, Dringende medische hulp, Ambtenarenzaken en Mobiliteit
Robert DELATHOUWER (SP)
Huisvesting
Alain HUTCHINSON (PS)
Ruimtelijke ordening, Monumenten, Landschappen, Stadsvernieuwing en Bezoldigd vervoer van personen
Eric ANDRÉ (PRL-FDF)

Op het vlak van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie werd Eric Tomas bevoegd voor bijstand aan personen en Didier Gosuin nam het dossier van de Brusselse ziekenhuizen voor zijn rekening.
Voor de Franse Gemeenschapscommissie (Cocof) werd Eric Tomas voorzitter van het college en kreeg daar Onderwijs, Beroepsopleiding, Schooltransport en Buitenlandse betrekkingen in portefeuille. Alain Hutchinson werd bevoegd voor Begroting en Sociale actie. Binnen de Cocof werd Eric André bevoegd voor de Zelfstandigenopleidingen en Gehandicapten. Jacques Simonet nam het Openbaar ambt voor zijn rekening, Gosuin Cultuur, Jeugd, Sport en Gezondheid.

gens de Brusselse PSC-afdeling was de Franstalige regeringscoalitie samengesteld uit partijen die de verkiezingen hadden verloren. De Brusselse arrondissementsvoorzitter Joëlle Milquet noemde op 15 juli het Brussels regeerakkoord 'vaag en weinig vernieuwend'. Zijn partij betreurde het dat in het akkoord met geen woord werd gerept over de terugbetaling van de bestaansminima door de federale overheid aan de gemeenten. En dat was toch één van de grote aandachtspunten van de Franstalige liberalen in de vorige regeerperiode, aldus de PSC.
Magda De Galan (PS) volgde Armand De Decker op als parlementsvoorzitter.

Jacques Simonet
Jacques Simonet (35, PRL-FDF) is advocaat bij de Brusselse balie sinds september 1986. Simonets politieke carrière begon in 1987, toen hij provincieraadslid werd in Brabant, een mandaat dat hij twee jaar uitoefende. Daarna werd hij in het Brussels parlement gekozen. In 1991 werd hij ondervoorzitter van de Brusselse assemblee. Tussen 1989 en 1992 was hij PRL-FDF-fractieleider in de Anderlechtse gemeenteraad. Sedert 1992 is de Franstalige liberaal tevens Kamerlid. Simonet was ook lid van de Raad van Europa. Hij vervulde bij zijn aantreden als premier verscheidene bestuursfuncties: voorzitter van de Brusselse haven, bestuurslid van het Théâtre National en bestuurder van het dierenasiel Veeweyde.

Eric André
Eric André (44, PRL-FDF) was al in de vorige regering staatssecretaris. Sedert 1989 is hij Brussels parlementslid en tevens verkozene voor de Franse gemeenschap. Sinds 1988 is hij ook gemeenteraadslid in Ukkel. Tussen 1985 en 1988 was hij kabinetschef bij de Brusselse minister François-Xavier de Donnéa.

Jos Chabert
Jos Chabert (66, CVP) werd voor de derde keer Brussels minister. Hij was van 1965 tot 1976 gemeenteraadslid en schepen in Meise. Van 1968 tot 1974 was hij ook CVP-Kamerlid. In 1974 werd hij senator en bleef dat tot 1991. In 1974 werd Chabert minister van Verkeer en later zou hij verscheidene nationale ministersposten vervullen. Als lijsttrekker voor de Brusselse gewestverkiezingen haalde Chabert in 1989 voor de CVP vier zetels binnen. Hij werd in de eerste Brusselse regering minister van Financiën en was dat ook tot aan de verkiezingen van 1999.

Robert Delathouwer
Robert Delathouwer (45, SP) is in Koekelberg sinds 1989 Vlaams schepen. Tussen 1992 en 1995 was hij lid van de Brusselse hoofdstedelijke raad. Delathouwer stond vijf jaar lang (1990-1995) aan het hoofd van de Brusselse vervoermaatschappij MIVB. In 1998 stichtte Delathouwer samen met PSC-senatrice Magdeleine Willame de vereniging *Tweetaligheid in Beweging – Bilinguisme en Mouvement* (TIBEM). De SP'er spreekt zelf vloeiend Frans en is een vurig verdediger van het tweetalige Brussels gewest.

Didier Gosuin
Didier Gosuin (43, PRL-FDF) kwam voor de derde achtereenvolgende maal op het departement van Leefmilieu. Sinds 1994 is hij ook burgemeester van Oudergem, waar hij in 1977 schepen van Jeugdzaken, Stedebouw en Cultuur werd. Van 1985 tot 1990 was hij ondervoorzitter van het FDF en van 1988 tot 1989 adjunct-kabinetsdirecteur bij de minister-president van de Franse gemeenschapsregering. Hij raakte vooral bekend door zijn strijd tegen de geplande verbrandingsoven van Drogenbos.

Alain Hutchinson
Hutchinson (49, PS) was tot voor kort kabinetschef bij minister-president Picqué. Hij begon zijn politieke loopbaan als actief vakbondsman; in 1981 werd hij lid van de PS. In 1989 werd hij schepen in St-Gillis, de gemeente van burgemeester Picqué.

Annemie Neyts
Annemie Neyts-Uyttebroeck (45, VLD) was van 1979 tot 1981 mede-voorzitster van het Tweede Congres van de Brusselse Vlamingen. Ze was voorzitster van de PVV van Brussel-Stad en van de PVV-vrouwen, die ze een stem gaf binnen het dagelijks partijbestuur. Van november 1985 tot midden 1989 leidde ze de Vlaamse liberalen. In 1981 werd zij Kamerlid en in 1989 ook lid van de Brusselse hoofdstedelijke raad. Uit beide assemblees nam ze ontslag, nadat ze in juni 1994 met bijna 146.000 voorkeurstemmen in het Europees parlement was gekozen. Op 30 januari 1995 benoemde Koning Albert II haar tot minister van Staat.

Eric Tomas
Eric Tomas (51, PS) was raadgever op verschillende ministeriële kabinetten in de loop van 1980-1981. Sinds 1982 is hij gemeenteraadslid in Anderlecht. In 1985 werd hij Kamerlid. Sinds 1991 is hij ondervoorzitter van de raad van bestuur van de Brusselse metro- en busmaatschappij MIVB. In de vorige Brusselse regering was hij staatssecretaris voor onder meer Huisvesting.

Franse Gemeenschapsregering compleet

Het Frans Gemeenschapsparlement koos op 19 juli 1999 vier nieuwe ministers: Françoise Dupuis, Corinne de Permentier, Nicole Marechal en Yvan Ylieff. De verkiezing en eedaflegging van de nieuwe ministers verliep zonder incidenten maar in afwezigheid van de PSC.
Hervé Hasquin, minister-president van de Franse Gemeenschap, zei tijdens het debat over de regeringsverklaring dat 'de inzet van de regering de bevestiging is van de Waals-Brusselse Gemeenschap als basis van de Franstalige solidariteit voor alle Franstaligen in België, waar ze ook wonen'. Ook de naamsverandering in Waals-Brusselse Gemeenschap was een bevestiging van de bindende rol van de Gemeenschap voor Walen en Franstalige Brusselaars, aldus Hasquin.

Biografieën

Robert Collignon
Robert Collignon (56, PS) was tijdens de vorige regeringsperiode minister-president van de Waalse gewestregering. Als 28-jarige deed Colligon in

Samenstelling regering Waals-Brusselse Gemeenschap (voorheen Franse Gemeenschapsregering) (19 juli 1999)

Premier:
Hervé HASQUIN

Ministers:
Audiovisuele sector
Corinne de PERMENTIER
Begroting, Cultuur en Sport
Robert COLLIGNON
Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek
Françoise DUPUIS
Jeugdhulp en Gezondheid
Nicole MARÉCHAL
Jeugdzaken, Openbaar ambt en Onderwijs voor sociale promotie
Yvan YLIEFF
Kinderwelzijn, belast met het Lager Onderwijs, de opvang en de opdrachten van Kind en Gezin
Jean-Marc NOLLET
Secundair onderwijs, Kunsten en Letteren
Pierre HAZETTE

1971 zijn intrede in de Kamer. Drie jaar later werd hij niet herkozen. In 1981 belandde hij weer in de Kamer, waar hij indruk maakte door de wijze waarop hij de parlementaire onderzoekscommissie naar het Heizeldrama leidde.
Vanaf 1985 leidde hij de PS-fractie in de Senaat en hij was van 1988 tot 1992 voorzitter van de PS'ers in de Waalse gewestraad. Op 1 mei 1987 werd hij burgemeester van Amay, waar hij al tien jaar schepen was. Na de verkiezingen van 1994 werd hij opnieuw benoemd tot burgemeester.

Françoise Dupuis
Françoise Dupuis (49, PS) was de eerste vrouw die lid werd van het federaal partijbureau van de PS. Tussen 1988 en 1994 was Dupuis schepen van Sociale zaken in Ukkel. In 1991 werd ze gekozen voor de Brabantse provincieraad, waar ze als eerste vrouw provincieraadsvoorzitter werd. In 1995 kwam ze in het Brussels parlement en het parlement van de Franse gemeenschap.

Pierre Hazette
Pierre Hazette (60, PRL) is onderwijsspecialist van de PRL en licentiaat in de filosofie en de letteren. Hij werd in 1974 kabinetsmedewerker bij het ministerie van Buitenlandse handel. Hij was begin jaren zeventig schepen van de gemeente Braives. Van 1985 tot 1987 was hij actief als provinciaal senator en tot 1995 als Kamerlid. Sinds 1987 is hij lid van het Waals parlement en de Franse gemeenschapsraad. In 1995 werd hij gemeenschapssenator.

Nicole Maréchal
Nicole Maréchal (41, Ecolo) werd in 1995 Waals Ecolo-parlementslid, na een start in de politiek gemaakt te hebben als parlementair medewerkster van onder andere huidig federaal secretaris van de Franstalige Groenen, Jacky Morael, en als provinciaal raadslid.

Jean-Marc Nollet
Jean-Marc Nollet (29, Ecolo) is afkomstig uit Henegouwen en was voorzitter van de Federatie van Franstalige Studenten. Hij was bovendien fractiemedewerker van Ecolo bij de Franse gemeenschap.

Corinne de Permentier
Corinne de Permentier (PRL-FDF-MCC) is burgemeester van Vorst. De Permentier was lid van de Brusselse raad. Na de verkiezingen van 13 juni van dit jaar werd ze Kamerlid.

Yvan Ylieff
Yvan Ylieff (57, PS) werd in 1968 attaché op het kabinet van onderwijs, in 1971 kwam hij in de gemeenteraad van Adrimont, waar hij twee jaar later burgemeester werd. In 1974 werd hij Kamerlid. Hij is een der justitie- en onderwijsspecialisten van de Franstalige socialisten. Hij was minister van Onderwijs in de regering-Martens VIII en van 1989 tot 1992 gemeenschapsminister voor Onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek. Van 1992 tot 1995 was Ylieff Kamerlid. In juni 1995 kreeg hij de portefeuille van Wetenschapsbeleid.

Duitstalige gemeenschapsregering gevormd

De Duitstalige Gemeenschap, bevoegd in het Duitse taalgebied in de provincie Luik, heeft zowel een rechtstreeks gekozen raad als een regering. Te zamen vormen deze de wetgevende macht.
De regering als uitvoerende macht bestaat uit een minister-president en twee ministers. Ook Duitstalig België kreeg een paarsgroene coalitie.

Samenstelling Duitstalige gemeenschapsregering (13 juli 1999)

Premier en tevens bevoegd voor Werkgelegenheid, Gehandicaptenbeleid, Media en Sport
Karl-Heinz LAMBERTZ

Ministers:
Jeugd en Gezin, Monumenten en Landschappen, Gezondheid en Sociale zaken
Hans NIESSEN
Onderwijs en Vorming, Cultuur en Toerisme
Bernd GENTGES

Parlementaire enquête dioxinecrisis

Op de dag dat de regering het vertrouwen van het parlement kreeg, op 16 juli 1999, stelde de Kamer ook een parlementaire onderzoekscommissie in die officieel de naam kreeg van 'onderzoekscommissie belast met een onderzoek van de Belgische vlees-, zuivel- en eierproductie en naar de politieke verantwoordelijkheden in het licht van de zogenaamde dioxinecrisis'. De commissie werd bemand door vijftien Kamerleden en moest binnen zes maanden haar werkzaamheden afronden.
Eerste taak van de commissie was het doorlichten van de Belgische vlees-, zuivel- en eierproductie, om later voorstellen te kunnen formuleren om de organisatie van en de controle op die sector te verbeteren. Om dit te kunnen doen moest de commissie:
- een inventaris opstellen van de feiten die tot de dioxinecrisis hebben geleid;
- onderzoeken hoe de productieketen van vlees, zuivel en eieren in elkaar zit;
- onderzoeken hoe de bestaande controlediensten en -mechanismen werken;
- de regelgeving onderzoeken inzake de productie van vlees, zuivel en eieren en voorstellen formuleren om de regelgeving te verbeteren.

Tweede opdracht van de commissie was het vaststellen van de politieke verantwoordelijkheden. Hiertoe zou zij:
- onderzoeken hoe de dioxinebesmetting in het begin is aangepakt;
- onderzoeken welke diensten hadden moeten optreden en of ze dat al dan niet hebben gedaan;
- bepalen wie (politiek) verantwoordelijk was.

CVP-fractieleider Stefaan De Clerck bepleitte dat de lijst met taken niet limitatief zou zijn. Onder meer de rol van de media en de Europese instanties diende volgens de christen-democraten ook onder de loep te worden genomen.

Regeringscommissaris dioxinecrisis benoemd

Een dag na de instelling van de commissie, op 17 juli, werd Freddy Willockx benoemd tot regeringscommissaris inzake de dioxinecrisis. Hij werd speciaal belast met de contacten tussen België en Europa inzake het dioxinedossier. Willockx verklaarde er alles aan te zullen doen om te voorkomen dat België vanwege de dioxineaffaire voor het Europees Hof van Justitie zou worden gesleept.

Verwilghen wil betere overdracht overheidsdocumenten

De nieuwe federale ministers deden na de verkiezingen hun beklag over het feit dat ze hun intrede deden in lege kabinetten zon-

der dossiers. Oud-premier Jean-Luc Dehaene en verschillende federale ministers van het vorige kabinet bleken in augustus hun administratieve documenten aan het Algemeen Rijksarchief (ARA) overhandigd te hebben. Het ging om de oud-ministers Tony Van Parys, Miet Smet, Jean-Pol Poncelet, Jean-Jacques Viseur en Yvan Ylieff. Ook Didier Gosuin, minister in de vorige en de huidige Brusselse regering, bracht zijn dossiers naar het Rijksarchief. Het overgrote deel van Dehaene's documenten werd overgedragen aan het onderzoeks- en documentatiecentrum van de Katholieke Universiteit Leuven, zo werd op 6 augustus 1999 bekend.
Minister van Justitie Marc Verwilghen wilde nagaan hoe deze problemen in de toekomst konden worden vermeden en zou laten onderzoeken hoe de overdracht van de macht in andere landen gebeurde. Tegen eind september wilde hij een nieuw reglement opstellen voor de overdracht van dossiers. ARA-medewerker Luis Bernardo stelde dat politici niet verplicht zijn de dossiers aan zijn ARA te geven omdat het om privé-documenten gaat. Ministers mogen de documenten vernietigen als ze dit willen, aldus Bernardo.

'Andere controle nodig voor geld overheidsvoorlichting'

De Vlaamse informatieambtenaar Francis Decoster stelde in zijn jaarverslag over 1998 dat op 11 augustus 1999 openbaar werd, dat de Vlaamse regering snel een wet moest uitvaardigen voor de controle op de verkiezingsuitgaven van politieke partijen. De Federale Controlecommissie voor de Verkiezingsuitgaven (FCV) is niet objectief, schreef hij. Doordat de FCV weinig uitvoerde maar wel voor de verkiezingen van 1999 plotseling in actie kwam tegen Vlaamse ministers, laadt zij het vermoeden op zich dat 'de leden zich soms meer lieten leiden door partijpolitieke dan door inhoudelijke overwegingen', aldus Decoster.
In de controverse tussen de FCV en de Vlaamse regering botsen twee logica's met elkaar, zei Decoster. De Vlaamse regering duldt geen federale inmenging in haar overheidsbeleid terwijl dit nu juist een taak is van de FCV. Een Vlaams decreet over politiek misbruik van geld dat bestemd is voor overheidsvoorlichting in Vlaanderen, is dus hard nodig, aldus Decoster. Net voor de verkiezingen moesten de toenmalige Vlaamse ministers Van den Brande, Grouwels, Kelchtermans en Peeters zich bij de FCV verantwoorden in verband met campagnes die ze hadden gevoerd.
Ook was bij de Raad van State een beroep in behandeling, aangetekend door de Vlaamse regering, tegen de beslissing van de FCV om de kosten van twee communicatie-initiatieven van de oud-ministers Kelchtermans en Weckx aan te rekenen als verkiezingsuitgaven. Naar aanleiding van de conflicten met de FCV liet Van den Brande in 1998 weten dat Vlaamse ministers hun voorlichtingsinitiatieven niet meer zouden voorleggen aan de FCV. In het voorjaar van 1999 verklaarde Van den Brande dat de Vlaamse ministers zich wel wilden onderwerpen aan de controle van het Vlaams parlement.

Goedkeuringstoezicht op begroting lokale besturen afgeschaft

De Vlaamse regering geeft de gemeenten een grotere vrijheid om zelf hun beleid te bepalen, zei Johan Sauwens (VU) op 18 augustus 1999 tijdens zijn eerste persconferentie als minister van Binnenlandse aangelegenheden, Ambtenarenzaken en Sport. De begrotingen van gemeenten en van de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW's) behoeven vanaf 1999 niet meer de goedkeuring van de provincie. Dat betekent ook dat de gouverneur een begroting kan schorsen en de Vlaamse regering een begroting kan vernietigen, zij het binnen een beperkte termijn. Eind juli stuurde Sauwens hierover al een rondzendbrief aan de gemeenten en OCMW's.

Oproep om Nederlands te leren

Het Komitee der Randgemeenten verspreidde op 27 augustus 1999 zijn gratis huis-aan-huis-blad *De Zes* in de faciliteitengemeenten rond Brussel, met daarin een oproep aan anderstaligen om Nederlands te leren. Na een soortgelijke oproep vorig jaar schreven tientallen personen zich in voor een cursus Nederlands.
Het Komitee meende dat 'gastvrijheid haar grenzen kent en niemand in andermans taalgebied voorrechten mag opeisen voor de eigen taal. (...) Anderstaligen bewijzen hier hun burgerzin als zij het Nederlandstalige karakter van onze Vlaamse gemeenten eerbiedigen en een inspanning doen om Nederlands te leren en te spreken', aldus het Komitee.
Ook de provincie Vlaams-Brabant lanceerde een campagne ter promotie van het Nederlands. Onder het motto 'Nederlands, een taal voor het leven' werden via advertenties in Franstalige bladen, affiches en huis-aan-huisfolders anderstaligen aangemoedigd om Nederlands te leren.

IJzerbedevaartcomité kritiseert regeerakkoord

Aan de 72e IJzerbedevaart namen op 29 augustus 1999 tussen de tien- en vijftienduizend mensen deel. Voorzitter Lionel Vandenberghe van het IJzerbedevaartcomité bepleitte dat Vlaanderen een soevereine staat zou worden. Volgens Vandenberghe bevatte het federale regeerakkoord geen enkele belofte voor de overdracht van meer bevoegdheden naar een meer autonoom Vlaanderen. Hij betreurde dat de crisis in Kosovo door sommigen was aangegrepen om, naar hij zei, het Vlaams nationalisme te bekladden. 'Wij zijn voor een pacifistisch nationalisme dat oog heeft voor andere volkeren en culturen', aldus Vandenberghe.

Antwerpen informeert buitenlanders over naturalisatie

De stad Antwerpen presenteerde op 31 augustus 1999 een brochure met informatie over de manieren waarop buitenlanders de Belgische nationaliteit kunnen krijgen. De wetswijzigingen die per 1 september 1999 van kracht werden, waren er al in verwerkt.
Schepen voor burgerlijke stand Dirk Geldof (Agalev) zei op een persconferentie dat Antwerpen waarschijnlijk de eerste gemeente in België was, die een dergelijke brochure uitbracht. De brochure, getiteld *Hoe word ik Belg?*, werd samengesteld naar aanleiding van een oproep die begin juli door de Federatie van Marokkaanse Verenigingen en het Lokaal Integratiecentrum Borgerhout werd gedaan. Zij riepen immigranten op om Belg te worden, teneinde mee te kunnen doen aan de gemeenteraadsverkiezingen van 2000.
Vooral voor Marokkanen is de procedure voor naturalisatie soms een administratieve lijdensweg. Een Marokkaan die in Marokko is geboren, moet in zijn geboorteplaats een geboorteakte met gemiddeld zeven stempels ophalen om het document te laten legaliseren. De federale regering was van plan de naturalisatiewetgeving te versoepelen, maar die zou pas op zijn vroegst in januari 2000 van kracht worden.

Turkse vertegenwoordigers zeiden dat vooral jongeren betrokken zijn bij het politieke leven en dat de bereidheid om Belg te worden groot is. Sommigen zouden echter ontmoedigd worden door de praktijk. Zij noemden het voorbeeld van iemand die al twintig jaar in België woonde en in het onderwijs werkte maar wiens naturalisatieaanvraag werd afgewezen omdat hij 'onvoldoende geïntegreerd' zou zijn.
Sommige wijkagenten zouden ontoelaatbare vragen stellen, in hun ijver om na te gaan of een kandidaat-Belg 'voldoende geïntegreerd' is, zoals: 'wat eet je, wie zijn je vrienden, welke café's bezoek je, ga je naar de moskee?' In 1996 verwierven slechts 113 in Antwerpen wonende vreemdelingen de Belgische nationaliteit, in 1998 waren dat er 492. In de eerste acht maanden van 1999 bedroeg dit aantal 440.

24.000 Vlamingen willen eigen grondwet

Het Algemeen Nederlands Zangverbond (ANZ) en het Overlegcentrum van Vlaamse Verenigingen (OVV) dienden op 6 september 1999 bij voorzitter Norbert de Batselier van het Vlaams parlement een door meer dan 24.000 Vlamingen ondertekend verzoekschrift in. Daarin vroegen zij de assemblee uiterlijk per 11 juli 2002 een eigen Vlaamse grondwet uit te vaardigen, de datum van de 700ste verjaardag van de Guldensporenslag. Deze slag is een historische datum voor Vlaamse nationalisten.
Volgens de Juridische Dienst van het Vlaamse parlement was het verzoekschrift ontvankelijk naar de vorm, maar niet naar de inhoud, omdat het Vlaams parlement geen grondwetgevende bevoegdheid heeft. Het Vlaams parlement stemde op 29 september in met het voorstel van De Batselier om het verzoekschrift ontvankelijk te verklaren. Met de kleinst mogelijke meerderheid (CVP, Vlaams Blok en VU-ID) verklaarde de commissie voor Institutionele en Bestuurlijke Hervorming van het Vlaams parlement zich op 12 oktober bevoegd om het verzoekschrift over een eigen Vlaamse grondwet te bespreken.
Tijdens een hoorzitting in deze commissie, op 21 oktober, werd besloten het verzoek niet te honoreren omdat geen van de fracties – behalve het Vlaams Blok – uit België wil treden. Wel was men bereid een 'granddecreet' op te stellen, een soort grondwet voor alleen Vlaanderen.

Vlaanderen weer present op Waalse feesten

Het officieel gedeelte van de Waalse feesten in Namen stond op 20 september 1999 in het teken van de toenadering tussen Vlaanderen en Wallonië. De aanwezigheid van de Vlaamse minister-president Patrick Dewael (VLD), en ook van premier Guy Verhofstadt, symboliseerden de breuk met het verleden. De vorige Vlaamse premier Luc van den Brande verscheen de voorbije jaren niet meer op de Waalse feesten.
De Waalse minister-president Elio di Rupo verheugde er zich tijdens de Waalse feesten over dat de Vlaamse kant 'het separatistisch discours' verlaten had. In het Nederlands nodigde hij Vlaanderen uit tot samenwerken. Volgens Di Rupo was het herstel van Wallonië de beste garantie voor een beter evenwicht in België.

Geen geld voor stedelijk investeringsfonds

De regering keurde op 1 oktober 1999 een oriënteringsnota over het stedelijk beleid van regeringscommissaris Charles Picqué goed. Maar zijn voorstel om een investeringsfonds op te richten, werd aangehouden omdat er geen geld zou zijn. Met de gewesten zou nog onderhandeld worden over de beschikbare middelen. De bijdrage vanuit de federale overheid zou wellicht beperkt worden tot renteloze leningen.

Oprichting Costa

De Vlaamse regeringsleden die deelnemen aan de Conferentie voor de Staatshervorming (Costa), zullen daar het hoofdstuk over institutionele vernieuwing uit het Vlaamse regeerakkoord verdedigen, en niet de vijf resoluties die het Vlaamse parlement eerder aannam over een verdere staatshervorming. Dat bleek op 12 oktober 1999 in de commissie voor Institutionele en Bestuurlijke Hervorming. De CVP had het voorstel gedaan om de vijf resoluties als uitgangspunt te nemen, resoluties die de VLD en de Volksunie op 3 maart ook hadden goedgekeurd en die verder gaan dan het regeerakkoord.
De Intergouvernementele en Interparlementaire Conferentie voor de Staatshervorming werd op 20 oktober officieel geïnstalleerd. De Costa telt 31 deelnemers, vijftien Nederlandstaligen, vijftien Franstaligen en één Duitstalige. Op 29 oktober richtte de Costa een werkgroep op met vijf Vlamingen, vijf Franstaligen en één Duitstalige, die zich moest buigen over het verslag van de Senaat over de 236 knelpunten in de verdeling van bevoegdheden tussen de federale overheid en de regio's.

Sauwens houdt vast aan rondzendbrief taalwetgeving

De rondzendbrief-Peeters over de toepassing van de taalwetgeving in de Vlaamse faciliteitengemeenten blijft onverkort van toepassing, zei minister van Binnenlandse aangelegenheden Johan Sauwens op 14 oktober 1999 in het Vlaams parlement. Als blijkt dat de burgemeesters de rondzendbrief negeren, zou Sauwens zijn federale collega vragen een tuchtprocedure te beginnen. De brief verplicht Vlaamse faciliteitengemeenten om ook aan Franstalige inwoners documenten in het Nederlands te sturen, tenzij zij zich elk jaar weer als Franstaligen laten registreren.

Betere leesbaarheid wetsvoorstellen

Op 21 oktober 1999 werd het eerste wetsvoorstel ingediend dat voorzien was van een heldere samenvatting en een officieuze 'basistekst' waarin de wijzigingen die het wetsvoorstel beoogt, al waren verwerkt. De Kamer had de regering gevraagd de leesbaarheid van de parlementaire documenten groter maken.

Hoge Raad Binnenlands Bestuur geïnstalleerd

Johan Sauwens, de Vlaamse minister van Binnenlandse aangelegenheden, installeerde op 22 november 1999 de Hoge Raad voor Binnenlands Bestuur. De Raad werd opgericht bij decreet van 30 maart 1999 om de Vlaamse regering en het Vlaams parlement te adviseren over beleidsmaatregelen die gevolgen hebben voor de organisatie van het binnenlands bestuur. De Raad telt zestien leden die de academische wereld, de gemeenten en de provincies vertegenwoordigen. Voorzitter is prof. Filip Derynck.

ID21 keurt samenwerking met VU goed

Na de partijraad van de Volksunie keurde ook de open vergadering van de beweging ID21 op 25 november 1999 het voorstel goed voor verdergaande samenwerking tussen de partij

en de vernieuwingsbeweging. De ID-ers brachten wel een paar kleine aanpassingen aan. Tegelijk werd Flor van Noppen, een van de initiatiefnemers van ID21 en de broer van de vermoorde veearts Karel van Noppen, als nieuwe woordvoerder van ID21 verkozen.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Kodak Belgium legt werk een dag neer

Bij Kodak Belgium werd op 9 juli 1999 gestaakt wegens het uitblijven van een sociaal plan voor 31 werknemers die ontslagen zouden worden. Er was al maanden over het plan onderhandeld, maar volgens de vakbondsdelegatie zaten de gesprekken in het slop. Op het ministerie van Arbeid en Tewerkstelling zou enkele dagen later een verzoeningsvergadering plaatsvinden.

Staking bij Carnoy

Op 4 augustus 1999 draaide een sluimerend conflict tussen directie en werknemers van de NV Carnoy in Wondelgem uit op een wekenlange staking. De werknemers wilden dat een ontslagen vakbondsafgevaardigde opnieuw in dienst genomen werd. Het bedrijf, gespecialiseerd in behandeling en onderhoud van industriële leidingen, werd eind april door een groep rond de NV NACAP overgenomen, met onder meer kapitaal van de Nederlandse pijpleidingenproducent Koop. Sinds de overname was de verstandhouding tussen de nieuwe top van het bedrijf en de werknemers verslechterd. Het conflict kende op 4 augustus een voorlopig hoogtepunt toen vakbondsafgevaardigde Raf Verbeke op straat werd gezet en er een wilde staking uitbrak.

Nieuwe PWA-wet omstreden

De nieuwe wet die PWA-ers een arbeidscontract geeft, zou ertoe kunnen leiden dat 39.000 van hen in oktober werkloos worden, zeiden enkele voorzitters van Plaatselijke Werkgelegenheidsagentschappen op 11 augustus 1999. De agentschappen zouden de administratieve en fiscale verplichtingen die de wet hen oplegt, niet aankunnen. PWA-ers – langdurig werklozen die bijvoorbeeld in het huishouden helpen of de tuin onderhouden – werkten niet met een arbeidscontract, maar vanaf 1 oktober zouden de PWA's officieel werkgever worden en de PWA-ers werknemers in deeltijd, met loon. De vorige regering wilde daarmee vooral het werk van de PWA-ers op zijn waarde schatten.
De PWA-voorzitters hoopten dat de nieuwe minister van Werkgelegenheid, Laurette Onkelinx, de wet alsnog zou wijzigen, maar die vond de kritiek 'onjuist en grotesk'.

VVH ontevreden over huurbesluit

De Vereniging van Vlaamse Huisvestingsmaatschappijen (VVH) vroeg op 27 augustus 1999 om aanpassing van het sociale huurbesluit dat de Vlaamse regering op 11 mei goedkeurde, omdat onderdelen ervan in de praktijk onuitvoerbaar zouden zijn.
VVH-voorzitter Ludo Helsen beklaagde zich dat de Sociale Huisvestingsmaatschappijen (SHM's) steeds meer huurders krijgen met lage inkomens. Door de inkomensgrens voor sociale huisvesting – een netto belastbaar inkomen van 532.000 frank per jaar (bijna 30.000 gulden) – komt zelfs een arbeider of postbode niet meer in aanmerking, aldus Helsen. De VVH pleitte ervoor de grens met minstens 100.000 frank op te trekken. Als het aantal mensen dat minder dan de gemiddelde basishuur van 7.000 frank betaalt, nog verder toeneemt, komt het financiële evenwicht van de SHM's in gevaar, waarschuwde de VVH. De vereniging vroeg ook om een betere spreiding van allochtone huurders. Verder bepleitte de VVH een wettelijk recht om huurders met asociaal of storend gedrag te weigeren.
De maatschappijen die bij de VVH zijn aangesloten, verhuren 95 procent van de sociale woningen in Vlaanderen, samen ongeveer 120.000 woningen. Dat is ongeveer zes procent van het totale woningbestand en de VVH zou dat percentage graag opgetrokken zien tot het dubbele.

Staking bij openbaar vervoer in Antwerpen

Nadat controleurs van bussen van De Lijn tijdens hun werk waren aangevallen, besloten de vakbonden op 11 oktober 1999 in Antwerpen het werk neer te leggen. De bonden eisten concrete en snelle maatregelen om het geweld in het openbaar vervoer de kop in te drukken. De staking was bijna algemeen.

Betoging tegen inmenging gerecht in sociale geschillen

Meer dan duizend mensen betoogden op 25 november 1999 in Nijvel voor stopzetting van het proces tegen de dertien gewezen vakbondsafgevaardigden van het bedrijf Forges de Clabecq en tegen de inmenging van de rechter in sociale conflicten. 'Elke dag weer moeten wij meemaken', zei een vakbondsleider, 'dat sociale conflicten geregeld worden door de rechtbanken die daarbij duchtig gebruik maken van dwangsommen. Bovendien zijn de vakbondsafgevaardigden niet langer beschermd en worden zij evengoed als gewone werknemers willekeurig ontslagen.' Het was de bedoeling de vakbonden te bewegen van deze kritiek een zwaar actiepunt te maken door een grote handtekeningenactie.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Mediabel voortaan in handen van SBE

De Société Belge d'Edition (SBE) werd op 1 juli 1999 met 58,9 procent de nieuwe meerderheidsaandeelhouder van de groep Médiabel. De Imprimeries Saint-Paul kregen 16 procent en de VZW bisdom Namen behield 25,1 procent. SBE, het consortium waar onder meer de Vlaamse Uitgeversmaatschappij (VUM), Arco, Mosane en Philippe Delaunois deel van uitmaken, kreeg de voorkeur van de huidige eigenaar van Médiabel, de vzw Bisdom Namen.
In de laatste fase was er nog maar één andere kandidaat, Axmédia, dat de familie Le Hodey, enkele andere Franstalige Belgische investeerders en de Zwitserse groep Edipresse vertegenwoordigde. De vzw Bisdom Namen voerde eind april haar recht van voorverkoop uit op de 27,7 procent aandelen die tot dan toe in het bezit waren van Les Médias de Vers l'Avenir. De waarde van Mediabel, dat de kranten van de groep Vers l'Avenir uitgeeft en mede-eigenaar is van *La Libre Belgique* en *La Dernière Heure*, werd eerder op één miljard frank geraamd (ca. 56 miljoen gulden).

Belasting op leegstand is succes in Mechelen

In Mechelen was de belasting op leegstand en verwaarlozing, die het Vlaams Gewest int en waarvan een derde in de gemeentekas terechtkomt, een groot succes, zo werd op 8 juli 1999 bekendgemaakt. Slechts elf procent van de panden die in de inventaris van leegstand werden opgenomen – dat waren er precies 523 – stonden na één jaar nog leeg. Naast deze belasting-'boete' had de

stad de eigenaars ook aanzienlijke premies gegeven voor het verbeteren van hun leegstaande huizen. Ook dat had vele eigenaars op andere gedachten gebracht.

Europees Hof verwerpt beroep VTM

Het Europees Hof van Justitie verwierp op 8 juli 1999 het beroep van de Vlaamse Televisiemaatschappij (VTM) tegen de EU-commissie. Die had het reclamemonopolie van VTM in 1997 onverzoenbaar verklaard met de Europese concurrentieregels. VTM voerde vijf motieven aan om de beslissing van de EU-commissie ongedaan te maken, uiteenlopend van machtsmisbruik tot schending van de rechten van de verdediging en bescherming van de juridische zekerheid. Geen ervan werd door het Luxemburgse Hof aanvaard.

Europese commissie daagt België voor EU-hof

De Europese Commissie maakte op 12 juli 1999 bekend drie rechtszaken tegen België te beginnen voor het Europees Hof van Justitie omdat het land EU-richtlijnen niet of onvoldoende in nationale wetgeving omzette. Het ging om de EU-richtlijnen over asbest, over de classificatie van gevaarlijke stoffen en over de toegang tot milieu-informatie die België niet correct omgezet zou hebben. Zowel de wetgeving op nationaal niveau als op het niveau van de drie regio's voldeed niet in de ogen van de Commissie.
De Europese Commissie daagde België op 16 september voor het Europese Hof van Justitie voor het niet-omzetten van een telecomrichtlijn die al in 1997 in nationale wetgeving gegoten moest zijn. Het ging om wetgeving die bepaalt welke boekhoudkundige methode gebruikt moet worden door Belgacom om de kostenelementen te identificeren in de interconnectietarieven. Verder kreeg de Belgische regering op 16 september een waarschuwing van de advocaat-generaal van het Hof dat de vestigings- en erkenningsvereisten in de Belgische wet voor beveiligingsfirma's strijdig zijn met het vrije verkeer van werknemers en diensten en met de vrijheid van vestiging.

Staat veroordeeld voor niet-omzetten EU-richtlijn

De staat werd op 20 oktober veroordeeld tot betaling van een schadevergoeding van 4,6 miljoen frank (ruim een kwart miljoen gulden) aan ongeveer 60 slachtoffers van het vermoedelijk frauduleuze faillissement van touroperator Abba Travel. Het was de eerste keer dat de Staat zich moest verantwoorden voor te late omzetting van een EU-richtlijn. Sinds 1997 is de wet op financieel onvermogen van touroperators van kracht, maar die kwam vier jaar te laat, betoogde de consumentenorganisatie Test-Aankoop namens enkele gedupeerden. In 1990 had de Europese Unie al een richtlijn uitgevaardigd die een doeltreffende garantieregeling oplegt in het geval van faillissement van een reisorganisator. Die moest voor het einde van 1992 omgezet zijn in een nationale wet. De rechtbank stelde Test-Aankoop in het gelijk.

Arbitragehof verwerpt beroepen tegen Vlaams decreet successierechten

Het Arbitragehof wees op 15 juli 1999 de beroepen af tegen het Vlaams decreet van 15 juli 1997 dat aparte successietarieven invoerde voor samenwonenden. Er is geen sprake van bevoegdheidsoverschrijding, want het decreet wijzigt niets aan de manier waarop de waarde van de erfenis moet worden bepaald, stelde het Hof. Het vaststellen van de heffingsgrondslag bleef immers een federale bevoegdheid.
Het Hof had evenmin bezwaar tegen het vaststellen van een verschillend tarief voor verschillende groepen (echtgenoten, samenwonenden, broers en zussen). Het meende dat het niet onredelijk was het bedrag van de belasting afhankelijk te maken van de band van affectiviteit die bepaald kan worden door de graad van verwantschap of door de gemeenschappelijke huishouding, aldus het Hof. Echtgenoten en ongehuwd samenwonenden inzake successierechten anders behandelen is een maatregel die goed verenigbaar is met de doelstelling uit het burgerlijk recht om een vorm van gezinsleven, die betere kansen op stabiliteit biedt, te beschermen. Het Hof vond het redelijk dat aan samenwonenden bepaalde voorwaarden werden gesteld.

EU-superheffing valt mee

De superheffing die de Belgische melkveehouders moesten betalen wegens overschrijding van het door de Europese Unie vastgestelde quotum, bleek nogal mee te vallen. Dat meldde het Boerenbondblad *Boer en Tuinder* op 2 augustus 1999. De bond had voorspeld dat de boete op ruim 182 miljoen frank (bijna tien miljoen gulden) zou uitkomen, maar het bleek 52,5 miljoen frank (2,9 miljoen gulden) te zijn. Het bedrag zou door ongeveer 1.500 bedrijven betaald moeten worden.

Lu Group gered door gerechtelijk akkoord

Op 17 augustus 1999 werd bekend dat de Lu Group, een Antwerps bedrijf voor de verhuur en verkoop van audio-visuele apparatuur, van een faillissement was gered nadat de rechtbank van koophandel in Antwerpen het bedrijf een gerechtelijk akkoord toestond. Door deze beslissing konden 25 banen worden gered. Eind 1998 dreigde de Lu Group te bezwijken onder een schuldenlast van meer dan 150 miljoen frank (ruim acht miljoen gulden). Enkele weken eerder stemden de aandeelhouders in met een saneringsplan, inclusief de banken. De fiscus was tegen. Voor de schuldeisers hield het akkoord in dat de kleinsten onder hen 100 procent van hun vorderingen terug zouden krijgen, de middelgrote 65 à 85 procent, en de grootste 45 procent.

Ongerustheid over overnamebod Suez-Lyonnaise des Eaux

De staatssecretaris voor Energie, Olivier Deleuze, bevestigde op 19 augustus 1999 het verbod op overname door Suez-Lyonnaise des Eaux van de aandelen van het Belgische Tractebel (energie) en het Franse Sita (afvalverwerking) die het nog niet in bezit heeft. Deleuze verklaarde zich zorgen te maken over 'de verbruikersbelangen, de bescherming van het leefmilieu en de mensen die in de sector werken' en had al eerder laten weten niet uit te sluiten dat hij om een aanpassing van de wetgeving over de liberalisering van de energiesector zou vragen. Deleuze meende ook dat het mogelijk moest zijn om de concurrentie voor alle gebruikers open te gooien, zodat die minder afhankelijk zouden zijn van één leverancier. Op dat moment konden alleen grote bedrijven in België vrij hun leverancier kiezen.

Schorsing exportvergunning Alstom

In augustus 1999 schorste de staatssecretaris voor Energie, Olivier Deleuze, de exportvergunning van Alstom voor de verkoop van een veiligheidssysteem aan een kern-

centrale in Pakistan. Na een gesprek met de directeur van Alstom verklaarde PRL-voorzitter Daniel Ducarme op 23 augustus dat dit besluit het voortbestaan van 'een hele afdeling van Alstom in gevaar' zou brengen. 'De bedreigingen om de activiteit van Alstom te delocaliseren mogen we niet onderschatten', aldus Ducarme. Hij herinnerde eraan dat het Internationaal Bureau voor Kernenenergie een positief advies over het dossier had uitgebracht.

Pharmaceutische Bond betreurt uitspraak Hof over reclame

De Algemene Pharmaceutische Bond verklaarde op 24 augustus 1999 het beginselarrest van het Hof van Cassatie te betreuren waardoor apothekers voortaan voor zichzelf reclame mochten maken. Een woordvoerder van de Bond omschreef de uitspraak van het Hof als 'ingegeven door economische motieven zonder rekening te houden met de gevaren voor de volksgezondheid'. Het arrest kwam er nadat de Bond een disciplinaire maatregel had genomen tegen een twintigtal apothekers die de naam van hun bedrijf op plastic zakjes hadden laten drukken. Het Hof vond echter dat apothekers ook onder de wet op de concurrentie vielen en beschouwd moesten worden als ondernemingen omdat ze 'op duurzame wijze een economisch doel nastreven'. De bond mocht volgens het Hof geen concurrentievervalsende beperkingen opleggen.

Bestrijding bureaucratie

De federale regering besloot op 2 september 1999 de Dienst voor Administratieve Vereenvoudiging (DAV) aan te wijzen om maatregelen te nemen die de administratieve rompslomp voor met name bedrijven zouden moeten indammen. De DAV staat onder toezicht van de eerste minister. Aan het hoofd van de dienst staat een sturingscomité dat zestien vertegenwoordigers telt, acht van de overheid en acht van de ondernemingswereld. De DAV telt acht ambtenaren.

EU geeft twee miljard voor plattelandsontwikkeling

België zal tussen 2000 en 2006 jaarlijks 50 miljoen euro (ca. 110 miljoen gulden) uit de Europese pot voor plattelandsontwikkeling ontvangen, zo werd op 8 september 1999 bekendgemaakt. De Europese Unie maakte hiervoor in totaal voor die periode 30,4 miljard euro vrij.

Erkenning als rampgebied

De ministerraad besliste op 10 september 1999 om het gebied van Doornik tot Vlaams-Brabant, dat op 14 augustus getroffen werd door een tornado, te erkennen als rampgebied. De getroffenen kunnen daardoor aanspraak maken op een vergoeding door het Rampenfonds.

Vlaamse regering verdeelt zes miljard EU-steun

De Vlaamse regering bakende op 14 september 1999 vier gebieden af die als 'Doelstelling 2-zones' in aanmerking komen voor steun vanuit de Europese structuurfondsen. Vlaanderen kon voor de periode 2000-2006 rekenen op zes miljard frank (ruim 300 miljoen gulden) EU-steun, bijna de helft minder dan voorheen. Dat we minder ontvangen, betekent dat het in Vlaanderen goed gaat, aldus minister-president Patrick Dewael. De regering koos industriegebieden in Limburg, met een uitloper naar de Antwerpse Kempen, diverse plattelandszones in Limburg, kansarme stedelijke gebieden in Antwerpen en Gent en enkele kustvisserijkerngebieden. Op 26 oktober keurde de Europese Commissie de Vlaamse lijst goed.

Vlaanderen houdt vast aan politiek van lege stoel bij BDBH

Alle ministers die in België bevoegd zijn voor Buitenlandse handel, stelden op 8 oktober 1999 in het Egmontpaleis voor het eerst gezamenlijk hun exportactieprogramma's voor, die deels in het teken van de dioxinecrisis stonden. Er is een wil tot samenwerking, benadrukten staatssecretaris Pierre Chevalier en zijn regionale collega's Johan Sauwens, Serge Kubla en Didier Gosuin. Men kondigde aan al lang slepende knelpunten bij de buitenlandse handel weg te werken. Prins Filip feliciteerde de politici met het initiatief.
De toenadering bleek echter op te houden bij de raad van bestuur van de Belgische Dienst voor Buitenlandse Handel (BDBH). De Vlaamse minister Sauwens hield vast aan de politiek van de lege stoel in de raad zolang die raad niet volgens het Vlaamse aandeel in de export was samengesteld, volgens Sauwens meer dan 70 procent van de totale Belgische export. De raad is nu paritair samengesteld en Wallonië wil daaraan vasthouden. Staatssecretaris van Buitenlandse handel Pierre Chevalier stelde op 26 november in de ministerraad een wetswijziging voor om het aantal Vlamingen in de raad van bestuur van de BDBH te verhogen.

Regering presenteert begroting

Op 12 oktober 1999 presenteerde de regering-Verhofstadt bij de opening van het parlementaire jaar een federale beleidsverklaring en haar eerste begroting. In deze laatste was naar schatting 70 tot 75 miljard frank aan nieuwe maatregelen verwerkt.
De uitgangspunten voor de begroting voor het jaar 2000 waren:
- groei van 2,5% van het bbp (1,7% voor 1999);
- groei van de werkgelegenheid met 40.000;
- inflatie van 1,3% (1,2% voor 1999);
- rentestijging tot 4,4% tegen eind 2000 (korte termijn) en 6,1% (lange termijn);
- primair overschot van 6% van het bbp;
- financieel evenwicht sociale zekerheid;
- streven naar begrotingsevenwicht;
- daling fiscale en parafiscale druk.

Enkele hoofdlijnen van de federale begroting waren:
Bevorderen van de werkgelegenheid
- 4 miljard netto voor banen voor starters;
- verlaging van de lasten op arbeid van gemiddeld 32.000 frank per werknemer;
- dichten van werkloosheidsvallen, arbeidsduurvermindering, eindeloopbaanregeling;
- 2 miljard lastenverlaging voor sociale economie en non-profit sector.

Verlaging fiscale en parafiscale druk
- geleidelijke afschaffing crisisbijdrage;
- verlaging BTW voor arbeidsintensieve diensten;
- fiscale aftrek kinderopvang;
- indexering belastingschalen.

Sociale zekerheid en armoedebestrijding
- 1 miljard extra voor chronisch zieken;
- optrekken groeinorm Riziv (Rijksinstituut voor Ziekte-en Invaliditeitsverzekering) naar 2,5%;
- verhoging laagste pensioenen vanaf 1/7/2000 met gemiddeld 1.000 frank per maand.
- 1,5 miljard voor(groot)stedenbeleid

Doeltreffende overheid
- modernisering van de openbare diensten;
- versnelde informatisering van de administratieve diensten;
- 3 miljard voor hervorming van politie en gerecht en uitvoering 'octopusakkoorden';
- 1 miljard voor een federaal veiligheidplan;
- structurele aanpak van het asielbeleid

Duurzame ontwikkeling
- 8,5 miljard voor een gewestelijk expresnet
- stimulering openbaar vervoer (federale ambtenaren, jongeren tot 12 en 65+'ers)

België krijgt 209 miljoen euro voor EU-initiatieven

Op 13 oktober 1999 beloofde de Europese Commissie aan België 209 miljoen euro (ca. 460 miljoen gulden) in het kader van de zogenaamde communautaire initiatieven voor de periode 2000-2006. Het gaat om vier programma's, gefinancierd uit de Europese structuurfondsen: Interreg (grensoverschrijdende samenwerking), Urban (stadsontwikkeling), Leader (plattelandsontwikkeling) en het nieuwe project Equal (tegen discriminatie op het werk).

Waalse regering keurt lijst met ontwikkelingszones goed

De Waalse regering keurde op 24 november 1999 de ontwerplijst goed van gemeenten die in aanmerking komen om als 'ontwikkelingszone' beschouwd te worden. In deze zones mag de overheid bedrijven met meer dan 250 werknemers steunen.
De gemeenten die in aanmerking kwamen voor de hoogste steun waren Charleroi, Bergen, Zinni, Thuin, Philippeville en de aangrenzende gemeenten Ittre, Nijvel, Tubeke, Jemeppe-sur-Sambre en Sambreville.

JUSTITIE

Luikse advocaat-generaal Massa pleegt zelfmoord

De Luikse advocaat-generaal Hubert Massa (54) benam zich op 14 juli 1999 van het leven. De magistraat zou een belangrijke rol in het proces-Dutroux en de zaak-Cools gaan spelen. Hubert Massa verdiende eerder onder meer zijn strepen in de zaak van Marc en Corinne. In de zaak-Cools was Massa al jaren als enige op het niveau van het parket-generaal bevoegd. Hij liet geen enkel geschrift na waarin hij zijn zelfmoord verklaarde. Massa woonde in Verviers, was gehuwd en vader van drie kinderen.

Moord op Roemeens jongetje is testcase

Het onderzoek naar de gruwelijke moord, eind juli, op een negenjarig Roemeens jongetje in Antwerpen zou voor minister van Justitie Marc Verwilghen een testcase worden voor de samenwerking tussen politiediensten, magistratuur, maatschappelijk werkers en maatschappelijke organisaties, verklaarde de woordvoerster van de minister op 31 juli 1999 tegenover het persbureau *Belga*. Binnen het ministerie werd iemand speciaal belast met de zaak. Verwilghen was lid van de commissie-Dutroux, die het falen van justitie- en politiediensten bij verdwijningen van kinderen onderzocht.

Voortaan registratie samenwonenden mogelijk

Op voorstel van minister van Justitie Verwilghen keurde de ministerraad op 2 september 1999 een ontbrekend uitvoeringsbesluit goed bij de wet van 23 november 1998 die het wettelijk samenwonen invoert. Hierdoor kunnen samenwonenden zich als zodanig laten registreren in de bevolkingsregisters. Zij worden dan juridisch beschouwd als een koppel. De wet zou op 1 januari 2000 in werking treden.

Maatregelen tegen Kosovaarse vluchtelingen

Op 17 september 1999 besloot de regering tijdelijke verblijfsvergunningen van Kosovaarse oorlogsvluchtelingen nog maar eenmaal te verlengen en terugkerende Kosovaren een premie van 100.000 frank te bieden. Sinds het uitbreken van de oorlog in Kosovo ving België meer dan 20.000 vluchtelingen op, 15.000 van hen vroegen asiel aan en 5.000 genoten een tijdelijke verblijfsvergunning. Om de stroom Kosovaren in te dammen werden ook de grenscontroles opgevoerd.

X1-speurder gaat vrijuit

X1-speurder Patrick de Baets maakte geen gegevens uit het X1-dossier aan PS-kamerlid Claude Eerdekens bekend. Tot deze conclusie kwam de Brusselse raadkamer op 29 oktober 1999, waardoor De Baets niet vervolgd zou worden wegens lekken. X1 was de codenaam voor een getuige in een grote zaak rond seks met kinderen waarover met name de krant *De Morgen* uitgebreid publiceerde. Eerdekens zat in de commissie-Dutroux.
De journalistenvereniging AVBB protesteerde op 18 november tegen de veroordeling van de Franstalige journalisten Brewaeys en Deliège van *Le Soir Illustré* tot het betalen van een zware schadeloosstelling aan rijkswachtspeurder De Baets. Vooral de hoogte van de te betalen schadevergoeding, twee miljoen frank, zinde de AVBB niet. Volgens haar kwam dat neer op censuur.

Reynders valselijk beschuldigd

Minister van Financiën Didier Reynders (PRL) maakte op 16 november 1999 bekend een burgerlijke procedure tegen ontslagnemend *De Morgen*-hoofdredacteur Ludwig Verduyn en zijn informant Antonio Costa te beginnen. De krant had op basis van valse documenten beweerd dat de minister geheime rekeningen bij de Luxemburgse bank KB Lux had. De minister wilde ook de bank dwingen bekend te maken dat hij geen rekening had bij de bankinstelling en dat de valse documenten over zijn vermeende rekeningen niet van de bank afkomstig waren.

Kamer keurt regularisatiewet goed

De Kamer keurde na maandenlang juridisch touwtrekken op 25 november 1999 de eenmalige amnestie voor illegalen goed. Het wetsontwerp op de regularisaties werd aangenomen met 89 stemmen voor, 34 tegen (CVP en Vlaams Blok) en 17 onthoudingen (VU en PSC).
Dankzij het wetsontwerp kunnen illegalen een verblijfsvergunning aanvragen bij de burgemeester van hun woonplaats. Voorwaarde is dat zij al minstens vier jaar wachten op een uitspraak over hun asielaanvraag of zwaar ziek zijn. Andere mogelijke redenen tot regularisatie zijn het hebben opgebouwd van duurzame sociale bindingen of het buiten hun wil verhinderd zijn naar hun land van herkomst terug te keren. De aanvraag moet ingediend worden binnen drie weken na de definitieve goedkeuring van de wet. De vreemdelingen moeten bewijzen dat zij op 1 oktober 1999 al in België woonden.

Het is de minister van Binnenlandse zaken die beslist, op advies van een onafhankelijke commissie. Het was nog de vraag of de overheid erin zou slagen om, zoals zij had aangekondigd, de verschillende instanties samen te voegen die tot dan toe over het politiek asiel in België gingen.
De amnestie voor illegalen had al op 11 oktober 1999 moeten beginnen, maar de Raad van State had, op verzoek van het Vlaams Blok, een Koninklijk Besluit van 6 oktober over regularisering geschorst. Het zou de vreemdelingenwet hebben gewijzigd en daartoe was alleen het parlement bevoegd. Dat had nu beslist over een wetsontwerp met vergelijkbare inhoud als het geschorste besluit.

ONDERWIJS

Transfer boventallige leraren

De Vlaamse regering keurde op 31 augustus 1999 het besluit over transfer van boventallige leerkrachten definitief goed. Het Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs (VSKO) betwistte de procedure, waarbij boventallige leraren door een speciale commissie aan andere scholen worden toegewezen. Het VSKO was bang leerkrachten toegewezen te krijgen die zich niet met de pedagogische principes van katholieke scholen konden verenigen.

LANDBOUW

Rekenhof: gebrekkige vleescontrole in België

In haar 156e jaarverslag dat op 4 november 1999 werd gepubliceerd, schreef het Rekenhof dat de controle in België op rundvlees voor de export zo slecht is dat de Europese Commissie in 1998 voor 795 miljoen frank (ruim 44,5 miljoen gulden) aan 'correcties' op exportsubsidies moest opleggen. Het Belgisch Interventie-en Restitutiebureau (BIRB) is de instantie die toezicht moet houden op de controles door het Instituut voor Veterinaire Keuring (IVK) en de douanediensten. De douane had tussen 1 januari en 30 oktober 1997 slechts in vier van de 1.169 exportdossiers monsters genomen van de goederen om te controleren of ze overeenstemden met hun omschrijving. In 1996 was bij het departement van Landbouw al een dienst opgericht om de gebrekkige controles aan te pakken.

NATUUR EN MILIEU

Verbrandingsoven van Eeklo moet dicht

De Vlaamse milieu-inspectie besliste op 1 juli 1999 dat de huisvuilverbrandingsoven van Eeklo dicht moest. Bij controles bleek de dioxine-uitstoot van de installatie al sinds begin april 1999 hoger te liggen dan de wettelijk toegestane norm. In februari had de commissie-Baeyens, die de Vlaamse overheid adviseert over de verbrandingsovens, nog een gunstig advies uitgebracht over de oven in Eeklo. Het hoofd van de inspectie, Robert Baert, klaagde dan ook over rivaliteit tussen de milieu-inspectie en de commissie-Baeyens, die zich niet alleen bij Eeklo had voorgedaan.
Kort tevoren had de milieu-inspectie in haar jaarverslag zware kritiek geleverd op de Vlaamse minister van Milieu Theo Kelchtermans. Baert klaagde over te weinig personeel, een versnippering in de milieuwetgeving en bevoegdheden, een stiefmoederlijke behandeling van zijn dienst tot en met regelrechte tegenwerking door Kelchtermans. De minister achtte alle kritiek 'misplaatst' en reageerde zeer gedetailleerd op alle kritiek van Baert. Tegen Baert liep een interne tuchtprocedure.

De Rammelaars blijft beschermd gebied

De Vlaamse minister belast met Monumenten en landschappen Johan Sauwens (VU) maakte op 23 augustus 1999 een besluit van zijn voorganger Theo Kelchtermans (CVP) over de declassering van het gebied De Rammelaars in Ham ongedaan. Daardoor blijft het gebied beschermd als landschap. Milieuverenigingen hadden op bescherming van het gebied aangedrongen omdat zij het waardevol achtten dat het Vlaamse landschap daar nog in zijn vroeg 19de-eeuwse structuur te bekijken is, met onder meer grillig lopende beken en een uitgestrekt grachtenstelsel.

Eerste bouwvergunning voor Deurganckdok

Vlaams minister van Ruimtelijke ordening Dirk Van Mechelen ondertekende op 24 augustus 1999 een bouwvergunning voor de westelijke kade van het Deurganckdok ten zuiden van Doel. Het besluit zou niet in strijd zijn met de plannen van de Vlaamse regering om een studie te laten uitvoeren over de leefbaarheid van het dorp Doel.
Vijf militanten van de werkgroep Wildgroei voerden op 3 augustus actie bij de gemeenteraad van Beveren om te protesteren tegen de verdwijning van het Scheldedorp Doel en tegen de opoffering van vele hectaren natuurgebied. Eerder hadden leden van Wildgroei een tentenkamp aan de Oostlangeweg in Doel opgeslagen. Wildgroei is tegen het graven van het Deurganckdok.
De pers maakte begin juli melding van kritiek op de vorige Vlaamse regering: deze zou amper bestaande alternatieven voor de havenuitbreiding hebben onderzocht. Bovendien zou de besluitvorming over het getijdendok in het polderdorp efficiënt noch objectief zijn verlopen. De kritiek viel te lezen in een afstudeerscriptie van zeven studenten van het Instituut voor Milieukunde van de Universitaire Instelling Antwerpen (UIA).

Vlaanderen trekt zich terug uit geschil rond Isvag-oven

De Vlaamse overheid trok in september het beroep in dat zij had ingesteld tegen een gerechtelijke uitspraak over de Isvag-verbrandingsoven, zo maakte minister van Leefmilieu Vera Dua op 14 september 1999 bekend. Zij wilde bemiddelen tussen de Isvag-directie en omwonenden en elke schijn van partijdigheid van de Vlaamse overheid wegnemen. Een rechtbank had beslist dat de oven gesloten moest blijven. Dua's voorganger Theo Kelchtermans had tegen dat besluit beroep laten aantekenen.

Baggerwerken in Zeebrugge stilgelegd

Op 7 oktober 1999 beletten actievoerders van Greenpeace dat een schip met vervuilde baggerspecie zijn lading zou storten voor de kust van Knokke-Heist. Het schip, de Gallilei 2000, had baggerslib aan boord, afkomstig uit de haven van Zeebrugge, dat ernstig vervuild was met het giftige pesticide TBT (Tributyltin), aldus Greenpeace. TBT wordt gebruikt in aangroeiwerende scheepsverf.
Magda Aelvoet, federaal minister van Leefmilieu en lid van Agalev, besloot de stortvergunning van het baggerschip in te trekken. Het slib werd aan wal gebracht. De Vlaamse minister Steve Stevaert besloot vervolgens de baggerwerken in Zeebrugge voorlopig stil te leggen.

België

CULTUUR EN WETENSCHAP

Anciaux vermindert subsidie aan verzuilde cultuurkoepels

De Vlaamse minister van Cultuur, Bert Anciaux, haalde zoals aangekondigd vlak na de regeringsformatie in zijn begroting voor 2000 enkele miljoenen weg bij de subsidies aan de verzuilde cultuurkoepels en hevelde die over naar het steunpunt sociaal-cultureel werk. Anciaux maakte dit bekend op 10 september 1999.
Het is de bedoeling de middelen voor het eigenlijke veldwerk, zoals dat van het Vlaams Centrum voor Volksontwikkeling, te vergroten ten koste van de 'geldverslindende' zuilen, zei Anciaux.

BUITENLANDSE ZAKEN

Groen licht voor uitzending onderzoeksteam naar Kosovo

Minister Johan Vande Lanotte van Begrotingszaken maakte op 19 juli 1999 tien miljoen frank (ruim een half miljoen gulden) vrij voor het uitzenden van een Belgisch onderzoeksteam dat in Kosovo oorlogsmisdaden zou onderzoeken. Het ging om een missie van twee maal twintig man, die elk voor twee weken onderzoek zouden doen. Het Joegoslavië-tribunaal had om dergelijke steun verzocht. Het Disaster Victims Identification team (DVI) bestond uit rijkswachters en leden van de gerechtelijke politie en civiele bescherming. Ze moesten getuigenverklaringen verzamelen met het oog op een eventueel proces tegen de Joegoslavische president Slobodan Milosevic en vier van zijn naaste medewerkers. De missie stond onder leiding van rijkswachtcommandant Joan Dewinne, die eerder al een verkenningsmissie naar Kosovo maakte.

Neyts nieuwe voorzitter Liberale Internationale

Annemie Neyts volgde op 20 oktober 1999 de Nederlander Frits Bolkestein op als voorzitter van de Liberale Internationale. Neyts zei dat de Liberale Internationale onder haar leiding koers zou blijven varen als verdediger van vrijheid en democratie.
De Liberale Internationale, opgericht in Oxford in 1947, groepeert 84 door haar als liberaal erkende partijen uit de hele wereld. Jaarlijks kent zij de Prijs voor de Vrijheid toe aan mensen die zich onder moeilijke omstandigheden inzetten voor de verdediging van vrijheid en democratie.

Schuldverlichting van 377 miljoen frank voor Guinee

Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking Eddy Boutmans schold Guinee op 22 november 1999 een bedrag van 377 miljoen frank (ruim 21 miljoen gulden) aan handelsschuld kwijt. Met de schuldverlichting wilde de regering 'bijdragen tot de stabilisering van de democratie in wording, die bedreigd wordt door werkloosheid, corruptie en toenemend banditisme'.

OVERLEDEN

Edgard Delvo

Op 94-jarige leeftijd overleed op 30 augustus 1999 in Jette, Edgard Delvo, de voormalige leider van de Unie van Hand-en Geestesarbeiders, de eenheidsvakbond tijdens de Tweede Wereldoorlog. Delvo, die als de geestelijke zoon van de Nederlandse socialistische voorman Hendrik de Man werd beschouwd, trad in 1940 samen met andere socialisten toe tot het Vlaamsch Nationaal Verbond (VNV) en nam actief deel aan de politieke collaboratie met de Duitse bezetter. Hij werd daarvoor ter dood veroordeeld, maar kreeg later strafvermindering. In 1978 verschenen zijn memoires, onder de titel *De mens wikt.*

Henri Storck

Een van de pioniers van de Belgische film, Henri Storck, overleed op 17 september 1999 op 92-jarige leeftijd in een Brussels ziekenhuis. Storck, op 5 september 1907 in Oostende geboren, was in 1938 medeoprichter van de Belgische Cinematheek en later van het Centre de l'Audio-Visuel en het Centre du Film sur l'Art in Brussel.
Hij stond bekend als een van de grootmeesters van de internationale documentaire film. Met de Nederlander Joris Ivens draaide hij zijn revolutionaire documentaire over de schrijnende leefomstandigheden van de arbeiders in de mijnen van de Borinage, *Misère au Borinage* (1933). De film werd een klassieker van de sociale documentaire en werd beschouwd als Storcks belangrijkste film.
Na de oorlog blonk Storck ook uit in zijn kunstdocumentaires. Voor zijn kunstfilm *De Wereld van Paul Delvaux* (1946) kreeg hij in Venetië een zilveren medaille. Zijn laatste film was het in 1985 samen met Patrick Conrad gerealiseerde 'Permeke'.

Henri Carpentier

Henri Carpentier, de ombudsman van de Brussels Exchanges (BXS), overleed op 27 september 1999 op 76-jarige leeftijd. Hij was jarenlang actief als bemiddelaar tussen de beursmakelaars en hun cliënten, de laatste jaren steeds vaker in overleg met de ombudsman van de banken.

(Vorige berichten pag. 396/3 e.v. - 1999)

Russische Federatie

RUSSISCHE FEDERATIE

BINNENLAND

Federatieraad blokkeert opnieuw ontslag openbare aanklager

President Jeltsin slaagde er op 13 oktober 1999 opnieuw niet in het hoofd van het openbaar ministerie Joeri Skoeratov te ontslaan doordat de Federatieraad (de Russische Eerste Kamer) voor de derde keer tegen het ontslag stemde. Skoeratov voerde voor de stemming het woord in de Federatieraad en herhaalde zijn beschuldiging dat Jeltsin hem wilde ontslaan om corruptie in het Kremlin toe te dekken. Skoeratov zei dat hij bezig was corruptie aan de top bloot te leggen. Hij had echter nooit bewijzen daarvan op tafel gelegd. In maart was er op de door de staat gecontroleerde televisie een video vertoond waarin een man die op Skoeratov leek in bed was te zien met twee vrouwen. Het Kremlin had eerder gezegd dat de beschuldigingen van Skoeratov onderdeel waren van een poging de president in diskrediet te brengen. Het decreet waarin Jeltsin Skoeratov ontsloeg, was inmiddels al zeven maanden oud. Het Kremlin was erin geslaagd de openbare aanklager van zijn werk weg te houden door allerlei onderzoeken op grond van vage beschuldigingen tegen hem te beginnen.
Een Moskouse rechtbank bevestigde op 15 oktober een uitspraak van een lagere rechtbank dat een onderzoek naar het doen en laten van Skoeratov 'onwettig en ongefundeerd' was. Het Kremlin verklaarde echter in reactie daarop dat de president zijn decreet niet zou intrekken. Volgens een

woordvoerder was de president van mening dat een man die de functie van openbare aanklager in diskrediet had gebracht, die post niet langer mocht bekleden.

Rechtbank verbiedt registratie rechts-extremistische partij

Een rechtbank in Moskou verbood op 12 november 1999 deelname aan de verkiezingen voor de Staatsdoema in december van de politieke partij geleid door de rechts-extremistische Alexander Barkasjov. De rechtbank was van mening dat de partij genaamd Spas (Redder) niet op de juiste wijze was geregistreerd. Van de 47 regionale afdelingen die de partij had opgegeven, bleken volgens de rechtbank negen niet te bestaan. Drie dagen later verklaarde een woordvoerder van het ministerie van Binnenlandse zaken dat tegen Spas een gerechtelijke procedure in gang was gezet wegens het vervalsen van registratiedocumenten. Een hogere rechtbank bevestigde op 24 november het eerdere oordeel. Een woordvoerder van het ministerie van Justitie verklaarde dat de registratie van Spas ongedaan zou worden gemaakt.

Premier Poetin populair na honderd dagen in functie

Premier Poetin was op 18 november 1999 honderd dagen in functie en had zijn populariteit in die tijd flink zien stijgen. Hij had die populariteit vooral te danken aan de door het Russische leger gevoerde oorlog in Tsjetsjenië. Daar werden, anders dan in de oorlog van 1994-1996, niet op grote schaal ongetrainde dienstplichtigen in de strijd geworpen. De Tsjetsjenen werden voornamelijk bestookt met vliegtuigbommen en artillerie. De campagne werd vooral door het Westen bekritiseerd vanwege de vele burgerslachtoffers, maar was in Rusland zelf populair. Volgens een peiling onder 2.000 mensen die door *Itar-Tass* werd aangehaald, werd de oorlog door 66 procent van de ondervraagden gesteund. Of de populariteit van Poetin blijvend zou zijn, zou echter sterk afhangen van het verdere verloop van de oorlog.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Staatsdoema stemt voor begroting 2000

De Staatsdoema nam op 26 oktober 1999 de begroting voor 2000 aan in eerste lezing. De voorzitter van de begrotingscommissie van de Staatsdoema, Alexander Zjoekov, verklaarde echter voor de radio dat het Internationaal Monetair Fonds (IMF) de begroting waarschijnlijk niet acceptabel genoeg zou vinden om de eerstvolgende tranche van een lening te verstrekken. De begroting moet in totaal in vier lezingen worden goedgekeurd. Zjoekov zei te hopen dat de begroting uiteindelijk in vierde lezing nog vóór de verkiezingen van 19 december zou worden aangenomen. De regering had de inkomsten en de uitgaven op de begroting verhoogd met zes miljard roebel (ca. 460 miljoen gulden) om de Staatsdoema mee te krijgen. Eerste vice-premier Victor Christenko zei dat het begrotingstekort was geraamd op net iets meer dan een procent van het bbp, terwijl het primaire overschot (waarbij de aflossing van schulden niet is inbegrepen) was gesteld op drie procent van het bbp. Dat was volgens Christenko binnen de grenzen gesteld door het IMF.
Op 5 november nam de Staatsdoema de begroting met grote meerderheid in tweede lezing aan. Christenko verklaarde bij die gelegenheid dat hem bij de onderhandelingen met het IMF niets was gebleken over weerstand bij die organisatie tegen de verhoogde post voor militaire uitgaven op de begroting. Bij deze tweede lezing waren de communistische parlementsleden niet gebonden aan fractiediscipline. De begroting werd in derde lezing aangenomen op 29 november met 281 tegen 48 stemmen en één onthouding. De vierde lezing die doorgaans een formaliteit is, zou plaatsvinden op 3 december. Daarna moest de begroting nog in één lezing door de Federatieraad – de Russische Eerste Kamer – worden aangenomen, waarna nog de ondertekening door de president moest plaatsvinden.

Protectionistische wet over verzekeringswezen

De Federatieraad keurde op 11 november 1999 een herziene wet op het verzekeringswezen goed die de binnenlandse markt beschermt tegen buitenlandse concurrentie. De wet was al in oktober door de Staatsdoema goedgekeurd en maakt het nieuwe buitenlandse verzekeringsmaatschappijen onmogelijk op de Russische markt te gaan opereren, doordat activiteiten in Rusland gedurende twee jaar een vereiste zijn. De weinige buitenlandse firma's die al actief zijn, kunnen activiteiten waarvoor zij al een vergunning hebben voortzetten.

JUSTITIE

'Vier miljoen Russen hebben immuniteit'

Ongeveer vier miljoen Russen genieten immuniteit en kunnen niet gerechtelijk worden vervolgd of aangeklaagd. Die praktijk is gebaseerd op een tientallen jaren oude wettelijke regel, die misdadigers in feite stimuleert zich kandidaat te stellen voor een politieke functie. Dat verklaarde een hoge functionaris van het ministerie van Binnenlandse zaken, generaal-majoor Tatjana Moskalkova, op 25 oktober 1999 in een interview met *Reuters*. Onder degenen die immuniteit van rechtsvervolging genieten, vallen kandidaten bij verkiezingen voor het presidentschap en het parlement, functionarissen van het ministerie van Financiën, rechters, juryleden, openbare aanklagers, gerechtelijke onderzoeksambtenaren en alle zittende leden van de twee kamers van het parlement en van regionale parlementen. Dat zijn volgens Moskalkova ongeveer vier miljoen personen op een electoraat van 110 miljoen mensen en een inwoneraantal van 147 miljoen. Moskalkova zei dat deze mensen zelfs niet voor gewone wetsovertredingen, zoals rijden onder invloed, voor de rechter kunnen worden gebracht. Al die gevallen moeten eerst aan de Staatsdoema worden voorgelegd, die de immuniteit moet intrekken. Moskalkova bepleitte een sterke beperking van het recht op immuniteit.

Veiligheidsraad: 'Misdaad neemt toe'

Tijdens een zitting van de Veiligheidsraad op 29 november 1999 werd vastgesteld dat de sterk toegenomen stijging van de misdaad in Rusland de maatschappij destabiliseerde en het gezag van de staat ondermijnde. Dat stond in een verklaring die de raad deed uitgaan. Bij de zitting onder voorzitterschap van premier Poetin waren onder andere minister van Binnenlandse zaken Vladimir Roesjajlo, de tijdelijke openbare aanklager Vladimir Oestinov en de chef van de veiligheidsdienst FSB Nikolaj Patroesjev aanwezig.

REGIONALE ONTWIKKELINGEN

Oorlog in Tsjetsjenië

Slachtoffers onder burgerbevolking

Televisiebeelden die persbureau*Reuters* op 7 oktober 1999 had gekregen van een ama-

teurfilmer lieten een zwart geblakerde bus zien met lichamen van passagiers die blijkbaar bij een aanval in Tsjetsjenië waren gedood. De film was overgedragen in Ingoesjetië, een aan Tsjetsjenië grenzende Russische republiek. Een Tsjetsjeense woordvoerder verklaarde dat bij de aanval op de bus 41 mensen waren omgekomen, waaronder vrouwen en kinderen. Premier Poetin en hoge Russische militairen hadden eerder in Moskou ontkend dat Russische strijdkrachten een bus met vluchtelingen uit Tsjetsjenië hadden geraakt.
Op 22 oktober werd een markt in de Tsjetsjeense hoofdstad Grozny door raketten getroffen. Een correspondente van *Reuters* zag de markt kort na de aanval, vol versplinterde en verwrongen kramen en bloedsporen. In een ziekenhuis telde zij later dertig lijken. Volgens een verklaring van de Russische overheid zou het gaan om een markt waar in wapens werd gehandeld en zouden er geen burgerslachtoffers zijn. Premier Poetin verklaarde in Helsinki dat rivaliserende Tsjetsjeense bendes de explosies in Grozny wellicht hadden veroorzaakt. Op 6 november vond er weer een luchtaanval op Grozny plaats, waarbij volgens ooggetuigen talloze mensen werden gedood. De rebellenleider Sjamil Basajev verklaarde tegenover *Reuters* dat door de Russische luchtaanvallen alleen burgers werden getroffen en weinige van zijn manschappen. Zijn gelederen zouden voortdurend worden aangevuld, in reactie op de aanvallen.

Een vluchteling uit het Tsjetsjeense dorp Samasjki brengt zijn zieke dochter op 5 november 1999 in veiligheid door de tijdelijke corridor naar Ingoesjetië. *(foto ANP)*

Rusland opent doorgang voor vluchtelingen

Volgens *Itar-Tass* opende Rusland op 1 november een corridor voor vluchtelingen die vastzaten aan de grens van Tsjetsjenië en Ingoesjetië. Sinds het begin van de gevechten waren naar schatting 190.000 mensen voor Russische luchtaanvallen en beschietingen gevlucht. Sommige vluchtelingen wilden ook vanuit Ingoesjetië terug naar Tsjetsjenië om familieleden te zoeken. Russische zegslieden hadden al eerder gezegd dat de grens zou worden geopend, maar door zware beschietingen en bombardementen van dorpen vlakbij de grens was de opening uitgesteld.

Russische kerk steunt oorlog

De patriarch van de Russisch-orthodoxe Kerk Aleksi II gaf op 12 november een verklaring uit waarin hij de militaire campagne in Tsjetsjenië steunde. Hij zei dat de kerk 'de anti-terroristische taken voor de troepen' ondersteunde. Wel zei de patriarch in zijn verklaring dat onschuldige burgers moesten worden gespaard.

Goedermes door Russische troepen veroverd

Premier Poetin verklaarde op 13 november dat de verovering van Goedermes door Russische troepen een dag eerder een keerpunt was in de campagne in Tsjetsjenië. Hij zei dat Goedermes, de tweede stad van de opstandige republiek, zonder verzet was veroverd.

Staatsdoema steunt oorlog

De Staatsdoema nam op 17 november met slechts één stem tegen een resolutie aan waarin steun werd betuigd aan de eigen regering inzake Tsjetsjenië. De Doema juichte het toe als de regering alle maatregelen nam om bendes in de noordelijke Kaukasus te ontwapenen en terrorisme daar en elders te bestrijden. Wel zou al het mogelijke moeten worden gedaan om burgers tegen geweld te beschermen. In de resolutie werd het ministerie van Buitenlandse zaken gevraagd gesprekken met buitenlandse mogendheden aan te gaan om een einde te maken aan 'financiële en politieke steun aan strijders en terroristen in Tsjetsjenië.' In een aparte verklaring noemde de Doema de oorlog in Tsjetsjenië een interne Russische aangelegenheid en de republiek 'een onvervreemdbaar deel' van Rusland.
Premier Poetin had een dag later een ontmoeting met de prominente zakenman Boris Berezovski om diens vredesplan voor Tsjetsjenië te bespreken. Berezovski, voormalig secretaris van de Russische Veiligheidsraad en bemiddelaar tijdens de Tsjetsjeense oorlog van 1994-1996, had op 16 november een vredesplan van zeven punten gelanceerd. Volgens een woordvoerder van Poetin had de premier verklaard dat verscheidene punten van het plan aandacht verdienden. Hij was echter tegen het idee personen die verdacht werden van terrorisme terecht te laten staan voor een internationale rechtbank.

Afgezant VN bezoekt vluchtelingen

De Hoge Commissaris voor de vluchtelingen van de Verenigde Naties, Sadako Ogata, kwam op 18 november in Ingoesjetië aan. Zij verklaarde te zijn gekomen om de toestand van de ongeveer 200.000 vluchtelingen met eigen ogen te zien en naar hen te luisteren. Zij bracht onder andere een bezoek aan een vluchtelingenkamp en een ziekenhuis in een grensdorp. Een chirurg vertelde Ogata dat hij werd overspoeld met gevallen van burgers die gewond waren door scherven van Russische bommen en granaten. Ook hadden velen kogelwonden die waren toegebracht door soldaten die op burgers schoten in vluchtauto's.

OVSE-top in Istanbul bespreekt Tsjetsjenië

Westerse ongerustheid over het Russische optreden in Tsjetsjenië domineerde de topconferentie van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) in Istanbul die op 18 november begon. President Jeltsin, die veel eerder dan verwacht terugvloog naar Moskou, verklaarde: 'U heeft niet het recht Rusland te bekritiseren vanwege Tsjetsjenië'. Op de eerste dag van de conferentie werd bekend dat Russische troepen de stad Atsjchoj Martan in Tsjetsjenië zonder tegenstand hadden veroverd. Net als in het geval van Goedermes hadden Russische troepen lokale bestuurders te verstaan gegeven dat de beschietingen zouden ophouden als de guerrilla's zich zouden terugtrekken.

President Ingoesjetië ontslaat regering

President Roeslan Aöesjev van Ingoesjetië ontsloeg op 23 november zijn regering, omdat zij naar zijn zeggen niet in staat was 'zelfs maar eenvoudige opdrachten uit te voeren'. Ingoesjetië was zwaar in de problemen gekomen door de ongeveer 200.000 vluchtelingen uit Tsjetsjenië die het moest opvangen. President Aöesjev had zich eerder al uitgesproken voor onderhandelingen om een einde te maken aan de oorlog.

Militaire campagne in beslissende fase

Generaal Valeri Manilov, eerste plaatsvervangend chef van de generale staf, verklaarde op 27 november in Moskou dat er een nieuwe fase in de oorlog zou aanbreken. Hij zei dat Russische troepen de rebellen tot in de bergen zouden achtervolgen. De hoofdstad Grozny was inmiddels bijna omsingeld en werd nog steeds zwaar beschoten. Er zouden zich nog steeds duizenden burgers in kelders in de stad bevinden. Russische persbureaus verklaarden een dag later dat 'antiterroristische operaties' waren geïntensiveerd, speciaal in en rond Grozny. Russische troepen hadden tot dan toe rechtstreekse gevechten met Tsjetsjeense strijders vermeden en zich voornamelijk beperkt tot aanvallen vanuit de lucht en met artillerie.
Vice-premier Nikolaj Kosjman verklaarde op 28 november dat Russische troepen burgers in Grozny de mogelijkheid hadden geboden de stad via een corridor te verlaten. Kosjman, vertegenwoordiger van de Russische regering in Tsjetsjenië, zei dat er vlugschriften boven Grozny waren uitgestrooid die burgers meedeelden welke route ze moesten nemen.
Op 29 november stonden er weer lange rijen vluchtelingen aan de grens van Tsjetsjenië en Ingoesjetië. De Russische overheid had de grens gesloten omdat er een storing was opgetreden in de computer die werd gebruikt om de identiteit van de vluchtelingen te controleren.
Overheidsinstanties in Kazachstan lieten op 30 november weten dat er ongeveer 2500 Tsjetsjeense vluchtelingen een tijdelijke verblijfsvergunning hadden aangevraagd. In Kazachstan wonen nog steeds Tsjetsjenen die daar onder Stalin naar toe zijn gedeporteerd.
Een woordvoerder van de rebellen, Movladi Oedoegov, verklaarde op 30 november telefonisch tegenover *Reuters* dat Russische troepen de laatste dagen weinig vooruitgang hadden geboekt bij hun opmars naar Grozny. Hij zei ook dat de laatste twee dagen 200 Russen door de rebellen waren gedood. Het Russische persbureau *RIA* liet weten dat de rebellen bezig waren de verdedigingslinies van Grozny te versterken.

Westerse kritiek op Rusland

De Franse minister van Buitenlandse zaken Hubert Vedrine uitte op 28 november voor de Franse radio kritiek op het Russische optreden in Tsjetsjenië. Hij zei onder andere dat de massale bombardementen met hun grote aantallen burgerslachtoffers nooit konden leiden tot een stabiele en duurzame oplossing van het conflict.
De voorzitter van de OVSE, de Noorse minister van Buitenlandse zaken Knut Vollebaek, slaagde er op 29 november niet in een afspraak met Moskou te maken over een bezoek aan het oorlogsgebied. Hij was van plan ook een ontmoeting te hebben met de Tsjetsjeense president Aslan Maschadov. Een anonieme hoge NAVO-functionaris veroordeelde op dezelfde dag de raketbeschietingen van steden en dorpen in Tsjetsjenië.
Een commissaris voor de mensenrechten van de Raad van Europa, Alvaro Gil-Robles, arriveerde op 30 november in de Noord-Kaukasus om de situatie van de vluchtelingen, met name in Ingoesjetië, in ogenschouw te nemen. De ministers van Buitenlandse zaken van Frankrijk en Duitsland, Hubert Vedrine en Joschka Fischer, reageerden negatief op de weigering van Moskou OVSE-voorzitter Vollebaek toe te laten.

Minister: 'Tsjetsjenië moet IMF niet beïnvloeden'

Minister van Financiën Michail Kasjanov verklaarde op 29 november dat Russische militaire operaties in Tsjetsjenië niet van invloed moesten zijn op beslissingen van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) over nieuwe leningen aan Rusland. Hij reageerde daarmee op een uitspraak van het hoofd van het IMF, Michel Camdessus, twee dagen eerder dat de toenemende internationale kritiek op de oorlog in Tsjetsjenië nieuwe leningen door het IMF in gevaar zou kunnen brengen. Op 28 november had ook de voormalige Russische premier Jevgeni Primakov een dergelijke suggestie van de hand gewezen. Het ging daarbij om de eerstvolgende tranche van 640 miljoen dollar van een totaalpakket van 4,5 miljard dollar.

Compromis in Karatsjajevo-Tsjerkessië

Premier Poetin verklaarde op 23 oktober 1999 in Moskou dat de strijdende etnische groepen in de republiek Karatsjajevo-Tsjerkessië een compromis hadden bereikt en hun geschil een jaar zouden opschorten. De vlakbij Tsjetsjenië liggende republiek in de Noord-Kaukasus was langs etnische lijnen verdeeld geraakt over de vraag wie er president moest zijn. Vladimir Semjonov, een Karatsjaj, had de verkiezingen in mei gewonnen maar de aanhangers van Stanislav Derev, een Tsjerkess, betwistten de uitslag. De twee leiders kwamen op 23 oktober overeen dat Semjonov een regering zou vormen die aan het bewind zou blijven tot 22 oktober 2000. Daarna zou een referendum plaatsvinden waarin over de regering zou worden gestemd en over de vraag of Semjonov als president in functie zou blijven.

BUITENLANDSE ZAKEN

Rusland 'zeer bezorgd' over afwijzen kernstopverdrag door VS

Een woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse zaken, Vladimir Rachmanin, verklaarde op 14 oktober 1999 dat Rusland teleurgesteld en zeer bezorgd was over de verwerping door de Amerikaanse Senaat van

Russische Federatie

het verdrag dat kernproeven verbood. De Senaat had een dag eerder het verdrag met 51 tegen 48 stemmen verworpen. Rachmanin zei dat het besluit van de Senaat 'een zware slag' was voor het hele systeem van overeenkomsten op het gebied van nucleaire ontwapening en non-proliferatie.

Voorstel tot unieverdrag tussen Russische Federatie en Wit-Rusland

De president van Wit-Rusland Alexander Loekasjenko riep op 27 oktober 1999 in een toespraak tot de Staatsdoema op tot een snelle afhandeling van het verdrag dat moet leiden tot een unie van zijn land met Rusland. Volgens Loekasjenko zou het verdrag in december moeten worden ondertekend. De belangrijkste punten uit het verdrag zoals gepubliceerd in de Russische pers zijn:

- De twee staten zullen hun soevereiniteit en nationale identiteit behouden, maar een confederatie vormen die wordt bestuurd door een Opperste Staatsraad waarin leiders van de twee landen zitting hebben.
- Het verdrag voorziet in 2005 in een gezamenlijke munt, geharmoniseerde nationale wetgeving en een uniform beleid op het gebied van belastingen, douane, grenzen en defensie.
- De Opperste Staatsraad zal unieorganen vormen en het budget van de unie en internationale overeenkomsten goedkeuren. De twee landen zullen beurtelings de raad voorzitten en een vetorecht hebben.
- Naast een unieparlement komt er ook een ministerraad, waarvan de bevoegdheden nog moeten worden vastgesteld.
- De twee landen blijven apart lid van de Verenigde Naties en andere internationale organisaties.

De ondertekening van het unieverdrag zou op 26 november plaatsvinden maar werd onverwacht uitgesteld doordat president Jeltsin een dag eerder ziek werd. Een Kremlinwoordvoerder ontkende dat de ziekte van de president een voorwendsel was om het verdrag niet te hoeven ondertekenen.

Gezamenlijk gasproject volgens Turks premier op schema

De Turkse premier Bulent Ecevit zei volgens *Itar-Tass* op 6 november 1999 in Moskou dat vooruitgang werd geboekt met plannen voor een gaspijplijn van Rusland door de Zwarte Zee naar Turkije. Eventuele belemmeringen voor het project, de 'Blauwe Stroom' pijplijn, zouden in 1999 weggenomen moeten worden. Ecevit zei te hopen dat de vereiste wetgeving over belasting en bescherming van investeringen vóór eind 1999 door de Staatsdoema zou worden aangenomen.
Turkije is de snelst groeiende gasmarkt ter wereld. De Russische gasmaatschappij Gazprom had een contract getekend voor de levering van extra gas aan Turkije via de Blauwe-Stroomlijn gedurende 25 jaar. De kosten van het project werden geschat op 2,5 miljard dollar.

Voortijdig vertrek van Jeltsin uit Istanbul ontkend

Russische functionarissen in Moskou ontkenden op 18 november 1999 dat Jeltsin eerder op de dag de topontmoeting van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) in Istanbul voortijdig had verlaten vanwege westerse kritiek op de oorlog in Tsjetsjenië. Kremlinwoordvoerder Dmitri Jakoesjkin zei dat Jeltsin 'in een goede stemming' naar Moskou was teruggekeerd. Minister van Buitenlandse zaken Igor Ivanov zei te geloven dat Jeltsin begrip had gekweekt voor het Russische standpunt inzake Tsjetsjenië. Ook verklaarde hij dat Rusland geen confrontatie met het Westen zocht. Twee dagen later liet ook president Jeltsin zich in Moskou positief over de OVSE-top uit. Hij meende dat de bijeenkomst een belangrijke bijdrage had geleverd aan de veiligheid op het continent.

(Vorige berichten pag. 596/2 e.v. - 1999)

Mexico

MEXICO

BINNENLAND

Nieuwe minister van Arbeid

President Zedillo benoemde op 6 april 1999 Mariano Palacios Alcocer tot minister van Arbeid. Een maand eerder was José Antonio Gonzalez bij dit departement opgestapt. Deze wilde een gooi doen naar het leiderschap van de regerende Institutionele Revolutionaire Partij (PRI), een ambt dat juist door Palacios was opgegeven. Palacios was eerder gouverneur van de centraal gelegen deelstaat Queretaro, senator en ambassadeur in Portugal.
De president kondigde verder het vertrek aan van minister Arturo Warman van Landbouwhervorming.

Kieswet dichtbij aanvaarding

Het Huis van Afgevaardigden ging op 29 april 1999 akkoord met een pakket electorale hervormingen. Zo werd het voor de negen miljoen Mexicanen in het buitenland mogelijk daar hun stem uit te brengen. De parlementariërs van regeringspartij PRI stemden tegen. De voorstellen haalden de eindstreep doordat de linkse PRD, de conservatieve PAN en twee kleinere oppositiepartijen de rijen sloten.
Tot de hervormingen behoorde een versoepeling van de regels voor stembusverbindingen en verzwaring van de sancties op het kopen van stemmen en op fraude. De hervormingen behoefden nog de goedkeuring van de Senaat, waar de PRI over een absolute meerderheid beschikte.

PRI op winst in aanloop presidentsverkiezing

Francisco Labastida Ochoa kondigde op 18 mei 1999 zijn vertrek aan als minister van Binnenlandse zaken. Hij verklaarde de presidentskandidaat te willen worden van de Institutionele Revolutionaire Partij (PRI). Nog maar een paar dagen eerder had de regerende PRI het systeem afgeschaft waarbij de president persoonlijk zijn opvolger selecteerde. Voortaan zou de kandidaat voor het presidentschap in nationale voorverkiezingen worden aangewezen, voor het eerst te houden op 7 november. Kandidaten mochten na 15 juni geen openbare functie meer hebben bekleed. De presidentsverkiezingen waren vastgesteld voor 2 juli 2000.
Labastida werd algemeen beschouwd als de favoriet van president Zedillo.
Op 21 mei nam de voormalige gouverneur van de deelstaat Oaxaca, de 45-jarige Diodoro Carrasco, het zo belangrijk geachte departement van Binnenlandse zaken over van Labastida.
Minister van Sociale ontwikkeling, Esteban Moctezuma, nam begin augustus ontslag om Labastida te helpen met zijn campagne. Ook Moctezuma gold als een vertrouweling van president Zedillo. Moctezuma werd op 6 augustus opgevolgd door Carlos Jarque. Deze was het hoofd van het nationale bureau voor statistiek, INEGI. In zijn plaats trad daar aan adjunct-directeur Antonio Puig Escudero.

Winst PRI in deelstaat Mexico

Regeringspartij PRI boekte wisselend succes bij de verkiezingen op 4 juli van de gouverneurs in twee deelstaten. Arturo Montiel haalde met 40,7 procent van de stemmen de belangrijke, dichtstbevolkte centrale deelstaat Mexico (12,7 miljoen inwoners) binnen voor de PRI. In zijn campagne had hij vooral gepleit voor een keiharde aanpak van de misdaad. Tegenstander José Luis Duran van de Nationale Actie Partij (PAN) bleef steken op 34,2 procent en Higinio Martinez van de Democratische Revolutionaire Partij (PRD) verzamelde 21,3 procent.
In Nayarit (935.000 inwoners) aan de Stille Oceaan slaagde Antonio Echevarria er echter in om 50 procent van de stemmen te verwerven tegen 44,3 voor zijn PRI-tegenstander Vallarte. Echevarria steunde op een tamelijk unieke samenwerking tussen de linkse PRD en de conservatieve PAN. Nayarit zou daarmee volgens deskundigen hebben laten zien dat de PRI bij de presidentsverkiezingen in 2000 alleen met een dergelijk monsterverbond zou zijn af te stoppen. De ideologische verschillen tussen PAN en PRD maakten samenwerking echter op zijn minst ingewikkeld.

Campagne verhardt zich

Op 12 augustus haalde Francisco Labastida hard uit naar een van zijn concurrenten in de race naar de kandidatuur voor het presidentschap van de PRI. Hij noemde rivaal Madrazo 'onverdraaglijk corrupt' en vergeleek hem met Adolf Hitler. De PRI bleef 70 jaar achtereen aan de macht in Mexico en slaagde er al die tijd in onderlinge controverses binnenskamers te houden. In dat opzicht werd de kritiek van Labastida gezien als historisch. Volgens deskundigen liep de partij in de aanloop naar de voorverkiezingen van 7 november het risico van een scheuring. Nooit eerder werden binnen de PRI onderlinge beschuldigingen geuit aangaande 'corruptie'.

PRI-gouverneur in Coahuila

De PRI behaalde op 27 september een enorme stembusoverwinning in de noordelijke staat Coahuila. Ondanks dat de vier oppositiepartijen met een gezamenlijke kandidaat waren gekomen, haalde PRI-kandidaat Enrique Martinez 59,12 procent van de stemmen binnen. Zijn opponent José Antonio Garcia Villa kwam niet verder dan 33,53 procent. De helft van de kiezers bleef thuis.
De verkiezingen in de aan Texas grenzende deelstaat werden beschouwd als een graadmeter voor de stemming onder het volk in de aanloop naar de presidentsverkiezingen. Acht oppositiepartijen zouden overwegen dan met een gezamenlijke kandidaat tegenover de PRI te komen.

Cardenas in de strijd

Cuauthemoc Cardenas bood op 28 september zijn ontslag aan als burgemeester bij het gemeentebestuur van Mexico-stad. De man die in 1987 de PRI de rug toekeerde om de PRD op te richten, maakte daarmee de weg vrij om deel te nemen aan de presidentsverkiezingen van juli 2000. De 64-jarige Cardenas werd twee keer eerder verslagen in de strijd om het presidentschap, al gebeurde dat in 1988 volgens veel Mexicanen op frauduleuze wijze. In juli 1997 werd hij de eerste gekozen burgemeester van de Mexicaanse hoofdstad.
De dag na zijn terugtreden werd Cardenas als burgemeester opgevolgd door de 43-jarige Rosario Robles, als gemeentesecretaris de tweede in rang na Cardenas. Zij genoot de steun van de PRD-raadsleden en werd gekozen met vijftig stemmen voor, veertien onthoudingen en geen tegen. Robles was de eerste vrouw die burgemeester werd van de negen miljoen inwoners tellende hoofdstad. In 1989 was zij betrokken bij de oprichting van de PRD, die zij van 1994 tot 1997 diende als parlementslid.
Robles zou tot december 2000 de ambtstermijn van Cardenas uitdienen. Daarna zou zij plaats moeten maken voor een gekozen opvolger. Op 15 november koos de PRD Andres Manuel Lopez Obrador met overweldigende meerderheid als kandidaat bij die verkiezingen. Een week eerder schoof de PRI Jesus Silva Herzog als kandidaat naar voren.

PRD-burgemeester in Acapulco

Op 4 oktober behaalde de PRI in Guerrero een grote overwinning met 22 van de 28 zetels in het parlement van de deelstaat. Van de 76 burgemeestersposten gingen er 59 naar de PRI. De oppositionele PRD kreeg maar één grote prijs: in de 700.000 inwoners tellende hoofdstad Acapulco werd Zeferino Torreblanco burgemeester. Zijn campagneleider raakte evenwel gewond bij een politieke aanslag, die diens zoon zelfs het leven kostte.

PRD-leider vertrekt

Oppositieleider Porfirio Munoz Ledo, een van de oprichters van de PRD, kondigde op 13 oktober zijn vertrek uit de partij aan. In augustus accepteerde hij al de presidentskandidatuur voor de kleine centrumpartij PARM (Authentic Mexican Revolution Party). Hij nam die stap toen duidelijk was geworden dat Cardenas de kandidaat van de PRD werd.

Succes Labastida

Francisco Labastida boekte op 8 november een klinkende overwinning bij de eerste voorverkiezingen die de PRI ooit organiseerde ter bepaling van de presidentskandidaat van de partij.
Labastida, beschouwd als de favoriet van president Zedillo, won in 272 van de 300 districten. Zijn voornaamste kandidaat Madrazo haalde slechts 20 districten binnen. Deze gaf zijn verlies toe en kondigde tot opluchting van veel partijfunctionarissen aan binnen de PRI te blijven.

Fox kandidaat PAN

Vicente Fox aanvaardde op 14 november het kandidaatschap van de conservatieve PAN voor de presidentsverkiezingen. Hij beloofde vreedzame democratische veranderingen door te voeren als hij in 2000 zou worden gekozen. Volgens opiniepeilingen zou hij een even grote kans maken als PRI-kandidaat Labastida.

Ruim verkiezingsbudget

Op de rond 20 november gepubliceerde begroting voor 2000 was een bedrag van 1,1 miljard dollar opgenomen voor de organisatie van de algemene verkiezingen, bijna één procent van Mexico's totale uitgaven. Daarvan ging 375 miljoen dollar naar de politieke partijen. Het IFE, de Nationale Kiesraad, zou 526 miljoen dollar te besteden hebben en kreeg een positie die veel onafhankelijker zou zijn van het ministerie van Binnenlandse zaken.
Critici vonden de uitgaven voor de verkiezingen erg hoog in een land waar 26 miljoen van de 98 miljoen inwoners in bittere armoede leefde, bij een gemiddeld jaarinkomen (1998) van 4300 dollar.

Fernandez terug naar kabinet

Op 29 november werd de terugkeer van José

Antonio Gonzalez Fernandez aangekondigd naar het kabinet. Hij werd minister van Volksgezondheid en opvolger van De La Fuente, de nieuwe rector magnificus van de universiteit van Mexico-stad, de UNAM. Fernandez had in maart het voorzitterschap van de PRI op zich genomen om de eerste voorverkiezingen in de historie van de partij te organiseren.

Nieuw licht op bloedbad 1968

Een boek dat op 28 juni 1999 werd gepubliceerd, wierp nieuw licht op een bloedbad op 2 oktober 1968, waarbij ongeveer 300 demonsterende studenten omkwamen. Op het Plaza de Tres Culturas in de hoofdstad werden zij onder onduidelijke omstandigheden door onbekende schutters onder vuur genomen.
Twee bekende columnisten stelden het boek samen uit de ongepubliceerde memoires van de toenmalige minister van Defensie, generaal Marcelino Garcia Barragan. Zij betoogden nu dat de schutters lid waren van de presidentiële legerstaf. Deze zouden tien man sterk, in burgerkleding, op verschillende gebouwen rond het plein zijn geposteerd. De opdracht om met hun geweren op de demonstranten te schieten kwam van hun chef, generaal Luis Gutierrez Oropeza. Deze ontkende de aantijgingen.
De toenmalige president Diaz Ordaz overleed in 1977. Hij verdedigde het neerslaan van de studentenopstand, luttele dagen voor de opening van de Olympische Spelen in Mexico, zonder ooit op details in te gaan.

Regering wil weer vredesbesprekingen met Zapatistas

Minister van Binnenlandse zaken, Diodoro Carrasco, publiceerde op 7 september 1999 een open brief met zes punten aan de Zapatista-rebellen. Hij schreef een eind te willen maken aan de al bijna zes jaar voortsudderende oorlog. Carrasco bood aan om gevangen rebellen die niet waren veroordeeld voor misdaden tegen het leven, op vrije voeten te stellen. Twee weken later werden vijf gevangen Zapatistas vrijgelaten uit een gevangenis in Tuxtla Gutierrez, deelstaat Chiapas. Over 85 anderen zou het Hooggerechtshof zich nog uitspreken.
Rebellenleider Marcos liet op 17 september weten niet op de brief te kunnen reageren zolang er steeds andere voorstellen en verduidelijkingen aan werden toegevoegd.

Bisschop Ruiz legt ambt neer

Bisschop Samuel Ruiz van Chiapas legde op 3 november 1999 in overeenstemming met de kerkelijke voorschriften op 75-jarige leeftijd zijn ambt neer. In de veertig jaar dat hij zijn pastoraal werk verrichtte in de zuidelijke deelstaat ontwikkelde hij zich tot beschermer van de indiaanse minderheden. In Chiapas maakten die 80 procent van de bevolking uit.
Ruiz werd door de overheid beschuldigd van steun aan de rebellen. De 'rode bisschop' overleefde in 1997 een moordaanslag.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Spoorwegen bijna geheel geprivatiseerd

Met de verkoop van twee van de laatste drie spoorlijnen kwam op 7 juli 1999 het totaal aan geprivatiseerd spoorwegnet op 99 procent. In 1997 en 1998 werden door het staatsspoor Ferronales al grote concessies verkocht aan particuliere ondernemingen.
Op 7 juli werd allereerst een spoorlijn van 1550 kilometer verkocht van Chiapas naar Mayab in het zuidoosten van het land. Koper was Ferrocarriles. De Nacozari-route in de noordwestelijke deelstaat Sonora ging naar Grupo Mexico, die in dat gebied grote belangen had in de mijnbouw.
De veiling van de verbinding tussen Tijuana en Tecate in het grensgebied van Baja California en Californië werd door Ferronales afgeblazen. De bodemprijs werd daar niet gehaald.

IMF verstrekt grote lening

Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) gaf op 8 juli 1999 het groene licht voor een lening aan Mexico ter waarde van 4,12 miljard dollar. Het geld zou zeventien maanden ter beschikking blijven voor de herfinanciering van leningen ter waarde van zes miljard dollar, die het land in 1994-1995, op het hoogtepunt van de pesos-crisis, bij het IMF aanging. Die leningen zouden voor het eind van 2000 moeten zijn terugbetaald.
Woordvoerders van het IMF noemden het verstandig als Mexico niet het gehele beschikbare bedrag zou aanspreken. Het zou misschien beter zaken kunnen doen op de internationale geldmarkten.
Mexico kondigde de jongste overeenkomst met het IMF drie weken eerder al aan als onderdeel van een totaal kredietpakket van 23,7 miljard dollar. Daarmee zou de economie worden gepantserd tegen de verwachte onrust rond de politieke machtswisseling in 2000. De afgelopen 25 jaar luidden regeringswisselingen telkens een instorting van de economie in.

Banken fraudeerden voor zes miljard dollar

Een onafhankelijke accountant van een parlementaire commissie verklaarde op 19 juli 1999 dat de operatie die de Mexicaanse overheid na de pesos-crisis startte ter redding van de nationale banken voor meer dan 6,4 miljard dollar aan onregelmatigheden bevatte. De banken zouden deels geld hebben uitgeleend zonder een deugdelijk onderpand of zonder de kredietwaardigheid te onderzoeken, deels zou er sprake zijn van regelrechte fraude. Meer dan de helft van de miljarden werd verknoeid in de reddingsoperatie zelf.
In december 1998 ging het parlement er na een langdurig debat mee akkoord de kosten van het programma 'Fobaproa' tot staatsschuld te verklaren. Daarvan uitgezonderd werden operaties die later als onregelmatig zouden worden aangemerkt. Daaruit voortvloeiende schulden zouden niet ten laste van de belastingbetaler mogen komen, maar alsnog voor rekening moeten komen van de betrokken banken.
De hele crisis ontstond toen in december 1994 de peso sterk devalueerde en de rente zo omhoog schoot dat veel Mexicanen hun schulden niet meer konden aflossen. Om de banken en de financiële wereld voor totale instorting te behoeden, besloot de overheid tot sanering en schuldovername.

Hulp voor burgers met schulden

Bijna 80 procent van de houders van hypotheken, kleine bedrijven en boeren bleek gebruik te hebben gemaakt van de mogelijkheid om kwijtschelding van schuld te krijgen voor in totaal 60 procent. Dat werd op 30 september 1999 bekend bij de presentatie van de cijfers van het hulpprogramma *Punto Final*.
Het programma, gelanceerd als de allerlaatste in haar soort, was gericht op de 1,3 miljoen burgers met een gezamenlijke schuld van 34 miljard dollar. Door hun schuld te erkennen en zich te verbinden tot terugbetaling van 40 procent konden zij de rest ge-

schrapt krijgen. Op die manier konden de banken althans een deel van de anders voorgoed afgeschreven rente en aflossing achterhalen. De overheid zou de toch al desastreuze gevolgen van de instorting van de peso kunnen terugdringen. Interventies en steunmaatregelen kostten de schatkist al 90 miljard dollar, ofwel 19,3% van het bnp.

President schrapt geheim fonds

Bij de presentatie van de staatsbegroting voor 2000 op 16 november 1999 werd duidelijk dat president Zedillo het zogenaamde 'geheime presidentiële fonds' had geschrapt. Hij en zijn voorgangers hadden altijd de beschikking over een onbekend bedrag aan contanten. Zij konden dat naar eigen goeddunken en zonder controle besteden, bijvoorbeeld aan het kopen van politieke gunsten. Op het hoogtepunt zou het fonds wel 100 miljoen dollar groot zijn geweest.
De instelling van het fonds had te maken met de enorme politieke macht die Mexico na 35 jaar dictatuur in 1911 in de gekozen president wilde investeren.

JUSTITIE

Veroordelingen in zaak massamoord Acteal

Op 17 juli 1999 sprak een rechter in Tuxtla Gutierrez tegen twintig mannen veroordelingen uit van elk 35 jaar vanwege hun aandeel in de moord in december 1997 op 45 autochtonen van de Tzotzil-stam. Dat gebeurde bij het gehucht Acteal in de zuidelijke deelstaat Chiapas. De veroordeelden, zelf ook indianen, werden schuldig bevonden aan moord en het illegaal bezit van legerwapens. Volgens activisten voor mensenrechten waren ze door militairen opgeleid voor paramilitaire activiteiten.
In verband met dezelfde zaak werden dertien militairen aangehouden wegens verwaarlozing van hun taken, alsmede drie politiemensen en een gepensioneerde generaal.

Nieuwe politiemacht

Op 18 augustus 1999 werd de instelling aangekondigd van de Federale Preventieve Politie (PFP). Dat gebeurde als reactie op de toenemende roep om meer bescherming tegen ontvoeringen, overvallen op snelwegen en andere misdaden.
De nieuwe dienst zou bestaan uit ruim 14.000 man, inclusief 5.000 militairen die alleen zouden worden opgeroepen in geval van crisis of anti-terroristische operaties.
De PFP zou ook worden ingezet tegen illegale immigratie, drugstransporten en illegaal wapenbezit. Er zouden 8.500 politiemensen gaan patrouilleren op snelwegen, langs grenzen, in havens en op vliegvelden. Voor het verzamelen van informatie waren 700 agenten beschikbaar.

ONDERWIJS

Studenten bezetten campus UNAM

Studenten van de universiteit van Mexicostad, de UNAM, bezetten op 20 april 1999 op vreedzame wijze de gebouwen van de meeste faculteiten op de campus. Op 25 april was het kantoor van de rector magnificus aan de beurt. De actievoerders protesteerden tegen een voorstel tot verhoging van het collegegeld. Dat zou volgens het universiteitsbestuur van een paar symbolische centen per semester naar ongeveer ƒ125,- moeten worden gebracht. De studenten presenteerden een zes punten tellend hervormingsprogramma, gericht op vrij en openbaar onderwijs.
Volgens rector magnificus Francisco Barnes de Castro zou het universiteitsbestuur niet toegeven. Het collegegeld was sinds 1948 niet aangepast en de universiteit zou een grote behoefte hebben aan fondsen. Studenten uit de middenklasse konden de verhoging makkelijk opbrengen en studenten van arme ouders met een minimum-dagloon van 3,6 dollar kwamen volgens hem in aanmerking voor kortingen.
In 1987 wisten studenten door protesten een verhoging van het collegegeld op de lange baan te schuiven. UNAM is met 267.000 studenten de grootste universiteit van Latijns-Amerika en de meest invloedrijke in Mexico.

Staking duurt voort

De studentenstaking die vanaf eind april gepaard ging met de bezetting van de universiteit, was op 29 juni nog in volle gang. Ook gespierde taal van president Zedillo, die de acties betitelde als 'brutale agressie', bracht daarin geen verandering. De 166e dag van de staking werd op 2 oktober 1999 door de studenten 'gevierd' met een herdenking van het bloedbad van 2 oktober 1968, toen 300 studenten omkwamen op het Plaza de Tres Culturas. In een anderhalve kilometer lange stoet trokken de demonstrerende studenten van de universiteit naar het plein in de wijk Tlatelolco.
Commentatoren vroegen zich hardop af hoe lang president Zedillo de bezetting van de universiteit en de staking zou laten voortduren. Zij gisten dat hij geen actie durfde ondernemen, juist vanwege de gebeurtenissen van 31 jaar eerder.
Het bestuur van de universiteit had het voorstel tot verhoging van het collegegeld inmiddels laten vallen. Maar een zich steeds radicaler opstellende studentenbeweging zag daarin geen reden om de staking af te blazen. Zij kwamen met nieuwe eisen ten gunste van 'arme' studenten, zoals automatische toelating tot de universiteit voor geslaagden van bepaalde middelbare scholen.

Nieuwe rector

Juan Ramon de la Fuente nam op 18 november ontslag als minister van Volksgezondheid om rector te worden van de universiteit UNAM. Die post was de voorafgaande week opgegeven door Francisco Barnes uit onvrede over de onbuigzame houding van de studenten tijdens de al zeven maanden durende staking. Zij blokkeerden snelwegen en kaapten bussen om hun eisen kracht bij te zetten. De studenten juichten het vertrek van Barnes toe.
De la Fuente was tot 1994 hoofd geweest van de medische faculteit van de UNAM.

GEZONDHEID EN ZORG

Cocaïnegebruik verdrievoudigd

Het gebruik van cocaïne verdrievoudigde in de afgelopen tien jaar. Dat kon gebeuren doordat Mexico doorvoerland werd voor tweederde van de in de Verenigde Staten gebruikte hard drugs. In een rapport dat op 17 november 1999 werd gepresenteerd tijdens een internationaal seminar in de hoofdstad, werd verder aangegeven dat het gebruik van marihuana in dezelfde periode anderhalf keer hoger was geworden. De meeste drugsgebruikers zouden mannen zijn in de leeftijd van 18 tot 34 jaar.

NATUUR EN MILIEU

'Verklaring Mexico' tegen smog

De bestuurders van negen grote steden in Latijns-Amerika en van de deelstaat Mexico

Mexico

(gezamenlijke bevolking: 68 miljoen zielen) kwamen op 23 juni 1999 in Mexico-stad met een gezamenlijke verklaring. Zij riepen regeringen en ondernemingen op tot de instelling van een regionaal samenwerkingsverband ter bestrijding van smog.
Exporteurs van vervuilende auto's zouden volgens de aanbevelingen moeten worden beboet. Olieproducenten en autobezitters moesten helpen de kosten te dragen van gezondheidsproblemen die worden veroorzaakt door luchtvervuiling. Economische ontwikkeling zou de gezondheid van burgers niet mogen benadelen. De helft van de gezondheidsproblemen in stedelijke centra zou al zijn terug te voeren op de achteruitgang van het milieu.
Behalve door autoriteiten van Mexico-stad, beschouwd als een van de meest vervuilde steden ter wereld, werd de verklaring ondertekend door vertegenwoordigers van de deelstaat Mexico, van Buenos Aires (Argentinië), Callao en Lima (Peru), Rio de Janeiro en Sao Paulo (Brazilië), San José (Costa Rica), Bogotá (Colombia) en Santiago de Chile (Chili).

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Senaat benoemt nieuwe voorzitter van Commissie voor Mensenrechten

De Senaat koos op 11 november 1999 uit drie kandidaten José Luis Soberanes tot voorzitter van de Nationale Commissie voor Mensenrechten. Hij verving daarmee Mireille Roccatti, die de functie – vergelijkbaar met die van ombudsman – vanaf januari 1997 had bekleed. De benoeming gold voor vijf jaar. De links georiënteerde Democratische Revolutionaire Partij (PRD), die geen van de kandidaten geschikt achtte, verklaarde zich tegen de keus voor Soberanes.

Bezoek Hoge Commissaris Mensenrechten

Hoge Commissaris voor de Mensenrechten Mary Robinson sloot op 30 november 1999 een vijfdaags bezoek aan Mexico af. In tegenstelling tot een jaar eerder werd zij met alle voorkomendheid ontvangen.
Robinson voerde gesprekken met topfunctionarissen van de overheid, maar kreeg ook alle gelegenheid voor ontmoetingen met vertegenwoordigers van niet-gouvernementele organisaties. Deze NGO's kregen in het kader van het bezoek van Robinson voor het eerst toegang tot ministers.
De voormalige Ierse president legde de nadruk op de bescherming van strijders voor mensenrechten. Verder zou schending van de mensenrechten in Mexico nog te vaak onbestraft blijven.
Positieve ontwikkelingen in het recente verleden waren de erkenning door de overheid van de jurisdictie van het Interamerikaanse Hof voor Mensenrechten en het toestaan van grotere autonomie aan de Nationale Commissie voor Mensenrechten.

BUITENLANDSE ZAKEN

Mexico ratificeert kernverdrag

Op 6 oktober 1999 liet Mexico de Verenigde Naties weten het verdrag tegen het houden van kernproeven te hebben geratificeerd. Van de 154 landen die het verdrag in 1996 onderschreven, was Mexico de 45e die deze definitieve stap nam.

(Vorige berichten pag. 290/2 e.v. - 1999)

Nicaragua

NICARAGUA

BINNENLAND

Liberalen winnen regionale verkiezingen

De regerende Liberale Partij van Nicaragua versloeg op 1 maart 1998 het linkse Sandinistisch Front bij twee regionale verkiezingen waarbij 90 bestuurszetels te verdelen waren. De Liberalen vergaarden 41.250 stemmen (50 procent van de uitgebrachte stemmen); de Sandinisten bleven steken op 20.830 (25 procent). De resterende stemmen werden uitgebracht op de overige zestien partijen. De lage opkomst – 50,1 procent van de 151.000 stemgerechtigden liet verstek gaan – was volgens officiële stembusanalisten een teken van tanend vertrouwen in de zittende regering en het democratisch proces. De verkiezingen werden algemeen beschouwd als een test voor de wankele democratie in Nicaragua en een graadmeter voor de presidentsverkiezingen in 2001.

Ortega herkozen als sandinistisch leider

Op 23 mei 1998 werd Daniel Ortega herkozen als secretaris-generaal van het Sandinistisch Front van Nicaragua. Ortega leidde deze partij bijna twintig jaar en ondanks electorale nederlagen was hij de onbetwiste sandinistische leider gebleven. Wel had zijn imago in maart 1998 een gevoelige deuk opgelopen toen zijn inmiddels 30-jarige stiefdochter hem beschuldigde van jarenlang seksueel misbruik sinds haar elfde jaar. Bij zijn herverkiezing verklaarde Ortega dat het Sandinistisch Front naar de nieuwe geluiden in de partij zou luisteren zonder haar revolutionaire principes op te geven. De partijleider erkende dat Nicaragua's grootste oppositiepartij een identiteitscrisis doormaakte. Die zou eruit bestaan dat een deel van de partijleden een nieuwe richting in wilde slaan. Ortega, die de sandinistische regering aanvoerde van 1979 tot 1990, noemde de grote uitdaging anno 1998 de hervorming van de regering middels de electorale weg.
Ortega weet de tweespalt in zijn partij aan de neoliberale, kapitalistische regering die de energie van de sandinistische aanhang ondermijnde. Hij spoorde zijn aanhang enkele maanden later aan, tijdens de herdenking van twintig jaar revolutie op 19 juli 1999, om de interne geschillen binnen de partij op te lossen met het oog op de presidentsverkiezingen in 2001.
In het partijbestuur werden vijftien leden herkozen. Als nieuwkomers werden onder meer twee zakenlieden gekozen, hetgeen als een overwinning kon worden beschouwd voor de hervormers die de traditionele aanhang van de partij, die bestaat uit de armen en de werkende klasse, wilden verbreden.

President Aleman uitgejouwd na Mitch

Een menigte boze inwoners van de stad Léon jouwde president Arnaldo Aleman op 3 november 1998 uit omdat zijn herstelpolitiek na de orkaan Mitch tekort zou schieten. De orkaan die eind oktober over Centraal-Amerika raasde, kostte in totaal 8.500 mensen het leven en verdreef miljoenen uit hun huizen.
In Nicaragua werden 1.350 doden geteld en het aantal daklozen kwam uit op 420.000. De getroffenen in Léon maakten Aleman uit voor moordenaar. De stad, gelegen in de nabijheid van de vulkaan Casita, gold als een sandinistisch bastion en had zwaar te lijden gehad onder Mitch. Modderstromen verwoestten op 30 oktober hele dorpen in de omgeving. Ongeveer 1.800 mensen zou-

den levend begraven zijn onder de modder, die een gebied van 80 vierkante kilometer bedekte. De herstelwerkzaamheden werden bemoeilijkt door het grote aantal slachtoffers, de uitgestrektheid van het terrein en de beschadigingen aan wegen en bruggen.
De overheid joeg verder velen tegen zich in het harnas door de weigering een team Cubaanse artsen te ontvangen, dat noodhulp wilde bieden. Tijdens het sandinistisch bewind van 1979 tot 1990 waren Nicaragua en Cuba bondgenoten, maar de regering-Aleman stelde zich na aantreding in 1996 openlijk vijandig op tegenover Cuba.

Somoza's terug in politiek

Op 11 februari 1999 maakte de zoon van Luis Somoza Debayle de oprichting van een nieuwe politieke partij bekend. Gustavo Javier Somoza, de leider van het Democratisch Nationalistisch Front, kondigde de terugkeer aan van de Somoza's in de politiek. Dat gebeurde twintig jaar nadat zijn grootvaders dictatuur door de Sandinisten omver werd geworpen. Gustavo Somoza zou in 2001 een gooi willen doen naar het presidentschap. De signatuur van de nieuwe partij omschreef hij als liberaal-democratisch.

President Aleman schuift in kabinet

Op 24 september 1999 maakte president Arnoldo Aleman wijzigingen bekend in zijn kabinet. Minister van Defensie Pedro Joaquin Chamorro, zoon van ex-president Violeta Chamorro, werd vervangen door de voormalige minister van Overheid en huidig minister van Onderwijs José Antonio Alvarado. Chamorro was zelf ook afkomstig van Onderwijs vanwaar hij in juli 1998 vertrok naar het ministerie van Defensie. De zoon van de ex-president kreeg nog geen nieuwe post. President Aleman stond bekend als voorstander van een regelmatige wisseling van ministersposten in zijn kabinet.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Staking medici leidt tot geweld

Tenminste 22 mensen raakten gewond en tientallen werden gearresteerd op 14 mei 1998 tijdens massale demonstraties in de hoofdstad Managua. De oproerpolitie gebruikte traangas om honderden studenten uiteen te jagen die het verkeer rondom de Universiteit van Centraal-Amerika hinderden. De protesten werden ook gesteund door omwonenden die zich net als de studenten solidair verklaarden met een al drie maanden durende staking van medisch personeel in overheidsdienst.
De circa 2.800 artsen vingen hun protesten in februari aan vanwege de naar hun zeggen te lage lonen. Doctoren, werkzaam in staatsziekenhuizen, verdienden per maand tussen 60 en 80 dollar. De helft van hun salaris ging op aan kosten van levensonderhoud. De Artsen Pro-salaris Beweging eiste een vertienvoudiging van het salaris, terwijl de overheid niet verder wilde gaan dan een verdubbeling. President Arnoldo Aleman verklaarde eenvoudig niet meer te kunnen betalen. Dat zou het gevolg zijn van een financieringsovereenkomst met het Internationaal Monetair Fonds (IMF), waardoor de uitgaven aan banden waren gelegd.

Zesdaagse staking bussen en taxi's

Op 5 mei 1999 eindigde een staking die het transport in Nicaragua zes dagen lam had gelegd, met een akkoord over verlaging van de prijs van diesel van 16,50 tot 15 cordobas (ruim *f* 2,50) per gallon (4,5 liter) en afspraken over toekomstige verlaging van de belasting op diesel en benzine.
Inzet van de staking van de circa 10.000 bus- en taxichauffeurs was een verlaging van de benzine- en dieselprijzen met een dollar per gallon, in navolging van andere Centraal-Amerikaanse landen. Ongeregeldheden tijdens de staking hadden twee doden tot gevolg en honderden gewonden.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Begroting 1999: meer geld voor herstel orkaanschade

Op 6 mei 1999 trok het parlement van Nicaragua 176 miljoen dollar extra uit voor herstel van de materiële en sociale schade als gevolg van de orkaan Mitch van oktober 1998. De goedkeuring van de nieuwe begroting volgde op protesten van burgers die meer geld eisten voor herstel van de door hevige regen en modderstromen geteisterde gebieden. De regering trok eerder 126 miljoen dollar uit voor infrastructurele herstelwerkzaamheden.
De totale begroting voor 1999 bedroeg 789 miljoen dollar, 32 procent meer dan in 1998. Daarvan was 43 procent bestemd voor sociale doeleinden, gezondheidszorg en onderwijs. De regering verhoogde onder druk van studentenprotesten de uitgaven voor het hoger onderwijs van de oorspronkelijk begrote 32,7 naar 35 miljoen dollar.
De begroting voorzag 546 miljoen dollar aan inkomstenzijde. Het begrotingstekort van 243 miljoen dollar zou worden bestreden uit internationale donaties en leningen. Ondanks de hogere uitgaven voldeed de begroting aan de normen van het Internationaal Monetair Fonds (IMF), zoals beschreven in de Voortgezette Structurele

Posoltega, Nicaragua, 31 october 1999: de 70-jarige Reynaldo Casco schildert het kruis boven het graf waar zijn zoon en zes kleinzoons begraven liggen. Zij raakten bedolven onder een modderstroom die een jaar eerder veroorzaakt werd door de orkaan Mitch. *(foto ANP)*

Aanpassingsfaciliteit (ESAF) voor Nicaragua. Het ESAF-programma zou Nicaragua in twee jaar tijd afhelpen van de schuldenlast waardoor geld zou vrijkomen voor sociale programma's.

Boeren gedupeerd door Mitch

De schade aan gewassen als gevolg van de orkaan Mitch bedroeg 122,4 miljoen dollar, aldus verklaringen van het ministerie van Landbouw op 17 juni. De productie van sesamzaad, tabak, bonen, maïs en rijst liep de meeste schade op.
De hevige regens maakten dertien procent van de landbouwgronden ongeschikt voor verbouw van gewassen. Op de lange termijn ondervonden de boeren tevens schade aan de veestapel en de infrastructuur. De Nicaraguaanse Koffie Commissie schatte dat ten minste vijf procent van de totale koffieoogst verloren was gegaan, als een direct gevolg van Mitch. De suikerproductie was acht procent lager als gevolg van de regenschade.

Verenigde Staten helpen Nicaragua

Nicaragua ontving op 13 juli 103,6 miljoen dollar Amerikaanse hulp ten behoeve van het schadeherstel als gevolg van de orkaan Mitch. De fondsen zouden ook worden gebruikt om beter berekend te zijn op toekomstige orkanen. In dat kader tekenden de Amerikaanse ambassadeur in Nicaragua Lino Gutierrez en president Arnoldo Aleman een overeenkomst, waarbij 75,7 miljoen dollar werd uitgetrokken voor scholen, ziekenhuizen en landbouw in de getroffen gebieden. De Verenigde Staten zetten in oktober 1999 al militairen in voor directe hulp.

Viering status 'arm land'

Nicaragua vierde op 16 september 1999 dat het land was toegelaten tot het Arme Landen programma van de Wereldbank en het Internationaal Monetair Fonds (IMF). Iedereen kreeg een halve dag vrijaf om onder meer een misviering en een feest op het centrale plein van de hoofdstad Managua mee te kunnen maken. Het nationale feest werd bespot door commentatoren, omdat Nicaragua kampte met een buitenlandse schuldenlast van zes miljard dollar. Het Arme Landen programma moest Nicaragua bevrijden van deze enorme last.

NATUUR EN MILIEU

Nederland steunt natuurbehoud

De Global Environment Facility, de Wereldbank en de Canadese en Nederlandse overheid stelden op 13 oktober 1998 vijftien miljoen dollar beschikbaar voor het Atlantisch Biologisch Corridor Project in Nicaragua. De toekenning van de gelden voor dit grootscheeps project voor natuurbehoud volgde na president Alemans wetsvoorstellen om de oorspronkelijke bevolking van de Atlantische kust aanspraak te laten maken op het land dat zij sedert vijf eeuwen bewonen.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Erkenning landaanspraak op komst

President Arnoldo Aleman diende op 13 oktober 1998 wetsvoorstellen in ter beëindiging van conflicten over landrechten. Een deel van de oorspronkelijke bevolking van Nicaragua, 185.000 indianen en afro-caribische inwoners, maakte aanspraak op stroken grond langs de Caribische en Atlantische kust. Dit semi-autonome gebied was grotendeels onderontwikkeld en bleef cultureel, politiek en economisch geïsoleerd.
Aleman betoogde dat de indiaanse bevolking, ook buiten Nicaragua, na 506 jaar erkenning van de landaanspraken verdiende. Het wetsvoorstel was wat hem betreft de start van een nationale dialoog over het onderwerp.

Studenten onder vuur

Het Nicaraguaans Centrum voor Mensenrechten verklaarde op 28 april 1999 bewijzen te hebben gevonden dat politieagenten vuurwapens gebruikten tegen protesterende studenten. Agenten zouden zich schuldig hebben gemaakt aan lichamelijk en verbaal geweld. Onder de studenten, die de straat opgingen om meer geld te eisen voor onderwijs, viel een dode door een rubberen kogel. De agent die de kogel afvuurde, werd doodslag ten laste gelegd.

BUITENLANDSE ZAKEN

Hulp bij grensconflict

Nicaragua en Costa Rica gingen op 26 juni 1998 akkoord met een voorstel om buitenlandse bemiddeling te vragen ter oplossing van hun grensconflicten. Aanleiding voor het plan waren de hoog opgelopen spanningen in Cardenas, 100 kilometer ten zuiden van de Nicaraguaanse hoofdstad Managua. In die grensplaats werden illegale emigratie van landarbeiders uit Nicaragua naar Costa Rica en smokkelpraktijken de grensbewoners aan Nicaraguaanse zijde te veel. Zij dreigden zich af te scheiden van Nicaragua en hun gebied tot deel van Costa Rica te verklaren.
Dit dreigement werd serieus genomen door de ministers van Buitenlandse zaken van beide landen. Roberto Rojas en zijn Nicaraguaanse ambtgenoot Emilio Alvarez Montalvan kwamen overeen de grensbewaking te verscherpen en de legale grenspassage naar Costa Rica te versoepelen.

Centraal-Amerika ruimt landmijnen op

De ministers van Buitenlandse zaken van Nicaragua, Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Belize en de Dominicaanse Republiek tekenden op 12 april 1999 in de Nicaraguaanse hoofdstad Managua een gezamenlijk besluit om de landmijnen in Centraal-Amerika op te ruimen. Dat gebeurde in aanwezigheid van secretaris-generaal César Gaviria van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS). De ondertekenaars gaven blijk van hun goede intenties door na afloop van de ceremonie 5.000 landmijnen onklaar te maken in een afgesloten gebied.

In Nicaragua zouden nog de meeste landmijnen van Centraal-Amerika in de grond liggen: 64.000. Honderden burgers en soldaten werden als gevolg van mijnen gedood of verminkt. De mijnen waren een erfenis van de burgeroorlog waarin Contra's slag leverden tegen het sandinistisch regime.
Sinds die oorlog eindigde, in 1990, leerden de inwoners van Nicaragua met de mijnen te leven. Dat gebeurde onder meer doordat de ligging in kaart werd gebracht. Veel mijnen veranderden echter als gevolg van de hevige regens en modderverschuivingen tijdens de orkaan Mitch van plaats. Dit had tenminste een dode en een gewonde tot gevolg. De autoriteiten besloten nu gezamenlijk de ligging van de mijnen opnieuw in kaart te brengen. Verder zou er naar worden gestreefd alle landmijnen vóór het jaar 2004 te hebben opgeruimd.

(Vorige berichten pag. 202/1 e.v. - 1998)

VERENIGDE STATEN

BINNENLAND

Bush belangrijkste presidentskandidaat Republikeinen

Op 12 juni 1999 verklaarde George W. Bush, de oudste zoon van voormalig president Bush, in Iowa, dat hij de volgende president van de VS zou zijn en opende daarmee zijn verkiezingscampagne. In de opiniepeilingen had Bush direct een voorsprong van meer dan 10 procent op zijn Republikeinse medekandidaten en op vice-president Al Gore, de belangrijkste kandidaat van de Democraten. Bush, die zichzelf een 'barmhartige conservatief' noemt, stelde dat verantwoordelijkheid nemen en afleggen het belangrijkste thema van zijn campagne was, naast verlaging van de belastingen, verbetering van het onderwijs en bevordering van de handel.
Bush slaagde erin veel meer fondsen te werven voor zijn campagne dan zijn concurrenten. Nadat al eerder voormalig vice-president Dan Quayle, gouverneur Lamar Alexander van Tennessee en afgevaardigde John Kasich uit Ohio, de handdoek in de ring gooiden, moest ook oud-minister Elizabeth Doyle dat doen op 21 oktober 1999.
Op 25 oktober besloot de conservatieve Republikein Pat Buchanan de partij te verlaten en zijn geluk te beproeven bij de nieuwe Hervormingspartij (Reform Party). Daar moest hij het opnemen tegen Donald Trump, een onroerend goed makelaar uit New York. Buchanan werd gesteund door Ross Perot, de oprichter van de partij. Trump genoot de steun van de nieuwe ster van de Hervormers, Jesse Ventura, de gouverneur van Minnesota.

Geen nationale dag van gebed

Op 29 juni 1999 sneuvelde in het Huis een voorstel van de Republikeinse afgevaardigde Helen Chenoweth uit Idaho om een nationale dag van gebed, vasten en verootmoediging in te voeren. Het voorstel dat noodzaak van geestelijke vernieuwing koppelde aan het geweld in de wereld – van de moordpartij op de school in Littleton tot de conflicten in Rwanda en voormalig Joegoslavië – haalde net geen tweederde meerderheid. De tegenstemmers vonden het niet de taak van het Congres op te leggen wanneer en hoe mensen moesten bidden. Een eerder voorstel dat de staten de bevoegdheid gaf om de Bijbelse Tien Geboden op scholen en andere openbare ruimtes af te drukken, had het wel gehaald.

Boetes voor Clinton in nasleep Lewinsky-affaire

Op 29 juli 1999 veroordeelde een federale rechter in Little Rock, Arkansas, president Clinton tot het betalen van boetes van in totaal 90.000 dollar, omdat hij in januari 1998 in de zaak Paula Jones ontkend had dat hij een seksuele relatie had gehad met Monica Lewinsky. Jones had Clinton ervan beschuldigd dat hij in 1991 ongewenste seksuele avances naar haar had gemaakt. Die zaak was door rechter Wright niet ontvankelijk verklaard, maar de misleidende getuigenis van Clinton was opgepakt door speciale aanklager Kenneth Starr die in het kader van de Whitewater-affaire een onderzoek deed naar de persoonlijke en politieke financiën van Clinton. De getuigenis van Clinton leidde tot een veroordeling door het Huis van Afgevaardigden, maar de Senaat wilde Clinton niet tot aftreden dwingen.
Jones was in hoger beroep gegaan, maar zag daarvan af nadat Clintons advocaten haar 850.000 dollar hadden geboden.
Het grootste deel van de 90.000 dollar boetes was bedoeld voor Jones' advocaten en een conservatief juridisch instituut. Om de extra kosten van de rechter te dekken was 1200 dollar bestemd.

Hillary Clinton ziet oorzaak in moeilijke jeugd Clinton

In een interview met het nieuwe blad *Talk* van 1 augustus 1999 vertelde Hillary Clinton dat ze de ontrouw van haar man vooral herleidde tot zijn moeilijke jeugd waarin hij psychologisch klem zat tussen zijn moeder en grootmoeder. Niettemin had ze tot de Lewinsky-affaire gedacht dat hij zijn seksuele problemen wel onder controle had. Ze zag zijn gedrag als een zwakheid, maar bleef toch achter hem staan, omdat ze van hem hield en hij ondanks zijn moeilijke jeugd zulk een leiderschap wist uit te stralen.
Hillary Clinton was zelf bezig zich voor te bereiden op de verkiezingen voor senator van de staat New York, waarvoor ze zich namens de Democraten kandidaat wilde stellen.

Vrijheidsmedaille voor Carter

Op 9 augustus 1999 overhandigde president Clinton oud-president Jimmy Carter en zijn vrouw Rosalynn de Presidentiële Vrijheidsmedaille, de hoogste burgerlijke onderscheiding in de VS. Clinton prees de Carters uitbundig voor hun werk tijdens en na het presidentschap van Carter op het gebied van de mensenrechten, het vredesproces in het Midden-Oosten, de geestelijke volksgezondheid en inenting van kinderen in de hele wereld. Carter prees op zijn beurt Clinton om zijn leiderschap en het nastreven van veel van dezelfde doelen als hij. Vergeten leek de kritiek van Carter op het gedrag van Clinton in de Lewinsky-affaire en zijn beleid ten aanzien van Cuba en Bosnië.

Strengere eisen aan campagnefinanciering

In reactie op de schandalen rond campagnefinanciering bij de verkiezingen in 1996, nam op 14 september 1999 het Huis van Afgevaardigden een voorstel aan dat zogenaamde 'zachtgeld' giften verbood en strenge eisen stelde aan advertenties over verkiezingsissues waarin kandidaten, opvattingen en stemgedrag ter discussie worden gesteld zonder dat een oproep wordt gedaan voor of tegen de kandidaat te stemmen. Met deze advertenties werden de bestaande regels voor verkiezingspropaganda omzeild.
De 'zachtgeld' giften waren schenkingen van bedrijven, vakbonden en particulieren aan politieke partijen in plaats van aan kandidaten. Het geld werd echter door de partijen gebruikt voor de campagnes van kandidaten. In wezen werden zo ook de wettelijke bepalingen op donaties aan kandidaten omzeild.
Een zelfde voorstel werd in oktober ook ingediend in de Senaat, maar haalde daar door Republikeins verzet niet de vereiste 60 stemmen, ondanks dat de indieners de beperkingen op de verkiezingsadvertenties hadden laten vallen.
Op 28 oktober kwam een groep van Republikeinse en Democratische senatoren onder leiding van de Republikeinse senator Chuck Hagel uit Nebraska met een nog verder afgezwakt voorstel dat maximumgrenzen vaststelde voor 'zachtgeld' donaties en opdrachtgevers van politieke advertenties op radio en televisie dwong zich bekend te maken. Hagels voorstel zou pas in het volgende parlementaire jaar ter stemming komen.

Rechter keurt censuur op kunst af

'Sensation' een gezamenlijke tentoonstelling van veertig Britse kunstenaars in het op

een na grootste museum van de VS, het Brooklyn Museum of Art in New York, van 1 oktober 1999 tot 7 januari 2000, zorgde voor veel ophef. Onderdeel van de expositie was het portret 'Heilige Maagd Maria' van de kunstenaar Ofili onder meer gemaakt van olifantenmest en pornografische knipsels.
Burgemeester Giuliani van New York noemde het werk beledigend voor een belangrijk deel van de New Yorkse bevolking en eiste dat het zou worden verwijderd. Toen de museumdirectie daaraan geen gehoor gaf, dreigde Giuliani de subsidie aan het museum in te trekken en de instelling te dwingen te vertrekken uit het huidige gebouw, waar het al meer dan een eeuw was gevestigd, maar dat eigendom is van de stad.
Rechter Nina Gershon vond echter dat Giuliani en de stad zich schuldig maakten aan een schending van het eerste Amendement. Ze hadden niet het recht een culturele instelling als het museum te straffen omdat hen een tentoongesteld object niet aanstond, net zomin als ze zich mochten bemoeien met de boeken in de openbare bibliotheek.
Giuliani had zich kandidaat gesteld om New York te vertegenwoordigen in de Senaat. In de campagne zou hij het waarschijnlijk moeten opnemen tegen mevrouw Clinton. Die zei desgevraagd dat ze ook haar bezwaren had tegen de tentoonstelling, maar dat de bezwaren geen reden waren om een subsidie te weigeren.

Amerikaanse militairen confisqueerden eigendom Hongaarse joden

Op 15 oktober 1999 verscheen een voorlopig rapport van de Presidentiële Adviescommissie voor Eigendommen van Holocaustslachtoffers dat stelde dat in mei 1945 Amerikaanse troepen bij Werfen in Oostenrijk beslag legden op een trein met 24 wagons vol eigendommen van Hongaarse joden. Aan boord bevonden zich goud, edelstenen, sieraden, schilderijen en andere waardevolle voorwerpen die in dollars van 1945 meer dan 200 miljoen dollar waard waren. Van de 800.000 Hongaarse joden waren er 600.000 omgekomen in de concentratiekampen. Volgens de Centrale Joodse Raad van Hongarije in 1945 waren de 200.000 overlevenden zeer wel in staat de schatten aan boord van de trein te identificeren, maar de Amerikanen weigerden dat. Zij noemden de voorwerpen in 1948 'niet identificeerbaar' vanwege de territoriale veranderingen die in Hongarije hadden plaats gevonden. Van de schat gingen 1100 schilderijen naar de Oostenrijkse regering en de meeste andere waardevolle voorwerpen werden verkocht op een veiling in New York ten bate van vluchtelingen die niet meer naar hun land terug konden. Ook hoge Amerikaanse militairen onder wie de commandant van de Amerikaanse troepen in de regio, generaal Harry Collins, eigenden zich veel kostbaarheden toe. De commissie had niet kunnen achterhalen waar de door Amerikaanse officieren opgeëiste zaken waren gebleven.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Wetgeving tegen illegalen deels teruggedraaid

Op 29 juli 1999 bereikte gouverneur Gray een akkoord met tegenstanders van het zogenaamde 'Voorstel 187' dat een verbod behelst op overheidssteun aan huisvesting, gezondheidszorg en onderwijs voor illegale immigranten. Bij een referendum over 'Voorstel 187' in 1994 had een meerderheid van bijna 60 procent van de stemmers in Californië zich uitgesproken voor 'Voorstel 187'. Belangengroepen van Latijns-Amerikanen in de VS en burgerrechtenorganisaties vochten het verbod aan, wat resulteerde in de rechterlijke uitspraak dat de wetgeving tegen de grondwet indruiste. In het in juli 1999 bereikte akkoord stond dat de staat Californië zich niet tegen het vonnis zou verzetten.
Gray, een Democraat die voor hij in januari 1999 tot opvolger van de Republikein Wilson gekozen werd nog campagne tegen 'Voorstel 187' gevoerd had, merkte wel op dat 85 procent van de gewraakte voorstellen uit Californië in 1996 wel door het federale Congres waren overgenomen, zodat illegalen geen recht hadden op bijstand, huursubsidie, werkeloosheidsuitkeringen of voedselhulp.
Door het akkoord bleven de 170.000 kinderen van illegalen in Californië recht houden op gratis openbaar onderwijs en werd de politie niet verplicht verdachte illegale immigranten aan te geven bij de autoriteiten. De aanmaak en het gebruik van valse documenten om een illegale status te verheimelijken werd een misdrijf.

Kloof arm-rijk sterk gegroeid

Volgens onderzoekers van het Centrum voor Begrotings- en Beleidsprioriteiten in Washington waren de inkomensverschillen gemeten na betaling van belasting in de VS sinds 1977 sterk gegroeid. Op 4 september 1999 publiceerden ze een rapport gebaseerd op cijfers van het Begrotingsbureau van het Congres (CBO), waarin ze aangeven dat vooral de rijken hebben geprofiteerd van de forse belastingverlaging eind jaren '70 en begin jaren '80. Het vrij besteedbare inkomen van de rijkste 1 procent, ofwel 2,7 miljoen mensen, was meer dan verdubbeld tot ruim 555.000 dollar, terwijl de armste 20 procent slechts 8.800 dollar overhield. Die 2,7 miljoen rijkste mensen verdienden evenveel als de 100 miljoen armste Amerikanen.
Als oorzaak van de toenemende ongelijkheid zagen de onderzoekers de veranderingen in de economie, de groei van de wereldhandel, technologische vernieuwingen en zwakkere vakbonden. De verwachting was dat de economische groei zou aanhouden tot zeker 2009 en zou zorgen voor een overschot op de begroting van in totaal 3 biljoen dollar. De onderzoekers zagen geen reden om dat aan de rijken te geven die al zo geprofiteerd hadden van de vorige belastingverlagingen.

'Regering schendt mensenrechten'

Op 1 oktober 1999 diende Peter Weis van het *Centre for Constitutional Rights* en een twaalftal andere advocaten een klacht in tegen de Amerikaanse regering bij de Inter-Amerikaanse Commissie voor Mensenrechten in Washington. Door wetten als de *Welfare Reform Act* van 1997 die een grens stelt aan de periode dat men bijstand kan ontvangen, hebben de onderste lagen van de Amerikaanse bevolking geen recht meer op een fatsoenlijke levensstandaard en daarmee zijn hun fundamentele mensenrechten geschonden door de Amerikaanse regering. Volgens het *US Census Bureau*, het Amerikaanse centrale bureau voor statistiek, was het modale inkomen van de Amerikanen in 1998 met 3,5 procent gestegen tot 38.900 dollar, de grootste toename sinds 1978. Het aantal armen, mensen die minder verdienen dan 16.600 dollar voor een gezin van vier is met 1 miljoen afgenomen tot 34,5 miljoen. Maar Weis wees erop dat de armste 15 tot 20 procent van de bevolking er juist armer op was geworden. Om aandacht te vragen voor hun problemen begonnen honderden arme gezinnen op 1 oktober aan een mars van dertig dagen naar New York.

Armoedegrens te laag

Volgens de *New York Times* van 18 oktober 1999 was het *US Census Bureau* bezig het begrip armoede anders te omschrijven. Voorheen was een gezin van vier personen dat minder verdiende dan 16.600 dollar per jaar, arm. Die grens werd opgetrokken naar 19.500 dollar. Daardoor zou het aantal armen stijgen tot 46 miljoen ofwel 17 procent van de bevolking in plaats van de huidige 12,7 procent. Sommige economen en sociologen willen de armoedegrens tussen 21.000 dollar en 28.000 dollar omdat ook de nieuwe grens van het *Census Bureau* geen rekening hield met noodgevallen als een autoreparatie. Een hogere armoedegrens heeft gevolgen voor de voedselbonnen en andere steunprogramma's van de overheid. Het Witte Huis moest het optrekken van de armoedegrens goedkeuren, maar liet dat liever over aan een volgende president.

Verhoging minimumloon

Op 9 november 1999 nam de Senaat een Republikeins voorstel aan om het minimumuurloon in drie jaar tijd te verhogen met 1 dollar per uur tot 6,15 dollar op 1 maart 2002. Onderdeel van de wet waren belastingvoordelen voor kleine werkgevers om de gevolgen van de hogere lonen te ondervangen. Die maatregelen zouden de schatkist in vijf jaar 18,4 miljard dollar kosten. De Democraten hadden de verhoging liever in twee jaar doorgevoerd en vonden de belastingvoordelen voor de rijken veel te groot. In tien jaar tijd zouden die ongeveer 75 miljard dollar kosten, aldus de Democratische senator Edward Kennedy. Ook president Clinton vond de voordelen voor de rijken te groot, terwijl er voor arbeidersgezinnen weinig veranderde. Het Democratische voorstel deed eigenlijk niet meer dan het loon terugbrengen op het niveau van 1982. Clinton overwoog een veto.
Intussen werd in het Huis een vergelijkbaar wetsontwerp behandeld dat het minimumuurloon met 1 dollar verhoogde en daar belastingvoordelen voor ondernemingen tegenoverstelde van 30 miljard dollar in vijf jaar tijd.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Kredietgaranties voor staal-, olie- en gasindustrie

Op 18 juni 1999 nam de Senaat een voorstel aan dat kredietgaranties van in totaal 1 miljard dollar ter beschikking stelde aan de staalindustrie en 500 miljoen dollar aan de producenten van olie en aardgas. Staalproducenten moesten concurreren met goedkope importen uit landen met lage productiekosten, terwijl de olie-en-gasproducenten in de VS nog de naweeën voelden van de recente lage olieprijzen, waardoor het goedkoper was buitenlandse olie te importeren dan olie op te pompen in de VS. De binnenlandse productie was gedaald tot het laagste niveau in vijftig jaar.

Begroting Orange County goedgekeurd

Op 30 juni 1999 keurde de Raad van toezichthouders de begroting goed van Orange County in California. De County dreigde in december 1994 failliet te gaan doordat de toenmalige hoogste financiële ambtenaar Robert Citron meer dan 1,6 miljard dollar had verspeeld door verkeerd te gokken op renteontwikkelingen. Door een scherp toezicht op de financiën en een beperking van het vrij besteedbare deel van de begroting klom het gebied langzaam uit het financiële dal.

Wisseling van minister van Financiën

Op 1 juli 1999 keurde de Senaat de benoeming goed van Lawrence Summers tot minister van Financiën als opvolger van Robert Rubin. Summers die vice-minister was onder Rubin, beloofde diens beleid gericht op de markt en op een sterke dollar, voort te zetten. Summers kreeg op buitenlands terrein te maken met de problemen veroorzaakt door een zwakke Japanse economie die zich net begon te herstellen en met een trage economische groei in Europa, terwijl hij in Amerika zelf het hoofd moest bieden aan de oppositie tegen het belasting- en handelsbeleid van de regering Clinton en tegen diens steun aan de steunprogramma's van het IMF voor Rusland en andere landen. Bovendien vroeg de financiering van de AOW en van *Medicare*, het ziektekostensysteem voor minvermogenden, om een langetermijnoplossing.
De senaatscommissie voor financiën wees Stuart Eizenstatt aan als opvolger van Summers. Lewis Andrew Sach werd onderminister van Financiën voor internationale markten en Jeffrey Rush de nieuwe inspecteur generaal op het ministerie.

Aansprakelijkheid producenten millennium bug beperkt.

Op 1 juli 1999 gingen Huis en Senaat akkoord met een wetsvoorstel dat de computerindustrie beschermt tegen rechtszaken als gevolg van computerstoringen vanwege het jaar 2000. Oudere computers gebruiken alleen de laatste twee cijfers van een jaar en zouden 2000 kunnen lezen als 1900, waardoor computersystemen vast zouden kunnen lopen. De computerindustrie met grote namen als IBM, Microsoft en AT&T was bevreesd voor de stortvloed van rechtszaken en schadevergoedingen die daar het gevolg van zou kunnen zijn. Het zou hen 1 biljoen dollar kunnen kosten en de Amerikaanse economie ernstig kunnen schaden.
Het voorstel, een compromis tussen het Congres en het Witte Huis, gaf ondernemingen negentig dagen om eventuele fouten te herstellen, beperkte de hoogte van een schadevergoeding aan kleine ondernemingen tot maximaal 250.000 dollar en gaf richtlijnen voor proportionele aansprakelijkheid. De schade zou zich moeten voordoen voor 1 januari 2003. De beperking van de aansprakelijkheid gold niet voor verwondingen of dodelijke ongevallen veroorzaakt door de millenniumbug.
Consumentenorganisaties hekelden deze 'uitholling van de rechten van consumenten'.

Strijd om de begroting en belastingverlaging

Verdubbeling salaris toekomstige president

Tijdens de behandeling op 16 juli 1999 van de begrotingswet voor Financiën, de Post en andere algemene overheidsdiensten ging het Huis gemakkelijk akkoord met een verdubbeling van het salaris van de volgende president tot 400.000 dollar per jaar. De grondwet verbiedt een salarisverhoging voor de zittende president. Zelf krijgen de Afgevaardigden voortaan 141.300 dollar, een verhoging van 4.600 dollar.
De Democraten protesteerden vergeefs tegen een bezuiniging van 239 miljoen dollar op de Belastingdienst omdat die de hervormingen waarom het Congres had gevraagd, zou bemoeilijken.

Belastingverlaging tegen de wens van Clinton

Op 28 juli 1999 stemde de Senaat voor een plan van de Republikeinen dat voorzag in een belastingverlaging van 792 miljard dollar via een verlaging van de inkomstenbe-

lasting voor iedere groep met 1 procent, aftrekposten voor particuliere pensioenpremies en voor technologiebedrijven. Die belastingverlaging zou voor tien jaar gelden.
Het Huis had eerder besloten de inkomstenbelasting met 10 procent te verlagen en de vermogensaanwasbelasting voor particulieren en ondernemingen fors te verminderen. President Clinton beloofde zijn veto uit te spreken tegen deze plannen, omdat ze te veel kostten en tot een groot tekort op de begroting leidden.
Gezien de verwachte overschotten op de begroting wilden de Democraten wel akkoord gaan met een belastingverlaging van 290 miljard dollar, maar daarnaast moest er dan meer geld komen voor medicijnen voor bejaarden, voor een verhoging van het minimumloon, en voor een verhoging van de reserves voor de AOW en *Medicare*. Ook zou er meer geld moeten komen om de staatsschuld te verlagen. Dat voorstel werd echter afgestemd.

Het belastingplan kwam terug bij de behandeling van ieder van de dertien begrotingswetten. Met het oog op de verkiezingen in 2000 was de strategie van de Republikeinen erop gericht dat Clinton duidelijk zou moeten aangeven welke posten hij met een veto trof. Clinton koos ervoor niet alle door het Congres voorgestelde begrotingswetten te verwerpen. Beide partijen hadden zich verplicht de reserves voor de AOW onaangetast te laten en te streven naar een evenwicht op de begroting.
Om hun belastingplannen uit te voeren stelden de Republikeinen een verlaging van de overheidsuitgaven voor met 1 procent met uitzondering van uitkeringen als voedselbonnen en de AOW. De rest zou komen uit verwachte overschotten op de betalingsbalans en door de vrije beroepen hogere belastingvoorschotten te laten betalen. Volgens de Democraten was dat veel te weinig en zou een verlaging van 9 procent nodig zijn om de Republikeinse plannen te verwezenlijken, met alle gevolgen voor talrijke overheidsprogramma's variërend van kinderopvang tot defensie. Op basis van gegevens van het onpartijdige Begrotingsbureau van het Congres stelden de Democraten eind oktober dat de Republikeinen allerlei boekhoudtrucs gebruikten om te verheimelijken dat ze de defensie-uitgaven wilden verhogen en de boeren 9 miljard dollar wilden toestoppen door tegelijkertijd 17 miljard dollar te onttrekken aan de AOW-reserves.

Clinton botst met Congres over onderwijsbegroting

Op 29 september 1999 nam de Senaat een Republikeins begrotingsvoorstel voor onderwijs, gezondheidszorg en arbeid aan waarin 91,7 miljard dollar werd toegewezen aan lokale onderwijsinstanties ter vrije besteding. Volgens Clinton en de Democraten zou dat ten koste gaan van nationale onderwijsdoelstellingen als het aantrekken van 100.000 goed gekwalificeerde leraren om de klassengrootte te verkleinen. Clinton dreigde daarom met een veto.
In het Huis werd op 21 oktober een wetsvoorstel aangenomen dat 9,8 miljard dollar ter beschikking stelde voor speciale hulp aan kinderen in achterstandsgebieden, gehandicapte en slecht Engelssprekende leerlingen. De eisen voor klassenassistenten gingen omhoog en de scholen moesten voortaan beter over hun prestaties rapporteren. Een voorstel om scholen een vrij te besteden som geld te geven in plaats van fondsen voor nationale onderwijsprogramma's, ging gematigde Republikeinen te ver. Eerst zou er in tien staten met een dergelijk systeem worden geëxperimenteerd.

Investeringen in verkeersveiligheid

Op 13 oktober 1999 tekende president Clinton de begroting voor verkeer van 47 miljard dollar. Hij was tevreden over het geld voor de bouw van snelwegen en de verbetering van de spoorwegen voor personenverkeer, maar de federale dienst Luchtverkeer kreeg naar zijn mening 144 miljoen dollar te weinig om de verouderde luchtverkeersleiding te moderniseren.

Hogere defensiebegroting

Op 14 oktober 1999 keurde de Senaat de defensiebegroting van 267 miljard dollar goed voor het belastingjaar 2000. Voor het eerst sinds 1989 was deze begroting weer gestegen: 17 miljard dollar hoger dan die voor 1999. De regering Clinton had 4,4 miljard dollar minder gevraagd. De stijging was vooral te danken aan een salarisverhoging van 4,8 procent, de hoogste in achttien jaar, en betere secundaire arbeidsvoorwaarden.
In de begroting was ruim 900 miljoen dollar gereserveerd voor de aankoop van F-22 Stealth-bommenwerpers. Dat was minder dan de Senaat wilde. Het Huis had de aankoop willen stopzetten totdat de geavanceerde elektronica van de Stealth haar waarde ook in de praktijk had bewezen.
President Clinton kreeg de bevoegdheid om de sancties tegen India en Pakistan op te heffen, die hen waren opgelegd na de atoomproeven van mei 1998.

Veto Clinton

Eind oktober 1999 dreigde Clinton met een veto tegen de vijf begrotingswetten voor arbeid, onderwijs, gezondheid en welzijn, voor de domeinen, buitenlandse hulp, het district Columbia en als vijfde de begrotingswet voor handel, justitie en buitenlandse zaken.
Op 27 oktober maakte het Witte Huis een overschot bekend van 123 miljard dollar op de federale begroting over het belastingjaar 1999 dat eindigde op 30 september. Dat overschot was geheel te danken aan een overschot van 124 miljard dollar op het AOW-fonds, terwijl de rest van de begroting een tekort van 1 miljard dollar vertoonde.
Omdat het Congres en de president het over vijf begrotingsvoorstellen nog niet eens waren, moest Clinton op 29 oktober voor de derde keer een overbruggingswet tekenen om de overheid tot 5 november aan het werk te houden. Clinton wilde geld voor meer leraren en politie en verzette zich tegen voorstellen uit het Congres die volgens hem de milieuwetten uithollen.
Nadat Clintons voorstel om de belasting op tabak te verhogen, was gestrand, maar hij toch zijn programma's wilde uitvoeren, verwachtten deskundigen dat daarvoor 20 miljard dollar uit de AOW reserves zou worden gehaald.

Compromis bereikt

Op 18 november 1999 bereikten de President en het door Republikeinen gedomineerde Congres een compromis over de vijf begrotingswetten waarover Clinton een veto had uitgesproken. Daarvoor werd 385 miljard dollar uitgetrokken, waardoor de totale federale begroting op 1,8 biljoen dollar uitkwam.
Beide partijen waren tevreden met het resultaat. De president en de Democraten waren blij dat er nu geld was om ruim 900 miljoen dollar aan achterstallige bijdragen aan de VN te voldoen en 1,8 miljard dollar uit te trekken als Amerikaanse bijdrage aan het *Wye River*-akkoord tussen Israël, de Palestijnen en Jordanië en omdat het IMF nu zijn goudvoorra-

den mocht herwaarderen, zodat het voor een bedrag van 3,1 miljard dollar aan schulden van arme landen kon kwijtschelden. In het compromis was ook geld opgenomen om 100.000 nieuwe leerkrachten te kunnen aantrekken en 50.000 nieuwe politieagenten. President Clinton wees ook op maatregelen ter verbetering van de positie van gehandicapten die in aanmerking komen voor ondersteuning via *Medicare* of *Medicaid*, maar als ze gaan werken zich niet meer kunnen verzekeren tegen ziektekosten. Ook mensen die lijden aan een beginstadium van aids of diabetes en nog best zouden kunnen en willen werken, doen dat niet omdat ze zich dan niet meer kunnen verzekeren. Nieuwe maatregelen zouden daar verbetering in gaan brengen.
De Republikeinen waren verheugd over de bezuiniging van 0,38 procent op bijna alle overheidsuitgaven, omdat die verspilling zou tegengaan. Beide partijen klopten zich op de borst omdat ze de reserves van het AOW-fonds onaangetast hadden gelaten. Het Statistisch bureau van het Congres, een onafhankelijke instelling, dacht daar waarschijnlijk anders over, maar moest zich nog uitspreken.
Verwacht werd dat het AOW-fonds een van de belangrijkste kwesties in de verkiezingen van 2000 zou worden. De Democraten verweten de Republikeinen dat ze intussen te weinig deden aan de wapenwetgeving, aan hervormingen bij *Medicare*, bestrijding van *hate crimes* (woorden en daden die bevolkingsgroepen tegen elkaar opzetten) en een verhoging van het minimumloon.

Nieuwe wet op het bankwezen

Op 12 november 1999 ondertekende president Clinton een nieuwe Bankwet die banken, verzekeringsmaatschappijen en makelaars de mogelijkheid biedt zich op elkaars terrein te begeven. De nieuwe wet vervangt de *Glass-Steagle Act* uit de crisisjaren (1933) en de *Bank Holding Company Act* uit 1956, die men zag als verouderd en een hinderpaal voor het concurrentievermogen van Amerikaanse ondernemingen in het buitenland, waar bankverzekeraars heel gewoon zijn.
In de wet zijn bepalingen opgenomen ter bescherming van de financiële en medische gegevens van de cliënten, maar volgens Mary Griffins van de Consumentenbond gingen die bepalingen niet ver genoeg en was de nieuwe wet vooral toegesneden op de belangen van de financiële concerns. De wet beschermt de cliënten wel tegen verkoop van hun gegevens aan derden, maar staat toe dat banken en verzekeringen binnen een concern elkaar gegevens toespelen. In de nieuwe wet zijn de concerns verplicht openheid te verschaffen over hun beleid ten aanzien van gegevens van hun cliënten, maar velen waaronder president Clinton willen een strengere controle op de privacy van klanten. Die zouden de concerns toestemming moeten geven hun gegevens aan andere dochters ter beschikking te stellen.

Normen voor handel via Internet

Op 19 november 1999 nam de Senaat een wetsvoorstel aan dat de handel via internet regelt door normen op te stellen voor elektronische handtekeningen en klanten die *on-line* kopen te beschermen. Die beschermende maatregelen zijn in wezen dezelfde als die welke gelden voor traditionele handelstransacties. Klanten blijven recht houden op een overeenkomst op papier. De internethandel, verenigd in de *Information Technology Association* was blij met het voorstel, omdat die *e-commerce*, handel via internet, vergemakkelijkt. Overigens moeten Senaat en Huis nog met een gezamenlijk wetsvoorstel komen.

JUSTITIE

Wapenwetgeving enigszins aangescherpt

Op 17 juni 1999 nam het Huis van Afgevaardigden een wetsvoorstel aan dat de autoriteiten 24 uur de tijd gaf om antecedenten na te trekken van mensen die wapens willen kopen op *gun shows*, een soort reizende wapenmarkten. Het voorstel had de goedkeuring van de *National Rifle Association*, de Amerikaanse wapenlobby. Het ging echter minder ver dan het Senaatsvoorstel dat de autoriteiten drie werkdagen de tijd gaf en dat een bredere definitie van *gun shows* had.
Na het incident in april 1999 in Littleton, Colorado, toen twee jongens twaalf medeleerlingen, een leraar en zichzelf doodschoten, waren er veel stemmen opgegaan om wapenverkoop drastisch te beperken.
President Clinton sprak zijn teleurstelling uit over het zwakke voorstel van het Huis en de leider van de Democraten in de Senaat, Tom Daschle, kondigde aan dat de wapenverkopen een belangrijk verkiezingsthema zouden worden. De Republikeinen verweten de Democraten echter zich blind te staren op het wapenbezit en geen aandacht te hebben voor de achtergronden van misdaad en geweld onder jongeren. Bij de behandeling van een wetsontwerp over jeugdstrafrecht legden zij de nadruk op normen, waarden en de Tien Geboden.

Eén vuurwapen per maand

Op 19 juli 1999 tekende gouverneur Davis van California een wet die de verkoop van wapens met grote magazijnen en *copycat* wapens aan banden legt. *Copycat* wapens wijken slechts op details af van echte. Voortaan mag men in California bovendien slechts één handwapen per maand kopen. Soortgelijke wetgeving bestond al in Virginia, South Carolina en Maryland.

Meerderheid in enquête voor strengere regels

Op 30 juli 1999 maakten *Time* en *CNN* de resultaten bekend van een enquête waaruit bleek dat 39 procent van de respondenten een vuurwapen had tegen 48 procent in december 1993. Van de ondervraagden was 61 procent voor strengere regels op wapenbezit; 76 procent vond dat eigenaars hun wapens bij de federale overheid moesten registreren en 77 procent dat men alleen een wapen mocht hebben met een vergunning. Ook zei 49 procent bij de komende verkiezingen op een kandidaat te stemmen die meer controle wilde op wapenbezit. Van de Democratische kandidaten verwachtte men in dat opzicht meer dan van de Republikeinen. Toch herkende nog 43 procent van de ondervraagden zich in de standpunten van de NRA en wees slechts 36 procent die af. Dat de NRA te veel invloed had vond 40 procent.
De bekendmaking van de resultaten vond plaats enkele dagen, nadat een man in Atlanta eerst zijn vrouw en twee kinderen had gedood en daarna negen mensen in twee beleggingskantoren.

Burgemeesters voor strengere controle

Leiders van de Amerikaanse vereniging van burgemeesters bezochten op 9 september 1999 president Clinton en leden van het Congres om te pleiten voor strengere wetgeving op wapenbezit.

Verenigde Staten

Atlanta spant proces aan tegen wapenindustrie

Op 27 oktober 1999 besliste een rechter in Fulton County, Georgia, dat de stad Atlanta een rechtszaak kon aanspannen tegen de wapenindustrie wegens nalatigheid. Door deze uitspraak kan de stad de producenten vragen informatie te geven over hoe ze hun wapens verkopen en ontwerpen. De fabrikanten waren volgens de rechter niet aansprakelijk in strikte zin voor doden en gewonden die door hun wapens vielen.
Tot de aangeklaagden behoorden de belangrijkste producenten van vuurwapens en belangenverenigingen als de *American Shooting Sports Council* en de *National Shooting Sports Foundation Inc.* De industrie zou waarschijnlijk in beroep gaan.

Colt's vermindert productie

Newsweek van 10 oktober 1999 berichtte dat de bekende fabrikant van handvuurwapens Colt's zich uit de productie van vuurwapens voor particulieren zou terugtrekken, 300 van zijn 700 werknemers zou ontslaan en zich zou toeleggen op wapens voor het leger en voor verzamelaars. De *New York Times* van 11 oktober meldde dat Colt's zeven productielijnen wilde sluiten omdat het leveranciers niet kon betalen vanwege rechtszaken die tegen wapenproducenten werden aangespannen. Colt's zelf meldde dat de productie van slecht renderende wapens werd gestaakt, maar ontkende dat dit gebeurde uit vrees voor rechtszaken.

Reorganisatie FBI

Op 1 november 1999 maakte de FBI een reorganisatie bekend om beter het hoofd te kunnen bieden aan terrorisme en spionage. Aanleiding was de kritiek op de aanpak door de FBI van de vermeende Chinese atoomspionage in de VS. Er kwamen twee nieuwe afdelingen, één voor contraspionage en spionage en één voor onderzoeksdiensten. Deze laatste dienst werd ook verantwoordelijk voor de internationale activiteiten van de FBI, de analyse van informatie en het toezicht op de crisisstaf.

Microsoft maakte misbruik van monopoliepositie

Op 5 november 1999 deed een federale rechter in Washington uitspraak dat Microsoft zijn monopoliepositie op de markt voor software voor computers misbruikt had ten nadele van de consument en concurrerende ondernemingen. Volgens rechter Jackson had de grootste softwareproducent ter wereld zijn macht gebruikt om te verhinderen dat concurrenten met vernieuwingen op de markt konden komen die beter en gebruiksvriendelijker waren dan het eigen Windows-systeem. Door een eigen *browser* gratis ter beschikking te stellen aan klanten, had Microsoft *browser*-producent Netscape gedwongen tot een fusie met de machtige internetprovider America Online.
De rechter deed nog geen uitspraak of Microsoft de wet had overtreden. De zittingen daarover zouden beginnen op 22 februari 2000.
De zaak tegen Microsoft was aangespannen door het ministerie van Justitie en zeventien staten. De rechtszaak was een van de grootste antitrustzaken uit de Amerikaanse geschiedenis.
Wat er met Microsoft zou gaan gebeuren was nog niet duidelijk. Bovendien bestond de mogelijkheid dat de onderneming en het ministerie van Justitie tot een vergelijk zouden komen. Beide hielden die mogelijkheid open. Rechter Jackson zei op 19 november dat hij rechter Richard Posner, lid van het Amerikaanse Hof van Appèl, bereid had gevonden op persoonlijke titel te bemiddelen.

Wet om domeinnaam op internet te beschermen

Op 19 november 1999, de laatste dag voor het reces, nam het Congres nog diverse wetten aan, waaronder een wet die bedrijven moet beschermen tegen *cybersquatting*, het ongeautoriseerd gebruik van hun merken als domeinnaam op het internet.

Drugsbaronnen en hun zakenrelaties aangepakt

Op 19 november 1999 nam de Senaat een wet aan die de Amerikaanse autoriteiten machtigt banktegoeden te bevriezen en beslag te leggen op bezittingen van vermoedelijke drugssmokkelaars en hun zakenrelaties in en buiten de VS, die verdacht worden van drugssmokkel of het witwassen van drugsgeld.
Mexicaanse transportfirma's hadden een flink lobby tegen de wet gevoerd uit vrees dat ook reguliere bedrijven getroffen zouden worden. Van de import van verdovende middelen in de VS komt 60 procent via Mexico. Daarbij gaat het voornamelijk om cocaïne en heroïne uit Colombia.

Ook het gebruik van GHB, gamma-hydroxyboterzuur en andere zogenaamde *date rape drugs* werd aangepakt. In de afgelopen tien jaar hadden 3500 mensen een overdosis gekregen en waren er 30 aan het gebruik van dergelijke middelen overleden. Jonge vrouwen hadden het middel buiten hun medeweten toegediend gekregen, waarna ze werden verkracht.

GEZONDHEID EN ZORG

Meer perinatale sterfte onder zwarte vrouwen

Op 17 juni 1999 maakten deskundigen van de Centra voor bestrijding en voorkoming van ziekten (CDC) bekend dat de perinatale sterfte – sterfte tijdens de zwangerschap of in de eerste zes weken na de geboorte – onder zwarte vrouwen 20,3 per honderdduizend bedroeg tegen 5 onder blanke vrouwen. In sommige staten was de verhouding 2,6 : 1. In Michigan was de sterfte onder zwarte vrouwen zelfs 6,3 maal zo groot.
Sinds 1982 was er nauwelijks verbetering in de perinatale sterfte. Belangrijkste doodsoorzaken waren hoge bloeddruk door de zwangerschap, longembolie en zwaar bloedverlies. Een betere medische voorlichting en begeleiding zou het sterftecijfer onder zwarte vrouwen kunnen reduceren.

Extra geld voor voormalige pleegkinderen

Op 25 juni 1999 besloot het Huis van Afgevaardigden bijna unaniem het bedrag dat staten krijgen voor programma's om kinderen uit de pleegzorg te helpen wanneer ze achttien jaar worden en op eigen benen moeten staan, te verdubbelen tot 280 miljoen dollar. Per jaar worden ongeveer 20.000 pleegkinderen achttien jaar. Een derde van hen heeft dan negen jaar pleegzorg achter de rug zonder een vaste woonplek en de helft heeft als ze twintig zijn de middelbare school niet afgemaakt. Als ze achttien zijn hebben deze jonge mensen geen middelen van bestaan, geen afgeronde opleiding, zijn niet verzekerd, en de meisjes zijn vaak al zelf moeder. De nieuwe wet biedt hen aanvullende steun tot ze twintig zijn en een ziekenfondsverzekering tot hun 21ste jaar.

Educatieve webpagina moet kinderen beschermen

Op 29 juli 1999 lanceerden ruim dertig grote internetbedrijven, waaronder America Online, Microsoft en Yahoo, een educatieve webpagina die ouders moet helpen hun kinderen te beschermen tegen pornografie, racisme en geweld op het net. De pagina bevat een veiligheidsgids voor ouders gebaseerd op leeftijd, risicogebied en technologie, en links naar politie, justitie en belangengroepen. De pagina werd geopend door vice-president Gore die erg enthousiast is over de mogelijkheden van internet en computers, maar de laatste tijd pleitte voor een 'verstandige' aanpak om kinderen te beschermen tegen 'ongepast' materiaal op het net.

Ziektekostenverzekering goedkoper

Op 6 oktober 1999 nam het Huis van Afgevaardigden een Republikeins wetsvoorstel aan om de ziektekostenverzekering goedkoper en toegankelijker te maken door belastingvoordelen en markthervormingen als belastingvrije spaarrekeningen, belastingaftrek voor mensen die hun eigen ziektekosten betalen en een soort van inkoopcombinaties die kleinere bedrijven helpen dezelfde kortingen te bedingen bij ziektekostenverzekeraars als grote ondernemingen. De Democraten zagen de wet als een steunmaatregel voor de verzekeringswereld, en die van weinig nut was voor de 44 miljoen Amerikanen die niet verzekerd zijn.

Patiëntenrechten beter beschermd

Op 7 oktober 1999 stemde het Huis van Afgevaardigden in grote meerderheid in met een wetsvoorstel van de Republikeinse afgevaardigde Norwood uit Georgia en de Democraat Dingell uit Michigan om het recht van een patiënt op behandeling beter te beschermen tegen zorgmakelaars, die contracten afsluiten die meer hun eigen portemonnee dan de zorg voor hun cliënten dienen. In een aantal gevallen hadden mensen daardoor noodzakelijke hulp niet gekregen. Het voorstel verruimde de mogelijkheid voor patiënten om juridische stappen te ondernemen tegen artsen en zorgaanbieders. Tegenstanders van de wet vreesden een stroom van processen en stijgende kosten van de gezondheidszorg. De Republikeinen besloten de wet te koppelen aan de hervorming van de ziektekostenverzekering die de vorige dag was goedgekeurd in het Huis.

Bescherming medische gegevens

Op 29 oktober 1999 kondigde president Clinton maatregelen aan om medische gegevens van burgers beter te beschermen en te voorkomen dat ze worden doorgegeven aan verzekeringsmaatschappijen, zorgmakelaars, (hypotheek-)banken en werkgevers. De maatregelen zouden ingaan na februari 2002 en golden vooralsnog alleen voor in computers opgeslagen gegevens. Het ongeoorloofd doorgeven van informatie kan bestraft worden met maximaal één jaar gevangenisstraf en 50.000 dollar boete.

Hervorming orgaandonatiesysteem uitgesteld

Onderdeel van het compromis van 18 november 1999 over de begroting voor 2000 was een wet die het voor gehandicapten en chronisch zieken, die nog konden werken, mogelijk maakt in de door de overheid gesubsidieerde ziektekostenregelingen *Medicaid* en *Medicare* te blijven. De wet voorziet ook in subsidies voor opleiding en plaatsing van gehandicapten en verlengde bovendien een aantal mogelijkheden voor belastingaftrek voor onderzoek en ontwikkelingswerk door bedrijven, terwijl particulieren meer konden aftrekken voor de zorg voor kinderen en oude familieleden.
Tot ontsteltenis van minister Shalala van Gezondheid en van Congresleden die zich jaren hadden ingespannen voor een betere wet op de orgaantransplantatie, besloot het Congres in een amendement op de wet voor de gehandicapten het besluit tot de oprichting van één nationale organisatie voor het toewijzen van organen, uit te stellen. Met alle kans dat die nationale organisatie er niet komt. Veel Congresleden vonden dat de geldende regionale organisatie beter voldeed. Ze waren bang dat een nationale organisatie organen zou verspillen door ze aan mensen te geven die desondanks spoedig zouden sterven.

LANDBOUW

Compromis noodhulpprogramma

Op 22 oktober 1999 tekende president Clinton een noodhulpprogramma voor boeren van in totaal 8,7 miljard dollar, een recordbedrag. Het programma, het tweede in een jaar tijd, moest boeren helpen die in nood waren gekomen door scherp dalende prijzen op de wereldmarkt voor graan en sojabonen en door natuurrampen. Van de hulp bestaat 5,5 miljard dollar uit een verdubbeling van de jaarlijkse subsidie waarop boeren recht hadden in het kader van de *Freedom to Farm Act*, een liberalisering van het landbouwbeleid, die zou moeten resulteren in een drastische reductie van de landbouwsubsidies. De rest van de steun ging naar boeren die werden getroffen door droogte of overstromingen, naar verbouwers van sojabonen en oliehoudende zaden, naar tabakstelers, naar boeren met melk- en slachtvee, naar katoentelers en pindakwekers. Boeren, wier productie dramatisch was gedaald, konden federale leningen krijgen. Subsidies zouden eerder worden uitbetaald en eventueel konden leningen in natura worden verstrekt met als onderpand het gewas dat op de velden stond. Het melkkartel in het noordoosten, dat volgens tegenstanders de prijs onnodig hoog hield, mocht nog een jaar blijven bestaan.

Het noodhulpprogramma was een compromis. De Democraten hadden bijna 11 miljard dollar willen uittrekken en hadden dat geld vooral ten goede willen laten komen aan de noodlijdende boeren. De Republikeinen wilden niet verder gaan dan 6,9 miljard dollar. Zij wilden slechts generieke subsidies geven via een verdubbeling van de *Freedom to Farm*-subsidies. De regering drong aan op een versterking van gewasverzekeringsfondsen en een herziening van het landbouwbeleid en dan speciaal de *Freedom to Farm Act* om te voorkomen dat ieder jaar opnieuw noodwetten zouden moeten worden uitgevaardigd om boeren te redden.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Eindelijk compensatie voor zwarte boeren

Nadat zwarte boeren tientallen jaren lang actie hadden gevoerd tegen het Ministerie van Landbouw omdat ze vanwege hun ras uitgesloten waren van leningen, noodhulp en andere steunprogramma's, keurde in april 1999 de rechter een akkoord goed dat de advocaten van de boeren hadden bereikt met het ministerie en dat de meeste eisers

recht gaf op een belastingvrije uitkering van 50.000 dollar. Schulden aan het ministerie, die gemiddeld zo'n 75.000 tot 100.000 dollar bedroegen, werden ook geschrapt en het ministerie betaalde ook de advocaten van de boeren.
Het aantal boeren dat aanspraak maakte op de vergoeding bedroeg op 20 september 1999 15.000 en zou naar verwachting oplopen tot 20.000, veel meer dan verwacht.
Er waren nog ongeveer 18.000 zwarte boeren in Amerika tegen 925.000 in 1920. Minder dan 1 procent van de boeren was zwart en onder hen is de uitstroom uit de landbouw drie keer zo hoog als onder blanke boeren.

Homoseksueel benoemd tot ambassadeur

Op 29 juni 1999 werd James Hormel benoemd tot ambassadeur in Luxemburg. Zijn benoeming stuitte op veel weerstand bij conservatieven en sommige christelijke groeperingen, omdat hij openlijk uitkwam voor zijn homoseksualiteit en opkwam voor de rechten van homo's. Minister Albright zei bij zijn benoeming dat ras, geloof, geslacht noch seksuele geaardheid van belang waren bij de keuze van een ambassadeur voor de Verenigde Staten. Hormel (66), jurist en filantroop, zat in het bestuur van het symfonieorkest en de Kamer van Koophandel in San Francisco.

Million youth march toegestaan

Een federale rechter in New York gaf op 1 september 1999 de stad opdracht toch toestemming te verlenen aan Kahlid Abdul Muhammed om een jongerenmars te organiseren in Harlem. De rechter toonde begrip voor de bezwaren van de stad tegen de hatelijke, racistische en gewelddadige taal van Muhammed tegen blanken en joden, maar vond die toch binnen het recht op vrije meningsuiting vallen, zoals bedoeld in het *First Amendment*. Hij beperkte de mars tot een paar stratenblokken in Harlem.

Discussie over abortus en euthanasie woedt voort

Op 17 september 1999 zette een federale rechter in Missouri een voorlopige stop op de uitvoering van de antiabortuswet die door Senaat en Huis in Missouri met tweederde meerderheid was aangenomen, en overstemde daarmee het veto van gouverneur Carnahan.
Deze wet noemde het doden van een geboren of gedeeltelijk geboren kind 'infanticide', een zware misdaad. De voorstanders van de wet wilden een eind maken aan 'gedeeltelijke geboorten', abortussen met de dilatatie of extractiemethode, waarbij het kind uit de moeder getrokken wordt. Tegenstanders vinden dat de wet zo vaag is verwoord dat alle abortussen als een misdrijf kunnen worden beschouwd. En dat zou ook de uitspraak ondergraven van het federale Hooggerechtshof uit 1973 in de zaak Roe versus Wade, die abortus legaliseerde. Dilatatie wordt toegepast bij een late abortus, vooral als de gezondheid van de vrouw gevaar loopt. Wetten tegen de 'gedeeltelijke geboorte' zijn aangenomen in 29 staten, maar in 20 daarvan heeft de rechter de uitvoering geblokkeerd vanwege te vage bewoordingen.
Op 3 november schorste rechter Stevens van het Amerikaanse Hooggerechtshof tijdelijk de werking van wetten in de staten Illinois en Wisconsin in afwachting van een definitieve uitspraak van het Hooggerechtshof.

Het federale Huis van Afgevaardigden nam op 30 september 1999 een wet aan die het doden of verwonden van een ongeboren kind als gevolg van een geweldsmisdrijf tegen de moeder, tot een aparte misdaad maakt. Volgens de tegenstanders zou de wet vooral bedoeld zijn om het ongeboren kind een eigen rechtspersoon te geven en een nieuw antiabortusactiepunt te scheppen. Hun voorstel om de plegers van een geweldsmisdrijf dat leidde tot de onderbreking of beëindiging van een zwangerschap, zwaarder te straffen, haalde het niet

Hulp bij euthanasie of zelfdoding verboden

Sinds 1997 hadden in Oregon mensen met een dodelijke ziekte en een levensverwachting van minder dan zes maanden, mits ze nog goed bij hun verstand waren, het recht hun arts te vragen hen bij te staan bij zelfdoding. Dat ging het Amerikaans Congres te ver. Op 27 oktober 1999 nam het Huis de *Pain Relief Promotion Act* aan die het artsen verbiedt hulp te bieden bij zelfdoding of euthanasie. De wet staat echter wel het gebruik toe van krachtige pijnbestrijdingsmiddelen, zelfs als die de dood versnellen doordat ze de ademhaling verzwakken. De middelen mogen echter niet gebruikt worden om de dood te veroorzaken.
Tegenstanders wezen erop dat de wet artsen zal weerhouden van het gebruik van krachtige pijnbestrijdingsmiddelen uit angst beschuldigd te worden van hulp bij zelfdoding.

Zwarte FBI-agent hoofd van politie in New Jersey

Op 20 september 1999 benoemde gouverneur Christine Todd Whitman een zwarte FBI-medewerker Carson Dunbar tot hoofd van politie in de staat New Jersey. Zijn voorganger was ontslagen, omdat hij in een kranteninterview had gezegd dat delen van de drugshandel in handen waren van minderheden.
De politie in New Jersey heeft de naam minderheden te discrimineren en bij verkeerscontroles vooral op gekleurde bestuurders te letten. Begin september waren bovendien twee agenten veroordeeld, omdat ze in september 1998 op een bestelauto met ongewapende zwarte en Spaanstalige mannen hadden geschoten, waarbij drie gewonden waren gevallen. Dunbar had van 1973 tot 1977 bij de politie van New Jersey gewerkt.

Hooggerechtshof buigt zich over het gebruik van de elektrische stoel

Op 27 september 1999 maakte het Amerikaanse Hooggerechtshof bekend zich voor het eerst sinds 1890 te buigen over de vraag of het gebruik van de elektrische stoel een wrede straf is die tegen de grondwet ingaat. Alleen in Florida, Nebraska, Alabama en Georgia wordt de elektrische stoel nog gebruikt. In de 34 andere staten waar de doodstraf nog bestaat, neemt men zijn toevlucht tot een dodelijke injectie of mag de veroordeelde kiezen hoe hij wordt gedood. De zaak was aangespannen door advocaten van een man die veroordeeld was voor een moord die hij in 1983 had gepleegd, en volgde op enkele incidenten tijdens de executie waarbij de gevangene een bloedneus kreeg of zijn hoofdbedekking vlam vatte. De uitspraak van het Hof werd eind juni 2000 verwacht.

Ku Klux Klan in Manhattan

Zestien Ku-Klux-Klanleden demonstreerden op 23 oktober 1999 in Manhattan zonder maskers en geluidsapparatuur, nadat een federale rechter de stad, die maskers en apparatuur verboden had, in het gelijk had gesteld. Een lagere rechter had wel toestemming verleend. De Klanleden beriepen zich op hun vrijheid van meningsuiting.

MILITAIRE ZAKEN

Generaal Joseph Ralston nieuwe NAVO-opperbevelhebber

Op 28 juli 1999 berichtte de *Washington Post* dat president Clinton luchtmachtgeneraal Joseph Ralston, vice-voorzitter van de Gezamenlijke Chefs van Staven, zou benoemen tot nieuwe opperbevelhebber van de NAVO. Ralston (55) was piloot in de Vietnam-oorlog en later commandant van de belangrijke luchtmachtbasis in Langley in Virginia. Hij gold als actiebereid, intelligent, deskundig en als een man met ook bewezen diplomatieke en bestuurlijke kwaliteiten.
Ralston zou Wesley Clark opvolgen die de NAVO strijdkrachten leidde in de Kosovo-oorlog. Clark vertrok enkele maanden eerder dan gepland. Volgens sommigen vanwege conflicten met het Pentagon over de oorlogvoering in voormalig Joegoslavië.

Strafmaatregelen tegen antihomogeweld in het leger

Op 7 oktober 1999 tekende Clinton een presidentieel besluit dat binnen het militaire strafrecht zwaardere straffen zette op misdaden gepleegd uit haat tegen mensen van een ander ras, godsdienst of seksuele geaardheid. Een grote grief van homo's in het leger was dat wanneer ze met psychotherapeuten in het leger over hun geaardheid praatten, door diezelfde therapeuten werden 'verraden' en ze daardoor gedwongen werden de dienst te verlaten.
Dezelfde dag was Clinton in New York aanwezig op een benefietdiner voor de *Empire State Pride Agenda*, de grootste politieke lobbyorganisatie. Hij betuigde daar zijn steun aan de wet die discriminatie van homoseksuelen op de werkplek verbiedt, en aan een wet die door haat gemotiveerde misdaden moest voorkomen. Bij die wet zouden ook homo's en lesbiennes baat hebben.

Kernstopverdrag verworpen

Op 13 oktober 1999 verwierp de Senaat met 51 tegen 48 stemmen het verdrag op de stopzetting van kernproeven, waarvoor president Clinton zich zo hard had gemaakt. Hij was in 1996 de eerste leider van een atoommacht geweest die het verdrag getekend had, maar de Republikeinse meerderheid in de Senaat vond dat het verdrag andere landen niet kon weerhouden van het beproeven of ontwikkelen van atoomwapens.
De vrees bestond dat in navolging van de VS andere landen zoals China en de nieuwe atoommachten India en Pakistan, het verdrag ook niet zullen ratificeren. Het verdrag treedt pas in werking als alle 44 landen die atoomwapens kunnen maken, het verdrag hebben geratificeerd.
In een reactie op de stemming bezwoer Clinton dat Amerika zich zou houden aan het vrijwillige moratorium op kernproeven en dat hij bleef strijden voor ratificatie van het kernstopverdrag. Dat herhaalde hij ook tegenover de Noorse premier Bondevik, die op bezoek was in de VS en in een telefoongesprek met de Indiase premier Vajpayee, dat vooral over de coup in Pakistan ging.

Nog 150 Amerikaanse atoomwapens in zeven NAVO-landen

Op 20 oktober 1999 publiceerde het *Bulletin of Atomic Scientists* een artikel van William Arkin, Robert Norris en William Burr, waarin de auteurs op basis van een nauwgezette studie van officiële documenten van het Pentagon tot de conclusie kwamen dat de VS nog ongeveer 150 B-61 atoombommen hadden opgeslagen op luchtmachtbases in zeven NAVO-landen: België, Duitsland, Griekenland, Groot-Brittannië, Italië, Nederland en Turkije. In Azië waren sinds 1991 geen Amerikaanse atoombommen meer. Wel hadden Amerikaanse strategische onderzeeërs nog langeafstandsraketten met atoomladingen aan boord. Het artikel onthulde ook bijzonderheden over de stationering tijdens de Koude Oorlog en met name in tijden van crisis, van ongeveer 12.000 atoomkoppen in minstens vijftien andere landen, op bases in de Stille Oceaan en aan boord van onderzeeërs. Zo lagen er atoomwapens of bommen waaraan de kernlading slechts hoefde te worden toegevoegd, in Canada, Groenland, IJsland, Cuba, Japan, Zuid-Korea, Taiwan, de Filippijnen, Marokko, Spanje en een aantal Europese NAVO-landen.

BUITENLANDSE ZAKEN

Terugtrekking troepen uit Haïti

Op 9 juni 1999 besloot het Huis de 500 Amerikaanse soldaten die nog op Haïti gelegerd waren per 31 december 1999 terug te trekken. In 1994 had een Amerikaanse interventiemacht van 20.000 soldaten een einde gemaakt aan het militaire regime. Enkele manschappen zouden achterblijven om de ambassade te bewaken en om in noodsituaties Amerikaanse belangen te beschermen.

Senaat wil meeste schulden aan VN betalen

Op 22 juni 1999 besloot de Senaat het grootste deel van de schulden aan de Verenigde Naties te betalen in ruil voor hervormingen en een vermindering van toekomstige bijdragen. Amerika was de VN 1,6 miljard dollar schuldig aan bijdragen voor vredesmissies en andere reguliere taken van de wereldorganisatie. De Amerikanen kwamen echter op 1 miljard dollar schuld uit. Daarvan wilden ze 819 miljoen dollar betalen en voor 107 miljoen dollar afschrijven aan schulden die de VN had aan Amerika.
De hervormingen die de Amerikanen nastreven betroffen het terugdringen van de bureaucratie, het aanstellen van de functie van inspecteur-generaal bij de gespecialiseerde VN-organisaties, het invoeren van kwaliteiten als norm voor promotie en het tegengaan van nepotisme. De Amerikaanse voorstellen waren het resultaat van een compromis tussen minister Albright en Jesse Helms, de voorzitter van de Senaatscommissie voor Buitenlandse zaken.

Handelsrelatie met China verstevigd

Op 29 juni 1999 gaf CIA-directeur George Tenet in een toespraak voor de Kamer van Koophandel van Nashua toe dat het bombardement op de Chinese ambassade door Amerikaanse vliegtuigen in Belgrado op 7 mei, volgens de Amerikanen een ongeluk, gewoon niet had mogen gebeuren. Bij het bombardement waren drie mensen omgekomen en twintig anderen gewond. De Verenigde Staten hadden hun verontschuldigingen aangeboden en onderminister Pickering van Buitenlandse zaken was naar China gevlogen om uit te leggen wat er allemaal fout was gegaan met verouderde gegevens en kaarten van de CIA. China liet zich echter niet overtuigen.

Handelsbetrekkingen normaal voortgezet

Op 27 juli 1999 besloot het Huis van Afgevaardigden op voorstel van president Clinton de handelsbetrekkingen met China op normale voet voort te zetten, ondanks be-

zwaren tegen de schending van de mensenrechten en beschuldigingen dat China nucleaire geheimen zou hebben gestolen in de VS. Intrekking van de status van normale handelspartner zou de situatie van de mensenrechten in China niet verbeteren, maar de handel met dat land en de toekomstige welvaart in de VS schaden, werd gezegd.

Handelsakkoord ter voorbereiding op WTO-conferentie

Na moeizame onderhandelingen bereikte een delegatie onder leiding van Charlene Barshefsky, de Amerikaanse Handelsvertegenwoordigster, en Gene Sperling, een economisch adviseur van president Clinton, een handelsakkoord met China op 15 november 1999.
Eerdere onderhandelingen waren gestrand op de weigering van de Chinezen toe te geven aan de Amerikaanse eisen van een grotere toegang voor Amerikaanse ondernemingen op de Chinese markt. Ook in november leken die eisen een belangrijke hinderpaal met name in de telecommunicatie, het verzekeringswezen en in de automobielsector. Op de dag van vertrek bleken de Chinezen toch bereid toe te geven op de laatst overgebleven punten: telecommunicatie, audiovisuele producten en diensten, en maatregelen tegen dumping van Chinese producten op de Amerikaanse markt.
De Amerikanen hadden de indruk dat persoonlijke interventie van premier Zhu Rongji tot het gewenste resultaat had geleid. Hij had de overhand gekregen over conservatieven in het Politbureau en protectionistische ministers in het kabinet, die bang waren dat buitenlandse concurrentie op de Chinese markt zou leiden tot massale fabriekssluitingen, hogere werkeloosheid en sociale onrust.
Tijdens het hele onderhandelingsproces had president Clinton als de onderhandelingen in een impasse raakten, direct contact gezocht met de Chinese president Jiang Zemin en premier Zhu Rongjhi.

Handel met Afrika meer open

Op 16 juli 1999 keurde het Huis van Afgevaardigden een wetsvoorstel goed om de invoerrechten voor producten uit Afrikaanse landen beneden de Sahara die bezig waren met een economisch hervormingsprogramma, af te schaffen. In amendementen pleitte het Huis voor steun aan kleine Afrikaanse ondernemers en riep het Amerikaanse ondernemingen en president Clinton op de staten te helpen in de strijd tegen aids.
Een soortgelijke wet leed vorig jaar schipbreuk in de Senaat, omdat Amerikaanse textielbedrijven vreesden dat goedkope Aziatische textiel via Afrika de VS zou binnenkomen. In de huidige wet vervielen de voordelen als Afrikaanse exporteurs betrapt zouden worden op doorvoer van textiel uit Azië.
Andere critici vonden dat de wet niets deed aan de schuldenproblematiek in Afrika en alleen voordelen bood aan Amerikaanse ondernemingen ten koste van het milieu en de arbeiders in Afrika. President Clinton steunde het wetsvoorstel, evenals de Afrikaanse leiders die in maart bijeen waren geweest in Washington.

Huis stopt met boycot VN-bevolkingsprogramma

Op 20 juli 1999 stemde het Huis tegen een amendement van een Republikeinse afgevaardigde op de begroting van Buitenlandse zaken, dat wilde verhinderen dat Amerikaanse financiële bijdragen aan de VN werden gebruikt voor het bevolkingsprogramma UNFPA. Volgens sommige Republikeinen keurde het UNFPA gedwongen abortussen in China goed. De verwerping van het amendement maakte niet alleen de weg vrij voor Amerikaanse steun aan het UNFPA onder voorbehoud dat de steun aan China of aan abortussen, van de bijdrage mocht worden afgetrokken, maar ruimde ook het laatste beletsel op voor de goedkeuring van de begroting van 2,4 miljard dollar van Buitenlandse zaken. Daarvan was 1,4 miljard dollar bestemd voor de bescherming van Amerikaanse ambassades in het buitenland. De aanslagen op de ambassades in Kenia en Tanzania hadden getoond hoe nodig dat was. En 750 miljoen dollar was bestemd voor vluchtelingenhulp en andere buitenlandse programma's. Het UNFPA was bijzonder ingenomen met de uitslag van de stemming.

Namen krijgsgevangen vrijgegeven na handelsakkoord met Vietnam

Een dag nadat president Clinton een belangrijk handelsakkoord had getekend met Vietnam, besloot het Huis op 26 juli 1999 de gegevens vrij te geven over Amerikanen die in de jaren zestig en zeventig krijgsgevangen waren gemaakt of vermist waren geraakt in Zuidoost-Azië. Het Congres had al eerder besloten dat die gegevens niet langer geheim hoefden te blijven. De organisatie van familieleden van vermiste en krijgsgevangen soldaten, *Task Force Omega*, reageerde voldaan en hoopte dat nu ook de laatste soldaten thuis zouden komen, levend of dood.

Strijd tegen regime van Saddam in Irak voortgezet

Op 29 juli 1999 meldde het Pentagon dat westerse vliegtuigen in 1999 108 bombardementsvluchten hadden uitgevoerd in Irak als reactie op Iraaks luchtdoelgeschut en MiG's 23 die in de *no-flyzones* in het noorden en zuiden opdoken. Irak erkent die zones niet die het westen instelde na de Golfoorlog van 1991. Het Pentagon weigerde te zeggen hoeveel en welke bommen er gebruikt waren bij de aanvallen op luchtdoelgeschut, communicatiecentra en andere militaire doelen.

Op vrijdag 28 oktober 1999 kwamen leiders van diverse Irakese oppositiegroepen bijeen in een hotel in New York in een poging hun krachten te bundelen: Koerden uit het noorden, monarchisten en sjiieten uit het zuiden en door Iran gesteunde groepen als de Hoge raad voor de islamitische revolutie in Irak.
President Clinton mocht van het Congres 100 miljoen dollar uitgeven, inclusief wapens, ter ondersteuning van de Iraakse oppositie, maar hij wil dat alleen doen wanneer het Iraaks verzet zich zou verenigen, bij voorkeur onder het banier van het Iraakse nationale congres (INC) of een soortgelijke organisatie onder een andere naam.

Holbrooke ambassadeur bij de VN

Op 5 augustus 1999 ging de Senaat in ruime meerderheid akkoord met de benoeming van Richard Holbrooke tot ambassadeur bij de Verenigde Naties. Als Amerikaans onderhandelaar was Holbrooke grotendeels verantwoordelijk voor de vrede in Bosnië in 1995. Hij volgde Bill Richardson op, die in september 1998 benoemd werd tot minister van Energie.

Samenwerking met Rusland

Jeltsin overhandigt documenten over de moord op J.F. Kennedy

Op de G8 top in Keulen in juni 1999 overhandigde president Jeltsin een veertigtal historische documenten aan president

Clinton, die op 5 augustus 1999 openbaar werden gemaakt. Onder de documenten bevonden zich een persoonlijk dankbriefje van Jacqueline Kennedy aan de toenmalige Sovjetleider Nikita Chroestsjov, geschreven negen dagen na de moord op John Kennedy, waarin ze hem prees voor zijn inzet conflicten in de wereld beheersbaar te houden, net als haar overleden man deed.
Bij de document zaten ook het naturalisatieverzoek van Lee Oswald die gehouden werd voor Kennedy's moordenaar, en andere documenten die duidelijk moesten maken dat de Sovjet-Unie en Cuba niets te maken hadden met de moord op de Amerikaanse president.
Amerikaanse historici wezen erop dat de documenten maar een fractie zijn van het materiaal in de archieven van de KGB en andere instanties.

Hotlines getroffen door millenniumbug

In een getuigenis voor de speciale senaatscommissie voor het millenniumprobleem vertelde op 28 augustus 1999 onderminister van Defensie Edward Warner dat er millenniumproblemen waren geconstateerd in zes van de zeven hotlines, directe telefoonverbindingen tussen de leiders van Rusland en de VS, maar dat die fouten inmiddels waren hersteld.
Amerika leverde Rusland software om de millenniumproblemen op te lossen bij de computers die de kernraketten controleren die op Amerika gericht waren. Volgens Warner werkten Amerika en Rusland goed samen en waren er alternatieven bedacht om de directe verbinding in stand te houden: analoge telefoon- en faxverbindingen, satelliettelefoons. Russische deskundigen werkten ook in de VS. Sinds het einde van de Koude oorlog had Amerika honderden miljoenen dollars uitgegeven om te voorkomen dat Russisch nucleair materiaal door guerrillagroepen of andere landen werd gestolen of gekocht.

Oproep tot politieke oplossing in Tsjetsjenië

Terwijl het Russische leger zich voorbereidde op de bestorming van de Tsjetsjeense hoofdstad Grozny, riep op 28 oktober 1999 president Clinton Rusland op de strijd te staken en te gaan onderhandelen over een politieke oplossing die recht deed aan de verschillende etnische en religieuze groeperingen.

Aantal Cubaanse vluchtelingen stijgt

Van 45 Cubaanse bootvluchtelingen die de Amerikaanse kustwacht op 7 en 8 augustus 1999 op zee oppikte werden er 41 teruggestuurd naar Cuba. Vier mensen mochten voor nader verhoor naar Guantanamo om daar eventueel een asielverzoek in te dienen. Overeenkomstig een akkoord met Cuba mogen de VS vluchtelingen die op zee worden opgepikt terugsturen. Wie het vasteland bereikt, mag meestal blijven. Het aantal bootvluchtelingen steeg van 406 over heel 1997 en 1047 in 1998, tot 1121 begin augustus 1999.

Lijst terroristische organisaties gepubliceerd

Voor het eerst in twee jaar publiceerden de VS op 8 augustus 1999 een lijst van 28 terroristische organisaties waaraan Amerikanen geen financiële of materiële steun mogen verlenen, wier leiders geen visum krijgen voor de VS en wier tegoeden door Amerikaanse banken moeten worden geblokkeerd. Op de lijst stonden zeven islamitische groepen, zes Palestijnse, vier Latijns-Amerikaanse, twee Joodse, twee Griekse, twee Japanse en twee Turkse organisaties en daarnaast de ETA, de Tamil Tigers en de Mujahedin-e-Khalq.
Het Democratische volksfront voor de bevrijding van Palestina was van de lijst verdwenen, waarschijnlijk omdat het zich bereid had getoond te onderhandelen met Israël. De IRA en andere paramilitaire groepen uit Noord-Ierland stonden niet meer op de lijst, maar werden nog wel in de gaten gehouden. Eveneens verdwenen waren de Rode Khmer, omdat die weinig meer voorstelden. Nieuw op de lijst was de al-Qaida-groep van Osama bin Laden, die beschuldigd werd van de aanslagen op de Amerikaanse ambassades in Nairobi en Dar es Salaam in 1998.

Samenwerking met Colombia tegen drugshandel

Op 21 september 1999 besloten de douanechefs van Colombia en de VS om de samenwerking in de strijd tegen de drugshandel en het witwassen van drugsgelden te verbeteren. De VS zouden Colombiaanse douanebeambten trainen en informatie uitwisselen over witwasmethoden en -betrokkenen. Een geliefde witwasmethode was de volgende: zakenlieden in Colombia kochten met Colombiaanse peso's van drugshandelaars goederen die uit de VS moesten worden geïmporteerd. Die goederen werden door handlangers van de drugshandelaar gekocht van de opbrengst van de drugs en naar Colombia verscheept. Zo hoefde er geen geld de grens over. Jaarlijks ging er in dit zwarte peso circuit zo'n 5 miljard dollar om.
De overeenkomst werd ondertekend toen de Colombiaanse president Pastrana in de VS was om te praten over politieke en militaire steun voor zijn regering in de strijd tegen de drugshandelaren en de met hen verbonden linkse guerrillagroepen, een strijd die Colombia op de rand van de burgeroorlog had gebracht.

Herbenoeming Wolfensohn president Wereldbank

Met algemene stemmen werd de Amerikaan James Wolfensohn op 27 september 1999 op voorstel van de VS herbenoemd tot president van de Wereldbank. Wolfensohn beloofde prioriteit te leggen bij de bestrijding van corruptie en vermindering van de armoede in de wereld. Wolfensohn (65) werd geboren in Australië, studeerde af als jurist en diende in de Australische luchtmacht. Later werkte hij voor Salomon Brothers in New York, voordat hij zijn eigen bankbedrijf opzette.

Congres dwarsboomt Clintons hulpplannen

Op 29 september 1999 kondigde Clinton aan dat hij de schulden van de armste landen voor 100 procent wilde kwijtschelden als ze bereid waren economische hervormingen door te voeren en het geld gebruikten voor basisbehoeften van de bevolking als onderwijs en gezondheidszorg. Hij vroeg het Congres daarvoor in de komende vier jaar 1 miljard dollar ter beschikking te stellen. Zijn oproep sloot aan bij die van paus Johannes Paulus en anderen voor Jubilee 2000, een schuldenkwijtschelding als gift voor het nieuwe millennium.
Het Congres besloot begin oktober echter juist flink te snoeien in de begroting voor buitenlandse activiteiten en stelde die vast op 12,62 miljard dollar, 2 miljard minder dan Clinton gevraagd had en 2,7 miljard dollar minder dan in het begrotingsjaar 1999. Het Congres trok geen geld uit voor de uitvoering van het *Wye River*-akkoord tus-

sen Israël en de Palestijnen en veel minder voor kwijtschelding van schulden aan arme landen in Afrika, Azië en Latijns-Amerika, voor hulp aan vluchtelingen en aan de staten van de voormalige Sovjetunie.
Volgens de voorstemmers van deze begrotingswet waren Clintons plannen een aanslag op het begrotingsoverschot en de reserves van het AOW-fonds. Men voelde zich aan de Amerikaanse belastingbetaler verplicht Clinton terug te wijzen.

Clinton spreekt zijn veto uit

Clinton was zeer teleurgesteld en verweet het Congres op 18 oktober 1999 dat het geen oog had voor het belang van diplomatieke middelen om de veiligheid van de VS te beschermen, maar alleen oog had voor militaire middelen. Wat men nu te weinig uitgaf aan diplomatie moest later dubbel en dwars terugbetaald worden met militaire uitgaven, volgens Clinton. Daarom trof hij het wetsvoorstel met een veto. Na zijn nederlaag bij de afwijzing van het kernstopverdrag, was dit Clintons tweede grote tegenslag in enkele weken tijd.

Steun aan deel Iraanse oppositie verboden

Volgens het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken op 14 oktober 1999 was de Nationale verzetsraad van Iran (NCR) slechts een andere naam voor de Iraanse verzetsgroep Mujahedin-e-Khalq, een organisatie die Iraanse regeringsfunctionarissen had gedood en door de VS als terroristisch werd beschouwd. Dat betekent dat het verboden was financiële steun aan de NCR te geven en dat Amerikaanse banken de tegoeden van de organisatie moesten bevriezen. De Amerikanen namen het besluit na informatie van de Iraanse regering. Sommige leden van het Congres meenden dat de Mujahedin als tegenstanders van het regime juist alle steun verdienen.

Afghanistan levert Osama bin Laden (nog) niet uit

Amerika en de Taliban erkenden dat ze in gesprek waren, maar er waren volgens de Amerikaanse regeringswoordvoerder James Rubin op 28 oktober 1999 nog geen resultaten geboekt. Na het bezoek eerder die oktobermaand van de nieuwe militaire machthebber van Pakistan, generaal Musharraf, aan Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten, de enige staten die naast Pakistan het regime van de Taliban als de wettige regering van Afghanistan erkennen, werd er druk gespeculeerd over de mogelijkheid dat Pakistan bereid zou zijn druk op de Taliban uit te oefenen om de Saoedi-Arabische zakenman en terrorist Osama bin Laden uit te leveren aan een land waar hij berecht zou kunnen worden. Bin Laden werd verdacht van de aanslagen op de Amerikaanse ambassades in Nairobi en Dar es Salaam in augustus 1998 waarbij honderden mensen omkwamen.
Pakistan zou door druk uit te oefenen op de Taliban de relaties met het westen verbeteren, die verstoord waren nadat Musharraf de gekozen premier Sharif had afgezet. Afghanistan zou door Bin Laden uit te leveren VN-sancties voorkomen.

Felle protesten tegen Clinton bij bezoek aan Griekenland

Onder druk van grote demonstraties van linkse groeperingen en bomaanslagen door guerrillagroepen had president Clinton in overleg met de Griekse regering besloten zijn geplande reis naar Griekenland enkele dagen uit te stellen tot 19 november 1999 en te bekorten tot 24 uur. Clinton en Amerika waren weinig geliefd in Griekenland vanwege de NAVO-bombardementen op Servië, de steun aan het kolonelsbewind in de periode 1967 – 1974 en de weigering in te grijpen toen Turkije in 1974 een deel van Cyprus annexeerde. Clintons bezoek zou aanvankelijk samenvallen met de herdenking van de opstand op 17 november 1973 op de polytechnische hogeschool die de val van het kolonelsregime inluidde, en die elk jaar herdacht wordt met een mars naar de Amerikaanse ambassade.
Een medewerker van het Witte Huis liet doorschemeren dat de Griekse regering op de aanvankelijk geplande datum niet in staat was de veiligheid van Clinton te garanderen.

OVERLEDEN

Mario Puzo (1920-1999)

Op 2 juli 1999 stierf de schrijver Mario Puzo in New York als gevolg van een hartstilstand. Hij publiceerde zijn eerste roman *The Dark Arena* in 1955 en kwam in 1964 met *The Fortunate Pilgrim*, een autobiografische roman over Italiaanse immigranten. Volgens vele critici en volgens hemzelf was dit zijn beste boek. Puzo werd echter beroemd met *The Godfather* uit 1969, een roman over de maffiafamilie Corleone, die door Francis Ford Coppola verfilmd werd en verschillende Oscars won. Ook zijn volgende boeken *The Sicilian* (1984), *The Last Don* (1996) en *Omerta*(1999) gingen over families uit de georganiseerde misdaad. Puzo, de zoon van ongeletterde Italiaanse immigranten, schreef de scenario's van *The Godfather* en *The Godfather II*, maar ook van films als *Earthquake* (1974), *Superman* (1978) en *The Cotton Club* (1984).

Charles 'Pete' Conrad jr. (1930-1999)

Op 9 juli 1999 overleed voormalig Apolloastronaut Charles 'Pete' Conrad Jr. aan de gevolgen van een motorongeluk in Californië. Conrad was een luchtvaartenthousiasteling van jongs af aan, studeerde luchtvaarttechniek en werd in 1962 astronaut. Hij maakte ruimtevluchten als piloot en commandant van de Gemini 5 in 1965 en de Gemini 11 in 1966. Zijn bekendste vlucht was die als commandant van de Apollo 12 in 1969, waarbij hij als derde mens voet op de maan zette. Als commandant van Skylab 2 in 1973 oogstten hij en zijn bemanning lof voor hun reparatie van het ruimtestation. Voor al zijn verdiensten in de ruimte kreeg hij in 1978 door president Carter de *Congressional Medal of Honor* opgespeld. Na zijn vertrek bij NASA werkte Conrad aan de ontwikkeling van ruimtevaartuigen die verscheidene keren gebruikt konden worden.

George C. Scott (1927-1999)

Op 23 september 1999 werd de acteur George C. Scott dood aangetroffen in zijn huis in Westlake Village bij Los Angeles. Scott werd beroemd door films waarin hij een gedreven man speelde die op het punt stond te exploderen. Dat gold voor de openbare aanklager in *Anatomy of a Murder*, de manager in *The Hustler*, de schietgrage generaal in *Dr Strangelove*, maar vooral voor zijn rol als Generaal Patton in de gelijknamige film (1970) over de Amerikaanse oorlogsheld uit de Tweede Wereldoorlog. Na die laatste rol, waarvoor hij een Oscar weigerde, raakte Scotts carrière door een teveel aan drank en een slechte hand bij het kiezen van rollen in het slop, al bleven collega's vol lof over zijn acteerprestaties.

(Vorige berichten pag. 351/3 - 1999)

CAMBODJA

BINNENLAND

Nieuwe vice-president

Het parlement koos op 1 juli 1999 Nguon Nhel van de Cambodjaanse Volkspartij tot nieuwe tweede vice-premier. Hij volgde Chem Snguon op, die in juni overleed.

Mijnenopruimingsdienst beschuldigd van corruptie

In juli 1999 kwam boven water dat het *Cambodian Mine Action Centre* (CMAC) zich schuldig had gemaakt aan corruptie. De mijnenopruimingsdienst zou diverse malen geweigerd hebben de terreinen van arme mensen mijnenvrij te maken, maar wel miljoenen dollars hebben besteed aan het veilig maken van landerijen voor lokale ambtenaren, het leger en Chhouk Rin, een voormalige commandant van de Rode Khmer. Verder zouden individuen binnen de organisatie zich schuldig hebben gemaakt aan nepotisme en het verduisteren van donorgelden.
De Cambodjaanse politiek reageerde geschokt, omdat de CMAC vanwege een uitstekende reputatie juist een voorbeeldfunctie voor soortgelijke organisaties elders op aarde vervulde en daardoor ook veel buitenlandse financiële hulp kreeg. Na het schandaal zegde het buitenland deze steun op.
Op 4 augustus benoemde premier Hun Sen generaal Khem Sophoan tot nieuwe voorzitter van de CMAC, met de opdracht de organisatie weer op het rechte pad te krijgen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Hervormingen en forse stijging overheidsuitgaven

Het Cambodjaanse parlement keurde op 12 november 1999 de rijksbegroting voor 2000 goed. Het kabinet had voorgesteld in dat jaar in totaal circa 1,26 miljard gulden uit te geven. Dit was 56 procent meer dan in 1999. Deze enorme stijging was mogelijk door verandering van het belastingsysteem en methodes van belastinginning, maar meer nog door hulp van buitenaf. Internationale geldschieters hadden in februari 1999 circa 968 miljoen gulden toegezegd, op voorwaarde dat er structurele hervormingen kwamen die zouden leiden tot het einde van de illegale houtkap, verkleining en demobilisatie van het leger, verbetering van het openbare bestuur en herziening van het belastingstelsel. Verder moest Phnom Penh meer geld aan sociale doelen besteden, ten koste van defensie.
Volgens de begroting voor 2000 zouden de uitgaven voor defensie en binnenlandse veiligheid gelijk blijven aan 1999, hetgeen gezien de vergroting van het totale budget een relatieve afname betekende. Onderwijs en volksgezondheid kregen respectievelijk 47 en 51 procent meer. Het budget voor plattelandsontwikkeling werd verdubbeld.
De buitenlandse geldschieters toonden zich in de loop van 1999 tevreden over Cambodja. Ngozi Okanjo-Iweala van de Wereldbank zei tegen persbureau *Reuters* dat het hervormingsproces nog in de kinderschoenen stond, maar zeker reden tot optimisme gaf. Volgens haar moest met name nog veel aandacht aan het rechtssysteem worden geschonken, omdat potentiële buitenlandse investeerders weg bleven zolang Cambodja niet op overtuigende wijze aan de hand van de wet werd geregeerd.
Ook uit Japan kwamen tevreden geluiden, met name over de demobilisatie van het leger en de aanpak van de illegale kap van tropisch hardhout, die volgens Phnom Penh met 95 procent was teruggedrongen. Tokio gaf in 1999 voor ruim 288 miljoen gulden hulp en behoorde samen met de Wereldbank tot de belangrijkste geldschieters.

JUSTITIE

Levenslang voor commandant Rode Khmer

Nuon Paet, een voormalige commandant van de Rode Khmer, werd op 7 juni 1999 tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld wegens het ontvoeren en doden van drie Westerse toeristen in 1994.
Het was voor het eerst dat een kopstuk van de Rode Khmer werd veroordeeld. Hoewel de rechtszaak tegen Nuon Paet niets te maken had met de genocide begaan door de Rode Khmer in de jaren zeventig, werd de rechtszaak toch gezien als test voor het Cambodjaanse rechtssysteem, dat in de toekomst nog veel meer leiders van de communistische organisatie moest berechten.

Proces tegen Rode Khmer

Na de dood van Pol Pot in 1998 hadden de andere kopstukken van de Rode Khmer hun guerrillastrijd één voor één opgegeven. Cambodja kende voor het eerst in decennia weer vrede. Maar aangezien de Rode Khmer tussen 1975 en 1979 in een poging de perfecte communistische staat te creëren ongeveer een kwart van de bevolking van het leven had beroofd en daarna jarenlang een bloedige guerrillaoorlog had gevochten, was vrede alleen niet genoeg voor Cambodja. De roep om een rechtszaak tegen de verantwoordelijken voor het geweld was groot.
De Verenigde Naties en Cambodja kwamen in mei 1999 overeen dat de internationale gemeenschap bij die rechtszaak betrokken diende te worden. Over de manier waarop dit moest gebeuren waren de twee het eind november echter nog altijd niet eens.

Verlengd voorarrest

Sommige kopstukken van de Rode Khmer verbleven ten tijde van de onderhandelingen met de VN al in gevangenschap. Aangezien de Cambodjaanse wet een voorarrest van maximaal zes maanden toestond, bestond de kans dat zij al voor de rechtszaak moesten worden vrijgelaten. Daarom wijzigde Cambodja op 9 augustus zijn wetgeving. In het vervolg mochten verdachten van genocide en oorlogsmisdaden maximaal drie jaar in voorarrest worden gehouden.
Volgens Rosemary McCreery van de Hoge Commissie voor de Mensenrechten van de VN was drie jaar detentie zonder proces echter in strijd met de Verklaring van de Rechten van de Mens. Ze wees er ook op dat Cambodja de begrippen oorlogsmisdaden en genocide nooit officieel had gedefinieerd.
Ondanks haar kritiek werd de aanklacht tegen een van de belangrijkste verdachten, Ta Mok, op 7 september veranderd van hoogverraad in genocide. Dit betekende dat zijn voorarrest kon worden verlengd tot 2002.
Ondertussen liepen andere verdachten nog vrij rond in het vroegere guerrillabolwerk Pailin. Gevreesd werd dat hun arrestatie tot nieuw geweld zou leiden. Ei Chean, tegenwoordig gouverneur van Pailin maar vroeger commandant van de Rode Khmer, zei op 27 augustus echter dat hij alle verdachten uit Pailin onder controle had en hen zou laten voorkomen als Phnom Penh dat nodig achtte.

Cambodja versus de VN

Na juristen uit o.a. India, Rusland en Frankrijk te hebben geconsulteerd toonde Phnom

Cambodja

Penh zich bereid zijn wetgeving te veranderen, zodat buitenlandse rechters en procureurs legaal konden meewerken aan een proces tegen de Rode Khmer in Cambodja. Premier Hun Sen vreesde echter dat Cambodja's status als soevereine staat zou worden aangetast als het buitenland te veel invloed kreeg. Daarom vond hij dat zowel de buitenlandse als de Cambodjaanse rechters moesten worden aangewezen en beëdigd door de Cambodjaanse Hoge Raad voor de Magistratuur. Dit betekende dat niet de VN, maar Cambodja de supervisie zou krijgen.
Thomas Hammarberg van de VN benadrukte tijdens een bezoek aan Phnom Penh in oktober dat de VN alleen met het proces geassocieerd wilde worden als het aan de internationale juridische normen voldeed. Als het dat niveau niet haalde, zou het niet alleen de reputatie van Cambodja schaden, maar ook van de VN. De Cambodjaanse rechtbanken waren volgens Hammarberg echter te gepolitiseerd en onderontwikkeld om een eerlijke en onafhankelijke rechtsgang te kunnen garanderen. Het leek hem daarom noodzakelijk dat de VN de supervisie over de rechtszaak kregen.
Hun Sen liet zich echter niet door Hammarberg overtuigen en zei op 18 november dat Phnom Penh de VN wellicht zou buitensluiten als ze niet met de Cambodjaanse voorwaarden akkoord konden gaan.

NATUUR EN MILIEU

Rechtszaak over gifdumping

Op 16 juni 1999 werden Chang Kufung en Kao Cheesong in absentia veroordeeld tot vijf jaar gevangenisstraf en de betaling van een schadevergoeding van circa 990.000 gulden. De twee Taiwanezen waren medewerkers van het bedrijf Formosa Plastics en zouden papieren hebben vervalst om in november 1998 de dumping van 3000 ton zeer giftig afval nabij de stad Sihanoukville mogelijk te maken. Aangezien Cambodja geen diplomatieke betrekkingen met Taiwan onderhield, leek het niet waarschijnlijk dat Taipei hen zou uitleveren.
Ook de tolk van het tweetal kreeg vijf jaar en Sam Meoun, de directeur van het Cambodjaanse bedrijf dat het afval had geïmporteerd, zeven maanden wegens samenzwering en het in gevaar brengen van mensenlevens.

Op 21 juli 1999 werden twee leden van de Cambodjaanse mensenrechtenorganisatie *Licadho* vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs. Ze waren ervan beschuldigd de bevolking van Sihanoukville te hebben aangezet tot rellen en geweldpleging, nadat het gif in december 1998 er was ontdekt. Zelf zeiden ze de mensen alleen te hebben geïnformeerd over hun rechten.
Internationale mensenrechtenorganisatie hadden de rechtszaak tegen het tweetal steeds gezien als een poging het functioneren van mensenrechtenactivisten te bemoeilijken en noemden de vrijspraak een bewijs dat de mensenrechtensituatie in Cambodja aan de beterende hand was.

CULTUUR EN WETENSCHAP

Eerste volkstelling sinds genocide

Het Ministerie van Planning maakte op 15 september 1999 de resultaten van de eerste volkstelling sinds 36 jaar bekend. Daaruit bleek dat Cambodja in 1998 11,4 miljoen inwoners had. Bij de vorige telling waren dat er nog 5,7 miljoen.
Bijna de helft van de bevolking was jonger dan 15 jaar en van alle Cambodjanen van 25 jaar en ouder was circa 44,5 procent man en 55,5 procent vrouw. Deze opmerkelijke bevolkingsopbouw werd verklaard door de genocide van de jaren zeventig, die aan een kwart van de bevolking het leven had gekost en meer mannen dan vrouwen getroffen zou hebben. Het relatief grote aantal kinderen kwam bovendien door de natuurlijke bevolkingsaanwas, die met 2,5 procent per jaar twee keer zo groot was als in de buurlanden.

Aanvullende onderzoeken toonden aan dat eenderde van de bevolking analfabeet was. Slechts 29 procent van de huishoudens had beschikking over schoon drinkwater en 15 procent over elektriciteit. Deze cijfers plaatsten Cambodja tussen de minst ontwikkelde landen ter wereld.

(Vorige berichten pag. 363/1 - 1999)

LAOS

Laos

BINNENLAND

Protestdemonstratie in Vientiane

Volgens de Engelstalige Thaise krant *Nation* werden op 26 oktober 1999 in de Laotiaanse hoofdstad Vientiane protestdemonstraties gehouden door docenten en studenten van de Dong Dok Universiteit. Ze eisten politieke en economische hervormingen. De leider van de demonstratie zou Thongpaseuth Keuakhoune heten en samen met dertig anderen zijn gearresteerd. De *Nation* zei dit uit goed geïnformeerde Laotiaanse bron te hebben vernomen.
Don Somvorachit, woordvoerder van het Laotiaanse ministerie van Buitenlandse zaken, ontkende het bericht. 'Dergelijke dingen komen in Laos niet voor', zei hij op 3 november. Diplomaten in Vientiane zeiden geen bewijzen te hebben van de demonstratie, maar het niet uit te sluiten dat er inderdaad iets was gebeurd, aangezien de geruchten erover hardnekkig waren. Volgens hen was de Laotiaanse overheid bijzonder autoritair en in staat ieder spoor van een dergelijke demonstratie uit te wissen. De laatste keer dat iemand openlijk kritiek op de overheid had durven uiten was in 1990 geweest.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Nieuwe financiële leiders

Op 10 augustus 1999 trad minister van Financiën Khampoui Keoboualapha af. Hij werd opgevolgd door vice-premier Boun-Nhang Vorachith. De directeur van de centrale bank Cheuang Sombournekhanh werd vervangen door Sourkhanh Mahalath, een voormalige provinciale gouverneur. Het tweetal zou niet in staat gebleken zijn de economische crisis te bestrijden.

Economische crisis verergert

Internationale organisaties als het Internationale Monetaire Fonds (IMF) en de Wereldbank zeiden in 1999 dat Laos snel in actie moest komen, omdat de economische crisis die het land teisterde anders nog rampzaligere vormen zou aannemen. Persbureau *Reuters* meldde dit op 1 november 1999.
Volgens de organisaties was het politbureau onder president Khamtay Siphandone te conservatief en het macro-economische beleid te zwak om de crisis te kunnen bestrijden. De economische hervormingen waarmee het communistische Laos in 1986 was begonnen verliepen traag, waardoor buitenlandse investeerders vooralsnog weg bleven.

De nationale munt, de kip, devalueerde ten opzichte van de dollar in twee jaar tijd met 500 procent. De centrale bank – in Laos

geen onafhankelijk orgaan – verhoogde de rentevoet tot 60 procent en slaagde er zo in de koers te stabiliseren op 7000 tot 8000 kip per dollar. Volgens buitenlandse economen was dit echter een oplossing die geen garanties voor de lange termijn kon bieden.
De inflatie lag in 1999 op circa 150 procent en het inkomen per hoofd van de bevolking op circa 600 gulden, terwijl dat in 1997 nog circa 800 gulden was geweest.
Ook andere factoren duidden op een ernstige crisis. Zo lag de kindersterfte in 1999 op 101 van de 1000 levendgeborenen en was de gemiddelde levensverwachting 53 jaar. Hiermee scoorde Laos veel slechter dan zijn buurlanden – waar de gemiddelde kindersterfte op 39 per duizend en de levensverwachting op 69 jaar lag – en amper beter dan de armste landen in Afrika.

Als teken dat er snel iets moest gebeuren gaf de Wereldbank in 1999 slechts circa 51,5 miljoen gulden krediet aan Laos, tegenover circa 103 miljoen in 1998. 'We proberen ze niet te intimideren en we gaan ook niet weg uit Laos. Het enige dat wij willen is een reactie', aldus de regionale vertegenwoordiger van de Wereldbank Linda Schneider.
Japan, eveneens een belangrijke geldschieter, stuurde in augustus economisch adviseur Motoyoshi Suzuki naar Laos. Hij zei tegen journalisten van de *BBC* dat Japan niet alleen geld wilde geven of lenen, maar ook de verantwoordelijkheid voelde om te assisteren bij de politieke en economische hervormingen. Volgens Suzuki was de crisis in Laos deels te wijten aan een communicatieprobleem. Er zouden jonge Laotiaanse economen zijn met steekhoudende ideeën over de toekomst van hun land, maar deze werden door de oude garde amper begrepen.

(Vorige berichten pag. 373/3 - 1999)

MYANMAR (BIRMA)

BINNENLAND

Thuisblijven uit protest op 9 september

De Birmese oppositie had aangekondigd dat op 9 september 1999 (9-9-99) demonstraties gehouden zouden worden ter herdenking van de pro-democratische opstanden van 8 augustus 1988 (8-8-88) waarbij duizenden burgers door het leger werden vermoord.
Op 9 september bleven de mensen echter massaal thuis en kwam het openbare leven vrijwel stil te liggen, waarschijnlijk omdat demonstreren veel te riskant was. Er waren voorafgaand aan 9 september volgens de Birmese overheid 36 dissidenten gearresteerd, maar volgens de oppositie minstens 150, waaronder ook scholieren. In augustus was op sommige plaatsen reeds een samenscholingsverbod ingesteld en de bevolking was veelvuldig gewaarschuwd om aan geen enkele vorm van verzet mee te doen.
De Thaise *Bangkok Post* schreef naderhand dat thuisblijven gezien de omstandigheden wellicht de best mogelijk actie was. Door niet te komen opdagen was de bevolking erin geslaagd de paniek van de militaire overheid en de enorme hoeveelheid politie die op de been was gebracht belachelijk te maken.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Myanmar geïsoleerd door Internationale arbeidsorganisatie

De Internationale arbeidsorganisatie (ILO) van de Verenigde Naties besloot op 17 juni 1999 te Genève om lidstaat Myanmar geen vergaderingen van de organisatie meer te laten organiseren of bijwonen en het land ook geen enkele vorm van ondersteuning meer te geven.
De ILO gaf als reden dat Myanmar wel een verdrag tegen dwangarbeid had ondertekend, maar toch circa 800.000 mensen dwangarbeid liet verrichten. Als bewijs overlegde de ILO rapporten met verhalen van ooggetuigen en honderden schriftelijke officiële opdrachten die het leger en de overheid hadden gegeven.
Ook het feit dat vakbondsleiders als Than Naing in gevangenschap verkeerden was moeilijk te accepteren voor een organisatie als de ILO, die sociale gerechtigheid en arbeidsrechten promoot.
De ILO had Myanmar in 1998 al gewaarschuwd, maar het land had daar niet op gereageerd omdat de dwangarbeiders volgens Rangoon feitelijk vrijwilligers waren.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Economische groei

Voorzitter van de inlichtingendienst luitenant-generaal Khin Nyunt zei op 27 mei 1999 tegen regeringsmedewerkers dat de Birmese economie in het fiscale jaar 1998/99 met 5,6 procent was gegroeid. Hij haalde herinneringen op aan de jaren tachtig, toen het volgens hem slecht ging met de economie en het land een chaos was. Hij zei dat Myanmar daar weer bovenop was gekomen doordat het leger in 1988 zijn verantwoordelijkheid had gekend en een staatsgreep had gepleegd.
Rangoon had begin mei overigens nog bekend gemaakt dat de rechtstreekse buitenlandse investeringen in 1998 met 70 procent waren afgenomen en de landbouwproductie vanwege het slechte weer laag was geweest.

Volgens cijfers van de Aziatische Ontwikkelingsbank kende Myanmar in 1998 een economische groei van 3 tot 4 procent en een inflatie van 50 procent.
De Wereldbank beweerde in een vertrouwelijk rapport – dat via de krant *Herald Tribune* op 13 november uitlekte – dat het land in een diepe economische crisis verkeerde. Deze was volgens de Bank grotendeels te wijten aan onkundig bestuur en de extreme mate waarin een kleine elite zichzelf verrijkte ten koste van de rest van bevolking.

JUSTITIE

Klacht over machtsmisbruik verworpen

Het Hooggerechtshof te Rangoon behandelde op 29 oktober 1999 een klacht van oppositieleider Aung San Suu Kyi over machtsmisbruik van hoge militairen die leden van haar partij, de Nationale Liga voor Democratie (NLD), hadden laten arresteren.
De rechter noemde de klacht ongegrond. Bovendien had de NLD geen toestemming van de autoriteiten om een klacht tegen regeringsmedewerkers in te mogen dienen. In Myanmar is dit noodzakelijk.
Het was voor het eerst sinds 1988 dat het Hooggerechtshof reageerde op een klacht van de oppositie.

ONDERWIJS

Universiteiten nog altijd gesloten

Op 26 juli 1999 werd bekend dat van de 399.318 mensen die in 1999 toelatingsexamen voor een van de Birmese universiteiten hadden gedaan er 112.722 waren geslaagd.

Maar net als de 300.000 mensen die tussen 1996 en 1998 toegelaten waren konden de meeste van hen niet gaan studeren, omdat dertig universiteiten in het hele land al sinds de studentendemonstraties van december 1996 gesloten waren.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Onderdrukking van etnische minderheden

Mensenrechtenorganisatie *Amnesty International* beweerde in een op 30 juni 1999 gepubliceerd rapport dat de etnische minderheden in Myanmar bijzonder slecht werden behandeld. Veel Birmese minderheidsvolken erkenden het gezag van Rangoon niet en streden voor autonomie of onafhankelijkheid.
Het Birmese leger zou in 1998 grote aantallen leden van de volken Karen, Karenni en Shan van hun land hebben verdreven, ingezet voor dwangarbeid, of gedood. *Amnesty* citeerde een Karen die vertelde dat haar twaalf jaar oude nichtje door een majoor was verkracht en vermoord. Haar familie had naderhand een zak rijst, wat suiker, een blikje gecondenseerde melk en 100 kyat (circa 60 cent) gekregen ter compensatie. Dit verhaal stond niet op zich. Het leger zou zich veelvuldig schuldig maken aan verkrachting en moord, met name van etnische minderheden.
Van de andere kant zouden guerrillastrijders van de Shan en de Karen zich schuldig hebben gemaakt aan het martelen en doden van vermeende vijanden.
Omdat *Amnesty* niet tot Myanmar werd toegelaten was het rapport gebaseerd op getuigenverklaringen.

BUITENLANDSE ZAKEN

Internationale kritiek op Myanmar

Myanmar, berucht om zijn ernstige mensenrechtenschendingen, werd ook tussen mei en november 1999 weer veelvuldig bekritiseerd door het buitenland.

De Verenigde Staten verlengden op 19 mei 1999 uit protest tegen de onderdrukking van de oppositie, het verbod op nieuwe Amerikaanse investeringen in Myanmar met één jaar.
Een delegatie van de Europese Unie bezocht Myanmar op 6 en 7 juli 1999 om te onderzoeken of ze kon helpen het humanitaire leed in dit verpauperde land te verlichten. Deze poging tot toenadering was verrassend omdat Brussel jarenlang alle contacten met Myanmar had vermeden. Vermoed werd dat Europa met deze nieuwe strategie niet alleen veranderingen voor het Birmese volk beoogde, maar ook verbeterde betrekkingen met Rangoon. Dit laatste zou goed zijn voor de contacten met de *Association of South East Asian Nations* (ASEAN), waarvan Myanmar in 1997 lid was geworden. Aangezien Europa in het kader van zijn boycot tegen Myanmar weigerde met hoge Birmese ambtenaren te spreken, was het sinds 1997 lastig topontmoetingen tussen de EU en de ASEAN te houden.
Rangoon liet de EU na het bezoek overigens weten dat het zijn eigen problemen wel kon oplossen. Op 12 oktober verlengde de EU haar boycot tegen Myanmar met zes maanden.

Assistent secretaris-generaal voor Politieke zaken van de Verenigde Naties Alvaro de Soto bracht van 13 tot 18 oktober 1999 een bezoek aan Myanmar. Hij probeerde het internationale isolement waarin het land verkeerde te doorbreken door een dialoog op gang te brengen tussen de militaire regering en de oppositie. Een en ander had weinig resultaat.
Volgens de Birmese oppositie werden twee etnische leiders die met De Soto hadden gesproken naderhand gearresteerd.
De speciale onderzoeker voor mensenrechten van de Verenigde Naties Rajsoomer Lallah publiceerde op 4 november 1999 een rapport over Myanmar. Lallah schreef: 'Volgens de meest pessimistische inschattingen is dit een land dat in oorlog is met zijn eigen bevolking. Volgens de meest optimistische is het een land dat zijn eigen bevolking in gijzeling houdt'.
De Birmese junta noemde het rapport 'bevooroordeeld en kleinerend'. De bronnen zouden door de VN zelf zijn verzonnen.

De Japanse premier Obuchi sprak op 28 november 1999 te Manilla met de Birmese regeringsleider generaal Than Shwe. Het was voor het eerst sinds vijftien jaar dat Japanse en Birmese regeringsleiders met elkaar spraken.
Obuchi zei te weten dat de Birmese economie zwak was en vroeg of Than Shwe misschien geïnteresseerd was in een ontmoeting tussen Japanse en Birmese ambtenaren om de mogelijkheden van Japanse assistentie bij eventuele economische hervormingen te onderzoeken. Hij voegde hier aan toe dat Tokio waarschijnlijk eerder groen licht voor een dergelijke samenwerking zou geven als Myanmar op zichtbare wijze democratiseerde.
Politieke waarnemers achtten het niet onmogelijk dat Obuchi met deze diplomatieke aanpak het vertrouwen van Rangoon kon winnen.

Bezetting Birmese ambassade in Bangkok

Vijf zwaar bewapende dissidente Birmezen bezetten op 1 oktober 1999 de ambassade van Myanmar te Bangkok en namen daarbij 89 mensen in gijzeling. Ze noemden zichzelf de 'Sterke Birmese Studentenstrijders' en eisten politieke hervormingen in Myanmar. Eén dag later lieten ze alle gijzelaars ongedeerd gaan en accepteerden een vrije aftocht naar de grens met Myanmar. Daar verdwenen ze de jungle in.

De betrekkingen tussen Bangkok en Rangoon verslechterden na de bezetting snel. Bangkok had de gijzelnemers aangemerkt als 'dissidente studenten die voor democratie strijden', terwijl ze volgens Rangoon 'internationale terroristen' waren en nooit een vrije aftocht hadden mogen krijgen. Om de woede te onderstrepen bezorgde Myanmar zijn buurland miljoenen guldens economische schade door de grenzen te sluiten voor Thaise handel en visserijrechten in te trekken.
Geen enkele politieke organisatie keurde de gijzelingsactie goed. Bangkok riep alle Birmese dissidenten in het land op om zich te laten registreren door de vluchtelingenorganisatie van de Verenigde Naties, zodat naar verblijfplaatsen in derde landen gezocht kon worden. Thailand had jarenlang duizenden Birmese dissidenten geherbergd. Voor de honderdduizenden Birmese Karens in Thailand werden speciale veiligheidsmaatregelen getroffen om eventuele vergeldingsacties vanuit Myanmar te voorkomen.

(Vorige berichten pag. 315/2 - 1999)

NOORD-KOREA

BINNENLAND

Nieuwe minister van Mijnbouw

Het Noord-Koreaanse persbureau *Korean Central News Agency* maakte op 21 september 1999 bekend dat minister Kil Song-nam

van Mijnbouw was vervangen door Son Jong-ho. Er werd geen reden voor de kabinetswijziging gegeven. Kil was sinds september 1998 minister van Mijnbouw geweest.

LANDBOUW

Meer voedsel door hulp en verhoging eigen productie

Catherine Bertini, voorzitter van het Wereldvoedselprogramma van de Verenigde Naties, keerde op 10 augustus 1999 terug van een bezoek aan Noord-Korea. Ze zei daar gezien te hebben dat de lokale bevolking beter doorvoed was dan tijdens haar bezoek van 1997. Volgens haar was dit te danken aan de internationale voedselhulp van de afgelopen jaren. Bertini benadrukte dat de situatie echter nog altijd precair was en het staken van voedselhulp opnieuw tot honger zou leiden.
De VN werden in slechts 162 van de 211 districten in Noord-Korea toegelaten. Hoe de situatie in de gesloten landsdelen was, kon Bertini niet vertellen.

Het Zuid-Koreaanse Instituut voor agrarische economie zei op 27 oktober dat de verbeterde situatie niet alleen aan voedseldonaties te danken was. Noord-Korea zou in 1999 3,6 miljoen ton voedsel hebben geproduceerd: 20 procent meer dan in het jaar daarvoor. Volgens het Instituut was overigens 6,6 miljoen ton nodig om alle 22 miljoen inwoners te kunnen voeden.
De toename van de productie zou te danken zijn aan uitbreiding van de aardappelteelt en het intensiever gebruiken van landbouwgronden door twee keer per jaar te oogsten waar mogelijk.

Volgens Noord-Korea waren tussen 1995 en 1998 door voedseltekorten 220.000 mensen om het leven gekomen, maar volgens Amerikaanse schattingen zeker 2 tot 3 miljoen.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Aantal Noord-Koreaanse vluchtelingen in China onduidelijk

Het Zuid-Koreaanse ministerie van Buitenlandse zaken zei op 7 oktober 1999 dat het aantal Noord-Koreaanse vluchtelingen in China maximaal 30.000 bedroeg. Het baseerde deze schatting op statistieken van de Chinese overheid, de Hoge Commissie voor Vluchtelingen van de Verenigde Naties (UNHCR) en eigen onderzoek.
Seoul had nooit eerder schattingen van het aantal vluchtelingen in China gepubliceerd, maar hulporganisatie hadden in 1998 en 1999 cijfers van tussen de 100.000 en 400.000 genoemd. Peking weigerde zijn eigen schattingen te publiceren.

Op 18 oktober zei de Zuid-Koreaanse minister van Eenwording Lim Dong-won dat in het vervolg alle Noord-Koreaanse asielzoekers in derde landen welkom waren in Zuid-Korea.
De meeste Noord-Koreaanse vluchtelingen belandden in eerste instantie in China. Ze verlieten hun land in het algemeen vanwege de hongersnood.

MILITAIRE ZAKEN

Chemische en biologische wapens

Volgens een gezamenlijk Amerikaans – Zuid-Koreaans onderzoek bezat Noord-Korea in 1997 2500 tot 5000 kilo chemicaliën die als massavernietigingswapen gebruikt zouden kunnen worden – vijf keer meer dan in 1996. Verder zou Noord-Korea over ten minste tien soorten biologische wapens beschikken.
Het Zuid-Koreaanse ministerie van Defensie publiceerde deze gegevens op 12 oktober 1999.

BUITENLANDSE ZAKEN

Verbetering internationale betrekkingen na ernstige spanningen

Conflicten tussen Noord-Korea en pro-Amerikaanse buurlanden veroorzaakten in 1999 de ernstigste spanningen in Noordoost-Azië sinds jaren. Crisisberaad leidde echter tot grote doorbraken in de relaties tussen Noord-Korea enerzijds en Japan, de Verenigde Staten en Zuid-Korea anderzijds.

Onenigheid over territoriale wateren

Op 15 juni 1999 vond een vuurgevecht plaats tussen Zuid-Koreaanse en Noord-Koreaanse schepen op de Gele Zee. Zuid-Korea had geschoten omdat de Noord-Koreaanse schepen illegaal de zeegrens over waren gevaren en niet op waarschuwingen hadden gereageerd. Waarom de schepen niet gereageerd hadden bleef onduidelijk tot Pyongyang in juli liet weten dat het de zeegrens tussen de twee landen unilateraal met circa 65 km naar het zuiden had verlegd. Als Seoul de nieuwe grens niet accepteerde, zou dit tot nieuwe gevechten leiden.
De Zuid-Koreaanse minister van Defensie Cho Seong-tae stuurde vervolgens 72 oorlogsschepen naar de Gele Zee om klaar te zijn voor een eventuele confrontatie.

De grens tussen Noord- en Zuid-Korea was in 1953 door de Verenigde Naties getrokken, nadat de vechtende partijen in de Koreaoorlog tot een staakt-het-vuren hadden besloten. Pyongyang zei in 1999 nooit betrokken te zijn geweest bij de toenmalige besprekingen over de grens in de Gele Zee en deze daarom niet langer te erkennen. Nooit eerder waren er onenigheden over deze grens geweest.

Spanningen over Kedo en langeafstandsraketten

Ook het KEDO-plan leidde tot spanningen. Reeds in 1994 was in het kader van het *Korea Peninsula Energy Development Organisation-plan* (KEDO) besloten dat Noord-Korea zijn nucleaire programma's stil zou leggen in ruil voor gratis brandstof en twee kerncentrales van een type waarmee geen plutonium voor kernwapens ontwikkeld kon worden. De zwaar-watercentrales zouden volgens een later verdrag bekostigd worden door Japan en Zuid-Korea, terwijl de VS de brandstofleverantie voor hun rekening zouden nemen.
In 1999 was van het KEDO-plan echter nog niet veel terechtgekomen en Pyongyang kreeg het gevoel dat het aan het lijntje werd gehouden. De vertraging was ontstaan doordat de VS niet geloofden dat de productie van nucleaire wapens werkelijk was gestaakt, maar ook omdat Tokio kwaad was op Pyongyang. Noord-Korea had in augustus 1998 bij wijze van test een langeafstandsraket genaamd Taepodong over Japan heen geschoten, zonder het land daarvan vooraf op de hoogte te stellen. Pyongyang zei dat het geen raket maar een kleine satelliet was geweest, maar Tokio en Washington hechtten meer geloof aan de geruchten dat Noord-Korea inmiddels een Taepodong-2 ontwikkelde, die Alaska of Hawaï zou kunnen bereiken. Op 2 juli meldde het Japanse persbureau *Kyodo* dat een ambtenaar van het Noord-Koreaanse ministerie van Buiten-

landse zaken tegen de voormalige Japanse diplomaat Yasushi Akashi gezegd had dat Pyongyang inmiddels klaar was voor de lancering van deze Taepodong-2. De VS, Japan en Zuid-Korea kwamen onmiddellijk bijeen voor beraad en waarschuwden Pyongyang voor 'serieuze consequenties' als het de raket daadwerkelijk zou testen.
Met name Japan voelde er weinig voor onder deze omstandigheden door te gaan met het KEDO-plan, maar de VS meenden dat de kerncentrales er toch snel moesten komen. De bouw ervan zou het vertrouwen van Pyongyang wellicht herstellen en de kans dat Noord-Korea kernwapens produceerde, verkleinen. Het Japanse kabinet stemde daarom op 13 juli toch in met een eerder afgesproken Japanse bijdrage van omgerekend ruim 2 miljard gulden, maar regeringswoordvoerder Kiromu Nonaka zei dat deze steun wellicht zou worden ingetrokken als Noord-Korea door zou gaan met het testen van langeafstandsraketten.
Zuid-Korea volgde in augustus en stemde in met de betaling van omgerekend circa 6,6 miljard gulden voor het project, dat grotendeels zou worden uitgevoerd door het nationale Zuid-Koreaanse energiebedrijf Korea Electric Power Corp.

Versoepeling Amerikaanse sancties

De Amerikaanse onderhandelaar Charles Kartman en de Noord-Koreaanse vice-minister van Buitenlandse zaken Kim Gye-gwan kwamen in de eerste week van augustus 1999 te Genève bijeen om de situatie te bespreken. Hierbij waren soms ook Zuid-Koreaanse en Chinese regeringsvertegenwoordigers aanwezig. Kim zei daar dat Noord-Korea zijn tests met langeafstandsraketten zou stilleggen als bewezen kon worden dat geen enkel land een militaire bedreiging vormde. Verder moesten de VS hun sancties tegen Noord-Korea opheffen en alle 37.000 troepen uit Zuid-Korea terugtrekken. Tot slot moest er een definitief vredesverdrag komen, zodat het land zich niet meer bedreigd hoefde te voelen door Zuid-Korea. Aan het eind van de Korea-oorlog in 1953 was er alleen een staakt-het-vuren afgesproken en technisch gezien was er op het Koreaanse schiereiland nog altijd geen vrede.
De VS zeiden hiermee nooit akkoord te kunnen gaan.

Ondertussen gingen in Washington steeds meer stemmen op om beter te luisteren naar de adviezen van president Clintons adviseur inzake Noord-Korea, de voormalige minister van Defensie William Perry. Volgens Perry was al sinds de koude oorlog bekend dat het beantwoorden van bedreigingen met nieuwe bedreigingen een werkwijze was die de situatie louter verergerde. Liever wilde hij meegaan in het 'zonneschijnbeleid' van de Zuid-Koreaanse president Kim Dae-jung, dat gericht was op verbetering van de verhoudingen met Noord-Korea door samenwerking.
De VS en Noord-Korea ontmoetten elkaar in september opnieuw, ditmaal te Berlijn.
Op 13 september, een dag na de beëindiging van die onderhandelingen, was in een officiële Amerikaanse verklaring te lezen dat de twee partijen meer begrip voor elkaars zorgen hadden gekregen en beide landen inzagen dat er iets moest gebeuren.
Op 17 september zei Washington de sancties tegen Noord-Korea te zullen versoepelen als dat land zijn tests met langeafstandsraketten staakte. Deze versoepeling impliceerde onder andere het toestaan van investeringen, handel in de meeste consumptiegoederen en grondstoffen, commercieel vervoer van passagiers en vracht en al dan niet commercieel kapitaalverkeer tussen individuen in de VS en Noord-Korea. Andere sancties bleven van kracht, zoals het verbod op export van wapens en alles dat in de wapenindustrie gebruikt zou kunnen worden, steun voor internationale leningen aan Noord-Korea en financiële transacties tussen individuen in de VS en de Noord-Koreaanse overheid.
'Dus het komt hier op neer dat zij Coca-Cola krijgen en wij een tijdelijke stopzetting van hun rakettenprogramma', zei Samuel Berger op 19 september in het programma *Meet the Press* op de Amerikaanse tv-zender *NBC*. Berger was presidentieel adviseur voor nationale veiligheid. Maar met name republikeinse parlementariërs vonden het naïef en gevaarlijk om een deal te sluiten met een overheid die in het verleden zo vaak onbetrouwbaar gebleken zou zijn. Minister Albright van Buitenlandse zaken stelde hen gerust door te zeggen dat de consequenties van een nieuwe Noord-Koreaanse test met langeafstandsraketten ondanks het veranderde beleid 'zeer ernstig' zouden zijn. Wat dit inhield, lichtte ze niet toe.

Op 24 september maakte Pyongyang bekend dat het Amerikaanse aanbod niet ver genoeg ging, omdat er nog altijd sancties golden en er geen overeenstemming was bereikt over een vredesakkoord en terugtrekking van Amerikaanse troepen uit Zuid-Korea. Toch zou het zijn tests met langeafstandsraketten bevriezen zolang het nog met de VS in onderhandeling was en Washington zich constructief opstelde. Amerika hield zijn belofte en versoepelde de sancties.
Op 23 oktober zei premier Obuchi van Japan het Amerikaanse beleid te steunen. Als bleek dat het succesvol was, zou zijn land wellicht mee gaan doen.

In november ontmoetten de partijen elkaar wederom in Berlijn. Kim Kye-gwan noemde de onderhandelingen op 19 november 'constructief'. Hij zei dat er was gesproken over verbetering van de onderlinge relaties, het nucleaire programma van zijn land en een toekomstige ontmoeting op hoog niveau. Kim noch de woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken James Rubin wilde hier echter dieper op in gaan. Wel werd bekend gemaakt dat Noord-Korea de VS niet langer beschouwden als 'eeuwige vijand'.

Topontmoeting China – Noord-Korea in voorbereiding

China was de belangrijkste bondgenoot van Noord-Korea gebleven, hoewel de betrekkingen niet meer zo warm waren als voor 1992, het jaar waarin Peking diplomatieke betrekkingen met Seoul aan ging.
Herhaaldelijk hadden Japan en Zuid-Korea geprobeerd China over te halen met Pyongyang te praten over verandering van diens militaire beleid. Peking hield zich echter op de vlakte. Het zei voor vreedzame coëxistentie van de twee Korea's, wederzijdse ontwapening en eventuele hereniging te zijn, maar vond ook dat het Westen de militaire dreiging uit Noord-Korea overschatte en de twee Korea's hun problemen eigenlijk zelf moesten oplossen.
De Chinese minister van Buitenlandse zaken Tang Jiaxuan bracht op 6 oktober 1999 een staatsbezoek aan Noord-Korea. Sinds 1991 had Pyongyang niet meer zulk hoog Chinees bezoek gezien. Gehoopt werd dat Tang een ontmoeting tussen de Chinese president Jiang Zemin en de Koreaanse leider Kim Jong-il kwam voorbereiden. Een dergelijke topontmoeting zou een belangrijke stap zijn om Noord-Korea uit zijn isolement te halen.

Wantrouwen blijft

Dat het vertrouwen van Noord-Korea in de rest van de wereld nog erg fragiel was, bleek op 29 november 1999. Het Russische persbureau *Tass* meldde dat Pyongyang op die dag werd opgeschrikt door luchtalarm. Het bleek om een oefening te gaan. 'Gedisciplineerde inwoners van Pyongyang haastten zich naar (...) schuilplaatsen. Via luidsprekers was door de hele stad krijgshaftige muziek te horen. (...) Pyongyang blijft volhouden dat Seoul en Washington een volledige aanval op de republiek voorbereiden', aldus *Tass*.

OVERLEDEN

Voormalig vice-president Ri Jong-ok

Het Noord-Koreaanse persbureau *Korean Central News Agency* meldde op 23 september 1999 dat Ri Jong-ok op 83-jarige leeftijd was overleden. Ri was in 1984 vice-president geworden en dat gebleven tot de functie in 1998 werd afgeschaft. Hij overleed aan een niet nader genoemde ziekte.

(Vorige berichten pag. 503/3 - 1999)

ZUID-KOREA

BINNENLAND

Tientallen doden bij brand in bar

Op 3 november 1999 vielen in de stad Inchon 55 doden en 70 gewonden bij een brand in een complex met cafés en winkels. Het gebouw voldeed op veel fronten niet aan de officiële veiligheidsnormen. De meeste doden vielen in een café waar alcohol werd geschonken aan minderjarigen. Dit is in Zuid-Korea verboden, maar de lokale politie had smeergeld ontvangen om een oogje dicht te knijpen. De bareigenaar werd daarom gearresteerd en het hoofd van de Zuid-Koreaanse politie Kim Kwang-shih ontslagen.

Volgens *BBC*-correspondent Andrew Wood had Zuid-Korea een van de slechtste reputaties ter wereld op het gebied van naleving van veiligheidsvoorschriften. Na de brand beloofde president Kim een herziening van de wetgeving en inspecties van gebouwen in het hele land.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Vakbond gelegaliseerd

Het ministerie van Arbeid maakte op 23 november 1999 bekend dat de Koreaanse Confederatie van Vakbonden (KCV) was gelegaliseerd. Met ruim 500.000 leden was hij qua omvang Zuid-Korea's tweede confederatie van vakbonden.
De KCV had al sinds 1995 geprobeerd officiële erkenning te krijgen, maar de overheid had dit steeds geweigerd omdat sommige vakbondsleiders strafbare feiten hadden begaan en de confederatie ook enkele illegale vakbonden omvatte. De KCV stond bovendien bekend als een militante organisatie die niet van compromissen hield.
Volgens het ministerie van Arbeid kon de confederatie in november 1999 geen enkel strafbaar feit meer verweten worden.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Daewoo slankt af

Het concern Daewoo verklaarde op 16 augustus 1999 dat het 19 van zijn 25 bedrijfsunits voor eind december zou afstoten. Overeind bleven de vier autofabrieken, de handelstak van Daewoo Corp en de machinefabriek van Daewoo Heavy Industry. Daewoo Electronics, Daewoo Telecom, de scheepswerven en de investeringsondernemingen van het bedrijf waren de belangrijkste takken die werden verkocht.
Daewoo had tot de afslanking besloten onder druk van crediteuren die afbetaling van circa 100 miljard gulden schuld eisten. In juni hadden ze ermee ingestemd Daewoo, dat op dat moment een bedrijfskapitaal van circa 120 miljard gulden had, voorlopig te sparen als het bedrijf snel zou reorganiseren. Ze meenden dat de kans op een faillissement anders te groot was.
Zij werden hierin gesteund door president Kim Dae-jung, die meende dat het internationale vertrouwen in de Zuid-Koreaanse economie pas zou terugkeren als het land erin slaagde zijn eigen grote bedrijven weer gezond en transparant te maken. Giganten als Daewoo hadden in het verleden met medeweten van de overheid vrijwel onbeperkt kredieten gekregen en zwakke bedrijfstakken overeind gehouden met geld uit gezonde bedrijfsonderdelen, om zo een groot marktaandeel te kunnen behouden. Het was vooral aan deze praktijken te wijten dat de Zuid-Koreaanse economie in 1997 in een recessie was beland.

Hyundai in Noord-Korea

Chung Mong-hun, directeur van het Zuid-Koreaanse bedrijf Hyundai, zei op 2 oktober 1999 dat de Noord-Koreaanse leider Kim Jong-il hem persoonlijk toestemming had gegeven een industrieel complex van 66 miljoen vierkante meter te bouwen in de Noord-Koreaanse havenstad Haeju.
Kim had het bedrijf ook toestemming gegeven om buitenlandse toeristen per boot van Zuid-Korea naar het Noord-Koreaanse Kumgang-gebergte te vervoeren. Hyundai

Seoul, 16 augustus 1999: Lee Ho-Kun, leider van de verzamelde schuldeisers van Daewoo, bekrachtigt de overeenkomst waarin het concern belooft 19 van de 25 bedrijfsonderdelen te zullen afstoten. *(foto ANP)*

had al sinds november 1998 Zuid-Koreanen naar Noord-Korea vervoerd, maar nooit toeristen met andere paspoorten.

Sterke economische groei

President Kim Dae-jung zei op 25 november 1999 dat de Zuid-Koreaanse economie in de eerste helt van 1999 met 7,3 procent was gegroeid, bij een inflatie van minder dan 1 procent. De koers van de munt en de rente waren in die periode stabiel geweest. Volgens Kim bedroeg de buitenlandse deviezenvoorraad ruim 68 miljard dollar (circa 140 miljard gulden). In december 1997 was dit slechts 3,8 miljard dollar (circa 7,8 miljard gulden) geweest. Het werkeloosheidscijfer was gedaald van 7,5 tot 5 procent en zou binnen twee tot drie jaar op 0 procent uitkomen.
In 1998 was de economie nog met 5,8 procent gekrompen en begin 1999 was door zowel Seoul als het Internationale Monetaire Fonds (IMF) voorspeld dat 1999 een groei van 2 procent zou brengen. Door een enorme groei van de export en de binnenlandse consumptie was het economische herstel veel sneller ingetreden.
Kim voorspelde een groei over heel 1999 van gemiddeld 9 procent.

JUSTITIE

Rechtzaken wegens economische delicten

In het kader van de hervorming van het bedrijfsleven en de politiek werden in 1999 diverse rechtszaken aangespannen tegen individuen die verdacht werden van corruptie en machtsmisbruik of verantwoordelijk werden gehouden voor het ontstaan van de economische crisis in 1997. De rechtszaken moesten volgens de overheid leiden tot veranderde opvattingen over politiek en bedrijfsvoering. Met name de grote Koreaanse bedrijven zouden in het verleden nogal wat wetten hebben overtreden en voormalige regeringen zouden daar dikwijls de ogen voor gesloten hebben.

Ministers veroordeeld

Voormalig minister van Financiën Lim Chang-yuel werd op 5 oktober 1999 tot één jaar gevangenisstraf en 100 miljoen won (ruim 170 duizend gulden) boete veroordeeld. Hij zou in 1998 100 miljoen won hebben aangenomen van een bank die met sluiting werd bedreigd. Zijn vrouw Joo Hae-ran, in Zuid-Korea een bekende figuur die zich veelvuldig inzette voor hulp aan de zwakkeren in de samenleving, werd tot anderhalf jaar cel veroordeeld omdat ze 400 miljoen won van dezelfde bank zou hebben aangenomen.
Lim was minister in het vorige kabinet en had in 1997 onderhandelingen gevoerd met het Internationale Monetaire Fonds (IMF) over een miljardenlening om de noodlijdende economie en het failliete bankwezen te saneren.

Kang Kyung-shik, tevens voormalig minister van Financiën en de voormalige staatssecretaris van Economische zaken Kim Inho hadden in juni respectievelijk vier en drie jaar gevangenisstraf tegen zich horen eisen wegens machtsmisbruik. Ook zouden ze te louw gereageerd hebben op de eerste tekenen van de crisis in 1997.
Ze werden op 23 augustus alleen schuldig gevonden aan machtsmisbruik, omdat ze crediteuren onder druk gezet zouden hebben om leningen te verstrekken aan het noodlijdende Haitai-concern. Ze werden veroordeeld tot het verlies van hun burgerrechten gedurende één jaar.

Topmensen uit bedrijfsleven veroordeeld

Lee Ik-chi van het bedrijf Hyundai werd in oktober 1999 tot twee jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens het manipuleren van aandelenkoersen en het overtreden van handelswetten.
Kim Woo-choong, de man die Daewoo in 32 jaar opbouwde tot het grootste bedrijf van het land, moest begin november aftreden wegens financiële schandalen. Ook andere topfiguren uit grote bedrijven werden veroordeeld of afgezet, in het algemeen wegens belastingontduiking of corruptie.

CULTUUR EN WETENSCHAP

Noord-Koreaanse tv te zien in het buitenland

Noord-Korea begon in juli 1999 tv-programma's voor Azië, Europa en Amerika uit te zenden via de Thaise satelliet *ThaiCom.* Het Thaise bedrijf *Shin Satellite* verzorgde de doorgifte, op voorwaarde dat de programma's niet over militaire onderwerpen gingen.
In Zuid-Korea was het toen nog wettelijk verboden naar de Noord-Koreaanse tv te kijken. Het ministerie van Eenwording bracht hier op 22 oktober 1999 verandering in, omdat het vond dat de Zuid-Koreaanse bevolking meer begrip moest krijgen voor haar stalinistische noorderbuur.

MILITAIRE ZAKEN

Seoul wil intensievere banden met Peking

De Zuid-Koreaanse minister van Defensie Cho Seong-tae begon op 23 augustus 1999 aan een zesdaags bezoek aan Peking. Hij ontmoette onder andere zijn collega Chi Haotian en de Chinese premier Zhu Rongji. Het was voor het eerst sinds de twee landen in 1992 diplomatieke betrekkingen sloten dat een Zuid-Koreaanse minister van Defensie China bezocht.

Cho pleitte in Peking voor militaire samenwerking tussen de twee landen, die elkaar tijdens de Korea-oorlog in de jaren vijftig juist fel hadden bestreden. Hij dacht hierbij aan gezamenlijke research en trainingen voor reddingsoperaties. China toonde zich geïnteresseerd.
Ook wilde Cho dat China met zijn bondgenoot Noord-Korea ging praten over stopzetting van diens tests met kruisraketten. De Chinese media repten met geen woord over dit verzoek, laat staan over het antwoord erop, maar het Zuid-Koreaanse persbureau *Yonhap* meldde dat Peking het ermee eens was. Ook zou Peking gezegd hebben dat de wapenwedloop op het Koreaanse schiereiland en elders in Azië moest stoppen en er gezocht moest worden naar nieuwe mechanismen om de vrede tussen de Korea's te bewaken.

Onderzoek naar No Gun Ri

De ministers van Defensie van de Verenigde Staten en Zuid-Korea zeiden op 23 november 1999 een gezamenlijk onderzoek in te zullen stellen naar gebeurtenissen in het Zuid-Koreaanse gehucht No Gun Ri tijdens de Korea-oorlog. Dorpelingen en Amerikaanse Korea-veteranen hadden eerder aan journalisten van de *Associated Press* verteld dat Amerikaanse soldaten er tussen 26 en 29 juli 1950 honderden onschuldige burgers hadden neergeschoten, waaronder ook kinderen. Ze zouden daartoe opdracht hebben

gekregen omdat vermoed werd dat zich onder de burgers vermomde Noord-Koreaanse terroristen bevonden.

De Amerikaanse Defensieminister Cohen had in september nog gezegd dat er al meerdere malen onderzoek naar No Gun Ri was gedaan. In de archieven van het Amerikaanse leger zou er echter niets over te vinden zijn. Het nieuwe onderzoek zou zich baseren op ooggetuigen en minstens één jaar duren.

Gebruik ontbladeringsmiddelen bevestigd

Op 17 november 1999 bevestigde de Zuid-Koreaanse overheid een bericht uit de Engelstalige krant *Korea Herald*, waarin werd beweerd dat de VS in 1968 de zuidelijke helft van de vier kilometer brede gedemilitariseerde zone tussen Noord- en Zuid-Korea hadden behandeld met 95.000 liter ontbladeringsmiddelen. Door de vegetatie te vernietigen hoopte Washington eventuele Noord-Koreaanse infiltranten beter te kunnen zien. Omdat boven het gebied niet gevlogen mocht worden, werden de chemicaliën – agent orange, agent blue en monuron – door 26.639 Zuid-Koreaanse soldaten met de hand verspreid. Beschermende kleding werd niet geboden en daardoor zou een groot aantal betrokkenen naderhand ziek zijn geworden. Met name agent orange zou ernstige ziekten veroorzaken, waaronder kanker.
Het was voor het eerst dat er bericht werd over het gebruik van ontbladeringsmiddelen buiten Vietnam. Seoul zei compensatie aan slachtoffers te zullen geven als werd aangetoond dat zij inderdaad door de ontbladeringsmiddelen ziek waren geworden, maar wees erop dat het initiatief voor de actie door de VS was genomen en Washington dus ook over de brug moest komen.

Op 23 november weersprak de Amerikaanse minister van Defensie William Cohen dit. Volgens hem was de actie op Zuid-Koreaans initiatief ondernomen. Bovendien zou nooit bewezen zijn dat agent orange inderdaad een ziekteverwekker is. Van enige vorm van financiële compensatie kon wat hem betrof dan ook geen sprake zijn.
Ondanks dat wilde Washington wel aan een onderzoek meewerken.
Het nieuws kwam vlak nadat Zuid-Koreaanse Vietnam-veteranen hadden gemeld dat circa 10 procent van hen fysieke klachten had gekregen door blootstelling aan agent orange in Vietnam. Zij eisten net als hun voormalige collega's uit de VS, Nieuw-Zeeland en Canada 1 miljard dollar (circa 2,06 miljard gulden) schadevergoeding van de Amerikaanse overheid. De Zuid-Koreaanse overheid steunde deze eis.

Pyongyang waarschuwt Seoul om geen kruisraketten te ontwikkelen

Noord-Korea waarschuwde Zuid-Korea op 24 november 1999 om geen langeafstandsraketten te ontwikkelen. De spreekbuis van de Noord-Koreaanse communistische partij, de krant *Rodong Sinmun*, schreef dat er krachtige tegenmaatregelen genomen zouden worden als het Zuiden de waarschuwing negeerde.
Hoewel Zuid-Korea volgens een verdrag met de VS uit 1979 geen militaire raketten mocht ontwikkelen die verder reikten dan circa 180 km – net niet ver genoeg om Pyongyang te raken – was de Amerikaanse minister van Defensie Cohen in juli al in principe akkoord gegaan met een Zuid-Koreaans verzoek om die limiet te verruimen tot 300 km. Seoul voelde zich permanent bedreigd door het Noorden en zei niet voldoende afweer te hebben.
Noord-Korea bezat waarschijnlijk raketten die enkele duizenden kilometers konden overbruggen.
Seoul wilde het liefst raketten ontwikkelen met een bereik van 500 km zodat heel Noord-Korea kon worden geraakt. Zuid-Korea en de VS spraken hierover in november, maar bereikten geen overeenstemming. De VS waren bang dat toestemming voor het Zuiden om krachtigere raketten te bouwen zou leiden tot een regionale wapenwedloop.

BUITENLANDSE ZAKEN

Succesvol bezoek Japanse premier

De Japanse premier Keizo Obuchi bracht op 23 oktober 1999 een bezoek aan Zuid-Korea. 'Onze relaties worden in alle opzichten beter', zei de Zuid-Koreaanse premier Kim Jong-pil na afloop. De betrekkingen waren traditioneel lauw, omdat Korea niet kon vergeten dat Japan het Koreaanse schiereiland van 1910 tot 1945 als kolonie had gebruikt. De eerste tekenen van verbetering waren echter al in 1998 te zien geweest, nadat Japan schriftelijke excuses voor het geleden leed had aangeboden.
Tijdens de ontmoeting stond Noord-Korea hoog op de agenda. Zowel Obuchi als Kim hadden het gevoel dat het stalinistische buurland langzaam ontdooide, niet in de laatste plaats door het gezamenlijke Zuid-Koreaanse, Japanse en Amerikaanse beleid, dat sinds enkele maanden gericht was op vreedzame coëxistentie met Noord-Korea en niet meer op bestrijding of isolatie ervan. Ze zeiden verder dat er een platform zou moeten komen waar alle landen van de regio openlijk met elkaar over veiligheid konden discussiëren. Die landen waren Japan, de twee Korea's, Rusland en China.
Verder werd de weg geplaveid voor een investeringsverdrag en vrijere handel tussen Japan en Zuid-Korea.

(Vorige berichten pag. 508/3 - 1999)

BENIN

BINNENLAND

Premier neemt ontslag; Regeringscoalitie ten einde

Premier Adrien Houngbedji verliet op 9 mei 1998 de regeringscoalitie van president Mathieu Kérékou. Behalve Houngbedji namen ook drie andere ministers uit zijn Democratische vernieuwingspartij (PRD) ontslag. Houngbedji die herhaaldelijk had geklaagd dat president Kérékou hem aan de zijlijn plaatste, gaf als reden voor zijn vertrek de geplande portefeuillewisselingen die hem zijn baan zou gaan kosten, alsook de geplande vermindering van het aantal aan zijn partij toegewezen posten.
Het vertrek van Houngbedji maakte een einde aan twee jaar moeizaam samenleven tussen president Kérékou en de eerste minister. Onder het bewind van president Kérékou die het land na een staatsgreep van 1972 tot 1990 volgens marxistische ideologie bestuurde, werd Houngbedji wegens samenzwering tegen Kérékou ter dood veroordeeld, maar het vonnis werd niet uitgevoerd. Kérékou verloor de presidentsverkiezingen van 1991 die werden gewonnen door Nicephore Soglo. Kérékou verdween van het politieke toneel, maar in 1996 kwam hij onverwacht terug toen hij weer tot president werd gekozen, dankzij hulp van Houngbedji.

Benin

Nieuwe regering zonder premier

Op 15 mei 1998 benoemde president Kérékou een nieuwe regering, hief de functie van eerste minister op en bracht bondgenoten uit zijn marxistische bestuursperiode de regering binnen. Vijf ministers van de aftredende coalitieregering, waarvan sommigen van portefeuille wisselden, bleven aan. Nieuwe ministers waren onder anderen: Daniel Tawema op Binnenlandse zaken, Ousmane Batoko op Ambtenarenzaken, Antoine Idji Kolawole op Buitenlandse zaken en Abdoulaye Bio-Tchane op Financiën. Vijf politieke partijen behielden hun vertegenwoordiging in de regering. Houngbedji's PRD, met 19 van de 82 zetels de derde partij in het parlement, bleef ondervertegenwoordigd.

Oppositie wint parlementsverkiezingen

De parlementsverkiezingen op 30 maart 1999 werden met een krappe meerderheid door de oppositie gewonnen. Drie oppositiepartijen verwierven in totaal 42 van de 83 zetels, terwijl Kérékou en sympathiserende aanhang 39 zetels veroverden. De twee overige zetels gingen naar onafhankelijke kandidaten.
Grote overwinnaar was Soglo's Wedergeboortepartij van Benin (PRB) die van 15 naar 27 zetels ging. Houngbedji's Democratische Vernieuwingspartij (PRD) zakte van 19 naar 11 zetels. De Ster Alliantie (Étoile), een groepering van zes partijen, won vier zetels. Het Actiefront voor vernieuwing en ontwikkeling (FARD), dat een lijst van dertien partijen aanvoerde die Kérékou ondersteunden, won tien zetels.
Bij de democratisch verlopen verkiezingen streden 2095 kandidaten van 35 partijen of allianties om 83 zetels. Van de 2,74 miljoen stemgerechtigden bracht ruim 72 procent zijn stem uit.

Uitslag verkiezingen

partijen	zetels
Partij van de wedergeboorte van Benin (PRB)	27
Partij van de vernieuwde democratie (PRD)	11
Sociaal-democratische partij (PSD)	9
Afrikaanse beweging voor democratie en vooruitgang (MADEP)	6
Actiefront voor de vernieuwing en de ontwikkeling (FARD)	10
Impuls aan de vooruitgang en de democratie (IDP)	4
Ster alliantie (Ster)	4
Car Dunya (Dunya)	3
Beweging voor de participatie van de burger (MERCI)	2
overige	7
totaal	83

Ex-premier nieuwe voorzitter parlement

Op 30 april 1999 koos het parlement de voormalige eerste minister Houngbedji tot haar nieuwe voorzitter. Hij kreeg 45 stemmen terwijl de zittende voorzitter en aanhanger van Kérékou, Bruno Amousso, 38 stemmen verwierf. Houngbedji's overwinning, wiens PRD over 11 zetels beschikte, werd mogelijk dankzij steun van Soglo's PRB die over 27 zetels beschikte.

Samenstelling regering (23 juni 1999)

President (sinds 4 april 1996)
Mathieu KÉRÉKOU

Minister-president, verantwoordelijk voor Defensie
Pierre OSHO

Minister van staat
Coördinatie regeringsbeleid, Planning, Economische ontwikkeling en Werkgelegenheid
Bruno AMOUSSOU

Ministers:
Ambtenarenzaken en Administratieve hervormingen
Ousmane BATOKO
Binnenlandse zaken en Territoriale administratie
Daniel TAWEMA
Buitenlandse zaken en -samenwerking
Antoine IDJI KOLAWOLE
Communicatie en Cultuur, Regeringswoordvoerder
Gaston ZOSSOU
Energie en Watervoorziening platteland
Felix DaNSOU
Financiën
Abdoulaye BIO-TCHANE
Handel, Ambachten en Toerisme
Severin ADJOVI
Industrie en Kleine en middelgrote bedrijven
John IGUE
Jeugd, Vrije tijd en Sport
Valentin HOUDE
Justitie, Wetgeving en Mensenrechten
Joseph GNONLONFOUN
Milieu, Huisvesting en Stadsplanning
Luc Constant GNACADJA
Nationaal onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek
Damien ZINSOU ALAHASSA
Openbare werken en Transport
Joseph ATTIN
Plattelandsontwikkeling
Teophile NATA
Relaties met maatschappelijke instituties en staatsburgers in het buitenland
Sylvain ADEKPEDJOU AKINDES
Sociale zaken en Vrouwenaangelegenheden
Ramatou BABA-MOUSSA
Volksgezondheid
Marina MASSOUGBODJI

Nieuwe regering zonder de oppositie

President Kérékou maakte op 23 juni 1999 bekend dat de nieuwe regering vijf nieuwe ministers bevatte, maar geen leden van de oppositie. Twee ministers wisselden van post. De regeringslijst omvatte vertegenwoordigers van elf partijen die de president in het parlement steunen en vijf ministers uit de burgermaatschappij. In tegenstelling tot de vorige regering telde deze nieuwe regering niet achttien, maar negentien leden.

JUSTITIE

Private media toegestaan

Het parlement nam 2 maart 1997 een wet aan die privé-eigendom van radio- en televisiezenders toestaat. De wet voorzag tegelijkertijd ook in hoge straffen voor smaad en laster. Op het beledigen van de president, buitenlandse staatshoofden en buitenlandse ministers kwam maximaal vijf jaar gevangenisstraf te staan of een boete van 10 miljoen CFA francs (ca 35.000 gulden).

CULTUUR EN WETENSCHAP

Vrije voodoodag

Het parlement ging 12 augustus 1997 akkoord met een wet die 10 januari officieel tot een vrije dag voor voodoo maakte. In 1995 en 1996 was 10 januari ook al een vrije voodoodag, maar president Kérékou, die eind 1996 aan de macht kwam, had het parlement om officiële goedkeuring hiervan verzocht. Ongeveer 65 procent van de ruim vijf miljoen tellende bevolking is animistisch.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Burgerwachten steken dieven in brand

De regering vormde 19 oktober 1999 een zwaar ministerieel team om een einde te maken aan wrede acties van burgerwachten in de regio's Couffo en Mano in het zuidwesten van het land. Deze staken tientallen vermeende dieven levend in brand door brandende autobanden om de nek van de verdachten te hangen, of door hen met benzine te overgieten en

aan te steken. De regio's werden sinds een half jaar geteisterd door gewapende overvallen, moorden en verkrachtingen.

REGIONALE ONTWIKKELINGEN

Vredesmacht teruggetrokken uit Guinee-Bissau

Op 10 mei 1999 kondigde de regering van Benin de terugtrekking aan van haar contingent dat deelnam aan de vredesmacht in Guinee-Bissau. De terugtrekking was een reactie op de militaire staatsgreep op 7 mei in Guinee-Bissau, die leidde tot de val van president Vieira. De regering noemde vredeshandhaving niet langer zinvol. De troepen uit Benin maakten onderdeel uit van de West-Afrikaanse ECOMOG die in januari in Guinee-Bissau werd gestationeerd. De stationering had plaats gevonden nadat legeropstandelingen en president Vieira een vredesakkoord hadden getekend en een regering van nationale eenheid installeerden.

(Vorige berichten pag. 257/3 e.v. - 1997)

GABON

BINNENLAND

Bongo wint presidentsverkiezingen, maar stuit op verzet

Omar Bongo van de Gabonese Democratische partij (PDG) won met 66,9 procent van de stemmen de presidentsverkiezingen van 6 december 1998. Hiermee verkreeg Bongo, sinds 1967 president, wederom een presidentstermijn van zeven jaar. Oppositiepartijen noemden de verkiezingen oneerlijk en vroegen het Constitutioneel Hof om annulering van de uitslag. Bongo's grootste rivaal, Pierre Mamboundou van de Gabonese partij van vooruitgang (PGP) kwam met 16,5 procent van de stemmen op de tweede plaats. Oppositieleider Abessole van de Nationale Vergadering van Houthakkers (RNB) eindigde met 13,2 procent als derde. Zijn tegenstander Kombila, die sinds een schisma in juli een rivaliserende factie leidt, kreeg 1,5 procent van de stemmen. Bij de verkiezingen streden acht kandidaten om de presidentstitel. De opkomst bleef iets onder 54 procent.
Mamboundou (PGP) noemde de verkiezingen frauduleus en riep na de bekendmaking van de definitieve uitslag de bevolking op om massaal te protesteren door 14 december thuis te blijven. Op die dag van het zogenoemde 'dode stad-protest' bleven veel winkels en kantoren in de hoofdstad Libreville dicht en reden er geen bussen en taxi's. Overheidsgebouwen en banken gingen wel gewoon open.
Op 16 december riep Bongo de verslagen presidentskandidaten op om de komende tijd aan een dialoog deel te nemen over zijn voorstel voor nationale solidariteit en ontwikkeling. Hij zei de onderlinge ruzies te willen minimaliseren en vroeg de partijen te kijken wat zij aan het verdrag konden bijdragen.

Loopbaan El Hadj Omar Albert-Bernard Bongo

Op 30 december 1935 werd Albert-Bernard Bongo op het Gabonese platteland geboren. Hij ging in de Congolese hoofdstad Brazzaville naar school en in 1960 kwam hij te werken op het ministerie van Buitenlandse zaken. Al snel werd hij overgeplaatst naar het kantoor van Léon M'ba, de eerste Gabonese president na de onafhankelijkheid in 1960. In 1962 werd Bongo directeur van M'ba's kantoor en in 1966 werd hij benoemd tot vice-president. Op 28 november 1967, na het overlijden van M'ba, werd Bongo president. In 1968 richtte hij de PDG op die ruim twee decennia de enige politieke partij zou blijven. Bongo maakt deel uit van het rijtje charismatische leiders die Afrika na de onafhankelijkheid bestuurden.
Bongo's gezag, die zich in 1973 tot de islam bekeerde en zijn naam veranderde in El Hadj Omar Bongo, werd in de eerste jaren van zijn loopbaan zelden uitgedaagd. Onder druk van toenemende oppositiegeluiden voerde hij in 1990 een meerpartijenstelsel in. Bij de parlementsverkiezingen in datzelfde jaar veroverde zijn PDG een krappe meerderheid, waarna Bongo een regering van nationale eenheid presenteerde waarin de vijf grootste oppositiepartijen waren vertegenwoordigd. In 1993 won Bongo omstreden presidentsverkiezingen en in 1998 veroverde de toen 63-jarige Bongo opnieuw de presidentstitel.

Nieuwe regering en demonstraties

Op 26 januari 1999 maakte de nieuwe premier Jean-Francois Ntoutoume de nieuwe regering bekend. De belangrijkste veranderingen waren de benoemingen van nieuwe mi-

Samenstelling regering (13 februari 1999)

President
El Hadj Omar Albert-Bernard BONGO (sinds 1967)

Premier en staatsminister van Huisvesting
Jean-Francois NTOUTOUME Emane
Vice-premier en minister van Justitie
Emmanuel ONDO Metogo

Ministers van staat
Arbeid, Vak- en Beroepsopleiding
Paulette MISSAMBO
Binnenlandse zaken en Openbare veiligheid
Antoine MBOUMBOU Miyakou
Buitenlandse zaken en -samenwerking
Jean PING
Huisvesting en Stedelijke ontwikkeling
Jacques ADIAHENO
Nationale solidariteit en Sociale zaken
Paulin OBAME Nguema
Planning en Ontwikkelingsprogrammering
Casimir OYE Mba
Uitrusting en Constructie
Zacharie MYBOTO

Ministers:
Defensie
Ali BONGO
Economie, Financiën, Begroting en Privatisering
Emile DOUMBA
Familie en Vrouwenrechten
Victoire LASSENY Duboze
Gezondheidszorg en Bevolking
Faustin BOUKOUBI
Handel en Industriële ontwikkeling
Marcel DOUPAMBI Matoka
Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek
Andre-Dieudonné BERE
Jeugd, Burgerij, Sport en Vrije tijd
Pierre EMI
Justitie
Zie: vice-premier
Landbouw, Veeteelt en Plattelandsontwikkeling
Noel MBOUMBOU Ngoma
Mensenrechten
Pierre-Claver ZENG Ebome
Midden- en Kleinbedrijf
Paul BIYOGUE Mba
Mijnbouw, Energie en Olie
Paul TOUNGUI
Nationale solidariteit en Vrouwenzaken
Martin FIDELE Magnaga
Onderwijs, Regeringswoordvoerder
André MBA Obame
Openbare dienstverlening en Administratieve hervorming
Patrice NZIENGUI
Telecommunicatie, Post en Informatietechnologie
Jean-Remy PENDY Bouyiki
Toerisme, Milieu en Natuurbescherming
Martin FIDELE Magnaga
Transport en Koopvaardij
Gal IDRISS Ngali
Water, Bossen en Visserij
Richard AUNOVIET

nisters op financiën, buitenlandse zaken en defensie. In de regering werden geen oppositieleden benoemd. De nieuwe regering stond voor de onmiddellijke taak om de sociale spanningen in het land te verminderen. Een week eerder waren in Libreville gewelddadige studentenprotesten losgebroken. De studenten, die o.a. meer docenten en computers eisten, werden door de politie met traangas uit elkaar gejaagd, en scholen en universiteiten werden tot nader order gesloten.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

President stelt economische prioriteiten

President Bongo verzocht 13 februari 1999 premier Emane meer aandacht te besteden aan de sociale problemen van het land dat sinds de daling van de olieprijzen door een stakingsgolf werd geteisterd. De president benadrukte dat de werkeloosheid moest worden opgelost, beloften aan buitenlandse partners en crediteuren moesten worden nagekomen en dat de liberalisering van de economie, met name de privatiseringen, versneld moest worden doorgevoerd. Verder verzocht Bongo om strakke budgetcontrole, verlaging van de overheidsuitgaven, een tijdslimiet voor het afbetalen van de binnenlandse schuld en een nieuwe wet tegen corruptie.

Overheid saneert uitgaven

Premier Emane kondigde 12 maart 1999 een sanering van de overheidsuitgaven aan en zei een eind te willen maken aan de sociale ongelijkheid. De overheidsbegroting voor 1999 zou in samenwerking met het IMF worden uitgewerkt, waaraan Emane toevoegde dat er een oplossing moest komen voor de betalingsbalanscrisis.

Forse salarisbezuinigingen voor regering en ambtenaren

President Bongo en de regering besloten 30 juli 1999 om 15 procent op hun salarissen te bezuinigen en schreven ambtenaren vergelijkbare bezuinigingen voor. Departementschefs en semi-overheidsbedrijven en hun vertegenwoordigers moesten tussen de 8 en 10 procent inleveren. De toelagen voor parlementsleden, topambtenaren, adviseurs en hoofden van grondwettelijke instituties werden met 10 procent gekort.

Begroting voor 2000

Op 18 november 1999 presenteerde de regering haar begroting voor 2000. De begroting liet een grote stijging van de inkomsten zien en een flinke reductie van de uitgaven. De inkomsten werden op 651,9 miljard CFA franc (ruim twee miljard gulden) geschat, waarvan bijna de helft aan olieopbrengsten werd toegeschreven. De totale inkomsten werden ongeveer 20 procent hoger geschat dan de raming voor april 1999. Toen zag de regering zich door de dalende olieprijs gedwongen tot een drastische verlaging van de inkomsten- en uitgavenraming. Economen schreven de budgettaire problemen ook toe aan de ingestorte houtmarkt en overbesteding van de regering in 1998.

REGIONALE ONTWIKKELINGEN

Vluchtelingenstroom uit DR Kongo probleem voor de regio

De UNHCR zei 20 juli 1999 dat de voorafgaande weken naar schatting twintigduizend vluchtelingen uit de Democratische Republiek Kongo de grens met Gabon waren overgetrokken om te ontkomen aan het geweld tussen regeringstroepen en rebellen.

Regionaal humanitair crisisteam in oprichting

Centraal-Afrikaanse leiders bekritiseerden 7 augustus 1999 de internationale gemeenschap voor het marginaliseren van Afrika in het algemeen en Centraal-Afrika in het bijzonder. Gabon, Congo, de Democratische Republiek Kongo, de Centraal-Afrikaanse Republiek, São Tomé & Príncipe en Equatoriaal Guinee kwamen overeen een crisisteam op te richten dat bijstand ging verlenen bij regionale vluchtelingenproblemen.

Nieuwe vluchtelingenstroom uit Kongo

Gabon verzocht 10 oktober 1999 de internationale gemeenschap om hulp na een nieuwe toestroom van vluchtelingen uit Kongo, waar sinds eind 1998 een burgeroorlog woedde. Er kwamen naar schatting duizend nieuwe vluchtelingen de grens over. VN-functionarissen schatten het totale aantal Kongolese vluchtelingen in Gabon op tienduizend.

(Vorige berichten pag. 323/3 e.v. - 1997)

GAMBIA

BINNENLAND

President wint parlementsverkiezingen

De partij van president Yahya Jammeh won op 2 januari 1997 met meer dan een tweederde meerderheid de parlementsverkiezingen in Gambia waarbij 107 kandidaten streden om 45 parlementszetels. Jammeh's Alliantie voor patriottische heroriëntering en constructie (APRC) veroverde 33 van de 45 kamerzetels en bovendien mocht Jammeh de 4 resterende zetels benoemen van het in totaal 49 zetels omvattende parlement.
De belangrijkste oppositiepartij, de Verenigde democratische partij (UDP) onder leiding van Ousainu Darboe, won 7 zetels. De Partij van nationale verzoening (NRP) van Hamat Bah won 2 zetels. Sidia Jatta won 1 zetel voor zijn linkse Democratische organisatie voor onafhankelijkheid en socialisme (PDOIS). De 2 overige zetels gingen naar onafhankelijke kandidaten.
De verkiezingen verliepen vreedzaam en zonder incidenten. De opkomst was 73 procent, relatief hoog voor de regio maar minder dan de 90 procent bij de presidentsverkiezingen in 1996. Meer dan 446.000 van de één miljoen Gambianen waren als stemgerechtigd geregistreerd.

Einde militair bestuur

Met de parlementsverkiezingen kwam een einde aan twee jaar militair bestuur. In 1994 leidde de toen 29-jarige luitenant Jammeh een militaire staatsgreep tegen Dawda Jawara die het land bestuurde sinds de onafhankelijkheid in 1965. Jammeh verklaarde destijds geen politieke ambities te hebben, maar een einde te willen maken aan de regeringscorruptie, de toeristische seksindustrie en de handel in drugs. Hij hield echter de leiding en in september 1996 was hij tot president gekozen in omstreden verkiezingen.

Nieuwe grondwet

Op 16 januari 1997 werd het nieuwe parlement formeel geïnstalleerd. De eerste daad van het parlement was de aanname van een nieuwe grondwet, die al in augustus 1996 middels een referendum was goedgekeurd. Met de grondwet verkreeg het parlement de

mogelijkheid om bij tweederde meerderheid een afzettingsprocedure tegen de president te starten, alsook de macht om ministeriële afspraken te blokkeren.

Nieuw kabinet

Op 9 maart 1997 werden de eerste benoemingen gepubliceerd van het twaalf ministers tellende nieuwe kabinet van president Jammeh. Hij verving verschillende ministers en nam zelf de leiding over het ministerie van Defensie.
Omar Njie werd de nieuwe minister van Buitenlandse zaken, Dominic Mendy minister van Financiën en Economie en Momodou Bojang minister van Binnenlandse zaken. Edward Singateh, voormalig vice-president en verantwoordelijk voor Defensie, nam de functie van Wadda over in de nieuwe ministerspost Presidentiële zaken, Parlement, Ambtenarenzaken, Visserij en Natuurlijke hulpbronnen. Singateh, een voormalige legerofficier die met Jammeh de militaire coup in 1994 had beraamd, kon niet als vice-president aanblijven aangezien hij niet voldeed aan de nieuwe grondwettelijke minimumleeftijd van 31 jaar.
De dag na de publicatie benoemde de president Lamin Bajo tot minister van Jeugd en Sport.

Kritiek op kabinetsformatie

Een dag na de bekendmaking van de benoemingen beschuldigde de belangrijkste oppositieleider Darboe (UDP) de president van ongrondwettelijk handelen door een kabinet te benoemen zonder vice-president. Darboe, een topadvocaat die de belangrijkste tegenstander van Jammeh was tijdens de presidentsverkiezingen in 1996, dreigde de president voor de rechter te dagen, hetgeen volgens hem tot afzetting kon leiden.
Op 21 maart 1999 kwam Jammeh aan deze kritiek tegemoet door minister van Gezondheidszorg, Sociale welvaart en Vrouwenzaken, Isatou Njie Saidy, tevens tot vice-president te benoemen. Hiermee voltooide hij het kabinet.

Kabinetswisselingen

Op 19 januari 1998 werd Mamadou Lamin Sedat Jobe minister van Buitenlandse zaken.
Op 4 maart 1998 wisselden meerdere ministers onderling van functie. Handelsminister Famara Jatta verruilde zijn functie met de minister van Financiën Dominic Mendy. De minister van Plaatselijk bestuur en Grondzaken Yankuba Touray en de minister van Jeugd, Sport en Religieuze zaken Lamin Bajo verruilden eveneens hun functie.
Op 31 juli 1998 werd Fatou Bensouda benoemd tot minister van Justitie.

Samenstelling regering (21 maart 1997)

President (beëdigd 18 oktober 1996) en tevens minister van Defensie
Kolonel Yahya JAMMEH

Vice-president en tevens minister van Gezondheidszorg
Isatou NJIE Saidy

Ministers:
Binnenlandse en Religieuze zaken
Momodou BOJANG
Buitenlandse zaken
Omar NJIE
Cultuur en Toerisme
Suzan WAFFA-OGOO
Defensie
zie: president
Financiën en Economie
Dominic MENDY
Gezondheidszorg, Welzijn, Vrouwenzaken
zie: vice-president
Handel, Industrie en Werkgelegenheid
Famara JATTA
Jeugd en Sport
Lamin BAJO
Justitie en Procureur-generaal
Hawa SISAY Sabally
Landbouw
Musa MBENGA
Onderwijs
Satang JOW
Openbare werken en Communicatie, Informatie
Ebrihima CEESAY
Plaatselijk bestuur en Grondzaken
Yankuba TOURAY
Presidentiele zaken, Parlement, Ambtenaren, Visserij en Natuurlijke hulpbronnen
Edward SINGATEH

Oppositieleider aangehouden

Oppositieleider Darboe werd 20 mei 1998 korte tijd vastgehouden. Na zijn invrijheidstelling meldde Darboe dat zijn auto op wapens was onderzocht. Hij dacht dat zijn arrestatie in verband stond met het partijcongres eind mei en een poging was om verdeeldheid te zaaien.

Opnieuw kabinetswisselingen

Op 22 januari 1999 werd de regering opnieuw gewijzigd. Jammeh benoemde Thérèze Ndong Jatta op Onderwijs, Fa Sainey Dumbya op Landbouw, Musa Sillah op Handel, Industrie en Werkgelegenheid en Sarjo Jallow op Openbare werken en Communicatie. Een week later werd Ousman Badjie benoemd tot minister van Binnenlandse zaken.

Oppositieleden gearresteerd

Oppositieleider Darboe beschuldigde 27 mei 1999 de regering van het arresteren en het lastig vallen van leden van zijn UDP. Darboe noemde drie namen van gearresteerde partijleden en zei dat anderen voor ondervraging werden vastgehouden. Hij zei verder dat de regering zich een democratisch imago probeerde aan te meten om meer buitenlandse hulp te verkrijgen, maar dat er geen ruimte was voor afwijkende meningen. Darboe verzocht de internationale gemeenschap scherp toe te zien op de besteding van de buitenlandse hulp.
Syngle Nyassi, lid van het uitvoerend comité van de UDP, kwam na 27 dagen gevangenschap op 21 juni vrij en vertelde dat hij op de dag van zijn arrestatie was geslagen en hem aanvankelijk voedsel werd geweigerd.

JUSTITIE

Geen bewijzen voor corruptie

Op 15 maart 1999 werden de bankrekeningen en tegoeden van Lamin Kiti Jabang, minister van Binnenlandse zaken onder de afgezette president Dawda Jawara, vrijgegeven. De procureur-generaal hief het beslag op nadat onderzoek naar vermeende corruptie niets had opgeleverd. Jabang was een van de twaalf ministers en hoge ambtenaren onder de afgezette president naar wie een corruptieonderzoek was ingesteld.

BURGER- EN MENSENRECHTEN

Asiel voor afgezette president Guinee-Bissau

Gambia verleende 7 juni 1999 politiek asiel aan de in mei afgezette president van Guinee-Bissau, Joao Bernardo Vieira. Jammeh verklaarde asiel te hebben verleend wegens de zorgelijke medische toestand van Vieira. De Gambiaanse minister van Buitenlandse zaken verklaarde dat Vieira na medische behandeling in Frankrijk naar zijn land zou terugkeren, waar hij terecht moet staan op beschuldiging van verraad.

(Vorige berichten pag. 463/2 e.v. - 1997)

GHANA

BINNENLAND

Nieuwe ministers benoemd

Jerry Rawlings, in december 1996 tot president herkozen, maakte 11 februari 1997 negen ministers van zijn nieuwe kabinet bekend. Zeven ministers werden herbenoemd en behielden hun functie: Richard Kwame Peprah op Financiën, J. H. Owusu-Acheampong op Parlementaire zaken, Eunice Brookman-Amissa op Gezondheidszorg, Edward Salia op Transport en Communicatie, Vida Yeboah op Toerisme, Kwabena Adjena op Grondzaken en Bosbouw en Cletus Avoka op Openbare werken en Huisvesting. Nii Okaidja Adamafio werd tot minister van Binnenlandse zaken benoemd.
Op 19 april werd Obed Asamoah benoemd op Justitie en Kwamena Ahwoi op Buitenlandse zaken. Op 12 november werd Ahwoi vervangen door Victor Gbeho.

Rawlings kondigt aftreden in 2000 aan en wijst kroonprins aan

President Rawlings kondigde 4 juni 1998 aan dat hij binnen twee jaar zou aftreden zoals de grondwet vereist. Rawlings, die in 1979 als jonge luitenant-vlieger zijn eerste coup in Ghana pleegde, werd tweemaal tot president gekozen. De grondwet staat een derde presidentstermijn niet toe. Twee dagen later zei Rawlings dat zijn voorkeur voor zijn opvolger in 2000 uitgaat naar John Evans Atta Mills, meester in de rechten en voormalig docent aan de Universiteit van Ghana.

Portefeuillewisselingen

President Rawlings liet 10 november 1998 verschillende ministers van portefeuille wisselen. De wisselingen betroffen hoofdzakelijk de minder belangrijke ministeries.

Nieuwe minister van Defensie

President Rawlings benoemde 3 februari 1999 E.K.T. Donker als de nieuwe minister van Defensie. Hij verving Alhaji Mahama Iddrisu die tot presidentieel adviseur voor regeringszaken werd benoemd.

Ashanti-koning begraven, nieuwe koning gekroond

Ashanti-koning Otumfuo Opoku Ware II werd 26 maart 1999 met een staatsbegrafenis en vier dagen ceremoniën in Kumasi begraven. Otumfuo Opoku Ware II, de achttiende koning in een rij die stamt uit een prekoloniaal rijk, was 29 jaar lang leider van het Ashanti-volk. Hij werd opgevolgd door de zakenman Nana Kwaku Dua die 26 april 1999 werd geïnstalleerd.

Nana Kwaku Dua wuift naar zijn volk na zijn inwijding als Ashanti-koning in Koumasi op 26 april 1999. Hij is zestiende koning uit een dynastie die stamt uit het einde van de zeventiende eeuw. *(foto ANP)*

Samenstelling regering (10 november 1998)

President (beëdigd 7 januari 1997)
Jerry John RAWLINGS

Ministers:
Binnenlandse zaken
Nii OKAIJA Adamafio
Buitenlandse zaken
Victor GBEHO
Communicatie
John MAHAMA
Defensie
Alhaji MAHAMA Iddrisu
Financiën
Richard KWAME Peprah
Gezondheidszorg
Eunice BROOKMAN-AMISSAH
Grondzaken en Bosbouw
Christine AMOAKO-NUAMA
Handel en Industrie
John Frank ABU
Justitie en Procureur-generaal
Obed ASAMOAH
Mijnbouw en Energie
Fred OHENE-KENA
Milieu, Wetenschap en Technologie
Cletus AVOKA
Onderwijs
Ekwow SPIO-GARBRAH
Openbare werken en huisvesting
Isaac ADJEI-MENSAH
Parlementaire zaken
Kwabena ADJEI
Plaatselijk bestuur en Plattelandsontwikkeling
Kwamena AHWOI
Sport
Enoch TEYE Mensah
Toerisme
Vida YEBOAH
Voedsel en landbouw
J. H. OWUSU ACHEAMPONG
Wegen en transport
Edward SALAIA
Werkgelegenheid en Sociale zaken
Alhaji MOHAMMED Mumuni

Ministers van staat zonder portefeuille:
Alhaji ABDULLAI Salifu
Mumuni ABUDU Seidu
Kofi AWOONOR
Margaret CLARKE-KWESIE
Ebenezer KOBINA Fosu
Daniel OHENE Agyekum

Splinter NDC richt nieuwe oppositiepartij op

Een splintergroep uit Rawlings' Nationaal democratisch congres (NDC) kreeg 27 juli 1999 van de nationale verkiezingscommissie toestemming om een eigen politieke partij op te richten. Interim secretaris-generaal Kyeretwie Opoku zei dat zijn Nationale hervormingspartij (NRP) bij de verkiezingen in 2000 de strijd zou aanbinden met Rawlings' NDC. Verder meldde hij dat partijactivisten met arrestatie werden bedreigd en dat een aantal werd vastgehouden zonder geldige reden voor ondervraging.

Minister van Mijnbouw en Energie ontslagen

Rawlings wees 13 oktober 1999 de minister van Onderwijs, Ekwow Spio-Garbrah, aan als zaakwaarnemer van het ministerie van Mijnbouw en Energie. De benoeming volgde na het ontslag van minister Fred Ohene-Kena.

Britse koningin prijst Ghanese democratie

De Britse koningin Elizabeth prees 8 november 1999 tijdens een bezoek aan Ghana de democratie in het land. Volgens de koningin stond Ghana in de voorste gelederen bij de democratische wedergeboorte op het Afrikaanse continent. Ook prees de koningin Ghana's vredeshandhavende rol in Afrika en elders ter wereld.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

Vakbonden willen verhoging minimumloon

Het Congres van Ghanese vakbonden (TUC) riep 6 februari 1997 op tot een onmiddellijke herziening van het minimumloon. Volgens TUC moest bij een herziening door het tripartiete overleg van werkgevers, werknemers en overheid rekening worden gehouden met de benzinestijging van 17 procent.

Financiële hulp Europese Unie

De regering kondigde 12 juni 1997 aan dat de Europese Unie 130 miljoen ECU (ca. 300 miljoen gulden) schonk om de infrastructuur voor transport te verbeteren en de plattelandsontwikkeling te bevorderen. Van de gift was 20 procent bestemd voor gezondheidszorg, onderwijs en de ontwikkeling van de private sector.

Franse gift voor verbetering rioleringssysteem

Frankrijk maakte 4 juli 1997 bekend dat het 5 miljoen Amerikaanse dollar (ca. tien miljoen gulden) gaf voor de verbetering van het rioleringssysteem in de hoofdstad Accra. Eerder dat jaar waren door overstromingen als gevolg van hevige seizoensregen vier mensen in de hoofdstad om het leven gekomen en was de telecommunicatie herhaaldelijk uitgevallen.

Nieuwe energiecentrale na bezoek Clinton

De Amerikaanse president Clinton werd 23 maart 1998 verwelkomd door een uitbundige menigte van honderdduizenden Ghanezen. De Ghanezen hoopten dat het staatsbezoek verbetering in hun situatie zou brengen. Clinton prees Ghana, dat door dagelijkse stroomonderbrekingen werd getroffen, voor de doorgevoerde economische liberalisering en pijnlijke structurele hervormingen. De Amerikaanse minister van Transport, Rodney Slater, ondertekende een akkoord voor de bouw van een energiecentrale die 67 miljoen Amerikaanse dollar (ongeveer 135 miljoen gulden) zou gaan kosten.

Stroomonderbrekingen na lage waterstand

Ghana had op 19 januari 1998 aangekondigd de energie voor huishoudens via een rotatiesysteem te gaan onderbreken. Ghana werd door een energiecrisis getroffen als gevolg van de lage waterstand in de Voltarivier waardoor er te weinig elektriciteit werd opgewekt bij de Akosombo-dam. Nadat Ivoorkust bekend had gemaakt het tekort niet te kunnen opvangen, werden stroomonderbrekingen voor de belangrijkste steden met onmiddellijke ingang aangekondigd. Eerder reduceerde de Ghanese elektriciteitsmaatschappij al de toevoer aan de industrie.

Wereldbank verstrekt zachte lening

Op 4 april 1998 maakten regeringsvertegenwoordigers bekend dat de Wereldbank een zachte lening van 35 miljoen Amerikaanse dollar (ca. 70 miljoen gulden) verstrekte om gezondheidszorg en sociale voorzieningen toegankelijker te maken. Het programma moest de bevolkingsgroei afremmen, ondervoeding tegengaan, vrouwenonderwijs bevorderen, water toegankelijker maken en armoede reduceren.

Loonstijging en massaontslag bij goudmijnen Ashanti

Op 11 juni 1999 maakte Ashanti Goldfields bekend dat haar werknemers akkoord waren gegaan met een loonstijging van 20 Amerikaanse dollar (ca. veertig gulden) per maand. Eerder had het bedrijf de hulp van de politie ingeroepen en de goudmijnen gesloten toen werknemers de ingang blokkeerden uit protest tegen een gesloten salarisakkoord. In dat akkoord kregen de werknemers wel een eenmalige uitkering, maar werd een loonsverhoging geweigerd in verband met de lage goudprijs.

Vakbond akkoord met massaontslag Ashanti

Ashanti Goldfields maakte 21 juli 1999 bekend dat het vanaf 1 september 2155 werknemers van haar belangrijkste mijn Obuasi zou ontslaan. Dat was 20 procent van het totale personeelsbestand. Ashanti zei hiervoor een akkoord te hebben bereikt met de Ghanese mijnwerkersvakbond, de werknemers van de Obuasimijn en het ministerie van Werkgelegenheid. Het ontslag was volgens Ashanti het gevolg van de drastische daling van de goudprijs.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Nieuwe begroting en aankondiging herintroductie BTW

Op 19 februari 1997 presenteerde de regering haar begroting voor 1997 en kondigde de herintroductie van BTW in 1998 aan. Verder kondigde de regering maatregelen aan om de fiscale en monetaire prestaties te verbeteren en de inflatie verder te reduceren. De oppositie, die 66 van de 199 parlementszetels bezat, boycotte de begrotingspresentatie. De haastige invoering van BTW in mei 1995 leidde tot een golf van prijsstijgingen en massabetogingen waarbij vijf doden vielen.

Oppositie twijfelt aan economische data

De regeringsvoorspelling van een groeipercentage van het bnp van 4,6 procent voor het budgetjaar 1999 was volgens politici van de

oppositie te hoog geschat. De politici deden hun uitspraken tijdens een parlementair debat dat 18 februari 1999 begon. Kofi Apraku, financieel woordvoerder van de oppositie, zei dat de 4,6 procent gebaseerd was op een groei in de agrarische sector, terwijl in 1998 verschillende districten door droogte waren getroffen. Apraku twijfelde ook aan de begroting voor 1999 die op een groei van 5,5 procent van het BNP was gebaseerd.

IMF akkoord met lening

De centrale bank van Ghana maakte 7 mei 1999 bekend dat het IMF goedkeuring had verleend aan een lening van 209,4 miljoen Amerikaanse dollar (ca. 420 miljoen gulden). De lening maakte volgens een woordvoerder van de bank deel uit van een driejarig structureel aanpassingsprogramma. Volgens een document van de bank moest het programma 5 à 6 procent groei van het BNP realiseren en de prijsinflatie tot 5 procent terugbrengen.

JUSTITIE

Journalisten wegens minachting veroordeeld

Het Ghanese Hof van Beroep veroordeelde 23 juli 1998 de twee journalisten Kwaku Baako Junior en Abdul Harruna Atta ieder tot één maand gevangenisstraf wegens minachting van de rechtbank. De journalisten waren in 1997 voor smaad en laster aangeklaagd wegens een serie artikelen over Nana Konadu Rawlings, vrouw van president Rawlings. De rechtszaak resulteerde in een publicatieverbod, dat de journalisten echter negeerden. Daarop daagde de presidentsvrouw de twee wegens minachting voor de rechter.

Samenzweerders ter dood veroordeeld

Een rechtbank veroordeelde 11 februari 1999 vier mensen ter dood na een proces waarin zij van samenzwering tegen de regering van president Rawlings werden beschuldigd. Een vijfde beschuldigde werd van rechtsvervolging ontslagen. De vier ter dood veroordeelden waren leden van een kerkgenootschap dat haar basis had in Londen.

Journalist wegens smaad veroordeeld

Een Ghanese rechtbank veroordeelde 11 november 1999 Eben Quarcoo tot negentig dagen gevangenisstraf wegens het beledigen van de vrouw van president Rawlings. In 1994 schreef Quarcoo een artikel waarin hij de presidentsvrouw betichtte van gouden drugssmokkel op haar buitenlandse reizen. Volgens de rechter kon de journalist zijn aantijgingen niet hardmaken.

GEZONDHEID EN ZORG

Cholera na overstromingen

Op 14 september 1999 maakte het *Ghana News Agency* bekend dat tenminste 48 mensen in het noorden van het land aan cholera waren gestorven. De ziekte brak uit nadat de drie noordelijke provincies door overweldigende regenval en overstromingen werden getroffen. De regen verwoestte voedselgewassen en vaagde gehuchten, wegen en bruggen weg.

Hulpverzoek na overstromingen

Ghana verzocht 26 oktober 1999 de internationale gemeenschap om noodhulp na de overstromingen waarbij minstens zeventig mensen om het leven kwamen en meer dan 280.000 mensen ontheemd raakten.

LANDBOUW

Herstel cacaobomen na droogte

De cacaobomen leken zich in oktober 1998 door de regenval te herstellen van de droogteperiode eerder dat jaar, zo meldden boeren en analisten. De Ghanese marktcentrale van cacao (COCOBOD) voorspelde 14 oktober een iets kleinere oogst voor 1998/99 in vergelijking met het voorafgaande jaar.

Houtkap gereduceerd

Nayon Bilijo, plaatsvervangend minister van Grondzaken en Bosbouw, verklaarde 18 februari 1999 dat de jaarlijks toegestane houtkap voor 1999 werd gereduceerd tot 1 miljoen meter^3. In 1998 kreeg de houtindustrie nog toestemming om 1,2 miljoen meter^3 te kappen, maar volgens Bilijo slaagde Ghana niet in duurzaam onderhoud van de bossen.

MILITAIRE ZAKEN

Ghanese generaal wordt leider VN-troepen in Libanon

Op 16 november 1999 maakten de Verenigde Naties bekend dat de Ghanese majoor-generaal Seth Kofi Obeng was aangewezen om per 1 december de VN-interventiemacht in Libanon te gaan leiden. Obeng had ervaring met vredeshandhavingstaken opgedaan in Liberia en Angola.

REGIONALE ONTWIKKELINGEN

Togo en Ghana leggen oude geschillen bij

De buurlanden Ghana en Togo besloten 13 mei 1998 oude misverstanden en onderlinge irritaties uit de weg te ruimen en te vergeten. Na een tweedaags bezoek van de Togolese president Gnassingbe Eyadema aan Ghana tekenden beide landen een overeenkomst op het gebied van economie, politiek en veiligheid. In het verleden had Edayema Ghana beschuldigd van steun aan verbannen opponenten van zijn bewind. Ghana en Togo, beide getroffen door een energiecrisis, riepen Nigeria en Benin op om deel te nemen aan een urgente top om de gevolgen van de crisis te verzachten.

Nauwere samenwerking Ghana en Burkina Faso

Op 10 juli 1998 kwamen Ghana en Burkina Faso overeen te gaan samenwerken op het gebied van hydro-elektriciteit. Beide landen werden door een energiecrisis getroffen als gevolg van de lage waterstand bij de Ghanese Akosombo-dam, die voor haar water afhankelijk is van de Voltarivier die in Burkina Faso ontspringt. Beter beheer van de turbines in de dam en exploitatie van de gezamenlijke natuurlijke hulpbronnen zouden tot wederzijds profijt moeten leiden.

Op 19 augustus 1998 maakten de twee landen bekend ook nauwer te gaan samenwerken in transport, veeteelt, handel en communicatie.

OVERLEDEN

Hilla Limann, voormalig president

Op 23 januari overleed op 65-jarige leeftijd de voormalige president Hilla Limann. Limann was van september 1979 tot december 1981 president van Ghana.

(Vorige berichten pag. 108/3 e.v. - 1997)

NIGERIA

BINNENLAND

Overgang van militaire naar burgerregering voltooid

Nieuwe grondwet ondertekend

Op 5 mei 1999 ondertekende de militaire president van Nigeria, Abubakar, het wetsvoorstel dat de nieuwe grondwet in werking moest doen treden bij de machtsoverdracht. De nieuwe grondwet was een geamendeerde versie van die van 1979 die toen de overgang naar een burgerbewind moest onderstrepen. Met de ondertekening werd de grondwet van de overleden dictator Abacha ongedaan gemaakt. Ter gelegenheid van de ondertekening verklaarde Abubakar, dat hij er zeker van was dat de nieuwe grondwet aan de verlangens en aspiraties van de Nigerianen zou voldoen.

Obasanjo beëdigd als president; eerste benoemingen

Met de eedaflegging op de herziene grondwet nam de winnaar van de eerder in het jaar gehouden verkiezingen, Olusegun Obasanjo, het presidentschap van Nigeria op 29 mei 1999 over van de terugtredende militaire machthebber Abdulsalami Abubakar. Deze volgde hiermee het voorbeeld dat Obasanjo in 1979 had gegeven, door als militair president de macht aan een gekozen regering over te dragen. In de bijna veertig jaar als onafhankelijk land had Nigeria in totaal nog geen tien jaar een gekozen burgerbewind gekend.

De eerste beleidshandeling van de nieuwe president was de benoeming van de secretaris-generaal van de OPEC, Rilwanu Lukman, tot adviseur inzake petroleum en energie. Lukman bekleedde zijn functie bij de OPEC sinds 1995. Verder werd generaal Aliyu Mohammed tot adviseur op het gebied van nationale veiligheid benoemd, Musiliu Smith tot hoofd van de politie en Joseph Sanusi tot gouverneur van de centrale bank. J.J. Ekaete werd secretaris van de regering, A.B.C. Nwosu politiek adviseur, Abdullahi Mohammed hoofd van de presidentiële staf en tot hoofddirecteur van de staatsoliemaatschappij werd J.E. Gaius-Obaseki benoemd. Alle stafchefs van het leger werden met pensioen gestuurd. Schout-bij-nacht Ibrahim Ogohi werd de nieuwe stafchef van defensie, generaal-majoor Victor Malu van het leger, schout-bij-nacht Victor Ombu hoofd van de marine en luchtmacht-vice-maarschalk Ibrahim Alfa stafchef van de luchtmacht. De nieuwbenoemde legertop zou als zodanig deel uitmaken van het nog te benoemen kabinet. Met het aantreden van de nieuwe president werd Nigeria opnieuw toegelaten tot het Gemenebest, waarvan het sinds de executie van de schrijver Ken Saro-Wiwa in 1995 was uitgesloten.

Samenstelling van de regering (30 juni 1999)

President, tevens Opperbevelhebber van de strijdkrachten, voorzitter van de Federale uitvoerende macht en voorzitter van de Nationale defensie- en veilgheidsraad
Olusegun OBASANJO

Vice-president, tevens vice-voorzitter van de Federale uitvoerende macht en vice-voorzitter van de Nationale Defensie- en Veiligheidsraad
Atiku ABUBAKAR

Ministers:
Arbeid en productiviteit
Tonye GRAHAM-DOUGLAS
Binnenlandse zaken
Sunday APOLABI
Buitenlandse zaken
Sule LAMIDO
Communicatie
Mohammed ARZIKA
Cultuur en toerisme
Ojo MADUEKWE
Defensie
Theophilus Yakubu DANJUMA
Energie en Staal
Bola IGE
Federale hoofdstad
Ibrahim BUNU
Financiën
Adamu CIROMA
Gezondheidszaken
Tim MENAKAYA
Handel binnen Afrika
Mustapha BELLO
Industrie
Iyorchia AYU
Informatie
Dapo SARUMI
Justitie
Kanu Godwin AGABI
Landbouw
Sani Zango DAURA
Luchtvaart
Egun AGAGU
Milieu
Hassan ADAMU
Onderwijs
Tunde ADENIRAN
Openbare werken en Huisvesting
Tony ANENIH
Politiezaken
David JEMEBIWON
Sport
Damisi SANGO
Transport
Kema CHIKWE
Vaste delfstoffen
Musa GWADABE
Watervoorziening
Mohammadu Bello KALIEL
Wetenschap en Technologie
Ebitimi BANIGO

Presidentiële ministers:
Afrikaanse samenwerking en integratie
Jerry GANA
Ambtenarenzaken
Mohammed Bello KURFI
Economische zaken
Vincent OGBULAFOR
Intergouvernementele zaken
Ibrahim Umar KIDA
Speciale projecten
Dan CHUKE

Staatssecretarissen:
Buitenlandse zaken
Dubem ONYIA
Communicatie
Haruna ELEWI
Defensie
Dupe ADELAJA
Energie en Staal
Danjuma GOJE
Federale hoofdstad
Solomon EWUGA
Financiën
Martins KUYE
Gezondheidszaken
Amina NDALOLO
Handel binnen Afrika
Yomi EDU
Industrie
Lawrence NWURUKU
Landbouw
Chris AGBOBU
Milieu
Udoma Udo UDOMA
Onderwijs
Lawal BATAGARAWA
Openbare werken en Huisvesting
Isiah BALAT
Transport
Bello TAFIDA
Vaste delfstoffen
Bekky KETEBU
Watervoorziening
Precious NGELALE
Wetenschap en Technologie
Pauline TALLEN

Alle contracten en benoemingen militair regime opgeschort

Op 31 mei 1999 verklaarde president Obasanjo alle vanaf 1 januari 1999 door het militaire regime afgesloten contracten vervallen. Een commissie zou de overeenkomsten van het afgetreden bewind nauwgezet gaan doornemen om te zien in hoeverre zij gepast of relevant voor het niuwe bewind waren. De belangrijkste van de betrokken contracten waren elf concessies voor buitengaatse oliewinningen aan maatschappijen die nauw verbonden waren aan het militaire regime. Ook alle benoemingen door het afgetreden bewind werden voor revisie voorgedragen, met uitzondering van de rechterlijke macht.

Openingszitting nieuwe nationale assemblee

Duizenden toeschouwers waren aanwezig bij de eedaflegging van de nieuwe leden van de Nationale Assemblee van Nigeria op 3 juni 1999. De nieuwe president had voor de ceremonie gezegd dat publieke belangstelling het enthousiasme van de bevolking voor de democratie moest onderstrepen. Evan Enwerem werd tot voorzitter van de 109 leden tellende Senaat gekozen, Ibrahim Salisu Buhari tot voorzitter van het Lagerhuis dat 360 leden telt. Enwerem gold als de kandidaat van president Obasanjo; de voorzitter van de Senaat is officieel de derde in de politieke hiërarchie, als plaatsvervanger van president en vice-president, mochten dezen komen te overlijden.

Obasanjo kondigt bezuiniging en corruptiebestrijding aan

In zijn eerste toespraak tot het nieuwe parlement kondigde president Obasanjo op 4 juni een bezuiniging op de begroting aan van ruim 2,2 miljard gulden. 'Het land kan het zich niet veroorloven op deze voet verder te leven,' verklaarde de president, die de verwachting uitsprak dat de schorsing van contracten, afgesloten door het militaire regime, een besparing van 2 miljard gulden zou opleveren. 'Alle Nigerianen verwachten dat de democratie resultaat zal opleveren in hun dagelijks leven' , zei Obasanjo verder in zijn toespraak. 'De euforie van vandaag zou snel kunnen wegvallen als er niet snel buitenlandse investeringen en een realistische herziening van onze nationale schuld zouden komen. We zullen streven naar een verlichting van schulden in overeenstemming met onze bittere werkelijkheid.' De president beloofde nauwe samenwerking met het Internationaal Monetair Fonds en de Wereldbank, maar was terughoudend ten aanzien van privatiseringen. Binnen twee weken zouden het parlement wetsvoorstellen ter bestrijding van de corruptie bereiken.

Obasanjo benoemt speciale adviseurs en assistenten

Op 24 juni benoemde president Obasanjo negen speciale adviseurs en zeven speciale assistenten. De Senaat had toestemming gegeven tot het benoemen van twaalf bijzondere adviseurs, van wie verwacht werd dat zij hoofdzakelijk advies zouden geven op het gebied van economisch beleid. Er werden bij de benoeming geen aparte functies bekend gemaakt. De adviseurs bij name: Titlola Akanaku, Philip Asiodu, Ango Abdullahi, S.K. Babalola, Patrick Cole, H.O. Isu, Liel Imoke, Mahmud Waziri en Aminu Wali. De assistenten waren: A.B. Aboriahade, Mw. Acholonu, Stephen Achema, Maxwell Gidado, Ibrahim Lame, Onyema Ugochukwu en Adamu Waziri.

Nieuw kabinet beëdigd

Een maand na het aantreden van de nieuwe president stemde de Senaat op 30 juni 1999 in met de ministerraad, zoals voorgesteld door het staatshoofd. De procedure duurde lang doordat het parlement niet instemde met sommige benoemingen, die niet in overeenstemming waren met het streven kabinetsposten evenwichtig over de deelstaten te verdelen. Dit streven leidde ertoe dat er een omvangrijk kabinet kwam, waarin veel leden zaten uit het kabinet van Obasanjo uit zijn tijd als militair staatshoofd.
De president zei bij de beëdiging van de ministers dat hun voornaamste taak was het beëindigen van corruptie, wetteloosheid en plundering van de staatskas.
In de benoeming van ministersposten voor respectievelijk petroleumzaken, planning en vrouwen- en jeugdzaken moest nog voorzien worden.

Voorzitter Lagerhuis vervangen na leugens

De voorzitter van het Lagerhuis Buhari werd op 22 juli 1999 vervangen door Ghazi Na'Abba, nadat was uitgelekt dat hij had gelogen over zijn leeftijd en zijn academische kwalificatie. Buhari zou te jong zijn geweest voor passief kiesrecht en had ook geen graad in de bedrijfskunde van de Universiteit van Toronto, zoals hij eerder beweerd had. Na aanvankelijk ontkend te hebben gaf hij ten overstaan van het Lagerhuis toe gelogen te hebben, gedreven door de wil de natie te dienen. Zijn verklaring werd met applaus ontvangen. Verwacht werd dat hij na zijn aftreden niet vervolgd zou worden wegens meineed. Mensenrechtenorganisaties noemden het aftreden van Buhari een morele overwinning.

Ook Senaatsvoorzitter afgezet wegens meineed

Het Lagerhuis stelde op 21 oktober vast dat de voorzitter van de Senaat, Enwerem, over zijn leeftijd had gelogen, en niet gemeld had dat hij een strafblad had. De Senaat was niet gebonden aan deze uitspraak en had al in meerderheid besloten dat de beschuldigingen niet juist waren. Doordat het Lagerhuis evenwel weigerde nog aan gecombineerde zittingen deel te nemen zolang Enwerem voorzitter was, besloot de Senaat op 18 november alsnog de voorzitter af te zetten, om het parlementaire werk doorgang te doen vinden. Tot nieuwe voorzitter werd Chuba Okadigbo gekozen.

Top media in overheidshanden vervangen

De minister van Informatie Sarumi maakte op 26 juli 1999 bekend dat de hoofden van de media in staatshanden werden vervangen. Alleen Wada Maida, directeur van het nationale persbureau, werd gehandhaafd. Directeur van de *Daily Times* werd Olatunji Dare, directeur van de nationale televisie werd Ben Bruce, van de nationale radio Eddie Iroh en van de internationale radio Taiwo Alimi.

Openbaar lichaam tegen godsdiensttwisten ingesteld

President Obasanjo stelde op 29 september 1999 een raad van islamitische en christelijke leiders in, NIREC *(Nigerian Inter Religious Council)*. De raad zou een forum moeten vormen ter voorkoming van conflicten en bevordering van wederzijdse samenwerking in het belang van de natie. In

de afgelopen tien jaar waren er vele honderden doden gevallen in botsingen met een etnisch-religieuze component. Obasanjo sprak bij de installatie zijn vertrouwen uit dat de raad de vrede in het land ten goede zou komen.

Sharia ingesteld in deelstaat Zamfara

Op 27 oktober 1999 verklaarde de gouverneur van de noordelijke deelstaat Zamfara de islamitische sharia-strafwetgeving van kracht. Voor het verkrijgen van overheidsopdrachten zou een baard verplicht zijn en de verkoop van alcoholische dranken werd verboden. Vanaf januari 2000 zouden amputaties en onthoofdingen uitgevoerd gaan worden. Hoewel beloofd werd dat de wetgeving niet voor christenen zou gelden werd de invoering algemeen als een vijandige zet jegens de kleine christelijke minderheid in de deelstaat opgevat, en als een teken van polarisatie binnen de gehele federatie Nigeria.

Onrust om olie-inkomsten steeds ernstiger

Tientallen doden bij gevechten in Forcados-gebied

In het gebied van de Forcados-rivier, ten zuidoosten van de stad Warri, vielen in de eerste weken van juni 1999 bij gevechten tientallen doden. De strijd ging tussen gemeenschappen van Ijaw en Urhobo, die op hun beurt weer gezamenlijk in gevecht verwikkeld waren met de Itsekiri. De strijd ging om gebieden waar nieuwe olieconcessies te vergeven zijn, waarvan de verschillende bevolkingsgroepen meer welvaart verwachten. Tot dan waren armoede en werkloosheid in de oliegebieden echter alleen toegenomen. Op 10 juni 1999 werd medegedeeld dat het leger de orde hersteld had, nadat opnieuw vijf doden waren gevallen in het stadje Bomadi.

Etnisch geweld tussen Yoruba en Hausa

In de hoofdzakelijk door Yoruba bewoonde stad Shagamu, niet ver van Lagos, braken ernstige etnische onlusten uit in juli 1999 nadat een Hausa-vrouw een voor haar verboden Yoruba-ritueel had gadegeslagen en daarom was gedood. Hierop volgden onlusten waarbij zeker zestig doden vielen en vele Hausa de stad ontvluchtten, onder andere naar de belangrijkste stad van het Hausa-gebied in het noorden, Kano. Toen de vluchtelingen hier aankwamen keerden Hausa zich in deze stad tegen de Yoruba, waarbij ook weer vele tientallen doden vielen. Duizenden Yoruba ontvluchtten de stad, hetzij direct naar het zuiden waar de Yoruba oorspronkelijk vandaan komen, of zochten hun toevlucht in politie- of legerkazernes in de stad. Op 26 juli 1999 werd het leger naar Kano gestuurd om tussenbeide te komen.

Honderden doden door gevechten in Bayelsa

In augustus 1999 werden duizenden leden van het Ijaw-volk op de vlucht gejaagd bij gevechten in de deelstaat Bayelsa waarbij de Yoruba-clan Ilaje de overhand had gekregen. De gevechten gingen om land bij de olieconcessie van Chevron. Er waren honderden doden bij gevallen. De opvang van vluchtelingen in het Ijaw-gebied verliep moeilijk, omdat de voorzieningen nauwelijks voldoende waren voor de plaatselijke bevolking, laat staan voor duizenden ontheemden.

Installaties oliemaatschappijen belegerd

Kort nadat een boorinstallatie van Shell bezet was, waarbij 64 personeelsleden vastgehouden werden, en een installatie van ELF Aquitaine twee weken was stilgelegd door demonstranten, werd op 2 augustus 1999 de gaswinningsinstallatie van Agip in Obiafu/Obrikom bezet en stilgelegd. De winning moest nog op gang komen. Agip vreesde dat door de bezetting contractverplichtingen niet nagekomen zouden kunnen worden.
Shell en Texaco sluiten vrede met dorpen in Nigerdelta

Vredesovereenkomsten gesloten

Nadat op 24 augustus 1999 Shell een overeenkomst had gesloten met dorpelingen van het Ijaw-volk in de Deltastaat waardoor zeven pompstations weer in werking konden worden gesteld, sloot ook Texaco op 1 september 1999 een vredesovereenkomst met dorpelingen in het oliewinningsgebied. De gouverneur van de deelstaat Bayelsa had bemiddeld bij het contract. De zeven dorpen die de overeenkomst sloten zouden compensatie krijgen voor schade door een olielekkage en er zou een ontwikkelingsplan voor de komende vijf jaar opgesteld worden. De dorpelingen zouden eventueel verdwenen eigendommen van de oliemaatschappij terugzoeken en verder de vrede bewaren. Door de overeenkomsten hoopten Shell en Texaco de winning weer op volle sterkte te kunnen brengen.

Voortdurende onrust in de oliewinningsgebieden

President Obasanjo bezocht op 26 september 1999 een fabriek in Bonny die vanaf 1 oktober gereed had moeten zijn voor de uitvoer van vloeibaar aardgas. De installaties waren door omwonenden zodanig vernield dat deze datum niet haalbaar leek. De president verklaarde dat hij begrip had voor de grieven van de Deltabewoners en dat hij er persoonlijk iets aan zou doen.
Op dezelfde dag vond een schietpartij plaats bij een installatie van Chevron, waarbij een arbeider werd gedood. De plaatselijke pers berichtte tevens over voortdurende gevechten tussen Ijaw en Ilaje, waarbij zeker twintig doden waren gevallen en tenminste zeventien mensen werden vermist. Bij de Forcados Terminal van Shell werd 500 hectare bouwland onbruikbaar door een olielek en een daarop volgende brand, waarbij volgens de dorpelingen verscheidene slachtoffers vielen. Shell beklaagde zich er over dat de dorpelingen geen onafhankelijk onderzoek toelieten naar de toedracht van de gebeurtenissen, die tot nieuwe demonstraties en productiebeperking hadden geleid.

Avondklok ingesteld in sloppenwijk Lagos

In de sloppenwijk Ajegunle in de vroegere hoofdstad Lagos is op 2 november 1999 een avondklok ingesteld, nadat het gehele weekeinde gevochten was tussen inwoners van Ijaw-herkomst en Yoruba. Bij de vechtpartijen hadden vijftien mensen het leven verloren. De ongeregeldheden werden in verband gebracht met vergelijkbare vechtpartijen met etnische ondertoon in de Deltastaat Bayelsa. De avondklok zou gecombineerd worden met de hoogste staat van paraatheid in Bayelsa.

Politieagenten vermoord in Bayelsa

In de stad Odi (deelstaat Bayelsa) waren 9 november 1999 zeker tien politieagenten vermoord door militante jongeren van het

Ijaw-volk. Twee agenten werden nog vermist. Zeven agenten waren ontvoerd uit een bureau en vermoord, de anderen werden gedood bij een aanval op een kazerne. Alle agenten zouden Yoruba geweest zijn. De moorden werden gezien als represaille tegen de avondklok in Ajegunle in het hoofdzakelijk door Yoruba bewoonde Lagos. De gouverneur van Bayelsa was vertrokken voor overleg met president Obasanjo. Dit leidde tot de verklaring van de federale regering dat geweld niet getolereerd zou worden, maar dat de regering altijd bereid was tot een dialoog met alle ontevreden gemeenschappen in het land.

Gevechten om petroleumbuizen

Tussen Oleh en Olomoro in het district Isoko zijn op 17 november 1999 gevechten uitgebroken om petroleumbuizen, een geschenk van Shell 'aan de gemeenschappen'. De Oleh weigerden het geschenk te delen. Bij de gevechten kwamen zeker vijftig mensen om het leven. Tachtig huizen van Olomoro waren in brand gestoken.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

Militair bewind laat economische ruïne achter

De gouverneur van de centrale bank van Nigeria, Paul Ogwuma, maakte op 11 mei 1999 bekend dat het tekort op de nationale rekening ruim twee keer zo hoog was uitgevallen als oorspronkelijk begroot: 133,4 miljard naira (ruim 2,6 miljard gulden). De bekendmaking viel samen met een devaluatie van de munteenheid met 5,4 procent. De buitenlandse reserves van Nigeria waren inmiddels tot de waarde van 6 miljard gulden gedaald. Economische analisten weten de verslechtering aan de voortgaande corruptie van het militaire bewind. De gekozen president, Obasanjo, liet bij de bekendmaking van het economische nieuws weten zich geen illusies te maken over de omvang van de problemen waarmee zijn regering geconfronteerd zou worden.

JUSTITIE

Zoon Abacha beschuldigd van moord op vrouw Abiola

De zoon van de overleden dictator Abacha werd op 14 oktober 1999 aangeklaagd op beschuldiging van moord op de echtgenote van de presidentskandidaat Abiola, Kudirat Abiola, die in 1996 op straat in Lagos werd doodgeschoten. Ook de persoonlijke veiligheidschef van Abacha, majoor Hamza Al-Mustapha, en vier andere leden van diens staf, werden van de moord beschuldigd. Al-Mustapha zou tevens medeplichtig zijn geweest aan de moord op de vroegere vicepresident onder Obasanjo, Shehu Musa Yar'Adua, in 1997.

ONDERWIJS

Leerplicht en kosteloos basisonderwijs ingesteld

President Obasanjo maakte op 30 september 1999 in Sokoto bekend dat er een nieuw stelsel van gratis verplicht onderwijs voor leerlingen van zes tot vijftien jaar werd ingesteld. Leerplicht en kosteloos onderwijs waren onder het eerste presidentschap van Obasanjo in de jaren zeventig al ingevoerd, maar het onderwijs was in razend tempo vervallen in de laatste jaren van het militaire bewind.

NATUUR EN MILIEU

Tientallen doden bij overstroming

Ruim tweehonderd dorpen in de Nigerdeelstaat in het noorden overstroomden of spoelden zelfs geheel weg nadat de sluisdeuren van een stuwmeer waren opengezet tegen wateroverlast door aanhoudende regenval. Dit gebeurde op 25 september 1999. De nationale elektriciteitsmaatschappij, die het stuwmeer beheert, had wel waarschuwingen doen uitgaan, maar de meeste dorpelingen hadden deze niet vernomen of genegeerd. Bij de overstroming zouden zeker meer dan veertig doden zijn gevallen en werden duizenden dakloos en verloren hun oogst.

MILITAIRE ZAKEN

Verdere zuiveringen van de legertop

Op 9 juni 1999 werden 33 hoge officieren met pensioen gestuurd, waarmee het aantal ontslagen in de legertop tot 56 was gestegen sinds het aantreden van president Obasanjo. De president dankte de officieren voor hun dienst aan de natie en wenste hen veel succes met hun toekomstige bezigheden. De rangen van de ontslagen officieren varieerden van majoor tot luitenant-generaal, onder wie luitenant-generaal Rufus Kupolati en overste Timothy Shelpidi, beiden voormalig commandant van ECOMOG in Liberia en Sierra Leone.

Bezuinigingen treffen leger

De minister van defensie verklaarde op 17 augustus 1999 dat de omvang van het leger met meer dan eenderde verkleind zou worden. De landmacht zou teruggebracht worden tot 30.000 man, luchtmacht en marine tot elk 10.000 man. De bedoeling van deze inkrimping was bezuiniging en vermindering van de betrokkenheid van het leger bij de politiek. De bezuiniging zou niet van invloed zijn op de rol van het Nigeriaanse leger bij vredesinterventies in West-Afrika. De Senaat stelde een commissie in die moest onderzoeken hoe tijdens de laatste maanden van het militaire bewind een schuld van 4,8 miljard gulden had kunnen ontstaan. Op openbare hoorzittingen zouden de belangrijkste betrokkenen verantwoording moeten afleggen over de uitgaven van de militairen.

BUITENLANDSE ZAKEN

Secretaris-generaal VN op bezoek

De secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Kofi Annan, was op 10 juli 1999 op bezoek in Nigeria, als laatste land op een rondreis door West-Afrika. Annan sprak zijn gelukwensen uit voor het nieuwe bewind, en noemde dit een voorbeeld voor Afrika op het gebied van wetshandhaving en respect voor de mensenrechten, en een teken van hoop voor de toekomst. Hij sprak ook zijn twijfel uit of de Veiligheidsraad zou instemmen met het Nigeriaanse verzoek aan de Verenigde Naties, de kosten voor het interventieleger in het door burgeroorlog verscheurde Sierra Leone op zich te nemen. Nigeria was inmiddels begonnen zijn troepen als deel van de interventiemacht van ECOMOG uit dit land terug te trekken. Annan was wel bereid toe te zeggen dat hij voor kwijtschelding van internationale schulden zou pleiten.

ELF wint olie op omstreden schiereiland

In juli 1999 meldde het blad *Africa News* dat Nigeriaanse soldaten, gelegerd op het Ba-

kassi-schiereiland, zich beklaagden over hun huisvesting. Uit in het blad gepubliceerde brieven viel op te maken dat de Franse oliemaatschappij ELF dertig boorinstallaties had ingericht op het schiereiland, en dat deze beschermd werden door Kameroenese paramilitairen, in dienst van ELF.
De grens tussen Nigeria en Kameroen op het schiereiland is nooit officieel vastgelegd. De regering van Kameroen beroept zich op een toezegging van het bewind van Yakubu Gowon waarbij Nigeriaanse aanspraken op het schiereiland werden opgegeven, maar de nieuwe regering verklaarde dat deze toezegging van een vroeger militair bewind voor haar niet bindend is. Nigeria vocht tevergeefs de zeggenschap van het Internationaal Hof van Justitie over het grensconflict aan, maar wanneer het Hof tot een uitspraak zou komen was nog niet bekend.

Demonstratie tegen bezoek Chirac

De mensenrechtenorganisatie *Civil Rights Congress* organiseerde een demonstratie in Lagos tegen het bezoek van de Franse president Chirac op 24 juli 1999. Chirac was op bezoek geweest bij de overleden militaire dictator Abacha, die Nigeria aansluiting had willen doen zoeken bij het Franstalige blok in Afrika. Chirac was het enige westerse staatshoofd dat Abacha bezocht had, en het *Civil Rights Congress* vond dat hij nu niet als vriend van het nieuwe democratische Nigeria mocht poseren. Chirac, het eerste westerse staatshoofd dat het land bezocht na de machtswisseling, feliciteerde Nigeria met het nieuwe bewind.

Albright belooft hulp bij democratisering

De Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken Albright beloofde ter gelegenheid van een bezoek op 19 oktober 1999 in Abuja dat de Amerikaanse regering haar steun aan Nigeria zou verdrievoudigen of zelfs verviervoudigen. Ook beloofde ze dat Amerika de nieuwe regering zou steunen in haar eis om schuldverlichting. De FBI zou helpen bij het onderzoek naar door het militaire bewind verduisterd kapitaal. Albright sprak de hoop uit dat het tempo van de hervormingen in Nigeria verhoogd zou kunnen worden, maar toonde begrip voor de problemen die president Obasanjo hierbij ondervond.

Obasanjo op bezoek bij Clinton

President Obasanjo bracht op 28 en 29 oktober 1999 een bezoek aan de Verenigde Staten, waarbij hij overleg pleegde met president Clinton. Deze beloofde hulp bij uitstel van betaling van de Nigeriaanse schuld van ruim 60 miljard gulden, maar geen kwijtschelding. Dit laatste kwam niet in aanmerking, omdat Nigeria potentieel een zeer rijk land is, gezien de oliereserves. Obasanjo waarschuwde dat de democratie alleen stand kon houden als tenminste een deel van de schuld kwijtgescholden zou worden.

Regeringspartij kiest nieuwe voorzitter

De People's Democratic Party, de meerderheidspartij in beide Kamers van het parlement en tevens de partij van president Obasanjo, heeft op 21 november 1999 Barnabas Gemade tot voorzitter gekozen. De president sprak na de verkiezing zijn tevredenheid uit over de nieuwe voorzitter, die tot het Tiv-volk uit Centraal Nigeria behoorde. De belangrijkste tegenkandidaat, Awoniyi, behoorde evenals de president tot de Yoruba, en zou daarom de verkiezing verloren hebben. Gemade had nauwe banden onderhouden met de vroegere dictator Abacha.

Onderzoekscommissie wil contracten militair bewind schrappen

De onderzoekscommissie die de contracten, gesloten in de laatste maanden van het militaire bewind, zou bestuderen, deed op 26 november 1999 de aanbeveling overeenkomsten die de staat in totaal ruim (2,2 miljard zouden kosten, te schrappen. De voorzitter van de commissie, Christopher Kolade, verklaarde dat het afsluiten van de desbetreffende contracten onder generaal Abubakar getuigden van gebrek aan discipline. Veel ambtenaren zouden aan zelfverrijking gedaan hebben in de laatste periode van het militaire regime.
De commissie handhaafde echter de meeste benoemingen uit de nadagen van het bewind. Eerder had president Obasanjo bij de presentatie van de begroting op 24 november gezegd dat zo'n (1,5 miljard gulden, die door de opeenvolgende militaire regimes achterovergedrukt waren, teruggevonden waren.

Opnieuw gevechten in Lagos

In de sloppenwijk Ketu braken op 25 november 1999 gevechten uit tussen Yoruba en Hausa, waarbij vermoedelijk meer dan honderd doden vielen. De gouverneur, Bola Tinubu, stelde een avondklok in en overlegde met leiders van beide gemeenschappen. Het instellen van het uitgaansverbod op 28 november had de rust hersteld, maar gevreesd werd voor verdere ongeregeldheden en represailles elders in het land.

Bevolking van Odi verjaagd, stad verwoest

Troepen, op zoek naar de moordenaars van twaalf politieagenten in de stad Odi, hebben op 21 november 1999 de stad bezet, nadat deze eerst gebombardeerd was. Bij de bezetting zouden tweehonderd mensen gedood zijn. De bevolking van ruim 20.000 mensen zou zonder voedsel en drinkwater het oerwoud ingevlucht zijn. Een delegatie van de Senaat bezocht de stad op 29 november, en constateerde dat de gehele stad verwoest was. 'De feiten spreken voor zich. Er hoeft niet meer gepraat te worden, want er is niemand meer om mee te praten,' verklaarde de voorziiter van de Senaat Okadigbo, lid van de delegatie, na afloop van het bezoek. Voor het leven van de gevluchte bevolking van de stad werd gevreesd.

Lagerhuis vraagt vertrek troepen uit Deltagebied

Het Huis van Afgevaardigden nam op 30 november 1999 een motie aan, waarin werd aangedrongen op vertrek van het leger uit de Deltagebieden. Het parlement toonde zich geschokt door de bevindingen van de senaatscommissie in de stad Odi, en achtte het optreden van het leger ongrondwettig. Het leger zou zich onmiddellijk moeten terugtrekken. De motie werd met algemene stemmen aangenomen.
Het optreden van het leger had de goedkeuring van president Obasanjo, wiens partij een comfortabele meerderheid in het parlement bezat. Met de motie onderstreepte het parlement zijn onafhankelijke positie ten opzichte van de uitvoerende macht.

(Vorige berichten pag. 181/2 - 1999)

Aflevering nr. 3148

BELGIË
Doorbraak naar paars-groene coalitie 712
Vlaanderen krijgt paars-groene regering 716
Waalse regering gevormd 717
Akkoord over Brusselse regering 718
Franse Gemeenschapsregering compleet 719
Duitstalige gemeenschapsregering gevormd 720
Parlementaire enquête dioxinecrisis 720
24.000 Vlamingen willen eigen grondwet 722
Geen geld voor stedelijk investeringsfonds 722
Betere leesbaarheid wetsvoorstellen 722
Hoge Raad Binnenlands Bestuur geïnstalleerd
Mediabel voortaan in handen van SBE 723
Belasting op leegstand is succes in Mechelen 723
Europees Hof verwerpt beroep VTM 724
EU-superheffing valt mee 724
Lu Group gered door gerechtelijk akkoord 724
Schorsing exportvergunning Alstom 724
Bestrijding bureaucratie 725
Vlaamse regering verdeelt zes miljard EU-steun 725
Vlaanderen houdt vast aan politiek van
lege stoel bij BDBH 725
Regering presenteert begroting 725
België krijgt 209 miljoen euro voor
EU-initiatieven 726
Waalse regering keurt lijst met
ontwikkelingszones goed 726
Voortaan registratie samenwonenden mogelijk 726
Maatregelen tegen Kosovaarse vluchtelingen 726
Kamer keurt regularisatiewet goed 726
Transfer boventallige leraren 727
Rekenhof: gebrekkige vleescontrole in België 727
Verbrandingsoven van Eeklo moet dicht 727
De Rammelaars blijft beschermd gebied 727
Baggerwerken in Zeebrugge stilgelegd 727
Groen licht voor uitzending onderzoeksteam
naar Kosovo 728
Neyts nieuwe voorzitter Liberale Internationale 728

BENIN
Regeringscoalitie ten einde 759
Oppositie wint parlementsverkiezingen 760
Nieuwe regering zonder de oppositie 760
Vredesmacht teruggetrokken uit Guinee-Bissau 761

CAMBODJA
Hervormingen en stijging overheidsuitgaven 751
Levenslang voor commandant Rode Khmer 751
Eerste volkstelling sinds genocide 752

GABON
Bongo wint presidentsverkiezingen 761
Overheid saneert uitgaven 762

GAMBIA
President wint parlementsverkiezingen 762
Kabinetswisselingen 763
Oppositieleden gearresteerd 763

GHANA
Nieuwe ministers benoemd 764
Rawlings kondigt aftreden in 2000 aan 764
Portefeuillewisselingen 764
Financiële hulp Europese Unie 765
Loonstijging en massaontslag bij goudmijnen 765
Togo en Ghana leggen oude geschillen bij 766

LAOS
Nieuwe financiële leiders 752
Economische crisis verergert 752

MEXICO
Kieswet dichtbij aanvaarding 732
Nieuw licht op bloedbad 1968 734
Spoorwegen bijna geheel geprivatiseerd 734
IMF verstrekt grote lening 734
Banken fraudeerden voor zes miljard dollar 734
Veroordelingen in zaak massamoord Acteal 735
Mexico ratificeert kernverdrag 736

MYANMAR (BIRMA)
Economische groei 753
Universiteiten nog altijd gesloten 753
Onderdrukking van etnische minderheden 754
Internationale kritiek op Myanmar 754

NEDERLAND
Koningin zeer kritisch over media 709
Sociale partners staken overleg met De Vries 709
Arrestaties bij uitzendbureaus 710
Brits Energis koopt Enertel 710
Netelenbos verwerpt bod NS op HSL 710
Rechter gebiedt versnelling uitvoering
mestplan 710
Geen gaswinning in Waddenzee 711
VN-rapport mild over Dutchbat 711

NICARAGUA
Liberalen winnen regionale verkiezingen 736
Ortega herkozen als sandinistisch leider 736
Somoza's terug in politiek 737
Begroting 1999: meer geld voor herstel
orkaanschade 737
Erkenning landaanspraak op komst 738
Hulp bij grensconflict 738

NIGERIA
Overgang van militaire naar burgerregering 767
Sharia ingesteld in deelstaat Zamfara 768
Onrust om olie-inkomsten steeds ernstiger 768
Militair bewind laat economische ruïne achter 770
Verdere zuiveringen van de legertop 770
ELF wint olie op omstreden schiereiland 770
Onderzoekscommissie wil contracten militair
bewind schrappen 771
Opnieuw gevechten in Lagos 771
Bevolking van Odi verjaagd, stad verwoest 771

NOORD-KOREA
Meer voedsel door hulp en eigen productie 755
Chemische en biologische wapens 755
Verbetering internationale betrekkingen 755

RUSSISCHE FEDERATIE
Ontslag openbare aanklager weer geblokkeerd 728
Staatsdoema stemt voor begroting 2000 729
Protectionistische wet over verzekeringswezen 729
'Vier miljoen Russen hebben immuniteit' 729
Oorlog in Tsjetsjenië 729
Compromis in Karatsjajevo-Tsjerkessië 731
Voorstel univerdrag Rusland en Belaroes 732
Gezamenlijk gasproject volgens Turks
premier op schema 732

VERENIGDE STATEN
Boetes voor Clinton in nasleep Lewinsky-affaire 739
Strengere eisen aan campagnefinanciering 739
Kloof arm-rijk sterk gegroeid 740
Verhoging minimumloon 741
Wisseling van minister van Financiën 741
Strijd om de begroting en belastingverlaging 741
Wapenwetgeving enigszins aangescherpt 743
Reorganisatie FBI 744
Ziektekostenverzekering goedkoper 745
Patiëntenrechten beter beschermd 745
Generaal Joseph Ralston nieuwe
NAVO-opperbevelhebber 747
Kernstopverdrag verworpen 747
Terugtrekking troepen uit Haïti 747
Senaat wil meeste schulden aan VN betalen 747
Handelsrelatie met China verstevigd 747
Handel met Afrika meer open 748
Strijd tegen regime in Irak voortgezet 748
Holbrooke ambassadeur bij de VN 748
Lijst terroristische organisaties gepubliceerd 749
Congres dwarsboomt Clintons hulpplannen 749
Steun aan deel Iraanse oppositie verboden 750
Felle protesten tegen Clinton bij bezoek aan
Griekenland 750

ZUID-KOREA
Daewoo slankt af 757
Hyundai in Noord-Korea 757
Sterke economische groei 758
Rechtzaken wegens economische delicten 758
Seoul wil intensievere banden met Peking 758
Succesvol bezoek Japanse premier 759

KHA

uitgevers:
Systemen Keesing B.V.
Hogehilweg 13
1101 CA Amsterdam
telefoon: 020 - 564 1111
Postbus 1118
1000 BC Amsterdam
telefoon: 020 - 564 12 22 (abonneeservice)
Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing
Keesinglaan 2-20
B 2100 Deurne-Antwerpen.
telefoon: 03-360 5300

redactie:
Keesings Historisch Archief
J. J. Viottastraat 21
1071 JN Amsterdam
telefoon: 020 - 470 43 03
e-mail: kha@knoware.nl

© Keesings Historisch Archief

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF

DEFINITIEVE INDEX OP JAARGANG 69

JANUARI/DECEMBER 1999

redactie: drs P.A.R. van der Erve (hoofdredacteur), drs M. Couwenbergh (eindredacteur), drs A. Geurtsen (eindredacteur), J.C. van Ammelrooij, P. Dicker, M. Gerritsen, drs B. de Jong, drs J. van Kesteren, drs M.V. Klinkhamer, drs V. Melenhorst, drs V.A. Ros, T.M.S. Snijdelaar, I.A. Zayer.
vormgeving: P. Bakker.

Het gebruik van de index

Keesings Historisch Archief (KHA) legt maandelijks het belangrijkste politieke en economische gebeuren in de wereld vast. De onmisbare sleutel tot het verzamelde berichtenmateriaal is de index. Deze bestaat uit een systematische index, een personenregister, een lijst met veel voorkomende afkortingen en een jaarkalender 1999.

Bij de systematische index worden de volgende rubrieken gehanteerd: Binnenland, Sociaal-economische zaken, Financieel-economische zaken, Justitie, Onderwijs, Gezondheid en zorg, Landbouw, Natuur en milieu, Cultuur en wetenschap, Burger- en mensenrechten, Militaire zaken, Regionale ontwikkelingen, Buitenlandse zaken, Overleden; plus enkele landspecifieke rubrieken zoals: Koerdische kwestie, S.A.R. Hongkong, ETA etc.

adres redactie: J.J. Viottastraat 21, 1071 JN Amsterdam
telefoon: (020) 4704303.

uitgevers: Systemen Keesing B.V., Amsterdam.

administratie Nederland:
Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13,
Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam,
telefoon (020) 564 12 22.

administratie België:
N.V. Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing,
Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen,
telefoon: (03) 360 53 00,
postrekening: 000.0012775-68, bankrekening: 408-0004545-51.

AFKORTINGEN

ABVV - Algemeen Belgisch Vakverbond
ACP - Groep landen in Afrika, Caribisch gebied en Pacific
ACV - Algemeen Christelijk Vakverbond
ACS - Vereniging Caribische Staten
ACW - Algemeen Christelijk Werknemersverbond
ADB - African Development Bank
ADB - Asian Development Bank
AFTA - Arab Free Trade Association
AGALEV - Anders Gaan Leven
AI - Amnesty International
AID - Agency for International Development (VS)
AL - Arab League
ALADI - Asociacion Latinoamericana de Integracion
AMF - Arab Monetary Fund
AMU - Arab Maghreb Union
ANAD - West-Afrikaans Niet-aanvals- en Defensie-ondersteuningsakkoord
ANP - Algemeen Nederlands Persbureau
ANZUS - Australia-New Zealand-United States Security Treaty
AP - Associated Press
APEC - Asia Pacific Economic Co-operation
ARF - ASEAN Regional Forum
ASEAN - Association of South-East Asian Nations
ASEM - Asia-Europe Meeting
BCCI - Bank of Credit and Commerce
BCIE - Central American Bank for Economic Association
BDEAC - Banque de développement des états de l'Afrique centrale
BENELUX - Belgisch-Nederlands-Luxemburgse Economische Unie
BIS - Bank for International Settlements
BLEU - Belgisch-Luxemburgse Economische Unie
BOAD - Banque ouest-africaine de développement
BNP - Bruto Nationaal Produkt
CACM - Central American Common Market
CARICOM - Caribbean Community and Common Market
CBS - Centraal Bureau voor de Statistiek
CDA - Christen Democratisch Appèl
CEA - Conferentie van Amerikaanse Legers
CEEAC - Communauté économique des états de l'Afrique centrale
CEMAC - Communauté économique et monétaire de l'Afrique centrale
CEPGL - Economische Gemeenschap van Grote-Merenlanden
CERN - Conseil européen pour la recherche nucléaire
CEVA - Centraal Europees Vrijhandelsakkoord
CILSS - Permanente Intergouvernementele Toezichtscommissie op de Droogte in de Sahel
CNV - Christelijk Nationaal Vakverbond
COMECON - Council for Mutual Economic Assistance
COMESA - Gemeenschappelijke Markt voor Oostelijk en Zuidelijk Afrika
CPB - Centraal Planbureau
CVP - Christelijke Volkspartij
CVSE - Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (vervangen door: OVSE)
D66 - Democraten 66
DAC - Development Assistance Committee (OESO)
EBRD - European Bank of Reconstruction and Development
ECA - Economic Commission for Africa
ECE - Economic Commission for Europe
ECLA - Economic Commission for Latin America
ECO - Organisatie voor Economische Samenwerking
ECOMOG - Waarnemersgroep ECOWAS
ECOSOC - Economic and Social Council (VN)
ECOWAS - Economic Community of West African States
ECWA - Economic Commission for Western Asia
EER - Europese Economische Ruimte
EFTA - European Free Trade Association (zie ook EVA)
EHJ - zie ICJ
EMS - Europees Monetair Systeem
ESCAP - Economic and Social Commission for Asia and the Pacific
EU - Europese Unie
EURATOM - Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie
EVA - Europese Vrijhandelsassociatie
EVRM - Europees Hof voor de Rechten van de Mens
FAO - Food and Agriculture Organization
FDF - Front Démocratique des Bruxellois Francophones
FNV - Federatie Nederlandse Vakbeweging
FZ - Franc Zone
GATT - General Agreement on Tariffs and Trade (Algemene Overeenkomst voor Tarieven en Handel; vervangen door WTO)
GCC - Gulf Co-operation Council
GOS - Gemenebest van Onafhankelijke Staten
GPV - Gereformeerd Politiek Verbond
IAEA - International Atomic Energy Agency
IATA - International Air Transport Association
IBRD - International Bank for Reconstruction and Development
ICAO - International Civil Aviation Organization
ICC - International Chamber of Commerce
ICFTU - International Confederation of Free Trade Unions
ICJ - International Court of Justice
ICPD - International Conference on Population and Development
ICRC - International Committee of the Red Cross
IDA - International Development Association
IDB - Inter-American Development Bank
IEA - International Energy Agency
IFAD - International Fund for Agricultural Development
IFC - International Finance Corporation
IFOR - Implementation Force
IFCTU - International Federation of Christian Trade Unions
IGADD - Inter-Governemental Authority on Drought and Development
IGC - Intergouvernementele Conferentie
ILO - International Labour Organization
IMF - Internationaal Monetair Fonds
IMO - International Maritime Organization
INTELSAT - International Telecommunications Satellite Organization
IOC - Internationaal Olympisch Comité
IPU - Inter-Parlementaire Unie
IVV - Internationaal Verbond van Vrije Vakverenigingen
IWC - International Whaling Commission
KEDO - Koreaanse Energie Ontwikkelingsorganisatie
LCBC - Lake Chad Basin Commission
MAGHREB - zie AMU
MBFR - Mutual and Balanced Force Reductions
Mercosur - Mercado Commun del Sur
MSF - Médecins sans Frontières (Artsen zonder grenzen)
MTCR - Missile Technology Control Regime
NAFTA - North American Free Trade Agreement
NAM - Non-Aligned Movement
NAR - Noordatlantische Raad
NAVO - Noordatlantische Verdragsorganisatie
NBB - Nationale Bank van België
NCW - Nederlands Christelijk Werkgeversverbond
NIS - Nationaal Instituut voor de Statistiek
NPT - Nucleair Non-profilatieverdrag
OAE - Organisatie van Afrikaanse Eenheid
OAPEC - Organization of Arab Petroleum Exporting Countries
OAS - Organization of American States
OAU - Organization of African Unity
ODECA - Organizacion de los Estados Centro-mericanos
OECD - Organization for Economic Co-operation and Development (zie OESO)
OECS - Organization of Eastern Caribbean States
OESO - Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OECS - Organisatie van Oost-Caribische Staten
OIC - Organisatie van de Islamitische Conferentie
OMVS - Organisatie voor de Ontwikkeling van Senegal
OPEC - Organization of Petroleum Exporting Countries
OVSE - Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (opvolger CVSE)
Parlacen - Centraal-Amerikaans Parlement
PFP - Navo-'Partnerschap voor Vrede'
RG - Groep van Rio
PLO - Palestine Liberation Organization
PNA - Palestijns Nationaal Gezag (Palestine National Authority)
PRL - Parti réformateur libéral
PS - Parti socialiste
PSC - Parti social chrétien
PTA - Preferential Trade Area (van Oostelijk en Zuidelijk Afrika)
PvdA - Partij van de Arbeid
PVV - Partij voor Vrijheid en Vooruitgang
RVD - Rijksvoorlichtingsdienst
RW - Rassemblement Wallon
SAARC - South Asian Association for Regional Economic Co-operation
SACEUR - Supreme Allied Commander Europe
SACLANT - Supreme Allied Commander Atlantic
SADC - Southern African Development Community
SADR - Saharaanse Arabische Democratische Republiek
SALT II - Strategic Arms Limitation Treaty
SELA - Sistema Economico Latinoamericano
SER - Sociaal-Economische Raad
SGP - Staatkundig Gereformeerde Partij
SHAPE - Supreme Headquarters of Allied Powers, Europe
SP - Socialistische Partij
SPF - South Pacific Forum
START - Strategic Arms Reduction Talks
TNO - Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek
UDEAC - Union douanière et économique de l'Afrique centrale
UDRT-RAD - Union démocratique pour le respect du travail
UEMOA - Union économique et monétaire ouest-africaine
UN - United Nations (zie VN)
UNAMIR - UN Assistance Mission in Rwanda
UNAVEM - UN Angola Verification Mission
UNCED - VN-Conferentie over milieu en ontwikkeling
UNCHR - UN Commision for Human Rights
UNCLOS - VN-Conventie over het Zeerecht
UNCRO - VN-Vertrouwensoperatie in Kroatië
UNCTAD - UN Conference on Trade and Development
UNDP - UN Development Programme
UNEF - UN Emergency Force
UNEP - UN Environment Programme
UNESCO - UN Educational, Scientific and Cultural Organisation
UNFICYP - UN Peace-Keeping Force in Cyprus
UNFPA - VN-Fonds voor Bevolkingsactiviteiten
UNHCR - UN High Commisioner for Refugees
UNICEF - UN Children`s Fund
UNIDO - UN Industrial Development Organization
UNIFIL - UN Interim Force in Libanon
UNIIMOG - UN Iran-Iraq Military Observer Group
UNOMIL - VN-Waarnemersmissie in Liberia
UNOMOZ - UN Operation in Mozambique
UNOSOM - UN Operation in Somalia
UNPROFOR - UN Protection Force in Yugoslavia
UNRWA - UN Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East
UNSCOM - VN-Commissie voor Irak
UNTSO - UN Truce Supervision Organization
UPU - Universal Postal Union
VBO - Verbond van Belgische Ondernemingen
VEV - Vlaams Economisch Verbond
VN - Verenigde Naties
VNO - Verbond van Nederlandse Ondernemingen
VSZAO - Vredes- en Samenwerkingszone Zuidelijke Atlantische Oceaan
VU - Volksunie
VVD - Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
WCC - World Council of Churches
WEU - Westeuropese Unie
WFP - World Food Programme
WFTU - World Federation of Trade Unions
WHO - World Health Organization
WMO - World Meteorological Organization

AFGHANISTAN
BINNENLAND
Nieuwe status voor militaire politie 497
Toestaan van politieke partijen uitgesloten 497
Hulporganisaties weg, aantal keert later terug 497
Talibaan doet landmijnen in de ban 498
Talibaan discussieert over beleid 498
Aardbevingen leiden tot verzoek om internationale hulp 498
Rode Kruis hervat werkzaamheden 498
Burgeroorlog duurt voort ondanks vredesbesprekingen 498
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Oliepijpleiding intact, Amerikaans bedrijf trekt zich terug 499
Drugsbestrijding, maar opiumproductie gaat door 499
ONDERWIJS
Talibaan sluit scholen voor vrouwen 500
GEZONDHEID EN ZORG
Vaccinatiecampagne tegen polio georganiseerd 500
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Afghaanse vrouwen onder huisarrest 500
Duizenden Hazara's vermoord in Mazar-i-Sharif 500
VN-onderzoeker legt schuld voor schendingen bij het buitenland 500
Talibaan verwerpt Amnesty-rapport 500
BUITENLAND
Dreigend conflict met Iran 500
Kwestie Osama Bin Laden 501

ALBANIË
BINNENLAND
Gewapende onlusten in Tirana na moord op oppositielid Hajdari 530
Onschendbaarheid ex-president Berisha opgeheven 530
Nano neemt ontslag. Majko genomineerd als nieuwe premier 530
Parlement neemt ontwerpgrondwet aan 530
Steunbetuigingen voor Kosovaarse Albanezen 531
Massale toestroom Kosovaarse vluchtelingen 531
Servische inval in Albanië 531
Nieuwe minister van Binnenlandse zaken 531
Oppositie beëindigt boycot parlement 531
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Premier Majko roept op tot snellere privatisering 532
JUSTITIE
Rechters op de vingers getikt 532
ONDERWIJS
Premier Majko wil pan-Albanees onderwijsstelsel 532
BUITENLANDSE ZAKEN
NAVO beëindigt humanitaire missie in Albanië 532
OVSE en EU dringen aan op verzoening 532
VS verwijten Albanië gebrekkige ordehandhaving 532

ALGERIJE
BINNENLAND
Dertig partijen verboden 155
Zeroual wil vervroegde presidentsverkiezingen 155
Staatsdrukkerij weigert vier dagbladen te drukken 156
Premier treedt af 156
Aanloop naar de presidentsverkiezingen 156
Wrijvingen tussen Nezzar en Zeroual 157
Binnenlands geweld en internationale pressie 157
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Algerijnen leven in 'sociale hel' 160
Universitaire docenten beëindigen staking 160
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Voortzetting privatisering 161
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Geen actie tegen Algerije in VN-mensenrechtencommissie 161
Amnesty International benadert oliemaatschappijen 161
Bezoek VN-delegatie 161
Rode Kruis mag gevangenissen bezoeken 162
Algerijnse vrouwen zoeken steun tegen 'verdwijningen' 162
BUITENLANDSE ZAKEN
Zwitserse ambassade heropend 162
Samenwerking met Irak 162
'Frankrijk chanteert vluchtelingen' 162
FIS-leider uitgezet 162

ANDORRA
EU tevreden over aanpak sigarettensmokkel 648
Artsengenootschap waarschuwt voor Viagra-pil 648

ANGOLA
BINNENLAND
Vredesproces stokt in eindfase 163
Offensief tegen Bailundo en Andulo 164
Vertrek van de waarnemingsmissie van de VN in Angola 164
Nieuwe regering 165
BUITENLANDSE ZAKEN
Interventie in DR Kongo 165

ARGENTINIË
BINNENLAND
Politie maakt einde aan illegale staking 347
Perón: nauwe banden met nazi's 347
Peronisten op winst in Cordoba 347
Rechter ontkracht mandaat Menem 347
Alfonsin keert oppositie rug toe 347
Minister ontkent wapenhandel 348
Menem roept paramilitairen te hulp tegen straatgeweld 348
Onderwijsminister stapt op 348
Oppositie wint in de provincie 348
Minister treedt terug 348
Programma oppositie 348
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Senaat wil herziening visserijverdrag 348
Nieuwe wet belastinghervorming 349
Begroting 1999 aanvaard 349
Belastingopbrengst gestegen 349
Senaat tegen privatisering bank 349
Provincies akkoord met bezuinigingen 349
Landbouw 349
NATUUR EN MILIEU
Tegoeden Shell bevroren 349
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Zaak tegen baby-kidnappers 349
Generaals beschuldigd van jodenvervolging tijdens 'vuile oorlog' 350
BUITENLANDSE ZAKEN
Defensiepact met Groot-Brittannië 350
Economisch verdrag met Nederland 350
Grensconflict met Chili bezworen 350
Prins Charles bepleit einde geschil om Falklands 350
Jihad en Hezbollah achter bomaanslag op ambassade Israël 350

ARMENIË
BINNENLAND
Geestelijke gearresteerd op verdenking van corruptie 71
Moordaanslagen op overheidsfunctionarissen 72
Wijzigingen in de regering 72
Parlementaire onschendbaarheid ex-minister ter discussie 456
Onderminister van Binnenlandse zaken en veiligheid vermoord 456
Parlementsverkiezingen 456
'Nieuwe regering zet hervormingsbeleid voort' 457
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
President positief over economie in 1998 72
Begroting 1999 goedgekeurd 72
BUITENLANDSE ZAKEN
President wil niet naar Azerbeidzjan 72
Georgië en Armenië willen spanningen verminderen 73
Doden en gewonden aan grens met Azerbeidzjan 457
Leiders van Armenië en Azerbeidzjan ontmoeten elkaar in Genève 457
OVERLEDEN
Armeense Catholicos overleden 458

APEC
Verdeeldheid troef bij APEC-top 1998 578
APEC: Vroegtijdige vrijwillige liberalisatie grotendeels mislukt 579
APEC: Bespreking over controle op kapitaalverkeer 579

ASEAN
ASEAN start discussie over mensenrechten 558
Overeenkomst over ASEAN Investment Area 559
'Zware maatregelen' van ASEAN tegen economische crisis 559
Japan biedt ASEAN hulp 559
Samenwerking ASEAN met EU onder druk 559
Cambodja toegetreden tot ASEAN 560
Minder censuur in ASEAN-landen 560
Coördinatie misdaadbestrijding in ASEAN 560

AUSTRALIË
BINNENLAND
Onrust in One Nation partij 570
Ministerswisselingen 570
Referendum vergroot kans op republiek 570
Illegale immigratie 570
ABORIGINALS
Raad adviseert over verzoening 570
Aboriginals mogen Australië aanklagen 571
'Howard zaait verdeeldheid' 571
Aboriginals eisen erkenning als eigenaar land 571
Aboriginal-parlementslid beëdigd 571
Begrip 'mateship' roept verontwaardiging op 571

Australië

Parlement neemt motie van verzoening aan 571
Geen wet op landrechten 571
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Belastingherziening 571
Nieuwe begroting 572
Deel aandelen Telstra mogen verkocht 572
MILITAIRE ZAKEN
Nieuwe raketten 572
BUITENLANDSE ZAKEN
Steun voor bombardementen op Irak 572
Steun bij Indonesische verkiezingen 572
Samenwerking met VS bij vliegtuigproject 572
Australië moet zich verantwoorden voor discriminatie 572
Joegoslavië veroordeelt Australiërs wegens spionage 572
OVERLEDEN
Neville Bonner 573

AZERBEIDZJAN
BINNENLAND
Presidentsverkiezingen 73
Demonstranten gearresteerd 74
Nieuwe oppositiebeweging opgericht 74
Begroting 1999 goedgekeurd 74
President langer in VS voor medische behandeling 458
Oppositie beëindigt boycot parlement 458
Minister van Financiën ontslagen 458
President Alijev viert dertig jaar aan de macht 458
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Hoofd belastingdienst ontslagen 458
JUSTITIE
Hervorming gevangeniswezen na opstand 458
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Vervolging oppositie wegens belediging president 74
Persbreidel 75
Wet bestraft illegale bijeenkomsten 75
Amnestie voor gevangenen 75
Ex-premier tot levenslang veroordeeld 458
BUITENLANDSE ZAKEN
Protest over akkoord Iraanse olie 75
Azerbeidzjan verwerpt OVSE-voorstel inzake Nagorno-Karabach 75
Azerbeidzjan niet langer actief in GOS 459
Doden en gewonden aan grens met Armenië 459
Parlement besluit dertig soldaten naar Kosovo te sturen 459

AZIË
OLIE UIT KASPISCHE ZEE
Iran keurt plan goed voor Kaspische pijplijn naar Teheran 624
Leiders Oekraïne en Turkije bespreken olietransport 624
Alijev juicht buitenlandse investeringen in olie toe 624
Tsjetsjenië kan transport Kaspische olie onderbreken 624
Bezoek Turkmeense president aan Iran; Kazachs-Russische overeenkomst 624
Rol Iran bij Kaspische olie omstreden 625
EU-commissaris tegen beperking olieroutes 625
Onderhandelingen met Turkije over aanleg oliepijplijn 625
Begin constructie pijplijn naar Rusland 625
Iraans ambassadeur wil vrije export olie 625
Iran verwerpt Azerbeidzjaans protest tegen olieovereenkomst 625
Turkmenistan bereid tot compromis over eigendom delfstoffen 625
Polen en Oekraïne leggen pijplijn aan voor Azerbeidzjaanse olie 626
Proefboring voor Kazachse olie 626
Iran bekritiseert Turkmeens plan voor gaspijplijn over Kaspische Zee 626
Nieuwe oliepijplijn van Bakoe naar Soepsa in gebruik genomen 626
VS en Turkije voorstanders aanleg pijplijn Bakoe-Ceyhan 626
Oekraïne en Roemenië willen olie doorvoeren naar Europa 626
VS-minister Energie bezoekt Turkije, Azerbeidzjan en Turkmenistan 627
AIOC blokkeert aanleg pijplijn naar Ceyhan 627

BANGLADESH
BINNENLAND
Oppositie en regering verwikkeld in steeds heviger strijd 627
Ergste overstromingen in tien jaar 631
Grootste niet-gouvernementele organisatie beschuldigd van fraude 632
Premier Hasina wint vredesprijs Unesco 632
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Rechter intervenieert bij ontruiming sloppenwijken 632
Rapport over kinderarbeid 632
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Verhoging brandstofprijzen 632
Sanering banksector 632
Begroting 1998/1999 633
Verliezen economie na overstromingsramp 633
Meer macht voor centrale bank 633
Begroting 1999/2000 aangenomen 633
JUSTITIE
Arrestaties in kinderhandel 633
Doodstraf voor moord op Mujibur Rahman 634
Bandieten geven zich over 634
ONDERWIJS
Onrust op universiteiten 634
Duizenden leerlingen van school gestuurd 634
GEZONDHEID EN ZORG
Drinkwater besmet met arsenicum 634
Luchtvervuiling Dhaka eist duizenden doden 635
Rapport bevolkingsgroei 635
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Kritiek VS op mensenrechten 635
Schrijfster voor de rechtbank 635
Internationale vrouwenconferentie 635
Wereldbank bezorgd over mensenrechten 636
BUITENLANDSE ZAKEN
Schietpartijen langs Indiase grens 636
Bezoek Indiase premier 636

BELGIË
BINNENLAND
Politieke hervormingen 204
Aanloop naar confederatie 206
Fred Erdman nieuwe SP-voorzitter 207
Coalitie in Antwerpen onder druk 207
13 juni 1999: drie verkiezingen tegelijkertijd 207
Mark Eyskens minister van Staat 208
Brandstichting in Koerdische huizen 208
Klachten over belastingdienst en vreemdelingenzaken 208
Nieuwe gouverneur van Brussel 209
Uitspraak in smeergeldproces Agusta-Dassault 209
Uitvoering taalhoffelijkheidsakkoord 210
'Burgerinspectie' van legerbasis Kleine Brogel mislukt 210
Pact Vlaamse regering en lokaal bestuur 210
Vlaamse partijen gaven bijna 800 miljoen frank uit 266
Bijzonder statuut voor medewerkers ministeriële kabinetten 267
Consensus over minimale grondwetswijzigingen 267
Commissie Verkiezingsuitgaven haalt bakzeil 268
Aanscherping controle op wapenhandel bepleit 268
Veroordeelde Delanghe blijft op zijn post 268
Chronologie van de 'gifkipaffaire' 396
Verkiezingsnederlaag van christen-democraten en sociaal-democraten 399
Formatie paars-groene coalitie 400
Groene partijen winnen bij Europese verkiezingen 403
Plan Waaslandhaven goedgekeurd 403
Historische doorbraak naar paars-groene coalitie 712
Regeringscommissarissen benoemd 715
Vlaanderen krijgt paars-groene regering 716
Waalse regering gevormd 717
Akkoord over Brusselse regering 718
Franse Gemeenschapsregering compleet 719
Duitstalige gemeenschapsregering gevormd 720
Verwilghen wil betere overdracht overheids-documenten 720
'Andere controle nodig voor geld overheids-voorlichting' 721
Goedkeuringstoezicht op begroting lokale besturen afgeschaft 721
Oproep om Nederlands te leren 721
IJzerbedevaartcomité kritiseert regeerakkoord 721
Antwerpen informeert buitenlanders over naturalisatie 721
24.000 Vlamingen willen eigen grondwet 722
Vlaanderen weer present op Waalse feesten 722
Geen geld voor stedelijk investeringsfonds 722
Oprichting Costa 722
Sauwens houdt vast aan rondzendbrief taalwetgeving 722
Betere leesbaarheid wetsvoorstellen 722
Hoge Raad Binnenlands Bestuur geïnstalleerd 722
ID21 keurt samenwerking met VU goed 722
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Grensarbeid moet gemakkelijker worden 211
39-urige werkweek voor iedereen 211
Opruiming industrieterreinen 211
EU geeft 1,6 miljard voor werkloosheids-bestrijding 211
Daling bestaansminimumtrekkers 211
Actieplan werkgelegenheid 211
Aantal asielaanvragen in 1998 verdubbeld 268
Tekorten bij ziektekostenverzekering 268

Ambtenarenlonen en sociale uitkeringen stijgen met twee procent 268
Kodak Belgium legt werk een dag neer 723
Staking bij Carnoy 723
Nieuwe PWA-wet omstreden 723
VVH ontevreden over huurbesluit 723
Staking bij openbaar vervoer in Antwerpen 723
Betoging tegen inmenging gerecht in sociale geschillen 723
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Petrofina in handen van Total 211
Waals parlement keurt begroting 1999 goed 211
Stabiliteitsprogramma 1999-2000 vastgelegd 211
Werkelijke cijfers wapenuitvoer openbaar 212
Koppeling loodsgeldtarieven wordt afgeschaft 212
Petrofina in handen van Total 211
Waals parlement keurt begroting 1999 goed 211
Stabiliteitsprogramma 1999-2000 vastgelegd 211
Werkelijke cijfers wapenuitvoer openbaar 212
Kamer keurt nieuwe vennootschapswet goed 269
Smets benoemd tot commissaris-generaal voor de euro 269
Bedrijven betalen slechts helft van officieel belastingtarief 269
Mediabel voortaan in handen van SBE 723
Belasting op leegstand is succes in Mechelen 723
Europees Hof verwerpt beroep VTM 724
Europese commissie daagt België voor EU-hof 724
Arbitragehof verwerpt beroepen tegen Vlaams decreet successierechten 724
EU-superheffing valt mee 724
Lu Group gered door gerechtelijk akkoord 724
Ongerustheid over overnamebod Suez-Lyonnaise des Eaux 724
Schorsing exportvergunning Alstom 724
Pharmaceutische Bond betreurt uitspraak Hof over reclame 725
Bestrijding bureaucratie 725
EU geeft twee miljard voor plattelandsontwikkeling 725
Erkenning als rampgebied 725
Vlaamse regering verdeelt zes miljard EU-steun 725
Vlaanderen houdt vast aan politiek van lege stoel bij BDBH 725
Regering presenteert begroting 725
België krijgt 209 miljoen euro voor EU-initiatieven 726
Waalse regering keurt lijst met ontwikkelingszones goed 726
JUSTITIE
Uitvoering hervormingen 212
Groeiende achterstand politierechtbanken 214
Zwager mag voortaan met schoonzus trouwen 214
Senaat keurt nieuwe wet op verjaring goed 214
Anti-stalkingwet van kracht 214
Kamer keurt wet op schijnhuwelijken goed 214
Oprichting fiscale rechtbanken 403
België moet Maribel-steun terugvorderen 403
Voorzitter NCMV achter de tralies 403
Colruyt krijgt gelijk in RSZ-proces 404
Delanghe neemt ontslag 404
EU-commissie stelt procedure tegen Electrabel en SPE uit 404
Dwangsom voor Mediabel 404
Vlaamse advocaten eisen eigen orde 404
Luikse advocaat-generaal Massa pleegt zelfmoord 726
Moord op Roemeens jongetje is testcase 726
Voortaan registratie samenwonenden mogelijk 726
Maatregelen tegen Kosovaarse vluchtelingen 726
X1-speurder gaat vrijuit 726
Reynders valselijk beschuldigd 726
Kamer keurt regularisatiewet goed 726
ONDERWIJS
Duitse gemeenschap wil eigen universiteit 214
Onderzoek naar grensscholen 214
Katholieke scholen fuseren 215
Hervorming secundair onderwijs 404
Transfer boventallige leraren 727
GEZONDHEID EN ZORG
Ziekmakende Coca Cola uit de handel gehaald 405
LANDBOUW
MAP II goedgekeurd en direct opgeschort 269
Rekenhof: gebrekkige vleescontrole in België 727
NATUUR EN MILIEU
Schoonmaak van rivieren en kanalen 215
OESO: meer actie nodig voor gezond milieu 215
Aanpak van lekkende stookolietanks 215
Nieuwe natuurreservaten 215
Minder dioxine in Vlaamse lucht 215
Electrabel bouwt windenergiepark 215
Geen kernafval meer naar Frankrijk 215
Brussel krijgt zeven nieuwe natuurreservaten 216
Waals parlement voert nieuwe milieuvergunning in 216
Vlaming produceert minder afval 216
Start verspreiding jodiumtabletten 216
Mest Actie Plan opgeschort 216
Slechte waterzuivering Brussel wordt zaak voor Europees Hof 269
Te veel ammoniak in de lucht 405
Asfaltcentrale stoot teveel dioxine uit 405
Verbrandingsoven van Eeklo moet dicht 727
De Rammelaars blijft beschermd gebied 727
Eerste bouwvergunning voor Deurganckdok 727
Vlaanderen trekt zich terug uit geschil rond Isvag-oven 727
Baggerwerken in Zeebrugge stilgelegd 727
CULTUUR EN WETENSCHAP
Nieuw cultureel akkoord met Frankrijk 216
Nieuwe encyclopedie van de Vlaamse beweging 217
Bob van Reeth Vlaanderens Bouwmeester 217
Vlaams Instituut van de Zee 217
Anciaux vermindert subsidie aan verzuilde cultuurkoepels 728
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Amnesty heeft kritiek op politiegeweld 405
BUITENLANDSE ZAKEN
Di Rupo in Japan en India 217
'Topmilitairen treft geen blaam voor Rwanda' 217
Hervorming ontwikkelingssamenwerking 218
Schendingen internationaal humanitair recht strafbaar 218
GGC keurt Verdrag van Amsterdam goed 218
Samenwerkingsakkoorden met Nordrhein-Westfalen 218
Groen licht voor uitzending onderzoeksteam naar Kosovo 728
Neyts nieuwe voorzitter Liberale Internationale 728
Schuldverlichting van 377 miljoen frank voor Guinee 728
OVERLEDEN
Frans Grootjans 218
Albert Copp 219
Edgard Delvo 728
Henri Storck 728
Henri Carpentier 728

BELIZE
BINNENLAND
Oppositie boekt enorme verkiezingszege 604

BENIN
BINNENLAND
Premier neemt ontslag; Regeringscoalitie ten einde 759
Oppositie wint parlementsverkiezingen 760
Ex-premier nieuwe voorzitter parlement 760
Nieuwe regering zonder de oppositie 760
JUSTITIE
Private media toegestaan 760
CULTUUR EN WETENSCHAP
Vrije voodoodag 760
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Burgerwachten steken dieven in brand 760
REGIONALE ONTWIKKELINGEN
Vredesmacht teruggetrokken uit Guinee-Bissau 761

BOTSWANA
BINNENLAND
Ministerswisselingen 440
Kiesrecht verlaagd tot achttien jaar 441
President Masire opgevolgd door Festus Mogae 441
Nieuw kabinet gevormd 441
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Noodzaak van economische diversiteit 441
Begrotingsoverschot slaat om in tekort 441
Afschaffing deviezencontroles 441
President belooft economische vooruitgang 442
GEZONDHEID EN ZORG
Toelage voor aidspatiënten 442
BUITENLANDSE ZAKEN
Asiel voor Caprivi-separatisten 442
Interventie in Lesotho 442
Miss Universe 442

BRAZILIË
BINNENLAND
Algemene en presidentsverkiezingen 52
Gouverneursverkiezingen probleem voor Cardoso 54
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
De financieel-economische crisis 54
Extra bezuinigingen op begrotingen voor 1998 en 1999 55
Internationale financiële steun 56
Beschuldiging tegen president betiteld als laster 56
Schandaal rond privatisering telefoonmaatschappijen 56
Nieuwe president Banco do Brasil 56
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Indianen protesteren tegen illegale sterilisatie 56
Leiders landlozenbeweging vermoord 57

Botsingen tussen inheemse bevolking en goudzoekers 57
Politieagenten vrijgesproken van schuld aan bloedbad 57
Reservaten voor inheemse bevolking officieel ingesteld 57
JUSTITIE
Alternatieve straf als middel tegen overvolle gevangenissen 57

BRUNEI
BINNENLAND
Nieuwe minister van Justitie 675
Kroonprins ingewijd 676
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Tegenvallende economische groei 676
Prins Jefri beschuldigd van corruptie 676
NATUUR EN MILIEU
Smog door bosbranden 676

BULGARIJE
BINNENLAND
Motie van wantrouwen verworpen 459
Linkse oppositie verdeeld voor lokale verkiezingen 459
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Kabinet keurt privatiseringsplan goed 459
EU-lening vrijgegeven 459
Koers lev gefixeerd 459
EU-steun voor infrastructuur en milieu 459
Oorlogsschade 460
Centrale bank geeft geheime dossiers vrij 460
Laagste geboortecijfer van Europa 460
JUSTITIE
Doodstraf afgeschaft 460
Criminaliteit gedaald 460
Afschaffing monarchie blijft van kracht 460
Beroepsverbod voormalige communisten opgeheven 460
ONDERWIJS
Parlement sluit universiteit 460
NATUUR EN MILIEU
Onenigheid over kerncentrale van Kozloduy 460
BURGER- EN MENSENRECHTEN
'Reizen naar buitenland is burgerrecht' 461
MILITAIRE ZAKEN
Strijdkrachten gehalveerd 461
BUITENLANDSE ZAKEN
Bezoek Roemeense premier 461
Kritiek premier op integratiebeleid EU 461
Militaire samenwerking met Macedonië 461
Joegoslavische grens afgesloten 462
Luchtruim aan NAVO beschikbaar gesteld 462
Olie-embargo Joegoslavië opgeheven 462

CAMBODJA
BINNENLAND
Turbulente kabinetsformatie 363
Prins Sirivudh terug in Cambodja 364
Oprichting van Senaat 364
Nieuwe vice-president 751
Mijnenopruimingsdienst beschuldigd van corruptie 751
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Hervormingen en forse stijging overheids-uitgaven 751
JUSTITIE
Kopstukken van Rode Khmer geven zich over, anderen gearresteerd 364
Internationale gemeenschap betrokken bij proces tegen Rode Khmer 365
VN-rapport: Misdaad tiert welig 365
Levenslang voor commandant Rode Khmer 751
GEZONDHEID EN ZORG
Minder slachtoffers van landmijnen 366
'Aids erger dan burgeroorlog' 366
CULTUUR EN WETENSCHAP
Eerste volkstelling sinds genocide 752
NATUUR EN MILIEU
Protest tegen afvaldumping 366
Rechtszaak over gifdumping 752
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Amerikaans rapport: Mensenrechten niet verbeterd 366
MILITAIRE ZAKEN
Hun Sen legt functie opperbevelhebber van het leger neer 366
Afslanking van het leger 366
BUITENLANDSE ZAKEN
Cambodja terug in de VN 367
Cambodja lid van ASEAN 367

CANADA
BINNENLAND
Premier wil liberale senatoren benoemen 58
Schikking in zaak-Mulroney goedgekeurd 58
Regeringswijziging in Ontario 58
Poging oorlogsmisdadigers uit te zetten 58
Conservatieven zoeken naar oriëntatie 58
Winst voor liberalen bij verkiezing in Vancouver 58
Opiniepeilingen altijd toegestaan 58
Swissair toestel neergestort: 229 doden 59
Ontwikkelingen in Quebec 59
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Publicatie Bre-X-rapport 60
Cijfers begrotingstekort 1996-'97 bekendgemaakt 61
Oppositie beschuldigt minister van Financiën 61
Vliegtuig Aeroflot in beslag genomen 61
Rel over fondsen werkloosheidsverzekering 61
Privatisering elektriciteitsvoorziening in Ontario 61
Provincies vragen terugdraaien van bezuinigingen 61
Vissers kwaad over ondermaatse steun 61
Gelijke beloning voor vrouwenarbeid 62
Staking piloten Air Canada ten einde 62
JUSTITIE
Benoeming hooggerechtshof 62
Extreem-rechtse propaganda op Internet 62
Uitlevering oorlogsmisdadigers 62
Geweldsmisdrijven jongeren strenger bestraft 62
Wapens in beslag genomen in indianenreservaat 62
Demonstratie tegen wapenregistratie 62
Super PG Scott afgetreden 63
GEZONDHEID EN ZORG
Nieuwe hoop voor slachtoffers bloedschandaal 63
Bewijsmateriaal over gevaren van roken vernietigd 63
Hoog sterftecijfer in Sydney, Nova Scotia 63
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Hoge raad erkent landrechten van inheemse bevolking 63
Formele verontschuldiging aan inheemse bevolking 63
Innu dagen Hydro-Quebec voor gerecht 63
Rechtsgelijkheid voor homoseksuelen 64
Verdrag met Nisga'a in Brits Columbia 64
Conflict over houtkap in Quebec 64
Moord op Sikh-voorman 64
Veel indiaanse talen dreigen uit te sterven 65
MILITAIRE ZAKEN
Rapport over vredesoperatie in Somalië 65
Chef defensiestaf benoemd 65
Canada beoordeelt rol betreffende nucleaire wapens 65
Europeanen maken ruzie over helikopterdeal 65
Kritiek op toekenning Navo-contract aan Bombardier 65
BUITENLANDSE ZAKEN
Handelsmissie bezoekt Latijns-Amerika 66
Chrétien spreekt over mensenrechten in Cuba 66
Generaal getuigt over genocide in Rwanda 66
Sancties tegen Joegoslavië vanwege Kosovo 67
VS akkoord met gasleiding naar Chicago 67
Mandela dankt Canada 67
Blokkade Zuid-Dakota aanhangig gemaakt bij NAFTA en WTO 67
Canadese paspoorten gebruikt door Mossad 67
Handel en mensenrechten in Oost-Azië 67
Vertrek geëist van Canadese oliemaatschappij uit Soedan 67

CHILI
BINNENLAND
Congres verdeeld over Energiewet 475
Lagos presidentskandidaat 476
Kabinetswisseling 476
Minister stapt op 476
DE ZAAK-PINOCHET
Arrestatie Pinochet: een waterscheiding 476
Overzicht zaak-Pinochet (1999) 477
Ex-regeringsadviseur vervolgt Pinochet 477
Voormalige officieren in staat van beschuldiging 477
Tegenstanders in zee gegooid 478
VS geven documenten vrij over Pinochet 478
Frans onderzoek rechtszaak Pinochet 478
Aanklacht tegen leden Karavaan des Doods 478
Italiaans onderzoek Pinochet-slachtoffers 478
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Begroting aangenomen 478
ONDERWIJS
Onderwijzers staken voor meer loon 478
NATUUR EN MILIEU
Droogte even erg als in 1968-1969 479
Verbod makreelvangst blijft van kracht 479
BURGER- EN MENSENRECHTEN
'Vrijheid van meningsuiting beperkt' 479
Onrust onder studenten 479
Mapuche-indianen eisen meer rechten met mars naar de hoofdstad 479
Boek in de ban gedaan 480
BUITENLANDSE ZAKEN
Grensverdrag met Argentinië geratificeerd 480
OVERLEDEN
Sola Sierra 480

CHINA
BINNENLAND
'Jiang Zemin maakte China tot grootmacht' 140
Corruptie 141
Hervorming volksbevrijdingsleger 141
Twintig jaar open-deur-politiek, maar angst voor 'sociale chaos' in 1999 142
Verhuizing van 1,13 miljoen mensen 142
Nieuwe burgemeester Peking 142
Strijd tegen illegale religieuze groeperingen 367
Strijd tegen corruptie 677
Makers illegale explosieven gearresteerd 677
Falun Gong verboden 677
Vijftig jaar Volksrepubliek 678
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Massaontslagen 142
Onrust op het platteland 142
Hoofd van het nationale bureau voor graandistributie ontslagen 143
Kabinet wil hervorming huisvestingsbeleid 143
Omstreden lening Wereldbank 427
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
'WTO stelt te hoge eisen' 143
Zhu Rongji prijst de Chinese economie; IMF waarschuwt 143
Financiële instellingen gesloten 143
Afname export en buitenlandse investeringen 144
Nieuwe beurswet 144
Economische groei vooral afkomstig uit particuliere sector 144
Premier Zhu Rongji ontevreden over economische hervormingen 367
Grondwetswijziging benadrukt rol particuliere bedrijfsleven 368
Vorderingen in China's poging tot toetreding tot de WTO 679
JUSTITIE
Microsoft wint rechtzaak tegen software piraten 368
China voortaan volgens de wet geregeerd 368
Grootste smokkelzaak sinds 1949 368
Op Anti-narcotica Dag 58 executies 428
Illegale software 680
ONDERWIJS
Nieuwe wet vergroot invloed CP op universiteiten 144
GEZONDHEID EN ZORG
Bevolkingsaanwas neemt af 144
NATUUR EN MILIEU
Natuurrampen 145
Maatregelen tegen milieuvervuiling 145
Chinese steden zwaar vervuild 145
Greenpeace China klaagt over Nederland 369
Chinees rapport: 'milieu ernstig vervuild' 428
Natuurgeweld maakt meer slachtoffers 680
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Dissidenten redelijk tevreden over bezoek Clinton 145
Vakbondsleiders en sympathisanten gearresteerd 146
Bescherming voor journalisten 146
China koploper executies 147
Dissidenten willen meedoen aan lokale verkiezingen in Peking 147
Ondertekening VN-mensenrechtenverdrag 147
Internationaal mensenrechtensymposium in Peking 147
Vervolging dominees 147
Liu Nianchun in New York 147
Dissidenten op internet 147
Gespannen aanloop naar herdenking 4 juni 369
Aanhoudende mensenrechtenschending in Tibet 370
China vindt armoedebestrijding belangrijker dan politieke rechten 370
Amnesty International meldt mensenrechtenschending in Xinjiang 370
Rustige herdenking 'Tiananmen' 428
Arrestaties van dissidenten na NAVO-bombardement 429
Arrestatie en veroordeling van dissidenten 681
MILITAIRE ZAKEN
Meer geld voor het leger 370
Nieuwe kernwapens 681
Spionage voor Taiwan 681
Hu Jintao vice-voorzitter van militaire commissies 681
Verdere beveiliging tegen nucleaire aanvallen 681
BUITENLANDSE ZAKEN
Bezoek van president Clinton 151
Bezoek EU-voorzitter Santer 152
Bezoek Britse premier Tony Blair 152
Bezoeken aan Moskou versterken economische samenwerking 152
Staatsbezoek aan Japan in gespannen sfeer 153
China wil strategische driehoek met Rusland en India 153
'VS willen Tibet afscheiden in de 21ste eeuw' 372
Vijf van Shanghai bijeen 682
Afhandeling bombardement Chinese ambassade 682
Jiang Zemin in Europa en Midden-Oosten 682
HONGKONG
Overheid koopt aandelen 149
Beleidsplannen van Tung Chee-hwa slecht ontvangen 150
Bezoek oud-gouverneur Chris Patten 150
Hongkongse gangsters in China ter dood veroordeeld 150
'Werkloosheidsuitkeringen zware financiële last' 150
'Kooibewoners' krijgen huizen 150
Geschil met Peking over Basic Law 151
Tung Chee-hwa wil herinterpretatie van Basic Law door Chinees parlement 373
Problemen rondom basic law 429
Bevolking ontevreden over overheid 430
Grimmige verjaardag Chinese machtsovername 430
Paus niet welkom in Hongkong 683
Uitwijzing Chinezen 683
Persvrijheid onder druk 683
Tung Cheehwa ontzegt democraten toegang tot China 683
TIBET
Mensenrechtencommissaris bezoekt geen Tibetaanse gevangenissen 148
Monniken met pensioen gestuurd 149
China versus de Dalai Lama 149
Hardere aanpak Tibetaanse opstandelingen 149
Nieuwe 'Chinese' Panchen Lama 430
Twintig jaar cel voor non 683
XINJIANG
Aanpak smokkel en illegale wapenhandel 148
Vergadering Uyguren in Ankara veroordeeld 148
Executies en arrestaties 148
Executie van separatisten 684
RELATIE MET TAIWAN
Rechtszaak tegen Taiwanese zakenmensen 153
Moeizame ontwikkeling economische betrekkingen 153
Impasse in contacten doorbroken 154
China richt raketten op Taiwan 154
Onenigheid over Macedonië 154
TAIWAN
Woede over wens Taiwan om als staat te worden behandeld 684
Taipei nodigt Zhu Rongji uit 373
MACAU
Edmund Ho nieuwe politieke leider 373
OVERLEDEN
Oud-president Yang Shangkun 155

COLOMBIA
BINNENLAND
Kabinetswisseling 82
Grote overwinning voor Liberale Partij 82
Presidentsverkiezingen 82
Politiek geweld eist tal van levens 83
Oproeren in gevangenissen 85
Vredesonderhandelingen met guerrillabewegingen 85
Internationale bemiddeling in vredesproces 88
Aardbeving verwoest koffie-regio 88
DRUGSHANDEL
Verenigde Staten laten drugssancties vallen 89
Zwaardere straffen voor leiders kartel 89
'Vernietiging cocaplantages een mislukking' 90
VN: 1 miljard dollar voor drugsbestrijding 90
Hoofd luchtmacht weg na vondst cocaïne 90
Recordvangst cocaïne in 1998 90
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Problemen rond oliewinning 90
Staking verlamt publieke sector 91
Koffieteelt in problemen 91
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Oorlogsbudget 59 procent hoger 91
Pastrana boekt succes in Congres 91
Miljarden voor duurzame vrede 91
Noodtoestand ter bescherming banken 91
Ontwikkelingsplan 92
Belastinghervorming 92
JUSTITIE
Onderzoek naar steekpenningen 92
'Top-aanklagers vervalsten bewijs' 92
Smaragdenkoning thuis aangehouden 92
Washington legt zich neer bij uitleveringswet 92
Politierapport meldt toename ontvoeringen 93
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Amnesty sluit kantoor in Colombia 93
Ontvoeringen 93
Advocaat Umana gedood in Bogotá 93
Vooral burgers dupe burgeroorlog 93
MILITAIRE ZAKEN
Rebellen waarschuwen VS voor 'nieuw Vietnam' 93
Opheffing legeronderdeel 'geen pr-stunt' 94

Colombia

Militairen gearresteerd vanwege banden met doodseskaders 94
BUITENLANDSE ZAKEN
OAS sluit kantoor in Bogotá 94
OVERLEDEN
Manuel Perez, leider ELN 94

COOK EILANDEN
Regeringspartij verliest verkiezingen 573

COSTA RICA
LANDBOUW
Mitch vernielt flink deel koffie- en suikeroogst 605
BUITENLANDSE ZAKEN
Asiel verleend aan ex-minister Colombia 605
Drugspatrouilles in samenwerking met VS 605

CUBA
BINNENLAND
Cubanen naar de stembus 480
Nieuwe staatsraad 480
Castro herdenkt 40 jaar revolutie 480
Bezoek paus Johannes Paulus II 481
Castro bij protestantse dienst 482
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Tegenvallers voor economie 482
Droogte treft oosten Cuba 482
JUSTITIE
Boetes voor knoeien met voedselprijs 482
Oorlogsverklaring aan de misdaad 483
BURGER- EN MENSENRECHTEN
VN negeren motie van VS 483
Dissidenten berecht 483
Beroering over doodstraffen 484
BUITENLANDSE ZAKEN
Chrétien bezoekt Castro 484
VS: 'Cuba geen bedreiging meer' 484
Bahama's sturen bootvluchtelingen terug 484
Schuld van Nicaragua afgeschreven 484
Samenwerking met VS tegen mensensmokkel 484
Miljardenclaim tegen VS 485
Cuba wil meer samenwerking met VS tegen drugs 485
Akkoord met Iran 485

DENEMARKEN
BINNENLAND
Overeenstemming over begroting 1999 269
Plannen voor EMU-referendum 270
Faeröer wachten met uitbesteden olieconcessies 270
Politie arresteert tientallen Koerden 270
Europese Commissie daagt Denemarken voor rechter 270
GROENLAND
Nationalisten winnen verkiezingen Groenland 270

DOMINICAANSE REPUBLIEK
BINNENLAND
Verkiezingen: aardverschuiving 283
Fernandez niet uit op tweede termijn 284
Politiek dispuut: senatoren gewond 284
Balaguer terug in arena 284
Orkaan Georges eist zware tol 285
Kritiek op hulp na Mitch 285
Onrust en stakingen 285
Golf van demonstraties tegen overheid 286
Feestdagen lopen uit op geweld 286
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Overbevolking in gevangenissen 286
Controverse over burgerrechten 286
BUITENLANDSE ZAKEN
Banden met Cuba 287
Cariforum mikt op regionale eenheid 287
ACS: Gezamenlijk rampenplan 287
OVERLEDEN
José Francisco Gómez 288

DUITSLAND
BINNENLAND
'Duitsland op schema bij reductie broeikasgassen' 11
Nieuwe spellingswet van kracht 11
Aanloop naar de verkiezingen 11
Schröder wint verkiezingen 13
SPD wil kabinet vormen met Groenen 13
Coalitie-besprekingen 14
Koppen rollen na nederlaag CDU/CSU 15
Nieuw kabinet 16
Schröder kondigt nieuw midden aan 17
Verkiezingen Beieren 17
Verkiezingen Mecklenburg-Vorpommern 17
Partijhervorming Groenen 18
Sluiting kerncentrales 18
Belastinghervorming 18
Meningsverschil tussen Scharping en Fischer over NAVO 19
Alliantie voor banen 19
'Geen begrotingstekort door lagere pensioenpremie' 20
Rijke deelstaten willen arme niet meer helpen 20
NPD-leider krijgt celstraf 20
Nasleep Duitse hereniging 20
Nasleep Tweede Wereldoorlog 20
CSU kiest Stoiber als partijleider 325
SPD verliest verkiezingen in Hessen 325
Lafontaine neemt ontslag als minister van Financiën 325
Groenen sterk verdeeld over regeringsdeelname 326
Schröder gekozen als SPD-voorzitter 326
CDU bereid tot grote coalitie 327
Johannes Rau gekozen tot president 327
Aandacht voor vervolging homoseksuelen door nazi's 327
Aantal drugsdoden in 1998 gestegen 327
Rechts-extremisme neemt verder toe 327
Alliantie voor Banen 327
Drie doden bij ongeluk zweefbaan 327
Wet op Duits staatsburgerschap aangenomen 328
Lid RAF geeft zichzelf aan 328
Deelstaatverkiezingen desastreus verlopen voor SPD 590
SPD grote verliezer bij Europese verkiezingen 592
Steinmeier wordt hoofd Kanselarij 592
Minister brengt Stoiber in verlegenheid 592
Parlement betrekt Rijksdag in Berlijn 592
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Grote armoede onder kinderen 21
Laatste verzet tegen euro gebroken 21
Oost-Duitse industrie klimt uit dal 21
Protest vrachtwagenchauffeurs 21
Werknemers Daimler Benz krijgen grote bonus 21
Akkoord over omstreden mijn 21
Loononderhandelingen leiden tot arbeidsonrust 328
Eichel komt met omstreden bezuinigingsplan 592
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Begrotingstekort 1999 stabiel 328
Belastinghervormingen 328
Duitsland juicht Europese renteverlaging toe 329
Constitutioneel Hof verklaart pensioenverlaging ongrondwettelijk 329
Duitse bedrijven kopen Amerikaanse processen af 329
Ernst Welteke nieuwe president Bundesbank 329
JUSTITIE
Directieleden Thyssen gearresteerd vanwege fraude 330
ONDERWIJS
CSU wil taalexamen vluchtelingen 21
Vrouw met hoofddoekje geweigerd als docent 21
NATUUR EN MILIEU
Beslissing over kernenergie uitgesteld 593
CULTUUR EN WETENSCHAP
Spellingshervorming van kracht 593
BUITENLANDSE ZAKEN
Duitsland wil einde afpersing Kosovaren 22
Polen boos over motie Bondsdag 22
Twee spionnen gearresteerd 22
Twee bezoeken aan Groot-Brittannië 22
Andere accenten in relatie met Rusland 22
Banden met Frankrijk aangehaald 22
Duitsland vraagt geen uitlevering PKK-leider 22
Duitsland levert vermeende terrorist uit 23
Duitsland participeert in Russisch-Oekraïens vliegtuigproject 330
Duitsland neemt deel aan oorlog om Kosovo 330
Parlement akkoord met versterking Kosovotroepen 593

ECUADOR
BINNENLAND
Ex-president bij verstek tot celstraf veroordeeld 549
Bermeo minister van Energie en Mijnbouw 549
Cubillo vice-president 549
Presidentsverkiezingen 549
Ana Lucia Armijos minister van Financiën 549
Ministerswisselingen 549
Kabinet gereorganiseerd 550
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Vakbonden houden 'mars tegen de honger' 550
Doden bij algemene staking 550
Noodtoestand opgeheven na akkoord met indianen 550
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
President staatsoliebedrijf treedt terug 550
Jacome president Centrale Bank 550
Akkoord met aandelenbeurs Peru 551
Noodtoestand uitgeroepen 551
Douane in civiele handen 551
Congres stuurt privatiseringswet terug 551
Ecuador verwerft lening IMF 551
JUSTITIE
Ex-president Alarcón gearresteerd 551
LANDBOUW
Schade El Niño aanzienlijk 551

NATUUR EN MILIEU
Droogte leidt tot rantsoenering elektriciteit 552
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Indianen laten gijzelaars vrij 552
BUITENLANDSE ZAKEN
Grenspaal met Peru ingewijd 552

EGYPTE
BINNENLAND
'Egypte zal desnoods kernwapens maken' 614
Leden Moslimbroederschap gearresteerd 614
Extremistische Al-Gama'a verzwakt 614
Treinongeluk kost tientallen levens 615
Mislukte kaping 615
Saoedi-Arabische prins behandelt personeel slecht 615
Egyptisch gezin terug in Nederland 615
Busongelukken 615
Campagne tegen landmijnen 615
Hongerstaking tegen nieuwe wet die ngo's aan banden legt 616
Man doodgeschoten tijdens parade 616
Mubarak herkozen voor zes jaar 616
JUSTITIE
Compensatie voor vrouw Libische dissident 616
Journalisten gedagvaard wegens laster 616
Conferentie over drugsbestrijding 617
Nasr Abu Zeid dient klacht in tegen minister van Justitie 617
CULTUUR EN WETENSCHAP
Stad uit de tijd van Ramses II ontdekt 617
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Mensenrechtenactivist opgepakt wegens 'buitenlands smeergeld' 617
Amnesty vraagt vrijlating militanten 617
Mensenrechten vaker geschonden 617
Soedanese mensenrechtenorganisatie met sluiting bedreigd 618
Opnieuw tijdschrift verboden 618
BUITENLANDSE ZAKEN
Mubarak spreekt met Kabila 618
Bezoek Franse premier Jospin 618
Bemiddeling in conflict Ethiopië-Eritrea 618
Betrekkingen met Soedan verbeteren 618
Bezoek Bahreinse emir 618
Arabische Liga stuurt delegatie naar Disneyland 618

EL SALVADOR
BINNENLAND
Kabinetsleden stappen op 288
Verkrachters nonnen niet eerder vrij 289
Wet aangenomen tegen witwassen 289
Francisco Flores nieuwe president 289
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Veel klachten tegen politie 290
MILITAIRE ZAKEN
Pensioenen voor paramilitairen 290

ESTLAND
BINNENLAND
Doodstraf wordt afgeschaft 23
Veteranen Rode Leger zonder pensioen 23
Minister van Buitenlandse zaken treedt af 23
Wrijving over begroting 23
Parlementsverkiezingen voor 1999 aangekondigd 23
Versoepeling regels naturalisatie 24
Parlementsverkiezingen leiden tot nieuwe coalitie 405
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Bescherming kleine spaarders 24
Personele wijzigingen bij de Centrale Bank 24
President spreekt veto uit over wet op staatsbegroting 406
Premier Laar benoemt economisch adviseur 406
Minister van Financiën wil snoeien in begroting 406
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Politiemensen ontslagen vanwege gebrekkige kennis Estlandse taal 406
MILITAIRE ZAKEN
Bouwbedrijf krijgt defensie-opdracht 406
BUITENLANDSE ZAKEN
Russisch stadje wil deel van Estland worden 24
Visumvrije overeenkomsten met Benelux 407

EUROPESE UNIE
Europese commissie neemt ontslag 518
Naar een nieuwe Europese commissie 520
Verkiezingen Europees parlement 522
Verkiezing voorzitter en vice-voorzitters Europees parlement 523
EUR. PARLEMENT: SOC.-ECON. ZAKEN
Subsidieprobleem 'losse' projecten opgelost 528
EP-hearing over gedragscode voor multinationals 528
Veiliger verkoop van medicijnen op internet nodig 528
Kritiek op EP-standpunt over aanpassing auteursrecht 528
Hoorzitting over vergoedingen voor banken bij valutawisselingen 529
EP akkoord met liberalisering spoorwegen 529
Lager BTW-tarief voor arbeidsintensieve diensten 529
EUR.CIE: ECONOMISCHE ZAKEN
Boete voor pijpkartel 523
Steun voor innovatieve kleine bedrijven 523
Afschaffing taxfree 523
Reacties op landbouwhervormingen 524
Strategie pensioenfondsen 524
Versoepeling antikartelbeleid 524
Handelsakkoord met Canada 524
Miljardenboete voor Duitse Landesbank 524
Staalfabriek moet honderden miljoenen staatssteun terugbetalen 524
Groepsgewijze uitzonderingen voor staatssteun 524
Commissie heeft kritiek op regionaal steunplan Nederland 525
EUROPESE COMMISSIE: JUSTITIE
Strengere controle op namaakproducten 525
Kritiek op overstap Bangemann 525
EUROPESE COMMISSIE: MILIEU
Terugdringing schadelijke uitlaatgassen 525
Campagne voor meer duurzame energie 525
Verbod op gebruik witte asbest 525
EUROPESE COMMISSIE: WETENSCHAP
Steun voor jonge wetenschappelijke onderzoekers 525
EUR. CIE: BURGER- EN MENSENRECHTEN
Subsidie voor internationale tribunalen 526
Commissie tegen belasting op satellietschotels 526
Wulf-Mathies krijgt 'Vrouwen van Europa'-prijs 526
EUR CIE: RELATIES MET DERDE WERELD
Steun voor hervormingen in Cuba 526
Samenwerking met Niger op de tocht 526
TI ageert tegen misbruik exportkredieten 526
Moeizame onderhandelingen over vervolg Lomé IV 526
KWESTIES IN EUROPEES PARLEMENT
Geen oplossing voor honorering EP-leden 527
Grotere openbaarheid van EU-documenten 527
Voorlopige ontwerpbegroting goedgekeurd 528
Problemen in nieuwbouw parlement 528
Rapporteur Europees handvest; appél voor Europese grondwet 528
EUR. PARLEMENT: INTERNAT. ZAKEN
'Royaumont-proces' van start 529
Sacharov-prijs voor Rugova 529
EP voorstander van hervorming VN 529
EP vraagt om uitbreiding ASEM-groep 529

FALKLAND / MALVINAS-EILANDEN
Verwarring over Adviesraad 351
Argentijnen niet welkom 351
Visser dupe van diplomatie 351

FIJI
BINNENLAND
Doden en verwoeste oogst na overstromingen 573
Chaudry wint verkiezingen en wordt premier 573

FILIPPIJNEN
BINNENLAND
Imago van president Estrada wisselend 684
Omstreden grondwetswijziging 685
Kabinetswijzigingen 685
Guerrilla-oorlogen gaan door 686
Onrust in vrijhaven Subic voorbij 686
Doden bij ongelukken door nalatigheid 686
President Estrada beschuldigd van inperking persvrijheid 686
Campagne tegen armoede van start 687
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Tekorten op nationale begroting 687
Tweede lening uit het Japanse hulpplan 687
Nieuwe president centrale bank 687
JUSTITIE
Touwtrekkerij om bezittingen van familie Marcos 687
Doodstraf weer uitgevoerd 688
GEZONDHEID EN ZORG
Commerciële handel in nieren 688
NATUUR EN MILIEU
Natuurgeweld ernstiger dan gewoonlijk 688
MILITAIRE ZAKEN
Pact met VS-marine 689
BUITENLANDSE ZAKEN
Strijd om de Spratly-eilanden 689
OVERLEDEN
Voormalig stafchef generaal Ver 689

FINLAND
BINNENLAND
Reeks van moties van wantrouwen tegen regering 24

Finland

Nieuwe voorzitter Linkse Alliantie 24
Nieuwe voorzitter Centrale Bank 24
Politica populair door boek over haar seksleven 25
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Presentatie begroting 1998 25
Reductie begrotingstekort 1999 25
Vakbond wil belastingverlaging voor lage inkomens 25
Regering wil niet-EU zeelieden toelaten 25
Anti-trust-wet van kracht 25
BUITENLANDSE ZAKEN
Bescherming voor getuigen van oorlogsmisdaden 25
Finland vecht Russische regels aan 25
Rusland steunt Finse 'Noordelijke Dimensie' 25
'Lipponen werkte voor Sovjet-Unie' 26
Estlanders willen in Finland werken 26
Fusie Enso met Stora 26
Geen aanspraken op Karelia 26

FRANKRIJK
BINNENLAND
Rellen na dood immigrant 407
Onderzoek naar sekten 407
Illegale Chinezen demonstreren 407
Franse bevolking groeit toch 407
Politiek debat over Kuifje 407
Senaat ratificeert Verdrag van Amsterdam 407
Archief joodse zaken opengesteld 407
Compensatie voor holocaustslachtoffers 407
Veertig doden bij brand Mont Blanc-tunnel 407
Europees Hof beboet Frankrijk wegens jachtwet 408
Le Pen wint strijd om partijnaam 408
Europese parlementsverkiezingen debacle voor Chirac 408
Chirac verwerpt grondwetswijziging 408
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Protesten werklozen 409
Opnieuw staking in Nationale Bibliotheek 409
Spoorwegstaking beëindigd 409
Staking musea 409
Plan voor vermindering van de werkweek 409
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Regering hoopt op economische groei 409
JUSTITIE
Zwaardere straf voor Garaudy 409
Prouteau vrijgesproken 409
Proces tegen Algerijnse extremisten 409
Meer gevangenissen voor de jeugd 410
Tientallen veroordelingen wegens vrouwenbesnijdenis 410
Wet tegen slavernij aangenomen 410
Fabius en Dufoix gaan vrijuit in bloedschandaal 410
Veroordeling na te werkstelling zonder loon 410
Justitie opent onderzoek naar Evin 410
Besluit uitlevering Carlos uitgesteld 411
Onderzoek naar praktijken Juppé als loco-burgemeester van Parijs 411
NATUUR EN MILIEU
Toch onderzoek naar opslag kernafval 411
Mogelijk millenniumprobleem in kerncentrales 411
Greenpeace blij met moratorium op gemanipuleerd voedsel 411
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Lerarenstaking wegens hoofddoekje 411
Europees Hof veroordeelt schending van persvrijheid 411
CORSICA
Nieuwe prefect van Corsica geïnstalleerd 412
Nieuwe verzetsgroep presenteert zich 412
BUITENLANDSE ZAKEN
Frankrijk erkent Algerijnse oorlog na ruim veertig jaar 412
Toestemming voor uitlevering Baskische verzetsleider 412
OVERLEDEN
Jean Ballarin, cavalerieofficier 412
André Devigny, verzetsheld 412
Henri Robert van Orléans, Frans troonpretendent 412

GABON
BINNENLAND
Bongo wint presidentsverkiezingen, maar stuit op verzet 761
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
President stelt economische prioriteiten 762
Overheid saneert uitgaven 762
REGIONALE ONTWIKKELINGEN
Vluchtelingenstroom uit DR Kongo probleem voor de regio 762

GAMBIA
BINNENLAND
President wint parlementsverkiezingen 762
Nieuw kabinet 763
Kabinetswisselingen 763
Oppositieleider aangehouden 763
Opnieuw kabinetswisselingen 763
Oppositieleden gearresteerd 763
JUSTITIE
Geen bewijzen voor corruptie 763
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Asiel voor afgezette president Guinee-Bissau 763

GIBRALTAR
BINNENLAND
Gibraltar losgekoppeld van discussie over nieuwe Navo-structuur 649
Spanje biedt gedeelde soevereiniteit aan 649
Gibraltar eist bij VN zelfbeschikking 649
Visrechten leiden tot ruzie 649
Spanje noemt Gibraltar broeinest criminaliteit 649
OVERLEDEN
Joshua Hassan 649

GHANA
BINNENLAND
Nieuwe ministers benoemd 764
Rawlings kondigt aftreden in 2000 aan en wijst kroonprins aan 764
Portefeuillewisselingen 764
Nieuwe minister van Defensie 764
Ashanti-koning begraven, nieuwe koning gekroond 764
Splinter NDC richt nieuwe oppositiepartij op 765
Minister van Mijnbouw en Energie ontslagen 765
Britse koningin prijst Ghanese democratie 765
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Vakbonden willen verhoging minimumloon 765
Financiële hulp Europese Unie 765
Franse gift voor verbetering rioleringssysteem 765
Nieuwe energiecentrale na bezoek Clinton 765
Wereldbank verstrekt zachte lening 765
Loonstijging en massaontslag bij goudmijnen Ashanti 765
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Nieuwe begroting en aankondiging herintroductie BTW 765
Oppositie twijfelt aan economische data 765
IMF akkoord met lening 766
JUSTITIE
Journalisten wegens minachting veroordeeld 766
Samenzweerders ter dood veroordeeld 766
Journalist wegens smaad veroordeeld 766
GEZONDHEID EN ZORG
Cholera na overstromingen 766
LANDBOUW
Herstel cacaobomen na droogte 766
Houtkap gereduceerd 766
MILITAIRE ZAKEN
Ghanese generaal wordt leider VN-troepen in Libanon 766
REGIONALE ONTWIKKELINGEN
Togo en Ghana leggen oude geschillen bij 766
Nauwere samenwerking Ghana en Burkina Faso 766
OVERLEDEN
Hilla Limann, voormalig president 766

GEORGIË
BINNENLAND
Aftreden minister van Financiën 462
Eerste lokale verkiezingen sinds onafhankelijkheid 462
President wil extra veiligheidsmaatregelen 462
Onafhankelijkheidsparade afgelast 462
Kiesdrempel voor parlement verhoogd 462
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Begroting 1999 goedgekeurd 462
JUSTITIE
Arrestaties wegens komplot tegen president 463
Voormalige rebellenleider vrijgelaten 463
MILITAIRE ZAKEN
Speciale eenheid beschermt Kaspische-oliepijplijn 463
REGIONALE ONTWIKKELINGEN
Separatisten in Zuid-Ossetië houden verkiezingen 463
BUITENLANDSE ZAKEN
Nog geen besluit over lidmaatschap GOS 463
Georgië wil lidmaatschap NAVO 463
Georgië, Armenië en Iran werken samen tegen drugs 463

GRIEKENLAND
BINNENLAND
Herschikking kabinet na verkiezingsnederlaag 219
PKK-leider Öcalan veroorzaakt politieke crisis 220
Gevolgen arrestatie PKK-leider Öcalan 220
Europese Unie 221
Simitis versterkt positie in PASOK 221
Onderwijshervorming leidt tot scholierenopstand 221
Griekenland herdenkt studentenopstand 221
Douane-staking onwettig verklaard 222

NATUUR EN MILIEU
Greenpeace protesteert tegen afvaldumpingen 222
MILITAIRE ZAKEN
Defensie plaatst miljardenorders 412
BUITENLANDSE ZAKEN
Relatie met Turkije 222
Cyprus 222
Griekenland eist van Duitsland oorlogslening terug 223
Kroatische president bezoekt Athene 223
Voorzichtige toenadering tot Macedonië 223
Kosovo-oorlog leidt tot verwijdering Servië 223
Grieken tegen NAVO-acties in Joegoslavië 413
EU vindt feta niet meer Grieks 413
RELATIE MET TURKIJE
S300-raketten op Kreta 413
Kwestie Öcalan 413
Positief gesprek Griekenland-Turkije bij VN 413
OVERLEDEN
Ex-dictator Papadopoulos overleden 413

GROOT-BRITTANNIË
BINNENLAND
Gemeenteraadsverkiezingen 26
Wijziging kiesstelsel 26
Hervorming Hogerhuis 27
Kabinetswijzigingen 27
Labourpartij 28
Conservatieve partij 28
Gedragscode ambtenaren 28
Blair: Labour moet koers vasthouden 29
Blair: Geen manipulatie bij selectie 29
Vrijheid van informatie 29
Spoorwegen 29
Monarchie 29
Geroofde kunst 29
Joodse tegoeden 29
Regering behoudt steun na schandalen 271
Samenwerking met Liberalen 271
Pro-euro afsplitsing van Conservatieve partij 271
Grotere toegang tot overheidsinformatie 271
House of Lords debatteert over eigen hervorming 271
Rapport over racisme bij politie 272
Fascistische groepering pleegt bomaanslagen 272
Rebellie linkervleugel Labour 532
Desastreus resultaat Labour bij Europese verkiezingen 533
Blair wijzigt samenstelling kabinet 533
Kennedy nieuwe leider Liberaal-democraten 533
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Vakbonden 29
Minimumloon 30
Salarissen raad van bestuur 30
Bedrijfsleven tegen bescherming werknemers 30
Sociale zekerheid 30
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Mededingingswet 30
Euro 30
Geen devaluatie pond 30
Samenwerking Commonwealth 31
Jersey 31
Geldteruggave aan pensioenfonds 272
Invoering euro voorbereid 272
Derde begroting van Brown: overheidsfinanciën weer op orde 273
Nieuw gezagsorgaan voor fusies van bedrijven 273
Minder steun bedrijfsleven voor toetreding EMU 533
'Privatisering kostte belastingbetaler miljarden' 533
Werkloosheid op nieuw laagterecord 534
Blair blijft bij verkoop goud 534
Compensatie voor nazi-slachtoffers 534
Blair wil armoede serieus bestrijden 534
JUSTITIE
Arrestatie en vrijlating moslim-fundamentalist 273
Oproep tot onderzoek moord in Schotland 273
Vrijspraak moslimparlementslid 274
Pinochet in beroep tegen uitlevering 274
Voormalig minister Aitken in gevangenis 534
GEZONDHEID EN ZORG
Roken 31
Handel in eicellen gereguleerd 31
Groot-Brittannië verbiedt tabaksreclame 534
Minister wil regels menselijk klonen versoepelen 534
Landelijk vaccinatieprogramma meningitis 534
LANDBOUW
Vossenjacht 31
Crisis in het boerenbedrijf 31
Nieuw voedselagentschap opgericht 535
NATUUR EN MILIEU
Protest tegen Georgisch uranium 31
Ongelukken met nucleaire wapens 31
Rapport over nucleaire verwerkingsinstallatie Dounreay 32
Waterbedrijven 32
Hongerstaking 32
CULTUUR EN WETENSCHAP
BBC 32
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Lijfstraffen 32
Asielzoekers 32
Antiracisme-wet 32
Leeftijd voor homoseksueel contact verlaagd 33
Buitenlands personeel 33
Pinochet gearresteerd 33
Discriminatie in het leger 34
'Vluchtelingenbeleid in strijd met Verdrag van Genéve' 535
Nieuwe politiecommissaris voor Londen 535
MILITAIRE ZAKEN
Privatisering 34
Defensiebedrijven 34
Blair bepleit meer militaire macht voor EU 34
BUITENLANDSE ZAKEN
Montserrat 34
Bezoek Japanse keizer 34
Ambassades 34
Wapenembargo Sierra Leone 34
Ambassadeur uit Soedan 34
Bezoek Argentijnse president 35
Spion Shayler niet door Frankrijk uitgeleverd 35
Lockerbie 35
Britse troepen terug uit Kosovo 535
Frankrijk en Groot-Brittannië gaan samenwerken in Afrika 535
WALES
Wales krijgt Blair-gezinde Labourkandidaat 274
Geen meerderheid voor Labour 535
SCHOTLAND
Zelfstandigheid domineert verkiezingsdebat Schotland 274
Labour wint verkiezingen Schots parlement 535
Schotse regering wil feodalisme aanpakken 536
Schots parlement spot met koningshuis 536
Schotland pakt racisme politie en justitie aan 536
NOORD-IERLAND
Vredesproces 35
Samenwerking Britse leger met doodseskaders 41
Medeplichtige bomaanslag krijgt 25 jaar 41
Vredesproces Noord-Ierland vertraagd 275
Amerikaanse prijs voor Hume 277
Vrijlating IRA-gevangene door vormfout 277
Voortgang vredesproces 536
Voormalige overloper neergeschoten 538
'Brighton-bomber' vrijgelaten 538
Oranjemarsen verlopen zonder veel problemen 538
'Verdwenen' slachtoffer IRA opnieuw begraven 539
OVERLEDEN
Iris Murdoch, auteur 277
Dirk Bogarde, acteur en auteur 539
Basil Hume, r.k. aartsbisschop 539
William Whitelaw, conservatief politicus 539
Paddy Devlin, Noord-Iers politicus 539

GUATEMALA
BINNENLAND
President doet oproep voor nationale vergeving 605
Schokkend rapport Waarheidscommissie 606
Linkse politicus vermoord 607
'Nee' tegen constitutionele hervormingen 607
Presidentsverkiezingen op 7 november 607
JUSTITIE
Aanklager trekt handen af van moordzaak Gerardi 607
Grootste cocaïnevangst ooit 608
Aanklager ondervraagt ex-dictator Victores 608
Soldaten veroordeeld wegens massamoord 608
Duo veroordeeld voor doden journalist 608
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Maya-kleding toegestaan op school 608
Sociologe vermoord 608
BUITENLANDSE ZAKEN
President Clinton geeft fouten VS toe 608
Illegale VS-immigranten teruggestuurd 609

GUINEE-BISSAU
BINNENLAND
Leger Guinee-Bissau in gevecht met Senegalese opstandelingen 375
Afzetten chef-staf van het leger leidt tot staatsgreep en burgeroorlog 376
Wapenstilstand na bemiddeling, dreigende hongersnood bestreden 376
Publicatie rapport over wapensmokkel tegengehouden 376
Vredesbesprekingen, wapenstilstand en hernieuwde burgeroorlog 377
President Gambia bemiddelt 377
Verzoenende geluiden van Senegal 377
Vieira raakt verder geïsoleerd, overgangskabinet samengesteld 377

Guinee-Bissau

Opnieuw gevechten in Bissau, gevolgd door wapenstilstand 378
ECOMOG-troepen aangekomen, kabinet geïnstalleerd 378
Terugtrekking buitenlandse troepen 378
Parlement stelt president in staat van beschuldiging 378
Aanbod tot bemiddeling in burgeroorlog Senegal 378
Verkiezingsdatum bepaald 378
President Vieira afgezet na negentien jaar 379

HAÏTI
BINNENLAND
Planning verkiezingen probleem 94
Amnesty blijft kritisch over Haïti 96
Samenzweerders gearresteerd 96
Unesco brengt saluut aan slavenopstand 96
Lijfwacht president slachtoffer roofmoord 96
VN-missie haalt uit naar politiemacht 96
Haïti betwist VS recht op eilandje 97
Bootvluchtelingen gered 97
Orkaan Georges eist 95 levens 97
Ballingen willen 'Baby Doc' voor de rechter 97
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
EU geeft voedselhulp 97
Privatisering komt traag op gang 98
BUITENLANDSE ZAKEN
Relatie met Dominicaanse Republiek verbetert 98
Washington helpt Florida 98

HONDURAS
BINNENLAND
Nieuwe president zegt armoede de wacht aan 552
Witwassen drugsgeld 'algemeen' 552
Nieuwe ministers 552
Zware schade door orkaan Mitch 553
NATUUR EN MILIEU
Plan voor inzet luchtmacht tegen bosbranden 554
BUITENLANDSE ZAKEN
Grensgeschil met El Salvador opgelost 554
Landmijnen langs grens Nicaragua verwijderd 554
Drugsakkoord met VS 554

HONGARIJE
BINNENLAND
Fidesz-MPP grootste partij na parlementsverkiezingen 464
Politiechefs vervangen 465
László Kovács partijleider socialisten 465
Oppositie verlaat demonstratief parlement 465
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Demonstratie politieagenten en ambtenaren 465
Vakbonden in conflict met regering 465
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Financiering sociale zekerheid onder druk 465
Bestuur Postabank vervangen 465
Begroting goedgekeurd 466
Privatisering energiemarkt 466
Minister van Financiën blijft aan 466
JUSTITIE
Minister van Justitie weigert presidentiële clementie 466
GEZONDHEID EN ZORG
Hervorming gezondheidszorg aangekondigd 466
BUITENLANDSE ZAKEN
Hongaars-Slowaakse betrekkingen verbeterd 466
Hongaars-Oostenrijks-Slowaakse economische samenwerking 467
Hongarije NAVO-lid 467
Hongarije sluit zich aan bij olie-embargo 467
Regering dringt aan op garanties voor Joegoslavische Hongaren 467
USAID beëindigt activiteit in Hongarije 467
Hongarije wil deelnemen aan wederopbouw Balkan 467

IERLAND
BINNENLAND
Presidentsverkiezingen 42
Regeringscoalitie verliest zetel 42
Naturalisatieregels aangepast 42
Immigratie toegenomen 42
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Begroting 1999 42
JUSTITIE
Onderzoeken naar corrupte politici 43
Priester veroordeeld 43
Buitenlandse bedrijven beschuldigd 43
BUITENLANDSE ZAKEN
Geen bezwaren tegen toetreding Europese munt 43
Ratificatie Verdrag van Amsterdam 43
Verzoek stopzetting radioactieve lozing door Sellafield 43

INDIA
BINNENLAND
Regeringspartij BJP verliest deelstaatverkiezingen 114
Aanslagen op christenen 115
Separatisme 115
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Staking tegen economisch beleid 116
Hervormingen arbeidswetten 116
Sociale ontreddering oorzaak slachting in Bihar 116
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Hervormingen energiesector 117
Hervormingen verzekeringen 117
Amendement op Patentwet 117
Vijfjarenplan 117
Amnestie belastingen 117
JUSTITIE
Corruptiezaak tegen Jayalalitha 117
Voormalig premier van Bihar vrijgelaten 118
ONDERWIJS
Onderwijsminister Uttar Pradesh ontslagen 118
GEZONDHEID EN ZORG
Aids 118
CULTUUR EN WETENSCHAP
Museum Sikhs 118
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Kinderrechten 118
Reservering zetels voor vrouwen 118
Tibetaanse kwestie 118
MILITAIRE ZAKEN
Nationale veiligheidsraad 119
Minimale nucleaire afschrikking 119
Ontslag hoofd marine 119
BUITENLANDSE ZAKEN
Dialoog met Pakistan 119

INDONESIË
BINNENLAND
Wijzigingen in nationaal bestuur terwijl onrust groeit 307
Politieke positie van het leger verzwakt 307
Officieel onderzoek naar verkrachtingen 308
Onderzoek naar corruptie door het oude regime 308
Regeringspartij biedt excuses aan 308
Aanloop naar de verkiezingen 308
Groeiende onrust 309
Rellen in de hoofdstad startsein voor geweld in de provincies 309
Onrust op Atjeh 310
Christenen en moslims slaags op Ambon 311
Wapenstilstand op Irian Jaya 312
Geweld op Kalimantan (Borneo) 312
Onrust op Oost-Timor duurt voort 312
Aardbeving en scheepsramp 313
Verkiezingen brengen nieuwe president en eenheidsregering 689
Twijfels over scheiding tussen leger en politie 691
Meer autonomie voor provincies 692
Voornaamste regionale conflicten april - oktober 1999 692
Corruptie aangepakt 693
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Verdubbeling armoede 693
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Uitbreiding team economische adviseurs 313
Begroting geaccepteerd na aanpassing herstelplan voor banksector 313
Wet tegen monopolie en wet ter bescherming van de consument 314
Internationale steun toegezegd 314
Privatisering op schema 314
IMF en Wereldbank waarschuwen voor corruptie en geweld 314
Economische vooruitgang overschaduwd door geweld 314
Economisch herstel stagneert 694
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Verboden boek opnieuw uitgebracht 314
Dag voor de rechten van de mens gevierd 314
Proces tegen speciale eenheden 315
Subversie wet wordt afgeschaft 315
Vrijlating van gevangenen 315
Amnesty International negatief over Indonesië 694
OOST-TIMOR
De bloedige weg naar onafhankelijkheid 694
BUITENLANDSE ZAKEN
Bezoek aan Maleisië afgelast 315

IRAK
BINNENLAND
Olie-voor-voedselprogramma vertraagt door lage olieprijs 618
Embargo blijft gehandhaafd 619
Nasleep Unscom-crisis 619
Conflicten in Saddams familie 621
Kwestie vermiste gijzelaars uit Koeweit sleept zich voort 621
Aanslag op Izzat Ibrahim 621
'Abu Nidal in Irak' 621
Zeven Iraakse oppositiegroepen krijgen steun van VS 621

Demonstraties van sjiïeten in Bagdad en Kerbala; opstand in Basra 622
Executies van militairen 622
'Primakov omgekocht door Irak' 622
'Servische steun aan Irak steeds intenser' 623
Aanslag op Mujaheddin Khalq 623
Duitse ingenieur veroordeeld 623
Koeweit legt beslag op schip met voedsel uit Irak 623
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Ernstigste schendingen van mensenrechten sinds W.O. II 623
KOERDISTAN
Conflicten met PKK. Machtsstrijd KDP en PUK 623

IRAN
BINNENLAND
Hervormingsgezinde politieke partij opgericht 357
Feestelijkheden ter ere van twintig jaar islamitische republiek 357
Hervormers winnen verkiezingen voor islamitische raden 358
Parlement benoemt nieuwe minister van Inlichtingen 358
Scherpe kritiek op Mujahedin 358
Verwerping motie van wantrouwen nederlaag voor conservatieven 358
Khamenei steunt het doorlichten van kandidaten voor de verkiezingen 358
Steunbijeenkomst voor Khatami 359
Nateq-Nouri herkozen als parlementsvoorzitter 359
Alviri nieuwe burgemeester van Teheran 359
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Smokkel maakt helft uit van de informele economie 359
Meer geld voor landbouw nodig 359
Geen versoepeling van auto-invoer 359
Verzet tegen invoer van Amerikaans graan 359
Demonstratie arbeiders loopt uit op gevechten 359
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Begroting goedgekeurd 359
JUSTITIE
Schotelantennes in beslag genomen 359
Eerste training voor politieagentes 359
Acht drugssmokkelaars opgehangen 359
GEZONDHEIDSZORG
Toename van drugsgebruik en aids 360
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Directeur en redacteur nieuwsagentschap gearresteerd 360
Herbevestiging van de fatwa tegen Rushdie 360
Rechtzaak tegen Abbas Amir-Entezam 360
Iraanse kritiek op Amerikaans mensenrechtenrapport 360
Hervormingsgezinde krant Zan gesloten 360
Hofer vrij op borgtocht 360
Dissidente geestelijke veroordeeld 360
Geen amnestie voor Karbaschi 361
Botsing tussen gematigde studenten en haviken 361
Arrestatiebevel uitgevaardigd tegen Verdinejad 361
MILITAIRE ZAKEN
Militaire dienst ingekort met drie maanden 361
Inspectie van chemische fabrieken 361
Productie van eigen militair materieel 361
BUITENLANDSE ZAKEN
Iran protesteert bij Nederland 361
Militaire samenwerking tussen Oman en Iran 361
Samenwerking met Tadzjikistan 361
Amerikaanse raket komt per ongeluk terecht op Abadan 361
Iran tegen Turkmeense gaspijpleiding 362
Eerste buitenlandse bezoek president 362
Toenadering Talibaan en Iran 362
Iran neemt deel aan militaire show in Abu Dhabi 362
Clinton wil nauwere banden met Iran 362
Onenigheid met Irak over krijgsgevangenen 362
Iraans protest na moord bij Turkse grens 362
Laatste ambassadeurs keren terug naar Iran 362
OVERLEDEN
Ayatollah Ahmad Azari Qom, vooraanstaande dissident 363

ISRAËL
WYE RIVER MEMORANDUM
Israëlisch parlement ratificeert akkoord 657
BINNENLAND
Wisseling minister van Financiën 658
Vervanging minister van Defensie 659
Teruggave land alleen bij referendum 659
Veroordeling Arjé Der'i 659
Uitbreiding Ma'alé Adoemiem 659
Vervroegde verkiezingen 659
Moslims in defensie- en veiligheidscommissie 660
Illegale nederzettingen ontmanteld 660
Barak stelt omstreden weg open voor Palestijnen 661
Machtswisseling Likoed 661
Bevolkingstelling 661
Rellen christenen-moslims 661
Demonstraties Droezen 661
Rabbijnen tegen contact met moordenaar van Rabin 661
Aanslagen op Israëli's 661
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Begroting 1999 goedgekeurd 662
Licht economisch herstel 662
JUSTITIE
Geen uitlevering Sjmoeël Sheinbein 662
Publicatie Eichmann-dagboek toegestaan 662
Veroordeling Duits Hezbollah-lid 662
Jigal Amir verliest hoger beroep 662
PLF-leider Abbas niet voor de rechter 663
Veroordeling Kaminsky 663
ONDERWIJS
Nationale studentenstaking 663
Herziening geschiedenisonderwijs 663
CULTUUR EN WETENSCHAP
Promotie Palestijn in Israël 663
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Mensenrechtenorganisatie: rubberkogels dodelijk 663
Klachten Amnesty over Israël 663
Martelpraktijken onwettig 663
MILITAIRE ZAKEN
Arrow-raket in gebruik genomen 664
Grote orders voor BVR 664
Canadese order voor vliegtuigelektronica 664
Lockheed-verkoop aan Israël 664
BUITENLANDSE ZAKEN
Geen Iraakse represailles verwacht 664
Schietpartij consulaat in Berlijn 664
Toename anti-joodse acties 664
Immigratie Ethiopische en Russische joden 664
Syrië roept op tot samenwerking met Israël 665
Israël juicht sluiting Jordaanse Hamas-kantoren toe 665
Handelsovereenkomst met Europese Unie van kracht 665

ITALIË
BINNENLAND
Regering-Prodi valt, D'Alema vormt nieuw kabinet 75
Veltroni volgt D'Alema op 77
D'Alema loodst begroting door parlement 77
Constitutioneel Hof akkoord met referendum over kiesstelsel 77
Prodi richt nieuwe partij op 413
Italie zette 54.000 vreemdelingen het land uit 414
Hervorming kiesstelsel mislukt door te lage opkomst bij referendum 414
Ciampi gekozen tot president 414
Regering wil ingrijpende departementale herstructurering 414
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Ciampi presenteert hervormingsplan voor arme Zuiden 82
Loonakkoord metaalarbeiders 414
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Regering akkoord over begrotingsplan 2000-2003 414
JUSTITIE
Mafia 77
Corruptieprocessen 78
Ex-vrouw Gucci veroordeeld wegens moord op man 78
Overheid veroordeeld in bloedschandaal 78
Illegale immigratie 78
Tienduizenden illegale vreemdelingen gelegaliseerd 80
De kwestie-Öcalan 80
Gevangenisstraf oorlogsmisdadiger Priebke omgezet in huisarrest 414
Verontwaardiging over verkrachtingsvonnis 414
Processen tegen de mafia 415
Berlusconi vrijgesproken 415
Levenslang geëist tegen Andreotti 415
Straf Gelli omgezet in huisarrest 415
Fiat-baas krijgt in hoger beroep een jaar 415
GEZONDHEID EN ZORG
Hervorming gezondheidszorg 415
BUITENLANDSE ZAKEN
Italiaan benoemd tot directeur ECOSOC 82
Italië stuurt extra troepen naar Kosovo 415

JAPAN
BINNENLAND
Hashimoto overleeft motie van wantrouwen 560
Aftreden Hashimoto, Obuchi nieuwe premier 560
Corruptieschandalen 561
HIV-schandaal: videobanden blijken zoek te zijn 562
Yanagisawa hoofd Commissie voor financieel herstel 562
Gouverneursverkiezingen 562
Obuchi vormt nieuwe coalitie 562
Toename extremistische activiteiten 563
Hirohito wilde niet aftreden 563

Japan

Minister van Justitie weg na bezoek Schwarzenegger 563
Aanpassing wet vreemdelingenregistratie 563
Wetsontwerp tegen kindermisbruik in de maak 563
Keizer veertig jaar getrouwd 563
Komeito in coalitie erbij 563
Wettelijke status vlag en volkslied 564
Wet op gedragscode ambtenaren 564
Politie mag afluisteren 564
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Onrust na belastingverlaging 564
Economie in recessie 564
Aanvullende begroting 564
Economische plannen premier Obuchi 564
Sanering van de banksector met nationalisaties 565
Nieuw stimuleringspakket voor de economie 565
Meer geld voor kinderopvang 565
Begrotingen 565
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Strijd om compensatie voor 'troostmeisjes' 566
MILITAIRE ZAKEN
Ingekrompen defensiebegroting met Anti-raketproject VS-Japan 566
BUITENLANDSE ZAKEN
Hervatting hulp Myanmar (Birma) 566
Na toenemende spanning met Noord-Korea versterkt Japan zijn militaire rol 567
Bezoek Chinese president Jiang Zemin 567

JEMEN
BINNENLAND
Campagne tegen illegale wapens 300
Ontvoeringen 300
Premier stapt op; nieuw kabinet geïnstalleerd 300
Parlement steunt antilandmijnenverdrag 301
Aanslagen in Aden en Al-Dhala 301
BBC-team vrijgelaten 301
Drie nonnen vermoord 301
Twee nieuwe districten 301
Arrestaties van 'door het buitenland betaalde saboteurs' 301
Ontvoerde toeristen gedood 301
Uitleveringsverzoek leidt tot spanning met Londen 301
Ontvoeringen en aanslagen 665
Oppositie roept op tot verkiezingsboycot 666
Langere werktijden voor ambtenaren 666
Regering begint sluiting particuliere gevangenissen 666
Betoging werkloze afgestudeerden 666
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Onlusten na prijsstijgingen 302
Sabotageacties tegen oliepijplijn 302
Wereldbank wil massaontslag ambtenaren 302
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Tabakssmokkel kost Jemen veel geld 666
Begroting goedgekeurd 666
MILITAIRE ZAKEN
Hoge militairen verongelukt 666
BUITENLANDSE ZAKEN
Jemen accepteert Spaans hulppakket 302
Geen nieuwe aanvraag lidmaatschap GCC 302
Overeenkomsten met Japan en Italië getekend 302
Eilandje Duwaima heroverd 302
Hof wijst Jemen deel Rode Zee-eilanden toe 302
Jemen en Vaticaan gaan diplomatieke betrekkingen aan 303
President Saleh bezoekt Libië 666

JORDANIË
BINNENLAND
Ministerswisselingen na inperking democratische vrijheden 488
Uitgaansverbod in Maan 488
Tarawnah nieuwe premier 489
Kroonprins Hassan aan de kant gezet; Abdallah tot opvolger aangewezen 489
Koning Hoessein overleden, zoon Abdallah nieuwe koning 489
Levensloop koning Hoessein 489
Generaals met pensioen gestuurd 490
Nieuwe premier beëdigd 490
Inhuldiging koning Abdallah 490
Minister van jeugdzaken stapt op 490
Islamisten boeken winst bij gemeenteraadsverkiezingen 490
Koning incognito op pad 491
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Nieuwe privatiseringscampagne gestart 491
Corruptie aangepakt 491
Belasting op consumentengoederen verhoogd 491
Koning pleit voor schuldenverlichting 491
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Parlement keurt begroting goed 492
BUITENLANDSE ZAKEN
Jordanië stuurt alleen waarnemer naar oefeningen met Israël 492
Historisch bezoek van Iraanse minister Kharrazi 492
Nieuwe expresverbinding met Damascus 492

JOEGOSLAVIË, FEDERALE REPUBLIEK
BINNENLAND
Salaris Joegoslavische leiders verveelvoudigd 539
Oppositieleider Draskovic in kabinet opgenomen 540
NAVO-interventie vanwege Kosovo 540
Gebouw oppositiepartij beklad 545
Noodtoestand opgeheven 545
Demonstraties voor aftreden Milosevic 545
Oppositiepartij Nieuwe Democratie uit parlement verwijderd 546
Vrees voor positie Hongaarse minderheid 546
Servisch-orthodoxe bisschoppen roepen Milosevic op af te treden 546
Voormalige chefstaf Perisic sticht politieke beweging 546
Joegoslavische premier wijzigt kabinet 546
Gezamenlijk optreden belangrijkste oppositieleiders 547
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Wetgeving tegen zwarte economie 547
LANDBOUW
Boerenprotest 547
MILITAIRE ZAKEN
Vervangingen binnen militaire top door president Milosevic 547
MENSEN- EN BURGERRECHTEN
Regering neemt economisch weekblad over 547
Kritiek op schending persvrijheid 547
Drie kranten uit Belgrado beboet 547
Regering zet laatste Albanese dagblad onder druk 547
Begrafenis vermoorde journalist 548
Radio B92 tijdelijk uit de lucht 548
MONTENEGRO
'Federale parlement dringt economisch beleid op' 548
Oppositie roept om aftreden president Djukanovic 548
Onafhankelijkheidsbeweging gelanceerd 548
BUITENLANDSE ZAKEN
Federaal parlement wenst aansluiting bij unie Rusland en Wit-Rusland 548
Verdachte van oorlogsmisdaden gearresteerd 548

KAZACHSTAN
BINNENLAND
Nazarbajev wil strijd tegen corruptie 120
Optreden tegen islamitische sekte 120
Eerste verjaardag nieuwe hoofdstad Astana 120
Presidentsverkiezingen 120
Eerste lokale verkiezing met verscheidene kandidaten 636
Regering krijgt vertrouwen parlement 636
Parlementsverkiezingen op 17 september en 10 oktober 1999 636
President Nazarbajev ontslaat gouverneur 637
Minister van Defensie en chef veiligheidsdienst treden af 637
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Sterke bevolkingsafname vastgesteld 637
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Nazarbajev: 'Privatisering moet eerlijk en doorzichtig' 122
Overheidsuitgaven teruggedraaid 122
Begroting 1999 goedgekeurd 122
Kazachstan wil inkomsten door privatisering 637
Nieuwe chef Effectencommissie 638
Pers bekritiseert leiders na devaluatie 638
JUSTITIE
Hoge veiligheidsfunctionaris krijgt tien jaar wegens spionage 638
Gerechtelijke procedure tegen ex-premier Kazjegeldin 638
LANDBOUW
Minister van Landbouw treedt af na sprinkhanenplaag 638
NATUUR EN MILIEU
VN-rapport wil hulp tegen nucleaire verontreiniging 123
BUITENLANDSE ZAKEN
Overleg met Turkije en China 123
Brits bedrijf moet belangen in metaalfabrieken afstaan 123
Presidentiële families van Kazachstan en Kirgizstan door huwelijk verbonden 123
Overeenkomst met Vaticaan 123
Bezoek Jeltsin afgebroken 123
Verbetering betrekkingen met Oezbekistan 123
Banden met Rusland aangehaald 123
Grensovereenkomst met China geratificeerd 638

KIRGIZSTAN
BINNENLAND
President Akajev kan kandideren voor derde termijn 123

Referendum over veranderingen in grondwet 124
Zeven hoge functionarissen wegens corruptie gearresteerd 124
Voltallige kabinet ontslagen 124
Amangeldy Moeralijev nieuwe premier 638
Nieuwe ministersbenoemingen 638
Crisis rond gijzelingen 639
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Kirgizstan lid van Wereldhandels-organisatie 124
Regering dient sobere begroting in 125
BUITENLANDSE ZAKEN
Trein met munitie terug naar Iran 125
Kirgizstan blijft lid GOS 639
Centraal-Aziatische leiders willen hechtere unie 640
Visa voor landen van Wereldhandels-organisatie afgeschaft 640
Rusland, China en Centraal-Aziatische staten willen banden aanhalen 640

KONGO, DEMOCRATISCHE REPUBLIEK
BINNENLAND
Nieuwe regering 165
Mobutu overleden 166
Gevechten in het oosten 166
Arrestatie politieke tegenstanders 166
Uitbreiding regering 166
Politieke processen 166
Ontwerp grondwet 166
Ministers ontslagen wegens corruptie 167
Tshisekedi vrijgelaten 167
Rebellie 167
Nieuwe grondwetscommissie 167
Ministers gearresteerd 168
Gouverneur veroordeeld wegens verraad 168
Regels voor politieke partijen 168
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Begroting 168
SASMIP opgeheven 168
JUSTITIE
Militaire tribunalen ingesteld. Zestig mensen geëxecuteerd 168
BURGER- EN MENSENRECHTEN
VN-onderzoek naar massamoorden op Hutu-vluchtelingen 168
Onderzoek naar moord op Lumumba 169
Driehonderd burgers gedood in Butembo 169
Rekruten overleden 169
Mensenrechtenorganisaties gekneveld 169
BUITENLANDSE ZAKEN
Relatie met Congo Brazzaville 169
Verhouding met Rwanda en Oeganda bekoeld 169
Oorlog bij de Grote Meren 169

KROATIË
BINNENLAND
Nieuwe minister van Defensie 468
Oppositieleden geven parlementszetel op uit protest 468
Nieuwe ministers benoemd 468
Compromis over kieswet 468
Zoon Tudjman terug als chef geheime diensten 468
Verkiezing moslimvrouw tot Miss Kroatië geannuleerd 468
Bezoek paus 469
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Artsen waarschuwen voor crisis in gezondheidszorg 470
Staking onderwijzend personeel 470
Boerenprotest tegen graanprijzen 471
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Wereldbank dringt aan op bezuinigingen 471
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Bestuurslid staatstelevisie stapt op wegens gebrek aan democratie 469
OORLOGSMISDADEN
Kampcommandant voor gerecht 469
Kroatië klaagt Joegoslavië aan bij Internationaal Hof van Justitie 469
Oorlogstribunaal 469
REGIONALE BETREKKINGEN
Bijzondere betrekkingen Kroatië en Moslim-Kroatische federatie 470
Kroatisch-Bosnische overeenkomsten 470
Brug tussen Kroatië en Bosnië geopend 470
Kroatisch-Joegoslavisch grensconflict 470
BUITENLANDSE ZAKEN
Bezoek Tudjman aan Griekenland 471
Tegenvallende internationale steun voor wederopbouw Kroatië 471
Kroatië volgens OVSE onvoldoende gedemocratiseerd 471

LAOS
BINNENLAND
Khamtay Siphandone nieuwe president 373
Protestdemonstratie in Vientiane 752
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Laos promoot toerisme 374
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
EU helpt Laos 374
Kip – de Laotiaanse munt – steeds minder waard 374
Nieuwe financiële leiders 752
Economische crisis verergert 752
GEZONDHEID EN ZORG
VN willen betere registratie van pasgeboren kinderen 374
Minder aids in Laos dan in buurlanden 374
Toename in vrouwen- en kinderenhandel 374
Voedselhulp voor slachtoffers van de droogte 375
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Christenen gearresteerd 375
MILITAIRE ZAKEN
Onvoldoende bewijs voor gebruik gifgassen 375
BUITENLANDSE ZAKEN
Laos wil deel van drugsvrije zone worden 375

LESOTHO
BINNENLAND
Kroning Letsie III 442
Onrust na monsterzege regeringspartij bij parlementsverkiezingen 443
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Daling bnp 444
OVERLEDEN
Evaristus Sekhonyana 444
Ntsu Mokhehle 444

LETLAND
BINNENLAND
Problemen met Russische minderheid 44
Kabinetscrisis rond privatisering 44
Doodstraf niet afgeschaft 45
Steun voor boeren 45
Parlementsverkiezingen 45
Regeringswijzigingen 415
Voormalig Canadees staatsburger gekozen tot president 416
Veteranen Waffen-SS paraderen ondanks kritiek 416
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Parlement keurt begroting 1999 goed 416
LANDBOUW
Letse boeren blokkeren grenzen uit protest 416
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Parlement schaft doodstraf af 416
BUITENLANDSE ZAKEN
Afschaffing visa met Benelux 416

LIBANON
BINNENLAND
Libanese gevangenen door Israël vrijgelaten 492
Nieuw kabinet goedgekeurd 492
Versoepeling reisdocumenten voor Palestijnen 493
Pro-Israëlische militie verlaat Jezzine-enclave 493
Hariri opnieuw onder vuur 493
Grote schade na verrassingsaanval 494
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Parlement stemt voor wet op auteursrecht 494
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Hervormingsplan nieuw kabinet goedgekeurd 494
Begroting gaat op aan afbetaling schulden 494
Plan voor privatiseringen akkoord 494
JUSTITIE
Spionage voor Israël 494
Aanhanger Aoun in vrijheid gesteld 495
Vier rechters doodgeschoten 495
Nieuwe veroordeling van Samir Geagea 495
BUITENLANDSE ZAKEN
Libanon wil geen wijziging in VN-resolutie 425 495
Bezoek president Chirac 495
EU-geld voor bestuur 495
Balkan Airlines geweerd 495
Palestijnen mogen niet blijven 495
OVERLEDEN
George Saadeh overleden 496

LIBIË
BINNENLAND
Gerucht over nieuwe aanslag op Kadhafi 173
Reorganisatie ministeries en portefeuille-wisselingen 173
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Bezuinigingen begroting 1999 173
BUITENLANDSE ZAKEN
Lockerbie-affaire 174
Noorse regering akkoord met investeringen 175
'Geen wapens uit Zuid-Afrika' 176
'Verenigde Staten en Israël willen Libië aanvallen' 176
Olie-akkoord met Tsjaad 176
Turks protest tegen PKK-ceremonie 176
Immigratie-akkoord met Tsjaad 176
'Britten wilden Kadhafi vermoorden' 176

LIECHTENSTEIN
Demonstratie tegen nieuw hoofd aartsdiocees 650
Europees Hof veroordeelt Liechtenstein 650
Achttien verdachte financiële transacties 650

LITOUWEN
BINNENLAND
Vagnorius blijft aan als premier 46
Neo-nazi-partij niet erkend 46
Constitutioneel probleem na vertrek minister 46
Nieuwe douanebaas 46
Doodstraf afgeschaft 47
Nieuwe minister van Transport 416
Milieuminister treedt af 416
Kritiek van de president mondt uit in nieuw kabinet 416
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Butinge-olieterminal in problemen 47
Monopolie telecommunicatie tot 2003 47
Sluitende begroting in 1999 47
Ondertekening akkoord met EIB 47
Meer geld voor sluiting kerncentrales 47
Veto tegen nieuwe belasting op vermogenswinst 47
Meer compensatie voor getroffen spaarders 48
Parlement stemt toe in stijging bijdrage aan het IMF 417
Regering keurt richtlijnen goed voor begroting 2000 417
NATUUR EN MILIEU
Twee varianten voor gevaarlijke kerncentrale 417
VN-rapport bekritiseert Litouws milieubeleid 417
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Beperking arbeidsmogelijkheden ex-KGB'ers 418
Parlement schaft doodstraf af 418
MILITAIRE ZAKEN
Gepensioneerde Amerikaanse kolonel wordt bevelhebber strijdkrachten 418
BUITENLANDSE ZAKEN
Grensverdrag getekend 48
Deportatie van Litouwse collaborateur 48
Liberalisering handel met Polen 48
Geen visum meer nodig voor Beneluxlanden 418

LUXEMBURG
BINNENLAND
Jacques Santer keert terug in Europese politiek 650
Tamme campagne voor parlementsverkiezingen 650
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Strengere wet tegen witwassen 651
Luxemburg moderniseert auteurswet 651
Luxemburg krijgt Centrale Bank 651
Ambtenaren staken tegen pensioenhervorming 651
NATUUR EN MILIEU
Europees Hof veroordeelt Luxemburg 651
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Nieuwe financiële leiders 752
Economische crisis verergert 752

MALEISIË
BINNENLAND
De zaak-Anwar 430
Kabinetswijzigingen 432
Nieuwe koning 432
Oppositiepartijen gaan samenwerken 432
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Nieuwe president centrale bank 433
Financiële en economische crisis 433
LANDBOUW
Varkensvirus noodzaakt tot vernietiging 1 miljoen varkens 433
BURGER- EN MENSENRECHTEN
VN en VS bekritiseren Maleisië 434
Journalisten willen vrijere pers 434

MAROKKO
BINNENLAND
Demonstratie tegen echtscheidingswetten afgeblazen 176
Sleutelposten voor koningsgetrouwen 176
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Werkloze afgestudeerden protesteren 177
Illegale emigratie gaat voort 177
Wereldbank wil fonds voor werklozen opzetten 178
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Privatisering niet voltooid 178
Vermindering schuldenlast 178
'Hervorming ambtenarenapparaat nodig' 178
Ontwikkelingsplan platteland 178
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Mensenrechten lijken te verbeteren 178
Verdrag tegen kinderarbeid getekend 179
BUITENLANDSE ZAKEN
EU-subsidie tegen hasjteelt 179
Kritiek op Algerijnse pers 179
Bezoek Portugese president 179
Bezoek aan Egypte 179
Bezoek Soedanese delegatie 179
Marokko krijgt financiële hulp 180
Europese Commissie neemt plan v rijhandelszone aan 180
Spaans vliegtuig verongelukt 180
Belastingverdrag met Zuid-Korea 180

MARSHALL EILANDEN
Diplomatieke banden met Taiwan 574

MEXICO
BINNENLAND
Ontwikkelingen in Chiapas 290
Ex-president ontkent bevel tot bloedbad in 1968 292
Regering hervat overleg met oppositie 292
Zedillo brengt bondgenoot in kabinet 293
PRI wint en verliest 293
Nieuwe politiechef in Mexico-Stad 293
Oppositieleider neemt ontslag 293
Raul Salinas schuldig aan moord 293
Rebellen waarschuwen voor 'oorlog' in deelstaat Guerrero 293
Minister van Landbouw stapt op 294
Paus komt op voor indianen 294
Toenadering PRI en RK kerk 294
Nieuwe minister van Arbeid 732
Kieswet dichtbij aanvaarding 732
PRI op winst in aanloop presidentsverkiezing 732
Nieuw licht op bloedbad 1968 734
Regering wil weer vredesbesprekingen met Zapatistas 734
Bisschop Ruiz legt ambt neer 734
DRUGSHANDEL
Dole: 'VS ook schuldig aan drugshandel' 294
Bisschoppen hekelen strijd tegen drugs 294
Generaal veroordeeld 295
Drugsakkoord met Colombia 295
FBI traint duizend agenten 295
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Constructie gasleiding vertraagd 295
Lerarenprotest verlamt hoofdstad 295
Protest tegen privatisering 295
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Gurria minister van Financiën 295
Bank geliquideerd 296
Protest tegen rente 296
Bankinstelling vervangen 296
Strakke begroting goedgekeurd 296
Spoorwegen bijna geheel geprivatiseerd 734
IMF verstrekt grote lening 734
Banken fraudeerden voor zes miljard dollar 734
Hulp voor burgers met schulden 734
President schrapt geheim fonds 735
JUSTITIE
Veroordelingen in zaak massamoord Acteal 735
Nieuwe politiemacht 735
ONDERWIJS
Studenten bezetten campus UNAM 735
GEZONDHEID EN ZORG
Cocaïnegebruik verdrievoudigd 735
NATUUR EN MILIEU
'Verklaring Mexico' tegen smog 735
BURGER- EN MENSENRECHTEN
EU benadrukt belang mensenrechten 296
Amnesty bezorgd over verdwijningen 296
Conferentie persvrijheid geboycot 296
Legerofficier komt op voor mensenrechten 297
Senaat benoemt nieuwe voorzitter van Commissie voor Mensenrechten 736
Bezoek Hoge Commissaris Mensenrechten 736
BUITENLANDSE ZAKEN
Akkoorden met Verenigde Staten 297
Mexico ratificeert kernverdrag 736

MOLDOVA
BINNENLAND
Telefoon bij ministeries afgesloten 471
Regering overleeft motie van wantrouwen 471
Onenigheid over nieuwe premier 472
Nipte goedkeuring voor nieuwe premier en regering 472
Referendum over uitbreiding bevoegdheden president 472
President Lucinschi stelt commissie in voor verandering grondwet 472
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Protest tegen achterstallige salarissen 473
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Herziene begroting goedgekeurd 473
Onderhandelingen met IMF vertraagd 473
BUITENLANDSE ZAKEN
Moldova doet beroep op buurlanden bij energieschaarste 473
Oekraïne en Moldova eens over grens 473
DE KWESTIE-DJNESTRIE
Rusland en Moldova bespreken terugtrekking troepen uit Djnestrië 473
OVSE wil snellere terugtrekking Russische troepen 473
Ontmoeting Lucinschi met leider Djnestrië 473
Elektriciteitstoevoer uit Djnestrië afgesneden 473

MONACO
Nazi's zetten geheime bank op in Monaco 652
Hof bevestigt vonnis in eerste witwaszaak 652

MONGOLIË
BINNENLAND
Voortdurende regeringscrisis 501
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Scherpe daling inflatie, werkloosheid en misdaad 502
BUITENLANDSE ZAKEN
Onenigheid met Rusland over koperfabriek 503
President Bagabandi positief over betrekkingen met China 503
Meer internationale hulp dan verwacht 503
Japanse premier in Mongolië op bezoek 503
OVERLEDEN
Sandzjaaroesengiin Zorig 503

MOZAMBIQUE
BINNENLAND
Demonstraties Renamo 444
Chissano herkozen als partijleider van Frelimo 444
Gemeenteraadsverkiezingen mislukt 444
President weigert pensioenwet parlementsleden te tekenen 444
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Mozambikaanse arbeiders onderbetaald 445
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Schuldenlast versoepeld 445
Buitenlandse investeringen nemen toe 445
Inflatie sterk gedaald 445
Waardering Wereldbank 445
'Privatisering essentieel' 446
'Groei vermindert afhankelijkheid' 446
JUSTITIE
Illegale wapens vernietigd 446
Ontslag procureur-generaal 446
ONDERWIJS
Veel schoolgebouwen hersteld 446
GEZONDHEID EN ZORG
Cholera eist 400 slachtoffers 446
NATUUR EN MILIEU
Particulier wildpark in Zuiden 447
MILITAIRE ZAKEN
Dienstplicht 447
BUITENLANDSE ZAKEN
Nacala Corridor 447
Maputo Corridor 447
Economische hervormingen noodzaak voor regionale groei 447

MYANMAR (BIRMA)
BINNENLAND
Strijd met oppositie NLD 315
Nieuwe minister van Buitenlandse zaken en vice-premier 316
Thuisblijven uit protest op 9 september 753
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Myanmar geïsoleerd door Internationale arbeidsorganisatie 753
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Wereldbank versus Myanmar 316
Economische crisis 316
Economische groei 753
JUSTITIE
Opium en heroïne 317
Klacht over machtsmisbruik verworpen 753
ONDERWIJS
Universiteiten nog altijd gesloten 753
BURGER- EN MENSENRECHTEN
VN bekritiseren mensenrechtenschendingen 318
Onderdrukking van etnische minderheden 754
MILITAIRE ZAKEN
Gevechten met Karen Nationale Unie 318
BUITENLANDSE ZAKEN
Than Shwe bezoekt Thailand 318
Ontmoeting EU-ASEAN afgelast 319
Internationale kritiek op Myanmar 754
Bezetting Birmese ambassade in Bangkok 754
OVERLEDEN
Michael Aris, echtgenoot van oppositieleider Aung San Suu Kyi 319

NAMIBIË
BINNENLAND
Derde termijn Nujoma 180
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Transkalahari-snelweg geopend 180
Hogere belastingen 180
Afslanking overheid 180
BUITENLANDSE ZAKEN
Koloniale erfenis 180
Mensenrechtenactivist uitgewezen naar Angola 181
Vluchtelingen verwacht uit Angola 181
Namibië stuurt troepen naar de Democratische Republiek Kongo 181
Asiel in Botswana voor Caprivi-separatisten 181

NAURU
Presidents- en regeringswisselingen 574
Nauru lid van het Gemenebest 574
Nauru en Kiribati lid van de VN 574

NEDERLAND
BINNENLAND
Begin Bijlmer-enquête 69
VNG telt veel afhakende raadsleden 69
Spreekrecht leden Europees Parlement 69
Vervolg parlementaire enquête Bijlmerramp 197
Commotie over uitlekken gesprek van koningin Beatrix met parlementariërs 198
Bezetting Griekse ambassade 198
PvdA kiest Marijke van Hees tot voorzitter 199
Paspoorten voortaan centraal vervaardigd 199
Enquêtecommissie Bijlmerramp publiceert eindrapport 261
Prins Willem-Alexander mag IOC-lid worden 261
Inzameling voor Kosovo; Nederland neemt vluchtelingen op 262
Kamer stemt in met vorming Twentestad 262
Gemeenten beheren kasgeld slecht 262
Marijnissen herkozen als partijleider SP 389
Kritiek op enquêtecommissie Vliegramp Bijlmermeer 389
Kabinetscrisis door verzet Eerste Kamer tegen correctief referendum 390
Historisch lage opkomst bij Europese parlementsverkiezingen 391
Nieuwe partij Leefbaar Nederland opgericht 391
Sorgdrager ziet af van benoeming tot Ombudsman 391
Bolkestein kandidaat voor Europese Commissie 391
Stichting Rekenschap opgericht 391
Uitslag verkiezingen Provinciale Staten Zuid-Holland 1999 391
Verkiezingen provincies en gemeenteraden voortaan tegelijk 453
Joodse projecten krijgen deel 'nazi-goud' 453
Eén loket voor vreemdelingen 453
Troonrede 581
Hoofdlijnen uit de Miljoenennota 2000 583
Geschokte reacties op rapport Van Dijk inzake leningen Zuid-Holland 645
Vier miljard voor renovatie centrum Utrecht 645
Plan voor reorganisatie Provinciale Staten 645
Kabinet kan publicaties van Rekenkamer voortaan tegenhouden 645
Koningin zeer kritisch over media 709
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Geen geld voor armoedeplan oppositie 5
Uitkeringen vaak fout berekend 5
Vele flexwerkers op straat 5
Weer onenigheid over WAO 69
'Verhaalplicht levert niets op' 69
AOb niet samen met Abvakabo en NPB 69
Staking politie afgewend 69
Weduwen ten onrechte gekort op WAO-uitkering 199
Alarm over toename WAO-ers 199
Oplossing voor 'rekenfout' in politie-CAO 199
Onderwijsbonden accepteren vijfde bod Hermans 199
Ontslag uitzendkrachten teruggedraaid 199
Meer recht op zorgverlof 199
Emotioneel SOTO-congres 200
Privatisering sociale zekerheid 200
Ontslagen bij CBS 262
Staatssecretaris laat instellingen voor thuiszorg doorlichten 262
Staking afgewend in de bouw 262
Latere uitbetaling AOW 262
Zware verliezen bij PGGM-dochter 263
Steeds meer sloop sociale huurwoningen 392
CAO voor universiteiten rond 392
CAO voor ziekenhuispersoneel 392
WRR kraakt plan privatisering sociale zekerheid 392
Hans de Vries nieuwe voorzitter FNV Bondgenoten 392
Aantal WAO'ers daalt niet 586
Instemming met plan arbeidsplicht asielzoekers 586
Werknemers krijgen recht op betaald zorgverlof 586
Samenwerking in CWI's komt niet van de grond 709
Sociale partners staken overleg met De Vries 709
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Scheepswerf De Schelde krijgt staatssteun 5
Rapport commissie-Scholten 5
Beurs neemt afscheid van gulden 5
Wettelijk minimum (jeugd-)loon per 1 januari 1999 5
Bijstands-, IOAW- en IOAZ-uitkeringen per 1 januari 1999 6
WIK 6
AOW 7
Anw 7
Kinderbijslag 7
Waz/Wajong 8
Wet Flexibiliteit en Zekerheid 9
Euro maakt goede start 69
Beursfondsen hebben 25 miljard onzichtbare schuld 200

Nederland

Reparatiewetje tegen extra belastingaftrek 200
Ahold koopt wederom supermarktketen in VS 200
Deutsche Post koopt Van Gend & Loos 200
Hogesnelheidstreinen op binnenlands spoor 200
Verlaging Nederlandse contributie aan Brussel 200
'Kabinet moet vijf miljard bezuinigen' 263
Saskia Stuiveling nieuwe president Rekenkamer 263
Technolease-constructie toegestaan 263
EU geeft 91,4 miljoen gulden voor aanleg spoor 263
BBP herberekend 263
Philips neemt VSLI en LG LCD over 392
Getronics neemt Wang over 392
'AEX-index verdwijnt in 2003' 392
Roof joodse eigendommen 392
Pensioenfondsen nemen NIB over 393
ABN AMRO neemt deel Bank of America over 393
EU beticht Nederland van subsidiefraude 393
Verdeling van miljarden tussen stad en platteland 393
EU maakt bescherming tegen vijandige overnames moeilijk 393
Twee nieuwe gratis dagbladen 393
Railned niet echt onafhankelijk 393
Strop bij GOM 453
Provincie Zuid-Holland in moeilijkheden door 'bankieren' 453
New Metropolis bereikt akkoord met schuldeisers 454
Wereldbank weert KPN-dochter 454
Beursgang PinkRoccade 454
NAM haalt 1,5 miljard binnen 454
Pomphouders moeten staatssteun terugbetalen 454
Pensioenfondsen te laat met cijfers 454
Voorheffing Duitse fiscus van de baan 454
Nieuwe richtlijn voor kabelexploitanten 586
Miljoenenboete voor Sep 587
Vedior neemt Britse uitzendketen over 587
Wegener Arcade koopt VNU-dagbladen 587
Rapport over fraude bij ABN Amro vrij 587
Afschaffing middenstandsdiploma 587
Lovers Rail stopt na conflict met NS 587
Nieuw belastingstelsel gepresenteerd 587
Begrotingsoverschot verwacht in 2001 588
Boete voor notarissen 588
Nederlandse Bank verontrust over hypotheken 589
Ontslag topambtenaar Van Wijnbergen 589
Noordtak Betuwelijn geschrapt 589
Geen fusie loterijen 646
Kamer verbaasd over salarisverhoging GAK-directeuren 646
Havenbedrijf Rotterdam krijgt meer bevoegdheden 646
Privatisering NS van de baan 646
Rekenkamer kraakt besteding milieuheffingen 646
Aanpassing belastingherziening 709
Shell en BASF samen in kunststoffen 709
Beleggingsrekening provincie Zuid-Holland ontdekt 709
Nationale opsporingsdienst voor fraude-bestrijding uitkeringen 709
GroenLinks in beleggingen 710
Arrestaties bij uitzendbureaus 710
Brits Energis koopt Enertel 710
Netelenbos verwerpt bod NS op HSL 710
Advies van Commissie-Herkströter over onrendabele energiecontracten 710
Energiebedrijven verkopen stroom onder kostprijs 710

JUSTITIE
Rechercheur veroordeeld 9
'Iran veilig' 9
Witte illegalen in hongerstaking 9
Wijziging in controletaak Kamer 9
Massale reactie op doodschieten twee meisjes 70
Nieuwe voorzitter van college PG's 70
Leasen gevangenissen veel te duur 70
Besluit Cohen over 'witte illegalen' 200
WODC: misdaadbestrijding richten op ondergeschikten 201
Lange gevangenisstraffen voor mariniers 201
Opening proces tegen Bouterse 201
Advocaat-generaal A. Korvinus stapt op 201
Dutchbatters niet vervolgd 201
Etienne U. vrijgesproken 201
Hoge Raad verwerpt beroep van 'de Hakkelaar' 263
Staat stelt criminoloog schadeloos 263
Politie schiet op Feyenoord-aanhangers 263
Vijftien drugsnetwerken opgerold 265
Freedom Network opgericht 393
Geen verbod op tv bij rechtszaken 393
Overheid lekt privégegevens 394
OM biedt ex-politiechef van Schiermonnikoog excuses aan 394
Asieladvocaten in staking 394
'Justitie liet 15.000 kilo cocaïne door' 394
DNA kan dienen als bewijs 454
Beperking toelating imams toegestaan 455
Mensensmokkelaars gebruikten asiel-zoekerscentrum als 'hotel' 455
Bouterse veroordeeld tot zestien jaar 455
Verzet tegen bevoegdheid euthanasie-commissies 589
Nieuwe vreemdelingenwet 589
Asielzoekers niet welkom in Kollum 646
Geweldpleger kan schade verhalen op WA-verzekering 646
Gemeenten vragen om gedogen van hasj- en wietteelt 646
Geen beroep OM in BolsWessanen-zaak 646
Justitie wil honderden cellen opheffen 647
'Bewijsvoering rond Herculesramp onzorgvuldig' 647
'Positieve uitslag milieuonderzoek te koop' 647

ONDERWIJS
Onderhandelingen onderwijs-CAO vastgelopen 9
Geld volwasseneneducatie beter verdeeld 70
NewMetropolis krijgt drie maanden respijt 71
Estafettestaking in basis- en middelbaar onderwijs 71
Vernieuwing van beurzensysteem 201
Hoofddoekje toch toegestaan 202
Wachtlijst voor speciale scholen 202
Onbevoegde leraren voor de klas 202
Studentenstop bij pabo's 265
Aanpak vroegtijdig schoolverlaten 394
Kamer geeft groen licht voor Kennisnet 394
Rechter stemt in met flexibel lesrooster 455
Meer geld voor schoolcomputers 589
Basisvorming scholieren deels mislukt 589
'Geen ruimere bevoegdheden inspectie' 710

GEZONDHEID EN ZORG
Voorrangsbehandeling rijkere zieken 71
Experiment gratis heroïne uitgebreid 202
Schadevergoeding voor longkanker door asbest 202
Verzekeraars steken 600 miljoen in gezondheidszorg 202
Borst eist honderden miljoenen van apothekers 202
Doden door besmetting met legionellabacterie 202
Dwangbehandeling verstandelijk gehandicapten vaak onder de maat 265
Keurmerk voor niet-genetisch gemanipuleerd voedsel 265
Bubbelbad was bron veteranenziekte 265
Te weinig nierdialyse-apparatuur 265
Jolanda Venema overleden 455
Boete voor misbruik arts-assistenten 455
Longklachten niet veroorzaakt door Schiphol 647
Akkoord met apothekers 647
Zorgverzekeraar moet thuiszorg bieden 647

LANDBOUW
Varkenswet teruggedraaid 203
Miljarden voor plattelandsvernieuwing 203
Boerenfederatie tevreden met EU-plannen 203
Tweederde molens in slechte staat 203
Faber informeerde Kamer onvolledig 265
Rechtbank verbiedt uitvoering herstructurering varkenshouderij 395
Verboden diermeel in veevoer 395
Kritiek op staatssecretaris Faber in Belgische 'gifkipaffaire' 395
Speciaal team tegen hormoonvlees 590
Nieuw mestplan 590
'Koeloze zondag' geen succes 647
Rechter gebiedt versnelling uitvoering mestplan 710

NATUUR EN MILIEU
Onderzoek naar ombouwen kernreactor in Petten 9
Schiphol mag fors groeien 10
Transportverbod op kernstofstaven opgeheven 10
Kritiek op RIVM 71
Industrie akkoord met reductie CO2-uitstoot 265
'Milieuvoordelen Betuwelijn gering' 455
TOPS bereikt geen consensus over Schiphol 455
Grote wateroverlast in het Westland 647
Geen gaswinning in Waddenzee 711

CULTUUR EN WETENSCHAP
Gerard Reve koninklijk onderscheiden 10
Mulisch wint Libris Literatuur Prijs 396
Hans van Manen krijgt Erasmusprijs 2000 396
Gaudeamus Prijs voor Michel van der Aa 590
Shell-prijs voor W. Sinke 647
Nobelprijs voor fysici 648
Spinoza-premie naar E. Cutler 648

BURGER- EN MENSENRECHTEN
Kritiek op werving kindsoldaten 648

MILITAIRE ZAKEN
Notitie over toekomst krijgsmacht 71
Onderzoek naar Dutchbatters 456
Geen vervolging Nederlandse VN-militairen 456

BUITENLANDSE ZAKEN
Herfkens zet mes in ontwikkelingshulpgelden EU 10
Ex-diplomaat in hongerstaking 10
'Top BZ verwikkeld in machtsstrijd' 71
Onthulling over oorlog Nieuw-Guinea 203

Verdere hervorming ontwikkelingshulp 203
Tweede Kamer steunt NAVO-aanval op Joegoslavië 203
Lockerbie-verdachten in Nederland 266
Bezoek koningin Beatrix aan China 266
Kamer akkoord met uitzenden militairen naar Albanië 266
'Kabinet was unaniem over NAVO-actie' 396
Annan bezoekt conferentie 396
HSA mag toch leveren aan Indonesische marine 396
132 miljoen voor Bosnië 396
Bolkestein wordt Eurocommissaris 456
Journalist vermoord 590
Boek zeer negatief over beleid Pronk 648
Maartje van Putten naar Wereldbank 648
Paul van Buitenen onderscheiden 648
EU-landen tegen kooldioxideplan Nederland 711
VN-rapport mild over Dutchbat 711
EU vordert 125 miljoen gulden terug 711
OVERLEDEN
Ger Klein, ex-staatssecretaris van onderwijs 10
Wim Hora Adema, oprichtster Opzij 11
Aldo van Eyck, architect 71
Wim Polak, oud-burgemeester van Amsterdam 648

NICARAGUA
BINNENLAND
Liberalen winnen regionale verkiezingen 736
Ortega herkozen als sandinistisch leider 736
President Aleman uitgejouwd na Mitch 736
Somoza's terug in politiek 737
President Aleman schuift in kabinet 737
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Staking medici leidt tot geweld 737
Zesdaagse staking bussen en taxi's 737
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Begroting 1999: meer geld voor herstel orkaanschade 737
Viering status 'arm land' 738
NATUUR EN MILIEU
Nederland steunt natuurbehoud 738
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Erkenning landaanspraak op komst 738
Studenten onder vuur 738
BUITENLANDSE ZAKEN
Hulp bij grensconflict 738
Centraal-Amerika ruimt landmijnen op 738

NIEUW-ZEELAND
BINNENLAND
Regeringsprioriteiten voor 1999 575
Kabinetswijziging 575
Regering overleeft motie van wantrouwen 575
Referendum over parlementsgrootte 575
Nieuw hoofd van inlichtingendienst 575
Moore neemt ontslag als parlementslid 575
Bevolking neemt minder snel toe 575
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Overschot op de begroting stemt niet optimistisch 575
Wet op de privatisering goedgekeurd 575
NATUUR EN MILIEU
Nieuw-Zeeland controleert nucleaire straling 575
Protest tegen nucleair transport 575
MILITAIRE ZAKEN
Geen millenniumproblemen voor defensie verwacht 576
Nieuw-Zeeland least F-16 straaljagers 576
OVERLEDEN
Michael Hirschfeld 576

NIGERIA
BINNENLAND
Overgang naar een gekozen burgerbewind (juli 1998 - maart 1999) 181
Conflicten in de oliegebieden 189
Sjiieten in botsing met politie 191
Gevechten door hoge benzineprijzen 191
Overgang van militaire naar burgerregering voltooid 767
Voorzitter Lagerhuis vervangen na leugens 768
Top media in overheidshanden vervangen 768
Openbaar lichaam tegen godsdiensttwisten ingesteld 768
Sharia ingesteld in deelstaat Zamfara 769
Onrust om olie-inkomsten steeds ernstiger 769
Avondklok ingesteld in sloppenwijk Lagos 769
Politieagenten vermoord in Bayelsa 769
Gevechten om petroleumbuizen 770
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Militair bewind laat economische ruïne achter 770
JUSTITIE
Zoon Abacha beschuldigd van moord op vrouw Abiola 770
ONDERWIJS
Leerplicht en kosteloos basisonderwijs ingesteld 770
NATUUR EN MILIEU
Tientallen doden bij overstroming 770
MILITAIRE ZAKEN
Verdere zuiveringen van de legertop 770
Bezuinigingen treffen leger 770
BUITENLANDSE ZAKEN
Secretaris-generaal VN op bezoek 770
ELF wint olie op omstreden schiereiland 770
Demonstratie tegen bezoek Chirac 771
Albright belooft hulp bij democratisering 771
Regeringspartij kiest nieuwe voorzitter 771
Onderzoekscommissie wil contracten militair bewind schrappen 771
Opnieuw gevechten in Lagos 771
Bevolking van Odi verjaagd, stad verwoest 771
Lagerhuis vraagt vertrek troepen uit Deltagebied 771

NOORD-KOREA
BINNENLAND
Een eeuwige president en een nieuwe regering 503
Lokale verkiezingen aangekondigd 505
Nieuwe minister van Mijnbouw 754
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Begroting 1999 goedgekeurd 505
GEZONDHEID EN ZORG
Hongersnood steeds groter 506
LANDBOUW
Meer voedsel door hulp en verhoging eigen productie 755
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Aantal Noord-Koreaanse vluchtelingen in China onduidelijk 755
MILITAIRE ZAKEN
Kruisraket of satelliet afgeschoten 506
Boycot gehandhaafd 507
'Verenigde Staten bereiden atoomoorlog voor' 507
VN-inspectie naar nucleaire installaties 507
Chemische en biologische wapens 755
BUITENLANDSE ZAKEN
Noord-Koreaanse vluchtelingen in China 508
Relatie met Japan verbroken 508
Noord-Korea wil praten met Zuid-Korea 508
Verbetering internationale betrekkingen na ernstige spanningen 755
OVERLEDEN
Voormalig vice-president Ri Jong-ok 757

NOORWEGEN
BINNENLAND
Regering sluit op laatste moment akkoord over begroting 277
Bondevik wijzigt regering 278
Koning Harald in opspraak 278
Arbeiderspartij wil discussie aansluiting EU 278
Arbeiderspartij wil verdere productie-vermindering olie 279
Ruzie over energieplannen 279
NATUUR EN MILIEU
Brits plutonium gevonden 279
BUITENLAND
Noordpoolconferentie in Bodoe 279
Noorwegen ondersteunt Palestijnse staat 279

OEKRAÏNE
BINNENLAND
Ex-premier Lazarenko in Zwitserland gearresteerd 223
Parlement keurt constitutie voor de Krim goed 224
Wijzigingen in de regering 224
President ondertekent wet op de presidents-verkiezingen 224
President en leider communisten kandidaten voor verkiezingen 418
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Regering draait besluit voedselprijzen terug 418
President Koetsjma vaardigt economische decreten uit 418
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Begroting 1999 goedgekeurd 224
Parlement keurt leningen Wereldbank goed 225
Koetsjma ondertekent nieuwe wet over centrale bank 418
Parlement tegen kortingen op de begroting 1999 418
JUSTITIE
Doodvonnis voor seriemoordenaar 225
LANDBOUW
Chef graanmonopolie ontslagen 418
NATUUR EN MILIEU
Oekraïne wil hulp bij sluiting Tsjernobyl 225
Overeenkomst met VS over kernenergie goedgekeurd 226
CULTUUR EN WETENSCHAP
Pianist Samosjko wint Belgisch concours 419
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Leider onafhankelijke orthodoxe kerk aangevallen 419
Tataren demonstreren voor burgerrechten 419

Oekraïne

Parlement beraadt zich over moratorium doodstraf 419
MILITAIRE ZAKEN
Laatste SS-19 raketten vernietigd 225
BUITENLANDSE ZAKEN
Oekraïne en Wit Rusland willen handel bevorderen 226
Communisten boycotten ratificatie verdragen 226
Duitsland neemt deel aan Antonov-project 226
Canada en VS dringen aan op hervormingen 226
Poolse steun voor Oekraïne 226
Overeenkomsten over Zwarte-Zeevloot goedgekeurd 227
Parlement spreekt zich uit tegen NAVO 419
Zwitserland wil uitlevering ex-premier Lazarenko door VS 419
Koetsjma benadrukt belang banden met Rusland 419
Roemeense president bezoekt Roemeense minderheid in Oekraïne 419
OVERLEDEN
Vjatsjeslav Tsjornovil verongelukt 227

OEZBEKISTAN
BINNENLAND
Processen tegen moslim-extremisten 125
Invloedrijk minister ontslagen 126
Bomaanslagen in Tasjkent 640
Negen doden na buskaping 640
Nieuwe minister van Landbouw benoemd 640
Verkiezingen voor parlement en presidentschap aangekondigd 641
Oezbekistan verwerpt eisen gijzelnemers in Kirgizstan 641
MILIEU
Zorgen om Aralmeer 126
BURGER- EN MENSENRECHTEN
President benadrukt mensenrechten 641
Nieuw artikel in strafwet tegen religieus extremisme 641
Mensenrechtenactivist opgepakt 641
BUITENLANDSE ZAKEN
Rusland en Oezbekistan samen tegen 'militante islam' 126
Gezondheidsproblemen van Jeltsin bij bezoek 126

OMAN
BINNENLAND
Drugssmokkelaars gearresteerd 667
Lening niet meer nodig 667
Illegalen moeten zich laten legaliseren 303
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Onderzoek naar inzakken aandelenbeurs 303
JUSTITIE
Doodstraf voor drugsmokkelaars 303
MILITAIRE ZAKEN
Oman koopt radarsysteem 667
BUITENLANDSE ZAKEN
Goedkoper telefoonverkeer met VAE 303
Eerste bijeenkomst Turks-Omaanse commissie 303
Regering sluit Israëlisch handelskantoor niet 303
Bezoek Saoedische minister van Olie 303
Saoedi-Arabië schept ook grensprobleem met Oman 303
Grensverdrag getekend met emiraten 667
Eerste vrouwelijke ambassadeur 667
Bezoek Iraakse handelsdelegatie 667

OOSTENRIJK
BINNENLAND
Coalitie eens over belastinghervormingen 330
Jörg Haider gekozen tot gouverneur Karinthië 331
Nasleep Tweede Wereldoorlog 331
Extreme sneeuwval isoleert vakantieplaatsen 331
Verzender bombrieven krijgt levenslang 331
Sociaal-democraten winnen Europese verkiezingen 652
Problematische uitslag van parlements-verkiezingen 652
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Begrotingstekort 1997 valt lager uit 331
Klima wil reserves Nationale Bank gebruiken 331
Toezichthouder Beurs van Wenen benoemd 332
Klima presenteert hervormingsplan 654
Klima wil voorlopige begroting 2000 654
BUITENLANDSE ZAKEN
Ex-burgemeester Wenen was geen spion 332
Oostenrijk neutraal in Kosovo-crisis 332
OVERLEDEN
Louise Piech-Porsche 332

PAKISTAN
BINNENLAND
Islamitische wetgeving 126
Leger gaat geweld bestrijden 126
Geweld in Punjab 127
Ruzie tussen regering en persgroep 127
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Relatie met IMF 128
JUSTITIE
Activisten ter dood veroordeeld 128
Bhutto mag naar buitenland 128
Bevriezen buitenlandse valuta illegaal 128
BUITENLANDSE ZAKEN
Dialoog Pakistan en India 128
Premier Sharif ontmoet president Clinton 129

PALESTIJNSE GEBIEDEN
BINNENLAND
Palestijns Handvest gewijzigd 667
Betrekkingen met Hamas 667
Rellen in Rafach 667
Uitroeping onafhankelijke staat? 668
Magere opkomst 'Dag van de Woede' 668
Vijfde verjaardag terugkeer Arafat 668
Strijd tegen corruptie 668
Verzoening met Palestijnse radicalen 668
Memorandum gesteund door Palestijnse Autoriteit 668
Minder steun anti-Israëlische acties 668
Protest tegen wapeninlevering 668
Corridor geopend 669
Waarschuwing èn lof Arafat voor Barak 669
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Opening watervoorzieningssysteem 669
Palestijnse elektriciteit 669
JUSTITIE
Verbetering justitieel apparaat 669
CULTUUR EN WETENSCHAP
Vrije doorgang naar Bethlehem 669
Opening Palestijns historisch museum 669
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Protest tegen sluiting media 669
Klacht Amnesty over Palestijnse Autoriteit 670
'Palestijnse Autoriteit duldt geen kritiek' 670
BUITENLANDSE ZAKEN
Opening vliegveld 670
Demonstratie tegen luchtaanvallen op Irak 670
Eredoctoraat 670
OVERLEDEN
Al-Bireh Sameeha Khalil, vrouwenactiviste 670

PANAMA
BINNENLAND
Panama weigert uitwijzing Serrano 297
President mag niet worden herkozen 297
Ontslag ministers 297
President ontkent banden met drugsmaffia 298
Overdracht gezag Panamakanaal 298
Moscoso eerste vrouw als president 298
Anti-drugs operaties verplaatst 299
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Orkaan verwoest koffie-oogst 299
Protesten tegen privatisering 299
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Handelsakkoord met Uruguay 299
President kondigt bankhervorming af 300
JUSTITIE
Panama vraagt uitlevering Noriega 300
NATUUR EN MILIEU
Protest Greenpeace in Panamakanaal 300
BUITENLANDSE ZAKEN
Verdrag met Nicaragua 300

PARAGUAY
BINNENLAND
Raul Cubas nieuwe president 609
Vrijlating Oviedo leidt tot politieke crisis en aftreden president 609
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Paraguay snijdt in uitgaven 611
BUITENLANDSE ZAKEN
Verzoek om uitwijzing Stroessner 612
Cubas veroordeelt drugspolitiek VS 612

PERU
BINNENLAND
Fujimori weigert ontslag minister 485
Joy Way nieuwe premier 485
Legercommandant ontslagen 486
Lichtend Pad doodt acht dorpelingen 486
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Nationale staking 486
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Financiële steun voor anti-drugs-programma 486
Japan verschaft lening 486
Begroting goedgekeurd 487
Akkoord met beurs Ecuador 487
NATUUR EN MILIEU
Rechtszaak indianen tegen Texaco 487
Tijdelijk opschorting verbod op vangst ansjovis 487
BURGER- EN MENSENRECHTEN
President weigert rebellen nieuw proces 487
BUITENLANDSE ZAKEN
Grensgeschil met Ecuador 487
Peru verdedigt zich in mijn-claim 488

POLEN
BINNENLAND
Gemeenteraadsverkiezingen uitgesteld 332
Ministers overleven motie van wantrouwen 332
Langdurige ruzies in coalitie rond provincies 333
Lokale partijen grote winnaars gemeente-raadsverkiezingen 333
Minister van Transport treedt af 333
Toegang tot archieven communistisch bewind mogelijk gemaakt 333
Minister overleeft motie van wantrouwen 334
'Macht premier Buzek ondermijnd' 334
Vice-minister van Gezondheidszorg ontslagen 334
Buzek ontslaat topfunctionarissen en ministers 334
Vice-minister van Justitie afgetreden 335
Senaat handhaaft reclameverbod voor bier 335
Polen hoeven niet meer twee keer te trouwen 335
Politie haalt kruisen in Auschwitz weg 335
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Mars voor inspraak bij hervormingen 335
Massaal boerenverzet tegen EU-dumping-praktijken 335
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Hervormingen overheidsfinanciën goedgekeurd 336
Polen loopt forse EU-subsidies mis 336
Hervormingen kolen- en staalindustrie 336
Privatiseringsplan voor 1999 goedgekeurd 337
President tekent wetten op pensioenen 337
Wettelijke beperkingen staatsschuld 337
Vrijstelling belasting op investeren in onroerend goed gehandhaafd 337
Begroting goedgekeurd 337
JUSTITIE EN POLITIE
Doodstraf afgeschaft 338
Oprichting van Poolse 'FBI' 338
BUITENLANDSE ZAKEN
Bezoek Netanyahu aan Auschwitz 338
Meer handel met Roemenië 338
Parlement verwerpt Duitse terugkeer-resolutie 338
Bezoek Zuid-Koreaanse premier 338
Polen en Oekraïne beloven vrouwenhandel aan te pakken 339
Duitse minister met soldaten in Auschwitz 339
Polen officieel lid van de NAVO 339
Geld voor repatriëring Polen uit Kazachstan 339
OVERLEDEN
Jacek Kalabinski 339

PORTUGAL
BINNENLAND
Nieuwe minister van Landbouw 279
Ruzie in kabinet over corruptie gesust 279
Groter tekort op begroting voor 1999 279
Regionalisering in referendum afgewezen 280
Begroting voor 1999 aangenomen 280
Oppositieleider treedt af na afwijzen verkiezingsalliantie 280
Liberalisering drugswetgeving voorgesteld 280
Viering vijfentwintigste verjaardag Anjerrevolutie 280
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Expo '98 eindigt in feest en schandaal 280
Wegblokkades door varkensboeren 280
Stiptheidsactie van havenambtenaren 280
Kleine concessie inzake ambtenaren salarissen 280
Onderzoek naar kinderarbeid 280
CULTUUR EN WETENSCHAP
Nobelprijs voor José Saramago 281
BUITENLANDSE ZAKEN
Verdrag van Amsterdam geratificeerd 281
Mário Soares Europees lijsttrekker socialisten 281
Dreiging van visserijoorlog met Spanje 281
Hulp toegezegd aan Angola 281
Portugese afgezant bezoekt Oost-Timor 281
Portugal stelt Jakarta verantwoordelijk voor geweld 281
Overeenkomst tussen Indonesië en Portugal 281

RAAD VAN EUROPA
Rel rond rapport over tweetaligheid in België 517
Raad steunt 'Televisie zonder grenzen' 517
Monaco vraagt lidmaatschap aan 517
Nieuwe voorzitter gekozen 517
Viering 50-jarig bestaan 517
Commissie verwerpt euthanasie 517
Nieuwe secretaris-generaal gekozen 517
'Observatorium voor sekten nodig' 517

ROEMENIË
BINNENLAND
Regeringspartij CDR wint burgemeesterschap Boekarest 593
Inkrimping aantal ministeries 593
Motie van wantrouwen verworpen 594
Demonstratie voor Serviërs 594
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Economische hervormingen versneld goedgekeurd 594
Onrust bij mijnwerkers 594
Pensioenen aangepast 595
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Wet op inkomstenbelasting goedgekeurd 595
Herziening begroting 1999 goedgekeurd 595
JUSTITIE
Generaals bestraft voor geweld in 1989 595
Wet op teruggave van bezittingen 595
MILITAIRE ZAKEN
Plan voor reorganisatie leger 596
BUITENLANDSE ZAKEN
Vrije doortocht voor NAVO-troepen 596
EU-normen grensbeleid bereikt 596

RUSSISCHE FEDERATIE
BINNENLAND
Constitutioneel hof: 'Geen derde ambtstermijn voor Jeltsin' 227
Partijen geven voorzichtig steun aan crisisplan 227
Veranderingen in de staf van Jeltsin 227
Verkiezingen gemeenteraad Sint-Petersburg 227
Eerste regulier gekozen gemeenteraad in Vladivostok 228
Ons Huis Is Rusland kiest nieuwe fractieleider 228
Rusland ving dertien spionnen in 1998 228
Jeltsin stemt in met beperkingen van zijn macht 228
Jeltsin: reis naar Jordanië verliep goed 228
Staatsdoema wil dat GOS secretaris Berezovski ontslaat 229
Geen president voor Dagestan 229
Jeltsin in botsing met Federatieraad over openbare aanklager 229
Bomaanslag in Vladikavkaz 229
Bordjoezja, chef presidentiële staf en secretaris Veiligheidsraad, ontslagen 229
Jeltsin maakt balans op in jaarlijkse rede voor parlement 229
Tsjetsjenië 229
Primakov ontslagen; nieuwe regering. Debat over impeachment 339
Kozakkenleider presidentieel v ertegenwoordiger in Federatieraad 341
Regionale leiders vormen politieke partij 341
Nieuwe chef van de douane 341
Zjirinovski verliest verkiezing voor gouverneurschap 341
Staatsdoema keurt nieuw verkiezings reglement goed 419
Nieuwe minister voor Sport 420
Staatsdoema neemt wet aan over millenniumprobleem 420
Tsjernomyrdin terug naar Gazprom 420
Nieuwe minister van Gezondheid 596
Vertraging bij oplossing millennium-probleem 596
Ontslagen premier Stepasjin opgevolgd door Vladimir Poetin 596
Kremlin ontkent buitenlandse bankrekeningen Jeltsin 597
Agrarische Partij verbreekt band met communisten 597
Reeks bomaanslagen zorgt voor onrust 597
Eerste vice-premier tevens minister van Spoorwegen en Transport 597
Federatieraad blokkeert opnieuw ontslag openbare aanklager 728
Rechtbank verbiedt registratie rechts-extremistische partij 729
Premier Poetin populair na honderd dagen in functie 729
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Minister naar Kamtsjatka in crisis 230
Staatsdoema verwerpt wet landhervorming 230
Doema voor drastische verhoging minimumloon 230
Meer dan vijftig bedrijven komen prijsbeheersing overeen 420
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Rusland wil herschikking schuld van acht miljard dollar 230
Regering worstelt met crisis, waarde roebel daalt verder 230
Begroting 1999 inclusief belastinghervorming goedgekeurd 231
Belastingdienst wordt ministerie 231
Parlement keurt amendementen op wet over productiedeling goed 231
Minister voor privatisering treedt af om gezondheidsredenen 231
Tsjernomyrdin in raad van bestuur Gazprom 231
Chef belastingpolitie ontslagen 231
Staatsdoema en Federatieraad willen verlaging BTW 232
BTW blijft in 1999 twintig procent 342
Onenigheid tussen regering en Staatsdoema over eisen IMF 342

Russische Federatie

'Ontslag Primakov geen reden tot problemen met IMF' 342
Commissie Staatsdoema tegen uitgave obligaties door centrale bank 342
Staatsdoema neemt door IMF gewenste wetgeving aan 420
Rusland en IMF eens over economisch beleid voor 1999 420
Regering wil grotere rol bij Gazprom 597
Begroting 2000 ter discussie 598
Staatsdoema stemt voor begroting 2000 729
Protectionistische wet over verzekeringswezen 729
JUSTITIE
Mogelijke vervolging parlementslid wegens anti-joodse uitlatingen 232
Hoge politieofficieren ontslagen wegens extreem-rechtse mars 232
Voormalige minister van Justitie gearresteerd 232
Schandaal rond openbare aanklager duurt voort 342
Geëxecuteerde leden keizerlijke familie gerehabiliteerd 420
Staatsdoema keurt amnestie goed 421
'Vier miljoen Russen hebben immuniteit' 729
Veiligheidsraad: 'Misdaad neemt toe' 729
LANDBOUW
Geringe graanoogst verwacht voor 1999 598
NATUUR EN MILIEU
Rusland bestrijdt Noors bericht over opslag chemische wapens 598
CULTUUR EN WETENSCHAP
Lebed ontslaat hoofd tv-zender 232
Federatieraad wil toezicht op televisie 232
Alexander Zinovjev na 21 jaar terug in Rusland 421
Nieuwe computer in Mir geïnstalleerd 598
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Minister wil doodstraf afschaffen 232
Pasko veroordeeld en weer vrijgelaten 598
Jeltsin vraagt parlement doodstraf af te schaffen 598
MILITAIRE ZAKEN
Rusland toont nieuwe versie MiG-29 233
Ministerie van Defensie erkent millenniumprobleem 233
Gevangenisstraf voor veertien generaals 233
Officier zegt dat leger chemische wapens op hem heeft getest 342
Kritiek op nieuwe strategische doctrine van de NAVO 343
'Russische militairen blijven uit de politiek' 343
Rusland test opnieuw strategische raket 421
Stepasjin noemt toestand Russische leger 'catastrofaal' 421
Grootste militaire oefening sinds 1985 421
Ex-minister van Defensie: 'Tsjetsjeense oorlog was een fout' 421
'Nucleair arsenaal over tien jaar verouderd' 599
REGIONALE ONTWIKKELINGEN
Moordaanslag op Tsjetsjeense leider verhinderd 341
Primakov bezoekt noordelijke Kaukasus 341
Jeltsin steunt harde maatregelen tegen Tsjetsjenië 341
Verdere incidenten in Noord-Kaukasus 341
Verkiezingen in Karatsjajevo-Tsjerkessië leiden tot spanningen 342
Golf van geweld in Zuid-Rusland houdt aan 421
Regionale leider bekritiseert communisten 421
Stepasjin ontmoet Tsjetsjeense president Maschadov 421
Premier Stepasjin bezoekt Dagestan 422
Presidentsverkiezingen Karatsjajevo-Tsjerkessië ongeldig verklaard 599
Russische troepen ingezet tegen rebellen Dagestan 599
Gouverneursverkiezingen in Sverdlovsk 600
Oorlog in Tsjetsjenië laait weer op 600
Oorlog in Tsjetsjenië 729
Compromis in Karatsjajevo-Tsjerkessië 731
BUITENLANDSE ZAKEN
Akkoord Rusland en VS over voedselhulp 233
Rusland zoekt fondsen voor vernietiging chemische wapens 233
Bondskanselier Schröder ontmoet minister van Buitenlandse zaken 233
Chinese president prijst Russische wetenschap in Novosibirsk 234
India betaalt helft schuldaflossing in natura 234
Kremlin wil eind aan Amerikaanse en Britse luchtaanvallen op Irak 234
Rusland wil unie met Wit Rusland, ratificeert vriendschapsverdrag met Oekraïne 234
Eerste vice-premier dringt aan op ratificatie START-2 234
Felle kritiek op Amerikaanse sancties tegen wetenschappelijke instituten 234
Rusland wil niet opnieuw onderhandelen over ABM-verdrag 234
Polen en Rusland willen handel bevorderen 235
Vriendschapsverdrag met Oekraïne onder voorwaarde goedgekeurd 235
Rusland en Cyprus spreken definitieve r egeling af over stationering raketten 235
Chinese premier bespreekt handel in Moskou 235
Rusland lanceert vier Amerikaanse Globalstar-satellieten 235
Reactie Moskou op NAVO-aanvallen op Joegoslavië 235
Rusland en de oorlog om Kosovo 343
Hulpzending tegengehouden door bureaucratie 344
Berezovski verliest functie bij GOS 344
Israël en Rusland bespreken nucleaire handel met Iran 344
Rusland krijgt basis in Tadzjikistan 344
Rusland wil geen amendementen op ABM-verdrag 344
Rusland wil nucleaire non-proliferatie door Pakistan 344
Rusland teleurgesteld over veiligheidsverdrag VS-Japan 344
Akkoord met IJsland en Noorwegen over visserij 344
Bezoek Zuid-Koreaanse president 344
Oorlog om Kosovo 422
Ex-minister van Financiën wordt G-8 ambassadeur 422
Syrische president Assad bezoekt Moskou 600
Nauwere banden met Wit-Rusland 600
Russisch krediet voor wederopbouw Joegoslavië 601
Overlevenden holocaust krijgen geld uit Zwitserland 601
President Montenegro bezoekt Moskou 601
Rusland verkoopt militaire helikopters aan India 601
Rusland krijgt extra voedselhulp uit VS 601
Toestemming Kazachstan lancering Russische raketten 601
Rusland 'zeer bezorgd' over afwijzen kernstopverdrag door VS 731
Voorstel tot unieverdrag tussen Russische Federatie en Wit-Rusland 732
Gezamenlijk gasproject volgens Turks premier op schema 732
Voortijdig vertrek van Jeltsin uit Istanbul ontkend 732
OVERLEDEN
Raisa Gorbatsjov 601
Dmitri Lichatsjov, letterkundige 601

SALOMONSEILANDEN
BINNENLAND
Sociale onrust en etnisch geweld op Guadalcanal 576
BUITENLANDSE ZAKEN
VN hulp gevraagd voor het opruimen van oud oorlogstuig 577

SAOEDI-ARABIË
BINNENLAND
Opnieuw ingrijpende bezuinigingen 304
Nieuwe groot-moefti 670
Beperkte kabinetswijziging 670
Leden van oppositie vrijgelaten 670
Vrouwen wonen shoura-vergadering bij 670
WETENSCHAP EN CULTUUR
Satelliettelevisie is 'vergif' 304
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Honderdduizenden illegalen uitgezet 304
Britse kritiek op mensenrechten 304
Pleidooi voor bescherming immigranten 304
BUITENLANDSE ZAKEN
VS willen Saoedische dissident deporteren 305
Saoedische onenigheid over Amerikaans beleid tegenover Irak 305
Saoedi-Arabië en Iran halen banden aan 305
Akkoord over vermindering olieproductie 305
Geen handel met Israël ondanks WTO 305
Defensiecontracten met Frankrijk nog niet rond 305
Grensconflict met Jemen laait op 305
Saoedi-Arabië roept zaakgelastigde uit Afghanistan terug 306
Overleg over vredesproces Midden-Oosten 306
Minister van Defensie bezoekt Iran 670
Gesprekken met koning Hassan 671
Bezorgdheid over kernwapens 671
Voorbereidingen voor OPEC-vergadering 671
Bevordering buitenlandse investeringen 672
Verdachte anti-Amerikaanse aanslag uitgeleverd 672
Saoedi-Arabië grootste wapenimporteur van de wereld 672
Geen uitleveringsverzoek voor Bin Laden 672

Samenwerkingsovereenkomsten met China 673
OVERLEDEN
Prins Feisal 673

SINGAPORE
BINNENLAND
Parlement stemt tegen onafhankelijke pers 434
Organisatie ter bevordering van democratie opgericht 434
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Premier Goh somber over de economie 434
Begroting 1999/2000 geaccepteerd 434
JUSTITIE
Veroordeling voor spreken in het openbaar zonder vergunning 435
Strijd tegen illegale immigratie 435
Doodstraf voor drugshandel 435
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Oproep tot afschaffing speciale wet 'staatsgevaarlijk' 435
BUITENLANDSE ZAKEN
Memoires Lee Kuan Yew vertroebelen betrekkingen met Maleisië 435

SLOVENIË
BINNENLAND
Ontslag minister van Defensie 474
Liberaal-Democratische Partij wint plaatselijke verkiezingen 474
Nieuwe minister van Binnenlandse zaken 474
Minister van Economische zaken weg 474
Deel van massagraf uit 1945 blootgelegd 474
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Pijnlijke pensioenhervorming 474
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
IMF en Wereldbank dringen aan op snellere economische hervormingen 475
MILITAIRE ZAKEN
Defensie-plan voor komend decennium bekend gemaakt 475
REGIONALE BETREKKINGEN
Kroatisch-Sloveense overeenkomst omstreden kerncentrale 474
Obstakels in Sloveens-Kroatische betrekkingen 474
BUITENLANDSE ZAKEN
Voorbereidingen Europese integratie 475
Visumplicht ingevoerd voor Macedoniërs en Turken 475
Bezoek Amerikaanse president 475

SLOWAKIJE
BINNENLAND
Parlement steunt regering-Dzurinda 602
Lokale verkiezingen 602
Ex-chef veiligheidsdienst gearresteerd wegens ontvoering zoon president 602
Nieuwe president beëdigd 602
Minister van Transport vervangen 602
President verwerpt referenda 602
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Nieuwe wet op privatisering staatsbedrijven 603
HONGAARSE GEMEENSCHAP
Regering keurt taalwet goed 603

SPANJE
BINNENLAND
Wisselingen in de regering 236
Nieuwe landbouwminister benoemd 422
Leider socialisten treedt af 422
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Sociale zekerheid minder afhankelijk van staat 236
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Parlement keurt begroting 1999 goed 236
Spanje start laatste serie privatiseringen 236
Energiebedrijven mogen obligaties uitgeven 236
JUSTITIE
Italiaanse ex-premier staat terecht voor belastingontduiking 236
Ex-spionnen veroordeeld tot celstraf 423
MILIEU
Twee bedrijven lozen tonnen verzuurd water 236
Omstreden zinkmijn mag weer open 237
ETA
Politieke vleugel ETA heet voortaan Euskal Herritarrole 237
ETA kondigt eenzijdig bestand af 237
PNV wint Baskische verkiezingen 239
Nationalistische Basken vormen regering 239
ETA royeert voormalige leider 239
Frankrijk wijst ETA-leider uit 239
Afwikkeling 'vuile oorlog' 239
Vredesproces met ETA verloopt moeizaam 423
MILITAIRE ZAKEN
Defensie koopt CASA-vliegtuigen 423
BUITENLANDSE ZAKEN
Drama in Straat van Gibraltar 240
Nieuwe ruzie over Gibraltar 240
Spaanse rechter komt met nieuwe zaken tegen Pinochet 240

SRI LANKA
BINNENLAND
Burgeroorlog met Tamil Tijgers gaat onverminderd door 697
Wijziging in het kabinet 700
Oppositieleiders gearresteerd 700
Oppositie boycot parlement 700
Parlement veroordeelt anticorruptiecommissie 700
Regeringspartij behaalt krappe winst in uitgestelde provinciale verkiezingen 700
's Werelds oudste premier jarig 701
Politieke rellen 701
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Kritiek van VN op het ontwikkelingsbeleid 701
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Begroting 1998 goedgekeurd 701
Begroting 1999 goedgekeurd 701
Begroting 2000 vervangen door tijdelijke verdeling fondsen 702
JUSTITIE
Zelfmoordpoging niet meer strafbaar 702
Nieuwe wet tegen kindermisbruik 702
Doodstraf weer ingevoerd 702
GEZONDHEID EN ZORG
Cholera-epidemie 702
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Vrouwen demonstreren tegen geweld 702
Journalisten vrezen politiestaat 702
Amnesty beschuldigt LTTE van inzet kindersoldaten 703
MILITAIRE ZAKEN
Luchtmaarschalk aangeklaagd 703
Mijnen opgeruimd 703
Meer geld voor defensie door oorlog 703
BUITENLANDSE ZAKEN
VN-compensatie na golfoorlog 703
VS: LTTE zijn terroristen 703
Website geopend 703
Reactie op Indiase kernproeven 703
OVERLEDEN
Sauvmiamoorthy Thondaman, vakbondsleider 704

SWAZILAND
BINNENLAND
Politieke staking voor meer democratie 447
Parlementsverkiezingen 448
Bomaanslagen 448
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Begrotingstekort lager 449
Minder groei, hogere inflatie 449
BUITENLANDSE ZAKEN
Overeenkomst suikerindustrie 449
Japanse hulp voor gezondheidszorg 449
Import tarwemeel uit Zuid-Afrika fors beperkt 449
Nieuwe grenspost met Mozambique 449
Deense steun voor elektriciteit op het platteland 449
Financiële steun Europese Unie 449

SYRIË
BINNENLAND
Nieuwe stafchef leger 496
Herkozen Assad wil economische hervormingen 496
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Vrijlating politieke gevangenen 496
BUITENLANDSE ZAKEN
Steun van Wit Rusland 496
Relatie Syrië-Israël blijft koel 496
Militaire samenwerking met Soedan 496
Militaire samenwerking met Noord-Korea 496
Verdere inperking activiteiten PKK 497
Hervatting werk in Amerikaanse ambassade 497
EU financiert projecten 497
Militaire samenwerking met Rusland 497

TADZJIKISTAN
BINNENLAND
Vier VN-medewerkers vermoord 129
Nog meer regeringsposten naar oppositie 129
Geweld en opstand tijdens verzoeningsproces 129
Gijzelnemers ter dood veroordeeld 130
Parlement keurt begroting 1999 goed 130
President noemt drugs uit Afghanistan bedreiging 131
Parlement steunt amnestie voor strijders van oppositie 641
Onenigheid over uitvoering vredesakkoord 641
Presidentsverkiezingen gepland voor november 1999 642
JUSTITIE
Doodstraffen voor moord op VN-personeel 642
Twee doodvonnissen
BUITENLANDSE ZAKEN
VN besluit tot voortzetting waarnemersmissie 131
19 miljoen dollar aan internationale hulp 131

TAIWAN
BINNENLAND
Overheid provincie Taiwan ontbonden 436
Kwomintang wint verkiezingen 436
Oppositie kiest nieuwe koers 437
Hsu Hsin-liang stapt op 437
Gevechten in het parlement afgekeurd 437
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Stagnatie van economische groei 438
Werkloosheid ongekend hoog 438
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Vergroting staatsbudget voor ontwikkeling infrastructuur 438
Hulp voor noodlijdende bedrijven 438
Investeringen in China lopen terug 438
Recordhandel met China, maar minder investeringen 705
JUSTITIE
Protest tegen 'bandietenwet' 705
NATUUR EN MILIEU
Verzet tegen bouw kerncentrale 438
Zware aardbevingen veroorzaken grote schade 705
CULTUUR EN WETENSCHAP
Chinese minister van Wetenschap in Taipei 439
MILITAIRE ZAKEN
Minder omvangrijke militaire oefeningen 439
BUITENLANDSE ZAKEN
VS blijven Taiwan steunen 439
Financiële hulp voor bondgenoten 439
RELATIE MET CHINA
Poging tot hervatting Chinees-Taiwanese besprekingen 439
Taiwan maakt eind aan status als 'Afvallige provincie' 440
Taiwan wil politiek gelijkwaardig zijn aan China 704

THAILAND
BINNENLAND
Nieuwe grondwet 248
Wijzigingen in het kabinet Chavalit 248
Kabinet Chavalit valt; Chuan Leekpai nieuwe premier 249
Nieuwe regering belooft crisis aan te pakken 250
Minister van Volksgezondheid treedt af na corruptieschandaal 250
Vergroting van de coalitie 250
Kritiek op gebrekkige veiligheidsvoorschriften na hotelramp 251
Thaise nationale instellingen functioneren slecht 251
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Extra hulp voor slachtoffers van de crisis 251
Gewelddadige beëindiging arbeidsonrust 251
Uitzetting illegale arbeiders 251
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
De economische crisis: oorzaken en gevolgen 251
GEZONDHEID EN ZORG
Aids 255
Sociale en medische problemen door economische crisis 255
LANDBOUW
Oogst bedreigd door droogte 256
Compromis met protesterende boeren 256
Rijstpact met Singapore 256
NATUUR EN MILIEU
Smog boven Zuid-Thailand 257
Bouw energiecentrale 257
BURGER- EN MENSENRECHTEN
ASEAN over mensenrechten en democratie 257
Amnesty International prijst en bekritiseert Thailand 257
Vluchtelingen 257
MILITAIRE ZAKEN
Nieuwe rol voor het leger 258
Thailand en Cambodja vegen grensgebied schoon 258
BUITENLANDSE ZAKEN
Intensievere samenwerking met China 258
Relatie met de VS 258
Relatie met Myanmar 259
OVERLEDEN
Voormalig premier Chatichai Choonhaven 259
Voormalig premier Seni Pramoj 259

TSJECHIË
BINNENLAND
Politieagenten veroordeeld voor optreden in 1989 603
Premier Zeman van blaam gezuiverd door BIS 603
FINANCIEEL-ECOOMISCHE ZAKEN
Fiscale wetgeving gewijzigd 603
Wijziging wetsvoorstel BTW 603
JUSTITIE
Sociaal handvest EU aanvaard 604
BUITENLANDSE ZAKEN
Tsjechië treedt toe tot de NAVO 604
NAVO krijgt toestemming om te landen 604
Presidenten beloven Tsjechisch-Slowaakse toenadering 604
OVERLEDEN
Václav Benda, voormalig dissident 604

TUNESIË
BINNENLAND
Huurmoordenaars Cools veroordeeld 191
Ben Ali opnieuw presidentskandidaat 191
President staat oppositie bij presidentsverkiezingen toe 191
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Ksila beëindigt hongerstaking 192
Amnesty beschuldigt Tunesië van martelingen 192
BUITENLANDSE ZAKEN
Samenwerking met Spaanse bedrijven 192
Bezoek Turkse delegatie 192
Overeenkomst met Italië over illegalen 192

TURKMENISTAN
BINNENLAND
Militaire kopstukken ontslagen na schietpartij 131
Viering onafhankelijkheid 131
Nieuwe minister van Landbouw 131
Amnestie en pijplijncontract bij verjaardag president 643
Verschuivingen in de regering 643
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Moratorium doodstraf 131
OVSE opent kantoor 131
BUITENLANDSE ZAKEN
Afghaanse gevangenen vrijgelaten 643
Contract voor gaslevering aan Turkije 643
Gasleveringen aan Oekraïne stopgezet 643
Visum voor bezoekers uit GOS verplicht 643

TURKIJE
BINNENLAND
Regering-Yilmaz valt 133
Minister van Financiën treedt af 134
Aanloop naar de verkiezingen van 18 april 1999 134
Corruptieprocessen 134
Armeense christenen kiezen nieuwe leider 134
Regering-Ecevit overleeft motie van wantrouwen 423
Nationalisten winnen Turkse verkiezingen 423
ISLAMITISCH ACTIVISME
Nieuw onderzoek tegen leider van de Partij van de Deugd 135
Burgemeester Istanbul uit ambt gezet 135
Verzet tegen hoofddoekjes duurt voort 135
Militairen nemen steeds scherper stelling tegen islamitisch activisme 135
Aanslag op mausoleum Atatürk verijdeld 135
Hof vernietigt doodstraf 33 islamisten 135
Zes islamitische bedrijven aangeklaagd 135
Erbakan mag zich niet verkiesbaar stellen 136
Justitie verbiedt maagdelijkheidstest 136
Turkse zakenman veroordeeld 424
Aanklager vraagt verbod Partij van de Deugd 424
Hoofddoekje veroorzaakt rel in parlement 424
KOERDISCHE KWESTIE
Turkije en Syrië tekenen PKK-akkoord 136
Nieuwe offensieven na arrestatie PKK-leider 136
Justitie sluit krant 137
Arrestatie Öcalan leidt tot acties 137
PKK treft infrastructuur olie-industrie 137
Iran en Turkije besluiten tot militaire samenwerking 137
HADEP 137
Abdullah Öcalan 138
Strubbelingen rond HADEP 424
Proces tegen PKK-leider Öcalan 425
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Nieuwe begroting 1999 wil begrotingstekort terugdringen 426
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Amnesty constateert verbetering mensenrechten 140
Belangrijke mensenrechtenactivist veroordeeld 140
Herfkens tegen toelating Turkije tot EU 426
Hoogste Turkse rechter vraagt verbetering mensenrechten 426
IHD-voorzitter gevangen gezet 426
Denemarken klaagt Turkije aan 426
Ecevit wil mensenrechten verbeteren 427
BUITENLANDSE ZAKEN
Betrekkingen met Griekenland blijven gespannen 140
Cyprus plaatst raketten op Kreta 140
Turkije wil geen onderhandelingen over Cyprus 427

URUGUAY
BINNENLAND
Leger en marine krijgen nieuwe top 612
Wisselingen in kabinet 612
Vice-president Batalla overleden 612

Ex-guerrillastrijder wordt senator 612
Colorado Partij sterk in voorverkiezingen 613
Minister weg na boerenprotest 613
LANDBOUW
Overstromingen vernietigen deel rijstaanplant 613
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Onderzoek naar graven op militair terrein 613
Nieuwe bewijzen voor samenwerking tussen dictaturen 613
Advocaat vraagt om arrestatie ex-dictator Alvarez 614
buitenlandse zaken
Anti-drugs verdrag met Spanje 614
delegatie naar Disneyland 618
wegens aandeel in mislukte staatsgreep 642

VANUATU
Noodtoestand en verkiezingen 577
OVERLEDEN
'Vader van Vanuatu' Lini 578

VENEZUELA
BINNENLAND
Presidentscampagne wordt harder 554
Chavez tot president gekozen 555
Caldera neemt emotioneel afscheid 556
Nieuwe kabinetsleden benoemd 556
Chavez herdenkt staatsgreep met parade 556
Kabinetswisseling 556
President dringt aan op ontbinding Congres 557
Ex-generaal in top PDVSA 557
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Leger ingezet bij sociale taken 557
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Weg vrij voor particuliere pensioenregelingen 557
Begrotingstekort voorspeld van vijf miljard dollar 557
Campagne tegen corruptie bij douane 558
Militairen bewaken oliebronnen 558
PDVSA ontmantelt netwerk corruptie 558
OPEC-top mogelijk in Caracas 558
Centrale Bank ingenomen met grondwetsplan 558
JUSTITIE
Tien doden bij gevangenisrel 558
NATUUR EN MILIEU
Olievervuiling in grensrivier 558
BUITENLANDSE ZAKEN
Spaanse premier Aznar op bezoek 558

VERENIGDE ARABISCHE EMIRATEN
BINNENLAND
Verbod op gebruik aken voor olietransport 306
Ministeries moeten woordvoerders aanstellen 306
Vrouwelijke agentes in Ajman 673
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Sharjah wil niets van BCCI-claim weten 673
Dubai's goudexport stijgt explosief 673
Maatregelen tegen witten drugsgeld nodig' 674
Begroting 1999 goedgekeurd 674
VS bepleiten economische integratie Golfstaten 674
Privatisering van water en stroom uitgesteld 674
NATUUR EN MILIEU
Opnieuw olie op de kust 306
Doodstraf voor importeurs van gevaarlijk afval 674
MILITAIRE ZAKEN
Aankoop Mirages bijna rond 306
Miljoenen gereserveerd voor regionale defensie 674
BUITENLANDSE ZAKEN
VAE waarschuwen Pakistan 306
Qatar probeert relaties met VAE te verbeteren 306
MENA-top geannuleerd 306
Iran en Emiraten overleggen over eilanden 306
Bezoek Pakistaanse premier 307
Gezamenlijke legeroefeningen Golfstaten 307
Iraaks bezoek 674
Aanloop naar Arabische top 675
Verzoening met Saoedi-Arabië 675
Heropening ambassade Soedan 675
Geen visa voor ongeschoolden 675
Bezoek Amerikaanse minister van Defensie 675
Opening LNG-project 675

VERENIGDE STATEN
BINNENLAND
Verkiezingen 98
Al Gore presidentskandidaat in 2000 100
Afzettingsprocedure tegen Clinton 100
Afzettingsproces in de Senaat tegen president Clinton 103
State of the Union 103
Burgemeesters 105
Minderheden 105
Burgemeester Daley herkozen in Chicago 241
Privatisering in Washington DC 242
Joe Andrew nieuwe voorzitter Democratische Partij 242
Gingrich naar conservatieve denktank 242
Indianen 242
Wapenbezit en geweld 351
FBI hield onwelgevallig rapport vliegramp tegen 352
Hackers versus regeringscomputers 352
Bush belangrijkste presidentskandidaat Republikeinen 739
Geen nationale dag van gebed 739
Boetes voor Clinton in nasleep Lewinsky-affaire 739
Vrijheidsmedaille voor Carter 739
Strengere eisen aan campagnefinanciering 739
Rechter keurt censuur op kunst af 739
Amerikaanse militairen confisqueerden eigendom Hongaarse joden 740
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Gemeenten bepalen 'eigen minimumloon' 105
Nieuwe voorzitter van vervoersbond gekozen 105
Van uitkering naar betaald werk 105
Wetgeving tegen illegalen deels teruggedraaid 740
Kloof arm-rijk sterk gegroeid 740
Verhoging minimumloon 741
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Belasting op Internet voorlopig verboden 105
Ondernemingen mogen niet langer omkopen 106
Overeenstemming over begroting 106
Vergroting strategische oliereserve 106
Belastingverlaging of meer sociale zekerheid 242
Nieuwe bankwet 243
Discriminatie door kredietverleners 243
Plutonium als brandstof in kerncentrales 243
Comptabiliteit 243
Inkomsten van de families Clinton en Gore 352
Begrotingsvoorstel Republikeinen aangenomen 352
Greenspan tegen nieuwe Bankwet 352
Minister van Financiën Rubin afgetreden 353
Aanscherping faillissementswetgeving 353
Kredietgaranties voor staal-, olie- en gasindustrie 741
Begroting Orange County goedgekeurd 741
Wisseling van minister van Financiën 741
Aansprakelijkheid producenten millenniumbug beperkt 741
Strijd om de begroting en belastingverlaging 741
Nieuwe wet op het bankwezen 743
Normen voor handel via Internet 743
JUSTITIE
Maatregel tegen pedofilie via Internet 106
Onderzoek naar campagnefinanciering 106
Nieuwe beschuldigingen in Whitewater-schandaal 107
Controle op kopers van vuurwapens 107
Rassendiscriminatie 243
Doodstraf 243
Beroep bommenlegger Oklahoma City verworpen 243
Leiders Freemen veroordeeld tot lange straffen 244
Onderzoek tegen politie New York 244
Tegoeden Holocaustslachtoffers 244
Beroep in Oklahoma-zaak opnieuw verworpen 353
Vrijspraak en veroordeling in Whitewater-zaak 353
Demonstraties tegen politie New York 353
Verbod op verbranden Amerikaanse vlag 353
Italiaans kabelbaanongeluk: piloot veroordeeld 354
Immigratie 354
Misdaadcijfers omlaag 354
Wapenwetgeving enigszins aangescherpt 743
Reorganisatie FBI 744
Microsoft maakte misbruik van monopoliepositie 744
Wet om domeinnaam op internet te beschermen 744
Drugsbaronnen en hun zakenrelaties aangepakt 744
ONDERWIJS
Verantwoordelijkheid schoolbestuur voor lesstof versterkt 107
Nieuwe Hoger Onderwijswet getekend 107
Elf miljard voor scholen New York 107
Nieuwe opzet schoolbussen St. Louis 108
Internet 244
Schoolbestuur Detroit 244
Minder federale regelgeving 354
GEZONDHEID EN ZORG
Abortus 108
Ambtenaren tegen medicinaal gebruik van marihuana 109
Tabaksakkoord 109
Meer daklozen overleden op straat in San Francisco 109
Kinderbescherming in problemen door drank- en drugmisbruik ouders 109
Verklaring van de Rechten van de Patiënt 109
Abortusstrijd 244
Proces tegen de tabaksindustrie 245
Verpleeghuizen 245
Duizenden kinderen ziek door slechte huisvesting 354
Uitstel vernietiging pokkenvirus 354
Minder tienermoeders 355
Mogelijke verklaring Golfoorlogsyndroom 355

Verenigde Staten

Hooggerechtshof verwerpt discriminatie bij bijstandsuitkeringen 355
Meer perinatale sterfte onder zwarte vrouwen 744
Extra geld voor voormalige pleegkinderen 744
Educatieve webpagina moet kinderen beschermen 745
Ziektekostenverzekering goedkoper 745
Patiëntenrechten beter beschermd 745
Hervorming orgaandonatiesysteem uitgesteld 745
LANDBOUW
Veto Clinton over landbouwbegroting 110
Eerherstel voor oud-minister van Landbouw Mike Espy 110
Extra financiële steun voor de boeren 245
Braaklegging 245
Compromis noodhulpprogramma 745
NATUUR EN MILIEU
Gevangenis dreigt voor walvisredders 110
Normen voor mestuitstoot bio-industrie 245
Discussie rond indiaans erfgoed 355
Opslag nucleair afval 355
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Mars tegen politiegeweld toegestaan 110
Sanctiewet ter bevordering van godsdienstvrijheid getekend 110
Homo-emancipatie 110
Doodstraf 111
Eindelijk compensatie voor zwarte boeren 745
Homoseksueel benoemd tot ambassadeur 746
Million youth march toegestaan 746
Discussie over abortus en euthanasie woedt voort 746
Zwarte FBI-agent hoofd van politie in New Jersey 746
Hooggerechtshof buigt zich over het gebruik van de elektrische stoel 746
Ku Klux Klan in Manhattan 746
MILITAIRE ZAKEN
Hogere uitkering voor invalide veteranen 111
Terrorismebestrijding in de 21e eeuw 111
Eerherstel eerste zwarte officier 246
Overspel en corruptie 246
Verdedigingsschild tegen raketten 246
Verkoop radarapparatuur aan Turkije 355
Lancering militaire satelliet opnieuw mislukt 355
Eerste vrouw slaagt op militaire academie 356
Senaat verhoogt defensiebudget 356
Generaal Joseph Ralston nieuwe NAVO-opperbevelhebber 747
Strafmaatregelen tegen antihomogeweld in het leger 747
Kernstopverdrag verworpen 747
Nog 150 Amerikaanse atoomwapens in zeven NAVO-landen 747
BUITENLANDSE ZAKEN
Voorwaarden aan het IMF 111
Crisis rond Irak 111
Sancties tegen Soedan vernieuwd 112
CIA waarschuwde Arafat voor aanslagen 112
Meer hulp voor slachtoffers Mitch 112
Maleisië boos over toespraak Gore 112
President Kennedy was geschokt door moord op Diem 113
Luchtaanvallen op Irak 113
Oproep leiders Rode Khmer te berechten 113
Contacten met Colombiaanse guerrillabeweging FARC 113
Verontrusting over mensenrechten in China 114
Oorlog rond Kosovo 356
Verslechterende relatie met China 356
Holbrooke kandidaat voor ambassadeur bij de VN 357
Israël-lobby geeft verzet op tegen Palestijnse staat 357
Lockerbie 357
Verkoop satelliet aan China verboden 246
Anti-Amerikaanse aanslagen voorkomen 246
Amerikaanse troepen terug uit Haïti 246
Strafverlaging Noriega 246
VS en China verstevigen militaire betrekkingen 247
VS betrokken bij mensenrechtenschendingen in Guatemala 247
Nucleair potentieel Noord-Korea 247
Palestijnse staat 247
Goedkope staalimporten 247
VN-contributie 247
Olie-industrie tevreden met beperking sancties 247
Ongeluk Italiaanse kabelbaan 248
Terugtrekking troepen uit Haïti 747
Senaat wil meeste schulden aan VN betalen 747
Handelsrelatie met China verstevigd 747
Handel met Afrika meer open 748
Huis stopt met boycot VN-bevolkings-programma 748
Namen krijgsgevangenen vrijgegeven na handelsakkoord met Vietnam 748
Strijd tegen regime van Saddam in Irak voortgezet 748
Holbrooke ambassadeur bij de VN 748
Samenwerking met Rusland 748
Aantal Cubaanse vluchtelingen stijgt 749
Lijst terroristische organisaties gepubliceerd 749
Samenwerking met Colombia tegen drugshandel 749
Herbenoeming Wolfensohn president Wereldbank 749
Congres dwarsboomt Clintons hulpplannen 749
Steun aan deel Iraanse oppositie verboden 750
Afghanistan levert Osama bin Laden (nog) niet uit 750
Felle protesten tegen Clinton bij bezoek aan Griekenland 750
OVERLEDEN
Lawton Chiles, gouverneur van Florida 114
Morris Udall, voormalig Afgevaardigde uit Arizona 114
John Ehrlichman (1925-1999) 248
Mario Puzo (1920-1999) 750
Charles 'Pete' Conrad jr. (1930-1999) 750
George C. Scott (1927-1999) 750

VIETNAM
BINNENLAND
Communistische partij wil haar greep versterken 706
Reïntegratieprogramma voor bootvluchtelingen beëindigd 706
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Vakbonden verplicht in buitenlandse bedrijven 319
Voedseltekort voor 2,3 miljoen mensen 319
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Economische groei ondanks crisis 319
Bankhervormingen 320
Overheid blijft dominant in economie 320
Nieuwe wet op particulier ondernemerschap 706
JUSTITIE
Massale amnestie 320
Corruptie aangepakt 320
Overheid wil minder zware straffen 321
GEZONDHEID EN ZORG
Steeds meer straatkinderen 321
Amerikaans onderzoek naar effecten Agent Orange 706
Dramatische toename heroïnegebruik 706
LANDBOUW
Landbouwhervormingen tegengehouden 321
NATUUR EN MILIEU
Tyfoons en overstromingen 321
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Hanoi waarschuwt journalisten 321
Buitenlandse kritiek op schendingen van de mensenrechten 322
Kritiek op gebrek aan godsdienstvrijheid 322
Dissident Nguyen Thanh Giang vrijgelaten 706
MILITAIRE ZAKEN
Vietnamoorlog op Internet 323
Vietnam behoeft geen verontschuldigen 323
Gevolgen van Agent Orange 323
Vietnam beschiet Filippijnse vliegtuigen 707
BUITENLANDSE ZAKEN
Vriendschap met China 323
Vietnam organiseert ASEAN-top 323
Japan en Vietnam maken elkaar tot meest begunstigde handelspartners 707
Onduidelijkheid over handelsbetrekkingen met VS 707
'Ontwikkelingsdriehoek' met Laos en Cambodja 707
OVERLEDEN
Vu Van Mau, laatste premier vanZuid-Vietnam 323

WIT RUSLAND (BJELAROES)
BINNENLAND
Protesten tegen economische problemen 48
Bevolking moet helpen bij oogst 48
Ex-parlementariërs willen presidents-verkiezingen 48
Ministers ontslagen 48
Wijziging in verkiezingswet benadeelt oppositie 49
Protestbetogingen tegen beleid Loekasjenko 240
Minister van Binnenlandse zaken treedt af 240
Problemen bij onofficiële presidents-verkiezingen 427
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Loekasjenko beveelt verandering economisch beleid 49
Loekasjenko wil vereenvoudiging belastingstelsel 49
Parlement keurt begroting 1999 goed 241
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Oppositie kiest datum voor symbolische verkiezingen 241
BUITENLANDSE ZAKEN
Geen EU-visum voor leiders Wit-Rusland 49
Wit-Rusland wil Joegoslavië militair steunen 49
Prijs voor journalist in Wit-Rusland 49
Rusland en Wit-Rusland willen nieuwe 'unie-staat' 50
EU-ambassadeurs terug in Wit Rusland 241
Protest tegen Poolse oproep tot democratie 241
Visa tussen Wit Rusland en Joegoslavië afgeschaft 241

IJSLAND
BINNENLAND
Minister van Financiën treedt af 654
Onafhankelijkheidspartij verstevigt positie in verkiezingen 654
OVERLEDEN
Halldor Laxness 655

ZAMBIA
BINNENLAND
Ministerswisselingen 449
Hooggerechtshof verwerpt klacht tegen president Chiluba 450
Geen rust voor oud-president Kaunda 450
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Bomaanslagen in Lusaka 450
Homo-activisten 450
Staking bij pas geprivatiseerde mijnen 450
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Privatisering kopermijnen 451
JUSTITIE
Persvrijheid beknot 451
BUITENLANDSE ZAKEN
Conflict met Angola 451
Vluchtelingenstroom uit Kongo 451

ZIMBABWE
BINNENLAND
Onteigening grote landbouwbedrijven aangekondigd 192
President en parlement verschillen over grondwetsherziening 193
Jaarvergadering ZANU-PF 193
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Onrust door banenverlies en prijsverhogingen 193
Confrontatie tussen regering en vakbonden 194
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Begrotingstekort daalt 194
Hulp IMF gestaakt 194
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Beperking vrijheid van vergadering en demonstratie 194
Persvrijheid bedreigd, journalisten vervolgd 194
Kritiek van rechters en oppositie 195
Mugabe: 'Homo's erger dan beesten' 195
Oud-president Banana veroordeeld wegens homoseksueel gedrag 195
BUITENLANDSE ZAKEN
Interventie in DR Kongo 195

ZUID-AFRIKA
BINNENLAND
Mandela trouwt met Graça Machel 379
Laatste troonrede Mandela schetst vooruitgang 379
Afscheid van het parlement en de strijdkrachten 380
Aanloop naar de verkiezingen 380
ANC haalt net geen tweederde meerderheid 381
Waarheidscommissie komt met eindrapport 382
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Noodplan voor bestrijding werkeloosheid 383
Financiële problemen ngo's 383
Afslanking overheidsapparaat 383
Onderzoek corruptie levert 500 miljoen rand op 383
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Aanvullende begroting nodig door tegenvallende economie 383
Begroting 1999/2000 gepresenteerd 384
Onzekerheid over verdere renteverlaging 384
Gill Marcus directeur van de centrale bank 384
JUSTITIE
Misdaadcijfers stijgen 384
PAGAD: misdaadbestrijders of terroristen? 384
Gevangenissen overvol 385
Discussie over invoering doodstraf 385
Dominee Boesak veroordeeld 385
ONDERWIJS
Herschrijving recente geschiedenis 385
Scholingsfonds voor werknemers 385
Schuldenproblematiek bedreigt onderwijskansen 385
GEZONDHEID EN ZORG
Strenge tabakswet 385
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Teruggave van onteigend land 385
Recht op informatie 386
MILITAIRE ZAKEN
Grote wapenorder 386
Strijdkrachten krijgen zwarte opperbevelhebber 386
Geen geheim akkoord met Libië 386
Zuid-Afrika verkocht wapens aan 38 staten 386
BUITENLANDSE ZAKEN
Mandela roept OAE op tirannie uit te bannen 386
Zuid-Afrika leidt Niet-gebonden landen 386
Bemiddelingspogingen in Afrikaanse conflicten 386
Interventie in Lesotho 386
Handelsakkoord met de Europese Unie 387
Bezoek Clinton in teken van nieuwe Afrika-politiek 387
Mbeki bezoekt Oost-Azië 387
Mandela in Rusland 387
Delegatie uit Saoedi-Arabië op bezoek 387

ZUID-KOREA
BINNENLAND
Reorganisatie geheime dienst 508
Nieuwe regering 509
Zege voor coalitiepartijen bij lokale verkiezingen 510
Oppositieparlementariërs lopen over 510
Verboden studentenbeweging beëdigt nieuwe leider 510
Voormalige 'troostmeisjes' krijgen compensatie 510
Tientallen doden bij brand in bar 757
SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN
Economische hervormingen doorgevoerd 510
Vakbond gelegaliseerd 757
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Nieuwe financiële topambtenaren 512
Daewoo slankt af 757
Hyundai in Noord-Korea 757
Sterke economische groei 758
JUSTITIE
Veroordelingen topfiguren na economische delicten 513
NATUUR EN MILIEU
Overstromingen 513
CULTUUR EN WETENSCHAP
Test met menselijke kloon geslaagd 513
Rellen in boeddhistische tempel 513
Noord-Koreaanse tv te zien in het buitenland 758
BURGER- EN MENSENRECHTEN
Kritiek van Amnesty International 513
Kim laat politieke gevangen vrij 513
Kims mensenrechtencommissie krijgt internationale kritiek 514
MILITAIRE ZAKEN
Seoul wil intensievere banden met Peking 758
Onderzoek naar No Gun Ri 758
Gebruik ontbladeringsmiddelen bevestigd 759
Pyongyang waarschuwt Seoul om geen kruisraketten te ontwikkelen 759
BUITENLANDSE ZAKEN
Contacten met Noord-Korea: toenadering en conflict 514
Succesvol bezoek Japanse premier 759

ZWEDEN
BINNENLAND
Bijscholing over jodenvervolging 50
Kinderporno strafbaar gesteld 50
Strijd over sluiting kerncentrales 50
Proces tegen moordenaar ex-premier blijft gesloten 50
'Helft van nazi-goud van slachtoffers' 50
Parlementsverkiezingen 50
Riksbank op termijn onafhankelijk 52
Rapport communistische zuiveringen afgewezen 52
Minister van Financiën neemt ontslag na ruzie over begroting 282
Scheuring dreigt bij SAP 283
Overheid compenseert slachtoffers sterilisatie 283
Eventueel uitstel EMU-beslissing 283
Kleinbedrijf krijgt andere ontslagregels 283
NATUUR EN MILIEU
Greenpeace bezet kerncentrale 283
BUITENLANDSE ZAKEN
Sancties tegen India en Pakistan 52
Oekraïne waarschuwt Zweden bij nucleair ongeluk 283
Zweden onderzoekt verkrachtingen Kosovo 283

ZWITSERLAND
BINNENLAND
Zwitserland krijgt eerste vrouwelijke president 344
CVP vervangt kabinetsleden 345
Zwitserse banken en slachtoffers holocaust sluiten akkoord 345
'Kraamtoeslag' middels referendum verworpen 655
Populistische Volkspartij wint verkiezingen 655
Holocaust-fonds heeft 90 procent vermogen toebedeeld 656
FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN
Wet tegen witwassen werkt goed 346
Parlement akkoord met grote wapenaankopen 346
Parlement keurt begroting goed 346
Verkoop goudreserve goedgekeurd 346
Verkoop goudreserve hapert 656
Werner Rey krijgt vier jaar gevangenis 656
Veel meldingen witwaspraktijken 657
NATUUR EN MILIEU
Regering stelt geen deadline voor sluiting kerncentrales 346
BUITENLANDSE ZAKEN
Algerijnse guerrillaleider uitgewezen 346
Trilateraal hulpprogramma voor Joegoslavië 347
Zwitserland bevriest tegoeden van Milosevic, Salinas en Lazarenko 657
Regering wil Dalai Lama niet ontmoeten 657
Zwitserland sluit akkoord met EU 657
Zwitserland levert Papon direct uit aan Frankrijk 657

A
Aa, Michel van der, 590
Aaij, H., 389
Aalders, G., 392
Aartsen, J.J. van, 71; 203; 395; 396
Aass, Svein, 362
Abbas, Machmoed, 663
Abbasov, Abbas, 73
Abbasov, Namig, 73
Abboud, Hicham, 155
Abdallah, koning, 489; 490; 491
Abdallah, kroonprins, 303; 304; 306; 671; 672
Abdel-Fattah, Nabil, 615
Abdel-Rahman, Hamdi, 615
Abdildin, Serikbolsyn, 120; 121; 122
Abdoelatipov, Ramazan, 229; 340; 599
Abdoellodzjanov, Abdoemalik, 130
Abdul Aziz, Turki bin, 615
Abdul-Aziz, Sultan bin, 670
Abdullah, prins Turki bin, 305
Abdullahi, Ango, 768
Abdullahi, Laraba Gambo, 184
Abdul-Nabi Mekki, Ahmad bin, 667
Abdur Rab, A.S.M., 630
Abeng, Tanri, 314; 693
Abessole, Paul M'ba, 761
Abeysekera, Sunila, 702
Abidine Ben Ali, Zine al-, 173; 191; 192
Abijev, Safar, 73; 458
Abiola, Moshood Kashimawo, 181; 182; 183; 186; 770
Abljazov, Moechtar, 122
Aboriahade, A.B., 768
Abousout, Messaoud, 173
Abrahamjan, Soeran, 457
Abram, Ron, 198
Abreus Ruiz, Maria Caridad, 480
Abu Bakar, Abang, 432
Abu Bakar, Azizan, 430
Abu Seda, Hafez, 617; 618
Abu, John Frank, 764
Abubakar, Abdulsalami, 181; 182; 183; 184; 185; 186; 187; 188; 189; 190; 191; 767; 771
Abubakar, Atiku, 767
Abykajev, Noertaj, 120; 637
Acebes, Angel, 236
Achaari, Mohamed, 177
Achahbar, Mohamed, 177
Achema, Stephen, 768
Achmedov, Nadyr, 73
Acholonu, E.A., 185
Acosta, Jorge 'Tiger', 350
Adachamov, Gajrat, 642
Adami, Mohamed, 155; 156; 160
Adamkus, Valdas, 46; 47; 48; 416; 417; 418
Adamov, Jevgeni, 340
Adams, Aret, 185
Adams, Gerry, 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 275; 276; 536
Adamu, Hassan, 767
Adani, Dror, 663
Adebiyi, Tunji, 185
Adekpedjou Akindes, Sylvian, 760
Adelaja, Dupe, 767
Adelmund, Karin, 202; 710
Adeniran, Tunde, 767
Adeyemi, Debo, 184
Adiaheno, Jacques, 761
Adjei, Kwabena, 764
Adjei-Mensah, Isaac, 764
Adjena, Kwabena, 764
Adjovi, Severin, 527; 760
Adoum, Rosangela, 550
Adrousi, Abdel-Hamid Mohammed, 616
Aduan, Wanda Engel, 54
Aelvoet, Magda, 520; 713; 714; 727
Afewerki, Isayas, 173; 618
Afikuyomi, Tokunbo, 185
Afzal, Mueen, 128
Agabi, Kanu Godwin, 767
Agagu, Egun, 767
Agbobu, Chris, 767
Agha, Rudwan al-, 669
Agolets, Valentin, 240; 241
Ágoston, András, 467; 546
Aguinaga, Alejandro, 486
Aguirre, Esperanza, 236
Agustsson, Gudni, 655
Ahern, Bertie, 35; 36; 38; 39; 40; 41; 43; 276; 277; 537
Ahlenius, Inga-Britt, 519
Ahmad Faraj, Ahmad bin, 666
Ahmad, Suleiman Abu, 661
Ahmed, Shahabuddin, 628
Ahmed, Tofael, 631
Ahtisaari, Martti, 343; 543; 544
Ahwoi, Kwamena, 764
Aimaierniyazi Aierxiding, 684
Aisha, Abudureyimu, 148
Ait Ahmed, Hocine, 157; 161
Aitken, Jonathan, 534
Aivazjan, Smbat, 457
Ajjoul, Larbi, 177
Akajev, Ajdar, 123
Akajev, Askar, 123; 124; 125; 638; 639; 640
Akanaku, Titlola, 768
Akande, Onikepo, 184
Akayesu, Jean Paul, 66
Akbari, Hojatul Islam Mohammad, 499
Akhigbe, Mike, 181; 184; 188
Akingbe, Amos, 185
Akinrinade, Alani, 185
Akpata, Ephraim Omorose, 183
Aksjonenko, Nikolaj, 340; 341; 596; 597
Aktas, Ziya, 134
Aktsjoerin, Renat, 230
Alamgir, Mohiuddin Khan, 633
Alaoui, Ismail, 177
Alarcón, Fabián, 550; 551
Alarcon, Ricardo, 480
Alatas, Ali, 691; 695
Alauddin, Mohammad, 628
Albar, Syed Hamid, 432
Albores, Roberto, 291
Albright, Madeleine, 89; 113; 114; 174; 226; 259; 306; 370; 422; 432; 541; 543; 619; 658; 665; 667; 746; 747; 756; 771
Albuquerque, Ramon, 284
Alebua, Ezekiel, 576
Alekna, Raimundas, 417
Alekperov, Avaz, 458
D'Alema, Massimo, 22; 75; 76; 77; 79; 80; 81; 138; 414
Aleman, Arnaldo, 300; 736; 737; 738
Aleskerov, Moertoez, 73
Alexander, Lamar, 352; 739
Alexis, Jacques Edouard, 94; 95
Alfa, Ibrahim, 767
Alfaro, Gustavo, 553; 554
Alfaro, Luis, 555
Alfonsín, Raul, 347; 348
Alho, Arjan, 24
Alick, John Robert, 577
Alijev, Farchad, 73
Alijev, Hajdar, 72; 73; 74; 75; 457; 458; 459; 624; 625; 626; 638
Alijev, Irsjad, 73
Alijev, Rahat, 638
Alimdzjanov, Bachtijer, 126; 640; 641
Alimi, Taiwo, 768
Alioua, Khalid, 177
Allcock, Bob, 430
Almada, Martin, 612
Almatov, Zakirdzjon, 126
Almazov, Sergej, 231
Almi, Abdelmajid el-, 191
Almunia, Joaquin, 423
Al-Mustapha, Harrza, 770
Altynbajev, Moechtar, 122; 637
Alvarado, José Antonio, 737
Alvarez Montalvan, Emilio, 738
Alvarez, Gregorio, 614
Alvarez, José Luis, 239
Alvear, Soledad, 476
Alviri, Morteza, 359
Alykoelov, Tynybek, 124; 639
Amadeo, Edward, 54
Amado, Fernan, 614
Amardzjagal, Rintsjinnjamiin, 502
Amaret Sila-on, 252; 254
Amari, Akira, 561
Amato, Giuliano, 76; 414
Amir, Chagai, 663
Amir, Jigal, 661; 662
Amir-Entezam, Abbas, 360; 361
Amnuay Viravan, 252; 253; 568
Amoako-Nuama, Christine, 764
Amor, Abdelfattah, 322
Amorim, Celso, 620
Amoudi, Mohammad Hussain al-, 673
Amoussou, Bruno, 760
Ananiev, Georgi, 461; 462
Anastasijevic, Dejan, 547
Anciaux, Bert, 716; 717; 728
Ancion, Ancion, 268
Anderson, Frank, 112
Anderson, John, 570
Andersson, Claes, 24
Andino, Reynaldo, 552
André, Eric, 719
André-Leonard, Anne, 715; 716
Andreotti, Giulio, 77; 78; 415
Andrew, Joe, 242
Andrew, prins, 27
Andrews, Davis, 43
Andronic, Nicolae, 472
Anees, Munawar, 430; 431
Anenih, Tony, 767
Angara, Edgardo, 685

Angel Gurria, José, 295
Angelsen, Peter, 278
Angulu, Eddie, 167
Ani, Anthony, 185; 186; 188
Aninat, Eduardo, 476
Anker, M. van den, 647
Annan, Kofi, 111; 161; 163; 165; 168; 169; 175; 181; 281; 396; 617; 619; 620; 621; 642; 695; 696; 699; 711; 770
Annemans, Gerolf, 717
Anomeritis, George, 219
Ansari, Majid, 359
Anselmi, Jesus Romero, 557
Anthony, Larry, 570
Antonovitsj, Ivan, 48; 49
Aöesjev, Roeslan, 422; 600; 731
Aoujar, Mohamed, 177; 178
Aoun, Michel, 492; 495
Apang, Gegong, 115
Aparicio, Juan Carlos, 236
Apolabi, Sunday, 767
Apoteker, Arnaud, 411
Apotheker, H.H., 203; 390; 395
Appolus, Emil, 180
Apraku, Kofi, 766
Aquino, Benigno, 685; 689
Arab, Hussein Mohammed, 300; 301
Arafat, Yasser, 112; 221; 247; 279; 489; 490; 614; 658; 661; 667; 668; 669; 670
Arapu, Anatolie, 472
Araujo, Basilio, 696
Arbour, Louise, 469; 544
Arcaya, Ignacio, 556; 557
Arceo, Patricia, 605
Archer, Jeffrey, 26
Ardanza, José Antonio, 237
Ardon, Otto, 607
Aref Ahmed, Kazi, 630
Arellano, José Pablo, 476
Arenas, Javier, 236
Arens, Mosjé, 659
Areny, Enric Pujal, 649
Argana, Jesus, 611
Argana, Luis, 609
Argana, Nelson, 611
Arias, Ricardo Alberto, 297
Arias, Ruben, 609
Arima, Akito, 561; 562
Aris, Michael, 319
Aristakesjan, Asochik, 72
Aristide, Jean-Bertrand, 95; 96; 98; 246
Aristy Castro, Amable, 284
Arizcuren, José Javier, 238
Arkin, William, 747
Arlacchi, Pino, 90; 617
Armey, Dick, 99
Armijos, Ana Lucia, 549; 550; 551
Arnold, Keith, 605
Arnstad, Marit, 278
Aroetoenjan, Chosrov, 72
Aroetoenjan, David, 72
Arredondo, Sergio, 477
Arriag, Ubodoro, 552
Arrospide Sarasola, Santiago, 412
Arsenis, Gerassimos, 219; 221
Arteaga, Rosalia, 549
Artemije, aartsbisschop, 546
Arthit Urairat, 568
Artiles, Victor, 553
Arzalluz, Javier, 423
Arzika, Mohammed, 767
Arzu, Alvaro, 605; 606; 607; 609
Asamoah, Obed, 764
Asbrink, Erik, 52; 282; 283
Asfura, Victoria, 552; 553
Asgrimsson, Halldor, 654; 655
Ashdown, Pady, 27; 271; 533
Ashraff, M.H.M., 699
Ashton, Joe, 274
Asiodu, Philip, 768
Asjirkoelov, Misir, 124; 125; 639
Aslan, Juan Cortino, 480
Asmer, Toivo, 406
Assad, Hafez al-, 489; 496; 600
Assadek, Abu Abdallah, 176
Assaf, Ibrahim al-, 670
Assis, Albina Faria, 165
Asslan, Ali, 496
Atamoeradov, Farid, 131
Athanasiu, Virgul, 595
Athas, Iqbal, 698
Athukorala, Gamini, 700
Athulathmudali, Srimani, 700
Atta Mills, John Evans, 764
Attaf, Ahmed, 157; 161
Attin, Joseph, 760
Attiyah, Ghassan, 622
Aubry, Martine, 409
Aubuisson, Roberto D', 290
Audah, Salman al-, 670
Augusteijn-Esser, M., 69; 261
Aujar, Mohammed, 179
Aung San Suu Kyi, 259
Aunoviet, Richard, 761
Aure, Aud Inge, 278
Avanesjan, Vachram, 72
Avdejev, Aleksej, 44
Avdylov, Ismail, 641
Avelin, Alfredo, 348
Avella, Juan Manuel, 92
Avoka, Cletus, 764
Avramov, Roumen, 460
Awadi, Abdulrahim Sinkais al-, 674
Axworthy, Lloyd, 61; 65; 67
Ayala Lasso, José, 549
Ayinla, Jubril, 184
Aylwin, Patricio, 476
Aytekin, Fevzi, 134
Ayu, Iyorchia, 767
Azar, Raymond, 493
Azari Qom, Ahmad, 363
Azari Qom, Fatemeh, 363
Azb, Hamzeh al-, 490
Azeredo, Eduardo, 54
Azimov, Abdoerachmon, 641
Aziz, Hocine, 177
Aziz, Sartaj, 128
Aziz, Tariq, 112; 619; 622
Aziza, Patrick, 184
Azizov, Tofig, 73
Aznar, José Maria, 33; 237; 238; 239; 240; 423; 483; 558; 614; 649
Azurmendi, Kepa Arronategui, 423
Azziman, Omar, 177
Azzouza, Muftah, 173

B

Baako, Kwaku, 766
Baarspul, Karel, 453; 454; 645; 709
Baba, Tupeni, 573
Babadzjanov, Islam, 126; 641
Babalola, S.K., 768
Baba-Moussa, Ramatou, 760
Babilius, Vincas Kestutis, 46
Babiuc, Victor, 595
Baca, Raul, 549
Bacai Sanha, Malam, 376; 379
Bacilio Gomez, Hildegardo, 297
Backes, Ch., 711
Badawi, Abdullah Ahmad, 257; 432; 434
Badjie, Ousman, 763
Badr Hassan, Adnan, 497
Badri, Abdullah Salem al-, 173
Bae Soon-hoon, 509
Baert, Robert, 398; 727
Baets Patrick de, 726
Baeza, Servulo, 605
Bagabandi, Natsagiin, 502; 503
Bagammal, Abdul Qader, 301; 302; 666
Bagnasco, Adolfo, 350
Bah, Hamat, 762
Bahceli, Devlet, 424
Bahrin Haji, Pengiran, 675; 676
Bajbaktinov, Kajrat, 636
Bajev, Nikolaj, 122
Bajmenov, Alichan, 122
Bajo, Lamin, 763
Balaguer Cabrera, José Ramon, 480
Balaguer, Joaquin, 283; 284; 285; 286; 287; 288
Balas, Péter, 467
Balat, Isiah, 767
Balazs, Artur, 334
Balbo, Laura, 76
Balcerowicz, Leszek, 334; 336; 337
Balchiunas, Gintaras, 417
Baldo, Suliman Ali, 169
Bale, Manoa, 573
Balgimbajev, Noerlan, 120; 122; 625; 636; 637; 638
Balijeva, Zagipa, 121; 122
Balladares, Ernesto Perez, 297; 298; 299; 300
Ballarin, Jean, 412
Balodis, Vents, 46
Baloejevski, Joeri, 421
Balsells, Alfredo, 606
Balushi, Ahmed bin Suwaidan Al, 303
Balwah, Samir, 495
Balza, Martin, 348; 614
Bamaiyi, Ishaya, 184
Banana, Canaan, 195
Banares, Joel, 687
Bandanaraike, Soloman, 701
Bandar, Prins, 175
Bandaranaike, Bandanaraike Sirimavo, 697; 701
Bandaranaike, Sirima, 699
Bandelj, Mirko, 474
Bandoma, Paul, 167
Banerjee, Mamta, 115

Banigo, Ebitimi, 767
Banotti, Mary, 42
Bara, Roberto, 288
Barak, Ehoed, 357; 493; 494; 496; 658; 659; 660; 661; 668; 669
Baramuli, A.A., 693
Barchoedarjan, Levon, 457
Bareiro, Celsa, 609
Baril, Maurice, 65
Barjum, Emin, 553; 554
Barkasjov, Alexander, 232; 729
Barnes de Castro, Francisco, 735
Barnier, Michel, 521
Barrera, Hugo Cesar, 288
Barrera, Patrick, 551
Barrica, José Marcos, 165
Barrionuevo, José, 239; 240
Barrios Martin, José Luis, 423
Barrueco, José Miyar, 480
Barry, Marion, 105
Barsegjan, Tariel, 72
Barshefsky, Charlene, 748
Bartholomeeussen, Marcel, 207
Barton, Joe, 99
Bary, Mathieu, 378
Barzani, Massoud, 623; 624
Basajev, Sjamil, 599; 600; 624; 730
Bashir, Omar Hassan al-, 180
Basri Aktan, Hasan, 134
Basri, Driss, 177
Bassanini, Franco, 76
Bassolino, Antonio, 76; 414
Basson, Wouter, 382
Bastarache, J.E. Michel, 59; 62; 64
Bastien, André, 210
Batagarawa, Lawal, 767
Batalla, Hugo, 612; 613
Batchoe, Gavaagiin, 502
Bates, Clive, 31
Batlle, Jorge, 613
Batoko, Ousmane, 760
Batsanov, Sergej, 233
Batselier, Norbert de, 207; 217; 722
Battoër, Avirmendiin, 502
Batu, Inal, 80; 138
Baudin, Jacques, 377
Bautista Andres, 284
Bautista, Enrique, 296
Bavadra, Timoci, 574
Bavcar, Igor, 475
Bayar, Cahit, 134
Bayati, Hamid al-, 621
Bayero, Dalhatu, 185
Bayik, Cemil, 139
Baykal, Deniz, 133
Baz, Abdul-Aziz bin, 670
Beatrix, koningin, 198; 266; 371; 390; 581; 648; 709
Beckett, Margaret, 27; 533
Bedoya, Harold, 84
Beeckmans, Luc, 398
Beers, Rand, 92
Begin, Benjamin, 659
Beilin, Jossi, 660
Beit al-Mal, Mohamed, 173
Bejsjenalijeva, Nelja, 124; 639
Bekbolotov, Toersoenbek, 639
Bekshta, Arunas, 417
Bektasov, Aben, 638
Belanger, Pierre, 64
Belarbi, Aicha, 177
Belestrino, Alberto, 613
Belgacem Zwai, Mohamed, 173
Bell, Stuart, 27
Bellamy, Carol, 255; 256
Bellillo, Katia, 76
Bello, Mustapha, 767
Belo, Carlos, 695
Beltran, Pablo, 86
Bemba, Jean-Pierre, 172
Ben Bella, Ahmed, 155
Ben-Ami, Sjlomo, 660
Benavente, Olagier, 478
Benbaibeche, Tahar, 156; 161
Benda, Václav, 604
Ben-Eliëzer, Benjamin, 660
Benizri, Sjlomo, 660
Benjedid, Chadli, 157
Benjelloun, Othman, 178
Benmansour, Mustapha, 156
Bennett, Charles, 537; 538
Bensouda, Fatou, 763
Bere, André-Dieudonné, 761
Berechet, Nicolae, 594
Berenson, Lori, 487
Berezovski, Boris, 229; 344; 730
Bergamino, Carlos, 486
Berger, Carlos, 477
Berger, Christoph, 15
Berger, Oscar, 607
Berger, Samuel, 756
Berger, Sandy, 234; 356
Bergmann, Christine, 16
Berisha, Sali, 530
Berlinguer, Luigi, 76
Berlusconi, Silvio, 76; 80; 208; 236; 415; 523
Bermeo, Alvaro, 549
Bermudez, Ramon Villeda, 552
Bernal, Jaime, 92
Bernardo, Luis, 721
Berri, Nabih, 494
Bersani, Pierluigi, 76
Bertini. Catherine, 755
Bertinotti, Fausto, 75; 76
Besarez, Marco Antonio, 292
Besten, R. den, 646
Betchine, Mohamed, 155; 156
Bettaglio, Gino, 288
Better, Pablo, 550
Beydoun, Mohamed Youssef, 492
Beye, Alioune Blondin, 163; 164; 181
Beysen, Ward, 207
Bhagwat, Vishnu, 119
Bhatti, Shabaz, 126
Bhuiyan, Abdul Mannan, 631
Bhumibol, koning, 248; 249; 259
Bhutto, Benazir, 128; 671
Bicakcic, Edhem, 470
Biden, Joseph, 619
Biedenkopf, Kurt, 15; 591
Bignone, Reynaldo, 350
Bijleveld, Anne-Willem, 531
Bikdeli, Alireza, 625
Bilbao, Josefina, 476
Bildt, Carl, 51; 52; 282
Bilijo, Nayon, 766
Billah, Al-Muhtadee, 676
Biltgen, Francois, 651
Bindi, Rosaria, 76
Bio-Tchane, Abdoulaye, 760
Birch, Bill, 575
Birdal, Akin, 140; 426; 529
Birkavs, Valdis, 46
Bishari, Ahmed Ali al-, 301
Bisj'ara, Azmi, 659
Biyogue Mba, Paul, 761
Bizimungu, Pasteur, 170
Bjarnason, Bjorn, 655
Bjerregaard, Ritt, 270
Black, David, 64
Black, Robert, 174; 175
Blackbeard, Roy, 440
Bladel, Leonie van, 522
Blair, Tony, 11; 22; 26; 27; 28; 29; 31; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 152; 240; 271; 274; 275; 276; 277; 306; 384; 385; 533; 534; 535; 536; 537; 544; 649; 654; 682
Blanchard III, James, 447
Blanco, Juan Carlos, 614
Blaskic, Tihomir, 470
Blazhys, Cheslovas, 417
Blocher, Christoph, 655; 656
Blokland, Hans, 523
Bloomfield, Kenneth, 37
Blüm, Norbert, 15
Blunt, Roy, 99
Bo Mya, 318
Boateng, Paul, 272
Boboto, Ebamba, 167
Boco, Stefano, 80
Boden, Fernand, 651
Bodewig, Hans, 288
Bodry, Alex, 651
Bodvarsson, Sturla, 655
Boelboelogloe, Polat, 73
Boerkitbajev, Serit, 120; 122
Boerland, J, 10
Boesak, Allan, 385
Boesch, Herbert, 518
Bogaert, Alvarez, 284
Bogarde, Dirk, 539
Bogdan, Helen, 574
Bogileka, Meli, 573
Bojang, Momodou, 763
Bojars, Juris, 45
Boldyrev, Joeri, 228
Bolkestein, Frits, 391; 456; 521; 728
Bolkiah, Hassanel, 675; 676
Boltes, José Segovia, 609
Bonde, Jens-Peter, 521; 523
Bondevik, Kjell Magne, 277; 278; 279; 747
Bongo, Ali, 761
Bongo, El Hadj Omar Albert Bernard, 761; 762
Bonilla, Janvier, 293
Bonino, Emma, 399; 518
Bonior, David, 99
Bonne, Felix, 483
Bonner, Neville, 571; 573
Bonnet, Bernard, 412

Booij, Lennart, 199
Boonstra, Cor, 392
Boos, Georgi, 231; 232
Bordjoezja, Nikolaj, 227; 228; 229; 341
Borges, Cesar, 54
Boring, Margaret, 107
Boros, Imre, 464
Borrel, José, 422
Borsellino, Paolo, 415
Borst, Els, 71; 198; 202; 203; 261; 265; 389; 392; 395; 397; 647
Bosch, Juan, 285
Bosque, Juan Almeida, 292; 480
Bossche, Luc van den, 209; 217; 397; 398; 399; 405; 713; 714; 716; 717
Bossi, Umberto, 80
Bostancioglu, Metin, 134
Botello, Norge, 286
Botero, Fernando, 82
Botha, P.W., 382
Botnaru, Tudor, 472
Botuna, Eleko, 167
Bouchachi, Mustapha, 161
Bouchard, Lucien, 59; 60
Bouez, Faris, 495
Boujenah, Bachir Ramadhan, 173
Boukoubi, Faustin, 761
Boulekone, Vincent, 577
Bourland, Brad, 672
Bouteflika, Abdelaziz, 156; 157
Bouterse, Desi, 201; 455
Boutmans, Eddy, 205; 713; 714; 728
Boutros Ghali, Boutros, 711
Bower, Walter, 610; 611
Boxer, Barbara, 99
Boyle, Jean, 65
Boys, Samson, 577
Bozic, Milan, 540
Bozlak, Murat, 137
Bradley, Richard, 605
Bradshaw, Claudette, 63
Brahim, Abdeljelil Ben-, 191
Brahimi, Lakhdar, 163; 501
Brandao, Andre Luis, 165
Brande, Luc Van Den, 204; 206; 267; 268; 517; 721; 722
Brasseur, Anne, 651
Bratt, Peter, 52
Bráuer, Walter Werner, 54
Braverman, Alexander, 231
Breton, Alfredo, 614
Brezzo, Luis, 612; 613
Briceno, John, 605
Briceno, Jorge, 84
Briggs, Benomi, 184
Brinkhorst, Laurens-Jan, 390; 395; 590; 647; 711
Brittan, Leon, 152
Broertjes, Pieter, 391
Broiles, Randy, 190
Bronfman, Edgar, 244
Brookman-Amissah, Eunice, 764
Brouard, Santiago, 240
Brouns, Hubert, 397
Brown, Gordon, 38; 271; 273; 275
Brown, Nicholas, 363
Brown, Nick, 31; 535
Bruggen, Erik van, 199
Brunner, Manfred, 21
Bruti-Liberati, Edmondo, 521
Bucaram, Abdala, 549; 550
Buchanan, Pat, 739
Budhipryo Larma, Jyotirinda, 628
Budrys, Alvydas, 47
Buenaventura, Rafael, 83; 488; 687
Bugera, Deogratias, 167
Buitenen, Paul van, 521; 648
Bula, Carlos, 82
Bulane, Vova, 443
Bulatovic, Momir, 546; 548
Bule, James, 577
Bulgari, Valeriu, 472
Bulmahn, Edelgard, 16
Bune, Poseci, 574
Bunjo, Manuel, 165
Bunt, H. van de, 263
Bunu, Ibrahim, 767
Burg, Awraham, 660
Burke, Dennis, 570
Burke, Ray, 43
Burnett, Carl, 625
Burr, William, 747
Burton, Paul, 35
Bush, George, 103
Bush, George W., 739
Bush, Jebb, 114
Busquin, Philip, 521; 714
Bussereau, Dominique, 407
Bustamente, Enrique Borgo, 288
Bustamente, Jorge, 486
Busto, Jose Raul, 612
Butale, Chapson, 441
Buthulezi, Mangosuthu, 382
Butler, Richard, 111; 112; 113; 619; 620; 621
Buzek, Jerzy, 226; 333; 334; 335; 336; 338; 626
Byers, Steven, 27; 30; 273
Byrd, James, 243
Byrd, Robert, 103
Byrne, David, 521

C

Caballero, Gladys, 552
Cabral, Luis, 376
Cabrera, Julio, 606
Caceres, Lucio, 612
Cacic, Radimir, 468
Cagan, Nami, 134
Caillaux, Gustavo, 486
Caillouet, Michel, 374
Calabi, Andreas Sandro, 56
Calcetas-Santos, Ofelia, 375
Caldera, Rafael, 555; 556
Calderon Sol, Armando, 288; 289; 290; 554
Calderon, Elizabeth de, 288
Calderon, Felipe, 293
Califano, Joseph, 109
Calvet, Jacques, 411
Camdessus, Michel, 230; 553; 731
Camilion, Oscar, 348
Campbell, Ian, 295
Campbell, Kim, 278
Campenhout, Ludo van, 207
Campos Hermida, Hugo, 614
Campos, Angel, 609
Campos, Ruben, 605
Can, Alexandra, 472
Canales, Daniel, 289
Cano, Daver, 531
Canton, Henry, 605
Capaldo, Giancarlo, 478
Capcelea, Arcadie, 472
Capend, Eddy, 172
Capoulas Santos, Luis, 279
Carascalao, Mario, 312
Cardenas, Cuauhtemoc, 293; 733; 738
Cardenez, Francisco Sanchez, 297
Cardinale, Salvatore, 76
Cardoso, Alberto, 56
Cardoso, Fernando Henrique, 53; 54; 55; 56; 57; 488
Carillo Salcedo, Jean Antonio, 519
Carlisle, John, 31
Carmagnola, Hayde, 609
Carmichael, John, 448
Carnahan, Mel, 746
Carpentier, Henri, 728
Carranza, Victor, 92
Carrasco, Diodoro, 732; 734
Carrillo Fuentes, Amado, 294
Carter, Jimmy, 103; 114; 187; 298; 739; 750
Carter, Rosalynn, 739
Caruana, Peter, 649
Casadevall-Medrano, Enric, 649
Casas, Belisario de las, 486
Cashman, Michael, 28
Cassidy, Robert, 371
Castano, Carlos, 85
Castanon, Paulina, 293
Castellanos, manuel, 484
Castellanos, Plutarco, 553
Castrillon Henao, José, 298
Castro, Abigail, 288
Castro, Arabello, 608
Castro, Aristides Mejia, 553
Castro, Fidel, 88; 287; 288; 480; 481; 482; 483; 484; 485
Castro, Paolo de, 76
Catan, Victor, 472
Cauwenberghe, Jean-Claude van, 718
Ceesay, Ebrihima, 763
Cegielska, Franciszka, 334
Celi, Guillermo, 550
Cem, Ismail, 134; 138; 140
Cha Heung-bong, 509
Cha Jianguo, 429
Cha Lim-sok, 506
Chabert, Jos, 717; 719
Chabiboelajev, Aschad, 126
Chadejev, Rajs, 638
Chaffart, Fred, 399
Chagasteles, Sérgio Gitirana Florencio, 54
Chahed, Hassan Assabri, 176
Chaika, Yuri, 597
Chaiyasam, Prachuab, 259
Chaiyawat Wibulswasdi, 252; 568
Chakkrabat, Songkitti, 696
Chakma, Kalparanjan, 628
Chalabi, Ahmed, 622
Chalaq, Hassan, 492

Challabi, Fawzia Bashir, 173
Cham Prasidh, 363
Chambeshi, Abel, 450
Chamorro, Pedro Joaquin, 737
Chamorro, Violeta, 737
Chamoun, Dani, 495
Chan Chi-hsien, 437
Chan Huo-sheng, 437
Chand, Ganeshwar, 573
Chand, Pratap, 573
Chanet, Christine, 162
Chang King-yuh, 154
Chang Kufung, 752
Chang, John, 437
Chao Shao-po, 437
Chao Yang-ching, 437
Chaouch, Ali, 192
Chaoul, Joseph, 492
Charest, Jean, 58; 59; 60
Charles, Eugene Johannes, 652
Charles, prins, 27; 29; 535; 536
Chastelain, John de, 65; 537
Chatichai Choonhaven, 259
Chatsjatrjan, Genrich, 72
Chatu Mongol Sonakul, 253
Chaturon Chaisaeng, 568
Chaudry, Mahendra, 573; 574
Chavalit Yongchaiyudh, 248; 249; 250; 252; 253; 254; 567; 568
Chavez, Angel, 550
Chavez, Frank, 688
Chavez, Hugo, 288; 555; 556; 557; 558
Chavunduka, Mark, 194; 195
Chea Savoeun, 363
Chea Sim, 364
Chee Soon Juan, 434; 435
Cheibas, Victor, 472
Chekrouni, Nezha, 177
Chem Snguon, 751
Chen Chien-min, 437
Chen Chin-hsing, 705
Chen Shui-bian, 436
Chen Xitong, 141; 142
Chenoweth, Helen, 739
Chepanis, Alfreds, 44
Chettha Thanajaro, 249; 258
Cheuang Sombournekhanh, 752
Cheung Tze-keung, 150
Chevalier, Pierre, 713; 714; 725
Chevènement, Jean-Pierre, 409; 410
Chevrette, Guy, 64
Chhay Than, 363
Chhea Song, 363
Chhim Seak Leng, 363
Chhokar, Sikh Surjit, 273
Chhouk Rin, 751
Chi Haotian, 758
Chia Thye Poh, 435
Chiang Chung-ling, 436
Chiang Pin-ku, 437
Chiang Pin-kung, 437
Chiao Jen-ho, 437
Chiepe, Gaositwe, 441
Chiesa, Sergio, 612
Chikán, Attila, 464
Chikwe, Kema, 767
Chiles, Lawton, 98; 114
Chiluba, Frederick, 172; 173; 449; 450; 451
Chingchai Mongkoltham, 249
Chiola, Martin, 611
Chipawa, Anoshi, 450
Chiruchi, Juan, 612
Chissano, Joaquin, 444; 445; 446; 447
Chitac, Mihai, 595
Chitauro, Florence, 194
Chitrin, Joeri, 120
Chiu, Paul, 437
Chivukuvuku, Abel, 164
Chiznjakov, Vjatsjeslav, 341
Chmelnov, Igor, 233
Cho Seong-tae, 509; 755; 758
Cho Song-tae, 504
Choe Jae-hyon, 504
Choe Jong-gon, 504
Choe Ki-ryong, 504
Choedojberdjev, Machmoed, 130; 643
Choeltygov, Ibragim, 341
Choo Mi-ae, 513
Chorchoroeni, Vagram, 72
Choto, Ray, 195
Chowdhury Maya, Mofazzal Hossain, 628; 630
Chowdhury, Mizanur Rahman, 630
Chowdhury, Saber Hossain, 628; 630
Chrétien, Jean, 58; 61; 63; 64; 65; 66; 67; 483; 484
Chrisostomis, Yiannakis, 235
Christenko, Viktor, 340; 596; 729
Christodoulou, Efthymios, 528
Chrysohoidis, Michalis, 219; 220
Chuan Leekpai, 248; 249; 250; 252; 256; 257; 258; 259; 319; 568
Chuayffet, Emilio, 296
Chuke, Dan, 767
Chumphol Silpa-archa, 249
Chung Duck-koo, 509
Chung Mong-hun, 757
Chung Sang-chun, 509
Ciampi, Carlo Azeglio, 76; 77; 82; 414
Ciaplikas, Algis, 46; 416
Ciavaldini, Hector, 557
Cienfuegos Gorriaran, Osmany, 480
Çiller, Özer, 134
Çiller, Tansu, 133
Ciobanu, Ghenadie, 472
Ciroma, Adamu, 188; 767
Ciubuc, Ion, 471; 472; 473
Claes, Willy, 191; 209; 210; 399; 404; 715
Clark, Glenn, 64
Clark, Joe, 58
Clark, Wesley, 540; 543; 545; 747
Clarke, Ken, 30
Claus, Michael, 591
Claus, prins, 266; 648
Claverie, Pierre, 157
Clerck, Stefaan de, 720
Clerfayt, George, 205
Clerides, Glafcos, 140
Clifford, Robin, 544
Clinton, Hillary, 99; 739
Clinton, William, 11; 35; 36; 38; 40; 88; 89; 93; 99; 100; 102; 103; 104; 105; 106; 107; 108; 109; 110; 111; 112; 113; 114; 129; 145; 146; 151; 152; 153; 174; 234; 235; 242; 243; 245; 246; 247; 248; 297; 352; 353; 354; 355; 356; 357; 362; 371; 372; 373; 387; 439; 441; 475; 478; 483; 488; 514; 537; 540; 541; 542; 543; 544; 554; 561; 562; 567; 608; 609; 610; 619; 620; 621; 622; 625; 626; 661; 667; 680; 699; 704; 739; 740; 741; 742; 743; 745; 747; 748; 749; 750; 765; 771
Clodumar, Kinza, 574
Cloe, D.W. de, 198
Cobaria, Roberto, 91
Coëme, Guy, 210
Cohen, Jitschak, 660
Cohen, Job, 9; 200; 201; 262; 394; 589
Cohen, Ran, 660
Cohen, William, 112; 305; 306; 343; 422; 542; 619; 675; 759
Cokanasiga, Isimeli, 573
Colasan, Emin, 426
Colburn, Marta, 666
Cole, Patrick, 768
Colindres Aleman, Luis Antonio, 289
Colla, Marcel, 396
Collenette, Penny, 58
Collignon, Robert, 218; 719; 720
Collor de Mello, Fernando, 52; 53
Colmen, David, 579
Colom, Alvaro, 607
Colombano, Gabor, 462
Columberg, Dumeni, 517
Condon, Paul, 535
Conrad, Charles 'Pete' jr., 728; 750
Constantinescu, Emil, 419; 626
Cook, Robin, 33; 34; 175; 176; 304; 351; 477; 531; 535; 573; 575; 649
Cools, André, 191; 726
Coomaraswamy, Radhika, 702
Coomassie, Ibrahim, 184
Cooray, Sirisena, 700
Coppé, Albert, 219
Corach, Carlos, 611
Cordero, Manuel, 614
Cordoba, Jaime, 92
Corell, Hans, 266
Corm, Georges, 492; 493
Corona, Conrado Martinez, 480
Coronel, Ana Lucia, 551
Corrales Calix, Col Cristobal, 553
Corrêa Weffort, Francisco, 54
Cossiga, Francesco, 76; 77
Cossutta, Armando, 75
Costa David, Joacquim Duarte da, 165
Costa, Antonio, 726
Costa, Emilio, 377
Costello, Peter, 571; 572
Costin, Cláudia Maria, 54
Cotti, Flavio, 345
Covas, Mário, 54
Cox, Christopher, 356; 372
Cox, Patrick, 523
Coyè, José, 604; 605
Cozma, Miron, 594
Cramer, Cesar, 610
Cranborne, Robert, 27; 271; 272
Cravinho, João, 279
Craxi, Bettino, 78
Creech, Wyatt, 575
Crespo, Enrique Baron, 523

Cresson, Edith, 519; 520
Crettol, Vincent, 345
Crewe, Reg, 446
Crocker, Ryan, 497
Croon, Th., 197
Crull, Sergio, 484
Cruz, Oscar, 688
Csaba, László, 465
Cubas, Raul, 609; 610; 611; 612
Cubillo, Pedro Aguayo, 549
Cuculiza, Maria Luisa, 486
Cuellar, Parmenio, 82
Cunha Rodrigues, Jose Narciso da, 521
Cunningham, Jack, 27; 31; 271; 533
Currie, Betty, 100
Curtin, Deirdre, 528
Curuvija, Slavko, 548
Cutler, E., 648
Czarnecki, Ryszard, 335; 336

D

Dávid, Ibolya, 465; 466
Daavoey, Laila, 278
Dacic, Ivica, 548
Daems, Rik, 713; 714; 716
Daeniken, Urs von, 615
Daerden, Michel, 718
Daggash, Al-Amin, 184
Dähre, Karl-Heinz, 15
Dai Xianglong, 368
Dalbinsh, Juris, 44
Dales, Ien, 198; 263
Daleus', Lennart, 282
Daley, Richard J., 105
Daley, Richard M., 105; 241
Daley, William, 105; 241; 242; 674
Dalhatu, Bashir, 185; 189
Dallaire, Romeo, 66; 218
D'Amato, Alfonse, 99; 345
D'Ancona, Hedy, 522
Danieljan, Henrik, 457
Danisovic, Michal, 603
Danjuma, Theophilus Yakubu, 188; 767
Dankert, Piet, 518
Dansou, Felix, 760
Daöekejev, Serikbek, 122
Dar, Ishaq, 128
Dar, William, 685
Daras, José, 718
Darbinjan, Armen, 72; 457
Darboe, Ousainu, 762; 763
Dare, Olatunji, 768
Darling, Alistar, 27; 534
Darusman, Marzuki, 690
Daschle, Tom, 109; 743
Dash, Sam, 102
Dassault, Serge, 209
Däubler-Gmelin, Herta, 14; 16
Daura, Sani Zango, 767
Davalos, Armando Hart, 480
Dávid, Ibolya, 464
Davidson, Dennis, 576
Davies Liz, 28
Davies, Ron, 28
Davila, Carlos Lage, 480
Davis, Terry, 517
Davlatov, Machmadzjon, 129
Davrieux, Ariel, 612
Dawla, Aida Seif al-, 616
Dawn, Ray, 705
Dayal, John, 115
de Chatelet, Veronique Paulus, 209
De La Fuente, Juan Ramon, 734
Debernardi, Rodolfo, 293
Deby, Idriss, 176
Decha Sukharom, 249
Decibe, Susana, 348
Decoster, Francis, 721
Deen Mohammad, Qari, 498
Degeratu, Constantin, 596
Degutiene, Irena, 46; 417
Dehaene, Jean-Luc, 205; 206; 208; 212; 267; 396; 397; 398; 400; 521; 714; 717; 721
Deiss, Joseph, 345; 656
Dekanidze, Boris, 47
Delanghe, Johan, 210; 268; 404
Delathouwer, Robert, 719
DeLay, Tom, 99
Deleuze, Olivier, 713; 714; 724
Delmas-Marty, Mireille, 521
Delvo, Edgar, 728
Delwaide, Leo, 207
Dembo, António, 163
Demirel, Suleyman, 123; 133; 192; 424; 426; 624
Demirsjan, Karen, 456; 457
Demotte, Rudy, 713; 714
Demsar, Franci, 474; 475
Deng Xiaoping, 140; 141; 142; 155; 369; 678
Denis, Paul, 95
Deprez, Gérard, 208; 714
Derev, Stanislav, 342; 731
Der'i, Arjé, 659
Derksen, W., 392
Dermawan, Sukma, 430
Derynck, Filip, 722
Desai, Suresh, 450
Destexhe, Alain, 217
Destickere, André, 396; 397
Detenamo, Vinson, 574
Detienne, Thierry, 717; 718
Devi, Rabri, 118
Devigny, André, 412
Devlin, Paddy, 539
Dewael, Patrick, 205; 267; 401; 713; 716; 717; 722; 725
Dewar, Donald, 275; 536
Dewinne, Joan, 728
Dewinter, Filip, 207
Dhlakama, Alfonso, 444
Di Rupo, Elio, 217; 717; 718; 722
Diacov, Dumitru, 472
Diallo, Amandou, 244; 353
Diallo, Issa, 164; 165
Diamantopoulis, Anna, 521
Dias Dos Santos, Fernando Da Piedade, 165
Diaz Ordaz, Gustavo, 292; 734
Diaz, Jorge Reyes, 552
Diaz, Patricio, 477
Dickinson, John, 577
Didzhiokas, Rimantas, 46; 417
Dijkstal, Hans, 390; 709
Diliberto, Oliviero, 76
Diller, Karl, 20
Dimitrov, Alexander, 155
Din el-Hanafi, Essam el-, 617
Dingake, Michael, 441
Dini, Lamberto, 76; 77; 79; 81; 82; 138; 522; 544
Dinkins, David, 244; 353
Dissanayake, Berty, 699
Dissanayake, S.B., 699
Diya, Oladipo, 188
Djatsjenko, Tatjana, 597
Djindjic, Zoran, 545; 546; 547; 548
Djukanovic, Milo, 543; 548; 601
Djuric, Nikola, 547
Djurkic, Ivan, 468
Dlamini, Luthfo, 448
Dlamini, Martin, 449
Dlamini, Peter, 448
Dlamini, Phetsile, 448
Dlamini, Sibusiso, 448
Do Muoi, 321
Doan Viet Hoat, 320
Dobson, Frank, 31; 533; 534
Docters van Leeuwen, Arthur, 70
Dodangoda, Amarasiri, 699
Dodds, Nigel, 276
Doel, M. van den, 69; 261; 390
Doens, Mitchell, 297
Dœrum, Odd Einar, 278
Dogonyaro, Laila, 188
Dokle, Namik, 531
Dole, Robert, 103; 106; 294
Dolganiuc, Valentin, 473
Doll, Gerardo, 609; 611
Dolman, D., 453
Domaratzki, Zygmund, 461
Dominguez, Jorge, 350
Dominikovic, Zlatko, 468
Don, Ahmad Mohamed, 433
Donker, E.K.T., 764
Donnelly, Brendan, 271
Dorda, Abuzed Omar, 175
Dorligzjav, Dambijn, 503
Dosanjh, Ujjal, 62
Dostam, Abdul Rashid, 498
Douglas, Susan, 576
Doumba, Emile, 761
Doupambi Matoka, Marcel, 761
Dowiyogo, Bernard, 574
Downer, Alexander, 572
Doyle, Elizabeth, 739
Dragonja, Metod, 474
Draskovic, Vuk, 540; 542; 546; 547
Dratsjevski, Leonid, 340
Dreifuss, Ruth, 344; 345; 656
Drenth, R., 70
Drnovsek, Janez, 474
Dua, Vera, 216; 716; 717; 727
Ducarme, Daniel, 725
Dufoix, Georgina, 410
Duhalde, Eduardo, 347; 348
Duisenberg, Wim, 5; 21; 77
Dukheil, Abdulaziz al-, 672; 674
Dumas, Edgardo, 553
Dumont, Mario, 59
Dunbar, Carson, 746

Dunem, Pedro José Van, 165
Dunne, Ben, 43
Dupuis, Françoise, 719; 720
Duquesne, Antoine, 713; 714
Durai, M.T., 118
Duran, Jaime, 550
Duran, José Luis, 733
Durant, Isabelle, 208; 713; 714
Durão Barroso, José Manuel, 280
Durnez, Gaston, 217
Dury, Raymonde, 209
Dussouqi, Maher al-, 670
Dutra, Olivo, 54
d'Utri, Marcello, 523
Dutroux, Marc, 204; 208; 212; 213; 398; 399; 404; 713; 715; 717; 726
Duvalier, François, 97
Duvalier, Jean-Claude, 96
Dworek, Günter, 327
Dzjandosov, Oeraz, 122
Dzjangaratsjeva, Mira, 124; 639
Dzjanoezakov, Bolot, 639
Dzjasochov, Alexander, 600
Dzjemiljov, Moestafa, 419
Dzjoerabekov, Ismail, 126
Dzjoldasbekov, Azamat, 638
Dzurinda, Mikulas, 467; 602

E

Ebtekar, Masoumeh, 357
Ecevit, Bulent, 134
Echevarria, Antonio, 733
Echeverri, Gilberto, 83
Echeverria, Luis, 292
Edgeworth, Linda, 637
Edlinger, Rudolf, 330; 331
Edu, Yomi, 767
Eduok, Nsikak, 184
Eerdekens, Claude, 726
Efendijev, Eltsin, 73
Eganjan, Gagik, 72
Eggleton, Art, 65; 386
Ehrlichman, John, 248
Ei Chean, 751
Eichel, Hans, 20; 326; 328; 590; 592; 593
Eichmann, Adolf, 347; 662
Eizenstat, Stuart, 353; 741
Ekaete, J. J., 767
Ekanayake, Nandimithra, 699
Ekwueme, Alex, 184; 187
Elbegdordzj, Tsachiagiin, 501
Elewi, Haruna, 767
Elizabeth II, koningin, 22; 27; 29; 40; 536; 570; 573; 765
Eltsjibej, Alboefaz, 73; 74; 75; 458
Elzinga, D., 453
Emary, Baha el-, 616
Emi, Pierre, 761
Eminzade, Mohsen, 137
Enahoro, Anthony, 185
Engler, John, 244
English, Bill, 575
Enoksen, Odd Roger, 278
Enqvist, Lars, 52
Enwerem, Evan, 768
Erbakan, Necmettin, 133; 136; 176
Erdir, Mahmut, 134
Erdman, Fred, 205; 207; 210; 213
Erdogan, Tayyip, 135
Erez, Yalim, 133; 669
Erignac, Claude, 412
Ershad, Mohammad, 627; 630; 631
Erwin, Alec, 383
Espat, Jorge, 605
Espat, Mark, 605
Espinoza, Javier, 550
Espinoza, Pedro, 477
Espy, Mike, 110
Esquivel, Manuel, 604; 605
Estrella, Felipe, 685
Etienne U., 201
Ettridge, David, 570
Etty, Walter, 391
Etxeberria, José Antonio, 239
Evin, Claude, 360; 410; 411
Ewuga, Solomon, 767
Eyadema, Gnassinghe, 377; 378; 766
Eyck, Aldo van, 71
Eyck, Hannie van, 71
Eyskens, Mark, 208
Ezhilmalai, Dalit, 118

F

Faber, G. H., 265; 395
Fabius, Laurent, 410
Fadul, Francisco, 377; 378; 379
Fagen, Ed, 345
Fahed, koning, 304; 305; 306; 671; 673
Faingold, Hugo Fernandez, 612
Faireka, Tupou, 573
Faisal, Saoed al-, 305; 306; 671
Falae, Olu, 185; 187
Fally, Paul-Henry, 404
Fan Yiping, 146
Fang Lizhi, 146
Fanourakis, Roy, 448
Faqih, Osama al-, 672
farid, Mian Iqbal, 128
Fasquelle, Rodolfo Pastor, 552
Fassi, Abdelouahed el, 177
Fassi, Omar el, 177
Fassino, Piero, 76
Fatchett, Derek, 501
Fatima Jardim, Maria de, 165
Fayad, Suzanne, 616
Fayez, Hmeidi al-, 490
Fayez, Mohammad al-, 670
Febres, Hector, 350
Feisal, prins, 673
Feldschuh, J., 197
Ferguson, Roger, 243
Fernandes, George, 119
Fernandez, Guillermo, 82
Fernández, Leonel, 98; 283; 284; 285
Fernandez, Roque, 348
Fernandopulle, Jeyaraj, 699
Fernhout, Roelof, 391
Ferrara, Juan, 552
Ferrazatta, Settimio, 377
Ferreira, Silvio, 611
Ferrero, Eduardo, 487; 549
Ferrieux-Patterson, Marie-Noelle, 577
Ferro, Ruiz, 290
Fezzani, Jomaa al-, 173
Fhimah, Al-Amin Khalifa, 174; 266
Fiallos, Anibal Delgado, 553
Fidele Magnaga, Martin, 761
Filali, Abdellatif, 177
Filali, Rachid, 177
Filaret, patriarch, 419
Filat, Vladimir, 472
Filippov, Vladimir, 340
Firouzabadi, Hassan, 361
Fischer, Andrea, 16
Fischer, Joschka, 16; 18; 19; 23; 138; 326; 330; 544; 731
Fischer, Leni, 517
Fischer, Stanley, 252
Fischer, Tim, 570
Fischler, Franz, 397; 520; 521
Fischler, Hersch, 20; 21
Fisic, Svetozar, 545
Fjærvoll, Dag Jostein, 278
Fjellanger, Guro, 278
Flahaut, André, 713; 714
Flicha, Hossein (Khalifi Athmane), 158
Flickenschild, hans, 475
Flipper, Henry, 246
Florentin, Dido, 609
Flores, Carlos Roberto, 552; 553; 554
Flores, Francisco, 289; 290
Flores, Pedro, 486
Flores, Roberto, 553
Fok, Katherine, 150
Folloni, Gian Guido, 76
Folodin, Valeri, 497
Fong, Matt, 99
Fonseca, Juan, 283
Fonseca, Ralph, 605
Fontaine, Nicole, 523
Fonte, Orlando Lugo, 480
Foret, Michel, 236; 718
Forné Molné, Marc, 649
Forouhar, Dariush, 358
Forouhar, Parvaneh, 358
Foster, Don, 32
Fowler, John, 351
Fowler, Norman, 274
Fowler, Robert, 65
Fowzie, A.H.M., 699
Fowzie, Mohammad, 700
Fox, Vicente, 733
Fradkov, Michail, 340
Frafjord Johnson. Hilde, 278
Francisco, Claudia de, 82
Franco, Itamar, 54
Franco, Oscar Ruben, 350
Franjieh, Tony, 492
Frank, Sergej, 340
Frasyniuk, Wladyslaw, 334
Freeh, Louis, 295
Frei, Eduardo, 33; 66; 350; 475; 476; 477; 478; 479; 480
Freivalds, Laila, 52
Fridleifsdottir, Siv, 655
Frieden, Luc, 651
Frisone, Pietro, 532
Frlec, Boris, 474; 475

Frutos, Carmen, 609
Frutos, Nicanor Duarte, 611
Fuchs, Franz, 331
Fuchs, Konrad, 332
Fujimori, Alberto Keinya, 485; 486; 487; 488; 552
Fukaya, Takashi, 561
Fulci, Francesco Paolo, 82
Funke, Karl-Heinz, 16

G

Gabaglio, Emilio, 518
Gabbasov, Engels, 121
Gabriëls, Jaak, 713; 714
Gachramanly, Foead, 75
Gadoengin, Vassal, 574
Gafoerov, Ravsjan, 130
Gaigals, Janis, 46
Gaius-Obaseki, J.E., 767
Galan, Francisco, 87
Galan, Mario Hugo, 84
Galic, Mirko, 469
Galimov, Farit, 122
Galindo, Celvin, 607
Gallardo, Cecilia, 289; 550
Gallardo, José, 550
Galtachtsjan, Pavel, 457
Gama, Jaime, 281; 695
Gambar, Isa, 74
Gamboa Solis, Jorge, 292
Gana, Jerry, 767
Ganbold, Davaadordzjiin, 502
Gandhi, Sonia, 114
Gangi, Salvatore di, 78
Ganic, Ejup, 470
Gantman, André, 207
Ganzouri, Kamal, 618
Gao Hongming, 147; 369; 429
Gao Tianyou, 681
Garaudy, Roger, 409
Garcia Barragan, Marcelino, 734
García Marquez, Gabriel, 83; 87; 88
Garcia Sola, Manuel, 348
Garcia Villa, José Antonio, 733
Garcia, Felipe Ignacio, 486
Garcia, Fernando, 552
Garcia, Guillermo, 88; 113; 289
Garcia, Reinaldo Alfaro, 483
Garegin I, Catholicos, 458
Garotinho, Anthony, 54
Garralla-Rossell, Josep, 649
Garreton, Roberto, 168; 169; 173
Garuba, Idris, 184
Garzón, Baltasar, 33; 240; 350; 477; 612; 614
Gasparri, Carlos, 612
Gatz, Sven, 210; 717
Gaulle, Charles de, 412; 522
Gautam, Kul, 374
Gavazzo, José, 614
Gaviria, César, 94; 553; 738
Gazarjan, Eduard, 457
Gazizoellin, Farit, 231; 340
Gbadamosi, Rasheed, 184
Gbeho, Victor, 764
Geagea, Samir, 495
Geest, Bart de, 398
Gehrer, Elisabeth, 331
Geitonas, Costas, 219
Geldof, Dirk, 721
Gelli, Licio, 78; 415
Gemade, Barnabas, 771
generaal Ke Kim Yan, 258; 366
generaal Zhang Wannian, 681
Generalov, Sergej, 44
Gentges, Bernd, 720
Geoklenova, Dzjemal, 643
George, Norman, 573
Gephardt, Richard, 99
Gerardi, Juan José, 607
Geremek, Bronislaw, 227; 235; 334; 339; 532
Geresta, José Luis, 238
Gerhardt, Wolfgang, 12
Gershon, Nina, 740
Gertz, Alejandro, 293
Gerven, Walter van, 519
Gerwel, Jakes, 175
Gevers, Lieve, 217
Gevorkjan, Haik, 72; 457
Geysels, Jos, 399
Ghalib, Andi, 308
Ghanem, Faraj Said Bin, 300
Ghenda, Raphael, 168
Gibril, Hassan, 616
Gidado, Maxwell, 768
Gijzel, R. van, 389; 198
Gilbert, Lord, 491
Gill, Ben, 31
Gil-Robles, Alvaro, 519; 520; 731
Ginard, Hermes Gomez, 609
Giner, Ramon Gonzalez, 288
Gingrich, Newt, 99; 100; 103; 242
Giordani, Jorge, 555; 557
Gioura, Derog, 574
Giuliani, Rudolph, 107; 244; 353; 740
Gjœnnes, Kaare, 278
Gladun, Eugeniu, 472
Glasz, J.R., 454
Gnacadja, Luc Constant, 760
Gnonlonfoun, Joseph, 760
Godmanis, Ivars, 46
Godyn, Jan, 334
Goebbels, Robert, 650; 651
Goedschalk, H., 201
Goeloezade, Vafa, 75; 459; 625
Goerens, Charles, 651
Goestov, Vadim, 339
Gogl, Arpad, 464
Goh Chok Tong, 434; 436
Goje, Danjuma, 767
Goldstein, Baroech, 661
Gomes da Silva, Fernando, 279
Gomes, Ana, 281
Gomes, Humberto, 376
Gomez Manzano, René, 483
Gomez, Alvaro, 94
Goncalves, Eddie, 32
Goncz, Arpad, 464
Gonneratne, C.V., 699
Gontsjar, Victor, 241; 427
Gonzales, Tomas, 485
Gonzalez Fernandez, José Antonio, 294
Gonzalez Macchi, Louis Angel, 611
Gonzalez, Erman, 348
Gonzalez, Felipe, 237; 240; 288; 423
Gonzalez, José Antonio, 293; 732; 734
Gonzalez, Leonardo, 484
Gonzalez, Roberto Belarino, 607
Gorbunovs, Anatolijs, 46
Gordejev, Alexej, 596
Gore, Al, 100; 106; 112; 306; 323; 352; 432; 552; 553; 578; 739; 745
Gosuin, Didier, 210; 719; 721; 725
Gotovac, Vlado, 468
Gottschalk, Bernd, 15
Graaf, T. de, 390
Graeff, Eduardo, 54
Graham, Douglas, 575
Graham-Douglas, Tonye, 767
Granic, Mate, 474
Grant, Jerry, 192
Grave, F.H.G. de, 71; 266; 396; 456
Greca de Macedo, Rafael Valdomiro, 54
Greenspan, Alan, 104; 111; 352; 353
Greenstock, Jeremy, 620
Gregori, José, 54
Gréou, Hawa, 410
Grethen, Henri, 651
Gretschmann, Klaus, 17
Griffins, Mary, 743
Grimalschi, Anatol, 472
Grimsson, Olafur Ragnar, 655
Grimstad, Carl Erik, 278
Grouwels, Brigitte, 268; 721
Guardado, Facundo, 289
Gubler, Marianne, 657
Guduza, prins, 448
Gueton, Marcos Raul Aguilera, 480
Guigou, Elisabeth, 407; 410
Guillois, Vilma Espin, 480
Guillou, Jan, 52
Gumelar, Agum, 690
Gunawardena, Indika, 699
Guparia, Augus, 692
Gur, Nazmi, 138
Gural, I.K., 161
Guritsenco, Vladimir, 472
Gurtuna, Ali Mufit, 135
Gusenbauer, Alfred, 157
Gusmao, Xanana, 313; 694; 695; 696
Guterres, Antonio, 279; 280; 683
Guthrie, Charles, 623
Gutierrez Oropeza, Luis, 734
Gutierrez Ruiz, Hector, 614
Gutierrez, Guillermo, 237
Gutierrez, Lino, 738
Guven Karahan, Mustafa, 134
Guyau, Luc, 524
Guzman, Jaime, 61; 288; 289; 478
Guzman, Jorge, 549
Guzman, José Luis Ycaza, 549
Guzman, Juan, 477
Guzman, Michael de, 60; 61
Gwadabe, Musa, 767
Gwarzo, Ismaila, 181; 183; 185
Gysi, Gregor, 20; 330

H

Haagsma, Ids, 71
Haakon Magnus, prins, 278

Haan, Hilde, 71
Haarde, Geir, 654
Haarde, Geir H., 654; 655
Haarstad, Ragnhild Queseth, 278
Haas, Wolfgang, 650
Habibi, Najafqoli, 357
Habibie, B. J., 308; 309; 310; 313; 314; 315; 689; 690; 692; 693; 694; 696
Hachani, Abdelkader, 155
Haddam, Anwar, 157
Haenen, Marcel, 201
Hafez, Osama, 615
Hafidh Zlitni, Abdel, 173
Hafilda Ali, Ummi, 430
Hagel, Chuck, 739
Hagen, Magne, 278
Hague, William, 27; 28; 272; 533
Haider, Jörg, 331; 652; 653; 656
Hajdari, Azem, 530; 532
Hajdarov, Kamaleddin, 73
Hakwa, Silas, 577
Halbeisen, Patrick, 345
Hale, David, 246
Hall, Tony, 247
Halliday, Dennis, 619
Hambayi, Alfayo, 450
Hamber, Brandon, 383
Hamdani, Ismail, 156
Hamel, J., 71
Hamid, Syarwan, 692
Hamill, Robert, 276
Hamilton, Lee, 174
Hammam, Talaat Yassin, 615
Hammarberg, Thomas, 365; 752
Hammond, Donald, 243
Hamori, József, 464
Hamraoui, Habib Chawki, 156
Hamza, Mustafa al-, 615
Handke, Miroslaw, 332; 333; 334
Hannan, Mullah Abdul, 643
Hanoune, Louisa, 156
Hans-Adam II, prins, 650
Hanson, Pauline, 570
Hansson, Adro, 24
Happart, José, 717; 718
Harald, koning, 278
Harig, Hans-Dieter, 18
Hariri, Rafik al-, 493; 494
Harman, Harriet, 27
Harney, Mary, 43
Haroetjoenjan, Chosrov, 457
Haroetjoenjan, David, 457
Haroetjoenjan, Gagik, 457
Haroetjoenjan, Vagharsjak, 457
Harrach, Peter, 464
Harradine, Brian, 572
Harriman, Averell, 113
Harrington, William, 450
Harris, Eoghan, 42
Harris, Len, 570
Harris, Mike, 58; 63
Harris, René, 574
Harruna Atta, Abdul, 766
Harthy, Hamid bin Abdallah al-, 303
Hartmann, Arntraud, 471
Harty, Maura, 610
Haruna, Mohammed, 185; 186
Hasan, M. Tolchah, 690
Hasanov, Ali, 73
Hasanov, Eldar, 73; 74
Hasanova, Soedaba, 73
Hashemi, Faezeh, 361
Hashimoto, Ryutano, 560; 561; 564; 565
Hasina Wajed, 627; 629; 630; 631; 632; 634; 636
Hasquin, Hervé, 720
Hassan II, koning, 177; 179; 671
Hassan Sulaiman, Ali Abul, 433
Hassan, Joshua, 649; 650
Hassan, kroonprins, 489; 490
Hassi, Satu, 527
Hastert, Dennis, 99
Haughey, Charles, 43
Hautala, Heidi, 523
Havel, Vaclav, 332; 603; 604
Hawali, Safar al-, 670
Hawatmeh, Nayef, 668
Hawda, Boukhari, 173
Hayes, Sharon, 58
Haz, Hamzah, 690
Hazette, Pierre, 720
He Depu, 147
Hebrang, Andrija, 468
Hees, Marijke van, 199
Hees, Pieter van, 217
Heijkoop, J., 645
Heine, Jorge, 476
Hekmatyar, Gulbuddin, 498
Helms, Jesse, 747
Helsen, Ludo, 723
Hena, Abu, 630
Henkel, Hans-Olaf, 11; 14
Hennicot-Schoepges, Erna, 651
Henriquez, Sergio, 476
Henry, Geoffrey, 573
Herfkens, E.L., 10; 203; 266; 426; 648; 711
Herkströter, C., 710
Hermans, L., 9; 70; 71; 199; 201; 202; 265; 394; 395; 589; 710
Hermanus, Merry, 210
Hernandez, Esteban Lazo, 292; 480
Hernandez, Nestor, 83
Hernandez, Sergio Corrieri, 480
Herrera, Julio, 612
Herrera, Regla Martinez, 480
Hersh, Seymour, 622
Herteleer, Willy, 217; 218
Hertz, Carmen, 477
Herzog, Jesus Silva, 733
Herzog, Roman, 15; 20; 22; 181; 325; 327; 330
Heseltine, Michael, 30
Heuvel, John van den, 201
Hewitt, Patricia, 27
Hierro Lopez, Luis, 612
Higazi, Mohamed al-, 173
Higdon, Paul, 317
Hikind, Dov, 663
Hill, Christopher, 540
Hill, Heather, 570
Hilton, Anthony, 527
Hinds, Manuel Enrique, 288
Hinshiri, Ezzedin Mohamed el-, 173
Hintze, Peter, 15
Hirsch Ballin, E., 198
Hirschfeld, Michael, 576
Hjelm-Wallen, Lena, 52
Hla Min, 316
Hladi, Mychajlo, 224
Ho, Edmund, 373
Hoesein, Sjardman, 458
Hoeseinov, Panach, 74
Hoeseinov, Soeret, 458
Hoessein, koning, 489
Hoessein, prins, 490
Hoessein, Saddam, 112;113; 305; 489; 495; 619; 621; 622; 623; 675
Hoesseinov, Hoessein, 73
Hœybraathen, Dagfinn, 278
Hofer, Helmut, 360
Hoffa, James, 105
Hoffman, Lord, 33; 34
Hohmann, Claudio, 476
Höhn, Bärbel, 12
Hokama, Daniel, 486
Holbrooke, Richard, 48; 357; 540; 748
Holkeri, Harri, 537
Holoebtsjenko, Anatoli, 224
Holter, Helmut, 18
Hombach, Bodo, 16; 325; 326; 360; 592
Hong Son Huot, 363
Hong Song-nam, 503; 504
Hong Soon-young, 509
Hontsjaroek, Andri, 224
Hooft, Gerard 't, 648
Hoogervorst, J.F., 69; 392; 709
Hor Nam Hong, 363
Hora Adema, Wim, 11
Hormel, James, 746
Hörn, Gyula, 464
Horne, Barry, 32
Horton, Mark, 473
Horváth, Ferenc, 466
Hoss, Selim al-, 492
Hossain, Akram, 629
Hossain, Anwar, 630
Hossain, Kamal, 500
Hossain, Mosharraf, 628; 630
Hossi, Victorino Domingos, 165
Hou Xuezhu, 146
Houbal, Bedrich, 603
Houde, Valentin, 760
Houngbedji, Adrien, 759; 760
Hovanesjan, Hrair, 457
Howard, John, 570; 571; 572; 573
Howard, Michael, 34
Hsu Chieh-kwei, 437
Hsu Hsin-liang, 437
Htiwech, Htiwech Frej, 173
Hu Ching-piao, 437
Hu Jintao, 430; 559; 681
Hu Yaobang, 369
Hu, Jason, 155; 437; 439; 574
Hu, Richard, 434
Hua Chia-chih, 437
Huang Chu-wen, 437
Huang Ta-chou, 437
Huang Teh-fu, 437
Hubbell, Webster, 107

Hubeau, Bernard, 205
Huda, Bazlul, 634
Huda, Nazmul, 634
Huidobro, Eleuterio Fernandez, 612
Hulterstrom, Sven, 52
Humayun Rasheed Chowdhury, 627
Hume, Basil, 539
Hume, John, 39; 41; 277; 539
Hun Sen, 258; 363; 364; 365; 366; 367; 751; 752
Hundt, Dieter, 14
Huraira, Mohammed Saleh abu, 665
Hussain, Abid, 434
Hussain, Mushahid, 127
Hussein, Abdel, 616; 617
Hussein, Magdy, 616; 617
Hussein, Saddam, 112; 113
Hutchinson, Alain, 719
Hwang Jang-yop, 504
Hyde, Cordel, 605
Hyde, Henry, 102

I

Ibarra, Abelardo Colome, 480
Ibarretxe, Juan José, 239
Ibrahim, Abdullahi, 184
Ibrahim, Abdus Salaam, 385
Ibrahim, Anwar, 67; 112; 315; 430; 432; 433
Ibrahim, Izzat, 621; 622
Ibraimov, Dzjoemabek, 124; 638
Ickes, Harold, 107
Iddrisu, Alhaji Mahama, 764
Idji Kolawole, Antoine, 760
Idriss Ngali, Gal, 761
Ieng Mouly, 366
Ige, Bola, 183; 767
Igue, John, 760
Ikeda, Yukihiko, 561
Iliksoy, Ali, 134
Ilves, Toomas Hendrik, 23; 406
Im Chhun Lim, 363
Iman, prinses, 490
Imanalijev, Kanybek, 124
Imanalijev, Moeratbek, 124; 639; 682
Imanbajev, Soelaiman, 124
Imoke, Liel, 768
Inamine, Keiichi, 562
Inderfurth, Karl, 501
Indyk, Martin, 157; 621
Ingolfsson, Finnur, 655
Ingram, Adam, 35; 36
Inoue, Kichio, 561; 562
Insanov, Ali, 73
Insulza, José Miguel, 476; 477; 483
Interiano, Eduardo, 288
Iraqi, Ahmed al, 177
Iryani, Abdul-Karim al-, 300; 301
Ishihara, Shintaro, 562
Iskandarov, Machamdroezi, 129
Islam, Rafiqul, 628; 630
Islas de Zaffaroni, Maria Emilia, 614
Isma'il, Nur Mahmudi, 690
Isu, H.O., 768
Ith Sam Heng, 363
Iturria, Raul, 612
Itzik, Dalia, 660
Ivanjoezjenkov, Boris, 420
Ivanov, Alexander, 596
Ivanov, igor, 343
Ivanov, Igor, 153; 233; 234; 235; 340; 343; 344; 422; 541; 548; 732
Ivasjov, Leonid, 343
Izaguirre, Maritza, 555; 556
Izquierdo, José Angel, 483

J

Jaafar, Osama bin, 305
Jabang, Lamin Kiti, 763
'Jackino', 191
Jackson, Jesse, 191; 356; 542
Jackson, Michael, 544
Jacobs, Marie-Josee, 651
Jacobs, Yussuf, 384
Jacome, Luis, 550; 551
Jagland, Thorbjoern, 278
Jagmohan, 115
Jagoda, Bernhard, 19
Jahangir, A.K.M., 628
Jahangiri, Eshaq, 362
Jahn, Olaf, 504
Jakoesjkin, Dimitri, 234; 340; 343; 732
Jakovlev, Vladimir, 341
Jalal, Sayed, 499
Jalil, Abdul, 501
Jallow, Sarjo, 763
Jamali, Mahmoud, 359
Jamba, Jaka, 164
Jammeh, Yahya, 377; 762; 763
Janiszewski, Jacek, 333; 335; 336
Janssen van Raay, Jim, 522
Janverev, Valeri, 230
Janvier, generaal, 711
Járai, Zsigmónd, 464
Jaramillo, Fidel, 549; 550
Jarov, Joeri, 344; 227
Jarque, Carlos, 732
Jarvan, Aare, 24
Jassin, Achmed, 667; 668
Jatiya, Satyanarayan, 116
Jatta, Famara, 763
Jatta, Sidia, 762
Javed, Khalid, 128
Javier Somoza, Gustavo, 737
Javlinski, Grigori, 228; 340
Jawara, Dawda, 762; 763
Jay, Margaret, 27
Jayakody, Lakshman, 699; 700
Jayalitha, Kazhagam, 117
Jayaratne, D.M., 699
Jayawardena, A.S., 699
Jayawardena, Jayalath, 698
Jefri, prins, 676
Jegorov, Vladimir, 340
Jelavic, Ante, 470
Jeltsin, Boris, 22; 23; 24; 50; 122; 123; 126; 152; 153; 227; 228; 229; 230; 231; 232; 233; 234; 235; 339; 340; 341; 342; 343; 344; 387; 420; 421; 422; 548; 596; 597; 598; 599; 600; 601; 602; 624; 640; 728; 731; 732; 748
Jemebiwon, David, 767
Jennaby, Abbas al-, 619
Jensen, Siv, 278
Jervolino, Rosa Russo, 76; 80; 414
Jerzjanov, Orazaly, 122
Jesimov, Achmetzjan, 122
Jesus, Leonora de, 685
Jeuda, Diane, 28
Jeyaratnam, J.B., 559
Jeyaretnam, Joshua, 434
Jia Qingling, 142
Jiang Zemin, 123; 140; 141; 142; 144; 151; 152; 153; 154; 234; 266; 323; 357; 430; 440; 503; 567; 638; 640; 657; 673; 678; 680; 681; 682; 704; 748; 756
Jimenez, Sergio, 476
Jin Nyum, 509
Jinnouchi, Takao, 563
Jisjai, Eli, 660
Jo Chang-dok, 504
Jo Myong-rok, 504
Jo Yun-hui, 504
Joaquin Contreras, Carlos, 289
Jobe, Mamadou Lamin Sedat, 763
Joemasjev, Valentin, 227
Joesifov, Fikret, 73; 458
Joesjtsjenko, Victor, 224; 418
Joezjanov, Ilja, 340
Johan V., 263
Johannes Paulus II, paus, 66; 294; 469; 481; 488; 749
Johnston, Russel, 517
Jomaa, Ali Youssef, 173
Jon Sung-hun, 504
Jonathan, Leabua, 444
Jones, Paula, 100; 102; 352; 739
Jong, A. de, 453
Joo Hae-ran, 758
Joo Yang-ja, 509
Jordan, Servandro, 480
Jordan, Vernon, 100; 102; 103
Jorov, Saidmoechtor, 130
Jorritsma, Annemarie, 5; 197; 198; 262; 266; 369; 371; 389; 396; 587; 589; 646; 710
Joshi, Manohar, 115
Jospin, Lionel, 178; 407; 408; 410; 412; 618
Joustra, T., 395
Jovanovic, Zivadin, 544
Jow, Satang, 763
Jowell, Tessa, 534
Joy Way, Victor, 485; 486
Juan Carlos, koning, 236; 237; 238; 423
Juarez Cisneros, René, 293; 294
Jubair, Mohammed bin, 670
Julien, Roger, 614
Juncker, Jean-Claude, 650; 651
Jungmann Pinto, Raul Belens, 54
Juppé, Alain, 411
Juraidi, Abdullah Saleh al-, 665
Jurdzs, Roberts, 46
Jurgenson, Toivo, 406
Jurkans, Janis, 45

K

Kaabneh, Abdul-Hafez al-, 490
Kabanda, Jean-François, 166
Kabare, James, 167; 170
Kabi, Qmamoshebi, 443
Kabila, Joseph, 170
Kabila, Laurent, 163; 165; 166; 167; 168; 169; 170; 171; 172; 173; 181; 195; 618

Kabir, Babar

Kabir, Babar, 634
Kabirov, Sjodi, 129
Kadgien, Heinz, 20
Kadhafi, Moemmar al-, 35; 173; 175; 176; 266; 666
Kadirgamar, Lakhsman, 699; 700; 703; 704
Kadivar, Hojatoleslam Mohsen, 360; 361
Kaihara, Toshitani, 562
Kajimoto, Shushi, 562
Kakabadse, Yolanda, 550
Kaktys, Sigitas, 417
Kakudji, Gaethan, 166
Kalabinski, Jacek, 339
Kalasjnikov, Sergej, 340
Kalatari, Issa, 359
Kalele, Mathieu, 166
Kalema Losona, Jean-Pierre, 167
Kaliel, Mohammadu Bello, 767
Kalijev, Jerkin, 120
Kaljoezjny, Viktor, 340
Kallas, Siim, 406
Kallsberg, Arnfinn, 270
Kalpokas, Donald, 577
Kaltachtsjan, Pavel, 72
Kalumba, Katale, 450
Kamal, Mohammed Mustafa, 301
Kambale, Pascal, 169
Kamemba, Nyembo, 167
Kaminska, Teresa, 335
Kaminsky, Valery, 663
Kamisese, Ratu Sir, 573
Kamman, Curtis, 87; 88
Kamminga, Menno, 528
Kamov, Nikolai, 459
Kanar, Ercan, 425
Kandymov, Sejidbaj, 643
Kaneko, Hisashi, 562
Kanemaru, Chin, 560
Kang Bong-kyun, 509
Kang Chang-hee, 509
Kang Jong-mo, 504
Kang Kek Leu, 'Duch', 365
Kang Kyung-shik, 513; 758
Kang Song-san, 503
Kant, A., 265
Kantor, Mickey, 107
Kanza, Thomas, 167
Kanzaki, Takenori, 563
Kao Cheesong, 752
Kao Kim Hourn, 367
Kao Koong-lian, 437
Kapita, Paul, 167
Kaplan, Metin, 135
Karaha, Bizima, 167; 170
Karam, Karam, 492
Karamanoekjan, Sjahen, 457
Karami, Rashid, 495
Karapetjan, Aram, 72
Karbaschi, Gholamhossein, 359; 361
Karibzjanov, Zjanybek, 122; 638
Karie, Robert, 577
Karim al-Karabiti, Abdul, 161
Karimov, Islam, 123; 125; 126; 640; 641
Karlslund, Rik, 518
Kartasasmita, Ginandjar, 308; 314
Kartman, Charles, 507; 756
Karunanidhi, Mathuvel, 117
Karunaratne, Nihal, 701
Kasa-Vubu, Justine Mpoyo, 166
Kasich, John, 739
Kasijev, Naken, 124; 639
Kasjanov, Michail, 340; 598; 601; 731
Kasjriël, Benny, 659
Kassem, Hisham, 616
Kasymov, Gani, 121
Kasymov, Koerbanmoechammed, 643
Katona, Kalman, 464
Katshi, Mutombo, 167
Kaunda, Kenneth, 450
Kavakci, Merve, 424
Kavan, Jan, 483
Kavindele, Enoch, 449; 450
Kawasaki, Jiro, 561
Kazjegeldin, Akezjna, 120; 121; 637; 638
Keat Chhon, 363
Kedikilwe, Ponatshego, 441
Kefi, Abada, 191
Kelchtermans, Theo, 215; 268; 269; 398; 399; 721; 727
Kendall, David, 102
Kendall, Raymond, 521
Kennedy, Charles, 533
Kennedy, Edward, 109; 741
Keraf, Soni, 690
Kérékou, Mathieu, 759; 760
Kerimov, Elgar, 74
Ketebu, Bekky, 767
Ketel, J. van, 265
Ketso, Leketekete Victor, 443
Keymoumu, Rouzi, 148
Keys, David, 36
Kgoroba, George, 441
Khaddam, Abdel-Halim, 665
Khaled, Khondakar Ibrahim, 633
Khaleeji, Salem bin Hilal al-, 303; 667
Khalil, Al-Bireh Sameeha, 670
Khalil, Anwar, 492
Khalili, Karim, 499
Khama, Seretse Khama Ian, 441
Khamenei, Ali, 358; 359; 361; 363; 622
Khampoui Keoboualapha, 752
Khamtay Siphandone, 373; 374; 752
Khan Mutaqi, Mullah Amir, 498
Khan, A.Q., 671
Khan, Akbar Ali, 633
Khan, Moinuddin, 128
Khan, Nooruddin, 630
Khan, Sikander, 128
Khandaker, A.K., 630
Kharrazi, Kamal, 492; 671
Khasru, Abdul Matin, 633
Khatami, Seyyed Mohammed, 357; 358; 359; 360; 361; 362; 671
Khazraji, Abbas al-, 667
Khem Sophoan, 751
Khieu Samphan, 113; 364; 365
Khin Nyunt, 316; 318; 753
Khoka, Sadek Hossain, 631
Khomeini, Ruhollah, 360; 363
Khosravi, Alireza, 360
Khoza, Arthur, 448
Khun Hang, 363
Khurana, Madan Lal, 115
Khy Taing Lim, 363
Kian Gie, Kwik, 691
Kibria, S., 630; 632; 633
Kida, Ibrahim Umar, 767
Kifwa, Celestine, 167; 170
Akihito, keizer, 34; 563
Kikhia, Mansour, 616
Kil Song-nam, 504; 754
Kim Byung-kook, 510; 512
Kim Dae-jung, 323; 344; 508; 509; 510; 513; 514; 756; 757; 758
Kim Duk-choong, 509
Kim Gye Gwan, 507 756
Kim Il-chol, 503; 504; 507
Kim Il-sung, 503; 504; 505; 507
Kim In-ho, 513; 758
Kim Jong-il, 503; 504; 505; 506; 507; 508; 756; 757
Kim Jong-pil, 509
Kim Jung-kil, 509
Kim Ki-jai, 509
Kim Kye-gwan, 756
Kim Mo-im, 509
Kim Myung-ja, 509; 510
Kim Su-hak, 504
Kim Sung-hoon, 509
Kim Sun-hong, 513
Kim Sun-kil, 509
Kim Tae-joung, 510
Kim Ui-sun, 504
Kim Woo-choong, 758
Kim Yong-il, 504
Kim Yong-nam, 503; 504; 507
Kim Yong-sam, 504
Kim Young-sam, 513
Kimbaya, Nduba, 167
Kinderen, M. van, 391
King, John William, 243
Kinkel, Klaus, 12; 22
Kirijenko, Sergej, 227; 228; 561; 624
Kirpitsjnikov, Michail, 340
Kishit, Sheila, 114
Kitovani, Tengiz, 463
Kivi, Signe, 406
Kivrikoglu, Huseyin, 135; 423
Klatt, Bernard, 62
Klaus, Václav, 604
Klebanov, Ilja, 340; 420
Klein, Ger, 10
Klein, Jacques, 470
Kleiner, Hanspeter, 241
Klestil, Thomas, 332; 653
Klich, Iguacio, 347
Klima, Viktor, 330; 331; 332; 467; 652; 653; 654
Klimmt, Reinhardt, 590; 591
Klingvall, Maj-Inger, 52
Kljoesev, Nikola, 461; 462
Knoche, Karl-Heinz, 20
Knook, G., 197
Koc, Kemal, 427
Koch, Roland, 325; 326
Koch, Ursula, 656
Koci, Petro, 531
Kock, Eugene de, 382
Kock, Klaus, 20
Koelekejev, Zjaksybek, 637
Koelikov, Nicolaj, 232

Koepekov, Danatar, 131
Koeratsjenko, Volodymyr, 224
Koerbanmoeradov, Jelly, 643
Koermanalijev, Doktoerbek, 124; 639
Koesjerbajev, Krymbek, 122
Koetoejev, Omoerbek, 124; 639
Koetsjma, Leonid, 223; 224; 225; 226; 227; 418; 419; 473; 624; 626; 627
Koezmoek, Olexander, 226
Koh Kun, 510
Kohl, Helmut, 11; 12; 13; 14; 15; 16; 17; 22; 181; 592; 602
Koita Mariatou, 410
Koitsjoemanov, Talaibek, 125
Kok, Wim, 198; 261; 262; 350; 389; 390; 391; 396; 453; 456; 589; 645
Kokubun, Ryosei, 567
Kolade, Christopher, 771
Koller, Arnold, 345
Kombila, Pierre-André, 761
Kommissar, Michail, 227
Komnenic, Milan, 540
Komolowski, Longin, 334
Komura, Masahiko, 561; 567
Konaszewski, Krzysztof, 334
Kongolo, Mweze, 167
Koning, Henk, 263; 454
Kontagora, Mohammed, 184
Koo Chen-fu, 154; 440; 705
Koopmans, S., 197
Koos, R., 263
Korff, J., 645
Korman, Carlot, 577
Korn Dhabarangsi, 250
Korthals, A.H., 70; 81; 201; 393; 394; 396
Korvinus, A., 201
Korvinus, C., 201
Korzjova, Natalja, 122
Kosit Panpiemras, 249
Kosjman, Nikolaj, 731
Kosovac, Obrad, 469
Kostov, Ivan, 459; 461
Kotsjarjan, Robert, 72; 456; 457; 458
Kotz, Hans-Helmut, 330
Kou Chien-ming, 153
Kouchner, Bernard, 411; 545
Kourkoulas, Dimitris, 495
Kovac, Michal, 602
Kovács, Lászlo, 465
Kovaljov, Valentin, 232
Kover, Lászlo, 464
Krafl, Martin, 603
Kranich, Heiki, 406
Kraouche, Moussa, 157
Krapez, Alojz, 474
Krasjeninnikov, Pavel, 232; 340; 421; 596
Krasts, Guntars, 44; 46
Kreishan, Tawfik, 491
Kriegler, Johan, 380
Krishtopans, Vilis, 45; 46; 415
Kristovskis, Girts Valdis, 46
Kronkaitis, Jonas, 418
Kropiwnicki, Jerzy, 334
Krsticevic, Damir, 468
Krzaklewski, Marian, 334
Ksila, Khemais, 192
Kuanyew, Lee, 676
Kubis, Jan, 129; 642
Kubla, Serge, 718; 725
Kuchma, Leonid, 283
Kul Guatam, 317
Kum Hong-lim, 506
Kumaim, Abdul-Aziz al-, 301
Kumar, Ajit, 119; 129
Kumar, Anup, 573
Kumar, Sushil, 119
Kumaratunga, Chandrika Bandaranaike, 697; 698; 699; 700; 701; 702; 704
Kunos, Péter, 466
Kuo, Shirley, 437
Kupolati, Rufus, 184
Kurfi, Mohammed Bello, 767
Kusumaatmaja, Sarwono, 690
Kutan, Recai, 133; 135
Kuye, Martins, 767
Kwaadsteniet, J. de, 71
Kwak Pom-gi, 504
Kwame Peprah, Richard, 764
Kwasniewski, Aleksander, 48; 226; 333; 334; 337
Kwegalobe, Mpule, 442
Kwelagobe, Daniel, 441
Kwik Kian Gie, 690
Kyamitala, Umba, 167
Kyaw Thein, 317

L

Laar, Mart, 406
Laba, Jeffrey, 577
Labastida, Francisco, 291; 294; 732; 733
Labucka, Ingrida, 46
Lacalle, Luis, 613
Lacoste, André-Claude, 411
Lacroix, Jean Pierre, 412
Lacson, Panfilo, 686
Laden, Osama bin, 23; 246; 273; 498; 501; 672; 673; 675; 750
Ladlad, Vicente, 686
Laeremans, Bart, 205; 517
Lafer, Celso, 54
Lafontaine, Oskar, 11; 12; 13; 14; 15; 16; 17; 19; 325; 326; 327; 328; 329; 591; 592
Lagendijk, Joost, 456
Lagos, Ricardo, 476; 479
Lahad, Antoine, 493
Lahnstein, Anne Enger, 278
Lahoud, Emile, 493; 495; 496
Lajevardi, Assadollah, 360
Laksanavisit, Jurin, 259
Laliotis, Costas, 219
Lallah, Rajsoomer, 318; 754
Lama, Panchen, 119
Lamari, Mohamed, 161
Lamb, Christina, 617
Lambertz, Karl-Heinz, 720
Lame, Ibrahim, 768
Lamido, Sule, 767
Lamoureux, Francois, 461
Lamy, Pascal, 521
Lana, Mario, 78
Lancee, R., 394
Landazabal Reyes, Fernando, 84
Landell-Mills, Pierre, 628
Landerretche, Oscar, 476
Landow, Nathan, 100; 102
Landsbergis, Vyautas, 46
Landuyt, Renaat, 716; 717
Langa, Dennis, 577
Langendoen, K, 9
Lann Lee, Bill, 108
Lannoye, Paul, 523
Lanotte, Johan vande, 207
Lanotte, Johan Vande, 713; 715; 728
Lapeyre, Jean, 518
Laraki, Ahmed, 177
Larcher, Detlev von, 326
Larreategui, Carlos, 550
Larsson, Kjell, 52
Lasseny Duboze, Victoire, 761
Lasso, Guillermo, 550
Latifi, Otachon, 129
Latorre, Eduardo, 287
Latypov, Oeral, 48; 49
Lau, Shelley, 150
Laurinkus, Mecys, 46
Lavigne, Roland, 56; 57
Lavin, Joaquin, 476
Lawati, Khadijah bint Hassan al-, 667
Lawrence, Stephen, 272; 274; 535
Laxness, Halldor, 655
Layada, Abdelhaq, 158
Lazarenko, Pavlo, 223; 224; 419; 657
le Hodey, familie, 404
le Hodey, François, 404
Le Kha Phieu, 321; 706
Le Pen, Jean-Marie, 408; 522
Le Sy Vuong Ha, 322
Leal, Pedro Ross, 480
Lebed, Aleksander, 232
Lebedko, Anatoli, 48
Leblanc, Edgard, 95
Lee Bo-yon, 513
Lee Hun-jai, 512
Lee Ik-chi, 758
Lee Kuan Yew, 435; 436
Lee Kun-choon, 509
Lee Kyu-sung, 509
Lee Lai To, 257
Lee Sang-yong, 509
Lee Teng-hui, 154; 437; 439; 684; 704
Lee, Gabriel, 448
Lee, Martin, 152; 683
Leemhuis-Stout, J., 453; 454; 645; 709
Legwell, Ibrahim, 174; 175
Lehohla, Lesao Archibald, 443
Leite, Gustavo, 609
Leiva, Jorge, 476
Leiva, Roberto, 553
Lelong, Pierre, 519
Leon, Tony, 381
Lepper, Andrzej, 336
Lesavua, Ponipate, 573
Letourneau, Gilles, 65
Letsie III, koning, 387; 442; 443
Letta, Enrico, 76
Leveque, Michel, 517
Levy, David, 67; 658; 659; 660
Levy, Jitschak, 660
Lewinsky, Monica, 99; 100; 102; 103; 356; 739

Lewis, Leslie, 67
Lewkowicz, Janusz, 334
Lexa, Ivan, 602
Leye, Jean-Marie, 577
Leyva, Alvaro, 605
Li Chang, 678
Li Gua, 150
Li Peng, 152; 677
Li Xian, 429
Lichatsjov, Dmitri, 602
Lichtensztein, Samuel, 612
Liddell, Helen, 27; 536
Liebscher, Klaus, 332
Liejon, Britta, 52
Lien Chan, 437
Liikanen, Erkii, 518; 521; 528
Lilletun, Jon, 278
Lim Chang-yuel, 510; 758
Lim Dong-won, 509; 755
Lim Kean Huor, 363
Lima, Salvo, 78
Limann, Hilla, 766
Lin Ching-chiang, 437
Lin Chung-chih, 437
Lin Feng-cheng, 437
Lin Hai, 147
Lin Xinshu, 145
Lindh, Anna, 52
Lindsey, Bruce, 100; 245
Ling, Sergej, 49
Lini, Walter, 577
Linkov, Roeslan, 228
Lionginas, Jonas, 417
Lipkin-Sjachak, Amnon, 659; 660
Lipponen, Paavo, 24; 25; 26
Lis, Viorel, 593
Lissouba, Pascal, 169
Liu Chao-shiuan, 437
Liu Jaiguo, 367
Liu Liankun, 681
Liu Nianchun, 147
Liu Qi, 142
Liu Xiaobo, 681
Liu, Howard, 369
Livingston, Bob, 99; 103
Livingstone, Ken, 26
Livsjits, Alexander, 422
Lloreda, Rodrigo, 82
Lloyd, Tony, 173; 351
Lo Fu-chu, 438
Loekasjenko, Alexander, 48; 49; 50; 226; 234; 240; 241; 427; 496; 600; 732
Lœwer, Eldjoerg, 278
Loezjkov, Joeri, 232; 341; 597; 600
Longchamp, Fritz, 97
Loones, Jan, 205; 213
Lopez Caballero, Alfonso, 82
Lopez Mendez, Guadalupe, 290
Lopez Obrador, Andres Manuel, 733
Lopez Rodriguez, Nicolas Jesus, 286
Lopez, Alvaro Mejia, 92
Lopez, Daniel, 553
Loughlin, Maurice O', 571
Louisa, Chetti, 157
Lourenço, Ana Dias, 165
Lourenço, João, 164
Lovden, Lars-Erik, 52
Lowe, Philip, 526
Lu Laysreng, 363
Luangy, Celestin, 169
Lubbers, Ruud, 198
Lucinschi, Petru, 472; 473
Lugar, Richard, 174
Luik, Juri, 406
Lukas, Tonis, 406
Lukhele, Stella, 448
Lukman, Rilwanu, 767
Lumumba, Juliana, 167
Luo Zhiling, 143
Luo, Nkandu, 450
Lupunga, Dawson, 450
Luteijn, David, 645
Lutgen, Guy, 398
Lutucuta, Gilberto Buta, 165
Luwaula, Bruno, 167
Lux, Otilia, 606
Luyendijk, Joris, 616
Lwanghy, Celestin, 167
Lwape, Banyaku, 167
Ly Tong, 320
Lygis, Danius, 417
Lyons, Gerard, 579

M

Ma Ying-jeou, 436
Maaouni, Hassan, 177
Maatouq, Maatouq Mohamed, 173
Mabitle, Mopshatla, 443
Mabtoul, Abdelrahman, 161
MacAuley, Lawrence, 63
Mace, Nancy, 356
Macejko, Jozef, 602
Machado Ventura, José Ramon, 480
Machel, Graça, 379; 382; 385
Machungwa, Peter, 450
Mack, Myrna, 608
Mackay, Buddy, 114
Macpherson, William, 272
Madani, Abassi, 157
Madani, Iyad bin Amin, 670
Maduekwe, Ojo, 767
Maduna, Penuell, 671
Maelen, Dirk van der, 268
Maforere, Douglas, 195
Magee, Patrick, 538
Maghour, Kamal, 175
Maginnis, Ken, 538
Magriotis, Yannis, 219
Mahachi, Moven, 171; 194; 195
Mahajan, Pramod, 115
Mahama Iddrisu, Alhaji, 764
Mahama, John, 764
Mahathir, Mohamad, 67; 113; 315; 430; 431; 432; 433; 436; 578; 676
Mahendra, Yusril Ihza, 690
Mahfouz, Khalid bin, 673
Mahmood, Jalal, 127
Mahuad, Jamil, 487; 488; 549; 550; 551; 552
Mahyoub, Abdul-Jabbar, 665
Maida, Wada, 768
Maiessara, Ibrahim, 526
Maij-Weggen, H., 197; 198
Majali, Abdul-Salam al-, 489
Majedi, Ali, 362; 626
Majko, Pandeli, 79; 530; 531; 532
Makarim, Zacky Anwar, 308
Makarov, Vladimir, 227
Makarovs, Vladimirs, 46
Makasjev, Kazbek, 599
Makasjov, Albert, 232
Makelis, Edvardas, 46; 417
Maksymowicz, Wojciech, 334; 335
Malambo, Vincent, 450
Malcorps, Johan, 210
Maldeikis, Eugenijus, 417
Malfa, Giorgio la, 79
Maliba, Frederic Kibassa, 167
Maliki, Habib, 177
Malk, Raul, 23
Mallon, Seamus, 39; 537
Malu, Victor, 767
Maluf, Paulo, 54
Malungo, Albino, 165
Mamadzjanov, Talib, 125
Mamboleo, Milulu, 167
Mamboundou, Pierre, 761
Mamedov, Etibar, 74
Mamsar, Mohammad Kheir, 490
Manabe, Kenji, 561
Manacas, Adelino, 165
Mandagi, bisschop, 692
Mandala Putra, Hutomo 'Tommy', 693
Mandandi, Godden, 450
Mandela, Nelson, 67; 88; 163; 170; 171; 172; 175; 379; 380; 381; 382; 384; 385; 386; 387; 442; 444; 447; 448; 671
Mandela, Winnie, 380; 382; 386
Mandelis, Tasos, 219
Mandelson, Peter, 27; 28; 29; 271
Mandini, Roberto, 557
Mane, Ansumane, 376; 377; 378; 379
Mane, Samba Lamine, 376; 378
Manen, Hans van, 396
Mangahas, Malou, 687
Mangain, Olivier, 208
Mangé, Etienne, 210
Manglano, Emilio, 423
Mangoush, Mohamed Ahmed al-, 173
Manik, Mahibur Rahman, 630
Manilov, Valeri, 731
Mansour, Abdul-Malek, 616; 666
Mansouri, Mustapha, 177
Manuel, Trevor, 383
Manuvakola, Eugénio, 164
Maope, Kelebone Albert, 443
Marabessy, Suaidy, 312
Marchal, Paul, 208
Marchi, Sergio, 61; 67
Marcos (leider zapatista's), 290; 734
Marcus, Gill, 384
Mardanov, Misir, 73
Maréchal, Nicole, 720
Margarjan, Artsoen, 456
Marijnissen, Jan, 389
Marin, Florencio, 605
Marín, Manuel, 518; 519
Marin, Rodrigo, 82
Marincek, Lojze, 474

Marinez, Julio, 284
Marinitsj, Michail, 48
Markovic, Marjana, 547
Markovic, Ratko, 547
Marky, Tomas, 486
Marquez, Gustavo, 555; 557
Marquez, Ricardo, 486
Marranzini, Celso, 286
Marshall, Katherine, 314
Martelli, Claudio, 78
Martens, Wilfried, 208; 219; 720
Martin, Ian, 695
Martin, Paul, 61
Martinez, Elino, 556; 557
Martinez, Emir, 614
Martinez, Enrique, 733
Martinez, Higinio, 733
Martinez, Jorge Marroquin, 608
Martinez, Nestor Humberto, 82
Martirosjan, Razmik, 457
Martonyi, János, 464
Marulanda, Manuel, 86; 87; 88
Marurai, Jim, 573
Masalcha, Nawaf, 660
Masangu Mulongo, Jean-Claude, 167
Maschadov, Aslan, 229; 230; 341; 421; 422; 462; 600; 731
Masi, Diego, 80
Masire, Ketumile, 440; 441
Masljoekov, Joeri, 230; 234; 235; 342; 625
Masoud, Ahmad Shah, 498; 499
Masri, Abu Hamza al-, 273; 301; 665
Massa, Hubert, 726
Massad, Carlos, 476
Massera, Emilio, 350
Massougbodji, Marina, 760
Masud, A.S., 125
Masuku, Mario, 448
Masuku, Themba, 449
Matarazzo, Andrea, 54
Mataure, Mike, 193
Matesa, Zlatko, 468; 470; 471
Mathiesen, Arni, 655
Matoub, Lounes, 158
Matsumura, Akihito, 562
Matsunaga, Hikaru, 561
Mattarella, Sergio, 76
Mattarollo, Rodolfo, 96
Matteoli, Jean, 407
Mattioli, Paolo, 415
Matus, Alejandra, 480
Matutes, Abel, 649
Matvijenko, Valentina, 340
Maude, Francis, 28
Maurer, Üli, 656
Mavila, Guilherme, 445
Mayr, Juan, 82
May-Weggen, Hanja, 522
Mazen, Abu, 658
Mazy, Jean-Louis, 210
Mba Obame, André, 761
M'ba, Léon, 761
M'Barki, Mohamed, 177
Mbayi, Babi, 167
Mbeki, Thabo, 184; 380; 381; 382; 383; 385; 386; 387
Mbenga, Musa, 763
Mboumbou Miyakou, Antoine, 761
Mboumbou Ngoma, Noel, 761
Mboweni, Tito, 384
Mbumba, Nangolo, 180
Mbwankiem, David, 167
McAleese, Mary, 42
McCain, John, 100; 109
McCardle, James, 41
McCartney, Ian, 30
McClellan, Anne, 62
McCreery, Rosemary, 751
McCreevy, Charlie, 42
McCully, Murray, 575
McDougal, Susan, 353
McGartland, Martin, 538
McGuinness, Martin, 40; 537; 538
McHenry, Donald, 161
McIver, Don, 575
McKenna, Vincent, 538
McKinney, Gene, 246
McLarty, Thomas, 488
McNamara, Robert, 113
McVeigh, Timothy, 243; 244; 353
M'Daghri, Abdelkadir Alaoui, 177
Mdluli, Magwagwa, 448
Meas Sophea, 364
Mechelen, Dirk Van, 716
Mechtijev, Ramiz, 73
Meciar, Vladimir, 602; 603
Mederov, Soeltan, 124; 638; 639
Medgyessy, Péter, 464
Medina, Santiago, 82
Medvedtsjoek, Viktor, 419
Meerits, Heldur, 406
Megaron, stamhoofd, 55
Megat Ayob, Megat Junid, 431
Megrahi, Abdel Baset Ali Mohammed al, 174; 266
Mégret, Bruno, 408
Meguid, Esmat Abdel, 174
Mehdar, Zein al-Abidin al-, 665
Mehdi Saleh, Mohammed, 674
Mehpir, Kasim, 148
Mehri, Abdelhamid, 155
Meidani, Rexhep, 530; 531; 532
Meijer, Theo, 69; 261; 389; 390
Meiring, Georg, 386
Mejia Pena, Ruben, 288
Mejid, Ali Hassan el-, 622
Mekamcha, Ghaouti, 156
Mel, Ronnie de, 698
Melchett, Lord, 535
Melchior, Michaël, 660
Meli Malie, Mpho, 443
Melkert, Ad, 5; 389; 390
Mellandri, Giovanna, 76
Mello, Sergio Vieira de, 696
Melo, Eurico de, 529
Meltveit Kleppa, Magnhild, 278
Melzin, Oleg, 232
Memet, Hemit, 148
Menakaya, Tim, 767
Menchu, Rigoberta, 291; 608
Mendes, Manuel David, 165
Mendonça de Barros, José Roberto, 56
Mendonça de Barros, Luiz Carlos, 56
Mendsaichan, Sonomtserengiin, 502
Mendy, Dominic, 763
Menem, Carlos, 35; 66; 347; 348; 349; 350; 351; 480; 611
Merafhe, Mompati, 441
Merello, Ana Maria, 613
Merhej, Bshara, 495
Meri, Lennart, 23; 24; 406
Merin, Rijkwa, 21
Merkel, Angela, 11
Mermot, Raul, 612; 613
Mes, Marcial, 605
Meshal, Khaled, 67
Mesj'al, Chaled, 665
Messari, Larbi, 177
Messing, Ulrika, 52
Mestre, Ramon, 347
Mechelen, Dirk van, 717; 727
Meta, Ilir, 530
Metsenaere, Machteld de, 217
Metzler, Ruth, 345; 657
Meurice, Pedro, 481
Meyer, Barbara, 328
Michael, Alun, 274; 533; 535
Michajlov, Vjatsjeslav, 340
Michejev, Sergej, 601
Michel, Louis, 208; 400; 401; 713; 714
Micheli, Enrico, 76
Michelini, Rafael, 613
Michelini, Zelmar, 614
Michiko, Keizerin, 563
Middelhoek, André, 519
Mierlo, Hans van, 390
Miert, Karel van, 263; 520; 529
Mihajlovic, Dusan, 546
Mikaelajan, Meroezjan, 72
Mikati, Najib, 492; 493
Milenkovic, Tomislaw, 545
Miljavac, Pavao, 468
Milosevic, Slobodan, 223; 236; 330; 356; 371; 467; 540; 541; 542; 544; 545; 546; 547; 549; 572; 601; 623; 657; 728
Milutinovic, Milan, 543
Miquilena, Luis, 555
Miranda, Joao Bernardo de, 165
Mirzabeyoglu, Salih, 135
Mishra, Brajesh, 119
Missambo, Paulette, 761
Mitchell, George, 36; 38; 157; 537; 632
Mitee, Ledum, 190
Mithi, Mukit, 115
Mitjoekov, Ihor, 224
Mitrofanov, Igor, 234
Mitsuzuka, Hiroshi, 561
Miyanda, Godfrey, 450
Miyanda, Samuel, 450
Miyashita, Sohei, 561
Miyazawa, Kiichi, 314; 559; 561; 565; 687
Mkrtsjan, Levon, 72
Mladinic, Carlos, 476
Mnatsakanjan, Stepan, 72
Mobutu Seso Seko, 165; 166; 167; 168; 169; 171; 172
Mochesane, Pashu, 443
Moco, Marcolino, 164
Moctezuma, Esteban, 293; 732

Mocumbi, Pascoal, 446
Moebarak, Hosni, 179
Moechabatov, Salamsjoch, 129
Moechamedzjanov, Ozod, 126
Moechametzjanov, Baöerzjan, 122
Moelkamanov, Akmoerad, 131
Moeradov, Sarabek, 642
Moeralijev, Amangeldy, 638; 639
Mogae, Festus, 441; 442
Mohajerani, Ataollah, 358
Mohale, Mohaila, 443
Mohammad, Raaz, 498
Mohammed, Abdallahi, 181
Mohammed, Aliyu, 767
Mohammed, Garba Ali, 184
Mohaqiq, Haji Mohammad, 499
Moharoof, Mohammad, 697
Mohsen, Abu al-, 302
Mois, Juri, 406
Mok Mareth, 363
Mokhehle, Ntsu, 443; 444
Mokhehle, Shakhane, 443
Mokhtari, Mohammad, 358
Moleleki, Monyane, 443
Molina, German, 476
Molisa, Sela, 577
Möller, George, 392
Molloy, Eamon, 539
Molopo, Nots'i Victor, 443
Momah, Sam, 184
Momeodonu, Tevita, 573
Moncada, Efrian, 552
Moneim, Amer Abdel, 616
Mongkon Ampompisit, 258
Monsanto, Pablo, 606
Montanya, Pere Canturri, 649
Montasser, Omar Mustafa al-, 173
Montaya-Tarres, Luis, 649
Montes, Julio, 556; 557
Montesinos, Vladimiro, 486
Montgomery, Joseph, 551
Montiel, Arturo, 733
Montilla, José de Jesus, 556; 557
Mooghadam, Reza, 254
Moon Chung-in, 508
Moore, Mike, 568; 575
Mooy, Adrianus, 374
Morales Sola, Joaquin, 351
Morawski, Eugenius, 333
Mordechai, Jitschak, 659; 660
Moren, Marcelo, 477
Moreno Canjura, Moreno, 289
Morgan, Rhodri, 274
Mori, Yoshio, 561; 566
Morikuni, Yasuhisa, 564
Moriyama, Maymi, 563
Morningstar, Richard, 625; 626
Morris, Deborah, 576
Mosakeng, Makhula, 443
Mosca, Luis, 612
Moscoso, Mireya, 298
Mosisili, Pakalitha, 386; 387; 443; 444
Moskalkova, Tatjana, 729
Mosqueira, Edgardo, 486
Moszkowicz, Abraham, 201; 455
Motanyane, Serphiri Enoch, 443
Motorin, Michail, 342
Motzfeldt, Jonathan, 270
Moulana, Alavi, 699
Mountain, Ross, 696
Mousavi-Lari, Abdolvahad, 358
Moussa, Amr, 496; 618
Moussa, Michel, 492
Mova, Henri, 167
Movsisjan, Vladimir, 72
Mowlam, Mo, 36; 37; 39; 40; 276; 533; 538
Moynihan, Patrick, 103
Mpamba, David, 450
Mphafi, Qnyane, 443
Msika, Joseph, 192
Mswati III, koning, 447; 448
Mu Sochua, 363
Mugabe, Robert, 170; 192; 193; 194; 195
Mugbil, Ali Saleh Obad, 666
Muhaimin, Yahya, 690
Muhammed, Habib, 407
Muhammed, Kahlid Abdul, 746
Muhiedin, Ala'a, 615
Muladi, Indonesische minister, 309; 310; 315
Mulambu, Prosper Kibwe, 167
Mulisch, Harry, 396
Mullen, Nicholas, 277
Muller, Phillip, 574
Müller, Werner, 16; 18; 593
Mullin, Chris, 30
Mulroney, Brian, 58
Mulumba, Badimanyi Dilembu, 167
Mumengi, Didier, 167
Munap, Selamat, 676
Munene, Faustin, 167
Mungalee, Ayub, 385
Munoz Ledo, Porfirio, 733
Munoz Talavera, Rafael, 294
Munoz, Alex Figueroa, 476
Müntefering, Franz, 16
Muravschi, Alexandru, 472
Murdoch, Iris, 277
Murdoch, Rupert, 30
Murerwa, Herbert, 194
Murphy, Paul, 533
Murr, Michel al-, 492; 495
Murray, Larry, 65
Musa, Said, 604; 605
Museveni, Yoweri, 171; 386
Musharraf, Pervez, 671; 750
Mustafa, Abu Ali, 668
Mustapha, Hamza El, 185
Mustapha, Said Ben, 79
Mutafyan, Mesrob, 134
Mutawa, Ahmed Khalil al-, 674
Muteka, Fernando Faustino, 165
Mutmaen, Mullah Abdul Haye, 499; 501
Muttaqi, Amir Khan, 500
Muttawakil, Wakil Ahmed, 497; 499; 501
Muyongo, Mishake, 181
Mwana Nanga, Mawapanga, 167
Mwiinga, Ben, 450
Mwila, Benjamin, 450
Myboto, Zacharie, 761

N

Na'Abba, Ghazi, 768
Naaman, Issam, 492
Nagano, At sushi, 561
Nagel, Jan, 391
Nagijev, Ali, 73
Nahayan, Hamdan bin Zaid al-, 675
Nahayan, Zaid bin Sultan al-, 667
Nahnah, Mahfoud, 156
Nailatikau, Adi Koila Mara, 573; 574
Naimi, Ali al, 303; 387; 670; 671
Najafabadi, Qorbanali Dorri, 358
Najafi, Abdollah, 362
Najafi, Bashir, 622
Najib, Zerouali, 177
Nakagawa, Shoichi, 561; 566
Nakamura, Shozaburo, 561; 563
Naletilic, Mladen 'Tuta', 469
Nambariin, Enchbajar, 502
Namburete, António, 446
Namgoong Suek, 509
Namla, Ali bin Ibrahim al-, 670
Nana Kwaku Dua, koning, 764
Nanagoeljan, Garnik, 72
Nano, Fatos, 530; 532
Napatei, Edward N., 577
Napolitano, Giorgio, 192
Narantsatsralt, Dzjanlaviin, 502
Narayanan, K.R., 115
Narongchai Akrasanee, 249
Nascimento, Lopo do, 164
Nasha, Margaret, 440; 441
Nasibov, Nadyr, 73
Nasikpo, Nyieda, 189
Nasim, Mohammad, 630; 631; 634
Nasr, Abdallah, 616
Nasrallah, Hassan, 493
Nasreen, Taslima, 635
Nasroellajev, Namig, 73
Nassiri-Savadkouhi, Fotovat, 360
Nata, Teophile, 760
Nateq-Nouri, Ali Akbar, 359
Natuman, Joe, 577
Navarro Lara, Alfredo, 295
Navarro, Hector, 557
Nawakwi, Edith, 450
Nayef, prins, 668; 672
Nazarbajev, Alia, 123
Nazarbajev, Noersoeltan, 120; 121; 122; 123; 148; 624; 636; 637; 638; 640
Nazarian, Artur, 492
Nazarov, Kori, 125
Nazarowa, Joanna Wnuk, 335
Nazdratenko, Jevgenin, 228
Nazzar, Khaled, 155
Ndalolo, Amina, 767
Ndebele, Nhlanhla, 385
Ndong Jatta, Thérèze, 763
Nedvigin, Gennadi, 421
Neëman, Jaäkow, 658; 659
Neiss, Hubert, 314
Nelson, Brian, 41
Nenadovic, Slobodan, 540
Nestor, Eiki, 406
Netanyahu, Benjamin, 67; 306; 338; 494; 657; 658; 659; 660; 661; 662; 664; 665; 668
Netelenbos, T., 200; 202; 212; 455; 587; 589; 646; 710

Neto, Antonio, 165
Neto, Manuel, 181
Neves Dornelles, Francisco Oswaldo, 54
Neyts-Uyttebroeck, Annemie, 713; 717; 719; 728
Ngandagina, Joao Baptista, 165
Ngawang Sangdrol, 683
Ngelale, Precious, 767
Ngoma, Z'Ahidi, 166; 173
Ngozi Okanjo-Iweala, 751
Nguesso, Sassou, 169
Nguon Nhel, 751
Nguyen Dan Que, 320
Nguyen Thanh Giang, 322; 706
Nhan Dan, 322; 707
Nhatitima, Sinai, 446
Nhavoto, Arnaldo, 446
Nhial, Abdon Agaw, 618
Nhlanhla, Joe, 385
Nichols, Terry, 244; 353
Nicolaides, Christino, 350
Nidal, Abu, 112; 621
Niederer, Jacques, 394
Nielson, Poul, 521
Niessen, Hans, 720
Nieuwenhoven, Jeltje van, 198
Niinisto, Sauli, 25
Nijazov, Saparmoerat, 131; 624; 627; 643
Nikogosjan, Haik, 72; 457
Nikolaou, Nikos, 413
Nimir, Ahmed, 667
Nindanga, Masasu, 166
Nishida, Mamory, 561
Nitisastro, Widjojo, 313
Njie Saidy, Isatou, 763
Njie, Omar, 763
N'namani, Innocent, 185
Noack, Harald, 521
Noboa, Alvaro, 549
Noboa, Gustavo, 550
Noda, Seiko, 561
Noda, Takeshi, 562
Noeri, Said Abdoello, 130; 641; 642
Nollet, Jean-Marc, 720
Nolte, Claudia, 21
Nonaka, Hiromu, 561
Noor, koningin, 490
Noormahomed, Abdul Razak, 447
Noppen, Flor van, 723
Noppen, Karel van, 723
Nordmann, Jean-Thomas, 519
Noriega, Manuel, 246; 247; 298; 300
Norodom Bopha Devi, prinses, 363
Norodom Ranariddh, prins, 258; 363; 364
Norota, Hosei, 562
Norrback, Ole, 26
Norris, Robert, 747
Nouhak Phoumsavan, 373
Novanto, Setya, 693
Novikov, Valeri, 233
Ntoutoume Emane, Jean-Francois, 761
Ntshangase, Abednego, 448
Nuaimi, Rashid Abdullah al-, 675
Nuaysa, Aktham, 496
Nujoma, Sam, 163; 172; 180; 181
Nukaga, Fukushiro, 561; 562; 567
Nukul Prachaubmoh, 252
Nunez, Gabriela, 553
Nuñez, Ricardo, 478
Nuon Chea, 113; 364; 365
Nuon Paet, 751
Nwobodo, Jim, 188
Nwondo, John Nina, 184
Nwosu, A.B.C., 767
Nwuruku, Lawrence, 767
Nyanda, Siphiwe, 386
Nyassi, Syngle, 763
Nygaard, William, 363
Nys, Hugo, 210
Nziengui, Patrice, 761

O

O Kum-chol, 507
Obadan, Peter, 185
Obame Nguema, Paulin, 761
Obasanjo, Olusegun, 181; 184; 186; 187; 188; 767; 768; 769; 770; 771
Obeng, Seth Kofi, 766
Obi, Anthony, 185
Obizor, George, 185
Obradovic, Vuk, 467
Obuchi, Keizo, 153; 486; 503; 559; 560; 561; 562; 563; 564; 565; 567; 679; 754; 756; 759
Öcalan, Abdullah, 22; 23; 80; 81; 82; 136; 137; 138; 139; 140; 176; 198; 199; 208; 220; 221; 270; 413; 424; 425; 426; 497; 664
Ochoa, Francisco Labastida, 290; 296; 732
Oddsson, David, 654; 655
Odreman, Hernan Gruber, 557
Oedoegov, Movladi, 731
Oermanajev, Soeltan, 124; 639
Oertel, Mario Acosta, 288
Oesmon, Davlat, 642
Oesoebov, Ramil, 73
Oesov, Jevgeni, 343
Oetembajev, Jerzjan, 122
Oetsjkempirova, Roza, 124; 639
Oezakbajev, Emil, 124; 639
Ogata, Sadako, 730
Ogbulafor, Vincent, 767
Ogoriba, Timi, 189
Ogwuma, Paul, 770
Oh Chin-teh, 437
Ohajaca, Manuel, 608
Ohene-Kena, Fred, 764; 765
Ohn Gyaw, 315; 316
Ojdanic, Dragoljub, 544
Ojukwu, Emeka, 183
Okadigbo, Chuba, 768; 771
Okaija Adamafio, Nii, 764
Okamitsu, Nobuharu, 561
Okcuoglu, Ahmet Zeki, 140
Okitundu, She, 167
Okoelova, Jelena, 597
Okulov, Valery, 61
Okyay, Turgut, 425
Olaiya Oni, Samuel, 184
Olarte, Ruben, 90
Olasson, Vesteinn, 655
Oldfield, David, 570
Olisiemeka, I.C., 184
Oliveira, Ana Maria de, 165
Oliveira, Ricardo Sérgio de, 56
Oliveiro, Roberto, 57
Ollila, Esko, 24
Olmert, Ehoed, 661
Omar, Dullar, 385
Omar, Jarallah al-, 666
Omar, Mullah Mohammad, 497; 498; 501
Omar, Naser al-, 670
Omar, Yalechin, 622
Ombu, Victor, 767
Omeljanenko, Hryhori, 419
Omeruah, Emeka, 184
Omoeralijev, Esengoel, 124; 638; 639
Ondekane, Jean-Pierre, 172
Ondo Metogo, Emmanuel, 761
Onkelinx, Laurette, 713; 714, 716, 723
Onoprijenko, Anatoly, 225
Onoprisjvili, David, 462; 463
Onyia, Dubem, 767
Onyszkiewicz, Janusz, 226; 334
Oolores, Garcia Balderamose, 605
Opasnik, Marek, 335
Opertti, Didier, 299; 612; 613
Opoku, Kyeretwie, 764; 765
Oprescu, Sorin, 593
Oral, Sumer, 426
Orantes, Mario, 607
Orazov, Choedajberdi, 643
Orbán, Viktor, 464; 465; 466; 467
Orchard, David, 58
Oreja, Jaime Mayor, 237; 238; 239
Orlando Contreras, Francisco, 289
Orléans, Henri Robert, Ferdinand, Marie, Louis-Philippe van, 412
Orléans, Isabella D', 412
Ornélas, Waldeck Vieira, 54; 55
Oron, Chaïm, 660
Ortega, Daniel, 736
Ortega, Jaime, 482
Ortega, Jorge Louis, 91
Ortiz, Benjamin, 549; 550
Ortiz, Guillermo, 295
Ortiz, René, 550
Osama, bin Laden, 246; 672; 675; 749; 750
Oshiomole, Adams, 187
Osho, Pierre, 760
Oskanjan, Vardan, 72; 73; 457
Osman Ismail, Mustafa, 675
Osmoesjnikov, Vladimir, 339
Ostros, Thomas, 52
O'Sullivan, David, 520
Osyka, Serhi, 224
Ota, Seiichi, 561
Otegi, Arnaldo, 238
Othman, Abdul-Rahman Mohammed Ali, 301
Oti, Patteson, 577
Otsjirsoech, Jansandzjaviin, 502
Otumfuo Opoku Ware II, koning, 764
Oualalou, Fathallah, 177
Oudkerk, Rob, 69; 261
Ouhalli, Hammou, 177
Ouk Vithun, 363
Ouyahia, Ahmed, 156; 157; 160
Ovcharov, Roumen, 459
Oviedo, Lino, 609; 610; 611
Oweiss, Hamid Nasser al-, 674
Owusu-Acheampong, J.H., 764

Oye Mba, Casimir, 761
Oyegun, John, 185
Ozawa, Ichiro, 560; 562
Ozcelik, Osman, 134
Ozkan, Husamettin, 134
Oztek, Selcuk, 134

P

Pachachi, Adnan, 622
Paciotti, Elena, 528
Padar, Ivari, 406
Padarath, Lavenia, 573
Padgett, Herman Allan, 553
Padilha, Eliseu Lemos, 54
Paduraru, Ion, 472
Pae Tal-jun, 504
Paek Chang-ryong, 504
Paek Hak-rim, 504
Paek Nam-sun, 504
Pagrotsky, Leif, 52
Pairon, Erwin, 207
Paisley, Ian, 36; 37; 38; 39; 274; 276; 523
Paiva, Paolo, 56
Pak Myong-chol, 504
Pak Pong-ju, 504
Pakalniskis, Vytautas, 46
Pakorn Thavisin, 255
Paksas, Rolandas, 417
Palacio, Loyola de, 422; 521
Palacios Alcocer, Mariano, 294; 732
Palacka, Gabriel, 602
Pallister, Brian, 58
Palmadottir, Ingibjorg, 655
Palmeira Lampreia, Luiz Felipe, 54
Palubicki, Janusz, 334
Pandolfi, Alberto, 485; 486
Pangalos, Theodoros, 220; 222; 223
Panja Kesornthong, 249; 250; 568
Panting, Delmer, 552; 553
Panting, Reginaldo, 553
Panza, Alessio, 255
Papadimas, Lambros, 219
Papadopoulos, Alekos, 220
Papadopoulos, Alexandros, 219
Papadopoulos, George, 413
Papaioannou, Miltiadis, 219
Papandoniou, Yannos, 219; 221; 222
Papandreou, George, 219; 220; 413; 532
Papandreou, Vasso, 219; 220
Papazoi, Elisavet, 219
Papon, Maurice, 657
Papoutsis, Christos, 625
Pararajasingham, Joseph, 697
Parawansa, Khofifah Indar, 690
Parizeau, Jacques, 59
Park Chung-hee, 509; 512
Park Chung-soo, 509
Park Jie-won, 509
Park Sang-cheon, 514
Parker, Cassiem, 385
Parnoja, Mihkel, 406
Parry, Emyr Jones, 296
Parys, Tony Van, 213; 214; 269; 721
Pasaribu, Bomer, 690
Pasat, Valeriu, 472
Pascal, Julia, 62
Pasjkevitsj, Ivan, 48
Pasko, Grigori, 598
Pasqua, Charles, 408; 523
Pastrana, Andres, 83; 86; 87; 88; 89; 90; 91; 92; 93; 94; 295; 605; 749
Patassé, Ange-Felix, 173
Pathirana, Richard, 699
Patijn, Schelto, 201
Patroesjev, Nikolaj, 729
Patten, Chris, 150; 521
Paul, Augustine, 431
Pauls, Raimonds, 45
Pavarotti, Luciano, 493
Pavlov, Alexander, 122
Pawlak, Miroslaw, 335
Payama, Kundy, 165
Payumo, Felicito, 686
Pecorelli, Mino, 415
Peel, Marc van, 207
Peeters, Jan, 211
Peeters, Leo, 206; 268; 721
Peiris, G.L., 697; 699; 701; 703
Pena Gómez, José Francisco, 283; 284; 288
Pena, Alfredo, 555
Pena, Teodoro, 550
Penaloza, Aurelio, 294
Pendy Bouyiki, Jean-Remy, 761
Peng Cheng, 681
Peng Tso-kuei, 437
Peper, Bram, 10; 69; 262; 645
Pepö, Pál, 464
Pereira, Carlos Bresser, 54
Pereira, Hipolito, 609
Peres, Sjimon, 20; 494; 660
Perez Fernandez, José, 485
Perez Roque, Filipe, 480
Pérez, Carlos Andrés, 556
Perez, Jesus, 556; 557
Perez, Manuel, 94
Perisic, Momcilo, 546; 547
Permentier, Corinne de, 719; 720
Perot, Ross, 739
Perote, Juan Perote, 423
Perry, William, 507; 756
Persson, Goran, 50; 51; 52; 282; 283
Petersen, Daniel, 244
Petersone, Karina, 46
Petkoff, Teodoro, 557; 558
Petkovic, Ivana, 469
Petrenko, Vladimir, 343
Petrin, Tea, 474
Petrosjan, Leonard, 457
Petrov, Ivo, 642
Petsalnikos, Philipos, 220
Pettersson, Christer, 50
Petursdottir, Solveig, 655
Petursson, Pall, 655
Phan Van Khai, 319; 320; 321; 323; 707
Philip, prins, 27
Phillips, Dotun, 188
Phra Alongkot, 255
Phung Long That, 321
Piazza, Angelo, 76
Picqué, Charles, 210; 715; 716; 719; 722
Piech, Ferdinand, 15; 332
Porsche, Ferry, 332
Piech-Porsche, Louise, 332
Pimentel, Manuel, 236
Pineyrua, Ana Lia, 612
Ping, Jean, 761
Pinochet, Augusto, 33; 34; 240; 274; 350; 351; 476; 477; 478; 479; 480; 612; 614; 622
Pinter, Sándor, 464
Pinxten, Karel, 397
Piotrowski, Leszek, 335
Pique, Josep, 192; 238
Pirmoechamadov, Chodzjiali, 130
Piroemjan, Felix, 72
Piromalli, Giuseppe, 415
Pirot, François, 210
Pizarro, Roberto, 476
Planas, Jose Alberto, 611
Planchet, Eli, 95
Plasschaert, Paul, 403
Platelis, Kornelijus, 46; 417
Platteau, Stefan, 206
Plavsak, Kristina, 474
Plazynski, Maciej, 335
Plenário, José, 281
Poca, Alja, 46
Pocaterra, Atala Uriana, 555
Poci, Spartak, 531
Poestovojtenko, Valeri, 224; 227; 626
Poetin, Vladimir, 229; 342; 596; 597; 599; 600; 601; 602; 729; 730; 731
Poettering, Hans-Gert, 522
Pointer, Anthony, 31
Pokino, Papamama, 573
Pokorni, Zoltan, 464
Pol Pot, 257; 258; 364; 751
Polak, Wim, 648
Polfer, Lydie, 651
Polman, T., 197
Poncelet, Jean-Pol, 216; 217; 218; 404; 721
Pongpol Adireksam, 249
Popov, Nikolaj, 503
Porbeni, Festus, 184
Porges, Nenad, 470
Porsche, Ferdinand, 332
Portal Leon, Marcos, 480
Portas, Paulo, 280
Portillo, Alfonso, 607
Posada, Jesus Maria, 422
Posner, Richard, 744
Poss, Joachim, 14
Potocnik, Janez, 475
Potsjinok, Alexander, 340
Poulin, Suzanne, 60
Powell, Colin, 34; 246
Poznjak, Zenon, 241; 427
Prabhakaran, Vellupillai, 698
Prakosa, M., 690
Prammer, Barbara, 332
Prasad, T.R., 119
Pratts, Steve, 572
Prescott, John, 26; 271; 276; 533; 535
Pressley, David, 467
Pretelt, Enrique, 298
Préval, René, 94; 95; 96; 97; 98; 246
Price, George, 605
Priebke, Eric, 414
Prieto Jimenez, Abel, 480

Prieto, Carlos, 484
Prieto, Pedro Miret, 480
Primakov, Jevgeni, 22; 26; 123; 152; 153; 227; 228; 229; 230; 231; 233; 234; 235; 236; 339; 340; 341; 342; 343; 344; 473; 541; 597; 621; 622; 731
Princz, Gábor, 466
Prodi, Romano, 75; 76; 77; 391; 401; 413; 456; 520; 521; 522
Pronk, J.P. (Jan), 10; 202; 203; 396; 648; 711
Protopopov, Konstantin, 232
Prouteau, Christian, 409
Pruis, H., 198
Puelinckx, Alfons, 210
Punt, B., 455
Putten, Maartje van, 648
Puzo, Mario, 750

Q

Qaboos, sultan, 303; 667
Qalamuddin, Maulvi, 500
Qarebaghian, Morteza, 359
Qasimi, Sultan Bin Mohammed Al, 673
Qian Qichen, 147; 683
Qin Yongmin, 146
Quaden, Guy, 269
Quarcoo, Eben, 766
Quayle, Dan, 739
Quinonez Avila, Ricardo, 288
Qusaibi, Khaled bin Mohammad al-, 670

R

Rabbani, Burhanuddin, 498; 501
Rabbani, Mohammad Golam, 630
Rabin, Jitschak, 661; 663
Rabuka, Sitiveni L., 574; 576
Rabutia, Albert, 577
Racan, Ivica, 468
Rachanov, Maksoetbek, 122
Rachimonov, Moertaza, 341
Rachmanin, Vladimir, 731; 732
Rachmonov, Imomali, 129; 131; 344; 641; 642
Radcke, Antje, 18; 593
Radisic, Zivko, 470
Radwan, Abdallah, 176
Rafiqdoust, Mohsen, 360
Rafsanjani, Akbar Hashemi, 305; 361
Raghunath, Krishnan, 234
Rahabi, Abdelaziz, 156
Rahman Sarker, Luftar, 632
Rahman Swapan, Hasibur, 628
Rahman, Mahbubur, 630
Rahman, Mujibur, 627; 629; 632; 634
Rahman, Naziur, 630
Rahman, Shamsur, 635
Rahman, Zillur, 627; 631
Rahmat, Mohammed, 432
Rais, Amien, 309; 690
Rajah, Anton, 703
Rajapakse, Mahinda, 699; 700
Rajoub, Jibril al-, 670
Rajoy, Mariano, 236
Rakkiat Sukthana, 249
Ralston, Joseph, 747
Rambam, Steve, 58
Ramirez Sanchez, Illich, 411
Ramirez, Fabian, 83
Ramirez, Guillermo, 614
Ramirez, Maria Victoria, 608
Ramirez, Ruben Dario, 84
Ramon, Chaïm, 660
Ramos Horta, José, 282; 695
Ramos, Alvaro, 612; 685; 686
Ramos, Maria, 384
Ramsbotham, David, 32
Ranasinghe, Oliver, 703
Rane, Narayan, 115
Rangel, José Vicente, 555; 557
Rania, koningin, 490
Ranta, Helena, 540
Rantissi, Abdel-Aziz al-, 667
Rasizade, Artoer, 73
Rask, Mart, 406
Rasmussen, Fogh, 270
Rasmussen, Poul Nyrup, 269; 270
Rasyid, Rias, 690
Ratnayaka, K.B., 699
Ratnayake, Hema, 699
Ratwatte, Anuruddha, 698; 699; 701
Rau, Johannes, 327; 592
Rawabdeh, Abdul-Raouf al-, 490
Rawlings, Jerry, 764
Rawlings, Jerry John, 764
Rawlings, Nana Konadu, 766
Razi, Fachrul, 308
Reason, Paul, 298
Rebholz, Otto, 392
Reding, Viviane, 521
Reeth, Bob van, 217
Refa'at, Rahma, 616
Reggiani, Patrizia, 78
Reginald, Stanley, 577
Regueiro, Julia Casas, 480
Rehman, Saifur, 127
Rehman, Shakilur, 127
Rehnquist, William, 103
Reid, John, 536
Reina, Carlos Roberto, 552; 554
Reina, Jorge Arturo, 553
Reith, John, 532
Remeih, Talaat, 616
Remes, Traian, 595
Remi, Georges, 407
Renato Souza, Paulo, 54
Reppas, Dimitris, 219; 220; 413
Rerngchai Marakandond, 252; 253; 568
Resende, André Lara, 56
Restad, Gudmund, 278
Restrepo, Juan Camilo, 82
Retamar, Roberto Fernandez, 480
Reyes, Alberto, 613
Reyes, Luis, 555
Reyes, Tomas R. Lozano, 553
Reynders, Didier, 208; 713; 715; 726
Reynolds, Albert, 42; 43
Ri Ha-sop, 504
Ri Jong-ok, 757
Ri Kum-bom, 504
Ri Sang-mu, 504
Ri Song-un, 504
Ri Won-il, 504
Ri Yong-mu, 504
Ri Yong-son, 504
Ri Yon-su, 504
Ribeiro, Licinio Tavares, 165
Richard, Alain, 305
Richardson, Bill, 106; 169; 627; 748
Ridgeway, Aden, 571
Riekstinsh, Maris, 44
Riemer, Hans Michael, 346
Rienzi, Wildo, 610
Riera, Alejandro, 556
Riester, Walter, 16; 593
Riina, Salvatore, 78; 415
Rim Kyong-suk, 504
Rincon, Lucan, 556; 557
Ringholm, Bosse, 282; 283
Ringstorff, Harald, 18
Ritter, Jorge Eduardo, 297
Ritter, Scott, 619
Rivera, Reynaldo, 298
Robaina, Roberto, 480
Roberts, Kevin, 575
Robertson, George, 34; 350; 535; 649
Robertson, Tom, 368
Robinson, Geoffrey, 28; 271
Robinson, Mary, 42; 148; 161; 292; 736
Robinson, Peter, 38
Robles, Rosario, 733
Roblot, Emile, 652
Roca, Vladimiro, 483
Roccatti, Mireille, 736
Rodas, Edgar, 550
Rodas, Zenobia, 552
Rodrigues, Nicolas, 85
Rodriguez, Ali, 555; 557
Rodriguez, Amaldo, 557
Rodriguez, Gilberto, 89; 557
Rodriguez, José Luis, 480; 482
Rodriguez, Miguel, 89
Rodriguez, Nicolas, 94
Rodriguez, Roberto, 484
Roeïs, Moestafa, 131
Roesjajlo, Vladimir, 340; 422; 729
Roestamov, Elman, 73
Roestamov, Izzat, 73
Rojas, Carlos, 293; 294
Rojas, José, 556; 557
Rojas, Roberto, 605; 738
Romadhan, Ali ben, 173
Roman, Luis, 550
Romanov, Pavel, 420
Romeos, George, 219
Romer, Henrique Salas, 554; 555
Romero, Eugenio, 553
Romiti, Cesare, 415
Rompuy, Eric Van, 204; 208; 717
Romualdez, Albert, 685; 688
Ronchi, Edo, 76
Ronghi, Zhu, 67
Roos, K.C., 456
Roque, Felipe Perez, 480
Roque, Martha Beatriz, 483
Rosa, Marco Antonio, 553
Rosales, Manuel Zelaya, 553
Rosario Diego Bello, Caridad del, 480
Rosengren, Bjorn, 52
Rosenmöller, Paul, 198; 201; 262; 588
Rossel, Eduard, 600

Röstel, Gunda, 18
Rosyjev, Koerbanmoerat, 131
Roth, Stanley, 114
Rothenberg, Naftali, 661
Rouvoet, André, 394
Rouy, Sylvie, 410
Roy, Shatish Chandra, 630
Rua, Fernando de la, 347
Rubin, James, 316; 375; 750; 756
Rubin, Robert, 111; 353; 741
Ruckauf, Carlos, 350
Ruddock, Phillip, 570
Rudolph, Eric Robert, 244
Ruff, Charles, 102
Ruggie, John, 620
Ruggiero, Renato, 568
Rugova, Ibrahim, 22; 529
Rühe, Volker, 15
Rühle, Heide, 13; 14
Ruiz Massieu, José Francisco, 293
Ruiz Massieu, Mario, 293
Ruiz, Gualberto, 612
Ruiz, Jaime, 82
Ruiz, Samuel, 734
Ruka, Et-Hem, 532
Rupo, Elio di, 217; 402; 718; 722
Rush, Jeffrey, 741
Rushdie, Salman, 135; 360; 363
Rüttgers, Jürgen, 22
Rweidan, Eid, 490
Ryall, Tony, 575
Rysalijev, Imankadyr, 639
Ryzjkov, Vladimir, 228

S

Saad, Hasballah M., 690
Saadeh, George, 496
Saadi, Said, 177
Sabah, Jaber al-Ahmad al-, 307
Sabah, Saoed Nasser al-, 672
Sabarin, Syahril, 693
Sabbah, Michel, 661
Sabbour, Hussein, 617
Sabo, Ibrahim, 183
Sach, Lewis Andrew, 741
Sadeq, Mohammad Reza, 360
Sadirov, Bachram, 130
Sadr, Mohammed Sadeq al-, 622
Saefuddin, A.M., 309
Saez, Irene, 555
Safarov, Safar, 130; 131
Safdie, Moshe, 118
Saguier, Miguel Abdon, 611
Sahin, Metin, 134
Sahlin, Mona, 52
Said, S.B., 184
Said, Sayyid Asaad bin Tareq al, 303
Saidi, Mutahhar al-, 301
Saidi, Nasser, 492; 494
Sainey Dumbya, Fa, 763
Saint-Josse, Jean, 523
Sajit, Kamel, 622
Sakaiya, Taichi, 561
Sakakibara, Eisuke, 561
Sakala, Alciders, 164;
Sakala, Chalendo, 450
Sakic, Dinko, 469
Saks, Katrin, 406
Sakwa, Hamza, 184
Sala, Osvaldo, 348
Salahuddin, Abdul Aziz Shah, 432
Salaia, Edward, 764
Salamão, Tomaz, 449
Salameh, Ali Hassan, 112
Sala-Sansa, Carme, 649
Salazar, Raul, 555; 557
Saleh, Ali Abdallah, 300; 301; 666
Salgado, Felix, 294
Salia, Edward, 764
Salim Mamduh, 23
Salim, Salim Ahmed, 174
Salinas, Carlos (Medewerker A.I.), 94
Salinas, Carlos (Vml. Pres. Mexico), 292; 293
Salinas, Raul, 293; 657
Salisu, Ibrahim, 768
Salkazanovs, Peteris, 415
Sallal, Abdelmalek, 160
Salmond, Alex, 31; 275; 536
Salomonson, F., 263
Saltenis, Saulius, 46
Saltos, Eduardo, 551
Sam Meoun, 752
Sam Rainsy, 363; 364
Samakova, Ajtkoel, 122
Samakuva, Isaías, 163
Samane Viguaketh, 374
Samaniego, Raul, 550
Samaraweera, Mangla, 699; 700
Samayoa, Enrique, 552
Sambi, Pietro, 661
Sami Turk, Hikmet, 134
Sami, Hikmet, 138
Samosjko, Vitali, 419
Sampa, Chitalu, 450
Sampaio Malan, Pedro, 54
Sampaio, Jorge, 179; 280; 281; 683
Samper, Ernesto, 82; 83; 84; 85; 86; 88; 91; 92; 93
Samuels, Maxwell, 605
Samuelsson, Marianne, 283
Sanan Kachornprasart, 249; 250; 251
Sanchez, Elizardo, 483
Sancristobal, Julian, 240
Sandojan, Edvard, 72
Sandoval, Jeronimo, 552
Sandoval, Manuel, 90
Sané, Pierre, 84; 161; 179; 192
Sanginov, Khadib, 642
Sanginov, Rachmon, 130
Sango, Damisi, 767
Sangra-Cardona, Estanislau, 649
Sanguinetti, Julio Maria, 299; 612; 613; 614
Sanin, Noemi, 83
Sanoh Thienthong, 568
Santer, Jacques, 152; 518; 519; 520; 522; 650
Santolaria, Albert Pintat, 649
Santos, Amadeu Gracia dos, 279
Santos, Elvin Ernesto, 553
Santos, José Eduardo dos, 163; 164; 165
Santos, Jurandir dos, 57
Santos, Miriam, 242
Sar Kheng, 363
Saramago, José, 281
Sardenberg, Ronaldo Mota, 54
Sardzjajev, Batyr, 643
Sarid, Jossi, 660; 663
Sarkisjan, Serzj, 72; 457
Sarkisjan, Tigran, 72; 457
Sarkisjan, Vazgen, 72; 456; 457
Sarkisyan, Agvan, 457
Sarkozy, Nicolas, 408
Sarney Filho, José, 54
Saro-Wiwa, Ken, 183; 189; 190; 767
Sarraj, Eyad al-, 670
Sarsenbajev, Altynbek, 122
Sartori, Angel, 476; 479
Sarumi, Dapo, 767
Sarwar, Mohammed, 274
Sata, Michael, 450
Satyarthi, Kailash, 118
Satybaldijev, Zjantoro, 124; 639
Saudargas, Algirdas, 46; 417
Sausnitis, Atys, 44
Sauter, Alfred, 592
Sauwens, Johan, 268; 716; 717; 721; 722; 725; 727
Savas, Vural, 424
Savi, Toomas, 406
Savimbi, Jonas, 163; 164; 165
Savisaar, Edgar, 406
Saviye, David, 450
Savostjanov, Jevgeni, 227
Sayegh, Hani al-, 305; 672
Sbai, Abderrahmane, 177
Scalfaro, Oscar Luigi, 75; 76; 414
Scallon, Rosemary (Dana), 42
Schaab, Karl Heinz, 22; 623
Schaefer, Dan, 99
Schalkwijk, Marthinus van, 381
Scharping, Rudolf, 16; 19; 330; 339
Schäuble, Wolfgang, 15; 17; 21; 325; 327
Schavan, Annette, 21; 22
Scheffer, Paul, 391
Schily, Otto, 12; 14; 16; 327; 328
Schipper, David, 100
Schlauch, Rezzo, 17
Schlierer, Rolf, 17
Schmelzer, N., 203
Schneider, Linda, 753
Scholten, P., 70
Scholten, W., 5; 392
Schoon Chol-hwan, 512
Schori, Pierre, 52; 283
Schouten, C., 453
Schreyer, Michaele, 521
Schröder, Gerhard, 11; 12; 13; 14; 15; 16; 17; 18; 19; 22; 23; 81; 138; 233; 236; 325; 326; 327; 329; 330; 360; 372; 467; 541; 590; 591; 592; 593; 654
Schryver, Reginald de, 217
Schuessel, Wolfgang, 222
Schumer, Charles, 99
Schüssel, Wolfgang, 652; 653
Schuster, Rudolf, 602; 604
Schwarzenegger, Arnold, 563
Schwarzes, Joachim, 12
Schweblin, Jacques, 407
Schweitzer, LeRoy, 244
Schwerdt, Frank, 20
Schwimmer, Walter, 517
Schyman, Gundrun, 51; 282

Scognamiglio, Carlo, 76; 79; 415
Scott, Andy, 63
Scott, George C., 750
Scotty, Ludwig, 574
Sebbar, Hassan, 177
Sebego, Robert, 440; 441
Seda, Frans, 313
Seddon, Mark, 28
Segal, Hugh, 58
Segovia Boltes, José, 609; 611
Segovia, Victor, 609
Séguin, Philippe, 408
Sehovic, Lejla, 468; 469
Seiful-Nasr, Farouk, 617
Sekhonyana, Evaristus, 387; 443; 444
Sekimoto, Tadahiro, 561; 562
Sekiya, Katsutsugu, 561; 562
Sekulovic, Radomir, 548
Seleznjov, Gennadi, 230
Seliman, El-Sayed, 616
Sellal, Abdelmalek, 156
Selmeczi, Gabriella, 466
Sembiring, Amir, 312
Semeta, Algirdas, 46
Semjonov, Vladimir, 342; 599; 731
Semko, Paul, 246
Senanayake, Dharmasiri, 699; 700
Seneviratne, John, 699; 700
Seneviratne, U.L., 700
Seni Pramoj, 259
Seo Jung-uck, 509
Separovic, Miroslav, 468
Separovic, Zvonimir, 469; 470
Serdjoek, Andri, 224
Serfaty, Abraham, 179
Sergejev, Igor, 222; 233; 340; 343; 419; 422; 599; 600
Serpa, Horacio, 82; 83; 84
Serra, Eduardo, 649
Serra, José, 54
Serra, Susagna Arasanz, 649
Serrano, Jorge, 297
Seselj, Vojislav, 548
Severin, Jean-Marie, 718
Severino, Jean-Michel, 316
Severino, Rodolfo, 319; 323
Severovan, Mihai, 472
Sevilla, Pedro Arturo, 553
Sezer, Ahmet Necdet, 426
Sezer, Arif, 134
Sha'abi, Najib Qahtan al-, 666
Shadman-Valavi, Mohammad, 224
Shafiee, Ali, 360
Shalala, Donna, 745
Shamikh, Mubarak Abdallah al-, 173
Shamkhani, Ali, 361; 671
Shamuyarira, Nathan, 193; 194
Shanab, Ismail Abu, 667
Sharif, Nawaz, 126; 127; 128; 129; 307; 344; 671; 750
Sharma, Shui Sharan, 573
Sharon, Ariel, 344
Shayler, David, 35; 176
Shea, Jamie, 541; 542
Shedbaras, Stasys, 46
Shehabi, Hikmat, 496
Sheikh, Abdel-Aziz bin Abdullah al-, 670
Sheinbein, Sjmoeël, 662
Shekh Fadzir, Abdul Kadir, 432
Shemeta, Algirdas, 47
Sherif, Safwat el-, 618
Sherifi, Bilazl, 542
Shi Guangsheng, 143; 705
Shihab ad-Din, Mawlawi, 501
Shihab, Alwi, 501; 690; 691
Shikhmuradov, Boris, 499
Shipley, Jenny, 575; 576
Shirazi, Ali Sayyad, 358; 623
Shivakumar, J., 256
Shlesers, Ainars, 415; 416
Short, Apenera, 573
Shubeilat, Leith, 488
Shukla, Ravindra, 118
Shurdum, Tahseen, 490
Siazon, Domingo, 257; 559
Sibanda, Gibson, 193
Siddiky, Kader, 631
Sierra, Sola, 480
Siew, Vincent, 436; 437; 438
Sihanouk, koning, 363
Siiman, Mart, 23; 24; 406
Siimes, Suvi-Anne, 24
Silajev, Boris, 124; 638; 639
Silartiga, Nestor, 609
Sillah, Musa, 763
Silva, Antonio Burity da, 165
Silva, Antonio Henriques da, 165
Silva, Candida Celeste da, 165
Silva, Daniel, 605
Silva, Luis Filipe da, 165
Silva, Luiz Ignacio da, 53; 55
Silva, Nimal Siripala De, 699
Silva, Venceslau Pereira da, 57
Silveira, Jorge, 614
Silwamba, Eric, 450
Simão, Leonardo, 445
Simau, Aryawirawan, 311
Simayi, Yibulayin, 148
Simelane, Maweni, 448
Simeon Negrin, Roso Alena, 480
Simitis, Costas, 140; 219; 220; 221; 222; 223; 412; 413; 471
Simon, David, 521
Simon, Holi, 577
Simon, Paul, 385
Simonet, Jacques, 719
Simozrag, Ahmed, 157
Sin Thae-rok, 504
Sin, kardinaal, 257; 558; 685
Sina Gurel, Sukru, 427
Singateh, Edward, 763
Singh Hayer, Tara, 64
Singh Varma, Tara Oedayraj, 69; 261
Singh, Anand Kumar, 573
Singh, Jaswant, 115; 119; 636
Singson, Gabriel, 687
Sinha, Yashwant, 117; 234
Sinke, W., 647; 648
Siradegjan, Vano, 456
Sirikit, koningin, 259
Sirin Nimmanahaeminda, 569
Siripala de Silva, Nimal, 700
Sirisena, Maithripala, 699
Sirivudh, prins Norodom, 364
Sisavat Keobounphan, 373; 374
Sisay Sabally, Hawa, 763
Sison, José Maria, 686
Sisowath Sirirath, prins, 363
Sithole, Jan, 448
Sithole, Majozi, 448
Sitnikov, Anatoli, 599
Sizov, Andrej, 598
Sjahbazjan, Gagik, 457
Sjajmijev, Mintimer, 341
Sjapovaljants, Andrej, 340; 422
Sjaranski, Nathan, 660
Sjarifov, Abid, 73
Sjarojan, Roland, 72; 457
Sjaron, Ariël, 661
Sjeberstov, Olexi, 224
Sjegedin, Alexander, 405
Sjeik, Saleh bin Abdul-Aziz bin Mohammad al-, 670
Sjeremet, Pavel, 49; 50
Sjevardnadze, Edouard, 462; 463; 626
Sjevtsjenko, Joeri, 596
Sjichmoeradov, Boris, 625
Sjirchanjan, Vahan, 457
Sjitriet, Meïr, 659; 661
Sjkolnik, Vladimir, 122
Sjochat, Awraham, 660
Sjochin, Alexander, 227; 228
Sjojgoe, Sergej, 230; 340
Sjpigoen, Gennadi, 230
Sjtsjerbak, Vladimir, 340
Skele, Andris, 45; 46
Skoeratov, Joeri, 229; 341; 342; 728
Skrebeys, Kestutis, 46
Slater, Rodney, 765
Sleeckx, Jef, 207
Sleiman, Michel, 493
Slepian, Barnett, 108; 244
Slesers, Ainars, 46
Smaltz, Donald, 110
Smarth, Rosny, 94
Smet, Luc de, 268
Smet, Mien, 208; 721
Smets, Jan, 269
Smirnov, Igor, 473
Smith, Alex, 527
Smith, Andrew, 111
Smith, Chris, 32
Smith, Godfrey, 605
Smith, Michael, 43
Smith, Musiliu, 767
Smith, Nick, 575
Smyrek, Stephan, 662
Smyth, Brendan, 43
So Khun, 363
Soares, Domingos, 281; 695
Soares, Mario, 161; 281; 523
Sobandla, prins, 448
Soberanes, José Luis, 736
Sobhuza II, koning, 447
Söderman, Jacob, 522
Sodnomtseren, Tsjoizongiin, 502
Soebanev, Myrzakan, 124; 639
Soedirja, Surjadi, 690
Soedjatmiko, Budiman, 315

Soekarnoputri, Megawati, 308; 689; 690; 691; 695
Soeleimenov, Kairbek, 122
Soeltanov, Marat, 124; 638; 639
Soerjadi, Leider Indonesische PDI, 308
Soetrisno, Try, 308
Soglo, Nicephore, 759; 760
Sok An, 363
Solaimalai, Nallakaruppan, 431
Solana, Javier, 34; 372; 463; 540; 541; 542
Solbes-Mira, Pedro, 521
Solis, Gerardo, 298
Soljic, Vladimir, 470
Solzjenitsyn, Alexander, 422
Somavia, Juan, 82
Somoza Debayle, Luis, 737
Sompong Amornviwat, 250
Somsak Prisanananantakul, 568
Somsak Thepsuthin, 249
Son Jong-ho, 755
Son Kyunhyuk, 510
Son Sook, 510
Sondji, Jean-Baptiste, 167
Sonin, Sodoviin, 502
Sope, Barak, 577
Sophusson, Fridrik, 654
Sorabjee, Soli, 186
Sorg, Mart, 24
Sorgdrager, W., 198; 391
Sosa, Cecilia, 556
Sota, José de la, 347
Soto, Alvaro de, 318; 754
Sotolongo, Roberto Diaz, 480
Soumakis, Stavros, 219
Sourani, Zuheir, 669
Sousa Franco, Antonio, 279
Rebelo de Sousa, Marcelo, 280
Soyinka, Wole, 185
Soysa, Bernard, 699
Speed, Adi Kuini Vuikaba, 573; 574
Sperling, Gene, 748
Spidla, Vladimir, 604
Spielberg, Steven, 20
Spio-Garbrah, Ekwow, 764; 765
Spitaels, Guy, 210; 714
Sponheim, Lars, 278
Spring, Dick, 42
Srebro, Maciej, 334
Staines, Graham, 115
Stalev, Zjivko, 460
Stals, Chris, 384
Stanculescu, Victor Athanasie, 595
Stankevichius, Mindaugas, 46
Stankevicius, Ceslovas Vytautas, 46; 417
Stankevicius, Laurynas Mindaugas, 46
Stark, Sergio Arellano, 477
Starkman, Moises, 553
Starostenko, Vladimir, 597
Starovojtova, Galina, 227; 228
Starr, Kenneth, 100; 102; 103; 107; 353; 739
Staurakakis, Haralambos, 220
Stazhys, Stasys, 46; 47
Steer, Andrew, 320
Stein, Gabriel, 273
Steinberg, Elan, 345
Steinhoff, Janusz, 334
Steinmeier, Frank-Walter, 592
Stelmokas, Jonas, 48
Stem, Benito, 612
Stepasjin, Sergej, 126; 339; 340; 341; 342; 344; 420; 421; 422; 473; 596; 598
Stephan, Hervé, 478
Stephanopoulos, Costis, 223; 471
Stevaert, Robert 'Steve', 207; 212; 401; 716; 717; 727
Stevens, John, 271; 535
Stewart, Jane, 63
Stirling, Guillermo, 612
Stoel, Max van der, 44; 622; 623
Stoiber, Edmund, 15; 17; 18; 325; 328; 592
Stoica, Valeriu, 595
Stojanov, Petar, 461
Stollman, Jost, 16
Stolpe, Manfred, 590; 591
Stoltenberg, Thorvald, 26
Storace, Juan Luis, 612
Storck, Henri, 728
Stoyanov, Petar, 332
Stratulat, Oleg, 472
Strauss, Franz-Josef, 15
Straw, Jack, 27; 32; 33; 272; 274; 276; 477; 533; 535
Stroessner, Alfredo, 610; 612
Strojev, Jegor, 598
Struck, Peter, 330
Strujevich, Laimonis, 44
Stuiveling, Saskia J., 263
Stumpf, István, 464; 465
Sturza, Ion, 472
Stuyckens, François, 398
Su Chi, 437
Subianto, Bambang, 314; 693
Subianto, Prabowo, 308; 315
Suchocka, Hanna, 332; 334; 335
Sudarsono, Juwono, 690
Sudarto, Tyasno, 308
Sudibyo, Bambang, 690
Sudmann, Heike, 326
Sudradjat, Edi, 308
Sugden, Jonathan, 140
Sugiono, Indonesische generaal, 308
Suissa, Eli, 660
Sukardi, Laksamana, 690
Sukavit Rangsitphol, 249
Suklje, Borut, 474
Suleiman, Bello, 184
Suleiman, Ibrahim, 496
Sultan, prins, 305
Sumbana, Fernando, 445
Summer, Lawrence, 353
Summers, Lawrence, 741
Sumodinoto, Karyono, 312
Sundqvist, Ulf, 24
Sundstrom, Anders, 50; 52
Sunthorn Kongsompong, 569
Supachai Panitchpakdi, 249; 259; 568
Suppicich, José Antonio, 349
Surachia Sirikrai, 258
Surayuth Chulanont, 258; 569
Surin Pitsuwan, 249; 257; 258; 259; 559
Suthas Ngernmuen, 249
Suthep Thaugsuban, 249
Sutiyoso, gouverneur Djakarta, 309
Sutjipto, Widodo Adi, 690
Suvit Khunkitti, 249; 568
Suwaidi, Mohammad Issa al-, 675
Suwat Liptapallop, 250
Suy Sem, 363
Suyudi, Ahmad, 690
Suzuki, Isomi, 566
Suzuki, Motoyoshi, 753
Svarstad Haugland, Valgerd, 278
Svoboda, Ivo, 603
Swaelen, Frank, 217
Swaraj, Susham, 114
Swayamsevak Sangh, Rashtriya, 115
Swire, Jim, 174; 175
Syahnakri, Kiki, 696
Syamukayumbu, Syamujaye, 450
Sydow, Bjorn Von, 52
Syleiman, Dan, 185
Symonenko, Petro, 418
Syryjczyk, Tadeusz, 334
Szabó, Endre, 465
Szabó, János, 464
Szynalsky, Bronek, 497
Szyszko, Andrzej, 334

T

Ta Mok, 'Chhit Chocun', 365; 751
Tabacaru, Nicolae, 472
Tafida, Bello, 767
Tagirov, Mansoer, 230
Taha, Refai Ahmed, 615
Tahiri, Youssef, 177
Takeshita, Noboru, 560
Takeyama, Yutaka, 561
Tala Ngai, Fernand, 167; 168
Talabani, Jalal, 497; 623; 624
Talal, prins, 305; 494
Talay, Istemihan, 134
Talbott, Strobe, 119; 343; 422; 543
Talhi, Jadallah Azzouz al-, 173
Talic, Momir, 548
Tallen, Pauline, 767
Talmaci, Leonid, 472
Talukder, Jinnatunnesa, 630
Tamir, Joeli, 660
Tan, Ahmet, 134
Tan, Sen, 245
Tandjung, Akbar, 308; 691
Tang Cheehwa, 683
Tang Fei, 436; 437
Tang Guoqiang, 440
Tang Jiaxuan, 153; 258; 756
Tang Shubei, 154; 440
Tant, Paul, 205; 267
Tanya Sirivedhin, 253
Tapaitau, Tepure, 573
Tarar, Mohammad Rafiq, 127
Tarasjoek, Borys, 227
Tarawnah, Fayes al-, 489; 490
Targamadze, Kacha, 463
Tarrin Nimmanahaeminda, 249; 253; 255; 256; 569
Tarschys, Daniel, 517
Tarso Almeida Paiva, Paulo de, 54
Tauran, Jean-Louis, 303
Tawema, Daniel, 760
Taylor, John, 40; 41
Taylor, Maxwell, 113
Tazi, Alami, 177

Te, Afonso, 378
Tea Banh, 363
Tebrizli, Sirus, 73
Teeven, F., 394
Tekriti, Barzan al-, 621
Tekriti, Dia Mahmoud el-, 622
Tella, Guido Di, 348; 350; 351
Temane, Bahiti, 441
Tembo, Christon, 450
Temer, Michel, 55
Temizel, Zekeriya, 134
Temple, Fred, 635; 636
Tennakoon, Sunil, 698; 699
Terena, Marcos, 55
Teresjtsjenko, Sergej, 122
Terosian, Ron, 663
Ter-Petrosjan, Levon, 456
TerreBlanche, Eugene, 382
Teta, Perikli, 530
Teye Mensah, Enoch, 764
Thabane, Motsoahae Thomas, 443
Thackeray, Bal, 115
Thaksin Shinawatra, 248
Thalen, Ingela, 283
Than Naing, 753
Than Shwe, 259; 315; 318; 319; 754
Thangathurai, Arunasalam, 697
Thani, Hamad bin Khalifa al-, 306; 675
Thanong Bidaya, 249
Thatcher, Margaret, 33; 538; 539; 676
Thelesklaf, Daniel, 346
Thich Quang Do, 320; 322
Thich Tue Sy, 320
Thierse, Wolfgang, 330; 592
Thill, Jean, 399
Thiruchelvam, Neelan, 699
Thoenes, Sander, 590; 696
Thompson, Harry, 447
Thondaman, Armugan, 704
Thondaman, Sauvmiamoorthy, 699; 704
Thongpaseuth Keuakhoune, 752
Thonon, Sophic, 614
Thu Mung Rok, 497
Thyssen, Marianne, 529
Tian Jiyun, 369
Tibéri, Jean, 411
Tietmeyer, Hans, 329; 330
Tighouane, Bouamar, 177
Timmer, J., 646
Tin Hla, 316
Tinubu, Bola, 185; 771
Titov, Konstantin, 598
Tjagatsjov, Leonid, 420
Tjeenk Willink, H.D., 390
Tjipilica, Paulo, 165
Tlas, Mustafa, 496; 497
To, James, 149; 150
Tobback, Louis, 207; 210; 401; 714
Tobing, Jacob, 690
Toejaa, Njam-Osoriin, 502
Toelejev, Aman, 421
Toer, Pramoedya Ananta, 314
Toeradzjonzoda, Akbar, 129
Toevdendordzj, Haravdordzjiin, 502
Toha, Jaime, 476
Tokajev, Kasymzjomart, 122; 638
Toktobysjev, Sovetbek, 124; 639
Tokugawa, Yoshihiro, 563
Tol Lah, 363
Tomas, Eric, 719
Tomasino, Eduardo, 288
Tomaszewski, Janusz, 334
Tomcic, Zlatko, 468; 469
Tomuschat, Christian, 606
Tonojan, Ruben, 457
Topojev, Esen, 639
Torgyán, József, 464; 465
Torreblanco, Zeferino, 733
Torres, Eduardo, 288
Torres, Felipe, 87
Torres, Otto Rivero, 480
Torrijos, Martin, 298
Torrijos, Omar, 298
Touche, Eduardo Zablah, 288
Toungui, Paul, 761
Touray, Yankuba, 763
Tourinho, Rodolfo, 54
Tovilla Cristiani, Homero, 292
Toyini, Pascaline Birinio, 167
Trabanino, Benjamin, 288
Traboulsi, Sleiman, 492
Trairong Suwankhiri, 249; 568
Tran Do, 322
Tran Duc Luong, 320
Tray, Dennis de, 314
Trazegnies, Fernando de, 486; 487
Treu, Tiziano, 76
Trie, Charlie, 106; 107
Trimble, David, 36; 37; 38; 39; 40; 41; 275; 276; 277; 537; 538
Tripp, Linda, 100; 102
Trittin, Jürgen, 12; 16; 18; 326
Troncoso, Raul, 476
Trujillo, Rafael, 285; 288
Trump, Donald, 739
Truss, Warren, 570
Tsai Shun-hsiung, 437
Tsang Yok-sing, 150
Tsang, Donald, 150
Tsav, Abubakar, 182
Tshisekedi, Etienne, 165; 166; 167; 172
Tshiumbaka, Bishikwabo, 167
Tsjajka, Joeri, 599
Tsjerepkov, Vikto, 228
Tsjernetski, Arkadi, 600
Tsjernomyrdin, Viktor, 228; 231; 339; 340; 343; 420; 541; 543; 544; 597
Tsjibirov, Ljoedvig, 463
Tsjigir, Michail, 241; 427
Tsjkoeaseli, Michail, 462
Tsjornovil, Vjatsjeslav, 227
Tsog, Logiin, 502
Tsohatzopoulos, Akis, 219; 222
Tsvangirai, Morgan, 193
Tuanku Ja'afar Tuanku Abdul Rahman, 432
Tucker, Jim Guy, 353
Tudjman, Franjo, 223; 468; 469; 470; 471
Tudjman, Miroslav, 468
Tung Chee-hwa, 150; 369; 373; 429; 430
Turco, Livia, 76
Turra, Francisco Sérgio, 54
Tutu, Desmond, 379; 382
Tyhypko, Serhij, 473
Tzoumakas, Stephanos, 219

U

Udall, Morris, 114
Udogu, Onyeamaechi, 184
Udoma, Udoma Udo, 767
Udre, Ingrida, 415
Ueno, Kenichi, 561
Ugochukwu, Onyema, 768
Ulenga, Ben, 180
Ullmann, Paul, 131
Ulmanis, Guntis, 44; 46; 47; 416
Ulufa'alu, Bartholemew, 576
Ulugbay, Hikmet, 134
Ulvskog, Marita, 52
Umana Mendoza, Eduardo, 93; 94
Unzola, Fuko, 168
Uosukainen, Riita, 25
Urdinola, Antonio, 90
Urecheanu, Serafim, 472
Uriburu, José, 348
Urquilla, Eduardo, 290
Urrutikoetxea, José Antonio, 239
Useni, Jeremiah, 183
Usman, Ismaila, 184
Utkan, Necati, 136
Utrillo, Jsep Ma Goicoechea, 649
Uwenwaliri, Canice, 184

V

Vaal Neto, Pedro Hendrik, 165
Vaerenbergh, Etienne van, 267
Vagnorius, Gediminas, 46; 416; 417
Vaidere, Inese, 46
Vaile, Mark, 570
Vajpayee, Atal Behari, 114; 115; 118; 119; 636; 747
Valdes Mesa, Salvador, 480
Valdes, Dagoberto, 482
Valdes, Juan Gabriel, 476
Valdez, Andres Francisco, 614
Valenciaga Diaz, Carlos Manuel, 480
Valentim, Jorge, 164; 165
Valenzuela, Luis Carlo, 82
Valladares, Nahum, 553
Vallarino, Alberto, 298
Vandemeulebroucke, Jaak, 519
Vandenberghe, Hugo, 204; 721
Vandenbroucke, Frank, 713; 715
Vanderpoorten, Herman, 219
Vanderpoorten, Marleen, 716; 717
Van-Dunem, França, 164
Vanek, Antonio, 350
Vanhala, Matti, 24
Vanhengel, Guy, 210
Vanin, Michail, 341
Vardanjan, Artak, 72
Vardanjan, Gevork, 72; 457
Vargas, Francisco de, 611
Vargas, Guillermo Caballero, 611
Vasconcelos Calheiros, José Renan, 54; 57
Vasconcelos, José Maria de, 165
Vasconsellos, Jorge, 611
Vasile, Radu, 338; 461; 594
Vasquez, Rocio, 550
Vassilev, Valentin, 460

Vazirov, Zokir, 129
Vázquez, Tabaré, 613
Vechy, Vladimir, 604
Védrine, Hubert, 531; 535; 731
Veerasamy, N., 117
Vega, Rosas, 91
Veiga Filho, João Pimenta da, 54
Veil, Simone, 161
Vekilov, Sjochret, 458
Vela, Alexandra, 549
Velez, Uribe, 88
Velijev, Arif, 73
Velitsjko, Valentin, 48
Velmoeradov, Koerban, 131
Veltman, Martinus, 648
Veltroni, Walter, 77
Ven, J. van der, 395
Venema, Jolanda, 455
Veng Sereyvuth, 363
Venizelos, Evangelos, 219
Ventura, Jesse, 98; 739
Ventura, Johnny, 284
Ver, Fabian, 689
Vera, Rafael, 239
Verbij, Luc, 203
Verdinejad, Fereydoun, 361
Verduyn, Ludwig, 726
Verheugen, Günther, 521
Verhofstadt, Guy, 207; 217; 218; 219; 396; 400; 402; 403; 712; 713; 714; 715; 716; 722; 725
Verkest, Jan, 398
Verkest, Lucien, 398
Vermeend, W.A.F.G., 200; 587; 588
Vermeiren, Francis, 206
Verstand, A.E., 199; 586
Verwilghen, Marc, 713; 715; 721
Verzetnitsch, Fritz, 518
Veselinov, Dragan, 546; 547
Vi Kan'si, Kinkela, 167
Victores, Humberto Mejia, 608
Victoria, Cesar Luna, 486
Videla, Jorge, 350; 613; 614
Vides Casanova, Carlos Eugenio, 289
Vieira, Gleuber, 54
Vieira, João Bernardo, 376; 377; 378; 379; 761; 763
Vijit Supinit, 568
Vike-Freiberga, Vaira, 416
Vilakati, George, 448
Villamayor, Juan Ernesto, 611
Villanueva, José, 486
Villiger, Kaspar, 346; 656
Vilnaï, Matan, 660
Vincenti, Franceso, 88
Vipassi, Rambukwelle Sri, 697
Virabongsa Ramangkura, 248
Virzi, Felipe, 298
Visco, Vincenzo, 76
Viseur, Jean-Jacques, 212; 721
Vitorino, Antonio, 521
Vjachirev, Rem, 420; 597
Vjoegin, Oleg, 342
Vlahovic, Miodrag, 548
Vliegenthart, A.M., 261; 262
Vlok, Adriaan, 382
Vogels, Mieke, 716; 717
Vohor, Serge, 577
Vollebaek, Knut, 176; 278 417; 427; 540; 731
Volosjin, Alexander, 229
Voorst tot Voorst, B.J.M. van, 453
Voynet, Dominique, 411
Vrakking, J., 69
Vranitzky, Franz, 652
Vriend, Delwin, 64
Vries, Hans de, 392
Vries, Klaas de, 5; 392; 393; 586; 709
Vrijhoef, Wim, 453
Vrins, C.A., 454
Vu Van Mau, 323
Vuksanovic, Slobodan, 545

W

Waal, Lodewijk de, 9; 201
Waffa-Ogoo, Suzan, 763
Wagner, Carlo, 651
Wagner, Luis Alberto, 611
Wahid, Abdurrahman, 312; 690; 691; 693; 694
Waigel, The, 15; 325; 328
Waka Ikira, Kamara, 167
Wako, Amos, 161
Walendziak, Wieslaw, 335
Wali, Alfa, 184
Wali, Aminu, 768
Wali, Youssef, 617; 618
Walker, William, 540
Wallace, Jim, 536
Wallace, Peter, 572
Wallage, Jacques, 391
Wallendael, Tuur van, 207
Wallström, Margot, 521
Wallyn, Luc, 210
Walubita, Kelly, 450
Wamba dia Wamba, Ernest, 172
Wan Ismail, Wan Azizah, 433
Wang Chih-kang, 437
Wang Dan, 146; 369; 429
Wang Daohan, 154; 440
Wang Guangtao, 145
Wang Ping, 681
Wang Xizhe, 146
Wang Youcai, 146
Wang Yung-ching, 153
Wang Zhixin, 147
Warhana, Ali, 313
Warman, Arturo, 732
Warner, Edward, 749
Warnersson, Ingegerd, 52
Wasacz, Emil, 334
Wasmosy, Juan Carlos, 609
Wathelet, Melchior, 269
Watts, J.C., 99
Wayne, Elsie, 58
Waziri, Adamu, 768
Waziri, Mahmud, 768
Weck, J., 197; 198
Weerakkody, Jayalath, 703
Wegter, Nico, 461
Wei Jingsheng, 146; 154; 369
Weis, Peter, 740
Weiss, Avi, 663
Weizmann, Ezer, 660
Welteke, Ernst, 329; 330
Wen Ho Lee, 357
Wen Jiabao, 142
Wever, Bruno de, 217
White, Hugh, 695
White, Robert Excell, 243
Whitehead, John, 100
Whitelaw, William, 539
Whitman, Christine Todd, 746
Wickremaratne, Kingsley T., 699
Wickremasingha, D.P., 699
Wickremasinghe, Ranil, 700; 701
Widdecombe, Ann, 28
Widzyk, Jerzy, 334
Wiebenga, Jan Kees, 523
Wieck, Hans-Georg, 427
Wieczorek-Zeul, Heidemarie, 16; 526
Wiegel, Hans, 390
Wiesenthal, Simon, 62
Wigley, Dafydd, 535
Wijeratne, Larry, 698
Wijers, Hans, 5
Wijkerslooth de Weerdesteijn, Joan de, 70
Wijnbergen, Sweder van, 589
Wilhelm, Charles, 246
Wille, Herbert, 650
Willem-Alexander, kroonprins, 261; 266
Willey, Kathleen, 100; 102
Williams, Anthony, 105; 242
Williams, Jodi, 615
Williams, Joe, 573
Willie, John Morrison, 577
Willockx, Freddy, 715; 716; 720
Wilson, Brian, 28
Wilson, Clive, 195
Win Aung, 316; 319
Win, Kyaw, 566; 567
Winberg, Margareta, 51; 52
Wiranto, Indonesische generaal en minister, 307; 308; 310; 312; 690; 691; 692; 693; 694; 696
Wisyono, Bambang, 315
Wiszniewski, Andrzej, 334
Witoelar, Erna, 690
Witti, Michael, 20
Wolf, John, 627
Wolfensohn, James, 445; 446; 749
Wolleswinkel, H., 198
Wolter, Michel, 651
Wong Kan Seng, 435
Woo Yang-gak, 514
Wright, Billy, 36
Wu Hsin-hing, 153
Wu'er Kaixi, 369
Wulf-Mathies, Monika, 526
Wurtz, Francis, 523
Wut Sukosol, 568
Wutzow, Jacek, 334
Wuyts, Herman, 209

X

Ximenes, Paulo Cesar, 56
Xu Guang, 429
Xu Wenli, 145; 146; 147

Y

Yaacob, Khalil, 432
Yacoob, Rashad, 301
Yadav, Laloo Prasad, 118

Yahia Abdennour, Ali, 161
Yakowa, Patrick Ibrahim, 184
Yakubu, Musa, 184
Yalman, Aytac, 497
Yamani, Hashem, 672
Yamasaki, Taka, 564
Yamina, Zenia, 157
Yanagisawa, Hakuo, 561
Yang Hyong-sop, 504
Yang Shangkun, 155
Yang Shih-chin, 437
Yannopoulos, Evangelos, 219
Yar'Adua, Shehu Musa, 770
Yarar, Erol, 424
Yasushi Akashi, 756
Yazghi, Mohamed el, 177
Ybema, G., 393
Yeboah, Vida, 764
Yeh Chin-feng, 437
Yeshi, Karma, 119
Yigit, Korkmaz, 133
Yigitguden, Yurdakul, 626
Yilmaz, Mehmet Nuri, 139
Yilmaz, Mesut, 80; 133; 134; 138; 140; 222; 424; 426
Ylieff, Yvan, 719; 720; 721
Yogeswaran, Sarojini, 698
Yoma, Edmundo Perez, 476
Yosano, Kaoru, 561
You Hockry, 363
Young, Colville Norbert, 605
Yous, Fatima, 162
Yousfi, Youssef, 305
Youssoufi, Abderrahmane El, 176; 177; 178; 179
Yu Tielong, 681
Yudhoyono, Susilo Bambang, 307; 690
Yunes, Abu Bakr Jaber, 666
Yunesi, Ali, 358
Yves Monette, Pierre, 209

Z

Zacharjan, Ervand, 457
Zadojan, David, 72; 457
Zadornov, Michail, 231; 340; 341; 420
Zaffaroni, Jorge, 614
Zahid, Abdul Rahman, 643
Zahid, Anwar, 631
Zaid bin Sultan, 674; 675
Zaimov, Martin, 459
Zainuddin, Daim, 431; 432
Zaiter, Ghazi, 492
Zakarjan, Ervan, 72
Zakrzewski, Andrzej, 334
Zak-Zaky, Ibrahim El-, 191
Zaldivar, Andres, 476; 479
Zalm, Gerrit, 69; 70; 200; 263; 265; 392; 393; 454; 587; 588; 709
Zalogin, Joeri, 497
Zaoui, Ahmed, 157; 162; 163; 346; 347
Zarae, Mohamed, 617
Zavala, Cecilio, 552
Zavarzin, Viktor, 422
Zayas, Federico, 611
Zayek, Elias az-, 495
Zdrojewski, Marek, 335
Zecchino, Ortensio, 76
Zedillo, Ernesto, 290; 291; 292; 293; 294; 295; 296; 297; 732; 733; 735
Zeid, Nasr Abu, 617
Zeid, sjeik, 306; 307
Zeman, Milos, 603
Zemski, Vladimir, 640
Zenawi, Meles, 618
Zeng Ebome, Pierre-Claver, 761
Zeroual, Liamine, 155; 156; 157
Zhang Shanguang, 146
Zhang Wenmu, 372
Zhao Qizheng, 372
Zhao Xiao, 144
Zhao Ziyang, 145
Zhiemelis, Vidmantas, 46
Zhu Bangzao, 146; 149; 372
Zhu Lilan, 439
Zhu Muzhi, 147; 369
Zhu Rongji, 114; 142; 143; 148; 152; 153; 235; 367; 368; 370; 371; 373; 679; 680; 748; 758
Zhvaliauskas, Algis, 46; 416
Zia, Begum Khaleda, 627; 628; 629; 630; 631; 635
Zibek, Kristian, 74
Zic-Fuchs, Milena, 468
Zijejev, Mirzo, 641; 642
Zile, Robert, 46
Zilk, Helmut, 332
Zimba, Newstead, 450
Zinovjev, Alexander, 421
Zinsou Alahassa, Damien, 760
Zjirinovski, Vladimir, 340; 341
Zjoeganov, Gennadi, 22; 227; 232; 235; 340; 342; 421; 422
Zjoekov, Alexander, 729
Zjoemalijev, Koebanytsjbek, 124
Zjvania, Zoerab, 73; 463
Znidaric, Marjan, 474
Znined, Abdeslam, 177
Zoelfoegarov, Tofik, 73
Zordun, Illyas, 148
Zorig, Sandzjaaroesengiin, 502; 503
Zorrilla, Ignacio, 613
Zossou, Gaston, 760
Zupanc, Brank, 475
Zijl, Jan van, 9

KALENDER 1999

	JANUARI	FEBRUARI	MAART	APRIL
maandag	4 11 18 25	1 8 15 22	1 8 15 22 29	5 12 19 26
dinsdag	5 12 19 26	2 9 16 23	2 9 16 23 30	6 13 20 27
woensdag	6 13 20 27	3 10 17 24	3 10 17 24 31	7 14 21 28
donderdag	7 14 21 28	4 11 18 25	4 11 18 25	1 8 15 22 29
vrijdag	1 8 15 22 29	5 12 19 26	5 12 19 26	2 9 16 23 30
zaterdag	2 9 16 23 30	6 13 20 27	6 13 20 27	3 10 17 24
zondag	3 10 17 24 31	7 14 21 28	7 14 21 28	4 11 18 25

	MEI	JUNI	JULI	AUGUSTUS
maandag	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30
dinsdag	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24 31
woensdag	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25
donderdag	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26
vrijdag	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27
zaterdag	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28
zondag	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29

	SEPTEMBER	OKTOBER	NOVEMBER	DECEMBER
maandag	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27
dinsdag	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28
woensdag	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29
donderdag	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30
vrijdag	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31
zaterdag	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25
zondag	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26